

Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO
by

Estate of the late
JOHN B. C. WATKINS

ORDBOG
OVER
DET DANSKE SPROG

ORDBOG

OVER

DET DANSKE SPROG

GRUNDLAGT AF

VERNER DAHLERUP

MED UNDERSTØTTELSE AF
UNDERVISNINGSMINISTERIET OG CARLSBERGFONDET

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURELSKAB

TYVENDE BIND

SKÆR — SORRIG

KØBENHAVN 1941

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG

TRYKT I BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

Redaktionen af nærværende bind er udført af JOHS. BRØNDUM-NIELSEN, PAUL DIDERICHSEN, JØRGEN GLAHDER, AAGE HANSEN og HOLGER M. NIELSEN (om fordelingen af de enkelte afsnit se oversigten bag i bindet).

Gennemlæsningen (se forordet til bind XVIII) er udført af H. JUUL-JENSEN samt JØRGEN GLAHDER og AAGE HANSEN.

Ordbogens udgivelse forestaas af H. JUUL-JENSEN som ledende redaktør.

PD
3625
D28
Bd. 20

996821

I. Skær, en. [sgær] (*dial.* Skære. *jf.* *BornhOS.*) *ft. d. s.* (*D&H.*). (*ænyd.* -skær *i ssg.* engeskær (*se* Engeskær), sv. skära, † skårda; *besl. m.* IV. skære, snarest *afl. af* æda. skarth, *indsnit* (*se* II. Skaar), og navnet *p. gr. af de indskaarne blade*; *jf. ty.* scharte *i sa. bet.* (*egl.: indskæring*) *samt det lat. navn serratula, af lat. serra, sav*; *sml. Skær-søde 4*) ♀ *plante af slægten Serratula (af de kurvblomstrede)*; *især om engeskær, farve-skær, S. tinctoria L. (der tidligere anvendtes som farveplante). Viborg.Pl.(1793).160. Lange.Flora.359. || om andre planter, i ssg. som Engel-, Pragtskær (s. d.); (dial.) om farve-reseda, Reseda luteola L. BornhOS. sml. JTusch.196. Esp.355.*

II. Skær, et ell. en (*i bet. 3.* *Adr.1761.166. Høegh.AJ.84. jf. Feilb. † i bet. 1:* Kletten. *NyTrencher-Bog.(overs.1747).80.* [sgær] (*i bet. 3* ogs. Skære, et. [sgær] *OecMag. 20 III.325. Rask.FynskeBS.52. OpfB.III.14. LandmB.I.160. Saaby. Thorsen.170. UjF. jf. Feilb. som jk.: MylErich.DenjydskeHede. (1903).367. UjF. jf. Moth.S427. Feilb. sml. best. f. skæren. Junge. Skjoldb.A.46.) *ft. skær ell. (i bet. 3) -e (OpfB.I.578. Sal. XX.281) ell. (til dels til formen Skære; i bet. 3) -er (HMikkels.D.6. LandbO.III.819. IV.6. jf. Feilb.). (ænyd. skær i bet. 1 (i ssg. som torveskær), sv. skår, hak, indsmit; egl. vbs. til IV. skære; i bet. 3 (ænyd. skære (i plogsskære), (best. f.) skiærren, glda. skæær, no. skjær, n., og skjere, m.) foreligger en ældre afl. af (roden i) IV. skære, jf. oldn. torfskeri, tørvespæde, ty. schar, plovjærn, sml. ogs. jy. (barnespr.) skjær(e), kniv (Feilb.III.276), no. dial. skjera, segl, sv. skära, ty. schere, saks (*se* IV. Skær))**

1) skaar, snit med skærende redskab. **1.1)** *i al alm. (ofte m. overgang til bet. 1.2).* **40** Sætter man Kniven (o: forskærerkniven) an hos Skaffet (o: knivskaffet), saa skiærer man et langt sterk Skiær: men jo videre derfra, jo svagere du skiærer. *Kletten. NyTrencher-Bog.(overs.1747).12. navnlig (jf. bet. 2; især fa-gl.) i udtr., der angiver, hvorledes et instrument skærer, ell. om den vinkel, et værktøjsstaal har i forhold til skæeretningen (Thaulow.M. I.240.273). Nogle Glarmesterdiamanter kunde vel skære, men Skæret var meget variabelt **50** . . (nogle) var ubrugelige paa Grund af mangelfuldt Skær. *Cit.1919.(Ordbs.). (leen) sku (sidde rigtigt paa skaffet) for aa hae it got Skær. KulsvierB.89. || til IV. skære 2.1, om skadedyrs gnaven (og (jf. bet. 1.2) den herved forvoldte skade), se Muse-, Rotteskær. || til IV. skære 3.3-4; dels om mejning, høstning: skaar (I); dels om gravning, fremstilling af tørv; ogs. om sted, hvor noget udvindes ved skæring; især i ssg. **60** som Klyne-, Lyng-, Rør-, Siv-, Torveskær, jf. Opskær; om jord(lag), der kan udskæres til tørv: *Cit.1792.(Ribe Amt.1940.144). Berl.Tid. 1/2.1940. M.13.sp.2. 1.2) (l. br. i***

*alm. spr.) om hvad der fremkommer, er frembragt ved at skære osv.; især om inds-nit, fordybning, hul, frembragt med skærende redskab; skaar (II.1). UjF. der var „Huggeskær“ (o: mærker efter tilhugningen) i Granitstenen. *NatTid. 1/6.1926. Aft.3.sp.4. || (sj.) om snitsaar. (gl. marineofficer:) „For Skær og Snit, for Buler og Stød . . bare bruge Bayrum!“ *Pol. 21/12. 1905.3.sp.7. || om kraat afskaaren kant; ogs. (jf. Mellemskær) om afskaaren del ell. (dial.) den ende af et brød olgn., hvoraf der er skaaret skiver. Brødet skulde (juleaften) ligge med Skæret . . op imod Bordenden. *Hedebo.66. Bl&T. || (jf. I. Skaar) afhugget stribe; udhugning. Rorkarlene fra Norfeld havde slaaet nogle Skær (i rørene) for at kunne stae igennem med Prammen i den Tid, de bjergede Rør. *ATHorsen.Fragtmanden. (1923).94.*****

2) ⚙ om den yderste, tynde, skarpe del (af jærnet, bladet) paa forsk. instrumenter, navnlig paa bor, høvejærn, mejsler, stæmmejærn; ogs.: skærende kant; æg. Brännich. (VSO.). Borstaalet har 2 Ægge eller Skær. *Wagn.Tekn.241. File.63. || (sj.) æg paa le. *Far maa meje Dagen lang, | og Trine hører Leens Klang . . | hver Gang han hvæsser Skæret! *LCNiels.SmsS.77.**

3) (landbr.) skærende del paa plov; plovjærn; navnlig (nu kun): den af plovens skærende dele, der sidder paa plovjoden og skærer jorden vandret; plovskær. *Moth.S427. Plov-Kniven maae altid sidde 1/2 Tomme dybere end Skieret, saa samme kan vogte, at Skieret ey tager imod Steene eller seye Rødder. *JPPrahl.AC.13. Plovjærnet eller Skjæret er en heel Jernplade. *JPaludan.Møen. II.(1824).224. LandmB.I.412. Mulden sprøjtede op fra Skæret. *OlesenLøkk.NH.III.128. || om lign. indretning („kniv“) paa andre markredskaber, fx. paa radrenser (LandbO. IV.6), paa roeoptager (Sal. XX.281), paa radsaamaskine (LandbO.IV.148).****

III. Skær, et ell. en (*Moth.S426*). [sgær] *ft. d. s. (ænyd. d. s. i ssg. som bag-, forskjær, fast og løs hammel, jf. ogs. ænyd. armskær, armskinne (Kalk.I*.20); fra nt. schirr (hinnen-, vörschirr), ty. (prov.) scherr, jf. hty. geschirr (se Geschirr) hammel (I.1). *Moth.S426. VSO. nu vist kun i ssg. Forskær (se I. Forskær), jf. dog (dial.) Skær(e)-klemme (o: overslag til hammel). UjF.**

IV. Skær, et ell. en (*VSO.VI.780*). (*ogs. Skære. UjF.*) *ft. d. s. (fra nt. scher, hty. schere, egl.: saks, jf. oldn. skæri, n. pl., eng. shears, til stammen i IV. skære; sml. Skærslipper og II. Skær; nu kun dial.) især i best. f., om to stykker træ (stangarme) i forakselen paa en vogn, hvori vognstangen anbringes; ogs. om mellemrummet mellem stangarmene; saks (5.2). Viborg.(VSO.VI.780). MitTeknO.106f. UjF. i ft.: Ved Forstillingen vises . . hvorledes Vognstangen sidder i*

Skiaerene. *Mechlenburg. Feldt-Artillerie. (1786). 15.*

V. Skær, et. [sgæʀ] skjær. *Høysg. AG. 36.127.138. ft. d. s. ell. † -e (Slange. ChrIV. 290.1350) ell. † -er (smst. 342. Thurah. B.121. EPont. Atlas. III.219). (glda. skiær (Sjt.70), oldn. sker (gen. ft. skerja), jf. eng. (laant fra nord.) skerry samt ty. schäre; til IV. skære og egl.: noget indskaaret)*

1) (især ⚔, ell. om bornh. (*Esp.76.183*), sv. og no. forhold) lille, nøgen klippe, der skyder op af havet; ogs.: klippe, der lige rager op over ell. ligger skjult af havets overflade og er en fare for sejladsen (jf. II. Rev samt blindt skær nåf.); undertiden (især bornh.) om udskydende (under-vands)parti af klippekyst (JN Panum. Bornholm. (1830).67. Danmark. Rejsehaandbog. *II. (1879).162); ofte i ft. i best. anv., om samling af saadanne klipper, der ligger (i en ring, som en vold) uden for en klippekyst: skærgaard (navnlig i forb. som inden ell. uden for skærene; jf. inden-, udenskærs). de halandske Skær. *JensSør. II.33.* en Østers . . laae paa et Skær, og gabede. *Holb. MFbl. 124.* Rev og Skier, Blinder og Grunde. *OeconT. V.59.* *Kjølen for knusende Skiar maatte briste. *Pram. Stærk. 101.* de frygtede, at de skulde støde paa Skiar (*Chr. VI: u-jævne steder. ApG. 27.29. (kong Hans)* landede just i Stokholms Skjær, som Slaget stod paa. *Allen. I.152.* Vi drog . . en Milsvej fra Bergen ud tilhavs . . vi naaede de yderste Skær. *Bang. UA.7.* Ertholmene . . bestaar af 3 Øer . . og nogle mindre omgivende Skær. *Trap. 4 III.648.* blindt (se blind 6) ell. (l. br.) skjult skær (Mynst. *Betr. I.230. VSO.*), klippegrund under vandets overflade, under-vandsskær (jf. Fiskeskær), mods. Overvands-skær. || i videre anv. *(isbjørnen) plumped ræd under Isens Skier. *Oehl. XXIX.139. spec. (nu sj.) om sten-ell. sandrevle. Moth. S.421.* Kutteren har fundet sin Skæbne paa Søren Jessens Sand (ved Fanø) og er forlist paa dette farlige Skær. *Pol. 11/1923.8.sp.5.*

2) i sammenligninger ell. billedl., om hvad der som en (undersøisk) klippe i havet volder ulykker, fortræd ell. hemmer, standser noget. *Holb. Hh. I.390.* Regjerings Viisdom, der forstod at styre saa godt forbi alle truende Skjær. *Hauch. MfB. 148.* en Aandens Noblesse, som bar hende ren og fri over alle Teaterlivets Skær. *NatTid. 1/1920. M.10.sp.5.* jf.: Disse er Skærene (1819: Skampletter) ved eders Kærlighedsmaaltider, fordi de uden Undseelse fraadse med og pleje sig selv. *Judas. 12 (1907).* || især i forb. som klare skærene, komme over vanskelighederne; klare pynten. Tit klarede (teaterchefen) Skærene ved en snild Diplomantik. *Schand. O. II.188. LindskovHans. NH.31.* strande paa et skær olgn.: *JBaden. Horatius. I.55.* *Lad os ej strande paa Særhedens Skjær. *Grundtv. PS. V.520.* han strandede strax

paa Grammatikens mindste Skjær. *Schand. TF. I.40.* Forfatteren besidder en filosofisk Dannelse . . som hjælper ham over de første Skær, paa hvilke Flertallet med ophøjet Koldsindighed sidder fast i et fælles Skibbrud. *Brandes. XIII.7.*

VI. Skær, et ell. (nu dial.) en (*Nv Haven. Orth. 159. JSneed. II.129. RasmWinth. S.140. PhysBibl. XIX.66. CReimer. NB.51. jf. Moth. S.419* samt u. Morgenskær). [sgæʀ] ft. d. s. (ænyd) skiar, om øjets glans, samt i ssg. dageskær, dagskær, oldn. skær, lyslimit, lysning, jf. oldn. skæra, skumringslys; til VIII. skær; jf. skjære)

1) (jf. VIII. skær 1.1) skin ell. lys, især forholdsvis svagt og ofte (jf. bet. 2) rødligt; ogs.: lysning; dels om svagt skin fra et himmellegeme, navnlig om lysning ved aften ell. morgengry ell. ved maaneskin; dels om lys, skin (ell. genskin) fra ild (brand) ell. fra en kunstig lysgiver, ofte af en flakkende, usikker karakter. *Moth. S.419.* Der kommer Hun, Østens Purpurklædte Dronning (o: morgenrøden) . . En rødlig guldblinkende Skiar glimrer rundt omkring Hende. *JSneed. II.129.* *Nu tabte Dagen sit sidste Skjær, | Og Natten lofter sin Vinge. *Heib. Poet. X.334.* *De jernklædte Kæmper opløfted deres Spær, | Saa vog de den Herre ved Fuldmaanes Skjær. *Hauch. SD. II.86.* *Ei hun (o: natten) taale kan | Det stærke Skjær, naar jeg (o: Aurora) min Fakkell svinger. *PalM. (1909). I.413.* et ildrødt Skjær viste sig paa den mørke Himmel, og strax efter hvirvlede Flammer . . op. *Holst. FF. 16.* *Julelysets Skær. *JVJens. Di. 85.* || (jf. Sildeskær) om blink, glimt fra blanke, skinnende genstande; især m. h. t. blikket: der var et Skjær af Taarer i hendes Øjne. *Budde. F.66.* Disse store blaa Øjne som kigger paa én med et lysende Skær i sig fra ukendte Dyb. *Johs Wulff. T.5.*

2) (jf. VIII. skær 1.2) om svag farvetone; ofte om nuance, der kun ses i visse belysninger; undertiden ogs. om livlig, navnlig: rødlig, farveglans (jf. Rosenskær). Dette tøj har en deylig skær. *NvHaven. Orth. 159.* Skiællens Farve har en Skær af Graat. *vAph. Nath. V.481.* Tøiet har et rosenrødt Skær. *MO.* den synkende Sol lægger et Skær som af smeltet Smør over hver Vandpyt og Grøft. *Pont. Sk.4. jf. bet. 1:* *Hun (o: Freja) har to runde Hænder, | En Rose vel i hver, De tvende Roser brænder | Med et livsaligt Skjær. *Oehl. XXIX.100.* || (jf. VIII. skær 1.3) om hud-, haarfarve. (den sorte hest) var besatt med Blommer (o: mørkere, runde pletter, sml. blommet 2 slutn.), hvilcke ogsaa var sorte, men hafde en anden Skiar end det andet Sorte. *RasmWinth. S.140.* Haar, som vel bør kaldes bruunt, men dog har et rødligt Skjær. *Blich. (1920). XX.6.* Hun . . sjippede energisk. Hendes blege Ansigt fik et svagt Skær af rødt. *ErlKrist. DH.192.*

3) *overf.* 3.1) *det stemningspræg, den glans, nimbus, der omgiver, er knyttet til noget; ogs.: udstraaing, afglans af noget skjult, indre egenskaber.* han skulde lede hver guldfarvet Stemnings Skær ind i hendes unge Bryst. *JPJac.I.120.* Som en Følge af hvad der er skildret i det foregaaende Kapitel, vil der falde et Skær fra nyere Tid over alle Navne (∴ *stednavne*), der have eftersat Artikel. *JohsSteenstr.IS.22.* den nu uddøde Gejrfugl . . en Fugl, der nu staar for os i Eventyrets Skær. *Sal.*I.517.* || *i forb. m. af, om afglans af, vidne om, løfte, varsel om noget.* med et gled der Skæret af en Anelse hen over hendes Træk. *EErichs.TM.95.* til Gengæld glimtede der frem i hendes Blik et Skær af det dulgte Sværmeri. *Pol.^{24/10}1920.6.sp.2.* 3.2) *om den maade, hvorpaa noget fremtræder ell. opfattes; skin (I.3); belysning, hvori noget ses; præg; undertiden om noget tilsyneladende, indbildt ell. noget skuffende, falsk. (navnlig i forb. m. adj. ell. præp. af).* *Jeg (∴ *ræven*) tog efter ham . . | Jeg har det altid i min Magt | At give mig om kun et Skjær | Af hver en Ting, jeg kommer nær. *Winth.II.128.* Grossereren selv var baade dygtig, rig og brav, men der var et Skær af Latterlighed over ham. *JP Jac.II.397.* jeg vil ikke have mindste Skær af at ville narre Dig. *Vollquartz.P.165.* se Fremtiden i et rosenrødt Skær. *D&H.(jf. Rosenskr.).* et forsonende skær, se forsonen 2.3. (sj.:) *Jed vend, at hvad der saa end skal hænde, | kun Skær og Skin er al Elende. *Thuborg.Vejfarende.(1929).35.*

VII. Skær, subst. i forb. skærs gavn, se I. Skær 3.

VIII. skær, adj. [sgæ:r] skjær. *Høysg. AG.127. inik. -t* ell. (nu dial.) d. s. (*VSO. VI.374* (u. Skjøre). *Feilb.*) (æda. sk(i)ær, *sagesløs, rensed (Lund.Ordb.126), uskyldig (Harp.Kr.184. Fragm.8), ren, klar, gennemsigtig (Harp.Kr.22.110.192oft. A.M.), oldn. skærr, eng. (til dels fra nord.) sheer, i aflydsforhold til oldn. skifrr, ren, ty. schier, got. skeirs; til roden i II. skinne; jf. VI. Skær; i da. dels sammenfaldet m. et andet ord, jf. bet. 5 og kuldskær, dels m. folkeetymologisk tilknytning til IV. skære, navnlig i udtr. som skært kød (se bet. 2.2) og skær modsætning (se bet. 4), jf. *Festskr.VilhThoms.259ff., ligesom de enkelte bet. ikke altid lader sig skarpt adskille || ofte, navnlig i bet. 4, i forb. som ren og skær || uden for bet. 1.3 og 4 og enkelte faql. anv. u. bet. 2.2 næsten kun poet., højtid., jf. dog Feilb.)**

1) *skinnende; lys; klar; ren. 1.1) om lys; navnlig om det klare (men som regel: ikke stærke) lys ved aften-, morgengry og i de lyse nætter; ogs. om sollys i foraars- og sommermaanederne med klart og varmt vejr. LTid.1733.533.* *Af Høiheden oprundet er | En Morgen-Røde klar og skjær. *Grundtv.SS. I.261.* *Nu har vi Sommer skær og blid.

smst.III.314(jf. Skærsommer). *O, at jeg tør favne dig, skære Dag (∴ *morgengryet*). *Jak Knu.(HøjskBl.1891.sp.379).* *Feilb. jf.: Maa-ske Minna alligevel skulde gaa lidt, faa noget af den skære Luft i Dag, føle Solskinnet lidt nærmere. Lauesen.MF.67. billedl.: De tusinde Afskyngninger fra det skæreste Lys til den mørkeste Skygge i det store ubestemmelige Rige, der hedder Forholdet mellem Mand og Kvinde. EGad.S.47. || (sj.) m. tilknytning til IV. skære 2.2 og 13.1, om skarpi lys. mid-dagssolens skære lys. Herdal.Bisser.(1933).45. 1.2) om farve: klar; lys; navnlig om hvid-lige ell. svagt grønlige farver; ogs.: helt hvid, lys p. gr. af fuldstændig renhed; om ting: med lys, fin farve; ofte om sne: hvid og skinnende; ogs.: afen (næsten) gennem-sigtig hvidhed, glans. Gram.Nucleus.817. Den lysere og skierer Farve. CVarg.Farve-Bog.(1773).71. en Række Tænder, saa skjære som østerlandske Opaler. Winth.IX.142. *Nu fyger Sneen skjær og hvid.s.a.D.20. om Aftenen, naar en eneste Stjerne lyser over de skære, grønlige Farver fra den svundne Sol. Bream.HH.154. Georgette og Chiffon i skære Nuancer. Tidens Kvinder.^{18/1}1929.27. jf. bet. 2.2: Bjærgsiden var saa glat og hvid, som var den klædt med det skæreste Silkestof. Madelung.F.163. || skært hvid, (jf. skærende hvid (u. V. skære 1), skærhvid; dial.) skinnende hvid. BornhOS. || m. særlig forestilling om gennemtrængelighed for lys, gennemsigtig-hed; dels om tøj, stof, se bet. 2.2; dels (dial.) om væg: hvori ingen mørke pletter ses, naar det klæres (2.5); frisk. Thorsen.170. 1.3) om udseende; især om (ansigts)huden: klar og frisk; blød, glat og fin; spec. om børns og ganske unge menneskers fine, glatte hud; ogs. om levende væsen: med klar, frisk hud ell. af ganske, lys blond farve; ofte om blomster, blade: med fine, bløde farver; ogs. (jf. bet. 5) m. bibet. af sarthed, omfindtlighed. *Før bliver Morian saa skjær og blank at skue. LThura. Poet.33. *Mangt Æble . . rødt og skiært . . | Var heel modbydeligt for Smagen. Tode.I. 330. naar jeg børster mig . . saa bliver jeg saa glat, og saa skjær, og saa faver, og saa fin, som der hverken var Nykke eller Tykke ved mig. Rahb.Tilsk.1795.124. *Lilien . . hvid og skjær.s.a.PoetF.II.50. *hver, som bader sig i den Aa, | Fra ham maa al Sygdom vige, | Og om hans Isse er askegraa, | Hans Kjød bliver skært tillige. Grundtv.SS.IV.137. Vandet driver ned ad hendes bare Ben, og hun træder med de skære Fødder i det bløde, kolde Dynd. JPJac.I.A. en kjøn lille Dreng med . . trods Sol og Vind, den skjærreste Hud. Budde.F.155. Hun var velskabt og skær i Ansigtet. JVJens.D.153. || i sammenligninger. et par Hænder . . skjærere end Alabaster. Ew.(1914).IV.51. *Hans Datter var . . | Som Rosen rød, som Lilien skjær. Oehl.XXXII.147. dunkelaaret som skære Blomsterblade (var) de fine Tindinger.*

JPJac.I.60. 1.4) uegl., om lyd, stemme: klar (3); navnlig: ikke stærk, men tydelig og yndefuld. *en Røst saa skjær og klar. *Aarestr. SS.V.44. (sangen)* lod saa skært og foraar-mættet. *Bang.HH.118.* Det var . . en ung Kvinde, der sang, og skjærere Røst har jeg aldrig hørt. Den var spæd (men) klokkeren. *Baud.GK.273. jf.:* Fugletoner saa rene og skære, at de ikke vilde glemmes, saalænge der var dansk Sprog og Literatur til (o: om visse af Baggers digte). *Ploug.(Fædrel.1847. sp.99).*

2) ren; uforfalsket. 2.1) uden fremmede, uvedkommende bestanddele; fin; pur; ogs.: renset; ren; og vædske (jf. bet. 1.a): uden grums; klar. *Moth.S419.* *Østens Vise ofred der. . | Guld, Rogelse og Myrrha skiær. *Grundtv.SS.I.347.* Skier (hyppigere: skieret) Honning o: rene og renset fra Voxet. *VSO.* Det rene, skiere Guld. *smst.* Hestene fik skær Havre (paa juleaftensdag). *TroelsL.VII. 19.* det drikker vi en Punsch paa — en Arrak af den skære. *Bang.UA.116.* skært Smør. *S&B.* *skænk op den skære Mjød! *ThøgLars. Edda.I.1.94. jf.:* I er da meget lykkelig, min dyrebare Frænke? Livsens Drik er for Eder da skær og frisk? *JPJac.I.176. 2.2) i forsk. spec. anv. || (jf. ty. schieres fleisch samt Mellemskær(t); sml. IV skær (1.1); især kogt, slag.) om kød: uden ben og sener (og fedt).* 30 *Skiere Kiødskiver. CMüller. Koge-Bog.(1785).* 25. et Begjær i Øjnene, som i et Rovdyrs, i hvis Bur der bliver kastet et mægtigt Stykke skært Kjød ind. *Schand.TF.II.360.* skjært, fedt Flæsk kan have en vammel Smag, naar man fylder Munden stærkt dermed. *JakKnu.GP.180. jf.:* *Derpaa sætter jeg Tand i et ungt og skært Stykke (o: smørrebrød) med Steg. *JVJens.Di.54. (jf. Mellemskær(t)) substantivisk:* det kogte Oksebryst i tynde, møre Skiver, „skaaret paa langs“ . . med Fedt og Skært i om Forening. *Nathans.MP.56.* *Slagteren tit Ben os gi'er, | mens hans Venner faar det skære. *Blækspr. 1936.2. || (jagl.) om træ: knastfrit; fint; udsøgt; ogs. om stamme: hvis fibre ikke er vredne; reigroet.* det Træe, som de brugte til Ilden, var skiært og reent. *Holb.Hh.II.14.* Den lille Liigkiste . . er gjort noget plump af skjær Eeg. *NBlich.(Læsefrugter.XXVI. 1824).425).* Spalteligheden er størst, naar Træet er skært eller ret groet. *VareL.2799. || (jagl.) om dej:* Æltetiden vedvarer, til Dejgen er skær, d. v. s. at Dejgen ikke hænger ved Hænder eller den Gryde eller anden Ting, Dejgen lægges i. *Ugeskr.f.Læger. 1934.597.sp.2. || skær sats, (bogtr.) d. s. s. glat sats (se glat sp.1041²³). Selmar.2101. || om stof, tøj; dels (dial.): uden rynker, folder. Cit.1815. (Fynsk Hjemstavn.1939.171).* 60 *Hvis man havde Sorg, skulde man (o: paa Drejø) have skært (glat) Forklæde og Tørklæde. AarbTurist.1925.75. dels (jf. Skærdug samt Nonneskær; foræld.) m. overgang til bet.*

1.2 slutn., om aabent vævet, fint, tyndt tøj: klar. *Moth.S419.* et Stk. fiint skiert Netteldug. *Adr.1⁹/1762.sp.13.* Skært Linned. *MO.* skært lærred. *Uff.* (nu næppe br.): Skier Uld o: den finere Uld, i Modsætning af Lod. *VSO.*

3) overf. anv. af bet. 2: fri for fejl, lyder, laster; uplettet; uskyldig; pur; ren. *Moth.S419. jf. bet. 1.2:* Catecheterne ere dømte hvide og skiære som Sne. *Gram. Breve.142. ordspr. (foræld.):* han skal være skær, som en anden vil skælde (ell.: som skænder. *VSO.VI.264).* *Mau.7831. MO.* om kvinde: jomfruelig; ubesmittet. *Man tit en Jomfru seer i Bierg-Trolds Hænder falde . . | Men Lycken gjør, at hun urøret, skiær og reent | Af Klør kommer. *Holb.Paars.322.* disse Jomfrue Enker, som vil bilde Folk noget ind, og give sig ud for de skiæreste Møer. *KomGrønneq.III.71.* *Lovet være Du, Jesus Christ, | At du Menneske vorden est, | Født af en Jomfru reent og skiær. *Grundtv. SS.I.344. || (nu næppe br.) om sag: retfærdig.* *(vi taler) Om jeg en Sag kand gjøre skiær | Med Guld og grønne Skove? *Reenb.I.54.* || nu navnlig (m. overgang til bet. 1.a) om ganske unge menneskers (spec.: unge pigers) egenskaber, følelser. Intet kan dog ligned ved denne første jomfruelige Ynde . . Alting var saa fiint og reent og skjært hos hende. *Rowel.Br.523.* For Vilhelms Minde stod hun (o: en lille pige) som noget af det Sødeste, det Skæreste, det Fineste. *Schand.VV68. jf.:* Saa ufuldkommen Romanen end er, Forholdet mellem Jacques og Sylvia giver den en skær Poesi. *Brandes.VI.130. (sml. III. pur 4) om barndoms-, ungdomsalder:* han havde fra sin første skære Barndom higet efter at forenes med Naturen. *JVJens.NH.198.* den første skære Ungdom, førend Livet har ristet sine bitre Runer i Pande og Kinder. *FrPoulsen.(Glypt.I.3).*

4) (til bet. 2) som er noget helt og holdent, fuldt ud; som ikke er (ikke bestaar af) andet end; pur; ren. i eet Tilfælde har jeg . . seet Patienten læde det skjære Blod istedetfor Urin. *BibLæg.VIII.8. Grundtv.PS. IV.373.* især om noget abstr.: fuldkommen; ligefrem; rigtig. *Sliigt (o: at benytte en tryllesring) syntes nu Personen skiære Løier. *TBruun.I.368.* Det er den skiere Profit. *VSO.* „De har et Bord med halvtredie Ben, en Stol og en Dyne at sætte Bo med“ . . „Vi maa holde Øje med dem, at de ikke skal lide skær Nød.“ *AndNz.DB.32.* Misundelse! siger han. Skær Misundelse! Nogen forstaar at indrette sig — andre ikke. Vi forstaar det, og det taaler Folk jo ikke. *DagNyh.13/1930.Sønd.15.sp.4. (muligvis m. tilknytning til skærende (se IV skære 15.2); l. br.) om modsætning: tydelig; skarp.* en Stemme, hvis Ydmyghed stod i den skjæreste Contrast til dens Eiers brutale . . Personlighed. *VKorfitsen.EV3.* vi staar ved den skære

Modsætning til Polyhistoriets Tid for et Par Aarhundreder siden. *JohsSteenstr.HN.92. (dial.) om person, i forb. som en skær tosse, en ren taabe. UJF. || nu navnlig i forb. som ren og skær. var det den rene, skjære Jalousi, fordi jeg ikke var hende mere, end enhver af de Andre. Sibb.I.103. reen, skær Dumhed. CBernh.VI.43. Refe-ratet er docerende, reent og skært docerende. Kierk.VII.233. det var et rent og skært Til-fælde, at jeg ikke kastede mig i Søn. KLars. Ix.25. det er den rene, skære sandhed | om person: Man er Halunker af Lidenskabe-lighed og Uvorenhed; rene skjære Halunker er man. Sibb.II.167. rene, skære Hedninger. VBeck.LK.I.25. || (nu sj.) i andre forb. m. adj. af lignende bet. Af lutter skier For-bauselse gjorde jeg et Feyltrin. KbhAftenp. 1784.Nr.42&43.3.sp.1. det var ved Gud af den bare skære Kærlighed. CEw.E.VII.56. 20 om person: efter første Fierdingaars Forløb, saa heder det ikke længer „min sødste Kone . . jeg beder dem“ saa er det den skiære ægte Huusbonde, som siger mig reent ud: Madame! jeg vil ikke . . at man foragter hvad jeg siger. Wand.(Skuesp.IV.17). jf.: Kamma . . saa' blidt alvorlig ud for ikke at komme til at tvivle paa, at hun jo var Medlidenheden i egen skære Person. JPJac. II.289.*

5) (udviklet af bet. 1.3 ell. af ssg. kuldskær (hvis 2. led er et forskelligt ord); sj.) som ikke godt taaler noget, er ømfindtlig for noget. jf.: (hun) skjælv . . hudskeer for den svageste Luftning. ThitJens.PN.49 samt: *Mit Sind sig skært har vendt | mod Lysset, du udfolder, | — Septemberkvæld! Stuck.S. 15.

-skær, en. [-sgæ'r] 1) til IV. skære; se Skærer. 2) i forsk. zool. betegnelser; se Rød-skær samt Havskær(e) (hvis 2. led vist er sa. ord som no. skjære, skade (II), no. dial. skjer, jf. oldn. skjór (se Skorand); anvendelsen i ssg. Havskær skyldes vel lighed i kropsfarverne, sml. Skade sp.128¹⁴ff.).

Skær-, i ssg. oftest udtalt [sgær-] (jf. dog Skær-slipper, -sommer, -torsdag samt Skærsøde). (sjældnere Skære-. se u. Skær-baad, -græs, -klappe, -kæde, -slipper). især til V. Skær (se Skær-baad osv.) og VIII. skær (se 50 Skær-dug, -grøn, -gylden, -hudet, -hvid, -klappe, -lærred, -sommer, -søde, -torsdag); ogs. til IV. skære, se Skær-græs, -uld, navnlig til IV. skære 7(a) og 14(a), se Skær-gang osv.; om Skær- som sideform til Skære- se Skære- i ssg. -baad, en. [V] († Skære-. Argus.1771.Nr.20.4). (ænyd. d. s.; foræld., især om sv. og no. forhold) mindre færtøj til indenskers fart; navnlig: fladbundet halv- ell. heldæksbaad med aarer og sejl, armeret med kanoner, tidligere brugt til krigs-tjeneste ved kysterne p. gr. af sit ringe dyb-gaende; ogs. om baad anvendt i toldvæsenets tjeneste (jf. Stub.107). Holb.DNB.480. dend

Russiske Gesandte (blev) af nogle Svenske Skiær-Baade oppasset. *Slange. Chr IV.56. I Formiddags kom en liden Skjærbaad fra Kalleboe, og holdt et Stykke ned ad Dragøe til, saa nær Grunden som den troede sig. ACHansen.Kbh.'sLeirkbrands.(1807).28. || her-til bl. a. Skærbaads-flaade (VSO. jf. Skær-flaade), -folk, -mandskab (spec. om told-væsenets folk. Stub.107). -bregne, en. (vel til II. Skær 1 og navnet p. gr. af de ind-skaarne blade; jf. I. Skær samt Haandbregne) & almindelig mangeløv, *Aspidium Filix mas. JTusch.29. VSO. nu kun (apot., foræld.) i Skærbregnerod (o: bregnerod). FolkLæg-gem.III.97. -dag, en. se u. Skærtorsdag. -dug, en. (VSO.) ell. et (Moth.S419). (Skæver-. smst.). (ænyd. skierdug (og skeuer-, skouerdug), jsv. skårduker, jf. sv. skir(duk), mnt. schir(en)dog, hty. schiertuch; til VIII. skær, jf. skær dug (u. VIII. skær 2.2); m. h. t. Skæverdug sml. sdjy. skjævdug, hovedklæde for kvinder (Feilb. jf. nt. sheef-dook. Mensing.Wb.IV.304), der vel hører til V. skæv, samt(?) ænyd. skæver (Kalk.III. 863); nu kun arkais. (sj., jf.: „forældet.“ MO.) fint, gennemsigtigt, klart stof (fx. flor, gaze, linon, jf. VSO.). Moth.S419. Gram.Nucleus.108.1673. (hun er) hvid som Skiærdug. ThitJens.AB.41.**

I. Skære, en. se I. Skær.

II. Skære, et ell. en. se II. Skær.

III. Skære, et. se IV. Skær.

IV. skære, v. [sgærø] skjære. Høysg. AG.29. || præs. skærer ell. (nu l. br. i skrift; spec. (dagl.) i bet. 14.4) skær [sgær] (jf. Høysg.AG.65.93). sml.: skær (bruges) ofte for jeg skærer. *NvHaven.Orth.158. I Om-gangssproget . . skær. Mikkels.Sprogl.209 samt Kort.166. || præt. skar [sgær] (skår. Høysg.AG.93.138) ell. (nu dial.) skaar (Pamela.I.135. Borrebye.TF.160. jf. Univ Bl.I.392. Thorsen.89. Feilb.); nu sj. (uden for dial. (jf. Feilb.) vist kun som rent orto-grafisk form, sml. Brøndum-Nielsen.GG.II. 315) skjar (Rahb.Tilsk.1799.437. Oehl.Oen. (1824).IV.228. Blich.(1920).XIV.126. Hrz. KR.D.46. Goldschm.Hjl.II.592. jf. gennem-skjar. Isted.Møller.HugoStelling.(1893).247); † (jf. dog Feilb.) skjjaar (Biehl.DQ.III.293. TBruun.VI.526) || part. skaaret [sgær] ell. (især som fk.) skaaren; svarende til skjar, skjjaar (se ovf.) forekommer (sj.) skjajaren (Skieren-Halm. Tode.SS.74) ell. skjjaaret (Hrz.SvD.72.85. sa.D.I.39. jf. Feilb.); som part. til dannelse af de m. have sammensatte tider er skaaret nu det alm. i rigsspr., mens skaaren navnlig er jy. (jf. Høysg.AG.93. Feilb. samt Flemløse.60); i anv. som præd. og attrib. ved ord af fk. er brugen vakkende, idet skaaren er alm. i bogspr. (og deraf og af jy. paavirket talespr.), medens skaaret foretrækkes i østda. (kbh.) talespr., se navnlig u. bet. 16; skaaren bruges ogs. (nu især i jy.) efter være m. subj. i inlk. ell. flt.*

samt attrib. ved ord af intk.: *Holb.Paars.206. sa. Er.I.4. Høysg.S.21. Seidelin.48. Chr Flensb.DM.I.78. FBauditz.Tiden,der svandt. (1911).43. Feilb.; best. f. og ft. skaarne ell. (især kbh.) skaarede (Tilsk.1936.I.271. Fine, skaarede (o: udskaarne, parterede) Torsk. FrederikshavnsAvis.¹⁷/11.1938.7.sp.4) || vbs. -else (s. d.) ell. -(n)ing (se Skæring), jf. II. Skær, Skæreri.*

(æda. skæra, sk(i)æra, run. (præt.) skar 10
(*Wim. Aarb.1917.197.*), oldn. skera, eng. shear, meje, klippe, ty. scheren, klippe; i bet. 14.2 og 31.5 foreligger mulig sammenblanding m. andre (best.) eng. og ty. ord; jf. I-II. Skaar, I. Skare, I. Skarn, II. skarre, I. Skramme, Skurd, I. Skure, I-II., IV-V. Skær, IV. skør, V. skøre samt Rødskær)

1) gøre et indsnit i noget med et (med æg, skarpe kanter forsynet) redskab; navnlig: gøre snit i noget med kniv ell. knivlignende redskab. 1.) (jf. bet. 1.3) om person. (m. den ell. det, som kniven rettes mod, som obj. ell. betegnet ved præp. i). skjære med en Kniv. *Høysg.S.109.* *De store Søsterkager staae der alt | Og give Lyst til strax deri at skære. *Hauch.SK.71.* *lad mig skære (o: *Vølundshæver over*). *Drachm.VS.68.* *skær dybere! *smst.69 (jf. ndf. sp. 12¹¹).* Med en skarp, stærk Kniv skærer man langs Rygbenet (af laksen). *Const.Kogeb.⁸(1920).57.* skære i Glas med en Diamant. *D&H. i videre (spøg.) anv., m. h. t. tørt røg, taage:* Der var en Tobaksrøg . . der gjorde Luften saa tyk, at man fik Lyst til at skære i den med en Kniv. *Schand.F.429.* Røgen blev tættere. Man kunde næsten skære i den. *Gjel.GL.306.* || (jf. bet. 2) m. fremhævelse af den skade, det ubehag, et snit kan volde. *(barber) S. sæber ind . . | og skær han Slagtrens Kind, | det er af bare Mod. *KBecker.S.III.63.* skære i dugen | om selvforvoldte saar (alm.: skære sig i, paa noget, se bet. 10). Ane skar sin Finger. *FalkRønne. ISologBlæst.(1936).19.* han skar sin fod paa en flintesten | (nu sj.) i forb. m. adv., præp. led, der betegner beskadigelse, ødelæggelse (drab, død). *Det er en Lyst og Længsel | At følge Dig, om Trængsel | Mig end til Døde skjær! *Kingø.44.* skære ihjel, (jy.) slagte (med kniv). *Feilb.* skære til skamme, se Skam 3.3. || (jf. bet. 5; især faql.) give en vis behandling v. hj. af snit. Strandkaal. Stilken beholder de fineste Blade paa, skæres af ens Længde. *Const.Kogeb.⁸(1920).208.* Man bruger i Holland to Metoder at formere Løgene paa, den ene kaldes for at „skære“, den anden for at „hule“ . . Man „skærer Løget“ ved at bibringe det nogle Snit i Rodenden, og saa dybt, at „Hjertet“ bliver skaaert i Stykker, saa Blomsten ikke bliver i Stand til at udvikle sig, og Løget derfor maa anvende al sin Kraft paa at danne nye Løg. *Tidsskr. f. Havebrugets Fremme. 1929-30.133. jf.: man maa kun „skære“ i Fromagen med en Ske, ikke piske. Bagning.88. spec.*

(*garv.*): d. s. s. II. skave 1.2. *OrdbS. m. h. t. person: klippe; skære haaret paa; vist kun i talem. skære over een kam, se I. Kam 1.* || (jf. bet. 2) billedl. ell. i sammenligninger. han havde ingen Ro paa sig. Han led virkelig. — „Ved Gud — det er ligesom Nogen skar med en Kniv inden i mig.“ *Schand.BS. 323.* jeg kan jo nok gætte mig til, at han har skaaert Bevillingen saa nær, han kunde. *GyrLemche.BD.126.* skære i levende kød, se II. levende 1.1. skære dybt olgn., især (jf. *Drachm.VS.69; se ovf. sp. 11⁷).*: tage haardt fat; undersøge, kritisere lidenskabeligt, til bunds; ofte om radikal ændring, udrensning. (Pope) hjalp at sætte Skik paa (den gamles digte). Venskabet mellem dem var ikke uden Rivninger; den gamle Kavaler blev stødt, naar det unge Menneske skar for dybt i hans Digte. *NMøll.VLitt.III.241.* der maa skæres dybt, hvis man vil have balance paa regnskabet | skære gennem noget, (jf. u. bet. 13.1) trænge igennem; ogs.: fjerne; overvinde. Hun skar . . gjennem alt Skin og Maskevæsen, som hun opdagede hos sine Omgivelser. *Markman.PB.148.* skære igennem Vrovet. *D&H. (Luther) skærer . . igennem alle Uvæstigheder ind til Kernen. OFriis.Litt.236. i forb. m. paa, som udtr. for, at man søger at skaffe sig ulovlig gevinst (egl. ved at snitte i, file kanten af noget? sml. file 3); navnlig i forb. som skære paa kurserne, ¶ om vekselerer: skaffe sig ulovlig provision ved at opgive urigtige kurser; file paa kurserne. Pol.²/11.1912.7. *(vekselereren) var saa rar, | med sikker Haand paa Kurserne han skar. *AaHermann.S.13.* man kunde faa det Indtryk, at Eksposterne uden Hemninger havde „skaaert“ paa deres Virksomhed. *Pol.¹⁰/1935.10.sp.4. 1.2) m. tingssubj., om redskab (ting) med skarpe kanter; især om værktøj med æg, navnlig knive. (ofte i forb. m. adv., der betegner redskabet som godt ell. daarligt). *Veiens Flintestene skar min Fod. *Bagger.D.65.* *lav mig en Kniv, som skær gennem Sten. *Drachm.VS.115.* til hver eneste Kunde sagde (barber): „Skær den godt,“ naar han tog de første Strøg med Kniven. *AarbTurist.1934.141. (jf. I. bide 3; spøg.) om sløv kniv: den Kniv . . var saa opædt af Rust, at den skar snart ikke meer end den saae. *Grundtv.Saxo.III.4. om plov (skær): *Det Plovjern skar saa skarpt, de Tyre droge | Saa vældigen. *Bagges.NblD.296. I.Raunkjær.ID.77.* hans plov skærer godt, se Plov 2.2. || om haarde, stumpe genstande. *I Møllen gaar den (o: hesten) rundt | og Bidslet skjærer Munden. *Kaalund.399.* Taskeremmen skar ham i Skulderen. *CFMortens. EF.16. || (jf. bet. 13.1) i sammenligning ell. billedl. *Som bitter Medicin en sund Comœdie er, | Som en Chirurgisk Kniv, der heeler, naar den skær. *Holb.NP.A4v.* hendes Tunge skar som en Rakekniv. *Tode.ST.II.66.* hver Lyd skar igennem ham som Knive.*****

Rønberg.GK.132. *talem.*: nye knive skærer (altid) bedst, se I. Kniv 2. 1.3) (fagl.) arbejde med sav; *save*. Esp.293. FagOSnedk. skære for fod ell. fode (Feilb.), *save* (IV.1.) for fod; *save med fodsav*. FagOSnedk. skære paa (ell. for) gering, se Gering. || skære sav (ell. skære med sav. Esp.293. jf. Krist.BRL.29), *save*. jf. III. Sav 2. sml.: fire Mand, der skar Langsav.AarbFrborg. 1918.32. i videre anv., som betegnelse for bevægelse(r), der minder om savskæreres, dels om heste, der ikke kan blive enige om at trække (UjF.), dels som navn paa en børneleg (Krist. BRL.29ff.). || (sml. bet. 1.2) m. redskabet som subj. Tænderne (paa en sav) vender altid den lodrette Kant fremad i Forhold til Arbejderen, saaledes at Saven skærer, idet man støder den fra sig.Haandv.135. jf. u. bet. 11.: Ved Baandsaven ses ofte kun nogle Tænder udlagte; disse har saaledes den Rolle at skære Bladet frit.Sal.²XX. 1019. *talem.*: saven maa smøres, hvis den skal skære, se I. Sav 1. || (m. overgang til bet. 3) m. obj., der dels betegner det, der over-saves: tilforn skaar de Tømmere med Hænderne (o: med haandsav).Borrebye.TF.160. Stammen er færdig til at skæres.DSt.1918. 71. dels m. obj., der betegner resultatet: 4 Pommerske Bielker, som S. af Broens Inventario skal have taget eller udlaaet, til at skære Planker af.Stampe.II.234. skære Bræder.VSO. den sædvanlige Maskinstørrelse (o: af baandsave) kan . . ikke skære noget synderlig højt Snit.Sal.²XX.1021. skære brænde, *save* (IV.2) brænde. Argus. 1770.Nr.8.4. VSO. Esp.293. UjF.

2) overf.: forvolde skade, ubehag, smerte. 2.1) skade, forringe, ødelægge (paa en maade, der minder om skæring); især (nu navnlig dial.) om skadedyr (rotter, mus): ødelægge ved at gnave. *En Rose . . | Som Bræmsen aldrig stak, og Ormen aldrig skar.Helt.Poet.54. (man) maa svøbe (træerne) vel ind . . at Rotterne ikke skal komme til at skære dem.LTid.1757.91. Der er nu saa slemt med store Dyr derhenne paa Kunsten, de skærer os (o: farverne) baade Uld og Trivst.JPJac.I.38. Gravl.E.32. Feilb. Fr Grundtv.LK.158. om møl: VSO. finere Linnedvarer bliver sjeldnere „skaaret“ af Møl, men det kan dog hænde.Ingeb.Møll.KH.252. || (jf. bet. 19.2; sj.) m. h. t. vin: (ødelægge ved at) forskære (II.3). Fy for Satan, hvor den Vintapper har „skaaret“ den Vinl Drachm.III.325. 2.2) volde legemlig ell. aandelig smerte. (ofte upers.). gammelt øl skår i maven.Moth.S424. det var jo kold Vinter; Alting udenfor laae med Iis og Snee, og Vinden blæste saa at det skar i Ansigtet.HCAnd.(1919).II.293. i et Spring havde hun kastet sig mod Døren . . og drejede om paa Nøglen, til det skar i hendes Haand.JPJac. II.225. || især om ubehagelig paavirkning paa syn ell. hørelse ell. om stærk indre uro,

smerte. *det (maa) hende skære | I Syn og Sind.Graah.PT.II.159. *Nu plat forstemt den (o: harpen) klinger. | Det skår ham i hans Bryst.Oehl.XXIV.139. *Hvor maa det dog, Naturens Aand, dig skære | til Marv og Ben, at se den golde Strid . . | imellem dem, som fødtes Dig til Ære.Drachm.GG.37. Jeg strøg hendes Haand. Det skar i mig, at hun gråd.Buchh.UH.222. især i forb. som skære en i hjertet, i øjnene, ørerne, se Hjerte 2.2, Øje, Øre. 2.3) gøre til genstand for ubehagelig behandling; forvolde gene, ubehag; dels (nu dial.): saare, krænke med bidende bemærkninger; tale ondt om. hvor skærer de og sliidr ikke hin andens ærlige Navn og Rygte?JLodberg.ManderupDue. (1711).46. *I Folk! som Penne skær, paa det I Folk kand skære!Graah.PT.II.151. Blich.(1920).XXX.199. VSO. MO. Feilb. || dels (nu vist kun i forb. blive skaaret, se ndf.; jf.: *I dagl. Tale.“MO.): behandle daarligt; spec.: narre; snyde; trække op. Reemb.II.240. 1. Vert: „Det er Carnalier, som siger at jeg skær Folk.“Holb.Pants.II.2. Klevenf.RJ.9. ofte i forb. som blive skaaret. Hand bléf herlig skåren (o: fik prygl).Moth.S422. vil de behage, at logere hos mig, skal de blive langt anderledes betient, og langt fra ikke skaaren saa meget som her.Holb.Pants.II.2. Skuesp.VI.177. nu kun (til dels som forkortelse af udtr. skaaret ned, se bet. 24.2; jarg.) i forb. som der blev du vel nok skaaret, der blev du godt skaaret. (nu næppe br.:) „alle vender mig Ryggen.“ — „Da est du ilde skaaren arme Djevel, har du da ingen Venner?“Holb.LSk.II.2. ChrFlensb.DM.I.78.

3) føre et snit helt igennem noget, saaledes at det kløves, ell. saaledes at en del deraf fraskilles. 3.1) (l. br. uden for forb. m. over (se bet. 27)) smitte, klippe over; overskære (2). *Hans Sværd skar i Jernet, som Saxen skærer Traad.Hauch.SD.II.281. *Min Haand og Kniv skar hende Struben overtværs. ThorLa.(StSprO.Nr.100.27). ThogLars.(Isl Sagaer.III.277). skære en plombe, se Plombe 1. || (jf. bet. 7.1) uegl. efterdi Raia paa adskillige Steder havde skaaret (o: gennembrudt) Veien, som er et høit Dige . . maatte han . . bie der saa længe Regnen varede.Holb.Hh.II.278. jf. bet. 22.2 slutn.: *Af mandige Stemmer skæres | Luften saa lun og blød.Schand.SD.91. (jf. Overskærelse slutn., Overskæring 2.2; metr.) † dele (en verslinie) ved cæsur. Versene (i Peder Paars) ere for meget skaarne.Holb.Paars.)(8^v). † om afbrydelse af forhold, virksomhed (mullig m. tanke paa symbolsk overskæring af dug ell. klæde, jf. u. I. Klæde 2 og Kalk.I.397. VSO. samt DgF.VIII.132.143ff.): *Da bedre eengang døe og over tvært at skære, | End mellem Død og Liv at løbe Fastelavn. Wadsk.76. 3.2) dele noget i større ell. mindre stykker (skiver) ved overskæring; udskære

i skiver osv.; ogs. (jf. bet. 3.a): løse et ell. flere stykker fra noget; m. h. t. madvarer, der udskæres i passende stykker: naar jeg har faaet den hjemmelavede Pølse direkte fra Landet, saa vil jeg skære den selv. *ErlKrist. DH.106.* Da vi naaede til Osten, vilde hun partout have, at G. skulde skære til hende. *Bjarnhof.LE.53.* m. h. t. brød: *Høysg.S.21.* Brødet var skaaret og det meste sendt op, da Budet kom. *ErlKrist.DH.234.* brødet er tyndt skaaret for ham, se I. Brød 1.1. skære mel, (*dial.*) som navn paa en leg. *JakKnu.GS.27* (se u. Mel 1.) *sml. endvidere Krist.BRL.664.* || (jf. bet. 3.5) i forb. m. i, der angiver, hvortil det afskaarne bruges. skære brød i øllet (∴ ituskæres brød og komme det i øl til øllebrød). *Moth.S424.* jf. *Feilb. samt:* (han) fandt en vild Ranke og samlede deraf sit Klæde fuldt af vilde Græskar, og der han kom, da skar han dem i Gryden til en Ret (1931: skar han dem itu og kom dem i Gryden). *2Kg.4.39.* Naar Dejgen er rørt færdig . . . tilsættes de stiftpiskede Hvider, som ikke maa røres i Dejgen, men „skæres“ i. *Bagning.12.* || m. h. t. ting, der deles i smaa-partikler, findeles, hakkes. Derinde, i Loen stod (han) og skar Halm paa et gammeldags Skæreværk. *Skjoldb.KH.6.* de smaa som Hakkelseskærekister formede Tobaksknive, paa hvilke Bonden skar sin Tobak. *SprKult.II. 30 94.* skære ost, (*fagl.*) tilberede ostemassen ved at udskære den (med harper, lyrer) i smaa terninger. *LandmB.II.493.* *BerlKow.XVI. 338.* skære skraa (∴ om tyggefejl hos heste), se u. IV. Skraa. m. overgang til bet. 5: skære hakkelse oln., se Hakkelse. hertil vist ogs. skære foder, i forb. han kan nok skære sit foder (∴ han spiser meget). *Gadeordb.³* (se I. Foder 2.) *Uff.* || (nu l. dr.) m. h. t. jordoverflade: gennemgrave, -fure, udgrave i stykker, flager. *Sædemanden skier sin Jord i svangre Furer (∴ ved pløjningen), | Og . . . paa Sanketiden lurer. *Bull.(SkVid.VII.18).* at skiære for Ilden (∴ opgrave lyngtørv for at standse ilden). *Blich.(1920).XXII.34.* jf. bet. 3.4: saadanne Muldarter skiæres til Torf (∴ tørv). *Brünnich.M.118. 3.3* m. h. t. ting, hvorfra kun en del fjernes (medens resten bliver siddende); dels m. h. t. haarvækst, negle oln.: fjerne med kniv ell. saks; nu især (m. overgang til bet. 6) m. h. t. generende udvækster (som ligtorne). hun skal lade sit Hoved rage og skære sine Negle. *5Mos.21.12.* skære hår. *Moth.S422.* *PAHeib.E.57* (se u. Ligtorn). i syv Aar maa du . . . ikke to dig og ikke rede dig og ikke rage dig og ikke skære enten Haar eller Skjæg eller Negle. *SvGrundtv. FÆ.II.229.* *Hvo ei rede la'r sit Haar, | Sine Negle skjære, | Han til Spot, som Konrad, gaaer. *Bastian.nr.10.1.* dér var jeg (∴ en ligtorneoperatør) saamen ude at skære til Hofbal igaar. *Wied.TK.166.* || dels m. h. t. korn, der høstes (egl.: afskæres med seglen, jf. *Feilb.*); ogs. m. h. t. andre planter. Hold dine

Øine til den Ager, hvor de skære paa (1931: hold Øje med, hvor de høster paa Marken). *Ruth.2.9.* *(hun) fløj med Trin saa lette | I Marken ud, hvor Jacob Sæden skar. *Haste. (Nytaarsgave for Damer.1797.109).* *han stundom af Lommen taer | Sin Foldekniv | Og skiær sig en Haandfuld (∴ kornblomster) . . . | Og blander os i en Sæl-hunds Pung | Blandt Røgtbak. *Oehl.XIX.160.* Ane stod (i haven) og skar Grønkaal . . . Hun havde Forklædet fuldt af Blade. *JPJac.(1924).I.303.* med Seglen skar man Korn, med Leen slog man Hø. *Hatt.L.73.* skære havre: *Aakj.EE.166.* *spec. som navn paa en sangleg,* se Havre 1. skære lyng, rør, siv, se I. Lyng 1 osv. || (efter ty. honig schneiden, bienen schneiden; jf. skære honning ud u. bet. 31.1) † indsamle honning ved borttagelse (udskæring) af vokstavlerne. paa visse Tider om Aaret skiere (*biavlerne*) endeel af Biernes Kager med Honning og alt fra dem. *Fleischer.B. 429.* jf.: skiære Bikuben. *vAph.(1759). 3.4* m. h. t. den enkelte del (skive, stykke), der afskæres af en større helhed. Jeg skulde skiære et stykke Fleesk for at komme i Suppen. *Holb.Bars.II.12.* Skær mig et Stykke Steg. *VSO.* et stort, grønt Træ, hvor man kan gaa hen og skære sig en grøn Gren. *Gelsted. JvJensen.(1938).36.* (helleflynder) sælges i Stykker, som skæres tværs over Fisken. *Const.Kogeb.⁸(1920).51.* m. overgang til bet. 5: *Han skar en Stav i Skovens Vraa. *Oehl. XXIV.346.* Paa sine Ture . . . skærer han sig hver Gang en god Hasselkæp. *AarbSora. 1928.71.* (jf. skære paa kurserne u. bet. 1.1) *billedl.:* En og anden smart Mand har da ogsaa tidt skaaret sig en fin Fortjeneste paa Teatrets Bekostning. *Pol.¹⁰/1922.2.sp.4.* den faktiske Byrde blev lagt paa disses arme Rygge, mens Haraldslunds Ejer ikke blot slap fri, men endog skar sig en Smule Fordel derved. *AarbAarh.1931.48.* || (m. overgang til bet. 5) i forb. skære tørv, se Tørv. 3.5) bet. (3.3 og) 3.4 i særlige forb. m. *præp., adv.* (*sml. ogs. bet. 17 ff.*) og *præd.* || i forb. m. a.f. Stat op og skiær en Green af den første Birck, du finder paa din venstre Haand. *Holb.Ul.IV.5.* jeg har faat ham til at bære om sin Hals et gammelt Kaaberstykke, som jeg . . . skar af en af Fars gamle Spende-Bøger. *sa.Jean.IVI.* *David skjær en Flig af Sauls Kappe. *Hzr.KRD.46.* *Saare behændigt Stykker han skjær af et uhyre Vildsviin. *sa.D.I.83.* H. skar Spidsen af en (*cigar*). *KLars.Ci.51.* (jf. bet. 5) m. *resultats-obj.:* Istedet for et Spanskør, skiær jeg mig en Vandringstav af en Hasselbusk. *Oehl.Den. (1824).III.27.* *(til) den lille Rolling der! | Af en Green en Kjøphest skjær! *Aarestr.SS.III. 66.* *Rich.I.48.* skære brede remme af en andens ryg oln., se I. Rem 1. om drøb, lemlæstelse: Kongen blev vred og (bød) at skære Tungen af den, som havde ført Ordet. *2Makk.7.4.* Hvad er Dette, Dreng! skær du

Haanden af dig og veed ikke selv af det. *Ing.EF.XIII.144.* *tag deres Liv — | . . skær Hoved af Halsen. *Drachm.VS.118.* skære halsen af (sig), se I. Hals 2.1. skære næsen, ørerne af, se Næse 1, Øre. — *uden obj.:* *Moth.S422.* *Moer en Kop Kaffe ham skjenke vil | Og skjære af Julekagen dertil. *JKrohn.PetersJuil.*(1870).19.* hun skar af Brødet. *ErlKrist.MM.281.* || i forb. m. fra, navnlig om fraskillelse af større dele. 10
Skjære et Seil fra Raalen. *Fisker.SøO.* En stor Slethvarre . . flaaes, Fileterne skæres fra Benene. *Const.Kogeb.*(1920).53.* om lemlæstelse: Skjære Armene fra Kroppen. *Høysg.S.90.* *hans stærke | Mandhaftige Lemmer skæres fra hinanden (*Oehl.V.133:* man skar | Hans Legem grumt itu) | Med Bøddelknive. *Oehl.C.(1811).133.* (l. br.) billedl. ell. i sammenligning: som en Væver sammenrullet du (o: gud) mit Liv og skar det fra Traaden 20
(1871: fra Traadene afskæres jeg). *Es.38.12 (1931).* jf. bet. 2.s: Hovedmaterien i de fleste Sælkskaber bestaae gemeenligen deri at skumle over andre . . og at skiære Hæder og Ære fra Folk, fordi de ere fattige. *Skuesp.VI.55.* || i forb. m. i, især i udtr. som skære i stykker. *hun (kom) | Med Biørne-Kiød paa Brikken, skiær det i Stykker smaae. *Oehl.HK.(1828).49.* Nej, du skal ikke bryde dig om noget, Jane, jeg skal nok skære i Stykker for lille Søren. *Korch.LL.16.* Sværen skæres i Terninger. *Const.Kogeb.*(1920).82.* Mandlerne smuttes og skæres i Strimler paa langs. *Bagning.72.* (han) stirrede paa Asjetten (med pølserne), som var det hans egen Tunge, der var skaaret i Paalæg. *ErlKrist.DH.106.* skære i skiver, se I. Skive 1. || m. obj.-præd. ell. adv. Til Bøf maa Kødet ikke skæres for tyndt. *Const.Kogeb.*(1920).101.* skære noget kortere (o: beskære). *Bl&T.* skære løs, løse (ved afskæring). *Moth.S422.* Skjær eller skrækker nogen andens mands creatur løse med fri villie, bøder han hver gang 1 mark 8 sk. *Cit.1805.(Vider.II.332).* Naar Tarmen er løstnet, skæres Gællerne løse fra Hovedet. *Const.Kogeb.*(1920).44.* jf. (sj.): (han) fremførte sit Kæremaal over deres Frafald fra Troen, krævede sig skilt og skaaren løs fra Sambaand med dem. *GSchütte.OK.119.* skære smaa(t), se smaa. — m. adv., 50
der betegner fuldstændig deling, ødelæggelse; især i forb. skære itu: *Oehl.V.133* (se ovf. l. 16). *2Kg.4.39(1931).* skære (i)sønder, se sønder.

4) (jf. bet. 5) m. særlig tanke paa de ved indsnit frembragte jorddybninger i en genstand. 4.1) i al alm. Jeg . . skar med en Lugesped Linien efter den strammede Snor, og hun . . lod Ærterne falde ned i Furen. *PMøll.(1855).II.98.* skære en Skure i Bor- 60
det. *D&H.* (jf. ogs. u. I. Skure 1.1). Man skærer først et Kors i den spidse Ende af Kastanierne. *Const.Kogeb.*(1920).203.* sml. bet. 10: Nogle skierer sig dybe Skrammer i

Armene og Brystet. *LTid.1727.139.* skære fure(r) olgn.; jf.: Ploven skar sine Furer udi Jordens Ryg. *Slange.ChrIV.102.* sml. bet. 4.2: *Ikke skær jeg (o: Robinson) meer | min Fure daglig i min Træcalender. *Oehl.XIV.233.* skære hul: Man skærer et Hul nedenfor Ryggen (paa kalkunen) og udtager (indvoldene) derfra. *Const.Kogeb.*(1920).87.* jf.: et af de Huller, Aaen skærer hvor den drejer. *AndNz.PE.1.77.* skære hul paa noget, spec. (jf. bet. 3.2; dagl.): begynde at forbruge af (ved afskæring af skiver olgn.). skære hul på brødet. *Moth.S425.* VSO. (se u. I. Hul 4.5). *Naar Fa'er skær Hul paa Gaasen saa, | Han lofter mig, jeg kigge maa | Til Svedskerne derinde. [*JKrohn.*] *PetersJul.[1866].II.* Ludv. || m. overgang til bet. 5, i udtr. som skære gevind, lug, se Gevind 1, I. Lug 1. || billedl.; i forb. som skære sig vej, (l. br.) bane sig vej. Saa skærer Toget sig Vej gennem et grønt Hav af bølgende Græs. *Jørg.OF.48.* *VØsterberg.M.66.* 4.2) m. h. t. mærker, tegn af en vis betydning, skrifttegn, kunstfærdige figurer olgn.: udskære. skære merke i noget. *Moth.S424.* *Oehl.Øen.(1824).II.79* (se u. Navnetræk). Jeg skiær Ordet: „Elskede“ i Træet. *smst.231.* det samme Træ, hvori jeg for ti Aar siden skaer mit Navn. *Sibb.I.19.* *Hrz.VI.62* (se u. Ruener 1). Skovl . . paa . . Skaftet skaaret H. F. *PolitiE.Kosterbl.14/1923.2.sp.2.* || (faql.) uden obj.: udgravere; udskære. Skiæren i Staal og Messing. *FrSneed.I.533.* S. tilhørte en gammel Slægt af Vaabensmede og Medaljelører og var (fortrolig) med den Kunst at skære i Jern. *Tilsk.1938.II.137.* skære i Glas. *Bl&T.* Ud af Tørveblokken triller en lille Benfigur. Nordostrundingens Venus! Det er en Kunstner, der har skaaret i den gule Hvalrostand. *BerlTid.20/1939.Aft.8.sp.3.*

5) (jf. bet. 4) forfærdige, tildanne noget ved af-, udskæring. 5.1) i al alm. *Manden sad . . | Og skar en Træske med sin Kniv. *Winth.SS.51.* *Hist . . | Skjære den lange Dag | Bønderne Skeer og Boller. *Holst.D.II.103.* skjære . . Propper. *Levin.* *Som Dreng skar jeg Skibe. *JVJens.JB.7.* en fireleddet Lænke skaaret i Træ. *Pol.*/II.1938.5.sp.1.* skære Skruer. *Bl&T.* jf. bet. 3.5: af Basans højeste Ege skar (1871: gjorde) de dig Aarer. *En.27.6(1931).* skære en pen olgn., se I. Pen 2.1. || m. h. t. (hylde-, pile-) fløjte: *Oehl.I.263.* *det er Pilefløjternes Tid: | bagved hvert Gårde paa en Sten | sidder en Dreng og skærer sig én. *SophClaus.P.35.* i talem, se u. I. Fløjte 1. || billedl. det var Uret at anlægge en Maalestok, skaaret efter Europas Tilstande paa Betragterens Tid. *JohsSteenstr.HN.3.* jf. bet. 4.2: *Har Nattefrossten dækket dine Ruder | med lutter Blomster, skjaarne i Chrystaller. *Hrz.D.I.39.* sml. bet. 8.1, m. h. t. person: *han er til Sømand skaaren og ej til noget andet. *Drachm.PT.23.* om naturforhold: Smaaskove, skaarne i Al-

leer. *FrSneed.I.473.* paa venstre Haand har man . . . Bakkesskrænter, yndefuldte skaarne. *Markman.MF.53. 5.2)* m. h. t. klæde, *tøj olgn.:* tildanne til et vist formaal efter udskæring; ogs. (og især) m. h. t. brugsgenstand, navnlig klædningsstykke: *give form ved klipning, skæring.* *Tage du saa mit Skarlagen-skind, | Af Fløiel det vel maa være; | Alt til et Alterklæde skiant | Du snildelig saa det skære. *Oehl.XXIV.158.* Skære (o: tilskære) et Sejl. *Scheller.MarO.* || m. h. t. (del af) klædedragt. *Alle lod de dem Klæder skære | udi Graamunkes Lige. *DFU.nr.25.2.* I (skal) lade jer Klær skiere efter den Mode, som min gamle Syster Magdelone bruger. *Holb.Jul.5sc.* Vinterfrakke . . . skaaret og riet sammen men ikke syet. *PolitiE.Kosterbl.⁹⁰/10 1924.I.sp.2.* Ta'r de (o: firmaet) da ikke Spor af Hensyn til, at Du har skaaret for dem i seks Aar. Du er da ikke nogen helt almindelig Tilskærer. *LeckFischer.M.8.* „klippe!“ „skære!“ m. henblik paa en skæmtehistorie, se III. klippe 1.1. *talem.:* skære kaaben, kappen efter vinden, se Kaabe 1, II. Kappe 1.4. skære en sine klæder ret (o: give en overhaling), se I. Klæde 3.1 (sp.72⁴). skære en en narrekappe, se Narrekappe. — i *talem.,* der hentyder til forskellen mellem det ydre og det indre: det er ham i kødet baaret og ej i klæder skaaret, se II. bære 5.1. *jf.:* *Hun kiendte Hroar: Saa langt var Haaret, | Kun Trællen var ham i Klæderne skaaret. *Oehl.XXX.74 samt.:* *Hvis mine (o: en præsts) Klæder kun som andres skaaren var, | I visselig af mig for saadant fik et par (o: lussinger). *Holb.Paars.206.* || m. h. t. læderfodtøj; i *utr.* som skære alle (sko) over een læst *olgn.,* se I. Læst 3 (og 1.1), I. Sko 2.2. 5.3) (*jf. bet. 3.2 og 3.4*) m. h. t. brød, der afskæres i skiver, som der kommer smør (og paalæg) paa; især i forb. som skære mad, smørrebrød, lave, smøre smørrebrød. *Han alt bevæbnet med en liden Frokost var, | Som Klockerinden ham paa Sengen nyelig skar. *Holb.Paars.258.* *(han) Skar sig et Smørrebrød, og gav sig til at æde. *Tode.I.157.* skære Mellemdad. *D&H.* Arbejdet med at skære de vældige Fade Smørrebrød. *Pol.¹⁰/1934.Sønd.14.sp.4.* (han) skar sig selv noget Mad ude i Spisekammeret. *TomKrist.SE.53.* ofte i forb. skaaret mad, smørrebrød, se *bet. 16.3.* || i videre anv. skære en madpose, se Madpose. *jf.:* forstaa, hvordan den pose skal skæres, se I. Pose 1.2.

6) underkaste (en del af) et levende væsen en behandling med kniv *olgn.;* især: behandle saaledes, at en del af et legeme bortskæres. 6.1) (dagl. (lidt gl'dgs.) ell. dial.) gøre et indsnit for at fjerne årsagen til en sygdom; 60 operere. (navnlig i forb. m. for, der angiver det (sygdommen), der opereres for). skære for stên. *Moth.S423.* *Det (o: follet) var sygt, han lod det skjære. *HMikkels.D.154.* kunne

skjære for Spat. *Lommebogf.Kudske.(1786).* 23. Jeg rejser ind til Kjøbenhavn, for at lade mig skjære for en Gevæxt. *PMøll.(1855).II.176.* en stor mængde af de mødte værnepligtige (var) som børn . . . blevet skårne for brok. *JySaml.AR.III.430.* Hvorledes gaar det hos Dommerens, er Fruen blevet bedre. — Hun skal ind og skæres. *Leck Fischer.Tedora.(1928).61.* skære for pip, se II. Pip 1. skære for tungebaand, se Tungebaand. billedl.: (Jeppe) er skaaret for alle hæderlige og prydelige Fornemmelser. *HBrix.DD.71.* Satirikeren brænder og skærer ligesom Lægen. *Billeskov.J.H.I.128.* || m. h. t. sygdommen, det af sygdom angrebne sted. Bylden maa skæres. *VSO.* skære Brok. *smst.* Doktor M. . . havde skaaret Mors Benedder i Fingren. Ham var hun ikke bange for. *KMich.LL.175.* (patienten) er beroliget ved (at have) faaet at vide at . . . det næppe er noget der skal skæres i. *Tilsk.1937. II.220. 6.2)* (især landbr. og dial.) navnlig m. h. t. hannen hos husdyr: kastrere. skære heste, kalve, grise. *Moth.S422.* Dragon-Hesten skal skiaeres. *Reskr.²⁵/11768.§3. Møllh. II.370.* *Han (o: dyrlægen) vadsked Kvæg med Arsenik, | og Plage skar. *JVJens.VL.41. Feilb.* || (sj.) m. h. t. mennesker. Ingen gilding, enten hand er knust, eller skaaren (1871: enten han er bleven det ved Knusning eller ved Snit), maa komme i Herrens forsamling. *5Mos.23.1 (Chr.VI).* *Krist.JyA. III.131. 6.3)* (gart.) m. h. t. planter: beskære (I.1.1). *Moth.S422.* Manden sværmede for (at gaa) i Haven og skære og pøde, ympe og vande. *RudBay.EP.III.45.* Vinstokken (taaler) en meget stærk Beskæring . . . den lykkes bedst, naar den skaares stærkt. *Berl Tid.Kv.⁵/1919.2.sp.2.* *ABruun.Frugthaven.(1921).63* (se u. bet. 23.1). (pilebuskene) skal vokse uhindret i 4 Aar og derefter skæres fuldstandig i Bund. *Tiðsskr.f.Havebrugets Fremme.1929-30.143.*

7) (*jf. bet. 3*) som betegnelse for (virkelig ell. tænkt) bevægelse, hvorved noget (ligesom) overskærer noget andet. 7.1) bevæge sig gennem noget andet; især om linie: dele en anden i to; krydse; ogs.: passere under bevægelse. Den franske Dampskibslinie fra Marseille til Constantinopel, skjærer ved Øen Syra Dampskibslinien mellem Alexandrien og Piræus. *HCAnd.ML.238.* to brede Gange skjære hinanden . . . ligesom i en korsdannet Kirke. *Goldschm.NSVII.145.* Han slentrede langsomt op ad Vejen. Vejen fra Søen skar Vejen til Landsbyen. *Tops.II.57.* Efter Politivedtægten maa De ikke køre (paa cykle) paa Hoved-Ruten Halmtorvet—Kongens Nytorv, men det anses ikke forbudt at skære Ruten f. Ex. ved Gl. Torv. *Cyclehb.43.* Parallele Linier kan ikke skære hinanden. *Geom.29.* (*jf. bet. 4.1 slutn.*) m. obj., som betegner bevægelsens retning: Vi havde Valget mellem at køre Vejen paa den sikre Is helt

inde under Land eller ogsaa forsøge paa at skære (*alm.*: skyde) en Genvej tværs over (*bugten*) paa usikker Is. *KnudRasm.GS.II.186.* || *m. forestilling om modstand, der overvindes under bevægelse; især i udtr., der angiver, at man under bevægelse kløver en vandflade.* (*løbene* (II.8.1) *hos svømmefugle*) ere korte og som oftest sammentrykte paa Siderne, saa de skiere Vandet let. *Cuvier. Dyrhist.I.289.* *Skibet skjærer de skumende Vande. *Blich.(1920).III.124. Fisker. SøO.* Skjendt jeg svømmer med megen Færdighed, var det mig dog umuligt at skjære den (*∴ strømnen*). *Kofoed-Hansen.LD.152. DagNyh.²⁶/1925.6.sp.1. m. obj., som betegner bevægelserens retning:* ligesom Skibet paa samme Tid, som det ved Seilet farer let frem for Vinden, skærer dybt den tunge Vei gennem Havet. *Kierk.VIII.306. (jf. bet. 1.2) uden obj.:* *brusende dens (*∴ fregattens*) Kjøl i Søen skjar. *Hzr.D.II.122. 7.2) berøre (i et enkelt punkt); dels (mat.) om flade: have en linie ell. et punkt følles med en anden.* *Julius Petersen. Elementær Plangeometri. (1870). II.* || *dels (efter fr. couper; jf. kupere 4; billard.) m. h. t. bal: berøre paa siden med en anden bal; snitte; tangere.* *Spillebog. (1786).186. Hzr.D.I.190. 7.3) lade noget bevæge sig, passere gennem, krydse noget andet; dels ∴ m. h. t. line (ende, gie, løber osv.): føre („vise“) den gennem en blok, kors olgn. *SøLex.(1808).* saa faaer vi en (*kugle*), der skyder Ratlinien og Grundtallen bort; jeg . . faaer en nye skaaret. *Cit.1864.(HistMKbh. 3R.II.207).* mellem en Kovseheks paa Nokken af Sprydet og Kovseheksen i Vaterstaget skæres et Taljereb af Staaltraad, hvormed Vaterstaget sættes. *Bardenft.Søm. I.78. KuskJens.Søm.65.* skære (en jolle) dobbelt, enkelt, faa til at fare („skære“, *40 jf. bet. 14.3) dobbelt, enkelt (sml. dobbelt 2.1 slutn., enkelt 2.1 slutn.). Scheller.MarO.* skære fuldt, føre en løber (*sytov*) gennem alle skivgatterne (*hullerne*) i blokke (*jomfruer*). *Bardenft.Søm.I.116.* || (*væv*) *m. h. t. kæde: sætte paa væv; trende.* *OeconJourn. 1758.204. TeknO.**

8) *i udtr. for, at noget ordnes, indrettes paa en vis maade. 8.1) (nu ikke i rigsspr.) i udtr. for fordeling, uddeling; egl. om bespising, hvorved man afskærer stykke for stykke til den, der bespises: skære en et stykke i næven.* *Moth.S424.* Du har din gode Madammes Spisekammer at vraase i, jeg maae nøyes med, hvad man skier mig i Haanden. *KbhAftenp.1784.Nr.39.2.sp.1.* || (*jf. brødet er tyndt skaaret for ham u. I. Brød 1.1) m. h. t. hvad der er betinget af forhold, omskændigheder:* Tiden er mig alt for knap skaaren til at acquittere mig af bemeldte min Pligt efter Ønske. *Gram.Breve.228.* || skære (*∴ skifte*) lyd imellem, se I. Lyd 4. **8.2)** (*jf. bet. 5; dagl., næsten vulg.*) *m. h. t. arbejde, vanskelighed olgn.: komme over,*

navnlig: paa let, overfladisk maade; klare; ordne; især i forb. skære den, ordne den; lave den. *C.Møll.PF.316.* saadan skal en Landlov skæres! her har jeg fundet min Kæreste. *Norman-Hans.SB.57.* Kusken . . fortsatte: Naa-aa . . har vi skaaren den saa langt (*∴ i daarligt vejr med hest og vogn*), saa skar vi den vel Resten med! — Og vi „skar“ den! Igennem tykt og tyndt gik det, indtil vi langt over Midnat naaede Byen. *Bedstemoders Manuskript. Udg.afWied.(1897). 165.* Det skulde (*ikke*) hedde sig ude i Byen, at Didriksens ikke vidste, hvordan et Bal skulde skæres. *EmilRasm.F.78.* Se, det kunde kaldes at have „klaret den“ — skaaret den fint — lige op til Stregen. *NatTid.²⁶/1923. Sønd.5.sp.2.* siden „Tyven“ har faaet sin sidste Plads, mangler vi aldrig rygendes Varer . . Jeg kan bare ikke begribe, hvor længe du kan skære den, uden at de mærker Uraad. *Borregaard.VL.1.55.* || *spec. m. h. t. dans: udføre paa rette maade, med fart, liv, vi (skulde) vise alle disse hersens Springfyre hvordan en rigtig Hamborreskosk skulde skæres.* *PeersHjertebanken.[1849].4.* *Vil Du holde mit Ravnr, | mens jeg skær'en med Dagmar! *Cit.1892.(DanmViseb.II.34).* man (*fandt*) ham i en Dansesalon, hvor han netop „skar“ en sagte Vals med sin Gine. *Pol.²²/1895.3.sp.1.* De er jo Mand for at skære en Trippevals saa Gulvet gynger, véd jeg. *EErichs.N.127.* (*han*) skar den inde i Dansesalonen efter alle Kunstens australske Regler. *FrNygaard.SF.120.* (*jf. avet sp.967²⁸, forkert sp.565²:*) Melodien (*var*) en af de rigtige københavnske Trippe-Valse til at „skære den forkert“. *ChKjerulf.(ArbejderensAlmanak. 1918.48).* * (*hun*) skar den avet om. *B.T.²⁷/1931.20.sp.3.* || skære løs paa noget, (*jf. u. bet. 13.2) tage kraftigt, energisk fat; udføre noget (især: dans) med kraft, humør.* *Skærer I løs paa en Hamborger-Skotsk | i Sommernat under „Bøgenes“ Kroner? *Ploug. I.71.* (*violinspilleren*) skar løs paa en landlig Dans. *Drachm.II.224.*

9) *om bevægelser af dele af legemet, der paa en ell. anden maade minder om skæren. 9.1) (jf. ty. gesichter, kapiolen schneiden samt eng. cut caper, figure, jokes, oldn. skera høfud i lign. anv.; maaske egl. til bet. 5, om handling, der sammenlignes m. træskærers fremstilling af figurer) m. h. t. mine, gæerde, hvorved ansigtet fortrækkes som i smerte, ell. hvorved man tilsigter at forskrække, spotte en anden. skære ansigt(er), grimasse(r), miner, se Ansigt 2 osv. (sj.): W. skar et onskabsfuldt Smil. *Gjel.R.104. sml. bet. 5.1:* et Smil, som megen overstaet Smerte havde skaaret. *Tilsk.1939.I.186.* || (*jf. u. bet. 8.2) m. h. t. bevægelser af lemmerne, kroppen ell. m. h. t. løjer, sjov.* skære kapioler, se Kapiol 1. *i udtr. for at haane, narre, true:* skære gækken med, se II. Gæk 2. skære knep for en, for ens næse, se I. Knep 3.2.*

|| (nu næppe br.) om frembringelse af sang(toner). *Den Forskiæl gives kun, skjønt Røsten samme er, | At disse Kunstler (∴ kunstler) meer og tremulanter skiær. *Holb. Metam. 49.* || (ænyd. d. s., jf. oldn. skera (sårilige) við, klage sig (slem); dial.) i forb. skære ilde ved, være ked af; krympe sig ved; have afsky for. *Kværnd. UjF. 9.2* i forb. skære tænder (nu dial. skære med tænder. *Marc. 9. 18* (1907: skærer Tænder). *Helt. Poet. 81. Ew. (1914). I. 130.* *Bagges. Ungd. II. 89.* *Winth. IV. 61.* *Lunde. Midsommerbarnet. (1898). 47.* UjF. skære paa tænder(ne). *Feilb. UjF.*, (ænyd. skære tænder (tand), glæd. skæra met tender; vel til bet. 1; jf. lign. udtr. u. gnirre 2, gniske, gnisle 1, gnisse 2, II. gnistre 2, knirke 1.2, knirske, IV. skure 2.1, II. skærpe 1.1; jf. tænderskærende samt u. bet. 13.1) lade tænderne gnide haardt mod hinanden, saaledes at der fremkommer en skurende lyd; 20 bide tænderne haardt mod hinanden; navnlig som udtr. for raseri, forbitrelse. *Hand flisked, flesked og skar Tand. *Schanderup. KI. (han)* skar tænder af lutter forbitrelse. *Dumetius. III. 93.* Jeg . . skiar Tænder, Medlidenhedens . . Taarer strømede mig ned ad Kinderne. *Oehl. Øen. (1824). III. 14.* „For Satan!“ — fnøs han, skjærende Tænder i afmægtig Harm. *JHugo. HM. IV. 159.* *OBloch. D. 2. I. 161.* || (nu kun bibl.) i udtr. for at optræde truende mod en, vise tænder ad en. *Vilte de dog Tænder skjære | Til at knuse ham hans Been, | Han har Gud i Syn og Sind. *Kingo. 205.* Den Ugudelige optænkter Skalkhed imod den Retfærdige, og skærer Tænder imod ham (*Chr. VI:* skær med sine tænder over ham). *Ps. 37. 12.*

10) refl., svarende til bet. 1.1: tilføje sig et snitsaar, med vilje (nu ofte: skære sig selv. jf. MO.) ell. (navnlig) ved uagtsomhed, uheld, uforsigtighed; komme til skæde ved snit, skaar af skarpe ell. haarde genstande. Sigurd, som skravede sine Nægle med en Kniv, skar sig i Fingerbenet uden at mærke dertil. *Suhm. Hist. I. 571.* kom mig ikke for nær: jeg skjærer mig let (∴ med ragekniven). *PMøll. (1855). V. 57.* Tyven har skaaret sig paa Glasskaar. *Politi E. 11/2. 1922. A. talem.:* skær dig ikke i fingrene! *olgn., vær ikke saa nærig!* „siges til kræmeren når hand skær for knap.“ *Moth. S. 424.* (jf. fig. gruppe) i billedl. udtr.: *Han (∴ Marsk Stig) er en sleben Kniv med dobbelt Eg, | Og griber man om Bladet, ei om Skaftet, | Saa skærer man sig. *Oehl. XII. 51.* || (dagl., især jarg.) billedl.: komme galt fra et foretagende, et sammenstød *olgn.; navnlig: begaa en fejltagelse med noget; „brænde sig paa“.* han forekom dem ubetydelig — indtil de ved en eller anden . . Lejlighed skar sig paa ham. *Markman. S. 29.* (han) 60 hørte ikke til de Store i Aandens Verden . . En Dag skar han sig usædvanlig slemt. *Jac. And. Er. I. 228.* Den Maskine er der mange, der har skaaret sig paa. *Flyvning Hær. 79.*

11) refl., i forb. m. adv., præd. ell. præp.-led i udtr., der egl. betegner, at man bevæger sig frem ell. et sted hen ved at skære (1) ell. snitte. 11.1) svarende til bet. 1.2, om skærende redskaber, ting; især (haandv.) i forb. skære sig fri, om sav: ikke komme i klemme under savningen. *Collo. FagOSnedk.* || (jf. bet. 23) i forb. m. ind. Et Par Haandjern klikker, de skærer sig ind i Huden. *LindskovHans. NH. 264. 11.2* (jf. bet. 7.1 og 14.1) om bevægelse, hvorved noget krydses, passerer: bane sig vej. Af og til skærer en Barnevogn . . sig gennem Vrømmelen. *EmmaKraft. Sommer og Vinter. (1893). 69.* || i forb. m. adv. Desværre har Billedet haft væsentlige Beskadigelser, især ved en Revne gennem Træpladen. Den har skaaret sig ødelæggende ned gennem et Stykke af Figurens Krop. *KMads. (Kunstmus. A. 1926. 60).* Lyset fra den aabne Dør skar sig i et skarpt, favnede Felt ind i Mørket. *Hans Povls. HF. 5.* tæt ved Skibets Agterende blev Vandfladen brudt, Overkæben af en granvoksen Blaaqual skar sig frem. *Pol. 23/4. 1939. Sønd. 3. sp. 1.* || uegl., om udstrækning. Ude fra Havstokken skar en bred Eng sig ind i Landet mellem tørre, nøgne Bakker. *Pont. SM. 3. Johs. Steenstr. DS. 53.* || skære sig ud, se bet. 31.5.

12) (oldn. skerast, koagulere; om oprindelsen se *Zeitschrift für vergl. Sprachforschung. LXI. (1933). 10;* jf. I. Skør, III. skør; vist kun no., jf. dog bornh. sjæra frå, sjæra ad-sjilt, løbe sammen. *Bornh. OS.*) refl., om mælk (og andre vædsker): løbe sammen; skilles. *Trondh. Selsk. Skr. V. 121. S. & B. Larsen.* || i videre anv. Kullene begynde at skiære sig (fortæres) og synke i Midten. *Landhuushold. III. 429.*

13) (ofte m. overgang til bet. 2) om foreteelse (naturfølelsen, sansindtryk *olgn.*), der minder om et skærende redskabs virksomhed; navnlig: være af en ubehagelig virkning; være bitter, skarp, gennemtrængende. 13.1) i al alm. Vinden skiær (blæser stærkt). *vAph. (1759).* Kulden skar til Marv og Ben. *Rørd. Vi. 7.* om lyd (indtryk): Sporerne skære klirrende mod Steenfliserne. *CBernh. IV. 12.* *Ch. Kjerulff. FE. 43.* jf.: Tonen (i en bog) skærer. *Røde. R. 24.* (sml. bet. 9.2) om lyd af tænders bevægelse: Den Lille stampede . . af Raseri . . og hans Tænder skar imod hinanden. *JP. Jac. I. 55.* han sidder godt her i lugten af hø og ko og mælk; det skærer fra mange muler; de, der ikke kan skære, de brøler, men blir snart stoppede og skær med de andre. *Hjortø. HH. 34.* || om smerte. Skiæren i Vandet eller . . blodig Urin. *Tode. VI. 197.* *Jeg føler saadan Skæren i mit Bryst, | Ret som et Spyd der sad. *PalM. Adam. H. I. 228.* *Feilb.* || m. overgang til bet. 14, m. forestilling om bevægelse. (han) hørte en Svale skære med Vingen i Vandet. *Jørg. LT. 24.* især i forb. m. (i) gennem: Vinden skar koldt gennem de tykke Klæder. *HC. And. (1919).*

III.395. *gjennem Marv og Been han folte skære | Hiin Smerte. *PalM. AdamH.I.184.* Lynglimentene skærer gennem Kanonrøgen. *Rønning. (Ing. Digte. (1919). 36).* Fra snart alle Sider skar Raabene om Hjælp gennem Mørket. *Pol. 7/1939. 4. sp. 1.* || (l. br.) billedl. Gaarde med ny Ejere eller, hvor det skærer lidt paa (o: kniber). *KBecker.VV. II.162. (sj.) staa i skarp modsætning.* Imod den (o: humoren) skærer Heines Ironi. *VilhAnd.Litt.IV.818. 13.2) (jf. bet. 2.3 beg.; især dial.) bruge skarpe, haarde ord; navnlig: give stikpiller; skose; snerte; især i forb. som skære til (ell. efter. Feilb.) en skære til hinanden med skeldsørd. Moth.S. 425. han skar til os ved sine anførte Exempler og skodsede os. RasmSør.ML.182. UfF. || skære fra sig (Hørup.III.176), skære fra leveren (AndNx.DM.II.128) ell. skære fra (Gravl.BysensBedste.(1929).52), angribe ell. forsvare sig med hvasse ord; tage bladet fra munden; snakke fra leveren. || (nu næppe br.) i forb. som skære løs imod ell. paa (til. Moth.S.425), angribe (i ord); kritisere. Moth.S.425. denne skar idelig løs mod Kongen og Parlamentet. EPont.Men.II.320. *i blind Forhærden | De Allesammen skære løs paa Verden, | Som paa en ond og fjendtlig Potentat. *PalM.IV.210. || (sj.) om ytrings-verbum.* Det ender galt med dig, skar P. *MartinAHans.K.10.**

14) (jf. bet. 7.1) om bevægelse, fart. 14.1) (jf. bet. 11.2) bane sig vej; bevæge sig rask frem. (især i forb. m. gennem). Svalerne, som skjære i lav Flugt hen ad Veien. *Høyen.(Fædrel.1852.338.sp.3).* han skar afsted i strakt Karriere. *Drachm.PV.134.* Saa skar de (o: i en droske) omkring Siegessäule. *Wied.Kna.III. jf. bet. 14.4: Jeg har faaet en ny Kane, og Du kan tro, hun kan skære.* *Budde.F.516. lade skære, (jf. lade klø u. III. klø 2.3; dial.) lade (hest) løbe (af alle kræfter). Krist.JyF.VI.13. || i forb. m. over: krydse; passere. HAnd.SS.II.146. Jeg løb henover Plainen, skar over Gangene, bugtede mig frem henad Stierne. Drachm.EO.200. Om Eftermiddagen skar jeg i Løb over et Hjørne af Fælleden. AndNx.LK.157. || (jf. bet. 14.2) om fartøj. *See, hvor Skonnerten skjår *Meising.B.37. Skære gennem Vandet. Scheller.MarO. || uegl., om udstrækning, retning olgn. Denne Stenrevl . . skar over en Del af den Mark (han) havde købt. Goldschm. VG.29. Smedien laa . . i Udkanten af Byen, netop dér, hvor Vejen skar forbi. Drachm. PV.16. Kjøret, som skærer tværs over Øen, er et gammelt Sund, som har delt den i to Dele. AchtonFriis.DØ.III.306. || skære ud, se bet. 31.s. 14.2) (til bet. 14.1, men vel paa-virket af (det maaske besl.) eng. sheer) ⚓ forandre kurs; styre bort fra en kurs. (især i forb. m. adv., navnlig ud (se bet. 31.5)). Larsen. Klods ind til Kutbanken . . til tre Palmer over eet med Bambusktrat, saa**

skæres. *OttoLütken.FatakisGiftermaal.(1928). 47.* hvis vi bare vil sejle ind om Langgrunden og saa skære sydover, vil vi faa fire Tusind Sæler paa tre Dage. *Pol. 7/1934. 14.sp.3. || om fartøj; navnlig om skib, som svajer uregelmæssigt, ikke lystret roret: Paa Ankervagten maa der passes paa, at Ankerlanternen brænder godt, at ikke andre Skibe kommer for nær, at Skibet ikke driver eller skærer den gale Vej. KuskJens.Søm.371. jf.: En af de vanskeligste Manøvrer med Redningsbaaden er at gaa tilbage til Kysten med høj Sø agterind, idet Søen er tilbøjelig til at kaste Baaden tværs (at skære). Bardenfl. Søm.I.281. 14.3) (jf. bet. 7.3) ⚓ om line (gie, løber osv.): fare, løbe, vise gennem en blok osv. (især i forb. m. i, (i)gennem). *SøLex.(1808).* (skipperen) prøvede, om Skødet ogsaa skar villigt igennem Blokkene. *Drachm.SS.89.* Løberen skærer ikke godt. *Scheller.MarO.* naar den halende Part skærer i et af de yderste Skivgatter, faar Blokken en Tilbøjelighed til at kandre noget (hænge skævt), hvorved Løberen kommer til at fare mindre godt paa Skiverne. *KuskJens.Søm.65.* skære dobbelt, enkelt, se dobbelt 2.1, II. enkelt 2.1. || (nu næppe br.:) En Skive i en Blok, Pullert ell. a. desl. siges at skære i Grund, naar den, formedelst Kraften, der anvendes paa samme, afviger fra sin lodrette Gang, og hælder til een af Siderne, hvorved den slider Sidetræet af Blokken, eller af det Sted, hvor den er anbragt. *VSO. || skære i hus, (jf. Hus 13) skamfile, komme i bekneb i blokhuset p. gr. af daarlig visning. Fisker.SøO. Scheller.MarO. overf. (ogs. i forb. skære i hus sammen), om personer: være uenige; have et sammenstød. OrdbS. 14.4) (jf. skære den u. bet. 8.2; dagl. ell. jarg.) om handlings forløb, i forb. som den (sj. det. *ZakNiels.NT.105. JVJens.D.96. dial. hun. Wied.Silhuetter.(1891). 16. Korch.Godtfolk. (1920). 118. jf. Esp.294.474) skær(er), det gaar rask, hviligt; der er fart i foretagendet; ofte: det lykkes; spec., i spørgsmaal som hvordan skær(er) den ('en), om helbreds-tilstand, almindelig tilstand: hvordan gaar det? det var gemytligte Dage . . naa da! Ja jeg siger ikke Noget . . men den skar ordentlig. Schand.TF.I.138. Saa Du, hvor den skar mellem den unge Vang og . . Din Datter? sa. VV.301. *man maa ta', hvad man kan faa, for det er nutildags | Sgu lige knebent nok, at den kan skære. Blækspr.1894.33. Naa? spurgte M. Vodden skær'en! — Alt ved det gamle, sagde Hestehandleren. Tandr. HS.60. I de gode, gamle Dage drak man til Festmaalstiderne et anseligt Antal Dramme, 12—13 Stykker, foruden Bajerskøl til at lægge for med — og siden skar den med utalte Kaffeponer. AchtonFriis.DØ.II.360. || (jf. bet. 8.2 slutn.) m. h. t. dans. (han) tog en Pige om Livet og valsede ud. Alle de Armkræfter, han havde, brugte han, og det***

skar lysteligt. *JVJens.D.96. Korch.Godtfolk. (1920).118.*

15) præf. part. **skærende** som adj.; *især i flg. anv.: 15.1)* til bet. 1.2; om ting, navnlig redskab: som er i stand til at gennembore, frembringe en aabning (hul, spalte) i en overflade ved et snit; som kan skære (1.2); ogs.: hvormed noget kan til-, udskæres. Alle skjærende Redskaber og alle Vaaben forfærdigede nu af Jern istedetfor af Bronze. *Wors. DO.99. Læsionerne . . skyldes Slag med et stump (ikke skærende) Redskab. PolitiE. 23/12.1924.3. skærende værktøjer. Thaulow.M. I.258. skærende Gevind. Bl&T. || i videre anv.; især i forb. som skærende flamme, iltflamme, hvormed jern (staa) kan gennemskaeres; skæreflamme. OpfB. III.1.99. Med en saadan skærende Iltstraale kan man gennemskaere tykke Panserplader. smst. 15.2) billedl.; især (jf. bet. 2.2 og 13.1) om foreteelser (naturfænomener, lyd- og lysindtryk): som paavirker en ubehageligt; bidende; skarp; i videre anv., om optræden og (navnlig) tiltale: *hvas; streng.* overhovedet vil en skærende Stemme, (f. E. ved unaturlig høie Lyd) formedelst den alt for skarp udpressede Luft frembringe et Hvinen, der paa en vis Maade smerter Øret. *SBloch.UF.7. *Han føler den skjærende Nordenvind. Blich.(1920). III.101. Deres skærende Foragt for Alt, hvad der lever. Hauch.VI.333. af og til følte jeg skærende Smerter i mit Been. sa. MfU.73. En skærende Tunge. VSO. Skærende Farver. MO. med Haanden skjærmede (hun) sine Øjne mod det skærende Lys fra de tre Lamper. Schand.AE.373. (et) skjærende Skrig. Buddé.F.176. i udtr. for absolut misforhold, modsætning: himmelraabende; skrigende; grel. Ing.K.E.I.49 (se u. Modsigelse 2 slutn.). den hele Sag (drives) af Soghisterne med en Alvor og en Kraaftstrængelse, der danner en skærende Modsætning til Resultatets Intethed. Kierk.XIII.200. (arbejdernes) Kaar . . kom til at staa i skærende Disharmoni til de Klasser over dem, der ejede Virksomhederne. JVJens.(Pol. 23/12.1934.13.sp.4). || som adv. Der var noget skærende fortvivlet i hendes Graad. Schand.SB.148. et . . Lag friskfalden Sne gjorde Luften skærende lys. JPJac.I.68. det gjorde skærende ondt inde i ham hvergang han saå nogen lide. And.Nz.PE.III.58. *Nu er her skærende koldt. Sigfr.Ped. BlaaMandag.(1931).43. skærende hvid, se V. skære 1. || (l. br.) om aandsvirksomhed: skarpt skelnende. Maaske var (P. L. Møller) den eneste blandt Kierkegaards jævnaldrende, der kunde hamle op med ham i skarp og skærende forstand. FBrandt.SK.182. || (nu sj.) om person. Han var et meget godt Hoved og selv en god Kunstner, men paradox og skjærende i sine Meninger. Oehl.Er.II.74. Han er altfor skærende (o: afgjørende, eller skarp, streng) i sine Udtryk, Domme. MO. 15.3) (poet., sj.)**

som foregaar ell. bevæger sig med stærk fart; hurtig; rask. *det skjærende Skib skjød | Hen . . igiennem de kløvede Bølger. *Bagges. NblD.112. *Fjernet derude vi skue | Fiskerbaaden saa klart; | Sejlene krummes i Bue | under den skærende Fart. Schand.SD.85.*

16) part. **skaaren** som adj.; *især i flg. anv.: 16.1)* (nu sj.) til bet. 1.1: *saaret ved snit.* jeg seer Madamen har faaet en skaaren Finger, hvorfør er det kommen? *Holb.Bars. II.12. || i videre anv., om saar.* Skaaren Skade (som det i Jylland hedder). *VSO.VI. 249. 16.2) til bet. 3; dels (nu l. br.) til bet. 3.1: Skåren . . Er det, som er skildt ad, med knif eller saks. Moth.S429. spec. (jagl.): Skaaren Rand har de (frimærker), som med Saks eller Kniv er skilt fra Arket, hvorpaa Mærkerne er trykkede. Fedders.S. II.154. || dels (og især) til bet. 3.2: delt i mindre stykker; itu-, sønderskaaret. Den skaarne Suurkaal blandes (med) Dil eller Kummene, hvorefter . . Smagen bliver meere piqvant. *Tode.VI.177. *Med deiligt skaaret Halm og Hø er Gulvet strøet i Salen. HC And.SS.XII.132. de var grebne i Hustyverier: den havde fyldt en Lomme med skaaret (alm.: hugget) Sukker, og den havde slæbt skært Kød ud af Huset. Bang. S.262. afskallede, skaarne Mandler. Pol. 26/1928.12.sp.5. Røgtobakken . . fremstilledes baade skaaren og spunden. Dengl.By.1932-33. 58. skaaren Tobak. LovNr.20723/1939. §39. jf. fin(t)- (fintskaaret Pomeransskal. Bøgning.16), grov(t)skaaren (1). || spec. (jf. bet. 1.3; jagl., if. Larsen. no.) om tommer, træ: tildannet med sav (paa en vis maade); navnlig: firskaaren (1.1). Skaaret Tommer (o: savtommer). *Suenson.B.II.143. skaaren Last (o: last af savtommer). KuskJens.Som. 291. jf. firskaaren 1.1, knivskaaren, krydskaaret, savskaaren (u. kryds-, savskære). 16.3) til bet. 5; om ting, der er tildannet ved af-, udskæring, tilhugning; især: (kunstfærdig) udskæret. høvede eller skaarne Led. PriskurantJf.Stenhuggerfaget.(1898).3. Hvad gavner det skaarne (1871: et udskæret) Billed, at en Billedskærer skærer det ud? *Hab.2.18(1931). spec. om (antikke) gemmer (I): Malerier, skaarne Stene og andre Kunstens Arbejder. KjøbmSyst.III.1.135. Aaestrr.SS.III.111. VilhAnd.Horats.I.93. jf.: Horatses „erotiske Situationer“ virker som Gemmer, skaarne Billeder paa ædle Stene. smst.124. (jf. højre-, venstreskaaret samt skrueskaaren) om skrue(gænge): Tappen . . skal være forsynet med vel skaarne Skruegænger. *Grunth.Besl.85. || skaarne fuge, (mur.) d. s. Rygfuge. LandbO.II.322. || (jf. bet. 6.3; nu sj.) om planter (træer, buske): tilklippet (i en vis form). de lange, stive Alleer af skaarne Træer og Buske. *CBernh. II.119. skaarne Hækker. HCAnd.ML.452. || billedl.; dels om genstande, forhold i naturen: *En Klippe med stejlt skaarne Rande.******

OMads.VV134. dels om persons ansigtstræk, legemsbygning ell. (overf.) aandelige anlæg: dannet, formet paa en vis (nærmere angivet) maade. Øinene vare store, blaae og dertil meget vel skaarne. Hauch.V7. Trods de . . indfaldne Kinder havde hun . . kraftig skaarne Former. Schand.TF.I.20. Selv var (Amalie Skram) en meget stærkt skaaren, meget intelligent og meget temperamentsfuld Dame. DJacobson.KK.136. især i sgr. som bredt-, fir- (2), grov- (2), skarp-, smaat-, storskaaren (og usammensat forb. som bredt, skarpt, smaat, stort skaaret (skaaren), se bred sp.1127^{4t}, III. skarp 3, smaa, stor). || (jf. bet. 5.2) om klæde, stof; dels: tilklippet paa en vis maade, jf. hel-, rundskaaren samt: en bred og ligeskaaren Lærredskrave. JPJac.(1924).I.3. dels (nu næppe br.) om fløj olgn.: opskaaet (se opskære 1.2 slutn.). Skaaren uldene Tøier . . Hertil henhører Plyds, Manchester. Hallager.88. || (jf. bet. 5.3) i forb. som skaaret mad ell. (nu især) smørrebød, afskaaret, smurt brød (med paalæg). Hand kand æde en skeppe skåren mad. Moth.M3. de fik intet andet end en Pibe Taback, et Glas Øll, og et skaaren Smørrebrød. Seideln.48. Skynd Dig alt hvad Du kan omkring til alle Byens Conditorer og opkjøb de skaarne Smørrebød. Oversk. Com.III.222. (hun) satte skaaren Frokost paa Bordet. RasmSør.ML.188. man spiste Fesperkost, skaaret Mad med Snaps og Øl til. AndNæ.DM.II.53. 16.4) til bet. 6; navnlig (jf. dog mundskaaren; især landbr. og dial.) til bet. 6.2: gildet; kastreret. En skåren hest. Moth.S429. da fægtede du . . som en skaaren Slag mellem Hingste, med Hælene. Grundtv.Snorre.III.168. talem. (sj.): Skaaren Væder har godt ved aa præke (o: den gamle, aflægs kan sagtens prædike moral)! Wied.TK.212. 16.5) ⚔ til bet. 7.3, om anbringelse af line (gie, løber) i blok osv., i sgr. som enkelt-, fem-, fir- (1.2), seksskaaren.

17) skære af (jf. afskære). 17.1) forkorte ell. fraskille ved skæring; dels (nu l. br.) til bet. 3.1: kløve; overskære; dele, forkorte ved overskæring. skære et Træ af med en Sav.VSO.I.99. jf.: skære noget knapt, rundt, glat, etc. af.smst.100. (faql.) uden obj.: Jeg trak Rækken færdig og skar af i Saksen (o: om børstenbinderarbejde). Bjarnhof.LE.219. billedl.: *ei skal Fortvivlelse skiære | For (o: før) Tiden min Levetraad af. Rahb.PoetF.I.155. jf.: din Ende er kommet, den Alen, hvor man skærer dig af. Jer.51.13(1931). || dels til bet. 3.4: fjerne, fraskille ved snit; afskære (1.1). de kom indtil Escols bæk, og skare der af (1871: afskare der) en viin-qvist, og een viindrue-klase. 4Mos.13.23(Chr.VI). Førend jeg lar mig hverve, før skiær jeg min Tommel-Finger af. Holb.Mel.I.I. skære et Stykke Brød af.VSO.I.99. Man skærer eller klipper Finnerne af (o: af klipfisk). Const.Kogeb.⁸

(1920).63. denne Slave . . har faaet sin Næse og sine Øren skaaret af. IsakDin.FF. 437. skære en blomst, et par roser af | (nu l. br.) m. h. t. negle, haarvækst olgn.: *De skjønne Lokker skjæres af. Ing.DM.193. hvert et Hoved er skaldet, alt Skæg skaaret af (1871: afskaaret). Es.15.2(1931). m. h. t. korn: afmeje. skære Kornet af med en Segl. MO. hans Arm skærer Aksene af (1871: høster Aksene). Es.17.5(1931). 17.2) overf.: hindre; afspærre; (jf. bet. 3.1 slutn.; nu kun i enkelte anv.) m. h. t. vej, adgang ell. (i videre anv.) tilførsel, hjælp: skære dem vandet af i en by. Moth.S423. skære fienden underholden af.smst. skære (en) passen af, se III. Pas 1.2. (jf. flg. gruppe; ⚙) Glideren skærer . . af for Dampen. Skibs Mask.83. || m. obj., som betegner den ell. det udelukkede; dels (l. br.) m. h. t. modstander. Pol.²⁹/1940.I.sp.2. dels ⚙ i forb. som skære dampen af, lukke af for dampen. Rambusch. L.78. SkibsMask.47. dels (dagl.) m. h. t. talende person: afbryde brag. Nej, skar han hende af. OBang.Byen.(1924).130. WNorrie.En ung Mand.(1931).89.

18) skære bort (jf. bortskære). 18.1) (til bet. 3.5 og 6) fjerne v. hj. af et skarpt redskab. Moth.S423. Kirtlerne skæres omhyggelig bort. Const.Kogeb.⁸(1920).67. jf.: *det korte Onde er det bedste Onde, | Og dette gamle Saar (o: en strid) vil aldrig læges, | Før en frimodig og veldædig Kniv | Har skaaret Edderbylden bort, som buldner. Oehl.IV.49. || m. tings-subj.; uegl. (jf. bet. 13.1; især ⚔) om vandstrøm: Strømmen skærer . . Sandet bort under Skibet. Bardenst. Søm.I.288. LokomotivT.1938.114.sp.2. || overf.: fjerne; borttage; afskaffe; ophæve. VSO. Hvad der ligger forud (for Gustav Vasa) har (forfatteren) skaaret bort (i sit arbejde). HistTidsskr.10R.IV.151. al ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse blev skaaret bort. JernbaneT.¹/1938.4.sp.3. 18.2) (jf. II. bort 2 slutn.; nu næppe br.) forbruge, forøde ved (af)skæring. skære en Tørmose bort. VSO.I.467. 18.3) intr.; fx. (⚔) til bet. 14.2. (baadene) skærer bort fra Skuden med Harpuneren i Stævnen. EMikkels.N.38.

19) skære for. 19.1) (jf. I. forskære) svarende til IV. for 18.s; dels ⚙ til bet. 1.3 og 4.1: gøre de(t) første forberedende, vejledende snit ved savning, udskæring olgn. Spindelen driver 2 Fræsere, hvoraf den ene skjærer for og den anden gjør Tanden færdig. VærktMask.89. FagOSnedk. || dels til bet. 3.2, m. h. t. mad (steg); se IV. for 18.s. 19.2) (sj.) til bet. 2.1, m. h. t. vin: forskære (II.3). da han . . engang var ved at skære Rhum (o: rom) for, fik han Lyst til at lave sig en meget stærk til eget Brug. Lauesen.S. 218.

20) skære fra, (jf. fraskære) til bet. 3: fraskille, fjerne ved at snitte, klippe. Moth.S426. de (havde) skåret et stort stykke

kjød fra indvendig. *Krist.JyA.VI.16*. Er Tor-sken (*stor*), skærer man Hovedet og Halen fra. *Const.Kogeb.^o(1920).54*. || *billedl. Høysg. Anh.25*. teksten viser, at det ikke er så helt let at skære dette afsnit fra (∴: som senere tilføjet). *AOr.DH.II.204*. || skære fra (sig), se bet. 13.2 slutn.

21) skære i (jf. *iskære*). **21.1)** sætte noget i forbindelse med noget andet ved skæring, indsnit *olgn.*; *indskære* (3); *fx.* (*bødk.*) til bet. 4.1, m. h. t. bund i tønde: *indsætte. UjF.* || *†* til bet. 7.3, m. h. t. tovende osv.: stikke gennem en blok, saaledes at tovet vander om skiven i blokken; *indskære* (3 slutn.); *iskære* (2). *S&B. KuskJens.Søm.177. 21.2) intr.*, til bet. (1.2 og) 14 og *egl.*: bane sig vej ved skæring, snit; om skarpe, haarde ting: trænge ned i et underlag og jure, kløve det; navnlig om vognhjul: trænge igennem, synke ned i vejoverfladen. Hiulet skær dybt i. *Moth.S424*. Ploven, Vognen skærer i. *VSO. KulsvierB.104. UjF.* || (jf. bet. 14.1) *overf.*: tage kraftigt, haardt fat; *begynde energisk; sætte i.* i samme Nu skærer Hornorketrest og Trommen i med Musik i Stormtakt. *JVJens.NH.35. SjællBond.154. navnlig (dagl.)*: *begynde at skænde ell. skringe op.* Generalen . . skar i med en frygtelig Straffeprædiken. *RasmHans.M.88. pludselig skær Helene i med nogle vilde Skrig. Buchh. Su.I.39.*

22) skære igennem (jf. *gennemskære*). **22.1)** *trans.*; *navnlig til bet. 3: kløve ell. dele noget ved skæring; gennemskære. Moth.S 426.*augen kan ikke skære Brændet igennem, førend det bliver kløvet. *VSO.* Med en skarp, stærk Kniv skærer man langs Rygbenet (*af laksen*); ogsaa Hovedet skæres igennem. *Const.Kogeb.^o(1920).57*. || *uegl. ell. overf.*; *dels (nu sj.) til bet. 7.1, om linie, vej:* der vare i alt 50 Gader, som skare hinanden lige igennem. *Holb.JH.I.497. dels (dial.) til bet. 2.3: udskælde; gennemhegle.* Jeg blev da ogsaa gal og skar hende dygtigt igennem, da jeg fik det at vide. *AntNiels.(Folkekal. 1865.124).* **22.2)** *intr.*: *bevæge sig rask, hurtigt igennem noget. (han) svømmede i store Tag sieblikkeligt udad.* „Der gaar han!“ sagde en af Selskabet, „han veed godt at skjære igennem, det er en herlig Svømmer!“ *HCAnd.SS.III.35. jf.*: Gaar Saaret over i Suppuration, holde Suturene ikke mere; *begynder de at skjære igennem (∴: rive huden itu, rive ud), saa fjerne Saar-randene sig fra hinanden. Chir.(1845).I.49.* || *især (jf. bet. 13.1) om stemme: trænge igennem (og afbryde en andens tale).* hans Stemme skar igennem, saa der pludselig blev stille. *OlesenLøkk.NH.III.190. ogs. om person: afbryde (sam)tale, diskussion. Else brast igen i Graad, og saa skar hendes Mor igennem og bestemte, at Kresten skulde gaa. Buchh.K.34. JacAnd.Er.I.64.*

23) skære ind (jf. *indskære*). **23.1)** *trans.*;

til bet. 1: *gøre indsnit i noget med kniv olgn. Moth.S424.* Bogbinderen har skaaren ind i Skriften. *VSO.VI.430.* *1 fører jo Knive, som skær' ind til Ben. *Drachm.VS. 115. (jf. bet. 2) billedl.*: Penge-Vunden (∴: *krigsskadeserstatninger olgn.*) skærer end ikke ind til Benet og volder ikke Død for Nationer. *EBrand.(Tilsk.1930.I.391).* det skar ham (lige) ind i sjælen *olgn.*, se *Sjæl 2.1 slutn.* || (*gart.*) til bet. 6.3: *beskære stærkt.* skære Roser ind paa to eller tre Øine. *VSO.* I Frugtavlstekniken betyder „at skære langt“ at man kun skærer lidt af en Kvist og at „skære kort“ betyder det modsatte, at man skærer Kvisten stærkt ind. *ABruun.Frugthaven.(1921).63.* || (jf. bet. 4) m. obj., der betegner skaaret, *indsnittet: indskære* (2). *Moth.S424. jf.*: (*vognens larm*) skær en Flænge ind i Stilheden. *D.v.d. Lyhe Zernichow. Majkens Kærlighed.(1907).2.* m. h. t. bogstaver, *navnetræk*: *Hvert Bogstav er saa dybt, saa dybt skjaaeret ind | I Æblets brændende Kind. *Hz.SvD. 72.* jeg skar vore Navne ind i et Blommetræ. *VKorftsen.KF.4.* || (*fagl., nu næppe br.*) *gøre et indsnit, hvori noget andet skal indføres, indpasses.* skiære ind for Traaden (hos Skomagere). *vAph.(1759).* „Hos Snedkerne og Tømrerne.“ *VSO.* || (*fagl.*) *d. s. s. bet. 21.1; især uegl.*: *bringe, føre, lede et sted hen.* Dette (∴: at skibets master hænger fast i kystens træer) hændes, fordi Skibet ofte negter at styre i Strømmen og af denne skjæres ind. *WMariboe.Skizzer.(1860).16.* da han havde 9 Points, skar han en Bold . . ind (∴: *kom han til at dreje den ind med boldtræet*) i sit Gærde. *Kricket.1930.56.sp.1. 23.2) refl.*; *se u. bet. 11. 23.3) intr.*; til bet. 13.1 og 14.1: *bane sig vej ind.* Østenvinden skar skarpt ind fra Bugten. *Pol.¹¹/v.1935.13.sp.2.* „Sleipner“'s Stævn skar to Meter ind i „Artemis“. *smst.^o/12.1938.2.sp.5. (jf. bet. 11.2) om udstrækning: CBernh.III.10.* Mellem den sydlige og nordlige Del (*af Samsø*) skærer to Bugter ind. *Trap.^oII.572.* || (jf. bet. 13.1) *om stemme: trænge ind; ogs. d. s. s. skære igennem (se bet. 22.2 slutn.).* nogle Mandsstemmer . . skar ind mellem hverandre. *Lunde.F.35.* han skærpede og uddybede hendes Svar, naar han skar ind med et Spørgsmaal. *PLevin.LN.155.* || *†* til bet. 14.2. *Den danske Lods.(1850).221 (se u. bet. 31.5).*

24) skære ned (jf. *nedskære*). **24.1)** til bet. 1.1: *bringe, tage noget ned ved over-skæring af det, hvormed det er fastgjort; spec. m. h. t. hængt person: *ved saadan Leilighed | Jeg og en stakkels Tyv skar ned. Bagges.Ungd.I.184. CLembcke.Patrouille-øvelser.(1910).129.* || skære flæsk ned, se *Flæsk 1.1 slutn. 24.2)* til bet. 3: *gøre kortere, lavere, mindre ved beskæring, kapning olgn.*; *fx. (vet.)*: Hornvæggen (i hestehov) skaaret ned i Plan med den ydre Rand af Hornsaalen. *Grunth.Besl.29. (jf. bet. 6.3 og 23.1, 30; gart.)* efter denne Be-

skæring (*kan man*) opnaa kraftige Skud fra de Knopper, hvortil man skærer ned. *ABruun.Frugthaven.(1921).47.* || *overf.: for-mindske i størrelse, omfang, værdi; ned-skære (3.2); spec.: m. h. t. indkomst, løn: afknappe.* Et andet Projekt er en direkte Kopi af Frue Kirke, blot skaaret lidt ned og med en besynderlig Apsis. *Pol.¹¹/1921.8. sp.6.* L.s bror var bankfuldmægtig, hans svoger tjenestemand. Deres lønninger var skaaret ned. *MKlitgaard.MS.8. (jf. bet. 2.3; dagl.) m. h. t. person: ned sætte i indtægt, løn; ned sætte i andres øjne, sætte til vægs, ydmyge, give en dukkert, „pille ned“ (ved kritik, skarpe, saarende bemærkninger, fyndigt svar paa tiltale olgn.).* Netop som man tror, at Mennesket er Midtpunktet i hele Tilværelsen, bliver man skaaret ned til ingen Ting. *DagNyh.¹¹/1925.1.sp.1.* En farlig Modstander var paa Spil, der i Tide maatte bremses og skæres ned. *PDrachm.D. 124.* Forsøgte han at tage til Genmæle, blev han øjeblikkelig skaaret ned. *Bers.G.270. 24.3) (jf. bet. 4) foretage et indsnit, en indskæring (nedefter) i noget; fz. (skibsbygn.): nedskære (2.1).* Bundstokkene og Zitterserne skæres (svales) ned over Kølen til Spundingens Overkant. *KuskJens.Som.70.* || (*jf. bet. 3.5; dial.*) *partere; m. h. t. slagtet dyr: UfF.* || *refl.; se u. bet. 11.2.* || (*jf. bet. 14.1; sj.*) om klædningsstykke: være nedskaa-ret. den lyseblaa Sommerkjole . . var lidt fyldig over Brystet, men skar smukt ned for den blottede Barm. *AndNz.PE.III.245.*

25) skære om (jf. omskære). 25.1) (*nu sj.*) udføre et snit rundt om, langs randen af noget (hvorved det beskæres). *Moth.S425. (dial.) m. h. t. træsko: beskære kanten paa. UfF.(sdjy.).* || † *bortskære forhuden paa mandslemmet; omskære (1.2).* *mange Persisk Folk, som Hedninger var fødte, | De lood sig skære om, og ville blive Jøde. *Kyhn.PE.68. 25.2) (jf. omskære 3; l. br.) til bet. 5: forandre (formen, snittet paa) noget ved ny behandling med kniv olgn.* Stemplet til dette sidste Relief (*paa medaljen*) blev imidlertid skaaret om. *Pol.²⁴/1936. 11.sp.6.*

26) skære op (jf. opskære). 26.1) *under-kaste noget en behandling med kniv osv., saaledes at der fremkommer en aabning, et hul osv.; opskære (1).* *Moth.S426.* skære et Dynevaar op. *VSO.* De svalede Glas toges frem, skares op med et gloende Jærn. *Tidsskr. f.Kunstindustri.1892.57.* Hun skar febrilsk Konvolutter op. *KBirkGrønb.SF.141. spec. m. h. t. (høftet) bog: adskille de (i runden) sammenhængende blade v. hj. af (papir)kniv. Moth.S425.* Han gav sin Boghandler et lille Honorar for at turde læse de nye Bøger, det vil sige, have Lov til at skære Bøgerne op paa langs, men ikke paa tværs, thi da kunne de ikke sælges som nye. *HCAnd. (1919).V.314. JVJens.Di.³138.* || (*jf. bet. 1.2)*

uegl. Isbjergtet om Natten i Taagen der skar Skibet (v: „Titanic“) op. *JVJens.RT.128.* Lyden af et Plovjern, der skærer Furen op. *Elkjær.HF.63. spec. (jærnb.): d. s. s. op-skære 1.3. DSB.Banebygn.24.* || *m. h. t. menneskers ell. dyrs legemer; tidligere ofte: operere ell. dissekere; nu især m. h. t. slagtet dyr: aabne for at udtage indvoldene. (der er) ikke eet Riim at finde i (poeternes) heele Legeme, om man end vilde skiere dem op, og lede efter dem under deres Kallun. Holb.DR.II.1.* Bylden maa skæres op. *VSO.* Fisken var . . kommet op i Kjøkkenet, hvor Pigen skar den op med en stor Kniv. *HC And.(1919).I.206.* Det var en Lovinde, og da vi skar den op, trillede to smaa blinde, men levende Løveunger ud i Græsset. *Buchh.FDK.99. m. overgang til bet. 26.2, i udtr. som skære op for en skinke, (fagl.) begynde udskæring af den; tage hul paa den. OrdbS.* || (*jf. opskære 1.2; fra no. (sml. angivet som norskhed): skære en Pen op (v: til-skære en pen). S&B. Larsen.) ell. oldn. skera upp*) *tildanne ved skæring, udskære (og ud-skikke som budskab); vist kun i udtr. som skære hørorf, hørpil op, se Hør-orf, -pil. 26.2) til bet. 3: behandle noget med kniv osv., saaledes at det helt deles ell. kløves; dele i smaastykker ved skæring; ogs.: skulle stykker fra noget, indtil der ikke er mere tilbage; opskære (2).* skære (v: hakke, plukke) kød, stæg op. *Moth.S425.* Vi skar en halv Ost op. *VSO.* hver Eftermiddag skar (*pigerne*) 4 Rugbrød op til Meldmader. *HPHansen.Degamblefortælle—.(1939).24.* || (*jf. bet. 1.3; fagl.*) *save op; opskære (2.2). (brædderne) har kastet sig.* Dette hidrører fra, at Træet ikke har været fuldstændig tørt, da det blev „skaaret op“. *Haandv.146.* Stammer . . skæres op til Bjælker. *HF.B. 1936.623.* || (*jf. bet. 3.2 slutn.*) om tørve-skæring. det ca. $\frac{3}{4}$ Al. tykke Lag Tørve-jord var skaaret op til Torv. *AarbSora.1925. 44.* || (*jf. bet. 3.3) m. h. t. afgrøde: høste; nu spec. (jf. Opskær; dial.): høste færdig (Feilb.).* Slaar mand anden Mands Eng op imellem Eg og Ende, eller skær hans Korn op paa Ageren imellem Eg og Ende. *DL. 6—15—5.* skære urter op. *Moth.S425.* Huset tækkedes med Langhalm og Rør, som blev skaaret op i Søen. *Nystrøm.S.189. (jf. op-skære 2.3) i videre anv., m. h. t. vandløb: oprense (ved afskæring af vandplanter). Feilb. UfF. 26.3) (jf. ty. aufschern i lign. anv.) til bet. 7.3; dels (⚔) m. h. t. tov: samle i ordentlige bugter; skyde op. Røding.I.178. FæstningsartMat.(1914).4.* || *dels (jf. ænyd. opskære, spænde op (Kalk.III.360); væv.) m. h. t. kuede: gøre i stand for indsætningen. UfF. 26.4) (sj.) til bet. 9.1, i forb. som skære ansigter op, (alm.) skære ansigter. [EWolle]. Brudstykker af enjy. BorgermandsDagbøger. (1873).68. (de) skjære haanlige eller fortrædelige Ansigter op ad hver den, som modsiger*

dem. smst. 72. 26.5) (vel til bet. 26.2; nu dial.) afbryde; bringe til ende. skære tretten op. *Moth.S425*. skære legen op. smst. || navnlig uden obj.: afbryde virksomhed, samkvem olgn.; holde op; i forb. m. med: bryde med. Danmarks Beliggenhed . . henviser os til . . at skiære op med Hamborg og knytte varig Forbindelse med London. *Grundtv. Dansk. II. 20*. de Danske (o: i flaaen) begyndte slemt at knurre, og sagde, at der kom bestemt ingen Nordmænd. Der var da ikke andet for end at skære op og lade hver gaa til sit. *sa. Snorre. III. 225. Uff. 26.6* (vist efter ty. aufschneiden, jf. opskære 3; egl. til bet. 26.2: udskære mad og diske op med den; nu næppe br.) fremkomme med lagn, pral; lyve; overdrive; prale. om hand enten er en god Almanaktrykker, der veed færdig at skiære op med Lagn, eller en god Sandsiger. *Hørn. Moral. II. 18*. *Jeg kand ej skiære op, Jens Peersen aldrig praler. *Holb. Paars. 267. sa. Jean. I. 1*. Uden at gjøre nogen Forskiel spørge de (o: syge folk) den første, den bedste Barber eller Bader til Raads, naar han blot kan skjære brav op for dem, og love dem, at han vil gjøre store Ting. *PhysBibl. III. 18*. m. obj.: skære Lagn op. *VSO. 26.7* (sj.) til bet. 13.1, om stemme: lyde skingrende; skingre op. En skingrende Kvinderøst skar op over nogle andre. *PLevin. LN. 119*.

27) skære over (jf. overskære). 27.1) dele i (flere) stykker ved (gennem)skæring paa tværs, midt over; ogs.: fraskille ved saadan skæring; fraskære. *Moth.S425*. (han) gik fra den ene Vogn til den anden og skar Skaglerne over. *Goldschm. Hjl. I. 17*. Tomaterne faaas, skæres over en Gang paa tværs. *Const. Kogeb. (1920). 50*. Dejgen . . ndstikkes i runde Kager, som skæres midt over. *Bagning. 45*. || i udtr. for (forsøg paa) drab, selvmord ell. lemlæstelse. skære Pulsaaeren over (paa sig selv). *Bl&T*. skære haserne over, se I. Hase. skære halsen, struben over, se I. Hals 2.1, Strube. || (jf. bet. 1.3) m. h. t. træ: oversave. skære en Mast over. *JensSør. II. 3*. Kakkellovnsbrænde bør skæres flere Gange over. *VSO*. || (jf. bet. 5) behandle, til-danne ved skæring, klipping; dels (nu næppe br.) m. h. t. tøj: overskære (3). *vAph. (1759)*. dels (skræd.) om tilskæring af klædningsstykker: Vesten skal være skaaret lige over. *Pol.¹³/1934. Sønd. 31. sp. 2*. 27.2) uegl. ell. overf. Stykket er i fire Acter, men da det . . vilde blive for langt og trættende . . havde man . . skaaret det midt over, saa at man den ene Aften saae de to første Acter, og den næste Gang de to sidste. *HAnd. SS. VIII. 77*. || (jf. bet. 7.1; nu sj.) m. h. t. linie: krydse; overskære (2.2). Veiene, Gaderne skære her hinanden over. *VSO*. || i udtr. for (pludselig) afbrydelse af virksomhed, ophævelse af forhold, tilstand. Atropus skar Livets Traad over. *Clitau. PT. 5* (jf. Livstraad). Enhver kan se, at Estrup

skar Retten over, der holdt alle sammen. *HarNiels.SP. 44*. skære klædet over mellem to, se I. Klæde 2. skære knuden over, se I. Knude 2.2. 27.3) intr., om afbrydelse, ophør; dels (jf. ovf. sp. 35°; nu næppe br.) om person, i forb. m. med: afbryde sit forhold til; bryde med. (blot) Biskoppen vil . . bede Kongen . . skære plad over med Degnen (o: give ham løbepas). *Cit. 1752. (Kirkehist Saml. 6R. II. 401)*. || dels (jf. bet. 13.1; l. br.) om stemme: knække over. Stemmen skar over et Øjeblik. *Pol.¹⁵/11. 1922. 8. sp. 2*.

28) skære sammen. 28.1) (jf. bet. 4 og 7; tøm., snedk.) sammenføje (to) dele v. hj. af i hinanden passende udskæringer; forbinde ved sammenskæring (2). Karmen (til mistbænken) fremstilles sædvanlig af 20 cm brede, uhvølede Fyrrebrædder, ca. 3¹/₂ cm tykke, de skæres sammen paa den Maade, at Endestykkerne med deres halve Bredder griber ind under Langsiderne. *Hjemmet. 28/5 1929. 38*. 28.2) (jf. bet. 11.2 og 28.3; sj.) refl.: støde sammen, mødes i eet punkt. (huset) udmærker sig ved den maleriske Maade, hvorpaa de murede Kviste og de forskellige Taglinier skærer sig sammen. *ESchödte. Gl. kbh. Huse. (1894). 44*. 28.3) (jf. bet. 14.1, 28.2 og Sammenskæring 1; jagl. ell. ω) intr.: krydses, mødes, støde sammen i eet punkt. Den Maade, hvorpaa (tværmuren) skærer sammen med det underliggende Murværk. *HistMKbh. 3R. II. 213*. || uegl., om sammenfald (i tid) ell. (jf. bet. 28.4) sammenstød af modsætninger. paa Holbergs Tid begynder (formalismen og idealismen) saa smaat at skære sammen. *Kyrre. HH. 83*. Afbetalingerne for Bil og Tærskværk „skar sammen“ til den første. *Fleuron. KO. 207*. Catholicisme og Lutherdom skærer her sammen i et Centralpunkt. *OFris. Litt. 263*. 28.4) (vist til bet. 14.1, jf. bet. 28.3) komme i strid, skænderi ell. slagsmaal; komme op at kives, trættes. *Moth.S427*. *VSO. PRMøll. SS. 96*. Idelig skar han sammen med Fangevogtere og Mestre. *CHans.S. 165*. (hun) var ham nok næsten helt i Kones Sted. I al Fald skar de sammen som kun Ægtefolk har Ret til det, og bed forsvarligt efter hinanden. *AndNz. DM. III. 215*. han og Thormod kunde ikke komme ud af det sammen; de skar sammen om alt det, de fik med at gøre. *Kyrre. (IslSagaer. I. 305)*. *Feilb. Uff. 1*. || skære i hus sammen, se bet. 14.3.

29) skære til (jf. tilskære). 29.1) give en vis form, tildanne med kniv, saks osv. *Moth.S427*. skære en Pen til. *VSO. VII. 105*. (han) skar et Filtrepapir til (i laboratoriet). *Bergs. GF. I. 95*. den saakaldte „Hjertebog“, hvis Blade er skaaret saaledes til, at de, naar Bogen ligger opslaaet, danner Formen af et Hjerte. *OFris. Litt. 83*. || især m. h. t. klæde, læder: give den form, hvori det skal sys. *Moth.S425*. een skal allene give sig af med at sye Mandsskoe . . een med at skiære

dem til, en anden med at sye dem sammen. *Junge.39.* *hvad om vi | Lod Tøiet skjære til og sye. *Hzr.KP.45. Søberg.KK.II.49.* || uegl. Hvor spændende, hurtigt at skære dem (o: *begivenheder til brug for et dagblad*) til, saa de passede til begge Sider, paa den ene til Kendsgerningerne, paa den anden til Læserne. *Cavling.J.51.* I de mellem- og sydamerikanske Stater var Forfatningen ligeledes skaaret til efter amerikansk Forbillede. *VerdenGD.IV.2.52.* || (jf. ty. zuge-schnitt; l. br.) i perf. part., om persons legemsbygning. Han var rund og svær og groft skaaret til. *Soph.Clauss.L.189. 29.2* tage kraftigt fat ved skæring; udføre skæring med kraft, energi; især i imp.: skær till! *D&H. Feilb. 29.3* i udtr. for at bruge skarpe ord, skændes; dels (l. br.) til bet. 13.2: fremkomme med skarp(e) bemærkning(er); „bide“. Snak, skar hun hidsigt til *AlbDam.B.141.* || dels (nu næppe br.) i pass. m. reciprok bet.: komme op at skændes, kives; „skære sammen“. Der gaaer sædvanlig mange Aar før det vil træffe sig, at et Par Familier kan leve saaledes sammen i Trede-Mands Huus, uden at skiæres til, eller ønske hinanden paa Døren. *Grundtv.B.II.125.*

30) skære tilbage (jf. tilbageskære); især (jf. skære ind, ned u. bet. 23.1, 24.2; gart.) til bet. 6.3: beskære (en gren) stærkt (saaledes at den kun beholder en del af sin oprindelige længde); foretage kortbeskæring. *ABruun.Frugthaven.(1921).64.* Kvistene (er) skaaret tilbage til 15 cm. *Havebr L.4II.122.*

31) skære ud (jf. udskære). **31.1)** til bet. 3: løsne, udtage ved skæring; ogs.: dele i stykker ved skæring. *Moth.S427. Oehl.Øen.(1824).IV.285.* Saarlægen maatte skære Kuglen ud. *VSO.* Dette . . Brev . . maatte skæres ud . . af Bogen. *CSPet.Litt. 222.* (jf. bet. 6) m. h. t. (dele af) levende væsen: Jeg er . . bleven skaaren ud af Moders Liv. *JRPauilli.SB.36.* Hogne . . ler trodsig, da man skærer hans Hjærte ud. *AOLr.NA.44.* skære struben ud, se Strube. || m. h. t. varer ell. (navnlig) levnedsmidler: udskære, partere i mindre stykker til fordeling, salg; ogs. m. h. t. de enkelte stykker: afskære til fordeling, salg. (spækhøkerne paastaar) at de paa hvert Lispud, som de skiære ud, taber et Pund. *DenforhezedeSideFlesk.[1771].9.* skiære et Stykke ud af Tøiet. *VSO. (hun)* stod i Spisekamret og skar Steg ud. *Bang.T. 153. ERode.JM.18.* skære et Dyr ud. *Bl&T.* || (jf. bet. 3.3 slutn.) † m. h. t. honning: indsamle ved borttagelse af vokstavlerne. Det Navn Zeidler er egentlig et Ober-Saxisk provincial Ord af Zeideln, og betyder en, som skier Honning ud. *Fleischer.B.778.* || (jf. bet. 4.1 og 31.2; faql.) m. resultat-obj. Skære en Kanonport ud. *Scheller.MarO. 31.2* til bet. 5.1: tildanne, udforme ved skæring, gravering olgn.; dels m. obj., som betegner det

frembragte, tildannede, dels uden obj. i forb. m. i, der betegner materialet. *Moth.S426.* unge Dreng, som . . have beflittet sig paa at skiære ud i Træ. *Thurah.B.40.* skære Figurer, Billeder, Navnetræk ud, f. Ex. i Steen, Metal eller Træ. *VSO.* Glassets Tildannelse i Mønsterstykker skete paa et Bord. (*Glasstykkerne*) skares ud med et glødende Jern. *Tidsskr.f.Kunstindustri.1892.57.* (mesteren) tegner Billedet med Gravstikken, skærer det ud med Kniven. *Es.44.13(1931).* || (jf. bet. 4.1; l. br.) m. tings-subj.; om strøm: udgrave; udhule. Vort Fartøj gaar nær op til Kysten, thi Strømmen skærer Løbet dybt nok ud. *Falkman.FraDanmarksFar-West. (1879).31.* || i sammenligning ell. billedl., især i udtr. for stærk (tilfældig ell. tilstræbt) lighed med et forbillede. den Modedukke, der paa en Prik er skaaren ud af den sidste Modejournal. *Hzr.III.14.* nogle højst komiske Spidsborgermadammer, der baade i Udtryksmaade og Sprog var skaarne lige ud af „Genboernes“ Omgangskreds hos Hostrup. *KBokkenh.U.145.* ligne en, som han var skaaret ud af hans øjne, se Øje. **31.3)** til bet. 6; dels (nu kun dial.) m. h. t. (hus-)dyr: gilde; kastere. *Moth.S427.* skære Fol, Grise ud. *VSO. Feilb.* || dels (nu næppe br.) i forb. som skære en pige ud, beligge, besvangre en pige. *Moth.S426. VSO.* („en gammel og lav Talebrug“). **31.4)** til bet. 7.3: lede, føre noget et sted hen; især † m. h. t. ende osv.: tage ud, fjerne fra en blok osv., hvorigennem den er vist. *SøLex.(1808).* Paa længere Rejser skaeres Linerne (o: flagliner) ud, naar Skibet kommer i rum Sø, og skaeres først i, kort før de skal bruges. *KuskJens. Søm.177.* || (vel egl. til bet. 4, m. h. t. gravet rende, fure) † m. h. t. vand(løb), sø: skaffe afløb (gennem en gravet rende). skære en dam, sø ud. *Moth.S426. VSO. 31.5)* refl. ell. intr. || (jf. bet. 13.1; sj.) om stemme. Konens Graad skar ud til dem. *AndNz.PE.III.67. smst.240.* || (især †) til bet. 14.1-2, i udtr. for sejlsads (spec.: hvorved man afviger fra kursen). *Saa skjød jeg ud min Snække . . | skar ud af Fjordens Lukke | og lod mod Sønder staa. *Rich.I.206.* Man bærer derpaa af langsmed, denne Kyst (o: *Sjællands*), men skærer atter lidt ud fra den, for at undgaae den . . med en Kost mærkede Stammenakke. Som Mærke herfor bringes Kallehave Kirke udenfor Petersværfts Bro, og skærer man da atter tættere ind imod Siælland. *Den danske Lods.(1850).221.* jf. flg. gruppe: saa satte vi os paa Tofferne og stemmede Fødderne mod Spændholdterne, og saa skar hun jo ud i Strømmen. *Drachm.KK.84.* (sml. bet. 14.2) om fartøj: Et Skib, der har mistet Roret, er vanskelig at bugse, da det let skærer ud til Siderne. *KuskJens.Søm.260. smst.236.* || † til bet. 11.2 og 14.3, om tov (line, ende): løsne sig fra det sted, hvortil det er fastgjort. Brasen har skaaret sig ud. *Scheller.*

MarO. Almindelig Knob . . bruges ofte . . til at hindre Enderne i at skære ud af Vejvisere eller Blokke. *KuskJens.Søm.II.* || (til dels efter ty. (sich) scheren (heraus-, hinaus-scheren), der maaske er af anden oprindelse) † i forb. skære sig herud (*Helt.Poet.73*) ell. skære herud, om person: forsvinde; pakke sig. (især i befalinger, trusler). *hand ey er vandt at lide | Ham nogen kommer nær, gjør nogen sig til Knud | Paa timen hedder det, du Lymmel skiær herud! *Helt.Poet.210.* Henrick, skier her ud paa Døren saa længe, her bliver icke en Discours som du maa høre. *JRPauilli.Kandest.F4r.*

32) skære under (jf. underskære); spec. † til bet. 14.1-2, om ting, der trykkes ned under vandets overflade; dels om baad (paa slæbetov): Baaden skar under med Boven. *Larsen. D&H. dels i pass., om ankerbøje:* For senere med større Lethed at kunne finde Ankeret, saafremt Bøjen skulde være skaaret under, bør man lægge Mærke til, i hvilken Retning fra Skibet, Kæden viser ud i det Øjeblik, der hekses fra. *Bardenstf. Søm.II.14. Scheller.MarO.*

33) skære væk, (dagl.) dels m. omtr. sa. bet. som skære bort (se bet. 18.1). *D&H. jf.:* Madam Viums Kost var der ingen, der saa ned paa. Der blev skaaret væk fra den brede Ende (o: man spiste af alle kræfter). *Daastrup. MinDagbog.(1927).60.* || dels omtr. d. s. s. skære til (se bet. 29.2). *D&H.*

V. skære, v. [sgærø] -ede. (ænyd. (part.) skærende (i forb. skærend-hvid); til VI. Skær 1 ell. VIII. skær 1.1; jf. fsv. skæra, gøre lys, oplyse; sml. skjære; nu dial.) **1)** give skin, skær fra sig; glimte; lyse; straaale. *MDL. Feilb.* det var blevet ud paa Natten, jeg antager, Klokken var omkring to, for det begyndte at skære af Morgen. *Bregend.HH.II.182. (han)* kom ud i Gaarden og tog Maal efter Stalden, hvis smaa Ruder skærede svagt ud i Mulmet. *Elkjær. Sejer.(1921).38.* om morild: Uff. || part. skærende, skinnende; i forb. skærende hvid, (jf. skært hvid (u. VIII. skær 1.2), skærhvid; i rigsspr. opfattet som IV. skære 15.2) skinnende hvid; snehvid. *Moth.S420. Drachm.SF.107. BornhOS. 2)* se et skær ell. glimt af; skimte. *MDL.*

VI. skære, v. [sgærø] -ede. (æda. sk(i)æræ, gøre klar, rense (*AM. Harp.Kr.32.170*), spec.: rense (sig) for beskyldning (*Lund. Ordb.*), sv. skära, rense; til VIII. skær; jf. sv., no. dial. skira, oldn. skíra, rense, døde, gode gaskeirjan, forklare, oplyse; sml. Skær-ild, Skærsten; nu kun dial.) **1)** (jf. VIII. skær 1.2 slutn.) m. h. t. æg: lade æg gennemskinne, belyse for at se, om de er friske, om der er kyllinger i dem; klare (II.2.5). *Thorsen.170. Feilb. 2)* (jf. VIII. skær 2) befri for urenheder, grums, fremmede bestanddele; klare; rense. skære honning. *Moth.S420.* skære vîn.smst. *Feilb. m. h. t. smør: MDL. VSO.*

(jy.). *Feilb. || i sa. bet.:* skære (honning, smør) af. *Rask.FynskeBS.52. 3)* (videre udvikling af bet. 2 ell. til VIII. skær 1.2) † m. h. t. mur, væg: overstruge med kalk; pudse; hvide. *Moth.S420. VSO.*

Skære-, i ssgr. (ogs. Skær-, se u. Skærekasse, -kiste, -lo, -mølle). (sml. Skær-) især (navnlig jagl., ☼) til IV. skære 1 og 3 (jf. dog Skæretragt); saaledes ogs., foruden de ndf. anførte: Skære-bevægelse, -egenskab, -evne, -hastighed, -kraft. **-apparat**, et. apparat til skæring; ogs.: skærende del(e), organ(er) i forsk. maskiner; fx. om fingrene og knivene i slaa- ell. mejemaskine: *OpfB.³III.33.* om apparat til skæring af papir: *PapirL.375. -arbejde*, et. **1)** udskæring af brædder ell. tommer af træstamme. *FagOSnedk. 2) [IV.4, 5] kunstfærdig udskæring; billedskærerarbejde. *FagOSnedk. jf.:* Indlægninger med Guld og Sølv (i vaaben), Jærnskærearbejder af alle Slags. *Tilsk. 1932.II.347. -baad*, en. se Skærbaad.*

-bakke, en. skærende metalkæbe, bakke (V) i klup. *PolitiE.Kosterbl.²⁸/²1924.3.sp.1. TeknO. -blad*, et. (jf. -æg samt I. Blad 2.1) om skærende del af forsk. redskaber ell. værktøjer. (den) Flække, der danner Skærebladet (paa kornseglen). *JohsBrøndst.DO.I.179.* || om del af skæret (II.3.2) paa en radrenser. *LandO.IV.6. -blok*, en. blok (1), hvorpaa noget kan skæres (ell. hugges); dels (nu næppe br.) om kødblok til køkkenbrug. *Moth.S426. VSO.* || dels (jf. -pæl; smed.): blok ell. pæl med spændplader foroven, hvori arbejdsstykker ved gevindskæring fastspændes. *Nationalmus A.1937.80. Uff. -bor*, et. (jf. -jærn 3, -tøj 1; smed., foræld.) jærnedskab til gevind-, skrueskæring (sml. Gevindstaal, Skrueblik). *Moth.S426. VSO. -bord*, et. bord, plade, hvorpaa noget overskæres; fx. i sukkerfabrik: Naar Tørringen er endt, føres Sukkerpladerne til Skærebordene, hvor de ved Hjælp af Rundsave deles i nøjagtigt lige brede Strimler, der saa igen i Skæremaskinerne tværes. *NatTid.²¹/²1923.Sønd.14.sp.1.*

-brænder, en. apparat, hvormed der v. hj. af en skærende flamme foretages skæring af jærn og staal. *Hannover.Tekn.287. TeknO. -bræt*, et. **1)** (jf. -planke) bræt, mindre træplade, fx. anv. i køkkener, til at skære (sønderdele, hakke) noget paa, smøre mad paa olgn. *Moth. S426.* Skiarebræderne maae vel afbørstes og vel reengøres hver Gang. *Tychsen.A.II. 613.* Til Paparbejder høre en Kniv, et Skærebrædt. *Legeb.II.67. Lauesen.MF.208. 2) [IV. 7.3] (væv.) d. s. s. -ramme. *Uff. -bænk*, en. (ænyd. d. s. i bet. 1) **1)** bænk (2), forhøjning, hvorpaa noget snittes, tilskæres; især om bødkers ell. træskomagers bænk med en klemme („hoved“), hvormed arbejdsstykket fastholdes (jf. Bødkerbænk, Knivbænk 1 samt Skærelad 2). *Hallager.128. Pont.LP. VIII.124. Dengl.By.1935.9.* jf. Skærebænk-hoved. *VSO. 2)* redskab, hvori noget sonder-*

skæres; dels (nu næppe br.) om hakkelsekiste. *jf. VSO.* || dels om lign. apparat, *fx. til ituskering af roer (se Roeskærebænk), til skæring af tobak (Dengl.By.1932-33.58).* **3)** (nu næppe br.) spøg. omdannelse af Charabanc. *KNyrop.SVS.11.* **-cylinder**, en. (*jf. -skive, -valse*) skærende del, der er cylinderformet; *fx. om roterende cylinder med skarpe skinner i maskine til overskæring. Sal.¹I.894.* **-diamant**, en. *diamant, der anvendes til skæring af glas; glarmesterdiamant. Christ.Kemi.105.* **-flamme**, en. skærende flamme i skærebænder. *GasInd.5.* **-foder**, et. (*landbr.*) havrestraa olgn., der skæres til hakkelse; *straa-foder. MøllH.I.260. Feilb.* **-græs**, et. *se Skærgæs.* **-halm**, en. (*jf. -foder, -havre; især landbr.*) halm, der skæres til (og iblandes) (heste)foder. *Feltart.VII.A.26.* **-havre**, en. (*jf. -foder, -halm; landbr.*) havre, der bruges til skærefoder. *UfF.* **-hjul**, et. skærende hjul, *fx. i frøse. IngBygn.1940.25.sp.2.* **-horn**, et. (*sko., foræld.*) beskærehorn. *Amberg.* **-hoved**, et. (valse)lignende del af skæremaskiner olgn., hvortil de skærende dele (skærebakker, -knive) er fastgjort. *Sal.²XXI.670. Thaulow.M.I.371.* **-hovl**, en. (*bogh., foræld., jf. VSO.*) beskærehovl. *Moth.S427.* **-ilt**, en. (*jf. -brænder, -flamme*) ilt til autogen skæring. *Bildsøe.Smedebogen.(1928).139.* **-jærn**, et. *spec. (foræld.): 1) d. s. s. -kniv. VSO. især: hakkelsekniv. Moth.S426. 2) art stiksva brugt ved udskæring af lænderne paa grove kamme. Hallager.139. 3) (jf. -bor; smed.) apparat til skrueskæring. Moth.S426. MR.1832.158. **-kaal**, en. (*gart.*) kaal, der dyrkes med afskæring af blade, hoveder som formaal (og sikke til avl af frø). *Gartner-Tidende.1933.253.* **-kant**, en. (*jf. -rand; især tandl.*) Fortændernes Skærekant. *Sal.²XXIV.107.* **-kasse**, en. (*Skær- se u. Gering.*) *40 (jf. -lade 1; snedk.) lade med savsnit til gering; geringskasse, -lad. Haandv.183. FagO Snedk.* **-kiste**, en. (*nu dial. Skær- Cit.1707.(AarbPræstø.1925.91).* *jf. Feilb.). (jf. -bænk 2, -tøj 3, -værk; landbr., næsten foræld.)* aflang kasse, kiste (I.2.2), hvori hakkelse blev skaaret med en skærekniv; hakkelsekiste (1). *Sort.Poet.78. JPJac.(1924).I.277.* Den nye Hakkelsemaskine . . kaldte ligeledes paa Interessens hos alle dem, der kun var vant til at se de gammeldags Skærekister. *Strange.P.II.104. SjællBond.37.* **-klappe**, v. se skærklappe. **-kniv**, en. (*ænyd. skær(e)-kniv*) 1) kniv, der benyttes til skæring (af mad), snitning, beskæring olgn. (*jf. Beskærekniv*). *GldGsSkæmt.24.* mangan en halvvoxen Dreng tager ey i Betænkning med en Skiare-Kniv at snitte sig en Finger væk, at han ey skal blive Soldat i Tiden. *Argus.1771.Nr.16.3. Grundtv.Sazo.II.207. JohsBrøndst.DO.III.131. spec. om baandkniv (FrGrundtv.LK.45), apoteker-kniv (Cit.1784.(AarbVejde.1936.40). ZakNiels.GV42. Apot.(1938).14), om et smedeværktøj (MR.1832.158), om potte-**

magerredskab (*Feilb.*), om klinge til opskæring af fløj (Sterm.Textil.(1937.157). || knivlignende redskab til tøveskæring. *ErkKrist.St.127.* || om skærende maskindel; *fx. om skærecylinder. Bl&T. 2) (landbr.) hakkelsekniv i skærekiste ell. (nu) i hakkelsemaskine. Sort.Poet.77. Olufs.Oec.VII.375. Rask.FynskeBS.52. FrGrundtv.LK.50. AarbFrborg.1918.74. jf.: „Ørholms Le- og Skæreknivfabrik“ (som det hed). *Nystrøm.NO.566. 3) (jf. Plovkniv 1; nu næppe br.) plovskær; skær (II.3). LTid.1754.151.* **-kæde**, en. se Skærkæde. **-lad**, et. (*jf. III. Lad 4.1-2*) 1) (*nu næppe br.*) savlad. *Moth.S426. VSO. 2) (især dial.) d. s. s. -bænk 1. MøllH.V.250. FortNut.XII.188. SjællBond.40.* **-lade**, en. (*jf. -lad samt III. Lade 1*) 1) (*snedk.*) d. s. s. -kasse. *Haandgern.26. 2) [IV.7.s] (jf. -bræt 2; væv., foræld.) d. s. s. -ramme. Skær-: Penia.1806. 380.* **-lo**, en. (*dial. Skær- Hjortø.Kr.96. jf. Feilb.*) (*landbr.*) den del af loen, hvor der skæres hakkelse, hvor skærekisten (hakkelsemaskinen) staar. *Cit.1820.(AarbPræstø.1925.69). MDL. FrGrundtv.LK.257. CREimer.NB.450. SjællBond.37. Foderloen (Skæreloen) foran Hestebaasene var paa to Fag. AarbKbhAmt.1930.24.**

Skærekant, en. (*sj. Skærsele. i bet. 2: OeconJourn.1757.182.*) vbs. til IV skære (*jf. Skæring*). 1) (*uden for sgr. som Af-, Ind-, Overskærelse sj.*) som vbs. *Moth.S427.* til IV skære 6.1; *operation. LTid.1743.69. 2) hvad der er skaaret. Moth.S427.* || *især (landbr. og dial.): hakkelse. smst. UfF. jf.: den saakaldte Havreskærelse, der er Straa med paasiddende Aks og Kærner skaaret som Hakkelse. Feltart.VII.A.23.*

Skæreløn, en. (*ty. schneidelohn; nu næppe br.*) betaling for skæring. *vAph.(1764).* *fx. for savning (jf. Savskærerløn), for kastreng: VSO.* **-maskine**, en. (*jf. -værk*) maskine, hvormed itu-, sønderskæring ell. beskæring, udskæring foretages; *fx. om pølse-maskine (LandbO.III.853), maskine til skæring af tobak (OpjB.²III.93), til beskæring af papir (Pol.¹²/101939.6.sp.5), til tværdeling af sukkerstrimler (NatTid.¹¹1923.Sønd.14.sp.1; se u. -bord), til sønderdeling af rodfrugter (OpjB.¹I.644. jf. Rod-, Roeskæremaskine), ell. maskine, hvormed tandhjul udskæres, hjulskæremaskine (Dengl.By.1934.71). **-metal**, et. betegnelsen for meget varmebestandige metaller, der egner sig til skærende værktøj. *Thaulow.M.I.258.II.621.* **-mølle**, en. 1) (*nu sj.*) savmølle. *Kaper. Skær-: Amberg.II.487. 2) [IV.7.s] (væv.) d. s. s. -ramme. VareL.²840.* **-motrik**, en. motrik til skrueskæring, der indsættes i skrueblik. *OpjB.²III.1.141.* **-naal**, en. 1) naal med skarp, opadvendende æg, der tidligere anvendtes ved fabrication af opskaaret fløj. *OpjB.¹VII.539. 2) koldnaal. Sal.X.748.* **-olie**, en. olie, hvormed (skæremaskine og) arbejdsstykke indsmøres ved skæring i metal. *KBecker.B.334. TeknEngM.**

75. **-passer**, en. passer, der kan bruges til udskæring i pap, træ oln., idet det ene ben er forsynet med en skærende del. *Paparbeideren*. (1835).10. *Mohr & Nissen. Ty.-da. Ordbog. II.* (1904).529. **-perse**, en. (bogh., foræld.) beskærepresse. *Moth.S427. VSO.* **-planke**, en. skærebret ell. -bænk (1) brugt af sadel-, skomagere ved udskæring af læder. *Telef.B.1939. sp.6826.* **-pude**, en. (foræld.) guldpude. *Moth.S426. VSO.* **-pæl**, en. (smed.) d. s. s. 10
-blok slutn. *Nationalmus.A.1937.80. UfF.*

Skærer, en. (som 2. led af ssg. under-tiden [-sgæ'rør, -sgæ'(r)l]; i enkelte tilfælde **-skær**. se *Bad-*, *Feltskær* samt *u. Bartskærer*). *ft.* **-e.** (glda. skærær(æ), person, som haster (*Postil.77.80.*), samt i ssg. -skær(ere) (se *Overskærer*); til IV. skære) **1)** om levende væsen, som skærer (jf. *Blad-*, *Rosenstokskærer*); især om person. *Moth.S428. uden for ssg. kun i faa (fagl.) anv., jz.* 20
om savskærer: *Blich.(1920).XXVII.195. spec.* om person, som tilskærer, udskærer noget: *Diamantsliberne* dele sig i tre Slags Arbeidere, nemlig *Skjærere*, *Slibere* og *Polerere*. *Hinnerup. Jw.306.* Glasset afskæres i *Ruder* af Skærerne. *Bille-Top.31.* om billedskærer, person, som skærer træsnit: *Kunstmus A.1926.194. Bl&T.* jf. ssg. som *Jærnskærer* (foræld.); billedskærer, der skar i jern. *Tilsk.1932.II.438*) samt *Knapskær* (sj., som nedset. betegnelse for en skrædder. *Chr Borup.PM.190.*) || (nu kun (foræld.) i ssg. som *Heste-*, *Hingste-*, *Orneskærer* til IV. skære 6: person, som kastrer husdyr. *Moth. S428.* || (sj.) til IV. skære 2.3: *bedrager*; *optrækker*; *snyder*. *Klevenf.R.J.202.* **2)** (under-tiden sammenblandet m. II. Skær 2-3; *fagl.*) skærende (del af) redskab. *Skuffejærnet* .. er forsynet med et langt skaft og dobbelt Skærer. *HavebrL.³I.408.* mest i ssg. som 40
Bakke-, *Glas-*, *Oste-*, *Roe-*, *Rørskærer*.

Skære-ramme, en. [IV.7.3] (holl. *scheerram*; jf. -bræt 2, -mølle 2; *væv.*) indretning, hvorover kædetraaden lægges, vikles for at udmaales inden vævningen. *OeconJourn. 1758.204. Sal.²XXV.499.* **-rand**, en. (jf. -kant, -tand; især *tanl.*) skarp, fremstaaende rand paa en tand, hvormed noget kan overbides (jf. *Bideflade*; *mods. Tyggeflade*). *Frem.DN.454. Sal.²XXIV.107.* || (zool.) om 50
del af fugles næb. *Undernæbbet* (hos ædel-parakitter) med bred Skærerand. *Wiese.T.I. 360.*

Skæreri, et. *ft.* **-er.** (vbs. til IV. skære; sj. uden for ssg.) **1)** (især nedset.) som vbs., se jz. *Billedskæreri*. || til IV. skære 3.3. *(en) Har nylig sat sig ned, som *Stand-Folks Negle skier*. | Han ved det *Skiererie* skal vinde store Penge. *ChrFlensb.DM.I.182.* || til IV. skære 2.3, om *bebrejdende*, *spottende* 60
ord oln. **Fortropperne* (v: i en strid mellem de lærde) vi see jo mynstret offentlig: | *Skields-Ord*, *Bebrejdelser* og *nedrigt Skiererie*. *ChrFlensb.DM.II.142.* **2)** konkr., om

virksomhed, værksted, hvor skæring foretages; især om sav-, træskæreri. du (kan) gå med ned i skæreriet og se en ny rundsav. Hjortø.FS.12. Ugeskr.f.Retsv.1915.A.559. jf. Finér-, Korksæreri.

Skære-saar, et. (l. br.) snitsaar. (ulven) skar tungen (paa kniven). Men i kulden mærkede den ikke skæresaaet, før det var for sent. *Freuchen.S.167.* **-skive**, en. (jf. -cylinder) skiveformet skærer (2); skiveformet, skærende del af frøse, kutter (II). *Larsen. Sal.²XX.724.* **-sliber**, en. se *Skær-slipper*. **-staal**, et. staal, der er del af skære-apparat. *GasInd.29. jz.* om tand i frøse: *OpfB.⁴III.84.* **-tand**, en. (anat.) tand med skærerand (jf. *Bidetand*); især: *fortand*. *Moth.S426. Anat.(1840).I.148. Drachm.DG. 124. VoreSygd.III.81.* **-traad**, en. (l. br.) streng, traad (af staal), der bruges ved over-skæring. *Leret (maatte)* spaltes i Lag med den fine Skæretraad. *ORung.PS.265.* **-tragt**, en. (til II. Skær 3 slutn.; *landbr.*) nedløbsrør til skærene i en radsaamaskine. *Sal.²XX.732.*

-tøj, et. skærende redskab(er). **1)** (jf. -bor, -jærn 3; nu næppe br.) redskab til skrueskæring, brugt af trædrejere. *Moth.S427.* **2)** skærende del(e) af maskiner, værktøj; jz. paa skrueskæremaskine: *OpfB.¹VII.216.* || (*landbr.*) paa mejemaskine. *UfF. 3)* (*dial.*) *hakkelse*-, *skærekiste*. *AarbHolbæk.1915.146. Nordsjæll.F.V.190. UfF.* **-tørv**, en. (jf. *Skurtørv*) tørv, som skæres (i moser) med en særlig spade i firkantede klodser (jf. *Klods-*, *Klumpetørv*) og lufttørres, men ikke tydeligere forarbejdes. Tørvene (skal) have eens Størrelse, hvilken de endog som *Skietørv* magelig kan faae, naar de skæres med den . . holstenske Tørvspade. *NLund.Underretning om Tørvemoser.(1809).22.* vi forsynede *Kakkelvovnene*, ikke med *Skottørv* (v: *skudtørv*) eller *Skæretørv* men med *Æltetørv*. *Aakj.BT.193. Hage.⁵891.* **-valse**, en. (jf. -cylinder, -skive) skærende valse, jz. i søm-maskine: *OpfB.¹VII.209.* **-værk**, et. skæremaskine. *MO. nu vist kun (landbr. ell. dial.): skærekiste. (han) skar Halm paa et gammel-dags Skæreværk, saa Hakkelsen fløj i smaa Styrt fra Kniven.* *Skjoldb.KH.6. Feilb.* || (*foræld.*) om maskine, hvormed jærnstænger, stangjærn overskæres. *Brünnich.(VSO.).*

-værktøj, et. værktøj til skæring. *Tekn EngM.10.* **-æg**, en. (især arkæol.) æg paa skærende redskaber. *SophMüll.DanmarksOldsager.Stenalderen.(1888).2.* Forskellige Redskaber (af flint) med *Skrabe-Æg* bødede paa *Manglerne* ved *Flækkens Skjære-Æg*. *sa.VO. 29.*

I. Skærff, et. ell. † en. (Pflug.DP.612. *LTid.1749.406*). [sgærf, færf] skærff. *Høysg. AG.36.* († **Skærfe**. *vAph.(1759).404.* † **Scherff(e)**. *smst. MR.1820.10.* † **Skærff**. *MR.1802.196. jf. u. Akselskærff*). *ft.* d. s. ell. (nu sj.) **-er** (*Moth.S279. Slange.ChriV. 785. MR.1812.403. Gjel.VG.64*) ell. (nu næppe

br.) -e (*Prahl.AH.IV.78*). (ænyd. (ft.) skierfer; fra nt. scherf, ænh. scherf(e), jf. nht. schärpe; vel sa. ord som fr. écharpe, armbind, livbaand, eng. scarf; jf. skærfet) stykke tøj ell. bredt baand (især af silke, jf. Purpur-skærf. *Aarestr.SS.II.172*), oftest med besætning (navnlig guld-, sølvtraade ved enderne), der bæres fra skulderen til hoften (navnlig fra højre til venstre, tidligere ofte som gehæng for værget) ell. bundet om livet; liv- ell. skulderbaand, baaret (nu kun i enkelte lande) som tegn paa officersrang ell. (navnlig i Frankrig) som civilt embeds- og værdighedstegn (jf.: *Bryssels borgmester*) havde iført sig sin høje Hat og sit røde Borgmesterskærf. *BerlTid.* 7/11/1939. *M.sp.3*), i Norden nu navnlig som tegn for ordens-, æresmarskaller olgn. ell. som pynt paa damers dragt; i 17.-18. aarh. ogs. om en slags overstykke ell. sjal baaret af kvinder: akselskærf (1) (*Moth.S279*). De have ingen Klæder, uden et Skierf midt om Livet. *Pftug.DP.546*. Officererne skal heretter bære Skærfer om Livet. *MR.1765.245*. de to (franske) Commissarier med deres trefarvede Skierf. *FrSneed.I.346*. *Om dit Skulder og dit Bryst | Her det lyse Skjærf jeg slynger. *PalM.Poes.I.46*. Alle de brogede Uniformer, alle Ordener og Fjerbuske og Skjærf og Baand. *Tops.III.278*. Husets ældste Datter i hvid Kjole med rødt Skærf. *KBirkGrenb.SF.204*. jf.: Unge Studenter med røde Marskalkskærf over Skulderen viste Gæsterne paa Plads. *Pol.* 24/11/1939.5. *sp.3*. || *billedl.* *Ballets Dronning er vor Jord . . | Hun danser i sit sølvblaa Flor | med Skærf af grønne Skove. *Rich.I.9*. Solen kastede gyldne Skjærf af Straalebundte ned over de røde Tagsten. *Aakj.PL.6*.

II. Skærf, en. se I. Skærf.

I. Skærfe, et. se I. Skærf.

II. Skærfe, v. [sʁɛfə] -ede. vbs. -ning (*PapirHaandbog.(1934).*18. *BibliotH.* 1.506), jf. **Skærferi**. (fra ty. schärfen; sideform til II. skærpe) 1) (sko., bogb.) m. h. t. læder olgn.: gøre tyndt (og skarpt) i kanterne ved udglatning med en skærfekniv (paa en glat sten) ell. paa en skærjemaskine; skærpe (II.2.1). *Collo.Skomagb.24. BibliotH.* 343. 471. „Fødderne“ . . blev spandet til Skæftet, og under Spandingen blev lagt en ganske fin skærfe Rem. *Dengl.By.1930-31.50*. Er Diplomet bleven laset i Kanten, skærer man et nyt Stykke Pergament til, saa det nøjagtigt følger Dokumentets Kant, skærfer det ganske tyndt ud . . og klæber det fast paa Bagsiden af Brevet. *HistMKbh.2R.V439.2*) (jf. II. skærpe 3.1; *farv., foræld.*) d. s. s. mestre 5, IV skove 2. Tøiet haandteres godt (i *farvevædsken*) en halv Time, derefter skjærfes med Urin. *Bolsen.Farvebog.(1858).*1. *60* Blaasvenden „skænker op“ i sin Varmkype . . han „skærfer“ den maaske med lidt *Kalk.Dengl.By.1927.37. smst.48. Skærfe-*

kniv, en. [II.1] (jf. Skærpekniv; sko., bogb.). *BibliotH.* 2471. -**maskine**, en. [II.1] (jf. Skærpekniv; sko., bogb.). *TelefB.1939. sp.4367.6826. Skærfer, en. ft. -e. (jf. I. Skærper; sko., bogb.) arbejder, der udfører skærffning (1) af læder og skind. *Bl&T.* jf. Skærfferske. *Socialdem.* 13/1920.9.sp.2. **Skærferi**, et. ft. -er. (sko., bogb.) det at skærfe (II.1) ell. (især) virksomhed, fabrik, der udfører skærffning af læder, skind. jf. *Kappeskærferi. TelefB.1930.I.497.**

skærffet, adj. [sʁɛfət, ʃɛfət] (til I. Skærf; l. br.) forsynet med, kendetegnet ved skærff; vist kun i ssgr. som rødskærffet. hvidklædte og rødskærffede Marskaller. *KvBl.* 18/1913.1.sp.3. *Ekstrabl.* 9/1938.3.sp.2.

Skærflaade, skærffbaads-, skærffgaardslaa. (*foræld.*) flotille af skærffbaade; skærffbaads-, skærffgaardslaa. *Amberg. Hrz.XVI.280. -gaard*, en. [V] (ænyd. d. s., oldn. skergarðr; jf. Gaard 1; især om bornh., sv. og no. forhold) samling (bøtte) af skærff, holme, (mindre) øer langs med, uden for en kyst med mellemliggende vand. *Moth.S421. Stockholms Skjærgaard* er smuk og malerisk. *Holst.IV.155. Trap.* 411.523. || *billedl.* Der er Trøsteord nok og Midler til at hjælpe den Døve gennem Vanskelighedernes Skærffgaard. *FrPoulsen.F.113*. || hertil bl. a. **Skærffgaardsfartøj** (*foræld.*; skærffbaad. *VSO. VI.266*), -**flaade** (*foræld.*; skærffflaade. *Harboe.MarO. Sal.* 21.711), -**is**, -**sild** (*fisk.*: sild, som lever i Østersøen; bornholmsk sild; strømning. *Krøyer.III.156. BMøll.DyL.III. 166*). -**gang**, en. (no. skjærgang, holl. scheergang, ty. schergang; til IV. skære 7(s), 14(s) og egl. om gang, række, der strækker sig fra et sted til et andet, spænder mellem noget, krydser noget; jf. Skær-kæde, -line, -stok, -væg, -værk) † række af planker, barkholter, der lægges i træskibe under dækket for at give styrke; ogs.: bredgang; i jærnskibe: barkholtsrang(e). *Moth.S419. Harboe.MarO. Kusk Jens.Søm.84*. || hertil: **Skærffgangs-sent** (*lang-sent* paa skærffgang. *Harboe.MarO.355. Funch. MarO.I.17*). -**græs**, et. (Skære-. *AzLange. FP.101. BornhOS.*) (til IV. skære 1.2; *dial.*) † (nikkende) star, *Carex (gracilis)* L. (med skarpe straa, hvorpaa man let skærer sig). *JTusch.53. Aakj.HV.39. -grøn, adj. [VIII. 1.2] (jf. -gylden, -hvid; især *poet.*) af en skærff, grøn farve. *Gjel.M.15. Bøgeskoven* . . i Vaarbrud med enkelte skærffgrønne Kroner, der tegner sig som Venushaar i en mørk Buket. *HowardGrøn.(DanmHVC.283). -gylden, adj. [VIII.1.1-2] (jf. -grøn osv.; *poet., sj.*) af en lys, gylden farve. den skærffgyldne, morgentidlige Sommerluft. *ThitJens.PN.3. ♀ -hed, en. det at være skærff (VIII); især i *fig. anv.*: 1) til VIII. skær 1, om klarhed, renhed, finhed i lys, i (ansigts)farve, i klang. alle hans Yndlingsfarver i deres lyse Skærffed. *SophClaus.****

K.124. Sommeraftenen sankede sin rød-mende Skærffed over de gamle Haver. *EErichs.TM.13*. Disse Børn synger som Engle. Man vilde sværge paa, det var

Kvinderøster, hvis ikke dette bestemte „noget“, en Skærhed, en Timbre, pludselig forraadte, at det ikke er det. *KMich. (Pol. 20/10 1926.12.sp.4).* **2)** (nu l. br.) til VIII. skær 2: *klarhed; renhed; ægthed. vAph. (1764). S&B.* || til VIII. skær 2.2. det samme Kød, stegt paa Pande eller i en Gryde, har mistet 50 pCt. af sin Velsmag og Skærhed. *Tidens Kvinder. 25/10 1927.28.* **3)** (sj.) til VIII. skær 5: *følsomhed.* Jeg begynder at have de Dødsdømtes Skærhed for alle Fornemmelser. *Zeppelin. E.122.* **-hudet**, adj. [VIII] (nu sj.) skær (VIII.1.3) i huden. *Moth. S419. Hoysg.S.337. (hans) korte, skærhudede Hals. Leop.EB.335.* || (jf. VIII. skær 5) overf. skærhudede (o: omtalelige over for kritik) Forfattere. *LTid.1761.3.* **-hvid**, adj. [VIII. 1.2] (jf. ogs. skærende hvid u. V. skære 2; sj. uden for dial.) helt hvid; snehvid. Folk er lige saa lidt onde eller gode som skærhvide eller kulsorte. *AHenningsen. PD.249. (bordets) Plade var dækket af en skærhvid Damaskdug. CF Mortensen. Lars Vrist. (1926). 15. BornhOS.*

-skærig, adj. (til IV. skære 1.1, 3.3; jf. *mnt. einscherich, ty. ein-, zweischürig; nu næppe br.*) om faar ell. uld: som klippes et (ved 1. led angivet) antal gange om aaret; i ssg. som en-, toskærig (s. d.).

Skæring, en. [sgæren] (nu kun dial. *Skærning. Tode.ST.II.72. BornhOS. jf. u. Indskæring. fth. -er. (ænyd. d. s. (i bet. 3 samt i ssg. til bet. 1 som tørveskæring); vbs. til IV. skære; jf. II. Skær, Skærelse, Skæreri; nu navnlig ø og jagl., jf.: „Skæren, Skæring . . det sidste sieldnere.“ MO.) især i flg. anv.:*

1) til IV. skære 1-3: *det at snitte i ell. afskære, overskære noget.* naar man skær den i Stykker, bliver af hvert Stykke et fuldkommet Dyr. (*Heraf følger*) at dette Dyr, Polypus . . maa være sammensatt af utallige andre smaa Polypis, hvilke ved Skæringen løses fra hinanden. *Holb. Ep. I.399.* Skæring (af metaller) adskiller sig fra Klipping derved, at der kun er én Æg virksom. *Wagn. Tekn. 176.* Autogen Skæring (Flammeskæring). *Hannover. Tekn. 287.* om savning, skærearbejde (1). *Bornh. Haandv. Er. 79. jf.: Baandsav-, Rundsavskæring. FagOSnedk. || om (forberedende) behandling ved snit, over-, udskæring.* Ostemassens Skæring, der . . paa-begyndes . . efter Sammenløbningens Indtræden, udføres nogle Steder med en stor, langskaftet Ostekniv af Træ. *Landm. B. II. 481. (garv.) skavning. VareL. 529.* || til IV. skære 3.3-4, m. h. t. tørv olgn. den Forsigtighed, Tørvemosernes retteste Behandling kand udfordre for (o: før), ved, og efter Skæringen. *OecMag. VI. 288.* Skæring af Græstørv. *Landb. O. IV. 259.* || billedl.; jf. til IV. skære 1.1 slutn., i ssg. Kursskæring (o: det at skære paa kurserne). *HGreen. Krigen og Kurserne. (1919). 346.*

2) til IV. skære (4-)5, om *forfærdigelse, tildannelse ved af- ell. udskæring.* Det meste Børne- og mindre Fodtøj blev lavet af de Stykker, der blev til Rest efter Skæringerne til Fodtøj til Voksne. *Den gl. By. 1930-31. 51. jf. Sejlskæring. Fisker. SøO. 109. Scheller. MarO. 48.* || navnlig om kunstfærdig udskæring, især billedskæring; ogs. (l. br. i al alm. spr.) om de udskaarne mønstre, billeder ell. genstande. Skæring eller Celering (ved guld- og sølvarbejde). *OpjB. II. 408.* et Mangletræ, der i Stedet for Skæringer . . har brogede Plantedekorationer. *FortNut. IX. 115.* De øvrige Snitværker (*har*) været henført til et Køge-Værksted . . Det har ogsaa leveret Skæringer til andre sjællandske Kirker, saaledes Prælætsædet i og Monstransskabet fra Store Hedinge. *AarbTurist. 1939. 149.*

3) (nu sj.) til IV. skære 6: *operation.* *Süchmüller. Ædende-Saar. (1769). 86.* Vand-brok (hæves) ved Skærning. *Tode. ST. II. 72.* || kastration af husdyr. *Cit. 1833. (Vider. I. 389).*

4) til IV. skære 7 og 14; jf. til IV. skære 7.3, om det at en ende føres gennem en blok (V.S.O.) ell. om kødeskæring. *Bl&T.* || især om det forhold, at linier skærer, krydser hinanden, at flader berører hinanden (S&B.); ogs. om det sted, hvor linier, flader mødes. *Ribe Domkirke (har) et Særkende i den betydelige Kuppel over Skæringen af Tvær- og Langskibet. J. Lange. I. 5. næsset imellem de to åers skæring. AOlv. DH. I. 199.* Det allerbedste . . er selvfølgelig at afskaffe alle Skæringer i Niveau af Vej og Jernbane. *Pol. 2/11 1938. 12.sp. 2.* || (l. br.) om indskæring (2.s). Fjordens skøntformede S, der . . med sine dybblaa Strømm-skæringer fortsætter ind i Norets spejl-blanke Flade. *Achton Friis. DSØ. I. 24.*

Skærings-, i ssg. især (mat.) til Skæring 4. **-dag**, en. (især jur., emb.) dag (dato), der fastsættes som skel ml. en tidligere og ny tilstand; især om dato for opgørelse af løbende forretninger, udgifter, indtægter, jf. ved virksomheds, ejendoms ejerskifte (saaledes at indtægter og udgifter indtil denne dag kommer paa den tidligere ejers konto). De fleste Lejemaal har ikke de saakaldte Flyttedage til Skæringsdag; men derimod d. 1ste i en Maaned. *Grundejerbladet. 1913. 220.sp. 1.* Lovforslaget angaar Erhvervelse af dansk Indfødsret i Anledning af de sønderjydske Landsdeles Indlemmelse i Danmark . . som Skæringsdag er valgt den 15. Juni 1920. *Rigsdagst. F. Overordentlig Samt. 1920.sp. 477.* *Henry Ussing. Køb. (1939). 159.* **-kurve**, en. kurve, som to flader har fælles. *Julius Petersen. Stereometri. (1878). 113.* **-linie**, en. linie, der overskærer ell. berører en anden. *Julius Petersen. Analyt. Plangeometri. I. (1873). 80.* || overf.: grænselinie; skel. *Billeskov. J. H. I. 14.* **-omraade**, et. omraade, hvor to forhold mødes; grænseomraade. dette skæringsomraade (o: den økonomiske historie) mellem to . . saa bund-

forskellige videnskaber som historie og økonomi. *Hist.Tidsskr.10R.IV.151.* -**punkt**, et punkt, hvori skærende linier, flader mødes; ogs. m. h. t. krydsende veje, vandløb olgn. Julius Petersen. *Elementer Plangeometri.* (1870). 2. Bille. *Italien.I.49.* korsvej eller andre skæringspunkter. *AOlR.DH.II.272.* || *billedl.* (*Michelangelo*) ypperste Aandsværker opstaa i det Skæringspunkt . . hvor Hellas i hans Sind krydser Palæstina. *Brandes.MB.13.* disse Jøder er opstaaet paa et Skæringspunkt, hvor mange Folkeslag mødes. *Tandr.ProfetenJonas.* (1937). 251. *jf.* -dag: Øxneaaet gaar fra marts til marts og falder derfor ikke sammen med det almindelige skæringspunkt i godsregnskaberne 1. maj. *Hist.Tidsskr.10R.III.90.* -**vinkel**, en. vinkel ved et skæringspunkt; *spec.* (*jf.* II. Skær 1.1; *sneek.*): vinkel mellem en høvlis saal og det indsatte hølvejerns forside. *FagOSneek.*

Skær-ising, en. [V] *flynderfisken Pleuronectes cynoglossus* (der kan forkomme ved stenrev); undertiden ogs. om haaising (*Krøyer.II.361*). *smst.338. Spårck.ND.72.* -**kasse**, -**kiste**, se Skære-kasse, -kiste. † -**klappe**, v. [VIII.2.2] (ogs. *skære.*). (*jf.* *klappe sp.464*) m. h. t. vasketøj: gøre fin, glat, skinnende ved stivning olgn. Skærklappedet lerred. *Moth.S419.* vaske, skierklappe og stryge fine Kniplinger og Kammerdug. *Adr.¹⁴/1762.sp.11.* *Saa hvid er ey det hermelin | Og skiære-klapte klæde, | Som hans oprigtighed. *Sort.* (*SamlDanske Vers.¹VI.178.*) -**kreds**, en. [V] (nu næppe br.) kredsfornet skærgaard. *VSO.* -**kæde**, en. (*i bet. 2 Skære-1.*) [V] (nu næppe br.) skærgaard. *VSO. 2* (*jf.* -gang osv.) † kæde af lign. anv. som skærline. *Skære-: Bardenfl. Som.I.108.II.71.* -**lade**, en. se Skærelade. -**line**, en. (*holl.* scheerlijn; *jf.* -gang osv.) † kort line, der forbinder, samler noget. *Moth.S426.* især om jolle, line til vant, der er slapt (*SøLex.* (1808). *Harboe.MarO.*) ell. om køje-skærline (*MR.1832.84. Scheller.MarO.*). -**lo**, en. se Skærelø. † -**lærred**, et. [VIII.2.2] (*jf.* -dug og ty. schierlaken) tyndt, klart lærred. Fruentimmerne (*har*) en Dragt paa Hovedet af fint, hvidt Skjærred. *Cit.1825.* (*JySaml.3R.I.432*).

Skærm, en ell. (nu næppe uden for dial.) et (*Pflug.DP.630. Ew.* (1914). *V205. Bagges.DV.XI.59. Politievennen.1798/99.617. Foersom.Hamlet.134. PalM.TreD.387. jf. Feilb. BornhOS. samt Levin.Gr.I.55*) [sger'm] († *Skirm*, et. vAph. (1759). 404). flt. -e ell. (nu næppe br.) -er (*i bet. 1.2 slutn.: Oehl.XI.352. XIV.229. XVIII.258*). (ænyd. sk(i)erm (skørm), glda. skerm i bet. 1.1 (*Mariagerleg.326*), fsv. skårmbær (skirmber); *vistnok fra mnt. scherm, jf. nht. schirm, oht. scerm, scirm, beskyttelse, ogs.: skjold; sml. skærme samt Skærmydsel*)

1) ting, indretning (del, parti af noget), der kan beskytte, dække, værne noget. 1.) (især *✕*)

genstand, indretning, der (som et skjold) beskytter noget mod angreb; dels (foræld.) om forsikansning (tømmerkonstruktion olgn.), bag hvilken man skærmede sig, dækkede sig under et angreb. *Gram.Nucleus.1289.* saakaldte Skjærme eller Angrebsværker, som de Svenske tidligere havde opført mod Slottet. *Allen.I.352.* „Skærmbærkere“ . . vare virksomme nok mod hin Tids Tømmerforsikansninger eller „Skærme“. *OpfB.²II.122. jf. bet. 3: *Dannevirke!* | En kraftig Skierm for Riget. Skade kun, | At dette Led har aldrig sluttet ret | For Vangen. *Oehl.VII.206.* || *dels* (*jf.* Dæk, Fyr-, Krudt-, Panserskærm) om (staal-, panserplade olgn., der yder) værn mod beskydning ell. ved skydning. *MilTeknO.296.* nu især om forsk. dækningsmidler (skjold) ved skyts: *Scheller.MarO.* || *dels* (foræld.) om (del af) rustning. *Ing.Vst.160. jf. Næseskærm (s. d.) samt Hage-, Kinds-skærm (Sal.¹XI.569). 1.2) tag- ell. vægformet indretning ell. redskab, der kan beskytte mod vind, vejr ell. anden skadelig fysisk paavirkning, give ly, læ mod sol, regn olgn., dække for træk ell. gemme, skjule noget; læskærm; nu ofte om skærmbæret. Vi stege i Baaden og satte os under Skiermet. *Bagges.DV.XI.59.* Balconen, som hvilede paa Søiler, tilbød en Skierm mod Regnen. *Gylb.IV.287.* sætte en Skierm . . for Ovnen. *MO.* Skærm (mod Vinden) paa en Kommandobro. *Scheller.MarO.* *Hvem sidder der bag Skjærmen . . ? | Det er saamænd Jens Vejmand. *Aakj.RS.120.* || *i forsk. spec. anv., fx. om beskyttelsesmiddel mod indtrængende jord (MilTeknO.), sne (Sal.¹XXI.839. sml. Sneskærm) ell. vand (Scheller.MarO. jf. Bølgeskærm) ell. (jf. Rørskærm) om skraa, taglignende afslutning paa plankeværk, der ved hus under bygning beskytter (personer paa fortovet) mod nedfaldende sten olgn. Ugeskr.f Retsv.1923.A.692. *BerlTid.¹⁰/12.1939.M.12.sp.4.* || (*holl.* scherm; nu næppe br., *jf.* dog bet. 3 slutn.) kulisse (2.1) paa teater. *Jeg af Theaterlivet er mæt . . | Jeg overlader dig uden Sorg de brogetmalede Skierme. *Oehl.X.187. smst.XIV.229. Hauch.III.390. jf.: *Det gaaer paa Jorden, som i Skuespillet: | Man trænger til Forandring. Nye Skiermer | Og andre Scener for os voxne Børn, | Indtil det sidste sorte Tæppe falder!* *Oehl.XI.352. 1.3) om dækkende indretning (plade, rør) paa apparat, maskine; fx. paa cykel, automobil. TeknO. Pol.²¹/12.1939.14.sp.4. ofte i ssg. som Bag- (Duelund.N.52), For-, Kæde- (s. d.), Sideskærm (se Sideskærm 1). || *☉* beskyttende del paa maskine. *Larsen.TeknO.* || magnetisk skærm, (*jf.* Skærmmvirkning; *fys. ell. ⚡*) anordning, *jf.* bestaaende af en hul jærnskal, der anbringes ved et kompas for at hindre uvedkommende magnetiske paavirkninger. *Scheller.MarO. MKnuadsen.Fysik.* (1923). 376. 1.4) (*jf.* Regn-, Solskærm; nu sj.) genstand, der kan beskytte (en enkelt) mod regn; især: paraply; ogs.:***

beskyttelsesmiddel mod sol; parasol. Pflug. DP.630. *da jeg aldrig bruger Skjerm mod Regnen, | Saa maa jeg sagtens blive gennemblødt. *Heib.Poet.III.433.* *Med Lynets Hast den lille Parasol | For Kinden og for Øiet op hun førte, | Og dækket af sit (*PalM. Adam.H.II.204:* dens) Skjerm som af et Skjold, | Hun skjælvende nu Milles Udraab horte. *PalM.V105. EChristians.O.I.244. 1.5*) indretning (af blik, porcelæn, tøjstof, pergament osv.), der paasættes en lysgiver for at beskytte den ell. (især) for at faa lyset til at falde paa et bestemt omraade, hindre det i at skære i øjnene olgn. Meszing Lysestager . . med grøn Skjerm. *LTid.1724.864. Heib.Poet.VI.47.* Blusset er ved Skjærme dækket saaledes, at ingen Lysstraale falder bagud. *Bogan.II.23.* olierede Skærme over Lamperne paa Skrivebordene. *JVJens.RF.140. (en) Haandlygte . . med aftagelig Skærm med blaåt Glas. BerlTid.^{10/11}1939.M. 2.sp.2. jf.:* Om Aftenen gik han ud paa sin Altan igjen, Lyset havde han meget rigtig sat bagved sig, for han vidste, at Skyggen vil altid have sin Herre til Skjærm. *HCAnd. (1919).II.255. 1.6*) indretning, der kan beskytte øjnene mod for stærkt lys; dels om læse-, øjensskærm: *Moth.S279.* Det var en gammel Frøken med meget svage Øjne, hvorfor hun ogsaa altid gik med grønt Skjerm. *PalM.II.11.625.* i Skjortearmer som de (amerikanske redaktører) sidder, med en grøn Skærm ned over Øjnene. *JVJens.Gutenberg.(1939).63. || dels (nu dial.) om skygge paa hovedbeklædning: *glat Stridderhue | Foruden Skjerm og Fjær. Ing.VSt.170. Larsen. Feilb.*

2) om hvad der ved form ell. anbringelse minder om en skærm (1). 2.1) i al alm. *jeg (løftede) Hænderne, for ret at skue, | til Brynets Rand, saa jeg en Skjerm mig danned | Mod Glandsen af den altfor stærke Lue. *CKMolb.Dante.II.165.* Over det pudrede og krøppede Haar rejste Fontangen sin stive Skærm. *GyrLemche.S.III.148. jf. bet. 1.1:* Efter halvanden Times Kamp havde (krigsskibet) lidt saa meget Skade, at det under Dække af en Røgskærm (o: skjulende røgmasser) maatte trække sig ud af Kampen. *BerlTid.^{14/15}1939.Aft.2.sp.1. || som jorkortelse for Faldskærm. Pol.^{30/1}1938.4.sp.5. 2.2*) om bevoksning, der danner ly ell. læ for noget; ofte m. overgang til bet. 2.3 og 3. *LTid. 1727.282. *(træets) Blade som Palmer | Hvælver en hyggelig Skjerm (Oehl.Fr.79: Kæmpeskjærm) over os. Oehl. Digte.(1823).III.314. *Der kan du sidde ret i Mag, | I Skjerm af Løv foroven. Heib.Poet.VIII.244. de Foryngelser under Skærm af gamle Træer, der giver den sundeste og værdifuldeste Ungskov (er) ofte meget smukke Skovbilleder. *NatTid.^{18/1}1936. 6.sp.6. *Ahl vilde Popel-Piil ved Bekken mig tillade, | At nyde Skjul og Skerm fra sine friske Blade! LThura.SA.153. (træer) kan give**

den behørig Lye og Skjerm. *Fleischer.HB.3. 2.3*) om del af plante, der minder om en skærm (1); især (bot.): blomsterstand, hvis stilkede blomster alle udgaar fra eet punkt (Umbella); ofte i forb. som enkelt, dobbelt, sammen-sat skærm, om forsk. former. *CGRafn. Flora.I.54.* De stolte Pinier reiste deres altid grønne Skjærm op i den rene, blaa Luft. *HCAnd.SS.IV.258.* *Hyldens tætte Skærme skygger | for en nattebleg Jasmin. *Drachm.SB.34. *Kørvel breder Skærmen ud. JVJens.(Pol.^{20/10}1935.11). Rostr.Flor.I.¹⁴(1925).288.458. || ofte som 2. led i plantenanve, jf. Brænde-, Burre-, Halv-(2), Klasse-, Kærskærm. 2.4) om (skærm lignende) legemsdele; jv. (zool.) om kravegmlens (*Chlamydosaurus kingi*) halskrave (der har en vis lighed med en paraply). *Brehm.DL.^{3II}2.50. || (jf. lign. anv. af ty. schirm; dial.) om hoppens ydre konsdele. VSO.(jy.). Kværnd.**

3) \square billedl.; især: beskyttelse; værn; forsvar. (ofte i forb. til skærm). *Til Skjærm for det venlige Ansigt | Bar hun en Straahat. *Riber.II.53.* *min er denne Dolk: | Til Skjerm i Nattens Eensomhed jeg har den. *PalM.II.42.* *Saa spredte Adam ud det lune Skind, | Til Skjerm for Abel imod Sol og Vind. *smst.VII.55. Gelsted.JV Jensen.(1938).7. der (skal) være et Dække . . til Skærm (1871: Ly) og Skjul mod Skybrud og Regn. Es.4.6 (1931). || om hjælp, støtte, beskærmelse. *Du eene Gode . . | Som gav mig i dit eget Skjød, | Et Skjerm for Fare, Synd og Død! *Ew.(1914).V.205. *Ved gamle Loves Skjærme og gammel Hævd betrygget. CFrim.Poet.8. *han gaer jo i Strid under Skjerm af en Guddom. Wilst.II.XVII. v.101. min Dreng, der nu havde udviklet sig raskt, var mig til Støtte og Skærm i mere end een Henseende. Drachm.EO.292. hun . . krøb tæt ind til ham, som søgte hun inderligt om Skærm og Støtte. *EErichs.TM. 33. || om person ell. guddom: beskytter. *Vor Tillid og vor Skjerm er Gud. CFrim.SE.127. *En Ven jeg havde, | Som gennem hele Livet stod mig bi. | Han var mig Skjold og Skjerm i hver en Fare. PalM.T.149. Ploug.SD.447. || (l. br.) om hvad der dækker over, tilslører noget; dække (I.4). (eden) kan ikke da (o: i den tyske rettergangsorden) tjene til et saadant Skjærm for Uredelighed og Forurettelse, som den vilde frembyde, naar den blev ført over i den danske og norske Proces. *ASørsted.Eunomia.III.(1819). 533. *Hans Ro var Skjermen for en Ild, | Der fra sit Skjul ei røbes skulde. Winth.XI. 222. bag skærmen, (jf. holl. achter de schermen, bag kulisserne; sml. bet. 1.2 slutn.; sj.) bag kulisserne; uofficielt. Officielt eller bag skærmen, saa gik det dog saaledes, at der i dag ikke findes en eskimo i det danske Vestgrønland, som man tør paastaa er af ren ublandet race. *Freuchen.(GadsMag.1921. 269).*****

Skærm-, i ssg. [Isgrøm-] (**Skærme-**, se u. Skærm-bræt, -plade; især til Skærm 1.5, fx. Skærme-fabrik, -stel. *TelefB.1940.sp.5771*). til Skærm. **-aks**, en. [2.3] ♀ slægt af græsfamilien (hirsegruppen) med cylindrisk, tætblomstret *dusk*, *Setaria Beauv. Lange.Flor.58. MentzO. Bill.IV147*. italiensk skærmaks, *kolbehirse*, *S. italica Beauv. Rostr.Flor.1.17*. **-arve**, en. [2.3] ♀ slægt af nellikefamilien (fladstjerne-gruppen) med skærmformet blomsterstand; *Holosteum L. Rostr.Flor.4(1873).276. Lange.Flor.669*. **-bevoksning**, en. [2.2] (jf. -træ; forst.) bevoksning, der giver læ for opvækt af unge træer. *ForstO. -blad*, et. [2.1] (bot., sj.) højblad. *NJAndersen.Bot. Maanedsbilleder.(1888).3*. **-blomst**, en. [2.3] (sj.) skærmformet blomst; blomsterskærm. den grønliggelue Angelica med sine Skjærmbloster. *Ing.EF.IV.43*. **-blomstret**, adj. [2.3] (jf. Parasolblomst samt skyggedusket; bot.) om plante: hvis blomster sidder i skærm. *VSO. skærmblostmret vintergrøn, ♀ Pyrola umbellata L. Lange.Flor.426*. || substantivisk: (de) skærmblostmrede, om ordenen Umbellifloræ; ogs. (jf. -plante) om familien Umbelliferæ. *Drejer.Bot Term.231. Rostr.Flor.1(1860).138. Warm.Frøpl.338. Raunkjær.Flor.205*. **-brækker**, en. [1.1] (glda. d. s., mnt. schermbreker; jf. -bøsse; foræld.) et i 15.-16. aarh. anvendt belejringsskyts, indrettet til bagladning; serpentine (1). *Aarb. 1872.246f. Skattegraveren.1888.I.164. Sal.3 XXVI.968*. **-bræt**, et. [1.2] (nu næppe br. **Skærme-**. *Graah.PT.1.135.136*). fl. **-ter** ell. (sj.) **-te** (*Bang.L.377*) ell. (l. br.) **-brædder** (*Høyen.Breve.49. JVJens.S.39. Pol.3.12 1939.Sønd.6.sp.4*). (ænyd. d. s., jf. glde. skærmbræt, om et vaaben (*Skraaer.1.641.II. 579*); sml. -væg 2) træ- ell. tøjbeklædt ramme, der opstilles til værn mod træ, stærkt lys 40 | (ell. det. for at hindre beskuelse, skjule synet af noget; nu især om flerfløjet møbel, bestaaende af sammenhængslede rammer med udspændt stof. *Moth.S279*. Hvor der er Plads til To, er der ogsaa til Tre . . Vi dele Værelset med et Skærmbræt. *Ing.LB.II.49. HCAnd.BC.V. 463f*. Lagenet op over Ansigtet (*paa den døde*). Skærmbrætte omring Sengen, et vist kaldt Ceremoniel. *JVJens.RF.7*. || efter præp. bag, især i udtr., der angiver, at man gemmer, skjuler sig. der er Mester Bonifacius (?: barberen), nu bliver her Klammerie af, løb Anne (?: en signekælling) bag Skiermbretet i en hast. *Holb.Bars.III.3. Sheridan. BagtalesensSkole.(overs.1788).124*. krybe bag Skiermbrettet. *VSO. Wied.TK.82f. (jf. ndf.) billedl.*: Majestæt. Et Skjærmbret, bag hvilket Skjælmere drive deres Spil ustraffet. *PAHeib.US.560*. den gamle Fabrik . . er skrevet af en Mand, som sad i Mørke bag et 60 | Skærmbræt (?: var blind). *Bergs.HI.288*. || (jf. Skærm 3) billedl. ell. i sammenligninger. *Een intet skilled (?: skelnede) for sit tykke stridigt Haar, | Som øjnes Skierm-bredt var.

Holb.Skiemt.C5v. disse hule Øyne ere Skjærmbredderne for den varmeste, fyrrigste Sjæl. *Høyen.Breve.49*. især om paaskud, som man skyder sig ind under, ell. om person, bag hvem man søger at dække sig: lad . . en Anden være Skjærmbret for hendes strafværdige Opførsel! *Heib.TR.nr.72.17*. De gjør Kur til Baronesse P. . . og fordi jeg er med Baronessen, faar jeg som Skærmbrædt min lille 10 | Andel. *Goldschm.VI.299*. Republiken i Frankrig er kun Skjærmbret for et regjerende Coterie af Advocater. *Brandes.Br.IV83*. Det varede ikke længe, før han kunde traktere hende alene, uden andre damer til skærmbræt. *Hjortø.DG.103*. **-bøsse**, en. [1.1] (ty. schirnbüchse, mht. schirm-, schermbühse; sml. -brækker; ✕, foræld.) et slags skyts (med skærm). *Jahn.DH.445*. **-dannet**, part. adj. (jf. -formet; nu l. br.) af form som en skærm. *MO. spec. [2.3] (bot.): (hyldens) skiermdannede Blomster.VSO.II.693*. **-dug**, en. [1.1-2] (jf. -tag 2, -telt; ✕, foræld.) stykke lærred olgn., der udspændtes som skærmtag ved skarpskydningsøvelser. *MilTeknO.296*.

skærme, v. [Isgrømæ] -ede ell. (nu dial.) **-te** (jf. *Moth.S279. Feilb.*). vbs. **-else** (s. d.). (vel dannet i da. til Skærm (3) ell. beskærme, jf. dog ty. schirmen; i nuværende bet. vist først hos *Moth.S279*; i ænyd. (endnu hos *Moth.S280*) og glde. skierme, skirme m. bet. „fægte, kæmpe“, sml. mht. schirmen, (øve sig i at) fægte, egl.: værne (sig) mod angreb; jf. Skærmydsel || m. den 30 | (ell. det), hvorimod nogen (noget) beskyttes, betegnet ved (i)mod ell. (sjældnere) for (*Heib.Poet.VIII.281. CKMolb. Dante.II. 106*); i anv. uden obj. (se især bet. 1.2) m. den ell. det, der værnes, beskyttes, betegnet ved om ell. for (*Schand.UM.190. Drachm. VT.3*) || navnlig ☉ (jf. dog *UnivBl.I.362* (nordsjæll.). *Feilb.*), sml.: „I Prosa usædvanligt.“ *MO. samt*: „I Prosa i høi Stil.“ *Levin., nu ret alm., navnlig i bet. 1.2*)

1) m. person-subj.: beskytte (1); sikre; værne. 1.1) (jf. Skærm 1.1 og 3) forhindre, at en lider skade og overlast; sikre mod fare ell. skade; beskærme (1). *Moth.S279*. *som Ridder kjæk (du) | Skjermed hendes Ære. *Winth.SS.9*. et lille Barn, man vil skjærme mod Overlast. *Schand.F.498*. || navnlig om højere magt, forsynet olgn. *Bagges. VI07*. *Gud! skjærme vor Konges Huus! *Oversk.(Sange til Skolebrug udg. af AP Berggreen. IV.(1839).56*). *Kongernes Konge! Ene Du kan | Skjærme vort elskede Fædreland! *ARecke.6*. *Livets Gud mig skjærme, jeg er hans Barn. *JakKnu.(HøjskBl. 1891.sp.379)*. *Katek.(1909).§57* (se u. beskærme 1). uden obj.: *O du, som skjærmer | Mod Trolddoms Svig, | Vor Bøn sig nærmer, | Madonna, dig! *Heib.Poet.II.98*. Skjærmer og værner om den danske Litteratur og det danske Sprog. Da have I Fremtid! *Mart.Levnet.III.151*. jf. bet. 2: Miskundhed og Sandhed stode ved (kon-

gens) Side som skierende Engle. *Mynst.Fr VI.25. 1.2* (jf. Skærm 1.2) *m. afsvækket bet.: beskytte mod, dække for noget ubehageligt; ogs.: søge at værne mod noget uønsket; danne en skærm om ell. for. (ofte uden obj.).* *Taus sad hun der, med Haanden . . | Sit Øie skjermende for Lysets Skjær. *PalM.AdamH. II.19.* *Jeg ligger paa Lidoens Strande | Og skærmer mod Solen mit Blik. *Drachm.SH. 123.* Mændene . . skærmede med Haanden for Munden, naar de spyttede. *sa.VT.3. spec. m. h. t. flamme ell. lys: (han) strøg en Svovlstik af . . og skærmede for Flammen med Haanden. Schand.UM.190.* Med Haanden skjermende om Lyset . . skred jeg over Gaarden. *Høm.AA.233.* Det hvide Lys . . kan føres i en fast anbragt Lanterne, men i saa Tilfælde skal denne være saaledes indrettet og skærmet, at den kaster et ubrudt Lys over en Bue af Horisonten paa 12 Kompas-Streger. *Anordn.Nr.4²²/1897.Art.10. 1.3* refl.: beskytte sig; forsvare sig; ogs. (jf. bet. 1.2): dække sig; skjule sig. *var jeg . . ung, | Jeg skulde mig selv nok skjærme. *CFrim.AS.122.* *(han) Eied nu intet Tilflugtssted, hvori | Han kunde skjærme sig for Blæst og Regnskyl. *Hauch.G.48.* *et Hug af Partheren kløver | Med et tordnende Brag Skjoldet, Du skjærmer Dig bag. *Holst. II.155.* Idet han passerede hende forbi, hviskede han: De er blændende smuk . . Hun skærmede sig med Viften. *Drachm.T.168.*

2) *m. tings-subj.: udgøre et værn for; give læ for; dække. (ofte uden obj.).* *Busken for Stormene skjærmer. *Oehl.XXIV.248.* *mod hans Glavind intet Pandser skjærmer. *Hauch. Lyr.145.* *Kamppladsens Gitter | Reiste sin skjærmende Mur nu mellem dem og hans Sværd. *Holst.II.153.* Klæder, der kunde skærme mod Kulden. *LeckFischer.Tedora.(1928).* 38. || (jf. bet. 1.1 slutn.) *uegl.* *Frygt ingen | Fornærmelse. Vor Konges Fred jer skjærmer. *Rahb.Jd'A.162.* (himmel)Breve, som sat i Glas og Ramme kunde skærme mod Lynnedslag, Ildebrand og meget andet. *FrHeide. Midtsjølland.(1919).177.*

Skærme-, i ssgr. til skærme ell. (især) Skærm (se Skærm-). **-brev**, et. [1.1] (foræld.) *beskærmelsesbrev. Grundtv.PS.III.269.* det kongelige Skærmebrev foran i Bogen (: 50 *bibelovertættelsen*). *Brandt.CP.317.* **-bræt**, et. se Skærmbræt.

Skærmelse, en. (vbs. til skærme; ænyd. skærmelse, fægtning, er vbs. til ænyd. glæda. skærme, skirme, kæmpe (se skærme), jf. sdjy. skærmels, hjertestød, ublid behandling (MDL.484) || ω , l. br.) *beskærmelse; beskyttelse. Moth.S280.* Ville mon vore lystige unge Hofmænd . . lade ukrænket slig en stakkels Pige . . naar ikke I, Herre, tager hende under eders Skærmelse (orig. II.112: Beskjærmelse)? *HFEw.VT.²(1892).* II.74. *ZakNiels.GV63.* || *især til skærme 2.* *Dem blottede Klinger | Var Skærmelse

nok.Grundtv.Saxo.II.161. Hun bar en sort stramtiddende Kjole . . og til Skærmelse bar hun et stort blaat Forklæde. *Woel.DG. 151.*

skærmensere, v. se skærmydsere.

Skærme-plade, en. se Skærmlade.

Skærmer, en. flt. **-e.** (til skærme; jf. ænyd. skærmer, glæda. skærmeræ, skyrmar (GlædaKron.78.146), fægter, kæmpe, til ænyd. glæda. skærme, skirme, fægte || sj.) 1) til skærme 1.1, om person (ell. højere magt, gud, forsynet): beskytter; beskærmer. *Moth.S280. Frank. SD.31. jf.: *Skovskærmerske Diana! Vilh And.Horats.I.39.* 2) til skærme 2, om ting, som beskytter, skaaner ell. dækker noget; i ssgr. som Skjorteskærmer.

skærmesere, v. se skærmydsere.

skærmet, (part.) adj. [lsgrmæt; som 2. led i ssgr. -sgrmæt] (til Skærm (ell. skærme; l. br.) forsynet med skærm; især til Skærm 1.5, om lampe: et Par smaa, vel skærmede Lamper. *VortHj.IV.1.2A.* en stor, gulskærmet lampe. *Hørlyk.UT.176.*

Skærm-flade, en. spec. [2.2] (forst.) om det omraade, et træes krone dækker over, beskytter; skyggeflade. Kronen (paa en eg) har Fylde, og dens Skærmlade er i Gjenemsnit 50 Fod. *CVaupell.S.132. ForstO.*

-formet, adj. (nu sj. **-formig**. *Lange. Flora.²(1851).258.* skærmdannet; spec. [2.3] (bot.): skjærformede Blomstestande. *Lange. Flora.LI.*

-fugl, en. [1.4, 2.1] (foræld.) $\frac{1}{2}$ parasolfugl, *Cephalopterus ornatus. Sal.I. 696.* **-glas**, et. [1.5] (sj.) lampeskærm af glas. Foran sig sendte (lampen) gennem et firkantet blaat Skærmglas en mørk Skygge ud. *Gjel.GL.283.* **-gran**, en. [1.4] $\frac{3}{4}$ d. s. s. Parasolgran. *OGPetersen.TræerogBuske.(1916).50.* **-grenet**, adj. [2.3] (bot.) med grenet blomsterskærm; i forb. skærmgrenet vortemælk, $\frac{3}{4}$ *Euphorbia helioscopia L. (med 5-grenet blomstestand). Rostr.Floral. 192. Sal.XVI.194.XVIII.414.*

-hat, en. 1) [1.6] (ænyd. d. s., ty. schirmhut; nu næppe br.) hat med bred skygge. *Moth.S279. VSO.* || faldehat til børn. *S&B. Larsen. 2)* [2.3] $\frac{3}{4}$ paddehat af slægten *Pluteus. Rostr.Floral.II.² (1925).274.* pudret skærmhat, se pudre 1.2.

-holder, en. [1.3] (faagl.) d. s. s. -stiver. *PolitiE.Kosterbl.²/1923.2.sp.2.* **-kasse**, en. [1.3] $\frac{3}{4}$ kasselignende skærm; navnlig paa dampkedel: *SkibsMask.57.* **-kvest**, en. [2.3] (bot.) blomstestand med midtpunktfyende udspringning og flere end 2, i en falsk ell. ægte krans stillede, sideakser. *Warm.Bot.581.*

-lampe, en. [1.5] (sj.) lampe med skærm. *Pont.MH.42.* **-lilje**, en. [2.3] (jf. Skønlilje) $\frac{3}{4}$ slægt af liljefamilien med blaa blomster i skærm; *Agapanthus L'Herit; især om A. umbellatus L'Herit. Hempel.Floral.(1836).*

141. *Havebr.L.I.17.* **-lille**, en. [2.3] (dannet af *Viborg.Pl.(1793).58*) $\frac{3}{4}$ ældre betegnelse for sumpskærm, *Helosciadium Koch; især om svømmende sumpskærm, H. inundatum*

(L.) Koch (med en af to smaaskærme sammen-sat skærm). *OH Mynst. Pharm. I. 267. Lange. Flora. 549.* **-lygte**, en. [1.5] (l. br.) lygte med skærm, hvormed lyset kan indstilles ell. blændes. *Bl&T. -net*, et. [1.2] (l. br.) kanel-net. *Wied. Fæd. 180.* **-ovn**, en. [1.3] ☼ kakkellovn med skærmlade, der forhindrer for stærk udstråling; kappeovn. *HFB. 1936. 43.* **-palme**, en. [1.4] ☼ palme af slægten *Corypha*, spec. om skyggepalme, *C. umbraculifera L.* (hvis blade af de indfødte anvendes som solskærme). *OpjB. VII. 399. TypeAtlas. (1881). tvl. x.* **-plade**, en. [1.3] (Skærme-. *IngBygn. 1939. 194.*) ☼ beskyttende plade, dækplade; fx. paa fyrdør. *TeknMarO.* **-plante**, en. [2.3] (bot.) plante af familien Umbelliferø af de skærmblomsrede. *Drejer. BotTerm. 270. Warm. Bot. 579. Selleri, en smuk Skærmlante. JVJens. RF. 48.* || hertil bl. a. **Skærmlante-frugt** (om skærmlanters to-delelige spaltefrugter. *BilleGram. Farmakognosi. (1927). 106,* **-møl** (møl af slægten *Depressaria*, der gør skade paa skærmlanter. *LandbO. IV. 260. HavebrL. II. 358.*) **-plantning**, en. [2.2] (gart., nu næppe br.) læplantning. *OJNMørch. Anvisning til at ordne Træer. (1838). 6.* **-rand**, en. [2.2] (gart., nu næppe br.) yderkant af hegn i læplantning. *Have-Tidende. 1843. 317.* **-raps**, en. [2.3] (landbr.) raps med nedhængende grundblade, der damper en skærm over rodstokkene. *Møll H.V. 33.* **-ror**, et. [1.3] ☼ skærmende rør, der omgiver noget. Et Skærmrør uden om Pakdaasen beskytter mod Trosser o. l. *Skibs Mask. 98.* **-sejl**, et. [1.2] (l. br.) om læ-, solsejl olgn. Ågerude var der udspændt Skærmsejl over Dækket, saa at den stikkende Solvarme ikke generede. *Hus og Hjem. 1912. 517. sp. 1.* **-stillet**, part. adj. [2.3] (bot.) om smaaskærme hos planter af skærmlante-familien: samlet i skærm. *Warm. Frøpl. 340.* **-stiver**, en. [1.3] (jf. -holder; jagl.) stiver, støtte for en skærm; spec.: hver af de to stivere mellem akserne og for- og bagskærmene paa en cykel. *Cyclehh. tvl. ErlKrist. K. 49.* **-tag**, et. (ænyd. d. s. i bet. 1 (PJ Colding. *Etymologicum. (1622). 1444,* ty. schirmdach) 1) [1.1] (jf. -væg 1; foræld.) en af vidier, tømmer bygget flade, dækket med raa huder olgn., hvorunder angribere kunde nærme sig en fæstning; gravsvin (2); stormtag. *Moth. S279. VSO. Aarb. 1867. 104.* || om lign. forskansning paa krigsskib. *Reiser. III. 71.* 2) [1.2] (især jagl.) skærmende tag. *VSO. fx. om tag over indgangsdør, bislag olgn. TroelsL. II. 100. (bygn.) om murtag, afdekning (3): Gram. *Nucleus. 792. Ugeskr. f. Retsv. 1940. A. 231.* || dække (hjelmltag) over ho-, kornstak. *MO. F. Dyrlund. (Dania. IV. 152).* || (jf. -dug, -sejl, -telt) om lettere overdækning med sejlud olgn. *Bl&T. spec. ☼ om overdækning over skytte-, lobegrav: Feltarb. 6.* || (jf. Skærm 2.2) billedl. Daddelpalmen løftede sit Skjermtag høit op, som om den vilde være Solskjerm. *HCAnd. (1919). III. 281.* **-takt**, part. adj. [1.2] (sj.) dækket*

med skærmtag (2). skærmtakte Udbygninger (3: bislag). *TroelsL. II. 100.* **-telt**, et. [1.2] (jf. -dug, -tag 2 slutn.; l. br.). *S&B. om telt brugt ved løvejagt: Lehm. I. 202.* **-træ**, et. [2.2] (jf. -bevoksning, -plantning, -rand; især forst.) løvtræ. *Have-Tidende. 1843. 317. Sal. XXI. 713.*

Skærmydsel, en. se Skærmydsel.

Skær-mus, en. (fra ty. schermaus, egl. om muldvarp, til ty. dial. scher, muldvarp, oht. scero, besl. m. II. Skær; betegnelsen, fordi dyret ligesom skærer sig gennem jorden; zool.; foræld.) alm. spidmus; skovspidmus; *Sorex vulgaris. S&B.*

Skærm-virkning, en. spec. [1.3] (fys.): virkning af en magnetisk skærm mod tilfældig virkning af andre magneter. *MKNudsen. Fysik. (1923). 376.* **-væg**, en. 1) [1.1] (foræld.) d. s. s. -tag 1. *D&H. 2) [1.2] (nu sj.) d. s. s. -bræt. Amberg. MO. D&H.*

Skærmydsel, en. flt. **-er** (VSO.). (ænyd. skær-, skarmy(t)s; fra ty. † scharmütz; se Skærmydsel; nu kun dial.) d. s. s. Skærmydsel. *Moth. S280.* || (jf. sv. dial. (blekingsk) skärmyss, trøtte) billedl., om snakken i munden paa hinanden. *UfF. (jy.). skærmydse, v. **-ede**. (ænyd. skær-, skarmytse ofl., jf. sv. dial. (blekingsk) skärmyssa, trøtte(s); fra mnt. schermützen, hty. scharmützen; til Skærmyds; nu næppe br.) d. s. s. skærmydsere, skærmydsle. skarmydse. *Leth. (1800). 153.* **Skærmydsel**, en. [sgør-mys(ə)] † **Skærmydsel**. (flt.) Skermützel. *Holb. DH. III. 438.* † **Schermytsel**. *LTid. 1732. 779.* † **Skarmytsel**. *Holb. Heltind. I. 304. FrSneed. I. 159. Leth. (1800). 153. jf. MilTeknO. 252. Skarmytzel. Holb. DH. III. 213. Slange. ChrIV. 552.* † **Scharmytsel**. *JBaden. FrO. 353. jf. Meyer. 531.* flt. skærmydsler ell. † **-er** (*Holb. Heltind. I. 304. Slange. ChrIV. 655.*) (ænyd. skær-, skarmytzel; gennem mnt. scharmutzel, hty. scharmützel (mht. ogs. schär-, schermützel ofl.) fra ital. scaramuzia, scaramuzzio; af ital. schermare, schermire, der igen stammer fra germ. (mht. schirman, oht. scirman, se skærme), egl.: forsvare sig med skjold, kæmpe, jf. (fra ital.) fr. escarmouche, eng. skirmish; sml. Skærmyds osv.) 1) (især ☼) krigersk sammenstød, navnlig mellem lette tropper (infanteri, rytteri); nu især: forpostfægtning, skydefægtning ell. tilfældigt sammenstød. en Courier . . berættede mig, freden imellem Tsaren og Tyrken efter en lang skermützel at være sluttet. *JJuel. 404.* hans Forsæt var . . at svække de Svenske ved smaa Skarmytzler. *Holb. DH. III. 213.* De have sielden en Hær over femtenhundrede Mand; hvorudover de holde meget mere Skarmydsler end Krige. *Reiser. IV. 13.* jeg har været i elleve store Batailler, og i fem og tredive Skjermydsler. *Blich. (1920). XIII. 79.* Bevægelserne (3: hærenes) er begrænset til Træfninger og Skærmydsler i et Stykke Ingenmandsland. *Pol.**

²⁴/₁₆1939.1.sp.1. 2) (især talespr.) billedl.; oftest i ft., navnlig om smaastridigheder, skændere. Academiske Exercitier havde været længe forvandlede til reelle Skermutaler. *Holb.DH.III.438.* et Ørefigen, som den skønne Amme havde givet ham i en Kiærligheds Skiermydsel. *Tode.ST.II.66.* han nødte ham til at opgive denne Skjærmydsel med Citater og at retirere bag sine Theoriers Forskandsninger. *Chievitz.FG.110.* Skærmydsler. (titel paa proverbe i) *Wied.TK.61.* nogle smaa Skærmydsler med Svigerfaderen. *Homo S.VD.7.* jf. Smaaskærmydsler. *Lehm.II.113.* *JernbaneT.* ¹⁵/₁₂1936. 4. sp. 3. **skærmydsere**, v. [sggrmy'sera] (dial. skærme(n)sere, se u. bet. 2. † schermussere. *Enny lystig Vise Eller Opmuntring Til Danske Soldater.* (1711). v. 4. smst. v. 10. † skærmydsere. *Peder Witt. Guds Vognborg.* (1700). 43. *Leth.* (1800). 153. skarmytzere. *Slange. ChrIV.531.* scarmytzere. *Holb. Intr. I.449.* † scharmytzere. *JBaden. FrO.353.* scharmusere. *MR.1828.124.* -ede ell. (nu sj.) -te (jf. *Moth.S280.*) vbs. (nu sj.) -ing (i *Aph.* (1764). *KSelsk.Skr.X.78.*) (ænyd. skærmy(t)sere, -musere, skærmy(t)sere og schermesere (*AarbKult.1894.7.*); fra ty. scharmütziere ofl., til scharmütze, se Skærmyds(ell); jf. skærmydse, skærmydsle; nu l. br., jf.: „ikke . . . meget brugeligt.“ *Levin.*) 1) svarende til Skærmydsel 1: holde kamp; især: udfægte smaa kampe; holde forposttægtning. begge Arméer vare hinanden . . . saa nær, at Rytteriet begynde på skermytzere med hinanden. *Holb.DH.II.719.* *Mil TeknO.252.* 2) (dial.) billedl.; navnlig: trættede; skændes. skærmesere. *OrdbS.* (sjæll.). || i videre anv.: gøre ophævelser; resonnere. skjermensere. *Feilb.III.267.* **skærmydsle**, v. [sggr'myslæ] -ede. (ænyd. d. s. og skærmytzele, skarmytzele; jf. ty. scharmützel; til Skærmydsel; sml. skærmydse) 1) (nu l. br.) d. s. s. skærmydsere 1. *Primon. Lexicon.* (1807). *AKohl.MP.III.143.* 2) (især dagl.) billedl.; især: kives; strides; smaa-skændes. *Tops.I.382.* (jeg) skærmyslede med de kære Husdyr (∅: væggetøj). *JVJens.M.I.64.* (han) kendte (aldrig) Forskel paa at blive rigtig vred paa en Lærer, og at skærmydsle med ham. *KNordent.JL.II.238.* i pass. m. reciprok bet.: vi skærmydsledes noget, men kom saa tilsidst overens. *Vejrup. KM.211.*

Skær-mølle, en. se Skærmølle.

Skærning, en. se Skæring.

I. Skærp, et. se I. Skærpe.

II. Skærp, et. [sggr'p] ft. -er. (no. skjerp; til III. skærpe; bjergv., vist kun om no. og sv. forhold) d. s. s. Skurf(e). 50 Gruber og Skjærper. *Brünnich. Kongsberg Sølvbergverk.* (1826). 146. *VSO.VI.339.* *S&B. Larsen.*

I. Skærpe, en ell. (sjældnere) et (i bet. 2.1: *Aarb.1934.128.* *JohsBrøndst.DO.I.33.* jf. ogs. bet. 2.3). [sggr'pæ] (jy., i bet. 2.3: **Skærp**, et. *Aakj.VB.13.* jf. *Feilb.*) ft. (i bet. 2) -r.

(ænyd. (best. f.) skierpen i bet. 2.1 (*DMatras. Nomenclature.* (1643). 446), jf. oldn. skerpa, haardt anfald af smerte, ty. schärfe; til III. skarp; sml. I. Skarp, I. Skærpe samt II. skærpe)

1) (sj.) det at være skarp; skarphed || til III. skarp 8.2, om ætsende, bidende egenskaber, virkning hos stoffer. *Skeevand (kan) gandske* betages sin suure Skærpe ved Kræbs-Øyne. *Agerbech.FL.241.* || (jf. bet. 2.1 slutn.) billedl., til III. skarp 5 og 7, om skarp forstand, tankeklarhed ell. hvashed, bidskhed. istedenfor den tidligere konventionelle Behandlingsmaade over her et ungt Sprog og en ung Tænkning sig i Smidighed og Skærpe. *VVed.Dante.* (1892). 53. Vid det vender sig . . . med forøget Skærpe og dristigere Adresse mod al Slags Middelalderlighed. *sa.HR.166.* *Plesner.Elia.* (1933). 14.

2) konkr., om hvad der er skarpt ell. skærpet. 2.1) (især jagl. ell. dial.) skarp, skærende kant paa kniv, økse osv.; skarp (I.1); æg; spec. (arkæol.) om skarpt flintstykke olgn., hvormed et primitivt vaaben ell. redskab er udstyret. *Høysg.Anh.19.* *VSO.* (skivespalterne kan) have været anvendte som Skærpe for Strids- og Jagtvaaben. *Soph.Müll.VO.31.* mine fingre fandt en le, der sad med klingens ind i taget. Jeg fandt skærpen, rørte ved den og fik den til at gi, hvad tone den havde. *Hjortø.SvS.43.* Valkeren (havde) løftet sin Spade og hugget den med Skærpen i Ansigtet paa Forvalteren. *Gyr.Lemche.S.III.198.* *JohsBrøndst.DO.I.28.* *ÜfF.* jf. Flint- (*Naturens.V.1917.153.* *JVJens.NG.48.*), Pile- (*DTidsskr.1901.636.* *Tilsk.1935.I.378.*), Sten- (*Aarb.1903.215.*), Vaabenskarpe (*Tilsk.1937.I.140.*) || (jf. I. Skarp 1 samt bet. 1.1 slutn.) billedl. Mest vendte han Skærpen ud og latterliggjorde i Fabler og satiriske Rimbreve å la Voltaire lærde Pedanter, Præster, usle Rimsmede osv. *VVed.SR.12.* Strax da (*Lessing*) traadte frem som Kritiker, viste han en voldsom Lyst til at slaa med Skærpen. *Tilsk.1929.I.96.* 2.2) (sm. I. Skærping 1.2; smed., vet.) spidst ell. knivdannet stykke jern ell. staal, hvormed hestesko skærpes (II.1.2), navnlig ved at de skrues ell. stikkes ind i (bag)skoen (jf. *Skrue-* (I), *Stikskarpe*). *IdrætsB.II.783.* *Sal. XXI.714.* 2.3) (jf. I. Skarp 1 slutn.; til III. skarp 3; dial.) skarp kant ell. rand; dels (jf. *Tagskærpe*): tagskæg. *JySaml.IX.343.* *Skattegraveren.* 1887. I. 235. *Feilb.* || dels: skygge paa hovedbeklædning (kasket). Sogneraadsovermanden tog sin Hue af . . . Naalekræmmeren tog et lille Ryk i Skjærpet af sin. *Aakj.VB.13.* *Kaskjettens (∅: den blinde jøgers) Skjærp er sænket | saa underlig dybt. *sa.UA.22.*

2.4) (jf. II. skærpe 3.4 og I. Skærping 3.2; om isl. forhold) vindtørret fisk ell. kød (jf. *Skarpekød*). *Moth.S281.* sml. *VSO.*

II. Skærpe, v. [sggr'pæ] -ede ell. (nu dial.) -te (jf. *Moth.S254* samt *Esp.152* u.

Ijnsjärpa). vbs. -else (VSO. især i bet. 4: *Hölb.Staat.154. EPont.OO.41. Kierk.XIV.161. FBrandt.SK.292*) ell. -(u)ing (se I. Skærpning). (ænyd. skærpe, hvæsse, ogs. (m. h. t. jord): *udpine* (Kalk.III.770.V.914), *æda*. (vist i bet. 3.1) skærpe (Harp.Kr.55.76.78. jf. MKrist.Fr.24), sv. skärpa, fsv. skärpa, om sko: *klemme, trykke, no. skjærpe, oeng. scierpan* (sml. eng. sharp), ty. schärfen; til III. skarp; egl. sa. ord som II. skærfe; jf. III. skarpe; sml. hvæsse)

1) gøre skarp (III.1), navnlig ved tilfling, tilspidsning, tilslibning. 1.) m. h. t. skærende, stikkende redskaber: *tildanne ved slibning, strygning, udhamring olyn., saaledes at de (let) kan trænge gennem noget; gøre skarpe(ere) paa æg, skær ell. od; hvæsse; spec. m. h. t. sløvt redskab: opskærpe*. Hver kunde faae sit Plovjern og sin Hakke og sin Øxe og sin Spade skærpet (1931: hvæset). ISam.13.20. for at skærpe dem (o: knivene), maa man besidde ret udsøgte Slibestene. PMøll.(1855).II.93. *I fører jo Knive, som skær ind til Ben! | Skærper vil I dem! — Godt! jeg skal skærpe. Drachm. VS.II5. Filen . . bruges til at skærpe Tænderne (paa saven), naar de ere blevne slidte ved Brugen. OpfB.*II.197. Saa skarper han (barber-)Bladet lidt mod Haandfladen. LindskovHans.NH.20. || i sammenligninger ell. billedl.; spec. i udtr. for at udruste sig til strid. Dersom de ikke ville omvende sig, da skal han skærpe (1931: hvæsser han) sit Sværd. Ps.7.13. Paa idel Skade arbejder din Tunge, som en skærpet Ragekniv (1931: hvas som en Kniv), du, som øver Svig! smst.52.4. *Odde og Egge . . | Skærpet vi har til den Dyst. Grundtv. SS.II.398. vi holdt af ham (o: en københavner), han var et Pant paa Styrken i vor Provinsegenart, paa ham skærpede vi vore Vaaben, saa vi en Dag kunde møde København med vort funder-somme Provinssmil. AaseHans.DG.10. jf. bet. 4.3: Ligesom man i Natur-Videnskaberne, ved at skærpe Instrumenterne, forøger Opdagelsesernes Antal. Kierk.VII.123. || m. h. t. andre (skarpe) ting. *Med Flid skærpes Flint, | Spør hærdes for Fangsten. JVJens. Di.*128. jf.: Naar forlængedes Arm og Haand med grenen, naar skærpedes denne, det første Vaaben, med et Stykke Flint? FrPoulsen. UrtidensKunst.(1923).15. spec. m. h. t. sten til slibning, malning; Mølleren . . sad og skærpede en Møllesten. Gjøl.M.212. Naar Stenen (i en slibestol) er bleven sløv, lader man Rullen (o: skærperullen i skærpeapparatet) rulle en Gang mod dens overflade under Rotationen, hvorved Stenen „skærpes“, d. v. s. nye Kvartsner kommer til Syne paa Overfladen. Hannover & Smith. Papir.75. || (sj. i alm. spr.) m. h. t. dele af legemet. *Diavelen, som ganske sikkert venter jer, | Alt skærper Kløer. Oehl.XII.307. m. h. t. tænder; spec. (nu næppe br.): skære (IV.9.2.)

(han) skærpede Tænder som et rasende Meneske. Cit.1793. (JCJessen. Flakkebjerg HerredersSkolehist.(1938).33). En Mus gav sig til at gnave inde under Vinduespanelet. Han vidste så, at Klokken var Et. Det lille Dyr . . begyndte hver Nat på den Tid at skærpe Tænderne (Pont.DR.I.73: skærpe Tænder). Pont. (Tilsk.1910. II.348). JVJens. JB.90. 1.2) (især smed., vet.) m. h. t. hestesko: gøre skarp v. hj. af hager, brodder, saa at hesten ikke glider (i glat jøre); m. h. t. hest: forsyne med skærper; ogs.: brodde. Moth.S254. For at give Hesten sikker Gang paa Iis og glatte Veie skærpes Skoen. Viborg & Neerg. HB.87. *Velskøet var Hestens Hove, skærpet vel med Søm. Oehl.XXXI.206. Omsider var det os umuligt at ride længer. Hestene vare slapskoede, de fleste af dem hverken skærpede eller braadede. ChrAHoffmann. Erindringer fra 1864. (1892).148. skærpet Beslag. Grunth.Besl.84. || (især dial.) m. h. t. fodtøj, navnlig træsko: forsyne med skarpt beslag, der forhindrer glidning. Du maa lade dine Træsko skærpe. VSO. Feilb. Uff.

2) (jf. III. skarp 3) give en skraa form ell. stilling. 2.1) (jagtl.) afskære skraat, give skraa endeflade (fx. ved træarbejde); afskraa (I); spec.: *tildanne noget saaledes, at det løber ud i en tynd kant; skæfte* (II.3.2). Sal.I.284. Træror brugtes i ældre Tid ofte til Vandledning. De fremstilledes ved Ud-boring af Træstammer . . Senere gik man over til at støde stumpet . . og indlægge en skærpet Svejsejærnsring til Tætning. Suen-son.B.II.177. Uff. jf. Feilb. || spec. (sko., bog.) m. h. t. læder: skærpe (II.1). Skomagb. 24. Naar Ryggen (til bogbind) er skærpet paa alle fire Sider, er den færdig til at sættes paa. Haandv.16. Man bruger den tyndeste Pap, som skæres til i en Strimmel, hvis Ender skærpes ud med en Kniv. Haand-gern.388. 2.2) (jf. skarpt brasat u. skarp sp.275*) $\frac{1}{2}$ m. h. t. raa(sejl): give (en mere) langskibs retning ved at hale i braserne; ogs. m. h. t. line, skode: stramme. Skerpe seilene. Moth.S254. Øieblikkelig han (o: en mand, der var kommet i klemme ved læ storskøde) var frie, skærpede jeg agter, braste om for. JJPaludan. Er.107. endnu samme Aften gik Vinden vestlig, og vi maatte da til vort gamle kjedsommelige Arbeide, atter at skærpe og hale Bugliner. StBille.Gal.I.76. „Skarp Skøderne overalt,“ kommanderede Manden ved Roret. Drachm. KK.6. Raaen er skærpet. Bardenfl. Søm.1.96. haardt skærpet, se haard 6.2. || skærpe an (ell. op. Pol.*1930.3.sp.4), d. s. skærpe haardt an. Scheller. MarO. Naar Braserne er rundt og Halsene nede (o: under vending), hales Stor- og Fokkeskødet an, og hver Vagt stiller sine Braser rigtigt, skærper bedre an og haler tot til Luvart. KuskJens. Søm.255.

3) ændre kvaliteten, forandre egenskaben af

noget, især saaledes, at det faar en stærkere virkning, ell. saaledes at det omdannes stærkt, forstærkes ell. forringes. 3.1) (jf. II. skærte 2; nu næppe br.) m. h. t. stof, vædske: gøre mere bidende, ætsende; gøre stærk. Af velbrændt Kalk bliver det (ældfaste ludsalt) skærpet. *Brünnich.M.125*. Et halvt til to Quintin tilberedt Strandlæg settes til Clisterer, for at skærpe dem. *Aaskow.A.62*. det røgede skarpsaltede Flesk skierper (bonden) endnu med nyt Salt. *Junge.20. PhysBibl. XVI.27. 3.2)* (nu l. br.) m. h. t. vejrlig; især i pass., om vind, kulde: blive hvassere, skarperer; ogs. (jf. bet. 4.3): blive strengere, haardere. kulden skerpes. *Moth.S254*. vinden skerpes. *smst. VSO*. Stormen holdt ved, og Kulden skærpedes. *Rørd.Vi.9. 3.3)* (nu næppe br.) m. h. t. jord: gøre mere skarp (III.9), mager, ufrugtbar. Skerpe jorden. *Moth.S254. VSO. 3.4)* (jf. skarp sp. 274^{32E}; kun om no. og færøiske forhold) m. h. t. kød: indtørre i vinden. De sædvanlige Fødemidler (paa Færøerne) ere: i Luften indtørret (skjærpet) Kjød af Faar, Hornqvæg og nogle Delphinarter samt Fisk. *BibLæg.IV18. 3.5)* (jf. III. skarp 4; sj.) gøre tydelig, klar; m. h. t. lyd: gøre skarp (III.4.2). jf.: Trema'et " . . fjerner e-Lyden i 'et og faar en Dansk til straks at læse rigtig, naar skrevet staar: „Han har lidt meget“, hvis 'et blev skærpet med Trema. *Pol.¹⁵/1922.4.sp.2*.

4) (især ω ell. jagl.) billedl. anv. af bet. 1 og 3. 4.1) m. h. t. legemlig evne: forbedre; gøre sikrere; opøve; forhøje slag-, virkekraften af. vor første Befolkning havde Redskaber og Vaaben alene af Sten, og (forstod kun) at skærpe Haanden med dette ene Materiale. *JapSteenstr.T.12. spec. (jf. bet. 1.2; smed., vet.)* m. h. t. hestes fodfæste: *D&H. 40* Hovunderlag . . bidrager til at skærpe Hestens Fodfæste. *Grunth.Besl.91*. || skærpe tungen, (jf. skarp tunge u. III. skarp 7.3; l. br.) berede sig til at bruge hvasse(re), skarpe(re) ord. De have skærpet (1931: hvæsser) deres Tunge som en Slange. *Ps. 140.4. Hauch.SD.I.93*. de vittige Hoveder blandt Auditoriet skærpede deres Tunger. *Mantzius.SH.IV88*. || m. h. t. øje, øre ell. (jf. bet. 4.2) syns-, høreevne. *skulde det . . 50 ey Siæl og Hierte røre, | Ja skierpe hos enhver i Kirken Sind og Øre, | At tænke grundelig paa denne Kirke-Gang. *Brors.320*. *Intet Svar fik jeg at høre, | Skjøndt jeg skjærpede mit Blik | Og jeg spidsede mit Øre. *Winth.II.10*. *Sorg skjærper Sjælens Øie. *Boye.Erik.39*. Kan en Mand som De, hvis Blik er skærpet i Speculation over Løsningen af betydelige Spørgsmaal, oversee en Lidenskab, der spirer og trives lige under Deres Øine? *Kofoed-Hansen.KA.I.383*. Først da hans Syn langsomt skærpedes i Mulmet, saa han . . en lille Firkant af Lyslinier. *SMich.Æb.37*. det skærper Hørelsen. *D&H.*

jf. bet. 2: *saadan skærpede de imod os Brynet, | Som gamle Skrædere mod Naalens Øie. *CKMolb.Dante.I.90. 4.2)* m. h. t. fornemmelser, følelser, livsvirksomhed olgn.: gøre stærkere, livligere, bedre fungerende; ogs. (jf. bet. 4.3) m. h. t. forestilling, tanke: gøre mere levende, vaagen. *Tab skierper kun hans Vindelyst. *Ev.(1914).III.164*. en idelig vedligeholdt idelig skjærpet Frygt for Helvede. *smst.V180*. Mennesket lader sig aldrig advare; Advarselen skjærper kun Lidenskabens. *Kofoed-Hansen.L.380*. Tvivl, som den første Skuffelse skærpede. *Drachm.VD.218*. skærpe appetitten olgn.: den lange Tur i den friske Luft har skærpet vor Appetit. *Davids.KK.114*. en Morgentur skærper Madlysten. *D&H. billedl.: Holb.Forr.7sc*. De moderne Stykker . . havde skærpet (skuespilernes) Appetit for ogsaa at være med paa det Moderne. *Drachm.F.II.200*. || især m. h. t. forstand, intelligens, iagttagelsesevne olgn.: opøve; udvikle. *Længsel efter Roos et Hoved skierpe kand. *Falst.Ovid.135*. nogle Bøger, som hand læste udi sine visse Tiimer om Dagen, icke for at skierpe sin hierne, og forøge sin Skarpsindighed . . men til at underviise sig selv. *Dumetius.III.45*. adskillige grundlærde Mænd haver . . skjærped deres naturlige Hukommelse paa det højeste. *LTid.1733.274*. udvikle og skærpe sin Forstand. *Kærk.VII.495*. de danske Jurister har faaet Tanken skærpet ved Studiet af Romerret. *OFriis.Litt.62*. Smagen skærpes ved Læsning. *Bl&T.* || (sj.) m. h. t. person: udvikle aandeligt; dels: opøve. Mathesin (ω : matematik) og deslige, der vel kand skierpe men for flittig øvede meget forsinker en Medicinæ Studiosum. *LTid.1739.339*. *for end mere at skærpes paa Forstand . . | Gik een Gang han om Ugen hen til Degnen. *PalM.IV54*. *AKristensen.Fynboer.(1901).29*. dels: tilslibe. Jern skærpes ved Jern, og en Mand skærpes overfor hans Næstes Ansigt (*Chr. VI*: kand skærpe sin næstes ansigt; 1931: det ene Menneske skærper det andet). *Ords. 27.17*. jf.: Hand er skerpedt både for og båg (ω : meget listig, snedig). *Moth.S254. 4.3)* m. h. t. foreteelse, fremgangsmaade: gøre tydeligere, mere udpræget; faa til at træde stærkere frem; udvikle til større fuldkommenhed; forstærke i grad, intensitet; forhøje. han havde skærpet Fordringerne til sig selv til det yderste. *CSPet.Litt.706*. denne Metode er . . endnu i for ringe Grad . . skærpet gennem Brug. *Steenby.Geogr.59*. Samtidig med at Landene blev mere afhængige af hinanden, skærpedes de nationale Modsætninger. *VerdenGD.IV.2.3*. || m. h. t. anskuelse, udtalelse. skierpe Critiken. *JSneed.I.60*. Denne Ligegyldighed . . havde allerede Broder Vilhelm klaget over, og Chr. Pedersen skærper hans Klage. *Brandt.CP.71*. Tankens Udtryk . . skærpes. *BilledskovJ.H.I.40*. (nu næppe br.) i forb. m. mod: Satiren (i Peder Paars)

skærpes imod dem . . som arbejdede paa, at udblæse det iblant Folk, som meest burde skiules og ties. *Overs. af Holb Levned. 3. (præsten) skierpede sin Tale mod Grumhed og Undertrykkelse. Mall. SgH. 135. || m. h. t. overgang til bet. 4.4, m. h. t. tilstand. Samfundenes Velstand undergraves . . og den sociale Ulykke skærpes. GBang. EK. II. 474. Dag for Dag skærpes Dyrtiden. Pol. 10/1920. 8. sp. 1. Udviklingen . . skærper Tjenesten for os alle. Lokomotiv T. 1938. 281. sp. 2. 4.4) (især jur., emb.) m. h. t. behandling af, forholdsregler over for andre: gøre strengere, haardere; ogs. (nu sj.) m. h. t. befaling, bud: indskærpe. Paven blev ved sit Forsætt, og beordrede at hans Bulle skulde exequeres, og udi det Aar 1256 skierpede den ved en nye Bulle. Holb. Kh. 737. Artiklerne (er dels) blevne forandrede, og deels skierpede eller formildede. LTid. 1744. 370. Da udgik der skærpet Bud og Befaling om at pine og dræbe Alle, der modsatte sig Kongens Bud. Goldschm. VII. 165. Kontrollen paa Værkstedet skærpes. FagOSnedk. || spec. m. h. t. (udmaaling af) straf. Folk, som ingen Straf troe efter Døden, søge naturligen at skierpe Straffen udi dette Liv. Holb. JH. II. 23. man (kunde) neppe . . vente Dommen i denne Post skærpet, om den og blev indstævnet for Høieste-Ret. Stampe. II. 234. skærpet Straf. Sal. XXI. 713. skærpende omstændighed(er), forhold, der bevirker, at der ved udmaalingen af straf for en forbrydelse vælges en forholdsvis høj straf (mods. formildende omstændigheder, se formilde 4, Omstændighed 1.2). Straffen (kan) under skjærpings Omstændigheder . . stige indtil Forberedningshuusarbejde. Lov 10/1866. §228. LovNr. 215 24/1939. §266b.*

III. skærpe, v. [lsgrørbø] -ede. vbs. -ning (CGRafn. (PhysBibl. XV.2). OpfB. 1911. 78). (sv. skärpa, no. skjerpe; omdannelse af ty. schurfen (se skurfe); jf. II. Skærp; bjergv.) d. s. s. skurfe. VSO. VI. 339. Sal. 1911. 322.

Skærpe-, i ssg. især (fagl.) til II. skærpe. **-ambolt**, en. [II.1.1] (jf. -hammer, -værktøj; smed., foræld.) lille ambolt til hvæsning, skærping. Amberg. **-apparat**, et. [II.1.1] (jf. -maskine) apparat til skærping; fx. til slibesten (jf. ovf. sp. 61⁵⁴): Hannover & Smith. Papir. 75. **-føre**, et. [II.1.2] (jf. -tid; smed., vet.) føre (isslag olgn.), der nødvendiggør skærping af hestesko. Grunth. Besl. 74. **-hage**, en. [II.1.2] (smed., vet.) hageformet skærpe (1.2.2) til hestesko. LandbO. IV. 260. **-hammer**, en. [II.1.1] (jf. -ambolt; smed., foræld.). Amberg. **-jern**, et. [II.1.1] (nu næppe br.) 1) skærpestaal. VSO. MO. II. 741. 2) (mol.) bild; bildejern. Amberg. **-kniv**, en. [II.2.1] (bogb.) skærpekniv. CollO. Værkt. 75. **-kød**, et. (færøsk skerpikjöt; til II. skærpe 3.4, jf. I. Skærpe 2.4; sml. -laar) om færøske forhold: vindtørret faarekød. Ployen. E. 247. Trap. IX. 646. Nis

Pet. EB. 60. **-laar**, et. [II.3.4] (jf. -kød; om færøske forhold) vindtørret faarelaar. D&H. **-maskine**, en. [II.1.1] (jf. Skærpe-maskine) maskine til skærping; fx. (jf. -apparat) til møllest: OpfB. 1911. 258.

I. Skærper, en. flt. -e. (jf. Skærfer) person, der skærper, ell. redskab, der bruges til skærping; især i flg. anv.: 1) til II. skærpe 1.1, i ssg. som Knivskærper. 2) (l. br.) til II. skærpe 4, overf. jeg (søger) at opmuntre Sindet . . ved at læse lystige Skrifter . . De som give sig ud for Religions Skierpere, holde vel saadant Middel . . for at være syndigt. Holb. Ep. II. 305. jf.: et Par gode Anekdoter, der fungerer som Stemnings-skærper. HBriz. AP. III. 229.

II. Skærper, en. flt. -e. (til III. skærpe; bjergv.) skurfer. TopJ Norge. 29H. 168.

Skærpe-ret, en. [III] (bjergv.) ret for enhver til at søge efter bjergværksminerale, ogs. paa fremmed grund. Sal. 1911. 320. **-rul-le**, en. [II.1.1] rulle af hærdet staal i skærpeapparat. Hannover & Smith. Papir. 75. **-staal**, et. [II.1.1] (jf. -jern 1; nu l. br.) hvæsestaal. JFBergs. G. 29. VSO. **-sten**, en. [II.2.1] (bogb.) flad sten, hvorpaa læder lægges under skærping. Mohr. L. **-tid**, en. [II.1.2] (jf. -føre; smed., vet.) tid med glat føre, da hestesko bør skærpes. Grunth. Besl. 74. 88.

-værktøj, et. [II.1.1] (jf. -ambolt, -hammer; smed., foræld.). Amberg.

Skær-piber, en. [V] lille spurvefugl, der holder til paa de yderste holme og skær i skærngaarden; skærpiplerke; Anthus obscurus. Kjørboell. 244. Spærck. ND. 7. 157. Achten Friis. DØ. III. 397.

Skærping, en. se I. Skærping 3.2. **Skær-piplerke**, en. [V] d. s. s. -piber. Larsen. Spærck. ND. 157.

I. Skærping, en. († i bet. 3.2 (s. d.) Skærping). flt. -er. vbs. til II. skærpe; især i flg. anv.: 1) til II. skærpe 1. 1.1) det at gøre noget skarpt ved hvæsning, slibning olgn. vAph. (1764). Slibning, Filming og Skærping af det Værktøj, der bruges ved Undervisningen (i stød). VorUngdom. 1925. 348. || m. h. t. møllest. NordConvLex. I. 552. OpfB. 1911. 258. (nu næppe br.) om fure, rende, der dannes i møllest ved bildning: JFBergs. G. 69. 1.2) (smed., vet.) det at skærpe (II.1.2), brodde en hests sko; ogs. konkr., om de midler (skærper (I.1.2) olgn.), der anvendes hertil (Grunth. Besl. 84). Skærping kan skee i Hagerne, Grebene og ved Braader. Viborg & Neerg. HB. 87. Feltart. VII. A. 14. jf. Taa-skærping (MR. 1839. 102) samt Skærpingns-maade, -middel (Sal. XXI. 714). 2) til II. skærpe 2. 2.1) (fagl.) til II. skærpe 2.1: det at afskære noget skraat, give noget en skraa form. UfF. jf.: Skærpingsvinklen (ved støbejernssvejsning). IngBygn. 1939. 164. || (bogb.) skjærping. Skærpingen består . . i, at man med Kniven afskærer Kan-

terne i skraa Retning, saa de bliver ganske fint udtyndede. *Haandv. 16. 2.2)* † til II. skærpe 2.2: *det at stille ræerne saaledes, at de danner en mindre vinkel med skibets længdeakse. SøLex. (1808). Scheller. MarO. jf. Skærpningsmærke (mærke(linie) for ræernes stilling, naar de er tilstrækkelig skærpede. Harboe. MarO.), -vinkel (VSO. Scheller. MarO.). 3) til II. skærpe 3. 3.1) (jf. II. skærpe 2; farv.) det at gøre noget stærkere, mere virkende ved tilsetning, udbrugte Kyper, der gaves særlig Skærping ved Tilsætning af ekstra Kalk. *OrdbS. 3.2)* (jf. færsk skerp- ingur, tør vind, isl. skerping, tørring af fisk ell. kød) † d. s. s. I. Skærpe 2.4. VSO. Skærping: *Moth. S281.* tørre Fiske, som de (o: færingerne) kalde Skerping. *Pflug. DP. 37. 4)* (sj.) til II. skærpe 4(3): skærpelse. Skærping af Hukommelsen (*Brandes. Shakespeare. II. (1895). 224:* en mekanisk, mnemoteknisk Methode). *Brandes. VIII. 409.**

II. Skærping, en. vbs. til III. skærpe.

Skærant, en. se Sergeant.

Skær-sat, part. adj. se -sætte.

Skærsel, en. se Skærelse.

Skær-sild, en. ell. † et (*Tychon. AB. 13. RasmWinth. S.65*). [sgærs-; 'sgærs-; ogs. 'sgærs-] (sj. skrevet **Skerts-** olgn. Skierts-: *Bagges. II. 99.* Skiertz-: *Holb. Anh. 106.* Skiærds-: *sa. DH. II. 616*). *ft.* 30 (sj.) -e (*ThitJens. SK. II. 80*). (glåa. sk(i)ærs eeld, skyars eeld, skæræsel, jsv. skär(s)-, skärsl-, skärsløelder ofl., jf. sen. oldn. skifslareldr; I. led er ænyd. glåa. skæræls(æ), ren- selse, jsv. skärsl, egl. vbs. til VI. skære; gen- givelse af mlat. ignis purgatorius, til lat. purgare, rense (se purgere); jf. Fejefyr) 1) (især katolsk-kirk.) lutrende, rensende ild, hvor de sjæle, der ikke har gjort sig fortjent til straks at komme i himlen, maa lide straf for deres synder, inden de befris (*Purgatorium*). (*Henrik VIII*) forkastede Helgenes Tilbe- delse item Skiertz-Ild. *Holb. Anh. 106.* *Nu seer mand Munken flye | Af Land og Bye | Med Skær-sild og sin ganske Aflads-Kram. *Chitau. PT. 152.* *hans Sjal skal brænde | I en evig Skjær-silds Pine. *Hz. D. II. 68. KMunk. C. 76.* jf. *Feilb.* naar pengene i kisten klinger, straks sjælene ud af skjær-silden springer, se u. I. Kiste 1.4, II. klinge 1.3. || (jf. bet. 2) hos protestantiske forf. m. afbleget bet., om rensende, lutrende ild. *Bagges. III. 103.* *I Skær-silds Luer paa Herrens Ord, | . . . straalr Livets Krone! *Grundtv. SS. I. 690.* jf. *PalM. Adam. H. III. 233* samt *Sal. XIX. 725.* || hertil bl. a. **Skær-silds-flamme** (*PalM. Adam. H. III. 233*), **-lue** (*Hauch. MS. 56*), **-pine** (*OFriis. Litt. 102*), **-tro** (*smst. 282*). 2) bil- ledl. ell. i sammenligning, om sted ell. tilstand, hvor ell. hvori det er pinefuldt at være, ell. 60 (navnlig) om tilskikkelser, prøver, som det er yderst pinefuldt at gennemgaa, men som kun er en overgang (jf. Helvede 2). *En Skær-sild for min Tiid og Pen (o: det at

rime). *Reenb. II. 149.* *Holb. Heltind. I. 326* (se u. Helvede 2.2). *Nu skal det aabenbares, | At gammel Kjærlighed | I hver en Skær-sild klæres, | Og er for Rust i *Fred. Grundtv. PS. VI. 9.* (*han var*) aldrig siden Skoletiden . . . gaaet gennem nogen Eksamens Skær-sild. *JohsSteenstr. CJ. 21.* Den eneste af Oehlen- schlægers Operatekster, der er sluppet nogen- lunde uskadt gennem Aarhundredets Skær- sild, er *Sovedrikken. Skuepl. 106.* || i *talem.* og *ordspr.* falde af skjær-sild i helvede, se Helvede 4. Ond Kvinde er hver Dags Skær-sild. *Mau. 5177.* jf.: *Din (o: *Sokra- tes's*) Qvindes Skjær-sild var dit Helved alle Dage. *Stub. 122.* || især i *best. f.*, som *sted- navn.* jf. *Feilb.* (u. skjær-silds-led), i *gade-*, *husnavne*, se *HMatthiess. Gader. 117.* som *navn paa kafeer*, se *Gadeordb. 121.*

Skær-slipper, en. [sgær'sliber] (ofte (*skrevet*)) -sliber. † -slib. *Falst. 27. 182.* jf. skjærslip. *Moth. S489.* — sj. **Skær-sliber**. jf. *VSO.*) *ft.* -e. (ænyd. skjærslipper (*KbhDipl. III. 505*), (*ft.*) skjæsslipper, scheerslibere, scherslib (i scherslib handtwerch. *KbhDipl. V. 571*); *fra* nt. scheren-slieper (scherslip), jf. *hty.* scheren-schleifer, *til* nt. scher, *hty.* schere, *saks* (jf. IV. Skær), og *nt.* sliepen, *hty.* schleifen (se slibe) || *formen* -sliber er *alm.* hos *Holb.* (fx. *LSk. II. 1* og *MTkr. 125*) og *fore- trækkes af vAph. (1759).* *Molb. HO. VSO.* *Holst. R. S&B.*, -sliber findes fx. i *JBaden. OrtO.* og er autoriseret gennem *SvGrundtv. og Saaby. (1891). ff.*, jf.: „Skær-sliber . . . i Ud- talen endog . . . Skær-sliber.“ *MO.*) *person,* som (uden egentlig haandværkeruddannelse) ernærer sig ved at slibe sakse, knive olgn. paa en slibesten (som er monteret paa en trillebør olgn.). Jeg er kun en Skær-sliber. *Holb. LSk. V. 4.* *en gemeen | Skerslip og Kiedel-flikker. *Falst. (Saml. Danske Vers. II. 132).* *Nys kom en fremmet Skær-slipper til Byes. *Bagges. IV. 221.* *MinSk. 1/2. 1852.* *Gravl. EP. 236.* m. hen- blik paa skjærslippernes udraab (*sang*): *Her er Skær-slipperen, Skær-slipperen! — Sakser og Knive slives — | Her er Skær-slipper- mand! *AndNz. DM. II. 65.* *AJeppesen. Fradet gl. Kbh. (1935). III* (se *Saks 3*). || (jf. lign. *udtr.* u. *Børstenbinder 1*; sj.) i *sammenligning.* (*jeg*) var saa tørstig, som en Skær- slipper. *Ev. (1914). III. 285.* || hertil bl. a. **Skær-slipper-bør** (*VSO. Polit. E. Kosterbl. 28/2. 1923. 2. sp. 1*), **-dreng** (*skærslippers lære- dreng ell. medhjælper. Holb. LSk. II. 1. VSO.*), **-haandværk** (*smst.*), **-kone** (*Gravl. EP. 50*), **-lære** (*VSO.*), **-mand** (*skærslipper*; i *udraab, rim olgn.*: *Cit. 1892. (Danm. Viseb. II. 131).* *And Nz. DM. II. 65* (se *ovf. l. 45*). *Jeg er en Skær-slibermand, | snurrurum! | kommen udaf fremmed Land, | snurrurum. *Børnerim. III. 10*), **-stol** (*nu næppe br.*; Skjær-sliber- Stoels Bænk til Slibe-Truget. *vAph. (1759). I. 952. sp. 2*), **-sæde** (*nu næppe br.*: *vAph. (1759). 405*), **-vogn** (*Nat. Tid. 1/2. 1911. M. Till. I. sp. 2*).

Skærsmín, en. se Jasmin.

Skær-sommer, en. [sgær'sømør] (ænyd. d. s. i bet.: juni, ogs.: forsommer (Kalk.IV.41^{21f}. Kingo.SS.II.86); til VIII. skær, jf. NatTid.²⁷/1937.7.sp.2.; i rigsspr. især poet., højtíd. samt (i almanakker) som foræld. maanednavn) den del af sommeren, hvor dagene er klarest (den ærest), lystest, længst; navnlig om juni, undertiden ogs. om juli (jf. Midsommer); som maanednavn: juni. Moth.S419. *Nu leger Skærssommer | Med duftende Blommer, | Og Fuglene fløite i Lund. Grundtv.F.A.4. Heib.Poet.III.425. *Saa kommer Juni, den kjære Skjærssommer, | Med sine tusinde Rosensblommer. [KHWihj].Børnebog. (1865).97. Skærssommeren er forbi. AStockmarr.Dyrene.I.(1900).72. Juni 6 Maaned — eller Skærssommer — har 30 Dage. DiakonisstiftelsensAlmanak.1939.[12]. Univ.Bl.I.373. (nordsjæll.). Feilb. (sj.) om maj: *Valborg Dag . . | Da de røde Blus blev tændt', | Og de red' Skjærssommer.HCAnd.AH.112. || billedl. Heib.Poet.III.426. *Her i vort Bryst | Boer . . | En evig Kjærligheds Skjærssommer. Winth.II.67. Lemb.DS.119. **Skærssommer-**, i ssg. (jf. Midsommer; især poet., højtíd.). **-aften**, en. JesperEw.K.19. **-dag**, en. Ing.KE.I.148. *det var en Skjærssommerdag | . . da var Skoven grøn.GRode.(HRung. Lærebog vedSangundervisning.IV.(1869).8) Skovrøy.EF.65. **skærssommerlig**, adj. (poet., højtíd., l. br.). Frøer kvække- de skærssommerligt sødt. Fleuron.KO.220. **Skærssommer-maaned**, en. juni. Wilst.D.I.125. D&H. **-nat**, en. især i ssg. Skærssommer-natsdrøm, navnlig som gengivelse af A Midsommernight's Dream, titel paa lystspil af Shakespeare. En Skjærssommer-nats Drøm.Oehl.(bogtitel.1816). NMøll. VLitt.II.645. jf.: hele den sprøde Længsel efter „Lykken“, der gør Ungdomsaarene til saa koglende-løgnagtig-forjættelsesrig en Skærssommer-natsdrøm. Wied.Føed.154. **-tid**, en. **-varm**, adj. Goldschm.VII.68.

Skær-sten, en. (til VI. skære; jf. Skørsten; mineral, foræld.) et ved gentagen afristning og nedsmeltning af kobberaasten udvundet produkt med ca. 70 % kobberindhold (hvoraf der udvandtæs raakobber); koncentrationssten. VSO.VI.272.798. OpfB.¹V.161. **-stok**, en. (ænyd. d. s., ty. scherstock, holl. scheerstok; til IV. skære 7(8), 14(8); jf. -gang osv.) planke, der er anbragt til afstivning (paa tværs af noget); dels (nu næppe br.) om lofts-bjælke i hus. Cit.1702.(Kalk.III.860). || dels om (tvær)bjælke i skib. Moth.S419. dels om planke, der forstærker dæksplankerne: SøLex.(1808). Funch.MarO.II.118. Scheller. MarO. dels: tværtæ over en aabning i dækket (over kulen. SøLex.(1808). over et skylight. Sal.XVI.192), navnlig: over en luge (nu ofte om jærnstiver), til underlag for lemmene. SøLex.(1808). KuskJens.Som.72. jf. Skærstokspor (leje, støtte for skærstok). Bl&T.

-sætte, v. [V] (ænyd. (part.) skærset (Da Viser.), no. dial. skjerssett; egl.: efterlade paa et skær, jf. isolere; jy.) i part. **skærset** (-sæt. Moth.S421), i knibe, forlegenhed; ildt stedt. MDL. VSO. Er der en Qvinde med i Hemmeligheden, saa see Gud i Naade til os; thi da ere vi Alle atter skjærsette. LMoltke.Overs.afScott:QuentinDurward.(1861). 574. Feilb. **-søde**, en. [sgær'sø'dæ] (ænyd. skærssøde, lakrids(rod), æda. skærset(æ), Gentiana (Harp.Kr.45.113.152), no. dial. skjær, skarsøte (-søta), G. purpurea L.; vel til VIII. skær 2 (m. forstærkende bet.), 2. led til sød; egl. om officinelle planter med sød rod) 1) † lakridsplanke, Glycyrrhiza L. Moth.S419. 2) (nu kun no., jf. JTusch.99. Larsen.) om forsk. arter af entian, Gentiana L.; ogs. om entianrod. vAph.Nath.II.228. Apot.(1791).38. VSO. 3) (nu dial.) engelsød (1); Polypodium vulgare; ogs. om engelsødrod. FolkLægem.I.59. Gartner-Tidende.1925.188.sp.2. AxLange.FP. 16. 4) (maaske m. tilknytning til I. Skær; dial.) om forsk. planter, der har været brugt til farvning; om gul snerre, Galium verum L. JTusch.98(Sejre). Thorsen.170. om strandkogleaks, Scirpus maritimus L. Feilb.

Skær-torsdag, en. [sgær'tårsda] (glåda. sk(i)ært(hors)dag (GlådaKrøn.123.132. 186. HellKv.13. Mand.41. Suso.152), fsv. skår(a)þorsdagher, jf. oldn. skirþorsdagr, eng. (laant fra nord.) sheer thursday; jf. † skærdag i sa. bet. (Moth.S419. VSO.), bornh. skærdagene, skærtorsdag og langfredag (OrðbS.), sv. dial. skårdagarne, dagene i dämmelugen, fsv. skårdagher, skærtorsdag, oldn. skirdag; I. led til VIII. skær, VI. skære, og egl.: renselsesdag (da man rensedes fra synder); gengivelse af mlat. dies viridium, til mlat. viridis, skær, rensed for synd, egl.: grøn, jf. ty. gründerstag) torsdag før paaske, især helligholdt til minde om Kristi nadver med apostilene. DL.2—4—5. hver Skærtorsdag lyser (paven) Forandelse over (protestanterne). Holb.Ep.III.35. Alle og enhver . . skal paa Søn- og Helligdagene, hvoriblandt Skærtorsdag og Langfredag aldeles skal regnes . . flittig indfinde sig i Kirken. Forordn.¹/1735.§1. *Deaang te di ve Kjvvenhawn mæ Amraal Nielsen drowes — | De war en hæv Skjætaasda. Blich.EB.19. LovNr.134²²/1904.§9. || i gl. leveregler, overtro olgn. skærtorsdag skal man have ni slags kaal, se Kaal 1; jf. Skvalder-, Skærtorsdagskaal, om helseks færd (kirkegang, fart til Bloksbjerg m. m.) skærtorsdag(aften), se Junge.270. Werl.Holb.²393. Thiele.III.64. 179. Feilb. jf.: Aftenen før Skærtorsdag (St. Skade Aften) skulde Heksen fare til Bloksbjerg. AarbKbh.Amt.1924.27. **Skærtorsdags-**, i ssg. (ogs. Skærtorsdag-. Skærtorsdag-Aften.Thiele.III.64). fx. (foruden de ndf. anførte): Skærtorsdags-aften, -nat, -prædiken samt betegnelser for slaget paa reden skærtorsdag 1/4 1801 som Skær-

torsdags-kampen (*Hostr.SD.I.114*), -slaget (*Grundtv.PS.VI.410. BerlKovw.XIX.456*).

-bulle, en. (*katolsk-kirk.*) bulle med jor-
dommelse af ugudelige og kættere (*spec.:
protestanter*), der aarlig oplæstes skærtors-
dag. *NordConvLex.V.291. KirkeLeks.IV.251.*

-heks, en. (*jf. ovf. sp. 70⁸⁴; sj.*) kvinde, der
driver hekseri skærtorsdag, kan erkendes som
heks skærtorsdag; hemmelig heks. *jf.*: Hvem
var Edith? — Et Fantasivæsen — en ung,
barnlig, bleg, slank, skyldig-uskyldig Skær-
torsdagsheks, som Himlens Regioner ikke
havde Asyl for. *Drachm.F.I.284. -kaal*, en.
(*jf. -suppe samt u. Kaal 1; nu især dial.*).
Klokken fire var Slaget (*paa reden*) forbi.. Vi
vare alle glade og gik hjem for at spise vor
Skærtorsdagskaal. *Oehl.Er.I.159. NordsjøllF.
IV.44. -suppe*, en. (*jf. -kaal; kog.*) suppe
med forsk. hakkede urter og æg som ret skær-
torsdag. *Køkken-Kalenderen.Nr.2.(1935).70.*
jf.: (*han truede med*) „at tærskede hende
gul og grøn som en Skærtorsdags-
suppe“. *Pont.DR.H.152.*

Skær-træ, et. (*til IV. skære 7(3), 14(3);
jf. -gang osv.; †, foræld.*) træstok til udspilning
af enderne af hængeskøjler; spredholt. *Harboe.
MarO.177.*

Skærts, skærtse, se Skerts, skertse.

Skær-uld, en. (*efter ty. scherwolle; til
IV. skære 3.3*) ¶ affaldsuld, som faas ved over-
skæring af klæde; ogs.: kradsuld. *vAph.(1759).
Hannover.Tekstil.II.348.*

I. Skær, en. [*sggr'v*] (*nu dial. Skær.
UnivBl.I.368. især i forb. skærs gavn, se
bet. 3. — tidligere ogs. skrevet Skærft olgn.
Holb.11.J.II.5. sa.DNB.598. ChrFlensb.DM.
II.85*). *fl.* (*især i bet. 1*) -e ell. † d. s. (*Hörn.
Moral.II.90. Holb.Hh.I.69. Gram.Nucleus.
49*). (*ænyd. skerff, n., og skarft, skarffue, fk.,
glæda. skerw, n., og (fl.) skarff, fsv. skarft, 40
n., skårver, m., sml. flt. skarfur (jf. I. Skar);
jra mnt. scherf, jf. hty. scherf; vistnok sa.
ord som ell. sammenhørende m. I. Skærve
og egl. „lille stump“ ell. (?) „overskaaret mønt“*)

1) lille mønt; navnlig (*bibl.*) om lille
kobbermønt af mindste værdi (*egl. som gen-
givelse af lat. obolus, gr. obolós (se Obol)
ell. gr. leptón ell. lat. (Vulgata) minutum;
jf. NationalmusA.1939.83*); undertiden (*men
urigtigt*) som navn paa danske middelalder-
lige mønter (*Holb.DNB.598.602*). en fattig
Enke kom og lagde to Skierve udi (o: i tem-
pellisten), som er en Hviid. *Marc.12.42.
Luc.21.2. EEwald.DenBibelskeConcordantz.I.
(1748).933. (jf. Daler sp. 455⁸⁰, *; sj.:)
*Skjærve gjør ej blot en Daler, | De gjør
store Kapitaler. *Grundtv.PS.VII.316. || (nu
l. br.) i forb. m. nægtelse; navnlig i udtr. som
ikke en skær*, *ikke en skilling*, jeg veed
den der har givet mange 1000de for en
Jomfrudom, som en Jøde dog ikke havde
tilhandlet sig for en Skærft. *Holb.DR.I.2.
mine Klæder . . ere jo ikke en Skærft værd.*
*smst.IV.3. *Dog tungt, saa arm at blive, |**

At ej en Skjær

man har. *Grundtv.PS.IV.449.*
*At stjæle, det er nu dens (o: en hunds)
Erhverv; | den ejer jo aldrig en eneste
Skjær. *Kaalund.121. || betale til sidste
(yderste. Holb.11.J.II.5. Skuesp.IX.99)*
skær

olgn., (*efter Luc.12.59*) betale fuldt
ud, til sidste hvid (1), skilling (3.2). *Mau.I.69.
Slange.ChrIV.512. Træd frit paa de Ringes
Halse, og lad dem betale dig indtil sidste
Skiær. NordBrun. HelligeTaler.I. (1797).187.*
*Andre fik Byrder at bære | og maatte blod-
digt betale | til sidste, arme, forslidte Skær
| i Jordens graadige Dale. *Placour.A.84.
i videre anv.: det (er) deres Pligt . . at ei
kræve den yderste Skierv af sin fattige
Næste. JSneed.V.263. (gmæren) udsær Enker
og Faderløse (og) berøver dem den sidste
usle Skierv. Birckner.Tr.162. Talletteriet er
et Svælg, der sluger den Arbejdendes sidste
Skiær. PEMüll.11.306. jf. bet. 2: Stucken-
berg naar sit livs højdemaal i de to smaa
digtsamlinger: „Flyvende sommer“ og „Sne“,
som blev hans sidste skær*

til dansk kunst.
OGEismar.ND.103. || enkens skær

olgn.,
egl. om den fattige enkes sidste øje, som hun
ofrede i templets kiste (se ovf. sp. 71⁸²); i videre
anv., om et stort offer, en enestaende gave
(fra en fattig person). Gud . . foragter ikke
Enkens tvende Skærft, hun lægger i Guds
Kiste. *Hörn.Moral.II.90. Hun bad, så hun
blev smuk derved; sagens for en kær dreng
ved fronten. Hun gav enkens skær*

ve: Hele
hjærtet, alt! *NAJensen.Ventetider.(1926).15.*

2) (*især efter udtr. enkens skær, se bet. 1
slutn.*) ω om lille bidrag, hjælp, under-
støttelse, der svarer til ens evne. (*især i udtr.
som give, yde en skær*

v

). *Holb.Skiemt.B5⁹.*
*Folk giver Skjerven med større Fryd, |
Naar de har Vidner paa deres Dyd. *PMøll.
(1855).I.49. *tillad mig, | Den usle Armod
først min Skjær*

v at offre! (*han giver den
Blinde en Skilling*). *Bredahl.I.141. Drachm.
VIII.533. Pol.1939.15.sp.3. || i videre, bil-
ledl. anv. En Skjerv til Spørgsmaallets Afgj-
relse. Nyerup & Kraft.Litteraturlexicon.(1820).
433. *Til Glæden give Hver sin Skær!* |
Hver stræbe maa, som han kan bedst, |
At hædre Freiens Bryllupsfest. *Oehl.XXIX.
244. en Attraa, jeg længe har følt til at yde
. . Suhms Minde ogsaa min ringe Skiær*

v.
*Mölb.Suhm.1. *Sangeren . . | Velsinger høist
sit Hverv, | Naar han en deilig Pige | Tør
offre Sangens Skjær*

v. Winth.ND.113. den
Kongedyrkelse, til hvilken efterhaanden Ti-
dens større og mindre Digtere bragte hver
sin Skær

v. CSPet.Litt.947. give, lægge sin
skær

v med i laget, se Lag 5.4.

3) (*l. br. i rigsspr.*) overf. anv. af bet. 1,
om en ringe sum (*jf. Nødskær*

v

), en ringe
mængde, en ubetydelig smule. *Moth.S
279. jeg meente, at jeg med streng Tarvelig-
hed en Stund kunde friste mit Liv ved
Hjælp af en liden Skjær*

v, der dog endnu
var bleven mig levnet. *Hauch.VII.383. (jeg)*

sankede taalmodigt min Lykke sammen, Skærv for Skærv. *Stuck. III. 46.* hver skærv af virkelighed, som den (o: folkedigtningen) når at gribe på sin vej, bliver guld i dens borg. *AOltr. DH. I. 187.* || *spec. i forb.* som ikke gøre skærvs gavm (skærsvgavn. *D&H.* skærs gavm. *UfF.*), (jf. gavns gerning u. Gavm 1; *dial.*) ikke udrette det mindste; drive; være orkesløs. Hertugen og hans Folk gjorde nu ikke Skærvs Gavm. *Grundtv. Snorre. III. 62. sa. Myth. 455. AarbLollF. 1933. 180. UfF.*

II. Skærv, en. se I. Skærve.

III. Skærv, en. [sggr'v] (nu næppe br. Skærve. *Collo.*) (efter ty. scherbe (scherb), egl. sa. ord som scherbe, skaar, lerkar, se I. Skærve; jagl. (pott.) om selve lermassen, hvoraf glaserede lervarer (fajancer, porcelæn) består; bagmasse. (fajance-tingene) kom ud af Ovnen som en temmelig klangfuld, porøs, ikke gennemsigtig og i Reglen lysegul Skærv, der da blev dyppet i den . . fortyndede Glasur. *Sal. VI. 279. EHannover. Keramisk Haandbog. I. (1919). 307. jf. Lerskærv (NationalmusA. 1934. 44) samt Fajanceskærv (Tidsskr. f. da. Sygehuse. 1933. 228. sp. 2).*

IV. Skærv, et. se I. Skærf.

Skærv-, i ssg. se Skærve-

I. Skærve, en. [sggr'v] (sj. Skærv. [sggr'v] jf. Steenskierv. *Levin. samt Flint-skærv u. bet. 2 slutn.*) flt. -r. (endnu ikke i *VSO. MO.*, entalsformen Skærve ikke i ord-bøger for *HjælpeO. (1875)*, og endnu i *S&B. Saaby.* Mikkels. *Sprogl. 168 (jf. Arkiv. XI. 190)* angives ordet som pl.; i bet. 1 fra ty. scherbe(n), bet. 2 maaske dannet til Stenskærve ell. laant fra sv. skärva (vistnok fra mnt. scherve); best. m. I. Skar, II. skarre; jf. I. og III. Skærv samt III. skærve)

1) (nu næppe br.) især i flt., om skaar af knuste genstande; navnlig: glas-, potteskaar. sønderslagen Glas eller Skiærver, rene og sorterede. *Tarif for Glas-Udsalget. (1783). 6.* *Urns Skjærver. *Recke. SB. 35.* || i billedl. anv., om noget vægte, værdiløst. Skulde En tro det . . at En, der har Indialands dyrbareste Demantsperle, vilde agte den ringe og løbe efter Skjærver af malet Glas (o: kulørte glasperler)! Marie Grubbe og — Karen Fioll. *JPJac. (1924). I. 177.*

2) oftest i flt., om afbrudte ell. knuste stumper af sten oln. materiale (jf. Kalkskærver (o: spidse kalkstykker i en mur). *Drachm. VD. 328*); nu især om smaa sten, smaa skarpkantede stenstykker, sædvanlig 2-5 cm. i diameter, frembragt ved spaltning ell. knusning af naturlige ell. kunstige sten (fx. mursten) og navnlig anvendt til vejbefæstning; stenslag. Brosten samt Skjærver og Grundsteen. *Adr. 1856. 2. Till. I. sp. 3.* frisk paakørte Skærver, som Vinden havde fejlet Sneen væk fra. *Drachm. VT. 206.* (han) stavrede henad Vejen . . Træskoene skramlede paa Skærverne. *JVJens. HF. 61. Suenson. B.*

*III. 312. jf. Ballast- (Sal. XXI. 715), Blandings- (o: skærver af granit, kalk og flint. Suenson. B. III. 405), Flint- (SvGrundtv. Retskrivnings-Ordbog. (1870). Suenson. B. III. 404), Granit- (Sal. XXI. 715), Kalkstens- (Suenson. B. III. 404), Kampe- (o: af kampesten. *Collo. Kamp-: BerTid. 1854. M. I. sp. 4), Mur- (SvGrundtv. Retskrivnings-Ordbog. (1870). Larsen. 363), Murstens- (HjælpeO. Suenson. B. III. 405), Sandstensskærve(r) (smst. 404) samt Sten-, Vejskærve (s. d.). || slaa (ell. hugge. *TroelsL. XIII. 135. APHS. IX. 193)* til skærver olgn., knuse større sten med skærvehammer ell. -knuser. (stenen) stod som Ledstøve (nu slaaet til Skærver). *JohsBrøndst. DO. I. 351.* slaa skærver olgn. (jf. Skærveslager): *Isted. Møller. HugoStelling. (1893). 275. NSvends. H. 189. AarbFrborg. 1939. 75. jf.:* i den Videnskab, jeg har valgt, kan jeg ingen Bane bryde, jeg kan kun saadan sidde ved den alfare Veikant og hugge Skjærver til. *Gjel. GD. 189.* || i sammenligninger ell. billedl. *For Bjerne snubler Ingen, men for Skærver. *Drachm. DJ. I. 107.* Negle har du (o: strudsen) som Skærver. *JVJens. M. I. 35.* (maaske m. tilknytning til I. Skærv; jarg.) som betegnelse for (smaa-)penge: „Op med Skærverne Far!“ sagde Pelle naar der blev gjort op; den gamle havde tabt. *AndNz. PE. III. 157.* || (efter sv. skärva; arkæol., sj.) flække (III. 2), spaan af flint; flintflække; i ssg. Flint-skærv: den Øske han huggede Brænde med til Ilden, det var en ganske tarvelig Flint-skærv uden Form eller Eg. *JVJens. Br. 4. smst. 32.***

II. Skærve, en. se III. Skærv.

III. skærve, v. [sggr'v] -ede. (til I. Skærve 2; jf. nyskærvet; jagl.) belægge (vej) med skærver. vejen skal skærves!

Skærve-, i ssg. (sj. Skærv [sggr'v]) se u. skærvelægge; endvidere: Skærvbunke. *Rist. FT. 115.* især (jagl.) til I. Skærve 2; fx. (foruden de ndf. anførte): Skærve-bunke, -dyng, -fabrik, -fremstilling, -fyld, -hugning, -knusning, -lag, -maskine, -materiale, -prøvning, -slagning, -størrelse. -ballast, en. (jærnb.) lag af skærver som underlag for svelterne paa en jærnbane; ballast (2.3) af skærver. *JærnbaneT. 18/1937. I. sp. 2.* -bane, en. vejbane af skærver. *Opf. B. II. 23.* -belægge, v. vbs. -ning (s. d.). skærve (III); skærvelægge. *Bl&T.* -belægning, en. (l. br.) vbs. til -belægge; ogs. konkr., om lag af skærver, skærveballast olgn. *Riget. 18/1912. 2. sp. 2.* *Opf. B. II. 13.* -beton, en. beton fremstillet af skærver. *Sal. III. 132. Kbh.s Sporveje. (1936). 69.* -brolægning, en. chaussébrolægning oven paa et (gammelt) lag af skærver. *Opf. B. II. 23.* -grus, et. usorteret blanding af smaa skærver og skærvesmuld. *Suenson. B. III. 312.* -hammer, en. hammer, der bruges af skærveslagere; knækhammer. *Cit. ca. 1910. (OrdbS.). IngBygn. 1939. Nr. 11. annonce.* -hugger, en.

(l. br.) skærveslager. en Skærveplads, hvor Skærvehuggeren havde rejst en Halmvæg. CESim.45. -**knuse-maskine**, en. maskine, hvori større sten knuses til skærver. Sal.XVI.195. -**knuser**, en. 1) (sj.) skærveslager. jf.: Navne og Tal sprang fra (politikeren) med en virkelig Skærveknusers Færdighed. Pont.DR.²I.112. 2) om maskine. 2.1) skærveknusemaskine. DagNyh.²⁷/1924.7.sp.5. 2.2) (jarg.) nedsæt. ell. spøg. betegnelse for en (gammel, tung) cykle ell. (sjældnere) automobil (Pol.¹⁹/1935.13.sp.2). Socialdem.²⁷/1920.5.sp.4. Pol.²⁰/1939.5.sp.5. -**lægge**, v. (nu sj. skærv-. Ugeskr.f.Landmænd.2R.IV. (1862).CLIV. Meyer.²486). vbs. -**lægning** (HjælpeO.). (l. br.) belægge med skærver; skævre (III); ogs.: makadamisere. HjælpeO. -**mosaik**, en. mosaikmønster (i havegang) dannet af skærver. HavebL.²II.396.

Skærvensel, en. se Scherwenzel.

Skærve-plads, en. CESim.45 (se u. -hugger). -**slager**, en. person (arbejdsmand), der slaar skærver. CEw.DV.47. ved Vejgrøfterne sad Skærveslageren bag sin Halmkærm. Kidde.AE.I.55. LindskovHans. NH.114. jf. (nedsæt.): Inspiration må . . virke med i det daglige slid, om det ikke skal ende i rent skærveslageri. Grønb.KM.83. -**smuld**, et. smuld, med en diameter af under 2 mm., der fremkommer ved skærveslagning. Sal.²XXI.715. -**vej**, en. skærvebelagt, makadamiseret vej. AÆrslev.Sommerjer.(1899).114. OpfB.⁴II.23.

Skærvin(d)sel, en. se Scherwenzel. **skærv-lægge**, v. se skærvelægge.

Skærvs-gavn, en. et. se u. I. Skærv 3.

Skærv-væg, en. (ænyd. skierweg, jf. nt. scherwand; til IV. skære 7(s) og 14(s) (sml. -gang osv.); jf. -værk; dial.) skillerum; skillevæg; tværvæg. Kielderen har 3 Afdelinger adskilte ved Skærvægge. Cit.1811. (AarbVejle.1926.73). EHHagerup.78. Feilb. Ordbs.(Æro). -**værk**, et. (ænyd. skerreværk, nt. scherwerk; jf. -væg; dial.) d. s. Moth.S426. Anno 1754 . . lod jeg legge nyt Gulv og Lofft i Dagligstuen, skildte dend ad ved et Skiærværk . . af Breder saa ieg baade fik Dagligstue og Sovekammer deraf. Cit.ca.1785. (AarbVejle.1926.67). Olufs.Oec. VII.64. De 4 Fag Huus skal indrettes til Beboelse med Fjelleloft . . og Hjald . . samt Skorsteen, Skjærvværker. Cit.1814. (Kristel Dagbl.¹/1929.II.sp.2). MDL. Kalk.III.860, Ordbs.(Æro).

Skæse, en. se Chaise; jf. u. Portechaise.

Skæt-fald, -hus, se Skætte-fald, -hus.

skætle, v. [sgædlæ] -ede. (afl. af Skættel; sj.) skætte (II.1) (hun) maatte skjetle Hør den hele udslagne Dag. MWinther.Da. Folkeeventyr.(1823).94.

I. Skætte, en. [sgædlæ] flt. -r. (jf. sv. skäkta; til II. skætte) 1) (især jagl. ell. dial., men l. br., jf.: „Bruges endnu i Fyen.“

VSO.) redskab til skætning af (hamp og hør; skættehaand, -kniv (jf. Skættel); ogs. (dial.) som sammenfattende betegnelse for skættefoden og skættehaanden (UJF.). Moth. S225. Grundtv.PS.VII.379. OpfB.¹VII.447. AnkerLars.MM.6. 2) (dial.) om skætteblaar, skættefald olgn. (ell. om skæver). Den gl.KlokkeriFarum.(1928).20. jf.: fra Hørfald fik man Skætten hvoraf der lavedes Skættelagner. UJF. samt: Skette . . Emte, Avne. JBaden.Orto. II. skætte, v. [sgædlæ] -ede. vbs. -ning (Moth.S225. Blich.(1920). XXII.168. MøllH.III.242. VareL.⁴361), jf. Skætteri. (sv. dial. skjätta (jf. sv. skäkta); afl. af roten i II. skage; jf. I. Skætte, Skættel, Skætter || ordet mangler i jy., der i stedet for anvender skage) 1) (jagl. ell. dial.) m. h. t. braget (brudt) hør (ell. hamp): rense, befri basttaverne for de efter bragningen tilbageværende træagtige dele af stænglerne („skæverne“), især: ved at slaa ned ad det fra skættefodens indhak nedhængende bundt stængler med skættehaanden ell. -kniven; skage (II.2); svinge; ofte i forb. skætte hør. Moth.S225. Hallager.32. Blich.(1920).XI.44. Hørrer blev knækket og brækket, skættet og høglet. HCAnd.(1919).II.307. I Handelen skelner man mellem den uskættede Raahamp . . og den skættede Renhamp. Sal.VIII.423. Hannover.Tekstil.I.107. Trine Kogekone, som kom og skættede hør og fortalte historier. AnkerLars.MM.6. FrGrundtv.LK.265. Sjæll Bond.62. Thorsen.170. 2) (dial.) i videre (billedl.) anv., om virksomhed, der minder om skætning: slaa (gnide, stryge) haardt hen ad noget. (hvis man skulde slaa ild) maatte man have Trøsketønden og Fyrstaalet frem og skætte med Staalet, til man fik Trøskten til at fænge. Halleby.80. || (jf.(?) skætte, vægges (Moth.S281), sv. skäkta, d. s.) om hund ell. kat: klø, børste sig med poten med raske tag. UJF.

Skætte-, i ssgr. (som gengivelse af dial. Skæt-. se u. Skætte-fald, -hus). især (jagl. ell. dial.) af II. skætte 1) (svarende til ssgr. m. skage, se Skage-sp.166²); saaledes (foruden de ndf. anførte) fx. Skætte-gilde, -kone, -kvinde, -kælling, -pige. -blaar, pl. ell. en (Moth.S225) ell. et (Blich.(1920).XXII.168). (jf. Skageblaar) grovere blaar, som falder af ved skætningen (især: ved den anden skætning), og som anvendes til grove stoffer som fx. søkkelærred (jf. u. -fald). *som en høne, | Der hildet er i skette-blaar. Sort.(SamlDan-skeVers.¹VI.155; jf. Blaar sp.753¹²). Skjætte-blaaret (som udrustes af Affaldet fra Skjættningen). Blich.(1920).XXII.168. Hannover. Tekstil.I.107. -blad, et. d. s. s. -haand slutn. MøllH.III.242. -bræt, et. d. s. s. -fod. AarbKbhAmt.1930.26. -fald, et. ell. (sj.) en (Holst.R.). (ogs. Skæt-. se sp. 77¹⁵). (ænyd. d. s. (i bet. 1)) 1) det groveste affald fra skætningen, bestaaende af skætteblaar og skæver; ogs. d. s. s. -blaar. Moth.S225. VSO.

Thorsen.170. *SjællBond.59.62. Hannover. Tekstil.I.107.* || hertil **Skættefalds-blaar** (d. s. s. Skætteblaar. *AarbSoro.1924.55*), -garn (*SjællBond.59*). **2)** garn, traad, fremstillet af skættefald (1), ell. groft stof, vævet af dette garn. *MO.* Man havde tre Kvaliteter Hør. Af den fineste Traad blev de fineste Ting lavet, men ogsaa Blaargarnet, en Underkvalitet . . . og Skættefaldet kunde bruges. Skættefaldet dog kun til . . . Tjenestefolks Tøj og Lagner. *AarbKbhAmt.1935.46.* || gen. skættefalds anv. som adj. ell. som I. led i ssgr., fx.: it Par sværdede Skættefalds Bu'ser. *AntNiels.FL.I.91.* Skættefaldslagen. *SjællBond.67.* Skættefalds-Særk. *Pont.SM.22.* -**fod**, en. (jf. -bræt, -stok, -træ 1, -tøj slutn.) lodret staaende blok ell. bræt med et vandret indsnit til anbringelse af det bundt hør (ell. hamp), der skal behandles med skættehaanden; skagefod; svingelstok. *Moth.S225. VSO. Thorsen.170. Hannover. Tekstil.I.107.* -**haand**, en. (ænyd. d. s.; jf. Haand 8.4; sml. -spaan, -træ 2) knivformet bræt med haandtag, hvormed bundtet af hør (ell. hamp) paa skættefoden slaas under skættningen; skagehaand; skættekniv; svingelspaan. *Moth.S225. VSO. Thorsen.170. Vorthj.III.1.70. SjællBond.62.* || (jf. -blad, -træ 2 slutn.) om lign. indretning paa en skættmaskine. Ved Skættningen (: paa maskine) kan Slagene udføres af Skættehænder, der er anbragt paa Arme, som føres rundt af en Aksel. *OpfB.4III.337.* -**hus**, et. (ud)hus, hvori skættningen foregik. Om Efteraaret samlede Hvenboerne i saakaldte Skæthuse, hvor de skættede deres Hør. *Cavling.RS.34.* -**kniv**, en. d. s. s. -haand. *DaFolkekal.1841.102. VareL.4361.*

Skættel, en. [sgæd(ø)] flt. skæt(te)ler. (ænyd. d. s.; afl. af II. skætte; jf. skættel samt I. Skætte 1 og Hampsvinge(1); nu især dial.) skættehaand; skættekniv. *Moth.S225. LandsbyeP.v.22. VSO. FrGrundtv.LK.265.* Skagekonerne mødte om morgenen hver med sin skagefod og skættel. *SvendbAmt.1920.31. Halleby.83. Brenderup.540.*

Skætte-lærred, et. (I. led til I. Skætte 2 ell. forkortet af Skættefalds-) lærred, fremstillet af Skættefald. Hans (arvede) sin Forgængers Skættelærreds Forklæde. *Gravl.Vejrbilleder.(1908).31.* -**mand**, en. person, der (som erhverv) behandler (især: skætter) hør; hørsvinger. *LandmB.III.104. UjF.* -**maskine**, en. (jf. Skagemaskine) maskine til skættning af hør og hamp; svingelmaskine. *CG Rafn.(Landhuushold.VII.32). Blich.(1920).XX.166. Hannover.Tekstil.I.108.*

Skætter, en. flt. -e. (jf. Skættemand; nu sj.) person, der (som erhverv) udfører skættning. *Moth.S226. VSO. Jul paa Bornholm.1934.28.sp.2. jf.: Skætterske. Moth.S226. VSO. Skætterri*, et. flt. -er. vbs. til II. skætte; ogs. (og især) konkr., om fabrik, værksted, hvor skættning af (hamp ell.)

hør foregaar (jf. Hørskætterri). *Hannover. Tekstil.I.108. NatTid.22.1937.12.sp.1.*

Skætte-spään, en. d. s. s. -haand. *HofmanBang.OdenseAmt.(1843).234.* -**stok**, en. d. s. s. -fod. *OpfB.VII.447.* -**træ**, et. **1)** d. s. s. -fod, -stok. *Vorthj.III.1.70. FrGrundtv.LK.265. SjællBond.62.* **2)** d. s. s. -haand. *VSO.* „Vi har ingen Brug for Bissekram her,“ var det barske Svar, idet hun paa en truende Maade hævdede Skjætte-træet og baglænds trak sig tilbage. *Bergs.BR.10. Hannover.Tekstil.I.107.* || d. s. s. -haand slutn. *smst.108.* -**tøj**, et. sammenfattende betegnelse for skættefoden og skættehaanden. *UjF.* || ogs. spec. om skættefod. *Halleby.83.*

I. Skæv, en. [sgæ'v] (dial. Skæve. *UjF.* hertil flt. -r. *smst.*). flt. -e. (substantivisk anv. af V. skæv; jf. III. Skæver) **1)** (vel egl. videre anv. af bet. 2; især dial.) kroget, krum, bugtet ell. skraa linie, ad hvilken nogen ell. noget bevæger sig; især (jf. u. bet. 2-3) i forb. slaa en skæv, slaa skæve. *Og ser du ej, hvor Ploven går, | straks Furen sine Skæve slår. *FrNygaard.P.76.* Han slog ikke i Skæve (gik fuldstændig lige). *UjF.* **2)** i keglespil, om kast ell. kugle, der ikke rammer forhjørnet ell. keglerne overhovedet, ell. om kegle(r), der væltes af kuglen, medens forhjørnet bliver staaende. Keglerejseren . . . haanede de Spillendes Udygtighed ved med de mest foragtelige, skjærende Vræl at brøle „Skjæ-æ-vel!“ selv om Kuglen paa Halvvejen gik ud af Løbet. *CMøll.F.277.* Den næste (kugle) var ved at følge sin Forgænger, men strammede sig op paa Vejen og tog en „Skæv“ med sig. Den tredje i Serien var to „Skæve“. *Gross. Naverhistorier.(1926).59.* især (jf. u. bet. 1 og 3) i forb. slaa en skæv ell. slaa skæve. Strejfe ligepaa Forhjørnet og saa endda slaa Skjævel! *Lemb.Shak.XIV.37. CREimer.NB.357.* || (billard.) om stød ell. bal, hvormed man vælter kegler, men forløber (5), ell. om de kegler, man vælter paa denne maade, ell. de points, man mister herved („tossed“). *Jac Paludan.EV.16.3* (jarg.) overf. anv. af bet. 2, om fadæse; fejl; fejltrin; ogs. i udtr. for solderi, svir olgn. *Og holder der en Slæver | og tuder lidt for Stop, | strags ær der no'ne Næver | og smører no'et op. | Og saa ska' Skæven klares, | for ellers faar je' Fur. *Jernbane-Viser.I.(1900).44.* man har sine skæve at fortryde. *AGnudtzm.TreSøskende.(1912).96.* || (jf. u. bet. 1 og 2) især i forb. slaa en skæv, slaa skæve, (jærnb.) ogs. lave en skæv, lave skæve. **1.** (især jærnb.) begaa (en) fejl. Da Maskinen efter Rangeringen kom tilbage og kobledes til Stamtoget, kiggede han paa Perronet. **32** — tabt 1 Minut. Ja, ja — men vi har ingen Skæve slaaet. *Ohlsson.S.15. Jernbane-Viser.II.(1923).39.* **2.** lave kommers, spektakler olgn. ell. (især): svire; solde. Hver8.Dag.

1902/03.573. En flittig Arbejder havde han . . været sin meste Tid, om ogsaa han slog nogen skæve imellem. *ThEw.FD.I.98.* *Jeg har en Son, en vild Krabat, | og han slaar Skæve. *AaHermann.S.76.* Jeg har lige saa mange Penge, nu skal vi slaa en rigtig Skæv sammen. *AndNæ.FL.121.*

II. Skæv, en. se I. Skæve.

III. Skæv, en. se IV. Skæver.

IV. Skæv, et (*Moth.S166*(Skef). *Levin. OrdbS.*) ell. (*sj.*) en (*MO.*). [sgæʋv, i tryk-svag stilling sgæu] (ogs. *Skæve*, et. [ʃsgæʋvə] *AarbHolbæk.1934.65.71. OrdbS.* — *Ske*, en. *VSO.VI.307. jf. OrdbS.*) . *ft.* -e (*MO.*). (*af usikker oprindelse; maaske besl. m. eng. sheaf, neg (oeng. sceaf), mnt. schof (holl. schoof), ty. schaub, jf. oldn. skauf (og skúfr), om dusk, kvast (af haar); maaske til ty. schie-ben, skubbe, og m. grundbet.: noget sammen-skubbet; jf. II. Skæve, Skævtaarm; slag.*) *20* *sammenhængende bundt af (samilige ell. visse) tarme i et slagtet kreatur (en slagtet okse) (som sælges samlet til pølsefabrikation); ofte i forb. et skæv tarme („ca. 10 Alen (op-vundne over Alben).“ F'Dyrlund.(OrdbS.)).* *Moth.S166.* „et Sæt af et Kreaturs Tarme til Pøselavning, Bundtarmen og Krumtarmene undtagne.“ *VSO.VI.307.* „de mindre Tarme i et slagtet Kreatur, der ere omgivne af Flommerne og Krøset.“ *MO. (jf. OrdbS.). Levin.* hele den sammenhængende Tarm-bunke . . kaldtes for „et Skæve“. *AarbHolbæk. 1934.71 (jf. OrdbS.).* At „slaa et Skæve af“ er et Udtryk for at pille Fedt og Tælle af Tarmene. *smst.65.*

V. skæv, adj. [sgæʋv] skjæʋv. *Høysg.AG. 136. (nu kun dial. skæv. Sort.Poet.38. Holb. Skiemt.C2r. sa.Paars.20. sa.Pants.I.I. Skev, eller skiæʋ. vAph.(1759). Flemløse.16. Brendrup.§32. (jf. ogs. de tidligere alm. skrive-maader skiæʋ, skjæʋ ved siden af skiæʋ, skjæʋ). — † (skrevet) skef. Moth.M175 (jf.: Skéf, eller Skeuf.smst.S264). JRPaulli.SB. 64. jf. adv. skieft. Holb.Anh.186). inlk. og adv. -t ell. (nu kun dial.) skæft (Blauw.StS. 37. jf. SBloch.Sprogl.288. UjF. samt: skieft. Holb.Anh.186 (se ovf.). skæft (og jk. Skeef). JRPaulli.SB.64) ell. (som adv.; nu sj. i rigsspr.) d. s. (jf. u. bet. 1.3 samt Feilb.). || i forb. paa skæve ell. paa skævs (se bet. 2.3) foreligger analogiske former, skæve efter (paa) skakke (se II. skak) olgn., skævs efter (paa) kryds, skraas, skrævs, tværs olgn.; jf. jv. skævs som adv. og adj., se MDL.486. Feilb. (ænyd. skæv, skeff, skjæff olgn., ogs. skøft (jf. Feilb. Thorsen.14), sv. skev (jvs. skever), no. skeiv, (sen.) oldn. skeifr, mnt. schef (holl. scheef), jf. (med et andet afty-strin) ty. schief; maaske besl. m. gr. skaiós, venstre, lat. scævus, venstre, skæv; jf. skeje *60* || jf. I. Skæv, V. skæve, III. Skæver, Skævl, I. skævle, skævne, Skævning 3, Skævrik || om forb. vind og skæv se u. vind)*

1) om linie (mods. V. lige 3.2): som ikke

er lige ell. ret, men danner en (især: svagere og ofte) uregelmæssig bue ell. kurve, er (uregelmæssigt) krummet ell. (sjældnere) bugter sig (ud og ind), oftest m. bibet. af unormal, urigtig ell. uheldig form; vind; om figur ell. ting: hvis omruds helt ell. delvis dannes af saadanne linier, ell. hvis to halvdele ikke stemmer overens; usymmetrisk. (ofte m. overgang til bet. 2). 1.1) i al alm.; om linie ell. ting. *Han aag og drak, var aldrig glad, | Hans Støvlehaele gik han skieve. *Wess.272.* *der er . . et Ord-sprog, | Som siger . . | At ei fordi eet Træ er skievt i Skoven, | De derfor er det alle. *Oehl.I.153.* Gaderne ere skieve. *Molb.UV.327.* skjæve, dirrende Bogstaver. *Schand.BS.445.* enhver skæv Linie ml. 2 Punkter er længere end den lige. *D&H.* Døren er skæv o: har slaet sig. *smst.* den skæve Teske, hun en Dag havde traadt paa. *LeckFischer.Tedora. (1928).6.* *Der vokser en Pige | paa Vester-bro. | Hun vokser sig lige | i skæve Sko. *Garff.GyldneGrene.(1934).50.* der er ingen potte saa skæv, at den jo finder et laag, se u. I. Potte 5.2. || (l. br.) om maaneskiven: ikke fuld (ell. halv). Månen var begyndt at blive lidt skæv. *Rørd.SF.11. ThBarfod.Spot ogSpe.(1919).19.* || i faste forb. skæv bane, (jærnb.-jarg.) en fra en bane udgaende side-bane. *HolgerMadsen.Skovturbog.(1938).§28.* *OrdbS.* skæv tarm, (jf. u. bet. 2.1; bot.) blad af usymmetrisk form (som jæ. hos begonie, skævblad). *Warm.Frøpl.259. Sal.*XXI. 715.* skæv perle, (nu næppe br.) perle af uregelmæssig (rundagtig) form. *Holb.DH.III. 146. vAph.(1759).402.* slaa skæve olgn., se u. I. Skæv (1). 1.2) om menneskes ell. dyrs legeme ell. om legemsdel. *Holger har slaget dem (o: skrædderne) itu, | Og skjæve, krumme, lam-me. *P.Møll.(1855).I.13.* Hun er ganske skiev i Ryggen. *VSO.* Flynderne er skæve. *D&H.* Der stod et ungt Pigebarn . . ved et Stoppested . . skæv under Byrden af en stor Bylt. *JVJens.K.95.* *hand sidder sig | Ved Bogen skæv og kraaget, | Hans Ryg blir Fiddel-bue liig. *Sort.Poet.38.* han var bleven baade krum og skjæv. *NPWivel.R.304. (spog.:)* hun er hverken skæv eller pukkelyg-get, o: ganske præsentabel. *D&H.* || *talem.* er du skæv, (jf. forb. som er du rund u. III. rund 1.3; nu næppe br.) er du rigtig klog! ogs.: tak, skæbnel olgn. *Krist.Ordspr. 290.* Er du skæv, Lars! — saadan og sidde der og spille svensk! *Stuck.III.270. jf. Berl Tid.28/10.1934.Sønd.16.sp.4.* det er ikke saa lige en sag at være skæv, se V. lige 3.5. || i (mer ell. mindre faste) forb. m. subst., der betegner legemsdel (jf. de tilsvarende adj. skævbenet osv.). Vor Capteen er fød med 2 skæve Been, kand man ogsaa kalde ham Velbaarn? *Holb.Mel.I.3.* *Min lille Hassan med de skieve Been! *Oehl.I.280.* den skrutede Gamling med de skæve Skuldre. *LBruun. SK.202.* Skæv tarm (o: usymmetrisk) Bækken.

KliniskOrdbog.(1921).226. Næsen skæv til højre. *PolitiE.*°/s1922.1. skævt ansigt, se ansigt 1.2. skæv hals, se u. I. Hals 1.1 (jf. Skævhals). skæv hov, (vet.) hov, hvis hornvæg paa den ene side er mere stejl, paa den anden side mere skraa end normalt. *LandO.II.673.* skæv mund. *vAph.*(1764). *Den lange Birthe med den skæve Mund | Og det hexeagtige Blik. *Winth.IV.100.* (hun) har faaet en skjæv Mund, som influerer 10 Noget paa hendes Udtale. *Kierk.P.VIII.1.108.* Mandsperson . . Munden lidt skæv opad til venstre. *PolitiE.*°/s1923.3. (rid.:) Skjæv i Munden er Hesten, naar den til Stadighed lægger sig fastere paa den ene Tøjle end paa den anden. *IdretsB.II.822.* spec. i forb. gøre en ell. (nu især) lave skæv mund, vrønge med munden (ved at fordreje ansigtstrækkene). *Moth.M175.* Høysg.S.68. *vAph.*(1759).402. VSO. skævt smil, 20 hvorved den ene mundvig trækkes lidt mere til siden end den anden; ofte som udtr. for (drillende) kritikk, (let) ironi ell. overlegenhed, (reserveret, behersket) ringeagt ell. spot olgn. snart spillede igen det skæve, tirrende Smil i hans sammentrykkede Ansigt. *Pont.Muld.126.* et Skuldertræk og et lille, skævt Smil. *ErlKrist.NS.119.* *Spot og skæve Smil. *Pol.*°/s1939.13.sp.3. 1.3) som adv. (ell. m. overgang til adverbial anv., som appos. olgn.) Vimmelskaftet . . er en Gade, som gaar saa skeev. *Holb.Panis.I.1.* staae skjævt med Kroppen. *Høysg.S.105.* Hans Næse sidder skjæv. *Abrah.Dän.Sprachlehre für Deutsche.* (1812).353. Han blev et Øjeblik staaende ved Døren og saa' sig omkring, idet han smilte med sin skævt optrukne Mund. *Pont.Muld.123.* et Skib der er skævt bygget (som ikke styrer lige med Roret midtskibs). *Scheller.MarO.* Han grinede skævt. *ErlKrist.DH.* 184.

2) om linie: som (i sig selv er lige, men) afviger fra den lodrette ell. vandrette linie; skraa (VII.1) (mods. V. lige 3.s); ogs.: som ikke er parallel med en anden linie; om figur ell. ting: som helt ell. delvis begrænses af saadanne linier. (ofte m. overgang til bet. 1). 2.1) i al alm. (nu især, i alm. spr., m. ned-sæt. bibet., om en vrigtig ell. uheldig tilstand). *Holb.Ep.II.5.* (noget andet) er det med Maanen, i sær fordi Solens Kræfter virke efter skæve Directioner (o: retninger) paa den. *Kraft.(KSelskSkr.III.247)* (jf. *AWHauch.* (1799).53). ved stedse at foretage (øvelsen) paa den ene Side af Stangen, kan den skævere Retning, i hvilken Skuldrene under denne Øvelse holdes, have skadelig Indflydelse. *Gymn.*(1828).38. *Til Venstre . . der laae | En lille Hytte, skjæv og graa. *Winth.SS.49.* *Hist, hvor Veien slaar en Bugt, | Ligger 60 der et Huus saa smukt. | Væggene lidt skjæve staae. *HCAnd.SS.XII.50.* De rette Linjer kunne igen være enten lige d. v. s. parallelle med Papirets øverste . . Kant . .

eller skæve. *AlfrLehm.G.17.* Et godt afstivet Styr optager skæve Tryk. *SkibsMask.92.* Fortovets skæve Fliser. *KMMøll.D.85.* || i faste forb. som: skævt blad, (jf. u. bet. 1.); bot., nu næppe br.) blad, som vender en del af underfladen skraat opad (saaledes at randene vender op og ned). *CGRafn.Flora.I.55.* skævt blik, dels i egl. bet., om sideblik olgn., dels (nu sj.) overf., svarende til (se med) skæve øjne ndf. „jeg skal“ — Det var Alt, hvad han fik sagt. Hans havde . . lagt Fingeren paa Munden med et skjævt Blik til Fuldmægtigen. *Ing.LB.I.66.* *De see os med skjæve Blikke, | Og heller vor Hæl end vor Taa. *PalM.V.173.* skæv firkant, (jf. skæv vinkel ndf.) firkant, hvori to, tre ell. alle vinkler er skæve. Bornholm . . har Form af en skæv Firkant. *Sal.*°III.717. spec.: „den skæve Firkant“, d. v. s. Landet mellem Aabenraa, Løgumkloster, Tønder og Krusaa. *Trap.*°IX.22. det skæve hjørne, spec. om et hus paa hjørnet af Langgade og Færgegade i Nykøbing F., hvor Peter den Store opholdt sig paa gennemrejse i 1716. *SophClauss.P.135.* *Trap.*°IV.71. skæv kegle, se I. Kegle 1. skævt knæ, (jf. u. I. Knæ 5.5 samt Skøns-, Slængknæ) † vinkelbøjet jærnstykke, hvis nedhængende arm viser til den ene side. *Harboe.MarO.* skæv pyramide, se Pyramide 2. slaa skæve olgn., se u. I. Skæv (1-2). skævt slag, spec. (sport.) i langbold: slag, ved hvilket bolden falder uden for sidelinen foran bagmaalet. *Gymn.II.39.* skæv slagorden, se Slagorden. skævt stød, (billard.) stød i billardkuglens venstre ell. højre side. *Billardb.15.* det skæve taarn i Pisa, om et i den italienske by Pisa beliggende hældende klokke-taarn. *Oehl.Er.II.210.* *HCAnd.ML.141.* *Sal.*°XIX.180. skævt trin, (snek., tøm.) (trap-pe)trin, hvis forkant og bagkant ikke er parallelle (jf. Skraatrin). *GvHuth.Trætrapper.* (1887).13. skæv vinkel, (jf. Skævvinkel; nu sj. i fagl. spr.) vinkel, som (ikke er ret, men) er spids ell. stump. *AWHauch.*(1799).53. *MilTeknO.255.* *MO.* *Pol.*°s1940.9.sp.5. skæve øjne olgn. 1. (jf. skævojet) i egl. bet.: øjne, der (som et racemærke) synes skraat-stillede i forhold til en vandret linie tværs over ansigtet. *KBirket-Smith.Eskimoerne.*(1927).43. kineserne har skæve øjne | ogs. (l. br.) om øjne, der skeler: *JHelms.G.28f.* 2. (m. overgang til bet. 1.2) i udtr. for, at øjnene er drejet til siden (ud af deres normale stilling) som tegn paa vrede, vilje, ringeagt ell. misundelse, uvenlighed, haan olgn. *for hendes (o: avinds) Øyne skæve | Og hendes fæle Syn selv Guderne maa bæve. *Holb.Paars.8.* Jeg kunde se paa deres skæve Øjne og halvskjulte Grin, at de havde Løjer for med mig. *Buchh.FD.219.* jf.: (det) nyttede til intet uden at skrive i Aviser, og giøre Frankerige misundelig, og Holland desmere skæve Øyne (o: misundelig). *Slange.ChrIV.1033.* især (nu l. br.) i forb. som se paa

med skæve øjne *olgn.*, se skævt til (se *ndf.*). Den Catholske Biskop . . saae paa Tausson med skæve Øjne. *LTid.1733.818.* *andre til dit Vers med skieve Øyne seer. *Graah.PT. I.256.* enhver uden for hans Amt anseer (*bonden*) med lige saa skieve Øine som man paa andre Steder betragter de Fremmede. *Junge.109. NPWiwel.R.79.* Ethvert Forsøg fra Arbejdernes Side paa at gøre sig personligt gældende vil blive set paa med skæve Øjne. *HarNiels.(GudsMag.1921.209).* faa *ell.* have et skævt øje, skæve øjne til en, (*nu sj.*) blive *ell.* være uvenlig stemt, fjendtlighedsindet over for en; se skævt til. De tvende Herregaardsskytter . . havde i længere Tid havt skjæve Øjne til hverandre. *Blich.(1920). XXVII.67.* han har et skjævt Øie til hele Verden, men ganske specielt til Dem. *Ing. LB.III.76.* Skoleforstanderen . . havde strax faaet et skævt Øje til mig. Hvor Fejl end fandtes . . skulde det gaa ud over mig. *JMichaelsen.FraminsSamtid.I.(1890).32. 2.2)* (*m. overgang til bet. 1.3)* som *adv.* *VSO.VI.342.* Bordet] staaer skievt. *MO.* Hold Tungen li'e i Munden, lille Manuel, ellers fejrer Di skævt! *Wied.Thum.23.* Lorgnetten sad skævt. *JVJens.D.64.* hans Øjne blev hængende ved det store Verdenskort, som altid hang skævt. *Rønberg.GK.69.* Maskinen var kommet til at ligge skævt i Luften. *Flyvning Her.41.* || se skævt. At see skievt med det ene Øie o: at skele. *VSO.* (*jf. bet. 3)* billedl.: *i min blinde Iver, tog | Jeg Hvidt for Sort og mig bedrog; | Da saae jeg skjævt i Sandheds Speil. *PalM.VII.314.* især i forb. se skævt paa *ell.* (*nu især*) til (*sj. ved. Oecon T.II.75*), *egl.*: se (*rette blikket*) skraat til siden, ud af øjekrogen; skæve; skotte; især (*jf. se paa med skæve øjne ovf.*) i videre anv.: *be-* *40* *tragne med uvilje, fjendtlighed, misundelse, haan olgn.*; skele (*til*) (2.1); være uvenlig stemt over for, misfornøjet med, misundelig paa *olgn.* (*ofte: uden at give tydeligt ell. direkte udtryk for de uvenlige følelser osv.*). Engeland haver altid seet skieft paa Holland. *Holb.Anh.186.* den Slyngel gaar dog altid og seer skevt paa mig i Huset, og lader sig merke med, at jeg fik alle Midlerne med hans Moer. *sa. Pern.I.I.* Sterkoder saae skievt paa Sendebudet, og svarede, at han skulde have undgældet det, om han ei havde nævnet hans kiære Frode. *Suhm.Hist. I.254.* B. gaar omkring ham, og seer noget skievt til ham. *Skuesp.V.244.* *Mange i Salen saae skævt til mit Held. *Grundtv.SS.II.165.* Raadslaa ikke med den, som seer skjævt (*Chr.VI:* tvært) til dig. *Sir.37.10.* Reformationens Indførelse, der medførte, at Kirken nu saa skævt til alt, hvad der mindede om den katolske Helgendyrkelse. *TroelsL.VIII. 60* *160.* jeg skulde ikke se skævt til, om en ung Kone satte den (o: væven) i Gang med Tiden. *Elkjær.HF.84.* || slaa skævt, (*jf. slaa skæve olgn. u. I. Skæv 2; sj.*) i *keglespil:*

slaa kuglen saaledes, at den ikke rammer forhjørnet *ell.* keglerne overhovedet. *Her lad os Kegler spille; det er gjævt; | Men Børn, hvad er dog det? I slaae jo skjævt. *Heib. Poet.V159. Hrz.XIV.324. 2.3)* (*jf. II. skak 2.2, VII. skraa 2; l. br. i rigsspr.*) i forb. paa skæv(e) *ell.* paa skævs [sgæu's] *m. sa. bet. som adv.* skævt (*se bet. 2.2*); ofte *m. h. t. hovedstilling (hældning til siden).* || Duennaen, med en Kapothat paa Skæv. *Bang.Les quatre diables.(1890).3.* jeg var kommen lidt paa Skæv ind ad Døren. *sa.L.5.* store sten, der dukkede op på (*brøndgraverens*) vej ned efter, og som undertiden lå . . tåbeligt på skæv. *Hjortø.LT.37. Esp. 316.* || Kronen fra Rejsegildet hang endnu og dinglede paa skævs oppe paa sin Lægte. *Wied.BS.8.* Hatten, saadan en Slags Muffe, sad helt paa Skævs. *V.Bergstrøm.HN.63.(han)* lægger Hovedet paa skævs. *KAbell.E.10.* || med Hovedet paa Skæve. *OMads.Inga.101.* Spurvene (*sad*) paa Tagryggene . . med Hovedet paaskæve (*orig.*: paa Siden) som smaa, andægtige Tilhørere (*til musikken*). *Pont.LP.*I.142.* I hendes indsmigrende lille Katteansigt . . sad de lysende vandblaa Øjne uendfuldt paa skæve. *Fleuron.K.92.* **3)** *overf. anv. af bet. 1-2. 3.1)* (*jf. bet. 3.2; især* ω) *ikke rigtig ell. normal; fejl; forkert; gal.* *Min Geist paa det som skevt og kroget er at rette, | Bemøyer aldrig sig. *Holb.Paars.20.* en Misforstaaelse af Kunstens Natur, saadan som den nødvendigvis følger af skjæv Cultur. *PMøll.(1855).V.93.* Han havde . . Blikket . . aabent for alt, som var ringe, vrangt og skævt i hans Fødeby. *TOppermann.Mørstrand.(1920).36.* skæv er og bliver nu engang den Tilstand, at en arbejdsløs er en arbejdsløs uden Hensyn til Graden af vedkommendes Arbejdsduelighed. *Tilsk.1939.II.242.* || i forb. komme *ell.* være i en skæv stilling (*til*) *olgn.* *Grundtv.Udv.V.401.* man har seet ham ved Deres Side paa Ballet, derved har han bragt Dem i en skjæv Stilling. *Hauch.VII.101.* Jeg gjorde min Pligt . . men meget ofte med denne Bevidsthed om at være i en skæv Stilling til det, jeg forrettede. *MPont.MO. 61.* Han følte det Skjæve i sin Stilling. *50* *Goldschm.VIII.27.* || i forb. de skæve helligdage, (*post.-jarg.*) om de helligdage, der ikke falder paa søndage. *OrdBS.* || skæv streg, (*nu næppe br.*) *bedragerisk ell. urigtig handling.* Tyverier og skæve Stræger af alle Arter blive anseete ligesom uadskillelige fra den offentlige Forvaltning. *PolPhysMag.VII. 473.* || (*ofte med overgang til bet. 3.2)* som *adv.* *Jacobi.(Skuesp.IV.249).* *Den Håndværksmand, som kan sit Fag | tilgavns, han skæner en hel Del Ting, | som Præst og Degn kommer skævt omkring. *Rørd.KI.127. 3.2)* (*ofte med overgang til bet. 3.1)* om forhold, som falder daarligt *ell.* uheldigt ud: *daarlig; uheldig; ilde; i visse faste forb.*

|| gaa sin (egen) skæve gang (sj. vej. Graah. PT. I. 118. Chr Borup. PM. 327. sit skæve skud, se u. I. Skud 7.1). 1. (jf. Gang 3.5 og u. retlig 1; dagl.) om forhold: forløbe ell. udvikle sig, som det bedst kan (planløst, tilfældigt); gaa paa bedste beskub. *(han) Verden lader gaa sin egen skieve gang. Holb. Paars. 260. *alt gaar sin skjæve, sædvanlige Gang. Grundtv. PS. VI. 576. Den Eenfoldige . . lader Alt gaee sin egen, skjeve 10 Gang. C Bernh. NF. I. 102. AD Jørg. I. 11. (Kerenskij lod) Tingene gaa deres skæve Gang. Pol. ¹¹/1920. 9. sp. 4. 2. (jf. Gang 2.2; nu l. br.) m. afsvækket bet. af ordet skæv, om person: være upaavirket af andre i sin maade at leve ell. være paa (ofte m. forestilling om, at vedk.'s levevis ell. handlemaade er lidt uregelmæssig, paafaldende, ikke helt overensstemmende med almindelig, menneskelig fornuft ell. sædvane olgn.). *Een gaer til venstre Haand, og 20 een til høyre frem, | . . udi Verden hver sin skæve Gang spadserer, | Hvor Grillen, som hands Kusk, ham styrer og regjærer. Worm. Sat. 35. Graah. PT. I. 118. Blich. (1920). X. 66. aandelige Vanskabninger, som med de særeste Manerer gaee, som man siger, deres egen skjæve Gang. PMøll. (1855). V. 25. (man) lod sine . . Medmennesker gaa deres egen, skæve Gang. JP Jac. II. 103. jf.: *min Pen | Gaer paa Papiret alt sin skieve Gang igien. 30 Bages. Ungd. I. 152. || det gaar skævt for (sj. med. Hrz. XVI. 36) (en) ell. gaar (en) skævt, ens forhold former ell. udvikler sig paa en uheldig maade; det gaar daarligt, galt for en. „Det gick skævt dend gang.“ — „Hvad er det du siger.“ — „Jeg siger, der falder een Skeef gang paa disse gamle Tøfler.“ JRPaulli. SB. 64. *Gik noget skævt, hun flux i Flæng | Karnifed Ægtemand og Dreng. Rahb. Synl. 4. *Det vidste jeg! | Det 40 gaer mig altid skævt, naar jeg skal lyve. Hrz. XV. 131. Minder staar klart om den eller den, som det gick skævt i Alderdommen, saa at vedkommende maatte opgive Hus og Hjem. NicHolm. LA. 47. alt kommer til at gaa skævt for os, og . . Nederlaget er det naturlige i Livet. IsakDin. FF. 188. ogs.: det gaar skævt (for en) med (noget). Luxd. FS. 10. Det er gaaet skævt for mig med Hattemager-Professionen, og jeg har været 50 nødt til at sætte mig ned som Kaskjetmager. Hrz. I. 152. || komme skævt (ind) paa noget, paa en uheldig, bagvendt maade komme ind i et forhold, saa at det ikke rigtig vil lykkes for en. det bliver aldrig godt med mig mere! Aldrig mere! Jeg er kommet skævt ind paa det nu, og jeg er altfor svag og træt i mit Sind til at rette mig igen. SvLa. FruG. 54. de (o: folk paa et arbejdsherberg) var alle kommen skævt ind paa Livet, og den ene havde 60 ikke noget at lade den anden høre. Borregaard. VL. I. 393. Bjarnhof. LE. 82. 3.3) (især \mathfrak{W}) om anskuelse, mening olgn.: som ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold;

urigtig; fejlagtig; vrang. (ofte m. bibet. af, at vedk. anskuelse osv. hviler paa et urigtigt grundlag, saaledes at den (trods konsekvens i argumentationen) som helhed giver en urigtig fremstilling, rammer ved siden af olgn.). Bages. L. I. xv (se Omdømme sp. 493^{oo}). en haard, og efter de fleste Kyndiges Mening, skiav Kritik over mine Digte. Oehl. Er. I. 208. fylde hele Bind med falske Efterretninger og skjæve Anskuelser. Blich. (1920). XIV. 206. Overspændtheden i den sørgende Luises Forestillinger, saavel som det Farlige og Skjeve i mange af hendes sværmeriske Drømme. Ing. EF. II. 167. *lutter skjæve, vinde, falske Domme. PalM. VI. 152. om de end vilde kalde mit Syn (o: paa en mand) skjævt eller ensidigt, nogen Usandhed skal de ikke kunne bebrejde mig. Schand. O. I. 55. Argumentationen (er) skæv. Pol. ¹¹/1939. 11. sp. 6. jf.: hans Efterretninger . . ere ganske ensidige, og alt seet fra den skjæve Side. PNSkovgaard. B. 46. || som adv. PO Brøndst. RD. 10. *for en ærlig Sjel | Er Intet mere pinligt end at vide . . | Hvert Ord fortolket skjævt. Heib. Poet. IV. 259. hvad De især skattede hos mig, var en vis mild Ro og Klarhed . . ja. De overvurderede mig naturligvis, men De saae ikke skjævt paa mig, jeg havde Noget af alt det. Gjæl. GD. 190.

skæv-, i ssg. [ʰsgæu-] især af V. skæv (jf. skævt-), navnlig i bet. 1-2; foruden de 10 ndf. anførte kan nævnes en del let forståelige og mere tilfældigt forekommende ssg. som skæv-armet, -bøjet, -fodet, -hoftet, -hornet, -knæet, -nakket, -næbbet, -rudet (se u. rudet 1), -rumpet, -slidt, -ægget (økse). **-agtig**, adj. (nu sj.) noget (en smule) skæv. Moth. S. 264. hans lille skævagtige Krop. Heral. En lidt almindelig Historie. (1934). 56. **-ben**, subst. 1) (l. br.) skævbenet person; som 10 tilnavn: Christen Skjævben. Hostr. EF. I. 11. 2) som (spøg.) omdannelse af Skæbne (s. d.). **-benet**, adj. (ænyd. d. s. (i bet. 1); jf. -ben) 1) som har skæve ben ell. staar skævt paa benene (mods. ligebenet 2). Hvorfor heeder een, som er fød skievbeenet, velbaaren? Holb. Tyb. I. 4. han har den Naturfejl at være skjævbenet. Hostr. EF. I. 11. Schand. AE. 203. om dyr: Bildg. & Viborg. F. 34. en skævbenet 50 Plag. Pol. ¹¹/1939. 10. sp. 4. 2) (jf. pukkelrygget (3), skeløjet (2.2) olgn.; spøg., jarg.) om person, ting, forhold olgn.: daarlig; tosset; ueffen; især i nægtende forb. som ikke saa skævbenet. (det var) jo ikke saa helt skjævbenet . . at hans Gaard laa lidt i Nærheden, saa De kunde kikke lidt ud til den imellem. Schand. BS. 35. „Du har tænkt at faa hende til at adoptere Ungen?“ — „Næ, den Idé er skævbenet.“ Soya. Parasitterne. (1929). 59. **-blad**, en. \mathfrak{Z} plante af familien 60 Begoniaceæ (skævbladfamilien); især om slægten Begonia L. (med skævt formede (usymmetriske) blade); begonie. Drejer. BotTerm. 275. Mentz. O. Pl. 379. **-bladet**, adj. (bot.)

om plante: som har skæve blade (se u. V skæv 1.1 og 2.1). Hornemann.OP.19. Larsen. **-boret**, part. adj. ☼ om løbet i en kanon: ud-boret saaledes, at kernelinien og skytsets akse ikke falder sammen. Harboe.MarO. j f. **-borring**, en. ☼ MilTeknO.253. et Instrument, til at undersøge Skiævboeringen i Kanoner. MR.1840.89. **-brænder**, en. (især jarg., nu l. br.) cigar, der brænder skævt. Ole (gik) et halvt Skridt foran med en Skjævbrænder af Cigar i et langt Rør. Baud.OI.52.

I. Skæve, en. [ʃgævø] (nu næppe br. Skæv. NordBrun.HelligeTaler.II.(1798).67. jf. u. best. f. ndf. samt vAph.(1759).402. Leth.(1800)(u. Skjevve). MO. Holst.R. — nu kun dial. Skæv(e)r. vAph.(1764).588. Rask.FynskeBS.52. UjF. Skævre. JBaden.DaL.530). best. f. skæven, udalt [ʃgæv(ə)n] ell. (i bet. 1.2 undertiden) [ʃgæv(ə)n] flt. -r. (ænyd. skeff, skæff, skeve olgn., glða. skeff, skæff, sv. skäva (fsv. (flt.) linskäffnor); fra mnt. scheve (nt. scheve, schäve olgn.; jf. mht. schebe, nht. d. s. og schäbe); jf. VI. skæve, skævet; besl. m. I. Skive og Skifer; grundbet.: noget afskaaret, spaltet || formen Skæv(e)r (Skævre) er snarest flt.-formen anv. som ent., jf. dog det m. Skæve besl. mnt. schever (i sa. bet.), hvorom se Skifer)

1) lille stump, flis, af træ, ben olgn.; splint. 1.1) (dial.) i egl. bet. Rask.Fynske BS.52. Ens Ben bulner ud af Kroppen i Stumper og Skæver. JPJac.I.77. Feilb. Je' fik en Skjæwr i min Finger. UjF. 1.2) (bibl.) billedl. (efter Matth.7.3. se ndf.) om forholdsvis ubetydelig synd ell. fejl hos en anden ell. andre (mods. Bjælke 1 slutn.). hvi seer du Skæven, som er i din Broders Øie, men Bielken i dit Øie bliver du ikke vaer? Matth. 7.3. Hobb.Philos.V8 (se u. Bjælke 1). Hvi ser Du Skæven — Aksel Halcks Optegnelser. KLars.(bogtitel.1902). Aarb Turist.1931.98. hertil: den finder ene . . Meen af Skæven der har den i Øyed.Sort.Tr.A3v. Nu gjør man Skiæv i Øyet til Bielke, og vil med Vold uddrage den. NordBrun.HelligeTaler.II.(1798).67. *en ægte Diævelinde, | Der paa den arme Mand bestandig gjorde Kaal | I Velmagts Tid, men nu ham trak for Skiæver | I Modgang, ikke blot med Ord, men Næver (v: mishandlede ham for ubetydeligheder). Bagges.I.55. idet han saae, blæste Djævelen ham en Skjæve i Øiet.HC And.(1919).III.175.

2) (jagl. ell. dial.) navnlig i flt., om de stumper af hampe- ell. hørstænglernes træagtige dele, der falder af ved behandlingen (bragningen osv.) af hamp og hør. (jf. Hørskæve samt: Hampskiever. Begtr.Sjæll.II.459). Moth.S431. vAph.(1759). Høegh.AJ.335. (datteren fik) det fineste Hør at spinde, Steddatteren derimod fik Blaar, hvorfor de fleste Skjever faldt af hendes Spind.MWinther. Da.Folkeeventyr.(1823).36. Feilb.BL.103. FrGrundtv.LK.265. SjællBond.

61.62. Hannover.Tekstil.I.103. Feilb. || i ent., om hele den træagtige stængelmasse, hvorpaa tavnen sidder. Cit.1757.(Thott41416.7). Landm B.III.98. || i billedl. udtr. Biehl.DQ.IV.43. Bagges.II.10 (se Kurre sp.823⁹⁹).

3) (sj. i alm. rigsspr.) om mindre stump af halm ell. straa, avne, emte olgn. vAph.(1764).588. MO. Levin. BornhOS. om skægget paa hvede- og rugkerner: MøllH.V340.

II. Skæve, en. [ʃgævø] (af uvis oprindelse; vel til I. led i Skævtaarm; slag.) betegnelse for visse af kvægets tarme, især om tyktarmen og spec. om dennes midterste del, stortarmen (der ligger sammenrullet i en skiveformet spiral). Viborg&Neerg.HB.40. Viborg.S.40. OrdBs.

III. Skæve, en. se I. Skæv.

IV. Skæve, et. se IV Skæv.

V. skæve, v. [ʃgævø] (nu kun dial. skæve. Moth.S265. vAph.(1759).402. Flem-løse.165. UjF.(sjæll.)). -ede. vbs. (nu næppe br.) -ning (vAph.(1764).592). (ænyd. skeffue, skæffue, sv. skeva; afl. af V. skæv)

1) (nu kun dial.) gøre skæv (VI-2). Moth.S265. skieve Furen i Ploining. JBaden.(MO.). VSO. spec. m. h. t. fodløj: slide, træde, gaa (det) skævt. skeve sine Skoe. vAph.(1759).402. VSO. ogs. i forb. skæve af ell. ud (Feilb.). skieve dem (v: sine sko) af v: træde dem skieve.VSO. UjF. || (jf. V skæv 1.2) m. h. t. legemsdel, spec. munden: fordreje (1.2); forvrænge. Moth.S265. VSO.

2) intr. 2.1) (nu dial.) have en skæv (kroget, usymmetrisk) form; have ell. indtage en skæv (fordrejet ell. hældende) stilling; bøje (af) til siden. *Hvor rumpen ey maa staae til strids, | Og ryggen ikke skieve. Sore.(SamlDanskeVers.¹VI.153). BornhOS. Tsaren . . drejede med hovedet, skævede med munden . . og sprettede for og bag ud med beeneen. JJuul.142. Qvinderne . . gjøre deres Skrit med stor Behændighed, bukke Knærne ofte, og skæve med Legemet. Reiser.IV.54. (muslingens legeme) bestaaer af tre . . Toppe af ulige Tykkelse, hvoraf den første staaer noget tilbage, og den tredie skiæver ud til Siden. KSelskSkr.X.166. MO. 2.2) (l. br.) gaa skævt (uregelmæssigt, klodset olgn.) paa benene; ogs.: bevæge sig skraat fremjef, til siden, i en skraa ell. lidt kroget retning olgn. (og undertiden (jf. bet. 2.1) med skæv, fordrejet stilling af kroppen). BornhOS. skæve af: Moth.S265. See engang, hvor han skiever af! VSO. refl.: Den skæve mand var også kommet i drift. Han skævede sig irem gennem mængden.Hjortø. Kr.108. || part. skævende anv. som adj. Han har en skievende Gang.VSO. 2.3) (jf. „Talespr.“ Levin.) se (rette blikket, øjnene) skraat til siden, ud af øjekrogen hen paa nogen (noget) (ofte (jf. ndf.) som udtr. for vrede, foragt olgn. ell. (nu især) m. særlig forestilling om stjaalent, hemmeligt, listigt blik olgn.); skele (1.2); skotte (III); ofte i

forb. m. præp., især efter ell. til. de tviede ad ham med deres Munde, de skievede ad ham med deres Øyne. *Hersl. Præd. 22. Sporon. Breve. II. 35.* A. . . vendte sig halvt hen imod ham, og de Andre skjævede ligeledes over til ham. *Goldschm. FVI. 23.* Her skjævede han til mig paa en listig Maade. *Chievitz. FG. 64.* Søren skævede arrigt hen til dem. *JP Jac. I. 272.* Der drog sig en Skygge ned over Pers Ansigt, idet han skævede efter hende over sin Skulder. *Pont. LP. VII. 37.* Opvarteren skævede bestandigt til deres tomme Bord. *JV Jens. D. 51.* (spøg.) „Er det dig, der i Aftes har taget Sekspencen i min Pung?“ . . . „Nej, jeg har ikke! Jeg har ikke saa meget som skævet til din Pung.“ *Tom Krist. SE. 56.* † Staa du kuns icke og skiæv Øye til mig, jeg er altfor Bitter. *Kom Grønæg. II. 79.* || *billedl., uden (tydelig) forestilling om blik; især: betragte med uvilje, fjendtlighed, ringagt, misundelse; se skævt til (se u. V. skæv 2.a.)* hvordan skulde du nu kunne taale dem ved din Side, du skjævede til i din Gaard! *Grundtv. Saxo. III. 182.* *med Haan og Had vi skæve til hinanden, | om Næven ikke bruges, bruges Mund. *Drachm. GG. 17.* Holberg ser op til Martial, men skæver til Owen; denne er Konkurrenten, hvis Varer aldrig roses. *Billeskov J. H. I. 263.* det Foraar, vi altsaa maa have gaaget og skævet langt efter, kom altsaa dog til sidst. *MLorentzen. (Pol. 3/1 1940.9.sp.6).*

VI. skæve, v. [ʃgæʋə] (ogs. skrevet **skæbe**, se *ndf.*). -ede. (ænyd. skeffue (Fragstycker oc Ordsprog. (1611). N7°), vel til I. Skæve, ell. besl. m. (omdannet efter I. Skæve af) II. skave) 1) (nu næppe br.) skrabe, gnide (noget) haardt for at forme ell. rense det; spec. m. h. t. hør (ell. hamp): skætte. *Moth. S431. VSO.* || om redskab: skrabe, hugge, skære af (i skiver, tynde flager olgn.). *Meislen Slag i Slag af Stenen skjæved. *Staffeldt. D. I. 349.* 2) † i forb. skæve af, om hørskæver: falde af ved skætningen. *Moth. S431. talem.:* der skæver altid noget af, hvor noget handles. *Moth. S431.* || overf.: tilfalde (som overskydende del); falde af; blive til overs. *Jernskæg. D. 72. jf.:* *Kiere lyd mig ad, Du som ved Ploven stræber, | Om dig en liden Stund, Og Timestiid afskiæber, | Tag David Psalter for. *smst. 68.*

VII. skæve, v. se I. skæbe.

I. Skæver, en. se I. Skæve.

II. Skæver, en. se Skifer.

III. Skæver, en. [ʃgæʋər] (vulg. Skævert [ʃgæʋər] *ft.* -er. se *ndf.* u. bet. 1). *ft.* -e. (afl. af V. skæv; dagl., især spøg. ell. jarg.) 1) kast, stød med kugle olgn., som ikke følger den tilsigtede lige linie (og derfor ikke rammer maalet); skæv (I.2). hine undefinable Kurver, vildfarende Keglekugler beskriver, naar de gaar ind under Betegnelsen „Skæverter“. *Skands. Drømmenes Hus. (1926). 5.* || i videre anv.; dels i forb. slaa en

skæver, d. s. s. slaa en skæv (se u. I. Skæv 3). *HHorlyck. Bob og Top. (1931). 8. dels (sj.):* dreje (en) en skæver, dreje (en) en knap; narre. *CF Mortensen. Lars Vrist. (1926). 47.* 2) handling, som er (viser sig at være) forkert ell. taabelig olgn., fører til et uheldigt resultat; fejl (tagelse); fadæse; ogs.: plan olgn., som mistlykkes, faar et uheldigt udfald; „afbrænder“; fiasko. Det (s: en plan om tørveskæring) var en Skæver. Den nytter det ikke at staa og glo paa. *Erl Krist. S. 211. CF Mortens. EF. 10.*

IV. Skæver, et (Junge.). (ogs. Skæv, en. *Kalk. III. 847b* (sjæll.)). (vel besl. m. III. Skab og saaledes til røden i I. skabe; jf. bornh. sjåvl (*Esp. 294*); sml. I. Skaft 5.3; dial., nu næppe br.) skeden om hingstens avlelem; ogs. om selve lemmet (Junge. jf. dog *MDL. 694*); skab (III). *Kalk. III. 847b* (sjæll.).

V. Skæver, subst. (i alm. uden art. ell. andet attrib. ord; som *fk.*, i bet. 1: *Moth. S432. VSO.* (jf. „urigtigt“ *Levin.*). *D&H. Halleby. 189.* i bet. 2: *Kværnd.* — som *pl.* (i bet. 1): *Levin. Esp. 294.* i folkeligt spr. (ell. efterligning heraf) udtalt [sgæʋr, ʃgæʋər], uden for folkeligt spr. ogs. [ʃgæʋər] (ænyd. skeffer, skeffuer olgn., om indvendig sygdom, glda. skyffuer i lgn. bet. (jf. *Skyver. Grundtv. DVI. 60* (i gengivelse af den glda. tekst) samt: *nu Dannedem huger | . . . vildfremmed Mad, | Trods Skiverne i deres Bugelsa. *Udv. V. 12*), sv. dial. skåver ofl., jf. no. skjæversott, om kolerine; vistnok overf. anv. af det fra *mnt.* laante schever, schiver, skærve olgn., der er identisk med Skifer (s. d.; jf. de der nævnte sideformer og sml. ty. schiefer u. bet. 2) og anvendtes om knude („forhærdelse“), haard svulst olgn. (som gengivelse af gr. skirro, egl. om gips, i den hippokratiske medicin om svulst, hævelse i (under)livet); se nærmere *MM. 1921. 25f.*) 1) (nu kun dial.) om forskellige (jf. folketroen: ofte af onde ell. usædelige mennesker (jf. *Horeskæver*) fremkaldte (børne)sygdomme, som medfører en stærk almindelig svækkelse af individet, ytrer sig ved haarde knuder, en abnorm udvikling af dele af legemet olgn. (jf. *JSMøll. MB. 76. 263*); fx. om kirtelsyge, skrofulose (Rau. *Børnesygdomme. (overs. 1838). 240. OLBang. T. 125. NordConv. Lex. VI. 233*), om tæring hos smaabørn, atrepsi (*JSMøll. MB. 263*), ell. (navnlig) om engelsk syge, rakitis, der angriber skelettets knogler (og bl. a. ytrer sig ved opsvulmede knogleender, knuder paa ribbenene, oppustet underliv olgn.). *Moth. S432. Adr. 1/1 1762. 4. Apot. (1791). 427* (se angro sp. 607^a). Angroet kalder den overtroiske Pøbel et Barn, som er plaget af den Engelske Syge, eller . . . Skæver, der formeenes at forårsage visse indvendige Deles Sammengroelse. *VSO. I. 164.* For at helbrede et Barn for Skæver, stikker man det i al Stilhed tre Gange ind igennem et sammenvoxet Træ, idet man

for hver Gang læser Fadervor. *Thiele.III.113.* en klog Mand, der . . havde hjulpet mange baade for Skæver og Modersot. *Pont.F.I.18. FrGrundtv.LK.87. SjællBond.169. MDL.486. Esp.294. Feilb. 2)* (som gengivelse af ty. schiefer; vet., nu sj.) overben (2); skæverknude. *Landbo-Vennen.1798.112. Viborg. HY.64. Stockfleth.S.34. Kværnd. gennemstaaende, skjult skæver, d. s. s. gennemstaaende, skjult overben. MilTeknO.254.*

Skæver-, i sgr. især: **1)** til V. Skæver (1), saaledes ogs. (*dial.*) betegnelser for medikamenter mod sygdommen, som: Skæver-draaber, -olie, -salve, se fx. *FolkLægem.III.98. 2)* (efter ty. schiefer, spids kant paa tand) se Skæver-jærn, -tand. **3)** se Skifer. **-dug**, en. se Skærdug. **-jærn**, et. (*ty.* schiefer-eisen; vet., foræld.) skeformigt jærn (med skarp forkant og paa et langt skaft), som tidligere brugtes til afhugning af spidserne paa skævertænder hos hesten. *PEsbach.Heste-Cuur. (1727).69. -knude*, en. især i flt., som folkelig betegnelse for de benknuder (eksostoser), der ved behnindebetændelse kan fremkomme paa mellemfoden hos hesten; overben (2); skæver (V2). *MøllH.IV.535. LandmB.II.56. -syge*, en. (*dial.*) d. s. s. V. Skæver 1. *Thiele.III.112. Ujf.*

Skævert, en. se III. Skæver.

Skævertand, en. (*ty.* schieferzahn; 30 *vet., nu sj.*) især i flt., om kantede, spidse tænder, som navnlig forekommer hos ældre heste ved uregelmæssig afrivning af kindtændernes byggeflader, hvorved der opstaaer spidse kanter paa disse. *OrdbS. -træe*, et. (*dial.*) om et fjorneden tvædt træ, hvis to stammer (grene) atter er sammenvoksede højere oppe, saaledes at der er opstaaet et hul mellem de to stammer, gennem hvilket (*ij.* folketroen) et af skæver lidende barn skulde gaa, krybe ell. føres for 40 at blive helbredt. *ZakNiels.K.121. Uhrskov. Folkesagn.(1922).92.*

Skæve-stikning, en. (til I. Skæve 2; *faql.*) Skævestikning bestaar i at gennemtrænge et Hørbundt med en Mængde fine Naale, som trænger gennem Basten og spidder Dele af Træet indenfor og tvinger dem ud af Bastrørens modsatte Side. *Hannover. Tekstil.I.111.*

skævet, adj. [*sgvævl*] (til I. Skæve; 50 *især dial.*) om garn olgn.: fuldt af skæver. *Ploug.I.321. Ujf.*

Skæve-tarm, en. se Skæv-tarm.

Skæve-hage, en. (*ij.* -maal; nu næppe br.) redskab til at maale ell. afsætte vinkler med; en slags smigstok. *VSO. -halet*, adj. spec. (*zool.*) om fisk: hvis hale er usymmetrisk bygget om ryggraden, idet den paa ryggradens underside siddende del af finnen er langt stærkere udviklet end den paa oversiden siddende (*heterocerk*; mods. rethalet). *Boas.Zool.*470. Lieberkind.DV.IV.138. -hals*, en. **1)** (*ij.* -halset, -hoved og skæv hals u. I. Hals 1.1; med.) medfødt ell. forbigaaende lidelse

bestaaende i, at hovedet holdes mer ell. mindre stift drejet over mod den ene side og ofte hældende til den anden side (*Torticollis*). *vAph.(1759).402. VoreSygd.IV.361.418. 2)* (*sj.*) person, der har en skæv (vanskabt) hals, bærer hovedet paa skraa olgn. *VSO. („Bruges meest som Spotord“). -halset*, adj. (*ij.* -hals; l. br.) hvis hals er skæv (*fordrejet, vanskabt olgn.*), spec.: angrebet af skævhals (1). *Moth.S265. LTid.1754.85. NMPet. IV.293. Feilb. -hed*, en. flt. **-er**. det at være skæv. **1)** (*især* ☉) til V. skæv 1-2: *Moth. S265. Eilsch.Term.35.* De Gothiske Spire, som næsten alle udmærke sig ved en overordentlig Skievhed og Brøstfældighed. *Bagges.L.I.123.* de senere indbyggede (*jættestuer*) maatte nøies med den Plads, som var ledig i Høien, hvorfor de ofte have kjendelige Skjævheder i Kammeret. *SophMüll.VO. 82. Jordbanens Skævhed i Forhold til Solens Ækvators Plan. Naturens V.1913.300. || (ij.* Rygrads-, Rygskævhed; med.) spec. til V. skæv 1.2: *Panum.527.* et Barn, der viser Anlæg til Skævhed. *ArnMøll.SundhedsL.766. 2)* ☉ til V. skæv 3 || til V. skæv 3.1, om det forhold, at noget ikke er, som det burde være, som det normalt er olgn.; urigtighed; fejl- (agtighed); mangel af Optugtelse har jeg (o: en tjener) Øie for alle Forkeertheder og Skjævheder ved et Spisebord. Kan De ikke see . . hvor forkeert man har stillet Glassene? *PalM.II.423.* Efter vor Mening . . er Stillingsnormeringerne i Københavns Kommune behæftet med væsentlige Skævheder. *Absalon.1937.183. || til V. skæv 3.3, om (mangel, som skyldes) urigtighed ell. vranghed i anskuelse, mening olgn. Usikkerhed og Skjævhed i Begrebsbestemmelser. Levin.Gr.II.9.* hans Angivelser, skjøndt de indeholde nogen Sandhed lide af en vis Skjævhed. *Gosch.B. 53.* Skævhederne i den nyere grundtvigske Aandsretning. *HBegtr.DF.IV.445.* B. er blevet udstyret med de Skævheder, en senere Tid har døbt Komplekser. *JacPaludan.(Tilsk. 1939.II.345). -hoved*, et. (*ij.* -hovedet; *sj.*) folkelig betegnelse for skævhals (1). *Sal. XVI.196. -hovedet*, adj. (*nu kun dial. -hoved.* *ZakNiels.B.90. ij.* Feilb.) som har et skævt, usymmetrisk hoved; ogs.: som holder hovedet paa skraa. *Mob.HO.* Pladserne (*i teatret var*) helt henne paa Siden . . efter meget kort Tids Forløb vare de to bedragne Provinsialister blevne saa skjævhovede, som om de Begge led af et stærkt Anfald af Faaresyge. *CMøll.PF.105. ZakNiels.B.90. Esp.294.* det er bedre, du faar en (o: lussing) til paa den anden side, for at du ikke skal blive skævhovedet ! (*ij.* *Mau.12123*). **-hælet**, adj. (*dagl.*) om sko ell. støvle: hvis hæl er slidt skæv. *Dannebrog.14/1906.1.sp.8.* skævhælede Støvler. *HLund.GF.10.*

Skævl, en (*Moth.S266. VSO. MDL. Feilb.*) ell. et. [*sgvævl*] (ogs. *Skøvl. [sgøu'v]*) som fl.: *Moth.S266.* som intk.: *MDL. Feilb.*

jf. *ndf.*). (ænyd. skieffl, skeuel *olgn.*, (*ft.*.) skøffle, *glda.* skiewel, sv. † skævel; vel til V. skæv, *maaske* (i bet. 2) sammenfaldet m. ell. paavirket af ord som mht. schebel (*mnt.* schevel), ell. holl. schuifel, *slyngel* (til schuifelen, skubbe sig, liste, snylte, afl. af schuiven, skubbe); jf. I. skævla; *dial.*) 1) levende væsen (menneske ell. dyr), som har en uformelig, vind og skæv figur, er vanskabt, ell. som gaar daarligt, klodset, skævt paa benene *olgn.*; ogs. om ting, som er uformelig, klodset *olgn.* *Schade.Mors.* (1811). 341. „et klodset Menneske: meest om Fruentimre.“ MDL. (u. Skiøvl). *Feilb.* (u. skjævl og skjøvl). 2) enfoldig, dum ell. svagelig person; pjok; skrog; ogs.: vanartet, slet person; skarn; slyngel. Skeff eller Skævel eller Skøfl . . kaldes en svar skalk. *Moth.S266. Schade.Mors.* (1811). 341. *Feilb.* (u. skjævl og skjøvl). hun vil jo . . rokke med, det gamle Skøvl, saa forslidt som hun er. *Skjoldb.G.115.* Jeg tror, det gamle Skøvl (*orig.*: det fordrukne Asen) har gjort jer kulrede! *Pont.LP.2II.193.* *(jeg) er nu kun et Skøvl af en Mand! *Bergstedt.TR.53. KBecker.VV.II.92. I. skævla*, v. [ʃgøvlə] (ogs. skøvla. [ʃgøvlə] *GadeordB.1307. KBecker.B.326. UjF.* jf. *Feilb.III.280.* se ogs. *ndf.*). -ede. (til V. skæv ell. Skævl; især *dial.*) have en uregelmæssig, daarlig gang; gaa usikkert, klodset og slæbende *olgn.* (jf. skøvla 2.3). *VSO.VI.342* („paa Mors“). Han gik hele Tiden og smaasnakkede med Øgene . . „Kan hun tage Skankerne med sig? Sel sel se! Hvordan er det du gaar og skjøvler din Pellekaan?“ *Paa det jævne.* (1884). 302. en stakkels Landstryger kunde gaa og skjøvle omkring i megen Sølled, til han en Dag fandtes dinglende ved sin Hals i Herredsgalgen. *Aakj.HS.511.* Han skøvlode afsted med saa krumme Knæ, at han næsten kravlede hen ad Jorden. *Søiberg.HK.94. Feilb. Kværnd.* (gaa og) skævla paa benene: Hvordan er det, du gaar og skøvler paa dine Ben! Se dig dog for! *KMich.PG.71. Feilb. Kværnd. UjF.*

II. skævla, v. se skøvla.

skæv-liggende, *part. adj.* (nu næppe br.) som indtager en skæv (krum ell. skraa) stilling, følger en skæv linie (jf. u. skævt-). skievliggende og ikke vertikale Flader. *KSelsk NyeSkr.V163. -maal*, et. (jf. -hage og jy. skævmaade, smigstok (*Feilb.*); sj.) redskab til at maale ell. afsætte vinkler med; smigstok; skraamaal. *D&H. Kaper.5* jf. *MDL.492* (Skiøvmaal). -mund, en. (ænyd. d. s. (i bet. 1)) 1) (nu næppe br.) skævmundet person (undertiden som spot. betegnelse). *vAph.* (1772). III. jf. *VSO.2* † *havesneglen Helix obtoluta. OFMüll. Vermium historia. II.* (1774). 27. -mundet, *adj.* (ænyd. d. s.; jf. -mund) som har en skæv mund. *Moth.S265. Høysg.S.337. VSO. MO.* under hele Talen havde (han) siddet med begge Hænderne i Bukselom-

merne og set skævmundet op i Loftet. *Pont. D.148. Feilb.* En døv (sløv, slet, skarns) saks gør en skævmundet skrædder, se Saks 3. -mælk, *adj.* (*landbr.*, nu næppe br.) om ko: hvis mælkekænal i pattens spids er skraa. *Meieribog.* (1875). 4.

skævne, v. [ʃgøvnə] -ede. *vbs. -ing* (jf. Skævning 2). (til V. skæv; sj.) blive skæv; have ell. tage en lidt skæv retning. *Underlig vild var hans (o: *Fr.VII's*) Ungdoms-tid, | For Vinden svæid han hid og did. | „Et skjævne Skud!“ det var Verdens Dom — | „Kommer der en Storm, den kaster ham om!“ *Rich.ND.128. jf. VSO.VI.342. Skævning*, en. [ʃgøvnə] 1) *vbs.* til V. skæve (s. d.). 2) (vel egl. *vbs.* til skævne; sj.) skævhed; skæv vinkel; smig. *D&H.3* (afl. af V. skæv; *dial.*) skæv ell. pukkelrygget person. *UjF.*

Skæv-næb, en, et. *♂* en i Australien hjemmehørende vadefugl (af brokfuglenes familie); *Anarhynchus frontalis. BevP.II.582. -næse*, en. *spec.* (sj. i rigsspr.) som spot. betegnelse for skævneset person. *VSO. Bornh OS. -næset*, *adj.* (jf. -næse) som har en skæv næse. *Moth.S265. VSO. MO.* han (klynkede) og snøftede sig skævneset et Par Gange. *Launde.F.24. Feilb.*

Skævr(e), en. se I. Skæve.

skævre, v. se sjævre.

Skæv-redsel, et. (*fisk.*, nu næppe br.) bundgarn, der sættes skraat i forhold til den for stedet gældende (fastsatte) sætteretning. *Forordn.1817.1750.53.*

Skævrik, en. [ʃgøv(ri)reg] (afl. af V. skæv, jf. Fjølrik, Skiderik *olgn.*; *vulg.*, l. br.) nedset., om skæv person. *Wied.Thum.134.*

skæv-rund, *adj.* (nu næppe br.) som er uregelmæssigt rund (rundagtig). *vAph.* (1772). III. *VSO. S&B. -rygget*, *adj.* som har en skæv (krum) ryg. *Moth.S265. VSO. MO.* En skævrygget Olding. *AlbDam.B.57.*

skævs, *adv. og adj.* se u. V. skæv.

skæv-skuldret, *adj.* hvis ene skulder er højere end den anden (jf. højskuldret slutn.). *Drachm.F.II.79.* Mandsperson . . skævskuldret, Hældning til venstre. *PolitiE.191925.4.* Han var noget skævskuldret. *Kirk.D.100. -syn*, et. *ft.* (i bet. 3; l. br.) d. s. 1) [V2] † det at være skeløjet. *Leth.* (1800). 2) (jf. V. skæv 2.2) † det at se skævt til (nogen ell. noget); det at være misundelig. *smst.* 3) [V3.3] (især *⊗*) det at betragte noget fra et skævt, vrangt synspunkt; fejlagtig, skæv betragtning. *Thyreg.Fra Herregaard og Landsby.I.* (1874). 249. Nogle av (*Rask's*) skævsyn har jeg allerede nævnt. *Jesp.RR.75.* Denne Cyclus lider . . af dette skæbnesvangre Stivsind og Skævsyn, at han ikke vil finde Livets gode Magter andetsteds end indenfor den kristne Tro. *Rimest.Fra Stuckenbergtil Seedorf.I.* (1922). 46.

skævt-, i *ssgr.* (jf. skæv-) af *adv.* skævt til V. skæv; i (*⊗*, l. br.) *ssgr.*, hvis 2. led er et

part., som skævt-liggende, -siddende, -stillet olgn.; *jf.*: skjævtbrændte Lysestumper. *Schand.SB.76.* Enepigen . . i skævtgangne Dansesko. *Bang.UA.135.*

Skævt-arm, en. (ogs. Skæve-, OrdbS.). (oprindelse uvis; *maaske* (*jf.* Krog-, Krumtarm olgn.) til V. skæv ell. *best. m. IV. Skæv*; *sml. ogs. ty. dial. scheidbarm, tarm, der snør sig; slagt.*) *d. s. s. II. Skæve. Slagterbogen. (1931).128.130. AarbHolbæk.1934.64.*

-ter-net, *adj.* (*jf.* skraaternet; *sj.*) *af form som en skævterming. Flader af en skævternet Figur. Brønnich.MN.89. -terning*, en. (*jf.* -ternet og Skraatarning; *l. br.*) *terninglignende legeme med 6 rombiske sider. Sibb.Aa.I.74. D&H.*

-vinkel, en. (*jf.* -vinklet; *sj.*) *d. s. s. skæv vinkel (se u. V. skæv 2.1). Amberg. -vink-*

let, *adj.* (*jf.* -vinkel; *faql.*) *om figur olgn.: som (kun) rummer skæve vinkler; ogs. om to sammenstødende flader: som danner en skæv vinkel med hinanden. Brønnich.M.8. Forkl*

Tømrere.7. En skievvinklet Triangel, som har tre skieve Vinkler; modsat en retvinklet. MO. Juul&Rønnau. Lærebog i Matematik. I.(1936).172. -øjet, *adj.* *som har skæve øjne; hvis øjne sidder skævt. skjævojede Flyndere. Schand.TF.I.161. *I drømmende Ro sidder Wang (o: en kineser) bag sin Disk | med skævojet Missen mod Solen. SigfrPed.Slanter og Sølvtoj.(1938).16. skævøjede (lappe)-Spædbørn. Pol.^s1940.10.sp.1. || (dial.) d. s. s. skeløjet. Esp.294.*

I. Skød, et ell. (*nu ikke i rigsspr.*) en (*Chitau.IR.12. jf. Holb.Kandst.III.4. Feilb.*) [*sgøð*] (*Moth.S432. Høysg.AG.35. AxelSørensen.Rim-ordbog.(1900).536. Mohr.L.*), ogs. [*sgøð*] (*saaledes fx. FruHeib., jf. Tilsk.1908.199.*) *best. f. -et* [*sgøðdæt*] *ogs.:* [*sgøðvæt*] (*jf. skrivemaaden Skjødvet. Kierk.P.II.102.*) *flt. d. s. (i bet. 1.1: Ew.(1914).III.282. JBaden. Gram.189. Grundtv.Snorre.III.346. Blich.(1920).X.71. VSO. MO. Holst.R. Saaby.¹ (1891). † i bet. 1.2: Skjødene. Robinson.I.32) ell. (nu alm.; i bet. 1(1)) -er* [*sgøðdær*] (*saaledes (uden sikker adskillelse fra flt. af II. Skøde 1): PalM.AdamH.I.293. Kierk.III.84. Winth.Morsk.82. Goldschm.Hjl.I.45. „opr. en Form af Talespr.“ Levin.; jf. SvGrundtv.). (ønyd. d. s. (ogs. i bet. 1.2), glåa. skiøt, skødh (SjT.86. Fragm.52. Suso.28), æda. skøt*

(*Fragm.40. Brøndum-Nielsen.GG.I.89*), *sv. (†) sköt, no. skjöt, oldn. skaut, oeng. sceat (m.), ty. schoss (m.), holl. schoot (m.), got. skauta (dat. ent.), kjorteltlig; rimeligvis til skyde (m. grund-bet.: noget fremskydende); jf. II-III. Skøde, IV-VII. skøde)*

1) *en fra et større hele udgaaende, frem-springende del, spids, flig, hjørne olgn. 1.1) m. h. t. klædedragt: den nedre, (fra midien) mere ell. mindre frit nedhængende del af en overkroppen dækkende (ydre) be-klædningsgenstand; dels om (sammen-hængende, tidligere ofte folderig, ogs. fliget) nedre del af en klædning (især i hele dennes*

omfang), udgaaende fra (fastsyet i) midien (taillen) og dækkende (den øvre del af) underkroppen (maven (*jf. bet. 2*), hoftepartiet, lænden, sædet); *dels (især i flt.) om (hver af) de ved en stids i ryggen adskilte nedre dele af en dames kjoleliv ell. en mands (over)klædning, nu: af en diplomatfrakke (jf. Skødefrakke), overfrakke olgn. ell. især om (hver af) de fortill skraat ell. i en vinkel afskaarne, bagpaa (langt) nedhængende flige (snipper) paa en jaket (1), en kjole (1.3) olgn. (jf. Frakke-, Kjoleskød). Moth.S432. Høysg.S.302. en gik med stive Skød, en anden med slattede. Ew.(1914).III.282. Sigurd Jarl havde . . en brun Trøje paa, og derudenover en rød Kappe med opfæstede Skød. Grundtv.Snorre. III.346. (jøgerens frakke) bør ikke naae længere (end) ganske lidt nedenfor Knæene . . endvidere maa Skjødene være til at hægte baade for og bag; at de ei . . skulle flaggre. Blich.(1920).XVIII.53. en sort Trøje . . med smaa Skjød eller Flasker. smst.XXVII. 46. Byfogden . . bar denne Aften . . sin røde Kjole (men ved at) stikke Hænderne i Baglommerne . . blottede (han) den Deel af Legemet, som Skjøderne vare bestemte til at skjule. Goldschm.Hjl.I.45. Skødet paa en Trøje, Skøderne paa en Frakke; Trøjer med store Skød. Saaby.¹(1891). Omkring 1660 indførtes en lang, under Knæene naaende Kjørtel . . mellem Skødets Sidefolder, der ikke syedes sammen . . fik Kaarde-fæstet Plads. Folkekræfter.67. I Slutningen af det 18. Aarh. (afstøstes) den gamle Kjol' (af) Frakken . . endelig afskares Skøderne fortill, først skraat bagud . . (som Nutidens Jacket) . . senere afskares de i en ret Vinkel (som i vor Kjole). smst.70. komme farende med flagrende skøder | (*jf. IV. skøde*) *med overgang til bet. 2.1: man kastede (ved salg) noget Jord i den andens Skød, som et Sindbillede paa Jordens Afhændelse. Schytte. IR.V.224. Kjøberen (fik) Jorden „tilskjødet“, i det Sælgerne hældte Jord i Skjødet paa hans Kappe, som de to Vidner holdt. VorUngdom.1879.234. Sal.^sXXI.716. jf. Skødevest og Vesteskød: gaae med Skød og Tasker paa sin Vest. Rahb.Tilsk.1798.466. Fløjelsbuxer, af hvilke dog ikkun lidt lod sig tilsyne, formedelst de uhyre Skød af en . . sort Fløjelsvest. Blich.(1920).X.71. || paa kvindedragt (kjoleliv). en Dame . . i en stadselig Spæserdragt med Under- og Overkjole, Skjød og Skørt. Plenge.LivetiKbh. (1873).17. For at Livet kan sidde godt, naar det bæres under Nederdelen, maa det forsynes med et lille Skød, der er 8 à 10 cm. langt. Haandu.114. Kvindetrojen (blev) forsynet med et Skød, vel 8 Tommer bredt, der gik rundt om Hofter og Lænder. Sjæll Bond.75. Folkekræfter.93.96.108.129. Kjole (med) et lille Skød foran. Varehus.1935.16. || i særlige udtr. for at søge at fastholde en; følge med en, ved at gribe i hans skøder olgn.;**

ogs. m. overf. anv. han har nu Troen i saa høi en Grad, os er det allerede nok, at holde i Skjødene paa ham. *Kierk.III.84.* løbe i Skjødene paa En (o: handle som han, følge ham). *Mau.I.666.* En Statsmand eller Diplomat vilde ikke have handlet som Hørup (i 1885). Han vilde tværtimod have holdt Estrup fast ved Skøderne og ikke givet ham nogen Lejlighed til at krybe ud gennem det meget omtalte „Hul“ i Grundloven. *EHenrichs.VH.67.* hænge i hans Skøder. *Bl&T.* || (med overgang til bet. 2.1; bibl., foræld.) om kjortelflig (-fold) som opbevaringssted for penge olgn. En ugudelig tager gave af skjødet (1871: i Smug; *Buhl:* tager Bestikkelsen fra sin Brystfog; til at bøye rettens stier. *Ords.17.23(Chr.VI).* jeg (o: gud) vil ikke tie, før jeg faaer betalt, ja faaer betalt det i deres Skjød (1931: Brystfold). *Es.65.6. 1.2*) (jf. Bramskød u. Bramskøde; uden for ssgr. (Skød-barm osv., jf. rumskøds) nu næppe br.) † d. s. s. II. Skøde 2. *vAph. (1759).* *VSO. MO. S&B. 1.3*) (jf. II. Skøde 3; dial., foræld.) d. s. s. Skorstensskød. *MDL. 1.4*) (jf. VI. skøde; sj.) en tings, en flades kant, rand, side, ogs. (verdens-)hjørne. (Ymers) hjærneskal (satte de) op over jorden med fire skød eller kanter (oldn. með fjórum skautum), og under hvert hjørne satte de en dværg. *NMPet.Myth.61.* || flig ell. kant af et telts væg (forneden ell. ved indgangen). jf.: Kongen . . laa i Lyftingen paa Skibet, og havde løstnet Telt-skjødene (oldn.: langskarir). *sa.DH.I.252. smst.253.*

2) (af bet. 1.1, spec. anv. om den nedhængende forreste del af klædningen, kjortelfligene olgn.; jf. (om den hellige Elisabeth, der ridende bragte legetøj til de moderløse børn): hun haftæ thæt i siit matæl (ell. mantæl) skøth (*Fragm.40*) o: i sin kjortelflig, samlet (som en pose) i sit skød; sml. ndf. sp. 98^{a-12} og IV. skøde samt (m. tilsvarende bet.-udvikling som Skød) eng. lap, flig (af klædning), skød, lat. sinus (fr. sein), fold (paa toga olgn.), lomme, skød; i flere tilfælde foreligger indflydelse fra tilsvarende udtryk m. ty. schoss, fr. sein, lat. sinus) om del af legemet. 2.1) det (af dragten dækkede) parti paa legemets forside, som udgøres af (vinklen mellem) underliv og laar; især (jf. I. Knæ 3) i forb. m. præp. i ell. paa, i udtryk for, at noget anbringes (henlægges, hviler) paa den understøttelsesflade, som dannes af en siddende persons (uden for særlige udtryk nu fortrinsvis: en kvindes) ben (og klæder) nærmest ved underlivet. Skød . . kaldes knæerne og lårene når mand sidder, hvorpå mand setter børn og andet kært. *Moth.S432.* vor Vert . . lagde (brættet) paa vore Skød (o: til at spille kort paa). *Rahb. Tilsk.1791.402.* *Da tog af sin Sølvkurv i yndige Skjød | Prindsessen en Pipling . . | Og rakte . . ham den. *Bagges.Ungd.II.85.*

Her lod Fortællerinden Bindehosen synke i Skjødet, tog Uldnøglet . . drejede det nogle Gange og bakkede det paa alle Sider. *Blich.(1920).XIV.48.* *Jeg kastede det (o: et æble med runer) hemmeligt til Eder (o: Regisse) hen . . | Men . . Æblet trilled' i Ragnhilds Skjød! *Hzr.SvD.62.* en lille Pige . . sad (paa hovediget) med Skjødet fuldt (*Pont.FL. 428:* hendes Forklædeskød var fuldt) af afplukkede Markblomster. *Pont.DD.33. jf.:(hun)* var i Begreb med at læsse Sukker Candi i sit Skiørteskiød. *Rahb.(ForSandhed.II.273).* (jf. bet. 3.2 og Skødskind) m. h. t. person i staaende stilling: *de myrled ud af Hoien, | Hver med Hue rød, | Forklæd for sit Skjød. *Heib.Poet.VII.378.* || (til dels opr. af bet. 1.1, om kjortel-, kappeflig (lagt over ens knæ), jf. oldn. bera hluti i skaut, ved lodkastning (-trækning) lægge lodderne i skødet (og gribe ml. dem i blinde)) Lodden kastes i Skjødet (1931: I Brystfolden rystes Loddet). *Ords. 16.33. billedl.:* *Vi vil ei savnes paa den Dag, | da Tærningen om Liv og Død | skal rulle i dets (o: Danmarks) Skød. *Ploug.NS. 72. jf. bet. 3.2:* det hviler i gudernes skød, se u. II. hvile 3.7. sml.: en ny Naturalisme . . ligger endnu i Gudernes Skød. *VilhAnd.Litt.IV.831.* || (især ☉) m. h. t. gave olgn., spec. (uegl.) hvad man faar uventet, uden egen anstrengelse, ved lykvens gunst. en god, knuget og skuddet, og overflødig Maade skulle de give i Eders Skjød. *Luc.6.38.* *O Hevn! Du falder mig i Skjødet, før | Jeg haabed. *Hauch.DV.III.168.* at lægge En noget i Skjødet, at skaffe En noget uden mindste Møie fra hans Side. *VSO. Bergstedt.A.175* (se Skide- sp.402^a), det regner guld i brudens skød, se u. Guld 1.3. bedre er ven i nød end guld i skød, se II. Nød 2.3. || i udtryk for hvilestilling, virksomhed: sidde ell. (nu sj.) staa (*Biehl.DQ.IV.14.* *Hzr.XVI. 116*) med ell. (især) lægge hænderne (☉ haand(en)). *HCBunkeflod.ViserforSpindeskolerne.(1783).6.* *Hzr.VI.17.* *NMøll.R. 93*) i skødet (☉ i skød. *Oehl.NG.(1819). 254.* *Heib.Poet.X.347.* *NMøll.R.93*) olgn., (jf. med hænderne i barmen u. I. Barm 1) især uegl., med forestilling om virksomhed, mangel paa handlekraft, energi, ansvarsfølelse olgn. *Moth.S432.* (ejendommen) odes og sættes overstyr; vi see det, og dog lægge vi Hænderne i Skjødet, og lade det skee. *Heib. TR.nr.50.3.* De (bør) dog ikke troe, at Regeringen sover, eller lægger Hænderne i Skjødet. *PalM.II.11.770.* (hun) forundrede sig over (hendes) Hjælpsomhed; hun pleiede ellers altid at sidde med Hænderne i Skjødet. *HFEw.JF.I.203.* *JPJac.II.377.* Fru E. lagde træt Hænderne i sit Skød. *Bang.UA.39.* at sidde med Hænder i Skød . . det sømmer sig ikke en Mand. *KMunk.EI.97. jf.:* Hun gav sig i Lag med Væven. Cilli maatte ogsaa tage Hænderne af Skødet. *Elkjær.HF.65.* || som udtryk for sæde, leje, hvileplads for et

levende væsen, især en kvinde ell. et barn, i alm. med forestilling om fortrolighed, omsorg olgn. (jf. bet. 3); oftest i forb. m. præp. paa ell. (nu kun med forestilling om et omslutende, vugge-lignende) leje olgn.) i, i udtryk som sidde paa, ligge paa ell. i ens skød (ell. skødet), sidde med en ell. have, tage en paa sit skød (ell. skødet) olgn. (ogs. uegl., m. overgang til bet. 3). den Fatige havde aldeles intet uden et lidet Faar . . det aad af hans Brød og drak af hans Bæger og laae i hans Skjød. *2Sam.12.3.* der var een iblandt hans Disciple, som laae op til Jesu Skjød (1907: sad til Bords ved Jesu Side). *Joh.13.23.* Efter to Aars Forløb var hun . . kommet tilbage, med sin lille Christian i (nu: paa) Skjødet. *Ev.(1914).IV3.* *paa min Skredders Skjød, med Haanden om hans Ryg, | Jeg hørte ham saa tidt med kiælen Stemme sige: | Jeg var hans eeneste, hans allerbeste Pige. *Wess.3.* *Barnet blev dræbt i (nu alm.: paa) Moderens Skjød, | Saa mildelig det end smilet. *Storm.SD.143.* *Naar om et Aar vi sees igjen, | Har Sara Søn paa Skjødet! *Grundtv.SS.II.46.* *Dands, lille Barn, paa Moders Skjød! *Ing.RSE.VII.231.* den unge Præstekone, med . . begge de spæde Born i (nu alm.: paa) Skjødet. *sa.EF.IV.91.* *Han tog sin Viv paa Skjødet. *Aarestr.D.31.* *Naar jeg blir stor . . | saa vil jeg ikke sidde paa Skjødet. *Rich.HD.85.* *Læg dit Hoved i mit Skød, — | nu gaar Solen ned. *Stuck.FS.20.* nogle forsøgte at danse; men der var ingen Plads. Vi sad næsten paa Skødet af hinanden (o: sad overmaade tæt, knebent). *Bjarnhof.LE.II. jf.: Denne Uretfærdighed gjorde ham bedrøvet, han udstøede sine Taarer i Skjødet af en gammel Eremit. JSneed.V66.* tidt sidder rigt barn paa fattig kones (ell. moders) skød, se II. rig 2.2. nære en slange i sit skød, se II. nære 1.1. (nu næppe br.) jf. Skødesynd: *Saa kand een eenest Synd, som ligger dig i Skjoden, | Saa vel fordømme dig, som tusind andere. *Clitau.IR.12.* || (især bibl., relig.) med overgang til bet. 3.1, i udtryk for salig tilstand, i himmerig, i guds varetaget olgn. den eenbaarne Søn . . er i Faderens Skjød. *Joh.1.18.* *Gud skal alting mage, | Som mig alle Dage | Favner i sit Skjød. *Brors.79.* *Den gamle Sultan er | . . vandret hiem | Til sine Fædre hist, i Allahs Skjød. *Oehl.PSKr.II.431.* *Hovedet hviler jeg i hans (o: Jesu) Skjød. *Ing.RSE.VII.162.* spec. (efter *Luc.16.22-23*) i udtr. i Abrahams skød, om himmelsk salighed, fuld tryghed olgn. *Jeg længes at bøde min Sorrhig og Nød | I Abrahams Skjød. *Kingo.255.* nu kan jeg sove saa roligt som i Abrahams Skjød. *Ing.KE.II.184.* *Heib.U.10.* *Winth.Fort.51. 2.2)* om de til bet. 2.1 svarende indre ell. ydre organer. || (nu næppe br.) i al alm. om (de indre dele af) et menneskes underliv, (den nedre del af) bugregionen. mine nyrer ere fortærede i mit skjød

(1871: Indre). *Job.19.27 (Chr.VI).* naar Naturen . . søger at drive (blærestenen) ud, saa kommer derved utaalelige Smertes, som i sær mærkes i Skjødet. *WeisbachsCuur.(overs.1755).252.* || spec. (især ☉) m. h. t. en kvindes legeme (underliv); dels om underlivet med særlig forestilling om de indre organer, der staar i forplantningens tjeneste; liv (13.3); moderliv; moderskjød. *Folkehryder, | Fremblomstre skal af hendes Skjød. *Rahb.Jd'A.108.* Barnet rørte sig i Moderens Skjød. *VSO.* Da du endnu laae i Moders Skjød. smst. saalænge en Kvinde endnu bærer Livsfrugten i sit Skød, er hun svanger, altsaa ogsaa under Fødselsakten. *KPont.Retsmed.I.115.* Saa vist som Korn og Frugter modnedes, modnedes ogsaa Frugten i hendes Skød. *Rønberg.GK.179.* jf. bet. 3: *Idag er en Frelser fød, | Af Vaarens, den hulde Marias Skjød. *Oehl.PSKr.I.421.* dels om en kvindes ydre kensorganer ell. (uden skarp adskillelse fra bet. 2.1) tillige det disse omgivende parti (af underlivet). *En stakkels Poet maa digte for Brød: | jeg hæver min Løn i Suleimas Skød! *Drachm.SB.82.* Hele (kvinde-)Skikkelsen (er) yppig af Omrids, med stærkt udviklet Bækkenparti og Laar: Skødet er overgroet med en tæt, lodden Haarvæxt. *JLange.BM.I.127.* *Blæsten klapper kærligt | din tynde Kjole mod Knæet, | Vinden tegner varsomt | dit unge Skød, der vandrer! *JVJens.Di.28.* *AndNx.DM.IV.69 (se u. Løjtnant 3).* Dine Hofters Runding er som Halsbaand, Kunstnerhaands Værk, dit Skød som det runde Bæger. *Højs.7.2 (1931).* jf. aabne 1.3 slutn.: *Dig har jeg aabnet Sjæl og Sanser for. | Pris være Himlens Jomfru, at jeg aldrig | fik aabnet dig mit Skød. *KMunk.C.29.*

3) (især ☉, til dels poet., højtid.) overf. anv. af bet. 2; især i præp.-forb., m. attrib. gen. ell. poss. pron. 3.1) (jf. I. Barm 4.2) med særlig forestilling om noget, der danner et (delvis) omsluttende rum, et (skjulende, værnende) opholdssted, et (trygt) skjul, et gemme olgn., ofte (jf. bet. 3.2) tillige med forestilling om det (sted, forhold), hvorfra noget (gemt, skjult) kommer frem, bringes frem olgn.: indre; dyb; favn (2); gem olgn. *En yndig Pige hviler | I Lænestolens Skjød. *Winth.Digt.159.* *Taaren . . fangedes af Rosens Skjød, | Der sad ved hendes Barm. *PalM.Poes.II.328.* || om opholdssted, naturforhold olgn. *Verden i sit Skjød os længe tumlet haver. *Graah.PT.I.292.* *Som Bækken i Engens det blomstrende Skjød, | Saa stille, saa klare de Dage henfød. *Thaar.HG.3.* *I Dalens Skjød en Hytte laae. *sa.PB.50.* *Forsvind som Røg i Luftens Skjød. *Grundtv.SS.I.427.* *Tordener brumle i Bjergets hule Skjød. *Blich.(1920).VI.22.* *I dit (o: Danmarks) Skjød er Kjærlighed, | Fred i dine Skove. *Ing.RSE.II.213.* *Jeg kjøber Pigen ind | I et fornemt Klosters Skjød. *Winth.*

HF.194. *Hist i Hyttens Skjød, | Under Savn og Nød . . | Der fødtes i Løn | Gud Jehovas Søn. CKMolb.SD.7. || gravens (4.1) skød olgn. *I Gravens Skjød . . nu de Alle sove. Rein.ND.118. Graven aabner hende sit velgjørende Skjød. Sams.II.51. *Han (: Jesus) af Gravens Skjød opstod. Grundtv.SS. I.597. || jordens skød olgn.; især til Jord 2.2 og 4: *Klinterenset Sød i Jordens Skjød blev lagt. Biehl.FE.171. ASØrsted.Haandb.I. 85 (se u. inden 5.1). *Han graver Guldet ud af Jordens Skjød. Bredahl.V203. naturlige Rigdomme, som man (kan) hævne fra Jordens Skød. Pol.²⁴./1940.Sønd.12.sp.3. jf. Jord 3 (og gravens skød ovf.); *Som Solen klar og morgenrød | Stod Jesus op af Jordens Skjød. Grundtv.SS.V526. *Hvil da sødt i Jordens Skjød. Holst.I.6. AOlr.&Ellekilde.NordensGudeverden.(1926).83. || havets skød olgn., om hav(dyb), vandet(s), bølgerne(s) dyb). *O Nordhav, Glimt af Vessel brød | Din mørke Skye. | Da tyede Kiempen til dit Skjød (: sank i bølgerne). Ew.(1914).III. 188. *Da du fremsteeg af Havets Skjød, | O Danmark! i din Ynde. Rahb.PoetF.I.3. *Da saae jeg undrende Guds Sol at dale | Mod Vester ned i Havets gyldne Skjød. Bagges.Ungd.II.135. *Jeg . . | fløi over Søens Skjød. Winth.ND.107. *Ingen Stridsmand kom tilbage fra den vilde Kamp . . | Derfor høre vi bestandig Suk fra Flodens Skjød. Hauch.PF.II.212. *Se, nu stiger Solen af Havets Skjød. JakKnu.(HøjskBl.1891.sp.379). || (i) naturens skød, (i) den frie (landlige, frodige) natur (under sunde, lykkelige forhold). (Jesus) opholdt sig (ofte) i Naturens Skjød paa eensoms Steder. Horreb.II.431. Oehl.Helge.(1814).125. naar jeg saadan ret skal nyde det man kalder den huuslige Lyksalighed saadan midt i det man kalder Naturens Skjød, saa maa jeg have alle mine Børn om mig. Heib.Uadsk.13. || kirkens skød, kirken (3) som de troendes rette (tilflugts)sted, hjem, værn olgn. (især i udtryk som vende tilbage til, finde fred i kirkens skød olgn.). vAph.(1764). Rahb.MSt.29. Blich.(1920).VI.205. neppe er et Barn født, førend det allerede ved Daabens optages i Kirkens Skjød. Heib.Pros.VI.13. Agnete . . søger ikke forgæves til Kirken. I dens Skød er Frelse. OFriis.Litt.117. || (i) sine venners. hjemmets skød olgn., nu især: (i) familiens skød († i Skjødets af sin Familie. PAHeib.Sk.I.3), (i) vennernes kreds, (i) familiens midte, (i) hjemlige, hyggelige livsforhold olgn. han besluttede at tage sin Afsked, og at ende sine Dage i sine Venners Skjød. Suhm.VI.64. *langt fra Hiemmets Skjød. Bagges.DVV.375. Den meste Tid tilbragte jeg i idyllisk Eensomhed i min kiære Families Skjød. Oehl.Er.IV180. Fra det ene Venskabs Skjød flyver De over i det Andet. Cit.1867.(HCAnd.BC.IV31). Hjorte.OS.137. jf.: 3 Committerte, som Provincial-Forsam-

lingen valgte udenfor sit Skjød (: medlemskreds) mellem Provinsens . . Borgere. MC Bruun.JSR.149. || m. gen., der betegner tilstand, livsvilkaar olgn. *mangen dum og nedrig Herre | Sødtt slumrer midt i Lykkens Skjød. Bagges.Ungd.II.155. Grev Schimmelmann opdroges i Overflodighedens Skjød som tilkommende Eier af anseelige Rigdomme. Ørst.VI.54. *Julenat, da vor Herre blev fød, | Da tændte sig Lyset i Mørkets Skjød. Grundtv.SS.III.20. *De hvile trygt i Søvnens Skjød. Blich.(1920).VII.158. Kjøbenhavns Beleiring af Svenskerne, vort heltemodige Forsvar midt i Vinterens Skjød. Winth.Nov.121. *Mig tykkes, at Mulmet brister; | det lysner af Nattens Skød! Lemb.D.52. (i) intets skød, se u. I. Intet 1.1. 3.2) (jf. bet. 2.2; ☉, især højtid.) om ting, tilstand, forhold, hvorfra noget kommer, udvikler sig, opstaar olgn.; kilde (I.3.1); udspring; ophav. *O siig mig, Veninde! — | Kan Sangens Gudinde, | Med smeltende Toner belønne det Skjød, | Hvoraf min Lyksalighed flød (: den, hvem jeg skylder min lyksalighed)? Ew.(1914).III.90. hvad man end vil vente, der skal udvikle sig af Tidens Skjød. PMøll.ES.II.198. det dunkle, uformede Chaos, i hvis Skjød alle Væsener slumre som drømmende og gjærende Spirer. Mart.Dogm.143. nu især i udtr. bære (noget) i sit skød: Hvem har Fantasi nok til at forestille sig den Forvirring, Fremtiden bærer i sit Skød? BerITid.²⁵./1923.Aft.2.sp.1. KSecher.DenFremmedeGæst.(1934).82. Pol.²⁴./1938.2.sp.2. || hvad fremtiden skjuler i sit skød, se u. Fremtid 1.2. (fremspringe af) intets skød, se u. I. Intet 1.1. mulighedens skød, se Mulighed 1.1.

II. skød, præf. af skyde.

Skød, i ssg. [ʃgøð-, ogs. ʃgørð-] 1) af I. Skød 1.1 ell. 2.1; saaledes i Skøddug samt vekslende med Skøde- i Skød(e)skind (se u. Skødskind), især tidligere ogs. i andre ssg. (se u. Skøde-barn, -frakke, -hund). 2) (i alm., hvor intet andet næf. angives) ☉ af I. Skød 1.2 (med sideformen Skøde- (saaledes spec. Funch.MarO.; se ndf. u. Skød-klampe, -knægt; sml. Skødestik) ell. (spec. i talespr. nu alm.) Skøds- (se fx. Scheller.MarO. samt ndf. u. Skød-arm, -barm, -blok oft.)). **-arm**, en. (Skøds-. Scheller.MarO.49). ☉ en i skibssiden staaende trebenet stætte, i hvis top (øje) skødblokken hekses (anvendt for at give (under)sejlet mere spredning). Fisker.SøO. Larsen. **-barm**, en. (Skøds-. SøLex.(1808).13. Bardenfl.Søm.I.95). ☉ et sejls barm (II), hvori skødet ell. skødblokken er gjort fast. SøLex.(1808). Funch.MarO.II.118. AWilde. Memoirer.(1893).154. jf. Skødbarmkøvs. TeknMarO. **-barm**, et. se Skødebarn. **-blok**, en. (Skøds-. Scheller.MarO.). ☉ et skødes blok (4). Funch.MarO.II.118. Kusk Jens.Søm.172. **-bolt**, en. ☉ bolt (II.2) paa en skødbarm (hvor skødet er gjort fast). VSO.

Skøds-: Scheller. *MarO.* -**du**g, en. [I.2.1] (katolsk-kirk.) et stykke tøj (silke ell. linned), som en prælat (biskop), naar han sidder under pontifikalmessen, har liggende over sit skød, lægger sine hænder paa og bruger ved salvinger (for at hans messekæder ikke skal tilsmuds). *Bl&T.*

I. Skøde, en. (ænyd. d. s.; af V. skøde; *jf.* skodesløs; nu kun *dial.*) omhu; agt- (somhed); opmærksomhed. *Moth.S416.* ¹⁰ *Feilb. jf. MDL.490. VSO.*

II. Skøde, et. [sgøðə] *ft.* -r. (æda. sköte, kappetfig (-skød), sv. sköte (ogs. om persons skød; *jf.* I. Skød); *jf.* *hty. mnt. schote (f.), seilskøde, oeng. sceata, seilhjørne (eng. sheet); sideform til I. Skød, til dels (i bet. 1-2) udviklet (i ny tid) af (ft. af) I. Skød (1.1-2) 1) (jf. Kjöleskøde; < Saaby.³ (1896)) d. s. s. I. Skød 1.1. Saaby.⁴ (1904). D&H. (.,dagl. Tale“). *Esp.476. Feilb. 2) (jf. I. Skød 1.2) 2) tov, der er fastgjort i et af ell. i begge de nedre hjørner af et sejl (jf. Skødbarm), og som tjener til at holde dette i en vis stilling (ved at skødbarmen hales hen imod det sted, hvorover tovet løber). Moth. S417. SøLex. (1808).* Fokken har et Skjøde paa hver Side. *Funch. MarO.II.40.* *At passe Gjøes og Skjøde | Og styre paa en Prik. *Winth. HF.126.* *Næven paa Roret og Skøderne klar | See det er min Lectie paa Vandet. *Drachm.D.69. NMøll.H.37.* At et Fartøj kan sejle uden Ballast, uagtet dets Tyngdepunkt ligger oven for Vandet . . beror alene paa, at Optriftpunktet flyttes ad Læ til ved Krængningen. Det er derfor ikke uden Grund, at Bygmestre taler om at gøre et Skib „stift (fyldigt) uden Skødet“. *Kusk.Jens.Søm.105. Esp.476.* || *alm. i forb. som fire et skøde (Moth.S417. Fisker.SøO.35), fire et skøde af ell. fire (af) paa et skøde (Scheller. MarO.), lade et skøde gaa (smst.), hale et skøde (RiisCarst.OVS.256), hale et skøde an (Moth.S417. Drachm.DM.82. Ber Lüsb.S.60) ell. for (SøLex.(1808). jf. u. II. hale 1.3) ofl.; ogs. m. overf. anv., fx.: fire Skjødet . . figurligen: give sine Lyster Tøilen. VSO. 3) (dial., foræld.) d. s. s. I. Skød 1.3. Feilb. 4) (nu dial.) hestens forhud (skøde). *Abildg.Heste-ogQvæg-Læge.(1770).25. MDL.694. Kværnd.***

III. Skøde, et. [sgøðə] *Høysg.AG.41. ft.* -r. (ænyd. glda. d. s., æda. skötā, skødning (ejendomsoverdragelse), no. skjöte (no. dial. skøyta); af IV. skøde; især jur.) overdragelse af fast ejendom (ell. skib; *jf.* Skibsskøde) ved mageskjifte, gave ell. spec. ved køb, ell. nu vist kun: dokument, hvorved en saadan overdragelse finder sted; købebrev (jf. Grundbrev). (alm. i forb. som faa, give, meddele, tinglyse, tinglæse, udstede skøde (paa) olgn.). *DL.1—25—6.* her udi Landet gjøres Forskiæl paa Skiøde og Sall, saa at det første forstaaes alleene om ubevegelige Ting, det andet om bevegelige.

Holb.NF.(1728).I.217. Pante-Breve og Skjøder bleve befalede at Tinglyses 1580. *Adr. 11/1762.sp.3. Nørreg.Privatr.II.238.* *Denne Fuldmagt, | Samt Skjødet . . | Blev gjemt i Vitskøl. *Hz.VA.57.* en standsmæssig Jordeveft med hundred-aarigt Skøde paa Gravsted. *Bogh.JT.582.* Kronens Skjøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark, fra Reformationen til Nutiden. (*bogtitel.* 1890 ff.). *Torp.259.* tinglæst Skøde. *Hage.⁴ 136.* Pengene forfalder ved Skødets Udstedelse. *Kirk.D.101.* || uegl. Rigets Grundlov (Kongeloven) var det Skjøde, Regenten havde paa Undersaatternes Liv, Ejendom og Arbejde. *HSchwanenft.H.597.* *Der er en anden Skjald og Præst, | som . . ta'r paa Sandhed Skjøde. *Rich.VH.16.*

IV. skøde, v. [sgøðə] -ede ell. † -te (*Nørreg.Privatr.III.84. jf. Moth.S418).* vbs. -ning (*Nørreg.Privatr.II.239. Hz.VA.58. Torp.258).* (æda. sköta, sv. sköta, no. skjöte (no. dial. skøyta), oldn. skeyta); af I. Skød 1.1, egl. som udtryk for den symbolske retshandling at lægge muld (en græsterv olgn.) i den tilkommende ejers kappeskød (se I. Skød 1.1 slutn.); især jur.) (paa retsmyndig maade) overdrage en ejendomsretten til noget, især (jur. nu kun) til fast ejendom; give en skøde paa noget. (især i forb. m. hensobj. ell. præp. til (jf. tilskøde), ogs. adv. bort (*Moth.S418. VSO. jf. bortskøde) olgn.*). dersom Fader fører Slegfredbarn til Tinge, og lyser og forkynder, at det er hans Barn, og skjøder det hvad som hand vil give det. *DL.5—2—70.* Paa Tinge skal mand Huus og Jord skøde, og ej andenstæds. *smst. 5—3—28.* Sal. Rentemester Muller . . blev skjødet Sølvs-verket med Inventarium og alt dertil liggende Gods for 80000 Rdlr. *Holb. DNB.48.* Alle de urolige Gilders Grunde, Huse, Klokker og Indkomster vare overgivne og skjødede til Bispen. *Ing.KE.II.171.* siden havde hun ligefrem skødet sine Frænder dette Land. *DanmRigHist.II.218.* I vor ældre Ret bruges Udtrykket Skødning og at skøde ogsaa ved Overdragelse af Løsøre . . ogsaa om Pantsætning bruges det. *Torp.258.* saa skøder og overdrager jeg herved Ejendommen Matr. Nr. 66 (osv.) til Hr. B. *JurFormularbog.⁵212.* || uegl. det Rige . . som jeg kan skøde og hjemle Harald. *Grundtv.Snorre. I.195.* *dette Under, at Husets Mur . . | blev skødet til Lykken en Foraarsdag | og skænket hans Fugle som Len (o: et fuglepar, som byggede rede i muren). *HSeedorf.ID.59.*

V. skøde, v. [sgøðə] -te. (ænyd. glda. d. s., sv. sköta, oldn. skeyta); af I. Skød 2.1, m. grundbet.: tage (fx. et barn) paa skødet; egl. sa. ord som skøtte; *jf.* Skøtsel (Skødsel), skøtsom, forskødt samt I. Skøde; ikke i rigsspr.) have omsorg for; tage vare paa; agte paa; passe (paa); regte; skøtte. *MDL.490.507.* (degnen) var uskikket til Kirketjenesten . . hvilken Præstens „Dreng“

maatte „skøde“ for ham. *PCBBondesen. Deg-nekaar. (1896). 17. Esp. 295 (jf. smst. §188, g). Feilb. III. 286 (u. skjøtte).*

VI. skøde, v. [ʃsgøðə] -ede. (sv. *dial. sköta*, no. *dial. skøyta*, oldn. *skeyta*; jf. nt. *schöten*, øge (et stykke tøj); af I. Skød, egl.: føje kant til kant olgn.; sj. (i da. vist efter no. ell. oldn.)) sammenføje (to stykker); øge, forlænge ved tilsætning (tilsynker olgn.) af et stykke af lignende art. *Röding. VII. 10 Anhang. 68.* Skjøde. Forlænge en Ting, der skorter i Længde. (Ordet er forældet og ei almindelig brugt.) *Harboe. MarO.* At skiøde et Seil, et Skiørt. *MO. jf.: paa (altheret) laa der en svær, uskødet (NMPet. IslFærd. IV. 139: lukt; smst. 3III. (1901). 6: aaben; oldn. orig.: mötlauss) Ring, ved den skulde enhver Ed sværges. Thøglars. (IslSagaer. III. 265).*

VII. skøde, v. [ʃsgøðə] -ede. (jf. VII. skodde; af I. Skød 1.2, II. Skøde 2; †) 1) (nu l. br.) d. s. s. VII. skodde. *SøLex. (1808).* i forb. m. adv. for: Skød for! smst. *Vi skøder Undermerssejl for. *OscJens. SO. 42. 2) (sj.) om sejl: have skødet ført (ved skødet blive halet) i en vis retning.* *Genua-Fökken*, et meget bredt Forsejl, der skøder langt agter efter, langt agten for Stormasten. *DagNyh. 22/1935. 14. sp. 5.*

Skøde-, i ssgr. [ʃsgøðə-, ogs. ʃsgøðə-] 1) af I. Skød (saaledes ndf., hvor intet andet angives). 1.1) af I. Skød 1.1 (ell. II. Skøde 1), i udtryk for beklædningsgenstand, der er forsynet med skød(er). 1.2) af I. Skød 2.1 (jf. Skødeskind u. Skødskind), især (jf. V. skøde) i udtryk for noget (af vedk. person) i særlig grad yndet ell. værnet, egl. (om barn, dyr): ofte ell. gerne taget paa skødet (paa omsorgsfuld, kærlig, kærtegnende maade); ogs. (uegl.) om, hvad man nærer (særlig) forkærlighed for, giver fortrinnet, lægger særlig (størst) vægt paa olgn. (svarende til nuværende ssgr. m. Hoved-, Favorit-, Yndlings- olgn.; se Skøde-plan, -sandhed), især i udtryk for en persons særlig fremtrædende, (frem)herskende tilbøjelighed (nu næsten kun: i uheldig, daarlig retning); se spec. u. Skødesynd. 2) † af II. Skøde 2, som (nu mindre br.) sideform til Skød- (se Skød- 2). 3) (især jur.) af III. Skøde (ell. IV. skøde). -barn, et. (Skød-. *Moth. S432.*) (ænyd. d. s. (*Arøboe. Hezaemeron. (1661). 114. 169*), jf. sv. skötebarn, ty. schoskind; sml. -glut, -søn) 1) lille barn, som man har (sidder med) paa skødet, især: som endnu ikke (godt) kan sidde alene (paa en stol), ikke behøver at have sin egen siddeplads (i jærnbanelog, sporvogn olgn.); ogs. (jf. bet. 2; til dels spøg.) om (større) barn, som man paa omsorgsfuld, kærlig, kælede maade har sidende paa sit skød (jf. Kælebarn 1). *Moth. S432.* Skødebarn (er et) spædt Barn, som endnu ligger ved Brystet, og altsaa sielden er af Skiodet. En nu lidet brugelig Bemærkelse. *VSO. MO.* Skødebørn kan ikke medtages til denne Film. *Nordsjællands Venstreblad. 7/11. 1937. 6. sp. 5.*

Feilb. || (jf. bet. 2) i sammenligninger. *Hvad er det got, i Jesu Arme | Som Skiøde-Barn at sove ind. *Brors. 80.* *Du som et ægte Skjødebarn bortstøder | den Haand som mader og som klapper *Dig. IliaFibiger. Tre Dramer. (1857). 106. 2) (jf. -hund 2) ☞ overf., om person (ell. dyr), der er genstand for ens særlige omsorg, kærlighed, yndest; kælebarn (2.1); kæledægge; yndling. (især i forb. m. gen. ell. poss. pron.) (de) smigrer for sig selv . . med den søde Tanke, at de ere Guds kiereste Skiøde-Børn. *LTid. 1758. 325.* siden det (ø: et øsel) er Sanchos Kieledægge, saa skal det være mit Skiødebarn. *Biehl. DQ. IV. 15.* Nødtorftighedens Skjødebørn, saadan der leve af et allerede ofte skuffet Haab, af Information, en Pension eller deslige. *Hrz. ST. 61. PalM. TreD. 154. || Fortunas (Heib. Pros. II. 220. PalM. IL. II. 513) ell. især lyk-kens skødebarn, lykstens yndling. Cit. 1701. (Kyh. PE. a7r).* *du er Lykkens Skjødebarn som altid. *Hrz. IX. 144. VSO. Recke. KM. 61.**

-bog, en. [III] (jf. Grundbog 1; jur.) d. s. s. -protokol. *Luzd. Dagb. I. 19.* især (jf. Pante-bog) i forb. skøde- og pantebog. *LovNr. 100 13/4. 1903. §21. LovNr. 90 13/4. 1916. §1025.*

-brev, et. [III(-IV)] (ænyd. gl. d. s.; jur., især foreld.) (skriftligt) skøde. *DL. I—8—4.* han (udstedte) til enhver især et Arvefæste- og Skiødebrev, hvorved de fik Eiendomsret og Frihed for Hovrie. *Mall. SqH. 657. Gyr Lemche. S. II. 215. III. 127.*

-fejll, en. (nu næppe br.) en (hos en person) særlig fremtrædende (fremherskende, karakteristisk, almindelig) fejl (tilbøjelighed); skødesynd. (syge-vogteren) maae ikke plage (den syge) med vidtløftig Sladder, som ellers er gemene Folks især Qvindernes Skiødefeil. *Strack. TvendeTaler. (overs. 1784). 16.*

-frakke, en. (Skød-. *Dengl. By. 1934. 108.*) (jf. -kjole, -troje; især foreld.) frakke (diplomafrakke olgn.) med (lange, især brede) skøder. Lakejen i hans lange, karmoisinrøde Skjødefrakke. *JPJac. (1924). I. 134.* Pastor P. (har) sort Skøde-frakke og hvidt Slips. *Pont. DD. 46.* Statuen af den gamle Landsfader (ø: Fr. VI i Frede-riksberg have) (staar) med Sne paa Issen og i Skødefrakkens lange Folder. *FrSkousbo. (Nat og Morgen. 1913. 4. sp. 1). Folkedragter. 46. 73.*

-glut, en. (sj.) svarende til -barn 2, om ung kvinde: *Hun er Kron-Prinsesse her. | Vor Ønskers Skiøde-Glut! vi ønsker dig til Lykke. *Prahl. ST. III. 26.*

-haver, en. [III] (jur.) indehaver af skøde paa en ejendom. *Torp. 264.*

-hund, en. (Skød-. *Moth. S432.*) (ænyd. d. s., ty. schosshund; jf. -kat, -lam, -moppe) 1) mindre (stue)hund, som ofte ligger paa ens (sin frues) skød; fruerhund. I skal ogsaa legge jer en Skiøde-Hund til, hvilken I skal elske som jer egen Datter. *Holb. Kandst. III. 4.* (hun) faaer Ængstelser . . naar hendes Skiødehund piber. *LSmith. DN. 402.* Skøde-hunde. *ESoya-Jensen. (bogtitel. 1932).* || i sam-menligninger. hand (er) ligesaalet sovendes

som een Skjødhund. *JRPauilli.N.51.* *lydig | Som en kjælen Skjødehund. *Winth.HF.67.*

2) (jf. -barn 2; l. br.) køledægge; yndling. Publikum og Kritikken har deres Skødehunde — vi andre (∴ ubemærkede kunstnere) kan dø af Sult. *MarySkotte.IngerKærgaard.* (1927).32. *ErlKrist.DH.131.* -**kat**, en. (l. br.) svarende til -hund 1. (katten) var Keiserinde Josephines Skødekat. *Leop.GK.I.* -**kjole**, en. (jf. -frakke, -trøje; især foræld.) herrekjole med (lange) skøder. (kadetten) præsenterede sig i Galauniform, Skødekjole med hvidt Bandoler, lange Bukser og Chako. *EChristians.O.I.155.* om diplomatfrakke olyn.: *Uff.(sdyj.).* -**klampe**, en. se Skødklampe. -**knægt**, en. se Skødknægt. -**kort**, et. [III] (*jur.*, *emb.*) et (matrikel)kort over et ved skøde erhvervet grundareal. *HFB.1936.681.* 685.687. -**lam**, et. (jf. -hund; sj.) dægglam (1). *Tullin.III.121.* -**last**, en. (nu næppe br.) d. s. s. -synd. af enhver i sin Familie havde (han) arvet alle deres Skødelaster. *Eilsch.P.53.* -**lyst**, en. (nu næppe br.; jf. *MO.*) særlig fremtrædende, (frem)herskende lyst (tilbøjelighed). det (har) altid . . . været min Skøde Lyst at vilde kjende Mennisker. *Ew.(1914).IV.151.* vore Skødelyster, vore herskende Tilbøjeligheder. *Rahb.Tilsk.1792.202.* det er deres Skødelyst at leve flot. *Grundtv.Saxo.I.90.* -**løs**, adj. **1)** se skødesløs. **2)** (sj.) mods. skødet, om beklædningsdel: som er uden skøder (mangler skøder); anv. (muligvis med ordspils-tilknytning til skødesløs) om en person (drenng), der (endnu) ikke har skøder paa sin dragt (men bærer (drenge)trøje): er De maaskee forlovet med dette skjødeløse Mandfolk? *CBernh.NF.III.157.* -**moppe**, en. (jf. -hund; l. br.) en Gammeljomfru, der kæmmer og vasker sin Skødemoppe. *KMich.HE.148.* † -**plan**, en. (jf. Skøde-1.2) om yndlingsplan olyn. *Riegels.HS.I.129.* -**protokol**, en. [III] (jf. -bog, -register; *jur.*) tingbog, hvori indtil tinglysningssloven 1926 alle tinglæste skøder indførtes i afskrift; især i forb. skøde og panteprotokol (se u. Panteprotokol). -**register**, et. [III] (*jur.*) register over tinglæste skøder; spec. (indtil tinglysningssloven 1926) om register til skødeprotokol; især i forb. pante- og skøderegister, se Panteregister. † -**sandhed**, en. (jf. Skøde-1.2). En klog Mand opoffer ikke een Sandhed for en anden, thi al Sandhed er ham kiær; en fin (∴ snild, beregnende) Mand tager til Takke, naar kun hans Skødesandhed kan faae Gang. *PEMüll.184.* -**skind**, et. se Skødskind. **skødesløs**, adj. [sgø^odəs|lə's] (nu dial. skødeløs. *Aakj.FJ.172.* Feilb.) inth. og adv. -t ell. (nu ikke i alm. rigsspr.) d. s. (Moth.S416. *Pamela.I.a5r.* Høysg.S.150.178. jf. (som adv. ell. ubøjet adj.): Hyrder og Hyrdinder skulle blande sig i Dandse, og vi to skal sidde ganske skødesløs paa en Trone

af Græstørv. *Skuesp.V.40.* (ænyd. skøde(s)løs, sv. (dial.) sköte(s)lös, no. dial. skøytelaus; af I. Skøde; jf. II. løs 5.2 og følelses-, ørkesløs olyn.)

1) som ikke viser (tilstrækkelig) omhu, paapasselighed; uagtsom (og (noget) forsømmelig); nu i alm.: som ikke tager (spec.: ikke ønsker ell. føler sig forpligtet til at tage) de almindelige (fornødne, tilbørlige) hensyn til pligtens ell. ansvarets (almindelige) krav, nu især: de gældende regler for god, pligt-opfyldende, passende virke- ell. arbejdsmaade, adfærd ell. fremtræden; ikke (tilstrækkelig) omhyggelig; sjusket; spec. (m. h. t. væsen, adfærd, ytringsform olyn.): (bevidst) nonchalant; ogs.: flot (II.2.3). *Da var man skødesløs, nu er man accurat. *Hob.Skiemt.B7r.* jeg kand ikke lide, hun gaar saa skødesløs i sin Dragt. Hendes Top sidder saa langt frem, (Hun sætter Toppen paa sned.). *KomGrønneq.V.180.* det er en Trykfeil, at X. er glemt . . . som hænder sig ofte ved de skødesløse Settere i Trykkerierne. *Langebek.Breve.122.* Lidt skjødesløs, uordentlig . . . er jeg. *Ew.(1914).IV.331.* En efterladen Mand forsømmer ofte og idelig at gjøre det, han bør; den Skødesløse bryder sig ikke om at gjøre det. *PEMüll.1922.* Han er skødesløs i Alt, hvad han foretager sig. *MO.* han er skødesløs med Linned og Slips. *Bl&T.* hvor Hans skødesløs er i hus, bliver snart katten det bedste kvæg, se I. Kvæg 1. jf. *Mau.4049.* || tidligere ogs.: ubekymret; sorgløs; ligeglad. Kong Knud lod (staden) beleyre. Men (da) hans Folk vare blevne sikre og skødesløse, gjorde Kong Svend et Udfald om Natten. *Hob.DH.I.224.* *en Skrid-Finn, | Som . . . skødesløs sprang over hver en Afrund. *Ew.Bald.37.* *Skuesp.V.40* (se ovf. sp. 107^{eff}). jf. *MO.* || dial. (spec. om barn): uvorn; uartig. *Aakj.FJ.172.* *JørgenNiels.O.137.* Feilb.

2) om (resultat af) virksomhed, ytring, fremtræden olyn.: som vidner om ell. er præget af de u. bet. I angivne egenskaber ell. forhold. naar hand skal betale igien, da forholder hand tiden, og betaler med skødesløse ord, og skylder paa tiden. *Sir.29.6* (Chr.VI). *du nu er iblandt de Voxne Piger, | Og bør fornemmelig at tage Dig i Agt, | For alt for skødesløs og aaben Klæde-Dragt. *Prahl.BJ.8.* den alt for skødesløse og urigtige Skrivemaade, hvortil Ungdommen saa let vænnes, ved at skrive hen uden Agtsomhed. *Mall.SgH.**2v.* hun (bad) mig stundom at tænke paa sig, det blev lovet i en skjødesløs Tone. *Kierk.VI.368.* alle (udgaverne er) lige skødesløse og slette. *Barfod.(Stub.6).* Hans Sprog . . . er ikke skødesløst. *Rubow.KK.58.* || som adv. Hun er skødebløß klædt. *Moth.S416.* *Haaret skødesløst paa Halsen adspredt er. *Jacobi.SBr.257.* hun (laa) skødesløst henstrakt. *Kofoed-Hansen.L.163.* skødesløst indpakket (emballeret). *Ludv.*

Skødesløs-hed, en. (*nu ikke i rigsspr.* **Skødeløs-**. PoulPed.DP.(1937).9). fl. -er (*i bet. 2*). (ænyd. skøde(s)løshed) 1) den egenskab ell. det forhold at være skødesløs. anden Ulykkelig Tilfald . . som Creditor ikke ved sin Skjødsløshed, eller Forsømmelse, er skyldig udj. DL.5—7—1. Tiennebesteds Skjødesløshed og uforsigtige Omgang i deres Huuse med Ild og Lys. Borrebye.TF. 364. Forsømmelse eller Skjødesløshed i Embedsførelse . . straffes . . med Bøder. Lov¹⁰/₂ 1866. §143. JLUss.H.153. om nonchalant væsen: „Ja,“ fortsatte S. med en forceret Skødesløshed. I Johans. J. 33. jf. Ew.(1914).IV 299. || tidligere ogs.: sorgløshed; ligegyldighed. de Evangeliske (blev) ved Sikkerhed og Skjødesløshed . . svækkede. Slange. ChrIV.774. 2) (enkelt) udslag af, udtryk for en saadan egenskab; især: (sprog)fejl, der skyldes skødesløshed (1); sjukskefejl. Der ere vel her og der i samme Skrift nogle faa Skjødesløsheder. LTid.1750.156. En Skjødesløshed i Stilen, i Sproget. Skjødesløsheder i et Regnskab. VSO. MO. Rubow.KK.8.

Skøde-stik, et. [II.2] se Skostik. **-synd**, en. (sv. sköte(s)synd, ty. schos(s)sünde, sml. eng. bosom sin, fr. péché mignon; jf. -fejl, -last, -lyst samt udtr. en synd, som ligger en i skødet u. 1. Skød 2.1; om bet.-udviklingen se u. Skøde-1.2) last, daarlig egenskab ell. vane, tilbøjelighed, som man (en person, en klasse af mennesker, en tidsalder) er i særlig grad hengiven til; særlig fremtrædende, (frem)herskende last, daarlig egenskab ell. vane, tilbøjelighed; ens særlige svaghed. (især i forb. m. gen. ell. poss. pron.). *Skøde-Synderne, som hans Natur velynder. Chitau.IR.34. LTid. 1753.188. Hun synes at have overvundet det Stivsind og den pirrelige Heftighed, der hørte til hendes smaa Skjødesynder. Ing.L. IV.55. mine Skjødesynder . . ere tvende i Tallet . . mine Feil (bestaar) pro primo i en Deel Forfængelighed, og pro secundo deri, at jeg altid kommer for silde. CBernh.NF.IV.123. *Hovmod er Tidens Skødesynd. Ploug. ND.233. Kierkegaard . . har skrevet de danske Skødesynders Psykologi. Brandes.II.415. Snobberiet for Uldandet . . er Danskernes . . Skødesynd. Billeskov.J.H.I.154. **-son**, en. („usødvanlig.“ MO.; nu næppe br.) især svarende til -barn 2: Rahb.E.I.118. han har lært af sin Farbroder, den gamle Grev Henrik, hvis Skjødesøn han var. CBernh.NF.XII.27. Holst.R. uegl.: *Dog tænkte jeg at Dyd var Himlens Skjødesøn. Tullin.I.216. *Frue Fortunas Skjødesøn, | Er den Mand, der vandt en Pige, | Æm og ædel. Rahb.PoetF.I. 103.

skødet, adj. [!sgøðæt] (af I. Skød 1.1 (II. Skøde 1)) mods. skødeløs 2, om beklædningsdel: forsynet med skød(er). Forordninger angaaende trekantede Hatte og skødene Veste (jf. Skødevest). Oehl.ND. XXIX. || især i sgr. [-!sgøðæt], se kort-

lang-, sidskødet. **Skøde-trøje**, en. (jf. -frakke, -kjole; især foræld.) trøje med skød(er). 1) om mandsdragt. *Kast i Speilet da et Øie! | See, hvor comisk Du seer ud | I den korte Skjødetrøje, | Du, som før bar Ridderskrud! Wilst.D.III.69. Hans fine blanke Pariserhat, hans moderne Skjødetrøje (3: Livkjole). Rappee.1857.263.sp.1. 2) om kvindedragt. Sal.V.450. GyrLemche.S.III.148. Strange.P.II.165. Feilb. UjF. **-vest**, en. (jf. I. Skød 1.1 og skødet; foræld.) lang mandstrøje med ærmer („vest“), som man bar under kjolen ell. (uden denne) som hjemmedragt. MO. PRoss.RMøller.(1871).12. Taskelommen paa den lange Skødevest. GyrLemche.S.III. 131.

Skød-frakke, en. se Skødefrakke. **-horn**, et. † der hjørne af et sejl, hvor skødskovsen er anbragt. KuskJens.Søm.168. Skøds-: OrdbS. **-hund**, en. se Skødehund. **-klampe**, en. † klampe (I.2.2), der bærer et skøde(s) bugt, saaledes at det ikke kommer i uorden under sejlads. Skøde-: Funch.MarO.I.164. **-knob**, en. † knob (I.1) paa et (enkelt under)skøde (som skal forhindre det i at glide igennem skødbarmen). Harboe. MarO. Skøde-: Fisker.SøO.66. **-knægt**, en. † især i flt., om (hver af) de to lodret staaende korte bjælker (paa hver side af fokke- og stormasten), som bærer (hver) to trisser, hvorigennem mærsejlenes skøder farer. Fisker. SøO.115. Sal.XVI.196. Skøde-: Funch. MarO.II.119. Skøds-: Bardenfl.Søm.II.257. KuskJens.Søm.75. **-kovs**, en. † kovs, der er indsyet i et sejls skødbarm. Bardenfl.Søm.II.6. Skøds-: Scheller.MarO. **-lap**, en. (jf. -plade) † et tyndere stykke dug, der paasyes som forstærkning af sejlets skødbarm. Larsen. Skøds-: OrdbS. **-lig**, et. † lig (II.1) om et sejls skødbarm. Harboe.MarO. **-løjert**, en. † løjert (II) i et sejls skødbarm (-lig). Larsen. **-plade**, en. † (nu næppe br.) skødlap. Larsen.

Skøds-, i sgr. [!sgøðs-] † af I. Skød 1.2, som sideform til Skød- (se Skød- 2); saaledes Skøds-barm, -blok, -bolt ofl., se u. Skødbarm osv.

I. Skødsel, en. se Skøtsel.

II. Skødsel, en. se Skydsel.

Skød-skind, et. (Skøde-. JBaden. DaL. PalM.TreD.385(sa.SexDigte.?(1872).430: Skjødskind). V Ved.BB.437. CREimer.NB. 631. AlbDam.B.308. jf. SvGrundtv. Glahder.Retskr. FagOSnedk. „imod almindelig Brug“. MO.). (jf. glda. schotæ klæthe, skødskind (Skraaer.II.20), samt ty. schossfell (sml. Skosfel); af I. Skød 2.1) skind-forklæde, især anv. af haandværkere som smede, skomagere ofl. Moth.S432. Tychon.Vers. 360. *de Dværg . . | Med Skjødskind for af det sorte Lær | . . gik og støbte Kry-staller. Oehl.NG.(1819).155. En gammel, krogget Mand . . med bagvendt ombundet Skjødskind og en liden Hornlygte i Bæltet. Ing.

VS.1.(1826).73. I Smaastæder have (skomagerne) endnu den Vane, at arbejde med Skjødskind paa; men i større har man ombyttet dette med et Forklæde af grønt Lærred. *Skomagaren.*(1832).12. *HCAnd.ML.144.442.* (smeden) stod foran Essen med Skødskindet for og Tangen i Haanden. *Drachm. PV13.* halvvoxne Opvartere i Trøje og med grønne Skjødskind. *CMøll.PF.196. JVVJens. HF.19.* lugte efter skødskindet, se lugte 2. **-skindet**, *adj.* (l. br.) som bærer skødskind (1). *den skød-skinded Høse-skraber (?: hestepasser). *Sort.Poet.79. ChrBorup.PM.95.* **-skinkel**, en. (Skøds-. *Scheller.MarO.339.*) ⚓ skinkel (1), der fastgøres i sejlets skødbarm (og i sin frie ende har en kovs, hvori skødtalbens løberblok hugges, ell. et tilspiløset smækkrere stykke tov som skøde). *Harboe.MarO.425. Larsen.* **-stik**, et. se Skostik.

skødt, *part. af skyde ell. af IV-V. skøde.*
Skød-talje, en. (Skøds-. *Scheller.MarO.*) ⚓ et skødes talje. *Bardenfl.Som.I.182.*

Skøffel, en. [ʃgøf(ə)] (ogs. *Skyffel*). (sv. *skyffel*; fra nt. *schüff(f)el, schöffel*; sideform til *Skuffel*; uden for sgr. nu næppe br. i rigsspr.) redskab med skaft og ske- ell. skovlformet blad (jf. *Ladeskøffel*). *Skyffel* (d. s. s. *Skuffel* 1). *S&B. Larsen. Skøffel: Fisker.SøO.71. d. s. s. Skuffel 2: UjF. (sdjy.) om lille træskovl (kasteskovl): UjF. (Ærø.) || hertil (⚓) sgr. som Skøffelaare* (aare med krummet blad. *Funch.MarO.11.5. Idræts.B.1.375.*), **-hlik** (metalplade paa en ladeskøffels kolbe. *Funch.MarO.I.12.*), **-kolbe**, **-stage** (kolbe, stage paa en ladeskøffel. *smst.II.119.*).

skøg-agtig, *adj.* se skøgeagtig.

Skøge, en. [ʃgøqə] (*dial. Skøje*. *Kollerød.51. Pont.FH.111. sa.FL.(1892).235. Feilb.III.351. DF.X.117. UjF. jf. Skjøger ∞ Optoier. ChrBorup.PM.239. sml. III. Skøjte*). *ft.* **-r.** (glda. *skøghæ, skøkia* (i ssg. *skøkia-huss. HellKv.76.*), sv. *sköka*, no. *skjøge, skjøke*, (sen.) oldn. *skækja*; snarest laant fra mnt. *shoke*, rimeligvis besl. m. II. *skage*, m. opr. bet. „omstrejferske“ (jf. *oeng. seacan, ile, flygte*) ell. „forførserske“ ell. „forført kvinde“, jf. nt. *schaken, røve, bortføre* (en kvinde), *scheken, besove*, holl. *schaak, kvinde-rov, forførelse*; se *Arkiv.XXXIII.172.XLI.133*)

1) (i rigsspr. nu ☐) kvinde, som driver erhvervsmaessig utugt; prostitueret kvinde; offentligt fruentimmer; ogs.: letfærdig, løsgægtig, stærkt (overdrevent) erotisk præget kvinde, der indlader sig i illegitimt elskovsforhold olgn. (jf. *Allemandspige, Glædespige, Hore* (I.1), I. Luder 2, *Natfrøken, III. Skøjte ofl.*). Der *Juda* saae hende (?: *Thamar*), tænkte han, at det var en Skjøge, fordi hun havde skjult sit Ansigt. *IMos.38.15.* Toldere og Skjøger gaae for Eder (?:

ypperstepræsterne) i Guds Rige. *Math.21.31.* et liderligt Spille-Huus, fuld af Skjøger. *Holb.IIJ.V11.* Fy, fy, meener I, at jeg er en Skøge? at jeg skulde faae Born med anden, end min Mand, jeg er alt for vel opdragen til at være min Mand utro. *sa.Bars. III.5.* Skjøgen i Kniplinger og Silke . . er sit Skjøgenavn . . fuld vel saa værd, som hendes elendige Medsøster i Pialter. *Rahb. Tilsk.1805.536.* Rygtet (*sagde*) at Du havde solgt Dig for Guld, som en Skjøge. *Hauch. GM.379.* *Ha! Dankonning! skam Dig . . | Den frækkeste Skjøge | Har Du lagt i din Seng. *Winth.HF.262. Rich.HD.171.* Man har da ikke nødig at blive hængendes for en Skøjes Skyld (?: *gifte sig med den pige, man har forført*). *Pont.FH.111.* „Og hvad er det saa for noget du snakker om en borgerlig Skøge? Hvis hun er borgerlig, er hun vel ingen Skøge!“ — „Det kan hun godt være, du.“ — „Men hvis hun er Skøge, er hun da i al Fald ikke borgerlig!“ — „Altid, min lille Pige, — det er hun altid.“ *SvLa.SD.61. jf. Hanskøge (DO.VII.sp.322°):* han er en Skjøge, ret en forfuleet, forbandet Skjøge, og intet en Mand; han har en Skjøges tomme, troløse Øjne. *JPJac.(1924).I.233.* Ingen af Israels Døtre maa være Skøge, og ingen af Israels Sønner maa være Mandsskøge (1871: Skjørløvner). *5Mos.23.17(1931). 1Kg. 14.24(1931).*

2) m. videre (overf.) anv. 2.1) (især bibl., højtid.) anv. om (hjemsted for) verdslighed, ugudelighed, usædelighed, løgn olgn.; dels om en stor, verdslig, ugudelig stad, spec. (bibl.) om Babylon (jf. *Babel* 1, *Babylon*): *Aab.17.1* (se I. *Hore* 1 slutn.). jf. *Nat Tid.%1939.7.sp.3f. om Rom: *Store Skjøge, du som koger | dig din feberøde Sminke | af Martyrers rene Blod, | og med Messesærkens Hvidhed | hyller til din Skam og Skændsel. Rich.HD.171. dels om ugudelig, umoralsk aandstretning olgn., især i forb. den (store) babyloniske skøge olgn.: Cit. 1820.(Hjort.B.I.59). paa Rigsdagen, skulde han . . bekæmpe den store babyloniske Skjøge, der bolede med Skinnet saavel i Stat som Kirke. *PalM.II.333.* den babyloniske Skjøge, der hedder Resignationen. *Kofoed-Hansen.KA.II.229. 2.2) ☐ i (dial.)* navne paa planter, som har stærkt prangende farve, aabner blomsterne om natten olgn.; saaledes: toaarig natlys, *Oenothera biennis* (*JTusch.356*), *vild, rød valmue, Papaver* (*UjF.*). nøgne skøger, d. s. s. nøgne jomfruer (6), (høst)tidløs, *Colchicum* (autumnale) *L. UjF.**

☐ **Skøge-**, i sgr. af Skøge 1 (jf. delvis tilsvarende sgr. med *Hore-*); saaledes (foruden de ndf. anførte) ogs. sgr. (ofte m. uegl. bet., om noget (groft) letfærdigt, uanstændigt olgn.) som Skøge-blik, -erhverv, -fagte(r), -favn, -fortjeneste (jf. -løn), -lader, -leje, -lem(mer), -levned, -liv, -mine(r),

-natur, -node(r), -pak, -stand, -væsen ofl. **-agtig**, adj. som hører til, stemmer med, ligner en skøge(s væsen, adfærd oln.). *Moth. S432*. jeg føler mig som besudlet af hans listende Hænder og hans skjøgeagtige Ord. *JPJac.(1924).I.234*. Hendes Lader falder skjøgeagtig. *KomGrønneg.I.121*. **-barn**, et. (ænyd. gl'da. d. s.; jf. Horebarn; nu l. br.) en skøges barn. *Moth.S432. VSO. MO. -dragt*, en. især om letfærdig, uanstændig (ogs.: prangende) dragt. *Det, hvor efter Verden tracter, | Er kun Høyhed, Purpur-Pragt, | Guld og Pærler, Skjøge-Dragt. *Clitau.PT.112*. Forordningerne om særlige Skøgedragter. *HMatthiess.DK.26*. da møder Kvinden ham i Skøgedragt (1871: Horesmykke), underfundig i Hjertet. *Ords.7.10 (1931)*. **-hus**, et. (gl'da. skøge-, skøkiæhus (HellKv.71.76)) utugtshus; horehus; bordel. *Moth.S433. MO. FrNiels.KH.I.502. TBierfreund.Shakespear.(1898).2. overf.:* *Vort Hjerte blev et Skjøge-Hus, | Vor Sjal en selvklog Daare. *Grundtv.SS.V173. -jagt*, en. spec. (jf. -jæger; nu sj.): omloben, omstrejffen paa gaderne efter skøger; dumpejagt. *Smaa-gaderne ved Lyteskin | paa Skjøgejagt I (: de kbh. levemænd) gennemfare! *FGuldb. I.145. MO. ||* ogs. (foræld.) om myndighedernes jagt paa (indfangning af) løsgtatte kvinder. *HMatthiess.DK.81f. -jæger*, en. (ænyd. skøgejegere; jf. -jagt og Dumpe-, Horejæger; nu sj.) *VSO. -krop*, en. (sj.). *(Lars kusk)s hustru (skulde) holde op | At byde som til falls eenhver sin Skjøge Krop. *Hob.Paars.287. (jf. I. Krop 3)* med overgang til personbetegnelse: *een Kvinde bær Alcidis (: Herkules') Løve-Klæder, | En lumpen Skjøge-Krop sig saa omæbe vil. *Rose.Ovid.I.92. -kunst*, en. (l. br.; især i ft.). *du vil . . . | Ved Skjøgekunster (: brug af smånke oln.) ilde skiænde | Den Skiænhed (naturen) har skiænk dig? *Rahb.Tilsk.1791. 126. *forbandt . . . være . . . sleske Blik og disse Taarer, | Der hykkelsk lokke kun med Skjøgekunster | Vor Villies Kraft. Hauch. DVI.22. -kvinde*, en. (l. br.) skøge; letfærdig, utugtig kvinde. *Anti-Spectator.130. *Skjøgekvinde* Jesabel. *Grundtv.SS.V.148. -løn*, en. (ænyd. d. s.; jf. Horeløn; l. br.) en skøges løn (fortjeneste). *5.Mos.23. 18 (1931: Skøgeförtjeneste; se u. Hundeförtjeneste). ACLars.(StSprO.Nr.52.27). -navn*, et. navn (betegnelse), hvormed en skøge benævnes. et (i oldtidens Italien) brugeligt Skjøge-Navn Lupa (Ulvinden). *OGuldb. VH.I.929. Rahb.Tilsk.1805.536 (se u. Skøge 1). uegl.:* det er saa bitterlig mismodigt, at se . . . Sandheden . . . forhaanet . . . at høre den smædet med Skjøgenavne. *JPJac.(1924).II. 163. -regimente*, et. (jf. -vælde og I. Regimente 1.2; l. br.) om maitresseregimente oln. *Bl&T. -seng*, en. (ænyd. d. s.; jf. Horeseng; sj.) *Se ei paa Guds Blomster-eng | Som det var en Skøgeseng. *Grundtv.*

RR.98. -vis, en. (ænyd. d. s.) i forb. paa skøgevis. *Moth.S433. VSO.* Det Kys, hun hin Dag paa Skøgevis havde hængslængt paa hans Mund, spøgede endnu i hans Blod. *Pont.LP.VII.150. -vise*, en. vise, der handler om ell. især synges af, passer for en skøge (skøger); utugtig vise. *Moth.S433. LTid.1740. 171.244. Es.23.15 (se u. Horevise).* det (er ikke) så underligt, om folket har fostret usædelige viser (skjøgeviser, som nogle kalder dem). *Krist.Skjæmteviser.(1901).4. -vælde*, en, et. (jf. -regimente; især hos sprogenre) navnlig om de fordærvede forhold ved pavestolen i 10. aarh. (pornokratiet). *HDahl. 100 danskeOrd.(1868).82. FrHamm.Kirkehist. II.135. FrNiels.KH.II.255.*

I. Skøje, en. se Skøge.

II. skøje, v. [ˈsgøiə] (ogs. skrevet skøje. *Dorph.DejydskeZigeunere.(1837).44. Blich.(1920).XXX.48. jf. MDL.478. -ede* (sv. skoja, føje om, tumle sig i leg, lystighed, snyde (i handel), no. skøie, støje, drive spøg fra østfris. holl. scho(o)ien, strejje om, betle; besl. m. oldn. skæva, bevæge sig fremad, got. skewjan, føje om; dial. (jy.), spec. keltring-spr.) drive om; strejje om. „Hvem skøjer herude?“ lød en huul Røst derinde fra (: fra taarnet i Halds ruiner). *Blich.(1920).XX.113. (vinden) legede Tagfat omkring Kæmpens Grav og jog paa de skøjende Trækfuglesværme. Steenberg.Sangen i Mørket.(1926).79.*

Skøjer, en. [ˈsgøiər] (ogs. skrevet Skøjer. *Dorph.DejydskeZigeunere.(1837).44. FDyrlund.TN.348. Aakj.VF.179). ft. -e* (sv. skøjare, landstryger, bedrager, gavtyv, pudsensmager, no. skøier, østfris. holl. scho(o)ier; især dial. (jy., bornh.) ell. (som gengivelse af) keltring-spr.) omstrejfende person; landstryger; især: keltring (1.1); tater; ogs. (til dels som laan fra sv.-no.): listig, snu, forsoren, lystig fyr; gavtyv. Sydens varmblodige Børn, Tater og Skøjere af Navn. *EHenningens.FraFolkelivet.(1882).102. MylErich.DenjydskeHede.(1903).439. Baud. GK.197. de to Mandfolk var et Par værre Skøjere. CF Mortens.EF.214. AchtonFris.JL. I.390. Feilb. || hertil forsk. ssg., dels svarende til Keltringe-, Tater-: Skøjer-folk (MylErich. VJ.186), -kvinde (smst.187), -maal (D&H), -sprog (Sal.˚XX.444) ofl., dels om noget listigt, gavtyveagtigt oln.: skøjer-agtig (Ipsen.Br.I.49. Med det skøjeragtige Smil, der . . . alle Tider gør hende uimodstaaelig, driller hun mig. *KMich.(Pol.˚1925.8.sp.6). Thuborg.DVE.202), -streg* (Aakj.SV.VIII.13) ofl.*

I. Skøjte, en. [ˈsgøidə] (sj. (m. holl. form) Schuit(e). *Meyer.˚ ft.:* Schuyterne. *Blich.(1920).XXXIII.37). ft. -r* (ænyd. d. s., no. d. s.; fra holl. schuit; egl. sa. ord som I. Skude; jf. II-III. Skøjte, IV. skøjte samt Løbeskytte; især ⚡) bredbovet, fladbundet (transport) fartøj (især anv. i Holland; ogs. trukket af heste langs bredden,

jf. Trækskøjte); uden for jagl. spr. til dels m. mere ubest. bet., om fladbundet, tungt sejlsende fartøj; ⚓ spec. om mindre fartøj med næsten lodrette stævne oven over vandet, skroget rundet af mod begge ender og førende klyver, stagfok, storsejl og gaffeltopsejl (Kusk Jens.Som.122). Overs.afHolbLevned.74. Jeg tog med en Skøjte igen fra Haarlem og gik til Leiden. *JAdeler.BemærkningervedenReise.* (1803).21. et Fartøi, af Bygning som en hollandsk Skoite. *StephJerg.L.112.* *Saa maa vi tilbage igen med din Skøjte (?: færgemaal). *Drachm.M.201. Feilb.III.351.*

II. Skøjte, en. [ʃgøimə] *Høysg.AG.127.* (nu dial. **Skoite**. *Moth.S265. jf. Feilb.III.241.* ft. -r. (ænyd. skate, jf. no. dial. skeisa; fra eng. skate (den no. form fra eng. ft.-form), laant fra holl. schaats, stytte, skøjte (atter laant fra oldfr. escache, fr. échasse), maaske egl. sa. ord som nt. schake, lægben, skank (besl. m. I. Skank), idet de ældste skøjter var dyrebene, fastbundne under fødderne, jf. dial. islæg, oldn. islegr, skøjte af (heste)ben, ofl., se u. Isben || formen Skøjte (ældste eksempler: *Holb.Berg.92. Høysg.S.295. vAph.(1759,1764)*) skyldes muligvis paavirkning fra I. Skøjte; jf. III. Skøjte, IV. skøjte)

1) et til fastgørelse paa fodens underside indrettet redskab, hvormed man kan glide (let) hen over en glat(is)flade, tidligere alm. et træstykke med en i undersiden anbragt jærnskinne (jf. Træskøjte), nu bestaaende af en til fodens form svarende staalflade med en kantstillet staalskinne under (jf. Skøjtejern) og indrettet til at fastgøres til støvlen (ell. skoen) ved (remme og) særlige skrue-ell. klemmeindretninger (jf. Skrueskøjte og Rulle-, Salonskøjte samt Skridsko); især (i ft.) i forb. gaa (*Høysg.S.295. Luxd.Dagb.II.167. MCBruun.JSR.280. Bagges.II.243* ell. (nu) løbe (*Moth.L287. Høysg.S.295. MCBruun.F.37. Drachm.DJ.II.310*) ell. (nu især prov., dial.) rende (*Holb.Berg.92. Feilb.III.351*) paa skøjter, ogs. glide (se II. glide 2.2), skride (*Høysg.S.295. Feilb.III.241*) paa skøjter olgn. *Nu let paa Skøjter de sig svinge. *NordBrun.D.246.* *i (nu: paa) glatte Skøjte rask forfølger | En Pog en anden Pog paa frosne Bølger. *Bagges.SV93.* *Ynglingen paa blanke Skøjter | Svæver hen i krumme Sving. *Winth.D.(1828).28.* Sneedronningen havde sagt: „Kan Du udfinde mig den Figur, saa skal Du være din egen Herre, og jeg forærer Dig hele Verden og et Par nye Skøjter.“ *HCAnd.(1919).II.128.* *Der spændte strax han sine Skøjter paa, | Og . . under Isens Knagen, | Han ilte fremad var Sneens Lagen. *PalM.AdamH.II.172.* Idag var jeg paa Skøjter. *Buchh.UH.108.* spænde skøjter(ne) paa ell. af |

2) (jarg., vulg.) især i ft., om fodtøjet („støvlerne“) ell. fødderne („benene“, „skankerne“), især i udtryk for (hurtig) gang, i

forb. som bruge, flytte skøjterne olgn. *FrSkousbo.ES.121. Staun.P.276.* Tag Benene paa Nakken! Sikken et Asen — vil I høre, hvor han slæber Skøjterne efter sig! *Fleuron. IFA.81.* Kan du ikke faa de Skøjter med dig. *HansPovls.HF.41.*

III. Skøjte, en. [ʃgøimə] ft. -r. (rimeligvis dannet af Skøge (Skøje) og Tøjte, vel med (spøg.) tilknytning til I. Skøjte; vulg.) letfærdig, utugtig kvinde; tøjte; skøge. Rasmus skulde nok dy sig for at sige hende noget om Civisasjonen, for det havde hun bare grint af, fordi saadan en Skøjte, hun forstod det naturligvis ikke. *KLars.HPE.138.* den Skøjte, du for Tiden føjter rundt med. *CGJervlov.Synd.(1915).68. TomKrist.LA.23.* Glædespige, Fy-Fy- eller Uf-Uf-Pige, nu Trækker eller i lavere Slang Skøjte. *Pol.^{25/2} 1928.Sønd.15.sp.1. jf. Feilb.III.351.*

IV. skøjte, v. [ʃgøimə] (dial. **skøjte**. *Feilb.III.341.* -ede. vbs. -ning (*JVJens.A.I.94.*) (jf. eng. skate; af II. Skøjte (se dog ndf. u. bet. 2)) 1) (især dagl. (jarg.) ell. sport.) løbe paa skøjter; øve skøjtesport. man skøjter paa Isen. *Tode.Gyldenaare.(1802).71.* Nogle skøjtede omkap. *RUss.ME.II.295. Grundtv. Pss.IX.141.* (to) Herrer . . kom skøjtende forbi. *JakKnu.A.100.* Glædeligt er det at se, hvor Kjøbenhavns er fuld af unge skøjtende Damer. *JVJens.M.II.91.* Der skøjtedes i Gaar paa Fuglesangsoen. *DagNyh.^{21/1}1923.5.sp.4. Feilb.III.341.* jf. II. rulleskøjte: Det er mig, der løber paa Rulleskøjter . . til Raadhustpladsen . . jeg skøjter derind fra mit Hjem paa Amager. *Pol.^{10/2}1928.9.sp.3.* 2) (til dels ogs. af skejte 1.1; især dagl., spøg.) bevæge sig paa en glidende (slæbende) maade (omtrent som en skøjteløber); ogs.: bevæge sig skrævende (skejtende) ell. med lange skridt, ilsomt, i rend olgn. Saa lægger (haren) Ørene tilbage og skøjter ud i lange flade Sæt. *Bogan.I.156.* Han gik og skøjtede sig slæbende frem over Gulvet i et Par meget store Sivsko. *JakKnu.GS.57.* Ønskede nogen en Tvebak hentet, skøjtede hun (?: morgenpigens) straks nedad Trappen og hen til Bageren. *EllenReumert.ToFruer.(1925).63.* (ællingerne) pjevrede med de sorte Næb og skøjtede saa morsomt om paa de flade Fødder. *AaseHans.S.20.* jf. Skøjteløber 2: Damtagerne skøjter hen over Vandfladen. *Frem.DN.686.* || om ting, der bringes i (hurtig, glidende) bevægelse: det (gaar) let for mig at skrive; Pennen ligefrem skøjter over Papiret. *Rørd.BrP.65.* grønne Tomater paa Tallerkener, der skøjtede hen over Bordet. *Pol.^{8/2}1928.17.sp.6.* || (muligvis til I. Skøjte) om fartøj: glide af sted. Med Seil på Karetten, som det hedder i det glade Sømandssprog, skøjtede nu Skuden afsted. *AWilde.Erindringer om Jerichau og Thorvaldsen.(1884).10.* det glimtende Ocean, over hvilket nu og da skøjtede en Skude med rebede Sejl. *CFMortens.EF.63.*

Skøjte-, i ssgr. især af II. Skøjte 1; saaledes (foruden de ndf. anførte) ogs. ssgr. som Skøjte-fest, -forening, -form, -is, -kant, -model, -spids, -type, -union, -vinter, -æg (en) ofl. **-bane**, en. (jf. -hal, -løber-bane) bane (II.1.2) til skøjteløb, som islagt sø, aa, (kunstig) oversvømmet areal olgn., især med forestilling om en vis vedligeholdelse ved bortfjernelse af sne, overrisling efter nogen tids brug olgn. henne paa Graven ved Tivoli var der en stor Skøjtebane, hvor alle Mennesker løb i denne Tid. *JakKnu.A.98.* i Nøddegangen . . havde Rømer . . lavet sig en kunstig Skøjtebane. *Eriksholm.JS.106.* **-dans**, en. (sport.) dans paa skøjter. *Idræts B.I.725.* Vejledning i moderne Skøjteløb og Skøjtedans. *EmmyAndersen.(bogtitel.1934).* **-føre**, et. (jf. Kaneføre). *MO. Pont.LP.I.110.* Man har oplevet (julen) i sin Barndom, med Frost og stille Luft og Skøjteføre. *IRAunkjær.ID.144.* **-hal**, en. (jf. -salon) sportshal med (kunstig) skøjtebane. *Bl&T. -jærn, et. 1) en skøjtes jærn (staalksinne), hvis smalle underflade (med skarpe, skærende kanter) glider hen over isen. *PalM.AdamH.II.180.* Hans Skøjtejærn skar i Isen, saa det hvinede. *Schand.AE.156.* han (stryger) ud over den rimhvide Is, der synger under Skøjtejærnene. *Stuck.FO.43.* 2) (jarg., l. br.) om jærn olgn. metal i modsætn. til mere kostbare (ædle) metaller; i (nedsætn.) udtr. som: det ur er vist af (ægte) skøjtejærn | **-løb**, et. 1) (især sport.) den virksomhed (morskab, kunst, sport) at løbe paa skøjter; ogs.: skøjtetur. *indbudt til et Skoiteløb af Mille, | En Morgen han til Fjorden vandred stille. *PalM.AdamH.II.172.* *Rich.BS.72.* *Sal.*XXI.718.* jf.: Endnu er Skoiteløben den nordiske Ungdoms kiæreste Forlystelse. *Engelst.L.9.* *Panum.60.* nogle skøjteløbende Dreng. *Schand.AE.213.* *Pol.*1/1935.8.sp.2.* Skøjteløbning kan . . under vore nordiske Forhold forædles og blive poetisk. *Schand.AE.157.2)* (jf. IV. skøjte 2) *driremmens gliden paa remskiven (uden at trække maskinen). *ARHolm.Maskinelementer.(1935).134.* **-løber**, en. 1) person, der løber ell. kan løbe (er dygtig til at løbe) paa skøjter. *Oehl.Digte.(1803).* 2) *Isen synger — der er en Skøjteløber derude. *Blich.(1920).XI.207.* *Kierk.VIII.68.* *Drachm.EO.263.* || hertil ssgr. som **Skøjteløber-bane** (*Legeb.I.a.47;* jf. Skøjtebane), -forening (*Krak.1928.I.225*), -sejl (sejl, som en skøjteløber bærer udspændt for at drives af sted af vinden. *Bl&T.* jf. Skøjtesejl) ofl. 2) (jf. -tæge og IV. skøjte 2; zool.) damtæge; vandløber; *Hydrometra.* *Hag.*II.468.* *DanmFauna.XII.41.* **-løberske**, en. kvindeligt skøjteløber (1). *Kaper. BerlKonv.XIX.457.* **-nøgle**, en. d. s. s. -sving. **-salon**, en. (l. br.) d. s. s. -hal. *S&B.* **-sejl**, et. spec. (sport.) d. s. s. Skøjteløbersejl. *IdrætsB.I.735.* **-sejlsads**, en. (sport.) fart paa skøjter hen over isen v. hj. af skøjtesejl. *IdrætsB.I.735.**

-sko, en. 1) (vet.) særlig (forlænget) hestesko til hest med syge fødder. *Viborg&Neerg.HB.88.* *MilTeknO. S&B. 2)* (foræld.) en slags høj overtræksko (anv. af fornemme damer). *Hjemmet.1912.548.sp.1.* **-sport**, en. skøjteløbning) som sport. *IdrætsB.I.679.* *BerlKonv.XIX.459.* **-spring**, et. (sport.) spring udført paa skøjter. *IdrætsB.I.729.* **-sving**, et. spec. (faql.) om indretning til at skruer skøjten fast paa støvlen med. **-tur**, en. (jf. -løb). De var . . sammen paa en Skøjtetur paa Fjorden. *JakKnu.G.184.* *LKragballe.Minder.(1904).35.* **-tæge**, en. (l. br.) d. s. s. -løber 2. *KWiinstedt.SologSorg.(1926).10.*

Skøl, en. se Skølp.

I. Skølle, en. se Skovl. **II. skølle**, v. se skovle.

Skølp, en. [sgølb] (Skylp [sgyl'b]) *VSO. FRFriis.KA.60.* *Wagn.Tekn.526*). flt. **-e** (ænyd. skylp, huljærn, sv. skölp (ogs. (geol.): udgravning), no. skylp (skjölþ oft.); besl. m. I. Skulpe) 1) hult redskab, spec. (☉) om hugge-, drejeredskab: huljærn; hulmejsel; drejerør. *HMIkkels.D.36.* *Scheller.MarO. FagOSnedk. Feib.* Skøllen eller Hουλmeiselen. *GutsMuths.(1802).60.* 2) (jf. Skølpning u. skøpe 1; †, ell. dial.) hulhede; (ud)huling (i en blok olgn.). *Collo.* *Scheller.MarO. 3)* (bødk.) tørret siv til digtning (tætning) af bødkerghul. *Harboe.MarO. UjF. 4)* (efter holl. schulp, schelp) † muslimskal(ler). *Cit.1703.(JensSør.II.41).* **Skølp-**, i ssgr. [sgølb-] ☉ af Skølp 1. **-bor**, et. d. s. s. Skebor. *Skylp-:* *Wagn.Tekn.502.* **skølp**, v. [sgølbø] **-ede**. (sv. skölpa, udhule, no. dial. skylda, mnt. schulpen; til Skølp) 1) (†, ell. dial.) udhule (med skølp); som vbs. Skølpning, m. konkr. bet.: d. s. s. Skølp 1. *Harboe.MarO. BornhOS. 2)* (nu næppe br.) udføre mosaikarbejde; indlægge. *Moth.S232.* Mosaik . . skjølpet Arbejde. *Meyer.*583.* **Skølp(e)-jærn**, et. d. s. s. Skølp 1. *S&B. Bl&T.*

I. Skøn, et. [sgön'] skjøn. *Høysg.AG. 36.138.* flt. (l. br.) d. s. (*AxelSørensen.Rimordbog.(1900).552.* *SophClauss.R.191.*) (ænyd. glda. d. s., æda. skyn, sv. skön (fsv. skyn), no. skjønn (dial. skyn), oldn. skyn; besl. m. IV. skue; jf. I. Skønne, Skønnende og II. skønne; sml. II. skøn || (i bet. 2) først alm. anv. efter midten af 19. aarh.; jf.: „I Stedet for dette i Skriftsproget næsten forældede Ord bruges hyppigen: Skiønnende.“ *MO.*)

1) (i alm. rigsspr. nu kun i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2) evne til at skønne (II.1); forstand; indsigt; begreb; skønsomhed. enhver som forstaaer med godt Skøn at læse en forstilt Roes . . skal kunne læse dette Skrift med . . Fornøielse. *LTid.1746.423.* han besad meget Vid, Skion, og Hukommelse. *Frank.SM.1806.782.* *Det gav ham Skjon og Smag | Til Aser at beværte | I lifligt Vennelag. *Grundtv.PS.VII.444.* han fandt, at politisk Skjon hørte med

til almindelig Dannelse. *Schand.TF.II.287*. Som et Smykke af Guld i Næsen paa en So, saa er en deilig Kvinde, som intet Skjøn har (*Chr.VI afvig.*; 1931: som ikke kan skønne). *Ords.II.22*. én . . . der tilmed ejer godt Skjøn på ægte Skjaldskab. *Korsog Stjerne.1909.86*. hvert Smil og hver Bevægelse, der betegnedes (barnets) vaagnede Skøn. *IngebThorup. MenLivetleves. (1925). 12. UjF.* || have (*NMPet.IV.486.*) ell. især kunne skøn paa, (*glæd. æda. d. s.* (se *Brøndum-Nielsen.SF.97*); nu kun *dial.*) have forstaaelse af; indse; begribe. *Moth.K389. Feilb.III.285* (u. 2. skønne). || sidde paa skøn, (*jf. Skønsmighed 1.1 slutn.; sj.*) sidde paa vagt, paa lur (udspejdende, vogtende paa en gunstig lejlighed). *Paa Skøn sad Ejnar som en Bams i Hi. *Grundtv.PS.II.477*. (*jf. Ejnar laa kun som en Kat paa Lur. smst.*).

2) (*jf. Læge-, Lægmands-, Overskøn samt II. skønne 2 og Skønsmighed 1.2*) m. h. t. forhold, hvor mekanisk udmaaling, objektiv beregning olgn. ikke ell. kun i ringe grad (kan) bringes i anvendelse: bedømmelse ell. vurdering af en sag ell. en situation (med hensyntagen til dens forskellige sider, omstændigheder, forhold) ell. en paa en saadan vurdering hvilende mening ell. (mundtligt ell. skriftligt udtrykt) dom, ofte med forestilling om en saadan vurderings subjektive karakter, dens mangel paa almen gyldighed, sikkerhed olgn.; jøgement; tykke; forgoðtbeholdende; alm. i forb. som danne sig (*CSPet.Litt.391*), gøre sig (*Tandr.K.2*), faa (*Pol.³/1938.I.sp.4*), tage (*Schand.BS.234. JVVJens.RF.44*) et skøn over ell. om ell. (*sj.*) paa (*ORung.VS.21*), overlade noget til ens (eget) skøn (*Suhm.(SkVid. X.17). Ludv. VorStand.1939.110.sp.1*), hvile paa et skøn (*Pol.⁴/1938.Sønd.8.sp.4*), i talespr. især: komme an paa et skøn (*Bl&T.*) olgn.; spec. ved angivelse af skønsmæssig (løselig, omtrentlig) vurdering, i præp-forb. som efter et (løst) skøn (*Grundtv. SS.I.324. BornhHaandvEr.77. Bl&T.*), efter ens (bedste) skøn (*VSO. MO. Dannebrog. ¹⁷/1899.2.sp.6. Ludv.*), efter skøn (*MO. AOlr.DH.I.281. AlbDam.B.133*), paa (et) skøn (*VKorfitsen.TO.I.6*) ell. (*dial.*) paa skøns (*PCKierk.SS.II.112. ARosenkilde. LarsogMette.(1864).25. FrGrundtv.LK.271*) olgn. *Moth.S435*. Enhver kunde (under den franske revolution) domfældes efter et blot Skjøn uden Beviis. *Hauch.CB.351*. meget maa komme an paa et rent subjektivt Skjøn. *HFRørd. Arrebo Levnet ogSkrifter. II. (1857). VI*. Tak til alle dem, som har hjulpet her! Vil Sognefogden foreløbig dele en Tikhroneseddel efter bedste Skjøn. *Schand.BS.433*. saasart der er Tale om et Skøn, er der jo noget subjektivt med i Spillet. *MRubin.MB. 214*. naar vi Mennesker skal dømmе om et levende, virkeligt Tilfælde, da er vi altid henvist til et mere eller mindre paalideligt

Skjøn, vor sunde Fornuft, som vi i Almindelighed kalder det. *JakKnu.In.98*. hvorfor have I . . . intet Skøn (1819: skønne I ikke) om den nærværende Tid? *Luc.12.56(1907)*. Oplysningerne er ofte kun baserede paa et løst Skøn. *GasInd.7*. || (*jur.*) spec. om beskikkede (uvillige), (sag)kyndige personers bedømmelse af og (nu: skriftlige) udtalelse om en sag, et vist forholdsårsag ell. virkning, en tings egenskaber olgn.; (paa et (sagkyndigt) skøn hvilende) kendelse; ogs. om de saaledes beskikkede personer, skønsmænd (*Sal.II.959*). Omsider satte man . . . Sagen til fordel for gode Mænds Skjøn. *Grundtv.Snorre.III.114*. Erstatning tilkjendes efter uvillige Mænds Skjøn. *Lassen.AO.³355*. I dette Embede skulde han som Konsulent for Dansk Kancelli give sit Skøn i tvivlsomme Retssager. *Vilh And.Litt.II.643*. Hvor Hovedvægten ligger paa lagttagelsen, bruges Betegnelsen „Syn“, i Modsætning til hvilket Skøn da betegner en friere aandelig Virksomhed. Nogen skarp Adskillelse i saa Henseende kan dog ikke gøres. *Sal.³XXII.908*. spec. i forb. syn og skøn, se u. Syn.

3) (*jf. Erkendelse 3.2, Erkendtlighed 2, Kendelse 3; dial.*) konkr.: lille gave, især bestaaende i fødemidler; føring (2.s) olgn.; spec. om madvarer (brød, ost, gryd, mel) som gave (ekstralon) til væveren ell. spinnersken. *Moth.S435*. *Nu kommer Michel-Væver, | Vil have Penge, og sit Skjøn | Nu Spinde-Konen kræver. *Cit.ca.1710.(NkS4^o 820.25). Høysg.AG.138. Blich.(1920).XXII. 168. MDL. Feilb.*

II. skøn, adj. [sgøn'] *Høysg.AG.136*. best. f. i ubest. stilling (*jf. en sp.344^{off}, UllaAlbeck.Da.Stilistik.(1939).36*; uden for enkelte udtryk (spec. en skønne dag, se bet. 5) især dagl., glæds. (*jf. PEMüll.²295. MO. Rubow.SP.136.182.227*) ell. jy.), navnlig i bet. 4.s-6: Det er en skønne fiin Knipling. *KomGrønæg.II.246*. En skønne Indledning vil de fleeste af mine Læsere sige, til et tørt Register af Pligter og Dyder. *Æw.(1914).IV. 87. 10000 Rigsdaler!* det var en skønne Kapital. *PAHeib.Sk.III.318*. *Et skønne Syn, at skue | Den grønne Strand! *Oehl.F. (1816).56. Grundtv.Saxo.III.83. PalM.TS. 46*. det er dog et skønne Vejr, vi har faaet igen ovenpaa Tordenen. *Esm.III.174. Aakj. VB.4*(se u. II. Lind 2). (*ænyd. d. s., glæd. skø(ø)n (Brøndum-Nielsen.GG.I.377.II.380f.), sv. skön, no. skjønn; fra mnt. schone, nht. schön (adv. schon, nu m. bet. „allerede“; sml. skönt), jf. oeng. sciene, got. skaums; besl. m. IV. skue; grundbet.: synlig, af et vist udseende, anselig, iøjnefaldende; jf. skönt, I. Skøn og Skonrog samt I. skaane || mods. dejlig, køn og til dels smuk tilhører skøn (i bet. 1-3) fortjrinsvis skriftsproget, især den højere stil, det poetiske sprog og bruges spec. om noget, der nærmer sig til et ideal, noget*

(æstetisk, intellektuelt, aandeligt) ophøjet olgn.; jf.: naar (noget) opvækker en høi og dyb Følelse hos os, sig vi, at det er skjønt. Saaledes gaaer det os jo, naar vi see en ret herlig Kirke. Ørst. VIII. 139. se PEMüll. 292ff. MO. VilhAnd. (Festskr. VilhThoms. 307). HarryAnd. JL. 231)

1) m. h. t. synsindtryk: som ved sine ydre egenskaber (rene linier, harmoniske former, fint afstemte ell. rige farver osv.), til dels følte som ydre udtryk for tilsvarende (ædle, ophøjede, ideale) indre egenskaber, fremkalder (en række følelsesbetonede associationer, der vækker) en stærk (æstetisk) lystfølelse; meget (regelmæssigt, ædelt) smuk; (overmaade) dejlig. (om (modsatn.-)forb. m. andre adj. m. lign. bet. se ogs. u. dejlig 2, III. køn 4; om udtr. det skønne se bet. 3.1).

1.) om (ting ell. forhold i) naturen. det bliver en skøn Dag, thi Himmelen er rød. Matth. 16.2. *Deiligste Roser har stindeste Torne, | Skjønneste Blomster sin tærende Gift. Kingo. 266. Øyet finder her (o: ved Kronborg) sin store Forlystelse i en Prospect, som kand kaldes een af de skønneste i Verden. EPont. Atlas. II. 271. *Det Land (o: Danmark) endnu er skjønt, | Thi blaa sig Søen bælder, | Og Løvet staaer saa grønt. Oehl. Digte. (1823). II. 363. *Skjøner er for mig den blomsterløse Vang, | Min brune Hede er en Edens Have. Büch. (1920). III. 137. *Skjøner er Vaaren! lifligt Solen | Farver Bøgens lyse Top. Winth. Lyr. 67. *Jeg troer der er skjønnest i Danmark! HCAnd. Digte. (1847). 29. *Du skønne Land (o: Sønderjylland) med Dal og Bakker fagre, | med grønne Enge og med gyldne Agre. Lemb. D. 107. *den skønneste, | den skønneste | unge Skørsommer. JVJens. CT. 83 (jf. HarryAnd. JL. 172). det skønne Gurre. CSPet. Litt. 173. (jf. dejlig 2.1) m. bibet. af trivsel, frodighed olgn.: Frugt af skjønnene Træer (1931: smukke Træfrugter). 3Mos. 23.40. jf. bet. 4: (dyndet) spredes paa Ageren, hvorefter voxer skion Sæd. JPPrahl. AC. 93. 1.2) om levende væsen, især det menneskelige legeme, ansigt olgn. han var rødmusset med deilige Øine og skjøner af Anseelse (1931: skøn at se til). ISam. 16.12. alle disse fortryllende Træk i det, som man kalder et skjønt Ansigt, en skion Person. JSneed. IV. 171. Panden, Øinene og Munden kaldes baade smukke og skionne, dog saaledes at det sidste Udtryk siger mere end det første. Men heller siger man en smuk Næse end en skion Næse, ogsaa Hagen kalder man snarere smuk end skion. PEMüll. 293. *Født var paa Jorderig | Kongen af Himmerig, | Skion som Morgen-Røden. Grundtv. SS. I. 350. Grev Mogens . . var saa skion en Karl med saa dejlige Øjne. Pont. S. 42. (Orla Lehmann) var skøn at skue, som han stod der, henført af sit Emne. HPloug. CP. 86. || spec. om en (ung) kvinde. den unge Pige var skion af Skikkelse (1931: havde en smuk Skikkelse). Esth. 2.7.

Ach min allerskiønneste Jomfrue! mit Hierte vil briste over de ulyksalige Tidender. Holb. Jean. II. I. Den skionne Helene er bortført til Troja. sa. Ul. I. 5. Hun var ikke skion, men moderlig yndig. Bagges. DVI. X. 101. *Det skionne Skionne, | en Moe | skal Helligdommen finde! Oehl. Digte. (1803). 77. *Der stod Roser og Lillier paa Enge. | Meer skion dog, end Lillien, var Jomfruens Haand, | Naar Fingrene dandsed paa Strænge. Ing. HD. 43. *Den unge Frøken, yndig, | Skion som en Bajadere, | Slap pludselig i Dandsen | Sin sorte Cavaliere. Aarestr. ED. 37. *Du skionne fortryllende Kirsten! — | Ak, Du haver røvet min Fred. Bøgh. Fastelavnsgildet. (1855). 18. *skionne Pige, | Øjenslyst, Vidunderlige! JVJens. C. 116. (jf. HarryAnd. JL. 220). sevenbom og singron gør mange piger skion, se Sevenbom 2. || som subst.: den ell. de skionne olgn., (jf. Skionhed 2; højt. ell. spøg., iron.) om (ung) kvinde som hørende til det smukke køn, især: som genstand for en mandts elskov olgn. *Jeg for for andre Skionne brændte. Rahb. Poet. II. 150. *sært de Skionnes Luner kan plage. Ing. DM. 57. De er en ophoiet, ridderlig Aand, som lægger kongelige Skatte for Deres Skionnes Fod. sa. L. IV. 81. *begge Skionne (o: „sorte Trine“ og „smukke Line“) gik paa Frieri | Til Adams Gunst med ligestor Ubændighed. Palm. Adam. H. I. 218. Bøgh. D. II. 160 (se u. attende). Min Elskede . . siger til mig: staa op, min Veninde! min Skionne (Chr. VI: deylige; 1931: du fagre)! Højs. 2.10. *Champagnen skummed, Musikken lød, | Hver havde paa Skjødet sin Skionne. Drachm. D. 92. JacPaludan. S. 231. (spøg.) om frugte: Hannerne (o: havlitter) var . . optaget af at gøre Kur til de skionne. Seier. BornholmsFugle. (1932). 33. || (jf. liden 7; poet. ell. spøg.) som (tryksvagt) attrib. knyttet til et subst. (i ubest. f.), spec. et propr., i til-ell. omtale. *Skion Havmand sig op af Havet skiød, | Beklædt med Tang. Ew. (1914). III. 205. især om en (ung) kvinde, den elskede, dels i forb. skion jomfru (jf. Skionjomfru): Abrah Nyer. Rahb. IV. 216. *Skion Jomfrue! luk dit Vindue op, | her er din Hiertenskrue. Oehl. Sovedrikken. (1808). 37. *Skion Jomfru taler til fangne Ravn. Winth. SS. 33. *Ud bare de skion Jomfru | Af Børgens snevre Port. sa. HF. 248. CKMolb. SD. I. 72. dels i forb. m. kvindenavn: Abrah Nyer. Rahb. III. 267. Thaar. HG. 3 (se u. attende). *skion Valborg. Oehl. AV. (1810). 17. 19. 28 ofl. Skion Ellens Elsker. Aarestr. D. 36. bliv nu her, skion Karen, aldrig skal jeg forlade dig. JPJac. I. 129. *Abraham | hvor kunde du vise skion Hagar i Ørknen ud. KBecker. S. III. 86. naa, der har vi Skion-Anna (o: en opvartningsjomfru). Woel. DG. 37. || (jf. sp. 122³⁸ og 126³³) om dyr. Var det icke ogsaa en allerkeriste Hund hun havde paa Armen. Den skionne Lencke-Hund nogen vil forlange. Holb. Kandst. IV. 6. *Tulte var en Høne, | saa skion, saa skion af Krop. Rich.

SD.55. *Er det dig, du store Tiger . . | Maa jeg dræbe dig og drikke | Blodet af dig, skønne Kat? *JV Jens. Di. 47.* „Ko's, hvor er hun (o: en kvie) skøn!“ ler Svenning. *Fleuron. KO. 80. 1.3*) om (andre) ting, der tiltaler øjet ved farve, glans, (kunstnerisk) form, stil olgn. du (skal) legge det skønne guld paa støv. *Job. 22.24* (Chr. VI). skønne Molsqveer. *Pflug. DP. 1007.* *(havmanden) tog . . af Barmen | Det perlestukne Baand — | Der aldrig saaes et skønnere | Om nogen Dronnings Haand. *Bagges. ND. 166.* *De Sale monne prange | I skønne Farveskjær. *Heib. TBS. 52.* *den skønneste Krans | blir dog din, Sante Hans! *Drachm. DVE. 147.* *vort skønne gamle Flag. *Rord. GK. 220.* Skøn, glt. forgyldt Rococo Salon. *Berl. Tid. 27/11. 1929. Aft. 13. sp. 6.* skønne rariteter, se Raritet 2.2. (byen med) de skønne taarne, se u. Taarn. || uegl. *O Helligaand, du Skat saa skøn. *Salm. Hus. 267. 1.* *Kongernes Boe | Er skøn Uroe (o: for-gængelig pragt olgn.), | Himlen alene gjør salig og fro. *Kingo. 265.* || paa det skønneste, (især tidligere) brugt som adv. hand gjorde et billede med konst paa det skønneste. *Vtsd. 14. 19* (Chr. VI). *Pflug. DP. 555.*

2) m. h. t. andre sansindtryk. 2.1) om lyd, tone olgn.: som fremkalder en stærk (æstetisk) lystfølelse ved ren, harmonisk klang, vellyd olgn.; i høj grad vellydende, smuk, dejlig. Sangeren skønne Toner. *Sir. 32. 7.* *Englene sang . . til Markens Hyrder; | Skjønt fra Sjøl til Sjøl det lød: | Fred over Jorden! *Ing. RSE. VII. 233.* Den lille Havfrue sang skjønnest af dem Alle. *HCAnd. (1919). I. 124.* Nøkken . . lytter til Sangen . . Han betages af den skønne Stemme. *OFris. Litt. 115.* en ufattelig skøn, uforstaaelig Melodi. *NaTid. 17/10. 1939. 10. sp. 2. 2.2*) (l. br.) om duft olgn.: i høj grad vellugtende, dejlig. Mogorin voxer som Jasmin, mens haver meget skønnere Lugt end Jasmin Blomster. *Pflug. DP. 483.*

3) om ting, forhold m. m.: som ved sine forskellige (især indre) egenskaber fremkalder et sammensat (ved følelsesbetonede associationer bestemt) indtryk (af noget stemningspræget, ophøjet, ædelt olgn.), der vækker en stærk æstetisk („uinteressert“) lystfølelse, stemning, interesse olgn. (uden tydelig forestilling om nytteværdi); (meget) smuk (ophøjet, ædel); (overmaade) dejlig. 3.1) i al alm. Døden er skøn nok i sig selv. *Jacobi. Hiemst. 7.* *Lær mig hvad skjønt jeg føler, skjønt at sige. *Bagges. Ep. 231.* *Langfredag var en bitter Dag, | Men skøn var Paaskemorgen. *Oehl. Digt. II. 242.* det er det Skønneste, endnu efter sin Borgang at leve i sine Gierninger. *Mynst. Jonstr. 6.* *Skjønt er Sjølenes Pilgrimsgang! *Ing. RSE. VII. 233.* skønne — for ikke at sige smukke — Versere kun de, hvori Udtrykket har Saft og Kraft. *Heib. Intel. III. 30.* vi tabte os i skønne Samtaler, stille og med rolig Alvor. *Sibb. I. 25.*

*Skjønt er Døden, som I fik (o: i kampen for fædrelandet), | Ingen skønnere der findes. *Holst. Album. 31.* *Du, som skjænkte os den skønne Fest (o: jule), | Hvad der baader os, det véd Du bedst. *PFaber. VV. 115.* I mange Aar stod det for mig som en skøn Opgave at skrive en Bog om Jesu Lignelser. *CKoch. JL. 5.* den skønne Alder af 18 Aar. *Berl. Tid. 14/11. 1939. M. 10. sp. 5.* || (til dels ogs. spec. til bet. 1.1) i substantivisk anv.: det skønne. *hvo som elsker | Det Skønne, elsker Gud. *Oehl. (1841). IX. 1. 24.* Om det Skønne. *Høedt. (bogtitel. 1856).* *Jeg ønsker det Skønne ufriseret, | ej slikt og plejet! *Kaalund. EE. 117. CLange. NF. 222. jf. III. sand 1.1:* det Sande, det Skønne og det Gode (er) „en Trillingstjerne, som lyser for Mennesket paa hans Odysseustart gennem Livet“. *BT Dahl. Ordet og det Skønne. (1891). 64.* || en skøn sjæl, se Sjøl 5.2. (de) skønne følelser (s tid), spec. (hist., æstet.) m. h. t. forhold i slutn. af 18. aarh., om (tiden for de) ædle, rene, stærke følelser, der vidner om et rigt og letbevægeligt følelsesliv, navnlig følsomhed, sentimentalitet olgn. Knud Lyne Rahbeks Ungdomskærlighed. „Fra de skønne Følelsers Tid.“ (bogtitel. 1911). de skønne dage er forbi olgn., (efter ty. die schönen tage in Aranjuez sind nun zu ende (beg. af Schillers *Don Carlos*), jf. fr. ils sont passés, ces jours de fête; se *Arlaud. 295. 346*) som udtryk for, at en lykkelig, (begivenheds)rig tid er forbi. *Schiller. Don Carlos. (overs. 1830). I.* Da jeg nu kom ind i Belgien, tænkte jeg mig „de skønne Dage forbi“. *HCAnd. Breve. II. 544. jf.:* De skønne Dage i Aranjuez. Erindringer fra en dansk Latinskole. *Arndal. (bogtitel. 1921).* beskedenhed er en ynglings skønneste lyd, se Beskedenhed 2. 3.2) (æstet., nu mindre br.) i særlige udtryk for (udøvere af) litteratur (digtning) og kunst. || skøn aad ell. (tidligere) gejst ell. skribent (J. Baden. *De skønne Videnskaber. (1760). 9.* [*MCBruun.*] *Kritiske Randglosser. (1794). 3.*), se u. Aand 4 (jf. Skonaand), Gejst. || (de) skønne kunster, (ty. die schönen künste; efter fr. les beaux-arts) de kunstarter, hvis formaal er at skabe et kunstnerisk (skønt) produkt i ell. v. hj. af et stof (de bildende kunster, tegne-, maler-, billedhuggerkunst olgn., til dels ogs. bygningskunst), samt musik; (tidligere) ogs. m. videre bet.: kunst og videnskab; (de) frie kunster. Den Kunst at anlægge Lysthaver regnes til de skønne Kunster. *Hallager. 34. Leth. (1800).* Om den nordiske Mythologies Brugbarhed for de skønne tegnende Kunster. *Skand Litt Skr. VIII. 225.* Det Kgl. Academie for de skønne Kunster. *Fund. 28/11. 1814. §1.* han (lagde sig) efter Lov og Ret, hvorudi han, saavel som i andre skønne, boglige Kunster, gjorde . . stor Fremgang. *Winth. SS. 2 (1858). 180. EBrand. GG. 56. jf. LSal. X. 674.* || den skønne litteratur, den digteriske (og underholdende) litteratur; skønlitteraturen;

digtingen. Vi mangle i de øvrige Deele af den skønne Litteratur ulige meere. Vi har . . ingen Horaz, ingen Despreaux. *Fasting. (Den Kritiske Tilskuer. 1775. 289) (jf. Francis Bull. Fra Holberg til Nordal Brun. (1916). 28). Danmarks litterariske Progresser. I. (1781). 251.* „Var det gavnligt for Nordens skønne Litteratur, om den gamle nordiske Mythologie blev indført . . i Stedet for den græske?“ *Oehl. Bidr. I. 293.* hele den Romerske Litteratur, især den Skønne, er eftergiort Arbeide. *Grundtv. Udv. V. 398.* Udsigt over den danske skønne Litteratur. *Heib. (bogtitel. 1831). Kierk. I. 395.* Naar man i Almindelighed taler om et Lands Litteratur, vil Tanken sædvanligvis nærmest omfatte den saakaldte skønne Litteratur. *PHans. III. 843. OFriis. Litt. 10.* || (de) skønne videnskaber, (*ty.* die schönen wissenschaften; *efter fr.* (les) belles-lettres (*jf.*: en Skole i Rom, hvor han lærte Grammaticam, eller det man nu kalder Belles-Lettres . . Thi dem de Græske kaldte Grammatici, kaldte Romerne Litteratores. *Reenb. II. 15*); *nu sj.* om (kunst og) videnskab, der vedrører menneskelig (aands)virksomhed (humanistiske videnskaber) ell. spec. sprogets brug og form: poesi, veltalenhed, sprog(studium); *ogs. d. s. den skønne litteratur. (tidligst spec. anv. m. tilknytning til det 1759 i Kbh. stiftede Selskabet for de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse, som 1761 ff. udgav skriftserien Forsøg i de skønne og nyttige Videnskaber; se Sal. XXI. 208).* (de) Videnskaber (der) sigte til at forbedre Hiertet ved at fremsette Sandheden, saaledes, at den maae opvekke behagelige Følelser i Siælene . . haver (man kaldt) de skønne Videnskaber, og derved (har man) forstaaet Poesien og Veltalenheden. *Underretning om et Selskab, hvis Hensigter at forfremme de skønne Videnskabers og Smagens Udbredelse. (1759). 3°. JSneed. II. 199. IV. 88.* Zeuthen havde ogsaa Sands for de skønne Videnskaber, skjøndt man egenlig ikke kan sige, han var en skøn Aand. *Oehl. Er. IV. 30. VSO. MO. B.*, der formelt studerede Jura, men reelt de skønne Videnskaber. *Galsch. (Tilsk. 1927. II. 75).*

4) (uden (særlig) forestilling om æstetisk lystfølelse) om person, ting, forhold: som ved sine nyttige, fordelagtige, behagelige, tiltalende, passende egenskaber fremkaldt en følelse af tilfredshed, anerkendelse, behag olgn. 4.1) (nu l. br. i alm. rigsspr.) i al alm., som udtryk for anerkendelse olgn. || om person: duelig; dygtig; *ogs.: venlig; omgængelig; rar; (om barn:)* velopdragen; artig; sød. Det maa have været nogle skønne Mænd, som har giort de Ord-sprog. *Holb. III. II. 5.* Han var . . en sindig og forstandig Mand, og en skønne Fyrste at have til Drot. *Grundtv. Snorre. I. 111.* Præsten og hans Svigerinde det er vist nogle skønne Folk at være hos. *JakKnu. LS. 21.*

Barn, kan du være skøn og hjælpe. *Søiberg. SR. 224.* (han var) tilsidst blevet saa skøn, at han vilde give Omgange. Han var meget flink. *Thuborg. K. 90.* han er sgu'tt skøn at spøge med. *Hans Povls. HF. 21. Esp. 296. Feilb. spec. (jf. Hoved 4) i forb. et skønt hoved, et godt, klogt, snildt hoved; et klogt, begavet, dygtigt menneske.* naar nogen vil sige til mig: I har et meget skjønt Hoved, og veed vel at raisonnere om en Ting, bliver jeg strax opløst. *FrHorn. PM. 10.* Udi Engeland have for nogle Aar siden visse skønne Hoveder foreenet sig i at udarbeide adskillige Materier i Morale. *Holb. MTKr. 12.* *mindre klogtige og skønne Ho'der | Skrev Prosabreve, fyldt med Elskovssnak. *PalM. D. 46.* || om ytring: *venlig; smigrende; behagelig.* Give skønne Ord, smigre; snakke vel for. *Leth. (1800).* ved søde Ord og skøn Tale (1819: smigrende Taler) forføre de de troskyldiges Hjerter. *Rom. 16. 18 (1907).* || om nytting, brugsstand, vare olgn.: af god kvalitet; fortræffelig; god. en skøn Viin. *Holb. Vgs. (1731). II. 2.* Steen-Kul, som vel til Smede-Arbeide ere utienlige, men til anden Brug og Brændsel derimod meget skønne. *Thurah. B. 72.* en god og skøn Stivelse. *OeconH. (1784). I. 10.* (i slagterboderne) hænge paa Væggene skønne fede Pølser, Slagtervenden har et Par skønne islandske Strømper paa, som kunne holde Kulden ude. *PEMüll. 294.* (jf. III. skønne) talem.: naar skoven er grøn, er flynderen, rødspætten, skrubben, sletten skøn (nest), se u. Flynder (1), Rødspætte osv. || om forhold, (resultat af) virksomhed olgn.: som vækker behag, fortjener anerkendelse, paaskønnelse olgn.; god; rar; behagelig. Troels, din Madame har got, hun faaer saa mange skønne Visiter. *Holb. Bars. IV. 1.* Den gode Mand giør skønne Prækner her i Byen, og kand tale om Misundelse, saa Taarene maa staa een udi Øynene. *sa. Er. I. 1.* dersom jeg vilde tale meere, saa kunde jeg sige skønne (: interessante, vigtige) Sager i denne Materie. *Skuesp. V. 90.* en Dram . . killerer saa skønt i Indværket. *Skjoldb. A. 20.* det er ikke skønt, naar man skal skamme sig ved sine egne Born. *ErlKris. St. 97.* De, der har deres Arbejde i frisk Luft, har i Reglen en skønne Appetit. *Pol. 2/11 1936. 16. sp. 1.* som udraab: det var skønt! fortræffeligt! udmærket! bravo! *Moth. S. 435. JBaden. DaL. med overgang til bet. 6.1:* de skønne spildte kræfter, se I. Kraft l. 3. 4.2) om forhold olgn.: som er i den rette, normale, af omstændighederne krævede tilstand, har den rette (harmoniske) beskaffenhed olgn.; (fuld) god; nu især om overensstemmelse olgn.: fuld (kommen). *naar Lykken byder mig | En skønne Leilighed. *Wess. 66. PalM. AdamH. II. 234. PEMüll. 294.* Under min Tale herskede . . den skønneste Orden og Tavshed. *Cit. 1812. (Hjort. B. I. 18).* i skjøn Overensstemmelse. *Kierk.*

VII.546. Jeg fik min Kurv, og hermed var Alt arrangeret paa den skønneste Maade. *Bøgh.III.45. (de)* mødtes i skjøen Enighed. *HFEw.JF.I.406.* Forhandlingen (*er*) endt i den skønneste Enighed. *Pol.¹⁹/₁₁1933.3.sp.5.* i skøn forening, se u. Forening 3.2 og 6. 4.3 („I daglig Tale“ *VSO. MO.*; nu især *gldgs. ell. prov. (dial.)*) som kvantitativ bestemmelse: *talrig; stor; betydelig; køn* (III.5); *net* (III.2.4). (*han*) maa have skønne Midler, siden hand køber ofveralt kostbare Bøger. *Klevenf.RJ.70.* Skjøen Alder, en høj Alderdom. *Leth.(1800).* der var en skjøne Flok voxne og uvoxne Børn. *RUss. U.139.* Det er en skjøen Skillig (∴ betydelig Sum) at tage ind paa en Gang. *VSO.* *saa satte Ancker i sit Testamente | til Rejse-Hjælp en skjøne Sum paa Rente. *Rich. BD.169.* || *navnlig i forb.* en skøn(ne) hob(en). en skøn høb mennesker. *Moth. S433.* Der bliver en skjøne Hob Frugt i Aar. *MO.* Jeg har set en skøn Hob fulde Folk i Norge saa vel som i Sverig. *Schand.O. II.146. Feilb.*

5) (*jf. sv.* en vacker dag, *ty.* eines schönen tages, *fr.* un beau jour, *eng.* one fine day; *endnu ikke i MO.*; *sml.* en smuk dag (u. smuk); *talespr.*) med afsvækket bet., i forb. en skøn ell. (nu oftere) skønne dag (*mindre br.:* aften, morgen *olgn.*; *sj.:* en skønne stund (*JernbaneT.¹⁹/₁₁1937.2.sp.2.*), et skönt øjeblik (*LFeilb.SS.48 olgn.*), (nu næppe br.) *m. præp.:* paa en skøn dag (*Holst.III.68*), som tidsbestemmelse, i udtryk for, at noget overraskende, væsentligt, i handlingens gang indgribende (ændrende) *olgn.* pludseligt, uventet, især: efter nogen tids forløb (langt om længe, omsider) indtræder ell. viser sig (at være tilfældet); pludselig en dag (morgen osv.); en dag, bedst som det var (da man ikke tænkte paa det, ikke ventede det, ell. m. h. t. noget fremtidigt: naar man mindst venter det). *Paa en Pind af Bambus | Hendes Moder (∴ en høne) havde siddet, | Til hun blev en skjøne Dag | Strangulert og spiddet. *Rich. SD.56.* en skjøen Morgen vidste de Alle i Sognet, at Else havde sagt Ja til den rigeste Gaardmand. *HCAnd. NyeEventyr. 3R. II. (1872).17.* Saa kommer der da en skønne Dag en Bejler til hende. *JPJac.II.4. (jeg)* er begyndt at faa lyriske Griller . . jeg frygter meget for, at jeg en skønne Time nedkommer med et pukkelrygget Kærligheds-kvad. *Pont.GA.74.* det ender en skøn Dag med at de knækker Halsen. *Bang.HH.10.* En skønne Morgen skinnede Solen varmt og stærkt. *Jørg.HI.62.* Saa gaar der en Uge, hvori jeg ikke ser noget til hende . . Og saa faar jeg en skønne Aftenstund et pynteligt „Ansichtskart“ fra Dresden. *Wied.CM.48.* hidtil (*har meddelelserne om sjældne bogfund*) kun været „Forbiere“, men det kommer nok. En skønne Dag har vi det store Holbergfund. *Pol.¹⁹/₁₁1939.11.sp.2.*

6) (*jf.* dejlig 4, III. køn 6, III. net 3, nydelig 3 *ofl.*) *iron.*, om noget ubehageligt ell. uheldigt ell. om noget, der ikke svarer til sit navn, strider mod sit begreb, ikke har (fuld) gyldighed *olgn.* 6.1) (uden for enkelte udtryk (især svarende til bet. 3.1) nu mindre br.) i al alm. du est en skøn kær! *Moth.S433.* *Nysted.Rhetor.39* (se u. herlig 3). Vilde enhver, som I, M. Herman, naar hand faar et Ørefigen, give sig til at tælle til tyve, saa fik vi en Hob skønne Koner. *Hob.Kandst.II.3.* alt det Guld, som han (∴ en jøde) havde vundet ved det skjøne Levebrød at aagre. *MCBruun&Horreb.JSP.54.* du vil komme skönt an. *TBaden.Suppl.* „dine Bedrifters Udødelighed vil endnu om tusinde Aar alle gode Skolemestere indprygle deres Læringer, naar Ingen meer kjender dig uden de Lærde.“ „En skjøne Udødelighed!“ *Ing. EF.III.136.* I Handlingens Øjeblik glemmer man de skønne Teorier . . man handler ud fra Indskydelser. *AzDam.FO.12.* en Jætte med det skønne Navn Hængekæft. *GSchütte. HH.146. 6.2)* (*jf. ty.* schön sitzen samt III. køn 6.2; nu næppe br.) i forb. staa (der) en skøn *olgn.*, fremtræde paa en ynkelig maade; gøre en slet figur; sidde net i det. *Sort.Poet.74.* *(*fangen blev*) ført til Nyborg Slott, der satt hand rett en skion. *Jernskæg. D.84.* *Nu hænger Du (∴ en hængt ulv) en skion! din gamle Faare-gnasker! *AlbThura. Betænkn.B37. TBruun.I.356.* sidde, staa i en skøn(ne) maade, se I. Maade 6.

Skøn-, i ssg. [ʃgön-] (ogs. m. hovedtryk paa 2. ssg-led, saaledes i afl. paa -eri (Skønaanderi osv.) og spec. i Skønjomfru (og til dels i de herefter mere tilfældigt dannede Skøn-frue, -frøken)). 1) af I. Skøn (2), se Skøn-dag og -sag (u. Skønssag). 2) (især) af II. skøn 1-3; spec. med forestilling om (resultat af) en virksomhed, der er udtryk for en stræben efter en norm (for skønhed), et ideal *olgn.*, ofte (nedsæt., *iron.*): en (skønheds)norm, et ideal, der er præget af ell. bestemt efter en lidet kræsen (banal, jævnt folkelig) smag, en overdreven trang til at forskønne, idealisere *olgn.*; se bl. a. Skøn-aand, -farver 2, -farveri, -laveri, -læsning, -mageri, -maleri, -navn, -sang, -skrift, -skriver, -skriveri, -tale(nde), -taler, -ting, -virke, -værk *ofl.*; *jf.* Skønrian, skønkrante samt: den islandske Skønnsaga (∴ *Njals saga*), den, der giver Idealbilledet af Sagsaens Islænder. *Tilsk.1933.I.411.* *jf.* Skønnsnak samt *ty.* schönschwätzer, frasmager: (selv om) det lykkedes (en kvinde) med ægte filosofisk Aand at raisonnere over alle disse Ting, vilde hun ikke være andet end en Skønsladderinde, og Hiertet vilde, trods hendes systematiske Hoved, hvert Øjeblik spille hende de værste Puds. *Gynæol.VII.94.* -aand, en. (ligesom *ty.* schöngeist efter *fr.* bel-esprit; tidligere alm. skøn aand, se Aand 4 (og II. skøn 3.2); især **⊗**) æstetisk inter-

esseret (og æstetisk præget) person, der giver sig af med (den skønne) litteratur, de skønne kunster (videnskaber); ofte spec. (nedst.) om den, der i overdreven grad nærer saadanne interesser, paa overdreven maade stræber at lægge dem for dagen olgn. *Blich.*(1920).*V.168.* Hvad siger mine Læsere om saadant Papi-steri, sliq mystisk Tendents . . Før har man dog kun troet, det var Skjønaander, der kom paa deslige Griller. *P.Møll.ES.I.217.* Den Apotheke var et godt Hoved, et kritisk Hoved, han havde allerede fra Skoledreng leveret Kritiker over Bøger og Theater . . Han var hvad man kalder Skjønaand. *HC And.*(1919).*V.320.* Skønaanden — den smagfulde Kunstkender og Kunstamatør — er toneangivende ved Akademierne. *V.Ved.B.99.* Peter Løve havde samlet en Skare unge Studenter og Skønaander. *J.Magnus.VA.4.*

-aanderi, et. (jf. ty. schöngesteirei; nu sj. (jf. Levin.); især nedst.) det at være en skønaand, have en skønaands væsen, interesser osv. Min Hustrue skal ingen Forring giøre paa Skjønaanderie, paa Lærdom eller endog paa Bogskriverie. *Gynæol.XI.69. Rahb.Tale.*(1815).*II.* *AGnütz. Idealister.*(1896).*95.*

-bart, en. (fra ty. schönbart, maske (om-dannet af mht. schemebart, maske med skæg, af schem(e)n, skygge, maske); sj.) ♀ orkideen *Calopogon. Kjerball.FB.131.*

-bæger, et, en. (sj.) ♀ d. s. s. *Amarant 1. Viborg.Pl.*(1793).*191. jf. VSO.*

-bæg(e)ret, adj. (jf. -bæger og -kronet; bot.) i forb. skøn-bæg(e)ret mælde, *Atriplex calotheca (Rafn) Fr. Hornemann.OP.243. Lange.Flora.*¹(1851).*556. Mentz.O.Bill.286. † -dag, en. [L.2] i flt., om en sygdoms kritiske dage (der tillader et skøn om dens udfald). *Moth.S435.**

VSO. -farver, en. 1) (nu mindre br.) farver, der udjører skønfarvning. *vAph.*(1759). *OpfB.*¹*VI.493.* 2) ⊕ overf., om den, der taler, skriver, skildrer paa en forskønnende, idealiserende (og falsk) maade (jf. -mageri). (han) fremhæver naturligvis gerne, hvad han kan finde af opbygeligt, men han er ingen Skønfarver. *M.Rubin.MB.132.*

-farveri, et. spec. (jf. -farver 2, -mageri) ⊕ om forskønnende, falsk idealiserende udtryksform, (skriftlig) fremstilling olgn. et Hang til Skønfarveri, en Tilbøjelighed til at . . give Tingene smukke Navne. *Brandes.III.595. (Thiele)* befittede sig, for ikke at vække Anstød, paa et gennemført Skønfarveri. Thiele gaar i dette Punkt indtil bevist Usandfærdighed. *sa.(Tilsk.1920. I.24).*

-farvning, en. (jf. -farver 1; faql.) farvning (af stof) med stærke (pragfulde) farver, fine nuancer olgn. (avivering). *Sal. XVI.198. jf. Skønfarvningkunsten. OpfB.*¹*VI.493.*

-frue, en. (dannet efter -jomfru; sj.) om en (ung) gift kvinde; som tiltale: *Staa op, Skønfrue, af din Seng! — Der lysner Dag bag Rude. *ThBarfod.EF.65.*

-frøken, en. (som (spøg.) sideform til -jomfru; ikke i alm. spr.) om ung pige med

frøken-fornemmelser (-vaner, -væsen). Jeg gad se en af vore Skønfrøker til Piger med en hjemmelavet, rusten uhaandterlig Grøb stillet foran en Maagroog (∴ en dyngge gødning). *AarbAarh.1934.II.*

-god, adj. (især som overs. af gr. kalokagathós, egl.: kalós: kalos kal agathós, skøn og god; filos.) skøn og god (i eet begreb); retskaffen. *Sal.XIV.792. jf.: Skøngodhed, den antikke Kalokagathi, er Maalet. VilhAnd.AO.III.17. NatTid.*⁹*1937. 9.sp.3f.*

Skønhed, en. [sgön,heð] flt. -er. (glæd. d. s. (Mand.28. Suso.56); af II. skøn (1-3) || Skønhed svarer ikke blot til II. skøn (1-3), men til dels ogs. til III. køn (4) og smuk (idet Kønhed og Smukhed ikke tilhører det alm. spr.) og kan derfor ofte bruges uden den til II. skøn (1-3) knyttede forestilling om noget idealt, ophøjet olgn.)

1) den egenskab ell. det forhold at være skøn (smuk, køn); ogs. (m. overgang til konkr. bet.; jf. bet. 2) om noget skønt (smukt, kønt), en skøn (smuk, køn) del ell. enkelthed (i naturen, landskabet, kunsten, en passage i en bog osv.). 1.1) (jf. II. skøn 1-2) m. h. t. sanseindtryk (især synsindtryk). Skjønhed er Eenhed i det Mangfoldige. *Ørst.III.134.* alt det videnskabelige Stof, der formaaer at gestalte sig i Skjønhedens Form. *Heib.Intel.III.190.* Til at bese alle (Roms) Skjønheder kan man bruge baade Maaneder og Aar. *Hjort.Valg.180.* Den musikalske Skjønhed. *MO.* Yndighed er Bedrag, og Skjønhed (*Chr.VI.* deylighed) er Forfængelighed. *Ords. 31.30.* || (jf. Naturskønhed) m. h. t. naturen. *Den lyse Tid nu kommer | Med Lyst og Skjønhed stor. *SalmHus.59.1.* alting paa dig er fordunklet, forvisnet og affalden som et afhugged Blomster, der ingen Vædske meer haver at holde sin naturlige Skjønhed ved lige. *Holb.U.I.8.* Jeg førte C. . . omkring i Haven, fra Skjønhed til Skjønhed, fra Yndighed til Yndighed. *Bagges.L.I.109.* *da var jo al Naturen | Saa tom paa Fryd, og hver dens Skjønhed falmet. *Blich.*(1920).*VI.178. J.VJens.C.116.* || (jf. II. skøn 1.2) m. h. t. levende væsen(s ydre). *For Helstens Skjønhed svulmed hendes Barm. *Oehl.RL.*(1849).*91.* *Vi har jaget op . . | En sneehvid Hind, af stor og sjelden Skjønhed. *Hzz.Svh.69.* Han pleiede med Æmhed hver Skjønhed hos sig selv. *Bang.EccentriskeNoveller.*(1885).*8.* især m. h. t. kvindens ydre: ved Kvinders Skjønhed ere Mange bragte til at fare vild. *Sir.9.9.* *skion er Vaarens Høitidspragt . . | End større dog Skjønheds Magt | I Qvindens hulde Æie. *Lund.ED.80.* Hvor Du er smuk, Susanna! Hvergang jeg seer Dig, er det som om jeg opdagede nye Skjønheder hos Dig. *CBernh. NF.V.228.* Det var egentlig sig selv, Jutta beundrede i Susanne, sig selv fornyet og potenteret i Skønhed. *Buchh.Su.I.194.* || (jf. bet. 2 og Yndighed; nu l. br.) konkr., om skøn (smuk) legemsdel olgn. Et Par sneehvide,

svulmende Skjønheder (o: *bryster*), som hun til Overflod blottede, saameget hun vel kunde. *Ev. (1914).IV.296.* (*Christiane Oehlen-schläger*) havde mellem andre Skjønheder en Haarvext, som jeg aldrig har seet Mage til. *Hauch.MfB.312.* Jeg veed . . at hendes Næse ikke er en fuldendt Skjønhed. *Kierk.II.9.* Louise spjættede af Glæde paa Perronbænken, saa et Par Handelskommis'er i Toget saa' et betydeligt Stykke af hendes Skønhed (o: *hendes smukke ben*). *Bang.SE.250.* jf.: Min gule Kjole gefaller dem, den gamle Skjønhed! *Cit.1836.* (*PNNyegaard.S.143.*) || som *fællesbetegnelse for smukke (skønne, kønne) personer.* *til lystig Sommerdands | Var samlet just en yndig Krands | Af Ungdom, Skjønhed, som ei let | Af Jubel og af Dands blev møt. *Winth.VI.153. 1.2*) (jf. II. skøn 3) m. h. t. *livsforhold, kunst olgn.* (*Horats*) kunde han udenad, og dog opdagede han idelig nye Skjønheder hos denne Digter. *Jacobi.Luzd.20.* *Kunstneren, hvis stille Liv | Sin Skjønhed faaer ved Vanen. *Holst.LHbl.84.* Bogen indeholder store Skønheder (og) siger os Alle . . nogle store Sandheder, men Skønheder og Sandheder er langt mindre værd end Skønhed og Sandhed i Enkelttal. *Brandes.III.271.* || efter ell. mod skønhed hungret tiden (efter *Henrik Ibsens „Ballonbrev“ 1870*) anv. som *litterært program (slagord) i tiden efter 1870.* Skønlitteraturen og Kristendommen . . deler Menneskene imellem sig . . Over den ene Lejr vajer et Banner med Indskriften: „Efter Skønhed hungret Tiden“; den anden Lejrs Banner bærer Korsets gamle Mærke. *DTidskr.1902.369.* || dø i skønhed, (en) død i skønhed, ogs. med *tilføjelsen:* med vinløv i haaret, (efter *Henrik Ibsens skuespil „Hedda Gabler“ (1890)*) især (ved slutn. af 19. aarh.) anv. om at dø for egen haand. jf. (spøg.): alle disse gnistrende Duglyn . . fra de Slør og Spind, som Edderkopperne i Tusindvis har vævet overalt; de stakkels Fluere og Myg, for hvem de er spændt ud, faar dog i det mindste en „Død i Skønhed“. *KnudPouls.BE.39.*

2) *skøn (smuk) person, især (ung) kvinde* (jf. den ell. de skønne u. II. skøn 1.2); ogs. med *afsækket bet., om ung (køn, omsværmet) kvinde (ung pige, ung dame),* en af disse skygfulde Skjønheder, hvis Smil er som Soelens igjennem en regnfuld Himmel. *Ev.(1914).IV.291.* *(*kong Helge*) bliver vaer, | Med Arme svulmende hvide, | Den største Skjønhed Jorden har, | At slumre ved hans Side. *Oehl.Helge.(1814).54.* Denne grusomme Skjønhed holder mig fængslet her (i *Korsør*). *Heib.KS.7.* den smukke Pige, der drog bort halvt som et Barn . . vendte tilbage som en fuldkommen

udviklet Skjønhed. *CBernh.NF.IX.88.* En qvindelig Skjønhed, der hverken syer eller spinder. *Kierk.I.261.* Hille den Gloende! Det er jo en ren Skjønhed! *Kandarius.LP.37.* *elskovsberuset, med den blide, | tilbødte Skønhed ved min Side. *Gjel.Rø.12.* || § *nat- tens skønhed, se Nat 1.4.*

Skønheds-, i ssg. [i]sgønheds-] af Skønhed 1; *saaledes (foruden de ndf. anførte) mere tilfældige ell. let forstaaelige (især ω) ssg. som Skønheds-forestilling, -fylde (en), -fyldt, -grad, -hele, -hensyn, -idé, -ideal, -indtryk, -mættet, -norm, -nydelse, -præg, -regel, -stempel, -virkning, -værdi ofl.; spec. (ω) i ssg., der betegner (en person, som er præget af) sans for, kærlighed ell. trang til skønhed, som Skønheds-attraa, -drift, -dyrkelse, -dyrker, -elsker, -følelse, -glad, -glæde, -higen(de), -hunger, -kender, -kultus (se u. Kultus 2), -kærlighed, -trang, -tørst ofl.; (faql.) m. h. t. skønhedspleje: Skønheds-eks-pert, -institut (jf. -klinik), -kræm, -kur, -præparat, -sæbe ofl. -aaenbarelse (PEBen-zon.P.13. Pol.^{10/11} 1935. Sønd.19.sp.2) ell. (især) -aaenbaring, en. (jf. Aabenbarelse, Aabenbaring 1.2) om noget meget (usædvanlig, overraskende) skønt ell. smukt (som man oplever, møder osv.). (ogs. spøg., især i nægtende forb.). (*Marstrands*) „Adam og Eva“, et af de nordiske Kunstværker, som med størst Ret kan betegnes som en „Skønhedsaaenbaring“. *SigMüll.B.104.* Hun var ingen Skønhedsaaenbaring. Han kom altid til at tænke paa visent Græs, naar han saa paa det farveløse Ansigt. *AAndreasen. DN.139.* ω **-billede**, et. (*fantasi*)billede af ideal skønhed. *MO.* en saadan (kvinde), igjennem hvis Skikkelse det evige Skjønhedsbillede straaled. *Schand.TF.II.69.* ω **-dronning**, en. (jf. Dronning 2.1) kvindelig vinder i en skønhedskonkurrence. *ERode.JP.109.* ω **-fejl**, en. (især faql.) uregelmæssighed, mindre mangel, der er i strid med skønhedens (strengeste) krav, men ikke (i nærværdig-grad) forringer en tings (vares osv.) brugsværdi. de her fremdragne Uregelmæssigheder (m. h. t. en hests ydre) er . . nærmest Skønhedsfejl. *LandbO.II.603.* en Del Gultapper med Skønhedsfejl 50—75 Procent Rabat. *Pol.^{27/3} 1929.18.sp.3.* ω **-forladt**, part. adj. (især ω) om (bebygget) sted, opholdsrum olgn.: som (p. gr. af forfald, smagløs bebyggelse ell. udstyrelse olgn.) er blottet for skønhed. (byggningskomplekset) syntes saa skønhedsforladt, at det ikke fortjente bedre end at rives ned. *DagNyh.^{23/12} 1911.1.sp.5.* ω **-form**, en. skøn form (stemmende med skønhedens regler). *Molb.HO. VSO. i ftt., om en kvindes skønne former: Frøken Mine, hvis yndige Væsen og helt udviklede Skjønhedsformer . . altid traadte i Forgrunden (i hans drømme).* *Ing. L.I.130.* ω **-grænse**, en. (jf. -linie 2) grænse, som skønheden's krav) sætter og be-tinger; skønhedens grænse. *MO.* med den*

ædlest Tone forbandt (violinvirtuosen) et fyrigt Temperament, som dog aldrig gik ud over Skønhedsgrænsen. *R.Bergh.M.109.*

-gudinde, en. *spec. (mytol.) om Venus (Afrodite) ell. Freja. vAph.(1759). PEMüll. Isl.146.* *af det vuggende Hav Skønhedsgudinden blev født. *Holst.D.II.29.*

-klinik, en. (jf. -salon) *klinik for skønhedspleje. ERode.JP.138. TelefB.1939.sp.6885.*

-konkurrence, en. (jf. -dronning, -stævne) *konkurrence, hvorved den ell. de smukkeste af de deltagende (kvinder) udpeges. Skønhedskonkurrencen paa —, titel paa en farce, opført paa Casino 1889, se LSwendsen.DekkH.PrivattheatresRepertoire.(1907).153. BerTid. 21/10 1933.Aft.2.sp.5. ♀ -linie*, en. 1) *linie (i en tegning, en (kunst)genstand, det menneskelige legeme olgn.), som tilfredsstiller skønhedens (ideale) krav. *I Stolen . . | Let henslængt, hviler Hun | . . det dristige Maler-Øie | . . 20 fulgte skarpt og noie, | Hvor Skønheds-Linien gik. Winth.DigtN.315. VSO. MO. Sal. XVI.198. 2) d. s. s. -grænse. MO. dog var han slet ikke flink til Dans. Bestandig raa og vilde Spring uden for Skønhedslinien. Schand.BS.272. Intet hos Maria var grimt og alt, hvad hun foretog sig, var indenfor Skønhedslinjen. Nans.M.42.*

-liste, en. *liste (rundet kant), der er anbragt ved to (støtte) fladers sammenstødslinie (for at dække mulige fejl ved støbningen). Thaulow.M.II. 578.*

-lære, en. *spec. (i. br.) om æstetik. MO. D&H.*

-maske, en. (fagl.) *maske (II.1.3), der anvendes i kosmetisk øjemed. Aadons.S.94.*

-middel, et. *middel, der virker forskønnende; spec.: kosmetisk middel. Skønheds-Midler for det smukke Kiøn. (bogtitel.1795). PalM.U.431. Panum.542. Esth. 2.12(1931).*

-mælk, en. (jf. -vand; fagl.) *kosmetisk middel, bestaaende af mandelemulsion, vellugtende olier olgn. VortHj.II.1.138. VareL.80.*

-mærke, et. d. s. s. -plet 1 (ogs. *spec. mods. -plet 1 om (lille) modermærke; jf. -tegn*). *Kissmeyer.Skønhedspletrens Historie.(1920).18. Es.3.24(1931); se u. -plet 1).*

-plaster, et. (jf. Skønnings-, Skønplaster; især foræld.) *plaster, hvoraf smaa runde stykker udklippes som kunstige skønhedspletter; ogs.: kunstig skønhedsplet. Holst.R. Kissmeyer.SkønhedspletrensHistorie.(1920).30. N.Møll.V.Litt.III.242.*

-pleje, en. *kosmetisk pleje. Plet. 5 Soya.HF.31. TelefB.1939.sp. 6881.*

-plet, en. 1) (jf. -mærke, Skønplet og Modermærke) *en (medfødt) ved pletvis op-hobning af farvestof (pigment) opstaaet mørkere, rundagtig plet i huden (ogs. (især spøg.) om fregne; jf. Feilb.) ell. (en kunstig efterligning heraf i form af) et lille plaster (af sort taft olgn.; jf. -plaster og Mouché 1), fastklæbet til ansigtshuden (ell. paa halsen olgn.), især anv. af modedamer i 17. og 18. aarh. (til fremhævelse af hudens hvidhed). *Sminke Floer og Lillie Vand | Jomfrue Melk og Skønheds Pletter | Og hvad meer vor*

Tiids Coqueter | Af det slags optænke kand. *KomGrønneg.II.142. PalM.TS.41.* der skal være . . trang Sæk i Stedet for vid Kaabe, Brandemærke i Stedet for Skønhedsplet (*Chr.VI: i døyligheds sted; 1931: for Skønhedsmærke*). *Es.3.24.* Af Skønhedspletrens Historie. *Kissmeyer.(bogtitel.1920). jf.: skønhedsplettede Damer.VKorfilsen.F.79. 2) overj., om hvad der virker paa lignende maade som en skønhedsplet (1). 2.1) om noget forskønnende, tiltalende olgn. *Hvor højt mit Hjerte sætter | Sydens mageløse Nætter, | Har dog Lejets milde Ro, | Helst naar Klokken gaar til To, | Ogsaa sine Skønhedspletter. Bødt.SD.16. 2.2) en (enkelt) mindre mangel, skadvank olgn. En eneste lille Skønhedsplet havde hans Karakter: en sund, kraftig, velskabt Misundelse. *Brandes.F.177.* Oversættelsen . . er nydelig, om end ikke uden enkelte Skønhedspletter. *Ekstrabl. 21/10 1939.9.sp.5.**

-prinsesse, en. (jf. Prinsesse 4.3; i. br.) *ung smuk kvinde. Skønhedsprinsessen, som han i Stilhed sværmede for, var tilstede. Ing.Levnet.I.133.*

-ranke, en. *den klatrende prydeplante *Eccecarpus scaber* (med orangeøde blomster). OJNMørch. Blomsterfrø. 2(1838). 21. Cti.1925.(OrdB.).*

-rige, et. (jf. -verden; især poet.) *rige (3.2), hvor skønheden raader. *Giv Tid og bie paa Herrens Stund! | — Hans Skønhedsrige kommer. Ing.Huldre-Gaverne.(1831).214. *det Skønheds-Rige . . | Hvor Digteren har hjemme. Heib.ND.18. VilhAnd.Litt.III.406.*

-salon, en. (jf. -klinik) *salon for skønhedspleje. B.T. 15/12 1929.Sønd.8.sp.3.*

-sans, en. (udviklet, bevidst) *sans for skønhed (i naturen, i kunsten, m. h. t. anvendelse af stoffer, farver osv.). Ørst.I.148. Hostr.EF.II.4. Væn hende tidligt til at have Skønhedssans gennem Omgang med Blomster, Farver, Stoffer o. l. EGad.TT.80. (Bjørnstj. Bjørnson) blev opbragt over Tjenestepigerens kluntede Gang. Det stødte hans Skønhedssans, sagde han, at se dem gaa saadan omkring i Huset. DagNyh. 9/12 1932.14.sp.2.*

-stævne, et. *stævne med skønhedskonkurrence. VoreDamer. 2/10 1930.5.*

-søvn, en. (efter eng. beauty-sleep; især dame-spr.) *søvnen før midnat; ogs. om søvn (fx. midt paa dagen), der navnlig har til formaal at bevare (ansigtets) friskhed og skønhed. MadameTildi.Hvorledesholder jeg mig ung?(1935).119.*

-tegn, et. (jf. -mærke) *naturlig egenskab, der (efter alm. opfattelse) forhøjer vedk.s skønhed. stærkt udviklede Armmuskler betragtes (hos kvindelige studenter i Amerika) som et nyt kvindeligt Skønhedstegn. DagNyh. 11/10 1907.2.sp.4. Kissmeyer.SkønhedspletrensHistorie.(1920).19.*

-vand, et. (jf. -mælk; fagl.) *særlig tilberedt (vellugtende) vand, brugt som kosmetisk middel. Eau de Beauté eller Skønheds Vand. LTid.1722.Nr.II.2. VSO. Toilette- og Skønheds-Vande. FrisørKal.70. ♀ -verden*, en. (jf. -rige) *skønhedens omraade ell. verden.*

efter en sikker grammatisk Undervisning . . . fører (jeg) den Unge ind i den hellenske Skønhedsverden. *Schand.AE.176.* Du . . . begynder at tages fangen af Troen paa fjerne Skønhedsverdener. *FOAndersen.Et Brud. (1891).10. ♀ -værk*, et. (*kunst*)værk, der er udtryk for skønhed. *MO. (Venedig)* hvor hvert Vindstød vifter i heroiske nationale Minder og tører imod nationale Skønhedsværker af den usædvanligste Art. *Goldschm. Fort.III.257. -øje*, et. (*jf. Skønøje*) ♀ d. s. s. Pigeøje 2. *PMeyer.Bloomstervennen. (1835).28. BerlKonv.XIX.459.*

Skøn-jomfru, en. [sgön'jomfru] (af skøn jomfru (se u. II. skøn 1.2), til dels (i ent. uden art.) kun som ortografisk variant heraf; *jf. -frue, -frøken, -mø; især poet. (arkais.) ell. spøg., iron.) med mere ubest. bet., om ung (livsglad, omsværmet) pige, (ens) kæreste olgn. *Og med det samme letter han (o: sømanden) paa sin blanke Hat, | Og byder hver Skønjomfru saa mangen en Godnat. ARecke.P.25. (vi havde) faaet en meget lystig Skønjomfru til Stuepige. Bøgh.JT.253. en fed 45årig skønjomfru. ZakNiels.B.29. i alt er den hellige Jomfru ret en Modsætning til de mundrappe, tankeløse Skønjomfruer nuomstunder. V Ved.BK.142. det tykke stortuede Græs var bleven saa mangen Byens Skønjomfru det sødeste Brudeleje. Jørg.LT.41. Jeg er ingen Herre, Skønjomfru. Jeg er kun Svend. CEw.Canta.27. Skøn-Jomfru. Reumert. (bogtitel. 1908). -krans, en. ♀ prydpilante af slægten *Callistephus* af de kurvblomstrede (astersgruppen); sommerasters. *Kjærbøll.FB.130. † -krave*, en. ♀ d. s. s. Jakobstige 4.1. (Blaae) Skionkrave . . . *Polemonium (coeruleum). Viborg.Pl. (1793).46. VSO. -kronet*, adj. (*jf. -bæg(e)ret; bot., nu næppe br.) om blomst; saaledes: skøn-kronet brandbæger, (jf. Jakobsblomst(er) 2) Senecio elegans. VSO. -laveri*, et. (*sj.*) d. s. s. -mageri. den friske Sansning, hvormed (*digte*) uden nogen Slags Skønlaveri meddelte Naturindtryk. *Rørd.SL.81. -lilje*, en. ♀ (*sj.*) skærmlilje; *Agapanthus. Stuegart. (1882).15. -litterat*, en. (*l. br.*) skønlitterær forfatter. *HSchwänenfl.Be.95. -litteratur*, en. (< *Holst.R.; jf. den skønne litteratur u. II. skøn 3.2; nu især bibliot., bogh.) om den digteriske (for almenheden bestemte, underholdende) litteratur (ofte spec.: fra nyere tid, samtiden); (den) skøn(ne) litteratur; jeg har ikke i de sidste Aar fulgt synderlig med vor egen Skønlitteratur. Schand.UM.223. I vore Dages Skønlitteratur har . . . Samfundsspørgsmaalet fortrængt de politiske. Brandes. III. 302. PHans. III. 835. 8000 Bind Skønlitteratur. (titel paa antikvar-katalog. 1934). -litterær, adj. som vedrører, hører til skønlitteratur(ens omraade). *PHans. II. 622. Som skønlitterær Forfatter spillede han slet ingen Rolle. J Clausen. Ver-***

dens -Litt. hist. III. (1901).661. Rigsdagst. A. 1930/31.sp.1643. Haandskrifter paa Latin med skønlitterært Indhold. LNielsen. Danmarks middelalderlige Haandskrifter. (1937).114. -lokket, adj. (*poet., l. br.*) som har skønne lokker (*skent haar*). Hvor est du hængangen i din Skjønhed, Nuaths skjønlokkede Dotter? *Blich. (1920).I.103. -lyngkrone*, en. ♀ (*sj.*) d. s. s. Klokkelyng. *Om Vesterjyllands Opdyrkning. (1847).VIII. -læsning*, en. (*sj.*) oplæsning efter oplæsningskunstens regler; smuk højtlesning. *S&B. -mageri*, et. (*ty. schönmacherei; jf. -farveri, -laveri, -maleri, -virke; især ♀, l. br.) nedset. betegnelse for (resultat af) virksomhed, der er bestemt af stræben efter (især: paa en forskønnende, falsk idealiserende maade) at frembringe noget efter en lidet kræsen (banal, jævnt folkelig) smag smukt og tiltalende (paa kunstens, digtningens omraade olgn.). tegne et Portræt som Forarbejde til et Kobberstik og ikke noget Skønmageri. GNygaard. Ewald Portrætter. (1919).49. Ludwigs. Kingo. (1924).73. Pont. Fam. 67. -maleri, et. (*især æstet.; nedset.*) skønmageri paa maleriets (malerkunstens) omraade ell. (uegl.) m. h. t. (forskønnende, falsk idealiserende) fremstilling i ord, skildring olgn. en til Skønmaleriet forfalden (*kunstner*). *EHannover.E.52. Skønmaleriet i „Amor og Psyche“. VilhAnd.Litt.III.510. -mejsel, en. (*nu næppe br.)* mejsel til frembringelse af forsiring olgn. Amberg. ♀ -mø, en. (*især arkais., sj.) skønjomfru. *Eva, den første Skønsmø. Cit. 18. aarh. (AarbSkive. 1920. 122.) ridderen (møder) den unge skønsmø. Grønb. KM.162. -navn, et. (*l. br.) nedset., om et efter en jævn (lidet kræsen, uudviklet) smag smukt navn. et malplaceret Skønnavn, saasom Dyveke, Solvejg, Synnøve. Pol. 1934. 12.sp.2.*****

I. Skønne, et. [ʼsgönə] (af II. skønne; *jf. I. Skøn, Skønnende; sml. Paaskønne; nu l. br.) 1) (i rigsspr. nu vist kun med overgang til bet. 2) d. s. s. I. Skøn 1. *en Mand af oeconomic Skønne. Bagges. III. 71. Det gaar denne Mand som Mange, der burde have bedre Skjønne . . . han drømmer om Forræderi i hver en Krog. C Bernh. NF. XII. 246. der var Tider, hvor hun ei kunde føie ham, for han havde ej Skønne til at forklare hende sit Behov. ThilJens. AB. 177. 2) d. s. s. I. Skøn 2. dersom Gud havde overladt dem til deres eget Skønne, da skulde dette Skjønne . . . ey altid binde sig til en og den samme Maade at handle paa. LTid. 1738. 586. Ruge. FT. 137. *til hine Sortes Ord | Han meer end til sit Skjønne Tillid fæster. Bagges. ComF. (1807). I. 99. *jf. Menneskeskønne. TroelsL. XIV. 173. || i forb. efter mit skønne olgn. LTid. 1737. 667. Bagges. DVIX. 30. Cit. 1836. (Galster. Ingemanns hist. Romaner. (1922). 207).**

II. skønne, v. [ʼsgönə] Høysg. AG. 72. -ede ell. (*nu ikke i alm. rigsspr. -te (Chr*

Flensb. DM. I. 144. jf. Moth. S435. Feilb.). vbs. jf. I. Skøn, I. Skønne, Skønnende, Skønning. (ænyd. d. s., gl. da. skønje, æda. skynnæ (DGL. II. 496), sv. skönja, no. skjønnne, oldn. skynja; til I. Skøn || under indflydelse af dial. og no. (og sv.) har ordets brug (i bet. 1-2) været tiltagende efter midten af 19. aarh.; jf. HjælpeO.)

1) (i rigsspr. nu uden for enkelte udtryk næsten kun i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2) som udtryk for en ligesom umiddelbar aandsvirksomhed, et normalt udviklet individuelt alm. brug af sine aandsevner: tyde et sansendtryk, en (udefra fremkaldt) forestilling paa den rette, normale maade (i overensstemmelse med almenfølelsen, normal vurdering); opfatte; forstaa; begribe; erkende; o. t. (med overgang til bet. 2) med forestilling om visse ydre ell. indre (subjektive) hindringer for den sikre iagttagelse, fulde forstaaelse o. l. i) i al alm. || m. h. t. sansendtryk: (kunne) skelne (II.1.1.); især m. h. t. synsindtryk: (kunne) se (nogenlunde tydeligt). Hun havde . . en spød Stemme, saa at med hvor stor Fermetid hun end udtalede sine Ord, saa kunde man dog klarlig se skønne, at det var en Fruentimmer-Stemme. *Holb. DH. II. 873.* *Bielkehøusene de (v: nordmændene) brune male . . | I det Grønne | Kan man dem alt langtfra skønne. *Oehl. Norgesreisen. (1834). 87.* Da lettede Taagen: vi skimtede Landet et kort Bøsseskud om Bagbord . . og da vi nu kunde skønne, hvor Renden (v: sejlløbet) var, fik vi snart Baaden ud i den. *Blich. (1920). XXIX. 3.* Kraniet ejendommelige Form . . skønnes ganske tydeligt under Haaret. *JLange. MF. 63.* I faar nu sætte Smag paa en Tønde ægte Mumme . . hun er baade god og tysk, endda jeg ikke kan skønne, at Tolderen har mærket hende. *JPJac. I. 14.* || om barn paa et tidligt aandeligt udviklingstrin: (begynde at) forstaa, begribe, fatte; nu spec. (om spædbarn): (kunne) opfatte sansendtryk; vise (vaagnende) bevidsthedsliv. Jeg har fra det første jeg begyndte at kunde skønne, altid havt den største Lyst til KrigsStanden. *Ew. (1914). IV. 238.* han skønner alt: du gjør ham ordentlig skinsyg ved at kjæle for Erik. *Ing. VS. III. 69.* MO. den Lille var begyndt at skønne, han var saa fortænkt, der tegnede sig et Under i hans spøde Træk. *JVJens. NG. 2.* Det lille Barn dier . . Efter faa Ugers Forløb kan det „skønne“. *HKAarsb. M. II. 8.* || (med overgang til bet. 2) i al alm. som udtryk for (brug af) forstand, begreb, indsigt o. l. *Taaben ene veed det ej, | Vanvid kun det ej kan skønne: | Stakket Dans paa Sydens Vej | Gaar igjennem Enge grønne. *Grundtv. SS. IV. 379.* Han var redelig af inderste Sjæl, og hans Viden og Skjønnen svulmede ikke i ham. *Sidd. II. 45.* Thomas gik hen og lavede en Fidibus. — Se, se, sagde Svenden med et svagt Anstrøg af Anerkjen-

delse; nu begynder han at skønne. *Schand. TF. I. 80.* Daudet (*har*) med Klarhed skønnet de protestantiske Sektors Aandssneverhed. *Brandes. VII. 138.* hun er mig vred, det skønnede jeg stundom af Eders Tale. *HF. Ew. Niels Ebbeson. (1886). 14.* Skønne I (1819: Besinde I Eder) ikke endnu, og forstaa I ikke? *Marc. 8. 17 (1907).* m. h. t. et (fremmed) sprog: *Nordens mand ej målet skjønned. *Rosenb. SjælensØ. (1875). 38.* D&H. || (med overgang til bet. 2 og 3) m. h. t. en tings værd o. l. n.: have forstand paa og forstaaelse (erkendelse) af; erkende; skatte (I. 2). han skønnede hvad saadan Mand var værd. *Tullin. II. 222.* *Selv fjernest Fremtid skjønnede skal hans Værd. *JHSmidth. Haver. 273.* de unge Borgere (*skal løre*) at indsee, skønne og føle de Fordele, deres Moderland har. *Engelst. Nat. 31.* ogsaa Udtrykkets Fylde og Ejendommelighed maa man gøre sig Rede for, naar man vil skønne hint Aandslivs Væsen og Betydning. *Rosenb. I. 162.* || part. skønnende brugt som adj.: som opfatter (sanser) og forstaaer noget; ogs. (m. overgang til bet. 2 og 3): forstaaende; skønksom. Verdens almindelige Sjæl, hvilken kand gjøre døde Legemer levende, følede og skønnende. *Holb. Ep. I. 103.* denne Betragtning skal opmuntre en stor Deel af vore fornuftige og skønnende Landsmænd til at række en hjælpende Hand. *LTid. 1745. 594.* Forfatteren (*haaber, at*) det, han her har sagt . . ikke maatte befindes skønnende Læseser Bifald værdigt. *HGClaus. (For Sandhed. III. 69).* jf.: Han var fra Ungdommen af oplært i disse Lærdomme. Men da han naaede sin skønnende Alder, blev det ham ikke nok at han havde hørt saadant sig. *Mall. Sgh. 3. 1. 2)* || forb. m. præp. || m. (i) mellem: skelne (II. 3. 1). Almuen . . skønner (ikke) mellem gode og slette Skrifter. *Holb. Ep. V. 2. Dumetivus. III. 89.* || (med overgang til bet. 2 og 3) m. præp. om ell. især paa: forstaa (sig paa); (med forstaaelse) dømme om; ogs.: ænse; agte. fanger (en mand) falskt Guld, Sølv eller Penge, og bær dennem til Myntemester . . eller anden Mand, som derpaa kand skønne. *DL. 5—18—3.* nu savner jeg dig først, nu kand jeg skønne paa, hvilken from Mand jeg har mist. *Holb. Jep. VI. 1.* *For ingen kand jeg her oplæse, hvad jeg skriver, | Jeg har ey nogen, som kand skønne om min Stiil. *Falst. Ovid. 82.* (*han*) mumlede noget ved sig selv. Man skønnede ikke paa det, og hvad veed jeg, hvad det var. *Rahb. (Skuesp. IX. 160).* et ganske nyt Hielpemiddel til at kunne skønne paa de ældgamle i Hellas og Latien indvandrede Slægters Sprog, Begreber og Kulturgrad. *PEMüll. Isl. 189.* Man agte vel paa Aarstiden og Veiret! for at skønne paa, hvor Haren helst sidder. *Blich. (1920). XVII. 48. (dial.) refl.:* „Hvem skønner sig paa de Ting, Barn, at det er til det gode, at Sofie

er draget herfra,“ sagde han. *Seiberg.SR.236.*
 || skønne paa *m. fig. inf., (dial.) have forstand (og aandsnærværelse) til; sansse.* Saa kunde du vel da skønne paa at seje (*o: sige*), det var Løgn! *Lunde.F.16. Korch.Godtfolk.II.(1924).19.* Han kunde ikke skønne p'aa at flytte sig, da Bilen kom. *Uff.(Fyn).*

2) *m. h. t. et (mere sammensat) virkeligheds- ell. forestillingsindhold, som ikke (isoleret) lader sig bestemme entydigt paa helt sikker (eksakt) maade (ved udmaaling, beregning olgn.), men som kræver (vurderende) sammenligning med nærstaaende forhold og i nogen grad giver rum for den subjektive (efter indsigt, erfaring, følelse osv. bestemte) vurdering (det personlige, individuelle skøn (I.1)): ved sammenligning, overvejelse, vurdering danne sig (og udtrykke) en vis mening om noget; (efter et skøn) dømme om noget; ofte i forb. som jeg skønner ikke ell. kan ikke skønne rettere (end at osv.), om jeg skønner ret olgn. (*Kierk.V62. Lehm.II.151. CKMøb.Amb.5. D&H.*), saa vidt jeg skønner ell. kan skønne olgn. (*Moth.S435. Stampe.VI.89. AOlvr.DH.I.41.*), efter alt at skønne (*Brandt.CP.338. AGarboe.Agersø.(1938).78.*), ell. (*jf. bet. 1.2*) i forb. *m. præp.:* skønne over ell. især om noget olgn. Man skønner om en Gjerning, naar man overvejer og dømmer, hvordan den er. *Høysg.S.323. (jeg) vidste (at et kær) skulde befinde sig i den Retning, jeg fulgte; hvor langt det var borte, kunde jeg ikke skønne, da der paa denne flade Hedestrækning ikke fandtes nogen ophøjet Gjenstand til Mærke. Blich.(1920).XIV.207. (man) vinder Dristighed til at gjøre og sige, hvad man skjønner, er Ret, uden at see til Høre eller Venstre. Monrad.BV.99.* Han skønnede straks, at der var noget Galt paaferde. *JPJac.I.210.* Han lærte sig til at skønne i en Fart over de forskellige Slags Mennesker og bøjede sin Fremgangsmaade efter deres Karakter. *AndNz.PE.III.83.* Da skønnede (*1819: mærkede*) Faderen, at (*sønnens helbredelse*) var sket i den Time, da Jesus sagde til ham: „Din Søn lever.“ *Joh.4.53(1907).* hvor mange der staar paa Pladsen, er det i Mørket umuligt at skønne om. *KMunk.EI.83. jf.:* han sad og lokkede (*o: forsøgte at danne*) et Redskab ud af Stenen, han fanklede af Klogskab saalænge han prøvede og skønnede sig frem. *JVJens.Br.3. om udvalgte skøns mænd: Kongen (beordrede) 4 Laugmænd at skønne og kiende udi disse Sager. Holb.DH.II.430.* Mænd ønskes udmeldte til at skønne over, hvorvidt . . vedkommende Varer „er kontraktmæssige“. *Hage.*268.* || *m. h. t. (skøns-mæssig vurdering af) størrelsesforhold.* Mennesker, hvis Forretninger fordre, at de meget hyppigt udføre Maalninger . . opnaae en Færdighed i strax at skønne baade Størrelser og deres Forhold uden foregaaende*

Overveielse. *Ørst.III.208.* at Bøssen ikke holdes rolig, ikke trykkes jævnt af, at Frastanden skønnes galt (paa Jagt). *VigMøll.HJ.73.* man (*kan*) tænke sig Gasforbruget skønnet paa følgende Maade. *GasK.4.sp.1.* || (*især* ⊗) med nærmere bestemmelse ved *præd., inf. olgn.* *Seer, Europa eder skønner | Værdige sin Borgerkrands. *Thaar.ES.362.* Dette skønnes dog ikke at være nogen Ulykke. *Heib.Pros.VI.121.* I de første Dage efter sin Ankomst til Skolen blev Kjeld iagttaget (*af kammeraterne*). De mente at kunne skønne (*o: anerkende*) ham som en af deres. *Rørd.KK.23.* Straffen . . skønnes ikke at ville overstige en lavere Grad af Strafarbejde. *JurFormularbog.*41.* Ekstravogne udsendtes . . naar det overordnede Trafikpersonale skønnede det nødvendigt. *Kbh.s Sporveje.(1936).121.*

3) med mere ell. mindre fremtrædende forestilling om følelsesbetonet vurdering olgn.: skønne paa ell. (*uden skarp adskillelse fra bet. 1 og 2*) *m. obj., uden præp. (nu ikke i alm. spr.):* skønne (*Lucopp.(Falst.Ovid.a8r). RasmWinth.S.146. Rahb.PoetF.II.104. Bagges.Gieng.121. HuldaLüttk.L.I.189* ell. (*dial.*) refl.: skønne sig paa (*Seiberg.SD.82. HuldaLüttk.L.I.264.*), vurdere (paa rette maade, efter fortjeneste) med følelse af (*interesseret*) behag, tilfredshed, især: taknemmelighed; føle, vise taknemmelighed for ell. over; sætte tilbørlig pris paa; finde behag i; paa-skønne (II.2). *Hvor kan jeg noksom skønne paa . . | At Verden, som i Synden laae, | Gud vilde dog forunde | Sit saliggjørend' hellig Ord. *Kingo.285.* Det er dog nogle underlige Dyr disse Fruentimmer. Naar de kommer til at besidde det, som de længe have attraaet, saa skønne de ikke derpaa. *Holb.Pern.I.8.* vi skønner ikke paa Foraar uden vi først har Vinter. *sa.Usynl.I.4.* *Af Venlighed, ei for sin Fordeels Skyld, | Bød han Forsoningshaand; det burde skønnes. *Oehl.EA.(1820).119.* *moderløs' vare de arme Smaae (*o: ællingerne*) — | O har du en Moder, da skøn derpaa! *Kaalund.FB.nr.17.* Jeg, som ellers ikke skønner stort hverken paa Øl eller Akvavit, maatte erklære, at den Dram var prægtig. *Schand.O.II.140.* Jeg har vist ikke skønnet nok paa, hvor der var rart og smukt hjemme. *KMich.LM.19.* Ingen af dem skønnede sig paa Æbler, for det var de første de nogensinde . . havde set, end sige smagt. *JVJens.J.32. uegl.:* Den (*o: en bygsort*) taaler at saas meget tidligt, men skjønner ogsaa paa en ren og vel behandlet Jord. *Møllh.I.340. jf.:* *det umælende, som vel paa Gaven skønner, | Men ey paa Giveren. *Ew.(1914).I.177.* || † part. skønnende brugt som adj.: som paa-skønner noget; erkendelig; taknemmelig. Den skønnende General gik ham i møde, for . . at overlevere ham den udlovede Belønning. *Ew.(1914).IV.283.*

III. skønne, v. [ʃgōnə] **-ede ell. (sj.) -te** (jf. *Moth.S434*). **vbs.** **-ing** (se Skønningsplaster). (ænyd. d. s., ty. schönens; af II. skøn; nu ikke i alm. spr.) gøre skøn- (nere); forskønne. *Moth.S434*. || især i pass.: skønnes, blive skøn(nere). *Moth.S435*. *Han havde ikke tænkt sig . . | at nogen kunde skønnes Dag for Dag. *Marton.HB.164*. (jf. II. skøn 4.1) **gl. talem.:** naar Skoven der grønnes, da Flynderen skønnes. *Tidsskr.f.Naturvidenskaberne.II.(1823).368*. *Krøyer.II.296*. *Sal.*VIII.288*. jf. *UfF*.

Skønne-, i ssg. af II. skønne (1-2).
ϰ -evne ell. (nu l. br.) -kraft, en. evne til at skønne. en god Skønne-Kraft. *LTid.1748.157*. al den hysteriske Geniforgudelse, som nødvendigvis medfører, at man svækker sin . . frie, smukke Skønnekraft. *DagNyh.^{10/8}1927.1.sp.5*. **Skønnende, et. (af II. skønne (2); jf. u. I. Skøn; ϰ, nu sj.) virk-** 20 **somheden at skønne; skøn (I.2); næsten kun i forb. m. præp., i udtryk som overlade** noget til ens (bedste) skønnende **olgn.** (*LTid.1726.444*. *Birckner.Tr.12*. *ASørsted.Haandb.I.33*) **ell. især m. præp. efter: efter** (mit, eget, bedste) skønnende **olgn.** ligesom . . min Kiære Herre efter beste Skønnende finder selv for got. *Langebek.Breve.406*. Men, som jeg ikke forlader mig paa mig selv, eller paa mit svage Skønnende, saa vilde mine Brødre undersøge Sandheden med. *Oecon.T.III.19*. De ville . . behage at gjøre (af disse anekdoter) det passeligste Brug, ved at antage og forkaste Anekdoterne efter eget Skjønnende. *PAHeib.B.161*. efter mit Skjønnende læste han Stykket . . godt. *Cit.1806.(Oehl.Er.II.40)*. Det var et Kvindemenneske . . efter Skjønnende af halvtolvtte Quarteers Højde saavel. *Blich.(1920).XX.94*. *Lehm.II.107*. efter Overbevisning og bedste Skjønnende. *Hylling.HJ.31*. *DagNyh.^{16/2}1893.1.sp.3*. jf.: jeg (har) fulgt . . mit selvskjønnende. *PSchulz.DS.94*. **Skønner, en. (†) Skønnere. Lange-** 30 **bek.Breve.509**. *LTid.1757.82*. **fl. -e.** (af II. skønne (1 og 2 og til dels 3); nu l. br. (jf. *Levin.*)) **person, der har forstand paa, kendskab til, indsigt i (ogs.: interesse, sans, smag for) noget og (paa dette grundlag) døm-** 50 **mer derom, udtaler sin vurderende mening om det (især m. h. t. litteratur, kunst olgn.); kender (af litteratur, kunst osv.); (kyndig, (velvilligt) forstaaende) bedømmer; spec.: recensent.** Deres Excellence vil hos alle Skjønnere nu og i Eftertiden fortie en udødelig Roos, om . . Verket vorder fuldført. *Langebek.Breve.487*. jeg seer skønneren . . beundre mesterens lykkelige meysel. *Rothe.KF.192*. en Lærdoms Skjønner og Ven. *Rahb.Suhm.9*. Skuepladsen er saa lykkelig at eie en Theaterrecensent, som Morgenbladets Y. Z. Jeg kiænder ikke den Skjønner, der dølger sig under dette Monogram. *sa.E.IV.168*. Udfoldelsen af alle hendes Ansigts

Yndigheder — og en Underholdning i 24 Minuter, som enhver Skjønner af Vid og Naivitet maa vurdere for 24 Livres. *Bagges.DVX.395*. *VSO. MO. HSchwanenfl.OK.342*. Fiks vilde . . selv drevne Skønnere af Kvinders Udseende kalde hende . . Men (hverken) Jens eller Niels kunde henregnes til Skønnere. *Egeberg.M.34*. **Skønne-tegn, et.** (nu næppe br.) særegenhed (tegn), hvorefter man skønner (om noget); indicium. danske Aviser . . berettede: hvorlunde, ifølge de mest sandsynlige Skjønnetejn (Indicia) og Sammentræf, en Fodreisende blev anset for Morder, indtil den virkelige Morder angav sig selv. *NCØst.Minerva.II.(1837).74*. *Thiers.Denfr.Revolution.IV(overs.1843).363*. **Skøn-** 10 **ning, en. fl. -er. (nu dial. (bornh.)) vbs.** til II. skønne: skøn; **synsforretning.** Og skal gildesbonden . . huse samt grund i et og alt at holde i forsvarlig stand, hævd og magt, hvilket kan af bønderne . . og om de det forlanger, årlig skionnes . . og er sidste skionning holdt den 13. Augusti 1803, som den der over holdte skionningsforretning udviser. *Cit.1809.(Vider.III.163)*. *Esp.476*. *BornhOS*.

† **Skønningsplaster, et. (l. led** 30 **vbs. til III. skønne; jf. Skønplaster) skøn-** **hedsplaster (-plet).** Hillemand hvor fuld af Sminke og skionnings Plaster er hun ikke! *Holb.Forr.5se*. jf.: Skionnings-Plaster-Æske. *sa.Tyb.III.2*.

Skøn-plaster, et. (ty. schönplaster; 40 **nu næppe br.) d. s. s. Skionhedsplaster.** *Moth.S434*. *VSO. MO. -plet, en. (jf. ty. schönfleck; nu næppe br.) d. s. s. Skionheds- **plet. 1) i egl. bet. (damerne) sminke sig og** 50 **sette adskillige Skionpletter i Ansigtet ud-** **klippede, som Heste, Træer, Carosser og** **deslige.** *LTid.1725.688*. Igiennem det Ansigt, som De har . . saa rigelig besaaet med Skionpletter, opdager jeg dog Deres naturlige Lineamenter. *Ew.(1914).II.74*. *,Fy, hvad gjør du? | Fordærver du mit Bryst? — „En lille Skionplet | Kun paa det Venstre.“ — „Tag den af igjen, | Den skiammer mig.“ *Oehl.F.(1816).144*. Han forærede . . mine Døttre et Par Boddiker, hvori de kunde gemme Oblater, Skionpletter og Penge. *Blich.(1920).IX.71*. *Aarestr.ED.182*. *PWorm.VaarogHøst.(1874).112*. jf.: En tynd afskaaren Skionplet af den gule Citronskal, lagt paa Tindingen, medens den endnu er fugtig, fordriver ofte den hastig paakommende Hovedpine. *Aaskow.MH.306*. **2) (jf. Skion-** **hedsplet 2) overf. de mange i dette Skrift** **indmængede Franske Ord og Talemaader,** **hvilke de venteligt ville ansee for lige saa** **store Flekker og Smitter, som mueligt Autor** **selv har agtet dem for Smykker og Skion-** **pletter.** *KbhSaml.II.Fort.d3r*. *Biehl.DQ.III.28*.*

Skønriian, en. [ʃgōn'ri(ə)an] (dannet efter Dumriian, Grimriian **olgn.** til II. skøn 1.2; jf. Smukriian; *talespr., spøg., sj.*) (meget,

regelmæssigt) smuk (mands) person (spec.: som svarer til et populært skønhedsideal). den blege Gaston, du skønriar med de lige øjenbryn! Svedstrup. EG. I. 154.

Skøn-rog(ge), -rug, en. se Skønrog.

skøns, adv. [sgön's] (sv. dial. (på) sköns, no. (på) skjöns(k); fra nt. schüns, skraat, holl. schuins; af holl. schuins (adj. schuin(sch)), nt. schüns (adj. schün); jf. skønse samt skunse; nu næsten kun \ddot{u} ell. dial.) 1) i en skraa retning; skraat; paa skraa. 1.1) i al alm. (vi) sejlte skøns over Fjorden. Cit. 1703. (Jens Sør. II. 44). bruge de tvende agterste Kanoner . . til at skyde skjøds agterud. JJPaludan. Er. 109. (silden) nedlægges . . skjøens paa Ryggen Lag for Lag i den Foustagie hvori den skal blive liggende. Handels-og-Industrie-Tid. 1803. 368. (der) kommer en Ræv farende (præsten) skjøns forbi. Blich. (1920). XXVIII. 141. 2) **Funch. MarO. II. 51.** nu kunde der skelnes en Damper, der satte Kursen skøns ind paa Øen. FBön. Hjemstavns-Billeder. (1892). 4. Bardenfl. Sør. I. 107. 131. 244. Esp. 296. UfF. || komp. Stavnene paa Baaden løbe mere skjønds til. PhysBibl. VIII. 348. Stille Ræerne skjønser paa Skibets Diametralplan. Harboe. MarO. 62. vanDockum. Gl. Minder. (1888). 43. 1.2) i forb. paa skøns. Cit. ca. 1760. (Thott 4° 1416. 71). De i Trave satte Neg tilhylles med Neg, som lægges paa skjøns, med Roden op. Begtr. Sjæll. II. 140. Fuglen . . dreiede sit Hoved paa Skjøns og sagde (osv.). PMøll. ES. I. 149. Winth. NDigt. 104. Kom nu med ned i Kahytten. Jeg maa gaae lidt paaskønds for min Smule Trivelighed. HCAnd. KS. I. 134. Drachm. STL. 135. Præsten sad og skelede paaskøns over til Stoben. JPac. I. 13. (de) sad med Hatten forsoent paa skøns og røg Cigarer. Pont. Sk. 165. And Næ. PE. II. 204. Rietz. 617. Esp. 296. Feilb. II. 914. III. 340. UfF. 2) (mindre br.) som adj.: skraa. ArchivSøvesen. I. 212. i en skjøns Retning. StBille. Gal. I. 131.

Skøns-, i ssgr. 1) (jf. Skøn- 1) af I. Skøn (2); saaledes foruden de ndf. anførte ogs. mere tilfældige (især emb.) ssgr. som Skøns-gentand, -institution, -komité, -pris, -syn, -tema ofl. (se spec. Bl&T.). 2) af skøns; se Skønknæ.

Skøn-sag, en. se Skønssag. -sang, 50 en. 1) (l. br.) regelret smuk (kunst)sang. Arien maatte gentages. Men Skønssang var det ikke. NatTid. 19/1928. M. 10. sp. 2) (især teat.) en (især: rørende, sentimental, sværmerisk) sang (i en revu olgn.), hvis (tekst og) melodi (samt foredrag; jf. bet. 1) tiltaler en jævn, folkelig smag, en lidet udviklet skønheds-sans. DagNyh. 15/1921. 6. sp. 2) (hun) sang Skønssange om Kærlighed, saa intet Øje var tørt. Pol. 22/1926. 11. sp. 1. den sentimentale Revusang, Skønssangen. TomKrist. (Tilsk. 1929. II. 147). -sanger, en. (især teat.; l. br.) person (sanger), der synger skønssang(e) (1 ell. (især) 2). Pol. 27/1938. Radio. 7. sp. 3.

skønse, v. [lsgöns] -ede. (jf. holl. schuinen, gøre skraa, afskære skraat, fris. schünen; af skøns; jf. skunse; jagl. (især \ddot{u}) ell. dial.) 1) bevæge sig (spec.: sejle) i skraa retning, paa skraa, ogs.: i siksak olgn. Man maatte . . skionse ind paa Fienden i en Spiral. ArchivSøvesen. 1849. 472. Da (kutteren) kom længere fra os, Norden efter, skionsede han indad mod Landet meer og meer. HBDhlp. I. 221. VKorfitsen. TO. I. 56. Bardenfl. Sør. I. 249. || (bornh.) bevæge sig tæt forbi noget (med ell. uden berøring); strejfe. kækt skønsder de Vandet med de forunderlige latinske Sejl i skraa Flugt, som sultne Søfugle der strejfer Havet med den ene Vingespids. AndNæ. PE. II. 149. Esp. 296. 2) **tildanne (afhugge osv.) med en skraa kant (endeflade); give en skraakant, skraaflade; hertil vbs. Skønssning m. konkr. bet.: skraa kant; skraaflade; (smedk.): fjas, skraafjas (OrdbS.). Slæbested. En Skønssning ved et Bolværk, hvor man fra et Fartøj kan ophale Fadeværk og andet Gods. Harboe. MarO. 373. jf.: Sax (se Saks 2) . . kaldes den Afskjønssning, som gives et . . Eggeredskab paa det Sted, hvor Eggen skal være. Funch. MarO. II. 115. Tidsskr. f. Søvesen. 1934. 535.**

Skøns-forretning, en. (jf. II. Forretning 3.1 slutn.; jur., emb.) skønsmænds (udførelse af det dem paalagte) hverv. ASØrsted. (NytJur. Arkiv. V. (1813). 147). VSO. MO. LovNr. 244/1917. §12. -knæ, et. \ddot{u} . d. s. s. skævt knæ (se u. V. skæv 2.1). SøLex. (1808). 75.

skøn-skrantende, part. adj. (vist dannet af Brandes; jf. de skønne videnskaber osv. (u. II. skøn 3.2) samt ty. schönslig, æstetiserende, sentimental (egl.: skøn-salig; nu næppe br.) paa overdreven, daarlig, sentimental, sygelig maade præget af æstetiske interesser, skønaanderi olgn.; æstetiserende; ogs.: sentimental. den moderne Orthodoxis skjønsskrantende Holdningsløshed. Brandes. Kierkegaard. (1877). 112. Kejser Alexanders . . følsomme og skjønsskrantende Gemalinde, Kejserinde Elisabeth. sa. IR. 302. Ungdommen fra 1840 fandt det unge Tyskland altfor skjønsskrantende (sa. UT. 424: belletristisk), altfor nydelseskært. Brandes. VI. 596. Vved. B. 78. AdHansen. Den eng. Litteraturs Hist. (1902). 172. -skranteri, et. (nu næppe br.) skønsskrantende aandspræg, interesse, virksomhed olgn. Trods Skjønsskranteriet gaar Chateaubriand tilværks med det største Pedanteri. Brandes. RF. 128. hans Virkelighedssans har rejst sig imod al Tidens Æsthetik og Skønsskranteri. FrLa. PM. 143. -skrift, en. 1) vbs. til -skrive 1. 1.1) ω skønsskrivning (1); kalligrafi. MHamm. FO. II. 26. Jesp. Leved. 202. 1.2) (jf. I. Skrift 2) den ved skønskrift (1) udførte skrift; kalligrafisk skrift. Amberg. VSO. MO. Pers Brev . . en firesidig Skrivelse i Skønskrift uden en Rettelse, i kaligrafisk

Henseende et lille Mønsterværk. *Pont.LP. VII.183. V Ved.BB.122. 2) ⊕ overf. 2.)* svarende til bet. 1.1 (og -skrive 2): *skønskrivning; (skønskriveri. æsthetisk Skjønnskrift er Løsnat (for julelitteraturen), og . . man uddanner sig i den ved at lade Idee og Tanke fare. Kierk.V.27. 2.2) svarende til bet. 1.2, om kunst(form), der er præget af ell. bestemt efter en lidet kræsen æstetisk smag, er af meget regelret, lidet personlig, idealiserende art olgn. SMich.BJ.35. der er Værker af (Thorvaldsen) hvor den rene Linjeskønhed har skadet . . Udtrykket for det personlige Liv. Men dette er ikke Thorvaldsens Haand, det er kun dens Skønnskrift. Vilh.And.T.66. -skrive, v. vbs. -ning, jf. -skrift, -skriveri. 1) (med pen, blyant olgn.) skrive smukt, regelmæssigt, pynteligt, efter skrivekunstens regler og krav (kalligrafisk). man ændrede lidt hist og her (ved kladden til en sprogstil) og skønskrev derpaa det hele saa pønt som muligt. KLars.GHF.I.86. jf. Skønnskrivekunst. Conv.Lex.XV.186. D&H. || især dels i part. skønskrevne brugt som adj. det skønskrevne, i et . . Omslag indesluttede Dokument. Pont.LR.28. Tilsk.1933.II.412. dels som vbs. Skønnskrivning. Amberg. Hans Kone har været min Elev i Skjønnskrivning. Hrz.X.357. 2) ⊕ m. h. t. (litterær) fremstillingsform: skrive i overensstemmelse med en lidet udviklet ell. kræsen (folkelig, banal) æstetisk smag, paa en forskønnende, (falsk) idealiserende maade olgn.; som vbs., om normaliserende, formenlig forbedrede tekstbearbejdelse (omarbejdelse): Rubow.KK.82. -skriver, en. (nu l. br.) skønskrivende person. 1) kalligraf. Amberg. JLRasm.1001Nat.141. (Origenes) havde en hel Bogfabrik med Stenografer, hvem han dikterede sine Værker, og Skønskrivere, som skrev dem rent. NMøll.VLitt.II.13. 2) svarende til -skrive 2. (en) Exempelsamling (med) begeistrende Forskrifter for alle æsthetiske Skjønnskrivere. Kierk.V.27. ⊕ -skriveri, et. (nedsæt.) vbs. til -skrive, især i bet. 2. (uforstaaelighed bliver) i vort nyere Skønskriverie ofte forarsaget ved det, at forskiøllige — tildeels søgte og figurlige — Udtryk bruges om een og samme Ting eller Person. Rahb.Stil.27. Naturen er ikke for (denne forf.) Død og Liv, (han) drapper den smukt . . Det er Skønskriveri, tyndblødet og tyndbenet. Tilsk. 1934.II.99.*

skønselig, adj. [ʃgönˈsli] (hos sprogrensere) skønsom, og Spørgsmaal af en formel og skønselig Karakter. EMøller.Dækningsadgang.(1892).144. D&H.

skøns-løs, adj. (sj.) som mangler (er uden) skøn (I.1), skønsomhed. vi ere dog . . ikke skjønsløse, vi kritisere ogsaa. Dagbl.²⁴ 1878.2.sp.5. -maal, et. (sj.) skøn (I.2). hun tog et Skjønnsmaal over, hvor mange Favne Brænde der laa der. Schand.BS.235. -mand, en. person, der foretager (afgiver)

et (sagkyndigt) skøn; især (jur., emb.) om den, der (sammen med andre) er udpeget ell. beskikket til at foretage et (syn (jf. Synsmænd) og) skøn for at tilvejebringe et (sagligt) grundlag for en (retslig) afgørelse. Goldschm.Hjl.II. 1049. man foreviste Kirkens Hovedskib for en fordomsfri kunsthistorisk Skønsmænd. JLange.I.295. af Retten udmeldte Skjønsmænd. Lassen.AO.355. -mæssig, adj. (jf. skønselig, skønsvis; især ⊕) som hører til, hviler paa et skøn (især m. h. t. størrelsesforhold, antal, beløb olgn.). skønsomæssig Vurdering. Tidsskr.f.Planteavl.1918.642. PoulAnd.OE.47. || som adv.: paa grundlag af et skøn; efter (et) skøn. Er det sandsynligt at de store italienske Digttere . . skønsomæssigt skulde have anet, hvilken Betydning Platons Ideer skulde faa. MDrachmannBentzon.Michelagnolo.(1908).44. det Beløb, som Kommunerne skønsomæssigt maatte yde udover, hvad Aldersrenten andrager fast. ORode.KV.210.

Skøn-snak, en. (jf. -tale 2; især ⊕; nedsæt.) mundtlig ell. skriftlig fremstilling, der ved sin form, sine ord og tanker tiltaler en lidet kræsen (folkelig, banal) smag, men er uden solidt, reelt indhold. vi (tror) ikke . . at Poesie er rimet Skønsnak. Rahb.Tilsk. 1803.456. at (Iffland) undertiden istedenfor ædel Hiertelighed giver os declamatorisk Skønsnak, vil jeg ikke fragaee. sa.E.III.273. Mynst.Vis.I.77.II.14.136. opbyggelig Skjøn-snak. J.LHeib.(Tilsk.1924.I.14). GadsMag. 1928.253. -snakkeri, et. d. s.

Skønning, en. vbs. til skønne (s. d.). **skønsom**, adj. [ʃgönˈsøm] (ænyd. d. s. (i uskensom og skønsomhed; jf. glada. uschon[som]heet. Fragm.80), fsv. skynsamber, no. skjønnsom, oldn. skynsamr; af I. Skøn ell. II. skønne)

1) (,ifærd med at forældes.“ Levin.; nu især ⊕ og i visse særlige forb.) svarende til I. Skøn 1-2, II. skønne 1-2. 1.) om person(s) aandsevner olgn.): som er i besiddelse af (normalt, sundt, godt) skøn, har evne til at skønne (normalt, godt); indsigtssjuld, forstaaende, forstandig (og sundt, klogt dømmende, skønnende). Moth.S435. deraf (ses), udi hvilken Agt Comødiere have været holdne af de meest skønsomme Nationer i gamle Dage. Holb.JJBet.a3r. Skulde den Knegt understaa sig at forsvare det, som alle skønsomme Folk, der er kommen til Alders, fordømme. sa.Masc.II.3. de er nok saa skionsom, at de tår det i dend beste Meening, som det er i sig selv. KomGrønneg.I.109. *Spør andre dig om dit; vær skjøn som i at svare. LTid.1727.463. af skjønnsomme Forældre tidligt overgivet til videnskabelig Underviisning. Ørst.VIII.4. (Svend Estridsen) var skønsom, fremskuende, langt forud for sin Tid. GSchütte.FL.67. || især, med overgang til bet. 2, anv. som (ælskverdigt ell. ærbødigt) udtryk for (en forfatter)s læsere, publikum; navnlig i forb. den skønsomme læser

olgn. (*Holb.Paavs.1^{av}. VSO. MO.*). *Her er ey nogen Bog, ey noget skønsomt Øre. *Falst. Ovid.135.* hvor er den skønsomme Læser, som ikke røres af dette lille Stykke? *Oehl. EwS.I.13.* Tylvtens Kaadhed (*vilde*) hos et skønsomt Publicum vakt. . Harme. *Grundtv. Udv.III.632. Heib.Pros.VII.87.* En mindre skønsom Tilhører vil endog føle jo mere Ærbødighed, jo rigere Ordflommen er. *FlensbA. 23/1895.1.sp.4.* || skønsom alder, alder, da man kan (*begynde at*) skønne. Jeg har . . kendt Landet fra min skønsomme Alder at regne i 42 Aar. *OGuldb.(HistMKbh.I.31). VSO. MO. 1.2)* om persons virksomhed olgn., der er udtryk for, vidnesbyrd om (*normalt, sundt, godt*) skøn. (*nu især i udtryk som et skønsomt udvalg olgn.*) (*versene*) ere ikke saa skønsomme, som de ere sindrige. *Holb.Ep.IV.469.* ziirlige og skønsomme (*orig.: judicieuse*) Portraits over Konger. *Holb.DH.2I.729.* Jeg udbeder mig Deres Agtømhed og skønsomme Eftertanke. *Sporon.Breve.I.46.* *Hvo klog er, gjør itide | Et skønsomt Testament. *Heib.Poet.V.300.* han (*bad*) dem anlægge Bogsamlinger . . med skønsomt Valg af deres Indhold. *Brøndt.CP.230.* (*en*) Juleudstilling . . af god Nutidskunst i skønsomt Udvalg. *Pol.13/11937.6.sp.5.* som adv.: (*Byrons*) kunstneriske Svagheder . . fik man i Tyskland først sent Øjnene op for. Kun Gutzkow kritiserer ham skønsomt. *Brandes. VI.369.* || (*med overgang til bet. 2*) i forb. skønsom tak. *lader skønsom Tak i eders Siele brænde. *Storm.SD.29.* Fru Heiberg (*var*) Een af de Faa, der tidligst udtalte sig venlig og med skønsom Tak om (*eventyrene*). *HCAnd.(1919).V.387.*

2) (*nu sj. i rigsspr.; jf. paaskønsom samt uskønsom*) svarende til II. skønne (paa) (3): som (*paa forstaaende maade*) paaskønner ell. er tilbøjelig til at paaskønne; (*forstaaende og*) taknemmelig; *erkendtlig. Moth.S435.* endelig opmuntrer han . . sine Landsmænd til at findes imod Himmelen skønsomme og taknemmelige. *LTid.1747.636.* *Hvo skønsom nød det smaa, fik tit det større. *Rahb. Poet.F.I.124.* *Hvor er vel nu hiin Laurbærkrands, o Skjald! | Hvormed et skønsomt Folk din Isse smykked? *Blich.(1920).V.18.* *Heib.Poet.IX.176.* Han var meget skønsom for den Omhu, den gamle Dame havde vist ham. *Tops.J.287. S&B. Feilb. om udtryk for en saadan følelse: *O! lad os offre ham en skønsom Taare. Winth.D.(1832).32.* || som adv. *Vort Compagnie er værd, at hver for det bør bede, | Og skønsomt glæde sig ved Alt, hvad det kan glæde. *ChrFlensb.DM.II.62.* *skønsomt end den sidste Slægt omvinder | Med Egekrandse Patriotens Navn. *Lund.ED.168. Blich.(1920).VI.37.*

Skønsom-hed, en. (*ænyd. d. s., jf. glda. uschon[som]heet (Fragm.80)*) 1) til skønsom I. 1.) (jf. I. Skøn 1; nu) den egenskab ell. det forhold at være skønsom; nu

især: evne til at skønne (II.2), ved vurdering, valg olgn. hand har tilforn ladet see sin Skønsomhed i at dømme udi mange dislige vigtige Sager. *Holb.Pern.III.4.* siden jeg er kommen til Alder og Skønsomhed, haver jeg intet giort. *sa.Tyb.III.2.* denne Skønsomhed og sunde Dømmekraft hos Herodot. *Molb.F.346.* Oftest er Stedet (*hvor madonmabilledet er anbragt*) valgt med naturlig Skønsomhed. *VThist.RM.28. JPJac.II.188.* den Skønsomhed, hvormed Stoffet er begrænset. *Starcke.(Tilsk.1903.204).* jf. bet. 2: Søren Kierkegaard (*er*) i min Fremskriden . . kommet mig imøde med Venlighed og Skønsomhed. *HCAnd.ML.199.* || (jf. I. Skøn 1.1 slutn.; sj.) om overvaagen, kontrol, tilsyn. 2 Officierer der kunde paa Arbejdet have Skønsomhed og Opsyn. *Resol.(MR.)28/1781. 1.2)* (*nu kun i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 1.1*) d. s. s. I. Skøn 2. Jeg tilstaa alt hvad jeg er beskyldt for, og underkaster det Hr. Dommers Skønsomhed. *Holb. LSk.V9.* *Min Dom jeg grunde vil paa andres Skønsomhed. *FrHorn.PM.71.* Om nogen fremkommer for Retten beskænket, ankommer sligt at bedømme ene og alene paa Rettens Skønsomhed. *Pl.13/1766.88.* || i forb. efter (*bedste*) skønsomhed olgn. ieg (*saa*) den Dag een utrolig Skat af Juveler, Guld, Sølv og Perler, efter min Skønsomhed mange Millioners Værdj. *Æreboe.140. Ew.(1914).III.279.* Da jeg saaledes efter bedste Skønsomhed havde ordnet mine jordiske Anliggender. *Gylb.IX.259. 2)* (*nu sj. i rigsspr.; jf. Uskønsomhed*) til skønsom 2: (*forstaaende*) taknemmelighed; *erkendtlighed; ogs.: paaskønnelse (2).* *Moth.S435.* den Skønsomhed og Følelse, med hvilken han betragtede endog den allermindste Velgierne af Forsynen. *JSneed.II.394.* *mit fulde Hierte | . . rørt af Skønsomhed og Glæde. *Ew.(1914). II.7.* (*han*) glædede . . sig over sine Landsmænd (*der havde reddet nogle skibbrudne*) og besluttede at vise dem den Skønsomhed, der tilkom dem. Til den Ende tillagde han enhver af benævnte fem Personer 25 Rigsdaler saa længe de leve. *Mall.SgH.51. Monrad.BV.97.* har jeg end ikke altid set Utak og liden Skønsomhed for min ventede Løn, saa har jeg dog mødt . . megen Vrangsindehed og Uforstandighed. *JPJac.I.138. S&B.*

Skøns-sag, en. (*ogs. (skrevet) Skøn-* *JohsBrøndst.DO.I.234.*) 1) sag, der er genstand for, afgøres efter et personligt (*individuel*) skøn. (*især som præd.*). *JPJac.II.157.* Det blev saa en Skønssag, om man skulde holde paa den (o: *guds naades storhed*) eller paa vor egen Værdighed. *Krarup.L.296.* Hvem der var den største Diger af disse to (o: *HCAnd. og Blich.*), er en Skønssag. *Pont. D.175. 2)* (*jur.*) retssag, der anlægges særligt til optagelse af (*syn ell.*) skøn, naar (*syns-ell.*) skønsomheden ikke udmeldes under hovedsagen. *LovNr.55^{11/4}.1890.85.* ☉ **-vis**,

adv. (og adj.). 1) paa skønmæssig maade; efter et skøn. (især m. h. t. størrelsesforhold olgn.). Det samlede Tab er . . ikke engang skønsvis antydet. *Dagbl.* 23/11 1864. I. sp. 1. I Politik spiller Skjønt en stor Rolle . . Man maa gaa skønsvis tilværks, naar man vil danne sig en Opfattelse. *Tops. N. 189.* Smærnotering er altsaa . . en Kjøber-Kurs, der sættes skønsvis og forud. *Vort Land.* 1/11 1903. 2. sp. 3. *HFB. 1936. 629. 631. 2)* (l. br.) som *adj.:* skønmæssig. *JohsSteenstr. Vore Folkeviser. (1891).* 227. en skønsvis Bedømmelse af Afsmeltningens Værgighed. *Johs Brøndst. DO. I. 123.*

skønt, *adv. og konj.* [sgön'd] *Høysg. AG. 99.* ogs. (*især tryksvagt*) [sgönd] *smst. 101 (jf. Feilb.). (ænyd. d. s. (især) i bet. 1), sv. skönt (sj.), no. skjönt; dannet (i bet. 1) af adv. skönt (af II. skön) efter ty. (obj) schon (adv. til schön, se II. skön; egl.: paa behørig maade, rigtig (nok), fuldstændigt, ganske (vist), jf. hvorvel samt fr. bien que), i forb. som huad der aff skönt skulde efterkomme, der som du end skönt dicter vel, om hand end skönt det hører, det (: selv om) nogen skönt siger hannem noget osv.; ogs. (m. overgang til konj.) umiddelbart efter om olgn.: om skönt den wgudelige gierning ikke bliffuer fuldkommen, omendskönt hand gammel er olgn.; jf. al-, end-, om(end)skönt; se *FalkT. Synt. 236f. 265f. Mikkels. Ordff. 540**

1) („i nyere Tid sielden“. *MO.*; jf. endskönt 1) † som *adv.*, i indrømmelses- ell. betingelses-bisætn.: end (II.4.1-2); endog- (saa). || i bisætn., der indledes med naar (5.4), om (VI.2), saa (VI.4.7) olgn. *Poul Ped. DP. 36.* *Gud skal alting mage, | Naar du skönt skal smage | Dødens beske Skaal. *Brors. 80.* Saa skiemptefuld og ridicule nu denne Indgang skönt lyder, saa alvorlige . . derimod ere de i denne Tractat overflødig forekommende Betænkninger. *LTid. 1734. 732.* Undertiden fornøyer mig denne Reise, om jeg skönt ikkun forretter den i Tankerne. *Eilsch. Font. 112. sa. PhilBrev. 141.* || *især i betingelses-bisætn. m. omvendt ordstilling (uden indledende betingelses-konj.).* *Er skönt hans lærde Navn saa stort, som det kan være, | Dog ynde Muser selv de Vers til Mandens Ære. *Stub. 100.* *Og er der skönt en liden Stund | Endnu for dig i Vente, | Saa tænk, du har saa stort et Pund | Og end slet ingen Rente. *Brors. 18.* har skönt Konsten noget at udsette paa denne Forklaring, saa er dog Sandhed der med tilfreds. *Eilsch. Anv. 25.* er han skjönt Kaper, saa kan han dog nok ikke have Lov at kapre . . inde i Byen. *Pram. I. 319. Rahb. B. 311. sa. E. III. 25. jf. I. end 4.3 og III. end 1-2.1:* End døer hand skönt i dette Onde, det er dog ikke, som hand med Vold bliver taget af Dage. *Hummer. JS. II. 97.*

2) som underordnende konj., ogs. (i bet. 2.1-2; nu ikke i alm. skriftspr.) i forb. m. at (I.4.1): *skönt at Gunnild ej kand syng

selv et stykke, | Hun dog kand brugis, at slaae Tact med hindes krykke. *Holb. Paars. 239.* *Hvad gjør, at Rovdyr ei Naturen oversvømmer; | Og skönt at Ulv er til, dog aldrig fattes Faar? *Tullin. SkY. 24. 2.1)* (jf. endda 7, endskönt 2.2, omendskönt 2; nu l. br. uden for tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2.2) med hypotetisk bet., m. h. t. et tænkt forhold ell. et forhold, som indrømmes at (kunne) være til stede: selv om. Men alt dette er utilstrækkeligt, og skönt det var tilstrækkeligt, saa blev derved sygen ikke læget. *Holb. DNB. 181. (Luther)* sagde, at han vilde (til Worms), skönt der vare lige-saa mange Dievle tilstede, som der vare Tagsteene paa Husesene udi Staden. *sa. Kh. 996.* med fornødne Møisommeligheder tilkiøbe vi os Forventelser om en uvis Røelighed; skönt du ikke var en Fader, maatte dette dog aftvinge dig et Suk. *Lodde. NT. 273.* *Og skönt Du vel kan i Løndom sukke, | Saa tie, buk atter, | Hold Munden, buk atter | Og tie! *Abrah. (Rahb. Min. 1790. I. 285).* *Hvo Frøet, Saningen og Jorden kiender, | Kan ogsaa give Nys om Blomstens Art, | Skönt endnu ey den er af Jorden brudd. *Oehl. PSkr. II. 338.* *Skjönt man er skabt som Rundetaarn, | Er man derfor ei høivelbaa'r. *HCAnd. (1919). III. 264. 2.2)* (jf. endda 6, endskönt 2.1, omendskönt 1) med konstaterende bet., m. h. t. et faktisk forhold: uagtet. Jeg mercker nok, at du har faat et Nys om Sagerne, skönt du stiller dig saa fremmet an. *Holb. Kandst. IV. 2. (de)* vil have danske Konst-ord (skjönt det er umuligt at faae alle de fremmede ræt fordanskede). *Høysg. S. a. 8r.* Römer, skönt han endnu var ung, havde dog allerede . . gjort sig bekendt. *Mall. SgH. 582.* *Barmen er svulmende, Kinden er rød, | Skönt hun (: søsteren) begræder vor tidlige Død. *Oehl. Helge. (1814). 18.* han er opblæst, skönt han Intet veed (*Chr. VI:* og veed intet). *ITim. 6.4.* *Lyksalig dog Sjælen, som kjender Guds Fred, | Skönt Ingen kjender Dagen før Solen gaar ned. *Ing. H. 132.* *skjönt en Deel deraf var sandt, | Var der dog megen Løgn iblandt. *Wilst. D. III. 9. I (sagde)* til mig: . . en Konge skal regjere over os, skjönt (*Chr. VI:* alligevel; 1931: uagtet) Herren Eders Gud var Eders Konge. *ISam. 12. 12.* hun dyrkede (læggen) med en overtroisk Beundring, skönt han var temmelig ung, skönt han var Jøde, skönt han næsten ingen Recepter skrev . . og skönt hun derved paadrog sig Distriktslægens . . Had. *Gjel. GL. 62f. jf. bet. 4:* Husbond . . vilde endelig med Dievels Magt forleeden Uuge, at Mutter skulle gaae med Adriane, skönt hand kom ingen Vej dermed. *Holb. Kandst. I. 2. 2.3)* (jf. bet. 3; *især* ☉) svarende til bet. 2.1 ell. (nu næsten kun) 2.2, i ufuldstændig sætn. knyttet (adverbielt) til et enkelt led. *Naar kun Tilskuerne fornøyer sig og leer, | Saa, skönt mod Reglerne, det

dog Comædi' er. *Holb.UHH.Prol.Isc.* Ligesaa kan man og baade sige: i de Dage: og: paa de Dage: skjønt ikke i fleng. *Høysg.S.144.* (*han*) nyder, skjøndt ikke rige Kaar, dog et Liv, som han ønsker sig det. *Pram.VI.131.* André (*var*) ikke mere . . saa hjertelig, skjøndt altid velvillig og høflig. *Goldschm.Hjl.I.129.* *Tulte var et Barn; | Dog, skjøndt ung og ganske guul, | Ei ganske uerfaren. *Rich.SD.56.* I spørger, skønt uden Ret til at spørge. *KMunk.EI.15.* || Ω knyttet til et subst.; dels i sideordningsforhold til sætn.s subj.: *Jeg ærer Christendommen, skjøndt en Hedning. *Oehl.P.(1809).99.* skjøndt Ægtefolk, nød de Kjerstedagenes hele Lyksalighed. *Blich.(1920).V.81.* Den unge Junker Kuno v. Habenichts, skjøndt en smuk og begavet Yngling, befandt sig i en ingenlunde misundelsesværdig Stilling. *Tops.S.87.* det nyoprettede Nationalteater, hvis Virksomhed Schlegel skønt Udlænding havde imødeset med saa megen Forventning. *Schyberg.DT.40.* dels (l. br.) i sideordningsforhold til obj. *olgn.:* *Min unge Ven! De boer tilveirs som Høgen, | Men skjøndt en Rovfugl, maa jeg dog besøge'en. *PalM.Adam.H.I.127.* vi saae, hvormegen Betydning . . Mill tillagde Luther skjøndt en enkelt Mand. *Brandes.Den fr.Æsthetik i vore Dage.(1870).172.*

3) (udviklet af bet. 2.3 (under paavirkning af trods og uagtet m. lign. dobbelt anv.); (nu) især i lidet omhyggeligt spr.; se *Dania.III.83.* *Wiwel.229.*) anv. som præp.: til trods for; trods. (mit) Hjerte . . føler og skjønner, at De, skjøndt vores saa korte personlige Bekjendtskab, dog vil opføre nogle Øjeblikke for mig. *Cit.1809.(N.Bagh.CW.I.75).* *Sæen er jo blank og reen, | Skjøndt lidt Iis paa Skibets Rude. *Meising.B.7.* *Opdrageren just ned bør stige, | Og, skjøndt (*PalM.Adam.H.I.(1849).49:* trods) sin Viisdom, blive lig de Smaae. *PalM.Adam.H.I.50.* *CMøll.NE.65.* I lignende Grad var Kassebeholdningen stegen, skønt de mange Udgifter den uheldige Sæson . . havde medført. *Pøl.^{15/10}1885.2.sp.5.* (*Bismarck*) var ilde lidt i Berlin, hvor han bestandigt gjorde Vrøvl og Kvalm om sin Kommuneskat — skønt sine umaadelige Indtægter. *Fabricius.Danmark,Preussen og Bismarck.(1900).57.* Skønt Alvoren i sin Stemme gav hun til Kende, at der ingen Grund var til at sørge saa meget over det. *Søiberg.KK.I.83.*

4) (jf. endskønt 3; talespr.) nærmende sig til anv. som sideordnende konj. ell. selvstændigt sætningsled, som udtryk for, at et foreg. udsagn (efter nærmere overvejelse) findes at kunne behøve en rettelse *olgn.:* og dog (alligevel); nej for resten. Du kan godt komme i morgen, skønt vent heller til på søndag! *Mikkels.Ordf.480.* jeg har ikke megen Lyst til at gaa til Bekendelse. Skønt — alligevel. *O.Benzon.Forældre.(1922).154.* „Nej,

det tror jeg nu alligevel ikke —“ sagde Fru H. — „for — skønt nu du siger det — det er vel ikke helt utænkeligt.“ *Thuborg.DVE.310.* Hvad var det, de mindede ham om. Jo, det var nogle Illustrationer til et Digt af Novalis, skønt — næ, det var jo gamle Vilh. Pedersens Tegning til „Isjomfruen“. *Woel.DG.8.*

skønt-, i ssg. af (*inik. (adv.) af*) II. skøn (1-3), i forsk. (Ω , mere tilfældige) ssg. m. et part. som sidste led, uden skarp adskillelse fra ikke smsat. forb.; fx. skønt-farvet, -formet, -klædt, -ombæltet (se u. ombælte 1), -tonende *olgn.*

Skøntale, en. 1) (sj.) om god, rigtig artikulation, (ud)tale (som undervisningsfag). *Jesp.MFon.⁴.2* (jf. -talende, -taler samt ty. schönred(n)erei; Ω , l. br.) udtryksform af et smukt (poetisk, retorisk) præg, især: uden solidt, reelt indhold; skønsnak. Naar det (i *Blichers digt*) hedder: „Dog under Lyngtoppen Blomsterne staa“ . . er det her kun Skøntale. *Raunkjær.Hjemstavnsfloraen.(1930).27.* Lehmann med sin intelligente Skøntale. *BiogrL.³XVI.106.* -talende, part. adj. (jf. ty. schönred(n)erisch; Ω , l. br.) som bruger en smuk (retorisk, poetisk) udtryksform (især: uden tilsvarende indhold; jf. -tale 2). Sverrigs skjøntalende Gustav den Tredie. *Rahb.E.IV.102.* -taler, en. (jf. ty. schönred(n)er; Ω , l. br.) skøntalende person. en Skøntaler med Tendens til Ordgyderi. *HSchwanensfl.A.15.* *EHenrichs.(Tilsk.1905.119).* -ting, en. (jf. -sang; teat.-jarg.) et med ballet-arrangement *olgn.* ledsaget sangnummer (fx. i en revu), affpasset efter en lidet kræsen smag (skønhedssans). *DagNyh.^{17/10}1929.10.sp.6.* -traad, en. $\frac{3}{4}$ plante af den til myrtefamilien hørende slægt *Metrosideros* (der har røde ell. hvide blomster med talrige støvdragere). *Bentzen.Vinterflora.(1860).186.* -tryk, et ell. † en (*Hallager.121*). (jf. ty. schöndruck; bogtr.) den først (paa papirarkets ene side) trykte halvdel af et ark (mods. Gentryk 2). *NordCovLex.V.291.* *Selmar.¹104.* -tæge, en. (zool.) tægen *Calocoris striatellus* (med grønlug krop og brunstrøbet dækvinger). *Brehm.Krybd.689.* -tøj, et. (jf. -virke, -værk; nu næppe br.) om industriell. kunstprodukter af finere art (silkestoffer *olgn.*). *Pflug.DP.222.* -virke, et. (dannet 1907 af arkitekt C. Leuning Borch; jf. -tøj, -værk; især fagl., nu l. br.) (udførelse af) kunsthaandværk, præget af samarbejde ml. kunstnere og haandværkere og med det maal at skabe smukt, borgerligt boligudstyr (af den efter aarhundredskiftet yndede stærkt prydede, stiliserede art; jf. tidsskrevet Skønvirke. 1914-27). „Skønvirke“ . . skal erstatte Betegnelser som: Anvendt Kunst, Kunstindustri, dekorativ Kunst, Kunsthaandværk. *Ekstrabl.^{30/10}1907.4.sp.1.* Skulde vi maaske have en moderne Villa smækket op her med Skønvirke og Havearkitekt. *P.Levin.SG.*

27. Klassen bestod . . af unge Damer, der blev oplært til Skønværke i Hjemmet, mest Døtre af Urtekræmmere. *ORung.VS.103. jf.:* den stærkt prydede, af Væsen lyriske, dekorative Stil, der udviklede sig herhjemme lige efter Aarhundredskiftet, og som populært kaldes „Skønværke-Stilen“. *Biogr.Haandleks.III.(1926).721. -værk, et. (jf. -tøj, -virke; sj.) smukt (kunst)haandværk. gammel bondehaandværk (skønværk). JoakSkovgaard.(Tilsk.1908.310). -øje, en. ♀ d. s. s. Skønhedsøje. LandmB.III.204. DanskArbejde.¹⁸1925.4.sp.1.*

I. Skør, subst. (en: *VSO. et: Rask. FynskeBS.52. (ogs. Skyr. se ndf.). (glda. skyr (Harp.Kr.215), sv. dial. skyr, skör (m., n.), no. skyr, skjör (n.), oldn. isl. skyr (n.); til IV skære 12 (jf. oldn. skerask, dele sig, sv. skära sig, om mælk: blive sur, løbe sammen); jf. III. skør, IV. skøre og Skørøst samt Skørbug, II. Skør, IV. skør; nu dial. ell. om no.-isl. forhold) sammenløben mælk; tykmælk. god kølig Sommer-Kost . . til-lavet af Skjør eller suur Mælk. HStröm. Søndmør.I.(1762).548. VSO. Rask.Fynske BS.52. Ujf. || ogs. om en islandsk sommer-mælkeret, der minder om oplagt mælk. Land-huushold.IV.121. PEMüll.Isl.182. især i formen Skyr: Benedicte.Smaaskizzer fraenIs-landsreise.(1869).178. Kemisk-tekniskHaand-bog.(1938).128.*

II. Skør, en (*HesteL.(1703).C4^v. jf. Negleskør) ell. et (Moth.S430. Høysg.AG. 34.138. CPont.HR.73. J.P.Jacobs.Manes.III. 94). skjör. Høysg.AG.34.138. (Skøre. Brende-rup.§§59.161). (ænyd. d. s.; rimeligvis dels (vbs.) til æda. skyria, gøre indsnit (se V. skøre), dels (som sideform til Skurd) d. s. v. gllda. skyrdh, æda. skyrth (Brøndum-Nielsen. GG.I.343), sv. skörd, høst (sv. dial. skör, skyr, (af)sværing, indskæring); af IV. skære; jf. Opkör og II. Skaar, I-II. Skure, I. Skør, III. skør; nu næsten kun dial.) 1) hand-lingen at skære; snit (med en kniv olgn.); ogs. spec.: afskæring af korn; høst (se Skør-gilde, -grød). hver (deltager i sælfang-sten har ved flensningen) sin vel skarpe Kniv i den høire og en liden Krængang i den venstre Haand, hvormed han holder imod Skjøret af Kniven.CPont.HR.73. et hug med leen i kornet: Feilb.III.354. jf.: (sankt) Felix har han alt i sin Ungdom ofret den voxne Alders Førstegrøde og ved det rituelle Skæg-Skør viet ham sit Liv. J.P.Jacobs.Manes.III.94. 2) noget ved skæ-ring frembragt. 2.1) (jf. Negleskør) ved skæ-ring frembragt indsnit (skaar, savspor, saar). Moth.S430. skier (hesten) en Skør i Spitzen af Halen, at det bløder.HesteL.(1703).C4^v. At læge Hug og Skør.Cit.ca.1820.(Krist. 60 GamleRaad.(1922).250). Feilb.III.354. Fr Grundtv.LK.45. Brenderup.§§59.161. 2.2) (jf. Musekør) noget afskaaret (noget afklip-pet, et afsavet træstykke, savspaaner olgn.).*

(jeg) havde med mig første-grøde og tiende af det, som blev til, og første skør (1871: den første Uld). *Tob.I.6(Chr.VI). Moth.S 430. DSt.1918.71. 2.3) ting, hvoraf (ell. sted, hvor) noget er afskaaret; og tørve-skør: Lyng-Hugst og Fladtørv-Skiør kan paa 6 til 8 Aar voxe til igien.JPPrahl.AC 100.*

III. skør, adj. (dannet til IV. skøre (paa lign. maade som I. Skør) ell. af I. Skør (fra ssg. som Skør-mælk, -ost); jf. IV. skøre, I. skørne; nu kun dial.) om mælk olgn.: sammenløben; tyk; sur. Feilb. Ujf. || skør ost, d. s. s. Skørøst. Hun er vant til at leve ved ringe Kost, en Skee fuld suur Melk og skiør Ost. *KomGrønneg.II.85. jf.:* Jeg vil have syf skilling og en skør ost derfor (?: jeg vil ikke sælge det). *Moth.S990.*

IV. skør, adj. [sgør] intk. -t ell. (nu ikke i rigsspr.) d. s. (*KomGrønneg.II.257*); (arkais.) gl. bøjningsform (egl. akk. m. ent.) -en (*Verdens Levnet er ligerviss | Som Huset, bygget paa skjøren Is.GamleogNye Psalmer,udv.afPHjort.(1840).308. jf. SalmHj. 635.3). (ænyd. d. s. (glda. d. s. i bet.: ukysk, utugtig; se Skør-hed, -levned), sv. skör, no. skjör (no. dial. skøyrt, ogs. skyr oft.), nt. schör; rimeligvis besl. m. IV. skære (i nord. multigvis som laan fra nt.; jf. mnt. schoren, sønderrive(s), sønderbryde(s); se VII. skøre); jf. VIII. skær)

1) om (forholdsvis) fast ell. haard ting (masse olgn.): som har ringe sammen-hængskraft, ringe modstandsevne over for tryk, stød, træk olgn. og derfor (ved saadan paavirkning) er tilbøjelig til at skilles ad, er let at bryde (over ell. itu) osv. 1.1) med forestilling om beskaaffenhed, der gør tingen (særlig) egnet til sit formaal. || (jf. VIII. skær 2.2) om noget spseligt: let at sønderdele (med tænderne, kniven olgn.); let at tygge; ogs.: sprød. *Moth.S436.* Du skal have en Kop Kaffe og en Knægt og en Bitte skørt (?: lækker mad, steg olgn.). *MHans.(SvendbAmt.1922.89).* Kværnd. i rigsspr. især om (fast, haard) frugt, grønsager olgn.: skør lysegrøn Salat. *ERode.JM.21.* Radiser saa skøre som Glas. *Hjemmet.¹⁰1940. 10.sp.1.* det er et dejlig skørt æble | (dial.) om kød: mør (1.2). Feilb. Ujf. || (nu spec. jagl.: landbr., gart., forst.) om (muld)jord olgn.: ikke fast sammenhængende; løs (og muldet); egnet til behandling (med spade, plov osv.) og udnyttelse (dyrkning). man (havde) lært, at en skiørere og bedre rensed Jord . . gav fyldigere Frugter end en fastere. *Kraft.VF.169.* jeg har rensed Dyndet af adskillige Huller og lagt det paa min Jord, der-af er den bleven muldet og skiør. *Adr.²²1762. sp.1.* de pene Smaa blomster myldrede frem af den skiøre, lune Jord. *Oehl.PSKr.II.11. Schaldem.HB.I.7. CVaupell.S.69.* Hindbær trives bedst i næringsrig Jord med et godt Lag skør Muld. *Hjemmet.²1929.29.sp.1. 1.2)*

som udtryk for en uønsket egenskab: som ikke har megen (ell. den ønskede, rette) sammenhængskraft, modstandsevne (over for tryk osv.), soliditet, holdbarhed (ved brugen); som let brødes itu (ved en ringe formforandring), let brister, slaas, rives itu olgn. (landmænd, der har lidt tab) ere nu som skjøre Egg, der ikke taale at røres meget ved. *Holb. Qvægs. 400.* deres Hjelme var skjøre under det blinkende Sværd. *Ev. (1914). VI. 17.* *Agerbech. FA. I. 15* (se u. ludderig). Skjør Stengel (*Caulis rigidus*) naar den er saa stiv, at den ikke lader sig bøje uden at brækkes. *CGRafn. Flora. I. 56.* *De Fleste . . sigted i Gabbet (: paa lindormen) | Der mødte Tænderne Stangen . . | Og knækked den, som det skjøreste Rør. *Oehl. RL. (1849). 50.* *Dejligste Røser har stiveste Torne, | Skjørest er gjærne det klareste Glar. *Grundtv. SS. V. 561.* Tøiet er blevet skjørt ved at farves. *MO.* Som en skjør (*ChrVI:* braadden; 1931: ormstukken) Tand, og en Fod, der snubler, er Tillid til den Troløse. *Ords. 25. 19.* Jeg skar mig lidt til Morgen, da jeg barberede mig, min Hud er saa skør. *AAndreasen. DN. 69.* skørt liv, se Liv 13.5. det er skørt, det skidt, sagde degnen om drengens øre, se I. Skidt 3.1. skør pil, *☞ Salix fragilis L.* (hvis grene er retvinklet udspærrede og let brækkes af i vinklen; *jf. Skørpil samt Knæpil.* *Funke. (1801). II. 117.* *Mentz O. Bill. III. 315.* || *spec. (jf. blaa-, kold-, raa-, rødsjør oft.)* ☼ om metal olgn. *vAph. Chym. III. 324.* Mangler et Metal Sejhed, det vil sige, at dets Elasticitetsgrænse ligger nær ved dets Brudgrænse, kaldes det skjørt. *Wagn. Tekn. 103.*

2) overjt. anv., især af bet. 1.2. 2.1) (især ☉) om noget sart, fint, spinkelt olgn., der sammenlignes med (skrøbeligt) porcelæn, glas osv. Skør og fin som Porcellæn var Cloe. *40 EmilRasm. DL. 19.* Meget varsom og skør er Olaf Hansens Poesi. *Rimest. DF. 129.* || (*dial.*) sart; blufærdig; følsom for smerte. *Feilb.* || om lyd (stemme): spinkel, sprød, bristende olgn. *en Røst, der savner | Klokkemalmen . . | og hvis Klang . . | dirrer skør og ender brusten. *Blaum. Sk. I.* man (saa ofte den gamle fisker) sidde i Solskinnet uden for Huset med en hvidtoppet Unge paa hvert Knæ og syngte for dem med sin skøre Røst. *AlbaSchwartz. Skagen. II. (1913). 82. 2.2)* (*jf. bet. 2.s; især ☉*) om forhold, tilstand olgn.: som ikke har den normale (rette, ønskede, ventede) styrke, modstandskraft olgn.; skrøbelig; svag; ogs.: forværgelig; upaalidelig. *Saa skjør er Verdens Fryd, naar mindste Vanheld trykker. *Stub. 106.* *Skjør som Glasrude | Er Vaartidens Lyst. *Grundtv. PS. VII. 157.* *Livsalige Land . . | Hvor Lykken er skinnende klar, men ej skør. *sa. SS. IV. 322.* *Hun er . . | Saa falsk, som Iis paa Mosen, og skjør, som Rudeglas. *Winth. D. (1832). 274.* Mit Helbred var endnu skørt. *BMünter. E. I. 118.* *jf. bet. 2.s:* *Hedt var

mit Blod, og skørt var mit Hjerte. *Drachm. D. 16.* || (*sj.*) om søvn: ikke fast, tryk, rolig. hele Natten laae jeg i en skjør Søvn for at vaagne betids. *HCAnd. BC. III. 357.* || (*jæg.*) om vildt: som ikke ligger fast, kun taaler lidt skud. (*sumpsneppen*) er skjør. *Blich. (1920). XVII. 195. e. br. 2.3)* (talespr.) om en person/s aandsevner, sindsart, forstand olgn.): som (helt, ofte, ved en vis lejlighed) mangler de normale aandsevner, normal tænkeevne, skønsomhed olgn.; svaghovedet; skørhovedet; forrykt; ikke rigtig klog; nu ofte (dagl., til dels spøg.): som har ell. (om ytring, adfærd) vidner om urmelige, overraskende, ekstravagante meninger, tilbøjelighed der, indfald; (smaa)tosset; (helt) uberegnelig; ekstravagant; (højst) snurrig; ofte i forb. som skør i hovedet (*Moith. S. 436. VSO. MO. TomKrist. H. 10*) ell. (*jarg., vulg.*) i gesimsen, kernehuset, kuplen, pæren olgn. (se u. Gesims osv.); en skør råd (*Herdal. Enegnaflandet. (1939). 52*), en skør sjæl (se Sjæl 5.2) olgn. (*jf. skrupskør*). Menneskets Hierte er alt for skjørt til at tage imod nogen ret Kundskab. *Bøeg. S. 191.* den mathematiske Metode . . begyndte at forstumle skjøre Hoveder. *NyerupRahb. IV. 258.* Det samme Befindende som de andre Dage, Benene tunge, Hovedet skjørt. *HCAnd. SL. 79.* „Hvad er det for et Mærke?“ „Mumm“ . . „Ja, saa tror jeg s'gu, hun (: værtinden) er skør.“ *Bang. R. 73.* Stakkels Bror, han var helt skør nu, lignede slet ikke sig selv mere. Der var for meget, der havde pillet ved ham, Tabet af Konen, Tabet af Drengen. *AndNæ. S. 110.* (*de mente*) det var Sagn og skør Snak, hvad man fortalte. *Thøg Lars. Frejas Rok. (1928). 147.* Gamle Nielsen . . plager hende altid, om hun ikke vil se hans Børnebørn . . hun vil blive helt skør med dem! *Ruths Bog. (1931). 86.* || *m. præp.* efter med angivelse af noget (heftigt) attraaet olgn. U. er ved at vise et Maleri, han lige har købt. Han er helt skør efter Billeder. *KnudAnd. H. 180. spec. ved udtryk for forelskelse, erotisk betagelse: jeg (har aldrig) været, hvad man kalder „skør“ efter Mandfolk. GyrLemche. T. III. 178.* Har Du set, hvor skøre Cecilie og Frode er efter hinanden. *Buchh. GT. 36.*

Skør-, i sgr. [sgø(r)-] især af IV. skør (1.2). **-and**, en. (*fra no. skjorand, af skjør (skjør), skade (II.1); jf.:* „Norsk Benævnelser.“ *VSO.; sml. sp. 9^{aa}*) ☞ stor skallesluger, *Mergus merganser* (der ved sine sorte og hvide farver kan minde om skaden). *EPont. Atlas. I. 620. Kjørbøll. 696. DanmFauna. XXIII. 181.*

-bregne, en. ☞ bægerbregne, *Cystopteris fragilis (L.) Bernh.* (med skøre, fine blade). *JFBergs. G. 89. Sal. 2. V. 382.* **-bug**, en. (*faql. (m. lat. form) Skorbut [sgør'bud] Oecon. H. (1784). III. 39. Ugeskr. f. Læger. 1931. 129. jf. skorbutisk (skor-).*) (ænyd. skorbug (ogs. skorbut), *glda.* skewer-, skyrbug (*MM. 1937. 40*), sv. skörbjugg, no. skjörbuk, oldn.

skyrbjøgr; ordet (der tidligst er truffet i oldn.) er maaske et opr. nord. ord, hvis I. led kunde være I. Skør (om materiel olgn.): se *MM.1937.35ff.*; ell. det er omdannet (m. tilknytning til IV. skør 1.2 og Bug 1; jf. *dial. anv. om diarrhé (Feilb.)*) af mnt. schorbuk (jf. *hty. scharboeck*), holl. scheurbuik (m. tilknytning til mnt. schor, holl. scheur, (en) sprække), jf. *nylat. scorbutus* (-um), *ital. scorbuto*, fr. scorbut, eng. scurvy; muligvis dannet (af holl. grønlandsfarere) efter holl. schurft (schorft), skurv; med.) en tidligere alm. sygdom, hvis mest karakteristiske symptomer er blødninger (under huden, i tarme, nyre) og tandkødstidelser (jf. Mundskørbug), og som fremkaldes af mangelfuld ernæring, især mangel paa frisk frugt og grønsager (c-vitaminer), og derfor har været alm. under lange sørejser, i belejrede byer og fængsler, i polaregnene (bl. Grønlands eskimoer) og (her i landet) hen mod vinterens slutning; *Scorbutum*. Urter ere der, saa som Petersilie . . Syrer, vilde Romerske Cameler; som alle tiene mod Skjørbug. *Pflug.DP.1061*. Den største svaghed som de lislænder inclinere til, er skjørbug. *Holb.DNB.29. Ew.(1914).V.37. OLBang.T.92*. vi sank ned i det dybeste Vintermørke . . og det varede ikke længe, før der viste sig Tegn til Skjørbug imellem Mandskabet. *Hauch.ND.276. AKrogh.Fysiol.74*. || hertil forsk. sgr., især (ældre, folkelige) betegnelser for midler mod skørbug, som **Skørbugs-draaber** (*VSO. FolkLægem.I.59*), **-græs** (d. s. s. -kløver (jf. *JTusch.319*) ell. -urt. *Larsen.D&H. jf. JTusch.293*), **-kløver** (alm. bukkeblad, *Menyanthes trifoliata* L. *Garboe.LH.29. VSO. jf. JTusch.146*), **-saft** (*FolkLægem.III.98*), **-salt** (*smst.I.60*), **-urt** (*kokleare, Cochlearia officinalis* L. (og *C. danica* L.). *JTusch.61. HaveD.(1762).44. Nytteplanter.134*. ogs. (jf. -græs, -kløver) om andre mod skørbug anvendte planter. *Tode.VII.105. VSO.*), **-vand** (*Moth.S437. VSO.*) ofl. **-butisk**, adj. (nu vist kun (m. lat. form) skørbutisk [sgørbutisg]). (af skør-, skorbut, se u. Skørbug; med.) 1) om sygdomstilstand olgn.: som hører til ell. minder om skørbug. skørbutiske Sygdomme. *LTid.1763.315. skjørbutiske Vædsker. JCLange.B.23. VSO.* en skørbutisk Colique. *LTid.1739.29. Tode.VII.102. BiblLæg.XXVII.1. Meyer.* 2)* om person: som lider af skørbug. *Apot.(1791).111. VSO. Skørbutiske Folk. LTid.1737.695. Tode.VII.103. Meyer.* -dej(g)*, en. (bag; nu l. br.) kagedej af lignende art som mørdejg, men med mere smør og mindre sukker. *Mangor.KogebogsForsættelse.(1854).99. LAdeler.Kogebog.(1893).97*. || overf.: ikke være af skørdejg, ikke være skrøbelig, sart; være robust, kraftig. Hun er ligegodt *Krabatens*; den unge Frøken, hun er ikke af Skjørdejg! *CMøll.F.164*.

I. Skøre, en. se II. Skør.

II. Skøre, en. [ʼsgørø] († Skyre. *Moth.*

S430). fl. -r. (rimeligvis fra mnt. schore (holl. scheur); jf. VII. skøre, skøret samt IV. skør; *faql., især tøm., ⚓*) (antydning af, tilløb til en) sprække, revne, især i træ (jf. Is-, Kalve-, Kerne-, Lang-, Marv-, Ring-, Rundskøre), ogs. i sten olgn. *ArchivSøvesen. II.376. StBille.Gal.III.183*. de naturlige ridser og skører i stenen. *Wim.VR.68. Wagn. Tekn.433.463. Suenson.B.III.319*.

III. Skøre, et. (af IV. skør (1.1); nu næppe br.) mørbrad (paa kreaturer). Skøre . . kaldes det bløde kød, som sidder inden på hoftebenet på kreaturer. *Moth.S436. VSO*.

IV. skøre, v. (af I. Skør ell. III. skør; *dial.*) om mælk olgn.: skøre ell. (refl.) skøre sig, d. s. s. I. skørne. *VSO. Brendrup.§59*.

V. skøre, v. (skørre. *JPPrahl.AC.26.32.37. jf. UjF.*). -ede ell. (sj.) -te (jf. *Moth.S436*). vbs. -(n)ing, jf. Skørrel. (rimeligvis d. s. s. æda. skyria, gøre indsnit, (over)skøre (*Brendum-Nielsen.GG.I.92*); jf. mnt. schoren, sønderbryde(s), sønderrive(s) (se VII. skøre); *besl. m. IV. skære; jf. II. Skør og Skørsav; til dels med senere tilknytning til VI. skøre; landbr., dial.*) pløje ell. harve (let) paa tværs af tidligere pløjning; ogs.: fælge (II.2-3). *Moth.S436*. Først køres (v: pløjes) der tværs paa Pløjningen, saa dybt, som før er pløjet, meget tet, det kaldes at skjørre. *JPPrahl.AC.37. MDL. UjF*. || vbs. Skjørning, ogs. (konkr.) om den saaledes behandlede jord. Græsrodder . . hvilke ved Skjørning og Vending bedst kan blive opløsnede af Jorden. *JPPrahl.AC.38*. En Deel bruge og at saae paa Ageren først efterat Skjørningen er tilstrøget, hvilket kaldes at saae paa Skjørningen. *smst*.

VI. skøre, v. [ʼsgørø] -ede ell. (sj.) -te (jf. *Moth.S436*). vbs. -ing (*Olufs.Oec.VII.413. ArchivSøvesen.I.158. Wagn.Tekn.540*). (af IV. skør 1; jf. V og VII. skøre, II. skørne; især *faql. ell. dial.*) blive (jf. *Moth.S436*) ell. (i alm.) gøre skør; skørne; pass. skøres, blive skør. (garnbunderne) hang nu der og skøredes Aar for Aar. *Seiberg.SR.153*. (jf. skørgøre og V. skøre) m. h. t. jord: naar Jorden første gang er besaaet og skjøret med Boghvede. *OecMag.I.55. PhysBibl.X.290. VSO. MO. jf. D&H*.

VII. skøre, v. [ʼsgørø] -ede. (ænyd. d. s.; rimeligvis fra mnt. schoren, sønderbryde(s), sønderrive(s) (se V. skøre), men med tilknytning til VI. skøre (sml. II. skørne); jf. II. Skøre og skøret; *faql., især tøm., ⚓*) 1) m. h. t. sejlg: frembringe en revne (rikt, flænge) i; gøre skøret. *SøLex.(1808).136. Harboe.MarO.367. WCarstensen.Ml.fr.Kammerater.(1894).127*. Baadene (havde) rebet godt ned . . endda fik den ene af dem . . sit Størsejl skøret. *NatTid.1/1936.5.sp.2. 2) faa en revne; blive skøret; dels om sejlg: Skjører Sejlene under Raen, da skal han gaae op, og see dem flyede og i Stand satte. Søkrigs.A.*

(1752).§500. AWilde.Erindringer.(1885).99. Bardenfl.Som.II.53. dels (jf. opskøre) om træ: Wagn.Tekn.455.476.478. Bardenfl.Som. II.54.

VIII. skøre, v. [ʃgørə, ʃørə] (skyre [ʃgyrə, ʃyrə] VSO.). -ede. (sv. dial. sköra, rage op i ilden, no. dial. skjöra; fra nt. schören, hty. schüren, fyre op, egl.: drive, skubbe frem(ad); best. m. oldn. skora, gnave (ved gnidning), (op)ægge olgn.; jf. kold-skøre) * røgte fyret i en (glas)ovn (rage slagger ud, indlægge mængden i ovnen olgn.). hertl: **Skører**, en. (Skryer. Bille-Top.23. AarbTurist.1933.242). * arbejder (ved glasfabrikation), hvis arbejde består i at skøre; smelter. Bille-Top.20.

skøret, adj. [ʃgørəʃ] (af II. Skøre ell. (perf. part. af) VII. skøre (1); jagl., især tem., ⚔) som har (faet) en skøre, revne (rift, flænge); revnet; om sejl: SøLex.(1808). 136. NatTid.²⁰/s/1922.Aft.5.sp.4. om træ (mast olgn.): Scheller.MarO. KuskJens.Som.310.

Skør-gilde, et. [II.1] (ænyd. d. s.; dial. (foræld.) d. s. s. Skurgilde. Moth.S431. MDL.507. VSO. -glans-malm, en. (mineral.) en af sølv, antimon og svovl bestaaende sprød sølv-malm (stefanit). NordConvLex.V.291. VareL.⁷⁷⁸. -grød, en. [II.1] (dial., foræld.) d. s. s. Skurgød. Moth.S431. MDL.508. VSO. jf. PHanss.T.46. Feilb.III.349. IV.339. -gøre, v. [-gørə] (jf. VI. skøre; nu l. br.) gøre (jord) skør; skørne. Schytte.IR.II.104. Fleischer.HB.35. -hat, en. (jf. Hat 3.s) ♀ svamp af slægten Russula Pers. (med stive, skøre blade). Rostr.BP.45. Blodrøde og rosenrøde Skørhatte, faste i Formen og med kridhvile Blade.IRAunkier. ID.102. KoldRo.Sporepl.238. -hed, en. (glda. d. s. i bet. „løsagtighed“; ♀ ell. jagl.) den

egenskab ell. det forhold at være skør. 1) svarende til IV. skør 1(a), især om metal (jf. Hærde-, Rødkørhed), glas olgn. LTid.1720. Nr.8.7. *Stilkens grønne Skørhed | Og Sommerpærens gule Mørhed. Bagges.Ep.125. Christians.Fys.639. PapirL.375. jf. Benskørhed: der kommer Skjørhed (Chr.VI: rod-denhed; 1931: Edder) i mine Been, og jeg ryster, hvor jeg staaer. Hab.3.16. 2) svarende til IV. skør 2(s). JLange.II.379. Maaske er det blot Daarskab og almindelig Skørhed oven paa Eksamensslidet. Snart fjorten Dage igennem har jeg flakket om. Stuck.FO.32. AndNx.MJ.I.223. -hjernet, adj. [IV.2.s] (mindre br. end -hovedet; jf. VSO.) som har en skør hjerne; skørhovedet; tidligere ogs.: hidsig olgn. (Moth.S436). VSO. MO. en skørhjernet Persons Fantasterier. Riget.²⁰/10 1911.1.sp.2. Feilb. -hoved, et. [IV.2.s] (mindre br. i alm. (tale)spr.) skørhovedet person. OBagge.Enliden.Avisfejde.(1811).58. Skørhovedet (∴ Brutus) blev Frihedshelt . . hos Plutarch. Brandes.Cæs.I.15. Bjørnson . . blev en Apostel for Nordens Skørhoveder. Pont.MH.60. noget romantisk Sværmeri i et

ungt Skørhoved af tysk Afstamning (∴ Oeh-lenschläger). KMunk.LGD.64. -hoved, adj. (nu sj. i skrift -hoved. ZakNiels.K.140. jf. Feilb. UjF.). [IV.2.s] (jf. -hjernet, -hoved; især talespr.) som har et skørt hoved, er skør (i hovedet). Moth.S436. Høysg.S.337. Man maa være meget skjørhovedet, for ikke at kunne fatte en saa simpel Distinction. Heib. Pros.X.62. Skjørhovedet har han altid været, og nu er han da bleven bindegall Baud.H.326. han (var) nær . . bleven jaget af sin Plads, saa skørhovedet har bleven (∴ af for-elskelse). Bregnd.Thora.(1926).55. om hertil svarende adfærd olgn.: spørgsmålet (betrag-tes) jo nærmest som sådan lidt skørhovedet pusleri. SvClaus.NM.19. jf. Skørhovedet-hed. Brandes.VII.196. -is, en. (nu l. br.) skør (tynd) is(flade) (som ikke kan bære); skrogis olgn. Cit.1811.(Speerschneider.Isforholdene1861-1906.(1927).23). De var kommet ind til Stranden, hvor Skoris knasede under deres Fødder. Kirk.F.128. Om Natten lagde Frosten Skoris over alle Pytter. sa.D.76.

Skør, en. [sgerʌ] (m. ty. form Schörl. TBergman.Jordkloden.(overs.1771).169. VSO. VI.142. Meyer.⁸). (sv. skörl; fra ty. schörl (schürl, schi(e)rl ofl.), hvorfra ogs. eng. shorl; mineral., nu mindre br.) krystallinsk mineral, der har stribede, prismeformede kry-staller, og som bestaar af lerjord, bor- og kisel-syre ofl.; især om (sort) turmalin; ogs. d. s. s. Hornblende (MøllH.III.131. jf. Skørblende. Brännich.M.86. VSO.). Straalig Skjør . . bestaar af krystallinske, glindsende Traader. Brännich.M.66. Sort Turmalin, Almindelig Skjør. VareL.(1807).III.262. Va-reL.⁴⁷⁷⁹.

skør-laden, adj. (sj.) lidt skør; jf. IV. skør 2.s: Karl (var) noget skjør-laden i Ho-vedet efter Natens Spekulationer. JakKnu. A.II. -ler, et. (jagl.) løst ler, som er stærkt blandet med sand olgn. MøllH.IV.154. Birken . . trives ypperligt paa vort frugtbare Skør-Ler. Frem.DN.326. ForstO. -leret, adj. (jagl. om jord: som (i væsentlig grad) bestaar af skørler. NGram.GrøntsagersDyrkning. (1919).6. HavebrL.²II.242. -levned, et. (ænyd. glda. d. s.; af glda. skør, ukysk, utugtlig, fsv. skør, rimeligtvis særlig bet.-ud-akling af IV. skør, muligvis ved sammen-blanding med et ord svarende til oldn. saur-lifnaðr (-lífi), i sa. bet., hvis første led er oldn. saurr, smuds, glda. ceda. sør (Brøndum-Nielsen.GG.I.90f.); jf. -levner, -levneri; især højtid., bibl., relig.) løsagtigt, letfærdigt, utugt-igt, usædeligt levned; løsagtighed; utugt. hvo som bedriver Skjørlevnet (1907: Utugt), synder mod sit eget Legeme. ICor.6.18. Holb.Plut.I.8. Rahb.Fort.II.319. han levede i Skjørlevnet med et løst Fruentimmer og avlede uægte Børn med hende. Heib.Pros.IX.226. (de vilde bruge) disse Penge til utidig Luksus eller ligefremt Skørlevned. ORung.

(BerlTid.¹⁹, 1925. Sønd. 9. sp. 1). Tom Krist. LA. 191. **-levner**, en. [-læuner] (arkais. **-levnere**. JPJac.(1924).I.20). flt. **-e**. (ænyd. skørlevner(e); af ænyd. skørlever(e) ved tilknytning til -levned; især højtid., bibl., relig.) (mands)person, der er hengiven til skørlevned; løssagtig, utugtig person. Horkarle, Skørlevnere, Aagerkarle. DL.2—5—25. ingen af Israels Sønner skal være en Skjørlevner (1931: Mandsskoje). 5Mos.23.17. I skulle Intet have at skaffe med Skjørlevnere (1907: utugtige). ICor.5.9. Ew.(1914).II.357. *Freya vender bort | Sit rene Blik fra dit (o: Hakon Jarls) fortrukne Aasyn, | Skjørlevner! Oehl. ND.297. PVJac.Trold.27. Jeg har været et lystigt Asen og en Skjørlevner, som alle glade Sømænd. Fr Poulsen. MD.162. **-levneri**, et. (l. br.) en skørlevners levevis; skørlevned. Rahh. Tilsk. 1791.445. Kongen forfaldt til Drik og Skjørlevneri. Jomtou. CM.14. **-mælk**, en. [I] (dial.) sammenløben (skør) mælk; tykmælk. Moth. S436. JHSmidth. Ords. 135. MDL. VSO. CRaimer. NB.199. Feilb. **-nagle**, en. (no. skjørnagle; muligvis af II. Skør 2.1 (ell. II. Skøre)) † fyrretæsnagle, hvormed to planker samles, idet den drives ind lige ved (halvt inde i) det i den ene planke dannede indhug (spunding). Harboe. MarO.367. Funch. MarO.II.119. Fradet gl. Gilleleje. 1937.11.

I. skørne, v. [ʃsgø(r)nrø] **-ede**. (af III. skør; jf. IV. skøre; især dial.) om mælk olgn.: blive skør; løbe sammen. JHSmidth. Ords. 135. Melken skiørner, skiørnet Melk. VSO. MO. Ølet bliver surt, Fløden skiørner. Fleuron. IN.61. at liste ned i Mejeriet og faa sig en Drik skiørnet Fløde. AndNæ. PE.I.258. Mon de ikke hældte mig ud som Mælk og lod mig skørne som Ost? Job. 10.10 (1931); jf. II. løbe 38.2 slutn., III. løbe). Halleby. 227. Ujf. (sj.) om blod: Jeg har skiørnet Blod, fornemmer jeg, Omløb til Apoplexi. HCAnd. SL.19. (jeg føler mig) Meget nerveus og skiørnet i Blodet. smst. 69. || i sammenligning. samtlige Trøstere og Trøstegrunde løbe sammen i lavomisk Forfærdelse ligesom sød Melk skiørner mod Uveir. Kierk. VII. 384. HCAnd. (1919). V335. JakKnu. Va.12.

II. skørne, v. [ʃsgø(r)nrø] **-ede**. vbs. **-ing** (Johs Brøndst. DO.I.191. jf. u. ildskørnet). (af IV. skør (1); jf. VI. skøre; ogs. (†) som stæform til VII. skøre)

1) (mindre br. i alm. rigsspr.) intr. 1.) (begynde at) blive skør (IV.1.(1-2)). Amberg. Jorden skiørner deraf o: løser, aabner sig, bliver let og smuldrende. VSO. Bejtsner En for stærkt, saa brænder En Garnet eller Tøjet . . saa det gaar hen og skiørner i alle Traadene. JPJac.(1924).I.42. Bladene . . skiørner i Stilken. JVJens. M.II.44. *Frosten var haard | i Dag og i Gaar, | og Straaet stivner og skiørner. NJeppesen. GS.20. Pol. ¹⁹/1935. Sønd. 18. sp. 3. Ujf. uegl.: *selv skal vi en Gang skørne som skrøbelige Kar.

AzJuel. KK.83. Stjærnerne tændtes . . hang knitrende kølige og smaa. Skørnede Lyd saae des ud over Jorden. JVJens. NH.85. jf. IV. skør 2.a: Hovederne begyndte saa smaat at skørne paa Folkene, de saa Havuhyrer i enhver Bølge der krummede sig. sa.C.198. 1.2) † om sejl olgn.: d. s. s. VII. skøre 2. Storseilet skiørnede tvers over, da vi skulde klare Hukken. Born. MineHændelser. (1834). 124. Drachm. SS.97. KuskJens. Søm. Till.20.

2) trans.: (ved paavirkning, særlig behandling) gøre (mere) skør (IV.1.2); i pass. ogs.: blive skør; skørne (II.1.1). (skibet) vil dog omsider skiørnes, opløses, forgaar af Ælde. Blich. (1920). XXIV.771. (man) begynder at . . skiørne Stænglen ved en Gjæring. Wilkens. Tr.100. Elmen staar klædt i sin gule Kjole, da kommer Nattefrosten og skiørner Stilken. Ernesto Dalgas. Lidelsens Vej. (1903).319. Forvitring skiørner Stenarterne. Naturens V.1915.235. Badehuse og Badetelte (tages) ned for ikke at skørnes af Vind og Vejr. Knud Pouls. Va.56. skørne og mørne, se III, mørne 2.1. spec. (jf. IV. skør 1.1) m. h. t. jord (muld): Oecon Journ. 1757.35. Ærter eller Boghveede, som meget skiørner Jorden. Fleischer. S.605. Naar Jorden omkring Planten er bleven skiørnet med en Pind, bedækker man den med Maltkiim. Schalderm. HB.I.7. HavebrL. II.411. Ujf. || i sammenligning ell. overf. Det Baal, der fortærede . . Johannes Hus, skiørnede Lænken, saa at Luther var i Stand til at bryde dem. Rahh. Tilsk. 1796.575. *Støvets Baand men milde Kærligheds smeltende Tøvarme kan skørne Hjerternes Is. ErlKrist. S.101.

3) (af bet. 1 ell. 2) part. skørnet brugt som adj.: som er blevet (gjort) skør. *Du (o: Koldinghus) svøbtes i Luers Favn, | og ikkun skørnede Sten og dit Navn | tilbage blev paa din Grund. Ploug. NS.190 (jf. ildskørnet). Landevejen var ét Ælte af skørnet Is og Sne. Kidde. AE.II.117. Husets skørnede Straaet. NJeppesen. GH.143. hans Baand faldt skørnet (1871: smulrede og faldt) af hans Hænder. Dom. 15.14 (1931). Konservering af de skørnede Blade (i arkivalier). HistMKbh. 3R.III.307. || i sammenligning ell. overf. Mildt kom Forløsningens Engel (o: døden) og overskiar uden lange Lidelser den skiørnede Traad. Mynst. Heger.7. *da frem det Nye mod Lyset trængte, | og Vagnens skørnede Skørpe sprængte. Ploug. NS. 182. den store Skare . . der overalt i Verden staar Riddervagt omkring den arme, skørnede Samfundsmoral. SvLa. (Pol. ¹⁹/1926.2.sp.2).

Skør-øst, en. 1) (no. skyrost, surmælksøst; af I. Skør (ell. III. skør); jf. -mælk og Posemælk; nu især dial.) øst af sammenløben mælk, som vallen er stiet ell. presset fra; (tidligere) ogs. (jf. bet. 2) om knapost (Moth. S436). Hoegh. AJ.515. JHSmidth. Ords.135. Hans (o: gaardsdrenge) Guder ere sød

Velling og Skjørøst. *PMøll.ES.I.217.* jeg lærte hende Maaden at tilberede fyensk Skjørøst. *HCAnd.Sk.216. MDL. CReimer. NB.198. BerlKov.XVI.337. jf. Rygeost: Røget skjørøst. Skattegraveren.1888.II.93. Uff. 2) [IV.1] (nu næppe br.) potkæs (potteost). Moth.S436. -pil, en. (ænyd. d. s. (JTusch. 212.214)) ♀ d. s. skør pil (se IV. skør 1.2). Moth.S436. JTusch.214. Viborg.(Landhuushold.VI.85). CVAupell.S.110. ForstO.*

Skørre, v. se V. skøre.

Skør-sav, en. (nu dial. **Skørt-** ofl. former. Moth.S431. Feilb. SvendbAmt.1908.145. Uff. jf. Rask.FynskeBS.52. Kværnd. Fort Nut.XII.184.) (ænyd. skørt-, skyrtsav (jf. ænyd. skorte, oversave, fælde, dial. skorte (Feilb.), skyrte, skurte (Kværnd.), skiurte (Rask.FynskeBS.52), egl.: gøre kort, afskære, besl. m. skorte, Skørt, II. skorte osv.); former Skør- muligvis (af ell.) m. tilknytning til II. Skør 1, jf. æda. skyria, gøre indsnit, (over)skære (se u. V. skøre); tom.) stor sav, bestaaende af et bredt savblad med opretstaaende haandtag i hver ende; skovsav. Moth. S431. Wagn.Tekn.463. Konen . . havde hjulpet ham at fælde Træer og trække den store Skorsav. *Fleuron.S.22. FagOSnedk. jf. FrGrundtv.LK.45.270.*

Skørsel, en. (vbs. til (et ord svarende til) æda. skyria, gøre indsnit, (over)skære; se V. skøre; „især i Norge“. *VSO.; nu næppe br.)* handlingen at skære ell. save; ogs. om det derved frembragte resultat: (mængde af) fældede træer oln. *Cit.1705.(Rescripterf. Norge.I.(1841).325). Forordn.^{27/2}1770. Heede-Tørvs Skørsel paa saadanne Steder, hvor Sandflugt deraf kan opkomme, tillades aldeles ikke. Forordn.^{19/10}1792. §18. jf. VSO.*

Skør-selleri, en. (l. br.) haveselleri, hvis (skøre) bladstilke spises; bladselleri. *BerlTid.^{29/10}1931.Sønd.10.sp.3. -sten, en. (jf. Skærsten; nu næppe br.) d. s. s. Raasten 2. Brännich.M.178.233. VSO.*

Skørt, et ell. (nu kun dial.) en (*Pflug. DP.1164. jf. Feilb.*). [sgørd] Høysg.AG.36. 138. ft. -er ell. (nu ikke i rigsspr.) -e (*1Mos. 3.7(Chr.VI). Holb.Ep.II.408.III.25. Reiser. IV.35. ChrBorup.PM.392. jf. Feilb.*). (ænyd. skørt, skyr ofl. (ogs. i bet.: forklæde), sv. skört, (frakke-, kjole)skød (tidligere ogs. i bet.: kort kjole oln.; jsv. skorta, panserskørt), no. skjørt; fra mnt. schorte, panserskørt oln. (nt. schört, forklæde, damekjole), jf. hty. schürze, forklæde; egl. sa. ord som Skjorte)

1) (del af) en beklædningsgenstand, som hænger løst (fra bælttestedet) omkring underlivet (og benene). 1.1) (jf. Skørteuniform) om del af (kvinde- og) mandsdragt (af særlig art), i alm. blot dækkende lændepartiet (underlivet). Herrebade- dragt med lille Skørt. *Varehus.1935.72. jf. Skørtekarl 1: vi saae (i Kbh. 1807) een af de forsorne Skomagere i . . liste sig hen-*

ad Gaden, løfte Skjørtet op paa en . . Bjergskotte og bibringe denne et dygtigt Klask paa Bagen. *Cit.ca.1875.(PersonalhistT.4R.I.235). Gjel.EnklassiskMaaned.(1884).95.* De skotske Soldater skal ikke længere optræde i deres berømte Skörter. *BerlTid.^{7/1}1940.M.8.sp.5. || om lændeskørt. (Adam og Eva) heftede figenblade, og gjorde sig skiørte (1877): Belter. 1Mos.3.7(Chr.VI). *Den kobberrøde Vildmand med sit Fjærskjørt. Oehl.VII.152. smst.XIV.316. || om panserskørt. Skjørtet (paa en rustning), sammensat af Skinner . . beskyttede Lænderne. *OpfB.¹VII.46. jf.: Ingeborg (drog) et skjønt Harnisk paa . . omkring Lænderne ringlede et Jærnskjørt. Oehl.ØS.(1841).64. 1.2) om del af kvindedragt, dels om et særligt underbeklædningsstykke, der bindes om livet og dækker underkroppen og (den øverste del af) benene, dels om den hertil svarende del af yderdragt, (nu alm.): nederdel (jf. Bukse-, Fiskebens-, Kjole-, Rideskørt ofl.); ogs. (nu dial.) om forklæde (Feilb.); m. h. t. (hverdags)forhold i nutiden især (ofte i ft.) m. mere ubest. bet. (i særlige forb.), med forestilling om særlig kvindelig (løst nedhængende, folderig) beklædning, med angivelse af længde, korthed, vidde, snæverhed, (hurtig) bevægelse under gang oln. (i forb. som de korte, snævre skörter(s) tid), holde, løfte op i skörterne (jf. Opholdsvejre), (fare af sted) med sus i skörterne (se Sus; jf. Skørtens oln.). *I gamle Dage . . | Vort Fruentimmer smuكت med korte Skjørtter gick; | Nu derimod man seer paa Jorden dem at slæbe . . | Mand-Folcket derimod anstændigen man saae | . . med lange Buxer gaae . . | Ej! op med Skjørtterne! Med Buxerne her need! | Saa gjorde Fædrene. *Holb.Paars.272f.* naar Fatter icke vilde skicke ham Penge, da hand var i Vestindien eller Frankerig, hvad det heeder, saa soldte hun (v: moderen) baade Kiole og Skjørt for at bringe dem til Veje. *sa. Jean.V2.* det er saa sjeldent at man seer en smuk Piges Fødder og Been, for de forbandede lange Skjørtters Skyld. *PAHeib.Sk.I.23. Bagges.L. I.120(se u. Livstykke 4).* *Hun feied sig en Plads paa Logulvet reen, | Og svøbte sine Skjørtter om de pene smaa Been. *Winth.D. (1828).150.* *Bind dit Skørt og flet dit Haar. *Drachm.RR.52.* Det blev ikke regnet for noget, dersom en Kone eller Pige kun bar tre Skörter . . til Dans (modte) en Pige (engang) med 6 . . tykke Vadmelsskörter paa. *SjællBond.74.* Hun var som altid i den røde Bluse og det grønne Skørt. Mon hun ejede andre Kjoler i Verden? *ORung.VS.75.* Det var de meget korte Skørters . . Tid, 1926. *JacPaludan.UR.192.* „Skovsørnes“ Nationaldragt, grønt, uldent Skørt, sort Trøje. *Trap.⁴ II.285. Folkedragter.95.100.141.170.174.180.* delt skørt, se u. III. dele 1.1. om fiskebensskörter oln.: harniskede, skansede ell. forskansede (*Holb.Ep.IV.235*) skörter (se u.**

harnisket, III. skanse 4). *jf.*: (*danserinden var*) klippet ud af Papir, men hun havde et Skjørt paa af det klareste Linon. *HCAnd. (1919). I. 204. billedl.*: *Aurora mellem Østens Høje | Kom i sit røde Skjørt og Trøje | Med gyldenstykkes Hue paa. *Bagges. Ungd. I. 190.* || *gaa i ell. med skørter olgn., som udtryk for at være et kvindeligt væsen.* *Skal A, skjønt hun er viis, fordi hun er en Qvinde, | Fordi hun gaar med Skjørt, fordømmes til at spinde. *Holb. Paars. 211.* For Resten var hun den arrigste Troid, som nogetid har gaaet med Skjørter. *Ew. (1914). IV. 105.* et Publikum i Skjørter. *VilhAnd. Litt. II. 99.* Karen Fogeds talte, saa ingen tænkte paa, hun gik i Skjørter. *Elkjær. HF. 69.* || hendes skørt bliver for kort *olgn., (jf. I. Forklæde 1.2; dial.) hun er frugtsommelig. Dania. VIII. 104.* at have for korte Skørter foran. *AarbAarh. 1939. 49.* || *som udtryk for, at en (især et barn) paa en barnagtig, forkelet, forskræmt maade søger støtte, hjælp, trøst hos en (voksen) kvinde (spec. moderen), egl.: ved at holde i, gemme sig bag hendes skørter olgn., i forb. som holde sin moder i skørtet ell. skørterne (PalM. Dryad. 91. Schand. Fort. 433. ErlKrist. DH. 117), hænge i sin moders skørt(er) (S&B. I. 433. Schand. VV. 122. HansPovls. HF. 52) olgn.* Ret ligesom jeg nu maa søge Ly bag min Moders Skjørt som en Dreng, der har gjort Dumheder. *Schand. AE. 362.* Henriette var ganske under Skjørterne paa Frøken Krog. *Gjel. VG. 9.* et Barn, der løber i Skjørterne paa sin Moder. *Esm. I. 47.* Det var han vokset fra, som man vokser fra Mors Skørter. *AndNz. PE. II. 62. jf.*: jeg (: „Skyggen“) tog Vei til Kagekonens Skjørt, under det skjulte jeg mig. *HCAnd. (1919). II. 260.*

2) (*jf. tilsvarende anv. af ty. schürze, eng. petticoat, fr. cotillon ofl.; sml. Hat 2, I. Hue 2 olgn.; især talespr.*) med overgang til personbetegnelse, om skørt (1.2) med særlig forestilling om dets (kvindelige) bærer; kvindeligt væsen; person af hunkøn; kvinde (menneske). (*især nedset., om kvinde (set) i forhold til en (svag, kvindekær) mand*). Vi tre Skjørter leve her meget stille. *FruHeib. B. II. 277.* J. stod paa en fortrolig Fod med en bredskuldret Naadlerjomfru i Saksogade, hvem han bestandig havde forherliget som „et Prægtseksemplar af et Skørt“. *Pont. Nattevagt. (1894). 43.* forretninger for sig, og skørter for sig. *Hjortø. Æ. 98.* han skulde ikke have noget af at beklages af Skørter. *AndNz. PE. II. 20. KMunk. C. 473. spec. (nu l. br.) i forb. hvidt skørt, kvinde(menneske). S&B. fungerer som det sorte skørt, (teat., nu næppe br.) om skuespiller(inde): optræde (benyttes) i alle mulige biroller. S&B. D&H. || nu især i udtryk for (foragtelig) afhængighed, efterstræben olgn. i forb. som løbe ell. rende eiter ethvert skørt, saa snart han ser et skørt (Levin.) olgn. (jf. Skørte-*

jæger, -rend ofl.). den smaa Bunkeflod . . du veed nok ham, der i Kjøbenhavn rendte gal efter hvert Skjørt. *Hz. IV. 269. CBernh. NF. VIII. 17. Goldschm. K. 74.* vi (*var*) ved at drøfte, om der dog ikke skulde være et Skjørt med i Spillet. *Drachm. KK. 86. Bang. L. 24.* Han kan saamænd ikke lade et Skørt gaa i Fred. *CEw. F. 37.* han kan ikke taale at se et skørt |

3) (*jf. Jomfruskørt) om noget, der (m. h. t. form, stilling olgn.) minder om et skørt (1).* Snart tabte Blaabærkvistene de smaa lyserøde Skørter, Blostertrævlerne, og stod nøgne, med usynlige grønne Bær. *NJeppesen. HT. 68. jf. (i sammenligning):* Uglen sidder . . med de lange Bringefjer som et lunende Skørt bredt ud over sine Kløer. *Fleuron. DTN. 13. spec. m. flg. anv.: 3.1) (efter ty. schürze, forklæde; jæg.) haardusk omkring raaens kønsdele (jf. Pensel 3). Skovdyrkn. (1865). 27. VigMøll. HJ. 131. 189. 3.2) (jagl.) nedre (del af en ydre, ligesom nedhængende) beklædning paa siden af ell. rundt om en ting. Pileborde (med) Skørt. *Cit. 1929. (OrdbS.).* Den del af (stueb) møllens yderklædning, der går ned over bære- og afstivningstammeret, kaldes skørtet. *Dengl. By. 1930-31. 90. SprKult. I. 124. paa jærnbantog (lyntog), sporvogn: forlængelse af vognsidens forreden (som del af strømlinie-arrangementet). Kbh.s Sporveje. (1936). 95.* Paa Lyntogene har vi jo en helt anden Konstruktion (: mod snestandsninger), et fuldstændigt Skørt foran Hjulene. *Pol. 1939. 4. sp. 3.**

Skørt-, i ssgr. se Skørte-

I. skørte, v. [ʃgørdə]-ede. (*ænyd. d. s., sv. skörta (upp), no. skjörte (op); til dels fra ty. (auf)schürzen (se opskørte; jf. II. skørte); af Skørt; især talespr.*) 1) i forb. skørte op, tage (løfte, binde, kilte) skørtet (skørterne) ell. lign. nedhængende (side) klæder op (for ikke at tilsmudse dem, for at faa bevægelsesfrihed olgn.); opskørte sig. *Moth. S. 416. *Min Kjærest skjørter i Dansen op. Hz. XVIII. 13.* See, hvor hun skjørter op (: løfter klæderne højere op end nødvendigt). *MO.* naar saa en (riffel-) Kugle kom syngende, skørtede (kardinalerne) i en Fart deres Silketalar op og styrtede ad Bakkeskraaningen ned mod Piazza del Popolo. *Bergs. FM. 132.* Jo, siger hun, vist skal du se (mit daarlige ben), og hun begynder at skørte op og trække hosen ned. *Hjortø. UFS. 10.* Han skørtede Præstekjolen op. *Rørd. Va. 160.* || (*l. br.*) overf.: (være) godt skørtet op, (være) godt opskørtet (se opskørte 2.2). den Mand er skjørtet godt op, som hver Dag maa trækkes ned to Kvindfolk. *PRMøll. ES. 9. 2) (jf. IV. skøjte 2, støvle, tøfle (af) olgn.; l. br. i rigsspr.) i forb. skørte af, komme skørtende olgn., især om kvinde: bevæge sig hurtigt (tungt, besværligt), fare af sted, med svingende skørter, sus i skørterne olgn.* De to frejdigste og bruneste af Damerne kom op at køre, Resten skørtede

videre tilfods. *MylErich.Strandingshistorier.* (1901).149. saa kom hun skørtende og . . . jog over Gaden og ind. *AndNx.PE.II.85.* Konen (*kom*) jagende ud . . . og skortede ud efter mod Næset. *sa.DM.I.72.*

II. skørte, v. [sgørðe] -ede. vbs. -(n)ing. (*fra ty. schürzen, forkorte, binde op ell. sammen, mnt. holl. schorten; jf. skorte og I. skorte* (1) samt u. Skørsav) ⚔ *korte ind* (paa et tov); *spec.: snøre (surre) et stivhalet* 10 *tov til en ting, især: et andet jævnsides løbende tov; ri* (II.3). *Harboe.MarO.367. Funch. MarO.II.119. Bardenfl.Søm.II.49. Sal.*XXI. 720.* || vbs. Skorting (VHansen.Sømandskab.II.(1875).43) ell. Skortning, ogs. *konkr., om saaledes anbragt tovværk; sejsing. Funch.MarO.II.119. Scheller.MarO.*

Skørte-, i ssg. (sj. **Skørt-**, se u. Skørtefolk). *især af Skørt 1.2; saaledes ogs. Skørte-fold, -kant, -klædt, -lidsse, -linning,* 20 *-lomme, -slæb ofl. -baand, et. især om baand, der sidder i (danner) et skørts overste kant og tjener til at binde det fast om livet. Moth.S416. VSO. snørende Skørtebaand. ArnMøll.Sundhedsl.333. Gravl.EP.158. overf., i udtryk for afhængighed: en nygift Mand . . . hænger i sin Kones Skørtebaand.AErslev. DeshjaalneBørn.(1902).64. -bom, en. [II] ⚔ *bom, der anvendes (som fæste for et tov) ved skortning (jf. -gie). VSO. Scheller.MarO.* 30 **-bukser**, pl. (*foræld.*) beklædningsgenstand (*for drengebørn*), bestaaende af skørt og bukser. *PhRDam.FI.104. -dregng*, en. (jf. Skørt 1.2 slutn. og -prins; *nedstæt.*) *dregng* (*der idelig hænger i ens (moderens) skorter; forkaelt, for sagt dregng. Schand.VV.23. jf. Pont.KS.141 (se u. -spænder).* **-folk**, et ell. pl. (**Skørt-**). *Bøgh. Fastelavnsgildet.(1855).44.* (*især dial.*) *anv. som (sammenfattende) betegnelse for kvinder (inden for en vis kreds); kvindfolk* (1). *Skjørte- 40 *tefolckets Skare. MCVolqvartz.Brude-skamlell.(1726).17. (jf. VilhAnd.DS.78).* Hvis I vil ha' Jer en Svingom saa — Vær's go! — Men Skjørtfolck har nok taget Flugten. *Bøgh. Fastelavnsgildet.(1855).44. ogs. (jf. -karl) som nedstæt. betegnelse for kvindagtige mænd: gaar Fejden an, saa bliver det os Soldater, der kommer til at føre Ordet og ikke Oraklet i Delfi eller Skørtefolk, af hvad Køn de siden monne være. Rosenkrantz.G.I.66. -gie, en. [II] ⚔ *gie, anvendt ved skortning. Funch. MarO.I.8.II.119. VSO. -historie*, en. (jf. Historie 2(2) og 3.1; l. br.) (*beretning om*) *en mands (løser) erotiske forhold til en ell. flere kvinder, skørtejægeri olgn. Bl&T. -jæger*, en. (jf. Skørt 2) *kvindjæger; pigejæger. Bang.GH.50. (prins) Ferdinand var til Latter og almindelig foraget som Skjørtejæger af laveste Art. Brandes.XVIII.274. en væmmelig gammel Skørtejæger. FrPoulsen. VN.30. jf.: jeg vilde ønske, I kunde komme bort fra det Skørtejægeri. ClKoefoed.En Skøbne.(1904).157. -karl, en. (l. br.) (I) 50 (*til Skørt 1.1) skørteklaedt (yngre) mands-****

person (karl); (jf. -regiment) om skørte- 5 *klæde skotske soldater (paa Sjælland 1807): vi (modte) to høie Skotter (som Almuen kaldte Skjørtekarle) i deres smukke Nationaluniform. Cit.1807.(KirkehistSaml.3R.IV.690).* 2) (*jf. -folk, -mand, -prins, -spænder og Kvindemand) nedstæt. betegnelse for en kvind-* 10 *agtig, fejj mandsperson, tøffelheld olgn. Blich. (1920).XXVIII.43. -mand, en. spec. (jf. -karl* (2); l. br.) *om kvindagtig mand. Bjørnson (blev) en Afgud for Skørtemand og Buksedamer. Pont.MH.60. -politik, en. (jf. -regimente og Skørt 2; l. br.). Kaper.* -prins, en. (jf. -dregng og -karl 2) nedstæt. betegnelse for en forkaelt (modersygg) dregng, en kvindagtig ung mand olgn. (de) sagde, at Nikolaj var en Tasedregng og Skørteprins, og at han hellere skulde sidde hjemme under Kakkelovnen. Wied.LH.63. GyLemche.NB.* 20 151. **-raa**, en. (jf. Skørt 3.1; *jæg; ung raa, der har brunstet, men endnu ikke født lam. VgMøll.HJ.191. -regiment, et. (sj.) regiment* (I.1-2), *der bestaar af skørteklaede personer (jf. -karl 1) ell. (uegl., rimeligvis med ordspils-tilknytning til -regimente) staaer under en skørteklaedt persons (en kvindes) kommando (er et skørteregimente underkastet). *(Amors) Corps . . . ofte faaer | Et Navn, hvoraf er hentet | Det Ordsprog: den og den nu staaer | Ved Skjørteregimentet. Blich. (1920).XIX.161. -regimente, et. (jf. Skørt 2 og -politik, -vælde; nedstæt.) kvinde-* 30 *regimente (i en stat, et hus osv.). vil vi nu ikke igjen have Husene svedne af over vore Hoveder, maa vi . . . skikke os i Dregngemagten og Skjørteregimentet (o: barnekongen Erik Menved og hans moder, enkedronningen). Ing.EM.III.150. *Hver Dag, naar Maden stod paa Bord, | Saa lod han Fruen vente; | „Han lod ei“ — var hans stygge Ord — | „Det Skjørteregimente.“ Recke.BD.79. Vilh And.Litt.III.438. som (sammenfattende) personbetegnelse: *svøb ind i sidste Modes Hykler-Kappe Dig — | og Skørteregimentet (eng. orig.: the gynocracy) vil beklappe dig! Drachm.DJ.II.428. -rend, et. (jf. Skørt 2; l. br.) *renden efter et(hvert) skørt; skørte-* 40 *jægeri. intet var ham saa latterligt som Skørterend. Kvinder var nærmest noget foragteligt noget. AndNx.PE.II.54. -side, en. (jf. Skørt 2; l. br.) i forb. paa skørtesiden, m. h. t. ell. inden for ell. hos den kvindelige del af en slægt, et samfund olgn.; paa kvindesiden* (3). *vor Ballets Førstekraft paa Skørtesiden. DagNyh. 28/1921.2.sp.4. Berl Tid. 13/1927.Sønd.6.sp.2. -spænder, en. (sj.) vel egl.: den (mandsperson), der spænder (binder) en kvindes (sin kones) skørt; uegl. (jf. -karl): mandsperson, der er meget afhængig, underkvet af en kvinde (sin kone); skørteven; tøffelheld olgn. „Er du bange . . . Hej! — lille Avgust — vil du se en Ka'l, der har været første Gast paa Langfart, og nu er Skjørtespænder (Pont.KS.141: Skørte-**

dreng)?“ raabte Ane. *Pont.SV.197.* || om skørtjeger. Din gamle Skørtespænder. *N Hoffmeyer. Det Meningsløse. (1912). 126.* -sus, et (*Pont.MH.177*) ell. -susen, en. (især spøg.) som udtryk for en kvindes ilsomme bevægelse, løb olgn. (jf. I. skorte 2). Tjenestepigen . . styrte under Skørtesusen afsted over Stenbroen. *Aakj.VB.55.* jf.: (hun) flygter skørtesusende. *EBertelsen. Rent tilfældigt. (1929). 48.*

skørtet, adj. [ʃgørdət] (af Skørt 1(a); jf. sidskørtet; især spøg.; sj.) som bærer skørt; skørteklædt; kvindelig. *paa Timen skrev | En skiørtet Secretair et Brev | Til Abbedissen i Nevers, | Med kierligst Hilsen og Begier. *Carst.Verv.138.* især i ssgr. som kort-, rød-, sid- (s. d.), sortskørtet ofl.

Skørte-tøj, et. (væv.) et (bl. a. til skörter anvendt) tøj, vævet af (tvist og) uldgarn. *VæverB.32.* -uniform, en. (l. br.) 20 jf. Skørt 1.1: Tjenerne i græske Skørteuniformer. *Buchh.FD.48. BeriTid. 1/1940.M.3.sp.5.*

-vej, en. (jf. Skørt 2; talespr.) især i best. f., i udtryk for bestræbelse for at opnaa noget (spec.: forfremmelse, embede olgn.) ved en ell. flere (formaaende) kvinders hjælp, ved at opnaa deres gunst. *FolketsNisse. 23/1860.9. Brandes.II.273.* det gamle Ord, at „Skørtevejen er den sikreste Vej“. *Drachm.VT. 59. JacPaludan&Eberlin.Landetforude. (1928).* 30

19. || især som bestemmelse til et verbum i skørt som opnaa noget paa (*Blich. (1920). XXVIII.122*) ell. (alm.) ad skørtevejen (*RUSs.U.160. VilhAnd.Litt.II.489*), gaa skørtevejen ell. (sjældnere) ad skørtevejen (*VilhAnd.Litt.II.725*). Altsaa Geniet trænger til Varme! Geniet skal gaa Skjørteveien. *Kterk.XIII.72.* jeg . . er for stolt til at gaa Skjørteveien. *Goldschm.Hjl.II.1186. KMunk.C.60.*

-ven, en. (jf. Skørt 2 og -spænder; nu l. br.) kvindekær person. *JH Smidth. (VSO.).* „der skal med Guds Hjelp ingen Skjørteven blive af ham“. Han tænkte allerede paa at opdrage ham planmæssig for Coelibatet. *CBernh.NF.II.100.* **W -vælde**, et. (jf. Skørt 2 og -regimente samt Kvindevælde). (gudinden Nerthus) står som Typen på „Skørtevældet i Gudeverdenen“. *GSchütte.HH.57.* Jeg kan mærke paa dit Svar, at du er under Skørtevælde. *Holstein.* 50 (*IslSagaer.II.189*).

Skørt-folk, et. se Skørtfolk.

Skørt-tidse, en. \mathfrak{z} navn paa forsk. kurbloomster med tidse lignende, men ikke stikkende blade og skør stængel; saaledes om løvetand, *Taraxacum vulgare* Schrank (*JTusch. 124.313. DF.III.146*), ell. især (ager)svine-mælk, *Sonchus arvensis* L. (*JTusch.230. LandmB.I.580. MentzO.Bill.IV.31*). (hunden) smuttede forbi en af de mange Skørttidslernes 60 Dunballoner. *Fleuron.IFA.35.* Skørttidslernes lette Haarkugler var forlængst sprængt af Vinden. *MartinAHans.K.127.*

Skørt-sav, en. se Skørsav.

Skøssel, en. se Skydsel.

Skøt, et. se III. Skyt.

Skøtning, en. vbs. til III. skøtte.

Skøtnings-stue, en. se Skytningsstue.

I. Skøts, en, et. se I. Skyds.

II. Skøts, et. se III. Skyts.

Skøtsel, en. (**Skødsel**. *BerITid. 11/1921. Aft.3.sp.3.* jf. Bie-Skiødselen. *EPont. Atlas.IV.38*). (sv. skötsel, no. skjøtsel; vbs. til

(V. skøde og) III. skøtte; jf. Fæskøtsel; sj.) omsorgsfuld syssel; pasning; røgt (1). Humlegaardes Anlæg og Skjøtsel. *J.Paulli. Urte-Bog. (1761). 227.* denne i Huusholdningen saa nyttige Skjøtsel (v: biavl). *TopJ Norge.7H.67.* de Børn, der kan undværes fra Smaakreaturer og anden let Skødsel. *BerITid. 11/1921. Aft.3.sp.3.*

skøtsom, adj. (ogs. skytsom. *Moth.S416*). (jf. ænyd. skiødsom og uskøt(te)som(hed), sv. skötsam; afl. af (V. skøde og) III. skøtte; nu kun dial.) agtsom; paapasselig; omhyggelig. *Moth. S416.* Uff. hertil: Skiøtsomhed v: Omhyggelighed for det, som hør til ens Velstands Vedligeholdelse. *SoraSaml.III.170.* ikke at troe mig saa efterladet og uskiøtsom, det jeg jo skulde have i Agt taget min Pligt. *Gram. Breve. 170. Slange. Chr IV. 1935. Uff.*

I-II. Skøtte, en. se I-II. Skytte.

III. skøtte, v. [ʃgødə] *Høysg. AG.15. sa.Anh.23.* (ogs. i rigsspr. nu kun som (sj.) ortografisk sideform) skytte. *Reenb.II.6. Holb. GW.I.2. sa.NP.A4v. Prahl.AH.I.11. Cit. 1872. (Tilsk.1928.II.249). Drachm.PHK.15. MDL. UnivBl.I.361. Brendrup. §20. jf. Feilb.). præf. -ede ell. (nu dial.) skøtte (*Holb.Anh.15. KomGranneg.III.264. Esp. 295. jf. Moth.S416. Feilb.); part. -et ell. (nu dial.) skøt (*Esp.295. jf. Moth.S416. Feilb.*). vbs. (l. br.) **-ning** (*D&H. Bl&T.*) ell. **-else** (*Lommebogf.Kudske. (1786). 8*). (ænyd. d. s., no. skjøtte; dannet til præf. skøtte, part. skøt(t) af glde. vda. skōta, samme ord som V. skøde; til dels sammenblandet med III. skytte)**

1) som udtryk for udførelse af et hverv, en opgave, en gerning: passe (III.5) olgn. 1.1) (uden for refl. anv. (hvorom se bet. 1.2) nu især \mathfrak{w} (spec. arkais.) ell. dial.; jf.: „Nu ikke meget brugeligt.“ *MO.*) især m. obj., der betegner hverv, opgave, gerning olgn. ell. genstanden for den en paahvilende virksomhed: passe (III.5.2-3); tage vare paa; sørge for; ogs. (dial.) abs.: passe, røgte sin dont; gøre sit arbejde (som paahviler en). *Jeg ellers kunde magelig, | Udi min Bondehytte, | I Rolighed henliste mig, | Min egen Syssel skytte. *Reenb.II.6. (paven) havde . . vigtigere Anliggender at skiotte. Molb.EPI. 39.* Unnas laae forude i Baaden og skjøttede Medesnørerne. *Scharling. Sverre Præst. (1888). 35.* Budskabet vakte Travlhed hos dem, der havde noget at skøtte i Hjemmene, enten

Børn at give Die eller Kvæg at fodre. *Pont. Muld.189.* Paa Skorstenen, som ingen skottede, var Ilden gaet ud. *Bang.T.172.* Skolemesteren . . skotter ikke sit Embede, som det sig bør. *Rist.J.264.* Han skottede sin Gaard fornuftigt. *JVJens.NH.52.* slige smaa, hjælpeløse, stumme Sjæle (o: planter i et drivhus) maatte skottes med samme Omhu som Menneskebørn. *KMich.HE.147.* Folk var begyndt at skotte Haverne selv eller fik andre til at plante der. *Søberg.HK.111.* om ting (der holdes i regelmæssig virksomhed): de sorte Krudtmøller . . skjottede deres dødbringende Dont. *CBernh.NF.XIVXXXIX.* || (landbr., dial.) spec. om kreaturers pasning (røgt, fodring). *LTid.1726.514.* MDL. Esp. 295. *AarbFrborg.1918.98.* UjF. || m. præp. om: Det var gammel Skik hos Høwboerne, naar de blev kaldt paa Havet, at Kvinderne var ivrige til at skotte om Mændene. *Søberg.SR.264.* jeg har nok at gøre med at skotte om mine Dreng. *KMunk.EI.14. 1.2* refl. skotte sig selv ell. (ikke i alm. spr.; jf. MO.) skotte sig (Bagges.Ep.289. *Heib. Elv.95.* OlesenLøkk.S.158) olgn., overvinde foreliggende vanskeligheder (paa egen haand); klare sig (selv); i alm. spr. nu kun med forestilling om, at en ventet indgriben (især i form af rimelig, tilbørlig hjælp, omsorg olgn.) ikke finder sted (forsømmes af andre ell. afvises som ønsket af vedk. selv), ell. (jf. flg. bet.-gruppe) at en til sig selv overladt person (til gengæld) afholder sig fra indblanding i andres forhold: være overladt til (at klare) sig selv; være fri for andres indblanding; holde sig til sit eget; undlade at blande sig i andres forhold; passe sig selv. (ofte i forb. lade en skotte sig selv). *Moth.S416.* efter at have tillavet Aftens-Maden, sætter (tjenestepigen) den paa Bordet . . og lader Selskabet siden skiotte og opvarte sig selv. *JSneed.VI.278.* den, der gjerne vilde skytte sig selv og lade andre i Roe, seer dog, at al hans Fredsommelighed ikke kand redde ham. *Eilsch.P.23.* en fuld Bonde, der ligger i Vognen og sover og lader Hestene skjotte sig selv. *Kierk. VII.267.* Barnet kan nu skiotte sig selv (gaae omkring allene, gaae paa egen Haand.) MO. en mængde små stammer, der hver især skottede sig selv, uden at forurolige deres naboer, når de ikke selv blev forulampede. *VilhThoms.Afh.I.236.* (drenge) gik for Lud og koldt Vand og skottede sig selv. *Jernbane T.^{15/12}1937.5.sp.3.* jf.: min Herre (lader) mig skjotte mine egne Veie. *CBernh.NF.X.5.* om ting ell. forhold, som overlades til sig selv, forsømmes olgn.: han (var) kommet paa det Rene med, at lade Forstvæsenet skiotte sig selv. *Hz.JJ.II.279.* (jeg) lod Steffens' Forelæsninger skjotte sig selv. *Lehm.I.120.* || spec. (nu næsten kun dial.) som afvisning af utidig indblanding, især i imp.: skot dig selv, pas dig selv. „hvad skal den gjøre,

som ejer dette Pant?“ — „Den skal holde sin Mund, og skiotte sig selv.“ *Holb.Vgs.II.4.* Skiot dig selv! og lad kun mig raade. *Kom Grønneq.III.82.* Vær saa god og skyt jer selv, og hold jer Næse fra vore Fæste-Møer. *Lodde.(Skuesp.IV295).* MDL. Skiot dig selv! (til den, som vil tage sig uartige, usømmelige Friheder.) MO. *Feilb. UjF. 1.3* (især dial.) i forb. have (noget) at skotte (med osv.), have (noget) at gøre (9.2) (med en ell. noget ell. paa et sted). Ingen vilde have noget at skotte med mig. *Drachm.STL.101.* jeg tænkte ogsaa: det vedkommer jo ikke dig, du har jo intet dermed at skotte. *Erindringer fra Garnisonslivet.(1896).23.* Ved Hønschuset drejede Gaarden om til Skolelærer Dynesens Hus, hvor man ikke havde noget at skotte. *KMich.PG.10.* UjF.

2) skotte (noget) ell. (i rigsspr. nu kun; jf. VSO., MO.) i forb. m. præp.: skotte om ell. (nu ikke i alm. rigsspr.) paa ell. til (se bet. 2.1 slutn.), (jf. passe (III.6) om ell. paa; nu især dial. ell. i rigsspr., der har et vist præg af dial. ell. folkelig tale) skænke opmærksomhed; agte (1.2); ænse; lægge vægt paa; bryde sig om. (især (nu næsten kun) i nægtende, spørgende, hypotetiske udtryk). 2.1) (i rigsspr. nu næsten kun i udtryk, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 2.2) i al alm.: betragte som noget væsentligt; interessere sig for; tage hensyn til; tænke paa. Forseer hand sig . . da er hans synd over ham, men skiotter hand det ikke (1871: oversaae han det), da syndede hand dobbelt. *Visd.23.14(Chr.VI).* Mester, vi vide, at du er sanddru, og lærer Guds Vei i Sandhed, og skiotter om (1907: bryder dig om) Ingen. *Math.22.16.* *I deres Hidtzighed de Liv og Blod ej skytte. *Holb.Paars.296.* han skiottede ikke om Bytte, men hug ned for Fode. *Suhm.Hist.I.455.* *Jeg skiotter ei Keiserens Throne, | Jeg sparker hans Tro med Fod. *Ing.HD.25.* Du skjottede ikke før min Sang, dengang Du sad og doblede med den fremmede Sømand. *PVJac.Trold.49.* Men i Klosteret var der ingen, som skottede om, hvad han skrev, de saa kun paa Skriften, som Sakse kunde give det rette Haandværkssving. *Gravl.DD.98.* \ refl.: de Tider (kunde) komme, hvor Moderen læste . . Børnene hørte hun ikke, om Huset skottede hun sig ikke. Hun skiftede kun Bog efter Bog. *Bang.HH.98.* || m. præp. paa ell. til. *jeg, der lever i Klosteret . . | Skiotter lidet eller intet til Verdens Handel. *Hz.VA.7.* De ere dybt i Dobbelt og Drik derinde; de skiotter ikke paa mig. *PVJac.Trold.15.* Hvad der siden skulde ske, skottede hun ikke paa. *Gravl.EP.83.* || især i imp.: skot intet (om osv.), (tidligere) anv. som afvisning (afvisende svar) til den, der vil blande sig i, hvad der ikke vedkommer ham. *Sid og ti, du arge Terne, | og skot du intet om mig. *DFU.nr.1.18.* „Kier jer kun ingen Ting om,

min Får . . I (skal) nok faae jere Penge igien.“ — „Hvor er de?“ — „Skjætter kun intet . . det er noget jeg kand raa for.“ *KomGrønæg.I.154. smst.98. 2.2) m. h. t. noget (efter andres mening) attraaeværdigt, ønskeligt, nyttigt, behageligt olgn.: sætte pris paa; have lyst til; ønske. (i rigsspr. nu næsten kun i forb. (ikke) skotte om m. inf. ell. at-sætn. ell. pron. det olgn. som udtryk for en (fremtidig) mulighed, et vilkaar olgn.).* 10
 jeg skjøtter ikke om at vide min Skiebne. *Holb.Bars.VI.* Jeg kand nok merke paa Per Degn, at hand skjøtter ikke meget om at min Søn kommer hid. *sa.Er.I.I.* Min Kone vil endelig at jeg efter Maaltid skal tage Middags Søvn, og det skjøtter jeg ikke om. *sa.Abrac.II.5.* han skal faae mere at vide, end han selv skjøtter om. *Luzd.(Skuesp.VII.452).* Ebbesen . . er den eeneste af mine Modstandere, jeg . . kan agte . . det er i det 20
 mindste en Mand, jeg skjøtter om at maale mine Kræfter med. *Sander.Nebb.40.* *Mig lidet, deelt med dig (ø: den elskede), skal Rigdom være; | Jeg uden dig ei skjøtter Jordens Guld; | Jeg uden dig ei skjøtter Jordens Ære. *Bagges.SV.284.* „Har han Lyst at blive og tage sine Prygl, saa for mig gjørnel!“ — „Nei, for Pokker! hvis De troer, at der vanker Prygl, saa skjøtter jeg ikke om at blive.“ *Heib.RD.74.* saa vil vi da . . løse Panter, men saa vil vi sgu ikke vide 30
 noget af det Kysseri . . Tøsen slægter mig paa; vi skjøtter ikke om Slikkeri, for vi holder os til det Solide. *Hostr.G.115.* hun skjøttede helst om at være ene med sig selv og sine Drømmerier. *Bergs.BR.287. Schand.TF.I.213.* Chr. IV opholdt sig (undertiden paa Antvorskov). Men de senere Konger skjøttede ikke om Slottet. *Trap.*III.164. Esp.295. Feilb. UfF. 2.3)* (uden for spøg. (iron.) anv. nu ikke i alm. rigsspr.; jf. Levin.) *m. h. t. noget uønsket, ubehageligt, ugunstigt olgn.: bekymre sig for (ell. paa grund af); være ked af; tage sig nær; (nu alm.): bryde sig om. jeg frygter, at . . den dievel haver villie til hende (og vil dræbe) dem, som komme til hende . . Men Engelen sagde til ham: . . skjøt intet om (1871: bryd dig ikke om) dievelen. Tob.6.19(Chr.VI).* vilde hun kun saaledes slaee, at Rygg-Beenene fik ingen Skade, skyttede jeg Fanden om 50
 det. *Holb.Jep.I.5.* Jeg er vis paa, at hand faar alle Folk her paa Halsen. Men det skytter hand ikke om, hand staa derfor ikke fra sin Meening. *saEr.VI.* *Saa skjøtte vi slet intet om, | At Satans hele Rige kom | Og vilde os forfærde. *Brors.63. Suhm.(Sk Vid.X.46).* *Han . . | Ei skjøtted den Fortviltes vilde Skræk. *Bagges.SV.65. Feilb. jf. bet. 2.2:* Kong Knud skjøtter lidet om 60
 hans Venskab, men intet om hans Vrede. *Jacobi.Skr.50.*

IV. skotte, v. se III. skytte. Skøttel, en. se Skyttel. **Skøtter,** en. se I. Skytte.

Skøtteri, et. se Skytteri. **Skøt-ærme,** et. se Skytærme.

skøv, skøvet, præt., perf. part. af skyve.

I. Skøvl, en. se Skovl.

II. Skøvl, et. se Skøvl.

I. skøvle, v. se skovle.

II. skøvle, v. se I. skøvle.

Skøvl(n)ing, en. se Skovling.

sla, v. se III. slaa. Sla-, i ssg. se Slaa-.

I. Slaa, en. [slå:] (i bet. 2 tidligere undertiden Slaade. *Holb.Sat.I.B2r (jf. sa.MpS. (Lieb.)381 samt u. Jærnslaa). Falst.Ovid.54. PEMüll.Ist.171. sml. Moth.S461. VSO. Slode. Agerbech.FA.I.89. Slaad. jf. (ft.):* 10 Slaadde. *Voltaire's Levnet. (overs. 1792).38. (best. f.:) Slaaddene. Biehl. Interiører fra Chr. VII's Hof. (udg. 1919).105). ft. -er. (enyd. slaa (slode. *Kalk.III.900. dørsla. smst.V201), glda. slo(o) (2Mos.25.13;35.11;37.27f. (Glda Bib.)), oldn. slå, f, stang, jf. eng. slay, væverkam, mht. slå, prygl, stok; aft. af III. slaa og vel egl. (til III. slaa 12.1): tværstang, som slaas, anbringes paa noget; jf. I. Slag 12 || **formerne Slaad, Slaade kan skyldes indflydelse fra I. Skodde (og de derunder nævnte former) ell. fra mnt. slot, slaa (se Slot), ell. nt. slate, slaa)****

1) (faql., især dial.) større ell. mindre stang, bom (af træ), der sammenholder, forbinder noget; om planke, bræt, liste, der anbringes paa tværs: revle (I). *Moth.S460.* Slaaerne som sidde oven og neden paa Plank-Verket. *OeconJourn.1757.253.* Midt under Sædet (paa en grenbænk) faststiftes en Slaa af en tyk, flækket Gren tværs over til Afstivning. *Haandgern.143.* || om jorsk. mindre, forbindende dele, tværstykker (jf. ogs. *Feilb.*); fx. i plov: ske, sule (jf. *Dragslaa. JPPrahl.AC.12. CDalga's.Ribe.Amt.(1830).113 (sjæll.). tværpind i mejerede: Junge.391. MDL.514. i vogn med haver (II): MilTeknO. MDL.508.514. VSO. (Lolland). SjællBond. 109. om harveslaa: smst.106. UfF. || stykke træ (ell. jærn), hvori noget kan sættes fast. *FrGrundtv.LK.44. Feilb.**

2) forskydelig stang, bolt olgn., hvormed noget kan spærres, stoppes. 2.1) skyder (nu især: jærnbolt, -stang) paa dør, port olgn., hvormed der kan lukkes, idet boltten (stangen, rigelen) skydes (slaas) ind i en ell. flere kremper; ofte i forb. skyde, slaa en slaa for, fra (noget) (jf. u. skyde 1.1, 21.1, 23.1, III. slaa 12.2). jeg har lukket Slaaden for Døren. *Holb.11J.V5.* *Saaledes kan en Skyldner bæve | Naar paa hans Dør med ivrig Næve | Der bankes af en Creditor; | Skjønt Slaaen lukker inden for . . | Saa skielver Skyldneren endda. *Wess.33.* *Da skjød de Slaa fra Døren, | Da blev han lukket ind. *Winth.HF.180. (hun lukkede) Døren til Kabinettet . . hun skød Slaaen ned i Dørtrinet. Bang.L.172. Slaaer (1871: Portstænger). Jer.49.31(1931).* || i forb. m. ord af sa. ell. lign. bet. *da vilde de

frem; | Men Slaaen og Laasene hindrede dem. *Bagges.Ungd.II.95.* *De store Utgards Porte | Man . . saae, | Befæst med . . Bolt og mægtig Slaa. *Oehl.ND.45. JVJens.HF.5* (se u. I. Rigel 2.1). (bag, under) laas og slaa: *Wilst.D. III.1. AarbSkive.1939.76.* || i sammenligninger ell. billedl. *Opbrekker Gravens Dør, og aabner Dødens slaade. *Falst.Ovid.54.* de Ting, der . . sætter ligesom Laas og Slode for det Fordærvede, at det kand ikke komme ud | 10 *Lægemet.Agerbech.FA.I.87.* *Sagastaven kom under Slaa (: *Grundtvig kom under censur*). *Grundtv.PS.V478.* de fængslede Mormoner var . . meget snaksomme, indtil man førte Samtalen hen paa deres Koner. Saa fik de pludselig en Slaa for Munden. *Cavling.A.I.455. 2.2*) (især jagl.) om forsk. andre skydere ell. stoppere. Slaae i en Myndt-Press. *vAph. (1759).* Pal eller Slaa som stopper en Affutage. *Scheller.MarO.173.* (han) Drejer Slaaen | 20 for Vækkeuret, saa Alarmklokken ikke kan ringe. *Pol.1/1934.Sønd.9.sp.1.*

II. Slaa, en, et, se Slaaen.

III. sla, v. [slá] jf. præs. slåer. *Høysg. AG.94.* (glds., vulg. ell. dial. (sjæll.) sla. [slá?]) *Pflug.DP.614* (slaer). *Wing.Curt.377.* *Oversk.Com.III.148. Hostr.G.74.151.* Folkets *Nisse.1/1861.10. Drachm.V.198. LeckFischer. K.130.* jf. *Højb.Prosv.VIII.414. MO. samt SBloch.Sprogl.214* (sjæll.). *Kort.30. Thorsen. 8.90. † slage. Reenb.I.422.II.466. LTid.1743. 658. JBaden.Horadius.I.498. NyerupRahb.I. 198. jf. Moth.S499* samt u. fore-, køb-, op-slaa). || præt. slog [slo?, højt. slo?q] sløg. *Høysg.AG.94.* || part. slaet [slá? (ə)l] (*Høysg. AG.94.*) efter subj. i ft. (og hjælpeverberne være, blive) d. s. ell. (W, l. br.) slaede: *Rask. Grammar of the Danish language. (1830). 54.* 40,000 Østerrigere, som . . vare rykkede ind i Elsass . . bleve slaede. *Sal.VI.1138.* nu navnlig i tilfælde, hvor part. har faaet en mere selvstændig (adjektivisk) anv.: Alle ere slaede over de mange Smagløsheder. *HCAnd.Breve.I. 316. PolitiE.Kosterbl.1/1922.2.* se videre u. bet. 38. — (nu kun dial.) slaaen. *Moth.S441.* Mont blev slaaen. *LTid.1741.215.* Konerne . . havde sammenrottet sig imod deres Mænd, og slaaen dem ihjel. *smst.1742.518.* de have slaaen sig til Drik. *Agerbech.FA.I.134. jf. JBaden.Gram.144* (slaaen kritiseret af *Rask. Grammar of the Danish language. (1830). 54.* *Arkv.XI.199j. Esp. §179. Feilb. Kort.173.* efter være, blive m. subj. i ft. ogs. (nu næppe br.) slaene. (monter) ere slaene. *LTid.1745. 290. jf. JBaden.Gram.144* samt *Arkv.XI. 199j.* — (i rigsspr. nu især arkais. :) slaget [slá?qə] hand har slaget sin Syster. *Holb. Jul.8sc. Robinson.I.I. Blüch.(1920).VII.19. AntNiels.FL.II.75. EBrand.GG.39. Bergstedt.III.38.* i bet. 8.1: jeg haver . . slaet | 60 ham ihjel; men hvo haver slaget (1931: dræbt) alle disse? *2Kg.10.9. jf. JBaden. Gram.144* samt *Esp. §179. UnivBl.I.391* og *Dania.IX.40* (sjæll.). *Thorsen.90.99. LollGr.*

14.68. Flemlose.161. Feilb.(østjy.). se endvidere Kort.173. efter være og blive m. subj. i fk.: *jeg af Torden-Ild tilføren slaget er. *Falst.Ovid.4.* Den danske Flode blev slaget. *Mall.SgH.293.* — (i rigsspr. især arkais. og poet., jf. *Rubow.SP.154:*) slagen [slá?q(ə)n] (*Høysg.AG.94.*) *Moth.S469. Holb.Tyb.V.8. Hjort.B.I.92. Brandes.MB.265. jf. JBaden. Gram.144. Mikkels.Sprogl.223* samt *Feilb. Kort.173* og *Esp.309.* især efter være og blive m. subj. i fk. (navnlig i anv., svarende til bet. 8-10): *Moth.S469.* *Hvo slagen til en To Mark er, | Den bliver aldrig Daler. *Holb.Skiemt.F2v.* Den Knegt er . . slagen med Homvod. *sa.Plut. V.2.* er du da slagen med Blindhed. *Heib.Poet. V.53. JPJac.(1924).I.214.* dersom fynsk, sjællandsk, lolsk og jysk blev slagen med forbristing. *SvClaus.NM.43.* m. subj. i intk.: Lynet var slagen ned. *JBaden.Horadius.I.7.* som adj. (ogs. i intk.) se bet. 38. best. f. og ft.: slagne (Begge være slagne med en overvættets Ambition. *Holb.Ep.III.362.* de bleve slagne af Forbauselse, Nogle endog af Forfærdelse. *Goldschm.BlS.I.200. JPJac.(1924). II.44. Nystrom.S.223.* se ogs. bet. 38) ell. (nu kun dial.) slagene ((kongen vil) have 2de Medailler slagene. *Cit.1731.(DMag.6R.V.227). BornhOS. jf. u. nedslaa).* || pass. (om brugen jf. *Høysg.S.228.249. Mikkels.Ordf.379*) slaas [slá?ʂ]; om aktiv anv. af pass. se bet. C. || i intr. anv., især i forb. m. adv. ell. præp.-led, dannes de sammensatte tider nu ofte v. hj. af være, især ved udr. for en bevægelses ell. udviklings forløb, se fx. u. bet. 40.6, 51.4, 52.5, 52.9, 54.7, 56.5, 60.3; om brugen ved angivelse af tid, klokkeslæt se u. bet. 36.3 || vbs. Slaaen [slá?ʂən] (jf. *Arkv.XXIX.17*) (*Moth.S462.* især i bet. 1.2: *NvHaven.Orth.161. MR.1769.34*) ell. (nu næppe br.) Slagen (især i bet. 1: en Hestes Slagen. *vAph.(1759).420.* Hylene og Slagen for Brystet. *JBaden.Horadius.I. 498*) ell. Slaaning (især i bet. 7.2: *Andres. Klitf.159.* Efterhaanden som Slaamaskinerne er blevet indført, har de til Dels afløst Slaaning med Le. *LandbO.II.783.* til bet. 5.3: Spinding (Slaaning) af grove Tov. *OpfB.1VII. 502. Hannover.Tekstil.II.524*) ell. (nu sjældnere i alm. spr.) Slagning (fx. i bet. 1.2: *Ridderslagning. OFrüis.Litt.89.* især i bet. 3-4: Slagningen af disse Medailler. *Cit.1733. (DMag.6R.V.228).* Slagning, ø: Udhamring af Tin- eller Blyfolie. *Hannover.Tekn.99.* til bet. 5.5, om broslagning: *MilConv.VII.475. Feltarb.57*) ell. (sj.) Slaelse (jf. u. fejl-, ihjel-, opslaa), sml. I. Slag, Slageri samt Slaasseri.

(ænyd. glda. sla(a) (og slage), præt. slo(gh), part. slagen, slawen (ænyd. ogs. slaaen, slaet), æda. sla, præt. slo (Fragm.6), præt. konj. sloghæ (DGL.V133), part. slaghæn, oldn. slá (præt. sló), eng. slay, dræbe, ty. schlagen (jf. Schlager), oht., got. slahan; oprindelse uvis, jf. *AphS.III.234ff.*; sml. Islæt, I. Slaa, I. Slagge, I-II. Slagt, slagte, Slægt, Slæt)

A. trans. (ofte m. med styrende betegnel- sen for det (redskabet), hvormed et slag føres).

1) føre haanden (ell. sjældnere: en anden legemsdel, *jf. bet. 1.3*) ell. et (forholdsvis) svært, tungt redskab (stok olgn. ell. (*jf. bet. 8*) vaaben) med en rask, kraftig bevægelse mod noget, saaledes at det rammes deraf (navnlig af fladen af haanden ell. redskabet); give et slag; ramme med et slag. 1.1) uden særlig forestilling om hensigt ell. resultat; især m. tings-obj. (og nu ofte erstattet m. præp- forb. som slaa mod, paa, til, se navnlig *bet. 21*). ræk din Stav ud og slaa Støvet paa Jorden; det skal blive til Luus i hele Ægyptens Land. 2Mos.8.16. Herren . . sagde: slaa Søilehovederne (1931: Til Søjlehovedet slaar jeg), saa at Dørtærsklerne ryste. Am.9.1. slaa sømmet paa hovedet, se Søm. tage den ene og slaa den anden med, *visl egl. (jf. bet. 1.2; om kæmpe olgn.): bruge 20 det ene menneske som vaaben til at slaa (prygge) den anden med; nu kun spøg. som udtr. for at slaa haardt løs, gennemprygge flere paa en gang olgn. Mau.11.302. Krist. Ordsp. 4.301. jf. I. Las 1.1 slutn.: det meste var (syet) af gammelt kasseret Toj . . Nu faldt det . . fra hinanden, hun maatte tage den ene Lap og slaa den anden med. AndNx.DM.IV.17. || m. tings-subj.; ofte m. afsvækket bet., som udtr. for berøring. blive slagen af en Steen. 30 Høysg.S.106. *Bølgen slog melodisk Landets Kyst. PalM.IV.297. *jf. bet. 33*: *det deilige Haar, | Som Dig om Kinderne slaaer. Winth. I.70. en Kjole, der . . slog ham om Hælene med Skjødrene. Tolderl.F.57. den ene las ell. pjalt slaar den anden, se I. Las 1.1, Pjalt 1.2. lade porten (*dial. døren. Feilb.I. 231. jf. Krist. Ordsp.301*) slaa en (o: jage en paa porten), se Port 1.2. || uden obj., især i forb. m. med. *Skialden . . | Slaaer godt 40 med Sværd, som godt han slaaer (*se bet. 2*) sin Harpestræng. Oehl.XII.284. Lars derhjemme han slår ogsaa med Kejten, naar han skal banke Kjelder ud. Hostr.G.32. slaa med den store hammer, se I. Hammer 2.1. (*jf. II. pulse 1.1, Pulsvod; fisk.:*) slaa med Pulsvaad. Fiskeriudv.(1874). Bilag 2.7. 1.2) m. h. t. levende væsen: ramme med et slag, rette et slag mod, i den hensigt at tilføje vædk. skade, saar, smerte; ofte: tilføje et slag som afstraffelse, revselse; banke; prygle. Slaa nogen sine Forældre, da er det Halsløs Gierning. DL.6—5—3. (røverne) klædte ham af, og sloge ham, og gik bort og lode ham ligge halvdød. Luc.10.30. Du faar Hug, fordi du siger Sandhed. Jeg har Medlidenshed med dig, det er Synd du skal slaaes derfor. Holb. LSk.II.2. *Daglig hun mig slog og banked. Heib.Psyche.33. Det ligner da ikke Noget at slaa en Søn, der er Student. Goldschm.II. 60 125. Har Mo'er slaget min lille D'eng? hvor gjør det ondt? AntNiels.FL.II.75. Som Straf slaar Dværgen hende med Elverrod. OFriis. Litt.117. slaa (o: piske forbyrder) til ka-*

gen, se Kag 1. || *talem.:* den, der giver, til han tigger, skal slaaes, til han ligger, se I. give 3.1. slaar du min jøde, saa slaar jeg din jøde, se I. Jøde 1.2. || slaa hinanden (hverandre), *spec. (sj., jf. Høysg.S.227): slaaes (se bet. 30). Mikkels.Ordf.347. || (jf. bet. 17.1) om slag, berøring, hvormed der ikke tilsigtes at tilføje den ramte skade ell. smerte.* han slog K. let og faderligt paa Armen. JacPa- ludan.UR.45. naar jeg slaaer ham paa 10 Skuldrene, saa betyder det, at han skal skrive Personens Titul. Holb.Stu.II.9. Kandidaten slog ham let paa Skulderen: „Naa Herregud!“ KLars.SF.33. ERichs.YL.47. Du er en heldig Kartoffel! sagde R. og slog mig paa Skulderen. Buchh.FDK.125. || *om slag, stød, puf, man tilføjer sig selv; dels om frivillig handling (nu navnlig i forb. som slaa sig for, paa brystet (se bet. 22) ell. slaa sig selv):* *klag, og hyl, og slaae det skønne Bryst. Rahb.PoetF.II.138. Blich. (1920).I.54. det er et got barn, som slår sig self. Moth.S443. han (o: en besat) var altid Nat og Dag paa Biergene og i Gravene, skreeg, og slog sig selv med Stene. Marc.5.5. slaa sig selv paa munden, se Mund 2. (*spøg.:*) jeg skal kaste dig tre alen op i luften, saa du falder ned og slaar dig selv! | dels (m. overgang til bet. 14.1) om ufrivillig handling: (han saa) hende styrte og slaae Næse og Mund i Blod. Tode.ST.II.66. jeg slog mit ben slemt (paa en stor sten) | slaa sin næse i sten for en, se I. Næse 2.2. || m. nærmere bestemmelse (*adv., præp.-led; jf. ogs. u. de foreg. grupper*), der dels betegner legemsdel, hvor slaget rammer: Hvo som slaaer dig paa det ene Kindbeen (1907: den ene Kind), byd ham og det andet (1907: den anden) til. Luc.6.29. Slaae paa (*alm.:* over) Fingrene. Vaph.(1772).III. Han slog ham oven i Hovedet med en Messinglysestage. Pol.^{3/12} 1939.Sønd.2.sp.4. slaa i ansigtet, paa flaben, kæften, munden, i næse og mund, for panden, paa plakaten, planneten, skallen, snuden, tuden, paa (under, ved) øret *mfl., se Ansigt 1 osv. fals (falsk) slaar sin egen herre paa hals, se I. Fals, I. Falsk. dels betegner resultatet af, følgerne af slaget, den rantes tilstand:* anden Styrmand . . havde maattet slaa dem i Besvimelse. JVJens.LA.9. slaa en til blods (i blod), se Blod 1.1. slaa til døde, (*jf. bet. 8; nu l. br.*) dræbe. Oehl.HK. 124 (se u. I. Død 1.3). PVJac.Trold.85. *jf. bet. 1.3: (bjørnen) slaaer eet eller flere (kreatur) tildøde. Blich.(1920).XVII.98. sml. bet. 9.1:* *Zeus, der tildøde ham slog med sin Lynildstraale. PMøll.(1855).I.214. slaa ihjel, se ihjel 1. slaa til invalid, krøbling, lirekassemand, pensionist, slaa til labskovs, se I. Invalid osv. *jf. slaa til skamme u. Skam 3.3. slaa (en) til ridder (slaa riddere), se Ridder 1.1. sml.:* *Valdemar kaared de gjæveste Mænd, |

Slog dem med Sværdet ved Skulder og Lænd. Grundtv. Kvæld. 120. dels (m. overgang til bet. 11) som betegnelse for, at en faar et kraftigt slag, puf, hvorved han stødes bort ell. (især) kastes til jorden. T. slog ham i Bunden af Prammen. J.V.Jens.HF.139. slaa i dækket, gulvet, af hesten, til jorden, se I. Dæk 2 osv. slaa over ende, se I. Ende 1.3. slaa omkuld, vælte. Moth.S453. VSO. MO. jf. Feilb. billedl.: Sygdom slog endelig Greth' helt omkuld og strakte hende paa Halmlejet i Kærhuset. Skjoldb.L.33. jf. u. bet. 1.1: slaa med døren, se I. Dør 3.3. || m. obj.-præd. slaae brún og blå. Moth.S440. matrossen blev slaaet bevidstløs, da trossen sprang | slaa en gul og brun (ell. blaa, grøn), se gul 1. slaa død, se II. død 1.2. (jf. døvskaa; nu næppe br.): slaa døv. (læreren) slog Hans yngste Søn døv. Cit. 1784. (KirkehistSaml.6R.II.128). slaa for-dærvet, se fordærve 1.1. slaa en krum og lam, se II. krum 1.3. m. overgang til bet. 4, i udtr. som slaae flad (jf. flad sp.1123^{1ff}): jeg skal slaa dig saa flad som en pandekage | Samvittigheden, eller hvad man skal kalde det, vil slaa Samuel flak med Jorden. Thuborg.F.152. 1.3) om dyr. „hvorfor gav den (o: bjørnen) ikke sin Fjende et Dask af Labben, da den med et Saadant er istand til at slaae en Hest ihjel?“ Fordi . . den aldrig gjør det. Den slaaer Heste, Oxer, Hunde, Ulve . . men aldrig Mennesker, mod dem bruger den kun Kløer og Tænder. Blich. (1920).XVII.105. || især (landbr. og dial.) om hest: sparke bagud. (ofte uden obj., se bet. 20.2). Mau.3630. han blev slået af en hest. Ujf.

2) (jf. bet. 6 og 36) ved et slag, greb, tryk olgn. faa et redskab til at virke; sætte i gang; røre; navnlig m. h. t. musikinstrument, der bringes til at lyde ved slag mod en flade: Slaae . . Pauke. J.Baden.DaL. Hun slog Kastagetter med Fingrene. Houmark.BB.72. slaae tromme, se Tromme. ogs. (foræld.) m. h. t. instrument, hvis strenge ell. taster anslaae: slaae klavér. Moth.S441. Oehl.XII. 284 (se u. bet. 1.1). derefter slog han Guitaren en Timestid og sang til. AarbSoro.1924.76. slaae harpe(n), hakkebræt, lut, lyre(n), orgel, se I. Harpe 1 osv. slaae streng(en), se Streng. || m. h. t. andre instrumenter, (dele af) redskaber. *Et eenligt Lys kun flammer | Hist i en Bondegaard; | Travl sidder der i Kammer | En Mø, og Væven slaaer. Winth.ND.145. smst. 146. m. overgang til bet. 12.2, i forb. slaa et signal, (især jærnb.) stille et signal. Signalet mod Vest blev slaaet til Indkørsel. RGandrup.JD.150. ErlKrist.BT.34.

3) rette slag, stød, hug mod noget for at faa det til at antage en vis form, bringe det i en vis tilstand, gøre det egnet til et vist formaal; bearbejde med slag, hug osv. 3.1) underkaste noget en vis behandling med hammer, støder

olgn. for at sammenpresse ell. tætte det; fx. (foræld.) m. h. t. bog: banke (II.1.1). J.Baden.DaL. De falsede Ark samles derpaa, og Bogen kollationeres; (derefter) skulle alle Ujævnheder udglattes, hvilket tidligere skete ved Slagning med en meget svær Hammer, nu altid ved Valsning. Sal.III.240. m. h. t. lergulv: stampe; ogs. (jf. bet. 5.5): lægge. J.Baden.DaL. Bornh Haandv. Er.188. || nu især (⚡): kalfatre. Slaae et Naad. Funch. MarO.II.120. slaa et Dæk. Scheller.MarO. || (jf. bet. 4.2; jagl.) presse; i forb. som slaae oliefrø, se Oliefrø. 3.2) m. h. t. masse; især m. h. t. madvarer: bearbejde ved ælning ell. piskning, udrøring. Slaa 24 Eggeblommer. Kogeb.(1731).101. et friskt meget vel slaaet Høse-Æg. JCLange.B.244. Stang i en Kiærne at slaae Fløden til Smør ved vAph. (1759).I.113. Man tager 1½ Pot sød Fløde, 20 Eggeblommer, slaaer samme vel, og sier dem igiennem et Dørslag. OeconH.(1784).I. 198. jf. bet. 3.3, m. h. t. (klumper i) grød: Naar (pigen) var færdig med (at komme mel i gryden), var der en Del tørre Melklumper i Grøden, og derfor skulde den nu slaae. SjællBond.56. nu især m. h. t. dej: vAph. (1772).III. Man benytter sig . . af en kraftig Grydeske, hvormed Dejen slaaes. Tidens Kvinder.¹⁸1928.38. || m. præd. Tag 24 Eggeblommer af ferske Eg, slaa dem tynd med en Slev. Kogeb.(1731).109. slaae smaa, se smaa. || (hat., foræld.): slaae Haaret over Buen (o: behandle filt-, uldhaar med slag af jakbuen; jf. Slagbue 1). vAph.(1759).417. 3.3) ved hamren, bankning omdanne et legeme, navnlig: faa det til at udvide sig; udhamre. (ofte i forb. m. præp., især i). man skal slaae dem (o: ildkarrene) i (1931: udhamre dem til) brede Plader og beslaae Alteret med. 4Mos.16.98. Jeg har (i sindet) at bringe de mange unyttige Kaarder til Mynten, og slaae dem til Penne-Knive. Høib.II.J.I.I. For at erholde de fineste Tinblade maa man yderligere slaa, o: udhamre mange Blade paa en Gang. Hannover.Tekn.42. sml. bet. 4.4: (partisanerne blev) forgyldt med fint Dukatguld, der var slaaet i Sct. Pederstræde hos en derboende Guldsmed. Tøjhusmuseets Billedbog.I.(1937).28. jf. bet. 4.4 og 19.1: derfor vil jeg heller give Sølv bort, naar det er støbt og konstelig forarbejdet, end naar det er slaget i Penge (o: ud-møntet). Hørn.Moral.II.84. 3.4) især i forb. m. adv. og præp.-led, i udtr., der angiver, at noget deles, knuses, splittes ell. ødelægges ved slag; dels om sønderslagning, itubrydning, ødelæggelse: slaa i grut, i knas, i kvas, i skaar, i stykker, se Grut 1 osv. slaae itu, sønder, se itu 2.2, sønder. || dels om knusning, bearbejdelse med et ell. andet formaal for øje; ofte m. overgang til bet. 4, m. tanke paa resultatet, produktet. Marven (i træet bliver) slagen til Meel med et . . Røer. Pflug.DP.804. Slaae Salpeter.

vAph.(1772).III. den vældige Stenrøs . . blev slaæet til Skærver. *Nationalmus.A.1938. 20. (især dial.) m. h. t. brænde: hugge; kløve. slåe knuder til ildebrand. Moth.S441. slaæe Brænde. VSO. slå træ. Ordbs.(sdjy.). jf. slaa til pindebrænde u. Pindebrænde. slaæ kalk olgn., (jf. Kalkslager; nu især dial.) knuse kalksten; i videre anv.: røre kalk til mørtel. Moth.S441. paa samme Maade, som Muurmesterne pleje at slaæ deres tynde Kalk til Bygninger. LTid.1733.795. jeg (er) Muurmester; (men maa) nu lade mig nøje med at slaæ Kalke (o: være haandlanger). Blich.(1920).VIII.114. det hårdeste arbejde, a har været med til, det var at slå kalk. (I) en bænk . . blev det først banket tørt med en kølle . . Derefter kom der vand på, og nu blev kalken tværet så længe, til den var . . sej. Krist. JyA.Till.I.3.3. Man har før brugt at „slaa“ 20 Mørtelen med Slagjærn. Gnudtzm.Husb.25. billedl.: (naturen) har dømmet de første (o: mændene) til at gøre Plan til Bygningen, og de sidste (o: kvinderne) til at slaæ Kalk . . dertil. Holb.Hh.II.114. slaæ klimp olgn., se I. Klimp. slaæ skærver (se I. Skærve 2) ell. sten, kløve sten til skærver. slaæ Steen (til Landevejen). VSO. MartinAHans.NO.64. jf.: (han) maatte hver Dag træve ind til Stenværket i Helvedesbakkerne og slaæ Brosten. AndNx.AH.15 samt: til de nyttigste Færdigheder indenfor begge (stenalder-)Kulturer hørte den Kunst at slaæ gode Flækker. Hatt.(HimmerlKjær.1938.58). talem.: jeg vilde hellere slaæ Steen paa Landevejen. S&B. II.394. || m. præd. en stor bygning med stålskelet . . blev slået flad (af vejret). De derovre.(1912).127. (dør)Rammen var (ved sammenstødet) blevet slaæet skæv. Pol.⁴/₁₁ 1938.2.sp.3. slaæ smaa, se smaa. 3.5) hugge, stikke hul paa noget; aabne med et slag, stik; vist kun (foræld.) i forb. slaæ en en aare, (jf. I. Aare 1.1 samt III. kneppe 4) foretage aareledning. HesteL.(1703).A&R. En uerfaren Feltskiærsvend . . slog en Aare paa min høire Arm. Tode.ST.II.108. tre til fire Gange aarlig lod han sig gjerne slaæe en Aare. BibLæg.X.59. AarbHolbæk. 1922.111.*

4) (jf. bet. 5-6) frembringe ell. tildanne noget ved slag, banken, trykken osv. 4.1) til bet. 1; dels om legemsbeskadigelse. slaæ en et saar, vunder, se I. Saar 1.1 (og 1.2). Vunde. slaæ buler olgn.: Panegyrik, hvor man efter . . W.s Ytring, gierne med Røgelsekarret slaæer Buler i Hovedet paa den, man vil offre sin Virak. NyerupRahb.IV.145. især om ufrivillig beskadigelse: slaæ buler paa sig (vAph.(1759).417) ell. (nu) slaæ sig en bule. IngvBond.(Myrebogen.Nr.1.(1908). 103). jf. næste gruppe: (teatertricks som) Skilderier, som falder ned af Væggen, og slaæe Folk Huller i Hovedet. Heib.Pros.VI.98. *Ved Als der slog en Kugle mig et Hul. Vise-

bogpr.1850.31. || dels (m. overgang til bet. 4.1) i udtr., der angiver, at en aabning, bule (jf. Bule sp.104°) olgn. fremkommer i en overflade. slaæ hul (i ell. paa). *Saa slages Hull, og tappes op | Af min Tormaaneds Tønde. Reenb.I.60. SprKult.VII.24. jf. (uegl.): i den korte Væg slaar to Døre og et Vindu deres Huller. Tilsk.1939.I.110. slaæ (en) revne, se I. Revne. billedl., i udtr. som slaæ skaar (i), se II. Skaar 5.2. hertil muligvis ogs. (nu næppe br.): slåe mangel i regenskab (jf. I. Mangel 3 slutn.). Moth.S 448. — (dial.) i upers. udtr., som angiver, at der fremkommer en aabning i et skydække, at det klarer op. det slog en Klaring mellem to Snebyger. KnudAnd.(Frederikshavns Avis.¹⁰/₁ 1928.I.sp.2). nu slaar hun lyrer paa himmelen olgn., se I. Lyre 2. 4.2) ved slag, stød, tryk frembringe noget; ogs.: ved slag, stød osv. klemme, presse, trykke noget ud ell. frem af noget andet. slaæ ild, se I. Ild 2.1. jf. slaæ gnister u. Gnist 1.3 (og 1.6). (relig., højtid.; efter 2Mos.17.6:.) *Din (o: guds) Stav i Hyrdehaanden | Slaæer Væld af Klippens Sten. Ing.RSE.VII.194. PalM.AdamH.III.144. || (jf. bet. 3.1 slutn.; foræld.:) Bøgen kaster . . Bog . . af Bogen slaæes Olie. JPaulli.Urte-Bog.(1761).Fort.9. jf.: Tag en Olie-kage, som er slagen af Hampefrø. HesteL.(1703).C7^o. || billedl., i udtr. som ikke være til at slaæ et ord af. Jesp.Nut.238. (ikke) kunne slaæ et smil af en, (jf. u. bet. 5.3 og 61.3) ikke kunne faa en til at smile. I sit Væsen er han . . saa alvorlig, at Man ei engang kan slaæ et Smil af ham. Blich.(1920).XXIX.145. Han var ordnarp, treven . . sejt at faa slaæet et Smil af. Drachm. SF.124. Naar (han) gjorde sig Umage for at snakke lystigt om Dit og Dat, kunde han akkurat slaæ et blegt Smil af den syge. Bers.G.223. m. udvidet form: ikke kunne slaæ et smil (ell. et ord) af en med en gærdestaver (se Gærdestaver) ell. med et piskeskæft (PAHeib.SK.II.18) ell. med en vognkæp (se Vognkæp). 4.3) (nu næppe br.) til bet. 3.2: fremstille ved æltning, udrøring, piskning olgn. slåe lage. Moth. S441. slåe smør. smst.443. slaæe Saus. vAph. (1759).418. i de første Aaringer havde man kun tilvirket haandstrøgne Sten. L. opfandt Metoden at „slaa“ eller støbe Murstenene i sandede Træforme, derved fremkom en smuk fast Sten. AarbKbhAmt.1937.199. jf. bet. 5.5: Forhen opsattes Ovne alene af Leer uden Muursteen, dette Arbejde kaldtes „at slaæ Ovne“. UjfF. 4.4) (især fagl.) til bet. 3.3: fremstille, frembringe ved slag med hammer ell. v. hj. af særlige maskiner (presser, stanzemaskiner olgn.); dels m. h. t. mærke (fordybning, forhøjning), hul, der præges i noget. slaæe Rand paa Myndt. vAph.(1759). de originale Nr. (paa cyklerne) er udflede og ovennævnte Nr. slaæede. PolitiE.Kosterbl. ¹⁰/₁1922.2. slaæ perler, stempel, se I.

Perle 2.2, Stempel. (haandarb.) i forb. som slaa hulsøm, knapper, paa maskine fremstille hulsøm, overtrække knapper med stof olgn. EFensmark. Kjölesyning. (1915).102. Sybogen.I.[1923].36. sml. slaa for naalen u. Naal 1.1. i videre anv., uden forestilling om slag; i spec. forb. som slaa krave (paa en flaske), forme kraven (I.4.2) paa en flaske. Bille-Top.34. || dels m. h. t. (større ell. mindre) genstand, der fremstilles ved udhamring, prægning olgn. slaa hestesko. Moth.S441. Større Skruer har man tidligere „slaaet“ paa Drejebænk . . ved Hjælp af et savtakket Skruestaal. Wagn.Tekn.271. Chr.IV's Harnisk, som blev slaaet til ham, da han var 8 Aar. Tilsk.1933.I.430. slaa naal, søm, se Naal 1.1, Søm. især m. h. t. mønter, medailler olgn. LTid.1726.104 (se u. Medalje 1). (Ludvig d. XIV besluttede) at lade slå en talrig mængde medailler. Letterst.tidskr.1938.90. slaa mønt, se Mønt 1.2. slaa penge, (jf. bet. 3.3) mønte, præge penge. Bar.3.18 (Chr. VI). At slaae . . Pengo af Sølv. Høysg.S.125. kun Spanien slaaer endnu Penge i ulige kantede Stykker. Købmsyst.II.30. *Har jeg talt falsk, saa slog du falske Penge. CKMolb. Danie.I.193. i billedl. udtr. for naturlige anlæg, skæbnebestemmelse olgn.: Dette Misforhold mellem, hvad Fibiger var slaaet til, og hvad han blev . . kastede en dyb Slagskygge over hans sidste Embedsaar. HPloug.CP.20. være slaaet til noget Stort. S&B. Han var ikke slaaet til en Politiker i stor Stil. EHenrichs.MF.I.241. især i talem. den, der er slaaet til (en) skilling, bliver aldrig (en) daler, se I. Daler 1. || i videre anv. Ved Fremstilling af Tabletter i ringe Antal kan disse slaaes i en Haandtabletforn. PharmDan. (1933).525. (jf. bet. 20.3; faql.) om maskinskrivning, stempning olgn.: Kasseapparatet klemte og skar Tænder, naar Bon'erne blev slaaet. ErlKrist.DH.19. han er jo kommet paa Kontor og betjener en Skrivemaskine . . saa han kan nok faa Tid til at „slaa“ et lille Brev til dig! Pol.*11.1939.9.sp.3.

5) (jf. bet. 3-4) uden (tydelig) forestilling om det bearbejdede materiale ell. resultatet af bearbejdelsen (jf. dog bet. 5.5), men med tanke paa den ved et slag osv. udførte bevægelse. 5.1) m. obj., som betegner slag olgn. slaa lemmedask, skank, se Lemmedask, I. Skank 3. slaa (et) slag, se I. Slag 14.2. || m. h. t. bevægelse, der tilsviger afstraffelse, legemsbeskadigelse olgn. slaar hand Pust og Nævehug, Stavshug. DL.6—9—18. (huslæreren) havde to Passioner: At skrive Vers og slaa Lussinger. Buchh.FD.25. sa.K. 42 (se u. Lussing 1). slaa skaller, se II. Skalle 2. || i forsk. udtr., der egl. betegner, at et slag ikke rammer, i videre anv., at noget mistykkedes, at der begaas en fejl; i forb. som slaa bomber, bos, glip, klik, se Bommer 2, III. Bos 3, Glip 2.3, II. Klik 1.2 og 2; jf. forb., hvor verbets bestemmelse baade kan

opfattes som obj. og adv., som slaa bum, fejl u. II. bum 2.1, III. fejl 1. ogs. om stammende, hakkende, forvirret tale, især i udtr. som slaa sladder, sludder, se I. Sladder 1.3, Sludder 1. 5.2) i udtr., der angiver, at en genstand under sin bevægelse (i luften) beskriver en ell. anden figur. han slog Hvirvler i Luften med en lille guldknappet Rotting. Blich.(1920).XII.158. slaa hjul med kaarden olgn., se Hjul 4.1. slaa siksak, se Siksak. om symbolsk haandbevægelse: slaa kors, kryds for sig, knep, knips for en, se Kors 3.1 osv. || m. h. t. figur, der afsættes (tegnes) paa et vist underlag. fra det øverste ned ad, ligge Kritsteens og Flintelagene, saa Horizontal-lige, som om de vare slagne med en Snor. LTid.1759.227. slaae Linier. vAph. (1759). Vil man give den Æske, som skal forfærdiges, Skikkelse af en ligesidet Syvkant, saa slaaer man atter paa det til Æskens Bund bestemte Stykke Pap en rigtig Cirkel. Paparbejderen.(1835).67 (jf. Cirkel 2). slaa en klat (jf. u. I. Klat 3): Kierk.XIII.80. *Skriveren kastede Pennen væk, | den slog paa Arket en stor Klat Blæk. DJohans. Fortællinger.(1877).129. slaa kryds (ved), se I. Kryds 1.2. slaa (en) streg (over noget), se Streg. 5.3) i udtr., der angiver, at der ved sning, drejning, vridning dannes visse figurer; dels: danne noget ved sning, drejning; i forb. som: slaae Bukler i Haar og Perrykker. vAph.(1759).417. slaa knude, løkke, sløjfe olgn., se I. Knude 1.1 osv. || om filering, knytning olgn. vi har meget gode Holsteenske Kniplinger og slaaer Filet nu. BblNyttSkr.244. slaa masker, se I. Maske 1.1. i videre anv., m. tanke paa det fremstillede produkt: slaa frynser. Moth.S441. Ole sidder og slaaer Maatter; Gertrud spinder. Oversk.(TR.Nr.139.32). især m. h. t. tovværk (navnlig i forb. som slaa reb, tov). slaa reb. Moth.R99. Vores Anker-Toue holde 120 Favne eller 600 Foed i Længden, og til at slaae dem tager man Traade af 180 Favners eller 900 Foeds Længde. JBang.Reebslageriets Forbedring.(1769).13. *Han (o: rebslageren) slaaer de stærke Toug og Reb | Til at binde Lam og Køer paa Enge. Winth.II.150. Touget er godt slaget. Fisker.Fr.-Da.Sø-Ordbog. (1843).57. Touget er løst slaget. smst. Ratlinen er slaaet af Huder. Bardenfl.Søm.I.121. slaa Tovværket med Solen (mod Solen). Scheller.MarO. || i udtr. (ofte m. overgang til foreg. og efterflg. gruppe), der betegner, at noget er krummet, snoet ell. krummer, snor sig. slaae . . Læg. VSO. slaa bugter, folder, krøller, rynker osv., se Bugt 1 osv. jf. ogs. slaa sine folder u. I. Fold 3.2. || i udtr., der angiver en legemsdels bevægelse ell. formforandringer; navnlig i forb., der betegner, at ansigtshuden lægges i visse folder. slaa hjul med halen, se Hjul 2.11. slaa krøller paa halen, næsen, se I. Krølle 2.2 og 3.2. slaa rynker paa næsen,

i panden, se I. Næse 3.3, II. Pande 2.2; i videre anv., om ansigtsudtryk, mine olyn., i forb. slaa et smil, (jf. u. bet. 4.2; nu især dial.) trække paa smilebaandet; smile. *Han slog saa ynkeligt et Smil. *Grundtv. PS.VII. 301.* (De) fortalte Historien om „Lars Dinesen og Dyrskuet“ saadan ganske alvorligt, uden at slaa et Smil. *Hørup.I.16.* jeg slaar ikke et Smil. *Buchh. Godlille By. (1937). 27.* *Uff. jf.:* Nu hilste han paa Fru W. . . Et Øjeblik efter slog ogsaa S. T. hende en Hilsen. *Brodersen.L.42.* || (l. br.) m. obj.-skifte. Slaae Haar i Bukler. *vAph. (1759).* *Ager og Enge til Væxt du (: gud) i Sommeren tvinge! Slaae dem i Bølger med Veirens frugtbare Vingel. *Boye.AD.II.49.* m. h. t. (dele af) legemet: *See til Mollberg, Dandsemester . . | Kunstig han med Foden skraber, | Slaaer sin Krop i Bugter. *Heib. Poet.VII.385.* slaa bug, mave, se Bug 1.1, I. Mave 3.1. 5.4) spec. anv. af bet. 5.2-3, om personers (og tings) bevægelser og stilling; dels svarende til bet. 5.2 slutn., i udtr., der angiver, at en større ell. mindre gruppe af levende væsner ell. ting danner en (kredsformet) række. slaa kreds, krins, ring, en skjoldborg om noget, se Kreds 2.1 osv. slaa en kæde, se I. Kæde 3.1. || dels svarende til bet. 5.3 i udtr., der angiver, at en person (ell. ting) bevæger sig paa en vis maade, navnlig: vender en kolbøtte ell. glider hen ad isen. (i marken) slog den frygtssomme Hare sin Cirkel. *JSneed.II.137.* slaa hovedspring, kolbøtte, kraft-, luftspring, mølle, saltomortale, sving osv. slaa feje(r), herresving, skrid, se I. Feje osv. om usikre, vaklende, skodesløse, slentrende bevægelser: slaa dank, se II. Dank. slaa en gir, se I. Gir 1. slaa en skæv, slaa skæve, se I. Skæv 1 (og 3). 5.5) m. h. t. (del af) bygningsværk; dels (jf. bet. 5.2) m. h. t. anlæg, konstruktion, der udføres ved nedramning af pæle, ell. som tjener til at forbinde to punkter: (an)lægge; opføre. saa sloge de Gulvet al Leer, som blev lagt i Rammer. *Reiser.III.465.* Hvor der (i en hvælving) skal være sværere fremtrædende Ribber, kan man mure disse først og bagefter slaa Kapperne imellem dem. *Gnudsm. Husb.60.* 1555 sloget et Havidge fra Højer. *PLaurids. (Danmark, Land og Folk. IV, 2. (1922). 36).* slaa bro, se I. Bro 1. (jf. slagen vej u. bet. 38.4; l. br.) om vejanlæg: Simplon-veien have de slaaet i Klipperne, slaaet der en Vei, saa at jeg nu kan sige til et treaars Barn, gaa Du ned i Italien. *HCAnd. (1919). IV.202.* || dels m. overgang til bet. 12, m. h. t. bolig, navnlig telt olyn.: opslaa; rejse. slaa lejr, se Lejr 2. slaa telt olyn., se Telt samt u. Paulun 1. slaa sin bopæl, (nu næppe br.) bosætte sig. *Moeth.S440.* Min Fader var . . kommen fra Stiftet Bremen, og havde først slaget sin Boepæl i Hull. *Robinson.I.1.* jf. bet. 5.4 beg. og 16.1: slaa en skanse, vognborg, se I. Skanse 1, Vognborg.

6) (jf. bet. 2) ved banken, hamren, ved bevægelser ell. paa anden maade bevirke, at der fremkommer en lyd, gives et signal. 6.1) m. h. t. (ikke-melodisk) lyd, der kan tjene som signal; ogs. m. h. t. (række af) tegn, bevægelser, der virker som signal. naar De saa slaaer tre Klaps med Deres smaa Hænder, saa kommer jeg ned og henter Dem af. *PFaber.SK.19.* slaa knald, se II. Knald 1. slaa (til) lyd, se I. Lyd 1. slaa et signal, se u. Signal 2. slaa skrald, se I. Skrald 1.1 (og 2.2). slaa takt (: angive takten ved taktslag), se Takt. jf. (efter eng. beat time; sj.): I de dybe rungende Hulrum mellem Skovens Stammer hakker Spætten paa en uddaet Gren, slaaer Tid med Næbbet. *JVJens.TL.87.* || om anvendelsen af musikinstrument ell. (jf. bet. 2) benyttelse (indstilling) af mekanisk signalapparat. Gaar man . . med fuld Kraft og vil stoppe, bør man ikke pludselig dreje Telegrafhen paa „Stop“, men, saafremt det ikke har særlig Hast, bør man først slaa: „Halv Kraft“, dernæst „Langsomt“ og endelig „Stop“. *Bardenfl.Søm.I.237.* ved begge Luger (paa dampskibet) sang Dampspillene og hvæste hvergang der blev slaaet ny Retning. *AndNz.PE.II.198.* Lokomotivføreren kravlede igen op paa Maskinen, og (assistenten) slog „Afgang“ (: paa klokken). *Ohlsson.S.18.* slaa alarm, chamade, glas, retræte, reveille, tappenstreg, se Alarm 1 osv. jf. slaa pur u. III. purre 3. slaa klart skib (klartskib. *Scheller.MarO.* klarskib. *S&B. Larsen.*), ⚓ give signal til at gøre klart skib (se klar 6.2). *Fisker.SøO.* m. overgang til bet. 6.2, om udførelse af (sats i) musikstykke olyn.: slaa en hvirvel olyn., se Hvirvel 1.6. slaa march, se I. March 1 og 4. || m. tings-subj. slaa sjap (: give en sjappende lyd), se u. III. sjap. især (jf. bet. 36.3) om ur: *Wadsk.30* (se u. I. Slag 3.2). Uhret, der . . blot slog Qvartererne, slaaer nu ogsaa Fuldslag. *Nyerup.Levnet.41.* *Naar Sex paa Kirketaarnet Uhret slaaer. *Palm. AdamH.I.98.* *Hun bliver altid, til tolv den slaaer, | Thi saa begynder det nye Aar. *[JKrohn]. PetersJul. [1866]. VII.v.4.* Uhret havde just slaaet Midnat. *IsakDin.FF.40.* klokken slaaer ti, mærke, vide, hvad klokken er slaaet, se Klokke 2.2, 3.3. 6.2) m. h. t. melodi, tone: lade klinge; spec. om sangfugle, hvis sang bestaar af triller. *Canari-Fuglen kom, og Lerken til sig tog, | Som med ham paa Claveer en Sarebände slog. *Helt.Poet.24.* *Overtale Nattergalen til at slaae sin bedste Sang. *Oehl.II.120.* sidde og slaa en Melodi paa Klaveret med en Finger. *BerlTid. 24/1939. Aft.2.sp.1.* slaa triller, se Trille. 6.3) (dagl., til dels vulg.) m. h. t. luft, der hørligt udslipper af endetarmen: slippe; i forb. som slaa en fjært, put, skid, se Fjært (og Helfjært), II. Put 2, I. Skid 2; jf. slaa en prut u. Prut. forkortet: slaa en,

Perle 2.2, Stempel. (haandarb.) i forb. som slaa hulsøm, knapper, paa maskine fremstille hulsøm, overtrække knapper med stof olgn. *EFensmark.Kjolesyning.(1915).102. Sybogen.I.[1923].36. sml. slaa for naalen u. Naal 1.1. i videre anv., uden forestilling om slag; i spec. forb. som slaa krave (paa en flaske), forme kraven (I.4.2) paa en flaske. Bille-Top.34. || dels m. h. t. (større ell. mindre) genstand, der fremstilles ved udhamring, prægning olgn. slaa hestesko. Moth.S441. Større Skruer har man tidligere „slaaet“ paa Drejebænk . . . ved Hjælp af et savtakket Skruestalt. *Wagn.Tekn.271. Chr.IV's Harnisk, som blev slaaet til ham, da han var 8 Aar. Tilsk.1933.I.430. slaa naal, søm, se Naal 1.1, Søm. især m. h. t. mønter, medailler olgn. LTid.1726.104 (se u. Medalje 1). (Ludvig d. XIV besluttede) at lade slå en talrig mængde medailler. Letterst.tidskr.1938.90. slaa mønt, se Mønt 1.2. slaa penge, (jf. bet. 3.3) mønte, præge penge. Bar.3.18 (Chr. VI). At slaae . . . Penge af Sølv. *Høysg.S.125. kun Spanien slaaer endnu Penge i ulige kantede Stykker. Kiøbm.Syst.II.30. *Har jeg talt falsk, saa slog du falske Penge. CKMolb. Dante.I.193. i billedl. udtr. for naturlige anlæg, skæbnebestemmelse olgn.: Dette Misforhold mellem, hvad Fibiger var slaaet til, og hvad han blev . . . kastede en dyb Slagskygge over hans sidste Embedsaar. HPloug.CP.20. være slaaet til noget Stort. S&B. Han var ikke slaaet til en Politiker i stor Stil. EHenrichs.MF.I.241. især i talem. den, der er slaaet til (en) skilling, bliver aldrig (en) daler, se I. Daler 1. || i videre anv. Ved Fremstilling af Tabletter i ringe Antal kan disse slaas i en Haandtablettform. PharmDan. (1933).525. (jf. bet. 20.3; jagl.) om maskinskrivning, stempling olgn.: Kasseapparatet klemte og skar Tænder, naar Bon'erne blev slaaet. ErlKrist.DH.19. han er jo kommet paa Kontor og betjener en Skrivemaskine . . . saa han kan nok faa Tid til at „slaa“ et lille Brev til dig! *Pol. 1939.9.sp.3.****

5) (jf. bet. 3-4) uden (tydelig) forestilling om det bearbejdede materiale ell. resultatet af bearbejdelsen (jf. dog bet. 5.5), men med tanke paa den ved et slag osv. udførte bevægelse. 5.1) m. obj., som betegner slag olgn. slaa lemmedask, skank, se Lemmedask, I. Skank 3. slaa (et) slag, se I. Slag 14.2. || m. h. t. bevægelse, der tilsigter afstraffelse, legemsbeskadigelse olgn. slaaer hand Pust og Nøvehug, Stavshug. DL6—18. (huslærereren) havde to Passioner: At skrive Vers og slaa Lussinger. *Buchh.FD.25. sa.K. 42 (se u. Lussing 1). slaa skaller, se II. Skalle 2. || i forsk. udtr., der egl. betegner, at et slag ikke rammer, i videre anv., at noget mistyldes, at der begaas en fejl; i forb. som slaa bomber, bos, glip, klik, se Bommer 2, III. Bos 3, Glip 2.3, II. Klik 1.2 og 2; jf. forb., hvor verbets bestemmelse baade kan*

opfattes som obj. og adv., som slaa bum, fejl u. II. bum 2.1, III. fejl 1. ogs. om stammende, hakkende, forvirret tale, især i udtr. som slaa sladder, sludder, se I. Sladder 1.8, Sludder 1.5.2) i udtr., der angiver, at en genstand under sin bevægelse (i luften) beskriver en ell. anden figur. han slog Hvirvler i Luften med en lille guldknappet Rotting. *Blich.(1920).XII.158. slaa hjul med kaarden olgn., se Hjul 4.1. slaa siksak, se Siksak. om symbolsk haandbevægelse: slaa kors, kryds for sig, knep, knips for en, se Kors 3.1 osv. || m. h. t. figur, der afsættes (tegnes) paa et vist underlag, fra det øverste ned ad, ligge Kritsteens og Flintelagene, saa Horizontal-lige, som om de vare slagne med en Snor. *LTid.1759.227. slaae Linier. vAph. (1759). Vil man give den Æske, som skal forfærdiges, Skikkelse af en ligesidet Syvkant, saa slaaer man atter paa det til Æskens Bund bestemte Stykke Pap en rigtig Cirkel. Paparbejderen.(1835).67 (jf. Cirkel 2). slaa en klat (jf. u. I. Klat 3): *Kierk.XIII.30. *Skriveren kastede Pennen væk, | den slog paa Arket en stor Klat Blæk. DJohans. Fortællinger.(1877).129. slaa kryds (ved), se I. Kryds 1.2. slaa (en) streg (over noget), se Streg. 5.3) i udtr., der angiver, at der ved snoning, drejning, vridning dannes visse figurer; dels: danne noget ved snoning, drejning; i forb. som: slaae Bukler i Haar og Perrykker. *vAph.(1759).417. slaa knude, løkke, sløjfe olgn., se I. Knude 1.1 osv. || om filering, knytning olgn. vi har meget gode Holsteenske Kniplinger og slaaer Filet nu. Bibl.NyttSkr.244. slaa masker, se I. Maske 1.1. i videre anv., m. tanke paa det fremstillede produkt: slaae frynser. *Moth.S441. Ole sidder og slaaer Maatter; Gertrud spinder. Oversk.(TR.Nr.139.32). især m. h. t. tovværk (navnlig i forb. som slaa reb, tov). slaa reb. *Moth.R99. Vores Anker-Toue holde 120 Favne eller 600 Foed i Længden, og til at slaae dem tager man Traade af 180 Favners eller 900 Foeds Længde. JBang.Reebslageriets Forbedring.(1769).13. *Han (o: rebslageren) slaaer de stærke Toug og Reb | Til at binde Lam og Køer paa Eng. *Winth.II.150. Touget er godt slaget. *Fisker.Fr.-Da.Sm-Ordbog. (1843).57. Touget er løst slaget. *sst. Rattinen er slaaet af Huder. *Bardenfl.Søm.I.121. slaa Tovværket med Solen (mod Solen). *Scheller.MarO. || i udtr. (ofte m. overgang til foreg. og efterflg. gruppe), der betegner, at noget er krummet, snoet ell. krummer, snor sig. slaae . . . Læg. *VSO. slaa bugter, folder, krøller, rynker osv., se Bugt 1 osv. jf. ogs. slaa sine folder u. I. Fold 3.2. || i udtr., der angiver en legemsdels bevægelse ell. formforandringer; navnlig i forb., der betegner, at ansigtshuden lægges i visse folder. slaa hjul med halen, se Hjul 2.11. slaa krøller paa halen, næsen, se I. Krølle 2.2 og 3.2. slaa rynker paa næsen,************

i panden, se I. Næse 3.s, II. Pande 2.2. i videre anv., om ansigtsudtryk, mine olgn., i forb. slaa et smil, (jf. u. bet. 4.2; nu især dial.) trække paa smilebaandet; smile. *Han slog saa ynkeligt et Smil.Grundtv.PS.VII. 301. (De) fortalte Historien om „Lars Dinesen og Dyrskuet“ saadan ganske alvorligt, uden at slaa et Smil.Hørup.I.16. jeg slaar ikke et Smil.Buchh.Godhille By.(1937).27. UJF. jf.: Nu hilste han paa Fru W. . . Et Øjeblik efter slog ogsaa S. T. hende en Hilsen.Brodersen.L.42. || (l. br.) m. obj.-skifte. Slaae Haar i Bukler.vAph.(1759). *Ager og Enge til Væxt du (: gud) i Sommeren tvingel | Slaae dem i Bølger med Veirenes frugtbare Vingel.Boye.AD.II.49. m. h. t. (dele af) legemet: *See til Mollberg, Dandsemester. . . | Kunstig han med Foden skraber, | Slaaer sin Krop i Bugter.Heib.Poet.VII.385. slaa bug, mave, se Bug 1.1, I. Mave 3.1. 5.4) spec. anv. af bet. 5.2-3, om personers (og tings) bevægelser og stilling; dels svarende til bet. 5.2 slutn., i udtr., der angiver, at en større ell. mindre gruppe af levende væsner ell. ting danner en (kredsformet) række. slaa kreds, krins, ring, en skjoldborg om noget, se Kreds 2.1 osv. slaa en kæde, se I. Kæde 3.1. || dels svarende til bet. 5.3 i udtr., der angiver, at en person (ell. ting) bevæger sig paa en vis maade, navnlig: vender en kolbøtte ell. glider hen ad isen. (i marken) slog den frygtsomme Hare sin Cirkel.JSneed.II.137. slaa hovedspring, kolbøtte, kraft-, luftspring, mølle, saltomortale, sving osv. slaa feje(r), herresving, skrid, se I. Feje osv. om usikre, vaklende, skødesløse, slentrende bevægelser: slaa dank, se II. Dank. slaa en gir, se I. Gir 1. slaa en skæv, slaa skæve, se I. Skæv 1 (og 3). 5.5) m. h. t. (del af) bygningsværk; dels (jf. bet. 5.2) m. h. t. anlæg, konstruktion, der udføres ved nedramning af pæle, ell. som tjener til at forbinde to punkter: (an)lægge; opføre. saa sloge de Gulvet af Leer, som blev lagt i Rammer.Reiser.III.465. Hvor der (i en hvælving) skal være sværere fremtrædende Ribber, kan man mure disse først og bagefter slaa Kapperne imellem dem.Gnudztn.Husb.60. 1555 sloges et Havidge fra Højer.PLaurids.(Danmark, Land og Folk.IV, 2. (1922).36). slaa bro, se I. Bro 1. (jf. slagen vej u. bet. 38.4; l. br.) om vejanlæg: Simplonveien have de slaaet i Klipperne, slaaet der en Vei, saa at jeg nu kan sige til et treaars Barn, gaa Du ned i Italien.HCAnd.(1919). IV.202. || dels m. overgang til bet. 12, m. h. t. bolig, navnlig telt olgn.: opslaa; rejse. slaa lejr, se Lejr 2. slaa telt olgn., se Telt samt u. Paulun 1. slaa sin bopæl, (nu næppe br.) bosætte sig. Moth.S440. Min Fader var . . . kommen fra Stiftet Bremen, og havde først slaget sin Boepæl i Hull.Robinson.I.I. jf. bet. 5.4 beg. og 16.1: slaa en skanse, vognborg, se I. Skanse 1, Vognborg.

6) (jf. bet. 2) ved banken, hamren, ved bevægelser ell. paa anden maade bevirke, at der fremkommer en lyd, gives et signal. 6.1) m. h. t. (ikke-melodisk) lyd, der kan tjene som signal; ogs. m. h. t. (række af) tegn, bevægelser, der virker som signal. naar De saa slaaer tre Klaps med Deres smaa Hænder, saa kommer jeg ned og henter Dem af.PFaber.SK.19. slaa knald, se II. Knald 1. slaa (til) lyd, se I. Lyd 1. slaa et signal, se u. Signal 2. slaa skrald, se I. Skrald 1.1 (og 2.2). slaa takt (: angive takten ved taktslag), se Takt. jf. (efter eng. beat time; sj.): I de dybe rungende Hulrum mellem Skovens Stammer hakker Spætten paa en udgaaet Gren, slaar Tid med Næbet.JVJens.TL.87. || om anvendelsen af musikinstrument ell. (jf. bet. 2) benyttelse (indstilling) af mekanisk signalapparat. Gaar man . . . med fuld Kraft og vil stoppe, bør man ikke pludselig dreje Telegrafhen paa „Stop“, men, saafremt det ikke har særlig Hast, bør man først slaa: „Halv Kraft“, dernæst „Langsomt“ og endelig „Stop“.Bardenfl.Søm.I.237. ved begge Luger (paa dampskibet) sang Dampspillene og hvæste hversgang der blev slaaet ny Retning.AndNz.PE.II.198. Lokomotivføreren kravlede igen op paa Maskinen, og (assistenten) slog „Afgang“ (: paa klokken).Ohlsson.S.18. slaa alarm, chamade, glas, retræte, reveille, tappenstreg, se Alarm 1 osv. jf. slaa pur u. III. purre 3. slaa klart skib (klartskib. Scheller.MarO. klarskib. S&B. Larsen.), ⚓ give signal til at gøre klart skib (se klar 6.2). Fisker.SøO. m. overgang til bet. 6.2, om udførelse af (sats i) musikstykke olgn.: slaa en hvirvel olgn., se Hvirvel 1.6. slaa march, se I. March 1 og 4. || m. tings-subj. slaa sjap (: give en sjappende lyd), se u. III. sjap. især (jf. bet. 36.3) om ur: Wadsk.30 (se u. I. Slag 3.2). Uhret, der . . . blot slog Quartererne, slaaer nu ogsaa Fuldslag.Nyerup.Levnet.41. *Naar Sex paa Kirketaarnet Uhret slaaer.PalM. AdamH.I.98. *Hun bliver altid, til tolv den slaaer, | Thi saa begynder det nye Aar.[JKrohn].PetersJul.[1866].VII.v.4. Uhret havde just slaaet Midnat.IsakDin.FP.40. klokken slaar ti, mærke, vide, hvad klokken er slaaet, se Klokke 2.2, 3.s. 6.2) m. h. t. melodi, tone: lade klinge; spec. om sangfugle, hvis sang bestaar af triller. *Canari-Fuglen kom, og Lerken til sig tog, | Som med ham paa Claveer en Sarebanded slog.Helt.Poet.24. *Overtale Nattergalen til at slaae sin bedste Sang.Oehl.II.120. sidde og slaa en Melodi paa Klaveret med en Finger.BerlTid.24/1939.Aft.2.sp.I. slaa triller, se Trille. 6.3) (dagl., til dels vulg.) m. h. t. luft, der hørligt udslipper af endetarmen: slippe; i forb. som slaa en fjært, put, skid, se Fjært (og Helfjært), II. Put 2, I. Skid 2; jf. slaa en prut u. Prut. forkortet: slaa en,

(jf. II. en 26) d. s. *Gadeordb.* *100. Undskyld frue, jeg slaar en lille! *Linnemann.LN.135.* jf. (m. spøg. hentydning ell. opfattet som hørende hertil): *(forbryderen) gaar til Døden hen, | Ei for han slog ihjel, men for han slog kun een. *Bull.(SkVid.VII.5).* Skal du sla' en ordentlig en (o: vil du lade være med at slaa; du maa ikke slaa et ordentligt menneske)? *RudolfBruhn.Deseks.(1916).100.*

7) (til bet. 1.2) bringe til at falde ved hug, slag; afhugge; jælde. 7.1) (især først.) m. h. t. (voksende) træer, skov; jælde; hugge. Vi gave Ordre til at slaa i Skovene 300 Favne Træ. *Cit.1883.(SdgyAarb.1904.126).* *DSt.1918.71.7.2)* m. h. t. græs: afhugge med le ell. slaamaskine; undertiden ogs. m. h. t. korn: meje (*Reiser.IV.400. Feilb.(sdgy.). jf. Krist.Ordspr.609*); i videre anv., m. h. t. jordstykke: afhugge det derpaa voksende græs. den, som Engen slog, eller Kornet afskaar. *DL.6—15—7. JPPrahl.AC.57.* Alle Hovfolkene slog en Mark i Dag. *Cit.1810.(FynskHjemstavn.1934.55).* den Plæne dør den er da ikke slaaet de sidste Par Maaneder! *Soya.AV19. Feilb. slaa græs: Holb.NF.(1728).I.149.* *Hvem skal saa pløje Markerne, og hvem skal Græsset slaa? *PFaber.VV2. SprKult.VII.42. talem.:* man slaaar græs, men river ærter, se IV. rive 3.2. slaa hæ, lyng, rør, se I. Hø 1 osv. slaa (korn) paa skaar, se I. Skaar.

8) føre et slag mod, ramme med et vaaben og derved nedlægge og dræbe. 8.1) (især bibl.) i egl. bet.: hugge, saare med vaaben; især: dræbe; jælde. (han) uddrog sit Sværd, og slog den Ypperste-Præsts Tiener, og huggede hans Øre af. *Matth.26.51.* Abo udi Finland (var) lunge belejred, og blev Niels Thuresen, Rigens Drotz, slagen derfore. *Holb.Intr.II.56. Ew.(1914).I.274.* *Haraldsted, | Hvor Magnus slog sin Frænde. *Grundtv.PS.I.136. PVJac.Trold.29.* || om vaaben. Sværd! vaagn op mod min Hyrde . . slaa Hyrden (1931: Hyrden vil jeg slaa). *Sach.13.7.* Sværdet slaaer nu een, nu en anden. *2Sam.11.25(Lindberg).* 8.2) m. h. t. dyr; dels: tilføje et bedøvende ell. dræbende slag. slåe lûB. *Moth.S441. talem.:* slaa to fluer med eet smæk, se I. Flue 1.1. spec. (fisk.): stange med lyster, aalejærn. Lyster bruges fornemmelig til at slaa Øreter med. *Baden.(Rahb.Min.1805. I.23).* Desuden kan man i Solskin fange den (o: gedden) med en Lyster, „at slaa Gjedder“, som det kaldes. *B.Møll.DyL.III.173. Feilb.I.440. UfF. m. h. t. gedder ogs.: daane (I.4.2). Aagaard.Thye.(1802).230.* || dels (nu især dial.) m. h. t. større dyr: dræbe; nedlægge. Ingen maa paa Fællet slaa stort Vilt. *DL.5—10—29.* slaa Sælhunde. *Bornh Haandr.Er.44. jf. bet. 8.4:* Paa Bagstavnen af et Skib ved Navn Samson. *Hin Samson slog paa Land en Løve, som var bister; | Gid denne slaae til Vands Misundelsens Philister. *Stub.119. † slagte. Moth.*

S439. slaae en Oxe. *vAph.(1759).417. talem. (m. spøg. tilknytning til bet. 1.2; nu næppe br.):* slå ei mere, end du kand have salt til siges om den, der truer uden magt. *Moth.S443. 8.3) (ikke i alm. spr.) om dyr.* Derfor haver en Løve fra Skoven slaget dem (o: joderne). *Jer.5.6. Bjørne, der . . slaae, eller dræbe Fæmon.Blich.(1920).XVII.96.* en Bjørn . . havde slaget en Qvie. *smst.100. jf.:* *Katten staaer og krummer Ryg, | Men forstyres af en Myg; | Barsk han den med Poten slaaer. *HCAnd.SS.XII.50.* || om rovflugt. Høgen sløg en due. *Moth.S440. LTid.1723.313. (maugerne)* var ikke naaet ret langt ud, førend en Falk kom susende og slog en af dem. *Seier.BornholmsFugle.(1932).77. 8.4) m. h. t. modstander: besejre i kamp; ogs.: jage paa flugt. 1Makk.7.42.* En maadelig Armeef anførte af Tilli var Keiserens eeneste Tilflugt. Denne blev slagen af Gustav 1631 ved Leipzig. *Schytte.UR.I.57.* Den danske Flode . . blev slaget. *Mall.SgH.293. (general Bonin kæmpede)* ved Kolding, belejrede derefter Fredericia, men sloges her fuldstændig 6. Juli. *Sal.2III.653. jf.:* *Jeg . . lidt mig bryder, | Om jeg giør Kunstens Fiender lidt Fortrød . . | Jeg veed, at jeg i denne Krig, | Slog jeg og hele Hæren, sikkerlig | Giør ei det allermindste Bytte. *Bagges.VII.8.* slaa paa flugt († i flugten. *Moth.S448), af marken, se Flugt 1, I. Mark 3.2. (jf. u. bet. 20.1; nu næppe br.):* tvende Danske Orlog-Skibe (blev) angreben undervejs af fem Svenske Fregatter, men de Danske sloge dem fra sig. *Thurah.B.267.* || (bibl.) m. h. t. fæstning, belejret by olgn. det Land, som Herren haver slaaet (*Chr.VI:* slaget; 1931: erobret) for Israels Menigheds Ansigt, det er et Land til Kvæg. *4Mos.32.4. jf.:* (de) sloge (1871: nedsløge) deres paulner og boliger, som der fandtes, og ødelagde dem. *1Kron.4.41(Chr.VI).*

9) (uden for anv. i eder (se u. bet. 9.1) især højt.) om handling, paavirkning, der medfører ubehagelige virkninger for en: ramme (IV.2.1); træffe. (især i forb. m. med til angivelse af det paaførte onde). 9.1) om højere magter, forsynet, skæbnen: paaføre en noget; ogs.: hemsøge; straffe. Herren slog Barne . . at det blev sygt (1931: ramte det . . med Sygdom). *2Sam.12.15. (gud)* slog deres Viintræer (1931: slog deres Vinstokke ned) med Hagelen. *Pns.78.47.* *Høje Magter, I, som slog | Dannemark med Jammer! *Grundtv.PS.I.262.* Gud har hjemstøgt os for vore Synder, og slaget Folket med Bylder. *Blich.(1920).VII.19.* *hun . . slog | mig Sjæl og Sanser med sin Trolddom. *KMunk.C.75.* slaa med lynild (*Moth.S451*) ell. med torden (*vAph.(1759)*), (nu næppe br.) lade lynet ramme. || i modsætnings-forb. m. læge, se II. læge 1. || i eder, (selv)forhandelser. Paulus (sagde) til ham: Gud skal slaae dig, du kalkede Væg! *ApG.23.3. (vulg., især i*

formen sla) i selvforbandelser (m. ell. uden subj.) som: har du (ingen kæreste) saa skal Du, sla'e mig, ogsaa blive min anden Kone. *AntNiels.FL.II.7.* Du er slame en Profet. *Wied.LO.195.* *Jeg trælled i en Stad, | men aldrig var jeg glad . . | Nej, der hvor Bønder bor . . | der er det, Søren sla mig, noget andet! *FrNygaard.O.21.* fanden skal sla' mig, om jeg gør det (∴: jeg gør det ikke) | || m. overgang til bet. 10, i udr., der angiver voldsom legemlig ell. (især) sjælelig paavirkning. Dette dristige Skridt af Kongen . . slog de misfornøiede Adelsmænd med Forbauselse. *Ing.EM.II.8.* Det lod til, at den unge Mand pludselig var bleven slaaet med Døvhed. *CMøll.F.200.* (jeg blev) slaaet med Forundring over hans Bjørnekrafter. *Buchh.FDK.108.* slaa med blindhed, rædsel, tavshed, vanvid, se Blindhed osv. *jf. bet. 10.3 slutn.:* slagen med elskov, se Elskov 1.1. **9.2)** om naturkraft, uvejr, sygdom. Hagelen ned slog (Chr.VI: slog; 1931: slog . . alt ned) i hele Ægyptens Land det, som var paa Marken . . og alle Urter paa Marken slog Hagelen (1931: slog Haglen ned) og knækkede alle Træer. *2Mos.9.25.* *Den lumre Sot, som slaaer med Pestens Bylder, | Udpuster Livets Lys og aabner Graven. *Bredahl.I.119.* Maanen slaar med Feber, alskens Syge, Galskab, Trolddom. *EBrand.S.232.* || **30** om lynet. *jeg var slaget | Af Jovis Lyned. *Falst.Ovid.61.* *Did vover jeg mig ikke, | Hvor jeg af Torden-Ild tilføren slaget er. *smst.4. jf.:* *Du, hvem Skjebnens Torden slog. *FGuldb.II.50.*

10) overf. anv. af bet. 8 og 9. **10.1)** angribe, imødegaa ell. (især) besejre, overvinde i væddestrid, konkurrence, diskussion. *Grundtv.SS.IV.333.* *fejler jeg (∴: Luther), maa I slaa mig med | Guds Ord og klare Grunde! *Rich.VH.4(jf. Mau.II.302).* (han) slog G. paa Valgdagen med 441 Stemmer mod 232. *HWulff.DR.257.* Vi slog Sverige med 2—1 (i fodboldlandskampen). *Pol.410 1937.8.sp.2. jf. bet. 10.3:* *han fandt sig noget slagen | Ved et saa fyndigt Argument. *Wess.81.* slaa (en) af skolen, se I. Skole 2.2. slaa en med munden ell. tungen (*Jer.18.18*), (nu sj.) angribe med bitre ord ell. besejre i diskussion. *Vi Øvrighed med Munden slaa | Kand dog selv intet giøre. *Holb.Kandst.V.8.* jeg har slaged de sterckeste Opponentes med min Mund. *sa.Tyb.III.5.* || m. h. t. præstation: forbedre; overgaa. Alle-re i Midten af 1914 var disse Præstationer slaaede. *Sal.*VIII.300.* Pris, som ikke kan slaas. *Bl&T.* slaa en rekord, se Rekord. **10.2)** om paavirkning af legemets fysiske tilstand: virke lammende, bedøvende, søvndyssende, ubehageligt paa. foråret det slog Maren. En dag nåede hun lige at få lavet middagsmæden; så gik hun i seng. *Hjorte.IU.18.* *Biblen er rutsjet paa Gulvet ned. | Søvn har slaget Profeten. *Bergstedt.*

III.38. De kunde begge svømme, men Aage blev slaaet af Vandets Kulde og gik til Bunds. *Pol.410 1926.9.sp.5.* || *spec. om stærk alkoholpaavirkning.* Aleaticovin . . er Mand for at kunne „slaa sin Mand“. *Schand.O.II.324.* Kom ud i Luften i beruset Tilstand. Dette sidste Moment plejer at „slaa“ ham meget. *Retslægeraadets Aarsberetning for 1932. (1934). 113. 10.3)* om aandelig paavirkning; dels som udr. for, at noget virker paafaldende, imponerende paa en, overrasker en; dels som udr. for, at man pludselig bliver klar over noget, kommer til erkendelse af en sammenhæng, indser en fejl, føler anger. (ofte i upers. udr. m. flg. at-sætn. olyn.). da slog Davids Hjerter ham (1931: bagefter slog Samvittigheden David), fordi han havde afskaaret Fligen. *ISam.24.6.* den Lignelse om den Fugl Phoenix slog mig særdeles. *Holb.Jul.12sc.* det Sammenstød af Krafter og Midler som slog mine Sandser (i Hamburgs børs). *Bagges.L.I.203.* Da slog det mig: det er jo Jul. *Grundtv.PS.IV.579.* Jeg var . . slaaet af Overraskelse over, hvad jeg saa. *Drachm.UB.126.* Hvad der strax slog mig hos hende, var den matte, brune Hud, de mørke Øine og det lyse Haar. *Bogan.II.134.* Han stirrede paa hende: . . Hvor kan hun dog være saa grim! slog det ham. *SvLa.HjG.2.* samvittigheden slaar en olyn., se Samvittighed 1.3. || *spec. i forb.* være, blive slaaet (af en), (glågs.) være, blive stærkt betaget (af); især: være, blive stærkt erotisk betaget (af), forelsket (i). som (Chr. II) merkede at Originalen . . svarede til Portraitet, blev han strax slagen af (Dyvekes) Skionhed. *Holb.DH.II.8.* Jeg er . . alt slagen; thi her (∴: hos en ung pige) er baade Dyd og Penger. *sa.Pern.I.4.* den Elskende er lige saa slagen af hende som forelsket. *Brandes.XI.393.* ofte i forb. være slaaet i en: *Seidelins Visebog. (1821). 170. Pal.M.AdamH.I.219.* en ung Jomfru, udi hvem jeg blev dødeligen slagen. *Chievitz.NF.8.* *HSchwanenfl.H.60. jf.:* *Jeg har ei Tid . . | Jeg maa desværre | Fra Deres Vid, | Hvori jeg ellers er som slagen. *Heib.Poet.V.156.*

11) m. obj., som betegner noget, der bevæges, føres i en vis retning, anbringes i en ny stilling (jf. ogs. bet. 12-15). **11.1)** med en pludselig, voldsom bevægelse, med kraft lade noget ramme noget andet; hugge, støde noget mod noget andet. *Peer Skriver stoed ej stil, en gammel Tønde tog | Og den med saadan Kraft mod Vertens Hoved slog, | At bunden gick i tu. *Holb.Paars.299.* *giorde jeg | Din Ret, saa slog jeg dig en Træskoe i hvert Øie. *Bagges.Com.F.108.* da han . . bemærkede en Feil ved Anretningen, slog han sin Hustru Saltkarret i Hovedet. *Ing.VS.II.76.* Der var Hammer paa Døren. Vilde man ind, maatte man slaa den mod en Jernknub. *Schand.BS.169.* det lod akkurat, som der blev slaaet en lang Medegaj . . langs hen under alle Lofterne. *JVJens.HF.119.* især i forb. om slaa pot-

ter paa dørene, se I. Potte 5.1. *talem.*: naar lerpotten slaas mod (med) kobbergrøden, faar den let et knæk, se Lerpotte 1. || *m. h. t. vaaben, strafferejskab olgn.* slaa knippelen iblant hundene. *Moth.S449.* Man siger, Urias bestandig bærer et lille Haandsværd hos sig . . . Maaske han slaar det i Jer i Fortvivlelsen. *KMunk.DU.63.* uden angivelse af retning, *m. attrib. bestemmelse til obj., til angivelse af hvordan et vaaben ell. (jf. bet. 5.1 og 14.1) et slag føres:* Hand slaaer en god kårde. *Moth.S441.* *Jeg slaauer en dygtig Stok (o: forstaar at prygle). *Ew.(1914).II.130. Bagger.I.62.* slaa en (proper) næve, se I. Næve 1, proper 1. 11.2) *flytte, bevæge noget, saaledes at (en del af) bevægelsen foregaar gennem luften; kaste (II.1.1); slynge.* slaae noget efter een. *Høysg.S.323.* slaa skidt paa, se I. Skidt 2.2. *især i forb. slaa sten (Moth.S446. AarbTurist.1933.153.) ell. slaa med (dial. i. Feilb.) sten, kaste sten (efter en). Ew.(1914).IV.251 (se haandløs 3.3). talem. (jf. Mau.3959): (mit) Spørgsmaal: hvem der havde bortført Therese . . . vilde hun ikke . . . besvare. „Det kan vel være ham det samme“ sagde hun, „naar han bare faaer hende igjen. Det er ikke værdt at slaae Steen efter Hunden, saalænge han tier stille.“ Med dette Ordsprog affærdigede hun mig. *Blich.(1920).XX.136.* || om udtr. fra forsk. lege som slaa bold se bet. 17.2. || (nu næppe br.) i billedl. udtr. som: det maae du slaae en hvid pind efter (o: det bliver du narret for; jf. hvid sp.852³³). *Moth.S446.* naar een kommer frem med een upoleret Stiil, saa maatte hand ligesaa got slaa mig een Brand i Øyene (*alm.*: stikke mig en brand i næsen *olgn.*; jf. I. Brand 5.1). *JRPaulli.N.45. 11.3) bevæge noget (til siden ell. frem og tilbage) med kraft og voldsomhed ell. paa en rask, skodesløs maade; kaste; slynge; slænge.* *hand sin Hat i Gulvet slog. *Graah.PT.II.156.* *(høkeren) slaar paa Vægtens Skaal en Flynder. *KBecker.S.I.27.* om vind, bølger: slaes af bølgerne. *Moth.S462.* Vraget, som efter Haanden sloges i Land. *Prahl.AH.III.12.* || *m. h. t. bevægelig del af ting, mekanisme olgn.; spec. m. h. t. dor, vindue: aabne ell. lukke med kraft, pludseligt.* slaa døren i, op, se bet. 49.1 og 55.1. slaa døren paa vid gab, paa (vid) væg, se Gab 2.3, Væg. slaa i baglaas, laas, se Baglaas, Laas 1.2. slaa noget til side, se I. Side 7.1. (*dial.*: slaa Klokken i Gang (o: sæt uret i gang). *Creimer.NB.152. m. præd.: (vinduet) var slaetet aabent og haget til Væggen. JJPac.(1924).III.297.* jeg slog Frakken aaben. *Buchh.UH.106.* (jf. bet. 20-21) uden obj., i forb. m. med: aabne ell. (navnlig) lukke (en dør *olgn.*) med voldsomhed; knalde op ell. i. den vilde Hør af Dreng stormede . . . ud og ind og sloge med Døren. *Winth.IX.25.* hun slog med Skufferne lige til det ryste i hele Hytten. *Korch.Godtfolk.**

*II.(1924).44. jf.: I Baggaardene slog det (o: under stormen) med Lemme og Luger. JJPac.(1924).I.62. 11.4) i forsk. billedl. og overf. udtr., der betegner indtrædelse af ny tilstand, ændring af visse forhold; især m. h. t. tanker, følelser, i udtr. som slaa sin hu, lid, sit sind til noget, se I. Hu 2.2, I. Lid 1, II. Sind 3.1 (samt Rolighed 2.3). slaa sin sjæl til taals, se Taal. i udtr. for, at noget glemmes, som: slaa noget i forglemelse (*LTid.1744.261*), i glemme, i glemmebogen, i glemsel, se I. Glemme osv. *m. h. t. uventlige følelser, ringeagt olgn.* slaa foragt, vrag paa, se II. Foragt 1, Vrag. || † anbringe; opstille. slaa i slagorden. *Moth.S448.* || (*l. br.*) om forøgelse, tillæg. Hollænderne sloge saadan Udgift (o: toldafgiften) paa Prisen af deres Vahre. *Slange.ChrIV.995.* Slaae (o: lægge) til Capitalen. *Leth.(1800).* Strækninger, der er overvejende tyske, er blevne slaade til det ny Polen. *Brandes.TD.146.* (nu næppe br.) uden obj.: slaa (o: lægge) paa en Vare. *JBaden.DaL.11.5) m. resultats-obj.: give, kaste fra sig; udsende.* slaa (*alm.*: kaste) skygge(r): *Oehl.NG.(1819).300 (se u. Slagskygge).* *Hvor Skovens stille Gjemme | Sin mørke Skygge slaauer. *CKMolb.SD.27.* derude laa Haven i Sol og slog lange Skygger hen over Planen. *HansPovls.HF.33.* || om plante. Visse omhugne Træsarter slaae (nu: skyder) ikke nye Skud fra Roden. *Schytle.IR.II.291. i rigsspr. nu kun i forb. slaa rod (hvid), se I. Rod 1.2.**

12) *m. forestilling om, at noget fæstes til noget andet ell. (for kortere ell. længere tid) gøres fast, anbringes i en vis stilling.* 12.1) befæste noget ved at drive det ind med slag, hug *olgn.*; ofte: befæste v. hj. af søm. (*hun*) slog Naglen igjennem (*Chr.VI: i*) hans Tinding. *Dom.4.21.* slaae et Søm i Væggen, en Pæl i Jorden. *MO.* Jeg har ladet slaa et Staaltraadsnet paa Træerne. *Wied.TK.51.* slaa Skinner paa et Hjul. *D&H.* slaa noget paa læst *olgn.*, se I. Læst 1 (og 3), I. Sko 2.2. slaa en prop i (en flaske), en tap i (en tønd) *olgn.*, se Prop 1.2 (og 1.3), Tap. slaa et søm i øjet paa en *olgn.*, se Øje. *talem.*: man kan ikke slaa bund i ham *olgn.*, se I. Bund 1.1. || (jf. bet. 5.5; *faql.*) nedramme. ude fra Fjorden høres Slagene af Fiskernes Rambuk, naar de slaar Bundgarnspæle. *Pol.º/1935.II.sp.3.* Der skulde slaas Pæle til Bundgarn. *Gielstrup.Kysttilhøjre ogvenstre.(1939).198.* || i udtr., der angiver, at noget (*især: en plakat, et opslag*) fastgøres et sted til *alm. beskuelse.* han (*vilde*) reise herhid, bare for at hugge Ørene af Deres Svigersøn (*og*) han vilde slaae dem paa den store Slotsport. *Biehl.(Skuesp.VI.397).* slaae ens navn paa galgen, paa det sorte bræt, se Galge 1, sort. — † (*sml. anslaa 3.1*) bekendtgøre, udbyde ved opslag; jf.: (*prætorianerne*) sloge Keyserdommet til offentlig

Auction. *Holb. Herod. 98.* || (især $\frac{1}{2}$) i videre anv., om fastgørelse uden slag, v. hj. af baand, løkker m. m. slaae Sejl til Raeen. v. *Aph. (1759). 418.* Slaae en Længe paa et Fad. *Fisker. SøO.* Silke skulde være saa stærk . . Hun kastede, slog og surrede, aldeles paa Sømandsmanér (de tre smaa agatgenstande) fast til Sølvkæden. *Drachm. IV. 97.* Det hænder ofte, at der skal slaas en Talje paa et eller andet, eller at man skal stikke paa en Tønde, Kasse eller lignende. *Kusk. Jens. Søm. 18.* (jf. bet. 16.3; vev.) m. h. t. islet: islaa (2). v. *Aph. (1759).* slaae Hvidt paa Sort, siges Væveren, naar han bruger hvid Islet til sort Rendegarn. *VSO. Kværnd.* Det var i Reglen Bomuldsgarn, der blev slaaet paa Hør og Blaargarn. *Aarb. Frborg. 1939. 110.* || slaa fast, (jf. I. fast 1) befæste (ved slag); fastslaa (1). Slaae Baandene fast (paa indtørret Fadeværk). *Fisker. SøO. Till. XIX.* han kom til det løse Brædt . . „Slaa mig det Brædt fast med et Par Firtommersøm“. *Goldschm. II. 59* (sml. v. Firtommersøm). jf. bet. 12.2: saa slog (portøren) pludselig Bremsen fast, og Dræsinen standsede. *Ohlsson. S. 20. billedl.: fastslaa* (2). Det maa bestemt være Varmen, slog M. fast. *F. Israelsen. Ragna. (1900). 31. Carl. Niels. (Tilsk. 1906. 197). 12.2* m. h. t. (del af) mekanisme olgn.: anbringe midlertidig, bevæge hen i en (for den bestemt) stilling: skyde, skubbe, sætte (for). *Farten skal nedsættes paa Grund af Skinnearbejder. Reguleringen slaas paa 0. Motorlarmen forstummer. Pol. 19/1935. Sønd. 6. sp. 4. jf. bet. 13.2: Maskintelegrafnen . . slaas fra Fuld Kraft Frem til Fuld Kraft Bak. Skibs. Mask. 127. især m. h. t. lukke(mekanisme) olgn.: slåe slåen for dørren. *Moth. S446.* han slog gardinet for vinduet | slaa (en) bom for, se I. Bom 2.1. slaa laas for: *Moth. S446. jf.: *Slaae Laas for Sorg og Sukke | Og græd ei nu som før! Kingo. 101. talem.: slaa laas for lædersæk, se Lædersæk 2. slaa laas for munden, se Laas 3.1. jf.: *Saa faar jeg for min Mund da slaa en Henge-Laas. *Helt. Poet. 221.* slaa en skodde for, se I. Skodde 1.**

13) især i forb. m. præp. af og fra: løsne, fjerne noget. 13.1) ved slag, stød olgn. fjerne noget, som er befæstet, fastholdt til, hænger sammen med noget andet; ogs. m. h. t. hvad man holder i haanden ell. (i videre anv.) har i sin besiddelse. en stor Sø . . slog vores Chaloupe fra os. *Cit. 1703. (Jens. Sør. II. 39).* Slaae Frugter af Træer. v. *Aph. (1772). III. 645.* Skal vi ikke ta' og slaa de andre Ben af Kommoden osse. *Wied. TS. 17.* Gerningsmanden . . Har slaaet Halsen af Flasken. *Politi. E. 14/1923. 4. (han) Slaar hende Bægeret af Haanden. *KMunk. EI. 79.* slaa hovedet af en (se Hoved 3.1), fra ens krop (VSO. *KMunk. EI. 53).* || i billedl. anv. slaa (et arbejde) fra haanden (se Haand 12.4) ell. (jf. u. bet. 15.3 og 20.1; dial.) fra sig, overkomme; blive færdig med. *Feilb. slaa**

helsen fra en, se I. Helsen 1. slaa en sko fra sig, se I. Sko 2.2. (jf. bet. 39.2; nu sj.) m. h. t. betaling, pris: nedsætte med. Kong Erik skulde slaae 2000 Mark af den omtvistede Summa. *Holb. DH. I. 352. JSneed. I. 48. især i udtr. for, at man opgiver et forsæt, søger at glemme noget: slaa noget af hovedet, af hu, af sind, af tankerne, se Hoved 5.1 osv. 13.2) om ophævelse af midlertidig samhörighed; dels: fjerne fra et sted. *Hovmesteren . . er blevet slaaet over Bord af en Sø. Pol. 20/1937. 8. sp. 6.* slaa en til dørs, (jf. u. bet. 1.1; dial.) jage bort. *Feilb. spec.: hæve forlovelse med. *Krist. Jy. A. III. 131. jf. bet. 17: slaa katten af tøndden, se Kat sp. 198°.* || især m. h. t. noget bevægeligt, løst (del af mekanisme olgn.): Man siger: At slaae en Laas fra en Dør, som den er fæstet paa: men ikke: at slaae den af en Dør. *Høysg. S. 89.* *Da reiste hun sit Hoved, slog Lokken fra sin Kind. *Winth. VI. 199.* hun slog Dynen af sig. *Buchh. Su. I. 241.* slaa en skodde fra døren, se I. Skodde 1. || dels m. h. t. tilstand. slåe én fra alle sine gode dage. *Moth. S447.* Kjleden slaas fra kog. *Bolsen. Farvebog. (1858). 1. (spillemanden) slog ham (v: den dansende) af Trit. Anesen. JG. 49.* slaa en fra det, (især dial.) bringe til at opgave, forhindre i at gøre noget. *Feilb. jf.: Min tredje Broder (blev født for tidligt); men (min fader), der aldeles ikke blev slaaet fra det af Overraskelse, valgte, at han skulde være Verdensomsejler. *Dickens. Vorjælles Ven. I. (overs. 1919). 168. 13.3) i udtr., der angiver, at noget splittes, spredes || slaa noget fra hinanden, (jf. hinanden 2.4) opløse; skille. Slaae et Sengested fra hinanden. v. *Aph. (1764). 580.* Ved . . at slaa Egeplankerne i Kisten fra hinanden, fandt Kjøberne i Revnerne disse smaae, tynde Mynter. *Wors. OB. 57.* || slaa i vejr (og vind), se Vejr. 13.4) give en vis bevægelsesfrihed; slippe løs; vist kun m. h. t. kreaturer, navnlig i forb. som slaa paa græs, lade gaa paa græs i vænge olgn. slåe kveget i vangen. *Moth. S449.* Er Hornqvæget inde hele Sommerdagen, holder jeg for det bør rygtes saaledes: Kl. 4 om Morgenen en stor Givt. Kl. 7 en mindre; naar denne er opædt slaas til Vands, igjen fodres Kl. 9, 11, 2 og 4. Herpaa vandes, fodres Kl. 7 og 9. *SAF. Jjelstrup. Jordeb. brug. (1820-21). 223. Feilb. BL. 158.* En Dag kom en Underofficer med en Deel Remonter fra Slagelse til K.gaard, og amodede om en Væviser til hiint Vænge, hvor disse Heste skulde slaas paa Græs. *SCBarth. Læserindringer. I. (1900). 98. jf.: (Napoleon) slog sine Hjorde paa Græs i den frugtbare Nildal (v: overstømmede Egypten med sine tropper). *Blich. (1920). XXVI. 214.* slaa svin paa olden, se II. Olden 1. 13.5) (jf. u. bet. 20.1) i forb. slaa løs (ell. los, se III. los 1.1); dels til bet. (13.1 og) 13.2, som udtr. for, at noget løsnes, rokkes, bevæges.*****

Oehl.NG.286 (se II. løs 2.1). (han) satte sig op (paa troljen), slog Bremsen løs, og saa rullede de . . udad. Ohlsson.S.19. || *dels til bet.* 13.4; især m. h. t. kreatur: løse. han slaaer sit Kvæget løs. 2Mos.22.5. Blich.(1920). XVII.123. Bjørn slår sin vilde krigshund løs. AOl.r.DH.II.291. Feilb. UfF. jf.: en Vandal, der vil have Videnskabens hellige Markfred brudt og Qvæget slaaet løs. Kierk.VII. 124. slaa dyret, gækken løs, se I. Dyr 3.1, II. Gæk 1.4. jf.: Han kunde også til sine tider slå skæmten løs. FrHamm.Levn.I. 13. || (nu næppe br.) overf., m. h. t. vare(lager): sælge, realisere til billig pris (jf. u. bet. 43.2). JCLange. Haandbogi Modersmaalet. (1832). 122.

14) om bevægelse af (dele af) legemet. 14.1) i egl. bet.; især m. h. t. arme og ben. *(han) slog sine Arme om min Hals, om mit Liv. Winth.VI.210. (jeg) dinglede ben på den store tørvkasse. Jeg slog hælene mod kassen. Hjortø.Kr.65. Man slog Støvlerne i Vejen med Kraft. Søiberg.KK.II.113. Hun sad . . med det ene smalle Knæ slaaet over det andet og Hænderne foldede derom. IsakDin. FF.32. jf.: *Naar Hjærtet med Varme | Om Navnet slaar Arme, | Vor Frelser vi tager i Favn. Grundtv.SS.IV.19. m. h. t. hænderne, navnlig i udtr. for haandslag: Jeg rakte alvorlig min Haand ud, han . . slog sin Høire i min. Winth.VIII.223. Værten slaar begejstret en Haand i Bordet, skønt han har hørt Historien talrige Gange. Wied.TK.56. Han slog næsten kammeratligt . . sin Haand i Gudes til Farvel. ORung.VS.140. slaa haand i haand, se Haand 10. || slaa vingen olgn., se Vinge. || m. overgang til bet. 13. en Kiempe, som slaar Hænderne fra hverandre. Pflug.DP.614. slaa haanden af en, se Haand 3.1. || i andre særlige forb. slaa (arme, ben, hænder) over (i, om, paa) kors, se Kors 5.1 og 5.3. slaa hale i vand med en, se I. Hale 6. ham kan du slaa din ryg til, se Ryg 3.2. slaa sin rumpe i traad, se Traad. || i udtr., der betegner, at man griber fat i, bemægtiger sig noget. (han) slog en Næve i min Skjorte. Buchh.FD.104. slaa haand, klo, sine tænder i olgn., se Haand 3.2, I. Klo 1.4, Tand, i videre anv., i forb. slaa tag i, se Tag. || (nu næppe i rigsspr.) i udtr. for at spænde ben. *hand Foed for hannem slaar | Naar hand vil hannem piette. Sort.Poet.41. slaae Krogfoed. vAph.(1759). slaa krog for, se I. Krog 1.6. (jf. bet. 13.2) m. h. t. fødsætte: slåe foden fra én. Moth.S447. || (dagl. ell. vulg.) i udtr. for at sætte sig. slaa Enden i en Støl . . og faa et Glas! Ekstrabl.¹¹1921.1.sp.5. slaa røven i bænken, i sædet, se Røv sp.266⁴². slaa benene under sig, (sj.) sætte sig (egl.: paa hug?); i videre anv.: slaa sig til ro; blive hjemme i ro. en god Gouverneur slaaer Beenene under sig i sit Huus (og gaar ikke paa jagt). Biehl.DQ.IV.19. || (jf. u. bet. 1.2) om ufrivillig bevægelse, fald. *Kongen

(o: Chr. IV) slog Nakken mod Bunken. Blich.(1920).XXIII.31. || uden obj., i forb. m. præp. (navnlig: med), især som betegnelse for, at man gør raske bevægelser (uden at flytte sig) med en legemsdel; ryste paa; vrikke med; trække paa; ofte som udtr. for overmod, uvilje, afvisning olgn. slåe mod rumpen, som en tydsk griß. Moth.S451. Fiskene sloge med deres Finner og Hale. HCAnd.(1919).I.110. (han) slog ad ham med Haanden og sagde: — Gaa saa i Seng. Schand.TF.I.86. Stille med din Mund, sagde jeg (til husholdersken). Men hun bare slog med Agteren (o: bagdelen). KLars.SF.50. „Av for den Ledel!“ sagde han og slog med Fingrene som om han brændte sig paa Mæden. AndNz.DM.III.77. Doktoren slog . . med Skulderen og vendte sig fra Sengen for at gaa til Døren. Søiberg.LL.338. slaa med hovedet, gøre et kast med, ryste stærkt paa hovedet. hand slår med hovedet som en gal ko. Moth.S451. naar Bondemandens Hest ved Sommertid staaer i Engen og slaaer eller ryster med Hovedet. Kierk.VIII.201. slaa med (ell. paa) nakken, næsen (ad), se I. Nakke 2.4, I. Næse 3.3. slaa med vingen olgn., se Vinge. 14.2) (gldgs.) m. h. t. blikket: kaste i en vis retning; især: se hurtigt, flygtigt paa noget. *(han) mod Brevet tog, | Det læsede og tit paa hende Øyne slog. Holb. Paars.217. Saa tit hand kaster Øje til Secreteren, strax slaar hand Øjene af hende og seer paa Jorden. sa.Jep.III.3. slaae Øinene i en Bog. VSO.IV.021. *det straalende Øie | Nedad mod Jorden hun slaaer. PalM.Poes.I.40. slaa sine øjne i vejret, se Vejre.

15) m. h. t. masse, mængde: flytte fra et sted til et andet med en raske bevægelse. 15.1) m. h. t. vædske: hælde; øse. (Jesus) slog (1907: hælder) . . Vand i et Bækken. Joh. 13.5. Musiquen begyndes . . Lucretia stikker Hovedet udaf Vinduet og slaar Vand paa dem. Holb.Vgs.(1731).II.17 (jf.: (hun) slog Vand over mig. smst.III.5). Saa ofte Grød spises skal (oeconomus paa „Klosteret“) til hvert Bord skaffe saa meget Godtøl som behøves til at slaae paa Grøden. Cii.1731. (Nyerup.Univ.A.290). naar jeg slaaer Salt-syre i en . . Selv-Opløsning følger en Skilning. vAph.Chym.III.318. *Hans Kone Melk fra Hylden tog, | Og langsomt den i Gryden slog. Winth.V163. Søren slog en Dram i sin Kop. Pont.DR.*I.177. *Slaa Rommen i Glas-set! HSeedorf.DD.123. om paafyldning af lamper: Olien er vel det, der holder Lampen ved lige, og kommer den til at brænde, men slaar mand for meget paa den, kand det og udslukke den. Herm.Moral.I.148. hun hade . . slaaet paa Lampen. Kulsvier.B.51. || (jf. bet. 11.3; poet.) m. h. t. bølger, skum. Elven slaaer sit Skum mod den stenede Klint. Aarestr.SS.III.25. || m. h. t. ting i delvis flydende form, sejtflydende stoffer, opløsning olgn. „Her er Sirupen.“ — „Slaa den udi

Potten.“ *Holb.Kandst.IV.4.* slaae Kalk mellem Stene. *vAph.(1759).* fra Kabyssen blev der uddelt Rationer (*af grød*), slaaet i Tallerkenen med en Slev. *JVJens.RF.144. m. h. t. æg(geblommer)*, der „slaaes ud“: (naar) en Saus er kogt, slaaes to tre Æggeblommer i en Skaal og tværes ud med lidet Fløde. *Huusm.(1793).59.* slaae Æg . . i Suppen. *S&B. (nu l. br.) nedlægge (i beholder) til opbevaring:* slaae smør (∴: *komme smør i krukke*). *Moth.S547.* Caviard . . slaaes . . i Fade og bortføres. *LTid.1725.507. (bøndersmør)* er Smør, som er indkøbt løst og slaaet i Træ i Forretningen. *AarbVends.1916.307.* || *talem.* slaa (koldt) vand i blodet, se *Blod 2.2.* slaa vand paa en gaas, se *Gaas 1.2.* slaa olie i (ell. paa) ilden, se *I. Olie 1.2.* || *m. præd.; vist kun i tilfælde som:* slaa fuld, hælde fuld; fylde. *Moth.S441.* slå en spand fuld af vand. *Feilb.* slaa lens, se *20 lens 1.1 (og 2).* || slaa noget i sig, (*dagl. ell. vulg.*) *m. h. t. drik (og mad):* nyde hurtigt og begærligt. Hand kand slaa i sig alt det hand fortjener. *Moth.S449.* I min tidligere Ungdom kunde jeg taale utroligt (*af drikkevarer*), var lige glad, hvor meget jeg slog i mig. *Schand.O.II.34.* Med Mellemrum slog han et Glas Øl i Halsen. *Nathans.F.70. jf.: vi fik (betjenten) slæbt inden for Døren og slog en hel Række Glas i ham. Aakj.DK.91. 30 15.2) m. h. t. stof i ikke flydende form; navnlig m. h. t. mængde af smaa dele (som korn, sand):* hælde; styrte; ogs.: kaste; sprede; strø. slaae korn på tøndens til topmål. *Moth.S456.* *jeg i en Ild Røg-Ofte skulle slaa. *Falst. Övid.79.* Slaae, styrte Mad for Hestene. *vAph.(1764).* Begge Qværne maatte sættes i Gang og Kornet først brækkes paa den rhinske Qværn, hvorefter det maatte slaaes paa den anden. *ChMourier.Brød.(1821).57. 40 Vi have meget skjændt paa H. for den Historie. At spøge med religiøse Ceremonier, slaae Jord paa et Dyr, og sige Sprog dertil. Gylb.III.206.* en Smule Pulver havde hun . . slaaet i Ansigtet. *TidensKvinder. 1930.22. m. h. t. sand:* se *II. Sand 1.1 og 1.3. om sigtning:* slaae korn igennem et sold. *Moth.S450.* Derpaa slaas Pulveret gennem Sigte Nr. 30. *PharmDan.(1933).372.* slaa noget gennem det store sold, se *Sold. 15.3) svarende til 50 bet. 13, især i forb. m. af ell. fra: fjerne ved at hælde, øse, ved at ryste kraftigt olgn. Vandet bliver . . slaget af Karret . . i Bouteillerne. Gram.Breve.238.* Han slog Vandet af Kasketskyggen. *ErlKrist.DH.146.* han . . slog Asken af sin Cigar. *AaDons.S.87.* || *bevirke, at noget afsondres, udskilles; spec. (navnlig dial. og ofte m. obj. alene) i udtr., der angiver, at en ting afsondres, udskiller vædske, fugtighed, luft olgn. (dejen) æltes kraftigt med Hænderne, til den slaar Blærer. Pol. 17, 1939. Sønd.24.sp.4.* Høet har slaaet Sveden i Stakkene (∴: *er blevet fugtigt, er gæret*). *Kværnd.* Bygget . . „slog Ange“ (∴:

uddunstede fugtighed). *AarbHolbæk.1916.20.* slaa kulden af noget, se *I. Kulde 1.* slaa skind, se *Skind 4.3.* slaa taare(r), se *Taare. jf. bet. 16.2 slutn.: slaa dug. Thuborg. F.151(se Dug sp.1084¹).* || slaa noget af sig ell. fra sig. Per begyndte stille at slaa Sneen af sig. *Lunde.F.90. jf.: Det var, som Dyndet slog alle usunde og giftige Luftarter fra sig. ErlKrist.S.153.* slaa vandet af (*vAph.(1759).I.1114*) ell. fra sig, lade vandet. Det er nemlig meget dumt, at det at ramse skulde sætte En i Sindsbevægelse, da Sindsbevægelse er det Indvortes, og det at ramse noget Udvortes, ligesom at slaae Vandet fra sig. *Kierk.VII.141. D&H. — (l. br.) billedl.: giv udbytte; kaste af sig.* Det er maaske ogsaa mig, der er Skyld i, at Dit Opfindeeri ikke sla'r mere af sig, end det gør. *LeckFischer.K.130. 15.4) (maaske delvis til bet. 12.1; nu dial.) i udtr., der angiver, at noget bringes ind i en, paaføres en ved trolldom. slaae gan igennem en (∴: fortrylle; jf. Gan(d)). Moth.S450. (hun) havde givet sig til at kogle lidt med Sandgaardsbondens unge Kone — havde skiftevis slaaet Barn i hende og faaet det til at gaa væk igen efter sin Vilje. AndNz.DM.I.72. Gendærmerne (red ud), for at bringe (den kloge mand) til Arresten i Svaneke. Men han slog Mavepine i dem, de kunde ikke bestille andet end sidde i Grøften til Spot og Spe for alle Vejfarende. sa.FL.163. billedl.: *De (∴: længsel og savn) lamme min Styrke, | De knuse mit Mod, | Fortærende Flammer | De slaae i mit Blod. Winth.I.218.*

16) som betegnelse for, at noget helt ell. delvis dækkes med, omslutes af noget andet. 16.1) *m. h. t. dækkende, omgivende lag; især i forb. m. om, dels m. h. t. klædningsstykke, tæppe: lægge, svøbe om (især: i hast, mer ell. mindre løst). slaae kappen, nat kiolen om sig. Moth.S452.* Jeg slog en Overkiol om mig (og) aabnede Vindvet. *Bagges.L.II.191.* Jeg slog et Tæppe om hende. *Buchh.FD.243. dels m. h. t. baand, omslag olgn.: slaae røb om noget. Moth.S453.* slaae Papir om noget. *MO.* Saa slog Fogden Lænker om Moderen og trak af med hende. *Christmas.SH.145. (hun) slap Seglgarnet, som hun var ved at slaa om en Pakke. JesperEw.PF.18. (nu sj.) m. h. t. konvolut, kuvert: vil (De) lade besøge en Afskrift og . . slaae en Convolut om den og sende den til Gade. HCAnd.BC.II.61. Coll.(smst. IV.290).* || *i forb. m. over. *Han slog over hende Skarlagen smaa. DFU.nr.8.29.* dit Sløb slaar jeg over dit Ansigt (1871: jeg (har) opslaaet dit Sløb for dit Ansigt). *Jer. 13.26(1931). 16.2) m. obj., der betegner, hvad der dækkes, tilhylles; dels: indpakke. slaae i Pakker. vAph.(1759).* Jeg slog . . min heele Boe i en Randsel. *Skuesp.III.1.13.* alle Breve . . slaae vi strax i en Convolut, og lægge dem ind paa Fodpostcontoret. *Gylb.I.69.* || *dels (faql, foræld.): indfatte. Naar alle Felterne*

(*o*: *glasmosaikkerne*) nu var „slaaet i Bly“ og hæftet paa begge Sider, kom Kitningen og Afpuddningen. *Dengl.By.1932-33.107.* || *dels* (jf. *bet. 15.2*) i videre anv.: *underkaste en vis behandling*; *fa.* (*dial.*) i *forb. som*: slaa (*o*: lægge) i blød. *Feilb.* slaa i støb, se *Støb.* || *hertil vist ogs.* (jf. *dog bet. 9.2 og 15.3*; *især dial.*) *udtr., der betegner, at noget vædes af dug* (jf. *dugslaaet*), *overtrækkes med fugtighed.* Det var nu begyndt at mørknes . . og Madmødrene var hist og her ude ved Hækkerne for at pille Tøjet ned, inden det sloges af Duggen. *Aalkj.PA.77.* (*han*) aandede ned over (*navnepladen*), saa den blev slaaet ligesom med Rimfrost. *V.Bergstrøm.HN.87.16.3*) i *udtr., der angiver, at noget indblandes i noget, at noget sammenblandes med noget andet* (paa *urigtig, uhensigtsmæssig maade*); *især i billedl. anv., som betegnelse for sammenblanding af forhold og begreber.* Don Juan (*er Mozarts største værk*). Hvad han iøvrigt har frembragt, kan . . vække vor Beundring . . fryde Hjertet; men man gjør ham og hans Udødelighed ikke nogen Tjeneste ved at slaae Alt imellem hverandre og gjøre det Alt lige stort. *Kierk.I.35.* Jeg forklarede hende, hvor farligt det er at slaa Folk i Hob efter deres Nationalitet. *Buchh.FDK.121.* *især i udtr. som* slaa i bunke, i hartkorn, i mønt, i søk med, se I. Bunke 1 osv. **16.4**) (*vel til bet. 16.2, jf. dog bet. 3.1*) i *foræld. udtr. for at lægge en i lænker, sætte i fængsel.* slaa i bånd. *Moth.S448.* slaa i fæder. *smst.* slaa i jærn, se Jærn 2.4. *jj.*: slaa én i bolt og jern. *Moth.S448.* || † slaa arrest paa, (*vel til bet. 16.1?*) *arrestere; beslaglægge.* *Holb.Masc.II.4* (se u. Arrest 1.4). *WHøyberg.O.II. jj.*: (*jeg*) slaaer . . hermed Arrest paa Dit Hierte. *Skuesp.III,2.8.*

17) (*især til bet. 11*) i *udtr. fra forsk. lege ell. spil.* **17.1**) om „fanger“ i *forsk. lege*; *dels til bet. 1.2*: *ramme ell. røre en anden* (*let*) som *tegn paa, at han er fanget*: mere end een Gang slog Poulina med eet Jens et „Sidste!“ paa Skulderen. *CMøll.PF.409.* *Hj Legeb.51.* || *dels* (jf. *bet. 12.1*) i *lege som skjul, saltebrød: ved slag med flad haand paa væg olgn. og nævnelse af en deltagers navn angive, at vedk. er set, „fandet“; ogs. om del-* 50 *tager, der naar fristed: erklære sig fri ved slag.* Ser (*fangeren i „saltebrød“*) en af de gemte, skynder han sig tilbage til „Staa-stedet“ og slaaer med den flade Haand derpaa, idet han raaber: „Saltebrød for Otto (*osv.*).“ — De gemte søge imidlertid paa deres Side usete at naa „Staa-stedet“ og slaa „Saltebrød for mig“, hvorved de blive fri. Den, der først bliver slaaet for, skal staa næste Gang . . slaa alle Saltebrød for sig selv, maa den første staa om igen. *Legeb.¹I. (1897).16.* du skal „staa“, du blev slaaet først | *jf. Krist.BRL.515ff. 17.2*) *m. h. t. lege, hvor det gælder om at kaste ell. ramme*

noget. slaa snebold. *Moth.S443.* slaa smut (*plæder, sinker*), se Smut (*og Plæde 2, IV. Sinke*). || slaa bold, (*nu næppe br.*) *kaste med bold; spille bold.* *Helt.Poet.171* (se I. Bold 2). (*der*) stod et heel Dosin Dievle og slog Bold. *Biehl.DQ.IV.333.* *JBaden.DaL.VSO.* || slaa top, se Top. || *om lege, spil, hvor der kastes med kugler, kæppe olgn.; i forb. som* slaa kag, kegler, munk, pind, skudsten, se Kag 2 osv. slaa tre lange, alle ni, otte om kongen, se lang 1.5, II. ni 2, III. otte 2. slaa en skæv, slaa skæve, se I. Skæv 2. *om slag i krocket*: slaa en kugle gennem en bue | slaa en kugle (*sin modstander*) død (*o*: (*lade*) *ramme sejrspælen for tidligt og gaa ud af spillet*; *jf. II. død 2.3*). *IdrætsB.I.631.* || *om kast med mønter olgn. ved lodkastning, i klink olgn.* slaa plat og krone (*om noget*), se I. Plat 1.2. || *om spil med terninger olgn.* *Falst.Ovid.45* (se I. Kode 2). Aldrig spille jeg høiest Øine, uden at slaae tre gange Esser alle efter hinanden. *Skuesp.X.83.* kaste, slaae lige, ulige, faa, mange Øine. *VSO.VO19.* lad os slaa om en Omgang. *Schand.TF.II.309.* slaa terninger, se Terning. **17.3**) i *udtr. fra brætspil; dels † m. h. t. selve spillet.* * (*han*) *kand ey for dend | Pedantiske Studering . . | Faa stunder en Forkering | at slaae.* *Sort.Poet.98.* slaae bretsfil. *Moth.S440.* slaae dam. *smst.* || *dels m. h. t. de enkelte træk.* „Nu puster jeg Dammen (*o*: *brik i damspil*)“ — „Hvorfor puster I den?“ — „Fordi I ikke har slaget.“ *Skuesp.I.3.4. jf. bet. 32.3*: denne Brik slaaer i alle Retninger. *Bl&T. især* (jf. *bet. 8.4*) *m. h. t. modstanders brik*: slaae en brikke. *Moth.S440.* Jarlen kom (*i skak*) til at slaae en af Kongens Løbere. *Grundtv.Snorre.II.256.* naar en Brik (*i damspil*) har et tomt, hvidt Rum bag ved sig, da kan den anden Brik „slaa“ Modstanderen, det vil sige, hoppe over hen paa det tomme Rum. *Legeb.I.c.18. Skak.(1916).10. 17.4*) i *udtr. fra kortspil; dels m. h. t. selve spillet* (jf. *udtr. et slag kort u. I. Slag 4.4*). Vi slaaer . . engang imellem en Polskpas eller en Styrvoit. *Kbh.Aftensp.1784.Nr.48.4.sp.1.* || *m. h. t. udspillet; i billedl. udtr.:* * (*han overvejer*) Hvorledes hand sit Kort mod Jøderne skal slaa, | *og hvad for Ende hans begyndte Sag skal faa.* *Kyhn.PE.20.* slaa spar to til, se Spader. || *om melding olgn.* slaa tout, trumf, se Tout, Trumf. || *abs., i spil som scherwenzel: melde, at man kan faa alle stik; melde tout.* *GlSpil.37.*

18) (*jf. ænyd. sla venskab; vist til bet. 14.1 og egl.: ved haandslag bekræfte, indgaa noget*) i enkelte *udtr., der betegner aftale, forbund, fællesskab ml. to ell. flere; især i forb. som* slaa væd(s), slaa til væds, slaa et væddemaal, se Væd, Væddemaal. || slaa følge, følgeskab (med en), se II. Følge 1, Følgeskab. || slaa en basseralle *olgn., se Basseralle.* || slaa en handel

olgn., (jf. slaa en handel af u. bet. 39.6; dial.) gøre en handel. Kan vi slaa en lille Handel om noget Trætoj? *Lunde.F.21. Gravl. DB.1.57. UJF.* || slaa raad om noget (jf. raads slaa; maaske opr. til bet. 4.4, jf. udtr. som smede rænker; sj.) lægge raad op om noget; holde raadslagning. *Moth.S453.* (jf. bet. 20) uden obj.: slaa til raads, se I. Raad 7.2. || slaa halv skade, (alm.:) staa halv skade (se Skade sp.133⁹⁹). de slog halv Skade om Reparationen. *Pol.¹¹1939. 9.sp.1.*

19) i forsk. udtr., der betegner bedrageri, løgn, tilegnelse af andres midler olgn. 19.1) (især talespr.) egl. til bet. 3.3 og 4.4, i udtr. som slaa mønt (se Mønt 1.2), slaa en plade (se I. Plade 3); dels i forb. som slaa penge, skaffe sig penge ved tiggeri, bedrageri ell. andre mindre fine midler. Penge havde han ingen af, maatte vente, til han kunde „slaa“ nogle. *Bang.HS.359.* 2) eller flere Digtere slog sig sammen om Forfærdigelsen af et Skuespil for . . hurtigt at slaa nogle Penge. *TBierfreund.Shakespear.* (1898).12. En Gang havde han slaaet en større Sum hos Grev R. *KBokkenh.U.27.* jf.: jeg slaar aldrig pr. *Brev.Rosenkrantz.MC.9.* slaa kapital af, se I. Kapital 5. slaa noget i mønt, gøre noget i penge; se Mønt 2.2. jf.: (Absalon) befattede sig (ikke) med at opkræve de ældre indtægter, som slog synder og nådemidler i penge. *ADJorg.I.354.* m. obj., som betegner den, man faar (søger at faa) penge hos; i forb. som slaa en for penge. Jeg har slaaet den fine Mand for Penge til Lys, ellers blev han ikke inviteret med. *EBrand.HH.31.* en talentfuld fremmed Plattenslager „slog“ mig for 100 Kroner. *OlfJespersen.Oplevelser.(1930).34.* jf.: man kunde ikke slaa Forvalteren for et Ord om Gaardens Værdi. *AaDons.S.234.* || dels i udtr. for, at man kommer med uskyldninger, usandsynlige paaskud, søger at unddrage sig, skulke fra noget, prøver at skaffe sig kredit olgn. slaa en fægt, en jækkert, en pjækkert, se Fægt 2 osv. slaa plat, se II. Plat. slaa (slå) den, se u. I. Pjækkert 2. 19.2) i forb. m. under, i udtr. som slaa noget under sig, (maaske til bet. 11; jf. bet. 62.2; nu ikke i rigsspr.) dølge noget; stikke noget under stolen; ogs.: tilegne sig noget uretmæssigt. *JJuel.379.* Imidlertid, paa det jeg ey skal siunes at vilde dølge eller slaae under mig det ringeste, maae jeg tilstaae, at (osv.). *Gram.(KSelskSkr.I.35).* Slaae Penge under sig. *Høysg.S.303. Argus.1771.Nr. 45.3. JBaden.DaL.*

20) (jf. bet. 21) uden obj. (i særlige anv., der nærmer sig til intr. brug, se bet. D); navnlig i flg. anv.: 20.1) svarende til bet. 1.1-2: svinge haanden ell. et redskab for at ramme noget; ogs.: lade slag falde paa noget; især om bevægelser ved afstraffelse, i slagsmaal. *Holb.Jep.I.5.* han (var) saa heldig

at blive ansat som Pedel paa en Dandsebod. Der kunde han ikke til slaae for haardt. *Blich.(1920).XXX.111.* Læreren, der skal slaae (o: prygle eleven). *Kierk.XI.81. And.Nr.PE.III.67.* || i udtr., der betegner, at man hensynsløst uddeler voldsomme slag, ikke ser sig for, jægter i luften olgn. slå i blinde. *Moth.S448.* slaa til højre og venstre, jf. II. højre 3.3. slaa til side (med), se I. Side 7.1 slutn. slaa løs (med, paa noget). *2Makk.5.3(Chr.VI; se II. løs 3.5).* *(han) Løfter sin Kjæp og slaaer løs paa Anden. *Rich.SD.106.* han slog løs uden Skrupler og uden Hensyn til, hvor han ramte. *EErichs.YL.95.* slaa fra sig, (jf. u. bet. 8.4, 13.1 og 15.3) holde en modstander borte ved slag; forsvare sig med kraft. de Tyrker . . sloge bedre fra sig end de pleyede. *Holb.Intr.348.* du maatte slaae fra dig, saa blev Kiellingen nok god. *sa.Jep.I.3.* *(vi) Slog fra os, som vi kunde, | Og lysned paa vor Vei. *Winth.HF.130.* Nu var han ved at gaa ud af sit gode Skind; han jog Øjnene søgende rundt efter noget at slaa fra sig med. *And.Nr.PE.11.32.* jf.: Fejden, den eneste, hvori Digteren slog fra sig. *VilhAnd.Litt.III.240.* slaa om sig (nu l. br. omkring sig. *Clitau.IR.40. Baggel.I.174. EErichs.YL.99.*) uddele slag til højre og venstre; kæmpe, forsvare sig vildt, hensynsløst. (ofte i forb. m. med). *Moth.S452.* slaae om sig med Hænderne . . med Kaarden . . med Fødderne. *JBaden.DaL. (den drukne)* slaaer om sig med en Stok eller Stav, han har i Haanden, hvorved han træffer Hans. *PVJac.Trold.28. Søberg.KK.II.19.* jf.: *Jeg er som Krud, | Der om sig slaaer, paa Ilden kastet. *Bredahl.I.38. billedl.: gøre hensynsløs, voldsom brug af; ofte: ustandselig føre i munden, tale om, slaae om sig med Latinske Skields-Ord. LTid.1752.320.* gjøre Cour og slaae om mig med Complimenter. *Pal.M.I.299.* Jeg fik den (o: en ellers utilgængelig se-værdighed) at see, da (min ledsager) alle-vegne slog om sig med, at jeg skulde afgive Rapport til Storfyrstinden. *Wors.OB.171.* et flot Sted, hvor rige Folk slog om sig med Penge. *IsakDin.FF.351.* || i andre særlige forb., talem., ordsp. olgn. slaa først, især: begynde et slagsmaal. *Baggel.I.56. FritzJürg.nr.91(se II. først 1.1).* den, der slaar først, slaar bedst olgn., man skal komme modstanderen i forkøbet. *Grundtv.Da.Ordsprog.(1845).nr.789.* den der slaar først slaar to Gange, siger man for et gammelt Ord. *And.Nr.PE.I.136.* om modsætn.-forb. m. ord som høde og true s. d. — m. overgang til bet. 20.5: naar man slaar iblandt en flok hunde osv., se Hund 2.2. || om slag med smedehammer. *slaa Svende, slaa saa det knager. *Drachm.PHK.57. spec. (jf. slaa for, slaa op u. bet. 45.1, 55.6; dial.): bruge forhammeren.* Manden skulde gerne med til Smedjen for at sige, hvad der skulde laves og for at „slaa“. *Aarb.Mors.1920.115. 20.2)* om dyr; især om hest: spar-

ke (med bagbenene); ofte: være tilbøjelig til at sparke. VSO. (hesten har) Halmduk ved Øre og Hale — paa paa, den slaar! *Fleuron. IN.53. jf. bet. 21.1*: en Dag, da den nærmer havde slaaet efter ham, trak han den hen paa Grønjord og kastede den med de bare Næver. *Buchh.K.22. om urolig hest*: Hestene (begynde at) slaae til Baase og Spiltouge. *NPWivel.R.280. slaa over hamlen, se I. Hammel. || om en rovfugls angreb. et Egern smutter foran (hornuglen) langs en Gren!* (uglen er) uheldig i sit første grumme Hug; hun slaar fra nedan af paa det; men hun jager bare Klærne i Grenen, hvor Egernet sad. *Fleuron. DTN.99. || (jf. hugormeslaaet, ormeslagen; dial.) om hugorm*: (søge at) bide; „hugge“ en Hugorm, der staar paa Halen, parat til at slaa. *Pol.¹⁹1925.7.sp.4. Feilb. 20.3) til bet. 2, om benyttelse af instrument olgn. slæe til bords* (∴ ved musik give tegn til at gaa til bords). *Moth.S458. „Slaa!“ — raabte (han), drejende sit Hovede imod Spille-mændene — „Slaa!“ Trommehvirvlerne slog an.* *AKohl.MP.II.314. Der er „slaaet“* (∴ givet signal) for 2134. Til Spor 6. *Bønnelycke. Lt.338. || (jf. bet. 4.4) om benyttelse af skrive-maskine olgn., kasseapparat m. m.* Det (∴ et maskinskrevet brev) er jo kassabelt, Mand. De har gentaget hver Sætning flere Gange og „slaaet ovenover“ i hvert andet Ord. *Pol.¹⁹1935.Sønd.7.sp.2. || slaa ved siden af, se I. Side 8.2. 20.4) (især landbr. ell. dial.) til bet. 7.2: bruge en le; ogs.: meje (Feilb.). Blich.(1920).XIV.150. pløje og saa, meje og slaa. SvGrundtv.FÆ.II.19. *vi hvæsser, og vi slaar, | indtil Maanen stiger ble. Aakj.RS.35. FrGrundtv.LK.247. SjællBond.108. Feilb. 20.5) (især poet., højtld.) til bet. 8: hugge til med et vaaben; angribe med, bruge slag-vaaben. *Skrækkens Engel | Har opløftet sit Sværd — nu svinger han det — nu slaaer han. *Ew.(1914).I.210. PVJac.Trold.32. * (vi) fik med Kannibaler Dyst . . | og skød og stak og slog og gjorde lyst. JVJens.C.358. || i videre anv.: kæmpe; stride. Sort.HS.G2v. *Det halve Norge slog for Hakon Jarl, | Den halve Deel for Olaf. Oehl.III.132. *Han snakker ei men slaar. PFaber.VV4. jf.: *Retfærd paa din Side slaaer. Heib.Poet. V.149. i forb. m. vinde olgn.: Erling (befalede) alle sine Mænd at anraabe Gud om Lykke og Seier. Derpaa angreb han, slog og vandt. *Mall.SgH.66. PAHeib.Sk.I.314. *Daniel* (∴ Daniel Kantzav) stod paa en Hede. . . | Og slog, til Svensker Græsset bede, | Og slog, indtil han overvandt. *Oehl.XXIV. 217. || (⚔, ✂) om skib i kamp. den Side af Skibet, som ikke slaaer. SøkrigsA.(1752). §740. Slaae med aabne, med lukkede Porte. Fisker.SøO. 20.6) til bet. 9-10: udøve en vis paavirkning; spec. (nu sj.): revse; straffe; tugte. det er (straffepredikanten), der, ved straffende at slaae eftertrykkeligt, giver Tiden Lidenskab til at slaae igjen. *Kierk.****

XI.81. sml.: Livet slaar (∴ giver drøje slag). *KnudRasm.GS.I.25. jf. II. læge 1: *Gud ene Tiden deler, | Hand baade slaaer og (SalmHj.454.3: Han saarer og han) heler. Brors.249. || om paavirkning af legemets fysiske tilstand; især m. h. t. svimmelhed, utilpashed efter nydelse af spiritus.* Hade man om Vinteren faaet en Snaps til Maden, saa var det ikke arriveret (∴ at man var blevet fuld); nu er 'et, det slaar for meget. *KLars. SF.98. Ost og Postejer, Sauce og bagte Sager, alt det opsender en ugudelig Atmo-sfære, der slaar. Bønnelycke. (BerlTid.¹¹1921. Aft.1.sp.2). denne Vin slaar. Bl&T. || om aandelig paavirkning: imponere; bløvsraske; ogs.: virke med styrke. Det Indre af (Ribe domkirke) slaaer maaskee meest ved dets usædvanlige Brede. *Høyen.(DUgeskr.2R.II. 18). Om kirkelige og ukirkelige slagord er i almindelighed at sige, at de nok slår, men ikke altid rammer. EdvLehm.Romantik og kristolendom.(1910).61. (den danske natur) er hverken ophøjet eller storslået; den „slår“ slet ikke. Rørd.TB.26. jf.: Tidsskriftet . . slaar ret godt i Publikum. JPJac.(Brandes. III.51). 20.7) til bet. 11.1 og 17.1-2: gøre et kast; flytte noget med kast, slag; især om deltagere i lege, spil. slæe lige. *Moth.S441. (keglerejseren) erklærede . . at nu kunde de begynde at sla'e. CMøll.F.276. hvem skal slaa nu (∴ i krocket)? | slaa skævt, se V. skæv 2.2. 20.8) i forsk. udr. om ammunitions, skydevaabens virkning; dels (foræld.) i betegnelser for, at krudt, skyts olgn. virker godt, har den rette slagkraft. kuglen slaer. *Moth.S440. jo længere en Bøsse gjemmes ubrugt, desbedre slaaer den. Blich. (1920).XVI.190. MilTeknO. om krudt: smst. 151. || dels (til bet. 20.1) om gevær: støde, hugge mod skulderen ved affyring. kortløbede geværer slaar haardere end langløbede | 21) (jf. bet. 20) uden obj., i særlige forb. m. præp., der betegner det, hvormod et slag, kast osv. rettes. 21.1) slaa efter en (med noget); dels til bet. 11.2: kaste noget efter en. han slog efter (Chr.VI. til) David . . med Stene (1931: kastede Sten efter David). 2Sam.16.6. Frøken M. åbnede vinduet, da Torkild igen slog (∴ kastede sten) efter vinteræblerne. *Hjortø.PS.6. || dels til bet. 14.1: rette et slag mod noget, især for at skubbe det bort. MO. Han slog efter Cigaretpakken. Erl Krist.DH.84. jf. bet. 1.3: Bjørnen tog Finnen i den ene Labbe . . og med den anden slog den efter Hunden. Blich.(1920).XVII.118. billedl.: Satirikeren Juvenal slaar efter Kvinderne. *Billeskov.J.H.I.122. 21.2) slaa i noget, især til bet. 1: lade et slag falde paa noget (en vædske, en masse, en større flade olgn.). (man) lader det koge op, men slaar med en Qvast derudi, og rører det om, saa at det skummer got. CVarg.Farve-Bog.(1773).22. Da Baaden var paa Siden af os, slog han . . med en Baadshage i Søen, saa at Vandet******

stænkte mig over. *PV Jac. Trol. 7.* slaa i Fortøvet med sin Stok. *Bl&T. m. h. t. slag, der tyder paa vrede, ophidselse, ell. som skal vække ens opmærksomhed olgn.:* han slaaer — i Prædikestolen, og fægter i Luften. *Kierk. XI. 82. Schand. F. 87. især i forb. slaa i bordet, skiven, se I. Bord 2, I. Skive 4. i udtr. fra spil:* hans Bord (er) af tykke Eegeplanker, hvoraf den Talemaade hos Bonden kommer: at slaae i Planken, som er meget brugeligt ved Kortspil. *Junge. 31.* Under tiden kan Genstandene (i „*skrabnæssespil*“) ligge saaledes, at man ikke kan bjerge, man har da Lov til at „slaa i Bunken“, saaledes at Legen kan fortsættes, men den, der slaar, fortaber Retten til at bjerge i den Omgang. *Sal. XXI. 644.* || slaa i hænderne (haanden). *Aaestr. SS. II. 215; se Haand sp. 557¹³), føre haandfladerne mod hinanden; banke, klappe i hænderne. Moth. S. 448. *Forbaust i sine Hænder | Den gamle Fisker slog. Oehl. XXX. 127. 21.3) slaa paa noget, især til bet. 1. du (o: Moses) skal slaae paa Klippen, saa skal der flyde Vand ud af den. 2 Mos. 17. 6. *Den Brudgom, han slog nu paa Døren med Stok. *Bagges. V. 122. jf. ndf. sp. 206:* „Dersom De slaaer paa min Datter —“ — „Ih min Gud, hvor kan De troe, at jeg —“ — „Jeg mener, dersom det er hende, De peger til —“. *Oversk. EV. 83.* slaa paa sit laar, se Laar 1.2. slaa paa patrontasken, se Patrontaske. slaa paa (penge)pungen, (l. br.) prale med sine penge. slaa paa vognen og mene hestene, se Hest 1.4. — til bet. 1.2: *kun jeg slaaer paa (o: angriber, kæmper mod) den, | Som er i Stand at slaae paa mig igien. *Oehl. XI. 65. jf.:* Jøden er altsaa blot en professionel Type at slaa paa (o: satiriserer over). *Billeskov. J. H. I. 173.* || m. overgang til bet. D. et askebagt Bygbrød vendte sig hid og did i Midianiternes Leir; og der det kom til Teltet, da slog det derpaa (1931: stødte det til det), saa at det faldt, og det kastede det overende, og Teltet faldt. *Dom. 7. 13. *Rotter paa Tag | Sprang om og paa Ruderne slog. Wilst. D. III. 1. *Ved Nattens Frembrud slog det paa min Rude — | Jeg spurgte højt: hvem der? *Drachm. SB. 63.* || til bet. 2, m. h. t. instrument, der bringes til at give lyd, redskab, der sættes i bevægelse. Slaae paa Klokker. *SøLex. (1808).* Husets Herre slog paa sit Glas (jf. u. Glas 2.1) mange Gange, før der blev Ørenlyd. *Schand. VV. 250.* Den kommanderende bør saa vidt muligt selv slaa paa Telegrafens. *Bardenfl. Sem. I. 238.* Aa, du slog forkert paa Kasseapparatet. *Lindskov. Hans. NH. 18. jf.:* naar man slaaer paa de fleste af de høitrvænde Phraser (i bogen), saa klinge de temmelig huult. *Mynst. (Hjort. B. I. 141).* slaa paa harpe, klaver, lut, pauke, se I. Harpe 1 osv. slaa paa skjolde(ne), se Skjold 1.3. slaa paa en streng olgn., paa traaden, se Streng, Traad. slaa paa stortromme,**

tromme, se Stortromme, Tromme. || (maaske til udtr. som slaa paa en streng (se Streng); jf. slaa paa noget u. bet. 34.3) overf., m. h. t. emne: bringe paa tale; tale om; især: diskutere løseligt; komme med hentydninger til; berøre; antyde; m. h. t. forslag: fremkomme forsigtigt med; henstille. *Han sig til Flytning vilde lave, | Men Værten . . paa Pengene først slog. *Chr Borup. PM. 175.* at min Kone . . ikke en eneste Gang . . jeg vil ikke engang sige, yttrede, eller bad, men saa meget som slog paa, at man dog nok, som andre Folk, kunde boe om Vinteren i Kiøbenhavn. *Rahb. E. V. 349.* Jeg slog forsigtigen paa, hvilken Ulykke der kunde ramme . . Fædrelandet. *Hjort. Valg. 19.* Hun nævned nogle Gange, at hun var gift, slog lidt paa, at hun levede adskilt fra sin Mand. *Brandes. XI. 71.* han slog paa et større Laan af mig, ja han sagde det rent ud. *Bergstrøm. MD. 46.* Sofie slaar paa en Kop Kaffe. *KBecker. B. 272. 21.4)* slaa til nogen ell. noget, rette et slag mod nogen ell. noget; især: søge at ramme noget med kraft, voldsomhed. Hugger, slaar, eller stikker, nogen til een med vred Hue . . og rammer een anden, da er det ej Vaade. *DL. 6—11—5.* *Forbittret Kongen slog til ham med Stokken. *Heib. Poet. III. 423.* Slaaeren har Ret til at slaa til en fejl Bold. *Kricket. 1930. 15. sp. 2.* Han slog til hende, så hår og man røg af hende. *Krist. Ordsp. 301.* slaa til pottens, se I. Potte sp. 1221¹³ og 21. || m. bibet. af, at man tager ubehersket fat, bærer sig ubehændigt ad, slaa om sig (saa noget derved ødelægges ell. beskadiges). *Lad os slaae til denne Büste | Saadan, at den falder ned. *Hostr. (Corsaren. 10/1843. sp. 12).* Pelle var utaalmodig og vilde gærne slaa til Arbejdet. *AndNz. PE. II. 271.* I Kampens Hede slog Hans Peter til Lampen. *Korch. LL. 20. i udtr., der betegner kaadhed, overmod:* Han slår ordentlig til Rokkeside . . Giver dygtig ud. *Krist. Ordsp. 301. især i forb. slaa til Søren, se Søren. (l. br.) overf.: stikle til; kritisere.* Aristophanes slaar til ham lejlighedsvis i adskillige af sine Stykker. *JL Heib. (StSprO. Nr. 93. 89).* en ung fransk Æsthetiker . . slog bravt til Thorvaldsen. *Rubow. BB. 51.* || (til bet. 1.3 og 20.2) om kaad, ubændig hest: sparke; i udtr. som slaa til hamlen, skaglerne, tøjjet, se I. Hammel osv. || m. tingsubj., om berøring; jf. u. I. Las 1.1, Pjalt 1.2: Pjaltet og forreven saae han ud, og den ene Klud slog til den anden. *Blich. (1920). XXIII. 139.*

B. refl.

22) til bet. 1.2-3; m. h. t. slag (stød, puf), man tilføjer sig selv; dels om frivillig handling. *en Love (stod) | Rystende vredt sin Man, og slog sig med vittende Hale. *Oehl. XIX. 183.* J. slog sig paa Lommerne. — Jeg har ikke Pengene. *Erl. Krist. MM. 106. især i udtr. som slaa sig for*

brystet, paa hoften, paa munden, se Bryst 3.1 osv. slaa sig til ridder (paa noget), se Ridder 3.3. || *dels om ufrivillig handling (hvorefter man saares, kommer til skade, føler smerte)* slåe sig i hovedet. *Moth. S448.* slaae sig paa, imod Bordet. *VSO.* falde og slaae sig. *smst. talem. (l. br.):* Det forstår sig, den, der falder, han slår sig. *Krist. Ordspr. 71. m. nærmere bestemmelse af slagets virkning:* slaa sig ihjel, se ihjel 1. *jf.:* *mod den brede Bringe (paa skibet) | Slaaer Bølgen sig til Skum. *Oehl. XXIX. 253. (jf. bet. 27) m. præd.: (han) slaar sig blaa. Cit. 1842. (AarbThisted. 1924. 137).* (han) slog sig fordærvet. *Krist. JyA. VI. 85.*

23) (til bet. 8.1, jf. bet. 30; sml. ogs. jy. slaa sig for noget, vægre sig ved, samt undslaa (sig)) overvinde hindringer ved kamp; kæmpe sig (til). Slaae sig til en Plads osv: ved Kamp at opnaae den. *VSO. jf. bet. 59:* Mand (skal) ei slåe sig ret til, men vel slåe sig til rette. *Moth. S458.* Slaae sig en Plads til. *VSO.* || næsten kun (jf. bet. 51.3) i forb. m. (i) gennem; dels i egl. bet., som betegnelse for, at man kæmper sig forbi en fjende, der omringer en ell. vil spærre ens vej. slåe sig igennem fienderne. *Moth. S450.* Efterat Kiøbenhavn saaledes i tre Maaneder havde forsvart sig ved egne Kræfter, slog den saa længe ønskede hollandske Flode sig igennem Sundet. *Mall. SgH. 122. Norman-Hans. SB. 81. dels i overf. anv., i udtr., der betegner kamp for tilværelsen:* ere der mange, som ved Dristighed slaae sig igennem Verden, saa ere der og mange, som snuble paa Veyen. *Holb. Hh. I. 83. Anti-Spectator. 54.* at slaa sig igennem Livet som Intendant ved Hæren. *Brandes. II. 441.*

24) (nu l. br. i rigsspr.) til bet. 5(3), som udtr. for, at noget lægger sig ell. ligger (navnlig: rundt om noget) i visse folder, slyngninger, at noget slynger sig, falder paa en vis maade. *Hans Kiortel, hviid som Sne, sig om hans Fødder slaaer. *Tode. I. 197.* *Det lokkede . . Haar | Sig om den hvelvede Tinding slaaer. *Oehl. XXIV. 249.* *rundtom Huset slaaer | Et Gjerde sig af Hvidtjørn. *Winth. HF. 197.* *Skyggen slog sig tæt om Træets Fod. *Schand. UD. 111.* || m. overgang til bet. 25, om dyr, der krummer, snor sig. Aalen slaar sig om Armen. *Esp. 309.* i udtr. som slaa sig i bugter (VSO.), folder. *Nu stoed vor Fendrick ret, nu var hand gandske krum, | Som kunstig Madick, der, nu gandske ret sig holder, | Nu i et Øjeblik sig slaaer i mange folder. *Holb. Paars. 315. sa. MTKr. 471 (se I. Fold 2).* *den falske, eddergrønne Snog | I Ring sig om den Sortes Ankel slog. *Staffeldt. D. II. 285.*

25) (jf. bet. 24 slutn.) til bet. 11.3 og 14.1, om bevægelse af (en del af) legemet, af en genstand. 25.1) (l. br.) om pludselig, rykvis bevægelse, hvorefter stilling ell. bevægelsesretning ændres; især om urolig venden

og drejen sig: kaste sig. Haren slaer sig (o: ændrer stadig retning). *Moth. S442.* Hvert Øjeblik blev han kastet over mod et eller andet opstaaende, naar Skibet slog sig. *FalkRønne. K. 35. (hesten)* var . . en Smule urolig over at være flyttet og slog sig i sine Liner. *BerlTid. 22/1938. Aft. 7. sp. 3.* slaa sig i tøjet, tøjret, se Tøj, Tøj. 25.2) (jf. bet. 26; nu sj.) m. angivelse af retning. Jeg slog mig derfor til Venstre, og søgte et Sted op, hvor jeg kunde overnatte. *Sibb. I. 71.* *Slaa dig, trætte Asfalttraver, | i en bred og mægtig Stol. *FrNygaard. O. 74.* || overf., i udtr., der betegner sammenslutning. Slaaer eder tilhobe (1871: Skynder Eder), og kommer, alle hedninger trindt omkring! *Joel. 3. 16 (Chr. VI).* slåe sig i kammeratskab med én. *Moth. S448.* Man slog sig i Selskaber. *Kbh Aftenp. 1784. Nr. 11 & 12. 1. sp. 2.*

26) bet. 25 i særlige forb. m. præp. 26.1) (i rigsspr. især gldgs.) i forb. m. fra: vende sig bort fra nogen ell. noget; opgive forbindelse med nogen; sige sig løs fra ell. (især) opgive virksomhed, beskæftigelse, vane. slåe sig fra et parti til andet. *Moth. S447.* Jeg seer paa hans Klæde-Dragt, at hand alt har slaaet sig fra Medicinen. *Holb. KR. III. 9.* *fra Bourgogneflasken snart jeg slaar mig. *Drachm. DJ. I. 85.* slaa sig fra bogen, se I. Bog 2.2. ofte i forb. slaa sig fra verden, forsage verden. hun maa ikke dog gandske slaa sig fra Verden, man maa have nogen Fornøjelse iblant. *Holb. Jul. 5sc. Skuesp. IV. 480.* jeg (kan) dog ikke beqvemme mig til at slaae mig fra Verden, som man siger, og at vende den Ryggen. *PalM. IL. III. 360. jf. bet. 26.3:* Du slår dig nok fra verden til brænde-vingflasken. *Krist. Ordspr. 28.* || (nu dial.) nægte at opfylde ell. udføre noget; undslaa sig for noget; gaa fra noget. *Vilt du ey meere din antagne Ven antage? | Vilt du dig gandske fra den Venskabs Byrde slaa? *Falst. Ovid. 123.* fordi han hørte paa det (o: at du lovede noget), kan Du s'gu ligegodt slaae Dig fra det. *AntNiels. FL. II. 65.* jf.: (hestene) slog dem fra ædet (o: gik fra foderet). *UfF.* || (jf. bet. 28.4) m. tings-subj., om forandring af vilkaar ell. tilstand. Næringen sloeg sig meer og meer fra Huset. *Er. (1914). III. 275. 26.2)* i forb. m. paa; dels: slutte sig til (en person, et parti; navnlig m. bibet. af, at man udelukkende giver sig af med og overhænger vedk.); dels m. h. t. beskæftigelse, vane: (udelukkende) hengive sig til; gaa over til. Siden den Tid har han ogsaa slaaet sig paa Jeres Blades Politik. *Schand. TF. II. 304.* *En ta'er en Elsker, En paa Biblen slaar sig. *Drachm. DJ. I. 178.* Det var Lange med Arnoldsens. Lange havde i den sidste Tid slaaet sig paa Arnoldsens. *Bang. S. 305.* (han) slog sig paa Hestehandel. *JVJens. HF. 129.* slaa sig paa flasken, se II. Flaske 1. || til bet. 25.2. slaa sig paa ens parti, (jf. u. bet. 26.3; nu l. br.) slutte sig til ens parti. (Wormordsen)

slog . . sig . . paa det lutherske Parti. *Molb. B.54. Brandes.VIII.368.* slaa sig paa siden af, se I. Side 1.2. *jf.:* adskillige fornemme Herrer slog sig paa Biskoppernes Side. *Molb.DH.II.216.* || *m. tings-subj.:* anbringe sig; sætte sig et sted; dels (*jf. bet. 28.3*) om fugtighed *olgn.:* *hvad er det? Guldbægret her er vaadt? . . | Duggen, som slaaer sig paa Metallet blot. *Recke.FJ.40. jf. flg. gruppe:* (*malingen*) maa kunne tørre hurtigt, for at Fugtigheden ikke skal slaa sig paa Jernet. *SkibsMask.20. dels om sygdom, skadelig paa-virkning olgn.:* kaste sig over; angribe. en Forkjøelse, der havde slaaet sig paa Øret. *Heib.Poet.VI.142.* der (*rørte*) sig alligevel angerfulde Følelser hos ham, og den Slags Ting slog sig altid straks paa hans Fordøjelse. *Pont.SM.32.* sygdommen har slaaet sig paa hjernen, se Hjerne 1.1. **26.3**) (*nu navnlig i udtr. som slaa sig til ro, taals*) i 20 *forb. m. til, slutte sig til nogen ell. (især) give sig af med, hengive sig til noget (beskæftigelse, vane osv.).* Paa Vejen blev Lars Eriksen bestyrdet med en Høj Bønder, som sloge sig til ham. *Holb.DH.II.85.* Tilforn laae jeg alleene nedgraven i Historier og Philosophia morali, derefter slog jeg mig til at studere i gamle Love. *Overs.af Holb Levned. 206.* de fleste andre Norske, sloge sig til denne Mening. *Molb.DH.II.3.* (*hun*) opgav strax sine Luftcasteller . . og slog sig til det Solide. *Pal.M.II.181.* Manden forsvarer sig med, at Konen var ham utro . . Saa slaar han sig til at fortælle, at Konen var uartig. *KBokkenh. Det kgl. Theaters sidste BlaataarnsFange.(1911).26.* slaa sig til bogen *olgn., give sig til at læse, studere.* naar jeg skal slaae mig til Læsning, forsømmer jeg mit Handværck dermed. *Holb.Kandst.I.4. LTid.1749.199.* slaae sig til Studeringer. 40 *vAph.(1759).* Han havde en Bog i Haanden, thi han havde slaaet sig til Lecture. *CBernh. X.256.* slaa sig til handel: *Holb.II.J.IV6* (se u. II. Handel 4.1). *vAph.(1759).418.* slaa sig til ens parti *olgn., (jf. u. bet. 26.2; nu næppe br.) slutte sig til ens parti. Moth. P34.* hand forbød, at ingen uden godsis, æris og livs fortabelse maatte slaae sig til det Svenske parti. *JJuel.429. Wess.146* (se Parti sp. 527**). jeg, for mit Vedkommende, kunde ikke være en Mand imod, som havde indrettet alt saa godt for mig, at jeg slog mig til Hr. Bianco Lunos Side (*o: under en typografstrid*). *JCLund.Er.39.* i *udtr. for at hengive sig til en last:* slæe sig til dobbel. *Moth.S458.* (*vi*) sloge os i vor Fortvivelse til Spil. *Gylb.VI.63.* slaa sig til drik, se Drik 2. *jf.:* Slaae sig . . til Drukkenskab. *Høysg.S. 87.* Mads slog sig til at drikke. *Drachm.VD. 255.* slaa sig til flasken, se II. Flaske 1. 60 *jf.:* (*han*) har slaaet sig til Vinen. *Schand. TF.I.146.* slaa sig til liderlighed, se Liderlighed. i *udtr. for at falde til ro, føje:* slaa sig til hvile, til rette, til ro, til

rolighed, til taals, til taalmodighed, se I. Hvile 1.2, I. Ret 4.2 osv. || *m. tings-subj., om forandring af vilkaar ell. tilstand.* Hittil havde Veiret føiet de Kongelige. Medens de nølede i Meldorp, havde det slaaet sig til en stærk Tø. *Molb.DK.116.* det slog sig til en Lungebetændelse. *Larsen.*

27) til *bet. 24 og 25, m. adj.-præd. (ofte uden kongruensbøjning); især i forb. slaa sig løs* (*dagl. los. Kollerød.143*). 1. om levende væsen: ved at slaa om sig, foretage ryk *olgn. befri sig for, hvad der holder en fast; rive sig løs.* da vi kom over til Vognen . . havde Hestene slaaet sig løs, og vare gaaede hjem ad Gaarden til *Wors.OB.102.* Indbrud . . Forretningens Prokurist . . tog fat i Sigtedes Jakkekrave; men Sigtede slog sig løs og undløb. *PolitiE.^{21/1925.3.}* 2. *m. tings-subj., om ophævelse af fast forbindelse. Bardenfl.Søm.II.138* (se u. II. løs 2.1). dersom en af de svære Kanoner paa Luv Side havde slaaet sig løs (*under overhalingerne*), var den . . gaaet gennem Skibssiden. *UnderDannebrog.1936.68.sp.1.3.* overf., om ophævelse af afhængighed, tvang, befrielse for aandeligt tryk; især som *udtr. for, at man uden hemning hengiver sig til noget, navnlig at man morer sig af hjertens lyst.* *Vor Jomfru . . fornam at alle vare ude, | Hun slog sig derfor løs, brød ud i bitter Graad. *Holb.Paars.199.* (*junkerens*) slog . . sig paa denne Tid ret løs, og tog Deel i alle de Fornøielser, som Velanstændighed kunde tillade en Cavalier af hans Stand. *Prahl.AH.I.113.* Da nu vor Troupe trues med Ruin . . saa vil jeg idag slaae mig løs, og give lidt Ondt fra mig. *Hz.XIII.258.* Stilhed og Alvor . . er betegnende for Polen. Det er et Land, hvor offentligt Ingen slaar sig løs. *Brandes.X.72.* *en sorgløs Knos, | der støjer op og slaar sig løs. *Rode.A.97.* (*jf. bet. 26.1; l. br.*) i *forb. m. fra:* *den Dag . . | Da jeg derover mig skal løs fra Sorrig slaa. *Falst.Ovid.89.* Kirkens Oversættelse havde saa mange Hundredaars Hævd, at det kun var de allerfremmeligste, der kunde slaa sig løs fra den og gaa . . til dens græske Kilde. *Brandt.CP.194.* || (*sjældnere*) i *andre forb. jeg kom til for længere Tid at slaa mig fast (o: tage fast sommerophold)* i Jylland. *Schand.O.II.355.* de (*kastede*) Remme om hans Arme og Ben og fik ham omkuld. Orm værgede sig fortvivlet og var nær ved at slaa sig fri. *JVJens.Br. 263.* saa maatte han slaa sig tilfreds mæ det. *B.T.^{19/1939.4.sp.4.}* især (*vel til dels m. tilknytning til bet. 28.2*) i *udtr. for vrede, ophidselse, modvilje:* Formanden slog sig en enkelt Dag gal og gav sig til at uskælde Hr. N. *N.EBrand.(Pol.^{21/1925.9.} sp.5).* *Rode.SF.94.* Saa slog han sig kalkunsk, bandte og truede. *JVJens.NH.73* (*jf. kalkunsk 2.2*). slaa sig vrang, se vrang.

28) om forandring af udseende, tilstand m. m. **28.1**) (*nu kun dial.*) om for-

andring af sindstilstand, navnlig som udtr. for, at man betænker sig, kommer paa andre (og bedre) tanker; især: falde til ro. Hand slår sig nok nar hand får betenkt sig. *Moth.S442.* han slog sig i (∴ fortrod) handelen. *UfF.* || sindet (ell. det. *UfF.*) slaa sig (i ham) olgn., han falder til ro, bliver blodgjort. sindet slår sig vel hoß ham, setter sig vel i ham igen. *Moth.S200.* En Timestid gik (hans) ubeherskede Raseri ud over (konen), saa endelig havde Sindet slaaet sig. *ThitJens.JydskeHistorier.(1916).29. UfF.28.2)* (til bet. 25.1, jf. dog bet. 28.3) navnlig om træ, jern m. m. (anv. som byggemateriale): forandre form ved sammentrækning ell. udvidelse; trække sig skævt, krumt; kaste (II.9.3) sig. *vAph.(1772).III.* Luften er saa tør at alt Træ slaaer sig. *Estrup.HistBl.30.* Dørene slog sig i Fugtigheden. *FrPoulsen.MD.150.* Skinnerne „slaa sig“ i Varmen. *20 Riget.⁹⁰/1913.6.sp.1.* || (jf. bet. 27; l. br.) m. præd. (stenen) slaaer sig krum. *OPihl.Teglverk.(1808).8.* et Billede har ved Indflytningen slaaet sig skævt i Rammen. *Pol.⁴/10 1934.Sønd.11.sp.4. 28.3)* (jf. bet. 15.3; især dial.) afgive, afsondre fugtighed; ogs., især om flade: blive dækket af fugtighed; dugge; endvidere: indsuge fugtighed og derved (jf. bet. 28.2) forandres, forringes. glasset har slagen sig. *Moth.S469.* Man maae sette (kagerne) hen hvor der er varmt, ellers slaaer de sig. *OeconH.(1784).I.247.* Ser De, her ligger Cigarene paa en Slags Rist . . Saa slaaer en Cigar sig aldrig. *CMøll.F.175.* Lige idet Humlen kommer fra Køllen, er den saa tør, at den rasler. Efter Tørringen lægges den paa Loftet for at „svede“ eller „slaa sig“. *DSt.1915.182. Feilb. FynskHjemstavn. 1936.26.* || (jf. bedugget 2.3; til bet. 10.2; sj.) om tilstand under beruselse. man (kom) jo nemt til at drikke en lille Smule mere (til et middagsselskab), end man havde godt af. Og der var noget, der hed, at „det slog sig“, naar man kom ud i Kulden bagefter. *KMich.LL.289. 28.4)* (nu kun dial.) aftage, forringes i omfang, størrelse. slåe sig i vegten. *Moth.S449.* svinene har slået sig . . er faldne i pris. *Feilb.*

C. pass. slaas m. særlig bet.; af udtale- og bøjningsformer hørende til bet. 30 nævnes: *50 inf. og præs. slaas [sløns]* (slåaes. *Høysg.AG.94)* (tidligere undertiden (skrevet) slaes (*LTid.1745.772*), slages (*JacBircherod.R.23*); jf. som gengivelse af vulg. udtale [slas] ell. dial. (*Kort.139* (sjæll.). *Thorsen.120*) [slaʔs]: sla's. *Hrz.D.I.184* (∞ Plads). sla'es. *Hrz.XIV.325* (∞ Plads). *Hostr.G.150* (∞ tilpas). slas. *Gjel.GL.573.* || præt. sloges [ʔslo(q)əs] (*Høysg.AG.94*) ell. (l. br. i rigsspr.) slogedes (*Sillanpää.DenfrommeElendighed.(overs. 1924).30. jf. Esp.§206*) ell. (dial.) slogest (*Gravl.T.149. jf. Feilb.III.396f.*) || part. (formen undgaas i rigsspr. helst ved omskrivning, navnlig: været oppe at slaas): slaedes [ʔslå-

øðəs] (*TBruun.(Skuesp.I,1.46). Grundtv. Snorre.I.26. Ing.LB.I.76. SvGrundtv.FÆ.II.9. Schand.IF.345. KLars.SA.29. sa.SpP.97. VilhAnd.Litt.II.647. jf. Rask.Grammarofthe DanishLanguage.(1830).64. Wiwel.181. Feilb.III.397*) ell. sloges [ʔslo(q)əs] (*Brandes.E.180. Aalbs.VE.127. AndNz.MD.198. Fleuron.IFA.19. sa.VS.138. Svedstrup.EG.I.227. BornholmsTidende.²¹/1933.1.sp.6. jf. Wiwel.181*) ell. (nu især dial.) slaas [sløns] (*HCAnd.L.33. FrHolst.Revuen.(1880).67. AndNz.PE.II.165. sa.FL.54. N.Møll.VLitt.II.489. jf. Esp.§206. Flemlose.184. slaaes. LTid.1755.138*) ell. (nu dial.) slaets (*Klevenf.RJ.50. Blich.(1920).XIX.67. UfF. jf. SBloch.Sprogl.227. Rask.Grammarofthe DanishLanguage.(1830).64*) ell. (nu dial.) slagets (har slagets eller slaets. *JBaden.Gram.142. jf. Esp.§206 samt Arkiv.XI.200*) ell. (dial., især jy.) slaast (*WHøyberg.O.30. Skuesp.VII.103. Oufvs.GD.159. Thuborg.A.83. sa.K.III. Steenberg.H.1.99. UfF. jf. Feilb.III.396f. Kort.173. MKrist.FS.20*) ell. (dial.) slogest (*JakKnu.LU.269. jf. Kort.173. Feilb.III.397*) || imp. (undgaas som regel ved omskrivning) slaas (jf. *EJessen.Gram.132. Mikkels.Ordf.379* samt *Flemlose.184*) || hertil (især barnespr. ell. vulg.) nydannet slaasse [ʔsløəsə] *SFrifelt.Lyng.(1913).56. Gravl.EP.259. DagNyh.¹² 1930.Sønd.2.sp.1. KBecker.VVI.134. MartinAHans.K.14. jf. Wiwel.181 samt Feilb.III.397; præt. -ede, part. -et; ogs. som dep. slaas-ses: hvad hed (feltherren Rantzau) for Resten til Fornavn, og hvem var det han slaas-sedes med? *Pol.¹³/1934.Sønd.7.sp.2. jf. Feilb.III.397.**

29) (ofte vanskeligt at skelne fra alm. pass., jf. fx.: da han næste Gang kiørte derforbi, vætde (han) og sloges ihjel. *Thiele.II.244*) i særlige udtr. for forandring af tilstand ell. omstændigheder; især i flg. anv.: **29.1)** (jf. bet. 25.2; nu næppe br.) i udtr., der betegner, at noget kommer til, noget tilsteder en; navnlig i forb. m. til, (ænyd d. s. (*Kalk.IV.380b¹⁶ff.*), jf. ænyd. tilslaa(s) og ty. zuschlagen, ramme) om hvad der bliver en til del, om noget ondt, ubehageligt, som rammer en. (skudt i forb. noget slaas en til). han (blev) ofte udi sit eene Been, hvortil sloges Koldfy, saa at han døde af samme Skade. *Holt.DH.II.481.* dend Ulycke, vores Familie sloges til. *KomGrønneq. I.151.* *daglig Svaghed slaaes mit svage Legem til. *Falst.Ovid.68.* Det er at beklage, at Stakkels Folk, som leve i Uselhed, slaaes Børn til, uden at see nogen vis daglig Udkomst for sig. *Langebek.Breve.466. Grundtv. PS.I.544.* || næringen slaas til huset olgn., (jf. u. bet. 26.1) der kommer flere og flere kunder til huset (forretningen). *Moth. N102. VSO.IV.N19.* || i forb. m. i. der slåes pokker i (∴ gid pokker tage det). *Moth.S462. 29.2)* (dial.) d. s. s. bet. 23.3. glasset slåes. *Moth.S462. Rask.FynskeBS.53.* Høet slaaes (∴ bliver fugtigt, gøerer) i Stakkene. *Kværnd.*

Stenene slaaes i Porten, det betyder Regn. *smst.*

30) (*glda.* slas (*Rimkr.*) og slages, *fsv.* slas; *til bet.* 1.2 og 8.1; *m. h. t.* formen slaasse *jf.* II. *bidse*) *m. reciprok bet.;* om to *ell. flere: gensidig tilføje hinanden slag; banke, prygle hinanden; være i slagsmaal* || *ofte i forb.* slaas med; *dels (og især) m. subj., der kun betegner den ene part* (A slaas med B), *dels (sjældnere) m. flertals-subj., i udtr. som de* 10 *slaas med hinanden* (dersom de (*to gamle mænd*) var yngre, saa vilde de gaae for haanden og slaaes med hinanden om Pamela. *Pamela.I.103.* **30.1)** *i egl. bet.;* nu *især om mere tilfældigt, irregulært slagsmaal, i ældre tid ofte om tvekamp, duel.* *Holb. Kandst.V3.* at slaaes et Par Gange om Dagen, med den, som man elskte allerbroderligst (*∴ sin broder*). *Ew.(1914).IV.235.* saa slog han mig, og jeg slog igjen . . og saa har vi slaapest 20 *siden.* *Olufs.GD.159.* Her har været Tyve . . Pigerne har hørt hvorledes Hans har slaaedes med dem. *Ing.LB.I.76.* *Kjøter, er du grov? Saa kom an, lad os sla's! *Hzr.D.I.184.* *Karen, Mar, Mette, | de slo'es (*Børneremser. (1867).*12: sloges) om en gammel Hætte. *Børnerim.I.4.* nogle drukne Karle . . der havde slaapest om Pigerne. *Steenberg.H.I.99.* Nogle unge Mænd, der sloges uden for en Kro, blev af Patruljen anholdt for Gade- 30 *uorden.* *Duelund.N.151.* slaas paa hug (*∴ jægte med hugvaaben*), se IV. Hug 1. (*nu næppe br.:*) slaaes med Hundene (*∴ tiggere*). *Junge. talem.:* det er, (lige)som naar de blinde slaas, om noget, der udføres paa maa og faa, gaar, som det bedst kan. Han (*∴ en daarlig skrædder*) syr Klæer, lisom naar di blinde slaas: træffer'ed, saa træffer'ed. *SjællBond.69.* det er aldrig eens skyld, naar to slaas, se Skyld 3.2. || (*l. br.*) 40 *m. fig. (pleonastisk) sammen (jf. sammen 2.1).* De slaaes quants-viis sammen. *Holb.Ul.II.9.* || *i forb. m. ord af sa. ell. lign. bet.* slaaes og stinges. *vAph.(1759).* De . . brødes og sloges uden . . Frygt for Død. *Schytt.Polit.15.* slaas og drages, rives og slaas, se III. drage 11.1, IV. rive 6.2. || *m. nærmere bestemmelse af redskab, vaaben olgn., især ved præp. med ell. (undertiden) paa* (se paa 8.2) *ell. (nu dial.) i (jf. III. i* 50 *10.1 samt Feilb.III.397) ell. (næppe i rigsspr. m. bestemmelsen direkte tilknyttet, i forb. som slaas fingre, om leg, hvori de to deltagere kæmper saaledes, at de slaar pegefinger mod pegefinger (Krist.BRL.605).* jeg fodrer dig ud til Fuglestangen at slaaes med mig enten med en Sax eller en Kokke-Kniv. *Holb.LSk.III. 10.* tilsidst sloges vi med Snebolde. *Blich. (1920).XIX.94.* (*han*) havde slaaedes i Sne med nogle Dreng. *JakKnu.TS.17.* (*Kleopatra:*) jeg nævnedes dine (*∴ Antonius's*) Bedrifter, og til min Forfærdelse svarer han (*∴ Herodes*): Jeg nærer ingen Beundring for Folk, der kun kan slaas med Hænderne.

KMunk.EI.24. jf. bet. 30.2: *Man slaaes med Sværd, med Pen, og med Næver. *PAHeib. (Rahb.Tilsk.1791.207).* slaas med (*paa ell.*) næverne, se I. Næve 1. slaas med sten *olgn.:* *Moth.S788. Brandes.IV.325.* naar (*kalve-*) Benene var pillede . . kastede man dem efter hinanden, — besynderligt nok, da Drengene og Kathrine ellers aldrig sloges i Sten eller Klodder eller brugte andre af den Slags Lege, der nærmede sig til Slags- 10 *maal.* *JakKnu.LU.183.* || *m. subj. i ent. og uden angivelse af modparten; ofte i udtr., der betegner en person som stridslysten.* Torden-skiold, nest at bede Stahl Goddag, sagde at hafve ofte forhen slaaets, men ey for en saadan Bagatelle. *Klevenf.RJ.50.* *Ingen maa sla'es! *Hzr.XIV.325.* „Jeg har ikke slaas — jeg blev overfaldet,“ sæe jeg krænket. *And Nz.FL.54.* han slovest altiden. *Gravl.T.149.* (*han*) har stor Lyst til at slaas med Sne. *LindskovHans.NH.107.* || (*talespr., l. br., jf. VSO.*) om *krigere, soldater, hæere olgn. 2Makk. 13.22.* Søemænd (*leder*) efter Vinden og Luven førend de slaaes. *Holb.MTKr.353.* *derfor vil jeg slaas som tapper Landsoldat. *PFaber.VV.2.* *nu kalder Natmanøvren. | Tre Dage skal vi slaas paa Trelde Næs. *SigfrPed.NSV8.* slaas til sidste mand, se II. sidst 1.4. || (*dagl.*) om *dyr.* De gamle Romere opførde store Bygninger for at lade vilde Dyr slaaes. *JSnæd.IX.134.* han havde lagt Dele af Indvoldene ud i Gaarden, hvor 5 *Katte havde sloges om dem.* *Bornholms Tidende.* ^{21/1933.1.sp.6.} *i sammenligninger:* *i den Smule Land (*∴ Danmark*) | Bekæmpe Kongesønnerne hverandre | Hvert Øieblik, saasart en Fader døer, | Og slaaes om Stumperne, som sultne Ravne | Paa Marken om et Aadsel. *Oehl.XII.17.* De tilbageblevne Russere slaas som vilde Dyr. *Pol.* ^{4/1940.1.sp.3.} slaas som en løve (*løvinde*), se I. Løve 2.2 (*Løvinde 2*). *talem.:* naar krybben er tom, slaas hestene, se Hest 1.4. **30.2)** *i overf. anv.;* *dels i udtr. for heftig strid, uenighed, diskussion:* *Moth.S453.* slaaes med een om et Ord, eller om et Ords Bemærkelse. *Høysg.S.123.* „hvordan skal de skatter udskrives?“ — „lad politikerne slaas om det!“ | || *dels i udtr., der betegner, at man er ivrig for at sikre sig, tilegne sig noget.* *Damerne slaas om den franske Journal. *Heib. Poet.V181.* de Par Ører, der endelig kunde blive fra, naar Kæltringerne faar slaast om Boet. *Thuborg.A.83.* Priserne stiger, naar man slaas om at komme til (*∴ for at leje sommerbolig*). *Ekstrabl.* ^{22/1939.1.sp.2.} || *i forb. m. med ell. (sjældnere) mod (Rørd.GK.124), der nærmere angiver, hvad man søger at betvinge ell. undertrykke, hvad der hindrer en* 60 *slåes med griller.* *Moth.S463.* Asta sloges synlig med Latteren. *Schand.VV.251.* Han købte Shakespeares Værker og satte sig hver Dag i sin Fritid til at slås med Texten. *Rørd.TB.33.* han stod og sloges med sit

Slips. *EErichs.IKnibe.(1908).62.* han gik og sloges med en indre Sygdom. *JacPatudan.F. 29.* slaas med vejrmøller, se Vejrmølle. || i forb. m. for, der angiver, hvad man vil forsvare, fremme, opnaa. *AndNx.MD.198.* det havde du ikke tænkt dig, at dine Børn skulde sidde her og slaas for det daglige Brød. *Thuborg.DP.76. 30.3*) i forb. være oppe at slaas og (jf. II. komme 47.3) komme op at slaas, som betegnelse for langvarigere, ¹⁰ *enholdsvis begyndende slagsmaal. (i forb. som de var oppe at slaas, har været oppe at slaas ofte som omskrivning for præet. og perf. af slaas).* komme op at slaes om noget. *Moth.S463.* At staae til Strids, o: stritte som een, der er oppe at slaes. *Høysg.S.207.* to Bønder kom op at slaas i hans Butik. *Goldschm.I.11.* læreren (sagde) til mig på sin gemytlige måde: Nå, du har nok været oppe at slås, sådan som folk plejer at sige ²⁰ til en, der er kommet noget til med sit ansigt. *Hjortø.SvS.29.*

31) (*dial.*) som *udtr. for vane, tilbøjelighed til at slaa.* *LollGr.76.* især til bet. 1.3, om hest: ville sparke. *DF.IV115(Lolland).* *UjF.(Møn).*

D. *intr.* (jf. bet. 20-21; om *udtr.* som slaas fejl se bet. 5.1).

32) *bevæge sig med hurtighed og (ell.) kraft hen imod noget.* 32.1) om dyr; *dels (især jæg.) om rovfugl: styrte sig ned fra et højere luftlag for at ramme et bytte. (ofte m. flg. efter). (de islandske falke) fanges udi garn hvorunder andre fugle, som ryster, sættes til lokke maade; thi naar falcken slaar efter dem, bliver den hængende udi garnet.* *Holb.DNB.54. Blich.(1920).XVI.61.* Falken holdt sig over Stedet et Par lange Minutter . . og nu slog den pludselig, men slog nok forkert. *Fleuron.IN.86.* || (jf. bet. 33-34; især fisk.) om fisk: gøre en bevægelse, hvorved vandspejlet rammes; ogs. i al alm., om pludselige, hurtige bevægelser hos fisk. *Fisken slaar i Parken | Imellem Blomstersiv. *Winth.II.111.* Plask — der slog en stor Gjede ude i Vandet. *Schand.UM.138.* de har maaske seet Ørreden slaa om Aitenen. *Bogan.II.11.* Fisken slaar (naar man haler den op paa Krogen). *Scheller.MarO. 32.2*) (*nu sj.*) om lyn (elektrisk udladning); (alm.) ⁵⁰ *slaa ned.* *Torden, som uventet slaar! *Ew.(1914).II.42.* *Tordenen ruller, Lynet slaar. *Blich.(1920).VI.49. Bredahl.I.39. jf.:* *Hvert et Ord var en Gnist, der slog i mit Bryst som en Lynild. *Winth.I.58. (dial.) om torden: skralde. BornhOS. 32.3*) (*især i forb. m. præp.-led*) om legeme, masse i bevægelse. *kuglen sløg (alm.: slog ned) for hans fædder.* *Moth.S446.* *den hvide Rug, den blide Rug, som mod min Tinding slaar. ⁶⁰ *Aakj.RS.13.* paa dette Tidspunkt afbrød Flyveren Tændingen til Motoren, for at der ikke skulde opstaa Brand, naar den slog mod Jorden. *AlfrChristensen.VorTid.(1934).*

22. *Træets Nødder, | af Vinden plukket, mod Gruset slaar. *KBecker.S.I.20. jf. bet. 1.1 og 11.3:* *Hun rød af Hvælvingen udlær, | Og Døren efter hende slaaer (o: smækker, falder haardt i). *Oehl.Digt.I.77.* Døren slog derude. *ErlKrist.DH.234.* || om bølge, oprørt vand; *dels: bevæge sig voldsomt mod noget.* Klipper, hvorpaa Søen slaaer saa stærkt, at man kan see dem i en temmelig Fraværelse. *Reiser.III.335.* *Bølgen slaaer mod Kyst. *Winth.I.37. LCNiels.Va.68. dels (jf. bet. 35; sj.) om havets rullen, søens gang:* *Saa længe de Bølger i Bælterne slaae, | Danemarks Rige bestaae! *Oehl.XV.89.* || om regn: piske. regnen slår i ansigtet. *Moth.S448.* *Regnen slaaer paa Væg og Ruder. *Winth.ND.70.* *Lad Bygerne kun slå, | lad Havet bruse på. *Rør.GK.218.* || om luftning, luftstrøm, flamme, røg, lyd olgn. *Tørvens Røg fra Hulen slaaer. *Ing.VSt.19.* *Stormen vildt mod Ruden slaar. *Holst.(Visebog.219).* ud fra Bagværelset slog en Stank af kogt Kaffe. *OThyreg.UA.153.* *glade Stemmer imod os slaar. *SigfrPed.SS.62.* slaa i møde, se II. Møde 3.2. || i *udtr.*, der angiver, at noget (især: fugt) trænger igennem et omgivende, beskyttende lag. reimen slår igennem kappen. *Moth.S450.* Hendes Klæder glinsede altid, og jeg troede, det var Fedtet indvendig fra, der slog igennem Tøjet. *AndNx.DB. 53.* Herrecykle . . Rusten slaar igennem Lakken paa Skærmene. *PolitiE.Kosterbl.^{23,12} 1924.2.sp.1.* || *billedl., om følelse.* Der slaar en heroisk Bølge igennem mig og jager Tristheden væk. *AaseHans.DG.96.* || i *forb.*, der angiver, at noget lukker sig over ell. om noget andet (og skulder, begraver det). bølgen slår over skibet. *Moth.S455.* *over Fjenderne slog Bølgens Grav. *CKMolb.SD.268. Drachm.SH. 26. jf.:* i samme Nu slog hendes Arme om min Hals. *SMich.S.244.*

33) om urolig, uregelmæssig bevægelse; om noget løst nedhængende: (hænge og) sjaske, slaske. *I strakte Løb det slunkne Skind | Om Bugen slaaer i Rynker. *Winth.IV.55.* Den lange, brune Skindfrakke slaar om hans tynde Ben. *LindskovHans.NH.32.* sejlet, sejlene slaar, se I. Sejl 1.1. || (jf. II. kaste 9.2) om (del af) redskab, maskine olgn.: bevæge sig uregelmæssigt (hoppende, slødende). Slaae som Roret i Lykkerne. *Fisker.SøO.* Vinduerne slog i Stormen. *Bang.T.86.* Det er muligt, at Deres Hjul „slaar“ (begynder at exe) alene paa Grund af, at en enkelt Ege mangler. *Cyclehh.87.* Maskindelen (der sidder skævt) siges at danse eller slaa. *Saal.²XXI.721. jf. bet. 32.3:* højre Pedal (paa cyklen) slaar mod Stellet. *PolitiE.Kosterbl.^{21,10}1923.2.sp.1.* || (jf. bet. 32.1; *dial.*) om levende væsen. kalven slår i koen. *UjF.sml.:* Hoster huult og stærkt. Hierte og Puls banker heftig. Livet slaaer (o: hos en syg ko). *BeretningomQvægsygensIndpodninger.(1775).* 15. slaa i tøjlet, se Tøj.

34) om forandring af bevægelsesretning ell. stilling ell. (i videre anv.) tilstand. 34.1) i egl. bet.; dels om egen, selvstændig bevægelse, dels (jf. bet. 20.3) om bevægelse, der bevirkes ved slag, stød, ryk. slåe fra land med skiberummet. *Moth.S447*. slåe over stag. *smst.455*. Hurtigt trak jeg mit Blik tilbage, slog om i min Psalmebog som havde jeg slaaret fra Psalmen. *Kierk.VI.281*. Hønehøgen . . slaar øjeblikkelig fra Gren og flyver. *Fleuron.DTN.72*. || (sj.) om fald. (soldaten) spillede Armene ud og slog over Ende, dødeligt ramt i Brystet af et Skud. *Madelung.(Berl.Tid.¹¹.1935.Sønd.II.sp.1)*. || især i forb. m. adv., i udtr. (der delvis hører til bet. 6.1) som slaa bak, kontra, se II. bak, III. kontra 2. (nu næppe br.:) buen slåer løB (∴ slappes). *Moth.S442*. 34.2) (nu dial.) som udtr. for en vis udvikling, rækkevidde. øllet slåer i hovedet (∴ gaar til hovedet, virker berusende). *Moth.S448*. *VSO*. jf.: *Naar øll og vid gier veddeløb | Og rusen slaer til hiertet. *Sort.(SamtanskeVers.¹¹11.109)*. || om økonomiske forhold. det slår hverken til hoved eller hale . . deres penge, midler rækker ikke. *Feilb*. det kan ingensteder slå . . ∴ forslå. *smst. 34.3*) i udtr., der betegner ændring af forhold, overgang til ny tilstand, virksomhed olgn.: gaa over til; give sig til; dels (l. br. i rigsspr.) i forb. m. i: Strax derpaa slog det i Tøe. *Thaar.KS.348*. Begge slog i en Fnisen, der . . endte i en hujende Latter. *Schand.TF.II.327*. Børges Ben slog i Galop. *Pol.¹⁷.1938.Sønd.4.sp.4*. slaa i sig (selv) (efter ty. in sich schlagen; sml. slaa ind i sig selv u. bet. 52.7; vist egl. til bet. 1.2 og opr.: „slaa sig for brystet“; nu dial.) ændre sin opførsel, adfærd; forbedre sig; gaa i sig selv. (jeg) formoder at hand god vil slaae i sig og befinde, at en saa præcipiteret resolution vil i Tiiden tilføre ham meere Ulempe end ieg. *Hob.Brv.112*. *LTid.1732.191*. *MFBang*. *TaleroverAftensangs-Texterne.(1767).427*. *Jy Saml.VIII.275* (sdjy.). || dels (nu kun dial.) i forb. slaa paa noget, (jf. bet. 21.3 slutn.) tage fat paa, begynde paa noget. Kongen af Persien haver altid 3 eller 4 Astrologos om sig, uden hvilkes Raad og Betænkende hand intet slaar paa. *Kyhn.PE.25*. *Robinson.I.24*. iust dend tid, da det slog paa at ringe om aftenen med (kirkeklokkerne). *RasmWinth. S.39*. *Rask.FynskeBS.15.53*. *Feilb*. jf.: *Kom siig mig dog eengang, hvad est du fød og baaret, | Hvi blev jeg saa udaf din egen Side skaaret, | Før vi saa plumpelig slaar noget andet paa. *Helt.Poet.12*.

35) (jf. bet. 36) om gentagen, regelmæssig, rytmisk bevægelse. 35.1) (l. br.) om redskab, maskindel olgn. ell. (sjældnere) legemsdel. *See hist, hvor stolt hans (∴ f-skens) Finner gaaer, | Og slaaer. *Stub.70*. *Seierfulde roe de hiem, | Hurtig slaae de raske Aarer. *Ev.(1914).III.196*. *rød den (∴ fuglen) hører Øxen slaae, | Der lysner

Skovens Skygge. *Winth.SS.II*. Naar Plagene Morgen og Aften i Flok gik og græssede, lød det som syv Leer slog. *Fleuron.KO.66*. om dele af væv (bom, skytte), se u. I. Bom 2.3 slutn. || (jf. u. bet. 34.1) i forb. m. adv. At et Skib kan begynde at dreje, før det faar Fart, beror paa, at Vandet fra Skruen virker paa Rorbladet, saa længe Skruen slaar Frem. *KuskJens.Som.244*. 35.2) om hjertets, pulsens virksomhed: banke (II.1.3); især i forb. hjertet slaar; ofte (jf. I. Hjerte 2) i udtr., der angiver stærke, inderlige følelser (lyst, elskov, menneskekærlighed). *det æd-leste, det beste Hierte | Slaer ikke . . meer! *Ev.(1914).II.191*. *Jeg blev perplex; jeg følte, Hjertet i min Hals mig slog. *Heib.Poet. VII.353*. *Mit Hjertes Banken selv jeg ikke fatter; | Nu staaer det stille, | Nu slaaer det atter. *smst.369*. *Hende vi elske, mens Hjertet det slaar. *Hostr.SpT.I.1*. (et) udtaget Frøhjerter vil — overladt til sig selv — trække sig sammen, „slaa“, som man siger, i en bestemt Rytme. *Tilsk.1937.I.195*. mit hjerte holdt op at slaa (∴ af skræk) | jf.: Det er Folkets Lykke . . at det kan sige, at Danmarks Hjerte slaar i Deres Maje-stæts Bryst. *Stændertidende f.Øerne.1835.22*. || m. andre subst. som subj. pulsen slaar, se I. Puls 1 (og 2.1); nu sj. i andre forb.: Aren slaaer. *Moth.S440*. *Brors.124* (se I. Aare 1.1). *roeligt slog det danske Blod | I hver en Søemands Bryst. *Sander.Odeum.612*. *Oehl. HY.178* (se Bryst 3.3). || i forb. m. for, der betegner den ell. det, man nærer stærke følelser for, „lever og aander“ for. *Ev.(1914).IV.262*. *End slog mit Bryst | For Ingen, som for dig det slaar. *Oehl.XXX.175*. *Et Hjerte, som for Venners Sorg og Glæde | Slog varmt og kjærligt, banker ikke meer. *Ploug.VVI. 148*. *Schand.AE.158*.

36) (til bet. 2; jf. bet. 35) om frembringelse af lyd. 36.1) om strenge- ell. slaginstrument: lyde; især om tromme: gaa. *Den kiælnæ Cithar slaar ey meer om evig Glæde. *Ev.(1914).I.207*. *Hoboerne blæses, og Trommerne slaae. *Bagges.V135*. den 22. Maj . . slog Bytrommen, saa det ramlede over hele Byen. *SydjynskeS.92*. 36.2) om forsk. sangfugles, spec. nattergalens, varierede sang. Nattergallen slaaer. *Moth.S440*. *Bogfink slaaer med Stillidsen om kap. *Steners.Ode.49*. *Lærken forlader sin Rede | . . flagrer i Luften, og slaar. *Oehl.XIX.122*. Tiuren sidder saaledes i Parringstiden i den aarle Morgenstund . . og galer eller slaar, som det hedder. *Bogan. I.139*. *Lærken synger, og Droslen slaar, | og Gøgen kukker i Maj. *Sødb.GD.131*. om vagtelens lokkelyd: *Frem.¹.1927.omslag.3*. 36.3) om apparat, der angiver iden, især om ur: angive tiden (timerne) v. hj. af et slagværk. (i de sammensatte tider bruges nu alm. have, hvor talen er om virkelige (klokke)-slag (og det derved angivne tidspunkt betegnes som tilbagelagt, fortidigt), være i tilfælde, der

blot angiver klokkeslæt, tidspunkt; *jf. Mikkels. Ordf. 424*). *Heib. Pros. III. 189*. *Bede-klokker! I, der slaae, | Nogle dybe, Nogle klare. *Hz. D. II. 56. GF Ursin. Uhre. (1843). 19*. naar Uret slaar, springer en Lem op og en Gøg kommer frem og kukker. *Politi E. Kosterbl. 1/2 1925. I. sp. 2*. uret slaar galt, stærkt, svagt osv. | mangan er lig et sejerværk, som anderledes viser og anderledes slaar, se Sejerværk. klokken slaar, se Klokke 2.1. || i udtr., 10
der betegner, at et tidsrum er forbi, ell. at et nyt tidsafsnit begynder, at nye begivenheder indtræffer, forestaar. (især i forb. m. Time, s. d.). *snart slaar Skilsmisssens Stund. *Schand. SD. 91*. vi (vender) tilbage, og Afskeden med Coimbra slaar. *HAPaludan. (Gads Mag. 1935. 64)*. || om konstruktion m. indholdsobj. se bet. (5.1 og) 6.1.

E. part. i særlige anv. som adj.

37) part. slaaeende som adj.; især til bet. 20
10.3, om forhold, omstændighed ell. argument, bevis: som virker stærkt paa en, saa man overtyses om forholdets ægthed, sandhed; indlysende; overbevisende; paaafaldende; frapperende. slaaeende Grunde, Exempler. *JCLange. Haandbogi Modersmaalet. (1832). 123*. den sidste Deel af (hendes) Tale var saa slaaeende, for ikke at sige nedslaaende for mig. *Gylb. (1849). X. 125*. Denne Bemærkning er nu ikke blot slaaeende, men ogsaa træfende. *Kierk. XIII. 110*. en Metaphor af slaaeende Virkning. *Chievitz. FG. 42*. hendes Skønhed blev pludselig slaaeende, da hun kom i den blaa Klædeskjole. *Buchh. SP. 112*. en slaaeende lighed, se Lighed. || som adv. Denne Karakter . . er den mest slaaeende sandede i Dramet. *Brandes. B. 503*. han ligner faderen slaaeende! || m. spøg. tilknytning til bet. 1.2, i forb. som slaaeende argumenter, prygl. *Rahb. E. I. 113* (se u. Argument). In- 40
spektøren, K., var en hidsig og meget brutal herre, der med og uden . . grund brugte de „slaaeende argumenter“. *Aarb. Hards. XXI. 109*. *Duelund. N. 40*.

**38) part. slaacet (jy. slaaen. Moth. S461. Feilb. III. 396. jf. u. nedslaaet) ell. (især Ø, i bet. 38.4 og 38.6 næsten kun) slagen (nu sj. slaget. jf. u. halv-, jord-, nedslaaet; spec. i sgr. svarende til bet. 38.3, fx. kabel-, krap-, treslaget. Fisker. SøO. 59. 136). || intk. 50
(navntlig i sgr.) slaacet ell. slagent (jf. u. grimslagen, ned-, nyslaacet, rædselsslagen) ell. slaget (Esp. §151, a. jf. u. magerslagen, ned-, ny-, rødslaacet) ell. slagen (LTid. 1753. 300. jf. slagen guld u. I. Guld 1.1 samt Feilb.); best. f. og fl. slagene ell. (i kbh. og heraf paavirket spr.) slaede (se fx. u. bet. 38.2-3, 38.5-6) ell. (dial.) slagene (Esp. §151, a. jf. u. nedslaaet) || især i flg. anv.: 60
38.1) (jf. dæk-, dødslagen; l. br.) til bet. 1: som har faaet et slag; især til bet. 1.2: som har faaet prygl, hug. *Moth. S461*. den slagne Pudelhynds Loggren. *Lodde. NT. 73*. *den, der vandrør harm og hed med slagen kind.**

NMøll. R. 20. || til bet. 1.3, i sgr. som hugormeslaacet, orme-slaacet, -slagen. **38.2)** til bet. 3 og 4: som ved slag, banken osv. har faaet en vis form, udseende || (køg.) til bet. 3.2, om madvarer: ællet; pisket; udrørt. *Oecon. H. (1784). I. 199*. raa slagne Æg, blandet med Havresuppe eller med Melk. *Paulizky. Anvisning til Sundhedspleie. (1798). 297*. let slaacet Æggehvide. *Ellen. Carlsen. Raasyltning. (1934). 21*. || til bet. 3.3 og 4.4, om metal (varer): udhamret; banket; præget. Huusgeraad af slagen og fortinnet Jern. *LTid. 1753. 300*. slagen guld, se u. I. Guld 1.1. jf. guldslagen, halv-, nyslaacet 2. || til bet. 3.4: bearbejdet ved knusning, deling osv.; især: knusi. i Bunden af (urte-)Potten lægges et Lag slaaeede Skaar. (*Gronwald-Fynbo.*) *Praktisk Havebog. (1907). 79*. Slagen Kalk. *HFB. 1936. 56*. || til bet. 4.1; om saar, se Saar sp. 347²⁵. || i billedl. anv., som udtr. for, at noget har et vist præg; jf. grov-, lang- (2), ny- (3), rund-, storslaacet. **38.3)** (jagl.) til bet. 5.3, om tovværk. Dend Liflandske Hamp . . haver dend Egenskab, at det deraf slagne Touvræk bliver smidigt. *LTid. 1725. 536*. *Fisker. SøO. 137*. især i sgr. som højre-, kabel-, krap-, lang- (1), lig-, retslaacet, jf.: I Thy og Egnen mellem Randers og Grenaa bruger man „avet-slaacet“ eller „links-slaacet“ Reb, i Resten af Landet „retslaacet“ Reb. *Hist. MKbh. 3R. II. 615*. haandslaacet (tovværk). *smst. 665*. et færdigslaacet Tovs Styrke. *smst. 682*; endvidere sgr. m. num., der angiver, af hvor mange garn tovværket er snoet, som fir(e)- (*Fisker. SøO. 136*. Det 4-slaaeede Touvræk er lidt stærkere end det 3-slaaeede. *Kusk. Jens. Søm. 3*), syv- (*Politi E. Kosterbl. 1/2 1925. 3. sp. 1*), treslaacet (*Fisker. SøO. 136*. *Haandv. 269*. *Buchh. SP. 122*). **38.4)** til bet. 5.5, om vej: anlagt paa rigtig maade; banet; ofte: bred, stor og lige. *Høysg. S. 132*. (han) reyste om Dagen, paa en slagen Lande-Vej. *Ev. (1914). IV. 35*. Den slagne Vei fra Einbeck til Göttingen er fortræffelig, og smager ret godt oven paa den hullede og stenede fra Pymront. *Bagges. DV. VIII. 414*. *en god og slagen Sti. *Oehl. I. 344*. *KUBerntsen. Æ. I. 207*. jf. nyslagen (u. nyslaacet 4). || ofte i billedl. udtr., om den rette ell. direkte vej, den rette fremgangsmaade, de midler, der fører til maalet; ogs. om det let gennemførlige ell. det overleverede, traditionelle. De Oprigtiges slagne Vei (1931: De retsindiges Vei) er, at vige fra det Onde. *Ords. 16. 17*. *(jeg har) Forsøgt at gaee den meere slagne Vei | Som Embedsmand. *Bagges. V. 112*. (jeg) behøvede (ikke) selv at bane mig min Vei gjennem Verden . . jeg fandt den slagen for mig og kunde vælge hvad Sti jeg vilde. *Gylb. (1849). V. 40*. Sol, frisk Luft, Hvile. Det var den slagne Vei til den snarlige Helbredelse. *Egeberg. M. 130*. gaa, følg den slagne landevej, se Landevej 2.4. || (sj.) i komp. havde Æren værret Suhms Formaal, stod det da ikke til ham at naae den ad slagnerne Veie? *Rahb.*

Suhm.6. || herefter vistnok (ved sammenblanding) sjældnere udtr. som: De store slagne (∴ brede, jævne) Højdeflader hvor (landsbyerne laa). *Gravl. AB.95.* *Hvorfra kommer Sol paa den slagne Himmel. *Thøg Lars. Edda. I.42.* jf. udsagen: *Dag ud og ind hver slagne Dag. *Bagges. V.216. 38.5* (jf. nyslaaet 2 samt rodslaaet 1) til bet. 7(2), om afgrøde ell. mark: *høstet; mejet.* *Som Dug paa slagne Enge, | Saa falder Livets Ord | Paa Kristnes Sottesenge. *Grundtv. SS. IV.385* (jf. *Ps. 72.6*). *saa runger Klokkens Malm | over slagne Enge. *Aakj. RS.35.* det slaae Agerhø. *Ab Dam. B.284. 38.6* til bet. 8, om modstander; dels til bet. 8.1: *fældet; dræbt; nedlagt; dels til bet. 8.4: besejret; overvundet; jaget paa flugt.* Navnet paa den slagne (1931: dræbte) Israeltiske Mand, som blev slaget tilligemed den Midianitiske Kvinde. *4 Mos. 25.14.* formedelst de slagnes Mængde (kunde) de Døde (ikke) begravnes. *Holb. Herod. 363.* *Den sidste Flok af Fjendens Hær | Drog slagen fra Midsundens Bro. *CK Molb. SD. 292.* den slaae Hær. *Pol. 29/1914.1. talem.: ligge slagen paa valen, se Val. ordspr.: slagen mand gør ingen modstand, se Modstand 1.* || (jf. bet. 38.7) *billedl.: som har lidt nederlag, har haft uheld med sig; ruineret; ødelagt.* jeg er en slagen Mand, jeg er ruineret. *Heib. Poet. VII.47. Hrz. VII.318.* Slagne Folk. *Tops. (bogtitel. 1882)* (jf. *Vilh. And. VT. 167 ff.*). *Sønner af de Slagne, | se, I staar paa Muld! | Død er det bedragne, | lykkeløse Kuld. *JV Jens. Di. 44. 38.7* (i rigsspr. *især* ω) til bet. 9 || *ramt, rørt af sygdom, ulykke, stærk sindsbevægelse olgn.* *Den Mand, du (∴ armod) gjeater, han er ilde slagen; | Hans Selskabsbrødre er den gustne Hunger, | Det mørke Tungsind. *Bredahl. I. 119.* jeg formaaer ikke at røre Been eller Haand; jeg er som slagen over mit hele Legeme. *PV Jac. Trold. 57.* *især* i forb. m. af ell. med i udtr. som slagen af (med) rædsel, skræk (se Rædsel 1.1, I. Skræk 1.1) samt i *sgr.* som byld-, elskovsslagen, gigtslaaet, lyn-, panik-, pest-, poppelsi-, rædsels-, skræksslagen, *sml. harm-, modslagen samt (sj.) frygtsslagen (Rørd. GK. 168)* og *krampeslaaet* (en krampeslaaet Arm. *Jac Patudan. U.R. 150*). || *ogs. (m. overgang til bet. 38.10): udsat for og medtaget af anden stærk, fysisk paavirkning; i sgr. som rog-, søslagen. 38.8* til bet. 10; *spec. i forb. slaaet handikap, (sport.) handikap for heste, der i vedk. væddeløbsstævne („meeting“) ikke har vundet nogen førstepræmie. Væddeløb. 57. Trav-Tidendes Julenummer. 1930. 8. sp. 1. 38.9* til bet. 12: *fastgjort; spec. (faql.): Sporer fæstes til Støvlehælen ved en Pig paa Halsen og Søm eller Skruer i Grenene (faste eller slagne Sporer). Sal. XXII. 48. 38.10* til bet. 16(2): *dækket, overtrukket (beslaaet, besat) med noget; især i sgr. som dug-, fugtsslaaet, guldslagen, jord-, rimsslaaet, jf. rodslaaet. || spec. (dial.): lerklinet, -slaaet.*

de gamle hvide „slagne“ (lerklinede) Vægge (i en jysk hedegaard). *NationalmusA. 1933. 40.* **F.** i særlige forb. m. adv. (om forb. som slaa (sig) fast, løs se bet. 12.1, 13.5, 20.1, 27, 34.1; om slaa fejl olgn. se bet. 5.1).

39) slaa af (jf. afslaa; om slaa af sig se bet. 15.3).

39.1) skille noget fra noget andet ved slag; fjerne ved slag; især (til bet. 1.2): hugge af. *Moth. S460.* slaee eens Hoved af. *VSO. I. 105.* slaee Blomsterknopperne af med en Stok. *smst.* Han slog min Hat af, og den rullende bort. *Isak Din. FF. 396.* (foræld.) om en slags tærskning. hun slog det af (1931: tærskede), som hun havde sanket op, og det var ved en Epha (∴ et vist maal) Byg. *Ruth. 2.17. OrdbS. (sjøll.).* || til bet. 1.3, om ridedyr: kaste (rytteren) af. *Moth. H175* (se Hest 1.2). *Overs. af Holb. Levned. 183. MO.*

Feilb. ogs. uden obj.: hesten slaar af (∴ er tilbøjelig til at kaste rytteren af). *UjF. jf.: *Tysker, med den stolte Hu, | Og de stive Skanker . . | Rid ej mer din høje Hest! | Han slaar af i Morgen. Grundtv. PS. VI. 501.*

|| (*især dial.*) til bet. 7.2, m. h. t. græs ell. (sjældnere, jf. *VSO. I. 105*) korn ell. mark. slaae greb af. *Moth. S444.* slaae korn af. *smst.* Karlene flyttede Heste, slog Græs af o. lign. *HUSS. Lollandsk Landsbyliv. (1937). 49.* || til bet. 13: løse; løsne; støde, skubbe løs, fri.

vinen slaaer spundet af. *Moth. S445.* Postvognen var slaaet af (∴ løsnet fra rangerlokomotivet og sat i bevægelse ved et skub af dette). *Jernbanet. 1/1915. 4. sp. 2. m. obj.-skifte:* slaa et skæve af, se IV. Skæv. || til bet. 15(8): fjerne ved at hælde, øse, ryste kraftigt, kaste olgn. *Moth. S460.* slaee Vandet af, som er i Spanden. *VSO. I. 105.* *Vee dem! Vee! | Naar jeg slaae Hammen af, og holder op at lee! *Bagges. V. 119.* Aske fra Cigarer . . som var slaae af . . ud over Bordet. *Schand. BS. 407.* Han dyppede Pennen . . slog den af mod Blækhusets Rand. *C. Jacobi. Judas. (1912). 68.* Naar vi saa havde solgt en Krukke Smør, skulde jeg . . følge med over hos Kømand E. lige ved Torvet. Dær vejede de Smørret, og det blev slaaet af i en Krukke, som Køberen havde med. *Aarb. Frborg. 1939.*

40 *48.* (nu næppe br.) om vandladning: slaae sit vand af. *Moth. S445.* || (jf. afslaaet u. afslaa 1 slutn.; jf. foreg. gruppe; jæg.) om svømmefugle (vildgæs, -ænder): kaste fjerene, fælde (og derfor være ude af stand til at flyve). *Kjærhøll. 636.* der er Rogæs og Rosvaner, som har slaaet af, og som man kan seile ind, i Fjorde og Sunde. *Bogan. II. 153.*

39.2) (jf. afslaa 2 samt bet. 13.1 slutn.) formindske en fordring olgn. med et vist beløb; give et afslag i, nedsætte en pris olgn.; trække noget fra. „De 25 Ducater, min Herre! de 25.“ — „Nei, nei; De vilde jo endelig vædde.“ — „Vil De have de 35?“ — „Jeg slaee ikke en Hvid af.“ *Biehl. (Skuesp. IV. 408).* han spurgte, om vi vilde slaa 2 Mk.

af pr. Lispond Sukker. *Goldschm.* II. 87. slaa noget af Prisen, paa Varerne, Regningen. *Levin. Ludv.* || i videre (overf.) anv. „du maae dog ikke outrere din Tale saa meget“ — „Ja jal vi kand altid slaae noget af.“ *Hob. Stu.* I. 9. Nogle vandt jeg . . ved at aabne lyse, smilende Udsigter, hvis de antog min Lære, Andre . . ved at slaae Lidt af, ved at sætte Lidt til. *Kierk.* VII. 237. de fleste Mennesker hutle sig igennem Livet ved at slaa lidt af hist og lidt af her. *Høffd.* (Tilsk. 1907. 18). (Torfæus havde) maattet slaa af paa Fordringerne (om en Norgesbeskrivelse). *CSPet. Litt.* 800.

39.3) (jf. afslaa 3) til bet. 8: bortdrive, fjerne, fælde, overvinde i kamp; dels m. h. t. angreb, dels (nu næppe br.) m. h. t. angriber, modstander. Vort Huus er i disse Dage ligesom en beleget Bye. Nu har jeg nyelig slaget to Storme af. *Hob. Bars.* IV. 9. (de) faldt an paa ham med et u-forsagt Mod, og slog ham gandske af. *LTid.* 1736. 175. *VSO.* || især m. afsvækket bet., navnlig i spil m. h. t. melding olgn., som man overbyder, ell. (nu sj.) m. h. t. modstander. (han) slog Dig af nok saa pent i eders Disputatser. *Blich.* (1920). IX. 32. slaae En af i Keglespil, Terninger. *Levin.* Et Spil i Spader kaldes (i l'hombre) Spil i Kuleur og slaar ethvert Spil af samme Rang af. *Spillebog.* (1900). 33. blive slaaet af med kaalraber, se Kaalrabi. || slaae bier af, (foræld.) dræbe bier (med svøb) om efteraaret for at tage honningen. *Nordsjæll.* V. 127. *UjF.*

39.4) (nu kun dial.) m. h. t. tilbud, bøn olgn.: afslaa (4); afvise. Der var en Mand . . der vilde disputere med mig, men da jeg fornam, at hand ikke vidste, hvad quidditas var, slog jeg ham det reent af. *Hob. Er.* IV. 4. En Regents Ære er at holde sig fra Blods-Udgydelse. Tamerlan slog denne Erindring af med Skiemt. *sa. Hh.* I. 66. de Danske Regierings-Raad slog . . det begiærte Mode eller Sammenkomst . . af. *Slange. Chr.* IV. 44. *PVJac. Brev.* 152. *Feilb.*

39.5) (jf. af B. 1.3 og bet. 5.2) om efterligning af forbillede olgn.: aftegne, afsætte efter maal; afslaa (5). slaae Model af. *Amberg. Bl&T.* især †: udføre tegning, plan af (del af et) skib i naturlig størrelse. *KuskJens.* Som. *Till.* 33. Samtidig med at Kølen støbes, tager Baadebyggeren fat paa at „slaa Baa-den af“. *Berl.* III. *Tid.* 2/3. 1936. 9.

39.6) (jf. af B. 1.4-5) om iværksættelse ell. fuldførelse af handling; især til bet. 18, m. h. t. aftale, forbund, forbindelse, samkvem, i udtr. som slaa en handel af olgn., afslutte en handel (vel egl.: ved haandslag); handle. *Levin.* kun Købmandens Formodning om, at dette Klædningsstykke ikke . . vilde behage hans Frue, afholdt ham . . fra at slå en altfor tvivlsom Handel af. *Blaum.* *Sk.* 248. han havde stablet Kajen fuld af Jydepotter, og Kristianshavns Madammer kom og slog

Handel af. *AndNz.* *PE.* III. 185. der raabtes (i bevertningen) fra det ene Bord til det andet, der sloges Handler af paa Afstand. *EErichs.* *YL.* 65. *Feilb.* I. 549. (han var) parat til at slaa de flest mulige Forretninger af. *Pol.* 12/12. 1939. 12. sp. 3. jf.: en Kirkedag vilde blive Arnested for „usund Kirkepolitik“; man vilde dør give sig til at „akkordere og prutte og slå Handeler af“. *BiskopFr. Nielsen.* (1911). 371. i udtr. for hyggelig samtale: slaa en passiar, en sladder, sludder af (med), se Passiar 1 osv. i udtr. for lystighed, skæmt: slaa en spøg, en svir af, se Spøg, Svir. (jf. slaa et smil u. bet. 5.3 slutn.) i udtr. som slaa en latter af (nu: op). *Moth.* S. 445. hans Unaade, han vil kaste paa mig, slaaer jeg kuns en spodsk og haanlig Latter af. *LTid.* 1750. 161. *VSO.* I. 106. (jf. bet. 39.3; sj.:) Hun slog et mut Blik af til Siden og nølede med at give ham Haanden. *Lunde.* *Midsommerbarnet.* (1898). 45. || (jf. bet. 39.7 samt slaa op u. bet. 55.9; især dial.) om trediemand: afslutte, bekræfte en handel, et forlig som vidne, mægler ved at lægge sin haand oven paa parternes hænder ell. ved et slag skille dem fra hinanden. „Vi kan jo vædde om det . . saadan et Par Hundrede Daler eller Sligt.“ — „Lad gaa“, sagde Kjøbmanden. Forpagteren „slog af“, som det hedder i det tekniske Sprog. *Schand.* *F.* 219. *Wied.* *TK.* 204. *UjF.*

39.7) (jf. af B. 1.5-6) om standsning af virksomhed; især † til bet. 2: meddele ved trommeslag, at en øvelse afsluttes, at der kan holdes hvil osv. *MilTeknO.* *Musikhist.* *Arkiv.* I. 264. ogs. om orkester og (navnlig) dirigent: standse musikken. Han satte Klarinetten paa Gulvet . . for første Gang i hans Liv var det hændt, at en Dirigent maatte slaa af for hans Skyld. *Tandr.* *K.* 304. Restauratøren hævder, at det er Kotume, at Orkestret slaar af, naar . . der skal holdes Tale. *AarhusStiftstidende.* 9/1. 1924. 6. sp. 4. jf. (teat.): naar (stykket) er gaaet de Gange, slaar vi det ganske roligt af (o: tager vi det ud af repertoiret). *SvLa.* *SD.* 75. || † m. h. t. jagthund: tilbagekalde; standse. slåe hundene af. *Moth.* S. 444.

39.8) svarende til bet. 34, om ændring af retning, tilstand, forhold || (især jæg.) dreje af fra en tidligere fulgt retning. da han kom paa Fram Kirkebakke . . slog han af til venstre. *Bergs.* *PS.* V. 284. (en) Ræv . . kom luskende ned imod os; (men) den slog af og gik lige løs paa min Sidemand. *Bogan.* II. 63. *AClod-Hansen.* *Jagtskydning.* (1923). 211. jf.: Saaledes gik det et Stykke ud ad Vejen i et ganske rask Trav . . En Markvej slog af til højre. *Bergs.* *FM.* 28. || (fagl.) om redskab: svigte (forsage, klikke). buen, byssen, lasen slaer af. *Moth.* S. 444. jf.: Det er meget vigtigt, at (raket)Stokken sidder godt fast, da den ellers slaar af, saa Raketten gaar vild. *Medd.* *Rygt.* 137. || om forringelse, aftagen;

dels (*dial.*): synke (*i pris, værði*). kórnet slåer af. *Moth.S444. EHHagerup.82. dels* (jf. bet. 39.2; *landbr. og dial.*) om ko: give mindre mælk. saadanne Dyr . . slaar af paa Mælken og trives mindre godt. *Grunth.Best.184. UjF. m. obj.*: Græsset er helt afsvedent, og hvis ikke Madmoder gav (køerne) noget i Krybben derhjemme, vilde de snart slaa Mælken af. *Rørd.S.102. Feilb.*

40) slaa an (*efter ty. anslagen; bet.-udviklingen er for største delen foregaaet i ty.; jf. anslaa, Anslag*)

40.1) (jf. anslaa 1.1; sj. i alm. spr.) rette et slag (jf. især til bet. 32.3: bevæge sig hen mod og ramme noget andet; hugge, støde mod. Da (vandet) undertiden stiger op over Breddene og slaaer an mod (klienternes) Fod, saa løsnes denne. *EPont.Atlas.III.157. Saa snart Krudet antændes og slaaer an paa Bomben, drives den afsted. VSO.I.180. En Planke slog an mod min venstre Arm. Wilst.D.I.144. de sort- og hvidbrogede Støv- og Røgskyer, der hvirvle sig iveiret, naar Granaterne slaae an og springe. AZimmermann.Erindringer.(1867).89. (jf. Anslag 1.5; ☉:) Døre af Jærn . . hænges i en Karm af Jærn, som . . har en Fals, hvori Døren slaaer an. *Gnudtzm.Husb.192. ||* (jf. Anslag 1.3 samt bet. 11; ✕, *foræld., sml.*: „Sædvanligen: Lægger an.“ *VSO.*) m. h. t. gevær- (kolbe): anbringe mod skulderen under sigtning; lægge an; i forb. m. paa: sigte paa. Jeg slog an paa Ham med en Kuglebyssze. *JJuel.236. det første Gelid (skal) ved det første Vink . . gjøre sig i Stilhed færdig, ved det andet slaae an, og, naar (kaptajnen) commanderer Fyr, skyde. FrVsKrigsArt.253. MilTeknO.13. ||* (jf. Anslag 4 slutn.) † om ønskekvistens udslag under eftersøgning af malm olgn. *KSelskSkr.XI.184. HCLund. 40 Samler.I.(1803).385.**

40.2) (til bet. 2) m. h. t. musikinstrument olgn.: berøre; bringe til at lyde; anslaa (1.2); ogs. m. h. t. tone (især m. h. t. de første indledende toner): frembringe; anslaa (1.3). *VSO.I.180. *(degnen) Tønen an til Psalmen slaaer (o: begynder at synge for). PalM. AdamH.I.23. Musikanterne slog Dansen an paa Instrumenterne. Bregend.TGK.133. (han) slog en Akkord an paa Flygelet. KBirk GrønB.SF.178. ||* i billedl. udtr., især om stemninger, følelser, udtryksmaade. naar han . . begynde med at slaae den . . lettere Tone an, slap han den hurtigt og faldt ind i gudelege Betragtninger. *Heib.Intel.III.46. Det var dog et sørgeligt Tilbageskridt mod Barbariet, om Menigmand skulde slaa Tønen an. RasmHans.M.38. slaa en anden Tone an (o: tal paa en anden maade) | D&H. ||* (jf. bet. 20.3 slutn.; l. br.) m. h. t. taste paa skrivemaskine olgn. Naar man begynder at lære at skrive paa Maskine, skriver man Bogstav for Bogstav, efterhaanden gaar alle de Bevægelser, der herer til for at slaa det enkelte

Bogstav an, af sig selv. *EdgRubin.H.26. || uden obj. han satte sig ved Claveret og slog an. HCAnd.SS.III.19. netop ligesom det sidste (klokkeslag) var fortonet, slog en høj og fin lille Klokke an. KLars.PT.11. Kapelmesteren slaa . . an til (o: giver signal til at begynde) Ouverturen. BerlTid.¹³/1934.Sønd. 11.sp.4. jf. bet. 40.7: mine Tænder . . sloge an til stor Tandpine. HCAnd.(1919).V356. billedl.: Fruen havde slaaet an paa sin sædvanlige Kjøphest, Fornemhed og Adelskab. *OleNavnløs.ToFortællinger.(1858).144. i videre anv.; dels* (jf. bet. 36.2; nu næppe br.) om sangfugl: begynde at synge. Nattergalen slaaer an. *Moth.S445. Blich.(1920).XII.152. dels* (jæg.) om hund: begynde at gø; give hals. *Blich.(1920).XVII.124. Da.Folkeblad.1835/36.103. jeg kjendte Spændingen, naar Hunden slog an, naar den stod, naar Vildtet brasede op. Bogan.I.109.**

40.3) (jf. anslaa 2; *dial.*) til bet. 3.5: aabne ved slag; m. h. t. fad olgn.: anstikke (2). *UjF.*

40.4) (jf. anslaa 3; ikke i alm. spr.) gøre noget fast, fæste ved slag olgn.; til bet. 12: *Moth.S460. vAph.(1772).III. slaa en Længe an (o: anbringe hejsestrop i noget). Tekn MarO. || † m. h. t. skrivelse olgn.: opslaa; ogs. (jf. bet. 40.5): bekendtgøre ved opslag. slaa plakater an. *Moth.S445. slaae noget an til udbråb.smst.**

40.5) (til bet. 40.4; jf. anslaa 4; nu næppe br., jf. *VSO.*) beregne ell. bestemme værdien af noget; ansætte. *Moth.S460. *For lavt . . han | (hestens) Egenskaber her slaaer an. Rahb.Synt.161.*

40.6) i udtr., der angiver, at noget trives, lykkes, virker (tilfredsstillende); egl. (jf. bet. 11.5; især gart.) om planter: fæste rødder; trives; gro. *(gartneren) seer sin Ympel-Quist | At slaa an, og . . | Bære Frugter. *Sort.Poet.*(6). hun havde . . forskaffet ham to Dusin . . Frugttræer, som samtlig slog an. *Rahb.Tilsk.1800.483. Blomsterne falde af, uden at Frugten slaaer an (alm.: ansættes). Wilst.(NyeHyggea.I.(1823).113. der (var) lagt Tulipanlog, og de var slaaet godt an. Buchh.Su.I.275. jf.: *De Sædekorn . . jeg lagde | I de Unges Sjæl, slog ypperligt an. Holst.FraminUngdom.(1873).40. ||* (*med.*) om lægemiddel olgn.: virke; fremkalde (den tilsigtede) reaktion. De sædvanligste Medicamenter sloge intet an hos dem, og en stor Deel af dem døde. *LTid.1757.87. Det er meget gode Draaber; jeg kan forsikre, at de tilforn have slaaet ypperligt an. Heib. Poet.VII.127. især om koppevaccine: Kopperne slaae an. Levin. ca. 95 pCt. af de offentlige Vaccinationer er slaaede an. Pol.^{1/2}. 1911.10. ||* faa et godt udjald; virke; især (jf. anslaa 1.4) m. overgang til bet. 40.2: gøre indtryk paa; berøre behageligt; tiltale; vinde biald; ogs.: faa, have succes. *Holb.MTKr.437. Man har forsøgt at vinde*

de Vildfarende ved en sagtomdig Overbevisning; men da denne ey vil slaae an hos de fleste, saa bliver intet andet end en Lands-Forviselse at vente. *EPont.Men.III.476.* Det hørte til (*Holbergs*) Natur, at alle frappante Karakterer slog an paa ham. *NMPet.IV.606. (vaudevillen)* kom alt det Lette og Overfladiske og Lattermilde hos det danske Folk imøde: intet Under, at den slog an. *Brandes.I.506.* Det er Hemmeligheden ved at slaae an som Taler kun at tale distinkt og med passende Mellemrum anbringe en lille Morsomhed. *Efteraarsbreve. (1928).86.*

40.7) (til bet. 11.4, 34.3 ell. 40.2) om overgang til ny virksomhed, tilstand; dels (nu kun dial.): begynde, tage fat (paa noget); ogs.: udføre, gribe noget an. slåe sin sag ret an. *Moth.S445.* slaae en Skole an. *Gram.Nucleus.1162.* slaae an paa noget. *VSO.I.180. Feilb.20* || dels m. h. t. bevægelse. mærkeligt nok, at den (o: haren), til stærkt Løb lige ud, slaaer an med venstre Fod (o: sætter venstre forben forrest). *Blich.(1920).XVII.4. især (rid.) i forb. m. i, om hest: gaa over til (galop); falde (over) i (galop). (hun) holdt Hesten an med et Ryk. Men det fyrige Dyr forstod Uret og slog an i Galop. Drachm.T.399.* Hestene slaaer af sig selv an i Carriere, lægger sig paa Biddet og pruster. *Bogan.I.155. billedl.:30* Man skal vide at holde Fruentimmer i Toile, ellers slaae de an i links Gallop. *CBernh.XI.64. Drachm.UD.6.*

40.8) (jf. bet. 16; især dial.) i udtr., der angiver, at noget dækkes, overtrækkes med et vist lag. (merskumshovedet) skal ikke blive beslaaet, førend det er ret slaaet an (o: er blevet brunt af tobakken). *PMøll.(1855).II.143.* om metal: løbe an. *D&H. Bl&T. ogs.:143.* Feilb. om kold genstand, fx. glas: blive fugtig; dugge. *UfF.(sdjy.). BornhOS. m. subj. skifte: Vællingen slår an (o: brænder paa). UfF.(sdjy.).*

41) slaae bagop, bagud, især til bet. 20.2, om hest: sparke bagud. se II. bag 5.12, 5.16. || overf.; dels (især bibl.): vise sig opsætsig, genstridig; gøre oprør. *5Mos.32.15, 1Sam.2.29 (Chr.VI; se u. II. bag 5.12).* man vripper ikke og slaaer bag ud, thi saa gjør man kun Alt latterligt. *Kierk.VI.259.* I Brevene til Moderen . . slaaer (*Brandes*) ofte bagud mod sin Lærer (o: *Brochner*). *Rubow.BB.276. dels (i forb. slaa bagud): være overgiven, lystig; ogs.: begaa letsindigheder, udskjelser olgn. jeg har syntes, at det at slaae bag ud var det Eneste, der duede Noget, ja at Lidenskab og Vildskab alene kunde trøste En. Schand.AE.262.* man maa dog ha' Lov til at slaae bag ud én Gang om Aaret, selv om Gagen ikke opfordrer dertil. *PRMøll.DS.106.*

42) † slaae bi (efter nt. bislan, ty. beischlagen, vist egl.: hjælpe med at slaae) i forb. ikke slaae slem bi (jf. nt. he sleit good bi, han er en god medhjælper) ikke være til ringe

hjælp; ikke give en noget efter; ikke staa tilbage. *Moth.*B263.* jeg har ingen seet slaae slem bie (o: ved tømningen af vimpelen), men enhver tager sin Deel. *Biehl.DQ.I.90.* hendes Damer slaaer ikke slem bie, de flyve alle som en Vind. *smst.III.83.*

43) slaae bort, (jf. bortslaa) fjerne med et slag, kast olgn. 43.1) i egl. bet. *VSO.I.468.* Nu bevagede Patientten sig og slog med Armen Lagenet bort fra sit Ansigt. *Buchh.UH.36.* slaae Lillepinden bort (i „pind“). *DSt.1920.126.* || (jf. bet. 13 samt bet. 63.1) ved slag fjerne, hvad der understøtter, bærer noget; især i billedl. udtr.: Det er en klog Mand, der slaar Benene bort under sine egne fantastiske Ideer. *KBirkGrønb.SF.103.* Grunden slaas hermed bort under det katolske Hierarkis Overhøjhed. *OFris.Litt.260.* || (jf. bet. 1.2 og 8.1; nu næppe br.) fordrive; jage bort. *Moth.S460.* slaae Fienden bort fra Byens Skandser og Volde. *VSO.I.468.* || (nu l. br.) til bet. 15: fjerne ved et kast; m. h. t. vædske: slaa ud. *Moth.S460. VSO.I.468. talem.: slaa ikke det skidne vand bort, før du har det rene, se III. ren 2.2. 43.2) overf.; dels (nu l. br.): fordrive, forjage (af tankerne); ogs.: afvise; neglgigere. stille dag, for at slaae ruusen bort. J.Juel.291. mand (burde) ey slaae det aldeles bort, eller foragte at gjøre et Forbund med Danmark. Slange. Chr.IV.1375. *Saa slog han bort al Tugt og Tvang. Carst.Verv.148. *Slaae disse Tanker bort! Ing.D.II.216. slaae bort med latter (*Argus.1771.Nr.42.1*), skæmt (*Moth.S274*), spas (*Grundtv.Udv.III.619*), i spøg (*VSO.*) slaae bort i vejret, vinden, se Vejr, Vind. || dels (nu næppe br.) m. h. t. vareparti, -lager): sælge, realisere til billig pris. *JCLange.HaandbogiModersmaalet. (1832).122.**

44) slaae efter (jf. efterslaa). 44.1) (jf. efterslaa 1; jagl.) til bet. 4.4: eftergøre (mønt) ved prægning (i bedragerisk hensigt). *Moth.S446. e. br. 44.2) (jf. efterslaa 2) til bet. 11.3: efterse en bog for at finde, opsøge noget (et citat, ord olgn.); slaae op (55.3) i en bog for at finde noget. Moth.S446. jeg skal slaae efter i Veiviseren, hvor Herr D. boer. CBernh.VIII.99. (han) slog sløvt efter i en Baedeker. TomKrist.Vi.157. (Holberg) slaae . . kun to Steder efter i (bogen). Billeskov.J.H.I.37. || (nu sj.) m. h. t. bog: efterse. *Jeg hentet Raad hos de Lovkyndige, | Slog mange gamle Vaabenbøger efter. *Rahb.MSt.31. 44.3) (jf. bet. 15.2) † m. h. t. pengesum: eftertælle. Moth.S446. Jeg skal . . paa Timen tælle dem de 100 Ducater til — see her . . i denne Pung skal være saa mange — Vi ville slaae dem efter. Prahl.AH.I.32.**

45) slaae for († i bet. 45.3: fore). 45.1) (jf. bet. 20.1 slutn. og IV. for 18.s) gøre det første slag olgn.; fx. (smed.) ved hamring, der udføres af to personer i fællesskab: føre det første slag; især om medhjælperens slag

med forhammeren, tilslagshammeren. Karlen(e) skulde blæse, trække Bælgen, og slaa for, slaa med Forhammeren. *NationalmusA. 1937.85.* „Slaa — her, for Satan — rub dig.“ Persen (o: smedemesteren) slaa selv for med Haandhammer. Kai (o: læreredrenge) ska' følge med den store Forhammer. *KBecker. UF.I.48.* (dial.) ved tærskning: Forkarlen han slår for, så slår Andenkarlen. *UjF.* || (landbr.) til bet. 7.2: hugge det første skaar for at gøre plads til mejemaskinen. Vi hører endnu Léernes Klang. Der er jo nemlig noget, der hedder at „slaa for“, før Høstmaskinen kan komme i Gang. *Knud Pouls. BD.169. UjF. 45.2* til bet. 12.2: skyde, skubbe, trække noget for som lukke oln. *VSO.II.165. MWinther.Da.Folkeeventyr.(1823).6* (se u. I. Skud 1.1). slaa Skodderne for! *D&H.* hun slog Gardinet for. *smst. 45.3* (nu kun dial., jf. ogs. Feilb.) foreslaa. de Skottske Gesanter . . sloge . . disse Midler fore, at Kongen af Danmark skulde frastaa alle sin Rættighed paa Ørkenøen. *Holb.DH.I.697. Cit.1731.(DMag.6R.V221).* En Dag traf hun hos en Væver i Nabolavet en Pige, som hun syntes kunde være et passende Parti for „vor Laus“. Da Pigen var gaaet, var hun i Lav med Væveren, om han ikke kunde slaa det for. *Halleby.167.*

46) slaa forbi, (til bet. 11.2, 20.1; nu især dial.) ikke ramme, fejle ved slag oln. *Moth.S460. VSO.* || (jf. bet. 11.2) overspringe ved bladen i bog. slaae . . to Blade forbi, og siig os hvad der staaer antegnet paa det tredie. *Biehl.Cerv.LF.I.228. overf.: overse; overspringe; lade uomtalt. Moth.S447. (det var uheldigt, om) alle og enhver vænnede sig til, at slaae over og forbi, alt hvad mand holdte for smaae Ting. Gram. (KSelskSkr.I.52).*

47) slaa fra (jf. fraslaa; om forb. slaa fra sig se bet. 8.4, 13.1, 15.2, 20.1). 47.1) til bet. 13: løsne, fjerne med et slag, hug oln. *Moth.S461.* jeg troer, jeg slaaer Bunden fra (o: fra en pengeskasse). *Wiwet.EL. 120.* || (jf. u. bet. 39.2 slutn.; dial.) uden obj.: skille købers og sælgers hænder fra hinanden som tegn paa, at handelen er afsluttet. *MytErich.VJ.160. OlesenLøkk.UG.II.44.* || især til bet. 13.2: slaae læsen fra. *Moth.S447.* slaae gardinen fra. *smst.* endelig blev Jærnbommene slaaet fra. *TomKrist.EA.100.* || † m. h. t. sejl: løsne (og nedtage) fra raaen; fraslaa (3). *SøLex.(1808).128.* (matrosen) maa være en god Rorsmand, kunne skære al løbende og staaende Rigning, slaa Sejl fra og binde Sejl under. *KuskJens.Som.362.* || m. h. t. forbindelse ml. dele af redskaber; især i udr., der angiver, at en kraftkilde (motor oln.) sættes ud af virksomhed. Naar Slipperen slaas fra, er Brogen los. *Bardenst. Som.I.112.* man slaar Motoren fra og glider nedad. *FlyvningHær.147.* Bremserne (paa lokomotivet) var slaacet til og Dampstyringen

slaaet fra. *Pol.º.1934.1.sp.4.* || (dial.) spænde (hest) fra. *UjF.* || (l. br.) til bet. 15.1: hælde fra. slaa Vallen fra. *D&H. 47.2* (sj.) refl.; til bet. 26.1: vende sig bort fra noget; sigt nej til noget. *De (o: menneskene) kan vælge og vrage, | sigt Nej eller Ja, | forarges eller tro, | slaa sig til eller fra, | men prædikes skal han (o: Kristus). *Rich.II.96. 47.3* intr.; til bet. 34; dels (fagl.): løsne sig. Er Foret tilbøjeligt til at „slaa fra“, naar Manskett-lined bliver strøget. *VortHj.IV.3.274.* idet (sænkekisten) gaar ud over Knækket, slaar Taljerne fra, og den glider selv det sidste Stykke Vej. *DagNyh.º.º.1927. Sønd. 4. sp. 4.* Ovnens skulde være „ildet“ rigtigt. Var den for varm, slog Skorpen fra. *Pol.º.1939.9. sp.5.* || dels: forlade en tidligere fulgt retning; dreje af; (jæg.) slaa af (39.s). Lige uden for Skoven slog Musevaagen fra og fløj tilbage. *Seier.BornholmsFugle.(1932).63.* — (l. br.) opgive, ændre forsæt, beslutning. „Har du intet besindt dig paa, at slaa fraa?“ — „Tvert imod, jeg skal holde fast som en ærlig Karl.“ *KomGrønneG.I.130.* flyder der uheldige Virkninger heraf for Grønlænderne . . vil Indenrigsministeriet strax slaa fra igen. *DagNyh.º.º.1926.9.sp.6.*

48) slaa hen (jf. henslaa). 48.1) (nu næppe br.) i egl. bet.: føre i en vis retning ved slag, stød oln.; kaste til siden, bort; til bet. 15: *Moth.S461.* (den syges afføring) bør ikke slaaes hen i fri Luft, men i en dyb Grøfte. *Tode.ST.II.51.* || til bet. 14.2, m. h. t. blik: rette hurtigt, flygtigt mod noget. *Ved alle disse Ord var endnu Cloris Øie | Af Skam og Bitterhed bortvent og lukket nsie, | Dog slog hun endelig til Siden hen et Blik. *CeladonogCloris.(1771).5v. VSO.IV.O21. 48.2* overf.; især: ikke agte; ikke ænse; skyde fra sig; navnlig m. h. t. bekymring, advarsel, samtaleemne: ikke agte paa; ikke ville gaa ind paa. *Glem hver en Sorg! slaae hver Bekymring hen! *Bagges.SkR.225.* (hun har) aldrig givet mig et bestemt Ja, men slaacet det hen, naar jeg talte derom. *Hz.VI.90.* jeg forstod, tiltrods for mig selv, efterhaanden at slaa mine Synder hen, og glemme dem. *Rowel.Br.23.* de slog Frygten hen med Pimp. *Kehler.KK.130.* || (nu sj.) m. h. t. tid: fordrive; forjage; faa til at gaa. *FrHorn.P.M.143.* Hvad synes vel uskyldigere end at slaa Tiden hen, at mere sig, at være glad blandt de Glade. *Rowel.Br.135.* || slaa noget hen i (ell. med) latter (se Latter 1.2), lystighed (*Moth.S448*), med ell. i (*Grundtv. PS.III.23*) skæmt (endeel skalt du slaa hen med Skiempt og Latter. *Hørn.Moral.I. 98*), i spås (*Grundtv.BrS.63.202*) ell. (nu oftest) i spøg (*VSO. Schand.IF.220. NMøll. N.273*). slaa hen i vejret (i vej og vind), i vinden, se Vejr, Vind. || † refl., i forb. m. til: (hen)give sig til. *Holb.DH.III.97* (se II. hen 2.2 slutn.).

49) slaa l (jf. islaa; om forb. slaa i sig se

bet. 15.1, 34.7). **49.1)** støde, tvinge ind med slag, hug olgn.; banke i; til bet. 11.3, m. h. t. dør, vindue olgn.: lukke voldsomt. *Moth.S449.* han burde smukt stødt ham ud, og slaaet Døren i efter ham. *Lodde.(Skuesp.IV 339).* Et Vindue sloges klirrende i. *Wied.Fæd.19.* Da Verset var tilende, slog han Sangbogen i. *Bjarnhof.LE.122.* (han) slog Portierlogens Dør haardt op og i. *ErlKrist.DH.81.* slaa døren i for næsen af en, paa ens næse, se I. Næse 10.2, 10.7. || til bet. 12.1: befæste med slag, stod olgn. *Moth.S461.* slaa et søm i | slaa ploven i, se Plov 1.2. (væv.) m. h. t. islet: sætte i væven. slæe garn i. *Moth.S449.* Feilb. jf.: *Hør Mettel Naar I render | Af saadan Tale og slaaer i af samme Slag, | Er jeg forsikred paa, før I jert Femskaft ender | Og Præken ude blir, er det højt op paa Dag. *FrHorn.PM.74.* || (jagl.) til bet. 12.2, m. h. t. bremse: sætte i virksomhed. (han) gjorde Tegn til Standsning, hvorfor jeg straks . . . slog Maskinens . . . Vacuumbremse i. *LokomotivT.1933.94.sp.2.* Pol.⁴/₂1937.3.sp.1. || til bet. 14.1, m. h. t. hænder, kløer olgn. Han slår grabberne godt i (o: er flittig, hænger godt i). *Krist.Ordspr.94.49.2)* (jf. bet. 20) uden obj.; til bet. 2: Før da jeg sad og spillede . . . horte jeg, at Fru A. talte om Terminen. Jeg slog stærkt i, for jeg vil ikke lytte. *KMich.LL.270.* || ikke slaa slemt i, (jf. bet. 42; sj.) hænge godt i; tage godt for sig. „sagde jeg usandt, da jeg fortalte jer, at jeg endnu havde min gode Apetit. I seer at jeg slaaer ikke slemt i ved et Bord.“ — „Nei, saamen, og dersom Jacob ikke skynder sig, vil han finde tomme Fade.“ *Wess.Forp.45.49.3)* intr.; dels (og især) til bet. 33, om dør, vindue olgn.: lukke sig i med kraft; smække i. *Vinduet slog i, skjøndt ingen Vind | Man i den stille Aften kan fornemme. *PalM.IV.74.* Døren slog i efter hende. *GyrLemche.S.I.66.* Nede slog Portene op og i. *Bang.L.290.* || dels (dial.) til bet. 34.3, i forb. m. med: begynde; gaa over til; falde i med. slå i med at regne. *UjfF.*

50) slaa igen (jf. genslaa). **50.1)** til bet. 1.2: forsvare sig mod angreb med slag; gengælde et slag; m. person-obj.: se igen 3.2. især abs.: *Moth.S461.* *Hver Ægtemand sig . . . tage vare, | Hvis ham hans Kone slaaer, igen at slaae! *Bagges.I.56.* Præstens Dreng knusede ham; Thomas . . . slog strax igjen. *Schand.TF.I.44.* se ogs. u. igen 3.2. billedl.: *Slaaer mig . . . en Tunge, eller Pen, | Jeg slaaer . . . igjen. *Bagges.Ep.285.* Han er stærk . . . i Debatten, og han slaaer igjen, saa det føles. *HWulff.DR.119.* (snyderi i regnetimerne) slog haardt igen (o: hævuede sig). *WNorrie.EnungMand.(1931).6.* || talem. den, som slaaer igen, ypper trætte (kiv. *Moth.K97.* begynder striden. *Kierk.V71.* har uret. *Mau.9076)*, (til dels efter *Math.5.39)* den kloge, sagtomme gengælder ikke for-

nærmelser. *Mau.10.616* (jf. smst.4593). *Krist.Ordspr.301.50.2)* (nu kun dial.) til bet. 11.3, m. h. t. dør olgn.: lukke voldsomt; slaa i. se igen 2.3. **50.3)** (sj.) intr.; dels (jf. genslaa) til bet. 32.3, om lyd: blive kastet tilbage; give genlyd. *D&H.* *Hør, hvor hver Lyd slaaer igen. *ChKjerulff.FE.278.* || dels til bet. 33, om dør olgn.: smække i. Porten slog igen. *D&H.*

51) slaa igennem (jf. gennemslaa). **51.1)** bringe, føre, tvinge noget igennem noget andet ved hug, slag, stod olgn. *Moth.S461.* endelig fik jeg slaaet sømmet igennem ! || (jf. Dørslag 2; nu sj.) til bet. 15.1. Slaae Ærter igennem (o: si dem i et sold). *vAph.(1764).316.51.2)* † til bet. 11.3, m. h. t. bog olgn.: gennemblade. Jeg hafver i disse Dage fugitivo oculo (o: flygtigt) slaget samme Catalogum igennem. *Gram.Breve.201.51.3)* refl.; til bet. 23: ved slag, hug bane sig vej (gennem fjendens rækker). *vAph.(1772).III.308.* *S&B.I.444.* jf.: Rytteren vendte tilbage; han kunde ikke forcere Snedrieverne . . . Endelig . . . udrustedes en formelig Ekspedition med Skovle . . . den slog sig igennem. *JacAnd.Er.I.40.* || overf.: klare sig igennem vanskeligheder; især: klare sig i tilværelsen, skaffe sig udkommet, ofte m. bibet.: kummerligt, med besvær. *Moth.S450.* (jeg) havde lært saameget af Sproget, som jeg kunde slaae mig igennem med. *Ev.(1914).III.287.* (jeg har været) en god Huusholder. Jeg har hidtil slaaet mig knapt igennem; og det . . . vil blive knappere for os i Fremtiden. *Oehl.XVII.142.* jeg sidder med mange Børn, og har saa ondt ved at slaae mig igennem. *Hz.IV.277.* De sled og sled for at tjene til deres Smule Fornødenheder . . . Og lige fattige var de. De kunde lige slaa sig igennem. *AndNx.DB.87.* jf.: (han har) Haar nok endnu, for at slaae sig igennem uden Paryk. *Bagges.DVIX.13.51.4)* intr.; til bet. 32.3, om vædske, fugtighed: trænge igennem et lag; spec. om blæk, skriftegn: kunne ses, skinne igennem skrivematerialet. snæen slår igennem. *Moth.S450.* Skriften slog igennem. *Winth.IX.77.* Har en Flade blot en Gang været tjæret . . . kan den ikke uden videre oliemales; thi Tjæren „slaaer igennem“, idet den med Ferrissen danner en aldrig tørrende, salveagtig Masse. *Haando.290.* i videre anv.: Foraarssolen slaaer igennem, smelter og varmer. *Bogan.II.80.* Der sker følgende under den rasende Fart: Maskinen (o: en motorcykle) tager en Ujævnhed i Vejen, „Stellet slaaer igennem“ (o: stoder haardt), som man siger. *Berl.Tid.14/1935.M.7.sp.5.* Oehlschlagers Indflydelse . . . slaa . . . stærkt igennem i (*Johs. V Jensens*) senere Digte. *Geilsted.JVJensen.(1938).91.* || (nu l. br.) m. subj.-skifte; om skrivveunderlag (papir): blive gennemvædet af blæklet. *Gram.Nucleus.70.* Den ordentlige Huusfader kjøber sig (til regnskab) 2 Bøger godt Skrivpapiir, ikke for

tyndt; thi dette slaar igjennem. *SAFjeldstrup. Jordebrug. (1820-21). 376. VSO. V. 35. S&B. (nu næppe br.) om vej: være gennem-blødt, fugtig, daarlig. veien slår igjennem. Moth. S450. || overf.: jaa fremgang; vinde bifald; spec.: have medgang, held; om kunstner (især skuespiller, forfatter): blive anerkendt; om bog, skuespil: jaa succes. De slog igjennem med dette Skuespil og fra nu af var begge Navne berømte. Brandes. IX. 150. Stykket slog igjennem og fra nu af var Becque en Pariserberømt. smst. VII. 181. det er allesammen Folk, der er slaæet igjennem, som har haft Held med sig i Livet. Tidens Kvinder. 1934. 4. sp. 1.*

52) slaa ind (jf. indslaa).

52.1) især til bet. 11-12, om virkning af stød ell. slag; til bet. 12.1: drive ind, befæste, anbringe ved slag (med hammer olgn.). (hun) slog Søm ind i Muren og Vindueskarmene og næstede Roserne fast dertil. *Bregend. MAG. 69. (jf. bet. 4.4) m. h. t. mærke, ornament olgn.: cyklens nummer er slaæet ind i stellet | || knuse, sprænge ved slag, stød; støde ind. (grækerne) sloge (jødernes) Porte ind (: i Konstantinopel). Holb. JH. II. 608. *(han) rask slaæer Lygter ind i lystig Ruus. *Bagges. ComF. 56. Anker Lars. VS. 219 (se u. ind 2.2). det (hang) i et Haar at Doktoren havde slaæet Skallen ind paa Ugerningsmanden. JVJens. RF. 142. slaæ ruder, vinduer ind, se I. Rude 2, Vindue.**

52.2) (jf. indslaa 2 samt bet. 11-12) bringe, drive, føre noget ind paa et sted. Kutteren blev (af stormen) slaæet ind mod Øen. *Pol. 1940. 5. sp. 5. || (væv.). *Taalmodig slog han (: vøveren) Islætten ind. Oehl. XXIV. 244. UJF. || (nu næppe br.) m. h. t. klappere: Klapperne vare slaæede ind (: var sat ind, begyndt at gaa frem). D&H.*

52.3) (jf. bet. 5.3 samt indslaa 3) give en ombøjning indad; bøje ind, om; folde sammen; fx. (møl.) m. h. t. sejl: *SprKult. I. 57. || især (bogh.): lave indslag (2). Haandv. 15. Hen over Bogens Ryg lægges et . . Stykke tyndt Pap (Løsryggen), og Skindet strammes herover (slaas ind). *PapirHaandbog. (1934). 18. slaæ en bog ind. Ordbs.**

52.4) (jf. indslaa 4) til bet. 16.1: forsyne med (beskyttende) lag; lægge omslag om. || (vet.) m. h. t. opblodende middel, der lægges paa en hests hove. *Skoene (lægges) under igen, derefter giris et Indslag af Surdei (osv.). Dermed slaais Hesten ind, thi ellers springer Hovene oven for Cronen. *PEsbach. Heste-Cuur. (1727). 108. Hovene slaæes ind med Leer, Gjødning eller Sand og Vand. *Stockfeth. S. 42. || (gart.) m. h. t. plante: midlertidig dække med jord; sætte i indslag (3). *Fleischer. AK. 174. Planterne (af strandkaal) „slaas ind“, d. v. s. plantes i en gammel Drivbænk eller i Sand i Kælderen. *LandbO. IV. 411. || (sj.) omgive; indhegne. Aas op og Aas ned løber Olivenskovene . .*****

Og uden om det hele slaar en Krans af mægtige Bjerge Horisonten ind. *AndNz. SD. 90.*

52.5) svarende til bet. 32, intr.: bevæge sig ind (med kraft, voldsomhed); trænge ind; jx. (jæg.): grave sig ned i en røvs ell. grævling's grav for at kaste den ud. *Ordbs. || om indvirkning af naturkræfter olgn. törden slår ind i kirken. Moth. S450. En Del af (folkene) ere blevne forsynede med Slagstøvler, fordi Søen slaar ind over. *FrOpffer. BV. 134. Kaffegæsternes Staahej slog ind imod dem. *Bang. SG. 120. || trænge ind i ell. gennem en overflade; dels: blive opsuget (i), optaget (af). (smeden) dæmper Flammen med Vand. — Hvorfor gør han det? — Jo, for saa slaar Heden ind, siger han, og giver Jernet den Glohede, som Svejsninger kræver. *Skovroy. EF. 50. især om farvestof: *Jeg maler langsomt, veed I, | At Farven ei slaæer ind. *Oehl. V50. Sal. 2 XVIII. 463. billedl.: Skriften er et successivt Hjernearbejde, Billedet slaar ind udendvidere. *JVJens. (Aarbojg. Bogvenner. 1920. 13). dels (jf. folkelig opfattelse) om smitstof: trænge ind i kroppen; især om udslæt olgn.: tørre ind og angribe indre organer. *Holb. Metam. 80. hun havde havt Udslæt, som pludseligen slog ind igjen. *JBang. S. 135. I bliver syg, naar Barnet ikke tager Mælken fra Jer; saa slaar den ind og ødelægger Jer. *Brandes. XI. 74. Du skal ligge i Mørke, for i Solen slaar Kopperne ind. *Rørd. S. 155. Feilb. UJF. i sammenligning ell. billedl.: Sammenligning er et væmmeligt Udslæt, som er slaæet ind og æder ved Marven. *Kierk. IX. 178. alle disse Tab og Sorger greb ham dybt, men han tvang sig til at bære dem med Ro; de kunde da slaæ ind og gøre ham syg. *NMøll. VLitt. III. 414.************

52.6) (l. br.) svarende til bet. 33-34; om vej olgn.: bugte sig. *Vejen begynder at kravle opad, — skraaer ganske betænkeligt i Bakken, slaar ind i Zigzag, faar dybe, sandede Hjulspor. *NHedin. HH. 71. Vejen slaar ind og ud (: bugter sig). *D&H.***

52.7) (jf. indslaa 5) svarende til bet. 34.1, især i forb. m. paa: forlade en tidligere fulgt vej (retning) og bøje ind paa en anden; gaa ind paa; ogs. i videre (overf.) anv., m. h. t. gangart, fremgangsmaade, samtaleemne, beskæftigelse olgn. han kunde slaæ med ind i den lystige Tale, lee høit med de Andre. *HCAnd. (1919). IV. 276. De unge Piger ville beklage mig, have Medlidenhed med mig . . jeg slaæer ganske ind i samme Toneart. *Kierk. I. 394. Saa slog han strax ind paa den Vej, hans Broder først havde taget, den Gang de skildes ad. *SoGrundtv. FE. I. 110. (hun) vendte tilbage igen og slog ind paa en Sidegang. *JPJac. I. 159. De vilde slaæ ind over Marken. *Bang. T. 26. (hun) havde maattet slaæ ind paa Teatervejen. *JacPaludan. UR. 327. || (nu sj.) m. obj. hans egne (tanker) vilde have slået en anden Vej ind. *Rask.*******

Udv. II. 365. det var jo dog en Lykke, at jeg ikke slog en anden Vei ind, ikke blev hidsig, ikke afbrød Striden. *Kierk. V. 160.* || † slaa ind i sig selv, (*jf. slaa i sig selv u. bet. 34.s*) *gaa i sig selv. LTid. 1759. 174.*

52.8) (*jf. indslaa 6.4; nu sj.*) til bet. 34.2; i forb. m. i, om sag, forhold: falde ind under; angaa; høre til; ogs.: have berøring med. alle mine smaae moralske Afhandling, samt de der slaaer ind i de smukke Videnskaber. *Suhm. I. a2r. (Sibbern)* ønskede at faae en Collega, som var Philolog. Det kunde jeg naturligviis nok have Lyst til, især da min Disputats slaaer ind i Disciplinen. *P. Møll. (FCOls. P. M. 73).* || ofte i forb. slaa ind i ens fag. *Skuesp. XII. 15.* Siig mig imidlertid nu, hvad der slaaer ind i jeres Fag; for Ingen taales her, medmindre han udmærker sig i en eller anden Konst og Videnskab. *Grundtv. Myth. 431. VSO. II. 21. MO. I. 460.*

52.9) (*jf. indslaa 6.3*) til bet. 34.3, om indtræden af (ny)tilstand; dels (især dial.) om begivenhed: indtræffe; hændte; ogs.: faa et vist (ønsket) udfald; falde (heldigt) ud; spec. om forudsigelse, anelse: gaa i opfyldelse; om paastand: passe; være rigtig. saadanne Omstændigheder kunne slaae ind i en Skole, at Disciplinerne lære lidet eller intet. *Eilsch. Brev. 18.* Fiskerierne have ikke . . villet slaae ret ind. *Suhm. I. 220.* *, „Jeg drømte, jeg bortførte dette“ | (Og viiste dem sit Skrin), | „Min Drøm er slagen artig ind.“ *Wess. 141.* *Misvæxt slog ind; han selv, hans Born, hans Heste | Blev syge. *Bagges. I. 54.* „i Vinduerne er der røde Silkegardiner?“ — „Det slaaer accurat ind.“ *Gyld. II. 273.* romantiske Drømme, der gaar i Opfyldelse, og Spaadomme, der slaaer ind. *Brandes. V. 370. Feilb.* || *dels (upers., i forb. m. med) om ændring i vejrlig. *Det slog ind med barsk Vinter det. *Aar. *E. Christians. O. I. 128.* Det slaaer ind med Tø. *Buchh. UH. 117. Feilb.*

53) slaa ned (jf. nedslaa).

53.1) bringe i en lavere stilling, faa til at falde ved slag, kast olgn.; til bet. 11: jeg skal slåe pærer nêd med dine bøn (o: jeg vil overleve dig). *Moth. S452 (jf. Mau. II. 454).* Fløjten skingrede, men ingen slog Semaforens Vinge ned. *Ohlsson. S. 49.* Udemanden (i „pind“) maa nu forsøge at slaa Storpinden ned ved et Kast med Lillepinden. *DSt. 1920. 126.* || faa til at synke, dale ell. (uegl.) formindskes, aftage. Den lille fik Pulver til at slaa Feberen ned med. *OThyreg. MS. 59.* (vægen) slog Termometret ned (o: fik kviksølvsojlen til at falde). *KBirk Grønb. SF. 119.* (nu især dial.) tvinge, trykke en (vare) pris ned ell. (i al alm.) nedsætte en pris: *JCLange. Haandbog i Modersmaalet. (1832). 123. UfF.* || m. h. t. noget, der kan klappes sammen, rulles ned. slaa benken nêd. *Moth. S451.* „Lysset skærer mig kun lidt i Øinene . .“ „Jeg vil slaae Rullegardinet

ned.“ *Ing. EF. VII. 125.* *Slaae Broen ned, og træk den op forsigtigt, | Naar han er gaaet. *Heib. Dv. 61.* Jeg er kjed af at holde i den Parapluie. Jeg vil slaae den ned. *sa. Post. VI. 456.* slaae Sløret ned for Øinene. *VSO. (N. N.)* iført lysegraa Sweater med Kraven slaaet ned over Jakken. *Politi E. 14/1. 1925. I.* || m. h. t. legemsdele: føre, vende ned; m. h. t. ansigtet (hovedet), øjnene (blikket): sænke. slåe hovedet nêd. *Moth. S452.* *Hun var sød og hendes Blikke, | Slog hun op og slog hun ned. [*F Bauditz. Hansen. (1896).*] 31. Moderen var i Seng igen og slog Hænderne ned over sin Dyne. *Bang. GH. 36.* især i forb. som slaa øjnene ned, se ned, ofte som tegn paa undseelse, skam. *Moth. S452.* *Beskeden slaaer hun ned det store Øje, | Og vover ej, at see paa ham. *Sander. Harp. 43.* Han seer paa hende, hun seer paa ham. De slaaer Øinene ned, de slaaer Øinene op. *Oehl. Digte. (1803). 247.* utroligt! Billedstøtterne, de nøgne Figurer! Aa de var gode, Karlene slog paa Skræmt Øjnene ned. *JV Jens. CT. 246.* jf.: *Reis op dit Hoved, al Christenhed! | Op-løft dit Øie, slaae ei det ned! *Grundtv. SS. I. 688.*

53.2) bringe, drive, føre noget ned i noget andet ved slag, kast olgn.; til bet. 12.1: Smeden hårdere f. Eks. 3 Torsdag Nætter et Søm i Djævelens Navn. Dette slaaes derefter ned i Jorden under Fremsigelse af visse Formularer, og i samme Nu springer Øjet paa den skjulte Tyv. *H. Matthiess. N. 90.* Rambukke slog Pøle ned. *Erl. Krist. N. S. 144.* Rebslageren begynder sin Bearbejdelse af Hampen ved Heglingen: Han slaaer et Bundt Hamp ned over et Bord, tæt besat med opstaaende Søm, og trækker det til sig, saa Hampen bliver redet eller ordnet. *Hist M Kbh. 3R. II. 613.* slaa hovedet nêd i maven paa en, se I. Mave 3.1. || (dagl.) til bet. 15.1; m. h. t. drik: hælde (hurtigt) i sig. *Slaa Snapsen ned i Bringen! *H Seedorf. Mod fremmede Stjerner. (1919). 86. Jac Paludan. F. 59.* || til bet. 16: anbringe i et dække, gemme olgn. slaae Smør ned o: nedsalte det paa Træer. *VSO. VI. 557.* Trøjerne slog hun ned i en Skuffe, som hun laaste. *Bang. UA. 139.* især (gart.) m. h. t. planter: indslaa (4.s). *Frem. DN. 345. Forst. O. 47.*

53.3) kaste til jorden, omkuld; især til bet. 8: fælde; dræbe; nedlægge; tilintetgøre; ødelægge. slåe nêd til jorden. *Moth. S451.* *Hver slog i Blinde ned hvad ham imøde foer. *Bagges. NblD. 31.* (billedhuggeren) hade slaaet en halvfyrdig Figur, flere Maaneders Arbejde, ned samme Formiddag. *Galsch. SR. 67.* slaa ned for fode, se Fod 1.5. || m. h. t. dyr; især m. h. t. syge ell. tilskadekomne (hus)dyr: slagte (i stort antal). *Søiberg. HK. 90.* Vi maa . . udstede Ordre til, at alle Hønsene bliver slaaet ned paa denne Farm. *A. Strøm. O. 53.* || til bet. 9.2, m. h. t. afgrøde, mark; især om regn, hagl: ødelægge. haglen

slåer kórnet néd. *Moth.S452.* tordenbygen har slaaet havremarken ned | (*dial.*) til bet. 7.2: *meje*. jeg (o: en høst pige) kan binde det op, du (o: høstkarlen) kan slaa ned. *Anesen.JG.17.* || (*jf.* nedslaa 3.s-4) *overf.* *Forsvar hvad der er godt, slaee ned hvad der er slet! *Hzr.Lyr.II.232.* „først og fremmest gælder (*det*) om, straks at slaa al Sladder ned.“ — „Det kan desværre næppe forhindres, at Historien kommer ud.“ *Esm.II. 221.* Denne uvelkomne Konkurrence maatte slaas ned. *CSPet.Litt.777.* oprøret blev slaaet ned med haard haand | (*jf.* u. nedslaa 3.1; især *dial.*) om sygdom: ramme en; kaste en paa sygelejet. *Kværnd. (hun)* var pludselig død i Marste, en Hjerneblødning havde slaaet hende ned. *AaDons.S.45.*

53.4) (tilsvarende i sv., no., *jf.* ogs. nedslaa 4; til bet. 25-26 || synes indkommet i rigsspr. i sidste trediedel af 19. aarh. (vist fra *dial.*, 20 se *fx. Feilb.*) *refl.*; tage plads et sted; sætte sig ned; i videre anv.: bosætte sig; nedsætte sig. *S&B. Drachm.100IN.3.* Tine slog sig ned paa hans Plads ved Skrivebordet. *Bang.T.241.* de, som havde maattet staa op under Føderaget, slog sig ned i Græsset. *Pont.LP.VII.107.* Efter at den store Vikingeborg (ved Trelleborg) var lagt øde, har ingen slaaet sig ned paa Borgpladsen. *NationalmusA.1938.70.* || om dyr. 30 *Pont.LP.VI.59.* Om Aftens slog der sig hele Flokke af flyvende Hunde ned i Træet. *JVJens.SN.100.*

53.5) *intr.*; til bet. 32.1, om *fulg.*: styrte sig ned (paa et bytte); ogs.: flyve ned og sætte sig. *Moth.S451.* som Duer flye, naar Glenten slaaer ned af Luften. *Birch.II.127.* (*graaqaasen*) skydes rundt om paa Øen, hvor den slaar ned for at fouragere. *Seier.BornholmsFugle.(1932).46.* billedl.: (en kvinde) 40 over hvem . . . et Mandkøn dog var slaaet ned, saa hun havde kunnet sætte et Menneske i Verden. *Bang.GH.24.* han naaede ikke at faa solgt noget (af smuglergodset), inden Politiet slog ned paa ham. *Ekstrabl. 22/4.1939.6.sp.2.* han slog straks ned paa (o: angreb, anholdt) hendes bemærkning | || til bet. 32.2, om lynnedslag, i forb. som lynet (ell. tordenen, se Torden) slaar ned. Lynen var slagen ned i Pantheon. *JBaden.Horatius. 50 I.7.* troer De ikke, det var muligt, at det kunde slaae ned etsteds og stikke Ild? *Hostr.T.138.* i sammenligning ell. billedl.; ofte om pludseligt opstaaende tanke, indfald ell. om stærkt indtryk: det hed . . . at baade Kongen og hans Son vare myrdede . . . Det var som Lynet var slaget ned i alle Borge og Hytter. *Ing.VS.III.136.* De underlige, saa simple, af en saa dyb Vemod beaandede Vers slog ned i Thomas. *Schand.TF.II.12. 60* En Tanke slog ned i ham. *ErlKrist.NS.56.* || til bet. 32.s, om legeme, masse i bevægelse; spec. om nedslag (3.2-3) af damp, regn, røg. tågen slåer néd. *Moth.S451.* *Den Bom-

be, der slog ned i deres Krudttaarn, | Har gjort lidt nklart der. *Rahb.Tord.44.* naar (*hvirvelvinden*) om Efteraaret slaaer ned i Skoven, kan den hvirvle de tørre Løv op til en utrolig Høide. *Junge.219.* Kommer der . . . en varm Dag efter længere Tids Kulde, vil Skorstenens Indre være koldere end den omgivende Luft, og Trækket vil da gaa nedad (Skorstenen „slaar ned“). *Haandv.302.* (*signal-*) Vingen slog ned. *Ohlsson.S.161.* Regnen slog ned i den mørkebrune Flod som mange Hundrede Pilespidser. *IsakDin.FF.68.* *jf.*: Han kunde føle flygtige stik af anger, især når han blev syg, og hans stemning kunde slå ned til mismod og fortvivlelse. *NMøll. N.160.* || (*jf.* bet. 33; nu l. br.) om noget løst nedhængende (*haar, klædningsstykker*): naa ned, falde ned (til ell. over). *Skæg har han som en Hesteman, | slaar neder til hans Knæ. *DFU.nr.9.6.* Mandkønet (*gik*) med lange . . . Kiorteler, som sloge dennem ned til Fødderne. *Borrebye. TF.152.* en bred og ligeskaaren Lærredskrave slog ned over en lavendelblaa Hvergarnskjole. *JPJac.(1924).I.3.*

54) slaa om ell. (nu næppe br.) omkring (*Moth.'S302.* *LTid.1725.366.* *jf.* ogs. u. bet. 54.6-7); *sml.* omslaa; om forb. slaa omkring) sig se bet. 20.1.

54.1) (*jf.* omslaa 1) til bet. 12: lægge (binde, svøbe) noget rundt om noget andet; spec. (*haandarb.*) uden obj.: lægge traaden løst om pinden ved strikning. Den da. *Strikkebog. (1933).36.* || til bet. 16: lægge (binde, svøbe) noget uden om noget andet som dække, indpakning, omslag. *Moth.S461.* *S&B.* slaa en konvolut om, se Konvolut 3.

54.2) (*jf.* omslaa 2) til bet. 11.3: bøj, dreje, vende om. *Chir.(1845).II.127.* || især (*navnlig bogtr.*) m. h. t. (*ark, blad*) papir: vende om. *Moth.S452.* Han slog nogle Blade om (i breviaret) og læste. *Ing.PO.I.183.* Arket trykkes først paa den ene Side, hvorefter det „slaas om“ og trykkes paa den anden Side. *PapirHaandbog.(1934).28.* uden obj.: Hurtigt trak jeg mit Blik tilbage, slog om i min Psalmebog som havde jeg slaaet fra Psalmen. *Kierk.VI.281.*

54.3) (*jf.* omslaa 3; l. br.) til bet. 1.2 og 11.1: faa til at falde (om); vælte. slåe kanden om. *Moth.S452.* *D&H. UjF. jf.*: Begrebet . . . maa giøre disse idelige Hundekunster med at slaae om — indtil det slaaer Manden om. *Kierk.IV.177* samt: *Sønnen (o: Jesus), som | Slog Sathan om (o: besejrede ham), | Der Tidens Fylde kom. *Stub.10.*

54.4) (*jf.* IV. om 14) om gentagelse, fornyelse af et slag; dels (til bet. 20.1) uden obj.: (man har kun) Lov til at give op og slaa een Gang — altsaa ikke slaa om, hvis men ikke rammer. *DSt.1920.131.* || dels (*jf.* omslaa 4; l. br.) m. obj., til bet. 4: give ny form; forme paa ny maade; omforme. *UjF. især (nu næppe br.) m. h. t. mønt: Holb.*

DNB.609. vore Contanter . . smeltes og slaaes om i Tydskland. *OeconT.VII.31.*

54.5) † til bet. 2 og 20.3: bekendtgøre noget ved trommeslag. *Moth.S461.* || (jf. bet. 36.1 og 54.7) m. subj.-skifte; i forb. trommen slaar om, se Tromme.

54.6) refl. || (bogtr.) til bet. 54.2. Kom Arket skævt ud (af pressen), blev ogsaa Aftrykket skævt; et Hjørne af Papiret kunde slaa sig om. *Den gl.By.1928-29.56.* || † der blev hagel, og ild, som omkring-slog sig (1871: slyngede sig) midt i hagelen. *2 Mos.9.24 (Chr. VI).*

54.7) intr.; især til bet. 34, om ændring af bevægelsesretning: dreje om. slåe om på høre, venstre side. *Moth.S452.* slaa om i en anden gade olgn., (jf. Gade 3.1) dreje om et gadehjørne; især billedl.: begynde paa noget andet; skifte emne. *Moth.S452. VSO. D&H.* || (især †; jf.: „Germanisme“. *VSO.*) om fartøj; kæntre; vælte. *Moth.S452.* et Par Redningsbaade skilte sig fra den (synkende damper), hvoraf den ene straks slog om i Søen. *JV Jens.RF.198.* (nu næppe br.) om køretøj: Leth. (1800). || (l. br.) om stemme: forandre karakter; knække over. *Brandes.II.343.* || om ændring i forhold, tilstand; dels om omslag i sindsstemning, meninger, livsforhold, udvikling, vilkaar: Leth. (1800). tilforn var Du ikke storagtig; men Meget kan slaae om i 5 Aar. *PV Jac.Trold.5.* Stemningen slog aldeles om. *Schand.F.228.*

*Et Had, som let slog om i Smil, | naar Pengene kom frem. *Tom Krist.(Pol.27/1938. 10.sp.4).* T.s Venlighed slog brat om til Vrede. *Søiberg.KK.II.105.* skulde ikke den tilsyneladende Seir meget let slaae om til det Modsatte? *HNClaus.FV.206.sp.3.* Hegelianere, som i Logikken veed, at Reflexionen standes ved sig selv, at en Tvivlen om Alt slaauer om i sin Modsatning. *Kierk.VII.94. Thorsen.Afh.II.31.* — dels om omslag i vejrforhold: Leth. (1800). *Alt kommer an paa Vinden til Søes, tidt pludselig slaauer den | Om til en anden Kant. *Oehl.XIX.129.* Vinden er slaaet om siden i Formiddags. *Levin. Feilb. upers.:* der blev Veirskifte, det slog om i (alm.: til) Tø. *HC And.(1919).IV.163.* — m. person-subj.: skifte mening, emne, beskæftigelse osv. (joden) slog om til at blive en ivrig Kristen. *Schand.TF.II.288.* er De nu ganske alene i Verden? slog hun pludselig om. *KLars.GV.18.* (jeg) vilde være Styrmand, men det syntes min Far ikke om, og saa slog jeg om igen. *Gads Mag.1932.156.* || † i forb. som slaa langt, længe om (ell. omkring. *Moth.1302.* bruge mange omsvøb, udflugter. *Moth.S452).* || trommen slaar om, se Tromme.

55) slaa op (jf. opslaa; om forb. slaa op og i se bet. 49).

55.1) jaa noget til at løfte, hæve sig, aabne sig, udvide sig ved slag, stød olgn. || (jf. bet. 3.5 samt opslaa 1.2) som betegnelse for, at noget aabnes, lukkes op. jeg kiøbte

u-beseed en halv Fierding Smør, men da jeg slog Fierdingen op, fandt jeg den fyldet med Fæt. *Holl.Üsynl.I.1.* Kassen blev slaet op ved Jul, Druerne laae i Savspsaan. *Bergs. GF.I.226. Ugeskr.fRetstv.1915.A.621.* slaa høvlen op, se I. Høvl 1. || (jf. bet. 55.3) m. h. t. dør, vindue ell. (i videre anv.) afstukke: aabne (med magt ell. hurtigt). (de) sloge Magazinen op, og tog ald den Forraad der var af Stykker og Ammunition. *Pflug.DP.1172.*

*Jeg længes (efter at) see dig Vindvet op at slaac, | For lidt af Røgen ud at faae. *Bagges. Ep.109.* Tjeneren slog Døren op til Spisestuen. *KBirk.Gronb.SF.145. billedl.:* Georg Brandes slog Døren op til den europæiske Kulturverden. *JacPaludan.(Tilsk.1939.II.279).* || (jf. bet. 7; dial.) fjerne, rive løs ved slag, hug olgn.; dels m. h. t. stub: hugge op. *UjF. dels (jf. opslaa 6) m. h. t. afgrøde: afmeje (fuldstændig). Feilb. jf.:* Slaar mand anden Mands Eng op imellem Eg og Ende, eller skær hans Korn op paa Ageren imellem Eg og Ende. *DL.6—15—5 (efter JyLov.2.47).* || (jf. opslaa 1.4; sko., foræld.) blokke (fødtøj) ud. slåe sko op. *Moth.S454. VSO.* || (jf. opslaa 5) † til bet. 5.3, m. h. t. toverk: opsno (3). *Larsen. Scheller.MarO. refl.:* Tovet slaar sig op. *Bl&T.* || (nu dial.) til bet. 3.5: aarelade (navnlig: dyr). slåe en hest op. *Moth.S454. Oehl.Prom.IV.286(jy.).* Smeden søgtes ogsaa som Dyr læge i Byen: alle syge Køer og Heste „slog“ han „op“, ligemeget hvad Sygdom de led af. *JySaml. 3R.1.39. Feilb.*

55.2) især til bet. 11: bringe noget i en højere stilling ved slag, kast olgn.; løfte, kaste noget op. slåe en bold op. *Moth.S453. VKorfitsen.GM.36. jf.:* Der er (i nævebold) ti Deltagere i to Partier. Efter at man har slaet op (o: kastet lod) om, hvem der vælger Banehalvdel og giver op, begynder Spillet. *FrKnu.LB.41.* || m. h. t. noget (løst) nedhængende, spec. m. h. t. del af klædningsstykke: bringe i vejret; hæve (ved et kast, slæng, hurtigt tag). slåe en hat op (o: bøje skyggen op (og jæste den)). *Moth.S454.* *(hun) slog Sløret op fra Øyet. *Stub.97.* Kulden var bleven bidende, og vi havde slaget Kapperne op over Ørerne. *CBernh.XII.37.* slaa (nu alm.: trække) og Rullegardin op. *Levin.* slaa Visiret op. *Bl&T.* (nu næppe br.) uden obj.: hun kom sagtelligen og slog op (1931: løftede Kappen op) ved hans Fødder og lagde sig. *Ruth.3.7.* || m. h. t. (del af) mekanisme; i forb. som slaa op for lyset, (l. br.) tændte lyset. *KMich.(Maanedsmag.1909.665).* *Pont.MH.195.* (jf. bet. 55.4; især i butiks-spr.) til bet. 2, om benyttelse af kasseapparat: (de) havde henledt hans Opmærksomhed paa, at Frk. J. ikke „slog“ Salget op med det samme, men lod Pengene ligge paa Kasseapparatet. *Pol.2/1932.11.sp.5. Lindskov Hans.NH.22.* || til bet. 14, m. h. t. dele af legemet; især m. h. t. øje(laag), blik. *Et

bister øyesiun hand op til Himlen slaæer. *Worm.Sat.36.* [*F Bauditz.*] *Hansen.* (1896). 31 (se u. bet. 53.1). især i forb. som slaæ ajnene op. *(han) nu Giet op mon slaæe, | Og fandt det Tid af Seng at staae. *Rahb.Synt.157.* Ved den første Lyd af hans Stemme, slog Maria sine Øine op paa ham. *Gylb.VIII.151.* *Erl Krist.DH.148.* jf.: Tør du endnu slaæ Øinene op (?: skammer du dig ikke)? *VSO.IV020.* || (til foreg. gruppe, jf.: slæe flabben op til begge ørene. *Moth.S453.* slæe en mund op, som en ladedor. *smst.454;* sml. opslaa 7; *dagl.*) i *udtr. for (voldsom) latter;* i forb. som slaæ et gab (se Gab (1.2 og) 1.4), et grin (se I. Grin 2) ell. (især) en latter op. *Hørn.Moral.II.32.* (han) slog en spodsk Latter op. *Argus.1771.Nr.42.2.* T. slog op en gryntende Latter. *Schand.BS.219.* *Feilb. om forb.* som slaæ en skogger, skralder, skranne, skyvalder op se Skogger 2 osv.

55.3) (jf. bet. 11.3 og opslaa 2.2-3) aabne noget, der er lukket ell. foldet sammen; udfolde. slæe en slagbenk op. *Moth.S454.* *Paa Vesterbro en Neger gik, | Fornam paa Issen Solens Stik; | Saa slog han op sin Paraply, | For under den at søge Ly. *Bastian.nr.1.1.* Uden at agte paa (hende) slog han i en Fart Klaveret op og sang. *Schand.F.176.* slaæ sengen op, se Seng 1.4. || m. h. t. bog olgn.: aabne. *Luc.A.17.* jeg (tog) Bibelen i min Haand og slog den op. *Cit.ca.1810.* (*Jy Saml.4R.V11.*) Viftende med et aabent Midt-dagsblad smed han Mappen paa Skranken og slog Bladet op. *LeckFischer.KM.7.* uden obj.: aabne en bog for at finde noget. (ofte i forb. m. i til angivelse af bogen ell. paa til angivelse af citatet, stedet). slæe op i en bøg. *Moth.S453.* Hun tog et Bind af Goethe ned fra en af Eriks Reoler . . Hun slog op paa maa og faa og læste. *Schand.AE.372.* Jeg tog . . min Tilflugt til et Konversationsleksikon og slog op . . paa „Kærlighed“. *ERode.* (*BertTid.*¹⁰ 1934. Sønd. 26. sp. 3). jf.: (han) benyttede Kriegers uhyre Lærdom . . slog op i ham som i et Leksikon. *AFriis. DR.I.29.* slaæ op paa en salme, i salmebogen, spec. (jf. kaste (II.28.3) salmer op; *dial.*) tage varsel v. hj. af salmebogen. *Aarb Sorø.1924.91.* *Feilb.* — m. obj., som betegner sted (ord, citat osv.) i bog; eftersøge (og finde) slæe et Ord op i en Ordbog. *Rask.Retsk.104.* Endelig mærkede jeg mig hans Bordnummer og slog ham op i Passagerlisten. *JVJens. Intr.226.* || (♠, foræld.) m. h. t. kort: vende med billedsiden op ved valg af trumf. *Spillebog.* (1786). 34. || (garr.) m. h. t. huder: opslaa (2.3). *JFBergs.G.133.192.* || (jf. bet. 5.5) m. h. t. telt olgn.; ogs. (især tidligere) m. h. t. andre (lettere) bygningsværker: rejse; bygge; (nu sj.) i videre anv., som *udtr. for bosættelse.* Du skal slaæ en Boed op paa Torvet, og holde til fals samme Pulver. *Holb.Arab.Isc.* Dr. Gall, der forudm levede i Wien . . har slaget sin Bopæl op i

Paris. *Cotto.Phrænologien.* (1825). 4. slaæe en Ovn op. *VSO.* et lille Sejldugstlysthus, som vi havde slaæet op helt nede ved Vandet. *Nans.KV16.* slaæ sit paulun, sit telt op, se Paulun 1, Telt. (jf. Lejr sp. 607²⁰; l. br.): slaæ en Lejr op. *D&H.* || (jf. bet. 5.2; *faql.*) d. s. s. afslaa 5, slaæ af 39.5. Naar Karetmageren skal lave en ny Vogn, slaar han den op først (?: tegner den og beregner maalene). *OrdbS.*

55.4) (jf. opslaa 3) til bet. 12: anbringe, befæste noget paa en flade (væg, søjle); ogs.: bekendtgøre (ved opslag). slæe plakater op. *Moth.S454.* (han) dristede sig til at oplæse Pavens Bulle mod Keyseren, og siden at slaæe den op paa en Kirke-Port. *Holb.Kh. 814.* *MO.* Atter maatte Universitetet slaæ Stillingen op. *Pol.*¹¹ 1938. 7. sp. 2.

55.5) til bet. 15: hælde, øse op; m. h. t. madvarer: komme i gryde, pande, skaal osv. jeg (maatte) sidde med min Moster . . og skiere Finker med Æbler og Løg (og) see hende kaage dem og slaæe dem op i to sorte fæle Jydepotter. *KbhAftenp.1788.Nr.100.3.* sp.1. Naar man slaæer Indholdet (?: i formen) op, løsnæs dette først i Kanten med en Kniv. *FuldstændigKoge-ogSyltebog.* (1861). 11. Mestren slog Vinen op i sit Glas. *Bang.Mi. 261.* (han) slog Æg og Flæsk op i en Pande. *JacPaludan.VV.9.* || (jf. bet. 55.8) i *udtr. for brødbagning: lægge og forme dejg.* slaæ dejg op til et franskbrød, slaæ et franskbrød op; i *udtr.* som slaæ et brød op, se I. Brød 1.2. i *billedl. anv.:* Modersmaalet . . er lidt . . gammeldags, saa Moder ikke godt kan lide nybagde Ord og allerminst naar hun ikke selv maae være med at deine og slaæe op. *Grundtv.LSk.41.* *, med dig paa Eventyr vil vi drage!“ | — „(men) slaæ ikke mere op, end Du kan bage“. *Schand.UD.181.* slaæe for stort et brød op, se I. Brød 1.2. i *videre (faql.) anv., fx. m. h. t. lermasse: ælte.* *Kemisk-tekniskHaandbog.* (1938). 431.

55.6) (jf. opslaa 4) om anbringelse, tilrettelæggelse af noget; dels (jf. bet. 5.3) m. h. t. traad, reb osv.: anbringe i, lade danne bestemte figurer (bugter, vindinger, løkker osv.). slæe bånd op (?: rulle baand op). *Moth.S453.* Dobbelt Taljerebsknob . . Dertil slaar man 3 Tørn op og lægger hver Tamp én Gang rundt. *KuskJens.Søm.25.* (haandarb.) knytte de første masker ved strikning; i forb. som slaæ masker op, slaæ en strømpe op ell. (uden obj.) slaæ op (til en strømpe). Levin. Man lærte hende efterhaanden at brodere Navn paa et Lommetørklæde, at slaæ op paa en Strømpe. *Drachm.VT.92.* Man slaar 34 Masker op af det hvide Garn; derpaa hækler man hen til Enden af Rækken. *Legeb.II.123.* Hun er ved at slaæ op til en Uldtrøje. *KMich.LL.314.* || *dels (foræld.) til bet. 20.1 slutn.:* gøre det første slag ved smedning; slaæe for (se bet. 45.1). slaæe op for en Smed. Levin. (han) hjalp sin Far lidt med

at „slaa op“ paa Ambolten. *Gravl.N.26. Aarb Sorø.1925.22. jf.*: Ved Kanonværket siges de Smedesvende at slaae op, der arbeide med de større Hammere. *VSO.*

55.7) (jf. opslaa 9(2)) *især til bet. 20(1) og 32, om bevægelse opad || gøre en rask bevægelse opad (med hænder ell. fødder).* „Gud og vor hellige Frue med os Alle!“ Dermed slog han op med den høire Haand og hilsede Markgreven. *Ing.KE.I.172. *dermed slog hun (o: en danserinde) op med Benet, | Saa jeg blev staaende forstenet. Winth.XI.10. (hingsten) slog op med Hovedet og løftede den lille Dyrslæge af Fodfæstet. J.V.Jens.(BerlTid. 20/11.1925.Sand.6.sp.5). spec. om dyr: slaa bagop, bagud. Moth.S461. (koen) spjætter og slaar op. Fleuron.KO.134. Feilb. i billedl. anv., dels som udtr. for ubændighed, friheds- trang: Clitau.IR.37. *Selv Elskeren, hvis Kjæder blev de bedste, | For Frihed tidt 20 slaaer op som unge Heste. PalM.IV.292. dels (især dial.) som udtr. for kaadhed, glæde, overmod: Stine var lige til hun slog op (o: ude af sig selv af glæde). Lunde.F.75. Feilb. || om fisk. Fiskene sloge op fra Aa-Vandet. HCAnd.(1919).II.353. Ørreden . . slog op efter solforgyldte Møl. J.V.Jens.NG.110. || om ting; spec. om røg, flammer: stige (hurtigt) til vejrs. tågen slår op (o: letter). Moth. S453. *Her har vi gravet i Jorden et Hul. | 30 Det er fyldt med Kul. | Mellem Græsset Luen slaaer op. Oehl.Digte.(1803).237. Til- sidst slog Alt op i Lue. HCAnd.(1919).I.246. *Brændingerne hvide | slaa op om Klittens Sand. Rich.VH.9. Porten slog op, Døre luk- kedes. JPJac.I.147. Vandet kunde træffe at slaa op fra Bunden (i tørvegraven). Halleby. 77. i billedl. udtr.: det Blus, der kun slaaer op (orig.411: den Begeistring, der udtøm- mer sig) i et Brev, er kun mat. Grundtv. 40 HV²II.(1862).444. En voldsom Vrede slog op i mig. TomKrist.EA.20. Gang paa Gang slaar Jubelen op om ham (o: en skuespiller). Pol.²11.1938.15.sp.4. || (jf. bet. 55.10 slutn.; l. br. i alm. spr.) refl.; dels (til bet. 23): kæmpe sig op, frem (mod strøm, blæst); arbejde sig op. (vi) maatte lande et godt Stykke vest for Byen, fordi vi ikke kunde slaae os op imod den haarde, østlige Vind. Plogen.E.201. Larsen. dels (til bet. 24): dreje sig; vende sig; jf.: strax bag Seber- sund slaar (Lim-)Fjorden sig op i V. (o: i vest). JensSør.II.94.*

55.8) til bet. 34.3 og 55.7, som udtr. for en vis (stigende) udvikling, for forandring || (jf. Opslag 6.4) om legemlig paavirkning, navnlig om sygdomstilfælde. *vAph.(1759).* det (o: en betændelse) slog op i Armen. *Cit.1770.(AGarboe.Agerss.(1938).100).* (han) havde lidt af Gigt . . den slog op i Maven. *Bagges.L.I.140. (nu næppe br.) om opstad fra maven: vAph. (1772).III. || om overflade olgn.: hæve sig; dels om is; se ndf.; dels (dial.) om bund i 60 tørvegrave: hæve sig p. gr. af frembrud af*

vand; pludselig blive vandfyldt. Tørvegravene var lumske. De kunde „slaa op“, som de kaldte det, eller vende sig ganske pludselig. Rosling.LilleNønne.[1922].74. jf.: den sidste (tørve-)Grav havde slaaet Bunden op. Erl Krist.St.131. || (jf. opslaa 9.2 og Opslag 6.5; nu dial.) om omslag i vejret fra frost til tå; spec. om is: bryde op. frosten slår op. Moth.S453. Over det stille Vejr legges Isen tilig . . mellem Øerne, og slaar ey op ferend om Foraaret. LTid.1729.205. „Er hun født i Kiøbenhavn?“ — „Ja . . Det Aar, vi havde den strænge Vinter. Just den Dag, det slog op, og begyndte at tæe.“ PAHeib.Sk.IV.170. Fisker.SøO. Esp.309. UjF. || † overf., om vækst, signing i værdi olgn. kørnet slår op. Moth.S453. prisen slår op. smst.

55.9) (jf. opslaa 8 samt sv. slå upp, no. dial. slaa uppatter; vist. egl. om opmand, der ved ophævelse af køb, forbindelse skille parternes hænder ved et slag nedefra opefter; jf. slaa af u. bet. 39.6, slaa over u. bet. 56.1) ophæve, opsige en kontrakt; annullere et køb olgn. slår et køb op. *Moth.S454. (Chr. I) slog Forbundet op med bemældte Riddere. Gram.(KSelskSkr.IV.50). MRyning.Terentii Comœdier.(1755).267. jf. Feilb. || i rigsspr. nu kun uden obj.: hæve en forlovelse; tidligere ogs.: opløse et ægteskab (Moth. S453. Hørn.Moral.I.37. jf. Tode.R.53). (ofte i forb. m. med til angivelse af den part, der forlades). en Jomfrue, som man først u-tvun- gen har begieret, og siden uden Aarsag slaaer op med, kommer derudover i alle Folkes Munde. *Hob.Masc.II.4.* En Karl gjør mange Tider meget viseligt, at han slager op med sin Kjæreste. *FrHorn.PM.4.* Mand og Kone kunne . . forlade hinanden; Brud og Brudgom kunne slaae op. *Tode.Tale²11. 1795.13. Kierk.VI.277.* de forlovede sig, de brød sig ikke om hinanden, de slog op. *PLEvin.DG.126. (nu næppe br.) i sa. bet.: slaa op igen. Hørn.Moral.I.37. (han havde) været forlovet og har „slaaet op igjen“. HCAnd.AV.76. (spøg.) i videre, billedl. anv.: hun havde slaaet op med Brændeviinsflasken (o: var holdt op at drikke). *Dodt.R.8.* midt i Studiet slaar du op med Jura'n og melder dig paa Landbohøjskolen. *KBirkGrønb.SF.11. || (sj.) om underhandling: glippe. Denne Hand- 50 ling (o: fredsunderhandling) slog op og blev frugtløs. Gram.(KSelskSkr.V.72).***

55.10) (vist til bet. 55.2; jf. bet. 55.8 slutn. samt ty. aufschlagen, lægge paa, slårdyre; sml. II. banke 3.2) om fremgang i størrelse, an- seelse; m. h. t. person: skaffe fremgang ved hjælp, ros; gøre til noget stort; m. h. t. ting: reklamere op; udvide; ogs.: over- drive. Hans Misundere skal ikke længe faa Lov til at triumfere. Han skal slaaes op. *Pont.LP.II.141.* Nu vil vi . . arbejde paa at slaa Maageleje op til et . . moderne Bade- sted. *CEw.F.155. (han) havde slaaet sin Forretning op paa deres Bekostning. AndNz.*

PE.III.115. || slaa (for) stort op, se stor. || (jf. bet. 55.7 slutn.) refl.: arbejde sig op; svinge sig op; ogs.: gøre sig bemærket, yndet. Herregaardsslægtene, af hvilke ikke Faa i dette Tidrum sloge sig op til stor Velstand. *Blich.*(1920).XXIV.131. Hr. Erik Bøgh . . har slaaet sig op med at bearbejde tyske Stykker. *Pjerrot.1866.Nr.97.4.* De faste Underofficerer . . har jeg kun godt at sige om. Der var ingen af dem, der slog sig op paa Mandskabets Bekostning. *JacAnd.Er.I.160.* Politik herhjemme er at slaa sig op paa de andre Partiers Dumheder. *Howalt.DB.89.*

56) slaa over (jf. overslaa).

56.1) til bet. 1.2, om udførelse af slag; især (jf. overslaa 4): brække, knuse ved slag, stød; hugge over, i stykker. hand sløg sit rygben tvært over (o: knækkede ryggen). *Moth.S455.* den Jernkjæde, den fjendtlige Kugle havde slaaet over. *VKorfitsen.TO.I.20* 58. Klokke-Knebelen faldt ned og slog Benet over paa Ringeren. *BerlTid.⁴/1939.M.9.sp.3.* || (jf. slaa af u. bet. 39.6, slaa op u. bet. 55.9) om opmand ved forlig, om vidne ved vøddemaal olgn.: føre sin haand ovenfra ned paa parternes sammenlagte hænder, især saaledes, at de skilles ved slaget. *din Haand igjen som Svoger: | Det gaee os vell (Til Hans Jensen.) Du, Broer! slaae Haanden over. *Thaar.PB.49.* (de staa) med Glas i Hænderne og klinge og drikke Du's, og en gammel Mand slaaer over. *Oehl.XVII.206.* *Pol.⁴/1937.Sønd.23.sp.1.* || (jf. overslaa 2; nu næppe br.) til bet. 3: reite (gentagne) slag mod noget. Derpaa begyndes af Tærskerne paa den ene Sides første yderste Neeg, og slaaes hver Neeg af begge Tærskerne to gange over. *JPPrahl.AC.79.*

56.2) (jf. overslaa 1.2) til bet. 11.3: bevæge noget til siden; bøje, folde tilbage; fx. 40 (faql.) m. h. t. tunge i sporskifte; nu skal jeg slå den over (o: skifte sporet). *OrdbS.* || (jf. overslaa 3; nu dial.) egl. m. h. t. blad i bog: vende; i videre anv.: gaa forbi; overspringe. *Moth.S461.* (det var uheldigt, om) alle og enhver vænnede sig til, at slaae over og forbi, alt hvad man holdte for smaa Ting. *Gram.(KSelskSkr.I.52).* Feilb. *Uff.(sdjy.).*

56.3) (jf. overslaa 1.1) til bet. 15-16: med et (rask) kast, slag, føre, lægge noget over 50 noget andet (saaledes at dette dækkes). *Moth.S461.* De har vel Seildug at slaa over (o: over varerne)? *Elkjær.HF.11.* || (haandarb.) ved (indtagning i) strikning: lægge en (løs) maske over en anden. *Bl&T.* || (nu l. br.) overhælde, -øse med vædske. hand sløg mig gandske over. *Moth.S455.* slaae noget over med Blæk. *MO.*

56.4) (jf. overslaa 5) † anstille beregninger; gøre overslag. slå over med din pung 60 førend du går til toris. *Moth.S455.*

56.5) (jf. bet. 20 og 32-34) intr., om (pludselig) bevægelse || om hest; dels (dial.): sparke over skaglerne; slaa bagop.

Moth.S454. Feilb. ogs. overf., om mennesker. smst.; dels (faql.): føre bagbenene frem i en stilling, der ligger længere fremme end det sted, hvor den tidligere satte forbenene. *Moth.S454.* spec. om pasgænger: *MiITeknO.* || især (jf. overslaa 6): bevæge sig (gaa, springe) over til et andet sted. Storsejlet slog over. *Scheller.MarO.* En skrattende Lyd (under et tordenvejr) er oftest et Tegn paa, at det slaaer over fra en nærliggende Sky til en anden. *BerlTid.⁴/1934.Sønd.5.sp.1.* om farvestof olgn.: smitte af. da Le Riche skrev sit Navn (paa titelbladet), var Bogen indbunden — det kan man see deraf, at Blækket er slaaet over paa Forsatsbladet. *Celberling. BrevefraenBogelsker.(1909).179.* (jf. bet. 56.8) billedl.: noget af den Bitterhed, Versailles-traktaten har vakt i de tyske Hjerter, maatte slaa over paa Danmark. *MPont.(GadsMag.1921.417).* || (jf. bet. 34.1) som udr. for, at noget vipper over ende, kommer ud af ligevægt, falder, styrter. hvo som vil skrive næt . . skal holde sin Pen . . i saa lige en Vegt, at om en Flue kommer og sætter sig paa den ene Ende, den da skal slaa over. *Kyh.NE.70.* Hesten slog over med ham, og begge styrtede i Søen. *Tode.M.67.* Ved Udspring paa Hovedet fra større Højder maa man passe, at Aftrykket med Fødderne ikke tages saaledes, at man slaaer over o: kommer i Vandet paa Ryggen i Stedet for paa Hovedet. *Gymn.II.195.* || (jf. u. bet. 34.1 slutn.) som udr. for, at noget slappes, afspændes, svigter. (den syges puls) slaaer over. *GyrLemche.NB.3.* jf.: „(hvad var) Grunden til saa selsomt Raseri?“ — „Ja, hvem forstaaer et fremmedt Instrument, | Hvis altfor spændte Strenge knap kan røres, | Før strax med Skurken Tonerne slaae over.“ *PalM.VI.129.* især om stemmen: gaa over i et andet leje; knække over. naar hun kommer i Sindsbevægelse, slaaer Stemmen over, og bliver utydelig. *Heib.Pros.VII.99.* Der var et . . Virvar af Raab og Tale: ganske unge, stakaandede Stemmer, der slog over, modnere Roster af Ungkarle. *Gjel.GL.36.* Hans Stemme knækkede og slog over i Falset. *Bjarnhof.LE.8.*

56.6) (jf. bet. 34.3) intr., om forandring, overgang; skifte. (især i forb. m. i ell. til). || om ændret bevægelse. Gangen . . vil slaa over i Dans. *VilhAnd.AD.95.* de havde udviklet sig til Travers, og her var de rappe, sikre og utrættelige; Galop slog de over i naar Rytteren lettede dem for Vægten. *JVJens.CT.48.* slaae over i Gang. *Bl&T.* || om ændring i stemning, tankegang, tale. Han saå nd, som var han lige ved at slaae over fra Smil i Graad. *Schand.BS.97.* Min Tankegang slog pludselig over. *KLars.LF.3.* Først læste han til Jurist, og derefter til Præst. Han slog vist pludselig over midt i det hele og blev missionsk. *LindskovHans.NH.167.* slaae over i Fransk (o: begynde at tale fransk).

Bl&T. slaa over i en anden (ell. ny) gade (se Gade 3.1), tone, toneart: jeg slaer over i en anden Toneart . . jeg beder om en Forklaring. *Kierk.V.60.* pludselig slog (han) over i en høitidelig Tone. *Goldschm. Hjl.II.569.* || om overgang, ændring i beskaffenhed, karakter, kvalitet. de Perioder . . da Culturen slaer over i Barbari. *Mart. Mynst.II.34.* Den Hyldest, der havde bølget om (*Ludvig XIV's*) unge Aar, slog over til Mismod, Kritik, Vrede. *NMøll.VLitt.III.126.* en grøn Farve (*der*) slaer over til rødlig-brun. *PharmDan.(1933).46.* det Modsatte vedbliver saa længe indtil det slaer over i sin Modsatning. *Kierk.VII.292.* Dyrkelsen af Naturen og det naturlige havde . . hørt til den republikanske Tids Program — selv om det . . kunde slaa over i sin Modsatning. *P.Johansen.Eckersberg.(1925).15.* *jf.:* *hvem blev det vel givet at forstaae, | Hvordan Præmisserne kan over slaee, | Og pludselig et Resultat fremkalde? *PalM.(1909).II.169.*

57) slaa paa (jf. paaslaa). 57.1) anbringe, befæste noget et sted; dels til bet. 12.1: gøre, sætte fast med slag, visse fastgørelsesmidler. *Moth.S461.* skiltet er faldet af laagen, men det er let at slaa paa igen | (jf. u. paaslaa) *⚡* m. h. t. talje: slaa en Talje paa. *Scheller.MarO.82.* (jf. Paaslag slutn.; væv.) m. h. t. islet: *UfF.* || dels (især dial.) til bet. 15.1: hælde paa. *Rask.Fynske BS.14.* slaa Vand paa! *D&H. 57.2)* (jf. II. paa 17.2) i udtr. for (hurtig) bevægelse, som rammer, er rettet mod noget; til bet. 32.3: (flyvemaskinen) kom ikke rent over (hænet), Understellet slog paa. *Cit.ca.1917.(Flyvning Hær.22).* || (nu næppe br.) til bet. 20.1, i udtr. for iver, ihærdighed, voldsomhed: tage fat; „slaa løs“ i For-Stavnen staar Trompet og Tromme-slagere som slaar lystig paa. *Pflug.DP.503.* Naar det gielder kun om at slaee paa, saa er Ole Karl for sin Hat. Og I skal see gode Herre, om jeg er lam paa Næverne naar jeg pryglar. *KomGrønneG.II.169.* || slaa stort paa, se stor.

58) slaa sammen (nu ikke i rigsspr. til sammen. *2Kg.II.12.(Chr.VI).* *Pflug.DP.1076.* *Slange.ChrIV.180.* *EPont.Men.III.502.* *Blich.(1920).XIII.40;* jf. sammenslaa; om forb. slaa sønder og sammen se sønder; om slaas sammen se bet. 30.1.

58.1) (jf. sammenslaa 1.1; l. br.) til bet. 11: føre (to ting) mod hinanden med et slag, kast. (de) Dantzer gierne . . allene ved det lyd, at mand . . slaar 2 Oxe-kløver tilsammen. *Pflug.DP.1076.*

58.2) (jf. sammenslaa 1.2) til bet. 4.2 og 12.1: samle, forbinde ved slag med hammer osv.; ogs. m. h. t. møbler olgn.: *snekke, tømre sammen.* *Moth.S461.* Slaae sammen med Nagler, med Søm. *vAph.(1772).III.* Der er vel itte noget Indhavbo (∴ indbo) derude (∴ i et skur). Jeg har slaved lidt sammen til

davlig Brug. *Gravl.T.178.* || (jf. bet. 5.3) m. h. t. garn, reb; dels (reb.): fremstille (tov) ved snoving. *KuskJens.Søm.2.* *Halleby.99.* dels (væv.): væve fast sammen. *VæverB.6.* det var ikke enkelttraadede Ting, hun vævede . . og det var slaaget godt sammen. *EriKrist. NS.174.* i et vers i sanglegen „væve vadmel“, hvor vævning efterlignes: *Saa væve vi Vadmel, | saa slaa vi det sammen. | Væve Vadmel, slaa det sammen. *DannSanglege.264ff.* || til bet. 15: hælde, blande, lægge sammen. slaee Levninger sammen. *VSO. UfF. især i videre anv.: lade gaa op i en helhed; sammenlægge, -regne, -smelte.* *Bagges. DVX.329.* Det er . . som naar man i et Selskab for at faae Alle med slaer Fleres Skaal sammen i een Skaal. *Kierk.XIV.121.* slaee flere Sogne sammen ved en Folketælling. *VSO. Stadsstuen i Gavlen . . var slaaget sammen af to (stuer).* *IBentzon.GH.25.* (især spøg.) om forhold ml. personer: Hun er saa skær i Huden som nogen Kongedatter . . Hendes Far (sagde ofte til moderen): Du har været mig utro med en eller anden Finstikker . . hvordan skulde to fattige slaet sammen give saadant Postelin? *AndNz.PE. III.51.* *Gravl.S.42* (se u. sammen 4.4) slaa sine klude, pjalter sammen, se Klud 1.1, Pjal 1.2.

58.3) (jf. sammenslaa 1.3) til bet. 11.3: folde, lukke, lægge sammen. slaa en bøg sammen. *Moth.S457.* den ene (vogn) var . . saa net indrettet, at den kunde slaees sammen og lægges i den anden. *Bagges.L.I.347.* Han slog Paraplyen sammen og stillede den i Vasken. *TomKrist.SE.42.* || (jf. bet. 58.1) til bet. 14.1, m. h. t. legemsdele. slaa hælene, hænderne sammen, se I. Hæl 2.2, Haand 1.

58.4) (jf. bet. 25.2 og 58.2 slutn.; sml. sammenslaa 2) refl.: forene sig til et fælles formaal; slutte sig sammen. tolv Personer slaer sig sammen og reiser til den sorte Skole udi Wittenberg. *Holb.Hex.III.3.* *,Jeg vil gaae med dig.“ . . „Nei undskyld! | Jeg har mig slaaget sammen med Klymene.“ *PalM.III.61.* tre eenlige Herrer slaee sig sammen om een Ride-Hest, saa Hver rider hver tredie Dag. *Kierk.VII.144.* *Kyrre.(Isl Sagaer.III.204).* || (især dial.) gifte sig. Nu er det naturligtvis hans (∴ en enkemands) Mening, at vi skal slaa os sammen, naar Sørgeaaret er omme. *Bogh.JT.603.* *Korch. LL.79.* || om sammentræf af omstændigheder: sammensværge sig. Det er jo, som om Alt havde slaet sig sammen for at ødelægge vort gamle Fødeland. *VKorfitsen.TO.I.78.*

58.5) (jf. sammenslaa 3) intr.; til bet. 32.3: samle sig, mødes med kraft i eet punkt; lukke sig sammen. Træet slær sammen, når kilen drages ud. *Moth.S457.* Bølgerne sloge sammen over ham. *Blich.(1920).XI.184.* Han rystede, saa Tænderne slog sammen i Munden. *Nordkild.SF.15.* *jf.:* *alle mine (∴ havrens) Bjælder gaar, | som naar gyldne Hamre

sammen slaar. *Aakj.VVF.137. billedl.*: Fortvivlelsen vil slaae sammen over Dig. *Kierk. X.199.* jubelen slog sammen om taleren | || † om lyde: lyde samtidig. *jj.*: *slaaer, alle Folk paa denne Jord, | Med Fryde-Tone sammen. *Brors.74.*

59) slaa til (*jf. tilslaa*).

59.1) til bet. 11-12: lukke ved slag, stød *olgn.* Mand legger ham i et stort Fad og slaaer Bunden til. *Holb.IIJ.V.9.* Med et Smæld slog hun Entrédøren til efter sig. *LeckFischer.K.10.* J. slog Bliklaaget (paa kagekassen) ekstra godt til. *Buchh.Su.I.274.*

59.2) føje, lægge noget til; sætte noget i forbindelse med noget andet; (*jf. bet. 12.2*) *m. h. t. mekanisme, maskindel:* (skibs-) Skruen (blev) slaaet til, og det begyndte at boble omkring Skroget. *Buchh.Su.I.314.* (lokomotivføreren) rakte . . en Arm tilbage og slog Dampen til. *HansPovls.HF.20.* || (*nu sj.*) til bet. 15. *Moth.S461.* Man smelter først Voxet over en sagte Ild, slaaer derefter Olien til. *Garboe.HA.5.* || (*nu dial.*) overdrage, overlade en noget ved (at give ham hammer-slag paa det ved) auktion ell. ved anden købsafslutning; *tilslaa.* *Moth.S457.* *for alle Kroner | Betales noget; selv de nye Throner, | Skiondt for en Spot man ofte slaaer dem til | Paa Despotismens Assistent-auctioner. *Bagges.V241. Feib. jj.*: (*Caligua befalede*) Auctions-Mesteren at slaae Kiøbet paa Varene til, naar han saae Saturninus nikkede. *Hob.NF.(1728).I.104.* || (*nu næppe br.*) † *m. h. t. kort:* lægge til. slæe skarn trumf (∴: et daarligt, henholdsvis godt) til. *Moth.S458. vAph.(1772).III.*

59.3) til bet. 20.1 og 20.5: rette et slag mod noget af al sin magt; hugge, støde til; ogs.: prygle, banke løs. skulle vi slaae til med Sværd? *Luc.22.49.* Slaa til, om du tør (∴: som udforing) *VSO.* *Hvor han paa Fjenden blot fik Ram, | Der slog han til af Hjertenslyst. *CKMolb.SD.293. ErlKrist. DH.215. billedl.*: den Saakaldte (straffepredikant tør) ikke slaae virkelig til. *Kierk.XI.82.* det religieuse Foredrag slaaer til, medens det Æsthetiske skaaner. *smst.VII.389. talem.*: sætte ell. lægge fingeren paa øjet og bede fanden slaa til, se Finger sp. 999^{7ff} — i modsætn.-forb. *m. hode, s. d.* || bekræfte overenskomst, forlig *olgn. ved haandslag (jf. ndf.)*; især: gaa ind paa, modtage tilbud; ogs.: indvillige. *Hob.Vgs.V.5.* der er min Haand! Vil du, saa slaae til. *PAHeib.Sk.I.217.* „Kl. 7 kjøre vi ud paa Landet . . kan Du følge med?“ Jeg slog til. *Blich.(1920).XII.145.* Apothekerens Datter havde forhastet sig og slaaet til; hun var for en Maaned siden bleven forlovet med den tykke Raadmand. *HCAnd. SS.VI.99. ErlKrist.DH.15. (nu næppe br.)* i forb. *m. med:* *Moth.S457.* Det (∴: et øgte-skab) er en Sag mand skal slaae strax til med hverandre i, og intet la gaee i langdrag. *KomGrønneq.I.66.* || (*jf. u. bet. 56.1; dial.*)

om trediemand: bekræfte handel osv. ved at lægge sin haand paa parternes. Bonden og Ole Huulvei gave hinanden Haanden, og Per Ram slog til. *NPWiuel.R.268. Uff.*

59.4) refl., til bet. 26.3; dels (nu l. br.) om person: slutte sig til. *Rich.II.96* (se u. bet. 47.2). || dels (*jf. bet. 29.1; især dial.*) om begivenhed, omstændighed (navnlig: af uheldig art): indtræffe (i forbindelse med noget andet); støde til. *Moth.S457.* det højre Ben var knækket . . En Feber slog sig til. *Bang.Udv.135.* en Underlivslidelse slog sig til, og hun døde. *Pol.³¹/1927.3.sp.3. jj.*: der slaae sig Børn til ∴: man faaer Børn (at forserge) *VSO.*

59.5) intr.; til bet. 32, om bevægelse: lukke sig med kraft; smække i. Døren slog til. Hun var borte. *Bang.T.230.* || til bet. 34.2: have den rette, passende størrelse, det rette maal; især om pengemidler, forraad: være tilstrækkelig; strække til. Jeg saae at mit Stipendium paa 100 Rdlr. ikke vilde slaae meget til i Paris. *Overs.afHolbLevned. 67.* Moder siger: at det ei slaaer til (∴: at vi har ikke raad til) at læse ved Lys. *Blich. (1920).VII.3.* hans Dag slog knap til, naar alle Hverv skulde rogtes. *JacPaludan.UR.35.* Han nævnede en Pris, hun ikke horte, og hun gav ham en Tokrone, det slog vel til. *AaDons.S.135.* i videre anv.: vise sig rigtig, som beregnet, forudsagt *olgn.* ell. være fyldestgørende. *Heib.Poet.VII.328.* Hendes evner er . . ikke slæet til. *Mikkels.Ordf.423. W.s* Forklaring . . slaar ikke til. *Brøndum-Nielsen. GG.I.72.* Hendes Anelser . . slog altsaa til. *HHLund.GF.18. Gravl.EB.88.* det slaar lige til, der er hverken for meget ell. lidt. *Moth.S457. D&H. undertiden spog. anv. (jf. traditionen først af værten Lars Mathiesens paa Frederiksberg († 1852), se Davids.KK. 425)* ved modtagelsen af en større pengesum, end der tilkommer en. *Arlaud.425. jj.*: Her slaaer nok Alt lige til, ligesom i Lars Mathiesens Regnebog. *Cit.1866.(Molboer.141).* ogs. i forb. det gaar til og slaar til. „Slog Pengene til?“ „De slog til og gik til,“ sagde Per Morten. Han (ville ikke afstevre resten). *Elkjær.MH.99.* Maden baade slog til og gik til (∴: blev spist op). *smst.147. talem.*: det (gaar til og) slaar til (slaar lige til. *Moth. S458*) som ved skrædderens barsel (der aad de barnet med, (*jf. Barn 2, Barsel 1*) der er intet tilovers; der er intet overskud. *Grundtv.Da.Ordsprog.(1845).nr.2410. VSO. Krist.Ordspr.302.609. FynskHjemstavn.1938. 27.* || (*nu især dial.*) til bet. 34.3: indtræde; indtræffe; støde til. *Winth.HF.181.* Andre Bryderier sloge til. *Thyreg.UdvFort.I.298. m. angivelse af den (person), hvem noget rammer, tilstøder; nu (dial.) m. vedk. som subj. den stackels Mand er villig og flittig nok, men adskillige Ulycker slaar ham til, at hand icke kand betale.* *Hob.Jep.III.2. (bonden)* bad ham beføle en Ko . . for at takserer den.

Nej, det vil jeg ikke, sagde Jeppe, for Folk siger, at jeg kan hekse, og skulde Koen bag- efter slaa noget til, vilde Folk sige, at jeg havde forhekset den. *HKau. Afdekløge Mænds Saga. II. (1922). 63. Feilb. || (nu kun dial.) som udtr. for forøgelse, stigning, stærk(ere) forekomst, vækst.* Slaaer nu Fiskerierne stærkt til et Aar eller to, kand behøves mange Folk . . Slaaer der imod Fiskerierne Feyl, saa bliver . . mange Mennesker Brødløse. *10 Mossin. Term. 230. Uff. i pass. form (jf. bet. 29):* Næringen slaaes til σ : der komme stedse flere Lysthavende. *VSO. IV. N. 19.*

60) slaa tilbage (jf. tilbageslaa). **60.1)** *trans.; især til bet. 11: sende tilbage, flytte ved slag, kast; kaste tilbage. S&B.* Udemanden maa slaa eller sparke den (σ : lillepinden) et Stykke tilbage. *DSt. 1920. 127. uegl., dels (jf. bet. 8; især \times) m. h. t. angriber, angreb: afvise. VSO.* Kommandanten (paa *20 Christiansø*) slog Angrebet tilbage. *Trap. 4 III. 651. dels (nu sj.) m. h. t. lyd: *Hvad Klippe . . slog vildt tilbage | Hver Gienlyd af hans Elskovs ømme Sang? Baggens. SV. 272. Schand. SD. 76. || til bet. 11.3, m. h. t. bevægelig del af en ting, klædningsstykke, haar*

*olgn.: dreje, føre (hurtigt) tilbage. *Gulitza Haaret slog | Tilbage fra sin Pande. Winth. HF. 99.* Bag hende stod Glasdørene vidt aabne, slagne tilbage mod (muren). *30 J.PJac. (1924). II. 44. (han) slog Nakken tilbage. Erl. Krist. MM. 197. 60.2) (landbr. ell. dial.) refl.; til bet. 25.1, om hest: gøre en pludselig baglæns bevægelse; rykke sig tilbage. Ugeskr. f. Retsv. 1924. A. 677. der er bundet et Reb bag en . . lyserød Hoppe, der staar og knejser i Spiltovet, lurende bagud med Øjne og Øren. — „Slaaer den sig tilbage eller slaar den?“ *DagNyh. 25/11. 1931. 14. sp. 5.**

|| billedl., om person: trække sig tilbage; nægte at deltage. Han slog sig tilbage i sidste Øjeblik (σ : vilde ikke være med). Uff. 60.3) intr., om pludselig, baglæns bevægelse || til bet. 32.3, om ting: springe, kastes tilbage. kuglen slaer tilbage. Moth. S458. Bølgernes stærke Lyd, i det de slaee tilbage fra Landet. *Carst. (SkVid. V. 164).* lyden slaar tilbage fra muren | *spec. om flamme i gasapparat*

olgn.: slukkes p. gr. af for svagt pres, saaledes at gassen tændes i gasrøret; ogs. om gasapparat. apparatet er slemt til at slaa tilbage || til bet. 34.1; dels om levende væsen: den anden (gaas) var slaet tilbage for at tage Afsked med sin Kammerat. Seier. Bornholms Fugle. (1932). 47. dels om (del af) mekanisme: svippe tilbage. sportungen maa være slaet tilbage af sig selv | i sammenligning: (joderne) vendte sig bort og bleve troløse som deres Fædre, de sloge tilbage (1931: svigtede) som en falsk Bue. Ps. 78. 57. den barnlige Natur, som, især naar den har været mere end tilbørligt indpresset, lig en smækker Vidie slaaer tilbage som en Springfiær, i det man slipper den. Hegerm L. D. Fort. 155.

|| (jf.: „Et usædvanligt og germaniserende Udtryk.“ VSO.; nu sj.) til bet. 34.3, om tilbagegang i udvikling, ophævelse af forbindelse. (p. gr. af) ubillige Artikler slog Handelen (σ : underhandlingen) tilbage (σ : blev resultatløs). Gram. (KSelsk. Skr. V. 58). Æbler og Pærer (kan), uagtet at Kiernerne ere tagne af de allerbedste Slags, slaee (alm.: falde) tilbage til deres gamle og vilde Art. *Fleischer. HB. 290.* Med Guldberg slog Tiden om eller tilbage fra Oplysningens til Opdragelsens Principer. *Vilh. And. Litt. II. 703.*

61) slaa ud (jf. udslaa).

61.1) *især til bet. 11.1: fjerne noget (fra sig) med et slag, kast olgn.; kaste, slynge bort, ud, væk; jø. m. h. t. bold, sten olgn.: D&H.* Indemanden tager nu (i 2. tur i „pind“) Lillepinden i venstre og Storpinden i højre Haand, og idet han kaster den første lidt op i Luften, slaar han den med Storpinden langt ud i Marken. *DSt. 1920. 126.* vi slog Sten ud i Tiberen. *Wanscher. (Talsk. 1929. I. 276).* || (\uparrow , nu næppe br.) m. h. t. kort: fremsætte (løseligt); fremkomme med (paa en overraskende maade, efter pludselig indskyldelse); dels (l. br.) m. obj.: Han er . . Mand for at slaa saadanne Tanker ud, at vort hjemlige Venstre vil gyse tilbage . . fra ham. *HWulf. DR. 183. dels (dial.) uden obj., i forb. m. om: Saa slog Herremanden ud til ham, om han ikke havde Lyst at faa hans Datter. Krist. Jy. F. V. 305. Feilb.*

61.2) *udbrede; udfolde; sprede ud; især til bet. 11.3, m. h. t. haar, klædningsstykke olgn.; ogs. d. s. s. slaa op (55.8). (den svenske admiral) slog sine Flagge ud, og gjorde sig rede til at møde (den danske flaaede). Slange. Chr. IV. 1308. *de reisede Masten, og sloge de skinnende Seil ud. Baggens. Nbl. D. 112. det regner allerede. Jeg vil slaee Parapluien ud. Heib. Poet. VI. 439. imidlertid blev der slaet et blankt Spillebord ud, hvor jeg skulde spille Firkort. Goldschm. Bls. II. 30. Det store, krusede Haar var slaet ud . . og hang hende ned over Skulder og Ryg. Drachm. EO. 90. med sikre, korte Greb slog (kommiss'en) en Rulle Stof ud paa Disken. Jesper Ew. P. F. 99. || m. h. t. legemsdel, (del af) mekanisme olgn. En Ko slog sin Tunge ud for at slikke Tines Haand. *Bang. T. 178. jf. bet. 14.2: Hvert Minut slaar han et Blik ud om sig og stirrer ind i Skyggerne. Lunde. F. 129. slaa vingerne ud olgn., se Vinge. — om plante: udfolde (sine blade). Elskov er som . . Jerichos Rose; om Tærken kommer, saa tørres den bort . . men bliver det saa en mild . . Nat med frodig Dug, saa slaar den alle sine Blade ud igjen. J.PJac. (1924). I. 213. (til bet. 11.5; jf. bet. 61.3; nu næppe br.) m. h. t. skud olgn.: sætte; skyde. (aspargesplanten) som slaee nye og mange Trevrætter ud. Fleischer. HB. 241. smst. 315. || (jf. bet. 3.3; nu næppe br.) udhamre. slæe ud i plader. Moth. S459.**

61.3) især til bet. 12(-13): ved slag fjerne noget fra et sted, hvor det er befæstet, hører til. Timmermanden . . slog de gamle Kiler ud og satte ny lange Egekiler i Steden igen. *JensSør.II.2.* slaa ploven ud, se Plov 1.2. * m. h. t. støbegods: udtage af formen ved slag paa denne. *Støberibogen.(1938).* 365. || i udr., der angiver, at noget trykkes ud ell. (i videre anv.) knuses, splittes med magt, vold. slaa bünden ud på tænden. *Moth.S459.* Midtskibs stod Kamrene med Vand, alle Døre slaaet ud. *Elkjær.HF.60.* slaa ruder ud, se I. Rude 2. slaa en tand (den tand; kaffetanden, kødtanden) ud, se Tand (og Kaffe-, Kødtand). slaa et øje ud, se Øje. || (jf. bet. 13.1) i forb. m. af. slaae noget ud af Haanden paa Een. *MO. i billedl. udr.:* slaa noget ud af hovedet, se Hoved 5.1. især: bringe afvigelse, forstyrrelse ind i en bevægelse, der foregaar i en bestemt retning, efter en bestemt rytme oln.; i mer ell. mindre faste forb. som slaa ud af kurs (*NatTid.^{1/2} 1937.7.sp.3.*), takt, trit (se Takt, Trit). — (jf. bet. 15.3 og 4.2) i udr. for, at noget (maa) presses ud (af en), at en person nødigt vil ud med en oplysning, udtalelse: Mand maa slaa sandhed ud af ham. *Moth.S459.* Stunder, da hurtigt modnede Beslutninger slog Sveden ud af Kroppen. *KnudRasm.DØ.12.* især (jf. Ord 1.4) i forb. som ikke være til at slaa et ord ud af. *Gjel.M.213.* i Selskaber . . skal Rask . . have virket undselig, „han krøb i Krogene“, og var næsten ikke til at slaa et Ord ud af. *Pol.^{21/12} 1935.16.sp.5.* hans kone kunde ikke slå et ord ud av mig. *Jesp. Levned.42.* || (dial.) til bet. 13.4, m. h. t. kreatur: sætte, slippe ud (paa græs). slaa kveget ud på greß. *Moth.S459.* Feilb. *Fynsk Hjemstavn.1938.30.* || til bet. 7; dels (dial.) m. h. t. græs: UjF. dels (nu næppe br.): udpege, udvise (træer). slaa skou ud. *Moth.S460.*

61.4) til bet. 15: hælde, øse ud; ogs. m. h. t. beholder: tømme. *Moth.S461.* *er (skaalen) fuld, da gaar hun hen at slaae den ud. *Oehl. ND.225.* hun slog Eau de Cologne ud i det store Vandfad. *Bang.GH.194.* alle Askebægre var slaaet ud. *JesperEw.PF.75.* || især m. h. t. snavset vand, urin, renovation. *Moth.S459.* lægge Omslag paa Patienterne . . og slaae Potter ud. *VKorfitsen.KF.31.* slaa ikke det skidne vand ud, før du har det rene, se III. ren 2.4. slaa sit vand ud, spec. (nu næppe br.): lade vandet. *Moth.S460.* — uden obj.; især: tømme klosset, pottle, toiletspand. *AndNz.PE.II.108.* Petter var Messedreng, men han havde et større Maal i Verden end at dække Bord, vaske op og „slaa ud om Kaptajnen“. *BerlTid.^{20/12} 1934.Sønd.24.sp.4.* || n. h. t. madvarer. (hun) bagte de søde Kager. Og hun tog Panden og slog dem ud (*Chr.VI:* udslog dem; 1931: hældte dem ud) for hans Ansigt. *2Sam.13.9.* At slaa et Æg ud, er saaledes ikke let; det gælder at skulle Hvide

og Blomme pænt fra hinanden. *Legeb.II.45.* *BerlTid.^{1/12} 1936.Sønd.22.sp.4.*

61.5) i forsk. udr., der betegner, at noget gøres færdigt, bringes til ende, afsluttes; nu især (efter eng. knockout) besejre (en modstander) afgørende i boksekamp ved at sende (ham) i gulvet med et slag (og gøre det umuligt for ham at fortsætte kampen); i videre anv.: sætte ud af virksomhed; sætte ud af spillet; gøre det af med. slaa en ud af bretspillet. *Moth.S459.* Sidstnævnte (boksere) blev slaaet ud i anden Omgang og Amerikaneren erklæret for Sejrrherre. *Da.Idræts-Blad.1901.217.* Atter satte Udlandet Priserne ned, og dette gentog sig, indtil den danske Konkurrence var slaaet ud. *DagNyh.^{20/12} 1921.5.sp.6.* Jeg elskede engang en ung Pige, meget. Der var en anden, der fik hende. Det slog mig ud. *O.Bang.Byen.(1924).250.* Damplokomotiverne er slaaet ud ved Bilkonkurrencen. *LokomotivT.1938.20.sp.1.* || m. h. t. ild: slukke. *HelgeKaarsb. HM.103.* En Glød fra Høstænget havde tændt i hans Skjorte, han slog det ud med Haanden og løb. *ErlKrist.St.162.* || (jf. bet. 17.2; nu næppe br.) m. h. t. parti i keglespil: gøre færdig. slaae Potten (jf. I. Potte 3.2) ud. *Amberg. Hrz.XIV.253.* || (efter ty. auschlagen) † sige nej til; afvise; forkaste. *Moth.S459.461.*

61.6) refl.; dels (sj.) til bet. 23 og 61.3: kæmpe, rive sig ud af noget. Berta slog sig ud af Døsen. *ErlKrist.K.165.* || dels (egl. til bet. 61.2; nu kun dial.): optræde, tale frit; handle uden bekymring; udfolde sig; „slaa sig løs“. *Moth.S460.* *Krist.JyF.V.333.* jf.: En Kjøbmand tør ikke slaae sig ud i nogen stor Handel. *Holb.Hh.1.247.*

61.7) † i pass. svarende til bet. 29.2: d. s. s. slaa ud (se bet. 61.10). (*Kalk.V.946.*) slaaes ud (blive fnatted). *Høysg.S.231.*

61.8) til bet. 20, om bevægelse med en del af legemet; dels til bet. 20.1: løfte, svinge (en legemsdel) i en vis retning. En lyseblaa Fugl! som slaaer adskillige Gange ud med Vingerne, for den flyver. *Bagges.DV.X.437.* *Hun vendte sig, hun vreed sig, | Med Armen ud hun slog. *Winth.HF.287.* snart knyttede han Hænderne, slog ud i Luften — og ramte Ingen. *Schand.TF.II.366.* || dels (især dial.) til bet. 20.2, om dyr, navnlig hest: sparke (ud). *Hest, som stikkes, ud vil slaae. *Rahd. Synt.33.* Hestene stillede og fnyste og sloge ud for og bag. *NPWiwel.R.88.* UjF. om ko: *FrGrundtv.LK.113.* i videre anv., i udr. for kaadhed, overmod, trods: der (Israel) blev fed, da slog han ud (*Chr.VI:* bag op; 1931: bagud). *5Mos.32.15.* Saul, hvi forfølger du mig? det bliver dig haardt at slaa ud imod Brodden (*alm.:* stampe mod brodden, se I. Brod 1.2)! *ApG.26.14(SkatRørd.).* Feilb. aldrig saasart er han (?; en rus) kommen indenfor Vesterport, før han slaaer ud med alle fire. *Lystige Kammerater og Fruen-*

timmer er der nok af i Kjøbenhavn. *Goldschm.* III.156.

61.9) intr., om bevægelse ud, bort fra et sted; især til bet. 32.3, om røg, flammer: pludselig strømme frem, komme til syne; ogs. om oven, ildsted: udsende flammer, røg. kakkelofnen slår ud. *Moth.*S459. *Borgen tændes, Luen slaar ud. *Blich.*(1920). III.125. man (havde) set Flammer slaa ud af Ladetaget. *ErlKrist.NS.101.* jf.: (lærerne) gik omkring som hemmelighedsfulde Leydner-Flasker, der ved mindste Berøring slog ud i en smældende Gnist. *ChKjerulf.GU.182.* || til bet. 33, om pludselig ell. uventet bevægelse af noget fastsiddende ell. stillestående; især om viser paa maalearratur: gøre udslag. slaae ud som Vægt, der giver Dørslag (∴ udslag). *vAph.*(1759). Kjolens Nederdel stod vildt ud i Vinden, Haaret slog ud til alle Sider. *Schand.F.483.* (manometrets) Viser vil slaa ud, hver Gang den øverste Ende af Dampcylindren fyldes med Kraftdamp. *DampLoh.127.* || (l. br.) til bet. 34.1, i udr. for ændret ell. ny bevægelsesretning. slæe ud fra broen med skiberummet. *Moth.*S459. At se Havørnen . . slaa ud fra Kronen af en . . Eg, og . . sejle bort. *AarbFrborg.1939.II.27.* overf., i forb. slaa ud af arten (ejter ty. aus der art schlagen; sj.) udarte; vanslægte. ogsaa i denne Familie (∴ blandt hundene) træffes Een og Anden, som slaae ud af Arten. *Blich.*(1920). XVI.137. Denne Søn syntes at være slaaet ganske ud af Arten. *Rowel. Høgholt.*(1868).8. || (til bet. 34.1; jæg.) om hund: løbe af sted, strejfe om for at finde vildtet. (disse jagthunde) slaae meget vidt ud, hvilket er saare godt og tillige beqvemt for Jægeren i en vidtløftig Hede. *Blich.*(1920). XVI.163. *Frem.*4/1927.omslag.3.

61.10) intr.; til bet. 34.3, om ændring, udvikling; dels: (udsandre sig og derved) fremkomme, brede sig paa overfladen af noget. Salpeter slaae ud paa Muurene. *LTid.* 1749.343. een spørger mig, hvoraf det kommer, at Blækket har ikke slaget ud i et Brev, hvor der er skrevet i en radeerd Linie. *Hoysq.S.247.* || især (mods. slaa ind 52.5) om indre sygdom: vise sig paa huden som udslæt; ogs. om huden (S&B.) ell. (især) personen: blive dækket af udslæt. Små-kopperne slaer ud. *Moth.*S459. feberen slaer ud om munden. *smst. Apot.*(1791).398. Mæslingerne slog ud. *Levin.* han slaar ud over hele kroppen! *Feilb.* jf.: Hun havde faaet et lille hudlæst Ved Mundvigen, bare Ungdom og Sundhed, der slog ud. *JVJens. FD.90* samt: *(den illuminerede by) Har sliig en Overflødighed paa Ild, | At det slaae ud (Oehl.PSKr.II.185: frem), som Hidsighed paa Huden. *Oehl.Skrifter.I.*(1820).109. || (l. br. i alm. spr.) om plante (blomst, løv): skyde; springe ud. *Moth.*S459.461. Alle Traeer, som ikke slaae ud eller ikke skal slaae ud igien af Roden, fældes fra 1. Oct. til 1. Mart.

*Forordn.*19/1781.§13. *selv den mindste Kvist slaar ud i Grønhed. *Rich.VH.25.* hun red i Skoven, da Løvet slog ud. *Baud.OI.32.* jf.: Alt ligesom min Kone begyndte at slaae ud i Roden, og voxte i Høyden, tog hun alt meere og meere Mod til sig. *Argus.1771.Nr. 34.2.* || overf.: udvikle sig paa en vis maade; især i forb. m. i: gaa over til; blive til. (Frederik VII's) levende Sands for det Fædrelandske, blandet med en høist mærkelig Phantasie, som ved Siden af praktisk rigtige Opfattelser, stundom slog stærkt ud i det Eventyrlige. *Wors.OB.10.* En Trækning gik over hans Ansigt; den slog ud i en svag Latter. *Schand.TF.I.260.* helt inde i os . . ulmer en hemmelig Grusomhed . . og den slaar ud et Nu. *Bang.SF.10.* pludselig slog Digterkaldet ud paa ham som „røde Hunde“ paa Smaabarn. *B.T.*17/1922.4.sp.1. (l. br.) om person, i forb. som slaa ud i grin, give sig til at le. *Schand.BS.64.* Uden Overgang slog han ud i et lysende Grin. *ErlKrist.MM. 114.* — † i forb. m. adv.: gaa et vist udfald. Sagen slaer vel, ilde ud. *Moth.*S459.

62) slaa under (jf. underslaa; om forb. slaa under sig se bet. 19.2). **62.1)** især jagl.) navnlig til bet. 12: anbringe, befæste, sætte noget under noget andet med slag osv. *Moth.*S461. Beslagsmeden (maa) ikke alene besidde mekanisk Færdighed i at smede Hestesko og i at „slaa dem under“. *Grunth. Besl.10.* || † m. h. t. sejl: befæste (under raen). *Moth.*S460. Han var ivrig beskæftiget . . forude med at slaa et nyt Skonnertsejl under. *Drachm.SS.21.* naar de skal arbejde paa Undermørsraen (saa Sejl under eller fra, gøre Undermørssejl los og fast). *Kusk Jens.Søm.155.* || (l. br.) m. obj.-skifte. Hun slog dem (∴ støvlerne) under med Jernsinker. *IBentzon.GH.46. 62.2) (jf.: „udansk.“ *VSO.*) † til bet. 19.2: beholde, tilegne sig, skjule noget, der er en betroet. *Moth.*S461. (jeg) slog Hielpen under, jeg kunde give til saa mange Fortrængte og Nødlidende. *Biehl.DQ.II.377.* **62.3)** (vel til bet. 62.2; jf. ty. sich unterschlagen, om skib: synke; sj.) intr.: gaa tabt; blive til intet, han skulde (gennem de kbh. boghandlere) tage ej allene Bøger, men og Papiir etc.; hvorved hans Profit — sær paa Papiir — vilde slaae under. *Blich.*(1920). XXXII.55.*

63) slaa væk. **63.1)** til bet. 11, 13 og 15, m. omtr. sa. bet. som slaa bort (43.1), hen (48.1). her er to Kroner, maa jeg saa være fri. Hun slog hans Haand væk. *ErlKrist.DH. 89.* slaa fødderne væk under en, se Fod 1.4. || slaa hasen væk olgn., hugge hasesenen over paa en hjort med hirschjægeren, saa dyret ikke kan løbe. *OrdbS. 63.2)* (talespr.) til bet. 20.1: (begynde at) give, uddele (kraftige) slag (i hurtig rækkefølge); „slaa løs, slaa til“. *Krist.BRL.482.*

Slaa-, i sgr. (dial. Sla-, se u. Slaatræ). især til III. slaa, navnlig (landbr. og dial.)

i bet. 7.2. || ofte findes ved siden af ssgr. m. Slaa-ssgr. m. Slag-, som regel m. forsk. bet., jf. Slaa-bænk, -færdig, -hammer, -jærn, -maskine, -ring, -stage, -top, -træ, -toj og Slag-bænk osv.; se endvidere u. Slag-bold, -bom, -bord, -klokke, -lod, -værk. **-blik**, et. [I] (nu næppe br.) blikstykke, metalplade, hvorpaa en slaa (rigel) er anbragt; laeseblik (1). Amberg. **-blomst**, en. se Slaaenblomst. **-bold**, **-bom**, **-bord**, se Slagbold, -bom, -bord.

Slaabrok, en. [ˈsláːbrøŋ, ˈsløːbrøŋ] (ogs. skrevet Slobrok. JSneed.II.237. Chievitz.FG.154. VilhAnd.K.II.190. Rode.R.19. LeckFischer.HM.26. jf. VSO.VI.512. MO.II.852. — tidligere ogs. skrevet Sloprok. Gram. Breve.136. Skuesp.XI.377. Bagges.DV.IX.292. Blich.(1920).XXX.12. Winth.SS.55. HCAnd.BC.I.241. Slop-Raak. Holb.Arab.4sc. Slaaprok. Holb.Jean.I.2. vAph.(1759). Riber.II.101. Amberg. † Slaprok. Pamela.I.180. Adr.¹⁴/1762.sp.12. † Slafrok. JacBircheroth.FF.9. Adr.¹⁵/1762.sp.13. Penia.1821.164. jf. Schlafrok. Holb.IV.697. MCBruun.GL.6.sj. Slaafrok. H.Kaarsb.M.43). ft. **-ker** (Adr.¹⁵/1762.sp.13. Holst.R.1171. Saaby.) ell. **-ke** (Dodt.F.19) ell. (Y) **-s** (TidensKvinder.¹⁴/1926.26) ell. (l. br.) d. s. (Ekstrabl.¹⁵/1935.3.sp.1). (ænyd. sloprok; fra nt. sla(a)p-rok, ty. schlafrok; egl. ssg., hvis 2. led er II. Rok; 1. led (jf. ænyd. slop- i ord som slop-kammer, sovekammer (Kalk.III.893), -kjol(e), slaabrok (smst. Sal.¹⁵VI.382), og slaf- i slaf-pels (slauuffpeltz), aftenklædning) til nt. slaapen, ty. schlafen, sove (jf. eng. sleep, got. slepan, besl. m. slap; sml. Bislopperske, Slat); opr.: „sove(kammer)-frakke“; undertiden sat i forb. m. III. slaa (16.1) og opfattet som „klædningsstykke, man slaar om sig“) 1) løst siddende, langt klædningsstykke, især af tykt, varmt stof, brugt af herrer (og damer) som bekvem morgen- og aftenragt, navnlig ved morgen- og aftentoiletet over den egentlige hjemmedragt; ogs. (især tidligere) som bekvem hjemmedragt. her er Slaap-Rocken, om Eders Naade vil staa op. Holb. Jep.II.2. Gram.Breve.136(se u. Natkjole 1). Studenterne gaa . . paa Gaden med lange Sloproker. Borrebye.TF.612. *her sad i sin Slaaprok, | Efter Maaltid, vor Præst. Riber. II.45. *Nu render han (o: sultanen) i Slaaprok og i Tøfler, | Og glemmer hele Keiser-værdigheden. Oehl.Skrifter.I.(1820).283. han knyttede Slaabrokkens røde Snor omkring sit Liv. PEBenzon.P.98. || (jf. Slaabrok- i ssgr.) i udtr., der betegner magelighed, ladhed ell. tvangfri optræden. I 1864 var Studenterne som andre Unge værnepligtige, men mange var kasserede — det var Slobrokkens Tid. VilhAnd.K.II.190. En vis Magelighed (hos de danske) gør, at man aandeligt talt ofte gaar i Slobrok og Tøfler. Rode.R.19. 2) (nt. slaaprok, ty. schlafrok i lign. bet.; jf. Slaabroksild; kog.) overtræk, omslag, skal, hvori noget

steges; i udtr. som æbler i slaabrok, æbler, kogt ell. stegt med skal paa. KMich. Aterdetskilte—.(1918).170. Bananer i Slobrok. DagNyh.¹⁵/1934.Sønd.18.sp.2. **Slaabrok-**, i ssgr. (ogs. Slaabroks-. — l. br. Slaabrokke-, Slaabrokkevers. HBriz.DD.181. se ogs. u. Slaabrokkartoffel). især til Slaabrok 1; jf. slaabrok-agtig, -klædt, -krave, -lomme, -snor || undertiden (jf. Slaabrok 1 slutn.) i ssgr., der betegner ladhed, magelighed, tvangfri optræden. Slaabrokspassiar. Kierk. XIII.112. saa fuldstændigt havde Kærligheden omskabt dette Slobrokmenneske. Pont. F.I.353. en jævn og løs Slobroksild. V Ved.RF.45. mange af Digtenes plettes af . . den Slaabrokstone, som var (Ploug) i Kjødets baaret. HPloug.CP.276. i sine senere Udgaver (fjernede Ploug) de fleste af de paatalte Fremmedord og Slaabroksudtryk. smst. Slaabrokudtale (o: ligegyldig, sjusket udtale). D&H. **-jakke**, en. (sj.) hjemmejakke. Slobroks-: V Ved.(MitHjem.1912.46.sp.2). **-kartoffel**, en. [2] (l. br., spog.) pillekartoffel. Slaabrokke-: Mohr.L.464. **slaabrok-ket**, adj. (jf. ty. schlafröckig; sj.) iført slaabrok. kalotterede sorte og blaae slaabrokkede og blege unge Mennesker (o: studenter). ACHvid.Dagbog.I.(1787).305. **Slaabroksild**, en. [2] (kog.) saltet sild, ristet i papir. Frk.J.Kogeb.79. Slaabroks-: NBagh.CW. III.271.

Slaa-bænk, en. [III.3.4] (jf. Slagbænk; mur., foræld.) kalkbænk, hvori kalk knuses. Kalck Rørre og Slaae Bencke. Cif. 1765.(HistMKbh.3R.I.256). **-bær**, et. se Slaaenbær.

I-II. Slaad, en. se I. Slaa, Slade.

Slaa-dag, en. (jf. -tid samt Høst-(1), Mejedag) dag, da der slaas græs (ell. mejes korn). SprKult.VII.43.

Slaad(d)e, en. se I. Slaa.

Slade, en. se Slade.

Slaa-drag, et. (jf. -skaft, -stage, -stang, -træ 2 samt Ledrag 2, Mejedrag) le-, slaaskaft; ogs.: le (til græsslaaning); høle. Moth.S461. Haandgern.116. UjF.

I. Slaaen, en. vbs. til III. slaa (s. d.).

II. Slaaen, en (Moth.S474. Skuesp.XI.94. Holst.R. jf. Saaby.) ell. (sjældnere i rigsspr.) et (Høysg.AG.41. VSO. Thorsen.67. Brenderup.§91) ell. (i bet. 1 især) pl. [ˈsláːn] Høysg.AG.41. (nu sj. uden for dial. Slaa, en ell. et. JTusch.187.330. Staffeldt.D.II.126. NJeppesen.D.39. sa.GS.34. AzLange&Seeberg.Sdgy.Planter.(1927).50. jf. slåer. Feilb.). ft. d. s.; best. f. (sj.) slaa(e)nene (UjF. DF.IX.75(sjæll.)) ell. slaaene (Fleuron.S.45). (ænyd. slaa, slaaen, jsv. (pl.) slaaen, eng. sloe (ft. († og dial.) slone), ty. schlehe (nt. slen mfl.); maaske besl. m. russ. sliva, blomme) 1) især i ft., om de smaa, blaaduggede, blommelignende frugter af Prunus spinosa L. (med en ram smag og sammensnørende virkning, der dog fortager

sig, naar frugten har faaet frost). *NvHaven. Orth.161.* Slaaen af sylte. Disse Bær . . syltes mere for Eddikens Skyld, end for Brugen af Bærene selv. *Oecon.H.(1784).I.299.* *Roserne fyldes med Hybnernes Vaser, | Tjørnen med blaanende Slaa. *NJeppesen.AT.50.* Herinde i Klipperne samlede vi Slaaen og „Skovskruiser“. *And.Nz.AH.93.* || i billedl. udtr. *Din Sjel er fuld af Laster som en Torn | Med bittere Slaaen: de hænge uden Tal. *Søtoft.KH.103.* (kirken) fik Fylde og Sødme ved Nattefrost; der lod sig lave Vin af dens Slaaen. *Troels.L.XIII.119.* 2) ♀ busken *Prunus spinosa L.* (med tornede grene); *slaaentorn*; (alm.) *slaaenbusk.* *Moth.S474.* en Slaaen, der staaer i Blomster. *Skuesp.XI.94.* inde mellem Slaaene hører vi en sagte Raslen i det visne Løv og en Snerran — Gærdesmutter! *Fleuron.S.45.*

III. slaaen, part. til III. slaa (s. d.).

Slaaen-, i ssgr. (nu dial. **Slaa-**, se u. Slaaen-blomst, -bær, -torn). til II. Slaaen; fx. — foruden de ndf. anførte — Slaaen-frugt, -frø, -gren, -krøl (se *Krøl*), -sten, -suppe. **-blaa**, adj. (jf. -sort; l. br.) af en blaa farve som slaaenbær. de slaaenblaa Bjerger. *Pol.^{25/10}1926.14.sp.2.* **-blad**, et. spec. (i flt.; apot., foræld.) om de tørrede blade af slaaenbusken, brugt som te(blade). *Adr.^{25/1}1762.sp.7.* **-blomme**, en. (dial.) frugt af slaaen; slaaenbær. *JTusch.187.* **-blomst**, en. († **-blomster**, et. v *Aph.(1764).* *Amberg.* (hun) var blevet ganske hvid som en Slaaenblomst. *Winth.IX.101.* || (apot.) om de tørrede blomster (Flores *Acaciæ*), brugt som te(blade) (jf. *VareL.^{25/1}1762.sp.7.* ell. som afførende middel (ad. *VareL.^{25/1}703.* *FolkLægem.II.23.* *AzLange.FP.125.* sml. Slaaenblomster v. d. *Løgen. XI.218.* sml. en. (jf. -kræge, -ris, -tjørn, -torn, -træ) ♀ d. s. s. II. Slaaen 2. *VareL. (1807).II.570.* Slaaenbuske og Brombær-ranker dannede her et lille Krat. *HCAnd.SS.V251.* *AzLange.FP.125.* *Pol.^{25/1}1938.15.sp.2.*

-brær, et. (dial. **Slaa-**. *JTusch.187.* *Feilb.* *AzLange&Seeborg.Sdgy.Planter.(1927).50.* (jf. -blomme) frugten af *Prunus spinosa L.*; slaaen (II.1). *VareL.(1807).II.569.* *KMunk.DU.II.* Nytteplanter.182. || i sammenligninger. Hun har et Par Øine saa sorte som Slaaenbær. *Skuesp.X.61.* *Drachm.KW.132.* især m. henblik paa frugtens beskhed: Jomfru Mortensen lukkede mig op med et Ansigt saa stramt som et Slaaenbær. *Bergs.GF.I.280.* Hun er jo sur som et Slænbær. *Rord.KK.117.* || hertil bl. a. **Slaaenbær-hæk** (sj.; *Drachm.T.95.*), **-træ** (dial.; *JTusch.330.* *AzLange&Seeborg.Sdgy.Planter.(1927).50.*)

Slaa-eng, en. (jf. Græseng og Slaamose) eng, hvor der (kan) høstes hø. *Blich.(1920).XXII.38.* der hvor Ejendommen allene bestaaer i Ager og Slaa-Eng. smst. 100.

Slaaen-kræge, en. (jf. Krægebær 1; nu næppe br.) ♀ slaaen (II.2); *slaaenbusk.*

Viborg.Pl.(1793).100. *Funke.(1801).II.87.* **-likør**, en. (jf. -vin). *Bl&T. sml. VareL.^{25/1}703.* **-most**, en. (jf. -vin). *Lomh.H.63.* *AzLange.FP.125.* **-ris**, et (ell. en). (l. br.) slaaenbusk. *JTusch.187.* de grøngraa Slaaenris. *Fleuron.VS.17.* **-sajt**, en. sajt af slaaenbær, tidligere anv. i medicinen. v *Aph.Nath.VII.328.* *VSO. Nutids Mad.²(1936).374.* **-sort**, adj. (jf. -blaa; l. br.). slaaensorte Øjne. *SomersetMaugham.Den lilleVerden.(overs.1933).78.* **-spinder**, en. (zool.) sommerfuglen lille penselspinder; borstenbinder (2); *Orygia antiqua.* *Sommerfugle.43.* **-tjørn**, en. (nu næppe br. -tjørne. *Moth.Conv.S239.* d. s. s. -busk. *Slaaentjørnens Kløer . . | Hudflettede hans Skuldre. *Winth.HF.13.* *Lauesen.(DanmHVC.449).* *JTusch.187(Falster).* *AzLange&Seeborg.Sdgy.Planter.(1927).50.* sml.: *(den som Freja forklædte Thor fik) en Slaaentjørn | Med hviden Blomst i Brystet. *Oehl.NG.(1819).364.* || (nu næppe br.) i sa. bet.: Slaaentjørnebusk. *Moth.Conv.S239.* **-torn**, en. (dial. **Slaa-**. *NvHaven. Orth.161.* *JTusch.187.* *Feilb.* jf. *Viborg.Pl.(1793).100.* — nu næppe br. **Slaaen-Slaatorne.** v *Aph.(1759).* *Reiser.III.278.* 1) (ænyd. slaa(ent)torn mfl.) ♀ slaaenbusk; slaaen (II.2). *JTusch.186.* *midst paa Marken blomstred den hvide Slaaentorn. *Oehl.XXIX.180.* *Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).258.* *AzLange.FP.125.* || i gl. bonderegel. Slaaen-Tornene og Kirsebær-Træerne burde staae i Blomster, naar Bygget skulde saaes. *JP.Prahl.AC.36.* *Junge.341.* *Bagger.I.65.* jf. *Feilb. 2)* (ikke i alm. spr.) torn (gren med torne) paa slaaen. *Feilb. 3)* (apot., dial.) om tørrede slaaenblomster. *FolkLægem.I.60.* *AzLange.(FynskHjemstavn.1939.25).* **-træ**, et. (dial.) ♀ slaaenbusk. *FrGrundtv.LK.238.* **-vin**, en. (ænyd. d. s.; jf. -likør, -most) vin af slaaenbær. *Moth.S474.* *FGuldb.I.173.* *VareL.^{25/1}779.* *AarbFrborg.1939.172.*

Slaaer, en. (Slaaert. se bet. 2 slutn. — sj. **Slaer**. se u. Rebslager). flt. **-e**. (jf. ty. schläger; sml. Schlager, Slager) til III. slaa. 1) person, der slaar; især til III. slaa 17.2, om person, der slaar til en bold; navnlig (sport.): gærdespiller i cricket. *Gymn.II.45.* *Kricket.1934.49.sp.2.* i langbold: *Gymn.II.36.* i „pind“: *DSt.1920.128.* || som 2. led i ssgr. (ofte som sideform til -slager), jf. fx. Paaslaaer samt Guld-, Rebslaaer u. Guld-, Rebslager. 2) ting, redskab, hvormed der slaas; jf. Durk-, Plæneslaaer. || (dial.) til III. slaa 17.2, om knap, hvormed der kastes, slaas i kinkspil. Slaaert. *UfF.*

slaaet, part. til III. slaa.

Slaa-folk, pl. (jf. -mand) høstfolk (til høhøst). *Søberg.L.250.* *UfF.* **-fra**, en ell. et (*Feilb.*) [slå'fra?] (til slaa fra sig, se III. slaa 20.1; dial.). 1) stærkt menneske. *Moth.S461.* især: stor kvinde (som kan overkomme meget). *Feilb. UfF.* Kjesten var . . baade en boyv og en geskeftig Pige . . hendes Omgangs-

fæller . . kaldte hende „en rigtig Slaafræ“. *Aakj.VF.23. 2) redskab til at slaa fra sig med; om knippel: Feilb. || „En stór kárde.“ Moth.S461.*

Slaafrok, en. se Slaabrok.

slaa-færdig, adj. (ænyd. slaferdig; jf. høstefærdig samt slagfærdig) om græs: saa højt, at det kan slaas; ogs. om eng, mark. det slaafærdige Græs. *Tolderl.F.11.169. D&H. -gilde*, et. høstgilde, navnlig efter høst. *Cit.1730. (Vider.I.493). FBagger.Bye-Lov. (1773).28. HCAnd.OT.1.79.95. JSMoll.FH. II.86. SprKult.VII.44ff. -græs*, et. græs, som egner sig til at høstes. *SvendbAmt.1920.15. UjfF. -hammer*, en. (ænyd. sla(a)hammer, stridshammer; jf. Slaghammer) om forsk. hamre; nu især [III.3.4] (faql.): hammer til stenkløvning, knusning af sten til skærver. *PolitiE.Kosterbl. 1/11.1925.3.sp.1. UjfF. || [III.6.1] (nu næppe br.) hammer (I.3.3) i et urs slagværk. Borrebye.TF.409. || [III.8.1] † stridshammer. Du (∴ Babel) har været mig (∴ gud) en slaae-hammer (1871: Hammer), ja krigsvaaben. Jer.51.20 (Chr.VI). -handske*, en. [III.17.2] (sport.) handske, der bruges i cricket af slaare. *Cricket.1930.23. sp.1. -jærn*, et. (jf. -tøj og Mejejærn; sml. Slagjærn) lejærn; le. *VedelSim.(CSPet.Stenalder.Bronzealder,Jernalder.(1933).23). *hvor der ej blev svunget | et Slaajærns blanke Blad, | dér tygger Koen søvniq. Rich.B.7. saa langt Øjet rakte (ud over markerne), fankede det af Slaajærn. Rørd.S.264. UjfF. -karl*, en. (ænyd. d. s.; jf. -folk samt Mejekarl) høstkarl, som slaar hø (ell. mejer korn). *Moth.S461. Fleischer.AK.159. Aakj.SE.89. UjfF. -klokke, -lod*, se Slag-klokke, -lod. **-løn**, en. (jf. ænyd. slalon, begyndelsesløn ved vævning) spec. (faql.) til III. slaa 3.4: betaling for skærveknusning. *LandmB.III. 375. -mand*, en. spec. [III.5.3] (reb.): arbejder, som ved rebslagning leder rebvognen (topvognen) og bestemmer slaaningens fasthed. *Ordbs. -maskine*, en. (jf. Slagmaskine) 1) [III.5.3] (reb.) maskine, anv. ved rebslagning; især: maskine, hvormed dugterne slaas sammen. *Hannover.Tekstil.II.526. 2) [III.7.2] maskine, hvormed græs slaas; især: høstmaskine brugt ved høst. MøllH.IV.316. Markhøet modnedes, Slåmaskinen rullede sine blinkende Jærn hen over det. Rørd.KK. 174. LandbO.III.536. || (gart.) plæneklipper. Bl&T. jf. Græs-, Plæneslaamaskine. -mose*, en. (jf. -eng). (bøndernes) Englodder, som de gjerne dele i en Græsmose og en Slaamose. *Estrup.Saml.Skrifter.II.(1851).323.*

Slaaning, en. vbs. til III. slaa (s. d.).

Slaa-op, i ssg. [slå'øb-] -brev, et. (til III. slaa 55.9; jf. Opslaaelsesbrev; sj.) brev, hvorved en forlovelse hæves, hvorved man slaar op. *KMich.LL.285. -jærn*, et. (til III. slaa 55.1 slutn.; foræld.) aareladejærn (til kretaturer). *AarbMors.1927.100. Feilb. -kølle*, en. (til III. slaa 55.1 slutn.; foræld.) lille

knippel, hvormed man slog paa „slaaopjærnet“. *Feilb.*

Slaaprok, en. se Slaabrok.

Slaa-ring, en. (jf. Slagring) lering. *UjfF.*

slaa, v. se III. slaa C. **Slaas**-, i ssg. [sløs-] (jf. sv. † slåss-kämpe, no. slåss-kjempe mfl.; dial. (især jy.) ell. no.) til III. slaa 30; (alm.): slags-. **-broder**, en. slagsbroder. Ingensteds i Verden gives der et saadant Forraad paa velklædte Svire-, Slaas- og Commersbrødre, som i Kjøbenhavn. *Heib. Pros.VIII.493. JVVJens.H.15. Feilb.III.361 (u. slagsbroder).*

Slaa-skaft, et. d. s. s. -drag. *MDL. 514. Sal.XV.558. UjfF.*

Slaas-kammerat, en. (lege)kammerat, som man hyppigt er i slagsmaal med. *JVVJens.HH.101. -kæmpe*, en. slagsbroder, -kæmpe. *vAph.(1764). Cimbrernes . . ypperste Slaaskæmper. JVVJens.CT.277.*

Slaa-slæde, en. [III.5.3] (reb.) last-, rebslæde. *Ordbs.*

Slaas-maal, et. slagsmaal. Slaasmaal, forefaldne mellem Germania og Holsacia (∴ to studenterkorporationer i Kiel). *AFTscher-ning.EfterladtePapirer.II.(1877).27. D&H. Feilb.III.361. slaasse*, v. se III. slaa C.

Slaasseri, et. (især dial.) vbs. til slaasse (III. slaa 30): slagsmaal; klammeri;

uenighed. mod Lise havde han aldrig været nærgaaende. Naturligvis havde der imellem været lidt Slaaseri om Farvelkysset, men den Slags var jo ikke andet end Skæmt. *Bregend.FT.45. Slaas-tag*, et. (sj.) greb, stød, tag i slagsmaal; brydetag (jf. Slagsmaalstag). Det havde kostet Blod og blaa Øjne . . inden han fik lært de københavnske Slaastag. *Esm.I.154.*

Slaa-stage, en. (sml. Slagstage) d. s. s. -drag. *Cit.1807.(SvendbAmt.1908.146). Meje-tøjer og Slaastager. RasmHans.M.II.57. Sal.² XV.558. UjfF. -stang*, en. d. s. *UjfF. -tid*, en. (jf. -dag). *S&B. Gravl.Vejrgabet.(1917). 51. nu begyndte man at vente høsten, „slåtiden“. SvendbAmt.1920.15. -top*, en. [III.5.3] (jf. Slagtop; reb.) rebslagertop. *Ordbs. -torn*, en. se Slaaetorn. **-træ**, et. (især sjæll. Sla-, se u. bet. 1). (jf. Slagtræ). 1) [III.1.2] (dial.) knippel; prygl; stok. *Folkets Almanak. 1884.3*^v. D&H. Feilb.III. 362. billedl.:* Kan Vorherre ikke bruges til andet, kan han altid være god nok til Slaatræ. *Jørg.Liv.I.110. || i Krogene (af forstuen) spænder Sla'træer, Kæppe og Stokke Ben for den Indtrædende. Fleuron.KO.72. smst. 90. || (soldat.:) Huggerten . . er i Rytteriet Sla'træet. KLars.Soldatspr.8. 2) [III.7.2] d. s. s. -drag. *D&H. -tøj*, et. (jf. -drag osv., -jærn samt Slagteøj) letoj; le. *RasmHans. M.I.103. Sal.² XV.558. Nordsjæll.F.V.181. UjfF. -værk*, et. se Slagværk.*

Slab, et. [slab] (ogs. Slap. *EHHagerup. 81).* (ænyd. slab, væde, søle, sv. dial., no.

60

60

60

60

60

60

60

60

60

60

60

60

slabb, *jf. nt. slapp, slurk, holl. slab, (savle)-smæk (jf. slab, brugt paa Amager om hage-smæk. Amagerdrægter.31), samt eng. (vist fra nord.) slab, mudderpol; mulig egl. lydord og gengivelse af plaskende, slubrende lyd; jf. II. Sjap samt slabbe, Slabber; nu kun dial.)* 1) *fugtighed; søle. „den fugtighed, som henger ved veggene på fugtige steder“. Moth. S437. jf. Vandslab. UfF. || tøsne og regn; slud. jf. EHHagerup.81 (u. Slaf). sml. Sne-slab. UfF. || slagregn. BornhOS. 2) (jf. I. Slabber 2) savl; slim. Rask.FynskeBS.49 (u. Sjap). (tyren) gaber med Tungen langt ud, og Slim og Slab savler fra Kæberne. Skjoldb. G.69. 3) foragt. udtr. for flydende ting, tynde soberetter. EHHagerup.81. BornhOS. **slabbe**, v. [slaba] (ogs. skrevet **slappe**, se *ndf.* — **slabe**. D&H. Feilb.). -ede. (sv. dial. slabba, søle, no. slabbe, suge (i sig), (m)nt. slabben, slappen, labe, slubre; jf. Slab, Slabbera(ds), Slabberi, slabre samt sjappe, slubbe; næsten kun dial.) 1) drikke (og spise) med slubrende lyd; ogs. (ofte i forb. slabbe i sig. Feilb.III. 364. UfF.): drikke (og spise) ivrigt, uordentlig; slubre (i sig); om dyr (hunde, katte): labe. MDL.510. EHHagerup.81. Feilb.III. 364. *jf.*: Nu ligger han (o: en druknet) derude og slapper Søvand og sprækker i Solen. Ellar.SB.75. || (jf. Kaffeslabbera(ds)) i forb. slabbe kaffe. der slappedes Kaffe oppe ved Degnen. EEricks.YL.6. KBecker.B.63. 2) spilde; søle; ogs.: savle. AndNx.FD.46. Esp.305. jf. smst.478. **Slabber**, subst. (en: Moth.S437. VSO.) (som gengivelse af *fy.*: Slav (v)er. Aakj.VB.37). (jf. eng. dial. slabber, mudder, slim, ty. dial. schlabber; til Slab ell. slabre) 1) † „en læragt jord“. Moth. S437. 2) (dial.) savl; fraade; slim. læg (medikament) ind ved Gummerne, saa flyder en stor Mængde Slabber ud. Agerbech.FA. I.91. VSO. MDL. Feilb. *jf.*: *een Knark med Slabber-Klatted Skiæg. PoulPed.DP.38. **Slabbera(ds)**, en (VSO. D&H. Glahder.Retskr. B.T.¹³/s1934.9.sp.2) ell. et (Moth. S438. Oehl.XVII.3. KMich.F.205. Esp.478. jf. u. Kaffeslabbera(ds)). [slaba'ra's] (ogs. skrevet **Slappera(ds)**. Rahb.Tilsk.1805.532. Goldschm.I den anden Verden. (1869).5. CMall. M.III.168. Sødb.GD.46. jf. Slapperage. Kierk.P. VIII,1.125. LLarsen. Halvmenne-sker.(1903).76. — l. br. Slabbera(ds). Olufs.GD.19. D&H. — (jf. dial. slabrias. UfF.) **Slabra(ds)**. se u. Kaffeslabbera(ds). *ft.* (især i bet. 3, jf. u. Kaffeslabbera(ds)) -er. (ænyd. slab(b)eratz i bet. 2-3, no. slabberas; afl. af slabbe, slabre m. endelsen -(er)ads, jf. ChrMøll.RS.I.146f.; sml. Slabberi, Slabberjuks samt mnt. slabbas, slabberbas) 1) (jf. Slab 1; dial.) mudder; søle; ogs.: sjasket, sølet vej. UfF. 2) (jf. u. Kaffeslabbera(ds); dagl.) daarlig, tynd mad ell. drikke; især: daarlig drik (fx. tynd kaffe ell. te); pøjt; sprojt. Gram.Nucleus.1705. „jeg maa endelig drikke noget Vand.“ —*

„Det skulde du ikke . . Du forderver din Mave med det Slabberads. Der er intet bedre Middel mod Hede, end Brændeviin.“ Oehl.XVII.3. Schand.PR.97. naar jeg saa har drukket det Slabberads, man her kalder Kaffe, render jeg en Tur.KMich.F.205. D&H. Esp.478. Feilb. UfF. 3) (dagl.) sammenkomst, hvor man spiser og fraadser („slabber“ i sig); lystig sammenkomst med traktament; nu ofte (især nedset.): kaffe-ell. teselskab, hvor der drikkes meget og snakkes meget. der er fri slabberats hoß ham. Moth.S438. Just som jeg kommer hjem, sidde Tøsene med Lars og den nye Kudsk inde i Stuen i fuld Slaberas med Kaffe og Tvebakker.Olufs.GD.19. *I Mester Daniels Paulun i Kældren | har muntre Svende Slapperads og Gilde.Sødb.GD.46. Feilb. jf. Kaffe-, Teslabberads samt Chokolade. (CMall.M. III.168. AHenriques.TG.233), Forlovelses-slabberads (B.T.¹³/s1934.9.sp.2). 4) bet. 3 i videre anv.; dels (dial.) om hyggelig snak, passiar. UfF. || dels (nu sj.) om intetsigende tale, snak, vrøvl. Snavset skulle nok komme af Krogene, og meget Slapperas skulle han ikke høre af mig. Almeenmands Læsning.1809-10.nr.13.1.sp.2. Larsen. || om uheldige, uordentlige forhold; dels om samkvem af uheldig art, maskepi. *Hand var og saa for skytte-pack | En ven af hiertens grunde | Med dem holt Slaberatz og Snack. Cit.beg.18.aarh.(Thott.4°1524.450). Kvernnd. AKristensen.Fynboer.(1901).14. dels om besværligt arbejde (Feilb.) ell. uorden, forvirring („redelighed“, „suppedas“). det ble' begrivel'vis . . det bare Slapperas . . For naar Kammerjunkerne satte en Mand til at feje oppe paa Kornloftet, saa hentede Krungerupperen ham over i Rullestuen. Wied.Silhuetter.(1891).22. OMads.Den flyvendeHollænder.(1893).75. UfF. *jf.*: Jo mere (arbejds)arbejder, jo rigere blir han, Gavtyven (o: mesteren)! . . Ja, det er sgu en nydelig Slapperage! LLarsen.Halvmenne-sker.(1903).76. **Slabbera(ds)-dag**, en. [3] (jf. Slabbermentsdag; foræld.). „Saaledes kalde Soldaterne den Dag, da de faae deres Lønning, fordi de paa den kunne gjøre sig noget tilgode.“ VSO. **Slabberi**, et. (ogs. skrevet **Slapperi**). (til slabbe ell. slabre; jf. Slabbera(ds) samt Sjapperi; dial.) 1) sjap; søle. Solen havde ved den Aarstid dog saa stor Magt, at Sneen halv smeltede, og det hele stod i et Slapperi. RasmHans.M.178. 2) tynd, daarlig mad; ogs.: køkkenaf-fald; sjatter. BornhOS. Feilb.III.365. UfF. † **Slabber-juks**, et. (nt. slabber-jux, morads, søle, klstret mad) † d. s. s. Slabberi 2. Slapperjux. Cit.1771.(Gadeordb.¹ 309). **Slabberment**, subst. (ogs. **Slabre-ment**). (dannet efter Slabbera(ds) ell. til Slabbermentsdag; dial.) daarlig, slap kost. UfF. **Slabberments-dag**, en. (Slap-ments-. Ordbs.). (ty. schlappermentstag,

dagen for lønningdag; vel til ty. schlapperer, *eufem. beegnelse for sakrament, mulig m. tilknytning til ty. schlapp, slap, tom; jf. nt. slappermentstag, dag, hvor man fester, solder, ty. dial. schlappermentstag i lign. bet.; sml. Slabbera(d)sdag* 1) † dagen for lønningdag. Soldaten paa en Slappermentsdag kan glæde sig til den forestaaende Lønningsdag. *Tode.ST.1799/1800.231. 2) (dial.) om halv-helligdage som fastelavnsmandag, tredje-helligdage olgn. OrdB.S.(sjæll.). slabe, v. se slabe. Slabbera(d)s, Slabra(d)s, en, et. se Slabbera(d)s. slabre, v. [ˈslabrø] (ogs. skrevet slapre. — såjy. slafre. Cit.1933.(OrdB.S.). jf. Feilb.). (sv. dial. slabbra, eng. slabber, nt. slappern, ty. dial. schlabbarn, jf. sv. slabbra (dial. slappra), snakke, sludre; til slabbe; jf. slubre og slibrig; dial.) 1) (jf. slabbe 1) drikke ell. spise graadigt, slubrende; om dyr ogs.: labe. (ofte i forb. slabre i sig). *Moth.S437. *(hun) sidder som et Billede | Ved Vinduet, og slabber The.ChrBorup.PM.40. Utøi slabbre (faarene) i sig med Vandet.Birch.II.119. Een slabrer sin Kaffe, en Anden smøger sin Pibe. Oehl.U.V.87. man kunde høre ham slapre den varme Kaffe i sig.Søiberg.Folketved Havet.(1908).5. FrGrundtv.LK.117. UjF. 2) (jf. slabbe 2) savle. Feilb. jf. jy. slabbermund (Feilb.): *Hand kyste hendes Mund med slabre Munde-viige.PoulPed.DP.59. 3) som udtr. for uregelmæssige lyde (der minder om slubren). Lyden af en Vogn i Natten . . Først lyder de lyse slabrende Hestesko-trav — saa kommer en dyb, rullende Lyd af Jord — saa slaar begge Lyd sammen. ThitJens.KK.131. Slabrement, et. se Slabberment.**

Sladde, en. se Slade.

I. Sladder, en (i forb. m. attrib. ord af 40 intk.: *Holb.Paars.144. sa.Ep.I.124. LTid. 1733.802. Skuesp.I.4.28. PAHeib.Sk.II.311.* [ˈslabˀər] best. f. -en ell. (nu sj. i rigsspr.) **sladren** (*Oehl.XVI.106. UjF.*). (ænyd. d. s., jf. nt. sladder (slarrer); egl. vbs. til sladre || om forb. som slidder og sladder, sludder og sladder se Slidder (Sliddersladder), Slud-der)

1) (nu l. br. i rigsspr. og ofte m. overgang til bet. 3) tom, indholdsløs tale; snak; ogs. om meningsløs, vrøvel tale: *sludder (jf. PEMüll.*259. Levin.KS.14). 1.) i al alm. (ogs. om skriftlige ell. trykte udtalelser). Hvad er det for Sladder: Jeg troer, jeg troer ikke, der er jo ingen som spør hvad du troer, eller ikke troer.Holb.Bars.I.3. Folk af Forretninger have beskikket visse Timer af Dagen, hvorudi de intet vil høre uden uskyldig Sladder.sa.Ep.II.91. det deels dumme, deels giftige Sladder, som vore elendige Skributier . . udspudle iblant vor Almue.Ew.(1914).V. 182. *uden Sands er al din Sladder.Tode.I. 160. rend efter Doctoren, hvis det ikke er Sladder, og du virkelig har brækket dit Ben.*

*Ing.LB.I.76. *hvert et Drengbarn — tænk hvilken Sladder! | Ei ligner blot sin Fader, men sin Fadder.PalM.IV.40. || i afvisende svar. Sladder! snak! skarn! siges om en ufyndig og løgnagtig tale.Moth.S438. „Hun maae være hiemme.“ — „Nei, min Herre!“ — „Sladder! Fruen maae i dette Øieblik være i hendes Kabinet.“ Wand.(Skuesp.IV.4). De erfarneste Førgemænd . . meente, det var raadeligst, Skuden søgte Havn under Fæno eller jydsk Vald. „Sladder, Karle! . . her (v: ved Hindsgavl) skal og maae de lande.“ Ing.EM.I.3. JHelms.G.150. || (jf. bet. 1.3 slutn.; sj.) billedl., i udtr., der betegner en persons forhold, handlinger, livsførelse, udvikling olgn.; pjat. Enhver Menneske-Existent, der ikke vil være Sladder, og det skal intet Menneske ville være, tør ikke opgive noget Almeent.Kierk.VI.103. smst.VII.469. 1.2) m. særlig tanke paa selve talen ell. den talendes mund („snakketøj“), i udtr. som sladderer gaar (Feilb.) ell. løber. Et Dyr sladrer vel mere end et andet, og Skaden . . er vel et af dem, der lade Sladderer meest løbe. Eilsch.PhilBrev.38. jeg har ofte fattet den Beslutning, at bryde Isen, og lade Sladderer løbe, det koste hvad det vilde.Skuesp.X.30. jf. bet. 2: *Saa luun en Passiar de fik | Og Sladderer ret lystigt gik.Winth.II.253. || i forb. m. paa. der var en sladder på dem som syv skader på en gavlende.Feilb. 1.3) i forb. slaa sladder, egl. om den talendes tunge: ikke kunne forme ordene rigtigt; slaa klik, sludder. naar Munden slaaer Sladder, saa hjælper det ikke at ville holde et sammenhængende Foredrag.Kierk.VIII.99. Brandes.B.363. jf.: Tungen skal nudsages til atter og atter at slaae Sladder for at eftergjøre Livs-Indholdets Sladder.Kierk.VI.16. || i videre anv., som udtr. for, at noget ikke fungerer rigtigt. Nu kniber det, Benene begynde saa smaat at slaae Sladder, at blive for lange.Kierk.I.361. (den) betingede Rysten paa Haanden (v: hos H. C. Andersen), som gjør, at hans Pen ikke blot slaaer Klatter, men ogsaa slaaer Sladder.smst.XIII.80. Feilb.*

2) (dagl.) samtale, passiar om ligegyldige ting, om løst og fast; uden for forb. slaa en sladder af især m. overgang til bet. 1 og 3. Kort-Spil, unyttigt Sladder og deslige.Mossin.Term.540. hvor meget kan Spil, tom Sladder, et gabende Selskab forslaae i hans rummelige Siel? JohsBoye.I.72. en lille Sladder.S&B. DagNyh.¹²/1924.2.sp.4 (se u. Pladder). jf.: Deres Excellence fortørnes ikke over min lange Sladder (v: i et brev).Gram. Breve.212. holde sladder med en olgn., (nu især dial.) passiare, samtale, snakke med. holde . . dask og sladder med en.Moth.H240. holde en med sladder, se II. holde 3.3 || slaa en sladder af (med en), fordrive tiden med samtale; have en lille passiar. KbH Aftenp.1784.Nr.I.1.sp.2. *Kom, lad os sætte

os | Og slaae en Sladder af. *Oehl.XV.157.* Han var ikke af dem, man standser og slaaer en Sladder af med paa Gaden. *Hörup.II.276.* Feilb. *UJF.*

3) om urigtige, uholdbare foregiverer; upaalidelig snak; navnlig: udbredelse af rygter, mer ell. mindre urigtige angivelser; spec.: indiskret udbredelse af meddelelser, rygter om andres forhold, som nærmer sig til bagvaskelse. *Sir.19.6.* *Hvad bryder du dig vel om Folkesnak? | Du har, hvad du kan trodse Sladden med: | Det rene Væsen (s: penge). *Oehl.XVI.106.* bringe Sladder i By. *VSO.* Skikkelig københavnsk Sladder, saa uskyldig fri for Vid, saa lykkelig ren for Gift, kun at ligne ved luknet, fedtet, højest en Kende surt Opvaskningsvand, hvori det dog gør saa velsignet at putte Næsen, mens man bløder Næstens intime Linned. *Esm.I.76.* den skal staa tidlig op, som skal komme foran den onde Sladder. *CFMortens.EF.101.* De tror da ogsaa paa al mulig Sladder. *Bl&T.* || i særlige udtr. for udbredelse af rygter, løs snak; dels (nu især dial.) i forb. føre sladder. føre løgn og sladder. *Moth.F443.* *Ach! raabte Gunild da, I vil mig ikke høre, | Jeg pleyer ingen Snak og Slader med mig føre. *Holb.Paars.179.* hør min Pige, Du skulde ellers ikke løbe om og føre Sladder om Din Frue. *FritzJürg.nr.17.* det var vitteligt, at han førte Sladder. *Skovrøy.EF.143.* *jf.:* føre, bringe Sladder ud blandt Folk. *D&H. talem.:* sladder maa man høre, men ikke føre. *Levin. („Alm. Ordspr.“).* dels i forb. som fare med (*SvGrundtv.FÆ.II.74.* *HBrix.DD.40*) ell. (*alm.*) løbe, rende (*jf. IV.* rende 6) med sladder. Mængden af Pigerne . . . ere tilbøielig til, at rende med Sladder fra den ene til den anden. *Kbh Aftenp.1784.Nr.2.3.sp.1.* Jeg har ellers i Samtale med Moldenhawer nylig slaaet paa den Streng for at faae lidt mere om dette Collegium at vide end det Sladder man løber med. *POBændst.B.69.* (han) havde erhvervet sig en grundmuret Praksis ved den for en Provinsdoktor sjældnere Egenskab, ikke at løbe med Sladder. *Drachm.VT.118.* *GJørg.GF.41.* sladden gaar olgn., der fortælles, siges. nu gik det som en Sladder gennem hele Byen, at Rasmus var en af den rigtige Slags, at han selv havde været from, men var faldet fra. *Lauesen.MF.208.* Sladden gik, at Præsten havde slaaet R. *AGarboe. Agersø.(1938).62.* *jf.:* Sladden summer i hele Byen. *Bl&T.* || rende paa sladder *olgn., (dagl.)* gaa ud for at sladre. *jf.:* Nu skal (hun) paa sladden igen. *UJF.*

II. Sladder, en. ['slad'ær] (ogs. Sladdere. *JRPaulli.SB.51.* Sladre. *JacBircherod.FF.62.* *Rask.FynskeBS.52.* *Esp.306.* *Thorsen.62.173.* *FrGrundtv.LK.192.*) *ftt. (i bet. 1)* -e (*Overs.afHolbLeved.118*) ell. sladre (*Moth.S349.* *FrHorn.SomnPoet.137.140*) ell. (til formen Sladre) sladrer (*Stub.105.* *jf.*

Esp.§126. *Thorsen.72.*) (ænyd. sladder, sladre, *jf. sv. dial. sladdre, sladrende tunge, samt glnö. (som tilnavn) sladder (Arkiv.XXVI.251); til dels af. af II. sladre, til dels sa. ord som I. Sladder ell. sammenblandet m. I. Sladder (jf. især I. Sladder 1.2) og Sladrer; nu dial.) 1) person (nu især: kvinde), som kommer med snak ell. (især) sladrer; sladrer. *Moth.S439.* Jeg kand nok sige Eder det imellem fire Øyen, men een Sladderer der siger noget igien. *JRPaulli.SB.51.* Til en AabenMundet. . . *Nu er det Spørmaal, hvo der skal en Sladder være, | Du, eller den, som du først har betroet det. | Du vil vel sige, at de andre Sladre ere. *FrHorn.SomnPoet.137.* *Esp.306.* *Thorsen.62.173.* *FrGrundtv.LK.192.* *CREimer.NB.536.* i bernerim olgn., se *Krist.BRL.99f.463.* *Feilb. Halleby.242.* || som fingeret tilnavn. Maren sladders, (*jf. ænyd. Dorth' sladders (Kalk.IV.751²³)*) samt Sladder-maren) sladrende kvinde; se Maren 1; *jf. (m. tilknytning til makke (?):* hvad vil du her makken sladder. *Moth.S438. talem. (nu næppe br.):* Hvor Søster Sladder slipper ind, lukker Broder Løgn Intet ud. *Mau.6152.* || (nu næppe br.) som fem-dannelse hertil: Sladderske. *Gram.Nucleus.718.* *Den Sladderske! — Den Hex! *Ew.(1914).* *II.229. smst.59.* *jf. Skionsladderinde. Gynæol.VII.94* (se u. Skon- 2). 2) i forsk. kortspil-udtr.; dels i udtr. som bagefter spiller sladder, efter spillet hjælper ingen indvending. *Mau.417.* *Feilb.* || dels (især i forb. bagefter kommer sladden) om det sidste kort (spec.: spar ti) i kortspil som „kongen rider ud“; ogs. om selve spillet. *Krist.BRL.649f.* Lad os hellere spille Sladre eller Mormor med Slag. *Strange.IP.I.193.**

Sladder-, i ssgr. ['slad'ær-, ogs. 'slad'ær-] (*jf. dog sladderagtig.*) (ogs. Sladre-) især af I. Sladder (navnlig i bet. 3) ell. II. sladre (især i bet. 2) || Sladre- fortrænger nu ofte Sladder- og er i nogle ord den alm. ell. enraadende form, se fx. Sladre-bænk, -drossel, -kompas, -maskine, -skammel, -sofa || af de mange ssgr. kan foruden de ndf. anførte nævnes: Sladder-affære, -fyldt, -historie, -kær, -lyst, -lysten, -presse, -syg; spec. en del (*dagl., til dels dial.*) betegnelser for (navne paa) sladderagtige personer som: Sladder-abe (Sladre-: *ERode.MM.21.* -has (*FrGrundtv.LK.68.*), -hoved (*UJF.*), -kasse (*VBeck.LK.II.61.*), -katrine (*AlbHansen.DalbyPræstegaard.(1866).25.*), -kirsten (*SvGrundtv. Sladre-: D&H.*), -krukke (se I. Krukke 4.1), -maas, -mads (*Amberg. Feilb.*), -mær (*UJF.*), -nakke (*Levin.; jf. I. Nakke 6.2*), -pak (*Moth. S439. Stub.75.*), -petrine (*KMich. (Pol.¹⁹/12.1931.Sønd.22.sp.3).*), -røv (*Feilb.*), -sidse (*jf. Sidse.*), -siskan (*KMich. Atter det skille—.(1918).144.*), -skaar (*jf. Sladreskaar u. II. Skaar 6.2*), -skade (*FGuldb.SS.III.408.*), -tante (Sladre-: *JV Jens.D.195.*), samt betegnelser for steder (mø-

der, forsamlinger), hvor sladder er almindelig: Sladder-bule (Sladre: Pol.²³/1909.I.sp.6), -butik, -by (PalM.VI.15. Brandes.III. 226. Sladre: Tidens Kvinder.⁹/1930.22), -hus (Sladre: *Bønnelycke.Lt.184*), -klub (Sladre: Cit.1824.(Tilsk.1934.II.194). Bang. SE.XII), -kompagni (Mynst.(Hjort.B.I. 165)), -købing (Sladre: Pont.EV.20), -rede (HBriz.DD.40), -selskab (S&B.). **-agtig**, adj. [slad^(o)ar'agdi ell. slad^(o)ar'agdi] († **-haftig**. DSKæmtev.I.92). (jf. -vorn) som er tilbøjelig til at snakke ell. (nu) rende med sladder; fuld af sladder. Holb.JH.II.393. *Ustraffet gi'er hver sladderagtig Tunge | Vor Løndom . . til Priis for Rygtet i Bredahl. VI.52. (pressens) Opgave er (at) være Oflentlighedens Spejl, altså egoistisk, skadefro, sladderagtig. Steincke.Tegnestifter.(1938). 134. jf.: Kongens Fiender (begyndte at) holde sig op over den sladderagtige (: ord- rige) Formaning. Oehl.XXXI.116. hertil: Man haver seet . . Sladderagtighed (forvandle) til latterlig Taushed. Holb.MTKr.430. en gammelkoneagtig Sladderagtighed. MartinAHans.NO.8. || i videre anv.; dels om dyr: Skaderne fløj sladderagtige fra Trætrop til Trætrop. Pont.FL.144. dels om naturforhold: du sladderagtige Væld (: en kilde)! Oehl. XXXII.30.

Sladdera(d)s, en ell. et. [slad^(o)ra's] (til I. Sladder ell. II. sladre; jf. Sluddera(d)s; talespr., l. br.) nedsæt.: d. s. s. I. Sladder (3). så render hun sin vej uden videre for at holde sladders. NMøll.H.146. al din fordømte Sladders. Rosenkrantz.MV.129.

Sladder-brøder, en. (jf. -søster; sj.) sladderagtig mand. ERode.MM.8. **-bænk**, en. se Sladrebank. **-børs**, en. (jf. II. Børs 1; l. br.) sted, hvor man forsamles for at holde sladder. BornhOS. Samlingssteder for Gadelivet er særlig Brønderne . . dér er Sladre-børsen, hvor Pigerne stikker Hovederne sammen om Gretchens „Tilstand“. VVed. BB. 45. GSaxild. (Festskrift til Niels Møller. (1939).22). **-botte**, en. (dagl.) sladderhank; sludrebotte. D&H. Feilb. Sladre-: Cit. 1932.(Drachm.BF.181).

Sladdere, en. se II. Sladder. **Sladderer**, en. se Sladrer.

sladder-haftig, adj. se sladderagtig. **-hank**, en. (Sladre-. Wolph.MarO.406. TomKrist.P.71. se ogs. u. Flæskekank. — nu dial. **-hanke**. LTid.1753.168. UfF.). flt. -e ell. (nu næppe br.) -er (Biehl.(Skuesp. VI.194.425). Tode.I.161). (ænyd. d. s., jf. sv. sladder-hane, -hans; m. h. t. 2. led, der næppe er identisk m. Hank (jf. dog DF.IV.72), sml. sv. -hank (i jämmer-, slamp-, slarv-, trashank), som maaske er nt. Han(n)ke, dim. til Johan(n)es (se Hellquist.EtymO.1001) || († dagl.) 1) person (jf. Levin: især kvinde), der ikke kan tie stille, løber med sladder; nu navnlig: person, der fortæller noget, han ikke maa ell. bør røbe, som sladrer af skole; spec.

om barn, der over for forældre ell. lærere røber noget ufordelagtigt (forseelser olgn.) om en kammerat. Holb.Stu.II.3. sanddru, tro og redelig, ingen Sladder-Hank. LTid.1747.727. Jeg vil, at Herren skal lukke Munden paa din Sladderhank. Lodde.(Skuesp.IV.303). Jeg troede aldrig . . at man ikke turde betroe sin Søster et Ord, uden at den Sladderhank . . skulde rende med det. Gylb.III.168. Der opstaaer et forvirret Rygte . . Sladderhanke sætte Rygtet i Omløb. Jomtou. CM. 191. EErichs.S.153. jf.: *Kiøbenhavn! | . . den største | Blandt alle Sladderhanke i vort Nord. Baggens.V.66. (nu l. br.) m. karakteriserende adj.: en tom Sladderhank. Rousseau. Den nye Heloise.I.(overs.1797).289. (forfattere) afslører sig som en løs Sladderhank. HistMKbh.3R.II.530. || i børneremser olgn. (m. henblik paa den forventede straf til den sladrende). sladderhank i Badstustræde! enden fuld af knappenaale | jf. Krist.BRL. 99. sladrehanke, flæskekank, se Flæskekank. || Maren sladderhank, se Maren 1. 2) bet. 1 brugt billedl.; fx. (spøg.) om en papegøje: Grundtv.PS.I.146. om en sladrende kilde: Oehl.II.59. *Den Sladderhank, som evigt risler, vælder, | Og hvad den burde tie med, fortæller. Heib.Poet.III.53. || spec. (sml. Sladremaskine) om forsk. (dele af) melde- ell. registreringsapparater. Thaulow. M.I.61. jf.: med sine Streger og Prikker fortæller den aabnemundt alt, den lille blanktpolerede Messing-Sladderhank (: telegraf-apparatet). Ohlsson.S.32. om sladrekompas: Larsen. Wolph.MarO.406. **-hul**, et. (Sladre-. PDrachm.D.121). (lille) by, i hvilken der gaar megen sladder; ravnekrog. Hauch.MfU. 55. Egeberg.M.43. **-i-By**, en. (sj., nu næppe br.) sladrer. Madame Sladderibye, Prokuratørens Kone her tætt ved. Skuesp.X.252. **-inde**, en. se u. II. Sladder 1. **-kaabe**, en. (Sladre-. LandsbyeP.v.2). (jf. -mantel; foræld.) bekvem, kaabelignende hjemmedragt; negligé (jf. Dania.III.368). *(hun) efter Aften-Vaane (: aftenvane), | Fik Sladre-Kaaben paa. PoulPed.DP.19. sml.: „en natkåbe, som gemene kvindfolk har på når de går om by og holder fadder snak“. Moth. S439. **-kompass**, et. se Sladrekompass. **-kæft**, en. (nu næppe br.) d. s. s. -mund. Moth.S439. KomGronneg.V.256. **-kælling**, en. (Sladre-. Pont.HK.117. GyrLemche.S. III.106). (jf. -madam(me), -pose, -taske; dagl.) nedsæt. betegnelse for en sladderagtig kvinde. D&H. Gravl.EP.255. din Mor er en rigtig Sladre-kælling. Hjemmet.1912.989.sp.1. Sladderkærling: Moth.S439. Ing.VS.II. 151. || i videre anv. „Har De set Bladene idag?“ . . det lykkedes os desværre ikke at stoppe Munden paa vore kære Sladre-kællinger (: journalisterne). Pont.HK.117. Elkjær. MH.149. **-madam(me)**, en. (jf. -kælling; dagl.). B.T.³/1934.4.sp.4. Sladre-: Howalt. DB.25. **-mager**, en. (sj.) person, der lø-

ber med, udbreder sladder; sladrer. *Holst.R. -mantel*, en. (foræld.) d. s. s. -kaabe. *Nu Sladdermantelen, det Bedste som jeg lider . . | Tolv Alen Toj jeg troer til saadan En henskrider. *H.Mikkels.D.104. -maren*, en. (*Sladre-. S&B. ChrEngelst.HJ.83*). (jf. *Maren 1; dagl.*) d. s. s. -kælling. *Moth.S439. PAHeib.Sk.III.252.* jeg (svarede) at jeg ingen Pligter kunde have i den Retning (v: til at angive en kammerats forseemelse), da jeg ikke var engageret som „Sladdermaren“ ved Theatret. *ChBourn.E.331.* Sladdremaren. Ækle Tøs. Skidte Kammerat. *BHolst.L.104.* || i børneremser olgn. (jf. u. -hank). Sladdermaren i Badstustræde. *Mau.II.298. Feilb.* (u. sladdre). jf. *FrGrundtv.LK.192. -mund*, en. (ænyd. d. s. og sladremund; jf. -kæft; nu l. br. i rigsspr.) mund ell. (især) person, der fører sladder; sladderhank. *Helt.Poet.171.* *Er andre lykkelig, lad dig det ej fortryde, | At sige skjulte Ting din Sladder-Mund forbyde. *LTid.1727.464.* Trine havde . . fortalt Alt, fra Først til Sidst . . og da blev Trine kaldet Sladdermund. *HCAnd.SS.V.197. JV Jens.LB.54.* jf.: *Rygtets Sladder-Mund. *Prahl.ST.I.34. -pose*, en. 1) (jf. en pose nyheder olgn. u. I. Pose 3.2; især jf.) i udtr. for at snakke, komme med nyheder, løbe med sladder. der var dejlig meget nyt Stof i Sladderposen at kramme ud af . . hver sørgelig eller usædvanlig Hændelse blev droftet og dømt. *Aakj.VB.189. Bregend.GP.8. Feilb. 2)* (jf. I. Pose 3.2; nu sj.) sladderhank, -kælling. *Moth.S439. Clitau.PT.70. VSO.* Han er en stor . . Sladderpose. *Mau.II.298. -potte*, en. (ogs. -pot). (nu dial.) 1) (jf. -pose 1) i udtr. for sladder. *Feilb. 2)* (jf. I. Potte 4) sladderhank. *Moth.S439. -pot: Krist.BRL. 99. -rygte*, et. (nu næppe br.) utroverdig, ubegrundet rygte; sladder. *VSO. MO. -skammel*, en. se Sladreskammel.

Sladderske, en. se u. II. Sladder 1.

† **Sladder-skole**, en. sted, hvor sladder, sladderagtighed, er almindelig (jf. -stævne). *Moth.S439.* Store Kjøbstæder ere store Sladder-Skoler. *Hob.Ep.I.160. -slidder*, en. (sj.) slidder-sladder. *Mon det ingen Ende faaer | Med den lange Sladderslidder? *Oehl. VI.72. -stævne*, et. (nu dial.) forsamling, møde af sladderhank. *VSO. Feilb. -søster*, en. (*Sladre-. VVed.BB.295*). (jf. -broder; dagl.) kvindelig sladderhank; sladderagtig kvinde. alle de Sladdersystre og hellige Matroner, der ere i Byen. *Luzd.FS.82. Oehl.XVIII.209. VilhAnd.Horats.I.155. jf.:* „Rygtet og Sand-synlighed — | — „Er Sladdersøstre, fæstes kan til dem ei Lid.“ *Oehl.XII.181.* || om mand. *EBrand.GG.90. -taske*, en. (*Sladre-. Sodb.KP.38. Pol.¹³/s.1927.19.sp.4*). (ænyd. d. s.; jf. -pose; dagl.) sladderagtig kvinde; sladderkælling. *Helt.Poet.170.* *en gammel Jomfru, | En Bedesøster eller Sladdertaske, | See, denne Skjæbne ventend mig. *Pal.M.I. 208.* Troer De, jeg er en Sladdertaske, der

løber med Snak fra Hus til Hus. *Tolderl.F. III.23.* Fru B. var kendt som den værste Sladdertaske i hele Kvarteret. *Ekstrabl.⁵/r.1938. 6.sp.2.* || om mand. *Fallada.B.31.* || billedl. Hvilken sød Sladdertaske saadan en Lap Papir dog kan være! Løst og Fast fortæller den. *Tolderl.H.68. -tunge*, en. (ænyd. d. s.; nu sj.) sladdermund. *Moth.S439.* *Den kaade Sladdertunge | Den har saa mangt et Øie vædt. *CFrim.AS.159. VSO. jf.:* en sladdertunge et Galgenfugl. *Gjel.KH.15. -vorn*, adj. (*sladre-. TomKrist.P.71*). (ænyd. slad(d)ervorn, -uren; nu især dial.) sladderagtig. *Moth.S439.* Hun er sladdervorn af sig. *Høysg.S.165. Pont.LP.VI.35. Feilb. hertil:* hans Sladdervorenhed røber hans Taabelighed. *Hørn.Moral.II.22. Rosenb.I.487.* || i videre anv. *Fuglene . . bruge dagligen de sladdervorne Tunger. *Clitau.PT.142.* *Sladdervorne Echo . . | Repeterer mange gange, | Hvad jeg siunger hende for. *smst.68.*

Slade, en. (*Sladde*, se ndf. *Slaad(e)*) olgn. *UfF. jf. Slåde. Moth.S439 samt Feilb.* (u. slade) og (ft.): *Sladder. Cit.1763.* (*Fr Heide. Midtsjælland.(1919).50*). ft. -r. (ænyd. slade, no. dial. slade, skraaning, jf. no. slad, fordybning, skraaning, eng. slade, lille dal (oeng. slåd), ty. dial. slade (schlade); dial.) 1) lavt sted, sænkning mellem bakker; lavning; mindre dal. *Feilb. Kvernd. 2) større, fladt stykke land (JHSmidth.Ords.137.* „en stør, vid, slet mark“. *Moth.S439*); især: større markstrækning; sammenhængende stykke af ager (og eng); ogs.: skifte (*UfF.*). (bønderne) maatte have større Sladder af Eng og Agre. *Herregarden.(1788).4.* Jorderne i store Sladder udskiftede til hver Gaard. [*Riegels.*] *Julemærker.(1790).55.* Istedet for smilende rige Marker seer De nogle jammerlig opbrudte og med ussel Havre besaaede Slader. *Politievennen.1798/99.516. JH Smidth.Ords.137. FrGrundtv.LK.248. UfF.*

I. Sladre, en. se II. Sladder.

II. Sladre, v. [sladrø] -ede; imp. (sj., undgaas som regel ved omskrivning) **sladr** (*Gjel.KH.107*) ell. **sladder** (*Pamela.I.457. Ew.(1914).II.124. ChKjerulf.FE.255*) ell. (nu dial.) **sladre** (*Sir.32.10* (*Chr.VI*)). *JBaden. Gram.139. BornhOS.*) vbs. jf. I. **Sladder**, **Sladderad(s)**, **Sladreri**. (ænyd. d. s., sv. sladdra; vist laant fra nt., nordty. s(ch)laddern, snakke, ogs.: plaske; vel lydord; jf. II. slidre, sludre; om forb. slidre og sladre se II. slidre)

1) (jf. I. Sladder 1; nu navnlig m. overgang til bet. 2) lade munden løbe; fremkomme med megen (unyttig, indholdsløs) tale; snakke; ofte m. h. t. meningsløse tryinger: sludre; vrøvl; ogs. (jf. I. Sladder 2; især i forb. m. med ell. sammen): føre, holde samtale om forholdsvis ligegyldige, ubetydelige emner; passiare. (ofte i forb. m. om, der betegner (sam)talens emne). naar en anden taler, da sladdre (1871: snak) ikke meget. *Sir.32.10*

(Chr.VI). Lad os aldrig troe, at nogen er Patriot fordi han kan sladdre om Fædreland og dets Bedste. *Mall.SgH.80*. De (∴: til ting samlede bønder) sladdre høit i Munden paa hinanden. *Oehl.XI.62*. sæt Dem ned, Jomfru, og lad os sladdre sammen. *Hrz.ST.115*. *Da saae man Mester Jacob med Piben i sin Mund, | Han sladdrede med Lone i stille Aftenstund. *Winth.VI.258*. Veninderne sidde med Haandarbejdet i Skødet og sladre. *10 Goldschm.II.240. NMøll.K.263. om skriftlig fremstilling: Anti-Spectator.174*. Jeg skriver i Dag meest for at sladdre lidt med Dem. *HCAnd.BC.II.171*. || sladre for en, (nu næppe br.) fortælle en noget; spec.: søge at indynde sig hos en ved sladder. *Moth.S438. Høysg.S.75.82. ogs. (jf. fg. gruppe): sladre en noget for. Amberg*. Efterat have siddet en Stund hos mig og sladdret mig Noget for, gik hun atter bort. *Winth.VIII.305*. || (nu sj.) m. obj.; dels m. obj., som betegner, hvad der berettes: Hvad er det, de sladdrer der henne? *Skuesp.I.4.36*. Her forsamles de Morgen og Aften, sætte sig ned i en Kreds, og nyde deres største Fornøielse, som bestaaer i, at sladdre Ubetydeligheder. *10 HCLund.Samler.II.(1804).244. jf.: Der er Mandfolk nok til at plapre Bønner og til at sladre Intriger sammen i Nicheerne. KMunk.S.26. dels m. obj., som betegner udtrykksmaaden: Preisler.J.1.92. (hun) sladrede slet Fransk med et Par stygge Papegoier. Ing.EF.III.48. || i særlige forb. m. adv. (om sladre ifor se ofv.). sladdre væk (∴: snakke løs). *Amberg. jf.: Hand skal . . hensladdre (1871: hviske) meget. Sir.12.25 (Chr.VI) især i forb. m. bort ell. hen, i udr. for, at man fordriver tiden med snak: sladre Tiden bort. VSO.I.468*. Vi sladdrede Aftenen hen om fordums Tider. *Kruse. Æsthet.42*. *først om Aft'nen kan jeg faae lidt Stunder | At sladdre bort en Time med en Ven. *Heib.Poet.IV.383*.*

2) bringe noget, man har hørt ell. erfaret, videre; genfortælle noget, man ikke bør ell. maa røbe; løbe med sladder (I.3); spec. om barn: optræde som sladderhank. (ofte i forb. m. om; ogs. (nu sjældnere) m. paa, der betegner den, man fortæller noget ufordelagtigt om). *Holb.Bars.I.7*. efter gammel Vane sladdrede han paa dem (∴: skolekammeraterne), og folgelig pryglede de ham. *Ew.(1914).IV.29*. „Saa! sladdrer han, og om hvem?“ — „Om Dem, naadige Frue.“ *Biehl.(Skuesp.VI.361)*. naar jeg var af den Slags som sladdrede, saa kunde jeg fortælle noget om det. *Kbh.'snyAftenpost.(1816).43*. Omskindethed taaltes . . ikke, og Sladdren eller Klage til Forældre eller Lærere var en uhort Skjændsel. *Ing.Levmet.II.17*. *man sladdrer om min Ære. *Aaestr.SS.V.47*. Forehold dem, hvor uværdigt det er at sladre paa Kamerater. *EGad.TT.79*. sladre af skole(n), se I. Skole 2.2. || i forb. m. adv.; dels (nu sj.) m. ud: sladre noget ud (∴: røbe ved sladder).

VSO.VII.342. dels (nu næppe br.) m. af: da I snacked sidst med Jeres Celia (sød) den lille Johanne . . i Krogen og hørte alting, og sladret det af igjen hver smuule. *Kom Grønneg.I.319*.

3) billedl. brug af bet. 1 ell. 2, om ting ell. forhold. De Arabier kalde . . dette ilde lydende sladdrede Sprog Barbara. *Pflug.DP.998*. || om dyr, navnlig fugle. Et Dyr sladrer vel mere end et andet, og Skaden . . er vel et af dem, der lade Sladderen meest løbe. *Eilsch.PhilBrev.38 (jf. u. II. Skade 1)*. *Clitau.PT.158 (se u. pladre 2)*. en Svale sladdrede højt op i den klingrende Luft. *Weltzer.VG.86. (jæg.:) Den (∴: stoveren) (og Gravhunden) er . . blødmundet, naar den giver Hals paa gammelt Spor, man siger da ogsaa, at den „sladrer“. VigMøll.HJ.198. || om (rindende) vand. *Bølgen . . sladrer mellem Sivet saa smaat. *Lemb.D.131*. *Fontænen sladrer ved Dag og Nat. *LCNiels.(BerlTid.)¹¹1921.Aft.5.sp.1*. || (dial.:) Når ilden „sladrer“ i kakkelovnen, så kommer der fremmede, og den første bliver endda en sladrer. *Skattegraveren.1887.II.224*. Naar Egerne er løse siger man: „de sladrer“. *UfF*.*

Sladre-, i ssgr. af II. sladre (2); se ogs. u. Sladder. **-bænk**, en. (Sladder-. *FagO Snek. BornhOS*). bænk, hvorpaa man faar sig en passiar, sidder og holder sladder; spec. (jf. -sofa): lille møbel af lign. udseende som en klaverbænk. alle Sladrebænkene (langs skovvejen) var tæt besatte. *Pont.LP.VI.132*. Emeritus gik hen til Kakkelovnen og tog Sæde på den lille Sladrebænk foran den. *Kilde. AE.II.242*. Frederiksberg Have var hele Dagen igaaar stærkt besøgt . . Men henad Klokken syv iaftes var „Sladrebænkene“ ved Frederik den Sjettes Statue menneske-tomme. *Pol.⁵/1907.4*. **-drossel**, en. ♀ drosselfugl af den tropiske familie Crateropodidæ. *BøvP.II.149*. **-kompas**, et. (nu sjældnere Sladder-. *Harboe.MarO.81. Scheller.MarO.271*). (jf. Sladderhank 2, Sladder 2) ♀, lille kompas, ophængt i loftet paa en kahyt, saaledes at man fra kahytten kan kontrollere, om kursen holdes; kahytkompas. *Sal.X.812. PolhiE.Kosterbl.³⁰/1922.2.sp.2*. **-maskine**, en. spec. (jf. Sladderhank 2) om forsk. kontrol-ell. registreringsapparater. *AlfrChristensen.VorTid.(1934).43*.

Sladrer, en. (†) Sladrer. *KomGrønneg.II.121. Gram.Nucleus.1056.1929f.* — undertiden (jf. II. Sladder) skrevet **Sladderer**. *Gram.Nucleus.72.535. HCAnd.BC.III.187*). fl. **-e**. (ænyd. sladderer, sv. sladdrare; til II. sladre; jf. II. Sladder) 1) (l. br.) person, som snakker, sladrer, vrøvler; nu især til I. Sladder 2: person, som gengiver rygter, løber med sladder; sladderhank. *KomGrønneg.II.121*. Heine er som et glimrende Fyrværkeri . . Han er vittig Sladderer. *HCAnd.BC.III.187. Krist.Ordspr.nr.7920. VilhAnd.Litt.II.279. jf.: *Den Sladrer (∴*

sladderbyen, København) Tingen selv har ventelig opspundet. *Bagges.V66. (sj.) om kvinde: *Hun (o: Signes terne) var en Skade i Jomfrubur, | En Sladrer, opfødt i Kongesale. Grundtv. PS.IX.59. 2) (f., nu næppe br.) sladrekompas. SøLex.(1808). JJPaludan. Er.50. **Sladreri**, et. fl. -or. (l. br.) vbs. til II. sladre (1-2). hun savnede Veninderne fra Skole og Kursus, de smaa, søde Sladrerier, de halve Fortroligheder. *Schand.Ursulas Uheld.(1901).16. Sladrerske*, en. fl. -r. (jf. Sladrerske u. II. Sladder; nu sj.) sladder-taske. Amberg. en tanketom Sladrerske. *Bredahl.(Ing.Br.348). D&H.**

Sladre-skammel, en. (Sladder-Kaper.). (jf. -bænk, -sofa; nu l. br.) Nord-sjælland.¹¹ 1904.2.sp.5. -sofa, en. (jf. -bænk, -skammel; sj.) causeuse. *Meyer.³114. Sal.²IV.657.*

Slaer, en. se Slaaer. **slaes**, v. se slaas 20 (u. III. slaa C).

slafre, v. se slabre.

I. Slag, et. [sla²q, slaq] slåg. *Hoysg.AG. 37. slag.smst.36.138; dagl. (især vulg.) ell. dial., navnlig i bet. 8.2, 14.3 og 15.5: [slau] jf. skrivemaader som Slav se fx. u. bet. 1.4, 6.2, 9.3, 10.2, 14.3 og 15.2 og 5) og (især tidligere) Slau (Slag eller Slau. *Moth.S463*), Slaug (*Holb.NF.1.30. KomGrønæg.I.114. LTid. 1734.431.1736.47. i bet. 11.2: Benævnelse paa forsk. Dele af Skib.(1848).91f.*); best. f. -et [sla²qet, l. br. 'slaq'ot, dagl. (især vulg.) ell. dial. 'slau'ot] ft. d. s. ell. (nu næppe br.) -e (i bet. 5.2: *MilConv.VII.468. jf. u. Feltslag samt An-, Ned-, Om-, Op-, Over-, Raadslag) ell. (nu kun dial.) -er (i bet. 8.4: BerlTid.⁹ 1925. Sønd.3.sp.3 (jy.). i bet. 10.2, 11.1 og 12.3: Feilb.III.359.360. † i bet. 5.2: LTid.1741.738. jf. Opslag). (glda. slag(h) og slaw (*Mand.180. Brandt.RD.I.119. i bet. 5.2: Rimkr.*), æda. 40 slag(i) bet. 1.1, oldn. slag, jf. fsv. (*gutnisk*) slegr, oldn. slagr, eng. slay (sley), vævekam, ty. schlag samt got. slahs; vbs. til III. slaa; jf. Slags, I-II. Slagt, I. Slej, Sleje; i bet. 8-9 og 11 til dels sammenfaldet m. andre (best.) ord, sml. ogs. I. Slagge)**

1) (jf. III. slaa 1 og 11) om bevægelse, hvormed man tilsigter at ramme noget. 1.1) hurtig og i reglen kraftig bevægelse, hvorved man søger at lade sin haand ell. et dermed ført redskab ramme noget; især: hug, puf, stød mod noget, undertiden dog om lettere berøring (jf. *PEMüll.⁴31*); ogs. (jf. bet. 2.1) om bevægelse af redskabet, der hugges mod, slaar paa noget; undertiden m. særlig tanke paa den ved sammenstødet opstaaede lyd (*knald, brag*). *Moth.S463*. haarde Slag paa Døren. *Biehl.Cerv.LF.I.212*. med et Slag af en Kølle (*tog han*) ham af Dage. *Wand. Mindesm.I.59. *De Hamre nedfaldte, | Og Slagene gjalde | I gnistefuld Damp. Grundtv. Kvæd.44*. for et Slag . . af Geerts tunge Sværd tumlede han af Sadlen. *Ing.PO.II. 309*. han følte et let Slag paa sin Skulder, og

Dr. W. stod ved hans Side. *Hauch.IV.123. *fra Laden lyder Slag af Pleiler. Hrz.D.II. 245. *Øxen klang | Med skarpe Slag ved Roden. Holst.G.75. en Tændsats (i en fjæng-hætte) kan eksplodere ved et Slag af Hanen eller Slagstiften (i geværet). Sal.¹IX.223. Hun hæver Ildrageren til Slag. *LindskovHans.NH. 218. (luffhammeren) giver et saakaldt klæbende Slag, d. v. s. at hammerhovedet efter Slaget hviler et Øjeblik — dog ganske kortvarigt — paa Emnet, inden det løftes til Vejrs igen. Bildsøe.Smedebogen.(1928).72. || (jf. bet. 14-15) i faste forb., talem. olgn. dødt, fladt slag, se II. død (sp.21⁹), flad 1.2. et slag i bordet olgn., (jf. slaa i bordet u. I. Bord 2) især som tegn paa vrede, ophidselse, iver (fx. under ordstrid, ved kortspil). Haanden falder til Slag i Træbordet. *FrHeide.Midsjølland.(1919).198. Kortenspil og Slag i Bordet. TomKrist.(Tilsk.1939.II. 395). jf.: jeg har altid troet at kunne høre en vis dæmpet Tone i Drachmanns Ting, der talte om Længsel efter og Slægtskab med en „Aand“, der ikke var af vor Verden, denne Verden. Derfor de stærke Slag i Bordet fordi han blandt Andre ogsaa skulde overbevise sig selv. JPJac.(Brandes.Br.II. 297). et slag i luften, se Luft 6.1. det første slag olgn. *Mau.9061ff. spec. (jf. II. falde 2.1 slutn., IV. Hug 1) i forb. falde ved første slag, (l. br.) falde straks, øjeblikkelig. MO. S&B. faa et slag af en vejr mølle, se Vejrmølle. 1.2) om haard, kraftig berøring med haand ell. redskab (stok, ris olgn.), hvorved der tilsigtes revselse, afstraffelse; hug (IV.2); ofte i ft. klø; prygl. (navnlig i forb. som faa, give slag); dersom Nogen giver dig et Slag paa dit høire Kindbeen (1907: din høire Kind), vend ham det andet ogsaa til. *Math.5.39*. Af Jøderne har jeg fem Gange faaet fyrretøve Slag mindre eet. 2Cor.11.24. Chilian gir ham et dygtig Slag for Rumpen med den fladde Haand. *Holb. Ul.IV.11*. græsselige Stød og Slag . . nedregner over de ulyksaliges Hoveder og . . Lemmer. *PAHeib.R.I.62. *Saarende Slag og Spark forfulgte mig Stakkel (o: en tyvagtig hund) paa Flugten. Hauch.SD.I.41*. Nu slaar hun til ham, tænkte jeg, for hun hævdede sine Arme. Men de faldt ikke til Slag, de lagde sig . . om Andreas' Hals. *Pol.⁴ 1938.Sønd. 19.sp.4*. et slag paa øret, se Øre. || (*jur., emb., m. h. t. da. forhold foræld.*) m. nærmere bestemmelse af strafferedskabet ell. straffens art. Slag af Stok eller Tamp. *KancSkr.⁴ 1820. 14 slag katt. Kollerød.91 (jf. Kat 8). Hyling.HJ.61 (se u. Rotting 2.2). || i forb. som hug og slag. een hver, som voldelig overfaldis med Slag, Hug, eller Sting. *DL. 6—12—1*. Hug og Slag uden Saar, eller nogen Slags Blodsygdelse, og som man pleier at kalde tørre Hug. *Nørreg. Privatr. IV.202*. hun . . lod Munkene . . true med Hug og Slag, hvis de ikke efterkom hendes*****

Villie. *Mob. Epl. 45.* Lov¹⁰/₁ 1866. §200. || \square i sammenligning ell. billedl. En bagvaskers ord ere som slag (1871: lyde som Skjemt), og de fare ned i inderste bug. *Ords. 18. 3* (Chr. VI). Han gik da hen . . og gjorde et Slag paa deres Samvittighed, men udrettede ikke meget. *EPont. Men. II. 125.* Slag af en Svøbe (Chr. VI: et svøbe-slag) gjør Riller, men Slag af Tungen (Chr. VI: et tunge-slag) sonder-slaaer Been. *Sir. 28. 19. KMunk. EI. 28.* et slag i ansigtet, se Ansigt 1.2. 1.3) (jf. III. slaa 1.3 og 20.2; l. br.) om beskadigelse (saar), forvoldt af dyr; om spark af hest: *vAph. (1759). S&B.* || om bid, hug med tænder ell. kløer. et Vildsvins Slag, Hug med Tænderne. *vAph. (1759).* Slag . . en Slagfugels. smst. Hugormens „Slag“. *Thiele. III. 123. 1.4* (dagl.) til bet. 1.1-2, om lejlighed til, mulighed for at slaa paa (ramme, skade) nogen. det brøndte i ham efter noget mere — efter at hugge en tung Næve ned i Ansigtet paa dette Rak . . Her var Slav for mange Aars Ærgrelse og Forsmædelse, han manglede blot det lille Paaskud. *AndNz. PE. I. 176.* især i forb. frit slag, se I. fri 4.1. || faa slag til nogen, (nu næppe br., jf.: „Talespr.“ „Levin.“) faa ram til. *Moth. S464.* den (svøde og velforberedte debattør kan) ansees som . . den der er posteret paa et høit og fordeeltigt Sted, hvoraf han kand beskadige andre, men andre kand intet Slag faae til ham igjen. *Holb. MTKr. 353.* i videre anv.: faa held til, naar man i Tide kan faae Slag til at gjøre en god Bankerot . . saa kan man endda blive til en brav Mand. *Rahb. Tilsk. 1797. 655.*

2) (jf. III. slaa 20 og 32) om bevægelse i en ell. anden retning (frem og (ell.) tilbage, op og ned) med ell. af en legemsdel, et redskab olgn.; ogs. (jf. bet. 3) om bevægelse, der er forbundet med en lyd. 2.1) i al alm. jeg som først værdigede en og anden en temmelig fortroelig Hilsen; jeg affærdigede dem tilsidst alle under et, ved et gesvindt Slag med Hatten. *Ew. (1914). IV. 299.* i Vesten stege Venedigs bestraaite Taarnspidser, som paa Slaget af en Trolddomsstav, op af Havet. *Bagges. Skudd. 31.* Inspektøren gjorde et Slag med Skulderen. *Erl. Krist. DH. 191.* slag med vingerne olgn., se Vinge. || om fods slag ell. (især landbr. ell. dial.) hovslag. *uden for . . | Man hørte Slag af Hoven. *Bagges. NblD. 349.* man hører kun . . Støvlerens Slag imod den gode Brølægning. *Rist. FT. 169.* en Type (jyske heste) der har en fortrinlig Form og et udmærket „Slag“. *Berl. Tid. 15/10 1886. Aft. 2. sp. 2.* jf. Fir-, Treslag, \circ : form for uren(t) trav, hvorved der høres fire (jf. Svømme-trav), henholdsvis tre (jf. Mellemgalop) hovslag i st. f. to. *Sal. XXIII. 707.* || især om regelmæssig, rytmisk bevægelse med ell. af redskab, maskine. Skyttelens raske Slag. *VortHj. III. 1.67.* om aareslag: *Falst. Ovid. 83.* *Lige Slag! | Dval et længe! | Seie Tag. *Ew. (1914). III. 194.* Karlen lagde Aaren ud, gjorde et

Par Slag for at vende Baaden. *Hz. FN. 47. Drachm. II. 390.* om pumpe-slag: *Kielsen. A. 88.* Ja, jeg maatte hen til den (\circ : vand-posten) og gjøre to stærke Slag. *HCAnd. SS. X. 243.* om stempelslag: man (kan) lade Stemplet begynde et nyt Slag ved at indføre Damp. *SkibsMask. 47.* Stemplernes Bevægelse (i motoren) inddeles i 4 Takter eller Slag. *Motorkør. 54.* ogs. (jagl.) om udstrækningen af det rum, et stempel gennemløber, slaglængde: *Pumperne (paa lokomotivet) havde kort Slag. Rambusch. JE. 37.* (et automobil) med 94 mm Boring, 182 mm Slag. *Pol. 1/1929.9. sp. 3.* || (jf. bet. 8.1) \ddagger i forb. som et slag bak, et slag frem, som ordre til at lade maskinen arbejde bak ell. frem et kort stykke. *Tekn. MarO. Scheller. MarO.* || (jf. bet. 3.2 samt Pendul-, Perpendikelslag) om et penduls udsvingninger ell. (i videre anv.) et urs gang (dikken). Pendelen . . beskriver ved sine Slag en Bue. *AWHauch. (1799). 86.* *Uhrets sagte Slag | Gik jævne med den Syges | Dødtunge Aandedrag. *Winth. VI. 33. 2.2*) \updownarrow m. overgang til bet. 3.1; dels om benyttelse af slaginstrument (navnlig tromme): *Høysg. Anh. 14.* Det første Slag paa Harpen frembragte . . Taushed. *Sams. I. 107.* Naar der slaaes paa en Tromme, faaes da ikke ved hvert Slag den samme Tone? *Ørst. III. 115.* *HPanumB. ML. 655.* || dels om takt-slag. Han er allerede nu en dygtig Dirigent. Aarvaagen, sikker, rolig, med et tydeligt Slag uden Fiksfakserier. *Pol. 11/1923. 10. sp. 4.* Den firdelte Takt kræver 4 Slag. *HPanumB. ML. 690.* i videre anv. (nu næppe br., jf. dog dial. følge slag, holde takt, følges ved tærkning. *UfF.*; sml. ogs. u. bet. 15.2) om selve takten (taktarten). *Moth. S463.* et halvt Slag . . fierendeel Slag. *vAph. (1759).* *Leth. (1800).* slag og takt, om tempo. *vAph. (1759).* jf.: *min Pen | Er vant til egne Fagter, | Men nødes til, for store Mænd (\circ : naar jeg digter til store mænd), | At følge Slag og Tacter. *Reenb. I. 236. 2.3*) om voldsom ell. uregelmæssig bevægelse af ting, naturkræfter olgn.; (især \square) om bølgeslag, vindstød olgn.: *hører I de tunge Slag | Af Nattestormen paa vort Tag? *Oehl. XXIV. 270.* Brændingens Slag. *Hauch. DVII. 39.* Lyt efter Vindens Tuden og Regnens Slag. *Drachm. LK. 70.* Sneen fæg i tunge Slag over Skibet. *Tutein. Fangst. Mænd. (1928). 76.* jf. ndf. sp. 279? Kraftoliens Slag i Søgang. *SkibsMask. 158.* || (jf. bet. 6.3) \dagger om brag, knald ved skud (*Moth. S463*; sml. Kugleslag) ell. eksplosion olgn. dette Slag, knal eller bragen der af (\circ : *Vesvus* udbrud) (er) hørt ind i Dalmatien. *Pflug. DP. 225.* || om bevægelse af noget løst nedhængende. saa hørte han de hurtige, raslende Slag af en Damekjole langt nede i Gangen. *Drachm. VD. 206.* At bjærge Mærsejl kan gøres paa to Maader: I godt Vejr stikker man først Skøderne op og lader Sejlet løbe; i Kulingsvejr omvendt, da der ellers vil komme for meget Slag i

Sejlet. *Bardenfl. Som. I. 178. Scheller. MarO.* || (især ☉) m. h. t. (del af) redskab, maskine; dels om støden, skumplen under kørsel: Slag, Stød af en Vogn. *vAph. (1759)*. Sporet vil give ubehagelig Kørsel med Slag ved Stødene (∴ i skinnesammenføjningerne). *Jernbane T. 15/1935. 7. sp. 1. dels om uheldig, unormal støden i en maskine ell. om den fejl, at en maskindel olgn. „slaar“ (III.33), „slører“.* Slag i Foderørerne. *Scheller. MarO.* Ved Opstilling af Skablonen begaar mange Formere ofte den Fejl, at de ikke prøver, om Armen eller Spindelen „gaar ret“ (d. v. s. fri for „Slag“ eller „Slør“), idet den drejes rundt. *Jern- og Metalarbejderen. 1927/28. 82. 2.4) om hjertets ell. pulsarternes bevægelser under blodløbet (jf. Hjerte- 1, Puls slag); ofte i udtr. for legems- ell. (navnlig) sindstilstand: *Læs (vor bevægelse) i Glædes Taare; | Fornem af Blodets Slag (Ew. (1914). V.334: Blodets muntre Slag) i hver en Aare. *Ev. (1914). II. 2.* *Da blev jeg ræd, med Slag saa selsomt vilde | mit Hierte mod det blanke Pandser slog. *Oehl. Digte. (1803). 57.* *Hans Hjertes Slag var standset | Og Livets Lampe slukt. *Winth. HF. 314.* *Mit Hjertes Varme, Pulsens raske Slag. *Hrz. AN. 134.* Allerede var jeg paa Veje til at vende om. Da — mit Hjertes Slag standsede (∴ mit hjerte stod stille af nervøsitet) — gled en Skikkelse frem bag Drosken . . Det var ham. *Nans. JD. 61.* || i billedl. udtr. *Danmark er vor Moer, | Vor egen dyre Jord! | Sjælen i vor Røst, | Og Slaget i vort Bryst! *Rich. SD. 10.* Berg var Forsvarsmænd i hvert Slag af sit Hjerte. *EHenrichs. CB. 101.* to hjerter og eet slag: *Halm. Ørkenens Son. (overs. 1843). 30.* se i øvrigt u. I. Hjerte 1.2.*

3) (jf. bet. 2.2 og III. slaa 36) om frembringelse af gentagen, klingende, melodisk lyd. 3.1) om musik, sang. *Henrykket skal jeg høre | De gyldne Harpers Slag. *Storm. SD. 220. Grundto. PS. III. 20.* || især om forsk. (sang) fugles sang, triller; navnlig om „strofisk“ sang hos nattergale, bogfinker ofl. (jf. *Hornemann. HF. 155.* Ved et Slag forstaas en Hovedtone, der er ledsaget af en eller flere Bitoner af mindre Nodeværdi, og som i Højde ligger tæt op til Hovedtonen. Man har Forslag . . Efterslag . . og Dobbeltslag. *CJCLauritzen. Fuglens Sang. (1928). 5.* Nattergalens søde Slag. *Poul Ped. F. 28.* den eensidige . . Smag, som . . fordrer, at Nattergal og Lærke, Irisk og Canarieflugl skulle have eet Slag. *Rahb. T. lsk. 1803. 456.* *Lærkerens Slag vil jeg høre at dirre. *Oehl. Digte. (1803). 141.* *Naar vor Sang om Danmark frem sig svinger, | toner den saa blødt som Droskens Slag. *VEsm. FD. (især jæg.) om andre fugles lyd: (vagtelhannerens) Sang eller som det kaldes Slag bestaar i tre fløitende Toner, som de hurtigen gjentage efter hinanden. Kielsen. NHM. 88.* Tiur-Jægeren . . er vant til at gaa efter den parringslystne Hanes

Slag. *Bogan. I. 30. BMøll. DyL. II. 227. billedl.:* Sangen: „Lyt, Elskedel lyt,“ der klinger som det første Slag af Chr. Winthers Strube (Flyv, Flugl, flyv). *Vilh. And. Lätt. II. 744. jf.:* Pludselig lægger (hun) Hovedet tilbage og ler i en Række klingende Latterslag. *CDangaard. Frisind. (1906). 148. 3.2) om lyd, ringen af klokke; især om lyd af kirkeklokke ell. af slagværk i ur (der angiver tiden ved timeslag osv.). *Høit lyder Bedeklokkens Slag | I Aftenskurvingen. Luvn. ED. 19 (jf. Bedeslag). *Fra fjerne Landsbykirke | Man hørte Timens Slag. *Winth. X. 249.* *Stueuhrets Klokke slaaer; | Af hendes Drømme Slaget hende vækker. *PalM. IV. 14.* Den Klokke har et smukt Slag. *VSO. Nans. M. 139. jf.:* *Hvis disse fjerne Tordenbrag | Var Verdens sidste Times Slag . . | O Stund . . | Du skulde være mig velsignet. *PalM. TreD. 284.* fuldt slag, se fuld 3.1. (jf. u. bet. 14.1; sj.:) Det blev i de smaa Slag (alm.: i de smaa timer), inden vi kørte hjemad (efter rusgildet). *KBokkenh. U. 210.* || være forkert (UfF.) ell. gal i slag(et), (især dial.) om ur: slaa forkert. Uret slaar. Det slaar ni Slag. — Ja, den er jo gal i Slag, den er kun syv. *Aase Hans. EK. 111. Feilb. UfF.* || i udtr., der angiver, at et ur er lige ved at slaa (forud for slagene gaar ofte en snurrende lyd). klokken er, staaer paa slag. *Moth. S. 464.* *Klokken staaer paa Slaget | Og slaaer paa Timen Ti. *Wadsk. 30.* Taffeluret begyndte at snurre til Slag. *SMich. S. 152. jf.:* (hun) stillede . . Vækkeuhret til Slag. *Bang. T. 25.* især i forb. falde i ell. (nu især dial.) til (VSO. MDL. Feilb.) slag, den unge Pige, hvis Hjerte bankede heftigt, hver Gang Uhret faldt til Slag ved den Time, „han“ skulde komme. *Kierk. X. 210.* Stueuhret var faldet i Slag til hel. *KLars. PT. 11.* Det stønnede og hev i Uret, det tog Tilløb, faldt i Slag. *Aase Hans. S. 147.* billedl.: Hans Arbejdslyst faldt nøjagtig i Slag Klokken seks om Morgenen, stod mellem tolv og to om Middagen og dikkede videre til Fyraften. *Stuck. III. 308.* vi (staaer) i Aar nærmere ved det Tidspunkt, da Klokken skal falde i Slag, som man siger, altsaa nærmere ved Afslutningen af Kommissionens Arbejde. *VorStand. 1938. 314. sp. 2. jf. (om person):* Der kom nogle indledende Lyde fra S. „Han falder i Slag,“ bemærkede Frøken E. hviskende. *ERaae. Den anden Kind. (1938). 183.* || om tidspunkt, i forb. som være (lige) paa slaget, egl. om ur: være (lige) ved at slaa; om tid: være nøjagtig det angivne tidspunkt; ogs. som udtr. for, at det rette tidspunkt, timen er kommet; i videre anv., i udtr. som komme, møde paa slaget, om person: komme lige til tiden; møde præcis. hun maae have mig undskyldt. Jeg har just lovet mig et Sted hen til Klokken 5, og nu er den strax paa Slaget. *Prahl. AH. I. 13. Hauch. SK. 14* (se præcis 4). *Den Morgen, da han led sin skrækkelige Dom (∴ blev halshugget) . .*

| Traadte Slutteren ind, og sagde: „Kom! | Klokkeren er nu paa Slaget.“ *Heib.Poet.X.299.* Klokkeren var fem. Bordet var dækket. De fire Kommunererinder mødte paa Slaget. *Bang.SG.81.* der var nemlig det ved hende (∴ en morgenkone), at selv om hun ikke kom præcis, gik hun altid paa Slaget. *LBirke.LilleFruJensen.(1914).124.* jf.: Læreren indfinder sig paa Kathedret fem Minutter efter Slaget. *FrSneed.I.16.* m. tilføjet tidsbestemelse, i forb. som paa slaget ti († paa slaget af ti. *KbhAftenp.1784.Nr.42&43.1.sp.1. Bagges.Danf.I.413.*) *jeg være maa parat | Paa Slaget ni, ja, førend den er slagen. *Heib.SS.3.* Nytaarsaften, paa Slaget Tolv. *HAnd.SS.VI.78.* Kl. 10 paa Slaget. *Kierk.VIII.272.* Paa Slaget halv ni gik Døren til Spisestuen op. *SoLa.HjG.75.*

4) (jf. III. slaa 17) i udtr. fra forsk. lege og spil. 4.1) (jf. bet. 1.1) som betegnelse for, at man slaar med haanden (den flade haand) i ell. paa noget; i udtr. som bedstemoder (OrdbS.) ell. mormoder med slag (i), ♠ kortspil (for børn), i hvilket en af (ell. alle deltagerne) ved visse meldinger ell. udspil slaar i bordet. *GIspil.69.* Strange. *IP.I.193.* || slag i næve, se I. Næve 2. || i (ell. om) fangeleg: sidste slag, se II. sidst 3.2. 4.2) i lege, hvor det gælder at slaa til, kaste med, ramme noget. „et terning kast“. *Moth.S463.* VSO. de Andre . . fulgte Vespillernes (∴ keglevirtuosernes) Slag med Interesse. *CMoll.F.278.* Kricket. *1930.25.sp.2.* jf. bet. 1.4: Indepartiets Medlemmer (i langbold skal) efter Rækkefølge . . „have Slag“ for derefter at „løbe ud“. *Gymn.II.35.* *FrKnu.LB.76.* skævt slag, se u. V. skævt 2.1. 4.3) i brætspil; spec. (jf. bet. 5.2) i skak: stille (OrdbS.) ell. sætte (en brik) i slag, anbringe den saaledes, at den kan blive slaaet af en fjendtlig brik. *Skak.(1773).27.* Larsen. staa i slag, om brik: være stillet i slag. *OrdbS. 4.4)* om et enkelt spil ell. om en af flere spil bestaaende omgang: parti. Hvad om Du fik ham herover for at . . spille et Slag i Brettet (jf. Bræt 2.2) med Dig om Aitenen? *PAHeib.Sk.I.94.* || især m. nærmere angivelse af spillets art, i forb. som et slag billard (*BerTid.* 1924. *Sønd.5.sp.3.*), kegler (se I. Kegle 3), klink (*Cit.1806.(Reumert.SØ.87).* *Oehl.Er.I.13.*), kroket (*Hjemmet.* 17/1933. *10.sp.3.*), skak (sj.: *Bl&T.*), terninger (*GyrLemche.S.II.92.* *Manden gik dog til sin Gerning, | munter som til et Slag Terning. *Hoffmann.BS.35.*); navnlig i forb. et slag kort. *Cit.ca.1710.(NkS4°820.91).* fordrive Tiden med et Slag Kort. *Biehl.Cerv.LF.I.182.* (han) spiller et Slag Kort eller et Partie Schach med mig. *Hrz.XVI.296.* et Slag Kort eller nogle Kabaler. *AKohl.MP.III.12.* jf.: et Slag Whist, som jeg haaber at faa stillet paa Benene. *FritzJürg.(NBoqh.FJ.93).* et Slag „Sorteper“. *Feib.BL.244.*

5) om drab, kamp. 5.1) (jf. III. slaa 7

og) 8; nu kun m. overgang til bet. 5.2; sml. Droneslag) tilintetgørelse af modstander; (kamp, i hvilken man tilføjer en modstander et) nederlag. Da strede Philisterne, og Israel blev slagen, og de flyede hver til sine Telte, og der skete et saare stort Slag (1931: Nederlaget blev meget stort). *ISam.4.10.* *Moth.S463.* det store Slags (Chr.VI: den store slagtnings; 1931: Blodbads) *Dag.Es.30.25. 5.2)* (jf. III. slaa 30 (slaa)) sammenstød mellem fjender; kamp; strid; især: krigersk sammenstød mellem to (i slagorden opstillede), større fjendtlige troppeafdelinger, hære (jf. Fægtning 1, Træfning); ogs. (jf. Luft-2), Søslag): kamp mellem flaaeder af sø- ell. luftstridskræfter. mit Skiold, som jeg tog fra Kongen af Mesopotamien i det store Slag bey Minchrehien. *Höb.Ul.I.6. sa.Mel.V5* (se IV. Kamp 1 slutn.). *Nu Krigs-Basunen lød og nu begyndte Slag. *NordBrun.Jon.166.* *Vi skride frem til blodigt Slag | De Fienders Hær imøde. *Abrah.(Sander.Odeum.701).* *Nu ordner sig til Slag tredobbelt Hær. *Blich.(1920).V153.* *der kjæmpes tilsøes et Slag. *Hrz.D.I.175.* *at genopleve Soldatens Glæder . . | At gaa i Slag — at høre Hornsignalerne og Trommernes Skrald! *JVJens.Di.90.* Der raser et voldsomt Slag over en Front paa 10 eng. *Mil.Pol.12/1937.1.sp.4.* slaget paa reden, se I. Red. || billedl., m. afsvækket bet. (jf. ogs. ndf.); fx. om drengeslagsmaal: *Bergs.GF.I.319.* om stridighed, diskussion, konkurrence, valg(kamp) (jf. Valgslag) ell. (især spøg.) om anden (vigtig) begivenhed, hvor en ell. flere personer yder en indsats, optræder, „er i ilden“. Idag har det store Slag staaet (i stænderforsamlingen). *Cit.ca.1840.(Hjort.B.II.431).* (brylluppet) blev flere Gange udsat og dog hyppig omtalt. „Naar skal det store Slag da staa?“ spurgte D. engang. *Goldschm.IV.238.* *.Hei Vægter! Hvor skal Slaget staae (∴ hvor er branden)?“ | „Oppe paa Hjørnet af Aabenraa.“ *ARecke.112.* „hvornaar skal han op til eksamen?“ — „Den 23. skal slaget staa!“ || i faste forb. holde slag (især arkais.): hand holdt (1871: det kom til) mange slag med dem, og de blev knusede for hans ansigt, og hand slog dem. *IMakk.57(Chr.VI).* *AOLr.DH.II.203.* jf.: At emigrere er at løbe bort for Slaget er holdt. *Hauch.VII.24.* levere et slag, se levere 2.1. tabe, vinde et slag, se tabe, vinde. mellem slagene (til dels efter titlen paa drama af Bjørnson 1858) brugt billedl., om mellemrum mellem tider, der er præget af aandelige ell. sociale kampe, ell. (især) hvileperiode, pusterum ml. sportskampe, valgkampe ell. andre anstrengelser. *JPJac.(Brandes.Br.II.352).* (Borchsenius) folte, at han saa at sige var født mellem Slagene. Den nye Tid havde sejret. *Tandr.(BerTid.1/1925.1.sp.1).* Stævnet (blev) aflyst. Vore Svømmestjerner faar saaledes et . . Pusterum ind mellem Slagene. *Pol.1/11*

1938.8.sp.3. Den danske Arbejderbevægelse er aldrig kommet i Vane med at ligge uvirkelig som mellem Slagene (∴ valgene). *Socialdem.* 1939.1.sp.4.

6) (jf. III. slaa 9) overf. anv. af bet. 1.1 og 5.1, om håndelse, der rammer, træffer en. (ofte i forb. (som) ramt af et slag).

6.1) (især \mathbb{W}) om sorgelig, ulykkelig begivenhed, der rammer en, gør et dybt indtryk paa en; stød; spec. om skæbnens tilskikkelser. *Moth.S464.* *jeg trodsr Døden den kiæk, | Dens Slag mig træffe tidlig eller silde. *Bagges.NblD.27.* *derfor fik Dig Livets Slag ei boiet. *Winth.NyD.40.* *Brat af Slaget (∴ nederlaget i 1864) rammet . . | Ligger brudt og lammet | Du, vor gamle Mo'er. *PalM.VIII.158.* Det var et forfærdeligt Slag, at S. havde sagt Pengene op. *TandR.K.37.* et drøbende (*IsakDin.FF.24.158*), haardt (se haard 4.1), tungt (*EllenJørg. HH.151*) slag. skæbnens slag, et slag af skæbnen, se Skæbne 1.3-4. 6.2) (gldgs. og dial.) pludselig lammelse af (en del af) nervesystemet; især: a) *poplektisk tilfælde; slagtilfælde; ogs. om anfald af krampe (jf. Krampeslag), epilepsi ell. om nervøst sammenbrud; undertiden om hjertelammelse, hjerteslag (2).* Paa den tiid blev Alcimus plaget (1871: ramt af et Slag) og hans gierninger forhindrede, og hans mund stoppet, og hand fik et slag (1871: blev lammet) og kunde ikke mere tale et ord. *1Makk.9.55(Chr.VI).* Vores Hofmester . . som var meget feed, smeltede Fittet i Livet udj, saa hand døde af et stærk Slag. *Æreboe.146.* en Morgen . . fandt man (*ham*) truffen af et Slag, liggende paa Gulvet i sit Værelse. *Hauch.IV.389.* for at han kunde helbredes for Slag, lod (*hans overtroiske forældre*) ham drikke en Skaal af de Henrettedes Blod. *HCAnd.ML.68.* Fire Dage efter fik Frøken von S. et Brev fra Berlin. Pigen stod hos og troede, hendes Naade havde faaet „Slaget“ — saa fortrukket blev hendes Ansigt. *Bang.SE.59. Panum.546. Feilb. CReimer.NB.526. LAndersen.FolkesagniOdsHerred.(1918).20.* rørt af slag, se III. røre 10.3. *apoplektisk slag, apoplektisk anfald, tilfælde. Kierk.XII.99.* (*han er*) død i Berlin af et apoplektisk Slag. *Brandes.VII.575.* || *m. afsvækket bet., især om stærk forskrækkelse, rystelse.* jeg fick ligesom et Slag af Frygt, saa jeg troer icke, jeg forvinder det igien. *Holb.Ul.IV.13.* Hun var lige ved og faa et Slav, da vi ringede, troede sælfølgelig, a Faderen var bleen mere daalig. *B.T.¹⁹.1934.4.sp.4. (dial.)* En Kæfert hed et Slag, han har faaet et Slag, eller et Slagtilfælde, Slaget har taget ham. *AarbAarh. 1939.49.* || *i flt., om enkelte krampetrækninger ell. tilfælde.* Sennetrækninger eller Convulsioner, som Almuen kalder Slag. *Tode.ST.I.18.* *Medens jeg i Ro og Mag | Rundt omkring i Løvet vanker, | Pludselig

med stærke Slag | Skjælver jeg, og Hjertet banker. *Heib.Poet.VIII.281.* Tredie Dag om Aften blev jeg (∴ en løge) hentet ved et Iilbud, der bad mig at skynde mig, da hun laae i Slag. *NyeHygge.III.(1824).91. 6.3)* om elektrisk udladning; dels (nu l. br.) i forb. elektrisk slag, elektrisk strøm, der rammer, gaar gennem en; elektrisk stød. *AWHauch.(1799).581.* især billedl. ell. i sammenligninger: *Bagges.VII. Winth.VIII.298* (se III. røre 10.3.) Som et electrisk Slag gik det gjennem Salen, da Liszt traadte ind. *HCAnd.SS.VII.12. Drachm.T.111* (se u. elektrisk 1.2.) || *dels (jf. Lynslag; nu næppe br.) om lyn, lynnedslag; ogs. (jf. bet. 2.3; dial.) om tordebraget. Moth.S463.* Slag af Torden. *vAph.(1759).* *Lynet med eet rædsomt Slag | Den helse Bygning slog i Qvag. *Rahb. Synt.82. Ing.RSE.VII.98.* *Uveiret drog med stærke Slag forbi. *Heib.Poet.III.94. BornhOS.*

7) om drejning, snoning, vending. 7.1) (jf. III. slaa 5.2; haandarb.) om den maade, hvorpaa knipestokkene føres ved knipling; ogs. om traadenes indbyrdes slyngning. Vi knipliede snart alle der omkring ved Møgelønder, men vi maatte begynde tidlig for at lære „Slaget“. *Feilb.BL.117.* et Væv af syede Sting eller knipliede Slag. *VorthJ.III.145.* De alm. Slag (ved knipling) er Enkelt- ell. Halvslag, Dobbeltslag og Lærredsslag. *Sal.²XIV.194. 7.2)* (jf. III. slaa 5.3; især \mathbb{L}) det at lægge, sno et reb oln. paa en vis maade; ogs.: *krumning, snoning af reb oln.; ogs. om selve snoningen, maaden, hvorpaa rebet ligger: bugt ell. løkke; spec.: det at fastgøre, lægge et reb om noget: tårn. (ofte i forb. gøre et slag).* gøre et slag på et reb. *Moth.S464. VSO.* Ratlinen er slaaet af Huder. Bugten lægges paa Midten af Ratstammen, hvor den fastskrues; med hver Part tages derpaa $2\frac{1}{2}$ Slag om Ratstammen. *Bardenfl.Som.I.121.* Hjælperebet (ved svømning) er et . . Reb, som Læreren bærer under alle Øvelser fastbundet med den ene Ende omkring Livet og forresten ordnet i Slag, der stikkes op under Livrebet. *Gynn.II.191. Scheller.MarO.* halvt, helt, dobbelt slag, om de forsk. maader (*antal gange*), hvorpaa et reb er lagt rundt om noget. *Funch.MarO.II.120.* || *m. h. t. andre ting.* Navlestrengen var slyngt et Slag om Halsen. *PhysBibl.IX.355.* Sneglen (*i øret*) bestaaer af en spiral dannet Canal, som vikler sig omkring en kegledannet Spindel, og gjør $2\frac{1}{2}$ Slag derom. *AWHauch.(1799).486.* (jf. bet. 12.3) om dannelse af overfald (2.2), overslag; Underst i Mantelsækken lægges en Skjorte, hvorpaa gjøres et Slag ved hver Ende, saaledes at den faaer Mantelsækkens Længde. *MR.1824.73. sml. bet. 14.2:* Skal Hesten staa med Dækken, bredes det saaledes, at bageste Kant kommer en Haandsbred foran Halen; med forreste Del slaas et Slag tilbage, saa at Dækkenet naar til Lansemærket.

Feltart.VII.A.73. || *i forb.* som slag i to-vene, om det forhold, at to tove lægger sig om hinanden, snor sig sammen (jf. Rundslag 2). Skibet (*skal bringes*) saaledes til at svaje, at der ikke kommer Slag i Tougene, men at der beholdes aabet Klyds. *SøkrigsA. (1752). §350. Funch.MarO.II.120. 7.3* (jf. bet. 2.1 og 3 samt III. slaa 32.1 og 34.1) om (*hurtig, pludselig*) bevægelse i en ell. anden retning; især: drejning; vending; om stidelens bevægelse, ryk, sæt (af person, hest, vogn): Slag til Siden. *Bl&T.* || (jæg.). Sog er Befaling til Hunden at slaa ud (Søget kaldes ogsaa Slaget) for at søge Vildt. *Vig Møll.HJ.197.* || om pludselig bevægelse hos fugle (jf. Slag-falk, -fugl) og fisk. Fiskenes overgivne Slag mod Vandets Overflade. *Kierk.I.411.* || \ddagger om omdrejning af genstand. naar (skibsbyggeren) siger, at Træet skal kantres et halvt Slag, mener han dermed, at det skal kantres over saaledes, at det kommer til at hvile paa en af dets skarpe Kanter. *Funch.MarO.II.56. spec. (egl. til bet. 7.2, idet hver af styreledningens to parter er lagt et par rundtørn („slag“) om ratstammen)* m. h. t. ror, i forb. som dreje roret et slag, dreje rattet en omdrejning. *CollO.* Efter Omstændighederne letter man et Slag paa Roret, naar Vinden er henimod agterind. *Bardenfl.Som.II.11.* Roret ligger et halvt Slag oppe (nede). *Scheller.MarO.* || (jf. Slagside 1; især dial.) i videre anv.: hældning. Lasset har et Slag (∴ hælder) til venstre. *UjF.*

8) om bevægelse, der foregaar i lige linie ell. i eet stræk; ogs. om belsigheden i række. 8.1) (holl. slag, jf. ty. schlag; til bet. 7.3) \ddagger om det stykke vej, et fartøj (under krydsning) tilbagelægger mellem to vendinger. (vi) lettede Anker og lovede (∴ laverede) et Slag op mod Ærø. *JensSør.II.21.* Man maae krydse sig op med uendelig mange Slag. *IslKyst.67.* Han stod et langt Slag ned mod Karantæneholmen. *Drachm.VT.151. Scheller.MarO.* fralands slag, se fralands. || ofte i forb. gøre et slag, sejle et stykke bidevind mellem to vendinger; ogs.: gøre en vending; i videre anv.: gøre en kort sejlsads. Da (galeasen) maatte giøre et Slag, kom vi den . . pludselig (nær). *Bagges.LI.27.* Flaaden . . gjorde et Slag ud i Sundet. *CBernh. V278.* Gjøre et godt Slag. *Harboe.MarO.147. Pol.¹⁷/1910.1.sp.2.* jf.: Den første Baad skulde ro i Forvejen og først gøre et Slag nderfter, og saa langsomt ro ind. *JPJac. (1924).II.190. 8.2* (til bet. 8.1; dagl.) mindre spadseretur; kortvarig vending; undertiden (jf. bet. 8.3) m. særlig tanke paa den tid, der medgaar til en saadan tur og (i videre anv.) om kort tidsrum i alm. Det var . . kun mindre Udflugter, der da kunde være Tale om, i Reglen et „Slag“ rundt paa Byens Marker. *Baud.AaH.69.* nu begynder di at komme! sagde Ole, han havde været et

Slag ude i Porten og kigget op ad Vejen. *Wied.LH.16.* (man) drev et Slag ned i . . en Kælderbutik. *CHans.S.7.* han rejser sig træt af at sidde og gaar et Par Slag op og ned ad Gulvet. *VVed.M.87.* || ofte i forb. gøre et slag. Stundom gjør Hr. Kaptejnen ogsaa et lille Slag forude (paa dampskibet); der staar Bønderne. *Tops.II.311.* „hvor skal vi gaa hen?“ „Aa, vi kan jo gjøre et Slag ned gennem Skoven.“ *Baud.H.375. Magl Pet.F.I.70.* jf.: en lille fornøjelig Luftning, der listede rundt oppe paa Bakkekammene, gjorde et Slag ud over Dalen. *Bregend.A.7.* || (jf. dial. slag, portion (et stort Slag Pandekager, Æbleskiver. *UjF.*), nt. slag, afmaalt mængde, samt lign. anv. af IV. Puf 4, Stød; sj.) om et lille stykke tid. Minister havde han ogsaa været et lille slag. *EduLehm. (GadsMag.1918/19.324). 8.3* (sj. i rigsspr.) til bet. 8.1-2, om retning, rækkefølge. Dette (∴ at lade røgen cirkulere) drev man endog i nogle Ovne saa vidt, at Dampene med samt Røgen, ved at trække dem i horizontal Slag frem og tilbage, formeget blev afkjølede og følgelig draabbare. *Phys Bibl.XXIII.148.* det tog ellers, for mig at se, Retningen ud efter Aagaard eller Søgaard, saadan i Lav det Slav. *MaglPet.F.I.1.* || (jf. slag i slag u. bet. 15.6; i S&B., Larsen. angivet som no.) om rækkefølge i tid. flere Gange i Slag (∴ træk). *S&B.* Det gaar rask i Slag med Mandfolk til Olga (∴ den ene (kæreste) følger efter den anden). *HuldaLütK. DU.289. 8.4* (vist efter nt. slach, ty. schlag; egl. til III. slaa 7, om strækning, hvorpaa træer (*skal*) jældes, ajrøde (*skal*) slaas, mejes; jf. u. IV. Hug 3.1, Hugst 2, I. Skaar) om stykke jord; dels (forst.; foræld.): Forsterne (*bliver*) inddeelte i Hugster og Slag — Løvtræerne nemlig i Hugster, og Naaletræerne og Krattet i Slag. *Funke.(1801).II.31.* || dels (dial., især sdjy.): jordstykke, der er taget ind til dyrkning under eet; afdeling af marken; indtægt (3); tægt. *EHHagerup. 81.* hver Treottinggaard havde i hvert „Slag“ (Tægt) halvanden Ager eller en 6 „Skar“ Ager. *Feilb.BAL.209. IngvBond.UR.I.144. 8.5* † som maal; spec. (til bet. 3.2) om enhed af ca. 60 alen, anv. af søkordirektor Jens Sørensen paa hans opmaalinger med „milevognen“ (s. d.) (idet en klokke angav, hver gang der var kørt et saadant stykke). *JensSør.I.87.II.60.*

9) (jf. bet. 10-11) mærke; spor. 9.1) (jf. I. Slagge mærke, spor efter et slag (I.1.1.); i ssgr. som I. Hammer-, Kornerlag. 9.2) (jf. III. slaa 9.2) om mærke, plet olgn., der er frembragt af sygdom, daarligt vejrlig, fugtighed olgn.; uden for ssgr. som Bark- (2), Jordslag nu kun (især dial.) om lunge-slag (2). *Levin.* dette her slemme, blodrøde „Slag“ han havde derop over den ene Kind. *Bregend. PG.80. LeckFischer. (Morgenbladet.⁹/1930.1.sp.1). 9.3* (egl. til bet. 2.1, om

mærke af hestehov, *jf.* Hovslag 2; *sml. ogs.* Køreslag 2 og *jf.* gangslag, *jodspor* (MDL.509); *dial.*) *spor af færdsel* (af mennesker, heste, vogne, slæder); *især* (*jf.* bet. 11.1): *spor af vognehjul, der danner vej; vejspor.* Kudskens (opdagede) Sporet af en Slæde foran os . . Vi kørte atter i glad Forundring over det stærke Slag. *Blich.* (1920). XIX. 54. MDL. *langt borte fra | i de Foranridendes Slav | drog der sig et bølgende | broget Eftertrav. *Rord.B.136.* han (*slingrende*) på sin lette rundjernede Slæde ud og ind over det glatkorte Slav. *sa.LB.70. Feilb. Thorsen.173. jf.:* han kører over de store Kornagre, hvor der hverken er Hjulslag eller Sti. *Anesen.JG.232. 9.4)* i *forb.* faa slag (af noget), *egl., til bet. 1.1, om fornemmelse af, at man støder mod noget; dels* †, i *udtr.* faa slag af grunden, *faa lodskud af, finde bunden (paa en banke).* VSO. *Scheller.MarO.* || *dels* (*jf.* bet. 9.3; *jæg.*): *faa spor, fjært* (1) *af vildt.* Saasart Hunden faaer Slag, maa man følge den, den vil som oftest ikke komme til at staa for Vildtet. *Bogan.II.126.*

10) (til III. slaa 4.4, men vist efter ty. schlag; *egl. vel om mærke af slag, jf. bet. 9.1) præg; art; slags. 10.1) † indslaaet mærke (billede, stempel) paa mønt; præg* (1.1). *Moth.S463. Leth.(1800). jf.:* de to dalere er af et slag. *Moth.S464. || billedl.* Hvad de franske Ord angaaer, da burde de . . ganske udryddes af Sproget, og give Plads for andre af dansk Slag og Malm. *JBaden.Gram.77. 10.2) (dial. (og landbr., slag.) ell. no.; i rigsspr. fortrængt af Slags) art; sort; slags. (ofte efter præp. af). (jæg) tog . . mig fore, at skrive en Geographie . . efterdit intet af det Slag var paa Dansk tilforn. Holb.Intr. I.4r.* Herudover forsyne vel studerede Fruentimmer sig med Magaziner af adskillige slags Gevær (o: vaaben), for at betiene sig nu af et nu af et andet slag. *sa.Heltind.I.198.* Bergman . . indskrænker de enkelte Jordarter til sex Slag. *Brünnich.M.x. Esp.307. sml. Feilb.(u. slags). jf.:* *Jeg svarede herpaa: Hør Mettel! Naar I render | Af saadan Tale og slaaer i af samme Slag, | Er jeg forsikred paa, før I jert Femskaft ender | Og Præken ude blir, er det højt op paa Dag. *FvHorn.PM.74. || (jf. tilsvarende sv., no. udtr.; sj.) i spørgsmaal som hvad (er det) for slag? hvad (er det) for noget?* „Jeg har Noget med til Jer, Bedstefaer. I skal da kunne mærke, vi har været i Byen.“ — „Hvad er det for Slag?“ — „Det er et Par udenlandske Blade.“ *EChristians.MV.38.* „Hør, Pietrek . . jeg har noget at sige Jer“ . . „Hvad for Slag? Her er ingen Pietrek, her staaer kun Embedsmanden,“ knurrede Fogeden. *Rord.S.175. || art af mennesker, dyr ell. planter; ofte omtr.: race.* Findes hos Menneskene større (1734: større) Ustadighed og Forandring end hos noget slaug af Besterne. *Holb.NF.I.30.* han (*har ikke*) kun-

net attegne Coqvillerne efter de Slægter og Slag som Naturkyndige inddeele dem i. *LTid.1759.256.* at bringe alle Træer og Buske under deres behørigte Arter og Slag. *smst.346. VSO. om mennesketype m. henblik paa dens egenskaber (sml. II. Folkeslag): de (har) været Hedninger af bedste Slag. OGuldb.VH.I.923.* I hans Sted hyredes da „den Hinge Rakker“. (I de Tider var der næsten i hvert Sogn een bosiddende af dette Slag, og to i samme). *Blich.(1920).XXVIII. 113(jf. Rakkerslag).* Ganske simpelment udvortes betragtet er jeg i Danmark eneste i mit Slag. *Kierk.P.VIII.1.234.* De har nu altid været et svært ynglomsnet slag i den familie. *Pol.²²/1937.Sønd.2.sp.3. jf.:* i Aaringer kunde (*man*) færdes blandt et Menneskeslag uden at tænke over dets daglige Tilværelse. *NSvends.H.44. || (især slag. og i kreaturhandler-spr.) om husdyrrace, navnlig m. henblik paa salgs-, arbejdsenskaber.* Hund af godt Slag. *vAph.(1759). VSO. (stud.)* er noget grov af Slag. *NHancke.Nord forLimfjorden.(1873).76.* ved Valg af Arbejdsheste gælder det . . at „Slaget“ er godt, o: at Hesten er svært bygget samt ser ud til at være trivelig, at Benene ere gode, og Bevægelsen tilfredsstillende. *LandmB.III. 430.* en langbenet Hest af et paafaldende udenlandsk Slag. *JVJens.HH.II.3.* en Fedetype (*af jysk kvæg*), som man kaldte „det mere tætte Slag“, og en Malketype. *Slagterbogen.(1931).16. jf. Arbejds-* (2), *Kvægslag samt Faare-* (*LandmB.II.299. Feilb. IV.170*), Heste- (*Den moldauiske Hest . . er et let Hesteslag med noget grovt Hoved. VareL.(1807).I.468, Ko-* (*Feilb.III.360. IV.276*)), Køre- (*om køreheste. F.Dyrlund. (OrdbS.)*), Svine- (*BerlTid.¹⁹/1897.M.2. sp.3. LandbO.IV.460*)), Øgslag (*Feilb.III. 1163*). || gaa ud af slag *olgn., udarte* (ogs. om mennesker). Denne Hingst med sin ualmindelige Nedarvningsevne bødede heldigt paa den Tilbøjelighed til „at gaa ud af Slag“, som var stærkt fremtrædende i 60'erne og 70'erne. *LandmB.II.164. smst.205. Feilb.III. 360.* være af slaget *olgn., være af den rigtige slags, udmærket (især om husdyr).* Hesten er mager, men den er af Slaget. *VSO. EHHagerup.81. Feilb.BL.154. jf.:* *store tunge Heste | er Piesens Slav (o: er hvad han foretrækker). *KBecker.S.III.38. || (jf. Han-, Hunslag) køn* (II.3). *LTid.1738. 473* (se u. Hanslag). *Feilb.III.361. || kuld af børn. Feilb.III.361 (sdjy.).*

11) *fordybning; hulning; indsænkning. 11.1)* (vel til bet. 9; til dels sammenfaldet m. en tostavelsesform: bornh. slawa, f., *uævnhed i vej* (*Esp.307.479*), *sv. dial. slaga, no. dial. slage, m., fordybning; dial.) fordybning, hulning, sænkning, uævnhed i jordsmon. NMPet. IslFærd.III.81. Annal.1863.214f. Stedn.II.137 (jysk).* de (*listede*) op igennem de grønne slager øst

for renden til et lunt sted. *BBudtz Müller. Thyboer.* (1922). 87. || *især: ujævnhed, hul i vej, dybe hjulspor. Moth.S463.* formedelst den faldne Sne vare Vejene hel onde og fulde af Slag. *Cit.1746. (VorFortid. III. (1919). 205).* *Politievennen.1798/99.206. ViborgSamler.¹⁹.1824.4.sp.1.* den knagende Vogn . . ramlede ned i ét af de mange Slag og Halder, som disse middelalderlige Hedeveje er saa rige paa. *Aakj.VB.125. Feilb. ofte i forb. som huller og slag. (postillonerne) bryde sig hverken om Bakker eller Dale, Huller eller Slag i Veien. Bugge.Reise. (1800).42. Goldschm.III.126. AarbThisted. 1937.384. jf.: *de (o: gamle salmer) er som gamle Veje: | Lidt for lange meget tit, | Liv ej altid kan opveje | Slag og Huller, Omsvøb vidt. Grundtv.SS.V80. 11.2) (holl. d. s.; maaske egl.: „tomt rum“ ell. til bet. 7.)*

⚓ *især i best. f. (ftt.), om den del af lastrummet, som ligger ved skibssiden (og hvor henstuvning derfor er vanskelig); kim(m)ing (II.2). Röding.VII.Anhang.69. Ballasten . . bestaar af Jern, der veie 100 Pd. Trekantede Jern paa 50 Pd. anvendes til Slaugene. Benævnelse paa forsk. Dele af Skib. (1848). 91. Kusk Jens.Søm.73. jf.: Slaugene . . ofte forstaaes (ogsaa) ved dets Ord de Aabninger, som fremkomme imellem Fadeværket ved dets Henstuvning. Funch.MarO.II.121. 11.3) (ænyd. (best. f.) slagget, slaggene, jf. mnt. schlag (i hertschlag, se Hjerteslag 3), holl. slag, afstand ml. skuldre og lænder paa et dyr; vel til dels til III. slag (jf.: koen er slag bag oven. Feilb.III.359) ell. dannet til Slagside 2; kog. ell. slagt.) lyske paa dyr (hest, ko; jf. Slagfinne u. IV. Finne). OrdB.S.(Sjæll.). *især om det (forholdsvis tynde og daarlige) stykke paa et (slaget) kreatur, der ligger mellem ribben og lænder, mellem tyndbryst og klump. de to nyrer, og det fede, som er paa dem, som er oven for slaggene (1871: Lenderne). 3Mos.3.4(Chr.VI). Moth.S472. Amberg. MO. II.840. (han) imponerede hende med sit Kendskab til Højreb, Nyrestykke, Skank, Forkod, „Slaget“ og hvad det nu altsammen hedder. KnudPouls.U.28. Rullepølse. Laves af Okse-, Kalve- eller Lammekød, og mest af Slagene. Frk.J.Kogeb.200. jf. Kalve-(D&H.), Lamme-(Frk.J.Kogeb.200), Okse-slag (smst.).**

12) (jf. III. slaa 11.3 og slaa ned, op u. III. slaa E) om genstand, (del af) redskab, der kan slaas op ell. ned, udspændes. 12.1) (jf. bet. 12.4 samt I. Slaa 2; dial.) om bevægeligt træstykke; dels om klap paa bord. Feilb. UjF. || dels om (vindues-) skodde. Feilb. 12.2) (jf. Vognslag; nu næppe br.) om lærredstag o.lgn., der kan spændes over søderne i en vogn; kaleche; ogs. om (del af) kaleche, der kan knappes op og bruges som) vogndør. en, som sad ved Siden i Slaget og sov, drømte at hand faldt ud af Vognen. Seidelin.42. Jeg aabnede Slaget (paa

den lukkede vogn). Winth.VIII.22. *ud af Vognens Slag sig Damen holder | Og seer tilbage. PalM.AdamH.II.123. Goldschm.IV.361. 12.3) om (del af) beklædningsgenstand; dels (nu dial.) om læg, opslag: Moth.S463. en hvid Hætte med rød Slag og rød Dusk. LTid.1727.529. vAph.(1759). Feilb. jf. Frakkeslag. Aakj.VB.11. || dels (spec. ⚓) om den øverste, ombøjelige del af skaflet paa lange sostøtler (konge-, slagstøtler). OrdB.S. || dels om (aftagelig) del af overtøj, der er fastgjort ved skuldrene (jf. Skulderslag 2), og som kan slaas op om halsen og hovedet; ofte om hættelignende del af overtøj; ogs. om lign. tøjstykke som ren pynt. Hendes Majestæts Kappe (var) prydet med . . Slag og Krave af hvideste Hermelin. Hersl.Salv.II. smst.10.13. VSO. Vinden pikede Haaret under den lille Rejsehue og snoede Slaget paa hendes Regnstykke. Schand.UM.285. Stormen tog i det store Slag paa hans blaa Kavaj og blæste det bagfra over Hovedet paa ham. JakKnu.A.32. han havde en mørkeblaa Chenille paa med mange Slag. GyrLemche.SJ.107. (hun) var i graa Kjole med matte Silkeslag. Bang.L.258. En rød Klædes Kappe . . med dobbelt Slag. Adr.¹⁹.1762.sp.16 || om klædningsstykke uden ærmer, beregnet til at hænge løst over skuldrene; især om regnslag. laadne Damestøvler om Fødderne, stort blaat Slag over Skuldrene. HCAnd.SS.VII.71. Frøken K. hægtede sit Slag. Drachm.F. I.13. Slag med Hætte (til Uniform). Scheller. MarO. jf.: Kusken regnblanke Gummihat og Gummislag. Jørg.LT.75. 12.4) (fra ty. schlag; egl. om bevægeligt siddebræt ell. om fælde til fugle, jf.: „En fælde på et due hûb, at fange fremmede uer med.“ Moth.S463; sml. Fugle- (2), Jageslag samt II. Bislag) siddebræt, flyvebræt paa dueslag (vAph. (1759). VSO. D&H.) ell. (nu kun): aftukke, indrettet til opholdsstod for duer, dueslag (1). jeg skulde skaffe dem Slag paa min Faders Loft. Rahb.Fort.I.455. *Paa Pinde under Tag-skjæg | Sad Duer ved deres Slag. Winth.HF. 117. Duerne flyver ud og ind af Slaget. Bogan.II.46. BovP.I.558. || billedl. Aarestr. SS.V216. vi Mandfolk er alligevel ikke saa dumme, som I Kvinder tror, og det er Dueriken, der skal værne Slaget, naar Høgen slaar ned. Rosenkrantz.RH.242. jf. Dueslag 2: Hotel „Kong Carl“ (har) ret sjældent . . liggende Gæster . . maaske en eller anden lille Skoggerdue, som Maskinmester H. midlertidig har sat i Slag. Brodersen.T.12.

13) (til bet. 1.1) om ting, (del af) redskab, hvormed der kan udføres et slag. 13.1) (jf. Durk-, Dør-1, Kongeslag; jagl. (ell. dial.)) i egl. bet.; om del af klamajslag: Klamajslaget har Lighed med en stor Bankekølle, Hovedet er dreiet, har en tyk Jernring paa hver Ende og kaldes Slaget. Funch. MarO.II.73. om ramslag (1): „Slaget“ paa

Damprambukken gled ud fra Pælen. *Berl Tid.*¹³ 1897. *Ajt. 2. sp. 5.* || (*dial.*) slagel paa plejl. *UfF.* (*sdjy.*) 13.2) (*jf.* Kanon- (2), Knaldslag; \times , *foræld.*) om (*del af*) sprængladningen i en raket. *LTid.* 1726.249. *MilTeknO.* 249. Den sidste $\frac{1}{3}$. . af Hylsteret (*paa en raket*) kaldes Slaget, og er fyldt med Kornkrud. *Funch.* *MarO.* 1.89.

14) (*jf.* bet. 15) i *forsk.* *faste forb.* 14.1) i *forb.* som smaa slag; *fx.* til bet. 1.1 og 2: 10 *Moth.* P77. saa hørte han hende med smaa, prøvende Slag pinke paa en Metalgenstand med de lange Negle. *Rist.* J.34. (*han*) tog fat paa Stangen nærmest ved Pumpen for at faa smaa Slag. *Buchh.* *FD.* 91. til bet. 8.1; *egl.* ($\frac{1}{2}$) om korte kryds; *ogs.* (*jf.* bet. 8.2): smaa ture ell. smaa tempi. *Jeg* seer, at De har gjort Reisen i smaa Slag, og det er vist fuldkomment rigtigt, da de lange Jernbane-Toure ere saa nerveangribende. *Coll.* (HC *And.* BC. IV. 203). Skibet, som jeg holdt gaende frem og tilbage med smaa Slag, da jeg nodig vilde gaa tilankers. *Drachm.* KK. 67. jeg tog i Førstningen smaa Slag ud paa Landet og købte hos Bønderne. *KLars.* UR. 66. se *ogs. u.* bet. 3.2. || i *alm. spr.* især (*navnlig* til bet. 1.1) som *opfordring* til ikke at tage for voldsomt fat, opføre sig behersket, „tage den med ro“; ofte i *forb.* som hov, hov! ell. naa, naa! smaa slag! (*og m. udvidelser* som (de) store koster penge ell. (*især dial.*) og mange af dem (*Feilb.*), kom snart igen (*smst.* *Krist.* *Ordspr.* 306.603)). Schweizeren . . „Hej, vil I væk! Hvad er det for Spektakel udenfor Prinsessens Have?“ . . „Smaa Slag!“ *Drachm.* FÆ. 80. Naa — naa! Smaa Slag! . . Nu gaar De i Deres Iver for vidt. *Pont.* LP. VII. 49. „Så! Nu bryder jeg Brødet!“ . . „Hov, hov! Små Slag! . . Jeg skal da vel først have vasket mine Hænder.“ *TomKist.* LA. 111. || i *modsetn.* hertil (*l. br.*): store slag, gøre de store Slag (*med pumpen*). *Buchh.* *FD.* 71. *jf.*: Historikerne vander Land ind; tit gaar det smaat, tit gaar det i store Slag. *GBang.* *EK.* 11. 366. 14.2) i *forb.* som slaa et slag, *navnlig med forestilling om kraft, styrke:* slaa til; til bet. 1.1: slaae tre Slag med Hammeren. *MO.* *En Snaedek maa lime og lirke sig frem, | . . Men Grovsmeden ta'er sin Hammer og sla'r | Et Slag, som er mere gesvindig. *Drachm.* V198. det slog tre rappe Slag mod Døren. *Bang.* L. 32. *jf. ndf.* sp. 292⁴⁷: Som Drenk var det min største Lyst at vise min Muskelkraft og slaa et Slag i Dejen. *GyrLenche.* S. IV. 55. || til bet. 1.2 og 5, som *udtr. for prygl, afstraffelse ell. (især bibl.) nederlag, kamp.* Man skal slaae ham fyrretyve Slag (*1931:* 40 Slag maa han lade ham faa). *5Mos.* 25.3. Da vendte kong Joram tilbage, til at lade læge sig i Iisreel, af de slag 60 (*1871:* Saar), som de Syrer sloge ham. *2Kg.* 8.29 (*Chr.* VI). *Mens Franken læste Nat og Dag | Med Platos Bog i Hænder, | De Danske sloge djærve Slag | Iblandt de

grimme Vender. *PMøll.* (1855). I. 71. slaa med et stort slag *olgu.*, (*bibl.*) *revse; besejre.* Herren forskrækkede dem for Israels Ansigt, saa han slog dem med et svart Slag (*1931:* tilføjede dem et stort Nederlag) ved Gibeon. *Jos.* 10.10. han slog blandt Mændene i Beth-Semes, fordi de saae i Herrens Ark . . da sørgede Folket, fordi Herren havde slaget blandt Folket med et stort Slag (*1931:* slaaet saa mange af dem ihjel). *1Sam.* 6.19. *slaaer han (\circ : *gud*) end med stærke Slag, | Saa er han dog min Fader. *Hauch.* *SD.* II. 13. || til bet. 2. Snart hørte vi Skruen slaae et Par Slag, Maskinen var igang. *VKorfitsen.* *GM.* 100. Hun slog de sidste tre slag (\circ : *med vandposten*) og gik ned med sin spand. *Hjorto.* *Kr.* 124. Bidevind kan Sejlet hænge i Timevis med Kuling uden at slaa et eneste Slag. *Kusk.* *Jens.* *Søm.* 175. om *hertet, pulsen:* mit Hjerte, der i saa mange Aar har slaaet saavel Glædens som Smertens Slag. *Winth.* *VIII.* 149. Pulsen . . bør slaae ca. 70 Slag i Minuttet. *Apot.* (1938) 47. || til bet. 3, om *frembringelse af lyd, toner.* *En enkelt Sol-sort . . | Slog nu sit første Slag til Morgenrødens Ære. *Paye.* *Lit.* *Arb.* I. 41. især om klokke, ur: Uhret slog sex klare Slag. *Winth.* *VIII.* 176. *AaseHans.* *EK.* 111. *jf.*: *din Klokke slaaer | I Dag sit sidste Slag. *Brors.* 109. || til bet. 4; især (*nu dial.*): *spille et parti (kegler, kort osv.)* slaa et slag forkering, dam, keiler. *Moth.* S464. slaa et Slav Kort. *CReimer.* NB. 397. i *videre anv.:* slaa et Slav *Grin* a (\circ : *holde sjov*). *Hedebo.* 77. || til bet. 7.3 og 8.1-2; *dels:* gøre en drejning; *dels* ($\frac{1}{2}$): gøre et kryds; *dels* (*dagl.*): gaa en lille tur, vending. Baaden, som for Modvindens og Bølgenes skyld, har maattet slaae et Slag, tæt forbi det omtalte Næs. *Ew.* (1914). III. 195. Han slog et Slag til Siden hen mod Rektor og Overlæreren. *Schand.* *AE.* 272. han (*vendte*), slog et stort Slag udenom Kroen, sprang over Aaen. *Drachm.* *PV.* 108. Vi havde Vinden lige i Stævnen og slog af og til et Slag op under Norge. *FrOpffer.* *BV.* 62. skal vi ikke sammen slaae et Slag ned ad Gaden? *KMunk.* *Vedersø—Jerusalem.* (1934). 55. || i *overf. anv., som udtr. for, at man tager kraftigt fat, ikke sparer sig.* jeg omgikkes med den store Plan at slaae det afgjørende Slag (\circ : *af fri*) her paa Vognen. *VKorfitsen.* *F.* 160. slaa store slag, (*især dial.*) *tage voldsomt fat; ogs.:* *prale; brovte.* *Feilb.* *jf.*: en god Ko var den for en Smaamandsfamilie som hans; den slog aldrig de store Slag men gav til Gengæld Mælk hele Aaret rundt. *And.* *Nx.* *DM.* I. 182. slaa et slag for noget, *kæmpe for noget; lægge sig i selen, gaa i brechen for noget.* Dog havde der endnu været Tid til at slaa et Slag for Kronen. *CPalM.* O. 456. Eilschov havde slaaet et vældigt Slag for Romanen og indrømmet den Plads som Kunstværk. *Stangerup.* *R.* 64. slaa et slag for fædrelandet, se *Fædreland.* — *spec.*

(til dels til bet. 4; dagl.): *gaa paa, dellagte i svir, sold; slaa til søren. VSO. (han kom) en Dag ud og tog ham i hans Hule . . . saa skulde de slaa et Slag sammen. Tops.II.478. Jeg vil drikke min sidste Øre op! I Aften slaar jeg et Slag! Budde.Historier.(1892).231. K. slaar nogle vældige Slag, naar ikke hans Kone kan holde ham lidt i Ørerne. Tidens Kvinder.^{22/1}1930.22. || (jf. bet. 15.8; nu sj.) i forb. som slaa slag i slag, *slaa gentagne gange; slaa ustandseligt, meget hurtigt. Nattergallen slår slag i slag. Moth.S449. *Han heysede det røde Flag, | Og slog paa Fienden Slag i Slag. Ew.(1914).III.187. *(de) sloge med Hammeren Slag i Slag. Oehl.XXIX.135. jf.: *mærke Himle brøle, | Og Slag i Slag paa alle Sider slaaer. Ew.(1914).II.14. 14.3) i forb. som ikke et slag, (vel til bet. 1.; dagl.) som udtr. for, at man ikke vil udføre mere arbejde, ikke vil røre sig mere, ikke vil gaa et skridt længere; ogs. som et stærkt nægtende udtr. i al alm.: ikke det mindste; ikke spor. Krist.Ordspr.297. J.V.Jens.M.IV.98. vi arbejder vore elleve Timer og ikke et Slav længer. AndNx.FL.151. (i skolen) lærte jeg sgu ikke noget — naa, jeg bestilte heller aldrig et Slav. Soya.Parasitterne.(1929).70. jeg (kunde) ikke se et Slag. Pol.^{22/1}1934.10.sp.2. De gamle har ikke været et Slag bedre. LindskovHans.Perronen.(1937).234.**

15) (jf. bet. 14) i særlige forb. m. præp. 15.1) (dagl.) i udtr. for, at et slag (især i bet. 1 og 4) ell. (i videre anv.) et arbejde udføres uden den sædvanlige rutine ell. sikkerhed; i forb. som komme, være ude af slag (mods. tilsvarende forb. u. bet. 15.2). tennis-spilleren blev nervøs og kom ud af slag | (l. br.) i videre anv.: ikke være sig selv; være umedgørlig. NisPet.EB.131. || ♠ gaa fra slag olgn., i rambus gøre sig skyldig i en fejl, hvorved man fortaber retten til at fortsætte, før turen næste gang kommer til en. Da han . . . sad med sin Vens Enke ved den sædvanlige Rambus, fik han Resten af Historien. „Fra Slag!“ raabte Etatsraadinden. „Først paa Sidebunken!“ Kancelliraaden gik den Aften fra Slag hvert Øjeblik. Tolderl.FraSydogNord.(1876).165. Rambusen. Det første Parti slæbte man sig igennem med „Fejltræk“ og med „fra Slag“. smst.181. 15.2) (jf. bet. 15.5-6) i forb. i slag(et) || (især til bet. 1.1 og 4.1, som betegelse for, at ens slag lykkes; ogs. m. tilknytning til bet. 2.1 og 2, om den, der kommer i rigtig takt, i trit med andre; sml. falde i slag u. bet. 3.2 og dial. falde i slag, komme i gang. Kværnd.; dagl.) i forb. som komme, være i slag(et), faa det rigtige tag paa noget; komme rigtig i gang; komme, være i „stødet“, „skuddet“ (se I. Skud 7.2). Da (bokseren) endelig var rigtig i Slaget, var det for sent til at vinde. B.T.^{22/1}1920.10.sp.4. (gærdespilleren) kunde ikke komme rigtigt i Slag. Kricket.1930.25.sp.1. (jf. flg. gruppe; sj.:) Siden vi er i Slag (∴ i gang)

med de større Forretninger, har jeg et Forslag til Dem! ORung.PS.214. i videre anv.: have held med sig; have succes; høre til de førende, ledende, omtalte. det gælder om at faa noget ud af sine chancer, mens man er ung og er i slaget | som manuduktor er han i slaget for tiden | || komme i slag med en, (vel til bet. 2.1-2 og egl.: komme i takt, trit med; jf. dog slaa følge (u. II. Følge 1) og Følgeslag; jarg. ell. dial.) komme i forbindelse, i følge med; blive fortrolig med; faa omgang med. De var kommen i slag med nogle kammerater og holdt vul paa en gaard en milsvæg borte. AnkerLars.MM.191. Det var altid farligt at komme i Slag med et Pigebarns Familie. LeckFischer.KM.170. jf.: slagtøs . . . en pige der er i slag med karlene. Feilb.III.362. || (vel til bet. 1.1; vistnok ogs. delvis til bet. 10.2, om beskaffenhed, slags; sml. (dial.) udtr. som: Der var noget af det rette store Slav over hende i disse Dage. AndNx.MJ.I.84. Hvis man kom lidt op i Slawet (∴ blev i godt humør), og Omgangssnapsene begyndte at virke. Hedebo.61; dagl.) i forb. m. adj., egl. i udtr. for at slaa ell. virke, arbejde paa en vis maade. *de stakkede Sværd, | Der er matte i Slaget og døde i Bidet. JPJac.DU. 150. i videre anv., i udtr. for at have en optræden, et væsen af en vis art. Den danske Emilie er kraftigere i Slaget end den engelske Pamela. VilhAnd.Litt.II.591. især i forb. raa i slaget. den self-made, højt kultiverede Socialdemokrat er en bevidst Rejsning, gode Klæder, men endnu lidt „raa i Slaget“. BerlTid.^{22/1}1920.M.4.sp.4. Den skidt vigtige Satan, hvorfor skal han være saa raa i Slaget. LindskovHans.NH.254. rask i slaget, rask til at udføre noget; rask i væsen; ogs. (lidt nedset.): lidt for rask. (samsingeren) er „raskere i Slavet“ end Jyden; men hans Sprogs tunge Kærne er bestandig jydsk. AhtonFriis.DO.II.60. „Hvis jeg var et Par Aar ældre, vilde jeg giftes med det samme“ . . . „I er sku raske i Slaget, I ungel!“ MartinAHans.NO.234. stor i slaget, noget stor paa det. Kun naar Kunden var urimelig, kunde Mester (∴ slagtermesteren) maaske være lidt „stor i Slaget“, men ellers var han gemytlig og ligetil. NatTid.^{1/1}1926.M.2.sp.4. Han pralede, stor i Slaget. Brodersen.L.76. jf.: han var, skont sagtmodig, ikke lille i Slaget. JørgenNiels.VU.106. 15.3) i forb. med (sj. ved. PalM.Adam.H.I.298. Kierk.I.201) eet slag, egl. til bet. 1-2: Moth.S464. saa hug han med eet Slag begge Vingerne af den døde Svane. HCAnd.(1919).I.89. især (jf. ty. mit einem schlag, fr. tout d'un coup) overf., som udtr. for, at der pludselig foretages ell. sker noget afgørende, noget, der ændrer situationen, ell. at noget udføres paa een gang, indtræder pludseligt: i en haandevending; med eet. Nu vilde han med et eneste Slag sikre sig for Blodhævn i Fremtiden. Molb. DH.II.220. (den) angelsaxiske Erobring af

England (*kan*) ingenlunde . . være foregaaet pludselig, næsten med eet Slag. *Wors.S0.71*. Du (*bliver*) med eet Slag den rigeste Mand . . i hele Nordeuropa. *IsakDin.FF.215*. (nu l. br.:) som med ét Slag gaar det nu løs paa Latter, Samtale, Spaseren. *Drachm.VT.237*. *Bang.Udv.353*. i forb. m. nægtelse: Det er dog ikke skeet med et eneste Slag, men successivt. *Kierk.IV.260*. Virkningerne af det store Arbejde . . viste sig ganske indlysende ikke med et Slag. *DanmHavebr.10*. 15.4) i forb. til slags; *dels † til bet. 5.2: i kamp; i jægtning*. fore ryteriet til slags. *Moth.S464*. Siden kom (*Peder Skram*) til Slags med 9 Lybske Skibe, som hand bemstrede sig allesammen. *EPont.(KSelskSkrm.II.123)*. || *dels (maaske til bet. 1.1 og 2.2, jf. komme i slag u. bet. 15.2, bornh. han er ikke til at komme til slags med, han er umedgørlig (BornhOS.), nt. he kummt dar ni mit to slag(s), han kan ikke komme i gang ell. til rette med det (Mensing.Wb.IV.519); sml. ogs. ty. (♣) schlags i forb. som schlags werden, schlags liegend, (komme til at) ligge rigtig) ♣, i forb. gaa (KLars.Soldatspr.42) ell. komme til slags, komme i orden med noget; især: gaa, komme til ro; falde til hvile. FrOpffer.BV.130. vi (dampede) med „Slesvig“ opad Nevaen . . til Nicolajevitsch Broen, hvor vi fortøjede . . Efter at vi vare kommet vel til Slags, fik vi (fri). Cit.ca.1890.(Trlsk.1926.I.35). 15.5) i forb. som der er slag i den; egl. til bet. 2.1, m. h. t. genstand (navnlige: pisk, stok), som er god at slaa med, har god slagkraft. han kan være vis paa, at skiont jeg har kun smaae Hænder, falder der dog et tungt Slag i dem. *Wibe.DeNysgierrigeMandfolk.(1783).63*. *Kierk.X.115*. *Buchh.Kornmod.(1930).34*. || især (dagl., jarg.) overf., som udtr. for at noget virker fyndigt, slaaende, stærkt, ell. som udtryk for livlig bevægelse, fart, energi, livslust; fut; liv; ofte om lystighed, gemtylighed. den logisk-rhetoriske Skoledannelse (kommer) dog jævnligt tilsyne i den ydre Stiil, ved et vist Slag i Udtrykket foruden ved Snirklerne. *MHamm.FK.38*. *Du skriver Viser, der er rigtig Slag i. *Schand.UD.38*. Nu har jeg slaaet mig paa Assurance, Livs- og Ulykkestilfælde — det er det eneste, der er Slag i for Tiden. *Esm.III.61*. Hvad skulde han blive . . det skulde være noget raskt noget med meget Slag i. *AndNz.PE.II.6*. det faldt ingen af dem ind at tage hende med ud. Der var for lidt Slav i hende syntes de. *sa.DM.IV.51*. pige med slag i olgn., (jf. Slagpige) pige, der er fuld af livsmod, livslust, ikke bange for at slaa sig løs. jf. (spøg., m. hentydning til det u. bet. 4.1 nævnte udtr.): (skuespillerinden spiller) en Bedstemoder med Slag i. *BerlTid.* 21/11.1938.M.II.sp.2. slag i frikadellen, i gaden, se Frikadelle 1, Gade 3.1. (sjældnere:) Je' vilde være mæ', hvor der var Slav i Bolledejen. *RobLHans.EP.188*. om et Aars Tid kommer jeg hjem, og saa skal*

der blive Slag i Hytten. *Cit.1891.(Hove. EnmærkeligSkæbne.(1925).49)*. 15.6) gentaget, i forb. som slag i slag, som udtr. for, at der slaas uafbrudt, at begivenheder følger i stadig (og hurtig) rækkefølge. (om slaa slag i slag se bet. 14.2). *Moth.S463*. *Med Slag i Slag han uophørlig banker | Den armes . . Krop. *Bagges.ComF.128*. til bet. 2: Mit Hierte banker Slag i Slag. *Jacobi.(Skuesp.VII.33)*. *Hoje, vilde Bølger, Slag i Slag, | Styrte paa mig med. *Gutfeld.20*. til bet. 6.3: *Det . . lyner Slag i Slag, | Det hele Land forskrækkes. *Storm.SD.193*. *det tordner | Med Storm og Lynild Slag i Slag. *Winth.V.140*. jf.: *Fjærn Torden. Lutter korte Brag, | Luften og Vandet ryster — | Kanonskud er det, Slag i Slag, | ej langt fra Danmarks Kyster. *Rord.GK.185*. især (jf. i slag u. bet. 8.3) overf., om række af (vekslende) begivenheder. (ofte i forb. gaa slag i slag; sml. gaa skrub i skrub u. II. Skrub 1 slutn.). *der er uophørlig, Nat og Dag, | Kun Nød og Jammer, Slag i Slag, | Paa Færde. *Bagges.V.189*. Nu var Conversationen i fuld Gang; det gik Slag i Slag. *Blich.(1920).X.166*. Kongen havde øjensynlig fattet ganske særlig Yndest for ham . . Slag i Slag gik det nu med kongelige Naadesbevisninger. *TroelsL.VIII.138*. Numrene paa Scenen kom Slag i Slag. *Erl Krist.DH.180*. || slag om slag, se IV om 4.3 slutn. || slag paa slag, det ene hug, stad osv. efter det andet. *(han) tugted' | Hans Avindsmand med Slag paa Slag. *Rahb.Synt.94*. „Nu skal du (o: et barn) faa noget at hyle for.“ Derpaa var der fulgt Slag paa Slag. *BerlTid.* 20/1938.Aft.3.sp.2. til bet. 6.3: *Med Slag paa Slag . . Verdens Lynild slaaer. *Rein.126*. Slag paa Slag rullede Tordenen. *HCAnd.(1919).I.223*.

II. Slag, subst. se I. Slagge.

III. slag, adj. [sla²q] (ænyd. glda. d. s., oldn. slakr, eng. slack, mt. slak, ty. schlack (sml. Slagtarm); besl. m. II. laks; jf. I. Slag 1.1.3, I. Slagge, III. slak, Slegfred, Slog, Slok, slæk; dial.) 1) om levende væsen: mager; i nd-falden; slunken; ogs.: svag af helbred; sløj. *Moth.S472*. *Er også du blevet gammel og slag? *Rord.Fugleviser.(1924).41*. jf. *HjelpeO.(jy.)*. Feilb. || om blomst, plante (jf. ogs. *Poul Ped.DP.(1937).119*, efter *Kingo.SS.III.59.343*). *Blomstred (o: blomsten) som fryded sig, | Blev (ved solnedgang) slag og sørgelig, | Sig Rosen lugte til og hvile vil. *Schandrup.Y3v.2*) om ting: som ikke er spændt; ikke stram; slap. *Esp.307*. jf. *Feilb.3*) overf.: som ikke duer meget; som der ikke er saft og kraft i; daarlig; ringe; slap; sølle. *VSO.MDL*. Priserne paa Korn var slag nok. *CDauggaard.BiskopDaugaard.I.(1896).65*. jeg skulde smage Punchen tilpas, at den ikke var hverken for slag eller for stærk. *Skjoldb.MM.II.82*. jf. *HjelpeO.(jy.)*. *Feilb.* sml.: *jeg (fik) af Venskab saa slag en Host, | men Guds Velsignels' aaf Had. *Aakj.SV.II.73*.

4) om vejr, jøre: behagelig; mild. (mods. streng). MDL.

IV. slag, adj. se III. slak.

Slag-, i ssg. 1) [s'laq-] (jf. dog slagfærdig). til I. Slag (ell. III. slag, se slagrygget, -side 2 samt Slagtarm); om vekslen m. Slaa- s. d. || spec. til I. Slag 5.2: kamp-, krigs-; jx., foruden de ndf. anførte: Slagbefaling, -beretning, -bulder, -disposition, -flaade, -larm, -ledelse, -scene, -skildrer, -skildring. 2) se Slagge-. **-aare**, en. [I.2.4] (ænyd. d. s., efter ty. schlagader; anat., foræld.) pulsaare; arterie. Moth.S467. den store Slag- og Huulaare. Ackermann. Opbløselser. (overs.1794).5. VSO. **-anfald**, et. [I.6.2] (efter ty. schlaganfall; sj.) apopleksi; slagtilfælde. KrErsL.16Aarh.42. **-apparat**, et. [I.1.1] ☉ 1) (jf. -arm 2) del af slagmaskine, der renser bomuld. OpfB.VII.469. 2) apparat, der anvendes ved slagprøver. Thaulow. MO.637. **-arbejde**, et. [I.1.1] ☉ om det arbejde (pr. cm.³), der udføres ved slagforsøg, -prøver. Thaulow. MO.640. **-arm**, en. [I.1.1] 1) ✕ arm ell. haandtag i visse geværs slagmekanisme (jf. MilTeknO.262). Bl&T. 2) (jf. -apparat 1) ☉ del af slagmaskine, der udfører slaget. Bl&T. **-baand**, et. 1) [I.1.1] (efter ty. schlagband; bød.) stærkt jernbaand, der bruges ved samlingen, opbaandingen af en tønde, idet det drives (slaas) ind over tøndestavernes ende, naar de er opstillet. vAph. (1764). Dengl.By.1935.9. 2) [I.13] (dial.) baand, der forbinder piskeskafte og piskesnor. UjF. **-balsam**, en. [I.6.2] (ænyd. d. s.; jf. -draaber, -pulver, -vand 2; apot., foræld.) balsam (1) brugt mod slagtilfælde, krampe, besvimelse olgn. i hvor megen Slag Balsom og Spiritus vi end dertil brugte, saa hialp det dog alt intet, at hand jo, over 10 gange i Rad, besvimede i vor Arm. JRPauli.SB.45. Agerbech. FA.1.17. FolkLægem.1.60.III.98. **-bar**, adj. [I.1.1] (fra ty. schlagbar; jf. III. slaa 7.1; forst.) om bevojsning (skov): som egner sig, er „moden“ til at fældes, hugges. MøllH.V254. JyLP.¹⁴/1933.15.sp.2. jf. Slagbarhedsalder. MøllH.V254. **-bas**, en. [I.2.3] ♪ kontrabaslignende slaginstrument. Pol.¹⁴/1940.II.sp.3. **-bed(d)ing**, en. (fra holl. slagbedding, til holl. slagbed, stillads, støtter under bunden („slagene“, jf. I. Slag 11.2), som holder et skib paa ret køl ved stabelafløbning) ♪ den del af en ved stabelafløbning anvendt bedding (2.1), der skyder ud under vandet. VSO.I.270. SøLex.(1808).14. Scheller.MarO. **-billede**, et. [I.5.2] (jf. -maleri samt Bataillebillede). Brandes.IR.223. Baud.H.235. **-bjælke**, en. 1) [I.1.1] (mol.) bjælke rundt om en pillekværn til beskyttelse ved eventuel sprængning. Feilb. SprKult.III.77. 2) [I.12.1] † bevægeligt træstykke (jx. i vindebro); ogs.: slagbom (1). vAph.(1759). Amberg. **-bjørn**, en. [I.1.3] (efter sv. ell. no.; sj.) bjørn, der dræber (slaar) mennesker og dyr; mandbjørn. Blich.(1920). XVII.96. billedl.:

Endnu i sine Oldingearr rejste den sidste af disse lutherske Slagbjørne (j: Grundtvig) sig i al sin plumpe Vælde og langede ud efter Pavestolen. Pont.D.91. **-bold**, en. [I.4.2] († Slaa-. Moth.S460). 1) (ænyd. slaa-, slagbold, nt. slaaball, hty. schlagball) † bold til langbold olgn. spil; ogs. om selve spillet. Moth.S460.467. Amberg. jf. Slagboldspil. smst. 2) (hos sprognersere) som gengivelse af Hockey. Sal.VIII.1022. **-bolt**, en. [I.1.1] spec. ✕: (cylindrisk) bolt i et bagladegeværs bundstykke, der drives frem af slagfjedren, og hvis spids, slagstiften, kan ramme jæng-hætten. Gymn.II.144. Scheller.MarO. **-bolt-pistol**, en. [I.1.1] (slagt.) slagtepistol, ved hvis affyring en jernbolt trykkes ind gennem slagtedyrets hjerneskal (og bedøver det). Nat Tid.¹⁴/11925.Aft.4.sp.3. **-bom**, en. († i bet. 1: Slaa-. Moth.S460). 1) [I.2.1, 12.1] (ænyd. d. s., nt. slaaboom, hty. schlagbaum; især foræld.) svær stang, bom (I.2.1), som kan slaas op og ned (og spærre for noget); især: bjælke, bom, der lukker for en vej; ogs. om flydebom olgn., der spærre i en havn, bom (I.2.2) (MilConv.VII.483). MR.1709.182. Mod Land-Siderne er Helsingør . . aaben, og lukkes allene ved Porte og Slagbomme. EPont. Atlas.II.282. Baggens.L.1.69. TroelsL. I.93. || jærnbanebom, der kan høves og sænkes. JernbaneL.44. || overj.: hindring; skranke. denne Udaad (j: ødelæggelsen af markhegn og frugttræer) (er) en mægtig Slagbom for Landvæsenets Fremgang til Forbedring. Junge.77. Stolthedens Skin bliver en Slagbom, der hindrer dem fra at amalgamere dem med Tiden. PMøll.(1855).III.5. || † om en fælde, hvor en tung bom falder ned over dyret. Schytte. IR.II.310. Werfel.Jagtb.188. 2) [I.2.1] (væv.) d. s. s. -bord 2. Væverskeden . . fastgøres i . . Slagbommen, der bruges ved Væverstole med liggende Rending. VortHj.III.1.76. **-bor**, et. [I.1.1] (jf. ty. schlagbohrer) ☉ bor til dannelse af huller i en mur olgn., bestaaende af et tilfilet jern, der slaas igennem muren. Amberg. Haandv.250. **-bord**, et. (dial., i bet. 2: Slaa-. Rask.FynskeBS.53. Feilb. Kværnd.). (ænyd. d. s.) 1) [I.2.1, 12.1] (jf. Fald-, Folde-, Klapbord) bord, der kan slaas op og ned; dels (især foræld.): nagelfast bord (bræt), der kan slaas op mod en væg for at give plads i stuen (Moth.S468. VSO. JJPac.(1924).I.318. Sal.²XI.722); dels: bord med bevægelig(e) klapp(er), som man kan slaa op (for at gøre det større); fløjbord (1). VSO. TroelsL.II.154. For paa Marchen eller paa Marken at kunne skrive medførte jeg et lille Slagbord og en Feltstol samt en Regnskjærm. SC Barth. Livserindringer. II. (1900). 108. FagOSneek. || hertil bl. a. Slagbord(s)-stang (bevægelig fod under klapbord. Moth.S468). 2) [I.2.1] (jf. -bom 2; væv.) del af væv, ramme, hvormed isletten slaas fast i rendegarn; lad (III.4.3); undertiden ogs. om lad og ske. Moth.S468. Lade benævnes ogsaa

adskillige Steder Slagbord. *Væver.B.I.* det fuslende Jag af Skyttelen frem og tilbage over spændte Traade ledsaget af Slagbordets oplivende Stød. *Skjoldb.KH.39. Feilb.BL.107. Esp.478. Thorsen.173. sml.:* Slagbårdstang . . kaldes en stang, på Væf, ved hvilken slagbórdet sidder, og ligger på armene. *Moth.S468. jf. BornhOS. -bov*, en. [I.8.1] (*holl. slagboeg; ⚔, nu især dial.*) *strækning, paa hvilken et skib ligger paa samme bov (2.2); ogs. d. s. s. -bovt. Rödning. SøLex.(1808).* formedelst en lykkelig Slagboug fik (*skibene*) Førdelen af Vinden. *AGüntelberg.Niels.Juel.(1897).75. jf. Bornh OS. -bovt*, en. [I.8.1] (*jf. -bov; ⚔, nu l. br.*) *slag op mod vinden (hvorved et skib taber fart); bovt. Larsen. -bro*, en. [I.2.1, 12.1] (*ænyd. slag- og slaabro (Kalk.II.505³²), jf. mnt. slachbrugge; nu næppe br.) klap-, vindebro. Moth.S468. vAph.(1772).III. Amberg. † -bræt*, et. [I.12.4] (*sj. flyve-, siddebræt paa dueslag. Ev.Overs.afMaxVindog Consorter.(1782).70. -bue*, en. 1) [I.1.1] (*hat., foræld.*) *fakbue. vAph.(1764). HCLund. Samler.II.(1804).295. 2) [I.2.1, 12.1] (ænyd. slaaboue (Kalk.III.879); 2. led er ænyd. buge, vinduesramme (Kalk.I.*44); jf. -vindue; nu dial.) vindue, der kan lukkes op; især om oplukkelig, særlig indfattet del af større vindue. Cit.1722.(ThogerJensen.Fr.IV.sSkoler.(1921).43. Feilb. 3) [I.7.3] (sj.) om den bue, en rovfugl beskriver, naar den slaar ned. (ravnen styrter) sig i en stejl Slagbue under ægden Kampskrig . . ned paa Snigmorderen (o: en høg). *Fleuron.HFR.201. -buk*, en. [I.1.1] (*jf. -prøve 2; ✕, foræld.*) *redskab (bestaaende af en buk paa et underlag), paa hvilket klinger prøves ved slag. MR.1838.94. „En dansk Indretning.“ MilTeknO. -bule*, en. [I.1.1] (*jf. -flade, -kegle, -mærke; arkeol;*) *afrundet højning, bule paa stenredskaber, der er mærke efter de(1) tildannende slag. Aarb.1867.329f. HKjær.VO.18. -bun(d)te*, subst. (til I. Slag 4.1 og jy. bont(e)gen, pind, der sættes i muren som maal i legen skjul (*Feilb.I.106*), til jy. bonte, slaa, batte (smst.143), sideformer til jy. bunk, om maalet i „skjul“ (smst.II.170), bunke, slaa (se IV. bunke); navnet paa legen findes i mange forsk. variationer (se *Feilb. u. klafonnes og Krist.BRL.227ff. 515ff.*); nu næppe br.) om leg som „saltebrød“, „skjul“. den store Have med dens . . herlige Skjulesteder til „Slagbunde“, naar Skumringen faldt paa. *Fich.D.65. -bur*, et. [I.12.1] (*ænyd. d. s.; efter ty. schlagbauer; jf. -bom 1 slutn., -done) fælde til dyr; især (faql.): bur (med faldør og lokkefugl) til fangst af smaafugle. Hornemann.HF.45.122. et Slagbur, hvori vi fangede Musviter. Baud.AaH.11. || † „en felde at fange ulve i.“ Moth.S468. -bænk*, en. [I.2.1, 12.1] (*ænyd. slag- (slav-, slaa-, slaa-) bænk; jf. -seng; sml. Slaabænk; især om ældre tiders forhold) møbel, der kan lukkes op og bruges som seng; opr. om bræt, der**

kan slaas op mod væggen, senere om bænkformet kiste, der v. hj. af udtræk, klap, drejelig ryg kan forandres til seng. Moth.S467. han skulde i sin Seng; det var en gammel Slagbænk. HCAnd.(1919).II.244. om Aftenen (er) Slagbænken . . trukken ud, hvori de tre største Drengene ligge. AntNiels.FL.I.3. Feilb.BL.56. FagOSnedk. -bøjeprøve, en. [I.1.1] (*jf. -forsø, -prøve*) *materialprøve, hvormed et kort skinnestykke prøves ved slag, indtil det har faaet en vis bøjning. Sal.*XXI.574. -chenille*, en. [I.12.3] (*foræld.*) d. s. s. Chenille(slag). *Schand.O.I.81.* Han havde Kravestøvler paa, en Slag-Chenille over Armen. *Rist.S.158. -cirkel*, en. [I.1.1, 4.2] (*jf. -linie 1; sport.*) *i hockey: linie i form af en flad cirkelbue omtr. 15 m fra maallinien, uden for hvilken der ikke maa „skydes“ paa maalet. ACMeyer.Idr.II.7.91. -citar* ell. *-citer*, en. [I.2.2] *♩ citer, der ikke stryges, men anslaaes med slagring olgn. OpfB.III.487. HPanumB.ML.90. -dag*, en. [I.5.2] (*jf. Kampdag) dag, paa hvilken et slag holdes; ogs.: aarsdag for et slag. MilConv.VII.470. Den Slagdag (o: 2. April) mindes den Dag i Dag med vaiende Flag.HCAnd.(1919).V.110. *Naar gjorde vel Forventning dig urolig? | Selv for en Slagdag som et Barn du sov.PalM.VI.172. FvJessen.Mennesker jeg mødte.(1908).214. -done*, en. [I.2.1, 12.1] (*jf. -bur; sj.*) *om en art fuglefælde. Hornemann.HF.163. -dorn*, en. [I.1.1] *⚔ metalstang, dorn, der kan bringes til at slaa mod noget. Drejes der paa Telegrafan, bringes en Slagdorn til at slaa med en Klokke.Skibs Mask.108. smst.290. || ✕ slagbolt, -stift. Scheller.MarO. -draaber*, pl. [I.6.2] (*jf. -balsam, -vand 2; apot., foræld.*) *om medicin mod besvimelse, krampe olgn. (moskusdraaber). FolkLægem.I.60;III.98 (kbb.). -dreg*, en. [I.5.2] (*jarg. ell. vulg., sj.*) *slagsbroder. *Slav-dreng. Drachm.DJ.II.199. -due*, en. ♀ 1) [I.12.4] (*ty. schlagtaube; nu næppe br.*) *om forsk. tamduer. EPont.Atlas.I.626. Amberg. 2) (grunden til benævnelsen uvis) om en gruppe sydamerikanske jordduer. Brehm. FL.403. -dygtig*, adj. [I.5.2] (*jf. -færdig 1; ✕, nu sj.*) *kampdygtig. MilConv.VII.473. Tyrkiu kan (ikke) stable en slagdygtig Hær paa Benene. Riget.¹⁹11,1912.3.sp.1. -dør*, en. [I.2.1, 12.1] (*nu næppe br.*) *oplukkelig dør (føj). Altertavlen er catolsk med Slagduere og Helgen-Billeder. Cit.1771.(AarbVejle.1931.45).*

slage, v. se III. slaa.

Slagel, en. (slaq^(o)(ø)) *jf. (som gengivelse af dial. udtaleformer) skrivemaader som Slauel, Slavel (Moth.S469. OecMag.IV.404. sml. Junge. Thorsen.173. Kværnd.), Slaul, Slavl (OecMag.IV.404. Aakj.FJ.157. sa.VB.53. jf. EHHagerup.67. Esp.306. Feilb.SjællBond.39.115). (nu især dial. (og no.) Slagvll. Blich.(1920).XXVI.12. Gjel. R.186. Rørd.Vi.173. AnkerLars.MM.8. jf.*

MDL.509. Feilb. samt Rietz.484. ft. -voller: MDL.509. DagNyh.^{9/11}1932.4.sp.5). best. f. **slag(e)len**; ft. **slagler** ell. (sj.) **slageler** (MO.) ell. (dial.) **slagle** (Flemlose.125. jf. Esp. §122,2). (sv. dial. slag(u)-val, no. slagvol; til I. Slag 1.1 (jf. ogs. bet. 13.1) og Vol (jf. I. Ol), egl.: „slag-stang“; jf. I. Handel; sml. Slagle- i ssgr.) 1) (landbr.) den kortere, svære stang paa en plejl, hvormed man slaar paa kornet under tærskning; plejlslagel; 10 tidligere ofte brugt som stok, (forsvars)vaaben. Moth.S469. i Førstningen blev vi opartede med Spyd . . og nu, som Hunde, med Slagler og Prygle.Grundtv.Snorre.III.261. Om Efteraaret og Vintren hører man sjældent som før Slagens Svup i Loen.ZakNiels.(Tilsk. 1917.II.244). *Slagens Vaand hvert Straa til Jorden strækker.Aakj.RS.134. LandbO. III.815. || billedl. ell. i sammenligning. Endelig styrtede den (syge hest) om paa Siden, saa Hovedet hug ned i den rygende Halm som Slagvullen af en Pleil.Gjel.R.186. *Bygerne bærer vel skjult under Koffen | kolde Tordeners dumpe Slagel.ThøgLars.J.85. 2) om forsk. (dele af) redskaber (der har en vis lighed med en slagel 1); navnlig om de slaaende stykker (arme, lister) i forsk. maskiner, især tærskværker: OecMag.IV.404. R. fløj med fuld Fart lige ned i Tærskværkets Aabning. De hamrende Slagler greb fat i hans højre Arm.NatTid.^{29/1}1937.10.sp.1. i slag(le)mølle: OrdbS. || om de (tre) fremstaaende kiler i en kernetonde, mod hvilken fløden piskes. NordConvLex.²VI.283. Landm B.II.463. || om knivformede brædder, lister, hvormed hør brydes i en brage. Vorthj.III.1. 70. || (vist efter no. dial. slagvol (Aasen.666. sp.1); sj.) slagbord (2) i væv. Hvis du væver mine syv Hovedlækker ind i Rendegarnet og slaar dem fast med Slagelen (1871: 40 vævede mine syv Hovedlækker om Væverstangen), bliver jeg svag.Dom.16.13(1931). || (nu dial.) stampe(r), fx. til jærning af lergulve. Moth.S469. VSO. BornhOS. || (sj.) om forsk. bevægelige stænger, fx. om plejlstang i træderok, rokkeskagle (Vorthj.III.1.72); i pumpeværk: OlesenLøkk.KB.217.

I. Slagen, en, **II. slagen**, part., se III. slaa.

Slager, en. [ˈslaːq̊ər; som 2. led i ssgr. oftest -ˈslaːˈq̊ər] (jf. Blikkenslager samt u. Rebslager). ((†) **Slagere**. jf. u. Harpeslager. — dial. **Slagert**. i bet. 2: OrdbS.; sjæll.). ft. **-e**. (ænyd. glda. -slager(e), oldn. -slagari, jf. ty. schlagler; til III. slaa; jf. Schlager, Slaaer) 1) om person, der slaar. vAph.(1759). til III. slaa 1.1: arbejder i væverier, der behandler ulden med slag (jf. Slagmaskine 1). EPont. Atlas.II.432. til III. slaa 2, om trommeslager: Trommen gik dog . . og et godt spændt 60 Kalveskind giver . . ikke ringe Alarm, hvis Slageren har Haandela.EBrand.(Pol.^{21/6} 1928.11.sp.2). || næsten kun som 2. led i ssgr., se fx. Blikken-, Guld-, Platten-, Reb-

Skærveslager. jf. (sj.): faguddannede og statslønnede Ihjelslagere (o: militær). SMich.II.71. spec. til III. slaa 2, i betegnelser for person, der spiller (slaar) et slaginstrument; se Bækken-, Harpe-, Lut-, Orgel-, Pauke-, Trommeslager. jf. (sj.): For hannem gaar . . Trommer og Klokke-Slagere.Pflug.DP. 1090. Tam-tam-Slagerens (o: gongong-slagerens) brune (krop).HSeedorf.(DagNyh.^{20/1}1925.8.sp.2). 2) om ting. jf. Durkslager u. Durkslaaer. || (jf. Slaaert u. Slaaer 2; dial.) til III. slaa 17.2, om knap til klink-spil. Slagert: OrdbS.(sjæll.). || til III. slaa 20.6, om ting, forhold, der har virkning, vækker opsigt, slaar an. se u. Schlager. **Slageri**, et. ft. **-er**. vbs. til III. slaa; jf. ssgr. som Blikken-, Guld-, Platten-, Rebslageri. || † til III. slaa 30: slagemaal. (præsterne) skulde have været i Slagerie sammen.Cit. 1734.(KirkehistSaml.5R.IV.185). **Slagert**, en. se Slager. **slaget**, part. af III. slaa.

† **Slag-fad**, et. (efter ty. schlagfass; til III. slaa 15.1; jf. dial. slag, portion, se I. Slag 8.2 slutn.) større fad, hvori flydende varer jordsendes. 300 Qvardele (se II. Kordel) eller Spekfade, hvoraf ¼ Part Slagfade.CPont. HR.23. **-falk**, en. [1.7.3] ☞ sydeuropæisk og asiatisk falk, der pilsnart stoder ned efter sit bytte (og som derfor endnu i Asien bruges som jagtfalk); Falco lanarius. vAph.(1764). PVJac.F.313. KrarupNiels.MP.127. **-finne**, en. [1.11.3] se IV. Finne. **-fje(de)r**, en. 1) [1.2.1] (nu ikke i fagl. spr., især dial.) navnlig i ft., om store fjedre i fugles vinger; især: svingfjeder. Moth.S468. Kielsen.NHM. 6. en stor Ørn med to store Vinger med lange Slagfjer (Chr.VI: lang paa vingerne; 1931: lange Vinger). Ez.17.3. Anesen.JG.174. UfF. 2) [1.1.1] staalfjeder, der fremkalder et slag, bevirker en pludselig bevægelse; især (x): fjeder i laasen paa (haand)skydevaaben, der driver slagmekanismen. Bestemmelser for det da.CavalleriesKrigsøvelser.(1807).50. Skyderegl.80. hertil bl. a. (foræld.) **Slagfjederkrabbe** (MilTeknO. jf. I. Krabbe 3.4), **-stift** (smst. jf. Slagstift). || (sj.) laasefjeder. *Laasen (paa kirkedøren) | er forsvarligt, propert Arbejd'. | Slagfjær, Bolt og engelsk Slaa.Drachm.PHK.79. 3) [1.3.2] (ur.) om forsk. fjedre i et urs slagværk. EWolff.(1779). BornhOS. **-flaad**, en, et. se -flod. **-flade**, en. [1.1.1] (fagl.) flade, mod hvilken et slag falder, ell. med hvilken der slaas; fx. om del af ældre geværlaase, der rammes af hanen: OpfB.⁴ IV.501. || (jf. -bule; arkæol.) tildannet flade paa stenredskab. SophMüll.VO.27. || bane (II. 3.1) paa hammer, økse olgn. Aarb.1926.163. **-flod**, en ell. et. (l. br. -flaad. Sal.XVI.205. jf. D&H.). [1.6.2] ft. (nu næppe br.) **-er** (En meget nyttig Lægebog.(1807).7). (efter ty. schlagfluss; egl. om blodtilstrømning ved apopleksi; med. (no. sj.), jf.: „endnu undertiden i Talespr.“ Levin.) apoplektisk tilfælde; slag; ogs. om epilepsi, krampetilfælde. (han blev)

rørt af en Slagflod, og stakket derefter . . bortkaldet fra denne Verden. *LTid.1753.40.* et Slagflod havde gjort Ende paa hans . . Liv. *Blich.(1920).XXVI.149.* (*Hardeknud*) sank (om), ramt af et Slagflod. *JohsSteenstr.EE.9. Panum.546.* || i videre anv.; om sygdom hos dyr (svin): *Viborg.S.141.* (foræld.) om plante-sygdom: Hurtig Udgaan eller Slagflod foranlediges stundom ved en Fortykkelse af Saften. *Have-Tidende.1841.315.* **-forsøg**, et. [I.1.1] (jf. -arbejde, -(boje)-prøve) ⚙ *Suenson.B.I.48.* **-fro**, et. [I.1.1] *†* ⚙ *hørfra, der anvendes til olieslagning. OpJB.VII.444. VareL.4363.* **-fugl**, en. [I.7.3] (jf. -falk, -ugle, -orn; zool.; foræld.) om (større) rovfugl (der slaar ned paa sit bytte). *vAph.(1759). VSO., MO.(u. Slagfieder).* **-fælde**, en. [I.12.1] (ty. schlagfalle; jf. -bur, -done, -jærn 4; jæg.) fælde, der smækker sammen. *Larsen om rævefælde: NaturensVidundere.1933/34. 187. Jennov.Nanok.(1939).106.* **-fængror**, et. [I.1.1] (jf. -rør) ⚙ *fængror, der virker ved perkussion (slag af slagstift olgn.). Scheller. MarO.* **-færdig**, adj. i bet. 2 ogs. m. hovedtryk paa 2. led (jf. art. -færdig 2.1). (fra ty. schlagfertig; jf. -dygtig samt slaafærdig) 1) [I.1.2, 5.2] beredt, parat til at slaa (ell. slaas). *TroelsL.XII.228.* jf.: (hendes) forargede Forbavelse døvede hendes Slagfærdighed (o: evne til at slaa). *Schand.TF. 312.* || især (⚙, nu l. br.): *kampberedt; fuldt rustet. de kongelige Krigsfartøier be-mandes og sættes i slagfærdig Stand.MR. 1811.249.* (han) gav Befaling, ikke til at gjøre sig slagfærdig, men til at lette Anker. *Molb.DH.II.11. MilConv.VII.473.* en slagfærdig Krigsflaade. *BerLTid.1/2.1926.Aft.1.sp.5.* (jf. bet. 2) billedl.: de store Paver fandt altid i Munkene en slagfærdig Hær, hvad enten det gjaldt om at kæmpe for Kirkenes Lære eller imod Kætteriet. *FvNiels.KH.II.4. 2)* overf.: som i samtale, diskussion er hurtig til at fremsætte modbemærkninger ell. svar; især: som paa en rask, behændig maade i diskussion forstaar at komme med træffende svar ell. bemærkninger; ofte: kvik; tungesag; vittig. hans aldrig trætte Aand og hans altid slagfærdige Vitighed. *Lehm.I.118.* med sin ualmindelige Indsigt i de fleste Sager (er han) „slagfærdig“ og . . kan se og gribe Diskussionens Pointe. *HWulff.DR.39.* „A haar da (o: ogsaa) Fejler — — „Ja, Du drikker for meget,“ sagde Inger Sofie slagfærdigt. *CESim.49.* jf.: Vitigheden, Slagfærdigheden, de Egenskaber, der giver (Sudermanns) Skuespil deres Tiltrækning. *Brandes.VII.707. VVed.BB.288.* **-garn**, et. [I.12] (ty. schlaggarn; jf. -bur, -net osv.; jæg., foræld.) net til fuglefangst (som pludselig falder ned over fuglen). *Werfel.Jagtb. 152. Kjørhøll.4. Weismann.Jagt.305.*

1. **Slagge**, en ell. (nu ikke i rigsspr.) et (*vAph.(1772).III. best. fj.*: slagget. *Blich.(1920).XXII.199.* sml.: rensat fra alt sit Slak. *TAlgreen-Ussing.Bevis.(1820).19.* jf. et

slagget ndf. l. 9). [!slagø] (ofte skrevet **Slakke**. *Cit.1754.(KSelskSkr.I.455).* *Schønheyder.I.99. Oehl.XVI.216. Brandes.XIII. 346. Hage.5871. jf. VSO. SvGrundtv. Saaby.4-5 (1904-09).* — nu l. br. **Slag** [slag]. *vAph. Chym.III.324. KSelskNyeSkr.I.223. jf. S&B. Larsen. samt u. Kobberslag(ge). Slak. LTid. 1753.363. Es.1.22 og 25 (Lindberg). HCAnd. Imp.II.45.* — sj. i rigsspr. **Slagger**, et. *EErichs.SM.43. MartinAHans.K.119. jf. ogs. u. Slagge- i ssgr. — † m. ty. form, jf. ft. Schlagge. Hallager.211). ft. -r ell. † slagge (se ovf. l. 11). (sv., no. slag; fra ty., jf. mnt. slagge, nt. slakke, ty. schlacke samt eng. (laant fra ty.) slag; vel til III. slaa og egl.: „hvad der er slaaet af med en hammer“, „hammerskæl“, og i saa fald besl. (ell. identisk) m. -slag i II. Hammerslag, Jærns slag(ge) (1), Kobberslag, sml. II. Leverslag; mulig (især i bet. 2) sammenfaldet (og sammenhørende) m. andre ord som bornh. slagga, f., sølet, vaadt føre, slag, m., slet, levning (Esp.306), jy. slak, mudder og dynd paa vej (Feilb.), sv. dial. slag, sjask, søle, is-slag, isslag, ty. dial. schlack, blød masse (sml. ogs. Slagfarm), der enten hører til I. Slag 9 (jf. Is-, Jordslag) ell. til III. slag, III. slak || især koll.)*

1) (især mineral. og ⚙) lag af affald, der ved fremstilling (smeltning) af metaller danner sig og flyder oven paa det smeltede metal, men som ved størkning bliver askeagtigt ell. fast (glas- ell. emaljagtigt). Staalet fordrer stærkere Heede til dets Smeltning: Slaggen tæpper ofte fra. *LTid.1762.62. de (i ertsen) værende fremmede Dele forvandles til lette Slagge, og Metallot synker til Bunds.Hallager.211.* Man borttog Slag-gerne (*Chr.VI.*: skummet) fra Sølv, saa fik Guldsmeden et Kar ud deraf. *Ords.25.4. Thaulow.MO.133. gar, raa slagge, d. s. s. Gar-, Raaslagge. Sal.2XXI.729.*

2) om andre affaldsprodukter, der har en vis lighed med slagget (1); især ⚙ om affaldsprodukter ved forbrænding (ufuldstændigt forbrændt kul, koks osv., jf. Koks (Sal.2XXI.729), Kul- (SvGrundtv.160. Aarb. 1922.75), Renovationsslagge(r) (Sal.2XXI. 729)). *Brünnich.M.170.* ved Forbrændingen opsvulmede (kullene), hængte sammen, og gavede en sprød og blørig Slakke. *PhysBibl. XV.312.* Kullenes uforbrændelige Dele: Asken og Slaggen. *SkibsMask.35.* Med Brækstang, Rager og Syvtal renses Risten . . for vedhængende Slagge. *smst.123.* vejen (stien) belægges med slagget || (geol.) om størknet masse af vulkanske produkter (lava og aske). *LTid.1753.363.* Denne sorte Slak, vi nu rulle over, var en glødende Ildstrøm, jeg saae, hvor den væltede fra Bjerget. *HC And.Imp.II.45.* løst udkastede Vulkanprodukter (Bomber og Slagger). *Uss.Vulkaner og Jordskæl.(1904).83. jf. Lavaslagge.Fleu-ron.STH.127.* || (jf. bet. 3; l. br.) i videre anv. De udbære nu først Kalken (af gruben);

dermæst maae ogsaa Slagget udføres, og Flintestene opstables ved Siderne. *Blich. (1920). XXII. 199.* (stoffet) udskilles som Urinsyre, det vil sige ufordøjede Rester, der ikke er naaet til den endelige Forbrændingsproces og derfor . . udskilles som haandgribelige Slakker (o: *nyregrus*). *FrLa.S.66.* Rhonen er grim og pløret, inden den er gaaet gennem Genfersøen. I den renses den sig for Grus og Dyndslakkerne. *Schand.O.II.70.*

3) $\text{\textcircled{O}}$ overf., om hvad der forurener, forringer, forsimples noget; om hvad der er uden værdi, interesse, ikke vedkommer sagen, er overflødig. Der findes . . Guld mellem disse og de følgende Philosophers Slakker. *NTreschow. Indl. 145.* Spørgsmaalet, renset fra alt sit Slak, bliver da . . dette. *T. Algreen-Ussing. Beris. (1820). 19.* Brandes. *J. 13.* || m. henblik paa uheldige, vædte menneskelige egenskaber; i videre anv., om et samfundsbundfald, om værdiløse mennesker. *Oehl. XVI. 216.* (hans) Tro paa, hvor stærkt Dyret i Mennesket var, eller hvor lidt Guld der skjulte sig i dets Naturs Slakker. *J.PJac. (1924). I. 251.* Det talrigste lag bliver med tiden fabriksarbejdersne foruden et bestandigt tiltagende bundfald: de menneskelige slagger. *GadsMag. 1921. 263.* Selv om der skjuler sig noget grimt . . under Slaggeret i ham, vil hun gribe til . . og hjælpe ham. *Martin AHans. K. 119.*

II. slagge, v. [slagø] -ede. vbs. -ning (i bet. 1.1: *Brünnich. M. 302.* i bet. 1.2: *Kirk. Overs. af Traven: Dødsksibet. [1931]. 148.*) (efter ty. schlacken, danne slagger; jf. forslagge; til I. Slagge; jagl.) 1) trans. 1.1) (nu næppe br.) omdanne til slagge (1.1); forslagge. Paa Grund af at (nikkel) vanskelig slagges, lader den sig og tilsætte fattige Jernmalmer. *Brünnich. M. 302.* 1.2) rense (fy) for slagger; især i forb. slagge ud. *Kirk. Overs. af Traven: Dødsksibet. [1931]. 149.* 1.3) belægge med slagger. vejen skal slagges | 2) intr.: danne, give slagger. de kul slagger meget |

Slagge-, i ssgr. (nu sj. **Slag-**. Slagklump. *PhysBibl. XIX. 166.* Slagstump. *VSO. VI. 696.* *Drachm. PV. 23.* se ogs. u. Slaggejærn, -løben, -uld. — **Slak-**. Slakhoj. *OpfB. 3. III. 78.* se ogs. u. Slaggekage. — sj. i rigsspr. **Slagger-**. Slaggerklumper. *EBertelsen. Havets Børn. (1921). 121.* Slaggerdynger. *JySaml. 5R. IV. 212.*) (jagl., især $\text{\textcircled{O}}$ og mineral.) til I. Slagge 1 og 2; jz., foruden de ndf. anførte: Slaggeaffald, -agtig, -belagt, -belægning, -blandet, -blok, -dannelse, -dannende, -dynge, -fri, -hob, -høj, -indhold, -kegle, -klump, -lag, -liggende, -masse, -stump, -stykke, -udskilning; endvidere betegnelser for forsk. (bygning)materialer, der er blandet med slagger, som Slaggeasfalt, -beton, -cement, -gips(varer), -plade, og betegnelser for redskaber, hvormed slagger fjernes fra et fy el. en højovn, som Slagge-rager, -skovl, -skraber. **-bane**, en. (jf. -løb; sport., l. br.) væddeløbsbane, der er belagt med

(knuste) slagger; især om bane til motorcykkeløb (dirt-track-bane). *NatTid. 27/11. 1928. Aft. 6. sp. 4.* *Duelund. N. 175.* -erts, en. (jf. -jærn). *Amberg. -grav*, en. (jf. -grube og Askegrav) rum (under risten) i et fy, hvor slagger trækkes ud. *Bl&T. -grube*, en. (jf. -grav, -kule) grube ved højovn, i hvilken den afløbne slagge samles. *Amberg. -grus*, et. knuste slagger, anv. som grus. *D&H. Cricket. 1931. 33. sp. 1.* -herd, en. den del af herden i en højovn, hvor slaggen samler sig. *Bl&T. -hul*, et. aabning ved herden i højovn olgn., hvorigennem slaggen kan flyde ud. *Wagn. Tekn. 97. TeknO. -jærn*, et. (jf. Jærnslagge) 2) jærnholdig (højovns)slagge. *Berl. Konv. XIX. 461.* Slag-: *EWolff. (1779).* -kage, en. kage (1.2) af storknede ell. storknet slagge. *Bl&T. Slak-: OIrminger. Overs. af Stanley: Congoftoden. (1885). 358.* -kobolt, et. en. (mineral, foræld.) en slags slaggeliggende, sort farvet kobolt. *Brünnich. M. 294.* -kule, en. d. s. s. -grube. *Amberg. -løb*, et. (sport., l. br.) motorcykelvæddeløb paa slaggebane; dirt-track-løb. *NatTid. 27/11. 1928. Aft. 6. sp. 4. smst. 7/10. 1929. 7. sp. 5.* -løben, part. adj. (jf. II. løbe 11.2 og anløbe 2; nu næppe br.) om malm: hvis overflade p. gr. af for stærk hede er blevet slaggeagtig (glasagtig). *Brünnich. (VSO.). slag-: PhysBibl. XIX. 168.* -løber, en. (efter ty. schlackenläufer; bjergv.) arbejder, der fjerner og samler slaggerne. *Brünnich. (VSO. VI. 548).* -mel, et. (jf. -sand) findelt ell. pulveriseret slagge. *Bl&T. -ovn*, en. mindre ovn, hvori (højovns)slaggen underkastes ny smeltning. *Brünnich. (VSO.). Slagger*, et. se I. Slagge. **Slagger-**, i ssgr. se u. Slagge-. **Slaggerende**, en. rende (kanal, gang), ad hvilken højovnslagge løber fra. *Mohr&Nissen. Ty-da. Ordbog. II. (1904). 501.* -sand, et. (jf. -grus, -mel) sandlignende masse af (vandkølede) slagger. *Suenson. B. II. 220.* jf.: Slaggesanden fremstilles ved, at den malede Slagge blandes med c. 6% fintmalet, brændt Kalk og formes til Mursten. *VareL. 779.* -skum, et. smeltet, flydende slagge. *Støberibogen. (1938). 228.* -skør, adj. om jærn: skør p. gr. af forurening med slagge ell. hammerskæl. *Sal. IX. 1064.* jf. Slaggeskørhed. *Wagn. Tekn. 104.* -sten, en. mursten, der dannes (ved tilhugning) a slagger ell. formes af slaggesand olgn. *Brünnich. (VSO.). Gnudtzm. Husb. 17.* **slagget**, adj. [slagø] (jf. ty. schlackig; l. br.) som indeholder ell. ligner slagge(r). *Amberg. Fleuron. STH. 41.* *Flammen om mit (o: *Brynhilds*) Bur, hvis Glød | smelted de andres Mod . . | som slakket Malm. *Gjel. Br. 73.* **Slagge-tin**, en. et. ufuldstændig smeltet slagge med indhold af tinkorn, fremkommet ved bearbejdelse af tinmalm. *Amberg. Sal. XVII. 470.* -traad, en. om de enkelte traadlignende dele, hvoraf slaggeuld bestaar. *Mohr&Nissen. Ty-da. Ordbog. II. (1904). 501.* -uld, en. et til isolation, filtrering olgn. anv. materiale, frem-

stillet ved at smeltet slagge (1) sonderdeles til fine traade. NordConvLex.³VI.258. Suenson. B.II.213. Slag-: Scheller.MarO. Skibsmask. 14.

Slag-grænse, en. [I.4.2] (sport.) i kriket: grænselinie foran gærdet, som begrænser slaacrens bevægelser. Gymn.II.44. Kriket. 1930.15.sp.1. **-guld**, en. [I.5.2] (sj.) krigsguld. den gamle Slaggud Thor. Schand.BS.75. † **-guld**, et. (efter ty. schlaggold) 1) [I.1.1] (jf. -sølv) tyndt udhamret guld; bladguld. v.Aph.(1759). Amberg. 2) [I.2.3] knaldguld. Moth.S468. vAph.(1772).III. **-hammer**, en. [I.1.1] (jf. Slaahammer) || (bogh.) bred hammer ell. kølle, hvormed boger bankes, slaas (III.3.1). Moth.S468. Bl&T. || (fagl.) hammer med bred bane til slagning af bladguld olgn. Hallager.336. || (sj.) smedehammer (forhammer). LTid.1726.603. D&H. **-harve**, en. [I.12.1] (landbr.) ældre dansk harve, der kan slaas sammen; foldeharve. LandmB.I.161. Feilb. UjF. **-hjul**, et. 1) [I.2.1, 3.2] (jf. -skive 2; ur.) hjul i et urs slagværk; især om timehulet; spec. (foræld.): hjul i slagmekanismen i repeterure. GFUrsin. Uhrs.(1843).121. 2) [I.7] (reb., foreld.) d. s. s. Hjul 1.5. Cit.1795.(HistMKbh.3R.II.635). **-hoved**, et. [I.1.1] \times del af slagmekanismen i visse geværers laase (indskudt mellem slagbolt og -stift). MilTidsskr.1891.31. Skyderegl. 80. **-hugge**, v. [I.1.1] (arkæol.) tilदानne stenredskab v. hj. af slag. Johs.Brondst.DO.I.110. **-hugst**, en. [I.1.1] (forst., foreld.) skovareal, hugst (2), hvori et aars fældning foretages. VSO. **-hul**, et. [I.9.2, 11.1] (dial.) hul, ujevnhed i vej. Bregend.HH.II.270. **-humor**, et. (jarg.) 1) [I.5.2] (sj.) krigersk stemning; kamphumor. D&H. Bl&T. 2) (jf. der er slag i den u. I. Slag 15.5; nu l. br.) godt, lystigt humor, præget af slagfærdighed; gaa-paa-humor. Dania.III.79. **-hætte**, en. [I.12.3] 1) (nu næppe br.) hætte, der kan slaas op over hovedet; hættelasg. Ing.VS.I.140. en Slags graa Militærkavaj med Slaghætte. Draehm.VT.392. 2) (jæg.) falkehætte. VSO. MO. **-instrument**, et. [I.2.3] (jf. -tøj 2) μ instrument (1,2), der giver lyd ved slag; dels om afstemte instrumenter som klokkespæl, pauker, dels om uafstemte som bækken, tromme. NordConvLex.³V.378. HPanumB. ML.655. **-jærn**, et. (jf. Slaajærn) 1) [I.1.1] (jf. Huggejærn) mejsel, brugt ved tilhugning af træ, sten, jærn. vAph.(1759). nu kun (fagl.) om mejsel, brugt af stenhuggere ved bearbejdning af kalk- og sandsten. VSO. OrdbS. 2) [I.1.1] (bødk.) jærnstykke, som ved samling af kar, tønde holdes paa jærnbaandet, og hvorpaa der slaas med en hammer for at faa baandet drevet fast. Amberg. UjF.(jy.) 3) [I.1.1] (jf. -træ 1.3; især mur.) jærnredskab (bestaaende af et stykke firkanter (krumbøjet) jærn paa et træstak) til slaaning (og røring) af kalk (Gnudtzm.Husb.25) ell. til sammenpresning ved slag af mosaikmasse (Sal.²XVII.

319). 4) [I.12.1] (jæg.) en slags fælde af jærn. (lommen) fanges i Slagjærn. Kjørball. 729. BMoll.DyL.II.337. 5) se Slaggejærn. **-kaabe**, en. [I.12.3] især om ældre tiders forhold: vidt, ærmeløst overtøj til kvinder; kaabeslag (2). Svedstrup.EG.II.240. Strange.P.II.100. UjF. **-kasse**, en. [I.11.2] \ddagger vandkasse af særlig form til anbringelse i lasten (i slagene). VHansen.Sømandskab.II.(1875).10. **-kavaj**, en. [I.12.3] (nu sj.) kavaj med slag. en gammel . . Kusk tronede i en stor . . Slagkavaj. Pont.FL.42. **-kegle**, en [I.1.1] (fagl.) kegleformet slagflade hos legemer med muslet brud, især flint. Uss.Alm Geol.2. **-klods**, en. [I.1.1] klodslignende apparat ell. maskindel, der sætter noget i gang ell. driver det ved slag, stød; spec. (møl.): klods, der driver en skratte (I.1). OrdbS. **-klokke**, en. [I.3.2] (ogs. Slaa-. Feilb. (u. slagklokke). CReimer.NB.152). (ænyd. slaa- (Thott⁴1625.1); nu dial.) klokke, der, i forbindelse med et slagværk, angiver tiden. AarbFrborg.1934.71f. || især: ur, som angiver tiden ved slag; slagur. Moth.S468. AndNx.PE.II.46.96. Feilb. **-knap**, en. [I.1.1] knap, der udløses ved et slag; spec. (snek.): lille, haard træknapp paa forsk. høvles overside, der efter et slag udløser høvles jærn og kile. FagOSnek. **-kraft**, en. [I.1-2] (jf. Anslagskraft; især ω) 1) kraft, hvormed et slag føres; ogs.: evne til at føre et slag; fysiske kræfter. unge Arbejdere, der havde Alverdens Slagkraft liggende i Lænd og Muskler. AndNx.PE.II.2. (boksene) udmærkede sig navnlig ved deres Slagkraft. Pol.⁵/₁₂1938.8.sp.5. || især til I. Slag 2.3, om voldsom kraftudfoldelse. Luften . . har Slagkraft som Vand. MartinAHans.NO.222. (bølgere) Slagkraft. Tidsskr.f.Redningsvesen. 1937.74.sp.2. om (spræng)ladnings kraft: D&H. Weismann.Jagt.41. || (sj.) om evne til bevægelse, ell. kraft, hvormed bevægelse udføres. *de Vinger (i fjederhammen) vil ikke sig strække, | Slagkraften ikke sig fjære (o: fjedre). Draehm.VS.89. jf. I. Slag 2.4: *Aa . . var dit Hjertes Slagkraft sprunget (o: gid mit hjerte var bristet).sa.DD.62. 2) overf.; dels (m. tilknytning til I. Slag 5.2): evne til at kæmpe; kraft i kamp; kampevne, -kraft; især i videre anv.: evne til at virke, gøre sig gældende; aktivitet; kraft; styrke. ved Brugen af moderne Kommunikationsmidler forøger (man) sin økonomiske Slagkraft. NatTid.¹⁰/₁₂1924.M.9.sp.5. det Skridt, som var nødvendigt for at genitive hans stærkt indskrumpede Parti dets Slagkraft. Neergaard.Er.I.239. Vikingehæren . . har raadet over en højt udviklet Teknik; det var det, der gav den Slagkraft, Bevægelighed, Hurtighed. NationalmusA.1938.80. || dels som betegnelse for, at ting ell. forhold har virkning, spec.: gør et stærkt, slaende indtryk. Billedets (o: „Alexanderslagets“) Indtryk faar deraf en uførlig Magt, Fart

og Slagkraft. *J.Lange.MF.106.* amerikanske Formuer har langt større Slagkraft, er langt mere mobile, betyder langt større økonomisk Magt end indiske Fyrsters Guld og Ædelstene. *Hatt.(Tilsk.1939.I.235).* **-kraf-tig**, *adj.* (især \ominus) til -kraft 2: kampdygtig; stærk; ogs.: slaaende; virksom. en slagkraftig Hær. *NatTid.¹⁰/1937.10.sp.4.* Hammertegnet (som) et slagkraftigt Modstykke til det kristne Kors. *Tilsk.1938.II.180.* **-krave**, en. [I.12.3] (nu næppe br.) større krave paa overløj, som kan slaas op ell. ned; slag, formet som en krave. *MR.1802.131. Ing.KE.II.220.* **-krudt**, et. [I.2.3] (jf. ty. schlagpulver og Knaldrudt; \times og jæg. og foræld.) tændsats i jænghætte. *Blich.(1920).XVI.186.* **-kryd-ser**, en. [I.5.2] \ddagger kampkrydser. *OpfB.⁴IV.570. BerlTid.¹⁸/1939.M.I.sp.3.* **-kype**, en. [I.1.1] (farv.) kype, hvori indigo udskilles v. hj. af stokkeslag (ell. et skovhjul). *Larsen.* **-kæmpe**, en. se Slagskæmpe. **-køl**, en. [I.11.2] (\ddagger , l. br.) kim(m)ingskøl; slingrekøl. *Larsen.* **-laas**, en. [I.1.1] (\times , foræld.) geværtaas, hvor antændelsen sker ved hanens anslag, navnlig: mod en jænghætte (jf. Knaldslaglaas). *HjælpeO. OpfB.⁴IV.501.*

Slagle, i ssg. [!s!aqla-] til Slagle; især (\otimes og landbr.) til Slagle 2 beg., om (dele af) tærsker-, rensemaskiner olgn., der virker med slagler; fx. **Slagle-kørner** (*Sal.²XV.186.* jf. I. Kørner), **-mølle** (slagmølle. *OrdbS.*), **-tromle** (i tærskapparater. *LandbO.IV.644. OpfB.⁴I.591.*), **-tærskemaskine** (*OpfB.²III.36. LandbO.³853.*), **-tærsker** (d. s. *OpfB.²III.36. LandmB.I.643.*).

Slag-linie, en. 1) [I.1.1. 4.2] (sport., foræld.) d. s. s. -cirkel. *Gymn.II.97. 2)* [I.5.2] \times linie, i hvilken der kæmpes; linie (front-afsnit olgn.), som der kæmpes om; ogs.: orden, hvori en hær er opstillet, ell. om selve den opstillede hær; slagorden; spec. (\ddagger): formation, hvori en flaaede optræder i kamp (ofte i forb. som ligge, lægge sig i slaglinie). *Harboe.MarO.371. VSO.* Skibene ankrede op i Slaglinie. *Etlar.SB.450. (generalen)* trak roligt sin Slaglinie tilbage til Avignon. *Rønberg.DE.39.* **-liste**, en. (ogs. **-list.** jf. *FagOSnedk.*). 1) [I.1.1] (l. br.) træstykke, der slaar mod noget; spec.: slagel (2) i tærskewerk. *OpfB.⁴I.591.* 2) [I.2.3] (jf. Anslag 1.5; bygn.) liste, som stander en dør ell. et vindue (der slaar imod) i en bestemt stilling; især: liste (jærnskinne) paa (kanten af en ell. begge fløje i) dobbelt-, fløjdor. *Gnudtm.Husb.193. 233. HFB.1936.68.* **-lod**, et. (nu dial. **Slaa-**, i bet. 1: Feilb. i bet. 2: *Moth.S461.*) (ænyd. slaglod, kølle (?) til at slaa med) 1) [I.3.2] (jf. Ganglod; ur.) lod (II.2.2), som driver slagværket i et ur. *Moth.S468. *(hun) tripped' . . hen til Uhret ved Væggen | Og bandt Slaglodets Snor ved Sømmet, at ikke den Gamle | Skulde vækkes.Pram. (Riber.II.34).* e. br. 2) (fra ty. schlaglot; vist til I. Slag 1.1, og betegnelsen, fordi de dermed

loddede genstande kan taale slag, hamring) \otimes tungsmeltelig legering (af zink ell. messing med guld, sølv osv.), der anvendes ved lodning (haard lodning, se II. Lodning 1) af metaller som guld, jærn, kobber, messing, sølv. *Moth.S468. Hinnerup.Juv.88.* Af Slaglod haves en stor Del Sorter. Hyppigst anvendt er Messingslaglod, der anvendes til Lodning af Messing- og Kobbersager. *Hannover.Tekn. 334. jf. Guld-(Levin.), Messing-(Værkt.47. se ogs. ovf. l. 7), Sølvslaglod (AWHauch. (VidSelskSkr. I.2.204). Sal.²XXII.1012).*

-lodde, v. vbs. **-ning** (*Haandv.200. Tekn O.*) (især i perf. part. og som vbs.) \otimes foretage lodning, lodde med slaglod (2). *Tekn.MarO.* slagloddede Samlinger. *Bek.Nr.235¹/1934.83.*

-lys, et. (efter ty. schlaglicht, fr. coup de jour; egl. om lys, der rammer noget som et slag; jf. -skygge og III. slaa 11.5; mal.) livligt, stærkt lys, der rammer en begrænset del af en genstand, et rum; spec.: stærkt lys, der fremhæver enkelte dele ell. figurer paa et maleri. *Amberg. VSO. Gjel.GL.199. billedl.: en Skildring, der kun tilsigter at kaste Slag-lys over de højeste Højdepunkter og de dybeste Lavpunkter.GSchütte.FL.97.* **-læng-de**, en. [I.2.1] spec. (\otimes): længde af et slag, en vandrings af et stempel. *Scheller.MarO. Motorkør.57.* **-løben**, part. *adj.* se slagge-løben.

-maler, en. [I.5.2] (jf. -maleri). *Grundtv.HVII.571. Letterst.tidskr.1938.492. billedl., om forfatter: Brandes.VI.221.X. 441. CSPet.Litt.948.* **-maleri**, et. (jf. -billede, -stykke 2 samt Batailmaleri osv. u. Bataille) malerisk fremstilling, billede af slag og krigsbevægenheder; ogs. om den kunstgen, der dyrker dette maleri. *NordConvLex.V306. Sal.²XXI.731. billedl.: Froissart (var) for sin Tid en Mester i Roman-Stil og Slag-Maleri.*

-mark, en. [I.5.2] (jf. -plads, -sted 2; især \times) den (aabne) strækning, plads, hvorpaa en kamp, et slag finder sted; valplads. *Holst.R. Drachm. DM.167. Tohaandssværdene (gik omkr.1600) af Brug paa Slagmarkerne.Tøjhusmuseets Billedbog.I.(1937).[26]. || i sammenligninger ell. billedl.; dels om sted, hvor der hersker forvirring, uorden: Dagligstuen . . lignede en Slagmark. JesperEw.PF.74. dels om arbejds-felt, diskussionsomraade, -emne: et Koncert-bureau, som havde . . alle Nordens umuligste Provinsbyer til Slagmark.Bang.S.266. (teorier om) Farverne (en bevæget Slagmark for forskellige Teorier).Tilsk.1921.I.308.*

-ma-ski-ne, en. (jf. Slaamaskine) \otimes 1) [I.1.1] maskine, der virker ved slag; især (jf. -spinde-maskine, -værk 1) om bomuldsspindemaskine: *OpfB.²VII.468. Hannover.Tekstil.II.435. 2)* [I.10] maskine til fremstilling af sløbeforme til stereotypier. *PapirL.265.* **-mekanisme**, en. \otimes spec. [I.1.1] (jf. -bolt osv.) om del af skydevaarens (geværs) laas. *Sal.²X.586. Medd Ryt.108.* **-melodi**, en. (jf. I. Slag 15.5; dagl.) melodi, som slaar an; lystig, moderne

melodi; døgnmelodi; schlager. CMøll.F.59. EErichs. Den store Dag. (1919). 89. † **-messing**, et. [I.1.1] messingslaglod. vAph. (1759). **-metal**, et. [I.1.1] (faql.) vægte blodguld (tidligere fremstillet ved udhamring) til brug for jorgyldere. TelefB.1924.sp.3216. **-mærke**, et. [I.1] (især arkæol.) mærke efter slag, stød osv. (stenen) bærer Slagmærker, som om den kunde være anvendt til Ambolt. Hatt. (Aarb. 1938. 209). || spec. 10 (jf. -bule) om tilhugningsmærker paa flintgenstande. Soph Müll. VÖ. 164. Johs Brøndst. DO.I.350. **-mølle**, en. [I.2.1] (mol.) formalingsmaskine, hvor malegodset (det, der skal males) knuses af roterende slagler ell. hamre. LandbO. 11.89.

slagne, v. se u. slakne.

Slag-net, et. [I.12.4] (oldn. slagnet, ty. slagagnet; nu næppe br.) d. s. s. -garn. Amberg.

Slagning, en. vbs. til III. slaa (s. d.) og II. slagge (s. d.).

Slag-nummer, et. (jf. I. Slag 15.5; jarg.) effektfuldt nummer; sensationsnummer; i en cirkus: AarhusStiftstidende. 11/1928.10. sp.2. **-ord**, et. (efter ty. schlagwort, egl.: slaaende ord, jf. I. Slag 15.5; i bet. 1 til dels m. tilknytning til I. Slag 5.2, jf. Kampord u. Kamp-) 1) (jf. -sætning, -udtryk) ord ell. bemærkning, der virker slaaende; kort, ram-mende betegnelse; især: sætning ell. vending, der kort og fyndigt giver en bestemmelse, en karakteristisk af noget, og som ved stadig gentagelse bliver gængs; ofte: sætning, vending, der ved sin korte, præcise form er (egnet til) program for en bevægelse, et parti; fyndord; motto; ogs. om udtryk (fx. vittigheder stammende fra revuer olgn.), der en kortere tid er paa moden og navnlig tilhører jargon; mode-ord, -udtryk. Jeg har paa mange Steder i mine Bøger brugt saadanne Betegnelser, saasom naar jeg kalder Slottet Hirschholm „Danmarks Versailles“ . . og jeg kalder tillige saadanne Udtryk „Slagord“, der paa én Gang tjene som Udgangspunkt for en Udvikling fra Lærerens Side og tillige ere et ypperligt Huskemiddel. Hejmdal. 11/1870. 3.sp.3. Brandes.E.11. Hendes Sprog var maaske ikke saa udsøgt . . og hun benyttede lidt for mange „Slagord“. EBrand. UB.230. Slag-ordet fra den store Revolution: Frihed, Lighed og Broderskab. Munch. (Tilsk. 1903. 118). Goddag, gamle Dreng — det var rart at se Dig igen! — Ja, og omvendt! sagde Otto leende. Det var det sidste Slagord. Buchh. Su. I.68. 2) (især bibliot.) om de vigtigste ord, „hovedordene“, hvorefter lister, kataloger over emner ordnes. For de her meddelte ordspørg vedkommende er af mig forsøgt en ordning efter „slagord“. K Kälund. (Småstykker. 1884-91). 140). BibliotH. 11.495. jf. smst. 415.422. 428f. sml. Slagordskatalog. Bl&T. **-orden**, en. [I.5.2] (ænyd. d. s., sml. holl. slagorde; jf. Kamp-, Slagt-orden samt orden,

ordre af bataille u. Orden 1.s, I. Ordre 1) opstilling, i hvilken der kæmpes; dels (x, især om ældre tiders forhold): en hærs opstilling, orden, formation, naar der skal leveres et slag; dels (især x, f.) d. s. s. -linie 2. SøLex. (1808). Kongeskibet laae midt i Slagordenen. Ing. EM. III. 215. MilTeknO. de stillede sig i Slagorden (Chr. VI: (drog ud) at skikke sig i orden) uden tvedelt Hjerte. 1Kron. 12.33. (italienernes) Styrker var blevet udviklet i Slagorden. Pol. 11/1939. 13.sp.5. Om et Regiment siges, at det staaer i omvendt Slagorden . . naar det har sin første Bataillon . . paa den venstre, og sin anden Bataillon . . paa den høire Floi af Linien. MilTeknO. skæv (ell. skraa. MilConv. VII. 487) slagorden, opstilling (først anvendt af Epaminondas i slaget ved Leuktra 371 f. Chr.), hvorved den ene, angribende fløj gøres stærk, mens den anden er forholdsvis svag. Sal. 11. 352. || (nu sj.) om den saaledes opstillede hær. Helvetierne storme . . Høiene, hvor den romerske Slagorden staaer. Goldschm. NSM. I.99. (han) raabte til Israels Slag-Ordener (Chr. VI: slag-ordener; 1931: Slag-rækker) og sagde til dem: hvorfor droge I ud at stille Eder op til Slag? ISam. 17.8. || billedl. Af over 500 overhusmedlemmer er nu kun 26 bisper, men disse har ikke ringe betydning, da de i regelen har dannet en fast, konservativ, højkirkelig slagorden. PLæssø Müller. Det moderne England. (1905). 23. De to (fodbold) Hold stillede op i den sidst averterede Slagorden. Pol. 11/1937. 8.sp.6. **-pige**, en. (jf. I. Slag 15.5; sml. -tøs; jarg.) livlig, lystig pige; især (nedsæt.): lellende kvinde. Dikkedikkek. En Slaggiges Oplevelser. (bogtitel. 1897). Theodora er en Slag-pige af den Slags, som faar et Bæger med og sidder paa Knæer og kysser. ChrEngelst. Jeghusker—. (1918). 203. han synker hen, træt af Vesterbruns Slaggiges Elskov. V Ved. (NatTid. 11/1926. Aft. 2.sp.1). **-pinkert**, en. [I.4.2] (jf. -skilling; kbh.) metalknap til klinkspil. OrdBS. **-plads**, en. [I.5.2] (sj.) slagmark; valplads. Jørg. KR. 91. **-plan**, en. [I.5.2] de for en kamp, et slag af overkommandoen truffne bestemmelser, navnlig m. h. t. angreb. MilConv. VII. 489. Scheller. MarO. || overf.: plan for fremgangsmaade. (han studerer hendes) Karakter for . . at lægge sin Slagplan (o: til at erobre hende). Brandes. IV 92. Eriksholm. JS. 199. **-presse**, en. [I.1.1] apparat til presning, presse, der virker ved et slag, stød; spec. (jf. -værk 1): stanzemaskine. OpfB. 11.1.271. GasInd. 19. **-prøve**, en. [I.1.1] 1) (jf. -bøjeprøve, -forsøg) materialprøve (fx. for staaltøbegods), hvorved et prøvelegeme udsættes for gentagne slag fra bestemt højde af en hammer med bestemt vægt. Tekn MarO. Thaulow. MO. 102. || om selve prøvelegemet. Bl&T. 2) (x, foræld.) prøve af sabelklinger ved hug mod slagbuk. MR. 1838. 94. **-pulver**, et. [I.6.2] (apot., foræld.) pulver

med lign. anvendelse som slag-balsam, -draaber. Amberg. *FolkLægem*.III.99. **-pumpe**, en. (ty. slagpumpe, holl. slagpomp; især foræld.) 1) [I.2.1] alm. pumpe, der drives ved pumpeslag med en (næsten horisontal) pumpestang ell. nikke (II). Forordn.¹⁴/11.1757.§2. de publicke Slagpomper ved Canalerne.smst.¹⁴/1799.§75. Funch.*MarO*.II.121. Scheller.*MarO*. 2) [I.11.2] ⚓ lensepumpe i skibssiderne (slagene) i meget fladbundede skibe. 10 Rödning.V.304. Harboe.*MarO*.315. Sal.XIV.757. **-pølse**, en. [I.11.3] (jf. bornh. slagrullepølse (BornhOS.); nu dial.) pølse (især: rullepølse) af kalve- ell. lammeslag. Huusm. (1793).119. UfF. **-pøs**, en. (jf. holl. slagputs, til holl. (water) slaan, øse (vand) op (jf. III. slaa 15.1); sml. Kaste-, Stangpos; ⚓, nu især i koffardimarinen) stor sejldugspos (nu: med læderbund og jærnringe foroven og forneden), som bruges til at hejse vand op med ved spuling; admiral (II). Rödning.VII. Anhang.69. Harboe.*MarO*.321. KuskJens. Søm.47. **-rad**, en. [I.5.2] (poet., sj.) d. s. s. -række. *De stode tause | I ordnet Slagrad. Boye.Brødr.147. **-regn**, en. [I.2.3] (ænyd. d. s., sen. fsv. slaghrägn, mnt. slachregen (ty. schlagregen); jf. -vand 1.1; især jagt. (bygn.) ell. dial.) stærk, voldsom regn(bytte), der pisker, slaar haardt; plask-, skylregn. Moth.S469. naar Jorden ved en Slagregn 30 skylles fra (stengærdet), falder jo Steenene efter.Fleischer.AK.166. en Storm med Slagregn.JVJens.FD.112. Suenson.B.III.329.446. FrGrundtv.LK.246. Halleby.17. jf. Slagregnsbeskyttelse.HFB.1936.230. **-rem**, en. [I.1.3, 2.1] (jagt.) rem i seletøj, der over krydset er fæstet til halerem og skagler for at hindre hesten i at slaa over skaglerne. Sal.XVI.206. BerlKonv.XIX.462. **-replik**, en. (jf. -ord 1; sj.) rammende replik; replik af 40 slaende virkning; slagværdig bemærkning. Hun satte sin Torkevur ned (for) at kunne expedere sin Slagreplik hen ad Strædet . . „Ja, ja, Jomfru! Fordi De gaar med Bommesis Underbuxer, skal De ikke tro, at jeg vil tigge Dem om Noget.“Schand.BS.211. **-ring**, en. (jf. Slaaring) ringlignende genstand, med hvilken et slag udføres, ell. mod hvilken et slag rettes; især [I.2.2]: 1) ♂ lille med et spidst plekter udstyret ring (anbragt 50 paa tommelfingeren), hvormed slagciterens strenge anslaaes. HParumB.ML.655. 2) (jagt.) den del af en (kirke)klokke, hvormod knebelen slaar. Sal.X.628. DanmarksKirker.SorøAmt. (1936).439.607. **-rum**, et. [I.2.1] ⚙ den del af en dampmaskines ell. motors cylinder, som stemplet gennemløber. SkibsMask.72. **-rygget**, adj. [III] (jf. slejrygget; dial. (fynsk)) om hest (kreatur): stejrygget. Lunde. F.81. Kværnd. billedl.: Far købte . . alle de Bøger, han evnede, og hans Reoler var alle slavyggede. Fynsk Hjemstavn.1938.140. **-række**, en. spec. [I.5.2] (jf. -rad; l. br.): række af kæmpende (krigere, soldater); ogs.: krigere op-

stillet i række; slaglinie, -orden. Fodfolkets Slagrækker bleve brudte, og det led et stort Nederlag. *Mobb.DH*.II.252. en Krig, hvor Adelsbaaren og Bonde . . stiller sig frivillig i Slagrækken. *HCAnd.ML*.467. *ISam*.17.8 (1931; se u. -orden). **-rør**, et. [I.1.1] (jf. -fængrør; ⚓, l. br.) brandrør, fængrør, hvor ilden frembringes ved et slag (med perkussionsapparat) mod en fængelhætte. *MilitærTidende*. 1894.409. D&H. **-rørt**, part. adj. [I.6.2] (sml. -syg; hos sprogrensere, sj.) ramt, rørt af slag; apoplektisk ell. epileptisk. et Slagrørt Menneske. *Matth*.9.1(OGuldb.). jf. Selmer. *FO*.II.50. SvClaus.NM.100.

Slags, en ell. (nu noget sjældnere i rigsspr. og nu næppe i best. f.) et (jf. VSO. MO. Levin.Gr.I.54. Saaby.⁷ samt Esp.307. *UnivBl*.I.380. Brenderup.§79. *Flemløse*.120). [slags] Høysg.AG.7.35. flt. d. s. ell. (dagl., spøg.) -er (AKohl.MP.I.45.94. *Svedstrup*. Fortællinger.(1929).21). || ofte retter Slags sig i tal (nu dog sj. de slags) og (især i noget gldgs. spr. og dial.) i køn efter artsbetegnelsen, hvortil det er knyttet; jf. Levin.Gr.II.76. *Dania*.III.124. *LollGr*.42. *BornhOS*.; som eksempler kan anføres: alle slags fugle. *Ez*.39.17(Chr.VI). *de slags Supper. *FrHorn*. PM.19. alt Slags (1909: al Slags) Ondt. *Katek*.§104. jeg har antaget det for at være en Slags Spaabog . . min Ven E. T. har senere gjort mig opmærksom paa, om det ikke skulde være Text til et Slags Spil. *VilhThoms.Afh*.III.323. Har du glemt, at jeg ogsaa er et Menneske — et Slags Menneske i alt Fald — en Slags Kunstner. *ERode*.BÆ.85. || undertiden (navnlig i ældre tid og især i bet. 1 (og 3)) sammenskrevet m. foreg. adj. ell. pron.; fx.: *Jeg . . | Andreslags Ting maae bekymre mig om. *Bagges.Ungd*. II.127. italiensko Sange, Sonetter og anden-slags Digte. *NMøll.VLit*.II.405. De staae i enslags Forbindelse med hinanden. *VSO*.I. 648. mangeslags Møbler. *FrPoulsen.MH*.II. 12. Sammeslags. *vAph*.(1759). se endvidere al(-le)-, flere-, mange-, nogenslags u. bet. 3. (ænyd. slags, slaus (i forb. som adskillige, anden, tvende slags. *Kalk*.III.871.V944), sv., no. d. s., jf. isl. tvenns slags, nt. allerlei slages, ty. schlagens (i forb. som leute dieses, eines, gleiches slages, nu: von diesem schlag osv.); egl. gen. af I. Slag 10.2, anv. beskrivende i forb. som alle, mange slags (jf. *FalkT.Synt*.50); fortænger II. Haande || navnlig i talespr.) som udtr. for, at noget ell. nogen er af en vis (ofte: nærmere angivet) beskaffenhed ell. natur: gruppe af individer, ting, som har væsentlige egenskaber tilfælles; klasse; sort; tidligere ofte om underafdeling af slægt, art (5.1), ell. om race.

1) i forb. m. flg., direkte tilknyttet subst., substantivisk led (se ogs. bet. 3). 1.1) i egl. bet. (nu især nærmere bestemt ved num. ell. pron. den, adj. som adskillig, enkelt, forskellig; om faste forb. som al, flere, mange, nogen, samme

slags *se bet.* 3). de nedbrøde de altere, som vare bygte af det andet slags folk (1871: de fremmede Folk). 2Makk.10.2 (Chr.VI). Mand binder en Bog ind udi 10 slags Bind. *Holb. Bars. II.6.* Bavianer ere et slags store Abekatter. *Graah. PT. I. 153.* Ethvert Slags Træ skal have den Grund, som det elsker. *Schytt. IR. II. 287.* det værste Slags Coquetter. *Gylb. IV. 194.* Konjunktiv bruges i enkelte Slags Bisætninger. *Dahlerup. SprH. 27.* forskellige Slags Tungetale (1819: adskillige Tungemaal). *ICor. 12. 10 (1907).* de tre Slags særligt Offer, Almuen skal . . udrede. *HBrix. DD. 26.* || *som bestemmelse ved Maade.* Der ere 3 Slags Maader, som man betiener sig af at canonisere Mennesker paa. *Holb. Ep. IV. 8.* paa en slags maade, (*jf. bet. 1.2; nu næppe br.*) paa en vis ell. paa en ell. anden maade, de tro . . at de afdøde Siel paa en slags Maade skulle advare de levende. *Kraft. VF. 362. Fleischer. B. 178.* R. havde ogsaa paa en Slags Maade spillet ham et Puds. *Nyerup Rahb. IV. 51.* || *i spjældnere forb. m. num.; især tusind* slags. Naturen . . udbreder sine tusindslags Frembringelser. *Mynst. Præd. II. 107.* Jorden ligger for os, fyldt med tusindslags Gaver. *sa. CV. 7. 1.2*) i ubest. f., som *udtr. for, at noget er at henregne til, minder om ell. kan sammenlignes med, er noget i retning af det, det flg. subst. betegner; ofte nedset., som betegnelse for utilstrækkelighed, larvelighed, lav værdi.* Fra Ringen distingveres Kimen, som er et Slags Klokke-Spill. *Holb. Ep. II. 82.* Hun havde merket . . en Slags Forlængenhed hos Propheten (*Elisa*) naar han kom i hendes Huus. *NordBrun. TT. 10.* et Slags Sky har holdt Oprørerne tilbage fra at nærme sig Kongens Person. *Molb. DH. II. 123.* *Hun er — jeg veed ei ret, hvordan — | I Slægt med mig og Mine . . | Hun er et Slags Cousine. *40 Heib. Poet. VIII. 232.* *Til et pigesødt: Godmorgen! har jeg brummet et Slags Svar. *Sigfr. Ped. NSV. 30.* *jf. saadan 4:* det var da saadan en Slags nymodens Kloak. *Kirk. NT. 34. (gengangeren:)* *Jeg elsker dig, som en Slags Fader. *Bagges. Gieng. 42.* jeg var med som en slags fredsmægler |

2) *i selvstændig anv. (ofte efter præp. ai).* 2.1) *i al alm.* Klæder af to Slags, vævet tilsammen (1931: Klæder, der er vævet af to Slags Garn). 3Mos.19.19. dette Slags (o: *onde aander*) farer ikke ud uden ved Bøn og Faste. *Math. 17. 21.* *Odin gav os Kræfter | Af hoistforskjelligt Slags (*Oehl. ND. 247:* *Odin gav os | Særskilte Kræfter; hver maa bruges). *Oehl. (1831). I. 18.* en Egn, hvis Skjønhed er af det alvorlige Slags. *Molb. UV. 128.* Karlens Skraa var af den tykke Slags. *Elkjer. HF. 5.* *jf.:* *De bragte Føring strax | Af Æg og Melk og Smør og Høns | Og andre gode Slags. *Winth. HF. 109.* || *om underordnet begreb ell. kategori (species; jf. Digt-, Over-, Skriftslags); tidligere undertiden i zool, bot. spr. (jf. HjælpeO.), nu især*

(*gart.*) om sorter, varieteter af frugter ell. (*især dial.*) om racer, stammer af dyr, du skal ikke lade dit Kvæg parre sig med et af et andet Slags (Chr.VI: med andet slags; 1931: lade to Slags Kvæg parre sig med hinanden). 3Mos.19.19. (*forfatterne har*) skildret enhver . . Gienstand udi lige saa forskiellige Slags, som Naturen beopagter i sine Verker, hvor utallige Stykker høre til et Slags, og utallige Slags til een Art. *SorøSaml. I. 46.* Æbler og Pærer (*kan*), uagtet at Kiernerne ere tagne af de allerbedste Slags, slaae tilbage til deres gamle og vilde Art. *Fleischer. HB. 290.* i Norditalien saae jeg ikke mindre end to (*skorpioner*). De vare af den gule Slags, der ikke ansees som synderlig farlig. *Hauch. MfU. 168.* vil (*man*) overlade valget til mig, skal jeg efter evne gøre det bedst mulige udvalg . . og tilbyder således efter mit valg af slags: Æbler (*osv.*). *Prisfortegnelse. 1884. (OrdbS.). jf. Faare - (Prosch. Faarets og Svinets Avlog Pleie. (1883). 22), Heste - (den spanske Hest (maatte) dele sin Betydning med Nordvropas, og især Nord-sølandenes, svære Hesteslags. MøllH. III. 90. LandmB. II. 157. sml. Hesteslag u. I. Slag 10.2), Træ - (Ved finere Træarbejder kræves det ofte, at tynde Plader af kostbart Træ . . skal dække en ringere Træslags. Haand-gern. 308. de to Forestillinger: Træ og Urt . . har vi sondret . . ud i mange Træslags og Urtarter. VVed. G. 174), Uldslags (Prosch. Faarets og Svinets Avlog Pleie. (1863). 67). — (sj.) m. h. t. mineraler *olgn.: Suhm. II. 61. jf.:* Sydende, smeltende Stenmasser . . har væltet (*havbundens*) Lag omkring, omdannet dem til nu Stenslags ved Hedens Magt. *NCRom. Læsebog. III. (1887). 300. D&H. II. 339.* || (*jf. Folkeslags 2*) om (*gruppe, type af*) mennesker m. h. t. deres *aandspræg, anlæg, opdragelse ell. familieforhold, samfundsstilling.* (*især i forb. m. karakteriserende (navnlig: rosende) adj.*), tre slags (1871: tre Slags Mennesker) hadede min siel . . en fattig, som er hoffærdig, og en riig, som er en løgner, og en gammel hoer-karl. *Sir. 25. 2 (Chr. VI).* *du er en Ven af det ærlige Slags. *Oehl. (1831). IX, I. 51.* en forløben Konstberderse af det fornemme Slags. *Ing. EF. VI. 23.* *Min Møster var en simpel Enke, | Ret af det ægte, gamle Slags. *Winth. V. 6.* Hans Fader er en Ægte-mand og Huusfader af første Slags. *Cit. 1832. (Hjort. B. II. 309).* de to Slags af Mennesker . . de puurt unge . . eller de meget adstadige. *AKohl. MP. I. 94.* Talen viser ham som en udpræget Polyhistor af Tidens sædvanlige Slags. *CSPet. Litt. 882. jf.:* hun havde . . mærket, at Ørvarodds Sind og Hu var af et eget Slags. *Oehl. XXXII. 84.* af den rigtige slags *olgn. (jf. rigtig 4.2):* Provsten er . . en Mand af det rette Slags. *HFEw. JF. I. 326. iron.:* nu gik det som en Sladder gennem hele Byen, at Rasmus var en af den rigtige Slags, at han selv havde været from,*

men var faldet fra *Lauesen.MF.208. 2.2)* efter *poss. pron. (gen. af personligt pron.)* som betegnelse for en vis arts specielle egenskaber, omraade, handlemaade m. m. Mennesker af dit Slags opdrager man ikke; thi de opdrage sig selv. *Hauch.IV.57.* folk af Deres (min, hans, hendes) slags (o: folk som *Dem osv.*) || *tsær efter sin, sit.* Gud gjorde vilde Dyr paa Jorden efter sit Slags (1931: efter deres Arter), og Fæ efter sit Slags (1931: Kvæget efter dets Arter). *1Mos.1.25.* glenten, og skaden med sit slags (1871: deres Arter). *3Mos.11.14 (Chr.VI).* Hver Plante har sit eget Slags af Insekt. *Suhm.II.68.* navnlig i forb. af (*EWolff.(1779).* Lokomotiv *T.1938.193.sp.1)* ell. (oftest) i sin (sit) slags, (jf. III. sin 4.4) i sin art; paa sit omraade; paa sin vis. (undertiden i sætn. m. subj. i flt. uden kongruens ml. dette og det *poss. pron.*). et Mesterstykke af det Latterlige i sit Slags. *SoroSaml.1.72.* Han er duelig i sit Slags. *vAph.(1772).III.* (kisterne er) i sit Slags noget fuldkomment. *Molb.Dagb.130. PMøll.II.45* (se u. egen 3). Pigen hed Thyra og Hunden Karo, og efter Hans's Beskrivelse saa de have været lige storartede, hver i sit Slags. *Skovrøy.Fort.139.* De to danske Kogebøger er i sin Slags de ældste bevarede i Europa. *OFriis.Litt.77.* ene (*Bl&T.*) ell. eneste (se eneste 1.5) ell. (nu oftest) den eneste i sit slags, om noget enestaaende. vi skal blive det eeneste Par i sit Slags. *Wand.(Skuesp.IV.15).* denne Pige er den Eneste i sit Slags. *Kierk.I.173. 2.3)* (dagl.) i best. f.; ofte m. prægnant bet., om den noksom bekendte art, klasse; dels m. rosende bet.: den gode, rette, rigtige art; dels m. nedset. bet.: den uheldige, slemme art. *(jeg) Tilstaaer, at der mellem Slagset (o: menneskene) findes Mangt et høyst fortreffeligt Gemyt . . | Men selv mellem disse og Gud Fader, | Tænk jeg mig dog et Pokkers Spring. *TBruun.VI. 353.* et trykt Hallestempel med Datum paa-klistres Varene, med Angivelse af Slagset og Stykkernes Antal. *Blich.(1920).XXII.159.* (jeg er) klar over, hvad De indeholder, og paa hvad Maade, Slagsen som Dem skal behandles. *Hovallt.DB.72.* H. er en konsul af den rigtige slags. Engländerne har en gentleman til konsul . . Danmark har . . ingenting, hverken konsul eller minister. Nej, H. er slagsen. *KDahlerup.Mandfolk.(1934).182.* i flt.: Nu véd jeg . . at Champagne snart hedder Mumm og snart Heidsick og snart noget helt andet igen. Jeg véd ovenikøbet, hvilken af Slagsene jeg bedst kan lide. *Nans.JD.162.* || navnlig i forb. af slagsen (jf. af arten u. Art 5.1). Jeg er selv Pige, og veed hvad der skal til (o: hvordan man skal behandle mænd). Hun er ogsaa af Slagset. *TBruun. Kierlighed paa Prove.(1781). 28. **, Han havde skaaret sig med Saxen! | Det var et Selvmord sgu af Slaxen. *Rantzau. D.Nr.41.* Han var altsaa en Sværmer lige

til Benpiberne, en Dansker af Slagsen. *JVJens.EE.74.* dette franske Lystspil . . er et endog ualmindelig pauvert Eksemplar af Slagsen. *Pol.^{20/3}1920.10.sp.1.* en dame af slagsen, se Dame 3.

3) i særlige forb. m. pron., adj. olgn. (om sin, sit slags se bet. 2.2). 3.1) al slags (ogs., især ved subst. i flt.: alle slags. — alt slags; sj. ved subst. i flt.: altslags fornoielige . . Billede. *SophMüll.VO.578)* || svarende til bet. 1: al(le) mulige; forskellig(e); alle haande (1). Man finder . . Feyl hos Folk af alle slags Stand. *Holb.Plut.II.4.* skarpe Love (blev) givne mod al Slags Spaan og Hexen. *Engelst.Qvindekj.104.* al Slags Daarligheder, al Slags Vantrø, al Slags Synd erholder andre . . Navne. *Mynst.Præd.II.139.* hun formaade sin Mand til at tage Deel i alleslags Forlystelser. *Gylb.Novel.II.60.* han optoges af alle Slags Mystik. *VilhAnd.Litt.II.225.* alle Slags Fisk. *CSPet.Litt.761.* Købmænd og Krigere og al Slags farende Folk. *OFriis.Litt.35.* al slags lige, se III. Lige 2. al(t) slags vejr, se Vejr. alle haande slags (nationer olgn.), se II. al 4.4. al(le) mulig(e) slags: *Tode.VI.91* (se mulig 1.2). Skotøjsfabriker, Tekstilfabriker, alle mulige Slags Fabriker. *Ekstrabl.^{20/3}1939.1.sp.2.* || i selvstændig anv.; dels: enhver, hvilken som helst, forskellig art. Vi see . . en stor Mængde Folk af alle Slags at holde sig til (*Jesus*). *Vogelius.Præd.9.* Der var . . mange tusind andre dyr af alle tænkelige slagser. *Svedstrup. Fortællinger.(1929).21.* dels (nu l. br.) i mere ubest. bet.: alt muligt; hvad som helst; alle haande (2). *Moth.S473. vAph.(1772). III.* Der er noget af Alleslags i denne Ret Mad. *VSO.I.144.* Et Hæfte med Alleslags er iøvrigt færdigt og vil udkomme om en Uges Tid eller to. *PVJac.Breve.223.* der seilede Alleslags hen over den, Pinde, Straa, Stumper af Aviser. *HCAnd.(1919).II.148.* Hvad snakker han og Smed Johansen om, naar de er sammen? — Aa — om alle Slags. *Schand.TF.1.100. 3.2)* den (det, de) slags; dels, svarende til bet. 1: saadan; sliq; undertiden let nedset., om noget, man ikke bryder sig om, foragter. Jeg hevner mig paa det slags folk (1871: deres Slægt), som er af Ægypten. *Jud.6.5 (Chr.VI).* Jeg vil give hende Opskrift paa de slags Drik og Spiser, hun skal holde sig fra. *Holb.Bars.III.6.* det (sa. Vgs.(1731)II.6: den) slags Drick (o: kaffe). *sa.Vgs.III.1.* Arthur hørte til de Slags Mennesker, hvis Natur vanskeligt bliver dem selv klar. *Hauch.IV.130.* *nu er det vistnok femte Gang, | Du kommer mig med den Slags slemme Vaas. *JakKnu.Va.94.* || dels svarende til bet. 2; ofte nedset., om noget ligegyldigt, værdiløst, foragteligt. Hun er icke af de slags, der dølge deres Kierlighed. *JR Pauli.N.63.* (han) var et Menneske af det Slags, som ikke findes hver Dag. Allevegne gives der gjerrige, misundelige, haardhjer-

tede, hadefulde; men . . sjældnen nogen, der i een Person forener alle disse Egenskaber. (*han*) var en saadan Sjældenhed. *Blich. (1920). XXVII.50.* Man tror ogsaa gerne, at man selv har meget mindre Forstand paa den Slags (∴ *behandling af spædbørn*). *Johs Wulff. T.13. m. prægnant bet. (jf. u. bet. 2.3):* I fandt sig ikke i den slags. *Freuchen. R.106. især i forb.* være af den slags, have en saadan (*daarlig*) karakter ell. moral; være saa slem, ufin olgn. *Chievitz. FG.3.* Naa, du er af den Slags! *Å Jorg. GF.28.* og (eller) den slags, og (eller) mere af samme ell. lignende art; og (eller) lignende; og saadan(t). Illusioner og den Slags, dem har jeg sgu ikke mange af. *J.P.Jac. II.194.* Vær nu ikke ganske forrykt og tro, at De har flere Hjerner og den Slags! *Buchh. UH.49.* Hun var meget trofast og den Slags, men hun var ingen Begavelse. *Leck Fischer. KM.143.* naar man rigtig er ked af noget eller fryser eller den Slags. *Berl Tid. 1/10 1939. Sønd. 16.sp.1. 3.3) een, eet slags, (jf. een haande u. II. Haande) een (bestemt) art, sort; een og samme (art, sort).* *En Doctor, og Soldat, som begge dræbe, slagte, | De ere et slags Folk, jeg ingen Forskiel seer. *Holb. Paars.168.* *Hans svage Syn kun eet Slags Ynde fatter. *Blich. (1920). V.131. J.Locher. Aargang 1929. (1930).100. talem.:* eet slags klædebon og lov skikker sig ej paa alle steder, se Klædebon. *jf. Haande sp.594⁶¹:* Man kand blive ked af een slags Mad, man kand blive kied af een slags Kone. *Holb. LSk. III.6. 3.4) flere slags, (jf. flere haande u. II. Haande) mere end een art, sort; adskillige arter, sorter.* Der ere flere Slags Æbler. *VSO. MO.* Flere Slags Assimilationer. *Sal.² XXII.730.* || (*sj.*) forskellige (arter). Af flere-slags Retter kan man snart spise for meget. *VSO. II.97. 3.5) ved spørgende pron., især i forb.* hvad slags. hvordan slags Folck er de Trojaner. *Holb. Ul. II.2.* provsten spurgte ham, om han vidste, hvad slags provster der var til. *Krist. Ordsp. 412.* Hvorledes oprejses de døde? hvad Slags Legeme (1819: hvordan et Legeme) komme de med? *1Cor. 15.35 (1907).* Ø-Listen i . . Kong Valdemars Jordebog nævner . . ved hver Ø, hvad Slags Vildt, der var paa Øen. *AGarboe. Agersø. (1938).33. jf. bet. 2:* vi veed nu Alle, af hvad Slags Veronica er. *Hauch. III.289.* || (*jf.*) hvad haande u. II. Haande) i forb. m. pron. m. sammenfattende bet. Hvo som far med oplagt Raad til anden Mands Huus, eller Gaard . . eller Eje, eller hvad Slags (∴ *hvilken som helst*) Bolig det er. *DL.6—9—1. (dial.):* Nogle mente, det var Taresyge (*han var død af*) — andre holdt fast ved, at det kuns var Herrens Vilje. Doktoren havde sagt: Tyfus. Men ded ku jo betyde hver Slavs (∴ *hvad det skulde være*). *Gravl. EB.74. 3.6) ingen slags, (jf. ingen haande u. II. Haande) ingen som helst.* Paa ingenslags Maade. *vAph. (1764).* Ingenslags Mittel er saa

stærkt. *sa. (1772). III.324.* ingen Slags Sygdom er mere almindelig end denne. *HMathiess. DK.34. 3.7) mange slags (sj. i ent. m. (en) slags.* *Saa mangen en Slags Dands i Verden her vil læres. *Saml Danske Vers. III. 239), (jf. mange haande u. II. Haande) nu især i anv. svarende til bet. 1; i ed subst. i flt. ell. ved subst. i ent. m. koll. bet.: mange forskellige arter, sorter; mangfoldig(e).* Der ere i Verden, lad os sige, saa og saa mangeslags (*Chr. VI: mange slags; 1907: mange Slags*) Sprog. *1Cor. 14.10.* Andre bragte . . mangeslags Legetøi og Blomster. *Mob. Ev.468.* de af mange Slags Mandskab sammensatte (*hjælpetropper*). *Vilh And. Litt. IV.522.* || ved subst. i ent. m. abstr. bet. Evangelierne fortælle os ofte om mangeslags Gienvordighed og Kummer. *Mynst. Præd. II.267. smst. 211.252. nu navnlig (især dial.) i forb.* som sige saa mange slags tak, sige mange tak. De skal have mange Slags Tak for saadan Deres udviste ugemene . . artighed. *Cit. ca. 1770. (OrdbS.).* Jeg siger så mange Slags Tak. *NThThoms. UF. 45. Gravl. E.23.* || (*nu l. br.*) m. foransat bestemmelsesord. han vilde . . tilbagegive alle de mange Slags hellige Kar. *2Makk. 9.16.* Guds mangeslags (*Chr. VI: adskillige; 1907: mangfoldige*) Naade. *1Pet. 4.10.* Guds mangeslags Gaver. [*PC*] *Zahle. Etatsraadinde Bruun. (1853). 15.* || (*nu sj.*) som præd. Jordarterne ere mange Slags. *Suhm. II.59.* *Guds Engle er saa mange Slags | Som Dage i et Aar. *Grundtv. SS. III.438.* Vildfarelsen er mangeslags, den trænger selv ind i Helligdommen. *Mynst. Præd. II.75.* Guds Raad ere mangeslags. *smst. 152.* || i selvstændig anv., især efter præp. af. Muligheder af mange Slags. *Vilh And. Litt. III.528.* (*sj.*) om samling, blanding af mange forskellige ting: *Moth. S473. vAph. (1772). III.423. jf.:* Mennesket er af Natur en Altindæder (Omnivorus) eller en Mangeslagsæder (Polyphagus). *Tode. ST. (1799/1800). 229.* || (*sj.*) som adv.: paa mange maader; paa forskellig vis. *vAph. (1772). III. 423. jf.:* Mangeslags Tienere bruger han, mangeslags dannede han Menneskenes Hierter. *Mynst. Præd. II.158.* || (*jf.*) mange haande u. II. Haande; *sj.:*) da overvældedes han . . med Arbeider af mangehaande Slags. *Mall. HG.39. 3.8) nogen slags, dels (jf. nogen A; nu dial.): en eller anden; en. Forordn. (Kvartudg.)²² 10 1701. IX. §2.* Har du noget slags kniv, du kunde ville laane mig? *BornhOS.* nogen slags lige, se III. Lige 2. || *dels (jf. nogen B): nogen som helst. Fålst. (Falsteriana.61).* i sine Arbeidstimer vilde han ikke gjerne forstyrres ved nogenslags Samtale. *Mynst. Saml. XXIV.* Broncealderens Folk har utvivlsomt ikke kendt til nogen Slags Bogstavskrift. *Dahlerup. SprH.4.* uden nogen Slags Motivering. *CSPet. Litt. 959.* *Se, Skrivrens Kone kan ikke | paa nogen Slags Maade faa Smaa. *KBecker. S. III.61. 3.9) samme slags.* Sammeslags Varer. *vAph.*

(1764). || *i selvstændig anv., især efter præp. af. Moth.S473.* Folk af samme Slags.S&B. tre æsker patroner af samme slags som hans. *Freuchen.R.75.*

Slags-, *i ssgr. 1) [slags-] (ogs. Slag-, se Slagskæmpe). (jf. Slaas-) til I. Slag 5(2), i betegnelser for (deltagere i) strid; se Slagsbroder, -kæmpe, -maal. 2) (sj.) til Slags (2); se Slagsbestemmelse.*

Slag-saar, *et. [I.1.1] (mods. Skud-, Snitsaar ofl.; sj.) saar, frembragt ved slag, stød; kontusion. (han laa) blodende af et svært Slagsaar i Baghovedet. Pol.¹/₁₆1938.2. sp.1. -saks, en. [I.1.1] bordsaks, der klipper med et slag. Sal.¹/_{XX}.815. -sang, en. [I.5.2] opildnende sang, der afsynges under ell. før en kamp, et slag; uegl.: sang, der er kendingsmærke for, (altid) synges i en vis kreds; undertiden (jf. -melodi samt I. Slag 15.s; dagl.): lystig, moderne sang. tre ildfulde Hymner til de i deres Frihedskamp saa ulykkelige Polakker — en Slagsang, et Opraab og en Sorgesang. Brandes.IV.443. han (morede) sig over de nye Slagsange, skjøndt han havde noget vanskeligt ved at finde Meningen i „Vil Du nu blot la'e Hønen gaa“. CMøll.PF.339. Slagsang for Danske Studenteres Roklub. JVJens.Di.¹/₇₅.*

† **Slags-bestemmelse**, *en. (til Slags 2; sj.) artsbestemmelse, -betegnelse. Eilsch. Term.20. -broder, en. (jf. Slagdreng og Slaasbroder) nedset., om person, der gerne fremkalder og deltager i slagsmaal. Ew.(1914). IV.164. Han havde været en vild Krabat og en stor Slagsbroder i sin Ungdom. Ing.EF.IV.55. den ideale Slagsbroder Thor.JLHeib.(St SprO.Nr.122.13). jf.: en Prophet . . en Seer, en verdenshistorisk Slagsbroder (o: Grundtvig). Kierk.VII.118. || hertil bl. a. Slagsbroder-aand (AFriis.BD.I.332), -bedrift (Stangerup.R.72), -næve (LindskovHans.NH.123), -politik (Bl&T.), -sang (Pol.¹/₁₆1924.3.sp.2), -trods (brutal Slagsbrodertrods. Bergs.BR.11).*

Slag-seng, *en. [I.12.1] især om ældre tiders forhold: slagbænk, der bruges som seng. Han laae i en Slagseng bag Kakkelovnen. Blich.(1920).XXVI.11. Aakj.VF.17. Feilb. UfF. -side, en. 1) (sv. slagsida, no. slagside, holl. slagzijde; til I. Slag 7.3 og I. Side 2.4) det, at noget har hældning til en af siderne; især : det, at et skib har hældning til styrbord ell. bagbord, ligger skævt i vandet enten p. gr. af (bal)lastens forskydning, konstruktionsfejl (fast ell. fodt slagside. Tekn.MarO.) ell. løkage. Røding. SoLex.(1808).131. „Sejl slog vi under, | og Sejlene gik, | og Skuden hun hev, til hun | Slagside fik. Drachm.UD. 261. Skibet . . havde Slagside. MinT.1878. B.827. Viseren paa Broen (paa dampskibet) angiver 15 Graders bagbords Slagside. And Nz.U.98. „der er Slagside . . Ballasten ligger vist skævt“. „Vist saa: Styrbords Slagside — det tyder til heldig Rejse.“ Gravl.Øen.179.*

|| (*især spøg.*) *i anden anv. Halmstakken har faaet Slagside. Baud.GK.214. Det blæser. Paafuglen faar Slagside, Vinden drejer hele det stakkels Bæst ved at suse mod Halen — den vender sig forvirret — saa faar den Slagside den anden Vej. ThitJens.KK.86.*

|| *billedl. Det var ikke saadan, naar Virkeligheden entrede Fantasiens Skib! Der blev Slagside. JacPaludan.UR.63. Et Hjem, hvis Overhoved er en ugift Moder, har . . social Slagside lige fra Starten. Kulturkampen.1935. Aug.25. 2) (ænyd. d. s., sv., no. dial. slak-sida, nt. slag-, slacksied, slag paa dyr, mnt. slakside, bugside; til III. slag (ell. I. Slag 11.3) og egl. om det slappe, hængende kød paa bugen; nu næsten kun dial.) parti paa dyr mellem ribben og kryds; slag (I.11.3). Moth.S472. Haver en Hest lange Hofter, og er viid i Slagsiderne . . den løber snart. HesteL.(1703).A2^v. stikke det oppustede Kreatur, der er færdigt at briste, et skjærende Instrument 3 til 4 Tommer ind i den venstre Slagside midt imellem Hoftebenet og det sidste Ribbeen. PhysBibl.III.211. Esp.478. Feilb. || † om tilsvarende parti hos mennesker. hand haver . . gjort folder paa sin slag-side (1871: lagt sig ud over sin Lænd med Fedme). Job.15.27 (Chr.VI). mine slag-sider (1871: Lender). Ps.38.8 (Chr.VI).*

|| *hos fugle. Egnen omkring Vingernes Ud-spring kaldes Skuldrene . . og Strækningen imellem disse og Hofterne, der sædvanligvis er skjult under Vingerne, kaldes Slagsiderne (hypocondria). Kjerbøll.xii. Pol.¹/₁₆1907.6. sp.2. -sigte, en. [I.2.1] (mol., foræld.) sigte (af haardug), der sættes i bevægelse ved et rysteapparat, slagtojt (1). NordConvLex.V.264. 306. SprKult.III.78. -skat, en. [I.10] (ænyd. d. s. (Wilcke. Chr.IV's Møntpolitik. (1919).80); emb. og polit.) afgift for udprægning af mønt; dels om statens indtægt ved prægning (idet staten betaler mindre for metallet end paalydendet af de udmøntede penge); dels: afgift (¹/₄-¹/₂ %), der betales af private for udprægning af mønt af indleveret metal. Forordn.¹/₁₆1776. Lov.Nr.66²²/₁₆1873.§12. Hage.*615. || (hist.) forpagningsafgift af møntregale. NordiskKultur.XXIX.(1936).186.194.*

-skib, *en. [I.5.2] (vist efter ty. schlichtschiff, jf. eng. battleship samt Kampskib) pansret krigsskib af største og sværeste klasse; linieskib (mods. Krydser). Sal.XI.863. AKohl.MP.I.227. OpjB.IV.569. -skilling, en. [I.4.2] (kbb.) d. s. s. -pinkert. Dania.VII. 127. CHans.S.78. -skive, en. (ænyd. slag-skive, klap-, slagbord) 1) [I.1.1, 13.2] (, foræld.) gennemboret træ-ell. lerskive, der i krigsraketter anbragtes oven over satsen og virkede som drivspejl. Funch.MarO.I.89. 2) [I.3.2] (ur., nu næppe br.) time-, slagghj (1). Amberg. GFUrsin.Uhr.(1843).15. -sko, en. [I.2.1] (jf. I. Sko 4.7 samt Skoslag, om den rende, som kornet fra kuben løber ned paa (SprKult.II.115. Dengl.By.1930-31.100);*

møl.) d. s. s. -skru; ogs.: *slidsko for slagklodsens slag mod skruet.* Ordbs. -**skodde**, en. [I.12] (nu næppe br.) *slaa* (I.2), *hvormed den der kan lukkes.* Slagskaader tiende til Lukke (i de oldgræske huse). OGUdb.VH.I.454. -**skru**, en, et. [I.2.1] (jf. -sko; møl.) *skru* (I.1) med en indretning, der slaar mod aksten, saa kornet rystes ned. Ordbs. -**skygge**, en. (efter ty. schlagschatten, dannet efter schlaglicht, se Slaglys; jf. III. slaa 11.5 og Kasteskygge; især fys. og mal.) *skarpt afgrænset skygge, som en skygge giver kaster paa en belyst flade; ofte: meget kraftig, sort skygge.* Amberg. *den hvalvede Pande, som yndigt | Slog Slagskyggen mod Øinenes Ild. Oehl.NG. (1819).300. Hans flade Hue kaster en Slagskygge over Panden og Øinene. Høyen.R. 275.sp.3. Sælsomme Slagskygger faldt i Maaneskinnet paa de høje Mure. HCAnd.SS. II.37. i 15. Aarh.'s Malerkunst adskilte man Genstandene ved Slagskygger, saa de for Øjet fjærnedes fra hinanden. Beckett.VK. 158. || i sammenligninger ell. billedl. „Han er vist ikke lykkelig!“ — „Ja, men det er just det, som gjør ham interessant! . . . Han er saadan en smuk Slagskygge i Hverdagslivet!“ HCAnd.SS.III.233. En Slagskygge over enhver Selskabsliste er Pligtkontingentet til Familien. EGad.TT.96. Alene det at være født i Sønderjylland, at have Verdenskrigen liggende hen over sin Barndom, ikke som en Skygge, men som en Slagskygge, maa forme en Karakter af fastere Kontur end den sædvanlige danske. TomKrist.(Tilsk.1931. II.415).

Slags-kæmpe, en. (ogs. Slag-. Drachm. LK.100.sa.KW.20). (sv. slagskämpe, no. slagskjempe; jf. Slaaskæmpe; sj., i S&B., Larsen. angivet som no.) *drabelig kæmpe; især: slagsbroder.* JakKnu.LF.64. || uden nedsæt. bet.; om tapper redningsmand: Drachm. LK.100. -**maal**, et. flt. d. s. ell. † -e (Thurah.B.41). (ænyd. d. s., sv. slagsmål, kamp, kiv, † sag i anledning af kamp, strid; jf. II. Maal 6 samt Kivs-, Slaasmaal) det at slaas; udveksling af hug, slag mellem stridende parter; kamp, sammenstød af mere tilfældig art, hvor der slaas med næver, stokke ell. hvad der falder for haanden; kamp, fægtning, hvor man slaar løs uden bekymring om de sædvanlige regler. (ofte i forb. som komme i slagsmaal). Det er ej Nødverge, dersom mand have været i Slagsmaal sammen, og ere blevne skilte ad, og den, som var overvældet enten med Skændsord, eller Trusel, giver Aarsag, at de komme igien til Slagsmaal, og saa dræber sin Vederpart. DL.6—12—6. fra en begynt Trætte (var) ikke mange Skrit at giøre til Slagsmaal. Kraft.VF.93. (det bør) en Biskop at være . . . ikke hengiven til Viin, ikke til Slagsmaal (Chr.VI afvig.). ITim.3.3. Han var . . . kommen i Klammeri og Slagsmaal med nogle Spillere. Gylb.Novel. II.62. et vældigt Slagsmaal opstod. Schand.

TF.I.52. LovNr.126¹⁴/1930.§248. Nu gængse Vendinger som . . . „Hvis det da kan kaldes et Slagsmaal, naar den ene giver og den anden faar Pryglene,“ findes først hos (Juvenal). VilhAnd.Horats.I.154. jf.: (smudsjournalisterne optræder) med en saa modbydelig Raahed, at deres Fægtning ikke ligner nogen Turnering, men snarere et Slagsmaal. Winth. IX.99. || (sj.) m. h. t. dyr. Saa feig den (o: gleten) er i Slagsmaal, saa nævsiuvs er den, naar den er sulten. Kielsen.NHM.114. || (nu næppe br.) *duel; tvekamp.* DL.6—8—2.6—8—7f. den anden . . . foredre ham til Slagsmål med Kårde. Cit.18.aarh.(JySaml.II.75). || hertil bl. a. (nu sj.) **Slagsmaals-bøde** (Stampe.I.273), -**drab** (Ing.EF.VIII.216), -**for** (se I. for 1), -**tag** (Schand.BS.379. jf. Slaastag), -**tilfælde** (jur.: I Slagsmaals-Tilfælde bliver Straffen for enhver Deeltagende . . . at nedsætte i Forhold til den Skyld, som den, der derunder har taget Skade . . . selv maatte have deri. Forordn.⁴/1833.§5).

Slag-snor, en. [I.2.1] (efter ty. schlag-schnur; haandv., l. br.) *kridtsnor* (der, efter at være udsændt, ved sit slag mod arbejdsstykket afsætter en kridtstreg). S&B. Larsen. -**spids**, en. [I.1.1] (jf. -stift) *♣ spids paa pistolhane, der ved sit nedsag frembringer eksplosion.* MeddRytt.109. -**spil**, et. [I.4] (sport.) *i golf: spil, hvor hvert hul skal naas med et bestemt antal slag.* BerlTid.²/1936.2.sp.2. jf. Slagspilmatch. Pol.²⁶/1938.6.sp.6. -**spiller**, en. [I.4] (sport., jarg.) *spiller, især i cricket, der søger at opnaa points ved lange, kraftige slag ell. ved at slaa til enhver bold (mods. Prikkespiller).* Gymn.II.74. -**spindemaskine**, en. [I.1.1] (⚙, foræld.) d. s. s. -maskine I. OpfB.¹VIII.449. -**stage**, en. [I.12.1] (jf. ty. schlagschieber; 40 sml. Slaastage; bag.) *redskab (stage) med langt, smalt blad, hvormed fint brød (franskbrød) indsættes i ovnen.* VSO. Lundb.261. Aftenbladet⁴/1933.11.sp.4 (se u. v. skue). -**stampe**, en. [I.1.1] (⚙, foræld.) *svær, vanddreven hammer med meget glat bane, hvormed papir glattes i en papirmølle.* Hal-lager.119. -**sted**, et. 1) [I.1.1] (jagl.) *sted, hvor et slag rammer.* Ved Slag springer Flinten itu paa en bestemt Maade, saa at der opstaar en Slagkegle med Slagstedet som Udgangspunkt. Frem.DN.12. 2) [I.5.2] (jf. -mark, -plads; sj.) *Soldater . . . der daglig satte Livet ind paa Vestfrontens kendte Slagsteder.* Woel.DG.33. -**sten**, en. 1) [I.1.1, 2.1] *sten, hvormed der slaas ell. kastes; især (arkæol.): afrundet sten brugt ved tilhugning af flintsager.* SophMüll.VO.164. NationalmusA.1937.6. jf.: Born, der (knækker) Nødderne mellem to Stene, en flad Underligger og en rundere og vægtigere Slagsten. Knud Pouls.BE.176. || (fisk.) *stor sten, fastgjort ved en line, der kastes i vandet for at skræmme fiskene.* Uhrskov.TG.116.117. 2) [I.1.1] (bogb., foræld.) *stor, flad sten, hvorpaa en bog bankes.*

Moth.S469. VSO. -stift, en. [I.1.1] især (jf. -spids; ✕): stift i geværlaas (forreste del af slagboltten), der ved affyring af geværret rammer patronens fængelhætte og derved bevirker dennes eksplosion. *Skyderegl.143.* || (foræld.) stift i ældre tiders patroner, der ved hanens nedslag ramte den inde i selve patronen anbragte fængelhætte. *Scheller.MarO. -stok*, en. [I.1.1] 1) (arkæol.) redskab (af ben, hjortetak) til at løsne flintflækker med. *Soph Müll.VO.166. JohsBrøndst.DO.I.111. 2)* (haandv.) lille ambolt, med ell. uden horn, brugt af blikkenslagere, kobbersmede. *Nord ConrLex.V306. Tekn.MarO. -stolpe*, en. [I.2.3] ✕ anslag (1.5) (anslagspille, slagsojle), fæ. ved et slusesværks stømmeport. *Amberg. ForklTømrere.147. -stykke*, et. 1) [I.1.1] (sj.) stykke, hvormed der kan føres et slag; om slagel (1) paa plejl: *Ing.KE.I.31. 2)* [I.5.2] slagmaleri. han maler Slagstykker og Jagt-scener. *Drachm.VI.77. Sal. XXI.732. -styrke*, en. [I.1.1] ✕ slagkraft. *Bildsee.Smedebogen.(1928).70.* || ogs.: et materiales modstandsdygtighed, styrke over for slag (ved slagprøver). *Thaulow.MO.101.639. † -stønder*, en. (ænyd. (ftt.) slagstønner, ty. schlagständer, egl. om bjælke, der tjener som anslag (1.5), holl. slagsteunder (Röding.); m. h. t. 2. led jf. Opstænder samt holl. steunder, af holl. steunen, staa stiv) ✕ lodret stykke tømmer i et skibs inderklædning; spec.: øverste oplønger, der fortsatte den med kattesporet forenede sitters. *Slag-stender.Moth.S469. -stønder: HGGarde.ES.II.225* (om forhold i 1738). *Funch.MarO.II.70.* || stiver i gammelt skib. -stønder: Röding. -**støvle**, en. [I.12.3] langskaffet støvle med opslag; kravestøvle (vagtmasteren bar) gule Knæbeenkåder og Slagstøvler. *Ehlar.GH.II.137.* || nu især ✕: kongestøvle. En Del af (folkene) ere blevne forsynede med Slagstøvler, fordi Sæen slaar ind over. *FrOpffer.BV134. Pol.2/4. 1940.Sønd.2.sp.2. -svelle*, en. [I.2.3] (efter ty. schlagschwelle; ✕, foræld.) terskel i slusesværk, der tjener som anslag (1.5) for stømmeportene. *ForklTømrere.144. -sværd*, et. [I.5.2] (ænyd., sen. fsv. d. s., jf. ænyd. slagtsværd, ty. schwachtschwert; især hist.) stort, tungt, ofte tweægget sværd, der brugtes i kamp, krig; ofte: tohaandssværd. *Holb.Kh.963.*klædt* 50 i Jern | Med store Slagsværd ved de venstre Sider. *Oehl.IV.74. (han) kastede Skjoldet, greb sit Slagsværd med begge Hænder, og styrtede ud af Kirken. Molb.DH.II.124. HC And.(1919).II.200. JVJens.SS.83.* || billedl. der skal langes ud efter dem (?: sektererne) med det store Slagsværd. *MPont.DK.53. Billeskov.J.H.I.177. -syg*, adj. [I.6.2] (jf. -rørt samt ty. schlagsüchtig; hos sprognersere, sj.) apoplektisk ell. (især) epileptisk. *HjælpeO. 60 -syge*, en. [I.6.2] (jf. ty. schlagsucht; især hos sprognersere, sj.) apopleksi ell. (navnlig) epilepsi. *MR.1812.400. D&H. -sætning*, en. (jf. I. Slag 15.5; sj.) slagord (1); sentens.

(Hørup) udslyngede uholdbare og skuffende Slagsætninger. *EHenrichs.VH.20. smst.36. -sojle*, en. [I.2.3] (jf. -liste 2, -stolpe) ✕ lodret stykke i en stømmeports ene ramme, der støder an mod den anden port ved lukning; anslag (1.5) i stømmeværk. *Sal.LXI.664. -sølv*, et. [I.1.1] (jf. -guld) ✕ bladsølv. *Amberg.* || nu især: bladmetal af tinzinklegering; uægte bladsølv; sølvskum. *Sal. XXIII.498.* 10 I. † **Slagt**, en ell. et. (ænyd. slact, n., fsv. slagt, f.; fra mnt. ell. hty. schlacht, vbs. til ty. schlagen (se III. slaa); jf. II. Slagt) kamp; slag (I.5.2). *Moth.S470.* I dette Slagt blev J. von Bossens Skib skudt i Grund. *JMunks Levned.4. jf. Slagt-orden, -ordning.*

II. Slagt, et ell. en (jf. Feilb.). [slagd] (sv., no. slakt, n., slagting, slagtekvæg, jf. ænyd. (no.) slacter, slagtekvæg; vel fra ty. (mnt. slacht, slagting, ty. (dial.) schlacht), egl. vbs. til ty. schlagen (se III. slaa); i nord. til dels som vbs. til slagte; jf. oldn. slátr, n., slagtemad, sv. dial. slåter, eng. (laant fra nord.) slaughter, slagting, afl. af III. slaa || dial. ell. no. (jf. S&B. Larsen.) ell. om færøske forhold) vbs. til slagte 1: slagting; i videre anv., om hvad der slagtes (i slagtetiden), slagtemad, ell. om kreatur til slagting. *Gildvædre*, som baade tjene til fedt Slagt og give en ypperlig Uld. *TrondhSelskSkr.V,2. 111. Afgang (af hornkvæg) ved Død, Slagt eller Salg. SÅFjelstrup.Jordebrug.(1820-21). 382.* de største Faarelaar og de bredeste Flæskedykker af Aarets Slagt. *Aakj.VF.179. Buchh.Kornmod.(1930).8. Feilb. (studene) kom ud i Marsken for at blive fedede til Slagt. SprKult.I.80. smst.55j. AarbFrborg. 1938.187. jf. Griseslagt (FynskHjemstavn. 1932.171) samt (om færøske forhold): Lammeslagt. Lammeslaget er nu omtrent endt paa de fleste Steder. *BerlTid.21/11.1903.M.3. sp.1).**

Slagt, i ssgr. kun i faa tilfælde; dels † til I. Slagt, se Slagt-orden, -ordning; dels til II. Slagt, se Slagtoffer, jf. Slagtfæ u. Slagtefæ.

Slag-tal, et. [I.1.1] spec. ✕: antal af slag for bruddet ved slagprøver. *Thaulow.MO. 102. -tale*, en. [I.5.2] (l. br.) tale før en kamp, et slag; ogs.: ildnede, æggende tale ell. programtale. *Brandes.VIII.236.* Mødet afholdtes paa Fjellumhøj . . og var anlagt som et Skamlingsstævne . . den egentlige Slagtale holdtes som sædvanlig af L. Skau. *PLaurids.S.V.175. -tarm*, en. (fra ty. (norådy.) schlackdarm, til ty. schlack, slap, grodet (jf. III. slag) ell. ty. schlacke, endetarm (sml. I. Slagge); slag-, foræld.) endetarm hos kreatur, brugt ved pølsejremstilling. *SHennings.Haandbogj.Pølse-Fabrikationen.(1871-72).25.*

slagte, v. [slagd] -ede. vbs. -ning (s. d.), jf. II. Slagt, Slagtende, Slagteri. (glda. slakte (KbhDipl.I.204. jf. Skraaer.II. 143); fra mnt. slachten, jf. hty. schlachten; til I-II. Slagt; et nord. ord foreligger i oldn.

slátra (afl. af slátr, se u. II. Slagt); jf. slaa ned u. III. slaa 53.3)

1) m. h. t. kreatur: dræbe; navnlig: dræbe, evt. flaa og partere, et dyr, der skal spises; egl. m. h. t. større tamdyr (okse, faar, svin), nu ogs. m. h. t. fjerkræ (gæs, hons, duer) og (især kog.) fisk, der tilberedes til husholdningsbrug. (de) slagtede en Gedebuk. *1Mos. 37.31.* man ihjelslaaer Oxne og slagter Faar. *Es.22.13.* (natmandsfolkene) flaae Kreaturer, slagte Katte og Hunde, feie Skorstene. *Støndertidendej. Nørrejyll. 1836.2R.991.* lære at slagte. *VSO.* *Det maatte være Hungersnød, | om Tulte (?: en høne) skulde slagtes! *Rich. I.34.* Ogsaa Hunden og Katten slagtes paa sine Steder jævnlig . . til Menneskeføde. *Slagterbogen. (1931). I. jf.:* *mens hans Unger med lystent Blik | den lækkre Gaas betragter, | Hr. Mikkell med højstegen Tand | den slagter. *Rich. I.52.* i eventyr, m. h. t. mennesker, der jedes for at ødes: *Holb. UHH. I.4.* *Ellekilde. Vore da. Folkæventyr. I. (1928). 56.* || i faste forb., talem. oln.; (dial.) i navne paa lege: slagte gæs. *Krist. BRL. 487.* slagte stud. *SprKult. II. 43j.* spis, min gris, i morgen skal du slagtes! spøg. *Opfordring (til børn) om at spise. Krist. Ordsp. 612. jf. smst. 123.* slagte fedekalven (den fede kalv), se Fedekalv (og IV. fed 1.1). man skal ikke slagte honen, der lægger guldæg, se Guldæg. mistanke lugter stegen, før den kalven er slagtet, se Mistanke 1. m. overgang til bet. 4: slagte grisen (?: knuse sparegrisen), se Gris 3.1. || perf. part. brugt som adj. mit slagtede fæ (1871: Slagtekvæg), som jeg haver slagtet til dem. *1Sam. 25.11* (Chr. VI). Større Ørreder, Laks, Gedder m. m. eksporteres som Regel i død Tilstand paa Is, undertiden slagtet. *LandbO. 11.82.* Handelen med slagtet Kød. *HHjorth-Nielsen. Kbh.'s Slagterlaug. (1926). 171.* Ved slagtet Vægt forstaas Vægten af Kroppen, efter at denne er fuldt slagtemæssigt behandlet, uden Hoved, Yver og Indvolde. *Bek. Nr. 10¹⁸/1935. §5.5.* i sammenligninger, i forb. som et slagtet faar, (nu sj.) som betegnelse for livløshed, sanseløshed, modstandsloshed (som hos dyr, der er dræbt ell. skal dræbes). *Holb. Paars. 38* (se Faar 1). berømmelige Mænd . . bleve forfuldte af (de romerske kejsere og maatte) lade sig myrde som slagtede Faar. *sa. Ep. III. 344.* (Farao) var falden i en dyb Søvn og snorkede som en slagtet Oxe. *Weil. Mohammedanernes Bibelske Legender. (overs. 1855). 94.* || slagte ind, (jf. u. bet. 3; især dial.) foretage slagtning til nedsaltning, til husholdningsbrug; indslagte. *Amberg. VSO. Feilb. Ujf.* || m. tanke paa fremgangsmaaden ell. produkterne ved slagtning, der skal intet af Kjødet, som du slagter om Aftenen paa den første Dag, ligge Natten over til om Morgenen. *5Mos. 16.4.* især (jf. aflagte 2 og rundslagtet; slagt.) m. h. t. huden paa kreatur: naar (dyret) hængte i Bagbenene . . slagtede

man med Kniv det sidste Stykke af Huden løs fra Oversiden. *Aarb. Holbæk. 1934.63. smst. 62.* (dial.) refl., om slagtedyr: ogsaa paastaae Slagterne, at en fyensk Ko slagter sig godt (?: viser sig god ved slagtning). *Hofman Bang. Odense Amt. (1843). 288.*

2) (især bibl.) m. h. t. offerdyr: dræbe som offer; ogs. m. h. t. mennesker: ofre. Abraham rakte sin Haand ud og greb Kniven for at slagte sin Søn. *1Mos. 22.10.* de ofrede (paa alteret) Brændoffere for Herren, og de slagtede (1931: ofrede) Takoffere. *Jos. 8.31.* Vi vil strax slagte Oxen og Faar, og anrette ham et Offer. *Holb. Ul. III. 3.* *Jeg lover dig (?: Odin) et stort, et herligt Offer: Ni og halvfemsindstuyve sorte Qvæg | Og mine Fiender skal jeg slagte dig. *Oehl. III. 28. smst. XXXI. 209.* *KMunk. El. 23.* slagte paaskelammet (paaske, paaskeoffer), se Paaskelam 1 (og Paaske 2, Paaskeoffer 1).

3) (især bibl. og ☩) dræbe hensynsløst; slaa ned for føde; navnlig m. h. t. værgeløse: myrde; massakrere. unge og gamle (blev) ihjelslagne (og) jomfruer og smaa børn slagtede (1871: myrdede). *2Makk. 5.13* (Chr. VI). (det) blev givet (ham) at tage Fred fra Jorden, og at de skulde slagte (1907: myrde) hverandre. *Aab. 6.4.* man slagtede Folk for Troens Skyld. *Grundtv. Udv. V.48.* *„Vil Du, vi skal vælge | et Stykke af Homér?“ — „Nej! disse Helte, | som slagte og som slagtes, kjede mig.“ *Kaalund. F.53.* (soldaterne kunde ikke) føle had mod dem de er kommanderede ud for at slagte. *Jesp. Levned. 172.* || (sj.) i ed. De kommer, Herren slagte mig, ikke ud af Døren. *PFaber. SK. 16.* || uden obj., i forb. m. adv. (og m. flg. paa). Tyrken slagtede løs paa Armeniens Mænd. *Madelung. Opbrud. (1909). 12.* (jf. u. bet. 1) i forb. slagte ind: *den Fraadser (?: trolden) green . . | Tænkte ret at kræse | For sig op | Kongens Slot, | Slagte ind og leve flaadt, | Levne Liv i Ingen. *Grundtv. Bjow. 69.* det var Døden for en af Parterne eller for begge, sunde livstruffende Karle som slagtede ind paa hinanden. *JV Jens. CT. 280. sa. Pi. 117.* || m. h. t. dyr; især (faql.) m. h. t. bier, spec. om (tidligere tiders) udryddelse af bierne for at faa fat i honningen: *Cit. 1757. (DF. VII. 57).* sammesteder lades (bierne) sværme, og ellers i enhver Hensende raade sig selv til de blive tre Aar gamle, da de slagtes. *PNSkovgaard. B. 73. PhRDam. FI. 61. jf.:* Honningen høstes af de „slagtede“ Kubestader. *Biaul. 5. 9* (bikuber) blev „slagtet“. *Jy Saml. 5R. III. 26. jf. Drone-slag, -slagtning:* I Slutningen af Juli . . sker Droneslagtningen. Arbejderne falder (over hannerne og) stikker dem ihjæl. (Naar) en Bistok ikke slagter sine Droner til den nævnte Tid, er den uden Dronning. *Brehm. DL. III. 351.*

4) (jf. II. fælde 2.3, nedlægge 4.3; især dagl., oftest nedsæt.) overf. anv. af bet. (1 og 3). Doktoren slagtede en Flaske Champagne

til hans Ære. *EChristians. Joppe. (1889). 32.* slagte et Lovforslag. *D&H.* jeg lader mig ikke slagte (o: afskedige, smide ud) godvillig. *ErlKrist. DH. 135.* || (fagl.) m. h. t. bog, spec. samlingsbind: dele ved at udkvære mindre stykker, henholdsvis: en ell. flere af sammenbundne bøger. slagtede Bøger . . som mangler det halve af Ryggen og den ene Side. *BibliotH. 492.* (værket) er af den Slags Bøger, der af Folk med udpræget Sans for Forretning stykkes ud i 193 Kobberstik i Rammer. Værkets naværende Ejer kalder det for, at Bøgerne slagtes. *BerlTid. 1/2. 1940. Aft. 7. sp. 2.* || især m. h. t. foretagende, institution: ophæve; nedlægge, navnlig for at dele kapitalen; udnytte skaanselsløst; m. h. t. landejendom: ødelægge ved rovdrift ell. udstykning, afklædning. de latinske Skolers Forbedring, som er, at slagte 7, for at skaffe den ottende noget vel til beste. *Gram. Breve. 156.* Spøttrup er solgt til et Interessentskab, som allerede har slagtet Godset. *Wors. OB. 60.* Saa foretrak jeg Tiden for otte Aar siden, da jeg var med i den store Byggeperiode. Den Gang kunde man slagte et Foretagende og blive en rig Mand paa det uden Risiko i mindre end en Maaned. *ORUNG. SS. 116.* et vindkuet Krat klynkede bedrøveligt om Fortidens slagtede Skove. *HMatthiess. VV. 40.*

Slagte-, i ssg. (sj. Slagt-, se Slagte-fæ, -nød; jf. Slagtoffer). især (jf. Slagter-, Slagteri-; navnlig slagte og landbr.) til slagte 1; undertiden veksler Slagte- og Slagter-, se u. Slagte-hus, -kvæg, -maaned, -pistol, -tid || foruden de ndj. anførte ssg. kan nævnes: Slagte-afgift, -apparat, -arbejde, -metode, -mæssig (jf. *DO. XIV. sp. 689⁹⁹*) || spec. (mods. Leve-; især dial.) i en række betegnelser for dyr, som egner sig til slagtebrug, fædes til slagtning; se Slagte-dyr, -faar, -fæ, -hoved, -kvæg, -nød, -race, -svin; endvidere kan nævnes: Slagte-bede, -bul (jf. II. Bul), -bæst, -due, -fjerkræ, -gaas, -gris, -hest, -kalv, -kanin, -ko, -kylling, -lam, -okse, -so, -stude, se især *VSO. MO. Feilb. -affald*, et. affald, navnlig værdiløst, ved slagtning; ogs. d. s. s. Slagteriffald. *LandbO. IV. 264.* *Lov Nr. 133¹⁴. 1932. § 1. -brug*, subst. (jf. Levebrug) i forb. til slagtebrug, til slagtning. det til Destruktion leverede Udsætterkvæg, der ikke egner sig til almindelig Slagtebrug. *Bek. Nr. 10⁹⁸. 1935. § 6. -buk*, en. (sj.) buk, stillads under slagterbord, -bænk. Slagtebukken blev stillet op foran Bryggersdøren og klodset i Stilling allerede Dagen for Slagtningen. *AndNz. FL. 20. -bænk*, en. se Slagterbænk. **-dag**, en. (ænyd. d. s.) dag, paa hvilken der slagtes (og holdes slagteglæde). I gjorde Eders Hierter tilgode som paa en Slagtedag! *Jac. 5. 5. SprKult. VII. 58f. -dyr*, et. (jf. I. Dyr 2.3) dyr (især: større husdyr) til slagtebrug. Florida-Høns (er) daarlige Æglæggere men fortrinlige Slagte dyr. *Christmas. UT. 277. Slagterbogen. (1931). 1. -faar*,

et. (ænyd. slact(e)faar) *Moth. S470. Abildg. & Viborg. F. 99. LandbO. 1. 303.* || (jf. slagtet faar u. Faar 1, slagte 1) i sammenligning ell. billedl. vi blive ihjelslagne for din Skyld den ganske Dag, vi ere regnede som Slagtefaar (1931: Slagtekvæg). *Ps. 44. 23.* *For Thronen staaer | De Slagte-Faar (o: martyrerne) | I Himlens Præste-Dragt. *Brors. 304.* *Nys spåde De gavmildt et Gyldenår | for Kunst og Kunstnere, navnlig for Malere, | nu handler De med dem som Slagtefår — | de skal tages af Dage. *Blaum. AH. 71. -fed*, adj. (jf. -færdig, -tjenlig) om kreatur: i en saadan fedningstilstand, at det egner sig til slagtebrug. *Bregend. HH. II. 76. -forsikring*, en. (forsikr.) form for kreaturforsikring, der dækker mod tab p. gr. af kassation ell. nedsettelse i pris ved kødkontrol. *Forsikr. L. 125. -fæ*, et. (Slagt-). *KiøbmSyst. III. 2. 193.* (ænyd. slagter(r)fæ, jf. ty. schlachtvieh, oldn. slátrfé; nu næppe br.) især koll.: slagte dyr, -kvæg. *Ords. 9. 2 (Chr. VI; 1871: Slagtekvæg).* (skibets) Ladning var Slagtefæ. *Reiser. II. 96.* || billedl. ell. i sammenligning. *Han Under-saatterne som Slagte-Fæe betragter. *Chr Flensb. DM. III. 69.* *Til Slottets Kjelderhuler | Nedslæb det Slagtefæ (o: fanger)! *Ing. DM. 141. -færdig*, adj. (jf. -fed, -tjenlig) om kreatur: egnet, tjenlig til at slagtes. *Oluvs. Landoecon. 449.* Svinene bliver slagtefærdige i yngre Alder end tidligere. *AdJensen. Samfundskundskab. 11. (1922). 20. AarbHolbæk. 1938. 75. -gang*, en. gang i slagtehus. *Regulativ Nr. 218⁹⁹. 1934. § 13. 3. -gilde*, et. (jf. Pølsegilde) især om ældre tiders forhold (paa landet): gilde, naar slagtning foregaar, ell. efter endt slagtning; gilde i slagtetiden (hvor der smages paa slagtemaden). *Feilb. Fra Heden. (1863). 71. SprKult. VII. 58ff. -hal*, en. hal, indrettet til slagtning; større rum i slagteri; stort slagtehus; spec. i ft., om afdeling af Kbh.'s kvægtorv. Opførelsen af nye Slagtehaller. *Kbh.'s Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1885/86. 679. Trap. 1. 684. -hammer*, en. (især foræld.) redskab (hammer), hvormed et kreatur (okse) slaas for panden. *Bl&T. -hus*, et. (ogs. Slagter-). *Moth. S471. MR. 1833. 182. VSO. ErlKrist. DH. 104. Slagterbogen. (1931). 174.* (ænyd. slacter(e)hus) hus, hvor slagtning foretages; ogs. (næsten foræld.): særligt rum (vognport olgn.), hvor der slagtes; nu især: større bygning (ell. del af slagteri), hvor slagtning foregaar under offentlig kontrol. *Pl. 2^{1/2}. 1814.* Københavns Kvægtorv med tilhørende offentlige Slagtehus. *Trap. 1. 681.* Slagterne . . havde Udsalg i deres Port eller ogsaa i selve Slagtehuset, men kun de færreste havde Slagtehus. *AarbHolbæk. 1934. 23.* || i sammenligninger ell. billedl. Hun er jo saa nervøs som en Hest i et Slagterhus. *ErlKrist. DH. 104. (soldat.)* som navn paa et gymnastikkhus (i Kastellet): Slagterhuset. *K. Lars. Soldatspr. 7. -hoved*, et. (jf. -dyr osv.; nu dial.) kreatur (okse)

til slagtebrug. *Cit.* 1757. (*Vider.* V.143). *Blich.* (1920). XX.153. *VSO. MO. Feilb.* -**kniv**, en. se Slagterkniv. -**krop**, en. krop (1.4) af et slagtet dyr, hvis hoved, hud, ben osv. er fjernet. *LandbO.* II.413. -**kvæg**, et. (nu næppe br. *Slagter-Blårkner.Tr.* 181. *Junge.* 44). (ænyd. slactequæg; jf. -dyr, -fæ) slagte Slagtekvæg og lav det til (1931: lad slagte og lave til). *IMos.* 43.15. *LandbO.* IV.262. || (sj.) om et enkelt dyr. beregne et Slagtekvægs Vægt ved Udmaaling. *Green.UR.* 346. || i sammenligning ell. billedl. her føres vi bort som Slagtekvæg i Mulm og Mørke, og Ingen veed hvorhen. *Ing.EM.I.* 222. *Ploug.NS.* 212. *Ps.* 44.23 (1931; se u. -faar). -**kød**, et. (l. br.) kød af slagtede dyr. det staaer dem, der . . . drive Slagternæring, frit for at ombære deres Slagtekjød. *MinSkr.* 2/1863. *S&B.* -**maaned**, en. (sj. *Slagter- Reiser.* II.118). (ænyd. slact(e)maaned, jf. ty. † schlachtmond, mnt. schlachtman; nu næsten kun i almanakken, jf.: „kun hos Bondealmuen.“ *Levin.*) maaned, i hvilken der slagtes (jf. -tid samt Indslagtning); især: november. *Gram. Breve.* 87 (se Faaremaaned). *KnudPouls.BE.* 17 (se u. Slagteri 1). *UfF.* || ved datoangivelser. dend 17 udi Slagte-Maaned eller Novembri. *Slange.ChrIV.* 65. *Reiser.* II.119. -**mad**, en. (især dial.) kød af slagtede dyr; spec.: kød- (rester) ell. madvarer (pølser, sylte, indmad m. m.), som serveres i slagtetiden. *S&B.* Doktoren (spiste) Bedenyre . . . ristet og varm, Slagtemad. *JVJens.RF.* 48. *Feilb. Spr Kult.* VII.60. -**maske**, en. dyremaske (2), der bindes for øjnene af dyr ved slagtning. *S&B.* *HHjorth-Nielsen.Kbh.'s Slagterlaug.* (1926). 171.

Slagtende, et. (nu næppe br.) vbs. til slagte (1). jf.: Oxe-Slagtende. *Pflug. DP.* 1103.

Slagte-nød, et. (*Slagt- Wilst.* II. XXII.v.159. jf. *Feilb.*). (ænyd. slagte(r)nød, jf. oldn. slátrnaut; nu dial.) d. s. s. -hoved. *Moth.S470.* (Oland forsyner) Staden Calmar med Kornvahre og Slagtenød. *Thaar.KS.* 81. *Wilst.* II. XXII.v.159. *Feilb. UfF.* || i sammenligning. *Skal jeg (o: en saaret kriger) mig lade | Af Bønder kiøre, som et Slagtenød | Til Torvs? *Oehl.V.* 280. -**patron**, en. patron i slagtepistol, ell. patron (bolt) i slagtemaske, der bedøver slagtedyret. *Fleuron.KO.* 237. -**pil**, en. (sj.). Deres tunge er en slagte-piil (1871: dræbende Piil), den taledede bedragerie. *Jer.9.8* (*Chr.VI*). -**pistol**, en. (jf. -patron og Slagboltpistol) særlig pistol, hvormed slagtedyret skydes (bedøves inden slagtningen). *PolitiE.Kosterbl.* 15/101923.3.sp.2. en robust Matros (kom) med Armene spændt som en Gjord omkring en lille tynd . . . Mand (o: en blind passager). Der var noget, der mindede om en Krikke for en Slagterpistol. *Erl Krist.MM.* 46. -**port**, en. (jf. -hus; nu sj.) vognport, der benyttes til slagtning, og hvor kødet ophænges. *Bogan.* II.58.140.

Slagter, en. [slagdør] (†) **Slagtere**. *Kort.* 116f.128 (bornh., loll.-falslersk, skaansk)). ft. -e ell. (sj.) **slagtre** (*Bagges.PV.* 69). (glda. (ft.) slachtere (*Skræaer.* II.114), fsv. slaktare; fra mnt. slachter, jf. hty. schlächter (schlachter); til slagte; fortænger den ældre betegnelse Kødmanger) 1) person, som slagter større dyr (okser, faar, svin og heste, jf. Hestslagter) og forhandler disses kød; nu især: opkøber og forhandler af okse-, kalve-, faare-, svinekød (samt fjerkræ); ogs.: jaguddannet haandværker, som foretager slagtning i (offentligt) slagtehus. *DL.* 5—14—50. *Holb.Kandst.* III.4. (man hævde) tilpligtet Slagterne, at lade Hovedet sidde ved visse Dyr, som de havde ophængt til Fals i deres Boder. *Luxd.* (*Reenb.* II.271). *Wess.* 82. en Regning fra Slagteren. *ErlKrist. DH.* 155. talem. (spøg.): det gaar ikke saa nøje til for en slagter i pølsetiden, se Pølsetid. || (jf. u. Slagter- i ssgr.) m. bibet. af raahed, brutalitet olgn.: *en Bagfrabløsen (o: en fjært), | Hvorfor sig Slagtre selv tilknibe Næsen. *Bagges.PV.* 69. 2) overf.; dels til slagte 3: person, der hensynsløst udgyder blod; menneskeslagter; især om hærfører ell. kirurg. Ægypten er en meget deylig kalv; slagteren (1871: Fordærvelse) kommer, hand kommer af nordn. *Jer.* 46.20 (*Chr.VI*). *Ez.* 21.11 (1931). || dels til slagte 4: person, som hensynsløst udnytter, ødelægger noget. Klager som herover (o: over herregaards- og skovslagteriet) allevegne fortes, undtagen af Slagterne selv. *Blich.* (1920). XXII.124. især i ssgr. som Gaard- (2), Herregaards- (2), Skovslagter. **Slagter-**, i ssgr. (undertiden vekslede m. **Slagte-**, se Slagter-bænk, -kniv, -trug, -uld, -økse samt u. Slagte-). især (jagl., navnlig slagt.) til Slagter 1 (sml. Slagte-, Slagteri-); jx. slagter-agtig, -arbejde, -disk, -erhverv, -fag, -haandværk, -hustru, -kittel, -lav, -lære, -næring, -værktøj || undertiden m. henblik paa egenskaber som raahed, brutalitet, frækhed, der tidligere alm. tillagdes slagtere, se slagterfræk; endvidere kan nævnes: Slagtergrovhed (*Schand.TF.* II.67), -næve (*Hz.* XIII.299), -tag (*JVJens.EE.* 63), -tone (*KBokkenh.Vesterbro.* (1913).98).

Slagter-race, en. fede-, kødrace. *Bl&T.* **Slagter-blok**, en. (sj.) huggeblok brugt af slagtere; kødblok (1); jf.: *Istedet for min Faders Alter venter mig | en Slagterblok, som snart skal ryge af mit Blod. *POBrøndst. Overs.afÆschylos.Orestias.* (1844).49. -**bod**, en. (nu gllds. og dial. -bo. *1Cor.* 10.25 (*Chr.VI.*); 1319: Slagterbod). *Pflug.DP.* 1043. *Jac Bircherod.FF.* 107). (ænyd. slagterbod(d); nu kun gllds. (og dial.)) bod, lille butik, hvor en slagter har udsalg; tidligere spec. i best. f. ft., om de kbh. boder paa Ulfeldts-plaads (Graabrødretorv) og (fra ca. 1820-1917) paa Nikolaj Plads (sml. I. Mave 5 slutn.); se *HHjorth-Nielsen.Kbh.'s Slagterlaug.* (1926). 60ff.101ff.156). jeg skulde i gaaer hen at

Kiøbslaae i Slagterboden. *Holb. Bars. II. 12. EPont. Atlas. II. 137.* *Kirkegaarden (∴ ved Nikolai Kirke), | Som er nu en Slagterbod. *Grundtv. PS. VI. 141.* Paa den anden side gaden (i Silkeborg) var opstillet slagterboder med hvide sejldugstag. *OColesen. Guden. (1937). 248.* **-bord**, et. (jf. Slagtebuk) bord, plade (paa bukke), brugt ved slagtning under primitive forhold. *UJF.* **-bræt**, et. (dagl.) kødtrug; slagtertrug (1). || (jarg.) i videre anv., om en slags paa legepladser for børn anv. vippe, hvis bræt ligner et slagtertrug, hvori børnene hænger i armene under vipningen. *Pol. 22/1939. Sønd. 23. sp. 3.* **-butik**, en. (jf. -bod, -forretning) kødudsalg. *D&H. (der) duftede raat og rødt fra Slagterbutikken. JacPaludan. S. 195.* || *talem. (l. br.):* Der maa Sul til Brodet, sa'e Bagerens Hund, den stjal i Slagterbutikken. *Drachm. STL. 66.* **-bænk**, en. (ogs. **Slagte-**, *Rørd. RH. 168. Regulativ 14/1925. §8. Tilsk. 1939. II. 94. Pol. 22/1939. 4. sp. 2.*) (ænyd. slagte(r)bænk) forhøjning, bænk (I. 2), hvorpaa et dyr (jf. *Moth. S470: lam, svin*) slagtes ell. (navnlige) parteres. *Svinet nytter ej den allermindste Ting, | Før det paa Slagterbænk bekommer Dødsens Sting. *Falst. 122.* Det Lam som ledes til Slagterbænken, ved ikke at det skal dræbes. *Tullin. II. 59. Regulativ 14/1925. §8.* || nu især i sammenligninger ell. billedl.; navnlig i forb. som føre (lede, sende) til slagterbænken, hensynsløst lade dræbe; slagte (3). Hvo der hasteligen gaar efter hende (∴ skøgen), kommer som Oxen til Slagterbænken (1931: tankeløst følger han hende som en Tyr, der føres til Slagtning). *Ords. 7. 22. (kong Karl Gustavs) Morale* var at lede sine Undersaattere til Slagterbænken (∴ i krig) for at holde sine Naboer udi Frygt. *Holb. DH. III. 323.* *Som et Faar og som et Lam | Man til Slagter-Bænken ham (∴ Jesus) | Førde taus og spag og tam. *Grundtv. SS. I. 419.* Medens den menige Soldat for en ringe Forseelse . . bliver hængt, saa blive de øverste Høvdinger, der have ført hele Armeer til Slagtebænken, frikjendte. *Rich Pet. Kingo. (1887). 223. Rørd. RH. 168.* **-bøjle**, en. krumt træstykke, hvorpaa et slaglet dyr ophænges (jf. Hængetræ 1.1). *Bl&T.* **-dreng**, en. (dagl.) d. s. s. -lærling. *Moth. S470.* En Slagterdreng med et Trug paa Skulderen. *Drachm. VII. 276. AarbHolbæk. 1935. 48.* **-forretning**, en. (jf. -bod, -butik). *Slagterbogen. (1931). 175. HF B. 1936. 462.* **-frihed**, en. (foræld.) privilegium som frislægter. *Cit. 1725. (KbhDipl. VIII. 640).* **-fræk**, adj. (jf. fræk som en slagterhund u. Slagterhund; sj.) meget fræk. *Pol. 22/1929. 7. sp. 6.* *Det var dog Satan til slagterfræk | og smart Stykke Himmelhund. *JVKirk. Facetter. (1934). 68.* **-gaard**, en. (ænyd. d. s.; foræld.) større (beboelses)bygning med slagteri; sted, hvor der er slagteri. *Reskr. 12/1776. HHjorth-Nielsen. Kbh.'s Slagterlaug. (1926). 97. 123. 199.* **-greb**,

et. spec. (jf. Greb sp. 48*) om slagterens befølgning af et dyr for at konstatere fedningsgraden. *LandbO. III. 296. IV. 265.* **-hest**, en. (jf. -trav, -vogn) hurtig, jyrig (ofte noget vild) kørehest, som især tidligere brugtes af slagtere. **-hund**, en. (ænyd. d. s.) stor hund, som især tidligere holdtes af slagtere; spec. om broholmere o. lign. racer. *Moth. S471.* *Mod ham (∴ tømreren) en Slagter-Hund sig viiste ei som Ven. | Han vilde bide ham. *Wess. 81. Bagges. I. 97.* Kan Du kjende . . en Slagterhund fra en Støver? *Hauch. TB. 44. Brehm. DL. III. 2. 121.* || i sammenligninger (med henblik paa disse hundes glubskhed og graadighed). vores Hr. Spekhøker, har saa stor en Samvittighed som en Slagter Hund, thi den har ingen. *Denforhevede SideFlesk. [1771].* 8. Hun vil være ene om Byttet, ligesom Slagterhunden . . Men jeg kan lade Dig vide, at jeg nok har Lyst til at være med lidt endnu. *Olufs. GD. 31. Grundtv. Krøn. 92.* især (jf. fræk som en hund (u. Hund 2.1) og hunde-, slagterfræk) i forb. fræk som en slagterhund. *FrHeide. Midtsjælland. (1919). 189.* **-hus**, et. se Stæhus.

Slagteri, et. flst. (især i bet. 3) **-er**. (ænyd. d. s. i bet. 1) 1) vbs. til slagte 1: det at slagte; (nu især:) slagtning; ogs. (nu sj.): virksomhed, erhverv som slagter. *Sort. (Saml. Danske Vers. VI. 161).* *Han (∴ en slagter) Slagteriet har jo lært som sin Haandtering. *Prahl. ST. II. 52. (vi)* havde meget travlt . . med Slagterier. *AarbSørø. 1916. 77.* Han løste da Borgerskab som Slagtermester og købte Ejendommen, hvor han drev Slagteri og Lysestøberi. *AarbHolbæk. 1934. 20.* jf. bet. 2: Maanedens gamle Navn er Slagtemaaned, og . . man var i Dag . . godt i Gang med Slagteriet paa snart sagt alt: Grisen . . Roerne . . Vildtet og Træerne. *Knud Pouls. BE. 17. 2* (jf. slagte 3-4; især nedset.) dels om hensynsløs blodsyndiggelse, myrderi. *Slange. Chr IV. 534.* *han sprang ud af Kisten med sin Glavind, | Og gjorde røddeligt omkring sig brat. | . . hvilket Slagteri | I Kirken! *Oehl. VIII. 11.* de omreisende Operatørers Slagterier. *Cold. Læge væsenet under Chr IV. (1858).* 40. Hvilket jammerfuldt Slagteri vil ikke Krigen blive for Polakkerne. *Hatt. (Tilsk. 1939. II. 207).* || dels om hensynsløs udygtelse, udstykning; især i ssgr. som Gaard-, Herregaards- (Blich. (1920). XXII. 124), Skovslagteri. 3) sted, hvor slagtning udføres; især (jf. Slagtehus): større (oftest: privat, kooperativ) virksomhed, hvor dyr (modtages fra (en kreds af) kvægopdrættene og) slagtes under kontrol (og hvorfra de evt. videresælges ell. eksporteres). *MO. 1 Bek. 14/1866.* Slagtning til Eksport maa kun finde Sted i de af Landbrugsministeriet . . autoriserede Slagterier. *LandbO. IV. 262.* 4) (dial.) hvad der slagtes; slaglet kød; slagtemad. *Rostgaard. Lex. S151c. Schade. Mors. (1806). 25.* de Kurve med Slagteri, hun stikker til dem til Julen. *ZakNiels. B. 104.*

Slagteri-, i ssgr. [slagdə'ri-] navnlig (jf. Slagte-, Slagter-, især slagti.) til Slagteri 3; fx. (foruden de ndf. anførte): Slagteri-anlæg, -arbejder, -hygiejne, -køleanlæg, -maskine, -notering, -produkt(er), -vare(r). **-affald**, et. (jf. Slagteaffald) affald fra slagting; især om produkter ved svineslagting som hoved, tær, rygben, der sælges som fødemidler, og i videre anv. om huder, skind, fedt, indvolde m. m. LandbO.IV.263. Slagterbogen.(1931).55. **-svin**, et. (jf. Slagtesvin) svin, som leveres til et slagteri; især: svin af en vis vægtklasse, der egner sig til at eksporteres i slaglet tilstand (som baconsider). LandbO.IV.205.264. KnudPouls.BE.31. **-udsalg**, et. udsalg fra svineslagteri. TelefB.1938.6518.

† **Slagter-junge**, en. slagterkniv. se II. Junge. **-karl**, en. (især foræld.) ikke jaglært person, der gik til haande, var karl hos en større slagter. Moth.S471. Amberg. **-kniv**, en. (ogs. Slagte-. AarbFrborg.1938.188. Pol.²/1939.7.sp.6. se ogs. ndf.). (ænyd. d. s.; jf. -junge) (stor og bred) kniv, som bruges til slagting, af slagtere. en vis Slagter . . blev Raadmand, hvilken, naar hand . . skulde vende Bladet om, satte Pennen i Munden, som hand var vant at giøre med Slagter-Kniven. Hob.Kandst.III.4. Sal.²XIV.202. (hun) tog en nyslebet slagterkniv . . og prøvede den. Den gris bliver ikke narret for døden, som faar den kniv i livet. OCOlesen. Guden.(1937).249. || † kniv anv. ved slagtoffer. slagte-knive (1871: Offerknive). Esr.1.9 (Chr.VI). || billedl. jeg tvivler paa, at vi . . kunne vænne os til at se Melpomenes Dolk forvandet til en Slagterkniv (o: at vi vil kunne vænne os til de bloddrypende shakespeariske tragedier). Heib.Pros.VII.395. ofte (jf. Slagter 2; jarg.) om operatørens kniv, i forb. som skulle, komme under slagterkniven. **-knude**, en. (reb.) om en særlig stynget knude (dobbelte løkke). OpJB.VII.507. **-kone**, en. 1) en slagters hustru. VSO. MO. 2) (foræld.) hokerske, som sælger kød. Moth.S471. **-krølle**, en. (dagl. ell. jarg.) lok ell. krølle ned over panden, som (navnlig tidligere) var mode blandt slagtersvende. **-kvæg**, et. se Slagtekvæg. **-lærling**, en. (jf. -dreng) ung mand, der er i lære hos en slagter, lærer slagterfaget. Wiwel.160. Ugeskr.fRetstv.1940.A.2. **-maaned**, en. se Slagtemaaned. **-mester**, en. person med faguddannelse, der driver selvstændig virksomhed som slagter (er mester); nu ofte: selvstændig indehaver af kødrudsalg. FMLange.Criminelsager.I.(1836).238. Aarb Holbæk.1934.20. Sin blodrige Natur havde han . . fra Faderen, der var stor Slagtermester. Aadons.K.151. **-pistol**, en. se Slagtepistol. **-rem**, en. rem ell. gehæng, som slagteren spænder om sig, og hvori værktøjet kan stikkes. PolitiE.Kosterbl.³/1922.2.sp.2. **-rød**, adj. (sj.) stærkt rød (som blod ell. kød). (kir-

kespiret) er oversmurt med den græseligste slagterrøde Farve. Drachm.X.139.

Slagters, et. [slagdørs] flt. **-er**. (vel dannet til slagte ell. Slagter efter ord som Bagers, Bryggers, Stegers; sj.) slagtehus; slagteri (3). *I Slagterset ved Snudedrag jeg (o: en pølsekammer) dannet blev. Dorph. Overs.afAristofanes:Ridderne.(1857).90.

Slagter-sav, en. kødsav. LandbO.IV.187. **-stribet**, (part.) adj. (sj.) om tøj: rød- og hvidstribet (som slagternes bluser; jf. AarbHolbæk.1934.54). A. var i stortærnede Bukser og slagterstribet Manchetlinned og rødt Slips. CHans.S.172. **-svend**, en. svend hos en slagtermester. Moth.S471. Schand.VV.289. AarbHolbæk.1934.20. **-takst**, en. (foræld.) d. s. s. Kødtaast. Pl.¹/1826. **-tid**, en. se Slagtetid. **-torv**, et. (ænyd. d. s.; nu sj.) torv, hvor kød sælges; kødtorv. Moth.S471. *Slagtertorvets Boutikker. Kaalund.121. Prosch.FaaretsogSvinetsAvlogPleie.(1863).18. **-trav**, et. (jf. -hest, -vogn; sj.) rask, hurtigt trav (saaledes som slagterne kørte). jf.: mine engelske Staalpenne (behøver ikke) at skæres, og gaar, om end lidt paa Næsen, saa dog i Slagtertrav. Grundtv.Breve.102. **-trug**, et. (især dial. Slagte-. AarbFrborg.1939.60. i bet. 2: UjF.; jy.). 1) (jf. -bræt) trugformet bræt, hvorpaa kød bæres; kødtrug. Mohr & Nissen. Ty.-da. Ordbog. I. (1900). 350. D&H.I.550. 2) (dial.) større beholder af træ, aflangt kar ell. trug til opbevaring af (saltet) kød ell. flæsk; olde (II). Skovroy.EF.127. **-uld**, en. (ogs. Slagte-. VareL.⁸15. Slagterbogen.(1931).68). † navnet, rygvasket uld (der afklippes af slagterne); ogs.: uld fra faar, der er slagtede uden for den sædvanlige klipningstid. Hannover.Tekstil.I.44.

Slagter-rum, et. rum i (større) slagtehus, hvor selve nedslagningen foregaar. Sal. XVI.208.

Slagter-vogn, en. (jf. Kødvogn beg. samt Slagter-hest, -trav) vogn, der benyttes ved slagternæring; spec. vogn, hvormed en slagter kører omkring og sælger kød. En Slagtervogn, som flintrede af Sted i blinkende Fart. TomKrist.LA.90. Slagtervognen ses (nu) kun sjældent i Gadebilledet. HHjorth-Nielsen.Kbh.'sSlagterlaug.(1926).201. Aarb Frborg.1939.62. **-økse**, en. (sj. Slagte-. Reiser.II.574). økse (med bredt blad og hammer), som bruges ved slagting og (jf. Kødøkse) partering. Moth.S471. Skovroy.EF.129.

Slagte-stok, en. (dial., jf. bornh. slagterstok. BornhOS.) slagterbænk. CFMortens.EF.109. **-svin**, et. (jf. Slagterisvin) jedesvin, der slagtes, især til privat brug. vAph.(1764). *Slagtesvin kun hvine, før Kniven er dem nær. | Dansk Dreng ei kjen-der Gru. Ing.RSE.VI.247. LandbO.IV.265. **-svind**, et. svind i et dyrs vægt ved slagting; forskel mellem et dyrs levende vægt og slagtevægten. LandbO.²II.413. **-tid**, en. (nu dial. Slagter-. Reenb.I.419. EPont.Atlas.I.

482. *Argus.1770.Nr.2.3. Kierk.XIV.334. Esp. 247.* (ænyd d. s.) tid, da der slagtes; især om ældre tiders forhold: efteraarstiden, da der slagtes til nedsaltning (jf. -maaned samt Pølse-tid). *Cit.1700.(KbhDipl.VII.619).* det var bare saadan en Madkjæreste. Hun stak lidt til mig, hvis der blev levnet en Bid Grisesylte eller en Stump Pølse i Slagtetiden. *Schand.F.515. SprKult.VII.58.* || *talem.* det kommer ikke an paa en pølse i slagtetiden, se Pølse 1.2. jf.: Paa et Hundrede Qvæg-stykker (o: holstenske krigere) kommer det jo ikke an i denne Slagtetid (o: krigstid). *Ing.PO.II.304.* En dansk Landsoldat tog uden Betænkning to Tyskere paa sin Samvittighed, men om galt skulde være, tog han ogsaa gerne en halv Snes, det kom ikke an paa en Tysker i Slagtetiden. *Hörup.II.106.*

-tjenlig, adj. d. s. s. -færdig, slagtetjenlige *Lam.Bregend.HH.II.267.* -**trug**, et. se Slag-tertrug. -**tvang**, en. (emb.) forbud i visse købstæder mod privat slagting, og bestemmelse om, at kun offentlige slagtehusse maa benyttes. *NordConvLex.VI.257. Trap.VI.682.* -**udbytte**, et. værdi af et stykke slagtekvæg efter slagtingen, beregnet i forhold til slagte-svindet. *LandbO.II.413.* -**uld**, en. se Slag-teruld. -**vægt**, en. (jf. Kød vægt 1, slagtet vægt u. slagte 1) et slagtet dyrs vægt efter fjernelse af hoved, ben, hud, indvolde (mods. levende vægt, se leve sp.711¹⁷). *Sal.VI.407. Slagterbogen.(1931).54.* -**økse**, en. se Slag-terøkse.

Slagt-fæ, et. se Slagtefæ.

Slagt-tilfælde, et. [I.6.2] (jf. -anfald, -flood, -syge) anfald af apopleksi ell. (især tidligere) epilepsi; apoplektisk ell. epileptisk tilfælde; slag. (ofte i forb. som blive ramt (FJHans.Novel.II.375) ell. rørt af (se III. røre 10.3) ell. (alm.) faa et slagtilfælde). en Time efter . . . døde han pludselig af et Slagtilfælde (en Blodprop). *Roth.Lazaret-Erindringer.(1864).7. (sj.) i ft.: (de) fandt en stor Skare forsamlet om et ung Menneske i svære Slagtilfælde. Mynst.Bispepr.(1852).36.* || (nu sj.) om selve sygdommen: apopleksi ell. epilepsi. *Thiele.I.320.* Hæftige Krampetrækninger eller rettere et Slagtilfælde . . . var det, han havde lidt af. *HCAnd.SS.IV.41.* || m. afsvækket bet., navnlig om stærk forskræk-kelse ell. overraskelse. *Rode.GB.63.* Tolderne fik et Slagtilfælde, da de saa Æskens Indhold. *Pol.⁹12.1939.14.sp.1.*

Slagtning, en. ft. (især i bet. 2) -er. (ænyd slact(n)ing i bet. 2, sen. fsv. slakt-(n)ing, mnt. slachting(e); vbs. til slagte, jf. I-II. Slagt, Slagteri) 1) til slagte 1. 1.) som vbs.: det at dræbe (og flaa, partere) et dyr og gøre det rede til anvendelse i husholdningen (kogning, stegning); det at slagte. *Moth. S471.* Naar der, ved en Forseelse i Slagtingen, bliver meget af Blodet tilbage i Muskelkjødet, har Kjødet . . . et ækelt Ud-seende. *Funke.(1801).I.563.* Slagtning (som)

Næringsvei. *KancSkr.⁹11.1818. LandbO.IV.262.* Endelig dræbes Fisk, der skal anvendes til Menneskeføde, hyppigt ved Slagtning. *Slagterbogen.(1931).1.* || hertil bl. a. **Slagtnings-arbejde** (*SprKult.VII.60*), -**resultat** (*OpfB.IV.354. 1.2*) (jf. II. Slagt, Slagteri 4; især dial.) konkr.: kød af slagtede dyr; slagtemad; ogs. om det antal dyr, der slagtes (paa en gaard) i et vist tidsrum (*BornhOS.*). *ISam.25.11(Lindberg; se u. indslagte).* Nu var Hans Oles Enke . . . død. Saa fik de vel heller ikke den Slagtning til givende længer. *Bang.L.83. 2)* til slagte 3 (ell. overf. anv. af bet. 1.1). **2.1)** (især bibl. og arkais.) som vbs.: blodsudgydelse; myr-deri. For at udføre (*Chr.VI:* til at slagte) en Slagtning er (sværdet) gjort hvast. *Ez.21.10.* *En Slagtning, intet Slag det var at kalde. *Rahb.Jd'A.50.* || (jf. Droneslagting) m. h. t. bier: Ved Biers Opelskning har man . . . meest forset sig . . . ved Optagningen eller Slagtningen. *SAFjølstrup.Jordebrug.(1820-21).360.* sml. Bislagting. *PhRDam.FI.61. 2.2)* (nu næppe br.) blodigt slag (I.5.2); kamp, strid mellem hære. *IMakk.3.26 (Chr.VI; 1871: Slag).* Mellem ham og Kong Knud blev der holt mange blodige Slagtninger. *Hob.Intr.1.622. LTid.1759.259.* *jeg har selv et Sværd, | Som stod i tre og tredive Slagtninger | Mig troligt bi. *Oehl.XI.102. smst.XXXII.143.* || i videre anv.: slag-orden. *Desuden ordnet Stærkodd Slagtingen | Saa viis, som Odin. *smst.V.281. 3)* til slagte 4 (ell. overf. anv. af bet. 1.1); især om hensynsløs udnyttelse ell. nedlæggelse af virksomhed (navnlig: landejendom). Slagtning af Herregaardene. *Fridericia.NH.II.113.* især i ssgr. som Bane- (o: nedlæggelse af jernbane. *JernbaneT.¹⁹11.1938.1.sp.2*), Gaard- (s. d.), Gods- (*AarbHards.1918.49*), Herregaards- (*BerTid.¹⁸11.1927.Aft.1.sp.1*), Jærnbaneslagting (d. s. s. Baneslagting. *JernbaneT.¹⁹1937.1.sp.2*).

Slagt-nød, et. se Slagtenød. -**offer**, et. (ænyd d. s., ty. schlachtopfer; jf. II. Slagt) 1) navnlig m. h. t. gammeltestamentlige forhold: offerdyr, som slagtes til ære for en gud (ell. en afgød); undertiden ogs.: menneskeoffer; i videre anv. (jf. I. Offer 4) om selve offeringen. Mændene . . . offrede Brændoffer og slagtede Slagtoffer paa samme Dag for Herren. *ISam.6.15.* Slagtofferets Blod (1931: Blodet fra . . . Slagtofrene) skal du stænke (paa alteret). *2Kg.16.15. Hob.JH.I.29.* *Hvor er Lammet, Offer-Lammet? | Isak spurgte, syg i Sind, | Da Slagt-Ofret var berammet | Med ham selv paa Bjæretind. *Grundtv.SS. III.192.* || (relig., m. henblik paa steder som *Hebr.10.5*) om Kristus som offerlam ell. om hans offerdød. *Hob.JH.I.25.* *Slagt-Offeret fuldbragt, | Seiglet paa den nye Pagt. *Grundtv.SS.I.478. 2)* @ billedl., om (uskyldig) person, der dræbes, falder som offer. *Hob. Herod.21.4.* et ungt Slagtoffer, som man vil

opofre (o: en ung pige, man vil gifte med en gammel mand). *Skuesp.V.384.* en blodig Kamp med nogle Millioner Slagtofre og med rygende Ruiner. *Pol. 1/2 1940.9.sp.1. jf.: omsider fører den (o: lokkeanden) sine Slagtofre ind i Koien. Blich.(1920).XVIII.123.*

Slag-top, en. [I.2.1] (jf. Blinktop; jagl.) især i flt., om opretstående, paa kanehestes hovedtøj anbragte kvaster, der kan vippe frem og tilbage under bevægelsen. *Levin. OrdbS.*

† **Slagt-orden**, en. [I] (ænyd. d. s., jf. mnt. slachtorde, ænhl. schlachtorde; smt. -ordning) d. s. s. Slagorden; ogs. om den opstillede hær. *ISam.4.2; 17.20f.(Chr.VI; 1871: Slagorden). Antonius havde . . stillet sine Skibe i Slagtorden. JBaden.Horatius.I.133. *Slagtordner styrte sig fra fæle Høyde ned | I Orden, Mand ved Mand, med kolde Dristighed. Rein.17. Blich.(1920).II.87. billedl.: (jeg) har stillet alle mine Argumenter i Slagtorden. Hoysg.IPr.24. † -ordning, en. [I] (ænyd. slagtord(n)ing, ty. schlachtordnung) d. s. breedheden paa (portene) vare fyrretive alne, til hans mægtige hæres udfarte, og til hans fod-folkes slag-ordninger (1871: Slagorden). *Jud.1.5(Chr.VI). De Cimbrier . . formeerede en firekantet Slagt-Ordning. Holb. DH.I.11. Ew.(1914).V.311. billedl.: *Man paa Papiret seer i hast stridbare Phraser, | Som til Slagt-Ordning han med spidse Pen* 30 *appasser. Holb.MpS.265.**

Slag-træ, et. [I.1.1] (jf. Slaatræ). 1) stang, stok til at slaa med. 1.) (dial.) kni- 40 *pel; prygl. Krist.JyF.V.335. 1.2) (jf. Slag 4; l. br.) om forsk. boldspilredskaber; om boldtræ til langbold: DSt.1922.100. om hockeystok: Sal. VIII.1022. 1.3) (jf. -jærn 3; mur., foræld.) stok (kølle) brugt ved tilberedning af mørtel. OrdbS. 2) bevægelig stang i skærekiste, hvori kniven sidder. UfF. -tunnel, en. [I.5.2] (især ⊕) larm, forvirring, virvar under kamp. Stridshingsten (trauger) efter Slagtumelen. Hjort.NBl.24. billedl.: (Poul Helgesen) ind- 40 *medede . . stedse, selv i den vildeste Slag- tummel (o: reformationsstrid), at der i Luthers Skrifter fandtes Ting, han højlig billigede. CS Pet.Litt.261. Sigrid staar i Afstand og ser paa Slagtumelen (o: kampen ved en garderobe). JacPaludan.S.107. -tæller, en. [I.2.1] ⚙**

apparat, som tæller en (op- og nedgaaende) maskines slag. Scheller.MarO. -tøj, et. (jf. Slaatoj) 1) [I.2.1] (møl., foræld.) indretning, hvormed en slagsigte sættes i bevægelse og rystes. *ChMourier.Brod.(1821).84. 2) [I.2.2] (jarg., fx. ⚡) betegnelse for janitsjarmusik, slaginstrumenter. NatTid. 1/11 1936. 20. sp. 3. 3) [I.3.2] (dial.) slagværk (2) i ur. BornhOS. -tørn, en ell. et. [I.7.2] ⚡ snoning, tørn i et 50 *tov. TeknMarO. -tøs, en. (jf. I. Slag 15.5; jarg.) d. s. s. -pige. D&H. Feilb. -udtryk, et. (jf. I. Slag 15.5; dagl.) d. s. s. -ord 1. CMøll.PF.164. vi lærte dem (o: nogle unge danske piger i Rusland) de nyeste hjemme fra, der gik i de Tider: Rundt paa Gulvet!**

og de rigtige Slagudtryk. *KLars.SF.79. -ug- 1e, en. [I.7.3] (jf. -fugl osv.) ⚡ nordeuro- 1 *pøisk ugle, Syrnium uralense. Kjørbøll.69. Spürck.ND.422. -uld, en. se Slaggeuld.**

-ur, et. [I.3.2] (jf. -klokke) ur, der angiver timer (og kvarter) med slag; ur med slagværk. *LTid.1724.673. et bornholmsk Slaguhr i 1 *Federal af Mahogni eller Egetræ. Davids. KK.60. Søberg.HK.83. jf.: et Slag-Uhr- 1 *værk, som var meget konstigen udarbejdet. Holb.DH.II.380. -urt, en. [I.6.2] (ænyd. 1 *d. s., jf. ty. schlagkraut; foræld.) ⚡ kort- 1 *læbearten Ajuga chamæpitys (der tidligere brugtes mod apoplektiske tilfælde olgn.); under- 1 *tiden ogs. om løgurt (2), Teucrium scor- 1 *dium L. JTusch.241. Tychsen.A.I.514. Folk 1 *Lægem.III.99. -vaaben, et. [I.1.1] vaab- 1 *en, hvormed der kan udføres et slag (mods. 1 *Hugge-, Stik-, Stødvaaben); navnlig 1 *om køller, knipler olgn. et prægtigt Slagvaaben 1 *fra Ny-Seland af Steen. JBSorterup.Museet 1 *f.nord.Oldsager.(1846).7. LovNr.122²⁸/1934. 1 *§5. JohsBrøndst.DO.I.25. || (m. tilknytning 1 *til I. Slag 5.2; sj.) billedl.: kamp-, strids- 1 *vaabens den Dag, Folket har taget Natur- 1 *videnskabens mægtige Slagvaaben i sin 1 *Haand ved Siden af Historien. VCavling.L 1 *Feilberg.(1915).128. -vand, et. (ænyd. d. s. 1 *i bet. 2, ty. schlagwasser i bet. 2-3, holl. 1 *slagwater i bet. 1.1 og 3; jf. slak vande u. III. 1 *slak 2) 1) [I.2.3] vand, som slaar mod ell. 1 *over noget. 1.) (jagl., især bygn., ell. dial.) 1 *vand, der ved stærk nedbør slaar haardt mod 1 *ell. (især) skraat ind paa noget; ogs.: slag- 1 *regn. LandO.I.345. HFB.1936.77. Feilb. 1 *1.2) (jf. bet. 3) ⚡ vand, der slaar ind over 1 *(røvelingen paa) et fartøj. Pol. 1/1 1940.Sønd.2. 1 *sp.2. smst.²¹/1940.2.sp.3. 2) (apol., foræld.) 1 *om lægemiddel; dels [I.1.1] om saarvand. Folk 1 *Lægem.I.60.III.99. || dels [I.6.2] (jf. -balsam, 1 *-draaber): alkohol med vellugtende urter, 1 *essens, brugt som opkvænde middel (lugt- 1 *vand) mod apoplektiske tilfælde, besvimmel- 1 *sesanald olgn. (Aqua apoplectica). Sort.Poet.75. 1 **Reck Hierte-Sterckning hid! tag Slag-vand 1 *om du kand. Lucopp.TB.BI^v. man tager . . 1 *en Skefuld Slagvand . . som styrker Måven. 1 *En meget nyttig Lægebog.*(1807).7. jf. no. sla- 1 *vann: Slavands-Flasker.TarifforGlas-Ud- 1 *salget.(1783).22. 3) [I.11.2] ⚡ vand, der sam- 1 *ler sig (i slagene) i skibets last (og maa fjernes 1 *med slagpumper); lastvand. Røding.V.478. 1 *Harboe.MarO. KnudAnd.Brænding.(1927).57. 1 *⊖ -vant, adj. 1) [I.5.2] vant til, øvet i kamp, 1 *krig; kamp-, krigsvant. FGuldb.P.32. vi (haa- 1 *ber) at kunne skaffe Armeen — vel ikke 1 *slagvante Veteraner . . men — en fastere 1 *Stok af veløvede Soldater. Lehm.III.230. 1 *billedl.: Lidt efter staar de i Foyeren (i bio- 1 *grafteatret) og skal have Tøjet paa. F., slag- 1 *vant til søge til dueslaget. saaledes er just**

Lilien og Fluglen, ene tjenende „Herren“ . . .
 lydigere mod hvert hans Vink end den slag-
 vante Due mod dens Herres. *Kierk.X.85.*
sa.P.IV.58. -**vidde**, en. 1) [I.1] (l. br.) af-
 stand, omraade, hvorover et slag naar; række-
 vidde af slag. Bordet, om hvilket de (to
 kvinder) nys havde løbet for at komme uden
 for Husfaderens . . . Nævers Slagvidde. *Schand.*
VV148. 2) [I.2.1] (jf. -længde; især fys.) af-
 stand, inden for hvilken en kraft virker; 10
 rækkevidde. Kuglens, Bombens Slagvide.
VSO. MO. || især (jf. I. Slag 6.3): rækkevidde
 ved elektrisk udladning; gnistlængde. *AW*
Hauch.(1799).561. jf.: Lynilden er (et) i
 Atmosfæren frembragt elektrisk Phæno-
 men, i det at tvende hinanden modsatte
 Electriciteter komme i Slagvide sammen.
PhysBibl.XXVII.154. -**vindue**, et. [I.2.1,
 12.1] (ænyd. slag-, slaavindue ofl., mnt.
 slachvinster, ænhl. schlagfenster, holl. slag-
 venster; jf. -bue 2; nu dial.) luge, skodde
 olgn., der kan lukkes op og aabne for luft,
 lysaabning og (ell.) tjene som disk for kram-
 bod (jf. *Sal.XXI.722*); især: vindue i karm,
 som kan aabnes. *Cit.1735.* (Westerby, Skarns-
 kvinden Anna Maria. (1937).63). *JySaml.4R.*
V215. Rundt omkring i Bønderstuerne
 brændte Solen luende ind igennem de til-
 spigrede Vinduer. Hist og her var der vel
 nok et „Slagvindue“, men selv om man
 huskede at slaa det op, forsløg det ikke
 stort. *Bregend.PG.109.* Feilb. -**virkning**,
 en. spec. [I.1.1] ☉ om virkning ved slagprøve.
Thaulow.MO.637. -**vis**, adv. (jf. ty. schlag-
 weise; sj.) slag for slag; slag paa slag; til
 I. Slag 3.1: jeg (hører) en enkelt Nattergal
 slagvis udsende sine Toner. *SophClauus.TK.*
92. -**vol**, en. se Slagel. -**værk**, et. (nu
 dial. Slaa- i bet. 2: Jernskæg. *D.44.* Feilb.).
 (ænyd. sla(a)verk i bet. 2) 1) [I.1.1] ☉ (del
 af) maskine, mekanisme, der virker ved slag;
 fz. om del af bomuldsspindemaskine, slag-
 maskine (1): *Sal.III.317.* || slagpresse. *Larsen.*
Hannover.Tekn.159. || apparat, der anvendes
 ved slagforsøg, -prøver. *Sal.XXI.734. 2)* [I.3]
 om lydgivende apparat, instrument; især (jf.
 -fjeder 3, -hjul 1, -skive 2; ur.): den del af
 værket i et ur, der bevirker, at uret slaar (mods.
 Gangværk); ogs. om tilsvarende del af klokke-
 spil. *LTid.1735.431.* *GFUrsin.Uhre.(1843).*
14. den gyldne Viser (paa kirkeuret var) lidt
 bagefter Slagværket. *JacPaludan.TS.7.* jf.:
 *Midnatshanen, dette sikke Slagværk | I
 Tidens Uhr. *Hauch.SGR.154.* || sp.5. || (nu
 dial.) ur, der slaar; slagur. *Holb.Ep.IV.458.*
 Slagværket skar sin monotone Rytme gen-
 nem Stuen. *KBirkGrønb.BS.172.* *ÜfF.* || *♩*
 stort klokkespil (2 slutn.). *BerlTid.1/1939.M.*
29.sp.3. 3) [I.1.1] (bot.) om det forhold ved
 visse (uregelmæssige) blomster, at støvdrage-
 gerne bøjer sig, slaar ned paa ryggen af den
 honningsøgende humlebi og derved afsætter
 støvet. *Bergs.MS.2II.90.* -**ørn**, en. [I.7.3]

(jf. -fugl osv.; nu næppe br.) *☪* rovfugl (ørn),
 der med stor kraft kaster sig over sit bytte;
 spec. om lammegrib (jf. Amberg.) ell. mus-
 vaage (Kielsen. *NHM.120*). *vAph.(1759).* *Ud
 han skikket en Ørn . . . | Sort af Fjær og
 dristig til Jagt, man kalder den Slagørn.
Wilst.II.XXIV.v.316.

I. **Slak**, en, et. se I. Slagge.

II. **Slak**, et. se II. Slakke.

III. **slak**, adj. [slag] (sj. skrevet slag.
 jf. *S&B. Larsen. samt (flt.) slagge. Buchh.*
FD.40.) (fra no. slakk ell. eng. slack (se
 slæk), jf. sv. slak; egl. sa. ord som (ell. side-
 form til) III. slag; *☪*, nu navnlig som norsk-
 hed) 1) (jf. III. slag 2) om tov: ikke stiv;
 slap; (nu alm.:) slæk. *Harboe.MarO. Slak*
*Bugt (?: løs bugt af tov). smst. S&B. Saaby.**
(1904; men i Saaby.(1909) rettet til slæk).*
(skibets) Jernmaster var begyndt at slingre,
 fordi Vanter og Stag var bleven slagge.
Buchh.FD.40. 2) om strøm: svag. (en) Kob-
 ling (i havet), der opstaar ved en meget
 slakkere Strøm. *DendanskeLods.(1843).104.*
 || i forb. slak vande (ogs. som ssg. Slak-
 vande. *Collo. Larsen.*) (eng. slackwater;
 jf. Slækvande) tiden mellem ebbe og flod, hvor
 der ingen strøm er. *Harboe.MarO.371. D&H.*
3) om is: som er ved at løsne sig, blive blød.
 Isen var slak. Flagerne drev rask med
 Strømmen. *Pol.1/1934.11.sp.6.*

Slak-, i ssg. se Slagge- I. **Slakke**,
 en. se I. Slagge.

II. **Slakke**, en. (ogs. Slak, et; se ndf.).
 flt. -r. (oprindelse uvis; jf. I. Sjak; især dial.)
 flok sammenkoblede heste; kobbel. Han reiste
 giennem Colding med to lange Slakker
 Heste. *JHSMidth.Ords.137. MDL. FrGrundtv.*
LK.284. || i anden anv. Bekkasinerne letter
 . . i en Slakke letter en hel Flok. *Anton*
Nielsen.EtAar.(1919).65. (jf. I. Sjak) om
 gruppe af personer: et Slak af de mest
 slagsmaalsopsatte Boller. *NatTid.1/1938.3.*
sp.5.

III. **slakke**, v. [slagge]-ede. vbs. -ning
 (se Slakning). (fra no. slakke ell. eng. slack,
 sml. mnt. slaken, holl. slak(k)en; aft. af III.
 slak; jf. slakne, slække samt (sj.): slagge . .
 Er at blive slunken. *Moth.S472.* Kløveren
 slakker sig (?: bøjer sig slap, vissen mod
 jorden). *Fleuron.IN.62* (jf. forf. brugt af en
 sjæll. bonde) og (jy.) slage, tage af (Feilb.)
 || *☪*, nu navnlig som norskhed) 1) m. h. t.
 lov: gøre slap; ofte i forb. slakke paa: fire
 paa; slække (paa). *Harboe.MarO.371. Fi-*
sker.SøO. „I daglig Tale siges at slække paa
 Touget.“ *Collo. Saaby.*(1904; men i Saaby.**
(1909) rettet til: slække). 2) (jf. III. slak 3)
 intr., om is: blive løs, tynd; løsne sig. Isen
 slakkede op, det gik i spring fra Flage
 til Flage, Isen var daarlig og brækkede be-
 standigt under os. *Pol.1/1934.16.sp.1.*

slakket, adj. se slagget.

slakne, v. [slagna]-ede. vbs. -ing (se
 Slakning). (fra no. slakne (jf. sv., oldn.

slakna) ell. efter eng. slacken (jf. slækne); til III. slak || sa. ord er egl. da. (nu kun dial.) slagne (slovne), slappes, blive slunken, sagtne, dæmpes m. m. (Moth.S472.485. MDL.509.511. Sjæll Bond.177. FrGrundtv. LK.86. Feilb. III.377j. sm. slukne), ænyd. slagne, blive slap, blod (Kalk.III.881), glda. slagne, blodgøre (EnMiddelald.da.Lægebog.(1927).59) || †, sj.) om tov: blive slak. D&H. Vantet i Læ slaknede og hang i en stor Bue. Buchh. FD.102. **Slakning**, en. (sj.) vbs. til III. slakke ell. slakne || spec. (jf. III. slakke 2) om is, der har løst sig. Man kan ogsaa finde (sælterne) paa de saa kaldede Søslakninger, eller Strimler Iis. CPont.HR. 71. **Slak-vande**, subst. se III. slak 2.

I. Slam, en ell. (nu almindeligere) et. [slam'] (fra ty. schlamm; af uvis oprindelse; jf. slamme, slammet og Slæm, slæmme)

1) tykflydende masse, bestående af organiske rester (fx. planterester) ell. af jord, støv, ler, kalk (jf. Kalkslam) olgn., der aflejrer sig som bundfald i (stillestaaende) vand ell. afsætter sig i lag paa ting, der har været overskyttet ell. gennemstrømmet af vand (jf. Dynd, Mudder); spec. om saadan masse, der afsætter sig i kloakbrønde olgn. anlæg, ell. i maskiner, der gennemstrømmes af urent vand osv. 1.) (især ☐ ell. jagl.) i egl. bet. Moth.S473. Slammen, som findes i samme Flod. LTid.1724.43. Slangerne stoppedes snart med Dynd og Slam, som gjorde Sprøyterne ubrugelige. EPont.Atlas.II.92. Vandet afsætter Slam paa Planternes Stængler (o: efter overristing). Landm.B.I.323. der (dannes) altid Slam i en aaben Rendesten. VortHj.IV.2.186. (den) af Septic tank oprensende Slam. BerlTid.¹⁹/12.1903. Aftl.1.sp.2. Flodens Slam har allerede afsat sig i et tykt Lag paa de Ruiner, der ifjor blev gravede frem. FrPoulsen.RejserogRids. (1920).110. jf.: *Aa Du glinsende Ryttersk' dér, | Slammet stænker Dig ikke. Drachm. KW.181. 1.2) (især ☐) billedl. || om noget abstrakt, især om moralsk sletthed, lavhed, smuds olgn. ell. om det ringeste, mindst værdifulde af noget. HCAnd.SS.III.156. den partiske Absolutisme . . . er et Vrægebillede af begge de politiske Systemer, der mødtes her i Landet i Aarhundredets Midte, det indeholder Slammen og Skygesiderne af begge. Hørup.III.150. Historien er som et Land, der hæver sig over Havet . . . Ivrig maa der arbejdes, for Sandheden dukker frem af Slammet. GBang.EK.II.366. det Slam, som har forsojlet og forurenat vort Sind og vor Sans. Nathans.HD.IV.133. || om mennesker: udskud; bærme; bundfald. den nedre Del af Bowery . . . er de internationale Fattiges uhyggelige Verden. Her samles alt det evropæiske Slam, som ikke evner at komme længere end til New York. Cavling. A.I.55. ActaJult.V.2.56.

2) (jf. Boreslam) om masse, der minder om

slam (1). 2.1) (med.) grødagtig masse af forskellige i (mineral)vand udrørte jordarter, der anvendes til varme pakninger ell. bade. Nord ConvLex. V.306. Klinisk Ordbog.² (1937). 456. (jf. bet. 1.2) billedl.: *Støv hver Fordom bliver, der sig baded | en Hornhud til i Traditioners Slam. Stuck.D.125. 2.2) (jagl.) tykflydende masse, der dannes ved forarbejdning af visse raamaterialer. Suenson.B.III.362. || spec. (bjergv.) om knust erts masse af største finhed (leragtig konsistens) (udvundet ved vaad pukning ell. slæmning). VSO. Opf.B.¹V.65. 2.3) (jf. Kalkslam slutn.; jagl.) urenhed, der fremkommer som affaldsprodukt ved visse tekniske processer; spec. om krudtslam. Geværerne . . . ere blevne forurenede af Slam, Støv og Fugtighed. Skyderegl.77.

II. Slam, en. se I. Slæm.

Slam-, i sgr. [slam-] (jagl., især ☐) af I. Slam 1.1; saaledes (foruden de ndf. anførte) fx. slam-agtig, -ansamling, -filter, -fyldt, -hævert, -lag, -masse, -pumpe, -strøm, -udskillelse oft., spec. om forhold ell. indretninger ved rensning af spildevand, se navnlig Kemisk-teknisk Haandbog.(1938).50ff. **-bad**, et. [I.2.1] (med.) sundhedsbad fremstillet ved, at tørvejord ell. gytje er rørt ud i det varme mineralvand fra badekilder; dyndbad; gytjebad. Nord ConvLex.V.306. Myresyren . . . er Hovedbestanddelen i de berømte Slambade. Gjel.RS.I.114. **-bassin**, et. bassin, hvori den af sukkerroerne afvaskede jord opsamles. Cit.1903.(OrdbS.). **-bed**, et. (jagl.) bassin (begrænset af jordvolde og med bund af filtermateriale), hvori det i rensningsanlæg for kloakvand udskille slam tørres. Pol.¹⁸/1938.5. sp.2.

Slamber(t), en. se Slampert.

Slam-bider, en. ☐ dyndsmertling, Cobitis fossilis (jf. smerling). Lieberkind.DVV.75. **-brønd**, en. d. s. s. -kiste. Nord ConvLex.² VI.258. LandbO.IV.267. **-fang**, et. bassin (m. særlig indretning) paa kloakledning til optagelse af faste urenheder i spildevandet (septic-tank). HFB.1936.721. **-fin**, adj. Man skal ved Bedømmelsen af (sømergel) mærke sig . . . om Kalken forekommer i meget fin Tilstand — slamfin — eller som Skaller. LandbO.III.559. **-gas**, en. gas, som udvikles ved slæmgøring. Kemisk-teknisk Haandbog. (1938).53. **-grav**, en. [I.2.2] (bjergv.) grav, i hvilken den knuste erts udvaskes. Hallager. 210. **-grube**, en. (sj.) d. s. s. -kiste. Nord ConvLex.² VI.258. **-gøring**, en. gøring, som foregår i frisk udskilt slam. Kemisk-teknisk Haandbog.(1938).52. **-hane**, en. hane, gennem hvilken slam kan fjernes fra en beholders (spec.: kedels) indre. DampLok.80. **-herd**, en. [I.2.2] (bjergv.) skraanende, vandoverrislet flade, hvorpaa den knuste erts sorteres. Sal.² XXI.735. **-hul**, et. hul (i kedel olgn.), gennem hvilket slam kan bringes ud. Larsen. Scheller.MarO. **-kasse**, en. d. s. s. -kiste.

TeknMarO. -kiste, en. (*ænyd. d. s.; jf. -brønd, -grube, -kasse samt I. Kiste 2.6*) (lukket) beholder ell. bassin, hvori faste stoffer i strømmende vand (især: spille- ell. kloakvand) tilbageholdes og bundfældes; spec. (især i ældre tid) om saadan beholder, der er anbragt i en kloakledning under dennes bund. „en stor kiste fuld af småe huller ved enden af rendestene, hvorigennem vandet flyder i kanalen, og slammen bliver tilbage i kisten.“¹⁰ *Moth.S473. Forordn. 1701.11.7. §4. Politievennen.1798/99.189 (se u. Indløb sp. 395¹³)*. Slamkisten er et lyst Pragtgemak mod Mosekonens Bryggeri. *HCAnd.(1919).III.368*. Skaalen seilede jeg saa længe med i Rende-stenen, til den . . . faldt i Slamkisten. *Bergs. GF.1.225. LandmB.I.486. TeknO. billedl. ell. i sammenligning*: Det vil komme an paa Dig . . . om en Krop og en Sjæl skal gaee i den evige Slamkiste. *HCAnd.SS.IV.131*. Taagel raat og vaadt! det er som om man havde en Slamkiste til Slængkappe. *smst.XI.16. -klæde*, et. [I.2] lærredsdug, hvorigennem sukkerroesaften filtreres. *Cit.1903.(OrdbS.)*.

slamme, v. [ˈslamə] -ede. vbs. -ning (*Larsen*). (*gf. ty. schlamm*; til I. Slam; *jf. slamme samt af-, for-, ind-, opslamme*) **1)** (*sj.*) aflejre, afsætte slam. *Moth.S474. jf.*: Fiskere har det forsaavidt godt, som der altid slammer til med Tang ind langs Stranden, og dér ligger saa Tjerne nedenunder Isen i det varme Dynd. *Drachm.VT.203. 2) (*faql.*) befri, tømme for slam. Erfaringer har vist, at det ikke blot er nødvendigt at slamme Lokomotivkedlen under Stilstand, men at Slamning maa foretages ogsaa under Kørselen. *LokomotivT.1939.108.sp.2*.*

Slammer, en. [ˈslamˈør] (*gf. sv. slammer, sladder; til slamre; nu næppe br. i rigsspr.*) jævn, dagligdags samtale; *passiar; „sludder“*. Kunde det . . . ikke mere Dig igen en Gang at være sammen med Din gamle Veninde? Hun længes morderlig efter at faa sig en Slammer med Dig. *Esm.III.341*.

slammet, adj. [ˈslamət] (*gf. sv. slammig, ty. schlammig; af I. Slam; l. br.*) adj. til I. Slam: som indeholder ell. bestaar af slam; overtrukket med ell. tilsmudset af slam. de smudsige Værfter og slammede Quaier (: i *Leith*). *Drachm.BF.56. (naar vandet) faldt fra, lå Kysten (: paa Føhr) skilt fra Havet ved en slammlet Masse.AWilde.Fra SøogLand.(1891).223*. han drak af Floden, en fersk og slammlet, lunken Drik. *JVJens. NG.270. jf.*: den Nyfødte . . . var bleven pakket herhen, ligesaa blodig og slammlet, som den var kommen fra Moders Liv. *Bregend. DN.162*.

Slampamp, et. se II. Slampamper. **slampampe**, v. [ˈslamˈpambə] († *slampampe*. *Moth.S474*). -ede. vbs. *gf. II. Slampamper. (jf. ænyd. slampampe samt subst. slampamperi; fra (m)nt. slampampen (holl. d. s., hty. schlampampen), der er dannet til*

*nt. slampamp (se u. II. Slampamper) ell. er en udvidelse af nt. slampen (hty. schlampen, svire, jf. holl. slempen, d. s.), maaske med tilknytning til nt. pampen (jf. u. I. Pamper); jf. I. Slampamper || nu især dial.) fraadse i mad og drikke; svire; solde. *Nu har de (rige) lidt af Podagra, | Nu Gigt, nu Mavekrampe; | Dog aldrig kan de blive fra | At svire og slampampe. *Tode.II.222. *Til sidst ved Skjænken sin Puns man faaer, | Og alt mens Natten saa sagte gaer, | Vi slampampe. Hrz.XIV303. Ujf. I. Slampamper*, en. [ˈslamˈpamˈbər] *ftl. -e. (ænyd. d. s., nt. slampamper (hty. schlampampe); til slampampe; i bet. 2 maaske (delvis) omdannelse af Slambert; jf. I. Pamper || især dial., l. br.) 1)* person, der fraadser i mad og drikke, ell. som svirer og solder; *fraadser; svirebroder. Moth.S474. 2)* lang, tyk og klodset person. *Ujf. jf.*: saadan en Slampamper som Vulle Fisker. *KBøcker.Nordborgerne.(1909).81. II. Slampamper*, en (i bet. 1: *VSO. i bet. 2: Ujf.(jy.)*) ell. et (i bet. 2: *Frank.SM.1805.174. Levin. Mohr.L.*) [ˈslamˈpamˈbər] (*dial. Slampamp, et. Amberg. Esp.478. jf. Feilb.*) (*gf. ænyd. slampamp, svir (Skonning.Geographiahistoricaorientalis.(1641).31, fra (m)nt. slampamp (hty. schlampamp ofl.), der er en udvidelse af nt. slamp (hvorfra ænyd. slamp, svir), maaske med tilknytning til nt. pampen (se u. I. Pamper), jf. nht. schlamp, drikkegilde, nt. slempe, grødlignende stof, holl. slemp, blandingsdrik, svir, drikkegilde; jf. I. slemme*) **1)** („I lav Tale nuomstunder“. *VSO.; nu næppe br.*) *fraadser i mad og drikke; ogs.: solderi; svir. VSO. jf. bet. 2: *Trossets Morgenbesøg (: hos et nygift par) . . . | Nysgjerrige Blik, upassende Spøg | Og Chocolate-Slampamper. Heib.Poet.X.280. 2)* (*nu især dial.*) tynd, daarlig ell. (af rester ell. forskellige drikke) blandet drik; pøjt; ogs.: tynd, kraftløs søbemad olgn.; *slabberads. Grød, Ærter og andet Slampamper, kan vel ikke give ham megen Kraft. Cit.1771.(Gadeordb.1)*. dette Slampamper (: en kvaksalvermedicin). *Frank.SM.1805.174*. Jeg har ikke set nogen sætte et mere flovt Ansigt op end en ung Mand, der fik Champagne i Stedet for Øl. „Hvad er det for noget Slampamper?“ spurgte han. *Bøgh.DD.1872.133. *(vinen er) noget sylrigt Pøjt — | Slampamper for Børn. Drachm.DD.96. „Naa, skal du ikke have lidt med af vores Slampamper?“ spurgte han, der sad lige over for Pierre, og rakte ham sin Træske.Tolstøyd.Krigog Fred.III.(overs.1896).150. Feilb. billedl.: Hvad der i de senere Tider er opvartnet med paa det danske Parnas, har . . . ikke været andet end Slampamper. *Wilst.(CLNMyst.M.404). S&B. Brodersen.HavekolonienDanevang.(1931).86*.**

Slampert, en. [ˈslamˈbərɔ] (*ogs. skrevet Slambert. — nu især dial. Slamper*

(JV Jens.Br.176. Thit.Jens.G.44. JørgenNiels. KB.103. jf. MDL.509. Feilb.) ell. **Slamber** (Thuborg.Brødre.(1923).105. NatTid.¹/1927. Send.8.sp.1)). flt. **-er.** (sv. dial. slamber, sjusket mandsperson, jf. sv. (dial.) slampa, sjusket kvinde, no. (dial.) slamp(a) sjusket person, ty. (dial.) schlamp(er), schlampe, d. s.; besl. m. sv. dial. slampa, være sjusket, no. dial. d. s., gaa tungt og skødesløst, eng. dial. slamp, gaa skødesløst, ty. (dial.) schlampen, gaa sløbende m. m. (mht. slampen, hænge slapt); vist besl. m. IV. slap; jf. slumpe || m.h.t. *t sml. Bajert, Drivert osv. samt Sandfeld.S.⁶¹. || ordet er i rigsspr. optaget i nyere tid fra dial. (jy.) **1)** (dial.) person, der er sjusket og uordentlig i sit ydre og sit arbejde; ogs. om stor og klodset person. MDL.509. Feilb. Kværnd. jf.: Kirsten var en velvoxen Pige af Alderen . . . „Den store Slamper Tøs“ gjorde tidlig Arbejde som en voksen Pige. *Stavn. UD.45.* || ogs. om (hus)dyr, der er stort og klodset olgn. Feilb. Kværnd. jf. bet. 2: Den (: en rinoceros) var . . . baade vredagtig og farlig og en stor Slamper at have med at gøre. JV Jens.Br.176. **2)** (jarg.) person, der er doven, upaalidelig ell. udannet, ubehøvet ell. (nu ogs.) fræk, moralsk fordærvet; slubber; laban. MDL. 509(jy.). Feilb. Vi har nu en Mand, der er selvskreven og i alle Maader kapabel til at sidde i det kommunale Raad, men det er en Slamper, der ikke er til at drive dertil. *SoroAmstid.*¹³/1909.1.sp.7. din udannede Slambert. *Ekstrabl.*²²/10.1918.2.sp.4. Den sorte Slampert af en Skibshandler-Clerk, der lovede Guld og grønne Skove . . . har endnu . . . intet leveret. *KrarpNiels.En Hvalfangerfærd.*(1921).25. Hvad griner du af, din Slambert? Jeg skal lære dig at staa og le mig op i Øjnene!*EMikkels.JD.*46. det var (ikke) nær saa ubehageligt at blive skældt ud for en Slambert som for en Idiot. *Johs Wulff.OU.*110. UjF. om dyr: *Fleuron.KO* 38.

Slam-potte, en. beholder under slamudskilleren, hvori en del af slammets synker ned. *DampLok.*80.141.

slamre, v. [slamrø] -ode. (sa. ord som sv. no. slamra, isl. slam(h)ra, slaa med noget, jf. sv. dial. slama, ramle, eng. slam, slaa, smælde (besl. m. I. Slem (II. Slam)); jf. *Slammer; maaske lydord*) **1)** (sj.) ramle; skramle. Dansemusik og Slamren nede fra Køkkenet. *LeckFischer.Festen i Skelsted.*(1936). 163. Ølvogne kørte slamrende mod Byen. *sa.HM.*28. **2)** (jf. *Slammer; dial.*) pastare; sludre; snakke; ogs.: tale ilde om; sladre olgn. UjF.

Slam-rum, et. rum i brønd (af særlig konstruktion), i hvilket slammets bundfælder sig. *Sal.*²XIV.144. *Kemisk-teknisk Haandbog.* (1938).53. **-samler**, en. beholder olgn., hvori slam samles (bundfælder sig). *TeknO.* **-skra-ber.** en. indretning til fjernelse af slam i en beholder (hvori det bundfælder sig). *Kemisk-*

teknisk Haandbog.(1938).50f. **-smerling**, en. (nu næppe br.) **X** d. s. s. -bider. *VareL.* (1807).III.8. **-udskiller**, en. indretning (fx. i lokomotiv), hvori urenheder i vand udskilles. *DampLok.*80.141. **-vulkan**, en. d. s. s. Dyndvulkan. *OpfB.*IV.193. *Sal.*²XXI. 735.

Slandring, en. se II. Slentrung.

I. Slang, et ell. en. (Cavling.A.I.85); oftest uden art. [slan] ell. m. eng. udiale] (fra eng. slang; af uvis oprindelse; især sprog.) sprog, der (uden som dialekt at være en egns naturlige sprog ell. som argot ell. jargon at høre til bestemte klasser ell. stænder) i udtale og ordforraad (sjældnere i bøjning) afviger fra det som korrekt („danne“) betragtede sprog og navnlig præges af mere individuelle ell. spøgende sprogformer, slagord olgn.; især om saadant sprog brugt af de lavere samfundslag (og derfor undertiden nærmende sig bet.: simpelt sprog, vulgærsprog) ell. af kredse (især blandt storbyernes ungdom), som vil undgaa et for stereotypt ell. konventionspræget talesprog; undertiden ogs. om det for en mindre kreds ell. en stand særlige sprog; jargon. (om den usikre afgrænsning over for Argot og Jargon jf. *Dania.*III.58ff. *Sal.*² XII.843f.). Hvert Hoved (til avisartiklerne) er paa 5—6 Linier, hvori der ret hyppigt skjuler sig et amerikansk Slang. *Cavling.A.* I.101. naar Sofus var der, var Lydia fangen af hans Slang og fine Klæder, duftende Pomade, Eau de Cologne, og hvide Hænder. *CJacobi.Judas.*(1912).60. Hans Slang er den typiske Københavnerproletars. *Bønnelykke. Sp.*65. *Jesp.M.*145.147. Han talte . . . et rædsomt Slang. *AStrøm.O.*274. jf.: De store Hovedstæder avle, hvad Engländerne kalde slang. *IGKohl.Retser i Danmark.*I.(overs.1848). 187.

II. slang, præet. af slynge.

Slang-, i ssgr. (især sprog.) af I. Slang; fx. slang-agtig, -ord, -ordbog, -sprog, -udtryk.

I. Slange, en. [slan] flt. **-r.** (ænyd. d. s. (især i bet. 1 og 2.6), fsv. slanga (sv. slang i bet. 2.2, slanga i bet. 2.6), sen. oldn. slangi (i bet. 1); fra mnt. slange (nht. schlange, holl. slang); besl. m. III. slank, slynge; jf. II. slange, slangen || ordet er ret sent i da. (det mangler fx. i bibeloversættelsen af 1550, men findes i *Hans Tausens* oversættelse af *Mosebøgerne* 1535) og har (i rigsspr.) delvis fortrængt Orm (og Hugorm))

1) krybdyr af ordenen Ophidia, som har et meget langstrakt, trindt (cylindrisk, pølseformet) legeme uden lemmer, bevæger sig (krybende) ved bugtninger af kroppen og for nogle arters vedk. (jf. Giftslange) besidder giftkirtler, ved hvis sekret byttet (kan) dræbes; som 2. led i ssgr. ogs. om andre om en slange mindende dyr (jf. fx. Ring(ell), Rynke- samt Hærslange). **1.)** i al alm. (du skal) sige til Aaron: tag din Stav og kast for Pharaos Ansigt; den skal blive

til en Slange. *2Mos.7.9.* et slags hellige Slanger, som ingen Braad havde, hvormed de noget kunde beskadige. *Holb.MFbl.100.* *Slangen . . | Snør sig . . om i store Bugter. *Ev. (1914).I.140.* *Under Blomsten lurer Slangen, | Falskhed under søde Ord. *Grundtv. SS.V497.* den Magt, som Slangens Blik har, at fortrylle. *Kierk.IV.372.* de bleve ødelagte af bugtede Slangers (*Chr.VI.*: hugormes) Bid. *Visd.16.5.* Boas. *Zool.548.* lad BARNET 10 dø, lad en Slange bide det. *KMunk.EI.128.* mistænkelige slanger, se mistænkelig 1. slanger og skorpioner, se Skorpion 1. || (*jf.* Orm *sp.1282²²*; *sml. bet. 3*; *m. henlydning til syndefaldsberetningen 1Mos.3.1ff.*) om djævelen. Slangen var trædskere end alle vilde Dyr paa Marken. *1Mos.3.1.* *Tag hende (∴: sjælen) altid godt i Agt | For Slangens List og Helveds Magt. *SalmHj.210.5.* Brors. *173.* Slangen sniger sig omkring dig . . 20 giver du dig hen, da vinder den sig om dig i tvælende Kredse, og indaander i dit Bryst den langsomt drøbende Gift. *Mynst.Betr.I.239.* *Kierk.IV.318.* billedl. (*jf. bet. 4*): *Bornh. Samlinger.XIV.(1922).140.* den gamle slange, om djævelen. *Aab.12.9.* *vAph.(1759).* billedl. (*jf. bet. 4*): foruden disse Forførere, som boe i os alle, har Middelstanden at stride med den gamle Slange — Levemaaden. *Tode.VI.144.* || (*jf.* Kobberslange 1) om 30 billedlig fremstilling, *spec. (herald.)*: i vaabenskjold. *vAph.(1759).* Arme-Stager til 3 Lys Med Slanger i Armene og Knapperne. *Tarif for Glas-Udsalget.(1783).8.* *Det eneste, lille Smykke, | Hun eiede, det var | Af pure Guld en Slange, | Hun i venstre Ære bar. *Winth.HF.42.* *Aarestr.SS.III.51.* *jf.*: et Par Guld Æren-Slanger. *Adr.1²/1762.sp.16.* Figurerne — Mennesker saavel som Djævl, heri ogsaa indbefattet den gamle Slange — 40 staar i Solvets egen Farve. *ArkivMus.I.568.* *1.2*) i *faste forb.*, sammenligninger *olgn.* || (*jf. bet. 3*) nære (*ell. føde*), opvarme en slange i (*ell. ved*) sin barm, se u. I. Barm 1, opvarme 1.1. *m. sa. bet. ogs.:* bære (*Moth.S475*), opføde (*smst.*), oplække (*VSO.*) en slange osv. *jf.*: *Slangen, du (∴: Danmark) fostrede selv ved din Barm, | frem af sin Hule sig snigende voved. *Lemb. D.124.* Det er høist komisk, at „Fædrelandet“ saa længe har opelsket denne Slange (∴: Bjørnson) ved Clemens Petersens Barm. *Brandes.Br.II.4.* nære en slange i sit skød, se II. nære 1.1. || i sammenligning. (*fjenderne*) have skærpet deres Tunge som en Slange. *Ps.140.4.* (*vinen*) skal . . bide som en Slange, og stikke som en Basilisk. *Ords.23.32.* *m. henblik paa slangens smidige og bugtende bevægelse:* Bugte sig, som en Slange. *vAph.(1764).* *Som den smidigste Slange | Gik de Bølger (∴: bækkens) i Bugt. *Winth.III.183.* Tiden (*gled*) som en glat Slange af vore Hænder. *Buchh.UH.84.* sne- 50 dige *ell. snilde* som slanger *olgn.* vorder

. . snilde som Slanger, og eenfoldige som Duer. *Matth.10.16.* der staar at Kiøbmand skal være sneedige, som Slanger, hvad meener Svoger derom? *Holb.II.J.II.5.* *Ha, falske Qvinder! snedige som Slangen | I Edens Have. *Heib.Poet.IV.237.* *HBriz.DD.27.* fare op som bidt *ell. (sj.)* stukken (*JHelms.G.180*) af en slange *olgn.*, rejse sig med voldsomhed. Priorinden forstod feil, hun reiste sig som hun var bidt af en Slange og viste mig Døren. *ARecke.Spaagvinden.(1860).14.*

2) (*jf. ssg.* som Brand- (2), Farao-, Ild-, Klit-, Krudtslange) *overf.*, om hvad der ved sin langstrakte, cylindriske form *olgn.* minder om en slange (1), *ell. hvad der bugter sig (ud og ind) ligesom en slange, der bevæger sig.* hun vred Karkluden op til Slange. *Alba Schwartz.Overlægen.(1932).84.* især i *flg. anv.:* 2.1) (*astr.*) i *best. f.*, som navn paa et stjernebillede, der ligger paa begge sider af slangebæren (*Serpens*). *PSøborg.SC.5.* *Ing.RSE. VII.271.* *Sal. XXI.739.* 2.2) hult, cylindrisk legeme af betydelig større længde end diameter, rør (1.3), der er fremstillet af et bøjeligt materiale som *fx.* gummi, læder, lærred *ell. (jf. Metalslange. VareL.4733)* af bøjelige metalprodukter (*metalbaand, -ringe olgn.*) og anvendes til ledning af vædsker, luftstrømme *olgn.* (*spækket*) løber selv igiennem en stor Slange af Seildug ned i Lasten. *CPont.HR.50.* To Gange om Ugen maa Slangen (*paa gasapparater*) lægges $\frac{1}{2}$ Time i Sodavand. *Vort Hj.IV.3.255.* Det er vist tre Dage, man kan ligge og more sig med (*sultestrejke*), og hvis man saa ikke vil spise til den Tid, kommer de med Slangen. *Borge Madsen. Jeger salig. (1933).50.* || (*jf. fx.* Brand- (1), Vandslange) om saadan ledning brugt til ledning af vand, *fx. paa en (brand)sprøjte. LTid.1725.74.* *OpfB. III.201.* fra (*sprøjtens*) Slange foer Vandstraalen . . ind i Luerne, som slog op fra Bageriets Spaantag. *Gjel.M.497.* (*der var*) lagt Slanger til alle Brandhaner i Gaderne omkring Brandstedet. *Pol.1²/1910.1.* || (*jf.* Luftslinge 2) om ledning af gummi, som anbringes inde i et automobil-, cykeldæk og fyldt med luft tjener til at holde ringen og dækket spændt. Bagringen eksploderet . . Slangen er skaaret i Pjalter. *JVJens.A.II.143.* *TeknO.* || om pibeslange. *MO. (han)* smækkede Laaget fast i paa sin Meerskums-pibe, hvis Slange han svippede med som med sin Ridepisk. *Drachm.KO.32.* *D&H. 2.3*) (*jf.* Slangekrolle; især *poet.*) om snoet, spiralagtig haarlok. *Jeg saae om Nakken slingre | De blanke Slangers Flok. *Winth.VI.22.* *jf.*: *Hvo skulde dog tænkt, o, Tovelil! | At din Fletnings gulbrune Slange | Skulde vorde en Snare, stærk og snild, | 60 Dannerkongen at fange? *smst.IV.183.* 2.4) (*nu næppe br.*) om bugtning(er) paa (*have*)gang, blomsterbed *olgn.*; ogs.: (*have*)gang osv., som gaar i slangebugter. *See Havens brede Gange . . | I ingen engelsk Slange | Den

skyder sin Bosquet. *Oehl. XIX. 151. 2.5*) (jf. ty. schlange, om kø (1.2); l. br.) om lang (bugtet) række af personer, køretøjer olgn. *Pol.^{14/11} 1901.2.sp.3. ChKjerulff. FE. 256.* Kørebanens lange Slange af Biler. *F.Nygaard. KK. 17.* de stod i en lang Kø, med Forenden ved den store Kabys . . og Resten af Køen tabende sig i en lang, lang Slange ned gennem Gangene. *JV Jens. RF. 144. 2.6*) (jf. Felt-, Kobberslange (2) samt Serpentine 1; foræld.) meget lang kanon af mindre kaliber, navnlig anv. i 16-17. aarh. *Pflug. DP. 552. *I* Feldten de fører de Slanger med sig. *Sort. HS. H1^v. MilTeknO. 332. Oblom. Kristian IVs Artilleri. (1877). 130ff. OpfB.² II. 126. 2.7* om bølgenie olgn. anv. (vist ikke som officiel betegelse) ved karaktergivning, knyttet til den højeste karakter for at angive en særlig høj grad (en særlig udmærket præstation). *PA Heib. US. 553.* Der løb jeg da hen, og fik en Slange (∴ var saa heldig at faa udmærkelse). *Krejdal. Pananalysis. (1833). ix. Steph Jørg. L. 6. || især (jf. u. I. Kryds 1.3) i forb. som ug med kryds og slange, udmærket med slange olgn. en Geniestreg, der lykkedes saa vel, at Prof. Aasheim ej allene gav ham "Krys med Slange" men og ved Slutningen rejste sig og lykønskede Kandidaten. *Blich. (1920). XXVII. 50.* Matematik (var) altid min Kjøpehest; jeg fik Udmerket med Slange af salig Bugge. *BlochSuhr. ÆS. I. 19.* ved Studentereksamen opnaede (P. O. Brøndsted i græsk) den fabelagtige Karakter Udmerket godt med Kryds og Slange! *Vilh. And. Litt. III. 127. nu især (ofte spøg.) uegl., i udr. for, at noget er overordenlig godt, udmærket, enestaaende olgn. hvad enten de ere høist lykkelige og af Lykken udmærkede med Kryds og Slange, eller deres Stilling er høist ulykkelig og maadelig med Spørgsmaal. *Kierk. VII. 382.* Naa, spørger du, hvordan gik det saa med "Zion". Udmærket med Kryds og Slange! *NWGade. OB. 247.* „Men hvorfor tror De dog ikke, at jeg kan lave Kaffe?“ „De har Ug. i Latin.“ „Og min gamle Tante gav mig Ug. Kryds med Slange for min Kaffe.“ *Ohlsson. S. 176. 2.8*) (efter 1. led af Slange-skrift; telegr.-jarg.) slangeskriver. *Telegr. Telef. 229. 2.9*) (gart.) slangeagurk. *HavbrL. 1. 32.***

3) (til bet. 1.1, spec. sp. 349¹⁴) overf., om person: listig, underfundig ell. falsk, træk person, nu især: kvinde. *Moth. S. 475. Æreboe. 234.* Jeg maae tilstaae at du er en Slange til at forføre. *PA Heib. Sk. III. 198.* I Slanger (Chr. VI: hugorme) I Øgleunger! hvorledes kunne I (∴: farisæerne og de skriftkloge) undfly Helvedes Dom? *Math. 23. 33. Hostr. Kommedier. III. (1877). 129.* Lille Slange (∴: om Kleopatra), lige saa snedig som grusom! *KMunk. EI. 24.*

4) (∴, nu l. br.) overf., i udr. for forhold, tilstand olgn., der virker skadeligt, volder pine, uro i sindet olgn.; ogs. om ondskab, had, list

olgn. Egennytte, Ære-Syge, og Herske-Lyst ere Slanger i Græsset. *NordBrun. (Samling af Skrifter fra Nord. Selskab i London. I. (1788). 18.* *Hans Ro afbrød ei Ærelyst, | Ei Ufreds Slanger i sit Bryst | Han hused. *Rahb. Synt. 252.* *Hvad er Helveds værste Slange vel mod Slangen i mit Bryst? *Oehl. XXX. 182.* Misundelsens Slange havde tabt sin Braad. *Munst. Oehl. 4.* *kom kun, smukke Barn . . | Denne Haand ei fletter listigt Garn, | I mit Hjerter slumrer ingen Slange. *Bagger. II. 389.* Sandseligheden er bleven ham en Slange. *Kierk. VI. 170. jf.: de fleeste er det ligesom indprentet hos, at jeg aldrig kand enten sige eller skrive et Ord, der jo ligger en Slange der under. Overs. af Holb Leved. 126.*

II. slange, v. [ˈslɑŋə] -ede. (jf. ty. schlänge(l)n; af I. Slange) **I**) trans. (jf. omslange). **1.1**) (m. overgang til bet. 1.2) danne slangebugter paa; bugte. Kameler, der slanger deres krumme Halse med de sære Hoveder frem mod den blaa Luft. *KMads: (Samleren. 1925.2).* jf.: Svanerne . . slangede med Halsen og paddede længere til Sos. *Pol. 13/11 1935. Sønd. 3.sp.2. || spec. (⚡) m. h. t. tov olgn.: lægge i bugter; ogs.: lægge i spiralvindinger (med mellemrum). (lidsetovet) slanges om Masten og fastgøres i Huller i et Seil, for at holde dette til Masten. *Harboe. MarO. 249. Funch. MarO. II. 121. Kusk Jens. Som. 193. 1.2*) (sj.) bevæge (noget) hen ad en bugtet (bølgeformet) linie. samme Følelse som den, hvormed man slanger sine Fingre gennem sitrende blaa Luer. *SMich. Æb. 148. 2*) refl. **2.1**) (l. br.) sno, bugte sig om noget andet. Glimtende Ringe slangede sig om hendes nøgne Arm. *Sødb. ÆD. 52. 2.2*) (jf. bet. 1.1-2; især ∴) danne bugter paa sig selv; ogs.: bevæge sig ved at bugte kroppen ell. bevæge sig ad en bugtet linie (med bugtninger af kroppen). || om levende væsen. (han) rejste sig. Hans leddeløse Skikkelse slangede sig hen til (hende). *LMarcussen. Det evigt kvindelige. (1902). 80.* Jeg kan rulle og sno mig, slange og slynge mig. *Leop. GK. 23.* Doktoren slangede sig op mellem Rørene og kantede sig ud af Mandehullet. *JV Jens. RF. 67.* (han) gned Hænder og slangede sig i afmægtig Forvirring. *Brodersen. L. 45. jf.: ikke saaledes at de højt begavede holdes til Bogen ved privat Hjælp og i stadig Taknemlighed bukker eller maser eller slanger sig frem. *Talsk. 1911. I. 277. i præf. part. (uden refl. pron.): Larverne (bevæger sig) slangede og krybende op i dette (∴: rodflirtet). *Naturens V. 1919. 56. || om jærnbanelog, efter megen Ringen, Piben og Pusten satte Toget sig i Bevægelse og slangede sig langsomt til Korsør. *Cavling. A. I. 235. AKohl. MP. III. 154. || i anden anv. *over Groftens Græs og Veiens Støv | slanged sig Slørets Flige. *Gjel. MinKjærligheds Bog. (1889). 45.* der kommer en Vig slangede sig ind, og der en Bugt. *Thit Jens. J. 165. 2.3*) (videre anv. af bet. 2.2; egl.*****

♣ (jf. *Dania.III.117*), nu dagl. (jarg. ell. spøg.) (gøre sig det mageligt ved at) ligge og hvile, (smaa)sove uden at være afklædt; ligge og dase (jf. II. slanke). Levin. Rundt omkring ligger Mandskabet (paa et orlogsskib) imellem Kanonerne og „slanger sig“, som det hedder. *VKorfitsen.TO.II.53*. hvorfor skulde jomfruen ikke gøre sig det mageligt? Mon hun ikke vilde have sofaen ind at slange sig på. *NMøll.H.148*. Gladest vare vi, naar Veiret var for slet til Manøvre, thi da „slangede“ vi os paa Kistebænkene i Messen. *BMünt.E.I.14*. Vi slangede os vellystigt i Græsset. *Reumert.LT.I.70*. jf.: da . . det traf ind med bedre Vejr, kunde de ti Mand . . ligge og slange den og ryge Pibe og fortælle Historier. *KLars.HPE.153*.

Slange-, i ssgr. af I. Slange, især i bet. 1; saaledes (foruden de ndf. medtagne) f.z. Slange-art, -blod, -hjerter, -hvislen, -jæger, -krop, -kød, -modgift, -skikkelse, -skæl, -sluger(ske) (jf. u. Slugler 1), -unge, -yngel, -æg; ofte i ssgr., der betegner, at noget snor ell. bugter sig, er snoet ell. bugtet paa en maade, der minder om en slanges bevægelser. **-aflægning**, en. (gart.) aflægning af slyngplanter udført saaledes, at en ranke lægges i bugtninger op og ned, dels over, dels under jorden. *Havebr.L.1.25*. **-agtig**, adj. (især ☐). et Par Aal slap ud (af hans lomme) og bugtede sig slangeagtig hen ad Gaden. *Schand.O.I.183*. Slangeagtige Tegninger forekomme . . formede som Fletværk og Slyngninger. *Soph Müll.VO.625*. **-agurk**, en. (jf. I. Slange 2.9; sml. -melon; gart.) ♀ agurk med slangeagtig (lang, tynd ell. snoet) frugt; dels om den ostindiske plante *Cucumis flexuosus L.* (ægte slangeagurk), dels om en varietet af den alm. agurk (*Cucumis sativus L.*), der dyrkes herhjemme som frilandtagurk. *Moth.S475*. *Amberg.VSO.140*. *Nytteplanter.148f*. *Havebr.L.1.32*. **-alabast**, en. (mineral.) stenart bestaaende af (til gips omdannet) anhydrit, der snor sig i stærkt bugtede lag mellem en slags ler. *Sal.I.847*. **-ben**, et. spec. (jf. -fod) m. h. t. (kunstnerisk fremstilling af) overmenneskelige væsner, især giganter: ben formet som en slangekrop (og endende i et slangehoved ell. i en slangehale). *De Folk med Slange-Been (☉: giganterne). *Falst.Ovid.100*. *JLange.III.23*. jf.: en slangebent Gigant. *sms.20*. **-besværgelse**, en. (jf. -besværg; især ☐) det at besværgе, (forsøge at) tæmme slanger, især (jf. -kultus ofl.) som led i en religiøs kultus. *Sal.XVI.212*. **-besværgere**, en. (jf. -besværgelse, -dølger, -maner; især ☐) person, der besværgere slanger. Hvo vil ynkes over Slangebesværgeren (Chr.VI: den, der sidder af en slange, som hand besværgere). *Bir.12.19*. indiske Slangebesværgere. *Brehm.Krybd.139*. *Ps.58.6* (1931). ☐ **-bevægelse**, en. (bevægelse, der ligner) en slanges maade at bevæge sig paa (i bugtninger). *Bl&T*. **-bid**, et. (ænyd. d. s.; jf. -stik) hun er død af et Slangebid.

LTid.1720.Nr.31.8. *Tilsidst hun (☉: Kleo-patra) laae med Slangebid i Brystet. *PalM. AdamH.I.165*. *Panum.62*. || (især højtid.) billedl. *Grundtv.SS.IV.109*. hele Natten havde (jeg) døiet alle Skinsyngens Slangebid. *Gylb.XI.137*. **-bide**, v. (jf. ormebide; næsten kun i perf. part.). Kleo-patra . . lod sig slangebide. *GSchütte.DT.I.30*. *4Mos.21.8* (1931). || især i sammenligning (jf. I. Slange 1.2) ell. billedl. *Sort.(DSt.1909.39)*. Alt sank, Alt faldt, Riger og Viljer, Mænd og Kvinder . . Alt var ormstukket, slangebidt, vellystforgiftet. *Brandes.VIII.537*. i Overfladen laa der . . Skaar af Is, han hoppede vildt i Vejret derfor som slangebidt. *JVJens.Br.33*. **-binde**, en. ☉ indretning (jærn-ell. staal-baand med skrue og møtrik), hvormed en slange (1.2.2) fastspændes til en hane olgn. *Bildsøe.Smedebogen.(1928).124*. **-blik**, et. (især ☐) slanges stift stirrende blik, der fastholder og ligesom lammer („hypnotiserer“) byttet; især i billedl. anv. (han) fæstede sit koglende Slangeblik stivt paa Therese. *Blich.(1920).XX.32*. (han) blev ved at stirre paa Kapellanen, som om han med sit Slangeblik vilde trylle ham fast. *Pont.FL.77*. *Bjarnhof.LE.99*. **-bo**, et ell. en (*Moth.S475*). (jf. -rede og Ormebo; nu l. br.) en slanges ell. slangers opholdssted. *Moth.S475*. **-brod**, en. (ænyd. d. s.; jf. I. Brod 2 slutn.; nu sj.) en slanges tunge, opfattet som et stikkeredskab; ofte i billedl. udr. *Falske Tungers Slange-Brodde | Hemmelig paa hannem stak. *Kingo.204*. med Jern beslagne Pile, i Form af en Slangebraad. *Reiser.IV.113*. lad mig være fri for de Øjne, der som Slangebrodde vil dræbe min Begejstring. *Schand.F.190*. **-bugt**, en. (jf. -bugte, -bugtet, -bugtning, -krumning; især ☐) næsten kun i fl., om de bugter ud og ind, som en slanges krop danner, naar den bevæger sig fremad; ofte i videre anv., om række af krumninger paa veje, vandløb olgn.; serpentine (2); ogs. om spiralformede snowinger (jf. *S&B.*). *PoulPed.DP.44*. *Bagges.DV.XI.87*. *Floden krummer sig i Slangebugter. *Heib.Poet.II.114*. *See, hvor langt sig Toget vinder | frem i brudte Slangebugter. *Rich.II.25*. Staalrør, der i Slangebugter er anbragte inden i de almindelige Kedelrør. *SkibsMask.67*. billedl.: *Kryb, Hvo der vil, i Smigers Slangebugter. *Bredahl.I.38*. **-bugte**, v. (jf. -bugt osv.; sj.) refl.: bugte (2) sig. *JapSteenstr.F.18.60*. **-bugtet**, (part.) adj. (jf. -bugt osv., -bojet, -dannet 2, -formet 2, -krummet og ormebugtet) som bugter sig (gaar ud og ind) ligesom en slange under dens bevægelse; ogs.: spiralformet snoet (jf. *S&B.*). et langt forgyldt og slangebugtet Sværd. *Ing.E.M.III.179*. den slangebugtede Vei, der fører ind i Dalen. *Hauch.MjB.355*. *Lys paa Flojl og Klæde | slangebugtet spiller. *Schand.SD.124*. **-bugtning**, en. (især i fl.; ☐ ell. jagl.) d. s. s. -bugt. i Slangebugtninger gled de lange Vogntog fra Spor ind paa Sidespor

og atter ind paa Sidespor. *FOAndersen.Et Brud.*(1891).69. (*Susaeus*) bløde Slangebugebninger. *Schand.VV.207. Uss.AlmGeol.46.*

-bærer, en. 1) (*ty.* slangenträger; *jf.* drager, -holder, -mand, -tvinger; *astr.*) i best. *f.* som navn paa et stjernebillede (*Ophiucus*). *Amberg. Ing.RSE.VII.279. Sal.XIII.909.*

2) [I.2.2] (☉, l. br.) stativ olgn., hvorpaa (vand)slanger ophænges. *Bl&T.* -**bog**, en. (*jf.* -gran; *forst.*) bog med unormale, stærke krumninger og sammenslyngninger af stamme og grene (*Fagus sylvatica* var. *tortuosa*). *ForstO. Opperm.(DetforstligeForsøgsvesen.II. (1908-11).198.* -**bojet**, part. adj. (*nu sj.*) d. s. s. -bugtet. slange-bojede Straaler eller Arme. *OFMüll.(KSelskNyeSkr.III.26). Oehl.XXIV.149.* -**bøsse**, en. [I.2.2] legetøj til at slynge smaasten olgn. ud med, bestaaende af et stykke af en gummislange, der fastgøres til en tynd, tvæddelt (Y-formet) gren (der tjener som haandtag). (*han fik*) sin Slangebøsse op af Lommen, han fyldte nogle Hagl i Læderlappen og trak til. *VBergrøst.HN.27. DF.II.88.* to Dreng (gik) og skød med Slangebøsser. *CFMortens.EF.90.* -**dannet**, part. adj. 1) (*jf.* -formet) 1; især ☉) af samme (langstrakte, trinde) form som en slange. *Mob.HO. Brehm.Krybd.84. 2) (sj.) d. s. s. -bugtet. S&B.* -**dans**, en. 1) (*sj.*) vuggende, svingende bevægelser, som dresserede slanger udfører (til musik). *Amberg. 2) dans*, der udføres med vuggende (slangeagtige) bevægelser og bugtninger; *spec. (dans.)* om serpentine-dans. *Sal.XV.980.* Med brændende, sugende Øjne danser hun (∴ araberinden) sin dvælende, vuggende Slangedans. *EKornerup.HedeZoner.(1909).45.* -**drager**, en. (*astr.*, *nu næppe br.*) d. s. s. -bærer 1. *vAph.(1764). Amberg.* -**dyrkelse**, en. (*jf.* -dyrker, -kultus, -tilbedelse; ☉ ell. faul.) tilbedelse, religiøs dyrkelse af slanger. *LTid.1738.619. vAph.(1759).* *Bl&T.* -**dyrker**, en. (*jf.* -dyrkelse; ☉ ell. faul.) person, der tilhører en tro, i hvilken slangedyrkelse indgaar som led. *vAph.(1759).* *D&H.* -**dolger**, en. (*sj.*) d. s. s. -besværger. *Ps.58.6(Lindberg).* -**falk**, en. ☿ afrikansk dagrovfugl, *Serpentarius secretarius Scop.*, der bl. a. lever af giftslanger; sekretær (2). *NordConvLex.V306. BevP.II.403.* -**farm**, en. d. s. s. -gaard. -**fedt**, et. (*jf.* Hugormefedt) fedt af slanger (tidligere brugt i folkemedicinen). *Moth.S475. Tychsen.A.I.763. JSMøll.MB.138. Feilb.* -**fisk**, en. ✕ især i ft., om en slags benfisk med en langstrakt (aalelignende) legemsform (of smaa finner); *Ophidiidæ. Sal.²XXI.736.* -**flade**, en. (*mat.*) en slags skrueflade; se nærmere *Sal.XVI.159.* -**fod**, en. d. s. s. -ben. *Sal.² IX.691.* -**formet** ell. (*nu sj.*) -**formig**, adj. (*især ☉.*) 1) d. s. s. -dannet 1. -formet: *Kaper.² BerlKonv.XII.224. 2) d. s. s. -bugtet. -formet: Larsen.* *En krummet slangeformig Dal | . . laae ved Bjergets Fødder. *Tullin.I.10.* Sihlfloeden . . snoer sig i vilde,

slangeformige Bugter gennem Dalen. *Bagges. DVIX.412.* -**forskruing**, en. [I.2.2] ☉ d. s. s. -kobling. *TeknMarO. TelefB.1936.sp. 5420.* -**fugl**, en. (*nu næppe br.*) ☿ slangehalsfugl. *VareL.(1807).III.144.* -**gaaende**, part. adj. (*sj.*) som bevæger sig ell. løber i slangegang; slangebuetet. Imellem skovbevøxede og frugtbare Bierge og Bakker (∴ i Vejle-egnen) ere slangegaaende dybe Dale. *Wilse.R.V134.* -**gaard**, en. om udenlandske forhold: bedrikt, hvor man opdrætter slanger for at udvinde deres gift; slangefarm. *Frem. B.I.(1924-25).42.* -**gang**, en. (*jf.* -løb 2) egl. om en slanges maade at bevæge sig paa (i bugter ud og ind); især i videre anv., om bevægelse ell. linie, der i sit forløb dannet en række stærke bugter, gaar i „slangebuetet“; ofte i forb. m. præp. i. Blodaererne i Pungen . . gaae i Slangegeange. *PhysBibl.II.130.* i Avancering og Retirering ride (blænkerne) i en Slangegang med smaa Bugter. *MR.1828. 120. Gymn.I.90.* Vejen gennem Bjergene gaar i Slangegang. *VictorHansen.Minder.(1927). 125. Feilb. UFF. || (jf. Gang 7) m. konkr. bet.; dels om slangebuetet hulrum, hvorigennem noget passerer. *Igjennem Ørets Slangegang kan Lyden | Af Ord og Toner naae til Eders Sjæl.Hrz.IX.324. dels (jf. I. Slange 2.4) om slangebuetet gang (i have), sti olgn. MO. VKorfitsen.EV.228. || billedl. Grundtv.SS.V. 158. *den dunkle Slangegang, | Som nu man giver Navn af Statskløgt. *Hauch.DVI.136.* -**gift**, en. (ænyd. d. s.; *jf.* -spy) giftig vædske, som visse slangearter afsondrer og gennem giftlænderne indfører i det saar, de tilføjer ofret; undertiden (*jf.* -giftig) i billedl. anv. *vAph.(1759).* *disse Ord, der snoe sig | Med Slangegift omkring mit arme Hjerte. *JH Smidth.Messenierne.(1813).86. VoreSygd.II.429.* -**giftig**, adj. (*jf.* -gift; *nu næppe br.*) ondskafuld; ondsindet; i høj grad giftig (II.2); forgiftig (2). *Holb.Paars.50.* jeg merckede . . den Slange-giftige Avind afmalet paa de andre Hofmænds adelige Kinde. *sa. Ul.I.5. KomGrønneq.II.23.* -**glat**, adj. (*jf.* u. I. Slange 1.2 og glat 4; *sj.*; især hos *Hauch*) falsk; slesk. *Ha gyldne Drømme; | Du slangeglatte Haab! Du falske Morgen. *Hauch. DVII.143. *(nu)* Har hun den bedste Leilighed at øve | Den rænkefulde, slange-glatte Kunst. *sa.HN.46.* -**gran**, en. (*jf.* -bøg; *forst.*) varietet af rødgran med lange, tynde grene uden sideskud. *ForstO. HavebrL.² II.218.* -**haar**, et. (*jf.* -lok) haar, bestaaende af ell. forestillende slanger; især (*mytol.*) om Medusas (1) haar. *Medusæ Mytlog-Haar. *Falst.Ovid.100. Furiernes . . Slangehaar. NTreschow.Moral.II.(1811).93.* -**hals**, en. (ænyd. d. s.) 1) i egl. bet. *Winth.V153. 2) (jf. Slægjærn 4; l. br.)* redskab af jern, hvormed svømmefugle fanges. *BMøll.DyL.II.337.* -**hals-fugl**, en. (*jf.* -fugl, -hals-skarv) ☿ fugl af en i tropenerne hjemmehørende (og skarven nærstaaende) slægt, der har en overordent-*

lig lang hals; Plotus (anvinga). Brehm.FL. 639. BovP.II.193.411. **-hals-skarv**, en. (jf. -skarv) ♀ d. s. NordConvLex.V281. Sal. XVI.211. **-hals-skildpadde**, en. (zool.) sydamerikansk sumpskildpadde med en meget lang og bevægelig hals (Hydromedusa). Sal.² XXII.583. **-ham**, en. (jf. -hud, -skind). vAph.(1759). Sal.²XXI.739. **-hane**, en. spec. ♂ om gashane, hvortil en slange kan sættes. PolitiE.Kosterbl.¹⁹/1925.4.sp.1. **-hest**, en. (arkæol.) billedlig fremstilling af en slangelignende hest, en slange med hestehoved. JohsBrøndst.DO.II.225.273. **-holder**, en. (ænyd. d. s.; astr.) d. s. s. -bærer 1. Ing.RSE. VII.259. BerlKonv.XIX.464. **-hoved**, et ell. (i bet. 3) en (VSO. HHostr.F.112). 1) i egl. bet. Sir.25.16 (Chr.VI). 2) (jf. -hovedfisk) ♀ benfisk af familien Ophiocephalidæ, hvis krop er temmelig langstrakt og fortil næsten trind. Brehm.Krybd.261. BovP.II.225. 20 **3)** (jf. Hestetunge, Kattehale 2.3) ♀ plante af slægten Echiium (af rubladfamilien); især om E. vulgare L. (almindelig slangehoved). JTusch.75. vAph.Nath.VII.372. Lange.Flora. 469. de høie Græsmarker bære en Skov af blaa Slangehoved. Baud.H.171. **-hovedfisk**, en. ♀ d. s. s. -hoved 2. Lieberkind. DVV.257. **-hud**, en. (ænyd. d. s.; jf. -ham, -skind) Moth.S475. VSO. Gaver af Elefanttænder og Slangehuder til Delfi.FrPoulsen. DG.97. jf. (faql.): en særlig Art Glasurer . . kaldes „Slangehudsglasurer“; ved dem er Glasuren først krakeleret og siden smeltet sammen igen, saa at det ser ud, som om Krakeleringen ligger under Glasuren. OpfB.⁴ III.314. **-høg**, en. (jf. -spurvehøg) ♀ afrikansk høgelignende grubbefalk, der især lever af firben (Polyboroides typicus). Brehm.FL. 23. **-kaktus**, en. (jf. u. Rottehale 2.3) ♀ den som stueplante almindelig dyrkede kaktus Cereus flagelliformis Mill., der har lange, trinde og slapt nedhængende led. Sal.IV.134. HavebrL.¹I.145. **-knude**, en. (sj.) egl. om stærke slyngninger, som en slange danner med sin krop, ell. om slyngninger dannede af flere slanger; i videre (overf.) anv., om indviklede, komplicerede forhold, forviklinger oln. En anden Laocoon indvikles han (∴ kong Lear) ved hver Bevægelse meer og meer i sine Qvalers Slangeknuder. Bagges.L.I.159. Vilh And.Lütt.IV.611. **-kobling**, en. [I.2.] (jf. -forskruning) ♂ forbindelse(s-led, -stykke) mellem vandslanger oln. Scheller.MarO. Skibs Mask.291. **-kors**, et. (herald.) kors, hvis ender dannes af dobbelte slangehoveder. Amberg. VSO. MO. **-krud**, en. (ogs. **-krudt**. Levin.). (efter ty. schlangenkraut; jf. -urt 2; nu næppe br.) ♀ esdragen, Artemisia dracunculus L. Moth.S475. I. **-krudt**, en. se -krud. II. **-krudt**, et. [I.2.s] (ænyd. slang(e)krudt; foræld.) groft krudt til kanoner; kanonkrudt. Bælgen (∴ paa røven) er jo ikke et halvt Skud Slangekrudt værd. Blich. (1920). XXVIII.88. MilTeknO.147. OpfB.²

II.124. **-krummet**, part. adj. (jf. -krumning; sj.) d. s. s. -bugtet; ogs.: i høj grad krummet. vAph.(1772).III. *hver Skielm, som klædt i milde Miner, | ved Slangekrummed Ryg . . triner | til Thronen. Trojel.I.4. Kaper.⁵ **-krumning**, en. (jf. -krummet; sj.) d. s. s. -bugt(ning). vAph.Nath.VII.374. **-krølle**, en. (jf. I. Slange 2.3) lang og stærkt snoet haarkrølle. Disse mørke Lokker . . vandt sig i lange Slangekrøller. IsakDin. (Tilsk.1938.I.290). **-kultus**, en. (jf. besværgelse, -tilbedelse; faql.) religiøs dyrkelse af slanger som hellige væsner. Sal.XVI.212. † **-kæft**, en. (navnet skyldes en vis lighed mellem plantens i kranse siddende blomster og en slanges gab) ♀ dragehoved (4), Dracocephalum L. (jf. Dragesvælg). vAph.Nath.VII.373. **-laks**, en. (jf. Nedfaldslaks; fisk.) betegnelse (ved Gudenaas) for laks, der er mager efter legetiden. DanmFauna.XV.150. **-ledning**, en. ♂ om (ledning, som dannes af) en slange (I.2.2) ell. slanger. Bildsoe.Smedebogen.(1928).124. **-lidse**, en. (jf. I. Slange 2; haandarb.) lidse, vævet i tunger paa begge sider. S&B. **-lineal**, en. (nu næppe br.) lineal, hvis ene kant er bugtet i en slangelinie. VSO. **-linie**, en. (jf. -gang og Serpentine 2; især ♂) slangebugtet linie. Flodens Slangelinier. Cit.1824. (Tilsk.1934.II.197). „Hver flyver paa sit Sæt!“ sagde Storkefader, „Svanerne tage det paa skraa . . og Brokfuglene i Slangelinie!“ HCAnd.(1919).III. 316. Bygningerne . . fulgte Jordsmønnet op og ned i Slangelinier. AndNz.DB.50. || (nu sj.) om spirallinie. AWHauch.(1799).112. **-list**, en. (ænyd. d. s.; jf. -listig og u. I. Slange 1.1-2; nu sj.) meget snedig (og underfundig) list (listig optreden oln.). *(djævelens) Slangelinier. Cit.1824. (Tilsk.1934.II.197). *Davids Slangelist kan gjøre Dyd af alt. NordBrun.Jon.137. MO. **-listig**, adj. (jf. -list og u. I. Slange 1.1-2; sj.) i høj grad listig (og underfundig). *Du gækker mig med slange-listig Tale. Drachm. 1001N.90. **-løk**, en. spec. (især i ft.) om (lokker af) slangehaar. *Megæra selv med Slangelokker. FJHans.PS.I.257. **-løb**, et. 1) (sport.) løb paa skofter, bestaaende af flere umiddelbart efter hinanden følgende slangesving. IdrætsB.I.693. ACMeyer.Idr.II.10.4. 2) (sj.) slangeang. Paa (snuden) har (sølen) lange Veidehaar der ere blødgaa, fladrunde og slange løbende, hvilke Slangeløb begynde kort fra Roden. Skrifter af Naturhistorie-Selskabet.I.2.(1791).126. **-løg**, en. ♀ varietet af hvidløg med snoet stængel; rokambol-løg, Allium sativum var. ophioscorodon. Nytteplanter. 122. || tidligere ogs. om den i Alperne voksende Allium victorialis L. Moth.S475. jf. Nemnich. **-mand**, en. (ty. schlangenmann; astr., nu næppe br.) d. s. s. -bærer 1. Moth.S475. Bugge.Astr.4. **-maner**, en. (⊖ ell. faql.) d. s. s. -besværger. vAph.(1759). Amberg. D&H. **-maskine**, en. [I.2.] (faql.) maskine, paa hvilken slanger til cykler osv. frem-

stilles. *PapirHaandbog*.(1934).47. **-melon**, en. (jf. -agurk; gart.) ♀ en slags melon med lange, buglede, grønne frugter (*Cucumis melo* L. var. *flexuosus*). *HavebrL.*¹149. **-menneske**, et. 1) (sj.) væsen med slangebene og menneskelig krop og hoved; især om gigantterne. *JLange*.III.22. 2) overordentlig smidigt menneske, som kan sno og bugte sig stærkt; spec. om artist. *Da.Missions-Blad*.1910.645. (han) Rejser formentlig med Markedsøglere som „Slangemenneske“. *PolitiE.*^{26/10}1925.1. **-mester**, en. [I.2.2] i brandkorps (i provinsen): overordnet brandmand, der bestyrer slangedepotet olgn. *Trap.*⁴III.581. **-mos**, et, en. (jf. jy. hugormegræs, -ris i sa. bet.) ♀ en art ulvefod (*Lycopodium*) med krybende stængel. *Agerbech.FAH*.108. **-myrder**, en. (ogs. **-myrd**, se ndf.). (ænyd. d. s.; efter ty. slangenmord; navnet, fordi (huden paa) plantens rod anvend(t)es som modgift mod slangebidd. jf. *VSO*.VI.142; nu sj.) ♀ haveplanten skorzonere (*Scorzonera*); især om arterne vild skorzonere (*S. humilis* L.) og spansk skorzonere (*S. hispanica* L.). *JTusch*.220. dansk slange-mylder, *S. humilis* L. *Moth*.D34. *VSO*.1.590. || -myrd: *Johs deBuchwald.Specimen botanicum*.(1721).454. *vAph.Nath*.VII.374. *Tode.Overs.afHildebrandsSundhedsbog*.(1802).127. *VSO*.VI.142. || hertil **-slangemyrder-rod** (*FolkLægem*.III.99). **-monster**, et. 30 (især arkæol.) mønster bestaaende af slangelinier. *LTid*.1723.115. *JohsBrøndst*.DO.III.195. **-nød**, en. (efter ty. slangenennus; nu næppe br.) om nødden af et tropisk træ (*Cerberus ahoval*), hvis kerne er giftig (men bruges mod slangebidd). *vAph.Nath*.I.73. **-ornament**, et. (faql.) d. s. s. -prydelse, -sirat. *Kaper.*⁵ **-padde**, en. (zool.) d. s. s. Aalepadde. *Lieberkind*.DVVI.72. **-prydelse**, en. (jf. -ornament; faql.) om (udskaaret ell. udhugget) ornament, bestaaende af linier ell. figurer, der snor sig ligesom slanger, gaar i slangevindinger. *S&B*. **-radise**, en. (ogs. **-radis**). (jf. -ræddike; gart.) ♀ en slags radise med lang knold (*Raphanus caudatus* L.). *HavebrL.*³II.358. **-rede**, en. (sj.) d. s. s. -bo. *VSO*.(u. Slangebo). **-ring**, en. ring, bestaaende af flere kredse (som tilsammen danner en spiral); nu især om en saadan finger-ring, hvis ender er formet som en slanges hoved og hale. *Drachm*.VS.122. den gamle nordiske Slangering, hvis afhugne Stykker kunde bruges som Betalingsmiddel. *TroelsL*.IX.158. *Pont*.MH.47. jf.: Han skjød en Guldring af sin Finger, en glat Slange-guldring. *Bergs*.PP.297. **-rod**, en. ♀ 1) (jf. -urt 2 og Hulurt 1, Pibeblostm) plante af familien *Aristolochiaceae*; især om slægten *Aristolochia* L.; ogs. (jf. Gøgsrød 2 og u. Hulurt 1) om rodstocken af nogle arter (fx *A. serpentaria* L.), der anvendes mod slangebidd. *Drejer*.BotTerm.259. *Lange*.Flora.311. *Mentz*O.Pl.286. || om (roden af) andre planter, der anvendes mod slangebidd ell. paa anden

maade i medicinen. *LSmith*.DN.285. *VareL.*⁴779. *FolkLægem*.III.99. 2) (jf. u. Piberenser 3) om (roden af) *Polygonum bistorta* L. (hvis rodstok er krummet ell. snoet); slangeurt (1). *Tychsen*.A.I.389. *ArLange*.FP.93. *FolkLægem*.III.99. **-rulle**, en. [I.2.2] (jf. -vindde; faql.) indretning med en rulle (cylinder), hvorom vandslanger rulles op, naar de ikke bruges. *Krak*.1917.1729. *Bl&T*.

Slangerup, propr. i forb. lille Mons i Slangerup, se Mogens 1.

Slange-ryg, en. (sj.) stærkt krum-bøjet ryg; i udtr. for sleskhed olgn.: tusinde Narre . . . beile til din Gunst med Slange-rygge. *Bredahl*.III.162. **-ræddike**, en. (gart.) ♀ d. s. s. -radise. *MøllH*.V.121. **-rør**, et. (sj.) rør, der er bøjet i bugter ud og ind ell. i en spirallinie. *vAph.Chym*.I.291. *MO*. **-sape**, en. [I.2.4] se I. Sape. **-sirat**, et. (l. br.) d. s. s. -ornament, -prydelse. *D&H*. **-skarv**, en. ♀ slangehalsskarv. *Hag.*⁶VIII.334. **-skind**, et. (jf. -ham, -hud og u. Skind 3.1) en slanges ham, hud; især om aflaget og tilberedt ham. *JakKnu*.G.152. *KMunk*.DU.76. **-skrift**, en. (jf. -skriver; telegr.) et telegrafapparats skrift, bestaaende af en uregelmæssig bølgeformet (slangeformet) linie. *TelegrTelef*.294. *Sal*.XVII.235. jf.: Slange-skriftapparatet. *OpfB.*¹III.432. **-skriver**, en. (jf. I. Slange 2. s.; telegr.) telegrafapparat, som gengiver den modtagne meddelelse i slangeskrift. *Sal*.XVII.235. *OpfB.*¹II.601. **-skæg**, en. ♀ asiatisk plante af slægten *Ophiopogon* Ker. (der dyrkes som prydeplante). *Schallem*.HB.II.197. **-smidig**, adj. (u. l. br.) smidig som en slange; i høj grad smidig. *i slangesmidige Dands. *Winth*.I.193. *Og Sønnen kom. Jeg stred imod og stred; | Men slangesmidig, følte jeg, den gled | Imod mig frem. *Recke*.LD.130. **-snoet**, part. adj. (l. br.) snoet, bugtet i en slangelinie. *KSelskNyeSkr*.V611. *(lokkernes) slangesnoete Strømme! *Aarestr*.SS.II.163. **-spids**, en. [I.2.2] ⚙ det stykke af en hane (fx. en gashane), hvorom slangen anbringes. *Haandv*.249. **-sprøjte**, en. [I.2.2] (ænyd. slange-spøjte; faql.) større (brand)sprøjte med slange (mods. Haandsprøjte). *Forordn.*^{3/2}1792.II.§13. *PhysBibl*.XVIII.204. *MO*. **-spurvehog**, en. ♀ d. s. s. -hog. *Brehm*.DL.³II.3.94. **-spy**, et. (sj.) slangegift. *hans Ord som Slange-Spye | Andre Siele dræbe. *Brors*.188. **-stav**, en. stav med mange bugter, ell. stav, hvorom en ell. flere slanger slynger sig. *En Slangestav han (o: en vendisk upperstepræst) i Haanden svinger. *Ing*.VSt.135. smst.256. || spec. (jf. -stok) om stav, hvorom en slange snor sig, i græsk mytologi anv. som attribut for lægekunstens gud: æskulapstav (*VilhAnd*.Litt.IV.543); ell. om den vingede og af slanger omslyngede stav, hvormed den romerske handelsgud Merkur tænkes udstyret: merkurstav. *Mercur med Slangestaven. *Ew*.(1914).II.160. *HMatthiess*.KG.55. **-sten**, en. spec.:

1) (jf. Gift-magnet (1), -sten (1); jagl.) navn paa en (porøs) sten, der bruges som (et folkeligt) middel mod slangebid (idet den, naar den lægges paa det friske saar, opsluger blodet). *VareL.*(1807).I.389. Det er en Fabel, at der i (brilleslangens) Hoved findes en egen Steen (Slangesteen) der skulde virke som Modgift ved at trække Giften ud af Saaret. *Schouw&Eschricht.DP.4. BMöll.DyL.III.70. jf. vAph.Nath.VII.375. 2)* (nu sj.) forstening af slangeagtig form; jz. om spiralformet forstening af en uddød bleksprutteart (ammonit). *LTid.1725.719. vAph.Nath.VII.375. VSO. 3)* (mineral., l. br.) om forskellige stenarter (med slangebugtede tegninger olyn.); jz. om serpentin (1). *Moth.S475. D&H. Bl&T. jf.: Man kalder . . et Slags Onyx Slangesteen.vAph.Nath.VII.377. -stik, et. (l. br.) d. s. s. -bid. (Kalk.V948). Amberg. VSO. billedl.: HansPovls.HF.160. -stjerne, en. 20* (jf. Medusahoved 2.1; zool.) bløddyr af klassen Ophiuroide (af pighudenes række), der er udstyret med flere meget lange arme, som bevæges til siden med slangelignende bugtninger; især om slægten Ophiura. *NordConv Lex.V.307. BøvP.III.387. -stok, en. (l. br.) d. s. s. -stav; om æskulapstav: *Asklepios' Slangestok. Aarestr.SS.Not.IV.67. -stork, en. 30* sydamerikansk jagl af ordenen *Cariacæ* (ell. *Seriemas*). *Lieberkind.DVVII. 303. -studs, en. 31* studs (kort rørstykke), hvortil en slange (1.2.2) kan fastgøres. -stuts: *Bildsøe.Smedebogen.(1928).124. -stød, et. (jf. I. Slange 2; billard.) stød, hvorved spillere bal beskriver en ell. flere buer mod banden. Billard.(1933).70. -sving, et. (jf. -løb 1; sport.) i skøjteløb: sving, der udføres ad en slangebugtet linie, skiftevis paa indersiden og ydersiden af den ene skøjle. *IdrætsB.I.693. ACMeyer.Idr.II.10.7. -søjle, en. (bygn.) 40* snoet søjle, ell. søjle dannet af sammenstingede slangekropper. *D&H. || spec. som navn paa et monument i Konstantinopel. Sal.²XXI.743.**

slanget, adj. [ˈslanəʔ] (afsl. af I. Slange) 1) (l. br.) som bugter sig ud og ind ligesom en slange; slangeformet; slangeagtig. *Maagen vifted' i slanget Flugt de dryppende Vinger. *FGuldb.Poes.14. *slanget Lyn bag Tordensky sig dølger. JHSmidth.Poes.7. Stien snoede sig smal og mørk ned mellem de slangede Rødder. Kidde.AE.I.136. 2)* (jf. u. I. Slange 1.2; sj.) om stemme(føring): (indsmigrende, men) snedig, listig, lumsk. „Var Aase venlig“, spurgte (backfischen) slanget. *KNordent.JL.II.181. 3)* (jagl.) som 2. led i sgr., hvis 1. led er et num.: udstyret med saa mange slanger (1.2.2), som 1. led angiver. (en) 2-slanget Motor med Hjelm (?: til en damefrisørsalon). *Pol.¹²/11.1939.18. sp.5.*

Slange-tand, en. spec. (jf. -tunge 3.1; nu næppe br.) om (lang og smal) forstening, der er ell. opfattes som en slanges ell. et andet dyrs tand; tudsesten. *vAph.Nath.VII.601.*

-tilbedelse, en. (jagl. ell. $\text{\textcircled{W}}$) d. s. s. -kultus. *D&H. -tilbeder*, en. (jf. -dyrker; jagl. ell. $\text{\textcircled{W}}$). **-træ**, et. (ænyd. d. s., ty. schlan-genholz, eng. snake-wood) $\text{\textcircled{Q}}$ træ af slægten *Strychnos* (spec. *S. colubrina*) ell. veddet heraf (brugt som middel mod slangebid) (jf. -ved); ogs. om andre træer ell. træsorter (til dels m. tegninger, der minder om et slangeskind), jz. af slægten *Colubrina* (ell. bogstavtræ, *Brosimum Aubletii*. *Nytteplanter. 408*). *vAph.(1759). Funke.(1801).II.228. VareL.⁴779. -træk, et. 1)* $\text{\textcircled{X}}$ en slags skrue (I.1.4) til løftning, bestaaende af en række enkelte stykker, som er indbyrdes forbundne ved led, hvis aksler vekselvis er vinkelrette paa hinanden. *OpfB.¹34. 2)* (jf. I. Slange 2; jagl., nu sj.) træk ad en slangebugtet linie; linie osv., der tegnes ell. drages ved et saadant træk. *vAph.(1759). VSO. MO. -tud, en. 20* [I.2.2] $\text{\textcircled{X}}$ særlig udformet (med indsnævninger forsynet) tud, hvorpaa en slange(ledning) kan anbringes. *Glasteknik.29. -tunge, en. (ænyd. d. s. i bet. 2) 1)* en slanges tunge (jf. -brod); ofte billed. ell. i sammenligning, især m. tanke paa slangens „spillen“ med tungen. *vAph.(1759). CMöll.PF.119. et surt og stikkende Blik, der . . kom og gik som en spillende Slangetunge. SMich.Æb.27. 2)* (jf. I. Slange 1.1-2 og 3; l. br.) overf., som udr. for sleskhed og ondskab i tale. *vAph.(1759). (en angivers) givtig slange tunge. Kollerød.56. 3)* hvad der i form ligner en slanges tunge. 3.1) (jf. -øje 2) † om forstening: slangetand; tudsesten. *vAph. Nath.VII.601. Hinnerup.Juv.366. 3.2)* $\text{\textcircled{Q}}$ bregne af slægten *Ophioglossum L.*; især om *O. vulgatum L.* (almindelig slangetunge), hvis blad er delt i to afsnit, af hvilke det ene er aksformet (langt og smalt), saa at det kan minde om en slanges tunge. *JTusch.155. den høje Slangetunge blomstrende paa Diget. IRaunkær.ID.24. -tvinger, en. (astr., sj.) d. s. s. -bærer 1. Ing.RSE.VII.271. -tæmmer, en. person, der tæmmer og dresserer slanger. NordConvLex.²VI.258. en indisk Slangetæmmer. IsakDin.FF.417. -urt, en. (ænyd. d. s. i bet. 1) $\text{\textcircled{Q}}$ 1) (jf. -rod 2) pileurten *Polygonum bistorta L.*, der har en ormeformet krummet jordstængel. *HaveD.(1762). 205. JTusch.177. Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).141. 2)* om (roden af) planter, der anvendes mod slangebid ell. paa anden maade i medicinen, jz. om slangekrud og slangerod (1). *Moth.S475. vAph.Nath.VII.378. VareL.(1807).II.573. VSO. CollO. || hertil Slangeurts(s)-rod (OeconJourn.1757.492. FolkLægem.III.99). -vaage, en. (nu næppe br.) $\text{\textcircled{Q}}$ rovfulg af slægten *Circaëti* (hvortil slangeørnen hører). *Brehm.FL.51. -ved, et. (sj.) ved af slange-træ. vAph.Nath.VII.377. Amberg. -ventil, en. [I.2.2] 60* $\text{\textcircled{X}}$ ventil paa en cykel- ell. automobilslange osv. *TeknO. -vinde, en. [I.2.2]* (jagl.) (større) slangerulle. *BerlKonv.IV.45f. -vinding, en. (jf. Ormeslyngning); især jagl.) om (linie ell. figur, der fremtræder med)***

slangelignende snoning; spec. om ornament (paa runesten olgn.). *Wim.Run.I.LXVIII.*

-vis, adv. (og subst.). (ænyd. d. s.; nu næppe br.) i bugtinger; i slangegang, linie. *vAph.* (1759). en Bæk . . søgte slangevis hen i Dalen. *Suhm.II.216.* som subst., spec. i forb. i slangevis, d. s. *Cit.1771.*(*SokrigsA.²Qqq* 3r). **-vogn**, en. [I.2.] (fagl.) vogn med slangeruller til transport af vandslanger (fx. til brandslukning). *FMAndersen.Odenseborgerlige Korps.* (1898). 118. *Krak.1917.1729.*

-æder, en. (ty. schlangenfresser) om forskellige dyr, der fortrinsvis lever af slanger; spec. (nu næppe br.): 1) *ibis, Ibis æthiopica L. vAph.Nath.IV18.* 2) slangehalsfugl. *VareL.* (1807).III.79. 3) (zool.) brilleslangen *Naja ophiophaga*, der lever af andre slanger. *Brehm.Krybd.138.* **-øgle**, en. (zool.) 1) nu uddødt krybdyr af afdelingen *Mosasauria*. *Hag.³VIII.375.* *Lieberkind.DVV1.486.* 2) afrikansk øgle med langstrakt, slangedannet krop (*Saurophis tetradactylus*). *Brehm.Krybd.84.*

-øje, et. 1) i egl. bet. *CBernh.NF.XIII.126.* 2) (jf. tunge 3.1; nu næppe br.) en slags forstærkning (der opr. antoges at være forstenede slangeøjne). *LTid.1724.286.* *Hinnerup.Juv.366.* || ogs. om cirkelformet plet paa en onyks-sten (der til-dannes saaledes, at den forestiller et øje). *vAph.Nath.VII.375.* **-ørn**, en. (jf. -vaage) rovfuglen *Cirvaëtus gallicus* (der lever af mindre slanger). *Kjærbøll.19.* *BøvP.I.377.*

I. Slank, en. fl. -er (*KbhAften.1784.* *Nr.30.2.sp.2.*) (sv. dial. slank, dagdriver, letfærdigt menneske, no. dial. slanke, lang og slap person, ty. dial. schlank, (ung) slyngel, jf. sv. slankig, slap, ledelas, slanka, slentre, (tidligere ogs.): gaa og drive, no. slanka, drive omkring; vel besl. m. III. slank og sideform til Slunk; jf. II. slanke; nu kun dial.) egl. om person, der driver ørkesløst omkring, gaar og driver paa gaderne olgn.; drivert; ogs. (nedsæt.) om en ung piges „ven“, „kæreste“ olgn. Den (pige) jeg har faaet igjen . . har en Slank, som løber paa Døren efter hende. Hver Aften holder hun Raad med ham paa Trappen, i Gangen eller Gadedøren. *FruentTid.1770.Nr.25.2.sp.2.* hun staaer og sladrer i Porten med sin Slank. *KbhAftenp.1784.Nr.16.2.sp.1.* *MO.II.856* (u. 2. Slunk). *BornhOS.*

II. Slank, en ell. (i bet. 2) et. [slan'g] flt. -e (*MO.*) ell. -er [slangø] (se ndf.). (jf. isl. slakki, fordybning i et bjerg, no. dial. slakke i sa. bet., sv. dial. slakk, fordybning, sænkning, slakk, skraanende, slakka, skraane; vistnok til III. slank (med grundbet. „bøjelig“); jf. II. Slang; dial.) 1) fordybning, lavning i terræn (jf. *MO.*: i højt terræn). en Samling af høie Træer . . midt i Slanken, eller den kiendelige Fordybning af den *Jydske Aas.DendanskeLods.* (1850).37. de dybe Hjulsporveje fulgte næsten overalt „Slankerne“, saa Vejen blev ofte dobbelt saa lang som nødvendigt. *AarbVends.1927.*

24. Bække og Aær . . fylder Slanker og Slugter med blinkende Vand. *KBecker.B.41.* 2) fordybning i legemets overflade; hulning. koen har et slank i ryggen. *Feilb.*

III. slank, adj. [slan'g] (vel fra ty. schlank (mnt. slank osv.), jf. sv. dial. slank, sv. slankig, slap, ledelas, no. dial. slakk; besl. m. I. Slange, I. slunke, slynge ofl.; jf. I-II. Slank, I. slanke, slanket || ordet er (i bet. 2) sent i da., mangler fx. i *MO.*, jf.: „I nyere Tid optaget efter det Tydske.“ *VSO.*) 1) † slap. *Moth.S472.* 2) om figur, (legems)form olgn.: som er af betydelig udstrækning i længden (i forhold til bredden, tykkelsen) paa en saadan maade, at legemet virker harmonisk, gør et tiltalende indtryk paa beskueren; lang og smal; ogs. om linier, der begrænser et saadant legeme. 2.1) om levende væsen, især menneske(s legeme, legemsdel): ikke fyldig; tynd (uden dog at være mager); smækker. (ofte m. bibet. af rankhed, vel-skabthed og (især) høj vækst, tidligere ogs. smidighed olgn.). *vAph.* (1772).III. *Datte-ren især var, maa De vide, | Ret en Lilie-vand i Skjønheds Vaar: | Slank i Vext, med lysebrune Haar. *Bagges.Ep.361.* *Hvor er hun slank og dog saa fyldig. *Holst.UH.206.* *Kærk.VI.120.* *Lokkerne bløde og Væxten den slanke . . | det hun i Arv efter Moderen fik. *Hostr.SpT.I.I.* *Danmarks Ungdom, skulderbred | slanket under Bælte. *Drachm.*

(*J.Borup.DanskSangbog.* (1914).65). *Var hun ikke frisk? Var hun ikke slank og svungen i Ryggen? *JVJens.Di.55.* de højhælede tøfler forandrede hende, gjorde vristen slankere og læggen rundere. *MKBiltgaard.GM.19.* slank i skuddet, se I. Skud 6.1. den slanke linie, spec. om slankhed som mode ell. norm for (kvindelig) legemsskønhed. *Duelund.N.114.* det intrikate Spørgsmaal: — Hvorledes bevarer jeg min slanke Linie? *NatTid.²⁹/1940.3.sp.3.* || i sammenligning. slank som en aal, et rør (*Winth.VIII.27*) ell. siv (se Siv sp. 1490²⁴). 2.2) om ting; ofte m. bibet. af lige (regelmæssig) form ell. kraftig og smidig stræben (opad ell. udad). *Det slanke Ved-stend. *Ew.* (1914).V.107. *Den slanke Piil kun gracieust sig bøier. *Winth.ND.3.* *slanke Søiler bære Loftets Buer. *PalM.AP.45.* *En By med Mure, Taarne, slanke Spir. *Drachm.III.77.* længere og mere slanke Færger. *Jernbane T.^{1/2}/1937.2.sp.1.* et nu tilmuret, slankt og meget smalt Vindue. *Aarb.1938.25.* (færgens) slanke Linier. *JernbaneT.^{1/2}/1939.2.sp.4.* || (nu næppe br.) om plante(d)el: som vokser stærkt i højden, men kun lidt i tykkelsen (især som sygelig tilstand). *vAph.Nath.VI.304.* || slankt træ olgn., (snek.) træ (ell. ved) med ligeløbende aarer. *Haandgern.308.* *FagOSnedk.3*) (dial.) som adv. i uegl. anv.: uden besvær; glat (5.2); let. *Feilb.* || i forb. slank væk, (efter ty. schlankweg; sj.) uden omsvøb; glat væk. (han) betalte slank væk Alt, hvad jeg forlangte. *HFEw.FB.34.*

Slank-, i ssg. [ʼslang-] af III. slank (2); til dels i mere tilfældige ssg. som slank-bygget, -lemmet (*JPJac.II.156*), -stammet, -stænglet (slankstænglede Blomster. *Drachm.HI.75*) ofl. **-abe**, en. (zool.) abe af slægten *Semnopithecus*. *BovP.II.34*. *Boas.Zool.674*. **-bon**, en. (zool.) kvælerslangen *Epicrates striatus*. *Sal.XI.193*.

I. slanke, v. [ʼslanga] -ede. (til III. slank; jf. slanket) 1) gøre slank (III.2.1). Nicoline var . . Typen paa den moderne, unge Pige . . for hvem Arbejdet er en Sport, en Træning, der udvikler og slanker. *Bønnelycke.LI.330*. (korsettet) er meget slankende. *Pol.^{20/10}1939.13.sp.4*. || ofte refl. ell. i pass.: blive slank; afmagres. *Hjemmet.1907.14*. *Pol.^{22/11}1911.4* jeg har dog slanket mig betydeligt, siden jeg begyndte at arbejde tre Timer daglig i Bageriet. *FrPoulsen.MD.306*. Han slankedes Dag for Dag men blev ogsaa svagere. *And Nz.MJ.II.203*. || (sj.) uegl. det blev vældig sent ude hos Hagen. Vi . . slankede Ollerne, saa Flaskerne var bleven til at kigge igennem, da jeg sagde Godmorgen. *KLars.GHF.I.107*. 2) (sj.) refl.: bevæge sig (gaa, krybe osv.) igennem en lille aabning olgn. ved at gøre sig slank. (der er) et Vandudløshul i Gulvet i den ene Side af Døren; dér kan en Svale . . nok slanke sig igennem, naar det skal være. *KMunk.(NatTid.^{20/1}1936.9.sp.6)*.

II. slanke, v. [ʼslanga] -ede. (sa. ord som sv. dial. slanka osv. (hvorom se u. I. Slank); i rigsspr. vistnok sammenblandet med II. slange; jf. I. slunke) gaa og drive. *Cit.1756*. (*NkS⁴813b*). || i rigsspr. nu kun (jarg.) refl., i forb. som ligge og slanke sig, ligge og slange sig (se II. slange 2.3). *EErichs.N.63*, se, hvor han ligger og slanker sig ude paa græsplænen !

slanket, (part.) adj. [ʼslangot] (perf. part. til I. slanke ell. en dannelse af lign. art som sv. slankig, slap, ledelos (se u. I. Slank); sj.) overordentlig (ell.: all for) slank; ranglet; ogs.: afmagret olgn. Hun var ikke smuk, hendes Figur var altfor slanket. *Bang.TungeMelodier.(1880).153*. *I det hele taget, Tøserne er pjankede, | som nu dette her, at de skal være slankede. *Blækspr.1925.4*.

Slank-hed, en. det at være slank (III.2). *Holst.R. FynskeAarb.1939.59*. || (nu næppe br.) om sygelig tilstand hos planter bestaaende i, at de vokser meget i højden, men kun lidt i tykkelsen, og ofte gaar ud, førend de sætter frugt. *vAph.Nath.VIII.178.184*. **-voksen**, part. adj. (ogs., især i bet. 2: -vokset) slank af vækst. 1) ☉ om menneskes (s legeme). hendes Datter, en slankvoksen, net Pige. *Bagges.DV.XI.181*. *Drachm.III.349*. *ThorLa.LB.108*. Pigen var en slankvokset lille En. *Jørg.LT.11*. 2) om plante(stængel); spec. (jf. u. III. slank 2.2; jf. fa. om træ ell. ved: som har ligeløbende aarer. *Pitchpine* . . skal være slankvokset, ikke tværløbet. *Suenson.B.II.138*.

I. Slant, en. [slan'd] flt. -er [ʼslandør]

(vistnok sa. ord som sv. dial. slant, las, nt. slant; sideform til I. Slat; jf. II. Slant, slante; især dial.) mindre portion, ofte rest, levning, især af vædske (spec.: drikkevarer) ell. løs masse; sjet; slat; ogs.: skvæt; ofte m. flg., direkte tilknyttet subst., der angiver vædsken, massen. en Slant Korn, Frø, Kartofler. *MDL*. En Slant Øl, en Slant Hø. smst. Hermed sender jeg Dig en Slant Exemplarer af en jydsk Tidende. *Cit.1850*. (*ThomasLarsen.EnGennembrudstid.II.(1922).66*). Høg sad og skulpede Slanter i bølgevis over Thekoppens Rand. *ThitJens.J.67*. vi (drak) Rødvinstoddy af Slanterne fra Skovauktionen. *KMich.LL.278*. Selve Rummene staar endnu som paa Tordenskjolds Tid, men af Indboet er ikke en Slant tilbage. *Pol.^{24/11}1929.Sønd.14.sp.1*. Lassen vilde godt gi' en Slant Kaffe. *KBecker.B.41*. *Feilb. jf.*: Graves drak sin Bajer ud og slængte den sidste Bundslant henad Gulvet. *JVJens.HF.61*. || om penge: slump. Det (o: en tikroneseddel) var den sidste Slant af Hyren, men hvad — skidt; i Morgen stak de i Søen. *AndNz.PE.III.68*. kunde det komme til at gaa saadan, at En skulde have en Slant af Mikkels Skilinger med sig til Afsked. *Bregend.FT.56*. || (spøg.) om personer. en god Del Naturfuskere og en større Slant Naturfredningsfolk. *ErlKrist.NS.42*. jf.: en lille Bundslant af Trællene blev tilbage. *JVJens.CT.195*.

II. Slant, en. [slan'd] flt. -er [ʼslandør] (fra sv. slant; sa. ord som I. Slant (idet begge ord vistnok udgaar fra bet.: noget (næsten) værdiløst); jf. II. Slentring; || egl. om sv. forhold; l. br. i alm. spr., til dels spøg., jarg. (jf. *Dania.III.54*) ell. poet.) mønt af ringe værdi; lille pengestykke; lille mønt. en heel Pose „Slanter“, det vil sige Kobbermonter af ringe Værdi, stod foran (paa vognen), til Bropenge, til Tiggere, til Hyrde-drenge eller hver den, der skulde aabne os de mange Markled, som lukke Landeveien (o: i Sverige). *HCAnd.ISc.118*. *paa alle kanter | blev vi set med velbehag, | ti vi oste ud med „slanter“. *Hostr.SD.I.81*. Man kan vel nok finde et Par Slanter at gi' ud paa en Kammerat. *Drachm.DetgrønneHaab.(1902).141*. hver Gang der blev kastet en Slant i hans (o: en harmonikaspillers) Hat . . havde han smilet til Tak. *Pont.D.73*. *Faldt en Sølvmoet i din Hånd . . | Nej, det var en ussel Slant. *TomKrist.F.55*. ofte i ssg. Kobber-slant. *OMads.LysetsBørn.(1897).202*. *SMich.H.187*. || billedl. sorgløst lod han en uren Klang løbe ind med, Slanter og Slanker blande sig med Guldet. *V Ved.D.106*.

slante, v. [ʼslandø] -ede. (sv. dial. slanta, gaa og drive, no. dial. d. s.; besl. m. I. Slant; jf. Slanter, slantre samt II. slente, slentre, II. slunte; især dial.) 1) daske, svinge (uforsigtigt) frem og tilbage med noget; om ting: (hænge og) daske, dingle. under venstre Arm slanter en Fiskepose. *Aakj.BE*.

14. Simon var lille og knoklet med . . lange slantende Arme. *sa.VF.116. EBertelsen. Mænd paa Havet. (1939).147. Feilb.* Du maa ikke slante saadan med Mælkekrukken. *UfF. 2)* bevæge sig, især: *gaa med dinglende, slentrede bevægelser olgn.; ogs.: gaa og drive om; slentre om. MDL.* han kom slantende ud af Taagen. *Bregend.PG.81. Feilb.* || i videre anv., om syg ell. svag(elig) person: *gaa og skranke; gaa og hænge.* Ellen var ikke duelig til sit Arbejde. Hun slantede og hang, som et saftfattigt Straa. *ACAndersen. Husmandens Datter. (1906).70. (patienten havde)* Spansk Syge i Sommeren 1918 — gik og „slantede“ — „naar jeg lagde mig paa Vagten, faldt jeg i Sovn.“ *Ugeskr.f.Læger.1924.1014.sp.2. 3)* (jf. I. Slant) *ved uagtomsghed (kejtede bevægelser olgn.) spillede smaa portioner, sjatter, af en vædske.* hans Hænder rystede af Spænding, saa han slantede. *20 ERichs.TM.139. || ogs. om vædske: skvulpe ud over beholderens rand. Mælken slantede over. NJeppesen. HT.258. Kaffen slantede udenom Underkoppen. Thit.Jens.Jydske Historier. (1916).108. Feilb. || uegl. Mænd, der slanter sig selv ud i Kærteng og Kys til alle, vi moder. Leck.Fischer. De Halve. (1927).119. slanten, adj. [Island(ø)n] (ogs. slantet). (sideform til slatten; dial.) som er uden kraft; mat og slap; slatten; ogs. om klæde- dragt olgn.: som ikke slutter tæt; hængende; vid. *Moth.S472. MDL. Feilb.* Børn . . som ere enten Leedesløse, eller slantede i Kjødet. *JCLange.B.205. smst.217. || ogs.: mager; indfalden; slunken.* en slanten Kalv. *MylErich.VJ.18. Slantr, en. [Island(ø)n] ft. -e. (til slante; dial.) person, der har en dinglende, slingrende gang; ogs. om doven, efterladende person; drivert. MDL. VSO. Feilb. jf.: Nu havde den Slander Ravn faaet hende bildt ind, at han vilde ægte hende. 40 Staun.UD.77. Slant(n)ing, en. se II. Slentring. slantre, v. [Island(ø)n] -ede. (til slante; jf. slentre, sluntre; dial.) 1) d. s. s. slante 1. *Kappen slantrede paa ryggen hid og did. *Cit.1721. (Kall399a.98v). Han greb efter hendes Haand og vilde give den et mandigt Tryk, men det blev som altid til en slap Slantrebewægelse, han slantrede i store Slæng. ErlKrist.Ler. (1930).87. Feilb. 2) d. s. s. slante 2. *Wadsk. (LTid.1737.391). Feilb. UfF. jf.: „Er at gøre noget løblig, uden iver og alvor.“ Moth.S485. Slantrian, en. se Slendrian. Slantring, en. se II. Slentring.****

I. Slap, en. se I. Slappe.

II. Slap, et. se Slab.

III. slap, adj. [slab] (ænyd. d. s., no. dial. slap, arm, hjælpeløs; vistnok dannet (under paavirkning af IV. slap) til *glda., fsv. slappe, tomhændet, uden resultat, jf. sv. † slappu, sv. dial., bornh. (Esp.306) slappe, forgæves, uden nytte, samt † slappen, ussel (MDL. 510); en sideform er skaansk släpp (Rietz.*

626), jf. sv. † sleppo, adv.; sandsynligvis besl. m. II. slippe og m. grundbet.: som noget er undsluppet ell. sluppet op for; maaske dog egl. samme ord som IV. slap; sml. ogs. slapskoet 1.2; nu kun dial.) 1) som mangler noget; for hvem noget er sluppet op; udgaaet for. *UfF. især m. angivelse af det, man mangler, ved præp. for ell. paa:* *Han er ei dragen slap paa Folk og Førsel (: transportmidler). *Oehl.P. (1809).11 (efter ASVedel. KongSvendTiwe-skæg. (1705).120:* slap for Folk og Skib, se *Rubow.SP.11). MDL.510. Feilb. jf. Rietz.626. 2) abs.: som mangler penge, eksistensmidler; fattig; ussel. Hun er intet saa slap, som I tænker (hun) har en 10, tolv tusind Rixdaler paa sig i gode Juveler og Diamanter. *KomGrønneg.III. 110.* saa slap er jeg dog ikke, at jeg ej kan betale de faa Skillinger, min Fortæring kan koste undervejs. *Blich.NL.XII.256. jf. MDL. 510. 3) m. subj.-skifte, om fodring, næring: som slaar daarligt til, knap, ell. (hørende til IV. slap 3?) kraftløs, uden næringsværdi. Fodringen af Køerne om Vinteren var meget slap. Foderet bestod kun af Hø og Halm, og tit var det knap nok med det. Halleby.65. jf.: *Min Klinge gjorde dig din Glæde slap og kort. LThura.Poet.344.**

IV. slap, adj. [slab] intk. og adv. -t ell. (nu næppe i rigsspr.) d. s. (jf.: „I Intetkjønnet altid slap i Talespr. Rebet er for slapt, udt. slap.“ *Levin. sml.: Rebet er slap. vAph. (1764). *ei dit Mod gav slap for Angsten efter. Oehl. (Mynst.Saml.3). samt: (en dreng) der havde et slap hængende Hoved. LTid.1746.176. se ogs. ndf. u. bet. 3 slutn.). (ænyd. slap, slop, sv. no. slapp, (m)nt. holl. slap, ty. schlaff; vel besl. m. isl., no. sv. dial. slapa, hænge slapt, og m. ty. schlafen, osax. slapan, sove (jf. u. Slaabrok); sml. ogs. oldn. slappi, lang, ledøsls person, oldn. slápr, no. dial. slaab, dovenlars, samt Slambert; || besl. er endvidere ord (uden s-) som II. Lap, laber oft. || jf. I. Slappe, II. slappe, III. slap samt III. slag, III. slak, II. slat || ordet er muligvis (helt ell. delvis) laant fra nt. ell. holl.) som savner spænding, fasthed ell. kraft.*

1) m. h. t. karakteren (den ydre form, holdning, ell. den stoffige konsistens) af noget sammenhængende, afgrænset, formet. 1.1) om noget uorganisk; navnlig om genstand (redskab), der normalt (i funktion) er spændt, strammet, elastisk: *afspændt; løsnet; uden fjederkraft ell. elasticitet.* Dine Reb ere blevne slappe (1931: Slapt hænger dit Tovværk); de holde ikke deres Mast stiv. *Es. 33.23. *Jeg stemmer end den slappe Streng. Jacobi.Skr.254. *Den før saa stramme Bue hænger slap. PALM.Venus.197. Schand.SD. 154. paa slap line, se I. Line 4. slappe skagler, tøjler se Skagle 1.2, Tøjle. || † om sejl: som ikke er udspændt af vinden, men hænger løst og poset. Sejlene hang slappe, og slyngede hid og did. *Blich. (1920).XIV.131.**

*Det slappe Seil mod Masten slaar. *Drachm. D.43. jf. Slange.ChriV.711.* || slap bue, slappe diagonaler, slappe stænger *olgn.*, ☉ om konstruktioner, der ikke er i stand til optage visse spændinger, se nærmere *Sal.² XXI.744.* || (l. br. i rigsspr.) om hvad der i fyldt tilstand er udspændt, udspilet af sit indhold: slunken; spec. (sml. III. slap) om pung: tom; uden penge. Læserne ville behage at tenke Authoris slappe Pung fuld igien. *LTid.1726.36.* *når pengene er borte, og pungen er slap, | folk vender os ryggen og kjænder os knap. *Krist.JyA.VI.14. Feilb.* || (især faagl.) om tøj, papir *olgn.*: slasket; slatten. *PapirL.375. 1.2)* om noget organisk, navnlig om legemsdel, organ ell. (jf. slapbladet) om (del af) plante: som er uden den af blodet, saften ell. af muskel-, nerveanspændelsen fremkaldte spændstighed, kraft, fylde (og derfor hænger løst ned, synker sammen osv.); slatten; slunken; svag; kraftløs. hans Lenders Ledemod blev slappe (1931: slappedes), og hans Knæ sloge mod hinanden. *Dan.5.6. de slappe Bugmuskler. Buchhave.J. 25.* *Veldædig Regn faldt ned, og slappe Væxt | Har atter reist sit Hoved. *Oehl.VII. 323.* Da han havde faaet hende trykket tæt ind til sig, faldt hendes Arme slappe ned. *Schand.GamleBilleder.(1899).404.* Hvi flyver du mig ej i Møde, min Hustru? hvi lægger du dig saa slap i min Favnd? *KMunk.EI.51. jf.*: Skulde jeg høre mere om bestræbelser for at danne udvalg . . . skal De få underretning derom. Iøvrigt råder jeg Dem til at gå med slap arm for det øjeblik, da en passende alliance frembyder sig. *ADJørg.Br.104. som adv.*: den unge Pige sad og støttede hans Hoved, der hang slapt ned paa hans Bryst. *JHelms.G.58.* den Bedrøvede og Ydmyge „hænger med Hovedet“, lader Armene falde slapt ned. *OBloch.D.I.149.* || om brysterne paa (ældre) kvinde: hængende; sammen-sunken. (kvinderne) har lange slappe Brøster hængende ned til Bugen. *Pflug.DP.1185. Oehl. XXXI.267. jf.*: en slapbarmet, fuld Kælling. *CSPet.Litt.842.* || (jf. I. Knæ 1 slutn.) i forb. slap i knæe(r)ne (ell. i koderne, se Kode sp.986²³). *Elkjær.HF.82.* || (jf. u. II. slappe 1.1 samt slaptarmet; med., foræld.) i forb. slap mave, om maven ell. (jf. bet. 2) fordøjelsesvirksomheden ell. (jf. bet. 3) afføringer: løs mave; diarré. (teen) løser formeget, og gir slap Mave. *Holb.Bars.III.6. LTid.1738.376. vAph.(1759).*

2) (videre anv. af bet. 1(2)) om (resultat af) legemlig ell. aandelig virksomhed: som beror paa ell. vidner om svækket kraft ell. anspondelse: uenergisk; sløv; ogs. om karakter(egenskab): som mangler modstandskraft, viljestyrke, energi. *Thi sniger hand sig hen i Natte-Mulm . . . | Ved een Udforsknings Gang, sit slappe Mod at styrke. *PoulPed.DP.7.* *Naar Vellyst ikke

meer | Ad slappe Sandser smiler. *Storm.SD. 213.* Aldrig havde Forsvaret . . . været saa slapt, saa uvirksomt. *Molb.DH.I.364.* den slappe Tragedie „Erik Glipping“. *VilhAnd. Litt.III.77.* et Subjekt med . . . slap Moral . . . og slet Karakter. *Pol.²/10.1931.15.sp.6.* || (fon.) om (artikulation af) sproglyd: løs; ikke spændt. *Jesp.Fon.348f.* Vort [j] er i almindelighed dannet mere slapt (med større åbning end fx det tyske. sa. *MFon.²44.* slap Artikulation. *Brøndum-Nielsen.GG.I.200.* || om person: karakterløs; uenergisk. sammenlignet med slappe og blodagtige Mænd var han haard som Flint. *Buchh.FD.12.* hvis man ligger længe om Morgenen, er man en slap Person. *Pol.²/1940.II.sp.3.* især i forb. slap fyr, døgenigt; slapsvans. (han var) sikkert en slap Fyr, naar det kom til Stykket. *Woel. DG.39. Buchh.FD.128.*

3) (jf. II. slat 2, slatten 3, slasket 2 samt Slab osv.; nu l. br.) m. h. t. konsistensen af (løs ell.) flydende masse; næsten kun om drikkevarer (navnlig: spiritus): ikke stærk; tynd; vandet; smagløs. Slap Viin. *vAph.(1764).* Naar Man i Verden vilde betegne noget rigtig tyndt og slapt, kaldte Man det Theevand. *Rowel.Br.99.* Gør'en (o: kaffen) nu ikke for slap. *Wied.S.215.* at gøre en syrlig og slap Vin mere sød og fyldig. *Sal.XVIII.295. billedl.*: *Mig (o: Palmatoke) har du (o: Harald Blaaland) ogsaa faaet lokket hid, | Til Gravøl efter Svend; og jeg kan mærke | Den Drik, du blanded, er vist ikke slap. *Grundtv.PS.II.84. talem.*: Det smager noget slap til en mark flasken, sagde den fulde mand, da de gav ham en dram vand. *Krist. Ordsp.457.*

4) (nu næppe br.) om forsk. naturfænomener. 4.1) (jf. bet. 3 samt sløj og II. slatte 4) om vejr- lig: mild og fugtig (med sjasket føre osv.). de slappe Vintre, med mere Tøe end Frost, mere Regn end Snee, ere os ulige sunderne (end de strenge). *EPont.Atlas.II.37.* 4.2) (vel efter holl. slap i lign. bet.) ⚡ om vind: ikke ret stærk; (mild og) svag; (nu alm.:) laber; især i forb. slap kuling (ell. kulte, s. d.). *Cit.1703.(JensSor.II.43). SøkrigsA.(1752).* §848(se u. II. Kuling 1). 4.3) (maaske til III. slap ?) om tidevand, i forb. slap tid, d. s. s. Slaptid. med Spring reiser og falder Vandet 9 Fod, og med slap Tid 5 Fod. *Isl. Kyst.17. VSO.VI.736.*

V. slap, præet. af II. slippe.

slap-, i ssg. (jf. slat-, slatten-) navnlig i ssg. til IV. slap 1(2), se dog Slap-kviste, -rok, -skoet. -bladet, adj. (bot.) spec. i forb. slapbladet kvik, ☉ *Agropyrum acutum. Lange.Flora.46.* -fed, adj. (jf. -holdet; l. br.) om person: fed og med slap hud (saa at fedtet ligesom hænger i poser); lasket. (præsten) var lille og slaped. *Bergstrøm.(Pol.²/1900.I.sp.6).* *FrPoulsen.VN.31.* -flod, en. [IV.4.3] (jf. -tid; ⚡ ell. geogr.) (højvande ved) niptid. *Scheller.MarO.* -gaarding,

en. (1. led vistnok til IV. slap (1.1); sml. holl. slaplijn, eng. slab line i lign. bet., samt eng. slab, den slappe del af et sejl, der hænger ned, naar nokgaardingerne er halet op) †, tov (gaarding), der farer paa agterkanten af større undersejl og tjener til at snøre den del af sejlet sammen, der hænger slapt ned mellem gietove og nokgaardinger, naar disse er halet op. vAph.(1759). Funch.MarO.II.121. Slappaardingerne tjene til at samle det løse Sejl oppe ved Raen. Bardenft.Som.I.97. **-hale-abe**, en. (jf. Rævehaleabe; zool.) vestabe af slægten Pithecia. Brehm.DL.I.67. 80. Sal.²XXV.9. **-hed**, en. ft. (l. br.) **-er** (se bet. 2 slutn.). (især ω) det at være slap (jf. Slappelse). Moth.S476. især: 1) til IV. slap 1. 1.1) (l. br.) til IV. slap 1.1. den Fugtighed (der) foraarsager Edderduunens Slaphed, saa at de taber deres Elasticitet. CV Hertel.C.50. 1.2) til IV. slap 1.2. Den tung- 20 sindige . . . Character . . . kommer ikke af megen Styrke i Seenerne, men af deres Slaphed og Svækkelse. JSneed.V.39. Ved Læthed synke Bjelkerne, og ved Hændernes Slaphed (Chr.VI: naar man nedlader hænderne; 1931: naar Hænderne slappes) drypper det ned i Huset. Præd.10.18. 2) til IV. slap 2. en Udskielse, som Lovenes Slaphed ikke kan standse. Hrz.Ton.21. vor moderne Pligtlæres Slaphed og Lavhed. Brandes.VII. 613. (Chr. II's) Villiesliv var underkastet 30 Svingninger, der medførte Perioder af sygelig Slaphed; Kunstmuseets Portræt fra 1515 . . . er maaske malet i en saadan Slaphedsperiode. BiogrL.²V.96. || (l. br.) mere konkr., om svagt parti af et værk. („Paa Storhove“) er jo — ligesom alle Bjørnsøns Alderdomsværker — underligt løst og skitsemæssigt bygget op: med rigt inspirerede Partier ved Siden af iøjnefaldende Slapheder. SvLa. 40 (Skuepl.88). † **-holdet**, adj. (første led er IV. slap 1.2; 2. led er vel afl. af II. Huld (Hold), sml. no. dial. slarpehold, tyndt og slapt huld (jf. dog VSO. u. Slapholden)) som har slapt, daartligt huld (sml. slaphed). Denne Egenskab (o: ved byg) foraarsager, at Hesten sveder lettere, faaer slet Aande, vorder quabbet, slapholdet, let forfangen og kollerisk. Abildg.&Viborg.(PhysBibl.XVII. 107). **-kiste**, en. (fra eng. slop chest, 50 hvis 1. led er eng. slops, ft., vide somands-benklæder, sømandsudstyr) †, (kiste ell. rum om bord paa et skib, der indeholder) beklædningsgenstande, tobak, piber m. m., som kaptajnen sælger til besætningen, naar skibet er paa langfærd. Hjemmet.²⁶1933.7.sp.1.3. **-kulisse**, en. (teat.) hængende kulisse. Cit.1926. (OrdbS.).

I. Slapning, en. se u. II. slappe.

II. Slapning, subst. se u. Slapping.

I. Slappe, en. [slabø] († Slap. Slange. ChrIV.1464). (fra ty. schlappen (nt. slapp), egl.: slag, klask m. haanden; vistnok lydord; nu næppe br.) (mindre) nederlag. Faæ

en Slappe. vAph.(1764). jeg (mente) at vi nok kunde . . . bibringe Oprørerne en føelig Slappe. AFTscherning. Efterladte Papirer. III. (1878).192. smst.286.II.(1877).177.

II. slappe, v. [slabø] **-ede** ell. † **-te** (jf. Moth.S476). vbs. **-else** (s. d.) ell. (nu l. br.) **-ning** (Bagges.DVIX.282. Rahb.Tiisk. 1805.535). (ænyd. d. s. (i bet. „blive slap“), sv. slappa, (m)nt. holl. slappen, hty. schlaffen; dannet til IV. slap ell. laant fra nt., holl.; sml. II. slatte, slatne samt slabbe) gøre ell. blive slap.

1) trans.: gøre slap; navnlig i pass. m. bet.: blive slap. Moth.S476. 1.1) til IV. slap 1 || til IV. slap 1.1, navnlig m. h. t. tov olgn.: slække. (han) maae . . . see at menagere Springerne og Skruerne (o: paa skydevaaben), at de ikke for meget slappes og slides. SøkrigsA.(1752). §507. At slappe et Toug, slappe Seilene. VSO. Slap den Kæde lidt. LindskovHans.NH.254. perf. part. brugt som adj. (jf. IV. slap): Buestrengens Selvføelse . . . længes efter . . . at strammes i Striden, og bedroves . . . ved slappet at skulde hænges hen. Kierk.VIII.335. *Han rider kjækt med slappet Tømme. Hrz.D.III.158. || til IV. slap 1.2. *Nu slapper Angst mit Knæ. Ew.(1914). III.254. *Naturen evig er den Samme, | Men aarlig (o: med aarene) slappes Mandens Knæ. PMoll.ES.I.78. Thee antages at slappe Nerverne. VSO. Derfor skulle alle Hænder slappes (Chr.VI: nedsynke). Es.13.7. *alle levende Munde slappes | i Staa i dit (o: nattens) Navn. PlaCour.A.24. perf. part. brugt som adj.: at understøtte Den, hvis Knæ ere slappede og hvis Gang er skjælvende. Kierk. V165. retter de slappede (1819: slappe) Hænder og de lammede Knæ. Hebr.12.12(1907). || (jf. slap mave u. IV. slap 1.2 samt løse 2.2, løse 2.2; med., foræld.) m. h. t. maven (jordøjlesen). De fede Olier ere slappende og blødgjørende Midler. Tychsen.A.II.506. Maven slappes og svækkes ved hyppig Irritation. VSO. billedl. (jf. bet. 1.2) at styrke Publicums slappende Fordielse ved at føre det tilbage til en sund og naturlig Føde. Heib.Pros.VII.283. 1.2) til IV. slap 2. Exemplerne (o: paa upartiskhed) ere rare, saavel her som i andre Lande, hvor den Juridiske Heroismus meer og meer slappes. Holl.Ep.II.282. Vogter Eder . . . for den blødagtige Lære, for den slappende Vind fra Syden. Hauch.V.396. Jeg vilde være Sømand . . . Men nu har de slappet mig paa Skolebænken, de har stjaalet mit Liv og gjort mig til et elendigt Kreatur. Goldschm.III. 264. en lille halt Mand, der holdt ham i Kraven og ikke et Øjeblik slappede sit Tag. JHelms.G.97. Disciplinen slappes. Scheller. MarO. || perf. part. brugt som adj. Var det mueligt bestandigen . . . at gienstemme de slappede Livsaander? Bagges.L.I.239. (hendes) trætte, slappede Bevidsthed. ThitJens.J. 237. hertil (jf. Slaphed, Slappelse): denne aandelige Styrke, der kun kendte Slappet-

hed og Livstræthed af Navn. *Brandes. II. 493.*

2) *intr.*: blive slap; nu næsten kun i forb. *m. adv.* || slappe af, (*jf.* afslappe) blive slap; (midlertidigt) formindske ell. indstille legemlig ell. aandelig anspændelse (*spec.* om bevædset og rationel suspension af alle muskel-spændinger som led i gymnastik, sundhedskur o.lgn.). *PDrachm. D. 110.* (lægen:) „De maa hvile Dem! De maa slappe af . . . De skulde egentlig ind paa Hospitalet.“ *Sønderby. En Kvindeeroverflødig. (1936). 66.* i den sidste tid er han slappet noget af med arbejdet ! || slappe sammen, (*talespr.*, *sj.*) falde sammen *p. gr.* af indtrædende slappelse; klappe sammen; slatte sammen; billedl.: Evne til Selvbeskæftigelse har Andersen Nexø berøvet sin Pelle, og Skikkelsen truer da ogsaa paa dette Punkt med at slappe sammen. *Tom Krist. (Tilsk. 1938. I. 197).*

III. **slappe**, *v.* [Islabø] -ede. (maaske dannet til Slapping; †, foræld.) beklæde (et tov) med kasseret tovværk (slapping) for at hindre skamfling. *Funch. Mar. O. II. 121.*

IV. **slappe**, *v.* se slabbe.

Slappelse, *en. vbs.* til II. slappe; ogs. om tilstand, tilfælde af slaphed; især svarende til IV. slap 1.2 og 2) i convulsivisk Anstrengelse, hvis Følge blev en bestandig større og større Slappelse. *Bagges. DVIX. 321.* den Slappelse, som Folket viste, hvor det gjaldt Statens Anliggender. *Allen. I. 33.* (levertran) hjælper for Slappelse i Bentsøjet. *Erl Krist. S. 140.*

Slappera(d)s, Slapperi, Slapper-juks, I. Slapperment osv. se Slabbera(d)s, Slabberi osv.

II. **Slapperment**, *subst.* se *u. Sakramente 3.*

Slapperments-dag, *en.* se Slabbermentsdag.

Slapping, *subst.* [Islaben] (*fra holl.* slapping, *vistnok* til *holl.* slap, *slap* (IV.1), *ligesom ty.* schladding (*i sa. bet.*) til *nl.* sladde (*vaad*) *pjalt, las* (*jf.* II. slat, slatten); *jf.* III. slappe; †, foræld.) gammelt tovværk, anvendt ved beklædning af tove (*for at hindre skamfling*); *drev* (I.1.3); *værk*; ogs. (*som vbs.* til III. slappe): det at beklæde et tov (*jf.* *Röding. VSO.*). *Röding. (Slabbing, Slapping). Se Lex. (1808) (Slaping). Funch. Mar. O. II. 121.* Benævnelse paa forsk. *Dele af Skib. (1848). 20.* At lægge Slapping paa. *VSO.*

slapre, *v.* se slabre. **Slaprementsdag**, *en.* se Slabbermentsdag.

Slaprok, *en.* se Slaabrok.

slap-skoet, *adj.* (*jf.* *skaansk, hollandsk* slappe-sko, *med bare fødder i skoene* (*Rietz. 626*)), *smaalandsk* slipp-skodd, *med nedtraadte sko*, *eng.* slipsho(e)d, *d. s.*; *vel afl. af et subst.*, *der foreligger i ty.* schlappschuh, *eng.* † slaphoe, *les, slubrende sko* (*jf.* *eng.* slipshoe, *oeng.* slypesco *samt ty.* schlappe,

sv. dial. slippa, *eng.* slipper *i lign. bet.*, se III. Slipper), *og hvis første led hører til ty.* schlappen *i bet.*: slæbe, slubre o.lgn. (*jf.* slabbe, slabre), *og saaledes maaske egl. er besl. m. IV. slap 1)* (*nu næppe br.*) *om person. 1.1)* *som har slubrende, daarlige, slidte sko paa.* *Moth. S. 476. 1.2)* (*jf.* III. slap) *fattig; ussel; tomhændet.* *Moth. S. 476.* Slapskoet (*Lieb. DQ. II. 520:* Tomhændet) kommer jeg just ikke heller. *Biehl. DQ. IV. 350. 1.3)* (*maaske overf. anv. af bet. 2, jf. skarpskoet slutn. samt IV. slap 2)* *vankelmodig; holdningsløs; usikker; forknylt.* De skal ikke være saa slap-skoet, *Urtekrammer! Schand. US. 134.* „Aa, det er ingen Ting,“ sagde jeg, for nu var jeg bleven farlig slap-skoet og ydmyg. *sa. F. 518. D&H. 2)* (*nu især dial.*) *om hest: som har daarlige, slidte sko (hvis sømhoveder ikke (længere) stikker frem); ogs.: som ikke er broddet (mods. skarpskoet).* *Moth. S. 476. VSO. Cit. 1864. (KLars. UK. 497).* Hestene vare slap-skoede, de fleste af dem hverken skærpede eller braadede. *Chr. A. Hoffmann. Erindringer fra 1864. (1892). 148. UjF. -svans*, *en. fl. -er* (*Hjorto. Syner. (1899). 85. Homo S. F. 42. Pol. 30. 1928. 5. sp. 5)* *ell. (nu oftere) -e* (*Middagsp. 22. 1907. I. sp. 4. Homo S. VD. 148. JacPaludan. UR. 177).* (*fra ty.* schlappschwanz, *af schlapp, sideform til schlaff* (*se IV. slap*), *og schwanz* (*se Svans*); *maaske egl. som udtryk for impotens; bet. 2 vistnok optaget ca. 1890 og lanceret af O. Benzon, jf. Aakj. EE. 21)* 1) (*sj.*) slap (IV.1.2), *hængende svans, hale* (*som tegn paa frygt*). det gav nærmest et Sæt i Ræven, da den opdagede Skovhanen (*o: en tjur*), den fik Slapsvans, som om der var Lussinger i Luften og trak hurtigst mulig Næsen til sig igen. *Fleuron. HFR. 47. 2)* (*dagl.*) slap (IV.2), *uuelig, uenergisk ell. svagelig person.* „jeg er . . . ikke til Sinds at lade mig spille Komedie med af den første den bedste Slapsvands“. — „Slapsvands er næppe noget parlamentarisk Udtryk.“ *O. Benzon. Sp. 110.* den Slapsvans a' en Præst. *Wied. U. 141. And. N. X. DM. III. 190.* jeg mærkede, at Bylivet endnu ikke havde gjort mig til nogen Slapsvans, for jeg befandt mig udmærket ved at leve paa Strimler af tørret Oksekød og dertil en Drik Vand. *Buchh. FD. 207.* || staa som slapsvans, (*jf. bet. 1; sj.*) være ell. blive narret, slukøret, flov, vakte Sangen Lysten hos dem (*o: de ugifte*) til Ægteskab, saa at de trængte sig Par og Par til Alter og Brudeseng, saa stod Djævelen som Slapsvans, Sejren var Herrens. *Troels L. XII. (1895). 75. -svanseri*, *et. (ty.* schlappschwanzerei; *til -svans; dagl.) slap, uenergisk, blødsøden optræden.* Viljens Uddannelse i Barnealderen sker ved Tvang, og ikke gennem moderne-pædagogisk Humanitet og Slapsvandseri. *Jak. Knu. LP. 122.* Principfasthed modsat Rævekøgt og Slapsvanseri. *Berl. Tid. 7/1922. M. 8. sp. 5. -svanset, adj. (til -svans; l. br.) slap* (IV.2); *uenergisk; blødsøden. *en*

slapsvanset Kritiker. *Schand. Lyriske Portrætter.* (1898). 102. *Den Borger han klapper | sin Kvinde paa Bag, | dem begge til slapsvanset | Lunkebehag. *VFMøller. I Kraft af mig selv.* (1935). 33. *jf.* Slapsvansethed. *Kehler. Overmennesker.* (1929). 99. **-tarmet**, *adj.* (*jf.* u. IV. slap 1.2; nu næppe br.) med slap(pe) tarm(e) (o: løs fordøjelse?). *Høysg.S.338.* **-tid**, *en.* [IV.4.3] (*jf.* -flood; ⚓ ell. *geogr.*) den laveste vandstand ved flod, som indtræder ved (halvandet døgn efter) maanens første og sidste kvarter; *niptid.* *Scheller. MarO.* Oplysning om, hvor meget Vandet stiger ved Neaptid (Slaptid) og Springtid (Springflod). *Kusk. Jens. Søm. 351.* **-vorn**, *adj.* (*sj.*) tilbøjelig til slaphed; til IV. slap 2: min Lykkes Land blev mine Kræfter og Evner et slapvorent Capua. *JPJac. I. 217.* *Larsen.* Regeringen er slapvorn, naar der skal siges nej til konstruerede Omkostninger. *Rigsdagst. F. 1939/40. sp. 2463.* **-øret**, *adj.* (*jf.* sv. *dial.* slappörug samt slat-, slug-, slukøret; nu næppe br.) med slappe, hængende ører. en graae Plov Hoppe, lidet Krogygget og Slap-Øret. *Berl Tid. 5/1772. Till. 4. sp. 2.*

Slaraffe, *en.* [sla'rafə] (*jf.* ty. schlarraffe, person, der er tilbøjelig til lediggang og vellevned (ogs. som skældsord: dovendidrik, fjols), af mht. slur-affe, hvis 1. led er mht. slur, doven person (besl. m. Slummer), og hvis 2. led er ty. affe, abe; *jf.* Slaraffen-samt Slarafferi; *sj.*) nedset. personbetegnelse. *(min kæreste skal ikke være) en Dronte. . . | og ingen Slaraffe, | der ræber af Kaffe, | møgfuld af Løgn i en skinhellig Kres. *Bergstedt. HE. 105.* **Slaraffen-**, *i ssg.* [sla'raf(ə)n-] († Slaraffe-, se u. Slaraffenland). (ænyd. slaroffent(land); fra ty. *sgr.* som schlaffenland, -leben, til ty. schlarraffe, se Slaraffe) i betegnelser for (en tilværelse (som) paa steder, hvor der hersker overdaadighed, vellevned og lediggang. **-land**, et († Slaraffe-. *Moth. Conv. S241.*) alm. som propr.: navn paa eventyrland, hvis beboere tænkes at leve i behagelig lediggang og vellevned (tidligere ogs. om uvirkeligt, utopisk land i al alm., et land, hvor det umulige kan ske: „et land, som ei er til i Verden“. *Moth. Conv. S241.* Lykken og Hændelsen har bemestret sig Verdens Regiering, (saa) at alting skeer uden Grund og Aarsag, ligesom i Drømme, eller det bekiendte Schlaraffenland. *Eilsch. Phil. Brev. 109.* denne Verden bliver i denne Hypothese et Schlaraffenland, og en u-rimelig Fable. *Kraft. (KSelskSkr. VI. 110)).* *Gid . . . Den Pedant (var) i Slaraffenland! . . . | Der hvor de stegte Sviin, med Kniv i Ryggen, svømme | I Gadekiær af Mjød . . . | Og dumme Fraadsere fortære dem i Fred. *Ew. (1914). II. 286.* det realiserede Slaraffenland, hvor stegte Agerhøns . . flyve omkring i Luften. *Cit. 1836. (Studenterkom. 19).* Eventyret om Slaraffenland. *Grimm. Samtlige Eventyr. (overs. 1894). 352.* man (tør)

haabe, at de omsider har fundet Slaraffenland, hvis det paa overhovedet findes. *Leop TK. 33.* || *m. overgang til appellativisk anv., navnlig som præd.* *Fyen, som allerede | Er i sig selv et halvt Slaraffenland. *Bagges. IV. 29.* et midlertidigt Skur . . dækker over et Slaraffenland af Kransekager, Portvinsflasker, Øl- og Cigarkasser. *Soya. HF. 50.* **-leben**, *et.* (*sj.*) d. s. s. -liv. (*var djævelen*) der ikke, saa vilde det at være Christen være Slaraffenleben. *Kierk. P. XI. 2. 139.* **-levned**, *et.* (*l. br.*) d. s. *Bagges. DV. XI. 157.* **-liv**, *et.* (*jf.* -leben, -levned, -tilværelse) liv i lediggang og vellevned (som i Slaraffenland). *Mit paradisiske Slaraffenliv | Har over lutter Fryd og Tidsfordriv | Mig øvet meer end billigt i at drive. *Hz. D. III. 61.* *Aakj. VB. 119.* **-tilværelse**, *en.* (*jf.* -liv; *l. br.*) *Pol. 14/1, 1906. 2. sp. 3.* *DagNyh. 8/1928. Sønd. 9. sp. 1.* **Slarafferi**, *et.* [sl'rafəri] (spøg. dannelse til Slaraffenland osv.; *sj.*) tro, at vi driver Slarafferiet saa vidt, at vi kan ligge i Sengen og lade Øllet løbe lige ned i Halsen paa os. *Berl Tid. 11/1936. Aft. 3. sp. 2.*

Slarke, *en.* [sl'ærge] (ogs. **Slark.** *Feilb.*). *ftt. -r.* (*no. dial.* slarka, tøjte, *no. dial.*, sv. *dial.* slark, lediggænger, nt. slärk(e), doven ell. uordentlig kvinde (der slæber med jøderne), *nt.* (*ftt.*) slarken, slubrende sko; til † slarke, løbe om, gøre smudsigt arbejde (*Kalk. III. 882*), *fy.* slarke (og slarre), slæbe med jøderne, slubre mad i sig, sv. *dial.* slarka, gaa og drive, *no. dial.* slarka, slubre (om sko), gaa og drive mfl., *nt.* slarken, gaa slæbende, slubrende; *sml.* I. Slaske; vel egl. lydord; nu kun *dial.*) 1) person (vist kun: kvinde), der er beskæftiget med urenligt, groft arbejde (*Feilb.*), ell. som er griset, gaar uordentlig klædt; sjuske; ogs.: usædelig kvinde; tøjte. *Moth. S477.* *Bort derfor, bort med den Italienske Slark' (o: om en sangerinde med tvivlsomt rygte). *Cit. 1761.* (*Additam. 4^e 293æ. 16*). *Feilb.* 2) om uformeligt, stort, slaskende fodtøj. et par slarcker. *Feilb.*

slas, v. se slaas (u. III. slaa C).

I. Slask, *en.* [slas] *ftt.* (*l. br.*) -e (*Ekstrabl. 21/1920. I. sp. 4*) *ell. -er* (*UfF.*) (*no. dial.* slask, person, der søler, slap person; til II. slaske; *jf.* I. Slaske, II. Sjask, Slusk; *dagl.*, til *dels dial.*) 1) (til II. slaske 1.1) person (navnlig: kvinde), der gaar og roder med urenligt, groft arbejde, ell. som er uordentlig og snavset i klædedragt osv.; ogs.: person, der er uordentlig med sit arbejde. *Feilb.* din grisede Slask. *Karen Christiansen. Tobias Niftnger. (1937). 132.* *jf.*: † Madame Slask o: et skidenferdig Qvindfolk. *Rostgaard. Lex. S167b.* 2) (til II. slaske 2.3, *jf.* II. Slask 2.2) hvad der er (blevet) blødt, har mistet sin fasthed, stivhed ell. form p. gr. af slid, væde, og derfor hænger slapt ned ell. er faldet, sunket sammen olgn.; navnlig om vaad

ell. *laset klud*, *om slidt* ell. *daarligt sidende klædningsstykke* *olgn.* Da hun vaagnede . . var den (∴ en klump surdej, hun havde faaet under fødderne) en kold Slask. *Hjemmet*.¹.1930.7.sp.2. hans Tøj var en Slask (∴ gennemblødt). *Anesen*.JG.76. Skoen . . føles som en Slask om Foden. *Pol*.²⁴.1936.6.sp.4. *jf. u. I. Las* 1.1, *Pjalt* 1.2: den ene slask slaar den anden (om *daarlige klæder*).

UjF. II. Slask, et. [slasg] *fl.* (i bet. 2.1) *d. s.* (sv. slask, urent vand, tøj, tynd, vandet mad, no. dial. slask, søleri, eng. dial. slash, sprøjt, sjask; til II. slaske, *jf. I. Slask, III. slask, slasket samt III. Sjaske, Slusk; dagl., til dels dial.*) **1)** (til II. slaske 1.1) *simpelt og urenlgt arbejde.* en Pige der . . kun blev sat til „Slask og Slæb“. *FrGrundtv. LK.106.* **2)** *m. h. t. noget flydende, vaadt, fugtigt.* **2.1)** (til II. slaske 2.1) *om (lyd, frembragt af) skvulp, sprøjt, plask, skvæt af noget flydende ell. vaadt.* Hun hørte Vandets evige Sladsk om Hjulene (∴ paa badevognen). *Bang.F.166.* Jeg cykler hen ad en opblødt Landevej . . engang imellem kommer der et Slask fra en Vandpyt, jeg ikke kan komme udenom. *HeeAnd.MS.53.* han horte et Par vaade Slask ved Siden af sig. Saa besteg en stor Tudse hans Haand. *MartinAHans.NO. 157. 2.2)* (til II. slaske 2.2) *blødt, snavset, vaadt føre; sjap; fugtigt, raat vejr med tøsne, slud* *olgn. Feilb.* Med Hovedet på de korslagte Arme lå en Riffelmand og snorkede i det bløde Slask på Bunden af Skyttegravnen. *Rørd.SF.165.* i Tøvejr, hvor de maatte staa hele Dagen i Sneslasket. *sa.Vi.48.* || *især i forb.* slask og slud (ell. slud og slask. *KnudPovls.BE.196).* *Det (∴ et træ) pidskes uden Naade ud | I Knog og Fog, i Slask og Slud. *Wadsk.119. AntAnd. Fyen.(1901).60.* **3)** (til II. slaske 2.3. **3.1)** *som vbs., især i forb.* slaa slask (dial. ogs. m. *udvidede former* som slaa slask om slask, slask om slisk, slisk(ende)slask. *UjF. jf.: Slask, Slasker (om klæder).* Deraf det optænkte oord, *Sliskslask. Rostgaard.Lez.S167b), hænge og daske; slaske.* Skjorterne slog Slask om hende (∴ efter at hun var falden i en mødding). *Aakj.VB.56.* Jakke og Bukser slaar Slask om hans Krop, og fortæller at der intet er under. *AndNz.PE.II.152. jf.: Benene begyndte at slaa Slask (alm.: slaa sludder) under ham.sa.FL.165. 3.2)* (*jf. I. Slask 2, Snask) mere konkr., om slasket, snavset, uappetitlig masse.* jeg gjorde dem allesammen (∴ *edderkoppespindene*) til noget snavset slask om enden af en pind og smed dem væk. *Hjortø.TO.95. om fedt, løst flæsk:* det er noget slemt slask, slagteren har givet dig | || et stykke slask, billedl. om person (*jf. I. Slask 1*). Nu var man (∴ en *revyskuespillerinde*) én Gang blevet et Stykke Slask. *AGnudz.TreSøskende.(1912).94. III. slask, interj. [slasg] (lyddord; sml. IV. sjask samt II. Slask osv.; sj. i rigsspr.) som gen-*

givelse af en slaskende lyd. DSt.1936.107. I. Slaske, en. [slasgø] *fl. -r.* (sv. dial. slaska; til II. slaske 1; *jf. I. Slask 1, I. Sjaske, Slarke, Sluske, Sjuske; dagl., til dels dial.*) *d. s. s. I. Slask 1. Moth.S477.* den slaske af en farmor. *AnkerLars.M.M.157.* en henrivende Slaske af en Tjenestepige. *Pol*.²³.1937.10.sp.4. *En Søn er ble't væk i Nebraske . . | en Datter er Opvaskerslaske. *KBecker. S.III.48.*

II. slaske. v. [slasgø] *-ede. vbs. jf. II. Slask, Slaskerl.* (ænyd. *d. s., sv. slaska, spille, søle med vand, regne og sne (dial. ogs.: spise slubrende, gaa i pløre), no. dial. slaska, sjaske, søle, eng. dial. slash, sprøjte, søle; sml. bornh., sv. dial. slasa, drive om olgn.; vel egl. lydord; jf. I-II. Slask, III. slask, I. Slaske, slasket samt sjaske osv., sluske osv., II. slatte, slarke (u. I. Slarke), snaske oft.; dagl., uden for bet. 2.3 til dels dial.)*

1) *om en persons bevægelse ell. virksomhed.* **1.1)** *rode om, op i noget blødt, grødet, vaadt, snavset (og derved sprøjte, skvætte snavs, væde osv. ud over omgivelserne); især: udføre urenlgt, groft arbejde; undertiden ogs. (jf. bet. 1.2): gaa og „fedte“ med sit arbejde uden at udrette noget; arbejde uordentligt; sjuske. Moth.S477. VSO. MO. D&H. Feilb. 1.2)* *bevæge sig, gaa (saaledes som man bevæger sig) i blødt, vaadt føre ell. i nedhængende, daarlige klæder, slubrende fodtøj osv.; traske; sjoske; ogs.: gaa planløst rundt og drive (i uordentlige, slaskende klæder olgn.). „at vanke hid og did“. Moth. S477. *(krokonen) Ølbordryet (∴ oversprøjet med øl) ned ad Kielder-halsen slasker. Sort.Poet.62. (de) slaskede tungt gennem Lyngen og over de vaade Bakker. *Olesen Løkk.KB.68.* hvordan Fanden er det, De gaar og slasker i det. Ingen Flip. De ma sgu ogsaa have de Sko snøret. *EriKrist.DH. 115.* || *slaske af ell. af sted.* Slaske afsted (i Skarnet). *vAph.(1759).* Hoff slaskede sammenkroben af i en lang Ulster-coat. *Bang. HS.351. 1.3)* *sætte noget blødt, vaadt ell. slapt nedhængende i bevægelse (og derved frembringe en klaskende lyd).* || i forb. m. med. (drengen) slaskede med Fingrene, som han havde brændt dem. *HansPovls.HF.104.* || *m. obj. (og hensobj.): sprøjte ell. slynge noget vaadt (i hovedet paa en).* Hun slaskede ham de vaade Bukser i Ansigtet. *EriKrist. S.143.**

2) *m. h. t. et stofs, en masses, en genstands, konsistens, holdning ell. bevægelse.* **2.1)** *om vædske: være i urolig bevægelse, sprøjte, skvulpe, sjaske (mod noget) (og derved frembringe en plaskende lyd), hvidgraa, slaskende Søer mod Skibets Sider. OMathies. SS.28.* Havet . . slaskede med smaa trætte Skvulp ind over Sandet. *Nathans.HD.I.110.* Vandet slasker og klukker om (baadene). *CarlChristensen.DitungeMandskab.(1919).16. 2.2)* (*jf. II. Slask 2.2 samt II. slatte 4) upers.,*

i forb. som det slasker (ned), *det er tøsne og regn, slask og slud. Feilb. 2.3*) om noget sammenhængende og afgrænset: være blod, løs, slap, slatten; savne spænding, stivhed, elasticitet; hænge og dingle; navnlig om (gennemblødt ell. slidt, daarligt siddende) klædningsstykker: hænge løst og slapt paa kroppen; hænge for langt ned (og genere bevægelsesfriheden); ofte i forb. som slaske en om benene. klæderne slasker om ham. *Moth.S477*. med de graa Kaaber sladskende om deres Ben. *Bang.Udv.182*. Heden (var) saa stærk, at mit Lærredstøj slaskede gennemvaadt til Kroppen. *JVJens. Sk.96*. Hendes Skoremme slasker hende uspændt om Ankerne. *Bjarnhof.LE.68*. Fugtigheden fik Lærrederne til at hænge og slaske paa Blindrammerne. *Pol.^{28/12}1939.5. sp.4. Feilb. FrGrundtv.LK.214. jf. bet. 1.3*: Gardinet slaskede ham i Ansigtet. *Martin AHans.NO.245*. || om (vaadt ell. daarligt siddende) fodtøj: slubre (om fødderne). vi gled i vort vandfyldte, slaskende Fodtøj. *KnudRasm.G.399*. der lyder Tramp ad Gaderne, et Tog af slaskende Sko. *Brodersen.T.75*. || om legemsdel ell. plantedel. Bladene (paa bonneplanter) slaskede fugtige og kraftløse ned. *Schand.TF.II.373*. Brysterne binder vi op, saa de ikke kommer til at hænge og slaske men bliver runde og faste. *AndNz. DM.IV.28*. Uanfægtet traskede (den gamle ko) af . . . med det store Yver slaskende om Haserne. *Fleuron.KO.131*. || slaske sammen, falde ell. synke slapt sammen; slappe sammen; slatte sammen; billedl.: (hovedrollen er) som et Stativ, hvorover alt det øvrige er udspændt. Knækker Stativet, slasker det hele sammen. *DagNyh.^{15/11}1922.7.sp.4*.

Slaskeri, et. (til I-II. Slask ell. vbs. til II. slaske; jf. Slabberi, Slatteri; især dial.) 1) til II. slaske 1: groft, snavset arbejde. *FrGrundtv.LK.166. 2)* til II. slaske 2.3; ogs. (jf. II. Slask 3.2) mere konkr., om noget slasket, slapt, slattent. Saadan noget fint Slaskeri (∴ en tynd kjole) passer ikke for Bønderpiger. Du har jo Din nye Hvergarns. *AntNiels.FL.II.155*. noget løst hængende Slaskeri af et (kvinde)Bryst. *Egeberg. M.32. slasket, adj.* [slasgøf] (jf. jyt. slasken (Krist.BRL.650), no. dial. slaskutt, slasken, slap (IV2), sv. slaskig (bet. 2), eng. dial. slasy (bet. 3); sml. ogs. bornh. slaseder, slasuer, uordentlig; til I-II. Slask; jf. slusket (slusken) samt Slisk(ende)slask osv. u. II. Slask 3.1; dagl. ell. til dels dial.) som savner fasthed, spænding ell. kraft. 1) m. h. t. karakteren (den ydre form, holdning ell. (navnlig) den stoflige konsistens) af noget sammenhængende, afgrænset, formet. 1.1) m. h. t. noget uorganisk; navnlig (jf. II. slaske 2.3) om slidt, daarligt siddende ell. gennemblødt tøj: som har mistet sin oprindelige stivhed og form og (derfor) hænger og dasker ell. synker sammen, klistrer til kroppen.

Strikkestrømperne bleve smidte som slaskede formløse Gjenstande hen ad Bordet. *Schand. AE.28*. Hun trak en vaad, slasket Uldtrøje op fra Sengens Inderside. *ErlKrist.K.50*. En høj Mand i en slasket Regnfrakke. *Woel.Desom bori Glashus.(1936).7. 1.2)* (l. br.) m. h. t. noget organisk, plantedele olyn.: slatten (1.2); slap (IV.1.2). den store Havflab . . . ligger her og skulper i Vandet med sin slaskede Krop. *Drachm.LK.61. 2)* m. h. t. konsistensen af løs ell. flydende (uformet) masse. 2.1) om jord, føre osv.: opløst (af regn); pløret. Føret . . . var slasket. *Pol.^{24/12}1905.3.sp.2*. Jeg er tit vågnet op, gennemblødt, på et slasket Gulv. *Rør. RH.93. Feilb. 2.2)* om fødevarer: af uappetitlig konsistens og uden fasthed; navnlig om sejt ell. slapt, alt for fedt kød („soflæsk“). en udkogt Mad, som er ganske uappetitlig („sladsket“). *VortHj.II.188*. Det Flæsk er noget slasket. *UfF. 3)* (jf. slatten 4; egl. vel: gennemblødt, overstenket med snavs; nu kun dial.) snavset. *Moth.S477. Feilb.*

I. Slat, en (ell. et: et slåt (sléng). *Høysg. AG.35. vel som vbs. til II. slatte 3, jf. II. Sjat*). [slad] *Høysg.AG.35. ft.-ter* (JHSmidth. *Ords.137. MO. osv.*) ell. (nu kun dial.) -te (JBaden. *OrtO.204. Junge.172. Amberg. jf. Rietz.619. Feilb.*). (nt. slatt, rest (af spise ell. drikke), ringe mængde, i ft. ogs.: laser, mnt. slatten (ft.), laser; jf. sv. dial. slatt, n., skvæt, taar (sml. ogs. sv. sladd), samt no. dial. slat, n., slud; vel til II. slatte (3) ell. sideform til I. Slant (s. d.); jf. I. Sjat, I. Skvat || samme ord foreligger vel i ssg. † Bagslat, sildefødning (Kalk.1.92), jf. Baggskvat || dagl., jf.: „kbhvnsk og alm. Sjellandsk.“ *Levin.*) 1) mindre portion (ofte: rest, levning) af vædske (især: drikkevarer) ell. løs masse (mad, tobak); spec.: smule heraf, som holdes op, gives med et snuptag; sjat; skvæt; ofte m. flg. direkte tilknyttet subst., der angiver vædsken, massen. *Hun hafde kun en liden slat | Af Grød. *Schandrup.KI.r*. De Levninger, som blive tilbage fra ethvert af disse mangfoldige Maaltider, kalder Bonden Slatte. *Junge.172*. Den Slat Øl kan ikke forslaae. *JHSmidth.Ords.137*. slaacer man af den (∴: en essens) kun en lille Slat paa Gulvet, saa staaer der strax en deilig Skovsø. *HCAnd. (1919).IV.312*. „Havde han da drukket Alt-sammen?“ — „Jo, paa en lille Slat nær.“ *Hzr.XVIII.270*. den ældste Dreng drak Slatterne af Glassene. *Bang.HH.137*. Jæ ka' vel ta' den Slat Tobak med derhenne? *Wied.Thum.58. billedl.*: *Slæng Vredens bitre Slatte | befriet fra dig bort. *Holstein.Æ.II. talem.*: han er god (til) at slaa slatter i, han kan spise alting, er ikke kræsen. *Feilb. UfF. 2)* i videre anv.: lille mængde af noget; smule; slump; „klat“. hans gamle Kærest Bengta, som blev ved at have en Slat til overs for ham. *AndNz.PE.I.229*. Vi kan af Raastoffer faa alt, hvad Hjertet begærer og en Slat til. *RoskildeDagblad.* 1921.

2.sp.1. hun (*kunde*) godt gaa den halve Formiddag og dvaske, uredt og med en Slat Skørt over Natlinnedet og et Par Slæber paa de bare Ben, mens alting fik Lov at flyde. *AndNz.DM.I.137.*

II. slat, *adj.* [*slad*] (*ænyd. d. s., nt. slatt*; *jf. slatten (slattet)*), *slasket*, *IV. slap samt I. Slatte*, *II. slatte*; *nu ikke i alm. spr., jf.: „Jydsk.“ VSO. „Ordet bruges kun i Talespr.“ Levin.) som savner fasthed, spænding ell. kraft. 1) m. h. t. karakteren (den ydre form, holdning ell. den stoftige konsistens) af noget sammenhængende, afgrænset, formet. 1.1) d. s. s. IV. slap 1.1. En alt for slat Stræng. *vAph. (1764)*. Touget hænger saa slat. *JHSmidh. Ords.137.* || \ddagger om sejl. Sejlene slenge hid og did, ere slatte, døde. *vAph. (1772). I. 499. 1.2) d. s. s. IV. slap 1.2. Moth.S472. Slatte Øren. vAph. (1764) (jf. slatøret)*. Om de udvendige Skamlæber ere udviuede og slatte, eller opsvulne og opblæste, eller snevre og faste? *Roose. Lommebog f. Læger. (overs. 1801). 32.* saa rakte han Georg sin Haand, slat Haand. *HCAnd. (1919). V19.* (*jf. u. slatten 1.2.*) || slat i knæene (*ell. i benene*; *om en slags lammelse: HCAnd. (1919). V331*). *AKohl. MP. II. 202. 2) (jf. IV. slap 3, slatten 3, slasket 2) m. h. t. konsistensen af løs (gradet) ell. flydende masse: opløst; usammenhængende; „bærende“; om madvarer ogs. m. bibet. af uappetilhøed. Hjernerassen slattere end naturlig. Viborg. (PhysBibl. IV. 138).* Flesket af Valle-Svinene er løst og slattere end det, af de med Spøl mæskede Sviin. *sa. S. 82. 3) (sj.) om vand(flade): stille; doven (uden bølgegang)*. Hun tænkte sig det „store og stille Ocean“ . . slat og stille som Vandet i en Glasskaal med Aakander. *KMich. PG. 192.**

slat-, i *sgr.* (*jf. slap-, slatten-*) *navnl.* i (*nu dial. ell. sj.*) *sgr.* til *II. slat 1.2. -ben*, *en. blodsøden, slap person.* (*den syge søn gav den omsorgsfulde moder*) *bitre Ord*. Han var ingen Slatben, som man havde nødig at hænge over. *JVJens. HF. 27. -mavet*, *adj. med slap, nedhængende bug*. Dette (\circ : *et bind om livet*) *forhindrer*, at *Konen ikke bliver slatmavet. Paulizky. Anvisning til Sundhedspleie. (1798). 403. -mikkel*, *en. svag, slap, slatten person (jf. Mikkel 1).* *And Nz. PE. IV. 29. -nakket*, *adj. med slap, slatten nakke*. *en lille hjulbenet, sækbuget, slatnakket Trold. [NPWiwel.] Nordsjøll. Sagn. (1856). 25.*

slatne, *v.* [*sladnæ*] **-ede**. *vbs. -ing* (*vAph. (1764)*). (*til II. slat (slatten, slattet) ell. II. slatte; nu sj.; jf. „Dial.“ Levin. „i Almuesproget.“ VSO.) gøre ell. blive slap (slat)*; *slappe. 1) trans.: gøre slap; navnlig i pass. m. bet.: blive slap. 1.1) til II. slat 1.1. Gram. Nucleus. 724. slatne en Bue, en Stræng. vAph. (1759). VSO. 1.2) til II. slat 1.2. Det som slatner Brystet . . er at legge udvortes Midler paa Brystet, naar man værner BARNET fra. Lodde. RM. 17. de Seener . . vil slat-*

nes af Folesløshed, og ryste af Svaghed. *sa. Bie-Kuben. 1754. Nr. 2. B1r. 2) intr.: blive slap (slat).* *vAph. (1759). Rask. Fynske BS. 52. VSO. || til II. slat 1.1. Blæstens Susen i Trætoppene tystner, Flaget over Talerstolen slatner om Stangen, det bliver stille. CDanngard. Frisind. (1906). 287. || til II. slat 1.2. De ligegyldige . . Børn, blive dovne og dorse, om man ikke opmuntrer dem, deres Nerver slatne, Blodet forslimes hos dem. JCLange. B. 9.*

Slat-pat(te), *en. d. s. s. Slattenpat(te).* *AarbFrborg. 1936. 13.*

Sla-træ, *et. se Slaatræ.*

I. Slatte, *en.* [*sladæ*] *ft. -r.* (*ænyd. slatte (slat), no. dial. slatta, nt. slatte (slatt, slattje ofl.), ogs. i bet.: noget pjaltet, slattent; sml. sv. dial. slattra, uordentlig kvinde, samt (?) oldn., isl. slotr (Arkiv. LI. 115), slattari, doven person; vel til II. slatte (i den \dagger bet.: rode om i snavs) || jf. I. Slat, II. slat, slatten (slattet); sml. I. Sjatte, I. Slaske, Slarke, I. Sjaske osv. || foræld. ell. dial., jf.: „Almindeligt i Nordjylland.“ VSO.) uordentlig ell. griset kvinde. *Moth. S477. *Jeg færdig var at bande dig, | Du fitted Moe og Slatte. Tychon. Vers. 212.* Der ere mange rykede Slatter til, som tænker, at de allene kan være unge og behagelige. *Luzd. FS. 25. MDL. Feilb. FrGrundtv. LK. 73. II. slatte*,*

v. [*sladæ*] **-ede**. (*ænyd. d. s. (ogs. i bet.: rode om i snavs, udføre groft arbejde (jf. Rostgaard. Lex. S167b)), sv. dial. slatta, regne, sne, uddele i slatter (ogs.: slaa, tjatte til en), isl. slatta, pjaske; sml. oldn., isl., no. dial. sletta, hænge slapt, synke sammen, skvætte ofl., (om vejr:) tø, blive mildere, samt oldn. slota, isl., no. dial. slota i lign. bet.; sammenhørende m. II. slat (slattet, slatten); jf. I. Slat, I. Slatte, slatne, slante samt II. sjatte, II. skvatte, II. slappe ofl.; nu l. br. i rigsspr., jf.: „Nu kun i Almuens Talespr.“ Levin.) 1) gøre slat(ten); slappe. *Moth. S472. || i pass., spec. i forb. slattes af, blive slap, slatten; slappe af.* Haarene i Pelsen (\circ : *det tyske folk*) var alle ens fra Kejser til ringeste Undersaat. Hver enkelt kunde snart stritte som en Børste, en og samme drabelig Allershelvedes Karl . . Snart slattedes det af i næsten altfor underdanig Troskab. *Troels L. HF. VII. 57. 2) være ell. blive slat(ten).* *Moth. S472. || nu vist kun: hænge løst og slattent ned; slaske.* Adjunkten med . . Stilebøger i de ndbulnede Lommer — saa Frakken slattede, mens han løb. *Bang. UA. 28.* Vimplen i Stormasten hang og slattede i Aftenvinden. *GJørg. Leif. (1920). 57. 3) (jf. I. Slat samt II. sjatte 1, II. slaske 2.1) spille en slat (af noget flydende); sjaske; skvætte.* Der maa ikke slattes og spildes, hverken paa Bordet, paa Gaskogindretningerne eller Komfuret. *Ingeb. Møll. KH. 43.* Else skændede Kaffe og slattede så småt i Underkoppen. *EErichs. Doktores Jul. (1920).**

107. *Feilb. UjF. jf.*: se nu til Vorherre . . Har du nogensinde tænkt over, hvordan han har slattet Bjerge og Dale, Floder og Søer ud over Jorden? *KMich.HV.47. 4) (jf. II. slaske 2.2) m. h. t. vejret*: Det slatter i Veiret (o: *det begynder at tø*). *JBaden.DaL.*

Slattebakke, en. (til I. Slat 1 ell. II. slatte 3; l. br.) bakke, der opsamler slatter (fra øl- ell. vinfade). det summer af Fluor omkring Slattebakken under de to rivaliserende Øl- og Vinfade. *Drachm.KW.131.*

slatten, adj. [*slad(ə)n*] (nu næsten kun dial. **slattet**, se eksemplerne *ndf., jf. Rask. FynskeBS.52. Feilb. Flemløse.10. † slattig. Gram.Nucleus.435*). (ænyd. slatten, slattet, no. slatten, sjusket *mfl., jf. nt. slattig, sladd(e)nig, slap, slatt(e)rig, schladderig, uordentlig, snavset, (om mad:) kraftløs, (om vejr:) sludfuld, sv. slattrig, slatten, doven; sammenhørende m. II. slat, II. slatte, slanten osv.; jf. ogs. sjatten, sjattet, slasket osv. || formen slatten synes først at blive alm. i rigsspr. i slutn. af 19. aarh.; den savnes saaledes fx. i *Gram.Nucleus. Amberg. SvGrundtv. j.: „slatten . . nu slattet“. Levin; i vAph. (1759) opføres den m. henvisning til slat, i VSO. og MO. som sidestillet m. slattet; Saaby.4-7 og D&H. har kun slatten || dagl.; jf.: „Slatten, slattet . . tilhører den daglige Tale.“ VSO. „slattet, Talespr.“ Levin; i modsætn. til IV. slap 1.1 (og 4) bruges ordet i rigsspr. sj. uden nedset. bibet.) som savner fasthed, spænding ell. kraft.**

1) m. h. t. karakteren (den ydre form, holdning ell. (navnlig) den stoflige konsistens) af noget sammenhængende, afgrænset, formet. 1.1) m. h. t. noget uorganisk; navnlig (jf. slasket 1.1) om skidt (ell. gennemblødt) tøj: som har mistet sin stivhed og form og derfor hænger og dasker (ell. synker sammen). slattet: *Moth.S473. *Om sider kom hand op . . | Ret som en Druchnet Muus, Skind brocherne var vaade | Alting saa slattet ud. Cit.1706.(Thott4°1524.6).* en gik med stive Skød, en anden med slattede. *Ew.(1914).III. 282. Læderet (i vandstøvler) er høieligt, uden at være blødt eller slattet. Blich.(1920).XVIII. 49. VSO. MHans.(Svendb.Amt.1922.81).* Et stumpet Bomuldskort hang slattent om de spinkle Barnehofter. *Rørd.KK.148.* Papiret var i Almindelighed graaligt, tyndt og slattent. *AarbojJ.Bogvenner.1924.10. || (l. br. i rigsspr.) om hvad der i fyldt tilstand er udspilet, udspændt af sit indhold: slunken; tom. Sækkene (o: melsække) sagdes at være „fulde“ eller „slattede“. Hvad der var under en halv Tønde, kaldtes en „Slump“. *FrGrundtv.LK.207. spec. (jf. u. IV. slap 1.1) om pung: Her maatte nu atter lukkes op for den slattede Pung. Blich.(1920).XXVI. 174. slatten: MKlitgaard.MS.22. UjF. || ofte (jf. bet. 1.2 og 2) i sammenligninger. Busken . . hænger baade med Stengel og Blade saa slatten som et Stykke Tøi, naar**

Stivelsen er skyllet ud. *Tolderl.H.82. Aa, Du nationalliberale Dannelsen fra Halvfjerdserne! . . naar man sparker til Dig, falder Du sammen som en slatten Dyne. Hørup.II.8. Sensationen (faldt) sammen som en slatten Ballon. SMich.Dommeren.(1921).122. 1.2) om noget organisk, navnlig om legemsdel ell. (del af) plante: d. s. s. IV. slap 1.2. (et blad) som er slattet og vissen. *Gram.Nucleus.435. (hottentotterne) have næsten overalt en tynd og slattet Bug. Relationes curiosæ.(1756-57).210. Armene, før saa fyldige, nu tynde og slattede. Blich.(1920).XXIX.162. Kammerherre S. . . gav mig ogsaa Haand til Afsked, slattet Haand; Kongen . . trykket anderledes fast. HCAnd.BC.III.356 (jf. u. II. slat 1.2). Den høje, lidt slattede Fyr havde et kønt, aabent Ansigt. JakSchmidt.SP.103. Slatten . . kaldes den som er tynd og mår. *Moth.S473. Lærerne (paa en druknet hest) vare slatne. Viborg.(PhysBibl.XXVI.7).* Han er saa slatten, som en Hundetunge (o: om en meget syg mand). *CBernh.IV.346. Kalvene . . satte i Galop . . paa deres slatne Ben. Bang.S.72. de slatne Yver svingede frem og tilbage. AndNæ.M.19. slatten i knæene (ell. i benene. ZakNiels.Maagen.142). Rist.J.212. ChrEngelst.Jeghader dig.(1922).69.***

2) overf. anv. af bet. 1(2): d. s. s. IV. slap 2. de Svar, man faaer af de smaa Aander, ere saa slattede, at man taber Taalmodigheden til at fortsætte. *FruHeib.B.II.186.* det slattede Krapyl, man kalder en dansk Hovedstads intelligente Befolkning. *Brandes. Br.IV.304. (han) satte . . Glasset fra sig med nogle underlige slattede Haandbevægelser. KLars.DM.54. Skovrøy.EF.26.* Vi er ikke nogle slatne Kjøbenhavnere, som er bange for, at den store Taa bliver fugtig. *Schand.SB.238.* De har spillet Heiberg, Hertz og Høstrup for ettusinde Gang — Glæden er netop ikke overvættes stor iblandt Publikum: den er, som den skal være; jævnt slatten Hyggelighed til den ventende Kop *The.Drachm.F.I.357.* Han gik rundt i sin sløve Dont, slatten og uden en Tanke. *Bang.Udv.107.*

3) (nu l. br.) m. h. t. konsistensen af løs ell. flydende (uformet) masse; især om kød ell. andre fødevarer: løs og uappetilig. Kjødet (af en slagtet, syg beder) var endnu ikke slattet, men gandske spiseligt. *PhysBibl.III.2. *Vinterens Kulde | Stivner din Honning, i Sommerens Glød er den smeltet og slattet. Meising.Digte fra Oldtiden.II.(1827).57. Brød er bleven til slatten Grød. FvJessen.Menneskerjægmødt.(1908).203. || (jf. IV. slap 3) om drikkevarer: tynd; vandet; smagløs. Jomfru Korneliussens slattede Kaffeavand. *Schand.BS.210.**

4) (nu næppe br.) overstænket, over-smurt af vædske ell. af søle, snavs; (vaad og) snavset. slattet: *Moth.S477. slatten: smst.*

Slatten-hed, en. (l. br.) det at være slatten; til slatten 2: Der er over alle Folk kommen en elendig Slattenhed. *Pont. Natte-vagt.*(1905).9. *Bergstedt.*III.104. † **-heje**, en. [1.2, 2 ell. 4] se u. II. Heje. **-knæet**, adj. (l. br.) slatten i knæene. en slattenknæet, blegblond Yngling. *Esm.*I.129. **-pat(te)**, en. (jf. *Slatpat(te)*); især dial.) navn paa et overnaturligt kvindeligt væsen med lange slatne bryster, der i f. folketroen forfølges af den vilde jæger (se Jæger 1.4). *Skattegraveren.*1886. II.79. *AarbSorø.*1914.85. *Halleby.*197. jf.: *Slatten Langpatter.* *AarbPræstø.*1920.80. **Slatteri**, et. (til II. slat, slatten (slattet) ell. II. slatte; sj. i rigsspr.) om noget, der er slattent; til slatten 2 (?): Der er meget Slatteri ved Dem, men Hjertet er sku i Orden. *And Nz.*DM.VI26. || til slatten 3: daarlig, opspødt mad ell. drikke. *Feilb.* jf. *Rask.*FynskeBS.52. **slattet, slattig**, adj. se slatten. **Slat-øre**, et (ell. en). egl.: (person med) slapt nedhængende ører; i videre anv., som nedset. personbetegnelse. *vAph.*(1764). *Feilb.* **-øret**, adj. (jf. slap-, slukøret) som har slappe, slatne ører. *Gram.*Nucleus.435. *Høysg.*S.337. *vAph.*(1759).

Slau(g), et. se I. Slag.

slau, adj. se slau.

Slau(e)l, en. se Slagel.

I. Slav, en. se I. Slaver.

II. Slav, et. se I. Slag.

slavagtig, adj. se slaveagtig.

Slavand, et. se Slagvand (2).

I. Slave, en. [ˈslaˌvə] (i 18. aarh. ogs. (m. hty. form) **Sklave** (Sclave). *Falst.*Ovid. 117.130 ofl. (men Slave. *sa.*GA.[2]). *JR* Pauli.N.35. *Tychon.*AB.27. *vAph.*(1759). *Ew.*(1914).I.188.229 ofl.IV328. ell. (m. fr. form) **Esclave**. *Cit.*1713. (Kbh Dipl. VIII. 302)). **fl. -r** (ænyd. sclav(e), sv. slav, slave, slaver, ty. sklave († ogs. schlave, slave, s(c)lav ofl.; nl. slav), slave, tidligere ogs.: slaver, fr. esclave, mlat. s(c)lauus, slavisk (II), slaver, slave (m. h. t. ty. forhold i 9. aarh.); vistnok fra gr. (6. aarh.) sklábos, slavisk (II), en slaver, slave, der er dannet til (fl.) Sklabēnoi, slaver, fra oldslavisk (fl.) slovene, saa at ordet egl. betegner slaviske krigsfanger, solgte som trælle; i ty. er ordet vistnok optaget (fra romansk) i 16. aarh., i dansk rimeligvis fra ty. (og delvis fra fr.) i 17. aarh. (jf.: Mit vdi Galeyn (o: ved et optog i tyrkisk og veneziansk kostume) sadde der Slauer, (det er, Fanger eller Liffigne,) (ty. orig.: die Slauen (uden forklaring)) som rode Skibet frem. *A.Erich.* *Chr.*IV'sKroning.(overs.1598).T3r) || sml. I. Slaver, I-II. slavisk, Slaveri samt II. slave)

1) person, tyende (som regel: mand, tidligere ogs. (jf. Slavinde, Kvindeslave 1) om kvinde: *KomGrønneg.*I.259), der (som krigsfange ell. rov, if. køb ell. ved fødsel) tilhører en anden person (ell. en institution, en stat) som ejendom og savner enhver art af frihed ell. personlige rettigheder (m.

h. t. germanske forhold i ældre tid samt i ældre bibl. bruges alm. Træl; jf. ogs. livegen). *Moth.* S477. (*Antiochus*) gjorde (jødernes) til Slaver, og saalte dem til fremmede Nationer. *Holb.* JH.1.661. (det har behaget direktørerne for Det asiatiske Compagni) at forbyde og opheve denne hidtil brugte u-christelige Handel med Slaver (o: fra Trankebar). *Cit.*1745. (*Hist Tidsskr.*10R.IV.107). Ladning af . . Heste, og Vogne, og Slaver (*Chr.*VI: legemer), ja Meneske-Siele. *Aab.*18.13. holde Slaver. *LMoitke.* OT.210. *P.Nørhnd.* *Detromerske* slavesamfund. (1920).101. Sælg os som Slaver. *K.Munk.*EI. 102. || i sammenligninger (jf. bet. 3). *som en ydmyg Slave | I Afstand tro jeg fulgte Deres (o: den elskedes) *Vei.* *Heib.* *Poet.*VII.272. || uegl., m. h. t. forhold hos visse insekter. (rovmyrerne) overlade . . alle Arbejder til deres „Slaver“. *Brehm.* *Krybd.*552. jf. Slavehold. *Bergs.*MS.2.II.524. den blodrode Myre (er) slaveholdende. *BovP.*II.436. || hvid slave, (l. br.) person af hvid race, der (i den nyere tid) lever som slave ell. under kaar, der ligner en slaves. *Oehl.* *PSkr.*II.221. *ConvLex.* XV251. De hvide Slaver eller Hamborgs Mysterier. (overs. bogtitel. 1857). sort slave, (nu l. br.) negerlave. *disse fyrgetyve gyldne Bækk'ner | Skal fyrgetyve sorte Slaver bringe. | Og disse fyrgetyve sorte Slaver | Skal følges hid af fyrgetyve Hvide. *Oehl.* *PSkr.* II.208. smst.221. † *talem.*: Hand er ikke bedre end en sort slave, siges om den, som duer intet. *Moth.*S478.

2) forbyder, der er idømt strengt strafarbejde (jf. Galejslave); spec. (jf. Fæstningsslave samt Jærnfange) m. h. t. danske forhold fra beg. af 18. til midten af 19. aarh. (se *Reskr.*13/1841. *Lov*22/111850), om person, der var dømt til at arbejde i jern paa Bremerholm (indtil ca. 1740) ell. en fæstning (se nærmere *HistTidsskr.*6R.III.666ff.). *Cit.*1729.(smst.678). *EPont.*Atlas.II.151. endnu mørkere er der bag det gittede Hul (i Kastellet); der sidde fangne Slaver, de værste Forbydere. *HCAnd.*(1919).II.211. Der er . . to Slaver brudt ud. *Hostr.*EF.I.11. Tugthusfangerne, Slaverne, som man saa ofte saae i deres halvbrune og halvgraa Dragt med Bøiler om Foden drage gjennem Gaderne til forskjelligt Arbejde paa Fæstningen under Anførsel af en Slavesergent. *Dauids.*KK.23.

3) overj., om person, der er afhængig af ell. (paa uærdig maade) underkaster sig, finder sig i nogen (noget), ell. som har en slavisk karakter. 3.1) m. angivelse af den person (ell. institution osv.), som man (paa en ydmygende, for en fri mand uærdig maade) er afhængig af. || i forb. m. præp. af ell. (sj.) for (En Slave . . af eller for een. *Høysg.*S.201). En Nar, en Dosmer, som er en Slave af sin Kone. *Skuesp.*IX.454. Folk, der ere ugifte . . skyldte Ingen Regnskab; men dernæst blive de ogsaa afhængige, ja Slaver af andre Mennesker. *Kierk.*II.61. ||

i forb. m. gen. Gud og deres Samvittighed forbad de Evangeliske . . at blive . . Kejserens Selaver. *Tychon.AB.27*. Maskinerne fritage Arbejderne for det mekaniske Arbejde, men . . gør dem til Kapitalens Slaver. *Nationaløkon.Tidsskr.VI.116. spec.* (jf. Servitor, 'Tjener i tilsvarende anv.; nu kun arkais.) i (overdrevent) høflige, ydmyge selvbetegnelser (især om opvartende kavaler, elsker). (i et kærlighedsbrev:) I er alleniste dend, der har at byde over eders Slave, (lad ham vise, at) hand er Eders Trælboundne. *JR Paulli.N.35. KomGrønneq.II.248. Oehl.I.359*. Herodes (ind (o: for Antonius og Kleopatra); næsegrus): „Hil jer, almægtigste Guddomme! jer ringeste Slave hilser og hylder jer.“ *KMunk.El.25. || i ssgr. som Kvindeslave (2), Partislave (DagNyh.²²/1928.13.sp.1).* 3.2) m. angivelse af ting ell. forhold (navnlig: lidenskaber, drifter ell. moder, meninger osv.) som nogen er afhængig af (ikke kan modstaa, beherske). || i forb. m. af ell. † under (en Slave under sine egne Begierligheder. *Hørn. Moral.II.54*). Hvilken af os er da mest Slave af Moder? *Holb.Philos.II.2*. Slaver af deres Passioner. *Nørreg.Naturr.III. vi vare . . Slaver af (Chr.VI: tiende) Begierligheder. Til.3.3*. Han har jo altid havt Penge nok, og saa bliver jo de Fleste Slaver af deres Lidenskaber. *Schand.TF.I.189*. nu var han (o: en sukkersygepatient) ogsaa blevet en Slave af Insulinet. *AaDons.S.8. spec.* (nu næppe br.) i forb. som være (en) slave af sit ord ell. (sine) løfter (*Reenb.I.252. Schytte.UR.I.25*), sin parol (*KomGrønneq. III.321*), være (meget, overdrevent) ordholdende. hand gør sig ei til slave af sit ord. *Moth.S478*. jeg er en Slave af mine Ord, og derfor skal mit Tilbud endnu staae hende aabent for. *Wibe.(Nyeorig.Skuespil.IV.3. 1783).59*). *Blich.(1920).XIX.12. || (nu kun ☉) i forb. m. gen.* *Og selv du (o: Alexander) est hovmøds slav og fange. *SamlDanskeVers.¹VII.267*. *Guldets Slave, Skjønheds Slave, | Begge Dele jeg foragter. *Aarestr.SS.IV.89. 3.3*) (jf. bet. 4) uden nærmere bestemmelse; tidligere navnlig om undersaat, der finder sig i en tyrannisk (eneveldig) regent, ell. i al alm. om person med slavisk karakter; nu især (jf. ssgr. som Arbejds- (s.d.), Kontor- (TomKrist.(Tilsk.1930. I.257)), Lon- (s.d.), Skatteslave (HarNiels.De DanskesVej.²(1938).59)) om arbejder, funktionær, der har en meget bunden, besværlig stilling. *Tyrannen elsker Slaven som adlyder. *Ew.(1914).I.126*. *Thi hvor er Fædreland, naar Borgeren er Slave? *Storm.SD.19*. *Blev alle Normænd end feige Slaver, | Saa skiender jeg ej mind ældgamle Slægt. *Oehl.Digte.(1803).19*. Man er en Slave i et saadant Embede o: har intet Øieblik til sin Raadighed. *VSO*. En Tjener, han ska' ikke være Herre, men han ska' heller ikke være no'en Slave. *KLars.UR.11*. Frihed var der

. . aldrig, man (o: en arbejder) var simpelthen en Slave. *AndNx.PE.I.123*. To-Toget (var) tæt stuvet med frigivne Slaver, paa Vej til Skoven (o: en søndag). *Brodersen.L.31. || (spøg., jarg.) om tjener, tjenestepige, underordnet i al alm. Spisesalen (o: i et schweizisk hotel) har Springvand og en Masse Slaver har man om sig til Opvartning. HCAnd.BC.III. 44*. De er antagelig den nye Slave (o: om en kontordame)? *PDrachm.D.43. i tiltale: (til en opvarter:) „God Dag med sig! Slave!“ Tom Krist.LA.87. AHenriques.SD.83. spec. (soldat.) om oppasser ell. arbejdsoldat (KLars. Soldatspr.17) ell. (i kostskole-jarg.) om mindre elev, der maa udføre arbejde for en større.*

4) (jf. Slave-karl, -tamp (2), -tøs; jarg.) som nedst. ell. spøg. personbetegnelse i al alm. (navnlig om mænd (drenge); om kvinde: Hun er ogsaa fjorten Aar ældre end jeg og grim, den Slave! *ChrEngelst.Barnet.(1906).2*). *vor Nabo . . den rige Slave. *HakHolm.FT. 30*. Det maa være . . en raa Slave, han skød . . nogle Grise . . og kørte en Hest ihjel. *Anesen.JG.156*.

5) (jf. lign. anv. af Dreng (6.1), Fyr (II. 2.2-8), Kammerat (4), Karl (5.2, 4), III. Rad 3.2-3, Svend; jarg., spøg.) som nedst. betegnelse for dyr ell. ting. næsehornet var en grim slave at se paa | en tung slave af en rygsæk |

II. slave, v. [ˈslaːvə] -ede. vbs. jf. Slave-vari. (sv. slava, ty. sklaven, (m)nt. slaven; til I. Slave) 1) (l. br.) arbejde som slave (I.1); trælle. Fogden (slog) Lænker om Moderen og trak af med hende: nu skulde hun slave i Sjang-Kuhs Thehaber, indtil Gelden var betalt. *Christmas.SH.145. Rørd.JH.I.255*. 2) (jf. I. Slave 3; nu især jarg.) i videre anv.: arbejde haardt (uden tilstrækkelig løn og frihed); trælle; slide og slæbe. (især i forb. m. præp. for). *Moth.S478*. at et Menneske allene vil agere Herre, og vil have andre Mennesker til at slave og tiene for sig, uden at nytte dem igjen. *Mossin.Term.584*. Jeg vil bare si'e Fruen, at . . det er det sidste Ærinde, jeg slaver med i Dag. *DagNyh.⁹/1924.7.sp.2*. kunde (digterne) ikke finde en landsfæderlig beskytter . . måtte de søge sig nye herrer, i boghandlerne, og slave for honorarer. *Grønbgöthe.II.(1939).63*.

Slave-, i ssgr. († Sklave-, se bet. 3 og u. Slavearbejde 2). 1) især (jf. Trælle-) til I. Slave 1; saaledes (foruden de ndf. paa alfabetisk plads behandlede) ssgr. (især ☉) som Slave-auktion, -avl, -barn, -bestand, -drenge, -ejer, -eksport, -emancipation, -fanger, -fangst, -flok, -forældre, -fragt, -født, -hob, -hold, -holdende (jf. u. I. Slave 1 slutn.), -holder, -import, -indførsel, -kaar, -køb, -lignende, -lydig, -oprør, -opstand, -pige, -pris, -salg, -samfund, -transport, -udførsel, -udlejer, -uroilig(her). 2) (jf. ssgr. m. Fange-) til I. Slave 2; foruden de paa alfabetisk plads behandlede kan

nævnes en række (foræld.) betegnelser for genstande (ell. stoffer) hørende til slavernes paa-klædning ell. udrustning som fx. Slave-baj (MR.1830.93), -bukser, -hue, -karre, -kjole, -klæde(r), -kofte, -kærre, -køllert, -tøj, -uniform (Blich.(1920).XXV.122). **3**) (hist., nu sj.) i ssgr. til I. Slaver (Slav), fx. Slavefolk (Sklave: PKierkegaard.HelmoldsSlavekrønike.(1881.)6), -krønike (smst.3. Sklave: smst.6), -land (Sklave: smst.11; jf. Slavenland). **⊖ -aag**, et. (til I. Aag 1.2). Molb.HO. *Dybt bøiet under et Slaveaag | Læste . . jeg (⊖: en polak under russisk herredømme) Frihedens Bog.PalM.VII.44. (de to fraskilte) maa gøre den bitre Erfaring, at de ikke kan undvære det gensidige Slaveaag, og gifter sig igen for at trække Livet til Ende som to Okser for deres Ægteskabs tunge Vogn.Schyberg. (Pol.¹⁹./1938.6.sp.4). **⊖ -aand**, en. (jf. -sind, -sjæl; l. br.). en sær og usel Dømmekraft, forbunden med Despotsind og Slave-Aand.Birckner.Tr.69. VSO. **-agtig**, adj. (sj. (jf. -agtig 2.2) slav-[slavlagdi]). slavisk (I). slavagtig Underdanighed.GBauditz.Eftersommer.(1928). 136. **-anstalt**, en. spec. [I.3.3] (jarg.) som nedsat. betegnelse for arbejdsplads ell. skole. KLars.SF.197. Bers.G.200. **-arbejde**, et. 1) [I.1] i egl. bet. VSO. økonomisk var Slavearbejde i Plantager sikkert lige saa rentabelt som frit Arbejde.VerdenGD.IV.1.123. **2**) (dagl.) overf.: groft, haardt ell. uselvstændigt arbejde. Moth.S478. det bliver et Slave-Arbejde endogsaa ret at forklare hvad Navnene vil sige.Kraft.(KSelskSkr.III.219). Uhrskov.Folk. (1925).124. **⊖ -baand**, et. (jf. -binde samt -kæde, I. -lænke; især billedl.). *Mig Vellyst, Ære, Rigdom, Lykke | Ei binde skal i Slavebaand.Jacobi.Skr.146. *Med Nød han (⊖: den af saracenerne fangne kong Erik) fik sin Haand | Ved Hjælp af gyldne Nøgler | Løst ud af Slavebaand. Winth.HF.260. Ploug. NS.179. **-binde**, v. (jf. -baand, II. -lænke; især ⊖) binde som en slave; berøve friheden; irøbelbinde; især billedl. Engelskmænds Tro og Samvittighed . . lader sig (ikke) beherske uden ved at slavebinde baade Haand og Fod og Mund og Pen.Grundtv.HV.III.405. AndNz.FL.114. || især i perf. part. brugt som adj. *En Penge-Puger . . | Der Slave-bunden gaaer i Gierighedens Lænke.Anti-Spectator. 99. Blikkene (var) slavebundne af den ranke Skikkelse.AKohl.RN.118. det er et Misgreb . . at give hidtil slavebundne Mennesker (⊖: negrene paa de vestindiske øer) den fuldkomneste Frihed.Dannebrog.²¹./1905.1.sp.6. **-daddel**, en. **Υ** frugten af *Balanites aegyptiaca* Delile (brugt som føde for slavertransporter). Nytteplanter.221. **-diamant**, en. **Υ** vandklar, hvid topas (der sælges som diamant). Hinnerup.Juv.333. VareL.⁷79. **-dragt**, en. 60 især (foræld.) til I. Slave 2, om den halvt graa, halvt brune ell. røde dragt, som fæstningsslaverne bar. Lund.ED.156. LovLPet. V.576. billedl.: Rigsdagstidendens Stenograf-

Dansk (ikklæder) alle Taler en ensformig graa Slavedragt.EHenrichs.MF.I.302. **-dræk**, et. (foræld.) særligt dæk paa slavertransportskib, hvor slaverne var sammenstuvet. Forordn.¹⁹./1835.§14. **-foged**, en. person, der har opsyn med slaver. 1) til I. Slave 1. VTlist. B.30. Søberg.KK.II.157. **2**) (jf. -gevaldiger, -sergent, -vogter; foræld.) til I. Slave 2. MR.1784.963. PalM.(1909).I.213. **3**) (jarg.) billedl. (jf. I. Slave 3), om (tyrannisk ell. striks) overordnet funktionær, arbejdsformand olgn. LokomotivT.1923.107.sp.2. EMortens. H.62. **-frø**, et. (til I. Slave 2 og II. Frø 2; maaske efter fr. graine de bagne, af graine, frø, og bagne, slavefængsel; jf. Bollefrø; foræld.) vordende „slave“; forbryderspire; uvorn knægt („Skjeldsord til en opvoxende kbhvnsk. Gadedreng“. Levin.). jeg er ret fornøjet med ham (⊖: min dattersøn). Ganske Slave-Frø er han ikke.HCAnd.TB.III.56 (jf. smst.I.25). Tænk paa, at dette Barn sandsynligvis er et Slavefrø, der vil lønne din Godhed med sort Utaknemlighed! Thom La.DelyseNætter.(1875).111. Schand.SF.131. **-fængsel**, et. især (foræld.) til I. Slave 2. *Lyksalighed er i din egen Magt | Paa Kongetrone og i Slavefængsel.Blich.(1920).V.25. VSO. Slavefængslet i Citadellet.MR.1854. 263. † **-gevaldiger**, en. slavefoged (2). MR.1785.32. Penia.1807.47. **-haler**, en. (fra holl. slavenhaler; sidste led til holl. halen, hente (jf. II. hole); foræld.) skib ell. person, der transporterer slaver (1). DMåskr.1859.I. 267. Under Lugerne laa 187 Negere! Skibet . . var Slavehaler.VortVærn.1938.262. **-handel**, en. handel med slaver. LTid.1726.689. *Danmarks Konge var den første Konge, | Som hævede den lede Slavehandel.Thaar. PB.58 (jf. Forordn.¹⁹./1792). Skibe . . som drev Slavehandel.Kofoed-Hansen.L.138. Axel Møller.Folkeretten.¹I.(1933).360. || hvid slavehandel, handel med slaver af hvid race; i videre anv., dels (tidligere) m. h. t. det forhold, at landgreven af Hessen (for penge) overlod englænderne sine undersaatter til militærtjeneste i den amerikanske frihedskrig. Bagges.DV.IX.24. POBrøndst.B.101. jf. Blich. (1920).X.202. dels (jf. Kvindehandel 3) om handel med kvinder af hvid race til utugt. Bek.Nr.57¹./1905. man kalder hende et af de her Ofre for den hvide Slavehandel. AndNz.U.102. Tilsk.1929.II.168. **-handler**, en. (jf. -krammer) person, der handler med slaver. Biehl.(Skuesp.III.5.24). Grundtv. BrS.307. SvClaus.ER.22. || om skib, der fragter slaver; slaveskib. (krydserens) Baade bordede nu Slavehandleren, som var forladt af sin Besætning.Fædel.1853.54.sp.3. || hvid slavehandler, person, der driver „hvid slavehandel“, handler med kvinder til brug for prostitutionen (ell. staar i en saadan persons tjeneste). Tilsk.1929.II.169. de her hvide Slavehandlere, der lever af at sælge unge Piger til . . saadan Huse i Sydamerika.

KMich.Mor.(1935).23. **-herre**, en. (l. br.) 1) [I.1] person, der er herre over, ejer af slaver. *VSO. MO. LMoltke.OT.423.2* (jf. I. Slave 3) tyrannisk hersker. *OGuldb.VH.I.1063.* **-hus**, et. hus, hvor slaver har deres opholdssted. 1) (nu l. br.) til I. Slave 1. *LTid.1726.678* (om forhold i Alger). jf.: Herren . . . har fort os . . . op af Ægypten af det Slave-Huus. *Jos.24.17* (Lindberg). 2) (jf. -fængsel, Fangehus; foræld.) til I. Slave 2. *MR.1741.766.1821.29.* **-jagt**, en. (jf. -jæger) jagt paa, forfølgelse (af undvegne slaver ell.) af mennesker, som man vil gøre til slaver. *VSO.* spaniens slavejagter paa de Canariske Øer. *Tilsk.1938.II.41.* **-jæger**, en. person, der driver slavejagt som erhverv. *Molb.NTidsskr. II.68. Seiberg.KK.II.157.* **-karl**, en. (jf. I. Slave 4 samt -frø, -tamp, -tøs; jarg.) som nedst. (ell. spøg.) personbetegnelse (navnlig i tiltale). sikke dog en Slavekarl, den Storbonde. *Skjoldb.PL.II.170.* Jeg ved nogle andre lystige slavekarle, der hverken frygter Gud eller mig. *Hjortø.Fa.89.* Hvad har Du saa taget Dig for, Din Slavekarl? *Buchh.SP.31.* **-kasse**, en. 1) (foræld.) til I. Slave 1, om (internationalt) fond til løskøbelse af kristne slaver. *Slange.ChriV.968. VSO. 2)* (foræld.) til I. Slave 2: fond ell. konto, hvoraf udgifterne til slavernes bevoftning og underhold udredtes. *HistMKbh.3R.III.56. 3)* (jf. I. Slave 3; †, jarg.) skib, hvis menige besætning maa arbejde haardt og jaar en daarlignende behandling, en Slavekasse af en Damper. *Ose Jens.IN.3.* **-kirke**, en. (i best. anv.) egl. om kirken for jangerne paa Bremerholm (jf. *Hist Tidsskr.6R.III.689*); overf. (spøg.) om Studentereforeningens bygning paa Gammelholm i sidste halvdel af 19. aarh., som fejlagtigt antoges at være den gamle jangekirke (se *Dumreicher.Studenterforeningens Hist.I.(1934).340f.*). 4) *AHenriques.SD.128.* **-klippe**, v. [I.2] klippe haaret som paa en slave, en tugthusfange (v: ganske tæt); næsten kun i perf. part. brugt som adj. *Esm.I.78.* den høje . . . Isse (v: paa en tugthusfange) var slaveklippet. *JVJens.MD.II.* **-kognak**, en. (jf. -rom osv.; jarg.) tarvelig kognak. maa vi faa Kaffe med Rom, — hører De Rom! Vi skal ikke ha'e Slavecognac. *MaglPet.F.II.112. Rønberg.GK.58.* **-kontrakt**, en. (nedst.) kontrakt, hvorved den ene part kommer i et ufrit, ydmygende forhold til den anden; haard, ydmygende kontrakt. han . . . kunde (ikke) overholde de Slavekontrakter, hvormed hun havde bundet hans Hænder. *GyrLemche.S.III.33.* **-krig**, en. (hist.) spec. dels om nogle slaveopstande paa Sicilien i oldtiden (Conv Lex.XV239. *Sal.*XXI.745*), dels om nogle uroligheder, der opstod i Jylland i 1848, da der udbredt rygtet om, at slaverne (I.2) i Rendsborg var blevet sluppet løs (se *LønborgFriis.Den jy.Slavekrig.(1898). Feilb.*). **-kræmmer**, en. (foræld.) d. s. s. -handler. *Cit.1745.(HistTidsskr.10R.IV.107).* *HGreensteen.*

Udv.Digte.(1898).86. **-kyst**, en. 1) (jf. Negerkyst samt Kyst sp.1052^{14ff.}; foræld.) i best. j., om (del af) Guineakysten, hvorfra udskibningen af neger-slaver tidligere fandt sted. *ConvLex.XV.241. Det19.Aarhundrede. IV.(1921).6. 2)* (jarg., l. br.) overf. (jf. I. Slave 3), om sted, hvor man lever under tvang ell. arbejder haardt. her kan godt trænges til lidt Gemytthighed paa denne Slavekyst. *KLars.SF.43.* **⊖-kæde**, en. d. s. s. I.-lænke; især billedl.: *Dog klirred' end om Bondens Fod | Den tunge Slavekæde. *Rahh.PoetF.I.5.* Gør dig til min Slaveinde, læg selv Slavekæden om din Hals. *JPJac.II.94.*

Slavel, en. se Slagel.

Slave-liv, et. (jf. -tilværelse) en slaves liv; især (dagl.) overf., om haard, ufri tilværelse med strengt arbejde. mit trivielle Slaveliv (som elev) paa Kunstacademiet. *Drachm.BF.49.* Straks efter Konfirmationen var Frits gaaet til Søs og sejlede i nogle Aar, men „det var et Slaveliv“, fortæller han. *KLars.SF.90. I.* **-lænke**, en. (jf. -baand osv.; især ⊖). *Holst.II.154.* til I. Slave 2: *PalM.(1909).I.225.* || især billedl., navnlig i udr. for (politiske) underkuelse. før vi (v: franskmandene) ved en Trones Fod | paa ny skal Slavelænken bære, | for skal vi dø. *PAHeib.US.588.* bryde Slavelænkerne. *EmilRasm.BH.45.* **II.** **-lænke**, v. (jf. -binde; l. br.) især i perf. part. brugt som adj. *Du taaler ej | at være slavelænket for bestandig | til Jordens | den tunge klamme, golde Virk'lighed. *JakKnu.Va.108.* **-marked**, et. (jf. -torv) marked, hvor slaver falbydes. *Reiser.II.534. Seiberg.KK.II.157.* **-moral**, en. se u. Moral i slutn. **-mærke**, et. 1) (jf. -stempel; l. br.) mærke, der betegner en person som slave (I.1 ell. 2); overf. (m. h. t. jødernes stilling): *Herre! . . . Du, som brændte Slavemærket paa (Sem) og paa hans Slægt | For en ringe Skyld! *Goldschm.RE.41. 2)* (jarg., sj.) om pengeseddel. En Gang taftte jeg en Pung mæ' lidt over tre grønne Hundrejekronesedler i, rigti' kunne Slavemærker, li'e fra Nasjonalbanken a'. *VillHans.NT.13.*

Slaven-land, propr. [!sla²v(ə)n-] (Skla-ven-). *PKterkegaard.HelmoldsSlavekronike.(1881).7.* (ty. † s(c)lavenland; dannet til ty. (ft.) s(c)laven, slaver, ell. (snarest) efter mlæt. S(c)lauonia (sml. Sclauia, se fx. *Saxo.Gesta Danorum.I.(1931).595*), ænyd. S(c)lauonien (Kalk.V.923. *ASVedel.Saxo.(1575).30*), Sclauen (Huitfeldt. *Danmarks Rigis Krønike.I.(1603).106*), til mlæt. s(c)lauus, se I. Slave, Slaver, I-II. slavisk; næsten kun hos Grundtv.) slavernes land; spec. om det af slaviske folk beboede omraade ved Østersøen; Venden. *Grundtv.Saxo.I.267.III.132.*

Slave-pisk, en. (især ⊖) pisk, brugt til at tugte slaver med; billedl.: *Schand.SD.69.* man (v: en forfatter) var jo sin egen Herre og raadede selv for sin Tid uden at have

nogen Slavepisker over Nakken. *K.Lars.Ci.238. -pisker*, en. *især (jarg.) uegl., fx. om ener-gisk og streng (skrap) arbejdsleder, (skol.) ty-rannisk skolelærer olgn. C.Reiserer.EnSergent. (1891).108. -portvin*, en. (jf. -rom osv.; jarg.) daarligh portvin. **-punch**, en. (jf. -rom osv.; jarg.) daarligh punch. *Gadeordb.³ PAR-osenb.Erindringer.I.[1934].64.*

I. Slaver, en. [s'la'vær] (tidligere ogs. **Sklayer** (Sc(h)laver). *Graah.PT.II.68.73. PKierkegaard.HelmoldsSlavekronike.(1881). 12.—undertiden Slav. D&H. jf. best. f. slaven. VilhThoms.(Dania.II.58).* flt. d. s. (PKierkegaard.HelmoldsSlavekronike.(1881).3. Saa-by.) ell. (i nyere tid; jf. Mikkels.Sprogl.161; l. br.) **-e** (Glahder.Retskr. Tilsk.1929.I.21. JohsBrøndst.DO.III.262. jr. Meyer.) (ænyd. (flt.) Slauer (Huitfeldt.DanmarckisRigis Krønneke.I.(1603).106). Sclauer, sv. slav, eng. slav, ty. slave, slawe (f ogs. slave, schlaw(e) ofl.), fr. slave, mlat. s(c)laurus (se fx. Saxo. GestaDanorum.I.(1931).595); egl. sa. ord som I. Slave (s. d.), jf. II. slavisk, Slave- 3 samt Slavenland || jf. i sa. bet. (nu kun (geogr.) om beboer af den jugoslaviske provins Sla- vonien: NordConvLex.V310): Slavonier. ASVedel.Sazo.(1575).51. Slaver eller Sclavonier. LTid.1738.378. Grundtv.HV.III.23. Slavoner. NordConvLex.V307. til mlat. S(c)lauronia, se u. Slavenland) *især i flt., som beteg- nelse for en folkestamme, der bebor store dele af Øst- og Centraleuropa og omfatter bl. a. russere, polakker, tjekkere og serbere; tidligere spec. (efter Saxo) om de slaviske folk ved Østersøen (alm.: Vender). *de vakre voxne drenge, | Kand i leding gaa, | Mod de Tydske, Slaver, Vender, | Hvort mand dem paa tog hendsender. LKok.(PSyv.Viser.(1695). 584). de Danske Kongers Titul . . nemlig de Slavers Konge, hvilken siden blev forvandet til de Venders. Holb.DH.I.276(jf. smst.236). den føromtalte Slaver. Grundtv.Sazo.III.339. Rask.Udv.I.159. En Elb-Slaver. HolgPed.SN. 43. Han spillede som de Slaver spiller, hver Tomme af Rummet fyldte han med Som- mernat og Syrener. JacPaludan.S.207.*

II. Slaver, subst. se Slabber.

Slaveri, et. [s'la(ˈ)vær'i] (i 18. aarh. ogs. **Sklayeri** (Sclaveri). *Cit.1704.(KbhDipl.VII. 721). JRPauili.N.65. vAph.(1764).* flt. (l. br.) **-er** (se u. bet. 2). (ænyd. sclaverj; vel fra ty. sklaverei (nt. slaverij); til I. Slave (ell. vbs. til II. slave)) **I** (jf. I. Slave 1 samt Negerslaveri) *det at være (arbejde som) slave ell. (nu især:) det at holde slaver, det at anvende slaver til udførelse af vis- se arbejder; trældom. (tidligere navnlig i forb. som komme, geraade, (bort)føre i slaveri, sælge til slaveri, flygte, (for)løse fra slaveri, frelse, undkomme af slaveri olgn.). Pflug. DP.581. min eeniste Leonora . . blev bort- ført i Slaverie udi hendis spæde Aar. Holb. Didr.I.8. (jødernes) Frelse af det Ægyptiske Slaverie. Ruge.FT.262. Slaveriet hos de gamle*

*Folk.Madv.RS.I.171. 1794 vedtog . . Kon- ventet at afskaffe Slaveriet. FolkHist.VI.597. 2) (foræld.) det at være slave (2); strengt straffarbejde; spec. (indtil midten af 19. aarh.): det at arbejde i jærn paa Bremerholm ell. en fæstning (i officielt spr. alm.: Fæst- ningsarbejde). At hensættes til offentlig Ar- bejde eller Slaverie. Nørreg.Privatr.IV.66. jeg var bleven dømt til Slaverie paa Galleierne. Bagges.NK.357. den Skyldige (vilde) ikke blive henrettet, men slippe med Slaveri for Livstid. Gylb.X.281. *De store Tyve slipper fri, | de største gaar i Liberi, | men Fattig- folk faar Slaveri | blot for en sølle Rus. LCNiels.VLM.12. Feilb. || ogs. m. overgang til konkr. bet. (ofte i best. f.), om de steder (Bremerholm, Kastellet og visse andre fæst- ninger), hvor fangerne arbejdede og havde nattekvarter (især i forb. som være, komme i slaveriet). Skulde jeg hjælpe til at bringe Landsvig i Slaveriet (2.udg.(1827): Forbed- ringshuset). Olufs.GD.100. Hans Fader gaaer . . i Jern i Kjøbenhavns Slaverie. Sibb.II.230. komme i Slaveriet. JVVJens.IV.112. i flt.: de nuværende Slaverier i Fæstningerne Kiøben- havn . . og Rendsborg. MR.1841.79. 3) (jf. I. Slave 3; overf. anv. af Slaveri 1(2)) (det at være i en) ufri, underkøvet stilling, hvor man maa arbejde haardt for andre, maa finde sig i at blive hundset osv.; ydmygende, fornedrende afhængighed af personer ell. forhold. *Ach! vidste du, som gaaer i Syn- dens Lenke, | Hvor haardt det er, det Satans Slaverie. Brors.114. *Han (o: bonden) leer, fordi | Hans Slaverie | Skal endes med sin Frugtbarhed | I Fred. Stud.68. *Jeg har ei gjort min Villie frie | For Lidskabers Sla- verie. Storm.SD.186. *De lade som de tror, at han (o: kongen) inte mer er fri, | Og selv vil de dog ha'e ham i det tydske Slaveri. PFaber.VV4. || (sj.) om slavisk efterligning af noget, høj grad af uselvtændighed. Efterbelse, Slaverie, Mangel paa Origina- litet og Selvtændighed. Bagges.L.I.95.*

Slave-ring, en. (l. br.) jærnring, som omslutter en slaves hals, arm ell. ben; især billedl. ell. i sammenligning. *Naar en Som- merfugl har mistet Vingen, | Lænkebunden som i Slaveringen | Kryber den. Winth.X.26. (spøg.) om vielsesring: Pol.²⁰/1940.Sønd.10. sp.4. **-rom**, en. (jf. -kognak, -portvin, -punch, -toddy; jarg.) tarvelig rom. *Skillings-Øl og Vand, | Jeg (o: en foregiven mulat) nægter ikke ibland' | Noget deri de kom, | De kaldte for Slaverom. Rochefort&Wolff.Manden fraSydcarolina.(overs.1863).6. **-sergent**, en. [I.2] (jf. -foged 2 osv.; foræld.) person (underofficer), der havde opsyn med slaverne. PalM.II.II.363. Davids.KK.23. **-sind**, et. (jf. I. Slave 3 samt -aand, -sjæl; Ø, nu l. br.) slavisk, fejgt, frygtagtigt sind; mangel paa selvfølelse, frihedsaand osv. *Feige Hierter, Slavesind. Tullin.I.101. den frie Borgeraand forvandlede til modløst og dorsk Slavesind.

Engelst.Forsv.318. Drachm.HI.111. **-sjæl**, en. (jf. -aand, -sind) *slavisk sjæl; person der har en lav, slavisk karakter* (jf. Sjæl 5.2). *En Slavesjæl kan ikke Hoihed skattel Holst. (KbhPost. 1833. 381). AndNæ.PE.III. 110. hvis man ikke er en gemeen Slavesjæl, kan man ikke lade sig træde paa Aar efter Aar. Tidens Kvinder. 9/12. 1930. 22. **-skib**, et. (jf. -haler samt -handler) *skib til transport af neger-slaver. Molb.HO. Luften var saaledes (i kahytten), at jeg tydelig kunde gjøre mig Begreb om Negerens Tilstand paa et Slaveskib. Hauch.Br.70. HCAnd.SS.XII. 186. Søberg.KK.II.157. -stand*, en. **1)** (nu l. br.) *den tilstand, stilling at være slave (I.1). OGuldb.VH.I.372. *Du min Slavestand mig mildner. HCAnd.SS.XII.263. VSO. 2) slaverne betragtet som en stand, en befolkningsklasse. PNørlund. Det romerske slavesamfund. (1920). 58f.64.91. -stat*, en. *stat, hvor der holdes slaver; især (hist.) m. h. t. forhold i Amerika i 18.-19. aarh. NordCovLex.*V.382. VerdenGD.IV.I.174. -stempel*, et. (jf. -mærke 1; l. br.) *til I. Slave 2: de brændemærkede (slaver), der bar Slavestemplet indbrændt paa deres Legeme. APontoppidan. Kbh.'s.gl. Volde.(1936).93. -tamp*, en. **1)** (l. br.) *nedset. betegnelse for (skældsord til) en slave; til I. Slave 3: jeg er Deres ydmyge Slavetamp. VKorfitsen.EV55. 2) (jf. I. Slave 4 samt Slave-karl, -tøs; vulg.) *om brutal person ell. som nedset. personbetegnelse (skældsord) i al alm. „Hold Kæft, Din Slavetamp!“ raabte den blege Soldat rasende (til en kammerat). KaiHolb.FC.V210. I Slavetampe, der spærrer Dyr inde. Søberg.KK.I.44. -tilværelse*, en. (jf. -liv). *„jeg tager min Afsked og udvander til Amerika, blev . . den simpleste Daglejer, tjente Penge og afbetalte min Gæld.“ „Men lønner det sig at føre en saadan Slavetilværelse?“ KaiHolb. FC.II.59. -toddy*, en. (jf. -rom osv.; jarg.) *tarvelig (rom)toddy. NMøll.K.136. NatTid. 7/1.1903.Aft.I.sp.2. -torv*, et. (jf. -marked; foræld.) *torv, hvor slaver falbødes. JohsBoye. III.32. -tøs*, en. (jf. -karl, -tamp samt I. Slave 4; vulg., l. br.) *som skældsord til en ung pige: LindskovHans.NH.238. -vogter*, en. (jf. -foged, -gevaldiger, -sergent) *person, der har opsyn med slaver (I.1 ell. 2). Molb.HO. MR.1849.388.**

Slavinde, en. [slav'lenø, slav'venø; sj. slau'lenø] *sml. Slåfnde. Moth.S478. († Sklavinde (Selvande). vAph.(1759)). ft. -r. (ænyd. selavind(e), ty. sklavin; til I. Slave; jf. Kvindeslave 1) kvindeligt slave. 1) til I. Slave 1. Sliige Ord er større, end en Herre kunde tale til sin Slav-Inde. Hobl.HP.III.10. *sex | Unge deilige Slavinder til at følge hendes Fied. Oehl.PSKr.II.219. hendes Skønhed, der var af en Slavindes ubevogtede Yppighed og ydmyge Ynde. JPJac.II.184. lad dem sælge hende som Slavinde. KMunk. EI.74. 2)* (sj.; jf.: „urigtigt“. Levin.) *til*

I. Slave 3. troer han mig . . en saadan Slavinde af hans Egensindighed. Ing.VS. III.32. jeg veed, at Du ikke er Slavinde af Moden. CKMolb.(Fædrel.1843.sp.9266). || (jf. I. Slave 3.3 samt hvid slavehandel u. Slavehandel; jarg., spøg.) Olga havde opgiivet at gaa Kontorvejen, det var at sælge sig selv som hvid Slavinde, erklærede hun. ORung.PS.86.

I. slavisk, adj. [slav'visg] *ogs. (gldgs.): [slav'visg] jf. SvGrundtv. CFBruun.OmAkcenten.(1885).9-10. (i 18. aarh. ogs. sklavisk (selvskisk). Gram.Nucleus.1641. vAph.(1759). Ew.(1914).I.213). (ty. sklavisch († slavisch); til I. Slave; jf. II. slavisk samt slaveagtig) 1) † om person: som er slave (I.1); u/ri. disse naturlige Børn . . vare hos de Gamle Romere de, som vare fødte af Slaviske Fruentimmer. LTid.1756.165. 2) (især Ø; jf. I. Slave 3) som minder om ell. passer sig for en slave; navnlig om (karakter-)egenskab, væsen, handlemaade olgn. Moth.S 478. det (er) ingenlunde Tegn til Slaviske Gemytter at give sig under en Eenevolds Regiering. Holb.NF.II.67. *Jeg ret nok kalder dig fey, slavisk og forsagt. Graah.PT.II. 46. slavisk karakter | han besidder for megen Beskedenhed, som falder lidt i det slaviske. HHans.PD.13. † slavisk samvittighed, samvittighed, der er under indfyldelse af lidenskaberne (og derfor er ude af stand til at reagere rigtigt) (jf. fri samvittighed u. Samvittighed 1.2). Eilsch.Term.19. Nørreg.Naturr.73. || (nu l. br.) om samfund, folk, der lever (finder sig i at leve) under en tyrannisk regering. Et Selskab (o: samfund), som lever under fælles Tyranni og Trældom, kaldes et Slavisk Selskab. Mossin.Term.386. Den danske Nation vil da altid blive et slavisk Folk og krybe for Foden af den mægtige. PAHeib. US.273. || (nu sj.) om handling, virksomhed: som kræver haarde anstrengelser, strengt arbejde; møjsommeligt; træls; trælsom. Hvert Blad derudi (o: Bayles skrifter) viser en u-endelig og fast slavisk Læsning. Holb.Ep.I. 190. (han) vidste at bevogte mine Sæder ubedærvede, især ved en uafbrudt Virksomhed, der dengang undertiden forekom mig slavisk. PNNyegaard.S.11. || som adv. (Pythagoras') Disciple . . omgikkes langt fra ikke saa slavisk med deres Lærere. Eilsch. Philhist.105. Mændene (o: i Danmark i oldtiden) . . have (ikke) behandlet gode Koner slavisk, men snarere med Agtelse og Mildhed. Engelst.Quindekj.199. Du maa slavisk udføre alle mine Befalinger. Ploug.Sylv.83. 3) som nøje holder sig til, efterligner en anden ell. noget andet (navnlig m. h. t. litterær ell. kunstnerisk frembringelse). (en) Oversættelse, som ved en slavisk Tvang bindes nøye til alle Ord og Talemaader udi Originalen. LTid.1752.130. disse slaviske Nød, der troe at sætte sig ved Siden af en stor*

Mand, naar de efterbæ hans Grimaser. *JBaden.Gram.169.* (*oversættelsernes*) slaviske Efterbæelse i at følge *Vulgata.Mob.B.19.* (*hun kunde*) klæde sig smagfuldt uden slavisk at følge taabeligt skiftende Moder. *Reumert.S0.31.* slavisk Efterligning. *JLHeib.* (*JClausen.Verdens-Litt.hist.I.(1901).319.*)

II. slavisk, adj. [ˈslaˈvisj] (tidligere ogs. **sklavisk** (sc(h)lavisk). *Graah.PT.II.61.* *P Kierkegaard. Helmhølds Slavekronike. (1881).* 10 *9).* (ænyd. s(c)lavisk, ty. slavisch, slawisch († ogs. sclavisch), mlat. sclauicus (se fz. *Sazo. GestaDanorum.I.(1931).595*); adj. til I. Slaver (ell. til mlat. Sclauia, se u. Slavenland) || sml. (til Slavonien, se u. Slavenland) † slavonisk. 1. *oldslavisk (kirkeslavisk). Kalk.III. 801.V929. Rask.Udv.I.136.* 2. *slavisk i alm. Kalk.V923. MO.II. jf. ty. † schlavonisch, eng. slavonian) adj. til I. Slaver (Slav); tidligere spec. (efter Sazo) m. h. t. de slaviske stammer ved Østersøen: vendisk. (Rügens indtagelse er) den fornemste Hændelse udi den Slaviske Historie, hvorved den Historiskriber Helmhølds ender sin Slaviske Krønike. *Holb.DH.I.235. Grundtv.Sazo.III.71.* de slaviske Sprog. *Rask.Udv.I.145.* Slaviske Melodier. *ThorLa.Fjerne.Melodier.(1902).18.* der tales sklavisk. *PKierkegaard.HelmhøldsSlavekronike.(1881).9.* Det slaviske i deres Blod havde langt Overtaget over det sindig-danske. *EChristians.NT.13.**

Slavisk-hed, en. (nu l. br.) det at være slavisk (I.2). *CColb.(Rahb.Min.1794.I.123).* (professorer, der søgte at) holde den Studerende i en Slags Slaviskhed eller despotisk Afhængighed. *Tauber.Dagb.106.* Lande, som har mødt russiske Agenter med den mest udsøgte Slaviskhed og største Hjærtelighed. *Madelung.Opbrud.(1909).22.*

Slavl, en. se Slagel.

Slavon(i)er, slavonisk, se u. I. Slaver, II. slavisk.

Slavver, subst. se Slabber.

I. Sleb, en. se Slev.

II. Sleb, et. se Sløb.

III. sleb, præf. af slibe.

slebe, v. se II. sløbe.

sleben, part. adj. [ˈsleːb(ə)n] intk. d. s. (*Eilsch.PhilBrev.323. vAph.(1764)*) ell. (i rigsspr. nu) dels (spec. i bet. 1) **slebet** (ogs. knyttet til subst. af *fk.*: *Skuesp.V109*), dels (spec. i bet. 2) **slebent** (ogs. i bet. 1: *Oehl.IX. 127. Hrz.Lyr.I.52*). || komp. og superl. (i bet. 2) i alm. ved omskrivning med mere og mest; sjældnere m. bøjning: komp. **slebner**, superl. **slebnest** (De slebneste Kavallerer og Skønaander flokkes om hans Hof. *JVJens. AS.218. Hørup* . . gjorde Talen til den slebneste Kunst. *Aakj.EE.21*). (no. sleben, jf. sv. slipad (overf.: øvet, sikker, forfaren og 60 *listig*), ty. geschliffen; perf. part. af slibe)

1) til slibe 1(1-3). 1.1) til slibe 1.1, om skærende redskab: hvis æg er behandlet (især: gjort skarp) ved slibning; skarp(sleben).

Moth.S489. *Mangt et stærkt og fagert Sværd | Bragtes nu, med sleben Klinge. *Oehl.PSKr.I.156.* *Min Sabel den er sleben, | Jeg véd, den er krabat. *PFaber.VV5. Thor La.D.83. jf. bet. 1.2:* Redskaber af fint tilhugget og sleben Flint. *Tilsk.1938.II.208.* || i sammenligninger. *du siger, Nøden drev dig (: til et tyveri). | Nøden er et slebet Sværd. *Hrz.Lyr.I.52.* hans graa Øjne glimtete som slebet Staal. *Schand.SB.116. 1.2* til slibe 1.2, om (haardt) stof (marmor, glas olgn.): hvis overflade er behandlet (især: gjort plan, glat, blank) ved slibning; afglatet (ved slibning); poleret. slebet Marmor. *Holb.Ep.V*91.* Prisen paa de raa Diamanter kan langt fra ikke sættes i Ligning med de Slebnes. *Hallager.188.* *Jeg (: havmanden) eier under Havet saa lystelig en Hal, | Du Væggen finder sleben af klareste Krystal. *Oehl.Digte.III.(1823).144. SvGrundtv.F.E. II.219* (se u. Krystal 3). *Brandes.III.534* (se u. Krystal 4). et slebet Hulspejl. *MeddRytt. 101. 1.3* (jagl.) til slibe 1.3, spec. om træmasse: (fint) sønderdelt ved slibning. Sleben Træmasse. *OpfB.VI.330.* || sleben sæbe, sæbe med en betydelig tilsætning af vand. *NordConwLex.V483. VareL.2753.*

2) (jf. slibe 2.1) overf. 2.1) (jf. skarp-sleben; i rigsspr. nu vist kun i tilfælde, jf. ogs. kan opfattes som hørende til bet. 2.2; jf. ogs. poleret u. polere 2.2) svarende til bet. 1.1, om en person(s) forstand, tænkeevne olgn.): (tanke)klar; skarp (III.5.2-3). Magneten . . bryder . . de meest slebne Hierner. *Suhm. II.62. Skuesp.V109.* || (jf. bet. 2.2) om tunge: skarp (III.7.3); hvis (3.3). hendes Hoved-Passion (er) at opholde sig over alle Mennesker og recensere dem og lykkelig den, som undgaaer hendes Tunge, thi den er got sleben. *HHans.PD.12. 2.2* (jf. afsleben (u. afslibe 2), behovlet (u. behøve), poleret (u. polere 2.2) og usleben; især ☐) svarende til bet. 1.(1-2), om en person(s) væsen, adfærd, udtryksform osv.): præget af en udvikling bort fra en (mere) primitiv (ligejrem, plump) beskaffenhed og af en (ved livserfaring, kultur, dannelse erhvervet) efter forholdene (omgivelserne) afpasset fremtræden, udtryksform olgn.; kultiveret; dannet; poleret; nu især: præget af finere (selskabelige) kredses ydre form (med disses særlige krav m. h. t. optræden, omgang, udtryksform osv.); som har (er præget af) politur (4); (fin, klog og) beleven; galant; ogs. (jf. bet. 2.1; nu sj. i rigsspr.): forfaren; verdenserfaren; snild; fjfig; snedig; underfundig (jf. *Leth.(1800). Feilb. UfF.*). *hun sleben er | Og veed sig i Besøgelser | Og Selskab vel at skikke. *Wadsk.59.* hans Oprigtighed . . gjør ham i de Slebnes og Poleredes Øyne til grov og vankundig. *Spectator.130.* Iver for Sprogets Opkomst (kan ogsaa) forskafe os den Ære at have ligesaa pyntet og rigt et Sprog som andre slebne Folk. *JSneed.I.51.*

en gammel Sømand, der ikke har Forstand paa den slebne Verdens fine Manerer. *Gylb. XI.257.* en intrigant Person og sleben Hofmand. *Bruun. (Falsteriana.48).* (*hun blev*) bitter mod alle . . . men alligevel sleben, krummende Ryg over for dem. *KarlChristensen. Hverdagsbilleder. (1902).82.* paa Øen Anholt (*dukker i „Peder Paars“*) en mærkelig Person (*op*): en fordægtig Fyr, en sleben Hund, en topmaalt Hykler og Gavtyv er han. *HBriz.DD.62.* || *nu især om væsen, optræden, udtryksform olgn.* *Det slebne Væsen, den galante Politesse. *Wadsk.4.* Tiden og den slebne Leve-Maade fører det ikke meere med sig . . . at være Helte til at drikke. *EPont. Men.II.50. Ørst.VI.66.* man foretrak en sleben Form og forædlede Følelser for Natur og Lidenskab. *Brandes.IV.29. spec. (jf. bet. 2.1; nu l. br.) i forb. en sleben tunge:* *Saa veed en Skalk med sleben Tunge | Folk at indbilde tusind Ting. *CFrim.AS.224. Oehl.HK. (1828).227.* *Jeg har seet den store Digter, | Som du priste mig — den unge, | I hvis Mund, hvad Folket føler, | Lægges paa en sleben Tunge. *Aarestr.ED.115.* || *om litterær (afpudset, kunstnerisk udformet) fremstillingsform:* Jeg tænker ikke paa at levere en sleben Fremstilling i en vis litterær Form. *LKragballe.Minder. (1904).7.*

☐ **Slebenhed**, en. den egenskab ell. det forhold at være sleben (2); dannelse; belevenhed; politur. *I reiser omkring nu til fremmede Steder . . . | For at lære . . . komme il faut, Politur, | Og den Slebenhed, som blandt fornemme Personer | Blot erhverves. *Oehl.IX.27. VSO. AaDons.S.230.*

slebet, perf. part. af slibe (og inlk. til sleben).

I. Sled, et. se Slid.

II. sled, præf. af slide.

Slede, en. se I. Slæde.

sledet, part. af slide.

Sleds, en. se Slids. **sledse**, v. se II. slidse.

I. Sledsk, en. se I. Sledske.

II. sledsk, adj. se slesk.

I. Sledske, en. [ʃlesgø] (*nu (i bet. 1) alm. (skrevet) Sli(d)ske.* [ʃlisgø, ʃlesgø] *MylErich.VJ.49. TeknMarO. Feltarb.82. ForstO.60. jf. FagOSnedk. ogs. Sledsk (Fisker. SøO. jf. FagOSnedk.) ell. (oftere) Sli(d)ske. Pol.¹³1889.B.2.sp.4. LandmB.III.370. Suen-son.B.II.22. JesperEw.PF.148. Feilb. (nu næppe br.:) Sli(d)sken (ft. -er). MilTeknO. 263. Kaper. D&H. † Slæsk(e). Cit.1759.(St SprO.Nr.152.16)). ft. -r. (ty. (nt.) schliesch (Kluge.Seemannssprache.(1911).694); maaske hørende sammen m. ord som holl. slede (dim. sleetje, dial. sleeds, gllholl. sleedse, slesse), slæde, sledske m. m., eng. sledge, slæde, ty. schlitten (dim. schlittehen), slæde, underlag til at glide paa, fender; se I. Slæde; jf. II. sledske)*

1) (*især* ☉) underlag (af skraatliggende

*planker, brædder olgn., ogs. med opstaaende sidestykker), hvorpaa noget (tungt) føres glidende (ell. rullende) fra et sted til et andet (lavere ell. højere beliggende; fra ell. til et skib, en (jærnbane)vogn, en kælder- (hals) osv.; jf. Ladesledske). MilTeknO.263. Ved Hjælp af Sledsker, der stilles fra Lugerne i Overhuset ned imod Jorden ud for det Sted, hvor Frammene ligge, fires Godset ned i disse. *Bardenfl.Søm.II.142. (der kom) tunge Vogne kørende (v: til havnen), som trængte sig om Slisken for at blive aflæssede. Pont. LP.VI.145. I Kælderen var Lageret. Der laa en Slisk op ad den stejle Trappe. V Bergstrom.HN.104. || ☉ om underlag, hvorpaa et fartøj glider, naar det føres ud i ell. op af vandet. MylErich.VJ.49. AndNz. PE.II.217. jf. bet. 2: Sledsker. Gamle Rundholter, der lægges langs en Slæbebeding ved mindre Skibes Ophaling paa denne, for at Skibets Kimming kan hvile paa dem. Harboe.MarO. jf.: Slidskeplankerne er c. 12 Fod lange Planker, hvorfod de 2 anvendes ved Broslagningen, idet de lægges tværs paa Bredden, saaledes at Flaaderne kan skydes ned ad disse og ud i Vandet. Feltarb. 74. || om leje (fals), hvori en kulisse forskydes. Slæskerne udi Kielleren som Side-maskinerne (v: sidekulisserne) gaa paa ere blevne smurt med Sæbe. Cit.1759.(StSprO. Nr.152.16). || billedl. ell. i sammenligning. Bjærgsiden var glat som en Slisk. FrPoulsen. HH.184. (han) var kommet ind paa Spekulationens Slisk. NisPet.SG.288.**

2) (*jf. ovf. l. 18*) ☉ *dels om friholt, fender. SøLex.(1808). Harboe.MarO. VSO. || dels om træstykke, spigret (som forstærkning) paa rorets underkant. Funch. MarO.I.150.*

II. sledske, v. [ʃlesgø] (*alm. (skrevet) sli(d)ske* [ʃlisgø, ʃlesgø]). -ede. (*af I. Sledske 1; især* ☉) 1) *flytte, transportere (noget) ved hjælp af (i alm.: ned ad) en sledske (slidske). BerlTid.¹⁵1907.Aft.2. sp.2. (liget) blev indsyet i Sejldug sammen med 2 Stykker Zink og under det norske Flag slisket ud i Sydhavets Bølger. JPHenningsen. Handicappet.(1934).25. Bilerne kan køre lige ind (paa færgen) uden at skulle hejses eller slidskes om Bord. Pol.¹⁹1937.12.sp.2. 2) glide paa en sledske (slidske). kaptainens bændler . . . sliskede ned ad (trappe)-trinene efter ham. Svedstrup.EG.I. 356. BornhOS.*

III. sledske, v. se sleske.

sledt, part. af slide.

sleg, adj. [sleʔq] (*ænyd. d. s., sv. dial. sleg; jf. no. dial. slikutt og slikren, smiskende, og mnt. slich, indsmigrende, eng. dial. slick, glat; til slege; nu dial.) kælén; indsmigrende (og falsk); slesk. Moth.S478. MDL. *hvor tør en fattig pige fæste lid | til store herrers slege honningtale? [Weilbach.] Kri- stiarnII.(1874).34. det er jo en, der kan*

gøre sig saa sleg og skøn, naar 'en vil. *Skjoldb.G.82.* Han havde hilset paa hende . . og været overordentlig sleg og venlig. *Aakj. VF.183.* saa skrev han jo bagefter et Brev til mig, uh, et Brev saa slegt. *KMich.Mor. (1935).182. Feilb.*

slege, v. [¹sle'qə] -ede ell. -te (*Blich. (1920).IX.213. jf. Moth.S479. Feilb.*). (ænyd. *glda. d. s. (ogs. i bet.: liste, snige sig til noget); jf. no. dial. slika, smiske, og sleikja, slikke, sleske, oldn. sleikja, slikke, samt mnt. sliken, liste, snige (sig af sted), hty. schleichen; besl. m. slesk og Il. Slik; jf. Slegfred; nu dial.) vise venlighed (imod en) ved adfærd (kærtegn, klap, kys) ell. ytringer (indsnigende ord); kæle; kærtegne; være indsnigende (ogs.: paa en falsk maade); smiske; sleske; ogs.: slikke (*Feilb.*). slege sig ind hoß en. *Moth.S479.* Det er mig sandelig en Fornøjelse, sagde hun, at min Broder sleger for mig. *Pamela.II.515. Høysg.S.84.* Sleger jeg for hende, beskylder hun mig for Falskhed; og vender jeg den laadne Side ud, saa daaner hun. *Blich.(1920).XIX.145. smst.XXIV.184.* Der var jo dog ingen Mening i, at han (∴ en soldat) her skulde gaa og krybe og slege, staa krum og staa ret for disse Officerer og Befalingsmænd. *JakKnu.S.47.* Han slegede for Katte og Kyllinger og andre Dyr. *JV Jens.NH.68. (han)* lod sine ru, haarde Fingerknoer glide slegende hen over Konens blodløse Kind. *Aakj.VB.167.* Du skal vide, at jeg ikke har smidsket og sleget mig min Konges Venskab til. *GyrLemche.S.II.33. Feilb. || uegl. *Du (∴ solen) sleger for den kiære Mark og Eng.Storm.FF.105.* Vaarsolens og Vaarvindens kjærtegnede Slegen. *Aakj.SV.VIII.144.* det var vel heller ikke Meningen, at man ligefrem skulde slege for Synden. *Kirk.F.85.**

Slegfred, en. [¹sle'q(ŋ)frəd, ogs. 'sle'q-, 'sleq'-] ell. (sj.) [¹sleq-] (jf. *Mohr.L. samt skrivemaaden Slægfred. JBaden.DaL.*). flt. (l. br.) -er (*RasmHans.M.I.49. Feilb.*). (ænyd. *d. s. (ogs. i bet. 2), æda. slökifriþa (i ssg. slökifriþu barn olgn.), slökæ-, slökæfriþ oft. (se Brandum-Nielsen.GG.I.114.222.399.403), jf. fsv. slökifrilla; første led besl. m. isl. släki (slöki), kraftlös og doven lang rækkel, sv. dial. slöke, letsindigt fruentimmer, oldn. slökr, dorsk person (se Slog), og sv. sloka, hænge (slapt ned), (gaa og) drive, samt oldn. slakr, slap (se III. slag); sidste led besl. m. Frille; ordet er muligvis senere følt som hørende til sleg, slege || alm. i folkeviserne og deraf paavirket spr.; foreslaaet til genoptagelse fra Vedels Sazo-overs. i JBaden.Symbola.(1780). 74 (i bet. 2 og i ssg. Slegfredkvinde)*

1) (jf. Slegfred-kvinde, -viv; „Bruges nu-omstunder meest i S sammensætninger“. *VSO.; i rigsspr. nu kun foræld., arkais., poet.*) kvinde, der samlever med en mand uden at være gift med ham; frille; elskerinde. *Hvad heller vil du være en fattig Kvinde |

og følge en vredløs Mand, | heller du vil være en Slegfred | og bære det Hadings-Navn. *DFU.nr.28.100. Oehl.Helge.(1814).183.* *Hun var Jens Dues Slegfred, | Kort før hun blev min Brud. *Winth.HF.142.* *Han klappede min Kind, han kaldte mig sin Kjære; | Han sagde: Du skal min Slegfred være. *Hrz.SvD. 74. FrHamm.Kirkehst.II.129. Drachm.GG. 133.* Dette Barn, Blanka, som du har født i Synd og under Slegfreds Mærke, vil jeg antage mig. *GyrLemche.S.I.185. Feilb. uegl.: *mit Sprog . . | For Slegfred agtes i sit eget Hjem. Ploug.VVI.1.88. || (nu næppe br.) anv. som adj. Moth.S478. Molb.HO. en Exkonge . . som nu løber omkring . . fra Land til Land med en slegfred Kvinde (jf. Slegfred-kvinde). Ing.E.M.I.(1823).101.*

2) (nu næppe br.) d. s. s. Slegfredbarn. *JBaden.DaL.* *En Slegfred er jeg (∴ dronning Elisabeth) dig (∴ Maria Stuart). *Rahb. MSt.173.*

3) (jf. sv. dial. slägfrö oft. samt (m. sa. bet.) frillogräs; dial.) ♀ gul snerre, *Galium verum L. (tidligere brugt som sengehalm, jf. jomfru Mariæ sengehalm u. Jomfru 2.2, Marie 2). Rietz.629. JTusch.97. („i Skåne“).*

Slegfred, i ssg. (*glda. sleffre(d)viff oft., æda. slökifriþu barn oft.; jf. Frille; i rigsspr. nu foræld., arkais., poet. ell. til dels jur. (se u. -barn); jf.: slegfredson, slegfredatter . . Bruges i kirkeboerne: „konfirmandens faders, eller hvis han er slegfredson, hans moders —“HjælpeO.) af Slegfred 1; saaledes (foruden de næf. anførte) ogs. ssg. som Slegfred-byrd, -forhold, -linie (jf. I. Linie 4.1), -navn, -vise (om folkevise), -æt oft. -barn, et barn af en slegfred; uægte barn (jur. dog spec. om uægte barn, der ikke (i forhold til (en af) forældrene) er horebarn; se u. Horebarn). Hore- og Slegfred-Børn skulle i Kiøbstæderne døbis efter tolv Slet, og paa Landsbyerne naar de have offeret med de egte Børn. *DL.2—5—4.* Slegfredbarn tager Arv efter Moder lige ved Egtebarn. *DL.5—2—72. P.Juel.LL.S4r. Oehl.Helge.(1814).121.124.* Kongen . . vilde bede hende om at amme sine Slegfredbørn. *P.Møll.ES.I.138.* *Jeg hende kaared ud | Til Hustru mig at vorde . . | Men . . | Et Slegfredbarn ei skjæmme bør | Min ældgamle Slægt. *Winth.HF.151. HFew.SK.I. 283. KMunk.C.41. Feilb. || overj. *Romanen er et usselt Slegfredbarn | Af Epopeen. Oehl.Robins.82.* *Den Dreng seer ud som Lykkens Slegfredbarn (∴ ser fattig og ynkelig ud). *sa.EA.(1820).145. Lehm.IV.82. -datter*, en. (jf. ofv. l. 20). *Moth.S478. Ing. PO.II.(1835).391. JVJens.(IslSagaer.III. 357).* -kvinde, en. (jf. -viv) d. s. s. Slegfred 1. *Moth.S478. KSelskSkr.I.210. Hauch. TV.I.9. SMich.Dø.74.* *Vend aldrig Din Hu til Slegfredqvid! | Det bliver Dig ei til Baade. *Hauch.LDR.191. -søn*, en. (jf. ofv. l. 20). Slegfredson maa ej være Egte-*

qvindis Søns Værge. DL.3—17—10. *Guld . . . adler Slegfredsonner. Trojel. I. 148. Ing. KE. II. (1833). 359. KMunk. C. 23. -viv, en. (jf. -kvinde; især (poet.) efter folkevise-spr.; jf. Kalk. III. 885. Feilb.). Moth. S478. En Konges Slegfredviv kan du (? Tove) vel blive, Uforskammed! men aldrig en Dronning med Ære. Ing. PO. II. (1835). 325. Ploug. NS. 190. Sech. D. I. 733.

I. Slej, en ell. et (Moth. S471. MDL.). ¹⁰ **ft. -e(r)**. (jf. sv. dial. slägd, no. dial. slegd, lang fordybning, hulning; sideform til I. Slag; jf. II. slej og I. Sleje, II. sleje; dial.) (lang) fordybning (især i jordsmon); sænkning; lavning; slag (I. 11.1). Slej . . . Er, på Jydsks, Et slag i veien. Moth. S471. MDL. *Tøvejrstaagen tætter sig over Slugt og Slej. Aakj. RS. 75. sa. HÆ. 120. Feilb. **II. slej**, adj. (til I. Slej; dial.) som har en fordybning, sænkning (paa midten). VSO. (Jylland). ²⁰ Næsen (kan være) slej eller indsunken, oftere høj og skarp. Aakj. SV. VIII. 49. **I. Sleje**, en. **ft. -r**. (jf. no. dial. slage, smal, længere afsats, no. dial. slage, fordybning i jorden, sv. dial. slaga, sump, lav vig; til I. Slej og I. Slag; dial.) **1)** d. s. s. I. Slej. En Sleje er en langagtig, smal Fordybning i Klittens Side, Top eller Kam. Den har kun en ringe Dybde af høist et Par Fod. Andres. Klitf. 88. **2)** sving til siden (som afvigelse fra den lige (og rette) ³⁰ vej); slag (I. 7.3); ogs. overf., om uregelmæssig adfærd; i forb. slaa en sleje, skeje ud. Cit. ca. 1710. (NKS⁴ 820.90). Ordbs. (Sjæll.). **II. sleje**, v. -ede. (til I. Slej ell. II. slej; dial.) intr. ell. refl.: have ell. faa en hulning ell. fordybning; krumme sig indad, saa der fremkommer en hulning ell. fordybning; svaje. MDL. Feilb. det spænder i hendes unge, slanke Krop, hun slejer sig i Ryggen. Bregnd. BU. 14. een i Flokken krummer sig forover i Grin, en anden slejer sig bagover. sa. FT. 143. Tagrygningen i de lange, smalle Udhuse havde slejet sig i Aarenes Løb. AThorsen. Fragtmænd. (1923). 32. han gik uden Hast mellem andre Arbejdere, der var paa Vej hjemad, duknakket, slejende i Kroppen, allerede modforladt og sølle. Herdal. (UngDigting. (1931). 67).

Slejer, et. se Slør.

sleje, v. se sløjfe.

slej-rygget, adj. (af I. Slej ell. II. slej; jf. slagrygget; dial.) svejrygget. MDL. VSO. (Jylland). (sildemandens) slejryggede Krikke. Skjoldb. JJ. 56. Feilb. (jf. II. slej) om næse(ryg): (brillerne sad) langt ude paa Næsen, der var meget slejrygget. JakKnu. S. 34.

Slejs ell. (i bet. 2 ogs.) **I. Slejse**, en. [slai's, slaisə] **ft. -(e)r**. (fra eng. slice; jf. II. slejse) **1)** (†, jarg.) (ajskaaren) tynd skive (smørrebrød, paalæg olgn.). Det batter ikke ⁶⁰ . . . med de tynde Slejser. Jeg kunde magelig spise hele din og Svendes Frokost med. Christmas. SvendSpejder. (1911). 28. **2)** †yrspid; brækstang; slejsstang. Florian. Br.

9.31. II. slejse, v. [slaisə] -ede. (til I. Slejse ell. fra eng. slice; egl. sa. ord som slide) † brække op i et fyr; bryde slag-ger itu olgn. Tilsk. 1921. II. 341. billed.: *Blæsten pusler i Støvet og slejser Morgens Gløder. PlaCour. RegnoverVerden. (1933). 69. **Slejs-stang**, en. (efter eng. slice-bar) † stang, hvormed der slejses; slejse (I. 2). Tilsk. 1921. II. 340. Strunk. Slagger og Gløder. (1922). 13.

I. Slem, en. [slæm'] († m. eng. form Slam. JBaden. FrO. Meyer.¹⁻⁶ jf. Lille-, Store-slam u. Lille-, Storeslem). **ft. d. s. ell. -mer** (Pol.³/1937. Sand. 6. sp. 4). (no. d. s., sv. slam, ty. schlemm, holl. slem; fra eng. slam, egl.: smæk, smæld, besl. m. slamre) † i whist, bridge olgn. betegnelse for, at den ene part kun faar eet stik (jf. Lilleslem) ell. slet ingen (jf. Storeslem). *han lær' sin Søn at gjøre Slem og Beter. PFaber. VV. 126. en dygtig Spiller bør aldrig forsømme at erobre en farefri Slem. HKoppel. Auktions-bridge. (1923). 78. || brugt som (ubøjeligt) adj.: blive, være slem olgn. *Paa den Maneer man Spillet taber sikker, | Ja godt og vel, om man ei bliver Slem. Blich. (1920). VII. 71.

II. Slem, et. se Slæm.

III. slem, adj. [slæm'] Høysg. AG. 110. **adv. -t** ell. (nu især dial.) d. s. (hun var) slem uregerlig. Blich. (1920). XIV. 49. Feilb. jf. u. III. slaa 42) ell. (sj.) **slemme** (derfor er det ogsaa . . . saa slemme fat imellem os. Pont. Muld. 133). || (især dagl. (til dels spøg.), dial.) **best. f. i ubest. anv.** (jf. II. en sp. 344^{sup}ff), navnlig i bet. 2.4: et slemme Veir. Cit. 1824. (GMundt. BrommeMølle. (1932). 156). *I Øiet, ak! en slemme Torn. VKorfisens. KF. 139. *det er en slemme Plante, podet paa | den „rette“ Tro. Drachm. DJ. II. 350. Hr. Pastoren . . . siger, at De kender mig og véd, hvad jeg er for et slemme og ryggesløst Menneske. Pont. Muld. 126. Wied. LO. 68 (se Karbunkel 1 slutn.). Ork, Gud — 2×13 — et slemme (telefon-) Nummer. KAbell. M. 85. Feilb. UfF. || som komp. og superl. bruges alm. **værre**, **værst** (s. d.), dog ogs. („ikke meget brugelige“ VSO. „forældet . . . Endnu i Talespr.“ Levin; især tidligere ell. dagl. (til dels spøg.), dial.) regelmæssigt bøjede former (især i bet. 2.2 og 3.1); komp. **-mere**: Skam faae Per Degn, hand er slemmere end jeg havde tænkt. Holb. Er. III. 4. Keyserinden (var) ikke et Haar bedre, men værre og slemmere. sa. Kh. 451. Høysg. AG. 107. *Lunken | Er slemmere end kold. Rahb. Nath. 214. Sygdommen (skrider) frem, og det er bestandig slemmere og slemmere fat, hver Gang han sætter Røret til Brystet paa hende. RSchmidt. FO. 311. jo slemmer' han var, jo mer holdt hun af ham. JPJac. I. 228. lad os se lidt fornuffigt paa Tingene, som De i Øjeblikket forestiller Dem meget slemmere end de i Virkeligheden er. EBrand. Bes. 60. Thorsen. 79. 81. Flemløse. 78. 143 (jf. dog smst. 144). superl. **-mest**: du

ugudelige og slemmeste (1871: Afskyeligste) iblant alle mennisker! 2Makk.7.34 (Chr. VI). jeg er den slemmeste Misdædere, som kand gaa paa Jorden. *Holb. Masc. III. 11.* det Testimonium . . han bekom . . fra Universitetet (er) det værste og slemmeste af mange hundrede, som jeg har skrevet, dog bedre end han det havde fortient. *Gram. Breve. 120.* *Smerten er det Slemmeste ved Døden. *Oehl. X. 140.* den slemmeste, den farligste (gave, en kvinde) kan give, er sit Hjerte. *Brandes. III. 584.* Skal jeg betro dig det slemmeste? *KMich. B. 18. Feilb. Thorsen. 81. Flemløse. 78. 143 (jf. dog smst. 144).* (sj.) best. f. m. ubest. anv.: en slemmeste Tos havde hun været. *FrPoulsen. L. 154.*

(glda. slem, slim, slæm (Michael. 50. Rimkr. M. 160), sv. no. slem (no. dial. sleim), eng. slim, tynd (dial. ogs.: daarlig, slem); fra mnt. slim, skæv, daarlig, slem, hty. schlimm, holl. slim; opr. bet.: afvigende fra den rigtige (lige) retning; jf. ond || ordet tilhører nu især talespr. og har ofte en noget afsvækket (mindre alvorlig ell. højtidelig) bet.)

1) (jf. ond 1-3; i alm. spr. nu næsten kun m. overgang til bet. 2) som ikke er af den rette (tilbørlige, ønskede) slags. 1.1) vanskelig at have med at gøre, at staa sig imod, at magte; besværlig; farlig. jf. bet. 3.3: *Hand synes som hand ey ret tælle kand til Fem, | I sin Theologie hand dog er meget slem. *Holb. Paars. 122.* Skam faae Per Degn, hand er slemmere end jeg havde tænkt; jeg merker nok, at hand ikke har glemt noget, hverken af sin Latin eller Hebraisk. *sa. Er. III. 4.* || især (jf. ond 1.1) som (del af) præd. m. flg. bestemmende inf. De Unge ere haarde eller slemme at trækkes med. *Høysg. S. 234.* *Den Bro er slem at fare, den er saa steil. *Oehl. NG. (1819). 237.* *Han vilde ride Hingsten, | Den abildgraave, der er saa slem at styre. *Recke. KM. 95.* Det var en slem Byrde at bære paa. *Buchh. FDK. 153.* kvindfolk er slemme at have osv., se Kvindfolk 1. || (jf. ond 1.2; nu l. br.) i forb. have slemt ved (at osv.), have svært (vanskeligt, ondt) ved. Jomfruene Petersen . . beklagede, at de havde saa slemt ved at faae Bøger paa Landet. *Chievitz. J. I. 161.* 1.2) (jf. ond 3.3; nu kun m. overgang til bet. 2(4)) især om person: som ikke paa rette ell. tilfredsstillende maade udfører den virksomhed ell. lægger den egenskab for dagen, som subst. betegner; daarlig (2). Frugten af min Fredsommelighed (har) været denne, at jeg har faaet een slemmere (fjoged) end en anden. *Holb. Ep. V. 23.* slem Betaler. *vAph. (1759).* det er en slem købmand, som laster sine egne varer, se I. laste. 1.3) (nu kun m. overgang til bet. 2(1 ell. 4)) om ting: som p. gr. af vanrøgt, uorden, slid olgn. ikke (længer) har den rette (tilbørlige, ønskede) beskaffenhed; af mangelfuld, fejlfuld, daarlig beskaffenhed; spec.: tilsmudset, (næsten) øde-

lagt af slid olgn. hand tog de hellige kar med sine slemme (1871: besmittede) hænder. 2Makk. 5. 16 (Chr. VI). *Erl. Krist. DH. 72.* dine støvler er rigtignok slemme (∴ trænger alvorligt til rensning ell. reparation) | *Feilb. jf. bet. 2.1:* En ny engelsk Oversættelse (er) efter det tydske og endnu slemmere. *HC And. BC. II. 129.* || (m. overgang til bet. 2) som adv. *jeg med revne Klæder gaar, | Som griner meget slemt her frem ved højre Side. *FrHorn. PM. 90.* *Der staar paa Kirkegaarden | et gammelt frønnet Bræt; | det hælder slemt til Siden, | og Malingen er slet. *Aakj. RS. 122.* (jf. bet. 2.2 slutn.) som forstærkende adv.: (han) undersøgte den slemst forstyrrede Grav. *Svendb. Ant. 1922. 15.*

2) (jf. ond 4) som fremkalder ulystfølelse, ubehag, sorg olgn. (ved ikke at være af den rette, ønskede art). 2.1) (jf. ond 4.1) uden egl. forestilling om skade olgn.: som ikke falder i ens smag; som man ikke synes om, ikke kan lide; ubehagelig; daarlig; ogs. (jf. bet. 1.3 og 2.4): som er af tarvelig, grov, uskon beskaffenhed ell. (nu især) vidner om en tarvelig, daarlig, banal smag; grim. syv andre kører opstigede . . af floden, slemme af anseelse (1871: stygge af Udseende), og magre paa kød. *IMos. 41. 3 (Chr. VI).* Paa Fødderne . . bar hun et Par slemme Trætoffer; men . . Foden . . var nydelig lille og velformet. *Winth. Fort. 104.* Paa dette Papir var Skriften meget slem. Den gik i skjæve Linier fra Venstre til Højre. *Schand. BS. 444.* jævnlige gaves sentimentale Folkekomedier og historiske Rabalderdramer, som var slemme. *Galsch. SR. 223.* Af og til snege de slemme burgundiske og tyske Moder sig . . over Alperne. *VortHj. II, 3. 18.* et Bord med en slemme Staalampe. *KAbell. M. 23.* || m. h. t. sansendtryk. slem stank. *Moth. S. 482.* Mathed, Beklemmelse for Hiertet, en slem Smag i Munden, Mavepine. *Tode. ST. II. 78.* der er en slem rådden lugt ved ham. *Krist. Jy. A. VI. 84.* her er en slem rog | som adv.: lugte slemt olgn. *vAph. (1759).* e. alm. 2.2) (jf. ond 4.2) om livsvilkaar, skæbnets kikkelse, ydre forhold olgn.: som volder (er forbunden med, rummer, medfører) besvær, skade, ulykke, sorg olgn.; besværlig; fortrædelig; ugunstig; uheldig; ulykkelig; ogs.: vanærende; skændig. Den slemmeste død er den, som man faaer udi flugten. *Holb. DNB. 8.* de skulle kun betragte, i hvad for slem Tilstand andre Folk kand være. *Robinson. I. 203.* have en slem Drøm. *Høysg. S. 52.* (soldaten) vidste nok fra gamle Dage, hvor slemt det var ikke at eie en Skilling! *HC And. (1919). I. 12.* *Rotter og Mus | Er' slemme i Hus. [*KHWith.*] *Børnebog. (1865). 67.* „min gamle Kone (faldt) ned og brækkede sin Hals.“ — „Det var jo slemt.“ — „Nej, det var endda ikke saa slemt; for saa fik jeg mig en ny ung Kone i Steden.“ — „Det var da godt.“

— „Nøj det var endda ikke saa godt; for hun synes bedre om de unge Karle end om mig.“ — „Det var slemt.“ — „Ja, det var slemt. Farvell“ *SvGrundtv.Da.Folkeæventyr. (1884).57.* Passagererne . . fik *(ved trafik-uheldet)* en slem Forskrækkelse. *BerlTid.^{7/4} 1940.M.11.sp.1. jf. bet. 2.4:* en slem historie, lussing, medfart, nogle slemme knubs, puds, være i en slem forlegenhed, knibe osv. || *om vej, vej olgn.* Gaderne ere meget slemme og skidne. *Pflug.DP.276.* det slemme Veyr for-aarsagede, at de Keyserlige maatte ophæve Beleyringen. *Holb.Intr.1.341.* *Dit Forsyn, o Fader . . | Det styrer saa sikkert, hvor Seen er slem. *Stub.41.* Fader er ikke kommen hjem endnu, og Veiret er lige slemt. *Blich. (1920).VII.4.* *Den Vinter er saa haard og slem. *Winth.ND.88.* Vejen er meget slem. *D&H.* jo bedre jord, jo slemmere vej, se u. *Vej.* || gøre det slemme ved (en), *(dial.)* 20 *behandle haardt, brutalt; handle ilde med; mishandle; spec.: dræbe ell. (m. h. t. en kvinde) voldtage. Blich.EB.36.* Der sidder . . Een histovre i (føngsels-)Kælderen . . han var i Lav med at gjøre det Slemme ved Frøken Ann derude i Skoven. *sa.(1920).XXVIII.37.* *Vejrup.KM.163. Kirke.D.164. Feilb. UJF.* || som adv. Det staaer slemt til med Sagen. *vAph.(1764).* der kan findes mange Unge, der har det nok saa slemt som I. *Blich. (1920).XXVIII.37.* Hans Hustru var netop vendt hjem fra Hospitalet og følte derfor Kulden dobbelt slemt. *Pol.^{4/2}1940.1.sp.6.* komme slemt op at køre, se u. II. køre 5.2. sidde slemt i det, se II. sidde 5.2. ikke slaa slem bi, ikke slaa slemt i, se III. slaa 42 og 49.2. som forstærkende adv.: det var . . slemt tåget. *Krist.JyA.I.1.26.* nu efter Ferien får jeg slemt meget at bestille. *Kidde.B.157.* (madrasserne) forekom mig at være slemt 40 *haard. Svendb.Amt.1921.40.* ogs. *(dial.) ved ord m. rosende bet. (jf. rædsom 4, skrækkelig 3 osv.): en slem god stud. Feilb. 2.3) (jf. ond 4.6) i udtryk for sygelig tilstand olgn. || om legemsdel olgn.: (især: paa synlig maade) alvorligt angreben af sygdom, betændelse olgn. have en slem Hals. vAph.(1759). JC Lange.B.104.* det er en slem finger, du gaar med | || *om sygdomstilfælde olgn.: alvorlig; farlig.* alle de ægyptiske slemme *(Chr.VI 50 og 1931: onde) Sygdomme.5Mos.7.15.* Den unge Pige . . fik nogle slemme Saar i Hovedet. *Pol.^{2/1}1940.3.sp.1.* en slem forkølelse, hoste, hovedpine osv. *spec. (eufem.) om sygdom, man ikke vil nævne direkte (epilepsi, kønssygdom, kræft olgn.): Folk havde jo ogsaa straks troet det værste. Ja, det var nu ikke den slemme Sygdom (∴ syfilis). KMich.H.172.* den slemme ting, *(dial.) om (kold)feber. Junge.191.409. JHSmidth. 60 Ords.162. AarbFrborg.1918.114.* den slemme syge, se u. Syge. hille den slemme syge ell. jøde, se hille 2.2-3. || som adv. Bløder det (∴ saaret) slemt? *KMunk.DU.83.* Tog 968's

Lokomotivfører blev slemt forslaaet. *DanmarksJernbaner.1.(1933).469. 2.4) (talespr.) i forb. m. subst., der betegner noget udueligt, værdiløst, dumt osv.: som i fuldt maal ell. i høj grad er det, som subst. betegner; rigtig (4.2); „værre“. du er da osse en slem Idiot! B.T.^{26/2}1934.4.sp.4.* en slem kabyler, Peter, redelighed olgn., se Kabyler 2, Peter 4.1, Redelighed 3.2. noget slemt punch (puns), skidt oft., se Punch 2, I. Skidt 3.1.

3) (jf. ond 5) som udtryk for afvigelse fra (overtrædelse af paabud, forskrift, vedtægt, lov ang.) den rette (moraliske, etiske) handlemaade; især om person(s) sindstilstand, følelse, karakter): som ikke (i tilbørlig grad) er i besiddelse af, viser ell. vidner om godhed, retskaffenhed, menneskekærlighed, venlighed olgn. (jf. ogs. bet. 4). 3.1) (jf. ond 5.1) som udtryk for (varig) karakteregenskab ell. beskaffenhed: som er præget af daarlig moral, ogs.: daarlig opdragelse olgn.; daarlig; ond; slet; nu især (til dels spøg., i (pædagogisk) tale til børn olgn.): som (gerne) gør ell. voldter fortræd; som man er bange for, bør tage sig i agt for, afsky, være vred paa; spec. dels (m. h. t. forhold til det andet køn): umoralsk; letfærdig; utugtig; dels (især om børn): som ikke opfører sig godt, lydigt, føjeligt; ikke rar ell. sød; ikke artig (3.3); uartig. || (jf. bet. 3.2) om levende væsen, især person. hand viiste dem den slemme (1871: ugudelige) Nicanors hoved. *2Makk.15.38(Chr. VI).* hand er verre end slem. *Moth.S482. Holb.Jep.I.3(se u. Kvinde 5).* allehaande løse og slemme Folk. *Suhm.Hist.1.327.* *Da (∴ i min barndom) syntes mig, vor Jord var meget mindre, | Men og tillige meget mindre slem. *Bagges.Ungd.II.135.* saa slem og ond var den delige Prindsesse. *HCAnd.(1919).I. 90.* en slem lille Knægt — som Du. *[KH With.]Barnebog.(1865).67.* det lykkelige Par bliver efter en oprigtig Samtale endnu lykkeligere . . den slemme Løjtnant trækker sig tilbage. *Brandes.XIII.370. Rørd.GD.131(se u. Mand 8).* En Snask, hvor der vist kun kommer Matrose og slemme Piger. *KMich.F. 183. gammelt rim:* *Hvad har Man i Kerteminde? | Godt Øl og slemme Kvinde; se Kvinde sp. 929°. en lille og nem er bedre end en stor og slem, se nem 4.3. jo nærmere Rom, jo slemmere kristen, se II. Rom. slem(me) dreng(e), *spec. (dial.) om mel-droeje (d. s. s. Rugdreng(e) 2.3).* *JTusch.343. FolkLægme.III.99.* || (jf. bet. 3.3) om (resultat af) levevis, adfærd olgn. dersom en Mand tager sin Broders Hustru til Ægte, det er en slem (1931: uren) Gjerning. *3Mos.20.21.* *La'er slem letfærdig Snak ei gaae | Af Eders Mund. *Kingo.328.* *„Jeg har slaaet et Øie ud paa | Gjedyrdens Søn“ . . | „Har du det? Det var jo slemt — | Det var syndigt, vil jeg sige.“ *Hrz.Lyr.I.51.* mig synes ikke at Walkendorffs (bedrageri) var af den slemme-

ste Slags. *HegermL. (Hjort. B. I. 373)*. *hvor hun saa kom hen, | Forvendte hun strax Hjertet | Paa hver en Ungersvend. | Men alle de smaa Piger | . . hun lærte | Heel mange slemme Ting. *Winth.HF.43*. et misundeligt Øie er en slem (*Chr.VI: ond*) Ting. *Sir.31.14*. *Og dog — jeg må ej lyve, | som er en slemme Ting — | jeg gad i Grunden vide, | hvorfor. *Blaum.Sib.62*. en slem vane, se u. Vane. *jf. bet. 3.3 slutn.:* have et slem¹⁰ ord (paa sig), være, komme, bringe i et slem¹⁰ ord, se Ord 5.2. bringe, komme, være i slem¹⁰ raab, have et slem¹⁰ raab paa sig, se Raab 2. have et slem¹⁰ rygte (paa sig), se I. Rygte 2.2. || om sted, hvortil (*moralsk set*) dadelværdig adfærd (*spec. udsævelser*) er knyttet. søge slemme huse (∴ *utugthuse*). *Moth.S1024a*. *Lad andre ramme Skiven, og lad Keglerne i Roe, | Saa blier du ogsaa borte fra den slemme, slemme Kroe! *Winth. D.(1828).118*. den slemme By (∴ *Kbh.*). *Kollerød.19. jf. bet. 2.4:* en slem bule, knejpe, snask *olgn.* | || som *adv.* *det lader slem¹⁰, at laane andres Klæder, | For at hovmode sig dermed paa fremmed' Stæder. *FrHorn. PM.19*. han drikker slem¹⁰ i (∴ *for*) Tiden. *HansPovls.HF.139. jf. bet. 2.2-3:* Fare slem¹⁰ med Een. *vAph.(1764)*. medhandle slem¹⁰, se medhandle 2.2. 3.2) (*jf. ond 5.2; nu især spøg. ell. dial.*) som (*substantivisk*) personbetegnelse: den slemme, *djævelen* (1); *janden*. *Moth.S482*. *Den Slemme mig indskjød, | At Ende al min Nød | Ved mig at hænge. *Rahb.PoetF.I.156. Blich.(1920).XIV.179*. (*hun*) havde beskyttet hende, hvilket hun nu kunde bede den Slemme tage sig paa, skulde være forbi med det Samme. *CBernh. NF.X.125*. Tvi for den Slemme! *PNJørg. BH.23. Drachm.UB.309*. hun var i Ledtog med den slemme. *Gravl.BB.153*. Navnet Fanden . . maatte ikke siges, man skulde sige den slemme. *AarbFrborg.1918.114. Feilb. UfF*. den slemme hytter sine, se II. hytte 1. 3.3) (*jf. ond 5.3-4*) som *viser ell. vidner om uvenlige, fjendtlige følelser, strenghed, barskhed, vrede olgn. (imod en); streng og haard; vred og truende; ond(skabs)fuld*). disse Byfogder ere slemme Folk, som ikke kand lade ærlige Folk være i Roe. *Holb.Arab.Isc*. ingen var slemmere (∴ *mod Tyge Brahe*), end Lægerne . . som vare misundelige over dend store Mængde af Syge, som . . søgte Hielp hos hannem. *Slange.ChriV.122*. At sætte et slem¹⁰ (truende) Ansigt op. *VSO*. „Hør nu,“ sagde Patrick til (*sin hund*), „jeg har faaet Lov til at banke Dig; men jeg vil ikke være den Slemme.“ *Goldschm.K.32*. *han (∴ *den store Bastian*) var slem: | Han i sit Blækhorn dypped' dem. *Bastian.nr.1.3. jf. ond sp. 693'*: Er der nogen slemme mod Frøken Klara? *Rode.Dg.165. jf. bet. 2.2:* de nordfynske Graaspurve . . var meget slemme ved Hvedemarkerne. *Pol.¹²1940.9.sp.2*. som *adv.*: *Frygter ikke | Hans Ord og hans

Blikke! | Han mener det neppe saa slem¹⁰ som I troe. *Heib.DP.42. CEw.Æ.X.17*. || *især (jf. ond 5.4)* som *udtryk for, at en person (gerne) udtaler sig uvenligt, ufordelagtigt, ondsksfuldt, bagtalerisk, giftigt (om en)*, ogs.: er *rappundet, grov i munden olgn.* „hun taledede om sine Ligtorne fast en halv Time . . det er en lyst at høre hende tale, besynderlig naar hun vil fortælle noget paa Tydsk“ . . „Hun sagde, wollet ihr saa snart gaaen.“ — „I er min troe, slemme.“ *Holb. Bars.II.3*. slem, utilbørlig snak og tale. *Cit. ca.1760.(Vider.III.586)*. „jeg vilde sige Dem en Kompliment.“ „De boeuf, naa ja, gener Dem ikke!“ „Nej, hør ved De hvad, nu er De virkelig for slem.“ *Schand.TF.II.184*. *især i forb.* som have en slem mund *ell. tunge (s. d.)*, (*jf. bet. 2.4:*) der sidder en slem knebber (1.2), kæft (2.2) paa ham *olgn.* *Grumme Hænder, slemme Læber | Driver, tutter, skjænder, slaarer! *Kingo.125*. *du for hendes slemme Mund | Forskaanet maatte være. *Graah.PT.I.147*. Anton, som altid har haft en slem Mund, kaldte mig en Kjællingepreest. *AntNiels.GamleNielsen.(1888).127*. den, der har en slem mund, maa have en bred ryg *olgn.*, se Ryg 2.2, I. Skulder 2.4.

4) (*især af bet. 3*) som (*del af*) *præd. i forb. m. præp.*, som *udtryk for en stærk (dadelværdig) tilbøjelighed*. somme Tider har vi jo god Tid, og saa kan det jo godt være rigtigst at slaa efter (*i bøgerne, men*) Hr. S. er jo slem med det (∴ *overdriver det, lægger alt for stor vægt derpaa*). *Thuborg. F.79. især m. flg. anv.: 4.1*) *m. præp.* efter, som *udtryk for at have en stærk (overdreven, dadelværdig, sygelig, lastefuld) trang til, attraa efter, lyst til (at skaffe sig, faa fat i) noget, være gal, tosset efter noget*. Projsjerne var ogsaa slemme efter Hestene. *JVJens.HF.58*. en stor Have, hvis Kirsebær Kragerne var slemme efter. *NaturensV.1916.307*. Ingen kan sige, at du er slem efter Brændevin. *Kirk.D. 27. jf.:* „Stikkelsbær! skal jeg bruge det (*som medicin*)?“ — „Nej, nej! det maa De ikke. Doktoren er saa slem efter den Frugt.“ *Hostr.FG.6sc. || især (jf. II. gal 2.4)* om *erotisk attraa*. Han er slem efter Qvindfolk. *Høysg.S.149. Grundtv.Snorre.I.206*. Kongen var en haard Mand . . og slem var han efter Piger og Koner. *Ing.EM.II.199*. Kristian havde . . altid været en slem knægt efter tøserner. *NMøll.H.68. 4.2*) *m. præp. til i forb. m. en inf.*, som *udtryk for at have en stærk (overdreven) tilbøjelighed til at udføre en vis (dadelværdig, uheldig) virksomhed*. Mohrbønderne vare endnu slemmere . . til at nedhugge og udplyndre de Svenske. *Slange. ChriV.1230*. At være . . slem til at drikke. *VSO*. hun var slem til at lure ved Dørene. *GylLemche.SJ.45*. Jeg er ikke slem til at sladre. *ErlKrist.DH.111*. hunden er slem til at gø om natten | (*spøg.:*) (*han*) er ikke

slem til at bestille noget, men Frk. Ingeborg kan løppe ham op, saa han tager sig sammen. *DagNyh.* 1921.2.sp.3. om ting ell. forhold: mine drømme er slemme tel at gaa for sig (o: gaa i opfyldelse). *Kollerød*.166. træk saa Døren godt til. Den er slem til at springe op. *ErlKrist.BT*.56. forringen er slem til at tage luften;

Slem-, i ssgr. [slæm-] ell. (af I. Slem) [slæm'-] (jz. Slem-bonus, -melding ofl.) især af III. slem. **-artet**, adj. spec. [III.2.3] (med., foræld.) d. s. s. ondartet 1. hidsige Sager . . gior de Kopper slemartede og sammenløbende, som ved en . . maadelig Behandling havde blevet . . godartede. *Rottbøll.S.12*. **-hed**, en. flt. **-er**. (ænyd. d. s., glde. slem-, slimhet (*Suso.11. Postil.172*); af III. slem; „høres nu ikke“. *MO.*; sj.) den egenskab ell. det forhold at være slem; ogs. med overgang til konkr. bet.: noget slem; slem(me) ting. *Moth.S482*. til II. slem 2.2: Sceneriet paa Galgehøjen (stod) som et Varselstegn mod Ufred og Slemhed. *Aarb Vejde.1937.246*. til II. slem 3.1: helliggjører Herrens eders fædres Guds huus, og udfører den slemhed (1871: Ureenheden) af helligdommen. *2Kron.29.5 (Chr.VI)*. du haver bemittet min helligdom med alle dine slemheder (1871: Afskyeligheder), og med alle dine vederstyggeligheder. *Ez. 5.11 (Chr.VI)*. **-holt**, et. (fra ty. schlempholz (holl. slemphout), af schlemp(e), stang til forstærkning af en dør, (dør)rigel, (bog)spænde m. m.) † tommerstykke inden for forskæven (paa et mindre jartøj). *Funch.MarO.I.87. VSO. Sal. 2 XXI.755*.

I. slemme, v. [slæmə] **-ede**. vbs. *jf. Slemmeri*. (ænyd. slemme (og sløme), sv. † slåmma; fra ty. schlemmen, mnt. slom-(m)en, af ty. † schlamm, schlamp, fraadseri, svireri, schlampen, slubre; *jf. II. Slampamper*; „Høres nu neppe mere.“ *MO.*; nu foræld., arkais.) leve tøjlesløst, i sus og dus (og derved forøde sit gods); svire. (især som vbs.: Slemmen). *Moth.S474*. al denne Slemmen og Bolen. *JPJac.I.208*. Han mindedes sit syndige Liv . . fuld af Slemmen og Liderlighed. *GyrLemche.S.III.164*. || spec. i forb. slemme og demme, se I. demme.

II. slemme, v. se slæmme.

slemmelig(en), adv. (ænyd. d. s.; „høres nu ikke“. *MO.*; nu neppe br.) som adv. til III. slem (2.2, 3.1 ofl.). (*Judas kom*) imod dem, som havde saa slemmelig (1871: skammelig) myrdet hans brødre. *2Makk.12.6 (Chr.VI)*. *VSO*.

Slemmer, en. (Slemmere. *JPJac.I.200*). flt. **-e**. (ænyd. slemmer(e), slømmer(e); af I. slemme; foræld., arkais.) person, der slemmer, lever i slemmen (og demmen); sviregast (*jf. Demmer*). *DL.2—5—25*. ikke agter jeg at erhverve, for . . at giemme det i Jorden, eller at sætte det overstyr som en liderlig Slemmer. *JBaden.Horatius.I.433*.

Grundtv.RS.26. PVJac.Trold.27. UBirkedal. (StSprO.Nr.90.40). **I. Slemmeri**, et. (ænyd. slemmeri, slømmeri; vbs. til I. slemme; foræld., arkais.) (overdreven) slemmen (og demmen); svireri. *DL.2—17—23*. Slemmeri (er) fradersi og drukkenskab. *Moth.S474. Baden.JurO*. fult Slemmeri. *JPJac.I.177*.

II. Slemmeri, et. se Slømmeri.

slem-se, v. [III.3.3] (*jf. I. forse 1*, overse 2; dial.) *ij. overtroisk forestilling: se paa med onde øjne; forgøre, skade med sit blik*. Gæssene kunne i Farringstiden let blive „slemseete“ af onde Øjne, og saa bliver der ingen Gæslinger. *Thiele.III.62*. onde Øjne, der kan „overse“ eller „slemse“ Folk. *Bøgh.JT.541. Heliodoros. Pigen fra Æthiopien. (overs. 1893)*. 116. *Halleby.205. UFF. jf.: (naar jeg staa for) Birtes udadskelende Blik . . synes (jeg) næsten, at de to Fingre, hvormed Sydboerne gør Besværgelsestegn mod „onde Øjne“, uvilkaarlig retter sig ud for at afværge hendes „Slemsyn“*. *Bøgh.JT.542*.

slendre, v. se slentre.

Slendrian, en ell. (i bet. 1; mindre br.) et (*Holb.DNB.580. Kierk.IV.256. Gjel.HE.173*). [slæn'dri(ə)n] (tidligere ogs. (skrevet) *Slenrian*. *Holb.MTKr.64.357. LTId.1747.415. JFBergs.G.149. † Slintrian. Moth.S485*. — *sj. Slenlerjan. Holb.DH.III.20. Slen-treian. sa.DNB.580*. — † *Slantrian. vAph. (1759.1764)*. — *spøg., sj. (jordansket) Slend-re-Hans. Valløe.D.50*. best. f. **-en** [-ʎan'ə)n] (*PdRosenstG.KE.18. Baggés.Gieng.68. Ing. EF.III.45. AFriis.BD.I.51*). flt. (l. br.) **-er** [-ʎan'ər] (*Baggés.Ungd.I.51. sa.SkR.308*). (sv. slentrian († slänterjan), no. slendrian; fra ty. schlendrian (ogs. (tidligere) schlentrian, schlechterjan; holl. slendriaan); dannet af ty. schlendern († schlentern), slentre (se slentre), paa lign. maade som Dumrian, Grob(r)jan, med tilknytning til personnavne som Cyprian(us) ofl. og Jan (*jf. Slendre-Hans ofl.*))

1) (især nedset.) tilvant, uhensigtsmæssig (dadelværdig) fremgangsmaade, daarlige vane, som man af mangelighed (karaktersvagthed, stedighed olgn.) holder fast ved; nu især om en inden for en administration, et (offentligt) embedsvæsen udviklet (overleveret) fremgangsmaade (administrations-, forretningsform), som man (ved manglende omtanke ell. initiativ) har forsoemt at ændre ell. afskaffe. (især i forb. som (blive ved, holde fast ved, lade noget gaa i) den gamle slendrian (*Holb.MTKr.357. Argus. 1771.Nr.43.2. Baggés.NK.149. Oehl.Øen. (1824).I.267. Valløe.D.50. Borregaard.VL.III.44*), den samme ell. een og samme slendrian (*vAph.(1764). Baggés.NK.311. Holst.VI.301*) olgn.). naar du fraraader mig . . at frembringe nye og egne Meeninger, er det det samme, som du vil sige: Lader os blive ved vor gamle Slendrian. *Holb.Ep.I.370*. de forrettede deres Embede med Eftertanke, og ikke efter Slendrianen. *Kritisk*

Journal.1768.346. *blandt mine Slendrianer, | Og alle mine syndefulde Vaner, | Den allervørste . . | Den nemlig: med for megen Snak at kiæde. *Bagges.SkR.308.* at de Lærde . . kalde Dyre-Kredsens Zodiaken . . er vel kun af Slendrian fra (ældre) Tid. *Grundtv. HVI.20.* (han) fik Indtryk af . . Slendrian og Slaphed i den hele Styrelse. *EHolm. (Biogr.Lex.XIV.130).* Hvad der bydes viden om af sproglig Slendrian i Revyer, Films og Lystspiel, er ikke lidt. *DagNyh.14/1933.9.sp.6.* || (sj.) om sindig, magelig (slentrende) gang; slentregang. (arbejderne) kom i Tusindvis, unge og gamle af begge Køn; nogle i rask Trav, andre i jævn Slendrian. *MSalmonsens. BrogedeMinder.(1913).23.*

2) (W, nu l. br.) som betegnelse for en person, hvis adfærd er præget af (gamme)l slendrian (1), ogs. en tænkt person, der repræsenterer en saadan adfærd (inden for et vist virksomhedsomraade). Hr. Sludrian arbejder Hr. Slendrian i Hænderne. *Mynst. (Hjort.B.I.182).* Schand.SD.83.102. Derfor hersker . . kong Slendrian med uindskrænket magt over dette agerbrug. *NAJensen. Ventetider.(1926).201.*

slendriansk, adj. (nu næppe br.) adj. til Slendrian (1), han har i 21 Aar været paa Friderichshospitalet, og der forhveret sig en slendriansk Færdighed i at anvende visse Formuler paa visse Sygdomme. *Buchhave. (PolPhysMag.VIII.592).* jf.: Uvidenhed eller dorsk Slentrianskhed. *Politivennen.1798/99.605.*

Slendring, en. se II. Slentring.

Slen(t)s, en. [slæn'(d)s] flt. -er. (i det mindste delvis af propr. Slentitz, se nærmere u. Junker 2.1; nu næppe br.) som (nedsæt.) personbetegnelse: d. s. s. junker Slen(t)s. *Da paa Comedien nu tramper Mr Slentz. *Cit. 1761.(Additam.4°293æ.14).* inden de kan komme i Vognen og faae aftjaddret med deres Slændser. *FGuldb.(Rahb.Tilsk.1796.662).*

I. Slente, en. [slændə] (ogs. Slent. [slæn'd] MO.). flt. -r. (sv. dial. slänt, (bakke)skraaning; jf. dial. slaa slent, „siges om noget som rokker og vakler.“ *Junge*, slaa slint(e), drive, dovne (Feilb. *Dania.II.194*), skaansk, bornh. slå slänt, slaa fejl (Rietz. 625. *BornhOS.*); til II. slente; egl.: noget (ud)glidende, skraat; jf. slentet, Slentning; dial. ell. jagl., især geol.) (bakke)skraaning olgn. *BornhOS. spec.: lag (i en lagdelt dannelse) ell. dettes retning (hældning).* MDL. de neptuniske Dannelser (bestaar) af Lag eller Slenter. *Puggaard. MoensGeologie.(1851).VI. GForchh. Almeenfattelige Afhandlinger.(1869). 184.* enhver Klit er . . slentet (dannet lagvis) og det saaledes, at Lagene have een Slente efter Heldningen med Vinden . . og en anden . . mod Øst. *Rosenb.OmogfraDanmark.(1871). 46. Gjel.AanderogTider.(1882).21.*

II. slente, v. [slændə] (slinte. *Moth.S 484*). -ede. vbs. jf. Slentning. (ænyd. d. s.,

sv. dial. slänta (og slinta), no. dial. slenta, sletta, gmo. sletta, ty. dial. schlenzen; besl. m. slante; jf. slentre; nu dial.) 1) glide; vakle. *Esp.309. 2) drive (om, af sted); slentre (2).* *Moth.S484. MDL. Han . . kan godt finde paa at gaa og slente hen ad en gade. MKlitgaard.MS.163.*

Slenterjan, en. se Slendrian.

Slente-sky, en. (til I. Slente; meteorol., sj.) d. s. s. Lagsky. *JohsMüller.Naturlærens chemiskeDeel.(overs.1851).243. slentet, adj. [slændəf] (af I. Slente; jagl. (geol.) lagdelt; dannet lagvis. MDL. de neptuniske Dannelser . . ere lagdeelte eller slentede. *Puggaard.MoensGeologie.(1851).VI. GForchh. Almeenfattelige Afhandlinger.(1869).184.**

Slenting, en. se II. Slentring.

Slentning, en. [slændnen] (vbs. til II. slente ell. dannet af I. Slente, slentet; jagl. (geol.) lagdeling; lagdelthed. Klippevænge, hvor Gneusens Slentning (Schichtning) er næsten altid tydelig. *GForchh.(FinnMagnusen.Runamo.(1841).37).* NordConvLex.V 310.

slentre, v. [slændrə] (især tidligere ogs. (skrevet) slendre. *Biehl.DQ.IV.178. Wynth. IX.75. Kierk.II.68.VIII.88. CKMolb.(Bröchner.Br.138).* — dial. slintre. *Moth.S484. UjF.). -ede.* vbs. (l. br.) -ing (Larsen.). (ænyd. d. s., sv. (dial.) släntra, no. slentre, ty. schlendern († schlentern; nt. slentern), holl. slenteren; til II. slente (til dels (med paavirkning) fra ty.); jf. Slendrian samt slante, slantre, II. slunte)

1) (i rigsspr. kun i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2) i al alm., som udtryk for uregelmæssig bevægelse (af noget, der sidder ell. hænger løst). 1.) bevæge sig usikkert, ustøt, svingende; dingle; rokke; vakle. *Hamren (kan) uden Slendren let . . bevæge sig op og ned naar man trækker i Touget. Hinnerup.Juv.434. Posen (o: skoletasken) slentrer hende om Hælene. FJHans. PS.II.162. jf. bet. 2.1: en engelsk Gentleman . . med en urimelig lang Figur og en Slentren i alle Bevægelser, som om det var ham umuligt at beherske dette ualmindelige Corpus. Holst.III.131. Se Maaden, hvorpaa de førte deres Arme og Ben, slentrende, selv om de havde Hast, med lange daskende Armbevægelser. SMich.Va.5. 1.2) (nu næppe br.) trans.: føre af sted paa uregelmæssig maade; føre, kaste hid og did. Et Søbrud fra Siden borttog . . den ved Stormasten fortoiede Baad, og slentrede en gammel Invalid, der just vilde nedtage sin Madpose af Baaden, ud over Rælingen. TMørch. Mit Levnel.II.(1831).59.*

2) især om person, som udtryk for (langsom, skødesløs) bevægelse fremad (gang). 2.1) bevæge sig (gaa; især: paa banet vej, gade) paa en lidet energisk, en skødesløs maade, uden stræben efter (hurtigt) at naa et bestemt maal, uden noget særligt paahvilende arbejde

(i sin fritid, under lediggang), spec. (jf. bet. 1): med svingende bevægelser af kroppen, lemmerne, slap legemsholdning olgn.; drive (af, af sted, om(kring) osv.); ogs.: lunte (IV.2); især i forb. m. adv. ell. præp., som slentre om (Bichl.DQ.IV.355. KLars.AH.81), omkring (Riber.I.157. KLars.Ci.40), af sted (Brandes.VI.465. Hørup.II.267) olgn. De forbandede Juulestuer . . Mine Børn kand umulig blive defra. Min Kone slentrer med for Opsyns skyld. JRPaulli.JM.8. *Dermed hand fra Huus og Qvinde | Slentrer af paa blissed Hæst. AlbThura.Betækn.F4v. Kiedsomheden selv synes at have leiret sig over Alleen. Man slentrer mekanisk op og ned deri. Bagges.L.I.330. Jeg gik fra Nørreport ind paa Veien, og slentrede ganske langsomt i Retningen mod Vesterport. Heib.Poet.X. 107. slentre frem og tilbage i sine egne Tanker. Gybl.(1849).VI.102. Som en Drømmende slentrede (?: ravede) han afsted. NPWiwl.R. 195. Den, der vil have at gøre med Naturen paa egen Haand, maa leve af Tilfældigheder. Han maa kunne slentre. VilhAnd.AD. 106. En Betjent slentrede med Hænderne paa Ryggen. TandR.7. MDL. Feilb. UjF. om dyr: hans Hund slentrede bagefter med ludende Hoved. Blich.(1920).XXIV.56. som udtryk for langsom kørsel: 1833 . . var der ingen Jernbaner, langsomt slentrede det fremad . . der sad man stuvet ind i tunge, klodsede Postvogne. HCAnd.ML.117. || med angivelse af vej(strækning). *jeg slentrer hen den vante Vej, | Urolig og beangstet vel — men gaar dog. Ing.M.30. || (sj.) om rindende vand. han sidder grundende ved en slentrede, sladrende bæk. Grønb.RS.4. || (jf. bet. 2.2) uegl. Gengivelser af catulliske Lejlighedsdigte i mere frit-slentrede, Wesselske Versemaal. Tilsk.1938.I.88. 2.2) (især ω) 40 overf., om en person(s) adfærd, virksomhed, tilstand): leve (tilbringe sin tid, lade tiden gaa) paa tilfældig maade, uden bestemt (livs)maal, dreven af tilfældige indskydelser ell. (sløv) vane, henfaldende i (sløv) uvirksomhed; leve paa bedste beskub; drive (gennem tilværelsen). (i forb. som slentre gennem livet, tilværelsen, slentre livet, tiden hen olgn.). (tabel af Arendse) gjorde mig reent uenig med alt det, som man kalder 50 timelig Lykke . . Nu blev det min Plan at slentre Livet igiennem, som jeg best kunde. Ew.Skr.I.XXII. Tiden slentres hen, jeg har ingen Ide til digterisk Virksomhed. HCAnd. SL.126. En af (sygdommens) værste Følger var en tiltagende Slentren i mit Livs saavel private som offentlige Forhold. PalM.II.III. 35. I denne glade Indbildning slentrede jeg Sommeren og Vinteren hen uden egentlig Beskæftigelse. HBDhlp.I.26. En mand, der havde slentret gennem livet uden at ville noget bestemt. Hjortø.Kr.80. fra en godmodigt-ligeegyldig Stemmings Slentren er det vanskeligt at blive aktiv i et Nu. JacPaludan.

(Pol.¹⁸/1934.9.sp.6). 2.3) (jf. II. drive 11.2 slutn., IV. lunte 2 slutn., slæbe (af) ofl.; nu l. br.) om ydre forhold (af en lidet tilfredsstillende art), som man nogenlunde kan finde sig i, lader passere olgn. jf. bet. 2.2: (fortrædelighederne) satte ham i et saa ilde Humeur, at han ikke kunde arbeide mere og lod det slentre hen. HCAnd.(Bogvennen.1929.19). || det slentrer ell. kan slentre hen (Moth. S485) ell. (især) af, det kan (lige) gaa an, taales, „slæbe af“. MO.(.,Dagl. Tale“). Gadeordb.²

Slentre-, i ssgr. (l. br.) især af slentre 2.1; jx.: **Slentre-gang** (Rosenhoff.DeFattiges fattigeSanger.(1857).59. jf. Slendrian 1 slutn.), **-hans** (se u. Slendrian), **-vorn** (Det slentre-vorne, lidt dvask, evig-gemytlige Københavnavnervæsen. Ipsen.Br.II.7) ofl. **Slentrer**, en. flt. **-e**. (l. br.) person, der slentrer, gaar slentrede, spec.: paa en bys (befærdede) gader. *han blev en halvgal Slentri i den naadlose By. FrNygaard.FlagogVimpler.(1920).58. den stimulende Mængde af aftenlige Slentrere. BertTid.²¹/1929.Aft.II.sp.1. **Slentrian**, en. se Slendrian. **I. Slentring**, en. vbs. af slentre (s. d.).

II. Slentring, en. [slændren] (tidligere ogs. Slendring. JBaden.DaL.557.sp.1. Slentring. Moth.S475. Slantring. vAph.(1759). VSO. BornhOS. Slandring. JBaden.DaL. Slanting. Moth.S475. Slantning. Phønixb.FM.1726.Nr.1.8). flt. **-er**. (vel afl. af II. Slant; jf. slentre, slantre samt II. slente, slante; nu ikke i rigsspr.) mønt af ringe værdi ell. regnepenge, spillepenge, spillemærke af ben olgn. (i jy. om torskens ørestene, „torsekænder“. Feilb.; „skil-ling“; slant. Penge-Corenten er som forhen, at der givis fem Slantninger for en Skilling. Phønixb.FM.1726.Nr.1.8. Perlemoers Skaller 2 Mk. Pundet . . dito Slentringer og Perler . . er nu til Købs at bekomme. ADr. ¹/1762.sp.15. (hun maa) ikke forlange, at gamle Mennesker, og som er vant til at omgaaes Penge, skal sidde og narres for sig om Slentringer, eller Pebernødder. Rahb. Tilsk.1795.318. (Alexander vendte) tilbage til Persepolis, 60 eiterat have mangen Gang sat sit Liv paa Spil som en Slentring. Grundtv. HVI.390. *Og sætter Du mod Slentringer dit Guld, | Hvad nytter Dig, om Du vandt Lommen fuld? Blich.(1920).XV.223. smst. XXV.227. Andre løbe . . hen til Penge-skuffen . . gribe fat i Pengeskaalerne, tage i haandfuldvís af dem, stikke i Lommen og gaae bort, belæssede med Slentringer. Manzoni.DeTrolovede.I.(overs.1874).227.

Slents, en. se Slens.

Sleppert, en. [slæbørd] (ogs. Slip-pert. S&B.). flt. **-er**. (fra ty. schlepper, af schleppen, slæbe, trække; besl. m. slæbe; mal.) langhaaret pensel, hvormed man (paa fri haand) trækker streger. Haandgern. 555. Malerfaget.[1935].264.

slesk, *adj.* [sle'sg (Høysg.AG.137); i *sagr.* 'sle'sg-, 'sle'sg-] (*især tidligere alm. skrevet sledsk*). *inik.* og *adv. d. s. ell. (l. br.) -t* (*Isted Møller. Livslykken. (1910). 62. jf. Mik-kels. Sprogl. 175j.*) *ell. (dial.) slest* (LollGr. 56. BornhOS.). (*ænyd. d. s., fsv. slesk (i slesk-het, sleskhed), no. dial. sleisk; jf. sv. slisk, søde sager, slik, sliskig, sød, slesk; sml. I. Sledske; rimeligvis afl. af sleg; jf. sleskelig om per-son: som er i høj grad, paa en nærgaaende, ubehagelig og falsk maade venlig, indsmigrende i sin tale (for egen fordels skyld); alt for venlig og sødtalende. de Svenske Rege-rings-Raad hafde aldrig været saa sledske og smigret saa meget for hannem, som just i disse Dage. Slange. ChrIV.1197. *Vi veed saa vel dit (o: djævelens) bitre Mod, | Hvor sledsk du dig end vender. Brors. 65. spille den sledske Kammertærnes Rolle, der vil indsmigre sig hos sit naadige Herskab. Birckner. Tr. 185. *Hun var saa sledsk og ydmyg, | Hun var saa kattemild. Winth. HF. 41. Det er i Grunden en sledsk Rad. Nu gaer han og slikker sig ind hos Hornums. Hostr. T. 147. „Hvad er der i Vejen? Hvorfor er du saa sledsk?“ — „Sledsk?“ — „Ja, jeg sagde sledsk. Der er vel et eller andet, du vil skjule, siden du er saa sledsk.“ KLars. Eibl. 18. han var slesk til det yderste overfor Kap-tajnen. Buchh. FD. 90. || (*især* \varnothing) *om hertil svarende væsen, ytring oln.* En sledsk mund. Moth. S479. *Sortebroder Knud (har) det samme lumske Træk | Ved Øiet og det samme sledske Smil | Paa Læben, som for fem Aar siden. Oehl. AV. (1810). 15. *almæg-tig | . . kaldte mig hans sledske Læbe. Boye. Brødr. 15. Ved sledske Taarer . . aflokkede (Dahlia Samson hemmeligheden). SBHersl. L. 71. *Den rige Mand var ganske snild, | Han talte da Vorherre til | Med søde, sledske Smigerord. Winth. SS. 57. *jeg var saa bange, | At en Anden . . Dig skulde fange | Ved sin sledske Venlighed. sa. Dign. 133. VilhAnd. Lütt. II. 203. || (*jf. sleskelig*) *som adv. (især om tale).* *Lad Cato være graviteetsk . . | En snedig Thais tale sledsk. Reenb. II. 55. de taledede sledsk (Chr. VI og 1931 afvig.) for ham med deres Mund og løi for ham med deres Tunger. Ps. 78. 36. (sj.) m. h. t. smags-indtryk: *vammelt. det sledsk søde, der . . hyppigt gør Geleer vamble. Lomh. H. 39. sle-ske, v.* [sle'sgø; l. br. 'slesgø] (*især tid-ligere alm. skrevet sledske. — sj. sli-ske. J. Lange. Breve. 206.*) -ede. *vbs. jf. Sleskeri. (ænyd. sle(d)ske, sli(d)ske (ogs. i bet.: snige sig, liste), no. sleske, sli-ske, no. dial. sleiska; til slesk) (ved sin tale) søge at indsmigre sig (hos en) paa en nærgaaende, ubehagelig, falsk maade (og i egennyttig hensigt); (ved en vis lejlighed ell. varigt) være slesk over for en; smigre paa en falsk, egennyttig maade. (ofte m. præp. for). hand går og sledsker for hinde. Moth. S479. Rahh. Min. 1798. III. 341. Ved at sledske og smigre . .**

fik den skønne Drøde dog omsider Til-ladelse til engang at besøge Gudelunden. NPWiuel. R. 11. Du har skildret det danske Folk . . uden at sledske for dets Svagheder. Brandes. XII. 272. Hun var (o: *anstillede sig*) saa from! . . hun sleskede . . og klappede! Wied. BS. 204. Her har De gaaet og sledsket og tisket . . og spillet forlibt og sagt mig nærgaaende Artigheder. Bergstrøm. M. 91. 5 Mos. 33. 29 (1931). Feilb. UJF. || *med angivelse af det tilsigtede ell. opnaaede resultat.* Hos politiske Mænd . . lister eller sledsker eller køber (*ærgerrigheden*) sig . . fuldt saa ofte Magten som den vinder den ved Fortjenester alene. Brandes. IX. 297. *de har sledsket (o: *ved slesken gjort*) Retfærdigheds strenge Gudsind | til en Kokette for Magten parat. Gjæl. Rø. 89. *især i udtr. sleske sig ind hos en oln.* Det hover mig ikke . . at han har sledsket sig ind paa Slottet hos Greven og Fruentimmerne, og at han gør Hanebeen for Dig. Hrz. C. 20. KLars. LF. 31. Du sledskede Dig ind paa ham. AlbDam. B. 142. **Sleske-krukke**, *en.* (jf. -potte, -prins og Slesker samt I. Krukke 4.1; l. br., *nedset. ell. spøg.*) *sleskende (slesk) person, især kvinde. Schand. SB. 118. Tidens Kvinder. 1931. 24. sleskelig, adv.* [sle'sgøli] (*ænyd. sledskelige; af slesk; højtid., sj.*) *paa en slesk maade; slesk. Moth. S479. *Saa sleskelig daarer dem (o: Adam og Eva) Sno-gen. Grundtv. PS. V. 414. Sleske-potte, en.* (jf. I. Potte 4; l. br., *nedset. ell. spøg.*) *d. s. s. -krukke (ell. -prins). NKirkegaard. Fædres Jord. (1904). 12. Feilb. -prins, en.* (jf. -krukke, -potte og Prins 4.3; l. br., *nedset. ell. spøg.*) *sleskende (slesk) person (dreng, mand). Rørd. LB. 91. AlbDam. B. 34. Slesker, en. fl. -e. (ænyd. sledsker, slidsker; jf. Sleske-krukke, -potte, -prins; især \varnothing , nedset.) sleskende (slesk) person. sledsker (er) en som taler folk efter munden. Moth. S479. Heglef, den Sledsker, kom og lokkede Dig. HFEw. VT. II. 44. SvClaus. NM. 37. Sleskeri, et. (vbs. til sleske; nedset.) *det at sleske; slesk(ende) tale; slesk adfærd. Bream. HH. 71. han vilde gøre, som Mennesker gjorde . . bruge Sleskeri og Løgn. ErlKrist. MM. 199. Slesk-hed, en.* (*ænyd. sledsk-hed, fsv. sleskhet; især \varnothing den egenskab ell. det forhold at være slesk; slesk adfærd. LTid. 1752. 324. Sleskhed o: Træskhed i at smigre og fikle for en. SorøSaml. II. 184. Hauch. DV. II. 50. en fremmed Tunges Sledskhed (Chr. VI. slethed; 1931: en fremmed Kvindes sleske Tunge). Ords. 6. 24. -mundet, adj.* (*nu næppe br.*) *d. s. s. -talende. Moth. S479. VSO. \varnothing -talende, part. adj. Moth. S479. VSO.**

† **Sles-lærred**, *et.* (*ænyd. d. s. (ogs. slesig, sle(d)ske lærret)*) *sleskisk lærred. Pftug. DP. 1066. MR. 1811. 117. VSO.*

Slesviger, *en.* [sle's(ø)vi(?) (q)or] *fl. -e. (ænyd. d. s. (ASVedel. Saxo. (1575). 75)) per-*

son, der er hjemmehørende i (landsdelen) Slesvig; ogs. om (hus)dyr, skib, vare olgn. fra Slesvig. (han) vilde fritte ham ud, hvorledes Schlesvigerne var fornyede med den nye Regjering. *Ew.* (1914). IV. 70. Eder, Slesvigerel har jeg tilsagt . . at I . . skulle faae en fri, folkelig Forfatning. Eders Selvstændighed som Slesvigerne skal . . sikkert være en egen Landdag. *Kgl. Proclamation*²⁷/s1848. *Grundtv. Dansk. I. 184.* (et seminarium) hvor en Slesviger var Forstander. *Gjel. GL. 59.* Thorsen. *Afh. I. 51.* en dansk Slesviger i Ordets allerbedste Forstand. *NatTid.*²⁹/s1940. 7. sp. 3. *Feilb.* || hertil bl. a. (som afl. af Nord-, Mellem- og Sydsvig): danske Nordsvigere. *Cit. 1839.* (PLaurids. S. IV. 97). *Barfod. F. I. 1.* 488. Thorsen. *Afh. I. 67. 119.* Fra min Skoletid . . Af en Mellemslesviger. *Folkelæsnng. Smaastykker. I. 2.* (1867). 91. Syd-Slesvigerne, alle som een, er os hadske tilgavns. *Grundtv. Dansk. I. 119.* *VKorfitsen. T. O. I. 59.*

Slesvig-holstener, en. (ogs. -holsteiner. *Kok. DFspr. I. 23*). [sle^(c)svi(q)-hølsde⁽ⁿ⁾ær, -hølsdai⁽ⁿ⁾nær] m. h. t. forhold før 1864: person, der var hjemmehørende i hertugdømmerne Slesvig og Holsten; ogs. spec. om tilhænger af slesvigholstenismen. *Grundtv. Nyaars-Ønske.* (1843). 19. Prof. Waitz, Prof. Dreysen og Prof. Hermann ere de ivrigste Patriotter her (i Kiel) og store Slesvig-Holstenerne. *Hauch. Br. 47* (aar 1846). *Hostr. G. 13.* Thorsen. *Afh. I. 50.* *Feilb.* -**holste(i)nisme**, en. [sle^(c)svi(q)hølsde⁽ⁿ⁾nisma, -hølsdai⁽ⁿ⁾nisma] (hist.) en i Slesvig og Holsten (spec. ved midten af 19. aarh.) fremtrædende politisk bevægelse med krav om en særlig (fælles) forfatning for disse to landsdele (med administrativ adskillelse fra Danmark). Regjeringen . . har approberet Slesvigholstenismen. *Dirckinck-Holmfeld. Danmark, Slesvig og Holsten.* (1843). 26. *Trap. IX. 9.* (man) regner den politiske Slesvig-Holstenismes Begyndelse fra Aaret 1815. *Allen. DS. I. 442.* *Sal. IV. 1072.* -**holstensk**, adj. [sle^(c)svi(q)-hølsde⁽ⁿ⁾nsq] m. h. t. forhold før 1864: hørende til hertugdømmerne Slesvig og Holsten (jf. u. kongerigsk) ell. til slesvigholstenismen. de Slesvig Holstenske Stænder. *Holb. DH. II. 541.* den slesvig-holstenske agende Post, som afgaaer . . fra Hamborg . . til Hadersleben. *EPont. Atlas. VII. 114.* det slesvig-holstenske Røre 1830. *Allen. DS. I. 449.* Den slesvigholstensk-sindede Befolkning. *Trap. IX. 11.* jf. Thorsen. *Afh. I. 49.* **slesvigsk**, adj. [sle^(c)sviqsg ell. alm. sle^(c)sviq] (ænyd. slesvig(e)sk (Thorsen. *Afh. I. 44j.*)) adj. til Slesvig, Slesviger. Det Slesvigske Lehn. *Holb. DH. II. 538.* de Slesvigske Danskere. *Grundtv. Dansk. I. 25.* dette hersens slesvigske Kommers. *Hostr. G. 13.* Slesvigske og holstenske Skibe. *VKorfitsen. T. O. I. 55.* den øde slesvigske Slette. *Gjel. GL. 443.* || de (to) slesvigske krige, de dansk-tyiske krige 1848-50 og 1864. Skildringer

fra den slesvigske Krig. *FrHamm.* (bogtitel. 1849). Den første slesvigske Krig. *NPJensen.* (bogtitel. 1898). Den anden slesvigske Krig. *sa.* (bogtitel. 1900). *AchtonFriis. J. L. I. 18.* den slesvigske sten, den i Jægersborg Dyrehave til minde om slesvigernes besøg⁹⁰; 1861 rejste mindesten. *IUTid. 1861/62. 173f.* 1864/65. 414. *Gjel. GL. 57.* || (jf. holstensk sp. 426⁴; nu sj. i rigsspr.) i substantivisk anv.: det slesvigske, de slesvigske landsdele; Slesvig. Kong Erik rykte med en stor Magt ind udi det Slesvigske. *Holb. DH. I. 353.* *Olufs. NyOec. I. 220.* Egnen ved Flensborg Fjord er unegteligt en af de meest maleriske i det Slesvigske. *HCAnd. ML. 343.* *Schack. 158.* || hertil bl. a. (som afl. af Nord-, Mellem- og Sydsvig): nordslesvigsk. *Cit. 1838.* (PLaurids. S. I. 135). Nordslesvigsk Søndagsblad. (bladtitel. 1878-1918). Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie. (bogtitel. 1901). jf. *AFriis.* (Pol.²⁹/s1939. 11f.). den nord- og mellem-slesvigske Befolkning. *Fædrel.*²¹/s1849. 2. sp. 2. Thorsen. *Afh. I. 30.* En sydslesvigsk Bonde. *Lyna.*²⁰/s1847. 2. sp. 1. de sydligste danske Folkemaal paa Halvøen falder i fire Grupper: Vestslesvigsk, Flensborgsk, Angelsk og Sydsvigsk. *MKrist.* (Sydslesvig. I. (1933). 81).

I. Slet, en. se I. Slette.

II. Slet, en, et. se Slæt.

III. slet, adj. [slæd] Høysg. *AG. 114.* best. j. og flt. -te ell. (i enkelte faste forb.; nu l. br. i alm. rigsspr.) d. s. (spec. i forb. slet og rette. *LTid. 1726. 248.* *Kierk. VII. 512. XIII. 323.* i rigsspr. nu alm. m. overgang til adv. (bet. 2.2-3), jf.: hun gittede sig med daværende slet og ret Godsejer Prangen. *Pont. LP. VII. 10.* || som adv. i bet. 4.3 ogs. (nu dial., vulg.) **slets** (Hrz. *GB. 29.* *Oversk. Com. III. 183.* *HC And. OT. I. 166.* *PFaber. SK. 30. 32.* *Holst. LHbl. 13.* *FolketsNisse.*²/s1862. 10. *LeckFischer. Teodora.* (1928). 155) ell. (sjældnere) **sletsens** (*Drachm. D. J. I. 340.* *VilhMøll. J. D.*³(1891). 106. *Sganarel. III. 35.* *ChKjerulff. GH. 177*), **sletens** (*RÜss. ME. II. 86.* *Goldschm. H. j. II. 367.* *Blaum. Sib. 23*), **slettes** (*Oehl. PSkr. I. 325.* *Heib. M. 28.* *Hauch. Contrasterne.* (1816). 50), **slette** (*Gram. Breve. 229.* *HCAnd. BC. I. 268.* jf. *Feilb.*).

(ænyd. gl. da. d. s. (ogs. i bet. „ond“, „moralisk) slet“: *De tre ældste da. Skuespil.* (udg. 1874). 123; som adv. d. s., ogs. ænyd. slettes, alene, jf. ænyd. gl. da. med slette, aldeles, helt), æda. slæt, jævn, glat (Harp. Kr. 188), sv. slät, jævn, glat, enkel, simpel, daarlig (af kvalitet) oft., no. slett, oldn. sléttr, jævn, glat oft., mnt. slecht, slicht, jævn, glat, enkel, simpel (hty. schlicht, jævn, schlecht, daarlig, ond, i forb. schlecht und recht ogs.: enkel, simpel olgn.; jf. sligte), holl. slecht, eng. slight, ringe (laant fra nord. ell. ty.), got. slaihts, jævn || bet. „daarlig, ond“ rimeligvis (med paa-virkning) fra ty. || m. h. t. bet.-udviklingen jf. glat (4-5), maadelig (2), III. plat oft.)

1) (nu næsten kun dial.) som har ell. danner en (over)flade (ell. linie), der er uden væsentlige ophøjninger ell. fordybninger (ujævnheder), især: uden (væsentlige) afvigelse fra den plane flade ell. den lige linie (se spec. bet. 1.2-3); jævn; lige; flad; glat. 1.) i al alm., om ting (flade), der ikke er (skarp)kantet, ujævn, ru, furet, rillet olgn. (David) udvalde sig fem slette (1871: glatte) stene af bækken. 1Sam.17.40 (Chr.VI). *hands skaldet hoved top | Der var saa slæt og glat som skoldet Svine krop. Cit.1721. (Kall399a.98^v). De Svenske penge ere . . paa dend eene side . . stemplede med Kongens navn . . og paa dend anden . . gandske slette. JacBircherod.R.60. Brædderne høvles slætte. Høysg.S.47. Petersille, den krusede og (den) slette. Fleischer. HB.54. Derefter skraber man (mandlerne) lidet tyndt uden paa, at de kan blive slette. OeconH. (1784). I.295. *Paa St. Helena nu en Steen | Bedækker slet og flad hans (o: Napoleons) Been. Oehl. (Nytaarsgave fra da. Digtere. 1837. 228). Esp. 309. Thorsen. 78. 173. Flemløse. 138. som adv.: pløje dybt og harve slet osv., se u. Havre 1. jf. Slethøvi: (kun) en ufornuftig Snedker . . vilde paa et loddent og ujevnt Bret bruge den fiine og slette Høvl. LTid. 1754. 88. || spec. om dørlflade olgn.: uden fyldinger. Kværnd. AarbFrbrøg. 1918. 21. FrGrundtv.LK.23. UjF. jf. bet. 2.2: Hvilke Skabe, for at spare paa Bekostninger, kunde . . gøres gandske slette uden Fyldinger og andre Zirater. Langebek. Breve. 119. || om stof, del af (kvinde)dragt olgn.: glat; spec.: uden folder, rynker, udsyning (broderi), (ophøjede) mønstre, figurer olgn. en hvid Kiortel Toga kaldet, som var ganske hvid og slæt. LTid. 1741. 455. en strimmel slet Nettel-Dug. Pamela. I. 119. En slet (glat) Søm, som er uden Stikning. MO. (jf. Sletsøm). VæverB. 92. Over Huen skulde bæres et „slet“ Korsklæde af fint Lærred eller Bobinet; det maatte altsaa ikke være kniplet eller udsyet. Folkedragter. 159. Feilb. UjF. || (jf. bet. 1.3) om haar: som falder glat (ikke krøllet, kruset). Han havde et langt sort slæt Haar. Holb. DH. III. 203. Hendes haar for i panden var kruset . . og bag paa axlerne hengte det gandske slet. JacBircherod.R.29. Suhm. I. 19. 1.2) om flade: (næsten) plan (og vandret); flad; ikke buet, hvælvet, bakked olgn. samme Taarn . . er gandske slæt oven paa. Borrebye. TF. 547. || især om jordsmon, egn, mark osv. (jf. I. Slette): flad; jævn; ogs. spec.: flad og uden bevoksning (aaen, fri). Mose gik op fra Moabs slette Marker (1931: Sletter) paa Nebo Bjerg. 5 Mos. 34. I. *see Dommere at staa | Paa slette aaben Marck, med bare Skiorter paa. Holb. Paars. 62. det er bedre at klyve ud i Træet, end at klyve paa den slette Jord. sa. Usynl. I. 4. Grundtv. PS. IV. 22. Haren troer . . bedre (o: er mindre sky) i Krat, end paa slæt Mark. Blich. (1920). XV. 35. Winth.

Nov. 118. paa den slette, aabne jævne Vei. Kofoed-Hansen. KA. I. 197. Selv da (hun) kom (fra klitbækkerne) paa slet Grund, beholdt hun sin langsomme Gangart. AHenningens. Denfuldendte Kvinde. (1925). 101. NordsjøllF. III. 184. Esp. 309f. UjF. jf. bet. 2.2-3 og V. ret 1.1: en slet og ret bund. Feilb. || om vand (havflade): uden (høje) bølger; rolig. Moth. S486. Landet maae ikke søges alt for nær . . med mindre det er godt Veir og nogenlunde slet Vande. IslKyst. 18. Havet laa slet og blankt. Saiberg. LL. 234. Feilb. 1.3) om lang, smal ting: ikke krum ell. kroget; lige. hvo kand gjøre det slet (1871: lige), som (gud) gjør kroget. Præd. 7.13 (Chr.VI).

2) overf. anv. af bet. 1, om noget lidet særpræget ell. (særegent) fremtrædende olgn. 2.1) (nu næppe br.) om adfærd, især ytring olgn.: som ikke vækker anstod, (men) føles som udtryk for venlighed, elskværdighed, virker tiltalende; glat (4); behagelig; ogs.: indsmigrende; slesk; en ubekjendt, som gjør sine ord slette (1871: glatte; 1931: sleske). Ords. 2.16 (Chr.VI). *mine Vers de var saa nette, | Saa vel polerede og slette, | Saa, var end Tanken flau og mat | . . den gled dog glat. Winth. NDign. 124. 2.2) (i rigsspr. nu næsten kun (især i forb. slet og ret) i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2.3) som ikke afviger (synderlig) fra gennemsnittet, det sædvanlige, almindelige; almindelig (1.4.2); jævn (1.5); ligefrem (5); ordinær (1.2); ogs. (til dels nedsætt., m. overgang til bet. 3): af en lidet betydelig ell. værdifuld art; ordinær (2); tarvelig; simpel; (temmelig) ringe (m. h. t. kvalitet, pris, spec.: social stilling olgn.); ofte i forb. slet og ret (jf. ty. schlecht und recht; se ogs. u. bet. 1.2 og 2.3) *I Stalden hist, i Krybbe slet, | Der vil vi finde Barnet lagt. SalmHus. 144. 3. *Et maadeligt Gemyt, et slet og hver Dags Hierte. Holb. Paars. 43. *En slet (o: jævn, menig) Soldat maa tit med sulten Mave gaae. smst. 340. Arv: „Ach ach! det er mare ikke reent Vand.“ — Henrich: „Det var jo uhøfligt af mig, om jeg vilde tractere min gode Ven og Medtiener med slet Vand.“ sa. Abrac. I. 1. (døbefonterne var) i Begyndelsen slette og rette af Træ. LTid. 1722. Nr. 3. 2. Hands exterieur ere aldeles slette og ringe (endskiondt han forhen har været udenlands), gaaer til datum sort og slet sort, sit eget Haar uden Pung et ceremonies. Klevenf. RJ. 5. Oehl. PSkr. II. 408. (hendes) Paa-klædning tilkjendegav, at hun var Mere end slet og ret. Blich. (1920). XXVIII. 16. jeg (vil), at Cordelia skal forsee sig paa ham, at hun ved ham skal faae Afsmag paa den slette og rette Kjærlighed. Kierk. I. 331. alting blev gjort saa slet og ret som muligt (o: uden udyntning). BornhHaandv. Er. 89. (sj.) som subst., om person (af jævn, simpel stand): (naar) en saadan Sletogret fik pænere Klæder, kunde hun let bilde sig selv Noget ind. Blich. (1920).

XXIX.125. *jf. bet. 2.3:* Gud velsigne dend Velbaarne Fruc, hun er ikke anderledes at omgaaes med, end en slet og ret Borger-Koene. *Holb.Bars.III.2.* slet og ret Jord. *sa. Er.I.3* (se II. Sand 1.1). *som adv.:* God Dag lille Pige (*∅: en skøge*). Forlad mig at jeg taler saa slæt; Jeg ved nok at hun burte have høyere Titul, men jeg er ikke af mange Complimenter. *sa. LSk.III.1.* Man beegner den gode Doctor kun meget slet og ret. *Skuesp.IV.507. jf. bet. 3.2:* „Hvorledes gaar det jer Naboe?“ — „Ikun slet og ret (*∅: saa nogenlunde, saa jævnt*).“ *Holb.Bars.V.7.* || (*tidligere*) ogs. *m. særlig rosende bet.: ukunstlet; uforfæinet; jævn og ufordærvet (ærlig, oprigtig).* slet og ret . . kaldes den, som er ærlig, oprigtig, og ei véd at behielpe sig med konster. *Moth.S486.* *Vor Stiiil maa være jævn og slet. *Reenb.II.4.* *som adv.:* hand gaer kun slet og ret frem (*∅: gaar ærligt, ligefrem til værks*). *Moth.S486.* || slet papir, (*nu glgds.*) *almindeligt, (spec.) ustemplet papir.* *Forordn.12/1701. Holb.Br. 102.* det blev tilladt, at skrive visse Leie-Contracter i Kiøbenhavn, paa slet Papir. *Stampe.I.315. MR.1842.824. Hylling.HJ.208.* || (*jf. ty. schlechtes geld, schlechte groschen, thaler oft.; med overgang til bet. 3; foræld.*) om vægtenhed (*jf. Sletpund*) og især mønt(enhed): (*fra ældre tid*) *almindeligt brugt i handel og vandæl, som regningsenhed, spec. modsat en med en fast (og højere) værdi officielt ansat (nyere) (mønt)enhed.* slette penge. *Moth.S486. Hjort.B.I. 97. VSO.VP60.* især i forb. slet daler, se u. Sletdaler. 1 slet mark. *Cit.1712. (Vider. II.121)(jf. smst.III.699). Sal.XVI.236.* || (*∅* ell. metr.; nu glgds.) om takidelt: let; ubetonet. *Heib.Pros.III.427.430. MusikL. I.3. 2.3* (bet. 2.2) *m. særlig anv. om adfærd ell. ytringsform (i rigsspr. nu vist kun (især ∅) i forb. slet og ret ell. sjældnere (som adv.) slet hen olgn.): fremtrædende (som det sig bør) uden videre omstændigheder, forbehold, omsvøb, om en ligefrem, direkte, uforbeholden maade; spec. som udtryk for, at en anden (højere, finere) vurdering ell. udtryksform (end den anvendte) vilde være uberettiget, urigtig, forkastelig: ligefrem (4.2); simpel (3); blot og bar; ren og skær.* Vil den Laptaske forlange, at jeg skal lade mig indrullere for en slet og ret Hanrey? *Holb.Usym.III.6.* (*den*) anhvervede Rekrut . . er med en slet Afskeed bortjaget fra Dronningens Livregiment. *MR.1806.303.* De maa endelig ikke opfatte mig som en slet og ret „Grosserer“. *Drachm.F.I.479.* han ansaa Jørgens (*sygdoms*-)Tilfælde for ret og slet Pjækkesyge. *JacPaludan.TS.133.* || *som adv., i forb. slet og ret, nu sjældnere slet hen, ogs. slet og ret hen (se u. II. hen 5), slet væk (CHHolten.O.100), slet og bart (se u. III. bar 5.2) olgn.: ligefrem; kort og godt; uden videre; simpelt hen; rent ud*

(sagt); ogs. *m. videre anv., dels ved udtryk for en stigning: endogsaa; dels med overgang til bet. 4: helt (og holdent).* Jeg siiger kun slet og ret, at jeg har Elskov til hans Datter, og begierer hende til Hustrue. *Holb. Kandst.I.2.* din Herre er icke et Haar bedre, siden hand lod sig kalde Von Tyboe, end da hand heedte slet og ret Tyboe. *sa. Tyb.I.4.* Vore Forfædre kaldte store Herrer ved Hof-fet slet hen Hirdstyrere. *LTid.1755.386.* Menneskene (*i Finmarken er*) at see til . . uanseelige, men . . det Indvortes besidder i Rigdom, hvad det Udvortes slet hen mangler. *Oehl. PSkr.II.4.* Man har . . seet dramatiske Characterer (*af helt udansk art*) satte i Forbindelse ikke saa meget med Forhold, som slet-hen med Steder og Navne, der ere hentede fra Hovedstaden. *MæsserLitt.IV.455.* *Er vi ikke gode Venner? | Ud med Sproget, slet og ret! *PalM.T.199.* lille Jens Persen var endnu ikke færdig med at saå; det havde derimod (*store*) Jens Persen slet og ret været færdig med allerede i Oktober. *Gjel.GL.98.* man vælges ikke til en bestemt Funktion indenfor (*embedet, men*) valgtes til Prætor eller Kvæstor slethen, og først Loddet bestemte Ens særlige Funktioner. *ABDrachm. DenromerskeStatsforfatning.(1903).78.*

3) *m. nedsæt. bet.: (i høj grad) daarlig (I. 3.1) (jf. ond 3-4; uden for særlig anv. (som skole-, eksamenskarakter) nu i rigsspr. især ∅) som (helt, paa alvorlig, afgørende, skæbnesvanger maade) mangler de rette, tilbørlige (gode, nyttige) egenskaber; som (i høj grad) vækker ulyst, mishag ved sin utilfredsstillende beskaffenhed; (i høj grad) mangelfuld, daarlig (I.2); (helt) utilfredsstillende, ufyldestgørende, ubrugelig, uduelig, ugunstig, ubehagelig olgn. (i alm. spr. nu næsten kun om forhold af alvorligere art, m. bibet. af beklagelighed, daledværdighed olgn.).* jeg kiænder mange Folk, der endnu har slettere Stemmer, dog sidder heele Timer og piber i Compaignier. *Holb. Bars.II.14.* nogle Ord (*∅: i et leksikon*) . . ere overflødige og ufornødne, som enten ere fremmede eller slet Dansk. *Langebek.Breve. 218.* hans Marker . . ere de sletteste i det hele Sogn. *JSneed.I.23.* Slette Druer yde slette Vine. *Oehl.Tale.(1822).6.* Er De i slet Humeur? *CBernh.NF.VI05.* er den (*oplagte farve i boston*) rød, bliver den anden røde næstbedste og begge de sorte slette Farver. *VortHj.IV,1.51.* *Der staar paa Kirkegaarden | et gammelt frønnet Bræt; | det hælder slemt til Siden, | og Malingen er slet. *Aakj.RS.122.* Bolden er „slet“, hvis den rører Nettet i Serven. *Spillereglerf.Badminton.(1930).§16.* de lærde Studiers slette Vilkaar. *OFriis.Litt.226.* om industriprodukt olgn.: Billig og slet. *Arlaud.504. mods. II. hel 1.2:* Slet Brandgods. Den ringere Slags Brandgods, som hugges i korte Stumper og bruges til at brænde Skibets Bund

med, eller og det sælges til Papirmøllerne. *Harboe.MarO.61. (filos., foræld.):* den continueerlige Progression (*er kun*) trøttende og kjedsommelig, men ingenlunde oploftende eller beundringsværdig, hvorfor den af nogle Philosopher medrette er bleven kaldet: den slette Uendelighed. *Heib.Fl.1828.Nr.100. 2.sp.2. Kierk.I.263.II.25. Brandes.II.277. jf. Kierk.XV758. Rubow.LK.116.* have en slet lykke, se I. Lykke 1.3. jo flere kokke, jo slettere mad, se III. Kok. gøre et slet marked, se Marked 2. holde gode miner med slet spil *olgn.*, se I. Mine 2. en slet saks gør en skævmundet skrædder, se Saks 3. gamle skatter er gode, nye skatter er slette, se II. Skat 1. || *om hvad der kun i ringe grad ell. absolut ikke er det, som vedk. subst. betegner.* *Det var et slet Beviis. *Fr Horn.PM.120.* Aabenbar ikke dit Hjerte for noget Menneske, saa skal han ikke bringe dig en slet (*Chr.VI:* falsk) Tak derfor. *Sir. 8.24.* slet leder, se I. Leder 2.2. *jf.:* Spildepampen . . er let overhedet og leder Varmen slet. *DampLok.61.* || *om vejr, vej olgn.* Dagen efter drog Siggeir bort til Skibs, skyldende paa, at Veiret var got, og at han ei vilde ligge og vente saa længe, indtil det blev slet. *Suhm.Hist.I.175.* kiøre paa slette Veie. *FrSneed.I.119.* Vi tilbragte tre Dage i Civita vecchia, just ikke . . fordi Vinden var saa slet, men fordi den unge Kapitain havde Lyst at see den store Kirkefest. *Hauch.MfU. 77.* || *om person (m. h. t. duelighed).* Det maatte . . være en slet Stue-Pige der ikke kiendte Skoele-Mesteren. *Holb.Jul.9sc.* det var en slet Chirurgus, der raader en Patient fra at aarelades. *sa.GW.(1724).18sc.* min Husbond var den sletteste Kandstøber udi Hamborg . . vil blive ogsaa den sletteste Bormester, vi har haft. *sa.Kandst.IV1.* Man plejer . . at lovprise de venezianske Mestere som dygtige Malere, men dadle dem som slette Digtere. *Høyen.(JLUss.H.91).* brave folk, men slette musikanter, se Musikant. || *om skole-, eksamenspræstation olgn.* Rektor. *Det er usselt! det er slet! Ingen Grün! | Om igjen! *Hosr.VI.135. spec. (brugt substantivisk; jf. god 3.1, maadelig 2.3) som betegnelse for en af de laveste karakterer:* slet, (*tidligere*) ogs. forkortet: s (*Oehl.Er.I.66).* *smst. III.83* (se u. maadelig 2.3). *i Skolen faar hvert Øjeblik han Slet. *Schand.UD.3.* faa skrevet et „Slet“ i sin Karakterrubrik. *HSchwanenfl.Be.51.* Naar man faar Mdlg.? og Slet x i blot et Par af disse modbydelige Fag, kan man rolig skyde flere hvide Pinde efter sit Laudabilis til artium. *HKAarsb.M.I. 117.* som *fti.:* to Sletter. *Schand.O.I.51.* Kirke- ligt Samfunds Julebog. 1922.98. || *som adv.* Det Arbejd, som giver meest Umag, bliver gemeenlig slættest betalt. *Høysg.S.33.* *(*tyven blev*) paa en Sluffe slængt, | Kiørt ud, vendt om, berettet, hængt; | Men, som man snart vil mærke det, | Altsammen overmaade slet.

Bagges.Ungd.I.181. *Den som ei | Kan trives i sit eget Fædreland, | Han trives slettere blandt Fremmede. *Oehl.(1831).IX.91.* han opdagede Spor af et slet afraget Mundskæg. *Ing.EM.III.175.* et halvt barbarisk Folk med slet dulgte hedenske Vaner. *CSPet.Litt. 41.* være slet bestilt, bevendt (med), se bestille 4.2, bevende 2.1. spille sine kort slet, se II. Kort 2. godt lokket er bedre end slet gift, se IV. lokke 2.2. sidde slet (i det), se II. sidde 3.4, 5.2. *jf. bet. 4(2-3):* *Og fangede mig nu kun slet (*o: kun lidet, slet ikke*) fortryde. *Oehl.Digte.III.(1823).264. 3.2)* m. h. t. *helbredstilstand olgn.:* (meget) daarlig (II.1). || (*nu o*) *om tilstand, legemsdel olgn.:* (meget) daarlig; skrøbelig; svagelig; *syg.* Jeg drikker . . ikke Brændeviin, uden naar jeg har ont i Maven, men jeg har gemeenlig en slet Mave. *Holb.Er.I.4.* han . . havde været svagelig og havt slet Helbred. *Stampe.VI.224.* mit slette Befindende forbod mig at gaee ud. *Bagges.L.I.82.* (*han*) beklager sig over sine slette Been, thi han har podegra. *HHans. PD.39.* Med den Gamle blev det stedse slettere og slettere. *Blich.(1920).VIII.15.* || (*nu vist kun i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 3.1*) *om levende væsen, især person:* (meget) daarlig; *syg; lidende. KancSkr. 20/1779.* Sognepræsten . . ligger meget slet af Brystsyge. *Mynst.Vis.I.200.* (*han havde*) maattet søge Sengen; var stedse bleven slettere og slettere, og hver Eftermiddag havt Feberanfald. *Blich.(1920).XII.43. Heib. Poet.VI66.* Min Gud, er vor gode Konge virkelig saa slet? *JHHansen.BillederfraKrigene.(1849).97.* Jeg har kjendt den, som har været slettere end han, og som dog er bleven rask. *Tolderl.F.143. 3.3)* (*jf. om 5; især o, højtid; jf. dog Esp.310. Feib.) i moralsk (etisk) henseende (i høj grad) dadelværdig, forkastelig, afskyelig; (i høj grad) daarlig; moralsk fordærvet; umoralsk.* han havde slettere hensigter, end jeg. *Høysg.2Pr.24.* *Den elsker ei det reene, skionne Rette, | som hader ei det falske, stygge Slette. *Bagges.Ep.436. (det bør)* en Bishop at være ustraffelig . . ikke hengiven . . til slet (*Chr. VI: slem; 1907 afvig.)* Vinding. *ITim.3.3.* den smukke Dorthé (*var*) mistænkt for at staae i slette Forhold til Karlene. *Ing.L.II. 40.* (*han*) havde et slet Rygte. *JHelms.G. 114.* (*skuespillene skulde*) vise det godes Fremgang og det slettes Fald. *Sal.XXXII. 737.* faa et slet ry (*paa sig*), se II. Ry 2.2. slet(te) streg(er), se Streg. (være i) slet tro, se Tro. || *om person. (de)* toge nogle slette (*Chr.VI: onde*) Mennesker af Lediggængere til sig. *ApG.17.5.* *var jeg god, jeg digted slet, | Men jeg er slet, og digter godt, | Den Lod har mig min Musa givet. *Heib. ND.115.* slet er han dog virkelig ikke, saadan, hvad man kalder slet, nedrig, — neil men — svag, middelmaadig. *Winth.NDign.*

189. Ond er denne Tale . . og er Du en langt slettere Mand, end jeg har troet. *Hauch.FH. 173.* det maatte være en slet Karl, der ikke modtog et velmeent Haandslag. *Koføed-Hansen.KA.I.142. Hylling.HJ.75.* slet omgang, selskab (fordærver gode sæder), se u. Omgang 5.3, Selskab 2.

4) (af bet. 1 og 2(3); jf. III. plat 3.2) som adv., i udtryk for ubetingethed, uindskrænket gyldighed. (om slet og ret, slet hen ofl. med overgang til lign. bet. se u. bet. 2.3). 4.1) (i rigsspr. nu kun arkais.) i al alm., uden for nægtende udtryk: aldeles; helt (og holdent); fuldkommen; ganske. (især i (hypotetiske) udtryk for tilintetgørelse, ophør, bortfjernelse olgn.). Laaner . . mand nogens Hest . . og den enten omkommer, fordærvis, eller slet bortkommer. *DL.5—8—8.* det, som ikke blev forkrænket af ild, smeltedes slet (1871: strax). *Visd.16.27 (Chr.VI).* *Om Kødets Gang vi gaa | Og lægges slet i Grave, | Dog skal vi Livet have. *SalmHj.267.2.* *Efter ønske voxte volden, | Dannevirke kaldt, | Som har mangan tørning holden, | Før dend slet forfaldt. *LKok.(PSyv.Viser.(1695).586).* *I Melcke Vejen han saa længe vandret har, | At im paa jorden slet er bleven til en Nar. *Hob.Sat.I.BI.* *Satans Rige slet er knuset, | Døden blev til Spee og Spot. *Brors.47.* *saa blind Vanvid dog kun er, at en Yngling, som Vaaren, | Skulde forgabe sig slet i en grov uskikkelig Trælqvind. *Oehl.NG.(1819). 291.* *Om endog i Dødens kolde Sveed | Øiet brister, Tungen slet forstummer. *Grundtv. SS.I.48.* slet af lave, se I. Lave 1.3. || som grads-adv., knyttet til adj. olgn. hand er slet gal. *Moth.S487.* *Du fandt saa vild en Hjord udi | En slet fortvivlet Vaade. *Kingo.218.* At mange Certificatzer vare tviflagtige, nogle ogsaa slet u-rigtige, var beviist. *Slange. ChrIV1188.* *Naar blev jeg da saa grim, saa slet afskyelig? *Ew.Bald.9.* Det har . . altid været mig uudsigeligt modbydeligt, om ikke slet umueligt; at bede noget Menniske reent ud om en . . Gave. *sa.(1914).IV259. 4.2)* (bet. 4.1) i nægtende sætn., i forb. ikke slet olgn., ikke helt, aldeles, ganske, fuldt ud. *naar til dig jeg skuer ret, | O Gud, mit Hjerte ikke slet | Mistrøstes og fortvivler. *SalmHj.463.4.* vel kunde (staden) trykkes, men aldrig slet undertrykkes. *Hob. Herod.13.* Endnu er dog Ærlighed og Tienstagtighed ikke slet gaæn af Mode i Verden. *ThSchmidt.E.38.* *Ormen . . vil jeg . . foræde, | Paa det ei Askurs Æt | Skal vorde Ormeføde, | Og tabe Kraften slet. *Oehl.NG.(1819).127.* ogs. med en (tautologisk) forstærkelse: *Endnu det ey forsvundet er | Saa gandske slet af Minde. *Reemb.11.48.* || spec. føjet som bestemmelse til et ved et talord angivet størrelsesforhold, maalt for længde, alder, klokkeslæt olgn.: ikke helt; ikke fuldt (ud). (ved udtryk for klokkeslæt til dels urigtigt opfattet som d. s. s. Slæt). 4140 Alen,

det er ikke slet halvanden Fierding Vey. *EPont.Atlas.II.69.* hun havde endnu ikke slet fyldt de halvtredsinstyve. *Rahb.Tilsk. 1794.355.* der er ikke slet fem Uger imellem os (?: forskel i alder). *CBernh.NF.IV.17.* „er klokken fem?“ — „ikke slet.“ *Feilb.* || i alm. rigsspr. nu kun i forb. m. grads-adv. saa, i udtryk som ikke slet saa stor (osv.), m. bet. af en (maadeholden) indskrænkning: ikke helt (ganske), ikke fuldt, ikke just saa stor osv. *Pflug.DP.353.* denne Comet (lader) sig tilsyne . . som en Sterne af tredje Størrelse, men er dog ikke slet saa klar. *LTid.1748.308.* *Jolanthe er ei slet saa ensom her | Som I vel troer. *Hzr.KRD.19.* *naar jeg mig besinder ret, | Saa var den tydske Hund ei slet | Saa stor som jeg fortalte før. *Wilst.D. III.11.* jeg kan selv see, at denne Caricatur ligner mig . . Ja det forstaaer sig! jeg vil jo nodig troe, at min Skikkelse er ganske saa spøgelseagtig, at mine Been ere fuldt saa tynde og Fødderne slet saa lange. *Gyld.EA.41.* (jeg) hade haft Glæde af at ha ham med. Slet saa tilfreds var hans Venner . . ikke med ham. *Galsch.SR.23.* nu var det ikke slet saa morsomt længer. *JacPaludan.TS.67.* *Feilb. Uff.(l.br.):* Der (?: i Østerland) var det nok muligt, varme Klæder ikke slet spillede den samme Rolle som her. *Bregend. BU.50.* (sj.) *Medens Vind og Vover larme farligt, | Skal et stakkels Brev til Randers gaæ. | Tager det med eder, Børn! men vær ligt! | Tager ikke slet (i alm. spr.: alt) for haardt derpaa. *Hzr.Lyr.I.82. 4.3)* m. forstærkende bet. knyttet til et (umiddelbart efterfølgende) nægtende ord: slet ikke, slet ingen olgn., aldeles, absolut, overhovedet ikke ell. ingen (som helst) olgn.; ogs. (i rigsspr. nu l. br., især poet.) i forb. slet ej, slet aldrig. (ofte udtales slet og nægtelsen som en enhedsgruppe, især saaledes at nægtelsen bliver mer ell. mindre trykssvag, under tiden (glågs.) med svækkelse af -t i slet, jf. *Jesp.Fon.568;* ogs. undertiden saaledes at slet (skanderes ell.) udtales trykssvagt, muligvis til dels betegnet ved sammenskrivning: sletingen olgn.; jf. *Rubow.SP.246).* *Lad længes, lad længes, saa saare som de vil, | slet aldrig kommer jeg mere dertil (?: til bornene i havmandens bo). *DFU.nr.11.26.* uden mig kunne I slet intet giøre. *Joh.15.5.* *Er der da slet ingen Raad? | Er der ingen Trøst at vente? *Kingo.484. Hob.Bars.III.2.* Lidet eller slet intet udrustede med militair Kundskab forlæder (de unge adelige) Faderens Huus. *Birckner.III.185.* *Det kunde slet aldrig gaæ mig iglem: | De stolte Floder! *Blich.(1920).XXI.102.* *Jeg kunde slet ikke sove | For Nattergalens Røst. *Wimth.SS.14.* Selskabet maa slets inte ærke sig, fordi jeg inte vil snakke om Glæderne og Fornøjelserne ved min Profession . . jeg (vil) slets inte snakke om Glæden . . for jeg vil slets inte snakke. *Hostr.G.109f.* *Blæsten . . griber

Hanen i Halen fat; | Da maa den rende og bruge sin Fod, | Det hjælper slet ei, hvad den stritter imod. *Kaahund.F.B.nr.12.* Jeg var nu vis paa, at jeg vilde faa noget endnu Mærkværdigere at se . . og det forundrede mig heller sletikke, da Taagen agterude . . begyndte at aabne sig. *Drachm.K.K.6.* *Sletingen skulde fodes som et Lam, | Men som en Tiger og som Bjørne Alle. *sa.DM.115.* hun havde . . ingen Interesse for Mejeri og Husholdning — slet ingen. *JPJac.II.2.* *Vi ka (naar vi er døde) kig ind til Mor i Køknet | . . hun tror det er bette Fugle, | slet aldrig os. *KBecker.S.III.92.* slet ikke saa skelojet, se skelojet 2.2. *jf. ikke sp.86^{4ff.}*: jeg fejlede ikke saa meget som sletikke (?: var ikke spor beruset). *Store nordiske Almanak.1877.4d^{v.}* || (l. br.) | forb. m. andre adv. af lign. (forstærkende) bet. (grev H.) udrettede . . slet aldeles intet. *Slange.ChrIV.1216.* jeg er slet idel intet andet, end et undertrængt Menneske. *Agerbech.FA.II.*(3^{v.}) Den, der siger en rigtig Mening, naar denne slet og aldeles ingen Betydning har for ham. *Kierk.V.250.*

Slet-, *if sgr.* (især tidligere ogs. **Slette-**, se u. Slet-bag, -daler, -jærn, -topper, *jf. Sletmel u. Slettemel.* — †**Sletten-**, se u. Sletfejer). af III. slet, *især* (faql. ell. dial.) af III. slet 1, til dels dog ogs. af (ell. m. tilknytning til) II. slette 1, saaledes navnlig i betegnelser for redskaber olgn., som Slet-fil, -hammer, -harve, -høvl, -jærn, -maane, -ramme, -staal, -tang, -økse olgn. || til III. slet 3 som adv. findes en del mere tilfældige ell. let forstaaelige sgr. m. part som fz.: sletbyggede Gader og Huse. *Molb.UV.241.* den unge Piges . . sletdulgte Glæde. *VKorfilsen.EV.7.* sletforsynet. *S&B.* *en Bog, som, sletindbunden, | Forinden havde deilig Poesie. *P.Møll.* (1855). *I.45.* *Den sletopdragne, egen-villige Dreng. *Hauch.DV'I.89.* en lyshaaret ung Mand . . i tyndt sletsiddende Tøj. *Pol.⁷1939.3.sp.2.* Medfølelse for de fattige og sletstillede. *Fridericia.17&18.Aarh.173.* disse uhaandterlige, slettrykte Rigsdagsreferater. *Bregnd.SmaaKommentarer.* (1936). 39. || om sgr. (sammenskrivninger) af III. slet 4.3 se ovf. sp. 428⁴. **-bag**, en. († **Slette-**. *Moth.S487*). *ft.* **-e** (*Brehm.Patted.837. Sal.II.578*). (no. slett(e)bak, oldn. sléttbak, sléttibaka; *jf. I. Bag 1; zool.*) 1) (*jf. -hval*) d. s. s. Rethval. *vAph.Nath.III.598.* Boas. *Zool.⁶ 663. 2)* (nu næppe br.) ⚔ skarv (*Graculus carbo*) paa den aarstid, da den er uden nakketop. *Trondh.SelskSkr.III.142. TopJ.Norge.14 H.53.* **-bid**, et. (landbr.) glat bidse. *Landb.O.IV.197. UjF.* **-bænk**, en. (*jf. -høvl; nu næppe br.*) d. s. s. Rubank. *vAph.*(1772). *III. 577.* **-daler**, en. (*i ft.* ogs. **Slette-**. 400 Slettedaler. *Holb.Phoenizb.2. Wiwet.EL.32. Etlar.GH.I.226.* ogs. i to ord: (en) slet daler. *Moth.S486. Holb.Rpb.I.14. MR.1744.894. Kierk.VI.223. ft.:* 18. slette Daler. *Thurah. B.237.* — tidligere alm. forkortet: Lodspenge

2 Sl. *Dr.JensSor.II.7.* 2 Sldlr.*smst.10*). (ænyd. d. s.; *jf. III. slet 2.2; foræld.*) daler af ell. i slette (III.2.2) penge, spec.: af fire marks værdi (*jf. I. Daler 1*). (en) Borgemester nyder en trediedeel meer end en Raadmand, det er: Een Rdlr. for hver Sletdaler, Raadmanden nyder. *Holb.DNB.738.* (kreaturerne) indbragte dem 70000 Slette Daler (som man her gemeenligen bruger i Tal i Steden for Rigsdaler). *Thurah.B.5. Blich.*(1920). *VII.5.* Enhver . . skulde være sin Sletdaler dansk saa vis, som han allerede havde den i sin Lomme. *CBernh.GM.II.179.* For det første leverer I mig de to Slettedalere tilbage, som I vandt fra mig for. *Edlar.GH.I.226. Feilb. Flemlose.97. Nordisk Kultur. XXIX.* (1936). 197. **-dreje**, v. vbs. **-ning**. ⚔ dreje glat; afglatte, afpudse ved drejning (v. hj. af et sletstaal; mods. skrubdreje). *Wagn.Tekn.182. 526. TeknO. jf. Sletdrejebænk. Thaulow. M.I.140.* **-falk**, en. (tidligere ogs. skrevet **Slæt-**. *EPont.Atlas.I.617. VSO. MO.*). (fra ty. schlechtfalk, holl. slechtvalk; maaske af III. slet 2.2; især foræld.) ⚔ den tidligere som jagtfolk alm. anv. vandrefalk (duefalk), *Falco peregrinus*; ogs. om duehøg, *Astur palumbarius*. *Kielsen.NHM.121. PVJac.F.313.362.366. 402. DMaskr.VII.289. Kjørball.44. Ord&S.* **-feje** (*Moth.S488*) ell. **-fejer**, en. (**Sletten-fejer**), **-fege**. *Moth.S488. LThura.Hans Rostgaard.*(1726). *181. Lodde.M.15. jf. VSO.*) (ænyd. slet-, slette(n)feier(e), -feie; *jf. i sa. bet. slédskenfeie. Moth.S479.* slikkenfeie. *smst. 493* samt nt. slickfejer, gadefejer, dagdriver, gadelaps; *sml. Fejer 2* og III. slet 2.1; nu næppe br.) slesk, indsmigrende (og falsk, beregnende) person; smigrer (en veltalende Slettenfejer, eller en poetisk Ordgydere. *Lodde.M.15.* **-fil**, en. (ty. schlichtfeile; *jf. Glat-, Lind-, Platfil*) ⚔ fil af den fineste hugging, anvendt til glatfiling (sletfiling; mods. Grov-, Skrub- og til dels Bastardfil). *VareL.* (1807). *I.328. Hinnerup.Juv.420.578. Wagn. Tekn.220. FagOSnedk.* **-file**, v. vbs. **-ing**. (*jf. -fil*) ⚔ file slet (III.1.1); glatfile (mods. skrublefile). *TeknO. Thaulow.M.II.251.* **-flynder**, en. (l. br.) ⚔ d. s. s. -hvar(re). *Begtr.Jyll.II. 317.* **-fræse(r)**, en. (⚔ fræse(r) til glatfiling (mods. Skrubfræse). *Thaulow.M.I.326.* **-haaret**, adj. (nu næppe br.) glathaaret. *Høysg.S.337.* **-hage**, en. (glæda. d. s., ty. schlichthaken) ⚔ finere drejehage til sletdrejning (mods. Skrubhage). *Tekn.MarO.* **-hammer**, en. (ty. (ab)schlichthammer) ⚔ (træ)hammer til at banke glat (slet) med; planérhammer. *Amberg.325. TeknO.* **-harve**, en. (landbr.) (let)harve til at jævne (følge) (pløje)jorden med. *FZytpphenAdeler. Landvæsensevenen.*(1907). *95.* **-hed**, en. *ft.* (l. br.) **-er**. (ænyd. d. s.; især ☐) den egen-skab ell. det forhold at være slet (III(2-3)); slet beskaffenhed, egenskab; navnlig m. flg. anv.: 1) (nu næppe br.) svarende til III. slet 2(1-2). 1.1) til III. slet 2.1. At bevare dig

fra en ond kvinde; fra en fremmed tunges slethed (1871: Sledskhed). *Ords. 6.24* (Chr. VI). 1.2) til III. slet 2.2. *Moth. S487. VSO. 2)* svarende til III. slet 3. 2.1) til III. slet 3.1. *Hob. (Holberg Aarboeg. 1921.11)*. En god (seensk) Udførelse bødede . . paa Stykkets Slethed. *BerlTid. 17/2.1905. M.2.sp.5*. jf. III. slet 3.2: formedelst Veyens Ondhed (og) Hestenes Slethed. *Æreboe. 114. 2.2)* til III. slet 3.3. *denne Slethed, som i Polen segner. *Oehl. PSkr. II. 340*. skulde du da ikke undflye . . al Slethed og egentlig Usædelighed. *Mynst. Tale. (1843). 15*. det Onde i dets Slethed. *Kierk. I. 122*. Jorden (kunde være) god og sund at bebo simpelthen . . hvis man ikke digtede den bedre end den er og samtidigt paaloj den Sletheder, den ikke har. *JV Jens. EE. 166*. -**hen**, adv. se u. III. slet 2.3. -**hugge**, v. vbs. -**ning**. (ænyd. d. s.; jf. -økse; jagl.) glathugge. *S&B. || spec.* (☉) som vbs., med overgang til konkr. bet., om en sletfils hugning (2) ell. hug (IV.3.2). *File. 3. -hval*, en. (zool.). d. s. s. -bag 1. *BMøll. DyL. I. 304. Lieberkind. DV. XI. 417*. -**hvar(re)**, en. (ogs. skrevet -var, -var(r)e, se ndf.). ft. -**hvarre** (-var(r)e) (*Begtr. Jyll. I. 639. Tidsskr. f. Redningsvesen. 1937. 77*) ell. -**hvarrer** (-va(r)er) (*VareL. (1807). II. 574. Saaby.*). (sv. slätvar (dial. ogs. -varv), no. slettvær; jf. I. Hvarre og Rude- og Sletflynder samt Pighvar og I. Slette 2) **✕** flynderarten *Rhombus lævis*, der er beklædt med smaa taglagte skæl (uden pigge). -**hvarre**: *Brehm. Krybd. 901. BevP. III. 624. DanmFauna. XV. 100*. -**hvar**: *Frem. DN. 96*. -**var**: *EPont. Atlas. I. 650. vAph. Nath. II. 468. jf. VSO. -var(r)e*: *Krøyer. II. 407. MO. jf. VSO. -hovl, en. (ænyd. slethøvl (-hevl), ty. schlichthobel; jf. slet høvl (u. III. slet 1.1) samt Glat-, Kort-, Puds-, Rethøvl og Sletbænk; tom., snedk.) høvl med lige (enkelt ell. dobbelt) jern til at høvle (træet) glat med (mods. Skrubhøvl); spec. om en kort høvl, hvormed det (udsavede) ru træ høvles (for derefter at behandles med pudshøvlen). *Moth. S486. Værkt. 4. FagOSnedk. billedl.*: slig et Svar tjente hverken til at rejse eller fælde min mening: man kunde jo strax vise, at det var kuns rudhuggen, og behøvede baade Skrub- og Slet-Høvl. *Høysg. IPr. II. -hovle, v. vbs. -**ing**. (tom., snedk.) høvle (træ) glat (mods. skrubhøvl). *Haandv. 155. OpjB. 3. III. 26*. -**jærn**, et. (jagl.) spec. (jf. -maane og Sletteklinge; garv.) om et redskab (jærn) til at glatte huder med. *Moth. S486. VSO. UfF. Slette-: vAph. (1764). 616*. -**kappe**, en. (jf. -tøj; foræld.) en ved begravelse anvendt kappe (II.1.2) uden blonder (i kanten af vingerne). *AarbVends. 1929.190*. -**maane**, en. (ty. schlichtmond; jf. -jærn, Sletteklinge samt Slightemaane (u. sligte 2.2); garv.) stor, skarpkantet jærnskive (med et hul i midten til at gribe fat i) til glatning af huder. *JFBergs. G. 29. 32. VSO. -mel, et. se Slettemel.***

Sletning, en. ft. -er. (ænyd. d. s.; vbs. til II. slette (1); jf. Sletting) 1) (jagl.) handlingen at slette (II.1. 1.1) i al alm., m. h. t. metal, træ, huder olgn. *Moth. S487. NordConvLex. 2.V.386. Wagn. Tekn. 182. 1.2)* (jf. bet. 2.1; især væv.) til II. slette 1.2, m. h. t. lærred, garn olgn. *NordConvLex. V.313. VæverB. 9. jf. Slettemaskine: Sletningsmaskine. OpjB. 1.VIII.457. 2) konkr. 2.1)* (jf. bet. 1.2; især væv.) d. s. s. I. Slette 3.2. *OpjB. 1.VII.527. VIII.458. 2.2)* (nu kun dial.) d. s. s. I. Slette 1.2. hand (lod) som hand ville flye, for at lokke de Svenske ned af Bakkerne . . Men saa snart hand havde faaet dennem ned paa Sletningen, vendte hand om. *Slange. ChrIV. 227. LTid. 1756. 423. Sandrosen* . . voxer . . meest paa Slettingerne og lave Bjergskraaninger. *Grooss. Sandflugtsstrækningerne i Jylland. (1847). 106. Feilb.*

Sletpund, et. (ænyd. slettepund; af III. slet 2.2; foræld.) den alm. danske vægt-enhed pund; skaatpund. *Nordisk Kultur. XXX. (1936). 183*. || stedvis dog ogs. m. anden værdi: Et Slet Pund Aal, d. e. tolv Pund, betales paa Helgnæs med 3 til 4 Mark. *Begtr. Jyll. II. 108*. -**ramme**, en. (ty. schlichtrahm(en); garv.) træindretning til at udspejnde huderne paa under sletningen. *JFBergs. G. 32*. -**relief**, et. en. (jagl.) relief, hvis figurer dannes en plan flade, kun svagt hævet over baggrunden, og har detalillerne markerede ved fortybde linier („fladsnit“). *Sal. 2.XIX.1082*. -**rigget**, part. adj. [III.1 ell. 2.2] **✕** om fartøj (sletskonert): som har (2 ell. flere) master uden raasejl. *OrdBS. -rival, en. **☉** rival (II) til at afglatte med (mods. Skrubrival). *Thaulow. M. I. 356*. -**rokke**, en. (jf. -skade og Glat-, Platrokke) **✕** rokke af gruppen *Rajæ* læves (uden tornet hud); spec. om de egentlige slettrækker, skade (III) og plovjærnsrokke. *S&B. DanmFauna. XX. 59. 68*.*

slets, adv. se III. slet.
slet-sejlende, part. adj. [III.3.1] **✕** om (sejl) fartøj: som sejler daarligt, har ringe sejldygtighed. *Holst. R. Scheller. MarO. -sejler*, en. [III.1 ell. 2.2] d. s. s. -skonnert. *OrdBS.*

sletsens, adv. se III. slet.
slet-sindet, adj. [III.3.3] *ondsindet*. Lad Dig bevage, spydige og sletsindede Uhyre. *Biehl. DQ. IV. 89. Schack. 335*. -**skade**, en. (jf. -rokke; især dial.) **✕** d. s. s. III. Skade. *Aagaard. Thy. (1802). 44. Krøyer. III. 979. Feilb. -skonnert, en. [III.1 ell. 2.2] (jf. -sejler, -topper og Kæpskonert) **✕** sletrigget skonnert. *KuskJens. Søm. 120. Hage. 976*. -**skrubbe**, en. **✕** d. s. s. Leps. *Krøyer. II. 267. DanmFauna. XV. 78*. -**slibning**, en. **☉** d. s. s. Glat-slibning. *Wagn. Tekn. 255*. -**snog**, en. (zool.) *Coronella* (austriaca); glatsnog. *Brehm. Krybd. 119*. -**spaan** en. **☉** finere spaan (der sletter skrubspaanens spor). *Wagn. Tekn. 182. 515. Thaulow. M. II. 23*. -**staal**, et. **☉** skærende værktøj (staal, med*

lige ell. skraa øg; jf. Skraastaal til glat (af-pudsende) drejning ell. (maskin)høvling (mods. Skrubstaal). *Amberg. FRFriis.KA.61. Opf B.VII.367. Hannover.Tekn.182. -styrende, part. adj.* [III.3.1] ⚓ om fartøj; som lysrer roret daarligt. *Scheller.MarO. -søm, en. (nu næppe br.) d. s. s. slet (III.1.1) søm. VSO. -taug, en. (ty. schlichtzange; garv.) tang til udspænding af huderne (i sletrammen) under behandlingen. JFBergs.G.33.*

I. Slette, en. [slædø] (nu ikke i rigsspr. Slet, en trælos Strækning i (Charlotten-hund skovs) sydvestlige Hjørne, tidligere kaldet „Gentofte Slet“. *Nystrøm.NO.69. Esp. 309. Thorsen.173. sml.:* fordom adskilte (man) Landene under Navne af Slette, med et Tillæg af visse Egenskaber, kaldende Jylland Vide-Slet, Fyen Fin-Slet. *EPont. Atlas.II.7. samt: Middelslet (er) Siællands gamle Navn.TBruun.Pr.623. jf. Videslet). 20 ft. -r. (ænyd. d. s., glæd. best. f. slættæn (5Mos.3.10 (GldaBib.)), sv. slätt, no. slette (no. dial. slett), oldn. slætta, ty. schlichte, glæthed, jævnhed, væverklister of.; af III. slet (1) ell. (i bet. 3) til dels II. slette (1); jf. Sletning, Sletting)*

1) (jævn) flåde. 1.1) (nu vist kun i til-fælde, der ogs. kan føles som uegl. anv. af bet. 1.2; jf. ogs. bet. 1.3) i al alm., svarende til III. slet 1.1. || (anat., nu næppe br.) om det over næseroden, mellem øjenbrynene, liggende parti af pandebenet. Sletten, Glabella. *Sax-torph.O.42. jf. Pandesletten. Anat.(1840). I.88. || (ty. schlechte (schlächte); geol., bjergv.) om (særlig) spalte ell. afsøndrings-flåde i jordskorpen. Imellem Steenkullenes Sletter findes undertiden Spor af adskillige Metaller. Brunnich.M.171. VSO. jf. Sal.VI. 85.VII.483. 1.2) svarende til III. slet 1.2, om større flad landstrækning (uden ell. med faa mindre forhøjninger ell. fordybninger; mods. Bjergland olyn.); i alm. spr. især om (forholdsvis) lavtliggende flad egn (med ell. uden bebyggelse), navnlig: præget af (frodige) græs- ell. kornmarker, til dels (jf. I. Hede 2): uden (betydelige) skovstrækninger (jf. *Moth.S487. Trap. II.294*); ogs. (nu dial.) om fladt, jævnt sted paa en mark, ml. klitter, om flad, jævn eng olyn. (*Esp.309. Thorsen.173. Feilb.*). Jeg kommer til dig, du 50 Beboer af Dalen, af Klippen paa Sletten! *Jer.21.13. *mangen Miil han kun blev vaer | En Slette eens, og grøn og bar. Rahb.Synt.159. Du Glemselens sorgelige Flod! Langsomt ruller du dine mørke Bølger, og breder dem over smilende Sletter som over golde Ørken-er. Mynst.Betr.1.94. *En Sonderjyde fra Flensborg stod | Midt paa den vilde Slette. Hrz.Lyr.1.46. En meget stor grøn Slette var til denne Brug (o: til festplads) indrettet ved Enden af (slots-)Haven. *Gyld.IV.250. Vi have her gjort opmærksom paa Forskjellen mellem Vegetationen (o: i Jyllands klitegne) i Sletterne og paa Høiene. Andres.Klitf.200.***

(jf. *Feilb.*). *Byg paa Sletten, ej paa Tinden. *ZakNiels.(Paa det jævne.(1884).VII.).* den ely-siske slette, se ely-sisk 1. billedl.: her var Grændseskjellet; naar det var overtraadt, gik man ind paa Opløsningsens uendelige vide Slette. *NMPet.IV.292. || spec. m. h. t. typisk danske forhold, til dels (poet.) som betegnelse for (slettelandet) Danmark. *Naar Slettens Son det feige Daadyr fælder, | I farlig Kamp mod Bjørne Normand stod. Zethlz.I.14. Grundtv.PS.V.63 (se u. Grøn-høj). *Paa Sjolunds fagre Sletter. *Ing.Julegave.(1816).37. *Hvor Bølgen larmer høit fra Søe | Om Danmarks gamle Rige, | Hvor Bøgen krands-er Land og Øe, | Som Uskyld Slettens Pige. Wilst.D.I.30. *Jeg elsker de brede Sletter | I Sollysets Sommerpragt. JHelms.S.1. *Vi Sletternes Sonner har Drøm-me i Sind. Holstein.D.69. || (jf. I. Hede 2) som stednavn (i best. f.) om forsk. flade strækninger, som egnen vest for Odense fjord (VSO. MO. CReimer.NB.261. *Trap. IV.262*), fiskerleje ved Øresund (Stedn.II.19) ell. (i Kbh.) om Eremitagesletten i Jægersborg Dyrehave: jeg korte . . i Bil ud til Sletten i Dyrehaven. *FlyvningHær.242. jf. Trap. II. 294.296. 1.3) (i rigsspr. vist kun (poet.) som uegl. anv. af bet. 1.2) om havflåde (jf. ogs. Isslette). *Som skræmmet af Skuddene haster det lette, | smidige Skib over Hav-bugts Slette. Drachm.UD.129. *Vintren kommer kravlende | derude fra Havet. Den skumgrå Slette | bugner under Vægten af den skystore Jætte. Rør.KI.84. || spec. (dial.) om jævn overflade, der fremkommer, efter at en stor bølge er skyllet ind mod stranden. Uden for (revlen) gøres Holdt for at tage en „Slette“, som det kaldes, det vil sige: man søger at komme til at ride paa den sidste store Sø, der har en Jævning af Havet bag efter sig. *AarbHards.1921.96. Feilb.****

2) (jf. Sandflynder) ⚡ flynderfisken *Pleuronectes limanda*; ising; plæde; især tidligere ogs. om andre flynderfisk, som slet-hvarre (*Moth.S487. VSO.*), rødspætte (*VareL. (1807).II.574. UfP.*), *LHBing.Lesøe.(1802). 160. Krøyer.II.298. DanmFauna.XV.75. || talem., svarende til de u. Flynder 1, Rød-spætte 2 anførte: naar skoven er grøn(nest), er sletten skøn(nest). *Mau.3257. Levin.**

3) om ting, hvormed noget gøres jævnt, glat (slet). 3.1) (jf. Loslette; nu dial., foræld.) redskab til at banke (jævne) lergulv med. *Moth.S487. VSO. jf. Gulvslette. Aarb Præstø.1923.21. BornhOS. 3.2) (jf. II. slette 1.3 og Benslette, Slette-mel, -pap, Sletning 2.1, Sletting 4; væv.) (mel)klister, hvormed vævet stof ell. spec. kædegarnet (under vævningen) behandles (slettes) for at blive glat (stift, stærkt); væverklister. *Moth.S487. VSO. VæverB.10. Sterm.Textil.(1937).68. Thorsen. 173. Esp.309. Feilb. jf.:* hans Mor havde kogt frisk Meislette til sin Vævning. *Bre-gend.HS.40.**

II. slette, v. [ˈslædø] -ede. vbs. **∅** -else (Bl&T. VerdenGD.I.378. VorStand.1939.66. sp.2) ell. -ning (s. d.), jf. I. Slette, Sletting. (ænyd. d. s., gl. d. s. (i bet. „udslette“: 1Mos.7.23 (GldaBib.)), oldn. slétta, ty. schlichten (jf. sligte); af III. slet)

1) til III. slet 1(1): gøre jævn, glat (slet). (ogs. i forb. som slette af, ud (jf. af-, udslette) ofl., m. h. t. ujevnhed olgn.). 1.1) (nu **∅** ell. jagl., dial.) jævne, glatte (overfladen af) noget ved bankning, hamring, stampning, filing, skræbning, (af)hugning olgn. dersom Marckene stode paa nogen sted op, saa lod han dennem jefne og slette huor det stæck noget høyt op. *Wing.Curt.351. Søkrigs A.(1752).§683*(se u. indgrave 1). Jorden var slettet over mit Barn (∅: paa barnets grav). *Faye.LitArb.II.172*. Skavgras, som Dreiere, Snedkere, Gørtlere . . bruge at slette og polere deres Arbeide med. *N.Mohr.Isl. Naturhistorie.(1786).223. JFBergs.G.358*(jf. Slet-maane, -ramme ofl.). man (bar) Liget langs med Aaen . . grov det der ned, slættede efter igjen, saa Ingen kunde see der var nygravet. *Grundtv.Snorre.II.355*. *Han omhuggede Stammer . . med Øxen af Kobber, | Slettet dem saa . . og passed dem efter en Retholdt. *PMøll.ES.I.318. Harboe.MarO.* den (ved smedning) fremkomne hakkede Overflade maa senere „slettes“ med Banen (af hammeren). *Wagn.Tekn.148*. forud for Saaningen (maa man) slette den underhavede Jord over med en Letharve. *Landm.B.I.554*(jf. Sletnarve). *Esp.309. Feib. UfF.* jf. *Olje.sp.423⁹⁹*: en af Folkene havde en Kande med Olje, som han slog i Søen for at slette Søen med. *Cit.1726. (Westerby.Skarnskvinden Anna Maria.(1937).247). MylErich. Strandingshistorier.(1901).64* || (jf. II. jævne 1.1) billedl. *Os forte du af Striden ud, | Du Veien for os slettet', | Du klared op den vilde Ørk. *CFrim.Søe-Cabinet.(1793).16*. det Krumme skal gøres lige, og de ujævne Veie skulle slettes (Chr.VI: blive slette, 1907: gøres jævne). *Luc.3.5. 1.2*) (i rigsspr. nu vist kun med overgang til bet. 3) m. h. t. ophøjninger ell. fordybninger: omforme til (del af) en jævn (bort) flade (ved udglattende) tryk, ved bortfjærelse af fremspringende dele, udfyldning af fordybninger olgn.); jævne (II.1.2-a); (ud)glatte; ogs. (nu dial.) spec.: sløjfe. Muurene og Graverne (er) slettede og nedkast. *Pflug.DP.166*. (han) kunde intet andet gjøre end slette nogle Folder paa sit Linnen. *Tullin.I.336*. *Som Vinden Sandets Furer ud, | Den (∅: saften af Yduns æble) sletter Rynker af gusten Hud. *Oehl.NG.(1819).172*. slette en vold, en groft, en grav, en vandfure | *UfF. billedl.*: De fleeste . . søge at conformere sig med Fædernelandets Skikke og Levemaader igjen, og at slette den Fold, som udi fremmede Lande dem er paalagt. *Holb.Ep.IV.122*. hvad man trykker i ler, man ej sletter paa

tegl, se Ler 1. 1.3) (jf. I. Slette 3.2; væv.) gøre (vævet stof, spec.: kædegarnet) glat og fast ved behandling med (paastrykning af ell. neddykning i) væverklister (slette). at slette klæder. *Moth.S487. Funke.(1801). II.653*. *Derpaa hun hyllad sig ind i den himmelske Skrud, som Athene | Selv havde slettet paa Væv. *Wilst.II.XIV.v.179. Vævekonst.17. Kemisk-tekniskHaandbog.(1938).611. SjællBond.68. CReimer.NB.87. Feib.*

2) (jf. III. slet 2.1; i alm. spr. nu kun med overgang til bet. 3) som udtryk for indsmigrerende, uadværende, forsonende adfærd ell. tale. slette (er) at give gode ord. *Moth.S487. (man) sletter af, naar man . . bøjer sig, giver efter. CReimer.NB.629*. slette efter med alle (∅: snakke alle efter munden). *UfF. || især m. h. t. uenighed, stridsspørgsmaal, vanskelighed olgn.: (af)dæmpe; glatte (af, ud); jævne (II. 2.4); bringe til ophør; bilægge. (ofte i forb. som slette af, efter, hen (jf. hen-slette), over (jf. overslette), ud ofl. Feib. UfF.). Kong Sigismund (vilde) komme til Stokholm for at afgjøre og slette ald Urolighed. *Slange.ChrIV.147*. *let sig Striden lader slette. *Brors.224*. Da Sagen var forklaret, og Beviserne førte, begyndte en Deel af Rigsraaderne . . at vilde slette det over og hendreie Straffen til den mildeste Side. *Mall.SgH.451*. Aabenbar os, hvori Sagen bestaaer, at vi kan slette den igjen. *Biehl. (Skuesp.VI.423)*. (han) fandt den haanlige Begegnelse . . for stor til at slette over med Arighed bagefter. *Grundtv.Sazo.II.56*. Han søgte at slette det hen. *VSO.II.555*.*

3) (jf. bet. 1.2 og 2) bevirke, at noget ophører at eksistere (for ens sanser ell. bevidsthed). (ofte i forb. slette ud). 3.1) m. h. t. synlige spor (tegn), spec. noget skrevet olgn.: tilintetgøre (egl. om udglatning af en med (skrift)tegn forsynet løs masse, som ler, sand (jf. Sandbord 2) olgn. (jf. bet. 1.2), drejtere ogs. v. hj. af (tavle)svamp, viskelæder, ved overstregning, rasur, omskrivning (i anden form) olgn.), i alm. med forestilling om noget fejlskrevet, kasseret, ugyldigt; udslette; viske ud; lade udgaa; stryge; ogs.: ophæve (gyldigheden af); annullere. Hr. Notarius! slæt ud Contracten igjen. *Holb.Pern.III.7*. *Taaren falder ned og sletter | Mig Skriften ud . . | Thi lad mig ende (brevet). *PalM.D. 103*. Naar der stod: For første Gang siden Rigets Deling, var de sidste tre Ord blevne slettede (∅: af censuren). *Brandes.X.81*. hun har slettet ham af Testamentet. *NBøgh.CW. II.111*. jeg (skal) sørge for, at alle de Gældsposter, som plager Dig, bliver slettet ud. *IsakDin.FF.40*. (haandskriftet har) gæes . . med sidste æ slettet ved Underprikning. *Brøndum-Nielsen.GG.III.160*. Af de paa (valglisten) optagne 312,800 Vælgere er der paa Grund af Skatterestance slettet ca. 44,000. *DagNyh.* ⁹⁹21933.3.sp.1. slette af rullen, se I. Rulle 4.2 || (jf. bet. 3.2) billedl. *Kingo*.

173. *Hvad Norner-skar, kan Ingen slette. *Grundtv. Opr. I. 183.* *Aldrens Mærke slettes aldrig bort. *Blich. (1920). V7.* Hans Andersens Ture havde haft en Søn, som var død, før han naaede Skelsalderen. Det havde været en stor Sorg. Ture-Navnet var af Skæbnen dømt til at slettes. *NSvend. H. 179.* Østrig slettet af Landkortet. *Pol. 14. 1938. I.* **3.2** $\text{\textcircled{W}}$ med videre anv.: faa noget til at svinde (bort), forsvinde, saa at det ikke mere sanses (ses), huskes, føles, (kan) regnes som eksisterende (m. h. t. synd til dels med (af)bleget) forestilling om et gældsforhold, et regnskab; jf. bet. 3.1); ogs.: til-intetgøre (totalt). *Hvis jeg ved blodig Hevn ej sletter den Foragt. *Holb. Metam. 12.* *Alt Spor af Liv er slettet ud. *Bagges. SV. 92.* *Jeg vilde slette Dig, Uhyre, | Af Jorden ud. *Hauch. DVI. 111.* *Hvad Præst havde lært mig, det slettede de (?: daarlige kammerater) ud, | Thi end var min Hjerne saa ung. *Wilst. D. III. 5.* *Har idag jeg, kjære Gud, | syndet imod dine Bud . . | slet det ud for Jesu Blod! *Arentzen. (Kirketid. 1845/46. 425).* Himmelf og Jord (var) slettet ud af Mørket. *Seiberg. KK. II. 211.*

III. slette, adv. se III. slet.

Slette-, i ssgr. (om Slette- som sideform til Slet- s. d.). (nu) især af I. Slette 1.2; saaledes ogs. (foruden de ndf. anførte) mere tilfældige ssgr. som Slette-beboer, -egn, -folk, -grund, -landskab, -mark ofl. **-bag**, en. se Sletbag. **-bakke**, en. [I.3.2, II.1.3] (væv.) bakke til væverklister (slette). *CHans. S. 214.* **-balje**, en. [I.3.2, II.1.3] (væv.) balje til væverklister (slette). *UjF.* **-ben**, en. [II.1.1-2] (nu næppe br.) falseben. *Moth. S487. VSO.* **-bo**, en. (ogs. **-boer**. Tyrolerfamilien. (1840). 5. *VSO. BerlTid. 1898. Aft. 1. sp. 4.* — dial. *Slæbo. Moth. S488. MDL. CREIMER. NB. 261. jf. Rietz. 626.*) (nu især $\text{\textcircled{W}}$, geogr. ell. dial.) person, der bor paa en slette, i en sletteegn, et slette-land (mods. Bjerg-, Skovbo olgn.); ofte spec. (jf. I. Slette 1.2; $\text{\textcircled{W}}$) om (slette-landet) Danmarks indbyggere. Pram vil i sin Starkodder give os Sletteboere, som ikke kiende Fieldskred, et ret frygteligt Begreb om den Steen, hvormed Uller vil dække Helten og hans Ven. *Rahb. Stil. 50. Schouw. N. 72. Drachm. LK. 19. Vilh. And. AD. 112.* $\text{\textcircled{W}}$ **-bygd**, en. *Landmands-Blade. 1877. 449.* den skaan-ske Slettebygd. *Brøndum-Nielsen. (Nordisk Kultur. VI. (1933). 116).* **-børste**, en. [I.3.2, II.1.3] (væv.) børste til paasmøring af væverklister (slette). *Væver B. 10. Halleby. 67. Feilb.* **-daler**, se Sletdaler. **-gang**, en. (jf. II. slette 1.1, III. slet 1.1 samt Sligtengang; kurv.) ved fletning af vidjekurve: (fletning, der bestaar af) en række af (sideløbende, vandrette) vidjer, som flettes ind ml. opstan-

derne kurven rundt. *Haandgern. 186.* **-jærn**, et. se Sletjærn. **-klinge**, en. [II.1.1] (ty. schlichtklinge; jf. Slet-jærn, -maane; garv.) skarpt redskab til at glatte huder med. *Cit. 1800. (CNYrop. Haandv. 53).* **-kvæg**, et. (mods. Bjergkvæg; landbr.). *BMøll. DyL. I. 208.* **-land**, et. (jf. Land 2.2; især $\text{\textcircled{W}}$ ell. geogr.) land, der (fortrinsvis) bestaar af (især: lavtliggende) sletter (mods. Bjergland, til dels Højland). *Rahb. VT. 114. Schouw. N. 81.* det østdanske slette-land. *AOLr. DH. I. 285.* **-maskine**, en. [II.1.3] (jf. Sletningsmaskine u. Sletning 1.2; væv.). *NordConvLex. V313. Wilkens. MT. 300.* **-mel**, et. (Slet-. *Blich. MT. 14. jf. Feilb.*) [I.3.2, II.1.3] (jf. -pap; væv., dial.) om (mel til) væverklister (slette). *CREIMER. NB. 87. Sjæll. Bond. 68.*

Sletten-fege, -fejjer, en. se Slet-fejer.

slettens, adv. se III. slet.

Slette-pap, en. [II.1.3] (jf. -mel; nu næppe br.) d. s. s. I. Slette 3.2. *Amberg. 325. Rask. Fynske BS. 52.*

Sletter, en. flt. **-e**. (af II. slette 1; jagl.) 1) person (haandværker), der sletter; spec. (væv.) til II. slette 1.3. *Socialdem. 1920. 8. sp. 4.* 2) redskab til at slette med; spec. (jf. II. slette 1.1; garv.) om en metalplade med buet æg (af form som en tømmerrandsøkse) til skrabning af (okse-)huder. *JFBergs. G. 36. 357.*

slettes, adv. se III. slet.

Slette-topper, en. se Slettopper.

Sletting, en. (vbs. til II. slette (se bet. 1) ell. afl. af III. slet (1); jf. Sletning 2; nu især dial.) 1) (nu næppe br.) vbs. til II. slette 1.1. denne Sletten paa tværs erstatter hvad der kan være forsømt . . ved Slettingen fra Halen til Hovedet. *JFBergs. G. 394.* 2) flad strækning (ml. klitter olgn.); slette (I.1.2). *VSO. („Vensysse!“).* Paa en Sletting ved et af Husene et Stykke oppe fra Havet løb der nogle Born og legede med nogle Lam. *Seiberg. L. 44. Feilb. Rietz. 627.* 3) \texttimes navn paa forsk. (glatte) fisk, især (jf. I. Slette 2) om rødspætte (Hübertz. *Æro. (1834). 252. Fabricius. Drejø. (1882). 103.* Feilb.) ell. slethvarre (Moth. S488. *VSO.*). || om alm. grundling, *Gobio fluviatilis*. *Rietz. 627.* 4) (væv.) d. s. s. I. Slette 3.2. *Feilb.*

Slet-topper, en. [III.1 ell. 2.2] (jf. sv. slåttoppad, slettriget) $\text{\textcircled{†}}$ d. s. s. -skonnert. *OrdbS. Slette-: NatTid. 1918. Aft. 2. sp. 6.*

I. -tromle, en. (ænyd. d. s.; landbr.) alm. tromle med glat træcylinder (som bul). *Opf B. III. 20. Uhrskov. Dagligt Liv. (1924). 180.*

II. -tromle, v. (landbr.) tromle (jorden) jævn (med en slettromle). *AarbKbh. Amt. 1930. 41. AarbFrørg. 1938. 212.* $\text{\textcircled{W}}$ **-tænkende**,

part. adj. til III. slet 3.3: Panthakak var hverken slettænkende eller letsindig. *Ew. (1914). IV. 49. Blich. (1920). XXXI. 71.* **-tøj**, et. (jf. -kappe; foræld.) glat (ikke foldet) stof (tøj). *Amagerdragter. 25.* **-økse**, en. (ænyd. d. s.;

jf. ty. schlichttaxt; tom., snedk.) bredbladet økse til glathugning; bredbil. Moth.S487. VSO. MO. FagOSnedk.

Slev, en ell. (dial.) et (MDL.520. Fr Grundtv.LK.33. UjF.). [sle²v, ogs. sleu¹] (sj. (skrevet) Sleb. Oehl.HrS.(1817).120. sa. Reise. I.(1817).181. jf. Bagges.Reisen til sitHiem.(1818).75. — nu dial. Slæv. Biehl.DQ.III.178. Esp.310. UjF. jf. VSO. — nu især dial. Sløv [slø²v, slou¹] Moth.S501. Biehl. DQ.III.178. Bagges.Reisen til sitHiem.(1818). 75. Ing.VSt.(1824).37. Goldschm.Hjl.II.587. Bang.T.58. VilhAnd.Litt.II.533. MDL.520. Thorsen.174. FrGrundtv.LK.33. Feilb. jf. VSO. MO. se ogs. u. Gryde-, Skummeslev. — sj. (skrevet) Sløb, (ft.) Grydesløbe. Junge.237). ft. -e. (ænyd. slev, sløv, sv. slev (fsv. slev), no. sleiv (slev), isl. sleif, mnt. slef, sleif; egl.: (af)kløvet træstykke, jf. oeng. (to)slifan, kløve (eng. slive); m. h. t. bet.-udviklingen sml. I. Ske)

1) (især gldgs. (foræld.), dial.) stor (træ-)ske (især) til køkkenbrug; grydeske; røreske; ogs.: skummeske (jf. VSO. samt Skummeslev). man (tager) Smørret ud, ælter med en Slev den endnu deriværende Kiærne-Melk derudaf. Oecon Journ. 1757. 654. Oehl. XVIII.48. (hun) rørte i Gryden med sin store Slev. CBernh.NF.X.291. Apothekeren (kom) med en dampende Bolle, en Slev og en Bakke med Glas . . og drak selv Folkene til. Drachm.VT.445. Slev, Skeer og Rørere (som bruges ved syltning) bør helst være af Træ. Lomh.H.9. || (dial.) d. s. s. Skeblad I. MDL.520. SjællBond.143. Kageske . . rund i Slev. PolitE.Kosterbl. 1/2 1923.1.sp.1. || (jf. Slevfuld) som maalsbestemmelse: (stor) skefuld. (man) kommer omtrent to Slevt fiint Meel . . dertil. DiætLex.II.234. i Arrigskab lige i Næse og Mund. Schand.FrProv.109. || i særlige forb. (talem.), ofte m. overf. anv. hun (blev) dømt til Kokkekniv og Slev, samt forbudet Blåk og Pen for Livstid. Rahb. Tilsk.1793.189. de Herrer, der for Tiden fører Slev i det Grødfad som kaldes Danmark. VortLand. 1/2 1905.1.sp.5. spec. (jf. I. Ske 2.2) i forb. øse op med den store slev, som udtryk for rundelig uddeling. „Nu faar I (fædte-) Greverne i Spandene.“ De øste op med den store Slev i Spand efter Spand. Bang.T.58. billedl.: Vor-Herre passer jo paa os alle sammen . . og selv om han nu ikke har øst op for én med den store Slev, saa har vi jo dog meget at være taknemlig for. Pont.F.I.124. spec. (jf. øse op u. øse): bruge mange (stærke, store) ord paa en pralende ell. uforbeholdent nedsettende (bagtalerisk) maade. JHSmidth. OrdS.138. UjF.

2) (jf. I. Ske 3; især fagl.) om (del af) en ting, der ved sin form minder om en slev (1). jf.: Denne Smakke (i: et flodskib) . . styres af en uhyre Træsløv. Bagges.L.

II.140. || om skeformet næb. (andens næb) munder ud i den brede Sløv, som udgjør Andens Arvelod. Masius.Naturstudier.(overs. 1853).100. || (mur.-jarg.) d. s. s. Murske. OrdS. || om den skærende del af et stebbor. GutsMuths.(1802).296. Tidsskr.f.Skovvæsen. 1892.B.7.

Slev-, i ssgr. [sleu¹] af Slev 1. -bor, et. (jf. Slev 2 slutn.) hulbor med skeformet ende; skebor. GutsMuths.(1802).64. PolitE. Kosterbl. 25/2 1924.2.sp.1. Sløv-: Tidsskr.f. Skovvæsen.1892.B.7. Haandv.142. -fuld, en. (især gldgs.) saa meget som en slev rummer; (stor) skefuld. Pol. 25/2 1939.Sønd.3.sp.4. uegl., om stor (rigelig) mængde: *Hand da een ærlig Sløfuld Guld | Hiem til mig ey kand bringe.Sort.Poet.II.

I. Sli, en. [sli¹] (sv. dial. sli, sly, slim, sumpet grund, no. (dial.) sli, sly, slim, sejj vædske; samme ord som propr. Sli(en) om fjorden ved byen Slesvig; se Brøndum-Nielsen.GG.III.55; jf. II-III. Sli samt II. Slik, Slim; nu næppe br.) mergel med iblandede harpiksartede bestanddele, dannet ved kysterne, spec. ved aærs udløb. Olufs. Landoecon.47. jf. VSO. MO.

II. Sli, en. [sli¹] (ogs. m. former som Slid (JTusch.330. Pol. 5/2 1939.7.sp.3), Slid-di (Feilb.), † Slæ(e) (Moth.S512. JTusch. 90)). (ænyd. d. s., sv. no. dial. sli, sly, oldn. slý, slimagtig vandplante; egl. sa. ord som I og III. Sli; dial.) ♀ navn paa forsk. strandplanter (egl. om slimede (filtrede) (rødder af) vandplanter), if. JTusch.84.301 (jf. VSO. MO.) om strand-mandstro, Eryngium maritimum L.; ogs. om en slags tang (Moth.S488. JTusch.90. jf.: det slimede, klistrende „Slid“ (i fiskergarn). Pol. 5/2 1939.7.sp.3); nu især om (filtrede, tørre rødder af) klittag (hjelme), Psamma arenaria (L.) R. et S. Marehalm, Hvideriis, Sener, Klittetag, Hielme, Slij, eller de Torne, som groe paa Strandbakken, eller i Klitten imod Vesterhav. DL.6—17—29. Cit.1743.(Vider.III.434). Viborg.Sandvæsterne.(1788).11. sa.(PhysBibl. III.1272). Andres.Klitf.89.206. Thyreg.S.232. JTusch.330. Feilb. jf.: Sli . . kaldes strandlyng, som groer paa sand-bakker . . Erica marina. NvHaven.Orth.161.

III. Sli, en. [sli¹] (ty. schleie (mnt. sli), holl. slij, oeng. sliw, slev; egl. sa. ord som I-II. Sli, idet navnet skyldes fiskens i slim hyllede skæl; dial.) ♂ suder, Tinea vulgaris. EPont. Atlas.I.654. JLybecker.FiskeneogFiskerierne.(1792).40. Krøyer.III.352. Feilb.

IV. Sli, en. se I. Slig.

Slib, et. [sli¹] ft. d. s. (i bet. 3). (sv. slip, mnt. slip, holl. slijp; til slibe (1); især fagl.) 1) (sj.) som vbs. til slibe 1(4): det at slibe ell. slibes; slibning. Strandens rislende Sten, der knasede i Slibet mod hinanden som knustes de mellem Kværns gnadskende Tænder.EErichs.N.173. 2) finkornet masse (pulver), dannet (som affald)

ved slibning af metal, sten, træ (jf. Træslib) *olgn.* (slibeaffald, -grus, -stov). *Moth. S488.* Under Slib forstaaes en guld- eller sølvholdig Masse, som erholdes ved at slibe Guld- og Sølvarbejde glat med Pimpsteen, Kul og fine Vandslibestene. *Hinnerup. Juv. 470. VSO.* („Endnu i Fyen“). *jf. Stenslib. Hannover. Tekn. 276. 3)* et til mikroskopisk metalundersøgelse anv. (tyndt) slebet metalstykke. *Sal.² XVI. 1009. Aarb. 1936. 40.*

Slib-, i ssgr. se Slibe-

slibe, v. [ˈslɪbə] ell. (dagl.) [ˈslɪvə, ˈslɪuə] (jf. skrivemaaden slive (Kierk.P.II. 280. *AndNz.DM.II.65* (se u. Skærslipper)). *præs. -er* [ˈslɪbər (ˈslɪvər, ˈslɪuər)] sliber (d. v. s. silber). *Høysg. AG. 94* (jf. Feilb.); *præt. sleb* [slɛːb (Høysg. AG. 94); dagl. sleˈv, sleuˈ] ell. (nu især dial.) slibede (*Moth. S 488. Holb. Kh. 478. LTid. 1729. 136.* der slibedes og poleredes. *Nystrøm. NØ. 550. Esp. §182. Thorsen. 102. jf. Flemlose. 162*); *part. slebet* [slɛˈbət; dagl. ˈslɛːvət, ˈslɛuət] ell. (især \square ell. dial.) **sliben** (i pass. m. subj. af *fk.*, *jf.*: slevten. *KSelskSkr. VI. 171. ft. slevne. LTid. 1759. 394.* sml. slevten, *part. adj.*; (dial.) efter have: *Høysg. AG. 94. Feilb.*) ell. (nu især dial.) **silbet** (*Moth. S488. JacBircherod. FF. 61. Esp. §182. UnivBl. I. 394. Thorsen. 102. Flemlose. 162.* vbs. **-ning** (s. d.), *jf. Slib, Sliberi.* (ænyd. d. s., glæd. slibæ, handle haardt, ilde (med en; *jf. bet. 2.2*), sv. slipa (fsv. slipa ogs.: slæbe), no. slipe; vist fra mnt. slipen, slibe, glide, *jf. hty. schleifen, holl. slippen, eng. slip, glide, smutte; sml. slibrig, Skærslipper; besl. m. slæbe og II. slippe*)

1) gnide (skure) en ting med (ell. mod) noget haardt (et haardt redskab, en sten *olgn.*), (egh.:) saaledes at (ganske) smaa dele (spaaner) afskrabes af (ell. fra) tingens overflade (og denne bliver glat, blank); *ogs. m. subj.*, der betegner (slibe)redskabet. 1.) behandle et skærende (ell. stikkende) redskab (s. *æg, od*) v. hj. af et finkornet, haardt (ikke metallisk) stof (især: en (glat) sten), i alm.: for saaledes at gøre æggen (ell. odden) skarp; hvæsse, skærpe (ved gnidning); *spec. (mods. hty.):* gøre et (skærende) redskab skarpt ved at holde det imod en rund, roterende (vaad) (slibe)sten. Naar mand har slibet een kniv paa een trappe . . skal mand (if. overtroen) strax spøtte derpaa. *JacBircherod. FF. 61* (jf. *Thiele. III. 79.*) *Jeg saae ham | . . moisom slibe den halvrustne Daggert. *Ew. (1914). III. 37.* *(de) sleb de blanke Sværde | Paa haarden Hvæssesteen. *Oehl. NG. (1819). 11.* *Slib Staalet først paa denne grove Sandsteen, | Saa kan det siden hvæsses paa den Fine. *sa. HS. (1815). 28.* *Hun sleb den (o: kniven) paa sin Toffel. [*JKrohn.*] *PetersJul. [1866]. V.v. 2.* *Jeg sliber Sakse, jeg sliber Knive. *Drachm. F.Æ. 81* (jf. u. Skærslipper) at faa slebet Plovjern og Hakker. *1Sam. 13. 21* (1931). || i forb. m. adv., præd. *olgn.* til angivelse af resultatet. slibe et skår

(o: i æggen) af. *Moth. S488.* slibe en od paa smst. (en gammel sabel) havde kostet ham en blank Rigsdaler, rusten og sløv som den var. Men den kunde slibes op (o: slibes skarp igen). *Elkjær. Under Uvejret. (1922). 13.* et Sværd er hvæset og slebet blankt. *Ez. 21. 10* (1931). || billedl. *Han sliber Kniven | Grumt til sit eget Bryst. *Oehl. (1841). IX. 2. 63.* langsomt slibes de nye videnskabelige Vaaben. *WSchwanenfl. TF. 135.* *jf. hvæsse sin pen u. I. Pen 2.2:* slibe sin pen. *StSprO. Nr. 63. 17. 1.2)* m. h. t. (overfladen af) metal, sten, glas, træ *olgn.*: gøre jævn, glat, (til dels ogs.:) blank (jf. polere) ved skrabning (gnidning) med (ell. mod) sand(sten), sandpapir, smergel, træ-, kork-, filthjul *olgn.* *Moth. S488.* slibe Glas, Marmor, Ædelstene. *VSO.* Kobber, Messing og andre Metaller forarbejdedes, der slibedes og poleredes (i vandmøllerne). *Nystrøm. NØ. 550.* || m. adv., præd. *olgn.* til angivelse af det frembragte resultat. enten (ædelstene) er slevten i runder eller Tavelsteen *Figur. KSelskSkr. VI. 171.* slibe Rusten af eller ud af noget. *MO.* Kedelbeslagene efterses, slibes tætte. *SkibsMask. 134.* (firma-)Mærkerne (i værktøjet) havde han slebet ud. *Pol.¹⁰/11938. 10.sp. 2.* slibe en glasprop til | m. obj. til angivelse af resultatet: slibe figurer (ind) i glas *olgn.* *VSO. MO.* || billedl. Menneskelivets Naturformer . . er fælles for alle Tider . . det enkelte Tilfælde kan af en Kunstner slibes til at fange Lyset af det hele. *VilhAnd. BM. 45. 1.3)* \otimes m. h. t. træ: sønderdele (til træpulver, træmasse) v. hj. af en roterende (slibe)sten *olgn.* Træmasse (fremstilles ved, at man) under rigelig Overgydning med Vand sliber de afbarkede og afskallede Vedsorter med en roterende Slibesten af Sandsten. *OpfB. I. 330. Bibliot H. I. 418f. 1.4)* (især \square) m. videre (uegl.) anv. *Forældre . . lade deres Børn ey slibe Gadens Sten (o: drive, løbe om paa gaderne; *jf. Stensliber. Prahl. ST. I. 59.* *Storken er saa travl, | Høit paa Bondens Gavl, | Og de røde Fødder Næbet slibe. *PMøll. ES. 1. 46.* Motorskader foraarsaget ved, at . . Ankeret blev slebet itu paa Magneterne. *Kbh.s Sporveje. (1936). 87. jf. bet. 2.2: Ew. (1914). II. 143* (se I. Mølle 1.1). || som udtryk for glideende, slæbende, skurende bevægelse. Ved Foden af Brinken klukkede Bolgerne ganske sagte, og Sivbladene sleb mod hinanden. *Gjel. GD. 82.* (han) sleb sine lange, tynde Hænder i hinanden. *ZakNiels. GV. 137.* Helene så hen for sig . . mens Hånden slibes gennem Vandet, kølende om Pulsen. *Kidde. B. 428.* (sj.) som udtryk for (slæbende) gang: han . . sleb af Sted paa sine Sokker. *ZakNiels. GV. 69.* om lyd: Der var ingen Lyd uden . . Grashoppernes ensformige Sliben. *ORung. Den lange Nat. (1913). 42.* atter (hortes) den slibende Lyd af tusinde Saaler paa Boulevarden . . Føddernes uafadelige, monotone Sliben. *JacPaludan. TS. 112.* || (foræld.) om en lavsskik (opta-

gelsesceremoni) hos bødkerne, naar en dreng blev svend, af lign. art som behøvlingen (se behøve). *C.Nyrop.Haandv.195. 1.5*) talem., m. overf. anv. || slibe uden vand, (mnl. sunder water slipen; nu især dial.) arbejde paa en lidet virksomhedsfuld maade, med (stort) besvær (i forhold til resultatet), med ringe udbytte, spec. (i nægtende forb.): (ikke) uden (betydeligt) økonomisk udbytte (vederlag), (ikke) gratis. *Moth.S488. Nu kand vi (jøder) jo icke slibe uden Vand, naar I (kristne) nu icke vil gjøre Barmhiertighed imod Eders egne Folck, hvi skulde vi gjøre Barmhiertighed imod dem. Phoinzb.TC.II.Nr.9.7. naar (lægerne) dræbe den Syge . . vil de oven i Kiøbet være betalt for . . en Opskrift paa nogle Medicamenter, som de icke tillaver men Apothequeren, der icke sliber uden Vand. Biehl.DQ.IV338. *Horatius, han sleb ei uden Vand . . | Ja Brage . . | Har sikkert heller ikke spilt for ingen Ting. Grundtv.DV.III.303. JySaml.4R.III.73. Feilb. jf. Mau. III20. || slibe (sig) en skraber, faa, tage (sig) en lur; se I. Skraber 3. herefter ogs. (mindre br.) slibe en lur. Han trak sig . . straks efter Frokosten ind i Kontoret for at slibe sin Lur. Wied.S.116. Jernbane-Viser.I. (1900).44.*

2) overf. (jf. ogs. bet. 1.5). 2.1) som udtryk for en formning, tildannelse, afpasning efter visse (forholdenes, omgivelsesnes) krav, især med tilnærmelse til en norm, bortfjernelse af noget ajstikkende, (alt for) særpræget olgn. (jf. sleben 2). *Sproget er fordigtet — nu slaar de det plat, | bytter det i Skillemant og sliber det glat. *Kaalund.366. (han) sleb sine Vers nøje, skrev korrekt, rent og klart. NMøll.VLit.II.486. || især m. h. t. en persons aandsform, væsen, vaner, adfærd olgn. (i forhold til andre). hvad den daglige Omgiængelse med brave Folk kan slibe og polere et Menneske, det er langt mere end man skulde troe. PAHeib.R.I.213. Omgang med dannede Fruentimmer sliber Manden. Grundtv.Udv.I.190. *han, som meente hendes Aand at slibe, | Begyndte nu sin Sløvhed at begribe. PalM.AdamH.I.297. VilhAnd.N.37. Onkelen . . var ved at mistvivle om, at han nogensinde vilde faa Gadedrengens mange Unoder rigtigt slebet af (o: af nevoen). Borregaard.VL.I.41. 2.2) (jf. slibe uden vand u. bet. 1.4 samt udtr. som male (I.1.1) medens det blæser, smede mens jærnet er varmt olgn.; nu ikke i rigsspr.) som udtryk for energisk (brutal, hensynsløs) fremfærd (til egen fordel). man (kunde) finde Beskyttelse hos Paven, naar man appellerede mod Konger og andre Geistlige til den Romerske Stool; Thi deslige Appellationer var det Vand, hvorved Paverne slibede. *Holb. Kh.478. || spec. m. h. t. økonomisk vinding: (paa hensynsløs maade) skaffe sig økonomisk fordel, udbytte, fortjeneste (ved noget); tjene (godt). (den gerrige) seer sig om paa alle**

Kanter, og har lært at slibe ved alle Leyligheder. *Spectator.225. *Advocater slibe, | Naar andres Gierriighed dem kalde for en Ret. Anti-Spectator.III. UfF.*

Slibe-, i sgr. (især tidligere ogs. **Slib-**, se bl. a. Amberg; nu navnlig i sgr. slib-grunde, -stryge). (især jagl.) af slibe (1); saaledes (foruden de ndf. anførte) sgr. som Slibe-affald (jf. Slib), -arbejde, -hastighed, -kræts (se u. Kræts), -maade, -metode, -mærke, -rille, -spor, -teknik, -virkning, -værksted (jf. Sliberi) ofl.; spec. om (del af) redskab olgn.: Slibe-cylinder, -flade (jf. -bane), -krans, -lære (jf. II. Lære), -masse, -motor, -pulver, -plan, -ring, -rulle, -spindel, -stativ (jf. -dok), -valse, -værktøj ofl. (se fx. *Randstrup.Slibebogen.(1935).126. -aksel*, en. slibestens aksel. *Moth.S488. Thaulow.M.II.217. -apparat*, et. [1.1] *Thaulow.M.I.216. || [1.3] maskine til fremstilling af sleben træmasse (træslib). PapirL.376. -baand*, et. slibelærred samlet til et baand uden ende (jf. -rem). *Randstrup.Slibebogen.(1935).62. -balje*, en. (-balle. *Moth.S488. Hinnerup.Juv.493. VSO. MO.). d. s. s. -trug. || [1.2] m. h. t. slibning af (ædelt) metal. Det almindelige Sølvarbejde afslibes først med . . Pimpsteen og Vand over et lavt Trækær, kaldet Slibeballen. *Hinnerup. Juv.571. Dengl.By.1934.36. -bane*, en. den del af en (slibestens) flade, der tjener som slibende redskab. *SophMüll.VO.173. -blok*, en. (mal.) blok af en kunstigt fremstillet masse, som bruges til slibning i st. f. pimpsten (se slibstryge). *Malerfaget.[1935].186. -bræt*, et. bræt (med smergellærred, læder olgn.) til at slibe (ell. pudse knive) paa; knivbræt. *Huusholdn.(1799).III.79. Den Duet, der opføres af Staal og Sand, naar de komme sammen paa et Slibebrædt, er . . ørehindesønderrivende. VKorfitsen.F.6. F(anden) véd alt, undtagen hvor pigerne har deres slibebræt. *Kristl.Ordspr.52. -bør*, en. bør (III.1.2) med slibesten (som roterer v. hj. af en træindretning), anv. af en omværende sliber (skærslipper). *PolitiE.19.1922.1. Gravl.EP. 236. -dok*, en. dok, dukke (I.5), i en slibemaskine. *Thaulow.M.I.398.II.222. -dorn*, en. dorn (1) anv. ved indøvning slibning. *Mil TeknO. Thaulow.M.I.401. -emaille*, en. (mal.) farvet slibelak. *HFB.1936.XLIII. -filt*, en, et. (jagl.) filt, der bruges ved (af)slibning af træflader, sten olgn. *Malerfaget.[1935]. 186. -flint*, en. pulveriseret flint anv. som slibemiddel. *Randstrup.Slibebogen.(1935).110. -gods*, et. ting, der er genstand for slibning. *Thaulow.M.II.215.228. -grus*, et. (jf. Slibestensgrus; l. br.) gruslignende bundfald (slib) i et slibetrug. *Amberg. VSO. -hjul*, et. spec. (l. br.): drivhjul, der holder en slibesten (i et slibeværk) i roterende bevægelse. *vAph. (1764). VSO. Slib-: Amberg. -kant*, en. (l. br.) sleben kant (faacet). *VSO. -klemme*, en. (jf. -klup) slibelegeme forment som klemme. *Hannover.Tekn.348. -klods*, en.**

(især sneedk.) klods af kork (jf. -kork) ell. træ, om hvilken sandpapiret lægges under afpuddningen af træ; pudseklods. FagOSneedk.

-klup, en. d. s. s. -klemme. Thaulow.M.II. 232. **-kork**, en. et. (jf. -klods). HFB.1936. 302. **-korn**, et. om de enkelte korn (frem-spring), der v. hj. af et bindemiddel er sammenkittet til slibemateriale, slibemiddel. Thaulow. M.II.390.

-kul, et. trækul anv. som slibemiddel. NordConvLex.V313. **-lad**, et. lad 10 (III.4(2)), anv. som underlag (fx. for et høvle-jærn) under slibningen. FagOSneedk. **-lak**, en. (jf. -emaille; mal.) lakfarve, der slibes (med sandpapir olgn.) efter paastrykning og tørring (spec. forud for den afsluttende paastrykning af lak). hendes Gemak er hypermoderne med Vægge af mat, lysegrøn Slibe-lak. Pol.¹⁴/1932.5.sp.1. HFB.1936.77. **-last**, en. Y (last (II.3) af) slibetømmer. VareL.*779.

-legeme, et. legeme (af sløbejern, kobber, 20 bly olgn., hvori slibekornene vales ell. gnides fast), der benyttes til slibning, hvor slibesten ikke lader sig anvende (fx. ved smaa dimensioner). Thaulow.M.I.400. **-lærred**, et. lærred med paalimet sand, smergel olgn. som slibemiddel (bl. a. i form af en rem uden ende, i en pudsemaskine; jf. -baand, -rem). Thaulow.M.I.399. FagOSneedk. **-maskine**, en. (jf. -værk) maskine, der sliber (skærper, til-danner, m. h. t. træ(masse): sønderdelers) v. hj. af en roterende skive ell. valse (slibesten, smergel, karborundum osv.) ell. en rem af slibelærred (jf. Remslibemaskine) olgn., og som drives ved en træindretning, ved et haandsving, ved elektrisk kraft osv. Hallager. 332. Thaulow.M.I.209. jf. Barberslibemaskine. Duelund.N.43. Plan-, Rund-, Værktøjsslibemaskiner. Sal.*XXI.760.

-materiale (PapirL.376. Thaulow.M.I. 388), **-middel**, et. stof, der bruges til at slibe med (sandsten, lerskifer, pimpsten, sand, smergel osv.). OpjB.*II.348. VareL.*779. **-mølle**, en. (ænyd. d. s.; især foræld.) (vand)mølle med slibeværk (til slibning af vaaben, geværløb, redskaber, glas olgn.); ogs. d. s. s. Polermølle. vAph.(1764). RibeAmt. 1915.129. OpjB.*II.348. Nystrom.N0.92.253.

-olie, en. (jf. -vædske) olie, der anvendes til (oliering af træ og) slibning af pudsede ell. 40 bejdsede flader (for stryngning med politur ell. polering paabegyndes). FagOSneedk. **-papir**, et. papir med paalimet sand, smergel olgn. (sand-, smergelpapir). NordConvLex.V314. PapirL.376.

Sliber, en. flt. -e. (glno. slipari; af slibe (1); især $\text{\textcircled{w}}$ ell. fagl.) 1) (jf. Diamant-, Glas-, Hæle-, Kunst-, Marmor-, Skinnesliber oft.) person, der sliber, udfører slibning (som erhverv); ogs. spec.: skær-slipper. Moth.S489. Diamantsliberne dele sig i tre Slags Arbeidere, nemlig Skjærere, Slibere og Polerere. Hinnerup.Juv.306. JP Jac.I.240. *Sliberen føler med Tomlen paa Æggen (af leen). Aakj.RS.31. (af) Sigøjnere

. . har der her til Landet været knyttet nogle faa Familier af Slibere, Cirkusfolk og Spillemand. DSt.1923.103. (han) var Sliber paa (en knivfabrik). GyrLemche.S.IV.18. om antik statue (i Palazzo degli Uffizi i Firenze): i et langt Gallerie . . prangede Marmor-billeder . . nøgne, deilige Mænd; den ene hvæssede Sværdet, Sliberen kaldes han. HCAnd.DB.89. Beckett.VK.80. || til slibe 1.4; jf. Stensliber. 2) (jf. Slibetromle) slibende redskab (del af (slibe)maskine). Pudsemaskinen (i et skomagerværksted) snurrede Børster og Slibere rundt. AlbDam.B.308.

Slibe-rem, en. rem af læder, lærred olgn. med belægning af et slibemiddel (jf. -baand, -lærred). Randstrup.Slibebogen.(1935). 63.

Sliberi, et. flt. -er. vbs. til slibe (1); især (konkr.): sted (værksted), hvor slibning udføres (som faglig virksomhed, med slibemaskine olgn.; jf. Glas-, Marmorsliberi oft.). D&H. elektrisk Sliberi. Krak.1929.I. 1029. De fleste Sliberier (o: for agat) findes i Sydtykland og i Italien. Dragsted. Ædle Stene.(1933).17.

Slibe-sand, et. sand anv. som slibemiddel. *Jo haardere (ædelstenen) er, | Jo haardere maa Slibesandet være. Oehl.F.(1816). 184. PolitiE.Kosterbl.⁴/1924.2.sp.1. **-skaal**, en. konkav ell. konveks form, der anbringes paa en slibemaskines spindel til slibning af glas (linser). VSO. FRFriis.KA.243. **-skive**, en. skiveformet (roterende) slibesten. Han-nover.Tekn.274. Bildsøe.Smedebogen.(1928). 220. **-spaan**, en. 1) især i flt., om slibe-afald. Molb.HO. Slibspaaner.Amberg. 2) (sj.) strygespaan (hvormed en le hvæsses). MO.

-sten, en. (Slib-). Hobl.DH.I.251. (ænyd. slib(e)sten, glde. sliuesten, sv. slipsten, no. slipeste(i)n, ty. schleifstein) sten, hvormed man sliber (især: skærende redskaber); spec. om en (paa et stativ med slibetrug olgn. anbragt) rund (fladt cylindrisk) sten, der drejres rundt v. hj. af et haandsving, en træindretning olgn.; ogs. om en saadan sten med tilhørende stativ (jf. -stol), slibetrug olgn. (jf. -tøj). *Slibe-Steenen . . | Der giver Jernet Odd og Egg. Keenb.II.134. Engelske og Gullandske Slibesteene. Forordn.¹⁰/101722.§1. Kong Albert (spottede) Dronning Margareta (og) skikkede hende . . en Slibesteen, hvorpaa hun skulde slibe sine Naale og Knive. Holb. DH.I.496. For at faae gode Penne, maa man have gode Knive, og for at skjærpe dem, maa man besidde ret udsøgte Slibestene. PMøll.ES.III.57. Gravhøien (indeholdt) kun en stor Slibesteen til Steenredskaber. Wors.OB.96. Som naturlige Slibesten anvendes hovedsagelig forskellige Slags Sandsten, der navnlig bruges til runde Drejestene, og forskellige Slags Skifer, der særlig bruges til Hvæssesten. VareL.*780. || i sammenligninger, især med henblik paa slibestenens (hurtigt) omdrejende bevægelse. Det var, som

om der gik en Slibesten rundt i mit Hoved. *Drachm.DG.95.* snart blev det som en Slibesten for mine Øjne af at sidde og glo derned i Vandet. *sa.VD.38.* især (nu i mere folkeligt spr.) i udtryk for noget uforstaaeligt, ubegribeligt: det er (som) en slibesten for mine øjne olgn. *Hand loed, som hand forstoed det. . . | Det for Hans øyne dog var som een slibesteen. *Cit.beg.18.aarh. (NkS4° 821.120).* *Holb.Sat.I.Br. (de græske bogstaver)* er som en Slibesteen endnu for Dine Øine. *Blich. (1920).VII.2.* *Thorsen.Afh.III.25.* *Pol.13.1929.5.sp.4.* Feilb. *UfF.* || (jf. slibe 2.1; især ω) i udtryk for, hvad der paavirker, omdanner, tilpasser, afsliber, skærper en persons aandsevner, karakter osv. Venderne vare som en Slibsteen, hvorpaa de Danske slibede deres Tapperhed, som en fremmed Skribent siger. *Holb.DH.I.251.* Modgang og Møye (er) Dydens Slibe-Steen. *Citau.PT.53.* han (har) intet . . været i Kiøbenhavn før. Det er en god ærlig Jyde-Karl, som endnu ikke har været paa Slibesteenen. *Skuesp.V109.* Eleaternes Dialektik . . maa have afgivet en god Slibesten for (Sokrates') medfødte Evne. *JLHeib. Sokrates' Udvikling. (1913). 15.* jf.: Særlig højt raabte og skogrede (hestehand-lerne), naar de omtalte en Handel, i hvilken en af de tilstedeværende Kammerater . . havde faaet sin Næse paa Slibestenen (ω : 30 var bleven snydt). *JacAnd.Er.III.216.* || hertil ssgr. som **Slibestens-grus** (vAph.Nath.IV.145. jf. Slibegrus), **-kerne** (smørkerne, der i form minder om en slibesten og drejes rundt paa lign. maade som denne. *OpfB.*III.48. LandmB.II.460*), **-skifer** (olienstensskifer; se u. Oliesten 2), **-stativ**, **-trug** (*Tekn MarO. jf. Slibetrug*) ofl. **-stok**, en. træskafst med jærnstang til indstikning i geveløb til fastholdelse af dette under dets slibning. *MilTeknO.* **-stol**, en. stativ, der bærer en slibesten. *VSO.* || nu spec. om slibemaskine til træslibning. *Hannover&Smith.Papir.74. **-støv**, et. fint (støvliqenende) slibeaffald (slib). *Haandv.163.* *Tharulow. M.II.223. **-tromle**, en. jf. Sliber 2: (skomaqeren holdt) Saalens Kant mod den drejende Slibetromle. *AlbDam.B.308. **-trug**, et. (jf. -balje og Slibenstrug) en (under slibningen med vand fyldt) beholder (trug), som sidder (paa 50 stativet) under slibestenen (for at holde denne vaad). *Moth.S489.* *ThBartholin.Syddommes Overplantning. (overs. 1794). 63.* *FrGrundtv. LK.46.* *FagOSnedk.* **-træ**, et. (jf. -last, -tømmer) raastof (træ), hvoraj træmasse (til papir) fremstilles ved slibning. *Sal.*XXI.760. **-toj**, et. (især dial.) slibende redskab; slibesten (med tilbehør). *Hedebo.79.* *UfF.* i sammenligning: som et Slibetoi (ω : groft, ubehageligt (at føle paa)) er fremmed Mands 60 Skind, og mindst lide Gotherne det, at fremmede Karle . . snappe Pigerne væk lige for deres Næse. *HFew.VT.I.177* (jf. *Malu.2393*). **-tømmer**, et. (jf. -last, -træ). *VareL.*779.*****

jf. Slibevedstykker. *Hannover&Smith.Papir.55.* **-vædske**, en. (jf. -olie; mal.) vædske, der anvendes som slibemiddel. *Malerjaget.[1935].186.* **-værk**, et. mekanisk indretning (af mere kompliceret art) til at slibe med; slibemaskine med tilbehør etc. *Landhuushold.VII.LXVII.* *VSO. MO.* Støbejernsfundament til et Slibeværk. *IngBygn.1939.164.sp.2.* **-æg**, en. (nu l. br.) æg, der frembringes ved slibning (mods. Krømmeræg). *vAph.(1759).* *VSO. MO.*

slib-grunde, v. (jf. -stryge; mal.) grunde paa tidligere malet overflade, saaledes at der slibes med pimpsten i grundingsfarven. Overfladen slibgrundes. *Malerjaget.[1935]. 118.* **-hjul**, et. se Slibehjul.

Slibning, en. flt. (l. br.) **-er** (CNYrop. *Haandv.195*). vbs. til slibe; ogs. om det derved frembragte resultat (se spec. u. bet. 1.2). **1)** til slibe 1. **1.1)** til slibe 1.1. *vAph.(1764).* Til grovere Slibning bruges drejelige Sandsten. *LandbO.IV.267.* Man skelner mellem tør og vaad Slibning. *Hannover.Tekn.275.* **1.2)** (især jagl.) til slibe 1.2. *LTid.1720.Nr.8.5.* *Hønnerup.Juv.571.* ved Behandling af Ædelsten og Glas, benyttes Betegnelsen Slibning ensbetydende med Polering. *VareL.*780.* *FagO Snedk.* || (jf. bet. 2 og slibe 2.1) billedl. den fornemme Verden (har) fra Arildstid . . gjort meer af Slibningen end af Diamanten. Man bestemmer . . Manden efter Kiolen. *Oehl.Øen. (1824).III.215.* *Hun er . . | En Diamant, der ved en ringe Slibning | Er værdig til at fæstes i en Krone. *Hrz.II.243.* || om den (ved slibning) frembragte form. *Drachm.SB.117.* (han) løftede Glasset, hvor den gule Vin funkled i en engelsk Slibning. *Bang.Mi.26.* **1.3)** (jagl.) til slibe 1.3: træslibning. Fremstillingen af Træmasse ved Slibning. *OpfB.¹ I.331.* **1.4)** til slibe 1.4. || (jæg.) om (de afsluttende lyde i) tjurens og urhanens skogren (der ligner hvænsningen af en le). den saakaldte Slibning. *BMøll.DyL.II.230.* || (foræld.) om lavsskik hos bødkerne. *CNYrop. Haandv.195.2)* ω til slibe 2(1): polering (2); politur (4). Det lykkedes ham . . at erhverve sig en Dannelse, som vel ikke var methodisk . . heller ikke bar den fine Slibnings Præg. *Mølg.BIS.2Saml.I.35.* Ved at læse og skrive Engelsk gav Voltaire sin Stil den sidste Slibning. *VilhAnd.Litt.II.1066.*

I. slibre, v. ['sli-brø] **-ede**. (rimeligvis dannet til slibrig (s. d.); sj.) (blive ell.) gøre glat, slibrig. *Moth.S489.* *(vinterstormen) Volder Hoste, volder Snue, | Slibrer Stenen, hvor vi gaer. *Aarestr.D.102.*

II. slibre, v. se u. slibrig.
slibrig, adj. ['sli-bri] († slifrig. *LTid. 1727.665*). (ænyd. d. s., glida. sliprig (*Kvindens Rosengård.(1930).13.* slibrid, sliprüid, sliprüid. *smst.13.17.20.26*), sv. slipprig, no. slibrig, mt. sliberich, slipperich, hty. schlipfrig (nu fortrængt af schlüpfrieg), holl. slibberig; til dial. slibre, sæbe, skrabe, drive om

(U/F.), no. dial. slipra, glide løs, ud af haanden (jf. bet. 1.3), ell. (som laan fra mnt.) til mnt. slipper, glat, slibrig, holl. slib, slibbe(r), fedt dynd, slibberen, glide; besl. m. slibe, II. slippe, II. slæbe; muligvis til dels omdannelse af ænyd. glida. slæbrig, slæbret, glat, slibrig, til sv., no. dial. slabbra, søle, smaske (se slæbre, III. slæbe); jf. I. slibre; (uden for bet. 2.3) især Ω)

1) glat; som let glider, smutter (fx. i en gri-
bende haand) ell. let fremkalder glidning
(gliden); især (nu vist kun): hvis over-
flade bestaar af en seigt-flydende,
slimet, fedtet masse. 1.1) om vej olgn.:
fedtet (og besværlig, farlig at færdes
paa). *Moth.S489*. Landgangen paa den
anden Side (af floden) var meget morad-
sig og slibrig. *Biehl.DQ.I.185*. han gik paa
en dyndet og slibrig Vei, hvor han neppe
kunde komme frem. *Mob.DH.I.247*. Jord-
bunden er slibrig paa denne Side Elben og
ikke god at staa fast paa. *Ing.VS.III.7*. Det
havde skylregnet . . . Borgklippen var ube-
stigelig, glat og slibrig. *Drachm.KW.162*.
(han) stod under Masten paa det vaade og
slibrige Dæk. *Pont.Stk.95*. *LPedersen.Helsing-
ør.II.(1929).338*. || (jf. bet. 2(1)) billedl. ell.
i sammenligning. deres Vei (skal) blive for
dem som slibrige Stier i Mørke, de skulle
stødes frem og falde paa den. *Jer.23.12*.
*(lykken) er ey andet end en Skygge |
andret end en slibrig Iis. *Chitau.PT.II*. Nu
kommer den vigtige Tidspunkt, da han skal
betræde Ærens og Dydens slibrige Bane.
JSneed.III.129. Der er saa slibrigt paa de høie
Steder . . . og der er ingen Fod, som jo glee-
d. *Mynst.Sørgetalero.Chr.VIII.(1848).23*. *Pal
M.AdamH.III.36*. Sydens slibrige Adelveje.
JPJac.I.65. 1.2) (nu l. br.) om andre ting:
(paa overfladen) slimet, (glat og) fedtet
(nu især m. bibet.: vanskeligt at fastholde
ell. ubehagelig at røre ved); ogs.: klæbrig.
KSelskSkr.VI.90. Myreslugere (lever) af My-
rer, der klæbe sig til deres slibrige Tunge.
Cuvier.Dyrhist.I.150. *Her fængsles slibrig
Fisk af Garnets lumske Traad. *Rein.15*. Tud-
ser og andet slibrigt Kryb. *Ing.EF.XIII.100*.
Slibrig, besmurt (viscosus, viscidus) bedæk-
ket med en seig Fugtighed . . . hvori Fingeren
meer eller mindre hænger fast. *Drejer.Bot
Term.175*. || om (seigt-flydende) vædske olgn.
den slibrige Søe. *Pflug.DP.163*. den sande
dede (jord skal gødes) med feed og slibrig
Skov-Dynd. *OeconJourn.1757.35*. Hinder . . .
fyldte med en slibrig Vædske. *Sal.XXI.234*.
1.3) (muligvis m. særlig tilknytning til no.
dial. slipra, glide; jf. dog ogs. bet. 2.1-2 og ty.
schlupfrig og schlupfen, smutte; sj.) om bevæg-
else: listende (sig bort); snigende; bil-
ledl.: *med slibrige Flugt stialer sig ufor-
mærkt | Bort de deilige Aar. *Steners.Poes.9*.

2) overf. 2.1) (nu sj.) om forhold, situation
olgn.: som giver anledning til tvivl, bekymring,
(fare for) fejltagelse olgn.; mislig (1); betænke-

lig; vanskelig; usikker; ogs.: fuld af
fristelser. Laxerende Piller for en slibrig
Mafve. *Cit.1719*. (*Krist.GamleRaad.(1922).266*).
(advokaternes) Embeder ere saa slibrige
og forforiske, at man kand herpaa appli-
cere det, som siges om de Romerske Pa-
ver, nemlig, at det er fast umueligt at være
en god Pave og en god Mand tillige. *Holb.
Ep.III.476*. *Jeg i saa slibrig Sag ei stoler
blot paa mig. *Wess.57*. et Rige (o: Sverige),
hvis Besiddelse havde været saa slibrig for
alle de forrige Unions-Konger. *FrSneed.IV,2*.
38. *Grundtv.Saxo.II.269*. Hun fortalte med
Bekymring . . . hvor slibrigt Sagerne stode
for dem Begge. *Blich.(1920).XIII.99*. han
(havde) vel arvet et tusinde Livres, men de
fleste af Pengene stode, under saa slibrige
Conjuncturer, slet ikke sikkert. *smst.XV187*.
jf. bet. 2.2: man (fandt) paa den Fortolk-
ning, at Frdn. (af) 1799 . . . var en Formid-
delse, og at den som saadan skulde have til-
bagevirkende Kraft . . . For denne slibrige
Fortolkning gjorde N. sig altsaa til Defensor.
EHenrichs.MF.I.261. 2.2) (nu sj.) om per-
son(s ytring, adfærd olgn.): som ikke er til
at stole paa; glat (4); upaalidelig; falsk;
troløs; tvetydig. Hand er slibrig som en
ål. *Moth.S489*. *Pamela.I.455*. Den Sande er
fast og stadig som en Klippe, den Falske er
slibrig og ustadi, som en Bølge. *Lodde.NT*.
299. *slibrig Hofmand mig med gyldne
Løfter sveeg. *Bull.(SkVd.IX.153)*. *Min go-
de Sokrates! Du vilde gjerne | Ved slibrig
Tale, paa din gamle Viis, | Som Aalen smutte
nu os ud af Haanden. *Oehl.(1831).IX.14*.
2.3) („Efter den nyere Sprogbrug.“ *VSO*.;
„efter det Tydske“. *MO*.; jf. galant 4) om
mundtlig ell. skriftlig ytring ell. fremstilling,
(især tidligere) ogs. billedlig gengivelse (maleri
olgn.), ell. dertil svarende aandspræg: moralsk
anstødelig, forargelig, uanstændig, letfærdig;
nu kun: som paa en halvt skjult (tvety-
dig) maade, med uædel (uskøn, plump,
liderlig) følelse ell. hensigt behandler
ell. vedrører seksuelle forhold; frivolt,
uanstændig paa en dulgt, plumpt (vel-
lystigt) nydende maade. *Leth.(1800)*.
*Slibrig Snak ved Tungen klæber, | Lad os
sky dens Slange-Baand. *Grundtv.SS.III.144*.
den saa kaldte „Svanesang“, han gjerne
sang, som Don Juan, var høist slibrig. *Ing.
EF.XIII.5*. hans allerstørste Fornøielse var
at fortælle slibrige og letfærdige Historier.
Hauch.MfU.105. At der i en Fortælling, der
bærer Navnet: Forførerens Dagbog, findes
forføreriske og slibrige Ting, maa vel . . .
være i sin Orden. *Kierk.P.IV192*. de illu-
strerede Blade . . . alle disse halvnøgne Kvin-
der i de mest raffinerede Situationer og
Texter underneden saa uartige, som den
slibrigste Phantasi kan frembringe dem.
Isted.Møller.TableToiler.(1896).163. uanstæn-
dige Historier, slibrige Hentydninger og
smudsige Betroelser. *DTidsskr.1903.700*.

Slibrig-hed, en. *ft.* -er. (ænyd. d. s. (og sliberhed)) den egenskab ell. det forhold at være slibrig; ogs.: noget slibrigt. 1) (Ω, nu l. br.) til slibrig 1. *Moth.S489.* til deres Frelse . . har (naturen ikke) givet (aalene) andet, end deres slimige Slibrighed. *Rahb. Tilsk.1795.74.* Veiens Slibrighed. *VSO. MO. Foden* snubler i Slibrighed. *KMich.(Pol.º/º 1938.11.sp.2).* 2) til slibrig 2. 2.1) (nu sj.) til slibrig 2.1(-2). de (advokater) som ere Gode, maa i Henseende til deres Embeders Slibrighed sættes des høiere Priis paa. *Holb. Ep.III.367.* Foretagendets Slibrighed afskrækker ham. *VSO. 2.2)* til slibrig 2.3. Disse Digtes Slibrighed gjør dem til en skadelig Læsning. *MO. nu især om slibrig ytring: Holst.R.* hvor ligefrem, naturlig og godmodig fortæller han ikke. Ikke en eneste Slibrighed. *Drachm.DG.73.*

Slib-spaan, en. se Slibespaan. -stryge, v. (jf. -grunde; mal.) afslibe gammel maling og paastryge ny; ogs. om strygning efter spartling, saaledes at der i den friske farve slibes med pimpsten, hvorved farvens overflade bliver mere holdbar og ensartet. Slib-strygning: *Malerfaget.[1935].121.*

I. Slid, et ell. (nu sj.) en (*Moth.S490. Hrz.D.III.219. ThitJens.G.26.*) [slid] (nu dial. **Sled.** *Høysg.AG.34.138* (slød). *Esp.479.* sml. *Feilb.* best. f. -det [slid'øf] *ft.* (sj. i rigsspr.) d. s. (i bet. 3: dognlange Slid. *ORung.Y.33.* (dial.) i bet. 1.2, s. d.); best. f. *ft.* -dene [slid'ønə] (i bet. 4.2: *Sal.XVII.65*). (ænyd. slid i bet. 2, sv. dial. slet, oldn. slit, jf. oldn. slita, mnt. slete (nt. slet); vbs. til slide)

1) til slide 1; navnlig: 1.1) til slide 1.2, om riven, rykken i noget; jf.: *Træer, som har trodet Stormes Slid. *HSeedorf.(Pol.º/º 1940. 9.sp.6).* || især (dial.) om rivende smerter i lemmer, kneb i mave. have slid i månen. *Moth.S490.* Den jyske Almue kalder Gigt-smerter Slid og Værk. *VSO. Feilb.* I min Mave, i mit Laar &c. hår jeg vrid og slid. *Nysted.Rhetor.53.* || (dial.) om regn og slud med blæst. *Uff. 1.2)* (landbr. og dial.) til slide 1.3, om omgang ved tærskning. Negene fik to slid. *Uff.*

2) til slide 2: det, at noget afslides ell. opslides; tab ved, at noget slides; ogs. om mærker ell. spor af, at noget er slidt. (ofte i forb. m. paa, der angiver det, der slides). *Sin sorte Dragt hand (o: en pebling) sparer, | For Rift og Slid . . | Saa den ham nok udvarer. *SamlDanskeVers.V381.* (ufarvet) sort Uld antager med Tid og Slid et rødbrunt rustagtigt Skjer. *Blich.(1920).XIX. 133.* Brug og Slid. *VSO.* de (maa) benytte deres egne Klæder, og bliver dem derfor at tilstaae Godtgørelse for Slid paa egne Klæder. *MR.1849.191.* man (vil) ofte kunne skjønne Alderen af Fortændernes Slid og aabne Mellemrum (o: hos hesten). *MøllH.III. 94.* Naar Hesten lever i Frihed, vil Hovens

Slid imod Jorden udlignes gennem Hornets stadige Vækst. *Grunth.Besl.9. jf.:* Pladsen foran disse Bænke var neddybt af Føds-lid. *JohsBrøndst.DO.III.114.* billed.: de Viser, som . . vare blevne ham trivielle ved det evindelige Slid paa dem i Studenterforeningen. *Schand.TF.II.325.* (ordet „Starkadr“) holdt . . sin grundbetydning frisk, uafhængig af det daglige livs slid. *AÖlr.DH.II.43.* der gaar slid paa (af, i) noget, se gaa 12.1. || (dagl., især dial.) i udtr. for holdbarhed, styrke, varighed, som der er (ingen) slid i (ell. ved *MO. S&B.*) det tøj. *JBaden.DaL. VSO.* Bohavet fra vore Bedsteforældres Tid rose vi, det var praktisk og der var Slid i det. *NCNtelsen. Paa Rejse omkring i mit Hus. (1897).68. Esp.479.* i videre anv., m. h. t. persons styrke: *Feilb.*

3) til slide 3: energisk, haardt arbejde; navnlig: langvarigt (dagligt), uafbrudt arbejde, der volder møje, besvær. Bondestanden giver stort Slid. *OecMag.II.247.* i den haarde Vinter styrtede Hestene for ham som Fluor, deels af Slidd og deels af Sult. *Grundtv.Saxo. III.161.* *Er Ugens Slid end nok saa slemt. *Ploug.VVII.138.* have Slid med noget. *Sv Grundtv.* At høste Georgineknolde er et Slid. *HeeAnd.AH.141.* i forb. m. karakteriserende adj.: *Ved skovnings haarde slid . . | En tie læs ved bekomme. *Sort.(SamlDanskeVers.º 11.113).* (skuespillernes) sure Slid med at mere andre Folk. *EBrand.UB.23.* for hvis Skyld gør jeg mig Flid . . ? (det er) Tomhed og ondt Slid (1871: slem Møje). *Præd.4.8 (1931).* || i forb. m. for. *Gid aldrig meer | En Nat mig havde kostet Slid, for hiem at faae | Min Baad. *Oehl.Helge.(1814).130.* især i forb. som: Slid for Føden. *Schand.F.428.* det ensformige . . Liv sammen i smaa, snævre Forhold og under fælles Slid for Udkommet udvikler . . Fællesinteresser hos Ægtefolkene. *VVed.BB.77.* || i sammenligninger. Dag og Vej, Slid som en Hest for en gammel Tærskemaskine. *Schand.BS.136.* || i forb. m. ord af sa. ell. lign. bet. *Nu farvel, slid og vrøvl og trængsel. *Hostr.SD.I.1.* hendes Ægteskab, med Jammer og Klammer, med Slid og med Strid. *Budde.F.186.* Vore Livsdage er 70 Aar . . Deres Herlighed er Møje og Slid. *Ps.90.10(1931).* med rift og slid, se I. Rift 1.3. især i forb. som slid og slæb. Al (bondens) Slid og Slæv er jo kun for hans Herskab. *OeconT.I.34.* Naar vi kunne have den Møje og Slid og Slæv at spille (komedie) for dem, kunne de sagtens sidde stille og see derpaa. *Hrz.XVIII.97.* Slid og Slæv for Madammen og Ungerne Ugen igennem. *Søiberg.KK.II.66. jf.:* *Iaften skal vi svire op et halvt Aars Slæv og Slid (o: et halvt aars hyre). *SigfrPed.SS.31.*

4) i forsk. konkr. anv.; fx.: 4.1) (jf. bet. 1.2; dial.) hvad der afslides; og avner ved tærskning: *Moth.S490.* om løs halm, der af-rystes, naar der dannes langhalm: *Feilb.* om

skaller af malet korn: UfF. 4.2) (jf. bet. 2) om del af redskab, hvormod noget gnides, som der slides særligt paa (jf. Landslid); spec. (☉) om aksel-, tapleje olgn., søle, fz. i kværm. Sal.XVII.65. AarbKbhAmt. 1927.229. 4.3) (jf. bet. 3; dagl., især dial., jf.: „I dagl. Tale.“ MO.) person, som arbejder ihærdigt, slider i det; (en) slider. JBaden. Gram.65. han var et gammelt Slid.ABThorson.UdenAnsvar.(1886).26. Han var . . . et Slid, og jeg var mange Gange Vidne til, hvad han kunde udrette paa sit Contor.Luis Bramsen.O.156. Feilb. UfF. om (arbejds)-hest: JHSmidth.Ords.138. VSO.

II. Slid, subst. se II. Slid.

Slid-, i sgr. (ogs. Slide-. se Slide-lap samt u. Slid-arbejde, fuld, -lag, -læder, -lærred, -sko, -sted, -traad (I). — sj. Slids-. se Slidsgerning) til I. Slid (ell. slide); navnlig til I. Slid 2, saaledes ogs. (jagl.) sgr. som Slid- 20 maaling, -tab, -virkning og spec. en del betegnelser for ting ell. indretninger, der skal beskytte mod slid, som Slid-belægning, -bevikling, -bøsning, -fo(d)ring, -jærn, -klods, -liste, -plade, -ring, -skive, -sten, -tæppe; af sgr. m. I. Slid 3 kan nævnes enkelte (I. br.) udtr. om arbejdsomme, forslidte personer som slidhærdet, -krøget, -mærket, -træt, -tung, -vant.

Slidage, en. se Slitage.

Slid-arbejde, et. [3] (ogs. Slide-. 30 BornhOS.). (jf. Slidsgerning; I. br. i rigsspr.) besværligt, slidomt arbejde; slid. jeg (kender) intet koldere, tørrere Slidarbejde end (at gøre vers).Bagges.L.I.172. Borregaard.VL.II.106. -baand, et. (skræd. ell. haandarb.) kantebaand, der beskytter mod slid. Benklæder . . . Slidbaand helt rundt forneden. Politie.Kosterbl.³⁰/1922.1.sp.2. Bjarnhof.LE. 37. -bane, en. (jagl.) bred flade, bane (II.3.1), paa et redskab, arbejdsstykke, hvormod noget gnides, hvorpaa der særligt slides. Slibestene . . . med flad Slidbane.SophMüll.VO. 173. || især: den (ofte: særligt forstærkede) del af dæk til cykler og motorvogne, der berører vejbanen. Politie.Kosterbl.³⁰/1923.2.sp.1. Dag Nyh.³⁰/1935.9.sp.2. -bestandigt, adj. ☉ 40 slidfast, et særligt bestandigt Bremsmateriale. Kbh.s.Sporveje.(1936).92. Støberibogen.(1938).164. jf. Slidbestandighed. Thaulov.MO.109.515. -blank, adj. (I. br.) blank af slid; blankslidt. (den) slidblanke Øxe. Breum.HH.46. ErlKrist.MM.52. -bræt, et. flt. -brædder. (jf. -tjæl; jagl.) især i flt., om tykke, haarde brædder i et slid-dæk ell. -lag. Collo. FaqOSnedk. -del, en. (I) (jf. -bane; jagl.) del af et redskab, der er særligt udsat for slid. støbte vendbare Sliddele (paa plovskær er ikke) saa gode som smedede Staal-skær, der kan holdes skærpede.NatTid.²⁹/1907.M.Till.1.sp.4. 2) (I. br.) afslidt smaa del. 60 „f. Ex. af en omløbende Molleaxel“.MO.

Slidder, en. [slid'ær] (nynd. d. s. i slidder og sladder, slidder-sladder, sv. og nt. slidder-sladder; dannet til I. Sladder (og

Sludder), jf. Plidderpladder, Sniksnak, Visvas olgn. samt II. sidre og Sladderslidder; kun i forb. m. Sladder (I) (nu I. br.) i sideordnet forb. m. Sladder: snak; vrøvl; sladder (I.1); sludder. *Skrædderindernes Slidder og Sladder.Bagges.I.269. || navnlig i forb. som give en slidder for en sladder, bilde en noget ind; holde hen med snak; (alm.:) give en sludder for en sladder. „Jeg har idag formelig og højtidelig friet hos Agenten.“ . . . „Naa, men siden Du sidder her, maa jeg antage, at han gav Dig en Slidder for en Sladder.“ Goldschm.VIII.169. Jeg kunde saa let som ingenting give de nysgærrige Spørgere en Slidder for en Sladder. Jeg kunde f. Eks. sige, at . . . hun havde vundet i Lotteriet.Nans.M.89. 2) (dagl.) som (ægte ell. vægte) ssg.: Slidder(-)Sladder, oftest udtalt: [slid'ær'slad'ær] 2.1) i substantivisk anv. (nu ofte m. foransat art. ell. pron. i inkt.): intetsigende snak; indholdsløs tale; vrøvl; sladder; sludder; ogs. om skriftlig fremstilling. jeg vil ingen slidder sladder høre. Hand har friet til vor Dotter, og hand skal ogsaa have hende.Holb.Pern.III.5. Jeg bladede hist og her (i bogen), og stødte overalt paa den dumme, urimeligste, ugudeligeste Sliddersladder man kan tænke sig.Bagges.L. I.406. Et Par kraftige Ord af en fornuftig Mand kan holde meget Sliddersladder fra Dørrerne.Oehl.(CLN.Mynst.B.11). naar I (3: tre damer) kommer sammen, kan man ikke høre Ørelyd for jeres Sliddersladder.Blich.(1920).XVIII.185. nysgærrige Nabokoner . . . kom rendende herhen og fik sig en Slidder-Sladder og en ekstra Kop Kaffe.Skjoldb.L.35. Mand tillegger mig som en fejl her i Byen, at jeg taler for meget, men det er ikke slidder sladder jeg fører.Holb.GW.(1724). 18sc. || (jf. I. Sladder 1.1 slutn.) billedl. Det er Sliddersladder med min Tanke om at være eller blive en Gustav Adolph.Goldschm. V.403. Drachm.HI.211. (jf. II. sladre 3; sj.) om lyd af (rindende) vand: sa.DJ.I. 156. en Bæk, der fyldte hende Ørene med noget Slidder-Sladder, noget letsindigt, morsomt Tøjeri, som jo en Bæk har nok af ved Foraars tide.AaIbs.HansLykkesÆventyr.(1901).48. 2.2) som en art. interj. (ofte i forb. aa, slidder-sladder), anv. som afvisende svar: sludder! vrøv! Slidder sladder! Manden er ikke stort over 60 Aar. Hun kand endnu faa Born med ham.Holb.Pern.I.7. honette Folk bruger den Talemaade: jeg beder mangfoldig . . . gemeene Kjeltringer siger Slidder Sladder, og det er Løgn i din Hals.PAHeib.Sk.II.313. „saa læs det da . . . Men I — I skal springe over — — „Aa Sliddersladder, jeg maa læse det Ene med det Andet.“ Hrz.XII.249. Stuck.I.76. **slidder-sladre**, v. (sj.) snakke; vrøvl; sladre. *han (3: bagvaskelsen, folkesnakken) nødvendigen maa reent krepere, | Naar han kan ikke sliddersladdre meere.Bagges.III.92.

Slid-din-Tid, en. se u. slide 2.4.

Slid-dæk, et. ☉ (jf. -dække) spec.: slidfast lag i brodæk. Sal.²XI.760. Suenson. B.II.117. **-dække**, et. (jagl.) beskyttende lag, dække (som slidbrædder, sliddæk). S&B. (en betonvej) slides kun 1 mm . . om Aaret. Saa det vil være længe, for en Betonvej trænger til nyt Sliddække. Pol.^{11/16}1935.14. sp.2.

slide, v. [slid̥ə, dagl. ogs. !slid̥ə] præv. -er [!slid̥ər] ell. (dagl.) [!slid̥'ər] (Høysg. AG.94); præf. sled [sleð] (smst.) ell. (dagl. ogs.) [sleð'] part. slidt [slid̥t] (slidt. smst.; men: i . . lyder som e udi . . slidt. sa. 2Pr.20) ell. (nu næppe br.) slidet (Holb. Paars.265. sa.Qvægs.402. jf. (som adj. i ft.): slidne. Jernskæg.D.35) ell. (nu dial.) sledet (Luc.8.29 (1907 afvig.). LTid.1728.626. Oehl. U.II.41. PlaCour.K.92. jf. Esp.§181; hertil som jk. sleden: Holb.Hh.I.59. sleden. Høysg. AG.94. som adj. i ft.: sledne Klæder. Grundtv. PS.V.328. smst.II.425) ell. (nu dial.) sledt (GeorgUrsin. Forklaringer over Job. II. (1741). A3r. sledte . . Klæder. Langebek. Breve.185. jf. Feilb. LollGr.69 samt Thorsen.90). vbs. **-ning** (s. d.), jf. I. Slid. (glda. slitæ (og slithæ. Fragn.66. slide.Brandt.RD.II.23. se ogs. Brøndum-Nielsen.GG.I.286), æda. (præt.) slet (Fragn.4), oldn. slita, oeng. slitan, oht. slizan (ty. schleissen), holl. slijten; jf. sliden, Slids, Schlitage)

1) flænge, rive, rykke, trække voldsomt i noget og herved (søge at) skille det ad, forandre dets plads ell. tilstand. 1.1) (nu især ☉ og navnlig i forb. m. adv. ell. præp.-led) adskille noget sammenhængende med kraft, voldsomhed; flænge; rive itu; sønderrive. Salig er den, som griber, og slider (1871: knuser) dine (☉: Babels) spæde børn paa en klippe. Ps.137.9 (Chr.VI). de døde Legomer bleve slidte af Fugle eller Hunde. LTid.1720.Nr. 42.3. *naar jeg kunde | Slide de Baand, som mig bunde. Grundtv.PS.I.341. (l. br.) om haard afstraffelse, revselse, mishandling: (han) gav dem (☉: kalvene) allesammen saa mange Hug, han sled dem saa hæsselig. Krist.JyF. III.178. smst.VII.106. *jærnets svøbe slider deres (☉: trællenes) rygge. N Møll.E.49. || billedl. hvor skiærer de og slider ikke hin andens ærlige Navn og Rygte? J.Lodberg. ManderupDue.(1711).46. om ubarmhjertig kritik: *Jeg tvivler ikke paa, at Momus jo vil slide, | Min stakkels Soldan (☉: mit digt om hunden Soldan). FrHorn.PM.145. || (jf. bet. 8) i forb. m. adv. ell. præp.-led. *De fanged deri (☉: i nettet) mig (☉: Amor) mangel Gang, | Jeg sled det over, og rendte. Heib.Poet.X.132. jf. ad B.1: Gid Drolen slide mig ad, om jeg meente noget Ont dermed. Holb.LSk.III.6. slide ihjel (jf. ihjel-slide u. ihjel-): Heib.PoetS.(1848).VIII.367. Han bliver dømt til at slides ihjel af Heste. Rønberg.DE.51. slide itu (jf. u. bet. 2.1): v.Arb.(1759). Amberg. D&H. slide s ma (at),

se smaa 12.1. slide i stykker, sønder, se Stykke, sønder. slide led for (Biehl. (Skuesp.III,3.109)) ell. fra led, (jf. fra sp.1147¹⁸ og II. Led 2) sønderrive aldeles. jf.: *Landet gaaer i Stykker og slides Led fra Led. Hauch.SD.I.284. 1.2) udsætte noget for voldsom rykken ell. trækken; rive (IV3); ofte uden obj., især i forb. som slide i ell. (sj.; m. overgang til bet. 3.1) med noget; ofte i forb. som rive og slide, se især IV. rive 3.1. *en Hund, der har opsøgt en bange Hare, | Sit Kobbel slider og itu vil have brudt. Falst.Ovid.129. *Jeg mine Lokker sled, jf. slog mig for mit Hjerte. Jacobi.Skr.284. *saa bleve de ved at slide og rykke, | til hver af Skindet beholdt sit Stykke. Kaalund.217. „Lad os gaa dér ind og bede om noget,“ sagde hun og sled i den Gamle. AndNz.DM.I.61. jf. bet. 3.1: Hunden slider i (med) det store Kødden. D&H. Hunden . . bed og sled i alt, hvad der kom i dens Nærhed. Pol.^{11/16}1939.7.sp.4. den ene hev og sled i hans Taske. smst.^{21/16}1939.1. sp.5. || (jf. bet. 8) m. adv. ell. præp.-led, der betegner, at noget løsnes, fjernes fra sin plads, bringes ud af sin stilling ell. (i videre, billedl. anv.) bringes ud af ens besiddelse, befries fra ens herredømme. *En Diævel skulde dig ei kunde fra mig slide. Wess.3. *Nu slides Guldet frem fra Klippens haarde Skiød. Zettlitz. Poes.90. (han) sled Haanden til sig. Erl Krist.MM.157. Feilb. (l. br.): slide fra hinanden. S&B. Indhold og Form gør Modstand, naar man vil slide dem fra hinanden. BilleskovJ.H.I.106. slide løs (jf. II. løs 1.1): (grev Valdemars) Følgeskab (forsøgte) at tage sig hannem an, og slide ham løs af Ryssernes Hænder. Slange. ChrIV.1289. — (jf. u. bet. 1.1) om afstraffelse, mishandling. slide huden af en. Moth.S490. || i udtr. for voldsom legemlig ell. sjælelig smerte. *af Sult de sledes i Bugen. PMøll.ES.I.292. Tanken om hendes uigenkaldelige Tab sled i ham. Goldschm.Hjl.II.420. en stum Hulken sled i hendes Bryst. Seiberg.KK.I.79. som vbs. (sml. u. IV. rive 3.1): den Syge (har) Bryden og Sliden i Kroppen med Veyer-Skifte. Silchmüller. Eldende-Saar.(1769).7. Hævelse i Halsen og Sliden i Lemmerne. Werfel.Fiskerb.120. || (jf. IV. rive 3.1 slutn.; bibl.) i udtr. for besættelse af en ond aand. den urene Aand sled ham (1907: sled i ham). Marc.I.26. han bød den urene Aand, at fare ud af Menesket; thi i lang Tid havde den sledet ham (1907: revet ham med sig). Luc.8.29. 1.3) (landbr. og dial.) videre anv. af bet. 1.2, om særlig behandling af afgrøde; dels om tærskning (af byg), hvorved man tærsker rent (jf. Feilb.). FrGrundtv.LK.258. Halleby.115. ogs. i forb. slide ud. Ujf. m. overgang til bet. 3, i forb. slide for halmen, (sml. tærsk for halmen (u. tærsk), tærsk for langhalm (u. Langhalm 2); sj.) arbejde med nøje og besvær, omtrent gratis. jf.: (jeg) læg-

ger Mythisk Beslag paa Hengst og Hors (∴ *angelsaksernes stamsfædre*), der nu i et stort Aar-Tusinde . . har maattet slide for Halmen (∴ *er blevet nævnt i tide og utide*). *Grundtv. Myth.558.* || *dels om mejning af vaarsæd (hvordv sæden blev trukket ud med mejeredets kroge)*. Til Mejningen af (vaarsæden) skal vi have Krogene paa Mejeredet, Vaarsæden skal nemlig slides ud, d. v. s. lægges paa Skaar, her hugger man modsat Rugen Skaarene ud fra det staaende Korn. *Nordsjøll.F.V183. KulsvierB.114.*

2) (til bet. 1.1) *fjorrige noget i brugbarhed ell. værdi ved stærk ell. navnlig langvarig brug; bruge noget saaledes, navnlig: saa længe, at det bliver ubrugeligt ell. værdiløst; opslide. 2.1) m. h. t. brugsgenstande, navnlig klædningsstykker ell. redskaber. Vognen slides ved Kiørsel. VSO. slide Klæder. smst. Kniven blev slidt . . ved at skære i det haarde Træ.D&H. I gamle Dage gik intet til Spilde, selv gamle, slidte Hestesko var gode og skulde slides til mindste Trævl. DF.XII.82. jf.: I unge Mennesker vil sige, at vi gamle slider Hjulene mere med Bremserne end med Kørselen. NisPet.SG.304. (spøg.∴) denne Stok, som jeg vil flye Hr. Jeronimus at han ved sin Ankomst kand slide den paa din Sundhed. Holb.Abrac. I.4. || slide sko olgn., se I. Sko 2.2. slide sine barnesko ell. børnesko (Moth.S489. VSO.), blive voksen; sml. u. Barnesko. || i udtr., der angiver virkningerne af stadigt slid. Selv i den knastholdige Sortering slides Knasterne ikke frem som i Fyrregulve. HFB.1936.134. slide Bremsebelagningen ned til det tilladelige Minimum. Kbh.sSporveje. (1936).92. slide noget af sig olgn., (jf. afslide 2) især om fuldstændig ødelæggelse ved slid. slide klæderne af sig. Moth.S490. PMøll. (1855).I.60 (se u. Sko sp.624°). Dine Klæder blev ikke slidt af Kroppen paa dig (1871: Dit Klædebon blev ikke gammelt paa dig). 5Mos.8.4(1931). uden obj., i forb. som slide af sig: AndNx.PE.I.258. Mor siger ogsaa, at jeg er en Flaakat, der slider saadan af mig. CF Mortens.EF.165. Feilb. jf. bet. 2.1: vi kan slide baade Hænder og Fødder af os selv, og det gaar ad Hedeheusene til alligevel. ErlKrist.DH.156. slide itu (jf. u. bet. 1.1 samt ituslid u. itu-). vAph.(1759). Ederdunstæppe . . Oversiden . . har været slidt itu, men er repareret. PolitiiE.Kosterbl. ^{11/11}1925.2.sp.2. — m. obj.-præd. (ofte, jf. bet. 2.2, i billedl. udtr.). (krydshovedets pander kan) blive slidt ovale. SkibsMask.138. Folkeviserne slides glatte ved Brugen. OFris. Litt.85 (jf. glat sp.1041°). Sleslærret . . lader sig slide, som man siger, saa tyndt som Vand. Huusholdn.(1799.)III.125. I Tidens Løb slides Formen (∴ for den filosofiske roman) tynd. VilhAnd.Litt.II.1050. Hos den organiserede Arbejderklasse som Helhed har vor forrykte Tid heldigvis ikke slidt den sunde*

Fornuft tynd. *JernbaneT.*^{1/10}1938.1.sp.4. — (l. br.) m. resultats-obj. *hvert Trin, min Fod | i Gaar i Stiens haarde Sten har slidt. *Stuck.S.13.* de brede Gulvbrædder . . som mange Slægtled havde slidt Mærker i. *Søiberg.KK.I.88.* || (nu især i talem. ell. arkais.) i udtr. for sædvane: stadig have i brug; navnlig: stadig være klædt i; gaa med. *kan du løse min Pine, | da skal du slide rød Skarlagen. *DFU.nr.23.4.* deres sædvanlige Drik er Vand, og de slide Blaargarn og Træskoe. *Tullin.II.214.* Slider vi ikke fremdeles de samme Rake, som den Dag vi begyndte? *AndNx.DM.I.180.* i talem.: skomagerens kone og smedens mær (ell. hest) maa slide de daarlige sko, se Skomager 1. slid den med helsen, se Helsen 1. slide silke (af armod), se I. Silke 3 (og Armod). have hverken at bide eller at slide, se I. bide 1.3. || i udtr., der angiver, at man tit kommer et sted, ell. (i videre anv.) at man (forgæves) gør sig ærinde etsteds, at man tilbringer sin tid et sted med nøje, besvær. *Er skolen for andre end pilt og pog, | og hvi skal karle dens bænke slide. *Hostr.SD.I.321* (jf. u. Bænk 1.2 slutn.). Der er ikke mange Danselokaler . . hvor jeg ikke har været med til at slide Gulvet. *Tandr.K.82.* slide brosten, fliser, skolebænken, stenbroen, trapper, se Brosten 1 osv. 2.2) (jf. bet. 2.4; l. br.) bet. 1.1 i videre (billedl.) anv.; dels m. h. t. ting, forhold: en Ager, der ide-ligen slides, taber omsider sin forrige Kraft. *Holb.Ep.II.139.* Forstandens Kræfter . . burde slides paa nyttigere Ting. *Eilsch.Philhist.138.* Spanien slider nu sin anden borgerlige Republik. *Kehler.(BerlTid.)*^{4/1936.}Aft.7.sp.2). || dels m. h. t. levende væsen. (bonderne) have ført Hoet til Kiøbenhavn, hvorved de have slidet deres Heste og Vogne. *Holb.Quægs.402.* i udtr. for udnyttelse, brug af ell. omgang med andre: Mand fåer at slide manden som hand er. *Moth.S490.* Siden J. C. Christensen trak sig ud af Politik, har Venstre slidt mange Førere. *Pol.*^{11/1936.}7.sp.1. jf.: du (skulde) være mere varlig med saadanne Scener og Opgør — de slider. *EJuelHans.H.272.* 2.3) i forb. m. paa: bruge noget stadig, især: saaledes at det forringes. Det slider paa Redskaberne. *VSO.* Jeg slider ikke for tit paa dit Dørræ (∴ overrender dig ikke). *Elkjær.HF.57.* (materialet er) stærkere at slide paa end Egetræ. *HFB.1936.207.* m. h. t. person: virke trættende, anstrengende, nedbrudende paa. Den unge Student levede lovlig stærkt; det sled paa ham, han blev syg. *NMøll.VLitt.III.399.* Troperne var en Anstrengelse, sled ikke lidt paa Damerne (∴ i rejseselskabet). *JVJens.RF.130.* slide paa nerverne, se I. Nerve 2.2. || (jf. bet. 2.2) i videre, billedl. anv. Jeg læser ingen nye (bøger), men slider paa de gamle. *Holb.Ep.III.328.* Tiden . . begynder at slide paa Vaner og Fordomme. *Olufs.NyOec.I*¹.154. Han

har . . slidt paa sit faste Repertoire . . efter-
 som hans Turnéers Hastighed ikke levede
 ham megen Tid til nye Indstuderinger. *Roos.*
HK.117. jf. ndf. l. 9: Der er slidt . . stærkt
 paa Sprogets stærke Udtryk. *GadsMag.1907/*
08.257. sml. u. bet. 2.4: Af mennesker, der
 ere slidsindede (∴ *flegmatiske*), høre vi ofte
 talemåden: „vi slider på tiden, og tiden
 slider på os.“ *HjælpeO.416. || m. h. t. forhold,*
der stadig er genstand for omtale, stadig anføres
som eksempler ell. (jf. bet. 1.1) stadig er gen-
stand for satire. *Jeg frygter, sagde Ruus,
 paa vores Rejse tager | Til Stuil i Skoelener;
 Jerusalems Skomager | Som før blev slidet
 paa, af Moden komme vil. *Holb.Paars.265.*
 Dette var mig fornemmelig angelegen, at
 jeg i disse nye Comœdier kunde forestille
 nye Laster, som ikke vare alt formeget
 slidte paa i andre Comœdier. *Overs.afHolb*
Levned.129. *enhver gemeen Skribent | Paa
 de svage Stakler (∴ *kvinderne*) slider | Og
 har Buen mod dem spendt. *Anti-Spectator.*
150. 2.4) (nu især dial.) overf., i udtr., der
angiver, hvorledes man lever, hvorledes ens tid
gaar: henleve (især: under besværlige, byrde-
fulde forhold). De slide deres dage (1871):
slide deres Dage hen i det gode. Job.21.13
(Chr.VI). *det Hiertenag, den Vrede | Vil
 ende dette Liv, hun sleed saa kummerlig.
SkVid.II.52. de (maatte) slide Tilværelsen i
 graa Ensomhed. *JacAnd.Er.II.251. i forb. m.*
 igennem: Jeg havde . . indrettet mig paa
 at slide Vinteren igennem paa min gamle
 Kvist. *Pont.F.II.145. LuisBransen.O.35. ||*
især m. Tid som obj.; navnlig i forb. slide
 tiden, slide sin tid, *tilbringe tiden, som*
man bedst kan; ofte: henleve med møje,
besvær. *Jeg selv forglemt mig, og mine
 gyldne Tider, | Og u-forsøgt i Ont, taal-
 modig Tiden sleed. *Falst.Ovid.108.* Gud skee
 Lovl efter Omstændighederne befinder (jeg)
 mig vel og slider Tiden. *Grundtv.E.38.* de
 sled Tiden, som de bedst kunde. *JPJac.I.158.*
 jeg har i Sinde at søge et andet Embede. Lad
 os slide den sidste Tid saa taaleligt, vi kan.
Kirk.F.167. Feilb. talem. (jf. u. bet. 2.3):
 Jeg slider tiden, og tiden slider mig. *Moth.*
S490. At leve, definerede hin ovenomtalte
 Skribent, at nyde sit Liv . . og deri ligger
 da Forskiellen imellem dem, som leve, og
 dem, som blot slide Tiden, og slides af den.
Rahb.LB.I.482. slid din tid! *dels som for-*
maning, opmuntring: bi og lid, og slid din
tid. Moth.T91. Falst.Ovid.91. dels som gen-
givelse af forsk. smaaflugles, navnlig musvit-
ens sang (jf. Dst.1909.55); ogs. som navn
paa fuglen. NuHaven.Orth.162. en lille Fugl,
 der efter sit Slag kaldes „Slid-din-Tid“, qvid-
 rede udenfor mit Vindue. *Ing.Huldre-Gaverne.*
(1831).213. i Askene over destille Gravesidder
 Musvitten, som forstaar det hele, og synger:
 Slid din Tid — slid din Tid! *AchtonFrüs.DÖ.*
II.445. Den lille Slid din Tid (Musvitten) ind-
 finder sig. *SjællBond.16. StudierDahlerup.152.*

3) (vel til bet. 1.2 og egl. om riven, rykken
 i noget, jf. rive i (noget) u. IV. rive 4.1)
 arbejde energisk ell. haardt (med noget);
 især: arbejde med flid ell. møje, uden pauser
 og strengt, besværligt arbejde; ase; slæbe.
 3.1) uden obj. *Fra den østre Danmarks
 side, | Kom de Skaanske skarp, | Sælands-
 faren her vil slide, | Ingen var saa knap.
LKok.(PSyv.Viser.(1695).585). han skulde
 flytte Harpen med sine bare Hænder, og du
 kan tro, han sled, men det vilde ikke bide
 (∴ *forslaa, batte*). *Grundtv.PS.IV.592.* *Det
 er ondt at sulte, naar man skal slide. *Drachm.*
D.37. Vi havde engang en Opgave i Mathe-
 matik. Jeg sled og sled, Mor kunde ikke faa
 mig i Seng. Og saa var den stillet galt op.
KMich.MT.103. Det er ikke nok at sige, at
 den Tids Landsbyfolk arbejdede, nej de sled.
AarbFrborg.1918.157. || i forb. m. for, der be-
tegner det, man vil opnaa ved arbejde, ell. den,
man arbejder for. slide for Andre.MO. *Ingen
 slider for sit Brød, | som vi Bagersvende.
StoreBededagsaften.(1864).14. Mosten, du sled
 for (1871: haver arbeidet for), skal-Udland-
 dets Søner ej drikke. *Es.62.8(1931).* slide
 for føden | *talem. (jf. u. bet. 4.3 slutn.; l. br.):*
 hellere sove for intet end slide for
 intet. *Mau.9956. Grundtv.Smaaskr.191. ||*
(jf. u. bet. 1.2) i forb. m. i (navnlig i udtr. som
 slide i det) ell. med. slide i noget. *MO.¹*
 Konen stod og sled med at faae nogle store
 sorte Brød ud af den hede Aske. *HCAnd.*
DB.313. Han slider i det, er paafærde fra
 Morgen til Aften. *Bogan.II.111.* *hun slider
 bare troligt i 'et. *Sganarel.IV.33.* den gum-
 lende Lyd, naar Manden sled med Heste-
 bøffen. *Tandr.R.44.* Far slider i Regnskaber,
 naar I sover. *HansPovls.HF.43. || i sammen-*
ligninger, faste forb. olgn. slide, saa blodet
springer frem under neglene (jf. EEricks.
S.95) ell. ud af neglerødderne (JPJac.
II.192). slide som et asen (Amberg.),
 som et bæst, en hest, se Bæst 1.3, Hest
 1.3. slide ud af den karske bælg, se u.
 Bælg 5.2. || i forb. m. ord af sa. ell. lgn. bet.
 *Medens du strider, | Og træller og slider, |
 Dit Liv saa umærket henglider. *Blich.(1920).*
IV.209. HHostr.(AarbTurist.1931.10.) især i
 forb. som slide og slæbe. * Man slæber og
 man slider | Saa kummerlig for sit i disse
 dyre Tider. *Ew.(1914).II.293.* Alt det han
 sled og slæbte, kunde han ikke faa det ene
 Træ fældet inden Aften. *SvGrundtv.FÆ.II.*
83. saadan som de to Mennesker altid har
 slidt og slæbt for at sidde med eget Hus og
 egen Forretning. *Howall.S.35. 3.2) i forb. m.*
adv. (som frem, sammen) og obj., der be-
tegner det, der arbejdes med ell. for. det
urimeligt store Læs er alt hvad Dyret (∴ en
hest) kan slide frem ad jævn Vej. JVJens.
H.I. Mads sætter en køn Mindetavle med
 Lovord paa den gamle Grav, saa snart han
 faar de Kroner slidt sammen, Tavlen koster.
Lunde.F.43. || m. refl. hensobj. slide sig nogle

Penge sammen og vende hjem som en stor Mand. *Stuck. I. 10.* slide sig en pukkel til, se Pukkel 2.2.

4) *refl.* 4.1) til bet. 1.2, i forb. som slide sig fra noget ell. (især) løs (fra noget). han sleed sig (1907: rev sig løs) fra dem. *Luc. 22.41.* Corfritz vil slide sig løs, de løber efter ham. *Hob. Bars. V. 5.* *Ynglingen sled sig | Vildt af sin Elskedes Fav. *Blich. (1920). IV. 220. billedl.:* *Saa sleed mit Sind sig løst fra Trelldom. *Stub. 111.* (Byron) sogte nu i Italien . . . Ro, der aldrig mere kunde vorde den Barm til Deel, der havde sledet sig fra Naturen. *Oehl. U. 11. 41.* 4.2) til bet. (1.2 og) 3, m. adv., præp.-led olgn.: med møje, besvær bevæge sig frem (gennem noget); møjsommeligt bane sig vej. Under Kortlægningen af de store Fjorde maatte vi slide os frem gennem bundløs Sne. *Knud Rasm. (Naturens V. 1918. 340).* Langsomt gik det fremover, slæderne sled sig i vej. *Freuchen. S. 216. billedl.:* vi maa over Havelseaa, som har slidt sig hertil helt ovre fra Lystrups smukke Skov. *Rist. FT. 170.* Italien . . . maa stræve og slide sig frem i det golde og ugæstmilde Tripolis. *Nat Tid. 4. 1923. Aft. 2. sp. 1. jf. bet. 2:* DAMECYKLE . . . venstre Sadelfjeder slidt sig igennem Læderet. *Politi E. Kosterbl. 2. 1922. I. sp. 2.* || slide sig gennem (noget), spec. (jf. bet. 2.4) m. h. t. tidsrum: gennemleve (under møje, besvær); kæmpe sig igennem. han skulde see til at skille sig ved Karlen eller slide sig igennem med ham til Flyttedag. *Blich. (1920). XIV. 159.* man slider sig . . . gjennem fire Akter, naar der er grundede Udsigter til at en riig Onkel kan døe i femte. *Kierk. II. 17.* De andre (daglejere) sled sig ogsaa igennem (∴ klarede sig gennem vintertiden). Ingen samlede Overflod. *Kirk. D. 76.* ofte i forb. som slide sig gennem verden. *Moth. S. 490.* *Han (∴ den gerrige) seer, at han sig ey igennem Verden slider, | Med mindre meget Ondt for Skillingen han lider. *Anti-Spectator. 107. VSO. 4.3)* til bet. 3, i udr. for trættende, opslidende arbejde. *Jeg regner Dag og Nat og mig med Brøiken slider. *LTid. 1729. 572.* || (jf. bet. 8) nu især i forb. m. adv. ell. præd., i udr., der navnlig angiver, at man trættes, udmattes. *Hvad hialp det, at | Man Dag og Nat | Sleed sig tret. *Stub. 79. Pal. M. IV. 198 (se ihjel 4).* Ude paa den haarde Jord, hvor Brømland vristes fra Sand og Hede, kan en Opdyrker slide sig ihjel. Men man kan ogsaa slide sig til Døde i Borgerraad og Folkeraad. *Pol. 2. 1924. 9. sp. 2.* De slider sig krumme og gamle for Tiden. *Elkjær. HF. 74.* slide sig pukkelrygget, se pukkelrygget 2. talem. (jf. u. bet. 3.1): hellere sove sig arm end slide sig arm olgn. Det er bedre at sove sig arm end at slide sig arm, sagde bonden i trældommens tid. *Krist. Ordsp. 456. Otlosen. V. H. III. 97.* Hellere dovne sig arm end slide sig arm. *Himmerikjær. 1939. 158. jf. ogs. Feilb. III. 471a* **ff

5) (til bet. 1.2; nu l. br. i rigsspr.) pass. slides m. reciprok bet.: slaas; strides; ogs.: kives; kævles; især i forb. slides og rives, se IV. rive 6.2.

6) (til bet. 2.2 og 2.4; jf. det river af u. IV. rive 5.3; dial.) i udr. for forløb af handling ell. tid, som det slider, det slider ad, det gaar nogenlunde, „slæber af“. *Krist. Ordsp. 414. Feilb.* lade (det) slide (ad), lade det gaa, som det kan; ogs.: opsætte. *Feilb. || (lade det) slide over, (lade) drive over; ogs.: opsætte. Feilb. UfF. (sdjy.).*

7) *part. brugt som adj. 7.1) part. slidende; navnlig (∴): som volder pine, besvær; dels (jf. rivende 3.1; til bet. 1.2) om smerte, dels (til bet. 2-3) om arbejde.* Hun vilde ryste paa Hovedet. Bevægelsen voldte slidende Pine. *K. Mich. F. 28.* *Der, hvor du troede var Hvile og Ro, | er endeløs, slidende Vandring. *Placour. A. 15.* || som adv. Nætterne især var ham saa slidende lange. *Egeberg. M. 31.* Et Foraar havde Møllergaardens Karle slidende travlt med at pløje ude i Ostermarken. *Bregend. TGK. 7. 7.2) part. slidt, især til bet. 2: forringet ell. formindsket ved slid; navnlig om klædningsstykker, redskaber: *(altrene) ere over techt, med gamle slide palter. Jernskæg. D. 35.* vore sledte og urene Klæder. *Langebek. Breve. 185.* slide (1871: gamle) Sække og nogle slide (1871: gamle), sprukne, stoppede Vinsække. *Jos. 9. 4 (1931).* (hundene) har mere eller mindre slide Tænder. *Aarb. 1939. 169.* || om person: luvslidt i tøj; ogs.: præget af arbejde, slid, en halv slidt Ungkarl, som laaner paa Pant. *Wiwet. D. 11.* Da havde hun været en fristende, ung Kvinde. Nu var hendes Ansigt slidt af mange Glæder. *Leck Fischer. A. 221.* || billedl., navnlig om egenskaber, tænke-, udtryksmaade: forslidt; ogs.: hverdagsagtig; banal. Anaforen, Retorikkens slidteste men uundværlige Nummer. *Rubow. HCA. 205.* Nu er Godhed et slidt Ord. *Jesper Ev. K. 11.* || (jf. hundeslid; sj.) til bet. 1.1: itu-, sønderslidt. *Med sledne Brynje og med kløvet Hjaln | Stod Gudrun ene hos de svegne Brødre. *Grundtv. PS. II. 425.*

8) i særlige forb. m. adv. 8.1) slide af (jf. afslide); til bet. 1.2: fjerne ved at rive ell. rykke; rive af. (fiskerne) fik Garnene fyldt med fjottet Tang, der ikke var til at slide af. *Gravl. V. F. 97.* || især til bet. 2: faa til at forsvinde, gaa af ved slid; ogs.: formindske, forringe ved slid. *VSO. I. 106.* Slidlag (kan) fornyes, efterhaanden som det slides af. *Sal. XXI. 762. jf.: gennem flere Aar (har man) ikke bestilt andet, end at slide af paa over-talligt Personale (∴: søge at formindske det ved afgang uden nyansættelser). Lokomotiv T. 1939. 141. sp. 1. || † til bet. 6, om maaden, hvorpaa tiden henledes (besværligt ell. taaleligt). vi slider af (∴: lever, som vi kan). *Moth. S. 490. VSO. I. 106. jf.: ller slider vi alting af med en god sleede Fart (∴: slædetur). Cit. 1736. (DMag. 6R. V. 253). upers.: Det slider saa af**

(ρ : det gaar nogenlunde). VSO. 8.2) slide **bort**, (jf. bortslide) dels til bet. 1.2: fjerne ved riven og sliden. slide noget bort af Hænderne paa een. VSO.I.468. *refl.*: *Med blødende . . Hierte | Du sled dig sorgfuld bort fra dem. *Rahb.PoetF.I.22.* jf. VSO.I.468. || *dels* (og især) til bet. 2: fjerne, ødelægge ved slid. studentene slider klouen bort. *Moth.S490.* en Gade i New York, hvor der aarlig (ved jordsel) blev slidt ca. 2,5 cm. bort af den bedste Granit. *Sal.*XXI.760.* 8.3) slide **hen**, (jf. henslide; nu l. br. i rigsspr.) især til bet. 2.4, m. h. t. tid: henleve, tilbringe, navnlig paa besværlig, nøjsommelig maade. slide tiden hen. *Moth.S490.* *Slide Dagen hen med stadig Møie. *Heib.Poet.VIII.389.* De slide deres Dage hen (*Chr.VI.*: slide deres Dage; 1931: lever deres Dage) i Lykke. *Job.21.13.* Søberg.KK.II.65. UfF. || (jf. bet. 6) uden obj. Der var . . saavel i Byen som paa Landet runden omkring stor Mængde af unge Folk, som havde sidt og slidt hen i Armod og Elendighed, og ey torde gifte sig. *Dumetius.III.4.* *Bibl.NyttSkr.180.* || *refl.*, om tiden: gaa langsomt. En Maanedes Tid sled sig saaledes hen. *Chievitz.NF.106.* De sidste årtier af århundredet sled sig hen, uden at der skete noget nævneværdigt for Ribes vedkommende. *JySaml.4R.V.142.* 8.4) slide **op**, (jf. opslide) dels til bet. 1.2: rive, rykke op. B. rev i Lugerne, og Tine sled dem op. *Bang.T.193.* || især til bet. 2: gøre noget ubrugeligt, ødelægge det ved slid. Seer du den Stock? den skal jeg slide op paa din Rygg. *Holb.UHH.III.7.* Otto Krumpens tilligemed flere andre gamle Liigstene laae, som sædvanligt (ρ : som almindeligt i kirker) i Midtergangen, for ret at slides op. *Wors.OB.68.* (bogen er) ligefraam slidt op ved læsning. *MKrist.(Dania.II.25).* slide sko ell. saaler (*Krist.Ordspr.608*) op, se I. Sko 2.2. *talem.*: knirkelæder slides snart op, men bisselæder aldrig, se Knirkelæder. jeg skal slide dem (ρ : et par tøfler) op paa Herrens Sundhed. *Holb.Stu.I.A.* (spøg.) Hand slider munden op på sig. *Moth.S490.* *Grundtv.SS.II.362.* || *billedl.*, navnlig m. h. t. persons evner, kræfter. *Jeg gandske hos dit Qvæg har slidt min Ungdom op, | Og hvert et Klov du har, betalet med min Krop. *Helt.Poet.42.* *det varer for længe | Med Svøben at slide Ebræerne op, | Smid ud deres nyfødte Drengel *Grundtv.SS.II.77.* Far slider hurtigt sine Medarbejdere op. *PDrachm.D.44.* || *refl.*; *dels* til bet. 4.2: arbejde sig frem med møje, besvær. (Drachmanns) Fader . . havde som ubemidlet Haandværkeren slidt sig op fra Barberstuen. *EThoms.DL.36.* *dels* til bet. 4.3: overanstrengte sig, ødelægge sig ved arbejde. *JBaden.Gram.66.* Hun var ved at slide sig op i Huset og med Børnene langt ud over sin Pligt. *KLars.MH.174.* Slid dig ikke op (1871: Anstreng dig ikke) for at vinde dig Rigdom. *Ords.23.4* (1931). 8.5) slide **ud**, (jf.

udslide) *dels* til bet. 1.2: rive, rykke ud. (han) beføl krigs-folket at gaee ned, og slide (1819: rive) (*Paulus*) ud fra (saadnuværerne). *ApG.23.10* (*Chr.VI.*). *Hurtige Ravne skal paa højen Galge | slide dig Øjnene ud. *Thøg Lars.Edda.I,1.136.* slide byg ud olgn., se u. bet. 1.3. || til bet. 2: fjerne, ødelægge ved slid. T. havde ogsaa et Par Bukser, som Enden var slidt ud af. *Søiberg.KK.II.107.* jf.: Jeg . . maatte nødtvungen give mig af med en Række andre Ting (ρ : end litteratur), der sled mig den Kraft ud, der skulde have været brugt til noget bedre! *Aakj.EE.15.* † m. h. t. jord: udnytte for stærkt. *Moth.S490.* || † *refl.*; til bet. 4.1: rive sig løs og fjerne sig. *Moth.S490.*

Slide-, i ssgr. se Slid. **-arbejde**, **-fuld**, **-lag**, se Slidarbejde osv. **-lap**, en. [2] (nu sj.) lap (tøjstykke), der kan beskytte mod slid; om skridtbeklædning i ridebenklæder: *MR.1833.402.*

slidelig, adj. [slid-øli] adv. -t ell. d. s. (jf. *ænyd. glda.* uslidelig, jsv. oslittiker; til slide (2)) 1) (nu næppe br.) som er udsat for slid (2); i forb. m. adv.: som kan slides op. overflødige, og let slidelige Klædningsstykker reent forviiste. *Abrah.(Rahb.Tilsk.1795.510).* det rene Guld (er) for blødt og bøieligt til at bearbejdes allene . . hvorfor man og maa blande det med andre Metaller, for at gjøre det mindre slideligt og forboieligt. *Hinnerup.Juv.140.* || m. prægnant bet.: som taaler slid; holdbar. *Moth.S490.* 2) (jf. slide 2.4; især dial., sml.: „hos Almen.“ VSO.) navnlig om levevilkaar, livsforhold: af taalelig art; ikke helt daarlig, men heller ikke helt god; jævn; udholdelig. *Imellem Rigdom . . og Armod | Blev der et Spring, et Gab, som aabent stod, | Hvis ei der vare visse Folk imellem, | Der have, som man siger, dagligt Brød; | Mærk: Rigdom; Velstand; slidelige Kaar; | Af Haand i Mund; saa: Smalhans hist og her; | Nu kommer Armod da, og slutter Truppen. | Alt gradevis! *Bredahl.I.126.* et jævnt slideligt Samliv. *PEBenzon.Landsmænd.(1898).29.* jf.: en jævnt gnaven og slidelig Graavejrs-Hverdag. *Jørg.SomenTyvomNatten.(1921).II.* || som adv. (ell. præd.), især i forb. som det gaar (saa) slideligt, som udtr. for nogenlunde tilfredsstillende, men ikke videre opmuntrende forhold, virksomhed; undertiden ogs. i udtr. for langsomt, trægt arbejde. Livet . . gaer saa slideligt. *Oversk.L.*II.(1916).244.* Der er ingen Forskel paa det; vi havde det slideligt under Grundloven og vi slider vore Dage ogsaa under Provisoriet. *Hørup.II.195.* Udvalget (arbejder) kun saa slidelig med tre Moder om Ugen. *NatTid.*1/2.1883.M.2.sp.6.* Det (ρ : pløjningen) gaar slideligt, Klavs synes, hans Mark er blevet saa stor. *Olesen Løkk.KB.152.* *KulsvierB.40.*

Slide-læder, **-lærred**, se Slid-læder, -lærred.

sliden, adj. (vel sammenhørende m. jy. sliddet (sliddet, ujevn Hør. Husted. Jorddyrknings-Læresætninger. (1839). 62), slideret, ligegyldig (Feilb. u. sliden), sliren, flegmatisk, ligegyldig (smst. Aakj.FJ.6), slidderet, uden slivhed, leddelos, slap (Feilb.III.371. sml. sledere. MDL. slejeret. Feilb.IV.342), sv. slid-drig, slibrig, no. dial. slidren, bøjelig, glat, eng. sliddery, nt. slierig, lurende, lumsk, der er aft. af stammen i IV. slire (s. d.); maaske m. tilknytning til slide (slide tiden hen, lade det slide, se slide 2.4, 6); jf. slidelig, slid-sindet || dial.) som lader det gaa, som det kan; ligegyldig; skødesløs. Moth.S491. Med sit Arbejde blev han sliden. E.Erichs. TM.71. Feilb. jf.: (det) er, hvad man kalder dansk Slidenhed eller Glemsomhed . . . der volder, at det går i Langdrag med (indmeldelserne). Kors og Stjerne. 1902.39. Feilb.

Slider, en. fl. -e. 1) til slide 1 og (især) 2: en, som ødelægger, opbruger noget ved at slide. jf.: *Bryniens Slider (o: sværdet). MHA. Knudden Hellige. (1849). 38. især i ssgr., jf. Krybbslider samt (spøg.) betegnelser som Bro-, Bænke-, Fliseslider. 2) til slide 3; især: person, som arbejder stadig og utrætteligt, som slider i det. (ofte i forb. som gammel, utrættelig, vældig slider). VSO. („Almindeligt i Jylland.“). Drachm. DM. 109. for ærlige Sjæle og utrættelige Slidere står hele Landet aabent. Hørup. III. 28. *du gamle og bøjede Slider (o: husmanden). Skjoldb. SM. II. Han . . . var en af de sejge Slidere, som i Reglen naar deres Maal gennem taalmodig Udholdenhed. A. Baadsgaard. Poul Baggers Ungdom. (1911). 26. Min Fader var den største Slider og Slæber. Cit. 1822. (SBredstrup. Fra Jonstrup. (1918). 16). || om (arbejds)dyr. Jeg bøjer mig for Myrens Flid . . . det er den værste Slider, man kan opdrive. Vilh. Møll. MT. 94. de gamle, trofaste Slidere, Rangerhestene. Jernbane T. 1938. 7. sp. 2. || hertil bl. a. Slider-liv (et graat, sørgmodigt Slidderliv i trange Væverstuer og Smedjer. V. Ved. BB. 8).

Slide-sko, -sted, -traad, se Slid-sko osv.

slid-fast, adj. (jf. -bestandig, -fri, -stærk) om materiale: modstandsdygtig over for slid; holdbar og haard. fintringet Ved (er) mere slidfast end bedringet. Suenson. B. II. 35. Specialskinner . . . af særlig haardt og derfor særlig slidfast Staal. Kbh.s Sporveje. (1936). 68. jf.: Slidfastheden er af Vigtighed ved Brosten og Vejskærver og ved Bygværker, der er udsatte for Isgang. Suenson. B. III. 283. **-fjæl**, en. (l. br.) slidbræt; i bro: AarbHards. 1934. 130. **-flade**, en. (især) den del af noget (især: glideflade paa en maskin-del), der gnider, stryger mod noget andet (og derfor er særlig udsat for slid). Tandens Slidflade eller Riveflade (o: hos hesten). Møllh. III. 94. (gliderens) plane Slidflade, Gliderspejlet. SkibsMask. 72. TeknO. 305. || ¶ m. h. t.

stoffer. Silkestoffer har en god Slidflade, fordi det er saa glat. Sterm. Textil. (1937). 51. **-forsøg**, et. (jf. -prøve) forsøg, hvorved et materiales slidfasthed prøves. Suenson. B. III. 286. **-fri**, adj. 1) (fagl.) om materiale: meget slidfast. slidfri (gade-)Belægning. Sal. XIV. 1039. 2) [3] (sj.) uden haardt arbejde ell. slid. Midler til at leve slidfri nogle Aar. CKMolb. (Bræchner. Br. 49). **-fuld**, adj. [3] (sj. slide-. EHenrichs. MF. I. 66). (l. br.) om arbejde, levervilkaar: fuld af slid, møje; majsommelig. alle disse slidfuldt udregnede Talsrækker. Pont. LP. VI. 5. kummerlige Smaa-folks slidfulde Stræben for det daglige Livs Tarv. Sodb. (Hvers. Dag. 1899/1900. 707). **-gulv**, et. (bygn.) lag af slidbrædder oven paa et gulv; overlagsgulv. Cit. 1934. (OrdbS.). **-hul**, et. hul (brist, fordybning) fremkommet ved slid. (træskoene) var revnet paa langs, og der var desuden et stort Slidhul under Næsen. Buchh. K. 17. Slidhullerne (i fliserne). NisPet. SG. 31. **-kant**, en. (fagl.) kant, der er beskyttet mod slid ved beslag, forstærkelse o. lign.; jz. paa trappetrin: FagOSnedk. **-krampe**, en. (snekk.) tyndt, smalt stykke messing brugt som slidskinne paa (forsats)vinduer til at modvirke vridrensens slid. Arbejds-løn. 10. 31. **-lag**, et. (ogs. Slide-. Gnuetz. Husb. 102). (jf. -dække; fagl.). Larsen. Betonfliser med Slidlag. HFB. 1936. 66. **-læder**, et. (Slide-. MR. 1819. 103. MilTeknO. 131). (fagl.) læderstykke, der beskytter mod slid; jz. (l. br.) om aarelæder: PolitiE. Kosterbl. 1922. 2. sp. 1. til beskyttelse af spænder (mod rust; jf. Rustelæder: MilTeknO. 131. || i forsk. anv. paa ride-, seletøj, se MR. 1819. 103. 1832. 170. MilTeknO. 169. 215. UjF. (jy.). **-lærred**, et. (fagl.) svært lærred. Slide-: Huusholdn. (1799). III. 125. || navnlig: svært lærred til beskyttelse mod slid, jz. som slidstykke i senge. Slide-: BerlTid. 1924. Aft. 4. sp. 5. **-metal**, et. (nu l. br.) slidfast metal. Wagn. Tekn. 22. **-mærke**, et. (jf. -hul, -spor). SophMüll. VO. 32. Alle Trinnene bar hver sit store, halvmaaneformede Slidmærke. LeckFischer. KM. 51.

Slidning, en. fl. -er. (sj.) vbs. til slide. 1) (jf. sv. slitning, no. slidning) til slide 1 ell. 6: gnidning; spec.: rivning (I. 2.4); stridighed. (han) dvæler — i Trætheden ved de evige Slidninger (med elskerinden) — ved Tanken om, hvor meget nemmere og tryggere det vilde være at gifte sig med en jævnaldrende, ung Kvinde. HarNiels. TT. VIII. 16. 2) til slide 2: det, at noget slides ell. er slidt; slid (2). vAph. (1759). Amberg. jf.: De Heste, som mangle den forreste Rand paa Skæretænderne, ere Krybbenbider og Vindslugere. Gaaer Slidningen høiere op paa Tændernes Krone, da er Hesten Krybbenslider. Viborg. HY. 45.

Slid-penge, pl. ✕ godtgørelse, der udbetales for slid paa egne munderingssager. Munderingsvæseneti. Fredstid. (1908). 9. **-prø-**

ve, en. (jf. -forsøg) *Swenson.B.III.286. jf.: to Linoleumssorter . . blev slidprøvet. smst.II.187 Slidprøvemaskine. Thaulow. M.I.259.*

I. Slidre, en. se I. Slire.

II. Slidre, v. [ˈslidrø] -ede. (til Slidder; sj.) *kun i forb. slidre og sladre (ell. sludrc. Bagges.V126), komme med snak, sliddersladder; snakke; sludre; ogs.: sladre (II.2). Een siger: Han er en Nar. . . en anden: tapper, men ulykkelig. . . saaledes slidders og sladders der vidt og bredt. Biehl.DQ.III.18. der blev jo ogsaa slidret og sladret alle andre Steder i de dunkle Smøger. Pol.¹⁴/1927.15. sp.1. jf.: *Saa glad skal vi (o: faglene) kviddre, | og sladdre og sliddre. Rich.VH. 119.*

Slids, en. [sles, ogs. slis] (ogs. Slidse. jf. *Soaby.⁷ — undertiden skrevet Sleds. Nord ConLex.III.11. Wagn.Tekn.535. jf. S&B. Larsen.*) flt. -er. (fra ty. schlitz, vbs. til schlitten (se II. slide); jf. eng. slit i lign. bet.) lang, smal aabning, frembragt ved spaltning ell. udskæring; revne; spalte; især i fly. anv.: **1)** (især haandarb., skræd.) aabning i beklædningsgenstand, dannet ved udskæring; navnlig: split i klædningsstykke, der kan udvides for at lette af- ell. paaklædning; især: split i skjorte, skørt, nederdel. i det Hule af Haanden havde (brynje-)Handskene gjerne en Slidse . . hvorigennem man . . kunde stikke Haanden ud for at frigjøre den. *Aarb.1867.70. Vamser af Silke og Fløjl med Puffer og Slidser. Bille.Italien.1.198. hun (havde) Slidsen aaben bag i Kjolen, saa det hvide Skørt skinnede frem. AndNz.DB.23. Skørtet . . lukkes paa venstre Side, hvor Slidsen skjules under et Overfald. VortHj.II, 3.87. enradet Jakke med Slids bag, Slids og Knapper ved Haanden. PolitiE.Kosterbl.²²%. 1923.1.sp.1. **2)** (fagl., især sneedk., tøm.) udskæring i træ, metal, murværk; især: gaffelformig udskæring (udsavning), hvori en tap kan gribe ind. Fladt Træ samles i Vinkel i Reglen ved Tap i det ene (Sledstap) og Sleds i det andet Stykke, og Forbindelsen styrkes ved Lim eller Nagle. *Wagn.Tekn.535. Krumtappendene glider i Slidser i Styrepladerne. SkibsMask.279. den Slidse i Murværket . . hvori Faldgitteret har bevæget sig. NationalmusA.1939.30. jf.: Pengeblok . . Pengeslidsen i den skraa Overflade tragtformet. DanmarksKirker.SorøAmt.(1936).438. Slids-, i ssgr. se Slidse- (samt Slidsgerning).**

Slid-saar, et. spec. (gart.): beskadigelse paa støngel, fremkommet ved gnidning mod, tryk af noget. *ErnstGram.HaveplanternesSygdomme.(1927).93.*

I. Slidse, en. se Slids. **II. slide**, v. [ˈslisə, ogs. ˈslisa] (undertiden skrevet sledse. *Wagn.Tekn.490.*) -ede. vbs. -ning (s. d.). (fra ty. schlitten, afl. af ty. schleissen (se slide); i da. til dels som afl. af Slids; jf.

slidset) forsyne med slids; udskære slids i noget. **1)** (haandarb., skræd.) m. h. t. beklædningsgenstand; især i forb. slide op (jf. opslide). *Drachm.DD.58. Landsknægten . . trængte til at bevæge sig frit i den stramt-siddende Dragt og begyndte derfor at slidse den op om Leddene, omkring Skulder, Albuer og Knæ. VortHj.II,3.23. NationalmusA. 1935.7. **2)** (fagl., især sneedk., tøm.) svarende til Slids 2; ogs.: samle ved hjælp af slids og tap (jf. sammenslide). *D&H. FagOSnedk. det ene Ben (i en smigvinkel) drejer sig om en Bolt, der sidder i Enden af det andet, som er sledset ud for at optage det første Ben helt i sig. Wagn.Tekn.490. **3)** i anden anv.; fæ. (gart.): Salat, hvis Hoveder ofte maa slidses op med en Kniv. *NaturensV1912.253.***

Slidse-, i ssgr. (ogs. Slids-. jf. *FagO Snedk. se ogs. u. Slidse-lukker, -sav, -tap.*) til Slids ell. II. slide. **-belægning**, en. (til Slids 1; haandarb., skræd.) stykke stof indsyet i et klædningsstykke slids som forstærkning. *Hjemmet.1904.198.sp.2. -bræt*, et. (til Slids 2; jf. -klods; sneedk.) træstykke, der fjernes ved udsavning af en tap. *FagO Snedk. -klods*, en. (sneedk.) d. s. *FagO Snedk. -lukker*, en. **1)** (haandarb., skræd.) lukningsmiddel (trykker olgn.) i slidsen **(1)** paa kjole, skørt. *Hjemmet.1904.198.sp.2. **2)*** til Slids 2; se u. I. Lukker 2. **Slids-**: *LSal.X. 689. -sav*, en. (**Slids-**. *PolitiE.Kosterbl.²⁰%. 1923.2.sp.2.*) (til Slids 2 ell. II. slide 2; sneedk.) lille sav til udsavning af slidser. *D&H. FagOSnedk. slidset*, (part.) adj. [ˈslisət, ogs. ˈslisət] (jf. ty. geschlitzt og schlitzig; afl. af Slids ell. perf. part. til II. slide; jf. opslidset) forsynet med slids. **1)** (haandarb., skræd.) om klædningsstykke. *Frottékjole . . grøn Krave, der er slidset paa den ene Skulder. PolitiE.Kosterbl.²⁴%. 1924.1.sp.2. Vinterfrakke . . Ærmerne slidse med en Knap ved hver. smst.²⁴%. 1925.1. sp.1. **2)** (fagl., især sneedk. ell. tøm.) til Slids 2, II. slide 2. *Vindueskarmtræet (leveres) slidset eller sammenfjedret (istedetfor med indskaarne Sinksnit). Arbejdsløn.51. || om barbermaskineblad: med aaben rille i midten. B.T.²⁵%. 1934.31.sp.2. **3)** (jf. II. slide 3; især fagl.) om (del af) organisme: forsynet med lang(ge), smal(le) indskæring(er); ogs.: formet som en slids. Planter med uldfiltet Løv som hos Leontopodium, Alyssum, Cerastium o. s. v., ofte dybt slisset som hos Achillea. *Tidsskr. f. Havebrugets Fremme. 1931-32.22. || om øje: lang og smal. BerlTid.¹³%. 1921.M.I.sp. 5. S.Schultz.CAJensen.1.(1932).168. jf.: Øjet er langslidset. FrPoulsen.OD.90. Slidsetap*, en. (**Slids-**. *GnudsM.Husb.120. jf. Wagn.Tekn.535 (se u. Slids 2).*) (til Slids 2 ell. II. slide 2; sneedk., tøm.) tap, der ved slidsning af træ indtappes i en slids. *FagO Snedk.***

Slids-gerning, en. (til Slid 3; jf. Slidararbejde; sj.) slidsom gerning, virksomhed.

(bondens) jævne Slidsgjærning, der ikke fordrer stor Beslutningsdygtighed. *V Ved. G. 45.*

Slid-sind, et. (sj.) det at være *slidsindet*; *langmodighed*; *taalmød.* Vilh. *And. N. 70.* **-sindet**, adj. (af sliden (jy. ogs. slide) ell. til slide 2.4 (jf. spec. udr. slide tiden); især jy.) som kan taale modgang, fornærmelser oln.; *langmodig*; *taalmodig*; ogs.: *flegmatisk*; *efterladende.* Suhm. *VI. 82.* dette lille, i mange Henseender . . . mavelig og slidsindede . . . Danske Folk. *Grundtv. Dansk. II. 636.* Blich. (1920). *XXI. 218.* (provsten) vilde ogsaa helst have ham (?: en præst) til at sidde de fem Aar i Kaldet, for at han kunde faa Pension, derfor var han saa slidsindet med Hensyn til Klagerne over ham. *Krist. (Aarb. Skive. 1920. 55).* den ret slidsindede Tale, N. . . førte og . . . hans fredsommelige Væsen. *Bregend. MAG. 55.* Feilb. *jj.:* det danske Folk (er) med al sin Slidsindethed, blevet noget utaalmodigt. *Grundtv. Dansk. IV. 655.* *AD Jørg. GZ. 207.*

Slidsk(e), en. se I. Sledske. **slidske**, v. se II. sledske. **Slidsken**, en. se I. Sledske.

Slid-skinne, en. (faql.) skinneformet beslag, der beskytter mod slid; fz. om beslag paa trappetrin: *FagOSnekd.* om slidkrampe: *OrdbS.* **-sko**, en. (Slide-. *Scheller. MarO.*) sko (I.4.1), (metal)beslag, der beskytter (den nederste del, „foden“ af) en genstand mod slid. *SkibsMask. 76.* *BerlTid. 3/1938. Aft. 8. sp. 5.*

Slids-lukker, en. se Slidselukker.

Slidsning, en. flt. **-er.** vbs. til II. slide; især: 1) (haandarb., skræd.) opslidsning. Det, som . . . gav det 16. Aarhundredes Klædedragter sit Særpræg var . . . Slidsninger. *Vorthj. II. 3. 23.* 2) (især snekd.) til II. slide 2; ogs.: *samling ved slids (2) og slidsetap.* 40 *Arbejds-løn. 60.* *FagOSnekd. jj.:* Plads til en Indslidsning af (stole)Ryggens Sidestykker. *Haandv. 161.*

slidsom, adj. [slɪ(ʰ)ð(ɔ)sm(ʰ)] (sv., no. slitsam; til Slid (ell. slide); jf. slidelig, sliden) 1) (jf. Slid 2; nu næppe br.) om ting: som man længe kan slide paa; holdbar. *Moth. S. 491. 2)* (jf. Slid 3; især dial.) præget, fuld af slid, møje. 2.1) om person: som slider og skeber; *energisk*; *flittig*; ogs.: *forslidt.* 50 *Skjoldb. SM. 90.* fattige slidsomme Smaabønder. *J.P. Jacobs. (Det ny Aarh. I. 2. 604).* *Grav. Helligdommen. (1925). 39. jj.:* et langt Hudskaar af den Slags, som slidsomme Hænder let faar i en Vadskeballie. *ZakNiels. Maagen. 170.* || (jf. slidsindet; nu næppe br.) om aandelige anlæg: *taalmodig.* Et slidsomt sind. *Moth. S. 491. 2.2)* om arbejde, vilkaar, livsforhold: *besværlig*; *majsommelig*; *slidfuld.* *MDL.* de fattige Husmandsfolks slidsomme Tilværelse. *AndNz. M. 128.* naar Hverdagen er slidsom og Søndagen trist, bliver Livet en Plage. *Pol. 17/1902. I. sp. 5.* det var . . . slidsomt at gaa den lange Vej Morgen og

Aften. *NatTid. 18/11. 1908. M. Till. I. sp. 6.* || (jf. slide tiden (u. slide 2.4) samt bet. 3) som adv. Dagene gik slidsomt. *OlesenLøkk. KB. 324. 3)* (jy.) d. s. s. slidelig 2. (vejen) er baade middelmaadig og haard Bund; er saa slidsomt, men dog aarlig behøves Reparation. *Cit. 1726.* (*CKlitgaard. Vendsysselske Veje. (1936). 56.*) Feilb. **-hed**, en. især (navnlig dial.) til slidsom 2(1). *ZakNiels. K. 21.* Han var . . . bøjet af evig Slidsomhed. *Aakj. BT. 103.* *E. Erichs. S. 285.*

Slid-spor, et. (jf. -mærke; især arkæol.). Den aflange Blokform (fra Sværdborg mose) har ikke sjældent Slidspor efter Brug som Skraber. *JohsBrøndst. DO. I. 52.* *AGarboe. Ager-sø. (1938). 26.*

Slids-sav, **-tap**, se Slide-sav, -tap.

Slid-sted, et. sted, hvor noget stadig er udsat for ell. bærer mærker af slid. *PolitiE. Kosterbl. 28/1925. 4.* Eddis Pels hang i Korridoren . . . Han saa paa Slidstedernes hvide Mærker. *LeckFischer. HM. 36.* Slide-: *Rambusch. JE. 41. Sal. XXI. 818.* **-stykke**, et. (især faql.) del af arbejdsstykke, der er særlig udsat for ell. beskytter mod slid; fz. om bøsning (bos) i øjet paa en kværn. *Feilb. I. 540b²².* || om appasset stykke lærred, der lægges under madras for at beskytte den mod fjedrene. **-styrke**, en. (især faql.) det at være slidstærk. *S&B. HFB. 1936. 142. jj.:* det lille Smil har Slidstyrke, kan det ikke altid bære os, saa kan det dog dække os. *AaseHans. DG. 10.* **-stærk**, adj. (især faql.) som godt modstaar slid; *slidfast*; *solid.* Skjorter ekstra slidstærke. *Pol. 18/1930. 18. sp. 5.* *Sterm. Textil. (1937). 18. jj.:* et slidstærkt Humør. *NisPet. SG. 115.*

slidt, perf. part. af slide.

Slidtage, en. se Slitage.

I. Slid-traad, en. (faql.) traad, der beskytter mod slid; fz.: *stærk* (hampe-ell. jute)-traad i et gulvtæppe. Slide-: *Sterm. Textil. (1937). 43.* || om metaltraad, -skinne; fz. (jf. -kant) til styrkelse af trappetrin. Slide-: *Fag OSnekd. II. -traad*, et. (faql.) traad (trædestykke) paa spade til beskyttelse af bladet og fodtøjet. *LandbO. IV. 323.* **-trin**, et. (jf. -kant, -skinne; *snekd.*) belægning af slidfast træ paa trappetrin, der er særlig udsat for slid. *Gruudtzm. Husb. 164. Sal. XXXIII. 702.*

slifrig, adj. se slibrig.

I. Slig, et. ell. en. [slɪʰq] († Sli. Ertsen eller Slien til Provesmeltningen. *KiøbmSyst. II. 66).* best. f. flt. (nu næppe br.) **-ene** (*Brünnich. M. 265.*) (fra sv. slig ell. ty. s(ch)lich (schliech, schlieg); sa. ord som II. Slik; bjergv.) fint knust, pulveriseret erts, der vaskes og renses, inden den kommer i ovenen. *Brünnich. M. 265.* *TopJ Norge. 24H. 25. OpfB. III. 186.*

II. slig, adj. og adv. [slɪʰq] slig. *Hoysg. AG. 136. inth. -t* [slɪgd] (smst. 17.) || gl. bøjningsform (egl. nom. ent. masc.) foreligger (arkais. og dial.) i *sliger*. *Woldemar. H. 3. 6.*

Esp.479. || **sligen** (*ænyd. d. s.* (*Brøndum-Nielsen.SF.123*); *opstaaet i forb.* som *slig* en *mand, jf. II. en C; jy. (glågs.) Feilb.* (*æda. slik, oldn. slirk; egl. smsat. af adv. saa (VI) og adj. lig (III), jf. got. swaleiks og ty. solch, eng. such samt fsv. se-, siliker; opr.: havende en saadan skikkelse, beskaffenhed; sml. deslige* || *ordet synes allr. i middelalderen at være litterært (jf. Brøndum-Nielsen.SF.62) og for- trænges efterhaanden i talespr. af saadan; det tilhører nu næsten kun stift skriftspr. og højtid. spr.; i dial. er ordet uden for bornh. næsten uddødt, jf. dog jy. sligtid-aars, -dags, paa den tid af aaret, dagen. MDL. Feilb.)*

1) *i adjektivisk anv.: af en beskaffenhed, art, slags, som er nævnt ell. antydte før, frem- gaar af forholdene, situationen ell. (sjældnere, se ndf. sp. 472¹²) bestemmes i det følgende; saad- an; undertiden m. kvalitativ bibet., som be- tegnelse for noget, der er ret enestaaende, som man ikke let finder mage til, spec. (jf. MO.) m. nedsæt. bet., om noget, der vækker ens indignation, foragt (sml. saadan 3). 1.1) i almindelig attrib. stilling. (i ent. oftest m. art.: en *slig* mand ell. (*hyppigere*) *slig* en *mand; nu mest i ft.*.) (*jeg*) begrov ham (*mod kongens forbud; naboerne*) sagde: denne frygter . . ikke for at ihjelslaaes for *slig* Gjærning, *Tob.2.8.* *mand* *kand* *jo* ikke bruge *brunt Sukker* til *Caffee*, *naar* *der* er *slige* fremmede (o: *fine gæster*). *Holb.Bars.I.7.* *Ei sommer det sig, at bede til Gud | I *sligt* brøstfældigt *Skuur* (o: *et forfaldent kapel*). *Oehl.XXIV.157.* (*jeg*) *hader* som *Pest* *slig* *Ustadighed*. *Molb.Breve.26.* (*franskmanden*) *havde* *seet* *mit* *Navn* *i* *Bladene* *og* *hørt* *mit* *Rygte*, *men* *troede*, *at* *en* *slig* *Mand* *maatte* *være* *en* *Olding* *eller* . . *en* *aldrende* *Mand*. *Wors.OB.155.* *en* *slig* *uvidenskabelig* *bevis- forelse*. *VilhThoms.Ajh.L.268.* *Syndede* *ikke* *Kong* *Salomo* . . *for* *slige* *Kvindens* *Skyld?* *Neh.13.26* (1931). *Esp.479.* *UnivBl.I.386* (*nordsjæll.*). *jf. (vist* *som* *efterstillet* *attrib.):* *Der er et *Land* *saa* *kosteligt* | *Alt* *under* *Nørrelide*, | *Kun* *ét*, *jeg* *véd*, *er* *Landet* *sligt* | *Paa* *Verdens* *Vesterside*. *Grundtv.PS. IV.3.* || *slig* *haande*, (*jf. II. Haande; sj.*) *som* *adj.: af denne slags.* *den af *Mag'lighed* *sit* *Maanedes* *Blad* *opfylder* | *Med* *sligehaande* *Ting*. *ChrFlensb.DM.II.189.* || *m. et andet* *attrib. ord (især: ord m. pronominal ell. numerisk bet.) end den ubest. art. foran sig.* *Jeg* *vilde* *obligere* *dig* *til* *at* *gøre* *et* *halv* *hundrede* *slige* *Børn* *om* *Aaret*. *Holb.Bars.I.1.* (*han*) *har* *advaret* *Malere* *og* *andre* *slige* *Kunstnere* *fra* *at* *nedsætte* *sig* *her*. *Hauch. VI.62.* *Man* *havde* *gerne* *set* *flere* *slige* *Glimt* *i* *Schandorphs* *Humoresker*. *VilhAnd. Litt.IV.271.* || *i stilling foran andre bestem- mende ord; dels foran gen. ell. † poss. pron.:* *slig* *sin* *formalegt* *Adfærd*. *Holb.GW.IV.10.* *sligt* *Deres* *Arbejd* (*er*) *indtil* *denne* *Dag* *ikke* *kommet* *for* *Lysset*, *som* *dog* *haabes* *engang* *at* *skulle* *skee*. *Langebek.Breve.5.* *slige**

misundens *røster*. *Mikkels.Ordf.64.* *dels (jf. II. en C, sp.344¹²) foran ubest. art.:* *en *gam- mel lærd* *Postil*, | *Som* *Jertegns* *heder*, *slig* *en* *Bog* *er* *aldrig* *til*. *Holb.Paars.37.* *sligt* *et* *Rygte*. *Cit.1830.* (*Hjort.B.I.284*). *Er* *slig* *en* *Kvinde* *ej* *sunket* *til* *Bunds* *i* *Vanære?* *Jer. 3.1* (1931). *dels (jf. noget sligt u. bet. 2.2; især dial.) i forb. sligt noget.* *Sligt* *noget* *har* *jo* *været* *hørt*. *PVJensenKlint.Bygmester- skolen.* (1911).28. *Dyrene* *gør* *virkelig* *ikke* *sligt* *noget* (o: *begaar lystmord*). *Skovrøy.EF. 24.* *BornhOS.* || (*jf. saadan 2*) *bestemt* *ved* *noget* *i* *det* *flg. (relat.-sætn., sammenlignings-led, -sætn. ell. at-sætn.).* *Der* *gick* *slige* *Ildstrim- ler* *fra* *Herrens* *Øyen*, *at* *man* *kunde* *sticke* *an* *i* *Pibe* *Toback* *dermed*. *Holb.Tyb.V.8.* **hvilken* *Skam* | *For* *slig* *en* *gammel*, *rynket* *Skielm*, *som* *dig*. *Oehl.I.128.* *det* (er) *aldrig* *faldet* *mig* *ind*, *at* *jeg* *var* *slig* *Plebejer*, *som* *naar* *jeg* *stiller* *mig* *ved* *Siden* *af* *ham*. *Zahrtmann.* (*Tilsk.1923.I.222*). *T.* *brød* *sig* *kun* *lidt* *om* *Kvinde*; *han* *sagde*, *det* *vilde* *være* *en* *Skam* *at* *ofre* *slige* *Kræfter*, *som* *han* *havde*, *paa* *Kvindfolk*. *Kyrre.* (*IslSagaer.I. 287*). 1.2) (*sj., jf. dog Feilb.*) *som* *præd.* **Slige* *var* *Talerens* *Ord*. *Oehl.XIX.177.* *m. overgang til adverbial anv. (se bet. 3):* **La* *Verden* *være*, *slig* *den* *er*. *Storm.FF.87.* *ubøj- et:* **Slig* *er* *mine* (*SalmHj.585.4:* *Saadant* *er* *mit*) *Levnets* *Maal*. *Kingo.495.* *Ja*, *slig* *er* *Livet*. *SMich.S.119.*

2) *i selvstændig (substantivisk) anv.: saa- dan* (1.4). 2.1) *i al alm. Cit.1726.* (*Falsteriana. 157*). *Utroe* *Koner* *no*; *have* *været* *til*, *den* *Gang* *saavel* *som* *nu*; *ja* *adskillige* *sliges* *Navne* *ere* . . *blevne* *bevarede* *til* *vore* *Dage*. *Rahb.Tilsk.1791.275.* *Jeg* *har* *valgt* *dette* *Titel*, *fordi* *jeg* *fundt* *den* *passende* — *den* *eeneste* *nødvendige* *Egenskab*, *en* *slig* *bør* *have* *efter* *min* *Theorie* *om* *Titler*. *Bagges. L.I.III.* *Han* *var* . . *en* *lidenskabelig* *Spiller*, *og* *som* *alle* *Slige* *overbeviist* *om*, *at* *han* *engang* *vilde* *gøre* *sin* *Lykke* *i* *Spil*. *Gyllb. III.194.* *fede* *Fruentimmer* *er* *jeg* *ligefrem* *bange* *for*. *Sæt* *at* *et* *sligt* *begyndte* *at* *nære* *erotiske* *Tilbøjeligheder* *for* *dig*! *Wied.LH.7. 2.2) intk. sligt uden art. mig er sligt veder- faret* (1931): *en* *saadan* *Tilskikkelse* *har* *ramt* *dig*. *3Mos.10.19.* **Maa* *jeg* *Sligt* *dig* *lade* *sige?* . . | *Magtesløs* *jeg* *nu* *maa* *taale* | *Mine* *Fienders* *Overlast*. *Oehl.XXIV.115.* **Et* *lidet* *Barn* *saa* *lysteligt* | *Blev* *af* *en* *Jomfru* *baaret*, | *Ej* *før*, *ej* *siden* *hørtes* *sligt*. *Grundtv. SS.III.45.* *Sligt* *og* *andet* *mere*. *MO.* **Da* (o: *efter* *et* *mislykket* *kærlighedsventyr*) *skrev* *jeg* *mit* *første* *Digt!* . . | *Ja* *sligt* *afstedkom- mer* *sligt*. *JVJens.Di.89.* *Esp.479.* *og* *sligt*, *og* *deslige*; *og* *lignende*. *bremser* *og* *sligt* *svær- mer* *i* *luften*. *Wivel.147.* (*ordet*) *betyder* *Dun*, *Fnug*, *Kæruldsfro* *og* *sligt*. *Brøndum-Nielsen.* (*Korch.LL.7*). || *m. nærmere bestemmelser (ved ord m. pronominal ell. numerisk bet.).* **Han* . . *raabte:* „*Byd* *mig* *Titler* . . “ | *og* *andet* *sligt*, *som* *jeg* *ei* *meer* *kun* *huse*. *Bagges.SkR.*

21. jeg kan og vil i Dag intet Sligt høre. *Hauch.IV.266.* Læsning af Moerskabsbøger, Kortspil og mere Sligt. *Gyld.XII.263.* alt sligt (1871: alle disse Ting, dem) hader jeg. *Sach.8.17(1931).* noget sligt, (jf. sligt noget u. bet. 1.1; l. br., jf. *Mikkels.Ordf.281*) noget saadant; saadan noget. *Cit.1718.(Falsteriana.111).* Jeg vil sende en Kurv med Kirsebær, eller noget sligt. *Sams.II.98.* Vi prøvede, om den lille Plade . . ikke var en Kapsel, der skjulede et eller andet Mærke. Den lod til at gjemme noget Sligt. *Gyld.VII.186. MO.*

3) (jf. bet. 1.2 slutn.; sj., vist kun som norskhed, sml. *S&B.*) som adv.: saadan (5); saaledes. *Slig saarer vi Sangens Sædekorn, hvor Danmarks Sønner bor. *LCNiels.SmS.75. Rode.SH.26.* Ikke saa underligt, at hendes Fader var begyndt sligt at ture og drikke, som han var, efter al den Redelighed. *Steenberg.H.II.24.*

slige-dan, adj. (vel ved sammenblanding af II. slig og saadan; jf. -dan samt ligan; sj.) af samme slags; slig, endog Bøndergaarde have anskaffet sig sligedanne (tørskemaskiner). *LMWedel. Indenlandsk Rejse.II.(1806).32.* **slig-haande**, adj. se II. slig 1.1.

sligte, v. [*sligdø*] (ogs. (m. ty. form) **schlichte**, se u. bet. 1.3). vbs. -ning (s. d.). (fra ty. schlichten, afl. af ty. schlecht (se III. slet); jf. II. slette; sml. Slikpense) 1) gøre glat, jævn; fx. i flg. anv.: 1.1) (☉, foræld.) overstryge (en støbeform) indvendig med en blanding („sligtning“), der skal hindre, at godset bliver sandbrændt; paaføre formpulver. *MilTeknO. 1.2* (garv.) m. h. t. huder. jf. **Sligte-klinge**, -maane (d. s. s. Sletteklinge, Sletmaane). *UJF. 1.3* (kurv.) lave slettegang. **schlichte**: *Lundb. jf. Sligtgang* (d. s. s. Slettegang. **Schlicht-**: smst.). 2) † billedl.; m. h. t. uenighed, strid olgn.: bilægge; udjævne. (kaptajnen) skal stræbe at vedligeholde Eenighed, at sligte Stridigheder. *SøkrigsA.(1752).§212.* **Sligtning**, en. vbs. til sligte || (☉, foræld.) masse (fx. af udrørt grafit), hvormed støbeforme overstryges; formpulver. *MilTeknO.*

I. **Slik**, en. [sleg] *Høysg.AG.36.* (ænyd. slik, ubetydelighed, sv. slick, sjat, no. slikk, holl. slik (i forb. som een slik honing), jf. ty. schleck, lækker mad, slikkeri, samt ty. († og dial.) schlick, bid, slurk (egl. sa. ord som III. Slik); til II. slikke og egl. „saa meget, man kan slikke i sig“; sml. II-III. Slik) 1) (nu kun dial., jf. ogs. jy. efterslik, om rester fra et glide (Feilb.1.237)) saa meget, som kan slikkes op; lille smule mad ell. drikke; mundsmag, bid ell. sjat. *Moth.S493. BornhOs.* *(hun) bar een faaremelcke-slick | Til toris udi een krukke. *Sort.(SamlDanskeVers.1I.105).* *hand en given ølle-slik | . . i sig gyder. *sa.(smst.VI.163).* || (jf. bet. 2) billedl. *(tyske videnskabsmænd) Har ey gjort nør Bord . . | Men levnet os (o: de danske) en Slik i Lær-

doms Malke-Spand. *Wadsk.(LTid.1737.391).* 2) (dagl.) som betegnelse for en lille mængde, en lille smule ell. (navnlig) for en ubetydelig, værdiløs ting; ogs.: ganske ringe sum; ubetydelighed; bagatel. Hand fik en slik derfor. *Moth.S493.* (de har) ranet deres Odel til sig, og . . smurt dem om Munden: snart med en Slik, og snart med Snak. *Grundtv.Snorre.II.34.* *neppe værd en Slik | Er Sjælen, naar crepeerte først vi ligge. *Palm.IV.36.* vi (kunder) bruge deres . . Dragere, saa det ikke kostede os en Slik. *VilhMøll.MT.47.* Han gaar et Par Mil som en Slik (o: som ingen-ting). *CEw.F.170.* || nu især i forb. for en slik, for en ubetydelighed; navnlig m. h. t. køb og salg. Hand solte det for en slik. *Moth.S493.* *han Navn af lærd . . fik | Ret, som man siger, for en Slik. *Storm.FF.30.* *Korn og Smor og Ost, med Alt hvad hør' til Madsen, | Maae falde meget dybt! ja kjøbes for en Slik! *Blich.(1920).XIX.176.* Kroen var til at faa for en Slik. *Kirk.F.196.* jf.: *nu fik jeg to Besyver ført | som for en Slik (o: med stor lethed; sml. Besyv 1). *Grundtv.PS.IV.155.*

II. **Slik**, en ell. (sj.) et (i bet. 1: vAph. (1772).III). [sleg] (fra nt. slick, holl. sli(j)k ell. (i bet. 2) hty. slich (slike), jf. (laant fra ty.) sv. slig, eng. slick; til mt. sliken, ty. schleichen, snige sig, liste, besl. m. slege; sa. ord som I. Slig; jf. I. Sli, II. Slikker) 1) mud-der; slam; navnlig (geol., landbr.): ler, der bundfældes af flod- og havvand og er en væsentlig bestanddel af marsk; klæg (I). (aerne) gaee op over Engene, hvor de bort-tage Høet, og efterlade en Slik paa Græsset. *Begr.Jyll.III.13.* Jordbunden i Marsken dannes af en paa Glimmer og Kalk rig Blaaleer, der kaldes Slik, naar den findes ude paa Vaderne, og Klæg, naar den findes inde i Landet. *EdErslev.Denda.Stat.(1855-57).98.* den stillestaende Flade (ved Hjerting), halvt den fede „Slik“, halvt det golve Sand. *Drachm.D.*xv.* Ved Ebbens Indtræden vil en vis Mængde af Slammet eller Slikken blive tilbageholdt. *LandbO.III.517.* || †, om (løst) mudder olgn. blød grund i farvand. *Harboe.MarO. Scheller.MarO. 2* (nu næppe br.) d. s. s. I. Slig. vAph.(1772).III. jf. Larsen. 3) (foræld.) d. s. s. II. Slikker. *CollO.*

III. **Slik**, et ell. en (i bet. 3; i bet. 2 slutn.: *Buchh.DE.78. EOtt.GerdogGadedren-gene.(1924).184.* (dial.) i bet. 1: AThorsen. *Fragtmanden.(1923).48.* jf. Feilb. samt u. Koslik). [sleg] *Høysg.AG.35.* fl. (især i bet. 1) d. s. ell. (sj.) -ker (i bet. 2: *EOtt.GerdogGadedren-gene.(1924).183.*) (ænyd. slik, inlk. og fk., nt. slick, slikpind; vbs. til II. slikke; jf. I. Slik, I. Slikke) 1) som vbs.: slikken. 1.1) (l. br.) i egl. bet. *Høysg.AG.35.* jeg har Eksempel paa, hvorledes en Hunds Slik har gjort Underværker, ogsaa paa Saar hos Men-nesker. *UDahlerup.GT.76.* || (dial.) jf. II. slikke 3.1. (prækenen var) En Sludder til

vort Hjerte — en Slik til vor Bag (∴: et forsøg paa at røre os og paa at indsmigre sig hos os). *A.Thorsen.Fragtmænd.(1923).48. 1.2)* (dagl., især nedset. ell. spøg.) til II. slikke 3.2: kys. *Bl&T. navnlig i forb. som et slik under næbbet (Drachm.STL.281. D&H.) ell. (især) under næsen (Kollerod.42. Drachm.KK.64. sa.STL.82. UfF.).* || om fodkys. *Jesuiten . . . | Beander Pavens Toffel med et Slik. *Bagger.11.523. 1.3)* (l. br.) til II. slikke 4; især (jf. Bolgeslik) om bølgers, vands bevægelse hen ad ell. op over noget. Bølgerens Slik hortes snart nær ved, snart noget borte, det lød som lette Fodtrin. *Buchh.EG.208. Runeindskriften . . . har holdt sig godt til Trods for Vandets Slik.BerlTid. 22/1938.Aft.3.sp.6. jf.: for hvert Slik af Vand, der kom ind, lagde der sig snart en glat Hinde af Is over Aarer, Tofter, Søstovler og Redskaber.Drachm.STL.218. 2)* (jf. Slikkensøde; til II. slikke 2 og egl.: hvad man slikker paa, slikker i sig (jf. I. Slikke); dagl.) om lækre sager (UfF.); især: sukkerkøds; slikkeri. *Dog trakerte vel de søde Dukker (∴: damerne) man | . . . med Slik og Sukkervand. *PalM.1.61. Barnet søver ind (juleaften) med Maven fuld af Sødhed og Slik.Nans.KV.52. AaseHans.EbbaBeringsStudentertid.(1929).48. jf.: *Sukkergodt og Figenlik.KBecker.S.III.40. slik paa en pind, se Pind 2.s. || (sj.) billedl. Saa opdrager man sine Børn til Christne, som det hedder, det vil sige, man tyller noget Barne-Slik, som aldeles ikke er det nye Testaments Christendom, i Barnet.Kierk. XIV.255. || (barnespr.) om det enkelte stykke sukkergodt (slikpind olgn.). Skoledrengene fik „en Klump“ i Tilgift, naar de købte „en Slik“. *Buchh.DE.78. EOtt.GerdogGadedrengene.(1924).183. 3)* (l. br.) bod, butik, hvor man køber slikkeri. Børn solder i „Slikken“. *Cit.1933.(OrdbS.).**

Slik-, i ssgr. (ogs., i ssgr. svarende til II. slikke (og III. Slik 2): **Slikke-**, se Slikkefinger, -pind, -pot, -syg, -syge, jf. u. Slikasparges, -mund, -ært). især i fig. anv.: **1)** (især geol. og landbr.) til II. Slik 1; fx., foruden de ndf. anførte: Slik-afjering, -afsætning, -blandet, -dannelse, -førende (strøm), -lag, -masse, -samlede (plante), -samling. **2)** til III. Slik 2; fx. (dagl.) ssgr. som Slikbutik, -handel, -handler, -kone, -mand. **3)** til II. slikke, se Slik-kop, -mund, -salt, -vorn, -væge, jf. Slik-asparges, -porre, -ret, -saft, -stang, -ært. **asparges**, en. (nu sj. Slikke-). (jf. III. Slik 2, slikke asparges u. II. slikke 2 samt Slik-porre, -ært; kog.) fin og tyk asparges, der skrælles, koges og serveres hel, alm. med rørt smør (møds. de smaa suppeasparges). *VSO. FrkJ.Kogeb.154.* || i sammenligning ell. billedl. derhos forekommer den nuværende Besætning (∴: paa Det kgl. Teater) mig som et Fad Slikkeasparges, hvor næsten alle Hovederne ere

faldne af. *Coll.(HCAnd.BC.III.318).* (hans fingre) lignede Slikasparges med Hængsler. *Wied.LO.181. -bund*, en. [II.1] **1)** (jf. -grund) $\frac{1}{2}$ bund (3) af blødt mudder. *Fisker. SøO.22. Scheller.MarO.171. 2) (jf. Bund 6-7; geol., landbr.). Den paa Slikbund opstaaede Marskeng. *Nytteplanter.482. -fang*, et. [II.1] anlæg (lille dige), som skal fremme slikafsætning. *NaturensV.1939.146. -finger*, en. se Slikkefinger. **-gaard**, en. [II.1] (omraade, omgivet med) slikfang. *NaturensV.1939.146. -grund, en. [II.1] (jf. -bund 1; $\frac{1}{2}$). *Mil TeknO.***

I. Slikke, en ell. et (et Saltslikke. *OeconH.(1784).II.74.* [slegø] (til II. slikke, jf. sv. sleke (til fsv. slekia, oldn. sleikja) samt ty. (salz)lecke(n); sml. Slik-salt, -sted, -sten; nu sj.) saltsten, givet kreaturer ell. vildt til at slikke paa. Naar Salt skal gives, bør det helst være som Slikke, saa at Faarene kunne følge deres Drift og tage deraf efter Behag. *Prosch.FaaretsogSvinets AvlogPleie.(1863).134. jf. Saltslikke.*

II. slikke, v. [slegø] **-ede** ell. (nu dial.) **-te** (*Oehl.XXIX.223. Thorsen.108. jf. Moth. S491. Feilb.). vbs. (l. br.) -ning (vAph. (1764).620. MO. Bl&T.). jf. III. Slik, Slikkeri. (glada. d. s. (PLaale.nr.643. HellKv.49), sv. slička; vistnok fra mnt. slieken, holl. slikken, jf. ty. schlecken; sideform til likke; besl. m. oldn. sleikja (jf. slege); sml. slikken, Slikkera(d)s, slikket)*

1) lade tungen (ell. hos visse dyr: munddelene) glide hen over og væde noget (navnl.: gentagne gange); berøre noget med tungen for at rense det, fjerne en del af overfladen ell. (jf. bet. 2) for at sugne noget i sig. **1.1)** i alm. (ikke-refl.) anv. *Moth.S491. Modernen forretter Couren (mod skæver) med at slikke Barnet . . . op fra Næsen til Haaret i Panden. Agerbech. FL.28. nogle Bønder . . . give deres Faar Silde-Hoveder eller Sildelage at slikke. Abildg.&Viborg.F.53. *Katten paa Trinnet af Bordet | Snurrer, og slikker sin Pote. Pram.(Riber.II. 35). Naar vi var færdige, blev Skeen slikket med Tungen. SjællBond.49. (hunkatten) slikker og pudser (ungerne) og glatter deres Pels. Brehm.DL.³III,2.10. || uden obj. slikkende Munddele (hos visse insekter). Bergs. MS.²I.67. (ulven) slikkede . . . ned i blodet. Freuchen.S.167. især i forb. m. paa: *Moth. S492. (hun) slikkede paa en stor Iskage. Socialdem.^{21/1}1939.1.sp.2. || i udtr., der angiver, at man renser et fad olgn. med tungen, at man tager alt med ell. maa nøjes med de sidste rester. slikke Gryden. VSO. slikke fade (jf. Fadslikker): *Moth.S492. Holb. Skiemt.C4r* (se u. I. Fad 1). *FvGrundtv.LK. 99. slikke tallerkener, se Tallerken. i udtr. for drikkelyst: han slikkede Glasset i alle Kroer, var meget høflig, bod os Brøndeviin, Tobach, Øll. Klevenf.RJ.9. || m. obj-præd. (især ren) ell. adv. naar (næsehornet) faar et Menniske under sig, da slikker det***

Mennisket ihiel med sin Tunge. *Pflug.DP.493.* Han slikkede sin Ske ren. *Elkjær.HF.53. jf. bet. 4: *Regn og Slud har slikket det (∴ det gamle skilt) saa reent, | Som Hunden slikker en Tallerken. Oehl.I.220. talem.: du har nok været, hvor de store har skidt, men glemte at slikke rent med dig, se III. skide. slikke af, (jf. afslikke 2) rense med tungen. slikke om Skee af. VSO.I.106. || (jf. bet. 3 og 4) billedl. ell. i sammenligninger; især som udtr. for, at noget ordnes sirligt, faar en sidste afpudsning. Haaret var vandkæmmet . . . slikket i en Tunge ned over Panden. *ORung. D.75.* Gulvet „slikkes“ med en ren Klud, vredet haardt op i varmt Vand. *BerlTid.14/3, 1934.Aft.10.sp.5. m. h. t. opdragelse, uddannelse, kunstnerisk fremstilling olgn.: Kristus var slet ikke saadan, som vi er vant til at faa ham slikket til. KMunk.Sm.45. m. henblik paa den gamle tro, at bjørneungerne først faar form ved, at moderen slikker dem (jf. slikket 2 samt ty. ein ungeleckter bär osv.): *Han (∴: en ung adelsmand) lærte Smag og yndefulde Sæder; | Got Selskab slikkede den unge Biørn. *Tode.I.307.* det kommer ikke an paa at skrive mange Bøger, men gode; man skal gøre som Vergil, der slikkede sine Vers lige-som Bjørnen sine Unger. *Gigas.(StSprO.Nr. 125.84).* saa ren, som den (det) var slikket olgn. *Argus.1771.Nr.45.2(se u. III. ren 2.1).* *Hjælpekassen (har) vær't som slikket, | fra siden Jul, for Kobber som for Guld. *KBecker.S.II.71. || i andre faste forb., talem. olgn. slikke om ell. ved bredder(ne), se I. Bred 2.1. slikke sine fingre efter noget (ænyd. d. s., ty. die finger lecken; jf. slikke sig om munden u. bet. 1.2 og vel egl. som udtr. for stærk madlyst; udtr. stammer fra den tid, da man spiste med fingrene og har vistnok ogs. været brugt om afslikning af fingrene efter maaltidet p. gr. af stærk glæde over maden, jf. S&B. Feilb.; dagl.) synes meget godt om; være meget glad for; navnlig: være meget begærlig efter; gerne ville have. *Moth.S492.* Henrik: „... . hvis dette varer længe, bliver jeg en rig Karl, saa at Pernille ikke vil vrage mig herefter, men slikke sine Fingre.“ Pernille sagte: „Du skal nok see at der bliver intet af, og at Fingrene skal blive uslikkede.“ *Holb.Rpb.I.11.* De Karle maatte slikke Fingre efter Galgen . . . naar de kunde slippe dermed. *Ing.EM.II.199.* Gud give, De snart maa faa det Adjunkt-embede, De saa længe har slikket Fingrene efter. *Bergström.IB.135.* slikke frimærker olgn., nedsæt. udtr. for en underordnet kontorists beskæftigelse. *Fr.Nygaard.O.98(se u. Frimærke).* hvorfor ska' jeg (∴: en kontormand) sidde og slikke Frimærker paa. *KAbell.M.23. jf.: Amtmandsspiinen, der slikker paa Konvolutter i et Ministerium. Esm.I.92. slikke sine saar olgn., egl. om dyr (hvis spyt ansaas for helbredende). Hundene kom, og slikkede hans Saar. *Luc.16.21. PAHeib.US.*****

135. i videre anv.: søge at komme til kræfter ell. jamre over, være nedtrykt efter et nederlag, et tab. *ErlKrist.MM.8.* slikke skorsten, se Skorsten 2.3. || (sml. u. bet. 2 og 3.1; dagl., især barnespr.) i afsvisende svar som: slik fem! (slikke fem! *OrdbS.(kbh.).* slikken fem! *Krist.Ordspr.654*) (maaske egl. slikke fem fingre efter noget, jf. ty. du leckst alle deine fünf finger darnach) „hvem?“ — „slik fem!“ jf.: Slik fem, gå nedem om, tag din kjærest med hjem. *Krist.Ordspr.299. ogs.: „la' vær!“, „slik tær!“ 1.2*) (jf. u. bet. 3.3 og 4) refl. || navnlig om dyr (spec.: kat): rense sig med tungen; pudse sig. (kattens) Reenlighed er . . . stor; den slikker og pudser sig bestandigt. *Brehm.Patted.179. Sjæll Bond.86. talem.: ubaaset stud har godt ved at slikke sig, se ubaaset. || lade tungen løbe rundt om læberne, munden (for at fjerne noget ell. som tegn paa madlyst). han nippede til sin Arrakspunch og slikkede sig om Læberne. *Schand.TF.II.288. navnlig i forb. slikke sig om munden, især (ofte i forb. m. efter; jf. slikke sine fingre u. bet. 1.1) brugt som udtr. for madlyst ell. begærlighed efter noget. værtinden smykker sig, bornene ere og alle occuperede, een slikker sig om munden, een anden snyder sin næse. Jac Bircherod.R.21. *(hunden) slikked sig om sin Mund, | Og gjorde Kunster for Mad. Winth.IV.99. Rich.SD.88. der var nok mange større Folk, som slikkede sig om Munden efter at faa deres Døtre i saa høj Stand. *ThEw.FD.I.128.* Hun lukkede op og slikkede sig om Munden (∴: ved at se chokoladen). *Gravl.VF.87. undertiden som udtr. for noget uopnaeligt (ofte i afsvisende svar): det Høieste, en Lygtemand (fra mosen) kan drive det til, at blive Løber foran Fandens Stadskarreet . . . Det kan en simpel Lygtemand slikke sig om Munden efter. HCAnd. (1919).IV.316. Bogan.I.60. i lign. anv.: du kan slikke dig om næsen!***

2) med tungen (læberne, munddelene) fjerne noget fra en overflade; især: lang-somt, i ringe mængde fortære noget spise-ligt; opsuge noget spiseligt fra en større flade ell. et større stykke. paa det Sted, hvor Hundene slikkede Naboths Blod, skulde Hundene slikke dit Blod. *IKg.21.19.* give Faar Salt at slikke. *Abildg.&Viborg.F.52.* slikke Vellingen af Fadet. *VSO. (han) lod nogle af de nærmeste (heste) slikke det (∴: saltet) af sine Hænder. JHelms.G.73. et Sted, hvor Vildtet plejer at trække hen for at slikke Dug. VilhAnd.HP.25. jf. Slikasparges: slikke Asparger. VKorfitsen.EV.34. slikke fedt ell. smør af en hegle, se Fedt sp.852¹³, I. Hegle 1. || uden obj.; navnlig: spise en ringe mængde, især af noget lækkert (som ikke er beregnet paa den spisende). *Du Mælke-raner! Jeg er for god | Til at slikke med Dig af en Kjerne. *PMøll.(1855).I.19.* *En artig Pige Rikke var, | Dog havde hun en Lyde! —*

| Hun slikkede af hvert et Kar, | Af Potte og af Gryde. *Bastian.nr.8.1.* hun gik nok og rapsede af hendes gode, søde asier. De piger, de piger! de skulde altid slikke og stjæle. *N.Moll.H.153.* (husmoderen) skal paa ingen Maade taale, at der bliver taget af den hensatte Mad eller slikket i denne. *IngebMøll.KH.50.* talem. (jf. u. likke): den, der vil slikke i alle bøtter ell. potter, faar gerne skidt ved sin tunge. *Feilb.* || i særlige forb. m. adv. (og præp.). slikke af, (jf. afslikke 1) fjerne med tungen (og fortære). *Moth.S492.* slikke Sukkeret af. *VSO.I.106.* jf.: Oxen slikker Markens Urter af. *4Mos.22.4* (*Lindberg*). (nu næppe br. i rigsspr.) i videre anv., m. h. t. noget vanørende olgn.: slikke af ell. af sig, rense sig for. *Moth.S492.* *ChrBorup.PM.230.* *Feilb.* slikke noget i sig: *Snavset slikker du (o: katten) i dig. *Ing.RSE.VIII.245.* slikke Sukkergodt i sig. *D&H. AndNz.DM.IV.82.* slikke ind (jf. indslikke; nu sj.). Naar de vil spise . . helde (de) lidet af Meelet ud i det huule af Haanden, og slikke det ind. *LTid.1744.195.* slikke op (jf. op-slikke): *Moth.S492.* e. br. || i faste forb. slikke fedt, (jf. Fedt sp. 852³³; især dial.) navnlig i afvisende svar ell. som udtr. for, at noget er uopnaaeligt. *Krist.Ordspr.299.* *Feilb.* slikke skidt, se I. Skidt 2.1. slikke spyt, støv, se Spyt, Støv. || billedl.; især i forb. slikke solskin (sjældnere sol. *Bagges.SkR.78.* *Ploug.I.130.* *EChristians.O.I.195*), (dagl.) sidde (ligge, staa) i solen og lade sig varme; nyde solen. *FrHorn.PM.137.* der ligger een (o: en hugorm) og slikker Solskin i Hjulsopret. *Blich.(1920).X.62.* *AndNz.M.175.* (sjældnere) i andre forb.: Nu faar man Andet at tænke paa end fange Grillen og slikke Maaneskin. *Schand.F.202.* *Gjel.GL.94.* Herskabet har nok været oppe og slikke Søvid. *ELicht.SørenBast&Co.(1886).62.*

3) i forb., der hentyder til, at dyr viser deres hengivenhed, venskab ved at slikke (1) hinanden ell. deres herre; i videre anv., i udtr. for kæleri ell. sleskeri. 3.1) i egl. anv. Hunden slikker Haanden. *VSO.* (jf. u. bet. 3.2) i pass. m. reciprok bet.: Jeg (har) hørt om Heste, der trækker samme Læs, at de til Tider slikkes. *Bang.GH.211.* talem.: var dig for de falske katte, de slikke for og bagtil kratte, se II. kratte 1.1. || (især dial.) i faste forb. slikke en om munden, (jf. u. bet. 1.2) indsmigre sig hos en. det er daarligt Venskab, der bare gaar ud paa at slikke hinanden om Munden. *Tandr.K.10.* *Feilb. UfF.* slikke en op i nakken (*ErlKrist.BT.38*), op ad ryggen (*AntNiels.FL.II.158*), i røven (*LindskovHans.NH.199.* *UfF.*) olgn., d. s. jf.: De er svært Slikomrøvs (o: meget fortrolige). *UfF.* i afvisende, haanende svar (jf. u. likke): (han havde erklæret) at saadanne Karle maatte slikke hans Røv. *Cit.1750.* (*Westerby.SkarnskvindenAnnaMaria.(1937).44.* *Feilb.III.133* (u. røvskure). *Fr*

Grundtv.LK.71. 3.2) (dagl.) om person: kæle for ell. kysse en anden paa ulækker ell. stødende maade; ogs., intr. ell. i forb. slikke hinanden ell. i pass. slikkes, om forhold mellem forelskede. sid ikke og slik dend Hund, jeg er færdig at kaste op derover. *Holb.Bars.II.2.* I fik vel ikke stunder at tale meget sammen for kysssen. Det er og en øvig slikken med jer forløbte Folk. sa. *HP.III.4.* (han) kalder hende Jomfrue, og slikker hende paa Haanden. *KbhAftenp.1784.Nr.30.2.sp.2.* jeg havde (set), hvordan Jens og hun slikkede hverandre. *Blich.(1920).XXIX.179.* Altid kyssedes og slikkedes de. *EChristians.Joppe.(1889).183.* han kunde ikke holde ud at se dem hænge halv flæbende over hinanden og slikke og bede om Forladelse i det uendelige. *AndNz.PE.II.236.* likke og slikke, se likke. 3.3) (nu især dial.) smigre; sleske. (folk) som vilde „slikke for“ Herremændene. *FrGrundtv.LK.276.* *Feilb. jf. bet. 4:* Budet banker, allerede krybende, paa Chefens Dør. Slikker ind gennem en Sprække. *Brodersen.T.43.* || refl.; i forb. som slikke sig ind hos en, (jf. ind-slikke 2) indynde sig hos en ved smigren, slesken. *Moth.S492.* Hun kom her strax efter salg Fruens Død, og hun vidste snart at slikke sig ind hos ham. *Olufs.GD.6.* *Grundtv.Saxo.III.239.* Det er i Grunden en slesk Rad. Nu gaaer han og slikker sig ind hos Hornums, som før behandlede ham saa hundsk. *Hostr.T.147.* *UfF.*

4) billedl., om ting, hvis bevægelse minder om en slikkende tungs; navnlig om luer (ild) ogølger (vand), der glider hen ad, op over noget. Herrens Ild . . slikkede Vandet op, som var i Graven. *IKg.18.38.* *dybt under mine Fødder | De matte Bølger gaae, og slikke Skovens Rødder. *Steners.Ode.50.* den røde Lue slikkede Bladene af Træerne. *HC And.(1919).III.342.* Der stod nogle Folk nede i Havstokken, hvor Vandet slikker op med lange hvide Tunger. *Drachm.STL.222.* da han havde set Flammerne slikke op over Taget, havde Angesten grebet ham. *Wied.S.361.* (jf. u. bet. 1.1) m. obj.-præd.: *øiner du i Stranden fjernet den store Kampsteen? | Den salte Bølge bruser og slikker den reen. *Winth.VI.204.* Vinduesposten, hvis øverste Deel Luen allerede havde slikket sort. *HC And.SS.IV.18.* Lampevægen havde næsten slikket Beholderen tør. *NJeppesen.GH.68.* || (nu l. br.) refl. Ilden . . slikkede sig op imod Vinden. *Blich.(1920).X.102.* den fire Miil lange øde Sandtunge, der slikker sig op i Nordsøen. *smst.XXVII.59.* Vandet slikkede sig ind under Grunden, hvorpaa Sømærket og Huset staaer. *Nordsjælland.²⁵11.1903.2.sp.3.* || (sj.) om ting, der bevæger sig langs med, forbi noget (uden støj). en stor lav, blaa Sportsmaskine (o: en bil) . . slikker forbi. *JV Jens.(Pol.¹1929.15.sp.3).*

III. slikke, v. [s'lega] -ede. (nt. sliken,

ty. schlicken, fyldes med slik; til II. Slik 1) vist kun i tilslukke (s. d.).

Slikke-, i ssgr. se Slik. **-asparges**, en. se Slikasparges. **-finger**, en. (ogs. Slik-. Moth.S493. jf. Feilb.). (til II. slikke 2; jf. sv. dial. släktsfingår, no. dial. sleikefinger; l. br. uden for dial.) pegefinger; slikkepot (1). D&H. **-mo(de)r**, en. se Slikmutter. **-mund**, en. se Slikmund.

slikken, adj. [sleg(ə)n] (dannet til II. slikke (som gnaven til gnave, pillen til IV. pille osv.); jf. slikket) 1) (dagl.) som har lyst til slik, søde sager; lækkersulten; slikvoorn. vAph.(1764). *slikne Snyltegæster. FGuldb.SS.III.395. hun var slikken og holdt i al for høi Grad af at tømme Sukkerdaasen. WSchorn. Da Voldene stod. (1906). 179. jf.: et næsten forsoret Udtryk af slikken, smagende Nyden. JPJac.II.161. || (jf. slikmundet; l. br.) i forb. slikken om munde. 2) (dagl.) overf.; dels (og især; navnlig i forb. m. efter: som har lyst til; ivrig efter. *det er . . . Musikken (o: i teaterstykkerne) . . . | hvor-efter Massen den er slikken. Ploug.(HPloug. CP.69). Han er . . . li'saa slikken efter Mølle- gaarden som en hellig Skrædder efter Lamme- steg! Wied.Thum.141. Man er jo ikke lige- frem slikken efter at gøre sig selv til Grin. ErlKrist.MM.92. || dels (jf. II. slikke 3.2): kysse- og; ogs.: kælen, lysten i erotisk henseende. VSO.(jy.). den unge Elskers halvt sky, halvt slikne Tilnærmelse. VilhAnd. HP.27. Hverken var hun engleligt uvidende om Kodets Anliggender, det er man ikke paa Landet mellem Bønder, ikke heller ustyrlig eller slikken. JVJens.J.38. Feilb. 3) (jf. II. slikke 1.1; dial.) glat; pyntet; slikket. Feilb. **Slikken-hed**, en. det at være slikken (1). den usunde og væmmelige Slikkenhed og Lækkersyge. Rahb.Tilsk.1796. 331. KbhSkild.I.(1804).130.

Slikken-pot, en. se Slikkepot. † **-søde**, subst. (ænyd. d. s. i bet. „slikmund“; til II. slikke 2; jf. sliksod) lækre sager; slik (III.2); slikkeri. *Hun skal (bindes ved bindebrev) | Indtil hun kræver os til Gæst | Og alt paa Slikken søde. | Paa alt det Got mand føre kand. Schandrup.M2r. *Kold-Skaal . . . | Og andet Slikken-Søde. Wadsk. Brudev.VI.A2r.

Slikkepind, en. [II.2] (ogs. alm. Slik-. BerlTid.¹⁹/1924.M.12.sp.3. TomKrist. SE.8. — dagl., spøg. Slikker-). (jf. Slikstang) klump af sukkergodt, slikklump, med en pind i (til at holde paa); slik paa en pind (2.6). ORung.Nov.I.119. Born . . . med en Slikkepind i Munden. Brodersen.L.35. || i sammenligning ell. billedl. Tabeller med fler- cifrede Tal virker paa samme frydefulde Maade paa mig, som Slikkepinde og Guffeluf paa mindre, værgeløse Born. DagNyh.¹⁰/

1923.7.sp.2. Omtrent saadan tænker jeg mig Jesus . . . Ikke den sødlige slikkepind, vi ser paa billeder. AnkerLars.Rus.(1931).131. **-pot**, en. (l. br. Slik-. HCAnd.SL.42. Rosenk.ES.I.Fort.LI. UfF. jf. Feilb. — dial. ogs. m. former som Slik-i-pot (Feilb.), Slik-en-pot (Krist.BRL.16), Slikken-pot (FrGrundtv.LK.60). — i bet. 2 ogs. **-potte**. Levin.(G.). UfF.). (ænyd. slikke- paatte i bet. 2, sv. slichepott, nt. (vel fra da.) slichepott mft., jf. no. dial. sleikjarpott samt jy. slekbøt (Krist.BRL.16), eng. † lick-pot og ty. topfschlecker; til II. slikke 2 og I. Potte 1.1; dagl.) 1) (jf. -finger; især barnespr.) spøg. betegnelse for pegefingeren. Moth.S493. venstre Haands Slikkepot. Junge.105. Slik- pot kom i Sødt og Suurt, pegede paa Sol og Maane. HCAnd.(1919).II.149. Legeb.II. 97. i børnevers: *Slikkepot har Tyvsnatur, | Sidder fremmest og paa Luur. Krossing.D.12. Krist.BRL.16f. 2) (jf. I. Potte 4) som person- betegnelse: slikmund. Moth.S493. Han havde . . . en forskrækkelig medfødt Trang til søde Sager. Han var født Slikkepot. SMich.Dom- meren.(1921).33. Esp.261. UfF. om en kat: Kaalund.218. || (dial.) til II. slikke 3.3: slesk person. Levin.(G.).

I. Slikker, en. fl. **-e**. (ænyd. d. s. (i ssgr. som fade-, honnig-, tallerkenslikker), ty. schlecker; til II. slikke; jf. Likker) 1) person, der slikker; til II. slikke 1, jf. Penne- slikker. || navnlig til II. slikke 2: slikmund ell. snyltegæst. Moth.S493. især i ssgr. som Fade-, Gryde-, Potte-, Tallerkenslikker. || til II. slikke 3(3), om slesk, krybende person. Feilb. jf. Spyslikker samt: Fyrstebespytter og Fyrstemaaseslikker (o: om Luther). KMunk.HJ.18. 2) (jf. II. slikke 4) om ting, (del af) redskab || til II. slikke 4 slutn., i ssgr. som Kamslikker, anordning paa kam- aksel i motor, der aabner ell. lukker ventilerne. SkibsMask.148.166.

II. Slikker, en. [slegər's] (fra ty. schlicker (schlecker), afl. af schlick (se II. Slik); jf. dagl.) opløst, tynd masse, der bruges ved støbning af porcelæn („slikkerstøb- ning“). Sal.¹⁹XIX.415. ved . . . Støbning i Gipsforme (anvendes) en flydende Masse, den saakaldte Slikker. Kemisk-teknisk Haand- bog.(1938).431. jf.: (i gipsformen) formes saa Porcelænsmassen enten ved Inddrejning . . . eller ved Støbning. I sidste Tilfælde hældes Formen fuld af „Slikker“vælling, et Fluidum, der fremkommer, naar Porcelæns- massen ved Hjælp af en „Slikkerpind“ udøres i Vand tilsat Soda. BerlTid.¹⁹/1925. Aft.Till.8.sp.1.

Slikkeri(d)s, et. [slegər's] (afl. af II. slikke (m. romansk endelse, se ChrMøll. RS.I.147); dagl., især nedset.) søde sa- ger; slik (III.2); slikkeri. Nathans.F.3. D&H. Feilb. **Slikkeri**, et. fl. **-er**. vbs. til II. slikke. 1) (dagl.) som vbs.; især: bestandig, vedholdende slikken. Moth.S493. VSO. || (jf.

bet. 2) om stadig spisen af lækre ting; gnasken. *sml.*: *Hver Nydelse, | Hver Fryd oppidsket blev til Slikkeri, | Forfined blev til Drøm. *Staffeldt.D.I.424*. || navnlig til II. slikke 3.2: *kysseri*; *ogs.: kæleri*. Julelege, ved hvilke der, som sædvanligt, vankede dygtigt Slikkerie. *Blich.(1920).XIII.135*. disse Forlovelsens forliebte Slikkerier. *Kierk.II.31*. *Hostr.G.111. JakKnu.A.237. 2) konkr. 2.1) (jf. Slikkera(d)s søde sager; slik (III.2); suk- kergodt. Lucopp.TB.A3^r. farvet Naskværk og Slikkerie. JCLange.B.248. *Dine Penge bort Du kaster | Til unyttigt Slikkeri. PMøll.(1855).I.55. HCAnd.SS.II.8. Drenge fik Slikkerier, og de voksne fik rigeligt med Snaps. SydtynskeS.177. || i sammenligning ell. billedl. Bagges.II.227. Reflexion er for en qvindelig Sjæl ligesom Slikkeri for Barnet. *Kierk.VI.254. 2.2) (nu næppe br.) om noget ubetydeligt, værdiløst. hand fik lit slikkeri derfor. Moth.S493.**

Slikker-pind, en. 1) se Slikpind. 2) se u. II. Slikker.

Slikkert, en. [slegård] *ft. -er.* (efter *nt. sliker, afl. af slik, fugtighed (se II. Slik), ell. af sliken, glatte (besl. m. ty. schleichen, se selege); garr.) redskab til glatning af læder (skavejern, sikling olgn.). Collo.D&H. jf. Platslikkert.*

slikker-vorn, *adj.* se slikvorn. **-væling**, en. se II. Slikker.

slikke-syg, *adj.* [II] (*jf. -syge*) som har lyst til at slikke; *navnlig (især dial.) til II. slikke 2: slikmundet; slikken. UfF.-syge*, en. (*jf. -syg*) *især (vet.) til II. slikke 1, om sygelig tilstand hos kvæg (navnlig som forløber for benskorhed), hvorved dyret slikker paa alle genstande; gnavesyge (1). Stockfeth.S.131. KliniskOrdbog. (1937).456.*

slikket, *part. adj.* [slegat] (*perf. part. af II. slikke; i bet. 2 til dels efter ty. geleckt og maaske opr. m. henblik paa den gamle tro om bjørnen og dens unger, se u. II. slikke 1.1) 1) vædet ell. (navnlig) rengjort, rensed med tungen. Moth.S493. Amberg. som slikket, se II. slikke 1.1. || i videre anv., om beholder til føde, spiseredskab: fuldstændig tomt. *hvad Sommeren bød, har vi tæret forlængst, | de slikkede Krybber maa fyldes. Stuck.D.26. || (sj.) til II. slikke 4. den hele Strandbred laae med fladslikkede Stene. HCAnd.SS.VIII.393. 2) (jf. slikke sp. 477¹⁶; især dagl.) *overf.: net; pyntet; pæn; navnlig nedst.: alt for glat, pudset, skinnende; overdreven pæn og pyntelig; oversirlig; dels om persons ydre; dels om (alt for detailleret) udførelse af et arbejde (navnlig: et kunstværk).* den . . tyske Sekretair (*er*) alletider saa pæn og saa slikket som om man skulde have ham paa Bordet. *Rahb.Tilsk.1800.771*. i enkelte Værker, hvor Ideen var Hovedsagen . . foretrak (*Thorvaldsen*) det Raske og Dristige for det Pæne og Slikkede. *Oehl.Er.IV.188. *et slikket og et glat, | bag fire Vægge**

„komponeret“ *Billed.Schand.SD.xxv. idyl- liske, lidt slikkede Smaaskove. CMøll.BB.240. (maleren) ta'r Maal a' min Næse — den stopper op og sidder skævt — men han ska' nok faa den li'e og slikket. KAbell.M.70. jf.: De velslikkede (?: vel opdragne) Bjernejomfruer (i Heines „Atta Troll“) minder om tyske Præstedøtre. Brandes.VI.495. || som adv. Den moderne Type er slikket friseret med glatbarberet Ansigt. Tandr.HS.7.*

Slikke-tæer, en. se Sekretær. **-ært**, en. se Slikært.

Slik-kompost, en. [II.1] (*landbr.*). Slikkomposten fremstilles ved Sammenstikning af 2 m³ Slik med 1 m³ Staldgødning. *HedeselskabetsTidsskr.1910.8. -kop*, en. (*jf. II. slikke 4*) ☼ smørekop med slikvøge. *LandbO.IV.288. -krebs*, en. [II.1] (*zool.*) lille krebsdyr, der lever paa slikvader; *Corophium grossipes. LandbO.III.518. Spærk. ND.127. -land*, et. [II.1] (*efter ty. schlick- land; sj.) opskyllet land; marskland. D&H. -marsk*, en. [II.1] (*landbr., geol.*) lermarsk (mod. Sandmarsk). *LandbO.III.516. -mat- this*, en. (*til II. slikke 2*) se u. Matthias 1. **-mund**, en. (*sj. Slikke- Kaaund.122*).

(*ænyd. d. s., nt. slikiemund, jf. hty. schle- ckermaul; dagl.*) 1) (*jf. II. slikke 2 samt Slikkepot 2*) *slikken, lækkersulten person; lækkeremund. Moth.S493. jeg maa drikke Havresuppe og faaar kun saa lidt Syltetoi deri, og alligevel siger min Doctor, at jeg er en Slikmund. HCAnd.(Tilsk.1930.I.269). Rikke Slikmund. Bastian.nr.8. Krist.Ordspr. 300. Simon slikmund, se Simon 2. || om dyr. Kaaund.122. (grævelingen) er en stor Slikmund efter de vilde Biers Honning. BMøll.DyL.I.126. || overf.; især om kritiker, æstetiker. Kierk.III.157. en Flok æstetiske Slikmunde, som efter en hastig Gallopade gennem den moderne Litteratur . . nu sad tilbage med den fattige Evne: over alt kun at kunne nyde og fornemme. Hebo.MD.28. 2) (jf. II. slikke 3.2; nu l. br., jf.: „kun i lav Tale“. VSO.) *kysselysten, kælen person. Moth.S493. Konferensraaden, der — han var en gammel Slikmund — havde taget et Kys. Bang.L.54. -mundet*, *adj.* (*til -mund 1; l. br. i rigsspr.*) *lækkersulten; slikken. S&B. Feilb. jf.: *nu skal | Du ogsaa kiende Bjørnen (?: mig, Bjørn staller): den er stundom | Slikmundet efter Honning . . | Den lær sig lokke (?: modtager gerne gaver). Oehl.XI.45.**

-musling, en. [II.1] (*zool.*) *musling, der er almindelig i vadehavet; Scrobicularia plana. Aarb.1935.21. -mutter*, en. [III.2] (*ogs. Slikkemo(de)r*). Slikkemors Butik. *Howalt.S.67. (dagl.) kone, der sælger slik; kagekone. Slikmutter — fed og tjavset bag et Værn af Bismarcksklumper. FrNygaard.SF.51. -pen- sel, en. (*efter ty. schlichtpensel, fordriver (2) (til ty. schlichten, se sligte); mal.) flad, stiv pensel, der føres i siksak over aadrefarven inden den egl. aadring. Haandgern.563.**

-pind, en. se Slikkepind. **-porre**, en. (til III. Slik 2 ell. II. slikke 2; *jf.* -asparges, -ært; *kog.*) tyk porre, som (ell. af hvilken en del) serveres kogt og alm. spises med rørt smør til. *Frk.J.Kogeb.157. NutidsMad.²(1936).186.*

-pot, en. se Slikkepot. **-ret**, en. (til III. Slik 2 ell. II. slikke 2; *sml. ty.* leckeressen, -gericht; *dial.*) mellemret. *AndNr.MJ.1.92.*

-saft, en. (til III. Slik 2 ell. II. slikke 2; *gengivelse af lat. linctus, afl. af lat. lingere, slikke (se likke); apot., foræld.*) sødt smagende, tykflydende mikstur, af saft, honning olgn., der (navnlig) tilsættes et andet lægemiddel (*Linctus*). *Tychsen.A.II.588.* **-salt**, et. (til II. slikke 2; *jf.* Saltslikke; *faql.*) (salt benyttet) som Spisesalt og Sliksalt for Kvæget. *VareL.⁶74.* **-stang**, en. (nt. sliickstang; til III. Slik 2 ell. II. slikke 2; *sml.* Slikkepind; *sj.*) sukkerstang olgn. *OlafHans.Tornrose.(1916).33.* **-sted**, et. (*jæg.*) sted, hvor der er anbragt saltslikke til vildtet. *Weismann.Jagtleks.* **-sten**, en. (*jf.* I. Slikke, Sliksalt; *jæg.*) smst. **-sød**, adj. (vel egl.: sød som slik (III.2); *jf.* Slikkensøde; *dagl.*) 1) om mad ell. drik: meget sød (*Amberg.*); især: alt for sød; *vammel. vAph.(1772).III. Rahb.Synt.318.* Kognak (er) bedre end saadan en kvart Snaps sliksød Likor. *Schand.U.M.258.* || ogs. i videre anv., om hvad der virker sentimentalt, *vammel. jf.*: en Operettesang (som) var utiladelig i sin Sliksødhed. *Pol.⁹/1930.8.sp.4.* || (nu næppe br.) *intk.* i substantivisk anv.: slik (II.2); *slikkeri* (2). Tante gav mig Slik-Sødt, da jeg var Lille. Mine Tænder holdt det ud. *HCAnd.(1919).V.346.* 2) om person: overdrevent elskværdig; alt for indsmigrende; *venlig paa en hyklerisk maade. vAph.(1772).III.* hun var nok saa sliksød og gelassen. *Margrethe Fibiger. Annina Hjelm.(1899).178.* Malene er sliksød — ingen skal kunne sige, at hun er skinsyg. *Pol.⁹/1926.Sønd.13.sp.2.*

-vade, en. [II.1] (nt. sliickwatt(en); *faql.*; især i *ft.* og m. h. t. forhold paa Sønderjyllands vestkyst) vade (havbund, der tørlægges ved ebbedid), som væsentlig bestaar af slik (mod. Sandvade). *VidSelskSkr.Nat.7R.II.4. Trap.⁴ IX.216.* **-vorn**, adj. (*sj.* slikker-.) *JBaden. DaL.* (til II. slikke 2; *glåds., især dial.*) slikken; slikmundet. *Moth.S.493.* Et slikvurnt Barn . . forspiser sig let i det Søde. *Blich.(1920).XIX.91. jf. Esp.307. Feilb. jf. slikke solskin u. II. slikke 2: Folk . . havde været slikvorne efter . . Solskin. Markman. S.140.* || (l. br.) *billedl.* der har vistnok aldrig levet en feigere Slægt end denne væmmeligt slikvorne, som nu bryster sig af at være det 19^d Aarhundrede. *Kierk.P.VIII.1.187.* navnlig (*jf.* II. slikke 3.2): kæl i erotisk henseende; *kysseeyg; sanselig.* slikvorne Vellystninge. *Kierk.VI.66. Egeberg.M.115.* **-væge**, en. (til II. slikke 4) (bomulds)væge i smøreapparat, der suger („slikker“) olie op og lader den sive ned til en aksel, et leje. *Scheller.MarO. TeknO.* **-ært**, en. (Slikke-

UfF.) (*ty.* schleckerbse; til III. Slik 2 ell. II. slikke 2; *jf.* -asparges, -porre samt Slip-, Slæbeært; *kog.*) i *ft.*, om tynde, fine sukkerærter, der koges med bælgene (og nu spises med (rørt) smør, mens de tidligere slikkedes ud af bælgene). Hidtil har Bonderne . . ikke selv spist nogle grønne Erter, uden allene grønne Markerter kogte i Vand og Salt, som de kalde Slikerter. *JCSteen.Haugedyrkning. 10 (1799).35. Frk.J.Kogeb.160. Esp.307. UfF.*

Slim, en ell. (*sjældnere*) et (*LTid.1736. 602. Fleischer.AK.187. Folkeskolen.1925.30. sp.3. Pol.¹⁹/1935.3.sp.5.*) [sli²m] *ft.* (*sj.*; vist kun i bet. 3) **-e** (*Tode.Hoste og Snue. (1804).27. jf. best. f. slimene. vAph.Chym. III.328.*) (*ænyd.* slim, en og et, *glda.* slim (*best. f. slimindh. Enmiddelald.da.Løgebog. (1927).29. jf. (ft.?) slymæ. 5 Mos.14.10 (GldaBib.), oldn.* sliim, n., *eng.* slime, *ty.* schleim, *jf. sv.* slem (*fsv.* slember, m.); *best. m. I-III. Sli; jf. slime, slimet, slimig*)

1) *sej, klæbrig, farveløs vædske, der udsondres (af slimkirtler) i den menneskelige og dyriske organisme (Mucus); ogs. om andre lignende substanser, især (navnlig hos ældre forfattere) om den substans, hvoraf celler bestaar: protoplasma (jf. Urslim samt Celleslim). 1.1) i al alm. da Jordemoderen aabnede (den nyfødte Chr. II's knyttede haand), blev den funden fuld af Blod og Sliim. Holb.DH.II.3 (sml. Barneslim). Kiertlerne afsondre . . Sliim. NTreschow. Anthropologie.(1803).46. Sliim fra Næsen . . tørres af paa Klæderne. Rink.G.I.49 (sml. Næseslim). Det er til Celleslimet . . at Livsvirksomheden er knyttet . . I Slimet opstaar der senere Saftmurn fyldte med Cellesaft. Suenson.B. II.8. Snelgen, opløst i Slim. Ps.58.9 (1931).* 1.2) om usædvanlig, sygelig afsondring (som ved sin mængde virker generende); i ældre tid (navnlig efter gr. phlégma (se Flegma) og lat. pituita) ogs. om (indbildte) urenheder i legemet, tykt blod olgn. Mastix . . skal giøre deres Tænder hvide og reene, og betage al Sliim og Ureenlighed. *Kyhn.PE.16. (havresuppe) gir Slim i Maven. Holb.Bars.III.6. Hans Sygdom var Inflammation i Lungen, med stærk Sliim, som hand ei kunde hoste op. Luzd.Dagb.I.177. Sliim i . . Brystet. VSO. Paa tredie Uge laa han til Sengs med Slim paa Lungerne. Søiberg.KK.II.114.*

2) (nu *sj.*) om snæs, urenhed, der minder om slim (1); *dels om slam olgn.; dels (og især) om skimmel, slimet masse i ell. paa fødevarer (der skyldes bakteriers slimudsondringer). Moth.S.493.* Torvejorden bestaar egentlig af et Sliim, som et stillestaaende Vand, der . . kommer i Forraadnelse . . lader Tid efter anden falde til Bunden. *Fleischer. AK.187. *Mudder og Slim (? i en dam). Oehl.II.121. Mælken sætter Sliim. VSO. Tanke, som har indeholdt Olie, skal en Gang imellem renses for det Slim, der sætter sig paa Indersiden. Pol.¹⁹/1935.3.sp.5.*

3) (apot.) om forsk. slimede, gummiagtige stoffer, der findes i ell. udtrages af planter; planteslim; ogs. om slimagtige opløsninger (Mucilago). *Moth.S493*. Virkningerne af Olier, Siroppe og Slimme ere sandsynligvis disse, at de overtrække den indvortes Flade af Svælget, og derved formindsker den Følelse af skarpe Vædsker. *Tode.Hoste og Snue. (1804).27*. en Sliim af Bukhornsrøe. *Tychsen.A.11.549*. (agar er den) indtørrede Slim af østasiatiske Rodalger. *Pharm.Dan.(1933).66*. jf. Gummislim samt Kvædeslim (∴ uddrag af kvæde(kerner), *Mucilago Cydoniæ. Moth.K413. OHMynst.Pharm.I.415. Sal.* XV.11.377*).

Slim-, i ssg. [ˈsliːm] (sj. **Slime-**. se u. Slimhud). især (biol., anat., med.) til Slim 1; saaledes ogs.: slim-afsondrende, -afsondring, -ansamling, -beklædt, -dannelse, -dannende, -dække, -formet, -fyldt, -holdig, -masse, -mængde, -opkastning, -opspyt(ning), -traad, -udsondring. **-aal**, en. fisk af en gruppe rundmunde, der udmærker sig ved særlig evne til slimafsondring, Myzinoïdes; især om *Myzine glutinosa* (jf. Hvidaal 2, Negenøje 2). *Krøyer.III.1069*. gennemsigtige Slimaal forsvinder i hurtige Bugtninger. *JVJens.Br.131. Brehm.DL.*II.1.7. -agtig*, adj. (ænyd. slimactig) som ligner, minder om slim; slimet. *Moth.S493*. Sneglen bestaaer af en meget slimagtig Materie. *KSelskSkr.XII.242. KliniskOrdbog.*(1937).456*. (jf. Slim 2:) Oven paa Vandet samler sig en grøn slimagtig Vædske. *Schytté.IR.II.125. Soya.AV.15*. (jf. Slim 3; foræld.) *LTid.1755.11*. der ere tre Slags Materier som tiene til Føde: det som er geleeagtigt . . . det som er slimagtigt . . . og det som er sukkeragtigt. *Tode.ST.II.62. -alge*, en. (nu næppe br.) ♀ blaa-grøn alge af slægten *Nostoc* (jf. Skjalfald 2.1) og nærstaaende slægter. *Drejer.BotTerm.246. Rostr. BP.98. -bælg*, en. (anat., foræld.) slimkirtel ell. -sæk. *Mansa.D.15. Anat.(1840).I.322.II.193. -bændel*, en, et. (zool.) især i flt., som ældre betegnelse for en klasse orme, Nemertini (af hvilke nogle bor i rør, dannet af afsondret slim); nemertiner. *NordConvLez.V.314. BovP.III.398. -celle*, en. (biol.) dels: celle, der afsondrer slim. *LandO.IV.344. EWesenberg-Lund.Btologi.(1931).30. || dels (foræld.) d. s. s. -legeme. NordConvLez.*V.387. -drivende*, part. adj. [1.2] (apot.) om lægemiddel: som løsner og uddriver slim. *vAph.(1764). VSO. D&H. -dryppert*, en. [1.2] (med., foræld.) kronisk gonorrhé med slimet udflaad; efterdryppert. *Hock.Veneriske Tilfælde.(overs.1792).35. -dyr*, et. (zool.) især i flt., om meget lavtstaaende dyr (der bestaar af en slimet masse); navnlig om encellede dyr (protozoer), og især om afdelingen *Rhizopoda* (bl. a. omfattende amøber); tidligere ogs. om infusionsdyr (og alger) og undertiden om bloddyr, mollusker. *Rothe.Jorden.(1795).53. KSelskNyeSkr.V.612. Uss.DanmGeol.*71.*

KoldRo.Sporepl.32. || billedl. ell. i sammenligning. *i det oprørte Hav, af hvis Bølger Menneskepøblen | skyllens magtløs omkring som Mollusker og Slimdyr i Dybet! *Kaalund.F.42. Buchh.UH.19. som nedsæt. personbetegnelse: det Slimdyr (∴ om en aagerkari). Schand.TF.I.178.*

slime, v. [ˈsliːmø] **-ede** ell. (nu dial.) **-te** (*Feilb. jf. Moth.S494*). vbs. **-ing** (i bet. 3) ell. (nu næppe br., jf. dog Forslimning) **-ning** (se u. bet. 1). (ænyd. slime (i refl. anv.), ty. schleimen; til Slim; jf. slimet) 1) afsætte, frembringe, udvikle slim. *Leth.(1800).* *Tusden glor . . . | mens Dyndet svovler om Næsen op, | saa alle dens Vorter slimer. *Aakj.UA.20. (koen) slimede veltimode fra den store Mule. JVJens.NH.186. || m. obj. (jf. nåf. l. 30); i billedl. udtr.: *Der er nok af Slangens Kuld . . . | som vil slime vore Veje. Rich.KD.60. *Hvorfor skal jeg slime den gode Jord | som Sneglen en Grøttevold? VilhAnd.S.212. || (jf. Slim 1.2; nu dial.) om (fremkaldelse af) stærk, sygelig slimafsondring. Beder jeg om en Havre-Suppe . . . heeder det, at den slimer. *Holb.MTKr.392. Feilb. (jf. Forslimning 1; nu næppe br.) som vbs.: Brækmidler ere nødvendige i følgende Tilfælde: . . . i Slimning (∴ slim paa lungerne) Kortaaendigheder. Metzger.Medicinaruralis.*(overs.1797).103. || i forb. m. adv. en Herre i Frakke, som . . . ikke forgreb sig paa hende netop, men langsomt slimede hende over med kønslige Hentydninger. JVJens.G.157 (jf. overslime slutn.). navnlig i forb. slime til: et gammelt forhenværende Havskib, som . . . havde ligget fortojet i Aaen, slimet til i Vandgangen med Grønke. *sa.Skibet.(1912).55*. før Solen fik slimet Vejen til, var der godt Føre. Grøfterne og Vejpytterne havde endda Ruder over Vandet af Nattefrost. *NJeppesen.HH.131. 2) dækkes af, fyldes med ell. omdannes til slim*. Glasserede Lerkar slime let indvendig. *CGram.Husduen.(1910).132. Fleuron.HFR.109. || (jf. Slim 2; nu især dial.) om mælk: blive slimet (og danne et slimet overtræk paa beholder ell. i munden). VSO. OrdbS.(sjæll.). 3) (jf. afslime samt Slimtræ) rense for slim; spec. (jf. Slim 2; fagl.) m. h. t. sukkermasse: Undertiden . . . foretages en Efterklaring, saakaldet „Sliming“, af Klarelsen. *Wilken's Runkelroer.Nr.1.(1836).116. 4) (l. br.) refl. ell. (sj.) intr., om slimede væseners (dyrs) ell. tings bevægelse ell. forhold. de store Vinsnegle . . . slime sig frem under Pestilensurtens Skræppekove. Baud.H.106. det sorte, dorse vand . . . slimede ind og slimede ud. NMøll.K.180. jf.: *Gusen slimet sig | over Sindene. *KMunk.HJ.91. || billedl., om lumskede, sleske, slimede personer. Han (∴ en stræber) slimer sig frem til alt. Hjortø.K.85. alle, uden Undtagelse, snobbede, bukkede og slimede for mine Penge. BerITid.*1/1930. Sønd.9.sp.4.*****

Slime-hud, en. se Slimhud.

slimet, adj. [ˈslimət] (sj. slimmet. *Holek.KM.76*). (afsl. af Slim; jf. slimig samt slime) **1)** som minder om (en sejj, fugtig som) slim; ogs.: fuld af, overtrukket med slim. **1.1)** i al alm. *Eet slimed sægle-Skum (o: savl). *PoulPed.DP.47*. Stenen . . var slimet af Sælhundens Krop. *HCAnd.SS.V21*. *Nu ligger du gjemt under slimet Tang. *Ploug. (Føedrel.1849.341.sp.2)*. Det var noget ækelt Vand, grønt og ligesom slimet. *Schand.BS.231*. alt er glat og slimet paa Grund af Regnen. *KrarupNiels. Blandt Hovedjægere i Ecuador. (1934).184*. || i plantenavne; jz. slimet jordtunge, skivesvampen *Geoglossum glutinosum Fr. Rostr.Flora.II.²(1925).172*. || (jf. Slim 1.2; nu l. br.) m. h. l. stærk, sygelig slimafsondring en slimet Næse, rindende og sammenklistrede Øjne. *Abildg. & Viborg. F. 102*. **Maven** er slimet. *VSO. sml.: slimmet Flod-Hoste. Holek.KM.76* (jf. Slimflaad). || (jf. Slim 2) om levnedsmidler, drikke olgn. **Slimet Mælk**. *LandbO.III.643*. Forebyggelse af, at Bacon bliver slimet eller grønt. *RegulativNr. 218¹⁹/1934. §13.1*. Grumset, lunken Te og slimede Spejlæg. *LeckFischer.HM.26*. || (apot.) om vædske, lægemiddel olgn., der p. gr. af indhold af slim (3) er tykflydende, traadtrækkende. *LandbO.IV.268*. jf.: (karragen) Lugter svagt, smager slimet. *PharmDan. (1933).140*. **1.2)** om lavere dyr med stærk slimafsondring (som vækker ens afsky). *slimet Kryb. *Bagger.II.391*. en stor, slimet Frø. *Kofoed-Hansen.KA.II.60*. en sort, slimet . . Snegl. *Schand.TF.II.356*. || (jf. bet. 2) billedl. ell. i sammenligning. *Bredahl.V81*. jeg ækles ved jer som ved et slimet Kryb. *KMunk.EI.88*. **2)** overf.; navnlig svarende til bet. 1.2, om personer (foretagende, foretelser), der minder en om, gør samme indtryk paa en som krybdyr, slanger olgn., vækker afsky, væmmelse, virker frastødende. bestandig de samme slimede Mæglingsforslag. *Studenterbogen. (1896).211*. (hun) hørte hendes Tanker forme sig til slimede Ord og Sætninger om Parring og Penge, Penge og Parring. *Madelung.EH.290*. denne slimede Sagfører. *JacPaludan.F.92*.

Slim-feber, en. [1.2] (med., foræld.) lettere tilfælde af tyfoid feber med stærk slimflaad (*Febris mucosa* ell. *pituitosa*). *Amberg. Wendi.LM.102. Sal.²XXI.768*. **-fisk**, en. X benfisk af familien *Blenniidae* med slimet hud (og langstrakt krop) (hvortil bl. a. langebarn, skyggefisk og havkat samt aalekrabbe); tangspræl. *Brehm.Krybd.292. Lieberkind.DV.V272*. || (foræld.) om andre slimede fisk, spec.: slimaal. *Brehm.Krybd.441. jf. Krøyer.III.1068*. **-flaad**, et ell. (sj.) en (*CGram.Husduen. (1910).149*). [1.2] (med., foræld.) sygeligt (forøget) udflaad af slim (ved betændelse olgn.) (*myzorrhoe*). *Sal.²XXI.768*. -flod: *VSO. Panum.608*. **-flade**, en. (anat., foræld.) slimhindebeklædt flade. Næsen forstoppedes, tykke Skorper dannedes paa Næ-

sens Sliimflade. *GundelachMøller.FrederiksHospitalsChir.Aarboeg. (1832).82*. **-flod**, et. se flaad. **-frø**, et. [3] (jf. -te-frø; apot.) hørfrø brugt til skimte. *JTusch.315. Hannover.Tekstil.I.94. FolkLæggen.III.99*. **-grube**, en. (anat., foræld.) slimkirtel ell. -sæk. *NTreschow.Anthropologie. (1803).47*. **-gæring**, en. [2] (jagll.) sygdom hos vin, der viser sig ved, at vinen bliver tyk og slimet. *Sal.XVIII.295*. **-hat**, en. 2 skivesvamp af slægten *Leotia* (nogle arter har en slimet hat). *Sal.XVI.242. gulgrøn slimhat, L. marcida Fr. Rostr.BP.66*. **-hinde**, en. **1)** (jf. -hud; anat.) fin hud, hinde, med (normalt) ringe slimafsondring, som beklæder de hulheder i legemet (mund-, næsehule, tarmkanal, luftveje), der gennem en aabning staar i forbindelse med omverdenen (*Membrana mucosa*); tidligere ogs. om beklædning i lukkede hulrum („seros“ hinde; jf. *PhysBibl.XX.66*). *Skjelderup.Anthr. II.36. VoreSygd.I.54*. || hertil bl. a. **slimhinde-beklædt**, **-betændelse** (katarr. *Panum.546. KliniskOrdbog.²(1937).456*), **-sygdom** (foræld.; *NordConvLex.V.314*). **2)** [2] (nu næppe br.) slimet hinde (af skimmel, urenhed) paa vædske. *VSO. MO. -horn*, et ell. en (*VSO.*). (zool.) mosesnegl med hornlignende skal; *Linnæa glutinosa. KSelskSkr.XII.237. Fedders.S.I.113*. **-hoste**, en. [1.2] (med., foræld.) hoste med slimflaad. *HCAnd.SL.217*. **Levin**. **-hoved**, et. X dybhavsfisk af den til pigfinnefiskene hørende familie *Berycidae* (som navnlig paa hovedet er særligt udstyret med slimkirtler). *BøvP.III.522*. **-hud**, en. (sj. **Slime**-. *PLMøll.GP.21*). (nu næppe br.) **1)** slimet hud. *MO. 2) (anat.) slimhinde (1). *Lægen.X.201*. Mundens, Tungens og Svælgets Slimhud. *Have-Tidende.1843.184*. **-hulle**, en. (anat., foræld.) om forsk. slimfyldte gruber, hulheder; om indkrængninger, gruber i mandlerne (*Tonsillæ*): *Tode.ST.II.67*. || om kilehule. *Viborg&Neerg.HB.9*.*

slimig, adj. [ˈslimi] († slimlig. *LTid. 1731.155*). (ænyd. slim(m)ig, glada. slimigh (*Enmiddelald.daa.Lægebog. (1927).29*). jf. (intk.) slimikt. smst.27), mnt. slimich, hty. schleimig; til Slim; nu næppe br.) d. s. s. slimet (1). *Moth.S494. NTreschow.Anthropologie. (1803).45.47*. jf.: Aal (som) Naturen til deres Frelse ikke har givet andet end deres slimige Slibrighed, der gjør dem vanskelige at gribe. *Rahb.Tilsk.1795.74*. || (til Slim 1.2) if. foræld. opfattelse; om legemets vædske (blod): træg; flegmatisk. *Moth.S494. Søe-Luften . . og deres bestandige stille Levnet, gjøre deres Vædske skarpe og slimige. LTid.1745.48*. *De havde . . | Uleilighed af tykt og slimigt Blod. *Storm.FF.17*. || til Slim 3, om vædske: sej(g); tykflydende. *vAph.Chym.III.329*. Efterat man har brugt denne Suppe nogen Tid, vil man finde den tyk, meget slimig. *Abildg. & Viborg.F.64*.

† **Slim-jord**, en. [2] *slam*. Slimjord, som sætter sig paa Bunden i stillestaen-

de Vand. Hirschfeld. Frugttræers Opelskning. I. (overs. 1790). 39. **-kirtel**, en. (anat.) kirtel, der udsondrer slim; mucinkirtel (jf. -bælg, -grube, -sæk). PhysBibl. XX. 87. Boas. Zool. 19. || † lille kirtel paa hjernens underside; hjernevedhæng; hypofyse (Glandula pituitaria). Moth. S. 493. Saxtorph. O. 17. **-klat**, en. ofte i sammenligning ell. billed. (som udtr. for noget, der volder væmmelse): Klæderne vare som overskyllede med en eneste stor Slimklat. H. C. And. (1919). III. 370. Hvor hele Verden var væmmelig! En umaadelig stor Slimklat. Schand. BS. 118. **-lag**, et. spec. (anat.): lag med slimceller, -kirtler. Panum. 546. || især: overhudens underste, af levende celler bestaaende lag; slimmet. Anat. (1840). II. 209. E. Wesenberg-Lund. Biologi. (1931). 29. **-lav**, en. (bot.) lav af arter af slægten Collema Hoffm. Rostr. BP. 95. Sal. XVI. 243. **-lege-me**, et. [1.2] (jf. -celle; biol., foræld.) om fremmedlegemer (hvide blodlegemer, puslegemer) i slim, der ved katarr tillæger saaledes, at slimen bliver gullig, materielignende. Anat. (1840). II. 194. Panum. 476. **-lunsesyge**, en. [1.2] (med., foræld.) d. s. s. -svindstot. Conv. Lex. XVI. 507.

slimmet, adj. se slimet.

Slim-middel, et. [1.2] (med., apot., foræld.) slimdrivende middel. vAph. (1772). III.

slimnig, adj. se slimig.

Slim-mikstur, en. [3] (jf. -most, -saft; apot., foræld.) mikstur med gummi arabicum, der virker stoppende (Mixture mucilaginosae). Metzger. Medicinaruralis. 4 (overs. 1797). 60. **-most**, en. [3] (apot., foræld.) slimmikstur; slimsaft (2). vAph. (1772). III. **-net**, et. (jf. Netlegeme; anat., foræld.) overhudens slimlag. Bibl. Læg. 1811. 145. Journal Med. Chir. II. 22. **-orm**, en. (jf. ty. schleimwurm, slimaal; zool., foræld.) bændelormens „hoved“, Scolex, der tidligere opfattedes som en indvoldorm. Skriver af Naturhistorie-Selskabet. I. 1. (1790). 32. III. 2. (1794). 13. **-plaster**, et. [3] (apot., foræld.) blodgørende plaster, tillavet med planteslim; spec. om et blyplaster (diakylon). vAph. (1772). III. Amberg. **-polyp**, en. (jf. -prop; med.) stillet svulst, polyp (2), paa en slimhinde. en Slim-polyp i Næsen. Bibl. Læg. III. 93 (jf. Næsepolyp). Sal. X. V. 932. **-pose**, en. (anat., foræld.) slimsæk ell. senesked. PhysBibl. I. 95. 108. Anat. (1840). I. 322. **-prop**, en. dels (med., foræld.) d. s. s. -polyp. Moth. S. 494. Landhuushold. IV. 381. || dels: mindre ansamling af slim (1.2), som tilstopper et (snævert) hulrum i legemet (spec.: næse ell. svælg). Lærebog i intern Medicin. II. (1916-18). 880. **-pung**, en. (anat., l. br.) d. s. s. -sæk. Berl. Tid. 14. 1932. Afh. 2. sp. 5. **-saft**, en. 1) (anat., foræld.) den tynde del af slimen, i modsætn. til slimlegemerne. Anat. (1840). II. 194. 2) (apot., foræld.) planteslim (fx gummi arabicum), anv. til forsk. opløsninger.

vAph. Chym. III. 326. **-skede**, en. (jf. -pung; anat.) senesked. Anat. (1840). I. 322. Sal. XXI. 768. **-skimmel**, en. (bot.) skimmel-svampen Fusarium Lk. (der kan vise sig som slimede masser). Rostr. Sygdomme hos Landbrugsplanter. (1893). 140. Havebr. II. 358. **-slør**, en. Sæ bladhat med slimet slør; Gomphidius. Rostr. Flora. II. 2 (1925). 295. **-stof**, et. (kem.) betegnelse for en række organiske forbindelser, der er en hovedbestanddel af slim (1.1); mucin. NordConvLex. V. 314. Panum. 476. **-sukker**, et. [3] (kem.) frugtsukker (der findes i søde frugter); fruktose; tidligere ogs. om druesukker, glykose, og en blanding af fruktose og glykose, invertsukker. Wilkens. Runkelroer. Nr. 1. (1836). 171. Panum. 563. **-svamp**, en. (bot.) lavstaaende organisme af gruppen Myzomyces (der paa raadnende plantedele danner slimmasser af hvid ell. gul farve). Rostr. BP. 23. KoldRo. Sporepl. 32. **-svindstot**, en. [1.2] (jf. -lunsesyge; med., foræld.) lungetuberkulose med stærk afsondring af slim. Tode. ST. II. 4. Sikker Hjælp for Svindsottige. (overs. 1820). 14. **-svulst**, en. [1.2] (jf. -polyp; med.) godartet svulst, bestaaende af slimvæv; myksom. NordConvLex. V. 387. Sal. XXI. 770. **-syre**, en. (kem.) kemisk forbindelse af kulstof, brint og ilt; mucinsyre. Tychsen. A. II. 234. Sal. XXI. 770.

-sæk, en. (jf. -bælg, -pose, -pung, -skede; anat.) hulrum i bindevæv, indeholdende en ringe mængde slimet („seros“) vædske, hvis opgave bl. a. er at formindske gnidningen mellem sener og bendele (Bursa mucosa); tidligere ogs. om større slimkirtler. NTreschow. Anthropologie. (1803). 17. Vore Sygd. I. 79. || hertil bl. a. Slimsæk-betændelse (Panum. 546). **-svulst** (NordConvLex. V. 614). **-te**, en. [3] (apot.) teblanding med hørfrø (jf. -frø) og altærod som hovedbestanddel, der anvendes mod blærelidelser o. lign. (Species demulcentes). Panum. 546. VareL. 4780. || hertil: Slimte-frø, d. s. s. Slimfrø (JTus. 315. Hannover. Tekstil. I. 94). **-træ**, et. (jf. ty. schleimholz; sml. slime 3; slagt.) træredskaber, hvormed smaa svinetarme renses. SHennings. Haandbog f. Pølse-Fabrikationen. (1871-72). 6. **-vædske**, en. (nu næppe br.) slimet vædske; spec.: slim (1.2). vAph. (1772). III. VSO. **-væv**, et. (biol.) slimagtigt væv, navnlig hos lavere, flercellede dyr; tidligere ogs. om (mucinholdigt) bindevæv. Tode. VI. 190. Anat. (1840). II. 181. Boas. Zool. 412.

slinde, v. se u. II. slinge.

I. Sling, et, en. se Slyng.

II. Sling, et. se u. Slæng.

Sling, i ssg. se Slinge- u. II. slinge slutn.

I. Sling(e), en. se I. Slink(e).

II. Sling(e), et. se u. Slæng.

I. Slinge, en. se I. Slynge.

II. slinge, v. [slænə] (Slynge. CollO. Jf. Rostgaard. Lex. S. 180b. FagOSneak. samt: søuslynged. Moth. S. 63). **-ede**, vbs. **-ning** (År-

chivSovæsen.II.375. SophMüll.VO.124). (vistnok falsk skriftsprogform for (†) slinde („slinge eller slinge.“ Moth.S494. jf. MDL. Feilb.), no. dial. slinda, idet -ind- og -ing- i visse dial. er faldet sammen (Kort.120ff.); jf. ænyd. -slinget (Kalk.I.545), ænyd., glæda., æda. (Harp.Kr.193) -slindeth, -slyndeth, ænyd. -slindret (Kalk.IV.437), jsv. -slindadher, i ssgr. som fire-, seksslindet osv., fire-, sekskantet osv., glæda., jsv., sv. no. dial. slind, kant, side mfl. (sml. ogs. MDL.513); jf. Slyde; jagl. ell. dial.) hugge side flade(r) paa (tømmer); spec.: raat tilhugge et jældet træ i firkant, saaledes at barken bliver siddende paa kanterne; behugge; ogs.: skære (en træstamme) igennem paa langs ell. i al alm.: skære til, ud (i passende stykker) (jf. MO.). *(han) Lader derfor Galgen slinge. Kyhn. PE.æ87. Fleischer.S.343. Rask.FynskeBS.53. Træet (bør) aldrig henligge med Barken paa efter at det er slinget; men denne bør aftages, og Træet sidehugges. ArchivSovæsen. II.377. FrGrundtv.LK.271. (sj.) m. h. t. andre (bygge)materialer: *(kirkens) Marmelstene lod du slinge | Til en Hal.Grundtv.PS. III.334. Kværnd. || part. slinget brugt som adj.: behugget (paa to ell. fire modstaaende sider). Slingede Lægter modsat firskarner. Collo. slinget Tømmer (mods. Savtømmer). Sal.XV.699. Rundtræ og Tømmer, kun slinget eller behugget. Lovtid.1924.A.723. jf. man (gør) vel i . . at gjenemskjære Klodsen uslingede. Blandinger fra Sorøe.VIII.(1836). 83. || hertil ssgr. som Slinge-bil (jf. I. Bil), -buk, -hage, -spaan (Sling-: ForstO.), -økse (FagOSnedk. Sling-: Nordkild.SF.81), se navnlig UjF.

III. slinge, se II. slynge.

Slingel, en. se Slink(e).

I. Slinger, en (om den enkelte bevægelse undertiden; et, se u. bet. 1.2). [slɛn'ør] (no. slinger, holl. slinger; vbs. til slingre; jf. Slingerage) 1) (jf. slingre 1) slingrende bevægelse. 1.1) (nu næsten kun som overf. anv. af bet. 1.2) i al alm. (navnlig om vogn, skæde olgn., der er i fart fremefter). Senere blev det almindeligt at lægge Jern under Mederne (paa skæder), og saa blev der ikke saa megen „Slinger“ paa Vejen. FrGrundtv. LK.120. Vognen (: et automobil) kom i Slinger. JV Jens.G.180. Pol. 1/2 1940. 3. sp. 4. 1.2) (især ⚡) som et skibs slingring; rulning. *Ballasten . . | der skulde holde Skuden fri for Slinger. Ploug.II.222. Han ravede baglænds i det samme, under et pludseligt, voldsomt Slinger i Fartøjet. AKohl.MP.II. 142. Staar han ikke der og knækker midt over, fordi (skibet) slaar Slinger. OscJens. IN.96. 2) (vistnok opr. til slingre 5.2, men nu alm. opfattet som hørende til slingre 5.1 ell. som overf. anv. af bet. 1; dagl.) udflugter; undskyldninger; indvendinger; nu næsten kun i videre anv.: vrøvl; mudder; kludder; ordene; usikkerhed;

vaklen. (især i negative udtr. og ofte i forb. m. præp.-led m. i). Han er . . en klar og paalidelig Højremand, hos hvem der ingen Slinger er. HWulff.DR.358. Der vil vist altid vedblive at være lidt slinger på dette punkt. Wiwel. 280. I Stedet for det gamle sunde Bifolk med den prøvede Arbejdsdeling bliver der Slinger i Nedarvningen. JV Jens.RK.112. jf. slingre 5.1 slutn.: En Mand kan . . tænke logisk og udtrykke sig præcist og uden Slinger. Aakj. DK.136. Aarb.Hards.XX.122. || slinger igelædderne, rækkerne, især i videre anv., som udtr. for urolighed, uenighed, uorden inden for en større ell. mindre kreds, en bevægelse, et foretagende osv. Man lystyr endnu af Vane og Magelighed, men der er en betænkelig Slinger i Geledet, man kritiserer. Hørup.I. 40. Ingen Vaklen, ingen Vigen, ingen Slinger i Gelederne . . saadan maa de Mænd være, der nu skal tage Magten. OMads. Systemskifte.(1901).64. Det gik jo som en Mis det hele — ikke Spor af Slinger i Rækkerne! And.Nz.PE.III.359. || slinger i valsen, (jf. u. slingre 5.2 samt Kludder.sp.681¹⁰) vrøv; kludder; ordene; usikkerhed; vaklen, der bliver ingen Slinger i min Valts (: jeg vakler ikke m. h. t. livsanskuelse). JPJac. (Brandes.III.63). naar en af Sønerne gjorde Vrøv, lod det kort og godt? „Ordres parieren, oder nach Spandau marschieren“, og saa var der ikke Tale om nogen Slinger i Valsen. Bergs.St.90. I de afgørende Øjeblikke tillader den saa paalidelige Gud lidt Slinger i Valsen. KMunk.O.61. Feilb. jf. bet. 1.2: Naar der er lidt „Slinger i Valsen“, som man siger, er det ikke behageligt at have Bakstørn. FrOpffer. BV.65. jf. ovj. l. 10: min Granskov . . passer sig selv uden Vrøv og Slinger i Valsen. CEv.Æ.VI.8. Ekstrabl. 10/1906.I.sp.5. i opfordrende udraab (jf. u. slingre 5.2): Ingen Slinger i Valsen! („= ingen Vaklen!“). Gadeordb. 1312. Nu ingen Slinger i Valsen mere. I gaar med mig. Drachm. Det grønne Haab.(1902).65. **II. slinger**, adj. [slɛn'ør] (til I. Slinger ell. slingre; især dial. ell. vet.) som slingrer ell. er tilbøjelig til at slingre; spec. om hest: lidende af ufuldstændig krydslamhed, der viser sig ved en usikker, slingrende bevægelse af bagparten (bagbenene). Feilb.III.374a¹⁰. Ringkjøbing Amts Dagblad. 27/1924.4.sp.4. Marius Nielsen. Veterinær Retslære. I.(1928).201. UjF. jf.: (hugormens) Hoved . . bevægedes automatisk agter og fram i en slinger Halvbue. Aakj. VF.195. || hertil: Slingerhed. Marius Nielsen. Veterinær Retslære. I.(1928).200. **Slinger-**, i ssgr. se Slingre-. **Slingerage**, en. [slɛn'ør'raʃə] (ogs. Slingerad)s. [slɛn'ør'raʃs] Skjoldb. MG.24. Brodersen. L.159). (dannet med romansk suffiks (jf. Chr.Møll.RS.147) til Slinger ell. slingre) det, at noget slingrer; slingring; slinger; især (⚡) til slingre 1.2. naar Vanterne ved Slingeragen slappedes og igjen stivnedes. JJPaludan.Er.52. | ligger i

en frygtelig Slingerage herinde i Stenkastkrogen. *Achton Friis. DØ. I. 50.* || (l. br.) om slingrende gang, bevægelse. han (o: en fuld mand) havde en Anelse om, at der maaske kunde blive Slingeras nok, inden han naaede sit Hus paa Heden. *Skjoldb. MG. 24.*

slingre, v. [*slɛnrɔ*] *Høysg. AG. 136.* -ede. vbs. -ing, jf. I. Slinger, Slingerage. (ænyd. d. s., sv., no. dial. slingra; afl. af III. slinge (se u. II. slynge); delvis dog (spec. ⚔) laant fra ell. paavirket af det besl. holl., nt. slingeren)

1) foretage, udføre (uregelmæssige, svajende, vaklende, vuggende, slængende) bevægelser fra side til side. 1.1) (i rigsspr. nu især som overf. anv. af bet. 1.2) i al alm.; navnlig om noget langt og smalt, der staar usikkert ell. hænger frit ned; dingl. (undertiden uden tydelig forestilling om bevægelse: Slingre . . være løs, være nær ved at falde af, som Hesteskoe og deslige. *vAph. (1759)*). Han siger, at Spiiret slingrer for ham, og det staaer dog gandske ubevægeligt for mig. *Høysg. S. 155.* han sad og slingrede lig Perpendikelen i et Uhr. *FrSneed. I. 546.* *Jeg saae om Nakken slingre | De blanke Slangers Flok. *Winth. V. 122.* (han) trak . . endnu stærkere i Gyngen, som derved kom til at slingre. *CBernh. IX. 253.* *De hvide Buxer slingre | Omkring hans Been. *Holst. IV. 5.* Vognene (maatte) ikke . . slingre under Kørselen. *Vor Stand. 1939. 26. sp. 1.* || (jf. II. slynge 2.2) m. subj.-skifte og tilføjet præp.-led m. med. Slingre med armene, naar mand gaar. *Rostgaard. Lex. S. 174b.* med mange Buk og Slingringer med Krop og Hoved converserede (han) hende. *Gylb. B. 21. CMøll. PF. 297.* || som udtr. for bevægelse fra sted til sted: bevæge sig, gaa vaklende, med usikre bevægelser, med mange udsving fra den lige retning; rave. (navnlig om berusede personer). De (o: to berusede) tage hverandre under Armen og gaae slingrende bort. *Biehl. (Skuesp. VI. 459).* III, I. 173. (den berusede) slingrer over mod den ene Betjent. *Lindskov Hans. NH. 192. 1.2)* (især ⚔) om fartøj: under sejladsen udføre vuggende sidebevægelser i tværskibs retning paa grund af bølgegangen; krænge vekselvis til den ene og den anden side; rulle (jf.: Naar et Skibs Slingringer bliver betydelige, siger man, at det ruller. *Funch. MarO. II. 121)* (modsat I. duve 1, I. hugge 4.3, stampe). (søsyge indfinder sig) naar Skibet rider og slingrer stærkt. *Robinson. I. 11.* der kom en Slingring, som kastede mig fra Bagbord til Styrbord. *PMøll. ES. III. 136.* nu slingrede Dampskibet, overfyldt og stærkt vaklende aisted med os. *Thiele. Breve. 45. Bardenfl. Som. I. 164.*

2) slynge, slænge, kaste noget (et sted hen) ved at sætte det i en slingrende bevægelse (og derefter slippe det); vist kun i forb. m. retningsangivelse. 2.1) (nu l. br.) i al

alm. de maatte slingre af og til med dend (o: en stige, hvorpaa der stod en mand), paa det de kunde nøde ham til at falde . . indtil de engang slingrer ham saa langt hen paa Væggen at (han) maatte slippe Stien. *Phonixb. TC. I. nr. 1. B1r.* det er . . meget godt, at man under disse Bevægelser slingrer den stivt udstrakte Arm som et Hiul omkring. *Tode. LE. 34.* Hullet i Vejen slingrede den (o: vognen) mod ham. *AlbDam. B. 72. 2.2)* (jf. bet. 1.2 samt afslingre; ⚔, nu l. br.) om skib: ved slingren bringe til at falde (udenbords) at slingre Masterne, Stængerne overbord. *SøLex. (1808).* billedl.: Saadan er jeg (o: en kaptajn) aldrig bleven slingret fra Toppen helt ned i Afrunden (o: fra haab til fortvivlelse). *Goldschm. VII. 179.*

3) (nu l. br.) m. h. t. en linies forløb: sno sig; slynge sig. (navnlig om vandløb, vej olgn.). en langstrakt Bakkerække, der fra sit Udgangspunkt ved Mogenstrup Banker med et slingrende Løb fortsætter sig mod Nordvest til Næstved over en Mil. *Frem. DN. 62.* Vejen slingrede ud og ind. *Lunde. F. 157.* ref.: de der igiennem sig slingrende Elve. *Trondh. Selsk. Skr. V. 1. 81.*

4) (no.) slynge baand, snore om hinanden (paa en bestemt maade, jf. u. II. slynge); flette; ogs.: fremstille (snore) ved fletning, snoning. *vAph. (1764)* (u. slynge). *Syvaarige Dreng. . . | Sig slingrede Snøre af hiemspunden Traad. *NordBrum. D. 61.*

5) overf. 5.1) (til bet. 1) m. h. t. handlemaade, virksomhed, anskuelse, karakter osv.: vakle; være ustabil, usikker, svingende. (ofte som vbs.). den følgende Tids politiske Udvikling med dens Skuffelser og dens Slingringer fulgte han nøje. *JLUss. H. 333.* undertiden kommer der Slingring i hans Tro. *Brandes. VI. 419.* Vi er i en Overgangstid, hvor Priserne slingrer. *Berl. Tid. 1922. M. 1. sp. 3.* han antog sig for Revolutionsmand uden Slingring. *Brandes. III. 79. 5.2)* (vistnok sammenhørende med sv. slingra sig (undan), *sno sig* (fra noget), anvende list, komme med udflugter, slingerbultar (fl.), udflugter, omsvøb; undertiden m. overgang til (ell. som spec. anv. af) bet. 5.1; nu næppe br.) komme med udflugter, undskyldninger, indvendinger; bruge omsvøb, krogveje, list; vist kun (jf. I. Slinger 2) som vbs. i negative udtr. Jeg agter min Troe ingen Slingring, men gaar liige til (o: ved et fræri). *Holb. Kandst. I. 2.* Gaae du med, følg din Fader, og vær hurtig. Livet er kort. Jeg vil ingen Slingring vide mere af at sige. *Luxd. FS. 39.* || spec. (jf. u. I. Slinger 2 slutn.) i forb. ingen slingring (slingren)! jeg vil ikke finde mig i (jeg bryder mig ikke om) udflugter, omsvøb (ell. vaklen, tøven); jeg lader mig ikke overtale, rokke. „Ach min allerkiereste Kone! vær dog icke vred paa din lille Mand.“ — „Ingen Slingring.“ *Holb. Jean. I. 5.* En anden skulde maaske under Ægteskabens Løfte

icke kundet staa Fristelsen imod, Men jeg: Ingen slingring. *KomGrønneq.II.36.* Saa hurtig. Ingen Slingren. Kom og lad mig slaae Dig ihjel. *Jacobi.(Skuesp.IV.199).* ingen Slingringer! *D&H.* Ingen Slingring i Valsen o: kom ikke med Vrøvl til mig, du skal ikke troe, at du kan snakke dig fra det. *CollO.* (i det simpleste Sprog“).

Slingre-, i ssgr. (ogs. **Slinger-**, se u. **Slingre-bardun**, -lens). især (♣) til slingre 1.2; foruden de næf. paa alfabetisk plads behandlere kan nævnes Slingre-bevægelse, -gang (*Amberg.*) samt betegnelser for indretninger, der skal modvirke (følgerne af) slingring, dels om skibsinventar ell. dele af skib som Slingregelænder, -klampe, -kompas, -koje, -lampe, -plade (*Kusk.Jens.Søm.88.*), -seng, -skot (*BerlKonv.XIX.398.*), -talje, -tank (*OpfB.¹I.2.154.*), dels (jærnb.) om dele af lokomotiv ell. jærnbanevoagn, fz. Slingre-buffer (*Sal.¹IV.218.*)

-fjeder (*DSB.Matr.I.36.*). **-bardun**, en. (♣ **Slinger-**. *Moth.S484* (med yngre haand)). opr. om barduner, der i stærk s. ombrages som støtte for de sædvanlige barduner til luvert (*jf. Røding.*); senere spec. om tove, der afstiver bordsprødet til siderne. Bogsprøydets Slingre Barduner. *Røding. Scheller.MarO.* **-bord**, et. ♣ bord, der er saaledes ophængt, at det paavirkes saa lidt som muligt af skibets bevægelser; svingbord; hængebord. *Scheller.MarO.* **-bræt**, et. (jf. -ribbe) bræt til anbringelse langs bordkant under slingring. (især i ft. -bræder: *ORung.D.83. Scheller.MarO.* -brætter: *Pol.¹/1912.3.sp.5.*) **-bøjle**, en. (jf. Hængebøjle) bøjle, hvori noget (fz. et ur, et kompas) kan ophænges saaledes, at det ikke paavirkes af skibets slingring. *GFÜrsin.Uhre.(1843).* 106. *Wolfh.MarO.408.* **-kasse**, en. spec. (spøg.) om fartøj, der er meget tilbøjeligt til slingren. en lille Slingrekasse af en Damper med høj Overbygning. *AndNz.AH.5.* **-køl**, en. køl, anbragt i skibets kiming for at modvirke slingring; kimingskøl; slagkøl. *OpfB.¹II.491.* *KuskJens.Søm.73.* **-lens**, adj. (fra ty. schlingerlens; foræld.) om skib: lens i saa høj grad, at pumpen ved slingren kun giver vand, naar skibet hælder til den ene side. At pompe Skibet Slingerlænts. *Røding.VII. Anhang.69.* *jf. Harboe.MarO.268.* **-ribbe**, en. (jf. -bræt) især i ft., om ribber, der lægges

50 over spisebordene, for at hindre servicet i at glide ved skibets slingring. *OZinck.Theaterliv.(1906).273.* *ThitJens.EL.9.* **-sav**, en. [1.] ♣ rundsav, der er anbragt paa en lodret spindel med skæve ringe, og som derfor drejer sig med en slingrende bevægelse. *Thaulow.Træ.(1912).119.* *FagOSnedk.* **-tov**, et. [1.] (jagl.) tov, hvormed man støtter gods under ophejsning, for at det ikke skal slingre. *CollO.* **-vorn**, adj. (l. br.) tilbøjeligt til at slingre; 60 til slingre 1.1: *Pilotten hænger oppe . . | I de slingrevorne Toppe | Af hvert beget Maste-Træ. *Wadsk.Luepl.D3r.* dér skøjtede han afsted . . paa de lange, slingrevorne Ben.

Brodersen.T.156. || overf. (jf. slingre 5). Margrethe Lassons Stilføring er noget forvirret og slingrevorn. *HBrix.AP.IV.68.*

S-Linie, en. se S-sp.280“.

I. Slink(e), en. [slen^g, 'slengø] (*Slink: Rietz.624. Dengl.By.1930-31.100.* *Slinke: Moth.S494.* ogs. m. former som **Sling(e)**. *SprKult.II.116.* *OrdbS. Slingel. Wilkens. MT.364.* **Slyng(e)**. *Feilb.BL.16. DenglBy. 1930-31.100.* **Slyngelse**. smst. *SprKult.II. 116.* ft. **-(e)r**. (fra mnt. slink, slenge, slengelse, nt. sling, sleng(e), slengel(s), slingels ofl., rand, indfatning, gelænder; muligvis besl. m. II. slynge og egl. om hvad der omslynger noget andet; jagl. ell. dial.) træramme; karm; spec. om brændkarm (*Feilb.BL.16*) ell. (navnlig) om ring (sammensat af fire buede træstykker), der omslutter den underste møllesten i en kværn; ringkar; ringlømmere. *Moth.S494. Sal.XI.198. SprKult.II. 116.*

II. Slink(e), en. se u. II. Slæng.

slinte, slintre, Slintrian, se II. slente, slentre, Slendrian.

I. Slip, en. [sleb] ft. (i bet. 2-3; l. br.) **-per** ell. d. s. (*Sal.X.1116*). (fra eng. slip, egl. vbs. til eng. slip, glide, smutte osv., jf. u. II. slippe; hertil maaske ogs. Paaslip, s. d.; sml. ogs. III. Slip) 1) (♣ ell. ⚙) om tab af (driv)kraft ell. hastighed; navnlig m. h. t. en propellers fremdrift gennem vand (se nærmere *DagNyh.¹/1894. Till.1.sp.3. SkibsbyggnK.426*) ell. luft (jf. Slipstrøm samt II. slippe 7.4). || m. h. t. forhold ved visse elektriske motorer. *BerlKonv.XIX.475.* || m. h. t. en drivrem i forhold til remskivens hastighed, se Remslip. 2) ♣ ophalingsbedding for skibe. *KuskJens.Søm.270. NatTid.²⁵/1937.II.sp.5.* 3) ⚙ lille jærncylinder, hvori man ved krudtfabrikation anbringer træ til forkulning. *Sal.X.1116.* 4) (jf. II. slippe 4.2) ♣ slippeapparat; slipper. *KuskJens.Søm.227.*

II. Slip, en. se Slips.

III. Slip, et. [sleb] ft. d. s. (ænyd. d. s. (bet. 1: *Kalk.III.887*); jf. no. dial. slepp, m., det at slippe noget, nt. slipp, n., hul, hvorigennem noget kan passere, slipp(en), f., passage over ell. gennem et dige, eng. slip (jf. u. I. Slip); vbs. til II. slippe)

1) (til II. slippe 3; jf. I. Slippe; nu l. br. i rigsspr.) det, at noget (sammenhængende) holder op, afbrydes; afbrydelse; ophold; mellemrum; ogs. (m. tilknytning til II. slippe 1): noget, som man kan smutte, slippe igennem; passage. 1.) til II. slippe 3.2; navnlig om (smal) aabning, passage mellem to huse ell. andre hindringer i terrænet. Der er netop saameget Slip mellem Digerne, at en Vogn med Nød kan passere. *VSO.* (.,Jydsk“). gennem et ganske lille Slip mellem hans venstre Øjenlaag saa den tilsyneladende Sovende, hvorledes en . . barsk Kvindeskikkelse . . stod

for Fodenden af hans Seng. *IIKaarsb.M.I.45.* jeg (sneq) mig ud paa Perronen ad Slippet mellem Posthuset og Stationen. *Bregend.Den blindeRytter.(1927).90. Feilb. 1.2* til II. slippe 3.a, om afbrydelse, standsning, pause i sammenhængende forløb, handling osv. (jf. ogs. bet. 4). Der bliver intet Slip i Aar mellem Høstlæt og Høst. *VSO.(„Jydsk“).* det længere slip i ordskitet. *Skoletidende. 1885.50.* Der er her heller ikke noget Slip i Sammenhængen. Der kan ikke være udfaldet et Led. *HBrix.AP.II.341. Feilb.*

2) til II. slippe 4-6: det at slippe noget; navnlig om den enkelte, afsluttede bevægelse. 2.1) (l. br.) i al alm. *Moth.S496.* Ved Nedspring fra hængende Stilling i Ribberne, maa man lige før Slippet . . . føre Legemet noget ud fra Redskabet. *Gymn.I.173. 2.2)* i forb. give slip (paa noget), *slippe.* || til II. slippe 4(-5), m. h. t. noget haandgribeligt. *Forbauset min yngre Broder, Emil, | Gav Slip paa Pidsk og paa Slæde. *Winth.IV.42.* Giv Slip, Tøiet brister. *Levin. m. h. t. person:* Da gave de Bevæbnede Slip paa Fangerne og paa Byttet (*Chr.VI:* forlode fangerne og rovet). *2Kron.28.14.* || overf., især til II. slippe 6.3 (og 6.1). (paven) gav Slip paa (nu: opgav) det Forsæt at paatvinge Philip August en Gemalinde. *Engelst.Phil. 234.* efter den ulykkelige Fredsslutning i Aaret 1814 maatte (Danmark) give Slip paa Norge. *Hauch.MjB.206.* om jeg ogsaa vil give Slip paa Skjaldekunsten, saa giver den ikke Slip paa mig. *Hz.Svh.74.* (hun er) jaget hjemmefra . . . fordi hun ikke vilde give Slip paa (kæresten). *ErlKrist.MM.117.*

3) (jagtl.) til II. slippe 7: det at (kunne) slippe. Tandfræsens egne Tænder er i Konturen spiraldannede, men opnaar derved baade Slip, og at Fræsen beholder sin Form, naar den slibes. *Sal.²IX.88.* || m. h. t. adskillelighed af model og støbeform, i forb. som: der er godt slip paa modellen (OrdbS.), modellen skal have (rigeligt) slip (Hannover. *Tekn.15*), skal kunne give slip (GadsMag. 1928.188); ogs. mere konkr., om den hældning, som man giver de flader, der skulde staa vinkelret paa formens overflade ell. bundflade. *Wagn.Tekn.61.* || overf.; spec. (hos LFeilb.; filos.) om det forhold, at sjælelivet ikke lader sig fastholde i hverdagslivets snævre baner (mods. Fang 1.2). sjæleligt Slip . . . ledsages af høj Mulighedsværdi. *LFeilb.SS.49. smst. 537.850* ofl. denne „week-ends“ lille „Slip“ (for at tale Feilbergsk) fra Børstankerne. *VVed.(DagNyh.²:1935.10.sp.2).*

4) (delvis efter eng. slip, jf. I. Slip; smt. ogs. bet. 1.2; sj.) det, at noget glipper, slaar klik; navnlig m. h. t. aandelig virksomhed. saa morsom . . . en lille Fyr, som der nogensinde har nynnnet en overgivent Vise, uden et Slip i sin Hukommelse. *LMoltke. Dick.IV.476.* jf.: her er . . . et Tankeslip. *MilTidsskr.1925.231.*

Slip-hage, en. se Slippehage. **-hændet**, adj. (fra no. sliphendt; jf. drathændet, klathændet; nu kun (sj.) som norsk-hed) som taber („slipper“), hvad han har i hænderne. *VSO. MO.* || overf.: ikke paa-holdende; ødsel. *Rige | Sliphændede paa Guld. *Zeltitz.(TopJNorge.5H.102).* **-over**, en. [sleb'ovær; ogs. sliβ-] flt. -e ell. (m. eng. form) -s (*JacPaludan.UR.380.*) (fra eng. slip-over, af slip, (lade) glide (jf. II. slippe, I. Slip), og over, over) strikket, ulden trøje (bluse) (uden ærmer og knapper) til at trække over hovedet. Slip-over med Huller er Dagens Mode. *BerlTid.^{10/11} 1931.Aft.2.sp.5. Ekstrabl.^{7/1}1937.12.sp.1.*

I. Slippe, en. [sleb'a] flt. -r. (ænyd. Slip(p)en (som gadenavn i Kbh., se fx. *Kbh Dipl.I.762.II.832.VI.315* ofl.); vistnok til II. slippe 3 (sideform til III. Slip 1); i bet. 2 muligvis til dels laant fra ty. schlippe, nt. slipp(en), jf. eng. slip i lign. bet.) 1) (især dial.) ophold; aabning; mellemrum; passage. „et hul, som mand kan udkomme igennem“. *Moth.S496.* Naar Brudeskaren kjører til Kirken, maa Kuskene nøje passe paa, at der ikke bliver „en Slippe“ i Vognrækken, thi da ville ogsaa Ægtefolkene fjærnes fra hinanden og ikke enses godt. *JKamp.Da. Folkeminder.(1877).84.* Braade er Navnet paa en Bebyggelse i Slippen mellem Nørreskov og Hareskov ved Furesø. *JohsSteenstr. IS.24.* || spec. om smal aabning, passage mellem to huse ell. to fløje af en gaard (undertiden vanskeligt at skelne fra bet. 2). *Kok. DFspr.I.372.* Mellem to af (møllerens huse) var en saakaldt „Slippe“ med en Slippedør. *FrGrundtv.LK.208. Korch.Godtfolk.(1920).18.* jf.: Facaden er stærkt ombygget, saa at den middelald. Karakter bedst ses i de snævre Gaardslipper mellem Sidelængerne. *Trap.⁴ II.30.* || om gang i et hus. imellem Kammer- og Hauge-Veggen gaaer en bred Slippe (lat. orig. andron) som betager all Lyden. *Th Schmidt.E.I.104. Feilb. 2)* (jf. I. Gænge 2.1; nu især foræld. ell. arkais. samt som gadenavn) lille smalt stræde (i købstadbebyggelse); gyde; undertiden spec. om blindgyde (MDL. *VSO.(falstersk). Trap.²II.428. Pont.Sk.213.*) jeg kan nævne ham hver Gade og Slippe her i Byen. *Ing.VS.I.99.* Gaderne vare smalle Slipper mellem de høie Huse. *HCAnd.SS.II. 234.* *Der er et Liv ved Nat og Nat | i Havnens snævre Slipper (o: i Flensborg). *Rord.GK.²II.64. Feilb.* || som (sidste led i) gadenavn i Kbh. (indtil 1873), Kalundborg, Nykøbing F., Varde, Skagen, Rønne ofl. (se *HMatthiess.Gader.56f.* Post-ogTelegrafAdressebog1939.426f.). *De træffer mig i Slippen (orig.303; ved Holmen) Nummer 4. *PalM. AdamH.²I.(1849).238.* Løven i Slippen. *Kaaland.(NerogFjern.1872.1.sp.1).* jf. *NatTid.^{10/11}1929. Aft.6.sp.2f. talem. (kbh., glds.):* han bor paa hjørnet af Slippen og Tagtat (o: jeg aner ikke, hvor han bor). *smst.sp.1.*

II. slippe, v. [ˈslebø] *Høysg.AG.94.*
 præf. **slap** [slab] smst.; ft. (†) **sluppe** (*Reemb.*
Æ.105. Holb.DH.111.545. Slange.ChriV.1025.
1237 ofl. Esp.309. jf.: hvor skurrer det ikke,
om man siger: . . vi sluppe . . i stedet for
. . vi slap? Høysg.S.253); part. sluppet
[ˈslobø] ell. † slippet (Holb.Paars.251);
som fk. undertiden sluppen [ˈslob(ə)n] (Høysg.
AG.94), ogs. (nu især dial.) efter være ell.
blive m. subj. af intk. ell. ft. ell. efter have:
Thurah.B.264. Høysg.AG.94. vAph.(1764).
Cit.1873.(OrdbS.). jf. Feilb. Brenderup.§189.
ft. (nu l. br.) slupne (EPont.Atlas.III.178.
HCAnd.AV27. Jud.II.13(Chr.VI afvig.). De
derovre.(1912).121. jf. Flemløse.35.85). vbs.
(l. br.) -ning (vAph.(1764). den ene Haands
Slipping.Gymn.I.220), jf. III. Slip. || som
hjelpeverbum bruges i bet. A være (sj. have:
De har sluppen for en forfærdelig Efter-
kulde her. Cit.1873.(OrdbS.)), i bet. B have
(sj. være; i bet. 6.4: Vi skulde jo ha' denne
her gamle Niels, Aftægtsmanden, puttet i
Jor'en. Nu er Mads da endelig sluppen ham.
Lunde.F.37). (ænyd. slippe, æda. (i bet. A)
slippæ (DGL.II.247), sv. slippa, oldn. sleppa,
jf. bornh. släppa (præt. slapp; bet. A-B);
vistnok allerede i æda. sammenblandet m. et
opr. svagtøjet og trans. verbum af sa. stamme,
der foreligger i sv. släppa, oldn., no. dial., isl.
sleppa, og muligvis i æda. slæppæ (bet. A:
DGL.II.247 var.), glda. slæppe (Mariagerleg.
215), ænyd. sleppe, jf. glda. præf. sløptæ
(Rimkr.312) || maaske besl. m. og (i visse
bet.) paavirket af (m)nt., holl. slippen, ty.
schlipfen, glide, smutte mfl., der er afl. af et
til slibe og slæbe svarende verbum (jf. slibrig);
sml. ogs. eng. slip (jf. I. Slip), der menes at
være laant fra mnt. || sml. I. Slippe)

A. intr.

1) om forandring af stilling ell. tilstand, 40
 der foreaar uden subjektets vilje ell. vidende:
 glide, smutte (ud, ned, af osv.); næsten kun
 i forb. m. præp.-led ell. adv. (se spec. bet. C),
 der angiver retning ell. overgang fra ell. til
 en stilling ell. tilstand. slipper Godset af
 Taklet formedelst Baadsmændene det ikke
 vel have belagt, da betale Baadsmændene
 den Skade. DL.4—2—18. Fødderne . . slap
 af Stigboilerne for ham. Biehl.DQ.I.74. (han)
 slap igjennem Isen, da han vilde gaae iland 50
 . . hvorved (han) omkom. CBernh.III.133
 (jf. bet. 12.1). *Som naar en PiiI fra Bue-
 strængen slipper. CKMolb. Dante. I. 106. ||
 slippe (ud) af hænderne (paa en) ell.
 slippe en af hænde, (jf. u. bet. 4.1) glide
 ud af hænderne paa en (og derved gaa tabt).
 Amberg. især overf., i forb. lade (noget)
 slippe sig af hænderne, give slip, afkald paa.
 Kingo var ikke den Mand, der lod en Tød-
 del af sin Myndighed slippe sig af Hænde. 60
 CSPet.Litt.987. Han havde været lidt for-
 elsket i en køn Pige, og hun var sluppet
 ham af Hænde. Kirk.D.224. lade en lej-
 lighed slippe sig af hænderne olgn., se

Lejlighed 3.1. || det slap mig (ud) af
 munden, slippe af skaft(et), slippe en
 i pennen, slippe i søvn, se Mund 4.4, I.
 Skaft (2.1 og) 2.2, I. Pen 2.2, Søvn.

2) om (heldig ell. ubemærket, behændig,
 listig) overgang fra en uønsket stilling ell.
 tilstand til en ønsket: komme ud af en tvun-
 gen ell. ubehagelig stilling ell. situation,
 igennem, uden om en hindring, en
 vanskelighed, ind til ell. i besiddelse
 af noget ønsket. 2.1) i forb. m. præp.-led
 ell. adv. (se spec. u. bet. C) til angivelse af den
 stilling ell. situation, man forlader, de hin-
 dringer ell. vanskeligheder, man undgaa, ell.
 det, man naar ind til, opnaar. *(man) Kan
 slippe over der for tvende Skillinger (∴ med
 en færge). Prahl.ST.II.34. *For mig (∴: en
 tigger) maa nu Skildvagten blive sort, | Saa
 slap jeg dog gennem Havens Port. PMøll.
 (1855).I.48. ved Raadsnarhed og Mod slip-
 per (hun) heldig over en truende Fare.
 JLange.I.384. jeg kan ikke slippe tilbage i
 rette Tid. D&H. Den eneste Mulighed for at
 slippe udenom . . ligger deri, at Farerne af-
 spores. Pol.¹⁴.1940.2.sp.6. || i forb. m. præp.-
 led m. af (jf. af A.1; nu næsten kun i forb.
 slippe ud af, se bet. 18.2). slippe af fængsel.
 Møh.S495. *Muus og Rotte begge toe, |
 slap lykkelig af Kattens Kloe. Thielos.Arier.
 II.36. *Hver undrer sig, Han slap af (nu
 alm.: fra) denne Fare. Tullin.Søf.35. || slip-
 pe efter (at gøre) noget, (især dial.) faa
 held til, komme af sted med (at gøre) noget;
 ogs. (jf. bet. 1): uden hensigt komme til (at
 volde skade olgn.). (kvinderne) gør bare Nar
 af os, det falske Rak, naar de kan slippe
 efter det. SiJørgen.(1904).49. Uff. || slip-
 pe for noget, (jf. bet. 6.4 samt IV. for 7.8)
 undgaa en ubehagelighed, vanskelighed, som
 man en tid har været udsat for, ell. som man
 egentlig var forpligtet til at paatage sig, havde
 fortjent ell. kunde vente at blive udsat for osv.
 Du skal slippe for Arbeyde. Holb.Pants.I.3.
 *Eet er der, jeg (∴: et æsel) altid spekulerer
 paa, | det er det, hvordan man kunde slippe
 for at gaa. Rich.I.95. Ja, når du alligevel
 skal vejen . . så slipper jeg for at skrive til
 dem. Hjortø.Kr.62. slippe for (videre)
 tiltale, se Tiltale. || slippe fra noget,
 komme (uskadt) ud af en ubehagelig ell. farlig
 situation; undslippe, løbe fra en forfølger (om
 forb. som slippe bort fra se bet. 9.1). (kap-
 tajnen) undfangede dem (∴: svenskerne) saa-
 ledes, at de takkede Gud, det nogle slippe
 derfra igjen. Slange.ChriV.1237. *Han skynder
 sig jo, som | Han vilde ikkun gierne slippe
 fra mig. Rahb.Nath.72. jeg kunde ikke slippe
 fra disse Mennesker. Søberg.KK.II.31. lade
 (en) slippe fra sig, (l. br.) lade gaa; give
 slip, afkald paa. hun sagde: jeg lader ikke
 mine Giester saa hastig slippe fra mig. Vi
 maatte resolvare til at blive der om Natten.
 Prahl.AH.I.99. || slippe til noget, (jf. bet.
 17.1) opnaa (noget vanskeligt, men attraa-

værdigt) paa en bekvem ell. heldig maade (tidligere spec. m. h. t. ægteskab ell. embede). *mangen Pige, som | Kand slippe til en mand, der haver hiulet (o: præstekraven) om. Cit.1721.(Kall399a.101°). *Er det saa ond og farlig Ting, | At slippe til en Gulde-Ring, | Foruden den at kiøbe (o: ved at trolove sig)? Wadsk.98. En offentlig Ansættelse? Ja, hvor skal jeg slippe til en, der uden at ruinere min Tid, sikkrer min Fremtid? Hrz.Breve.43. i forb. m. inf.: faa held, lejlighed til; komme af sted med; ogs. (jf. bet. 1): tilfældigt komme til. alt som jeg gik saa tænkte jeg paa, hvordan jeg skulde slippe til at flye Leander Brevet. Luxd.(Skuesp.VII.459). min Kone selv nærede en særdeles Førkjerlighed for hendes (o: sin) karmosinrøde Damaskes Kjole, fordi jeg engang slap til at sige (eng. orig.: happened to say): at den klædte hende godt. Blich.(1920).IX.25. Din Mor ku' ogsaa gerne slippe til at høre det. AlbaSchwartz. Overlægen.(1932).84. 2.2) i forb. m. angivelse af maaden, hvorpaa, de omstændigheder, hvorunder, den tilstand, hvori man undslipper, undgaar (ell. opnaar) noget. || i forb. m. adv., præd. ell. appos. adskillige . . slippe ikke saa let (o: ved hjælp af penge). Holb.DH.III.545. *Til Lykke, Kæmpe-Samling (o: de salige i himlen) . . | At du var her (o: paa jorden) | Saa troe især, | Og slap saa vel herfra Brors. 305. skjøndt han faldt fra en Høide af 76 Fod, slap han, ved Guds Bistand, dog lykkelig. HCAnd.SS.VIII.91. *Jeg takker min Gud, jeg slap saa godt! | Jeg seer, mig Lykken har føiet. Hrz.D.II.118. saa er jeg jo heldig sluppen. Drachm.III.186. Slutningen af anden Akt . . er Holberg sluppet meget let til. Studenterbladet.1940.Jan.8.sp.2. i forb. som det var billigt (Rønberg.GK.53), heldigt, naadigt (Pol.¹⁷/1940.7.sp.1) sluppet. slippe fri (for noget), se u. I. fri 2 og 5.1. slippe løs, komme løs (om person ell. dyr, der har været bundet, indespærret osv.). Reenb.Æ.105. Officialen slap . . løs af Fængselet. Brandt.CP.150. slippe helskindet, heløret, naadig(t), skadesløs(t), skiden, uskad(t) (fra noget), se helskindet osv. || om forb. som slippe for godt køb se Køb sp.1188⁹⁸ || i forb. m. præp. med. 1. (jf. III. med 3.1) i udtr., der angiver, at man undgaar en fare oln. med livet, lemmerne, helbredet i behold. *Nu hænger jeg i Snoren kun ved en Taa. | Det veed jeg nok, at hvis jeg slap, | Slap jeg med Halsen knap. Oehl. SH.19. slippe (fra noget) med helt skind, med livet, med (næsen og begge) ørene, se II. hel 1.1, Liv 2.2, Øre. 2. i udtr., der angiver, at man kommer til at lide en mindre ubehagelighed ell. nøjes med en mindre straf, afgift, end man havde ventet ell. fortjent. han har fortient . . at removeres; men denne gang kan slippe med Mulet, og Løfte om Levnets Forbedring. Holb.Brø.197. Han slap med et blaat Øje. Mau.II.304. paa Grund af Til-

staaelsen skal De slippe med en Advarsel. LindskovHans.NH.196. i forb. m. inf.: I skal slippe med at blive hengt. Holb.KR.III.8. en af deres Anførere blev fangen . . men slap med at blive afvæbnet. Molb.DH.II.410. slippe med naadig straf, se naadig 1.a. slippe med skrækken: PAHeib.Sk.II.109. Skovroy.EF.35. 2.3) abs.: undgaa sin skæbne, sin fortjente straf, en ventet fare ell. ubehagelighed; blive befriet for tvang, besvær; gaa fri. Nu er jeg saa op-hidset, at, om heele Verden interedeerede for ham, saa skulde hand icke slippe. Holb.Vgs. I.3. den fatale Melk og Brøds Barmhiertighed, der lader Tyven slippe. Abrah.(Rahb. Tilsk.1794.109). han skal slippe for denne Gang. Bl&T. || spec. (skol.) i forb. m. angivelse af klokkeslæt: faa fri fra skole. (børnene) skal møde Kl. 8 om Morgenen og slipper Kl. 14. Pol.⁴/1936.15.sp.2. || (jf. ænyd) slippe bort (Kalk.III.887a⁹⁹) og yy. slippe af, ud af det i sa. bet.: især dial.) dø. Rietz.625. FrGrundtv.LK.286. „Han havde det strengt,“ sagde hun medlidende. „Man kunde nok unde ham at slippe.“ Rørd.S.6. da Heedvig døde, bad hun, lige førend hun slap. Gravl.EB.105.

3) (glad. d. s. (DGL.II.137 var.); maaske egl.: slippe bort, forsvinde, glippe; sml. III. slap; uden for forb. slippe op (se bet. 16.a) nu især dial. ell. W) ikke længere være til stede, for haanden, vare ved; skorte; holde op; høre op; slutte; afbrydes. 3.1) m. h. t. mængde ell. omfang (af forraad oln.): blive forbrugt, fortæret. *Den gode Viin før Tiden slap. Kingo.74. Der var en Mand, som engang vidste saa mange nye Eventyr, men nu vare de slupne for ham. HCAnd.(1919).IV.301. Slipper Vandet under Vandringen gennem Ørkenen, er (slavernes) Ulykke grændseløs. Holst.FF.85. (sj.) m. hensobj.: pludselig slipper Ørdene hende, og hun staar dør, forfærdelig træt. PLevin.DG. 267. || spec. (nu næppe br.) i brevslutninger som: Papiret er sluppet for mig og siger, at ieg skal underskrive mig . . I. Langebek. Langebek.Breve.397. Ja nu slipper Papiret, jeg maa lægge Pennen. HCAnd.BC.IV.308. Hrz.Breve. 47. 3.2) (jf. III. Slip 1., I. Slippe 1) m. h. t. udstrækning i rummet, navnlig om lokalitet i landskabet. Til Høire, hvor Skoven slipper, er Udsigten over Markerne. Molb.UV.390. Tinsoldaten kunde allerede øine den lyse Dag foran hvor Brættet slap. HCAnd.(1919).I. 207. (sj.) m. hensobj.: *Tilsidst i Skovens Dyb ham Stien slipper. FJHans.PS.I.167 (jf. bet. 6.5). || ofte i modsætnings-forb. m. begynde, tage fat oln. Hvor forbemeldte Fyrrer-Rødder findes, ere alledes ingen Eege-Træer, men saasart Eege Træerne slippe, tage Fyrrerne fat igien. Thurah.B.36. Troens Enemærker begynde . . hvor Fornuftens slippe. Grundtv.GA.9. || (l. br.) om klædningsstykke: være for kort; stumpe. (tøjet)

sad daarligt . . Benklæderne slap ovenfor Vristen. *KBirkGrønb.SF.13. 3.3*) m. h. t. udstrækning i tiden. || (jf. slippe bort u. bet. 9.1; nu sj.) om tidsafsnit. dagen slipper. *Moth.S495.* *naar Sommer slap. *LThura. (Falst.Ovid.66*)*. *Ungdomstiden slap. *Ploug. II.262.* || (jf. III. Slip 1.2) om virksomhed ell. (navnlig) mundtlig ell. skriftlig fremstilling; ogs. (m. subj.-skifte) om handlende ell. (navnlig) fortællende ell. læsende person. Det er . . fortælt, hvor Krigen slap forleeden Aar. *Slange.ChrIV.187.* Vor Herre er utrolig god mod mig! tidt kommer den Tanke hos mig, det maa dog slippe engang. *HCAnd.BH.24.* „Lad os faa Enden paa Historien!“ — „Desværre,“ svarede jeg, „Manuskriptet slipper her.“ *Bergs.PS.I.511.* *snarest er den (o: lykken mellem to mennesker) et Skumringssus, | der aander, hvor Solen slap. *Stuck.S.57.* (de indebrændende kreaturers) Skrig kaldte og blev ved at kalde, til Livet endelig slap. *Erl Krist.(Pol.³⁹/1937.Sønd.14.sp.3).* jf.: Hvor Vanskelighederne begynde, der slippe (o: giver op) i Almindelighed Folk. Poesien tager . . Forelskelsen, og lader Ægteskabet være hvad det kan være. *Kierk.VII.225.* ofte i forb. som hvor var det (nu) vi slap (sidst)? ved genoptagelse af traaden i en afbrudt fortælling olgn. hvor var det i slap? Læs op Jens Griffel. *Holb.Stu.II.1.* Hvor var det vel vor Louis slap i sin Fortælling? *Blich. (1920).X.186.* i forb. som A. begynder (ell. tager fat), hvor han (ell. B.) slap (slipper). *LTid.1726.59.* Hvor Loven slipper, bør Æren at begynde. *JSneed.V.458.* Du burde aldrig have høvet hendes Landsforvisning. Hun begynder nu blot, hvor hun slap. *KMunk. EI.58.*

B. trans.: lade slippe (1-2); give slip paa.

4) (svarende til bet. 1) m. tings-obj.: (vilkaarligt ell. uvilkaarligt) lade noget glide, smutte bort (ud, ned, af), navnlig ved at løsne sit greb derom; ogs. (uden tydelig forestilling om bevægelse af obj.): slappe, løsne, miste sit greb om; ophøre med at berøre ell. beskæftige sig med; ofte i billedl. udtr. m. overgang til bet. 6. 4.1) i al alm. slippe Roeret. *vAph.(1759).* Bønderne . . slippe Ploven . . og blande sig med i Følget. *Jacobi.Skr.68.* „Skal jeg nu træde Bælgen?“ — „Nei, vist ikke!“ Slip Bælgen, Dreng! lad staae.“ *Oehl.III.30.* Fru K. har lige sluppet Opvasken. *Buchh.DE.85.* slippe linklædet og fly, se Linklæde. slippe skidt og tage møg, se I. Skidt 2.2. slippe tøjlerner, se Tøjl. || uden obj. En . . vilde vriste Flasken fra ham; saa følte han en stærk Smerte og en varm Strøm glide ned over Haanden. Han maatte slippe. *Schand.TF.II. 336.* om forb. træk og slip se trække. || i modsætningsforb. m. gribe, holde, tage olgn. disse Tidens Særkjende er . . at de gribe for igien at slippe, og Intet ville holde fast.

Mynst.4Præd.34. Værget, han engang havde grebet, kunde han ikke slippe. *HN Claus. Eft.8.* || (l. br.) m. tings-subj. (m. overgang til bet. 7). nedtraadte Skoe, som ved hvert andet Skridt slippe Foden. *PMøll.(1855).VI. 74.* || i forb. m. præp.-led ell. adv. (se spec. slippe ned, ud u. bet. 14.2, 18.4), der angiver udgangspunkt, endepunkt eller retning for objektets bevægelse. Hun slap det (o: brevet) . . fra sig, som om det brændte hende. *Soph Clauss.R.136.* især i forb. som slippe af hænde, slippe (ud) af haanden, af hænderne (jf. Haand 12.1). *Jeg slipper ikke Fadet af min Haand, | Før først du har betalt mig det. *Oehl.PSKr.II.145.* Om Aftenen gik han ud i Stævnen af Skibet og slap uset af Nogen Bronzefiguren ud af Haanden. *JVJens. RF.104.* overf.: slippe leiligheden af henderne. *Moth.L111.* Sverrige hafde sluppet Fordelen af Hænderne. *Slange.ChrIV.853.* || (jf. løs-slippe) slippe (noget) løs, se u. løs 1.1; ogs. overf.: de vidste, at hvis Nanna slap temperamentet løs, saa blev det ikke morsomt for den, det gik ud over. *AnkerLars. KL.220.* Vinen . . slap nye Kræfter løs i hende. *IsakDin.FF.148.* jf. ogs. u. Skæmt 2. 4.2) (jf. holl. slippen, ty. schlippen, eng. slip i sa. anv. samt I. Slip 4, I. Slipper, Slippeapparat osv.) m. h. t. (anker-)tov ell. -kættning: lade løbe af spillet (saa at ankeret bliver liggende); stikke fra sig. (hvis) nogen slipper Tov og Anker. *DL.4—3—6.* *Harboe. MarO. billedl.* *Aa, et eller andet tilintetgørende, noget frygteligt! | . . Noget, hvor man har sluppet alle Ankre og er gaaet i Dritt! *JVJens.Di.89. 4.3*) (jf. u. bet. 14.2) m. h. t. legemsdel: lade hænge slapt ned; især (jæg.) om anskudt jugl. jeg skød til den, saa den slap den ene Fanger. *Fleuron. (OrdbS.). 4.4*) m. h. t. indholdet af en beholder olgn.: lade løbe, sive ud; ikke kunne holde paa; ogs. (m. subj.-skifte): lukke ud af (en beholder osv.). Pumpen slipper Vandet. *Scheller.MarO.* han la'r . . Vreden fuse ud som en Maskine der slipper Damp. *Soya.HF.5.* || spec. m. h. t. urin ell. tarmindehold, navnlig tarmluft, i forb. som slippe en fjært, prut (s. d.), skid, vind (s. d.), lade (en fjært osv.) gaa; slaa (en fjært osv.); fjærte. da slipper (edderfuglen) af Angst (sin) Ureenlighed i Reden. *CVHertel.C.42.* *Den lille Ole | slipper sit Vand i en spinkel Straale | efter en kravlende Skarnbassemor. *Bergstedt.I.36.* slippe en Fjært. *KMunk.HJ.18.* slippe en, (jf. II. en 26) fjærte. *Moth.S495. vAph.(1759). talem.:* svar eller slip en, saa vi kan høre, om der er liv i dig. *OrdbS.* || i forb. m. præp.-led m. af. (tyren) slipper Gødningen af Livet og søler sig med vilde Halebask olivensfarvet hen langs begge Sider af Bagparten. *Fleuron.KO.91.* Vandet steg saa let i hendes Mund. Hun gik mod Spytbakken, og slap Vandet af Munden. *HuldaLütK.DegnensHus. (1929).15. 4.5*) m. obj.-skifte, i forb. som

slippe sit greb (grebet), sit tag (taget). *Avind, som mod Paars saa sterk ophidset var | Og som sit første Greb fast aldrig slippet har, | Paa nyt Forraderie begynte . . at spinde. *Holb.Paars.251.* *Sit Tag han (o: en, der hænger i et træ) slipper. *Zetlitz.I.249.* *(døden) slipper ei sit Greb. *Bødt.152.* Det er heldigt, at Isen endelig har sluppet sit Tag i Øresund. *Pol.^{31/5}1940.11.sp.4.*

5) (svarende til bet. 2) m. levende væsen som obj.: lade komme fra en uønsket (ufri, ubekvem) stilling ell. tilstand til en ønsket (friere, mere bekvem); dels mere haandgribeligt (jf. bet. 4) m. h. t. person ell. dyr, som verbets subj. (med hønderne) griber om, holder fast paa, dels m. h. t. indespærring, udelukkelse. Jeg slipper icke eders Fødder, førend jeg er forsickret om Bønhøring. *Holb.U.I.5.* *Den unge Frøken . . | Slap pludselig i Dandsen | Sin sorte Cavaliere. *Aarestr.SS.II.174.* det forræderske Hængedynd, det, som icke slipper, hvor det først har faaet Tag. *Budde.F.332.* (den som brødes med Jakob sagde til ham:) „Slip mig (1871: lad mig gaae), thi Morgenens gryll!“ Men (Jakob) svarede: „Jeg slipper dig icke (1871: jeg vil icke lade dig gaae), uden du velsigner mig!“ *1Mos.32.26(1931).* ofte i imp. i udraabet slip (mig)! Ej slipper mig I Ting-Stude. *Holb.Kandst.V2.* Slip! Jeg vil gaa alene. *ErlKrist.DH.197.* || i videre anv. (jf. bet. 6), især i negative udtr., m. h. t. person, som verbets subj. vil plage, tvinge til at gøre noget, ell. hvis fortsatte nærværelse subj. ønsker; lade gaa. Holdt du gamle Halsstarlige Mand, vi slipper dig icke, førend du fyldestgiør vor Begiering (o: spaar om krigens udfald). *Holb.U.III.2.* Munken vilde icke slippe ham, da han alt havde gjort Klosterlofte, og Sigurd maatte med Magt føre ham bort. *Molb.DH.II.224.* han slipper dig icke saa let (o: du bliver icke saa let fri for ham). *D&H.* De tyske (flyve-)Maskiner slap icke de talmæssigt overlegne Modstandere. *Pol.^{4/5}1940.2.sp.5.* || (jf. bet. 2.1) i forb. m. præp. led ell. adv. (se spec. u. bet. C), der betegner den stilling ell. tilstand, hvorfra man udfris, ell. det, man bliver lukket ind til, opnaar. ligesom du har sluppet en Fugl af din Haand, saaledes haver du ladet din Næste fare. *Sir.27.19.* slippe en fugl af buret. *Moth.S495.* (de daarlige skoler var) Aarsag til, at Forældrene vare saa villige til at slippe deres Børn fra sig ud til Fremmede. *Slange.ChrIV.206.* spec. (landbr.; jf. bet. 17.2) i udtr. for at lade handyr komme ind i fold eller aflukke til hundyr for parring. slippe hingsten til hoppen. *Moth.S496.* e. br. slippe katten af sækken, se Sæk. slippe (kreaturer) i ævred (s. d.), paa græs (MO.). || (jf. u. bet. 2.2 og 4.1 samt løsslippe) i forb. slippe (nogen) løs, se II. løs 1.1; spec. i forb. som slippe (en hund) løs efter (*vAph.(1759)*) ell. (især) paa nogen, hidse (hunden) paa

(et jaget dyr, en tyv olgn.). *Rostgaard.Lex.S174c.* (hånden) undflyr ham (o: jøgeren) stadig og han slipper da Hundene løs paa den. *OFris.Litt.120.* i videre anv., m. h. t. person: lade forsøge et farligt, vanskeligt foretagende. Eleverne skal klare et Par mindre Terrainflyvninger, før de slippes løs paa de store Certificatflyvninger. *FlyvningHær.242.* slippe sig løs, (jf. bet. 4.1 slutn. samt II. løs 3.4; l. br.) give sig („løssluppet“) hen i morskab, lidenskab osv.; slaa sig løs. *Den ferme Tante lo | og slap sig løs i vovelige Tanker. *SophClauss.M.25.* Hvad enten hun bærer Madonnamasken eller kaster den bort for at slippe sig løs, er hun farlig for Mænd. *EmilRasm.HQ.56.*

6) overf. anv. af bet. 4-5. 6.1) m. h. t. genstand for sans- ell. anden bevidsthedsvirksomhed, interesse, omsorg, følelse osv.: ophøre med at følge (med øjnene, tankerne, interessen); vende blikket, opmærksomheden, kærligheden bort fra (især i negative udtr.; ofte m. overgang til bet. 6.3); ogs. m. subj.-skifte, om blikket, tanken, følelsen osv. haver du sat hans beskikkede tid . . Da slip ham (*Chr.VI og 1871:* lad af fra ham; *1931:* tag saa dit Øje fra ham), indtil hand lader af at leve. *Job.14.6(1737).* Jeg slap ham icke, førend jeg saae ham ude af Skoven og i Sikkerhed. *VSO.* Øjet slipper dem. *VilhAnd.Litt.IV.790.* især i forb. som (ikke) slippe (en) med blikket (*GyrLemche.S.III.45*), øjnene (*Schand.TF.II.330*) ell. (ikke) slippe (en) af syne (*BilleskovJ.H.I.217*), af tanke(rne) (*NBogh.CW.II.166*) ell. (nu l. br.) af øje ell. af øjne(ne). *Gud aldrig vil | Af Øie slippe Sine. *SalmHus.23.3. vAph.(1759).* *VSO.* || (især bibl.) m. h. t. guds forsyn, varetøgt over for mennesker. (gud) slipper dig icke og forlader dig icke. *5Mos.31.6.* Du evige Konge . . som icke slipper dem, der icke slippe dig. *Mynst.Tale.(1828).* 34. || (relig.) m. h. t. menneskets forhold (kærlighed, trofasthed, tillid) til gud. *beder alvorlig . . | At ingen skal slippe | Den evige Klippe. *Brors.223.* *Jesus, kom dog nær til mig! | Lad mig aldrig slippe Dig! *Kirketid.1860.177.* || hertil ell. til bet. 6.4: slippe fanden og tage (ved) (*Mau.I.201.* *Grundtv.Dansk.II.702*) ell. tage fat paa hans oldemoder, se Fanden 1.6. 6.2) m. subj.-skifte, om ting ell. forhold, der (varigt) fastholder opmærksomheden, interessen ell. tynger, piner en: ophøre med at interessere, jængsle, beskæftige osv. (især i negative udtr.). efter min Bestemmelse . . skulde (jeg) være paa hin Side af Havet . . Men Siælland vil icke slippe mig saa let. *Molb.UV.75.* *der gives Amand, | Som aldrig . . os slippe meer. *PalM.Adam.H.I.134.* (man) mente, at den Sorg, han . . rantes af, og som saa pludselig ændrede hans Liv, aldrig siden havde sluppet ham. *Søiberg.HK.24.* 6.3) (videre anv. af bet. 6.1; jf. III. Slip 2.2 slutn.) give afkald

paa, skille sig af med (noget værdifuldt, kært); opgive (et ønske, en plan, en opfattelse, en vane); ogs. (jf. bet. 3.3 slutn.): ophøre med (en beskæftigelse). (hvis rederne er uenige om, hvorvidt skibet skal sejle, da skal) den minste Part af Reederne . . . sætte (∴ ansætte, anslaa) det for Penge, ligesom de ville det slippe, eller beholde. *DL.4—1—35.* *Opfyld de Gamles Hierne | Med dybe Tanker om | At slippe Verden gierne. *Brors.263.* (pigebarnet) 10 vil nok betænke sig paa at slippe saadan en pæn og fin Mands Søn, som De er. *Schand. VV.213.* hun havde sit Arbejde og kunde ikke slippe alt for at komme, naar han kaldte. *LeckFischer.A.82.* || (nu l. br. i rigsspr.) m. h. t. penge. Jeg kan umueligt slippe saamange Penge, uden at blotte mig. *VSO.* („I ældre Skrifter og undertiden i daglig Tale“). er det din Mening, at du vil slippe saa mange Penge for vor Skyld, saa maa det 20 være alvorligt for dig. *ErlKrist.K.58.* || (polit.) overf., om et lands valuta: ikke længere følge en bestemt møntfod (ell. et andet lands valuta). Efter at Kronen havde sluppet Guldet, var Kronens Skæbne stærkt truet. *Da.Industriberetning1932.*20. 6.4* (jf. slippe for u. bet. 2.1; nu l. br.) blive fri for (noget ubehageligt, en paatrængende person osv.). „Jeg haaber det har været hans sidste Besøgelse“ — „O! vist ikke . . . De har endnu 30 ikke sluppet ham. Han kommer igjen.“ *Wand.(Skuesp.IV.20).* da opstod straks Ønsket hos enhver Bornholmer at kunne slippe det ulidelige Svenske Trældomsaa. *PNSkovgaard.BS.52.* Hundrede Gylden, sagde jeg, I slipper mig ikke nemmere. *CBernh.III.229.* Ligeledes syes alle Klæder til hende (∴ den dualevende), tilpasses og afprøves til hende, saaledes, at „la Garbo“ selv slipper Besværet. *DagNyh.*1934.Sønd.7.sp.2.* || i forb. m. 40 inf. mand slipper at vende Planterne. *LTid. 1727.281. Kilde.H.303. 6.5* (nu næppe br.) komme bort fra (en vej); „tåbe“ (et spor). *Han havde sluppet Sporet. *Winth.HF.116. billedl.*: *han . . . slipper den (vej) han burde gaae, | Og skeiter ud til Side. *Reenb.II.166.*

7) m. tings-subj., der betegner noget, som fastholdes af ell. hænger sammen med, berører noget andet; navnlig i flg. (især jagl.) anv.: 7.1) om noget, der hænger fast i ell. ved, klæber 50 til ell. omslutes af noget andet: løsne sig fra; let kunne skilles, fjernes fra. Naar Stodderstav bliver varm i Haand, vil den nødig slippe. *Mau.9608.* De udblødte Huder kommes i den døde Beise og blive saalænge deri indtil de slippe Haarene. *JFBergs.G.168.* Træet, som skal afbarkes, maa ikke henligge længere end 5—6 Dage efter Afskæringen, da Barken slipper lettere, jo snarere Afbarkningen foretages. *Haandgern.322. jf.:* da 60 han atter lettede paa sig, mærkede han, at Tøjet slap fra hans Skind; det havde klæbet dertil. Tak! han var blodig over det hele. *JVJens.HF.7.* || (jf. III. Slip 3; ☉) om

model (ell. støbeform): uden beskadigelse kunne skilles fra formen (modellen). Naar man vil fremstille en Gibbsform til deri at støbe en større Ting . . . maa Formen laves i flere Stykker, saaledes at hvert af disse kan skilles for sig og „slippe“ Originalen. *Haandgern. 458.* Formen (∴ ved fremstilling af mursten) stilles paa Arbejdsbordet og fugtes med Vand for bedre at slippe Leret. *Suenson.B. 111.328.* || (kog.) om madvarer, der klæber fast til kogekar, hænder osv., ell. om frugter, der hænger fast i skallen. Naar det (∴ marcipan) falder fra og slipper Panden, og hænger heller ikke ved Fingrene, saa har det nok. *OeconH.(1784).I.278.* (kastanjerne ristes) indtil de med Lethed slippe Skallen. *FrkJ. Kogeb.170. uden obj.:* Under Dejen var der strøet Mel, for at Kagen skulde „slippe“. *Fr Grundtv.LK.168. 7.2* om hvad der berører, hvi- 10 ler paa ell. i noget andet: ophøre med at berøre; komme fri af. (hun) bøjer sig helt fremad paa Stolen, saa at denne med de bageste Ben slipper Gulvet. *JLange.MF.15.* Er Stangen for lang . . . maa man, efter at Toppen har sluppet Stanggabet i Salingerne, fire Stangen saa langt ned, at man kan bringe Toppen under Stagene. *Bardenfl.Som.II.43.* under Presset fra Tusinder af Hestekræfter slipper de store (flyve)Maskiner Grønsværen. *Pol.¹⁷,11939.Sønd.5.sp.2. 7.3* glide (friktionsløst) hen ad et underlag uden at 15 tage fat ell. hænge fast. (hun) begyndte at stryge. Men Boltejernene, der var fra Farmors Tid, vilde ikke slippe; Tøjet hængte i. *KBirkGrønB.BS.74.* Om Maskinen (ved afgang) vil slippe eller ikke, saa er det altid bedre at anvende en Smule Sand, end at udsætte sig for Slippen naar Skinnerne synes at være (fedtede). *Ra.rihusch.L.77. 7.4* i forb. slippe luften, vandet, om (del af) 20 fartøj: yde den mindst mulige modstand mod luften, vandet. (bæreplanet er bagtil) elastisk som en Fuglevinge for bedre ved forskellige Hastigheder og Skraastillinger at kunne antage en gunstig Strømlinieprofil — eller bedre „slippe Luften“, som man siger. *OpfB. 11.534.* (baadene) skrånede stærkt ned mod kølen for og agter . . . for ikke så nemt at komme til at „sæuløvvæ“ (løbe med en sø uden at kunne slippe vandet). *HilsentilMK Zahrtmann.(1931).99.*

C. særlige forb. m. adv.

8) slippe af, især (intr.) til bet. 2. 8.1) komme af et køretøj, et fartøj (i fart). kan jeg slippe af her? | 8.2) i forb. slippe af med (noget), (vel dannet efter blive af med (se blive 7.2), komme af med (se II. komme 30.1)) 30 blive fri for (noget ubehageligt, en paatrængende person osv.); ogs. iron.: faa afsat, faa solgt, „blive af med“ (et produkt, en vare osv.). Philip slap de nemt af med; thi den næste Morgen var han borte. *JHelms.G.60.* Min gamle Blærelidelse er forværret. Jeg har ondt ved at slippe af med Vandet. *EmilRasm.*

MallorcaParadis.(1936).163. Endnu slipper vi ikke af med Vinteren. *Pol.*¹⁹/1940.2.sp.6.

9) slippe bort (jf. bortslippe). 9.1) intr., især til bet. 2: komme (løs) fra et sted (hvor man har været spærret inde ell. befundet sig daarligt); undkomme; undslippe. *Moth.* S496. vi (vilde) ikke . . lade Gjærningsmanden . . slippe ustraffet bort. *Heib.Poet.*II.221. *Hauch.MfU.*62. man har næppe set Mage til, at en enlig Kvinde er sluppen bort fra en saadan Ufred. *ThøgLars.*(*IslSagaer.*I.189). || (jf. bet. 3.3; nu næppe br.) om tidsafsnit: svinde bort. dagen slipper bort (1871: lider), og det bliver aften. *Dom.*19.9 (*Chr.*VI). 9.2) (nu l. br.) trans., især til bet. 5: lade undslippe; lade rejse. Verten vilde ikke slippe sine Gæster bort. *VSO.*I.469. Slut-teren slap Fangerne bort af Arresten. *smst.*

10) slippe frem. 10.1) intr., især til bet. 2. ikke kunne slippe frem i Trængselen. *D&H.* 20 Det lykkedes den ene af (de hollandske flyvere) at slippe frem foran Engländeren. *Pol.*¹⁹/1940.2.sp.3. || spec. (navnl. dial.): blive antaget til konfirmation. *Esp.*429. Skriftstederne gik fra ham som Melet fra en Kværn, og saa maatte man jo lade ham slippe frem. *JVJens.NH.*143. 10.2) (l. br.) trans., især til bet. 5: lade komme frem. *vAph.*(1764).

11) slippe hen, spec. (til bet. 1; jf. hen 30 *sp.*1154^{aa} samt slippe i søvn u. Søvn; især dial.): falde i søvn. Jens var længe om at falde i Søvn om Aftenen, og han sov fuglelet, naar han endelig slap hen. *Egeberg.M.*68. *Feilb.*

12) slippe igennem, især (intr.) i flg. anv.: 12.1) til bet. 1; spec. (jf. *sp.*501^{oo}; l. br.): falde gennem isen. For det Tilfældes Skyld, at han skulde slippe igennem, havde han et Reb om Livet. *LJørgensen.MineErindringer.*(1891).214. 12.2) til bet. 2: komme (til sit maal) gennem hindringer, vanskeligheder, farer. ihvorvel den Hollandske Admiral . . hafde giort Anstalt at krydse paa dem omkring ved Dynkeren, sluppe de dog igennem. *Slange.ChrIV.*1025. Sand-synligvis slipper Færgerne igennem (o: trods isen). *Pol.*¹⁹/1940.1.sp.4. || spec. i videre anv.: klare sig gennem en vanskelighed; bestaa en prøve. Drengen er sluppet igennem (har med Nød bestaaet Prøven). *D&H.* Et Hørespil med dette Æmne vilde ikke slippe igennem (o: blive antaget). *Soya.Hørespilafdelingen.* (1939).9.

13) slippe ind (jf. indslippe). 13.1) til bet. 1; spec. overf., om hvad der ved uagtso- 60 hed kommer ind, bliver taget med. Det er gandske vist en Forseelse af Hukommelsen, at Niels Juuls Aarfeide to gange er sluppen ind i Magazinet. *Langebek.Breve.*135. Den yngste i Rækken af Salmedigtere, der er sluppet ind i Thomissøns Salmebog, er . . Vedel. *OFriis.Litt.*319. 13.2) til bet. 2. *Jeg kom bag Plankeværket, | Og slap i Haven

ind. *Heib.Poet.*IX.59. Jeg slipper ind for en Femogtyveøre. *JesperEw.K.*14. || spec. m. h. t. optagelse, ansættelse osv. Læger og Militære havde paa (Bjørnsons) Forespørgsel sagt ham, at han med sin Nærsynthed umulig kunde slippe ind som Frivillig (i krigen 1864). *PAKosenb.BB.*59. 13.3) til bet. 4. Man kan ved en Machine slippe friskt Vand ind. *LTid.*1761.420. 13.4) til bet. 5. *mand en Løve slap til ham (o: *Androkles*) paa Pladsen (o: arenaen) ind. *LThura.Poet.*245. saa slap jeg Niels ind (o: i haven). *Buchh.UH.*7.

14) slippe ned. 14.1) intr., især til bet. 1: glide ned (fx. om maden); falde ned (i et hul, gennem isen osv.). *Rostgaard.Lex.*S174c. *Hand, Stymper, slipper need, og under lisen gaar | Ald Verden da hans Liv at redde ej formaar. *LThura.SA.*59. *MO. Feilb.* (14.2) trans., især til bet. 4. Dette Skillerum, som vexelviis bliver lettet i Veyret, og sluppet ned igien. *LTid.*1760.304. (han) slap Naalen ned i Rillen (o: paa grammofonpladen). *Jac Pahudan.UR.*199. || spec. (jf. bet. 4.3) m. h. t. arme ell. ben. Han . . gjorde en Bevægelse med Armene, men slap dem hurtig ned. *GBehrend.HedvigHolcksVandreaar.*(1903).90. (han) sad med sine Ben under sig oppe i Stolen, som en Buddha . . af Hensyn til Gæsten slap han dem ned, paa Evropæeris. *JVJens.RF.*112. || refl.: slippe sig ned, (l. br.) lade sig falde ned; synke ned. En lille ung Pige havde sluppet sig ned i Græsset og sad paa sine Ben, tæt ved hvor jeg stod. *sa.*(*Pol.*¹⁹/1933.13.sp.5).

15) slippe om, især (til bet. 2) i forb. slippe om ved (noget), se IV. om 11.1 slutn.

16) slippe op, især intr., til bet. 1-3. 16.1) (l. br.) til bet. 1; især i forb. m. præp.-led. *(bækken) som risler ned fra moesbegroede Klipper, | Og skummende af Hast op over Stenen slipper. *Ew.*(1914).I.160. 16.2) til bet. 2. *paa Fieldets Top | . . man friere Udsigt nyder, | Naar først . . man slipper op. *TBruun.Skr.*41. til sidst slipper Musen op paa Lagenet. *Feilb.BL.*59. 16.3) (til bet. 3; jf. opslippe samt op 7.3) ikke længere være til stede, for haanden; ikke længere være ved. || om mængde, forraad. øllet slap op. *Moth.S495.* Fødemidlerne ere sluppet op for dem (*Chr.*VI: de have brøst for mad). *Jud.*11.13. Vore kartofler er . . slupne op. *Dederovre.*(1912).121. || (l. br. i rigsspr.) om lokalitet i landskabet. De kører gennem Byens Gader . . Da Byen slipper op, speedes Motoren op til Landvejs hastighed. *LindskovHans.NH.*43. || (nu næppe i rigsspr.) om handling, foretagende olgn.: være forbi; blive opgivet; blive til intet; slaa fejl. det er bedre ei at begynde en ting, end at den skal slippe op på halvveien. *Moth.S495.* upers., i forb. som det slap op for (ell. med) ham, det gik i staa for ham, gik galt med ham. det er sluppen op med hende

(o: hun er nedkommen for tidlig). Feilb. Præsten kunde ikke være bleven flovere, om det var sluppet op for ham midt under hans første Prædiken. *Lunde.HG.177*. slippe op og blive til intet (jf. *ndf. l. 12*). *Moth. S496*. Den store Myndighed slap vist op og blev til intet. *Luzd.FS.10*. || (jf. *ønyd*. da slap den begynte Handel . . op til en offentlig Krig. *Huitfeldt.KongHansisKronicke.VI. (1599).208*; nu næppe br.) slippe op til, blive, udvikle sig til; især (jf. *l. 5*) i forb. slippe op til intet *olgn.* (kardinalen) vil jo her mægle Forlig mellem Kongen og den forløbne Erkebisp . . . Det slipper sagtens for til Ingenting. *Ing.KE.111.(1833). 160*. jf.: jeg torde vel slaae Væds om, at det heele Tractement slipper op med lidt Skinke og nogle Æg. *Biehl.DQ.IV.239*.

17) slippe til. 17.1) (l. br.) til bet. 2.1 slutn. Hun slap vel til; fik en god mand, etc.: en god bestilling etc.: *Rostgaard.Lex.S174c*. det er naturligt nok, at en Trold, naar han kan slippe til, baade stjæler og begraver Lynilden. *Grundtv.BrS.173*. || *spec.*: opnaa samleje. hun lød ham slippe til for (o: før) tiden. *Moth.S496. 17.2* til bet. 5; *spec. m. h. t. samleje ell. (nu kun) dyrs parring* (jf. *sp. 507^{ss}*). Hun slap ham til for (o: før) tiden. *Rostgaard.Lex.S174c*. Bedækningstiden (kan) rykkes . . 3 Maaneder frem, saa at man altsaa slipper Væderen til i Juli-August Maaned. *LandmB. II.306*.

18) slippe ud (jf. udslippe). 18.1) til bet. 1. || om noget (luft, vædske), der er indelukket i en beholder. Bare Aanden kan slippe ud (o: af en doende) for alt det Kvalster, hun har i Halsen. *Schand.BS.452*. (sikkerhedsventilerne) aabner sig og lader Dampen slippe ud. *Skibss Mask.63*. *spec.* om *tarmluft*: det slap ud for ham (o: han slap en vind). *Moth.S496*. *Den Tromme som i hørte . . | Ey andet var, end een, som jeg (o: Per Ruus) loed slippe ud. *Holb.Paars.120*. || om *uoverlagt, utidig ytring*. det ord slap uforvarende ud for ham. *Moth.S496*. (der forelægges) os en Masse konkrete Oplysninger om et meget stort Antal danske Kunstneres Forhold til Paris. Nu maa det jo hellere slippe ud straks, at Resultaterne . . har lidt svært ved at fængsle os. *Tilsk.1938.I.404*. jf. u. bet. 18.3: Ah, slap det endelig ud! — I er ked af mig, jeg generer? *Wied. EnHjemkomst. (1889). 51*. „Jeg har fundet mig i alle dine Ukvemsord, i dine — infame Beskyldninger, i . . Men det siger jeg dig: Skandale vil jeg ikke have.“ — . . „Der slap det ud! — Det var det, du sad og bryggede paa før.“ *KLars.Eibl.29. Gyr Lemche.NB.253. 18.2* til bet. 2. neppe var hand (o: en fange) sluppet ud, og Ilden slukked, førend mand hentede ham ind igjen. *LTid.1728.490*. (de) vare seilede ind i mangan Bugt, men altid slupne ud med gunstig Vind. *Goldschm.Hjl.II.203*. || ofte i forb. m. *præp.-led* (navnlige i forb. slippe ud

af noget). (hollænderne) slippe . . ud af denne Klemme. *Slange.ChrIV.1239*. hvis Du ikke inden i Morgen er ude af Huuset, saa skal jeg med Magt lade Dig bringe derhen, hvorfra Du ikke skal slippe ud igjen. *Jacobi. (Skuesp.IV.226)*. Saaledes vare Molboerne nok engang slupne ud over deres Forlegenhed. *Budde.F.425*. (han) havde studeret Filologi, Juristeri og Teologi, før han slap ud i det samfundsnyttige Arbejde. *Vilh.And.Litt. II.669*. slippe ud med, (nu l. br.) komme ud af det med; klare sig med; gaa til at strække til. *vAph.(1764)*. *Amberg. Larsen. 18.3* (jf. bet. 16.3 slutn. samt II. løbe 41.3 slutn.) m. h. t. udfaldet af ell. (især) hensigten med noget. || slippe ud paa ell. til, (nu l. br.); jf.: „Endnu brugeligt.“ *Kalk.III.887* komme ud paa; ende med; blive til. *Gram.Nucleus.328*. det giver mindre Opsigt, naar man nævner Navnene alene, end om man først opregnede en Hoben Ære-Titeler, og det tid sidst slap ud paa at bede om Tilladelse at rette den og den Feil i deres Skrifter. *Langebek.SA.24. vAph.(1759)*. vi fik som sædvanligt mangfoldige Materier afhandlede. Men alle slap de ud til, at Skjebnen har udeet sig ham til . . Offer. *JFibiger.Liv.238*. jf. *sp. 513¹²*: Prof. K. (giftede) sig par Inclination med T. E.'s Dotter, mueligt og i Haab at faae nogle Penge med, som slap omsider ud til intet, efter at Svigerfaderen kom i Decadence. *WHøyberg.O.58*. || (ofte opfattet som hørende til bet. 18.1) i *udraabet* slap det derud? o: var det meningen, hensigten (med dine ord ell. din handling)? *Moth.S496*. „Slap det derud, Erværdige!“ — svarede Marsken — „I er bange for Præstehæderen?“ *Ing.E.M.1 III.(1828).253*. „Ho, hol!“ sagde Troldgubben, „slap det derud.“ *HCAnd.(1919). II.172*. *EChristians.MM.95*. *O veel der er ey en naturlig Drue. | Den er af Glas kun. Slap det saadan ud (o: forholder det sig saadan dermed. er det det hele)? *Oehl.PSKr. II.126*. *Ileib.Poet.VI.333. 18.4* til bet. 4. slippe Bogen ud af Haanden. *D&H*. slippe Dampen ud. *Pol.1940.13.sp.3*. *uegl.*: en Kursbedring . . vilde (ikke) være varig, dersom man straks slap de indkøbte Sedler ud i Cirkulationen. *ARubow.Nationalbankens Historie1818-78.(1918).189*. Den gamle skipper vovede knapt at slippe en ed ud over læberne. *Freuchen.S.133*. slippe katten ud af søkken, se Søk. 18.5) til bet. 5. Slippe Qvæget ud. *Junge. jf.*: nu slap man fire Fredsduer ud. *Pol.1938.8.sp.3*. || i forb. m. *præp.-led* (navnlige m. af). slippe en ud af arrest, fængsel. *Moth.S496*. Man har Griin nok hjemme, naar Fruen slipper Herren ud i Kjøkkenet for at gjøre Qvalm over Ingenting. *FritzJürg. nr.11*. Du slipper alle Spioner ud over Byen. *KMunk.EI.20*. || slippe (nogen) ud paa, (nu l. br.) slippe løs paa (jf. bet. 5). *vAph. (1759)*.

III. slippe, v. [sleba] -ede. (no. dial.

slippa, nippe til en drik, udpresse draabevis, *jf. jy.* slibbre, *indsuge draabevis*, slibber, slivver, draabe, taar, saul (sml. slabre, Slabber, slubre), *sv. dial.* slippra, slikke, smage paa noget, *samt II.* lippe; *besl. m. III.* slæbe; *se ogs. II.* Slipper) 1) (*dial.*) nippe (af *ell. til en drik*). Feilb. 2) (*dial. ell. landbr.*) suge (al) mælk (en) ud af yver *ell. kvindebryst*. Et Føl siges at slippe Hoppen, et Barn Ammen. MDL. || *især: malke saaledes, at der ikke er mere tilbage i yveret; strippe*. Feilb. Forarskælverne blev slippede til henimod Jul for at give den fornødne Mælk til Husholdningen. LandbO. III. 292. Birte slippede Koen ren og rejste sig med en fuld Spand. Elkjær. HF. 79. || (*jf.* Slæbærter) suge ærterne og det yderste af bølgen af grønærter, kogt i saltvand („slipærter“). UJF. 3) (*dial.*) udpine (jord); *især i ssg.* udslippe, *s. d.*

Slippe-, *i ssg.* (undertiden ogs. Slip-, *se u.* Slippe-hage, -tov). (dels til II. slippe, *dels efter eng., holl. ssg.* m. slip-; *sml.* Slip- og Slipper-; *navnlig* $\frac{1}{2}$) *især* (til II. slippe 4(2)) *i betegnelser for (dele af) anordninger, apparater, der tjener til at fastholde og atter slippe noget.* -apparat, *et.* (*jf.* -hage, I. Slipper osv. samt Detacherapparat) *om forsk. apparater, der kan fastholde og atter slippe en kæde olgn.* Bardenfl. Søm. I. 82. Scheller. MarO. -hage, *en.* (Slip-. Larsen.) (*holl.* sliphaak, *eng.* sliphook; *jf.* -apparat samt Slipper(hage)) *hage, der kan aabnes og lukkes og saaledes kan fastholde en kæde olgn. og lade den gaa.* Bardenfl. Søm. I. 111. Scheller. MarO. -knob, *et.* (*jf.* -stik samt *eng.* slip-knot) *knude, knob, der er bundet saaledes, at tovet hindres i at hale sig fast sammen.* KuskJens. Søm. 14.

I. Slipper, *en.* [sløbør] *ft. -e.* (ty. schlipper; *vel til II.* slippe 4; *sml.* Slippe-apparat osv.) $\frac{1}{2}$ *anordning, indretning, der kan fastholde og slippe en kæde olgn.; navnlig (jf. II. slippe 4.2) om ankerslipper.* Funch. MarO. I. 111. Naar Slipperen slaas fra, er Brogen los. Bardenfl. Søm. I. 112. || *hertil ssg.* (undertiden vekslede m. Slippe, Slip-) *som Slipper-apparat* (Bardenfl. Søm. II. 132), -bolt (Funch. MarO. II. 121), -hage (Bardenfl. Søm. I. 110), -kæde (Funch. MarO. I. 111), -led (Bardenfl. Søm. II. 133).

II. Slipper, *en.* [sløbør] *ft. -e.* (til III. slippe 2; *jf. no. dial.* slippa *i sa. bet.*; *landbr. ell. dial., l. br.*) *ko, der næsten ikke giver mælk; udmalket ko.* O. Mønsted. Sødt Smørs Tilvirkning. (1875). 3.

III. Slipper, *en.* [sløbør] (ogs. (dagl.) Slippers). *især i ft.:* slippers. (fra *eng.* slipper (*ft. -s*), *afsl. af slip, glide, smutte* (*se u.* II. slippe); *sml. ogs. eng.* slip-shoe(d), *smaalandsk* slipp-skodd osv. u. slapskoet, *samt Slæber 4.3)* *let indendørsko (af læder) uden hæl; morgensko; tøffel; slæber.* Meyer. NatTid. 1911. M. Till. I. sp. 3. Ingeniøren (traadte ind) med en fantasifuld

laksfarvet Vest . . udringede slippers, violette Silkesokker. Nans. LL. 175.

Slippert, *en.* *se* Sleppert.

Slippe-stik, *et.* (*jf. holl.* slipsteek *samt* Slippekno, Slirestik) *stik, der er bundet saaledes, at det hurtigt kan hales ud.* MilTeknO. Han sad sturt ved roret, med skødet på slippestik. Svedstrup. EG. II. 76. billedl.: Tungen sad — som Søfolk pleje at sige — paa Slippestik (o: han var meget talende). WCKrusell. Mindanske Brud. (overs. 1892). 377. -ters, *en.* (indfjedtet træ) *ters, der fastholder en del af takkelagen, men hurtigt kan trækkes ud.* Bardenfl. Søm. I. 147. -tov, *et.* (*holl.* sliptouwte) *tove(nde), hvormed noget fastholdes, saaledes at det nemt kan løsøres.* Ordbs. Sliptov: Pol. 1909. 6.

Slips, *et. ell.* (glågs.) *en* (VKorfitsen. EV107. Bang. SG. 109. V Ved. FF. 5). [slebs] († *m. eng. ent.-form* Slip, *en.* Meyer. 4. Schand. TF. I. 52). *ft. d. s. ell.* (nu sj.) -e (SMich. S. 58. Pol. 1918. 16. sp. 3). (ty. schlips; *vel fra eng.* slips, *ft. til slip, strimmel, nedhængende ende (af en sløjfe), snip* (*holl.* slip (*ft. -s*) *i lign. bet.*), *der dog ikke kendes i helt tilsvarende bet.; vist egl. sa. ord som jy.* slip, flig, mnt. slippe; *sml. I.* Flip) *opr. vist om (de frit hængende ender paa) Halsbind, halstørklæde osv.; nu navnlig om en syet, strikket ell. hækket strimmel, der anbringes (til pynt) rundt om halsen uden paa ell. inden i flippen og bindes i sløjfe ell. knude foran („bindeslips“), ell. om en syet sløjfe, der anbringes paa lignende maade (jf. Humbug 3, Sløjfeslips) en ung Mand i elastelige sorte Klæder, lav hvid Slip med opstaende, rundt løbende Flip. Schand. AE. 7. hans Sind var falsk, hans Slips sad skævt. Bergstedt. A. 36. han . . var ved at binde Silkeslipset i en flot Knude. Høm. AA. 136. kjole og hvidt slips, *se* Kjole 1. 3. || *hertil ssg.* som Slips(e)-fabrik(ant), -holder, -knude, -naal, -ring, -syerske, -udsalg.*

Slip-stream, *en.* (efter *eng.* slip-stream, *til I.* Slip 1 *ell. II.* slippe 7.4; $\frac{1}{2}$, *navnlig i flyver-spr.*) *den bag et fremadfarende legeme værende luftmasse, hvis bevægelse er paa- virket af legemets. Højde- og Sideroret er anbragt i Propellens Slipstrøm.* HC Jacobsen. Saa flyver vi. (1934). 56. Slipstrømmene sang i Bardunerne (under flyvemaskinens dykning). BerlTid. 1939. M. 12. sp. 1. -tov, *et.* *se* Slippetov. -ærter, *pl.* *se u.* III. slippe 2 *slutm.* (*jf.* Slik-, Slæbærter).

I. Slire, *en.* [slirø] (sj. (*m. no. form*) Slidre, *se u. bet. 1, jf. Moth. S491*). *ft. -r.* (ænyd. (horn) slyre (Kalk. V. 469), *fsv., no.* slire (*dial.* ogs. sli(d)ra), *oldn.* slifōrar, slifōrir, *f. pl.*, *egl. om to kløvede træstykker, der er samlet til en skede; sideform til oldn.* slifōr, *n. pl., i sa. bet., sv. dial.* slir, *f., d. s., samt no. dial.* sli(d)r, *f. og n., isl.* slifōr, *f., om fjæle, lister i forsk. anv.; vistnok afsl. af glå.* slithæ, *fsv.* slidh(a) (*sv.* slida), *skede, og*

besl. m. Slyde || m. h. t. bet.-udviklingen og overgangen fra flt. til ent. jf. I. Skede) 1) (vist navnlig som efterligning af no. (sv.) ell. oldn.; l. br.) skede (til kniv, sværd, sabel). Levin. („foræld.“). Sabler raslede i lange Slirer. TomKrist.LA.239. *En Nordmand, som forstod det bedst, | Har mig (o: en kniv) i Sølverskridren fæst'. Winth.III.270. 2) (spøg. ell. nedsæt.; jf.: „Talespr., comisk eller haanligt.“ Levin.) lang sabel (der hænger og slæber ell. slinger („slirer“)); smørstikker; dyrendal. *Et Lifgehæng... | Deri en slire, bradspid liig, | Blev stukket.Sort.(Saml Danske Vers.⁴VI.155). Biehl.DQ.I.129. Over denne Tale blev han rasende, og trak paa Øieblikket Sliren ud. Oehl.Øen.(1824). III. 250. (Don Juans) slæbende og klirrende Slire. Jørg.RB.42. Dania.III.70(soldat.). Feilb. || hertil (nu l. br.) nogle spøg. ell. nedsæt. betegnelser for bevæbnede personer (officerer): 20 „Jacob v. Thybo“, „Pralendorf“, „Bister“ og „Bürgerschreck“ ere Allesammen ikke Andet end komiske Sliredragere.HSchwanenst.H.268. de to Slirehelte (o: riddere), vi fik fat paa.Ing.KE.II.103. Den storsnude Slirejunker! sa.PO.I.21.

II. Slire, en. [ˈslirə] flt. -r. (fra ty. (flt.) schlieren; jf. sliret; geol. ell.bjergv.) et i en bjergart forekommende uregelmæssigt og uskarpt afgrænset parti, 30 som i bestanddele, struktur (og farve) afviger fra den omgivende bjergart. Uss.(Danmarks geol.Undersøgelse.2R.Nr.10.(1899).96). smst. Nr.50.(1934).249. BornhOS.(i stenhugger-spr.).

III. Slire, v. [ˈslirə] (til IV. slire; sj. i rigsspr.) i forb. slaa (en) slire, glide, tage sig en glidetur (paa en glidebane). Moth. S443. en Skolepige, der havde slaaet Slire paa Rendestenen. BerlTid.²⁵/1922.M.13.sp.1. 40 Kværd.

IV. slire, v. [ˈslirə] -ede. (sv. slira (dial. ogs. slidra), no. slire, nt., holl. sli(e)ren, slidderen (mnt. sli(d)deren), eng. slidder (oeng. slidrian); rimeligvis afl. af et verbum, der foreligger i mht. sliten, oeng. slidan, glide (besl. m. Slæde); jf. III. Slire; sml. sliden; til dels (navnlig ⚔) laant fra nt. ell. holl.) glide; skride. 1) ⚔ om toværk: skrænse (jf. Slirestik). hielp med Haandmagt at Anker-tøvet skal slire med sin Bugt omkring Bedingsknægterne.VSO.I.271. man holder saa meget igen . . at Sejsingen ikke slirer rundt om Akselen.KuskJens.Søm.42. jf.: Da Raaen slirer ned langs med det læ Bramvant, vil den efterhaanden brase sig saa meget, at den luv Del af Bramsejlet bliver bak.Bardenfl. Søm.II.52. 2) ⚔ om farløj; især: skure hen over en grund. en Baad (kan) i godt Veir netop . . slire ind her.DanskskeLods.(1843). 60 276. slire over en Grund.VSO. (man kan) ved at gaa frem og slire langs Bolværket med Boven saa at sige skrælle Isen bort fra dette. Bardenfl.Søm.I.266. 3) (fynsk) glide paa en

glidebane olgn.; ogs. (om slæde): skride ud til siden (MDL.). som Børn var (de) ude at slire paa Isen paa Bebe Sø.Fynsk Hjemstavn.1939.95. UjF. 4) (l. br.) i mere tilfældige anvendelser, om glidende ell. slingrende bevægelse. (hun) gled ned ad de stejle Trin, paa samme slirende Maade, som da hun var Barn.AHenningsen.Despedalske.(1903).263. (han) ser Sporvogn efter Sporvogn slire bort.Breum.DeVandrende.(1908). 48. *Nordboen slirer i havsvage Knæ.FrNygaard.U.42. bølgende op og ned slirede Drivremmen sin endeløse Ellipse.CFMortens.EF.155. BornhOS. **Slire-stik**, et. (sv. slirstek, holl. sliersteck; til IV. slire 1; ⚔, nu næppe br.) slipestik. Born.MineHænder.(1834).180.

sliret, adj. [ˈslirə] (til II. Slire; jf. ty. schlierig, bornh. sliruer (BornhOS.; stenhugger-spr.) i sa. bet.; geol. ell.bjergv.) om bjergart: aflejret i lag med slirer imellem. Fluidalstruktur eller sliret Struktur. Uss.AlmGeol.62. Danmarks geol.Undersøgelse. 2R.Nr.50.(1934).253.

Slik ell. **I. Sliske**, en. se I. Sledske. **II. sliske**, v. se II. sledske.

III. sliske, v. se sleske.

Slitage, en. [sliˈtaːfə] (ogs. skrevet Slittage. MR.1817.29. Hrz.I.177. JacPaludan.F.91. Slidtage. Ugeskr./Retsv.1919.A. 490. Pol.²²/1920.5.sp.3. † Slidage. MR. 1801.121). (fra holl. slijtage, dannet m. romansk suffiks (jf. Chr.Møll.RS.147) til holl. slijten, se slide; især ⚔, ell. ⚔) (forringelse, forarsaget ved) sli (paa materiel olgn.). Arbejds Beskaffenhed foranlediger overordentlig Slitage paa Klæderne.MR.1815.96. „Den Forringelse ved Brug, som et Skib lider paa en Søreise, saavel paa Skrog som Redskab.“Harboe.MarO. Sejlene (var) mere af Slitage og Ælde.OttoLarsen.Omstjefjer-Liv.(1909).63. || overf., m. h. t. mennesker. (matrosen:) Fruentimmer det er saadanne skrøbelige Varer. De holder ikke al den Slittage ud (o: ved opartning). Hrz.I.177. Der er gaaet Slitage paa Hjernemekanismen.ErlKrist. MM.116.;

slive, v. se slibe.

Slo, en. se Slod.

Slobrok, en. se Slaabrok.

Slod, en ell. (sjældnere) et (jf. Fleischer. AK.122. se ogs. u. Hjulslod). (Slo. Holstein. Æ.30. UjF. jf. Sal.XV.73. samt: Slaae. Hoegh.AJ.204. Slud. FrGrundtv.LK.252. jf. MDL.). (sv. dial. slo(d), vintervej) (ad hvilken tømmer slæbes), dølge, mængde, no. dial. slod, slæbevej, spor, fremadskridende flok, følge, række, oldn. slōd, (vej)spor, eng. dial. slood, slæbespor; egl.: (spor af) noget, der slæbes; jf. no. dial. slode, noget, man slæber, slæbende grene af et læs, underlag af grene i en hastak, redskab af grene til spredning (jævning) af gødning (paa marken), af sne(flade) olgn., sloda, slæbespor, sammenkædede

tømmerstokke (som slæbes), sv. dial. sloa, gren(e) som underlag for hø olgn.; sml. da. dial. slo(d), flad tremme i hosthaver of. bet., se MDL. Feilb.; dial.) 1) (jf. Hjulslod) spor paa vej, mark olgn. Moth.S471. Feilb. DF.V.47. 2) rivelse; rivning (I.12). Trave-Hobene . . tildækkes med Oprivningen eller det saa kaldede Slod. Fleischer.AK.122. Olufs.Landoecon.228. MøllH.V.57. SjællBond. 111. AaDons.S.234. om løst hængende del af et neg: Det falder nærmest at sætte Negene med Sluddet udefter, saaledes at Negenes højeste Parti kommer indefter, men dette er forkert. FlensbA.¹⁷/1928.6.sp.1. || billedl. (den nyere indsamling af folkeminder) viser . . at Thiele ikke, som han troede, havde bragt Høsten i Lade, saa at kun Sloden var tilbage. HojskBl.1924.sp.1177. || hertil ssgr. som Slod-bunke, -halm (Pont. FH.13), -knippe (MøllH.V.57), -rive of.

Slof, en. [slof] ell. (sjældnere) [sløf] (Axel Sorensen.Rim-ordbog.(1900).354. jf. Feilb. UjF. samt: Slof ∞ Stof. AaBerntsen.FS.35. B.T.⁴/1922.7. og skrivemaaden Slaaf. Ant Niels.FL.I.114. — ogs. skrevet Sluf. Folkekal. 1856.84. Drachm.SF.17. Rosenkrantz.EnTilstaelse.(1900).61. Aakj.DK.62). ft. -fer (KLars.UK.111. FagOSnedk. Flemløse.128. 133) ell. (sj.) d. s. (EKornerup.NyeJapan. (1922).122. (fra ty. (dial. og soldat.) schlaf, sovekammerat, jf. mht. geslafe, oht. gislafo; til ty. schlafen, sove, se Slaabrok; jarg. (især soldat.) ell. dial.) person, med hvem man (især: gennem længere tid, i sin daglige tilværelse) deler opholdssted (-rum): soverum, seng, stue, tell olgn.; (senge-, sove-, tell)-kammerat; kontubernal; ogs.: arbejds-kammerat (med hvem man er paa hold, i sjak; jf. Slofkammerat). „Slof“ betegner i Soldatersproget saavel Sove- som Mad- og Drikkekammerat. N.S. EnungSoldatsErindringer.(1850).26. Rist.S.247. BerLiisb.S.25. ÖRung.P.161. Hvem der har været Sneedorffs sluf (o: paa Borchs kollegium), ved man ikke med sikkerhed. Plesner.Sneedorff. (1930).12. Farfar havde mig (o: et barn) til Slof i sin Himmelseng. AarbKbhAmt.1930.43. Brenderup.§91. UjF. || (l. br.) m. h. t. elskovsforhold: elsker(inde); kæreste; ven(inde). *til denne Fyr | med samt hans Slof har Præsten øj sagt Amen! J.V.Jens. Paaskebadet.(1937).11. UjF.(Fyn)(„gammeldags“). med lgn. anv. (kbh.): Slufferske. UjF.(Kbh.). **sloffe**, v. [slofa, ogs. 'sløf] (af Slof; jarg., sj.) være slof (med en). Bjørnstjerne Bjørnson kom paa en Rejse til Danmark til at dele Sovekupé med en dansk Handelsrejsende. Denne følte sig naturligvis overordentlig bæret over at skulle sloffe med den berømte Digter. Pol.¹¹/1925.9.sp.3. **Slof-kammerat**, en. (jarg., l. br.) d. s. s. Slof; om kammerat paa et arbejds-hold: LeckFischer.K.31.

I. Slog, en ell. (sj.) et (Staun.UD.13).

ft. -e (FrPoulsen.VV25. KMich.H.8). (sv. slok, døgenigt, drog, no. dial. slok, sendrægtig, slusket person, oldn. slókr, tung, doven person; til III. slag, III. slak; jf. Slegfred og Slug-øre, -øret; dial.) nedsæt. betegnelse for en mandsperson, især om en stor, svær, uduelig person (bengel, lømmel, døgenigt) ell. en slet, ondsindet, hensynsløs person (slubbet); ogs. m. mere ubest. bet. ell. (med tilknytning til III. slu, sluge, I. Slug) m. bibet. af snedighed (list), graadighed (forslugenhed) olgn. (jf. Feilb.). „Go (o: gaa) din Vejl din douen Slog!“ brummede han. Blich.(1920).XIX.49. MDL.508. Ja, du gifter dig vel nok igen, Lars, for du er jo en Slog, ha, ha. Skjoldb.L. 50. Aakj.VB.54. Thuborg.DP.56. Kirk.F. 258. Feilb. UjF. om stort dyr (stor fisk): „krabat“. Det var en ordentlig Slog den (o: en aal)! Thuborg.Brøder.(1923).162.

II. slog, præf. af III. slaa.

Slog-øre, -øret, se Slug-øre, -øret. **sloj, Sloje** of., se sloj, Sloje osv.

Slok, et. [sløj] (Sluk. Feilb.). (rimeligvis af (dial.) adj. slok, om hjul olgn.: som har slok (UjF.), egl.: vaklende, slap (MDL.), fra nt. slukke, slokk (se slukøret); ell. til (dial.) slokke, om hjul olgn.: have slok (Brenderup.§84. UjF.), svarende til nt. slukkern, vakle, hty. schlockern, bevæge sig løst hid og did; besl. m. III. slag, III. slak, slæk(ke); især dial.) (især ved slid fremkaldt) mangel paa fasthed i en forbindelse (en sammenføjning, et hjulnav olgn.), hvorved en usikker, rokkende, vaklende bevægelse (af en forbindelsesdel) opstaar; slør. Min Vogn var ny, den havde ikke „Slok“ endnu og dog, hvilken Larm den gjorde paa den haarde Vej. PR Møll.BL.192. Slokket i det førende Tandhjul burde have været afhjulpet. Cit.1921. (OrdbS.). Man har . . brækket (jærnbøjlen) fra Svellerne, saa der er blevet saa meget Slok, at Sporet har kunnet rokkes nogle Centimeter. BerlTid.¹¹/1935.Aft.I.sp.1. Brenderup.§84. UjF.

Slom, slomme, slomre, se I. Slum, II. slumme, slumre.

Sloprok, en. se Slaabrok.

I. Sloske, II. sloske, se I. Sluske, II. sluske.

I. Slot, et. [slød] Høysg.AG.36. gen. -s ell. (tidligere) -tes (RasmWinth.S.141). ft. -te ell. (nu ikke i rigsspr.) -ter (Pflug.DP. 272. Borrebye.TF.423.574. Thurah.B.109). (glda. d. s., sv. no. slott; fra mnt. slot, laas, lønke, befæstet sted, borg, jf. hty. schloss, holl. slot; grundbet.: (et) lukke olgn.; besl. m. II. slutte; jf. Slaad(e) u. I. Slaa || ordet har (i bet. 2) i alm. spr. fortrængt I. Borg I og (i bet. 1-2) Hus (jf. Hus sp.708¹⁵)).

1) (nu kun i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2) befæstet sted; fæstning; befæstet borg. de bygde Davids stad med en stor og stærk muur, med faste taarne, og den blev dem til et slot (1871:

en stærk Borg). *1Makk.1.35* (Chr.VI). Slot (er) en lille festning. *Moth.S497. jf. I. fast 2.3: (de) kastede sig med deres Krigsfolk ind i faste Slotte og Borge. Wand.Mindesm.1.189. vAph.(1759).*

2) større (højt opragende), anselig bygning (med ell. uden forsvarsanlæg, voldgrave olgn.), især om en saadan, som tilhører ell. har tilhørt en fyrstelig (kongelig) person (jf. *MO.*), ell. om en (meget) anselig herregaard (jf. *Sal. XXI.773*); i alm. (tale)spr. ogs. m. videre anv., om herregaard (i alm.), stor (høj, frilligende) og anselig privatbolig olgn. (jf. *BerlTid. 181, 1937. Aft.9.sp.2*). jeg (er) jo . . . Jeppe paa Bierget . . . hvorledes kan jeg tillige med være Keyser og Herre paa et Slott, nej det er dog ickun en Drøm. *Holb.Jep.II.1.* *Nu drikkes borget Viin i Fyrstelige Slotter. *JSneed.I.156.* *Hvor Slotte bygges, flytter Kummer ind. *Bagges.SV284.* *paa Sletten, ret for Eders Slot, | Jeg op fik bygget mig et lidet Pallads. *Oehl.PSKr.II.232.* Foran Gartnerens holdt vi, et Stykke fra Gaarden, eller Slottet, som de her kalde Hovedgaarden. *Sibb.II.208.* *Fra Slottet ned i Dalen | De høie Vindver straalte | Og kasted Lys fra Salen. *Aarestr.ED.36.* *Og Kejseren boer paa det høje Slot. *Hostr.SpT.III.14.* *Jeg har været til Middagsmad | Oppe hos Kongen paa Slottet. *JHelms.NV75. Drachm.FÆ.50.* || i navne, til dels (spec. ved navne paa -borg) som (senere) tautologisk tilføjelse: Aalholm, Christiansborg, Kronborg, Nyborg, Nykøbing, Skanderborg Slot, Valdemars Slot (ell. Valdemar(s)slot) ofl. Fridrichsberg Slot. *EPont.Atlas.II.224.* Tranekjær Slot. *smst.III.619.* Frederiksberg-Slot. *Heib.Syvs.I. Gurre-Slot. smst.65.* Ruinerne af Søborg Slot. *JHelms.G.10. Trap. I.333.372.II.148.IV.76. 211.629.705.848.VII.142.* || (jf. Borg sp. 1009⁹) i modsætn.-forb. m. Hytte (I.1) olgn. *Man bedre paa et Slot, end i en Hytte boer. *Zellitz.Poes.99. Bagges.Ungd.I.161* (se u. I. Hytte 1). *Sol seer ind i Slot og Vraa, | Seer paa Drot og Tigger. *Ing.H.190.* *Fra Landboens Hytte, fra Herskerens Slot | Dig toner: Velkommen. *Winth.SS.II. (Ingemanns romaner) læstes . . . af alle, fra Slottet til Hytten. Vilh.And.Litt.III.234.* || (spøg., iron., foragt.) om andre (mindre anselige) bygninger, især om fattigt, useltt hus. *Feilb. Stedn.IV137. (jf. Grødslo) om militærhospital: Woel.DG.27.*

3) m. videre (overf.) anv. 3.1) (jf. I. Borg 2(1); nu næppe br.) om hvad der yder beskyttelse; tilflugtssted; værn; borg. *Dig store Gud og Zebaoth | Vi evig Priis frembære, | Vor Klippe, Skjold, vor Værn og Slot. *Kingo.450.* *Iler (o: i troen) er et Slot mod al din Nød, | En Cuur mod Helvede og Død. *Brors.25.* *Det er min Anker-Grund og Troens faste Slot, | Som du (o: gud) har gjort, saa vil du gjøre alting got. *smst.156. 3.2) (u, især poet.) om hvad der (i udsende,*

skønhed, pragt) ligner ell. tænkes som et slot (2). || om overnaturlig kongebolig olgn., dels (jf. Fe-, Guldslot) i eventyr: Paa det allerdybeste Sted (i havet) ligger Havkongens Slot. *HcAnd.(1919).I.107.* Hvad der skete i Sneedronningens Slot. *smst.II.127. Feilb. dels (relig.) om himmerige ell. (l. br.) dødsriget.* *Hvor evig er dit (o: guds) Rige, | Hvor got | Dit Slot. *Brors.67.* *Hos Fader paa det høie Slot | Han (o: Jesus) har sin visse Bolig. *Grundtv.Festps.101.* *paa Vinger | Opfare til Himmerigs Slot. *sa.SS.I.138.* *(Jesus) giæstet Dødning-Kongens Slot. *smst.484.* || (jf. Drømme-, Fe-, Luftslet samt et slot i luften u. Luft 6.1) om en skøn drømme-ell. fantasierverden. *Paa Tankens Slot boer Studenten glad | og lever højt, som man kan vide. *Hostr.G.191.* *Har min Sjæl sin Vinge blot, | Skal jeg atter Vejen finde | Til min Ungdoms lyse Slot. *Rosing.SS.15. jf.:* *alle Fremtidsslottet sank ned som tørret Sand. *Ploug.NS.174.* || om den (ved solnedgang) luende (vesten)himmel. *Der staaer et Slot i Vesterled, | Tækket med gyldne Skjolde. *Ing.H.197.*

II. slot (Feilb.) ell. slot(t)en, adj. (slut(t)en). *CPRothe.MQ.II.241. MDL.517. slot.MDL.520. Staun.UD.151. Feilb.(u.slot). slotten. NHancke.Pennetegninger.(1893).9. 125. jf. Esp.311.* (jf. sv. † slutt, hældende, skraanende, no. dial. slut(en), ludende, sloten, forlegen, slott, stor, tung, slap skikkelse; grundbet.: slapt (nedhængende); til enyd. slude, hænge (slapt) ned, sv. slutta, hælde, skraane, sv. dial. slota, være doven, no. dial. slota, sluta, oldn. slota, hænge ned, forholde sig virksom, slúta, hænge ned; jf. Slot-øre (-øret), I. Slud, Slud-øre (-øret)) (i formen slot, slot) rimeligvis sammenblandet m. perf. part. af slukke (jy. slot, sløt) || dial.) fløv; undselig; nedslaaet; modfalden (og uden energi); slukøret. Da nu Winding en Aften merkede at Laasen var forandret tillige med Venskabet, gik han noget slut tilbage. *CP Rothe.MQ.II.241.* Naar jeg sidder i Retten, mangler jeg aldrig hvad jeg skal sige . . . men foran dette fromme, uskyldige Barn stod jeg saa sloten som, en Hønsetyv. *Blich.(1920).XIV.160.* Ingen var længere til Hest, de gik taalmodigt lige nær ved Jorden allesammen, som slotne Faar. *JVJens. SS.62. Elkjær. Rane og Kirsten.(1926).122. slotten.MDL.515. Feilb.*

Slot-hamp, en. (muligvis af II. slot ell. af ty. dial. schlotte, plantestængel; nu næppe br.) 1) hampens hunplante; hunhamp. *JTusch.49. 2) hampens hanplante; hanhamp. VSO. MO.*

Slots-, i sgr. af I. Slot (2); foruden de ndf. anførte sgrg. findes en del mere tilfældige ell. let forstaaelige, som fx. slots-agtig, -allé, -bakke, -beboer, -bibliotek, -brand, -bygning, -fløj, -folk, -fængsel, -gade, -gartner, -gartneri, -gemak, -kro, -kælder, -køkken,

-mur, -mølle, -park, -portal (se u. Portal), -portner, -ruin, -sal, -sø, -tag, -tjener, -vindue, -vold, -vægter, -værelse *ofl.* **-aftapning**, en. (jf. -vin; *faql.*) *aftapning af vin paa selve det slot, paa hvis vinmarker den er vokset; ogs. om den saaledes aftappede vin. en Château Margaux, Slotsaftapning 1914. Pol. 1/3. 1937. sp. 3.* **-altan**, en. et slots altan. *Holst. R. med henblik paa, at (en konges død og) en ny konges tiltrædelse udraabes fra residensslotlets altan: jeg (var) ikke fra Heibergs og Maanedsskriфтets Slotsaltan . . . erklæret for Tidens betydende Digter. HCAnd. ML. 206.* **-banke**, en. (jf. Borgbanke). *HCAnd. ML. 89. Søberg. KK. I. 89.* **-befalingsmand**, en. (jf. -herre (1), -høvedsmand, -høvdig; *især* *foræld.*) øverste befalingsmand paa et slot (er borg); slotskommandant. *Ing. VS. I. 89. sa. EM. III. 33.* **-bro**, en. bro, der fører (over en voldgrav) ind til et slot. *Høysg. S. 341. Faye. Lit. Arb. II. 134. spec. m. h. t. (det ældre) Christiansborg Slot (jf. Højbro slutn.): Holb. DH. III. Mmm. 12^v. Trap. 4. I. 330.* **-by**, en. en (mindre) by, der ligger ved et slot (og præges af dette, navnlig er kendt herved). Vi opholdt os ikke længe i denne splinternye Slotsby (o: Karlsruhe). *Bagges. L. II. 311. Rigtet. 24. 1911. A. sp. 3 (om Fredensborg).* **-foged**, en. (*glda. d. s.* (WChristensen. DS. 245); *foræld.*) person, der er ansat til at føre tilsyn med et slots bygninger (og bohøve); borgfoged; (nu:) slotsforvalter; ogs. d. s. s. -herre 1 (jf. *smst.* 245. 748). *Holb. Ep. V. 2. 31. Biogr. L. XIV. 257.* **-forvalter**, en. (jf. -foged og Palæforvalter samt Kastellan) (embeds)mand, der fører tilsyn med et slot. *Moth. S. 497. Et Aar efter at jeg var født blev min Fader . . . Fuldmægtig paa Frederiksbergs slot . . . mange Aar derefter . . . Slotsforvalter. Oehl. Er. I. 5. Krak. 1937. sp. 2493.* **-frue**, en. (jf. Borgfrue; *især* *højtid.*) en slotsherres (2) hustru. *Hjemmet. 1913. 527. sp. 3.* **-gaard**, en. (*ænyd. d. s.* (bet. 1)) 1) gaardsplads, der hører til et slot (begrænses af dets bygninger *olgn.*). (Eleonora Christina) blev forbuden at køre lige ind paa Slots-Gaarden med hendes Carrosse. *Holb. Heltind. II. 38.* Over 3 Vindebroer kommer man ind i den inderste Slotsgaard. *Molb. BJS. I. 128. Trap. 4. II. 143. 2)* (jf. Gaard 4-5; *sj.*) bygning (gaard), der hører til (er en del af) et slot. Lige ud for . . . Slottet (o: Fredensborg) selv . . . ligger en Slotsgaard, som beboes af de fleeste Hofbetiente og Officianter. *EPont. Atlas. II. 264.* **-grav**, en. (*ænyd. d. s.*) voldgrav ved et slot. *vAph. (1764).* *Nøglerne han sønked | Paa Slotsgravens Bund. *Winth. HF. 169. SMich. Dommeren. (1921). 117. Feilb.* **-have**, en. *Holb. Hh. II. 167.* *Hist over Slotshavens sjunkne Terrasser | Hviler Nattens Dug som et grædende Hav. *Hrz. FN. 94. Drachm. EO. 20. med nærmere bestemmelse jx.: Scener i Rosengborg Slotshave. Pøll. ES. I. 74. Krak. 1937. sp. 2615.* **-herre**, en. (*ænyd. d. s.*; *jf.* -befalingsmand, -høv-

ding, -høvedsmand; *til* Slot 1 *ell.* (nu) 2) 1) (jf. I. Herre 1; *foræld.*) øverstbefalende paa et slot; *spec.*: lensmand paa et kongeligt slot; slotslensmand. Skarpretteren vilde ikke give Slots-Herren (o: Torben Okse) lang Tid til at bede. *Holb. DH. II. 28. Ing. EM. II. 7.* Mogens Gyldenstjerne (var) Slotsherre paa Malmøhus. *Brandt. CP. 243. Sal. XXI. 773. 2)* (jf. -frue og I. Herre 2) *især* et slots ejer (herre). **-holm**, en. holm, hvorpaa et slot er bygget. *Trap. 4. I. 137.* || *især* (i best. f.) som stednavn, jx. Slotsholmen i Skanderborg sø (nu landfast). *Trap. 4. VII. 132.* navnlig om den del af Kbh., hvorpaa Kbh.s slot byggedes (og hvor nu Tøjhuset, Rigsarkivet, Det kgl. Bibliotek, Christiansborg Slot, Thorvaldsens Museum, Børsen (m. Slotsholmsgade) m. m. ligger). *EPont. Atlas. II. 96. Trap. 4. I. 759. 800. 804.* **-høvdig**, en. (*foræld.*) slotsbefalingsmand; slotsherre (1). *vAph. (1764).* Hanania, Slots-høvdigen (Chr. VI: slottets fyrste; 1931: Borgoversten). *Neh. 7. 2.* **-høvedsmand**, en. (*foræld.*) d. s. Amberg. *Ing. KE. I. 124. Arup. DH. II. 174. 1 Kg. 4. 6 (1931; jf. Hovmester 1. 1).* **-kantor**, en. kantor ved en slotskirke. *Mynst. Vis. I. 80. Larsen.* **-kapel**, et. (jf. -kirke og I. Kapel 1). *Biehl. DQ. I. 18. Hag. VIII. 380.* **-kastellan**, en. se u. Kastellan. **-kirke**, en. (*ænyd. d. s.*; *jf.* -kapel og Hofkirke) kirke, der hører til (og ofte ligger i en fløj af) et slot. allernærmest ved Høy-Broe, ligger den Kongelige Slots-Kirke. *EPont. Atlas. II. 103.* Fredensborg Slotskirke. *Balle. (Kirkehist. Saml. 3R. IV. 13). Drachm. EO. 20.* **-klokke**, en. klokke i et slots taarn) *ell.* en slotskirke. *Moth. S. 497.* *Den Slotsklokke gaaer i den ældgamle Lund (o: skoven om Herlufsholm (Skovkloster)). *PMøll. ES. I. 114.* (jf. Klokke 2. 1) om (slagværk i) slotsur: Schack. 86. **-kommandant**, en. (jf. -befalingsmand; *især* *foræld.*) kommandant paa et slot (en borg). *Bl&T.* **-len**, en. (*hist.*) slot (borg) som (en slotsherres) len. *KrErsl. KL. 150. jf. -herre (1): Slotslensmand. Sal. XVI. 246.* **slotslig**, *adj.* [slødsli] (af I. Slot (2); *sj.*) som ligner (*ell.* hører til) et slot; slotsagtig; slotsmæssig. denne slotslige Bygning (o: Wedellsborg). *ABagges. Den da. Stat. II. (1862). 75.* **Slots-lov**, en. (*ænyd. glda.* slotslov, -log (bet. 1), *fsv.* slotslova(n); *fra* *mnt.* slotslove (oblik. -loven), *hvis* *sidste* *led* *er* *samme* *ord* *som* *II. Love* (og Løven, *jf.* *ogs.* *II. Lov*), *men* (*i* *dansk*) *til* *lignende* *sammenblandet* *med* (*følt* *som* *identisk* *med*) *I. Lov* (*jf.* *spec. ndf. bet. 3*); *muligvis* *foreliggende* *sammenblanding* *m. mnt.* slotlage, *fsv.* slotslag, *et* *slot* *med* *tilhørende* *omraade* (?), *jf.* *Lag 1*; *foræld. (hist.)* 1) en slotsherres (1) (løfte, der udtrykker hans) pligtforhold over for lensherren (kongen *ell.* (til dels) *ved* *den* *nes* *død* *rigsraadet*); *ogs.* *om* *den* *herpaa* *hvile* *lende* *raadighed* *over* *et* *slot* (slotslen) *ell.* (til

dels) om selve det saaledes overdragne slot (slotslen). *(jeg) holder | I rette Lehnsmænds . . | Fraværelse . . Slottet Hagenskov | I Slotslov. *Rahb.Skuesp.III.33.* (Søren Norby skulde) sværge Kong Frederik Troskab og overgive ham Slotsloven, hvilken Kongen da vilde fornye og give Søren Norby tilbage. *Allen.IV.2.419.* Haandfæstningerne (bød), at Slotslovene skulde holdes til Raadets Haand, naar Kongen var død. *Fridericia.A.37. Arup. DH.II.709.* **2)** regeringskommission, som kongen overdrog rigets styrelse (og domsret) under sin fraværelse; spec. om en i 1704 nedsat kommission, der paa Aggershus slot traf afgørelse i visse sager (af mindre betydning) vedrørende norske forhold. *Pl.¹⁹/1704. Holb.DNB.728.* (Fr. IV) nedsatte . . for sin Afreise (til Holsten) en interimistisk Regierings-Commission eller Slotslov. *Engelst.II.11.* jf. bet. 3: da den rigtige Prins . . er viet til Prinsessen . . saa kendes herved af Slotsloven for Ret: at den falske Prins . . bør hænges. *Drachm.F. I.187.* **3)** (jf. -ret; l. br.) om (dom, straf i) en for et slots mandskab (hoffolk, tjenerskab) gældende lov; gaardsret. *Det Herskab (o: kunsten) fordrer . . hans Liv, | det tugter ham — men ikke ved en Slotslov, | som øves mod enhver gemen Forbryder. *Drachm.M.175.* **-lover**, en. flt. **-e.** (ænyd. slotslover(e), fsv. slotslovare; foræld. (hist.)) slotsherre (1), der havde sit slotsten i henhold til slotsloven (1). *Allen.III.1.289.294.304. Sal.XVI.246.* **-menighed**, en. menighed, der hører til en slotskirke. *Reskr.¹/11754. VSO. MO. -mæssig*, adj. (jf. slotslig; l. br.) som svarer til, minder om (forholdene paa) et slot. „George Heriets Hospital“, en storartet, slotsmæssig Bygning. *HCAnd.ML.439.* **-plads**, en. (ænyd. d. s.) (større, fri) plads ved et slot (s façade). Jeg var tilfreds, hand vilde nøde hende (o: moderen) til at dantze midt paa Slotspladsen. *Holb.Jean.1.6. CBernh.GM.II. 376. Trap.¹I.346.* **-port**, en. (glda. d. s.) (indkørsels)port paa et slot. *Holb.DH.I.88. Ing.VS.III.229.* **-prædikant**, en. (ænyd. d. s.; jf. Hofprædikant; foræld.) d. s. s. -præst. *CSPet.Litt.397.* **-præst**, en. (ænyd. d. s.; jf. -prædikant og Hofpræst) præst ved en slotskirke (slotsmenighed). Der var . . en Kirke paa Slottet (o: Hammershus), hvorudi Slots-Præsten forsynede Guds Tienesten for Menigheden. *Thurah.B.108. KancSkr.³⁰/1818. KraksBlaaBog.1938.352.* **-ret**, en. (jf. -lov 3; foræld.) gaardsret; om domstol: *CPalM.O. 309.* **-skriver**, en. (glda. d. s. (WChristensen.DS.242); især foræld.) skriver og regnskabsfører ved et slot. *Holb.DH.II.25. Drachm. M.169.* **-taarn**, et. *Holb.DH.I.724.* Klokkens slog Sex i Slotstaarnet. *CBernh.GM.II. 376. Schand.IF.251.* **-ur**, et. (jf. -klokke). *VThist.TVII.369.* Slotsuhret hamrede sine tungte Slag ud i Stilheden. *Leop.PC.47.* **-vagt**, en. 1) vagt(hold) ved et slot. *Moth. S497.* Af Konge- og Slotsvagter skal Hans

Durchlaughtighed honnoreres med Hvirvler. *MR.1819.65. Hostr.DD.95.* **2)** vagtstue ell. vagthus ved et slot. *VSO. MO. -vin*, en. (jf. -aftapning; fagl.). *Holst.R.*

slotten, adj. se II. slot.

Slot-øre, et. (ogs. Slut-). (ænyd. slut-øre, no. dial. slutøra; vel til II. slot (slut) og egl. om nedhængende øre (jf. Sludøre), men rimeligvis paavirket af perf. part. af slukke (jy. slot) og slutte; dial.) i forb. som slaa slotøre til, lade, som man ikke hører; ikke ville høre; være ligegyldig ved. *Feilb. Slut-: Moth.S458.499. MDL.516.* hun slog Slutøre til alle deres Advarsler. *Thyreg. (Folkelæsning.Smaastykker.VII.(1875).383).* **-øret**, adj. (ogs. slut-). (ænyd. slutøret, tunghør (Stephanus.NomenclatorLatino-Danicus.I.(1645).252), no. dial. slutøra, slukøret; jf. -øre samt sludøret; dial.) 1) tunghør. *Feilb. slut-: Moth.S499.* **2)** slukøret; forlegen; undselig. *Feilb. slut-: Sams.(Rahb. Tilsk.1794.84).*

slovne, v. se u. slakne og slukne.

slove, v. se slubre.

I. Slu, en. (Feilb.) ell. et (*Moth.S498. MDL. Feilb.*). (*Slug. MDL. VSO. Feilb. Slud. SAFjelstrup.Haandb.fordenda.Landmand.(1826).61. Feilb.*). (sv. dial. slu(v), hornskede, no. dial. slo, bentap i horn, isl. sló, eng. dial. slo(ch), mnt. slu, ogs.: frugt-bølg olgn.; vistnok besl. m. holl. sluiken, snige (sig), smytte; jf. III. slu; dial.) 1) bentap i et horn; stejle. *MDL. VSO.* („Jylland“). *Feilb. jf.: Slu . . kaldes marf i hörn.Moth.S498.* **2)** aksettap i hjulnav. *Ludses Træsko var itu, | Frandses Naver feilte Slu. *HMikkels. D.9. jf. Skovroy.EF.149.*

II. Slu, en, et. se II. Slug.

III. slu, adj. [slu?] (slug. [slu?(q)] Slüg. *Moth.S500. KomGrønæg.V113. Seiberg.LL. 102. inkt.:* et slugt Hoved. *Langebek.Breve. 260. best. j. og flt. sluge. KomGrønæg.III.266. Suhm.Hist.I.40. — † m. ty. form: slau. KomGrønæg.III.146.*) inkt. d. s. (et slu Hoved. *JBaden.Gram.99.*) best. f. og flt. d. s. (*AndNx.PE.I.8. Bregend.HH.II.98*) ell. (maaske blot skriveform for slu, jf. *Rask.Retskr. 135; nu næppe br.*) -e (v*Ap.BO.134. Skuesp. III.I.113.*) (sv. slug, no. slu(g); fra nt. slu, hty. schlau (ty. dial. schlug); vistnok besl. m. holl. sluiken, snige (sig), smytte (jf. I. Slu); til dels sammenblandet med (og fortrængende) glða. sløghær, klog, snild, listig (dial. sløj, sløv, se V. sløv); om mulig bet.-paavirkning paa I. Slog s. d.; „I Talesproget.“ *Levin.; nu næsten kun dial.*) listig; snedig; snu; snild; kløgtig. Jeg har i mine Dage ikke seet saa slu en Bror, som denne Phormio. *LTid.1755.171.* Hvor mange . . ere i Stand til at udvikle Sandhederne, hvor de klygtigste og slueste Hoveder have søgt at udvikle dem i Spidsfindigheder. *Tullin.II.228. Bagges.NK.155.* *Vor Snedkerdreng . . er slu, | Saa taabelig han lader. *Oehl.Sk.46.*

*Den lurvede Kjæmpe (stod) | Skinhellig og slug; | Stivt stirrende, med foldede | Hænder for sin Bug. *Winth.HF.240. Grønbl. LN.7. Feilb.*

Slu-, i ssg. [*slu*⁽²⁾] nu især af III. slu (i Sluhed). **-and**, en. se Slugand.

Slub, et. (ogs. **Slup**). [*slob*] *ft. d. s.* (til I. slubbe; sj. i rigsspr.) om det forhold, at noget ikke slutter tæt, sidder løst, slapt, vakler, rokker olgn. det aldrende Mes- 10 singsdørgreb, der i Tidernes Løb havde faaet dygtigt Slup, foretog en lille Runddans. *MSkovbo. Bjørnsfeld. (1901). 15. Spr Kult. I. 132f. Feilb. || om en ved bevægelse af noget løst osv. frembragt dump (slubrende ell. svuppende) lyd.* Motorbaadens Mugge-Big blandes med Aaretagenes Slub og Styrmandens Kommandoraab til Roerne. *AarbTurist. 1936. 91. jf. Feilb. u. 4. slup 2. I. slubbe, v. (ogs. sluppe).* [*sloba*] **-ede. vbs. jf. Slub.** (sv. no. dial. slubba, arbejde ell. bevæge sig paa en skodesløs maade, spille, søle, nt. sluppen, slubre, holl. slobben, sloppen; vel egl. lydord og sideform til slabbe; jf. slubre; dial.) som udtryk for tilfældig, usikker, skodesløs bevægelse (ell. derved frembragt lyd): slubre (1); om hvad der hænger løst, slapt ned: *Moth.S498. jf. VSO. MO. om fodtøj, gang olgn.: Paa Fødderne bar hun et Par tunge Sko af Karls, der sluppede efter hende. Hulda Lütke. L.I. 269. haltende Skridt af Fødder, der sluppede ømmende afsted paa Skoenes Hælekapper. ErlKrist. DH. 89. Feilb. UjF.*

II. slubbe, v. (ogs. skrevet **sluppe**). [*sluba*] **-ede. vbs. -ning** (*NordConvLex.V 315.359. Sal.*XXI.775*). (fra eng. slub) ved grovspinding ell. ved den første finkartning give uld ell. bomuld en foreløbig (forberedende) behandling før 40 finspindingen. *NordConvLex.V 315.359. S&B. Larsen. Slupning. Rawert. Danmarks industrielleForhold. (1850). 577. || hertil ssg. som Slubbe-bord (Larsen.), -indretning (Slup-: Rawert. Danmarks industrielleForhold. (1850). 578), -karde (NordConvLex.V315), -maskine (Larsen. Slup(pe)-: Rawert. Danmarks industrielleForhold. (1850). 546. 578) ofl. samt Slubber (arbejder, der er beskæftiget med slubning. Slupper: smst. 544).*

Slubber-mund, en. (af slubre ell. (subst.) slubber, blød masse, sludder olgn. (Feilb.); om andre ssg. af lign. art se *Kalk. III. 894. Moth.S438 (jf. VSO. MO.). Feilb.; jf. Slubbert; nu ikke i rigsspr.) nedset. betegnelse for (en person med) en stor (hængende), savlende, meget talende (slubrende) mund; som skældsord: *een Flabmunds Morian, | . . een leed Flab-op, og flaned Slubber-Mund. *PoulPed. DP. 22.**

Slubbert, en. [*sløbørd*] slubert. *Høysg. AG. 143. ft. -er.* (sv. dial. slubber(t), snavset, sjusket, klodset, grov, tølperagtig person, nt. schlubberer; jf. jy. slob, sløbbert, halv-

voksen dreng (*MDL. 518*), slub (skældsord, se *Feilb.*), no. dial. slubb, skodesløs person, sv. dial. slubba, urenlig, sjusket kvinde; til I. slubbe, slubre; jf. Slubbermund; „I dagl. Tale.“ *MO.*) nedset. betegnelse (skældsord, til dels ogs. spøg.) for en (mands) person, der ved hensynsløshed, frækhed, foragtelig ell. fornærmelig adfærd fremkalder (vrede og stærk) mistilligelse, forbitrelse, indignation, foragt olgn.; slyngel; tidligere ogs. spec. om en (fræk, graadig) snyltegæst (*Moth.S438*) ell. (jf. Slubbermund) om en person med en stor (hængende, grim) mund (*PoulPed. DP. 26. Moth.S438. Holb.HAmb. II. 3. Denne Monsr. Robbert seer ud til at være en uforskammed Slubbert. KomGrønneq. II. 283. Uden Krig bliver Mennesket en . . egennyttig Slubbert uden Forstand og Hierte. Oehl. Robins. 66. *Ja jeg skal din Slubbert lære | At grunde, naar Du skal slaae (o: slaa hø). Blich. (1920). XIV. 150. den største Slubbert er sikker, blot han holder sig til Loven. *Goldschm. Bl. S. I. 206. Hvem er nu stlettest, Slubberten eller Slyngelen? Uden Tvivl den sidste. Levin. luk Bommen op, eller jeg skal skaffe Dem (o: ledvogteren) Deres Afsked straks, De infame Slubbert! Wied. TK. 34. || hertil ssg. som slubbert-agtig, -streg (Pol.^{13/10} 1925. 6. sp. 1) ofl.**

slubre, v. [*slobrø*] (dial. slovre. *Blich. EB. 31. Krist. Jy. A. VI. 215. Aakj. SVV. III. 71. jf. Feilb.*). **-ede.** (æynd. d. s., sv. dial. slubbra, gaa usikkert, snuble, tale utydeligt, sv. no. dial., isl. slupra, drikke tydeligt (slubrende), (m)nt. slubber(e)n (sluppner), holl. slobben. eng. slobber, slubber, sjuske, jasje, tilsole (dial. ogs.: slubre); vel egl. lydord og sideform til I. slubbe og slabbe, slabre; jf. slufre samt slurke, slurre; i skriftspr. l. br. før (henimod midten af) 19. aarh. (jf. *VSO. MO.*); især talespr.)

1) som udtryk for tilfældig, usikker bevægelse ell. derved frembragt lyd. (1) om ting, der ikke (paa normal maade) sidder fast tilsluttende, ikke ubevægelig, stramt, tæt (fæstet) til noget: (kunne) bevæge sig (et stykke) til siden (ofte tillige: tilbage til udgangsstillingen), især: med frembringelse af en smækkende, klaskende ell. dump (svuppende) lyd. De blaagraa Gardiner slubrede frem og tilbage i Vinduet og lukkede eller aabnede for Stimer af stærkt Sollys. *SMich. S. I. om ledforbindelse, der har slok (slorer): Lejet „slorer“, hvilket . . vil sige, at Axlen rokker eller slubrer i Lejet. Cyclehb. 72. || om løst siddende (omsluttende) beklædningsdel, som beklæder, støvleskafter olgn.: slaske. korte Støvler, hvis vide Skafter slubrede i mange Folder nede om Smalbenene. Blich. (1920). X. 71. VSO. han løb op og ned (i stjerne), saa Benklæderne slubrede. *Bang. U. A. 46. part. slubrende brugt som adj.: en siid, grov Bondekoft . . hang slubrende om det magre . . Legeme. Blich.**

(1920).XV.189. *Bergs.PP.653.* de vaade, slubrende Benklæder og Støvler.*Drachm. SS.62.* || nu især om fodtøj: ikke slutte fast om hælen, men under gangen (for hvert skridt) (lydeligt) slippe (den bageste del af) fodsaaalen (indtil foden atter er i trædestilling). *VSO.* et Par Sko, der slubrede om Hælene. *Schand.SB. 263.* *Tøflerne slubrer og klapper. *ChKjerulfs.FE.254.* part. slubrende brugt som adj.: Herhjemme vil ingen hæderlig Mester lave „Toppaleasens“ slubrende Fjedersko, hun gaar med nedtraadte Kapper. *And.Nz.PE.II. 157.* *HelgeKaarsb.HM.17.* om (løs) hestesko: En Helhest . . gaar igjen . . paa 3 Been, med slubrende Hesteskoer under Fødderne. *PalM.II.1.86.* || (jf. bet. 1.2) om foden i forhold til saadant (slubrende) fodtøj. Støvlerne vare . . for store; hans Fødder slubrede i dem. *Schand.Fort.164.* med overgang til bet. 1.2: Skikkelsen . . forsvandt saa, stadig slubrende med Tøflerne. *Puschkin.Russiske Noveller.(overs.1895).107.* Han gik foran sin Gæst op af Trappen, slubrende i de nedtraadte Sko. *GyrLemche.S.III.181.* (1.2) om person(s trin): bevæge sig (af sted) paa en usikker, skødesløs maade, sløbende, sjøkkende, især: med klæder ell. (nu i alm.) fodtøj, der slubrer (1.1); sjøkke (af); oftest i forb. m. adv.: slubre af, om osv. Jeg hørte . . den Gamles slubrende Trin. *Drachm.UB.96.* Hun stod med tynde Stikker ned i et Par Skaftestøvler, som Hunkønnet i København har det Lune at slubre om i for Tiden. *JVJens.K.96.* hyppigt (ses) den sidste Mohikaners Stammefrønder slubre rundt i Gummigaloescher. *KnudRasm.GS.I.432.* Fanger slubrer af Sted i deres blaa, posede Bukser. *Fallaada.B.27.* || billedl. (G. L. Badens) Stil var mærkelig knudret og kantet og slubrede frem gennem forunderlige Slyngninger. *JohsSteenstr.HD.150.* (jf. bet. 2) som udtryk for utydelig (udviskende, sløjfende) udtale: de Danske almindelige Uvane at slubre over og sløjfe saa mange Lyd som muligt. *sa.CJ.57.* (1.3) (jf. bet. 2.1) om bløde, flydende dele olgn.: bevæge sig (frem og tilbage) med en smækkende ell. dump lyd; svulpe; skvulpe. Vandet (i floden) slubrede dovent og langsomt henover Bundens Sten. *Wied.Kna.316.* Vandet bliver frit ved Bredderne og begynder at slubre mod Isskjolden og æde ind paa den. *JVJens.JL.66.* jf. bet. 1.1: Man vandrer gennem Gaderne i et slubrende, graagult Ælte. *Pont.EV.11.* om lyd (melodi): „Valse bleu’s“ Banaliteter slubrede ud af Højtaleren. *AaDons.S.112.*

2) (jf. slurpe) indtage (indsøbe) et flydende stof (et fødemiddel, i kop, ske olgn.) paa en ubehersket, graadig maade med lydelig (ligesom gurglende) indsugning af luft (spec.: imod gældende regler for god selskabelig opførsel); ogs.: sluge, drikke graadigt; alm. i forb. som slubre kaffen ell. især slubre kaffen i sig, ogs. abs.: du maa

ikke slubre olgn. *Moth.S438.* de har slubret det varme Vand i sig. *LTid.1725.104.* Slubre et Æg. *vAph.(1764).* han sugede sin Suppe ind med en slubrende Lyd, der var hende imod. *CBernh.NF.VI.221.* en skjæv Mund, der var som skabt til at slubbre Østers af Skallen. *Bille.Skizzer fra England.(1858).71.* (han) slubrede Sauce i sig af Skaaalen, hastigt og sky. *Bang.Udv.108.* Han slubrede sin hede Kaffe. *JacPaludan.UR.317.* (især dial.) i forb. slubre ind (i sig). Søbemaad, som hun slubrer ind i sig. *WHøyberg.O.62.* *Krist. Ordspr.98.* Feilb. || uegl. Uvilkaarligt stikker man Næsen vejrende i Vejret og slubrer den kolige, morgenkarske Luft i Lungerne. *Bangsted.EV.10.* jf. bet. 1.2 slutn.: Han talte slubrende. *AaDons.S.46.*

I. Slud, en (*Moth.S498.* *Hob.Tyb.I.8.* *Oehl.NG.(1819).344.* *MO.* *Brandes.XI.244.* *Saaby.*⁷⁾ ell. et (*Ew.(1914).III.157.* *Storm. Br.27.* *Holst.R. L.Marcussen.Detevingtkvindelige.(1902).74.* I Vintersluddet. *Pol.*²⁾ 1940. 2.sp.1. jf. *VSO.*). [slu³d] (*Moth.S498.* *Axel Sørensen.Rim-ordbog.(1900).417.* *Mohr.L. jf. skrivemaaden Slud. Kyhn.PE.49.* *Brors.160.*), ogs.: [slu³d] (ænyd. d. s., no. sludd, jf. isl. slydda, slud, sludda, slimet klump, sv. dial. slodda, snesøle, eng. dial. slud, mudder, nt. sludder, være fugtigt vejr (jf. Sludder), oft.; grundbet.: noget slapt (løst, nedhængende; jf. II. slot, Slud-øre, -øret); sml. II. slude, sludet samt slumme, Slus)

1) raa, kold fugtighed i luften, især en blanding af regn og bløst; ogs.: (tidsrum med) vaadt, raat, blæsende vejr (rusk-vejr); ofte (uden art.) i forb. m. ord af lign. bet., som Blæst, Hagl (*Stub.*64.* *Stuck.II. 65.*), Regn(vejr) (*Hob.Paars.175.* *Wess. 45.* [*KHWith.]Bornebog.(1865).97.* *Pol.*¹⁾ 1939.6.sp.5. *Feilb.*), Rusk (se u. I. Rusk), Slask (se u. II. Slask 2.2), Sne (*Hob.DH. I.585.* *Stub.*89.*), Storm (*Kingo.74.* *Holstein Rathlou.SF.14.*) olgn. Det er en forbandet Vey at gaee i saadan Slud herfra til Aabenraa. *Hob.Tyb.I.8.* *Solens Glands kan bryde | Det tykke Slud, som Sky'r og Bølger sprudle. *Ew.(1914).III.157.* *Oehl.Dygn.I.39* (se u. skyfuld 1). *Søndags Regn og Mandags Slud | Det holder hele Ugen ud. *Thiele. III.15.* *Regnen øste, Sluden om Ørene stod. *EBrand.Br.II.321.* *alle Lindens Blade | vender Vragen ud, | krænger sig og krølles | for den mindste Slud. *Stuck.S.16.* || billedl. jeg troer, der er Slud inden i mig, hverken Sommervarme eller skarp Frost. *Goldschm. BLS.IV.192.* især om (haard) skæbnetsikik-kelse, modgang olgn.: *Kierligheden lod sig kiende | Midt i Dødens haarde Slud. *Brors. 33.* *Bagges.DVVI.216.* *Den lange Slud er endt; den danske Himmel | Opklares atter; alting jevner sig. *Oehl.SO.(1812).179.* *VKorfitsen.EV.255.* jf. I. Lud 2 slutn.: (han) satte mange Penge over Styr . . ved Kortspil og

Nattelevned. Imens maatte hans Børn drive om for Lud og Slud. *Bregend. DN. 136. jf.*: En Mængde unge Mennesker strømmede til fra Landet . . for at søge Arbejde og gik i den store, fremmede Stad for Slud og ondt Vejr. *Jørg. DB. 122.*

2) (ikke i alm. rigsspr.) grumset, mudret (sø) vand; dynd (mudder i vand). *Bølgerne slaae paa dens (o: Korsørs) Bred, melodisk, naar Veiret er stille, | Men kommer svageste Storm, bruser det grumset med Slud. *Oehl. PSkr. I. 308.* *stundom fik (en af de svømmende) | Af de salte Bølger en bitter Morgendrik | . . sprudlet ud, | Med et fordreiet Ansigt, den uvelkomne Slud. *sa. HK. (1828). 30. Fleuron. VS. 38.*

II. Slud, en, et. se Slod.

III. Slud, en, et. se II. Slu.

IV. Slud, et. se II. Slug.

Slud-, i ssgr. [slu^(o)-] (især) af I. Slud 1 (se dog Slud-øre, -øret). -agtig, adj. (ænyd. d. s.; l. br.) som minder om (ligner) ell. er (sterkt) præget af slud; (temmelig) sludfuld. Det blev et sludagtigt Efteraar. *OTHreg. UA. 147.* -byge, en. (l. br.) byge af regn og hagl ell. (to)sne. *S&B. -dag, en. (l. br.) sludfuld dag. Sibb. II. 13.*

Sludder, en ell. (især i bet. 2) et. (tidligere ogs. (skrevet) Sluder. *Eilsch. PhilBrev. xxiv. TBruun. MF. 152. Kollerød. 20. 113. 151.*) [slud^oær] (*Høysg. AG. 116. sa. Anh. 22*) ell. (l. br.) [slu^odær, 'slod^oær] (undertiden (foragt.) udtalt med [j] for [s], *jf. Jesp. Fon. 195. 536* samt skrivemaaden: Schluder. *KAbell. E. 92.* flt. (sj.) -e (i bet. 3: min Smag for at slaa smaa Sluddere af med Ungersvende. *Duelund. N. 140.*) (nt. sluder (sludersnack); *jf. jy. slodder, slodder, skident vand, søle (MDL. Feilb. sml. Køkken-Sludder. OecMag. VI. 7), sv. slödder († slud(d)er), pak (tidligere ogs.: smuds, snavs), ty. dial. schlotter, svampet, slimet masse, dynd, smuds (jf. Sluddermorkel); til sludre; *jf. I. Sladder og Slidder samt IV. Slør; især dagl. || uden for bet. 3* navnlig i særlige forb.) uden art.)*

1) (jf. sludre 1; nu vist alm. følt som uegl. anv. af bet. 2) som udtryk for usikker, uregelmæssig (skødesløs, sjusket) bevægelse ell. virksomhed, i forb. slaa sludder, (jf. I. Sladder 1.3 og I. Kludder slutn.) som udtryk for, at evnen til at udføre en vis normal bevægelse ell. virksomhed (i det givne øjeblik ell. varigt) mangler, saaledes at bevægelsen ell. virksomheden mislykkes, slaar fejl, falder uheldigt ud (ofte: med præg af kejthed, slaphed, skødesløshed oln.). || m. h. t. (usikker, snublende) oln., i forb. som benene slaar sludder under ham, ogs.: for ham (*DetnyAarh. II. 451*), paa ham (*EBrand. LB. 75*), om person ell. dyr: slaa sludder med benene (*Ekstrabl. 30/1921. I. sp. 6*) oln. laan mig en Hest . . thi Benene begynde at slaae Sludder under mig. *Winth. TF. 99. JVJens. NH. 230. Træskoene slog*

Sludder under ham. *Buchh. K. 18. || (jf. bet. 2-3) m. h. t. usikker (stammende) tale, snublen over ordene oln., i udtryk som tungen (Pont. D. 29. JVJens. NH. 90), ordene (Bang. (Mindebogen. 1935. 34). DJacobson. DP. 211) ell. (upers.) det slaar sludder (for ham) oln. naar jeg vil finde, hvordan jeg skal udtrykke mig, saa slaaer det Sludder for mig. *Schand. US. 30. (barnet) prøvede paa at sige det svære Navn, men det slog Sludder for hende. PEBenzon. P. 59. om fugl: (en) Papegøje (kan) gjentage det samme Omkvæd . . Somme Tider slaar det til . . men i Reglen slaar det Sludder (Bergs. PP. 137: slaaer det feil) og bliver, hvad vi Kunstnere i vort grove Maal kalde for Bavl. Bergs. PP. 132. || m. h. t. anden (legemlig, aandelig) virksomhed, der mislykkes, forkludres, svingter, glipper oln.; især om (svigtende) aandsevner. de gamle Lærere i Borgerdyden . . mødte ikke sjældent med en Bjørn (o: berusede); men det slog aldrig Sludder med Undervisningen. *RSchmidt. HT. 309.* han er falden af paa Sidstningen . . Jeg tror sgu, det slaar lidt Sludder for ham heroppe (han prikkede sig paa Panden). *Markman. HD. 164.* „Er Hukommelsen ikke ganske svækket?“ — „Jo, efter Ulykken, saa slaar den Sludder hvert Øjeblik.“ *Rode. SF. 137.* da vi naaede omtrent til Østbanen, slog det helt Sludder for den (o: bilen). *Pol. 2/1936. Sønd. 17. sp. 1.***

2) (jf. bet. 1 og 3, sludre 2.1 samt Sladder 1) skriftlige ell. især mundtlige ytringer, der (helt) mangler virkelighedsgrundlag ell. (navnlig) logisk sammenhæng, præg af forstand, mening, alvor oln.; grundløs, meningsløs, taabelig (ogs.: tom, overflødig) tale; vrøvl; (dum, foragtelig) passiar (2), snak. (alm. i udtryk som (det er) bare sludder (*Bagges. DVVI. 346. Hostr. US. II. 9*), noget dumt, forbandet (*Hauch. (Hjort. B. I. 262)*), forfærdeligt (*Schand. SF. 76*), godt, gyseligt, rent (*Wied. U. 58*), slømt, ufor-skammet (*Kierk. XIV. 39*), værre sludder, jeg gad ikke høre (paa) det sludder (*ChrBorup. PM. 36*), hans fordrukne sludder (*JacAnd. Er. III. 40*) oln. ell. i forb. m. ord af lign. bet., som sludder og sladder (*Kollerød. 44*), sludder og snak (*Grundtv. Snorre. I. 3*), sludder og vrøvl (se ndf. sp. 533¹⁴), løgn og sludder (*Hostr. US. II. 9*) ofl.). et Menneskes Sluder i en Daare-Kiste. *Eilsch. PhilBrev. xxiv.* Naar Sladderer bliver urimelig, kaldes den Sludder. *PEMüll. 259.* „jeg svarede . . at min Herre var en fornem Bisp fra Danmark, Kongens bedste Ven“ . . „Dum Sludder og Prall“ afbrød Bispnen ham. *Ing. VS. II. 75. (ministeren) sagde til dem i Kollegiet: Momme skal have Posten; jeg vil ingen som helst Sludder (o: urimelige) indvendinger) høre. Schand. Fort. 48.* hun havde endt sin Beretning . . „Naa, saadan! . . Ja, den Sludder kender vi

jo nok." *Pont.F.I.47. jf. bet. 1: (sejrherrn i et motorcykle-løb) blev kaldt til Mikrofonen for at fortælle noget . . . Det gik helt i Sludder for ham. Pol. 1934.10.sp.5. jf. Sladder 3: „hun har vel ogsaa hørt noget om, at jeg har været arresteret?“ . . . „Jeg tror det neppe, for hun hører ikke meget efter Sludder.“ *Hostr.KG.IV.7. || (jf. Sluddersladder) som (foragt.) afvisende svar. Sludder! jeg loe ikke. Sams.II.135. *(jeg) vædder, | At det er Mennesker . . . | Aa Sludder, siger han, det er en lille Hund. | Selv Sludder, siger jeg, vil du kuns holde Mund! Heib.M. 25. Hostr.G.104. „Sludder og Vrøvl, lille rare Madam Petersen,“ sagde Røgind.Rørd. LB.285. ErlKrist.DH.39. ogs. (dial., jarg.) sludder (og vrøv) med dig olgn. Gravl. BB.15. HHLund.GF.17. aah Sludder og Vrøv med det hele. KAbell.M.21. || (til dels spøg.) med overgang til bet. 3, om muntre, snakkesalige ytringer, tom, overflødig tale, bl. a. i forb. som føre (Biehl.DQ.III.298. Aarestr. SS.II.214) ell. holde (en farlig) sludder (KLars.HPE.137. Feilb.). (jeg) opholder Dem (o: læserne) med min lange Passiar; og . . . naar jeg siger Stop! slaae (de) en Latter op, og raabe: „Nu skal Du ha'e Tak for din Sludder, Peer Vrøvler!“ Blich.(1920).XV.219. Gud, hvor jeg kan skrive en Sludder! — Nu gad jeg vist om De vil finde at jeg er en vittig Fyr. HCAnd. BC.II.27. om livlig, mundrap snakken: nu gaar sludderen olgn. VKorfitsen.F.34. Gyr Lemche.FS.358. jf. Sludretøj: et overmaade muntert Barn, paa hvem Sludderen uafledelig gik. SCBarth.Livserindringer. I. (1900). 5. || det var en anden sludder, (spøg., jarg.) det var noget andet end det tidligere omtalte, det først (urigtigt) antagne, noget med (mere) mening i; det var en anden sag (4.3), „en anden snak“. „Lise, maa jeg bede Dem om en halv Genevertoddy,“ piber han . . . Jeg raaber . . . — „Lise, hele Kognakstoddyer med dobbelt Væge Bordet rundt!“ Det var en anden Sludder. Schand.FrProv.84. Se, nu er der jo bleven en hel Karl af Dig, Jens. Det er en anden Sludder, end dengang Du løb fra mig i Nøddebo. JHelms.G.45. spec. som (delvis godkendende) svar paa en af en anden fremsat redegørelse olgn.: nu fortalte han det hele saadan som det var gaet til . . . „Ja, det var jo naturligvis en anden Sludder,“ sagde K. „Fanden kan ogsaa hitte ud af alt det Avispjadderi.“ AGnudtzm.Det stille Vand. (1901). 188. OlJespersen. Oplevelser. (1930).62. || (give) en sludder for en sladder, ogs. m. tilføjelsen; og sladder for en skilling (Cü.1839.(WJWulf. DaGuinea vardansk.(1917).188)), (give) en undvigende, kun tilsyneladende tilfredsstillende, i virkelig heden tom, intetsigende, vrøvlet forklaring, især som svar. (hun) er en lumsk Rævl Nu giver hun hende en Sludder for en Sladder . . . og saa lader Elisa sig spise af dermed. Hostr.**

ÆS.II.11. Han folte snart, at Rasmus . . . ikke forstod Texterne, og, naar han skulde oversætte dem, gav ham en Sludder for en Sladder. Schand.SB.241. Hvor ofte er Forældre dog tilbøjelig til at give deres Børn „en Sludder for en Sladder“, naar Børnene spørger — og netop . . . fordi Forældrene ikke straks ved nøjagtig Besked. BerITid. 1933. M.II.sp.2. (nu l. br.) som afvisende svar: „Banken (som gletscherisen har afsat) skal hæve sig, vi (o: solstraaerne) ville skjermehende! Det Sande, det Gode, det Skønne skal bygge der!“ — „Sludder for en Sladder!“ sagde Nordostvinden. HCAnd.(1919).V.73. jf.: Sludder med den Sladder! LJørgensen.Mine Erindringer.(1891).37. || sludder sladder, se u. Sluddersladder.

3) (jf. sludre 2.2; uden skarp adskillelse fra bet. 2) jævn (uhøjtidelig), dagligdags, munter, hyggelig, fortrolig (sam)tale; passiar (1); snak(ken). Jeg holder ogsaa af en Sludder om Aftenen. CEw.Æ.VII.46. || især i forb. som faa (sig) en (rigtig, hyggelig) sludder (PDrachm.D.19. KMunk.C.466), slaa en (lille) sludder af (med en) (Schand.BS.298. Ujf.), komme (falde, være, gaa) i sludder (med en) (AnkerLars. MM.177).

4) (dial.) navn paa et kortspil. Feilb.IV.342. Ujf.

Sludder-, i ssgr. (tidligere ogs. skrevet Sluder-, se u. sludderagtig 1, sludrevorn 1). [slud(ʰ)ər-, l. br. 'slu(ʰ)ər-, 'slød(ʰ)ər-] af Sludder (især i bet. 2-3) ell. sludre (især i bet. 2). || i de i rigsspr. alm. ssgr. bruges nu oftest Sludre- (s. d.).

Sluddera(d)s, en. [sludə'ra:s] (til Sludder ell. sludre; jf. Sladdera(d)s; talespr., sj.) nedsæt.: d. s. s. Sludder 3. snakke kunde han, og han holdt en lang sluddersats. Grøn. SV.14.

sludder-agtig, adj. (jf. nt. sluder-(h)aftig, tilbøjelig til at sludre (snakke), hty. schlotterhaft, schlotterig, slap, skodesløs, uordentlig; sml. -vorn) 1) (jf. Sludder 1, sludre 1, sludret 1, sludrevorn 1; nu ikke i rigsspr.) skodesløs, spec.: paa en flot, letfærdig maade. Moth.S498. et uhøfligt, sludderagtigt, og halv liderligt Væsen . . . har Overhaand (i Leyden). Gram.Breve.106. jf. Sluderagtighed. Moth.S498. 2) (jf. sludret 2, sludrevorn 2; nu mindre br.) som er tilbøjelig til sludder, til at sludre, ell. (nu især; om ytring) præget af (tilbøjelighed til) sludder; vrøvlagtig; vrøvlet. vAph.(1764). Om det Sludderagtige i den Sætning: „Af Bondens Sved lever Kjøbmanden.“ Hrz.(Kyrre. HH.Till.43). KGBrøndst.F.163. en underlig sludderagtig Kongetale. PSeverinsen. Folkekirkens Ejendoms historie. (1920).78. || (jf. sludre 2.1, sludrevorn 2; nu næppe br.) om person: stammende. Sludderagtig. Moth.S499. **-markel**, en. (jf. nt. sludderpils, anv. som betegnelsen for en uordentlig, sjusket, skodesløs per-

son; muligvis med henblik paa det svampede (graalige) frugtlegerne med uregelmæssige (mørkere) gruber; sml. ty. dial. schlotter, svampet, slimet masse, dynd, smuds (se u. Sludder), og sludre (1); nu næppe br.) en art spiselig morkel (*Morchella esculenta?*). Dertil (o: til farserede morkler) bruges de saakaldte store Sludder-morkler. Kogek. (1829). 120. (spøg.) om (sludrende) person: Disse Skriverskarle høre til dem, der bringe Snak mellem Folk, de høre til en Species af Planter, som bære et for dem meget betegnende Navn — Sludder-morkler (cfr. Jfr. Nielsens Kogebog (o: den ovf. l. 6ff. citerede)). Kierk. P. II. 260. **-sladder**, en, et. (ogs. (skrevet i 2 ord og) udtalt med hovedtryk paa begge led). (jf. Sliddersladder; nu næppe br. i alm. rigsspr.) sludder (2-3). *Det skeete blot af bare Jalousie. | Men det er Sluddersladder, sandt at sige! | Skinsyge fremmed er i Musers Rige. Bagges. Ep. 374. Her at anfore . . B.s usle dumme Rim, finder Jeg mig paa ingen Maade lysten til, da slikt Sluddersladder og erkedumt Vaaserei er værdt at fylde op med i Bogen. P. N. Skovgaard. B. 322. som afvisende svar: *Gale Mand! | Skynd, skynd dig hurtig ned, før Grenen (knækker). | „Hvad, raabte Helten ned fra Træet, Sludder Sladder — | I vil nok narre mig.“ Bagges. Com. F. 117. Krist. Ordsp. 422. Feilb. † **-øret**, adj. (nl. sluderorig, -ohrt; jf. sludre (1.1) og sludøret) som har (store, udstaaende og) nedhængende øren. *dette store Beest og sludder-øret Gast (o: et æsel). Helt. Poet. 161.

I. Slude, en, se Slyde.

II. slude, v. [slud̥ə] -ede. (ænyd. d. s. (ogs. i bet.: hænge slap; se videre u. I. Slud); til I. Slud; især dial.) være sludfuldt vejr; upers. i forb. det sluder. Moth. S. 498. VSO. MO. Jord og Himmel stod i Et . . det sludede hvinende forbi deres Øren. Kidde. B. 31. UfF. talem.: Når det monne snæe og slude, er det bedre at være inde end ude. Moth. 136.

Sluder, en, et. se Sludder.

sludet, adj. [slud̥ət] (af I. Slud; i rigsspr. Ⓞ, l. br.) om vejr olgn.: præget af, fuld af slud; sludfuld. sludede Nætter. J. V. Jens. (Pol. 2/1 1935. 15. sp. 3). billedl.: det (var) endnu i hans Sind sludet Vinter. Hans Povls. JP. 61.

Ⓞ **slud-fuld**, adj. (ænyd. d. s.; jf. sludagtig, sludet) om vejrforhold ell. heraf præget tidsrum, opholdssted olgn.: som er præget af slud; som har (megen) slud. *Sludfuld, kold og nøgen Vintren kommer. FGuldb. SS. I. 149. (han) stirrede ud i det natlige, sludfulde Mørke. Winth. NDign. 288. den vinterlige, sorte og sludfulde Nordse. Tops. J. 130. mørke og sludfulde Efterårsdage. Pont. LP. VIII. 55. Vejret var sludfuldt, men han havde en Regnfrakke med. Buchh. GT. 204. || billedl. *Uden Kierlighed er Livet kun en sludfuld Dag. Oehl. VII. 136.

sludre, v. [sludrə; l. br. 'slodrə] -ede. imp. (l. br., undgaas som regel ved omskrivning) sludr (Pol. 2/1 1931. Sønd. 22. sp. 2) ell. **sludder** (ChKjerulf. FE. 255. Anesen. JG. 94) ell. † **sludre** (jf. J. Baden. Gram. 139. E. Jessen. Gram. 123). vbs. jf. **Sludder**. (ænyd. d. s. (i bet.: tale utydeligt, stammende), sv. sluddra, tale utydeligt, være skodesløs med penge olgn.; rimeligvis fra nt. slud(d)eren, bevæge sig uregelmæssigt (usikkert), gaa skodesløst, være uordentlig, snakke, sludre, jf. hty. schlottern, hænge løst, dingle, vakle, være ledeløs, got. af-slaupnan, skælv (af frygt), forfærdes; sml. II. sladre)

1) (nu dial.) som udtryk for uregelmæssig (usikker, skodesløs) bevægelse ell. virksomhed. 1.1) bevæge sig uregelmæssigt, usikkert; dingle; slaske. en forjasket Hat, som henger og sludrer om Ørene af dem. KomGrønne. III. 8. UfF. 1.2) være skodesløs i sin adfærd, virksomhed; være sjusket; sjuske; jaske (2); sløse. (i forb. som sludre med et arbejde, sludre det af, hen, fra haanden olgn.). Langebek. SA. 21. hand skrev flere Bøger end hand burde, og sludrede sine Skrifter fra Haanden. KSelskSkr. I. 241. VSO. I. 107. B. sludrede med sine Pensa. Blich. (1920). XXV. 85. UfF. jf. (om mangelfuldt arbejde): det kan gerne sludre af (o: passere). Feilb.

2) m. h. t. ytring. 2.1) (især dagl., jf.: „plat“. Levin.) med mere ell. mindre nedset. bet., dels m. h. t. artikulation: tale stammende, uforstaaeligt (Moth. S. 499), dels (og nu næsten kun) m. h. t. grundløs, meningsløs, tom, overflodig tale: fremføre sludder (2); vrøvl; vaase; snakke (vrøvlet, vidtløftigt, pjattet); pludre (2.1). *Naar han i Engelsk Sprog kand sludre nogenledes, | Og bande got paa Tydsk, da holdes han for Lærd. FrHorn. PM. 118. sludre en Hoben. vAph. (1759). *Naar man bare de Mennesker (o: franskmændene) kunde forstaae; | Men de sludre, | De pludre. Heib. DP. 55. *Meget, veed vi vel, er sluddret, | Meget sagt med Ret og Skjel. Aaestr. ED. 100. Kan han ikke tie med sin store Plan, men maa han umodent sludde den ud, saa bliver han selv comisk. Kierk. VII. 403. I sin Fuldskab begyndte han nu at sludre op om, hvor lumsk (vi) havde baaret os ad. Duelund. N. 39. slide og sludre, se I. slide. 2.2) (talespr.) svarende til Sludder 3: (sam)tale jævnt, munter, fortroligt; passiare; faa en sludder (med); slaa en sludder af. Her er jo nyskelige Piger . . jeg har . . danset med dem, sludret med dem. Hostr. KG. II. 1. overalt var der en Snakken og Sludren som paa en Torvedag i Neapel. Bergs. HI. 223. (han) aflagde . . sit sædvanlige Middagsbesøg ovre hos Forvalteren for at sludre lidt ved en Pibe Tobak. Pont. LP. VII. 100. Lærerne . . kunde (ikke) faa sludret af, naar Klokkeren ringede op. KBokken. U. 70. Tag og sludrer lidt med hende. Anesen. JG. 94. 2.3) uegl. brug

af bet. (1 ell.) 2. *Lampen sludrer let med klare Luer. *PlaCour.MennesketsHjem.*(1931). 27. det er fornøjeligt at høre et Par Skader sidde og sludre sammen. *Seier.Bornholms Fugle.*(1932).177. Vi tuder i Fløjten, de andre svarer, og denne Smaasludren mellem Færgerne fortsætter. *Pol.*¹⁹/₁1940.3.sp.2. || især om rislende vand olgn.: pludre (2.2); slådre (11.3). en væver lille Bæk, der gik og sludrede under nogle brede Ellekroner. *Aakj.PL.50.* Henne ved det sammensunkne Møllehjul sludrede Vandet den klangkølige Sludren, han i mange Aar havde hørt i Drømme. *ErlKrist.MM.140.*

Sludre-, i ssgr. (tidligere alm. **Sludder-**). især (talespr.) af sludre 2(1). || formen **Sludder-** var alm. (eneraadende) indtil slutn. af 19. aarh. (jf. *VSO. MO. Saaby.*⁴), opføres endnu som en med **Sludre-** sideordnet form i *Saaby.*⁷ *Glahder.Retskr.*, men er nu i alm. talespr. næsten fortrængt (i de alm. anv. ssgr.) af **Sludre-** || som lei forstaaelige eller mere tilfældige ssgr. kan anføres: Jeg holder ikke meget af at spille Kort, men der er saadan et hyggeligt Begreb, som hedder en god Sludrebride. *BerlTid.*¹⁷/₁1936. *Send. 21.sp.4.* H. er kommet i Sludrehjørnet iaften. *PLevin.LN.20* (jf. u. Hjørne 4.2). den sludrelystne Danskyser. *Bregend.HH.11. 74.* en lyslevende londonsk sludreskribent. *NisPet.Spildt mælk.*(1934).157. Folkestuen benyttes til Sludrestue og Rygeværelse. *JacAnd.Er.II.193.* **-bøtte**, en. (jf. I. Bøtte 2.2, Sladderbøtte) anv. som (til dels spøg.) personbetegnelse: sludrehoved. denne gamle Sludrebøtte, denne Brandt. *Schand.ÜS.45. CMöll.BB.245.* **Sludder-**: *S&B. D&H. -chatol*, et. (jf. -kasse og Chatol 2 slutn.; især spøg.) d. s. *WCarstensen.Den gamle Skole.*(1882).426. hun er jo et gammelt Sludrechatol. *GyrLemche.T.I.63.* **Sludder-**: *Larsen.Bt&T. -hoved*, et. (jf. -bøtte, -chatol, -kasse, -mads, -peter, -potte, -taske, -værk (2) og Sludrer, Sludrian samt Hoved 6.2) person, der (gerne) sludrer (vrøvler, taler meget og paa en snakkelysten maade). Det Postbud er bare et Sludrehoved, som bider sig fast i Enhver, han faar fat paa. *RSchmidt. MD.133.* (han) blev oprørt over Vennens Snak. — Du er et ørkesløst Sludrehoved. || Bestil noget. Tro paa Gud og hold din Kæft. *Bønnylcke.MM.81.* **Sludder-**: *S&B. Gravl. Øen.31. AndNz.DM.IV.150.* **-kasse**, en. (dial.) d. s. *Wied.Thum.172.* **-mads**, en. (nt. sludermatz; jf. Kludder-, Pluddermads og Mads 1; nu mindre br.) d. s. *VilhAnd.Horats.1.82.* **Sludder-**: *Amberg. RudBay. EP.III.58. Kierk.XV.376.* disse rare Mennesker er Sludder-Masser eller Gavtyve.s.a.P. XI.2.163. *JLHeib.(StSprO.Nr.39.28).* *D&H. -peter*, en. (jf. Peter 1(1); l. br.) d. s. (han) skulde vise de to Sludrepetere, at i Morgen skulde det blive til Alvor. *E.Erichs.Doktorens Jul.*(1920).77. **-pose**, en. (jf. I. Pose 3(1);

l. br.) dels i udtr. som løse op for sludreposen olgn., (spøg.) begynde at sludre (løs); dels i bet.: sludrevorn person. jf.: **Sludder-Posen.** En Samling af 410 Ordsprog;(bogtitel. 1854). **-potte**, en. (jf. I. Potte 4; til dels spøg.) d. s. s. -hoved. *AntNiels.FL.II.94.*

Sludrer, en. (†) **Sludrere.** *KSelskSkr. I.243.* flt. **-e.** (af sludre 2(1); nu mindre br. i rigsspr.) person, der sludrer (tidligere især: fører grundløs, uvederhæftig tale); sludrehoved. *vAph.*(1759). en Sludrer og Fabel-Hans. *KSelskSkr.IX.340. VSO. MO. D&H. VilhAnd.Horats.I.19.*

sludret, adj. [!sludræt, l. br. !slodræt] (af Sludder ell. sludre; jf. sludrig 1) (dial.) til Sludder 1, sludre 1, især (jf. sludderagtig 1, -vorn 1) i bet.: skødesløs; sjusket. *Feilb. BL.118. UjF. 2* (især talespr.; l. br.) til Sludder 2(-3), sludre 2(1): d. s. s. sludderagtig 2. (det) lyder sludret. *ThitJens.TS.165.*

Sludre-taske, en. (l. br.) sludrehoved; sladder taske, en berygtet mandlig Sludder-taske. *VortLand.*¹⁷/₁1905.1.sp.8. **-traad**, en. (jarg., sj.) muligvis egl. om telegraftraad, anv. i udtryk for omløbende rygte, forlydende olgn. at Rygternes „Sluddertraad“ løber over Markerne ogsaa herude er i en Tid som denne (: juli 1864) rimeligt. *HCand. BC.III.169. smst.166.* **-tøj**, et. (jf. sludderen gik paa barnet u. Sludder 2; dagl.) en sludrende persons mund; snakketøj, den forbandede Københavner . . med sit glatte Fjæs . . og sit Sludretøj. *BerLuisb.S.91. Fr Skousbo.ES.39.* **-vorn**, adj. (-vor(r)en. *Biehl.DQ.IV.82. M.Lorentzen.AL.12.* — nu l. br. **-ivur(re)n.** *Oehl.Digte.*(1803).250. jf. *LTid.1758.59. Suhm.IV.183.*) (ænyd. slud-(d)jervorn (i bet. 1)) 1) (jf. Sludder 1, sludre 1, sludderagtig 1, sludret 1; nu ikke i rigsspr.) skødesløs; sjusket. slud(d)er-: *Moth.SA499.* sluddervorren Paaklædning er et Kiendtegn paa en besmittet Siel. *Biehl.DQ.IV.82.* I ældre Tider var næsten alle Tørvemoser sluddervornt og ødselt behandlede. *Blich.*(1920).XXII.139. jf.: Her taales ingen Sluddervorenhed, ingen Forsømmelse, ingen Mangel. *Høegh.AJ.195. 2*) (jf. Sludder 2(-3), sludre 2(1), sludderagtig 2, sludret 2 og pludder-, sladdervorn; nu mindre br. i rigsspr.) tilbøjelig til at sludre ell. (om ytring) præget af en saadan tilbøjelighed; vrøvlet; vrøvlagtig. Det er hans bedste Hvilte — at gaa og tie stille . . Kan I ikke forstaa . . at den Mand kan gøre en Kone sludrevorn! *PLevin.HG.43. Flemløse.139.* (fortællingerne) maae dog være faa og kjernerige, ikke sluddervorne. *Cit. 1832.* (*Hjort. B. II. 116*). Kan De blot bringe ham saa vidt (: ved at drikke med ham), at han bliver sluddervorn eller dinglevorn. *Hostr.G.23. E.JuelHans.H. 90. Feilb. jf. Sluddervornhed.vAph.*(1764). Sluddervorrenhed. *Kierk.VII.59.* || (jf. sludre 2.1, sludderagtig 2; nu l. br.) m. h. t. artikulation: stammende; utydelig. Sluddervorn.

Moth.S499. jf.: i din sidste uarticulerede Tale (var der) en Mængde, som ei var til at forstaae. Denne Sluddervorenhed maa du vænne dig af med. *Heib. Pros. X. 22. -værk*, et. (sj. i rigsspr.) 1) sludderagtig tale; sludder (2); vaas. Sludder-: Feilb. 2) (jf. Orgelværk 2, Spilleværk) d. s. s. -hoved. han hørte Hanka skænde ude i Haven. „Sludreværk! Skændes har hun altid Stunder til,“ mumlede han. *Rørd.S.117.*

Sludrian, en. [ˈsluðˈri(ɔ)an] (ty. sludrian, nt. sluderjahn; dannet til Sludder, sludre efter Klodrian, Slendrian olgn.) (fineret personnavn anv. som) beleggelse for en sludderagtig person. 1) (nu ikke i rigsspr.) svarende til sludre 1.2, sludderagtig 1: skødesløs, sjusket person; sjuske (hoved). Jeg heftede Spendelæret paa min Skoe fast med en Naal, for ikke at blive anseet for en Møse Sludrian. *KbhAftenp.1784.Nr.42&43.2. sp.2. 2) (nu sj.) svarende til sludre 2(1-2), sludderagtig 2: sludrehoved. (hertil ell. til bet. 1:)* Hr. Sludrian arbejder Hr. Slendrian i Hænderne. *Mynst.(Hjort.B.I.182).*

sludrig, adj. (nt. sluderig; til Sludder, sludre; nu ikke i rigsspr.) 1) (jf. sludre 1.2) skødesløs; sjusket. *MDL. 2) (jf. sludre 2(1)) sludret; sludrevorn. man (bør ikke) tage for fulde hvad disse sludrige Monachi snakker hen i Verden. Gram.Breve.194.*

⊗ **Slud-tid**, en. især om sludfuld aars-tid. *Kaalund.FD.85. billedl.:* *Frugten maa bjerges, før Sluttiden kommer. *Kaalund.380. -vejr*, et. (især ⊗). *Kaalund.389. Fleuron. KO.201. -vinter*, en. (nu sj.) sludfuld vinter (uden megen (varig) frost). *Molb.HO. VSO.(„modsat Frostvinter“). -øre*, et. (ænyd. d. s., no. dial. slutøyra; til ænyd. slude, hænge (slapt) ned (se videre u. II. slot); jf. Slotøre samt Slugøre; dial.) udstaaende, nedhængende øre. (i alm. i ft.). Den lange jydsk Art (af svin), med en lang Tryne, nedhængende Slud-Øren. *Begtr. Sjøell.II.442. MDL. jf. talem.:* Den ene So vil gerne kalde den anden Sludøre. *Halleby. 241. sml. Krist.Ordspr.311. -øret*, adj. (ænyd. d. s.; jf. -øre samt slot-, sludder-, slukøret; dial.) som har nedhængende øren (sludøren). *Moth.S498. MDL. UfF.*

I. Sluf, en. [slof] (l. br. Sluffe. jf. Feilb.). ft. **-ler**. (fra ty. dial. schluff(e), smuthul, arme, muffe, bælg ofl., holl. sloof, opslag m. m.; til mht. sloufen, (lade) glide, smutte, holl. sloven, skubbe (se I. Slojfe) 1) om en (løst omsluttende) beklædningsgenstand (især i ft.). 1.) handske (med vid indgang (krave) og) uden knapper ell. laas; ogs. (jf. Slugvante) om bælgvante (med et rum til tommelfingeren og et jælles rum til de fire andre fingre; jf. *BerlKonv.XIX.478*); (i alm. spr.:) slufhandske. *Cit.1931.(OrdbS.).* || hertil ssgr. som **Sluf-handske** (*BerlTid. 1/2 1934.M. 15. BerlKonv.XIX.478*), **-vante** (smst. jf. *Slug*, *Slupvante*). 1.2) (sj.) langskafet støvle

(med vidt skaft), som ikke knappes ell. snøres; røjser; pelsstøvle. han pegede paa sine store, lodne Sluffer . . . „Jeg er vel bestøvlet“. *Pont.KG.75. 2) (dial.) skagleskede; strangskede. Feilb.*

II. Sluf, en. se Slof.

III. Sluffe, en. se I. Sluffe.

I. Sluffe, en. [ˈslofə] (nu ikke i rigsspr. *Sluf. Rantzau.D.Nr.46). ft. -r.* (ænyd. d. s.; 10 *muligvis fra ty. schleife († schläufe, mnt. sloufe), glidebane, sledske, slæde, sluffe ofl. (se Slojfe), ell. (ved omdannelse heraf) fra nt. sluffe, nedtraadt, udtraadt sko, tøffel, „slæbe“, holl. slof (til nt. sluffen, holl. sloffen, slæbe, gaa slæbende); jf. II. Skuffe 2 og III. sluffe; nu især foræld. ell. dial.) 1) transportredskab, bestaaende af en flade (et laå) ell. en kasse med meder ell. (et ell. flere) hjul under, dels om en slæde (til kørsel paa blød bund, dial. ogs. om (is)slæde til børn), dels om en (hjul)bør ell. karre (skub-, trækkarre). see, der er en øxe til brænd-offeret, og slufferne (1871: Tærskelæderne), og oxens redskab til vedden. *2Sam.24.22 (Chr.VI). løfte een Eege Block op paa een Sluffe. Æreboe.17.* Adskillige mellem Slæde og Sluffe er egentlig kun den Forskjel, at den sidste altid er uden Stænger. *MøllH.V.268. UnivBl.I.356. Feilb. UfF. || (jf. Jord-, Muld-, Møgsluffe) til transport af jord olgn. JensChrJensen.EtvelindrettetLandsbrug.(1842).25. jf.:* Til at føre Tørven . . fra Graven til Sættepladsen, ville vi . . vælge Hestesluffe. *smst.27. || (jf. Brand-, Bryggersluffe) til transport af vand-, øltønder olgn. et Trykværk, hvorfra Vandet . . ved Sluffer maa beforders hen til Sprøiterne. MR.1755. 146. Sprøiter og Sluffer fore over Slotspladsen i flyvende Fart. CBernh.EtAarsKbh. II.(1835).105. Bergs.GF.II.309. Pont.DR.V. 192. Brygernes Sluffer med Vandtønder kom skumplende. CarlCChristensen.FraVolde-nesKbh.(1924).90. || om rakkerens sluffe (rakkerkarre, rakkersluffe). *LTid.1733.474. *(tyven blev) paa en Sluffe slængt, | Kiørt ud, vendt om, berettet, hængt. Bagges.Ungd. I.180. HCAnd.KS.II.25. 2) (muligvis overf. anv. af bet. 1, jf. Kasse (I.4.1), Skude (I.2) ofl.; sml. dog ty. dial. schluff(e), uordenlig, døven person, ty. dial. s(ch)luff, holl. slof, trav, sjusket; dial.) nedset. betegnelse for en (ældre, sjusket) kvinde. *Amanda — uh — den gamle Sluffe! | kun disked op med sit forbrugt Snavs (v: tarvelige viser). *Schand.UD.38. Feilb. UfF.****

II. Sluffe, en. se I. Sluf.

III. sluffe, v. [ˈslofə] **-ede**. (ænyd. d. s.; af I. Sluffe 1; især foræld. ell. dial.) transportere paa en sluffe. *I skal sluffes bort | Og holde Eders Indtog under Galgen. *Bredahl.VI.231.* et Sted, hvor der (fra kærret) er sluffet Torv op ad en Rampe. *Fleuron. Grum.(1919).129. Halleby.124.*

slufre, v. [ˈslofrə] **-ede**. (jf. (nu dial.) sluffe, slubre (*Moth.S500. UfF. jf. Feilb.*);

sideform til slubre; sj. i rigsspr.) d. s. s. slubre 1. *UjF.* || d. s. s. slubre 1.2. (*hans*) Mission er endt. Han slufser lettet af. *Buchh. CvH.108.* || (jf. slubre 1.s) om lyd. Der var stille i den store Stue, kun Ilden slufrede med en vis gemyttlig Lyd i den hvide Ovn. *ESkram.GC.39.*

I. Slug, en ell. (*sj.*) et (*Prahl.ST.III.39.*) (*ænyd.* d. s., no. dial. sluk; jf. ty. *schlauch*; til sluge (1.1); jf. Sluger, II. Slug og I. Slog; nu kun dial.) slughals; *fraadser. Moth.S500. NvHaven.Orth.162. Feib.*

II. Slug, et ell. (*dial.*) en (*PoulPed.DP.22. Feib.*) [slu(q)] (tidligere ogs. skrevet **Slu** (*se u. Slugand*), **Slud.** *Rottbøll.S.38.* fl. d. s. (*ænyd.* d. s., no. dial. sluk, jf. no. dial. (*gln.*) slok, kværnrende, trug oft., sv. dial. slåk, sml. ty. schluck, slurk, og schlauch, svælg; til sluge; i rigsspr. nu (□) l. br.)

1) til sluge 1(1). 1.1) handlingen at sluge noget, spec. om den enkelte nedsvælgen ell. især (konkr.) om den mængde, der sluges ad gangen: (stor) mundfuld ell. slurk. jf. *Esp.479f. navnlig i udtryk som:* Han tog det hele Stykke i eet Slug. *MO. Fleuron.K.137. UjF. 1.2* et menneskes ell. dyrs svælg; ogs.: *gab. LTid.1724.743. NvHaven.Orth.162.* Svalerne . . leve af Insekter, der flyve omkring . . og hvilke de med deres store Slug eller Svælg gribe i Luften. *Pol PhysMag.I.1.346.* jf. bet. 2.2: (*bjergkloften*) var som Dødens Kæber, der her uforvarende viste deres sultne Slug. *ThøgLars.T.132.*

2) om en især trag-, skaal-, cylinderformet (del af en) ting, som noget rummes ell. optages i, passerer igennem olgn., ell. om den dertil svarende virksomhed ell. bevægelse. 2.1) (jf. Røgslug) om (del af) et redskab, en maskine olgn. *Saa kastes dit Legem i Ovnslug | at lutres af Flammernes Tunge. *SMich.B.111.* især m. fagl. anv., saaledes bl. a. i en tærskemaskine: aabningen (rummet), hvor kornet (*negene*) føres ind (*LandbO.*II.603.*) i en herdoxn d. s. s. I. Fuks 4.8 (*Wagn.Tekn.87.*) i sluseværk olgn.: aabning, som vandet kan strømme igennem (*Feib. jf. Esp.479f. og Vandslug. Hylling.HJ.524.*) olgn. || den hule del af en ske, skovl olgn.; (*ske-, skovl-*) blad. *Rask.FynskeBS.53. MDL. Skebladet* eller, som det i Bondens Mund kaldes: Sluget. *Tidskr.f.Kunstindustri.1897.57. Feib.*

2.2) (jf. Slugt) om (dyb) sænkning ml. høje (*UjF.*); dyb; svælg; gab olgn. *Moth.S500. jf.: Horns Rev deles ved Dybet: Slingen i Inder- og Yder-Revet. Den danske Lods.(1843). 301. jf. bet. 2.3: *de dunkle Slug, de skumle Porte. Sødb.GD.13. (jf. sluge 3.1-2) overf.: At nøgternt tænkende Finansmænd, naar de ser ned i et saa bundløst Slug, ikke faar særlig Lyst til at sætte Penge ind skulde synes klart. *DagNyh.*1922.8.sp.2.* || om (hvirvlende, sugende bevægelse i) et havdyb, svælg. *Bølgens Slug. *ChrFlensb.**

*DM.II.69. *Svælgets skiuhte Slug (i en fos). Stockf.(SkVid.XII.30). 2.3)* (jf. Smug) snæver passage ml. bygninger (ogs. (jf. bet. 2.4) med forestilling om vindstrømning, træk), hun maatte da i den meest skærende Morgenkulde blive holdende i Sluget af Københavns Indkørsel. *Politivennen.1801.2546.* nu skulde Sluget (o: aabningen paa en trelænget gaard) lukkes med en ny Længe. *AndNz. DM.III.6. (blæsten) hvirvlede omkring ham her i Sluget af Vårtilts mørke Kompleks af Skure og Fartøjer paa Bedding. Steenberg.H. II.158. 2.4)* (stærk) vindstrømning (jf. *gennem en port, en skorsten, ml. bygninger olgn.*); trækvind; vindstød. de fik Sluget i Ansigtet. *ZakNiels.Maagen.176.* der stod et Slug af Vind og Regnstæk mellem Længerne. *sa.GV85. (motorcyklisten)* skal have Hovedet nøgent mod Vinden, han skal mærke Sluget og Farten. *MartinAHans.NO. 172. Feib. UjF. jf.: *Firspringet, Bumpene paa Enden, det kolde Luftsflug om (rytteres) Øren og Haar. JVJens.Di.84.*

III. Slug, en, et. se I. Slu.

IV. slug, adj. se III. slu.

V. slug, præf. af sluge (s. d.).

Slug-, i sgr. [slu(q)] især af sluge 1.1 (jf. Sluge-). † -and, en. (*rimeligtvis af II. Slug 2.1 slutn.*) † d. s. s. Skeand 1. *Funke. (1801).I.165.*

sluge, v. [slu(q)] (nu ikke i rigsspr. *sluge. Clitau.PT.82. jf. Esp.§52.1. Feib.* og opslugge (u. opsluge); sml. dog II. slukke) præf. -te [slugd] (slugte. *Moth.S500*) ell. (nu ikke i alm. rigsspr.) -ede (*Prahl.ST.I. 209. Ing.RSE.VI.220. SjællBond.159. jf. Moth.S500. MO. Feib.*) ell. (nu ikke i rigsspr.) sløg (slåg. *Moth.S500. jf. UjF.*) ell. (nu næppe br.) slug (slug bruges og i gemeen tale for slugede f. ex. bedre er noget end intet, sagde ulven han slug en mygg. *NvHaven.Orth.162.*) ; part. -t [slugd] (slugt. *Moth.S500*) ell. (nu ikke i alm. rigsspr.) -et (*Holb.UHH.I.1. Anti-Spectator.162. jf. Moth.S500. MO.*) ell. † sløgen (*Moth.S500*). vbs. (l. br.) -ning (*vAph.(1764). Lütken.Dyr.1 263. BMøll.DyL.III.48. sml. Luftsugning*), jf. II. Slug, Slugeri (især i sgr. som Romanslugeri, se u. Romansluger). (*glæd. d. s. (1Mos.41.4 (GldBib.)), sv. sluka, no. sluke, mt. sluken, mht. sluchen; jf. II. slukke*)

1) tage til sig gennem munden (svælg); nedsvælge. 1.1) (jf. forsluge (sig) 2) m. h. t. mad, drikke olgn.: indtage (i munden, nedsvælge) hurtigt, graadigt, i store portioner, paa en ubehersket (upassende) maade, uden at (give sig tid til at) tygge maden (helt) olgn.; (ned)svælge; nedsluge; ogs.: spise, drikke i hast. der sprang en Fisk op af Floden og vilde sluge den unge Mand. *Tob. 6.3. *Naar Sildestimen blinker, den sluges af en Hval. Oehl.NG.(1819).210.* Ulven slugte (*Molb.Ev.399: slugede*) (*pandekagerne*) graadig, og sagde: „De Kager smage efter

mere.“ *Molb.Ev.²II.(1854).98.* En Middag sad de og arbejdede efter . . at have slugt Maden paa fem Minutter. *AndNz.PE.II.130.* Hun slugte en Mundfuld Kaffe. *ErlKrist.DH.109.* (jf. indsluge slutn.) m. h. t. Luft(art): Han dykkede ned, fik fat i den druknede . . kom op og slugte Luft, dykkede igen. *Martin AHans.NO.189.* som udtryk for (ufrivillig) nedsvælgning af noget skadeligt: Selv havde jeg (under forsøget paa at redde den druknede) slugt en Del Vand. *Duelund.N.106.* en Dreng havde slugt en Tiere. *NatTid.²⁴/s1940.4.sp.2.* || (nu sj.) refl. m. obj.-præd. *En Fraadser . . sluger sig fornøjet. *Stub.82.* uegl.: *lader ham . . | Sluge sig mæt paa Fordringer her! *Bagges.Nbld.159.* || (jf. i-, ind-, ned-, op-sluge) i forb. m. adv. ell. præp., i udtr. sluge (noget) ind (*Moth.S500. Cit.1719.* (*Krist.GamleRaad.(1922).8*)), ned (*Moth.S500. LTid.1728.600*), op (o: opsluge. *Moth.S500*) ell. nu næsten kun (dagl.) sluge i sig. Hand sluger i sig som en Måge. *Moth.S500.* Aale-Kraager, kaldes saaledes, fordi man seer dem sluge temmelig store Aal i sig. *Thurah.B.13.* han slugte The og Smørrebrod i sig som en Dreng, der skal jage af Sted til Skole. *KLars.MH.142. Feilb. UfF.* || (jf. kødslugende) part. slugende brugt som adj., især (tidligere) m. bet.: graadig; slugen. (elefantens og næsehornets) stride om Græsningen hvorpaa de ere begge meget slugende. *vAph.Nath.V530.* denne slugende Fisk (o: torsken). *Stibolt.SF.26.* || m. særlig anv., i sammenligninger, talem. oln., ofte m. overgang til bet. 2.3-4. han næsten sluger hende med sine Kys. *HSchwanenfl.Be.18.* (i sammenligning) spec. (jf. æde) som udtryk for glubsk, bidsk, truende væsen: (han) tog aisted (o: rasede), og buldrede: som han skulde sluge mig. *Luxd.FS.81.* Hvor De er i et elskværdigt Humeur idag (o: De er gnaven) . . Man risikerer at blive slugt levende. *OleNavnlos.ToFortællinger.(1858).170.* *HansPovls.HF.158.* have slugt en fodbold, se Fodbold 1. sluge kamelen oln., se I. Kamel 4.1. se ud, som man har slugt langfredag, se Langfredag. noget er bedre end intet, sagde ulven, den slugte en myg, se nogen sp. 1291²² (jf. ovf. sp. 542⁴⁰). piller skal man sluge, ikke tygge, se II. Pille 3. sluge noget raat, se IV. raa 2.1 (og 2.5). rive og sluge, se IV. rive 5.1. jf. Lort 1 slutn.: slug en lort, (vulg., dial.) anv. som foragtelig afvisning, haan oln. *Moth.S500. Feilb. 1.2* uegl., m. h. t. ikke udtalt lyd ell. mening (følelse). || (jf. opsluge 2.3) m. h. t. lyd, (del af) ord: (p. gr. af daarlig artikulation, skodesles, jappet tale) undlade at udtale (tydeligt). hun sluger saa mange Stavelser for at faa Metret frem, da der i Reglen er for mange Fødder. *Brandes.XI.36.* (hvis) hun nu var der . . vilde han (saa) blot gaa forbi og vise hende, at han ikke var sort, ikke var —? Han slugte Ordet Smededreng i sig, og hans

Kinder blev brunroede. *Drachm.PV.25.* (patienten) stammer temmelig betydelig, saa at hun navnlig falder over lange Ord og sluger de sidste Stavelser. *DJacobson.DP.185.* || (jf. nedsluge slutn.; med overgang til bet. 2.4) m. h. t. menings-, følelsesytring: tilbageholde, undertrykke (ved en viljesakt, med anstrengelse); ikke lade komme til udtryk ell. (hørligt) udbrud; kvæle (3.1). naar (kongen) vendte Ryggen, saa kneb hans Hustruer Drengen . . Imellem mærkede Kongen det, men slugte sin Harm for at have Fred i sin Gaard. *PMøll.ES.I.139. Drachm.DM.142.* Han grød lidt, da han kom ind . . Han slugte Graaden . . sank ned ved Siden af Bjørnen, søv øjeblikkeligt. *JVJens.Br.60. Gravl.EP.160.*

2) overf., som udtryk for personlig virksomhed ell. maade at forholde sig paa. 2.1) (ivrigt, hensynsløst) tilegne sig noget, tage (rive) det til sig, gøre det til sit (en del af sig selv), underlægge sig det (helt), ogs.: udnytte (hensynsløst), forbruge oln.; opsluge. *At Smiger mæskes og Sandhed tigger, | At Rige sluge de Arme op . . | Det seer man tit. *Zethitz.Poes.281.* *han var hendes Træl: | Hun havde slugt hans Hjerte | Og formørket hans Sjæl. *Winth.HF.45.* Gudskelov! her er dog ikke mange af den Slags (o: uden national følelse) i Danmark, for ellers havde Tydskerne slugt os forlænge siden. *AntNiels.(Folkekal.1865.139).* (statsbanernes) Enehærdedomme i Malmøfarten, naar (dampskibsselskabet) „Øresund“ sluges. *Ekstrabl.¹⁰/s1939.4.sp.3.* || m. abstr. obj. hand har jo sluget ald Dyd op, saa der er intet tilbage for andre. *Hob.HP.II.7.* jf. bet. 2.2-3: saaledes kunde det gaa til, at en forvovent Natur som Bitte-Antons Broder fik det store Udsyn og det slugende Mod (o: trangten til at se fremmede egne, opleve eventyr). *JVJens.HF.36.* 2.2) som udtryk for intens (ivrig, begærlig, graadig) sansning. || m. h. t. synsobjekt, i udtryk som sluge med øjnene ell. Ø med blikket (*PalM.Nysgerr. II.343*), betragte intenst (betagen, nysgerrig ell. (sjældnere) paa en hadefuld maade oln.). *jeg har mistet (Kiartans) Fortrolighed . . | Nu tier han og sluger mig med Øinene . . | Jeg er forelsket i den samme Viv, som han; | Det er min hele Brøde. *Oehl.KG.(1848).44.* Vestindianeren formelig slugte Frøkenen med Øinene. *PalM.II.610.* *VKorffinsens.F.14.* Ø med Øje oln. som subj.: *Hans Øie sluger begjærlig | . . Kjeden paa Brystet og Ringen. *Holst.D.II.191.* hendes henrykte, slugende Blik og begejstringsglødende Aande har mere Karakteren af Elskov end af Ærefrygt. *JLange.II.330. Gravl.VF.14.* || (med overgang til bet. 2.3) m. h. t. en ytring/s enkelte ord), musik oln. *EErichs.SM.31.* Hans Blik hang . . ved den gamle Herre, og han slugte hvert Ord, han sagde. *IsakDin.FF.36. 2.3)* m. h. t. tanker, viden, lærdom: (især:

gennem læsning) tilegne sig paa en ivrig maade, med graadighed, i stor hast, i stor mængde, ofte (jf. forsluge (sig) 2 slutn.): paa en umoden, usestvændig, ukritisk maade; ogs.: læse hurtigt, (ivrigt) interesseret. jeg har seet, med hvilken Interesse han har læst, eller rettere slugt Deres Bog. *KMRahb.34.* Man tilegner sig intet Værk, man sluger det kun. *Hz. ST.157.* man slugte disse ny Lærdomme. 10 *TroelsL.I.8.* naar hun var alene, slugte hun Roman paa Roman. *KLars.AH.55.* Friherreinden greb (dokumentet) og slugte begærligt Indholdet. *GyrLemche.BD.161.* sluge noder, se Node 1 (jf. Nodesluger). *jf. bet. 1.1:* sluge noget raat, se IV. raa 2.s. || *spec. i forb.* have slugt al verdens visdom (jf. II. al 1.2) *olgn., især som udtryk for indbildt viden:* tro, at man har slugt al verdens visdom *olgn.* Hille Skam, hand sætter Næsen i 20 *Vejret som om hand alleene hafde slugt ald Visdom. KomGrønneq.III.207.* I har endnu ikke slugt al Verdens Viisdom. *Lieb.DQ.I.459.* De troer ogsaa, fordi De er Student, at De har slugt Alverdens Viisdom! *Goldschm.EJ.185. SvGrundtv.FÆ.II.230.* *jf.:* jeg indbilder mig (ikke) at have slugt alle vor Danske Orthographi. *PSchulz.DS.45. 2.4* (jf. bet. 1.2) med selvovervindelse, beherskelse, uden indvendinger finde sig i noget ubehageligt, især ydmygende. Allerede den Kendsgerning, at Knud i Sommer blev Kæreste med . . . Kaja, havde været haard at sluge for (faderen). Men det sidste Aar havde vænnet den stejle Mand til at sluge adskilligt. *MartinAHans.NO.234.* sluge kamelen, se I. Kamel 4.1. sluge en bitter pille, se II. Pille 3. m. lign. *avn. (nu næppe br.):* Kan Mester sluge de Boller? *JHugo.HM.IV.236. 2.5* (jf. opæde 3.3 slutn.; især talespr.) m. h. t. vejstrækning (af betydelig længde): tilbagelægge (hurtigt). Med Bulder og Fnysen sluger (Chr.VI 40 *afvlg.*) den (o: hesten) Veien, og bliver ikke staaende stille. *Job.39.27.* Vognen sluger Kilometre (jf. Kilometersluger) ad tjærede Landeveje. *HeeAnd.MS.24. PDrachm.D.118.*

3) *overf., uden (tydelig) forestilling om aktiv virksomhed, om ting, forhold olgn. 3.1* om ting (især rum, dyb, svælg olgn.): optage i sig (i alm.: paa en tilintetgørende, udslettende maade); *opsluge* (2.2). Lad Vandstrømmene ikke overskylle mig, ei heller Dybet sluge mig. *Ps.69.16.* *Hvi lod du heller mig ey Havet sluge op, | Og Fiskene til Rov og Bytte gav min Krop? *Holb.Mel.VI.* *Af deres (o: Grethes og Mettes) Strømper een sex Skredder-Been kan sluge. *Wess.42.* som soltørret Jord sluger Væde. *EErichs.SM.31.* *Vend om før Afrunden sluger vort Skib! *JVJens.Di.21.* Orme fortære dig, Helvede sluger dig. *KMunk.EI.119. uegl.:* *(Abels grav) var den første Grav paa denne Jord . . . | Hvormange Taarer slugte Graven siden! *PalM.TræD.255. jf. bet. 3.3:* den (sorte farve)

sluger Lyset i sig. *Suhm.II.92.* Sandvejen, som førte derhen, slugtes af Lyngens dybe, sortviolette Tæppe. *Drachm.UB.20. 3.2* (jf. opsluge 2.4-5) som udtryk for, at noget (som nødvendigt middel, virkende faktor) knyttes varigt til, opgaar i, medgaar til noget (en virksomhed olgn.), saa at det ikke (mere) er til raadighed (for andet). || m. h. t. tid, penge (summer), arbejdskraft, interesse olgn.: (helt og i stort omfang) lægge beslag paa (noget). Politik sluger alt (o: al interesse). *NMPet.Br.85.* Bøger og andet Skolemateriel sluger nutildags overraskende store Summer. *VortHj.III,2.36.* han sluges af Studentelivet. *GeorgChristensen.Litteraturhist.II.(1916).* 103. Korrespondancen om Salg af Patenter . . . sluger megen Tid. *Pol. 21/12.1920.6.sp.2.* *jf.:* (han) gennembladede Romaner, Skuespil og Noveller, der kunde sluge Tiden (o: faa tiden til at gaa). *Pont.LP.VIII.84.* || m. h. t. hvad der medgaar til en virksomhed olgn.: forbruge (i stor mængde). Vore Stads-værelser . . . har Ord for at sluge det meget Brændsel, her gaaer til. *Rahb.Tilsk.1801.86.* Den (rullende trappe) sluger for megen Strøm. *Pol. 19/10.1939.9.sp.3.* *jf.:* Bronzen var . . . kostbar, og den massive Økse metalslugende. *JohsBrøndst.DO.I.297. 3.3* (jf. opsluge 2.5) om forhold, der (ved sin dominerende karakter) lader noget andet træde helt i baggrunden ell. forsvinde: (næsten) ophæve; udviske; udslette. Juristerne sige, at en Capital-Forbyrdelse sluger alle de mindre. *Kierk.IV.266.* Hensynet til Massernes Smag sluger Hensynet til Kunsten. *Brandes.XI.313.* Snart efter var (skikkelsen) slugt af Morket. *GyrLemche.S.II.207.* Væggenes mørke Tapet og det graamalede Loft slugte den Smule Lys, som den enlige Flamme kunde give. *HSeverinsen.Delfinen.(1940).21. jf.:* lydslugende Maatter. *IngBygn.1940.42.sp.1.*

4) (til II. Slug 2.3-4; dial.) om vinden: bevæge sig med fart gennem en snævring, om et hushjørne olgn.; svøbe. *UfF.*

Sluge-, i ssg. især af sluge 1.1, (mods. Slug-) næsten kun i mere tilfældige ssg. som Slugeakt (o: slugning, nedsvælgning. *Høfd. Psyk.46*) ofl. (se Feilb.); *jf. Slugevom u. Slugvom.*

slugen, adj. [ˈslu(q)ən] (dial. sluget. *UfF.*) komp. og superl. dannes oftest ved omskrivning; med gradbøjn.-endelse superl. **slugnest** (*Drachm.VD.52*) ell. (nu ikke i rigsspr.) **slugenst** (*Tode.VI.114*). (afsl. af sluge (1.1) (ligesom II. figen, gnaven af fige, gnave osv.), til dels dog sammenblandet med part. (adj.) slugende (se u. sluge 1.1), *jf. skrivemaaden slugend. ThSchmidt.S.506; sml. forslugen og slugerisk; i rigsspr. næsten kun U og nu l. br.) tilbøjelig til at sluge. (ofte i forb. m. præp. efter (Moth.S501. Levin. NMøll.VLitt.III.31. UfF.) ell. paa (Biehl. DQ.IV.76. Kierk.XIII.121. HBrix.DD.89)).*

1) (jf. kiedslugen) som (p. gr. af sin natur

ell. øjeblikkelig trang) er tilbøjelig til, ivrig efter at sluge føde (graadigt, hurtigt, i mængde); graadig; forslugen; slugvorn. *Naar nogen gav ham Mad, da var han ikke slugen, | Han aad til Nødtorffit, men ei gandske propped Bugen. *Frilorn.P.M. 134.* *(bondens) Qvinde breder Dugen, | Og seer saa hierteglad, | Hvor got, hvor trygt, og slugen, | Han sidder ved sit Fad. *Ev. (1914).III.155.* *Førgangen Dag vor sluen Kat, | en ung og lekket Muus fik fat. *Thielos Arier.II.36.* de stærkeste Kiæmper have været de slugenste Ædere. *Tode.VI.114.* *Ormen laa paa saltun Bund i Havet . . | Beed . . slugen sig i Halen. *Oehl.NG.(1819).131.* *i Slaget jeg mætter den slugenste Ravn. *Drachm.VD.52. IIUss.IH.162. Feilb. Rietz. 628. billedl.:* *Kong Hagne dig lokked; | Og Laxen fra Norge (o: *Hedin*) | Bed slugen paa Krogen. *Kaalund.VG.88.*

2) *overf. 2.1* (jf. sluge 2) om person: ivrig, begærlig efter at opnaa, tilegne sig, nyde (sluge) noget; om egenskab, adfærd olgn.: som vidner om en saadan begærlighed; graadig (2); forslugen. hand er slugen efter andens gøds. *Moth.S501.* de har ikke alle saadan en slugen Kierlighed, at de vil have det for sig selv aleene. *KomGrønneq.II. 125.* jeg ønskede dog, at denne Søn . . ikke var saa slugen paa mine Midler. *Luxd.FS.5.* slugen paa Nydelse. *Kierk.XIII.121.* *Jeg sad i Læ af Rugen, | en Knos paa Bøgers slugen. *Aakj.SD.III.103.* (han) saa med et halv ængsteligt, halv slugent Blik paa Naboens Sæd. *Lunde.IIG.106. 2.2* (jf. sluge 3(1)) om ting: som (graadigt) optager noget i sig, tilintetgør, adelægger det olgn.; graadig (2). de Søfarendes Undergang er det slugne Hav. *JBaden.Horatius.I.103.* *Stæder | Dens (o: *pestens*) slugne Lue havde ødelagt. *Tode.ST.II.60.* *Med Tangen snapped (han) en Ting og smed | I Diglens slugne Gab den ned. *Winth.NyD.89. CKMolb.Dante.I.35. billedl.:* *NMøll.E.74.*

☐ **Slugenhed**, en. (nu l. br.) den egenskab ell. det forhold at være slugen; graadighed; forslugenhed; især til slugen 1: *Moth. S501.* (han) førtærede sin Mad med en saadan Slugenhed, at neppe Nogen kunde (maale sig) med ham. *CBernh.NF.IX.45.* Hælleflynderens . . Slugenhed . . gjør den . . ikke meget kræsen i Valget af dens Føde. *Krøyer.II.402.* || til slugen 2.1. *Afrodites By har Ord | for Letsind mellem Hellas' Stæder — | Min unge Slugenhed var stor — | jeg købte, hvad den bød af Glæder. *Blaum. StS.160.*

Sluger, en. fl. -e. (jf. ænyd. folke-, vinsluger(e); af sluge; jf. I. Slug; i alm. rigsspr. næsten kun i ssg.) 1) til sluge 1(1): person ell. dyr, der sluger (føden); slughals. *Moth.S501. Esp.310. jf. Bylde-, Ild-, Lig-, Sabelsluger samt:* Den lille Mand . . raaber højt om Slangeslugerskens

fænomenale Bedrifter (o: paa et marked). *AbDam.B.58.* || (især jagl.) om dyr. Fodres to Hunde sammen, æder den hurtige Sluger fra den langsomme Tygger. *VigMøll.II.43. jf. Bi-, Larve-, Myre-, Rotte-, Skallesluger. 2)* til sluge 2, især 2.3, om person, der sluger bøger, aviser olgn. Jeg har selv været en ivrig Sluger af . . Memoireværker. *DJacobson.KK.156.* især i ssg. som Avis- (*D&H. EThoms.DL.59*), Blad- (*SvGrundtv.*), Bog-, Romansluger, jf. Nodesluger. || til sluge 2.5, om cyklist, løber, automobil olgn.; jf. ssg. som Kilometer-, Landevejssluger samt: Fartøjet . . var en decideret Rekordsluger. *Pol.²¹/1940.Sønd.2.sp.1. 3)* til sluge 3, især 3.2, om mekanisk indretning med stort forbrug af kraftmiddel; i ssg. som Benzinsluger (om motor(køretøj)), Kulsluger (s. d.) olf.

☐ **slugerisk**, adj. [!slu(q)ørisg] (dannet til sluge ell. Sluger efter ord som forførerisk, røverisk olgn.; spøg.) slugen; slugvorn; graadig; begærlig; uegl.: Alice . . havde en slugerisk Mund. *SophClauss.JF. 43.*

Sluge-vom, en. se Slugvom.

sluge, v. se sluge.

Slug-hals, en. (ænyd. slug(e)hals, nt. slukhals, nht. schluckhals; jf. -vom (2) og I. Hals 7, I. Slug, Sluger; talespr., (j. MO.) 1) forslugen person, jagt, fisk osv. 1.1) person ell. dyr, der sluger føden graadigt, hurtigt, forslugent, er umaadholden m. h. t. mad ell. (sjældnere) drikke. Du Vielfras og Slughals. *Biehl.DQ.III.14.* Vorherre har bestemt været vred paa Viinranken og (besluttet) aldeles at udrydde den af Jorden, dengang han skabte den uhyre Slughals Heinsvig. *Bagger.Digtn. 101.* Det var den Slughals af en Pige, som havde spist alle Sværene (paa skinkerne). *CMøll.PF.193.* Som glubende Ravneunger fo'r hundrede Slughalse over Bøfferne. *GJørg. GF.32.* om gøgeunge: *BMøll.DyL.II.187.* jf.: vore stakkels . . slughalsede Medskabninger (o: fiskene). *Bogh.DD.1872.238. 1.2* (nu l. br.) svarende til sluge 2, slugen 2.1. hendes Moder er ret en Slughals. Jeg troer hun var tilfreds at hun kunde faae alle de Friere og Mænd, som ere til. *Skuesp.IV.478. CMøll.P. 105. jf. Feilb. (sj.) m. præp.* efter: er du endnu en Slug-Hals efter det glimrende Guld? *Lodde.NT.157. 2)* m. spec. (jagl.) anv. 2.1) (zool.) navn paa forsk. (graadige) dyr: jærv (TromhømskeSamlinger.V.(1764).98. jf. Fjældfras), stor skallesluger (Funke.(1801).I.165) ell. (nu vist kun) en paa brombærbusken levende sommerjagt af spindernes familie, *Bombyx rubi* (Sommerfugle.46. 2.2) (dial.) d.s.s. Huggopi-be. *OrdbS.(jy.). -hed*, en. se Sluhed. -**hul**, et. spec. (jf. II. Slug 2.1, sluge 2.1; mol.) om det hul (øje) i en kværns løber, hvorigennem kornet falder. *Wilkens.MT.365. -hvilling*, en. (rimeligvis af sluge 1.1, jf. no. dial. slukfisk, rovfisk; l. br.) Slughvidlinger kaldes (af fiskere i Kbh.) de største (hvillinger) af fjor-

ten til femten Tommer og derover. *Krøyer. II.84.*

slugne, v. se slukne.

slug-sulten, adj. (nu næppe br.) skrup-sullen. *NyeHlygøa.III.(1824).94. -svælg*, et. spec. (nu næppe br.) om spiserørets øverste del (aabning). *Martinet.Menneskets fysiske Beskrivelse.(overs.1796).35.*

Slugt, en. [slugd; l. br. slogd] (stundom skrevet **Slukt**. *AndNz.S.36. Leop.SE.88*). 10 **ftl. -er.** (fra ty. schlucht, nt. form for s(ch)luft, til mht. sloufen, (lade) glide, smutte (se Sløjfe); i dansk ofte følt som hørende til sluge, jf. II. Slug 2.2; først alm. br. i sidste halvdel af 19. aarh. (< Meyer.¹⁻⁴); „Talespr.“ *Levin*; nu især ω ell. *geogr.*) kort ell. langstrakt fordybning i terrænet, især en saadan, der fremtræder med betydelig dybde og snæverhed, med (forholdsvis) bratte skræninger, ml. bakker, klipper osv.; kløft; skaar (II.3(3-4)); 20 (dyb) snævring; Slugt, gennemskærende Slugt . . en snever af Høider indesluttet Dal. *MilTeknO.* i de dybe Slugter, der til begge Sider af Bjergveien aabne sig for Øiet, blomstrer Myrthen i vidtstrakte Skove. *Holst.UH.218.* *Kildebækkens Bugter, | der skyder krummet, blank og trind igennem Skræntens Slugter. *Drachm.DS.133.* store ensomme vidtstrakte Skove i Slugterne mellem Højedragene. *JVJens.CT.18.* efterhaanden arbejder (vandfaldet) sig tilbage i Terrænet, saaledes at der nedenfor Faldet dannes en Slugt eller Cañon. *Stensby.Geogr.166. Harry And.JL.99.* || overf. følg mig paa min lille Vandring gennem . . Angstens Slugter. *Riget. 1913.6.sp.2.* jf.: Alt det, som andre vilde skrive op om . . det putter han sagte og taktfuldt ned i sine Sjøsluslugter. *SvLa.K.72.*

Slug-vante, en. (rimeligvis af slug 2.1; jf. II. Sluf 1.; dial.) bælgvante. Lufvanter, eller — som de og kaldes — Slugvanter. *Blich.(1920).XVIII.54. Feilb.* paa Hænderne (havde han) et Par store „Sluvanter“. *FrPoulsen.R.65. sa.VN.23. -vom*, en. (Sluge-. i bet. 2: *LThura.Poet.356. jf. VSO.*) (nu næppe br.) 1) en grovderes (store) mave (vom). *for sin graadige Slugvom | Var han bekendt overalt. *Wilst.Od.XVIII.v.2. 2) d. s. s.* -hals 1. *Moth.S501. jf. VSO. MO. -vorn*, adj. (ænyd. d. s.; nu især dial.) slugen (1); forslungen; graadig. *Moth.S501. MCBruun.F.4.* *Til Part af Stegen mældte sig som Gæst | slugvorn hver Trosknægt. *Drachm.DJ.II.33.* (ravnen huggede) sit kantede Næb i hans Strube og (slubrede) i slugvornen Hast . . hans Blod i sig. *Kidde.AE.I. 260. jf. slugen 2.1:* Hun saa nærmest slugvornet paa den lyse smukke „Digter“, saa sultent, at det berorte hans unge Hustru ret ilde. *Egeberg.M.49. jf. Slugvornhed.* 60 *Moth.S501. VSO. -øre*, et. (Slog-. *VilhAnd. Horats.I.75*). (sv. slokōra; første led besl. m. III. slag, III. slak, I. Slog; jf. -øret, Slot-, Sludore og slukøret; dial.) udstaaende, ned-

hængende øre. (i alm. i ft.). *AndNz.PE.I. 159.* da jeg var i hans Alder, havde jeg Slug-øren, akkurat som han nu. Men hans Fars Øren laa godt nok fladt ind til Hodet. *sa.AH. 45. Tilsk.1927.I.317. jf. -øret slutn.:* Skælvende af Højtid aabnede han sig for dette ukendte ny, der vilde afsløre Alverdens Mysterier for ham blot han holdt sine Slugøren godt aabne. *AndNz.PE.I.141.* || om person ell. dyr med hængende øren. *Feilb. Krist. Ordspr.311. -øret*, adj. (slog-. *Moth.S496. VilhAnd.Horats.I.12*). (ænyd. slug-, slog-øret, sv. slokōrad; jf. -øre og slot-, slud-, sludder-, slukøret; dial.) som har udstaaende, nedhængende øren (slugøren). *Høysg.S.337. Feilb.* || (jf. -øre og slukøret) som udtr. for skamfuldhed, sløvhed (mangel paa lydhørhed) olgn. Hørup . . havde tændt Ild i den lille knortede, slugørede Simon. *Bregend.GP.178. Feilb.*

Slu-hed, en. (Slug-. *Lous.Pope.71. jf. VSO.*) [III] (nu l. br.) den egenskab ell. det forhold at være slu (slug). *vAph.(1764).* *med Sluhed | Fik (jeg) den forsultne Fiende til at tage | Vor Proviant. *Pram.Drøm.13. Oehl.U.I.78. HistTidsskr.7R.VI.2.* med stor Dumdristighed og Sluhed hjemsoger (ulvene) Kvægstaldene. *BMøll.DyL.I.78.*

I. Sluk, en. [slog] ftl. d. s. (fra nt. sluk, hty. schluck; vbs. til II. slukke; nu kun dial.) slurk. hand havde taget Poli-Høyde (jf. Polhøjde slutn.) af dend halve Kande, 55 Sluck, 40 Synck, 58 Ræben. *Phonixb.FM. 1726.Nr.7.2.* *Han . . drog . . et Suk, | Og tømde saa et Mjødhorn med vældige Sluk. *Winth.D.(1828).140. LBelmann.Erindringer. (1833).84.* Jeg tog mig en Sluk af min Flaske. *TroelsL.PV.190. Feilb.*

II. Sluk, et. se Slog.

III. sluk, adj. [slog] (vistnok fra nt. sluck, nedhængende, slap (jf. holl. sluik (d. s.), eng. slouch, hænge med hovedet; rimeligvis besl. m. I. slukke); kunde dog ogs. være en (hjemlig) sideform til slukken (jf. sideformerne II. slot og slot(t)en); (uden for ssg. slukøret) ikke i rigsspr. nedslaaet; beskæmmet; flov; slukøret. *Rask.FynskeBS. 53. Feilb. UjF.*

Sluk-efter, en. [slog'æfðar] (nu ikke i rigsspr. *Slyk-. JensSør.II.59.* — nu dial. -efter. smst. *Krist.Ordspr.523*). (af slukke efter (se I. slukke 2.1); jf. Slurkefter) 1) (især dial.) afsluttende drik (taar, snaps olgn.); efterslurk. *Perle-Vinen! er det Ma-neer, | At komme med den til Slukefter! *Grundtv.SS.II.235.* drikke en Slukefter. *Blich. (1920).XIII.156. Feilb.* || om afsluttende (efter)gilde. Fastelavnsgilderne (var) svært i Vælten . . De Unge havde Gilde i to Aftener og „Slukefter“ om Søndagen. *AarbKbhAmt. 1937.229. 2)* som stednavn, især kronavn. *Cit.1703.(JensSør.II.57). Trap.4III.337.348. IV.395.IX.112.154. TelefB.1940.sp.6508. Feilb.*

I. slukke, v. [slogæ] (nu kun dial.

slykke. *JensSør.II.37. Falst.Ovid.96. Brors. 41.192.207. Esp.310. FrGrundtv.LK.29.186. Thorsen.191. Flemlose.58(m. h. t. tørst). Kort.46. jf. Feilb.). -ede ell. (nu Ω (især i bet. 1.3 og 2) ell. dial.) -te (Es.43.17. Hebr.11.34(1907: slukkede). Holb.Paars.103. Ing. RSE.VII.52. Heib.Poet.X.28. Schand.AE.162. Bang.T.109. APhS.XIII.111j. Esp.310. Flemlose.56.58. jf. Moth.S501. VSO. MO. Saaby.' Feilb.). vbs. -ning (s. d.) ell. (nu næppe br.) -else (Cit.1713.(JySaml.4R.III.221). Amberg. jf. Køkkenslukkelsesrulle: Kiøkkenets Tændelse- og Slukkelse-Rouller. Cit.1794.(SokrigsA.²Nann2^r)). (glda. sløkke, slykke, slukke (Fragm.175), slækkia (Brøndum-Nielsen.GG.I.140), äda. sløkkæ, slykkæ (Harp.Kr.8.72.114.177. AM.), sv. släcka, no. sløkke, slokke, slukke (no. dial. trans. sløkkja, slekkja, intr. sløkka, prætt. sløkk, part. sløkken), oldn. sløkkva og part. (af et stærkt bøjet, intr. verbum) slokinn; jf. slukken, slukne samt II. slot, Slotøre; besl. m. III. slag, III. slak, slække || formen slukke er opstaaet ved omdannelse af slykke efter prætt. og part. slukke, slukt; jf. IV. lukke)*

1) som udtryk for det forhold, at lys ell. ild (ogs. lysende glans, glødende farve olgn.) ophører med at brænde (være tændt, gløde, lyse). (under bet. 1.1-2 kan pass. (og perf. part.) ikke i alle tilfælde sikkert adskilles fra bet. 1.3; om billedl. udtr. for livsfunktions-, følelsesophør olgn. se u. bet. 2.3). 1.1) m. h. t. lys, (glødende) farve olgn. || bringe lys (flamme, elektrisk lys olgn.) til at gaa ud (ophøre med at brænde, lyse, være tændt), især ved et (kraftigt) pust, ved afbrydning af strøm olgn.; i alm. om person, olgn. m. subj., der betegner pust, strømafbrydelse olgn., og m. obj., der betegner lysgiver (lys, flamme, lampe, lygte osv.) ell. (sjældnere) deraf belyst sted (fx. et slukket tog; jf. bet. 1.2); ogs. abs., i udtryk som slukke i stuerne, i køkkenet, over bordet, slukke efter sig (o: naar man forlader stedet) olgn. Moth.S501. *, „Jeg . . vil pudse Lampen“ . . „lad Lampen brænde! | Du kunde slukke den, saa sad vi her | I Mulm og Mørke. Jeg begriber ei | Hvor Folk saa rolig hver en Aftenstund | kan slukke Lyset, for de gaae til Sengs.“ Oehl.ND.413. Gud skjenke os Alle et glædeligt Nytaar! og bevare vor gode Hr. Søren! han slukkede (o: af vovare) Lyset iaftes, og Moder siger, han lever ikke til næste Nytaar. Blich.(1920).VII.1. (jf. Thiele.III.166. Feilb.II.482). Hun fik tændt et Lys, som Trækken slukte. Bang.T.109. Jeg slukker Lyset i Loftet. Nathans.IM.42. Fyret (i et Fyrtaarn) er slukket. Scheller. MarO. De har jo brændt Lys hele Natten. Glemt at slukke, simpelthen. ErikKrist.DH. 87. Butikker skal slukke efter Lukketid. Pol.**/1939.I.sp.5. Dampren sejlede med slukkede Lanterner. smst.*/11939.4.sp.5. (jf. bet. 3.2) i sammenligning: *I ta'er mit Hjerte for en slukket Praas; | I tage feil,

Smaaapiger i det Grønne! PMøll.ES.I.75. || i forb. m. adv.: slukke af, (jf. bet. 1.2; l. br.) slukke i et opholdsrum, hvor virksomheden standser; lukke og slukke. Amor triumfans! Nu kan vi slukke af i Brudehuset. Drachm. M.130. For Tjeneren om Aftenen gaar til Ro, maa han slukke af. VortHj.IV.4.12. slukke ud, (nu l. br.) slukke (lyset); puste (lyset) ud. Moth.S502. Gaac ind i Cabinettet. Sluk Lampen ud. Biehl.(Skuesp.III.4.17). *Da sortner det i Hallen brat, | Ud slukkes Lys og Kjerte. Ing.VSt.(1824).283. MO. || (i rigsspr. Ω , især poet.) m. h. t. (lysende, glødende, kraftig) farve, glans olgn.: bringe til at svinde, afbleges, udslettes; især i forb. slukke ud. *(han ser) et gammelt Billed | (af) en deilig Qvinde . . | Men Fugtighed og Vinde | Har slukt det Meste ud. Oehl.PSKr.I.172. uegl.: *Venskabs | Stille Tegn og Billedværker . . | Glemsel, som et Møl, dem gnaver, | Tiden slukker deres Farve. Aarestr.ED.162. jf. bet. 2.1: for at holde det blaa Lys borte, kan man bruge . . det saakaldte Lettnowske Kobber-Chromfilter, som fuldstændig slukker de blaa og violette Straaler (o: holder dem ude). Stockholm.Foto.64. ogs. (dial.) m. h. t. tegnede linier, skrift (med griffel, blyant olgn.): udslette; udviske. UfF. (hertil ell. til bet. 1.2; jf. efter 19) overf.: I samme Nu Ordene er sluppet over Læberne, fortryder hun og slukker efter (o: glatter efter). KMich.Mor. (1935).7. || (talespr.) m. h. t. et apparat, der drives ved elektrisk strøm (og afbrydes ved en (lys)kontakt): lukke; afbryde. sluk for radioen || (nu sj.) i videre anv., m. h. t. vinduesdække olgn.: gøre (næsten) uigenmemtrængelig for lys. han har anskaffet sig Persienner og stillet dem paa halv, paa kvart; eller „slukket“ dem (o: lukket dem helt til). SHEegaard.ØF.157. || i forb. lukke og slukke, slukke i (hele) huset (lejligheden, forretningen) og lukke (laase) yderdøren(e), idet man forlader huset ell. (især) gaar til ro. Portørerne lukkede og slukkede (o: da sidste tog var kørt). Ohlsson.S.27. Saa gik Gæsterne, Gæstgiveren lukkede og slukkede. AarbSørø. 1924.100. især i udtr. der er lukket og slukket (overalt) olgn. Efter Kl. 7 er Alt lukket og slukket (o: i Calcutta). StBille. Gal.I.189. Drachm.KK.174. De korte gennem en lille Bondeby. Der var lukket og slukket rundt om. Gjæl.GL.342. naar døren er lukket og lyset slukt osv., se II. glemme I slutn. 1.2) bringe ild (brand, glød olgn.) til at gaa ud (ophøre med at brænde, gløde), især ved overhældning ell. tildækning (med vand, aske, skum osv.) ell. ved afbrydelse af gas- ell. elektricitetstilførsel olgn.; m. subj., der betegner en person ell. et slukningsmiddel (vand osv.), og m. obj., der betegner ild ell. en brændende, glødende, varmegivende genstand ell. (især jagl.) et opvarmet rum olgn. (fx. (jf. bet. 1.1) et slukket tog, lokomotiv

ofl.); ogs. abs., i udtryk som slukke under en gryde, slukke for en gasovn, et elektrisk strygejern olgn. Om Aftenen slukkedes Køkkenet (∴ ved toglets afslutning). *JensSør.II.18. Ew.IV230* (se u. I. Brand 5.1). En Glød i nogle Høvlspaaner slukker man med et Glas Vand. *Kierk.VIII.416*. Onkel, Du ser, at jeg for Din Skyld har slukt Cigaren. *Goldschm.FVIII.214*. At slukke Fyrene (∴ under dampkedel). *Wolff.MarO.200*. Der er slukket under Gryden. *Bagning.65. billedl.* | griber Troens Skiold, med hvilket I skulle kunne slukke alle den Ondes gloende Pile. *Ephes.6.16*. (jf. bet. 2.2) i sammenligning: *som Vand slukker Ild, | slukker Andløshed *And.Rörd.GD.21. AndNz.DM.III.182* (se III. Fyr 1.2). || (jf. Slukning, Ildslukning) m. h. t. ildebrand (ildløs). en stor Ild . . hvilken med stor Moie omsider blev slukt. *Thurah.B.234*. hver Mand ilede hid fra Leiren, for at slukke. *OWolff.Overs.afCæsars Minde-Skrifter.I.(1804).339. Kierk.XIV233* (se u. Pibesprøjte). *Rantzau.D.Nr.15. om billedl. anv. se u. Ildebrand 3.* || i forb. m. adv. slukke ild ud. *Moth.S502. VSO. jf. (bet. 1.1 og 3.1 samt) efter 19: En Bonde (satte) Ild til sin Pibe (og) slukkede atter efter med en Pegefinger. MLorentzen.Midtvejs.(1932).50. spec. (jf. bet. 1.1) i forb. slukke af, m. h. t. arneild olgn.: slukke (helt); nu især (faql.) d. s. s. VI. bakke 3. *Bardenst.Søm.I.233.252. FrGrundtv.LK.29.* || ordspr. ild slukkes ikke med ild. *Mau.4344* (jf. u. I. Brand 1.1). skident vand slukker ogsaa en brand. *smst.8872. Moth.S502. jf.: *tit af Vaade | Formedelst Under Talsmænd man (∴ supplikanter) | Uværdig kom til Lykke, | Da Dydens Ild af skident Vand | Sig maatte lade slykke. Falst.96. 1.3) (uden skarp adskillelse fra bet. 1.1-2) pass. slukkes (blive, være slukket osv.) ell. (talespr.) intr. slukke (af sig selv), uden (tydelig) forestilling om en formaalsbestemt indgriben, en hensigt olgn.: ophøre med at brænde (lyse) p. gr. af manglende brændbart stof olgn.; gaa ud (af sig selv); slukne. Samuel havde lagt sig, førend Guds Lampe sluktes (1931: var gaaet ud) i Herrens Tempel. *ISam.3.3.* *For Huusets Guder hun faldt ned . . | Og Ild antændte paa de slukte Alter-Bord (∴ aldre, paa hvilke ilden var gaaet ud). *Falst.Ovid.12.* Han skal lade nøje eftersee, at intet befalede Fyr udgaaer og slukkes. *SøkrigsA.(1752).§706.* *Arnens Ild er slukt; | Hjemmets Dør er lukket; | Gud dog sørger for os (∴ de smaa børn) alle Dage. *Ing.H.194.* Flammen slukker ved, at man aabner Luftskruen. *SkibsMask.161.* De sidste Gløder . . sluktes. *OlesenLøkk.NH.I.115.* Maa jeg, maa jeg (∴ byde Dem en tændstik) — paa den slukkede. *StormP.LK.80.* en Ø med to slukkede Vulkaner. *Pol.¹⁹/1940.3.sp.2.* || (jf. bet. 2.1) om (selv)lysende himmelleger: ophøre med at gløde, lyse (være synlig); til**

dels ogs. (jf. bet. 3): ophøre med at eksistere; gaa til grunde. *Og slukkes alle Sole og Stjerner engang — | Dog Livets Kilde springer, hvor evig den sprang. *Ing.HD.136.* (jf. bet. 2.3) billedl.: *Den (∴ oplysningsen) straalte i vort Folkeraad, | Til Aftenstjærnen slukkes (∴ til verdens ende) | *Grundtv.PS.VI.232.* paa Christian den Syvendes Tid, da Hoffets Sol slukkedes. *VilhAnd.Litt.II.1000.*

2) (i rigsspr. næsten kun \mathbb{W} , til dels spec. poet.) m. særlig anv. af bet. 1 (bet. 1.1 og (navnlige) i pass. bet. 1.3), som udtryk for ophørende sansepaavirkning, sansevirkning, naturlig livsfunktion olgn. 2.1) som udtryk for solens nedgang, dagslysets svinden olgn. *Heib.Poet.IX.7* (se u. Nattetid). *Solen er slukket, Dagen forstummer. *Winth.SS.¹(1858).146.* *lette Fugl . . | syng din Sang i Toner klare | førend Dagens Lys er slukt. *Store Bededagsaften.(1864).5.* *ude over Bakkekammen | Aftenmaanens Skimmer slukkes. *Stuck.S.14. 2.2)* m. h. t. øje, blik, som mister synsevnen (ved døden, ved indtrædende blindhed) ell. (jf. bet. 2.3) den naturlige glans, livfuldhed olgn. (bliver mat, ligesom) udslykt). *bleg som Døden, med forstyrret Aasyn, | Stod (*Kalanus*); | Med slukte Blik han mat sig saae omkring. *PalM.TreD.158.* hans Øjne var slukte, som om han var blind. *CEw.C.56.* *Hvi sluktes mine øjne ej i blinde? *NMøll.E.48.* jf. bet. 1.3 og 2.1: *Øinene (∴ de druknedes) var' Stjernen lig deroven, | Under Voven | Slukt, udslykt, nu kun det døde Leer! *HCAnd. Kjendte og glemte Digte.(1867).23. 2.3)* (jf. bet. 3.2) især i særlig billedl. anv. (svarende til ell. i forb. m. udtr. som livets lampe ell. lys, haabets kerte, kærligheds flamme ell. lue, elskovs brand ell. ild, aandens ell. tankens lys osv.; jf. I. Brand 3.1, I. Flamme 3, I. Ild 7, Kerte 1, Lampe 1.4, I. Lue 2.4, I. Lys 4.1, 7.4, 8 ofl.), som udtryk for naturlig, kraftig livsvirkningsheds, følelses ophør ell. tilintetgørelse olgn. Mange Vande kunne ikke slukke Kjarligheden. *Højs.8.7.* *Kun hist og her | man . . | En Hoi og en opreist Kampsteen skuer, | som minder om Oldtidens slukte Luer (∴ oldtidens liv, tro). *Oehl.Digte.(1803).22.* *øj forgjæves har han (∴ gud) Haabet vakt; | Ej for at slukkes, Lyset han antændte. *Blich.Snkl.168.* kun ved at . . lukke Øinene, staae stille og voldelig ligesom slukke hver Tanke mægtede vi at holde ud (paa vandringen i en uhyggelig klippeegn). *HCAnd.SS.¹XXVIII.9.* Nu er Efteraarstrækket i fuld Gang . . Gjøgten og Nattergalen døde ud, Sangen slukkedes, umærkeligt, borte er de. *Bogan.I.126.* paa et Møde i Vemmelev i Efteraaret 1884 vendte (*Berg*) sig mod dem, der vilde „slukke Hjemmenes Lys“ og med „klamme Hænder borttage Hjørternes Varme“. *Neergaard.Er.136.* *jeg (∴ havfruen) er ei din Brud! | Bølgen er kold, den slukker Elskov ud. *Heib.Elv.*

77. || som udtryk for livets ophør (se ogs. u. Lampe 1.2, I. Lys 7.4, 8). de ere udslukte, ja de ere slukte (1871: udslukte) som hør. *Es.43.17 (Chr.VI)*. *mens Du (o: *Madvig*) de sprukne Texter boded, | gled det slukte Liv (o: *fortidens liv*) forbi dit Syn. *Ploug. ND.110*. *de bringer Tigerdyret, | spiddet, skudt . . | Slukt er Dyrets Ild og lled. *JVJens.Di.48*. *Et Øyeblik, | Saa slukkes Lyset ud. *NordBrun.ES.54*. || (jf. bet. 2.2) som udtryk for (indtrædende) mat, kraftløs, nedslaaet, (ligesom) bedøvet sindstilstand ell. dennes ydre udtryk. deres Ansigter . . sluktes, naar de havde sagt Ordet Gælden. *Hans Povls.IIF.43. spec. (jf. II. slott) i perf. part. brugt som adj. (hun)* bøjedede lydlost Hovedet og stod ganske slukt med Ansigtet vendt mod Jorden (og) taareløse Øjne. *JVJens. MD.145. Buchh.UH.165*. „hvor tror du, vi er henne om fire Aar“ . . „Her vel,“ svarer K. lidt slukket i Mælet, for det er jo maaske ikke saa sikkert endda. *Placour.K.41*.

3) især svarende til bet. 1.2, m. h. t. en fysisk ell. psykisk tilstand med præg af ubehag, uro olgn.: skaffe udløsning; tilfredsstille; bringe til ophør; jf. bet. 1.2, m. h. t. en (med hede forbunden) sygelig tilstand: Feldskiarere bruge at giøre en Grød . . at slukke udvortes Betændelse . . med. *Agerbech.FA.1.25*. nu især m. flg. anv.: 3.1) m. h. t. fysisk (organisk) bestemt følelse ell. trang, sult (*Moth.S501. Reenb.I.297*) ell. i alm. spr. nu næsten kun tørst: gøre ende paa, stille (ved at (spise ell.) drikke); m. subj., der betegner vedk. (person) selv ell. hvad han (spiser ell.) drikker, i udtryk som slukke tørsten ell. sin tørst, det (øl osv.) slukker godt (for tørst) olgn. (gud) lader Kilder opvælde i Dalene . . Vildesler slukke deres Tørst. *Ps.104.11*. „Jeg har her nogle excellente Mave-Draaber“ . . „Derpaa kand man ikke slukke sin Tørst.“ *Holb.Pants.II.8*. *(vandet) duer ikke | Med mindre det blier lavet til | Med Rom, Citron og Sukker, | Thi da du intet finde vil | Som Tørsten bedre slukker. *Storm.SD.167*. *Nu hvil dig, spüs og sluk din Tørst! *Oehl.NG.(1819).273. FrOpffer. BV.113. Gravl.EP.59*. slukke tørstens brand, se I. Brand 3.2. jf. bet. 3.2: *Min brændend' Siæles Tørst maa slukkes med dit Blod. *Holb.Mel.IV.4*. || (nu ikke i rigsspr.) m. obj. (i pass.: subj.), der betegner vedk. (person) selv. slukke sig på noget. *Moth.S502. Rasm SøR.ML.225. Feilb. nu især i forb. som blive, være slukt olgn. (jeg) spiser mig mæt og drikker mig slukt. Bagges.(ABagges.JB.I.157)*. En Tørstig, der har faaet Tørsten stillet, siger: „Det hjalp, nu er jeg da slukt, saa længe det varer.“ *CReimer.NB.207. HUSS. III.120*. || (jf. bet. 1.2 og 2.3 og efter 19 samt Sluketter) i forb. slukke efter (med noget), drikke (noget) til sidst (efter at have indtaget mad ell. (anden) drikke). (flæskeskinken) sank glat ned i min Mave, jeg slukkede efter

med en ypperlig Viin. *KomGrønneg.I.179*. nu fik hver af de om Bordet Siddende iskjænket et Glas Brændevin, medens det paa ny fyldte Ølkrus gik Raden rundt til at „slukke efter“ med. *Schand.Fort.57.sa.TF.II.383. Feilb. 3.2* (jf. bet. 2.3) m. h. t. urolig, op-hidset følelse, (brændende) had, vrede olgn.: skaffe udløsning; stille. *Da første Ild (o: vreden) blev slukt, hun (o: Venus) kunde sig besinde. *Holb.Paars.103*. *ofte har han fundet | Først Leilighed at slukke seent sit Had. *Oehl.Dign.I.13*. Ørefigenet døde i et ret venligt Klap paa Drengens Kind, og Harmen sluktes i et venligt Kjærtæg med Armen om hans Hals. *Schand.AE.162*. Der brænder Ild i alle mine Aarer, og jeg kan kun slukke med Hævn. *KMunk.EI.27*. *Gaar du ærligt til din Gud, | Er hans Vrede slukket u. *SalmHus.753.2. jf. bet. 2.3*: *Kiærlighed til denne Jord | Seer du (o: Jesus), ak, er saare stor, | Vildt dens Lue brænder; | Sluk den ud med Duggen mild. *Grundtv.SS.I. 625*. || i alm. (tale)spr. nu kun (jf. II. slukke 1.2) i forb. m. Sorg, ofte med noget afsvækket bet. (m. h. t. (mindre) bekymring, ærgrelse olgn.) og (jf. bet. 3.1) med forstilling om at søge trøst og glemsel i materielle nydelser (stærke drikke). slukke sorgen med et glaß vin. *Moth.S502*. *Paaske-Morgen slukker Sorgen, | Slukker Sorgen til evig Tid. *Grundtv. SS.III.221*. Ibald havde faaet sin Sorg slukt, men Simon ikke sin, og den kunde overhoved vanskelig slukkes. *Goldschm.FVIII. 239j*. saa var den Sorg jo slukket. *ORung. PS.17*. Sine Sorger slukkede han ofte i Vinen. *BiogrL.VI.102. talem. (nu l. br.)*: den ene sorg slukker den anden (i gaar døde min mand, i dag tabte jeg min naal) olgn. se *Mau.9281*.

II. **slukke**, v. -ede ell. (sj.) -te (*Oehl. RF.281*). (ænyd. d. s.; fra ty. schlucken; siddetform til sluge; nu ikke i rigsspr.) I) d. s. s. sluge (1); ofte (jf. nedslukke) i forb. slukke ned. I.1) svarende til sluge 1.1 (og 2.4). De Stycker som hun havde rørt ved, eller Bidt af, dem ræckede I Kloen ud efter ligesaa Gridsk, som en Kat snapper efter Musen, og slukkede det neer, som det kunde været Marsepan. *KomGrønneg. I. 314. LT'id. 1725. 739*. (jeg) holdt mit Hoved mod Jorden, for at skille mig ved det meget Søevand, jeg havde slukket i mig. *Biehl. Cerv. LF. I. 151. Oehl.RF.281*. || billedl., m. h. t. noget ubehageligt (jf. sluge 2.4 og II. Pille 3): Rodrigo: „hvem som tænker andet, dømmet andre efter de Laster, som ere blevne dem selv en Vane . .“ *Virginia*: „Sluk den Pille, Donna Claudia.“ *Skuesp.VI.130. 1.2* (jf. nedslukke slutn. og ty. den jammer, die verzweiflung in sich schlucken; i dansk til dels med tilknytning til I. slukke 3.2) i udtr. slukke sorgen ned olgn., undertrykke sorgen; slukke sorgen. til at slukke sin Sorrig ned, drak (han) sig hver Dag tvende Ruser. *Slange.ChrIV.1252*.

Det har endda kun lidet paa sig, saa længe vi har noget at spise; thi ved et godt Bord slukkes megen Sorg ned. *Biehl.DQ.III.102. Ujf. 2) d. s. s. II. hikke (1). Feilb.*

Slukke-, i ssg. især af I. slukke 1; *saaledes (foruden de ndf. anførte) ogs. ssg. (især til I. slukke 1.2, m. h. t. (ilde)brand, jf. Sluknings-) som Slukke-apparat, -arbejde, -forsøg, -middel, -redskab (jf. Slukker 1.2), -vand, -vædske ofl. -horn, et. (ænyd. sløkkehorn; foræld.) d. s. s. Lysehorn. Moth. S502. 2Mos.25.38 (Lindberg). -kul, et. (nu næppe br.) trækul (som fremstilles ved (slukning efter) ufuldstændig forbrænding). VSO. MO.*

slukkelig, adj. [ʃlogøli] (af I. slukke (1.1-2); jf. uslukkelig; sj.) som kan slukkes. *Moth.S502. VSO.*

slukken, adj. (svarer rimeligvis til no. dial. slokken, slukket, vansmæglende, mat (part. (adj.) til sløkka, se I. slukke); jf. slukne samt III. sluk; dial.) nedslaaet; beskæmmet; flov; slukøret. det var flaut for dem, de var ogsaa meget slukne. *Dagbog for Undercorporal J. Poulsen. (1852). 40. smst. 38. Ujf. slukken-øret, adj. (dial.) 1) d. s. s. slukøret 1. *den slukken-Øret Stud. B. Di. derichsen. Friderichs-Berg. (1705). D2v. Rask. Fynske BS. 53. Ujf. 2) d. s. s. slukøret 2. Cit. ca. 1700. (Thott⁴ 1525. 214). (han) blev saa slukkenøret, da Fanden havde narret ham. *Argus. 1771. Nr. 33. 2. FDyrlund. Uds. 53. Flemløse. 96. Ujf.**

Slukker, en. flt. -e. 1) til I. slukke 1.1-2. 1.1) (jf. Lyseslukker 1.1; l. br.) person, der slukker (medvirker ved slukning); spec. m. h. t. ildebrand: *HUss. IH. 12. 1.2) (jf. Cigar-, Ild-, Kul-, Lampe-, Lyseslukker (1.2) og Selvslukker; især fa. l.) indretning til at slukke (lys, ild) med. vAph. (1759). Slukker (er) et Blikkar, hvori de til Krudtfabrikationen brændte Kul slukkes. Mil Tekn. O. En Spirituslampe . . . forsynet med en Hætte . . . der danner en Slukker. *Haandgern. 469. jf.: *Immer der ved Nat opdukker | Vejrlysvdængen med sin Slukker. Grundtv. PS. VIII. 509. 2) (l. br.) overf. (jf. I. slukke 2.4 og 3.2), om person, der virker neddæmpende paa stærke følelser olgn.; lyse-slukker (2). Ved Siden af dem, der ville nyde (et skuespil) upartisk, . . . er der Andre, som møde med Uvillie imod Værket . . . Men da har man Venner; de forstaa at fare om som Dæmpere, som Slukkere. *Goldschm. Hjl. II. 721.***

Slukke-rør, et. en (tidligere antændt) puster (2) til slukning af en (petroleums)lampe. Vort Hj. IV. 3. 260. -ur, et. (fa. l.) mekanisme, der kan indstilles til at slukke det elektriske lys i butiksvinduer olgn. paa et bestemt tidspunkt. IngBygn. 1939. Nr. 16. omslag. 4.

slukne, v. [ʃlognø] (nu kun dial. (i bet. 1) slug(ne). *Moth. S473. PolPhysMag. III. 118. Junge. MDL. 516. AarbFrborg. 1920.*

96. Ujf. slovne. Moth. S485. MDL. 508. Feilb. III. 377f. Ujf. slyne. Rask. Fynske BS. 53. Flemløse. 25). -ede. (ænyd. slogne, slugne, slunne (DaVisser.), slukkes, høre op, dø, glde. slogne, slukkes, sv. slockna (sv. slokna, slukna), no. slokne, slukne, oldn. slokna; til part. oldn. slokinn (se I. slukke; jf. slukken); i bet. 1 til dels en besl. sideform; jf. got. aslawaan, ophøre || slukne i bet. 2 er dannet i nyere tid (til (bet. 1 og) I. slukke) ell. optaget fra sv. og no.; < MO. Holst. R.)

1) (dial.) i al alm.: aftage i styrke, kraft (om vind, regn, smerte olgn.); mildnes; sagtne. Moth. S485. MDL. 508. Feilb. III. 377f. || om person: blive mat, kraftsløs; spec.: være ved at kvæles (af hede, røg olgn.); tabe vejret (jz. i modvind); ogs.: falde i søvn; blunde (slune: *Moth. S503. Ujf.*). *Moth. S473. En Staldknekt sprang . . . i Fadet (o: et vindfad med giftige luftarter), men mærkede strax, at han var færdig at slune bort. PolPhysMag. III. 118. Junge. MDL. 516. Heden var næsten utaalelig; vi maatte holde Lømmetørklædet for Munden for ikke at slune, og Solen brændte os ganske sortebrune. WCSamuelsen. En Fodvandring. (1861). 62. Thorsen. 174. Ujf.*

2) (O, til dels spec. poet.) svarende til I. slukke, dels (sj.) trans.: slukke (se bet. 2. s slutn.); dels i pass. (FrSchmidt. D. 113. Winth. X. 280. LCNiels. Va. 14) ell. (i alm.) intr.: slukkes, ofte med forestilling om en begyndende, langsom, jævnt fremadskridende udvikling: lidt efter lidt, efterhaanden olgn. 2.1) svarende til I. slukke 1 (især 1.3) || om lys, ild olgn. *Drag Bælgen, Svartalf; | Ilden slukner ellers. *Drachm. VS. 79. Røgen steg fra den sluknende Glød (o: paa en cigaret). Jørg. LT. 160. Alt dette er Muligheder lige saa vist som, at Solen kan slukne. DagNyh. 1/1895. Till. 2. sp. 4. AzJuel. GH. 43. (jf. bet. 2.2-3) i sammenligning: *Agnete slår henrykt Armene op — | men synker pludselig sammen, | en sluknende Tande, et sondret Rør. *Blaum. AII. 310. (den syge gamle mand) blev lidt bedre ligesom et Lys, der blusser op, forinden det slukner. Pol. 1/1912. 3. || om (lysende, glødende, kraftig) farve, glans olgn. Efteraarets kobbergyldne Flammer var sluknede i det første Snefald. NatTid. 1/1920. M. 1. sp. 1. (jf. bet. 2.2) om himlens aftagende farveskær ved solnedgang olgn.: *Alt var tyvst og sluknet, — | Heden laa Lig. *Rich. DM. 48. Aftenrøden slukned. Jørg. LT. 6. Solskæret sluknede bort. Sødb. II. 8. (jf. bet. 2.3 og I. slukke 2.2) om et ansigts præg af sundhed, glæde olgn.: der kom et sluknende Glimt i hans vandgraa Øjne. *KBokkenh. U. 141. det triumferende Smil . . . var sluknet. Aadons. S. 106. 2.2) svarende til I. slukke 2.1. *Derude slukned Luen, Sol sank bag Bjærgehæld. *Gjel. Br. 156. *nogle (stjerner) sank og slukned, medens andre stjer. N Møll. Agam. 3. 2.3) svarende til*****

I. slukke 2.s. *(kornets) Saft . . | Den sluknende Fyrighed tænder. *Zeltitz.BS.82.* Langsomt slukned den sidste Glød af Kærlighed og Had, af alle Minder om hende. *SMich.S.232.* || *trans.* *han gav hende Skænk og Dronningens navn | og slukned sin Ild i den Vænes Favn. *Drachm.M.34.*

Slukning, en. vbs. til I. slukke, især til I. slukke 1(1-2). *vAph.(1759).* mangen en romersk Skønhed havde . . forstaaet at belyse sine Træk uden at udsætte sig for Lysets Slukning (ved en lysfest). *Brandes.XI.35.* Fyrets Slukning (under en dampkedel). *Scheller.MarO.spec.(jf. Ildslukning) m. h. t. (ilde)brand:* De vare i fuldt Arbejde med at bringe Ro og Orden i Slukningen og Nedrivningen. *Ing.EF.VIII.86.* Sct. Pederstræde (stod) i lys Lue . . og man greb da til at tage Vand til Slukning fra Rendestene. *Bogvennen.1928.78. (l. br.) svarende til I. slukke 2.1: vAph.(1759). Bl&T.* || hertil (især m. h. t. (ilde)brand; jf. Slukke- og Ildsluknings-) sgr. som **Sluknings-anstalt(er)** (nu næppe br. *Hauch.PF.II.233. MO. jf. Brand-, Ildslukningsanstalt), -apparat (Sal.XVI.248), -arbejde, -baad (baad med (brand)slukningsapparat (jf. -damper). Pol.¹⁷/1938. 3.sp.5), -bombe (Kaper. Jørg.OF.68. jf. Ildslukningsbombe), -damper (Pol.⁴/1938. 1.sp.2), -forsøg, -hjælp, -mandskab (Opf B.²II.33. *SkibsMask.299*), -middel (Scheller. *MarO. ForsikrO.*), -redskab (Opf B.²II.34), -skade (om (brand)skade, forvoldt ved slukningen, spec. om (vand)skade, forvoldt af slukningsvandet. *ForsikrL.125*), -tog (om brandsprøjt(vogn) og vogne med mandskab, redningsstige olgn. *Opf B.²II.33. DagNyh.²⁰/1911.B.2.sp.3*), -vand (ForsikrL.125), -vædske (Bl&T.), -værk (Bergs.GF.II.313) ofl.*

Slukt, en. se Slugt.
sluk-øret, adj. (nu kun dial. -øre. *HMikkels.D.155. jf. Feilb.*). (ænyd. d. s., nt. sluckohrig; jf. nt. sluckohr, nedhængende øre, jy. slukøre (Feilb.); muligvis fra nt., første led af III. sluk, ell. (ved tilknytning hertil) omdannet af slugøret, sluckenøret; jf. ogs. slap-, slat-, slot-, slud-, sludderøret) 1) som har (slapt ned)hængende øren; især (nu vet., landbr.) om dyr (hest olgn.). *Silenus . . | Halv fuld, og dinglende kom frem | Paa sit sluk Øret Asen. *Tychon.Vers.220. Viborg&Neerg.HB.54. IdrøtsB.II.823. UjF.* || om (nedhængende) hat olgn. *Rask.FynskeBS.53. HKau. Af de kloge Mænds Saga.I.(1919).60. 2)* (talespr.) overf., om person, der har faaet en irettesættelse, lidt skuffelse, spot olgn. (og derfor hænger med ørene; jf. hænge 11): nedslaaet; skuffet; skamfuld; flov. (især uden for attrib. anv., i udtryk blive, være, gaa, staa (noget, temmelig) slukøret olgn.) *slukøret, flad og flau, | Med to opslidte Skoe, den Stymper driver af. *ChrBorup.PM.350.* jeg (var) vis paa, at (han) vilde komme meg noget slukøret og unseelig imøde.

Oehl.Øen.(1824).III.52. snart var han slukøret, og snart var han krye. *Grundtv.Saxo. III.348.* *Slukøret Beiler kommer nu, | Af stolte Drot uddet. *Ing.VSt.(1824).221.* *Dengang Moderen kom hjem, | Peter teen slukøret frem. *Bastian.nr.7.4. Blaum.Sk.95. MDL. Feilb. ogs. (jf. bet. 1) i udtr. slukøret som en vaad hund olgn. Gylb.XI.21. Hrz.XV.56. Brandes.I.134. || hertil (l. br.) Slukøret-hed ell. (spøg.) Slukørelse: en Samling af berømte Mænds Portrætter (som) Alle . . havde havd et „slukøret“ Udtryk, (kun) Hos de 2 (2: HCAnd. og Grundtv.) havde Geniet seiret over Livets almindelige Slukørelse. *Cit.1873. (HCAnd.BC.IV.237). Pol.³⁰/1919.5.sp.2.**

I. Slum, en ell. (sj.) et (*Blich.D.¹.102 (se ndf. l. 59). Blaum.Nymfernes Brønd. (1911).127.* [sløm'] *Høysg.AG.46. (tidligere ogs. (skrevet) Slom. Lucopp.TB.A4r). ft. (sj.; jf. MO.) d. s. (Høysg.AG.46).* || (sj.) gl. ell. analogisk bejningsform (efter præp.): **Slumme**. *Adam . . i sin Slumme laae. *Brors.76.* *Herud af Sydens Slumme, | Hvi sove I. *smst.250. (ænyd. d. s.; jf. isl. slum, tavshed; vbs. til II. slumme; „hos Ældre“ MO. jf. VSO; ¶ (især poet.; nu sj.) ell. dial. (Feilb.)) (kort, let) søvn; slummer; blund; ofte i forb. som vaagne, vækkes af (sin) slum olgn. (Kingo.30. *Bagges.L.I.278. Grundtv.NM.14. Blich.(1920).XVIII.164* ell. (især) dysse, falde (hen) i slum ell. (mindre br.) en slum olgn. (Kingo.442. *Bagges.Ungd.I.82. sa.Ep.330. Grundtv.PS.I.542. Heib.Poet.VIII.271. Feilb.*). *Nat, Søvn og Slum og Seng far vel. *Kingo.382.* *Ieg vognede; men strax igjen i Slum henfaldd. | Og i den Slum en Drøm mig stilledes for Øie. *Tychon.Vers.263. (han) vaagnede efter en kort og uroelig Slum, der idelig var bleven afbrudt af Drømme. Rabb.Fort.II.3.* *Som et Barn efter sin Slum. *Oehl.F.(1816).281.* *end (var) i Slummer Musen; | da steg hun fra sin dybe Slum, | lig Cypria af Havets Skum. *Rich.KD.26. || overf., om døsigt, dorsk, sløv, uvirksom, (ligesom) livløs tilstand, døs, duale olgn.* *dem, der nu i Slum | Og Siæle-Blindhed vanke. *Kingo.48.* Hvad om Danmark i sin rolige Slum samlede Kræfter til den længste Dags ufortrødneste Arbejde. *Bagges.L.I.375.* Mama havde . . Uret i (at) tilbringe Livet i en saa kedsom og umorsom Slum. *Leop.PC.5. spec. om doden: *Vaagn, Sokrates! vaagn op af Dødens Slum! Oehl.(1831). IX.183.* *Gravens Slum. *Grundtv.PS.VII.82.* *i det lange Skriin (ligger) | En Moder, som kryster i evig Slum | Sin Lille. *PMøll.(1855). I.15. Bagger.II.474. || (jf. Blund 2; l. br.) som udtryk for et kort tidsrum.* *tusind Aar (er) ikkun et (*Blich.SnkI.147: en) stakket Slum, | Er kun et Spænd imellem tusind Himle. Blich.D.¹.102. jf.: *Skjønt vort Liv er som en Skygge, | Vore Dage som en Slum; | Vi dog samle, plante, bygge, | Os i Verden tumle om. Reenb.II.210.**

II. Slum, en. [slom^(c) ell. m. eng. ud-tale] flt. -s (ORung.L.104. JVJens.RF.69) ell. (sj.) -mer (Krigsraabet.¹/1890.2.sp.1). (fra eng. slum; især jagl., kirk. olgn.; l. br. uden for ssgr.) ussel, jattig (bygning i en) bydel, en storbys (elendigste) jattig-kvarter; ogs. om udøvelsen af (kristelig) barmhjertighedsgerning i et saadant kvarter ell. om de hermed beskæftigede personer ell. institutioner. Meyer. Lidt fra Slummen. 10 (overskr.i) Krigsraabet.¹/1899.2.sp.2. Slummes Uddeling af Børnetøj.smst.¹/1932.7.sp.2. || hertil (især jagl., kirk. olgn.) ssgr., som betegner (forhold, der er genstand for) kristelig barmhjertighedsgerning i en storbys jattigkvarter; jz. Slum-arbejde (Sal.XVI.248. MKlitgaard.MS.6), -arbejder (Berl Konv.XIX.478), -gerning (D&H.), -kvarter (NisPet.SG.64), -lokale (lokale, der tjener som tilholdssted (spisested olgn.) for en storbys jattige. Trap.¹/1.317), -mission (Hag.³ VIII.381), -officer (i Frelsens hær. Krigsraabet.¹/1890.2.sp.2), -søster (kvinde (især tilhørende Frelsens hær), der udfører slumarbejde. KvBl.²¹/1910.1.sp.2), -virksomhed ofl.

I. Slumme, subst. se I. Slum.

II. slumme, v. [sloma^c] (tidligere ogs. (skrevet) slomme. Cit.1721.(Kall399a.100°)). -ede. vbs. jf. I. Slum. (ænyd. d. s. (jf. glde. slome), færøsk slumma, mkt. slummen (mkt. slom(m)en); jf. sv. dial. slomma, gaa mat og dösig, no. dial. sluma, isl. sluma, slaa øjnene ned, blive mismodig, tie, samt no. dial. slum(en), slap, slapt nedhængende; grundbet.: være slap, mat; besl. m. Slud osv.; jf. slumre og bort-, indslumme u. bort-, indslumre; nu dial.) (begynde at) sove (især: en let, kortvarig søvn); slumre; blunde. naar en dyb søvn falder paa folk; naar de slumme (1871: slumre) paa seng: Da aabenbarer hand (o: gud) det for folkenes øre. Job.33.15 (Chr.VI). der Brudgommen tøvede, slummede (1819: slumrede) de alle, og sov. Math.25.5 (Chr.VI). *Ved Nattergalens søde Sang | I slumme kand og sove. JFriis.187. (Jeppe) Legger sig at slumme igien. Holb.Jep.IV.1. Stub.131. *salig i din Elsktes Arm du slummer. Bagges. SV.262. *Vægtere, som ikke slumme. Grundtv. SS.II.294. Feilb. UjF. m. subj., der betegner (blundende) øje olgn.: Ps.132.4 (Chr.VI); se u. blunde 3). Reenb.II.455. || overf., som udtryk for døsighed, hvile, (aandelig) sløthed, livløshed olgn. *Om jeg i Tryghed slummer hen, | O væk mig snarlig op igien. Kingo.200. *Ynkverdige . . | Som slummer trygt i Tidens Skied! Ew.(1914).II.144. alle Blomster slumme i kolde Vintergrav. Blich.(1920).VII.196. jf. blunde 3 slutn.: Saa frit at efterligne fremmede Digtere, har . . sin unægtelige Nytte. Vi kan saaledes . . forlade eller rette vor Autor, hvor han synes at have slummet. 60 SkVid.IV.208. jf. bortslumme u. bortslumre (1): *Hun slummet bort (o: døde) saa gandske sagt og læt. Cit.1716.(NkS⁴820.93).

Slumme, i ssgr. [sloma-] (jf. Slummer-; nu næppe br.) af I. Slum ell. II. slumme; se Slumme-røg, -sot, -syge.

I. Slummer, en. [slom^(ø)r] (sv. no. d. s.; rimeligvis fra ty. schlummer; vbs. til slumre; jf. I. Slum; i rigsspr. nu \emptyset) (let, ogs. spec. rolig, kortvarig) søvn (jf. Morgen-, Natteslummer); blund; ofte i forb. falde i (en) slummer (Holb.Bars.II.14. Pol.²³/1935.4.sp.4. Feilb.), ogs. dysse i slummer (Oehl. Digt.I.129. jf. III. dysse 1) olgn. en Times god Søvn er lige saa kraftig, som 4 Timers Slummer. Holb.Ep.II.31. Ew.(1914).III.88. *qvægsom nedgled | Paa Heltens Øine balsamiske Slummer. Pram.Stærk.122. *Hans Søvn (er) en feberagtig Slummer. Zeltütz.Poes.28. *han (harde) for Skik, | At smøge sig i Slummer . . | Men hvordan det nu gik og ikke gik | . . intet Blund han fik, end sige Slummer. Bagges.Ungd.I.177. Oehl.IV.89 (se u. Kvinde-søvn). *Der laae hun dybt i Slummer | Paa bløde Hynder strakt. Winth.HF.224. sa.SS.² (1858).146. *Vaagn af din Slummer, min deilige Brud, | Hør Strengene tone! Recke. BB.142. JVJens.C.115. det (lykkedes) ham . . snart at falde i en dyb drømmelos Slummer. Pol.²³/1939.Sønd.6.sp.4. Feilb. Thorsen. 9. || overf., som udtryk for døsighed, virksomhed, dørsked, livløshed olgn. Mall.SA. 17. Grækenlands Opvaagen af Trældomens Slummer. Kofod-Hansen.KA.I.331. jf. Døds-slummer: *uforstyrrelig er deres Slummer | Som Graven tog imod. Rahb.PoetF.II.61. *Du (o: Werther) slumrer | den roligste Slummer! | Dødens! Oehl.Digte.(1803).163.

II. \ slummer, adj. (dannet af (ssgr. m.) I. Slummer) som hører til, ligner en slummer; slummer-. *(hun) faldt i sød og slummer Dvale (o: søvn). Celadon og Cloris.(1771). 2r.

Slummer-, i ssgr. (jf. Slumme-, Slummer-; \emptyset , især poet., nu l. br.) af I. Slummer (ell. slumre), om hvad der hører til, minder om, er præget af slummer ell. slumren; som eksempel paa disse ssgr., der alle er mere tiljældige dannelser, kan anføres: (romeren) Slummerdysses af Sixtinas Toner. Hrz. KV.257 (jf. søvndysse). *Aftenrøden | Lulled ind til Slummerdøden | Alt hvad under Himlen boer. Blich.(1920).VI.44. Bagger.II.275. *en Valmue, hvis Slummerkraft | Omsider lukkede hans trøtte Øjne. Bødt.D. (1870).160. *Det er Phantasus . . Søvnens yngste Broder | Hvis slummerlette Hjerne | Gestaltes til en Verden | Af det Nære, af det Fjerne. Hrz.D.II.33. *hvad til Stadens Tars | I slummerløse Nætter jeg har ud-tænkt. PMøll.(1855).I.127. de krøb paa Jorden, saa trøtte og slummersyge var de. JVJens.NH.98. (Holger Danskes) Slummer-tid . . ved Stenbordet. Ing.RSE.VI.xi.

Slumme-røg, en. (poet., sj.) om (søvndyssende, bedøvende) røg af tobak. Lucopp.TB.A1^o. -sot, en. (ænyd. d. s.) sove-

syge. *ThBartholin.SygdommesOverplantning.* (overs.1794).107. **-syge**, en. (ænyd. d. s.) d. s. *Moth.S502. jf. VSO.*

Slump, en ell. (i bet. 1 ogs.) et (*Bogan. II.91. AlfrLehm.SU.II.12. SvClaus.NM.172. jf. Rask.FynskeBS.53. Feilb.*). [slom'b] *Høysg. AG.38. ft. (i bet. 3) -er* [slombør] ell. (l. br.) **-e** (*Holb.GW.III.3. Gravl.EP.239. jf. Feilb.*) ell. (*nu næppe br. i rigsspr.*) d. s. (*Rothe. Nat.I.305. jf. Feilb.*). (ænyd. d. s., sv. no. d. s.; fra (m)nt. slump, hty. schlump (jf. holl. slomp); til slumpe; talespr.)

1) som udtryk for tilfældighed, (løseligt) samlet skøn olgn. (i alm. rigsspr. næsten kun i forb. paa (en) slump, se u. bet. 1.2).

1.1) (hvad der indtræffer ved en) hændelse (2.2); tilfældighed; (slumpe)træf; ogs. spec. om gunstig tilfældighed: held; lyk-ketræf. *Moth.S504. Eilsch. PhilBrev. 376. maaskee det kunde være en Slump, at jeg*

2) (v: ved en afgørelse af et tvistemål) traf Centrum. *Biehl.DQ.IV.164. *Hvo var det da, som dig af Glemsels Merke | Fremdrog? . . | Var det en Slump? Sagen.* (*Rahb.Tilsk.1800. 10*). Digteren identificerer sig med sin Bog og hans hele Lykke bliver derfor afhængig af det Bind, hvori Slumpen eller Andres Godtbefindende indhefter hans Arbejdel *Bogh.* (*GadsMag.1927.109*). Kendsgæringer i Stedet for Formodninger og rationelle kvantitative Metoder i Stedet for Slump. *NaturesenVI1917.1.* Maaske jeg kan gøre lagt-tagelsen og faa Slump til et lille Kig under Ellens Maske. *Skovroy.EF.55. Feilb. UjF. 1.2*) i særlige (faste) præp.-forb. (om udtr. i en slump se bet. 2.1). || af en slump ell. af slump (*Moth.A u. af*), ved en slump ell. ved slump (*Rahb.Tilsk.1795.219*), ved et (rent) tilfælde, en tilfældighed; tilfældigvis; hændelsesvis. mig synes at jeg . . lægger

3) i samlet mængde; (taget) under eet; paa een gang. „Hun er vist nok en slet Betaler.“ . . „Aa! vi faaer det Altsammen i en Slump.“ *Blich.* (1920).IX.153. Tag Højres Blade i en Slump her i Hovedstaden. Alvorligt talt, hvor er Forskellen i Anskuelser? *EBrand.Fra 85til91.* (1891).50. *Feilb. jf. Rummel 2.1: Indkjøb og Forhandling i Rummel, eller Slump, eller Rest. Kiøbm.Syst.II.119. 2.2) med tilføjet bestemmelse af arten, i udtryk som en (god) slump af penge osv.* (*Holb.Hex.I.1. Blich.* (1920).XXI.2. *HarNiels.TT.III.82*) ell. (til dels med mere ubestemt ell. afsvækket bet.) i forb. uden præp.: en (god) slump penge osv. *Man havde sendt en Bonde-mand | Fra Bye til anden med en Slump kontante Penge. *ChrBorup.PM.322. Knip-lingshandleren . . havde en heel Slump Piger i Sold. Blich.* (1920).XXVIII.108. *PMøll.* (*Brøndum-Nielsen. PM.133*). Jeg blev jo døbt og trolovet paa samme Dag, saa det er da en Slump Aar siden. *CKMøll.Amb.2.* (en) Bogtrykker . . anskaffede en god Slump . . Ornamentrammer. *Bogvennen.1926.141. ||*

drager sine Roller paa Slump, og som det kan falde sig. *Rahb.OS.5.* Kongen tog . . et ordenligt Mandtal over Folket, og behøvede da ikke paa Slump at beregne sin Styrke. *Grundtv.Sæzo.III.208.* Ægtemanden søgte . . en „lettere Adspredelse“ . . tog paa Slump en Bog ned fra en af Reolerne, traf et Bind af Molière. *Schand.AE.158.* (svinene) blev „solgt paa Slump“. *AarbHolbæk.1933.14. Feilb. UjF.*

2) („I daglig Tale“. *VSO. MO.*; i rigsspr. nu mindre br., især glgds., spøg.) om en ubestemt mængde (af noget), en portion (af et hele, en samling, (nu) navnlig af tælle-lige (mindre) ting); især (ofte i forb. en god, dygtig slump olgn.) om en forholdsvis betydelig, rundelig, klækkelig mængde ell. portion. 2.1) i al alm., uden angivelse af arten. *Han gøres gammel og hans Hænder blive trætte, | Thi Lachesis en slump har spundet paa hans Teen. *FrHorn.PM.97.* han maae sende mig nogle Skillinger, og det en god Slump. *Biehl.DQ.IV.178.* „er der Mange (v: mennesker) herude idag?“ — „Her er en Slump, og der kommer nok Flere.“ *Hzr.I.147.* du vil heri finde din Modrene-Arv, som jeg udbetaler dig, og jeg har lagt en lille Slump til. *Gylb.XI.261. Hosr.ML.37. jf. bet. 3.1: Herren kan faa hele Slumpen (v: hvad der er af fisk) for en Slik. Nordkild.SF.120. || m. h. t. forestillinger, følelser olgn.* Det er saa længe siden, at vi have meddelt hinanden vore Tanker . . at der burde være en Slump at skrive om. *FritzJürg.* (NBogh.FJ.149). vi holder dog en Slump af hinanden, vi tre. Ikke? *SvLa.M.72. || (l. br.) knyttet til et adj.* („temmelig“, „dygtig“, „ordentlig“). en saadan lille, spinkel Hofjunker kan man gjerne være en Slump grov imod. *Hzr.VIII.32. || i en slump, (jf. paa (en) slump u. bet. 1.2) i samlet mængde; (taget) under eet; paa een gang.* „Hun er vist nok en slet Betaler.“ . . „Aa! vi faaer det Altsammen i en Slump.“ *Blich.* (1920).IX.153. Tag Højres Blade i en Slump her i Hovedstaden. Alvorligt talt, hvor er Forskellen i Anskuelser? *EBrand.Fra 85til91.* (1891).50. *Feilb. jf. Rummel 2.1: Indkjøb og Forhandling i Rummel, eller Slump, eller Rest. Kiøbm.Syst.II.119. 2.2) med tilføjet bestemmelse af arten, i udtryk som en (god) slump af penge osv.* (*Holb.Hex.I.1. Blich.* (1920).XXI.2. *HarNiels.TT.III.82*) ell. (til dels med mere ubestemt ell. afsvækket bet.) i forb. uden præp.: en (god) slump penge osv. *Man havde sendt en Bonde-mand | Fra Bye til anden med en Slump kontante Penge. *ChrBorup.PM.322. Knip-lingshandleren . . havde en heel Slump Piger i Sold. Blich.* (1920).XXVIII.108. *PMøll.* (*Brøndum-Nielsen. PM.133*). Jeg blev jo døbt og trolovet paa samme Dag, saa det er da en Slump Aar siden. *CKMøll.Amb.2.* (en) Bogtrykker . . anskaffede en god Slump . . Ornamentrammer. *Bogvennen.1926.141. ||*

m. h. t. stof, vædske (drikke) olgn. (jf. bet. 3.1). En af Gæsterne kastede en lille Slump Rodviin af sit Glas i . . Ørstedes Kalvekryds. *Oehl. Er. I. 232.* Hun tog en stor Slump Kamferdraaber. *ErlKrist. S. 231.* || *m. h. t. tanker, følelser olgn. *jeg (har) en dygtig Ladning Mod, | Forsynet med saa stor en Slump Foragt, | at (osv.). Oehl. PSkr. II. 213.* De (glemte) Svaret paa en heel Slump Spørgsmaal jeg i sidste Brev plagede Dem med. *HCAnd. BC. I. 133.* tag nu ikke denne velmente, men maaske meget naive Slump „Filosofi“ ilde opl *JLange. Breve. II. 40.*

3) *spec. anv. af bet. 2. 3.1) (nu næsten kun dial.) den sidste (tilbageblevne) del af noget; rest; navnlig m. h. t. (mad og) drikke: levning; slat. (ofte i fl.). Reenb. I. 230 (se u. Hældning 3).* Hand dricker alle Slumpe ud af Krusene. *Holb. GW. III. 3.* hver en Slump der kand levnes i en Flaske. *KomGrønneg. I. 100. PMøll. (Brøndum-Nielsen. P.M. 133). PFaber. VV. 46. Drachm. DJ. II. 389.* Slumperne i Glassene drak hun, paastod Louise, det var Smagen af Skæg og Tobak hun slikkede i sig. *AndNz. DM. IV. 82. Feilb. UfF. || talem. han er god (nok) til at fylde (UfF.), slaa (Moth. S503. Mau. 9095), tyll (Dodt. R. 63) slumper (ne) i olgn., anv. om en (gæst), som man ikke vil vise særlig opmærksomhed m. h. t. servering, som (gerne, graadigt) tager mod tarvelig kost olgn. (jf. I. Slat slatn.); ogs. uegl. om den, der gerne hører (og tror paa), hvad som helst der fortælles: Dodt. R. 63. 3.2) (dial.) d. s. s. Mølleslump. Fr Grundtv. LK. 207. SjællBond. 34. Gravl. AB. 42. jf.: 14 Sække og 7 Slumper vaad Hvede, liggende paa Stranden ved Baaden. *Cit. 1790. (AarbVends. 1926. 260).**

Slump-, i ssg. se Slumpe-

slumpe- v. [slomba] -ede. vbs. jf. 40 **Slumperi.** || som hjælpverbum bruges (i bet. 2.1-2) dels have (*Hørn. Moral. I. 104. JacPaludan. (Tilsk. 1938. II. 233)*), dels (især med mere fremtrædende forestilling om tilfældig skæbnebestemmelse) være (*Grundtv. LSk. 5. Lehm. IV. 102. VorUngdom. 1937/38. 240*). (ænyd. d. s., sv. slumpa (sig), no. slumpe, isl. slumpast; fra (m)nt. slumpen, hty. schlumpen; jf. eng. dial. slump, (et) plump, lydeligt fald, sump, dynd, mht. (adj.) slump, slapt, løst nedhængende, samt jy. slumpe (over), (jaa til at) skvulpe (over); besl. m. Slampert (s. d.), og de der nævnte ord, grundbet.: være slap, løs, bevæge sig slapt, skodesløst, tilfældigt; jf. Slump || tale-spr.; uden for særlig anv. (m. præp. til; i bet. 2, især 2.1-2) nu mindre br. i alm. rigsspr.) som udtryk for, at en virksomhed, bevægelse, udvikling olgn. er afhængig af, (helt) bestemt af et tilfælde, et 60 slumpetræf, ogs. spec. et heldigt tilfælde (lykketræf, held), ell. et løst (tilfældigt, overfladisk) skøn.

1) i al alm., som udtryk for tilfældig virk-

somhed, bevægelse olgn.; især i forb. m. adv. ell. præp. (om forb. m. præp. til se bet. 2 (og 3.1)) til angivelse af retning, maal olgn. 1.1) uden obj. *Reenb. II. 191.* At komme, slumpe eller træffe over noget, neml. som kommer een for Øyne. *Høysg. S. 61.* hendes forvildede Kugle slumpede ind ad Nihullet. *Blich. (1920). XX. 60.* Rent tilfældigt slumpede vi ind i et net lille Hus. *AKielberg. Fra Krigen 1864. (1913). 102.* Bare at tænke sig at man kunde have slumpet paa saadanne tre Karle! Uha. *Bregend. GP. 18. m. h. t. tanke, ytring olgn.:* At falde, komme eller slumpe paa en Tanke; paa et Raad. *Høysg. S. 62.* Nu gjaldt det om at stille Tungen rigtig i Munden og ikke slumpe ud med noget, der kunde mishage ham. *Thøg Lars. FB. 122.* „Bliv og spis med os,“ slumpede det ud af ham. *Elkjær. MH. 136.* || (jf. bet. 2 og 3.1) i forb. m. adv. til, som udtryk for, at man handler paa slump, som det kan falde sig. *En ret fornuftig Mand . . | I Blinde intet gjør, som den, der slumper til. *Wadsk. Brudev. IV. A1v. Graah. PT. I. 112.* || (jf. købe, tage paa slump, i en slump u. Slump 1.2, 2.1) i forb. slumpe om prisen olgn., ansætte prisen olgn. efter et (løst) skøn, paa slump. *UfF. 1.2) (til dels med tilknytning til Slump 3.1) m. obj., især (tidligere) i forb. slumpe sammen, (paa tilfældig maade) samle (forskellige, uensartede dele) til et hele, en gruppe olgn. to eller tre Betieninger bleve slumpede sammen, og bestyrede af een Person P.A. Heib. R. I. 348. vi (kunde) ei undgaae, at vi af fælles Modstandere nu og da slumpedes sammen, og omtaltes og omhandles, som ligesindede og forenede Gemytter. *Rahb. E. V. 63.* Smaaquantiteter (kan) aldrig . . behandles saa godt som større, uden at slumpes sammen. *ChMourier. Brød. (1821). 92. 1.3) refl., i forb. slumpe sig frem, bevæge sig fremad, optræde, handle, gaa frem paa slump, som det kan falde sig. ordet er vist først lavet ved en og anden forfatter . . som har slumpet sig frem. *Thorsen. Afh. III. 12.* Vej og Sti var der ikke herinde, man maatte slumpe sig frem. *AndNz. AH. 92.***

2) m. præp. til, ved udtryk for en persons tilfældigt bestemte virksomhed, (skæbne)tilskikkelse olgn. 2.1) slumpe til m. subst. olgn. som styrelse: ved et tilfælde, et slumpetræf, et lykketræf opnaa noget, naa til noget (ofte: uden at vilstræbe det, vide af det). *Moth. S503. Høysg. S. 62.* *Saa slumped den Moses til Hoibaarne Kaar, | Der skulde som Konge befale. *Grundtv. SS. II. 78.* Han er slumpet til en rigtig Gjetning, det er det Hele. *RSchmidt. BH. 19.* Folk . . kan fiske hele deres Liv og ikke drive det udover at slumpe til en Fisk engang imellem. *Bogan. I. 61. 2.2) slumpe til m. inf. som styrelse: tilfældigt, ved et slumpetræf, et lykketræf, jaa noget (især: godt, ønskeligt) udført, komme til at gøre noget (ønskeligt), jaa noget (ønskeligt) som skæbnetilskikkelse. (han) slumpede*

til at faae den bemidlede Enke. *Hob. Ep. III. 229.* Ifald jeg da af Vanvare, skulde slumpe til, at bagtale nogle af hendes Systre en Smule. *Ev. (1914). II. 345.* selv den maadeligste Diger kan slumpe til at giøre et godt Digt. *Rahb. Sandsig. 656.* *Ifald maaskee jeg nu er slumpet til | At være den uværdige Opfinder | Af sliig Maskine. *Oehl. F. (1816). 321.* Kammersaad (N. N.) er gift med sin Malkepige . . Kan De engang i Talens Løb slumpe til at kalde hende naadige Frue, saa lader Manden sig slaae ihjel for Deres Valg (som rigsdagsmand). *Goldschm. Hjl. III. 153.* Konkylien . . er en smuk Genstand, men ikke andet end, hvad Louis Philippe kunde have slumpet til at gøre, naar han sad og legede med en Passer. *Isak Din. FF. 244.* Feilb. om ting: Atomer, hvilke have slumpet til at udgiøre . . Himmellegerer. *Rothe. Nat. III. 21. 2.3* (mindre br.) refl. slumpe sig til, d. s. s. 20 bet. 2.(1)-2. ligesaavel som han kunde slumpe sig til at dømme ret, saaledes kunde han . . slumpe sig til at dømme uret. *Birckner. II. 62.* Der kunde hun saa slumpe sig til at se Anton. *CHans. S. 18.* om ting: Den almindelige Valgret har slumpet sig til at pille netop et Dusin af de største Klodrianer i Landet ud til Førere. *Hørup. II. 89.*

3) om hvad der tildeles en af skæbnen, ved et tilfælde, hænder ell. indtræffer tilfældigt (heldigt). 3.1) (l. br.) i forb. m. til, dels som præp.: *De Femten Tusind (o: i et lotteri) just den Rette slumpet (o: slumpede) til. *ChrFlensb. DM. III. 88.* dels (jf. bet. 1.1) som adv.: *At sprede mig (o: „Flyveposten“) omkring i hele Landet . . | I tusindvis, om det kan slumpe til. *Heib. Poet. IX. 372. 3.2* (nu l. br. i alm. rigsspr.; jf. VSO. MO.) refl. slumpe sig, indtræffe ved et (heldigt) tilfælde; hænde (sig); træffe (sig). (især i 40 forb. det kan ell. kunde (gerne) slumpe sig). *Moth. S503.* naar det stundom slumper sig, at nogen byder mig Kalven, saa løber jeg strax til med Strikken. *Biehl. DQ. IV. 266.* (de var) anbragt sammen, som det nu bedst kunde slumpe sig. *AGnudzsm. DB. 20.* Feilb. *UF.*

Slumpe-, i ssgr. (i rigsspr. l. br. Slump-). [slombø-, slomb-] af Slump (1) ell. slumpe, i udtryk for, hvad der er bestemt 50 af et (rent) tilfælde, bestemmes, vælges, sker paa slump, som det kan falde sig, ogs.: med uduyttelse af tilfældet, lejligheden, m. h. t. prisforhold spec. med forestilling om et (løst) skøn, om vurdering ell. salg under eet, uden detailleret beregning, ogs. (jf. Slump 2) med forestilling om (samlet) ubestemt mængde olgn. (jf. Slumpesum). || foruden de ndf. anførte kan nævnes mere tilfældige ell. let forstaaelige ssgr. som Slumpe-fejl (*LJac. RH. 181*), -handel, -køb (*VSO. MO.*), -kast, -salg (Slump-: *Gartner-Tidende. 1929. Annonce-Afd. 519*), (et) -skøn (*Dagbl. 7/1887. 3.sp.2*). **-held**, et. slumpelykke; slumpe-

træf. *Volden blev ved Slumpehold bestøgen. *Wadsk. (JFris.) () () (6r). Tidens Kvinder. 13/1930. 10.* Feilb. *UF.* han vidste, at Udmærkelsen var kommen som et Slumpehold. *Bønnelykke. Lt. 11.* **-leg**, en. (ænyd. d. s.; nu sj.) om handling, hvorved man (paa farlig maade) lader alt komme an paa tilfældet, heldet (som ved hasardspil olgn.; jf. -spil). dette er derimod en Gerning fuld af farlig Slumpeleg. *J. Ov. Overs. af Falst.: Lærdoms Lystgaard. I. (1919). 17.*

slumpelig, adj. [slombøli] (jf. nt. s(ch)lumpelik; af Slump (1); sj. i rigsspr.) som er afhængig af, (held) bestemt af et (heldigt) tilfælde. Feilb. som adv.: Fiskemangel . . forarsagede, at Kutterne med Vod kun slumpeligt fik nogenlunde gode Laster. *NatTid. 13/1929. M. 12.sp.5.*

Slumpe-lykke, en. (Slump-. Lodde. (Skuesp. IV. 309). jf. Feilb.). (ænyd. d. s., sv. slumpycka; jf. -held og -træf; nu mindre br.; især talespr., jf. PEMüll. *468) tilfældig (især: uformodet, gunstig, ogs. ufortjent heldig) hændelse ell. skæbne (tilskikkelse); (heldigt) tilfælde; lykketræf; (svine)held. (tidligere alm. i præp.-forb. som af, ved (en) slumpelykke olgn.). *Endelig af slumpe-lykke | Ved en sær Planetis magt | Slap hun ud af Skovens tykke. *Reend. 2. 12.* Det meeste regieres i Verden af Slumpe-Lykke. *Hob. Jean. V. 5.* Jeg saae hende først i Malmøe, hvor vi af en Slumpelykke kom til at logere sammen i et Huus. *Kom Grønneg. V. 169.* *Jesus giver Fryd og Graad, | Og er ingen Slumpe-Lykke, | Men vor Herres vise Raad. *Brors. 180.* *Du slapst heel derfra | Kun ved en Slumpelykke. *Oehl. P. (1809). 28.* et Træk af den blinde Slumpe-lykke. *Bøgh. E. 356.* (undertegnede) har kun i een Ting . . haft Slumpelykken med sig og giftet sig saaledes, at han fik en Kone, der aldrig skænder paa sin Mand. *ThorLa. MF. 189.* || talem. slumpelykke er og (saa) lykke. *Mau. 1. 641.* Feilb.

Slumperi, et. (ty. schlumperei; vbs. til slumpe; sj. i rigsspr.) virksomhed, der udføres paa slump, med uduyttelse af tilfældet, heldet; lykketræf. ved det fjerde Skud rullede Løven som en Hare og blev liggende. Et fuldstændigt Slumpeskud . . det var det rene Slumperi. *Da. Jagttidende. 1920/21. 67. sp.2.* Feilb.

Slumpeskud, et. (ænyd. d. s., nt. slumpschuss, hty. schlumpschuss; jf. -skytte og Lykkeskud; især jæg.) skud paa slump, paa lykke og fromme; spec.: skud, der rammer ved et rent tilfælde, ved et lykketræf; ogs. overf.: slumpetræf. *Moth. S504.* det forstaaer sig . . naar jeg vilde lade mit Gevær med et Sandskorn, og fyre mellem en Sværm af Myg, kunde det kanske træffe sig, at jeg skjød Øjet ud paa een af dem, men Slumpeskud bliver dog altid Slumpeskud. *PMøll. ES. III. 97.* *Da. Jagttidende. 1920/21. 67. sp.2.* (se u. Slumperi). *Wilhelm. Blandt Dverge og Gøillaer. (Overs.*

1922).75. Slump-: *Amberg. -skytte*, en. (*ænyd.* slumpeskytte(r), *nt.* slumpschütt; *l. br.* i rigsspr.) *den (skytte), der (ofte) gør slumpeskud; ogs.: daarlig skytte (jæger).* som Slumpeskotten der treffer uforvarende. *Sort. Tr.6.* hvem kan vide, hvad Puds en Slumpeskyttes Piil kunde spille os. *Grundtv.Snorre. III.318.* VSO. MO. Feilb. *overf.:* „Opportunist“ var tidligere en „Slumpeskytte“, en Mand uden faste Livsmaal og Planer, som benyttede sig af Lejligheden, naar en saadan gaves, til sin øjeblikkelige Fordel uden Tanke for Dagen imorgen. *Børsen. 1/1934.7. sp.1.* || *talem.* slumpeskytte kan ogsaa ramme ell. træffe. *Mau.9008.* Feilb. *Cit. 1888.* (OrdbS.; Bornholm). *jf. Krist.Ordspr. 300.* -**slag**, et. (*nt.* slumpeslag; nu ikke i rigsspr.) *d. s. s. -træf. Moth.S504.* Lodde. *Betr. 30.* Feilb. -**spil**, et. (*jf. -leg; nu l. br.*) *lykkespil; slumpetræf. *Kuns* nødig Folket sees at slænge | de suurt . . tiende Penge | i Krigens Slumpespil paa Fyrstens høie Bud. *Trojel.I.132.* Mon Vorherre strængt taget havde noget med Lotteriet at gøre? det var jo et Slumpespil. *AndNz.S.69.* -**sum**, en. (*jf. Slump 2; l. br.*) en (*penge*)sum af ubestemt (*tilfældig*) størrelse; en (*lille*) slump (*penge*). de fik en lille Slumps sum udbetalt paa en Gang. *Da. Missions-Blad. 1920.929.* -**træf**, et. (*Slump- Drachm.DM.109. sa. DJ.II.28. jf. Feilb.*) (*jf. -lykke, -slag, -værk; især talespr.*) *rent* tilfældig hændelse; *træf; tilfældighed; lykketræf. (alm. i præp.-forb. ved et (rent) slumpetræf). Horreb.II.276.* Ogsaa denne Aften kom Jeg, som det lod, ved et Slumpetræf til at sidde ved Siden af hiin tryllende Pige. *Grundtv.Udv.I.42.* **hvor (han)* | Sig nu vil puste op, da Slumpetræffet | Lod en Forræder fange (*dem*). *Bredahl.VI.97.* lad ham nu forsøge, om han da kan gjøre en Opdagelse . . ved et Slumpetræf! *Thiele.FD.238.* det er jo et rent Slumpetræf, at deres Fader eller Bedstefader har tjent en Million, og at min var saa fattig som en Kirkerotte. *Schand.Fort.322.* kun Slumpetræf og Storkøb førte værdifulde Værker til deres Slotte. *Fr Poulsen.VV.47.* Feilb. -**vis**, adv. (*slump- JensSør.I.39.*) (*ænyd. d. s., sv. slumpvis, nt. slumpwies, hty. schlumpweise; nu sj. i rigsspr.*) **1)** paa slump, som det kan falde ell. træffe sig; ved et (*rent*) tilfælde; tilfældigvis. *Moth.S504.* jeg (*faaer*) slumpewis Øje paa noget hvidt. *Blich.(1920). XXVII.208.* VSO. **2)** (*til Slump 2*) (*taget, samlet*) i en slump ell. i slumper (*tilfældig(e) portion(er)*); en slump ad gangen. Kornet (*maa*) ej kastes slumpewis . . men jævnt og forsvarlig at maales. *MR.1698.69.* VSO. MO. -**værk**, et. (*nu ikke i rigsspr.*) *d. s. s. -træf.* Det kan ikke være Slumpeværk, at de (*o: naturvæsenerne*) saaledes ere indrettede. *Rothe.Nat.I.37.* Kværnd.

slumre, v. [*slomra*] (*tidligere ogs. (skrevet) slomre. LTid.1728.627.*) -**ede.** vds. *jf.*

I. Slummer. (*sv. slumra, no. slumre; rime-* *ligvis fra ty. schlummern; sideform til II.* *slumme; i rigsspr. især* ☉)

1) *sove. 1.) sove, især: en let, til dels spec. rolig, kortvarig søvn; blunde; ogs. (jf. bet. 1.2): falde (hen) i (en let) søvn; (være ved at) blunde hen. Moth.S503.* enhver, som vil raadføre sig med Philosophis . . bliver ligesom et slumrende Menneske, der vender Hovedet nu til een, nu til en anden Side af Sengen, uden at finde det rette Hvile-Sted. *Holb.Ep.I.163.* slumre efter Maaltidet. *vAph.(1759).* *Oehl.Helge.(1814).54* (*se u. Skønhed 2*). jeg (*har*) sjelden eller aldrig . . slumret over Bogen, mens jeg skrev den, og haaber derfor Læseren ei heller skal sove ind over den. *Grundtv.Udv.VI.16.* **Nei, slumre kan, og sove vil jeg ikke. Heib.Poet.IV.45. Math.25.5* (*se u. II. slumme*). **Paa Armen slumrer Barnet | Saa sødt og saa fast; | Tæt knuger hun det til sig. Holst.D.II.188.* **den gamle Frøken | . . slumrer i Lænestolen. Aarestr.ED.38. Univ.BI.I.356. Thorsen. 115. Feilb.* vække den slumrende løve, *se l. Løve 3.* || (*nu l. br.*) *om øjne olgn. LTid. 1728.627.* Tilsted ikke dine Øine at sove, eller dine Øienlaage at slumre (*Chr.VI: slumme; 1931 afvig.*). *Ords.6.4.* Professoren var falden lidt i Søvn . . Han maatte være gammel; Giovanni saae det først nu, da Ansigtet slumrede. *Jørg.RB.160.* **1.2)** i særlige forb. *m. adv., især som udtryk for at falde i søvn (slummer).* || *slumre bort, (nu sj.) d. s. s. bortslumre 1. Moth.S503.* || *slumre hen. 1. d. s. s. henslumre 1.1.* (*kirke-*)Bænkene er ikke alt for magelige; saa Folk ikke slumrede hen. *Pol. 1/1939.4. sp.5. 2. (sj.) som udtryk for (rolig og) varig søvn: henslumre (1.2).* Arne Barn! See, hvor han sover . . Han slumrer hen i sin Uskyldighed. *Skuesp.II,1.73.* **3. trans.:** *d. s. s. henslumre 2.* Nu blev det ikke Hæder . . at sløse Aftenstunden bort . . for at slumre Morgenstunden hen paa det bløde Leie. *Mall.KF.32.* || *slumre ind, d. s. s. indslumre 1.* **Fålt* stirrer Trællen paa Jarlen hvid; | dog slumrer han ind ved Midnatstid. *Oehl.Digte.(1803).19.* **Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove, | Lad mig ved Dit Hjerte slumre ind. HCAnd.D.17.* W. er slumret ind paa en Træstub. *KMunk.C.57.*

2) *overf., som udtryk for at være ell. (spec. i bet. 2.2) komme (hen)falde i en tilstand af døsigthed, dorskhed, uvirksomhed, livløshed olgn. 2.1)* svarende til bet. 1.1. Alle Anlæg, som nogensinde skulle udvikles, slumre i Mennesket; udvortes Omstændigheder vække dem. *Ørst.IX.78.* **Den Lidenskab, som slumrer, kunde vaagne let. Oehl.KG.(1848).30.* **Der ligger Iis paa Sø og Eng, | Derunder slumrer Voven. Winth.ND.88.* saa længe der er Krig i Evropa, er det bedst for alle, at Folkeforbundet slumrer sin Tørnerosesøvn. *Pol. 1/1939.2.sp.5. spec. som udtryk for*

døden(s slummer): *Oehl. Digte. (1803). 163* (se u. Slummer). *Ak, hendes Moder slumred, | Det sidste Suk var endt. *Winth. Digtn. 178*. *Slumrer sødt i Slesvigs Jord, | Dyrekjøbt den blev ved Eder! *Holst. Album. 30*. || part. slumrende (brugt som adj.). *vaagne skal slumrende Ben (o: de døde). *Grundtv. SS. IV 406*. *tidt har du (o: Christiane Oehlschläger) vakt med et dristigt Ord | Af Søvneden slumrende Retfærd. *Hauch. Lyr. 70*. *Jeg (o: en frugtsommelig moder) græder i Søvnene, sukker og ler | med dig der slumrende gror. *JV Jens. MD. 223*. de i Folkedybet slumrende Instinkter. *CSPet. Litt. 253*. 2.2) svarende til bet. 1.2. || slumre hen, svarende til hen-slumre 1.1. *Ilaab, som slumred hen. *Fr Hamm. TB. 54*. Udvalget der stille er slumret hen. *Pol. 3/10 1940. 5. sp. 5*. spec. som udtryk for at dø (stille, umærkeligt). *naar . . . jeg er slumret hen, | For savnet Roe i stillen Grav at finde. *Rahb. Poet. F. 11. 158*. *Hauch. CB. 387*. || slumre ind, svarende til indslumre 1. Danmarks Forsvar (o: i en fodboldkamp) var slumret blideligt ind. *Pol. 4/10 1937. 10. sp. 1*.

Slumre-, i ssg. (jf. Slummer-) af slumre (1). **-drik**, en. (l. br.) en (mild) sovedrik; overf. (jf. slumre 2): Kun Forargelsens Mulighed (Modgiften mod Apologetikens Slumre-Drik) er istand til at vække den Indslumrede. *Kierk. IX. 190*. **-klap**, en. (l. br.) skyklap (2) paa lænestol. *Skands. Drømmenes Hus. (1926). 16*. **-pude**, en. en (især tidligere brugt) lille pude ell. polle (ofte med en i enderne fæstet snor til ophængning over en stoleryg) til at hvile hovedet paa under en (kort) søvn (slummer) i en gyng-ell. lænestol olgn. (jf. -stol, -tæppe). *Isted Møller. Hugo Stelling. (1893). 175*. *JV Jens. EE. 203*. overf. (jf. slumre 2 og Sovepude): hvilken fortrinlig Slumrepude afgiver ikke den hidt-tige, og nu indtil videre bestaaende Ordning (o: af operæen) for de førende Aander. *Tilsk. 1923. II. 396*.

Slumrer, en. (især højtid., nu sj.) person, der slumrer (ell. er tilbøjelig til at slumre). *Moth. S. 503*. *Frank. SD. 143*. *Mynst. Betr. I. 280*. *Flyv sødt og sagtelig min stille Sang! . . . | Væk ej den trætte Slumrer af sit Blund. *Blich. D. 1. 65*.

Slumre-stol, en. (l. br.) en (læne)stol til at slumre i (jf. -pude, -tæppe). *Uovalt. DB. 105*. **-tæppe**, et. (jf. -pude, -stol og Hvile-, Luretæppe) blødt (strikket, hæklet) tæppe til at lægge over sig, naar man hviler, sover til middag olgn. Amtmanden sad magerlig og forkålet i en Lænestol, mellem broderede Puder og Slumretæpper. *Nas. KV 147*. *Vorthj. III, 1. 28. 117*. *Tidens Kvinder. 3/12 1930. 33*.

Slumstrup, propr. [slom'sdrob] (spøg. anv. af bynavnet Slumstrup (Trap. VIII. 219) ell. (snarest) frit dannet af I. Slum, II. slumme efter stednavne paa -strup; jf. Sovstrup og Fjantstrup, Fjollerup ofl.; spøg.,

især dial.) i udtryk som skulle til, være i Slumstrup, (skulle begynde at) slumre, sove, gaa ell. være i seng. *Grundtv. SS. V. 81*. *TfF. 2. R. VII. 129*. Feilb.

Slum-søster ofl., se u. II. Slum.

Slunde, en. [slonø] (ogs. Slund [slon'] ft. d. s. (Trap. IX. 218) ell. -ø (smst.)). ft. **-r**. (muligvis besl. m. I. Slunk; især dial.) (sumpet, vandfyldt) fordybning ell. lavning (paa mark, vej olgn.). *MDL. VSO. („Jydsk“). Noe-Nygård. S. 111*. *KThuborg. Det gl. Harboøre. (1928). 10*. *Raunkjær. Bot. Studier. (1934-37). 35*.

slune, v. se slukne.

slunget, part. af II. slynge.

I. Slunk, en. [slon'g] ft. **-er** [slon'gær] (sv. no. dial. slunk, dorsk person, dagdriver olgn., nt. slunk; jf. I. Slank; til I. slunke; nu kun dial.) nedsæt. betegnelse for et mager, daarligt kreatur (HMikkels. D. 159) ell. en (ung) opløben, doven person (flæs, rækkel, dagdriver olgn.). *JHSmidth. Ords. 138*. *Kok. DF spr. I. 373*. *Esp. 308*. || (tidligere) spec.: elsker; galan (2); alfons. en Slunk af en Elsker og en Toite . . . af en Elskerinde. *Tode. ST. 1782. 680*. (jf. sa. M. 311). Her sidder de Toiter ordentlig og kræser op for deres Slunker. *Olufs. GD. 9*. *PAHeib. Sk. III. 257*. Hvordan lever Sergeanten, Eders Slunk? *Rosenhoff. Skizzer og Scener. (1836). 17*. *MDL. MO. Levin. („Døgnord i forrige Aarhs Slutn.“, „lav Talebrug.“)*.

II. Slunk, en. [slon'g] ft. **-e** (Lov^{17/3} 1856. §56) ell. **-er**. (rimeligvis fra ty. dial. s(ch)lunk, sideform til hty. schlund, svælg (dial. ogs. spec. om (det indvendige rum i) en skorsten); jagl.) en over et ildsted anbragt muret kappe (halvkuppel), der leder røgen ind i en for to lejligheder fælles skorsten; ogs. om det af kappen dækkede aabne rum. De saa kaldte Slunker maae ingensteds anbringes eller opføres. *Forordn. 19/7 1799. §6*. *Bek. Nr. 70^{16/3} 1898. §16*. *DagNyh. 25/10 1933. 8. sp. 4*. jf. *OrdbS*.

I. slunke, v. [slon'gø] **-ede**. (sv. no. dial. slunka, gaa langsomt, slapt, liste (af sted); sideform til II. slanke samt sv. slinka, snige sig, smutte, no. dial. slinka, dovn, skulke, østfris. slinken, smygge, krybe, mt. slinken, svinde ind, synke sammen, holl. slinken, d. s., oeng. slincan, krybe; besl. m. III. slank; jf. I. Slunk og slunken samt II. slunke og slunte; ikke i alm. rigsspr.) bevæge sig (gaa) langsomt, listende; lunte; liste (af sted). *TBruun. I. 141*. jeg slunkede ganske ensom og alene af Sted. *BerLiisb. MT. III. 30*. (ulven) vil slunke af i sit ejendommelige, skufende Trav. smst. II. 19.

II. slunke, v. [slon'gø] **-ede**. (til slunke; jf. slunke og slanke samt I. slunke) 1) (jf. slunken I og ty. dial. schlunken, sidde løst, daske; l. br.) om løst hængende (løst omsluttende) stof olgn.: daske; slaske; slubre. Benklæderne slunkede luftigt om

de bare Ben, efter at man havde lagt Underbenklæderne. *JVJens.D.146.* „Dyrenes Konge er ude at jage,“ sagde Pindsvinet . . . „Sé, saa mager han er,“ sagde Flagermusen. „Skindet slunker om ham.“ *CEv.Æ.VIII.60.* Sejlene slunkede sammen (i vindstille). *KMich.SM.125. Pol.*/1908.5. 2)* svarende til slunken 2(2). 2.1) (l. br.) blive slunken (tynd(ere), sammenfalden olgn.); skrumpe (ind). *JVJens.EE.208.* især i forb. m. ind ell. sammen: Saa sejrede Heden, alt tørrede til Stov, selv Nilen slunkede ind. *TroelsL.XIII.47. Drachm.(Pol.*/1904.1.sp. 3). 2.2)* (sj.) gøre slunken. *Ræven lusker om Gærde, | slunker sin Bug (∴ suller) og slikker en Sten. *Stuck.II.415.*

slunken, adj. [ʃlɔŋ(ə)n] best. f. og fl. slunkne ell. (nu ikke i rigsspr.) d. s. (*JFriis.46. jf. Moth.S504*). (ænyd. d. s., no. slunken, eng. dial. slunken; jf. bornh. slunkuer, doven, efterluden, no. dial. slunk, sammenfalden af træthed, mat og døsigt; til I. slunke ell. perf. part. (m. bet.: sammenkrøben) af et (stærkt) verbum svarende til oeng. slinean (se u. I. slunke); jf. I. Slunk, II. slunke, slunkne og indslunken)

1) (nu ikke i rigsspr.) i al alm.: slap(t nedhængende); uden fylde (frodighed, styrke). *Moth.S504.* man siger om en Plante eller om en Green, at den er slunken naar den skyder meget højt uden at voxer i Tykkelse. *vAph.Nath.VI.304. Rietz.624.* || (jf. II. slunke 1) med overgang til bet. 2, om (tyndt og) løst hængende (løst omsluttende) stof (del af klædedragt). et Fruentimmer (kom) sjaskende (iført) Resterne af et gammelt fransk Sjal, et tyndt slunkent Skort og Bruneller. *AndNx.DL.57.* || overf.: slukøret; flov. Jeg drev . . . op ad vejen, slunken som en våd hund. *NMøll.K.89.*

2) sammenfalden p. gr. af manglende indhold, udfyldende masse olgn.; ogs.: (næsten) tom. 2.1) (nu mindre br.) om pøselignende beholder olgn. En slunken Blære. *VSO. Rietz.624. jf. bet. 1:* M. var blevet mager. Tøjet hang slunkent om hans høje . . . Skikkelse. *AaDons.S.7.* || især (med overgang til bet. 2.3) om pengepung olgn., som udtryk for pengemangel. pungen er slunken. *Moth.S504.* hans Lommer ere saa slunkne, som en sulten Bug. *Bredahl.II.24.* *Jeg gik i Land med en slunken Pung. *SigrPed.SS.8. 2.2)* om levende væsen(s krop, mave, bug): indfalden, tynd, mager, ajkræftet af sult (mangel paa føde), (især tidligere) ogs. sygdom, affældighed, sorg olgn.; som er synligt svæget af mangel paa føde, er mat og vrægt af sult. *Fulst.197* (se u. III. Rad.2.2). nu er jeg mager og slunken. *Birch.II.56.* Fa'eren grubliserede, saa han blev . . . mere og mere slunken. *Blich.(1920).XXIX. II.* *slunken kom han (∴ ulven) let derind (∴ i sulekammeret), | Men ud ei med den fyldte Tarm. *Winth.RF.51.* *Det deiligste

Grønfo'er fik jeg (∴ et æsel) om Panden . . . | Men jeg var jo baade sulten og slunken. *Rich.ND.33.* han mistede sin Appetit og blev slunken ved at afholde sig (∴ fra at drikke). *JVJens.IIF.138. jf. bet. 1* og 2.1: *Fra Krattet kommer Bjørnen. | I strakte Løb det slunkne Skind | Om Bugen slaar i Rynker. *Winth.ND.90.* || om (tom) mave olgn. *Helt.Poet.109.* *Min (∴ en rævs) Bug er slunken, min Hals er tør. *Rich.SD.84.* *Den nye Tid har Brug for slunkne Tarme. | Hadet og Energien bor i Maven. *KMunk.C.4* 45. læg din lade arm hos din slunkne tarm, se IV. lad. || (jf. bet. 1; nu l. br.) om (indfalden) mund olgn. *Med slunkne Mund hun mumler endnu | Og gjemmer mimrende Skatten. *Ing.DM.148.* Hans mægtige Korpus var faldet sammen, hans Kinder blevet slunkne. *AndNx.M.J.II.202. 2.3)* (især af bet. 2.2) m. videre (overf.) anv.: (næsten) tom, indholdslos, (han) ser paa Borgmesteren . . . med et Bliks ligesom slunkne Tomhed. *Howall.DB.123.* en noget slunken Sondag (∴ i radioen). *Pol.*/1939.9.sp.3.*

☞ **Slunken-hed**, en. den egenskab ell. det forhold at være slunken (især i bet. 2.2). *vAph.(1759). VSO. MO. billedl.:* Han vakte en Kundskaabstørst . . . fremkaldte . . . en Følelse af Uvidenhedens Slunkenhed uden selv at give virkelig nærende Kost. *Brandes.II. 420.*

slunkne, v. [ʃlɔŋnə] -ede. (no. d. s.; af slunken; jf. II. slunke; nu l. br.) (bevægende at) blive slunken. *Moth.S504.* || slunknes, d. s. (jf. slunken 2.1:) de specielle Bankvenners Punge . . . synes at slunknes. *SkiveAvis.*/1922.1.sp.5.*

Slunt, en. (ogs. Slunte. *JHSmidth. Ords.139. MDL. Feilb.*). (ænyd. slunt, dagdriver olgn., sv. dial. slunt, lille del (slunt), dagdriver, no. dial. slunt; til II. slunte; dial.) 1) om bevægelse, adfærd olgn. 1.1) uregelmæssigt, usikker, skødesløs bevægelse; stød(en); sving(en); skrenten olgn. (bl. a. (jf. bet. 1.2) i forb. slaa slunt). *MDL. Kærren slog Slunt i de dybe Huller. Aakj.SV.VIII.58.* Snart efter saas hun vimpe ud af Gaarden i Slunt og Slyng. *Staun.UD.108. Feilb. 1.2)* skødesløs, doven (resultatløs) adfærd; driveri; ogs.: dovenskab. *Moth.S505.* || (jf. bet. 1.1) i forb. slaa slunt, forsamme sit arbejde; være doven; drive. *vAph.(1764).* *Thorsen.174. Feilb. ogs. (jf. II. slunte 2.2) om virksomhed: mislykkes; glippe; slaa fejl; i forb. som: det slog slunt for ham olgn. Levin.(„Jydsk“). Feilb. 2)* lille del ell. portion (af noget); slant; ogs.: levning; rest; slump. *MDL. Rietz.625.* (spindekonen) fik . . . en god stor Slunt Gryn, et Faarelaar eller sligt. *RibeAmt.1913.524. Feilb. vJf. 3)* dorsk, doven person; dagdriver. *Moth.S505. JHSmidth.Ords.139. Egeberg.UA.38. Rietz.625. I. Slunte*, en. se Slunt. II. **slunte**, v. -ede. vbs. jf. Slunt (1). (ænyd.

d. s., sv. no. dial. slunta, eng. dial. slunt, drive, være doven; besl. m. slante, slentre; jf. sluntre; dial.) 1) bevæge sig uregelmæssigt, tilfældigt, usikkert; dingle; daske; m. h. t. gang: slentre (af sted ell. om); gaa langsomt (dovent) olgn. slunter bagefter. *Moth. S505.* den kalvknæede Pe' Kresten (vil) slunte af Sted efter Ploven. *Aakj.BT.127. sa.SVI.287. Feilb. UfF. jf.:* Paa den pyrenæiske Halvø . . forefindes vel en større Mængde Eftersluntre (: trækfugle (snepper), der bliver tilbage, kommer bag efter hovedflokken); men Hovedstyrken sætter over Middelhavet. *Blich.(1920).XVII.185.* 2) som udtryk for langsom ell. tilfældig adfærd, udvikling olgn. 2.1) om person: være dorsk, doven, forsømmelig; drive; dovene; ogs. (jf. bet. 2.2): leve paa bedste beskub; lade det gaa, som det kan ell. vil; slumpe til (at faa) noget (*Esp.480*). *Moth.S505.* Rask.Fynske *BS.53. MDL. Rietz.625.* der var intet andet at gøre end slunte Livet hen og se at drukne alle Sorger i Ligeegyldighed og — *Punch. ZakNiels.Fort.43.* *jeg kan for min Død den Skik ej lide | At ligge og slunte, mens andre slide. *sa.LyseDage.(1890).8. Thorsen.174. Feilb. UfF. 2.2)* om forhold, udvikling olgn.: forløbe tilfældigt, langsomt ell. mindre gunstigt (behageligt), kun taaleligt olgn.; (kunne) sløbe af. det slunter så hen. *Moth. S505.* *Karde-Gilder slunter med | Syv Gang Mad om Dagen. *LandsbyP.v.23.* Det slunter af. *MO. Esp.480. sluntre, v. -ede.* (no. dial. sluntra, slentre, gaa ledig, nt. sluntern; til II. slunte; jf. slantre; dial.) 1) d. s. s. II. slunte 1. *Blich.EB.45. Feilb. 2)* d. s. s. II. slunte 2(1). *SoroSaml.III.177. MDL. Esp. 480. Feilb. UfF.*

1. Slup, en. [slob] (nu næppe br. Slup(p)e. *Moth.S505. Sort.HS.D4. JensSor. II.35(smst.: Slup). Grundtv.Snorre.II.42. Heib.TBS.107. jf. VSO. MO.). ft. -per.* (ænyd. sluppe, sv. slup († slupa); fra nt. slup(e), holl. sloep, hvorfra eng. sloop; jf. Chalup; til mt. slupen, glide (nt. sluppen, jf. II. Slup) †, mindre fartøj. 1) (jf. Chalup slutn.) mindre (kutterlignende) sejl-skib med een mast (bærende klyver, stagejl, storsejl, gaffellopsejl), lige forstævn og udløbende agterstævn. *Pflug.DP.9.* Vagtskibs Schluppen ved Nyborg vilde for nogle Dage siden seyle fra Slibshavn til Byen. *Adr.15/2 1762.sp.7. Blich.(1920).XXIX.33. Funch. MarO.I.103.* han (havde) eiet en lille Slup, hvormed han foer paa Hamborg. *ThomLa. EL.79. JPJac.II.283. KuskJens.Sem.122.* 2) baad af mellemstørrelse i et orlogsskib, hvalfangerskib olgn.; chalup. *JensSor.II.35.* (da) der (rejste) sig saadan storm, at amiral-skibet . . kunde ikke staae derimod, saa kastede Kort Sivertsen sig med højest livs-fare udi en sluppe. *Holb.DNB.443.* et hvert Skib fører fire til syv Slupper og for hver Sluppe sex til syv Mand. *Kiøbm.Syst.*

III,2.195. En Sluppe laae færdig for at bringe os ud til Paketbaaden. *Bagges.L.I.17. Bardenfl.Som.I.127. Scheller.MarO. Bornh HaanduEr.39.138.*

II. Slup, subst. (fra nt. slupp, indkørsel til en mark (ledhul), overtræksklædning olgn.; til nt. sluppen, glide, smutte (se I. Slup); nu ikke i rigsspr.) stof anv. som overtræk. 1 saakaldet Slup eller Overtræk af blaaetærnet Lærred, hvori 2 uldne Sengedække-ner. *MR.1819.42.* hertil: Slupvante, (jf. Slufvante) bælgvante. *Feilb.(u. slubvante). UfF.*

III. Slup, et. se Slub.

Slup-, i ssg. (tidligere ogs. Sluppe-, se *Vaph.(1759)*). især (†) af I. Slup 1, fx slup-rigget (*Bardenfl.Som.I.29*), -sejl ofl.

sluppet, part. af II. slippe.

Slup-roer, en. [I.2] matros, der ror en slup (chalup; jf. Chaluproer). *Moth.S505. Oehl.Aml.(1847).28.* de kgl. Baade . . med de hvidklædte Sluproere med røde Skjærf. *Dauids.KK.103. Sal.1V750.*

slurfe, v. [slørfø] -ede. (muligvis hjemlig sideform til slurke, slurpe; nærest dog fra ty. schlurfen ell. (nu) schlürfen; sj.) slubre (i sig); slurke (i sig). Lene slurfede i Hast en Mundfuld Kaffe af Underkoppen. *Schand. BS.205.* Der sad en gammel afskediget Kaptejn og slurfede Kognak og Vand i sig. *sa. VV111. jf.:* *naar den Gamle (: Tantalos) sig bukked med langlig Begjær efter Drikke, | Strax bortslyrfeedes Vandet. *Wilst.Od. XI.v.586.* || (jf. slubre 1.3, slurke slutn.) om vands skvulpen olgn. *Skår, | hvor Elven slurfed strid og hård, | midt op i Fjældenes Vilderede. *Blaum.StS.38.*

Slurk, en ell. (sj.) et (*JBaden.Horatius.I.128*). [slorg, ogs. slurg] ft. d. s. (i bet. 1: *HUSS.IH.82. HuldaLüttk.DegnensHus.(1929). 15.56.* i bet. 2: *Biehl.DQ.I.78. jf. *Pegle-Slurk.Sort.Poet.43*) ell. -er (*Drachm.F.II.65*) ell. (alm.) -e (*Moth.S505. Molb.HO. Kaf-feslurke.Drachm.PV.63. Kirk.D.27*). (ænyd. d. s., sv. (dial.), no. slurk, isl. slurkr, ty. (dial.) schlurk; vbs. til slurke; jf. Klurk samt I. Sluk; især talespr.) 1) (navnlig i tilfælde, der ogs. kan føles som hørende til bet. 2) handlingen at slurke, især: at slurke (svælge) en enkelt mundfuld (i sig); drag (I.3.3); i alm. (med overgang til bet. 2) i forb. som i een slurk olgn. Naar (murmeldyret) drikker, løfter det, ved enhver Slurk, Hovedet i Veiret. *LSmith.DN.148.* at udtømme en Pocal i et Slurk, uden at puste. *JBaden.Horatius.I.128.* (han) drak langsomme Slurker af et Glas med Rom, koldt Vand og Sukker. *Drachm. F.II.65.* han . . langede . . ud efter Ølkruset og tømte det i Slurk. *HUSS.IH.82.* om latter (kluk): Han lo stærkt og ubehersket, grinede i Stod og Slurk. *Anesen.(Pol.1935.II.sp.5).* 2) saa meget (af en vædske, en (kold) drik) som man (tager i munden og) nedsvælger ad gangen (ved en enkelt synkebevægelse);

ogs. (jf. Efterslurk) med mere ubest. bet.: saa meget som man drikker ad gangen; en mindre portion; en taar. (i forb. som drikke, faa, give (en) en slurk (øl osv.), et par slurke olgn.). *Sort.Poet.90.* Jeg drak . . en god Slurk, paa alle mine Venners . . Velgaaende. *Ew.(1914).IV.286.* naar Du saa giver mig to Slurk af den Balsom at drikke . . saa seer Du mig i samme Øieblik saa frisk og munter, som en Fisk. *Biehl.DQ.I.78.* en Slurk Viin. *smst.IV.188.* *Der har du Flasken! Ved en Slurk dig styrk, | Og lad os atter see din milde Minel *PalM.AdamH.I.221.* *Buchh.SP.17* (se klarne 1.s). En Flaske . . Cognac blev sat frem, og en god Slurk blev hældt or i den dampende Kaffe. *Søiberg.KK.II.13.* **slurke**, v. [ˈslɔrgə, ogs. ˈslɔrgə] -ede. vbs. jf. **Slurk**. (ænyd. d. s. (i ssg. op-slurke), sv. (dial.) slurka, no. slurke, isl. slurka, mht. slurken; rimeligvis lydord, sideform til slurfe, slurpe; jf. klurke og ind-, nedslurke samt slubre; talespr.) drikke (tage i munden og nedsvælge) i store mundfulde, graadigt, især med lydelig nedsvælgen (naemlig i forb. slurke i sig; v*Aph.* (1759). *JVJens.D.202.* *JacPaludan.UR.327.* *UjF.*); ogs. (fx. m. h. t. spirituose drikke): (med mellemrum) tage en (lille ell. god) slurk, en taar (*Moth.S505.* *Drachm.F.II.66.*) *Moth.S505.* Nordbakken (stod), saa from som et Lam, og slurkede i al Mag ligefor Næsen paa Græs- eller rettere Vandrytteren. *Buchwald.Erindringer.I.(1827).7.* VSO. Vandet smagte (ikke) godt, men jeg . . slurkede i det lige saa graadigt som den unge Malaj med hans store Flab. *JVJens.Sk.100.* || m. videre anv., som udtryk for vands nedstyrtet olgn. Regnen brasede (med) det slurkede, slaskede og pjaskede alle Vegne fra. *KnudPouls.Va.160.* Far vil ikke ha', at Vandkaraffen er for fuld, saa slurker den Vand paa Dugen, naar man hælder af den. *Buchh.UH.59.* **Slurkefter**, en. [slɔrg'æfdər, ogs. slɔrg-] (sj.) d. s. s. Slukkefter (jf. Efterslurk). (lad os lægge) Veien hen til et Sted, hvor man kan faae sig en „Slurkefter“; jeg er (heldt) nøgtern og flau . . og saadan kan jeg da ikke gaee hjem! *Arthur.Novelletter.(1848).124.*

slurpe, v. [ˈslɔrbə] -ede. (sv. no. dial. slurpa, sjaske, plaske, slubre, (m)nt. holl. slorpen, hty. schlürfen (se slurfe); rimeligvis lydord, sideform til slurke; jf. indslurpe; sj.) slurke; slubre. Sønnen . . sad og slurpede den varme Kaffe op af Underkoppen. *Aakj.VB.27.*

slurre, v. -ede. (no. dial. slurra, gaa skodesløst, vrikke, nt. slurren; lydord, besl. m. slubre, slurke oft.; ikke i rigsspr.) 1) slubre (1). de (sko) ere intet nette giort, de slurrer jo om Beeneen ligesom Træskoe. (*Wiuet.*) *DenFortængelige.(1748).40.* || (jf. slubre 1.) om person: gaa sløbende (slubrende). *Feilb.2)* (jf. slubre 1.s) som udtryk for lyd af (sagle) rindende, strømmende vædske. *smst.*

slurvet, adj. [ˈslɔrvət, ˈslurvət] (fra no. slurvet (jf. VSO.), til no. slurve, (at) sole, sjuske, sv. slurva; besl. m. lurvet; l. br.) 1) om person(s) paaklædning): lurvet. Der sad et Par slurvede Lømler og drak Mælketoddy. *ThiJens.M.133.2)* sjuuset; skodesløst; om skrivemaade (retskrivningsform): Jesp.TS. 106.

Slus, subst. (ænyd. d. s.; jf. ty. schlosse, hagl(vejr, -korn) (mht. sloze, sloz); besl. m. Slud og sluske; nu næppe br.) slud. *Tegnet paa Papir hand viiste | Soelskin, Slud og Veirets Sluus. *Cit.ca.1700.* (*Thott4°1525.350.*) *i Uvejr, Regn og Sluus. *Holb.Paars.330.* jeg har tit seet hende græde udi Soelskin, og dantze udi Sluus. *sa.Vgs.I.1.* Regn og Sluus. *MDL.(sdyj.). jf. Feilb. u. 4. slud.*

I. Sluse, en. [ˈslɔrsə] (tidligere ogs. **Slusse**. *LTid.1731.139.* jf. *Slutze(r)*). *Holb. Intr.II.181.* † **Slyse**. *Cit.1737.* (*DMag.6R.V.272*). *fl. -r.* (ænyd. sluse, slyse, glda. slwasse (OlufNiels.Tingsvidner.(1882).98). sv. sluss († slusa, slys(s)a), no. sluse; fra mnt. sluse (jf. hty. schleuse, holl. sluis), af mlat. excluda, sclusa (jf. fr. écluse, eng. sluice), egl. perf. part. af lat. excludere, udelukke (se ekskludere); jf. II. sluse)

1) indretning (med lukke) til (regulering af) afløb (ell. tilførsel) af vand olgn. 1.) en ved en vandmølle, en fabriks, et vandværks, en skibsfartskanals vandforsyning, et landomraades afvanding olgn. anbragt indretning, der tjener til at tilvejebringe ell. afbryde forbindelsen ml. to vandarealer med forskellig vandstand, og som bestaar af een ell. flere med lukker (sluseport, sluseklap, stighord, stemmeværk olgn.) forsynede gennemstrømningsaabninger i een ell. flere dæmninger (mure, diger olgn.), saaledes at der dannes enten en enkelt spærring (med een ell. (jf. Fri-, Grundsluse) flere lukkede) gennemløbsaabninger) ell. flere spærringer, som afgrænser eet ell. flere bassiner (slusekammer; jf. Kammer-, Kedel-, Skibsfarts-, Trugsluse); ogs. om et saadant ved sluseporte olgn. afgrænset bassin (OpfB.¹II.222) ell. (især talespr.) om en saadan spærrindretning (sluse) med nedstrømmende vandmasse (slusefald). Kong Carl (erobrede) nogle Skandser ved Staden, og igiennembrød Sluserne, for at giøre Stadsens Vandmøller ubrugelige. *Holb.DH.III.214.* *Benyt din So . . Stem med kunstig Sluse | Dens Afløb. *JHSmidth.Haver.241.* *Hvor Møllens Hiul gaaer rundt for Vandet, | Hvor Strømmen dybt fra Slusen falder. *Hauch.Lyr.123.* *Møllehjulet Larm forstummer, | Kulden binder Slusens Fald. *Winth.D.(1828).27* (jf. Slusefald 1). Hojer Sluse. *Trap.⁴IX.328.* || (jf. bet. 2) i sammenligninger. det blev et Regnveir, som om hele Himlen var een eneste Sluse, hvorfra Vandet styrtede. *HCAnd.(1919).I.238.* *Schand.SD.47.* || uden for faagl. spr. ogs. om rende ell. aabning med (sterkt)

strømmende vand olgn. (prinsessen) svømmede (over) det vilde Hav (og kom til) Kongen af Engellands Slot . . fandt (her) en bred Sluse, og svømmede op igjennem den. Da kom hun op i Kongens Kjøkken. *MWinther.Da.Folkeeventyr.(1823).108.* Hun gik gjennem de mørke Gader, var nær falden ned i en dyb Sluse, hvor to Rendestene løb sammen og slog deres plumrede Vande mod hinanden. *Schand.BS.175.* sætte „Sluser“ (o:) Stenkister. *FrGrundtv.LK.284. 1.2)* (anat., foræld.) om klap (1.1.5) i blodaaere (veneklap). *Tode.Mus.52. 1.3)* (jagl.) om (tæt) lukket gennemgangsrum, spec. luftsluse olgn. *DagNyh.^{21/1929.Sønd.10.sp.4.}* Undersøgelsesrummene (paa radiumstationen) har Sluser, hvor Patienterne kan klæde sig om. *Sygehus-Bladet.^{1/1937.16.sp.2.}* jf.: Fra Maskinrummet kommer man gennem en „Lyds-luse“ med 2 Døre i det lyd- og varme-isolerende Skillerum ind i Togets Bagagerum. *JernbaneT.^{1/1935.3.sp.2.}* Ind- og Udgange til Bygninger skal . . forsynes med Lys-sluse . . eller anden godkendt Anordning, hvorved det hindres, at Lys trænger ud, naar Døren eller Porten aabnes. *Beskyttelsen modFølgerne afLuftangreb.(1938).[4].*

2) ω overf. anv. af bet. 1., om sted, hvorfra noget (ligesom) strømmer (ell. kan strømme) i (stor, overflodig) mængde; især (i forb. m. aabne (sig), briste olgn., ogs. lukke (sig)) som udtryk for pludseligt, rigeligt, voldsomt frembrydende, fremvældende (ell. pludseligt standset) regn, graad, (natte-)mørke, følelse, ordstrøm olgn. I det Aar, der Noah var sex hundrede Aar gammel . . opbrast alle Kilder i den store Afrund, og Himmelens Sluser oplodes (1931: aabnedes). *IMos.7.11.* *Aabner for Øynenes Kilder og Sluser | Alle Dyd-prydede Qvinder og Møer. *Wadsk.127.* *Bliv hos os, naar Dagen helder, | Du kjære Fader og Gud! Bliv hos os, naar Mørket vælder | Af Natens Sluser ud! *Ing.H.202.* den Veltalenhed, som er Qvindeskjønnet egen, naar Hjertets længe tillukkede Sluser endelig ere blevne aabnede. *CBernh.NF.VI.62.* *Fagre Nat med Blomsterstrømme | gennem Vindvets aabne Sluser. *Drachm.RR.116.* da hun saa det, brast alle Sluser. Taarer og Ord strømmede fra hende. *Pfalk Rønne.ByensStedborn.(1920).126.* Veltalenhedens Sluser aabnedes. *AaDons.S.32.* jf.: *for Lysets Strømme | Natslusen har sig lukt. *Recke.GND.78.* || (l. br.) om saaledes frembrydende, fremvældende (ell. standset) vandmasse, storm, ordstrøm olgn. *Over Klippetinder | det atter bruser. | Stormenes Sluser | bryde med Vælde. *Oehl.Digte.(1803).79.* (jf. *Niels Møller.Salmesprog og Salmetyper.(1923).xxiv.*) *De frygter, at Skibet (o: Columbus') skal nærme sig Kanten | af Jorden, hvor Havet nedstyrter sin Sluse. *JVJens.MD.170.* hans Veltalenheds Sluser standse. *KBirk Grønb.(AkadTidsskrift.1938.Nr.5.19).*

II. sluse, v. [slu:sø] -ede ell. (nu ikke i rigsspr.) -te (Feilb.BL.9. Feilb. jf. *Moth.S505.* vbs. -ning. (no. d. s., sv. slussa, ty. schleusen; af I. Sluse, men (i bet. 2) til dels sammenblandet med andre ord, som ænyd, sluse, være sludfuldt vejr (til Slus), dial. sluse, ødsle, sløse (UfF.), besl. m. sluske(t)) 1) til I. Sluse 1(1). 1.1) (nu næppe br.) danne (bygge) sluse (ell. dæmning) i et vandløb. *Moth.S505.* jf. *VSO. 1.2)* (jagl.) føre, transportere (fra et rum til et andet i ell.) igjennem en sluse, spec. (⚓) en skibsfartssluse. (i forb. m. adv. ind, ud, igjennem olgn.). (man) sluser Fartøjet ind. *OpfB.¹II.222.* Passagen gennem (Panama-)Kanalen tager i alt 10—12 Timer efter Skibets Størrelse, hvoraf de 3 Timer medgaar til Slusningen. *Sal.²XVIII.814.* || til I. Sluse 1.3: *OpfB.¹IV.579.* de Folk, der skal arbejde dernede (o: paa havbunden), maa opholde sig i Trykluft — de maa sluses derned, d. v. s. de maa gradvis vænnes til det stærke Lufttryk, der findes dernede — og de maa sluses ud igen, naar de skal op derfra. *DagNyh.^{21/1929.Sønd.10.sp.3.}* Besætningerne (i sunkne u-baade) kan sluse sig selv ud gennem Taarnet. *BerTid.^{28/1939.M.8.sp.5.}* 2) (ω ell. dial.) om vandmasse olgn.: strømme, vælde (frem) i stor mængde, med stærk fart (og larm); fosse; bruse. Regnen sluser i Mørket. *Bønnelycke.Sp.274.* Strømmen slusede gennem Aaens Forsnævring. *CFMortens.EF.144.* || overf. *graadfyldte Minder gennem Sjælen sluse. *SMich.B.156.* For Fremtiden skulde herfra (o: fra en efterskole i Sønderjylland) Danskhed sluse ud over Landet. *Pol.^{1/1922.8.sp.2.}*

Sluse-, i ssg. i alm. (især jagl.: ⚓, ⚓) af I. Sluse 1.1; saaledes foruden de nfd. anførte ogs. mere tilfældige ell. let forstaaelige ssg. som Sluse-aabning, -afgift (jf. -penge), -anlæg, -arbejde, -bassin (jf. -kammer), -bjælke ell. -bom (for sluseport olgn.), -bygger, -bygning, -dam, -dige, -dæmning, -hus, -kanal, -spærring, -vand ofl. -bro, en. bro over en sluse (i en flod, kanal olgn.). *Bagges.L.1.122.* jf. *VSO. MO. -bund*, en. (jf. -gulv) bund(flade) i sluse(kammer). *VSO. MO. Sal.²XXI.777. -dør, en. (jf. -port). *Amberg. Steph.Jørg.L.15. -fald, et. 1) (l. br.) om (nedstyrtning af) vandmasse, der strømmer (styrter, falder) gennem en sluse, ell. vand, der (fx. i en flod) strømmer (styrter, falder) paa lignende maade. Vandløb, som nedstyrte sig i Søen med smaa Slusefald. *KSelskNyeSkr.III.67.* det var den letteste Sag af Verden at hindre Baaden i at drives ned i Slusefaldet. *Schand.AE.226.* 2) (jagl.) højdeforskel ml. vandspejlet i to paa hinanden følgende, ved en sluse adskilte afdelinger af en skibsfartskanal. *Sal.X.136. -grav, en. (nu l. br.) d. s. s. -kammer. *OpfB.¹II.222. -grøft, en. (l. br. i rigsspr.) grøft, der fører vand til ell. fra en sluse ell. (dial.) en sten-****

kiste *olgn.* Amberg. den store Slusegrøft, der gik under Kjøreveien ud i Gadekjøret, væltede en bred . . Vandmasse ud i dette. *Schand. TF.I.46.* **-gulv**, et. (*jf.* -bund; *l. br.*). *VSO. MO.* **-hane**, en. (*jf.* -ventil) hane (3.2), hvorved man fører (tapper) vand fra et slusekammer til et andet ell. (⚓) i et skib fra et (vandtæt) rum til et andet gennem et skot. *Scheller.MarO. SkibsMask.260.* **-hoved**, et. bygningskonstruktion (med sluseport *olgn.*) for hver ende af et slusekammer. *NordConv Lex.V.316.* **-kammer**, et. 1) (*jf.* -grav) bassin (kammer) i en kammer-sluse. *Kraft.M. II.967.* *Scheller.MarO. billedl.*, om hjertekammer: *Drachm.GG.129.2*) til I. Sluse 1.3, især (⚓) om et i en undervandsbaad indrettet rum, hvorigennem een person ad gangen kan forlade den neddykkede baad. *DagNyh.^{21/} 1929.Sønd.10.sp.3.* *BerlTid.^{21/} 1939.M.8.sp.4.* **-klap**, en. (*jf.* -port) klap (I.1.2), der danner bevægeligt lukke i en sluse. **-mester**, en. (*jf.* -passer, -vogter, -vægter) øverste tjeneste- og tilsynsmand ved en (skibsfarts)sluse. *vAph. (1759).* *Scheller.MarO. NatTid.^{19/} 1937.2.sp.2.* **-passer**, en. (*jf.* -mester, -vogter, -vægter) person, der passer (betjener) en sluse. *NatTid.^{19/} 1912.Ajt.3.sp.2.* **-penge**, pl. afgift, der ydes for passage gennem en skibsfartssluse. *KjøbmSyst.II.188.* *Ludv.* **-port**, en. (*jf.* -klap) port(fløj) i en (skibsfarts)sluse. *Amberg.* jeg stod paa Hoiden ved Trollhättas gamle Sluser, saae Skibene . . glide hen over Engen . . Sluseportene aabnedes med Tyngde og Brag. *HCAnd.ISv.15. Hage.⁶ 963.* **-rende**, en. rende, der fører vandet fra en (mølle)damsluse til vandhjulet. *Bl&T.* **-trappe**, en. sammenhørende række af slusekamre i forsk. højde. *Larsen.* **-trem-pel**, en. (*jf.* -tærskel og Fagbom) indfatning (karm) om en sluseport. *ForklTømrere. 144.* *NordConvLex.V.316.* **-tærskel**, en. fodstykke (tærskel) i en slusetempel. *vAph. (1759).* *Scheller.MarO.* **-ventil**, en. ventil m. lign. anv. som -hane. *opB.² I.243.* *Skibs Mask.260.* **-vogter** (Amberg. *Larsen.* *IX.* Slusevogterhus (ved Højer sluse). *Trap.⁴ IX. 326*) ell. **-vægter**, en. (*jf.* -passer). *Scheller.MarO.* **-værk**, et. sluse med de til brugen hørende tekniske indretninger. store Skibe hæves ved konstigt Sluseværk over høie Fielde og Afgrunde. *Pram.(SkandLittSkr.IV. 412).* *HCAnd.ISv.7.* *AarbHolbæk.1937.31.* *Feilb.*

I. Slusk, en. [slusg, ogs. slosq] *ft.* **-er.** (*sv. no.* slusk, *eng. dial.* slush; til II. sluske (1); *jf.* Sluskehoved, Slusker og II. Sjask 2, I. Sjusk 2, I. Slask 1; *især dial. ell. som laan fra sv. ell. no. (jf. S&B.)* || kan i *ft.* ikke sikkert adskilles fra *ft.* af I. Sluske) (mands)person, der er uordentlig (skødesløs, dadelværdig) i sin levevis, sin paaklædning, sit arbejde *olgn.* Han havde hørt om Indbrudet paa Kirkemøllen Søndag Nat, og umuligt var det ikke, at de

Slusker endnu holdt til paa Egnen. *Rosenkrantz.MV.7.* Du maa tage dig en Beskæftigelse — ellers bliver du en Slusk! Jeg har set saa mangen af vort Slags gaa i Hundene. *AndNz.PE.II.236.* den arme Slusk af et Mandfolk. *Bregend.MAG.121.* han havde ladet sig trykke ned til en Slusk og Stodder. *GyrLemche.Bedeslag.(1936).29.* *UjF.* || (*jf.* I. Sluske) om kvinde. saa skældte han mig ud for en Slusk og en Tøjte. *SMLund.Paragraf.8.(1914).62.* *KMich.H.171.* *Feilb.*

II. Slusk, et. [slusg, ogs. slosq] (*jf. eng. dial.* slush, (*en*) søle, halvsmettel sne, pøl; til II. sluske; *jf.* II. Sjusk, II. Slask; *l. br.*) noget uordentligt, sjusket, urenligt. De Formiddagskoner er noget Slusk . . hvor de ikke har et Fruentimmer paa Nakken af sig, dér la'r de Skidtet sidde i alle Kroge. *GyrLemche.FS.300.* *jf.* III. Sjask 1 og II. Slask 2.2: *Gadens Slusk og Søl. *KBecker. S.III.57.*

I. Sluske, en. [slusgø, ogs. sløsgø] (*nu dial. Sloske. Moth.S497.* *UjF.* (Lolland, Langeland)). *ft.* **-r.** (*sv. (dial.)* sluska, *no.* sluske; til II. sluske (1); *jf.* I. Slusk, Sluskehoved, Slusker og II. Sjuske, I. Slaske; „I dagl. Tale.“ *MO.*; *nu mindre br. i rigsspr.*) person (*især kvinde*), der er uordentlig (skødesløs, dadelværdig) i din levevis, sin paaklædning, sit arbejde *olgn.*; sjuske. *VSO.* istedetfor den Sluske, som man er vant til at see hjemme i Kjøkkenet . . møder man en statelig Person, der gjerne kunde være Hertuginde. *Bille.Italien.II.250.* de (*dansede*) een Aften . . med hende, en anden med Gud vidste hvad for en Sluske. *EChristians.Joppe. (1889).208.* Pigen, den Sludske, har Hovedet fuldt af Kærresteri. *CEw.LD.37.* Ja, kære Herman, din Mor (o: jeg) er en Sluske. Det er tre Dage, siden jeg begyndte Brevet, og endnu er det ikke kommet længere. *ErlKrist. DH.56.* *FrGrundtv.LK.91.* *UjF.* (Sjæll.). *jf.*: en Kiøkkensludske, som forjager hver Tanke om personlig Nethed. *Olufs.DB.219.* || (*jf.* I. Sjusk) om mandsperson. Smeden, den Sluske. *Skjoldb.JJ.69.*

II. sluske, v. [slusgø] (*Høysg.Anh.22*), ogs. [sløsgø] (*nu dial. sloske. Moth.S497.* *UjF.* (Fyn). *jf.* slosdke. *FrNygaard.K.199.*) **-ede**, *vbs. jf.* II. Slusk, Sluskeri. (*sv.* sluska, være sjusket (i paaklædning; *sv. dial. ogs.:* drive om, være doven, søle med vand *olgn.*), *no.* sluske, *eng. dial.* slush, *gaa plaskende, sjaske (i dynd olgn.)*, *nt.* slusken, *gaa slæbende; rimeligvis besl. m. sløse og Slud, sludre, Slus; jf.* II. sjuske, II. slaske; *i bet.* 2-4 foreligger rimeligvis bet.-paavirkning fra forsk. andre ord, som luske, II. slaske, slug-, slukoret (*jf.* slusket 2) *ofl.*)

1) (*jf.* forsluske, I. Slusk, I. Sluske, slusket; *nu mindre br. i rigsspr.*) være uordentlig, skødesløs, efterladende m. h. t. sit arbejde *olgn.*; sjuske (II.1); sløse; ogs.: udføre urenligt arbejde; alm. i forb. sluske med

noget, (tidligere) ogs. sluske (noget) hen (Riegels. Chirurghens Hist. (1786). 28). Hvor . . meget kunde ikke Landet vinde om Bonden blot forrettede tilgavns det Arbejde han nu anvender paa sin Drift, isteden for at han sludsker dermed! *Olufs. NyOec. I. 174.* hans Kammerater . . vidste, hvordan han havde sludsket med denne Videnskab. *Blich. (1920). XXV. 85. VSO. Edv. Lehm. BY. 88.* naar ens Kone er Rengøringskone . . og gaar og slusker og sløjer fra Morgen til Aften, hvad saa? *KMich. SSF. 192. Thorsen. 174. Feilb. UfF.*

2) (jf. II. sjaske 3; dial.) i forb. sluske sig fra noget, søge at slippe fri for ell. (bort) fra noget (besværligt, ubehageligt); liste ell. luske sig fra noget. han (har) aldrig sludsket sig fra noget ved en Løgn! *KBirkGrøn. SF. 86.* Man maa al-drig sluske sig fra noget Arbejde. *Værlose. Jonna. (1938). 6. UfF.*

3) (jf. II. sjaske 1, II. sjoske 1, II. sjaske 2, II. slaske 1.2; især talespr., dial.) gaa (vanke) omkring (Moth. S477); nu især: gaa skødesløst, trælt, slukøret olgn.; slunte (af); luske af; alm. i forb. m. præp. ell. adv.: sluske af, af sted, bort osv. en . . Hund med hængende Hale og Øren sluskede forknytt bagefter. *Tolderl. H. 97. Schand. BS. 175.* Han sluskede gennem de tomme, mørke Gader, krum i Ryggen og grædefærdig. *30 Stuk. I. 114. Bregend. HH. II. 78. Feilb. UfF.*

4) (jf. slusket 2, II. sjaske 5-6, II. slunke 1; ikke i alm. rigsspr.) om løst (uordentligt) hængende stof olgn.: slaske; daske; dingle. tynde Been, hvorom Buxerne sluskede. *Kofoed-Hansen. KA. II. 130.* Hængeaksen var . . forsømt og sluskede over Lofts- og Side-træmmerne (i lysthuset) i lange, vantrevne, bladfattige Grene. *Schand. AÆ. 333. Esm. I. 103. Bregend. DN. 161.*

Sluske-hoved, et. [II.1] (jf. I. Slusk, I. Sluske, Slusker; l. br.) sjaskehoved. han havde da arvet hendes Ordens- og Renlighedssans; men det vilde vel blot skaffe ham mere at ærgre sig over, saadanne Sluskehoveder som Folk i Almindelighed var. *Jak Knu. S. 109.* **slusken**, adj. se slusket. **Slusker**. en. (af II. sluske (1); l. br.) sluske (I) ell. sluske (1); sluskehoved. *Din Bro'rlille, som du husker, | Var særdeles net og peen; | Vær du heller ingen Slusker. *Bagges. III. 246.* **Sluskeri**, et. (vbs. til II. sluske (1); jf. II. Slusk; nu l. br. i rigsspr.) det at sluske (med noget); sjaskeri; sløseri. *Rahb. (MO.).* (selv en velhavende) Bonde kan være ude af sig selv af Bekymring over en Smule Sludskeri ved den daglige Fodring. *Jak Knu. LF. 114. LeckFischer. Tedora. (1928). 101. Feilb. UfF.* **slusket**, adj. [slusgøt, ogs. 'slosgøt] (som jk. ogs. (nu dial.) slusken. *JRPauk. Kandest. B4r. NWGade. OB. 165. Lunde. Midsommerbarnet. (1898). 57.66.* (no. slusket, jf. sv. sluskig; til I. Slusk, I. Sluske ell. II. sluske) 1) („Talespr.“ Levin; nu

mindre br. i rigsspr. (jf. MO.)) uordentlig, skødesløs m. h. t. sit arbejde, sit ydre olgn.; ogs. om hertil svarende adfærd, paaklædning osv.; sjasket; sløset. en Bonde, som hidtil har dyrket sin Lod paa gammel Viis, slet, sludsket, uden Plan og Orden. *Olufs. NyOec. I. 171.* Diodor fra Sicilien . . beretter Endeel om (ægypternes) Love, men . . flygtig og slusket. *Grundtv. HVI. 135.* Du har skrevet for rask, og derfor er det blevet sludsket. Og Du har ikke seet ordenlig efter Forskriften. *Jak Knu. LU. 43.* (barnet) faldt jo i Havnen . . og druknede. Moderen . . gik hjem i den Tro, at hun havde haft'en med; for saadan var hun jo — saa slusket. *AndNæ. DM. III. 64.* Henrik var en slusket Kopper. *Værlose. Jonna. (1938). 42.* hertil: (hun) lod (haven) passe sig selv, ingenlunde af Sludskethed, men saadan var hun vant til det hjemmefra. *Jak Knu. R. 90.* jf. ogs. † Sluskhed. *Tode. VI. 352.* || især om ydre, paaklædning olgn. „Henrich, seer jeg og ud til at tale med en Doctor?“ — „Hvorfor icke det, mangen Doctor er selv skiden og sludskan nok.“ *JRPauk. Kandest. B4r.* Et sort Silkeklæde var bundet løst og sludsket om hans . . Hals. *Blich. (1920). XVI. 76. Schand. SD. 198.* Han var meget tarveligt og sludsket paaklædt. *Jak Knu. R. 247. Feilb. UfF. 2)* (jf. II. sluske 4, slug-, slukøret og dial. (sjæll.) slusk (øret), skamfuld; dial.) om del af paaklædning, persons ell. dyrs øren olgn.: slapt nedhængende (og slaskende); ogs. (jf. II. sluske 3, slukøret 2) overf., om person (sindstilstand olgn.): nedslaaet; flov; skamfuld. De side Klæder generede dets Bevægelser, det fromme Faareskind hang slusket over de gamle Ulveknokler. *Hørup. I. 162.* Niels (fik) et Slag i sin ny, hørde Filthæt, saa . . Ørene antog en slusken Stilling. *Lunde. Midsommerbarnet. (1898). 66.* (han havde) en slusken Fornemelse, hver Gang han tænkte paa den Haanlatter. *smst. 57. UfF. jf.:* dette uædle og sluskenørede Kreatur (o: æselhingst). *HKaarsb. M. II. 24.* **sluske-vorn**, adj. (slusk-. Rask. Fynske BS. 53. VSO. Thuborg. DVE. 225. jf. Feilb.). (især dial.) tilbehøjlig til, præget af sluskeri; slusket (1); sjaskevorn; sjasket. Hvor sluskevornet han end behandlede sine rige Evner, lykkedes det ham dog aldrig ganske at ødelægge dem. *ChBourn. E. 156.*

Slusse, en. se I. Sluse.

I. Slut, en (se u. bet. 1.1-2) ell. (nu sjældnere) et (*Langebek. Breve. 484. P. NSkovgaard. B. 59. AaDons. K. 221*); i alm. uden art. [slud] uden flt. (sv. slut, no. slut; fra ni. slut, jf. hty. schluss, til mnt. sluten (se II. slutte); sa. ord er † slut, beslutning (*Moth. S506*), fra mnt. slut; jf. II. Slut, III. slut || i da. synes ordet, der først bliver almindeligere anvendt i slutn. af 19. aarh., laant fra sv., vel støttet af Slut- (s. d.) som l. led af ssgr., sml. *BidrOlson. 34* || uden for bet. 2 og forb. til

slut (se u. bet. 1.4) kun l. br.) det at noget ophører, standser, afsluttes; (tiden henimod) det tidspunkt, da en periode, tilstand, virksomhed ophører, afsluttes; ende (I.4); afslutning; slutning (5).

1) i (rent) substantivisk anv. I.1) i al alm. Men det skulde have en Slut dette (?: at man bedrog ham). *Drachm.SF.68.* Sommeren nærmed sig sin Slut. *sa.KW.165.* man har (gennem serien af Danmarks-billeder) villet bevare det ensartede Præg for nu ved Slutten at kunne udgive en samlet Standard-Udgave af alle femten Landsdele. *Pol.^{14/10} 1939.5.sp.1. 1.2) i forb. m. gen. ell. præp.-led m. af ell. (jf. u. bet. 1.3 og 2) paa. inden Rigsdagens Slut. Langebek.Breve.416.* den Tid, da Pløyningen begynder, hvilket skeer gemeenligen ved Sluttet af Marts. *PNSkovgaard.B.59.* *En Dag i Slutten af Marts. *Thøglars.Søndengalm.(1926).111.* i slutten paa Vinteren. *UjF.(sjæll.).* || (efter tilsvarende konstruktioner i ty.; nu næppe br.) i artikellost form. Henimod Slut af Aaret. *MCBech.U.73.* uden gen. ell. præp.: slut Aaret 1806. *smst.71. 1.3) i særlige (faste) forb. m. verber.* || i forb. som faa, have slut paa noget, og (jf. bet. 2) der er, bliver slut paa noget, det varede alt for langt ud paa Høsten, inden der blev Slut paa hele Auktionen. *Langebek.Breve.468.* *han vilde have Slut paa denne Leg. *Drachm.DJ.II.450.* der skulde blive Ende, Slut paa alle Forleghederne en Gang. *Bang.S.344.* || sætte slut for ell. paa noget. *jeg har selv sat for Legen Slut; | der trænges til Alvor i Sagen. *Drachm.UD.254.* Bar'en og de larmende Mennesker . . satte et lystigt Slut paa en graa Novemberdag. *AaDons.K.221.* || tage slut (sv. taga slut) faa ende; høre op. Med Forskudene hos (forlæggeren) tog det naturligt Slut. *Jørg.Liv.V131.* For Tyendet var Tiden fra de lyse Nætter tog Slut til Jul en lang Ørkenvandring. *AndNz.M.J.II.83.* jf.: den stejle Gyde tager Slut, uden at noget Uheld er sket. *Jørg.JF.II.23. 1.4) i faste forb. med præp. ell. konj.* || mod slut, henimod enden, afslutningen. *Naar det stunder mod Slut, naar det bærer mod Fald | i et Folk, som en Gang var et stort. *Drachm.LK.13. BilleskovJ.H.I.179.* til slut, til sidst. de skulde have hinanden til Slut, ellers duede det (?: historier) ikke Noget. *Goldschm.VI.28.* Endvidere angreb Taleren den lige og almindelige Valgret og udtalte til Slut, at (osv.). *BerlTid.^{19/1906.M.2.sp.3.}* De kunde tilslut ikke undvære (tilbedelse). *IsakDin.FF.277.*

2) m. overgang til adjektivisk brug (jf. III. slut), som præd. i forb. det er slut, det er til ende, forbi, det maa ell. skal være slut, det maa (skal) høre op, være forbi. overbevist om, at det var forbi, at alt var ude, det var slut. *Bang.S.358.* Det er Slut nu imellem os, det maa være Slut! *Wied.U.*

271. „Ja, nu er det Slut,“ raabte Værten og traadte frem . . „Vi skal lukkel!“ *Tandr.K.90.* || i forb. m. med ell. (jf. u. bet. 1.2-s; l. br.) paa. nu faar det være Slut med de gode Ønsker! *Drachm.M.77.* Jeg tror, at der kun er saa og saa mange Udviklingstrin for hver Nation. Og naar det er Slut paa dem, begynder man simpelthen forfra. *SophClaus.TK.148.* nu skulde det . . være Slut med den Vasken for Folk. *AndNz.FF.78.* Det var slut med Dansen . . Det var slut med Lammestegen . . og det var slut med de 120 Potter Brændevin. *CarlSør.FF.77.* || slut! undertiden brugt som afslutningssignal ved telegrafering, telefonering, radioudsendelse oign. *Pol.^{1/1940.6.sp.2.}*

II. Slut, et. [slud] (ogs. Slutte. se u. bet. 1). *fl. d. s. (til II. slutte, til dels efter ty. schluss og schloss; jf. I. Slut) 1) til II. slutte 1. 1.1) (sj. om laas ell. aflaaet rum. billedl. (jf. Lukke sp.51^{14E}):* Saa havde da Angest og Smerte og Raadløshed langsomt dirket ved Bevidsthedens Slutte. *Kierk.VI.248. 1.2) (nu næppe br.) om hvad der lukker for (indgangen til) en hulhed i legemet. ved (livmoderens hals's) øverste Ende (findes) Moderens (?: livmoderens) Mund ell. Slutte. Buchw. JS.(1725).6. Mesnard. Jorde-moder-Skole.(overs.1749).14. 1.3) (jf. II. slutte 2) det, at noget griber ind i, slutter til noget andet; især (☉) om regelens indskyden i udskræringen, hullet i dørkarm osv.; konkr., om denne udskræring ell. det der anbragte beslag (slutblikket) ell. om den indskræring paa rigelen, hvori nøglekammen griber. NordConvLex. V316.* Undertiden har Laasen „to Slut“, d. v. s. at man kan skyde Riglen længere frem ved at dreje Nøglen to Gange om. *Gnuåtm. Husb.240. OpjB. IV.619. FagO Snek. 1) (nu næppe br.) det parti af en haandsaks, hvor de to arme er forbundne med hinanden v. hj. af en bolt. NordConvLex. V316. 2) (til II. slutte 3; rid.) om det forhold, at rytterens laar og knæ ligger tæt, fast ind til hestens krop. Skeer Dækningen lige frem, da trædes fast i begge Boiler, og naar Hug eller Stød føres, da løfter Recruten sig, dog uden at tabe Sluttet, noget i Sædet. *MR.1832.27.* Forfatteren (foretrækker) Ridning à la cavalier, omend . . Damernes „lette, bløde Muskulatur“, siger han, „giver et mangelfuldt Slut i Sadlen“. *Pol.^{1/1908.8.sp.5.}* ryttere med godt, daarligt slut!*

III. slut, (ubøjeligt) adj. [slud] (sv. slut; udviklet af I. Slut 2; kun som præd.) som er til ende; afsluttet; endt; forbi. *. „det var jo bare . . | fra Deres Ungdoms Fyrværkeri en sidste, flot | Buket . . af lysende Raketter.“ — „Nej, det var . . | én Afdeling, der er Slut — og den næste begynder.“ *OMads. Den flyvende Hollænder.(1893).78.* *hvad hjalp det alt, naar jeg var død: | nej saa var Visen slut — slut — slut! *Drachm.M.153.* Naar

Arbejdet er slut og efter haardt Vejr er en Rommer ikke at foragte. *Tandr.K.9.* Saa var den Historie slut. *LeckFischer.HM.33.*

IV. slut, adj. se II. slot.

Slut-, i ssg. navnlig: (opr. (til II. slutte, især i bet. 1 og 5) efter tilsvarende ty. ssg. m. schluss- og schliess- og i andre efter dette mønster dannede ssg.; nu alm. brugt til dannelse af ssg. til I. Slut (og II. slutte 5); jf. Slutnings-, Slutte-) i betegnelser for, hvad 10 i betegnelse for, hvad der afslutter noget, (er den sidste, afsluttende del af noget olgn., fx. (foruden de ndf. medtagne) Slut-bemærkning, -kapitel, -konsonant, -kurs (paa aktier olgn.), -linie, -lyd, -pris, -punkt, -replik, -scene, -spil (fx. i skak), -stavelse, -strofe, -vers, -vokal. **-akkord**, en. (ty. schlussakkord) 20 i sidste akkord i et musikstykke; slutningsakkord. *Hamburger & Godeke-Nielsen. Harmonikere.*(1939).125.126. || billedl. Ethvert Udbrud akkompagneredes af Skralder og Fløjter (s: ved en fodboldkamp). En enkelt Mælkeklokke gav Slutakkorden. *Pol.*^{22/1}1938.14.sp. 4. *Ole Palsbo. Kaj Munk.*(1940).41. **-akt**, en. spec. (om 1. led se u. -protokol; jf. Slutningsakt; polit.) d. s. s. -protokol. *Sal.*²XIX.627. **-beløb**, et. (jf. -sum). *Ugeskr./Retsv.*1940. A.458. **-bjælke**, en. (ty. schlussbalken; 30 i tom.) bjælke, hvormed en opbygning afsluttes foroven; nu kun: bjælke, der danner tagets øverste kant; rygaas. *Amberg. FagOSnedk.* **-blik**, et. (ty. schliessblech; jf. -stykke 1) 40 i beslag af jærn-, messingblik over hullet i dørkarm olgn., hvori laasens rigel griber ind, naar døren lukkes (laases). *NordConvLex.V.316. FagOSnedk.* **-bolt**, en. (ogs. Slutte-Funch. *MarO.*1.60). (enyd. sluttebolt, ty. schliessbolzen; ⚔, foræld.) bolt med et hul i enden, hvori en jærnkile (split) (jf. Slutte-pind) kan anbringes; splitbolt. *Amberg. MO.* **-bom**, en. (Slutte-. *Moth.*S507. jf. VSO.). (enyd. sluttebom, ty. schliessbaum; nu næppe br.) bom, der lukker for (adgangen til) noget; spec.: bom paa (kirke)laage, der jaar laagen til (selv) at lukke i (*Moth.*S507). *Amberg.* **-bremse**, en. (jærnb.) den paa den bageste vogn i et tog værende (betjente) bremse. *DSB. Tjen.*1.67. **-finale**, en. (dagl.) finale (I.1, 2.1). forestillingens slutfinale var et glimrende optog af samtlige optrædende | **-fjeder**, en. (ty. schliessfeder; nu l. br.) fjeder, som fastholder en del, der kan aabnes og lukkes; spec. (ur.) om fjeder, der fastholder urværk i en kasse. *Amberg. GFUrsin.Uhre.*(1843).64. **-gat**, et. (ty. schliess-, schlossgatt, holl. sluitgat) ⚔ firkantet hul gennem roden 50 den af rundholt (stang), hvori en kile kan drives ind. *Röding. SøLex.*(1808). *Bardenfl. Søm.*1.81. **-gyldig**, adj. (fra sv. slutgiltig, vel efter ty. endgültig (se endegyldig); sj.) endelig (2); definitiv. Hvorledes . . alle disse Vanskeligheder bliver bekæmpet og slutgyldigt overvundne . . deroim ved vi intet.

*NaturensV.*1918.69. **-hane**, en. (ty. schliesshahn) ⚙ hane (3.2), der danner afslutning paa en ledning, lukker for et udløb, afløb olgn. *Amberg.* (badekarret) maa, for at udlade Vandet have et Taphul, eller som de af Metal, paa Bunden et lidet Gitter, med en Sluthane. *Frank.KL.*132. Sluthanen tjener til at afslutte Varmeledningen ved den ene eller ved begge Ender. *DSB.Matr.*1.45. **-holt**, et. (ty. schliess-, schlossholz, holl. sluihout) ⚔ kile (af træ ell. jærn) til at sætte i slutgatterne. *SøLex.*(1808). En ny Maade at holde Stængerne omhoug, uden at gjøre Brug af de sædvanlige Slutholter. *ArchivSøværsen.*1.100. *Bardenfl.Søm.*1.81. **-hoved**, et. (ty. schliesskopf) ⚙ det ved udhamring dannede hoved paa en isat nittebolt, nagle (mods. bollens egentlige hoved, sæthovedet). *Wagn. Tekn.*273. *OpfB.*III.177. **-jærn**, et. (jf. II. slutte 1.2; foræld.) jærn(bøje, -lænke), hvori janger sluttedes. *MR.*1832.159. **-kamp**, en. sidste, afgørende kamp. det tyvende Aarhundrede vil sikkert blive Vidne til den store Slutkamp mellem Mandens og Kvindens Retsbevidsthed. *Madelung.Opbrud.*(1909).102. *PDrachm.D.*41. || (sport.) afsluttende kamp i en turnering (mellem de to deltagere, parter, der er fremgaaet som sejrherre af de forudgaaende kampe). *Da.Idræts-Blad.*1900.283. *Pol.*^{22/1}1940.6.sp.1. **-kappe**, en. (ty. schliesskappe) ⚙ kasseformet jærnbeslag, der er anbragt paa dørstolpe, og hvori rigelen griber ind. *Amberg. NordConvLex.V.316.* **-klap**, en. (telef.) klap paa telefoncentral, der bringes i funktion, naar abonnenterne ringer af. *Sal.*²XXIII.173. *TelegrTelef.*133. **-krampe**, en. en paa en dørstolpe anbragt krampe, hvori rigelen kan skydes ind. *Rostgaard.Lex.*S179c. *NordConvLex.V.316.* **-lampe**, en. (telef.) lampe paa telefoncentral, der lyser, naar abonnenterne lægger telefonen paa efter endt samtale. *Sal.*²XXIII.173. **-lanterne**, en. (jf. -lygte; jærnb.) lanterne (1.5), anbragt paa den bageste vogn i et tog. *Sal.*²XV.436. Iaan saa gennem Ruderne de røde Slutlanterne af Eksprestogene forsvinde. *Bønne-lykke.L.*359. **-led**, et. (jf. Slutningsled) 1) ⚔ led (II.4), der danner afslutningen paa en kæde, i Forenden af Ankerkjæden er et saakaldet Slutled. *Funch.MarO.*1.111. *Bardenfl. Søm.*II.133. 2) sidste, afsluttende led (II.6) i en tankerække, syntaktisk forbindelse olgn. *Den Lærde . . | Det Skrevne giennemløber, | Slutledet i sit Tankenet | I Ordets Form han støber. *Rich.ND.*99. Sætningens Slutled. *UnivProgr.*1932.II.69. **-lygte**, en. (jærnb.) d. s. s. -lanterne. *LokomotivT.*1923.221.sp.1. *JernbaneT.*^{14/12}1939.7. **-løn**, en. (jf. -lønning samt Slutningsløn; især emb.) løn paa højeste løntrin (for en vis stilling). En Lærer ude paa Landet vilde i Fremtiden i uheldigste Tilfælde kunne opnaa 1900 Kr. i Slutløn foruden Bolig (og) Brændsel. *BerlTid.*^{20/11}1907. M.2.sp.3. *JernbaneT.*^{22/10}1939.3.sp.1.

-lønning, en. (jf. -lon; især emb.). *JernbaneT.* 1/2, 1934. 1. sp. 3. 1/2, 1938. 4. sp. 2. **-mester**, en. (til II. slutte 1.2; foræld.) arrestforvarer; slutter. *MR.* 1819.44. **-muffe**, en. ☉ en i den ene ende lukket muffe til paasætning paa og afslutning af en ledning; rørsko. *Haandv.* 241. *Hannover.Tekn.* 126. **-muskel**, en. se Sluttemuskel. **-nagle**, en. (ogs. **Slutte-** jf. *vAph.* (1772).III). (ty. schliess-, schluss-, schlossnagel; nu næppe br.) nagle, hvormed noget befestes, sammenholdes; spec.: nagle, der sammenholder for- og bagvogn; prodsbolt olgn. *vAph.* (1759). *MO.* || d. s. s. *Bengel* 1. *vAph.* (1772).III.

Slutning, en. [sludnen] *Høysg.AG.* 102. **fl.-er.** (ænyd. d. s.; vbs. til II. slutte; sml. I-II. Slut, Sluttelse)

1) til II. slutte 1. 1.) (nu næppe br.) til II. slutte 1.1: tillukkelse; lukning; spærring. Ved Arrets Slutning . . dannes en nye Hund. *Silchmüller.Ædende-Saar.* (1769). 23. 1.2) (foræld.) til II. slutte 1.2: lænkning; indespærring. Slutning i Lænker. *D&H.* arresterede Slavers Fastslutning til deres Sovesteder. *MR.* 1832.3. jf. Krumslutning.

2) til II. slutte 2; spec.: 2.1) til II. slutte 2.2; dels ✕, gym.: Slutning af et Geled. *D&H.* jf. Opslutning. dels (forst.) om det forhold, at træerne i en bevoksning staar saa tæt sammen, at deres kroner overalt naar sammen. *ForstO.* 2.2) (l. br.) til II. slutte 2.3, om forbindelse af led til en helhed. Slutning af en Kreds. *D&H.* 2.3) ☉ til II. slutte 2.4. Slutning af en elektrisk Strøm. *D&H.* jf. Kortslutning.

3) (nu l. br.) til II. slutte 3: det, at noget ligger tæt mod, passer ind i noget andet. Til Murene brugtes (i Grækenland) store Steene saa vinkelret og skarp behugne, at de . . ved deres egen Tyngde og Slutning beholdte deres Sted. *OGuldb.VH.* 1.1004. *S&B.* Med Fingeren . . drives (jæng-)Hætten til tæt Slutning (med fængpenden paa geværet). *Blich.* (1920).XVI.186.

4) (nu næsten kun jagl. (i ssg. som Korslutning) ell. m. overgang til bet. 5) til II. slutte 4.1 og 4: færdiggørelse af noget ved indføjelse, tilføjelse af sidste led, del. en Hvælving Slutning. *D&H.* m. h. t. patientes smst. jf. *Kierk.VII.* 27. || konkr., om det yderste, sidste parti af bygningsværk ell. andre rumlige arbejder; endeparti); afslutning (1 slutn.); ogs.: rumlig grænse, endepunkt for saadant arbejde. Slutningen af denne Vei . . er udmærket skion. *Molb. Dagb.* 161. Ved Trappens Slutning blev hun staaende. *Schand.TF.* I.195. Alléen blev allerede i Efteraaret 1747 ført videre over Blåsenborg til sin da- og nuværende Slutning paa Roskilde Mark. *Aarb&hAmt.* 1931. 217. (spøg., sj.) i st. f. Ende (1.3): Dukker og Hester med Piber i Slutningen. *RudBay.EP.* III.95.

5) til II. slutte 5: fuldførelse, færdig-

gørelse af et arbejde ell. standsnng af det, ophør med det, efter at det er fuldført ell. ført frem til et vist punkt; især: sidste del, afsnit af ell. yderste grænse af, ende paa, hvad der forløber i tid, strækker sig over et vist tidsrum (arbejde, virksomhed, udvikling, periode, tid); ofte i forb. m. gen. ell. af (nu især i angivelser, der tager sigte paa det sidste afsnit) ell. paa (nu især i udtr. for at færdiggøre, bringe frem til et resultat) til angivelse af helheden. 5.1) i al alm. de fleste Andre trængtes om at komme ud og ile til den Slutning af Juleaftensgildet, der endnu ventede dem. *Ing.LB.IV.* 137. fra Aarets Begyndelse til dets Slutning (1871: Ende). 5Mos. 11.12 (1931). || om opgørelse olgn. Regnings Slutning. *vAph.* (1759). *Bl&T.* spec. (jf. Skifte-slutning; jur.) m. h. t. bo: Det afgørende Kriterium (for beskatning) burde . . være Datoen for Boets Optagelse til Slutning og ikke selve Slutningen. *Ugeskr./Retsv.* 1940. B. 173. || m. overgang til bet. 6-7 om sidste del af overvejelser, dom olgn., hvad der kommer ud af overvejelser, drøftelser som disses resultat. De skulle Dommenis Slutninger strax, efterat de ere afsagte, til Skrивeren levere. *DL.* 1—5—16 (jf. Domsslutning). Det blev den endelige Slutning paa Sagen. *MO.* slutningen paa det hele blev, at arbejdet maatte gøres om; 5.2) m. h. t. mundtlig ell. skriftlig fremstilling ell. selve det fremstillede (ord, tale osv.). En Tale bestaaer fornemmeligen af tre Parter . . nemlig Indgang, Indhold, Slutning. *Nysted. Rhetor.* 21. Der er vel før skrevet en Bog uden Slutning, Forfatteren døde maaskee, eller gad ikke fuldføre den. *Kierk.VII.* 247. ss og rr i ords slutning. *MKrist.N.* 10. endnu ved Redaktionens Slutning var Forbindelsen ikke genoprettet. *Pol.* 1/2, 1940. 1. sp. 2. se Paragraf 50, Slutningen. *Bl&T.* (jf. II. slutte 5.3) om sidste kapitel, afsnit af en bog, afhandling osv.: *Kierk.VII.* 511. 5.3) i særlige forb. m. præp. i slutningen (af ell. (nu næppe br.) paa noget). (præsten holder) Messe 1/2. Quar-ter, og i Slutningen derpaa synde de disse Ord (osv.). *Pflug.DP.* 549. (hegelianerne lo- ver:) „Alt skal blive tydeligt i Slutningen.“ *Kierk.VII.* 283. Fru P. var . . i Slutningen af Trediverne. *KLars.SA.* 57. paa slutningen, (nu sj.) til sidst, til slut ell. i den sidste tid, paa det sidste. *Han har paa Slutningen den Vane faaet, | At sove grumme langt paa Formiddagen. *Bagger.II.* 77. Festens Glæde var . . paa Slutningen bleven forstyrret. *Drachm.SF.* 107. det er paa slutningen med noget, det er ved at faa ende, slippe op olgn. *Buchh.Robinson.* (1920). 29. til slutning(en), (nu l. br. i rigsspr.) til sidst; til slut. *Holb.KR.* III. 8. hvad vil der dog blive af os til Slutningen? *Ew.* (1914).IV.234. Overfor et Barn kan man til Slutningen tage sin Tilflugt til Riset. *Drachm.SF.* 51. Lad os til slutning kaste et blik på yngre fremstillinger af de sam-

me hovedoptrin. *A.Olr.DH.II.75.* til Slutning (1819: overhovedet) værre alle ensindede. *1Pet.3.8(1907).* Feilb. ved slutningen: Ved Slutningen i (nu: af) samme Aar. *RasmWinth.S.142.* (Hegel) skriver eller dicterer Paragrapher ud af eet Stykke i eet væk, med Løfte om at Alt skal blive tydeligt ved Slutningen. *Kierk.VII.282.* saa har (gud) ved Slutningen af disse Dage (1819: i disse sidste Dage) talt til os ved sin Søn. *Hebr. 1.1(1907).*

6) til II. slutte 6: *indgaaelse, vedtagelse (af overenskomst); (nu oftest, uden for ssgr. som Fredsslutning:) afslutning.* Fredens Slutning med Sverrig. *Æreboe.135.* Denne Tractat . . . kom vel ikke til nogen Slutning, saasom begge Parter spendte deres Vilkore for høyt. *K.SelskSkr.V.26. jf.: Huuskiøbs-Slutning. Adr.¹⁹/1762.sp.9.*

7) (nu næppe br., jf. dog Raadslutning) til II. slutte 7: *bestemmelse, afgørelse, der træffes af en myndighed, ell. hvad man selv bestemmer sig til som resultat af overvejelser; beslutning (2); ogs.: en myndigheds vedtagelse, godkendelse af forslag ell. dekret, dom; ofte i forb. fast slutning, fatte ell. tage en slutning. (vi have) selv givet voris Aller-naadigste Slutning paa alt hvis som for billig eller fornøden kand have været eragtet derudj (∴ i lovudkastet) enten at tilsette, forandre, eller fratage. DL.Fort. den liden Nytte Kirke-Forsamlings Slutninger have bragt tilveje. Holb.Ep.II.224. Det fattes nu alene, at Min Hr. Cancellie Raad tager den faste Slutning, at give disse sine saavel udarbejdede Stykker for Lyset. Langebek.Breve.122. *han . . . tog den Slutning, at han det Tog selv vilde forrette. Storm.Br.II. Den eneste Vanskelighed derved (∴ at gaa tur i regnvejr) er, at fatte den faste Slutning at vove sig ud. Tode. Overs.af Cadogan: Gigt.(1796).104.*

8) til II. slutte 8, om tankemæssig, logisk udledning af noget paa grundlag af noget andet ell. om det saaledes vundne resultat; spec. (log.): udledning af en dom (konklusionen) af en ell. flere andre domme (præmisserne) i overensstemmelse med de logiske principper; tidligere ogs. undertiden: formodning; antagelse. den Forsigtighed og Beskedenhed i Domme og Slutninger, hvori den rette Grundighed bestaaer. *JSneed. III.184.* skjønt de (∴ drømmebillederne) var mørke; forklarede han dem med Slutninger og Formodninger. *Ew.(1914).VI.147.* Kun for saavidt Omdømmet fremkommer som Resultat eller Slutning, indeholder det Sandhed. *Heib.Pros.I.303.* *Alt, hvad galt og daarligt er i Verden, | Fra gal og falsk og daarlig Slutning stammer. *PalM.VI.71.* Erkjendelses Slutning er fra Aarsag til Virkning, eller rettere fra Grund til Folge. *Kierk.IV.247.* Slutningen er den Tankevirksomhed, ved hvilken en Dom begrundes, d. v. s. uddedes af en eller flere andre Domme. *Høffd.Logik.*

(1884).16. || ofte i forb. drage (*JSneed.II.29. Wess.12. Høffd.Psyk.199. OFriis.Litt.130.*), (nu næppe br.) gøre (*Høysg.AG.102. PA Heib.US.133. Hjort.NBl.10. MO.*), † trække (*Reenb.II.7. Bøeg.S.20.34*) ell. (nu l. br.) uddrage (*VSO.I.627. Mobb.DH.I.11. Gylb. TT.137*) en slutning (af noget).

Slutnings-, i ssgr. af Slutning (jf. Slut-), især, hvor intet andet ndf. angives, af Slutning 5, jz. (foruden de ndf. medtagne) Slutnings-afsnit, -bemærkning, -digt, -effekt, -forelæsning, -formel, -formular, -hastighed, -højtid, -kapitel, -kor, -kurs, -linie, -møde, -notering, -optrin, -paragraf, -pris, -prædiken, -replik, -salm, -sang, -scene, -strofe, -tableau, -tendens, -vers, -vignet, -vise. || (forst.) til Slutning 2.1, jz. Slutningsdannelse, -grad. || (især log.) til Slutning 8 kan nævnes Slutnings-art, -evne, -form, -maade, -metode. **-akkord**, en. ♪ slutakkord. *Hamburger&Godeks-Nielsen.Harmonikære.(1939).125.* **-akt**, en. sidste akt (af et skuespil). *VVed.(DagNyh.¹⁸/1913.I.sp.2).* || (politi.) d. s. s. Slutakt. *Bl&T. -amen*, et. (sj.) det amen, hvormed prædikenen (gudstjenesten) afsluttes. *OvStaffeldt.Denpoetiske Konst.(1826).3. D&H. -balance, en. ♣ aars-, generalbalance. *Hage.*1134.* **-bøn**, en. (mots. Indgangsbøn; kirk.) bøn, hvormed gudstjenesten afsluttes. *af sin Pande (præsten) tørred Sveden; | Hvor paa han mumlede sin Slutningsbøn. *PalM.Adam.H.I.33. Kollektter, Epistler og Evangelier.[1895].284.* **-dom**, en. 1) (jf. Slutning 7 (og u. Slutning 5.1); nu næppe br.) endelig, afgørende dom. *vAph.(1764). MO. 2* [8] (l. br.) om (konklusionen af) en logisk dom. *MO. -fest*, en. afslutning af en fest; festdag, der afslutter en fest. *5Mos. 16.8(Chr.VI: forbuds-dag; 1931: festlig Samling).* || spec. (jød.): fest, der afslutter løvsaltesfesten, fejret ¹¹⁰. *FolketsAlmanak.1933.[5].* **∩ -følge**, en. [8] (jf. ty. schlussfolge) følge, resultat, opnaet ved slutning(er), ell. (især) indbegrebet af de forsk. trin i en slutning ell. række af sammenhørende slutninger; slutningskæde, -række, med hvor konstante Slutningsfølger endog denne Forestilling bevises . . . dog er den mig lige trøstløs. *Mynt.Betr.I.71.* der var dog en tænkelig Slutningsfølge i hendes Vanvidstale. *Ing. LB.II.43.* ad den matematiske Slutningsfølges Vej naede (man) til Opdagelsen af almene Sandheder. *Brandes.V.65.* **-kraft**, en. [8] (sj.) evne til at tænke logisk, drage slutninger. *Eilsch.Philhist.129.* **∩ -kæde**, en. [8] (jf. -følge) række, kæde af (sammenhængende) slutninger; slutningsrække. *Eilsch. Term.15.41. Mall.KF.29. NTreschow.Logik.(1813).208. D&H. -led*, et. 1) ⚓ d. s. s. slutning 1. *Funch.MarO.I.111. 2) [8] (jf. Slutled 2; l. br.) led i en slutning(s-kæde).* *VSO. MO. -løn*, en. (l. br.) d. s. s. Slutløn. *Bl&T. -nummer*, et. d. s. s. Slutnummer. *DagNyh.¹⁹/1913.Sønd.4.sp.2. billedl.: for**

mange gamle Mennesker er . . en dundrende Rus det attraaede Slutningsnummer ved enhver Sammenkomst med gamle Venner. *NicHolm.LA.28.* -**ord**, et. (jf. Slutord) især i *ft.*, om ord, hvormed en tale ell. et skriftligt arbejde slutter; spec.: epilog. *Mynst.Bis.III.398.* Epilog. *Tillad — jeg har endnu et Ord — | Et Slutningsord, for Teppet falder. *Aaestr.SS.IV133.* Han fik et rungende Hurra efter denne Tales Slutningsord. *Schand. BS.141.* Bjarke forkynder Digtets Moral i sine Slutningsord. *Ofriis.Litt.24.* -**protokol**, en. (polit.) d. s. s. Slutprotokol. *Bl&T. -punkt*, et. punkt, hvorpaa ell. hvormed noget slutter. jf. *Kierk.I.184.* || † punktum. *PSchulz.DS.91.* Amberg. -**resultat**, et. (nu sj.) d. s. s. Slutresultat. *Hørup.I.118.* -**rim**, et. (jf. Rimslutning; metr.) enderim. *D&H. CSPet.Litt.506.* □ -**række**, en. [8] d. s. s. -følge, -kæde. *Mynst.Betr.I.23.* *fast jeg sad | Netop paa samme Sted som sidst i Dommen, | Hvor Slutningsrækken var til Ende kommen. *Pal.M.VII.328.* *D&H.* -**sats**, en. [8] spec. (nu næppe br.) d. s. s. -sætning. *NReschow.Indl.46.* *VSO.* (u. Slutnings-sætning). -**sten**, en. [4] (nu l. br.) slutsten. *Mob.UV98.* billedl.: Udgivelsen af Loven og Ritualet, hvorefter 1688 Alterbogen fulgte som Slutningsstenen i den kirkelige Lovgivning. *ACLHeiberg.Kingo.(1852).* 30 88. -**stof**, et. (fys.) inaktivt stof, opstaaet ved omdannelse af et opr. radioaktivt stof. *Christians.Fys.319.* -**streg**, en. (bogtr.) d. s. s. Slutstreg. *Selmar.³138.* -**sætning**, en. spec. [8] (jf. -sats; log.) om eftersætning (II.1); konklusion. *Eilsch.Term.37.* *Heib.Pros.I.309.* -**takt**, en. † sidste takt i et musikstykke (ell. i en sats). *MusikL.(1801).229.* *Selmar.³435.* -**tale**, en. 1) sidste, afsluttende tale. vAph. (1764). *Schand.VV114.* *AOlR.DH.II.29.* 2) 40 [8] (sj.) slutning, hvor konklusionen udledes af to ell. flere domme; syllogisme. *Eilsch.Term.41.* -**tegn**, et. (skrift)tegn, der angiver afslutning. *MusikL.(1801).66.* især om punktum: *VSO. Mikkels.SproglS.127.* -**titel**, en. (bogtr., foræld.) d. s. s. Sluttitel. *SvDahl. Ordbog f. Bogamlere. (1919).60.* -**vignet**, en. (bogtr.) d. s. s. Slutvignet. *Sal.³XXV.126.* billedl.: Ved et Tilfælde er netop denne groteske Figur (o: løjnant von Budding) 50 bleven min Slutningsvignet paa Olaf Poulsens Kunst. *VilhAnd.PM.196.*

Slutnummer, et. (jf. Slutningsnummer) sidste nummer af forestilling, koncert oln.; ofte billedl. Jagtens lidenskabeligt eftertragede Slutnummer. *JVJens.M.I.138.* Musikrens Slutnummer smeldede ud gennem de aabne Døre. *ErlKrist.DH.142.* prof. M., der var . . organisator av kongressen, (gav) en stor aftenfest . . Dette var for de fleste slutnummeret. *Jesp.Levned.108.* -**ord**, et. (jf. Slutningsord). *JacPaludan.TS.22.* *JohsBrøndst.DO.III.102.* -**plade**, en. (jf. -skive 1) ⊗ plade, hvormed noget afsluttes,

ell. som bruges som underlag for metrik, bolt oln. *Larsen.* afkoblede Luftbremeslanger . . skal anbringes paa deres Slutplader. *DSB.OrdrM.30.* -**prop**, en. ⊗ prop, hvormed rønder lukkes. *Afløb.12.* *VareL.⁴732.* -**protokol**, en. (efter fr. protocole de clôtüre; jf. -akt samt Slutningsprotokol; polit.) protokol, hvori de paa en kongres ell. en konference af statsrepræsentanter truffne beslutninger indføres. *Sal.³XIX.627.* -**pulje**, en. se u. Pulje 3. -**ramme**, en. se Slutramme. -**rende**, en. (til II. slutte 3 ell. til (m)nt. sloot, vandgrav, rende; jagl.) rende, som leder vand ind under et underfaldshjul. *Tidsskr.f.Mølleindustri.1886/87.10.* *LandbO. III.760.* *SprKult.II.127.* -**resultat**, et. (jf. Slutningsresultat) endeligt resultat; enderesultat. (Martensen) værdsætter (i sine livserindringer) Enkelthederne efter deres Betydning for Slutresultatet. *OskAnd.(KirkehistSaml.6R.I.141).* *Woel.DG.230.* -**ring**, en. (jf. Sluttering) ring, der tilslutter noget; spec. (⊗) om ring paa bundskruen i en kanon, der støtter mod tætrningen. *Scheller. MarO.* -**seddel**, en. (ty. schlussetzettel; jf. II. slutte 6; især †) dokument, der fastslaar hovedpunkterne i en afsluttet handel (ofte bestemt til senere at erstattes af en udforlig kontrakt); opr. kun om et saadant af mægler udstedt dokument (jf. Mægler-slutseddel). Naar Kiøb og Salg eller Skibes Befragtning efter endelig Aftale er sluttet, bør Mægleren strax . . underskrive og udstæde Slutseddelen. *Forordn.²².1808. §10.* *Goldschm.VII.537.* Vi . . skrev Slutseddel (o: om en ejendomsandel). *KBirkGrønB.SF.142.* -**signal**, et. 1) (jærnb.) signal (om dagen: slutskiver, om natten: (røde) lygter), der anbringes paa den bageste jærnbanevogn i et tog. *OpfB.³I.71.* *DSB.Sign.I.46.* 2) (l. br.) tegn, der angiver, at noget (hermed) er afsluttet. Et middel til at angive, at disse pauser hverken er slutsignaler eller betegner syntaktiske indsnit. *AaHans. Indl.tilnyda. grammatik. (1938).16.* -**skive**, en. 1) ⊗ underlagsskive for bolt, metrik osv.; skive (I.2.4). *Collo. Haandv. 253.* *TeknMarO. 2)* (jærnb.) slutsignal (1), bestaaende af en gennembrudt skive. *Dag Nyh.²²/11.1930. Sønd.14.sp.4.* -**skrift**, en. (bogtr., foræld.) d. s. s. -titel. *BibliotH.¹.117.* -**skruue**, en. ⊗ bundskruue i skyts. *OpfB.³II.153.* -**spurt**, en. (sport.) egl. ved løb: forcering af farten mod løbets afslutning; ogs. om afslutning af andre sportskonkurrencer, hvorved en deltager opbyder alle sine kræfter, ell. (overf.) om kraftanstrengelse ved afslutning af et arbejde oln. *Da. Idræts-Blad.1900.302.* Slutspurten i den engelske Valgkamp. *Pol.²²/10.1924.1.sp.2.* Ungdommen (skal) spænde sig an til Skoleaarets Slutspurt (o: eksamen). *smst.²²/1926.7.sp.4.* Han er ikke nogen ren Døgenigt, men han mangler den sidste, meget vigtige Energiudfoldelse — Slutspurten. *Buchh.Su.I.80.* -**sten**, en. († Slut-

te-. *Moth.S507. vAph.(1759). PalM.II.III. 170).* (ty. schlusstein; jf. Slutningssten)

1) (bygn.) den øverste midtsten i en muret bue, hvælving; navle (I.3.7). *LTid.1726.120. Forkl Murere.19. Stilart.328. jf.:* han skal føre Slutstenen frem (*Chr.VI:* udføre hovedhjørne-stenen; 1931: hente Topstenen). *Sach. 4.7. 2) ☉ billedl., om hvad der fuldender, afslutter noget; især om hvad der fuldender, sætter kronen paa et arbejde, et værk, en virksomhed, en udvikling, ell. om det, hvormed noget kulminerer, naar sit højdepunkt. (ofte i forb. sætte slutstenen paa noget). Brandes.(IUTid.1868/69.216). Landskabet, hvor Dybbølmøllen som en kæmpemæssig Milepæl satte sin Slutsten paa den lige Linje. *Drachm.DG.40. Askese . . var Slutstenen i Schopenhauers Verdensopfattelse. Jørg.VF. 72. (ved denne teori) mente Ortodoksien at have sat Slutstenen paa sine Bestræbelser for at hævde . . Guds Ære.OskAnd.(Kingo. Siunge-Koor.(1931).LII).* -stillet, part. adj. (jf. -stilling) spec. (gram.) om ord, led: anbragt sidst i en syntaktisk forbindelse, spec. i sætningen. *UnivProgr.1932.II.69.* -stilling, en. 1) om den sidste af en række stillinger ell. den stilling, hvormed noget slutter. *Skak.(1916).38. Med Hensyn til videre Avancement, er det ganske rigtigt . . at vi er kommet ind i en Blindgade, og vi kan vist regne med, at de fleste af os allerede nu staaer i Slutstilling. JernbaneT.¹/1936.4.sp.3. 2) (gram.) stilling sidst i en syntaktisk forbindelse, spec. i sætningen. *Jesp.SprU.63. i tysk staaer verbet i bisætninger i slutstilling |***

-streg, en. (jf. Slutningsstreg) streg, der sættes under slutningen af noget skrevet (trykt) for at markere enden; spec. (bogtr.): d. s. s. Finalesstreg. *Selmar.*231. ofte i (billedl.) udr., der betegner afslutning (af et skriftligt arbejde). Recke.KL.143. i Siena havde (jeg) sat Slutstregen under min Bog om den hellige Katerina. Jørg.DB.9.* -stykke, et. spec.: 1) det jærneslag paa dørstolpe, hvori rigelen kan skydes ind; slutblik. *Arbejdsloen.24. FagO Snedk. 2) stykke, der er appasset efter en aabning og ved indsættelse tillukker denne; ogs.: stykke, der udgør det sidste led i en kæde (jf. led 1); endestykke. Dette (∴) en modificering af orgelpidens klang) opnaaede han . . ved at tilpasse forskjelligt dannede Slutstykker til Pibens Aabning. *Gosch.B.76. Slutstykkerne i Kjæden. SophMüll.VO.684. afkoblede Luftbremseslanger og Lyskoblinger . . skal anbringes paa deres Slutplader, henholdsvis Slutstykker. DS.B.OrdreM.30. -sum, en. (jf. -beløb samt Hovedsum 2-3) den sum, der er det endelige resultat af en sammenregning, opgørelse; den sum, hvormed et regnskab olgn. slutter. Udlaans-Regnskab. Slutsum d. 1ste April 1896 Kr. 16.258. *SoraAmtstid.*¹/1897. 3.sp.4. HistTidsskr.9R.II.56. billedl.: Naar (Herman Bangs) Kvinder bliver stille og ser ind i sig selv, er det deres Erfarings***

Slutsum, at Mennesker ikke kan stride imod. *HarNiels.TT.I.40. -tal, et. tal, der angiver slutsummen, resultatet af den endelige, fuldstændige opgørelse. MRubin.MB.90. Det er som at overvære en Valgkamp og vente paa Sluttallet. LeckFischer.FesteniSkelsted.(1936). 168. -tavle, en. spec. (forsikr.): tavle, der under eet angiver dødeligheden i forsikringsaarene fra det tiende aar. *ForsikrL.125.**

I. Slutte, et. se II. Slut.

II. slutte, v. [slude] -ede. vbs. -else (s. d.) ell. -ning (s. d.), jf. I-II. Slut, Slutteri. (ænyd. slut(t)e, sen. fsv. sluta; fra mnt. sluten, jf. hty. schliessen; besl. m. I. Slot og lat. claudere, (til)lukke (jf. ekskludere, konkludere osv.), clavis, nøgle (jf. II. Klaver) || sml. (det nord. ord) IV. lukke og m. h. t. bet.-udviklingen spec. oldn. lúka, lukke, tilendebringe)

1) frembringe et lukke; bevirke en afspærring ell. stængning; sørge for, at noget spærres, ell. at noget fastholdes inden for en afspærring, indespærres. 1.1) (nu næppe uden for den l. 42jf. nævnte anv.) anbringe noget, især et dertil beregnet spærremiddel, i en saadan stilling, at en aabning tillukkes, spærres; spærre, dække for (adgangen, udsigten til) et sted, rum; føre, bøje forsk. bevægelige dele af noget mod hinanden og derved dække for noget ell. lade dem folde sig sammen, klappe sammen; lukke (IV.1-3); ogs.: befæste, fastholde en bevægelig del v. hj. af en indskudt rigel, tværpind olgn. || om lukning, laasning af dør, tillukning af (adgangen til et) rum. det inderste af Theatro sluttes. *Hob.Ul.IV.12. slutte i Laas.vAph.(1759).*

*Med Jern og stærke Laase sluttes Døren. *Oehl.ND.410. Med dette Laag sluttes nu Potten. JFBergs.HK.601. *(han) slutted hurtigt Dørens snevre Aabning. Bodt.144. jf.: Fruentimmer kand meget vel komme udi Himmerig, endskjønt Mahomet slutter Porten for dem. *Hob.Ep.I.130. || † befæste en bolt (hindre den i at glide ud) ved at anbringe kile, tværpind olgn. i et dertil beregnet hul i bollens ende. En Sluttepinde . . er af Jern, og bruges til at slutte en Bolt med, som ikke skal klinkes. Funch.MarO.I.60. || (undertiden m. overgang til bet. 3) om hvad der spærres ell. lukkes for noget: danne lukke; stenge; lukke sig i. læsen sluter ikke (∴: kan ikke lukkes). *Moth.S506. En fransk Laas bestaaer af den egentlige Laas i Midten, et sluttende Fald (∴: falle) over, og en Natriegel under Laasen. Hallager.228. jf.: *dette Led (∴: Dannevirke) har aldrig sluttet ret | For Vangen imod Ulven. *Oehl.VII.206. || m. h. t. (visse) legemsdele; m. h. t. munden: lukke til, sammen; ogs. billedl.: faa til at tie. *alles Munde . . er sluttet saasom Laas. *Hob.Paars.254. *Hør mig, for Døden slutter (Oehl.IV.125: lukker) | De blege Læber. *Oehl.(1841).II.308. refl., spec. om saar: lukke sig. *Leth.(1800). || m. h. t. blomst, kaalhoved olgn. *End den (∴: rosen) ei blomstrende staaer, | Endnu den*******

slutter paa tornede Stub | Grønt under Lovet sin spirende Knop. *Oehl.XX.35. refl.:* den Sallat, man har saaet i August, begynder at slutte sig (∴ danne hoved, lukke stg) allerede før Vinter. *Fleischer.HB.173. vAph.(1759).*

1.2) anbringe ell. fastholde noget inden for, omgivet af noget spærrende; ofte i forb. m. præp. i || (nu næppe br.) indespærre i et lukket ell. aflaaet rum; ogs. uegl.: tvinge, nødsage til at blive inde; om selve rummet: omgive; rumme. (om forb. slutte inde se u. bet. 10.8). Nu slutter den stormende Vinter os i Kammeret. *Birch.II.27.* *hvo tæmmer Havets Magt? | Hvo slugter Stormen i sin (∴ dens) Huule? *Bagges.Gieng.143.* *Da drager han ud sit Sværd . . . | Og hugger efter sin Datter . . . | „Min Fader! Sværdet i Balgen slut.“ *Oehl.XXX.117.* || (foræld.) m. h. t. fange: indespærre (i fængsel) ell. (især) lægge i lænker, lægge i jærn; ogs. m. h. t. hænder og fødder: lægge lænker, jærn om; lænke. *Cadce, erøverster over alle Fanger, som slutter alle dem, som deris Gield ey kunde betale. Pflug.DP.763.* Man . . . sluttede mig som en Misdæder i Stadens Arrest-Huus. *Prahl.AH.III.39.* han var belagt med tunge Jærnlænker, og sluttet baade om Hænder og Fødder. *Biehl.Cerv.LF.1.85.* *Hvad vil du gjøre mig, du stærke Konge? | Mig binde, lænke, slutte dybt i Fængsel? *PalM.VI.152.* i forb. som slutte i († med) bolt og jærn, se I. Bolt 5. slutte i bøjen (se I. Bøje 1), jærn (*Hz.XVI.147.*) slutte i († med) med. *Holb.Kh.221* kæde (sa. *Hh.I.527*) ell. lænker: Lad denne halsstarrige gamle Mand slutte udi gyldende Lænker og kaste udi Fængsel. *sa.Ul.III.2.* *Ing.PO.II.19.* for Israels Haabs Skyld er jeg sluttet i (*Chr.VI.*: omgivet med) denne Lænke. *ApG.28.20.* slutte i stoken, se Stok. 1.3) videre (billedl.) anv. af bet. 1.2; i forb. m. præp. i || ☐ i udtr. for at slynge sine arme om, omfavne en; i forb. som slutte i sine arme, i (sin) favn. *Med Moders Kiærlighed (dronningen) mig slutter i sin Arm. *Biehl.(PoetSaml.I.122).* *(gud) slutter i sin store Favn | Hver kjærlig Sjæl hernede. *Ing.RSE.VII.41.* Konferensraadens Tale . . . der saa at sige sluttede hele det celeberr Selskab i Favnd. *Drachm.F.I.361.* *Søiberg.KK.I.132.* jf.: det maa . . . være flaut nok, naar man . . . vil plage et Menneske, da at blive sluttet i Venskabet Favnetag. *Kierk.VI.315.* || (nu næppe br.) i udtr. for at afsondre sig fra andre, ikke indlade sig med dem, være tilbageholdende, indesluttet; i forb. som slutte sig i sig selv. *Oehl.XIX.206.* || (nu næppe br.) i udtr. for at betage, faa i sin magt, fængsle (2.1) en. (refl.:) mine Benner, min Faste eller Graad kunde icke helbræde mig (∴ for min kærlighed), men jeg maatte slutte mig i hendes Baand. *Kom Grønneg.II.248.*

2) bringe, rykke to ell. flere dele, enheder nærmere mod hinanden, tættre sammen ell.

sætte dem i forbindelse med hinanden. 2.1) ved pres, tryk tvinge forsk. dele tættre sammen; presse, trykke sammen, mod hinanden; rykke tæt hen til noget andet || (især \times , gym.) m. h. t. fødder: flytte tæt sammen; samle. Fødder — slut! — Venstre (højre) Fod fremad (bagud) — sæt. *Gymn.I.121.* || (bogtr.) v. hj. af kiler og skruer drive formen (3.2) sammen og befæste den; sammenskyde (2). *Sal.III.266.* Er Kolumnen bunden ud, anbringes den paa Formbrædtet, for the Formen kan sluttet til Trykning. *Dengl.By.1928-29.50.* 2.2) om sammenrykning, tættre opstilling af enheder i en samling || (især \times , gym. ell. \ddagger) gøre en opstilling, formation mere samlet, kompakt, ved at enhederne rykker hinanden nærmere (mods. aabne sp. 17^off); uden obj. (i forb. m. adv. ell. præp.-led): At slutte aa til Høire og Venstre. *Gymn.(1828).73.* Kompagnierne sluttede efter Ordre godt paa hinanden for ikke at tabe Forbindelsen. *CLautrup.Fritsoghans Løjtnant.(1896).39.* Slutte agterefter (forefter). *Scheller.MarO. (foræld.) som kommando:* *Imorgen vi høre det hurtige „Slut!“ | Og modigt vi drage mod Fjenden herut. *Blich.(1920).XXVIII.93.* om forb. slutte ind, op, paa se bet. 10.2, 4-5. refl.: naar Quarree eller Masse, eller sluttet Colonne formeres, skulle Geledderne slutte sig saa tæt som muligt. *MR.1815.45.* Paa Commandoen: Til Høire — slut Eder! Marsch! Marsch! træder Mandskabet med høire Fod ud til Siden, saaledes, at den kommer til at staa tæt ved Sidemandens venstre. *Gymn.(1828).73.* m. obj. i forb. som slutte geledderne (*Argus.1771.Nr.16.3.* Grundtv. *MM.III. Scheller.MarO.*), linien (*SeLez.(1808).* *Agre.RK.13.* *Scheller.MarO.*; jf. I. Linie 3.2), rækkerne (*Bl&T.II73.*) || i videre (uegl.) anv., refl., om en samling ting: danne en samlet, sammentrængt, kompakt helhed; spec. (forst.) om bevoksning: danne en kompakt enhed, ved at træernes kroner naar sammen. *ForstO.2.3)* forene, forbinde de to ender af en aaben ring, kæde o. lign. med hinanden ell. danne en ring, kreds ved at forbinde de enkelte led; ofte m. subj., der betegner et led af et hele; spec. om personer: danne en kreds ell. kæde ved at tage hinanden i hænderne ell. (jf. bet. 2.2) stille sig ved siden af hinanden i kreds-, kædeform. *Smedene slutter os (∴ slaverne) Bøjlen om Fod. *Hostr.EF.I.1.* || især i forb. slutte (en) kreds, ogs. (jf. bet. 2.5) billedl., som udtr. for samling om en sag o. lign. *vAph.(1759).* Disse Dyrs Trængsel var ham et Pant paa, hvor noiagtig Kredsen (∴ af klapperen) var sluttet. *P.Møll.(1855).II.66.* *Slutter Kreds og staaer fast, alle danske Mænd! *Ploug.VVII.71.* *Døren (∴ til juletræet) aabnes, og man strømmer ind, | Kredsen sluttet med begejstret Sind. *PFaber.VVII.4.* *Nye Stridsmænd skal der, | nye Stridsmænd skal her | slutte Kreds om den Fane, vi har kær. *Ottosen.S.35.*

slutte ringen, *spec.* ✕: gøre en omringning fuldstændig. Fjenden er ved at slutte Ringen om Hankow. *Pol.*⁹⁹.1938.8.sp.2. || *m. tings-subj., refl. ell. intr.:* danne en kreds, ring om; omgive; ofte billedl. *Snart Banker slutte sig om fede Dale, | Hvor gylden Kabelhat og Kløver groe. *Steners.Odc.48. jf. bet. 3.1:* *Ringen med sin Indskrift blev . . | En Tryllekreds, der slutted tæt | Omkring hans Aand. *Winth.V110. 2.4* (*især* ☼, *fys.*) forbinde (dele af) ledninger olgn. med hinanden (og derved bringe en strømkreds i stand, cirkulation); frembringe et kredsløb, en strøm; i *forb. m. til:* Ledningen til dette Manometer (*er*) sluttet til selve Varmeledningen. *DampLok.97.* Ledningen til Forvarmeren er sluttet til Flangen. *smst.136.* || *især i forb. som slutte kontakten (se Kontakt 1.4), strømmen.* Naar Elementets Poler bringes i Berøring eller i Forbindelse ved Hjælp af en Metaltraad, siger man, at Ledningen sluttes eller — da den elektriske Strøm derved kommer i Gang — simpelthen, at Strømmen sluttes. *HHolst.Elekt. I.46. DSB.Tjen.1.23. billedl.:* alle den slags ytringer har egentlig intet andet formål end at tilvejebringe en menneskelig kontakt, en venlig forbindelse, strømmen sluttes. *Jesp. M.10.* Han havde beholdt hendes Haand et Øjeblik i sin, sluttet Strømmen til hendes Livsvarme. *JVJens.RF.108.* || ☼ *refl. ell. intr. i forb. m. til (jf. bet. 2.5), om del af ledning: være forbundet med.* fra Pumpernes Vindkedler udgaaende Trykrør . . slutter til det fælles Hovedfoderør. *SkibsMask.93. (voret)* slutter sig til et Dampvær. *smst.72. 2.5*) videre anv. af bet. 2.2, *især i forb. m. præp. til: nærme til ell. forene med en anden person; bringe i nærmere, intimere forhold til.* hver Skiebne . . slutte dem nærmere til dig (: gud) og nærmere til hinanden. *Mynst.Tale.(1828).35.* Der stod allerede en hel Masse af vore Soldater, som var Fanger. Til dem blev vi sluttet. *Dengl.KlokkeriFarrum.(1928).77.* || næsten kun refl.; egl.: nærme sig, begive sig hen til en ell. flere andre og slaa følge med dem, forene sig med dem, gaa ind som deltager i et optog olgn. alle Danmarks . . Mænd, som selv ikke kunde slutte sig til vort Sorgetog, ere her i Aanden forsamlede med os. *Mynst.Saml.77.* slutte sig til den Kommanderende. *Scheller.MarO.* en Bataillon, der var paa March for at slutte sig til Armeen. *Seiberg.KK.II.110.* i videre anv.: gaa ind i et fortrolighedsforhold til, i samarbejde med en; gøre fælles sag med; blive deltager, medlem af parti, forening osv.; blive tilhænger af; ogs.: være enig med en, bifalde en mening olgn. de kunde drage Fordeel af at slutte sig til Paven. *Molb.DH.II.96.* Broderen . . havde sluttet sig, rigtignok paa overfladisk Maade, til den kristelige Aand og Tænkemaade. *Goldschm.VIII.17.* Jeg kan ikke slutte mig til Bugges hypotese. *AOLr.*

DH.II.126. om ting ell. forhold: høre sammen med; høre til noget som supplement, tilføjelse olgn. (*postmesterens*) daglige Paaklædning . . var en gammel Livkjole, der skulde slides op, hvortil yndefuldt sluttede sig en Uniformskasket uden Skygge. *JacAnd.Er.II.15.* Til Maskinsnedkeriet slutter sig et Træbøjeri. *Kbh.sSporveje.(1936).115.* Marsk Stig-Viserene . . er af Svend Grundtvig meddelt i ti gamle Opskrifter, hvortil slutter sig fire af Vedel foretagne Redaktioner. *OFriis.Litt.104.* || (*jf. bet. 2.2*) i *forb. som slutte geled (: stille sig ind i geledet. D&H.),* følge (: slaa følge med en. *Seiberg.KK.I.91*) ell. (*jf. bet. 4.2; især*) trop (*s. d.*).

3) *især m. tings-subj.; intr. ell. (nu l. br.) refl.:* ligge ell. lægge sig tæt ind til, op ad, omkring noget, saa at der intet ell. kun ringe (passende) mellemrum er ml. de to dele; ogs. om de to dele: være godt afpassede efter hinanden, saa de ved samling lægger sig tæt op ad hinanden; *spec. dels om (del af) klededragt: lægge sig stramt omkring ell. være nøjagtig afpasset efter legemet, legemsdelen, der skal beklædes, dækkes; dels om hvad der er beregnet til at dække, udfylde en aabning: passe nøjagtig ind i aabningen, fylde denne helt ud; dels (rid.) om rytter: sidde saaledes paa hesten, at laarene og knæene ligger tæt omkring hesten (Hrz.VIII.241.IX.21. Ryttere med runde tykke Laar har vanskeligt ved at slutte. *OrdbS.). 3.1*) i *forb. m. præp.-led* || i *forb. m. i.* disse i hinanden sluttende Ringe (: paa biernes bagkrop). *Fleischer.B.53.* et mindre Pompestempel, der hørte med til Dampmaskinen . . sluttede (*ikke*) fuldkommen i sin Cylinder. *Hauch.VI.279.* (dørene bør) være dobbelte, slutte godt i Falsen. *Suenson.B.II.229.* || i *forb. m. om.* om Vinteren har de Huer, som slutter sig tæt om Ørnene. *Pflug.DP.535.* En snehvid Balkjole sluttede i tætte Folder om den yndigste Krop. *Blich.(1920).XIX.95.* *om hans Ansigt sluttet tæt | Og fast hans Hjelmenet. *Hrz.D.III.264.* Hendes Forsaarsjaket . . sluttede om en god Figur. *SMich.S.2.* Sökkens Kant maa være saa stram, at den slutter om Ankelen. *TidensKvinder.²²1929. 38.* delvis til bet. 1.1 *m. bibet. af at lukke sig sammen om, omgive noget:* min Haand sluttede sig krampagtigt om Grebet af min Kaarde. *Blich.(1920).VIII.87.* deres nye Hjem, der som en Muslingeskal slutter om den Perle, der er deres Lykke. *Stuck.FO.66.* (hans) store Haand sluttede varsomt om hendes Elskjær. *HF.156.* || i *forb. m. over.* Skoe . . som ved en Snorerem bringes til at slutte tæt over Vristen og om Ankelen. *MR.1831.109.* || i *forb. m. til.* * Tit vil ei Mallen rigtig i sin Hægte, | Tit slutter Jernet ei til Hestens Hov. *Oehl.Digtn.I.23.* Den høire Arm er boiet og Haandlettet slutter fast til Kroppen. *MR.1828.108.* Gulve skal være tætte, uden Revner og fastliggende; de skal slutte*

tæt til Væggene. *Regulativ Nr. 76*²¹/₁₉₃₅. §5.1. *jf. u. bet. 3.2*: Alle Hatte tenderer smaa og tætsluttende til Hovedet. *Riget*¹¹/₁₉₁₃. I. *sp. 2. 3.2* i *abs. anv. (uden præp.-led)*. Denne Dør slutter ikke vel. *vAph. (1772)*. III. Træskodderne for Vinduerne sluttede ikke oven-til, og saa kunde han see lige ind i Stuen. *HCAnd. (1919)*. I. 21. „Slaaer denne Frakke ingen Folder i Ryggen?“ „Nei, den slutter brijangtl“ *vKorfitsen. TO. I. 43. (rogdykkeren)* 10 var blevet røgforgiftet, formentlig fordi hans Maske ikke har sluttet rigtigt. *Pol.*⁹/₁₉₃₈. 9. *sp. 1. || i præf. part. (især i forb. (ssgr.) m. adv.)*. den gamle Dame traadte ind i sin sædvanlige sorte, snævert sluttende Dragt. *Schand. TF. I. 203. (kjolerne)* lægges sammen-lagte i en eller anden Beholder med et godt sluttende Laag. *Tidens Kvinder*¹¹/₁₉₂₈. 38. Hestens . . Feil . . Skjæretænderne ilde-sluttende. *Viborg & Neerg. HB. 60*. En kraf-20 tig Blondine i et tætsluttende blaat Over-stykke. *Schand. AE. 312*. Sidernes og Bagsmækkens Forbindelser indbyrdes og med Vognbunden skal være tætsluttende. *Bek. Nr. 144*¹/₁₉₃₄. §1. Naar Potten er sat over Ilden, lægges et velsluttende Laag over den. *MR. 1837. 167. (salpetersyre)* Opbevares i en Flaske med velsluttende Glasprop. *PharmDan. (1933)*. 32.

4) (udviklet af bet. 1-2; ofte m. overgang til bet. 5) egl. om fuldstændiggørelse af noget 30 ved tilknytning af sidste aabninger ell. ved tilføjeelse af sidste manglende led i helheden. 4.1) m. h. t. bygningsværk ell. andet, der er under arbejde: færdiggøre, fuldføre ved paasætning, udførelse af den sidste del, det sidste led i helheden; (nu oftest:) afslutte. Besnoeringen sluttes med et Halvstik. *Fellarb. 58*. parentesen sluttet! se Parentes 1.1. spec. m. h. t. murbue, hvælving 40 olgn.: lukke foroven ved indmuring af stulsen. Slutte en Bue, Hvælving. *vAph. (1772)*. III. *VSO. D & H. 4.2* danne den bageste en-hed i en trop olgn. Troppen, som sluttede (1931: de, som sluttede Toget), gik efter Arken. *Jos. 6.9*. Rytteriet sluttete Hæren. *Molb. DK. 118*. sluttende Officer (er) den, som marcherer bag den sidste Afdeling af Divisionen eller af Bataillon. *MilTeknO. 195*. i forb. som slutte raden (se I. Rad 1.1), rækken (VSO.), toget: Israels Gud slutter Eders Tog. *Es. 52. 12. (bryllups-)* Toget sluttetes af Tjenere og Staldkarle. *Winth. Nov. 143*. Garden sluttete Toget. *VSO. S & B*. slutte troppen, se Trop. 4.3) (af bet. 4.1 ved subj.-skifte) dels om led i en helhed: fuldstændiggøre og (ell.) danne det sidste led i, afgrænse helheden; dels om hel-heden, genstanden: have sin yderste af-grænsning ved noget, løbe ud i og ende 50 med noget. det lille Huus, som sluttete det Perspectiv, der dannedes af en Udhugning igjennem Lunden. *CBernh. X. 255*. Strøske . . glat Skaft, der foroven slutter i en Kugle.

*PolitiE. Kosterbl.*¹¹/₁₉₂₃. I. *sp. 1. (l. br.) om sproglyd*: naar det (o: o) slutter Stavelsen. *SBloch. Da. Retskrivningslære. (1805)*. 18. det sluttende n i „han“. *AarbTurist. 1933. 158*. || (nu næppe br.) i *pass.*: Dette Kongerige er et meget stort og frugtbart Rige, og ligger i Sønder, og sluttis der ved udløbet af den Flod Ganges. *Pflug. DP. 753*.

5) (jf. bet. 4) udføre den sidste del af en handling, et arbejde og derved gøre det færdigt ell. ophøre med handlingen, arbejdet efter at have fuldført den (det), bragt den (det) frem til et bestemt punkt; gennemløbe, gennemføre den allersidste del af en (arbejds-, udviklings-)periode og derefter stande; lægge sidste haand paa; fuldføre; holde op (med), ophøre (med noget) (efter fuldførelse, fremførelse til et bestemt punkt); ende; ogs. m. tings-subj.: udgøre den sidste del af noget. 5.1) m. obj. (præsterne) skulle altid slutte deris Prædikener med Bønner til Gud. *DL. 2—4—12*. det (er) en u-rigtig maade at slutte et brev paa: Hils alle gode Venner, forblivende deres tjener. *Høysg. AG. 159*. Et Giestebud . . sluttete Høitidsdagen. *Engelst. Nat. 216*. *Herre Christul Dig til Ære | Slutte vi vort Kirkeaar! *Boye. AD. V. 47*. Den (o: en kat, der skal afstives) skal slutte sit Liv med det samme. *Søiberg. KK. I. 118*. || fore-tage den sidste endelige opgørelse af et regn-skab olgn. og dermed faa det gjort helt færdigt, fra haanden; ogs.: ende, lave opgørelse for, en regnskabsperiode. Banken lukkes eller spæres hvert Aar den sidste December, for at slutte Bøgerne. *KjøbmSyst. III. 1. 182*. slut-te et bo olgn., (jf. aabne et bo u. aabne 3.1; jur.) opgøre et (døds)bos regnskab (inden ud-leveringen til arvingerne). *Schand. BS. 467*. *LovNr. 95*²⁹/₁₉₄₀. §28, 2 (sml. *Ugeskr. f. Retsv. 1940. B. 172 ff.*). jf.: Magistraten (skal aarlig) indsende en Designation paa alle de Skifter, som i samme Aar ere faldne, saavel som paa de, der fra forrige Aaringer af, endnu staae usluttede. *Stampe. IV. 256*. slutte et regn-skab, se Regnskab 1.1. || slutte en sag, (jur.) afslutte en retssag; afstaa fra videre for-følgelse af sagen. Sagen blev sluttet med en Advarsel. *Pol.*¹¹/₁₉₃₉. 7. *sp. 1. 5.2* uden obj. naar (forf.) opregner en Trajani, en Antonini . . Dyder, slutter han gemeenlig med saad-an Sententz, at de . . maa dog brænde udi Helvede til ævig Tiid, efterdi de ikke vare Christne. *Holb. Ep. I. 130*. Jeg er træt af at skrive . . Derfor er det bedst . . at jeg slut-ter. Clara Raphael. [*MFidiger*.] *Clara Raphael. (1851)*. 71. Mon vi ikke hellere maa slutte nu paa Værkstedet. *Søiberg. KK. I. 39*. (tale-ren) var ved at slutte. *Pol.*¹¹/₁₉₃₈. 10. *sp. 3*. || m. tings-subj. (jf. ogs. u. fig. gruppe): holde op; stande; ende. hermed sluttete Festen. *VSO*. det er kun Bøgerne, der slutter . . Livet fortsættes. *Bang. S. 391*. Skolen slutter Kl. 3. *D & H*. Med et Blik mod Aftenen og Døden slutter Visen. *OFriis. Litt. 164*. || ved

angivelse af det sidste trin i en udvikling, begivenhedsrække. han sluttede som Konferensraad og Kommandor af 1ste Grad. *II Schuwanenfl. Carl Bagger. (1907). 21. (aktierne)* der i Tirsdags steg 48, idet de sluttede 233, begyndte helt nede i 205. *Pol.¹² 1918. 13. sp. 4. (galophesten)* sluttede paa fjerde Plads (o: i et løb). *Pol.⁴ 1937. 3. sp. 3. 5.3*) i forkortede udtr. som sluttes, sluttet brugt ved næstsidsde, henholdsvis sidste del af et skriftligt arbejde, der offentliggøres stykkevis i en række numre, hæfter af blad, tidsskrift, som betegnelse for, at arbejdet fortsættes og afsluttes i et følgende, henholdsvis er afsluttet i nærstående nummer (hæfte). *Oehl. Prom. I. 193. Pol.¹¹ 1940. 12. sp. 4.*

6) bringe en overenskomst i stand paa behørig maade, med behørig gyldighed; indgaa paa noget kontraktlig bestemt, aftalt; oprette et ved overenskomst bestemt forhold til en person; i videre anv. om indgaaelse (uden kontrakt ell. aftale) af forhold som venskab, forlig. den anden Forlovelse, som er sluttet. *Hob. Jean. IV. 7.* Er det mueligt, at I kand være saa haard imod dend, som I har forpligtet Eder til at elske? Eller fortryder I maaskee det giorte Val, efter at det allerede er sluttet? *JRPaulli. SB. 6.* slutte . . skriftlig Leie-Contract. *Stampe. I. 316.* især i forb. som slutte akkord (til Akkord 1.1: *Heib. Poet. VII. 273. Sal.¹ I. 367.* se ogs. Akkord 1.1; til Akkord 1.3: *Sal.¹ I. 367.*), forbund, forening, forlig, fred, en handel, jaord, kontrakt, et køb, overenskomst (*VSO. D&H.*), pagt, (nu næppe br.:) et parti (*Hob. GW. II. 3. KomGrønneq. III. 30. LTid. 1728. 219. jf. Parti 4.1*), venskab, ægteskab, se I. Forbund 1 osv. || (⚔, ♀) i udtr. for befragtning oln., som slutte en fragt, et skib. slutte Fragt til London. *Scheller. Mar. O. disse Skibe* sluttedes i Reglen enten af en Købmand, der havde en Del Stykgods selv, eller . . af en Mægler, der havde noget Gods paa Haanden. *Ribe. Amt. 1919. 119.* || uden obj.: indgaa overenskomst, kontrakt; kontrahere; slutte kontrakt; nu kun (⚔, ♀, jf. u. foreg. gruppe) m. h. t. køb ell. befragtning. enhver, som slutter med Skipperen som Skipper, faaer derved en Slags Ret til Skibet. *Stampe. I. 4.* paa saadanne Vilkaar (maa) med Eye- ren om Skandsens Aftaaelse sluttet. *MR. 1773. 499.* I Hamborg laa Ordre, at Rhed- eriet havde sluttet for St. Johns, New Found- land med Stykgods, saa de kom ikke hjem i Vinter. *Skjoldb. S. 203.*

7) † egl.: fuldføre sine overvejelser m. h. t. en sag; bestemme; afgøre; beslutte (2); vedtage. *De Svenske Søe-Heldte gaar atter i Raad, | Og slutter at hefne den Skade. *Sort. HS. E. 3^v.* jeg har intet at gruble paa, jeg har sluttet intet at betale, saasom jeg har intet. *Hob. II. 1. 2. Slange. Chr. IV. 8.*

8) (etter lat. concludere, se konkludere) ad tænkningens vej udlede noget af noget

andet; paa grundlag af en ell. flere erfaringer, kendsgerninger osv. formode, tænke sig til et andet forhold, der staar i forbindelse her- med, beror herpaa oln.; spec. (log.): danne en dom (konklusionen) paa grundlag af en ell. flere andre domme (præmisserne); drage en slutning; konkludere; ofte i forb. m. af ell. fra til angivelse af udgangspunktet, grundlaget, præmisserne og til til angivelse af resultatet, konklusionen. 8.1) m. ikke-refl. obj.; nu kun m. ubest. pron. ell. bisætn. som obj. Jeg kand slutte, at der maa være noget som qvæler dig i disse Dage; thi du hverken æder eller drikker. *Hob. H. Amb. I. 3.* udi glose- eller ordbøger, hvor ingen sammenhæng er at slutte meningen eller den rætte læsning af. *Høysq. 2Pr. 10.* *naar jeg Erter selv og Flesek ei spise gad, | Enhver kan slutte let, hvor stor min Nød har været. *Wess. 45.* Saa vil De maaskee selv bedre kunne slutte, hvor- ledes jeg er kommen til Kunsten. *Kofoed- Hansen. L. 370.* Fordi man f. Eks. spiller Tær- ning og 3 Gange i Træk slaar 6, skal man ikke deraf slutte, at man altid slaar 6. *Naturesn. V. 1920. 465. 8.2) refl.* || i forb. slutte sig til noget. *Høysq. Anh. 9.* af Føddernes Stilling kunde man slutte sig til, at de vare skieve. *Biehl. Cerv. LF. I. 200.* Fra Frøernes Sang om Aftenen slutter Bonden sig til den følgende Dags gode Veir. *Junge. 341. jf.:* En opmærksom lagttager . . slutter sig fra det, han seer, til det, han ikke seer. *PA Heib. Sk. I. 91.* || (nu l. br.) i forb. slutte sig frem (til noget). (jeg) sluttede mig frem fra det Synlige til det Usynlige. *Mynst. Betr. I. 44.* på nogle punkter må vi slutte os frem alene ud fra tidens almindelige situation. *AOb. DH. I. 324. 8.3) uden obj.* disse ere ikke drukne, som I slutte (1819: mene). *ApG. 2. 15 (Chr. VI).* „Moderen maa være død.“ — „Ja, jeg kan ikke slutte til andet, for ellers havde hun vist ikke ladet hende blive her.“ *PA Heib. Sk. II. 31.* Vi kan fra de foreliggende kilder slutte tilbage til ældre sagnformer. *AOb. DH. I. 7.* Du siger virkelig tit saadanne dumme Ting . . Du slutter til mig fra andre. *SvLa. HjG. 88.* jeg har taget fejl af dig . . Jeg har sluttet fra dine Bedrifter og sluttet fejl. *KMunk. EI. 108. jf.* Cirkelslutning: han har citeret galt og sluttet i en Cirkel. *FrSneed. I. 536.* || i forb. som af ell. fra det at slutte, hvis man slutter fra det; efter det at domme. Af hans Mine at slutte antog jeg, at han kendte dem. *Kierk. VI. 55.* Navnene maa ganske givet være forholdsvis unge, at slutte fra de bebyggelsesmæssige Forhold. *Nordisk Kultur. V. (1939). 106.*

9) part. sluttet brugt som adj. (betydningerne delvis efter ty. geschlossen) 9.1) (nu kun m. overgang til bet. 9.7) til bet. 1.1: tillukket. *En svolmende, en sluttet Lillieknop. *Oehl. ND. 254.* en sarkastisk Krusning om hans el- lers saa lige og sluttede Læber. *Kofoed-Hansen. L. 221.* ingen Lyd trængte udenfor de tæt-

sluttede Tænder. *CBernh. IV. 107. 9.2* til bet. 1.2; *dels (m. overgang til bet. 9.7; i. br.) indespærret; indelukknet*. den fugtige, sluttede Luft indenfor Kassens (∴ *drivkassens*) fire Vægge. *Tidsskr. f. Hævedbrugets Fremme. 1929-30. 78.* || *dels (foræld.): lænket; sat i jern (jf. fod-, langsluttet 1.)* jeg haaber at han inden 2 Timer kommer til at sidde sluttet med Hænder og Fødder. *Holb. LSk. IV. 9. KomGrønneq. III. 186.* Hertugen beder ham . . at han vil overlade ham nogle af de Svenske Fanger . . og at de maatte sendes ham vel sluttet og forvaret. *CPRothe. MQ. II. 31. 9.3* (udviklet af bet. 9.1, maaske dog delvis til bet. 2.3 (jf. bet. 9.5)) hvortil der ikke er (almindelig, fri) adgang; som er lukket for (yderligere) tilgang; lukket (se IV. lukke 4.4); bestaaende af en fast kreds af personer; ogs.: eksklusiv. eet er, naar nogle visse udkaarne Personer slaae sig sammen ndi et Selskab . . et andet er at finde Harmonie uden for saadanne sluttede Lav udi store og almindelige Republikver. *Holb. Ep. IV. 126.* alle Fire udgjorde et sluttet Partie (∴ spilleparti). *Blich. (1920). XX. 23.* Adelen erkjendtes i denne Haandfæstning som en sluttet Stand: Kongen maatte ikke optage nogen Uadelig i Adelstanden. *CPalM. O. 291.* denne Mislyd skurrer ligefrem i vor sluttede Kreds. *Skjoldb. IM. 72.* især i forb. sluttet bord (se I. Bord 5), middagsbord (*PalM. IL. I. 61*), selskab (*FrSneed. I. 430. Blich. (1920). XII. 35. PalM. V. 213. LovNr. 129^{1/2} 1939. § 32, 3*), serie (se Serie 1, 2.4). **9.4** til bet. 2.2; navnlig (især ∴, gym.): som danner en (tæt) samlet opstilling, formation (med ringe, reglementeret afstand ml. individerne); ogs.: som danner en tæt skare, hob. de 6 Compagnier af hvert Infanterie-Regiment (skal nu *ekserceres*) i sluttede . . Batailloner. *MR. 1786. 81.* Uhlancerne skulle . . øves saavel i sluttede som Sværme-Attaqver. *smst. 1815. 28.* Derpaa gik Ole ud af Døren, og alle Karlene fulgte ham i sluttet Hob over Gaarden til Porten. *Goldschm. II. 74.* Gamle og Unge, Basser og Diskanter, synger hans Lovsang i sluttet Kor. *Brandes. XIII. 317.* Grøshopperne (drage) ud, alle i sluttet Skare (*Chr. VI afvig. 1931: i Rad og Række*). *Ords. 30. 27.* (de) rykkede frem, tætsluttede (*Chr. VI: samlede tilhobe*), rede til Kamp. *IMakk. II. 50.* Man sad i en tætsluttet Gruppe. *JV Jens. RF. 93.* || ofte i forb. som sluttet geled (se Geled), kolonne (*MR. 1815. 45. MilConv. II. 307. Sal. XIV. 338*), linie (*Ploug. I. 63. HistM Kbh. 2R. V. 556. jf. I. Linie 3.2*), optog (*LovNr. 129^{1/2} 1932. § 7, 2. smst. § 14*), orden (*Skyderegl. 43. Scheller. MarO. (se u. Orden 1.2 slutn.)*), trop (s. d.), række. i sluttede Rækker trak (nogle) sig ud af Slaget. *Molb. DH. II. 252.* Er Afstanden mellem Rækkerne eet Skridt, kaldes Rækkerne sluttede eller Opstillingen sluttet. *Gymn. I. 75. uegl. (jf. bet. 9.5):* det behager hende . . at lade dem (∴ de 11

dødsfald) passere Revue for sig i sluttet Række. *JLange. I. 379.* i dette Overblik har (man) set de ti Slægter gaa forbi i sluttet Række. *Vilh. And. Litt. IV. 790* || (fagl.) om opstilling, samling af ting: bestaaende af enheder, der staar tæt ved siden af hinanden. sluttede pæle, se I. Pæl 1. (forst.) om bevoksning: (somme skovdistrikter i Harzen) ere vel sluttede, andre derimod intet mindre end sluttede; man finder en temmelig Mængde bare Pletter i dem. *PhysBibl. XV. 19.* I en sluttet Bøgeskov kunne Træerne være nok saa frugtbare, Opvækten kan dog ikke komme frem. *CVaupell. S. 85. Suenson. B. II. 3. jf.: Kommer Egen . . i en altfor sluttet Stilling, undergaaer dens Form store Forandringer. CVaupell. S. 162. 9.5* til bet. 2.3: som danner en fast, fuldstændig ell. tæt ring, kreds olgn. den gamle Ullølle By . . har været en „Rundby“, „sluttet By“, ∴ med Gaardene med deres Tofter i en Kreds omkring et Midtpunkt. *Svendb. Amt. 1923. 149.* det normale græske Teater med det vifteformede Tilskuerrum, der ikke er sammenbygget med Scenebygningen — modsat det sluttede, s. k. romerske Teaterskema. *StSprO. Nr. 179. 8.* Saa gik Politiet frem i sluttet Kæde. *Søiberg. KK. II. 185. billedl.: hele Rækken af Værker . . danner en sluttet Kæde ned gennem Tiderne. HBriz. DD. Fort. *Kun een Ting kjender man, hvoraf kan blive Noget; | Den ene Ting man kalder Ingenting. | Thi Noget selv er som en sluttet Ring. Heib. Poet. IX. 376.* Dansk i gængs, naiv Form, hvormed menes Københavnsk, med K, og en lille sluttet Ring her indenfor igen. *JV Jens. (Pol. ²² 1940. 10. sp. 2). 9.6* ⊗ til bet. 2.4, især i forb. sluttet strøm (kreds). Ved Serieforbindelse er alle Forbrugerne (∴ af elektricitet) forbundne i Serie . . saaledes at der kun er en enkelt sluttet Strømkreds. *Sal. VI. 882. smst. 867. billedl.: Der er jo i den lille Figur . . et energisk talende Udtryk, en sluttet Strøm af Nerve. SMich. BJ. 60. 9.7* (jf. bet. 2.1, 3 samt 9.4) som ligger (presset) tæt sammen; især: hvis enkelte (bestand)dele ligger (presset) tæt sammen mod hinanden ell. ligger samlet i forhold til hinanden; som udgør et sammentrængt, sammenpresset, kompakt hele; kompakt; massiv. Træets (∴ et pæretæres) sluttede, moderat kraftige Væxt gjør det særlig anvendelig til Dværgtræer. *Bredsted. Pom. I. 181. *teglstensfarvede arbejder Mændene. | Stenene flyver i smaa, sluttede Stabler fra Haand til Haand. PlCour. Menneskets Hjem. (1931). 96.* Ved Kalandringen presses Traadene flade, Varens Mellemrum udfyldes, og Stoffet virker tættere, mere „sluttet“, men samtidigt tyndere. *Sterm. Textil. (1937). 70.* || om legemsbygning, legemsdel: sammentrængt: fast; tæt. Hagen var fast, sluttet. *Drachm. SF. 8.* brede Skuldre og sluttede Hofter. *sa. VT. 15.* Hans Figur . . var høj og slank, men sluttet.

af en vis senet Smidighed. *Gjel.R.2. Pont. FL.94.* en lille, tætsluttet Fyr. *V.Korfitsen. GM.67.* (jf. ild-, lang- (2), velsluttet; *landbr., vet.*) om legemsbygning hos kvæg ell. heste. *VSO. spec.* om hest: som har en stærk, kort lænd (saa der er (mindre end) en haandsbredde ml. det bageste falske ribben og hoftehjørnet). *IdrætsB.II.823. 9.8* (undertiden vanskelig at skelne fra bet. 9.7) til bet. 4.1 (og 5): som danner en fuldstændig ell. afrundet helhed; *afsluttet.* det Fjernes Dis havde . . samlet Formerne i store Træk til en sluttet Helhed. *JPJac.II.116.* enkelte Scener (af krigen) kunne benyttes til korte, sluttede Billeder, paa Metope-Relieffer eller paa Vaser. *JLange.BM.II.23.* Forspillet . . danner i sig selv et sluttet Skuespil. *OFriis.Litt.199.* jf.: Kompositionen har faaet en beundringsværdig Sluttethed og Holdning. *KMaads. Marstrand.103.* denne Roman med dens sikre, kunstneriske Sluttethed. *Bomholt.DD.118. 9.9* (videre anv. af bet. 9.7-8) \square især om personlighed, karakter: præget af andre sammenhæng, aandelig styrke, fatning, (karakter)fasthed, besluttethed ell. evne til at samle sig om en opgave, koncentrere sig om noget; undertiden (jf. bet. 9.1) m. bibet. af ro, tavshed, indesluttethed. George Sand . . sad sluttet og stum i Selskab med Andre. *Brandes.IV.116.* Fremstillingen af sluttede og faste Karakterer. *smst.VI.228.* (hun) stod rolig og sluttet med et Barns hele sorgløse Sikkerhed. *ThomLa.KH.261. Leop. FL.I.61.* Paa dette Punkt (o: det religiøse omraade) var han tætsluttet og umiddelbar, ude af Stand til at anvende Selvkritik. *TroelsL.BS.II.52.* || hertil: Mangler et Menneske denne Concentration, denne Sluttethed, er hans Sjæl fra Begyndelsen adspiltet i det Mangfoldige. *Kierk.III.93. 40 Brandes.II.122.* saa megen Sluttethed, som der hører til at pudse Næsen paa et hjælpeløst Barn. *VilhAnd.AD.188.* jf. bet. 9.8: Det synes at stride mod den korthed og sluttethed, der ellers går gennem hele sangen. *AD Jørg.I.367. 9.10* (nu næppe br.) til bet. 7: afgjort; bestemt. det (o: et ægteskab) er alt en sluttet Sag. Der fattes kun, at I skal tale med ham og give ham ogsaa Ja. *Holb. Stu.I.11.*

10) i særlige forb. m. adv. 10.1) slutte af (jf. afslutte). || til bet. 1.2; dels †: løse af lænker; løslade af fængsel. *Moth.S506. VSO. I.107.* dels (sj.) refl.: isolere, afsondre sig; holde sig borte fra (omgang med) andre (jf. u. afslutte 2). *OMøll.GK.16.* || til bet. 4 (og m. nogenlunde sa. bet. som dette); til bet. 4.1: (skov)huggerne sluttede hver sit Favne-
maal af. *BEllmgaard.Skattegraveren.(1899).203.* til bet. 4.3: En ganske enkel Gesims, undertiden med et takket „Tindemotiv“ sluttede af foroven (o: paa middelalderlige skabe). *VortHj.IV,2.91.* Skibet har en konisk Udbygning uden om Stævnrørene, sluttende

af ved Akselbærerne. *SkibsMask.120.* || til bet. 5 (og med nogenlunde sa. bet. som dette, dog ofte fremhævede den endelige, fuldstændige fuldførelse, standsnng); svarende til bet. 5.1: *han har sluttet | Sit Regnskab af med Mennesker og Gud. *Hz.AN.252.* slutte Bøgerne af. *Ludv.* da de sluttede et Nummer af, applauderede jeg Præstationen. *Duelund.N. 69.* til bet. 5.2: da er Fristelsen der, at slutte af med Menneskene og slutte sig inde med det Gode i Taushed. *Kierk.V.144.* Værket (o: Enten — Eller) sluttede ethisk af. *smst.VII. 252.* O. skildrer en Orator: han kan aldrig slutte af. *BilleskovJ.H.I.168.* || (l. br.) til bet. 6 (og m. nogenlunde sa. bet.). slutte et Køb, Statslaan af. *D&H. 10.2*) slutte ind (jf. indslutte (u. indeslutte)). || (nu l. br.) til bet. 1.2: indespærre; indeslutte; ogs.: omgive; indramme. *Hvi søger du dunkle Skygger, | Hvor Uglen bygger? | Hvi sluttes du ind af Krat og Busk og Elv? *Oehl.XIX. 206.* *Der er Institutet, | Der er det Fængsel, hvor han ind er sluttet! *PalM.(1909).II.116.* refl.: Jeg vil slutte mig ind, indtil jeg faaar at høre Udgangen paa dette. *Holb.Hæz.IV.6.* *Jeg slutted ind mig med min stille Kummer. *Oehl.IX.160.* || (relig.) til bet. 1.3, i forb. som slutte en ind i sine bønner, (jf. u. indeslutte 2.2) bede for en. *Drachm.BK.133. Wied.A.100.* || til bet. 2.2: indordne i et geleed, et korps. jeg (o: en nyantagen skuespiller ved *Kgl. Teater*) bliver „sluttet ind“, hvor der findes Plads til mig. *Kbh.^{27/11}1904.1.sp.6.* intr. ell. refl.: træde ind i en række, et geleed, et optog. Vi slutter os ind i den fremadskridende Række. *MBorring.OprørsdageiNicaragua.(1930).150.* uegl.: en ny Mand slutter ind i Rækken for at fortsætte, hvor Forgængeren slap. *OFriis.Litt.50. 10.3*) slutte ind, (jf. indeslutte; nu l. br.) til bet. 1.2: indespærre; lukke inde (i et rum); ogs.: omringe. Er det derfor at Herren har sluttet os inde liigesom i en Muuse-Fælde? *Holb.KR.I.6.* Jeg har formanet ham, bedet ham, pryglet ham og sluttet ham inde; men han vil sejle sin egen Sø. *PAHeib.US.108.* han (sad) sluttet inde i sit ministerielle Kontor. *AntAnd.L.173.* Hæren blev sluttet inde. *D&H.* || refl. *Pamela.I.264.* Da han kom hjem, sluttet han sig strax inde i sit Sovekammer. *Sibb.II.78.* billedl.: isolere sig; trække sig ind i sig selv. *Kierk.VI.255.* *smst. V.144* (se u. bet. 10.1). || m. tings-subj.: rumme; indeholde. *Af al den Rigdom, verden slutter inde, | Af al dens Herlighed hun (o: den blinde) aner Intet? *Hz.KRD.20.* den gamle Kirke, der . . slutter den hellige Grav inde. *Jørg.JF.I.46.* jf. (arkais.): Helvedes frygtelige Navn . . er en Lyd . . som slutter i sig inde de Martredes og Vaandfuldes jammerlige Skrig. *JPJac.I.82. 10.4*) slutte op. † til bet. 1: lukke op (for). *Moth.S506.* || (bogtr.) til bet. 2.1: spænde, skrue fornen løs, fra hinanden. *OrdBS.* || (især \times og gym.) til

bet. 2.2, om personer, *enheder* i marchkolonne olyn.: *rykke nærmere* de foran gaende ell. *nærmere sammen* i længderetningen (sjældnere: *sideretningen*), *saa der dannes en samlet tøj(tere) formation*; ogs.: *i samlet trop rykke ind, marchere op efter en (noget) og følge efter*; *i videre anv.*: *slaa følge med ell. (ofte i forb. m. om(kring)) samles, fylkes om, slutte sig til en (som kampfæller, tilhængere)*. Officererne raabe: *slut op! slut op!* hvor der . . . var taget for megen Afstand i Kolonnen, og Soldaterne sluttede saa op i Løb. *Rist.ER. 134*. Grundtvig havde begyndt sit livsridt som den ensomme mand; efterhånden havde andre sluttet op og var fulgt efter ham. *Rønning.G.IV.2.141*. *slut op til højre!* *D&H*. en Righistorie, hvis bærende og sammenholdende Ide er det stærke Kongedømme: Kongen, Hærforener og Lovgiveren, omkring hvem Folket slutter op. *OFriis.Litt.73. 10.5* 20 **slutte paa**, (✕, foræld.) til bet. 2.2: *d. s. s. slutte op (se bet. 10.4)*. *MilTeknO.* „Slut paa! slut paa!“ hedder det fra Officererne. *PVGrove. Fra Dannevirket til Dybbøl. (1864). 39*. *VKorfitsen.F.35. D&H. 10.6* **slutte sammen** (jf. sammenslutte). || (nu sj.) til bet. 1.1, intr. ell. refl.: *bøje, folde sig sammen, lukke sig (over, omkring noget)*. Dybets Overflade slutter sig sammen (*Chr.VI*: holder sig tilsammen; 1931: trækker sig sammen) 30 *Job.38.30*. Vandet slutter sammen om Stenen, der sank til Bunds. *HMartensen-Larsen. De Dødes Plads i vor Bøn. (1928). 16*. || † til bet. 1.2: *lænke sammen, til hinanden*. *Moth.S506*. || (især ☉) til bet. 2.4: *forbinde sig ell. samle sig (til en helhed)*. Har Skibet flere Kedler . . . slutter Røgkamrene sammen til et fælles Optræk. *SkibsMask.54*. Samlekasser . . . som, uden at være forbundne, slutter tæt sammen. *smst.57*. || især til bet. 2.5: *for-* 40 *ene; samle til en enhed*. Abstraktionen slutter Trilogien sammen. *Kierk.VII.270*. de forskellige foreninger med dette fælles formaal blev senere sluttet sammen til een! refl.: *træde i nærmere, fortroligere forhold til hinanden ell. samle sig til fælles virke, i en forening, organisation; slaa sig sammen; danne et fællesskab, en sammenslutning (ofte i forb. m. om til angivelse af det fælles (for-)maal)*. Paa saadan en skummel . . . Hede . . . 50 slutter Man sig tættere sammen, og bliver meddeleligere. *Blich.(1920).XXVIII.76*. Regjering og Folk . . . slutter sig sammen . . . for at styrke Landets Stilling. *HN Claus.FV205.sp.3*. Moderens Død har hjulpet Børnene til alvorligere at slutte sig sammen. *Kierk.VI. 196*. England og Amerika har sluttet sig sammen mod Japan. *Pol.*/1940.8.sp.5. jf. (sj.)*: Min Mening kommer ikke til at slutte sig sammen med nogens, saalidt som nogens med min. *Kofoed-Hansen.L.342. (sj.)* uegl.: *samle sig om et arbejde, en opgave; koncentrere sig*. *Kierk.VI.362*. || (nu næppe br.) til bet. 3. ingen Rustning slutter saa vel

sammen, at en Forhærdet Spidse jo kand Liste ind imellem. *KomGrønæg.II.82. 10.7* **slutte til** (jf. tilslutte) || (nu sj.) til bet. 1.1: *lukke i, til*; ogs.: *spærre; afspærre*. *Moth.S506*. slutte Veyene til. *vAph.(1759)*. *billedl.*: *for den hele Verden blind, | Igjennem Aar jeg sluttet til mit Sind. *PalM.Adam.H.I.268*. refl.: adskillige Planter aabne sig om Dagen, men slutte sig til om Natten. *LTid.1759.195*. slutte sig til, læges, som Saar. *vAph.(1759)*. *daglig meer og meer Diones Sind | Sig slutter til — kun drømmende det leved. *PalM. I.98*. || ☉ til bet. 2.4: *forbinde med et ledningsnet; sætte ind paa en ledning. (kontrollen ved radioudsendelser)* ved da, at Forstærkeren er klar og kan slutte sin Mikrofon til. *Aarb Radio.1926.30*. || til bet. 2.5. under togets fremmarch sluttede flere demonstranter sig til | || til bet. 3. Der overbindes med Cellophan, som kun kan slutte tæt til, naar Flaskekanten er fri. *EllenCarlsen.Raasyltning.*(1934).23*. || (sj.) til bet. 4.2: *danne bagtrop; slutte et optog, din Retfærdighed skal gaae frem for dit Ansigt, Herrens Herlighed skal slutte til efter dig (1931: slutter Toget)*. *Es.58.8. 10.8* **slutte ud, spec. (bogtr.)** til bet. 2.1: *regulere afstandene ml. de sammenstillede ord, saaledes at alle linier i satsen faar samme formatbredde; udslutte*. *S&B*. der (bør) ikke sluttet saa stramt ud, at det sidste spatie kun kan drives ned i linien ved hjælp af sættelinien. *Selmar.*68*.

Slutte-, i ssg. af II. slutte (jf. Slut-, Slutnings-); om vekslen ml. Slut- og Sluttese u. Slut-bolt, -bom, -nagle, -sten samt u. Slutte-muskel, -ramme. || (bogtr.) til II. slutte 2.1, jz. (foruden de ndf. medtagne) Slutte-materiale, -mekanisme. **-bolt, -bom**, se Slut-bolt, -bom. **-bord**, et. (til II. slutte 2.1; bogtr.) bord med solid jærnplade, hvorpaa kolonnerne reguleres og formen sluttet; slutteplan. *Sal.*III.565*. **-frugt**, en. [II.2] (jf. ty. schliessfrucht samt -frugtet; bot., foræld.) dels om skalfrugt: Drejer. *Bot Term.106*. dels om delfrugt: Frugten (hos kær-trehage) bestaaer af 3 Sluttefrugter, som adskilles franedet og hænge med Spidsen til Frugtaxen indtil de falde af. *Andres.Klitf.169*. **-frugtet**, adj. [II.2] (jf. -frugt; bot., l. br.) om mosser: *hvis sporehus aabner sig ved spaltning paa langs med klapper*. *Rostr.Flora.II.* (1925).409*. (de) sluttefrugtede, om en gruppe bladmosser (*Cleistocarpæ*). *Sal.*III. 378*. **-kile**, en. (til II. slutte 2.1; bogtr.) om hver af de jærnvinkler, der (to og to sammen) anbringes ml. slutterammen og formen. *Bl&T*.

sluttelig, adj. [!sludøli] *Hoysg.AG.102*. adv. d. s. ell. (nu næppe br.) **-t** (i bet. 1: *Hzr.GB.76. Recke.KL.101*) ell. (nu arkais. ell. spøg.) **-en** (i bet. 1: *Slange.ChrIV.976*. *Blich.(1920).XIII.74*. *VKorfitsen.F.150*. *Verner.297*. *JesperEw.K.62*. jf. *VSO* og *Heib. Pros.VIII.415*). **1)** (ænyd. (adv.) slutteligen

(Levin.), sv. slutlig, no. sluttelig; efter ty. schliesslich || ordet dadles i MO. („den forkastelige Germanisme“), jf. ogs. Molb.BIS. 2Saml.II.115. H.Dahl.AM.8f.; nu især i (lidt) stift skriftspr.) til II. slutte 5. 1.1) (l. br.) som adj.: hvormed noget afsluttes, ender; som findes, sker til sidst; endelig. *vederqvægede Mave, | som nu til sluttelig Tak en Mættelses Gien-ganger (o: et opstod) udgav.Storm.Br.12. Redegjørelse og slutteligt Gjensvar til Digteren. . Schandorph. Kaalund.372. det sluttelige Resultat (af forrustningsprocessen) bliver en tæt sammenvævet Masse af Rust og Jord.Aarb.1939.303. 1.2) som adv., anv. som betegnelse for afslutning paa en sammensat virksomhed, en række begivenheder, en opremsning olgn.: endelig (4.1); til sidst; til slut; ogs. undertiden: paa en afgørende maade; definitivt. Slange.ChrIV.1451. denne Allee af besynderlig velformede, fyldige Popler paa Grønsvær tæt ved Vandet var vistnok det, der sluttelig og afgjort prægede Stedet med Skjønhed.Goldschm.VII.169. „Jeg vilde ønske, vi kunde faa en Mand som Dem til vor Rigsdagsmand nu,“ sagde han sluttelig.Tops.III.96. den Vattersot, hvoraf han sluttelig døde.Pont.UE.214. 2) (nu næppe br.) til II. slutte 8. 2.1) som adj.: som man kan slutte sig til ell. have grund til at formode. Den nærmeste, sluttelige Følge. VSO. MO. || især som præd., i forb. som det er slutteligt. det er ikke alleneste slutteligt deraf . . ikke alleneste bevisligt deraf . . Men endogsaa . . uimodsigeligt. Herst.Ep.49. Langebek.Breve.132. At og Præster stundom have ageret Sagførere er sluttelig af (Danske Lovs) 2—11—10. Baden. JurO.II.74. 2.2) som adv.; dels: som en formodning, gisning; formodentlig; sandsynligvis. FrHorn.PM.144. (studenten) havde ypperlige Vidnesbyrd fra adskillige berømmelige Mænd, hvoraf en Deel dog sluttelig ikke havde kiendt ham ret.Prahl.AH.I. 55. (de sprog) som i ældre Tider enten upaatvivelig, eller og sluttelig have været i Brug. Suhm.(KSelskSkr.IX.2). || dels: som en følge af det nævnte; følgelig; derfor; altsaa. Høysg.AG.102. den som tager en fattig Pige, og sluttelig derved gjør hende lykkelig.Tullin. II.265. VSO.

Sluttelse, en. (ænyd. slut(t)else i bet. 3 samt i bet.: formodning, slutning) vbs. til II. slutte (jf. I. Slut, Slutning); navnlig i flg. anv.: 1) † til II. slutte 1(1): lukning; tillukkelse; spec. m. h. t. saar: Stelmüller. Ædende-Saar.(1769).60. 2) (nu sj.) til II. slutte 2: samling; koncentration; (til II. slutte 2.5) i forb. m. til: tilslutning til en person, sag, optagethed af, koncentration om et emne olgn. Oehlenschläger skrev Vavlundurs Saga, og den gjorde et dybt Indtryk paa mig; men den samme Modløshed, den samme fulde Sluttelse til én Gjenstand, hindrede mig endnu fra at antage indvortes en

aktiv Form.Grundtv.PS.II.XVI. Imod denne Sværmen og Gæren (i 18. aarh.) virker det følgende Hundredaar som en Samling og Sluttelse omkring et fast Midtpunkt i Personligheden.VilhAnd.S.50. 3) (sj.) til II. slutte 6: d. s. s. Slutning 6. til Sluttelse af Freden blev der sat en særlig Sendefærd i Værk.Brandes.NG.124.

Slutte-muskel, en. [II.1.1] (nu næppe br. Slut-. Amberg. jf. VSO.). (ty. schliess-muskel; sml. -ring; nu sj.) lukkemuskel. Rumphullets indere Sluttemuskel.Myol. (1791).133. Mansa.Pesten1710.(1854).236. Øjnene ere (hos den skrækslagne) store paa Grund af Slappelsen af Sluttemusklen. CLange.S.25.

slutten, adj. se II. slot.

Slutte-nagle, en. se Slutnagle. -pind, en. [II.1.1] ⚓ (jf. Slutbolt) lille jærnstykke, hvormed en bolt sikres, sluttes (II.1.1). Funch. MarO.I.60. -plan, et. (til II. slutte 2.1; bogtr.) d. s. s. -bord. Selmar.2145.

Slutter, en. (ænyd. sluttere (ogs. i bet.: tap paa hane), mnt. sluter) person ell. ting, der tillukker, tilslutter noget; uden for sgr. (jf. Bom-, Mave-, Port-, Strømslutter) navnlig (foræld.): jangevogter; arrestforvarer. Holb.JH.I.76. Dommeren skal overantvorde Slutteren (Chr.VI: retter-knegten) dig, og Slutteren (Chr.VI: retter-knegten) skal kaste dig i Fængsel.Luc.12.58. *Slutteren lukked med Laas og med Slaae, | Og ønsked mig Stakkel Godnat.Wilst.D.III.1. en fugtig ud-seende Arrestforvarer eller Slutter.Drachm. STL.72.

Slutte-ramme, en. [II.2.1] (ogs. Slut-. Ordbs.). (bogtr.) kileramme. Sal.2XXI.781.

Slutteri, et. [sludæri?] flt. -er. (ænyd. d. s., jf. ty. schliesserei; til Slutter ell. II. slutte 1.2; foræld.) fængsel; især: fængsel(s-afdeling) for gælds-fanger; gælds-fængsel; spec. (især i best. f.) om den bygning ved Hestemøllestræde i Kbh., der bruges som (gælds)fængsel (i 18. aarh.) (jf. EPont.Atlas. II.95. Werl.Holb.260); undertiden som navn paa den 1805 paa samme grund opførte arrest-bygning (ORung.P.10; nu kun i gadenavnet Slutterigade. Trap.1.399); ofte i forb. som danse i ell. til slutteriet (Holb.Bars.I.I. Argus.1771.Nr.27.4. jf. danse 2.1), komme (Heib.Poet.V.319), sidde (Moth.S160. VSO. se ogs. ndf.), sætte en i slutteriet. de Maleficantere . . der havde sat i Slutteriet paa Livet for begangne Mord (blev) henrettede.Jonge.Kbh.sBeskrivelse.(1783).130. Fordringer paa en uvederhæftig Debitor ere blevne opkjøbte af En eller Anden, der mente at have en . . Fornærmelse at hævne, og derpaa fik ham sat i Slutteriet for længere Tid.Davids.KK.287. Hist.MKbh.II.266.

Slutte-ring, en. [II.1.1] (jf. Slutring; foræld.) d. s. s. -muskel. Tode.Overs.afHilde-brandsSundhedsbog.(1802).209.

Slutter-mand, en. (til Slutter; nu

næppe br.) d. s. s. Slutter. *Moth.S507. Cit. 1706. (HistTidsskr.2R.VI.389).* **-penge**, pl. (til Slutter; foræld.) penge, der betales slutteren for at slutte en fange i jern, ell. penge, som kreditor skulde betale slutteren for at faa debitor sat i jængsel (*Moth.S507*). bliver (officeren) slutted i Jern, skal hand og give Stokmesteren sine Slutte-Penge. *ChrV's KrigsInstr.44. Amberg.*

Slutte-steg, en. [II.2.1] (bogtr.) d. s. s. 10 Kilesteg. *Selmar.²154.* **-sten**, en. se Slutsten.

sluttet, perf. part. se II. slutte 9.

Slutte-tang, en. [II.1] (nu næppe br.) en art tang, brugt af smede ved skoning af heste. *Viborg&Neerg.HB.90.* **-tøj**, et. [II.2.1] (bogtr.) det udfyldningsmateriale og de arbejdsredskaber, hvormed en satsform sluttes (II.2.1). *Sal.²XXI.781.*

Slut-titel, en. (jf. -skrift; bogtr., foræld.) om et slags titelblad (angivelse af trykker, trykkested, -aar) bag i gl. bøger (kolofojn). *Bl&T.* **-vignet**, en. (jf. Slutningsvignet; bogtr.) typografisk udsmykning ved slutningen af en bog ell. et kapitel (cul de lampe). *StDahl. Ordbojg.Bogsamlere.(1919).29. billedl.:* den næsten staaende Slutvignet (paa filmen) er det lykkelige, forenede Elskerpar. *UGad. Filmen.(1919).31. HBriz.AP.IV36.*

Slutze, en. se I. Sluse.

Slut-øre, -øret, se Slot-øre, -øret.

Slu-vante, en. se Slugvante.

Slyde, en, ogs. et (*FLund.Thorseng. (1823).105. Feilb.*). (ogs. (skrevet) **Slyd**. *OecMag.IV.355. Sly. Schaldem.Krønnikelises.Eventyr.(1844).61. Slude. Moth.S472* (i bet. 1). *MDL.515. Feilb. StudierDahlerup. 47 (fynsk). Slue. SamlingertilHandelsMagazin f.Island.II.(1788).191. Skattegraveren. 1887.I.86.* ft. **-r.** (ænyd. slyde, (høe)slye, sv. sly(de), bøjelig kæp; jf. † slud, et, om grove huggespaaner (*Moth.S498*), sludhugger, tømmer, der foretager den første, grove tilhugning af tømmer (smst.); vel besl. m. nt. sleet (ft. sleten), mnt. slet(e), bøjelig træstang, og ty. schleisse, (tag)spaan; vist egl. om gren, tynd træstamme, der er flækket, kløvet ell. groft tilhugget; til slide; sml. no. dial. slider, lille lægte ell. træstok, oldn. slidr, sliførar (se I. Slire), og sv. dial. slinner, pl., høstænge, no. dial. slind(r), tværbjælke, kløvet stang, til da. dial. slinde, tilhugge (tømmerstok) groft (*MDL. Feilb.*), no. dial. slinda (se II. slinge) || dial. (jy., fynsk) 1) (stor, tyk) kæp, stok, knippel olgn. *Moth.S472. MDL.515.517. Feilb.III.379.* 2) egl. om hver af de stænger, der anbringes (løse) over bjælkerne i udhuse (især: stald, lo), og som danner et slags loft (hvorpaa hø olgn. kan opbevares; jf. Høslsyde); det saaledes dannede loft(s-rum); stænge. *Moth.S508. Rask.FynskeBS.53. Staldlængen, hvis Slyde var fuld af*

Hø.RasmHansen.PaulBang.(1901).241. Taget, hvor der paa Loft, Stænge eller Slyde

i Udhusene som oftest er Trang til Plads for Hø, Straa eller andre Foderstoffer. *LandmB.III.342.* Paa de svære . . Ege-Bjælker hviler et Stængeloft „Slyderne“ . . hvorover Høet til Kreaturerne blev anbragt. *Frilandsm.22. StudierDahlerup.47. jf. smst. 60. || (jf. Bagges. u. Høslsyde; sj.) nedsat, om mørkt, uhyggeligt rum. jeg (fik) i en mørk og fugtig Slyde, paa mit Spørsmaal: Hvor gaar man op til Statuesalen? . . til Svar: De er midt deri.Bagges.LII.226. 3) (udviklet af bet. 1, sml. bet.-udviklingen af Bengel osv.; jf. Slyder) om lang, opløbet person. *Feilb.III.385. ogs. om klodset, stærk person. smst.380. Slyd(e)-, i ssgr. (dial.) til Slyde (2), bl. a. Slyd(e)-hul (o: det hul i stængeloftet, hvorigennem hø osv. kan kastes ned (UfF.), ell. hul i gavlen, hvorigennem høet forkes ind paa loftet (Feilb.)), -raif(e) (UfF.), -stang ((Kalk.III.900). *Rask.FynskeBS.53. MøllH.V.449. Ugeskr.f Retsv.1915.A.268. Feilb. Flemlose.104), -stige (o: stige op til stængen. smst.), -træ (o: (træstamme, -gren, der bruges som) slydestang. Cit.1764.(AarbVejle.1930.182). VSO. UfF.). Slyder, en. (ogs. Slytter). (maaske til Slyde (3); dial.) lang, opløbet fyr; lemmedasker; lømmel. hun havde en lang Slyder af en Kneblsbarf iofelt med sig, og han langgede ud efter mig. *Ellar.F.33. Feilb. Slytter. Aakj.FJ.47. vi skal gaa og gøre hele Arbejdet, fordi saadan et Par Slytterer ingen ting vil bestille!Thuborg.Brødre.(1923).107. Feilb.****

slykke, v. se I. slukke.

slyne, v. se slukne.

I. Slyng, et. [sløn'] (nu ikke i rigsspr. **Sling**, et (ell. en. VSO.). *Moth.S484. Agerbech.FA.I.46.* ft. d. s. (vds. til III. slynge; især o; i rigsspr. næppe alm. før slutn. af 19. aarh.)

1) (jf. III. slynge 1.1) det, at noget slynger sig (snor sig, bugter sig ell. vikler sig omkring noget); (hver af) de bugter, krumninger ell. den sammensnoede, indviklede masse, helhed, der derved dannes. 1.1) i al alm., især om (hver af de) bugter, vindinger, der beskrives, dannes af levende væsner (under deres (krops) bevægelser) ell. af planter, legemsdele (jf. Tarmslyng) olgn., ell. om sammensnoning, indfiltret masse af væsner, planter osv. (øens) viltrede Slyng af Vidjer og Buske. *SMich.Æb.79.* Unge Mennesker . . sætter en Ære i at drive Cyklesporten op til Kunstridt . . Selvfølgelig tumler de ikke ved højlys Dag rundt . . i Slyng og Sving. Det er først om Aftenen . . de begynder deres Øvelser. *Ekstrabl.¹⁸.1904. 2.sp.5.* *Rævlingriset om HyttenKraiver | og Ulvofeden gjør Slyng. *Aakj.SVI.252.* Blomster inde i et Slyng af Torne og Spindelvæv. *PLerin.LN.139.* omkring os dansede Amoriner i et Slyng af Rosengrene. *Pol.⁹. 1934.s.sp.6.* || billedl. Ud fra denne Grund-

fortolkning om at komme under Tøffelen voksede saa et vildsomt Slyng af yderligere Forklaringer. *Troels L. XI. 196.* han (føjte) dog bag Sansernes Slyng af Lyst og Savn, at en dybere Drift stod paa Vagt. *Nathans. MP. 393.* || (nu næppe br.) den uvilkaarlige (ormeagtige) bevægelse af tarmkanalens ringformige muskler, hvorved tarmindeholdet drives udad; peristaltik. *Agerbech. F.A.I. 46. 1.2) spiralformet linie, der beskrives af ting som skruegang, trappe, ell. uregelmæssig buget linie, der beskrives af vej, aaløb. en lang majsommelig Trappe, der snoede sig opad og opad i stærke, regelrette Slyng. E. Richs. S. 123.* Den store dybe Aa . . var svunden ind og tabte sig i omstændelige Slyng gennem Engene. *JV Jens. NG. 228.* Et Glimt af den ærværdige Studes første Slyng op gennem Salling Hede. *Steenberg. H. II. 232.*

1.3) det, at linier ell. figurer snor sig, bugter sig ell. (især) fletter sig ind i hinanden; ogs. om den enkelte bugete, snoede linie; især (fagl.): ornament, dannet af (sammen)slyngede linier ell. figurer. Et Dameuhr mrkt. F. F. S. i Slyng er tabt. *NatTid. 19/11. 1911. M. Till. 1. sp. 2.* Jeg sidder og ser paa Brevkortet. Jeg følger hvert eneste Bogstav, Streg for Streg og Slyng for Slyng. *E. Richs. Den store Dag. (1919). 58.* Den upolstrede Rygs Slyng og faste Midterparti viser, at denne Sofa er opstaaet ved Sammensmeltning af to Stole. *Fr Poulsen. MH. II. 58.* det pragtfulde (bog-) Bind . . med brede Slyng i graa Farve. *Bogvænnen. 1928. 42.* || ofte i ssg. som Baand- (*Sal. 2. II. 454*), Drage- (*s. d.*), Dyre- (*Sal. 2. XVIII. 628. tvl.*), Navne-, Ormeslyng (*s. d.*).

2) (til III. slynge 1.2-3) det at sno, flette noget sammen; hvad der dannes, fremstilles ved sammensnoing, -fletning; især i fig. anv.: 2.1) (l. br.) d. s. s. I. Slyng 1.2. Hun har brækket Armen . . og skal gaa med den i Slyng. *BerlTid. 8/10. 1935. Send. 21. sp. 1. 2.2) (metr.) om kunstfærdig, indviklet rimstilling; i ssg. Rimslyng (s. d.). 2.3) (arkæol.) en art fletning, hvorunder de slyngede masker tages op med hænderne og under støtte af pinde og traade opbygges i regelmæssige mønstre; sprang. *Aarb. 1935. 31 ff. Johs Brøndst. DO. II. 128. 2.4) (dial.) kobbelt (1.2.1.) et Slyng Heste. MDL.**

3) (til III. slynge 2; l. br.) det at slynges noget ell. det at blive slyngt; kast; slæng; ogs. (til III. slynge 3): bevægelse, sving (er) frem og tilbage. *Moth. S. 484. Rostgaard. Lex. S. 174b.* Regnens Slyng mod Ruden. *Cit. 1912. (Jørg. A. 103).* en Hyldemærkskugle i evigt sejlende Slyng mellem to elektriske Poler. *Pol. 14/11. 1928. 10. sp. 3.* hun (saa) ham . . . nærme sig . . . med den ham ejendomme- lige . . . Gang, med et lille Slyng af Fødderne under sig. *JV Jens. G. 34.* Nærkampe, som ikke gik ud over Pileskuds og Stenslyngs Afstand. *Bornh. Samlinger. XV. (1924). 6. bil-*

ledl.: Er han (o: en arbejder) rask og stærk, faar jeg (o: mesteren) ham vel sat i Slyng (o: i gang, „i sving“). *Kræn Bjerger. „Jeg kan selv!“ (1933). 21.*

II. Slyng, en. se I. Slink(e).

Slyng-, i ssg. af III. slynge (jf. Slynge-), især af III. slynge 1.1, om hvad der slynger sig, snor sig (især: planter). || om vekslen ml. Slynge- og Slynge- se u. Slynge-**-baand**, et. (bygn.) slyngt baandornament. *Danm Kirker. XII. 14.* **-bold**, en. (til III. slynge 2; l. br.) bold af størrelse som en fodbold, men med en læderstrop til at holde i, brugt i et slags haandboldspil; ogs. om selve spillet. *Fr Knu. LB. 51. Pol. 11/10. 1939. 8. sp. 1 ff.* **-busk**, en. (jf. -plante; l. br.) busk, der slynger sig op omkring noget. vild Kaprifolium er en Slyngbusk. *B. Møll. Træer og Buske. (1916). 297.*

I. Slyng, en. [ˈslɔŋə] (nu ikke i rigsspr. **Slyng**. *vAph. (1764). jf. Esp. 307. DF. IX. 95.* flt. **-r.** (ænyd. slynges, slynges, glde. slynghe, ty. schlinge, mnt. slinge, slenge, jf. eng. sling og oldn. slongva; til III. slynge)

1) (jf. III. slynge 1) hvad der slynger sig, snor sig, ell. hvad der er dannet ved sammensnoing, sammenslyngning; især i fig. spec. anv.: 1.1) om fangstredskab, bestaaende af en løkke, der snører sig sammen om dyret; done; snare; nu næsten kun (maaske delvis til III. slynge 2) om reb, der kastes, slynges omkr. dyret og snører sig sammen om det; lass o. lign. Til at fange de vilde Dyr, bruge Lapperne, iblandt Bysser og Spyd, Fæller til Hermelin, og Slynge udi Træerne og Buskerne. *LTid. 1727. 666.* jeg (var) saa lykkelig, at fange en lille Sælhund, i den Slynge, jeg havde gjort mig af Seglgarnet. *Oehl. Øen. (1824). II. 23.* Lasso (er) en Slynge, der især af forsk. amer. Folk . . . anvendes paa Jagt. *Sal. 2. XV. 489. jf.: (de) indfanger hinanden med Slynge af blomstrende Orkideer. JV Jens. Sk. 16.* || billedl. *Dødsrigets Slynge mig omspandt. *Ps. 18. 6. (E. Brand. S. 26). Hist. MKbh. 3. R. IV. 92. 1.2) om bugt, vinding af traad, baand o. lign., der snor sig, er sammensnoet o. lign., ell. om en ved snoing, knytning dannet sløjfe (UfF.), løkke, bandage; nu især (med.) dels om redskab, der kan lægges som en løkke omkring, hvad der skal fjernes fra, trækkes frem af en legemshulhed; dels om bind, hvori en syg arm er ophængt (omkring halsen). *LTid. 1725. 640. Bibl. Læg. I. 245.* (han) havde Armen i Slynge. *Brandes. U. 98.* jeg prøvede paa at sætte en Slynge om Overarmen paa R., hvis Pulsaaer var revet over. *Buchh. FDK. 170.* kold slynges, se II. kold 1. s. || (dial.) om baand med løkke til støtte for haanden paa et mejerede („mejeslynge“). *DF. IX. 95. UfF. 1.3) (anat.) buget ell. sammenslyngt parti af legemsorgan, fz. tarm (jf. Tarmslynges), nerve; ogs. om et ved sygelig, unormal tilstand opstaaet parti af denne art.**

Anat.(1840).II.20. De (i brokket) fremtraadte Dele bestode af et lille Stykke af Nettet og en Slyngæ af Tyndtarmen. *JPBlich.Chir.II.125.* *HKrabbe.HestensAnatomi.*(1885).248. Denne fri Slyngæ af Tyktarmen kaldes det romerske S.Sal.²XXIII. 99. 1.4) om linie, der bugter sig, snor sig || (jf. I. Slyng 1.2; l. br.) om bugt, bugtet linie, der beskrives af vej, aaløb. *Dalen aabned sig vidt mod Vest | for Flodens blaanende Slyngæ.*LCNiels.Va.91.* || (jf. I. Slyng 1.3; jaql.) om ornament, bestaaende af linie, baand, figur, der snor sig ell. slynger sig sammen med andre linier osv. jf.: Dyr omgivet af Fletværk, der . . dannes af Hale, Tunge eller Nakkeslynges.*JohsBrøndst.* (*Aarb.*1920.196). 1.5) (nu næppe br.) ♀ som plantenavn (for slyngplanter) || *klematis.* *BerlTid.*^{15/10}1822.1Till.I.sp.1. || den fremmede slyngplante *Periploca* (græca). *Kjærbøll.FB.317.*

2) (til III. slyngæ 2) redskab, hvormed sten, projektiler udslynges; især om redskab, bestaaende af et lille stykke læder olgn. med en snor i hver ende, v. hj. af hvilke en i læderet anbragt sten svinges rundt og slynges ud; ogs. (foræld.) om blide, katapult olgn. (David) havde sin Slyngæ i sin Haand. *ISam.17.40.* Slynger kand kaste Blye-Kugler med saadan Gesvindighed og Magt, at de blive varme i Luften.*LTid.1726.835.* Ungdommen . . morede sig med at kaste Steen af Slynger op imod Borgen.*Molb.DH.II.357.* *Fra Slyngerne susede Steen som Regn. *Winth.Digtn.236.* *Krist.BRL.263.679.* *HjLengeb.99.* || kaste ell. (nu sj.) slaa med slyngæ. David stak sin Haand i Posen og tog en Steen deraf, og slog med Slingen (1931 afvig.).*ISam.17.49.* De kaste . . meget vist med Slynger. *Pflug.DP.1165.* 40 *Drengene kastede med Slyngæ efter Fugle-reder.* *VSO. SjællBond.182.*

3) (til III. slyngæ 3; dial.) gynge (I.2). *Moth.S509.* Carl og jeg have vippet lidt paa Brettet, og svinget i Slingen. *Vieth.PhysikalskBørneven.*(overs.1800).102. (der var) bedre i Gaardhaven i Gyngen eller Slingen, som den dengang (i Aarhus i 1840'erne) hed. *AarbAarb.1924.104.* *Feilb.CReimer.NB.379.* || hertil vel talem. (jf. u. Flynder-, Kalveskind): tro, at hele verden hænger i en slyngæ, synes, at alt ser lyst og let ud, at verden er ligetil. *Krist.Ordspr.nr.10140.* *Bregnd.Mollen.*(1936).300.

II. Slyngæ, en. se I. Slink(e).

III. slyngæ, v. [sløŋə] (nu ikke i rigsspr. slinge. *Gram.Nucleus.*1889. v*Aph.*(1759). *Agerbech.FA.I.8.33.* *Hedebo.87.* *AarbSørø.*1925.9. jf. *Esp.307*). præf. -ede ell. (i rigsspr. poet., nu sj.) -te (*Moth.S509.* *Bagges.DV.III.29.* *Oehl.XIX.143.* *XXIX.35.* jf. *Feilb.* og *Flemløse.167* samt u. omslyngæ); part. -et ell. (i rigsspr. poet., nu sj.) -t [sløŋ'd] (*Oehl.XIX.116*) || (sj. i rigsspr.) m. stærk bøj-

ning: præf. slaŋg [slan'] (*Blich.*(1920).X.29.XXI.186. *Aakj.VB.240.* *JVJens.EE.74.* *HKaarsb.M.I.30.* *Rord.Va.73*); part. slungget [sløŋət] (*Allah har befæstet vort | Sødtslyngne Baand (: vort ægteskab). *Oehl.I.165.* *Fortids Mænd . . | sang til Lov for sine Konger | slungne Rim på danske Tunge. *GSchütte.DT.I.12*) || vbs. -ning (s. d.), jf. I. Slyng, Slyngende. (ænyd. slyngæ, glda. sliungæ (og slonghæ, slinge. *DGL.V.200*), æda. sliungæ (og slingæ. smst.), sv. slunga, sv. dial. slinga (præt. slang), oldn. slingva, slyngja (præt. slōng, part. slunginn), ty. schlingen (præt. schlang), mnt. slingen, jf. eng. sling (præt. slung), kaste, slænge; grundbet.: krumme, sno sig; jf. I. Slange, III. slank, slingre, slænge samt I. Slyngæ)

1) (bringe noget til at) lægge sig i bugter, krumninger, vindinger; sno; vikle. 1.) refl. ell. (se I. 34 og sp. 619^{11E}) intr.: bevæge sig i ell. beskrive en krum, bugtet ell. spiralformet linie; lægge sig ell. ligge i bugter ell. spiraler (omkring noget); krumme sig, bugte sig (ud og ind); sno sig; ogs. (om to ell. flere ting): lægge sig saaledes omkring hinanden, at der dannes en forbindelse, sammenknytning, knude olgn. *Den Knude fast var knyttet, | Tæt slyngte sig de Baand.*Oehl.XXIX.35.*

*Gjennem gule Lok sig slynger | Brudekrandsen, rød og grøn.*Ing.DM.150.* uegl.: *Men da nu Tonerne jublende slynged sig, | Ligesom Aander, der snoe sig i Dands, | Blev jeg urolig, paa Stolen jeg ganged mig.*Heib.Poet.VII.363.* † intr., om tarmenes bevægelser under fødøjelsen: *Agerbech.FA.I.8.33.* || (nu l. br. i rigsspr.) om bevægelse af slanger olgn. dyr. Snogen slynger sig i Bugter.*MO. Esp.307.* || i forb. m. ind; ofte billedl., om forhold: være forbundet med, indgaa (som isket) i noget andet. En Mangfoldighed af Forhold slyngæ sig fra den ældre Tid ind i den, vi skulle behandle. *Allen.1.5.* det er mærkeligt, hvordan det onde og det gode kan slyngæ sig ind i hinanden. *Buchh.Su.II.242.* || i forb. m. om (jf. omslyngæ); om ting: vikle, sno sig om; ligge i bugter om, om Skjoldet slynger sig en Drage (: et ornament, der forestiller en drage). *LTid.1725.402.* *Guldgule Lokker slynged sig . . om den bløde | Fyldige Nakke. *Ing.D.I.20.* Taglanterneerne er indbygget i Taget, hvorved man undgaar, at Trolley-snoeren i Blæsevejr slynger sig om dem. *Kbh.sSporveje.*(1936).94. om person; dels: slaa armene om; omfavne. Jeg seer den ene Ven slyngæ sig om den andens Hals. *Basth.AaT.172.* (billedl.): saa vender han sig igen til sin første Mistanke, ja slynger sig næsten krampeagtig om den, som om det sidste Haab for hans Samvittighed. *Heib.Pros.VII.121.* † reciprokt: *De slynged sig om, og fælleds Taarer flød.*Ev.*(1914).I.255. dels (sj.): samle sig i en klynge om. *Naar Børn sig om mig slyngæ | Ved snurrtigt Eventyr

.. | Den Fryd, som om mig tindrer .. | Mig veemodsfuldt erindrer | Min Barndoms tabte Lyst. *Bagges.DV²III.254.* || om plante: *sno sig omkring en anden plante ell. en (dertil beregnet) stok olgn. og derved holde sig oprejst (spec. (bot.): uden særlige (hæfte)redskaber).* *LTid.1728.397.* *Du søde Blomst, der .. | slynger dig saa kækt om Hyldens Stamme. *KMunk.C.65. jf.:* Jeg sluttede mig til ham, som en Plante slyngede jeg mig om ham. *Kierk.I.178. (især bot.) intr.:* De fleste Arter (af slyngplanter) slynge ufravigelig til en bestemt Side. *Warm.Bot.117. ofte i part. slyngende brugt som adj.:* Slyngende Stengel .. naar den er svag og dreier sig i Skruengang omkring andre Legemer .. F. Ex. Bønner, Humle. *CGRajn.Flora.1.56.* Slyngende Roser og valske Kaprifolier groede stærkt op i Ælmelevet. *JPJac.I.3.* Bittersødt Nat-skygge er snart højre-, snart venstre-slyngende. *Sal.*XV.760.* || om vej, aaløb olgn. ell. om linier, figurer (i ornament) olgn. Giennem Haven slynger sig i mangfoldige Bugter en .. Bæk. *Bagges.L.I.102.* *Sig Bakke op og Bakke ned | En Markvei yndigt slynger! *Grundtv.SS.II.261.* Vejen .. slynger sig gennem høj Fyrreskov. *IsakDin.FF.124. 1.2) jaa noget til at lægge sig i bugter, vindinger; sno; vikle; flette; ogs. (undertiden m. omgang til bet. 2): ved et kast, slængt jaa noget til at vikle sig om, omslutte noget.* *Saaest du de lange gule Haar, hvor de | Var slynget rundt i store Flætninger? *Oehl.ND.256.* *Blomst i Blomst er slynget! *Færdig bunden | Er til Dagens Høitid snart min Krands. PalM.II.190. jf.:* Græsset .. slynger sine safterønne Straa over Jorden. *Eriksholm.S.170. billedl., fx. om fremstilling af (rimede) vers (jf. u. bet. 1.4):* *Han fik ej Evnen at slynge | sin lette Tanke til Sang. *Ploug.II.82.* Ikke blot til Bryllup og Begravelse slyngede Poeten sine Rim. *Bogvennen.1928.87.* || (sml. bet. 1.3) om sammensnoning af traade olgn. *Der sidder tre Møer i Bure, | de to slynger Guld (o: guldtraade). *DFU.nr.3.1.* slynge Guldtraade i et Baand. *MO.* || oftest i forb. m. om (jf. omslynge), omkring. *Jeg greb efter Ringen, men han (o: elverkongen) greb om min Haand, | De hvide Møer slyngede omkring os et Baand. *Heib.Poet.III.365.* Mor havde slynget sit Sjal om sig. *Leck Fischer.Tedora.(1928).37. billedl.:* *lykkeligere den, | Om hvis Harpe Sommeren slynger et Net | Af blussende Roser. *Hauch.Lyr.² 287.* *Slyng om os Alle Enigheds Baand! | Send fra din (o: guds) min h. t. arm (jf. u. bet. 2.2): *Jeg slyngede min Arm om hendes smækkre Liv. *Winth.D.213.* hun slyngede sine Arme om ham, kyssede og kartegnede ham. *JPJac.I.155. Gravl.VF.141.* || i forb. m. sammen (jf. sammenslynge). slynge Blomster sammen til en Krands. *VSO.* Det er

slynget saa tæt sammen, at man ei kan bringe det ud af hinanden. *MO. jf. sp. 619⁹⁹:* forfatteren kender .. ikke til at slynge to personers replikker sammen ved rim. *Brøndum-Nielsen.SF.135. 1.3) danne, fremstille ved snoning, fletning.* *Krands paa Krands min Finger slynger. *Søtoft.Panth.26.* jeg slyngede en lang Guirlander, som jeg befæstede mellem begge Ligkisterne. *Gyld.VII. 289. billedl.:* han har intrigueret .. han har hemmelig slynget Knuden, og det er endelig ogsaa ham som løser den. *Heib.Poet.VII.125.* || om fremstilling af baand, snore, lidser olgn. ved sammensnoning af traade, tynde snore; spec. (især dial.): fremstille (fx. priske snore) ved at slaa fire (ell. flere) stykker garn, tyndt reb sammen paa en særlig maade (*Esp.307. Feib. AarbFrborg.1939.I.172*) ell. (arkæol.) om fletning af mønstre efter en særlig teknik (se I. Slyng 2.3). *Moth.S509.* et Baand, som er .. slynget af Sølvtraade. *Høysg.S.199.* slynge .. en Lidse. *VSO.* slynge et Baand af Snore. *MO.* den Teknik, som endnu i Midtjylland kaldes at „slynge“ eller at „virke“, og som kendes fra Broncealderfund og er identisk med middelalderligt „Sprang“. *FortNut.V174. Aarb.1935.32. 1.4) part. slynget brugt som adj. || snoet om, viklet ind i hinanden; jf. (sj.): med Øxen banede (han) sig Vei gennem det slyngede Krat og de hvasse Torne. PalM.VIII.181. || dannet ved sammensnoning, -fletning; bestaaende af flere om ell. ind i hinanden snoede, flettede dele; ogs. undertiden: bundet, knyttet (til et baand); om linier, figurer olgn.: sammenslynget; dannende et ornament af linier osv., der løber ind i, snor sig om hinanden.* *Dampende Boller og slyngede Kringler. *JHelms.Fortællinger og Digte. (1888).202.* tre hele, slyngede Sølvringe. *AGarboe.Agersø.(1938).24.* et slynget „F“ (i sølvto). *Pol.^{31/13}1939.15.sp.4. jf.:* *Hvo hviler her bag Altrets lune Ly? | Hvo giemmes bag de gitterslyngte Plader? *Oehl.XIX.116.* slynget baand. 1. (dial.) et af fire snore flettet baand, brugt til kantning af kjole, skørt olgn.; slyngebaand (2). *Esp.307. 2. (fagl.) ornament-baand, der slynger sig, ell. som bestaar af to ell. flere i hinanden flettede baandlignende figurer (jf. Baandslyng u. I. Slyng 1.3). de smukke kunstigt slyngede Baand, der omgiver baade Indskriften og Billedfremstillingen (paa den store Jellingesten). LJac.(Wim.15). jf.:* stærkt slynget Baandornamentik. *Johs Brøndst. (Aarb. 1920. 238).* slynget line, (fagl., spec. ⚔) line, fremstillet ved fletning af fire garn. Flag-, Signal- og Vimpelfald ere af slynget Line for at undgaa, at der drejes Torn i dem. *Bardenf.Søm.I.123. Hannover.Tekstil.II.544.* || som danner ell. beskriver bugter; som bugter sig, snor sig (især: spiralformet ell. paa en uregelmæssig, indviklet maade). slyngede Søjler (o: (skru)snoede, drejede søjler). *OpfB.⁴ III.251. ofte i forb. slyngede stier, veje*

(ogs. brugt i billedl. anv., om vanskelig, indirekte, indviklet fremgangsmaade, uregelmæssig udviklingsgang). Lige og slyngede Gange og Fodstier afvekle (i lunden). *Wand. Mindesm.I.17.* Ad slyngede Stier. *Fønss. (bogtitel.1885).* en lille slynget Strøm. *Aakj. HV.89.* De, der . . har fulgt min Redegørelse for Forligets Tilblivelse, vil have set, hvor slyngede Veje der skulde gaas. *Neergaard.Er. I.328.* paa Hovedvej I (har vi) en slyngt 10 Overføring ved Jerne. *Pol.*/11.1938.11.sp.6.* (først.) om ved: fuld af knaster. *ForstO.* || uegl.; dels (æstet., metr.) om udtryk ell. rimstilling: kunstig; kompliceret; indviklet. De kunstigere Rimstillinger, som ikke lade sig udstømme, sammenfattes under Benævnelsen slyngede. *Recke.Verslære.152. NMøll.VLitt.II. 211.* en af Bernhards mest slyngede Om-skrivninger. *OFriis.Litt.142.* dels om intrige, (indviklet) handlingsgang: uregelmæssig og 20 kompliceret ell. (jf. bet. 1.3) dannet paa en kompliceret maade. snidtt slyngt Handling (Intrige). *Bl&T.* Han følger . . Romanen i dens slyngede Handlingsgang. *OFriis.Litt. 218.*

2) kaste; kyle; slænge; især: kaste noget med stor kraft efter at have svinget det rundt ell. efter at have ført armen, hvormed der kastes, bagud i en stor bue, et stort sving. 2.1) i egl. bet., om kast, der udføres med haanden ell. særlige redskaber. *Nu slynger Kongen Bægeret ud | Fra Klippetinden. *Blich. (1920).III.113.* | Han slyngede hoit mod Nattens Sol | Langt bort i Luften sin Pistol. *PalM.ZF.85.* (han) lægger forsigtigt Nættet (o: sildegarnet) ud . . og slynger med en halv Snes Favnes Mellemrum de store Kobbe udenbords, der skal hindre Garnene i at gaa til Bunds. *AndNz.BN.186.* Bolden skal kastes med strakt Arm; dersom den 40 stikkes eller slynges, har hver af Dommerne Ret til at raabe „Fejl Bold“. *Kricket.1930. 47.sp.1.* || m. h. t. kastevaaben (ogs. m. h. t. lynet, forestillet som en guds kastevaaben). *Hvo kan mod dig vel stande, | Som slynger Lynets Pil? *SalmHj.31.5.* *Fra beegsort Skye hans stærke Arm | Rød Lynild slynger ned. *Storm.SD.228.* *I stolte Guder! | . . Send eders Pile! | Sling eders Lyn imod mit Hoved ned! *PalM.T.163.* Odin slynger Spydet ud. *RJHolm.EldareEdda.(1874).6.* om udkastning af sten olgn. v. hj. af et særligt haandredskab (se 1. Slynge 2) ell. (joræld.) om udkastning af sten, pile osv. v. hj. af krigsmaskiner (katapult, blide olgn.). udvalgte Mænd . . af hvilke Enhver slyngede med en Steen (*Chr.VI:* kunde ramme, naar hand slog med slynge, med en steen; 1931: kunde . . slynge med Sten) paa et Haar, og feilede ikke. *Dom.20.16.* slynge en stén 60 af. *Moth.S509.* David greb ned i Tasken, tog en Sten af den, slyngede den ud (1871: slog med Slingen) og ramte Filisteren i Panden. *ISam.17.49(1931).* || (biavl.) udvinde hon-

ning af kagerne ved at lade dem svinge rundt paa et særligt redskab, en centrifuge; udslynge. *Feilb. FVHansen.Biavl.(1932).29. jf.:* nyslynget Honning. *BerlTid.*/1934.Sønd.7.sp. 4. 2.2)* gøre en kastende bevægelse, et sving med en legemsdel, især med haanden; slænge; kaste (II.2.5); især i forb. m. med slynge med Armene. *JBaden.DaL.561.* Hans Fjed ere korte; han standser tit, og slynger (*eng. orig.:* tosses) sine kraftfulde Arme. *Blich. (1920).II.2.* en sygdom, som alene viste sig ved nogle ejendommelige slyngende bevægelser med den ene haand. *Ugeskr.f.Læger. 1931.1189.sp.1.* Kullemperen slynger rasende med Hovedet som en Hest, Bidslet generer. *Sønderby. To Mennesker mødes. (1932).66.* || slynge sine arme, (jf. bet. 1.2; l. br.) svinge armene (for at faa varme i dem), saa de falder med et slag mod modstaaende skulderparti (saa at man ligesom omslynger sig selv; sml. slænge (med) armene u. slænge 3). *Drengen han skjalv, som i Blæsten et Siv; | Og Skipperen slang sine Arme. *Blich.(1920). XXI.186.* *RasmHans.M.134.* hun bare slang sine Arme for at faa Blodet i Omløb. *Rørd. Va.171. 2.3)* (i forb. m. adv. ell. præp-led) om kast, udstødning, bortstødning, der skyldes naturkræfter, eksplosion, sammenstød olgn.; oftest i pass. *Skibet slynges ind | Paa hvasse Klipper. *Zellitz.NH.58.* det Skib, der skulde sejle gennem Stormen og forlise og slynge et næsten Lig op paa Stranden. *KMich.LL.220.* Kedlen løftes ud af sit Leje og bliver . . slyngt bort (o: ved kedelsprængning). *SkibsMask.140.* Han gik lige mod Sporvognen og blev slyngt omkring. *Pol.**/11.1939.4.sp.1.* (jf. bet. 1.1; sj.) refl.: *Pludselig dundred Kartoverne dumpt i den svulmende Havbugt, | Og over oprørte Vand slyngte sig Røgskyen hen. *Oehl.XIX. 143. 2.4)* i videre anv.: udsende, fremkomme med noget paa en pludselig, voldsom maade; især m. h. t. musik ell. tale: lade strømme ud; oftest om (voldsom, ubehersket) udstødelse af trusler, forbandelser, skældsord, fremsættelse af bebrejdelser over for en. *Heib.TR.nr.63.3* (se u. Bandstraale). et Stridskriift, bestemt til i Kampens Hede at slynges imod ligesaa lidenskabelige Modstandere. *CPalM.(HistTids-skr.3R.I.53).* hun slyngede sine hvasse Ord mod dem. *OlesenLøkk.NH.II.127.* || slynge en noget i ansigtet (jf. Ansigt sp.689^{af}) ell. synet (s. d.). naa, jeg er altsaa en Spidsborger . . og det faar man slyngt i Ansigtet af sit eget Barn. *Howalt.DB.23.* i sin frygtelige Indignation slyngede (hun) mig i Ansigtet, at det ikke var hende, jeg elskede. *IsakDin.FF.81.* *OFriis.Litt.233.* || slynge hen, (sj.) henkaste (3.2). „jag har glømt det — å nej — nu skal jeg komma.“ Jf. slyngede hen: — „Åa Skidt — det haster jo ikke.“ *Schand.O.II.114.* || slynge ud (jf. udslynge). Jeg vover endog at slynge den Paastand ud . . at det for den jævne Mand

er mere dannende og tankevækkende at høre til Oppositionen. *smst. 91. Storm P. T. 34.* Det er ogsaa skadeligt for mine Romaners Omdomme, naar De slynger ud, at de fleste af mine Mandfolk er nogle Dos. *Buchh. (Pol.¹⁸ 1937. 10. sp. 2).*

3) *(dial.) om svingende bevægelse frem og tilbage omkring et vist punkt, en vis akse; gyngge; svinge.* 3.1) *trans.* Nogle koge ikke dette Garn, men slaae meget hedt eller kogende hedt Vand paa hvid reen Aske, og kun slynge eller svinge Garnet om deri. *Huusholdn. (1799). III. 92.* en Karl hjælper ham med at „slynge“ Tvisten i Kyperne. *Dengl. By. 1927. 37.* || *m. overgang til bet. 1.1 og 2.2; dels m. h. t. redskab:* *Pleilen forstaaer jeg (o: en bondekarl) at slynge. *Zeltitz. Poes. 318. dels refl., om voldsom bevægelse af et legeme:* *Nedbøyet under Stormens Magt | Sig Granen slynger hid og did. *Blich. (1920). III. 119.* *vi slynge os rundt i Valsens svævende Søgang. *Winth. D. 64. jf.: (han) valsede rundt med stiv Ryg og en underlig Sling-mig-rundt med det ene Ben under Valsens gyngende Omdrejninger. CREiserer. EnSergent. (1891). 181.* || *spec.: give en gyngetur; gyngte i en gyngge.* en Seng eller Lehn-Stoel, som var opbunden ved Linner noget fra Jorden, og hvor i den Syge skulde sættes og slynges frem og tilbage i Kammeret, paa det mand kunde bringe Blodet i Gang. *LTid. 1738. 270.* *en simpel Gyngge, | Hvori sig Publicum lader slynge. *Blich. (1920). IV. 188.* Naar vi . . slyngede hinanden, oversaa vi (guldsmedens) Have. *AarbAarh. 1924. 104. Feilb. CREimer. NB. 379. jf.: *Vi har en Gyngge, | Hængt mellem Eeg og Bøg, | Den kan os slynge | Høit. Winth. II. 41.* 3.2) *intr.: hænge og gyngge; vugge, svinge frem og tilbage.* Sejlene hang slappe, og slyngede hid og did. *Blich. (1920). XIV. 131.* Hængemaven slyngede under den udpinte Krop (o: paa en ko). *AlbDam. B. 52.* han (ser) Havens hundredaarige Bøge slynge for Blæsten. *Hans Povls. HF. 127. jf.: han . . var vaagnet, ved at Vinden puslede og fingrede paa Ruderne, slang og lullede udenfor. JVJens. EE. 74.* || *spec.: gyngte i et ophængt tov ell. i en gyngge.* *Moth. S509.* slynge i et Tov. *Høysg. S. 113.*

IV. **slynge**, v. se II. slinge.

Slynge-, i ssgr. af I. Slynge ell. III. slynge (jf. Slynge-); *undertiden veksler Slynge- og Slynge-, se u. Slyngestok og Slyngegang, -plante, -termometer, -vækst, -værk, -baand, et. 1) [I.2] (jf. -snor, -streng; nu især dial.) om hvert af baandene (snorene) i en slynge (2) ell. om selve slyngen.* *Moth. S508.* *Klippen var saa nær, saa at en færdig Haand | Did kunde lange med en Steen i Slynge-Baand. *NKBred. Metam. 285. MO. Aug F Schmidt. Danmarks Kæmpsten. (1932-33). 135. 161.* 2) [III.1.8] (*dial.*) *flettet baand, brugt til kantning af kjole, skørt; slynget baand (se*

u. III. slynge 1.4). *UjF. -bænk*, en. [III. 1.3] *drejebænk til fremstilling af slyngede søjler (se u. III. slynge 1.4) olgn. OpfB. 411. 252. -gang*, en. se Slyngegang. **-kast**, et. [I.2] (jf. -skud; især foræld.) *kast med en slynge; ogs. som afstandsbetegnelse: saa lang en strækning, som et saadant kast rækker.* *Moth. S508. Brors. 294.* *Jeg hørte kun et Brag, | Og tive Slyngekast derfra flød alt hans Vrag. *Stockf. (Sk Vid. XII. 35).* *Haldans Fylking . . | Med Pileregn og Slyngekast | . . styrtet Mangen flux til Jord. *Kaalund. HS. 136. bil- ledt.: Hendes Svar er et knusende Slyngekast mod den forstenede Kirkelære. TroelsL. BS. II. 297. -kaster*, en. [I.2] (*især foræld.*) *person (kriger), der kaster med slynge; slyngeskytte.* *Moth. S508. Ing. PO. I. 153.* Slyngekasterne (*Chr. VI:* de, som sloge med slynger) omringede (*byen*) og sloge den. *2 Kg. 3. 25. Pol.²⁵ 10. 1938. 14. sp. 5.*

Slyngel, en. [slønl'(e)] (*nu næppe br.*) **Slynger**. (*fl.:*) I Slyngerne. *Holb. Jean. (1731). IV. 6. — dial. Slynkert. Blich. EB. 33. Jak Knu. Jy. II. 24. sa. GS. 89. Skjoldb. KH. 123. Feilb. j. flt. slyngler ell. (nu næppe br.) slyng(e)le (Holb. Vgs. II. 1. sa. Plut. III. 11).* (*ænyd.*) *slyngel, slungel; fra nt. slüngel, slünger, mnt. slungel (ænh. schlüngel, nht. schlingel); besl. m. slænge og III. slynge og grundbet. vel: person, der gaar og driver (ærkeslæs) om || formerne Slynger(t) maaske (delvis) af hjemlig oprindelse, jf. no. dial. slyngjar, slyngert, dagdriver, til slyngja, gaa og drive, hænge og dingle) egl. om dagdriver, ledigsgænger, drivert, ell. ung fyr, opløben dræng (sml. Kalk. II. 1750 (u. Langslyngel) og Feilb.), der ikke tager sig noget nytigt for, uopdragen, ubehøvet person; lømmel; bengel (2); tidligere ogs.: udelig person; døgenigt; nu i rigsspr. især: person, der opfører sig ufor-skammet, gement, ikke har ære i livet. lader Herr Bormester sig underkuie i Førstningen, vil Raadet holde ham steds for en Slyngel. *Holb. Kandst. (1731). III. 5.* Jeg troer neppe, at der er saadant doven Slynge i det heele Herret, som min Mand. *sa. Jep. I. 1.* *At Slynge hæves til Ærens Top . . | Det seer man tit. *Zeltitz. Poes. 281.* han er enten en Dosmer eller en Slynge! *RSchmidt. MD. 137.* Han er den værste Slynge, som gaar paa Guds grønne Jord. *Rode. MT. 5. Slynge-laar*, et. (*sj. Slyngeles-. Grundtv. BrS. 45. sa. HVII. 252).* (*sv. slyngelår; „Talespr.“ Levin.; nu sj.) i flt.: lømmelaarene, -alderen. S&B. D&H. -agtig*, adj. (jf. slyngelsk) *som opfører sig som ell. hører til, vidner om en slynge; tidligere: udelig; daartig; elendig; sølle, hvilken forbandet slyngelagtig Hierne jeg har. *Holb. Pern. II. 2. dine . . slyngelagtige Fortolkninger ere de værste Pasquiller. PAHeib. Sk. I. 241. (avisreferatet) var meget slyngelagtigt gjort, og af en Slynge, der vidste hvad han gjorde. JPJac. (Tilsk. 1904. 954).* -agtig-hed*, en. *Amberg. Blich.**

(1920).IX.171. (*han*) bør (*ikke*) tage sin Beslutning under Indflydelse af Andres Slyngelagtighed. *EChristians.F.98.* || (*l. br.*) slyngelstreg. Efterhaanden som vi har aabenbaret Slyngelagtighederne, vender de tre Svineblade (3: om injurierende journalister) sig bort fra Sagen. *Middagsp.¹/1907.3.sp.1.* -**alder**, en. (*jf.* -aar; nu *sj.*) lømmelalder. *S&B. D&H. -gilde*, et. (*jf.* -middag; *sj.*) En Operasanger . . inviteres til Lensbaronens og Lensgrevers Slyngelgilder. *HRAage. Venustoget i Norden. (1918).79.* -**middag**, en. (*jf.* -gilde; *jarg.*) middag hos fornemme personer (*især*: paa herregaard) for mindre fornemme folk (*fx.* præst, skovrider, forpagter *olgn.*). *VilhAnd.Liit.IV.273.* -**roman**, en. (*æstet.*) skælmeroman. „Slyngelromanen“ og Mesterværket Gil Blas. *Pol.¹/1940.8.sp.1.* **Slyngelsaar**, et. se Slyngelaar.

Slyngelse, en. se I. Slink(e).
 † **slyngelsk**, *adj.* slyngelagtig; elendig; *sølle.* slyngelsk og dosmeragtige Tienere. *Holb.Masc.II.3.* Der er . . Forskiæl . . mellem en fornemme Lakey, og en gemeen slyngelsk Gaards-Karl. *sa.Rpb.I.14.* den Fornøjelse at applicere dette slyngelske Gesigt den vældigste Kindhest. *KomGrønneq.II.284.* **Slyngelstreg**, en. slyngelagtig plan *ell. handling*; skarns-, skurkestreg. *slig Gierning altid bliver | En lumpen Slyngelstreg, al Skam og Skiendsel værd. *Bagges.ComF.107.* alle de Slyngelstreger, (*han*) var kommen under Veir med og . . kunde føre Beviser for. *Ing.EF.VII.118.* VØstergaard.Garibaldi. (1927).300. -**stue**, en. (*dagl.*, *nedsæt.*) om lokale (kælderstue) paa kro, hotel, der er beregnet for det simple publikum. *JacPaludan. Markerne modnes. (1927).45.* I Kroen (ved Faarevejle) var der naturligvis de to traditionelle Beværtningslokaler, den saakaldte „Bøllestue“ eller „Slyngelstue“ og saa den fine Stue eller, som den ogsaa benævnedes, „Vær- saagodstuen“. *AarbHolbæk.1934.169.* *LeckFischer.Festen i Skelsted. (1936).159.* -**stykke**, et. (*nu næppe br.*) d. s. s. -streg. *Moth.S501.* MO.

Slynge-læder, et. [I.2] (*nu sj.*) det læderstykke, der er del af en slynge. *Moth.S508.* dine Fjenders Sjel skal han udslynge midt af Slynge-Læderet. *ISam.25.29 (Lindberg).*

Slyngel-øl, et. (*især dial.*) daarligt øl; *spec.* om (daarlig sort, tredje sort) hvidtøl. *AarbAarh.1936.14.* UjF.

Slyngende, *subst.* (*sj.*) *vbs.* til III. slynge; til III. slynge 1.a: i Fruerstuens saae (*jeg*) hende lære Slyngende. *Oehl.XXXII.26.* *jf. VSO.*

Slynge-plante, en. se Slyngplante.
 I. **Slynger**, en. (*til III. slynge*) 1) (*til III. slynge 2; sj.*) person, der udslynger noget (*jf. Fakkelslynger*) || (*nu næppe br.*) slyngeskaster. *vAph. (1759).* Amberg. 2) (*til III. slynge 1; bot.*) om plante (del). || slyngplante (*jf.*

Rosenslynger). en gammel Rønne, overgroet med Humle og andre Slyngere. *HKaarsb. TrangeStier. (1899).248.* || *ten-ell. ormformet, langstrakt, spiralsnoet celle i sporehuset hos levermosses.* *Rostr.Flora.II.² (1925).412.* 3) (*til III. slynge 2*) om ting, hvori noget slynkes; i *ssgr.* som Salatslynger. || (*jf. u. III. slynge 2.1 slutn.; biavl.*) redskab, hvormed der udslynkes honning. *SoroAmtstid.¹/1939.10.sp.5.* *Pol.¹/1940.14.sp.4.*

II. **Slynger**, en. se Slyngel.
Slyngereb, et. (*til I. Slynge 3 ell. III. slynge 3; nu ikke i rigsspr.*) reb til at gynge i, *ell. reb*, hvori en gynge er ophængt. *Moth.S509.* MO. -**regn**, en. [I.2] (*sj.*) regn af sten, projektiler, der er udkastet med slynger. *Winth.VI.235.*

Slyngert, en. se Slyngel.
Slynges-rune, en. [III.1] (*sj.*) om binderune. *Kierk.P.I.45.* -**skaal**, en. [I.2] (*sj.*) skaalformet læderstykke *olgn.*, der er den del af slyngen, hvori stenen (projektilen) anbringes. *dine Fjenders Liv slynge han bort med Slyngeskaalen (1871: skal han udslynge ud af Slyngen) ISam.25.29 (1931).* -**skud**, et. [I.2] (*jf.* -kast; *foræld.*). *Aarb.1867.104.* -**skytte**, en. [I.2] (*foræld.*) d. s. s. -kaster. *Holb.Intr.I.424.* Fjendens Spydbrugere og Slyngeskytter . . slyngede . . Spyd og Stene mod de dristige Angribere. *Ing.PO.I.156.* MO. D&H. † -**slaaer**, en. [I.2] d. s. *Moth.S508.* -slaaere: *Dumetius.III.65c.* -**snor**, en. [I.2] d. s. s. -baand 1. D&H. -**stav**, en. [I.2] (*jf.* Stavslynge; *nu næppe br.*) d. s. s. -stok 2. MO. D&H. -**sten**, en. 1) (*ænyd.* slynge-, slingesten, *jf. oldn.* sløngusteinn; *til I. Slynge 2; foræld.*, *bibl. ell. dial.*, *jf. Feilb.*) sten, der udkastes v. hj. af en slynge (I.2). (*David*) opløftede sin Haand med Slyngestenen og nedsløg Goliaths Hovmod. *Sir.47.5.* *Grundtv.Sazo.III.316.* *Vædderne hamre, | Slyngestenen hviner, | Sværdet gjør lyst. *Rich.II.87.* *Recke.SB.68.* *Aarb.1867.106.* 2) (*til III. slynge 2; sj.*) sten, der udslynkes af vulkan. *ThomasSødring.Anden Verdensomseiling. (1847).66.* -**stik**, et. [III.1] (*fagl.*) stik, der dannes ved, at en bugt, løkke af snoren, linen føres omkr. genstanden, hvorefter snorens ender samlede stikkes gennem bugten, løkken. *MilTeknO. Fæstningsart Mat. (1914).9.* -**stok**, en. (i bet. 3 ogs. **Slyng-**. *Aarb.1935.32.*) 1) [I.1.2] (*med.*, *l. br.*) stok, hvormed en slynge (I.1.2) indføres, anbringes. *BiblLæg.I.244.* 2) [I.2] (*jf.* Stokslynge; *foræld.*) stok, der bruges i forbindelse med en slynge, *ell. stok m. kløft olgn.* i enden, hvori den sten, der skal udslynkes, anbringes. *Moth.S509.* MO. D&H. 3) [III.1.3] (*dial.*) stok, der anvendes ved fremstilling, slyngning, af lidser, kantebaand *olgn.* (og som bindes i hver af de fire parter, hvormed der flettes). MO. *JohsOlsen.Fra Sydsjælland. (1913).46.* *BerlKonv.XIII.23.* -**streng**, en. [I.2] (*l. br.*) d. s. s. -baand 1, -snor. *OpfB. IV.483.*

slynget, part. adj. se III. slynge 1.4. **Slynge-termometer**, -vækst, -værk, se Slyng-termometer osv.

Slyng-gang, en. (ogs. Slynge-). (især hos sprogtrensere) gang, der slynger sig, ell. system af gange, der slynger sig ind i hinanden; labyrint. (ofte billedl.). HjælpeO. Vor Tilværelses Vildveje og Slynggange findes i rigt Maal afstukne i Strindbergs umaadelige Produktion. Brandes. F. 270. Labyrinten. Sog at hitte ind eller ud af denne Slynggang, idet du tager en Blyant og følger Linjerne. Legeb. II. 153. Efter Trommeuheden følger . . . Labyrinten, hvilken man har givet dette Navn formedelst de mange Canaler og Slynggange, den bestaaer af. Funke. (1798). 16. Nervernes Slynggange. CKMolb. (Bröchner. Br. 300).

-gren, en. (l. br.) om gribe-, klatretraad. Vinranken, en Busk med Slynggrene. Hjort. Den da. Berneven. (1858). 280. **-grønt**, et. (l. br.) (bevoksning af) grønne slyngplanter. Rich. I. 79. *Alvorligt står det gamle Hus (o: en præstegaard) | med Slynggrønt om sin lave Kvist. Rørd. Desorte Nætter. (1913). 136. **-kapsel**, en. (til III. slynge 2; bot.) kapsel, der aabner sig med voldsomhed, saa at frøene slynges langt bort. Warm. Bot. 609.

-knude, en. (til III. slynge 1.3; jagl.) ornament af form som en knude lignende sammenslyngning. (bogbindet har) en spinkel Ramme; denne inddeles af 8 Slyngknuder. Bogvennen. 1928. 40. **-kraft**, en. (til III. slynge 2) kraft ell. evne til at slynge noget ell. sig selv bort; spec. (hos sprogtrensere): centrifugalkraft. HjælpeO. Landm. B. I. 106. Beget kan ved Maskineriets Slyngkraft blive slynget direkte ind i Ildstedet. Naturens V. 1916. 284.

-kæde, en. (jagl.) kæde, der ved vævning (j. af froterhaandklæder) slynger sig om en anden kæde. Sterm. Textil. (1937). 114. **-løv**, et. (jf. -grønt; l. br.) grønt, løv af slyngplanter. et Rækværk med Slyngløv. Drachm. SF. 125. Pont. M. 9. **-maske**, en. (til III. slynge 1.3; især arkæol.) maske, der dannes ved slyng (2.8), sprang. Johs Brøndst. DO. II. 128.

I. Slyngning, en. flt. -er. vbs. til III. slynge. 1) til III. slynge 1: det at slynge sig ell. det at lægge noget i snoninger, bugter; bugt, vinding, der dannes ell. beskrives af noget; hvad der dannet bugter, slynger sig ell. er sammensnoet, sammenflettet (af flere dele). Amberg. *hun baved | i mine Armes Slyngning, glad og tryg. Ploug. I. 306. Halstørklædet var bundet . . . i en Knude, hvis Slyngninger syntes at spotte enhver . . . Løsning. Tolderl. H. 107. der dannes (ved „slyng“, „sprang“) en Slags Slyngninger eller Masker. Aarb. 1935. 36. || m. h. t. plante. vendes en Slyngplante op og ned, rulle de yngste Vindinger sig af Støtten, Stængelen bøjer sig opad, og Slyngningen begynder paany. Warm. Bot. 479. (l. br.) konkr., dels om bevoksning af slyngplanter: vældige

Mure . . smykkede med frodige Slyngninger af Vedhænde. Thiele. Breve. 109. dels om hvad der er flettet af blomster, grene. jf. Blomsterslyngning. || (l. br.) om bugtet (for) løb af vej, aaløb oln. Flodernes Slyngning gennem Vildnisset. Berl. III. Tid. 1939. 5. || om bugtet, slynget linie; især om ornament, der bestaar af en slynget linie, et slynget baand ell. flere i hinanden slyngede linier, baand, figurer.

af og til var Skriften (o: den græske) ordnet i Slyngning (bustrofedon). Sal. XVI. 146. Dejbjergvognenes Ornamentik med S-Slyngninger, Buerækker og Hjertemønstre. Johs Brøndst. DO. III. 56. jf. Drage-, Dyre- (Aarb. 1920. 205), Ormeslyngning. || uegl., fx. (æstet.) om (kunstfærdig, kompliceret) sammenknytning af strofer, rim (jf. Rimslyngning), musikalske strofer, om indviklede, skruede udtryk oln. *(den, som) i Versets Slyngning | Tankerne tvinger, | Og giver til Ordene Vinger. Hr. IX. 311. CATHortsen. Metrik. I. (1833). 36.

EHenrichs. MF. I. 336. jf.: sand musikalsk Aand i Stemmerne klare Udredning, i Liniens arkitektonisk dristige Slyngning (o: i et musikværk). Berl. Tid. 1933. M. 8. sp. 5. om (de enkelte led af) uregelmæssig, indviklet udviklingsgang: Menneskelivets forviklede Slyngninger. Schand. V. 198. 2) til III. slynge 2. Amberg. spec. (biavl.) til III. slynge 2.1 slutn.: den fineste Honning — af første Slyngning — er den dyreste, hvorimod Honning af anden Slyngning er grovere og sælges billigere. Tidens Kvinder. 1924. 30. Bl & T.

Slyng-pelargonie, en. (især gart.) vedbendbladet (især: lyserød) pelargonie med hængende ell. slyngende vækst. En Slyng-pelargonie og en Efeu havde spundet de skrøbelige Stolper ind og mødtes foroven. And. Nz. PE. III. 20. Hannes Ansigt glædede om Kap med Slyngpelargonien smst. 63.

-plante, en. (nu næppe br. Slyng-). Aarestr. SS. III. 20. jf. VSO. MO.). (jf. Klatre-, Rankeplante) plante med slyngende vækst; plante, som slynger sig op ad (omkring) noget; spec. (bot.) om saadan plante (lian), hvis tynde stængel slynger sig om anden plante ell. genstand i nærheden. en Slyngplante . . . snoer sig om det stærkere Træ, fordi den ikke kan andet. Hr. XII. 339.

*Blandt slyngrende, bløde | Slyngplanter og Ranker. Aarestr. SS. II. 164. Warm. Bot. 117. (stien) tabte sig tilsidst i Bregner og et Krat af Slyngplanter. JV Jens. Sk. 95. || (jarg.) billedl., som spøg. personbetegnelse, især om høj, ranglet person, ell. person, der er tilbøjelig til at hænge over andre, om uselvstændig person, ell. om kærester (man har under armen).

Rode. SF. 15. **-ranke**, en. (l. br.) ranke af slyngplante. Drachm. T. 182. De grønne Slyngranke sitrede let om den indhegnede Ruin. SMich. S. 193. KMunk. DU. 33. **-rose**, en. (jf. Hænge-, Klatrose) rose med klatrende, slyngende vækst; især (gart.) om dyrkede arter, der kan bringes til at slynge sig op ad espalier, ve-

randa, pergola olgn.; spec. om Rosa multiflora Thbg. de hvide Slyngsorter stak deres Blomstervkviste ind ad Vinduet. *Bergs.GF.I.29. JP Jac.I.6. Havebr.L.^{II}.297. -sorterer*, en. (til III. slyng 2; jagl.) apparat (centrifuge) til sortering af træmassen (der skal anvendes til papirfremstilling). *Hannover&Smith.Papir.38. -stok*, en. se Slyngestok. **-termometer**, et. (Slyng-. *Sal.^{XXIII}.227.*) (til III. slyng 2-3; jagl.) termometer, der v. hj. af en snor kan slynges rundt i luften, saa at det selv i solskin viser luftens virkelige temperatur. *Wolff.MarO.446. DlaCour.AtmosfærensUdforskning.(1926).84. -traad*, en. (jf. I. Ranke 1.2; bot.) gribe-, klatretraad. *Drejer.BotTerm.40. Warm.Bot.703. -træ*, et. (l. br.) træagtig slyngplante. *DagNyh.^{1/2}.1915.1.sp.1. -trævl*, en. (sj.) i flt. om rækker, slyngtraade olgn. en Baare . . af Grene, som de vædede sammen med Lianer og andre Slyngtræer. *Ellar.SB.202. -vej*, en. (sj.) vej, der slynger sig, slaar mange (uregelmæssige) sving. (vi) begynder paa Slyngvejen, som i ni dristige Sving opad Sydvestsiden bestiger Monte Cassinos 519 Meters Højde. *GadsMag.1929.604. billedl.*: Det er . . interessant at see, ad hvilke Slyngveie (*Sainte-Beuve*) langsomt modnedes til sit Kald. *Brandes.RS.471. -vækst*, en. (Slyng-. *VSO.VI.762.*) (l. br.) d. s. s. -plante. *Ingv.Bond.JR.339. -værk*, et. (nu sj. **Slyng-**. *Moth.S509. Slange.ChrIV.503. MO. jf. VSO.*) 1) (sj.) vegetation af slyngplanter; sammenslyngede, i hinanden indfildrede planter. ingen Vej synes at kunne brydes gennem Vildskovens tætte Slyngværk. *Dannebrog.^{1/2}.1896.1.sp.4. 2)* (til III. slyng 1.3; især jagl.) hvad der er fremstillet ved sammensnoing, fletning olgn. *Moth.S509.* Af Greneværk . . var der dannet et dobbelt og tredobbelt Slyngværk for at bære Beboerne over Dyndet. *HimmelKjær.1936.148. || om filigranarbejde. HjælpeO. || slyngel ornament (m. baand- ell. plantemotiver). Sal.^{XXI}.781. 3)* (til III. slyng 1.3; tøm.) vandret liggende træforbindelse, (især tidligere) brugt som fundament for bygning; rist (I.3.1); ogs. (nu næppe br.) om tømmerkonstruktion, der bærer et hængende loft (*VSO.II.494.*) *Moth.S509.* I Grunden ved samme Bros Bygning bliver efter Tegningens Udvisning den fornødne Pilotagie, med Pæle og Slyngværk nedrammet. *Cit. 1753. (Aarb Kbh Amt. 1931.210). Gnudtzm.Husb.126. FagOSnedk.*

Slyse, en. se I. Slyse.

Slytter, en. se Slyder.

I. Slæ, en. se I. Slæne.

II. Slæ, en. se II. Sli.

III. slæ, v. se II. slæne.

Slæb, et. [slæʔb] (*Høysg.AG.36*) ell. (*dagl., næsten vulg.*) [slæʔv, slæuʔ] (nu ikke i rigsspr. *Slæb. LTid.1724.434.*) flt. d. s. ell. (nu ikke i rigsspr.) -e (i bet. 5: *Holb.Kh.907.* i bet. 8: jf. *Feilb.*), -er (i bet. 8: *Feilb.*).

(ænyd. d. s., jf. nt. slep, hty. schlepp, holl. sleep; til II. slæbe; sml. Underslæb)

1) det at slæbe; især i flg. anv.: 1.1) (til II. slæbe 1.1) handlingen at slæbe af sted med noget, trække noget af sted || (fisk.) det at fiske med (slæbe)vod; ogs.: det enkelte træk med saadant vod. (han) rettede Kursen og lagde Voddet tilrette. — Gir du mig en Haand, Pige. Vi tager kun et Par Slæb. *ErlKrist.K.225.* Med det første Slæb fik „Nordsøen“ fire Snese pæne Rødspætter paa Dækket. *EBertelsen.Mænd paa Havet.(1939).38.* || i forb. som faa, have, tage paa (l. br. i. *UnderDannebrog.1936.65.sp.1*) slæb (jf. ty. in schlepp nehmen, sein, holl. op sleep zijn samt u. Slæbetov 2; maaske til dels til bet. 2) egl. ⚔, om skib: trække, bugserer et andet (som det har et slæbetov i); bugserer; yde bugserhjælp; ogs. om det forhold, at en baad olgn. er fastgjort til et fartøj og slæbes bag efter dette. *S&B.* lade sig tage paa Slæb af en Damper. *Scheller.MarO.* En anden Damper „Carl“ kommer til og vil forsøge paa at tage „Marie“ paa Slæb. *KuskJens.Som.260. (dagl.) i videre anv.:* føre af sted, med sig ved at slæbe, trække det efter sig. *Drachm.EO.145. (kæmperne)* tog deres Fangst, hele, uflænsede Hvidhvaler, paa Slæb og førte dem bort over Isen. *KnudRasm.MS.III.209.* Alger og Søgræs skød mange Steder lange Fangearme ud fra (aa-)Bredderne og lod sig tage paa Slæb. *GyrLemche.S.III.8. (en automobil)* med Antiluftskytts-Kanonnen paa Slæb. *Pol.^{17/2}.1939.1.sp.3.* ogs. i udtr. for at faa (især: generende, uønsket) følgeskab. Han har en Pige paa Slæb, men hun skal hjem og passe Børnene. *LindskovHans.NH.II.* vi mødte tante A. og fik hende desværre paa slæb | 1.2) (til II. slæbe 1.2; l. br.) det at slæbe fødderne ell. fodtejet hen ad jorden, gulvet. hun (gav) den som Kone, med Tørklædet klistret ind til Hovedet, Slæb i Træskoene og husmoderlige Opstød. *JVJens.HH.39. 1.3)* (m. overgang til bet. 1.4; til II. slæbe 2; især dial.) det at bære paa noget tungt; tung gang med en byrde (ofte ogs. m. tanke paa selve byrden, jf. bet. 3). Peter skød syv (vildgæs), det gav Slæb. *Rørd.JE.38.* Nu tager vi hver et Slæb (o: saa mange neg, vi kan bære). *UJF.* jf.: hun horte Vognenes tunge Slæb bag Bakken. *Bang.T.127. 1.4)* (til II. slæbe 3(2); dagl.) haardt arbejde; slid; ogs.: møje, besvær, mas med noget. Hun har et stört slæb i den tjeneste. *Moth.S511.* *Selv Fruen maatte da med Kammerjomfruier | Paatage sig det Slæb (o: at svøbe et barn). *ChrBorup.PM.332.* Vi gik for det meste til Fods . . for at lette Hestens Slæb. *Bagges.DVVIII.410.* Hele Slæbet med Lovens Praktisering lægges jo paa vore Skuldre. *BerlTid.^{24/2}.1927.M.5.sp.4.* mere end ren litteraturhistorisk Interesse har Bogen ikke, og selv for eventuelle paa Fagets Vegne Interesserede er det et Slæb at komme igennem den. *NatTid.^{19/2}.1936.10.*

sp.2. || ofte i forb. m. ord af lignende bet. de Hug og Slag, det Slæb og Arbeide, som Tienere ere underkastede. *Holb.MTkr.106.* *De . . | Fik meget Arbeid, Møie, Slæb og Sved. *Bagges.ComF.94. FrGrundtv.LK.106 (se u. II. Slask 1). KMunk.O.27 (se u. I. Sjøk 1). især i forb. slid og slæb, se I. Slid 3.*

2) (til II. slæbe 1.1) ⚓ *tov, hvori et fartøj slæbes af et andet; slæbetov; slæber* (3.1). vi (∴: et bugseret fartøj) . . kastede „Prøven“s Slæb los og erklærede, at vi nu selv kunde klare os. *DagNyh.^{10/12}1928.1.sp.2. jf. S&B.*

3) *hvad der trækkes, slæbes* (II.1), ell. *redskab, hvorpaa noget slæbes ell. glider*. 3.1) (jæg.) (del af) dødt dyr, aadsel, der slæbes rundt paa jagtarealet, for at rovvildt ad det dannede spor kan lokkes i udstillede fælder, sakse; ogs. om skind oln., der slæbes omkring for at danne spor for jagthundene ved slæbejagt (Sal.IX.116). *OpfB.¹ IV.447. Fleuron.RK.217. jf. Feilb. 3.2) (dial.) om forsk. redskaber til at slæbe af sted, hen over jorden; om slæberive (jf. I. Slæbe 1.1): Feilb. om slæbe (I.1.3): UfP. om rammeunderlag, hvorpaa plov føres ud i marken; slæbe (I.1.4). Feilb. 3.3) (fagl.) slædelignende underlag, hvorpaa noget glider; især (dial.) om saal, løb (II.8.2) paa plov (CGRafn. (Phys Bibl.XXIII.342). jf. VSO. MDL.), ell. (jf. u. Slæbe-; foræld.) indretning, bøjle, paa siden af aasen, hvorpaa ploven hviler under vendingerne (Schade.Mors.(1811).288. SprKult. VI.121). || (skibsbyggn.) den med smøremidler forsynede løbebane af tømmer, hvorpaa slæden ell. (afløbnings)puden bringes til glidning ved afløbningen. *Funch.MarO.II.121. Skibsbyggn.K.480.**

4) *gang, spor osv., der er dannet ved, at noget er slæbt af sted*. 4.1) (jf. Haleslæb; især jæg.) *gang, veksler, spor, dannet af dyr, der har slæbt sig ell. slæbt deres bytte af sted.* (odderen) danner ligesom Ænderne „Slæb“, d. v. s. Gange i Vandplanterne. *Sal.³XXII.47. I Krattet nærmest Hulen (∴: røvehulen) traf de paa en Mængde Fjer . . Et Slæb i Mosset var let af følge. Fleuron.HFR.122. 4.2) (bjergv.) om spor, rester af en gangart, der er „slæbt med“ (se II. slæbe 5.4). *TBergman.Jordkloden.(overs. 1771).176.**

5) (del af) *klædningsstykke, der hænger langt ned, slæber* (II.5.2). *Til Hoften Slæbet af Huen naaer | Med Offerhornet han (∴: en vendisk ypperstepræst) stille staaer. *Ing.VSt.134. næsten kun: del af klædedragt, der hænger ned og lægger sig langs jorden; især om parti af damekjole (selskabskjole) (ell. paahæftet klædningsstykke), der hænger ned bagtil og slæber efter bærerens. (konchiet satte) Fruentimmeret tilrette for deres prægtige Klædedragt, for den Façon de brugte paa deres Huer, og deres Slæbe. Holb.Kh.907. *Hun skal baglænds neie, |*

Og i et Sving | Med Slæbet Gulvet feie. *Heib.Poet.VII.386.* hun havde hverken Slæb eller Guldkrone, men deilige røde Saffianskoe. *HCAnd.(1919).II.177.* Slæbet (Chr.VI: sømmene) af hans Klædebon fyldte Templet. *Es.6.1.* de løb herved i deres Silkekjoler med de lange Slæb hængende over Armen. *PLEvin.HG.246. billedl.: jeg (har) udsæt en Kone til Jer; hun bærer tre Herregaarde i sit Slæb (∴: som medgift). Blich.(1920). XXVII.66.* Konsistorialraadindens (ytring) er inspireret af Lørdagsrengøringen . . hos selv meget udmærkede Damer, i al Fald her til Lands, træder Madammen gerne Dronningen paa Slæbet. *VilhAnd.VT.106.* || bære, holde slæbet (efter ell. for en), om page, terne oln.: *gaa bag efter sin frue løftende slæbet op fra jorden, gulvet. Holb. Heltind.II.174. Grundtv.PS.IV.571. D&H. (l. br.) billedl.: være ens underdanige hjælper, følgesvend. fordi man vil bære Slæb for Hr. N. N., er det ikke tilladeligt at fremsætte aabenbar Usandhed. Pol.^{1/2}1911. II. sp.2.*

6) *hvad der hænger ned som, minder om et slæb* (5), ell. (jf. II. slæbe 5.1) *hvad der hænger ned ell. (bag)ud fra noget (og føres med af dette). 6.1) i al alm. (jf. ogs. Blomsterslæb). sodulne Skyer trak ilsomme Slæb over foraarssnavsede Sne-revler og vindrifede Smeltevandspytter. ErlKrist.S.171. (det ligegyldige Slæb af uvigtige Realiteter (∴: i en rejseskildring). HBriz.AP.III.214. jf.: *Rolf Krake . . med Røgslæb stod ind i Vemmingbund. Rørd. GK.89. 6.2) (især zool.) (del af) *fuglehale, der kan spredes, slaas ud (som en vifte) (og slæbe bagud efter fuglen). Tjuren sejler med slæbet skinnende ud under solen, ind i den blaa himmel. KEJfelt.Litteraturen idag.(1926). 20. jf.: *Andefa'r faaer Smæk paa Næbet, | og Mutter faaer et lignende paa Slæbet. Rich.II.2. især om (del af) *paafuglens hale: Wintb.VI.235. hans Genbo spankede over i Domkirken straalende som en Paafugl med udslaget Slæb. SMich.Gio.13. BMøll.DyL.II. 213. 6.3) (bogtr.) de skraaende sider om relieffet paa en skrifttypes hoved. Sal.XVI. 155. Selmar.²16. 6.4) (jf. Efterslæb; nu sj., jf.: „i daglig Tale.“ VSO.) *om samling af personer, der følger med en som tjener, følge, tilhængere osv.; slæng af personer; skare, samling af paarørende, bekendte, som holder til hos ell. overrender en; paahæng. Hand hafde et stórt slæb med sig. Moth.S511. *Hvert Samfund har et Slæb af Daarer efter sig. Rahb.Min.1800.II.211. Konen bragte ham et stort Slæb i Huset. VSO. han har altid et Slæb af Børn med sig. D&H. jf.: saa bilder han sig ind, han hører med til de Stores Slæb, fordi de brugte ham til Kæppere i Soldatertjenesten, og bruger ham endnu til Sognefoged og Lægdsmand. RasmHans. M.14.****

7) (til II. slæbe 2 ell. udviklet af bet. 1.4; *jf.* Slæbepenge 2; *jarg.* (khh.) drikkepenge. *B.T.*^{25/11}1931.11.sp.1. der vankede 25 Øre i Slæb. *Droskechaufføren.*^{20/11}1934.11.sp.2.

8) (til bet. 1.4; *nu især dial., jf.:* „I daglig Tale.“ *VSO.*) person, der har hårdt arbejde, maa arbejde strengt; slider; især om tyende, der har groft og strengt arbejde; ogs. om hest, der kun kan bruges til simpelt arbejde, som er udsådt (og skal skydes efter plovningen) (*Kværnd. Feilb. jf. Mikkelssløb (o: helmis). DF.XII.114.*) *Fra den som nærmest Dig i Dag ved Thronen staaer, | Indtil det Sløb og Træl, som bag ved Ploven gaar. *JFris.170.* Han var jo et Slæv — naar det tog ham, men det tog ham heldigvis ikke alt for tit. Saa kunde han grave Grofter, saa man næsten skulde skamme sig over det. *Gravl.AB.135.* || *især i mer ell. mindre faste forb. m. adj.* Hand er et got slæb. *Moth.S511.* Jeg har lige siden min Hjemkomst været et sandt Sløb fra tidlige Morgen til sildige Aften. *POBrøndst.B.57.* det lille, flittige Sløb (o: om en kone). *Fleuron.KO.187.* Hun er et rigtigt Sløb. *UjF.* Han er et godt, tro Sløb. *VSO. Kværnd.* Hun var nærmest kun, hvad Egnens Folk kaldte et tro Sløb. *Lunde. F.12. Feilb.*

Slæb-, i *ssgr. dels* [slæb] af Sløb 5, *30* *sz.* (foruden de *ndf. medtagne*) Sløb-kaabe, -skørt; *dels* [slæb] af II. slæbe; om *vekslen* ml. Sløb- og Slæbe- se u. Slæbe-. **-bærer**, en. (til Sløb 5; *jf.* -holder; *nu l. br.*) person (terne, page), der bærer slæbet efter en; *ogs. billedl., om underdanig, ydmyg hjælper, følgesvend. Amberg.* Han bliver hendes Slæbbærer, hendes Løbedreng, og til al Løn for sit Mas faar han Lov til at kysse hendes Negle. *Schand.AE.223. D&H.*

I. Slæbe, en. [slæbø] ell. (*dagl., jf. u. bet. 2*) [slævø] *ft. -r.* (ænyd. d. s. (i bet. 1.4), *fsv.* slæpe, d. s., *nt.* slepe (i bet. 1-2), *mnt.* slepe (i bet. 1.4), *jf. nht.* schleife; til II. slæbe; *jf.* Sløb, Slæber) **1)** (landbr. ell. *dial.*) redskab, der slæbes (II.1), trækkes. **1.1)** d. s. s. Slæberive. *Moth.S511. Blich.(1920). XXII.28. MDL. Feilb. UjF. 1.2) d. s. s. Høslæbe(r). *MøllH.VI.333. Feilb. UjF. 1.3)* om fjæl (ell. to ved tværstykker forbundne fjæle), der slæbes hen over marken for at jævne den (efter harvning). *HavebrL.*I.463. UjF. 1.4)* slædelignende redskab, sluffe, til transport af tørv, dynd, sten oln. ell. til at transportere plove, harver ud i marken. *Moth.S511.* Det er . . . mageligere at kiøre Dynden ud med Slæbe, end paa Vogn. *JPPrahl.AC.93. UjF. BornhOS. ofte i ssgr. som Dynd- (JPPrahl. AC.93), Harve- (BornhOS.), Plov- (MDL. 412. Feilb.), Sten- (FrGrundtv.LK.236. 60 Himmerikjær.1925.224. Feilb.), Tørveslæbe (UjF.) 2) (til II. slæbe 5.1; *jf.* Slæber 4.3 (i *ft. best. f. ikke til at skelne fra dette*); *dagl.* fodtøj (sko), der mangler bagkappe**

ell. har nedtraadt bagkappe, saa at det (delvis) slæber langs jorden, gulvet under gangen; især om tøjler oln.; *ogs. i al alm. om morgen-sko, hjemmesko.* (ofte i forb. som nedtraadt (se *ndf.*), udtraadt (*CMøll.Vore Husdyr.(1893).57. HomoS.GL.110. DagNyh. 27/11*1925.11.sp.3) slæbe). *HofmanBang.OdenseAmt.(1843).538.* *Den ene Slæbe havde sig forvildet, | og ned den var ad Bakkens Skraaning trillet. *Schand.UD.39.* han (fremtriner) i lappede Benklæder, Skødeskind og nedtraadt Slæbe paa den raske Fod. *Wied. TS.5. Brenderup.§54.* || *næsten kun i ft.* et Par Slæver, eller andet Lædertoi. *Tode. ST.I.106.* nogle saalelse Støvler og gamle Slæber. *Winth.VIII.274.* lille Sanne . . . tabte to Gange Slæberne, som hun havde dandset med og traadt ned. *HCAnd.SS.V169.* med nedtraadte Slæber paa Fødderne. *RSchmidt. MD.75.* Hun var i Underskørt og Slæber. *CEv.H.72.* Skomagerdrengets Paaklædning bestod til daglig af et Par Slæber (afskaarne Støvlebunde). *Heeland. Skomageriets Historie. (1926).96.* || *i forb. som gaa i slæber, gaa i hjemmedragt, optraede skødesløst, banalt, jordbundet oln.* Faust er for ideal en Figur til at gaa i Slæber. *Kierk.III.157.* Naar man til daglig gaar i Slæber, kan man ikke pludselig bestige Kothurnen uden at blive komisk. *HarNiels.(Tilsk.1906.938).* smide sine slæber ind hos en, (*vulg.*) indynde sig hos, gøre sine hoser grønne hos en; skaffe sig indpas hos. *UjF. jf. (maaske til Slæber 4.3):* Nei, men se jeg fatter at du render og vil sla Slæverne ind hos Vica. *Skands.DrømmenesHus.(1926).22.* N. bemærkede den Interesse, som han var Genstand for fra den unge nydelige Dames Side, og han var straks parat „til at smide Slæberne ind“, hvilket vil sige, til at gøre hendes Bekendtskab. *Pol.*^{25/11}1936.6.sp.6.

II. slæbe, v. [slæbø] ell. (*dagl., næsten vulg., ell. dial.*) [slævø] man siger ùrigtig slæve . . . i steden for slæbe. *HoysAG.120. jf. Rask.Retskr.47. Levin.Gr.I.27.* (nu ikke i rigsspr. slebe. *Hob.Intr.I.139. Gram.Breve. 147. Slange.ChrIV.150. Schousbølle.Sazo.391. Kollerød.113. jf. sleve. KulsvierB.46 samt Feilb.). prætt. -te* [slæbda] ell. (*gldgs. ell. vulg. og dial.*) [slæidø] (*jf. Feilb. samt:* her har man gaaet og slidt og slæft hele Livet. *IBentzon. GH.177*), tidligere undertiden skrevet **-de** (*MCBruund&Horreb.JSP.55*), ell. (*nu sj. i rigsspr.*) **-ede** (*Hob.Kh.36. Skuesp.VII.187. Grundtv.PS.II.120. HCAnd.ML.559. Rist.S. 69. se ogs. u. bet. 1.4. jf. Moth.S509. MO. Thorsen.108*). **vbs. -ning** (s. d.), *jf. Sløb, Slæberl.* (ænyd. slæbe, slebe, sløffe, glda. slæbæ, sleffue (i bet. 1; *Rimkr.56*); *fra mnt. slæpen* og *forsk. (til dels ved sammenblanding m. andre ord opstaaede) ældre ty. former*), svarende til *hty.* schleifen, *svagt verbum* (se III. sløjte); (*kausativ*) til slibe og i *aflydsforhold* til *mnt.* slepen, *nht.* schleppen, slæbe, *jf.*

II. slippe || *grundbet.*: lade glide; *sa. ord er egl.* ænyd. slæbe, sleffue, sluffe, jævne med jorden, sløjfe (Kalk.III.883), ænyd. og dial. sløffe (smst. Moth.S476. FrGrundtv.LK.189. UjF.), jf. II. ned-, II. omslæbe || *jf. forslæbe, I. Slæbe*)

1) om handling, hvorved noget ved træk føres hen ad, hen over en flade. 1.) i al alm. m. h. t. ting ell. levende væsner: føre med sig (efter sig) ved at trække i det (enten direkte ell. v. hj. af tov olgn.), saaledes at det glider, kurer hen ad en flade, især jorden; ogs.: trække noget, som normalt selv kan bevæge sig, men for øjeblikket er ude af stand dertil ell. uvillig til det, m. h. t. person ogs. (jf. bet. 2) i al alm.: med magt føre, trække et sted hen; ofte i forb. m. adv. som bort, frem, hen, ind, over, ud (jf. bortslæbe osv.); ogs. (jf. bet. 2) uden obj. i forb. m. med (l. br. paa. se ndf. l. 33) til angivelse af det, der flyttes, trækkes. Han skal begraves, som et Asen begraves; man skal slæbe ham bort (1931: (han) slæbes ud) og kaste ham hen, langt udenfor Jerusalems Porte. Jer. 22.19. Sganarell (kommer ind slæbendes med en Kat i et Baand, som hand har gjort til Krigs-Fange). Holb. Mel. III.1. Han slæbes drukken i Seng hver Aften. Høysg. S.48. han maatte . . støtte sig paa en andens Skuldre, og saaledes lade sig slæbe frem. Suhm. Hist. I.456. Undertiden slæbede (elefanten) store Bjelker afsted. Kielsen. A.104. En mægtig Flok slæbede paa den tunge Sten. Grundtv. PS. II.120. *de Dræbtes Liig | Med Jernhager slæbes hen til Tibren. Hauch. DVI.215. (regningskorpset) kom til og slæbte de Vogne end (o: gennem store vandpytter), der ikke kunde selv. Pol. 1/1936.10.sp.3. to Traktorer var ved at slæbe Kanonerne bort. Pol. 1/1940.1.sp.2. Brunehild (dømtes) for at have myrdet Siegbert . . hun slæbtes ihjel af en vild Hest. Sal. 2IV116. || m. overgang til bet. 2.4 i forb. som slæbe for alteret ell. til brudeskammen (o: tvinge til ægteskab); spec. i udtr. for anholdelse, arrestation, fængsling olgn. som slæbe i arrest, i fængsel, i hullet (Studenterbladet. 1940. Jan. 8. sp. 2), i kassen (Kollerød. 113), for retten (Erl Krist. MM.83. Pol. 1/1940.5.sp.4), paa (politi)stationen (Bl&T. AaDons. (Pol. 25/1940. Sønd. 2. sp. 2)). || spec.: trække efter sig gennem vand; navnlig $\frac{3}{4}$ m. h. t. fartøj, der med en trosse er forbundet med et andet: trække (af sted, af grunden); bugseri. de Engelske . . vare meget behjælpelige til at slæbe det (o: et skib) ind udi Hafnen. Slange. ChrIV.150. Harboe. MarO. Skal et Fartøj slæbes, giver man det lang Slæber, saafremt det skal slæbe paa Siden af Skibet. Bardenfl. Søm. I. 155. slæbe et Skib af Grunden. Scheller. MarO. m. obj.-præd.: Det lykkedes . . Isbryderen . . at faa slæbt den grundstøtte Færge . . fri ved Hjælp af en Trosse. Socialdem. 2/1940.7.sp.2. slæbe (et skib) af, o:

af grunden. Derefter forsøger man igen — helst ved Højvande eller i alt Fald medens Vandet er stigende — at slæbe Skibet af. Bardenfl. Søm. II.99. Et Skib lider ikke saa meget ved at lægtres af Grunden som ved at slæbes af. Kusk Jens. Søm. 316. — (jarg.) uegl.: d. s. s. II. pace. Sal. 2XVIII.734. (cykelrytteren) slæbte Landevejsrytteren P. frem til Tredjepladsen. Pol. 1/1938.10.sp.6. — (fisk.) m. h. t. vod: trække hen over havbunden. Sal. 2XXIII.709. (vodfiskerne) slæbte Vaad gennem alle Vige og Sunde. Gravl. VF.91. billedl.: *Haglen slæber lavt sit Vaad henover Vestens Himmel. Aakj. RS.15. ogs. (især dial.) uden obj.: fiske med slæbevod (UjF.), ell. m. obj., der betegner fisk: fiske, fange med slæbevod. sidde i en Motorbaad og slæve Flynder op. Gravl. VF.137. slæbe Aal. UjF. || i særlige udtr., talem. olgn. man kommer ikke langt med det dyr, man skal slæbe i marken, se lang 3.1. slæbe i ell. igennem rendestenen, se Rendesten 1.2. slæbe for røve med noget, se I. Ræv 2.4. slæbe med slæden, se I. Slæde 1.2. ikke syv vilde heste skal (kunne) slæbe mig derhen olgn., se vild. || i forb. slæbe af med, trække af sted med; bortslæbe; uegl. (delvis til bet. 2.1 og 4.): bortføre ell. hjemføre (som bytte, som brud olgn.); sætte sig i besiddelse af; „kapre“; løbe af med. Hand slæber nok af med hinde engang. Moth. S510. Deichmann (tog billedet) i sin Vogn og kierte hiem dermed . . det samme, som Deichmann slæbte af med . . blef soldt paa hans Auction. Gram. Breve. 147. han tog ham . . strax i Tyndstegen, og slæbede af med ham, som en Sæk Havre. Skuesp. VII.187. Slesvig-Holstenerne vil have Lov til at slæbe af med de Danske Slesvigere midt ind i det Tydske Forbund. Grundtv. Dansk. I.30. Sergent Jensen griner og slæber ikke af i Arresten med K. KBecker. UF. III.21. || uegl. (m. overgang til bet. 3), i udtr. for at fuldføre, gennemføre, redde, klare noget med møje og besvær; „hale i land“; i udtr. som slæbe noget hjem, i land. de tre sans (i en bridge) var drøje at slæbe hjem | 1.2) m. h. t. legemsdel, ell. hvad der er fastgjort til legemet: føre, trække med sig, efter sig; dels m. h. t. kugle, klods olgn., der er fastgjort til dyrs, fangers jadder for at forhindre ell. vanskeliggøre flugt. *Du følte aldrig Dig som en Træl, | Der slæbte om med Pligtens Lænke. Ploug. VVII.51. Han gik, som var han i Lænke og slæbte en tung Jernkugle ved Benet. ErlKrist. DH.82. || dels m. h. t. legemsdel (jf. bet. 1.3), i forb. som slæbe benene (Moth. S510. MO. S&B. Feilb.), fadderne, lænderne (se Lænd 1) efter sig ell. uden obj. i forb. som slæbe med ell. paa benene. Slæbe med Beenene, med Fadderne. vAph. (1764). han slæbte paa Benene. Elkjær. HF. 82. Han slæbte tungt med Benene (o: naar han dansede). smst. 81. || dels (jf. bet. 5.2) m. h. t. klædningsstykke, der hænger (for

langt ned (og fejler jorden). *Hun slæber ey sit Skiørt, Bag efter sig paa Stræder. *Jernskæg.D.65. 1.3* refl.: skubbe kroppen ell. fødderne besværligt, langsomt frem, egl. saaledes at legemet ell. fødderne (især skiftevis) trækkes (kurende) hen ad jorden; bevæge sig meget besværligt, tungt. (kun i forb. m. adv. ell. præp.-led). *I . . . ti steile Trapper haver slæbt jer op med Møse. *Lous.Pope.94*. *den (o: en anskudt vildand) havde sig hen til Reden slæbt. *Kaalund.218*. Benene vilde ikke bære, hun slæbte sig stavrende de sidste Trin op (o: ad trappen). *ErlKrist.DH.25*. især i forb. slæbe sig frem ell. af sted: *Moth.S510*. *See Oldingen, som her sig slæber | Saa mødig frem paa tunge Stav. *Gutfeld.65*. Fra en ganske afbladet Skov slæbte en Ræv sig frem paa Bugen. *Pont.K.14*. hendes Gang mangler al Elasticitet, hun slæber sig frem. *DJacobson.DP.183*. jf.: (den syge) havde slæbet sig (o: var med besvær rejst) til Pyrmont, for at forsøge det sidste Redningsmiddel. *Bagges.L.1.336. 1.4* (jagl., især landbr., ell. dial.) jævne jord ved at trække et tungt bræt hen over den; især: jævne pløjet ell. harvet jord med en slæbe (I.1.3). Dette Vejstykke er desuden mange Gange, maaske hvert Aar blevet slæbet med Vejhøvl. *Ugeskr.f.Retsv.1920.A.519*. UjF. i forb. som slæbe lefter (med en fjæl) (o: naar jorden er harvet). UjF. slæbe (jorden) over (jf. overslæbe 1): man tromlede meget mere den Gang end nu. Nu slæber man Markerne over om Foraaret med en Fjæl. *AarbKbh Amt.1911.31*. Flere havde saa smaat begyndt Foraarsarbejdet med at slæbe Pløjejorden over. *AlbDam.B.160*. slæbe til (o: efter at sæden er saet). *FGrundtv.LK.245*. Furen slæbes til. *HavebrL.1.463*.

2) (især dagl., ofte næstæt.) om handling, hvorved noget bæres ell. bringes, føres (et sted hen), bringes med. 2.1) bære ell. transportere (paa en ell. anden maade) ell. medbringe, medføre noget under store anstrengelser, paa en besværlig, møjsommelig maade; egl. m. h. t. tung byrde; i videre anv. m. h. t. noget, som det er generende ell. ubehageligt (selv) at medføre, bringe et sted hen; ogs. som udtr. for at (med)bringe, medføre store mængder af noget. *Godvillig slæbt, bliver en Byrde jo let. *Heib.D.48*. slæbe en Sæk paa Ryggen. *MO*. Handelen var gaaet daarligt. H. maatte slæbe næsten alle sine Rejer med hjem. *Pol.¹⁹1938.1.sp.4*. hun havde saa mange pakker, som hun kunde slæbe | || uden obj., dels i forb. m. paa, især til angivelse af byrde, der bæres og tynger paa en (gennem længere tid). *Moth.S510*. *Paa vore Skatte slæbe syv Kameler. *Ing.R.122*. Store Piger slæbte paa smaa Søskende. *Pol.⁹1934.Sønd.21.sp.1*. jf.: den Gjerrige næsten slæber sig ihjel paa Skatten han bærer. *Kierk.VIII.320*. dels (jf. bet. 1.1) i forb. m. med, især til angivelse af hvad der medføres, med-

bringes (ogs. uden at bæres ell. være nogen legemlig byrde). Det var Skumring, da han listede videre, hvad det lettede ham, for i Sognet sømmede det sig ikke for et Mandfolk at komme slæbende med fire Tulipaner. *MartinAHans.NO.132*. Smaa Piger slæber af Sted med (store) Haandkufferter. *Pol.¹⁰1940.10.sp.3*. m. h. t. person (jf. bet. 2.4), i forb. komme slæbende med: Nogle af Høvedsmandens Qvinder kom slæbendes med deres Børn for at besøge Hollænderne. *Reiser.IV.270*. hvad skal vi med alle de Krigsmænd herinde? Hvi kommer du slæbende hid med en Hær? *KMunk.EI.25*. || i forb. m. adv. som frem, ind, sammen, ud, især som udtr. for at bære, (med)bringe, samle store mængder af noget; ogs. (uden særlig) tanke paa byrde) om handling, hvorved noget ind-, udføres, ind-, udsmugles ell. sammenspares, -puges i store mængder. Den reysende Ungdom slæber utroelig store Summer aarlig herhid (o: til Paris). *EPont.Men.II.71*. Sukkerets Brug, som slæber saa mange Millioner Penge ud af Landet. *Fleischer.B.15*. slæbe en Masse Bøger frem. *D&H. (vil De) vise os, hvad det er, De gaar og slæber ud fra Hotellet. ErlKrist.DH.52*. den søde, lille Lommekek, som Tante Malle selv slæbte ud til dig paa din Fødselsdag. *B.T.¹⁴1939.10.sp.2*. jf. bet. 2.3: de allernærmeste Autoriteter slæbe selv daglig fremmede Ord ind. *FDreier.FFR.18*. (dels til bet. 1.1) i forb. slæbe sammen, bære sammen til en hob, bunke; spec. (landbr.): bære neg sammen til hobe (Hedebo.80. *AarbHolbæk.1915.143*). store Steenhobe, som Bønderne fordem Tid have slebet sammen. *Schousbelle.Sazo.244*. den store Stenbunke, som han havde været med til at faa slæbet sammen, da de ryddede Ageren. *SvGrundtv.FÆ.II.21*. fanden . . . byggede Værebros og slæbte Frodebjerg sammen. *AOlR.DH.II.242*. ogs. i udtr. for at samle sig penge, rigdom. nok har hand slæbt sammen i sine dage. *Moth.S510*. slæbe Penge sammen. *D&H. m. overgang til bet. 3*: man kunde rende en hel dag for at slæve en daler sammen (o: ved tiggert). *MKlitgaard.GM.34. 2.2*) i udtr. for at være besværet af, lide under et tyngende, generende forhold; i forb. slæbe med (Leth. (1800)) ell. (nu i rigsspr. kun) slæbe om- (kring) med ell. slæbe paa noget. den store Hob slæber om med de velkendte Alderdomskrøbeligheder. *NicHolm.LA.112*. vi skal da ikke heller bestandig slæbe paa den Daarlighed, at være os selv. *Rode.SF.78*. slæbe paa en Gæld. *D&H*. det stærkt protestantiske Holland vilde være ilde tjent med at faa fire Millioner Katoliker at slæbe paa. *Brandes.(Pol.¹⁹1921.8.sp.3)*. jf.: (menne-skene) erre intet, uden en fattig orme og madicke seck, der schleber Døden omkring med sig. *Cit.1737.(Falsteriana.52)*. || (nu ikke i rigsspr.) refl. slæbe sig med ell. dep.

slæbes med noget, trykkes, generes af; trækkes med. *OeconT.V.88.* Slæbe sig med en Sygdom. *Leth.(1800).* De har meget Sygdom . . at slæbes med. *Uff. 2.3) m. h. t. hvad der hænger ved, klæber ved en (fx. snavs, lugt, unoder), ell. ulemper, skavanker, der er forbundet med noget, uheldige forhold, der indføres, videreføres sammen med noget, slipper med ind oln.; føre med; bringe med (sig).* grundløse vilkårligheder, der nu slæbes videre fra slægt til slægt ene og alene av den grund, at de nu tilfældigvis har vundet hævd. *Jesp.M Fon.12.* Sprogformen (er) Skaansk med nogle Svecismer slæbte over fra Oversættelsesgrundlaget (jf. overslæbe 2). *Brøndum-Nielsen.(AphS.IX.192).* ofte i forb. slæbe med sig (jf. u. bet. 2.4): Jeg tror ikke, vi vil have Bageren til at køre herved . . han slæber Uhygge med sig. *ErlKrist.MM.272.* Han traadte forsigtigt paa Gangens sandstrøede Gulvsten og løftede paa Benene. — Ja, a slæber nok ikke saa lidt Sne med mig. *sa.NS.103. jf.:* Et kort isnende Vindstød staar ind over Landet og slæber en raslende Hagelbygge med sig. *KnudPouls.BD.31. 2.4)* (videre anv. af bet. 2.1) m. h. t. person: tage med som ledsager; lade en følge med sig; især med bibet. af at følgeskabet er besværligt, kun gøres af pligt ell. er upassende, ell. (jf. bet. 1.1) m. bibet. af at den ledsagede kun ugerne følger med; ofte i forb. slæbe en med sig. skal jeg da altid slæbe dig med mig. *Moth.S510.* skulde (han) være nødt til at slæbe hende over paa Kroen til en daarlig Kop Kaffe? *Ohlsson.S.172.* Som Skik og Brug var den Gang, slæbtes min Søster og jeg altid med (∴ til forældrenes selskabelighed). *UDahlerup.GT.59.* Det er hende (∴ tjenestepigen), der har brudt det gode Forhold ved at slæbe Mandfolk ind paa sit Kammer. *Buchh.Su.I.178.* han er ikke til at slæbe ud om aftenen ! || i videre anv. (uden tanke paa bevægelse), i udtr. for at bringe en person ind i daarlige forhold: Frk. H. er fra et pænt Hjem . . De har ingen Ret til at slæbe hende med Dem ned i Fattigdom. *ErlKrist.MM.79.*

3) om (udførelse af) møjsommeligt, besværligt, opslidende arbejde. 3.1) refl., i forb. m. adv. (obj.-præd.) ell. prep.-led: arbejde møjsommeligt, haardt; ase; slide; ogs. i udtr. for at leve fra haanden og i munden, saaledes at man lige kan klare sig, holde sig oppe. De bilder Herren ind, at de slæber sig ihjel i hans Tieneste, og raaber paa høyer Løn. *Holb.Stu.I.2.* Slæbe sig træt. *vAph.(1764).* hvordan lever man? — Aa jo mænd, man slæber sig saa frem. *KbhAftenp.1784.Nr.47. 2.sp.1.* Sæt, om daglig Berøring med den fede, hjemlige Middelmædighed . . havde faaet mig sat ned i aandelig Gradstyrke, saa jeg havde slæbt mig hen, indtil jeg 50 Aar gammel havde faaet Titel af Professor. *Schand.VV.344. jf. (m. refl. hensobj.):* *Saa

mangen, som ej havde Held til | at vinde sin Lykke ved Trods, | men bare fik slæbt sig en Gæld til, | fandt Fred, da F. O. (∴ en kroevært) gav ham Klods. *JVibe.Slaaen.(1927).24.* ofte i forb. m. (i)gennem: jeg (kan) da ved lignende Smaa-Arbejder, slæbe mig igennem. *HCAnd.Breve.I.30.* Med det hun tjener, kunde de lige slæbe sig jævnt igennem. *HHLund.GF.16.* hvad kan være mere ærgerligt end at slæbe sig igennem en Artikel . . som viser sig at være ganske ligegyldig. *Pol.27/11.1939.II.sp.2. 3.2)* uden obj.: arbejde haardt; ase; slide i det; ogs. (medsæt.) om udførelse af trivielt arbejde, arbejdet for det daglige brød. *jeg seer det vel hvordan | Du slæber, og med Flid mit Qvæg dig tager an. *Hell.Poet.37.* „Jeg vil give mig i Tieneste hos en Bonde.“ — „Jeg vil og tiene der.“ — „Du slæbe for min skyld!“ *Suhm.(Sk Vid.XI.156).* *skulle slæbe som Stileretter. *Rør.KI.82.* han vil slæbe i Marken for at tjene Penge. *AlbDam.B.60.* || i forb. m. ord af lignende bet. hvorfor skal man slæbe og trække i Verden naar man ikke maa have nogen Lystighed iblant. *Holb.Jul.8sc. især i forb. slide og slæbe, se slide 3.1. || i forb. som slæbe som et asen (se Asen 1), bæst (Holb.Jep.III.1. sa.Hex.III.3. se ogs. u. Bæst 1.3), en hest (VSO. MO. jf. u. Hest 1.3). 3.3) (l. br.) i forb. som slæbe en tid hen, igennem, møjsommeligt arbejde sig igennem en tid; gennemleve en tid under møje og besvær, paa bedste beskub oln. (marskallen) befittede sig paa, ikke saa meget at slaae Fienden, som at holde Armeen ved Magt, og slæbe Krigen derude Sommeren igennem, som hand best kunde. *Slange. ChrIV.193.* slæbe Livet hen. *D&H.* Saa gik hun i Seng med de samme bekymrede Tanker, som hun havde slæbt denne og de sidste Dage hen under. *OTHyreg.PS.210. 3.4)* i forb. m. ud || (nu ikke i rigsspr.) refl. (jf. bet. 3.1): ødelægge sig ved slid; slide sig op. slæbe sig ud, som en trel. *Moth.S510. vAph.(1764).* || (nu kun dial.) i forb. slæbe noget (fx. hest, jord) ud, ødelægge ved for stærk benyttelse; udase; udpine. *Moth.S510. Feilb.**

4) om langsom, træg gang, handling, fremadskriden. 4.1) (sj. uden for part. slæbende, se bet. 6) gaa langsomt og tungt, med slæbende skridt. *ErlKrist.BT.64. jf. bet. 2.1:* saa slæbede man hen ad store bælmørke Gader til et palaisagtigt, men som uddødt Hotel. *HCAnd.ML.559. 4.2)* (nu l. br.) udføre noget paa en langsom, sendrægtig maade; især: tale, synge, spille langsomt, drøvende. Midlertid maa man . . holde den Udtale for at være rettest, og Sproget i vor Tid mest anstændig, som ikke slæber med Ordenes Lyd, eller er langdragendes i Talen, men klar og skarp. *PSchulz.DS.51.* (skuespillerinden) begynder at slæbe utiladelig meget paa Repliken. *BerlTid.*/1903*

Aft.1.sp.4. Degnen slæber løs paa en lang Salme. *OlesenLøkk.PD.II.123. 4.3) refl., m. h. t. forløb, fremadskriden i tid: skride langsomt frem; gaa, forløbe trægt; gaa langsomt fra haanden; snegle sig (af sted).* *Et Aar skal tungt sig slæbe mig forbi. *Bagges.SV.306.* *Gjennem en syvaars Epilepsi | slæbte sig Krigs-Tragedien til Ende. *Ploug.II.211.* Saa blev der ikke talt mere om den Sag, og Besøget slæbte sig ind i den sædvanlige Form for Foraarsudflugt. *OThyreg. PS.232.* || især i forb. slæbe sig af sted ell. hen. En Maaned havde slæbt sig afsted. *Blich.(1920).XIX.70.* Samtalen slæbte sig mat afsted. *Bang.S.114.* Dagene slæbte sig hen. *Rosenkrantz.E.5. 4.4)* (jf. rive af, sjaske af, slentre af, slide af (ad) u. IV. rive 5.3, II. sjaske 1 slutn., slentre 2.3, slide 6 og 8.1; dagl.) intr., især upers., m. h. t. maade, hvorpaa noget forløber: gaa kun nogenlunde (godt) ell. paa bedste beskub; lige gaa an, „løbe rundt“; ogs.: lige være tilstrækkelig god, kunne gaa an (men ikke mere). (teaterstykket) sættes op saadan, som det maa formodes at gaa i . . Publikum. Uden Stil og . . uden Alvor. Bare det slæber — det er nok. *JMagnus.(Pol.¹⁷/1915.5).* || næsten kun i forb. slæbe af. „Det gaar ham godt . . ?“ — „Det slæber af.“ *HCAnd.SS.III.187.* paa Viinbjergene . . groer fire Slags Viin, paa Solsiden den bedste, mod Nord en, der ikke er til at drikke, de to andre slæbe af, men heller ikke mere. *CBernh.NF.XIII.64.* Jakobs (klæder) kunde til Nøds slæbe af. *Lunde.F.156.* vi (har) iaar bestræbt os for at faa Stævnets Udgifter saa langt ned som muligt for at skabe Balance . . Det kommer maaske lige til at slæbe af, naar vi ikke regner en Øre til Administration. *BerlTid.²³/1927.Aft.3.sp.3.* lade det slæbe af, lade det gaa, som det bedst kan, paa bedste beskub. Det burde vist Hr. Biskop Mynster betænkt, og enten seet til at hitte en anden Middelvei, der ikke var saa stenet, eller ladt det slæbe af, som det er. *Grundtv.Udv.VIII.290.* Der er en Embedsmand, der besorger sit Embede saa la-la, saaledes at han lader det slæbe af, saa han ikke kan titaltes. *Birkedal.O.I.63.* jf.: Skal De (o: en spillemand) . . ha' Tilladelse til at spille inde i Byen? — Ja, bevares vel . . og hos Sognefogderne paa Landet; men det lader jeg det gerne slæbe a' med. *Wied.Menneskes Børn.I.(1894).41.*

5) intr. ell. (sj.) refl. (se bet. 5.4), i anv., svarende til bet. 1-2, om det forhold, at en ting, der er forbundet med noget andet, hænger bagud ell. ned fra dette og (ell.) føres glidende langs, gnidende mod en flade. 5.1) blive trukket, slæbt (1) bag efter noget; hænge bagud fra noget (og føres af sted med dette); spec. ⚓: blive trukket efter, hænge agterud fra et fartøj. kudsken slæber efter hestene (o: trækkes af sted af de løbske heste). *Moth.S510.* en stor Sø . . slog vores Chaloupe

fra os, som slæbete baade i Løber og Ophaler. *Cit.1703.(JensSør.II.39).* hun (greb) oiebliklig det korte Pidskeskaf, der slæbete efter Slæden og hang fast med den lange Snært i Hundenes Seletoi. *Ing.EF.IV.156.* *Igjennem Porten kom . . den vidtbereiste Krigsmand, | . . det krumme Glavind ved hans Side | Med Raslen slæbte paa de brede Fliser. *PMøll.(1855).I.80.* (fiskerens) Redskaber . . slæbte efter Baaden. *B.T.¹⁶/1939. 2.sp.4.* slæbe agterud (Fisker.SøO.Till. XIX. *JHelms.G.184)* ell. udenbords, ⚓ spec. om tov: hænge ned fra et skib og blive trukket efter det gennem vandet. *Harboe.MarO.* der slæber en Ende udenbords. *Scheller.MarO.* || om legemsdel. Halen (hos fasanen) holdes næsten vandret, og hvor lang den end er, ser man den sjælden eller aldrig slæbe. *BMøll.DyL.II.218.* Når halen begynder at slæbe i stubbene, er rævens pels tjenlig. *Krist.Ordspr.609.* om fod: trækkes skurende hen ad jorden, naar den føres frem under gangen; ogs. om foddøj, der ikke sidder fast paa foden. Det ene Ben slæbte lidt. *AlbaSchwartz.Skagen.II.(1913).54.* højre Ben slæber noget under Gangen. *DJacobson.DP.184.* (han har) Indesko paa, der slæber. *HansPovls.HF.194.* || (l. br.) uegl., om del af række olgn.: være for langt tilbage; ikke følge med; i forb. som slæbe efter. Hele Tiden slæbete den venstre Fløj efter ved Attakerne. *Rist.S.69.* jf.: Bibelen slæber altid bag efter (o: i sprogdviklingen). *Levin.(u. Vekselerer). 5.2)* hænge (for) langt ned, saaledes at den nederste del ligger hen ad jorden, gulvet osv. og ved bevægelse fejer, glider hen herover. *Portiører af Fløj | skulle slæbe i dets (o: paladsets) Sale. *Schand.UD.163.* *Jeg . . harte Tæppet slæbe. *Recke.KL.156.* *Fanernes Stænger er brudte | og Dugene slæber i Søl og Støv. *KBecker.S.III.20.* jf. bet. 5.1: det lasede Flag slæber i Vandet efter (prammen). *JHelms.G.17.* || især om klædningsstykke. skyrtet slæber. *Moth.S509. Oehl.XVII.280.* (hans) flossede Bukser slæber; Livremmen søger forgæves at holde dem paa Plads. *Fleuron.KO.153.* jf.: Hans Øje faldt paa Fyrstinden, da hendes Kjole slæbte i Nærheden af hans Plads. *Tops.II.318. 5.3)* om (del af) redskab: gnide, glide, skure (haardt, tungt) hen ad, mod noget under bevægelse, især paa grund af fejlagtig (ind)stilling ell. for at bremse bevægelsen; ogs. om plov olgn.: blive trukket, glide paa siden (naar der ikke skal pløjes). Skal (ploven) slæbe, bæres den fra Jorden af et Stykke Træ. *Schade.Mors.(1811).288.* gore en Rapert slæbende. *Scheller.MarO.* Hjulene maa aldrig . . bringes til at slæbe. *DSB.Togregl.36.* i forb. m. mod ell. paa: Bremseklodserne slæber paa Hjulene. *DSB.Vakbr.17.* Skiven (paa et ur) er helt rundt beskudiget ved, at den lille Viser har slæbt mod denne. *PolitikE.*

Kosterbl.^{24/11}1924.1.sp.1. || (landbr.) om harve, plov, der er forkert indstillet: disse (små drenge) sætter sig op at ride, hvorved Harven . . maae slæbe. *Fleischer.AK.109*. Naar Stub og Rodder samler sig om Langjernet, siger man, at det „slæber“. *FynskHjemstavn.1939.78. 5.4*) (efter ty. sich schleppen; bjergv.) refl. ell. intr. i forb. slæbe (efter ell. med, om (yngre) gang: følge en anden (ældre) gang et stykke (og derefter bøje af). *TBergman.Jordkloden.(overs.1771).176*. Ofte sees og en Gang følge langs med en anden, og derpaa igjen forlade den. De slæbe sig med hinanden. *SkandLittSkri.1.16*. ofte kan den ældre (gang) være saa modstandsdygtig netop paa det Sted, hvor den yngre Revne prøver at bryde igennem, at denne bliver afbøjet og følger med i den ældres Strøg et Stykke (den slæber med), for den finder et svagt Punkt til Gennembrud. *Sal.VII.483. 5.5*) (til bet. 5.3) i forb. slæbe 'paa. 1. i egl. bet. Hjulene (i tynde ure) slæbe ofte paa, fordi det fornødne Spillerum fattes. *GFUrsin.Uhre.(1843).185*. Han mærker, at (døren) klemmer, og den slæber paa ved den ene Side. *Lauesen.S.152*. Bremsen slæbte lidt paa. *LokomotivT.1923.127.sp.2. 2*. som udtr. for, at noget volder vanskeligheder, gør knuder, at der er noget i vejen. en Pige som mig kan kun være bekendt at tjene i et rigt Hus. Her slæber det stadigt paa. *Rosenkrantz.AG.44*. (skuespilleren) har skabt en . . morsom Figur, der liver svært op i Stykket, naar Handlingen en Gang imellem slæber lidt paa. *Pol.^{14/1}1925.8.sp.4*. Den forbandede Pligtfølelse . . Aldrig var jeg glad, for altid slæbte det paa et eller andet Sted. *AndNx.FL.28*.

6) part. slæbende brugt som adj. i særlige anv. 6.1) (jf. bet. 1.2, 4.1 og 5.1) om gang: hvorved man (p. gr. af svaghed, benskade, træthed) trækker fødderne tungt efter sig (saa de skraber, skurer hen ad jorden, gulvet); ogs.: tung og langsom. *MO*. Hendes Gang er slæbende og usikker. *DJacobson.DP.222*. (han gik) træt og med slæbende Fødder. *AaDons.(Pol.^{25/1}1940.Sønd.2.sp.3)*. slæbende skridt, se Skridt 1.1. (vet.:) Hestens Gang kaldes slæbende, naar Hoven, efter at være rejst omkring Taaspidsen, ikke loftes tilstrækkelig op fra Jorden, men slæbes et kortere eller længere Stykke hen ad denne. *Grunth.Besl.180. 6.2*) (jf. bet. 4.2-3) som foregår i et meget langsomt tempo, paa en langtrukken maade; som gaar langsomme- ligt, trægt; om (ud)tale, sang, musik: som foregår i et meget langsomt (og derfor kedeligt, ildlydende) tempo; langtrukken; drøvende. den Forundring eller Eftertanke, som er geleidet med en ubehagelig Følelse, og gerne yttres i en dyb og noget slæbende Tone. *Carst.(SkVid.V179)*. Ordriighed (bestaaer) i, at vi udtrykker Tanken paa mere end een Maade, som kaldes det langtrukne

. . eller naar man tillige udtrykker, hvad let kunde lade sig tænke til, som giør Udtrykket slæbende. *Rahb.Stil.79*. den bekjendte nordamerikanske snøvlede og slæbende Dialect. *StBille.Gal.III.59*. Samtalen kom atter igang, om end noget slæbende. *Drachm.UB.165*. lang og slæbende er Dagen for den, hvem Elskoven venter. *TroelsL.PV.147*. det slæbende tonehold, se Tonehold. || ¶ om handel. Handelen med Kælvekoer var i Dag slæbende. *GrenaaFolketidende.^{11/1}1927.2.sp.6*. *NatTid.^{17/12}1936.13.sp.1*. jf.: en Forretning, der mere slæbende end gaaende fuser sig gennem Livet. *Bogtrykkerbladet.1934.III.sp.2*. ogs. om pris: som ikke er stigende, holder sig lavt. Priserne . . var ret slæbende i det sidst forløbne Aar. *Pol.^{17/1}1936.11.sp.5. 6.3*) (til bet. 5.1; landbr.) om jord, der pløjes: tilbøjelig til at sætte sig paa ploven (langjærnet) (fordi den er fuld af kvikgræs ell. lign.). *LandmB.I.413*.

III. slæbe, v. -ede. (jf. jy. slæb (Feilb.) og slæbber, slim (MDL. Feilb.), jy. slæbber, slævre, savle (Feilb. u. slabber), ænyd. glda. slæbret, slæbrig (se slibrig); best. m. slabbe (Slabber, slabre), III. slippe; dial.) 1) om (uordentlig) spising (hvorved man slikker noget i sig, jf. Slæbearter): slabre, slubre olyn. Feilb. 2) savle. Det er bekjendt, at Bern (under tandbruddet) slæver eller sægler meget stærk. *JG.Erichsen.Medicamenter.(1765).26*.

Slæbe-, i sgr. af II. slæbe, især (hvor intet andet ndf. angives) i bet. 1; i enkelte tilfælde veksler Slæbe- og Slæb-, se Slæbe-hæl, -jagt, -kjole, -line, og Slæbe- og Slæber-, se Slæbe-bøjle, -damper, -galge. || foruden de ndf. medtagne kan nævnes en del (landbr., dial., især foræld.) betegnelser for dele paa en plov (spec. paa siden af aasen ell. stjerten), hvorpaa ploven glider, slæber (5.3), naar den vendes, transporteres ud og hjem olyn., som Slæbe-fod, -knop, -nagle (*Moth.S511*), -skøjte, -stykke, -stylte, se *SprKult.V.144ff*. -arbejde, et. [II.3] (jf. dial. slæbsarbejde (Feilb.); dagl.) haardt arbejde; slæb (1.4) til alt . . „Slæbearbejde“ skal gerne de daarligste og ældste Heste bruges. *KvBl.^{9/11}1912.2.sp.3*. Læredrengen (hos glarmesteren) fik et nyt Slæbearbejde i Stedet for at trække Blyet gennem Vinden. Han blev sat til at lave Kit. *Den gl.By.1932-33.115*. -baad, en. ⚓ 1) bugserbaad. S&B. en stor Slæbebaad tog Skibet ud paa Rheden. *KLars.HPE.151*. *TeknMarO. 2*) [II.5.1] (l. br.) baad, som slæbes, er paa slæb. *Pol.^{5/1}1940.7.sp.5*. billedl.: Hannover som Slæbebaad i den store Sejlens (: Englands) Kolvand. *AFris.Bernstorff og Guldberg.(1899).24*. -bed(d)ing, en. ⚓ (nu l. br.) ophalerbedding. *Harboe.MarO.41*. *CollO*. -bjælke, en. (jf. -liste; l. br.) bjælke, ad hvilken noget slæbes; spec.: sidebjælke i en rapertslæde. *MilTeknO.264*. -bom, en. (jf. Slæberbom). 1) (dial.) en med heste forspændt bom, hvormed det i rum-

per (I.4.a) sammenrevne hø samles yderligere. UfF. **2** (⌘, foræld.) bom, v. hj. af hvilken en felltalet ell. forstilling, hvis ene hjul er gaaet i stykker, slæbes. MilTeknO. S&B. **3** (fisk.) bom, anbragt ud fra bagstavnen af fiskerbaad, til at fastgøre den ene line til voddet i (medens den anden fastgøres i sprydet). UfF. **-bundet**, adj. [II.5.1] (sj.) om træsko: *fladbundet* (p. gr. af slid). store slæbebundede Træsko. JVJens.HF.114. **-bundet**, et. (⌘, foræld.) besnøring (jf. Bunt 4), hvormed en slæbebom surres til en havareret lavet olgn. MilTeknO. **-bæst**, et. [II.3] (nu næppe br.) hest, der bruges til haardt arbejde; ogs. om person, der maa slide og slæbe; slæb (8). du (∴ manden i huset) vilde kun jeg (∴ konen) skulle være Slæbebæstet i Huset. KbhAftenp.1784.Nr.34&35.6. sp.2. Ing.EM.III.24. VSO. **-bøjle**, en. 1) (ogs. Slæber-. OrdBs.). ⚡ slæbe galge af form som en jernbøjle. OrdBs. **2** (jf. u. Slæbe-; foræld.) bøjle (paa ældre ploutyper), paa hvilken ploven slæbes. SprKult.V143ff. VI.119ff. **-børste**, en. [II.5] ⚡ børstelig-nende indretning til samme brug som slæbekul. OrdBs. **-dampbaad**, en. (jf. -damper, -dampskib; ⚡, nu l. br.). S&B. **-damper**, en. (ogs. Slæber-. Drachm.F.II.123. Sal.² IV.228). ⚡ bugserdamper. Pont.LP.VI.147. KuskJens.Som.315. **-dampskib**, et. (jf. -damp)baad, -damper; ⚡, nu l. br.). D&H. **-fart**, en. [II.5.1] (l. br.) fart med en ballon, hvorfra et slæbetov hænger ned. Scheller. MarO. **-galge**, en. (ogs. Slæber-. OrdBs.). ⚡ galge tværs over agterskibet paa bugserbaad, hvorpaa slæbetovet frit kan bevæge sig fra den ene side til den anden (jf. -bøjle 1). S&B. Scheller.MarO. **-gang**, en. [II.4.1, 6.1] (sj.) sjokkende, slæbende gang. Pont.F.I.222. **-gardin**, et. [II.5.2] (l. br.) langtnedhængende gardin, hvis nederste del slæber paa gulvet. ZakNiels.Maaen.146. **-garn**, et. (fisk.) slæbevod, -net. Drachm.STL.101. D&H. **-hest**, en. [II.3] (landbr.) hest, der bruges til haardt arbejde. MøllH.III.91. LandmB.II.179. || (dial.) om person, der slider haardt i det. Feilb. **-hul**, et. (skibsbygn.) hul i siden paa skib under bygning (hvorigennem bl. a. kølsvinet bringes ind). Funch.MarO.II.122. **-hæl**, en ell. (dial.) et (Da.Ugeblad.9/101867. 2.sp.1. Kvernd.). [II.1.2] (ogs. Slæb-. JH Smidth.Ords.139. Blich.(1920).IV.157. S&B. jf. Feilb. samt Slæfhæl: Klevenf.RJ.137). (ænyd. slæbhæl; især dial.) person, især kvinde, der slæber benene efter sig, gaar og sjokker; sendrægtig, dvask, uduelig person (kvindfolk). Moth.S511. MO. RasmHans.M.II.133. Kvernd. Feilb. **-jagt**, en. (l. br. Slæb-. EmbedsmændenesHovedadresseavis.99/1905.2. sp.5). (jæg., rid.) jagttrinng efter et kunstigt spor (se Slæb 3.1). Vædløb.58. Sal.²XII.765. **-jolle**, en. [II.5.1] ⚡ jolle, der slæber efter et fartøj. Saaby.⁷ AhtonFrüs.AJ.63. **-kabel**, et. ⚡ (jf. -tov). Scheller.MarO.

-kjole, en. (ogs. Slæb-. VSO.VI.488. SMich.Do.97. Leop.Er.I.9). (til II. slæbe 5.2 ell. Slæb 5) lang kjole, der slæber efter bæreren; kjole med slæb. Oehl.II.272. Violinisten . . . akkompagnerede Damen i Slæbekjole. Drachm.F.I.387. Brudedragten er . . . hvid hochalset Slæbekjole. VortHj.IV.1,14. **-klods**, en. [II.5.3] (l. br.) klods, der slæber paa noget; bremseklods olgn. (billedl.) Viden-skaben har Brug for Tvivlens Slæbeklodser. Pol.^{14/11}1928.10.sp.5. **-kontakt**, en. [II.5.3] (jf. Slædekontakt; jagl.) glidekontakt. TeknO. **-kræmmer**, en. [II.2] (jf. Slæber 1.2; dial.) ⚡ kræmmer, der kører rundt med jdepotter; grydemand. CDalgas.RibeAmt.(1830). 213. MDL. Feilb. HMatthiess.SJ.172. **-kul**, et. [II.5] ⚡ (jf. -børste) kul, der slæber paa kommutatoren ell. kontaktringene i dynamo ell. motor, og hvorved strømmen aftages ell. tilføres. (flyveren maatte) nødlande . . . Slæbekullet til Magneten var slidt op, og Motoren var gaaet i Staa. FlyvningHær.221. **-kæde**, en. (jagl.) 1) kæde, hvori noget slæbes, vi saa allerede Hvalen langs Siden (af hvalfangerskibet) med Slæbekæden om Halsen. Pol.^{22/1}1939.Sønd.3.sp.1. **2**) lukket transportkæde, der (i gasværker, kraftværker) transporterer kul, aske, slagge til (ell. fra) et sted. Bl&T. **-lidse**, en. [II.5.2] (l. br.) skoning (2.2). S&B. D&H. **-line**, en. (Slæb-. OpfB.³III.409). spec. (fisk.): line til slæbenet, -vod ell. (jagl.): line til en ballon (jf. -fart). Scheller. MarO. **-liste**, en. (jf. -bjælke, -skinn; jagl.) liste, paa hvilken noget slæbes; liste, der anbringes paa noget for at hindre det i at blive skrammet, skuret, ødelagt, naar det slæbes hen over noget ell. slæber paa noget; om saadan liste paa baade, pontoner: MilTeknO. Drachm.VT.425. Sal.²XIX.406. **-løn**, en. 1) ⚡ betaling for bugsering; bugserpenge. Wolfh.MarO.376. **2**) [II.2] (vulg.) betaling for at bære, transportere noget. JesperErw.PF.163. **-maal**, et. ⌘ bevægeligt maal (stykke lærred), der slæbes af sted gennem luften i en lang staalvire af en flyvemaskine ved øvelsessyning. FlyvningHær.68. LSal.X.699. **-net**, et. (jf. -garn, -vod; fisk.) net, vod, der slæbes hen over havbunden. Amberg. Anordn.Nr.4^{22/1}1897.9: Scheller.MarO. **-penge**, pl. 1) ⚡ d. s. s. -løn 1. Scheller.MarO. **2**) [II.2] (jf. Slæb 7; vulg., l. br.) drikkepenge. Strøget.II.(1918). nr.13.s.2.sp.4. **-pibe**, en. [II.5.2] (jf. -plissé; haandarb., foræld.) pibet (1.3) parti forneden paa lange skorter ell. kjoler. VortHj.II,3.109. **-planke**, en. (skibsbygn.) hver af de planker, der dannet slæbet (3.3). TeknMarO. **-plissé**, en. [II.5.2] (jf. -pibe; haandarb., foræld.) plisseret parti forneden paa lange skorter ell. kjoler. VortHj.III.2.66. **-pram**, en. ⚡ pram, der slæbes, bugseres; lægter (II). Larsen. **-pullert**, en. ⚡ pullert, hvormed slæbetrossen fastgøres. Scheller.MarO. **Slæber**, en. [slæbør] ell. (dagl.) [slæbør] flt. **-e**. (aft. af II. slæbe)

1) om levende væsen. 1.) (til II. slæbe 1.2; sml. Slæbehæl; nu næppe br.) person, der slæber benene efter sig. vAph.(1764).616. 1.2) (til II. slæbe 2 og 3; dagl., især dial.) person, der maa slæbe paa tunge byrder, trække rundt med noget, ell. person, der har haardt arbejde, maa slide haardt i det; slider. han var dømt til at gaa som fattig Dagglejer altid — Slæber og ikke andet. Lunde.HG.50. Esp.479. Feilb. en slider og slæber, se Slider 2. || som sidste led af ssgr.; jf. Lig-, Sprutslæber (s. d.) samt betegnelser for omrejsende kræmmere, slæbekræmmere, som Fiske-, Potteslæber (se Feilb.). 1.3) (efter ty. schlepper; sj.) om person, der purrer vælgere ud. DagNyh.²⁰/1936.2.sp.2. En Del Danske fik (paa valgdagen i Sydslesvig) Besøg af Slæbere, der bad undskyldte, naar der svaredes dem, at Familien var dansk. FlensbA.¹/1936.3.sp.1. 1.4) (til II. slæbe 2-3; landbr. ell. dial.) om dyr (jf. Omslæber); især om hest, der anvendes til haardt arbejde. (heste) hvis Muskler ere særlig korte, tykke og brede, ere gode Slæbere. LandmB.II.22. om hest, der er udslidt (og skal skydes); slæb (8): Feilb. || om ko, der giver meget mælk. Den gamle Slæver (: en ko). Fleuron.KO.131. jf. Malkeslæber. smst.236. Mælkeslæber. Feilb.

2) (til II. slæbe 1-2) om skib, tog, maskine, der trækker ell. transporterer noget. 2.1) ⚓ slæbe-baad, -damper. Hjemmet.1906.213. sp.3. Scheller.MarO. 2.2) ⚓ nedset., om laustskib; i ssgr. som Kul-, Sand-, Tømmerslæber (s. d.). 2.3) (især jærnb.-jarg.) om godstog; ogs. (dagl.) om langsomtøkkende tog, der medfører passagerer; bumletog. JernbaneT.1899.Juni.3.sp.1. Bønnelycke.L.35. || (sj.) om lokomotiv. PDrachm.KM.31.

3) (til II. slæbe 1) indretning, redskab, hvormed ell. hvorpaa noget trækkes af sted, redskab, der slæbes hen over noget, olgn. 3.1) (jf. Slæbe-tov, -trosse) ⚓ tov, hvori noget slæbes; tov (trosse) hvori et skib bugseres; slæb (2). CollO. V Korfitsen.TO.I.36. Drachm. PV.43. KuskJens.Søm.260. om tov, hvori et trawl slæbes: Sal.²XXIII.709. || (jf. Slæber-bom; foræld.) om et fra forskibet nedhængende tov, hanger, hvorved skibets baade er bundne, naar skibet ligger for anker. SøLex.(1808).140. VSO. ogs. om det inderste vaterstag. PGünthelberg.Søe-KrigsHaand-Bog.II.(1768).55. VSO. 3.2) (landbr., især dial.) om forsk. landbrugsredskaber || slæberive; slæbe (I.1.1). DagNyh.²⁰/1916.7.sp.3. Feilb. || redskab til sammenslæbning af hø; i ssg. Høslæber (s. d.). || redskab, hvorpaa en plov slæbes ud i marken; slæbe (I.1.4). Feilb. || om sluffe, hvorpaa sten olgn. transporterer; slæbe (I.1.4); i ssgr. som Stenslæber (Blich.(1920).XXVII.71). || (til II. slæbe 1.4; jf. Ager-, Jordslæber) redskab til jævning af agerjord; slæbe (I.1.8). UjF. ⚓ (til II. slæbe 5) hvad der hænger ned og slæber paa, mod noget. 4.1) (jagl.) hvad der

er anbragt paa en ting for at beskytte den mod at blive skrammet, ødelagt ved slæbning (og som under bevægelse slæber henad jorden). jf. Haleslæber. 4.2) (dial.) om bremse paa vognhjul. UjF.(jy.). 4.3) (maaske til dels omdannelse (under indfyldelse fra III. Slipper ?) af I. Slæbe 2, hvorfra det i best. f. ft. ikke kan skelnes; dagl.) d. s. s. I. Slæbe 2. gamle Tøfler passende til enhver Fod, der skal puttes i en Slæber. EBrand. (Pol.²¹/1929.15.sp.1). || især i ft. stundom gik de og med Slævere som man og kalte Tøfler isteden for Træskoer. Cit.1815.(Fynsk Hjemstavn.1939.166). I Aartusinder har Jøderne gaaet med Slæbere: det er af Frygt for at tabe dem, at de stikker Tæerne opad. Bogan.II.71. Han havde . . bevæget sig . . henover Gulvet paa et Par store Slæbere. Pont.FL.304. Egeberg.AfetUngdomsliv.(1916). 6. smide sine slæbere ind hos en, (vulg.) indynde sig hos en (se u. I. Slæbe 2).

Slæber-bom, en. (jf. Slæber 3.1 slutn.) ⚓ en paa skibssiden forude anbragt bom, hvorved skibets fartøjer (baade) kan fortøjes, naar skibet ligger til ankers. Harboe. MarO. Bardenfl.Søm.I.122. LSaI.X.699. **-bøjle**, **-damper**, **-galge**, se Slæbebøjle, -damper, -galge.

Slæberi, et. (ænyd. d. s.; dagl., nedset.) det at slæbe. jf. Feilb.; især til II. slæbe 3: haardt arbejde; slid; slæb (1.4). *min Dag gaar hen med Slæberi, | og hen paa Aftningen saa kan jeg trænge | til nogen Morskab. Schand.UD.138. „det er saa tungt at være fattig“ . . „vi har jo da . . havt Opholdet endnu, om ogsaa det er gaaet med Slæberi.“ AntNiels.FL.I.5. Jeg vil nyde Livet . . jeg har faaet nok af Slæberi og Trappevask og grove Særke i min Tid. Martin AHans.K.16.

Slæbe-ring, en. [II.5] ⚙ kontaktring i vekselstrømmaskine. Sal.²VI.930. de sædvanlige Strømfordelere med Slæberinge. Kbh.sSporveje.(1936).96. || hertil **Slæberings-motor**. Ingeniøren.1926.48.sp.2. **-rive**, en. (landbr.) stor rive, hvormed en mark, eng rives ren for sæd, hø, der er spildt, ligger tilbage efter høstningen; især om hesterve, bestaaende af en 4-6 alen lang bom m. fremad bøjede tænder og en bagud rettet stang, hvormed riven styres (jf. Hungerharve). NatTid.²³/1913.M.Till.1.sp.2. NordsjællF.V.181. Sal.²XI.409.

Slæber-krog, en. [3.1] ⚓ en midt i en bugserbaad fastgjort hage, krog, hvori slæbetrossen gøres fast. TeknMarO. **-tov**, et. [3.1] (jf. Slæbetov) ⚓ dels om tov, der er fastgjort i slæbeskoen, naar et skib slæbes paa bedding; dels om tov, der hænger ned fra slæberbommen, og hvori baade kan fortøjes. Harboe.MarO.

Slæbe-sabel, en. [II.5.1] (jf. -slire samt ty. schleppsabel; især foræld.) lang sabel, der, naar den hænger løst, slæber langs jorden. KLars.Ix.17. Beamter-Skikkel-

ser med Slæbesabler ved Siden. *Pont.LP.II. 127. -skifte*, et. (l. br.) d. s. s. -sporskifte. *Landm.B.I.285. -skinne*, en. (jf. -liste; jagl.) skinne, hvorpaa noget slæber; skinne, anbragt paa den del af en genstand, hvorpaa denne slæbes. *Pram . . med Slæbeskinner. PolitE.Kosterbl.^{22/10}1924.3.sp.2. -sko*, en. 1) [II.5.1] (dial.) toffel; slæber (4.3). Feilb. 2) [I.5.3] indretning, sko (1.4), der beskytter noget, slæber mod noget, paa jorden; især i 10 flg. anv.: 2.1) (jf. I. Sko 4.1) \times dupsko paa sabelskede. *MilTeknO.240. 2.2)* (jf. I. Sko 4.3; jagl.) indretning til at understøtte aksel olgn. paa køretøj; især om støtte under skære-apparatet, fingerbjælken paa slaamaskine. *MøllH.V252. DagNyh.^{22/10}1923.8.sp.2. Fortrækket (paa en hjulplov) støttes af en Slæbesko F, saa at Hammelen ikke slæber paa Jorden, naar Hestene ved Frigang slækker Skaglerne. SprKult.VI.121. 2.3)* (jf. I. Sko 4.4; jagl.) bremsesko; hemsko (1). *VSO. LandbO.I.376. 2.4)* (jf. I. Sko 4.5) \ddagger planke, der fastgøres under kolen paa et skib, der hales op (paa bedding) (*Harboe.MarO.*), ell. planke, ad hvilken kolen trækkes ved ophaling (j. ad skæbested) (*UjF.*). 2.5) (jf. I. Sko 4.3 slutn.) \odot holder, der fatter om og glider langs en sporcogns luftledning. *Kbh.sSporveje.(1936).88. -skovl*, en. [II.5] (jagl.) den kasseformede skovl paa gravemaskine. *OrdBS. -silre*, en. 30 [II.5.1] (spøg., sj.) om slæbesabel. *Pont.F.I. 306. -slæde*, en. (reb., foræld.) en slags rebslagerslæde. *Cit.1795.(HistMKbh.3R.II. 636).* en. (fisk.) snøre, som slæbes efter baad (ved blinkfiskeri). *Bl&T. -sporskifte*, et. (jf. -skifte; jagl.) sporskifte med et bevægeligt sporstykke, der kan bringes i stilling til stamsporet og et derfra rigende spor. *OpfB.¹¹70. -sted*, et. 1) sted, hvor baade, (smaa)skibe ell. gods kan slæbes op paa land; især om aabent sted i bolværk, kajmur, hvor der er bygget et skraaplan fra (nærheden af) vandoverfladen op til jordens (kajens) overflade. *Cit.1722.(KbhDipl.VIII.549). Hrz.D. I.57. KuskJens.Sem.271. 2)* (jf. -sti, -vej; foræld.) gang langs kanal olgn. for personer, der slæber fartøjer (pramme) afsted; trækvej. *Reskr.^{22/10}1789. jf. HistMKbh.V252. 3)* [II.3] (dagl.) sted, hvor der arbejdes haardt; streng (arbejds)plads; (spøg.) om stedet for ens daglige arbejde. *Teater-Bogen.(1901).75. naar jeg en tidlig Foraarsmorgen skrider henad Platanvejen ind mod det daglige Slæbested. AchtonFriis.AJ.139. UjF. -sti*, en. (l. br.) d. s. s. -sted 2. *S&B. Larsen. -strop*, en. (fisk.) strop paa trawler, hvori slæbetovet spækles. *Sal.²²XXIII.709. -sø*, en. \ddagger den sø, som et skib under fart slæber med sig. **Det (o: kølvandet) stiger der bagved med raslende Brag, | det bliver en „Slæbesø“, bred. Drachm. 60 UD.353. billedl. ell. i sammenligninger: De mægtige Forventninger rejser sig bag Skuden som en vældig Slæbesø. BerlTid.^{22/11}1924.Aft. I.sp.1. NatTid.^{22/10}1936.8.sp.2.*

Slæbe-tang, en. \odot tang, brugt ved trækning af metaltraad, jærn-, staafrør olgn. *NordConvLex.V317. Wagn.Tekn.171. -torpedo*, en. (\times , foræld.) torpedo, der slæktes gennem vandet i nogen afstand fra skibet, som benyttede den. *Sal.²²XXIII.625. -tov*, et. (jf. Slæbertov) tov, hvori noget slæbes, ell. (til II. slæbe 5.1) tov, som slæber efter noget. *vAph.(1764).616. 1)* i forsk. jagl. anv. 1.1) (\ddagger , nu l. br.) tov, hvori et skib bugseres; bugsertov; slæber (3.1). *SøLex.(1808).140. begjere Slæbetoug. Fisker.SøO. VSO. D&H. 1.2)* \ddagger tov, hvori baad ell. andet slæber efter et skib. *SøLex.(1808).140. Harboe.MarO. I smukt Vejr og svag Vind kan Hjerne følge temmelig længe med Skibene, især naar . . det salte Kjød, der skal anvendes den Dag om Bord, hænger agter i Slæbetovet i en lille Tønde af Kurvffletning for at ublødes. 20 BMøll.DyL.III.209. 1.3)* (fisk.) tov, hvori trawl olgn. slæbes. *Sal.²²XXIII.709. 1.4)* (jagl.) tov, der hænger ned fra ell. (især) kan kastes ned fra ballon og slæbe langs jorden (brugt ved landing). *Scheller.MarO. 1.5)* (\times , især foræld.) tov, der forbindes lavetten med forstillingen (*Mecklenburg. Feldt-Artillerie. (1786). 20*), støttetov til kran, galej (2.3) olgn. (*Mil TeknO.*). 2) i forb. som faa, have, tage paa slæbetov ell. (nu kun dial., jf. Feilb. *BornhOS.*) slæbetovet (*vAph.(1764).616. Gylb.IV.324. PalM.V.95. Hostr.DD.142. jf. D&H.*), (rit. op't sleptau nehmen, holl. op sleeptouw nemen, jf. ty. ins schleptau nehmen samt faa osv. paa slæb u. Slæb 1.1) egl. (til bet. 1.1-2) \ddagger i udtr. for, at et skib trækker et andet efter sig, bugserer det v. hj. af et tov; faa osv. paa slæb. *SøLex.(1808). 140. „Transportskibene?“ — „Dem har han alle paa Slæbetoug og vil varpe dem ud.“ 40 Hrz.XVI.353. Harboe.MarO. jf.: At tage Tommerflaaden paa Slæbetov var en Umulighed (o: for en vandflyvemaskine). *Pol.^{22/10} 1939.2.sp.3. || (især dagl.) i videre anv., i udtr. for at „slæbe“ en med sig, faa ham til at følge sig, lade ham slutte sig til en (som tilhænger), blive en følgagtig, lede, føre en, skaffe en frem, ell. i udtr. for at tage sig af en, hjælpe en frem olgn. ell. (nu især) i udtr. for at faa (især generende, uønsket) følgeskab. du bliver indført i Commandeurens Huus . . strøb at tage mig med paa Slæbetouget. Gylb.VI.18. Husker I, da Nyboders Vagt tog Jer paa Slæbetouget. *Rosenhoff.Skizzer og Scener.(1836).16. (bladet) søger at blive taget med paa Slæbetouget, hver Gang et Phønomen i Litteraturen gjør det muligt. Kiærk.P. IV.190. Anna havde . . skiftet . . varme Blikke med Thomas . . hun fik ham paa Slæbetov, og de drev bagefter. Thyreg.Udv Fort.I.184. (Mynster) vilde vistnok ikke være sine Provsters og Præsters Spillebold, endside lade sig tage paa Slæbetov af ganske unge Gejstlige. HSchwanenfl.M.II.79. jf.: Her regierer en utrolig Rang-Syge hos os, og her***

er paa en kort Tid bleven en utalig Skare af Etats- og Iustitz-Raader. Ieg har uværdig været paa Slæbetouget med, men ieg har feiet fra mig. *Langebek. Breve. 455. -trosse*, en. (jf. -tov) *trosse*, hvori et skib bugseres; *slæber* (2). *PSavenius. TilSøs. (1896). 68. Scheller. MarO. || ogs. (fisk.): trosse*, hvori trawl olgn. slæbes. *Sal.³XXIII.709. -træ*, et. (landbr., jordl.) et ca. 4 alen langt træ m. et reb i hver ende, saaledes at en hest kunde spændes for (brugt til sammenslæbning af hø). *AarbKbh Amt. 1930.74. -valse*, en. (jagl.) valse, som bevæges af friktionen mellem valsen og materialet. *Hannover. Tekn. 95. -vej*, en. (l. br.) d. s. s. -sted 2. *Bl&T. -vod*, et. (jf. -garn, -net; fisk.) vod, der af fiskefartøjet slæbes hen over havbunden; trawl olgn. I Mariager Fjord forbydes. . . Brugen af ethvert-somhelst Slæbe- og Snurrevaad. *Fiskeriudv. (1874). Bilag. II. 28. Scheller. MarO. -ært*, en. (sv. släpärt(er), nt. slepari(t); vel til III. slæbe 1; jf. III. slippe 2; ikke i rigsspr.) i ft., om kogte, grønne ærter (sukkerærter) med bælg paa, der dyppes i smør og spises; slikærter. *MDL. VSO. Feilb.*

Slæbholder, en. [5] (l. br.) d. s. s. -bærer. *D&H. -hæl, -jagt, -kjole, -line*, se Slæbe-hæl, -jagt, -kjole, -line.

Slæbning, en. ft. -er. 1) vbs. til II. slæbe, især i bet. 1. *DSt. 1923.23*. Hektors Haandled er snørede sammen med et Reb, aabenbart en Hentydning til den forudgaaende Slæbning af hans Lig efter Achilleus' Vogn. *StSprO. Nr. 165.74. jf.:* De brede Skuldre og de store Hænder . . fortæller om Tømmer-slæbning ved Mississippi. *Riget. 1913.7.sp.1. || †, til slæbe sp. 635^{11ff}; spec.: bugsering. Slæbning af Grunden. Bardenfl. Som. II. 98. Bek. Nr. 120¹⁰ 1934. || (til II. slæbe 1.4; l. br.) om jævning af ager (v. hj. af en slæbe); agerslæbning. *LandbO. IV. 447. || til II. slæbe 5. For at undgaa Slæbning aftages undertiden Langjernet. LandbO. III. 819. 2) (dial.) konkr.: saa meget som slæbes ell. bæres paa een gang. en god Slæbning Hø. JMadsen. Folkeminder fra Hanved Sogn. (1870). 42. (han kom) med en Slæbning Brænde-ven, alt for meget i Hovedet og tilmed en stor Dunk paa Ryggen. *Ribe Amt. 1923.49. Feilb.***

Slæbo, en. se Slettebo.

Slæb-skakt, en. (ty. schleppschacht; jf. II. slæbe 5.4; bjergv.) skakt, der følger en forekomst, som gaar ud i dagen, efter faldet. *Sal. VII. 1068.*

slæbsom, adj. [slæb(1)sm(2)] (jf. no. slepsom, no. dtal. slæpasam; til Slæb 1.4 ell. II. slæbe 3; l. br.) som slider haardt i det, ell. som er forbundet med slid og slæb, stort besvær; *slidsom*. de bedste Mænds Kræfter blev ødede i en slæbsom Strid. *Detny Aarh. IV. 2. 159. de to Regeringspartier . . føler sig . . irriterede af hinanden under det daglige slæbsomme Samvær. Pol.³ 1927. 13.sp.1. Berl Tid.²³ 1939.7.sp.5.*

I. Slæde, en. [slæ'də] (nu kun dial. Slæde. *Holb. DH. III. 251. Schousbølle. Saxo. 12r. jf. Krist. Ordspr. 200. Feilb.). ft. -r. (ænyd. slæde (Palladius. IV. 95), slede, slee, fsv. släpi, släpa, slipi, oldn. sleði, mnt. slede (nht. schlitten), jf. eng. sledge; til slide (i grundbet.: glide); jf. II. slæde og u. IV. slire)*

1) et til befordring paa sne ell. is brugt transportmiddel (især af træ), der bevæger sig (glider) paa to meder; nu især dels om et større saadant, til at trække af sted (af mennesker ell. trædyr), brugt til befordring af gods (jf. I. Kane 2.1); dels om en mindre slags (af forsk. form; jf. I. Kælke 2), der bruges (især af børn) til vintersport. 1.1) i al alm. Disse Almændinger (se Alminding 2) (er om vinteren) belagde med Iis og Sne, og seer man da Børn . . een Deel udi Sledder, een Deel paa deres Fødder med Kieppe imellem Beenene at glide sig ned. *Holb. Berg. 81. *Tre Drenge, hver forsynet med sin Slæde, | I Sneen glidelystne vanked' om. Tode. I. 164. *Ei nogen Slæde gaar saa hurtig | Paa Sne, som Kiølen over Bølgerne. Oehl. VI. 209. Slæder . . med store, stærke Hundeforspand kom spængende frem imod mig. Knud Rasm. Den store Slæderejse. (1932). 47. 1.2) i særlige forb. og udtr. || age i (se ndf. l. 64), køre i ell. (l. br.) med (Falst. Ovid. 78) ell. paa (Feilb.) slæde, rutsche med (Folkets Sang B. 236) ell. (oftest) paa slæde. *(de) var kjørte hid | I Slæde over Vintermarken hvid. *PalM. Adam H. I. 21. Uff. l. køre i slæde brugt (jagl.) i billedl. anv.; spec. (jærnb.) om det forhold, at hjulene under bremsning ikke løber rundt, men glider hen ad skinnerne. Bønnelycke. L. 42. Hjulene kører i Slæde, saa snart man rører Bremsen og ikke kan sande tilstrækkeligt. Lokomotiv T. 1939. 290.sp.2. Jørgen halede i Tømmerne, saa Hesten kørte i Slæde paa Bagbenene. Buchh. Vanda Venzel. (1939). 229. || i forb. som der kom en mand i vejen med en slæde, der opstod (pludselig, uventet) hindringer; en person ell. et forhold greb ind i noget og hindrede dets gennemførelse; der kom noget i vejen. *Moth. S. 512. *Da jeg kænd med mit Skiort bespænde Closter-Stræde, | Ret som der var en Mand i Veyen med en Slæde. Wadsk. Brudevers til Elling. (1730). Der kom imidlertid en Mand i Veien med en Slæde, og det var Keiseren. Grundtv. Saxo. III. 253. „Drømte Du ikke ogsaa, at Du talte med hende?“ „Nej, der kom en Mand med en Slæde i Vejen.“ *Goldschm. I. 414. jeg har haft Penge til Rejsen seks Gange, og seks Gange er der kommen en Slæde i Vejen. Saa skulde en af Jer konfirmeres, og saa kom der Sygdom. Leck Fischer. M. 36. || (l. br.): Man pleyer at sige, man skal lade arbeyde Slæde om Sommeren og Vogne om Vinteren, det er, betids. *JPPrahl. AC. 92. || (især dial.) i rimet det er en glæde at age (ell. køre) i slæde (det er en ve (ell.*****

det gør øj vø) at falde i sne olgn.). *Moth. S512. Grundtv. Da. Ordsprog. (1845). nr. 945. Krist. Ordspr. nr. 5317-18.8002. Feilb. || slæbe med slæden, (dial.) navn paa en selskabsleg (se nærmere Krist. BRL. 205). De lod „Kruset“ gaa til hverandre (ved kartegilder), de „slæbte med Slæden“ og de gætte Fugle- navne, og hvad mere de kunde gøre, uden at sinke deres Arbejde. *RasmHans. M. II. 203.**

2) om redskab(s-del), der minder om en slæde (1). 2.1) (faql.) om slædelignende redskab, bør, hvori noget samles og slæbes af sted (jf. Hø-, Møgslæde), ell. vognlignende indretning, hvori noget (op)samles, ell. (og) som glider frem og tilbage (jf. Last-, Reb-, Slaaslæde), ell. indretning, hvori visse ting anbringes hvilende i dertil passende fordybninger (jf. Pibeslæde), indretning, der tjener til anlæg for noget (jf. Anlægsslæde) olgn. De tørrede og skaarne (tobaksblade) hældtes derefter paa Snusmøllen . . . Tobakken hæl- des i en Tragt, som munder ud i Slæden, hvorfra Tobaksbladene efterhaanden rystes ned paa Møllestenene, idet disses firkantede Akse bevæger Slæden frem og tilbage. *Den gl. By. 1932-33.73.* Han lod Vin komme, som Tjeneren viste frem, Flasken liggende i en lille Slæde. *JVJens. G. 134. || (sj.) om tørkeslæde. OKjær. Da.-lat. Ordbog. (1870). 402. jf.: Gilead har de jo tærsket med Slæder af Jern. ACLars. (StSprO. Nr. 74.8; overs. af Am. 1.3). 2.2) underlag, hvorpaa noget glider || (jf. I. Kælke 1; nu næppe br.) mede, gænge under slæde, sluffe olgn. Arbejds- og Brygger-Vogne . . . have Slæder i Steden for Hiul. *Holb. Berg. 80. || †, om planke olgn., hvorpaa noget glider (jf. Ram-, Rustnings- slæde); især d. s. s. Afløbningsslæde. SøLex. (1808). 140. Harboe. MarO. Skibsbygn. K. 480. || ✕ underste del af en affutage, i alm. be- staaende af en ramme af træ- ell. jernbjælker m. hjul ell. ruller under (jf. Kanon-, Prober-, Prøve-, Rapertslæde). ExercArtil. (1804). 184. I (kanon-)Skuddets Afgang løber Rap- perten paa Grund af Tilbagestødet . . . tilbage, stadig glidende paa Affutagens lange Under- del, Slæden. *OpfB. II. 168. Bardenfl. Søm. II. 157. 2.3) (faql., især ☉) om del af maskine, apparat, som kan glide, forskydes, frem og tilbage. (i den litografiske presse) lader man . . . Stenen paa sin Slæde glide engang frem og tilbage under Gnideren. *OpfB. I. 538. Ho- veddelen ved (dette telegrafapparat) er en Slæde, der i stærk Fart . . . bevæger sig paa en rund Skive. smst. III. 436. Kulissestyling . . . bestaar af en Slæde, der vandrer paa et tværskibs Styr. SkibsMask. 266. || den del af skrivemaskine, hvorpaa valsen sidder, og som glider til venstre under skrivningen; „vogn“. *OpfB. III. 192. Skrivemaskinen klapper . . . og en lille Klokke ringer hver Gang Linjen er ude, og Damen med et raskt Tag skyder Slæden tilbage igen. JVJens. G. 24. || ☉ for- skydelig maskindel i værktøjsmaskine, hvor-*****

paa godset ell. værktøjet er fastgjort, bl. a. om maskindel paa joden af forsætter (paa dreje-, høvlemaskine), der kan glide, forskydes paa en vange olgn. (jf. Længde-, Revolver-slæde). *MilTeknO. 34. Wagn. Tekn. 203. Thaulow. M. I. 108. 134. II. 604. 2.4) †, om rakkesslæde. SøLex. (1808). 140. KuskJens. Sam. 207. 2.5) (fisk.) bøjle paa bomtrawl, der holder bommen et stykke oppe over bunden, naar trawlen slæbes. *Scheller. MarO. Sal. XXIII. 708.**

3) (jarg.) i spøg. og overf. anv., fx. om stort, klodset koffardiskib (*KLars. Soldatspr. 46*) ell. (jf. I. Kane 3) om seng (*KBecker. S. I. 12*).

II. slæde, v. [slæˈdø] -ede, vbs. -ning (*EMikkels. (Riget). 1/4 1912. 4. sp. 3. sa. ØE. 8*). (til I. Slæde; jf. nl. sleden, eng. sledge); sml. II. kane (1), II. kælke; især dial. (se *Feilb.*) samt m. h. t. arktiske forhold) 1) intr.: køre i slæde; rutsche paa slæde. *at slæde til Kro's i sin Faarepels. *Rich. III. 112.* En af vor Bys Chauffører har bedt os advare den slædede Ungdom mod at binde Slæderne i Bilerne. *Holbæk Amtstidende. 1/11 1925. 3. sp. 1.* de syv Mand slædede videre mod Nord. *EMikkels. ØE. 78.* 2) trans.: transportere paa slæde. Paa denne Tid slædes Høet (i Alperne) ned i Dalene. Harerne fortærer da ogsaa de Straa, der ligger langs Slædebanerne. *BMøll. DyL. I. 172. Kidde. H. 35.* til Finland blev jeg slædet over sammen med den danske dame. *NAJensen. Vente- tider. (1926). 123. || ref. (polarforskerne) slæ- dede sig frem over Isens Spalter. Flyvning Hær. 120.*

Slæde-, i ssg. af I. Slæde, især i bet. 1. || (✕, foræld.) til I. Slæde 2.2, fx. (foruden de ndf. medtagne) flg. betegnelser for dele af slæde under en rapert: Slæde-bolt, -bøjle, -hage, -knast, -ramme, -rigel, se især *ExercArtil. (1804). 178. 180. 185. -aag*, et. (ænyd. d. s.; nu l. br.) tværtræ foroven mellem slædemederne. *VSO. I. 6. MO. -bane*, en. (jf. ty. schlitten- bahn samt Kælkebane; nu l. br.) bane (vej, spor, sædelslinie), ad hvilken der (kan) køres med slæde; tidligere ogs.: slædeføre. Mand regner sædvaanlig her i landet (i: Rusland), at kunde reise hver 4 Minuter en Werst paa slædebane. *JJuel. 354.* goed vej og slædebane. *smst. 109. vAph. (1764). 616. BMøll. DyL. I. 172* (se u. II. slæde 2). || † i forb. slædebanen gaar op, (jf. gaa 31.s) slædekørsel bliver umulig (p. gr. af tøj). *JJuel. 202. Æreboe. 181. -bjælke*, en. [1.2.2] (jf. Løbebjælke) ✕ om hver af de bjælker, hvorf slæden paa en (slæde)affutage bestaar. *ExercArtil. (1804). 185. MilTeknO. LSal. I. 69. -farer*, en. (jf. Kælkefarer; l. br.) person, der kører i slæde. *Pont. LP. I. 34. -fart*, en. (ænyd. d. s.; jf. -kørsel, -rejse, -tur og Kanefart) kørsel, køre- tur i slæde; nu især: længere tur, rejse i slæde; slæderejse. *LTid. 1738. 764. *Da* skulde Slæde- farten over Strandbugten gaae. *Winth. VI. 206.* Amundsens Slædefart til Sydpolen. *Pol. 15/11 1939. 14. sp. 3. -føre*, et. (ænyd. slede-

føre, oldn. sledføeri; *jf.* -vej samt Kaneføre) føre med saa meget sne, at man kan benytte slæde. *Moth.F451.* I Falster sees . . oftere Snee til Slæde-føre, end i Laaland. *EPont. Atlas.III. 336.* Der var rigtig godt Slædeføre op over Myrderup. *Drachm.VT.204. KnudRasm.Den storeSlæderejse.(1932).46.* || (ikke i rigsspr.) i talem. giftermaal ell. gæstebud (gilde) og slædeføre maa passes, mens tid er olgn. *Mau. 2804.2831. AarbHolbæk.1923.180. Feilb.UjF. 10* *jf.*: Gilde og Slædeføre maa man ikke forsomme. *Grundtv.PS.III.467. -gænge*, en. (*jf.* I. Gænge 4.3; l. br.) d. s. s. -mede. *Amberg. VilhThoms.Afh.II.129.* || om lign. gænge under (is)baad. *PolitiE.Kosterbl.2/8 1922.2.sp.2. -hjul*, et. [I.2.2] ✕ om hvert af de smaa hjul, der er anbragt under slæden (i en affutage), saaledes at den kan bevæges paa brisken. *MilTeknO.264. -hold*, et. hold, der ved arktiske ekspeditioner udsendes paa 20 *slæderejser. AchtonFriis.AJ.186.190. -hund*, en. hund, der anvendes i forspand for (hund)slæde. *Dannebrog.29/10.1905.1.sp.5. AchtonFriis. AJ.183. -jern*, et. jærnbeslag (skinne) under slædemede. Slædejærnets evige Sang lod i vort Øre. *AchtonFriis.AJ.194. -kontakt*, en. [I.2] (*jf.* Slæbekontakt; *faul.*) d. s. s. Glidekontakt. *Bl&T. -kusk*, en. kusk, der styrer en slæde (især: hundeslæde). *AchtonFriis.AJ.171. EMikkels.ØE.154. 30 -kørsel*, en. (*jf.* -fart). *vAph.(1764).616. KBirket-Smith.Eskimoerne.(1927).81. -læs*, et. læs, der transporteres paa en slæde. *Achton Friis.AJ.187. KnudRasm.Den storeSlæderejse. (1932).68. -mede*, en. (*sj.* i rigsspr. -med. *Junge.394. UjF. jf. Feilb. -mej(e).* *Moth.S 512. VSO.I.6. Thorsen.174.*) (ænyd. (*ftt.*) sledemeeder, oldn. sledmeiør; *jf.* -gænge) mede (I) under slæde. *Moth.S512. KnudRasm.Den storeSlæderejse.(1932).69. -rejse*, en. (*jf.* -fart) rejse, især i arktiske egne, der foretages med slæde. *AchtonFriis.AJ.36.* Den store Slæderejse. *KnudRasm.(bogtitel.1932). EMikkels. ØE.168. -rapert*, en. [I.2.2] ✕ rapert, monteret paa slæde. *Scheller.MarO.322. -sadel*, en. [I.2.1] ✕ underlag (lejestykke) for affutage under transport paa fæstningsblokvogn. *Sal.2 IX.258. -sav*, en. [I.2] (*faul.*) undervandssav, bestaaende af et i en ramme anbragt vandret savblad, der er forbundet med en til en (paa skinner kørende) trolje hørende slæde. *Sal.2 XXIV.262. -sko*, en. (*jf.* I. Sko 4.1; *dial.*) beslag (af træ ell. jærn) under slædemede; ogs. om selve slædemeden. *Moth.S512. VSO. Bornh.Samlinger.X.(1916).83. UjF. -spor*, et. spor i sne efter en slæde(s) meder). *Moth. S512. Baud.Sp.62. KnudRasm.Den storeSlæderejse.(1932).II. -tur*, en. (*jf.* Kanetur) køretur i slæde. *Hauch.MfB.82(se u. Kælketur).* naar de var artige, gav Far dem maaske en Slædetur. *AndNz.S.68. EMikkels.(Dag Nyh.2/1912.A.I.sp.6). -tøj*, et. (vist kun *dial.*) slæde (med tilbehør); tidligere om kanetøj (*Moth.S512).* *VSO. MO. (dregen)*

og hans lille Slædetøj vejede for lidt til. *DagNyh.2/1912.1.sp.5. UjF. -vej*, en. vej, paa hvilken der (kan) køres i slæde; ogs. (især *dial.*) d. s. s. -føre. *Krist. Ordsp.vr. 8003.* Nu bliver der Slædevej. *AchtonFriis. AJ.170.* Rae Isthmus . . ligger langt uden for hvide Handelsmænds Slædevej. *Knud Rasm.Den storeSlæderejse.(1932).64. Feilb.* || talem. (*jf.* u. -føre): Gilder og Slædevej skal passes, naar de indtræffer, sagde man. *AarbSorø.1923.127.*

Slæe, en. se I. Slæne.

slæg, adj. se II. slæk.

Slæge, en. se I. Slægge.

Slægel, en. [!slæq(ə)] *ftt.* slægler. (*fra* ty. schlägel (schlegel), *afl.* af schlagen, se III. slaa; *jf.* I. Slægge) ✕ kortskaflet stenhuggerhammer; *fejssel. OrdbS.*

Slægfred, en. se Slegfred.

I. Slægge, en. [!slæge] (*sj.* (vel som gen- 50 *givelse af sjæll. udtale m. lang vokal, jf. Univ Bl.I.362)* skrevet Slæge. *OeconCorrespondent.1817.122.*) *ftt.* -r. (glda. slegge, slæggi, slegie, slægh, (jern)sleghe, oldn. sleggja, oeng. slecg (eng. sledge), *holl.* slec(ge); til III. slaa; *jf.* Slægel) 1) (☉, nu især *dial.*) om større, tung hammer, bl. a. om smedehammer, forhammer ell. (nu især) om hammer, der anvendes ved stenbrydning, -kløvning (til at slaa paa kilen med). (man) hamrer (jærnet) dygtigen med en tung Hammer, som man kalder Slægge. *vAph.Chym.III.401. OpfB.1 IV.19.* (smeden) svang . . endnu utrætteligt Slæggen. *Kidde.J.43.* Pludselig lagde Far (o: en stenhugger) Slæggen. *AndNz.TPP.45.* i job. den store slægge (*jf.* Storslægge *ndf.*): *Bevar os Gud for at opegge | En Smeed, der har den store Slegge! *KbhAftsp. 1777.sp.22. PhysBibl.XXII.92.* her Klange- 40 ogsaa — Pikkertens lyse, Banhammeren, den store Slægge — Lydregnen af Staal paa Granit! *AndNz.(DanmHVC.345).* || i *ssgr.* som: Malmerne (bliver) med Jernslægger . . knusede. *Brünnich.M.250.* Stenslægge. *Landhuushold.I.70.* Storslægge: *KulsvierB.105.168. 2) (dial.) d. s. s. Loklappe. UjF. ogs. i ssg. Loslægge. Oecon. Correspondent.1817.122.* se ogs. u. Loslette.

II. slægge, v. se slække.

I. Slægt, en ell. † et (i bet. 1.3: *Jac Bircherod.FF.83.86).* [slægd] *Høysg.AG.5.* gen. -s ell. (nu næppe br.) -es (*IMos.31.13 (Chr.VI). Zeitlitz.II.248. Blich.(1920).I.31).* *ftt.* -er ell. † -e (*Hobh.JH.II.441. Brors.249)* ell. † d. s. (i bet. 1.3: *Æreboe.31).* (glda. (ogs. som *intk.*) slækt, slekt, slæt, slægh, slæch, slæyt (*Brøndum-Nielsen.GG.II.182).* slæcte (*Sydrak.56.66.*), *æda.* slæct (*Fragm.14.*), *sen.* oldn. slekt; *fra* mnt. slecht(e), *jf.* oht. gislahti (*nht.* geschlecht) og mnt. slacht, art, slags, oht. slahta; til III. slaa; m. h. t. bet.-udvikling *sml.* I. Slag 10.2 || *det nord. ord er Æt*)

1) (*jf.* Familie 3) om personer, der har samme stamfader, er beslægtede. 1.) kæde,

række(r) af efter hinanden levende personer, der nedstammer fra samme person; især om saadanne rækker, hvis genealogi foreligger oplyst, er kendt, og ofte m. særligt henblik paa fælles, nedarvede egenskaber ell. rækkens ydre skæbne (jf. fx. Adels-, Konge-, Patricier-, Plebejerslægt); ogs. (jf. bet. 1.4) mere abstrakt, m. tanke paa selve afstammingsforholdet (forestillet som et stamtræ, fremstillet i en stamtafle), forbindelseslinien fra en person til hans aner. Mose havde givet Rubens Børns Stamme Arv efter deres Slægter (1931: Slægt for Slægt). Jos.13.15. Neppe har nogen Slægt i Landet frembragt saa mange udmærkede lærde Mænd som den bartholiniske. Mall.SgH.577. *De regne deres Slægt fra Gudestammen. Heib.Poet.VIII.40. En gammel, berømt, en uddød Slægt. MO. Bliderne var . . en praktisk Slægt, der tog Livet som det var. JPJac.II.2. Brudeparret . . opfordres til at sørge for Slægtens Fortsættelse. CSPet.Litt.929. jf.: det er . . frydefuldt at see, hvorledes Slægten i Familierne antager ligesom et bestemt Mønster. Kierk.II.70. Forplante slægten, se u. forplante 2.2. (delvis til bet. 1.2) i forb. som slægtens sidste (CThalbitzer.bogtitel.1900), yngste, ældste, man fik et levende Indtryk af, at hun var „Slægtens Ældste“; til alle behandlede hende med stor Ærbødighed. Aarb Kbh.Amt.1920.12. Brøndum-Nielsen.PM.48. Slægtens Yngste. AliceRosman.(overs.bogtitel.1934). || efter præp. af (jf. u. bet. 2). (Josef) var af Davids Huus og Slægt. Luc.2.4. de er af en slægt. Moth.S480. han er af gammel slægt | 1.2) om de (ældre og yngre) personer af beslægtede, paarørende, som er nulevende, lever samtidig med en; ogs. (nu l. br. i rigsspr.) om hele kredsen af paarørende (medindbefattende personer, der er forbundne ved ægteskab, svogerskab), familie (3), ell. (nu næppe br.) om den enkelte husstand, familie (1). Een Mand skal holde sig lige saa vel fra sin Hustruis Slægt, som fra sine egne Slegtninge. DL.3—16—9—4. Herren sagde til Abram: gak du ud af dit Land og fra din Slægt og af din Faders Huus til det Land, som jeg vil vise dig. 1Mos.12.1. man byggede Vaaninger for fattige Slægter. JSneed.I.119. Min Sønnekones Forældre ere ligesaa fattige som jeg, og anden Slægt har vi ikke. Blich.(1920). XII.156. (brudefolkene) Forældre og nærmeste Slægt. JHelms.G.37. den første Form for økonomisk Samliv var en Samvirksomhed mellem Slægtens eller den udvidede Families Medlemmer. VortHj. III,2.17. *Min Hustru har | som Regel Ophold hos sin Slægt. KMunk.C.49. || ofte i forb. slægt og venner. *Dig befaler jeg i Haand . . | Hustru, Born og Slægt og Venner. SalmHj.68.4. *Det er en ung Herre fra Langeland. | Han fortæller min Mand om Slægt og Venner, | som boer der ovre og som han kiender. Oehl.Digte.(1803).234. Pal

M.(1909).III.144. Det bekendtgøres herved for Slægt og Venner, at min kære Mand . . er afgaaet ved Døden. NæstvedTidende.9/1940.7.sp.1. jf. bet. 1.3: Kongen . . sagde: „Have jeg havt saa mange Slægt og Venner udi Raadet som Torben, da havde jeg vel fanget en anden Dom.“ CBernh.IV.176. || (især dial.) i talem. slægt mig hid og slægt mig did olgn., (jf. II. her 4.3, hid 4.4) i afvisning af tale om (hjælp fra) slægten. Wadsk.34(se u. II. her 4.3). HUSS.IH.175. Krist.Ordspr.nr.8007. Feilb. 1.3) (nu næppe br.) om enkelt person: frænde; slægtning. Du skal ikke blotte din Faders Sesters Blusel; hun er din Faders næste Slægt (1931: kødelige Slægtning). 3Mos.18.12. *En Slægt forfølger Slægt, en Broder slaar sin Broder. Holb.Paars.150. Jeg har en Slegt uden Byen, hands Huus skal være til Jeres Tienniste. KomGrønneq.I.279. den som Anatom berømte Vinsløv, en Slægt af vores værdige Professor Vinsløv. JAdeler.BemærkningervedenReise.(1803).46. *Du var vor Slægt. Oehl.ND.332. || om forb. være slægt se u. slægtet. 1.4) om det forhold, at to ell. flere personer er frænder; slægtskab; i rigsspr. kun alm. i forb. i slægt (med), se u. bet. 6. jf.: *han (o: Goldschmidt) end paa Livets store Kampplads sprang, | ej anende sin Slægt med stille Muser. Ploug.II.264.

2) (især \square , ofte lidt glågs.) om andre, især mere omfattende, menneskegrupper; navnlig om gruppe af mennesker, der i en fjern fortid har fælles stamfader og nu udgør en stamme, nation, et folkeslag (jf. Folkeslægt), en race olgn., ell. om personer, der danner et patriarkalsk samfund, brodersamfund, føler aandelig samhörighed olgn.; i videre anv. (især nedset.) om gruppe af personer, der i en ell. anden henseende hører sammen, har samme indstilling; kategori af personer med fælles træk; folkefærd (3); kuld (III.4). i dig (o: Abraham) skulle alle Slægter paa Jorden velsignes. 1Mos.12.3. Engelst.Phil.5. *Lad fnyse her, lad rase hist! | Guds Slægt dog seire maa tilsidst! Grundtv.SS.I.346. Det er tragisk, naar en Begeistret taler til en Slægt af Dødbidere og ikke bliver forstaaet. Kierk.VI.391. de Digtere ere ikke Mennesker, det er en falsk, egenkjerlig Slægt! Hostr.ÆS.II.15. Som Videnskabsmænd hører Holger Jacobæus og Caspar Bartholin d. Yngre ubetinget til Epigonernes vidt udbrede Slægt. CSPet.Litt.724. Vee et syndigt Folk . . en Slægt af Onde (Chr.VI: de ondes sæd; 1931: Ugeringsmænds Æt). Es.I.4. de selv (o: de første kristne) udgjorde „en tredje Slægt“ (ved Siden af Jøder og Hedninger). VerdenGD.I.576. || om menneskeheden, menneskeslægten (1) (især forestillet som Adams efterkommere). al Menneskens Slægt (1907: hvert Folk iblandt Mennesker). ApG.17.26. *Bortvend din Vrede, Gud, ved vore Sukke . . | Rul ej din Torden, over

Slægtens Brøde. *Salm II. 468. I.* *Lyst at vilde, Kraft at kunde | Holde Lovens Varetagt, | Saa ved Adams Fald til Grunde, | For den hele Adams Slægt. *Brors. 132.* *O Fodeland! hvor fandt en Plet min Leden, | Saa vidt vor Klode Støvet's Slægt beboer. *Bagges. IV. 224.* || (*jf. bet. 1.1*) i *udtr. for en persons herkomst m. h. t. nationalitet, race olgn.; dels (gldgs.) i forb. af slægt*: hun var en Græskisk Qvinde, af Slægt (*1907*: Herkomst) en Syro-Phoenicerinde. *Marc. 7. 26.* af Slægt er han fra København. *Bang. T. 45.* *dels (nu næppe br.) i forb. paa slægts vegne*: Philippus, paa slægts vegne (*1871*: af Herkomst) en Phrygier. *2 Makk. 5. 22 (Chr. VI).*

3) indbegrebet af de personer, der staar paa samme trin i en genealogisk rækkefølge, en slægt (1.1), ell. i al alm. om de personer, der er født nogenlunde paa samme tid, og hvis liv falder i omtrent samme tidsrum; led (II.5.1); generation (2); slægtled; undertiden om tidsrum, der er et slægtleds normale levetid (alm. regnet for ca. $\frac{1}{3}$ aarhundrede, tidligere ogs. om et helt aarhundrede: *Moth. S. 480*). din Afkom skal være fremmed i et Land, som ikke er deres (og) i den fjerde Slægt (*1931*: fjerde Slægtled) skulle de komme hid igjen. *IMos. 15. 16.* *vor lille Hyrdeslægt | Har fæstet Rod til Klippen, som Korallen, | I mange Slægter. *Oehl. VII. 153.* *Her er jeg sat til en Bautasteen | At vidne for Slægter i Norden. *Grundtv. Udv. I. 756.* *Tider skal komme — | Tider skal henrulle — | Slægt skal følge Slægters Gang. *Ing. RSE. VII. 233.* *Øjet roligt, Panden hed, | hvilken Slægt af Helte. *Drachm. (Sang B. 128).* „Vor Gud, han er saa fast en Borg,“ der gennem Slægter har været de lutherskes Kampsalme. *Ludwigs. SS. II. 18.* || i mange (mer ell. mindre) faste forb. m. adj. *end blandt fjerne Slægter her | Din Ære bredes ud. *Lund. ED. 124.* Ryt . . bærer hans Navn til fjærne Slægter. *CSPet. Litt. 444.* de forbigangne Slægter. *Hauch. TVI. 41.* *henfarne Slægter. *Ploug. II. 36.* *Henfarne Slægter | i Landets Marv | sig ej fornægter. *JVJens. VL. 108.* De henfarne Slægter, for hvis Gerninger vi (: historikerne) har at gøre Rede. *AFriis. (Pol. 19% 1939. 10. sp. 5).* se ogs. u. henfaren 3.2. kommende ell. (*nu l. br.*) tilkommende (*Heib. Poet. I. 3. V. 250. MO. S & B.*) ell. (*sj.*) vordende (*Oehl. Er. II. 52*) slægter: *kommende Slægter, i tusinde Led, | Som vi, maae velsigne dig, himmelske Fred! *Zeltitz. II. 307.* (*Paulus Hele efterlod*) en kommende Slægt sin stærkt farvede . . Skildring af Tiden. *Brandt. CP. 393.* (*disse viser*) vandt . . i særlig Grad kommende Slægters Bifald. *CSPet. Litt. 197.* den nulevende (*NPWiwel. NS. 44. 70*) ell. nuværende (*VSO.*) ell. (*sj.*) nærværende (*VSO. IV. N. 18. MO.*) slægt. den opvoksende slægt, se opvokse 1.3. sene slæg-

ter, se u. sen 2.1. *En sildig Slægt skal føle tungt hans Savn. *Zeltitz. Poes. 25.* *som Heltinge | Havde sildige Slægter Dig priist. *Hauch. Lyr. 107.* i forb. som den unge, yngre ell. ældre slægt: den ældre Slægts vanartede Væsen. *Schiern. HS. I. 282.* *Jeg hører jo halvt til den yngre Slægt: | Jeg er ingen Forstening . . | Jeg holder med Tiden Skridt. *Kaalund. 324.* denne harmfulde tale til den unge slægt om at vise sig fædrene værdig. *AOb. DH. II. 11.* den ældre slægt. *MKRist. N. 42.* Maaske forstaar den yngre Slægt intet af alt dette. *Fr Poulsen. VN. 15.* || fra slægt til slægt (*nu næppe br.*) til slægter. *Ps. 72. 5 (1931: til Slægt)*: til anden. *vAph. (1772). III*), se u. fra 6. slægt efter slægt (*jf. efter 3.1*). Jeg vil gjøre en Ting, som skal naae til Slægt efter Slægt blandt vore Landsmænd. *Jud. 8. 27.* *Slægt efter Slægt segner hen paa Norrens Bud. *Lemb. D. 106.* Slægt efter Slægt — Skildringer fra Fortid og Nutid. *PRMall. (bogtitel. 1918).*

4) (efter ty. geschlecht; nu næppe br.) om køn; især om naturligt køn (*Sexus*) ell. (undertiden m. overgang til bet. 2) om alle individer af samme køn (*jf. Kvindeslægt 2*). *vAph. (1759).* Mændene ansee . . Qvinderne som en ussel Slægt, der maae leve af deres Naade. *Engelst. Qvindeskj. 317.* || (*sj.*) om grammatisk køn (*Genus*). *JBaden. Gram. 222.*

5) en ved visse fælles (naturgivne) egenskaber kendetegnet gruppe; især om gruppe ved systematisk inddeling, omfattende et større ell. mindre antal specielle enheder, der viser stor indbyrdes lighed; navnlig i flg. anv.: 5.1) (W, l. br.) i al alm. om gruppe, hvori sammenfattes en række ting ell. forhold, der viser indbyrdes lighed ell. bærer præg af fælles oprindelse ell. udgangspunkt. Bøgstævene kan atter deles i visse Slægter: saaledes ere b, f, m, p og v beslægtede eller ên Slægt. *Høysg. AG. 5.* enhver Slægt og Classe af Haandskrifter. *Molb. (Hist.-biogr. Samlinger. (1851). 6).* en hel Slægt af organiske Farver. *WSchwanenfl. TF. 148.* den Slægt af Billedværker (som allet er i Strengnås) tilhører. *KMads. SS. 12. 5.2)* (*naturv.*) i den zool. og bot. systematik betegnelse for den næstlaveste inddelingsgruppe, omfattende et antal arter og selv indgaende i den større gruppe „familie“ (4.1); genus; tidligere (og endnu undertiden uden for fagl. spr.) om andre (højere ell. lavere) grupper (*jf. Dyreslægt 2 samt Festskr. Feilb. 41 ff.*). Blandt alle Dyrenes Slægter er ingen saa adskillig eller indbyrdes afvigende fra hverandre, ved Skabning, Farve og Størhed, som Hunde-Slægten. *EPont. Atlas. I. 603.* Hos Spurrene er det ei nok at hver Han holder sig til sin Hun med exemplarisk Troeskab: endogsaa de ringeste Galanterier straffes af denne Slægt. *Tode. ST. I. 114. Funke. (1801). I. 113.* En Art udvikler sig til Typen for en ny Slægt. *Boas. Zool. 113.* (*familien*) Spidmsusene omfatter

ialt 16 Slægter med hened en 200 Arter. *Lieberkind.DVX.228.* || (poet.) delvis som overf. anv. af bet. 2, om gruppe, samling individer, der er af samme slags ell. lever, vokser sammen, danner et samfund *Her græssende i Fred en Hiord af Hinde gaaer, | Der kaad en ædel Slægt af unge Foler springer. *CFrim. Poet.13.* *mellem Skovens mindre Slægt | Rank Gran mod Skyen stiger. *Zelhtz.II.37.* *Hjortens Slægt fik sin Bekomst (o: ved jagten). *FJHans.PS.II.281. 5.3* (filos.) om det mere generelle, omfattende begreb, der er overordnet begrebet „art“. *Heib.Pros.II.104* (se u. Art 5.1.). Parallelogram er . . en Art inden for Slægten Firkant. *Sal.²II.156. 5.4* (mat.:) Ved en algebraisk Kurves Slægt forstås Forskellen mellem det højeste Antal Dobbeltpunkter og Spidser, som en Kurve af den forelages Orden kan have, og det virkelige Antal. *Sal.²XIV.948.*

6) i forb. (være) i slægt (med ell. (sj.) til (*Hauch.II.13.IV.66*)). 6.1) (jf. være i familie med u. Familie 3) til bet. 1.4: tilhørende samme slægt (1.1); beslægtet, de er i slægt sammen. *Moth.S480.* en ung Mand i nær Slægt med Kammerraadinden. *HCAnd. (1919).V320.* To ere i Slægt med hinanden, naar den ene nedstammer fra den anden, eller de nedstamme fra en og samme tredie. *VortHj.III.3.49.* de skulde . . besøge et Par meget velhavende Folk, som Jens var lidt i Slægt med. *Lunde.F.54.* || i spøg. sammenligninger. *han er i Slægt med ham, | Omtrent som Røgen er i Slægt med Flammen. *Oehl.IX.87.* især i (dial.) talem., der udtrykker fjernt slægtskab ell. ubeslægtethed. vi er så nær i slægt sammen, at hans faders kålhave, gik ind til min moders bægård. *Moth.S480.* De er så nær i slægt, at de begge har kjøbt pattedrise hos én mand. *Krist. Ordspnr.nr.8005. Feilb. 6.2* (jf. bet. 5.2) som p. gr. af naturhistoriske træk ell. afstammingsforhold hører (nær) sammen (med), viser lighed (med). *glem dog aldrig, at vi er i Slægt med Aber. *Trojel.I.22.* Kan vel den spinkle Vindspiller regnes i Slægt med den muskuløse Bulldog? *Blich.(1920).XVI.144.* Langhalsene er Krebsdyr i nær Slægt med Rurterne. *Pol.⁹1940.9.sp.4.* jf. talem.: han er i slægt med muldvarpen, se Muldvarp 1. 6.3) (jf. bet. 5(1)); vist især som videre anv. af bet. 6.1-2) om ting ell. forhold: som er udgaaet fra, udviklet af samme grundlag og derfor viser ligheder, berøringspunkter (med noget), ell. i al alm.: som ligner, minder om, er noget i retning af, af omtrent samme slags som noget andet; om person: i aandelig overensstemmelse (med); kongenial; aandsbeslægtet. *Gjø mod Himlens Stjerne | er Koterens Lyst. | Folks Moral er gjerne | lidt i Slægt med Hundes Røst. *Schand.SD.34.* Al Ungdom er i Sægt med Friheden. *Starcke.(Studenterbogen.(1896). 7).* Det gæliske heltesagn (er) nær i slægt med irske heltesagn. *AOlr.DH.I.165.* (Viborg

domkirkes) romanske Arkitektur er i nær Slægt med Domkirkerne i Lund og Ribe, saaledes at Planen nærmest minder om Lund, Opstalten mere om Ribe. *Tramp.VI.44.*

II. slægt, adj. se slægtet.

Slægt-, i ssgr. af I. Slægt, især i bet. 1; se ogs. u. Slægts- (og Slægte-) -adel, en. (ogs. Slægts-). (1. br.) arve-, byråsadel, den gamle danske Slægtadel. *Mob.BIS.2Saml.III. 97.* -alder, en. [1.3] (nu sj.) generation(s levetid); menneskealder (2). For en Slægtalder siden hørte Mejerie paa de større Gaarde til Sjeldenhederne. *Blich.(1920).XXII.102.* et par slægtaldre tilforn (havde) kong Valdemar . . ladet Sofies søn Knud krone. *ADJørg.I. 361. TroelsLVIII.46.* -bog, en, se Slægtetog.

slægte, v. [slægdø] -ede; imp. slægt ell. (sj.) slægte (vær din Fader liig, slægte ham paa, vær dig selv liig! *Dumetius.III.79*). (glda. slecte (efter en) (*Sydrak.88.* En klosterbog.(1933).81), nt. schlechten, jf. mnt. schlachten; aft. af I. Slægt; sml. arte; jf. slægtet, beslægte)

1) være af samme slægt; være i slægt (med), beslægtet. 1.1) (nu næppe br.) om person: nedstamme fra ell. være beslægtet med. m. overgang til bet. 2: *Den, som ey engang | Af dennem kientsted ægte (o: som virkelig beslægtet), | Men kunde nyne deres Sang, | Og syntes dem at slægte, | Blev og bønhørt. *Reenb.II.142.* || (jf. u. bet. 2.1) i forb. slægte en paa: et andet Folk (som beboede Rom) kom af dem, som hverken var Celter eller Græker, og dog slægtede dennem paa. *LTid. 1743.49. 1.2* (nu sj.) om ting ell. forhold: være af lignende art (som); ligne; minde om; være beslægtet (med). || intr. (han har) benyttet sig af vore Domme og Udtoger, ja af vore Udtryk med en Frihed og en Stilletheden, som slægte til Tyverie. *Tode.ST.II. 72.* jf. (som overf. anv. af bet. 2): Helium fremstilles kun kommercielt i Amerika og slægter endnu Radium for meget paa i Pris til at komme i Betragtning (til luftskibe). *BerlTid.²⁷1921.Aft.3.sp.2.* || trans. Derfor slægter de to Junigrundlove tilsidst hinanden deri, at de fik saa godt som hele Folkets Slutning. *ORode.KV57.*

2) om levende væsen: vise, røbe egenskaber, karaktertræk, der er (synes, menes) nedarvede fra (en (ældre) person inden for) slægten; udvikle sig saaledes, at man kommer til i sind, handlinger at ligne en anden (egl. inden for slægten); i videre anv.: i væsen, egenskaber, opræden vise stor lighed med ell. efterligne en anden; have væsentlige karaktertræk til fælles med; vise aandslægtskab med. 2.1) (i rigsspr. kun i forb. slægte en paa) intr. det er dog en rigtig Karlens . . han slægter til vor Side! . . han har de samme Slugoren, du havde som Dreng. *AndNz.PE.III.335.* (Grundtvig) slægter i sin Aand maaske mere fra Odboen end

nogen ved. *Gravl.DB.III.14.* || i forb. slægte efter en ell. slægte en efter (jf. efterslægte). *Moth.S480. Krist.Ordspr.457. Feilb. UJF.* || i forb. slægte paa en ell. (i rigsspr. næsten kun) slægte en paa (jf. paaslægte). Svoger slægter sine kiære Forældre paa, thi de passerer for de vittigste Folk der i Egnen. *Holb.II.11.5.* saa bor vi Mennisker . . for at lade see at vi ikke slægte paa saadan u-mælende Creatur (o: som *juglen Føniks*), holde Samqvem og Lystigheder. *sa.Jul.12sc.* *vi slægte | Endnu de store Stammefædre paa. *Ochl.X.30.* *Hun slægter Cedertreet paa, saa rank. *Aarestr.SS.V335.* *Karsk var din Sjæl, Abigaël, | paa Dig er godt at slægte. *Rich.III.205.* Han er en Elev af Hans Brüggemann og slægter ham udmærket paa. *Holst.III.19.* Henrik slægtede paa Mændene i Sara Jøns Familie. *Martina Hans.NO.18.* katten slægter paa kønnet, se Kat 2.3 slutn. i forb. m. præp. i til angivelse af den henseende, hvori der foreligger lighed: Det er ikke min Søn. Det er jer Søn; thi han slægter sin Moor paa udi Galskab. *Holb.Masc.III.9.* I det hele slægter Oehlschlæger Shakespeare paa i dramatisk Billedkunst. *Vilh.And.Litt.III.51.* ordspr. (l. br.): hvad man er af, det slægter man paa. *Grundtv.Sazo.I.223. jf. Mau.9132.* || (nu næppe br.) i forb. slægte af (*Moth.S480*), ud (smst.S481) ell. (især) slægte fra en, udvikle sig paa en fra slægten afvigende, især uheldig, maade; vanslægte. *Daatter slægter tit fra Moder, | Naar hun fra en fremmed Rod | Daglig samler Kraft og Kiærne. *JFriis.8.* Han slægter ikke fra Arten, hans Fader har . . været en Uven af Herr Jochum. *CBernh.IV373. 2.2)* (nu kun dial.) m. personobj.; især i forb. m. i til angivelse af den henseende, hvori der foreligger lighed. *Cains Afkom . . have slægtet deres Stamfader, udi Ondskab og Ugudelighed. Holb.JH.I.13.* *Barnet slægter dem (o: forældrene) i Dyder og Forstand. *PJuel.LL.33.* *(han) i Mod og Sind dig slægtet har. *NKBred.Metam.105.* Han slægter sine. *vAph.(1772).III. Feilb. jf.:* Det som de alleene slægtede hinanden paa, vare personlige Qvaliteter; thi de vare begge fornufftige, tappere og . . ærgierige. *Holb.DH.I.332.* || ordspr. svin slægter svin (*Mau.9852*) ell. svin slægter sin (smst. *Krist.Ordspr.nr.8012*). sml. *VSO.VI.236.*

3) (ikke i rigsspr.) om karakteregenskab olyn.: nedarves, gaa videre til ens afkom, til den senere slægt. (*Kalk.III.902*). jeg er ræd, det kan slægte (o: at mine fejl kan nedarves paa min søn). *Skjoldb.SM.50.*

Slægte-, i ssqr. af I. Slægt 1; se ogs. Slægt- og Slægts-. **-bog**, en. (l. br. **Slægt-** Slægtbog. (*bogtitel.1909*). *Bl&T. jf. MO.* — nu ogs. alm. **Slægts-**. Familien Hollet. En Slægtsbog. *ChrHollet.(bogtitel.1932)*. *PersonalhistT.1940.60*). (*ænyd.* slectebog; især *hist.*) bog, skrift, der indeholder en fortegnelse over

en slægts medlemmer gennem tiderne; især om skrift, der indeholder stamtavlen for en slægt med oplysninger om (biografier af) slægtsens medlemmer; spec. om de af adelsdamer, især i 16. og 17. aarh., forfattede familieoversigter; ogs. om historisk fremstilling af en slægts historie. de Adelige Slægtbøger. *Gram. (KSelskSkr.IV264)*. *Saa koldt og stivt | Paa guult Papir, med snørklet Skrift | I gamle Slægtbog det staaer. *Winth.V.100. KNYrop.OL.II.178. Sal. IX.542. uegl.:* *Dem fulgte Saxe Lange | Med Danmarks Slægtbog (o: hans Danmarkshistorie). *Grundtv.PS. IV446.* || om genealogiske opregninger i bibelen. Jesu Christi . . Slægte-Bog (*Chr.VI: slægtes bog*). *Math.1.1.* Dette er Adams Slægtbog (1871: Denne er Menneskens Slægters Bog). *1Mos.5.1(1931)*.

slægtet, adj. [*slægdæt*] (*dial. slægt.* se u. bet. 1). (*ænyd.* slected, slect og slægtig; *aft. af I. Slægt; jf. beslægtet; dial. ell. hos sprogtensere, jf. HjelpeO.*) 1) (*jf. I. Slægt 1(-2)*) som tilhører samme slægt, er i slægt med; beslægtet (1); især i forb. være slægtet med ell. til en ell. sammen (*Feilb.*). (*han*) var slægtet til mig paa min Moders Side. *Overs.afHolbLeved.6.* Var Absalon slægtet med Eskild? *Langebek.Breve.241. Barfod. DH.I.216.* de med Nordboerne slægtede Folkefærd. *Sech.D.I.297. Feilb. jf. nærslæg-* tet: Jøder, som ere nær slægtede og af samme Familie. *Stampe.II.210. Appian.Roms Borgerkrige.(overs.1806).388.* || (maaske egl. I. Slægt 1.3 brugt som præd.; *jf. JBaden. DaL.) i formen (være) slægt. Esp.478. Feilb.(u. slægtet). talem.:* de er hverken slægt eller byrd, se Byrd 3. 2) (*jf. I. Slægt 5*) om ting ell. forhold: som oprindelig har haft fælles grundlag, udgangspunkt (og derfor har fælles træk); som viser lighed, overensstemmelse (med); af samme slags (som); beslægtet (2); ogs.: aandsbeslægtet. Det mulige og det virkelige ere slægtede. *OGuldb. OF.29.* Vi havde et dobbelt Ordforraad, et nordisk og et tysk (Aasyn og Ansigt), hvilke, i Følge deres slægtede Natur slet ikke ere uforenelige. *NMPet.V.2.157.* *Med disse Mænd . . | vi slægtet er i Aanden. *Sprofgforeningens Almanak.1904.105.* Dansk var den (o: den skaanske livsglæde) gennem Tider og sjællandsk slægtet. *Gravl.(NatTid. *10.1922.Aft.2.sp.1).*

slægt-fremmed, adj. [I.5] (*jf. arts-* fremmed samt I. slægtlig; l. br.) fremmed for, forskellig fra en art, slags; forskellig m. h. t. sin art; heterogen. (sten) som ere frie for alle slægtfremmede Dele. *vAph.Chym.III.420. KSelskNyeSkr.I.217. MO. D&H. -følge*, en. (*Slægts-. Hallager.25. Balle.Indb.59. Mynst.Præd.(1810).261*). (*jf. ty. geschlechts-* følge; nu l. br.) 1) genealogisk række(følge). Thomas Lindemann, som skal bestemt have kiendt sin Slægtsfølge, efter hvilken han i 2det eller 3die Led nedstammede fra . .

Margrethe Lindemann. *AarhuusStiftsTidende*. 7/1817. Till. I. sp. 1. VSO. en lang kongerække, hvor både den ældre og den yngre sagnkres . . er stillede på rad som én stor slægtfølge. *A.Olvr.DH.I.318*. 2) slægt (3); generation. *NTreschow.Anthropologie*. (1803).236. (sprogets) Stof tilhører Aarhundreders Slægtfølger og samtidige Millioner. *Molb.NTidsskr.IV.684*. *Blich*. (1920).XIX.158. Odelæggelserne . . kulkastede Alt, hvad mange Slægtfølger havde opbygget. *Bille.Italien.II.399*.

Slægting, en. se Slægting.

Slægt-kende, et. (nu næppe br.) hvad der er et særkende for en slægt; slægtsmærke. VSO. MO. **-kærlighed**, en. se Slægtskærlighed. **-led**, et. (nu næppe br. Slægte-. *Moth.S480*. *PNSkovgaard.BS.xi*. *Grundtv.PS.VIII.224*). generation; slægt (3); tidligere ogs.: slægtskabsgrad (*Moth.S480*). VSO. I flere Slægtled havde hans Familie domineret Byens Handel. *Schand.BS.194*. („Werther“) meddelte hele Slægtled (*Brandes.E.49*: Generationer) en levende Begejstring og en sygelig Længsel efter Døden. *Brandes.IV.34*. Imidlertid døde Josef og alle hans Brødre og hele dette Slægtled (1871: al denne Slægt). *2Mos.1.6* (1931). || (biol.) om generation af dyr ell. planter. *Sal.II.181*. XI.111. I. **-lig**, adj. [I.5] (mods. -fremmed; nu næppe br.) af samme art, slags; overensstemmende m. h. t. art; homogen. denne salte Massa (blev) i alle Maader slægt-liig med en syreslugende eller tørrende Jord-Art. *vAph.Nath.VII.217*. Er det ikke fornuftigt at troe, at de Holdmaterier . . der allerede ere dyriske, give Saft, som ere mere slægtlige til vore. *sa.BO.198*.

II. slægtlig, adj. [slægdli] (ogs. slægtslig). (afl. af I. Slægt; sj.) som hører til ell. angaar slægten (1). *Slægtlige Dyder dog ej i hver Slægt sig forny. *ThorLa.P.8*. Og det er atter hendes Datter, der nu kan skrive sin Bedstefaders Saga. Slægtligt set er Aarhundredet lille — aandeligt set er Afstanden stor. *EBrand*. (Pol. 17/1930. 13.sp.2). Naar Falstringen slægtslig føres til den sjællandske Type og Lolländeren til den jyske, bliver der intet Sted at føre Fynboen hen. *Gravl*. (NatTid. 7/1926. Aft. I. sp.2).

† **Slægt-lige**, en. (jf. I. -lig) individ af samme slægt ell. slags som et andet (andre). *Almeen-Arter* og Særslag hvis Slægt-liger man ikke træffer i Havet. *vAph.Nath.VII.599*. **-lighed**, en. (i bet. 1 nu almindeligst Slægts-). 1) (til I. Slægt 1) den lighed, de fælles træk, der kendetegner medlemmer af samme slægt. (de tre riddere) havde alle . . stor Slægtlighed med deres geistlige Brødre. *Ing.VS.I.105*. VSO. MO. skarpt skaarne Træk, der røber stærk Slægtslighed. *Eriksholm.S.67*. 2) (til I. Slægt 5; nu l. br.) lighed mellem forsk. arter inden for samme naturhistoriske slægt. VSO. 3) (jf. I. slægtlig; nu næppe br.) i al alm. om lighed m. h. t.

art, slags. der er en stor Slægtlighed imellem Beenenes og Skiællenes Dannelse og Natur. *vAph.Nath.VII.218*. **-linie**, en. (nu næppe br. Slægte-. *LTid.1757.306*). (ænyd. sleectelinie; nu l. br.) række af slægtinge i nedstigende linie (descendenter) ell. slægtskabsforbindelsen ml. saadanne personer; stamrække. *Moth.S480*. VSO. Smukke ere Pigerne, og halv orientalske klædte; de regne sig ogsaa i Slægtlinie fra Grækerne. *HCAnd.ML.325*. **-løs**, adj. (ogs. slægts- i bet. 1: Bregend. *HH.II.104*. i bet. 2: *Kielsen.FLN.I.211*. *CKjølbye.Naturhist*. (1821).174. — nu næppe br. slægte-. i bet. 1: *Zellitz.BS.114*). 1) ☐ som er uden levende slægtinge; frændelos en slægtløs og fattig Kvindes Liv i New York var ikke Livet værd. *ThitJens.EL.92*. 2) (efter ty. geschlechtlos; til I. Slægt 4) † kensløs. Slægtløse eller Arbeidshveps. *Cuvier.Dyrhist.II.140*.

Slægting, en. [slægdnen] (nu kun dial. Slægting. *Luc.2.44* (Chr.VI). *Hob.MTKr.548* (sa. *MFbl.21*: Slægtinge). *Skuesp.VI.156*. *Esp.309*). fl. **-e** ell. (nu sj. i rigsspr.) **-er** (*Hob.NF.I.141*. *Wess.194*. *Blich*. (1920).XXV.115. *Bøgh.JT.48*. *Schand.SF.16*. *Feilb.jf.Saaby*. samt: Slægtingerne. [*HenrietteNielsen*. *vaudeville-titel.1849* og *1855*, men *1866*: Slægtingene). (ænyd. sleeting og især i bet.: slægtskab, slægt) sleecting, gl'da. slæcting (*CodexEsromensis*. (1880-81).264); afl. af I. Slægt; ordet har i alm. spr. næsten fortrængt det ældre Frænde)

1) (jf. I. Slægt 1) person, der er af samme slægt som en anden; især om (hvert af) de medlemmer af en slægt, der lever samtidig med hinanden. skam dig . . ved at vende Ansigtet bort fra en Slægting. *Sir.41.26*. „Er min Herre, ikke fød i Jydland.“ — „Nej, min min salige Faær har boet der lenge, og min Moér er der endnu, og jeg har mine Slegtninge der.“ *Hob.III.II.1*. *Er vi ei Slægtinge? Forbyder Kirken | Ei sligt et Ægteskab? *Oehl.IV.138*. *FrNiels.KH.II.319*. || i forb. som nær ell. fjern (se fjern 3) slægting. dine Brødre ere dine næste Slægtinge (*Chr.VI*: slægtinger; *1931* afvig.). *Ez.II.15*. hand taler om Hertug Waldemar IV. af Slesvig og Herr Erik af Langeland, som hans nær (nu: nære) Slægtinger. *Carst*. (*KSelskSkr.VI.230*). *Schiern.HS.I.14*. *D&H*. || i forb. m. ord af lignende ell. nærstaaende bet. Min Herre bebrejder mig en Slags Kaaldsindighed mod Slægtinger og Paarørende. *Hob.Ep.II.166*. slægtinge og kyndinge(r), se I. Kynding 1. især (jf. u. I. Slægt 1.2) i forb. slægtinge og venner olgn. jeg (o: Tycho Brahe) (har) ikke uden største Aarsag . . forladt . . mit kiære Fædreneland, og mine mange Venner og Slegtinge. *Hob.DH.II.907*. deres efterladte Slægtinge og gode Venner. *LTid.1747.377*. *Schand.SF.16*. Jeres Kreditorer, store og smaa . . Slægtinge og Venner. *Soya.AV.43*.

2) (jf. I. Slægt 2; l. br.) medlem af samme folkegruppe, race osv. ell. aandelige samfund som en anden; ogs. om medlemmenneske. (dine) Modstandere . . . ere alle dine Slægtninger, saasom de ere alle Mennesker. *Holb. Herod. 131. Lodde. NT. 310.* Den russiske Keiser havde villet hjælpe sine Troesslægtninge i Tyrkiet . . . Victor Emanuel og Cavour vilde hjælpe deres nationale Slægtninge i Lombardiet. *Goldschm. BLS. III. 397.*

3) (jf. I. Slægt 5) ω om dyr, ting ell. forhold, der tilhører samme gruppe, art, kategori som noget andet ell. er udviklet af samme grundlag som dette, er beslaegtet (2) med det. Frodes dragekamp . . . har ganske nære slægtninge i samtidig nordisk overlevering. *Aotr. DH. I. 311.* Selve Spirformen er nærmest gotisk og har ogsaa middelalderlige Slægtninge i Nordtyskland. *V Lorenz. RD. 44.* || om sprogligt fænomen, sproglig størrelse, der er historisk, etymologisk beslaegtet med et andet (en anden). oldeng. *pýrel, þýrl* . . . synes ikke at have nære slægtninge i nordisk. *M Krist. Fr. 24. Univ. Progr. 1932. II. 28.* || (jf. I. Slægt 5.2) om dyr ell. plante, der er af samme slægt ell. (if. naturlige kendetegn) slaar et andet (en anden) nær. Disse emailleskællede, devonske Fisk har Slægtninge endnu i vore Dage. *Vilh. Rasm. VU. 148. Lieberkind. DVX. 210f.*

Slægtregister, et. (ogs. Slægts-*GBang. EK. II. 392. Sal. IX. 543.* — nu ikke i rigsspr. **Slægte**-. *Moth. S480. Holb. JH. I. 220. 242. jf. BornhOS.*). (ænyd. d. s.; især hist.) genealogisk opregning, opstilling af en slægts medlemmer gennem tiderne; stamtavle olgn. Christi Slægt-Register. *Matth. I. overskr. uden Fader, uden Moder, uden Slægtregister. Hebr. 7.3.* mit eget Slægt-Register kand jeg paa mine Fingere, som mit Ave Maria. *Holb. DR. II. 1. Ew. (1914). II. 368.* Slægtregisterne have været et vigtigt Middel til at bevare Erindringen om de gamle Fædre. *PE Müll. Saga. II. 12. Brandes. J. 47. jf.: Darwin* . . . ser alle levende Væsener som én Enhed med fælles Udspring . . . Det Slægtsregister, han kommer til, er blot en Formodning. *GBang. EK. II. 392.* om stamtavle over (race)-dyr: Araberen (holder) nøjagtigt Slægtregister over Hopperne. *Phys. Bibl. XVIII. 237. Recke. Mich. 86.* **-regning**, en. (l. br.) udregning af et slægtskabsforhold; slægtskabsregning. *VSO. MO.* **-række**, en. (ogs. **Slægts-** *Brøndum-Nielsen. (Nordisk Kultur. VI. (1933). 133).* (nu l. br. i hist. spr.) række af (paa hinanden følgende ell. fra samme person nedstammende) slægter ell. (nu især) række af fra samme individ (i lige linie) nedstammende personer ell. (biol.) dyr, planter (*Sal. II. 184.* (Thjodolfs Ynglingatal er) den eneste paa-lideligere Slægtrække, vi fra saa gamle Tider have tilbage. *PE Müll. Saga. II. 13. D&H.* || (sj.) om generation. I en rig . . . venetiansk

Patricierfamilie . . . skal der i hver Slægt-række have været en af Naturen vanheldet yngre Søn. *Ing. EF. XIII. 71.*

Slægts-, i ssg. især af I. Slægt 1; ofte vekslende m. ssg. m. Slægt-, nu i reglen almindeligere end disse (se u. ssg. ndf.); jf. ogs. Slægte-; foruden de ndf. medtagne kan nævnes Slægts-aand, -afstamning, -anliggende, -arkiv, -bestemmelse, -eje, -forbindelse, -forhold, -gransker, -granskning, -gren, -hensyn, -historie, -historiker, -historisk, -hævn, -kreds, -kultur, -medlem, -overhoved, -roman, -sagn, -stolt(hed), -strid, -tradition, -træk. **-adel**, en. se Slægtadel. **-arv**, en. (l. br. **Slægt-** *KvBl. 23/10. 1912. 2. sp. 4. jf. Bl. & T.*). (hvad der gaar i) arv til slægten; spec. (jur.) om det forhold, at slægten tager arv (mods. Testamentarv); ω uegl., om hvad der bevarer ell. holder sig i slægten, overtages af den ene generation fra den tidligere. *Sal. II. 87.* (navnet) er (ikke) gammel slægtsarv. *Aotr. DH. II. 86.* heraf fremgaar, at Bogen som Slægtsarv har været i flere danske Adelsfamiliers Eje. *LNielsen. Danmarks middelalderlige Haandskrifter. (1937). 66. jf.: *vor Æts slægtsarvde Rune. Bagges. Danf. I. 508.* **-beskrivelse**, en. (**Slægt-** *Amberg. VSO. MO.*). (l. br.) beskrivelse af en slægt; dels om slægtshistorie olgn.; dels om beskrivelse af naturhistoriske slægter. *D&H.* **-beskriver**, en. (jf. Slægtskriver; sj.) genealog. **Slægt-**: *vAph. (1764).* **ω -blod**, et. (ogs. **Slægt-** se ndf. — arkais. **Slægte-** *JPJac. I. 129.* det iltre og urolige slægtsblod der flød i hans årer. *Brøndum-Nielsen. (Arkiv. XXXVIII. 205).* Der var i (Napoleon) stadigt Korsikanerens Slægtblod. *Fridericia. NH. I. 168.* **-bog**, en. se Slægtbog. **-fejde**, en. (nu l. br. **Slægt-** *Mob. DH. I. 327. D&H.*). (især hist.) fejde mellem to slægter. *LJac. Gulerlov. (1910). 9. OFriis. Litt. 28.* **-forsker**, en. (**Slægt-** *D&H.*). (jf. -forskning; især hist.) genealog. **PHennings. Slægtsforskning. (1933). 8.** **-forskning**, en. (især hist.) udforskning af en slægts genealogi, historie; ogs. om genealogi i al alm. *FortNut. IX. 211.* Slægtsforskning. **PHennings. (bogtitel. 1933).** **-følelse**, en. (nu l. br. **Slægt-** *HFEw. NF. 43. Levy. BA. 21.*) (jf. -kærlighed; især ω) følelse af stærk tilknytning til, hengivenhed for ell. stolthed over sin slægt. Den eneste, hun . . . satte ind i Begivenheden, var Fætteren . . . der (var) stor Slægtsfølelse mellem dem. *KMich. LM. 5. HarryAnd. JL. 12.* **-følge**, en. se Slægtfølge. **-gaard**, en. *gaard*, der har tilhørt en slægt gennem flere generationer; *gaard*, hvorfra en slægt stammer. *OFriis. Litt. 91. Pol. 22/10. 1938. 15. sp. 6.* **-hus**, et. (ogs. **Slægt-** *Trap. III. 652.* — arkais. **Slægte-** se ndf.). (l. br.) hus, der har tilhørt en slægt gennem flere generationer; hus, hvorfra en slægt er udgaaet. Gang paa Gang rejste disse solide Borgere deres eget Slægtshus, der var Erichsens og Harsdorffs paa Kongens

Nytter (osv.). KBokkenh. *Fra den gamle Herres Skuffer.* (1917). 58. || (jur.) i et enkelt tilfælde (godset *Herschendsgave*) brugt som betegnelse for et (mindre) slæmhus. *Sal.*² XXI. 782. Bevilgn. at Kammer-Raad P. Herschend . . maae af de faste Eiendomme . . som han nu eier . . oprette et bestandigt Familie- eller Slægte-Huus. *Bev.*¹¹/4 1788.

Slægtskab, et ell. (nu næppe br.) en (*Hob. DH. I. 514. LTid. 1727. 287.*) [slægd-¹⁰sga¹⁰b] flt. -er. (ænyd. d. s. (jk.); afl. af I. Slægt (vel efter Frænd-, Venskab))

1) (til I. Slægt 1) det forhold ml. to levende væsner (især personer), at det ene nedstammer fra det andet (slægtskab i den lige linie), ell. at de nedstammer fra samme person (uden tillige at nedstamme fra hinanden) (slægtskab i sidelinien); det at være i slægt med hinanden, beslægtede (jf. I. Slægt 1.4); undertiden i videre anv., om forholdet ml. familiemedlemmer, paarørende (jf. middelbart slægtskab u. middelbar); ogs. undertiden om (ell. m. særlig tanke paa) afstamning, herkomst. Hand er i slægtskab med mig. *Moth. S481.* Denne sindrige Fabel, viser hvor lidt man kand forlade sig paa Venskab og Slægtskab. *Hob. MTKr. 549.* *Bullen | Ophæver Axels Slægtskab med skion Valborg. *Oehl. IV. 176.* „Hun er en Datter af min Svigerindes kjødelige Kusine.“ . . „jeg vidste ikke, at der var saa nært Slægtskab mellem Dem.“ *Hostr. T. 71. JurO. (1934). 137.* dobbelt slægtskab, se dobbelt 2.5.

2) (til I. Slægt 1; nu sj.) koll., om alle personer af samme slægt (jf. I. Slægt 1.1) ell. (især) alle nulevende (samtidig levende) medlemmer af slægten (jf. I. Slægt 1.2); ogs. undertiden om videre kreds af paarørende; familie (3). Stephanus . . undtager (ikke) Sønnekoenerne, men vil snarere vide dem begrebne under den heele Slægtskab. *LTid. 1727. 287.* et hvert Slægtskab boede for sig. *Kraft. VF. 88.* Endog de retskafne i hans eget Slægtskab og Svogerskab vendte ham Ryggen. *Mall. SgH. 189. Drachm. PT. 154.* *Min Søsterson | . . er alt det Slægtskab, | Jeg har igen. *Recke. Spoleto Blomst. (1913). 27.* om afkom, børn: *i dens (o: egen) Skygge nyder | Dens spæde Slægtskab Lye. *Ew. (1914). III. 3.* || især efter præp. af hver Datter . . som arver nogen Arv, skal vorde En af sin Faders Stammes Slægtskab (1931: Slægt) til Hustru. *4Mos. 36. 8.* en ung Pige af hans Slægtskab. *Winth. VIII. 39.* en ældgammel Herre af Slægtskabet. *Gylb. XI. 114.*

3) (jf. I. Slægt 2 og 5) videre anv. af bet. 1. 3.1) om lighed, overensstemmelse (fremtrædende i naturgivne (ydre og indre) kendetegn), der skyldes fælles oprindelse, afstamning, udviklinger ud fra samme grundlag olgn. || m. h. t. menneskegrupper (folkeslag olgn.) intet Middelt til Kundskaab om Natsionernes Herkomst og Slægtskab i den graa Oldtid, hvor Historien forlader os,

er saa vigtigt som Sproget. *Rask. NSO. 7.* Disse tvende Stammer, om hvis nære Slægtskab det gamle Sagn vidner, der gjør deres Stamfædre Dan og Angul til Brødre. *Allen. DS. I. 4.* || (naturv.) m. h. t. dyr ell. planter. *Boas. Zool. *112.* || (sprogv.) m. h. t. sproglige fænomener; især om etymologisk samhörighed (jf. Rod-, Sprogslægtskab). Om Vocalerne med Hensyn til deres Slægtskab. *SBloch. Da. Retskrivningslære. (1805). 15.* (sprognes) Slægtskab med Islandsken. *Rask. NSO. 10.* *Sandfeld. S. *213.* || (hist.) m. h. t. forsk. (skriftlige ell. mundtlige) affattelser ell. overleveringer. *SvGrundtv. (DgF. I. 3).* Hvor håndskrifter af samme text foreligger i et større antal, er spørgsmaalet om deres indbyrdes forhold, deres slægtskab, altid af særlig vigtighed — og af særlig vanskelighed. *Arkiv. XXXIV. 105.* han udreder Slægtskabet mellem Kilderne. *Ellen Jørg. HH. 192. 3. 2)* overensstemmelse, lighed, beröringspunkter med noget andet (uden tanke paa fælles oprindelse); nær sammenhæng; affinitet; spec. (jf. Aandsslægtskab) om overensstemmelse m. h. t. kænkemaade, karakter olgn., om aandelig harmoni, samfølelse olgn. *i Slægtskab staae de store Kræfter, | Hvor Haabet er, der følger Lykken efter. *Oehl. V. 165.* de gamle Guder . . ere døde, der er ingen Sympathie for dem i den nye Tid, intet Slægtskab! *HCAnd. (1919). IV. 180.* Man kan ikke undgaa at se Slægtskabet mellem denne Opfattelse og (vurderingsteologien). *MKirkegaard. Positiv Religion. (1930). 33.* Orationen er hos Saxo . . Udtryk for hans dybe Slægtskab med romersk Aand. *OFris. Litt. 74.* Her er naturligvis ikke tale om literær afhængighed (o: mellem tysk og fransk litteratur), overensstemmelsen beror på slægtskab i livsfølelse, i kultur. *Gronb. Goethe. II. (1939). 57.* Hvor et aandeligt Slægtskab er tilstede, vil et skjønt, naturligt Forhold indfinde sig af sig selv. *Gylb. XII. 101.* *Hegerm. L. (Hjort. B. I. 364).* jf. i slægt med u. I. Slægt 6.3. At det var Ægtefolk, var klart nok, det saae man strax, ak! hvis man er i Slægtskab med en lagttager. *Kierk. VI. 80.* || (jf. Mægler-, Valgslægtskab samt Forvantskab 1 slutn.; kem., forald.) den formodede aarsag til dannelse af kemiske forbindelser og til deres bestaen; affinitet. *Tychsen. A. II. 6ff.* Mineralverdenen, som, endskjøndt opstaaet ved kemiske Slægtskaber, ved Sammensætning, dog indeholder i KrySTALLISATION og begyndende Liv. *Heib. Pros. VIII. 401.* Om de kemiske Forandringer, som Blodet undergaaer, førend det bliver Galde, ere vi ganske uvidende: ikke heller kiende vi de Slægtskaber, hvorved deune Forvandling skeer. *Mansa. D. 32.*

Slægtskabs-, i sgr. [slægdsgabs-] især (o ell. hist.) af Slægtskab 1 (sml. tilsvarende sgr. m. Slægt(s)-), fx. (foruden de ndf. medtagne) Slægtskabs-følelse, -led, -lighed, -præg, -sammenhæng, -trin. -**arv**, en.

(jur.) d. s. s. Slægtsarv. *VortHj.III.3.115. MunchPet.BR.°(1934).432. -avl*, en. (*især landbr.*) *indavl; sambyrd* (3). *LandmB.II.61. -baand*, et. (*jf. Baand 6.1.*) det Slægtskabsbaand, der forbinder os (*o: to fætre*). *PAHeib. Sk.III.307. (Rolfs)* forfædre (*og*) slægtskabsbånd. *AOLr.DH.I.62.* dobbelt slægtskabsbaand, om slægtskab ml. to personer saavel paa fædrene som paa mødrene side. *Norreg. Privatr.I.162. (l. br.)* om dobbelt svogerskab: *Ing.KE.I.83. -forbindelse*, en. (*jf. -baand, -forhold*). *Holst.R.* At han så tidlig fik præstekald . . har rimeligvis havt sin grund i slægtskabsforbindelser dér paa egnen. *ADJørg.JE.4.* Christoffer Pedersen (*Stub*) var uden Slægtskabsforbindelse med dem (*o: andre familier, der hed Stub*). *Museum.1893.II.109. -forhold*, et. (*jf. -baand, -forbindelse*). *Anordn.13/1841.§5. LandbO. IV794.* || til Slægtskab 3.1. Et slægtskabsforhold imellem dette digt og Ingjaldskvadet er ikke til at tage fejl af. *AOLr.DH.II.53.* disse sprogs slægtskabsforhold. *Sandfeld.S.² 230. -grad*, en. (*jf. I. Grad 2*). *PEMüll. I.33.* Et Næstsøskendebarn, eller en Slags Kusine — man véd, at Fiskerne regne Slægtskabsgraderne langt ud — til den lille Bjørn. *Drachm.STL.21. MunchPet.BR.° (1934).36. -linie*, en. (*jf. I. Linie 4.1*). Slægtskabs-Linie inddeles i den rette Linie og Sidelinien. *Norreg. Privatr.I.161. -regning*, en. (*l. br.*) d. s. s. Slægtregning. VSO.

Slægt-skriver, en. (*jf. Slægtsbeskriver; sj.*) *genealog. KomGrønneg.III.321.*

Slægts-kærlighed, en. (*nu l. br. Slægt-*). (*jf. -følelse*). det gamle Hjem drog dem . . og Slægtskærligheden. *Høryk.(Hus ogHjem.1912.251.sp.1.)* en Ligevægt mellem Egen-Kjærligheden og Slægt-Kjærligheden (*maatte*) nødvendig frembringe et aandeligt Legeme af Menneske-Slægtens Lemmer. *Grundtv.DVIV.309. slægtslig*, adj. se II. slægtlig. **Slægts-lighed**, se Slægtlighed. **-liv**, et. [*I.4*] (*efter ty. geschlechtsleben; sj.*) *konsliv; driftsliv*. Mandens og Kvindens Slægtsliv. (*bogtitel.1923*). || *undertiden* (til I. Slægt 2) som *modsætn. til Konsliv*, om en sjæleligt betonet drift til slægtens forplantning, uden tanke paa erotisk nydelse. Slægtslivet er vort Sjælelivs Tilegnelse af Driften til Slægtens Forplantning. Derfor er Slægtslivet ikke Konsliv, hvor Selvtilfredsstillelsen og Selvnydelsen er Driftens Maal. *ChrFrimodtMøller.Slægtslivet.(1915).9. -løs*, adj. se slægtløs. **-minde**, et. (*l. br. Slægt-*, se bet. 1). **1**) (*l. br.*) i hukommelsen bevaret forestilling om personer ell. begivenheder i slægtens historie; ogs. om ting ell. forhold, hvortil saadanne forestillinger er knyttet, ell. om bevarede levninger, mundesmærker fra slægtens fortid. Slægtsminder, fortalte af Frederikke Jespersen og Mads Jespersen. (*bogtitel.1925*). *der knejste stolte Byer,

hvor man saae, | i Dal, paa Bjærg, langs Flod, ved Havet laa | Slægtminder for den Slægt, som fulgte efter. *Drachm.GG.68.*

2) **Ø** *minde, rejst over et medlem af slægten (ell. familien)*. *Brøndum-Nielsen.GG.I.28.* Gravstenen, Slægtsmindet er blevet Monument. *OFris.Litt.16. -mærke*, et. (*nu l. br. Slægt-*, VSO. MO. se ogs. ndf.). (*jf. Slægtkende*). **1**) til I. Slægt 1. **1.1**) (*ydre ell. indre*) *træk, egenskab, der kendetegner medlemmerne af en slægt*. *Gavmildhed* . . synes at være et Slægtsmærke hos Slægten Jacobsen. *Moltesen.(Rigsdagst.F.1911/12.sp.4871).* i Sidelinjer . . hvor Slægtsmærket er udvisket eller forvandet. *Skovrøy.EF.24.* Arngrimssønnernes byrd, hvor . . ondskab er slægtsmærket. *AOLr.DH.I.167. 1.2*) (*herald.*) *tegn, mærke, der er symbol for en slægt*. *Sal.²XI.285.* Paa Stenen staar Slægtsmærket, en Kofod, der tyder paa, at afdøde er en Ætling af Koefoedgaardsslægten. *BornholmsAvis.12/1925.2.sp.5. 2.2*) (til I. Slægt 5; *nu l. br.*) *tælles kendemærke for arterne af samme gruppe, naturhistoriske slægt olgn., ell. hvad der tyder paa affinitet, slægtskab* (3). Slægt-: Da disse Fregjemmer og Huller hos mange (*svampe*) ikke kunne sees med blotte Øjne, give de ikke det bedste Slægtmærke. *PhysBibl.I.208. Funke.(1801). I.16.* en Kaadhed (*som*) i sin Uro har et Slægtmærke tilfælles med den Lidenskab, der gnister i Heines (*poesi*). *Brandes.Æsthetiske Studier.(1868).204. TroelsL.II.78. -navn*, et. (*nu l. br. Slægt-*, vAph.(1772).III. *Funke.(1801).I.Fort.* se ogs. ndf. † **Slægt-**, LTid.1736.536.1750.261). (*ænyd. slectnafn*) **1**) (til I. Slægt 1) *betegnelse for (medlemmer af) en slægt; især: navn paa en slægt; navn, der nedarves i en slægt som fast efternavn for slægtens medlemmer (og de indgiftede kvinder)* (*egl. inden for adelsslægter, efter Forordn.18/1828 i alle familier*); *familienavn; tidligere ogs. (til I. Slægt 2) om betegnelse for folkeslag, -stammer olgn. (jf. Folkenavn)*. vAph.(1764).616. slægts- eller stamnavne på -ing. *AOLr.DH.I.272. JurFormularbog.²25.* nogle . . Forfattere (*forstaar*) under dette almindelige Slægt navn (*o: tatarer*) . . det hele Høi-Asiens Folkefærd. *Mob.F.109.* rene slægtnavne som Helmingas, Wulfingas, Hócingas. *AOLr.DH.I.273. JohsSteenstr.MK.67.78ff. 2*) (til I. Slægt 5; *naturv.*) *navn paa dyre- ell. planteslægt*. LTid.1745.478. Løven blev . . betegnet Felis lo; leo var Artnavnet og Felis Slægtsnavnet. *Lieberkind.DVI.27. jf.:* den eene vil vække Beundring for Erobreren, og fremstiller ham, som en Løve, den anden Afiske for ham, og sætter blot Artnavnet Rovdyr i stæden for Slægtsnavnet Løve. *Rahb.Stil.II. -præg*, et. (*nu l. br. Slægt-*, DanmRigHist.I.751). *hvad der præger, er ejendommeligt for en slægt; spec. i flg. anv.:* **1**) til I. Slægt 1. de to ældste (*dotre er*) ganske frigjort for det mødrene slægtspræg. *Høryk. UT.55. jf.:* Digerens yngste og stærkest

slægtsprægede Broder Jens Paludan-Müller. *VilhAnd.Litt.IV.700. 2)* til I. Slægt 3. den Slægt som var født mellem 1820 og 1830, bemægtigede sig Herredømmet i Literaturen og røbede Slægtpræget i sit Aasyn ved en . . . gennemført Undersøgelse af det Virkelige. *Brandes.VII.67. -register, -række, se Slægt-register, -række. -saga, en. (ogs. Slægt-. KKdlund.(Laxdælasaga.(1889-91).XL). VVed.H.88). (hist., æstet.) saga (2.2), der handler om en slægts skæbne (ved at følge den gennem flere generationer ell. ved at behandle en hovedperson og samtidig give indblik i de andre slægtsmedlemmers liv, skæbne). de egentlige Islændingegaer. *VilhAnd.(IslSagaer.III.7). -stamme, en. (Slægt-. vAph.(1759). — Slægte-se ndf.). (jf. ty. geschlechtsstamm; nu næppe br.) stamtræ; afstamning. vAph.(1772).III. 20 * (der) disputeres . . . | Om en Homerus, om hans Herkomst, Slægte Stamme. *Holb.Sat.I.B2r. FrHorn.PM.127. -tavle, en. (Slægt-. Levin. Slægt-Tavle over General-løjtnant, Kammerherre H. C. G. F. von Hedemann og Hustrus Efterkommere. HHedemann.(bogtitel.1926)). (faql.) tavle over et forældrepars descenderer. Bobé.(FortNul.IX. 212). PHennings.Slægtsforskning.(1933).31. -vaaben, et. (nu l. br. Slægt-. vAph. 30 (1772).III. VSO. MO.). (jf. -mærke; herald.) vaaben, der er heraldisk mærke for en slægt. vAph.(1764).616. PBGrandjean. Heraldik.(1919).39. -videnskab, en. slægtsforskning årevet som videnskab. PHennings.Slægtsforskning.(1933).19.***

I. Slæk, et. [slæg] (jf. eng. slack, slapt-hængende del (af tov olgn.); til slække) \ddagger det, at noget slækkes ell. er slækt. **1)** til slække 2. et lokalt og meget pludseligt Slæk i Isen (skable) nogle frygtelige Strømhvirvler, der paa et hængende Haar havde sendt Skibet til Bunds. *NatTid. 1/2.1938.2.sp.3. 2)* til slække 3. Sejlet bliver af den Grund let poset, og dette søger mange Sejlmagere at hindre ved at give lidt slæk paa de agterste Duge, naar Sejlet syes. *KuskJens.Søm.Till. 29. II. slæk, adj.* [slæg] (sj. skrevet slæg. *Pol. 11/2.1927.15.sp.2. Buchh.FD.93). intk. og adv. -t ell. (præet som adv.). d. s.; flt. og best. j. 50 om is: som ikke ligger fast(pakket, -skruet) (men er saa løs, at den kan forceres af skibe). ud for Davy-Sund er (de) sluppet ind i slæk Is. *BerTid. 18/2.1922.Aft.6.sp.4. Isen slækker. Der gaar i denne Tid mange Dampere . . . forbi vore Kyster med Kurs mod Finland. Nu er Isen slæg deroppe — og Elvene bruser. Pol. 11/2.1927.15.sp.2. 2)* som ikke er strammet, men hænger løst, slapt; især om tov: ikke stivhalet. *S&B. Der fires paa Faldene, indtil læ Lig**

er godt slækt. *Bardenfl.Søm.I.196. hale det slække af Kæden. Scheller.MarO. man (lod) ham falde ned paa et slækt Tæppe, det vil sige paa Jorden. BMünter.E.I.6. Slæden overløb Hundene, som sprang af Sted med slække Skagler. EMikkels.JD.151. de hinder Vanterne i at hales sammen, naar Vævlingerne hales tot, hvorved de underste Vævlinger vilde blive slæk, medens de øverste stod tot. *KuskJens.Søm.56. UjF. || i videre anv.: løs i sammenføjningerne; som er gaet løs; leddelos. UjF. || om person: slap; kraftløs; sløj. KLars.Soldatspr.44. jf.: det er jo med Fartøjer akkurat som med levende Mennesker, at de bliver slække paa Linegodset og krumme paa Rundholterne. Drachm.SF.218.**

slække, v. [slæg] (sj. skrevet slægge. *Pol. 11/2.1927.15.sp.2. Fleuron.HFR.104). -ede. vbs. -ning ell. -else (LokomotivT.1934.193. sp.2), jf. I. Slæk. (fra eng. slack; egl. sa. ord som III. slække; jf. ogs. no. dial. slekkja samt I. slukke; især \ddagger .)*

1) m. h. t. fart ell. bevægelse. 1.1) trans.: formindske (hurtigheden af); ned sætte. slække Farten. Scheller.MarO. 1.2) intr.; dels om strøm ell. (især dial.) vind: aftage (i styrke); dels: bevæge sig (sejle, køre) langsom mere; i videre anv. om langsommere gang af ur olgn., om aftagen af arbejde, virksomhed olgn. henad den Tid, hvor Ebben begynder at slække. *Bardenfl.Søm.II.77. noget var Strømmen dog slækket siden i Gaar. Dagbl. 28/1.1905.2.sp.1. Scheller.MarO. i det samme lod et revolveragtigt Knald og Bilen slækkede. JAnker.DehvideHejrer.(1927).128. || ogs. i forb. slække af. nu slækker vi (? : et skib) af igen, fyr bedre under Maskinen, fuld Kraft. Norman-Hans.SB.161. (uret) begyndte . . . at slække af og tabe mere og mere. Ber Liisb.MT.III.30. Travlheden i Retten (er) maaske . . . slækket en Kende af siden Krigsaarens Storm- og Trængselsperiode. *BerTid. 27/1.1921.Aft.6.sp.3. UjF.**

2) om is: blive mindre fast (liggende, -pakket) (og lettere at forcere for skibe). Den 10de Juli om Aftenen slækkede Isen dog, saa at vi kunde arbejde os ud mod aabent Vand. *BerTid. 18/2.1922.Aft.6.sp.1. DagNyh. 11/2.1924.4.sp.1. Pol. 11/2.1927.15.sp.2 (se u. II. slæk 1.). upers.: Den 29de . . . gjorde vi et Forsøg paa at slippe gennem Isen ud til Kap Bismarck, men blev standse en halv Mils Vej Norden derfor . . . Men allerede Dagen efter slækkede det igen i Isen, og Baaden kom ud og bragte os til Bestemmelsesstedet. *AchtonFrüs.446. || i forb. slække op. Isen slækkede op, en sagte Dønning gjorde den til et bølgende Tæppe. Tutein. Fangstmænd.(1928).72.**

3) gøre ell. blive slappere, løsere. 3.1) gøre mindre stram; slappe (II.1.1); løsne; især m. h. t. tov olgn.: fire paa (mods. hale tot). slække Vanterne. *Fisker.SøO. Telefon-*

traaden er for tot og maa slækkes. *Pol.*^{12/3} 1906.5.sp.7. slække et Varp. *Scheller.MarO.* Koblingerne maa ikke være slækkede under Ranginger med Stød. *DSB.Matr.II.11. Esp.* 479. For at kunne skærpe Raacen indretter man Langremmene til at kunne slækkes af paa læ Side. *Bardenfl.Som.II.55. UfF.* || uden obj. jeg begynder at hive den lange Snore ind. Det er spændende. Man hiver og slækker maaske engang imellem. *H.Raage. Frikulstfærd.(1923).204. (de)* blev ude i Stævnen for at passe Ankertovet, snart halede de ind og snart slækkede de ud. *Søiberg. SK.44. i forb.* slække paa et tov (jf. IV. skrække): Hvor blev han af? raabte Jens, som havde slækket paa Linen. *Drachm.STL. 316.* Baksningen sker, ved at man slækker paa den ene Talje og haler i den anden. *KuskJens.Som.192.* || billedl. *selv Døden maatte slække for et kort Sekund sit Greb. *ÅzJuel.HH.87.* Når man har nået de tres år, kunde man nok have lov til at slække slidet og kræve aftenhvile. *N.Møll.(Pol.)*^{10/7} 1920.8.sp.2). *især m. h. t. krav, bestemmelser: gøre mindre strenge; slaa af paa; m. h. t. værdi, niveau: senke. (teatret)* forsynede de københavnske Scener med en Række af sine fremragende Elever under dog at slække sin egen Standard. *H.Seedorf.(Pol.)*^{17/3} 1934.14.sp.1). Han kunde . . gaa med til at „slække“ Kronen ned til „skandinavisk Niveau“. *BiogrL.*V232. i forb. m. paa: de Liberale . . maatte slække paa deres Doktriner. Verden GD.IV,1.120. 3.2) intr.: være ell. blive mindre stram; blive slap(pere), slæk.* Blakestopperen slaas fra, naar den slækker. *Bardenfl. Som.I.207.* Snoren slækkede, men U. strammede den hurtigt. *Madelung.GM.202. UfF.*

slækne, v. [ˈslæɡnə] -ede. (efter eng. slacken, afl. af slack (se II. slæk); jf. slakne; ⚔, sj.) 1) d. s. s. slække 1.2. Strømmen slækner efter Springtid. *KnudRasm.GS.I.304. 2) d. s. s. slække 2.* Den 31. Juli slækner det i Isen. *KnudRasm.GS.II.340. Slæk-vande. et. (efter eng. slackwater; til II. slæk; jf. Slakvande) ⚔ tiden mellem ebbe og flod, da der næsten ingen strøm er; „stille vand“. *Sal.XVI.255. D&H.**

† **Slæm**, en. (ty. dial. schlemm; sideform til I. Slam; bjergv.) d. s. s. I. Slam 2.2 slutn. *VSO.VI.499. Slæm*, i sgr. se Slæmme-.

I. Slæmme, en. [ˈslæmə] (fra ty. schlamm; til II. slæmme; fagl.) maskine med en vandret ell. lodret roterende, m. knive ell. river forsynet aksel, brugt til oprøring af det materiale, der skal slæmmes. Der (v: i et teglværk) var Lermøllen og Slemmen. *SKoch.UE.16. II. slæmme, v. [ˈslæmə] (alm. skrevet slemme) -ede. vbs. 60 **-ning** (Hinnerup.Juv.617. Hage.*859) ell. (nu næppe br.) -**ing** (*VSO. jf. u. indslæmme*). (fra ty. schlamm (schlemmen), afl. af schlamm, se I. Slam; jf. slamme; *især**

fagl.) 1) *dække med mudder, dynd olgn.* Han laa paa Knæ med Hænderne begravede i den slæmmede Grund. *ORung.D.141. jf. bet. 2:* Midt i oprodet Dynd laa Drengen. Nakken og Hovedet var slemmet over med Mudder. *AlbDam.B.89. || især (gart.) m. h. t. plante (træ): dyppe rødderne i en lervælling (ved afsendelse fra planteskole, for at hindre røddernes udtørring). HavebrL.*II.358. Haven.1927.55. UfF. 2) blande et af forsk. bestanddele bestaaende stof med en vædske (især vand) for derved at faa (nogle af) bestanddelene frigjort, udskilt, især saaledes at delene aflejrer sig lagvis efter deres tyngde ell. (ved massens bortledning gennem render olgn.) afsætter sig paa forsk. steder (fx. anvendt ved materialets rensning, sortering i teglværker, pottemagerier, cement-, porcelænsfabrikker, ved indvinding af ertser, metaller, stivelse, farvestoffer); rense et stof ved denne fremgangsmaade; ogs. (især i forb. m. adv.) om (strøm af) vædske: opløse noget til en dynd-, muddertilignende masse og afsætte det, skylle det bort olgn. *Brünnich.M.211.* ved Slæmning . . kaster (man) Leret i et stort Trækar, hælder Vand derpaa, og forvandler det derved til en meget tynd Velling. *Hallager.165.* Sandet (v: til fremstilling af glas) . . slemmes maaske for at faa fjærnet Muldet. *Bille-Top.19. Volga* . . slemmer dem (v: aflejringer) og sætter dem af som frugtbart Lavland. *AndNz.ToVerdener.(1934).116.* Cementen (skulde) brændes til Pulver, naar den var ælt og slemmet. *Kirk.D.210. billedl.:* *Østens hede Væld kan slemme | selv stränge Sæders hårde Flint. | Og vore var som Ler for Hånden. *Blaum.StS.169.* *Livet slemmer i os sin Flod. *Placour.A.62. || i forb. m. adv. ell. præp.-led.* Man tager Kartofler skræller dem, river dem paa et Rivejern, kommer dem i et reent Kar, gyder Vand derpaa, rører det om, og slemmer det trævlede Væsen ud. *HLund. Samler.I.(1803).11.* Disse (sumeriske) Lerbygninger (kunde) ved stærke Oversvømminger . . slemmes helt bort. *Frisch.EK.I.93. jf. indslæmme:* Jorden trædes meget fast om Træet, hvorefter dette vandes grundigt . . saaledes at Jorden bliver slemmet sammen om Rødderne. *Ill.Havebog.I.(1920).343. jf. oplæmme:* den store Isafsmelting . . har formet Landet og slemmet Bakkerne op. *JVJens.HH.189. || part. slæmmet brugt som adj. slemmet* *Kridt.Tychsen.A.II.25. (kviksolvite er)* Et fint, slemmet, gulligrødt Pulver. *PharmDan.(1933).289. Slæmme*-, i sgr. (tidligere *Slæm*-. *Brünnich.M.233. VSO.VI.505.*) (fagl.) af II. slæmme 2, fx. **Slæmme-analyse**, -arbejde, -vand, betegnelser for indretninger, hvormed slæmningen foretages, beholdere, bassiner olgn., hvori slæmningen foregaar, som **Slæmme-apparat**, -bassin, -bænk, -grav, -grube, -gryde, -kasse, -kiste, -maskine, -rende, -trug, -værk, endvidere betegnelser for ved slæmning rensede*

stoffer som **Slæmme-kridt** (S&B.II.343. Pol.^{21/10}1940.Sønd.12.sp.3), **-smergel** (VareL. (1807).III.8). **Slæmmer**, en. fl. **-e**. (ty. schlämmer) person, der slæmmer; især (bjergv.) om person, der foretager udvaskning af metaller ved et bjergværk. VSO.VI.506. **Slæmmeri**, et. (ty. schlämmerei; jagl.) industrielt anlæg, hvor slæmning foretages (jf. Kridtslæmmeri). Bergs.PS.II.28. Kirk.NT.5.

I. Slæne, en. (ogs. Slæn, Slen, se ndf. — **Slæ(e)**). Moth.S485. MDL.518. Feilb. se ogs. ndf. — **Sli(e)**. MDL.513. **Slejne**. Esp.306. (jf. no. dial. slæn, kort vindstille, isl. slen, dorskhed, mathed, slena, slaphed, oldn. slen, dorskhed, dovenskab; sml. sdjy. slaane, slane, begyndende tøvejr, ænyd. slaane, vistnok: det at sløje af med sit arbejde, anfald af dovenskab (Kalk.III.900), isl. sláni, lang og doven fyr, oldn. sláni; se videre u. II. slæne; dial.) omslag i vejret fra frost til tø; begyndende tø(vejr). det ståer i slæ, slæne. Moth.S485. Sneen vilde . . ved Solmilding eller en kortvarende Slen smælte jævnt, og atter fryse jævnt. Politivennen.1799/1800.1470. lidt Slæ, som det hedder, eller en vis Mildhed i Temperaturen, er meget fordeeltagtig. Blich. (1920).XVII.36. MDL.518. Rietz.619. UjF.

II. slæne, v. (ogs. slænne, slenne. Moth. S484. FrGrundtv.LK.132. UjF. — slæ. VSO. VI.490. Feilb. se ogs. ndf. — **slejne** oln. MDL.518. Rietz.619). **-ede** ell. **-te**. vbs. **-ing** (s. d.). (ænyd. slenne, tø, sligne, blive blød(ere), sleine, blive mildt i vejret (Kalk.III.881), sv. dial. slå(j)na, blive fugtig, slängna, blive blød, no. dial. slæna, dovne, gaa og drive, jf. sdjy. slane, slaane, begynde at tø, sv. dial. slåna, blive mildere i vejret; af uv. oprindelse, maaske bl. a. besl. m. oldn. sljör, slær, sløv, mnt. sle osv. (jf. IV. sløv)) **I** (dial.) upers.: (begynde at) tø, blive tøvejr; blive mildere i vejret; være midt mellem frost og tø; ogs.: være lidt fugtigt i luften (fx. lidt halvtaaet), lidt fedtet jøre (fordi solen har tøet det øverste lag af jorden); endvidere: holde op med at regne. det slæner. Moth.S485. allerbedst er (jorden) dog bedækket med Sne, naar det derhos slæer lidt. Blich.(1920).XVII.44. Rask. FynskeBS.53. MDL.518. Rietz.619. UjF. **2** (nu næppe br.) om person: blive mindre ivrig, energisk; sløje af. Moth.S485.

I. Slæng, et ell. (sj.) en (Tode.I.159. jf. Moth.S484). [slæng'] Høysg.AG.35. ft. d. s. (sv. släng, no. sleng, jf. isl. slengi, indvolde af faar, sammenskrab (af ting ell. personer); til slænge; jf. II. Slæng)

1) som vbs. til slænge. **1.1**) (l. br.) til slænge **1**: bevægelse, hvormed noget slynges, slænges; kast. *med et hurtigt Slæng | De kasted bort fra Bænken, som om det var en Dreng, | Een Kæmpe paa den Anden. Oehl.(1835).VIII.121. han hængte . . sin Regnfrakke over Skulderen med et uforligneligt Slæng. Pol.^{21/10}1934.Sønd.18.sp.4. **1.2**)

til slænge **3**: bevægelse, hvorved en legemsdel svinges ell. slynges, kastes frem; især om saadan bevægelse af kroppen under gangen; kast (I.3.3). denne livfulde Skuespillerinde (bør) aflægge . . et vist Slæng med Kroppen. Bagges.DV.XI.272. Han har et underligt Slæng paa sig. VSO. („I daglig Tale“). (han) gik videre med et vredt Slæng i Kroppen. JPJac.II.40. De nedfaldende

10 Krøller kaster de tilbage over Issen ved et raskt Slæng med Nakken. Aakj.VB.108. Vognen var ved at vælte i Svinget, men det gik; et Slæng af hans tunge Krop holdt den oppe. AaPallesen. FattigmandsLykke.(1925).6. **1.3**) (vel til slænge **4**; sj.) det, at noget hænger ned paa en vis maade; fald (I.1.4). *(han har) udfundet | Een Feil ved Janiskarernes Gehæng; | Samt hvad der var usigeligen vundet | For Smagen, om det fik et bedre Slæng. TBruun.I.389. **1.4**) (jf. II. Slæng; nu næppe i rigsspr.) til slænge **5**: slingrende bevægelse; bevægelse af vogn, fartøj osv., der er ved at vælte. (bølgen) foer frem med saadan Heftighed, at Baaden med et Slæng kandrede om. Robinson.I.70. hvergang Kanen gav et Slæng. Blich.(1920).VII.11. || † i videre anv., om hældning til en side; i forb. som der er slæng i et knæ, (jf. Slængknæ) knæet er skævt (se V. skæv 2.1). Harboe. MarO. D&H.

2) † vel egl. (til slænge **1**): hvad der er kastet bort; hob, dyng (af skarn, urenheder); miskmask. Moth.S483.

3) (kan være udviklet af bet. **2** ell. høre til slænge **4** (m. grundbet.: hvad der hænger fast ved, flagrer efter; paahæng (2.2)) og **5** (m. grundbet.: samling lediggængere, driverter; sml. Leth.(1800)); jf. sv. slang(er) i forb. slå sig i slang(er) med, have maskepi med, mænge sig med (til slänga, slænge); dagl.) nedsat., om samling af personer, der er i følge med en, flokkes om en, holder til hos en, personer, der holder sammen ell. danner en særlig gruppe, kategori; samling foragtelige personer oln.; paahæng; sjak; flok; bande; pak; ros. hvilket et slæng hand forer med sig. Moth.S484. der er en stor slæng på torvet.smst. Altsaa bliver i den **2** Sect. denne Bogs Authores anførte . . hvilket Slæng have udgivet sig for Jurister. LTid.1730.661. Hun kan have Fader, Moder, Brødre, og Søstre, og alt det Slæng faaer Du paa Halsen. Skuesp.V281. *I kroede Jer, fordi — I trak et Slæng | Soldater efter Jer. Blich.(1920).VI.243. (han) slaar . . den begejstrede . . Forfægter af en højere Sandhed i Hartkorn med det almindelige Slæng af gudsforgaecne Kropper. Brandes.VI18. Hvor hun gik og stod, havde hun et Slæng efter sig. KMich.SSF.80. || efter præp. i, i udtr. for at være i selskab med ell. have omgang med, være medlem af en kreds, et selskab. *Og Madsvend og Røgter . . | Var ogsaa komne med | I det lystige Slæng. Winth.HF.

167. der bliver aldrig noget af ham, han er i galt Slæng, ogsaa vild! *HC And.L.141*. Klint havde Ret, at jeg ikke hører hjemme i det fornemme Slæng. *Hostr.SpT.IV.2*. i forb. i slæng med (jf. u. I. Sjak): Jeg som min Herres Tiener faar efter min Skyldighed holde mig i Bag-Troppen, hvor jeg, for ey at være uøstelig vil give mig i Slæng med Tienneren, og see til om jeg kand lokke noget ud af ham. *KomGrønneq.VI.22*. i disse 8 dage kommer ieg i slæng med to dørkdrævne gavtyve. *Kollerød.97*. nu var han gaaet i Slæng med de ringeste. *Rørd.Vi.231*.

II. Slæng, et. [slæn'] *ft. d. s. (vel udviklet af I. Slæng 1.4; jf. sv. dial. släng, släng, krumning paa vej, hvor slæde er tilbøjelig til at vælte; endvidere dial. sling (Moth. S484), slinge (Feilb.), slänk(e), slink(e), fordybning i vejsporet, hul i vej, fordybning i jordsmønnet, dalsenkning, lavning (Rostgaard. Lez.S170b. Cit.1747. (AarbThisted.1927.279). Kværnd. Feilb.III.374), nt. slenk(e), ty. dial. schlenke, schlinke (til ty. dial. slinken, synke sammen); sml. ogs. dial. slunk, hul i vej, lavning (Feilb.), og II. Slank; dial.) fordybning i vej (der faar vogne til at slingre)*. der er mange sleng i veien. *Moth.S484*. den Fare de mange dybe Huller og Slæng . . sætter de Rejsende i. *Polkiveenmen.1798/99. 728. Søiberg.SR.241. MDL. Feilb.*

III. Slæng, et. [slæn'] (ogs. **Sling**. *Ekstrabl.^{10/11}1907.1.sp.7*). *ft. d. s. (fra eng. sling; især ⚔) længe (II), der anvendes ved losning og ladning; ogs. om indretning med gribeklær olgn. til samme brug; i videre anv.: saa mange stykker gods, som losses, lades ad gangen ved hj. af en saadan længe; ogs. undertiden i al alm. om saa mange stykker, som ved losning, ladning, stabling olgn. tages ad gangen. KuskJens.Sam.20. en Arbejder, der stod paa Skibets Dæk, (blev) slængt omkuld af et Slæng med Cementtonder. Dag Nyh.^{11/1}1936.12.sp.4. Lossebomme blev rejst, de elektriske Spil snurrede, og de første Slæng Ladning svævede over Lønningen. Pol.^{9/10}1939.Sønd.2.sp.3.*

Slæng-, i ssqr. af slænge (1). **slænge**, v. [slæn'] *præt. -te (tidligere ogs. skrevet -de. LTid.1725.80. Robinson. I.20. Pram.Stærk.175. VSO.I.106) ell. (nu l. br.) -ede (Holb.Skiemt.E3^v. Kielsen.A. 103. VSO. Drachm.F.I.22. GyrLemche.S.II. 206. NJeppesen.P.88. jf.: man siger baade . . slængede og slængte. Høysg.AG.66); part. -t [slæn'd] vbs. -ning (vAph.(1772).III. Markman.PB.I. Rørd.GD.158), jf. I. Slæng. (ænyd. d. s., gl'da. slængiæ, slenghe, svinge ud (DGL.V200⁸⁸), sv. slänga, stærkt og svagt verbum, no. dial. slenga, stærkt verbum, intr., slengja, svagt verbum, trans., oldn. slongva, mnt. slengen, sno; (kausativ) til III. slynge; jf. be-, forslænge)*

1) kaste, kyle, slynge, smide, i reglen kun et mindre stykke bort ell. med forholdsvis

ringe kraft; i rigsspr. især: kaste noget (fra sig) i en mindre bue, med et mindre ell. let sving, med en let ell. rask, flot haandbevægelse, ell. kaste, slynge noget paa en uordentlig, skadesløs, ligegyldig ell. foragtelig maade, i vrede olgn.; ogs. (nu især dial.): kaste noget fra sig, bort, kassere noget, fordi det ikke længere duer ell. er af interesse. 1.1) m. obj. alene. || (nu især dial.) kaste fra sig; smide; kaste bort.

*Naar Klokken er Fire, jeg slenger mig Pen. *Reenb.I.39*. jeg har faaet mit ene Knæ forvredet: Jeg tænker dog om et Par Dage at slænge Krykken igien. *Prahl.AH.IV.146*. *er det dig, som trættet alt | Ved Livets første Fjed vil slænge (Blich.(1920).V226: slynge) Staven? *Blich.(Læsefrugter.IX.(1820). 220)*. Vølund slænger Hammeren. *Drachm. VS.79. Ujf. billedl.:* *Hævngiærrig Verdens Folk! | Kast Ondskabs giftig Dolk! | Slæng Vreden, løb derfra, | Løb hid til Golgathal *Stub.13*. || (dial.) m. h. t. klædningsstykker, fodtøj: tage af; lægge; smide. *Naar da min sidste Dags Morgen fremtræder . . | Naar ieg skal slænge de jordiske Klæder. *Tychon. Vers.20*. Dragten „slængtes“, naar man kom hjem fra Kirke. *Folkedragter.112. Feilb. Ujf.*

|| (sj.) m. h. t. kastedaaben, -redskab: udslynge; kaste. han kunde svømme, dandse paa Aarer, skyde med Bue, brydes, slænge Stokke. *Sams.I.39. 1.2) i forb. m. adv. ell. præp.-led.* *Af Vrede slængede (jeg) Bogen under Bord. *Holb.Skiemt.E3^v*. jeg slængde Geden paa mine Axle. *Robinson.I.98*. Hesten slængde Rytteren af. *VSO.I.106*. *I Øverste-stuen | Hele Høsten blev slængt. *Winth.HF. 52. Aa, Sludder, sagde hun og slængte Noderne fra sig. Schand.VV236*. *Jeg slænger Skalmeyen for Munden. *Aakj.RS.94*. || i udr. for at tage et klædningsstykke (hurtigt, skodesløst) af ell. paa. fuld af Harne og Græmmelse slængte hun sit Regnklæde om sig. *Bieh.DQ.III.52*. *Troien har han slængt om Skulderen løst. *Hzz.D.I.168*. *(ridderen) slænger sit Pandser af. *ThorLa.Nocturner. (1897).35*. han slængede det vaade Olietøj af sig. *ACWestergaard.Fiskerdrengene.(1932). 8*. || i uegl. anv. (se ogs. u. flg. gruppe).

*Kiøbstedfolket, plat og sløvet . . | Sølvet Slaver, slængt i Stovet. *Oehl.XIX.126*. *Hvo satte Selvtægtsretten som Nummer Et af Lovene, | Og slængede Traktaterne ind- under Hestehovene. *Drachm.D.106*. især om naturforeteelser: *voldsomt slængte Bølgen (baaden) paa Landet. *Ew.(1914).III.183*. *Trærnes Løvdragt laa hen ad Jorden slængt. *Ploug.I.334*. *Bukkar var drysset i Brombærkrat, | Anemonerne slængt i det hullede Hegn. *NJeppesen.AT.12*. (nu næppe br.) i udr. for at lægge hindringer i vejen for en: *Hvor manges Snuble-Steen man dig i Veyen slængte. *JFris.71*. *I tænke ikke paa, at Skiebten Anstød slænger, | For eders Fødder. *Prahl.BJ.44*. (jf. u. III. slynge 2.4)

i udr. for at udstøde trusler, haansord olgn.,

1) kaste, kyle, slynge, smide, i reglen kun et mindre stykke bort ell. med forholdsvis

sige en noget lige op i ansigtet: Den Bøn, som brændte i hende, vilde hun slænge for deres Fødder, saa de ikke kunde komme forbi den. *Olesen Løkk. NH. II. 39.* slænge en noget i synet, se Syn. (sj.) uden obj.: *Lad Goldheden skjælde dig Huden fuld | og slænge med stenede Ord. *Aakj. SD. III. 123.* jf.: han snakkede højrestet paa sin slængende foragtelige Maade. *JV Jens. HF. 126.* || i særlige forb. m. adv. slænge bort (jf. bortslægning). *Høysg. S. 181.* *du stundom føler Lyst | til Bogen bort at slænge. *Hostr. VV. 35.* jeg slænger (1871: vil sende) dig bort fra Jordens Flade. *Jer. 28. 16 (1931).* billedl.: det Udsud (∴ skogerne), man foragteligt slængte bort. *H. Matthiæ. DK. 75.* Lad mig se Dig slænge dem (∴ pengene) bort. Strø dem bræv ud. *Isak Din. FF. 219.* slænge hen (jf. henslænge). *Saa snapper jeg da Blek og Pen; | Dog ofte faaer i Sinde | At slænge Pennen after hen, | Før jeg et Ord kand finde. *Reemb. II. 107.* *Han slængte hen Barretten, | Han lagde Cithren bort. *Winth. HF. 278.* Graves drak sin Bajer ud og slængte den sidste Bundslant henad Gulvet. *JV Jens. HF. 61.* billedl.: (man vil) undres over, hvor dristigt livet slænges hen, når æren føles truet. *A. O. I. 79.* (nu næppe br.) bortkaste som ubrugelig; kassere. „De smider et Tørklæde bort, som er ti Mark værd.“ — „... det (har) kostet mig en Ducat.“ — „Og han slænger det saaledes hen?“ *Jacobi. (Skuesp. IV. 151).* slænge ned (jf. nedslænge). fra det Øyeblik af, da de slængte mig ned i Baaden . . . var mit Hierte ligesom dødt. *Robinson. I. 20. Blich. (1920). III. 104.* billedl.: *(jeg) helbredes, naar I slænger | Nogen Velstand til mig ned. *Graah. PT. I. 215.* slænge ud: Neptunus rev et stykke af Øen, slængte den ud i Havet. *LTid. 1726. 140.* Hist slængtes et . . . Kvindeligt ud af Døren, her et Barn gjennem Vinduet. *Blich. (1920). XV. 56. Aakj. VB. 1.* billedl.: Desuagtet er der nogle, som forfatte og slænge Bøger ud i Verden som Sukkerkugler. *Biehl. DQ. III. 27.* Et Skib slængte tre dampfase Farvelbrød ud over det blaa Vand. *Erl Krist. BT. 239.*

2) refl.: lade sig falde (i en vis retning); foretage en kraftig, hurtig bevægelse (kast, drejning olgn.) med kroppen; kaste, smide sig; især (jf. bet. 1.2) i forb. m. adv. ell. præp.-led; i flg. spec. anv.: 2.1) (l. br.) smide sig paa jorden ell. gulvet. *Brooeleggerne for mig sig midt i Gaden slænger. *Worm. Sat. 51.* *Omsider fandt hun paa, sig næsgruus ned at slænge. *Prahl. BJ. 25.* I dets Sted slængte jeg mig hen paa Knae, og takkede Skiebennens usynlige Styrer. *Bagges. DVI. 325. 2.2)* kaste sig paa et leje, i en stol, i ens arme olgn. Om Vinteren gaar jeg hen og besøger en smuk Borger-Kone, der kand jeg slænge mig hen i hendes Canapé, og uden Façon strække mine Been over Leenet. *Kom Grønæg. III. 40.* Jeg vil gaae hen, og pakke mig ind

i min Slaaprok, og slænge mig i min Lehnestoel. *Skuesp. V. 220.* *med Venskabs hele Varme | (han) Sig slængte . . . i Zeleks stærke Arme. *Nord Brun. Jon. 155.* (han) slængte sig ved Bordet med Albuerne ud til Siden. *JP Jac. I. 127.* || (især dial.) brugt abs.: lægge sig (for at hvile, sove). Jeg slænger mig et Par Timer eller tre. *Drachm. VI. 146. Feilb.* || (især dial.) billedl., i forb. slænge sig hen, give sig hen (til en uværdig). *Nyborg Avis. 10/1. 1867. 2. sp. 2. 2.3)* (l. br.) foretage pludselige drejninger, vendinger af kroppen. det kommer mig saa sørgelig for, og saa græder jeg . . . jeg ligger og slænger mig (alm.: kaster mig) i Sengen og beder til Vorherre. *JP Jac. I. 22.* her skulde man tage Vare paa sin Mund — hun slængte sig rask omkring, for at se, om nogen lurede. *Buchh. GS. 56. 2.4)* (især dial.) ved hurtige bevægelser i-ell. afføre sig et klædningsstykke; i forb. m. præp. i ell. af. *Feilb.* Han slængte sig i Overfrakken. *Erl Krist. MM. 127.* Fuldmægtigen slængte sig af Pelsen. *sa. St. 177. 2.5)* ∅ uegl., om tings bevægelser. *Sagtmødige Bølge! med Vælde dig slæng. *Oehl. XIX. 141.* *De blonde Lokker slængte | Sig over den hvide Arm. *Winth. VI. 83.*

3) sætte i en svingende bevægelse; kaste frem og tilbage; lade svinge ell. vugge frem og tilbage; især m. h. t. legemsdel: foretage sving ell. smaa kast ell. vuggende bevægelser med. *Med slængte Hofter nærmer sig træt | En anden Hjertens Unge. *Aarestr. SS. III. 148.* næsten kun uden obj., især i forb. m. med: slænge med Armene. *MO.* hun vænnede sig til at slænge med den mørkegrønne Plysches Skoletaske, som om hele Gadens . . . Bredde tilhørte hende. *Drachm. VI. 200.* (han) slængede lidt med Overkroppen. *sa. F. I. 22.* Brynjulfsen . . . gik slængende, med store Bevægelser — nynnende. *smst. 72.* jf. Slængkys: at kysse paa Fingeren og befordre Kysset videre ved en slængende Haandbevægelse. *Troels. LV. 97.* || slænge (med) armene, (især dial.) d. s. s. slynge armene (se u. III. slynge 2.2). *Feilb.* Den gamle General slængede med Armene for at blive varm. *Feuchtwanger. Jøden fra Rom. (overs. 1932). 136.*

4) (vist især som efterligning af) no.; l. br.) hænge dinglende, flagrende ned. *En selsom sort Gævæxt ved haarig Nakke henger, | Og som en ledig Pung paa spragled skuldre Slænger. *Hob. Metam. 83.* *Et Baand ved Bødlens Lomme slænger. *Storm. FF. 99.* af og til kastede hun Halsen tilbage for at befri sig for Haaret, der slængte om hende. *JV Jens. EE. 146.* Kappen slænger omkring ham. *Olesen Løkk. NH. II. 140.*

5) (udviklet af bet. 3-4, vel delvis efter no.) egl.: bevæge sig slingrende, dinglende, slentrende; slingre; dingle. Vognen slænger og faar et magtigt Stød. *Olesen Løkk. NH. II. 145.* || især (talespr., l. br.): slentre, drive af sted, omkring; gaa omkring uden

maal og med; i videre anv.: være arkesløs; intet (nyttigt) foretage sig; gaa (ligge) og drive, downe; dandere den; drive den af. Gaee og slenge paa Gaden.vAph.(1764). *uden Maal | Du slænger om som Barnet, der uartig blier, | Naar det er kied af Legen, og veed ei hvorhen. Oehl.ND.153. hun vilde gaa og sløje og slænge med dem (o: børnene), ligesom det passede hende. KLars.HPE.137. Hele Sæsonen har den (o: en hval) moret sig med at slænge rundt i Belgicatrædet. Krarup Niels. En Hvalfangerfærd. (1921). 131. fra iovermorgen skal hun ned paa Fru Andersens Systue. Seks Timer om Dagen! Det er noget andet end ligge og slænge paa Chaiselongen! KMich.LL.137. Vi skejer over en Bank væk ud ved 6 Glas, slænger til 7 Glas, skaffer og tørner straks til igen. Berl Tid.²⁹/1926.Aft.1.sp.1. m. obj. i forb. som: Slenge Tiden bort.vAph.(1772).III.

6) (ikke i rigsspr.) være forsommelig ell. sjusket med sit arbejde; sjuske. Denne Pige slænger saa af i Alting. VSO.I.106 („i gemeen Tale.“). jf. jy. slængeværk, uordenligt arbejde, hastværksarbejde (Feilb.).

Slænggreb, et. (sport.) greb i brydning, hvorved man fatter med den ene arm over modstanderens skulder, med den anden under hans anden skulder, drager ham kraftigt mod brystet og svinger ham rundt, til benene staar næsten vandret udad. Pol.¹⁴/1937.4.sp.5. **-kaabe**, en. (jf. -kappe; dial.) vid, ærmeløs kvindekaabe (tidligere brugt paa landet). Folkedragter.162. AarbTurist.1931. 249. **-kappe**, en. (jf. Kaste-, Kunstnerkappe samt Chenille 2) vid, oftest ærmeløs, kappe, der kastes omkring skuldrene og knæpes fortil (under hagen). Gylb.VII.182. (han) havde kastet en stor Slængkappe over sig. Hauch.I.145. Kavalkaden sprængte forbi, Slængkapperne flagrede i Stormen. Bang. HS.41. i symbolsk anv.: Spidsborgervejen eller Kirkevejen. Slobrokken eller det sorte Ornat! det er næsten altid det Klædebon, man bærer, naar man aflægger den poetiske Ungdoms Slængkappe. Brandes.IV.204. || bil- ledl. *Alt dækker Nattens vide | Slængkappe Land og Byer. Recke.SB.183. *Ved Midnat svøbt i Blæstens graavejrs-grove | Slængkappe gaar jeg i den tyske By. SophClauss. P.83. **-knæ**, et. (jf. u. I. Slæng 1.4) †, dæksknæ, hvis nedhængende arm har en skraa stilling; skævt knæ (se V. skæv 2.1). Funch. MarO.II.122. VSO. Larsen. **ω -kys**, et. (sv. slængkyss; jf. Kastekys) tilkastet fingerkys. Under Slængkys styrte de ud hver til sin Side. Rich.(Studenterkom.183). Begh.DA. II.125. Det var nu yngre Kræfter, som Lykens Gudinde, den Tøjte ødslede sine Slængkys paa. Pont.Noveller.III.(1930).404. **-ord**, et. (efter no. slængjeord; sj.) henkastet ord; ord, der udslynges som stikpille, slagord oln. (bladet vil) hvad ogsaa flere „Slængord“ i Artiklen tyde paa, — stille sig imod de Ny-

Liberale.Fædrel.¹¹/1868.2.sp.1. Udtrykket („salonradikalisme“), der siden blev et politisk Slængord, havde reel Betydning. Vilh. And.Litt.II.1068. **-pude**, en. (maaske til slænge 2.2 slutn.; nu næppe br.) om sojapude oln. Hun gav ham et Par Slængpuder (hen paa sofaen). Chievitz.FG.185.

Slæning, en. (ogs. Slænning, Slænning). (ænyd. d. s.; vbs. til II. slæne; dial.) d. s. s. I. Slæne. Moth.S485. MDL.518. VSO. Der havde . . været Slæning i Luften og Skyer paa Himlen. Tolderl.H.92. SjællBønd. 132. UfF.(sjæll., jy. ofl.).

Slænk(e), en. se u. II. Slæng. **Slænné, Slænning**, se II. slæne, Slæning.

Slæsk(e), en. se I. Sledske. **Slæt**, en ell. (eneraadende i bet. 3) et (l. br. i andre bet.; i bet. 4: Moth.S471. Vilh. And.Litt.III.156. se ogs. u. Dags-, Efterslæt; sml. endvidere u. Harpe-, Mand-, Runeslæt). (ogs. skrevet Slet, især i bet. 3). [slæd] flt. d. s. ell. **-ter** (jf. u. Klokkeslæt; nu kun i bet. 4: LandbO.II.783). (æda. d. s. (i sgr. som afslæt, hugorme slæt (Harp.Kr.153)), sideform til sv. slätter, no. slätt, oldn. slättr; til III. slaa og egl.: handlingen at slaa; slaaen; slaaning)

1) (jf. III. slaa 2) spil paa visse musikinstrumenter, der anslaaes; i sgr. som Harpe-, Runeslæt.

2) (jf. III. slaa 2 og 5.3) hvad der slaaes ind ell. sammen ved vævning, snoning oln.; i sgr. som Ind-, Islæt. || (m. hentydning til Rimkr.M.240 (se lægge sp.351¹); sj.) i ssg. Treslæt, om snor oln., der er dannet ved sammensnoning af tre tyndere snore; treslaet snor. det (gjorde) Ondt, at faae Dronning Margrethes Treslæt skaaren rent af i Væven, hvor det havde siddet i flere hundrede Aar (o: at miste Norge). Blich.MT.79.

3) (jf. III. slaa 6.1) klokkeslag; klokkeslæt. 3.1) (nu sj.) i egl. bet.: slag af en klokke (der angiver tiden). Moth.S471. *(han) hørte ikke . . at Klokkens Slet | fra Giottos Taarn til Bøn ham vilde minde. Jørg.Overs. afPascoli: PavlFugl.(1924).12. 3.2) (nu sj.) efter præp. paa: præcis, nøjagtig paa det aftalte ell. (jf. bet. 3.3) angivne tidspunkt; paa slaget; paa klokkeslættet. en Generalforsamling eller et Foredrag, hvor det gælder om at møde præcis paa Slettet, for i det hele taget at komme til at høre eller se. Drachm. STL.157. Portene lukkedes hver Aften præcis paa Slet. ORung.(DanmHVC.34). jf.: *Ballet aabnes — paa Slaget slet! ChKjerulf. FE.253. jf. bet. 3.3: *Paa slet Klokken 9 gi'r vi Møde. Jernbane-Viser.I.(1900).17. 3.3) (især arkais.) m. foregaende talord, der angiver time: klokken (det og det); ofte opfattet som et adv. (landsting) skulle settis om Sommeren ved syv Slet. DL.I—3—6. Hob. 11J.V.6. (skrivelse) at Stadsens Porte . . efter

Tillukning imellem 9 og 11 slet, igjen aabnes Kl. 11. *MR.1760.220.* Den næste Morgen ved Tislæt. *PMøll.1.247.* henad fire Slæt over Middag. *JPJac.1.12.* || i forb. klokken fire osv. slæt, ofte (jf. bet. 3.2): præcis klokken fire osv. *Reiser.IV.437.* Klokken er næsten 9! Klokken 9 slet letter Skipperen! *Bagges.L.1.6.* Klokken Tolv slet . . saa er Jollen der, og ikke et Minut senere. *Bogan.II.162.* *StormP. Det er ikke mig! (1920).20.* || hertil: Syvslætsprædiken, (foræld.) prædiken kl. 7 om morgenen. (*Kalk.V.904.*) Dagen efter prækede jeg Syjvslets Præken i Hellig Geistes Kirke. *LSmith.(Skoleprogr.Sorø.1874.15).*

4) (jf. III. slaa 7.2; især landbr. og dial., jf. *MDL. Feilb.*) det at slaa (hæste) en afgrøde; især: det at slaa græs (til hø); høst; høslæt; ogs. om selve afgrøden, der er høstet, ell. om den tid, da høsten finder sted; undertiden om det areal, der høstes (jf. Dags-, Forslæt (2) samt u. Høslæt). Klevet til Slet og Græsning. *Olufs.NyOec.1.51.* endnu havde Ingen gaaet ham (o: en høstkarl) forbi i en Skaard paa Ager eller Slæt. *NPWivuel.NS.57.* ved tidlig Slæt vinder (man) Hø af høj Næringsvardi. *LandmB.II.108.* (de) skulde have Bryllup . . imellem Slæt og Høst, den 12. Juli. *JakKnu.A.157.* det var en Dag i Slet. *Aakj.VF.60.* Inddelingen af Engene i Slætter. *LandbO.II.783.* jf.: *Ondskabens lykkeligste Æt . . | Styrtes omkuld i Høst og Slæt | Som Markens Græs og Blommer. *Grundtv.SS.IV.78.* || om hver af de gange, en ager ell. eng høstes samme aar (jf. Efterslæt 1, Forslæt 1). jeg . . havde høstet første Slet af sammensaaet Klevet og Raigræs. *Olufs.NyOec.1.3.* han dannede Græshopper, da Græsset til anden Slæt (*Chr.VI: høstgrøden; 1931: Efterslætten*) begyndte at komme frem; og see, der kom Græs til anden Slæt (*Chr.VI: der var høstgrøde; 1931: Efterslætten*) efter Kongens Høslæt. *Am.7.1.* Kl. 6 drog de i Marken med deres Leer for at slaa noget tredje Slæts Kløver. *AndNz.PE.1.194.* det samlede Udbytte ved fire, tre og to Slæt. *Tidsskr.f.Planteavl.1908.491.* billedl. (jf. Efterslæt 2): de Nytaars-gaver til 1811 og 1812 . . hvori han bragte det sidste Slæt af sit verdslige Skjaldskab i Hus. *VilhAnd.Litt.III.156.*

5) (jf. III. slaa 1.2 og 8.1; nu næppe br., jf. dog Mandslæt) om slagsmaal ell. drab. De skiændtes rigtig nok; men det kom dog ikke til Slæt. *VSO.(jy.).* *Lidel Kirstin afgjorde det med dem saa net, | snart stod hun i trediv Mandfolks Slæt. | Der stod hun nu lidel Kirstin saa god, | omringet af trediv Mandfolks Blod. *Krist.JyF.11.290.*

Slæt-, i ssg. (ogs. Slættee- se ndf.). især (dial. ell. landbr.) af Slæt 4. **-arbejde**, et. arbejde ved høslæt. *AarbKull.1896.169.* **-falk**, en. se Sletfalk. **-folk**, pl. (jf. -karl, -mand). *MDL. MO.* han fortalte om

. . Sletfolkenes Sange . . medens de læsede Høet paa Vogne. *Thyreg.BB.IV.369.* **-gilde**, et. (jf. oldn. sláttol) gilde for slætfolkene; høslæt-gilde. *Blich.(1920).XIII.126.* jf. *Feilb.* efterat have faaet Høet bjerget, holdt (folkene) Slættegilde paa god, gammel jydsk Viis og dansede ovre i Loen. *Baud.GK.97.* *Feilb.* (u. slæt-gilde). **-jærn**, et. (sj.) høl; slaajærn. *Nu sover Slettejernet | paa Salsens brede Loft. *Noe-Nygaard.S.56.* **-karl**, en. (ænyd. slettekarl) karl, som slaar græs under høsten; slaakar. *MDL. VSO. Aakj. VB.247.* Kan Du svinge Leen Dag efter Dag paa de store Enger som de gamle Sletkarle? *DanmHVC.534.* Hvad en Slættekarl duer til, kan man se af den Vej han er gået. *Rørd.PM.135.* **-mand**, en. (ænyd. slet(te)mand, jf. oldn. sláttumadr) d. s. *Moth.S471. VSO. MO. slætte*, v. [slæd] **-ede**. (afsl. af Slæt; sj.) slaa hø; foretage høslæt. Høsten af Markhøet foregaar for Tiden (i Vestjylland). Desværre venter altfor mange Landmænd for længe med at slætte. *SorøAmtstid. 1913.3.sp.3.* jf. Afslætning. **Slætte-**, i ssg. se Slæt-. **Slæt-ter**, en. [slædør] flt. **-e**. (jf. glde. slættær(e), drabsmand (4Mos.35.19 (GldBib.)); afsl. af Slæt; dial.) d. s. s. Slæt-karl, -mand. *Feilb.* For en Snes Aar siden hørtes Leernes Klang allerede ved Solopgangen. Slætterne benyttede sig af, at det dugvaade Græs falder lettere for Leen. *Sjyull.48. RibeAmt.1924.204.* **Slæt-tid**, en. (jf. oldn. sláttutími) tiden, da høsten finder sted. I Slettinden maatte han følge de Voxne i Engene for at rive op efter Hølæsset. *Aakj.VB.43. LandbO. 11.418.* Slætte-: *MDL. Levin.*

Slæv, en. se Slev.

slæve, v. se III. slæbe.

Sløb, en. se Slev.

Slødder, subst. se u. Sludder.

Sløffe, Sløfre, en. se I. Sløjfe.

I. sløj, adj. se V. sløv.

II. sløj, præf. af sluge (s. d.).

Sløgd, en. se Sløjd.

sløgen, part. af sluge (s. d.).

I. sløj, adj. [sløi] (tidligere ogs. skrevet sloj (sloi). *Moth.S496. Junge.403. Esp.308.* jf. *MDL.514. VSO.*) (oprindelse uvis; maa-ske egl. laaneord fra nt., jf. fris. slōi, holl. slooi, slov (om drik), der hører til holl. slooien, slæbe (jf. II. Slør), sml. ogs. nt. sleu (Mensing. *Wb.IV.544*), i dansk vel paavirket af (ell. sammenblandet med) løj (II) og med et ord svarende til sv. slö, fsv. sliö, slio, oldn. sljör, slær (jf. ogs. den u. IV. sløv nævnte glde. form sløy), men slægtskab med ell. paavirkning af andre ord (stammer) synes at foreligge, jf. m. h. t. bet. 1 no. dial. slöda, vidt klædningsstykke osv. (se u. II. Sløje), m. h. t. bet. 2.1 no. dial. slög, kerneslø, tynd i kernen, ogs. slyd (slöd) || jf. IV. sløje samt I. Sløje)
1) † vid (rummelig); løs og slap. *Moth. S496.*

2) uden (normal) kraft, spænding, fylde
olgn. 2.1) (dial.) som ikke fylder saa meget
som normalt; spec. om straa olgn.: som ikke
har naaet den sædvanlige udvirkning og der-
for er af ringe(re) kvalitet; ell. om (korn)-
aks: med lille, indskrumpen kerne; svang.
Junge. PNSkovgaard.B.31. I Aar er Rugen
sløi i Kiærnen. MDL. (sdjy.). Esp.308. Feilb.
III.391. „Rugen er sløj, han vil ikke hal-
me synderligt.“ o: fylde meget. Kværnd. ||
sløjt maal, (jf. bet. 3) knapt maal. MDL.
514. Feilb. III.391. UfF. 2.2) uden kraft, styr-
ke, stregthed olgn.; svag; slap; spec. (dial.)
om vind, ogs. om vejrlig (vinter): mild. FC
Lund.Thorseng. (1823).105. Fabricius.Drejø.
(1882).103. Feilb. III.391. jf. Rietz.631.

3) som er af ringe beskaffenhed, kvalitet,
værd olgn.; ikke god; daarlig; ringe;
(ret) tarvelig. *En Bøsteg uden Løg, |
Jeg siger den er sløj. Drachm.STL.33. Kosten
var blevet endnu sløjere siden Svenden
rejste. AndNz.PE.II.204. der er læst en
meget sløj Korrektur paa (bogen). Bogens
Verden.1922.116. || om økonomiske forhold.
sløise Priser. Levin. *Tiden er ond, og For-
tjenesten sløj. Sodb.GD.51. mange Gange i
Ungdommen, naar den har været sløj,
ha'de man ikke set en Smule godt ud . .
saa ha'de den s'gu været gnaven. KLars.
UR.104. Forretningen er sløj. Ludv. ofte i
30 forb. som tiderne er sløje olgn., tiderne er
vanskelige i økonomisk henseende. Wied.Kna.
55. CEw.Æ.II.7. Herald.Nøgne digte. (1933).
39. (sj.) hertil (?). tanke paa en pengepungs
indhold) ell. (?) til bet. 2.1 (m. bet.: uden
(meget) indhold; tom; jf. IV. slap 1.1): *Hvad
er vel et Men'ske naar Pungen er sloi! Rant-
zau.D.Nr.10. || med overgang til bet. 2.2.
alle Tilhængerne af sløj Kirketugt dan-
nede et Parti. FrNiels.KH.I.306. Moralen
(i hæren) var sløj. BerlTid.⁷1940.M.I.sp.3.
|| i forb. det er sløjt med, det staa daar-
ligt til med; det er skralt med. FolketsNisse.
24/1864.9. Nu er Konjaken ved at slippe
op, Champagnen er det ogsaa sløjt med.
Pol.²⁰1934.7.sp.1. || som adv. til sine Tider
er (det) gaet mig temmelig sløjt i
Livet. Markman.HD.19. det er gaet dem
alle galt. Sløjt var de blevet gift. Bang.HH.
27. ofte (jf. ovf.) i forb. som det gaar sløjt
med, staa sløjt til med. Levin. det stod
sløjt til med Humøret. AJeppesen.Fradetgl.
Kbh.(1935).140.

4) om levende væsen, især: person. 4.1) som
kun er lidet egnet til sit arbejde ell. hverv;
daarlig; ogs.: som udfører sit arbejde paa
en mangelfuld og utilfredsstillende maade,
arbejder uden energi og foretagsomhed, driver
ved, er forsmællig med sit arbejde olgn.;
doven; dvask; ugidelig; undertiden: uden
faste moralske principper; slap; ligegyld-
dig. En sloi Karl til sit Arbeide. MDL.
514. Jeg maa . . tilstaa, at jeg har været
altfor sløj i mit Embede. Hostr.KG.I.6. saa

skrev jeg — uagtet jeg er lidt sløi i Pennen
— dettehersens Brev. FolketsNisse.²⁰1866.5.
man (er) bleven sædelig sløj. Kirketid.1888.
569. Vieri de' Cerchi . . en sløj Fører i Politik.
NMøll.VLitt.II.245. Hestene var jo sløje,
og Vejen var daarlig. Dengl.Klokker i Farum.
(1928).22. Esp.308. Feilb.III.391. jf.: Skræk
sporedes ikke (o: under bombardementet) saa
vante eller sløje og ligegyldige vare mange
blevne mod Faren. RUss.U.115. som adv.:
Tilbøjeligheden til sløjt at slaa sig til taals
med sin „Menneskelighed“ og haabe paa
Guds Naade var fælles for Borgerreligiosit-
eten for Luther. VVed.BB.222. || hvis ydre
(klædedragt osv.) er uordenligt, tarveligt olgn.
jeg var be'en for sløj i Klæ'rerne. KLars.
UR.58. 4.2) svag af helbred; dels: som
ikke føler sig vel tilpas (uden egentlig at
være syg); upasselig; dels: hvis helbred(s-
tilstand) er daarlig(t); (meget) syg. Han
følte sig træt og sløj. AndNz.D.249. De ser
sløj ud . . Gaa i Seng. ErlKrist.DH.178.
Esp.308. UfF. jf. u. bet. 3: Ja han lever
endnu, men det er sløjt med ham. Leck
Fischer.Tedora.(1928).89.

II. sløj, adj. se V. sløv.

sløj-, i sgr. [sløi-] -benet, adj. (jf.
tyndbenet; jarg., spøg.) sløj (I.3-4). en sløj-
benet kop kaffe | jeg er endnu temmelig
sløjbenet efter influenzaen | -berg, en.
[-bør] (ogs. -berger). (dannet til I. sløj
(4); sml. Driven-, Flotten-, Hylen-, Roden-,
Smalberg; jarg.) sløj person. Gadeordb.²
-berger: Droskechaufføren.²⁰1934.10.sp.1f.
|| (l. br.) om sløjhed, sløje forhold; i talem.
(jf. I. sløj 3) som: Der er sløjbjerg i Sølv-
gade. Der er ingen penge. Krist.Ordspr.477.

Sløjd, en. [sløi'd] (i bet. 1 ogs. Sløgd.
Gjel.KH.5.217). ft. (i bet. 1) -er (DFU.
nr.1.8. Gjel.KH.5.217). (fra sv. slöjd, der
er fsv. slöghp, (kunst)færdighed, (duelighed i)
haandværk m. m., oldn. slægd, sruhed, list,
afl. af fsv. slögher, oldn. sløgr (se V. sløv);
jf. sløjde) 1) (arkais.; sj.) kvindeligt
haandarbejde af finere, kunstfærdig art.
*Harbor har mig til eder sendt, | om I vil
mig Sløjder kende. DFU.nr.1.8 (SvGrundtv.
Da.Kæmpeviser.(1867).18: Sløjder; vel efter
den tilsvarende sv. vises sløjder, slögder, fx.
Folk-Visor utv. af Geijer & Afzelius. I. (1814).
140, medens de ældre da. texter har andre ord,
se Kalk.III.884(v. Sligned) og APHS.V.95;
jf. ogs. PSyv.Viser.(1695).461). *Lad dine
Terner | forlyste dig med Sang og Brætspil
eller | med Sløjder: sy i Ramme, væv i Lad.
Gjel.KH.217. 2) (hos sprogensere; sj.) haand-
værks- ell. fabriksmæssig virksomhed, hvorved
raamaterialer forarbejdes; industriel virk-
somhed olgn.; industri. jf.: En endnu
store Ynder af Manufaktur og Fabrikker
eller Sløjd-Næringen var Christian den
sjette. Sech.D.I.573. smst.578. 3) (især skol.)
et som skolefag anvendt pædagogisk til-
rettelagt haandarbejde, som udføres i-

træ ell. (sjældnere) papir, metal olgn., og som især tjener et opdragende formaal (jf. dog Hjemmesløjdf. Dagbl. 12/1880. 2. sp. 2. AMikkelsen. Sløjdskolen. (1885). 53. et Perlebrosideri, saadan som smaa Piger lavede dem, dengang Sløjden endnu ikke hærgede Norden. P. Levin. L.M. 38. || ofte som 2. led i ssgr., som fz. Fysiksløjd (om fremstilling af fysiske apparater med primitive midler. AThorup. (Hvorledes skal jeg undervise?) (1912). 10. VorUngdom. 1937/38. 108). Hjemme- (om husflid (2). BerlKonv. XIX. 481). Kurve- (sløjdarbejde, hvorved der flettes mindre kurve, maatter olgn. FagOSnedk. 174). Smaasløjdf. (sløjdarbejde, udført i bast, ler, papir olgn. og beregnet for mindre børn. BerlKonv. XIX. 481). især i ssgr., hvis 1. led betegner det materiale, hvori arbejdet udføres, som fz.: Bast-, Ler- (s. d.), Metal-, Papir-, Snor-, Træsløjdf. (Dagbl. 1/1884. 2. sp. 2. VorUngdom. 1937/38. 108), se BerlKonv. XIX. 481. FagOSnedk. 174. **Sløjdf.**, i ssgr. (især skol.) af Sløjdf. 3; saaledes foruden de ndf. anførte fz. Sløjdf.-arbejde, -bevægelse, -eksamen, -forening, -inspektør, -inventar, -kursus, -lokale, -lærer (jf. u. I. Lærer 2.2; hertil fz. Sløjdlærer-eksamen, -forening, -kursus, -skole), -sal, -seminarium, -skole, -system, -undervisning, -værktøj. **-bænk**, en. speciel hølebænk til brug ved sløjdarbejde. FagOSnedk. **sløjde**, v. [sløide] **-ede**. vbs. **-ning** (AMikkelsen. Sløjdlære. (1894). 10. VortHj. I. 2. 109. FagOSnedk.). (sv. sløjda; til Sløjdf. (3); jf. Sløjder; især skol.) arbejde med sløjdf. (3); udføre sløjdarbejde(r). Hjemmet. 1908. 179. sp. 2. Aksel Mikkelsen har beskæftiget sig en uendelig Tid med at lære Børn og Voksne at sløjde. Pol. 1/1919. 3. sp. 3. m. obj.: Jarl og Hugo havde i Forening sløjdet en Amagerhylde. KMich. TG. 65. **Sløjder**, en. flt. **-e**. (især skol.) person, der arbejder med sløjdf., udfører sløjdarbejde(r). DanmarksLærerforenings Medlemsblad. 1906. 104. sp. 1. FagOSnedk. **Sløjdhøvl**, en. speciel høvl til brug ved udførelse af sløjdarbejder. FagOSnedk. **-langhøvl**, en. (jf. -høvl). FagOSnedk. **-næring**, en. se u. Sløjdf. 2. **-sag**, en. (jf. Sag 3.1). Da Husflidstidende. 1882. 85. Oprabet fra Sløjdsagens Forkæmpere. CIWilkens. (Dagbl. 1/1886. 1. sp. 4). LovNr. 181°/1918. §2.

I. Sløje, en. [sløjæ] (ogs. skrevet Sløje (Sløje). Moth. S497. MDL. 514. Feilb. III. 376. IV. 342. jf. VSO. VI. 517). flt. **-r**. (sv. dial. slöja (og slöe), no. dial. sløya; maaske laan fra nt. (og besl. m. holl. slooien, sløbe), ell. besl. m. no. dial. sløje, slode, sjusket, ligegyldig person (der hører til stammen i Slødf.); nu især dial., jf.: „Talespr.“ Levin.) doven, skødesløs ell. sjusket, uordentlig (person, næsten kun:) kvinde; i videre anv.: tøjte; tøs; ogs. (m. mere ubestemt bet.) om stort, oplødent pigebarn olgn. (jf. Feilb.). Moth. S497. en sjusket Sløje . . med Haaret

i uordentlige Taver ned om Ørene. Rahb. Tilsk. 1796. 751. *At gjøre din Fru Melpomene | . . saa reent til Sløje. Bagges. Ep. 180. hun skjeldte Stuepigen ud for en „Sløje“. CBernh. NF. IV. 240. MDL. Krist. JyA. VI. 212. Feilb. billedl.: *Jeg atter hende saae | Den babilonske Sløje (o: Rom). Winth. X. 37.

II. Sløje, en. [sløjæ] flt. **-r**. (vel til 1. led i Sløjkjole, jf. dog no. dial. slöda, sidt klædningsstykke, slæb, oldn. (flt.) slædur, vid klæderagt, samt no. dial. slode, sløje i lign. bet., der hører til sa. stamme som Slødf.; sj.) **I) lang**, vid kjole. *Fra Juno faldt Sløret, og Venus slap sin | Vidtsvævende Netteluds Sløje. Faye. Lit. Arb. I. 152. **2) løs del af en daarløst spunden traad. Huusholdn.** (1799). III. 87.

III. Sløje, en. [sløjæ] (ogs. skrevet Sløje (Sløje). Moth. S496. NBoye. PlanogForslag. (1787). 11. Junge. 404. jf. MDL. 694 samt Thorsen. 174). flt. **-r**. (egl. sa. ord som ell. besl. m. Slaade, Slade (s. d.); dial., nu sj.) større markstrækning; sammenhængende stykke af ager (ell. eng); ogs.: agerskifte. Hvem som hafver sløier ligende og icke vil sla græsbed, da (er det tilladt) derpå at tøre hæste. Cit. 1714. (Vider. III. 118). Bondernes Jorder (blev) indeelte i fem Marker, hvoraf hver Mand fik to Sløjer i hver Mark. Begr. Fyen. 406. Nystrom. NØ. 439. MDL. 694 (nordsjæll.). „sædemark, bestående af flere agre.“ Thorsen. 174. jf.: en stor Bygsløje. Neerg. Osterflakkebjerg Herred. (1830). 83. et vist Antal Agre, eller saa kaldede Sløierland, (kunde) paa et Sted bleven hver Bonde tildeelt, af hvilke Sløierland en fornuftig . . Bonde da vilde have benyttet sig. NBoye. PlanogForslag. (1787). 11. endeel Agre eller Sløierjord, samlet paa et Sted. smst. 35.

IV. sløje, v. [sløjæ] (især tidligere ogs. skrevet sløje (sløje). Moth. S496. MDL. 514. Esp. 308. Feilb. III. 376). **-ede**. (til I. sløj; maaske sammenblandet med et ord svarende til no. dial. sløya, slöda, jaske, ogs.: sløbe efter m. m., oldn. slæda, slæbe, der er besl. m. Slødf.)

1) (jf. I. sløj 1; sj.) om klædning(s-stykke): være vid og rummelig og derfor hænge løst, uordentligt paa kroppen. Moth. S496. jf. bet. 5: De kunde ellers gerne tage og løfte lidt op i Kjolen, saa den ikke laa og sløjede i al Snavset. KMich. SSF. 180.

2) (jf. I. sløj 2.2; sml. bet. 4; sj. i jagl. spr.) om vinden: blæse svagere; forminde sin hastighed; løje (II. 2) (af). *Vinden sløjer, Havet planes. Gjæl. Rø. 161. Florian. Br. 15. (vinden) sløjer af hen imod Aften. Elkjær. HF. 90.

3) (jf. I. sløj 3; nu næppe i rigsspr.) trans.: tilrede (ilde); (næsten) ødelægge; skamfere; ogs.: tilsløje. Moth. S496.

4) (jf. I. sløj 3) blive af ringere beskaffen-

hed, styrke, værdi olgn.; iabe sig; aftage (i kvalitet osv.); vistnok kun i forb. sløje af. Størst Lykke gjorde de første to Akter. Siden sløjede Humøret af. Pol.^{27/12}1888.3. sp.1. Sjøldnere og sjældnere blir Folkefesterne, Karnevalet sløjer af. Galsch. SR. 268. indenfor et overskueligt Tidsrum vil (Tysklands leveringsevne) sløje meget stærkt af. JernbaneT.^{1/2}1940.9.sp.2.

5) (jf. I. sløj 4.1; dial.) være uordentlig, skodesløs, sjusket med sit ydre; gaa og sjokke med klædningsstykker hængende om benene (fjodderne); ogs., i videre anv., om tung ell. ubehjælpsom gang: sjokke; traske. Moth. S.496.592. MDL.514. See, hvor hun gaaer og sløier! smst.519. sikke hun gik og sløjede saa forkert og tosset som bare en Pind indenfor Skørterne. KMich. SSF.46. jf. Feilb. III.376.

6) (jf. I. sløj 4; især dagl.) være ell. blive støj. 6.1) (jf. I. sløj 4.1) være ell. blive efterladende, skodesløs ell. sjusket med sit arbejde, sit hverv; ogs.: udføre sit arbejde olgn. paa en langsom, slap, lad maade; drive (med arbejdet). MDL.514. *den, som sløjer, slænges ned | i Slakkens sorte Gryde. LCNiels. SS.81. Esp. 308. Feilb. III.376. || især i forb. sløje af (og ofte i forb. m. præp. med ell. paa). De mener nok, at fordi jeg undertiden som Følge af Aftenarbejde maa hvile mig om Morgen, at De derfor kan sløje af hele Formiddagen. Drachm. UB.49. hun (o: en tjenestepige) begyndte at sløje af og kunde trænge til en lille opstrop. NMøll. H.141. (rektor) ventede, at man ikke sløjede af med Lectier eller Stile. Baud. G.55. da han havde benyttet sin Chance til at tage Asquiths Plads, sløjede han vældigt af paa dette Program. Kehler. (Pol.^o1921.8.sp.5). sløje den af, (l. br.) drive den af. (han) var (ikke) den Eneste, der sløjede den af. Baud. AB.174. Gadeordb.^o 6.2) (jf. I. sløj 4.2) i forb. sløje af, om patient, svagelig person: blive daarligere, svagere. Dette rettede ganske kortvarigt paa Patienten, men derefter sløjede hun atter stærkt af og døde nogle Timer senere. Ugeskr. f. Læger. 1928.690.sp.1.

Sløje-kjole, en. se Sløjekjole.

Sløjer, subst. se II. Slør.

Sløjj-buc, en. se Sløjfebuc.

I. Sløjfe, en. [sløjfe] († skrevet Sleufe olgn. Moth. S.488. KomGrønneg. I.59 (Sleuffe). — nu kun dial. Sløffe (Pftug. DP.378. Fr Grundtv. LK.181. Feilb. Flemløse.45). Sløfre (CReimer. NB.136. UfF.). — dial. ell. barnespr. Sløjse. MDL.519. Jesp. Børnesprog. (1923).33. Feilb. UfF.). ft. -r. (ænyd. sløiffe, sløffe, sleiffe, jf. sv. slejff; fra ty. schleife og ænht. schläufe (af mht. sloufe, løkke, svøb m. m., jf. mnt. slope), til mht. sloufen, faa til at glide, jf. got. afslauptjan, drage ell. stryge af, der er afl. af (kausativ til) et verbum m. bet. „glide, smutte“: oht. sloufan

(ty. † schliefen), got. sloupan; jf. I. Sluf, I. Sluffe, Slugt)

1) om slyngning ell. stærk bugtning paa et baand olgn. 1.1) slyngning paa et baand, en snor olgn., bestaaende af (en ell.) to (i modsat retning visende og) i en knude sammenknyttede løkker, der ved træk i (en af) de to løst hængende ender let kan løses op igen; ogs. om lign. slyngning, der er syet sammen (saa at den ikke kan løses ved træk); ofte om saadan slyngning anv. som udsmykning paa klædedragt (jf. fx. Knæ-, Skuldersløjfe) ell. som pynt i smaapigers haar; ogs. om slips knyttet i saadan form ell. om humbug (3) olgn. (jf.: En lys Herresløjfe med en Naal. NatTid.^{12/1911}. M. Till. I. sp.2). en Hue . . med Guld-Galoner omkring, og en grøn Sløife paa. LTid. 1746.481. Strømpebaandene ere bundne ved Knæerne med store Sløifer, som hængte ned paa Benene. Skuesp. III.1,3 (jf. Knæsløjfe). *. „Jeg min Sløife gjør fast.“ | — „Den er for stram (o: om halsen), den snærer som Bast.“ Heib. Poet. VII.262. En højrød Sløjfe sad paa Brystet og højrøde Sløjfer paa Skoene. JPJac. (1924). I.4. Jeg førte Cotillonon op og fik over en halv Snes Sløjfer. Schand. TF. I.51. hun sænkedes Hagen ned mod Brystet for at holde paa Tørklædets Sløjfe forned. Markman. MF.60. Wied. Da. 28. || i udtr. for knytning ell. løsning. binde (vAph. (1764). Hauch. SGr.63 (se ndf.). jf. u. binde 3.3), knytte (Røse. Bygevejr. (1892). 15. jf. III. knytte 3.2), (nu især dial.:) slaa (VSO. VI.483. BørnOS.) en sløjfe. binde, knytte (Feilb.) i sløjfe olgn. Han bar næsten altid . . hvidt Halsterklæde, bundet i en stor . . skjodesløs Sløife. Goldschm. Hjl. I.101. Bønderkonerne kom med Hattebaandene bundet i stive Sløjfer. Bang. UA.111. „Selvbinderen“, Slipsset, der er syet i Sløjfe, hægtes paa. HHLund. GF.6. løse en sløjfe: *Hun . . løste langsomt Sløifen for den svulmede Barm. Oehl. XXIX.182. billedl. ell. i sammenligning: Winth. II.174. *Et Løfte . . | Er liig en Sløife, der, hvor fast den end | Er bunden, dog . . med | Forsigtighed igien kan løses. Hauch. SGr.63. *Allderdommen, | Der løse kan som Sløifer i en Hast, | Den Knude, der er Ungdommen for fast. PalM. V.283. 1.2) (jf. Polsløjfe; jagl.) ved (fremstilling af) sløjfsvævet stof: stærk bugtning uden knude paa polkæden, Sal.²VIII.306.

2) (jf. ogs. bet. 3) overf., om hvad der ved sin (slyngede, bugtede) form ligner en sløjfe (1). *Kan jeg endnu Sonnetten's Sløjfe binde? Ploug. II.281. især i ftg. anv.: 2. 1) (ty. (schnallen)schlaufe; jf. Snalle; jagl.) lille, forskydelig (jf. Skydesløjfe) ell. fastsyet tværrem, som anbringes om en rem bag et spænde, og hvor igennem spændestropen stikkes. MilTeknO. Cit. 1903. (OrdbS.). jf. PWBalle. K. 18. 2.2) (bag.) (lille) stykke bagværk ell. kage af form som to sammenhængende ell. sammenslyn-

gede runde skiver. *Bageri. NutidsMad.*[1931]. 278. 2.3) om stærkt slyngtet, bugtet (sløjfeligende) linie, bane, vej, som nogen ell. noget følger ell. bevæger sig ad; ogs. om bevægelse (gang osv.) ad en saadan bane. Jernbanen (har) med dens Uendelighed af Tunneler, Broer over svimlende Afrunde og Sløjfer (Kørsel i Rundkres for at overvinde Stigninger) . . . gjort Turen endnu interessanter end før. *Pol.*^{1/11}1907.4. (billedhuggeren) lod hende (o: en figur) stikke Benene i Sløjfe og slaa Armene om Halsen. *Wanscher. KN.46.* *Svalen slaar Sløjfer om Vandrers Spor. *Aakj.Hejmd.21.* skøjteløberen slog sløjfer paa isen i Lynene dannede de underligste Ild-Sløjfer. *HCAnd.BC.III.32.* || (fagl.:) en saakaldet S-Figur eller Sløjfe. Ved Sløjfen forstaas, at Eskadrillen fra Ligeudflyvning gaar forlans nedad og om paa Ryggen, hvor den bliver flyvende i nogen Tid. Derefter fortsætter den nedad, indtil de alle 5 igen befinder sig flyvende med Hovedet opad. *FlyvningHær.178.* || om (mindre) „afstikker“ (4). Vi gør en Sløjfe paa vor Rute for . . . at besøge den græske Kirke. *Jørg.JF.II.133.* *Buchh.FDK.148.* || spec. om stærk bugtning paa sporvejslinie (især: ved en endestation), hvorved vognen kan fortsætte sin kørsel i modsat retning af den tidligere. *D&H.* især i ssg. som Sporvejs- (Pol.^{1/11}1938.3.sp.5), Sporvognssløjfe (*HDahl.(NKS4°2964.II.9.203)*) ell. (fagl.) navnlige Sporsløjfe. *BerTid.*^{1/2}1906.M.2.sp.6. *Sal.*^{1/VI}405. 2.4) (jf. bet. 2.3; dial.) navn paa en (gammeldags) dans. Feilb. *Nu spiller de „Sløjfen“, og Folk flyer af Bænk. *Bergstedt.HE.99.* *Anesen.JG.52.* ogs. i forb. firkantet sløjfe (d. s. s. Korsfirtur. *OlesenLøkk.UG.II.145*) og trekantet sløjfe (*Jylland.*(1891/92).373). 2.5) om en ved tegning, skrivning olgn. virksomhed dannet stærkt slyngtet linie. *TeknMarO.* som Forøvelse til de høje Bogstaver over (man) først Sløjfen nedad og derpaa Sløjfen opad. *Folkeskolen.1928.279.sp.2.* (alle siderne er) tæt overkradset med Blæksløjfer. *PAHeiberg. EnEpisode i Kierkegaards Ungdomsliv.*(1912). 14. || spec. (♯): bindebue; sløjfebue; ogs. om den af notetegnet angivne „forsiring“, figur („sløjfning“). *vAph.*(1759). *VSO.* *HPanumB.ML.519.* 2.6) (l. br.) om omsvøb, kruseduller, dikkedarer olgn. i tale. At jeg ærlig og uden Sløjfer siger dig dette, vil du ej vredes over. *SBHersl.(Grundtv.B.I.467).* hun talte frit, i smaa sirlige Perioder, hun satte Sløjfe paa til sidst med en lille lav Latter. *AaseHans.Vr.37.* Han bandt en lille Sløjfe paa sine Ord og strøg lidt Venlighed over. *LeckFischer.HM.37.* 2.7) (nu næppe br.) beruselse; rus. *Skuesp.X.280.*

3) (maaske et andet ord, jf. hull. sleuf, jure, hulkel, østfris. slöfe, slöve, d. s. (sml. ogs. østfris. slöfer (slöf-fër) om sløjfe), hvis oprindelse er usikker; jf. II. Sløv; *snekd.*)

løs (træ)liste, hvormed to brædder, planker olgn. sløjfes (II.3) sammen (jf. I. Fjeder 4); ogs. om to kelstød, der er skaaet i gering. *LandmB.III.372.* *Sal.*^{1/XXII}91. *FagOSnedk.*(u. Fjeder og Sløjfning).

II. sløjfe, v. [sløifə] (i bet. 3 ogs. sløjfe. se u. indsløjfe). -ede. vbs. -ning (se I. Sløjfning). (dels (i bet. 1) nydannelse til I. Sløjfe, dels (i bet. 2) laant (som direkte oversættelse) fra ty. schleifen (der er sa. ord som III. sløjfe (og II. slæbe), maaske til dels paavirket af I. Sløjfe; om bet. 3 s. d.; jf. sløjfet) 1) til I. Sløjfe. 1.1) (sj.) binde, danne en sløjfe (I.1.1). *D&H. 1.2)* (l. br.) til I. Sløjfe 2.3: bevæge sig ad en slyngtet ell. stærkt bugtet linie. En Herre sløjfer paa sin Cykle over et Fortov i en øde Gade. *Pol.*^{1/11}1929.2.sp.2. *refl.*: *Alting er Mylder og Kaos (o: paa dansegulvet), | Parrene sløjfer sig frem. *SigfrPed. NSV.34. 2)* (jf. I. Sløjfe 2.5; sml. Sløjfer 1) ♯ m. h. t. toner: foredrage saaledes, at der ikke er nogen pause ml. de enkelte toner (der samles under eet buestreg, inden for en vejtrækning osv.; „legato“); ogs. m. h. t. notetegn: forbinde med en sløjfebue. *MusikL.*(1801)228. *VSO.* *D&H.* i forb. sløjfe sammen. *Geb.MusK.94. 3)* (maaske et andet ord, jf. nt. slöben, slöwen, false, til holl. sleuf osv. (se u. I. Sløjfe 3); jf. indsløjfe; *snekd.*) samle (to stykker træ) ved hjælp af en løs liste (fjeder), der limes i træstykkernes noter, ell. v. hj. af et baandjærn, der hamres ind i noterne. *LandO. IV.343.* *FagOSnedk.* ogs. (jf. sammensløjfe) m. sa. bet.: sløjfe sammen.

III. sløjfe, v. [sløifə] († sløjfe (s(ch)leife olgn.). i bet. 2.1: *Rose.Ovid.I.4.* *Holb.Intr.I.492.* *EPont.Atlas.III.493.* *JBaden.Horatius. I.142).* -ede. vbs. -ning (til bet. 2.1: *vAph.*(1759). *MilTeknO. Drachm.F.I.377.* til bet. 3, s. d.) ell. (nu næppe br.) -else (*OecMag. VIII.171).* (ænyd. sleife; fra mnt. sloifen og nht. (svagt v.) schleifen (mht. sleifen, ogs. (ved sammenblandning m. det m. I. Sløjfe besl. sloufen) sleufen olgn., oht. sleifen), der er sa. ord som II. slæbe, jf. ogs. II. nedslæbe; sml. II. sløjfe)

1) † føre, drage (med magt) et sted hen; slæbe. *Du fredløs omstrøife, | Og Frygten dig sløife | Fra Nutiden bort | Til Fremtidens Port. *Staffeldt.D.II.25.*

2) om nedbrydning, nedrivning olgn. (egl. ved at slæbe noget bort). 2.1) (jf. II. slette 1.2) m. h. t. bygning, kunstig ell. naturlig forhøjning i jordoverfladen (med bevoksning) olgn., spec. fæstningsanlæg (skanser, volde osv.): bryde, rive helt ned (m. h. t. bygning: indtil grunden), især m. forestilling om paafølgende oprydning og planering af grunden, saa at alle spor af bygningen osv. forsvinder; jævne med jorden; ogs. m. h. t. jordstykke (hvorpaa der har været bygget): gøre jævn; planere. Hand siger, hand kand icke faae Hevn, uden heele Regentzen

og Studigaarden bliver sloiffet, saa at der ikke bliver een Steen paa den anden. *Holb. Tyb.V.5.* hand lod nedrive og sleiffe alle smaae og store Skandser omkring ved Elfven. *Slange.ChriV.1305.* det gamle Slot (blev) gandske nedbrudt, og paa den sleifede Grund . . opført en lavere Bygning. *EPont. Atlas.II.241.* et Gjørde . . blev sløjfet. *OeconJourn.1758.492.* For at have en jævn Plæne at (bygge en pavillon paa) har jeg beordret Hans Bødker i Rye straks at tage fat paa at sløjfe Pladsen. *Cit.1843.(Aakj.En birstetDrom.(1927).24).* *blev dine (o: Danmarks) Mænd nu til klagende Kvinder? | trampe dine Fjender den sløjfede Vold? *Lemb.D.124.* (man har) uden Vanskelighed kunnet sløife den lave Jordhøi. *SophMüll. VO.58.* Efter 1. Januar 1940 vil saadanne hjemfaldne Grave blive sløjfede og bortsolgt. *Pol.V.10.1939.20.sp.1. billedl.:* Uskyldigheden er den faste Borg, som ingen menneskelig Uret og Miskjendelse kan indtage eller sløife. *Kierk.VIII.350.* || (spøg., sj.) glatte ved barbering. en Siællands Biskop udi Christiani 5 Tiid arbejdede paa Skiæggenes Afskaffelse, og at sløife Præsternes Hager. *Holb. Ep.II.408. sa. M.Ter.478.* || (l. br.) m. h. t. fordybning i jordoverfladen, spec. voldgrav: opfyldte med jord oln.; jævne (II.1.a). *CP Rothe.MQ.II.462. ÚfF.* grøften maa sløjfes | || (nu næppe br.) i videre anv., om nedbrydning, fremkaldt af naturkræfter. Tiden har i bund og grund sleifet Resten (o: af en by). *LTid.1726.172.* en heel Sandklit er sløjfet af Vinden. *Viborg.(PhysBibl.III.272). 2.2)* ⚓ gore (et skib) lavere ved at aftage et dæk (en etage); rasere (3). ingen Slags . . til Pramme sløifede Skibe maa ligge nogen Steds paa Strømmen eller i Kanalerne i Khavn til Brug, som Pakhuse. *Pl.20/100.1778. Harboe. 40* *MarO. Scheller.MarO.*

3) (især \mathbb{W}) overf. anv. af bet. 2: fjerne; udelade; ogs.: afskaffe. *Psychologien (staar) Fare for at blive sløjfet (o: opslugt af andre videnskaber).* *JSneed.IV.214.* (Oehlen-schlägers) Tildigtninger og . . Ændringer . . gaar ud paa at sløjfe det Hæslige, tilføje det Komiske. *Brandes.I.232.* *Hvis Radioen sløjfede Koncerten hver Torsdag | Vilde det fejres af mange som en Geburtsdag. *Blekspr. 1939.54. som vbs.:* de fleste Skrifter (i det nye testamentet) er blevne underkastede Omarbejdelser, Sløjfninger og Tilføjelser. *Brandes.J.II.* || (jf. afsløjfe) om forkortelse af ord ved udeladelse af en ell. flere lyd ell. stavelser. *Holst.R.* Ordets Endelse (er) blevne sløjfet, af Gamsted er blevne Gamst. *JohsSteenstr.DS.18.* i Tale sløjfer (jyden) Endelsesvokalen. *LJac.RH.32.* som vbs.: Det tager Tid at faa alle Smaaordene, ogsaa adskillige større, udtalt fuldtud uden Sløjfninger. *PJernå.(Tilsk.1908.202).* *VilhAnd. Horats.I.124.*

Sløjfe-, i ssgr. (nu næppe br. Sløjf-

se u. Sløjfebue). især til I. Sløjfe 1.1; saaledes (foruden de náf. anførte) fx. sløjfe-agtig, -ende, -linie, -løkke ofl. **-antenne**, en. (fagl.) radioantenne, bestaaende af en leder, der er dannet som en enkelt vinding. *Berl Konv.XXIV.461.* **-blok**, en. [I.2.1] (jf. -træ; fagl.) træblok, som anvendes ved formning af en sløjfe paa en rem. *OrdbS.* **-bue**, en. (nu næppe br. Sløjf-. *NordConvLex.V 317).* (til II. sløjfe 2) ⚓ tegn (bue), der angiver, at to ell. flere toner skal sløjfes; bindebue. *Sal.XVI.256.* Legato- el. Sløjfebuen. *HPanumB.ML.70.* **-dreng**, en. (jarg., nu l. br.) yngre, udhalet mandsperson; ung lars. *Blekspr.1907.18.* „Sløjfedrengen“ tilhørte en svunden Tidsalder . . Selv han forstod, hvadslags Sokker der passede bedst for Skyttegravene. *Rørd.RH.18.* *Vbergstrøm. HN.191.* **-hat**, en. (l. br.) (dame)hat, prydet med ell. fastholdt med en sløjfe. *Lulls . . store Sløjfehat. Kilde.AE.I.267.* **-holder**, en. (sko.) indretning til at forhindre, at sløjfen paa snørebaand gaar op. *Cit.1903.(OrdbS.).* **-knode**, en. (nu dial.) knude, bundet som sløjfe. Dobbelt Sløifeknode, ved hvilken Løkken ikke . . kan trække sig sammen. *Forkl Tømrere.104. Chir.(1845).I.271. Feilb.-kørsel*, en. (til I. Sløjfe 2.3; fagl.) kørsel, især: sporvognskørsel, ad en linie, der danner en sløjfe. *Pol.2/100.1908.1. (linie 7 har) Sløjfekørsel* ad Chr. IX's Gade-Hovedvagtsgade til Kgs. Nytorv. *Kbh.s Sporveje.(1936).46.* **-ledning**, en. (telegr.) (telegraf)ledning, der forbinder et apparat med de to ender af en ledning, som er overskaaret, for at apparatet kan indskydes paa ledningen. *DSB.OrdrK. 143.*

Sløjfer, en. [sløifær] flt. -e. 1) (fra ty. schleifer (til schleifen, se u. II. sløjfe); nu næppe br.) ⚓ om musikalsk forsiring: sløjfe (I.2.5 slutn.); sløjfning (I.1). *MusikL. (1801).228. 2)* til III. sløjfe 2.1; se Sandsløjfer.

Sløjfe-ridning, en. (sport.) leg, udført af ryttere, hvoraf den ene paa sin venstre skulder bærer en stor sløjfe, som de øvrige deltagere skal forsøge at rive af under ridtet. **-sko**, en. (l. br.) sko, prydet med en sløjfe. *NatTid.20/100.1908.M.Till.I.sp.2. AzJuel. FB.38.* **-slips**, et. (l. br.) slips, bundet som en sløjfe. et koket bundet Sløjfeslips i de stærke engelske Farver. *Rosenkrantz.AG.150.*

sløjfet, (part.) adj. [sløifæt, som 2. led af ssgr. ogs. -sløifæt] (til I. Sløjfe ell. perf. part. til II. sløjfe; l. br.) 1) (jf. I. Sløjfe 1.1) forsynet ell. prydet med en sløjfe ell. sløjfer. en sløjfet Kiol. *Biehl. Den forelskede Ven.(1765).4. jf. Sløjfesko:* hans sløjfede Skoe. *Zückert.Børns diætetiske Opargelse.(overs.1794).198.* Brystets dannebrogssløjfede, brune Medaille. *Kehler.KK.8. 2)* (jf. II. sløjfe 1 (og I. Sløjfe 2.3, 2.5); især \mathbb{W}) formet som en sløjfe. baandet (o: paa en runesten) er forneden sløjfet og foroven af-

brudt af en dyrefigur. *Svendb Amt. 1924. 113.* Vandløb ude i Naturen er som sløjfede blaa Baand. *Thit Jens. SK. II. 134.* 3) (jf. II. sløjfe 2; som gengivelse af ital. legato) ♪ om toner ell. nodelegn: bundet (se u. binde 4.4); forbundet. *Sal. XI. 626.* det sløjfede Dobbeltslag. *MusikL. (1801). 60.*

Sløjfe-træ, et. [I.2.1] (faql., nu sj.) d. s. s. -blok. *UfF. -vikling.* en. (faql.) en særlig slags ankervikling. *Bl&T.*

I. Sløjfning, en. fl. -er. vbs. til II. sløjfe. 1) ♪ til II. sløjfe 2; ogs. om de partier af en melodi (de toner), der sløjfes. *Sal. XVI. 256.* Han dvælede i Melodiens Sentimentalitet: han trak Sløjfningerne lange og bugtede. *RGandrup. JK. 24.* 2) (sneek.) til II. sløjfe 3. *Wagn. Tekn. 532.* *FagOSneek.*

II. Sløjfning, en. vbs. til III. sløjfe (s. d.).

Sløj-fracke, en. (om I. led se Sløj-kjole; sj., jf.: „usædv.“ *Levin.*) (meget) lang, vid og løst hængende fracke. *Dagbl. 14/1872. I. sp. 3.* -hed, en. det at være sløj; fz.: 1) til I. sløj 3. Hos Grundtvig staar Sløjheden i det kunstneriske Arbejde meget ofte i et op-rørende Misforhold til Inspirationsens Vælde. *VilhAnd. (VortFolk. I. (1897). 26).* *FvPoulsen. MH. II. 9.* 2) til I. sløj 4.1; spec. m. h. t. moralske olgn. forhold: ladhed; slaphed. *Hørup. II. 86.* Sløjhed og Sjuskeri . . ere uundskyldelige baade fra Husmoderens og Tyendets Side. *VortHj. IV. 1.5.* Hendes Væsensmærke er: godt Humør og rummelig Overbærenhed mod alt og alle. Men ikke denne hjemlige Overbærenhed, som bunder i egen Sløjhed. *AndNz. D. 74.* den „frivillige“ Indførelse af tysk Sprog i Skolen . . tyder paa nogen national Sløjhed. *JJessen. A. 122.* 3)

(l. br.) til I. sløj 4.2; jf.: Jeg (o: en cykeltter) havde en Sløjhedsperiode . . men da vi var ti Kilometer fra Maalet, var den som blæst væk. *Pol. 14/1938. 2.sp. 6.* -hæl, en. (dial.) skødesløs ell. sjusket, uordentlig kvinde (jf. I. Sløjfe). *Moth. S. 497.* *VSO. MDL. 519.* Feilb. (u. 2. sloje). -kjole, en. (jf. Sløjfe-. *Pram. I. 175.*) (vel til I. sløj 1; sj. dog II. Sløjfe) løs og vid kjole; spec. i flg. bet.: 1) (nu næsten foræld., jf. Feilb. u. barnekjole) klokkeformet, løs og vid kjole (af vadmel ell. hvergarn), som smaa børn af begge køn gik med (fra 2- til 5-aars alderen; for drengebørns vedk., indtil de fik bukser). *Tychon. Vers. 286.* *da jeg var meget lille, | Da jeg i Sløjkjol paa en Kaalstok reed. *Bagges. III. 37.* du Grønskolding, som neppe er voxet ud af Sløikiolen! *Oehl. XXVII. 283.*

Grundtv. PS. IV. 374 (se u. Føltand). tre Smaapiger og en ganske lille en i Sløjkjole. *Egeberg. Mellem Børn. (1901). 103.* *Folkedragter. 202.* Feilb. billedl.: Hans Musa har vel her i Prosanovellen nødtvungen faaet Benene ud af Æventyrets og Sagnetens Sløjkjole. *Brandes. II. 57.* (jf. talem. u. II. bære 5.1; sj.:) det er mig ikke i Sløi-Kjolen skaaret, men i

Kiødet baaret (o: medfødt). *Grundtv. Snorre. III. 52.* 2) † morgenkjole. „I Kjøbh. kalde Damerne undertiden deres Morgenkjoler med dette Navn.“ *Levin. 3* (nu sj.) langt, løsthængende klædningsstykke for mænd. saadan en lang Sløjkjole, som hendes Fader gik med. *CBernh. NF. VI. 150.* || spec. om en præstekjole. *Blich. (1920). XXX. 195.* *Med Spændebibel og Sløjkjole paa . . | traadte i Koret en lærd Magister. *Drachm. UD. 96.* *Gjel. Rø. 117.* -knæ, et. (fra nt. sloiknie, holl. slooiknie, hvis I. led vistnok hører til holl. slooien (jf. II. Slør); jf. u. I. Knæ 5.5.) †, vinkelbøjet træ- ell. jærnstykke, hvormed gallionen ell. skægget befæstes til boven. *SøLex. (1808).* *Funch. MarO. I. 1.* *Scheller. MarO.*

Sløje, en. se I. Sløjfe.

I. Slør, en [sløʔr] (sv. slör, no. slør; til III. sløre) 1) (jf. III. sløre 1; fynsk) om roligt, jævnt, men temmelig hurtigt trav af heste. *Kværnd. UfF. 2* †, (frisk) vind, som er mere agterlig end tværs; rum vind; ogs. (l. br.) om sejlads for en saadan vind; ofte i forb. som gaa for slør (*FrNygaard. (Pol. 14/1921. 9.sp. 1).* smst. 14/1928. 5. sp. 3), gaa (*Esp. 310.* *Scheller. MarO.*) ell. sejle (*Fisker. SøO. 109.* *OpjB. II. 533.* *Scheller. MarO. 333*) for en slør. (da han) ombord i Kutteren havde lagt op saa højt han kunde, og derpaa havde benyttet Vinden for en Slør over imod det høje Land paa den modsatte Bred. *Drachm. VT. 149.* *Scheller. MarO.* *Vi gik ud fra Helsingør . . | Gjorde Lappen (o: en grund) for en Slør. *OscJens. SO. 31.* Vinden var Nord til Vest, og der blev sejlet paa retlinjet Bane med Slør ned til en Mærkebaad. *Pol. 14/1935. 2.sp. 1.* *Feilb.*

II. Slør, et ell. (dial.) en (*MDL. 519.* jf. *Feilb.* og *ndf. l. 43*). [sløʔr] *Hoysg. AG. 35.* (nu kun dial. Sløjer olgn. *Højs. 5.7* (*Chr. VI*). *Pflug. DP. 439.* *JJuel. 293.* jf. *vAph. (1759)* (der har Sløyer (fk.) ved siden af Slør (intk.)) samt *MDL. 519* (sdju.) † **Stejer.** *LTid. 1733. 457.* jf. *JBaden. DaL.*) flt. d. s. ell. (nu kun dial.) -er (*LTid. 1741. 741.* *UngdGl. II. 104.* jf. *Feilb.*) ell. † -e (*Amberg*). (ænyd. slø(e)r, sløier olgn.; fra mnt. sloier (hvorfra mht. sloier, sleier ofl., nht. schleier) ell. holl. sluier, til holl. slooien, slæbe (jf. Sløjknæ), besl. m. roden i III. sløre og egl. om noget løst nedhængende, slæbende; jf. IV. sløre, sløret)

1) et stykke løst vævet, tyndt og mer ell. mindre gennemsigtigt sløj, anv. som del af dragt (til prydel. beskyttelse) ell. som beskyttende dække for ting. 1.1) m. h. t. kvindedragt, om løsthængende dække for (en del af) ansigtet, for (over)kroppen ell. over haaret (jf. Brudeslør); nu især (uden for særlige anv.) brugt som prydelse, i udlandet (fx. Orienten) ogs. som værn mod fremmedes blikke. hun (tog) et Slør og skjulte sig. *IMos. 24. 65.* lad det . . blive et Tegn paa

40

50

60

mit Val, at jeg kaster mit Slør tilside, og seer paa een (∴ en mand). *Suhm. (Sk Vid. X.13).*
 *Det skionne Ansigt dæktes af et Slør. *Oehl. XXIV.168.* *Med tætte Slør over Barm og Kind, | Margrete red i Klostersgaard ind. *Ing. DM.13.* hun bar et sort Slør, ikke for Ansigtet, men tæt bundet om Hovedet. *Gylb. (1849). IX.6.* *Thi skjule Du med Sløret hvad | For Manges Ro er farligt. *Holst. D.II.143. Drachm. VIII.267.* løfte ell. (jf. u. bet. 3) opløfte 10 sløret. *Fra Ansigtet hun løfted | Sløret med sin Arm. *Winth. HF.215.* || om nonneslør; ofte anv. som symbol paa nonnestand; især i forb. tage sløret, (jf. u. indklæde 1.2) indtræde i et kloster. *Gylb. (1849). IX.71.*
 *Hun er i Kloster — | For trende Uger siden tog hun Sløret. *Holst. VI.116.* Hun har nylig taget Sløret hos Klarisserne her i Marseille. *Jørg. OF.21.* || om brudeslør. *LTid.1728. 219.* hun gav sig (ikke) hen til ham, det kunde hun ske med Slør og Myrter. *Gravl. VF.113.* jf. (sj.) (naar mændene) først har bragt En under Sløret, skal de nok forstaa at gengælde, hvad man har ladet dem lide, mens de sukkede. *Gjel. Enarkadisk Legende. (1887). 86.* || om enke-, sørgeslør. *Cit.1708. (NkS 4° 820b.327; se Kappe sp. 41¹⁰). Hauch. MS.53.* jf. ovf.: hun tager Sløret; hun gaaer ikke i Kloster, men hun tager Sorgens Slør. *Kierk. I.160.* snip og slør, se Snip. 1.2) (dial.) bind af sort (flor)stof baaret af mænd om armen ell. hatten som tegn paa sorg; sørgeflor. *Moth. S513.* Han har Slør om sin Hat. *MDL. 1.3)* stykke af flor-, gazeligende stof, som man (ved visse arbejder) trækker over ansigt og overkrop for at beskytte sig; se fz. Bi-, Myggeslør. 1.4) om flor olgn., hvormed ting beskyttes, især mod insekter. paa en „Piedestal“ (stod) under et blegrodt Slør (imod Fluernel) Thorvaldsens Christus. *Jørg. Hr. Johansen. (1932). 38.* || ogs. (foræld.) om flor olgn., hængt over en lampe (i st. f. skærm); lampeslør. *JP Jac. II.221.* Alle Astral-lamperne havde hun tændt, hvide Slør var der kastet over dem. *Leop. HT.153. 1.5)* (jf. bet. 2-3) ∴ bet. 1(1) anv. i sammenligninger. Den ydre Virkelighed . . lægger sig som et Slør over den indre Sandhed. *Hauch. (Nordisk Univ. Tidsskr. II.3H. (1856). 27).* *End af en Skorsteen derovre sig hæver | Som et Slør 50 af Æther den blaalige Rog. *Hrz. D.I.182.* *Hoitidelig er Natten . . | Som med et Slør for Øie | Vi skue Intet grant. *Winth. HF.232.* Kølvanet stod som et Slør efter (damperen). *Buchh. Vanda Venzel. (1939). 153.* se noget som gennem et slør (∴ utydeligt) |

2) (jf. bet. 3) overf., om hvad der minder om et slør (1), især: ved at tilhylle, (delvis) dække og skjule noget. 2.1) i mere tilfældig (billedl.) anv. det sønderrevne Slør af sorte vantrevne Graner. *Bagges. DVX.30.* jf. IV. sløre 1.2: (han) saa' paa hende gennem et Graadslør af Taarer. *Drachm. F.1.540. 2.2)* (kog.) samling af fine traade, fremstillet

af sukker m. m., der anbringes (som pynt) om og over en isanretning. *ISuhr. Mad.¹⁰ (1923). 211.* || bondepige med slør, se Bondepige 2. 2.3) (jf. Fremkalder-, Luft-, Lys-, Randslør; fot.) fejl ved en fotografisk plade, bestaaende i, at pladen helt ell. delvis bliver mindre gennemskinnelig for lyset end normalt (saa at partier af den bliver uklare og faar en graalig tone). *Stochholm. Foto.96. 2.4)* (jagl.) den meget svagt lysende, yderste del af en (kegleformet) flamme (omsluttende kappen (I.3.s) og kernen (I.2.6)). *Sal.² VIII.218. 2.5)* (∴ især poet.) om naturforeteelser som (regndis, skyer, taage olgn. ell. (naevnlig) (natte)mærke. *Naar Natten udruller sit sorte Slør, | Naar Dagen dør. *Oehl. XIX.34.* *jeg kan see lidt Klart og Blaaf, | Og intet Slør for Himlen hænger. *Winth. X.27.* *et Vindstød splitter den (∴ taagen), | Og Taagens Slør sig letter. *Holst. IV.17.* Maanen stod bag et let Slør af Skyer. *Drachm. VD.54.* et hvidt slør af mosebryg. *MKlitgaard. GM.16.* || ogs. om røg; spec. (∴) om sky af røg, udlagt for at skyde militære operationer. *Pol.^{15/6} 1927. 3.sp.4.* Udlægning af Røgslør. *Flyvning. Hær. 44. smst.111. 2.6)* (zool.) krans af korte, afstikkende fjer, som indfatter ansigtet hos ugler og kærhage. *Collo. (u. Slørugle). BMøll. DyL. II.51. Boas. Zool. 4591f. 2.7)* (bot.) hindeagtigt legeme (en art haardannelse), som hos visse bregner dækker over sporehusene, indtil disse er modne (Indusium). *Lange. Flora. LI. KoldRo. Sporepl. 352.* || ogs.: hinde, som er udspændt mellem hattens rand og stokken paa visse bladhattes og brister, naar sporerne er modne. *CGRafn. Flora. I.56. Rostr. Flora. II. (1925). 278.*

3) (jf. bet. 2; især ∴) overf., om forhold, uden forestilling om ydre synshindring; især: hvad der hindrer fuld klarhed, erkendelse, forstaaelse ell. meddelelse, forbindelse olgn.; hvad der skjuler, tilslører tingenes rette sammenhæng, sandheden olgn.; ogs.: hvad der skjuler, tilslører en persons hensigter, handlinger, sande mening, spec.: onde hensigter osv. (ved at besmykke, forskønne dem med falske foregøvelser). *det Nærværende ubemærket dør | i Ubedydelighedens Slør. *Oehl. Digte. (1803). 282.* *jeg brænder af Begjærlighed | At see det Slør borttaget, som tilhyllet | Min Herkomst. *FrSchmidt. ND.287.* Det er grusomt af Dem, at De under Anonymitetens Slør angriber et Menneske. *Hauch. VI.268.* Den rene Sandhed, uden Slør. *VSO.* For første Gang så hun op til dem, der stod over hende, uden at Misundelsens Slør laa imellem. *Schand. BS.425. (en) Hjærneblødhed lagde . . et mørkt Slør over den ellers saa klare . . Aand. Dannebrog. 27/6 1907. I.sp.6.* det Slør af Mystik, der . . hviler over Einsteins Teorier. *Teknisk Tidsskr. (Elektroteknikeren). 1920. 153.sp.2.* || ofte i faste forb. som: sløret

falder (fra ens øjne), den rette sammenhæng opklares (for en); man erkender (pludselig), hvordan det forholder sig. *Der, hvor hvert Slør vil falde, | Bli'r Livets Gaade løst. *SalmHj.632.5.* Faderen (havde) forandret sin Opførsel mod Sønnen; der var falden ham et Slør fra Øinene. *Oehl.XXXI.130.* *Hans Povls.HF.28.* drage (ogs. rive. *Kofoed-Hansen.KA.I.109*) sløret fra (noget) olgn., give kendskab til noget hidtil skjult; aabenbare; afsløre. *Rein.117.* *jeg vil Sløret drage | Fra Fortids Merke. *Winth.III.63.* *GBang.EK.II.371.* løfte ell. (nu næppe br.) opløfte (*Ing.EF.I.204*) sløret for (noget), d. s. Over hans tidligere Liv hvilede et Slør, som han aldrig løftede. *Drewsen.S.146.* *D&H.I.625.* løfte (nu næppe br. opløfte) en flig af sløret olgn., om delvis aabenbaring, afsløring. han opløftede en Flig af det Slør, der hvilede over Emilies Fødsel. *Hauch.I.438.* de to Diktatortaler . . vil løfte lidt af Sløret for de politiske Samtalers Indhold. *Pol.º1938.2.sp.4.* jf. ogs. u. Flig 1. kaste et slør over, tilsløre (især: ved at forskønne, udsmykke olgn.). lad ham (o: en officer, der har forset sig) allene lide under sin Forseelse: lad det være nok at hans sidste Dag har kastet et Slør over de Laurbær han har samlet i 30 Aar. *Tode.S.43.* *Grundtv.Dansk.I.115.* kaste et Slør over Tidens Rædsler. *VSO. e. br.*

III. Slør, et; ordet bruges ofte uden art. (sj. *Sløre*. *Tekn.MarO.*). (til V. sløre; jf. *Slok*) ☉ det forhold, at der i forbindelsen, sammenføjnngen mellem (to af) en maskines, et instruments ell. redskabets bevægelige dele olgn. findes et (spec. ved slid fremkommet) spillerum, hvorved der opstaar en vis uregelmæssig ell. ujævn, rokkende, vaklende) bevægelse ell. gang; ogs. om selve spillerummet. Slør i Maskinen . . medfører Unøjagtighed i Drejningen. *Wagn.Tekn.222.* der er Slør i Excentriksen. *Scheller.MarO.* Hjulet maa have et lille Slør henad Akslen. *Sat.ºXI.561* (jf. *Sideslør*). Bil fuld af Fejl . . Der var stærkt Slør i Styretojet. *Pol.º1933.3.sp.4.*

IV. Slør, et. [slø'r] (ænyd. sløor, slø(e)r, sv. dial. slör; vel sa. ord som sv. slödder, pak (tidligere ogs.: snavs, jf. da. dial. slødder i sa. bet. (hvorom se u. Sludder)), der er besl. m. stammen i III. sløre; nu kun dial.) nedset. betegnelse for (samling af) raa, gemene personer, ell. personer, man foragter, afskyr osv.; pak; rak; skarnsfolk. *Moth.S513.* vAph. (1759). jeg er ikke kommet af Sløer, men stammer lige ned fra Meilandske Sigtemagere. *Biehl.Cerv.LF.II.287.* *JBaden.DaL.II.* || (jf. Slørhat 1) m. individuel bet., som nedset. betegnelse for kvinde, der udfører urent arbejde og selv er snavset. *Esp.311.*

V. slør, adj. [slø'r] (vel til V. sløre; i bet. 1 maaske sammenblandet med det u. I. sløj

omtalle oldn. sljór osv.) 1) (sj.) vid. *Moth.S512.* 2) (især dial.) om del af maskine, redskab olgn.: som (p. gr. af slid, urigtig størrelse ell. form) ikke slutter tæt til en anden maskindel osv. (som den virker sammen med); løs; rokkende. En slør Hammel er bedre for Hestene end en fast. *JHSmidth.Ords.139.* *MDL.* (kilen) sidder saa slørt. *AntNiels.LL.129.* *FrGrundtv.LK.119.* Herrecykle . . meget slør i Kranken. *PolitiE.Kosterbl.º1923.3.* UjF. || overf.; dels om person, i forb. som hovedet sidder slørt paa ham, han er ikke rigtig klog, ell. han er hidsig, opfarende. *JHSmidth.Ords.139.* dels om forhold: løs; letfærdig; løssagtig. *Afguderu ublu, | Skjøge-Sæder sløre. *Grundtv.SS.V.146.*

Slør, i ssg. [slø'r] især til II. Slør (1); saaledes fx. slør-agtig, -bærende, -formet, -fri, -traad, -tyl. **-blomst**, en. (jf. -urt) ♀ haveplanten (stauden) *Gypsophila paniculata L.*, hvis talrige smaa, hvide blomster danner ligesom et slør over planten; brudeslør (2). *LandmB.III.202.* *HaverL.ºI.363.* jf.: *Slørblomstbuskene står i Flor. *Rørd.LL.51.* **-dans**, en. (dans.) (ballet)dans udført af danserinde(r) med lange slør. *Pol.º1940.15.sp.3.* **-dug**, en. (jagl.) en slags meget løst, lærredsagtigt vævet bomulds- ell. hørgarnsstof, der anvendes til slør. *VareL.º780.*

I. Sløre, et. [slø'r] (jf. holl. sleur, vane, regelmæssig gang (forløb), slendrian, til sleuren, sløbe, sjokke, se III. sløre (spec. bet. 1 slutn.); sj.) som udr. for normal, regelmæssig (spec. m. bibet.: trivial, besværlig, trættende) maade, hvorpaa noget forløber, foregaar; (den daglige) skure ell. trædemølle; tummerum. Man tænkte ikke på sig selv, kun på det fælles Hele og asede ikke i dagligt Sløre. *AWilde.Krigen1848.* (1892).8.

II. Sløre, subst. se III. Slør.

III. sløre, v. [slø'r] († slørre. *Moth.S513.* **-ede** ell. † **-te** (jf. smst.). vbs. jf. I. Slør. (ænyd. d. s. i bet.: drive om, no. d. s., sv. slöra (i bet. 2); maaske sa. ord som no. dial. sløra, gaa langsomt, sløse, sv. dial. slöra, d. s., nt. slören, slentre, holl. sleuren, sløbe, sjokke (jf. mnt. slor, langsom gang), der er besl. m. mht. slur (se Slaraffe); jf. II. Slør, IV. Slør, I. Sløre, V. sløre samt slurre; i bet. 2 vel direkte fra nt. ell. holl.) 1) (nu sj. i rigsspr. og ofte (følt) som overf. anv. af bet. 2) bevæge sig med ret stærk fart, men usikkert (slingrende osv.). || om person (ell. dyr). „vanke hid og did.“ *Moth.S513.* se, hvor han slører. *Esp.311.* refl.: Kongen (o: der er beruset) havde sløret sig igennem (porten). *JVJens.Vi.95.* spec. (fynsk) om hest: bevæge sig i et jævnt, roligt, men temmelig hurtigt trav. Hestene sløre afsted. *Lerwin.* jf. Slørgang. *MO.(P.)*. ride i Slørtrav. *MDL.* || (bornh.) om fartøj: sejle med temmelig stærk fart. *Esp.311.* || om sky, røg olgn. den Sky, der . . kom dragende,

usikkert slørende afsted. *Markman.MF.55.* *jf.* Dampskibenes Skorstensrøg slører sig i mørke Skyer mod Horisonten. *Aalborgbogen. (1913).135.* || *om vinden. TroelsL.HF.VIII. 289. refl.:* Blæsten slører sig om Bredgades Hjørne, det er næsten svært at staae fast, saadan tager den *Ta.g.s.* *PV.129.* || (*nu næppe br.:*) det slører så hen (*o: kan netop gaa an*). *Moth.S513. 2)* †, *sejle med vinden agten for tværs; sejle meget rumt; ogs. (jf. u. bet. 1; l. br., ikke i fagl. spr.) om fartøj: slingre lidt. (ofte i forb. m. adv. som af, af sted olgn.). Neptune (hejsle) sin Klyver, og slørede noget af. ArchivSøværsen.I.406. Harboe.MarO. vi slører slingrende af Sted, sløbende den pjaskende og dansende Jolle efter os i Køl vandet. Drachm.I.239. Bardeñf.Søm.I.I. *Søvngt slører Baaden, | vug, vug, | fra den ene Side til den anden. FrNygaard.SB.47. (sj. m. obj. (fiskerne) 20 slørede den bredbugede Fjordbaad ind over det grunde Vand. MylErich.VJ.18. 3) † behandle skodesløst og sjusket; tilrede ilde, hun slører sine klæder af sig. Moth.S513. *jf.:* Oversløre, d. e. behandle noget skodesløst. *Junge.397.* || (*jf. Slørhat I samt IV. Slør slutn.; dial.) forrette urenligt arbejde. Esp.311.**

IV. sløre, v. [slørø] præet. -ede ell. (sj.) -te (*jf. u. af-, ind-, tilsløre*); part. -et ell. (*nu kun poet.*) -t [slør'd] (*se ndf. u. sløret*). vbs. -ing (*se I. Sløring*). (*jf. ty. schleiern; til II. Slør*)

1) *trans. I.1)* (*jf. II. Slør 1(1); l. br.*) dække med, indhulle i slør; tilsløre. *Amberg. (hun)* løftede Glasset i sin Arm, hvis Albuve var sløret af et blodrødt Chiffon. *Bang.Mi.26.* En Nyhed er . . udfloset Straa . . det sløres med *Tyl.Pol.⁹⁹/1920.15.sp.5. jf. bet. 1.2 samt indsløre:* *Paradisets rene Engle sløre | Dig i Uskylds hvide Lagen ind. *Heib. Poet.VIII.310. 1.2)* ☉ uegl.: dække paa en (*delvis*) skjulende, tilhylende maade; tilsløre; omsløre. *Hver Aften kommer jeg til denne Bæk, | Om Somren, naar den slører sig med Blomster. *Oehl.VII.61.* || *m. h. t. glans, farve olgn.:* gøre mat, mindre straalende ell. lysende. *Skulde der komme den Tid . . | Da dine Øines Blaae | Blev sløret. *Winth.III.160.* || (*jf. II. Slør 2.5)* om (*natte-*mærke, skyer, taage olgn. *Et rædsomt Uveir Himlen slører. *MCBruun. (Rahb.Tilsk.1797. 512).* *ingen Taage, ingen Slud | Sløre skal vor hulde Maane. *Oehl.I.358.* *Nat kan sløre | skumklædte Kyster. *Drachm.A.206.* H. sad og stirrede . . ud i Landskabet, som Tusmerket slørede og gemte. *Breum.HH.37. billedl.:* *Den sidste Sky, som sløre vil vor Glædes Sol. *Oehl.ND.182. jf. tilsløre:* *Bortvift hver Taage, som slører til | og ruger tungt. *Schand.SD.225.* || (*jf. u. II. Slør 2.1; sml. bet. 1.3)* *m. h. t. blik (øjne):* hindre i at se tydeligt; gøre uklar. *den festligstærke Drik, | Som Skyen, skulde sløre de danske

Heltes Blik. *Oehl.XXXI.293.* Taarerne slørede allerede hans Øjne. *Buchh.UH.II. jf.:* Stjernernes Blikke taaresløres. *Hørup.I. 189. 1.3)* (*jf. II. Slør 3; især ☉*) uden forestilling om ydre synshindring. || fremkalde uklarhed i forstaaelsen, opfattelsen, bedømmelsen af nogen ell. noget; tilsløre. *Der (*o: i livet*) sløres tit det sande Værd. *Tode.I.67.* et tæt slørende Væv af alle de Forestillinger, som hos Beskueren (*af et kunstværk*) kaldes til Live . . af Navnet. *JLange.BM.I.40.* Hil være denne By (*o: Moskva*), hvis Ejendommelighed Kulrøgens Aarhundrede ikke har formaet at sløre! *KLars.LF.53. m. h. t. udsagn:* *Hvi slører Du Dit Ord i Lignelser? | Tal ærligt, uden Omsvøb. *Hauch.DVI.135. refl.:* hendes Charmebestod i at sløre sig med mildnende Behagelyst, saa hun syntes kun at være sine Ejendommeligheder halvt bevidst. *Tilsk.1929. I.42.* || *m. h. t. lyd (indtryk), lyd giver olgn.:* gøre uklar, utydelig; ogs.: afsvække. Skridtene sløres paa Sengeforliggeren. *Thii Jens.KK.154.* Graaden slørede hendes Barnestemme. *ErlKrist.DH.80.* || *m. h. t. bevidsthed, tænkeevne olgn.:* gøre uklar; sløve. Tobakken slørede saa rart hans Tanker. *Wied.LO.58.* hans Bevidsthed sløredes og stille gled han fra Bevidstløsheden over i Døden. *Pol.²¹/1940.6.sp.4.* || i forb. sløre af, (sj.) aabenbare; afsløre. *ved hvert et Sandheds Træk, den (*o: videnskaben*) sløred af, | har den for Kunsten nye Baner vundet. *Schand.SD.XXIII. refl.:* *Naturens svimlende Dybder, | der sløred sig af for hans (*o: Darwins*) Blik. *Gjel.AanderogTider.(1882).69.*

2) *intr. (ell. refl. m. lign. bet.). 2.1)* (*l. br.*) til II. Slør 2: danne (ligesom) et slør; faa udseende af et taageslør olgn.; for-tone sig, blive udvisket, utydelig ligesom et taageslør. Saa man ikke ogsaa nu . . Engen derude, hvor den dampede i Sommer natten, og Taagen sløre sig hen over Krattet. *TroelsL.XI.151(jf. III. sløre 1).* det fjærne forjættede Maal for hans Higen og Tragten, der dukkede frem og slørede bort, men evig var i Sigte. *Nathans.HD.III. 36. 2.2)* (*tot.*) om fotografisk plade: (som følge af indtrængt lys) miste sin normale modtagelighed. *OrdbS.*

V. sløre, v. [slørø] -ede. vbs. -ing (*se II. Sløring*), *jf. III. Slør. (maaske egl. sa. ord som III. sløre; jf. V. slør) 1)* (*tidligst dial., nu ogs. i rigsspr. (☉) sidde løs, ikke slutte fast (spec.: som følge af slid); nu især om bevægelig del af maskine, redskab osv., der ikke slutter fast til en anden del, saa at en vis (spec.: ujævn ell. uregelmæssig) bevægelse kan opstaa. Stangen slører i Vognen. JHSmidth. Ords.139.* Tollen slører i Flasken. *MDL. (hjulene) sløre paa Axelen. smst. Cyclehb.71.* Hjulet slører paa Svingakselen. *Motorkør.13. jf.:* Aftrækket (*skal*) gaa jævnt, ikke „sløre“. *AClod-Hansen. Jagtskydning.(1923).59. 2)*

(dial.) om klædningsstykke: hænge og dingle paa kroppen; hænge og sjaske. en gammel, luvslidt Frakke (som) posede ud under Armene og slørede om Skuldrene som en Sæk om en Gærdestav. *ZakNiels. NT. 29. FrGrundtv. LK. 90.*

sløret, (part.) adj. [slø'ræt; som 2. led af *slør*, som sortsløret ogs. -slø'ræt] (især som 2. led af *ssgr.* ogs. (poet.) **slørt**. [slø'rød] i bet. 2.3: *dæmringslørtede Grene. *Hauch. Lyr. 113.* *det røgslørtede Lys, | der næres af fordærvet Talg. *Lemb. Shak. XIV. 32.* *fjærne, dislørtede Bred. *Jørg. St. 58.* (til II. Slør ell. perf. part. af IV. sløre; uden for *faql. spr. især* ☐)

1) (jf. IV. sløre 1.) dækket af, indhyllet i (et) slør (II.1). *Det hele slørede Søstre-Chor. *Carst. Verv. 133. jf. II. Slør 1.4:* det dæmpede Skær fra den slørede Lampe. *Jørg. HV. 23. jf.:* Lampeskærmene maa være lyst gammelrosa, eventuelt sløret med lidt graat Georgette. *Tidens Kvinder. 22/1. 1929. 35.*

2) overf. 2.1) (jf. II. Slør 2.2; kog.) i forb. slørede æg, *pocherede æg. ISuhr. Kogebog. (1909). 184. Berl. Tid. 11/1. 1939. Aft. 4. sp. 1. 2.2) (jot.) om fotografisk plade: (helt ell. delvis) dækket af slør (II.2.3). *Stochholm. Foto. 96.**

2.3) hvis omrids, konturer olgn. fremtræder utydeligt (som bag et slør); især (jf. II. Slør 2.5, IV. sløre 1.2): delvis dækket og skjult, tilsløret af let taage, lette skyer olgn. *JP. Jac. 1. 104 (se ruste sp. 1482?).* Sløret Solskin og lette Skygger laa over den blegbrune . . Skovbund. *Jørg. HV. 21. Beckett. (KunstnusA. 1917. 33).* Solen er kommen frem og brænder

bedt efter Formiddagens slørede Vejr. *Achton Friis. DSØ. II. 298.* || om farver, lysovergange olgn.: som fremtræder uskarpt, uden tydelig adskillelse fra andre farver osv. alle Farver er (i september) klare og skarpe som Sydens, uden Dis og slørede Mellemtoner. *BovP. AD. 129.* Belysningen lige fra Ramplelyset til de slørede Overgange i natlige Fortøninger. *Pol. 22/1. 1940. Sønd. 19. sp. 1.* || (jf. u. IV. sløre 1.2) om blik (øjne). Hans skønne . . Skikkelse med de store, milde, lidt slørede Øjne. *Schand. O. II. 113.* Blikket (∴: en døendes) var sløret. *Bang. Udv. 57.* de store mørke Øjnes Glans (var) let sløret af Vemod. *Markman. MF. 61. jf.:* *hendes Blik var taarslørt. *Rose. Byggevejr. (1892). 20. 2.4) (jf. IV. sløre 1.3) uden forestilling om ydre synshindring. || om lyd: utydelig; uklar. *Fra Ovnens hørt Vandkedlens slørede Kogen. ThBarfod. Spot og Spe. (1919). 80. et sløret Sølvklokkespil i Stuens antike Ur forkyndte Midnat. Pont. MH. 110. især (jf. beslore sløret) om stemme: en sløret Stemme, der altid sitrede. *Bang. S. 59.* hendes Stemme . . havde en underlig sløret, næsten hæs Klang. *Baud. OL. 20. jf.:* Der er i hans Steinme noget sløret*

fint. *Rimest. DF. 1. 2.5) (jf. II. Slør 3, IV. sløre 1.3) om noget abstrakt: som fremtræder uklart for forstaaelsen osv. *Slørede Fremtid, bringer Du aldrig Polen sin Konge?*

Bagger. II. 331. Slørede Erindringer. *Rimest. DF. 129.*

Slør-hale, en. 1) ♀ varietet af guldfisk med meget stor, trelappet halefinne. *BovP. I. 617. Nathans. MP. 255. 2) (jf. II. Slør 2.5; sj.) let damp- ell. røgsky af aflang form. Bregend. TGK. 118.* en lang Slørhale af Røg laa en Tid og viftede ovre paa Brinkerne (∴: efter toget). *sa. HH. I. 146. -hat, en. 1) (til III. sløre 3 slutn.; jf. ogs. fynsk slørarbejde, urenligt arbejde, -kjole, kjole til brug ved urenligt arbejde. *OrdbS.; dial.) (gammel) hat til at gaa med i daarligt vejr, ved urenligt arbejde olgn. JCBendz. Rønning. og Rolffsted Sogne. (1820). 117. OrdbS. (Fyn). 2) [II. 2.7] ♀ svamp (bladhat) af slægten *Cortinarius F.*, som er udstyret med et mellem hattens rand og stokken udspændt, ganske tyndt slør; slørsvamp. *Rostr. Flora. II. 2 (1925). 278.* ☐**

-hed, en. til V. slør 2: det forhold, den tilstand, at to maskindele osv. slutter løst, slørt til hinanden; slør (III). en vis Slørhed mellem Muffe og Tap. *Wagn. Tekn. 157.*

I. Sløring, en. flt. -er. (jf. Af-, Om-sløring) vbs. til IV. sløre: det at sløre; det forhold, den tilstand, at noget sløres ell. er sløret. dette Arbejde (er) i Aarenes Løb gentagne Gange blevet overmalet, og Modelleringen derved sløret. Denne Sløring har dog ikke formaat at udslette den aandelige Myndighed, som . . præger Helheden. *TOppermann. Thorvaldsen. I. (1924). 44. overf.:* Der hviler over . . Staffeldts literære Navn en uvis Sløring som en Følge af den paafaldende Optræden, han udviste i sin første Digt-samling. *HBriz. DD. 168.* || spec. (med.) om uklart, mørktfarvet parti paa røntgenbillede. de ved Røntgenundersøgelsen paa viselige . . Skygger og Sløringer ud i Lungevævet. *Ugeskr. f. Læger. 1928. 327. sp. 1.*

II. Sløring, en. (faql.) vbs. til V. sløre: det forhold, den tilstand, at maskindele slører (V1). *Wagn. Tekn. 225. Cyclehh. 73. uegl.:* Ingen Sløring i Lejerne, kontant helt igennem, som en Kone skal være det. *Hermann Jensen. Den røde Radio. (1924). 36.*

Slør-kampfisk, en. ♀ kampfisk af en race med vældigt udviklede finner, der som hele sløb fejer efter fisken (jf. -hale). *Lieberkind. DV. V. 266. ☐ -let, adj. let som slør; fx. om klæder: sløret Klædebon. *Beckett. (Tilsk. 1933. II. 8).* || om løv olgn. Ungbirke, ganske lyse og slørlette. *Sick. H. 10. JacPaludan. UR. 69.* || (jf. II. Slør 2.5) om sky, taage olgn. *Drachm. T. 149.* fint og sløret ligger den hvide Em og svæver over det fugtige Grønsvær. *Bregend. PG. 132. -plante, en. (gart.) plante med fine og tynde grene, der anbringes mellem blomsterne i buketter. *Hag. V. 416.***

slørre, v. se III. sløre.

Slør-snegl, en. (zool.) nøgen baggælle-snegl (af slægten *Tethys*), hvis hoved er bredt ud i stærkt frynsede lapper. *Brehm. Krybd. 814. Sal. 2XVIII. 524. -svamp, en. [II. 2.7] ♀*

d. s. s. -hat 2. *Sal.*³XXI.784. **-tæppe**, et. spec. (teat.) om tæppe af løst vævet stof, anv. for at gøre (dele af) scenen mere ell. mindre ugenomsigtig. *Pol.*^{27/12}1939.9.sp.6. **-ugle**, en. [II.2.6] ♀ uglem Strix flammea, hvis ansigt er omgivet af et hjerteformet slør (jf. u. Kirke-, Perleugle). *Amberg. Kjørball.*78. (det) grevelige Signet: en Slørugle, der, siddende paa en Globe, hæver sit Blik mod Himlen. *Wied. S.106. Boas.Zool.*⁴592. || (sj.) overf., om demimonde (2). *Pont.DR.*1.19. **-urt**, en. (sj.) ♀ d. s. s. -blomst. *H.Jäger.Bloomsterhaven.*(overs. 1878).130. **-vinge**, en. (zool.) insekt af ordenen Plecoptera (der har meget klare, genomsigtige vinger). *DanmFauna.*VIII.105. *Bergs.MS.*²I.138.

Sløs, en. se I. Sløse.

sløslagtig, adj. [slø(ː)s'agdi] (af II. sløse og -agtig 1.2) som udfører sit arbejde uordentligt, skødesløst olgn.; sjusket; sløset. 20 Reklamepapirer, som sløslagtige Bude smider fra sig. *DagNyh.*^{3/10}1932.9.sp.3. **ω -hed**, en. mange Hjem . . forfalder paa Grund af Hustruens . . Sløslaglighed. *KvBl.*^{2/10}1906.2.sp.3. *LokomotivT.*1940.30.sp.1.

I. Sløse, en. [slø'sə] (dial. Sløs. Feilb.). flt. -r. (til II. sløse; især dial.) person, som er uordentlig og skødesløs med sit arbejde, sine klæder osv.; sjuske; ogs. (dial.) om kvinde (tjenestepige), der udfører det groveste og urenlige arbejde (og derfor selv er snævset). Portopengene fik hun i et Papir, for hun var en Sløse af Natur. *ThitJens.*(*Pol.*^{22/7}1934. *Sønd.*21.sp.1.) *Esp.*480.

II. sløse, v. [slø'sə] -ede ell. (nu især dial.) -te (*Moth.*S513. Feilb.). vbs. jf. Sløseri. (ænyd. sløse (i ssg. forsløse, bortlødsle; jf. ænyd. sløds, ødselhed), sv. slösa, no. sløse (no. dial. slø(y)sa), nt. slösen, slousen (mnt. slösen, slousen); vist besl. m. stammen i II. sluske; jf. sløslagtig, I. Sløse, Sløser, sløset) 40

1) omgaaes paa en letsindig, ligegyldig ell. skødesløs, efterladende maade med noget. 1.1) behandle (bruge) noget paa en letsindig, ligegyldig, skødesløs maade (saa at det skamferes, (delvis) ødelægges olgn.); især: forbruge (noget) letsindigt, ødselt ell. til ingen (større) nytte; ødsle med; bortlødsle. *Moth.*S513. || i forb. m. præp. med; m. h. t. penge, ejendele osv.: sløse med sine Klæder. VSO. Jeg sløsede strax med de ganske faa Exemplarer (o: af en afhandling), jeg fik til min Raadighed. *J.Lange.Breve.*298. jeg sløsede med mine Penge. *JVJens.M.I.*46. Feilb. i anden (videre) anv.: (Bjørnson) der af fulde . . Hænder øser store og smaa Artikler . . ud i Pressen, sløser med sit Navn. *Brandes. III.*310. Livet har lært hende ikke at sløse med sin Fortrolighed. *BMahlberg.En moderne Pige.*(1904).7. der er mange, som sløser med deres Evner. *Kirk.NT.*78. || sløse hen, væk ell. (især; jf. bortsløse) bort, forøde, sætte over styr, spilde ved letsindighed, ligegyldighed osv. ell. ødselhed. *Moth.*S513. VSO.

(„Vestkant. af Jydl.“). *Aakj.VB.*175. en Adelsmand med store Ævner, der ikke finder høje Virkemaal og sløser sin Kraft hen i golde og lave Nydelser. *N.Møll.VLitt.*III.859. Feilb. spec. m. h. t. tid: At sløse Aftenstundene bort i Kiedsommeligheder. *Mall.*(*Rahb. Min.*1790.IV18). Det er ikke godt at sløse sine Ungdomsaar bort bag en Disk. *Gyr Lemche.VK.*54. jf.: „Du har dog“, sagde jeg til mig selv, „nu i to samfulde år hen-sløset dit liv med en utrolig sorgløshed!“ *FrHamm.Levn.*I.267. 1.2) udføre sit arbejde paa en skødesløs ell. uordentlig maade; sjuske (med); ogs. (jf. bet. 2.2): være doven ell. efterladende ved sit arbejde; drive, smøle med arbejdet. du (skal) ikke af det idelige Skriverie . . forfalde til at jasje eller sløse. *Rahb.Tilsk.*1806.4. Min Nidkjærhed har fjernet mig fra min offentlige Virksomhed; havde jeg sløset, som de Andre, var jeg forblevet i den. *Bergs.PP.*27. Gæsterne kan ikke vente, fordi I (o: køkkenpersonalet) sløser. *ErlKrist.DH.*189. jf. *Esp.*480. || ofte i forb. m. præp. med. VSO. Man (o: officerer) sløsede ugenet med Tjenesten, lige op i Øjnene paa Folkene. *AKohl.MP.*I.244. Sløser De (o: en forfatterinde) med Stil nu, lærer De det aldrig. *ThitJens.FS.*513.

2) (l. br.) være ligegyldig, uordentlig olgn. i væsen og adfærd. 2.1) gaa og drive om (uden bestemt maal); slentre af sted olgn. Hun blev ved at sløse fremefter, til hun stod udenfor sin Gadedør. *ThitJens.FS.*256. (der er) faste Kærester, som holder til med Matroserne, og ogsaa nogle friere Damer, der sløser omkring og dratter ned ved et Bord hos en ledig Mand. *StenDreusen.Rødt ellerSort.*(1905).38. || † om hest: gaa uden rigtig holdning (og fart). *Moth.*S513. 2.2) være dvask, lad, sløv, træg (i sin adfærd); ogs.: døse, hvad der ellers viser, at et folk er trægt og sløser, bliver det til en fuldkommenhed, når det er dansk? *NMPet.*(*Annal.*1844.123). han gik . . og sløsede og brød sig om Ingenting. *Gjel.M.*218. *Værten foreslog en lille Whist, | der er saa rar at sidde ved og sløse. *Marton.HB.*19.

Sløser, en. flt. -e. (ænyd. sløser(e); til II. sløse) 1) (l. br.) person, der sløser med arbejdet, er ligegyldig, skødesløs olgn. *D.Jacobson.Jeg husker—.*(1923).118. Aandslivets Sløser og Fidusmagere. *Jac.Paludan.*(*Pol.*^{10/12}1939.18.sp.2). 2) (til II. sløse 2.1 slutn.) † hest, som gaar uden rigtig holdning (og fart). *Moth.*S513. **Sløseri**, et. flt. -er. (ænyd. d. s. i bet.: svir) vbs. til II. sløse, fx. til II. sløse 1.1: letsindig, skødesløs omgang ell. ødslen med noget. *Aakj.VB.*176. || til II. sløse 1.2: det at udføre et arbejde skødesløst og uordentligt; ogs.: uorden olgn., som er opstaaet ved skødesløshed. *Heib. Pros.*IX.33. noget slemt Sløseri. *Kirkkehist Saml.*5.R.II.261. *ErlKrist.DH.*171. || til II. sløse 1.1 (l. 15-16) og 2.2: det at drive ell. det at være lad, træg osv. hendese sin . . Tid i tanke-

løst Sløseri. *Rahb. OS. 30.* Det kan ikke længer blive ved at gaa med Niels' Sløseri. *Pont. FL. (1892). 252.* **sløset**, adj. [slø'sæt] (*til II. sløse*) **1)** uordentlig; skødesløs; sju-sket; ogs.: ødsel. || om person. Hendes Plejefader er en ualmindelig sløset og uefterrettelig Person. *ORung. PS. 166.* Mange (sukkersygepatienter er) nøjagtige med (insulin-) Behandlingen, men mange er sløse, passer ikke paa, om de tager 1 Streg mere eller mindre. *Ugeskr. f. Læger. 1929. 1180. sp. 1.* Feilb. || om ting ell. forhold. *Et sløset Kontor. *Rørd. KI. 54.* Formen (i nogle dramer) er sløset og slap. *StSprO. Nr. 174. 85.* || som adv. Enhver kunde nævne Eksempler paa, hvor sløset Smaafolk omgikkes Kongens Mønt. Hvad de tjente blev brugt til Svir og Drik eller unyttige Udgifter. *Kirk. D. 130. 2)* (*dial.*) om korn paa marken: som (p. gr. af bløst ell. nedtrampning af kreaturer) delvis ligger ned, til forsk. sider. *MDL.* || om korn(aks): med lille, indskrumpen kerne; svang. dette (o: havre) er for ringe og sløset til min egen Sæd, altsaa mindre dig tjenlig. *Cit. 1814. (AarbHards. 1913. 9).* Feilb. **sløse-vorn**, adj. († sløse-. *VSO.*) (i. br.) som er tilbøjelig til at sløse. *VSO. CMøll. LM. 23. jf.:* en Embedsmands Uvidenhed eller Sløsevorenhed. *Schand. O. II. 309.* || som adv. Det er en næsten almindelig Vedtægt blandt Hovbønder: at arbejde saa løseligt, sløsevoren og slet, som de kunne faae Lov til. *Blich. (1920). XXI. 259.* (*han*) behandler sin Jord . . skødesløs og sløsvarent. *OecMag. IV. 74.*

sløt(ten), adj. se II. sløt.

I. Sløv, en. se Sløv.

II. Sløv, et. *ft. d. s.* (maaske sa. ord som østfris. sløve, slöfe, rende, fordybning, holl. sleuf, smal rende mellem sandbakker (jf. u. I. Sløjte 3)) om forhold i klitegne: større langagtig fordybning ell. udhuling i en klits top, frembragt af vinden. *Andres. Klitf. 88. 90. 327.*

III. Sløv, subst. (af uvis oprindelse; maaske besl. m. (ell. sa. ord som) jy. sløv, sæt hjulfølge; fagl., nu næppe br.) (beklædning af) spaaner af træ, formet som tøndestave. *Wilkens. Runkelroer. Nr. 1. (1836). 163* (se u. II. kype).

IV. sløv, adj. [slø'v] sløv. *Høysg. AG. 136.* (ænyd. sløff, sløv, glda. sløff (*Mariagerleg. 84*), sløv (*Brandt. RD. I. 175*), sløv (smst. *II. 269*); *vistnok* sa. ord som sv. slö, no. *dial.* sljo, slø oft., oldn. sljër, slær, mnt. sle, oeng. slæw, slaw, maaske i formen paavirket af andre ord, f. v. slov, döv (3) ell. trög, sml. *APhS. V. 96*; jf. II. sløve samt I. sløj, II. slæne)

1) om skærende redskab olgn.: ikke skarp; stump; ogs. (nu i. br.) om stikkende redskab: ikke spids. Naar Jernet bliver sløvt, og man ikke skærper Eggen, da maa man siden anstrenge Kræfterne. *Præd. 10. 10.* *Han paa den fædest Gaas først fæsted hvide Tand; | Men med Forundring fant den stumped,

Sløv at være. *Holb. Metam. 39.* *Jeg Leen . . hvæsse vilde, | Den syntes mig lidt sløv. *Bagges. Ungd. I. 236.* *Kniven, der er sløv, kan ikke bide. *Hz. D. II. 89.* *jeg vrages som en rusten Klinge, | nu for sløv, men engang altfor hvas. *Ploug. I. 207.* *FagOSnedk.* om sløbesten: *Hannover & Smith. Papir. 75* (se skærpe sp. 61⁸). En særlig Art Ridderspil var Bø-hurt, der udfægtedes uden Rustning og med sløve Vaaben. *Sal. *X. 153.* || uegl. *JPJac. II. 103.* De gjør (*tungen*) til en sløv Klinge ved at bruge den i Tide og Utide. *Schand. IF. 223. jf.:* *Min Pen er alt for sløv, her kraftig at beskrive . . | Et Syn saa angenehm. *Holb. Paars. 62.* || i talem., se u. Ridesaar, Saks 3.

2) overf. (jf. ogs. bet. 3), m. h. t. (evne til) sansning, følelse, tænkning, handling olgn.: mat; svag; kraftløs. *Moth. S. 476.* det var kuns sløvt raisonneret, ja hver af aldeles ingen Raison. *Høysg. I. Pr. 21.* Var (*Baggesens*) Satire sløv, velan, saa kunde den desbedre oversees, og . . overbydes! *Grundtv. Udv. III. 631.* *Tro dog, Fremmede, ej, at i Norden | Livet gisper stumt og sløvt og mat. *Ploug. I. 22.* dette Folks Hjærte er blevet sløvt. *Matth. 13. 15* (*SkatRørd.*). Mit Stykke var . . sat sløvt og søvngit i Scene. *Aakj. EE. 134.* || om sanser (sanseredskeber), aandsevner olgn. Hiernen (*kan*) gøres sløv af formegen Læsning. *Holb. MTKr. 61.* det er . . for høit et Spring for hans sløve Begreb. *Biehl. DQ. IV. 364.* Fodens Følelse er sløv. *JPBlich. Chr. II. 306.* *Træg var hans Fod og sløvt hans Blik. *Holst. D. II. 5.* her maa Hundenes Hemmelighed vel skjule sig . . og nu kan selv vore sløve Næser lugte en sød Duft. *Knud Rasm. GS. I. 43.* Hun laa med sløve Øjne. *Elkjær. HF. 113.* || (nu næppe br.) om smerter olgn.: uklar; ubestemt; dump. Der kan være en Nyresteen tilstæde, uden at den Syge føler noget dertil, undtagen en sløv Trykning i den ene eller anden Side. *Paulitzky. Anvisning til Sundhedspleie. (1798). 223.* Den Syge føler ubehagelige, trykkende, sløve Smerter. *Æskulap. (overs. 1799). 31.* || om levende væsen, især person: som har lidet udviklede (ell. svækkede; jf. f. z. alderssløv) sanser, aandsevner olgn. ell. er lidet paavirkelig af, (næsten) ufølsom over for ydre og indre paavirkninger; lidenskabsløs; apatisk; ligegyldig; ogs.: som mangler energi og foretagsomhed; dorsk; dvask; ugidelig (jf. Feilb.). *Er Sjælen sløv — Har den et Hæng til Dorskhed? *Ew. (1914). V. 103.* *de vilde Glæders Ruus | Bortdunster brat, og efterlader Sjælen sløv. *Oehl. XXX. 163.* *Da fik de Blinde Syn, | Og Hørelse de Dove, | Opmærksomhed de Sløve. *Grundtv. SS. I. 181.* han var bleven kjed af sit Arbejde og sløv for sin Fremtid. *Schand. SB. 191.* *KPont. Psychiatr. III. 85.* (*Starkad*) maner den sløve unge konge til at ryste lathed og skam af sig. *AOlr. DH. II. 11.* (*bot.*) om plante; se u. hede-, kuldesløv.

3) (jf. bet. 2) † om vinter: mild. *Moth. S476.*

V. sløv, adj. [slø'v, sløu'] (arkais. *sløg. VilhAnd.Horats.1.85.99.* — dial. ogs. *sløven (JReinhardt.Karos.1881.75. jf. Feilb.)* ell. *sløj. JHSmidth.Ords.139. VSO.VI.517* („Paa Falster“). *UjF.(Lolland).* (ænyd. (fl.) sløffue, *glda. sløv (Rimkr.96), fsv. sløgher, oldn. sløgr; til stammen i III. slaa; jf. III. slu, Sløjd, IV. sløv; især dial.) klog; kløgtig; snild; ogs.: beregnende, (lidt) snu, (lidt) listig. Ib var „sløv“ (anm.: forstilt enfoldig, men snu); han kløede sig bag Øret og sagde. *Blich.(1920).XXVI.2. Skjoldb.SM.70.* „Nu tænker Æ øt, han gjør den Synd for Resten af sit Liv!“ „Ha, ha, ha, ha!“ lo Mændene. „Per Hjarmsted det er en sløv Karl.“ *JakKnu.S.12. FrGrundtv. LK.145. MDL. Feilb. || spec. (jf. haandslöv): fiks paa fingrene; fingernem. HDahl. AM.138.**

Sløv-, i ssg. [slø'v-, 'sløu-] især af IV. sløv; om ssg. m. I. Sløv se u. Slev-bor, -fuld.

I. Sløve, en. se Slev.

II. sløve, v. [slø'və] -ede. vbs. -else (s. d.). (jf. oldn. *sljófa* (til *sljór*, se u. IV. sløv); til IV. sløv) 1) (jf. IV. sløv 1) m. h. t. skærende redskab olgn.: gøre sløv; ofte i billedl. anv. *Nu vil jeg ganske hvile | Mig op til Christi Barm, | Der sløves Dødens Pile. *SalmHus.557.5. Grundtv. Udv. III. 283.* *Solen . . sløver Frostens hvasse Piil. *Blich.(1920).VII.161. Haandgern.360. 2)* (jf. IV. sløv 2) overf.: gøre sløv, mat, svag, kraftløs olgn.; svække. Sløve Forstanden. *vAph.(1764).* Meneskene nærme sig til Dyrene ved en Overtroe, der sløver og forkuer deres Fornuft. *Horreb.II.171.* *Begerlighed med Tiden sløves ei. *Boye.Brødr.62. JJPJac.II. 252. || m. h. t. levende væsen, især person: svække ens sanser, aandsevner, bevidsthed olgn.; gøre mindre følsom over for ydre ell. indre paavirkninger; gøre ligegyldig, apatisk; ogs.: gøre uklar. sløves i Forstand. vAph.(1759).* *Kiøbstedsfolket, plat og sløvet, | Fromhed, Kraft og Tro berøvet. *Oehl.XIX.126.* en Slange, der sløver sit Rov med sin Aande. *Hauch.IV.217.* Behandlingen bør i slige smertefulde Tilfælde blot være sløvende (calmerende). *Kluge.Den dyriske Magnetisme.(overs.1817).135.* en Kulilte-Forgiftning . . optræder uden forudgaaende Varsel. Ganske langsomt sløves man ind i bevidstløs Tilstand. *Pol.^{17/18}.1935.2.sp.5. jf.: Else* sad der i stille Sløvethed. *Jørgen Niels.O.220. || (l. br.) gøre mindre kraftig, tydelig, skarp olgn.; m. h. t. stemme: de begyndte at tale med lidt langsomme sløvede Stemmer. Bang.T.14.* hendes Stemme sløves af Graad. *IngebThorup. MenLivetleves.(1925).5. m. h. t. omrids, linier olgn.: Søkler, hvis Profiler . . er sløvede og lidet udprægede. MMackeprang. Vore Landsbykirker.(1920).22.*

3) befinde sig i en døsende, dvask tilstand; (ligge, sidde olgn. og) døse; ogs.: komme i en saadan tilstand. Derinde i Beværtningen var Lampen tændt under Loftet og lyste ned over fire-fem Skikkelser, der sad og sløvede ved de smaa Borde. *Pont.SM.173.* (han) havde drejet den tykkeste Del af Turbanen mod Solen, han indrettede sig paa at vente, sløvede væk. *JVJens.Sk.34.* den Slaphedens Stund . . hvor han sløver over de engelske og franske Billedblade. *Pol.^{18/19}.1907.3.* det er (store rovdysrs) Natur at ligge og sløve, naar de ikke netop er paa Jagt efter den nødvendige Føde. *Tidens Kvinder.^{11/12}.1928.14.* En Tid faldt Daniel til Ro, sløvede hen. *JørgenNiels.KB.188. || (l. br.) i videre anv., om tid (tidsrum) ell. virksomhed: snegle af sted (paa en ensformig, kedsommelig maade). I Skolestuen sløvede Undervisningen afsted i langsomst mulige Tempo. Christmas.UT.85. refl.: Istedetfor sløver Tiden sig hen for mig. GBehrend.EnSynderinde.(1901).19. || gaa og sløve, (især dial.) drive; dovne; slentre, snegle af sted. Feilb. || sløve af sig, (dial.) smøge af sig; undrage sig forpligtelser. *Moth.S476. Uhrskov. Folk.(1925).117. Feilb. Sløvelse*, en. (især Ø ell. med.) vbs. til II. sløve, især i bet. 2: det at sløve ell. sløves; ogs. om den herved fremkomne tilstand: sløvhed, hans sidste Tids . . meget kjendelige Sløvelse. *Sibb. Taleover Melchior.(1834).30. Brandes.VII. 138. KPont.Psychiatr.III.132.**

sløven, adj. se V. sløv.

sløv-gøre, v. [-gø'rə] vbs. (sj.) -else (*Larsen.*) (ænyd. d. s.; nu sj.) gøre sløv; sløve; især til IV. sløv 2: det (er) at handle imod vor ædle Bestemmelse (at) sløvgjøre vor Siel. *Rahb.Tilsk.1791.360.* Arbejde har sløvgjort os. *Steffens.¹³²* Dagen virker ofte sløvgjørende paa den raske Beslutning, som Natten udklækkede. *Gylb.VII. 98. Ø Sløv-hed*, en. (*glda. sløwhet (Suso. 165)*) det at være sløv; fx.: 1) (l. br.) til IV. sløv 1. *VSO. MO. 2)* til IV. sløv 2. *en ædel og en udvalgt Aand, | Der aldrig hildedes i Sløvheds Lænke. *Hauch.Lyr.63.* Først Fortvivlelsen, den unyttige Fortvivlelse, og saa den nyttige Sløvhed. *JJPJac.II.200. Panum. 546. hertil fx. Sløvheds-følelse, -tilstand (ThomLa.EI.92. Seiberg.KK.II.163).* || (nu næppe br.) om (tilstand af) uklar, ubestemt, dump (smerte)formennelse. Den Syge havde en Fornemmelse, som om man trak i Stumpen (o: efter en amputation), og klagede over Sløvhed i den. *BiblLæg.XX.173. -sind*, et. sløv (IV2) sindstilstand; navnlig (jf. Ungdomssløvsind; med.) om sindssyge, der er karakteriseret ved sløvhed, svækkelse af aandsevner, spec. som fællesbetegnelse for (de forsk. former af) efter barnealderen erhvervet psykisk svækkelse (Dementia). *NordConvLex.²V.391.* Sygdommen kan . . gaa over i uheldredeligt Sløvsind med stærkere Svækkelse af Evnerne

og almindelig Forvirring. *KPont.Psychiatr.I. 147.* han kunde overvindes af saadan et Sløvsind! *Breum.FS.115. VoreSygd.III.425.* **-sindet**, *adj.* (*jf.* -sind) præget ell. lidende af sløvsind. *Rahb.(MO.)*. de eneste som om . . . Lordagen saa de rædsomme Ord (*∴* paa en tavle), og derpaa sløvsindet viskede dem ud, var Skolens to Rengøringskoner. *KNorden.JL.I.118. jf.: (det) er de rolige, i udpræget Grad sløvsindede Former (∴ af en bestemt form for sindssyge)*, der træffes hos Kvinder. *DJacobson.DP.9.*

smaa, *adj.* [små?] *Høysg.AG.53.56. intk. og adv. -t* [smød] ell. (*nu kun dial.*) *d. s.* (*som intk.: Feilb.; som adv.: Moth.S517. jf. u. bet. 12.; gradbøjn. mindre, mindst (s. d.) ell. (nu næppe br. uden for barnespr. olgn.)* **smaaere** (*Oec.Mag.IV.110*), **smaarest** (*Rahb. Nath.115. Lucretius.Naturen.I.(overs.1925). 21. sml. dial. komp. smaaere (Esp.314), smare (smst. Feilb.), superl. smaast (Esp.314) ell. (nu kun dial.) komp. smærre (PSchulz.DS. 64. Høysg.AG.56. Tode.V101. Junge. JH Smidth.Ords.139. MDL. Skattegraveren.1888. I.112 (sjæll.) ell. smære (Moth.S514. LTid. 1745.717. jf. MDL. Feilb.), superl. smærrest (PSchulz.DS.64. Grundtv.(KbhSkild.1817. 421). JHSmidth.Ords.139. Skattegraveren. 1888.I.112. Feilb.) ell. smærst (PSchulz.DS. 64. Høysg.AG.56. Agerbech.FL.96.180. Tode. 30 Overs.afCadogan:Gigt.(1796).29. MDL.) ell. smæst (MDL. Feilb.). (*æda. sma (komp. smærræ: Harp.Kr.120; superl. smæst: AM.), oldn. smár; besl. m. ohl. smahi, lille, ringe, jf. mnt. sma- i ssgr.; sml. forsmaa, smæde, smæget samt smal*)*

A. *som flt. til III. lille (og liden).*

1) svarende til III. lille 1: af forholdsvist ringe størrelse, udstrækning, omfang. **1.1)** svarende til III. lille 1.1, om levende væsner. det er ikke smukt at tage Børnenes Brød, og kaste det for smaa Hunde. *Matth. 15.26. *Skal ej dig (∴ enken) Gud betænke, | Som føder Ravne smaa! Salm.Hj.637.7. Edderkopperne lader han . . . rolig kravle rundt paa sig — navnlig de smaa — thi det betyder „Lykke“.* *Wied.TK.209.* smaa dyr, se I. Dyr 2.2. smaa høns, se Høns 2.1. || i forb. m. ord af sa. bet. (*dannende emfatisk udtr.*). Yndige Faar, smaae lille Dyr. *Suhm.Idyller og Samtaler.(1772).58. nu kun i forb. smaa bitte, bitte smaa, se II. bitte 1.1. || i mange talem. og ordspr., fz. stille med de smaa heste (se u. Hest 1.4), nu kniber det for de smaa jøder ell. jødedreng (se I. Jøde 1.2, Jødedreng), smaa fugle (gør) smaa røder (se I. Rede 1.3). || substantivisk. Der ere fire Smaa (*Chr.VI: smaa ting*) paa Jorden (1931: Fire paa Jorden er smaa) . . . Myrerne . . . Kaninerne . . . Grøshopperne . . . 60 Firbenet. *Ords.30.24. især i forb. de smaa, spec. i flg. anv.: 1. om mennesk ell. menneskelignende væsner af ringe størrelse (højde).* *Lad Andre kun syng om Alt, hvad der er*

Stort, | Jeg synger om de Smaa — det har endnu Ingen gjort. *Bogh.D.II.54. om nisser: *Alt længe maatte de lyssky Smaa | fra Sted og til Sted forjagede gaa. Kaalund.110. DSt.1909.163. talem. (vel egl. (efter Matth. 18.10, se u. bet. 6.2) om børn): man skal ikke foragte de smaa. *Foragte skal man just ei de Smaae, | Tidt naae de, hvor ei de Store kan naae.* *Oehl.XIV.31. Grundtv.Da.Ord-sprog.(1845).nr.2424. Krist.Ordspr.nr.8149. 2. (dial.) eufem. betegnelse (tabuord) for mus. JHSmidth.Ords.139. VSO.III.K110. Mau. II.369. I Juletiden (hed) Rotter og Mus . . . „de store og smaa“.* *Nordsjæll.F.III.14. Feilb. II.630. 1.2) svarende til III. lille 1.2; især om ting. Figentræet haver udsdakt sine smaa Figen (1931: Figentræets Smaafrugter svulmer).* *Højs.2.13. Glasset . . . gjør Tingene store, smaa, langt fra, nær hos.* *Suhm.II.63. *Ak! ingensteds er Roserne saa røde; | Ak! ingensteds er Tornene saa smaa (∴ som i fædrelandet).* *Bagges.IV.224. *Vi kjende kun til Høie smaa; | Men det er luttet Kjæmpegrave!* *Rich.(PaaSkydebanen.StudenterforeningensNord.Højtid¹⁹/1852.4).* (*skoene*) var for smaa over Vristen. *KMich.MT.39.* uldne Børne Golfjakker, i smaa Størrelser (*ud-sælges*). *NatTid.²⁸/1923.Aft.2.sp.5.* smaa gryder ell. krukker ell. potter har ogsaa ører, se I. Gryde 1, I. Krukke 1, I. Potte 5.2. || om legemsdele olgn.; spec. om lemmer: korte. Blodet . . . har en hastigere Bevægelse i de Større (arterier) end i de Smerre. *LTid.1734.751.* hun fo'r hen over Loftet . . . Hendes smaa Ben trommede ned af Trappen. *Rønberg.GK. 112. *Skal noget følge mig fra denne Jord, | da vil jeg have dette Halsbaand paa, | til Barnearme, som er lidt for smaa (∴: knap naar om faderens hals).* *HakHolm.FT.59.* de smaa skamlæber, se Skamlæbe. || (*nu sj. i rigsspr.; jf. u. liden 1.2, III. lille 1.2*) i betegnelser for planter, fz. smaa katost, liden katost, *Malva rotundifolia L. Viborg.Pl. (1793).142. smaa klokker, liden klokke, Campanula rotundifolia L. JTusch.48. smaa snerrer, se Snerre (jf. Smaasnerre). smaa syrer, rødknæ, *Rumex acetosella L. JTusch. 209. Viborg.Pl.(1793).72. se endvidere smst. 326. JTusch.reg.94. || om (hvad der optager) flader, strækninger, arealer: af ringe omfang, areal. de gjorde mure . . . om deres smaa stæder (1871: Byerne).* *Jud.4.4(Chr.VI).* *Væggene lidt skjæve staae, | Ruderne er ganske smaa. *HCAnd.SS.XII.50. *I Danmark ligger der Hus ved Hus, | vel tusind smaa Huse paa Rad.* *Sødb.GD.131. smaa Stræder.* *KLars.SF.243. Smaafyrsterne vendte tilbage til deres smaa Stater.* *Aubry.Kongen af Rom.(overs.1933).254. ordspr.: mange bække smaa gør en stor aa, se II. Aa 3. i forb. som spise ved smaa borde, (jf. Smaaabord) spise ved mindre borde i pensionat, hotel olgn. (og ikke ved et stort fælles bord).* *Bl&T.1217. 1.Kls. Hotelpension . . . Serve-**

ring ved smaa Borde. *Pol.*²/₆1940.14.sp.1. *jf.* Smaagade: de smaa Gader ved Volden. *VilhAnd.Litt.II.217.* Ewalds Milieu er de smaa Gader og Kartoffelkysten (Strandvejen). *smst.711.* † *m. h. t. sejlføring:* føre smaa klude, se Klud 2.3. gaa, ligge for smaa sejl, se I. Sejl 1.2. || om bogstaver. 1. (*jf.* lille sp. 930^{af}) *begyndelsesbogstaver, der ikke hører til kapitalbogstaverne, de „store“ bogstaver.* *Bibliot.II.²II.420.* hvis man skriver med lutter smaa Bogstaver som Born paa Plankeværker, saa har man indlagt sig revolutionen Fortjeneste. *JacPaludan.UR.353.* se ogs. u. Bogstav 1.2. *typer, der er mindre end brødskriften: petit olgn.; ogs. om bogstaverne i minuskelskriften.* *Sal.²XVII.101.* det, der er trykt med smaa Bogstaver. *VilhAnd.Litt.IV.647.* *jf.* de smaa døde u. II. død 1.3. || (*m. overgang til bet. 3*) om bevægelser. smaae jomfruelige Skridt. *P.Møll.ES.III.70.* Hendes 20 Bryster vugger to smaa Vug for hvert Trin, hun tager. *Thuborg.NV.128.* Han flyttede sig med smaa, haarde Hump med Træbenet hen til hende. *Søiberg.KK.I.133.* 1.3) *svarende til III. lille 1.3, om (ringe) mængder, kvanta, portioner olgn. (ell. beholdere til saadanne).* Samariæ kalv (∴ en guldkalv) skal være til smaa stykker (1871: (blive) til Splinter). *Hos.8.6(Chr.VI).* adskillige smaa Biretter. *Holb.Vgs.II.3.* Viin eller Olive indkøbes . . paa smaae Foustager; da disse Ting paa et stort Foustage lettelig bedærvs, inden det kan blive udtømt. *Cit.1794.(SøkrigsA.²Kkkk4^v).* efter præp. i til betegnelse af deling, fordeling, udstykning i mindre kvanta, dele (ofte i forb. i smaa stykker). han afskar den ugudelige Nikanors Tunge, og befalede at give Fuglene den i smaa Stykker. *2Makk.15.33.* sælge Hørkramvahre i smaa Partier. *Adr.²1762.sp.7.* *Forræderen hugged . . | I mange smaae Stykker hans blødende Barm. *Bagges.NbID.210.* han har faaet brændet hjem i smaa portioner | i smaa maader, se I. Maade 2.1. i smaa pluk, se Pluk 1.1. smaa smuler er ogsaa brød, se I. Smule 1. || om drikke. det var nogle meget smaa snapse | smaa sorte, se sort. *jf.* klar sp. 481^a. || om noget skrevet ell. trykt. I denne Samling findes (to større) Russiske Afhandlinger . . Derpaa følge nogle smære Stykker. *LTid.1745.717.* Smaa Fortællinger. *Goldschm.(bogtitel.1868).(Ewalds)* faa og smaa kritiske Afhandlinger. *VilhAnd.Litt.II.455.* *jf. ovf.:* læse noget i smaa portioner olgn., se Portion 1.1. 1.4) *svarende til III. lille 1.4: bestaaende af faa individer. (huse)* hvor mange smaa Partier bo tilsammen. *Cit.1789.(HMatthiess.KG.24).* teatret har kun haft smaa huse i den sidste tid | smaa flokke, menigheder, nationer | *jf.* Smaafolk 3: de smaa (∴ talfattige) Folk have ofte frembragt store Mænd. *D&H.*

2) *svarende til III. lille 2: kortvarige.* der var kun smaa mellemakter | *jf. u. bet.*

1.3: Tik-tak sagde Uret i Krogen . . Tiden deltes i smaa Stykker. *JVJens.HF.29.* || (*delvis til bet. 3*) om rejser olgn. Denne Bænk var Maalet for Mary's smaa Vandringer. *JHelms.G.64.* gøre smaa udflugter |

3) *svarende til III. lille 3: af forholdsvise ringe grad, betydning olgn. 3.1) svarende til III. lille 3.1, om personer. de (sætter) deres og deres endnu smærre Tilhængeres Penne . . i Arbeide.* *Abrah.TG.19.* vores Mandfolk er allesammen ynkelige smaa Skrav. *CEw.Æ.IX.30.* de store og smaa bønder, se Bonde 1.1. *jf.* Smaafolk 3: Fra Fyen har jeg en heel Pose fuld af Curiosa, foruden et Vers fra en Dame og en Egekrands; der kan De see, at smaae Folk ogsaa kan faae lidt Grønt. *HCAnd.Breve.I.33. (Leck Fischers)* Romaner om Borgerklassens og Arbejderklassens smaa Folk. *Tilsk.1938.II.315.* smaa helgene gøre og jærtegn, se Helgen 1. de fire store og de tolv smaa poeter, se Poet 1. smaa profeter, se I. Profet 1.1 og 3. man hænger de smaa tyve og lader de store løbe, se Tyv (*jf. u.* Skælm 1.2.) || *substantivisk, om personer i ringe kaar, af ringe stand ell. betydning; ogs. (relig.) om mennesker, der føler sig ringe, svage overfor gud ell. (jf. bet. 6.2) føler sig som guds born.* du er de Ringes Gud og de Smaaes Hjælper. *Jud.9.13.* *Styrkes, oplives, | Skal dine (∴ guds) Smaa. *Grundtv.SS.I.141.* *Til vor lille Gjerning ud | Gik vi Smaa fuldglade. *Ing.RSE.VII.244.* *(*jeg elsker*) De tusinde Smaa, der stedes i Strid | og vinder kun Fod for Fod. *Sødb.GD.132.* Han skal . . være en ypperlig Taler og navnlig have et godt Greb paa at vinde de Smaa. *HWulfj.DR.502.* de smaa i samfundet, se Samfund 6.1. ofte i forb. m. store (oftest i forb. store og smaa): (*han*) straffede . . Misgjerninger hos de Store, som hos de Smaa. *Molb.DH.II.226.* *Lidt dog Store, Mindre Smaa | Kan tilgavns fuldbreng. *Ing.RSE.VII.243.* 3.2) *svarende til III. lille 3.2, om ting, forhold, tilstande, handlinger olgn.* smaa Kulinger. *Jens Sor.II.2.* Jeg har ellers ved fortsat Underøgelse ikke forandret min Mening om nogen Hovedpunkt, men vel berigtiget den i nogle smaa Omstændigheder. *Rask.Üdv.I.12.* *Nær de smaa, de svage Kræfter. *Rich.(SalmHj.667.2).* hver Helligdag, ikke alene paa de høje men selv paa de smaa som Kyndelmisse-Aften, Hvide-Tirsdag, Paaskeaften. *TroelsL.V53.* Vore store Mænd udgaende fra smaa Hjem. *CClausen.(bogtitel.1897).* smaa Erhverv, som Havebrug, Fjerkræavl. *Cit.1899.(Ribe Amt.1922.586).* Københavnerens daglige Fornødenheder var faa og smaa. *AJeppesen.Fra det gl.Kdh.(1935).95.* en Latinpoesi, der ikke blot optager Antikens smaa Digtgener, men forsøger sig med Eposet. *OFriis.Litt.202.* smaa bede, se IV. Bede. smaa gældssager, se Gældssag. smaa kirkebestillinger, se Kirkebestilling. smaa kopper, pokker, se Kopper, Pokker 1. smaa midler, ringe

ubetydelige hjælpemidler. bringe det vidt med smaa Midler. *D&H. Buchh. ÜH. 66* (se u. I. Midd. 7.1). Man kan forberde sin Stil med smaa Midler. *Billeskov J. H. 1. 39*. smaa ra-gerier, se Rageri 2. smaa sager ell. (nu næsten kun) ting, (jf. Smaa-sag, -ting) genstande af ringe værdi, betydning; forhold, som er lidet fremtrædende ell. (forholdsvis) ubetydelige; noget ringe, ubetydeligt. Rettens Midd. toge alle mine smaa Sager bort. *Holb. DR. IV. 2*. Jeg forlanger ingen Forandring udi Materien men allene nogle smaa Ting udi Stilen. *sa. Usynt. III. 6*. vor Vert . . loed os tilkomme alt det sædvanlige — Og det var vist ingen smaae Ting. *Ev. (1914). IV. 242*. De uendelig smaa Tings Beregning (∴ infinitesimalregning). *vAph. (1772). III. 396*. alt dette var jo kun de smaa Ting. *ESkram. HV. 18*. Dagliglivet — Livet med og i de smaa Ting. *Bang. UA. 17*. smaa slag, se I. Slag 14.1. smaa vine, (jf. fr. petit vin; jagl.) om (forholdsvis) lette (og billige) vine. *Peter Bourgogne. Et godt Glas Vin. (1935). 40. 46*. || ♣ om værdien af kort ell. kortspil. 4 smaa Trumfer. *JWarburg. Melding i Kontrakt-Bridge. (1932). 35*. det har været smaa spil i aften | es, dame, smaa fjerde olgn., se u. bet. 9.3. || om pengeværdier, beløb: af ringe størrelse, værdi. (en mand) med store Fordringer og smaa Indtægter. *Nans. Judiths Ægteskab. (1898). 41*. Meget smaa Priser. *Berl. Tid. 11/11 1929. Aft. 3. sp. 4*. det er ikke smaa beløb, der staar paa spil | smaa Midler. *Ludv. fortiene små penge. Moth. P. 55*. jeg har faaet noget af Jydens Evne til at faa smaa Penge til at strække til. *Aakj. EE. 185*. pengene var smaa, indtægterne var ringe; det var smaa med penge. Pengene var smaa dengang ved Provinspressen. *smst. 31*. smaa bidrag modtages med taknemmelighed (ogs. m. tilføjelsen: store med begærlighed. *Krist. Ordspr. 19*), egl. i opfordringer til at yde pengebidrag olgn. til noget; (spøg.) i videre anv., som opfordring til at yde ell. som tak for ydede bidrag af anden art. Her er en stor Buxemangel, smaa Bidrag modtages med Taknemmelighed. *HCAnd. TB. I. 13*. „Her har du min Stemme.“ — „Tak. Det er altid en Begyndelse.“ — Smaa Bidrag modtages med Taknemmelighed. „*Gjel. GL. 550*. se ogs. u. Bidrag sp. 632²³. — om økonomiske omstændigheder, især i forb. smaa kaar, temmelig daarlige, trænge kaar (jf. Smaakaar). hans Kaar vedbleve at være meget smaae. *OleNavnløs. To Fortællinger. (1858). 146*. Martin . . sad i smaa Kaar, men slog forholdsvis stort paa. *Goldschm. VIII. 18*. han sidder i smaa Omstændigheder. *Mau. II. 309*. *CSPet. Litt. 631*. — om pengestykker (jf. Smaa-mønt, -penge) ell. (nu næsten kun) sedler: af (forholdsvis) ringe paalydende værdi. smaae kobber-penge. *Holb. DNB. 591*. I gaar smuurte jeg 4 Holstenske Tolvskillingen i en Bonde, og fick gode smaa Penge derfor. *sa. UHH. II. 6*.

(han) bytter den (∴ en tidalers seddel) for mig i 5 smaa sedler og in 5 daller sedel. *Kollerød. 178*. Jeg havde nogle smaa Pen-ge i Lommen. *Freflij Olsen. Enkbh. Journalist. (1922). 69*. || om vurderende ord ell. tanker: beskeden. (han) er . . en Mand af smaa Ord om sine egne Ting. *DagNyh. 12/11 1922. 6. sp. 3*. O bevar os! fra saadanne smaa Tanker, om saa stor en Gud, som vor Gud. *Oecon. T. VI. 81*. i forb. som ikke have smaa tanker om sig selv, overvurdere sig selv ell. være selvbevidst, indbildsk. || om timerne efter midnat (der betegnes med de smaa tal: kl. 1, 2 osv.); i forb. de smaa timer (jf. Smaatime) ell. (dial.) tal (*Galsch. SR. 64*. *Kulsvier B. 99*) ell. (l. br.) klokkeslæt (*Jørg. YD. 68*), slag (se u. I. Slag 3.2). de fine Restauranter, hvor der danses i de smaa Timer. *PLEvin. LM. 51*. Først i de smaa Morgentimer vil Billedet begynde at udfolde sig (∴ af de engelske valg). *Pol. 10/11 1924. 9. sp. 1*. Timerne gik, de blev smaa, inden der blev kaldt til Frokostbordene. *smst. 12/11 1934. Sønd. 15. sp. 3. 3.3* svarende til III. lille 3.3; bet. 3.2 brugt som udtr. for forsigtighed ell. beskedenhed, om hvad der objektivt betragtet maaske ikke er af ringe grad, vighighed osv. Jeg vil . . sige ham nogle smaa Sandheder. *Holb. Vgs. (1731). II. 14*. Jeg forstaaer ved Lefleri . . de smaa Kjærlighedsforbindelser, der ikke vedkomme Aand eller Hjerte. *Gylb. TT. 231*. (jeg blev som barn) bragt ind i Salen for . . at underholde Gæsterne med mine smaa Færdigheder paa Fløjte. *Ehrencr. Kilde. (Berl. Tid. Kv. 1/11 1920. 1. sp. 2)*. De hypper Deres egne smaa private Kartofler, tror De ikke, jeg ser dem piple op af Rækkerne allerede? *SvLa. FK. 200*. smaa pudserier, se II. Pudseri. han har sine smaa sider, se I. Side 4.1. 3.4) svarende til III. lille 3.4: som staar paa et lavt aandeligt standpunkt ell. er af ringe aandelig betydning ell. værdi. *Hvorfor er vi Mennesker usle, | hvorfor er I Mænd saa smaa? *Stuck. S. 54*. *LFeilb. Naturlærens Live-ABC. (1905-7). 5*. jf. Smaasjæl 1: Yppigheden . . ødelægger, og ydermere ødelægger i Snurrepiberier og Narreverk. Den er smaa Sieles Fornøjelse og Triumph. *Prahl. AH. IV. 253*. se ogs. Sjæl sp. 44⁸. 4) (især talespr.) svarende til III. lille 4: som næsten kan kaldes det, subst. betegner; som i mindre format er billeder af ell. sidestykker til det, subst. betegner. 4.1) i al alm.; svarende til III. lille 4.1. (vi ∴ skoledrengene, der leger krig) begyndte at blande en Art af Politique i vore smaae Krige. *Ev. (1914). IV. 251*. der er store haver til villaerne, hele smaa parker | 4.2) svarende til III. lille 4.2, om personer. dette mærkelige Eventyr-land (∴ Amerika) . . hvor Bønderkarle blev smaa Millionærer. *EMortens. H. 52*. I faar Lov at ligge her og spille smaa Prinsesser paa Ærten. *GJørg. GF. 47*. vi lever som smaa gre-ver | 4.3) svarende til III. lille 4.3; dels i

forb. som to smaa mil, timer osv., dels (nu især; m. overgang til adverbial brug) smaa to mil, timer osv., knap to mil osv. Emaus . . laae kun 3 smaa Miile fra Jerusalem. *Hob. JH. II. 316. Bagges. DVIX. 412.* Tømmeret i den vestre Tvergavl havde forskudt sig smaa to Tommer. *PEBenzon. P. 183.* Det fryszer smaa 30 Grader. *AchtonFriis. A. J. 181.* „Er der langt at gaa hjem til Dem?“ . . „Smaa ti Minutter.“ *FrPoulsen. MD. 68.* Om to smaa Timer skulde Toget naa hendes nye By. *JorgenNiels. DH. 8.*

5) (især dagl.) svarende til III. lille 5: svage, underlegne i forhold til andre; ogs.: forsagte, forknytte o. lign. Passagererne . . saa paa hinanden, smaa i Munden, uden at nogen dog . . lagde Angst for Dagen. *JVJens. G. 76.* især i forb. være, blive (de) smaa, gøre sig smaa: (folk) gjorde sig saa smaa som muligt i Forhold til (den mægtige konferensraad). *JHelms. G. 144.* vi (o: danskerne) havde Retten, men var de Smaa. *KNyrop. TS. 13.* Mange af Skovtyvene kunde være bryske nok, naar de blev overraskede i deres Arbejde. Andre gjorde sig smaa og bad godt for sig, bare de maatte have Lov at løbe deres Vej. *AarbAarb. 1931. 164. Feilb.*

6) svarende til III. lille 6: som (endnu) er (ganske unge) børn ell. unger; ofte m. mer ell. mindre kælede bibet. (jf. bet. 7). 6.1) som adj.; svarende til III. lille 6.1. der (kom) smaa Dreng (1931: Smaadrenge) ud af Staden. *2Kg. 2. 23.* *To Brød jeg har kun til fem smaae Siæle (jf. Smaasjæl 2). *Oehl. Digte. III. (1823). 263.* (han) rendte . . med de andre Dreng, og nappede mig i Troien . . og jeg havde nu min Commers af de smaa Gavytve. *Oversk. Com. IV. 29.* om dyrs unger: *Jeg passer vel paa | Mine Gjæslinger smaa. *Winth. (Fortællinger og Vers. Ud. af G. Rode. [1858]. 74.)* Duer . . 2 flyvefærdige Unger og 2 smaa Unger. *Politi E. Kosterbl. 2/1. 1924. 3. sp. 2.* have smaa kyllinger paa fjælen, se Kylling 1.3. om unge planter: Naar man kober smaa, unge Grantræer paa en Planteskole, er de gerne trukket; det vil sige, de er blevet plantet om hvert Aar for at hærdes. *Placour. K. 139.* || i forb. smaa børn (jf. Smaabarn). lader de smaa Børn komme til mig. *Marc. 10. 14.* jeg er jo gandske qvæst, og derfor beder ydmygt om min Demission, og Naadepenge for mig, min Hustrue og mange smaa Børn. *Hob. Tyb. V. 8.* *Hvad Englene sang i Verden ud | Nu alle smaa Børn skal sjunge. *Ing. RSE. VII. 231.* ordspr.: smaa børn træder moderen paa forklædet osv., se Forklæde 1.2. smaa børn, smaa sorger; store børn, store sorger. *Mau. 501. Duelund. N. 147.* || om hvad der høres til ell. er ejendommeligt for børn, barnealderen. *Nu falde de smaa Gluger til; | God Nat jeg paa dem kysser. *PMøll. (1855). I. 51.* de smaa Been havde hun trukket op under sig, men hun frøs endnu mere. *HCAnd. (1919). II. 207.* Ved et Tiende-

gilde hos os i mine smaa Drengaar husker jeg, at Smeden . . havde en Forhandling med Gaardmændene. *AarbSørø. 1925. 21.* de smaa klasser (o: de nederste skoleklasser) | (have) smaa ben i maven, se I. Mave 3.3 (jf. Feilb. u. småben). 6.2) brugt substantivisk, svarende til III. lille 6.2. Seer til, at I ikke foragte Een af disse smaa. *Matth. 18. 10.* Min Kone og mine to smaa hilse flittigen. *Langebek. Breve. 384.* *Mens stakkels Moder saa taler, og græder, | I varme Koffer de Smaa hun klæder. *Oehl. XXIV. 274.* *Hvor staaer det til, I Smaa? *Heib. Poet. VI. 166.* han (gik) ind i Søstrenes Værelse. De to smaa sov trygt. *Leck Fischer. A. 21.* de smaa, spec. om børn i de lavere skoleklasser. *O væg, o væg, o grumme tykke væg, | som holdt ham (o: skoleeleven) blandt de små! *Hostr. SD. I. 189.* (han) har tævet en af de store, som slog en af de smaa (o: i en skole). *AnkerLars. VS. 12.* forstemt gik han (o: læreren) ind til de smaa Religionstime. *OTHyreg. UA. 35.* i forb. som store og smaa, voksne og børn; ogs.: større og mindre børn. *Tænk paa de store, og tænk paa de smaa, | og tænk paa den lille, som i Vuggen laa. *DFU. nr. 11. 27.* *Modersmaal er det Rosenbaand, | Som store og smaa omslynger. *Grundtv. PS. VI. 187.* *PMøll. (1855). II. 9.* *hvor danske Toner klinge, | Skal med Stolthed Store, Smaa | Fædrelandets Tak Jer bringe! *Holst. I. 6.* || om nyfødte børn. *Stork! Stork! favr Smaa | Bring'er du vor Moder. | Er det en Søster med Øjne blaae? | Eller en lille Kjørbroder? *Ing. RSE. VIII. 71.* især i udtr. for at føde ell. vente sin nedkomst, som faa, skulle have, vente (se vente), ønske sig smaa. *FrGrundtv. LK. 88.* stillet an paa en fremtrædende Plads imellem Kakkellovnen og Anne Grams Seng det blev den (o: en natstol) uvægerlig hver Gang, der skulde komme Smaa. *Bregend. DN. 163.* De kære Pigebørns Stedmoder var jo god til selv at faa smaa og syg til at holde af sine egne. *AHenningens. BM. 69.* Saadan som de har ønsket sig Smaa! *AndNx. DM. V. 41.* Du skal vel have smaa nu? Du er vel lyk nu? *Daastrup. MinDagbog. (1927). 41.* jf. *JSMøll. MB. 28.* || om unger af dyr (især: fugle). *Naar frit igien kun Fuglen boer | Med sine Smaa. *Oehl. XX. 120.* *Skynd dig (o: en fugl) nu hjem til din fjedrede Mage, | Til de guulnøbede Smaa. *Winth. I. 68.* *moderløs' vare de arme Smaa — | O, har Du en Moder, da skjøn derpaa! *Kaalund. 219.* || (l. br.) om unge planter. *Midt i den grønne Dæmring, | Under Tag i den lune Hal | Er Bøgen spiret og voxet | Mellem Viol og Konval . . | Der rinder dens første Barndom; | De Store frede de Smaa. *Recke. LD. 79.*

7) (især poet. ell. (om personer) spøg.) svarende til III. lille 7, med kvalitativ bibet., især i kælede ell. fortrolig til- ell. om-tale. *Der gaar Dans i Kong Valdemars Gaard, | der danser Dronning med Jomfru

smaa. *DFU.nr.18.1.* *Velkommen igien, Guds Engle smaa. *Grundtv.SS.I.401.* *Kommer hid, I Piger smaa! | Strängen vil jeg røre. *sa.PS.1.259.* *Nu vaagne alle Guds Fugle smaa. *Ing.RSE.VII.236.* *Nu titte til hinanden de favre Blomster smaa. *smst.240.* *Høit over alle de Stjerner smaa . . | Der er en Sal | Saa høi og sval. *Heib.Poet.VI.19.* De efter Oplevelser i Paris tørstende smaa Provindsdamer. *KMads.Franskellustratorer.(1929).19.* *Bare dulre om i Gaden, | se paa Byens Piger smaa. *KBecker.S.II.12.*

B. som ent.

8) ringe m. h. t. størrelse, omfang ell. (spjældnere) mængde, antal (Der var meget smaat Hus til den anden Opførelse af (operaen). *Pol.⁹1926.6.sp.5;* *jf. ogs. u. bet. 8.a); især om samling, masse, noget sammensat: bestaaende af enheder, dele, der hver for sig er af ringe størrelse ell. omfang; i rigsspr. (talespr.) kun i inkt. ved betegnelser som de nævnte, hvor lille har anden anvendelse (angivende det samlede omfang, den samlede mængde som ringe (se III. lille 1.3-4)) og lidt har partitiv funktion (skriftsproget foretrækker sgr. m. smaa-); undertiden er der vaklen ml. at opfatte noget som en enhed og en samling af dele: tojet er for lille ell. for smaat. **8.1)** attrib. binde kørn i småt bånd (o: til smaa neg). *Moth.S514.* de Steder . . hvilke ere overgroede med smaae Underskov. *LTid.1759.422.* Spurrekonge . . Er et Slags smaa vild Spurv. *vAph.Nath.VII.560.* Den smaa rundhovedede hvid Kaal. *Fleischer.HB.56.* *Ros det Skib, som er smaat; men betroe til det Større din Ladning. *Meisling.Digte fra Oldtiden.I.(1827).25.* Over Bilæggerovnen var nogle Pinde til Tørring af smaa Vanter og smaat Toi (jf. Smaatøj 1). *Cit.ca.1875.* (KMads. *Skagens Malere.(1929).* 34). Smaat Fodtøj. *S&B.* smaat Træ, Brænde. *D&H.* Her er en bæk, hvis vand er sygt. Har du set det små kryb ved bredderne. *Hjortø.GK.36.* Hedelyng og smaat Krat. *Trav.*V575.* Kogning i 6—12 Timer bruges overfor Tagspaen og smaat Snedkertræ. *Svenson.B.II.93.* *et smaat, men meget stærkt Idol! *JVJens.VL.40.* en mængde smaat brændsel | *Esp.314.* Feilb. smaat isenkram, kvæg, smaa(t) livvare, smaat rageri, skyt, se Isenkram, I. Kvæg 1, Livvare, Rageri 2, III. Skyt. m. overgang til bet. 11: Ud-Marker, hvorpaa voxer smaat Lyng og Ene-Riis. *Thurah.B.38.* at samle Aske-Løv og smaa Lyng, som gjerne ædes baade af Fæe og Faar. *JPPrahl.AC.87.* || (især poet.) ved betegnelser for dyr ell. planter ofte brugt kæledende ell. spøg., paa lign. maade som bet. 10.1. *Den smaa Viol. *Oehl.PSkI.1.189.* *den smaa Musvit. *Blich.(1920).XXI.99.* *Ro, ro til Fiskeskær! | Hvilke Fiske fanger vi der? . . | Silden den smaa, smaa, smaa. *Børnerim.I.9.* jf. Smaadjævel: saa krob den smaa Djævel (o: en rotteunge) ind i Munden paa mig.*

Heib.Poet.VII.20. jf. Smaafyr: *til Din Ære | skal du den forfløjne smaa Fyr (o: en gedebuk). *StSprO.Nr.70.55.* || (m. overgang til bet. 9; *fael.*) om flade(maal). en Tønde Land smaat Maal var 10000 □ Alen. *UF. især dels (♣) om sejlføring (jf. u. bet. 1.2):* gaa, ligge for smaat sejl, se I. Sejl 1.2. *dels (fael.) om format:* med dette Tapetmonster i smaat Format staar og falder (bogbindspapirets) Betydning. *Bogvennen.1928.63.* otte Sider smaat Oktav. *Bogtrykkerbladet.1937.150.* jf. u. bet. 9.3: *en lille Jord i smaat Format (o: en globus). *KBecker.S.III.76.* || om skrift-(type); *dels om bogstav:* lille (se lille sp. 930^{45ff}). Ordene Han og Hun . . naar de bruges i Tiltale, (skrives) snart . . med stort, snart med smaat Forbogstav. *Levin.(Fædrel.1844.sp.12021).* stort og smaat Begyndelsesbogstav. *Billeskov.J.H.1.38.* *dels (m. overgang til bet. 11; nu især dial.) om skrift ell. tryk:* bestaaende af lave og tynde, fine bogstaver, typer. Overskrifter kunde han læse uden Brillen, men ikke det smaa Krimskrams der. *ThBarfod.(BerlTid.⁹1939.Sønd.9.sp.2).* jf. Smaaskrift 1: saa smaa Skrift, at jeg med min mindste Skrift i kunde faae det paa 2de Ark, hvad her var paa eet. *Gram.Breve.20.vAph.(1759).* saa smaat Skrift, som de trykker'et (o: annoncen) med. *Bang.SG.19.* jf. smaailet 1: Udi dette . . Bogtrykkerie er nylig ferdig trykt med smaae Stiiil in 8. Den Store Tartariske Printz Zingis Kierligheds Historie. *LTid.1727.515.* Synet beskadiges . . ved at læse smaa Stiiil, især i Mørket. *JSneed.VI.334.* jf. Smaatryk 1: i fire Voluminibus i stor Folio, med 2 Columnis paa hver Side, smaa Tryk. *Gram.Breve.89.* **8.2)** som præd. hvor smaa maae ei hver Draabe af saadan Saft være. *Suhm.II.83.* *Hvo est Du liden Pilt . . ?" | — „Nu, nu! Hvad der er smaat, kan vorde større.“ *Oehl.V167.* *Naal i Haand han havde faa't, | Men det Vaaben var for smaat. *G.Rode.FU.77.* *hvad gør det, om et Tempel | er smaat eller stort? — | det har Bellman, for Eksempel, | udodeliggjort! *Drachm.(Tilsk.1894.4).* (fod)tojet er for smaat | || (jf. bet. 8.1 slutn.; nu kun dial.) om skrift, tryk. Skriften er bleven vel smaa og ukendelig. *Langebek.Breve.334.* bogen er smaa i stilen. *Feilb. 8.3)* substantivisk i inkt., om noget, der er af ringe størrelse, omfang; oftest om samling af smaa individer, dele, genstande. Saadan har jeg set den (o: en iskælder) paa Landet, hos Folk der hialp sig med Smaat og den gjorde god Tieneste. *Huusholdn.(1799).III.197.* skulde han nu staa og gøre hende flov, han kunde da se, at der ikke var luget endnu — nej, det var det smaa, krusede, der, han skulde se. *ThiJens.J.115.* naar vor Opmærksomhed blev fanget af noget enten uendelig smaat eller noget stort som Himmelrummet. *Soph.Clauss.Foraarstaler.(1927).107.* han fik øje paa noget smaat højt oppe i luften | jf. bet. 9.a: disse Tilvirkninger i

Smaat (o: fremstilling af jærn i mindre stykker). vAph.Chym.III.403. med smaat. 1. med smaa bogstaver i navneordenes begyndelse. Bibler med Smaat.Thorsen.Afh.III.217. Det er nu engang hurtigere at skrive paa maskine naar man skriver med smaat. Pol. 1932.12.sp.5. 2. (m. overgang til bet. 11) (trykt) med smaa typer; med petit. Baud. AaH.178. morsomme Artikler trykkes med smaat i Bladene. JMagnus.VA.129. Har han (o: en bladredaktor) skrevet noget forkert og der bliver indsendt en Berigtigelse, aftrykker han den med smaat. JacPaludan.UR.195. || (fagl.) om mindre stykker tøj som lommeterklæder, kraver, bornetøj olgn. (jf. Smaatstrygerske, -syer, -syning) ell. (jf. bet. 9.3; l. br. i rigsspr.) om smaaing af forsk. art, varer af ringe omfang og værdi olgn. De (o: bønder, som vasker og bleger for Kbh.'s beboere) ere meget billige, da de tage kun 3, nogle 4 Mrk. for Snesen, baade Smaat og Stort. Begr. Sjæll.II.467. Cit.1828.(Brøndum-Nielsen.PM.245). hun var inde for at købe et halvt pund kaffe foruden lidt småt.GrønB.SV.57. det små hænger vi på de andre snore.sms.166. || (dial.) om rivelse ell. (jf. u. bet. 1.1) mus (UfF.).

9) af forholdsvis ringe grad, betydning, vigtighed ell. moralsk værd; ringe; tarvelig; temmelig ussel, knap olgn. 9.1) attrib. || om ting: af ringe værdi; nu kun (delvis til bet. 8.1): som baade er af ringe størrelse og ringe værdi. hand kand anvende et par Skilling paa noget smaat Galanterie, saa faar hand baade Varer og Snack for Pengene. Holb.Vgs.II.4. (delvis til bet. 8.1) om mønter: af ringe værdi; i forb. som smaat guld, kobber, sølv, (jf. Smaa-guld, -sølv) om (samling) mindre pengestykker af guld, kobber, sølv. dend smaa Myndt her udi Rigerne vare bedre og gyldigere end deres (o: hansenstædernes). Slange.ChrIV.412. Ca. 25 Kr. (8 à 10 Kr. i stort Sølv, Resten smaat Sølv). Politie. 1922.3. (mods. grov kurant, se u. II. grov 1.1; foræld.) Skillemonten, eller den saa kaldede smaa Kurant. Hal-lager.364. || (nu næppe i rigsspr.) om forhold. Naal I Herrer! hvad er det? La mig see jeris smaa Giekkerie.KomGrønneq.II.299. foruden anden smaae Urigtighed, er derudi indsluppen en grof Feyl.Gram.(KSelskSkr.IV.76). en smaa (o: let, simpel) sag, ting. Feilb. smaat tyveri, se Tyveri. || (nu l. br.) om arbejde. Det egentlige Ægt- og smaae Pligtsarbejde, som Mølle- Kirke- og Vandreiser. Nørreg.Privatr.III.229. paa det smaa Arbeyde, har de (o: lavene) længe nok, for Mængdens Skyld, neppe havt Materialierne betalt. Argus. 1771.Nr.12.3. jeg har nylig paataget mig noget smaat Arbeid for Brandforsikringen.Hrz. VIII.280. || (l. br.) om bevægelse, virksomhed: som foregaar langsomt, svagt. (de) kom . . løbende i smaat Løb.Brandes.XI.15. || (jf. bet. 4.3; sj.) om antal. Indbrud og Tyve-

rier, og et smaat Par Mord.AKohl.RN.70. 9.2) som præd. *ei de store Siæle kan tænke sig det Smaa | Saa smaat, som dog det findes.Oehl.XXXI.271. *Saa fattigt er Livet, | saa kummerligt smaat.Stuck.S.46. (jf. u. bet. 9.1; l. br.) om arbejde: skulde Arbeidet ogsaa blive smaat, saa ville vi være nøisomme og tilfredse.CBernh.II.290. jf. bet. 9.3: alt stort bliver smaat i Sammenligning hermed.D&H. (sj.) i inth. som præd. til subst. af jk.: Kanske vilde mange have fundet, at Busten dér var smaat og ringe. Aakj.Blicher.(1926).28. || oftest i særlige udtr.; i forb. som være smaat for en, have ringe, knappe indtægter; leve temmelig tarveligt, fattigt; sidde haardt i det. Det var kun smaat for dem; Jorden var mager og gav kun ringe Afgrøde.SvGrundtv.FÆ.I.80. han var den Gang Mursvend og arbejdede hos sin Fader, men det var grumme smaat for dem. Schand.F.71. der var ingen Velstand, hvor hun kom hen, for det var kuns smaat hos Lars Lavesens.Gravl.T.9. det ell. (l. br. i rigsspr.) der (UfF.) er ell. bliver smaat med noget, der er (bliver) kun ringe forraad, forsyning af noget; noget findes kun i ringe mængde, i ringe grad; det er daarligt bevendt med. *det var saa grumme smaat | Her med Ondt saavel som Godt, | Uden Martyr-Kroner.Grundtv.SS.II.374. Det var Smaat med Fornøielser imod hvad det nu er.HC And.(1919).V.315. Klæderne er det kun smaat med! overfodret ser du heller ikke ud til at blive!AndNz.PE.II.239. Er det smaat med Appetitten, saa drik Cacao.BerlTid. 1936.Aft.7.sp.4. det er smaat med en, (iser dial.) det staar daarligt til med ens helbred. det var blevet smaat med hende efter Kirkegangen.RørD.Va.172. Feilb.III.419. 9.3) substantivisk: noget ubetydeligt, uvæsentligt, ringe, tarveligt; ubetydeligheder; petitesser; smaaing. *For Dig er intet Smaat forlille. Sotoft.Panth.14. jeg (kan) vel i et eller andet Smaat . . hjelpe paa Huusholdningen.Gylb. (1849).V.266. Om Forfædres Bedrifter var der . . kun smaat at berette.HBriz.DD.3. i best. anv.: *Hvo skionsom nød det smaa, fik tit det større.Rahb.PoetF.I.124. „Det uendeligt Smaa“ og „det uendeligt Store“ i Poesien.Brandes.KP.279 (jf. sa.Kritikker og Afhandlinger.(1938).112). *efter Vinter vaarens en Gang . . | og alt det Smaa og Ringe gror sig stort.AaHermann.(Ekstrabl. 1921. Aft.2.sp.3). i forb. stort og smaat, væsentlige og uvæsentlige forhold; det betydelige, vigtige og det mindre betydelige, vigtige. *Alt andet smaat og stort | Kan de kun tage bort, | Min Rhinskviin ikke.Rahb.PoetF.I.157. stort og småt afmales jævnsides for at skabe den rette helhedsstemning.AOlV.DH. II.127. efter præp. i (jf. flg. gruppe): *I Smaat som Stort uskiftelig den Sammel Oehl.V.38. der er en Styrelse i det Smaa som i det Store.Grundtv.E.68. en Hædersmand i

smaat som i stort. *D&H.* || i smaat ell. (nu vist kun) i det smaa. 1. (især foræld.) som udtr. for, at noget sælges, købes i mindre partier, ell. i udtr. for at handle med varer i smaa partier; en detal. alle de, som nogen Slags Vare i smaat eller til daglig Bruug udsælge. *Forordn. (Kvartudg.)*²²/₁₀. 1701. IX. §2. (de) som ikkun købe Stykviis eller i Smaat. *KiøbmSyst. II. 145.* De forarbejdede Varer sælges i Smaat af Kjøbmænd der paa Stedet, men i Partier paa Arbejdshuset. *Penia. 1808. 31. Ugeskr. f. Retsv. 1888. 1102. jf. sp. 724¹¹. Strandede eller havarerede Varer kunne, om end Eieren ikke er handelsberettiget, ved første Afhændelse i Stort og Smaat bort-sælges ved Auktion. *LovNr. 73*²²/₁₀. 1873. §6. drive Handel i det store eller smaa. *D&H. I. 323.* 2. (nu l. br.) i udtr. for at gaa i enkelt-heder, gaa i detaljer; i forb. gaa i det smaa. *JBaden. Gram. 102.* *Den (∴ avisen) gaaer saa fortrinligt i det Smaa, | og holder saa godt sig fra det Store, | Fra Det, som ei Alle strax kan forstaae. *Heib. Poet. X. 225. Mau. II. 309.* 3. i udtr. for, at noget i mindre format, maalestok er et billede af ell. side-stykket til noget andet, ell. at noget foretages under mindre forhold, i ringe grad, i ringe udstrækning, ell. (nu l. br.) i udtr. for at arbejde med den lille kunst, med miniature-arbejder: i det lille (se u. III. lille 3.5); en miniature. arbejde i Smaat. *vAph. (1759).* ingen af dem (∴ hospitalerne) ere østerland-ske Stater i det Smaa, i ingen af dem troer man, at Stiftelsen er oprettet for Betientenes Skyld. *FrSneed. I. 500.* Han har ligeledes malet Dig i det Smaa. *Cit. 1796. (Tøppermann. Thorvaldsen. I. (1924). 86).* at stille Fuglen op paa en Stang, og da at antille en Fugle-skydning i det Smaa. *Hauch. MjB. 32.* han er en Napoleon i det Smaa. *S&B.* Spar sammen i det Smaa til de store Indkøb. *EGad. TT. 57.* 4. (nu l. br.) i ell. m. h. t. ubetydeligheder, petitesse; i forb. som falde i det smaa, kun blive til lidt; give et magert resultat. *JBaden. Gram. 102. VSO.* tro i det smaa, ærlig, oprigtig ogsaa i smaaing. *Leth. (1800).* VSO. || smaat brugt i forsk. prægnante anv.; (l. br.) om ringe pengesum: Han selv lagde smaat til smaat, vendte en 25 Øre ti Gange inden han gav den ud. *AndNz. AH. 89.* —*

♠ om kort af lavere værdi: kaste smaat til. *S&B. I. 500.* (muligvis til bet. 14.1) i forb. som es, dame, smaat (nu sj. smaa) fjerde, brugt til at betegne, at man i alt har fire kort i den nævnte farve, og at de ikke særlig nævnte er smaa. Jeg havde Spadille, Manille smaa femte i Tref. *Blich. (1920). XII. 180.* (han) havde „tre Matadorer, smaa fjerde“ i Trumf. *Pont. FL. 32.* — (dagl., barnespr.) om det at lade sit vand (jf. lille sp. 934¹¹), i forb. som lave smaat. Marie hjalp ham (∴ et barn) til Rette med Smaat og Stort. *AndNz. PE. III. 120.*

10) om (lille ell. ungt) menneske ell. men-

neskelignende væsen. 10.1) om voksen person; egl.: lille, lav af vækst; nu kun i kælede ell. fortrolig, spøg. ell. (undertiden, især m. h. t. mandlige personer) nedsat, foragt. til- og omtale til person (uden hensyn til størrelse); lille (III.7); især i forb. m. navn. Smaa Thiele (∴ i brevoverskrift!) *PMøll. (FCols. P.M. 27).* det var dristigt at sætte sig imod den smaae Napoleon. *JJPaludan. Er. 154.* *den smaa Digter Pedersen. *Børup. HK. 48.* især om ung kvinde: *(jeg) bad den smaa Terne-lild tale for mig. *Bagges. VI. 30.* *Min snilde smaa Veninde. *Winth. I. 103.* *Bag Kalaen titter den smaa Frøken Pæn. *Bergstedt. III. 67.* i de fine saloner skumlede mennesker over at Geheimeråden havde taget den små Christiane i huset. *Grøn. Goethe. II. (1939).* 225. || (jf. u. III. lille 6.1; l. br.) brugt kælede om legemsdel. *de Satans Bændler | var af Silke kun, | sprang, da det smaa Hjerte | tog sit første Blund. *Stuck. S. 75. 10.2) (dagl.; jf.: „I den kiøbenhavnske Mundart.“ MO. I. 1400) om barn: lille (III.6.1). den smaae Thomasses . . Kunstforsøg. PMøll. (1855). II. 202. Hs. Maj. den smaa Konge af Rom (op-hører) ved Enden af denne Maaned . . at være Pattebarn. JyEfterretn. ¹⁴/_{1812. I. sp. 1.} „lad dog de Børn komme tilsengs.“ — „Kom mit smaae Herskab.“ *Gyld. VI. 215.* *Smaa Rekrut i Gud Amors Hær (∴ om en 13 aars pige). *Sganarel. III. 6.* smaa Søren. *UjF.* || substantivisk. *mellem tusind Dreng | Hun kunde kjende denne Smaa. *Heib. Poet. VIII. 118.* Om den Smaa i Vognen sover? Jo, det lille Noer sover sødt. *Hz. I. 144.* *Den Smaa, han lytter med Andagt til, | og lover at være saa stum som en Sild. *Rich. I. 63.* *Kan der tænkes værre | Plage, end at høre paa, | At en voksen Herre | Kalder En: „den Smaa“? *Bogh. D. II. 79.* fra smaa af, (sj.) fra lille af (se III. lille 6.2 slutn.). fra smaa af var jeg foruden min Søster omgivet af Legekammerater. *MCBech. U. 14.* || (sj.) m. foransat ubest. art. *en Kone, som et Lig | i tvende Dage laa, | saa kold og ubevægelig | og fødte dog „en Smaa“. *Cit. ca. 1885. (JS Møll. MB. 166).* || (jarg.) m. efterhængt art. *langs den samme hvide Mur | sad Småens Moer og hendes voxne Søster. *Rørd. JH. I. 255.* 11) (videre udriklng af bet. 8; nu især dial.) om masse, stof: bestaaende af lette, fine ell. tynde bestanddele, partikler; fin (II.3). Der blev . . gjort nogle skønne Glas af smaa Sand. *Pflug. DP. 879.* (danskjerne) skulle hende deres smaa Salt fra Drammen. *Slange. ChrIV. 270.* Sand og Tang og smaat Grus. *Oecon. T. VII. 44.* den tungeste Sød farer længst frem, den smaa falder yderst i Kastningen. *JPPrahl. AC. 82.* smaat Korn, smaat Sukker. *VSO. Feilb. jf. Smaaerød: smaa Brød. MDL. jf.: Dette er imidlertid ikke tilhinder for smaa Karambolager, naar f. Ex. En navnlig falder paa at ville „tygge smaat Brød“ med en Anden (d. v. s. binde**

ham Noget paa Ærmet). *Reiser med end a. Orløgsmand. (1863). 13. || (nu arkais.) om tøj, papir olgn.: tyndt og fint. *Han slog over hende Skarlagen smaa, | saa løfted han hende paa Ganger graa. D.FU.nr.8.30. *Sejlet var af Silke smaa. smst.II.nr.2.4. *Eders Kjortel var af Skarlagen smaa. Hrz.VI.14.*

12) (æda. gior hanum (o: skarnbassen) smaa, støt thæt smat (AM.) (se ogs. Harp. Kr.196.198); til bet. (1 og) 8, 11) i udtr. 10 for fin sønderdeling; vist egl. brugt som obj.-præd., rettende sig i køn og tal efter obj.; senere uden kongruensbøjning (i formen smaat ell. (nu kun dial.) smaa), m. overgang til adverbial brug (jf. C). 12.1) i mer ell. mindre faste forb. som hakke, hugge, knuse, male (Levin.), rive (NøHaven. Orth. 64. OeconH.(1784).I.249), røre (CVarg.Farve-Bog.(1773).69), skære, slaa (til III. slaa 3.2: Kogeb.(1731).102. til III. slaa 3.4: 20 SalmHj.635.3 (efter Michael.179). Dumetius. III.83), slide (Brors.256. GSchütte.HD.19), splitte, støde smaa(t), findele, pulverisere ved hakning, hugning osv. *De vog Hr. Erland i-saa smaa, | som de Løv, i Lunden laa. D.FU.nr.34.15. *Saa hugge de Hr. Torben saa smaa | alt som Løv, udi Lunden laa. smst.nr.35.6. jeg støder dem (o: mine fjender) smaa (1931: knuste dem) som Jordens Støv. 2Sam.22.43. *Ach! hører mine Suk 30 i blaa og stolte Bølger | Slaar, knuser Skibet smaa. Holb.Paars.246. ieg skal splitte dig ad saa smaa som Sand. KomGrønneq. III. 241. (de samlede) alt hvad Grønt af Nelder, Skarntyder og deslige de kunde finde, som de skar og hakede smaat. Seidelin.15. *Tør jeg besvære Aftenposten | Med ringe Raad imod Kjøghosten: | Stod Nellikere en Morgen smaae (osv.). Wess.263. Med en tveægget Økse vil jeg hakke den Gamle smaat! St 40 SprO.Nr.60.45. Fedtet skæres ganske smaat. Const.Kogeb.*(1920).67. billedl.: Hvad der efter denne Bortskæring af den danske Poesis Hoved og Hjerter bliver tilbage, Raden altsaa, er skaaret smaat, kronologisk, til sidst annalistisk. VilhAnd. Litt. II. 1012. hugge, splitte (saa) smaa som mask, se I. Mask 2. knuse saa smaa(t) som smul(d), se I. Smul(d). || i forb. m. fg. part. (jf. tilsvarende ssgr. m. smaa(t)- u. smaat- 2). 50 smaae huggen løg og peber. J.Juel.71. de smaat hugne Brændestykker. Schand.BS.263. smaat skaaren. 1. i egl. bet.: d. s. s. smaat-skaaren 1. det smaat skaarne kod; {smul. IV. skære 8.1; nu næppe br.) i udtr. for sparsom tildeling af livets goder: For somme Mennesker er det smaat skaaret og vidt strø't. Mau.9142. 2. (vist egl. til bet. C, jf. IV. skære 16.3; nu l. br.) d. s. s. smaatskaaren 2. dette stille, lidt smaat skaarne Ansigt. Schand.BS.468. 60 en smaat skaaren Detaillist. sa.O.II.145. Du er for indolent og for smaat skaaren til at blive en Helt. Isted.Møller. HugoStelling.(1893). 189. Om han end ikke var forsømmelig lige

over for den indre smaat skaarne Tjeneste (i garnisonen), saa behandlede han den dog overlegent. Rist.OK.6. 12.2) (jf. bet. 8.3; nu næppe br.) substantivisk, i forb. som rive i (ell. til. se IV. rive 4.3), skære i smaa(t), findele ved rivning, skæring. skære i småt. Moth.S424. *I rive ikke mit Hjærte i småt! Blavum.DH.76.

C. som adv. (i formen smaat ell. (nu ikke i rigsspr.) smaa: Moth.S517. jf. u. smaat-2).

13) som adv. til bet. 8 (og III. lille 1). 13.1) paa en saadan maade, at noget udfylder ell. optager, raader over ringe, snæver plads. Larsen: (peger paa Maden) — du pakker det nok lidt smaat sammen. KAbell.M.31. || især i forb. som bo (for) smaat, have (for) ringe plads i sin bolig. han boede smaat, men dog temmelig godt. Blich.(1920).XXVI.150. Bl&T. 13.2) i smaa mængder, portioner (ad gangen); især (m. overgang til bet. 14) i udtr. for at spise, drikke lidet, tage fint til maden (se u. II. fin 4.1). *De Gamle, med stumpet Pibe, hælde sig op til Væg, | Nippe smaat til Øllet, og flette deres Skjæg. Aarestr.SS.III.25. især i forb. tage smaat til maden: Gravl.EP.118. det kan være, du slet ikke bryder dig om Æbleskiver. A tykkes, du tager saa smaat til dem. ErlKrist.NS.105. || (dial.) i videre anv. i forb. tage smaat af noget, gaa langsomt til værks; arbejde sindigt; tage den med ro. og saa ikke eksperimenterer . . og i det hele tage smaat af det! IngvBond.UR.I.105. UJf.

14) som adv. til bet. 9 (og III. lille 3). 14.1) under forhold, omstændigheder ell. paa en maade, der er temmelig daarlige(e), ringe; nødtorftigt; tarveligt; temmelig fattigt, uselt. *men ens er Typen, om og om igen — | sligt lover smaat kun for en Digters Pen. Drachm. DJ. II. 328. || m. h. t. økonomiske omstændigheder, livsforhold. (han) blev greben af en stor, haabløs Lidenskab (skønt) hans Liv tilsyneladende . . hengik uforandret smaat. Goldschm. L. I. 439. hun (sætter) sig ned her i Kjælderen og slaaer sig saa smaat igennem med at holde Logerende. P.Faber. SK.8. jeg tror nu, at det er sundt for Mennesker at leve smaat, naar det ikke betyder Sult eller Nød. Pol. ⁹⁰/1938.3.sp.2. jf. smaat-stillet: en rigelig Sum . . blev anvendt til de Dreng, der var smaat stillede, til at købe deres dyre Skolebøger for. KBokkenh. U.87. i forb. som faa, have det smaat. *en Børneflok omkring sin Throne, | Og man er rig, selv om man har det smaat. HCAnd.ML.555. siden har vi haft det smaat hele Livet igennem, lige til i Fjor, da vi arvede min Kones Broder. Esm.I.17. de . . vilde faa det meget smaat. Berregaard.VL. II.196. sidde smaat i det, se II. sidde 5.2. || i forb. som være smaat bevendt med, staa smaat til med noget. Det stod i det hele (i beg. af 19. aarh.) overmaade smaat

til med Samkvæmmet mellem Landene. *Westergaard. (Verdenskult. VII. 212). AarbHolbæk. 1923. 218.* || være smaat kørende, se II. køre 8. **14.2)** temmelig svagt m. h. t. styrke, grad; især om handling, bevægelse, udvikling: med ringe styrke; i svagt tempo; i ringe udstrækning; svagt, langsomt fremadskridende; lidt efter lidt; ofte spec. om den første svage begyndelse, især i forb. saa smaat (jf. VI. saa 5.5). Imidlertid stod jeg (ved spillebordet) og listede mig saa smaat en Deel Dukater til; thi jeg tabte ikke et eneste Kort. *Prahl. AH. I. 116.* *Da nynnede jeg saa smaat i Aftenstunden: | Flyv, Guldtop (v. en fugl)! flyv rundt i Bogelunden. *Grundtv. PS. VI. 625.* *Det regner smaat og tæt. *Heib. Poet. V. 169.* *Nu har Viben Æg, | Pilen dygtig Skjæg, | og Violen smaat paa Volden pippet. *P. Møll. (1855). I. 42.* (han) vil lumskelig liste den Tanke ind i sit Mellemværende med Gud, at Gud dog saa smaat behøver ham. *Kierk. VII. 110.* *Beskøiterne han (v. sømanden) tørrer, de krybe ned kun smaat. *A. Recke. P. 25.* det mørke Haar, der saa smaat begyndte at graane. *Nathans. S. 14. (der) fyres smaat. SkibsMask. 121.* Det gaaer kun smaat med ham (v. han kommer sig kun langsomt). *MO.* Saa tog man fat igen (med skjøjeløbningen), men det gik kun smaat, Frøken Nina erklærede det for enormt vanskeligt at lære. *JV Jens. D. 73.* med Lærdommen gik det kun smaat. *H. Begetr. DF. III. 9. jf. bet. 14.1 (nu l. br.):* Det gaaer kun smaat for ham, med ham (v. økonomisk). *MO.* || køre smaat. *MO.* Chafføren er saa uciviliseret, at han tager Hensyn til eventuelle Ønsker om at køre smaat. *Berl. Tid. v. 1916. M. 4. sp. 5. Feilb. III. 419. billedl.:* Nej, Tante, kør nu smaat (v. overdriv ikke). *Isak Din. FF. 168.* || $\frac{1}{2}$ som kommando ved roning, firing olgn. Firr saa smaat. *Harboe. MarO. 345.* Styrbord saa smaat! *Scheller. MarO.* Ved anden Revle kommanderede Skipperen: „Smaat, smaat.“ *Tidsskr. f. Redningsvæsen. 1937. 74. sp. 2.* smaat ro(et)! se III. ro 1.1. || som bestemmelse til et adj. (part.). det nu smaat skulpende Vand. *J. Jac. I. 123.* Er han . . . lidt smaat begavet? *G. Jørg. Kluk & Co. [1930]. 47. jf.:* I Pisa kulminerede Hr. N.'s Arrigskab, han har været saa smaat gnaven, om ikke altid saa dog ofte. *Cit. 1896. (Tilsk. 1931. II. 287).* **14.3)** paa en sparsom, nøjeregnende, kneben, smaalig maade. (hun) skænkede dem (v. millionerne) til hans Søster. Katharina af Rusland var ikke smaat anlagt. *Drachm. DJ. II. 150.* han så småt på Tingene. *Grøn. SV. 124.*

smaa-, i ssg. [smø-] Høysg. *AG. 25. 169.* (ofte mods. stor-) af smaa; i talrige ssg., hvoraf kun de vigtigste er medtaget ndf. (i enkelte tilfælde er ssg. anbragt i ordbogens artikel om 2. led); især i flg. anv.:

1) til smaa A. 1.) i subst.; egl. i ssg. m. flt.-subst., hvortil der dog ofte dannes en, i

reglen mindre brugelig, entalsform; fx. (foruden de ndf. medtagne), til smaa 1: Smaaafhandling(er), -baad(e), -bjerg(e), -brok(ke)(r), -busk(e), -bølge(r), -dam(me), -damper(e), -fartøj(er), -farvand(e), -flod(er), -flok(ke), -gaard(e), -gran(er), -gren(e), -gruppe(r), -have(r), -holm(e), -hul(ler), -hytte(r), -hær(e), -høj(e), -insekt(er), -klynge(r), -knop(er), -kreds(e), -kugle(r), -kul, -motor(er), -pakke(r), -pind(e), -plet(ter), -prik(ke)(r), -pyt(ter), -skab(e), -skib(e), -skonnert(er), -skude(r), -sky(er), -spurv(e), -streg(er), -stræde(r), -stue(r), -stump(er), -sø(er), -værelse(r), -ø(er) osv. osv. || til smaa 1.1 og 6 i personbetegnelser som Smaa-dame(r), -frue(r), -glut(ter), -nisse(r), -pusling(er), -rolling(er), -skabning(er), -søn(ner), -terne(r), -tulle(r), -tøs(e), -væsen(er) || til smaa 2 (ofte dog delvis til smaa 1): Smaa-flyvning(er), -rejse(r), -tur(e), -udflugt(er) || til smaa 3: Smaa-afgift(er), -angreb, -arbejde(r), -avis(er), -bedrift(er), -begivenhed(er), -behagelighed(er), -bekymring(er), -beløb, -bestilling(er), -bidrag, -ed(er), -fej(ly), -forandring(er), -fordel(e), -forelskelse(r), -foretagende(r), -forhold, -formue(r), -fornødenhed(er), -fornøjelse(r), -forretning(er), -forseelse(r), -forsøg, -fortjeneste(r), -forvildelse(r), -foræring(er), -glæde(r), -havari(er), -hib, -hjem, -hof(fer), -hændelse(r), -indkøb, -indtægt(er), -kneb, -laan, -landbrug, -lusning(er), -løjer, -magt(er), -mangel (-mangler), -nykke(r), -omkostning(er), -oplevelse(r), -reform(er), -reparation(er), -rettelse(r), -skat(ter), -skrøbelighed(er), -sorg(er), -svagthed(er), -synd(er), -særhed(er), -talent(er), -træfning(er), -trækning(er), -tyveri(er), -ubehagelighed(er), -udgift(er), -ulempe(r), -ulykke(r), -ændring(er), -ærinde(r), -øvelse(r), og betegnelser for personer i en mindre stilling, bedrift, af mindre rang, betydning, personer, der kun i mindre grad, maalestok er det, som 2. led betegner, fx.: Smaa-besidder(e), -fabrikant(er), -filosof(fer), -fisker(e), -forbruger(e), -forfatter(e), -fyrst(er), -kneb, -grosserer(e), -haandværker(e), -hersker(e), -hertug(er), -kapitalist(er), -krammer(e), -poet(er), -proprietær(er), -rentier(er), -skipper(e), -skribent(er), -sparer(e), -svindler(e), -synder(e), -tigger(e), -tyran(ner), -tyv(e). **1.2)** (sidste led faar ofte stød, fortrinvis naar det er afl. af et med stød udtalt ord) i adj., hvis sidste led er afl. af et subst., m. bet.: som har ell. bestaar af et antal smaa enheder af det, der betegnes ved det til grund liggende subst.; fx. (foruden de ndf. medtagne) smaa-bakket, -bølget, -draabet, -fodet, -grynet, -hullet, -masket, -pibet, -pigget, -prikket, -riflet (se u. riflet 2.1), -skyyet, -takket; i visse tilfælde, som smaa-hjernet, -kalibret, kan ssg. dels høre hertil (nemlig, naar de (opr.) bruges i flt.), dels til bet. 2; i andre tilfælde (hvor 2. led ogs. foreligger som selvstændigt adj.) kan ssg. baade høre hertil og til bet. 3, fx. smaa-kruset, -krøllet.

2) til smaa B; især (jf. bet. 1.2 slutn.):

2.1) i ssgr. m. subst. af koll. ell. abstrakt bet.; hvor sa. ord baade bruges i ent. og i flt., hører ssgr. dels hertil, dels til bet. 1.2, jf. Smaa-dont(er), -rageri(er) (se u. Rageri), -stikler(er); foruden de ndf. medtagne kan nævnes, til bet. 8: Smaa-bohave, -brænde, -brændsel, -græs, -grønt, -klid, -løv, -pynt, -skrammel, -ved, og (ved subst., der hører sammen med tilsvarende verber (Smaagraad: smaagræde, Smaalatter: smaale osv.), m. overgang til ell. delvis hørende til smaa-3) til bet. 9: Smaabryderi, -despoti, -dont, -drilleri, -pjank, -poesi, -politik, -sludder, -stikler, -støj. 2.2) til bet. 12, i ssgr. m. verber, se smaa-hakke, -hugge (1), -klove osv.; jf. smaat-2.

3) om adverbial bet., svarende til smaa C, især smaa 14. 3.1) i adj., betegnende at den ved 2. led angivne egenskab forefindes i forholdsvis ringe, mild grad, jf. (foruden de ndf. medtagne) smaa-fjantet, -fjøllet, -forfængelig, -for nærmest, -flugtig, -kulret, -lumpen, -nærig, -paapassetig, -skiden, -skidt, -skør, -snedig, -spraglet, -træt, -vittig, -vranten; om smaa- (vekslende m. smaat-) i ssgr. m. part. som 2. led se u. smaat-3 || som eksempler paa mere tilfældige dannelser kan anføres: De gik nok og var smaafulde; men der blev bestilt noget! Thuborg. Brødre. (1923). 128. Det var ikke gemant, Hans, bare „smaa-gement“. J.Locher. Aargang 1929. (1930). 106. da som pensioneret Fuldmægtig, smaaagtet og smaaæret og stedt til Hvile under et halvbilligt Gravmæle. K.Abell. M. 18. Som det smaaskidnes og smaalumpnes dulgt menneskekærlige Skildrer indtager (forfatteren) en Førsteplads. Tilsk. 1936. II. 435. 3.2) i verber og afledninger heraf, betegnende, at den ved 2. led angivne handling, virksomhed sker, udføres med ringe styrke, i ringe grad, svagt, jf. (foruden de ndf. medtagne) i talrige ssgr. som smaa-banke, -bebrejde, -bjæf(fe), -blunde, -brumme, -drille, -dryppe, -drømme, -døse, -flimre, -fnise, -fryse, -fuske, -gabe, -grynte, -hoste, -hulke, -hvin(e), -hviske, -kede, -klage, -klappe, -klimpre, -kluk(ke), -klynke(ri), -knurre, -koge, -kvidre, -lunte, -lure, -lyne, -løbe, -more, -mukke(ri), -mumle, -nik(ke), -nusse, -nyne, -pimpe(ri), -pludre, -pylre, -ryk(ke), -skrante, -skrutte (se u. III. skrutte), -skvulpe, -sludre, -sne, -snurre, -sove, -spise, -stege, -stikle(ri), -stjæle, -stænk(e), -sulte, -syngte, -tjat(te), -trav(e), -trip(pe), -tude, -vrikke, -vrinske.

Smaa-adel, en. (jf. fr. la petite noblesse; hist.) adelens lavere klasser; lavadel. den russiske Smaa-Adel, af hvilken i Reglen de underordnede Embedsmænd fremgaar. Brandes. X. 512. Kr. Ersi. D.M. 32. **agtig**, adj. (jf. -laden osv.) 1) (dial.) temmelig ell. for lille. Feilb. 2) temmelig ubetydelig, ringe; som angaar pettesser; ogs.: smaalig. den smaaagtige Ondskabs Magt. Breum. De Vandrende. (1908). 120. en smaaagtig Realisme (hos Exner). Pol. 1910. 1925. 9. sp. 2. broderfølelsen

overvandt alle småagtige, overfladiske uenigheder. Grøn. K.M. 12. Deres (o: menneskers) Smaaagtighed og Skidenhed meddelte sig til hans Sind, saa at han hadede sig selv. J.V. Jens. EE. 79. (København) er . . dog en anselig Stad i Forhold til det Præg af Smaaagtighed, som den besad inden Voldene nedbrødes. E.Brand. (Pol. 1910. 1929. 9. sp. 5). **-aks**, et. (bot.) især i flt., om (hver af) de mindre blomsterstande i et sammensat aks. CG. Rafn. Flora. I. 57. Lange. Flora. XXXI. **-anis**, en. (jagl.) især i flt., om frugterne af anisplan-ten, Pimpinella anisum L. Nytteplanter. 261. **-bände**, v. bände stille, lavmælt, for sig selv ell. m. anvendelse af temmelig svage, uskyldige eder. *hvor smaa-bandede hand i Hiertets skiulte Sted. Poul. Ped. D.P. 37. Man . . skjæmte, loe, smaabandte. Blich. (1920). XI. 11. Kusken havde længe smaabandet over den lange Ventetid. AG. Nudtz. M. RT. 130. **-bane**, en. lille, ofte privat, jærnbane; jærnbane med udelukkende lokal betydning. Hendes Søn . . var ansat ved Smaabananen i Haderslev. H.P. Hanss. T. II. 314 (efter ty. Kleinbahn). især i flt.: de mange Smaabaner, der fra Øst-kysten (af Jylland) løber lige ind i Landet. And. N. M. S. Sal. XII. 927. **-barn**, et. (æda. flt.) sma børn, småbørn (DGL. II. 69), oldn. småbarn) barn i de første leveaar; lille barn. *Tidt legede Smaabarnet i Morgensol rød; | Ved Kvæld det laae paa Leiet, saa stille og død. Ing. RSE. VII. 249. et hvidhaaret Smaabarn. Ehrener. Kiide. S. 115. Min førstefødt! det første Smaabarn, jeg bar paa Armen! K.M. Munk. DU. 85. især i flt.: *Men, akl! nu sidder hun der alene | Med fem Smaabørn bag de vaade Grene. Oehl. XXIV. 274. *Du (o: gud) hører Smaabørnernes Pris i din jublende Vrimmel. Ing. RSE. VII. 236. Natu-rens V. 1913. 254. || hertil bl. a. **Smaabørns-hjem** (Bl. & T.), **-klasse** (Vor. Ungdom. 1937/38. 242), **-skole**. **-bid**, en. i flt.: smaa portioner, partier, dele. Han syntes, at Familien mæ-gelig kunde fortære den (o: en faarekrop) paa en Uge. Gud ved, hvor længe den kunde strækkes ud i Smaabidder. Skjoldb. KH. 130. Herdal. Enegn af landet. (1939). 14 (se u. smaat-te 1). **-billede**, et. billede af ringe størrelse, i lille format. Han bygte Kirken i Holmstrup aldele efter Domkirken Lignelse, som til et Smaabillede. Grundtv. PS. III. 177. næsten kun i flt.: *Agnete treen i Kirken, ved Klokkernes Dingding, | Men alle de Smaabilleder de vendte sig omkring. Oehl. Digte. III. (1823). 145 (jf. DgF. II. 52. 54). *Smaabilleder, klip-ped af Fiirskillingark, | . . Væggene smykke. Kaalund. EF. 26. om mundtlig ell. skriftlig fremstillinger (jf. Billede 3): Smaabilleder af det daglige Liv. HBrix. DD. 30. **-blad**, et. 1) lille fint blad; især (bot.) om (hvert af) afsnitene i et sammensat blad (der ser ud som selvstændige blade). CG. Rafn. Flora. I. 57. Rostr. Flora. I. 14 (1925). 458. Rens . . Tyttebør for Smaablade. Ellen. Carlsen. Raasyltning. (1934).

50. 2) (især i flt.) mindre blad (af papir) til skrift ell. tryk; især om mindre, periodisk udkommende skrift. Smaablade for Døvtumme. (tidsskrift-titel. 1872og1891ff.). || nu spec. (jf. Skillings-, Smudsblad; især i flt.) om smaa, billige aviser (navnlig: (efter)middagsblade), der især lægger vægt paa at bringe det sidste nyt ell. sensationer, skandalehistorier olgn. ORung. P.221. JacPaludan.S.170. **-bladet**, adj. som har smaa, fine blade; spec. (bot.) i artsnavne som smaabladet lind, *Tilia parvifolia* Ehrh. (Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).222). Amberg. VSO. mørke, smaabladede Steneges tætte Kroner. Jørg. (DagNyh.¹⁰./1907. Till. I. sp.5). (en) brønd, hvis forvitrede stene sløres af smaabladede hængende venushaar. Hørlyk. GP.144. jf.: Fløjel med smaabladet Guldbroderi. Schand.IF.205. **-blommet**, adj. 1) (nu i. br.; jf. jy. smaablommeret (Feib.)) om tøj: d. s. s. -blomstret 2. Moth.S514. Smaablommeret Kattun, Damask. VSO. Bl&T. 2) (landbr., vet.) om husdyrs lod: besat med smaa runde pletter af mørke farve. LandMB. II.254. **-blomst**, en. (især \varnothing , ofte poet.) lille blomst; ogs. (især poet.) om (vildtvoksende) blomster i al alm. *Alt da voxte den liden Smaablomst | Udi den Kirkerift. Oehl.XXIV. 157. *Hun sover . . | Smaablommstens Søvn, | hvor Grønsværet dækker . . | den duftende Muld. Drachm.VS.26. Recke.SD.184. oftest i flt.: *Tidt dufted, tidt nikked Smaablomster ved Gry. Ing.RSE.VII.249. Winth.HF.104. Klars.SF.241. **-blomstret**, adj. 1) (især bot.) om plante(art): hvis blomster er smaa. de smaablomstrede (arter af storkenæb) ere henviste til Selvbestøvning. Sal. XVI. 775. smaablomstret springfrø, *Impatiens parviflora* D.C. Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).221. 2) (jf. blommet 1; især jagl.) om tøj, tapet olgn.: med mønster af smaa blomster. hun (fik) et Stykke smaablomstret Tøj i Haanden, graat med hvide Blade. Clara Andersen. Kastaniebaandet.(1861).181. **-bog**, en. (oldn. småbók) næsten kun i flt., om bøger af ringe format ell. tykkelse. NyerupRahb.I.71. CSPet. Litt.107. Hr. Michaels Rimdigte er os overleveret i tre Smaabøger. OFriis. Litt. 170. **-bonde**, en. (oldn. småbóndi, -búandi) næsten kun i flt., om bønder med smaa landbrug, bondebefolkningens laveste klasser. colonus (er) en fri Smaabonde, der dyrker en fremmed Jordlod mod Afgift i Penge. Madv. RS.I.173. Landets fattige Befolkning, Smaabønderne. OFriis. Litt.103. jf. (sj.): den smaaborgerlige, smaa bondelige Ejendom. Brandes.VII.515. **-bord**, et. (jf. smaa borde u. smaa 1.2) næsten kun i flt., om borde, hvis plader kun er af ringe omfang, som kun optager ringe plads. Alle Anretninger stode paa Bordet, Vinen og Skift af Tallerkener paa Smaaborde. Sal.VI.44. DagNyh.¹⁰./1911.3.sp.2. **-borger**, en. (ty. Kleinbürger, fr. petit bourgeois; jf.: „Nyt Ord“. MO.) oftest i flt., om personer af borgernes lavere, fattigere klas-

ser. Hans Fader var Smaaborger. Brandes.X. 417. Drachm.F.I.296. Homo.S.F.157. **-borgerlig**, adj. (ty. Kleinbürgerlich) adj. til -borger, især m. bibet. af snæversyn, spidsborgerlighed, smaalighed i tænkemaade olgn. Nogle . . betragtede . . en sorgfri, ubemærket, smaaborgerlig Tilværelse for det Attraaværdigste. Goldschm.Hjl.II.1190. den almenmenneskelige, smaaborgerlige Nysgerrighed. Pont. HK.141. Eckersberg var næsten en smaaborgerlig Natur. P.Johansen. Eckersberg.(1925). 37. jf.: Proletariatet . . burde afstryge alle de Levninger af Utopi og Smaaborgerlighed, som skammede det gamle Program. Tilsk.1900.728. **-borger-skab**, et. (afl. af -borger; l. br.) smaaborgerne som stand ell. klasse. Tilsk.1900.717. **-brug**, et. (især emb., polit.) lille landejendom, landbrugsvirksomhed. Tilsk.1908.336. LandbO.III.343. Nu blev Husdyrprodukterne de fordelagtigste, og dermed kom bedre Tider for Smaabrugene. VerdenGD.IV.1.19. **-bruger**, en. (især emb., polit.) oftest i flt., om personer, der driver ell. ejer smaabrug. Hos Smaabrukerne plejer man jo at skrabe Roerne rene efterhaanden som man fodrer med dem. BornholmsTidende.¹⁰./1924.2.sp.4. Skjoldb.MM. I.93. jf.: alle de mange Smaabrugere i Haandværk og Landbrug. Pol.¹⁰./1920.11.sp.1. **-brød**, et. (ænyd. d. s., glde. smabrød, samling brødstumper; jf. smaa(t) brød u. smaa 11 samt Fintbrød; dial.) hvedebrød ell. (især) siglebød; ogs. om smaa kager (Feib. BL.232). Moth.S514. Blich.(1920).XXIX.24. FDyrlund. Uds.58. Pigerne indbrar Smaabrød, Syltetøj . . og tilsidst Kaffen. Boeck. UH.193. Feib. JSMøll.MB.177.224. **-burrer**, pl. (nu næppe br.) \mathcal{Q} burresnerre, *Galium aparine* L. JTusch.96. VSO. **-by**, en. (fsv. smabyr, oldn. småbær; jf. -stad samt Lilleby) by af ringe størrelse, ringe indbyggerantal; lille by. Bagger.II.544. Shakespear . . fødtes i en Smaaby. Brandes.VIII. 104. Om Aftenen kommer Concierrerne og deres Koner frem i Portene paa Boulevard St. Germain . . Det er meget hyggeligt, og det minder om Smaaby, ja næsten Landsby. Buchh.(Pol.¹⁰./1928.11.sp.1). især i flt.: Thiele. Breve.2. Drachm.DG.131. Lader os gaa . . til de nærmeste Smaabyer (1819: Smaastæder). Marc.I.38(1907). **-byg**, en, et. \mathcal{Q} 1) (dial.) seksradet byg. CDalgas.Svendborg.Amt.(1837). 213. Flemløse.109. jf. AzLange.FP.73. 2) (nu næppe br.) planten *Sabadilla* (officinarium) Brandt, hvis frø brugtes som lusefrø (sabadillefrø). vAph.Nath.VII.384. **-cikade**, en. (zool.) især i flt., om cikader af familien Cicadellidæ. Brehm.Krybd.683. Boas.Zool.*349.

† **Smaadalier**, pl. (vel dannet til smaa (smaat?) efter ord som Detaljer, Lappalier; jf. Werl.Halb.*30 samt FalkT.EtymWb.I.142) uvæsentlige, ubetydelige ting, forhold; smaa-ting; petitesser; ceremonier; fiksfakserier; smaatier. Den eneste Ting jeg er

lidt bange for, er nogle smaa Ceremonier; thi Verden regieres af Pedanterie, og Folk seer meer efter smaa dalier end efter solide Ting. *Holb. Kandst. (1731). III. 5.*

Smaa-del, en. lille del, partikel af noget konkret (en masse, samling, genstand osv.); ogs. (nu l. br.) m. h. t. noget abstrakt, om lille enkelthed, detalje olgn. Den fortalte Tildragelse kan være anskuelig i enhver Smaadeel. *MO. næsten kun i ft.: LTid. 1730. 664.* de u-lige smaa-dèle af Tid, som der er fra begyndelsen af den ene stavelser udsigelse til den andens. *Høysg. AG. 8.* kontinuerlige Bevægelser af Smaadele (o: atomer). *Høfd. Psyk. 236.* fygende Sandstøv, der . . fyldte Øjne, Næse og Mund med skærende Smaadele. *Zak Niels. K. 98.* Nogle Smaadele brændt Ler. *JySaml. 5R. IV. 117.* || spec. (anat.) om josterets ekstremiteter (der ved en udvendig undersøgelse af den svangre føles som mindre dele i forhold til hovedet og sædet). *Sal. VI. 963.* *Klinisk Ordbog. (1921). 226.*

-dele, v. (nu l. br.) dele i smaa stykker, partier, partikler; især m. h. t. stof, masse: sonderdele i smaa stykker, partikler; findele. en saa smaa-deelt, saa adspaltende Statsforms Udygtighed. *Molb. HPh. II. 99.* Imidlertid kan der herved ikke saameget være Tale om at smaa-dele som at sondertrykke Maltet. *Brændevinsbr. 181.* *Alle mine smaalige Sorger og Savn; |

Alt hvad af smaadelt herinde jeg nævner, | Slynge som Skumstænk fra Skibets Stavn. *Drachm. DG. 29.* Kalksten . . i pulveriseret eller smaadelt Tilstand. *Gnudtzm. Husb. 21.* ||

(sj.) refl.: dele sig i smaa partier, grupper. de Røster, der forlanger, at nu skal vi smaa-dele os efter Særinteresser og Erhverv og ikke efter Anskuelse længer. *Hørup. III. 219.*

-digt, et. (vist kun i ft.). *Nyerup Rahb. IV. 19.* Smaadigte. *Rieh. (bogtitel. 1861).* *OFris. Litt. 179.*

-digtning, en. (æstet.) primitiv digtning som børnerim, sanglege, hyrdesang. *Sal. VI. 798.*

-djævel, en. (oldn. smådjo-full; jf. -fanden) næsten kun i ft., om smaa djævlø (2.1); ogs., som skældsord, om smaa mennesker (børn) ell. dyr. haver man kaldt vor Hosbond den Øverste blandt Djævløene, maa dumme Smaa-Djævlø naturligviis blive det ypperste Navn, man kan give hans Husfolk! *Grundtv. Udv. IV. 433.* *disse vevre, stygge, graa Smaadjævlø (o: edderkopper) | Som røre travle sig i hver en Krog. *Marsh. Stig. (1834). 76.* jf. †: hviste smaa dæfle ud (o: bande stygt). *Moth. S516.*

-dreng, en. (ænyd. d. s., fsv. smadränger) 1) lille dreng; drengebarn. Vinder jeg saaledes mange fleere Batailler, saa blir Alexander Magnus kun en smaae Dreng mod mig. *Holb. Hex. II. 3.* Herren velsigne og bevare Dig med den velsignede Smaadrenge, han skænkede os! *Grundtv. B. II. 44.* *Blich. (1920). XXIV. 47.* nu næsten kun i ft.: Dansk kand han . . lære af smaa Drengene paa Gaden. *Holb. Orthogr. 93.* *KomGrønneq. II. 153.* *Regnar træder til Am-

men ind; | Der laae Smaadrenge sammen. *Oehl. XXXII. 171.* *Søiberg. KK. II. 110.* || i talem. (nu ikke i rigsspr.). Huusene i denne Gaard hâr staaet . . siden Adam var en Smaadrenge. *Nysted. Rhetor. 26.* et gammelt Ord (siger) „Det svider længe at slaa Smaadrenge.“ *RasmHans. M. II. 219* (jf. *Krist. Ordsp. nr. 8040*). 2) (jf. -svend; foræld. ell. arkais.) dreng ell. ung mand i tjenende stilling; især (efter folkevisespr.) om dreng ell. ung mand, der er personlig tjener hos en, i page-tjeneste. *Villemand taler til liden Smaadrenge: | „Du hente mig ind Guldharpn min.“ *DFU. nr. 8. 18.* *Hver Aften, naar . . min Smaadrenge lyste mig | Med Kerten til mit Leiested. *Oehl. XXX. 157.* *Grundtv. SS. II. 338.* *Saa kaldte jeg min Smaadrenge: | Du sadle op min Hest. *Drachm. PHK. 2.* (vi) hører ham (o: Bjarke) søvndrukken kalde ad smådrenge. *AOLr. DH. I. 63.*

-drift, en. (jagl.) driftsform (i landbrug, industri) med smaa virksomheder. *GBang. EK. II. 492.* *VerdenGD. IV. 1. 19.*

-dyr, et. (ænyd. smaadyr (DaViser. nr. 4. 7f.)) næsten kun i ft., om dyr af ringe størrelse. *Argus. 1771. Nr. 26. 3.* Det er naturligt for . . Børn at holde af Smaadyr (som fx. høns). *VortHj. III. 4. 36.* || spec. om utøj (lopper, lus). *D&H. rundt om paa Pladsen kan man daglig se et og andet Individ sidde, blotet til Bæltstedet, og pille generende Smaadyr af sine aftagne Klædningsstykker.* *ArthChrist. KH. 61.* *FrPoulsen. (Pol. 29/1930. 12. sp. 5).* billedl.: Ligesom Shakespeare har fået sine baconske smådyr, er hans spanske samtidige (o: Cervantes) bleven hjemstødt af fortolkere, som ikke har kunnet nøjes med at tage ham naturlig. *NMøll. N. 63.*

-fanden, en. (jf. jy. bittefanden (Feilb.); jy.) d. s. s. -djævel. *En sværtet Smaafanden keg frem bag en Sten. *Aakj. SV. II. 175.* Han lo, saa han lignede en Smaafanden fra en af Helvedes Sidegange. *Thuborg. F. 134.*

-fart, en. (∇ ell. ⚡) især i best. f., om den indenrigske fragtfart med smaaaskibe (paketter olgn.).

-fisk, en. (oldn. småfiskr) lille fisk. *Slig Lokkeorm . . kan nyttes, som en ringe Smaafisk; | Til større Dræt. *Boye. Erik. 105.* næsten kun i ft. (ell. (nu l. br.) i ent., m. koll. bet.): *Moth. S516.* *Hvor Laxen og Giedden med Smaafisk førte Krig. *Oehl. XXXI. 206.* Sild og anden Smaafisk. *MO. Syv (brød) og nogle faa Smaafisk (1819: smaa Fiske). Matth. 15. 34 (1907).*

-flagermus, en. (zool.) især i ft., om flagermus af afdelingen *Microchiroptera*, omfattende de mindre former. *BøvP. II. 53.* *Boas. Zool. 638.*

-foder, et. (landbr. ell. dial.) (til foder anvendt) affald fra tærskning bestaaende af knækkede straa, vipper, græs olgn.; ogs. om affald ved kornrensning. *JPPrahl. AC. 82.* *LandbO. IV. 273.* *Kværnå. Esp. 310.*

Smaafolk, pl. ell. (nu især dial.) et. [s'møf, føl'g]

1) personer af ringe størrelse. 1.) (nu

især dial.) om *dværge, underjordiske, nisser* *olgn. Winth.ND.101. UjF. 1.2) om born.* *jj.:* Stormændene iblandt dem sende Smaafolkene iblandt dem (*Chr.VI:* deres smaa; 1931: deres Dreng) efter *Vand.Jer.14.3. || nu kun (dagl., ofte spøg.) om smaa børn, rol-linger. Moth.S516.* De Andre ere blevne noget tilbage, der er Smaafolk imellem dem, som ikke kan komme saa hurtig frem. *Hauch.SK.33.* Madammen har slet ingen Smaafolk. *Hostr.F.30.* *Den lille Ole med Paraplyen | ham kjender alle Smaafolk i Byen. *III. Børneblad. III. (1873/74). 168.* *da hørte han Børnene støje: — | Morgens Sol over Dalen gled | med Tindren i Smaafolkets Øje. *Drachm.F.Æ.17.* nu var der igen Smaafolk inden Døre at skaffe Føden og Klæden til. *AndNz.DM.I.35. || i udr. for, at der kommer ell. ventes børn i en familie, i udr. for at faa børn olgn.* Hun samler på småe folk (o: er frugtsommelig). *Moth.S516.* nu *især i forb. som faa, skulle have, vente* smaafolk, der kommer smaafolk: *PEBenzon.Landsmænd.(1898).9. Hjortø. OS.38.* hendes fattige Slægtninge, som allerede ventede Smaafolk igen. *NJeppesen.R. 14. JSMoll.MB.28.*

2) folk af ringe stand, i smaa kaar; smaaakaarsfolk; almue (2); ogs. om personer, der er uden betydning, indflydelse, magt, særlige evner: *Jordens Monarker er Smaafolk mod mig. *Rahb.PoetF.I.100.* de saa kaldede Store i Verden . . ere ikke mere frie for Fejl og Ufuldkommenheder, end vi andre saa kaldede Smaafolk. *PAHeib.E.258.* *I Loer og i Lader | Var der redet til Fest | For Bønder og for Smaafolk, | Der ogsaa var til Gæst. *Winth.HF.318.* *skal vi end hviske og tiske i Krog | og koge vor Harme som Sul under Laag, | fordi vi er Smaafolk herhjemme. *Drachm.UD.189.* Der er i nyere Tid rettet haarde Bebrejdelser mod Leonora Christina, og det ikke af Smaafolk, men af saa betydelige Mænd som Julius Lange og A. D. Jørgensen. *CSPet.Litt.844.* til smaa-folket hørte enhver, der ikke tog konsekvensen af sine handlinger. *Linnemann.LN.70. || i udr. som det er ikke for smaafolk, det er dyrt, kostbart, noget, som alm. mennesker ikke kan tillade sig (at købe). VSO. D&H.* han ser ikke til smaafolk, han ser en over hovedet, er stolt, storsnudet. *Moth.S75. VSO. D&H. || (nu sj. i rigsspr.) i talem.* Der var Smaafolk til, saalænge Verden var til. *VSO.* Smaafolk er ingen Grever. *MO.* Småting passer for småfolk. *Krist.Ordspr.nr. 8168.* Smaafolk er ogsaa Folk. *UjF. jj. u. Kancelli 1 slutn.:* Det er ikke for småfolk at komme i kancelliet. *Krist.Ordspr.nr. 8164.*

3) (l. br.) smaa nationer. Enighed mellem de mærkværdige Smaafolk Danske, Svenske og Norske. *Grundtv.(AdamOehlen-schlæger.EtMindeskjrift.(1849).17).* Brandes.

X.587. de tre skandinaviske Smaafolk. *Tilsk. 1902.517.*

Smaa-fortælling, en. (jf. -historie) *især i flt., om kortere fortællinger.* Sommerfugle. En Samling originale Smaa-Fortællinger. *Søtoft.(bogtitel.1821).* Smaafortællinger. *HFEw.(bogtitel.1880).* *Sal.³IV.88.* **-frugt**, en. 1) *især i flt., om frugter af ringe størrelse.* *Højs.2.13(1931; se u. smaa 1.2).* 2) (bot.) om de enkelte frugter i en sammensat frugt ell. flerfoldsfrugt. *Lange.Flora.³(1851).232.* Ranunkelfamilien kendes paa . . de frie Frugtblade, der hvert for sig danner en Smaafrugt. *MentzO.Bill.³123.* **-frugtet**, adj. (bot.) om plante: som har frugter af ringe størrelse. den smaafrugtede Pælebygningsbyg. *NaturensV.1918.302.* den smaafrugtede Skovabild. *DanmHavebr.8.* **-frøet**, adj. (bot., gart.) om plante(art): som har smaa frø. smaafrøede Sorter (o: af ærter). *LandmB.111.91.* Smaafrøet Boghvede. *LandbO.I.342.* **-fugl**, en. (ænyd. (flt.) smafule, oldn. småfugl) *Moth.S514.* *Hver Smaafugl nu bygger | I blomstrende Vang. *Heib.Poet.III.425.* *en enlig Smaafugl pippet | og løfter kvidrende sin Sang. *Stuck.S.10.* oftest i flt.: *Moth.S516.* *Mig hued ingenside | Smaafuglene i Buur. *Winth.HF.211.* Smaafugle . . som Lærker, Spurve, Stillidser og Bogfinker. *NaturensV.1918.387.* **-fyr**, en. (jf. u. smaa 8.1 og u. II. Fyr 1 slutn.) næsten kun i flt., *især som spøg. ell. jortrolig betegnelse for smaadrenge.* *Budde.Tre Smaafortællinger.(1881).144.* *Pol.¹³/1939.13. sp.4.* **-gaende**, part. adj. (*dial. ogs. -gaendes*). [13] (*især dial.*) som gaar med smaa, korte skridt ell. gaar langsomt, besværligt; ogs.: som endnu er svag, sløj efter sygdom (D&H.). *MDL. VSO. Feilb. UjF.* **-gade**, en. lille, snæver gade (med ringe gennemgaaende færdsel); *især: gade i storby med billige lejligheder, hvor fattigfolk bor, prostitutionen har til huse olgn.* Johansen havde et lille møbleret Værelse ude i en Smaagade paa Vesterbro. *Stuck.I.104.* Proletardrenge fra Smaagaden i Odense (o: H. C. Andersen). *Gelsted.JVJensen.(1938).47.* *især i flt.:* *Argus. 1771.Nr.19.3.* *Smaaegaderne ved Lygteskin | paa Skjøgæjagt I gjennemfare. *FGuldb.I.145.* Smaaegadernes Jomfruhuse. *Vilh.And.Litt.II. 669.* **-gods**, et. 1) smaat (styk)gods. (rutebilerne) transporterer Personer og Smaaegods. *LokomotivT.1938.148.sp.1.* 2) (nu næppe br.) d. s. s. Sandgods. *Begr.Sjæll.II.172.* **-gop- le**, en. (zool.) *især i flt., om gopler af gruppen Hydroidea (ell. Hydromedusæ) (der er af forholdsvis ringe størrelse).* *NordConvLex.V. 317. Boas.Zool.¹70.* **-grin**, et. (jf. -grine; l. br.) Vi, Kongeriget Danmark, er Smaagrinet Land . . Og denne By er Midtpunktet for hele Grinebideriet. *Drachm.F.I. 147.* Herregud, hvor er vi en dvask Nation! Vi driver det aldrig til videre end Smaagrin og Magelighed! *MarySkotte.Ingers Ungdom.(1926).27.* **-grine**, v. (jf. -grin; l. br.)

grine svagt, stille. *Schand.TF.I.135.* der gaar et Smil over hans Ansigt, og han smaagriner. *JesperEw.K.15.* **-gris**, en. (især i ft.). *Moth.S516.* *Oehl.XVI.13.* *LandbO.IV.486.* smaagrise og jødeborne er altid kønne, se Jødebarn (og u. III. køn 4.1). **-grus**, et. (nu næppe br.) finkornet grus. Han moerede sig altsaa med . . at skrive og grave i Trærnes Bark og Smaaegruset mangfoldige Vers. *Biehl.DQ.II.69.* **-gruset**, adj. (jagl.) bestaaende af ell. indeholdende finkornet grus. Undergrunden (er) pletvis leret og smaa-gruset. *JySaml.5R.IV.123.* **-græde**, v. (ænyd. d. s.) græde svagt, stille. *Moth.S517.* Sv *Grundtv.FÆ.II.36.* Barnet blev ved at smaa-græde. *Bang.L.64.* **-guld**, et. (jf. smaat guld (u. smaa 9.1) samt -sølv; l. br.) smaa (penge)stykker af guld. hun gav ham . . 30 Tæls i Smaaguld, pakkede hans Ransel og gav ham til Slut endnu en Guldbarre. *PuSung-Ling.20sælsommeFortællinger. (overs. 1937).79.* **-gut**, en. (især i ft.; jf. -dreg 1, -fyr). et Par unge Folk, der skal muntre deres Smaagutter. *Muussm.PS.106.* **-gæld**, en. gæld, bestaaende af mindre gældsposter hos forsk. kreditorer; klatgæld. *Moth.S514.* han havde faaet noget Smaagæld. *Pol.2°.1940.10.sp.6.* **-haand**, en. i ft.: smaa, fine hænder; især om barnehænder. *Synger og danser og klapper i eders Smaahænder, | Menneske-Børnene alle til Jorderigs Ender! *Grundtv.SS.III.42.* *Drachm.VS.43.* det er rart at have sin hyggelige rede, hvor der er bløde småhænder til at hilse én velkommen. *NMøll.H.42.* **-haget**, adj. (bot.) hvis hagebørster er smaa; i navne som smaaahaget pigfrø, se Pigfrø. **-hakke**, v. (ænyd. d. s.; til smaa 12) hakke i smaa, fine stykker; ofte billedl. *vAph.(1764).* *et Bifald, smaaahakket af Selvsygens Ravn. *Ploug.I.80.* (*Ludvig Schrøder*) behøvede ikke at udvande eller smaaahakke de smukke gamle Sagn for at gøre Talen forstaaelig. *H.Begr.LudvigSchrøder.(1913).60.* || i perf. part. brugt som adj. Kiød, eller Flesk smaaahakket. *Cit.1800.(Fr Heide.Midtsjølland.(1919).131).* Hovedengskaben er dog Versenes smidige Kraft. Aarestrup leverer intet Smaaahakket eller fra hindanden Faldende. *Brandes.II.82.* **-halm**, en, et. (jf. -foder; især dial.) halmstumper (og vipper), der fremkommer ved tærskningen. *Cit.ca.1760.(Thott⁴ 1416.118).* *FrGrundtv.LK.258.* *Feilb. Esp.481.* **-handel**, en. (jf. ringe handel u. I. ringe 1.1) handel, der drives i det smaa, med salg i smaa partier, med salg af smaaavarer (kram-, hokervarer oln.); ogs.: detailhandel, at faae . . Borgerbreve forandred fra Smaahandel eller Høkerie til Kjøbmandskab. *Stampe.I.352.* (en) Kone . . drev en Smaa-Handel ikke i en Butik eller et Skuur, men hun stod paa den aabne Plads. *Kierk.II.68.* *Hage.²554.* **-handlende**, part. adj., især brugt substantivisk (jf. -handler): person, der driver smaaandel. Al Ravnekro-

gens Usselhed gled af paa denne Koloni af danske Smaaahandlende, Haandværkere. *Drachm.DG.131.* *Hage.²510.* *Søiberg.HK.63.* **-handler**, en. (nu l. br.) d. s. *Stampe.I.351.* et Slags Feltskr., der var paa Stedet, iøvrigt ogsaa Smed og Smaaahandler. *HCand.(1919).IV.98.* *Pont.LP.V.27.*

Smaahed, en. [smø,he'd] ft. **-er** (se u. bet. 2-3). (dannet af *Rothe, jf. Geneal.og biogr.Archiv.(1840-49).67;* aft. af smaa; sml. ænyd. smaahead, haan, forsmædelse, fsv. smahet, fra mnt. smaheit, hvis 1. led svarer til oht. smahi (se u. smaa)) 1) (til smaa 1 og 8; nu næppe br.) ringe størrelse, omfang; lidenhed (1); vist især m. h. t. en mængde, masse ell. sterhed (jf. *DLitTid.1820.42*). Tænk nu! til hvor ubegribelig en Smaahed det (o: kvikselv) maa kunde deeles ved den naturlige Varme i Menneskets Legeme. *Agerbech.FAH.7.* Materiens uendelige Smaahed og Delighed overgaaer al vor Indbildning. *Suhm.II.65.* *Hvem tænkte, Gud kan svinde ind | Til Patte-Barn med Rosen-Kind, | Vor Smaahed sig tilegne. *Grundtv.SS.I.520.* Infusionsdyrenes Smaahed. *VSO.2*) (til smaa 3 og 9) ω det, at noget er ubetydeligt, uvæsentligt ell. ringe, ussel. 2.1) ringe betydning, værdi; beskedne, tarvelige ell. daarlige forhold; hvad der er af ringe værdi; noget ringe, ubetydeligt. *Pøbel troer, | At det er større Hæder Dig at ligne, | End i vor Smaaheds Tid at kaldes Stor. *Zellitz.I.339.* *Alle, hvis Sjæl er splittet ad, | Alle, hvis Forhold er trykkende Smaahed. *Heib.Poet.VIII.199.* Ungdommen (vil handle) i bitter Visdom om Smaaheden som det eneste reelle, og Storheden som et Blændværk af poetiske Blærer. *VilhAnd.BM.85.* i ft.: Smaaheder, det Middelmådige tildrager sig liden eller ingen Opmerksomhed. *LSmith.(Trondh SelskSkr.NyeSml.II.322).* 2.2) (jf. smaa 3.4) om personlig egenskab: aandelig, moralsk ringhed ell. indskrænkethed; smaalighed; ogs. (nu næppe br.): mangel paa fremdrift, energi; svaghed; sløvhed. *Rahb.Min.1795.II.221.* (lyden e) blev beqvemt for Smaahed og Ligegyldighed. *FGuldb.DS.40.* *Alfader! . . | Forjag . . | Den usle Smaahed, Afmagts grimme Datter. *Oehl.Digte.II.(1823).* 185. Hvor megen personlig Smaahed skjuler der sig ikke ofte paa disse straalende Titler. *IngvBond.UR.I.47.* *al Smaahed, al Svig og Ondhed | drev bort i Sødme og idel Sundhed. *Bergstedt.(Pol.²1926.10).* || i ft. den uværdigste Egoismes (vej) med alle sine Smaaheder og Usselheder. *Rahb.Sandsig.614.* ogs. (sj.) om smaa, ubetydelige personer; ubetydeligheder. endnu den Dag idag findes (der) toneangivende Smaaheder, der trækker paa Skuldrene ad denne Komponist. *ChKjerulff.(Pol.²1908.4).* 3) (jf. smaa 9.8; nu l. br.) især i ft., om smaa enkeltheder, forhold; smaatig; petitesser. Verden med dens Ting, og med dens Alder bliver Smaa-

hed for os. *Rothe. Christendommens Virkning. II. (1775). 174.* *Thi aldrig fandt vi dig, i Smaahed blot, at glippe. *HSneed. ED. 135.* man (*kan*) just ikke i alle Småheder . . være enig med Forfatteren. *Rask. Hermod. 1825-26. 71.* han begynder med den nøjeste Forskning af Smaahederne i hver behandlet Tilsyneladelse. *Rørd. (DTidsskr. 1901. 497).* ☉ **Smaaheds-aand**, en. [2] Smagen for alvorlige . . Ting vil fortrænge den usle Smaahedsaand, der nu fornædler alt stort. *Rahb. Tidsk. 1796. 299. Oehl. SH. 44. Vilh. And. Litt. II. 1029.* **-kræmmer**, en. [3] (*efter ty. Kleinigkeitskrämer; sj.*) person, der paa en smaalig maade beskæftiger sig med bagateller ell. petitesser, uden sans for det væsentlige og helheden. Du veed jeg er ingen Smaahedskræmmer, der er i Forlegenhed for mit Tilgodehavende. *Kierk. VIII. 187. jf.: I Almindelighed har . . Hemmelighedsfuldhed sin Grund i et Smaahedskræmmeri. smst. II. 100.*

Smaa-herre, en. (*især i ft.*) 1) (*l. br.*) fyrste over et mindre omraade (*især under en andens overhøjhed*). *Ing. VS. II. 184. (Holsten)* havde tidligere været udstykket imellem . . mange småherrer. *Barfod. DH. I. 21.* 2) (*efter fr. petit-maitre; jf. ung herre u. l. Herre 3.4; nu næppe br.*) pynte- og forlystelsessyg herre; modeherre; levemand; laps. Et Vildsviin er af meget ædlere Art (∴ *end det tamme svin*), og et lidet ungt Vildsviin er en Smaaeherre iblant Svinene. *Lægen. II. 149.* ligesom Smaaeherrerne hos os prale med Ramser paa alle de Damer, hvis Fortroelighed . . de have nydt. *Bagges. NK. 151. PMøll. (1855). III. 6.*

-historie, en. (*jf. -fortælling især i ft.*, om kortere historier (2.1-2). Smaahistorier eller Anekdoter. *MR. 1834. 7.* Der er fra dette Afsnit af Bødtchers Liv opbevaret adskillige Smaahistorier (*Brandes. DD. 116.* Anekdoter), som skal oplyse hans gode og lystige Humor. *Brandes. I. 542.* ofte i bogtiller, se *Ehrencr. M. Stikordsregister. (1918). 66.* **-hugge**, v. (*i bet. 1 ogs. smaat.* VSO. VI. 537). vbs. **-ning** (*i bet. 1: Amberg. MO.*). (*nu l. br.*) 1) [12] hugge i smaa, fine dele; dele i smaa stykker ved hugning (kløvning). *MO. uegl.:* da jeg nu havde smaa hugget hans Fortælling i Acter og Scener, stod min Forstand stille. *Rahb. E. I. 193.* || *især i part.* smaa hugget (-huggen) brugt som adj. *Moth. S517.* al Resten af Oxen skal sælges smaa huggen. *Adr. 22. 1762. sp. 9.* Smaa hugget Brænde. *VSO. 2* [14.2] *i pass., m. reciprok bet.: kæmpe, slaas, skændes (med hinanden) i mindre grad.* heller at føre svære Krige i fjerne Lande, end smaa hugges med sine Naboer hjemme. *Grundtv. Sazo. I. 55. (de)* sad og smaa huggedes hele Tiden. *Ant. And. L. 164.* **-hund**, en. (*glda. smohvnd, oldn. småhundr; næsten kun i ft.*) det er ikke smukt at tage Børnenes Brød og kaste det for Smaahunde. *Matth. 15. 26 (Skat Rørd.). billedl.:* disse Smaa-Hunde, der altid bjæffe,

og i Farens Øieblik krybe i Skjul. *Kierk. XIII. 14.* **-hus**, et. (*oldn. småhús; næsten kun i ft.*) *Argus. 1771. Nr. 35. 3.* Langs Sobredren sees spredte Smaahuse. *Tolderf. F. III. 155.* *Hedebogen. (1909). 33.* || (*jf. Hus 10.2; l. br.*) om nødtørftshus; lillehus. *NatTid. 19. 1911. M. Till. I. sp. 4.* **-hvarre**, en. X flynderfisken *Zeugopterus norvegicus* („den lille hvarre“). *DannFauna. XV. 105.* *Lieberkind. DV. V. 369.* **-høns**, pl. 1) (*nu l. br.*) om gaardhøns (*i modsætn. til kalkuner*); smaa høns (*se u. Høns 2.1*). *Moth. S516.* *OeconH. (1784). II. 99.* *Huusholdn. (1799). III. 4.* 2) (*dial.*) om lus. *Feilb. -industri*, en. (*faagl.*) industri, der drives i mindre maalestok, af mindre virksomheder. *FagOSnedk.*

Smaa-kaar, pl. (*jf. smaa kaar u. smaa 3.2*). Smaabørn og Smaakaar de rimer ikke! *Drachm. F. E. 182.* næsten kun i sgr. som: **Smaakaars-familie**, en. *VortHj. III, 2. 29.* *AJeppesen. Fradetgl. Kbh. (1935). 81.* **-folk**, pl. (*jf. Lavkaarsfolk*) folk i forholdsvist knappe økonomiske omstændigheder; ubemidlede, temmelig fattige folk; hos sprogenrene undertiden for: proletariat (*HjælpeO.*). *Alm. Kirketidende. 1877. 363.* *ADJørg. JE. 104.* Han var udrunden af Smaakaarsfolk — Faderen var nok Stabssergent. *EBrand. UB. 90.* || *billedl. Recke. BD. 53.* aandelige Smaakaarsfolk. *PLaurids. S. III. 9.* **-hjem**, et. Han var . . udgaaet fra et Smaakaarshjem. *Brandes. XVIII. 288.* *Bønnelycke. NU. 52.* **-mand**, en. (*l. br.*) mand, der sidder i smaa kaar. Bevægelsen var oprindeligt helt folkelig, ledet af Smaakaarsmænd. *Fridericia. NH. I. 91.* *Howalt. DB. 11.*

Smaa-kage, en. om smaa tørre kager (som vanillekranse, brune kager, jødekager, klejner, plæskner); nu ogs. alm. i ent. *(beværetes med Vaffel og smaa kager. *Jernskæg. D. 83.* *(*hun*) Tog med rødmeende Fingre Smaakager af et Fad. *Oehl. XXIX. 190.* Der stod god Vin og Smaakager foran dem paa Bordet. *Schand. VV. 126.* bage Smaakager. *Gravl. EP. 179.* (*hun*) tager en Smaakage (og) smuldrer den. *KMunk. O. 17.* **-klokke**, en. 2 (nu kun no.) i ent. ell. ft.: klokkeblomsten *Campanula rotundifolia L. vAph. Nath. VII. 384.* VSO. *jf. JTusch. 48* samt smaa klokker u. smaa 1.2. **-kløve**, v. [12] (*jf. -hugge; især forst.*) kløve (træ) i smaa stykker; især i part. smaa kløvet brugt som adj. man holder en til at smaa kløve sit Ved. *PMøll. II. 375.* smaa kløvet Brænde. *ForstO. -kone*, en. (*l. br.*) især i ft., om smaa mænds koner; koner af almuen. *Wied. S. 86. 149.* **-konge**, en. konge over et mindre omraade; konge over en del af et land, rige, under en andens overhøjhed; underkonge. Scotland var dengang indeelt i mange Claner eller Stammer, som hver havde sin egen Smaakonge. *Blich. (1920). I. 226.* den norske småkonge *Rodulf. AOlr. DH. I. 19.* oftest i ft.: Indien var . . deelt blant mange smaa Konger, kaldet *Raias.*

Holb.Hh.I.46. Mall.Sg.H.669. IsakDin.FF. 197. **-kopper**, pl. (ænyd. d. s.; jf. smaa kopper u. Kopper samt Smaapokker; nu l. br.) kopper; børnekopper (Variolø). Holb. Mel.III.6. Stiftamtmand Heins Enke dør af Smaaeopper. Luxd.Dagb.I.398. siden A.s Kone i Smaakopperne var blevet en ganske anden Person end før. PAHeib.US.63. Brandes.IX.32. Drachm.EO.303. KliniskOrdbog. (1921).226. jf. koppet: Oftere . . saae jeg 10 Born . . hvilke vare visseligen smittede med sand Koppegift af deres smaa koppedede Sødskende. PhysBibl.IX.266. **-korn**, et. (oldn. småkorn i bet. 1) 1) især i flt., om smaa korn (1.1, 3.1-2). *Man troer om Smaakorn, de spildes. | Men see, da kommer . . | En smuk lille Fugl . . | Og dens Hunger ved Kornene stilles. Hrz.D.II.71. Rich.II.50. 2) (jf. -foder, -sæd; landbr.) koll.: den mindre, tyndere og mindre vægtige del af den aftærskede, rensede kerne (der er uanvendelig til saasæd 20 og derfor anvendes som foder). Moth.S515. LandbO.IV.273. Regeringen havde udstedt Forbud mod Opfodring af aftærsket Rug og Hvede undtagen Smaakorn. AndNz.MJ. II.16. **-kornet**, adj. (jf. -korn 1; jagl.) som har ell. bestaar af smaa korn (1, 3). Snekkens yderste Overdrag . . er smaa-kornet, ligesom en Chagrin-Hud. KSelskNye Skr.II.590. vore smaa kornede Markfrø. LandmB.III.36. **-kort**, et. ♠ i flt., om kort af lavere værdi; smaa, lave kort. Moth.S515. PAHeib.E.351. 2 Smaakaart i Eks. Syven og Treen. Spillebog.(1900).10. **-kram**, et ell. (nu kun dial.) en (Moth.S515. jf. MO.). (ænyd. d. s. (i bet. 1)) 1) (nu sj.) smaa kramvare. Høysg.S.112. Bagges.DVIX.78. MO. 2) (især dial. ell. jagl.) om noget smaat; smaa dyr ell. ting; smaat kram (II.4.2). et Par Torskeruser . . gav lidt Smaatorsk og 40 Kujer. „Det kan vel ædes, det Smaakram,“ sagde K. Kirk.D.46. jf. Moth.S515. om smaa- kreaturer: Feilb. || (slagt.) om smaa dele af et slagtet kreatur, nemlig: hoved, lever, tunge, hjerte. HHjorth-Nielsen.Kbh.'sSlagterlaug. (1926).174. 3) (nu næppe br.) nedsæt., om smaa folk, pobel. VSO. **-krat**, et. Moth.S 515. *En herlig gammel Helt er Hakon Jarl, | Han kneiser vældigt, som en knudret Eeg | Blandt alt det andet Smaakrat. Oehl.ND. 242. en stor Mose med gammelt forkrøblet Smaakrat. SvGrundtv.FÆ.I.187. AarbTurist. 1931.128. **-kravl**, et. (især nedsæt. ell. spøg.) 1) især koll., om smaa (egl.: kryvlende) væsner. 1.1) om smaadyr, spec. om fjerkræ og unger af dyr. Træerne, hvis sagte svajende Grene faar Skyggerne paa Stuens Gulv til at bevæge sig, som var det et helt Mylder af Smaakrav. Feilb.Barndomsaar ved Vesterhavet. (1899).31. Rosenkranz.E.20. Det var Hingste, Hopper, Tyre, Køer — alt Smaakravlet kunde man ikke tage med (s: ved et dyrskue). Ekstrabl.*/1939.I.sp.1. 1.2) om (smaa) børn ell. (nedsæt.) om ubetydelige mennesker.

Schand.VV.145. *Friheden lagt øde, | de store Helte døde, | Smaakravlet ovenpaa. Drachm. VS.9. Der var Toras de tre mindste (s: børn) . . der var alle Byens Smaakrav. Kirk.D.229. 2) om samling, hoben af smaa ell. ubetydelige ting; noget smaat; smaatierier. en lille Verden af Fugle, Blomster og andet Smaakrav. VilhAnd.AD.18. min Haand er bleven haard af det besværlige Arbejde og kan aldrig kende Forskel paa det Smaakrav (s: smaaenge). NatTid.*/1905.Aft.2. sp.6. Rubens' og Jordaens' store Kompositioner skal ikke hænge paa vilkaarlige Vægge med meget Smaakrav, der spreder Opmærksomheden. Wanscher. (KunstmusA.1915.153). **-kreatur**, et. (især landbr. ell. dial.) i ent. m. koll. bet. (Moth.S515. Drachm.KO.70) ell. (især) i flt.: fjerkræ. PAHeib.Sk.I.259. Smaakreaturene qvækkede høit i deres Bure. PMøll.(1855).II.228. Schand.F.363. Feilb. Uff. || (l. br.) nedsæt., om børn. Afveien, afveien, I Smaakreaturer! . . Lad mig dog komme ind i Stuen. Gylb.VIII.6. **-krebs**, en. 1) (zool.) især i flt., om krebsdyr af underklassen Entomostraca. NordConvLex.II.681. Boas.Zool.*274. 2) (jf. Krebs 6 slutn.; sj.) nedsæt., om mindre dyr. De har solgt . . mine Køer og Bester paa tre Smaakrebs nær. Bredahl.I.61. **-krig**, en. (l. br.) guerillakrig; lillekrig. LTid.1755.45. Opstanden i Bosnien og Herzegovina . . er reduceret til en Smaakrig i de mindst tilgængelige Bjergbygger. DagsTelegr.*/1875.2.sp.1. NatTid.*/1937.II.sp.4. **-kronet**, adj. (jf. kronet 2.3; bot.) som har en lille krone; i artsnavne som smaa kronet katost (se u. Katost 1). smaa kronet sandvaaner, *Arenaria serpyllifolia* L. Rostr.Flora.I.14(1925).149. **-kryb**, et. († -krøb). især koll. 1) (dagl.) nedsæt., om krybende smaadyr; tidligere undertiden om (enkelt) insekt. Snudebille . . Er et meget lidet heeldækvinget Smaakrøb. vAph.Nath. VII.424. OFMüll.(KSelskNyeSkr.III.2). det Smaakryb, der dækkede Skovbunden, saa snart vi fjærned en Klasse Løv. AndNz.DB. 166. OThyreg.MS.217. 2) (jf. II. Kryb 2; nu næppe br.) nedsæt., om underdanige, „krybende“ personer. søg ham i det høieste imellem Forgemakkernes Smaakryb. Rahb. (MO.). **-kræ**, et. [1, 8] 1) lille dyr; især om lille krybende dyr, insekt olgn. Fluor og andre Smaakræ, der kravlede i Græsset. PMøll.(1855).II.31. Pont.M.55. Det er utroligt, saa mange af den Slags Smaakræ (s: løbebiller) vi har her i Landet. Pol.*/1939. 10.sp.5. 2) (nu l. br. i rigsspr.) koll.: fjerkræ. Moth.S515. LThura.Poet.233 (se u. I. Drude). VSO. MO. *Møllersens Kone . . bærer til Smaakræet | Mad i en Slev. Drachm.DS. 86. † **-kræk**, et. lille dyr; især: insekt. de Smaakræk, som leve i Vandet (kaldes) gjerne Vand-Insecter eller Vand-Orme. vAph. Nath. IV.87. billedl.: Rahb.Tilsk.1794.412. **-krøb**, et. se -kryb. **-kunst**, en. (jagl.)

d. s. s. Lillekunst. den Smaakunst, som Ex libris-Tegningen er. *Aarbojg. Bogvenner. 1917. 69.* han arbejdede mest i Bronze, gav sig fortrinvis af med Smaakunst. *Brandes. M.B. 103. Johs Brøndst. DO. II. 174. om litteratur:* I Journalistikens Smaakunst naar han (o: en journalist) højest. *Berl. Tid. 1917. M. 9. sp. 5. Vilh. And. Litt. IV. 103. -kvæg, et. (ænyd. smaa qweg, glada. smaa qwig; jf. smaat kvæg u. I. Kvæg 1; nu l. br.) det mindre kvæg, saasom kalve, faar, geder. (David) overlod Smaakvæget til en Vogter. ISam. 17. 20. Heib. Poet. S. (1848). VIII. 309. LJac. Guterlov. (1910). 10. 103. -kævl, et. kævl om ringe, ubetydelige ting ell. temmelig harmløst kævl. Han har store Evner som Stridsmand og Tendensforfatter, men taber sig ved sin Paastaaelighed let i Smaakævl. *Brandes. X. 65. Baud. AaH. 20.* Hun bør ogsaa forhindre, at Bornene tager deres evige Smaakævl med sig tilbords. *EGad. TT. 51. -kævleri, et. (jf. -kævl; især i ft.).* disse evige Smaakævlertier mellem os. *PVJac. Breve. 51. Gyr Lemche. SJ. 19. -købing, en. (l. br.) om ell. som fingeret navn paa (en typisk) smaab, smaa stad. Monologen med Forfatterfruen, der frister Pressen med Haresteeg og Ananasfromage . . lyder forbavsende lidt af Storbjerg: den passerer ganske sikkert i Smaakøbing. *Dagbl. 1909. Till. 2. sp. 2.* da København var en Smaakøbing. *DagNyh. 1921. 3. sp. 4. -købstad, en. (nu ikke i rigsspr. -købsted). (jf. -by, -købing, -stad; især i ft.).* vore daværende Smækjøbsteders Skildring. *Hjort. B. I. 275. D&H. Smaakjøbstedsaal i en stor Stad. LKruze. (overs. bogtitel. 1828).* den smaa-kjøbstadagtige Nysgjerrighed, som Hovedstaden lider . . af. *CBernh. NF. XIII. 50.* jeg beskrev Smaakjøbstadlivet i Lemvig. *HCAnd. Breve. I. 313.* vore Smaakjøbsteds-Sæder. *Nyerup Rahb. II. 173. -kød, et. smaa stykker kød; spec. (kog., slagt.) om mindre kødstykker, der fremkommer (som rester, affald) ved udkøring af større stykker (stege oln.), og som bruges til hakket kød og fars (jf. -sul). *oven paa (bovene) blev lagt det plukkede Smaakiød. *Bagges. NblD. 109. Rist. FT. 239.* Mutter og jeg . . var nær ved at blive knust i Vrimslen som Smaakød i en Pølsemaskine. *Tidens Kvinder. 1929. 16. jf.: Kalvesmaakød . . Oksesmaakød . . Flæskesmaakød. Pol. 1939. 2. sp. 4. -kører, en. (nu . br.) person, der (uden at være egentlig vognmand) udfører smaa kørsel. *MinSkr. 1866. ham, Smaakjørerer — for Vognmand i Lavet har han jo aldrig været. Schand. F. 70.* Avlsbrugere paa Markjorderne, der tillige ernære sig . . som Smaakørere. *MinT. 1900. A. 247. Sal. XI. 394. jf.: (han havde) slidt og slæbt som en Smaakørerhest og samlet Penge. Lunde. F. 71. || billedl. (vel med tilknytning til være smaa kørende, se u. II. køre 8).* det nye Ministerium betyder et Mindremandsregimente af aandelige Smaa-****

kørere, der lidet kan og intet tør. *Vort Land. 1905. I. sp. 2. -kørsel, en. (jf. -kører) (arbejds)kørsel i mindre stil, som transport (v. hj. af mindre køretøj) af forholdsvis smaa partier gods, udførelse af mindre flytninger oln. (han) købte sig en Hest og en lille Vogn og gjorde . . Smaakørsler for Folk. *Schand. F. 73.* en ældre Fjedervogn med fast Agestol (lille Vogn, passende til Smaakørsel) sælges. *NatTid. 1909. M. Till. 4. sp. 2.* Smaakørsel. 2 Kr. . . Timen. *Berl. Tid. 1929. M. 27. sp. 6. -laden, adj. (jf. -agtig, -vorn, smaalig; nu kun dial.) især i ft.: temmelig, forholdsvis smaa; ogs. som entl.: temmelig lille, ringe, ubetydelig. *Amberg. Figureerne (paa en frise) udfylde langt mindre Rumets Højde, tage sig derfor mere smaaladne ud. J. Lange. III. 11.* de smaaladne Forhold i Rødding. *HøjskBl. 1903. sp. 229. Feilb. jf. bornh. smaalagt i sa. bet.: Ellers er jo Paris meget smaalagt naar man kommer fra Italien. Zahrtmann. M. 434. Esp. 481. -laks, en. (fisk.) i ft. ell. koll., om laks paa højest 1 kg. *Sal. XV. 266. -lam, et. (især fagl.) om ungt lam. Holstein. Z. 41. Ugeskr. f. Retsv. 1940. A. 661. -land, et. (glada. smolandh, oldn. småland; jf. Smaalending 1) (jf. Land 3) mindre landsdel, provins; især i best. f. ft., om øerne syd for Sjælland og Fyn (Møn, Lolland, Falster, Langeland osv.). i Fyen og Smaalandene. *DL. I—4—28. Thaar. KS. 235.* Prinsen skulde have alle Smaalandene: Langeland, Laaland, Falster og Møn. *Kr. Ersl. DM. 71.* Smaalandshavet hedder paa en Del danske Vægkort „Søen mellem Smaalandene“. *NatTid. 1939. Sønd. 4. sp. 4. i alm. spr. nu næsten kun i ssg. Smaalands-havet (†, ogs. Smaalandsfarvandet), navn paa farvandet ml. Sjælland paa den ene side og Lolland, Falster, Møn paa den anden side. || jf. ogs. Smaaland, navn paa landskab i Sydsverige (egl. ft., om de mindre landskaber syd for Vester- og Østergøtland). 2) mindre land (4), rige; vist kun i ft. (Heidenstam er født) uafhængig af de Fattigmandskår, som i vore Smålande gjerne tager Livet halvvejs af Digteren, for han bliver voxen i sin Kunst. *Rørd. SL. 88. jf.: Afsky for Smaalandsaanden. Vilh. And. (Tilsk. 1902. 107). -landsk, adj. til -land 1. og skulle først alle Norske Sager . . Dernæst Jydske, siden Fynske og Smaalandske, der efter Sædlandske, foretagis. *DL. I—3—15. || nu kun: hørende til ell. ejendommelig for Småland i Sverige. Smaalandske Noveller. CEW. (bogtitel. 1883). MKrist. N. 30f. -lap, en. spec. (anat.) i ft., om de afsnit, hvori visse organers lapper (se II. Lap 3.1) igen er delt (Lobuli). *Sal. XI. 1097. -latter, en. (jf. -le; l. br.). Moth. S. 515. Schand. F. 235.* det irriterede ham, at K. kun mødte hans Begejstring med Smaalatter. *Hans Povls. HF. 96. -le, v. (ænyd. d. s., sv. småle, smile) le stille, svagt, diskret. Gotte, som har smaalet i den hele Samtale, leer hoit. Biehl. (Skuesp. IV.********

396). Hun smaaloe — pent, grasiøst. *Blich.* (1920). *XVIII.173.* det var slet ikke Behageligheder de sagde mig . . Men enhver bliver nu roligt ved sit, og jeg sad og lurede og smaaloe for mig selv. *Drachm.STL.97. Wied.LH.2. billedl.:* *Smaaleende du (∴: *kilden*) kommer frem | I jomfrurene Bølger. *Bedt.58.*

smaalig, adj. [*smøli, nu især højtid.* 'små-li'] adv. -t ell. d. s. ell. (†) -en (*Moth. S518. Gram.Breve.82. Blich.II.568. Molb. Ordsspr.XXIII*). (ænyd. d. s. (som adv. samt som adj. i bet.: ydmyg, indstændig (om bøn)), oldn. småligr, ubetydelig; afl. af smaa; *sm. ty.* kleinlich samt dial. smælig, af ringe størrelse (*Feilb.*), ænyd. glda. (*Fragm.68*) smælig, haanlig, forsmædelig, jsv. småliker, haanlig, foragtelig, uanselig, ringe, mnt. smel-lik, se smædelig)

1) som adj. 1.1) (nu næppe br.) om ting: 20 af ringe størrelse, omfang; lille; uanselig. *denne smaalige Natur (∴: *haverne*), | Af Nødtørft sammentrængt i visse Grændser. *Oehl.I.98.* *Den Uskyldige | Er let at kiende; ingen smaalig Rynke | Forstyrer Herrens Billed i hans Ansigt. *smst.VI.97.* *Paa den jævne Mark i Norden, | Hvor kun smaalig Muld gjør Aas. *Grundtv.PS.VI.126.* *Trappegangen her | . . er knap | Og smaalig; den maa ganske bygges om. *Hz.XVI.97.* De 30 mindre (*former*) ville i en større Afstand synes smaalige. *Høyen.Thorv.30. 1.2)* (nu i rigsspr. kun m. overgang til de flg. bet.) af ringe grad, betydning, vigtighed, værdi; ubetydelig; uvæsentlig; tarvelig; temmelig ringe. *Tilgiv, stærke Seierfader! mig hver smaalig Lidenskab, | Hvorved Helge faldt i Snaren. *Oehl.XXX.183.* *Forsmaa ej, Veninde! | Min smaalige Sang. *Grundtv.PS. IV.135.* *Den (∴: *svaghed*) bringer af de smaaligste Motiver | De største Virkninger i Verden frem. *PalM.I.101.* seksten lange Aar . . i dagligdags Bekymringer, i smaalige Pligter. *JPJac.I.248.* For den Kvinde, der skal være Moder, er alt i Verden smaaligt uden det eneste ene. *SMich.Eb.212.* Den Dag vi sejlede var det smukt Foraarsvejr, Vinden Syd-øst, altsaa god Vind, smaalig Luft (*jf. Smaaluft*). *BornhHaandEr.31. 1.3)* (meget) nøjeregnende (m. h. t. smaatng, petiesser); omhyggelig; pedantisk. *Din Omhu er smaalig, dit Vid for kort. *Grundtv.PS.VI.627.* jeg har for megen smaalig Skarpsindighed (*jeg*) kan see enhver liden Mangel (∴: i en oversættelse). *PMøll.(FCOl.s.PM.72).* Med smaalig Opmærksomhed, smaalig Flid. *VSO.* (*han*) puslede med smaalig Omhu om ham og hjalp ham i Seng. *Schand.TF.II.86.* || nu (m. overgang til bet. 1.4) især i forb. uden smaaligt hensyn til, uden at bekymre sig om smaatng som; ofte brugt spøg., iron. for: ganske uden hensyntagen til; helt negligerende. de mange . . æventyrlige Bedrifter fordelte (*Sazo*) med gavmildt Haand over hele Old-

historien uden smaaligt Hensyn til Kronologien. *CSPet.Litt.31.* Det var en af det europæiske Markeds best sellers, som den danske Bogtrykker, vel uden smaaligt Hensyn til den litterære Ejendomsret . . lagde under sin Presse. *OFriis.Litt.207. 1.4)* nedst.: som i for høj grad fæster sig ved smaafejl, smaatng; som ikke kan ell. vil rigøre sig for snævre, bornerte, subjektive anskuelser ell. egotistiske hensyn; som ikke ser fordomsfrit, stort paa noget; snæversynet; smaatkskaaren; spec.: karrig m. h. t. at give noget; paaholdende. fornemme Folk vare endnu ikke blevne saa smaalige, at de satte Noget i at spise paa en anden Tid end de Ringeste. *CBernh.III.27.* smaalig Forfængelighed og dum Stolthed. *Høyen.Breve.9.* den (∴: *fejhed*) er paaholdende indtil den sidste Hvid mod Den, der vil give saa godt som Alt, men den er ei heller smaalig. *Kierk.VI.137.* Særlig smaalig var (*Molbeck*) i Bedømmelsen af Ingemanns og Hauchs historiske Romaner. *JohsSteenstr.HD.205.* ikke være smaalig med sin Hjælp. *Bl&T.*

2) som adv. 2.1) (*jf. bet. 1.2; nu kun dial.*) paa en svag, ringe ell. ussel, elendig maade; især m. h. t. handlings, udviklings forløb ell. styrke: svagt; langsomt; sagte; smaat (se smaa 1.2); forsigtigt. Jeg forsøgte saa smaalig at snakke mig derfra. *Pram.II.393.* *Nu Stjærnerne blinke | Saa smaalig i Luft. *Grundtv.PS.I.75.* Jeg ønsker helst at gaa smaalig frem. *Cit.1822.(Bornh.Samlinger.XI. (1917).88).* *Feilb.* le smaaligt, smaalige. *Det Øye, hvormed hand saa mildt til eder seer, | Fuld smaalig ved sig selv ved vores Jammer leer. *KomGrønneq.III.295.* han skottede hen til Datteren, og loe saa smaaligt. *Blich.(1920).XXVI.2. Feilb.* || m. h. t. tilstand, hvor det staar daarligt til, er slet bevendt med noget: tarveligt; temmelig usselt, elendigt. Hand sanker føden smalig. *Moth. S518.* Hiælpe sig smaalig. *vAph.(1764).* *jf.:* *jeg gjør fortrolig mig | Med hvert et muligt Vanheld, at det siden | Skal ikke smaaligt sønderknuise mig. *Oehl.IX.155.* have det smaaligt, (*dial.*) være temmelig fattig; have det smaat. *Feilb. 2.2)* (nu kun *dial.*) i smaa-partier; stykke for stykke; lidt efter lidt; efterhaanden. det stinkende og væmmelige Søle, som først henimod næste Dags Middag kan hæves ved den stærke Førsel og ved smaaligen at bortbæres paa Fodtøjet af de Gaaende. *Politiievennen.1798/99.353.* Rimberts Christendom, der smaalig udbredte sig og endelig seirede. *Grundtv.KS.213. PMøll. (1855).II.232. Molb.Ordsspr.xxIII.* || i forb. samle noget smaaligt, samle noget sammen i smaa portioner, gennem længere tid; ogs. (m. overgang til bet. 2.3): samle gennem længere tids flid; indsamle flittigt, omhyggeligt. Visheden om Tingene hafter jeg smaaligen mott' søge tilsammen. *Gram.Breve.82.* *jeg (sender)* Deres Høihed en heel halv

Skieppe (*agern*), som jeg smaaeligen een for een har samlet. *Biehl.DQ.IV.178. JBaden. Horatius.I.147. Feilb. 2.3* (jf. bet. 1.s; nu kun dial.) med flid ell. omhu; omhyggeligt; nøjagtigt; nøjeregnende. *hand hver en Tarm og Hinde | . . skar vel saa smaalig op. *Helt. Poet.178.* *ofte (*vil jeg*) tælle de forsvundne Dage, | Og smaaelig veye dem. *Ew.(1914). II.200.* Hver Dag regner jeg saa smaaligt ud, hvor længe der er til Søndag. *PMøll.I. 251.* *paa Væven Lærred, stærkt og tæt, | Af Traade virkes, der er smaaligt spundne. *Hz.D.II.234.* || *især i forb.* lede ell. søge smaaligt. naar han med et flygtigt Øie har overseet disse konstige Haver . . søger han smaalig i Græsset efter et nedtraadt Blomster. *J.Sneed.IV.167.* *Man længe efter et og andet smaalig leder, | Og finder det tilsidst henslængt i Gaardens Dam. *Prahl. ST.II.149. Grundtv. PS.II.185.* Jeg har smaa- 20 ligen søgt efter denne Omstændighed i Saxos Historie, men ikke fundet samme. *Blich.II. 568. Feilb.* || *m. h. t. bøn:* inderligt; indstændigt; mindeligt. *Feilb. 2.4* som adv. til bet. 1.4. *Det smaaligt Usle svinder snart. *Winth.ND.177.* tænke smaaligt. *VSO. (fru Heibergs)* smaalig skinsyge Natur tilgav os nok ikke at vi gjorde særlig Fest for Fru Sødring under hendes Ophold i Rom. *Galsch.SR.103.* Lad os glæde os over den forbigangne Tid, i Stedet for smaaligt at 30 forkaste den. *Soph.Clausus.Foraarstaler.(1927). 109.*

Smaalig-hed, en. flt. -er. det at være smaalig; *især i flg. anv.: 1)* (jf. smaalig 1.2; nu næppe br.) det, at noget er ubetydeligt, uvæsentligt; smaa, ubetydelige omstændigheder, forhold; ogs. om enkelt ubetydeligt forhold: bagatel; petitesse; smaatleri. Det er jo heller ikke i slige Smaaligheder, at Kjærlighe- 40 den bestaaer. *CBernh.XI.117.* Kjæbstadslivets Smaalighed trættede ham. *H.CAnd.SS.III. 124.* mit Tjenerskab (*skal*) afparere alle med det daglige Liv forbundne Smaaligheder for mig. *Dotk.AT.87. 2)* (jf. smaalig 1.s; nu kun m. overgang til bet. 3) om (*trang til*) beskæftigelse med smaaing; pedanteri. *Med Smaa- 50 ing vilde Smaalighed sig mere, | Oldtids- bedriften skieldtes: Børnetant. *Oehl.XXIII. 103.* en saadan Frihed for al Erobringssyge, for alle kvindelige Smaaligheder . . svævede for mig som mit Ideal. *Gylb.(1849).IV.125.* Opmærksomhed kan ofte udarte til en besværlig Smaalighed. *CBernh.NF.XIII.264. 3)* det at være smaalig (1.4). *Freden ei her han fandt, | Thi Nid med Smaalighed sig forbandt. *Hauch.SD.I.30.* *jeg saae det stygge Vaaben, | Som Smaalighed imod mig havde vendt. *Holst.D.II.167.* De veed, hvor fri han . . er for enhver som helst beregnende Smaa- 60 lighed. *ThomLa.NL.47. MKlitgaard.MS.185.*

Smaa-liv, et. (jf. ty. kleinleben; nu l. br.) om livet under smaa forhold (fz. i smaa- 65 stæder) ell. liv, præget af dagens smaa bekym-

ringer. *Vi har nu eengang sat os ud af dette | Spidsborgerlige Smaaliv, som indskrænkes | Af Lov og Ret. *Ing.DD.I.152.* Smaalivets Snik-Snak i Kjøbenhavn. *HCAnd.ML.292. Bang.SE.384.* saa meget godt kan det ene Menneske gøre det andet i det daglige Smaaliv. *Skjoldb.L.156. -luft*, en. (jf. -vind samt Luft 7.s; *især* ⚓) svag vind (*under rolige vejrforhold*). Om Mandagen var der Smaaluft og Drivevejr. *Gravl.Øen.95.* Eskadren . . naaede i Smaaluft fra Syd først Kl. 4¹/₂ til Lyø. *Bert.Tid.²⁴.1921.Aft.3.sp.3. SprKult.I. 58. -lyve*, v. (jf. -lagn). *Moth.S517.* I vil smaalyyve for hinanden. *Drachm.M.124. EErichs.TM.28. -lænding*, en. [ʃsmø- 10 læn'en; i bet. 2 ogs. 'små-'] 1) (nu sj.) person fra smaalændene. Tåt er også vore Smålændingers Udtale af det sællandske Tåt. *FDyr- 20 lund.Uds.32. 2)* (oldn. smålendingr) person fra det svenske landskab Smaaland. *Ing.PO. I.36.* Sjøllænderen forstaar Skaaningen, denne kan igen tale med Smaalændingen. *Otto- 30 sen.VH.I.27. -lagn*, en. (jf. -lyve) nu *især i flt.*, om forholdsviis uskyldige logne. *Moth. S515. VSO. D&H. -mad*, en. (*enyd. d. s.; jf. -kød; dial.*) om forsk. anvendelige smaa- 40 stykker, der falder fra ved slagtning; *især om indmad af køer, faar, svin ell. om kraase af gæs.* *Moth.S515. JHSwidth.Ords.139. MDL. Feilb.* Alt det, der ved Slagtningen ikke er reelt Kød, kaldes Smaaamad. *CReimer.NB. 633. -mand*, en. (oldn. småmadr, ringe, 50 ubetydeligt menneske; i rigsspr. *især* Ⓜ) 1) (jf. -folk 2) mand, der sidder i smaa kaar, i en ringe stilling, bedrift; smaakaarmand; smaaaborger; spec. (*især dial., jf. VSO. Feilb.*) om smaa bruger (*husmand, indsidder*) i mod- sætn. til Gaardmand; ogs. om person af ringe indflydelse, betydning. mange Smaaamænd, som ikke behøver til Drivten flere end to Heste. *Blich.(1920).XXII.232. smst.13.* (*vi har aldrig*) skyet at see vred Stormand under Øie, naar han traadte Smaaamand paa Nakken. *Schack.212.* Greven . . har talt saa mange smukke Ord om Smaaamanden og Fattigfolk. *Pont.S.170.* *Hveranden hjemme- 60 gjort Smaaamand, | der trækker til Marked med et Hoved. *JVJens.Di.72.* Hvo Øret lukker for Smaaamands (1871: den Ringes) Skrig, skal raabe selv og ikke faa Svar. *Ords.21.13(1931).* || *hertil bl. a. Smaaamands- barn, -familie, -hjem, -søn, -væsen ofl.* 2) person af middelmædig ell. daarlig be- 65 gavelse ell. person, som mangler kundskaber, viden, uddannelse; aandelig undermaaler; ignorant. *HjælpeO.* der . . vil være dem, der kan ta anstød af hvad jeg har skrevet små- mand som jeg dog er på den egentlige tænknings område. *Lefolii.Sandhed og virkelig- 70 hed.(1899).65.* i forb. som aandelig smaa- mand: *HWulff.DR.169.* (*han*) tilfantaserer . . Tobakshandleren mere Ondskabsfuldhed . . end denne aandelige Smaaamand er i Be- 75 siddelse af. *JohsPalM.TV.49.* (*han*) (*gav*) Ordet

til Matzen, som aldrig syntes stærkere en Aandens Smaamand end i dette Øjeblik over for den tungt bevæbnede Krieger. *E.Brand. (Pol.^{12/11}1930.13.sp.4).* -**menneske**, et. (jf. -folk 2, -mand; l. br.) især i ft., om mennesker i smaa kaar, af ringe betydning, indflydelse ell. begavelse, dygtighed; ogs.: bornert, smaatskaaret menneske. hvorledes forstaae Mødesmagens Smaamennesker denne Kunst-udodelighed? De have intet Begreb derom! *KbhPost.1829.18.sp.1.* Smaamennesker af den Slags, der fødes og lever og dør og glemmes. *EErichs.S.299.* De utallige smaa individuelle Træk, som hun (o: en skuespillerinde) . . har affluert Smaamennesker indenfor vor Borgerstand og ude i Bondelandet. *Leop.(DagNyh.^{20/10}1927.9.sp.3).* -**mester**, en. 1) W mindre kunstner ell. mester i mindre paaagtede kunstgrene, i lillekunst olgn. *Tilsk.1932.II.440.* Salen med (billeder af) hollandske Smaamestre. *smst.1938.II.25.* 2) mindre haandværksmester. *Stuck.III.382. AndNx.PE.III.169.* Malersvend . . Søger Arbejde hos Smaamestre paa Landet. *PolitiE.^{12/1}1923.1.* -**mundet**, adj. (ænyd. d. s.) som har en lille mund; især (zool.) i betegnelser som smaamundet gylte (se u. Gylt(e) 3), smaamundede slanger, om slanger med ringe bevægelighed i overkæbe- og ganeparti (Sal.²XXI.740). -**mælde**, en. S (nu næppe br.) fuglegros, *Stellaria media Sm. Hornemann.OP.²1.296.* -**mønstreret**, adj. hvis mønster er smaat, fint (bestaaende af smaa ell. tætliggende linier, blomster osv.). *Levin. Bindsliips, 2 . .* det ene . . smaamønstreret, det andet . . med . . Striber. *PolitiE. Kosterbl.^{4/2}1924.1.sp.2.* -**mønt**, en. (ænyd. d. s.) især brugt koll. ell. i ft., om mønter af ringe (paalydende) værdi; (mindre) skillemonter; smaapenge. De fleeste gamle smaae mynt, vi have, ere tegnede enten med kaars eller stierner. *Holb.DNB.592.* Smaamynten er for at reede for sig i den daglige Smaahandel. *Schytte.IR.II.200.* ombørd vexlede jeg en Scudo for at have Smaamynt. *HCAnd.(1919).V.405.* Der var lidt smaamønt og en krone. *Herdal.Bisser.(1933).105. billedl.:* Saa veksler hun Kjærlighedens Dukat i Smaamønt og klatter den bort. *CEw.GS.129.* Det er ikke blot de ydre pæne Manerer, det . . drejer sig om, men den Velviljens daglige Smaamønt, som hedder Belevenhed og Elskværdighed. *VVed.R.119.* -**nodre**, v. se nodre. -**ord**, et. (især i ft.) ord af ringe længde (bestaaende af et ringe antal lyd); dels om enkelte (mindre) ord i modsætn. til (længere) sammenhængende tale: *Vel blev min første Tvivl saalunde lettet | Ved disse Smaaord, som hun til mig smiled, | Men desto meer en anden mig omflettet. *CKMolb.Dante.III.12.* han talte . . bare Smaaord med hende, og lo lidt til hende, naar hun spildte paa Dugen. *Buchh.DE.29. dels (jf. Partikel 2; sprogv.) om korte ord, der er ejendommelige for visse ord-*

klasser (som pronominer, adverbier, præpositioner, konjunktioner, interjektioner), og som (i modsætn. til ord af de andre ordklasser) i alm. spiller en underordnet rolle med hensyn til den betydningsmæssige side af talen. (interjektioner) ere saadane smaa-ord, som ikke dependérer af den øvrige tale. *Høysg.AG.25. Rask.FS.32. Levin.Gr.I.28. Smaaord i . . tryksvæg Stilling. Brandum-Nielsen.GG.I.380.* -**parti**, et. (vist kun i ft.). Udsælgningen i Smaapartier. *KiøbmSyst.II.132.* Svanerne søgte ud i aabne Fjorde . . nu deler Flokkene sig i Smaapartier. *Bogan.II.81.* en god Cognac, der dog kun skal nydes i Smaapartier. *Juleroser.1935.34. undertiden (dagl.) brugt (tautologisk) i forb. pø om pø i smaa-partier.* -**penge**, pl. (glda. (ft.) smopenninghæ (Rumkr.), oldn. småpening; jf. smaa penge u. smaa 3.2) 1) smaamønter. her i Rigerne (o: Danmark og Norge) ere blevne slagne for mange Smaapenge. *Holb.Ep.III.87.* Jeg har ingen Smaapenge paa mig eller hos mig. *vAph.(1764). Heib.Poet.VII.268. 7—8 Kr. i Smaapenge, mest Kobbermønter. PolitiE.^{25/4}1924.4. billedl.:* (han) havde Aand og Kundskaber nok til at føre en Samtale med hvem det skulde være . . Men han havde ikke Øvelse i Konversation, især med Damer, han „havde ikke Smaapenge“. *Goldschm.III.462. (hendes) aandelige Kapital . . laa hen i Smaapenge, og i Smaapenge gaves den ud. Brandes.I.191. talem. (næppe i rigsspr.):* smaapenge er fattige folks (ell. fattigmands) mønt. *Mau.7407. JHSmidh.Ords.110. Uff. 2) om ringe pengesum. smaa Indtægter, smaa Forhold . . Smaapenge avler Smaasyn. Skjoldb.(DetnyAarh.I.1.547). næsten kun i forb. som det er ikke smaapenge, det er en stor sum, mange penge. han vilde laane Penge, og det var ingen Smaapenge, for det var hele tre Tønder Guld. SvGrundtv.FÆ.II.232. Hvad Importen af Graaspurven har kostet (Australien), er ikke godt at regne ud, men det er ikke Smaapenge. *KnudPouls. B.112. -pige*, en. (ænyd. d. s. (HMogens.); især i ft.) 1) (jf. lille pige u. I. Pige 5) pige i barnealderen. *Moth.S516.* mine to yngste Smaapiger ere yndige og særdeles begavede. *Gylb.TT.224. *Smaapiger nipsed Naale. Banenlycke.KP.12. || i ent. *en Bittedreng eller Smaapige. KMunk.HJ.36. 2) ung, voksen, ugift kvinde; især (jf. smaa 7) som kæledende ell. spøg. betegnelse for ung pige; ofte spec. om letfærdigt, letlevende pigebarn. hvad hans gode Gjæringer i Mørke angaaer, da kan jeg rigtig nok skaffe Attester derom fra en halv Snees Smaapiger. *PAHeib.Sk.II.274. *I tage Feil, Smaapiger i det Grønne! | Varmt er det (o: hjertet). PMøll.(1855).I.45. Hr. Weis! velkommen tilbage! Har været inde og set til Smaapigerne i Hovedstaden? hva? Wied.BS.12. Han har nok sviget mig . . Der er sagtens dejligere Smaapiger dér, hvor han er. Brodersen.T.123. || i ent. *Der***

findes til Smaapigen Beilere nok, | Til Hvem vel rækker hun Haanden? *Bagger. II. 107.*

-pilleri, et. (*dagl.*) om (ubetydeligt) pillearbejde *olgn.* ell. (*nu især i flt.*) om *smaating*, *bagateller*. *Amberg.* *paa Salen han boer, hvor han sælger lidt Smaapillerier. *Meisling. SK. 7.* han (*vilde*) ud paa Næsset efter et Brød og lidt andre Smaapillerier. *Erik Krist. Ler. (1930). 241.*

-pletlet, adj. som har *smaa pletter*; *bl. a. i zool.* betegnelser som *smaaplettet rødhaj* (se *Rødhaj*). **-pluk**, et. (*ænyd. d. s.*; *jf. i smaa pluk u. I. Pluk 1.1*; *nu især dial.*) *ringe portion*; *smaating*; *smaatteri* (er). *Moth. S. 515.* *Jeg raaber ikke med jer et Hurra . . . | for alt det Smaapluk i de gamle Gænger. *Drachm. (Ude og Hjemme. 1877/78. 199. sp. I).* Smaapluk. Tænk — hørt — oplevet gennem Aarene, der svandt. *Caroline Amalie Kjeldsen. (bogtitel. 1931).*

Feilb. || i *smaapluk*, i *smaa portioner*; *lidt ad gangen*; *lidt efter lidt*. Alt hvad han var mig skyldig, har han betalt mig i Smaapluk. *vAph. (1764).*

334. VSO. MO. -pløje, v. (*ænyd. d. s.*; *landbr.*) *pløje til ringe dybde*; *skrællepløje*. Enhver skal stråbe, isteden for Rispingen at vinterlægge og *smaapløje* sin Byg-Jord. *Olufs. NyOec. 96. Begr. Sjæll. II. 79.* *Jens Chr. Jensen. Et velindrettet Landbrug. (1842). 87.*

-pokker, pl. (*ænyd. d. s.*; *jf. smaa pokker u. Pokker 1*; *nu kun dial.*) *d. s. s. -kopper*. *JG. Erichsen. Medicinsk Underviisning. (1749). 13. MDL. 414. JP Jac. I. 40. Feilb.*

-pudseri, et. (*jf. smaa pudserier u. II. Pudseri*; *især i flt.*; *nu l. br.*) *Smaapudserier* og *Uglspilstreger* har jeg vel gjort mig skyldig i. *Oehl. XVII. 280. Blich. (1920). X. 75.*

-pæret, adj. (*vet.*) om *hestens gødning*: af *form* som *smaa pærer* (I. 4.1). *Gjødningen* er haard, tør, *smaapæret*. *Stockfleth. S. 16. Feltart. VII. A. 16.*

-redsel, en, et. (*oftest uden art.*) (*ænyd. smaredtzel, gl. d. smaretzlæ*) **1**) (*foræld.*) *mindre afgift* ell. *ydelse*, *især bestaaende af fjerkræ* ell. *husdyrprodukter*; *spec. i flg. anv.: 1.1*) om *del af ell. tillæg til landgilden*. *Moth. S. 515.* de to gårde betalte almindelig landgilde, den tredje . . . 20 mark lybsk og lidt *smaredsel*. *ADJorg. IV. 445.* Godsherren krævede som *Tillæg* til Landgilden *Smaaredsler* af forskellig Art. *Danm Rigt. Hist. II. 630. 1.2*) *d. s. s. Smaaredselstiende*. *KancCirk. 22/2. 1800. LovNr. 100 13/1. 1903. §1. 1.3*) om en *med tiende beslæglet*, *men dog derfra forskellig ydelse*, *der erlagdes til præst og degn.* (*degnene skal nyde*) den sædvanlig *smaa Retzel*, *Brød*, *Kage*, *Flesk*, *Gaas*, *Eg*, som *Bønderne* hidindtil givet have. *DL. 2—15—10.* Saadan en *Præstekone* fører *Husvæsenet*, *modtager Ofre* og *Smaaredsel*. *Goldschm. I. 286. Torp. 555. Feilb. 2*) (*nu sj.*) *overf.*, om *smaasager*, *smaating*, *smaatteri*; *ogs. spec. om smaating*, *smaa fordele*, som *man sikrer sig*, „*redder*“. Om *mindre Synder* (*smaa Rædsel*). *Riegels. HS. II. 388.* *Bøden* havde *Dagværk* nok med at *betjene* dem, *der var bænadede* med et „*Kagstryg*“,

„*stupe dem til Kagen*“ . . . *Sligt* var vel kun *Smaaredsel* for *Mestermænd* og *intet imod*, *hvad det kastede af sig* at „*rette*“, „*sække*“ eller *især* at *brænde*. *TroelsL. XII. 144.* en *Stump Bane* til en *Valgkrets* og *lignende politisk Smaaredsel*. *Suum-cuique: Hvad nu—? (1896). 15.* *Kongen* og *Dronningen* og *Prinsesse Thyra* og *noget andet kongeligt Smaaredsel* sad i *Kongelogen*. *Ekstrabl. 3/10. 1924. 3. sp. 2.*

-redselstiende, en. (*jf. -redsel 1.2*, *-tiende samt Gaasetiende*; *foræld.*) *afgift* (*egl. del af kvægtienden*), *omfattende tiende af gæs*, *høns*, *ænder* og *grise*. *Schous Forordninger. XI. (1797). 414. KancSkr. 99/1. 1836. Lov Nr. 100 13/1. 1903. §1.*

-regn, en. (*ænyd. d. s.*, *oldn. småregn*; *jf. -regne*) *Vinden* (*var*) *vestlig med Smaaregn*. *JensSer. II. I. TroelsL. I. 36.* *Dagen* var *graating* med *Smaaregn* og *Kulde*. *Woel. DG. 282.*

-regne, v. (*jf. -regn*) *regne* *svagt*; *spec.: støvregne*. *Moth. S. 519. Biehl. DQ. I. 194.* Han *slog* sin *Paraply* op, *fordi det ligesom smaaregnede*. *KLars. GVI. -rente*, en. (*foræld.*) *d. s. s. -redsel* (1.3). *KancProm. 3/1. 1787. LandbO. IV. 572.*

-rige, et. (*oldn. smårîki*; *jf. -land 2*) *lille rige*; *især i flt.* *Indtil ind i det 9de Aarhundrede* var *Landet* *deelt* i *mange Smaariger*; *der hvert havde sin egen Regent*. *Both. D. I. 1. Recke. KO. 72.* det *hedebyiske smårige*. *AOLr. DH. II. 73.*

Smaarots, smaarotse, Smaarotser, se *Smarots osv.*

smaa-rudet, adj. (*nu l. br. -rudret*. *Bagges. L. II. 12.*) *som har smaa ruder*. *Riber. II. 127. Blich. (1920). IV. 157.* de *høje, smaarudede* *Vinduer*. *Pont. LR. 84.* *Spørg hver en *Mand* i *smaarudede* *Hus*. *Aakj. SD. I. 236.*

|| (*l. br.*) om *mønster*: *som danner smaa ruder*. **-rug**, en. (*landbr.*) *hede*, *sandrug*. *LandbO. IV. 703.*

-røding, en. X *underart af fjeldorred*, *Salmo alpinus sensu stricto* *L. DanmFauna. XV. 156*

-sag, en. (*oldn. småsøk*) **1**) (*dagl.*) *i flt.*, om *smaa genstande*. *mageløs* *fiint* *udarbejdede Smaasager* af *Been* (*og*) *Elfenbeen*. *Goldschm. NSU. VII. 223. D&H. Feilb.* || *overf.*, om *litterære arbejder*. *Poetiske Smaa-Sager. Sorterup. (bogtitel. 1714).*

2) *ringe, ubetydelig sag*. *der har været en Smaasag* med *et Par*, *jeg* (*o: en præst*) *ikke vilde kirkevie*. *AaseHans. Vr. 216.* || (*l. br.*) om *let*, „*smal*“ *sag*; *bagatel*. *forfatteren* har *taget sagen* (*let*) *som det bare* var en *småsag* at *smøre* *sådan* en *bog* *sammen*. *Skolebladet. 1887. 355. sp. 2.* *Men det* var *ingen Smaasag* at *være* *alene* med *saadan* en. *Rilke. Malte LauridsBrigge. (overs. 1927). 129.*

-samle, v. [13.2] (*ænyd. d. s.*; *jf. -sanke*; *nu næppe br.*) *samle stykkevis*, *lidt efter lidt*. *Moth. S. 518.* (*bien*) *som med* *megen Møje* *smaasamler* *det kiære* *Timian*. *J. Baden. Horatius. I. 349. VSO.*

-sand, et. (*ænyd. d. s.*; *nu næppe br.*) *fiint sand*. *Pflug. DP. 466. Moth. S. 515.*

-sanke, v. [13.2] (*ænyd. d. s.*; *nu næppe br.*) *d. s. s. -samle*. *Moth. S. 518.* **Lig* *stræbsom*

Bie, der elsket Timian | Smaasanke maa, ei uden langsom Moie. *MCBruun. (Rahb. Tilsk. 1797.507)*. **VSO.** **-seddel**, en. *spec.*, i *ft.*, om pengesedler af lavere (paalydende) værdi. *VSO. 22 Kr. 3 Øre, best. af 1 Tikroneseddel, 12sten i Smaaseddel og Smaamont. Politik. 1/11.1923.4.* **-sejl**, et. (*især i ft.*). Det stille, blanke Vand . . var fyldt med hvide Smaasejl. *MMøller. Jagten efter Lykke. (1910).42.* Smaasejlene underslaas . . paa Sejlloftet og bæres 10 om Bord. *Bardenfl. Sem. II.146.* || (*jf. gaa, ligge for smaa sejl u. I. Sejl 1.2*) i *udtr. for ringe sejlføring*. det ene Øjeblik kunde de ligge med alle Sejlene og det næste Øjeblik for Smaasejl. *KLars. HPE.153.* **-sild**, en. (*jf. I. Silding; især fisk.*) *især koll. ell. i ft., om smaa, unge sild ell. om smaa sildefisk som brislinger. Nemnich. Stibolt. SF.5. Feilb.* **⊘ -sind**, et. (*sj. Smaat.* *KMunk. (Dag Nyh. 19/1.1936.11.sp.2)*). *sind, tænkekmaade, der 20 er præget af smaa forhold, egoistisk indstilling; smaalig tænkekmaade; snæversyn; mangl paa udsyn, storsind.* det småsind, det forknytte, åndeligt usunde væsen, hvoraf her er så meget. *FrHamn. Levn. I.163.* en Verden af Smaafolk med Smaasind. *Brandes. IX.97. Soph Clauss. R.140.* Hver Gang en stor Sag skal løses er det Bønderne, der viser Smaasind. *Knud Pouls. Va. 178.* **-sindet**, *adj. 1) ⊘ som har ell. vidner om smaa sind. *Prøvens 30 store Time var kommen; | fandt den kun en smaa sindet Æt? Lemb. D.129.* kritikens småsindede indvendinger. *ADJørg. III.510. Sv La. HjG.146.* **2)** (*dial.*) vægelsindet; tvivl-raadig; fortvivlet; som tager sig noget nær. *MDL. Feilb. Ujf.* **-sjæl**, en. (*især i ft.*). **1)** (*jf. smaa sjæle u. smaa 3.4; l. br.*) *lav-sindet, smaa-sindet person.* Han vidste, at Rygtets Basune steds opkalder disse Smaasiele til Kamp. *Rahb. Min. 1788. II.103.* *Smaasiele 40 Siesle Haan du kierlig glemmer. *Zellitz. (Rahb. Tilsk. 1795.569).* **2)** (*jf. en lille sjæl u. Sjæl 5.2, smaa sjæle u. smaa 6.1; især m. spøg. ell. kælede bibel.*) om barn. Der var . . mødt en stor Mængde forventningsfulde Smaasjæle og mellem dem sad mange voksne. *Riget. 18/1.1911.4.sp.3.* **-sjælet**, *adj. (nu sj.) adj. til -sjæl 1: smaa-sindet. Suhm. I.167.* Sin . . Værdigheds Behør iagttag han, uden smaa-sielte Ængstlighed. *Pram. JESch. 50 321.* den blåeste greve (*kan*) blive så små-sjælet som en høker, når han kun lever på sin fine ekstraktion. *Grøn. H. I.132.* **-skaaren**, *part. adj. se smaatskaaren.* **-skade**, en. (*oldn. småskaði*) *spec. (forsikr.; især i ft.) om skader, hvis økonomiske betydning for den forsikrede er ringe. JurFormularbog. 490. Forsikr. L.125.* **-skidt**, et. (*jf. I. Skidt 3; dagl.*) *nedst., om noget smaat (og ringe, værdiløst, ussel).* det hvide og gule Smaaskidt — som vimser saa tosset om (o: som- 60 merfugle). *Schand. IF.264.* Og hvad er saa vi Danske? Noget ganske tilsvarende Smaaskidt, Smuld af det store, dejlige, klippe-

stærke, norske Folk. *DagNyh. 21/1.1923.7.sp.1.* det (o: nogle jordber) var noget værre smaa-skidt; har De dem virkelig ikke større? || (*l. br.*) om (salle) enkeltvæsen. man (ser) hyppigt i Fuglereder . . et Par „Smaaskidt“, som først faar Fjer, naar de store Unger er fløjet af Reden. *GFog-Pet. Stæren er her igen. (1921).16.* **-skilling**, en. *især i ft., om smaa penge, smaa mønter; ogs. om smaa pengebeløb. Moth. S517. VSO. rende rundt og spille for Smaaskilling. Kirk. D.30.* || (*jf. Skilling 2.2*) i *udtr. for betydelige pengebeløb. vi (har) nogle Smaaskilling (o: en lille formue). KbhAftenp. 1784. Nr. 47.2.sp.2.* *især i nægtende udtr. (jf. u. -penge): tyve tusinde Rigsdaler er ingen Smaaskilling. Skuesp. IX.376.* det var . . ikke Smaaskilling, det drejede sig om. (*skatte-*) *Kvitteringerne viser, at Beløbet oversteg 4000 Daler. Norvin. UR. I.105.* **-skov**, en. (*især i ft.*) *lille skov; skov, der er del af en mindre landejendom; nu alm. (forst.) om skov under 60 ha.; tidligere spec. om hasselskov med spredte, lavkronede ege- ell. asketræer. FrSneed. I.473.* en stor grøn Eng, omgierdet af Træer; bag den utallige Marker og Smaaskove. *Bagges. DVX.220. Danmarks Skove. (1938). 478. 482.* **-skrift**, en (*i bet. 1*), et (*i bet. 2*). **1)** [**8**] (*l. br.*) *skrift med smaa, fine bogstaver; lille, fin skrift. Moth. S515.* *Resten løber mig i eet . . thi det er Smaaskrivt. *Bagges. Danf. II. 30. HjælpeO. 2)* *skrift paa et forholdsvis lille antal sider (og ofte i lille format).* et lignende Smaaskrift, der bar den skrækindjagende Titel: „Pots, Bomber og Granater.“ *HSchwannensf. H.274.* Dette Smaaskrift bliver udgivet paa Opfordring af mange ansete Mænd. *HV Claus. Før Afgørelsen. (1918).4.* *især i ft.: LTid. 1746.706.* Smaaskrifter om den historiske Høiskole. *Grundtv. (bogtitel. 1872).* Studentersamfundets Smaaskrifter. (*bogtitel. 1885-92*). **-skulpe**, en. (*bot., foræld.*) *d. s. s. Kortskulpe. CGRajn. Flora. I.56. S&B.* **-skællet**, *adj. 1)* (*jf. skællet 1*) *beklædt med smaa skæl; spec. i zool. betegnelser som smaa-skællet skolest (se Skolest 2).* **2)** (*jf. skællet 5; fagl.*) *bestaaende af smaa skæl (5.3); (nu alm.:)* *finskællet. smaaskællede (glimmerarter). Brünnich. M.94.* **-skælme**, *v. (sj.) have smaa skælmerier for med.* Det (o: en anonym gave) er fra min Kone! . . hun smaaskælmer mig! charmant! *HCAnd. (1919).V31.* **-skænde**, *v. skænde, irettesætte paa en forholdsvis mild ell. stilfærdig maade. Moth. S518.* En ældre Søster var med, og Denne smaaskjændte uophørlig paa hende. *Gylb. EA. 275. JPJac. I.159. Buchh. FDK.101.* || *reciprokt. VSO. nu har han gaaet hjemme et halvt Aar, drevet om ved Skibsbyggeriet og smaa-skændtes med Mester. Breum. HH.75. Hans Pouls. HF.132.* **-skænderi**, et. *Bl&T. Pol. 10/11.1939.10.sp.6.* **-skære**, *v. (ænyd. smaa skære; til skære smaa(t), se smaa 12.1; jf. smaatskaaren; nu*

næppe br.) skære i smaa stykker. 4 Lod Huusblas, som først maae smaaskieres. CVarg. Farve-Bog.(1773).24. Amberg. -**skærm**, en. (bot.) især i flt., om (hver af) de skærmformede blomsterstande i en sammensat skærm. CGRafn.Flora.1.55. Lange.Flora.LI. -**slojld**, en. se u. Slojld 3. -**smil**, et. (jf. -smile; l. br.) visse Smaasmiil viste, at man . . anede Grunden til hans Undersogelser. Blich.(1920).XXVII.85. -**smile**, v. (jf. -smil samt -le; nu sj.). Moth.S518. Prahl.AH.IV.116. Han kunde ikke bare sig for at smaa-smile. Blich.(1920).XV.90. „vist saa“ — sagde han smaasmilende. EErichs.TM.44. -**snak**, en. (jf. -snakke) snak om ubetydelige, dagligdags emner; ogs.: sagte ell. ubehjælpsom snak, tale. Moth.S515. Riber.II.197. naar det . . kan være Dem en Adspredelse at læse det Smaasnak jeg sender Dem. Brandes.Br.I.40. Smaasnak, Smaakævl om Dagens Bagateller. Nathans.MP.374. (sj.) i flt.: Lysthuset, hvis Bænke saa ofte havde baaret hende og Frk. A. i hyggelige Smaasnak. Egeberg.M.132. -**snakke**, v. (jf. -snak) snakke med sagte, hviskende stemme, for sig selv ell. snakke om ubetydelige, dagligdags emner; ogs.: snakke en smule. Moth.S518. Marinelli. (afsides.): „O Væl det er alt for sandt, hvad jeg frygtede for.“ Orsina: „Hvad smaasnakker De der?“. Biehl.(Skuesp.III,3.93). Om jeg end ikke kan sige, at vi vare urolige over saalænge ikke at høre noget fra Dem, begyndte vi dog at smaasnakke om det Forunderlige deri. Coll.(HCAnd.BC.III.252). Hun smaasnakkede med Dyrene paa sin kammeratlige Maade. Drachm.UB.29. (l. br.) om dyr: *Euglene fortrolig | Smaasnakkede paa Qvist. Winth.Lyr.95. JacAnd.Er.I.42. om kilde: den næsten søsterlige Inderlighed, hvormed en saadan lille Kilde kan smaasnakke med os i vor Ensomhed. Pont.LP.VII.83. || i forb. smaasnakke for ell. med sig selv. Sancho gik og smaasnakkede for sig selv. Biehl.DQ.IV.321. Grundtv.PS.IV.579. JJPac.II.344. || i forb. smaasnakke for en, spec. (nu l. br.) om indsmigrende, flirtende tale: sige galanterier. vAph.(1759). Jager elsker vist ingen uden Dem. Han kan nok saadan smaasnakke en Smule for en anden kion Pige . . men sligt hører jo til. BHBech.DetungeMenneske efterModen.(1786).64. || i pass.; dels upers.: der smaasnakkedes om, at han var doven. Thyreg.UdvFort.I.202. dels (nu næppe br.) reciprokt: snakke sammen (en smule, hviskende, sagte). vAph.(1759). -**snapse**, v. (talespr., l. br.) være drikfædlig i mindre grad; pimpe. Levin. Grønbd.SV.70. jf.: han var gaaet over fra Solderi til Smaasnapseri. Schand.BS.309. -**snerre**, en. ♀ (jf. smaa snerrer u. Snerre; nu næppe br.) ager-snerle, *Convolutus arvensis* L. JTusch.64. VSO. -**sommerfugl**, en. (zool.) især i flt., om sommerfugle af underordenen *Microlepidoptera* (omfattende mindre sommerfugle).

Brehm.Krybd.615. Boas.Zool.*362. -**spore**, en. (bot.) især i flt., om de hanlige sporer hos visse bregner og ulvefødder (mikrosporer). Warm.Bot.509. MentzO.Bill.428. -**stad**, en. (glda. (flt.) smaastædher (4Mos.21.25(Glda Bib.)); jf. -by; især ☉) en ved Livet i en Smaastad . . indskrænket Opfatning af . . Verdens Forhold. Molb.BIS.2Saml.I.218. Havde Bønderne det daarligt, saa havde Borgerne i en Smaastad som Slingerup det ikke stort bedre. RichPet.Kingo.(1887).90. oftest i flt.: Borrebye.TF.261. det er i Smaastæderne man maa sige Uskyldigheden; i Kjøbenhavn er den gaaet Bankerot. Heib. Poet.VI78. HMatthiess.DK.51. || hertil smaastads-agtig, -borger, -forhold, -præg, -væsen ofl. -**stads**, en ell. (i bet. 2) et. 1) (nu l. br.) smaating, der tjener til pynl. VSO. MO. 2) nedsæt., om værdiløse smaating, smaat ragelse; smaaskidt. Vaarfuehuse . . opbygget af Siv, Ror, Grus, Pind, Snegleskaller og andet Smaastads. Soya.(BerlTid. 1/1.1934.Aft.II.sp.4). -**stat**, en. (jf. -land 2, -rige). en barbarisk Smaastad. Brandes.XI.474. en Stormagt terroriserede en Smaastad. VerdenGD.IV.2.188. især i flt.: Schiern.HS. I.269. under Alliancer med store Stater gaaer det ofte Smaastaterne ilde. Monrad.PD.43. -**stateri**, et. (ty. kleinstaaterei; l. br.) adspjittelse, deling i smaatater; dannelse af „stater i staten“; det for smaatater ejendommelige samfundsliv, politiske liv osv. Smaastateriet . . den lille Politik. Brandes.(Pol. 1/1.1909.8.sp.6). „feudalisme“ betegner . . småstateriet. EdvLehm.(Gads Mag.1918/19.325). -**sten**, en. (ænyd. d. s., oldn. småsteinn) i flt., om sten af ringe størrelse. din Sød skulde vorde som Sand, og dit Livs Afkom som dets Smaastene (1931: som Sandskorn). Es.48.19. *Hvor Bækken vandrer snaksom | Mellem Smaasteen og Gruus. Winth.VI.28. *Hører du ikke de pilende Smaasten | ned over Fjældsidens hvisle afsted? | nu laver Lavinen til Skred. Stuck.II.76. -**stilet**, adj. (jf. smaa stil u. smaa 8.1). 1) (dagl., især gldgs. ell. dial.) trykt med smaa typer. S&B. FrGrundtv.LK.195. Feilb. VilhAnd.Litt.II.313. 2) (☉, l. br.) af ringe dimensioner; diminutiv. Gennemgaar man nu Rakken: Antiope, Io, Leda, Danae (☉: af Correggio), kan det ikke miskendes, at den kvindelige Figur bliver mere og mere diminutiv, smaatilet. J.Lange.II.326. disse jævnt stigende Kyster, det er altsammen saa smaatilet, saa indestængt. Pont.F.II.292. 3) (☉, l. br.) om person: temmelig ubetydelig; uden format. smaatilet var han (☉: Ingemann) og smaatiskaaren, snæver i sin Opfattelse. Brandes.I.441. VilhMøll.(Tilsk.1895.176). † -**stor**, adj. (ty. kleingross) om person: som er stor i en hen-seende, lille i en anden, fx. af høj byrd, men i en ringe stilling ell. omvendt. disse Fornemmere (var ikke) af de egentlige Store, men af de saa kaldte Smaastore Folk, op-

højede ved deres Byrd, og smaa ved deres Stilling i Staten. *Rahb. Tilsk. 1791.197.* den Tids smaastore Mænd. (*anm.*: Saaledes kaldte man den Tid de Parvenus og Qvasiparvenus, 17 Januar (1772) havde bragt i Veiret). *sa. E. 1.340. jf. Smaastormand. sa. Tilsk. 1799.674. -stribet, adj.* som har fine, tæt ved hinanden liggende striber (især som mønster). *Moth. S518. VSO. MO. Duge . . hvide . . smaastribet* (skraveret) Bort. *Politi E. Kosterbl. 12/12. 1922. 1.sp. 1. -stykke, et. (ænyd. d. s.) næsten kun i ft., om stykker af ringe omfang; spec. i flg. anv.*: 1) om smaa stykker, der er brudt, skaaret, hugget osv. af en ting, en masse. *Moth. S517. (kullene) springer let i Smaaestykker under Opvarming. Skibs Mask. 3. Salaten blandes med Smaaestykker Julesalat. Pol. 17/12. 1939. Sønd. 24. sp. 3. 2) om smaa partier, der er udtaget af litterære arbejder, ell. om korte litterære arbejder (artikler, afhandlinger, fortællinger, teaterstykker). det Danske Magazin, indeholdende allehaande Smaa-Stykker og Anmærkninger til Historiens og Sprogets Oplysning. *LTid. 1745.118. ofte i bogtitler: Smastykker 1—16. Udgivne af Samfund til udgivelse af gammel nordisk litteratur. (bogtitel. 1884-91). se ogs. Ehrencr. M. Stikordsregister. (1918). 67. 3) om mindre musikstykker. Han forstod . . at spille forskellige Dandse og Smaaestykker paa Fiolin. Hauch. MfB. 145. Han . . sang med en stærk og velklingende Stemme nogle Smaaestykker. Holst. UH. 110. -støde, v. (ænyd. d. s.; jf. støde smaa(t) u. smaa 12.1; nu l. br.) stode i fine smaa dele; finstode; pulverisere. *Moth. S518. MO. især i part. smaaestødt brugt som adj.*: 4 Lod smaaestødt Indigo. CVarg. Farve-Bog. (1773). 43. smaaestødte Krebskalle. Junge. 273. Smaaestødt Sukker. VSO. -sul, et. (jf. -kød; dial.) mindre stykker sul (der saltes ell. røges). røget eller saltet Smaasul ø: Hoved eller Ben eller Alt af Svinet undtagen Siderne og Skinkerne. *Goldschm. BlS. II. 42. FrGrundtv. LK. 178. -sum, en. (især i ft.). jeg er . . en god Betaler . . hvadenten det gjælder Smaasummer . . eller Gjensvar til en Correspondent. Aarestr. SS. IV. 72. Bergström. L. 127. i nægtende udtr. (jf. u. -penge 2): det er ikke Smaasummer, der kommer ind. Aarb. Turist. 1933. 62. -svend, en. (glda. smaswen, oldn. smásveinn; foræld.) smaadreng (2); page. [Weilbach.] *Kristiern II. (1874). 39. HFEw. KG. I. 62. ThorLa. (StSprO. Nr. 30. 21). WChristensen. DS. 57. -svøb, et. (jf. Lillesvøb; bot.) især i ft., om højbladene ved grunden af blomsterne i smaa-skærmene (Involucellum). Hornemann. OP. 129. Lange. Flora. LIII. ♀ -syn, et. (sj. Smaat-. D&H.). det at have øje for smaaing ell. (især) nedset. om syn(s-punkter), indstilling, der er præget af smaa forhold, mangel paa udsyn, storsyn; snæversynethed. *Skjoldb. KH. 110. Almuens Fordom og Smaasyn, dens indgroede Vaner . . rejste*****

sig som en Mur mod Absalons ny Tanker. *HOLr. Absalon. II. (1909). 151. Lunet . . er især Kærlighed til det smaa og Evne til at se det, Finsans, Smaasyn. Vilh. And. (Pol. 9/4. 1905. 2.sp. 5). sa. Litt. III. 455. -synet, adj. (jf. smaatseende; l. br.) som har ell. vidner om smaa syn. den smaa synede og ærgerrige Kritiker . . C. Molbech. *HBrix. DD. 198. -syste, v. (jf. -syssel). Saa længe Børnene var smaa, smaa syslede og sang Fru F. med dem Dagen lang. Bang. L. 119. Mari' smaa syslede ved Væven for at lytte til. Skjoldb. KH. 41. Frederiksberg Kommune smaa sysler stadig med Planer om at udvide Smallegade. Pol. 9/1. 1939. 7.sp. 1. -syssel, en ell. (nu næppe br.) et. arbejde, der kræver ringe anstrengelse ell. er af mindre betydning, størrelse. han (plejede) at staae op om Natten Kl. 2, at tage Tobak frem, at dække Bordet . . at tage sig et og andet Smaa-Syssel for. *LTid. 1745. 76. VSO. VI. 1008. En Aften, Gamle-Anders og Kvinderne sad ved deres Smaa syslede, traadte Jens Røn ind. Skjoldb. KH. 146. nu især i ft.: den Slags Smaa sysler, der ellers alle Vegne kræves af Kvindehaand. Feilb. BL. 67. -sæd, en. (landbr.) d. s. s. -korn 2. *Landbo. III. 199. -sølv, et. (jf. smaat sølv (u. smaa 9.1) samt -guld) koll., om smaa mønter af sølv. 18 Kr. i stort Sølv, ca. 40 Kr. i Smaasølv. Politi E. 12/12. 1922. 4. -smaat-, i ssgr. 1) af inth. af smaa 8-9, dels i adjektivisk anv., i ssgr. m. subst. af inth.; kun i faa tilfælde; se Smaat-sind, -syn (u. Smaa-sind, -syn); sml. ogs. smaat-trinnet u. smaatrinnet; dels i substantivisk anv., i ssgr. som Smaat-strygerske, -syer, -syning. 2) af inth. af smaa 12, i ssgr. m. verber (part.); ofte vekslende med smaa- (se smaa- 2.2) og — i part. — med usammensat forb.; se fx. u. smaa-hugge, -skære, smaat-skaaren. 3) af adv. af smaa (se smaa 13-14), i ssgr. m. adj. ell. (især) part.; ofte vekslende med usammensat forb. samt (i nogle tilfælde) m. smaa- (se u. smaa-taabelig, -talende, smaat-tænkende, -tærende); foruden de ndf. medtagne kan nævnes bl. a. smaat-aflagt (embede, person), -begavet, -bemidlet, -hviskende, -kørende, -lønnet.****

smaa-taabelig, adj. (nu næppe br. **smaat-**. *Blich. (1920). XXIII. 141.*) (dagl., især dial., nu oftest i formen -tovlig) lidt sindforvirret, forstyrret i hovedet, tosset. *Rask. Fynske BS. 54. *, Smaataabelig hun er. — „Halvtosset?“ — „Ja! | Heel villig, men smaataabelig, som sagt, | og ei et Gulv jeg hende vil betro (ø: at vaske).“ ItaFibiger. TreDramer. (1857). 117. Hun var . . lidt smaa-taabelig, som Kvindfolk kan være. *JakHans. MD. 85. Feilb. -talende, part. adj. (ogs. smaat-. Oehl. XXXII. 122. Goldschm. NSU. VII. 7.) (nu l. br.) som taler lidet; faamælt. Blich. (1920). XXIX. 171. Seierboerne ere overalt meget smaataltende. *Mynst. Vis. II. 73. Ordene faldt lidt tungt, vi blev uvilkaar-***

ligt smaatalende. *Tolderl.H.137. -tarm*, en. (*ænyd. d. s., oldn. (fl.) småparmar; nu især dial.*) i *fl.*: *tyndtarm. Agerbech.FL.91. MO. Esp.457. Feilb. UjF.* || i *eder ell. truster.* den Onde snoe hans Smaatarne og gjøre Fiolstrænge af dem. *Blich.(1920).XXIX.12. Krist. Ordspr.nr.9039. -tavlet, adj. (især jagl.) med mønster af smaa tavl ell. ruder.* Manchetskjorte, kulort, smaa tavlet. *PolitiE.Kosterbl. 14/1924.1.sp.2. Feilb.*

Smaat-brød, et. (*bag.*) om rundstykke, kryddere, simler olgn. *Pol.14/1940.6.sp.6.*

smaa-ternet, adj. (*jf. -tavlet*) **1)** (*især jagl.*) bestaaende af ell. (*især*) med mønster af smaa terner ell. ruder. *Amberg. Smaatørnet Bomuldstoi.VSO. smaatørnede Benklæder. Leop.Er.1.61. 2) (*især glågs.*) *smaalig; smaatskaaren.* Udviklingen af hans politiske og sociale Anskuelser (*har*) et mere smaatørnet Præg end jeg er vant til at finde i en Bog af Dem. *JPJac.(Brandes.III.64).* saa forunderlig smaatørnede kan store Mænd stundom være. *Birkedal.O.I.180.* Jeg synes nu, det er lidt smaatørnet af Tante Emma. *JLocher.MuggesMeriter.II.(1930).35. 3)* se u. smaatørnede.*

smaat-hugge, v. se smaa hugge. **-hørende**, part. adj. (*sj.*) som hører daarligt; lidt tunghör. Jeg er kun smaathørende; men hvis I taler om Baaden, saa hedder hun „Spanden“. *Drachm.STL.60.*

Smaat-tiende, en. (*oldn. småtíund; foræld.*) d. s. s. Smaaredselstiende. *Forordn. 1/1740. NordConvLex.V318. -time*, en.

(*l. br.*) i *best. f. fl.*: d. s. s. de smaa timer (se u. smaa 3.2). udpa Smaatimerne, naar Dansen gik bedst. *JacAnd.Er.I.78. Tilsk. 1928.1.18. -ting*, en. (*glåa. smathing (SjT.34), oldn. småping; især i fl.*) **1)** i *egl. bet., om ting.* Hun (*o:* en forretningsdame) var strax ved Haanden med tusinde nydelige Smaating. Af en udsøgt Smag. *Wand.(Skuesp. IV.12).* *Kniv og Gaffel, Skee og andre | Smaating Nisser tidt forbytte. *Heib.Dv.82. de . . spillede „Halvtolv“ om „Smaating“.*

Wied.LO.308. den gamle vilde have opdaget, om en eneste Smaating var bleven flyttet. *AarbSorø.1924.81.* Varehus søger Elever til Trikotage, Smaating, Damelingeri. *BerlTid. 1/1940.M.13.sp.2.* smaaing passer for smaa folk, se u. Smaafolk 2. **2)** *overf., om noget ringe ell. ubetydeligt, der fremstilles ell. fremføres; især: lille (og ubetydelig) beretning, notits, litterært ell. musikalsk produkt; ogs.: enkelthed i en fremstilling.* hun . . sang et Par Smaating med sin sædvanlige Ynde. *Rahb.Fort.I.128. *Han beretter . . | Saa mange Smaating ellers, som jeg gjerne | Ham skjænkede. Heib.Poet.IV268. *Han slentrede videre, mod nærmeste Kro, | og nynnede en Smaating fornøjet. AndNx.Digte. (1926).50.* Hans . . virtuose Violoncelspil i større Værker og i Smaating. *NatTid.1/1921. M.2.sp.3. ofte i bogtiller som: Småting om*

den nydanske Retskrivning. *MDKriger.(bogtitel.1831).* H. C. Andersen: Smaating for Scenen. (*bogtitel.1894.*) **3)** *overf., om uvæsentligt, ubetydeligt forhold; ubetydelighed; bagatel; lille, uvæsentlig enkelthed i en større helhed; petitesse.* Vi vil nu gaae de store og ypperlige Dyder forbie, han maae være ziiret med, og stige ned til Smaatingene. *Biehl.DQ.III.158. *Den største (nu: den mindste) Smaating | Er ofte Aarsag til en stor Bedrift. Oehl.V.93. tusinde Smaating i det daglige Liv adsplitte Tankerne. Goldschm.Hjl.I.63. ved en Ubetydelighed, en Smaating, en hensynslos Yttring . . en uvilkaarlig Gestus har (man) faaet Leilighed til at stjæle sig ind i et Menneske. Kiærh.V.5. larne og rase, som han ellers plejede, naar den mindste Smaating stod ham imod. Wied.Fæd.411. || i forb. som det er smaaing ell. det er for smaaing at regne (EhrenrenerM.F.XI.115). *om jeg elskte dig, da var det Smaaaing, | Ifald jeg gik til Bunds engang af Elskov. Ew. (1914).III.162. Grundtv.PS.IV.106. Saa er det rene Smaaaing ved Siden heraf, naar andre Bonner kan fortjene 100 Dages Afad. Brandt.CP.54. || i forb. m. nægtelse, i udtr. for, at noget er ganske betydeligt ell. vanskeligt, ell. som udtr. for, at det drejer sig om store tal, summer olgn. Den Eiendom, der saaledes er sprunget om med, er ikke Smaaaing, men beløber sig . . til mere, end 2500 Tyldter Tømmer. Stampe.IV.193. Og det var . . ingen smaae Ting — Vi spiiste daglig intet mindre, end sex Retter Mad. Ew. (1914).IV.242. det er jo ikke Smaaaing . . atten oplagte Mord. JVJens. RF.170.*

-torsk, en. **X** mindre eksemplar af almindelig torsk, *Gadus morrhua (især mods. stortorsk, kabliau).* *EPont.Atlas.1.648. Krøyer. II.11. Drachm.LK.39. BMøll.DyL.III.181. -tosset, adj. (*dagl.*) lidt forrykt, skør; halvtosset; smaaaabelig; ofte i forb. lidt smaaatosset. den Mosekone var en Smule smaaatosset, for det var jo dog forskrækkeligt, som hun skabede sig. *Hostr.SpT.II.2. HCAnd.SS.I.Suppl.44.* Han er saadan lidt smaaatosset — af Forlibelse! *Drachm.FE.92.* Enten troede Folk, man var fuld eller ogsaa, at man var smaaatosset. *EMortens.H.207.**

-travl, adj. (*dagl.*) i forb. som faa, have smaa travlt, *o:* temmelig travlt. Ind under Jul fik vi smaa travlt. *Pol.14/1935.Sønd.6.sp.2. -trinnet, adj. (*ogs. smaaat- Skjoldb.PL. II.142).* (*især dial.*) som bevæger sig med smaa trin. en Pige . . kom i hurtig, smaa-trinet Trampen. *JPJac.1.8.* han . . gaar foroverbøjet og smaa-trinet op i Storstuen. *Skjoldb.A.64. Feilb. -trold, en. (*især i fl.*) *med Smaatrold' og Dværge | At kunne . . udholde en Dyst. *Pram.Stærk.192.* alle de Smaatrold og alt det andet Djævelskab, der ved Nattetid husede i Skoven. *JHelms. G.129. ogs. (dagl.) spøg. om smaa børn. -tryk, et ell. (*nu næppe br.; i bet. 1)* en***

(*Moth.S516*). 1) (*jf.* smaat tryk u. smaa 8.1 samt -skrift 1. -stilet; l. br.) om (*hvad der er trykt med*) smaa typer (*petit*). *Moth.S516*. Opsættet staar med Smaatryk. *D&H. jf.*: Her staar jo Noget (o: i *avisen*), som vi slet ikke har set . . . I Smaatryks-Meddelelserne. *Gjel.W.114*. 2) (*især bibliot.*) om tryksager, der kun bestaar af faa sider ell. et enkelt blad; ogs. (*boogr.*) om *accidenser* (3) (Smaatryk. *GeorgNygaard.(bogtitel.1920)*); ofte koll. Bibliotekerne havde andet at tage Vare end ogsaa at samle paa alskens Smaatryk. *CSPet.Litt.299*. Digtet er i det ydre indrettet som et Smaatryk til Gadesalg. *HBrix.DD.60*. det saakaldte „Smaatryk“, Lejligheds-sange . . . Koreplaner, Programmer o. s. v. *Gads Mag.1932.623*. -**træk**, et. spec. (*næsten kun i ft.*): lille enkelthed, enkelt lille træk i et helhedsbillede, en samlet karakteristik. *Tode.S.2*. den Snaksmhed, hvormed jeg opholder mig ved saamange Smaatræk i disse mine lykkelige Ungdoms dage. *Blich.(1920). XIX.63*. Et husligt Forhold, fremstillet i Smaatræk, har noget Stillestaende, der ikke altid er fordeeltigt for Theatret. *Hzr. Breve.8*. Frimodt fortalte forskellige rørende Smaatræk om Fattigfolk paa Nørrebro. *JMartensen.HLMartensen.(1918).48*. || i forb. m. af. *Hjort.Valg.41*. de utallige Smaatræk af Byens Liv, som tilsammen giver hver Storstad sit Særpræg. *PDrachm.K.225*.

smaat-seende, part. adj. (l. br.) præget af *smaasyn*; *smaasynet*. Det var haardføre, retskære, smaatseende og mistænksomme Mænd. *PLaurids.S.I.13*. det filologisk-smaatseende i Baggesens Metode. *VilhAnd.Litt.II.803*. -**sind**, et. se *Smaasind*. -**skaaen**, part. adj. (ogs. -**skaaert**). — nu l. br. **smaa-**. i bet. 1: *CVarg.Farve-Bog.(1773).3*. *Tode.ST.II.86*. *Kroyer.II.183*. 2) *EBrand.Fra85til91.(1891).77*. *Vved.BB.168*. 1) (*ænyd.* smaa-skaaren; til smaat skaaren og skære noget smaa(t), se u. smaa 12.1; *jf.* smaa-skære og IV. skære 16.2; nu *især kog.*) i egl. bet.: *skaaret i smaa stykker*. *Moth.S519*. *Kork-Hovkit* . . . ophedes ikke smaat-skaaret i en Digel, men derimod i samlet Masse ved Neddypning i kogende Vand. *Grunth.Besl.97*. *Krustader* med smaat-skaarne Fiskeboller. *KBokkenh.U.144*. smaat-skaaret Sukat. *Baqning.24*. 2) (*jf.* smaat skaaren u. smaa 12.1; *vel egl.* til smaa C (13.1, 14.3) og IV. skære 16.3, men vist ogs. som billedl. anv. af bet. 1) dels om naturforhold, ansigtstræk, værk, foranstaltning oln.: enkel, simpel af stil, bygning, udseende; næsten kun: af for smaa, uanselige dimensioner, uden præg af storhed, fornemhed. en temmelig lille, smuk Mand med smaat-skaarne elegante Ansigtstræk. *Schand.F.346*. (*gesandten*) gav solide, stundom noget smaat-skaarne Indberetninger. *AFriis.DR.I.37*. en tvangfri Sammenkomst . . . hvor man selv tog Mad med og der ingen Entré for-

langtes, altsaa en ret smaat-skaaren Fest. *Propforeningen.,P^u.(1919).175*. Landskab er dog herude mere smaat-skaaret end Mols' Bjerger. *AchtonFriis.JL.I.256*. dels om person(s væsen, tankegang, handling): præget af *smaasind*, *smaasyn*; *bornert*; *snæversynet*; *smaalig* (1.4). man . . . blues over, hvilket ynkeligt smaat-skaaret Væsen man har været. *RSchmidt.SS.156*. disse . . . Mennesker . . . er smaat-skaarne, forfængelige og ynkelige Personer. *HomoS.GL.180*. en smaat-skaaret Opfattelse. *Tjenerf.61*. hertil: al den Nærighed og Smaat-skaarethed, der var det daglige Livs Indhold. *EErichs.S.106*. *Drachmann* . . . bebrejdede Kobenhavn dens Spidsborgerlighed og Smaat-skaarenhed. *Muusm.S.37*. -**stillet**, part. adj. (*jf.* smaat stillet u. smaa 14.1) *daarligt stillet i økonomisk henseende*; *som sidder smaat i det*. disse smaat-stillede Folk faar en rimelig Forbedring af deres Kaar. *Dannebrog.^{1/2}1908.3.sp.2*. Børn fra smaatstillede Hjem. *Pol.^{1/2}1940.9.sp.1*. -**strygerske**, en. (til smaa 8.3; *faql.*) i større strygerier: *kvinde, der stryger smaat* som lommestørklæder, damekraver, opslag, pynteforklæder, *lyseduge* oln. *Aftenbladet.^{2/2}1921.3.sp.7*. -**syer**, en. (til smaa 8.3; *faql.*) *person, der syer smaat-syning*. *Cit.1928.(Ordb S.)*. -**syn**, et. se *Smaasyn*. -**syning**, en. (til smaa 8.3, *faql.*) *syning af handsker i haanden (mods. maskinsyning, „storsyning“)*. *Cit.1928.(OrdbS.)*. -**taabelig**, -**talende**, se *smaa-taabelig*, -*talende*.

smaatte, v. [*smøde*] -ede. (*af.* af smaat, *intk.* af smaa; *jf.* smaatet, for-smaatte) 1) (*sj.*) *trans.*: gøre smaat ell. mindre m. h. t. størrelse, betydning, værdi oln. I Bogens anden Del, Nutiden, er alt mere smaatet til. Udviklingen, Fremskridtene har ikke gjort Menneskene større i deres Væren mod hverandre. *Woel.(FlensbA.^{1/2}1937.3.sp.4)*. smaatte ud, *dele, partere, parceller* ud i smaa dele, *partier, parceller*. jorden (*blev*) ringere, stederne smaa, *agren* smaatet ud i smaabidder til husmænd og afbyggere. *Herdal.Enegnaflandet.(1939).14*. 2) *intr.* 2.1) (*sj.*) i forb. m. med: *syse med smaat*ing, *smaatterier*. jeg maaler det, jeg for Øjeblikket gaar og smaatet med, med det, jeg føler bredt saa langt ud om mig. *Stuck.III.143*. 2.2) (*dial.*) om regn: *sagtne*. *UjF. Smaatteri*, et. [*smøde'ri*] ft. -er. (*af.* af smaat, *intk.* af smaa; *talespr.*) 1) det at være af ringe størrelse ell. (*især*) betydning; *tilstand, der er præget af betydningsløshed, smaalighed, smaat-skaarenhed*. (*undertiden* m. overgang til bet. 3). *Borgerlighedens Væsen* er Smaatteri. *SHeegaard.ØF.95*. er vi uenige, saa er det ikke familjært Smaatteri, nej — saa staar vi skærende skarpt overfor hinanden! *FOAndersen.Irma.(1893).23*. at leve midt i et Familielivs enerverende Smaatteri og daglige Vrov. *Wied.Da.203*. Hans selv-

sikre . . Personlighed fyldte hele Stuen, gav alting i den et Anstrog af Smaatteri og Betydningsløshed. *Bers.G.121. 2) samling af smaa væsener ell. (især) smaa, ubetydelige ting; smaasager; smaatning (1). 2.1) (nu l. br. i rigsspr.) i ent. m. koll. bet. han . . glemte at betale mig det Smaatteri, jeg laante ham forleden. Ing.L.IV.171. Du skal nu ikke gaa og se paa alt det Smaatteri (o: et kapitel, et mosaikgulv): Du skal se stort paa Rom. Baud.AB.259. L. der havde spist saa meget ureelt Smaatteri i Dagens Løb, trængte til et gedigent Maaltid. JV.Jens. IM.118. Gustav havde . . købt lidt Smaatteri til sine Søkende. O.Thyreg.PS.115. Feilb. (sj.) om (smaa) børn: Far og Mor og Flokken havde været paa Tur — Mor vilde gerne gøre en Visit i den Egn, vi var naaet til, men satte ikke Pris paa at have Smaatteriet med sig. KvSamf.1922.114. 2.2) i flt. Man skal dog have et Gjemme til sine Smaatterier. JHSmidth.Ords.139. bortspilde Pengene til Smaatterier? KMads.(Tilsk.1910.II. 423). TomKrist.EA.52. 3) om uvæsentlige, ubetydelige forhold; bagateller; petitesser; smaatning (3) (af ubetydeligste slags). 3.1) (nu l. br.) i ent. m. koll. bet. Men . . jeg staar jo for alt det Smaatteri og glemmer det, som er Hovedsagen. Hostr.KG.III.7. alt i Tilværelsen synes ham Smaatteri og Tomhed. Sødb.ÆD.32. det er kun Smaatning; men rent Smaatteri er det ikke. OMøll.(OMøll.& SkatRørd.Brevveksling.II.(1916).254). 3.2) i flt. Denne Handelssag tilligemed saa mange Smaatterier, der først maatte bringes tilende paa Godset, holdt ham længere end sædvanligt stedets. Blich.(1920).XXVI.150. nu rykkede Foraaret frem, og med det kom Bekymringerne; ikke de daglige Smaatterier som kunde være sure nok, men store Bekymringer der mørkede alting. AndNz. PE.I.277. (hun) overdængede ham med udførlige Beretninger om ligegyldige Smaatterier. KnudPouls.U.22. om ubetydelige beløb: Udgifterne til Saltholms Befæstning osv. havde jo været Smaatterier. Berl.Tid. 1/2.1905. M.2.sp.4. **smaattet**, adj. [1'smødøt] (af. af smaat, inkl. af smaa; jf. smaatte; sj.) temmelig ringe m. h. t. størrelse, pladsforhold; ogs.: smaatskaaren. dette Jeg bluedes nu over det andet, som havde forbandet den søllose Himmel og draget det lille forkvalede, smaattede Land til Ansvar for sin Ulykke. LBruun.Hjemad.(1908).108. Thiselunds Have er saa smaattet. Olesen Løkk.NH.III.95.*

smaat-trinnet, adj. se smaattrinnet. **-tænkende**, part. adj. (ogs. smaa-). (l. br.) af en lav, smaalig ell. snæversynet tankegang. Bl&T. Det vil græmme os, om nogen skulde findes smaat-tænkende nok til at tage disse (daarlige vers) med i at bestemme Digterens Værd. Cit. 1787. (Wess. Skrifter.I.(1787).aBv). **smaa(t)-tæren-**

de, part. adj. (dial. smaa-tærende. Moth. S518. NKKrist.JensKulsvier og Jørgen.(1915). 144. — nu l. br. (spøg., i omdannet form) **smaa-ternet** (-tærnet). Stesbye.(NkS8°591). Gadeord.² Sandfeld.S.205). (jf. jy. smaa-fortærende (Feilb.) samt smaltærende; daql.) som (normalt, til daglig) kun spiser lidt, har forholdsvis ringe madlyst; lidet spisende. min Herre er . . hiertelig smaaetærende, og jeg er just ikke heller overhaands graadig. Biehl.DQ.IV.239. uaget Værtens venlige Nøden, viste (hun) sig som en . . smaa-tærende Gjæst. Blich.(1920).XXVIII.40. Rask. FynskeBS.54. AndNz.DM.I.35. JørgenNiels. KB.166. Feilb. UFF. (fruen i huset) fortalte mig, at jeg ikke spiste Noget, at jeg var meget „smaat-tærende“. VKorfitsen. KP.260. (han) var til daglig kun smaat-tærende . . men i denne landlige Anretning smagte de udsøgte Retter ham særdeles godt. GyrLemche.S.III.100. Gravl.EP.68.

smaa-tænkende, **-tærende**, se smaat-tænkende, -tærende. **-tæring**, en (jf. smaat-tærende; nu næppe br.) det at faa knap kost, kun lidt at spise. jeg vænte mig . . i de usle Landsbyer . . til Smaatæring. Bages.L.I.407. jf.: du (o: kongen) har ikke havt mange hele Brød i din Pose, da du gav den urimelige Smaatærings-Lov (o: i anl. af hundersnød). Grundtv.Sazo.II.221. **-tøj**, et. (ænyd. d. s. (i bet. 1.1)) 1) om beklædningsgenstanden. 1.1) (nu l. br.) om undertøj, linnet oldn. *Jeg vadsker Smaatøj for hver Mand, | Der under mig sin Næring. Tvende Nye Viiser, Den Første: Om Pigen og Springbasen. [ca.1785]. 4. „Jeg har en hel Øvelse i at tage Smaatøj paa nede under Dynen om Morgen“, siger en Mand til mig. M.Lorentzen. (Pol. 1/2.1940. 12. sp. 2). 1.2) barnetøj (1). Skjoldb.KH.56. KMich.FamilienWorm. (1933).161. JSMøll.MB.129.189. 2) (næppe i rigsspr.) om (andre) smaatning, smaatatterier. S&B. jf.: jeg maa hen og sætte mit smaa Tøj tilside. Holb.DR.III.9. om de (mandlige) ydre kandsdele: JHSmidth.Ords.139. Feilb. UFF. 3) (l. br. i rigsspr.) om levende væsner. 3.1) om smaa dyr. store Havfugle, ikke Smaatøj fra Mark eller Have. Elkjær.HF. 120. om smaa kreaturer: Blich.EB.29. 3.2) om smaa mennesker ell. menneskelignende væsner. (dværgene) førstod den sorte Kunst fra Grunden af; hvorover det Smaatøj kom i stor Anseelse. Grundtv.PS.I.494. 3.3) om ubetydelige mennesker. det samme Smaatøj, der ymte om Sligt, har noksom gjendrevet sig selv. Grundtv.DV.IV.200. sa. Breve.214. **-vader**, en. (zool.) i flt., om smaa vadefugle. NaturensV.1913.230. Rylen og Sandløberen og de andre Smaaavadere. AchtonFriis.AJ. 137. **-va(d)sk**, en. (mods. Storva(d)sk) task af mindre portioner tøj ell. af mindre tøj; ogs. om vasketøjet. Amberg. Hun kan godt . . hjælpe til med lidt Smaaavask og Strygning. Schand.SF.225. Smaaavask paa Tørresnore

spændte fra Kvist til Kvist. *Baud.AB.1.*
-vers, et. (jf. -digt). *Kierk.XIII.84.*
 epigrammatiske Smaavers. *Brandes.VI.358.*
-vildt, et. (jæg.) mindre vildt (som harer, fuglevildt). Smaa vilt af Fugle ere der overflodigt. *Pflug.DP.402.* alle Slags Smaavildt kom . . at gjæste Kornet. *Rahb.Fort.II.232. Blich.(1920).XIX.62. Recke.DE.90.* **-vind**, en. (især ♂ ell. jagl., spec. møl.) let, svag vind; smaaluft. Der var ingen bestemt Vindretning. Smaaivende pilrede over Vandet, legede lidt Runddans. *ErlKrist.Ler.(1930).7. SprKult.I.58.* **-vinge**, en. 1) (især poet.) i ft., om smaa (fugles ell. insekters) vinger. *(sommerfuglen) spreder | Smaavingerne saa let hen over blomstrig Eng. *JHSmidt.Poes.230.* *Giv Tid! giv Tid! — den (o: smaa-fuglen) nynner glad | Og ryster de Smaa-vinger. *Ing.EF.III.149.* 2) (sj.) meton., om fugleunge. *saaest du Fuglen lære hist paa Redens Rand | Smaavingen flyve? *Oehl.XXX.151.* **-vorn**, adj. (især dial.) alt for nøjeregnede med smaaing; som er optaget af ell. bestaar i, angaar uøesentlige, ubetydelige forhold (petitesser, smaatier); smaatig; smaatiskaaren (2). hans Krønike om Sveits havde en . . kiedsommelig, sa stundom smaa-urn Vidtløftighed. *Grundtv.KrG.29.* religions-undervisningen . . gaves . . i gammel-rationalistisk ånd: en småvorn bortforklaringsmetode. *FDyrlund.(Univ Progr.1872.II.95)* hele det smaaorne, selvgode Kleresi. *Pont.LP.².I.181.* *MDL.Feibl.jf.:* den småvornhed, den sladder, der hører hjemme i købstæderne. *FrHamm.Levn.I.18.* **-vægt**, en. (glda. smaa wecht; nu næppe br.) udvejning af varer (ved salg) i smaa portioner ell. de herved brugte smaa vægtenheder. *Slange.ChriV.245.* Til den saa kaldede Smaae-Vægt, henhører: a) Pund . . b) Mark. *KiøbmSyst.II.70.* Soda sælges . . i Smaavægt til 1 Mk. *Pundet.PhysBibl.XXVI.265.* **-øjet**, adj. (ænyd. d. s.; nu sj.) som har smaa øjne; ogs.: som ser daarligt. *Moth.S516.* skulde det nu ikke være min Skyldighed at række mine Samtidige et Seeglas da jeg veed de er smaaøiede. *Grundtv.LSk.67.*

Smadder, et. [smad'ør] (sj. (skrevet) Smader. *Kollerød.201. Rappee.1857.170.sp.2.* uden ft. (jf. dog: (katten) rev Laaget af den chinesiske Terrin og slog det i tusinde Smadder. *CBernh.GM.I.163.*) (ænyd. d. s. (i forb. i smadder), sv. smatter, skrald, knitren, no. smadder, eng. (dial.) smatter, pl., smaa stumper, ty. dial. schmadder, dynd, pløre; afl. af smadre, jf. Smadring; dagl., i bet. 1 næsten kun dial.) 1) svarende til smadre 1. 1.) (jf. Smat 2) dynd; søle; pløre. *JakKnu.F.236.* det første Stykke maa vi vade i Smadder til Anklerne. [*KAndresen.*] *KrestensBreve.(1919).53.* H. havde faaet begge Træsko fulde af Smadder og satte derfor Fødderne saa haardt mod Jorden, at det kunde svuppe for hvert Skridt.

Stavn.P.6. Feibl.UjF.1.2) (jf. smadre 1.) om besværligt, ubehageligt arbejde, daarlige, vanskelige forhold; besvær; mas; vrøvl. *Buchh.Su.I.20.* Jørgen kunde godt træffe at faa noget Smadder med at følge hende . . for hun var hurtigere i Vendingen baade i Sind og Krop. *Aenesen.JG.138.* || konkr., om daarlige, ubrugelige ting; bras; „skidt“. Saa sa' han: „Min Far sælger Støvsugere over hele Verden.“ Saa sa' jeg: „Derfor kan det godt være noget Smadder.“ *FrPoulsen.F.37.2)* svarende til smadre 2. 2.) (dial.) (bragende, smældende lyd; brag; rabalder. Det gav et Smadder, saa man kunde høre det langt borte. *MDL.2.2)* smaa stumper, hvori 'noget knuses, splintres (Moth.S519); nu kun i forb. i smadder, især i udtr. som gaa, slaa i smadder, gaa, slaa i stumper og stykker; blive knust (maset) ell. knuse (mase); blive smadret ell. smadre. *Moth.S519.* hans Træskoe gik i Smadder, saa haardt traad han i Jorden. *Blich.(1920).XXVI.6.* En Kop . . han har i Hænderne, falder ned og gaaer itu. „Naa, der gik den i Smadder!“ *Hz.II.7.* jeg vil sejle os begge to i Smadder ned i Stigbordet her foran. Vi skal males sønder og sammen mellem Stenene. *Schand.AE.106.* Betjenten havde slaaet sit kønne Ansigt i Smadder mod Stenbroen. *AndNz.PE.III.82.* han . . kører 6 Biler i Smadder. *Howalt.S.50.* || i overf. anv., især som betegelse for, at noget mislykkes, gaar galt, bliver uheldigt ell. ødelægges. *Hz.I.127.* „Vadmelsfolk“ (udkom) 1900 med kun seks af de ti Noveller. Min Komposition var slaaet i Smadder. *Aakj.EE.12.* At det ene Menneske gaar i Smadder, rører det det andet? *Bønnelycke.Lt.III.* Alt er bristet for ham. Alt ligger i smadder. *MKlitgaard.MS.180.*

Smadder-, i ssg. (Smadre-, se u. Smadderkasse). (jarg., vulg.) til Smadder ell. smadre || oftest (jf. smadre 3) i ssg., hvis 2. led er et adj. (part.), og hvor 1. led kun har rent forstærkende bet.: kæmpe-; skrup-; jz. smadder-drukken, -dum, -dyr, -død, -fed, -fiks, -fin, -forelsket, -fornærmet, -forældet, -kold, -nervøs, -raadden, -rasende, -rig, -stærk, -tosset, -træt, -tung, -varm; om forb. skrup-smadder- se skrup- 2. **-fuld**, adj. (jf. smadrende fuld u. smadre 3; vel egl. om beholder: saa fuld, at indholdet plasker ud) overmaade, rigelig fuld (fyldt); pjask-, pladderfuld. Der var smadderfuldt af Danske. *KLars.SF.91.* *Ekstrab.¹/₁₀1924.3.sp.2* (se u. Hus 7.3). han var „smadderfuld af Penge“. *Pol.¹⁸/₁₀1935.Sønd.14.sp.4.* || i høj grad beruset; døddrukken. *Stavn.P.11.* *LindskovHans.NH.170.* **-kasse**, en. (ogs. Smadre-, *Schand.VV.42. AndNz.PE.I.218. Pol.¹⁸/₁₀1925.9.sp.4.*) (jf. I. Kasse 3; vist til Smadder 2.2 og smadre 1 og egl. om gammel ting, som er ved at falde sammen, gaa i smadder) gammelt, forfaldent, daarligt hus (bygning). Jo galere, jobedre. (1896).30. (længerne) var nogle

gamle Smadderkasser og Brakker blev der sagt. *Gravl.T.6.* || ogs. om et (gammelt) skib (*KLars.HPE.152*) ell. køretøj (*Ekstrabl. 30/1934.5.sp.5*).

smadre, v. [smaðrə] -ede. vbs. -ing (s. d.). (sv. smattra, no. smadre, eng. smatter, vroele, i dial. ogs.: knuse, nt. smaddern, skrive uordentlig (jf. hty. schmetter, slynge, skratte); lydord; sml. Smadder, smadret samt smaske, smatre, II. smatte; dagl., i bet. 1 især dial.)

1) intr.: give en knaldende, plaskende lyd; knalde; plaske; ogs.: bevæge sig (ramme noget, støde mod noget) med plaskende, klaskende lyd. 1.) i egl. bet. med mægtig Kraft for en Vandstraale lige forbi hans Ansigt og . . smadrede mod Væggen. *KBokkenh.Ü. 199. Esp.312. jf. Rietz.631.* || (jf. bet. 2) briste med et knald; gaa i smadder. Ægget smadrede. *MDL. jeg snap jo Glas-* 20 *set, — og tjul henad Gulvet med det, saa det smadrede. LLarsen. Halvmennesker. (1903). 82.* || bevæge sig (i dynd, søle) med klasken og plasken. Vogne smadrede henover Vejen. *Weltzer.VG.84. Feilb. 1.2* om menneskelige ell. dyriske lyde. || om ænder: smadre. *Feilb. || snakke; sludre; skvaldere op. Esp.312. jf. Feilb. samt Rietz.631. om skraldende latter: Herpaa gik han altid ind med smadrende Grin. LKragballe. Minder. (1904). 124. 1.3* være 30 *beskæftiget med sølet, smudsigt ell. besværligt, ubehageligt arbejde; arbejde med besvær, paa uordentlig maade; mase; rode. Feilb. hvad kunde det hjælpe, jeg gik her og smadrede alene! Anesen. JG. 171. han vilde selv reparere bilen og stod og smadrede med den hele dagen!*

2) trans.: lade noget falde, kaste noget med et klask ell. plask; navnlig: knuse, slaa noget i stykker under stort spektakel; slaa i smadder; i videre anv. (spec. m. h. t. legemsdel, person): mase; massakrere; ødelægge. *Moith.S519.* han smadrede Ægget mod Steenbroen. *MDL.* en Banevogterske, der af Skinsyge lader et helt Jernbanetog smadres. *Brandes.VII.218.* Vil du nu se paa mine Fingre her . . Den dér fik a smadret i en Tærskemaskine. *Aakj.VB.229.* (han) greb det første, bedste Træværk og smadrede det i Hovedet paa den, der mukkede. *LBruun.E.* 50 *1.53.* Selv i Raaby og Dalbynder kirker blev runderne smadret af de kejserlige og kirkeblokken oprudt. *JySaml.5R.III.69.* smadre til pandekage, se Pandekage 1.2. || i forb. m. i ell. op, m. h. t. afspærring (dør, vindue): lukke ell. aabne med voldsomhed. *Jeg vil op og smadre Døren op for Solen. *FrNygaard. O.45.* || (jarg.) i eder. (han) ska' fanden-smadrede nok skaffe Sønnen Arbej'e. *Brodersen.L.129.* forkortet: Smadre mig, om jeg 60 *nogensinde har kunnet gribe, hvad Du skulde paa Bølandet for. OBang.Byen. (1924). 15.* || i overf. anv.: tilføje et knusende nederlag; tilintetgøre; gøre det af med.

Kom an Ploug . . Bille og Bøgh . . Jeg (?: en konservativ redaktør) er frygtelig min Logik er knusende! Jeg skal smadre dem! *Hr.Sørensen. 28/10.1865.10.* Over en Dor er ophængt et Billede, som . . vil blive Udstillingsens Sensation. Hang det nede imellem de andre Billeder, vilde det ganske smadre dem. *Pol. 7/11.1925.8.sp.2.*

3) (vel egl. i forb. som smadrende fuld og opr. til bet. 1.1 om kar, beholder: saa fuld, at vædsken løber, plasker over; jf. smadder-) part. smadrende brugt som adv. m. forskærende bet. (vi) drak os smadrende fulde i noget sur Vin. *Schand.BS.278.* Kæmpen Erik der var saa smadrende stærk. *AndNz. PE.I.173.* han . . var smadrende ligeglad. *Bregend.HH.I.120.* Togene blev smadrende fyldte. *TomKrist.LA.247.*

Smadre-kasse, en. se Smadderkasse.
smadret, adj. [smaðrət] (til Smadder 1.1; jf. smadre 1.1; dial.) om føre, vej: pløret; smattet; solet. den opåttede, smadrede Vej. *JakKnu.Jy.II.264. JVVens. M.II.53. jf. Feilb. (u. smadderet). Smad-* 10 **ring**, en. 1) (l. br.) vbs. til smadre. 2) (af) af Smadder 1.1 ell. smadre 1.1; dial.) pløret, sølet føre ell. vej; pløre; søle. den brede Kongevej, hvor Maanen blinkede i Oktober-Smadringen. *JakKnu.TS.73.* Nu var der Smadring i Gaarden, og Præsten vilde først ikke ud i det med sine Blanklæderstøvler. *JVJens.NH.71.*

Smag, en. [sma'q] ft. (l. br.) d. s. (i bet. 1.1: *FBrandt.Psykologi.I. (1934).137j.* jf. ogs. u. Forsmag) ell. -e (i bet. 4: saa mange Munde, saa mange Smage. *Hob. UHH.IV4.* (gl'da. smak (Postil.61), smag(h) i bet. 1 (*Lucid.22. Suso.14. jf. Mariagerleg. 136. ft. d. s.: Suso.5*) og i bet. 3.1 (smst.4.9), fsv. smaker; fra mnt. smak; jf. sen. oldn. smekkr (i afsmekkr), ty. schmack (nu: geschmack); sml. smage; fortrænger gl'da. t(h)æff, t(h)æft, se Tæft)

1) (jf. smage 1) et stofs, især et føde-ell. nydelsesmiddels, (evne til) indvirkning paa visse sanseorganer i mundhulen (og svelget), hvorved stoffet fornemmes som sødt, surt, bittert, salt osv.; ogs. om fremkaldelse af visse tryk-ell. temperaturfornemmelser i munden (fx. i forb. som en blod, brændende, fedtet, isende smag); undertiden (jf. smage 1.3) om indvirkning (navnlig af tobak), der baade rammer smags- og lugteorganer; oftest i forb. m. nærmere bestemmelse (navnlig karakteriserende adj.), der angiver paavirkningens aarsag, fornemmelsens art (god, daarlig smag osv., jf. Brak-, Jord-, Jærn-, Sherrysmag samt Bi-, Velsmag); ogs. m. prægnant bet., navnlig om velsmag (især i forb. som (ikke) have smag, være uden smag). 1.) i egl. bet. er der Smag i det Hvide om Æggeblommen (1931: smager mon Æggehvite godt)? *Job.6.6.* man siger . . at noget er beesk i Smagen, (men) at det er beesk

af Smag. *Høysg.S.165.* *Smagen af det Vand, som af min Brønd opvindes. *Steners.Ode.56.* *Æbler, som havde den „bedste Smag“, | Og taalte at gjemmes til Dommendag. *Grundtv.PS.VI.211.* Tynd Kaffe, Rugbrød uden Smag, Hveder fra igaar. *JakKnu.A.10.* Maden . . har tabt sin Smag. *D&H.* Juni-Rejerne er de bedste! . . De har mest Smag. *ERode.JM.9.* besk, bitter, flov (*jf. flov 1.2*), harsk, kogt (*Bl&T.*), krydret, pikant, ram, salt, skarp, sur, sød(lig) smag osv. || *i udtr., der (egl.) angiver, at man krydrer noget, gør noget mere velsmagende, smager det til.* give smag: *Moth.S520.* Vi fik en Suppe, som vi gav Smag ved at komme meget Salt, Ost og Peber i. *HCand.SS.VII.75.* Champignon'erne skylles i lunkent Vand . . og derefter kommes de i Retten, som de skal give Smag. *FrkJ.Kogeb.²²(1921).368.* sætte smag (paa), (*jf. sætte gout paa u. Gout*) *dels: smage til; give smag. Moth.S521.* At sætte en fremmed Smag paa en Steg. *CMüller. Koge-Bog.(1785).212.* der skal en god visk til for at sætte smag paa suppen | *billedl.: (jeg) vilde sætte Smag paa min Smigermad et Par Korn Bagtalelse. Rahb.Tilsk.1795.239. dels (nu l. br.): smage først paa; ogs.: kredense. *din Datter . . | Skal skjenke for os og sætte Smag paa din Viin. Winth.IV.217. GyrLemche. S.III.100. dels: prøve smagen af noget; ogs.: faa en lille mundsmag af noget, inden det serveres. I faar nu sætte Smag paa en Tønde ægte Mumme. JPJac.I.14.* Hvis vi børn kunde holde ud at blive oppe længe nok, da kunde vi endnu samme dags aften være med til at „sætte smag“ på den slagtede gris. *Svendb.Amt.1927-28.74. jf.: (kogekonon) gik bestandig rundt med Saar paa Tarmene af den megen Sætten-Smag paa Mad i Faget. Bang.UA.41. || (sj.) af smag (2). D&H. II.636.* Har Kodet en Smag, er det en daarlig Smag. *KNyrop.OLI.1.75. 1.2) overf. anv. af bet. 1.1; dels om særlige egenskaber, forhold ved en ting; jf.: Moab haver boet trygt fra sin Ungdom af, og ligget stille paa sin Bærme . . derfor har det beholdt (1931: holdt det) sin Smag (Chr.VI: bliver hans smag hos ham), og dets Lugt er ikke forandret. Jer.48.11. navnlig i forb. m. af, som udtr. for, at tanken ledes i en vis retning: ikke nogen skal finde en Linie, som har mindste Smag af at sigte paa nogen i Særdeleshed. FrHorn.PM.9. (Chr. Peder-sens prosa har) en umiskendelig Smag af Latinens eloquentia. OFris.Litt.221. jf. bet. 6: (han) kom helt ud i det yderste af Smallegade. Der var en lille Smag af Landet her, gennem Sprækkerne i et Plankeværk kunde man se en grøn Rugmark. JVJens.D. 111. || *dels i udtr., der angiver, at noget opvækker glæde, lyst hos en, tilfredsstiller en.* dette Arbejde blev kun udvalgt som en Tilflugt i Sorrig og Kummer, da anstændigere Forretninger havde ikke Smag nok*

til at opvække Forfatterens Opmærksomhed. *Lodde.NT.Fort.A^v. JPJac.II.58.* navnlig i udtr. (*nu oftest opfattet som hørende til bet. 3*), *der angiver, at noget er smagfuldt udført, er præget af smagfuldhed, af „(god) smag“.* *Det er en Cavailler vel magtpaaliggende (*o: kan være ham ligegyldigt*), | Om der er Sands og Smag i en Comœdie. *Ew. (1914).II.120.* Der hersker en slet Smag i disse Decorationer. *MO.* Maleriet er uden Smag. *D&H.*

2) (*jf. smage 3*) *evne til at opfatte smag (1); den af de fem sanser, hvor-med smag (1) opfattes; ogs.: fornemmelse af smag (1); opfattelse af smagsindtryk.* For at efterforske, om Synet, Smagen og andre Sandser ikke bedrage mig, haver jeg ladet (*saltvandet*) kjerne, og . . fundet, at det . . er bleven til det beste Smør. *Holb.Rpb.II.2.* *Naar Munden Smag og Mæle mister. *Brors.162.* en Smag kommer først i Stand, naar det virkende Stof trænger ind i (*smagsbægrene*). *Sal.²XXI.786.* Lugtesansens delagtighed i smagen er uhyre, og overgaar langt smagssansens delagtighed i lugtene. *FBrandt.Psykologi.I.(1934).135. jf. bet. 4: een stoer MeBing Kiedel fuld af rindende Vand . . af hvilken hand som ieg drak med inderlig Smag og Fornøyelse. Æreboe.208. || (jf. u. bet. 3.1) i forb. m. adj. Kaffen for den kræsnе Smag. Socialdem.^{2/2} 1940.7.sp.5. have en god (daarlig, sikker) smag | || m. overgang til bet. 1.1, i forb. som en daarlig smag i munden, en ubehagelig smagsfornemmelse; spec.: ubehagelig efter-smag. jf. har en slem smag i min mund. Moth.S521. Middel mod bitter eller raadden Smag i Munden. *OeconH.(1784).III.40.* Han havde en skrækkelig Smag i Munden (*da han vaagnede*), det betød daarlig Fordøjelse. *AaDons.S.207. billedl.: Det var at bide i det sure Æble, og Smagen sad Magistraten længe i Munden. HistMKbh.II.333. ofte i udtr. som faa, sidde med en flov smag i munden.**

3) (*brugen fastslaaet omkr. 1750, navnlig som gengivelse af fr. gout (sml. Gout), jf. VilhAnd.Litt.II.341.693. Plesner.Sneedorff. (1930).153ff. samt udviklingen ved sv. smak, ty. geschmack (jf. Edda.XXXVII.(1937). 18ff.), sml.: Gout, Sentimens, ere to Franske Ord, som vi trengte meget til, og som dog ikke kunne oversettes. Det Ord Smag, som i andre Sprog betyder noget værdigt, er latterligt i vores. JSneed.Den patriotiske Tilskuer.1761.661; anvendelsen spottet i Biehl. Haarkl.40) om evne, færdighed til at dømme og vælge, hvad der er bedst, naturligst, rigtigst, mest passende paa et ell. andet omraade (fx. m. h. t. mad, klædedragt, op-træden); navnlig om evne til at dømme paa kunstens, litteraturens omraade ell. om følelse for, hvad der er naturligt, ægte, harmonisk. 3.1) i al alm.*

Jeg haver . . gjort saadan Anmærkning over Danske Tilskueres Smag udi Comoedier, at den er bedre og naturligere, end de Franske . . hvilken er reent fordærvet. *Holb.Ep.IV.212.* Jeg . . har een og samme Smag i Naturen og Kunsten. *Bagges.L.I.247.* Han møblerede sin Bopæl, men ikke paa en heldig Maade; hans Smag var nu engang overvejende negativ og kritisk. *Goldschm.IV.166.* *ClWilkens.Æst.280.* || i forb. m. adj., der bestemmer bedømmelseevnen som god ell. daarlig. jeg har søgt at curere Folkes gemeene og pedantiske Smag. *Overs.afHolbLevned.289.* * Klædt med den meest udsøgte Smag. *Bagges.Ungd.I.210.* (jeg) erkendte . . klarligen, at den sande Smag aldrig kan ganske uddøe, saalænge Homer læses. *Mynst.Levnet.95.* i et Brev til Bodmer fra 1746 tilstaar Schlegel, at han ikke saa meget har fundet en slet Smag som snarere slet ingen Smag i København. *VilhAnd.Litt.II.341.* fordærvet smag, se fordærve 1.2. (sætte) en høj smag (paa), se II. høj 6.3. kræsen smag, se kræsen 1.3. navnlig i forb. (have en) fin smag (se II. fin 4.3) ell. (især) god smag: Mit Sigte er . . at bringe Folk udi god Smag. *Holb.Ep.IV.213.* min Søn har ret viist sin gode Smag, da han har ladet sit Valg falde paa saa mageløs en Skjønhed. *PAHeib.Sk.II.92.* den gode Smag i Omgangslivet og i Maaden at tænke og skrive paa. *VilhAnd.Litt.II.341.* den ældre Poesis Forsyndelse mod den gode Smag. *smst.* sikker smag, se sikker 4.2. || i (mer ell. mindre) faste forb. m. verber. I sær kand Musiken forbedre det, man kalder Gout, eller Smagen. *Eilsch.PhilBrev.332.* Filologens Smag forædles langsommere end andre Folks. *NMPet.V.2.197.* fordærve, forfine, skærpe smagen, se fordærve 1.2, forfine 1, II. skærpe 4.2. kunstle paa smagen, se kunstle 1.2. 3.2) m. prægnant bet., om den gode, rigtige smag (3.1). (nu især i forb. som have smag, med ell. uden smag). (han) raadede mig til at læse nogle Bøger, som vare skrevne med Smag. Dette Ord var mig hidintil ubekjendt. *JSneed.II.56.* * Rom blev ei bygget paa en Dag . . | Man efterhaanden saa den meer og meer tiltage. | Saa gaar det og med Videnskab og Smag. *Wess.108.* Damer klædte med Smag og uden Smag. *HCAnd.(1919).III.29.* Bastholm . . Datidens største geistlige Taler . . var en Mand med æsthetisk Sands, en Mand, der var lagt an paa at have Smag. *ClPet.O.76.* (Addison) var en mand av (alm.: med) smag. *Plesner.Sneedorff.(1930).163.* || (især som modeord i 18. aarh., jf. *VilhAnd.Erasm.II.160*) i best. f. Underretning om et Selskab, hvis Hensigt er at forfremme de skønne Videnskaber og Smagens Udbreedelse. (bogtitel.1759). * Morgen- og Aftenblad værner om Smagen. *Heib.Poet.V.181.* også i polemikken bør smagen herske, så den holdes fin og upersonlig.

Plesner.Sneedorff.(1930).156. gen. smagens i (mer ell. mindre) faste forb.: Smagens Selskab (γ: det smagende selskab, se smage 5.2). *Luzd.Dagb.I.341.* smagens højesteret, se u. Højesteret stltn. smagens ridder, om æstetiker ell. kritiker, der værner den gode smag. *Blich.(1920).VI.121.* Heiberg (og Hertz) have kaldt sig Smagens Riddere. *HCAnd.BC.I.225.*

4) (til bet. 2) som betegnelse for det forhold, at man har særlig forkærlighed for, sætter særlig pris paa noget, at noget særlig tiltaler ens smag (2-3); lyst; tilbøjelighed; nu navnlig m. h. t. forhold paa klædedragtens, kunstens, litteraturens, den selskabelige omgangs omraade. Foruden den patriotiske Iver, som hindrer mig at bivaane (italienske operaer), er min egen Smag. Jeg drister mig ikke at sige, enten den er god eller slet. *Holb.Ep.IV.266.* Foragter hans Smag, I kristne Gourmands; men misunder ham hans Mave. *Goldschm.VIII.8.* Et Stykke Vanille kan lægges i hvert Glas (med reineclauder), om Smagen er der for. *Lomh.H.34.* || i faste forb., talem. (der hentyder til, at menneskene er forskellige i deres tilbøjeligheder). smag og behag er forskellig(e) olgn., se u. Behag 1 (samt I. Mad 1.1). jf.: saa mange Hoveder der er, saa mange Sind, saa mange Hierter, saa mange Tilbøjeligheder, saa mange Munde, saa mange Smage. *Holb.UHH.IV.4.* om smagen lader der sig ikke stride (S&B.) ell. diskutere (Bl&T.) ell. disputere (se disputere 1.1) (jf. lat. de gustibus non est disputandum) enhver (ell. hver. *JacAnd.Er.III.224.* sml. u. hver 1.1) sin smag, se enhver 1.1. jf.: du (jødte) til Folk med Englemad, og sendte dem . . tilberedet Brød fra Himmelen, hvilket formaade at tilfredsstille hvers Lyst og passede til hvers Smag (*Chr.VI.*: som formaatte at give allehaande lyst, og al beqvemmelig smag). *Visd.16.20.* i forb. som (her er) noget for enhver smag, noget, der er meget forskelligartet; en broget samling; et rigt udvalg. Noget for enhver Smag. *ErlKrist.(bogtitel.1935).* (ikke) være ens smag, (dagl.) (ikke) være noget (den sort, type), man særlig ynder, foretrækker. Ikke fordi Kraasesuppe er min specielle Smag, absolut ikke, egentlig kan jeg slet ikke døje Kraasesuppe. *Soya.(Pol.²⁴.1934.Sønd.2.sp.3).* du maa endelig ikke tro, at Gunnar er min Smag. *BerlTid.²⁶.1936.Sønd.18.sp.3.* || i faste forb. m. verber. finde smag i, (til dels til bet. 1.1) synes, at noget smager godt; nu især: sætte pris paa; være glad for; goulere. Vi maa . . give ham de Viine og den Spise, som hand best finder Smag udi. *Holb.Jep.II.3.* * hans Hjerte fandt i Falskhed aldrig Smag. *Tullin.I.123.* hvis Kongen engang fandt Smag i min Kone, vilde jeg aldeles ikke ansee det for en Ulykke, men for en Ære. *Hauch.III.79.* *Tops.III.502.* jf.: (folk) dømmet efter,

som de selv kand finde Behag og Smag i det de dommer og slutter. *Mosstn.Term.146.* faa, have smag for ell. (*nu l. br.*) paa ell. (*nu næppe br.*) i (*EPont.Men.III.521*) olgn., faa ell. have lyst til; blive ell. være glad for; (*komme til at*) synes om. gid jeg torde dricke kun for en B. endnu. Det var min Ulykke, at jeg først fik Smag derpaa, nu kand jeg icke komme afsted. *Holb.Jep.I.5.* *Saa faaer hun Smag paa Kys og Klap. *Wadsk.39.* de smukke Videnskaber, hvorpaa (*Holberg*) har givet Nationen Smag. *JSneed.VIII.35.* *Han har blot Smag for Mad og stærke Drikke. *Oehl.XVI.213.* han havde (*altid*) haft Smag for smaa og sure Helmisser med Haar paa Ørene og Hove som Spyttbakker. *JVJens.HH.18.* ramme, træffe ens smag, se IV.ramme 2.2, træffe. || i særlige forb. efter præp. enhver maa dømme herom efter sin egen Smag. *Holb.Ep.IV.250.* (*der*) tilsættes lidt Paprika. samt Madeira efter Smag. *Frk.J.Kogeb.93.* lav mig en lækker Ret Mad efter min Smag (1871: saasom jeg haver Lyst til). *1Mos.27.4* (1931). falde i ens smag olgn., se II. falde 6.5. jf.: *i det lærde Fag | Havde vi en Mand her hjemme, | Som var ganske i min Smag. *Grundtv.PS.VI.101.*

5) (til bet. 3-4) om form for optræden, fremgangsmaade, der er yndet af, findes hos en vis, større ell. mindre, kreds; manér; spec. om stil, der er særegen for, yndes af en kreds af kunstnere, foretrækkes i en vis periode, hos en vis nation. (*især efter præp. i*). et Original-Stykke af en Dansk Forfatter, som . . . forestiller et Malerie, som er gjort i Miltons Smag, men lige efter Naturen og sine egne Følelser. *JSneed.II.120.* dette regner man nu omstunder til den Gothiske Smag, at Øyet ikke finder nogen bar Plet hvor det kunde hvile. *EPont.Atlas.II.308.* unge, deilige Piger, klædte i en besynderlig, halv orientalsk Smag. *Gylb.I.231.* Bygningen er opført i ædel Smag. *D&H.* i den smag, i (den) samme smag (som): paa den (nærmere angivne) ell. paa samme maade (som); ofte nedset.: paa den bekendte, paa den samme, kedelige, maade. Vers i den Smag, som regierede i det 12te Aarhundrede. *JSneed.II.95.* Han kan jo gjerne have sagt: Det er en kjon Pigel eller en anden Sentens i samme Smag. [*MFibiger.*] *Clara Raphael.(1851).* 80. Man fortæller, at naar der var Fremmede, lod han Alle og Enhver tænde Piben ved Rigsdalersedler, og saaledes i den Smag. *Ole Navnløs. To Fortællinger. (1858).* 91. || i smag af ell. (*nu*) med, i overensstemmelse, i lighed med; i samme manér, stil som. Vi haste til det saakaldte andet Anhang . . . som ganske i Smag af Bordings Mercurius er indeelt i 3 Maaneder. *NyerupRahb.III.238.* Fortællingerne om de Erobringer, han har gjort iblandt disse (∴ *damerne*), ere altfor meget i Smag af de tyske Krigsefterretninger, til at være paalidelige. [*MFibiger.*]

ClaraRaphael.(1851).77. Han skrev stadig Afhandlinger, i Smag med Stilopgaver i Modersmaalet. *KLars.Ci.126.*

6) (*jf. no. dial.* smak i sa. bet. samt Mund- (2), Prøvesmag; sj.) konkr., om lille smule mad, lille bid af noget til at smage paa. (*hestene*) nappede af det korte Græs, de maatte presse Mullen ned mod Bunden, før Tænderne kunde faa fat. Men hvert Bid gav dem en Smag. *Seiberg.HK.88.* || i videre anv., om lille smule af noget, en ubetydelighed. *naar jeg ikke meer seer denne Verdens Dag (∴ er død), | Skal Skiæbnen med sit Had vel gøre mig en Smag (∴ kan den grumme skæbne ikke gøre mig ret meget, ikke skade mig). *Wess.39.*

Smag-, i ssgr. [*!smag-*, ogs. *!sma-q-*] til Smag; kun i faa tilfælde, se smag-fuld, -løs (samt u. Smags-). **-bid**, en. se Smagebid.

smage, v. [*!sma-qə*] **-te** [*!smagdə*] (tidligere ogs. skrevet **-de**. *Schousbølle.Sazo.76.* *Grundtv.E.22*) ell. (*nu dial.*) **-ede** (2*Mos.16.31*; *1Sam.14.24* ofl. (*Chr.VI*; 1871: smagte). *Holb.HAmb.II.2.* *LTid.1728.297.* *Rasm Winth.S.84.* *Dania.IX.38* (*sydsjæll.*). jf. *Moth.S522.* *Heysg.AG.94.* *Esp.(162).* *Thorsen.108.* vbs. **-ning** (*vAph.(1764).* spec. (*faql.*) i bet. 3.1: Vinkyperen . . . træder nu i Virksomhed. Med en Flaske . . . Vin fra Lageret ved sin Side paabegyndes Smagningen af de modtagne Prøver. *BerlTid. 10/6.1934.* *Sønd.8.sp.3.* sml. Mælkesmagnings. *Aarb Frborg.1938.281.*) (ænyd. smage (og smaae. jf. *Feilb.*), glda. smaghæ (og smagge: præet. smagget. *Suso.103.*), jsv. smaka; fra mnl. smaken, jf. ty. schmecken; sml. Smag; fortænger ænyd. glda. tævæ, tæftæ, se Tæft)

1) fremkalde smagsfølelse; have en vis smag (1) ell. (*især abs.* (se bet. 1.2) ell. i forb. m. person-obj.) tiltale en persons smagsorganer ell. (jf. Smag 4) hans særlige lyst, tilbøjelighed m. h. t. mad og drikke, vække hans madlyst, appetit, være ham en (stor) nydelse. 1.1) m. nærmere bestemmelse. *Hand spiser Flesk og Kaal . . . | Det smager ham saa vel (*nu*: godt), Som Vildsteeg og som Tærter. *Jernskæg.D.66.* de (∴ *kagerne*) smager dog ikke saa ilde, som jeg tænkte. *Holb.Bars.III.2.* *Fra hendes Haand mig altting sdtt skal smage. *Bagges.IV.79.* Svovlbrintevand smager som Sukkervand. *Panum.547.* rent vand smager fadt. *FBrandt.Psychologi.I.(1934).138.* smage bittert, brændt, dovent, flovt (se flov 1.2), lækkert (se lækker 2.3), mudret (se mudret 1.4), raadent, salt, surt, svedent, syrligt osv. — taalem., ordspr. olgn.: forbuden frugt ell. fremmed mad smager bedst, se forbyde 1.3, fremmed 4. jf. *Mau.9177.10.803.* man bør holde op, mens maden smager bedst, se II. holde 40.e. smage meragtig(t), saa meret, se meragtig, meret. i udr. for, at noget har en flov smag: smage som (det bare) vand (*Moth.S252.*

VSO. *Mau.II.311*) ell. (*nu især*) som at række tungen ud af vinduet (*se Tunge*). || smage af (*sj. ad. Grundtv.Smaaskr.174*) noget, *have smag af det stof, hvoraf det er tilberedt, ell. af den beholder, hvori det er opbevaret; ogs.: minde om noget andet ved sin smag*. Det var en Viin, som vi ikke bleve bedragne med, thi den var pur og smagede af Druerne. *Holb.Abrac.I.4*. Vinen smager af Træet (*∴ af fadet*). *vAph.(1759)*. *Ollet smagte slemt af Jærn . . . | Og Kjødets efter Aadsel. *Grundtv.PS.IV.17*. Vinen smager af Proppen. *D&H. i talem., ordspr. olgn.:* det smager dog af fugl, *se Fugl 5.1 slutn.* smage af skillingen, *se Skilling 2.2. (jf. ndf. l. 33; l. br.)* det smager af mere. *Bl&T. i udr. for flov smag* som det smager af intet (i ens mund) (*Mau.II.311. Moth.S522. Krist. Ordspr.302. jf. Holb.LSk.II.2*, smager ikke af noget (*vAph.(1764)*. *Ærboen.1939.62*) *∴ i talem., der angiver oprindelse, afstamning, ægthed olgn. (jf. Mau.I.503):* smage af humlen, *se I. Humle 2.1*. Floden løber aldrig saa langt, den smager dog af Kilden. *Rubov.BB.159 (jf. Mau.II.311)*. æblet smager af roden *olgn., se Æble*. || smage efter noget. 1. (*jf. efter 7.2; l. br. i rigs-spr.*) minde om noget ved sin smag. *Moth.S 522*. smage efter Mosten. *Amberg. Grundtv. PS.IV.17 (se ovf. l. 11)*. Suppen smager . . . efter Røg. *MO. Feilb.* det smager dog efter fugl, *se Fugl 5.1 slutn. 2. i udr. for appetit efter, lyst til noget, i forb. smage efter mer.* Ulven slugede Pandekagerne i sig, sagde: „de smager efter mere“. *Grimm.Folke-Eventyr. (overs. 1821). 363. Mau.II.311. Levy. Bt. 29 (se u. efter 2.2)*. „Deres kaffe smager godt.“ — „Men har en daarlig eftersmag.“ Fru P. vidste, hvad der fulgte, og lod derfor meget fornærmet. Hun lo heftigt, noget for tidligt, da fru Petersen blev skælmisk og fortsatte: „Thi den smager efter mere.“ *Lännemann. LN.126*. || smage igennem, *have en gennemtrængende smag*, naar Noddemassen er kold, stødes den . . . men maa ikke stødes for fint, da det ellers ikke smager nok igennem. *Bagning.90*. jeg (*synes*), at der til denne Anretning hører rigtige Tallerkener med. Pap har en ubehagelig Evne til at smage igennem. *Pol.^{11/1}1937.Sønd.20.sp.3*. || (*jf. u. god 2.1, lækker 2.3; især gløds. ell. dial.*) *m. adjektivisk bestemmelse*. Osten smager sød. *Mikkels.Sprogl.355. Aarb.LollF.1935.112. jf. bet. 2.2:* *Hvor let blir ey selv Paradiser øde, | Og Rosen Torne liig, naar Taarer smage søde. *PHFrim.(PoetSaml.I.12)*. *AndNz.PE. II.44 (se u. Schuster). 1.2* uden bestemmelse, *der angiver smagens art; især m. prægnant bet.:* *have en god smag; berede en gløde ved sin gode smag; smage (1.1) godt*. 60

Thee og et Glas Viin | Fra Rhin. *Stub.69*. *et Glas Vand, naar man er tørstig, smager. *Bagges.SkR.319*. Frisk maa Fisken være, hvis den skal smage. *Bogan.I.23*. Jeg vil berømme det klare, gyldenrøde Øl . . . Jeg vil begrave mig i en Slurk. Jeg var tørstig. Det smagte. *JVJens.(Kbh.^{11/4}1901.I.sp.3)*. || i spørgsmaal fra en vært ell. madmoder om mads velsmag. mand maa høre 16 gange over Maaltid: Maden maa icke smage dem. *Holb.Vgs.I.4*. Værten kom og ønskede Velbekomme og spurgte, om det smagte. *Woel. DG.39. 1.3*) om sanseindtryk, der hænger sammen med ell. minder om smagsførmelse; i alm. spr. især om indvirkning af tobak. Hvor det Solskin muntrer op og hvor den Regn smager og forfrisker. *HCAnd. (1919).II.306*. min Morgencigar (vilde) slet ikke . . . smage mig. *FrHolst.Revuen.(1880).15*. læg Mærke til, hvordan den Cigar smager Dem. *KLars.GV55. jf. bet. 2:* Badevandet fra Søen havde netop den Svaling der smagte som et Kærtegn. *JVJens.RF.97. 1.4*) i forb. som lade sig noget smage, (*jf. ty. sich etwas schmecken lassen; nu l. br.*) nyde noget med velbehag. *lad dig Maden smage! Tag kun for dig. *PalM.VI.65*. Den ligger med aaben Vaabenfrakke op ad Skovgården . . . og lader sig Piberne smage. *JohsPalM.TV. 212. (jf. bet. 1.1; nu sj.) i forb. m. adv.:* *Leth.(1800)*. ved Gilderne, hvor han (*∴ jyd-* den) ikke lader Brændevinden . . . sig ilde smage. *Foersom.L.19*. Til tak for hans fortællinger fyldte jeg ham med stegt flæsk, som han lod smage sig godt. *Dederovre. (1912).27*. || (*jf. bet. 2*) billedl. *man lod sig Verden herlig smage | og tænkte ej paa Folkets Gavn. *PAHeib.US.595*. Det fuldt besatte Hus lod denne Fødselsdagsanretning (*∴ en Holberg-forestilling paa Holbergs fødselsdag*) smage sig. *Pol.^{11/1}1939.5.sp.5*. 2) overf. anv. af bet. 1. 2.1) (*jf. bet. 1.1*) især i forb. m. af (*sj. ad. Grundtv.Snorre.II.203, men smst.I.311: af*) ell. (*gløds.*) efter (*LTid. 1736.451. Suhm.I.10 (se u. efter 7.2)*). *S&B.:* bære præg af; give mistanke ell. formodning om; minde om. *Din Tale smager af u-dødelig Forstand. *Helt.Poet.16*. min Skrivemaade saavelsom min Opførsel og Tale smagede alt for stærk af Skoelegang og Studenterskab. *Ærboe.83. (jeg)* fik dit Brev . . . som vel smagde lidt af Hastværk, men var mig dog inderlig kiært. *Grundtv.E.22*. de gjorde sig til Hunde alle for at fælde ham, og logrede for alt hvad der smagte af Øvrighed og Overordnet. *AndNz.PE.III.9. jf.:* (*rektoren afsatte*) straks alle de Lærere, der smagte af Grundtvigianisme . . . Thi han var en afgjort Fjende af alt, hvad han kaldte „Mysticisme“. *Birkedal.O.I.25. talem.:* „Det smager af Bryllup“, sagde Pigen, Degnen kom til at kysse hende. *Mau.2812. Krist. Ordspr.445*. || (*sj.*) tyde paa, varsle om noget kommende, forestaaende. det smager efter

Prygl.S&B. || i udbrud, der er udtr. for forbavelse, indignation; især i forb. hvad skal det smage af? hvad er meningen? hvad skal det betyde? at komme til Folk om Natte-Tiider og vilde Kaage til Brøllup, da mand endnu ingen Forlovelse veed af, hvad smager det af, uden af een forrycket Hierne. JRPauli.JM.61. Thor . . spurgte bister . . hvad det skulde smage af, at hundesne Jetter sad til Høibords i Valhald.Grundtv. 10 Myth.408. Hvad Fanden skal det smage af, at du ikke vil have noget Nyt (o: løj)? Aadons.S.36. (sjældnere:) det smager ikke af noget (o: det er der ingen mening i (at gøre); det ligner ikke noget). || (l. br.) i forb. m. adv. som en geistlig Person, vilde (jog) bringe en Compliment, der skulde smage noget theologisk.EPont.L.61. det tyske Lærdomskram, der smager saa forbandet lidt græsk.JLange.Breve.71. 2.2) om nydelse oln.: opvække en følelse af lyst ell. ulyst, behag ell. ubehag. *Vor Jacob ey er seen, hos Lea nu at tage, | Alt hvad i Brude-Seng en Brudgom vel kand smage.Helt.Poet. 40. *Svinefylkets sære Spil | Slet kun Fjenden smagte.Oehl.XXIV.194. *Hvor herligt smager Hvilen | Den Mødigelsmst.IV.89. Jeg maa jo paa Kontoret hver Dag. Men saa smager det godt at komme ud til Villæen. Rode.Dg.22. (sj.) m. adjektivisk bestemmelse: *Din Synd den gjør dig blind og lam . . | Den smager sød udi din Mund, | Bli'er bitter dog om føie Stund.SalmHus.404.1. jf. D&H. || nu især (jf. bet. 1.2): vække en følelse af behag; behage; glæde; ofte uden hensobj.: være fortræffelig, udmærket; komme ell. være tilpas. (en) Alliance-Traetat imellem Sverige og Rusland, der . . ikke smager de Engelske. JyEfterretn. 1812.2.sp.1. hvis Du ikke gjør din Dont, som din Pligt er, hvad enten den smager Dig eller ei, skal Bøien være Dig vis.CBernh.V.238. *O hvor Sengen smagtel Hostr.SpT.II.2. naar man saa havde travet en Milsvej, hvor smagte saa ikke et lille Frokosthvil i en Høstak.Pont.LP.VII.44. „har Du faaet udhvilet?“ — „Jo Tak — man sover godt i Danmark.“ — „... hvordan smager det saa at være hjemme?“ Esm.III. 317.

3) opfatte en smag (1); anvende smags-sansen. 3.1) m. obj., som betegner smag ell. noget, som har smag: mærke smag af; bemærke, opdage v. hj. af smagen. Jeg er i Dag 80 Aar gammel; mon jeg . . kunde smage (1931: har nogen Smag for), hvad jeg æder, eller hvad jeg drikker? 2) Sam.19.35. da gave de ham at drikke Eddike blandet med Galde; og der han smagte (Chr.VI: smagede) det, vilde han ikke drikke. Matth. 27.34. Hun bad mig med en venlig Mine at spise, men mit Hierte var saa bespændt af Frygt og Forskrækkelse, at jeg intet kunde smage.Holb.Usynl.I.1. Man kan ingen Forskiel smage.VSO. Faste Stoffer smages kun,

naar de ere opløste i Vand.Panum.547. man kan smage Citronen igennem) Sødsuppen. D&H. (l. br.) m. obj.-præd.: Om jeg vil smage Sukkeret sødt eller bedskt . . er noget der fuldkommen staaer under Naturens Love.Birckner.IV.46. (jf. u. bet. 3.2) i forb. m. paa: jeg kunde smage paa kaffen, at den havde godt ! || om eftersmag. Jeg smagte det endnu længe efter.VSO. e. br. || undersøge, prøve v. hj. af smagen. (uden for jagl. spr. nu især: smage paa). Køgemesteren smagede (1907: smagte) Vandet, som var blevet Viin.Joh.2.9. en Thevrager, som smagte et Hundrede Kister The.Cit.1798. (VorUngdom.1926.150). smage først, (nu næppe br.) kredense; tilsmage. Moth.S522. Kongen foregik hende med Exempel, og smagede Viinen først.Holb.Hh.II.165. smage noget tilpas (Blich.(1920).XIII.211. Const.Kogeb.78) ell. (især) til, give mad (ell. drikke) den rette ell. ønskede smag ved at tage smagsprøver og event. tilsætte nye ingredienser, tilberede den yderligere. Suppen smages til med Salt og Paprika.FruNimbsKogebog.(1888).48. Hun (o: en kokkepige) var ikke i Stand til at smage Maden til.Pol. 1936.13.sp.5. || m. afsvækket bet. (og ofte m. overgang til bet. 3.3): prøve ell. nyde lidt af (en ret ell. drik). jeg smagte (Chr.VI: smagede) Lidet af denne Honning (1931: nød den Smule Honning).ISam.14.29. de (skal) smage vort Øll, det er saa got, uden at rose det, som nogen steds i Byen.Holb.Kandst. IV.8. Kom og smag (1871: æder af) mit Brød og drik den Vin, jeg har blandet.Ords. 9.5(1931). smage juletønden, se Jule-tønde. faa noget at smage (jf. II. faa 5.1): jeg fik et stykke af marzipanen at smage | 3.2) uden obj.; dels: anvende, opfatte med smagsansen. Tungen (kan) uden Vædske vel . . føle, men ikke smage.NTreschow. Anthropologie.(1803).47. han (førte) Glasset op til Munden og tømte det i eet Drag, uden at nyde Vinen, uden at smage.Tom Krist.H.21. dels (jf. bet. 3.1 slutn.): prøve smagen af noget; nyde lidt af. Esau sagde til Jakob: Kjære, lad mig smage (1931: faa noget) af det Røde.IMos.25.30. Vil De smage . . saa vær saa god.ErlKrist.DH.229. || nu navnlig i forb. m. paa (dial. til. Feilb.). Heysg.S.57. Moderen løb fra Peberroden hen for at smage paa Suppen.Buchh.EG.107. De havde . . smagt for meget paa Punschen, saa at de ikke kunde opføre sig anstændigt. Dengl.KlokkeriFarum.(1928).31. smage paa mosten, muskaten, varerne, se Most 3 osv. || refl.; i forb. som smage sig frem, v. hj. af smagsprøver søge at finde, hvad der behager en, ell. hvad der er det rette. man maa kunne smage sig til, om der skal mere salt i suppen | 3.3) uden særlig forestilling om smagsførmelse: spise ell. drikke (af) noget; nyde. (næsten kun i nægtende forb.) hverken Menneske eller Dyr, hverken Øxne

eller Faar maae smage (1931: nyde) noget, de maae ikke græsse og ikke drikke Vand. *Jon.3.7.* *En smule brød i rolighed | Mig fryder og behager, | Naar du med fare, livs forfred | Din kræsnæ Tærte smager. *Reenb. E.43.* *Jeg har ei Bidden smagt, jeg har ei drukket Draaben | I denne gandske Dag, og uden Øl og Mad | Er Helten ingen Ting. *Wess.45.* jeg ryger meget lidt Tobak, jeg smager aldrig Brændeviin. *Heib.Poet.V.116.* (nu) er jeg bleven neutral (∴ totalafholdende) og vil aldrig smage en Draabe Radium mere i mit Liv. *ØRung.SS.131.* hverken smage vaadt eller tørt, se vaad. 3.4) (jf. bet. 1.3) m. h. t. sansefornemmelser, der hænger sammen med ell. minder om smagen; navnlig m. h. t. (lugt af) tobak. (han) smagte Pulderlugten fra hendes Hals. *Bang.HS.1378.* Man trækker Vejret dybt og smager paa én Gang Lugten af Jørd, af vaade Vækster . . selve Foraarets Aroma. *Bjarnhof. (Pol.11/4, 1934. 11. sp.5).* Smag den nye Cigar X. *Bl&T.* || (jf. bet. 3.2) i forb. m. paa. Han smagte paa Piben og spyttede. Den var sur. *ErIKrist. K.72.* T. smagte paa Hullets indelukkede Luft. *sa.BT.72.*

4) overf. anv. af bet. 3. 4.1) (sml. bet. 3.2) underkaste en prøvelse; eftertænke; overveje. man bør smage, førend man troer, og examinere; førend man underskriver. *Holb. MTKr.49.* Min Herre begyndte at smage dette Forslag, han erkendte sig om Kalvens Vægt. *PAHeib.US.259.* || næsten kun i forb. m. paa: tage noget op til bedømmelse ell. overvejelse; tænke over; "tygge paa"; ogs. m. h. t. udtalelse: fremsætte nølende, tøvende ell. langsomt, vægtigt (med et vist velbehag). *Holb.Samt.40.* Folkene smagte noget paa det, men opfyldte dog hans Forlangende. *Hrz.JJ.II.225.* disse elendige Slikmunde (∴ æstetikere, kritikere), der smage paa Alt. *Kierk.III.157.* med Velbehag smagte (hun) paa enhver Stavelse i sit fuldtonende Sprog. *Hostr.Er.272.* „Du gaar ud fra, at alle Piger er Engle, fordi Du selv er et Fjols.“ B. smagte paa den og tav. *JVJens.D.178.* „du forekommer hende saa sød og kær.“ Christian smagte paa Ordene, saa de blev rigtig vamble. *AaseHans.Vr.22.* (spøg.) om dyr: han røg lige ind paa Kreturet (∴ en tyr) . . og gav ham en med sin knyttede Næve lige i Gefaset. Bæstet blev noget flov derved og smagte lidt paa den Lussing. *Hostr.ML.96.* 4.2) (jfy. ty. etwas nicht schmecken können, ikke kunne lide, jordrage; sj.) finde behag i; finde, have smag for. hvo du er, som læser (bogen) med Opmærksomhed og Eftertanke, og ikke smager den — og ikke ynder og agter dens Forfatter . . du er ikke min fulde Ven. *Bagges.DVX.6.* 4.3) (svarende til bet. 3.3; især \mathbb{W} og navnlig bibl.) faa noget (godt ell. ondt) til del; faa at føle; erjære; m. h. t. noget behageligt, glædeligt: nyde. Smager (1931: Smag) og seer, at Herren er

god. *Ps.34.9.* (de, som) have smagt (*Chr.VI:* smaget) Guds gode Ord. *Hebr.6.5.* *Din Sødhed jeg finder og smager. *Brors.11.* Fædrelandet smager i Fredens Skiod en rolig Lyksalighed. *Jacobi.Skr.34.* *Grundtv.PS.V.441.* Tyge Brahe . . P. A. Heiberg og . . Georg Brandes har . . maattet smage Udlandighedens Bitterhed. *Madelung.Oprbud.(1909).* 64. Jeg var spaderet derud for at smage den skønne Natur og det gode Vejr. *Johs PalM.TV.144.* faa noget at smage, se II. faa 5.1. smage døden, lide døden; dø. dersom nogen holder mit Ord, han skal ikke smage Døden evindeligen. *Joh.8.52.* *Hebr.2.9.* *Grundtv.SS.II.396.* smage dødens, glædens skaal olyn., se Skaal 3.2. || i talespr. især m. h. t. afstraffelse, tugtelse. (ofte i trusler). jeg skal lade dig smage pidsken, riset. *Moth.S522.* *Har Saracenen ei i Africa | . . smagt eders Sværd? *Oehl.VIII.5.* den Første der rorde Esbern, skulde smage hans Landse. *Grundtv. Sazo.III.193.* *vil du | Atter smage denne Stok? *Heib.Poet.III.48.* *skjændt min Svøbe han har smagt, | Har aldrig dog han Tak mig sagt. *PalM.II.244.* den ene Okse . . vilde stange . . Saa fik den Pisen at smage. *Buchh.FD.231.* jf.: *De maae saa ofte Tugtens Riis | Og megen Trængsel smage. *Brors.82.* || i videre (spøg.) anv., om ting: faa en vis behandling; i forb. som ikke have smagt noget. gamle Stakitte, som i flere Aar ikke havde smagt Farve, blev over-smurte. *CStampe.Thorv.77.* Halvstøvlerne . . saa ud til ikke at have smagt Børste eller Svarte de sidste Dage. *GyrLemche.S.IV.164.*

5) part. smagende (nu ikke i rigsspr. smagendes. jf.: det usmagendes (1871: det Vamble). *Job.6.6* (*Chr.VI*)) brugt som adj. 5.1) til bet. 1, om ting (fødemidler): som har en vis (god ell. daarlig) smag; som smager. i Oljen (af peber) forekommer et særegent, skarpt smagende Stof, Piperin. *MentzO.Pl. 225.* 12 forskellige smagende syrer. *FBrandt. Psykologi.I.(1934).137.* især i ssg. som ilde-, ren-, skarp- (2), velsmagende, sml. afsmagende; jf. (til bet. 2.2; sj.): Fabel-Digt er plat mod disse høit-smagende (eng. orig.: high-season'd) Fædre (∴ de klassiske forfattere). *Lodde.NT.225.* || (l. br.) m. prægnant bet.: velsmagende. en Suppe, som er kaagt paa en Pølse-Pind er bedre end en Høns-Suppe, efterdi der behøves større Konst at giøre den første smagende end den sidste. *Holb.Ep.IV.497.* en Svesketærte, der er fedende, men smagende. *KMich.(Pol.11/2, 1926.11.sp.4).* *Feilb. UJF. 5.2)* til bet. 3-4, om person: som kan smage; som kan vurdere, bedømme noget; jf. skarpsmagende (1) samt: et næsten forsøret Udtryk af slikken, smagende Nyden (∴ hos en person). *JPJac. (1924).II.178.* || det smagende selskab, (jf. smagens selskab u. Smag 3.2; foræld.) ned-sæt. betegnelse for „Selskabet for de skionne og nyttige Videnskabers Forfremmelse“ (stiftet

1759, med det formaal „at forfremme de skønne Videnskabers og Smagens Udbredelse“, se II. skøn 3.2 slutn.). (Benjamin) Dass morede sig meget over det smagende Selskabs Skrifter, han kaldte saaledes Selskabet for de skønne Videnskaber. *NMPet. V. 2.237* (jf. *Suhm.XV.283*). *Vilh.And.Litt.II. 463*.

Smage-, i ssgr. (jf. Smags-) til smage, især i bet. 3.1; ofte (dagl. ell. dial.) i betegnelser for smagsprøver, [z. i mere tilfældige dannelser som Smage-(jord)bær, -skefuld, -tallerken. **-bid**, en, et. (Smag-. *Mohr.L.*). (jf. -drik, -kage, -ske; især dial.) lille stykke af noget, hvis smag man vil prøve; lille bid; mundsmag. *OWolf.Xenophons Mindesværk.(overs.1800).299*. det (var) Skik, naar en Gris var slagtet, saa Dagen efter at sende Slægt og Venner en Smagebid, enten en Pølse eller et Stykke Sylte. *Rørd.Va.69*. || billedl. (man bør) begynde med den sidste (del af bogen) paa det man til det sidste Smagebid kunde (have) første Bog. *Nyerup Rahb.II.272*. **-drik**, en. (jf. -bid osv.; l. br.) den første smagedrik af det nybryggede øl. *A.Olr.&Ellekilde.Nordens Gudeverden.(1926).219*. **-evne**, en. se Smageevne. **-kage**, en. (jf. -bid osv.; især dial.) kage, som man faar for at prøve smagen af en bagning. *Levetzow.ToFort.113*. (børnene) fik ogsaa hver en Smagekage (ved julebagningen). *Strange.P.II.95*. *Feilb*.

smagelig, adj. [ˈsmaˌqɛli] (ænyd. d. s. i bet. 1, mnt. smakelig; til smage; nu næsten kun i usmagelig; jf. afsmagelig) 1) som har smag; hvis smag kan opfattes, skelnes. *Moth. S523*. Nervevorterne paa Tungen bringe Fornæmnelserne om de smagelige Ting til Siælen. *Zückert.Børns diætetiske Opdragelse.(overs.1794).201*. || især m. prægnant bet.: velsmagende. Saltet gjør Maden smagelig for Menniskene. *Hersl.TT.I.468*. de stærke gamle Rhinskvine paa Rosenborg, der . . i og for sig ikke skulle være smagelige som Bordvine. *Fædrel.¹¹1871.1.sp.2*. som adv.: Gryn-suppe, smagelig tillavet. *Cit.1827.(AarbVejle.1938.272)*. 2) overf.: behagelig; tiltalende; ogs.: præget af smag; smagfuld. *Lodde.Cent.15*. den ene Snak er lidet smagelig for den, der er vant til den anden. *FDreier.FFr.15*. en ikke altid lige smagelig Forsorenhed. *Pol.¹⁶1913.11*.

smage-løs, adj. se smagløs. **-prøve**, en. se Smagsprøve.

Smager, en. flt. **-e**. (ænyd. smager(e), person, som nyder noget, jf. ty. schmecker; til smage (3.1); især jagl.) person, som smager paa noget; især: person, som prøver smagen af noget. *vAph.(1759)*. især i ssgr. som Smør-, Te-, Vinsmager (s. d.). jf. endvidere Mælke- (*AarbErborg.1938.280*), Sherry- (*FBrandt.Psykologi.I.(1934).127*) samt Fin-, Jordsmager (s. d.).

Smage-redskab, **-sans**, se Smags-

redskab, **-sans**. **-ske**, en. (kog.) almindelig ske, der bruges ved tilsmagning af retter; (jagl.) særlig formet ske, hvormed mælkesmagning foretages. *Landb.O.IV.276*.

smages-løs, adj. se smagløs.

† **smage-vittig**, adj. som har forstand paa at smage; skarpsmagende (1). *Sort. Poet.83*.

Smag-fornemmelse, en. se Smagsfornemmelse. **-fuld**, adj. (jf. -løs). 1) [1] (nu sj.) som kan opvække (behagelige) smagsfornemmelser; som smager godt; velsmagende. At dræbe et Dyr for at nærme sig med dets Kiød, og at martre det langsomt til Døden for at gjøre dets Kiød desto smagfuldere, det er tvende forskellige Ting. *Basth.ViisdomsLære.(1794).92*. Bordene buggedes af de „smagfuldeste“ og paa den skønneste Maade opstillede Retter. *AAbrahams.Minder.III.(1896).151*. || (jf. Smag 1.2; sj.) billedl. et nyt Poetisk Kildevæld, og det deraf øste ny Skjaldskab (med) sin smagfulde Sødme og sin klare Velklang. *Grundtv.BrS.359*. smst.64. 2) [2-3] som er i besiddelse af udpræget smagssans; især: som er i besiddelse af god smag (3); dannet; spec.: som har æstetisk sans; kunstforstandig; nu kun i forb. m. en bestemmelse, som angiver den virksomhed ell. det omraade, hvor vedk. lægger god smag for dagen. Det (publikum), som denne Aften havde taget Pladserne (i parterret) i Besiddelse, har havt Overvægt af fornuftige og smagfulde Individuer. *Bagges.DVX.306*. smagfulde og omhyggelige Versificatorer. *CATHortsen.Metrik.I.(1833).114*. *OFriis.Litt.225*. || i videre anv.: som vidner om god smag; spec.: som vidner om, er udført med kunstsans. *Ew.(1914).IV.293*. En Salon, den skønneste, smagfuldeste, jeg nogensinde saae. *FvSneed.1.541*. *langs med Væggen (saa) smagfuldt klædte Koner. *Pal.M.AdamH.I.251*. *Johs Steenstr.HD.26*. **-fuld-hed**, en. *Amberg*. || næsten kun til smagfuld 2. Smagfuldhed og Omsorg for sit Toilet. *Kierk.VI.137*. *Jørg.OF.95*. **-indtryk**, **-knop**, **-lære**, **-løg**, se Smags-indtryk osv. **-løs**, adj. (nu næppe br. smage-. *Moth.S521*. *Høysg.S.335*. † smages-. *Agerbech.FA.II.134*. sj. smags-. *IsakDin.FF.267*). (ænyd. smage(s)løs, glåda. smagløs, som mangler smagens sans, ty. schmacklos (nu: geschmacklos); jf. II. les 5.2 samt -fuld) 1) [1] (nu jagl., især kog.) om ting (mad, drikke): som ikke smager af noget; som smager flovt; fad. *Moth.S521*. et suurt og smagløst Øl. *Ølbrygn.(1796).51*. „Den Viin er slet“ . . „den er flov og smagløs“. *Hostr.DD.33*. en tør smagløs Kiks. *AKrogh.Fysiol.14*. *UfF.* || (m. overgang til bet. 2 slutn.; l. br.) billedl.; især: som mangler saft og kraft; indholdsløs; flov. *Ew.(1914).III.313*. *Det, uden hvilket Sorgen var trøstesløs, og Glæden smagløs. *Mynst.Betr.I.276*. Et Mandfolke-Kys er smagløst, eller har, hvad værre er, Afsmag. *Kierk.I.383*. 2) [2-3] som mangler smagssans. *Moth.S521*. nu kun:

som mangler smag (3); som har en slet smag; spec.: som mangler kunstfølelse, æstetisk sans. vi (havde) en meget smagløs Lærer i Græsk. Hauch. MfB. 190. Goldschm. IV. 218. || i videre anv.: som vidner om daarlig smag; ikke udført med god smag; ukunstnerisk; uæstetisk; ogs.: upassende; taktløs. dette Krimskrams af Billeder, Zirater og Snirkeler, som giøre de fleste Kirker saa smagløse. Bagges. L. II. 183. smagløse Hyl over Udkommet. Schand. O. I. 9. en smagløs vittighed | **-løs-hed**, en. fl. (i bet. 2) **-er. 1)** (nu sj.) til **-løs 1**: fadhed; flovhed. vAph. (1759). Amberg. **2)** til **-løs 2**; spec. om upassende optræden ell. ytring. *Hvad mere kom derhen (o: hvad kuppelen yderligere blev prydet med), var Smagløshed (Oehl. I. 332: Overflod), | Som vilde overlæsse. Oehl. (1844). VI. 253. (en præst) foredrog en temmelig ulogisk Tale, rigelig spækket med „plumpe“ Smagløsheder. Lehm. I. 90. Drachm. 20 UB. III. **-nerve**, en. se Smagsnerve.

Smagrad, en. se I. Smaragd.

Smags-, i ssgr. (nu l. br. **Smag-**, se u. Smags-fornemmelse, -indtryk, -knop, -lære, -log, -nerve, -sikker, nu sj. **Smage-**, se u. Smags-evne, -prøve, -redskab, -sans) navnlig (faql., især anat.) af Smag 2 og (Ω, æstet.) Smag 3 || til Smag 3 kan — foruden de ndf. anførte — nævnes (til dels mere tilfældige) ssgr. som smags-forbedrende, -fordærvelse, -fordærvende, -fordærver, -forvildelse, -forvirring, -orakel (o: autoritet m. h. t. smag. KMads. Franske Illustrationer. (1929). 12), -periode, -strømning, -stridende (smag: Kaper.), -tyranni, -ændring. **-al-bum**, et. (til Smag 4; sml. Skriftebog slutn.; nu l. br.) en slags stambog, hvori man lader venner og bekendte skrive navnet paa deres yndlingsforfatter, -blomst, -farve, -livret osv. Legeb. I. (1897). 109f. **-bæger**, et. (til Smag 2; anat.) smagsløg. Sal. VII. 238. **-cel-le**, en. (til Smag 2; anat.) nervecelle i et smagsorgan. NordConvLex. V. 392. LandbO. IV. 618. **-dom**, en. (til Smag 3; nu l. br.) kunstdom; æstetisk dom. VSO. CIWilkens. Æst. 10. **-dommer**, en. (til Smag 3; jj. -dom) kunstdommer. Oehl. Er. III. 55. en Kjender, en smagfuld Smags-Dommer, der veed at vurdere . . . Anlægget i et Digt og Sprogformen og Tonearten. Kierk. XI. 326. Tom Krist. (Tilsk. 1930. II. 275). **-emne**, et. (til Smag 1.1; nu l. br.) smagsstof. MøllH. V. 269. Panum. 547. **-evne**, en. (til Smag 2; jj. -sans) evne til at opfatte smag. MøllH. V. 270. Tungens Smage- og Føleevne. Panum. 604. **-fejl**, en. (til Smag 1.1; faql.) uheldig egen-skab ved en vare, der giver den afsmag; om fejl ved smør: VareL. 1953. **-forladt**, part. adj. (til Smag 3; l. br.) smagløs (2). Larsen. **-fornemmelse**, en. (l. br. **Smag-**. Møll H. V. 268. Larsen.). (til Smag 1.1; jj. -indtryk samt Fornemmelse 1). Panum. 546. FBrandt. Psykologi. I. (1934). 132. **-grænse**, en. (til Smag 3; jj. Skønhedsgrænse; l. br.)

grænse, som den gode smag(s krav) sætter og betinger. der er Smagsgrænser, som skal respekteres, ogsaa paa (dette) Teater. Riget. 1913. 3. sp. 5. **-haar**, et. (til Smag 2; zool.) sansehaar paa munddelene hos insekter, der (formentlig) staar i smagens tjeneste. Bl&T.

smag-sikker, adj. se smagssikker.

Smags-indtryk, et. (nu l. br. **Smag-**. MøllH. V. 270. Larsen.). (til Smag 1.1; jj. -fornemmelse samt Indtryk 4). BerlKonv. XIX. 483. **-kirtel**, en. (til Smag 2; anat., foræld.) smagsløg. Frank. SM. 1809. 607. **-knop**, en. (**Smag-**. MøllH. V. 269. jj. Larsen.). (til Smag 2; anat.) smagsløg. Sal. XXI. 786. **-lære**, en. (**Smag-**. Primon. Lexicon. (1807). 11. ConvLex. XV. 271). (til Smag 3; sml. -videnskab; nu sj.) lære om den gode smag; især: kunstlære; æstetik. ConvLex. XV. 272. Paludan. FI. I. 168. Meyer. 1182. **-lærer**, en. (sml. -lære; sj.) æstetiker. D&H. **-log**, et. (nu sj. **Smag-**. PLPanum. Physiologi. II. (1871-72). 62ff. MøllH. V. 269. jj. Larsen.). (til Smag 2; jj. -bæger, -kirtel, -knop; anat.) sanseorgan (paa tungen) i smagssansens tjeneste, der bestaar af smaa bundter af sanseceller. HKrabbe. Hestens Anatomi. (1885). 176. AKrogh. Fysiol. 102. **-løs**, adj. se smagløs. **-mønster**. et. (faql.) mønster (1), der er udført paa kunstnerisk maade. Vinding Kruse. E. II. 450. **-nerve**, en. (nu næppe br. **Smag-**. MøllH. V. 270. jj. MO.). (til Smag 2; anat.) nerve (stamme) fra smagsorganet til hjernen. Anat. (1840). II. 101. VoreSygd. I. 125. **-organ**, et. (til Smag 2; sml. -redskab; især anat.) sanseorgan, der staar i smagssansens tjeneste; ofte om tungen (mundhulen). Anat. (1840). II. 330. Boas. Zool. 27. **-pore**, en. (til Smag 2; anat.) fordybning i slimhinden (paa smagsorgan), i hvis bund smagsløgene sidder. AKrogh. Fysiol. 103. **-prøve**, en. (**Smage-**. Mohr&Nissen. Ty. -da. Ordbog. II. (1904). 83). prøve paa smageevne; ogs. (jj. Smag 6, Prøvesmag): lille bid, stykke af noget, hvis smag skal undersøges; i videre anv.: mundsmag (2). Pont. LP. I. 170. Tids-skr. J. Planteavl. 1931. 113. **-redskab**, et. (**Smage-**. Larsen. D&H.). (til Smag 2; nu l. br.) d. s. s. -organ. Lütken. Dyr. 209. Sal. VI. 614. **-ret**, adj. (til Smag 3; jj. -sikker samt kunstret; Ω, l. br.) i overensstemmelse med god, rigtig smag; korrekt. lige til det antike Bohave var alt i disse Billedrækker smagsret. EHannover. NA. 23. Ω **-retning**, en. strømning, tendens m. h. t. smag (3), der præger en vis tid, en kunstnerisk bevægelse, en „skole“ oln. AOl. DH. I. 5. OFris. Litt. 86. **-sag**, en. (jj. -ting samt ty. geschmackssache) sag, forhold, der er betinget af en persons individuelle smag (2 og 4); ogs. (især tidligere) ofte i fl., om forhold, spørgsmaal, der vedkommer den gode smags regler. Enhver troer at have lige Ret til at dømme i Smagssager. Oehl. (1851). XXV. 193. Sal. XVI. 260. jj. u. Smag 4: om Smags-

sager kan der jo ikke disputeres. *JLange. MF.240.* || nu især i forb. som det er en smagssag, det er individuelt; det afhænger af den enkeltes smag; ogs.: enhver sin smag, det (turde) være farligt at indrømme at det Forkeerte i Formen er en Smagssag, i den Betydning, „at Enhver maa have sin Mening“. *Kierk.Bl.24.* det bliver et aabent Spørgsmaal — hvad man kalder: en Smagssag — om de smukkeste Romancer i „Helge“ er at foretrække for (digtene i „Frithiofs saga“) eller ej. *Brandes.III.556.* I Suppen kan komme et Par Skefulde reven Parmesanost; dette er en Smags-Sag. *FrkJ.Kogeb.¹⁸ (1911).118.* **-sans**, en. (**Smage**-. *ConvLex. XV.270.*) (jf. -evne; til Smag 2; fysiolog.) smag (2). *NordConvLex.²V.391.* *FBrandt. Psykologi.I.(1934).132.* **-sikker**, adj. (**smag**-. *DagNyh.²⁰11.1909.3.sp.1.* smst.^{1/1} 1911.A.2.sp.6.) (til Smag 3; jf. -ret) som har ell. er præget af en sikker (4.2) smag; smagfuld (2). *Socialdem.¹⁰1921.2.sp.5.* (Sven) Langes smagssikre og kritiske Kulturtype. *EThoms.DL.128.* **-stof**, et. (til Smag 1.1; paa -emne; fysiolog.) stof, som har evne til at paavirke smagssansen; stof, som pirrer smagen. *D&H. AKrogh.Fysiolog.15.* **-tilsætning**, en. (jf. sætte smag paa (u. Smag 1.1), smagsætte; sj.). Crème, som er Æg med lidt Smagstilsætning. *VortHj.II.1.97.* **-ting**, 30 en. (til Smag 3-4; nu næppe br.) smagssag. Vi kom i Disput om Smagsting. *Oehl.Er.I. 124.* **-videnskab**, en. (til Smag 3; jf. -lære; nu sj.) æstetik (som videnskab). *Primon.Lexicon.(1807).II. Bagges.Danf.II.271.* *Heib.Pros.III.195.* *Meyer.³1182.* **-vorte**, en. (til Smag 2; anat., l. br.) om de organer (papiller) i mundhulens og strubehovedets slimhinde, i hvis indre smagsløgene findes. *Anat.(1840).II.340.* *Panum.604.* **-værk**, 40 et. (til Smag 3; nu næppe br.) værk, der er præget af smag; især: kunstværk; æstetisk arbejde. *VSO. (Budens) Oversættelse af Horats, hvis Øjemed var at frembringe et Smagsværk. NMPet.V.2.196.* jf. (spøg.): Jeg har gjort ham til min Privatbibliothekar og Overkøkkenmester, og han forsyner mig med de nyeste og fedeste Smagsværker, saavel i aandelig som i legemlig Henseende. *Ing.EF.III.54.*

smag-sætte, v. [1.1] (jf. Smagstilsætning; kog., l. br.) give smag; sætte smag paa. Suppevisk . . anvendes til at smagsætte Supper. *BerlKonv.XX.418.*

smagte, v. se smægte.

I. Smak, en. se Sumak.

II. Smak, en. se I. Smakke.

III. Smak, et ell. en (jf. *Esp.312* samt *Feilb.*) (sv. † smack, eng. smack, nt. smack; jf. cnyd. smich om smach, om kyszen; vbs. til III. smakke; jf. (som interj.; sj.): smak, klask, bang. *Krist.DF.292.* *Pol.²¹1939.4.sp.3;* nu dial.) klask (med hænderne); smæld, dial. (med tungen ell. læberne).

Moth.S530. jf. *Esp.312* || som udtr. for bakken paa pipe. *Feilb.*

IV. smak, præet. af III. smække.

V. smak, interj. se u. III. Smak.

Smak-, i ssgr. (ogs. **Smakke-**, se Smakkefart samt u. Smak-mast, -sejl). † af I. Smakke 1 og 2 (jf. dog Smakluge). **-jolle**, en. lille smaksejler. *BerlKonv.XIX.483.*

I. Smakke, en. [smagø] (nu l. br.

Smak. i bet. 1: *Esp.480* i bet. 2: *Oehl.XIX. 138.XXX.121.* *Fisker.SøO. PalM.AdamH. II.14.* *Drachm.PT.172.* jf. *VSO.*) flt. **-r.**

(cnyd. smach, et sejl, smakke, mindre skib; fra nt. (mnt. smak, om et skib, i nt. ogs. om et firkanter sejl) ell. holl. smak, lille skib, jf. eng. smack; til nt. smacken, holl. smakken (se III. smakke) ell. til holl. smakzeil og egl. (?) om (baad med) sejl, der kan drejes (smækkes) fra den ene røling til den anden; en anden afl. (af III. smakke) er -smak i Hagesmak (s. d.); jf. II. Smakke) † 1)

mindre, firkanter sejl; navnlig om et af de to sprydsejl (agter- og forsmakke. *Esp.480*) paa visse fiskerbaade; smaksejl. *Drachm.LK.52.* et tysk fiskerfartøj med højt brunet storsejl og en lille hvid smakke bagi. *NMøll.H.20.* en gammel, stormdækket Jolle med to Smakker, Klyver og Topsejl. *KnudAnd.II.197.* *Esp.480. 2)* mindre skib,

bygget og rigget som en jagt; især: mindre skib med aabent rum i midten, hvori kreaturer, vogne m. m. kan stuves, navnlig tidligere brugt som færgefartøj til overførelse af post og gods (jf. Bælt-, Bort-, Fragt- (VorStand. 1938.36.sp.1), Færge-, Postsmakke samt I. Færge 1); ogs.: fiskerbaad med smaksejl (jf. Fiskersmakke (Dannebrog.¹⁷1906.1.sp. 8) samt Hummersmakke); undertiden (jf. I. Skude 1; poet.): om skib i almindelighed (ogs. om krigsskib. *Oehl.XXX.121.* *Drachm. PT.172.*) Efterat man . . haver erhvervet sig Kundskab om Jyllands Tilstand . .

fragter man den Callundborgske Smakke, som fører directe til Aars. *Holb.Ep.II.319.* Carossen (blev straks) bragt ud paa Smakken eller Fartøyet, hvormed de om Morgenen efter vilde sætte over Beltet til Nyborg. *Gram.(KSelskSkr.III.299).* (skagboernes) Fartøyer var byggede . . ligesom de Holland-

ske Smakker. *OecMag.V.354.* *Wess.235.* *Heib. Poet.V.205.* *Funch.MarO.II.122.* *Smakken blev Damper, Damperen blev Færge. *Rich. III.170.* Med Smakke, Isbaad og Dampskib. Efterretninger om Samsøs Postforbindelse fra 1682 til vore Dage. *AarbHølbæk.1939.124.* || billedl. *ved Bølgen blaa | Paa Langebro han søgte Charons Smakke (o: døden). *PalM. IV.367.*

II. Smakke, en. [smagø] (ogs. **Smække**. se ndf.). flt. **-r.** (vel til III. smakke m. henblik paa den smældende, klaskende, svuppende lyd, der er forbundet med bevægelse af ell. slag paa fede, laskede legemer, ell. m. henblik paa bedækning, samleje (jf. dial. smække,

50

50

50

50

50

besvangre (Feilb.); sml. Krist.DF.292 samt (m. h. t. bet.-udviklingen) knalde 8, kneppe 5 ofl.); jf. dial. smakkeduse, stor og svær kvinde (UjF.; sml. Makkeduse), ty. schmackeduse, -dune, dunhammer, og holl. smakker(d), grov, raa karl, til ty. schmacken, holl. smakken; i bet. 1 mulig m. tilknytning til I. Smakke 2, jf. bet.-udviklingen ved I. Skude 2; dial.) 1) fed, lasket kvinde. UjF. Smække: MDL. 525. UjF. || i sa. bet.: Fedsmakke. Fr Grundtv.LK.106. 2) om (fede, tykke) hundyr. 2.1) om fed ko. UjF. 2.2) om (bred, dyb) hoppe. UjF. i best. f. som navn for hoppen: i Stalden stod, blandt andre Heste, et Øg (: en hoppe) som vi kaldte „Smakken“. Ant.Niels.GamleNielsen.(1888).23. Thorsen. 174. || i (børne)remse: fire smækker for en plov olgn. EHHagerup.182. Krist.BRL.47. || spec. (vistnok for forkortelse af Vildsmakke, s. d.) om hoppe (ell. hest), som man lod gaa ude og skotte sig selv hele aaret; skovhest 1); udgangsg. Moth.S523. FrGrundtv.LK.106.

III. **smakke**, v. [ʃmaga] -ede. vbs. jf. III. Smak. (glda. smakkæ, smaske (PLaale.nr.689B), eng. smack, nt. smacken, holl. smakken; lydord; jf. III. smække samt I-II. Smakke; nu næsten kun dial.) 1) slaa; smække. Esp.312. 2) („i daglig Tale.“VSO.) smække med tungen ell. læberne; især: spise ell. drikke lydeligt; smaske. De have tilsammen et slemt Tungemaal og med Tungen smakke de til Ganerne i Munden naar de tale. Pflug. DP.1048. Moth.S530. Esp.312. UjF.(jy.). || bakke paa pipe. Esp.312. Feilb. || give et smækks. VSO.(jy.).

Smakke-, i ssgr. se Smak-**-fart**, en. (foræld.) færgefart med smakke (I.2). VSO. Smakkefarten over Bælterne. Dahlerup. SprH.124. **-mast**, **-sejl**, se Smak-mast, -sejl.

Smak-luge, en. (vel til III. smakke 1) lem ell. luge til at lægge over et lugehul (spec.: paa et oplagt skib. Harboe.MarO.Funch. MarO.II.122). Rödning. Fisker.SøO.77. Scheller.MarO. **-mast**, en. lille mast, som midlertidig rejses til anbringelse af et smæksejl. Smak(ke)-: BornhOS. Smakke-: HilsentilMKZahrtmann.(1931).108. **-sejl**, et. (Smakke-. jf. BornhOS.). d.s.s. I.Smakke 1. Drachm.VT.145. jf. Smaksejlsrigning. Sal.II.384. **-sejler**, en. (jf. -jolle, -skib) sejlbåad med smæksejlsrigning; smakke (I.2). Sal.II.384. **-skib**, et. (nu næppe br.) smakke (I.2). Amberg. ConvLez.XV.274. VSO. **-skipper**, en. (nu næppe br.) fører af en smakke (I.2). VSO.

-smakt, **smakte**, part. og præet. til III. smakke (s. d.).

smal, adj. [smaʎ] Høysg.AG.136. (tidligere og endnu dial. m. lang vokal, jf. FGuldb. DS.*(1813).94. Esp.§145.a. LollGr.16.58 samt APHS.VI.125). inlk. og adv. -t ell. (nu ikke i rigsspr.) d. s. (et smal Steenrif. JensSør.

II.99. jf. Feilb.); best. f. og flt. -le ell. (nu kun dial.) -e (Holb.Anh.21. sa.DH.III.547. Mall.SgH.159. Mobb.Dagb.15.128. MR.1822. 370. Kierk.VI.48. jf. Thorsen.79 samt JBaden.Orto.). gl. bøjningsform (egl. akt. m. ent.; arkais., sj.) -len (*ad smallen Sti. Thuborg. ViMennesker.(1917).10). (ænyd. smal (og smaal), glda. small (Rimkr. Mand.154; best. f. og flt. smalæ. Rimkr. Brandt.RD.I.133.145. smallæ. Rimkr.M.145. smaalæ.Sydrak.16), glno. smalr (i forb. smalt hundrad, lille hundrede), eng. small, lille, ty. schmal, got. smals; besl. m. Smul(d) og smaa; jf. smalle, smalne, smæle)

1) (jf. bet. 4.1; nu næsten kun i ssgr.) ringe af omfang; lille. Moth.S523. jf.: en smal mil (: en lille mil, knap en mil). UjF. || (jf. bet. 3) om dyr: ung; tynd; i ssgr. som Smal-daa, -dyr, -hind, -raa.

2) som har forholdsvis ringe udstrækning i bredden i forhold til sin længde; hvis tværmaal er ringe; som savner (den normale, passende ell. tilstrækkelige) bredde ell. vidde. 2.1) om flader ell. om legemer, der er flade, begrænses af lige flader. Dækket er for smalt, naar man vil dække sig dermed.Es.28.20. et stykke smalt Papiir.Holb.Bars.I.1. *En smal og ringe Sandsteen, glat og lige, | Beskeden ruger over Graven huul.Oehl.XIX.118. Linnede Baand, brede . . Dito Dito, smallere.MR. 1823.272. Tappen gøres . . ca. 1/4" smallere end Brættet.Haandv.158. smal hals, nakke, se I. Hals 5.1, I. Nakke 5.1. smalside, (l. br.) smalside. Bl&T. hat med smal skygge, se I. Skygge 3.2. smalt spor, se Spor. || (bogtr.) om forholdsvis høje, tynde typer, der giver et sammentrængt, langstrakt snit. OpjB.I.433. Selmar.*32. || om vej, passage, farvand. Formedelst de smale Veye marskere de ikkun 2 tilsammen.Pflug.DP. 1096. ved dette overfarts Sted . . er Slien saa small, at Pramen trackis over ved Reeb.RasmWinth.S.98. *smalle Sti | Langs Soen slynger sig forbi.Winth.V.114. *(præsten) gaer sin Gang | Fra Sacristiet hen til Prækestolen. | Nu gaer han op ad Trappen, smal og trang.palM.AdamH.I.23. Han maatte kante sig ind ad den smalle Stuedør for at faa hele sin Vom med sig.Aakj.VF.93. smal gade, gyde olgn., jf. Gade 3.1, I. Gyde 3. den smalle vej olgn., (især efter Matth.7.14 (i bibel-overs.: trang) i udtr. for trængsler, genvordigheder. *Den Port er trang, den Vej er smal, | Som bær til Livsens lyse Sal.SalmHj.538.5. den smale Vei, som de Elskende gaae paa saa let som var det den brede.Kierk.VI.48. *Det er Slut med „Magt og Rige“, | Krykkegang ad smallen Sti! Thuborg.ViMennesker.(1917).10. 2.2) (jf. bet. 3) om rundagtig legeme: lang og tynd; af ringe tværnsnit (især i forhold til længden). *(orgelpiber) snart tyche som en bimpel, | . . snart smaal som en finger.Jern-

skæg. *D.43.* et lidet Glas, med en rund Bug og smal Hals. *Gram. (KSelskSkr.IV.253).* Porcelænsvase . . smal foroven og bred forneden. *PolitiE. Kosterbl. 10/16.1923. 3. sp. 1. 2.3* om (hvad der danner) en hulhed, et (lukket) rum: af ringe tværmaal; ogs.: hvor der (p. gr. af ringe vidde) er kneben plads, savnes rummelighed; snæver; trang. smale og mørke Værelser. *Holb.Ep.I.304.* *(de) unge Piger, som | . . til Dandsetimen kom, | I Skabet Kaaber og Galoscher gjemme. | Derpaa i smalle Skoe de Foden klemme. *PalM. AdamH.I.117. KLars.GHF.86. jf. bet. 4.2:* *Vel var det Hele (o: *boligen*) smaat og smalt, | Men hyggeligt og sirligt *Alt. Winth.V.199.* || (sj.) i forb. m. *maalsangivelse.* (værelset) var tre Alen smalt, og man stod sig bedst ved at færdes i det med Smalsiden forrest. *Ernesto Dalgas.LidelsensVej.(1903).70. 2.4* (nu sj.) videre anv. af bet. 2.3 || i udtr. for indskrænket bevægelsesfrihed. Skabningens Kræfter indskrænkes i saa smalle Grændser. *Suhm.II. 223.* *Vovelig og smal var Gangen | Ogsaa over Spangen. *Grundtv.PS.VI.408.* i en smal vending, se Vending. || om eksklusivt krede, eksklusiv føle- og tænkemaade. En Kunstneraand af Michelangelo's Art bliver med Aarene længe bestandig stærkere, men fra et vist Tidspunkt af bestandig smallere, ifald det Udtryk kan bruges. *Brandes.MB. 125.* det (er) lykkedes (skuespilleren) at forfine sin Kunst, saaledes at han nu er istand til at glæde baade det bredeste og det lidt smallere Publikum. *BerlTid. 1/1926. M.6. sp.1.* || (jon., foræld.) om vokal: udtalt med snæver mundaabning; tynd. *Levin.Gr.I.5.II.28.* ogs.: uden tilbøjelighed til diftongisering; ren. *jf. Rask.Reiskr.42.*

3) (til bet. 2.2) om levende væsens vækst, legemsbygning, nu navnlig om en enkelt legemsdel: slank; tynd; ogs.: spinkel; daarljg udviklet; ofte m. særligt henblik paa livet, taljen: slank mellem hofter og bryst. (spidsmusene) har smale spidse Snuder. *Thurah.B.10.* *Jeg kender en Monsieur — en Engel i sit Væsen! — | Vel har han smalle Been, og lidt Skavank i Næsen. *Ev.(1914). II.127.* *Lad dem (o: kvinderne) være smalle, tykke, smaa, | Unge, gamle. *Sheridan. BagtaalelsensSkole.(overs.1788).84.* *Dine Læber bedrøve mig, thi de ere for smalle for Kjerlighed. *Hauch.SD.I.45.* *Smalle Jomfru med det store Øie! *PMøll.(1855).I.58.* hendes Kind var smal og bleg og hendes Øjne store. *CEw.SH.63.* smal Hov (o: en fejl ved hestens hov). *Grunth.Best.37.* smalt liv, smal midie, smalle skuldre, smal i ell. om livet, midien, over skuldrene, se Liv 12, Midie 1.2, I. Skulder 2.5. en smal pande, se II. Pande 2.2. || m. nærmere bestemmelse ved sammenligningsled, at sætn. olgn. Hand er så smal som to fiæle. *Moth.S523.* Hun er så smal, at mand kand gribe hinde om. *smst.* *Hun var smal som en Lilje. *HSeedorf.*

DD.123 (jf. u. Liljekvist). *Krist.Ordspr.302. Feilb.* saa smal som en skrædder, se Skrædder 1.1. smal som et rør, en vaand, se I. Rør 1.3. Vaand.

4) videre anv. af bet. 1.4.1) af ringe betydning, vigtighed; især (dagl.) i forb. en smal sag, en ringe, ubetydelig sag; navnlig om arbejde, virksomhed: som ikke volder besvær, er let at udføre, overkomme. *LTid.1746.445.* „vær ikke bange for Deres Svoger; ham vil vi nok føre bag Lyset.“ — „Ih, det er en smal Sag! Det paatager jeg mig allene.“ *Skuesp.IX.269.* Carl (syntes), det var en smal Sag at vaage en Nat i en Kirke og passe paa et Skjold. *Ing.VS.I.31.* Det skal være vanskeligt at forstaae Hegel, men at forstaae Abraham, det er en smal Sag. *Kierk.III.84.* det var ham den smalleste Sag af Verden at vinde en Mand op og ned i en Brønd. *JVJens.NH.174.* (sj.) i nægtende forb.: det, jeg har for, er ikke saa smal en Sag. *Jacobi.(Skuesp.VII.417).* || (sjældnere) i andre forb. *det er kun en smal Ting: | At recensere. *Blich.(1920).VI.121.* Det var ham en smal Bedrift at narre en Husmand til en Ko, som der siden viste sig at være skæbnesvangre Fejler ved. *JVJens.HF.135. 4.2* (uden for forb. smalle steder nu l. br. i rigsspr.) som kun findes i ringe udstækning, ringe maal; som det er smaat bevendt med; præget af knaphed, fattigdom; kneben; sparsom; knap. (den tyske) Keyser skilte sig ved Rigets Told, og det Keyserlige Gods, saa at Indkomsterne nu ere . . smale. *Holb. Anh.21.* Paa den ene Side stoed mig for Hovedet mit svage Legeme, min smalle Pung, Stratenrøvere. *Overs.afHolbLevned.73.* *Hans Skole gav ham og kun smalt, | Saa knap hans Møie var betalt. *Rahb.Synt.191.* De tvende forhen utrykte Skuespil, der ere optagne i dette Bind, have hidtil kun havt en smal Lykke paa Scenen. *Hzr.X.367.* en hastig og brat død, som kun vil lade os doktor Bloks smalle trøst tilbage: *Han døde, det er sandt; | men feberen ham forlod. *Kold.B.51.* Der var Humør i Folk trods Kulden og de smalle Tider. *AndNz.PE.II. 213.* Mennesker med en smal Forstand. *Woel. MitLivsElvira.(1930).25.* || især om forplejning, kost, levemaade: kneben; mager; ogs.: uden saft og kraft; tynd. en smal drik. *Moth. D133.* smalt Kiøkken. *JBaden.DaL.* *(hun) Aftensbordet dækker, | Og bringer . . den smalle Ret: | Et blodkøgt Æg med Vingen af en Kylling, | Og efter den i Smør en brunet Villing. *PalM.D.23.* det gaar smalt til med Maden. *Levin.* Kødforstyrningen var smal. *JVJens.TL.173.* smalt diæt, fortæring, se I. Diæt 3, Fortæring 2.3. smal føde: *D&H. talem.* (l. br.): han faar en smal føde, der skal leve af haab. *MO. Mau.I.375.* smal kost, (jf. Smalkost og III. Kost 2) tynd, utilstrækkelig kost; ogs.: ringe levevilkår. *Hzr.JJ.II.281.* Du kan ikke faa

Andet end smal Kost i disse Egne; men i Aften ville vi sidde ordenlig tilbords. *Gold-schm. II. 369.* Bornholms Latinskoler levede, om end paa smal Kost. *Bornh. Samlinger. VII. (1912). 65.* smal næring (*VSO. VR186; se u. I. Rude 2*), tæring (*se Tæring*). — *talem.* (*m. tilknytning til bet. 2.1; jf. smal-skaaren; nu sj.*): brødet er smalt skaaret for ham *olgn.*, han har kun lidt at leve af; brødet er tyndt skaaret for ham (*se Brod 1.1 slutn.*). *Argus. 1771. Nr. 45. 2. jf.*: at Skrive Comoedier, og poesie vil nok blive et smalt leve brød i tiden. *Cit. 1817. (PAHeib. B. 113).* || i forb. som det er smalt (*vulg. den er smal. Florian. Br. 37*). Det er kun smalt med hans Kaar, Omstændigheder. *MO.* Var det smalt med demokratiske Reformere, da vi havde en Forfatning, saa bliver det smallere nu, da vi ingen har. *Hørup. II. 885. Feilb.* || smalle steder, (*til dels m. tilknytning til bet. 3*) knappe (leve)vilkkaar; mangel. selv om de kunde sidde haardt i det, bevarede de altid Skinnnet og optraadte med en vis Flothed. Deres smalle Steder beholdt de for sig selv. *AndNz. PE. III. 169. Krist. Ordsp. 302. næsten kun (dagl., spøg.) i forb.* som der er ingen smalle steder. Hun mindedes helt vel at have hørt sin Moder tale . . om, hvor trangt det nu var . . at slaa sig igennem . . men det gik ind ad hendes ene Øre og ud af hendes andet, thi hun mærkede ingen „smalle Steder“. *Schand. A. 11.* vi ha'de en Flaske Brændevin i Vognen og et Par Flasker Øl, saa der var jo ingen smalle Steder. *KLars. KV. 42.* kom bare her, lille Jomfru! . . her er Plads nok — ingen smalle Steder! *NKKrist. DD. 72.* Der var ingen smalle Steder hos ham; der var flere Sedler i hans Tegnebog. *JørgenNiels. KB. 28. 4.3) (dial.) om person:* som er kneben, karrig ell. har knapt med føde, er fattig. *Feilb.* || smal(1e) Hans, (*nu dial.*) smalhans. smalle Hans regierede hos de fleeste. *JJuel. 290.* Smal Hans (*var*) Kiøkkenmester om Løverdagen. *Biehl. DQ. I. 3. BornhOS.*

smal-, i ssgr. [1smal-] (*sj. (m. adj. som sidste led) smalt-* f. smaltstribet. *Drejer. BotTerm. 177*). især af smal 2 || af de mange ssgr., hvis 2. led er en adjektivisk afl. af et subst. (*som f. smalskuldret*), er kun et faatal medtaget; som eksempler anføres endvidere: smal-armet, -bringet, -brystet, -bræmmet, -fingret, -fliget, -fodet, -fælget, -halset, -hof-tet (*jf. hoflet 2*), -hovedet, -hærdet (*jf. hær-det 1*), -kindet, -kæbet, -kæftet, -lemmet, -pandet, -skygget, -snudet, -stribet, -vin-get, -øjet. **-aal**, en. (*jf. smal 1*) & *smil*. -hale; *fisk., l. br.*) glasaal. *Lundb. -agtig*, adj. (*nu sj.*) temmelig smal; ret smal; til smal 2.1: en . . Strygespaan (*til leen*) med et smaltagtigt Haandgreb. *JPPrahl. AC. 58.* **-ben**, et ll. (*i bet. 2*) en (*Feilb.*). [3] 1) den nederste, afsmalnende del af underbenet mellem læggen (I.1) og ankelen. *Oehl. NG. (1819).*

208. hun har . . store klodsede Fødder og tykke Smalbeen. *Gyld. B. 86. Forplejn. 1904. 61.* || (*dial.*) om tilsvarende del af dyrs ben. *Bornh OS.* || (*jf. I. Læg 2 slutn.*) om del af støvle. Det næste Par Støvler maa du lade Skoemageren sætte nogle forlorne Smalbeen i, thi du veed, at jeg er noget tyk af Naturen over Anklerne. *Oehl. PSkr. I. 17. 2) (især dial.) person (ell. dyr) med tynde ben. Feilb. -benet*, adj. [3] med smalle ben; især: tyndbenet. *Moth. S523.* vore kyllinghovede og smalbenede Præstebørn. *Ev. (1914). II. 111. Vilh. And. Litt. II. 730.* || om hest. *Sort. Poet. 63. Zellitz. Poes. 10.* **-berg**, en. [4.3] [-bør] (*sv. d. s.; jf. Flotten-, Sløjberg of.; sj.) smalhans (2).* *Kjøkkenets Smalberg. *Punch. 1886. 24.* *Gevinsten knap nok til Middagsmad | Forslaaer hos „Madame Smalberg“. *VKorfilsen. PE. 138.* **-blad-et**, adj. 1) til I. Blad 1; især om plante: med smalle blade; navnlig (*bot.*) som gengivelse af lat. angustifolius. *Moth. S523. MentzO. Bill. *206.* i plantenavne, f. smaltbladet dunhammer (*se Dunhammer*), galtetand (*Stachys paluster L. Lange. Flora. 445. LandbO. II. 370*), høgeurt (*Hieracium umbellatum L. Viborg. Pl. (1793). 159. Andres. Klif. 182. Rostr. Flora. I. * (1925). 403*), kællingetand (*Lotus tenuis W. et Kit. Lange. Flora. 840. Rostr. Flora. I. * (1925). 264*), lungeurt (*himmelblaa lungeurt, Pulmonaria angustifolia L. Viborg. Pl. (1793). 471*), stenbræk (*Saxifraga aizoides L. MentzO. Bill. IV. 93*). || smaltbladede afgrøder, (*jf. bredbladet; landbr., nu l. br.*) om langstraaet sæd (*kornsorter, i modsætn. til bølplanter olgn.* *MøllH. V. 504. LandbO. *I. 162. 2*) til I. Blad 2(1). smaltbladede *Leer. Aarb. 1939. 287.* **-buk**, en. 1) [1] (*jæg., sj.*) smaltspidshjort. *Mohr & Nissen. Ty.-da. Ordbog. II. (1904). 519. D&H. 2(3)* [*jf. -vinge; zool.*] bille af slægten *Leptura* af træbukkefamilien. *Cuvier. Dyrhist. II. 221. Schade. Mors. (1811). 212. Brehm. DL. III. 339.* **-bundet**, part. adj. (*fisk.*) garn (bundet, knyttet) med ringe maskevidde. *Scheller. MarO. Sal. *IX. 440.* **-bæg(e)ret**, adj. (*bot.*) som har et smalt bæger (4.2); i plantenavne som smaltbægret ensian, *Gentiana amarella L. Lange. Flora. 437. Rostr. Flora. I. * (1925). 371.*

I. Smald, et. [smal'] ft. d. s. (*ænyd. d. s., jf. sv. dial., no. smal; til ænyd. og dial. smalde, smælde (Kalk. IV. 2b²⁴. Cit. ca. 1800. (JySaml. IV. 127))*, *jf. sv. dial. smala, no. smale; besl. m. II. smælde; sml. Smalder; nu næsten kun dial.*) 1) brag; knald; smæld. *Moth. S531.* *jeg slaaer endnu | Mit tomme Glas heel glad i tau; | Da sligt et Smald med Kling i Klang | Er just mit Spil i denne Sang. *Stub. 81.* *Det blir en frisk og vindig Dag | med Smæld og Smald fra Skudens Flag. *FrNygaard. P. 57. Feilb. III. 411 (u. smæld).* *Uff. 2)* som udr. for, at noget knuses med et smæld, ødelægges, mislykkes. *jf. Feilb.* || især i forb. i smald, i stykker; i smadder. *ifald |

Den (∴ konfirmationen) nogetid fortrænges | Gaaer Jorderiig i Smald. *TBruun.VII. 93.* *Stolpen (*kan*) knuse jer i Smald | Med sit forførdelige Fald. *Bagges. Danf. II. 265.*

II. smald, præf. af smælde.
Smal-daa, en. [1] (*jf. -dyr osv.; jæg.*) *ung daa, der endnu ikke er gaaet i brunst (ell. har sat sin første kalv).* *VigMøll.HJ.192. Weismann.Jagt.166.*

Smalder, et. [smal'ør] (*ænyd. d. s.; vbs. til smaldre; nu kun dial., jf.: „nu sieldnere.“ VSO. „i dagl. Tale.“ MO. „Talespr.“ Levin.*) som betegnelse for, at noget knuses, bliver til stumper. *Moth.S579.* næsten kun i forb. gaa, slaa i smalder, gaa, slaa i smalder. *Raadhuse færdig er, at dompe slet i smalder. *Jernskæg.D.87.* (*en kanon sprang*) og slog Under-Admiralens . . Been i smalder. *Slange.ChrIV.285.* *ned i Grums og Gruus og Smalder | Det store Babels Frue falder. *Bagges.Ep.150. smst.173. Feilb. smaldre, v. [smal'ør] -ede. vbs. jf. Smalder. (sv. dial. smallra; afl. af smalde, se u. Smald; nu dial.) 1) brage; klaske; knalde; ogs.: knuses med klask, smæld. Feilb. Skaar af knust Porcelæn smaldrede mod Cementgulvet. ErlKrist.DH.137. 2) knuse; smadre. Moth.S519. Feilb. UjF. jf.: *Naar Stormen torner paa Monarkens eget Huus, | Og Fjenden laver paa at smaldre det i Gruus. LThura. HansRosgaard.(1726).80.*

smaldt, præf. til II. smælde (*s. d.*).

Smal-dyr, et. [1] (*efter ty. schmaltier; jf. -daa, -hind, -raa; jæg.) hjorte-ell. (nu kun) kronvildtets hundyr, fra det er ca. 1 aar gammelt, til det gaar i brunst. VSO. Skovdyrkn. (1865).25. Weismann.Jagt.156.*

smale, v. se smalle.

Smal-ende, en. især (*faql.*): den smalle, tynde, spidst tilloebende ende af en ting (*ofte mods. hovedet*). *Amberg. VSO. (guld-)Hornet blev nu lukket i Smalenden med en Skruenprop. JohsBrøndst.DO.III.303.*

-film, en. (*fol.*) smal film (*af under 34 mms bredde*) til optagelse af levende billeder. Smalfilmen. (*tidsskrifttitel.1934*). *BerlKonv.XIX. 483.* || hertil bl. a. Smalfilm(s)-amator,

-apparat, -forevisning, -optagelse. -filme, v. (fol.) optage (paa) smalfilm. Pol.^{1/2} 1927.26.sp.6. BerlTid.^{21/4}1940.22.sp.1. -flade, en. spec. [2.1] (*jf. Bredflade; snekk.*): den smalleste flade af et bræt; kant; sidekant (2). *AMikkelsen.Sløjdlære.(1894).98. FagO Snekk. -fod*, en. [3] i forb. den ti-liniede smalfod, (*zool., l. br.*) kartoffelbille, *Chrysomela (ell. Leptinotarsa) decemlineata*. *Bergs. MS.I.258. -fodret*, part. adj. [4.2] (*sj.*) som er sat paa smalkost; underernæret. *EBrand. H.246. -folio*, en. (*bogtr., bibliot.*) folioformat med forholdsvis smal side (*mod.*

Tværfolio). *Larsen.* De gamle kirkebøger (*præsenterer sig*) undertiden som tværfolio eller smalfolio. *JySaml.AR.III.25. -hale*, en. (*sml.* smal 1; *jf. -aal; fisk.*) lille aal.

Da.Fiskeritid.1923.172. -hals, en. [4.2] (*tale-spr., l. br.*) smalhans (2). *Mau.6353.* der (*havde*) været nogen Smalhans (*i uglens rede*). *Fleuron.DTN.63. UjF.* ha' Smalhals til Køkkenmester. *UDahlerup.GT.14. -hans*, propr. ell. en. (*sj. -hanse. Reenb.I.256*).

(*ænyd. d. s. i bet. 2, sv. smal(e)hans; fra nt. sma(a)lhans, hty. schmalhans; jf. smal Hans (u. smal 4.3) og Smal-berg, -hals; til smal 3*

og vist egl.: mager person (sml. bet. 1), jf. dog ty. dial. schmalhans, gnier, og: Smal-Hans . . kaldes den som er karrig og nend-som til Moth.S524) 1) (*nu næppe br., jf. dog ThHjelmqvist.Förnäm och familjenamn. (1903).120 (skaansk) tynd person. hvad for en mager og spineken Smal Hans er du bleven til i den Sygdom. Nysted.Rhetor.36. || om en mager hest. Cõt.1717.(NkS⁴820.72)*) 2) (*dagl.*)

*armod; fattigdom; trange kaar; navnlig: knap føde, forplejning; smalkost. (ofte i forb. som have smalhans i huset, smalhans er køgemester ell. køkkenmester (se Køgemester 3, Køkkenmester), der regerer smalhans). saa snart Small-Hans kommer i Huuset, blir Kierlighed forvandlet til Had. Holb.Tyb.III. 3. *gæster Smalhans nogensind' vor Stue, | og blir jeg nødt at drikke Vand. Drachm. BK.151. De . . huggede sig videre gennem Kulden og den mørke Tid. Smalhans var det. AndNz.DM.IV.183. Præsterne er blevne satte paa Smalhans og (kan ikke) faa Raad til at udøve Gæstfrihed i den gamle Forstand. NLassen.Erindringer.I.(1918).61. -hed*, en. (*ænyd. d. s.*) det at være smal. (*navnlig til smal 2.1*). *Moth.S524. (denne) lille Fod, hvis Smalhed jeg . . har beundret. Kierk.I. 286. Smalhed (i antikvatyperne). Bogvennen. 1926.113. || (sj.) sted, hvor noget er smalt ell. snævrer sig ind; snævring. Ved det første smale Indløb er (sundet) ikkun en half Miil breedt . . ved den anden Smalhed er Capo Nassau. Pflug.DP.1181. -hind*, en. [1] (*jæg.*) smaldyr. *VigMøll.HJ.192. DanmPattedyr. 396. -hoved*, en. [3] (*zool., foræld.*) aale-larve (*der tidligere blev opfattet som en særlig fisk, Leptocephalus brevisotris*). *Fedders.H. 165. -høvl*, en. (*jf. Smaller; kurv.*) høvl, der anvendes til at gøre „schenerne“ (*se I. Skinne 3.1*) flade. *Hannover.Tekstil.I.146. -jærn*, et. ☉ lokkejtel. *Thaulow.Træ.(1912). 176. -kost*, en. (*sml. -tæring*) d. s. s. smal kost (*se smal 4.2*); ofte i forb. (komme, sætte, være) paa smalkost. *TroelsL.XIII.130. Hjem, hvor . . Smalkosten ikke er istand til at gen-give (børnene) de tabte Kræfter. BerlTid.^{22/13} 1911.M.2.sp.3. de Arbejderfamilier, der var sat paa Smalkost. JernbaneT.^{1/10}1938.I.sp.3. smalkost er bedre som mistemad, se Mistemad 2. || i billedl. udtr. Forsøgelsens Smalkost. *TroelsL.XIII.191. hvad Lykke og Glæde angik, havde hun været paa Smalkost. JohanneKorch.Lindegaarden.(1939).130.**

smalle, v. [smalø] (*nu kun dial. smale. Esp.480. jf. vAph.(1759)). -ede. vbs. -(n)ing*

(se Smalning). (œnyd. smal(1)e, gøre tynd, glda. smalles, blive smallere, jf. ty. † schmälen (nu: schmälern; dial. ogs. schmalen); til smal (2-3); jf. smalne; uden for dial. nu l. br.) 1) trans.: gøre smal (2) ell. tynd. *Moth.S524. D&H. Esp.480.* || i forb. m. adv. (jf. ogs. nåf.). smalle af (jf. afsmalle 1; nu næppe br.): *Moth.S524.* et Tillob til Bakkenbarter smaller Ansigtet ind. *Pol.^{19/11}1927.12.sp.5.* || refl. ell. (l. br.) i pass. (*Moth.Conv.L152. DagNyh.^{17/1}1933.7.sp.5.* jf. *Esp.480*): blive smal (ell. tynd; gøre sig tynd, slank; snævre sig ind. Saa maa I smalle jer; jeg skal sidde mellem jer. *TidensKvinder.^{12/1}1931.35.* Hos den ideale Mandstype . . er det Bryst, Bringe og Skulder, der danner det bredeste Parti, og herfra smaller Legemet sig af nedefter. *KPont. Retsmed.I.77.* hendes sorte Øjne smallede sig sammen med et Udtryk af svidende Spot. *Steenberg.H.I.164.* Vinduerne . . behøver ikke længere som i Borgene at smalle sig traqtførmig til udad. *V.Ved.BB.61.* i videre anv., i udtr. for bevægelse gennem en trang aabning: (hun) smallede . . sig paa Hosesokker gennem en beskedn Dørsprække ind i det lille Kammer. *Gjel.GL.61.* En lang Solstraale, der smallede sig ind mellem et Par af de midterste Tremmer (i persienneren). *sa.R.168. 2) intr.:* blive smal; smalne. *Esp.480.* jf. afsmalle 2: Tårnurt . . bladene smaller af på stengelen efter hånden. *Moth.Conv.130.*

Smaller, en. (Smalrer. *Lundb.*) fl. -e. (efter ty. schmalen, til ty. schmalen, se smalle; sml. Smalhøvl; kurv.) redskab, hvormed „schenerne“ bearbejdes paa siderne, saa de bliver lige brede. *Opf.B.¹⁷VII.389.*

Smalling, en. se Smalning.

smal-livet, adj. [3] (l. br.) smal i livet; slank; smækker; ogs.: tynd. *Moth.S524.* en peen, smallived, hvidhuded, freined Cancelliaraads-Datter. *Ew.(1914).IV.296.* Vilh *And.Litt.III.493.* om dyr: en Hveps eller . . et andet smallivet Insekt. *Hauch.VI.146.*

-mejsel, en. (arkæol.) mejsellignende stenalderredskab med smalle sider; (nu alm:) mejsel. *Wors.DO.12. Hist.MKbh.VIII.130.*

-nakke, en. [3] (zool.) snudebille af attelebidernes gruppe, hvis hoved har en tydelig hals; spec. i forb. hasselens smalnakke, hasselens snudebille, *Apoderus coryli.* vAph. *Nath.VII.389. Kielsen.FLN.I.226. Brehm.DL.III.328.*

smalne, v. [smalnə] -ede. vbs. -ing (s. d.). (sv. smalna, no. smalne; afl. af smal; sml. smalle; i rigsspr. især ⊗) 1) intr. ell. (l. br.) refl. (JLange.MF.54. Hjort.GK.8) ell. (l. br.) i pass. smalne (Moth.S524. HV Claus.H.117): blive smal (lere); især til smal 2; ogs. til smal 3, om dele af legemet: blive slankere ell. tyndere. *Moth.S524.* *Barmen har mistet sin Fasted, | Smalnet er Midjen. *M Hamm.Sak.33.* paa Vandringen

omkring Solen begyndte den kresrunde Skive at smalne. *SMich.H.54.* || især (jf. afsmalne) i forb. m. adv. Halsen (paa soleoparden) smalner . . af bagtil. *Naturens.V.1914.311.* Den brede Gade smalnede hurtig ind til en Smøge. *Jørg.RB.8.* (sorgen) havde forfinet hende . . Hendes Ansigt var smalnet ind til en asketisk Oval. *Stone.VanGogh.(overs.1935).148.* Ved Aalborg smalner Limfjorden stærkt sammen. *H.Matthiess.MB.44.* (karyatiderne stod) med tåtsluttede Fødder, altsaa smalnede til nedefter. *FrPoulsen.OD.109.* tårnenes . . krummede yderlinjer, som gør, at de opad smalnes til. *HVClaus.H.117.* den elektriske Strøm op-hører (og) Muskeltrevlen smalnes igen ud i sin gamle Længde. *ArnMøll.Sundhedsl.20.* || om dyr: afmagres. Kreaturerne smalnes, naar Foderet bliver knappere. *VSO. 2) (l. br.)* gøre smal (lere). *Gjel.GL.199.* Lidelsen . . havde smalnet (barnets) Kinder. *PEBenzon.H.65.* Ravn . . smalnede sine Øjne ind til tvende, svovlgule Striber. *Kidde.AE.II.293.* **Smalning**, en. (jy. Smalling. *Feilb.*) fl. -er. (no. smaling; vbs. til smalle ell. smalne; l. br. i rigsspr.) det at blive smal (lere); afsmalning; indsnævring. vAph. (1764). || især: smalt sted; sted, hvor noget snævrer sig ind. Saa lysnede det op ude i Smalningen (af et nor) med enkelte hvide Prikker. *Gjel.GD.85.* Hovedangrebet fortes mod Oens sydlige Smalning. *Armstrong.Den graaUlv.(overs.1934).50.* som stednavn: Smalning. *Stedn.VII.25.* (mods. Bredning 2.2 slutn.) om indsnævringer i Limfjorden: *Feilb.*

smal-næbbet, adj. [3] med smalt, tyndt næb; i (foræld.) fuglenavn som smalnæbbet vandtræder, odinshane, *Phalaropus hyperboreus.* *Kjærhøll.559.* || (jf. udtr. som bleg om næbbet u. Næb 2; sj.) billedl.: med smalle, tynde kinder; spinkel; tynd. Han vilde maaske finde, at I saa noget smalnæbet ud til Orlogstjeneste. *JLange.III.234.* **-næse**, en. [3] (jf. Brednæse) individ med smalt næse; spec. (zool.) i fl., om den gamle verdens aber, østaberne, de smalnæsede aber (m. smal skilleveg mellem de nedadrettede næsebor). *D&H. Brehm.DL.¹III.3.158.* **-næset**, adj. [3] med smal, tynd næse. *Moth.S524. VSO.* || spec. (zool.) i forb. smalnæsede aber, smalnæser. *Lütken.Dyr.¹42. Sal.¹I.83.* **-raa**, en. [1] (jf. -dyr osv.; jæg.) ung raa fra eet-aars-alderen, til brunsten indtræder (ell., undertiden, til den har sat det første lam). *Skovdyrkn.(1865).27. Weismann.Jagt.175.*

Smalrer, en. se Smaller.

Smal-sav, en. (snedk.) sav med smalt blad, der bruges til savning efter krumme linier; svejfsav. *AMikkelsen.Sløjdlære.(1894).41.* FagOSnedk. jf. Smalsavning (o: svejfsning). smst. **-side**, en. (jf. -flade samt Bredside) smal kant af en ting (mods. selve fladen); især: sidekant (2). *SophMüll.VO.48.*

Ved Smalsiden af Bordet sidder en Dame. *Fallada.B.137.* || (l. br.) m. h. t. person. *Ernesto Dalgas. Lidelsens Vej. (1903). 70* (se smal 2.3 slutn.). Hun vilde forbi, men . . . han flyttede sig ikke, og hun klemte sig om ved ham på smalsiden. *Hjorto.Kr.126.* **-skaaren**, part. adj. spec. (jf. brødet er smalt skaaret u. smal 4.2; nu næppe br.) om knapt, uselt levebrød: jeg (er) en fattig Mand, og var under megen Kummer . . . ædt mit smalskaare Brød. *Grundtv.B.I.509.* **-skraa**, en. (fagl.) tyndt spundet skraa (IV), mindre end mellem-skraa (jf. Skipperskraa). *ORung.SS.110.* Den gl. By. 1932-33.76. **-skuldret**, adj. [3] (jf. bredskuldret) med smalle skuldre; smal om skuldrene; ogs.: spinkel; svag. *Høysg.S.337.* svaglemmede, smalskuldrede . . . Folk. *MR. 1819.82.* Hun var lille og smalskuldret. *Tom Krist.EA.83.* jf.: den smalskuldrede evropæiske Nutid. *Pol.¹⁷, 1928.8.sp.1.* **-spids-hjort**, en. [1] (jf. -buk 1; jæg.) ung spids-hjort. *Skovdyrkn. (1865). 25.* **Collo.** **-spor**, et. smalt skinnespor; spec. (jærnb.): jærnbanespor med mindre sporvidde end 1435 mm. *Sal.IX.1093.* Tipvogne kom . . . ramlede over Pladsens Smalspor. *ORung.VS.201.* || hertil bl. a. **Smalspor-bane** (*LandbO.IV.340.* *ORung.VS.200.*), **-vogn** (paa roebane. *OrdbS.*). **-sporet**, adj. med smalt spor; dels om vej; dels (især dial.) om vogn; med rings afstand mellem hjulene. Den snevre Vei kan have Plads nok for den smalsporede Vogn. *PE Müll.²497.* en smalsporet og ujevn Hedevej. *Aakj.VB.166.* *Feilb.* || især (jærnb.) om skinnevej; bane; med smalspor. smalsporede Baner. *Frem.DN.305.* *JærnbaneT.¹⁵, 1938.9.sp.1.* || (især dagl.) billedl., om person(s tankegang, aandsevner): kortsynet; snæver; indskrænket; smaltkørende. *Rønning.G.IV.2.* 50. give Smag for god Litteratur hos smalsporede, ubegavede, socialt daarligt stillede. *BogensVerden.1938.312.* ofte (jarg.) i forb. aandeligt smalsporet. *IngebThorup.Hvo som bliver i Kærlighed—, (1924). 21.* *B.T.²⁰, 1932.11.sp.2.* **-straale**, en. ♀ asters med meget smalle randkroner; *Stenactis annua L. Lange.Flor.356.* *Rostr.Flor.¹⁴ (1925). 423.*

Smalt, en, et. se Smalte.

Smalt-tarm, (en. 1) [3] (slagt.) tyndtarm (hos svin), brugt ved pølsefremstilling. *PolitiE. Kosterbl.¹⁵, 1923.5.* *Aarb Holbæk. 1934.64.* *Uff. 2* (jf. smal 4.2; dial.) i udtr. for smalkost. leve paa smaltarm. *BornhOS.*

Smalt-blaa(t), se Smalteblaat.

Smalte, en ell. (sjældnere) et (Christ. *Kemi.142;* oftest uden art.). [smalda] (ogs. **Smalt** [smal'd] *Moth.S528* (som intk.). *vAph. Nath.IV.394.* *KiøbmSyst.I.216.* *GyrLemche.S.IV.252.* jf. *VSO. Glahder.Retskr.* — nu sj. **Smalts**, *OpfB.¹V.155.* jf. *D&H.*) fl. -r (*Sal.³ XIV.251*). (eng. smalt (smalto, smalts), ty. s(ch)malte; fra ital. smalto, se Enaille; sml. II. Smelt, II. Smult; kem., ♀) emailleliggende glas med smuk blaa farve, fremstillet ved

sammensmeltning af kaliumkarbonat, sand og kobolttilte; navnlig om massen i pulveriseret stand anvendt som farvestof (jf. Blausel, Eschel, Koboltglas). *Moth.S528.* *Brünnich.M.298.* Den blændende Hvidhed . . . gives Papiret ved Chlorblegningen og ved Blaaning med Smalte, Indigo, Berlinerblaat. *WSchwanenfl. (Verdenskult.VII.189).* jf. Saksiskblaat 1: sachsisk Smalt. *GyrLemche.S.IV.252.* || grøn smalte, glas, som farves grønt med kromilte og pulveriseres. *VareL.⁴780.* **smalte-blaa**, adj. (mal.) blaa som smalte; malet med smalteblaat. *DannKirker.XII.124.* **-blaat**, et. (ogs. **Smalt-**, *vAph. Chym.III.333.* *Bl&T. Smalts-*, *Hallager.198.* *VSO.* — nu næppe br. **-blaa**, en. Smaltblaa. *Brünnich.M.298.* *Smaltsblaa. KiøbmSyst.III.1.269.* *Schmalz-*, *EPont.Atlas.I.462*). (jf. Smeltsblaat; kem., ♀) smalte, anv. som blaat farvestof. *VareL. (1807). III.1.* I den oprindelige Farvegivning (paa prædikestolen) er der hvidt og smalteblaat, rødt og grønt, Metaller og lidt Lasur. *DannKirker.XII.45.* **-værk**, et. (foræld.) fabrik, hvor smalte fremstilles. *VSO. Smalts*, en, et. se Smalte.

Smalt-tæge, en. [3] (zool.) tæge af slægten *Hydrometra* af damtægernes familie. *PJEstrup.Insektologien. (1828). 443.* *Larsen.* **-tærende**, part. adj. [4.2] (jf. -tæring; nu sj.) som ikke spiser meget; smalttærende. (en) smalttærende Giest (i et kaffehus). *Rahb.E.I.218.* *Rich.D.9.* **-tæring**, en. [4.2] (nu sj.) smalkost. *Moth.S524.* jf.: Rentekamret (maalte) i sin bitre Penge nød sætte (*Hans Rømer*) paa Smaltæring, ved at det d. 17. Febr. 1816 fastsatte anvist for dette Aar kun 2000 Rbd. *Sedler. Bornh. Samlinger. X. (1916). 138.* **-vinge**, en. [3] (zool., foræld.) d. s. s. -buk 2. *KiøbmSyst.I.228.* *Krøyer. Grundtræk ved naturhist. Undervisning. (1833). 274.* || i flt., om en gruppe biller med smalle vinger, *Stenelytra*. *PJEstrup.Insektologien. (1828). 413.* **-væg**, en. (l. br.) mods. Langvæg. de gamle Familieportrætter paa den ene Smalvæg. *KGBrøndst. Fu.5.* **-vægget**, adj. spec. (bot.) om skulpe: hvis skillevej har ringere bredde end selve skulpen (angustisepius). *Drejer. BotTerm. 109.* *Lange.Flor. LI.* **-økse**, en. (haandv.) bindøkse. *FRFriis.KA.39.* *Wagn.Tekn.499.* *Sal.³ XXV.818.*

I. Smaragd, en. [sma'req'd, sma'ra'qd] († *Smagrad. vAph. (1759).* jf. *sa.Nath.VII.386*). flt. **-er**. (glda. smaragd (Brandt.RD. II.142; jf. mlal. smaragdus. *Harp.Kr.190*), sen. oldn. smaragdr; fra lat. smaragdus, gr. (s)máragdos, vist egl. et semitisk ord; især mineral. ell. guldsml.) stærkt grøn (græsgrøn, smaragdgrøn) ædelsten, bestaaende af kisel-syre og lerjord (varietet af beryl); undertiden ogs. om andre grønne stenarter, der anvendes som efterligninger (jf. *Hinnerup.Jur. 331.* *VareL.⁴780* samt: kunstig Smaragd (∴ af grønt glas). *AGarboe.Ædelstene. (1915). 11*); ogs. (l. br.) som stofbetegnelse. 2Mos.

28.17. *en Fyrstekrone, | Rigt besat med Diamanter, | Med Rubiner og Smaragder. *Oehl.II.81. smst.XXIX.287 (se u. Safir). Uss. AlmGeol.15. Dragsted.ÆdleStene.(1933).141.* orientalsk smaragd, se orientalsk 2. || (især poet.) i sammenligninger ell. billedl., navnlig om hvad der ved sin friske grønne farve minder om en smaragd; ofte om grøn, frisk plantevækst. *Held dig, nyeskabte Aar . . | Med Belter af Smaragd omgiord de Norske Fielde! — | Og skiul de Dankses Dal, med tætte Sløer af Guld! *Ew.(1914).III.139.*

*Der ligger du (?: Sjælland) i Havet . . | En blinkende Smaragd | I sin solverne Karm. *Winth.I.156. TomKrist.F.22 (se Safir slutn.).* II. **smaragd**, adj. [sma'req'd, sma'ra'qd] (adjektivisk anv. af I. Smaragd; sml. smaragdne; sj.) af en farve som smaragd; smaragdgrøn, det smaragde Dyb (?: havet). *Bønnelycke.A.7. jf.: De glatte Dønninger kruses af smaatoppede Bolgeskarer . . gyldent og grønt indtil det reneste Smaragd. BøwP.(Tilsk.1921.I.180). Smaragd-and*, en. ♀ sydamerikansk vildand, der er sort med grøn metalglans (*Anas boscas* var.). *Zool. HavesVejleder.(1893).13.* -**blaa**, adj. (sj.) om farve: stærkt grønlig blaa. *Beckett.VK.242.*

Smaragd-sten, en. se Smaragdsten. **Smaragd-firben**, et. (zool.) grønøgle; *Lacerta viridis. Lieberkind.DVVI.214.*

-**flus**, en. (mineral, nu næppe br.) vægte smaragd (af bjergkrystal olig.). *Amberg.*

-**grøn**, adj. (især ♂). *vAph.(1764).* *Paa Søens Saphirflade | En Øe, smaragdgrøn, laae. *Winth.ND.103. HavebrL.231. || i inik.*

-grønt som subst., om forsk. grønne (maler)farver (kromfarver). *OpfB.VIII.442. VareL.495.* -**lup**, en. (guldsmt.) lup med violet glas til prøvning af smaragd. *Dragsted.ÆdleStene.(1933).141.* -**moder**, en. (jf. Moder 6.3 slutn.; mineral.) krystalliseret kvarts med læggrøn farve (prasem, prasen), der tidligere troedes at være smaragdens modersten. *VareL.847. Dragsted.ÆdleStene.(1933).119.*

smaragdne, adj. (i best. f. ell. fl.) [sma'req'dnø, -'ra'qdnø] (fra ty. smaragden; til I. Smaragd; sml. II. smaragd; poet., foræld.) som m. h. t. klarhed og (især) farve minder om en smaragd; smaragdgrøn. *Oehl.XIX.162.* *Maanestraaler paa de røde | Og smaragdne Blade funkler. *Aarestr.SS.V.121.*

Smaragd-sten, en. (sj.) d. s. s. Smaragd. Smaragde-: *Anti-Spectator.19 (se u. Porcelæn 3.2).*

† **Smarots**, en. (til smarotse) 1) som vbs.: snylteri; solderi. *Jeg (?: en værlig dommer) fik dog hendes (?: en enkes) Gods ved puur og bar Bedrag | Som siden i smaa Rods har faaet en Fandens Rag (?: som siden er gaaet fanden i vold ved solderi). *Schandrup.Æ3. 2) d. s. s. Smarotser.* *Han setter aarlig ud paa Rente Guld og Gods. | For hvem? For Hyklere og for enhver Smarods. *LTid.1758.22. † smarotse*, v. (smaa-

rotse. *Moth.S530. Amberg.*)-ede. vbs. jf.

Smarots, **Smarotserl.** (ænyd. (som vbs.) smorotsen; fra ty. schmarotzen († schmorotzen); af uris oprindelse) gøre sig til gode, leve højt paa andres bekostning; snylter; ogs.: smovse; solde. *vAph.(1759).* † **Smarotser**, en. (ogs. Smaarotser. *Moth.S518. Holb.DH.II.836. Ew.(1914).III.304. Amberg. Smaaraadser. Agerbech.FA.II.103. flt. -e ell. d. s. (Klevenf.RJ.152).* (ænyd. smaa-, smorotzer; fra ty. schmarotzer; jf. Smarots 2) snylter; ogs.: person, som elsker lækker mad; gourmand; fraadser; solderist. Øderen (bliver), saa længe hans Midler eller Credit varer . . agtet og æret blant Smarotzere. *Holb.MTKr.37. da (oldgranske-*

ren) fik Øje paa den aabnede (høj), frembragte (han) et langt „Ahl“ et saadant, som en Smarodser udaander ved Synet af et lækkert Bord. *Blich.(1920).XX.35. Jeg blev bedet til Middagsselskab, stødte paa den bekendte Schmarotzer Baron L. Oversk. Com.IV.82. || (især i flt.) om dyr: snyltere; dels om indvoldsorme (Tode.SJ.I.239), dels om snyltende insekter som lopper, lus, midder (PJEstrup.Insektologien.(1828).493.535).* † **Smarotseri**, et. flt. -er. (jf. Smarots 1) vbs. til smarotse. Festdage blev bort drevne med Smarotzerie, hvoraf vi endnu have Levninger St. Mortens Aften og Juul. *Holb.Kh.459. vAph.(1759).425. Smaarodseri. Amberg.*

smart, adj. [sma'rd; smer'd] (fra eng. ell. (navnlig) amerikansk smart, egl.: smertende, bitter, skarp; afl. af eng. smart, v., besl. m. I. Smerte; jf. smart; især dagl.) 1) som er rask, dygtig; navnlig: handledygtig i forretnings-sager; som er om sig; jfks; smidig; ofte m. nedslæt. bet.: som først og fremmest ser paa egen, øjeblikkelig fordel; hensynsløs i forretninger. Smart kalder en Amerikaner den, der forstaaer at benytte Omstændighederne til sin Fordeel, navnlig naar hans Foretagender i saa Henseende streife saa nær til Lovlighedens yderste Grænse som muligt. *ThRasmussen.Erindringer fra St.Croix.(1866).436. VKorfitsen.GM.4. (han inviterede) som den smarte Forretningsmand han er, Pressen til en lille Festlighed. CEw.DV.111. han var for smart, han forstod at udnytte enhver Chance til egen Fordel. Dykkeren.1929/30.40.*

2) jfks; flot; moderne; navnlig om persons ydre, paaklædning; efter moderne smag. en smart Fjerhat. *BerlTid.12/1921.Aft.3.sp.3. Københavnrinden er først og fremmest smart, sagde Oda. — Smart? — Ja. Se hende der henne. Hun ved, hvordan man skal klæde sig, hun er smart. VBergstrøm.M.66. Hun prøvede Neglefilen og smurte Lak paa . . Det var vel nok smart. ErlKrist.DH.31.*

Smart-hed, en. (til dels som gengivelse af eng.-amerikansk smartness (jf. Cavling.J.300. Pol.4.1940.5.sp.5); især dagl.) det at være smart; smart optræden, handlemaade. (Georg Brandes) har en vidunderlig

10

20

30

40

50

60

70

80

90

100

110

120

130

140

150

160

170

180

190

200

210

Smarthed i sit Væsen. *Cit. 1866. (MemBr. XXX.78). JacPaludan. UR.80.*

Smarting, en. se Smerting.

1. Smask, et ell. (*sj.*) en (*Larsen. se ogs. bet. 4.*) [smasg] *fl. d. s. (no. smask; vbs. til smaske (ell. substantivering af II. smask); dagl.) 1) til smaske 1. 1.1) smaskende lyd, smasken (ved spising). Amberg. D&H. jf. Tungesmask. Bang. Udv. 305. 1.2) om lyden af kys; ogs.: smækkys. VSO. Goldschm. V57. *Paa bæge Kinder han hende klasked' | og kyssede Munden. Jeg hørte Smasket. EChristians. Broder Rus. (1888). 18. jf. u. Morbroder sp. 350⁹⁵. 2) til smaske 2: klask; plask; smæk. jeg (kastedes) lige ud i en blød hængedyndet torvegrov, hvor det gav et ordentligt smask, da jeg faldt. Svendb Amt. 1920.18. Saa lød der et Smask . . . Blod-Egil havde regulært plantet en Næve i Martinussens Underkæbe. Brodersen. T. 167. 3) (jf. smaske 3; l. br.) smadder (2.2). Hvordan var det saa i 72? spørger vi. — Det var ét Smask hele Vrvølet . . . det blev knaset alt, hvad der var i Havnen, og slaet op paa Land. Bornholms Tidende. 9/11. 1922. 2. sp. 4. jf.: efter at Tegn har vist sig paa, at der er noget i Vejen med Motoren . . . fortsætter (flyveren alligevel), indtil denne bliver fuldstændig Smask. Flyvning Hær. 268. 4) (*dial.*) til bet. 1; som betegelse for munden. give en i Smasken. UjF. BornhOS. II. **smask**, interj. [smasg] (jf. eng. smash; talespr., l. br.) som gengivelse af lyden ved smaskende spisen ell. (navnlig) af smækkende, klaskende lyd: pjask; plask. Tomaterne sagde Smask mod Panelet. Pol. 3/12. 1938. 2. sp. 2. **smask**, i sgr. af I. Smask ell. smaske; se Smaskkys; ofte (især jarg. ell. *dial.*) m. rent forstærkende bet., se smask-fed, -fuld, -vaad; endvidere kan nævnes: smask-bedøvet (o: doddrukken. Thuborg. F. 26), -pilraadden (*Lindskov Hans. NH. 201*), -raadden (*BBudtz Müller. Livsspil. (1917). 148*).*

Smask(e), en. [smasg, 'smasgø] *fl. -(e)r. (fra ty. schmasche, egl. fra polsk; slag. ell. buntmager-spr.) næsten kun i fl., om skind af ufødte ell. nyfødte lam, anv. til pelsværk. Meyer. 5. VareL. 210. 269. 319. || i ent.: Skindet af et Spædlam med endnu ganske kort Uld kaldtes en Smask eller Smaske. Aarb. Holbæk. 1935. 16. || hertil bl. a. Smaske-fo(de)r (Berl Tid. 22/11. 1923. M. 16. sp. 4).*

smaske, v. [smasgø] -ede. *vbs. jf. I. Smask. (ænyd. d. s., sv. smaska, no. smaske, jf. eng. (laant fra nord.) smash samt ty. schmatzen (dial. smatschen); lydord; sml. II. smask samt II. smiske)*

1) frembringe en smækkende, klaskende lyd med tungen ell. læberne (munddelene). 1.1) smække, klasker med munddelene; især: æde, spise lydeligt (som svin); spise med aaben mund under klaskende lyd; spec. om person: spise paa en grim, udannet maade.

(tidligere ofte i forb. som smaske med læberne, munden). *Moth. S530. Ornen smadsker eller skurer Kjæverne mod hverandre (under brunsten). Prosch. Faarets og Svinets Avlog Pleie. (1863). 161. Han smaskede fedt, da han havde tømt (glasset). EChristians. O.I. 13. lige op ad Værkstedsvinduerne stod Grisen og smaskede i sit Trug. AndNx. PE. II. 11. || om udtrykksmaade (hvorefter man smager paa ordene). *Ridder Kalv blev arrig, | Han smaskede med sin Mund. Winth. IV. 7. „Ha-ar De en — rygelig Cigar?“ spurgte han med et smaskende Tonefald. KLars. Ci. 50. jf.: (naar han) holdt et mundtligt Foredrag, skete dette med et saa komisk smaskende Selvbehag, at jeg havde ondt ved at holde mig alvorlig. Vilh Hans. J. 162. (sj.:) At det var en Dame, han talte med, var tydeligt nok: han smidskede og smadskede, gjorde Øine. Bogan. II. 71. || smaske paa noget, (nu l. br.) tygge, gumle paa noget under smasken. Høysg. S. 61. jf.: jeg smasker (alm.: smager) nu aldrig paa hvad jeg vil sige, men lader altid stryge lige fra Leveren. Hostr. G. 19. 1.2) (især *dial.*) fortære, spise under smasken, paa en graadig maade. *(da) knækkes Kokusnødder, | Da smaskes Druer. Bær. Oehl. II. 60. UjF. || især i forb. smaske (noget) i sig. (han) stak (hvedebrødet) ned for Snuden af Katten, der langsomt smaskede det i sig. Wied. LO. 14. Feilb. UjF. 1.3) (m. overgang til bet. 2; dagl.) om lyden af kyssen. *disse Samtlige et Selskab gjorde ud. . . | Hvor smadskes Venskabs Kys. Chr Borup. PM. 12. Se, hvor de kysses! man kan næsten høre det smadske herovre. VKorfitsen. EV. 178.*

2) (l. br.) m. tings-subj.: frembringe klaskende, smækkende lyd; navnlig om vand ell. noget vaadt, blødt: skylle, slaa pjaskende mod noget; plasker. „give lyd, som når mand vader i dynd.“ *Moth. S530. Vandet smasker hen over Stenene. Eilar. SB. 301. Hendes Sko smaskede paa den plørede Vej. Erl. Krist. BT. 112. Pæren (o: en raadden pære) smaskede ned i Bogen. Ekstrabl. 22/12. 1940. 4. sp. 6. (sj.:) Lyden af Vandet smadskede sig op, nu og da. AKohl. MP. II. 69.*

3) *trans.*: smadre. 3.1) (især *dial.*) bevæge noget, lade noget falde med et klask, smæld; smække. saa smask de Lerklatterne paa Fletværket (o: ved klining). UjF. 3.2) (vist efter eng. smash; sj.) knuse; smadre. hvis De nogensinde viser Deres Zigeunerfjæs i Nærheden af mig, skal jeg smadsker det. JV Jens. P. 277.

smask-fed, adj. smæk-, smældfed. en smaskfed Orm. Pol. 22/12. 1907. 6. UjF. -fuld, adj. Flasket var smaskfuld af Maddiker. HPHansen. Renlighed i gl. Dage. (1928). 29. Vi . . . maa være smaskfuld af Fantasi. Blækspr. 1933. 20. || i høj grad beruset; pjask-, pladderfuld. Seiberg. KK. II. 178. -kys, et. [L2] (*dagl.*) smækkys. Schand. TF. II. 386. Rørd. Va.

190. **-vaad**, adj. *pjask-, pladdervaad*. *KMich. (DagNyh.¹¹, 1923.9.sp.4).* *jf. Feilb. (u. smasvåd).*

I. Smat, et ell. (*jj.*, i bet. 2) en (*Feilb.*). [*smad*] (*dial. ogs. (i bet. 2) Smatte*, et. *UfF.*) *fl. (i bet. 1) d. s. (til II. smatte; jf. smattet; næsten kun dial.) 1) som vbs. til II. smatte 1-2, om klaskende, suttende, smaskende lyd. Adam fortalte omstændeligt med mange Smat paa Piben. Tandr. Det gamle Hus. (1914).34. Et Øjeblik efter staar han ved Slusen med Underbukserne rullede sammen i en Bylt . . Underbukserne forsvinder med et Smat i Dybet. KBecker.B. 266. 2) dynd; pløre; søle. (cyklen) styrtede gennem Søle og Smat. Olesen Løkk. UG.I.135. Feilb. UfF. *jj.*: *Fodgængere . . overpudres af Vejstøv eller flittes ind i Pyttesmat. Pol.², 1928.11.sp.2. || om tørvemasse. Fr Grundtv. LK.274. *jj.* Tørvesmat. smst. UfF.**

II. smat, interj. se u. II. smatte. **smatre**, v. [*smadrø*]-ede. (*afsl. af II. smatte ell. laant fra sv., no. dial. smattra (se smadre); sj. smælde; klasse; plasse; ogs.: bevæge sig under plaskende lyd. nær Stranden færdes store Masser af . . Støre; deres smattrende Smaalyde akkompagneres bestandig af den ihærdige Bekkasin. Achton Friis. DØ.11.165. Nu (o: i en baad) nær ved Himlen — nu nedad . . nær ved Hades — Baaden smatrer oljet. Vil det næste Vandbjerg løfte — eller knuse? Fr Nygaard. SS.74. I. Smatte, et. se I. Smat. **II. smatte**, v. [*smadø*]-ede. vbs. *jj. I. Smat (1).* (*sv. dial. smatta, slaa til en, no. dial. smatta, smælde, ty. schmatzen; lydord; jf. interj. smat, (l. br.) som gengivelse af plaskende, slubrende lyd (Kræn Bjergjen. „Jeg kan selv!“ (1933).10), samt smadre, smaske; sml. smatre, smattet; især dial.) 1) give smaskende lyd med munddelene; smaske (1.1);**

ogs.: patte, sutte paa noget; bakke paa pibe (Feilb.). vAph. (1764). Nu legger (ammen) Barnet til, som hungrig og begierlig angriber Brysterne, og smatter ligesom det gjorde store Drag. *Strack. Tvende Taler. (overs. 1784).45. Ænderne gik og smattede i en Pøs. Aakj. PA.41. Hun havde ingen Tænder mere, og smattede en Del naar hun spiste. AndNx. DM.I.65. Han smattede med Tungen med en Lyd, som naar der gennes paa en tvær Hest. ErlKrist. NS.59. i forb. m. paa; *jj.*: hun (havde) Tanken om Kasimir (o: kæresten) som en anden Narresut at ligge og smatte paa. *KMich. SS.F.8. 2) især m. tings-subj.: bevæge sig under plaskende, smældende lyd; ogs.: glide, falde med klask, smæld; (ofte upers.) være saa fedtet, glat, at det er vanskeligt at holde paa ell. staa fast paa. JHSmidth. Ords.139. de to Trælle smattede barfodet i det giftige Gadesnavs. JVJens. LA.21. Ler kan være godt til mange Ting, men det er fælt at færdes i med vaadt Føre; klæber, naar man slipper, og smatter, naar man træder. Rørd. JE.13. deres Fodder smat-**

tede ud under dem. *AKohl. MP.I.218. Klæbrig, smattede Mælkesaft drev sivende nedover fra Øksehuggene. OJohansen. Nybygger. (1934).75. Feilb. UfF. || (sj.) refl. De tvende Staaltraadstove, der hang løst ned igennem Skaktens Midte, smattede sig bugtende igennem hans Hænder. AKohl. MP.11.198. 3) kaste, lade falde med klask, smæld; klasse; smadre; smaske (3); *spec. m. h. t. tørv: ælte; glatte. (man) smattede . . ler på fra begge sider. Krist. Anholt. (1891).110. *røde Farveklatter, som man med Omhu paa et Lærred smatter. DagNyh.³, 1925.7. sp.1. Feilb. UfF. smattet, adj. [*smadø*] (*til I. Smat (2) ell. II. smatte (2); jf. smadret; dagl.) fedtet; klistret; klæbrig. Bryst-sukker, som den bagende Sol og Kundernes svedige, fjamsende Fingre har gjort smattede. JReinhard. Fra Cirkus. (1882).226. Bredsted. Pom.11.13. UfF. *jj.*: A. D. Sørensen er det uappetitligste, jeg har truffet. Hans Haandtryk er det mest smattede, jeg kender. Bergström. IB.19. || oftest om jordbund, føre, vej: halvvaad ell. jorden, leret, saa man let glider; fedtet; glat; slibrig. „Bandsat smattet, Hr. Captein!“ brummede han . . naar han gled . . „Sne ved Midsommer“. Ing. EF. IV.80. JHSmidth. Ords.139. MDL. (vi) krøb hen ad de glatte og, hvor Vandet sprøitede op, smattede Steen. *Bogan.11.165. De smattede, klæge Havgange. Knud Pouls. Va.23. da Asfalten var smattet skred Cyklen. Pol.²², 1937.3.sp.3.****

Smaus, smause, se Smovs, smovse.

I. Smed, en. [*smeð*] *Høysg. AG.48.138. (nu ikke i rigsspr. (jf. Esp.313) Smid. Moth. S534. Chtau. PT.139. EPont. Atlas.111. 213. sml.: smid . . burde skrives sméd. Høysg. 2Pr.22). best. f. -en* [*sme'ð(ə)n*] ell. (*dagl. (og dial.)*, sml. *Levin. Gr.1.37. Hjorta. OS.41*) [*smeð'(ə)n*] (*sml. skriveformen Smeden. Lucopp. TB. Br. Høysg. S.6.21. Stampe. 11.233. Oehl. XXIX.224*); *fl. -e* [*sme'ðə*] ell. (*dagl., især dial.*) [*smeðə*] (*jf. skriveformen Smedde. Stampe. 11.223. Oehl. XXX. 56. SvGrundtv. VilhAnd. Litt.11.468*) ell. (*nu kun dial. -er* (*Visd.15.9 (Chr.VI). Thorsen. 74. *jj.* Esp. §122.4. Feilb. samt: Smidder. Pflug. DP.1116*). *glæda. smeth og smith (jf. Brøndum-Nielsen. GG.1.268), æda. smith. run., oldn. smidr, eng. smith, ty. schmied, jf. got. aiza-smiþa, (kobber)smed; sml. IV. smede, Smedje; oprindelse uvis; egl. vel om enhver haandværker, der arbejdede i træ, sten, metal, sml. Flint- (Johs Brøndst. DO.I.198.11.13), Jærn-, Træsmed samt oldn. skósmidr, skomager, steinsmíðr, bygmester, olsmíðr, øl-brygger, sml. Langebek. (K)SelskSkr. VII.500*). *Dania. IX.186 samt bet. 2.*

1) haandværker, som arbejder i metal (jf. Guld- (1), Kobber- (1), Sølvsmed); især: haandværker, som (med hammer, tang og ambolt) bearbejder og fremstiller ting af jærn (sml. Jærnsmed); person, der smeder

jærn; nu ofte: grovsmed (i modsætn. til Klejnsmed); i (haandværker-)jarg. ofte som betegnelse for mekanikere (cyklesmede, finmekanikere), haandværkere, der opsætter, installerer forsk. apparater af jærn (jf. Lyn-, Varmesmed); (⚒, jarg.) om fyrbøder paa skib (KLars.Soldatspr.32). 1.1) i al alm. ISam.13.19. *Qvercke-syge Hest med veldig Aande pruster, | Naar Smedden Dyvelsdrekk udi hans Næse puster. Lucopp.TB.B1r. Wess.136. *Den femte huius døde Christen Smed, | Den hele Bye til stor Fortred, | Han var en brav og nyttig Mand, | Beslog en Hest med stor Forstand, | Paa Laase gjorde mange Sving, | Slog Øier ud for ingen Ting. Bagges.I.167. *(han) Kaldet hurtig fra sin Esse | Hid den sorte Smed. Oehl.PSKr.I. 155. „Jeg har forlagt Nøglen til mit Klædeskab . . .“ — „Saa skal jeg sende Bud efter en Smed, som kan dirke Laasen op.“ Heib. Poet.VII.270. *Der var engang en fiffig Smed | med Hammer og med Tang. Drachm. PHK.57. I de nyere Jærnskibe er der ofte Smed om Bord, for at han paa Rejsen kan udføre Reparationer paa Jærngenstande, naar det gøres nødig. KuskJens.Som.364. || spec. (jf. u. bet. 2) om person (fredsdommer) i Greina Green i Skotland, der en tid lang skal have været smed, og som foretog vielser (især af personer fra England, der manglede forældrenes samtykke). Heib.Poet.X.75 (se u. IV. smede 4). Wied.BSt.155 (se u. IV. smede 3). Hjemmet.¹¹1940.7. sml. Kierk.XIV.261. 1.2) i sammenligninger. være en hel smed i ell. til noget, (l. br.) være en mester i noget. S&B. D&H. || især efter s. om. jeg arbejder som en Smed (o: haardt, flittigt) i denne Tid. Wilst.(Hjort.B.II.289). Da han naaede Stengaarden var Klæderne stivfrosne . . . Men han var selv varm som en Smed. AndNz. PE.I.157. navnlig (dagl.) i forb. som passe paa som en smed, passe meget nøje paa; være meget paapasselig. Nu vil jeg tie, men jeg skal passe paa som en Smed, om jeg ikke kan komme efter noget andet Tegn. Biehl. DQ.IV.92. *Som en Smed han (o: strandvagten) pasde paa. Grundtv. Bjow.22. Min Rival . . . passer jo paa som en Smed. Heib.Poet. VI.76. (jeg) måtte passe på som en Smed for at opsnappe Meningen af de andres Svensk. Rør.TB.235. nu passer Personalet paa som smaa Smede. BerlTid.¹²1925.Aft. Till.6.sp.1. 1.3) i talem., ordspr. olgn. (kun de vigtigste er medtaget, se i øvrigt Mau.II.312. Krist.Ordspr.303.448.609. Dania.I.165ff.IX. 186ff.). for smed at rette bager, se Bager. hvad der kurerer en smed, slaar en skrædder ihjel, se Skrædder 1.2 (ogs. vel m. tilknytning til anekdoten om smeden og bageren, se Bager; sj.): slaar en bager ihjel. SBenzon.Da.-fr. Fraseologi.(1886).275. Pol.¹⁴1939.9.sp.3). have en smed i panden, se II. Pande 3.1. || det er ondt at købe kul af smeden olgn., se III. Kul 1.1. køre (møg) for smeden,

(dial.) have diarrhé. Krist.Ordspr.303. Fr Grundtv.LK.88. || det raad, smeden gav sin hund, se Hund 2.2. skomagerens kone og smedens mær har gerne de daarligste sko, se Skomager 2. smedens kat; dels (jf. u. Kat 2.1; især dial.) i udtr. for forvirring, uklogskab. Det gaar i Runde (o: Rundkreds, Kredsang) ligesom Smedens Kat. Mau.I. 509. fem . . . gamle herrer, der ikke forstod mere af den sag de skulde forhandle end smedens kat. GSaxild.Omarkivvæsen.(1923). 14. Feilb.II.105. dels (og især) i udtr. som af (snak og) mange tak døde smedens per, (jf. Kat sp.196²ff samt af løfter døde Per smeds hund (u. I. Løfte 1.1); egl. om landsbysmedens fattigdom p. gr. af de mange smaaarbejder, reparationer, han maatte udføre gratis ell. mod løfte om betaling; sml. Arlaud.321) brugt som udtr. for, at man spises af med smukke ord, tak, løfter olgn. i st. f. reel betaling, belønning, støtte. Moth. T24. *Alt blev gjort (o: af smeden) — Farvel og Tak! | Deraf døde Smedens Kat. HMikkels.D.9. „Penge har jeg ingen af, men du (o: en skomager) skal rigtig have mange Tak“ . . . Tak døde Smedens Kat af. AndNz. PE.II.77. || hvad for en smed? (dagl., spøg.) som udtr. for, at man staa ganske uforstaaende over for en bemærkning, er forbavsset over en udtalelse olgn.: hvad behager? hvad skal det sige? hvad for noget? S&B. Schand.VV.150. „hvor har du nu gjort af Pindars Oder?“ . . . „Hvad for en Smed? — naa-aa, en Bog?“ Thuborg.F.161.

2) overf.; især om person, der foranstalter, frembringer, iværksætter noget, i sgr. som Fabel-, Løgne-, Rygte-, Rænkesmed; om digter, forfatter, jf. Myte-, Rimsmed samt: Guderne vare de første „sangsmede“. GLund.Denoldnord.Literatur.(1873). 17. (sj.) om elskovsguden (Cupido), der stifter ægteskaber, smeder folk sammen: Clitau.PT. 139. || talem.: enhver er sin egen lykkes smed, se I. Lykke 3. jf.: han var selv sin Ulykkes Smed, styrtede sig som med Førsæt i Undergangen. Brandes.VII.560.

3) ofte i best. f., som navn paa dyr (hvis lyd kan minde om en smeds hamren). 3.1) om forsk. fugle (sml. File- (2), Kobbersmed (2.1)); om tinksmed, Totanus glareola: Læberkind.DVVII.369. især om klokkefuglen Procnias nudicollis. Brehm.FL.165. Læberkind.DVIX.190. || (jf. Smedjefugl; dial.) hvid vipstjært, Motacilla alba. DF. XI.15. 3.2) (zool.) den brasilianske løvfro Hyla faber. BøvP.III.158. Læberkind.DVVI. 113. 3.3) om forsk. fisk; † om sankt Peters fisk, Zeus faber (jf. Kobbersmed 2.2). VSO. || (ænyd. d. s.; fisk.) graa knurhane, Trigla gurnardus. Krøyer.I.85. Feilb. 3.4) om insekter. jf. Feilb.; især i sgr. som Grov- (2), Guldsmed (2).

4) (sj.) om ting || om fyrværkerisag (troldkælling). Feilb. || Musikinstrument (2 Stk.

Staal paa en Træklods) kaldet Smeden i Skoven. *PolitiE.Kosterbl.*^{11/16} 1923.2.sp.2.

II. Smed, en. se III. Smide.

III. smed, præf. af V. smide.

Smede, i ssgr. [¹sme(ˈ)ð-] se smedbar og u. **Smede**, -bar, adj. (efter ty. schmiedbar; jf. -bar 2.1; til IV. smede 1) om metal: som lader sig smede; smedelig. *S.&B.* Smedbart Blødstøbegods. *HFB.* 1936.336.

Smiede, I. **Smiede**, en. se Smedje.

II. Smede, et. [¹smeˈðə] fl. -r. (efter oldn. smíði, n., smedning, smedearbejde, afl. af oldn. smíða (se IV. smede); sa. ord som I. Smide (s. d.); arkais., sj.) smedearbejde. Da gjorde guderne en anden lænke . . og de bade atter ulven at forsøge den, og sagde, at han vilde indlægge sig megen berømmelse for sin styrke, hvis slikt stør mede ikke kunde holde ham. *NMPet.Myth.* 363.

III. smede, en. se III. Smide.

IV. smede, v. [¹smeˈðə] ell. (daql.) [¹smeðə] (jf. smedder. *Høysg.AG.* 94. smedde . . bliver nu mere og mere alm. *Levin.* sml. *sa.Gr.* 1.37; jf. skriftformen smedde. *Adr.*^{11/16} 1762.sp.6. *Oehl.* XXX.38. *Grundtv.BrS.* 358. *Wilst.Od.XIV.v.131.* *SvGrundtv.Schand.* SD.142. *VVed.G.* 104.) (nu ikke i rigsspr. (jf. *Esp.* 312. *Thorsen.* 56) smide. *Holb.Intr.* II.80. *Brünnich.M.* 253. smidde. *Moth.* S535. *Holb.Masc.* III.4. *LTid.* 1724.68. *Høysg.S.* 331. *Lodde.NT.* 120.358). -ede; part. -et († som fk. -en: sammensmeden. *Holb.Hh.* I.570) ell. (dial.) smedt (*Dania.* IX.38. *UfF.* jf. *Esp.* §189). vds. -(n)ing (se Smedning), jf. *Smederi.* (glda. smedhæ, smedjæ, smidhæ, ædu. (part.) smid, jsv. smidh(i)a, oldn. smíða; i aflytsforhold til mnt. smeden, oht. smidon (nht. schmieden), oeng. smidian, got. gamsipon; afl. af I. Smed; jf. Gesmide, II. Smede, I. Smide, smidig)

1) behandle metal (navnl. jern) med hammer, især efter at det er blevet gjort varmt; til-danne metal ved smedearbejde; uden obj. ogs.: arbejde som smed. *Moth.* S535. (jær-net) gydes, smedes, rækkes, plattes, valses, skiæres, trækkes. *Brünnich.M.* 257. man kan tilberede Staal, baade af støbt og af smedet Jern (nu: Støbe- og Smedejern). *Hallager.* 217. *Hvad Værd | har Guldet i sig selv, om end det smedes | til Krone? *KMunk.C.* 56.

|| talem. man skal smede, mens jærnet er varmt, se Jærn 3. jf. u. I. Smed 1.3: *At høre paa Snak | og smede paa Tak | er Intet til Næring og Bierring. *Cit.* 1781. (*Danmarks Folkeminder.* VI. (1910). 45). || (sml. raasmede) m. obj.-præd. ell. adv. Jærnet . . bankes og smedes tyndt. *Høysg.S.* 47. jf.: Vinkelhamre smeder . . Godset tyndere i den ene Side end i den anden. *Bildsøe.Smedebogen.* (1928). 69. især (jf. koldsmide) i forb. smede koldt (*Bl&T.*), henholdsvis varmt (*Bildsøe.Smedebogen.* (1928). 20. *TeknO.*). || smede om (jf. omsmede): *Moth.* S535. *Smed Kronen om igien! Den skal ei passe | En

uddøet Kongeslægt, men mig. *Oehl.* III.36. jf. bet. 4: (vorherre) lagde en gammel Kone i Essen og smedede hende derefter paa Ambolten om til en blomstrende ung Pige. *Dania.* IX.195. smede ud, (sml. udsmede) banke ud, strække (metal) ved smedning; i forb. m. til: omdanne, forarbejde til noget ved smedning. *Moth.* S536. (Vaulundur) skal overgaae alle Andre i at smedde det (o: guld og sølv) ud til Vaaben. *Oehl.PSKr.* II.33. Stempelstangen er smedet ud til et Hoved. *SkibsMask.* 75.

2) m. resultatsobj.: fremstille, fabrikere ved smedearbejde. En jern-smed smeder en øxe. *Es.* 44. 12 (*Chr.* VI). *Her har jeg smedet mig | En Hammer nylik af det bedste Jern. *Oehl.* III.70. *Af Guldet de smede | Sig Ringene brede. *Grundtv.Kvædl.* 44. de to (river) med støbte Tænder . . den ene med smedede Tænder. *PolitiE.Kosterbl.*^{11/16} 1923.2.sp.1. jf.: dygtig Vogn- og Beslag-smed, der paa egen Haand kan smede forefaldende Vognarbejde. *Pol.*^{11/16} 1940.17.sp.1. || i (mer ell. mindre) faste forb. (der navnlig har billedl. anv.). smidde Lænker til Fremmede. *Lodde.NT.* 358. *Hvis lænken jeg (o: skoleeleven) brodt, | han (o: rektor) nye smeder mig. *Hostr.SD.* I.188. jf.: *(pa-ven) smedded Baand, | naar Tanken Vin-gerne strakte. *Schand.SD.* 142. smede vaaben oln.: *Chitau.PT.* 140. List smidde Pille-lene, Øndskab forgiftede dem og Lettroen-hed skød dem ud. *Garboe.LH.Dedic.* 3. Til sine Fjender skal man ikke smede Vaaben. *Mau.* 2175. Først i Et Dukkehjem havde Ibsen ret smedet sine egne Vaaben. *Sv.La.* (*Skuepl.* 75). || smede af, (jf. af B. 1.3-4 samt atslaa 5; haandv.) forjærdige efter tegning, opgivne maal. De, hvis Tegning (til en laas) bliver antaget, (jaar opgivet) to Me-stere, i hvis Paasyn de skulle smedde Laasene af efter Tegningen. *WCSamuelsen.En Fodvandring.* (1861). 3. smst.9.

3) forbinde (med noget andet) ved smedning; fastgøre ved at smede (1). (ofte i forb. m. til ell. sammen, jf. sammensmede). *Moth.* S535. to Stykker (jærn) kan smedes sammen til eet eller svejses. *Sal.*^{11/16} XII.898. Stangen er smedet i eet med Stemplet. *Bl&T.* || især m. h. t. person, navnlig fanger, slaver (hvis lænker sammensmedes). hand skulde Brændmerkes, og for sin Liifstid smiddes i Karren til Festnings Arbeyde udi Rendsborg. *LTid.* 1727.570. *Med Lænker tykt om Arm og Been | Han smedded ham til en Kampesteen. *Oehl.NG.* (1819). 170. flere af Galeislaverne vare, maaskee for hele Livet, smedet sammen To og To. *HCAnd.ML.* 139. *SMich.Dommeren.* (1921). 39. || i billedl. udtr. *Junge.* 190. Kjætter-Baalene . . hvormed man ei vilde skille de Vantro fra sig, men smede dem til sig. *Grundtv.Udv.* V.51. Hvad var det dog for et elendigt Liv jeg førte oppe i Comptoiret, smeddet hele Dagen til en Pult.

Hzr.XVIII.237. spec.: forene ved forlovelse ell. ægteskab; især: ægtevie. dend Mand, de vil smede mig paa. *KomGrønneq.I.106. Heib. Poet.VI.200.* jeg (vil) til Skotland! . . der skal bo en Smed deroppe et Steds, som smeder Folk sammen. *Wied.BSt.155.* smede(s) i Hymens lænker, se Hymen.

4) overf. anv. af bet. 1 og 2: omforme ell. (især) udforme. *Mig Tid og Selvtvang smeddet har til Mand. *Oehl.XII.162.* (vikingerne) smedede fremgangsviljen om til en energi, der var rettet mod et bestemt formål. *Grønbn.RN.39.* (jf. enhver er sin egen lykkes smed u. I. Lykke 3:) Man smeder sig Lykken baade fra og til. *Maa.5794.* den sunde, gode harmoniske Natur smedder sig sin Lykke. *VVed.G.104. AOlr.DH.I.161* (se Skæbne 2.3). En Forestilling om, at man selv maatte smede sin Tilværelse, begyndte at forme sig i mig. *AndNz.FL.94.* || (forsøge at) bringe noget i stand; finde paa; udtænke; nu især nedset., m. h. t. rænker, intriger; tidligere m. h. t. beretning, historie: finde paa; sætte sammen; nedset.: opdigte. enten har Mahomed skrevet Alcoranen selv, eller han har ladet den smede for sig af andre. *Holb.Hh.II.102.* Det Raad, som hand . . hialp til at smidde, var at indberette og angifve til Kayseren; hvorledes der . . var bleiven et Land og Lehn ledigt. *Slange.Chr IV.1040.* han fik smedet saadanne Anslag, der endtes med Hertugens Undergang. *Mold. DH.II.189.* har hun smedet en Forklaring, der trøster hende? *Kierk.III.228.* *her er smedet et Komplot. *Hostr.Int.21.* smede en løgn, (jf. Løgnesmed) opdigte en løgn. *Moth.L263.* „Hvad skal da vel jeg hitte paa, Søster,“ sagde Camilla, „som ikke torde driste mig til at smedde eller forsvare en Løgn, om det ogsaa galdt mit Liv?“ *Biehl. DQ.II.212.* Smed (*Chr.VI:* Digt) ikke Løgn imod din Broder. *Sir.7.13.* smede rygter, rænker, se I. Rygte 1, Rænke. || (jf. bet. 3 slutn.) i forb. som smede partier, om stiftelse af forlovelse ell. ægteskab. *Holb.Masc. III.4.* (jaderen kom) til Gretna-Green en Time efter at den berømte Smed . . havde smeddet et lykkeligt Ægteskab. *Heib.Poet.X. 75.* Kvinder . . kan ikke se et mandfolk sammen med et kvindfolk uden at skulle smede partier! *Svedstrup.EG.II.313.* jf.: Rygtet (havde) haft travlt med at smede et Par af de to. *Aakj.PL.48.* || i særlige forb. m. præp. og adv.; (nu næppe br.) i forb. m. paa: smidde på et skelmsstykke. *Moth.S535.* det store Værk man smidder paa, angaaende det nye Ost-Indiske Compagnie. *Holb.Samt.4. Pamela.I.442.* smede noget sammen, især: udpøse; opdigte. smidde en løgn sammen. *Moth.S535.* en Poet, som i hast kand smeede noget (: et kærlighedsvers) sammen for ham. *Holb.Tyb.I.4.* hvilken Umage B. har taget sig, i at smidde ald denne Snik-Snak tilsammen. *Gram.Breve.157.*

*Du var vel heller ei seen til Æventyr sammen at smedde. *Wilst. Od. XIV v.131.* (nu næppe br.)* Sophisters dobbelt Ney og Ja, | En falsk tve-egged Tunge | Har smiddet ud Rhetorica, | En Løgn dermed at siunge. *Reenb.I.126.*

5) (til bet. 1; jagl., især vet.) om hest: under bevægelse kaste bagbenene for langt frem, saa baghoven slaar mod forhoven; hugge (I.2.1), kaste (II.20) i. Hestens . . Feil . . Fodskifte . . smeddende. *Viborg& Neerg.HB.74.* (hestene) mere travede end galopperede og smedede af Træthed. *Fleuron. VJ.160. Grunth.Best.170.*

Smede-, i ssg. [smeðə-, dagl., især dial. 'smeðə-] (**Smed-**, næsten kun i y., jf. dog smedbar; se Feilb., sml. ogs.: Smed-Løn. *NBlich.VP.124.* — nu sj. (skrevet) **Smedde-**. **Smedde-** Kul. *Lucopp.TB.B4r.* **Smeddetang.** *Drachm.PV.22.* **Smeddemessing.** *Wagn.Tekn. 107.* se ogs. u. **Smedehammer** samt *SvGrundtv. — nu ikke i rigsspr.* **Smidde-**. *Moth.S534.* **Smidde-Handverk.** *Holb.JH.II.717.* **Smiddejern.** *Stibolt. (KSelsk.NyeSkr.I.230).* se ogs. u. **Smedesvend.** **Smide-**. *Smide-Søn.* *Holb. Intr.I.312.* **Smide-Værksted.** *EPont.Atlas.II. 146.* — sj. i rigsspr. **Smedje-**. se u. **Smedebælg**, -sinder, -slagge, -sted). af I. **Smed** (1) og til dels IV. **smede**, **Smedje** (**Smed(d)e**) (se især I. **Smedested**). (allr. i glda. (se fx. **Smedesvend**) og fsv. er ssg. m. I. **Smed** og **Smedje** sammenfaldet, jf. vekslen i oldn. mellem smid-, smida- (af smidr), smidar- (af smid, smedearbejde), smidju-; i nutiden opfattes vistnok I. led oftest som hørende til I. **Smed**, medens tilknytning til IV. **smede** findes i **Smede-jærn**, -mesting, -temperatur; især haandv., navnlig **smed**.) || af de mange til I. **Smed** 1 svarende ssg. kan foruden de ndf. medtagne anføres: **Smede-barn**, -bolig, -enke, -forening, -haand, -kone, -kro (se I. **Kro**), -kælling, -næve samt betegnelser for hvad der angaar smedningen, haandværket, som: **Smede-ambolt**, -brug, -forsøg, -haandværk, -kunst, -lære, -lærling, -løn, -maskine, -profession, -prøve, -redskab, -stempel, -tomkestok. **-arbejde**, et. (jf. -værk 1) det at arbejde som smed; virksomhed som smed; arbejde, der udføres af en smed. *vAph.(1759).* særlige **Smedearbejder**: **Presning** og **Prægning**, **Trykning**, **Punsling** og **Roulettering.** *Hannover. Tekn.130.* 2) konkr.: **genstand(e)**, **arbejde(r)**, der fremstilles ved smedning. *Brünnich.M.257.* en udbuget stor Kurv af dejligt gammelt **Smedearbejde**, en **Gitterkurv.** *JPJac.II.364.* **-blok**, en. (ty. schmiedeblock; jf. -stok; nu næppe br.) **ambolt-blok**, -stok. *vAph.(1764).* **Amberg.** **-blæsebælg**, en. (jf. -bælg; nu sj.). *Adr.¹⁸/1762.sp.11.* **-blæser**, en. **blæseapparat**, **blæser** (2) i en smeedesse ell. -ovn. *GasInd.18.* **-bælg**, en. († **Smedje-** *vAph.(1764)*). (ænyd. **smidde-**, **smed(e)-belg(e)**, fsv. **smids** ell. **smidhio** bælgher, oldn. **smið-**, **smiðjubelgr**) 1) (jf. **-blæsebælg**) **bælg**

(I.2.1) i en smedje; en smeds blæsebælg. Pflug.DP.1130. *Kun Smedebælgen aander, Kullet flammer, | Og lyser op den skumle Eses Kammer. Drachm.DM.45. AOlR.DH. 11.52. || i sammenligning, navnlig m. tanke paa hvæsende, daarlige blæsebælg. ChrBorup. P.M.274. naar hun drog Vejret . . lod det, ligesom naar En trak i en Smedebælg. Schand.F.530. Blaum.StS.212. 2) (jf. I. Bælg 6; især dial.) nedsæt. betegnelse for en smeds medhjælper ell. barn (UjF.) ell. for en smed. „Din Smedebælg!“ AntNiels.Landhaandværkerne.(1889).40. Tror Du, hun saå til saadan en Smedebælg. Schand.TF.I.90. -dreng, en. (ænyd. smidiedreng, fsv. smidiadreng) lærling hos en smed. Moth.S534. Oehl.III.35. Drachm.PV25. KBecker.UF.III.148. || (dial.) en smeds søn. Feilb. -esse, en. (ænyd. smidie-, smediess(j)e, ty. schmiedeesse) esse (I.1) i en smedje; ogs. (dial.): smedje (Feilb. 20 jf. Krist.Ordspr.609). Moth.S534. *der kom Glimt. Langtborte skod de op | Som Funcker fra den travle Smedeesse. Drachm.DM.9. Gaslnd.22. -gaas, en. (til I. Smed 3.1; navnet, fordi fuglen under flugten udstøder et højt-klingende og skarpt „klik-klik“; dial.) ♀ blis-gaas, Anser albifrons. Kjærbøll.638 (falstersk). DanmFauna.XXIII.191. UjF. -gilde, et. (glda. smed(i)egilde i bet. 2 (Skraaer.II.166. 243.267)) 1) (om ældre tiders forhold paa landet) om festlig sammenkomst, gilde (I.2); dels om gilde, (lands)bysmeden gav for sine „smedemænd“ (som regel I. novbr. ell. mortens-aften; jf. DSt.1904.225ff.). Skattegraveren. 1888.II.74. Feilb.BL.187. Nationalmus.A. 1937.85. || dels om gilde, som en bymand gav for smeden og hans hjælpere, fx. naar en ny vogn var lavet. UjF. 2) (foræld.) gilde (I.3.1), lav af smede. -gods, et. ☉ gods (2.3-4), der er fremstillet ved (ell. skal behandles ved) smedning. Krak.1919.II.528. Bildsøe. Smedebogen.(1928).56. || spec.: smedet staaletøbegods. Thaulow.MO.400.407. -grav, en. (arkæol.) grav (fra jernalderen), hvori der er medgivet smedeværktøj. Johs.Brøndst.DO. III.148. -grus, et. (ty. schmiedegrus; nu l. br.) slagger fra smedeesser ell. store ildsteder; pandegrus. Moth.S534. HavebrL.*318. bjerg-lignende Smedegrusdynger. Drachm.VI. 35. -gæst, en. (jf. Gæst 2.3; nu især dial.) kunde i en smedje. Gravl.EB.112. Feilb. -hammer, en. (ænyd. smed(e)hammer) hammer, som bruges ved smedearbejde; spec.: haandhammer (paa 1-2 kg.), som bruges (af formanden) ved smedning; bænkhhammer. Dom.5.26(1931: Arbejdshammeren). Smedehamre ere de, der anvendes til at tilsmede Sølv et af de udstøbte Tene og danne det i det grove til Blik eller Traad.Hinnerup. Juv.478. Dampmaskiner drive Savhjul, Blok-kedreier-Værkstæder, Blæsebælg, Smeddehamre.StBille.Gal.I.73. Bildsøe.Smedebogen. (1928).16. jf.: (hans) Næve . . lignede en Smedehammer. LMoltke.OT.419. -herd, en.

herd (I.2) i en smedeesse, en smedeovn. Tekn MarO. -hus, et. (ænyd. smede-, smidehus, oldn. smidār, smiðjuhús; nu især dial., jf. Feilb. u. smedeesse) en smeds værksted; smedje; ogs. om (by)smedens bolig (Feilb.; jf. I. -sted). DL.6—21—1 (se u. Møllehus). Alle Smedehuse . . skal staae frit. Brandforordn. 1792. §4. Dania.IX.197. Pont.DR.II.23. -ild, en. ild paa en smedeesse. Til at blæse til Smedeilden anvendes ofte Centrifugablæsere. Sal.*III.501. -jord, en. (jf. -lod) m. h. t. ældre tiders forhold paa landet: jordstykke(r), som blev overladt bysmeden som (en del af hans) løn. Cit.1780.(Vider.I.453). DanskUdsyn.1926.14. AarbFrbrøg.1939.I.100. -jærn, et. (jf. fsv. smidhis järn) jærn med ringe kulindhold (under 1/2 %), som let lader sig smede; smedeligt jærn (spec.: stangjærn); i fagl. spr. bruges nu: staal. Stibolt.(KSelsk.NyeSkr.I.230). IngBygn. 1939.159.sp.1. || gen. smedejærns som adj. ell. I. del af ssgr.; fx.: Smedejærns-affald (Bl&T.). -gelænder, -gitter, -plade, -ræk-værk (Schand.BS.26) -rør, -stang, -karl, en. (nu dial.) dels (jf. Karl 4.3): medhjælper hos en smed; smedesvend. FrGrundtv.LK.209. || dels: tjenestekarl, som en „smedemand“ skulde stille til hjælp for bysmeden. UjF. -knægt, en. (efter ty. schmiedeknecht; jf. -karl beg.; nu næppe br.) d. s. s. -svend; nedsæt.: Pflug.DP.426. -korn, et. m. h. t. 30 ældre tiders forhold paa landet: korn, som leveredes (by)smeden som (en del af hans) løn. MO. Feilb. Nationalmus.A.1937.85. -kram, et. (sj.) smedede varer (solgt af omvændende (smede) som bissekram); smedetøj (3). Holstein.(IsiSagaer.II.59). -kul, et ell. (især) pl. (oldn. smidarkoll) smaa, stærkt bagende kul, som egner sig til brug i smede-esser. Lucopp.TB.B4r. Goldschm.VII.478. Thaulow.MO.136.254. -lav, et. 1) (glda. smethie laff, smithie lagh (Skraaer.II.268. 270); sml. -gilde 2) lav (II) af smede(mestre). Cit.1702.(KbhDipl.VII.695). Krak.1940.2634. 2) m. h. t. ældre tiders forhold paa landet: sammenslutning, lag (5.1), af bymænd, der ejede smedjen og lønede bysmeden. DSt.1904.225. smedeligt, adj. [sme'dali] (til IV. smede 1; fagl.) d. s. s. smedbar (jf. smidig 1.1). vAph.(1772).111. Wagn.Tekn.103. smedeligt jærn olgn., jærn, der lader sig behandle ved smedning; smedejærn (i modsætn. til Støbejærn); i fagl. spr. bruges nu: staal. Sal.XVI.386. Suenson.B.II.199. || hertil Smedelighed. vAph.(1772).111. Wagn. Tekn.296. Thaulow.MO.123. jf. Smedeligkedsprøve. Sal.*XXI.790. Smede-lod, en. m. h. t. ældre tiders forhold paa landet: bysmedens jordlod; smedejord. Feilb.BL.187. AarbLøllF.1937.114. -loppe, en. (jf. -lus; især dial.) navnlig i flt., om gnister fra ilden og skæl af gloende jærn, der springer ud fra ambolten. AntNiels. Landhaandværkerne.(1889).40. Gravl.Bysens Bedste.(1929).23. Feilb. -lus, en. (dial.)

d. s. Uff. **-mand**, en. m. h. t. ældre tiders forhold: bymand, der var medlem af et smedelarv (2). PRMøll.SS.8. Smeden (fik) en fast aarlig Lon i Naturalier, efter som Akkorden med hans Smedemænd, Byens Gaardmænd, lød. Nationalmus.A.1937.84. **-messing**, et. en. (☉, l. br.) messinglegering med 35-40 % zink, der lader sig smede varmt. Wagn.Tekn. 107. **-mester**, en. person med jaguddannelse, der driver selvstændig virksomhed som smed. Amberg.II.479. HFB.1936.366. om kobbersmedemester: Hostr.G.34. **-ovn**, en. (fsv. smidhio ugn) lukket esse, flamme-ell. smeltetovn i en smedje. vAph.(1759). Thaulow.MO. 256.281. **-plet**, en. ruhed fra smedningen paa blankt forarbejdede beslag ell. maskindele (hidrørende fra at det smedede raemene har været af saa smaa dimensioner, at forarbejdningen ikke overalt har kunnet frembringe rene flader). MilTeknO. Bl&T. **-presse**, en. (☉ presse (I.3.1) til bearbejdning af smedegods. Sal.XIV.614. Hannover.Tekn.61.144.

Smeder, en. flt. **-e**. person, som smeder. 1) (smed.) til IV. smede 1. Krist.DF.109. Grunh.Besl.64. især: den, der ved smedearbejde, som udføres af flere, arbejder med haandhammeren, smedehammeren; formand for arbejdet. Wagn.Tekn.126. TeknMarO. 2) (sj.) til IV. smede 4; jf. enhver er sin egen lykkes smed (u. I. Lykke 3): Helten kæmper Frihedens Kamp og er Medsmeder af sin Skjæbne. ClWilkins.Æst.220. **Smederi**, et. flt. **-er**. vbs. til IV. smede; dels (især dial.): smedning som profession; virksomhed som smed; dels (dagl.): stærk hamren, banken i en smedje; ogs. (især i ssg. som Kobbersmederi) om værketsted, smedjen. BornhHaandEr.68. Gravl.EB.106. (han) har drevet Smederiet. AarbVejle.1920. 64. flere af Virksomhederne f. Eks. Smederi og andre fremkaldte en Del Støj. Tidsskr.f. da.Sygehuse.1936.36.sp.1.

Smede-sinder, pl. (ogs. **-sinde**. JL Mansa.Have-Katekismus.(1787).100. jf. Feilb. **Smedje-**. Smidje-sinder. HesteL.(1703).A7r. jf. Feilb.). (ænyd. smede- (Aroboe.Davids Psalter.(1623).Rr3^o), smidde- og smediesinder, fsv. smidhio sinder; jf. -grus, -loppe, -skæl; nu dial.) affald fra smedning; hammer-skæl og (jf. Sinder 2) slagger. Moth.S535. VSO. man pløjede Smedesinner op, der hvor Smedien havde stået. AarbVejle.1920. 63. **-skæl**, et. især i flt., om skæl (I.5.3), der slaas af ved smedning; (alm.:) glød-, hammerskæl. Amberg. De snorrette Gange (i haven) vare bestrøede med Smedeskæl fra hans eget Knivsmed-Værksted. Ing.PO. I.48. Svedstrup.EG.I.61. FrGrundtv.LK.208. **-slagge**, en. (ogs. **Smedje-**. Aarb.1922.16. 38.75). (ty. schmiedeschlacke, jf. sv. smedjeslagge, hammerskæl, eng. smithy-slack, -slag; sml. -grus, -sinder; l. br.) slagge (I.1) fra en smedje; jærnslagge. Mohr&Nissen.Ty.-da.Ord-bog.II.(1904).522. Smedeslak og Hammer-

skiel.Thiele.II.181. I. **-sted**, et. (Smedje-, se ndf.). (til Smødje; dial.) plads, hvor en smedje staar; smedje med tilhørende bygninger. Ude paa Marken . . laa Smedestedet, hvor Johannes var fra. Stuehuset var kun lille . . Smedjen var et godt Stykke derfra, for Sikkerheds Skyld i Ildebrandstilfælde. AntNiels.Strøgods.(1870).5. AarbFrborg.1940.102. jf.: smedstæds bygning. Cit.1758.(Vider.II.453). (den gamle smed) fik lidt Aftægt fra Vognfabrikken, som dentid, han var til (☉: var smed), var hans Smediested. Gravl.EB.106. II. **-sted**, et. (ænyd. smed(j)sted, glæd. smidæ stædh (Postil.95); 2. led er glæd. sted, ambolt, jf. oldn. steði) † ambolt (1). vAph.(1759). Smede (☉: smedje) har næsten hver (islandsk) Bonde, men Smedestedet er almindelig en stor Kampsteen, og den saa kaldte store Slægge er en mindre Steen. PhysBibl.XXII.92. † **-stok**, en. (ænyd. smediastok, ty. schmiedestock) d. s. s. -blok. Moth.S535. **-stykke**, et. ☉ stykke smedegods. Sal.XIII.378. TeknO. **-svend**, en. (glæd. smedhe-, smethieswen (Skraer.II.81.115), fsv. smidha sven, jf. oldn. smidjusveinn, smededreng; sml. -karl, -knægt) haandværkssvend, der er uddannet som smed. dend stoere Forhammer, hvilken een Smidde Svend svingede. Æreboe.13. Drachm.PVII. Pol.¹⁰.1940.3.sp.2. om kobbersmedesvend: Hostr.G.71. **-takt**, en. spec. om det tempo og den rækkefølge, hvori slagene falder, naar flere smede hamrer et smedestykke, anført af smederen (1). OrdbS. **-tang**, en. (ænyd. smedietang) om (hver af) de forsk. tænger, hvormed smeden tager godset fra essen og fastholder det under smedningen. Moth.S 535. Drachm.PV.22. Hannover.Tekn.146. jf.: de to Matroser . . greb ham med Næver som Smedetænger. Tandr.ProfetenJonas.(1937).59. **-tap**, en. skrue, hvis gænger er skaaret i fuld dybde paa hele længden, og som bruges som bor. Haandv.232. **-temperatur**, en. (jf. -varme) varmegrad, ved hvilken metal (navnlig: jærn) er smedeligt. Thaulow.MO. 412. **-trug**, et. (ænyd. smedetrov; nu næppe br.) essetrug. Moth.S535. Gram.Nucleus.701. **-tøj**, et. (fsv. smidha tyg i bet. 2, ty. schmiede(ge)zeug) 1) (dagl.) en smeds arbejdstøj. 2) en smeds redskaber (og materialer). vAph. (1764). *din Hammer og dit Smedetøj. Soph Clauss.D.96. 3) (dial.) d. s. s. -kram. Ant Niels.Landhaandværkerne.(1889).42. Uff. **-varme**, en. d. s. s. -temperatur. Smedning af Hurtigstaal. Smedevarmen ligger ved 1000°. Bildsoe.Smedebogen.(1928).23. **-vogn**, en. vogn, hvorpaa smedeværktøj m. m. køres. (Kalk.V955). spec. (x, foræld.): et i jellen medført køretøj med udstyr til grov- og beslag-smedje. MilTeknO. MR.1841.77. Sal.*XXI. 790. **-værk**, et. (jf. oldn. smidjuverk, arbejde i en smedje, eng. smithy work, ty. schmiedewerk; nu næppe br.) smedede sager; smedearbejde (2). Holb.Staat.540. **-værk-**

sted, et. (ænyd. d. s.) *Holb.DH.II.904. TeknO.* || i sammenligning (navnlig m. tanke paa (hovedpine forvoldt af) stærk larm). *Holb. Ep.IV.397.* Mit Hoved var som et Smedeværksted, og hver Nerve fik et ordentligt Hammerslag. *HCAnd.BC.II.282.* -**værktøj**, et. *MR.1832.157.* Smedeværktøj . . Tænger, Sænker . . Mejsler, Dørslag m. m. *Hannover.Tekn.145.*

Smedie, en. se Smedje.

smedig, adj. se smidig.

Smeding, en. se Smedning.

Smedje ell. **Smedie**, en. [smedjø] ell. (glågs., dial.; sml. ogs. *Aarb.1885.288. TjF. 3R.V.91*) [sme(ˈ)ðə] (tidligere ofte (og endnu som gengivelse af dial.) skrevet **Smedde**. *MR.1761.222. Rask.NSO.89. Grundtv.PS.VI. 237. jf. SjællBond.128. Smede. Sort.Poet.79. Holb.Kandst.IV.9. Reiser.IV.59. PhysBibl. XXII.92. jf. VSO. samt Kok.DFspr.I.374. Krist.Ordspr.303. UnivBl.I.372. Thorsen.64. Korch.LL.123. — nu kun dial. Smidde. Moth. S534. Reenb.I.168. LTid.1726.603.1737.44. Smide. Brännich.M.254. jf. te smides. Krist. Ordspr.164 samt Feilb. — † (jf. dog Feilb.) **Smid(d)le**. *Æreboe.13. Clitau.PT.140. Lode.NT.342. Oehl.Prom.I.5. sa.Fyensreisen. (1835).86*). flt. -r. (ænyd. smedie, smid(i)je ofl., glåds. smedie (*Lucid.52*), smidie (*Brøndum-Nielsen.GG.I.269*), oldn. smidja, eng. (laant fra nord.) smithy, jf. ty. schmiede; til IV. smede) **sted**, hvor smedning foregaar; navnlig: bygning, hvor en grov-ell. klejnsmed har sit værksted; *smedeværksted*; ogs. om andre i metal arbejdende haandværkeres værksteder (jf. fx. Guld-, Kobbersmedje); ofte om større værksted, nu spec. om del af fabrik, hvor smedning af (større) genstande foregaar (jf. fx. Anker-, Kedel-, Maskinsmedje.) i Smidien, hvor Svennen stod og hug Stang Jern over. *Æreboe.13.* Paa Krud antages ingen Assurance, og i visse Henseender ei heller for Bryggerier, Bagerier, Smedder og Brændeviinsbrænderier. *Nørreg. Privatr. III. 305. Schal-dem.CN.80.* Smeden brændte af. *VSO.* Smedien udsendte Funke af den sorte Skorsteen. *Goldschm.Hjl.II.235.* Støberiet, Smedjen og Staalværket (i maskinfabrikken). *Pol. 21/1940.II.sp.3.* om mindre, transportabelt værksted; i ssg. som Feltsmedje. *MR.1827. 107.* || efter gr.-romersk mytologi, om steder, især bjerge, navnlig: vulkaner, der mentes at være overnaturlige væseners (især: Hefaistos's, Vulkan's) smedeværksteder. *Reenb.I.168.* Ætna er bleven anset for Vulcani Smidde. *LTid. 1737.44.* et Bjerg, hvor . . . denne mytiske Person (s: Vølund smed), ligesom andre kunstige Dværge, havde sin Smedde. *Grundtv. PS.VI.237. jf. fig. gruppe: den flammende Smidie, hvor Tordenen beredes. Lode.NT. 342.* || i sammenligninger ell. billedl.; dels m. tanke paa ilden og støjen i et smedeværksted. mener du, at du staar i en Smedde, og taler (s: siden du er saa grov). *Holb.Kandst.IV.9.**

en Smede er en Afbildning af Helvede. *Bagges.DVX.388. dels (jf. I. Smed 2) om sted, hvor noget formes, planlægges, tilrettelægges: den rette smedje, (jf. ty. die rechte smiede; nu næppe br.) den rette plads; det rette forum.* *Skuespill var rette Form og Smede, | Hvor Sproget dannet blev saa vel i fordem Tide, | Som det blir i vor Tid. *Holb. NP.A4^v. Cit.1820.(Hjort.B.I.60).* talem. (nu næppe br.): Jeg vel veed, huad smedde det er smeddet udi s: hvor det er spunden. *Rostgaard.Lez.SI87b. jf. Reenb.I.168.* || † i videre anv., om behandlingen af materiale, fremgangsmaaden i et smedeværksted olyn.: smedning. Halv-Tydsk Smidning . . Færksstykkerne vendes og gøres til Smelte, ligesom i den Tydske Smide. *Brännich.M.254.*

Smedje- ell. **Smedie-**, i ssg. kun i jaa tilfælde, se Smedjefugl; endvidere kan nævnes: Smedjehytte (*NPWiwel.R.254*), -skorsten (*LovNr.35^{1/2}.1889.§8. Feilb.(u. smedeses)*). || om vekslen ell. sammenfald med Smede- s. d. -**bælg**, en. se Smedebælg. -**fugl**, en. (jf. I. Smed 3.1 samt Smedegaas; dial.) $\frac{3}{4}$ hvid vipstjært; *Motacilla alba. Kjør-bøll.235. Feilb.III.405. DF.XI.15.* -**sinder**, -**slagge**, -**sted**, se Smede-sinder, -slagge, I. -sted.

Smedning, en. (nu kun dial. **Smeding**. *Feilb. jf. Smidding. LTid.1725.51.* nu næppe br. **Smidding**. *Brännich.M.251. Amberg.*) flt. (i bet. 1; l. br.) -er. vbs. til IV. smede (jf. Smederi); især: 1) til IV. smede 1-2; ogs. (dial.) mere konkr., om smedearbejde (*Feilb.*). Smedning kan ske enten med Haandkraft eller ved Maskiner. *OpjB.VII.13.* Skøens Smedning. *Grunth.Best. 61. 2*) (vel.) til IV. smede 4, om bevægelsesfejl hos heste, hvorved baghov slaas mod forsko. *MøllH.V271. Grunth.Best.78.*

Smejs, subst. [smai's] (fra ty. schmeiss, vbs. til ty. schmeissen, kaste, slaa (se V. smide); jf. dial. smejs, slaa. *UjF.*; sml. Gesmejs samt I. Smid; nu dial.) slag (af pisk, stok); klø; prygl. (jeg) fik Leilighed til at beundre den Enes Færdighed i at give, den Andens Routine i at modtage „Smeis“. *Oversk.L.170.* (han vilde) give mig „saadan Smeis, at det skulde knage i alle mine Ribbeen“. *smst.175. Feilb. UjF.*

Smeld(e), **smelde** ofl., se Smæld(e), II. smælde osv.

Smelder, pl. se II. Smelter.

I. Smelt, en. [smæl'd] (nu vist kun no. **Smelte**. jf. *VSO. S&B. Larsen.* flt. d. s. (*Huusm.(1793).154. Lieberkind.DVIV.427. jf. Feilb.*) ell. -er ([Büchner.] Børne-Koppernes Indpodning. (1778).31. *BøvP.III.586. Saa-by.* jf. *Feilb. i rim (sml. u. I. Helt): Krist. BRL.291. UjF.*) (ænyd. d. s., eng. smelt, jf. no. smelte, ty. schmelte; maaske til III. smelte 3.2 og navnet p. gr. af fiskens bløde kød) $\frac{3}{4}$ laksefiskens *Osmerus eperlamis*; ogs. om nærstaaende, amerikanske arter (*BøvP.*

III.586); † om en torskeart (Nemnich.). *Recnb.1.5.* Om Hvidlinger, Smelt, smaae Torsk eller slige smaae bløde Fisk at koge. *Huusm.(1793).154.* Smælten er vor mindste Lakseart. *Fedders.FP.99. Spärck.ND.487.* helt og smelt de gaar i dans *olgn.*, se I. Helt. || fed som en smelt (*muligvis af anden oprindelse, jf. ænyd. og dial. smeltfed (Kalk.IV13. Moth.S532. Thorsen.175), der hører til III. smelte, egl.: smeltende fed; sml. smældfed; dial.) meget fed. (hun)* var forresten et stort, skønt Kvindfolk, fed som en Smelt var hun. *Kirk.F.200. Feilb.*

II. Smelt, et (især i bet. 1-2) ell. en (især i bet. 3: *MO. S&B. jf. Istersmelt; se ogs. bet. 5).* [smæl'd] (i bet. 4 næsten kun *Smelte*, en. [ismældø] † i bet. 3: *VSO.VI.545. jf. Glassmelte).* fl. (i bet. 2-5) **-er.** (oldn. smelt, n., *emaille, ty. schmelz, m., emaille, jf. sv. smälta i bet. 4, no. smelte,* 20 *masse, ty. schmelze, smeltning, smeltet masse; til III. smelte; jf. Smalte, II. Smult) 1) (sj.) som vbs. til III. smelte 3; ogs.: smeltende masse. en Vinterdag med Snesmelt ud ad Vejene. Bjørnhof. MølogRust.(1935).141. 2) (nu næppe br.) smeltet fedt; ogs.: fedt tilberedt ved afsmeltning. Smeltet af Sviin og Gæs er meget skadeligere for Maven end Smør. Schlüter. Mavekrampe.(overs.1797).77. Disse Smelter (o: slags fedt) ere meget 30 lækkere for Tungen, end Smørret.smst. *VSO.VI.547. jf. smst.560. 3) (nu næppe br.) emaille; navnlig: farve til indbrænding i porcelæn; smalte. VSO. MO. || om emaillelag paa skaldyrs skal. vAph.Nath.VII.215. 4) (jærn)masse, der smeltes (LTid.1762.62); især: luppe (I). Brünnich.M.251.254f. OpfB.V.88.444. Ved Svejsejærn og -staaal sker Forædlingen i to Operationer, først behandles den enkelte Smelte fra Ferskningen eller Lupe fra Pudlingen, dernæst svejses flere Smelter eller Luper sammen. Wagn.Tekn.404. Sal.XI.310. 5) (jf. u. III. smelte 1.2; foræld.) sukkeropløsning (fx. brugt ved raffinering). Den Sukkeropløsning, som bragtes (ved farin-fremstilling) kaldte Arbejderne for „Smelten“. *OrdbS. jf. (ftt.?): „smeltet Sukker“ eller „Smelter“. Wilkens. Runkelroer.Nr.1.(1836).175.***

Smelt-, i ssg. 1) [smæl'd-] (ogs. 50 *Smelte-*, [ismældø-] Smelte-Nedgarn. *Fiskeri-udv.(1874).Bilag.II.9.* (zool. ell. fisk.) af I. Smelt; fx. Smelt-fiskeri, -slægt. 2) [ismæld-] (ogs. *Smelte-*, se u. Smelt-glas, -værk. *Smelts-*, se *Smelts-blaat*, -glasur). (nu sj.) af II. Smelt 3; se Smelt-farve, -glas, -maleri, -værk. 3) † (sml. dog smeltbar) af III. smelte; se u. Smelte-hede, -hytte, -ild, -kunstner, -middel, -ovn, -væsen; jf. smeltbar. **-bar**, adj. (jf. ty. schmelzbar; til III. smelte; 60 *nu l. br.) om metal: smeltelig. vAph.(1772).III. Larsen. især i Smeltbarhed. vAph.(1772). III. Ethvert Metal har sin egen Grad af Smeltbarhed. PhysBibl.IV.179. Sal.XIII.43.*

I. Smelte, en. se I. Smelt.

II. Smelte, en. se II. Smelt.

III. smelte, v. [ismældø] **-ede. vbs. -niug** (s. d.) ell. † **-else** (LTid.1749.229), jf. II. Smelt 1, *Smelteri.* (æda. smæltæ, *trans. (AM. Mariakl. Harp.Kr.118) og intr. (smst.47.119.130), sv. smälta, ty. schmelzen, jf. engl. smelt samt sen. oldn. smeltr, part. adj., emaillet; egl. opstaaet ved sammenfald af to verber, et trans., svagtbøjet (jf. fsv. smälta, præt. smälte), og et intr., stærktbøjet (jf. fsv. smälta, præt. smalt, samt sdjy. smelte, præt. smelt ell. smult, part. smolten ell. smulten. Feilb.); vist nok sideform til oldn. melta (præt. malt), fordeje, eng. melt, smelle, sml. Malt; besl. m. Emaile, II. Smelt, II. Smult, III. smult, jf. ogs. I. Smelt)*

1) bringe til at gaa over i flydende tilstandsform; bevirke, at noget gaar i opløsning. 1.) ved opvarmning, hede bringe (et stof i fast form) til at flyde; navnlig m. h. t. metal (mineral): opvarme til et vist punkt, smeltepunktet, hvorefter det bliver flydende; undertiden ogs.: omsmelte; i alm. spr. ogs. m. h. t. andre stoffer, dels m. h. t. stoffer som beg, smør („amorje stoffer“), der gradvis bliver bløde og flydende, dels m. h. t. krystallinske stoffer som is og sne: (op)tø. (han lod) cassere og smelte alle Klokker. *Hob.Hh.I.172.* endeel Sølf blev smeltet og adfrevet. *Slange.ChrIV.812. *Solen smelter ei din (o: fjældegnens) Sne. Ev.(1914).III.19. *De (o: dværgene) smelted Sandet ved Ildens Glød. Oehl.XXIX.134. smeltet Talg. VareL.*485. smeltet Voks.smst. || smelte is olgn. Han udkaster sin Iis, (han) smelter den. *Ps.147.18. jf.: *af dine Vunder | Væld udsprang til stort Vidunder, | Mægtig til hver Steen at vælte, | Til Iis-Bjerge selv at smelte. Grundtv. SS.I.455. i billedl. anv., se Is 2.2. smelte smør: vAph.(1764). MO. især i part., om smør til madlavning: vAph.(1759).426. Const. Kogeb.*(1920).180. jf.: den synkende Sol lægger et Skær som af smeltet Smør over hver Vandpyt og Groft. *Pont.Sk.4 samt (jf. u. bræde 1): (versene) gik siden som smeltet Smør i det nittende Aarhundredes litterære Jøder. VilhAnd.Litt.II.809. † talem. (kunne) smelte smør i munden, (jf. nt. he kann noch eben botter in den mund smolten; sml. ogs. bet. 1.2) som udtr. for, at man endnu kan spise, ikke er helt affældig, endnu kan tage del i livets nydelser. Hand er ei så gammel, at hand jo kand smelte smør i munden endnu. *Moth.S532. jf.: *De fleeste (o: gamle jomfruer) bleve dog ved Prøve-Steen befunden, | At have smeltet Smør for mangan Gang i Munden (o: at have været losagtige). Cit.1719.(Thott*1525.366). || m. tanke paa resultatet. (hvo som) smelter falskt Guld, eller Sølv (o: forfalsker det ved tilsætning af ringere metaller). *DL.6—18—1. især i forb. m. til: Jern hentes af Støvet, og Stene, som smeltes (1931: smeltes om) til Kobber.*****

Job.28.2. *Sølvet, der stod paa hans Bord, smeltedes hurtigt til Mønt. *Bagger.II.331.*

1.2) uden paa virkning af ild berivke, at noget ændre sin tilstandsform; især: bringe til at opløse sig i sine bestanddele; nu navnlig, spec. (☉) m. h. t. sukker: opløse (i vædske). (Cleopatra) smeltede og drak en dyrebare Perle. *Lodde.NT.140. Wilkens.Runkelroer.Nr.1.(1836).175.* smelte Sukker i Vand, Viin. *MO. Limpulver (har) kun nodig at „smeltes“*, d. v. s. opløses i varmt Vand, for straks at være brugelig. *Haandgern.54.* || (efter sv. smälta (ell. ånyd. glä. smelte); sj.) for-døje. jf.: Vi andre må væsentlig indskrænke os til at nyde . . . frugterne af hans arbejde, hvis vi ellers kunne smelte dem. *Barfod.Sv Grundtvig.(1883).41.* || smeltet tøj, se Tøj.

2) billedl. anv. af bet. 1.1 (og 1.2). 2.1) ud-sætte for en (om smeltning mindende) udvikling; lade undergaa en forandring; omdanne. Saaledes blev da Adelstanden af begge Slags sammenblandet, og smeltet udi eet. *Gram.(KSelskSkr.II.278).* || især (bibl.): prøve; lutre; hjemsøge. jeg vil . . . oppuste min Vredes Ild over Eder, og I skulle smeltes derinde. *Ez.22.21.* *Den store Mester kommer, | Som smelter Sjæl og Sind. *Ing. RSE.VII.230. Es.48.10(1931).* 2.2) (jf. bet. 1.2; nu sj.) virke opløsende, svækkende paa; faa til at svinde; mindske. Mangel paa behørig Forpleining . . . kand smelte det . . . beste Krigs-Folk. *PvHaven.RR.232.* *Hvor yndig straaler Friheds klare Sol! | Og smelter Taagen med sin Himmelluel *Blich.(1920). V.204. 2.3) ☉ om indvirkning paa sindet; egl. m. h. t. trods, halsstarrighed: faa til at svinde; i videre anv.: oprække blide(re) følelser (hos); blodgøre; formilde; røre; tidligere ogs. gøre dybt indtryk paa; bevæge. (ofte i forb. som smelte ens bryst, hjerte). vi . . . var smeltet af Angst over denne Fangis fæle Halsstarrighed. *RasmWinth.S.92.* *Nu smelter I min Stoltthed med Jer Godhed. *Oehl. ND.341.* *Jer Godhed smelter mig til Taarer. *Hauch.Æ.85.* *O Foraar, som favner alt levende ind | og smelter i Smil det forhærdede Sind. *LCNiels.VLM.54.* || (delvis til bet. 4) part. smeltet som adj.: bevæget; rørt. *Du har sagt med smeltet Bryst, | At i Hjemmet ene findes | Rolighedens stille Lyst. *Oehl. XIX.262.* *sjelden har et Haandtryk, | Et venligt Blik, | End sjeldnere en smeltet Menneskesjæl | Betalt mig for min Sang. *Hauch.SD.I.106.* jf.: *Om Elskov Fuglen synger | Med smeltet Røst. *Heib.Poet.IV.393.**

3) intr. (ell. tidligere ofte (navnlig bibl.) i pass.): gaa over i en anden form; gaa i opløsning. 3.1) svarende til bet. 1.1; om stof: blive flydende efter stærk opvarmning, ved hede; gradvis blive blod og flydende; om is, sne: tø. *Visd.19.20.* Man siger baade, at en Ting smelter af Hede, og, at den smelter for Hede. *Høysg.S.317.* udi maadelig Ild smelte (granat-arter) for sig alle til en

sort Slagge. *Brünnich.M.59.* *Hver (o: af børnene) har i Haanden et Smørrebrød, som de fortære derude; | Smørret smelter i Solens Brand. *HCAnd.SS.XII.99.* *Nu lader Gud Sneen smelte. *ThorLa.SD.41.* Beg . . . smelter ved ca. 40°. *VareL.74.* isen smelter (ell. smeltes. *Pflug.DP.42).* se Is 2.2. jf.: *Iis-bloinsten (o: paa ruden) smelter ved Kindens Brand (o: ved berøring med den varme kind). *HCAnd.SS.XII.65.* || i sammenligning; navnlig i forb. som smelte som voks. Bjerge smeltede som Vox for Herrens Ansigt. *Ps.97.5.* sml. bet. 4: *Da smelted, som Vox for Solen, | Stenhjertet i Kongens Bryst. *Ing.DM.23.* *da vi kom til Fjældet, som jeg fornåm dets Glød, | smelted som Vox mig Modet. *Gjel.Br.153.* jf.: *Af Afmagt — som et Vox — begyndte han at smelte. *CeladonogCloris.(1771).4r.* || (jf. u. bet. 3.2; dagl.) om person: jeg er ved at smelte af varme || (bibl.) om ødelæggelse, undergang. Bjergene skjælvte for ham, og Høiene smelte (1931: staar og svajer). *Nah.1.5.* Guds Dags Tilkommelse, paa hvilken . . . Elementerne (skal) komme i Brand og smeltes (1907: smelte). *2Pet.3.12. 3.2) svarende til bet. 1.2: gaa i opløsning; opløses. Salt, Sukker smelter i Vand. vAph.(1772).III. D&H.* || (nu sj.) om (stoffer i) legemet. Lad ham gaa, som en snegle, der smeltes (1871: opløses). *Ps.58.9(Chr.VI).* Vores Hofmester . . . som var meget feed, smeltede Fittet i Livet udj, saa hand døde af et stærk Slag. *Æreboe.146.* jf.: *, „Det lyner, Herre, — lyner stærkt i Øst.“ | — „Jaja; vi smelter ikke for en Bløde.“ *Recke.DE.146.* || (især bibl.) om tilintetgørelse, henfald, forsvinden. hans baand smeltede (1871: smuldre og faldt) af hans hænder. *Dom.15.14(Chr.VI). Oehl.XXXI.32.* || om mad: blive optøst ved fordejelse; især i forb. som smelte i munden, paa tungen. Dekkel (o: postejskorpe) som smelter under Tandem. *KomGrønneg.II.378.* hvad det er for en dejlig Kage! den smelter ordentlig i Munden. *Hostr.G.165.* den Konditor, der kender Hemmeligheden ved at faa Wienerbrødet til at „smelte paa Tungen“. *Konditorlaugets Medlemsblad.1/1938.8.* den snehvide Fedekål smeltede som Smør paa Tungen. *Fleuron.KO.138.*

4) (sml. bet. 2) billedl. anv. af bet. 3. vi (kan) benytte os af flere Former, hvilke vel ofte smelte i hinanden (alm.: smelter sammen), men som dog tilstrækkelig kunne adskilles. *Mynst.PK.447.* || (jf. bet. 2.2) svinde; smuldre hen; blive til intet. Min Ængsteligthed for Udkommet vil tiltage altsom Pengene smelte, og jeg gaar mere Syd paa. *HCAnd.BC.I.131.* alle Hindringer smelter for den hellige Ild, der er tændt i Videnskabsmanden. *GBang.EK.II.355.* || navnlig svarende til bet. 2.3; dels om trods, halsstarrighed: svinde hen; dels (og især) om sindet i det hele: blive opfyldt af blide(re)

følelser; blive bevæget, rørt. *lad mit Hierte | smelte ved min Jesu Smerte. *Ew. Skr. I. 267.* *ikke . . anstaaer det dig | I omme Medynk qvindelig at smelte. *Rahb. MSt. 209.* „hun gælder for at være Kurhusets første Skonhed“. S. smeltede lidt; den gamle Politimand havde en lille Svaghed for smukke Kvinder. *Rosenkrantz. AS. 15.* || (nu især i præes. part., se bet. 5.3) om tone: lyde bevægende, smeltende. *Huldt gjennem Dale | Tonernes Tale | Smelte og jublende klingel | *Winth. I. 221.*

5) part. smeltende som adj. i særlige anv. 5.1) (jf. bet. 1.1) om varme, temperatur, (navnlig) sommervarme: meget stærk; gløende; „stegende“, denne smeltende Hede — denne bagende Sol. *Drachm. BK. 55.* De derovre. (1912). 57. || som adv. en smeltende hed Julidag. *Bornh. Samlinger. XII. (1918). 150.* 5.2) (jf. bet. 3) som er ved at blive flydende, ved at opløses. Føret med al den smeltende Sne (var) glat. *Pol. 23/1940. 5. sp. 3.* || (jf. bet. 3.2 slutn.) om fødevarer: som let opløses (i munden). Kød (o: hos pære): lidt gult, meget saftigt og fuldt smeltende. *CMathies. DF. II. 229. 5.3* (jf. lign. anv. af eng. melting, ty. schmelzend; især poet., højt.) til bet. 2.3 og 4: som er udtryk for, vidner om bevægelse, grebthed og (ell.) virker gribende, rørende; navnlig om stemme og toner: *Kan Sangens Gudinde | Med smeltende Toner belønne det Skiød, | Hvoraf min Lyksalighed flød? *Ew. (1914). III. 90.* *Alle, som hørte min smeltende Harpe, | Smiilte og græd. *smst. 230.* *Hør, hvor Nattergalens Kvad | Smeltende og liffig toner! *Grundtv. PS. I. 117.* *Jomfruens smeltende Røst. *Ing. RSE. VI. 203.* et maanebelyst, lille og smeltende Smil over hendes Læber. *ORung. ST. 41.* jf.: *Droslen smeltende i Busken klager. *Ploug. VVI. 163.* || i videre anv., om form, farve. (Leonardos) Madonna med Barnet (er) ren og smeltende Idyl. *Brandes. MB. 154.* smeltende, smægtende Nuancer af grønt, lakserødt og magenta. *Plakatudstillingen. (1918). 20.*

6) smelte af (jf. afsmelte). 6.1) trans.; navnlig m. h. t. fedtstof: gøre flydende ved smeltning ell. (især) skille fra noget andet, udskille ved smeltning. *VSO. I. 107.* en Svineflomme . . blev smeltet af med Løg og Æbler. *IBentzon. GH. 75.* m. obj.-skifte: Sælerne blev smeltet af til Tran. *Fynsk Hjemstavn. 1939. 187. 6.2* (sj.) intr.: d. s. s. smelte bort (2). Naar Solen kaster sine Straaler paa Biergene, smæltet Sneen af. *VSO. I. 107.*

7) smelte bort (jf. bortsmelte). 7.1) (sj.) trans. Solen smæltet Sneen bort. *VSO. I. 469.* 7.2) intr.: opløses, forsvinde ved smeltning. *Moth. S532.* I Tøveir smelter Sneen bort. *VSO. I. 469. Sal. IX. 791.* || (jf. bet. 3.2 slutn.; nu næppe br.) om fødemiddel. søde Castanier, som smelter bort i Munden. *Pflug. DP. 490.* || (jf. bet. 4) billedl.: svinde bort; om forraad, kapital: stadig formindskes og

blive til intet. Indkomsterne . . smelte bort . . for Staten, inden de kunne komme til Brug og Nytte. *Schytt. IR. II. 239.* En stovt Friserbonde eller en hvidklædt Berlinerdam smeltede bort i Lyngen eller i Sandet. *Rord. HS. 84.* om sindsstemning: dog skal Hiertet ikke deles, ikke smelte bort, i nogen af disse forskellige Følelser. *Mynst. Prædikener. (1853). 14.* (hans) Ærgrelse smeltede bort. *Buchh. Vanda Venzel. (1939). 208.*

8) smelte hen (jf. hensmelte); vist kun intr.; i egl. bet., svarende til bet. 3.1: *VSO. I. 107.* Sneen smæltet hen efterhaanden. *smst. II. 555.* || i sammenligning, en tilsøret Gudinde trak om Natten en Kongesøn gjennem Ilden, saa han trivedes vidunderlig om Dagen, til Hemmeligheden blev røbet, da han smeltede hen som Dugg for Soel. *Grundtv. BrS. 195.* Tonerne (fra violinen) smelte hen som Smør i Solen. *RudBay. EP. II. 160.* || (nu næppe br.) om fødevarer. (pøren) smelter hen i Munden. *Fleischer. HB. 409.* || navnlig overf.; dels: formindskes; svinde bort. Om vi (o: et gammelt ægtepar) nu i det samme er der henne (o: dør), saa skal det, vi med megen Møye . . har samlet, splittes ad, og kanske smelte hen baade til den ene og anden. *KbhAftenp. 1784. Nr. 47. I. sp. 1.* *Tusmørket smelter hen for Maaneblik. *Aaestr. SS. V72.* Arven smelter hen under Skifterettens Behandling. *MO. dels (og især) om sindstæmninger: bliver blid(ere); ogs. i forb. m. i, om overgang til anden sindstilstand; om person: give sig hen (i).* *Vreden smelter hen. *Graah. PT. II. 112.* *Graad smeltet hen i Smil, naar Wessels Lune bød. *Bagges. IV. 98.* Man saae hende at smelte hen i Taarer. *VSO. II. 555. Olesen Løkk. NH. I. 177.*

9) smelte ind (jf. indsmelte). 9.1) trans.; dels: indføje ved smeltning; navnlig billedl.: Stilsten Citater fra romerske Historiekrivere, som han har kunnet smelte ind i sin egen Fremstilling. *Tilsk. 1937. I. 271.* || dels (især fagl.): omsmelte (til anden brug). De formastelige Fokiere smeltede (den hellige) Trefod ind. *FrPoulsen. DG. 81. 9.2* intr.: skrumpet, svinde ind ved smeltning; ogs. billedl.: formindskes. *GBang. EK. II. 26.* Hæren er smeltet ind til 10,000 Mand. *D&H.*

10) smelte om, (jf. omsmelte) trans.: smelte paa ny; omdanne ved smeltning. smelte gamle Myndter om. *vAph. (1764).* Sten smeltes om (1871: smeltes) til Kobber. *Job. 28. 2 (1931).*

11) smelte op (jf. opsmelte). 11.1) (sj.) trans.: bringe til at smelte (helt). *Amberg. jf.:* saa sent, at tynd Is allerede dannes — smelter Elvene runde Bassiner op ved deres Munding. *Knud Rasm. G. 187. 11.2* (nu l. br.) intr.: svinde ved smeltning; billedl.: forsvinde; formindskes. de (vil) endelig lade Landets løbende Midler smelte op. *LTid. 1757. 52.* *Amberg.* nu er snemanden helt smeltet op |

12) smelte over, intr.; *dels* (l. br.): *overgaa til anden tilstand ved smeltning*; billedl., i forb. m. i: *gaa over til*. (pigens) Ansigt, hvor den fineste Rosenrødmelte smeltede over i det hvideste Lilieskiær! *Oehl.XXVIII.277*. Han elskede og digtede sig ud i samme åndedræt; hans breve til hende smelter over i vers. *Grønbl.Goethe.II.(1939).228*. || *dels* (jagl.): *briste, ødelægges ved smeltning*. ledningen smeltede over |

13) smelte sammen (nu næppe br. til- sammen. *Forordn.²⁴1761.IV§15*); *jf.* sammensmelte. **13.1) trans.:** *forbinde ved smeltning*; *spec.:* *tilvebringe en legering*. *Amberg*. smelte Metaller sammen. *MO*. Fedt af Daadyr og Raadyr kan . . smeltes sammen med Suppedet. *Const.Kogeb.⁹(1920).69*. || *billedl.* (*videnskabsmændene*) smelter de tusinde smaa Enkeltheder sammen til én stor Skildring. *GBang.EK.II.362*. **13.2) intr.;** *dels:* *blive til en helhed ved smeltning*. de uforbrændelige Dele, som smelter sammen paa Høsten, danner Slagen. *SkibsMask.2*. billedl.: *Høysg.Anh.10*. *For sidste Gang i Elskovs søde Lyst | De smelte sammen, klynget Bryst mod Bryst. *Oehl.XXIV.75*. I hans Bryst smeltede alle hans Følelser . . sammen til én: et ubændigt Raseri. *Riget.²⁸1913.8.sp.3*. || *dels:* *svinde, skrump ind under smeltning*; billedl.: *VidSelskSkr.I,1.265*, i de slette Ar fra 1810—20 smeltede hans Smule Gasje sammen. *Hjort.B.I.98*.

14) smelte til (*jf.* tilsmelte); *trans.:* *bringe i forbindelse med noget andet ved smeltning*; *sammensmelte med*. *Amberg*. ogs.: *tillukke ved smeltning*. *Bl&T*.

15) smelte ud (*jf.* udsmelte). **15.1) trans.:** *udskille fra noget andet ved smeltning*. *Amberg*. *VSO.VII.381*. **15.2) intr.:** *blive flydende (og udskille sig)* ved smeltning. *VSO*. Tinfoliet smelter øjeblikkeligt ud. *GasInd.19*.

Smelte-, i *ssgr.*; om *veksel m.* Smelts. d. || *navnlig* til III. smelte, især (bjergv. og ☉) til III. smelte 1.1 (og 3.1); *saaledes* ogs. Smelte-ovne, -hastighed, -kurve, -maade, -omkostning, -proces, -tid, -udgift. † **-art**, en. *mineral*, der kan anvendes som smeltedmiddel. *KSelskNyeSkr.I.223*. **-bad**, et. (l. br.) det smeltede gods (metal) i en smelteovn; metalbad. *Bl&T*. **-digel**, en. *digel* (1), hvori smeltning foretages. *LTid.1738.74*. mangfoldige chemiske Instrumenter, især Kolber, Retorter, Køleslanger, Smeltedigler. *Hauch.III.100*. *Støberibogen.(1938).323*. || *billedl.;* *navnlig* (*jf.* III. smelte 2.1; *højtid.*) i *udtr.* for *lutring, prøvelse*. *Oehl.I.268*. *Han (∴ den store mester) sidder ved Smeltediglen | Og luttrer Sølvet med Flid. *Ing.RSE.VII.230* (*jf.* Han sidder ved Smeltediglen. *KMunk.60* (*skuespiltilt.*1938)). *New York* . . smeltediglen for alverdens nationer. *Tilsk.1927.I.173*. **-ferskning**, en. *ferskning* (se *ferske* 1.2), *hvorved raajærnet gøres flydende*. *Sal.*

VII.170. **-flamme**, en. (*jf.* -ild; l. br.) *stikeflamme fra blæserør (blæselampe)*, brugt til smeltning. *Bl&T*. **-forsølvning**, en. *forsølvning ved metalbad*. *Hinnerup.Juv.721*. **-glas**, et. se *Metallglas*. **-gods**, et. *raastof, der (skal) smeltes i en smelteovn*. *Thaulow.MO.283.570*. **-grube**, en. *jordåbning i jorden, grube, hvori smeltning foretages (under primitive forhold)*; *herdgrube*. *S&B*. *Bl&T*. **-gryde**, en. *grydelignende beholder, brugt ved smeltning*. *GasInd.3*. om *tjeregryde*: *FDyrlund.(OrdbS.)*. **-guld**, et. (*foræld.*) *guld, der er rensat fra sølv (og andre metaller) ved smeltning*. *Sal.VIII.113*. *jf.:* *som Smeltguld i Draaber | paa den hvide Plønes Sne | er hver eneste Erantis. *BerTid.¹⁴1930.Aft.2.sp.3*. **-hammer**, en. (til II. Smelt 4; *foræld.*) *tung hammer af rujern, anvendt ved udhammer af lupper (smelter)*. *OpfB.¹V.88*. **-hede**, en. († *Smelt*. *VidSelskSkr.II.2.178*). (*ænyd.* smeltehede i bet. „smeltende, meget stærk varme“; nu l. br.) *varmegrad, ved hvilken et legeme smelter; smeltevarme*. Vores stærkeste Kulde er for Qvegsølvet en Smelteheede. *Brünnich.M.206*. *Wagn.Tekn.389*. **-herd**, en. (*foræld.*) *herd* (1.2) i smelteovn ell. esse. *Brünnich.M.254*. *VidSelskSkr.II,1.199*. **-hul**, et. (*jagl.*) *åbning i isflade, fremkommet ved smeltning, optøning*. *EMikkels.ØE.183*. **-hus**, et. (*jf.* -hytte; nu næppe br.) *hus, bygning, hvor smeltning foretages; om rum til fedtsmeltning*: *vAph.(1759).I.472*. Slagtermester H. S. (maa) opføre en Staldbygning med Slagte- og Smeltehus. *MR.1824.51*. **-hytte**, en. († *Smelt*. *Brünnich.M.40.266*). (*jf.* -hus) *større ell. mindre bygning (ved bjergværk), hvor smeltning foretages*. *Moth.S532*. *Holb.DNB.51*. *Gyr.Lemche.S.II.178*. **-ild**, en. († *Smelt*. *VidSelskSkr.II,2.157*). (*jf.* -flamme; især *foræld.*) *ild, hvorved noget smeltes; ild i smelteovn*; ogs.: *smeltehede, -varme*. *vAph.(1759)*. *Brünnich.M.I.17.34*. *KSelskNyeSkr.I.442*. **-jærn**, et. (*ty.* schmelzeisen, *raajærn*; *foræld.*) *dels* (*jf.* -staal) *om flus-, gydejærn*: *vAph.Chym.III.339*. || *dels* om (gammelt) jærn til omsmelting. *Gammelt Smeltejærn*. *MO*. **-kedel**, en. *kedellignende beholder til smeltning, fz. af fedt* (*vAph.(1759)*), *voks* (*VareL.²485*), *skriftmetal* (*GasInd.17*). **-klemme**, en. (til II. Smelt 4; *sml.* -kværn; *foræld.*) *apparat, hvormed smelter (lupper) fastholdes under udhammering (pudling)*. *OpfB.¹V.91*. **-kontakt**, en. (*jagl.*) *elektrisk kontakt* (2) *med smeltet sikring*. *TeknMarO*. **-krater**, et. *jordåbning, der danner sig i den smeltende masse ell. i bunden af ovnen ved smeltning i elektriske ovne*. *Thaulow.MO.616*. **-kunst**, en. 1) (*jf.* -væsen 1; nu sj.) *smeltning (ell. bearbejdning af metal) som haandværk, kunst; metalbearbejdning, -sløbning*. *vAph.(1759).I.472*. *Amberg*. *MO*. 2) [III.1.2] † *kemi (som læren om opløsning)*. *Eilsch.Term.42f.* *vAph.(1759)*. **-kunstner**, en. *jf.* -kunst. || † *svarende til*

-kunst 2: kemiker. Smelt-: *LTid.1727.86.*
-kværn, en. (til II. Smelt 4; foræld.)
 kværnlignende smeltekleme. *OpfB.¹V.91.*

smeltelig, adj. [smældeli] (jf. smeltbar; især faql.) som lader sig smelte (III.1.1); som kan smelte. Luften og Qveksølvet, ere saa smeltelige, at der (altid er) Varme nok i Dunstkuglen for at holde den flydende. *vAph.Chym.111.337.* Jo færre Varmeheder der behøves, desto mere smelteligt er Metallet. *Wagn.Tekn.50.* ofte i forb. som let, tungt smeltelig, se III. let 5.4, tung (og let-, tungtsmeltelig). || hertil: **Smeltelighed**. *vAph.Chym.111.337.* *Hannover.Tekn.9.* (man gav *mineralet*) Navnet Kryolit, d. v. s. Is-Sten, paa Grund af dets Udseende og lette Smeltelighed. *BerlTid.²²1933.Sønd.12.sp.2.*

Smelte-middel, et. († Smelt-. *Vid SelskSkr.11,2.160.*) (jf. -art, -væsen 2 og Smeltningmiddel; foræld.) flus (2); flus-
 20 middel. *vAph.Chym.111.339.* *TeknMarO.*
-ost, en. (faql.) ost, der tillaves af anden løbeost (emmenthalerost), ved at massen rives og sammenblandes (sammensmeltes) med visse salte (*Petit Gruyère*). *JurTidsskr.1931.85.*

-ovn, en. († Smelt-. *LTid.1724.672.* *Vid SelskSkr. II,2.173.*) (ænyd. smelt(e)offn, smelton) større ell. mindre ovn, der bruges til, er særlig bygget til smeltning af metaller. *Moth. S532.* (blymalmene) tilgodegøres i aabne
 30 Smelteovne. *Brünnich.M.220.* Den gamle Kirkeklokke . . vilde vel en Gang komme i Smelteovnen. *HCAnd.(1919).IV.120.* *Thaulow.MO.282.* om glasovn: *HCAnd.(1919).III.153.* || (jf. -digel) i sammenhængninger ell. billedl. Staten blev saaledes forberedt, at det lod som de havde havt den i en Smelte-Ovn, hvoraf de havde draget den i en ganske anden Skikkelse. *Biehl.DQ.III.2.* et helt godt Atelier, der kun havde den lille Skavank, at det i Solskin forvandlede til en Smelte-
 40 ovn (o: blev smeltende hedt). *AlbaSchwartz. Skagen.1.(1912).179.* eder tog Herren og førte ud af Smelteovnen (1871: Jernovnen), af Ægypten. *5Mos.4.20(1931).* **-pande**, en. *pande (I.2) til smeltning (af metal).* *Amberg.e.br. -prop*, en. sikkerhedsprop i dampkedel, ved hvis smeltning dampen strømmer ud og slukker fyret. *DampLok.89.* *Hage.²870.*
-punkt, et. temperatur, ved hvilken et legeme gaar over fra fast til flydende tilstand. *NordConvLex.²V.392.* (raajærns) Smeltepunkt ligger mellem 1050° og 1250° C. *Bildsøe. Smedebogen.(1928).11.*

I. Smelter, en. († Smeltere. *vAph.(1759).I.472.*) flt. **-e.** (ænyd. smeltere; faql.) 1) person, der udfører smeltning; især: faguddannet person, der er beskæftiget ved en smelteovn. *Moth.S532.* Smelterens Forretning er at smelte det af Wardeinen (o: *guardenjen*) prøberede . . Guld og Sølv. *Schytte. 1R.II.227.* *VidSelskSkr.II,1.190.* jf.: han er som Smelterens (*Chr.VI:* en smeltendes; 1931: Metalsmelterens) Ild og som Tvæt-

ternes *Lud.Mal.3.2.* om glassmelter, skærer: *Bille-Top.25.2)* redskab til smeltning. jf. *Sne-smelter. DagNyh.²⁰1908.2.sp.3.* || om mindre smeltekedel til voks. *Biavl.86.* jf. *Solvokssmelter. smst.95.*

II. Smelter, pl. (Smelder. *AarbLollF. 1934.26.* *Smæller. MDL.525.* *MøllH.V.278. D&H.*) (vist sammenhørende m. glåa. smil, smuld, no. dial., færøsk smildra, knuse smaat, slaa i stykker, færøsk smildur, n., smadder, smuld, der er besl. m. I. Smul(d); jf. ogs. no. dial. maltra, miltra, knuse, sløde, melde, smaat frø, affald, besl. m. I. male; i form vel paa-
 virket af hæ(l)myter, ælter (se II. Emter); dial. (lollandsk-falstersk og langelandsk)) af-
 fald ved tærskning ell. rivning efter tærskning, bestaaende af korte straa, afrevne aks m. m.; emter (II); ogs.: avner. Naar Sæden er torsken, lader man den blive i sine Smelter
 og Avner. *Agerdyrknningen efter den nyeste Erfaringer. (overs.1772).71.* *MDL. LollGr.47. Ujf.*

Smelteri, et. flt. **-er.** vbs. til III. smelte (*Moth.S532*); især konkr.: (sted i) virksomhed, hvor (om-, ud-)smeltning foregaar. *Riget.⁵1912.1.sp.2.* (nikkelgrubernes) Værksteder og Smelterier. *Pol.⁵1940.11.sp.6.* jf. *Fedt- (Bek.Nr.13²²1887.832.* *TelefB. 1940.sp.4877).* *Talgsmelteri (Lov¹⁵1868. §26.* *VareL.761.* *TelefB.1940.sp.7025).*

Smelte-rum, et. rum i højovn, hvor smeltningen foregaar. *Sal.IX.263.* **-sikker**, adj. (faql.) om panserboks, pengeskab olyn.: som ikke kan aabnes ved skæring med skæreflamme; skæresikker. *HFB.1936.24.* **-sikring**, en. (jf. -kontakt, -traad) sikring (2.1) i elektriske anlæg, der virker ved, at en metalstrimmel ell. -traad smelter og derved afbryder strømmen. *TelegrTelef.185.* *TeknO.*

-ske, en. ske (I.3) til smeltning, navnlig af letsmelteligt metal; ofte om lodde- ell. støbeske. *vAph.(1764).* *VidSelskSkr.II,1.192.* Værkt. 47. **-soda**, en. masse, der ved sodafabrikation fremstilles ved sammensmeltning, og som senere oparbejdes til krystalsoda; raasoda. *Hannover & Smith.Papir.134.* **-staal**, et. (jf. -jærn; foræld.) flus-, gydestaal. *Brünnich.M.257.* *VareL.(1807).III.53.* **-strømstyrke**, en. strømstyrke, der er høj nok til at sætte en smeltesikring i virksomhed. *TeknO.* **-stykke**, et. (til II. Smelt 4; foræld.) stykke, stump af smelte, luppe. *Brünnich.M.253.* *OpfB.¹V.88.* **-svejsning**, en. sammensvejsning ved sammensmeltning ved hjælp af auto-
 gen- ell. elektrosvejsapparater. *TeknEngM.73.*

-sølv, et. (foræld.) smeltet sølv, anvendt ved lueforsølvning. *Sal.VI.929.* **-tab**, et. forskellen i vægt mellem det paasatte og det udtappede jern fra en smelteovn. *Støberibogen. (1938).295.* **-talg**, en. **Y** udsmettel talg (som mellemprodukt ved fremstilling af kunstmør). *Pol.¹1939.20.sp.1.* **-temperatur**, en. (jf. -hede, -punkt, -varme). *Hannover.Tekn. 9.* **-traad**, en. smeltelig traad som del af

(elektrisk) sikringsanlæg. *SkibsMask.294. TeknO.* -**vand**, et. vand fra toet sne og is; spec. (geol.): vand, der opstaar ved brævers smeltning. *Frem.DN.189.* Smeltevand, der i den sidste Istd randt vesterud fra Jyllands saakaldte „Højderyg“. *MylErich.Den jydskede Hede.(1903).37.* Nu var Snebygen trukket bort. Smeltevandet klukkede i Nedløbsrør. *EriKrist.MM.100.* || hertil bl. a. (især geol.) **Smeltevands-aflejring** (*Uss.Danm Geol.275.*), -bæk (*D&H.*), -dal (*Trap.4V.10.*), -dannelse (*Uss.DanmGeol.277.*), -elv (*Trap.4I.14.*), -flod (*Uss.DanmGeol.298.*), -sand (*Trap.4I.14. Aarb.1939.210.*), -strom (*Uss.DanmGeol.249.*), -so (*D&H.*). -**varm**, adj. om metal (jærn): som (næsten) har smeltevarme. *UJF.* -**varme**, en. (jf. -hede) varme, hvorved et stof smelter; spec. (fys.): varmemængde, der skal til for at smelte 1 gr. af et stof, som er opvarmet til smeltepunktet. *NordConvLex.2VI.276. MKnudsen.Fysik.(1923).214.* -**værk**, et. 1) (ty. schmelzwerk; nu næppe br.) smeltehytte; smelteri. hand forstaaer at omsmelte gammelt Jern samt deraf at støbe Gryder (og har) søgt om vores Bevilling og Tilladelse paa at anlægge et saadant Smelte-Værk. *Cit. 1769. (HistMKbh.2R.IV.99).* jf.: *Tankens Smelteværk. *Recke.ND.80. 2)* se Smeltværk. † -**væsen**, et. 1) d. s. s. -kunst 1. I Smeltevæsenet er (blyet) til Solvets Udbringelse af Metaller og Malme hoistnødvendig. *Brünnich.M.220. 2)* d. s. s. -middel. Smelt-: *vAph.Chym.III.339.*

Smeltfarve, en. [II.3] (ty. schmelzfarbe; nu næppe br.) smalte, brugt til farvestof; emaillefarve (1). *vAph.(1764). Hinnerup.Juv.235.* -**fed**, adj. se u. I. Smelt. -**glas**, et. [II.3] (ogs. Smelte-). (ty. schmelzglas; sml. Glassmelte; nu sj.) emaille(glas); smalte. *LTid.1725.51. Hinnerup.Juv.237.* kunstige Smaragder forfærdiges af Smelteglas. *VareL.(1807).III.6. Brandes.X.318. Sal.V.974. Meyer.307.* -**hede**, -**hytte**, -**ild**, -**kunstner**, se Smelte-hede, -hytte, -ild, -kunstner. -**maleri**, et. [II.3] (jf. Emaillemaler; nu næppe br.) maleri med emaillefarve, smalte. Amberg. -**middel**, et. se Smeltmiddel.

Smeltning, en. flt. -er. 1) som vbs. til III. smelte. *Moth.S532.* navnlig til III. smelte 1.1 og 3.1, m. h. t. metaller, fedt, smør olyn.: *LTid.1724.103.* Solvet taber lidet ved Smeltning, Guld intet. *Schytte.IR.II.193.* (grafitdiglerne) kunne udholde ikke faa Smeltninger. *VareL.2176.* raa smeltning, se IV. raa 2.2. || m. h. t. is og sne. Vintersneens Smeltning. *Schand.SB.69.* || † til III. smelte 2.1, om lutring, prøvelse. *Hersl.TT.II.201.* || til III. smelte 1.2 og 3.2; spec. (foræld.) om en halvraffinering af sukker: *Wilkins.Runkelroer.Nr.1.(1836).174.* || (sj.) til III. smelte 4; om farvers overgang i hinanden, farveglans, -spil (jf. Farvesmeltning): at be-

skue din Deilighed, at følge Farvernes Smeltning i din Skikkelse. *Koføed-Hansen. KA.II.293. 2)* † konkr.: hvad der er smeltet; produkt fremkommet ved smeltning (1). *Moth.S 532. jf.: Betragter . . imellem de Korallen-Lipper en Rad Tænder, støbte af den reene Smeltning. Adr.23/1762.sp.1.* || om vulkanske produkter. Der paa kom tvende gloende Bekke af Smeltninger. *LTid.1743.83. Brünnich.M.262.* **Smeltungs-**, i ssgr. især (nu sj.) til Smeltning 1 beg. -**kammer**, et. (jf. Smelterum) rum i oven, hvor smeltningen foregaar. *Bl&T.* -**middel**, et. d. s. s. Smeltmiddel. *vAph.Chym.III.339. Bl&T.*

Smelt-ovn, en. se Smelteovn.

† **Smelts-blaat**, et. (efter ty. schmelzblau, til schmelz, se II. Smelt) smalte(blaat). *VSO.VI.545.549.* -**glasur**, en. (sj.) emaille af tin; tinglasur. *NationalmusA.1934.45.*

† **Smelt-værk**, et. [II.3] (Smelte-*Brünnich.M.45.*) (efter ty. schmelzwerk, jf. isl. smeltuverk) emaille; ogs.: emaillet arbejde. Smeltværk . . paa Guld og Sølv. *vAph.(1759).425.* ligesaa glandsende som Smeltværk eller Email. *sa.Chym.II.544. jf.: *Mon hist Biergsiderne med Smeltværk er indlagte?CFrim.FH.71.* || sml. Smeltmaleri: i mindre Qualiteter gaar (kvarts) ind i Glassurer, og bruges ved Smelte-Værks Malninger, (Email). *Brünnich.M.40.* -**væsen**, et. se Smeltevæsen.

Smere, en. se I. Smøre.

Smergel, en. [smærq(ə)] († Smir-(g)el. *Moth.S539. jf. Smirgels. Holb.DNB.43.* flt. (sj., jf.: „uden pl.“ *MO.*) smerg(e)ler (jf. *Moth.S539.*) (ænyd. smerle og smarel, smirgel (i smarel-, smirgelsten), ty. schmirgel (schmergel); fra ital. smeriglio, sen. lat. smericulum; jf. eng. emery, fr. émeri; opr. gr.: sméris (smiris, smýris), pulver til polering, til gr. smyrizein, smøre, polere, besl. m. I. Smør || især (agl.) finkornet varietet af mineralet korund (blanding af korund, magnetjærnen og lidt glimner), der p. gr. af sin haardhed bruges som slibemiddel (*Lapis smiriditis*); ogs. om andre, meget haarde produkter (fx. om knust ædelstensaffald); navnlig om mineralet i pulverform, smergelpulver, ell. om smergellærred. *LTid.1728.387.* Glasset . . poleres . . med Trippel, Smergel eller Tinaske. *Hallager.332.* Hun gned (fingrene) skurende paa Slibetromlens ru Smergel. *Alb Dam.B.308. Bildsøe.Smedebogen.(1928).219.*

Smergel-, i ssgr. (jf. (agl., navnlig og haandv.) i betegnelser for midler (redskaber) til smergling (polering, slibning), bestaaende af ell. beklædt med smergel; fx. foruden de ndf. anførte: Smergel-belægning, -klods-, -klup-, -kugle-, -lap-, -maskine-, -masse-, -rem-, -slibemaskine-, -slibesten. -**dug**, en. (l. br.) smergellærred. *S&B. Larsen.* -**fil**, en. (jf. Mineralfil) fileformet sliberedskab med blad beklædt med smergelpulver; ogs.: smergelpind. *FRFriis.KA.210. TeknMarO.* -**grød**.

en. vaadt smergelpulver, fx. anvendt ved glas-slibning. Bille-Top.39. -**katun**, et. (foræld.) pudse-, slibemiddel af lignende art som smergel-lærred. FRFrüis.KA.213. -**lærred**, et. (jf. dug-, katun-, papir-, -tøj) lærred (ell. papir), der er overstrøget med lim og bestroet med smergel. NordConvLex.³V1.270. Bildsøe.Smedebogen.(1928).326. -**malm**, en, et. (foræld.) naturligt, ikke slæmmet ell. pulveriseret smergel. Brännich.M.245. -**papir**, et. (jf. -lærred). WCSamuelsen.EnFodvandring.(1861).170. VareL.⁴781. -**pind**, en. (jf. -fil, -spaan, -træ) træliste, træstykke med paalimet smergel-pulver ell. -lærred; spec.: smergelbeklædt strygspaan. FRFrüis.KA.210. NordConvLex. V318. -**pulver**, et. FRFrüis.KA.213. Hage.⁸364. -**skive**, en. træskive til slibning, beklædt med smergel; ogs.: skiveformet, smergelbeklædt slibesten. FRFrüis.KA.211. Bildsøe.Smedebogen.(1928).220. -**spaan**, en. (jf. -pind). S&B. -**sten**, en. (ænyd. d. s. (se u. Smergel)) stykke smergel til slibning; ogs.: slibemaskine med smergelskive(r). Wagn.Tekn.256. KBecker.UF.III.200. -**træ**, et. (jf. -pind). FRFrüis.KA.210. -**tøj**, et. (jf. -lærred; foræld.). FRFrüis.KA.213.

smergle, v. [smɛrqlə] -ede. vbs. -ing. (ty. schmirgeln (schmergeln); afl. af Smergel; jagl., især og haandv.) polere, pudse, rense, slibe med smergel. NordConvLex. V318. Geværløb smergles ved at føre en indstøbt Blykolbe igjennem med Smergel og Olie. Wagn.Tekn.256. *Skramlets (o: cyklen) røde Styr | og rusthåse Klokke var smerglev for Dagen. Børup.LN.67. || i forb. m. adv. (jf. afsmergle): det er forbudt at smergle geværer af | jf.: Reparationer (paa vaaben), som Udsmergling. MR.1856.104.

I. Smerle, en. (Smerl. Nemnich. VSO. Smirle. Cit.1767. (Ornithol.FT.1936.114). Funke.(1801).I.217. jf. vAph.Nath.VII.396. VSO.). fl. -r. (jæroisk smyril, isl., oldn. smyrill, ty. schmerl(e), oht. smerli, smirl(e); besl. m. mlät. smerillus, oldfr. smeril(lon) og eng. merlin; nu næppe br.) dværgfalk, Falco æsalon. vAph.Nath.VII.396.

II. Smerle, se I. Smerling. **I. Smerling**, en. [smɛrlɛn] († Smerle. KiøbmSyst. III.1.163). fl. -er. (ænyd. d. s.; fra ty. schmerling, til ty. schmerle, d. s.; oprindelse usikker) lille ferskvandsfisk af underfamilien Cobitidinae af karpefiske; især om Cobitis barbatala; undertiden om grundling, Gobio fluviatilis (Moth.S533. VSO. jf. Grundling slutn.). vAph.Nath.VII.392. Smerlinger, Elritser, Horker og andre gode Køge- og Stegefisk. Werfel.Fiskerb.50. Spärck.ND. 543.

II. Smerling, en. se u. I. Smære.

Smærrer, en. se I. Smøre.

† **smert-agtig**, adj. (jf. ty. schmerzhaftig; til I. Smerte) smertelig. en uangenem smertagtig spendende Følelse. Saxtorph.F.87.

I. Smerte, en. [smɛrtdø] fl. -r. (ænyd.

d. s. (Kalk.IV13.V959. DaViser. Huberinus. DenChristeligeRidder.(overs.1569).TI^o); fra (m)nt. smerte ell. (til dels) efter hty. schmerz; jf. eng. smart (se smart); besl. m. gr. smerdnós, smerdaléos, forskrækkelig, samt lat. mordere, bide; sml. II. smerte || ordet, der er ret sent optaget (jf. Arkiv.XXXI.98) tilhører i det hele skriftspr. og deraf paavirket talespr. og er lidet udbredt i dial.) pine, lidelse af fysisk ell. psykisk art. (i bet. 1-2 ofte i forb. som føle, have (nu især i bet. 1), lide (se IV. lide 1.1), mærke smerte(r); (for)volde, tilføje smerte(r); dulme, døde, lindre smerte(r) (se dulme 2.a osv.); ofte i forb. m. ord af sa. ell. lign. bet. som Angst, Kummer, Plage, Sorg, Vø; i vers ofte i forb. (i rimstilling) m. Hjerter, jf. u. III. rime 1.2 samt HarryAnd.JL.109f. 300).

1) sansefornemmelse ved ydre, voldelig paavirkning ell. ved indre, sygelig tilstand, som udløser følelse(r) af stærkt ubehag; ofte (navnlig i flt.) om forholdsvis langvarig, vedvarende paavirkning, om pinefuld, smertelig tilstand. alt Mandkjøn lod sig omskære . . . Og det skete paa den tredje Dag, der de havde Smertes (1931: Saarfeber). 1Mos.34. 25. Ved disse ting helbreder (lægen), og fordriver smerte (1871: Lidelser). Sir.38.7 (Chr. VI). Jeg kunde . . . ikke føle Smerten i Førstningen, men da . . . begyndte min Nøse at værke som der var lys Lue i den. Holb. LSk.II.1. rasende Smertes. Ew.(1914).VI.141. Da Opvarteren var borte, krøb han, rimeligvis med stor Anstrengelse og Smerte, hen og greb en lad Pistol og skød sig lige ind i Hjertet. Hauch.I.465. heftige Smertes i Siden, i Brystet, i Hovedet. MO. han maatte aabenbart være i store Smertes. Buchh.FD.236. Man karakteriserer smertes forskelligt som stikkende, jagende, brændende, sviende, bankende, dunkende, skærende, etc. FBrandt. Psykologi.I.(1934).108. den dumpe smerte er en konstant vedvarende smerte, der henføres til en større eller mindre flade. smst. 109. svie og smerte, se Svie. skrige af smerte, se II. skrige 1.1. || undertiden (jf. bet. 2) i udtr. som legemlig (ConvLex.XV. 278. CLange.S.66), virkelig ell. ydre (Erl Krist.DH.216) smerte. || m. overgang til bet. 2: Ilam opreiste Gud, der han havde løst Dødens Smertes (1907: gjorde Ende paa Dødens Veer). ApG.2.24. Kierk.XIII.344.

2) om aandelig lidelse, navnlig stærk følelse af fortvivlelse, sorg; ogs. om kvalfuld tilstand, der skyldes nød, sorger, trængsel. (undertiden i forb. som aandelig (CLange. S.66), sjælelig smerte). din Fader og jeg ledte efter dig med Smerte. Luc.2.48. *Hvor Kummer og Smerte, | Fandt glade dit Aftryk, Du Høye, | Det ædleste Hierte, | I hvert et medlidende Øye. Ew.(1914).III.89. *Kong Frøde staaer i Leiregaard, | Han gav sin Broder Ulivssaar, | Det var stor Ynk og

Smerte: | Ung Halfdan ligger krum paa Skiold | Med Staalet i sit Hierte. *Oehl.XXX. 61.* han føler Smerten af (*alm.*: over *ell.* ved), at han ikke kan gjøre sig forstaaelig for Andre. *Kierk.III.128.* Himlen hjælper (*ikke*) en Synder, der ikke kan udholde Angerens Smerte. *smst.261.* *Til Smerte vender sig svundne Glæder, | for de er svundne, hør Mindet græder. *JVJens.Di.³124.* Da (*de*) fortalte hende det, grebes Dronningen af heftig Smerte (1871: blev meget bange). *Esth.4.4 (1931).*

3) *bet.* 1-2 i særlige forb., *udtr.* (se ogs. *ovf. sp. 832^{10E}*). han elsker — af hjerte — med smerte osv., se *elske sp. 305^{11E}* || bide smerten i sig, (*jf.* I. bide 1.1) *dels i egl. bet.*: i Munden fik (*delinkventen ved spidsrodsstraf*) en Blykugle til at „bide Smerten i sig“. *Sal. XVI.500. dels: bekæmpe, tilbageholde udtryk for lidelse (hos sig selv).* *AaDons.S.115.* || død og smerte, se I. Død 6.1. || fordele smertterne, (*dagl.*) *faa en smertende betændelse olgn. til at svinde; oftest billedl.: gøre en tilstand mindre ubehagelig; nu især: gøre en økonomisk byrde mindre følelig ved at fordele den paa flere personer ell. over længere tid.* *Nathans. HD.II.106 (se I. fordele 4).* (*skatte*) Byrden vil nok føles lidt lettere, naar Smerterne fordeles 4 Gange om Aaret i Stedet for 2. *JernbaneT. ¹/_{1940.4.sp.3.}* || føde med smerte, se II. føde 3.1. || sidde (tilbage) med smerten, *sidde tilbage, ene og forladt, og sørge; navnlig: bære byrder ell. udgifter uden at faa noget til gengæld.* Udviklingen er løbet fra Jer, og I sidder med Smerten. *Leop.FL.I.54.* hvor mange har ikke siddet tilbage med Smerten i Form af uoverskuelige Begravelsesomkostninger? *B.T.¹⁰/_{1938.5.sp.1.}* || Marias (Mariæ) syv smerter, (*katolsk-kirk.*) *mindefest, fejret fredag før palmesøndag, til ihukommelse af alt det smertelige i Marias liv. Epistler og Evangelier. (1875).144. Schindler. Liturg.(1928).359.*

4) smertens (*sj.* smerternes. en Smerternes Mand (1871: en Mand fuld af Pine). *Es.53.3 (1931).* — nu næppe br. smerters. den Smerternes Mand (?: Jesus). *Lodde.NT.111.* *udstrakt paa Smerternes Leie. *Jacobi.Skr.249), (til dels ved omdannelse af ssgr. m. Smertens-, der er blevet opfattet som gen. ent. i best. f.; skriftspr. foretrækker som regel ssgr. (sammenskrivning)) i særlig, adjektivisk anv., navnlig om ting, forhold, som volder, er forbundet med pine, sorg, ell. adfærd, udtryk, som vidner herom.* *Tænk, naar engang hver Hjerteresorg er slukket . . | Hver Smertens Taare visket af. *Salm.Hj.650.3.* Vee . . bruges . . som Smertens Udraab. *PEMüll.Isl.149.* *Med Smertens Suk (*hun*) segned. *Winth.IV.168.* han gav et Smertens Skrig. *HCAnd.(1919).* *IV.253. Bers.G.98.* || smertens barn (*jf.* Smertensbarn): *hun er rent ud sagt vores „Smærtens Barn“; — | enhver Familie har jo sit Skarn. *Drachm.UD.347.* Arkitekturen

er det liberale, borgerlige Aarhundredes Smertens Barn. *Frisch.EK.11.508.* smertens kalk, se II. Kalk 1.3. smertens leje (*jf.* Smertensleje): de Saarede (*fra slagsmaalet*) vaandede sig paa Smertens Leje ude i (*kro-stalden*). *JHelms.G.142. EHannover.SvK.59.*

II. smerte, v. [ˈsmɛr̥tə] -ede. (*ænyd. d. s. (refl. smerte sig, være ked af; jf. bet. 3); fra (m)nt. smerten (smarten) ell. efter ty. schmerzen; til I. Smerte* || ordet tilhører i det hele skriftspr. og deraf paavirket talespr.)

1) tilføje, volder legemlig smerte (I.1). 1.1) *m. subj., der betegner den ell. (især) det. der volder smerten, ell. upers., om selve fornemmelsen.* De sloge mig, det smertede mig ikke (1931: jeg folte ei Smerte). *Ords.23.35.* man seer (*Sokrates*) med Velbehag gnide det Been, hvoraf Lænken var tagen, ved hvis Borttagelse han nu finder Velbehag, medens den smertede ham, da den var der. *Kierk. VI.390.* || *uden obj. (han) knugede sin Kones Haand saa frofast, at det smertede.* *Ing.LB. I.24.* hans Ryg hvilede paa noget haardt, der smertede. *SMich.Dø.83. m. overgang til bet. 1.2, om saar: *Saaret smerter, medens det forbindes.* *Oehl.VII.45. VSO. jf.: *Med sønderrevet Hjerte skiltes jeg | Fra den, jeg elsket har paa Jorden høiest, | Men jeg har aldrig glemt, hvad jeg har tabt, | Og Saaret smerter end naar det berøres.* *Hauch.Æ.90.* || *præs. part. som adj. det dybe og smertende sår, han giver Starkad i hovedet.* *AOlr.DH. II.118. jf.: Klokken skingrede med et smertende Spektakel.* *ErlKrist.DH.76. 1.2) om legemsdel, hvori der føles smerte.* *Gylb.V.162.* Hans Mund var ophovnet og smertede ham, naar han talte. *IsakDin.FP.165. især uden obj.: Mine Øine smerte, og jeg tør ikke skrive mere.* *Hzz.Breve.5. Foden . . smerter endnu.* *MO. Pol.¹⁰/_{1939.2.sp.2.}*

2) tilføje, volve sjælelig smerte (I.2); vække smertelige følelser, sorg hos; bedrøve; krænke; gøre en ondt; ofte upers., om selve fornemmelsen. meest smertede dem det Ord, han havde sagt, at de ikke mere skulde see hans Ansigt. *ApG.20.38.* det skulde smerte mig at have givet Fruen minde Leylighed til Fortøvelse. *Hob.Vsynl.I.1.* *En Skat . . | Hvis Tab mig vilde smerte meer end Døden. | . . det er min favre Hustru. *Hauch.MS.17.* forbigaelsen smertede ham dybt | *sml. bet. 3:* den Agtelse, der socialt altid ydes en formuende Mand; men hermed var ikke fulgt Venskab . . Smertet af dette vilde han pludselig svinge Tryllestavens og træde frem i hele sin Herlighed. *Goldschm.VIII.25.* || *uden obj. *Da brister for os alle Baand, | Som pine kan og smerte.* *Grundtv.SS.III.431.* *Ømt blev da (?: ved synet af den unge junker) hendes Hjerte, | Som havde det længe blødt; | Vel folte hun en Smerte, | Men det smertede saa sødt. *Winth.VII.68. (sj.) i forb. m. til: være smertelig for. *denne Tort skal vist til mange Tusind smerte.* *Kyhn.PE.20.*

3) (sj.) m. den, der føler smerte, som subj.; dels i pass. som dep. ell. („ikke heldigt“. Levin.) refl. (Kierk. XII.85): føle smerte(r); ogs.: pine, plage sig. Rothe.KF.224. *han . . smertes ved at see | . . faderløse Børn at hænge om hans Knæ. Trojel. I.27. Er det noget for mig at sidde og smertes ved Ting, jeg aldeles ikke forstår mig paa? Bergstedt. UK.66. || dels intr. (vist efter eng. smart) i forb. m. for: komme til at lide for; bøde, undgælde for. de gamle frie Bønder . . mistede deres Odel eller maatte fortrække ud af Landet . . de smertede for Norges Samling. J.V. Jens. (IslSagaer. I.24).

III. smerte, v. [ismærdø] -ede. vbs. -ing (s. d.). (nt., holl. smarten; oprindelse uvis) ⚓ omvikle tovværk med gammelt (tjæret) sejlud for at hindre skamfling; klæde med smerting. Harboe. MarO. KuskJens. Som.35.

Smerte-, i ssgr. (nu sj. Smertes-, se u. Smerte-følelse, -punkt, -skrig; jf. endvidere: Uden at forandre en Mine i det blege Smertesaa syn forte hun (ligtoget). Ing. EM. III. (1828).294. nu flyver jeg mod mit Gethsemane til Judaskys og Smertesdrik. HC And. Breve. I.251.) til I. Smerte 1 og 2 (jf. Smertens-) || ssgr. 'ne tilhører overvejende litterært (samt fagl. (anat., fysiol.)) spr.; foruden de ndf. medtagne kan nævnes: Smerteanfald, -bringende, -forgræmmet, -forvreden, -fyldt, -gisp, -knust, -lidende, -raab, -sløv, -suk, -tung. -blandet, part. adj. (jf. -glad) iblandet smerte, sorg. *Du hæver rørte Veners Bryst | Til smerteblandet salig Lyst. Gutfeldt.89. Ikke anede jeg, at jeg elskede Danmark saa smerteblandet sødt før den Dag. Jesper Ew. K.55. -dulmende, part. adj. (jf. -stillende samt dulme smerte(r) u. II. dulme 2.2; l. br.). Holst. R. til I. Smerte 2: Alt, hvad der kunde lægge sig smertedulmende om min forpinte Sjæl. Kofoed-Hansen. KA. II.17. -fornemmelse, en. (jf. -følelse, -indtryk, -sans) fornemmelse, der skyldes smertelig paavirkning. Panum. (1895). 157. FBrandt. Psykologi. I. (1934).107. -fri, adj. (jf. -løs) 1) som ikke føler smerte, ell. (navnlig) som ikke er forbunden med, medfører smerte(r). han (døde) pludseligt, smertefrit, ved et Vaadeskud. Høyen. (Fædrel. 1852. 338.sp.2). *Hvor lykkeligt, som Du at slumre ind, | Døe smertefri og stille blandt de Kjære. HC And. SS. XII.353. Smertefri Plombering og Tandudtrækning. TelefB. 1940.sp.7030. 2) (især dagl., spøg.) om forhold, tilstand, udvikling: som ikke volder sorger, bekymringer; uden ubehageligheder; gidsningsløs; let. vi naaede smertefrit og sikkert ud paa den gamle Polaris. Bangsted. EV.17. Man nærer endnu godt Haab om en hurtig og smertefri Løsning af Kulsprøgsmaalet. Pol. 7/1940. I. sp.6. -fuld, adj. (jf. smertensfuld) 1) (nu sj.) som lider megen smerte; forpint, plaget legemligt ell. (navnlig) aandeligt af smerter. Skuesp. V.328. Hesten, smertefuld af det dybe

Dødssaar. Blich. (1920). XV.79. *Mit Hjerte sittet og bæved | Længsel- og smertefuld. Winth. I.196. den smertefulde Maria. J. Lange. II.131. || om (del af) legemet. i gamle Dage (har man) sunget over de smertefulde Steder paa den Syges Krop. Tullin. III.71. hendes Mave (var) igjen smertefuld og betydelig ophovnet. Herholdt. RH.19. 2) om forhold, tilstand: pinefuld; ogs.: som volder sorger, bekymringer. *din (o: Jesu) smertefulde Død. SalmHj.209.1. Jeg var yderlig slet om Morgenen, efter en meget urolig og smertefuld Nat. Bagges. DV. X.81. en smertefuld Sygdom. JP. Jac. II.355. Klinisk Ordbog. (1937).456. -følelse, en. (nu næppe br. Smertes-). ConvLex. XV.278). (jf. -fornemmelse). Midler, der kunne formindske eller ophæve Smertefølelsen ved Operationer. Sal. I.944. -følsom, adj. som reagerer stærkt over for smerte; følsom. Sal. XXI.794. -glad, adj. (sml. -sød; sj., jf.: „uheldigt“. Levin.) som føler smerteblandet glæde. Dybt bevæget af smerteglade Følelser, af lyse og af mørke Erindringer. Blich. (1920). X.195. -grænse, en. (fysiol.) grænse for taalelige smerter; grænse for tilføjelse af smerte. bøje en arm over smertegrænsen ved massage | m. h. t. lyd (der gør ondt i ørerne): HFB. 1934.410. -indtryk, et. (jf. -fornemmelse osv.). ConvLex. XV.280. Voresygd. IV.537. -leje, et. (nu næppe br.) smertensleje. MSB. Buchholm. Poesier. (1806).104. VSO.

smertelig, adj. [ismærdøli] adv. -t ell. d. s. ell. (†) -en (LTid. 1741.384. Borrebye. TF.819). (ænyd. d. s., ty. schmerzlich; til I. Smerte || især Ⓣ) 1) (nu l. br. uden for tilfælde, der ogs. kan opfattes som bet. 2) som volder legemlig smerte; som fremkalder, er forbunden med lidelse; næsten kun om ydre paavirkning ell. om sygdom: smertefuld. Moth. S.533. Kong Alphonsus . . blev smertelig saaret i det ene Øje. Tullin. III.49. Hunger og Tørst ere af de smerteligste sandelige Fornemmelser. L. Smith. DN.371. *(en) Bremse med smertelig Braad . . | Stak Smeden i Panden med skarpn Odd. Oehl. XXIX. 137. Gigt-Feber . . er en haist smertelig og angribende Sygdom. Hegerm. L. (Hjort. B. I.314). JakKnu. A.63. || som vidner om, er udtryk for smerte; især om smertensskrig. Rahb. Poet. F. II. 141. et Skud . . saarede en af Svenskerne i Armen. Den Ulykkelige . . sprang tilbage med et smerteligt Klageraab. Etlar. GH. II. 271. 2) som volder sorg, bedrøvelse, triste følelser; pinlig; sørgelig; m. afsvækket bet.: ubehagelig; generende. Holb. Pans. II.2. *du . . blev bortrevet | Til alle Godes smertelige Savn. Rahb. Poet. F. II.119. Saa er det da smerteligt at have Uret og smerteligere jo oftere man har det. Kierk. II.313. En Tilbagevenden i alle Landhusboldninger til Tørv og Træ vilde dog ikke føles smertelig, da et mere . . velegnet Brændsel ikke findes. Pol. 7/1940.7.sp.6. jf.: Hendes Ansigt

faar et smerteligt og uvilligt Udtryk. *Gjel. W.229.*

smerte-lindrende, part. adj. (jf. -stillende samt lindre smerter u. lindre 2; l. br.) *vAph.(1764)*. milde Taarer besøgte ham paany, og ndgjøde deres smertelindrende Duft over hans udtørrede Øine. *Gylb.II.103.* **-løs**, adj. (l. br.) d. s. s. -fri 1 (og 2). *vAph.(1764)*. *Smerteløs | Hun ligger, rolig som et Barn, der sover. *Rahb.Jd'A.193.* (han fejlede ikke) andet end denne smerteløse Træthed. *CFMortens.EF.25.* **-mand**, en. (sj.) d. s. s. Smertensmand. *ORung.VS.143.* **-menneske**, et. (sj.) d. s. Reformationen . . . udkød Kristus som Smertemennesket af Kirken, til Fordel for Kristi Personlighed, som Lærer og Moralist. *JVJens.AH.74.* **-nerve**, en. (anat.) nerve i smertesansens tjeneste. *Sal.³XXI.793.*

Smertens-, i ssg. [¹smærdøns-] (efter ty. schmerzens-, egl. gen. af ty. schmerz; jf. smertens u. I. Smerte 4) til I. Smerte; dels (især $\text{\textcircled{W}}$): som volder, er forbunden med, vidner om smerte (lidelse, sorg, bedrøvelse); jz. (foruden de ndf. anførte): Smertens-bud- (skab), -graad, -raab, -suk, -syn, -udbrud. || dels (relig., især katolsk-kirk.) m. henblik paa Kristus's (og Marias) lidelser; se Smertensgang, -mand, -moder, -vej. **-barn**, et. (ty. schmerzenskind; til dels efter *1Mos.35.18*, hvor navnet Ben Oni betyder „min lidelses søn“ (*Chr.VI, 1871*: Smertes Søn); sml. sv. sorgebarn) barn, som volder forældrene bekymringer, besvær, sorg. *Reumert.SØ.6.* || navnlig (jf. Hjertebarn) overf., om ting, forhold, foretagende. (skrivetøj) var Sypigens Smertensbarn. *JMeyer.Munken.(1897).208.* De danske Statsbaner . . . vort finansielle Smertensbarn. *NatTid.^{29/}1923.Aft.1.sp.1.* **-fuld**, adj. (sj.) smertefuld. (hendes) smertensfulde Øjne. *ERikrist.Ler.(1930).62.* **-gang**, en. (sml. Smertens-slutn. samt -vej). Jesu Smertensgang (til Golgata). *AarbLøllF.1940.40.* **-hyl**, et. (jf. -skrig). *Winth.VIII.226.* „Krads ham i Ansigtet! Bid ham i Haanden!“ Far gav et Smertenshyl. *Buchh.VandaVenzel.(1939).91.* **-leje**, et. (jf. smertens leje (u. I. Smerte 4) og Smerteleje) pinefuldt, haardt sygeleje. *Holst.R. Pont.FL.256. Ps.41.4(1931; 1871*: Sygeleie). **-mand**, en. (ty. schmerzensmann; jf. Smertens-slutn. samt Smertemand, -menneske) om den lidende Kristus (i billedkunsten). *Trap.⁴IV.65.* **-moder**, en. (efter mlat. mater dolorosa) Maria som Kristus's lidende ell. sorgende moder (især i billedkunsten). *Meyer.³333. Sal.³XVI.754.*

-skrig, et. (jf. Smerteskrig) skrig paa grund af smerte; ogs.: udraab af, udtryk for stærk sorg. *Holst.R.* det Smertensskrig, der lod over hele Danmark (o: i 1849, ved Eckernfjorde-ulykken). *VKorsfens.EV.253.* **-vej**, en. (efter mlat. via dolorosa; sml. -gang) om Kristus's vandring til Golgata. *Meyer.³945.*

Smerte-punkt, et. (sj. Smertes-, se u. bet. 2). 1) (fysiol.) sted (nerveend) i huden, der er smertefølsomt. *AKrogh.Fysiol.100.* 2) (sj.) billedl.: forhold, omraade, der volder ell. er forbundet med sorg, bedrøvelse; ømt punkt. ethvert Land (har) et sligt Smertes-Punkt i sin Historie at opvise. *Hzz.ST.280.* **-rig**, adj. (l. br.) smertefuld. *Da vil jeg (o: Amor) dybt i hendes Hjerte sende | . . . den smerterige Piil. *PaLM.U.324.*

Smertes-, i ssg. se Smerte-.

Smertesans, en. (fysiol.) sans for smerteindtryk. *FBrandt.Psykologi.I.(1934).107.* **-s-følelse**, en. se Smertefølelse. **-skrig**, et. (nu næppe br. Smertes-. *Hauch.PF.II.298. Kierk.III.243.*) (nu l. br.) d. s. s. Smertensskrig. *Molb.HO.* en sønderrende Tone . . . den klang ligesom et Smerteskrig. *Hauch.PF.I.87.* *Folkets Smerteskrig | . . . anklager eder. *CGandrup.Savonarola.(1877).168.* **-s-punkt, -s-skrig**, et. se Smertepunkt, -skrig. **-stik**, et. (stik, som fremkalder) stikkende smerte. *FBrandt.Psykologi.I.(1934).108.* jf.: Al Musik, alle Toner er nagende, sviende Smertestik. *KSecher.Den fremmedeGæst.(1934).160.* **-stillende**, part. adj. (jf. -dulmende, -lindrende; især apot.) om lægemiddel: som dulmer, lindrer smerte(r); ofte i forb. som smertestillende midler (*Anodyna*). *vAph.(1764)*. Hoffmanns smertestillende Draaber (o: Hoffmannsdræber). *Tychsen.A.II.479.* han . . . forklarer hver Enkelt . . . hvor den vokser den smertestillende Urt, der kan helbrede ham. *Kierk.XII.10.* *VoreSygd.II.422.* **-sød**, adj. (jf. -glad; sj.). Saa modløs . . . og smertesødt hengiven i sin Skæbne, med Hjertet fuldt af Selvmedlidenhed. *JPJac.(1924).II.184.*

Smerting, en. [¹smærden] (nu næppe br. Smarting. *Röding.*) (jf. ty. schmarting i bet. 2; sml. III. smerte) $\text{\textcircled{J}}$ 1) (l. br.) som vbs. til III. smerte. Tougværks Smerting. *Funch.MarO.II.122.* 2) gammel (tjæret) sejlbug olgn., navnlig brugt til klædning af tov. *vAph.(1759).424.* *PGünithelberg.Soe-KrigsHaand-Bog.II.(1768).48.* Ved al Bugsering maa det iagttages, at Slæbere, Klyds og Bedinger eller Pullerter klædes forsvarligt med Smerting og Maatter. *Bardenfl.Som.I.262. Kusk.Jens.Som.I.*

smette, v. [¹smæde] -ede. (vist fra no. smette, putte gennem en aabning; afl. af et stærkt verbum: no. smette (præt. smatt), smutte, sml. jy. smitte, glide; besl. m. V. smide) $\text{\textcircled{J}}$ m. h. t. øje paa tove: lægge over noget (nokken af et rundholt); smøge. Mørse-toplenter have i den ene Ende et Øje, hvor-med de smættes om Nokken af Raen. *Bardenfl.Som.I.93.* smettet Øje. *Scheller.MarO.*

I. Smi, en, et. se I. Smig.

II. Smi, et. se I. Smid.

I. Smid, et. (*Smi. AarbVends.1939.39.* — i bet. 1 ogs. *Smit. FCLund.Thorseng.(1823).105. Fabricius.Drejø.(1882).103.* jf.

MDL. se ogs. bet. 3). (sv. dial. smit, slag, hug, ogs.: (en) smule, lille portion, nt. smitt, smet (ogs. som længdemaal, jf. ndf. bet. 3), jf. no. dial. smeit, slag, ty. schmeiss; til V. smide; jf. III. Smide; dial.) 1) kast(en); smiden. MDL. Feilb.IV.343. || i eet smid (ell. smit), i eet kast; ogs.: paa een gang; i en haandevending. FCLund.Thorseng.(1823). 105. Fabricius.Dreje.(1882).103. MDL. Feilb. III.403. 2) som udtr. for (arbejds)færdighed, haandelag, dygtighed (til at bruge noget olgn.), i forb. have (godt) smid paa noget olgn., have godt tag ell. greb paa (at gøre) noget; have evne til (at gøre) noget. MDL. Han har og det rette Smid paa en Plejl.Gjel.GL.458. han har et ganske mærkeligt Smid paa at drage de unge til sig og sætte dem i Arbejde med noget godt og smukt. OMøll. (OMøll. & SkatRørð. Brevveksling. II.(1916).35). Vi har endnu ikke faaet noget Smid paa at tjene Penge uden at bestille noget. Aakj.SV.VIII.165. 3) (jf. II. Kast 1.5; nu næppe br.) som længdemaal: 5 alen. hvert Stykke Klæde . . som er 10 Smit eller 50 Alen Dansk langt af Væven. Forordn.(Kvart-udg.)¹¹.1769. §18.

II. Smid, en. se I. Smed.

III. Smid, en, et. se III. Smide.

IV. Smid, en, et. se I. Smig.

I. Smidde, en. se II. Smide.

II. Smidde, en. se III. Smide.

III. Smidde, en. se Smedje.

IV. smidde, v. se V. smide.

V. smidde, v. se III. smede.

Smiddie, en. se Smedje.

smiddig, adj. se smidig.

I. Smide, en ell. et (MO.). [ˈsmiːðə] ft. -r. (ænyd. gl. da. smide (fk.), oldn. smíði (n.), mnt. smide (n.); jf. æda. smid, oldn. smíð (f.); til IV. smede; sa. ord som II. Smede (s. d.); jf. Gesmide samt smidig; foræld., sj.) smykke af (tyndt) metal; især: guld-, sølvsmykke. (navnlig i ft., i forb. gyldne smider olgn.). *liden Kirstin . . skifted ud de Smider af Gulst | Til dem, som var hendes Kjære. Ing.VSt.(1824).252. *de gyldne Smider. smst.290. HVClauus.(Verdenskult.III.584).

II. Smide, en. [ˈsmiːðə] (Smidde. Cit. 1852.(HistMKbh.3R.II.621)). ft. -r. (ænyd. d. s.; fra mnt. smite, jf. holl. smijt, no. (dial.) smit(t); til V. smide; ð., dial.) 1) tov, hvormed den lodrette kant af et (raa)sejl hales fremefter; bugline. Esp.313. 2) et raasejls luv lig. HilsentilMKZahrtmann.(1931).103. BornhOS. 3) line, fastgjort om baadens støvn og slaaet om sildegarnets trosse. smst.

III. Smide, en, et. (Smidde. OecMag.IV.332. Smid. MDL.523. Feilb. Smed(e). Rask. FynskeBS.53. Kok.DFspr.I.375. Thorsen. 174. CReimer.NB.180.524). (jf. sv. smet, sv. no. dial. smeita, grødagtig masse; til V. smide 1; jf. I. Smid og Smide-ler samt (i sa. bet.) dial. Smidelse (MDL. Feilb.); dial.)

blød (flydende) masse til paasmøring ell. pastrykning; spec. om lervælling til overstrykning (puksning, tætning) af klinede lervægge. Moth.S536. Naar nu Væggene . . ere nogenledes tørrede, saa tage de en meget blødagtig og tynd tilgiordt Leer, som de kalde Smidde, dermed tilstryge de . . Sprækker. OecMag.IV.332. VSO.

IV. Smide, en. se Smedje.

V. smide, v. [ˈsmiːðə] ogs.: [ˈsmiðə] (jf. UnivBl.I.394. Dania.IX.40. samt skrivemaaden smidde. TBruun.I.149.IV.116. Rosenk. Den dramatiske Skrædder.(1827).19. Drachm. DJ.II.87. i bet. 1: Aagaard.Thye.(1802). 125. — (i bet. 2) dial. ell. spøg. smitte. Brunchmann.Harmonialingvarum.(1750).105. Jørg.FS.23. Feilb.III.407. jf.: *Livets Hest pidsker af i fuld Gallop, | og inden I veed et Ord deraf | har den smittet Jer i den sorte Grav! | Ha ha! hvor jeg dog er grumme vittig. Oehl.Digte.(1803).243. sml. udsmitte, Udsmitter u. udsmidde, Udsmidder. præf. -er [ˈsmiːðər, ˈsmiðər] smider. Høysg.AG.94. præf. smed [smeːð (Moth.S536. Høysg.AG.94), ogs. smedː] ell. (nu kun dial.; især i bet. 1) smidede (jf. Moth.S536. Feilb.); part. smidt [smid] ell. (nu kun dial.) smidet (i bet. 1: SprKult.IX.37. Feilb.) ell. sme(de)t (jf. Esp.312. Feilb. sml.: jeg har smeden. Høysg.AG.94). vbs. (l. br.) -ning (Amberg. sml. Nedsmidning (JakKnu.F.277) og Udsmidning), jf. I. Smid. (ænyd. d. s., æda. smitæ (i bet. 1: Harp.Kr.36.68.70.78 ofl.), sv. smita, smyge sig, slaa (smeta, kline), no. dial. smita, (be)stryge (kline), liste (stig) bort, (sj.:) kaste, nt. smieten (mnt. smiten), kaste, slaa, hty. schmeissen (beschmeissen, tilsmudde), holl. smijten, eng. smite, slaa, got. bi-smeitan, bstryge, besmøre; besl. m. gr. sméchein, (be)stryge; jf. Smejs, I. Sminke, II-III. Smide og smette, I. Smit, II. smitte || i rigsspr. er ordet (i bet. 2; mods. II. kaste) især dagl. (jf. VSO. MO. på seminariet . . blev vi endogså rensede for almindeligt talesprog, som vor lærer kaldte gadesprog. „Smide“ for „kaste“ var gadesprog. Hjortø. GU.60), ofte anv. m. bet. af skodesleshed, ringeagt olgn. (men mods. kyle uden særlig forestilling om voldsomhed ell. kraft i bevægelsen); mods. II. kaste bruges det i rigsspr. næsten kun (se dog bet. 2.5) konkr.: med forestilling om forandring af sted, plads, stilling olgn., i dial. m. videre anv., ogs. svarende til II. kaste 1.7, 5.5 ofl. (Feilb. UfF.))

1) (dial., især foræld.) stryge ell. smøre et flydende ell. blødt stof paa (overfladen af) noget (fx. en klinet væg (jf. III. Smide), (nybagt) brød olgn.); m. obj., der betegner det udsmurte stof ell. den besmurt flade (ell. det frembragte resultat). Moth.S536. at smide . . Plaster. ForSandhed.II.159. Ifald (osten) skulle have Sprækker eller Ujævnheder, har man et Fadfuld af den ukrystede Østmaterie i Beredskab, hvormed den smiddes

o: udbedres og overstryges, for at blive glat. *Aagaard.Thye.(1802).126. Kok.DFspr.I.375. Feilb.BL.73.* Hvedekager oversmurt med Eggeblomme. Det kaldtes at „smide“ (smie). *FrGrundtv.LK.169.* || *spec. som udtryk for at smøre fedt ell. smør paa afskaaret brød.* da nylig en Tønde Smør galdt 100 Rd., købtes ikke desmindre; og neppe smides tyndere paa Brød nu, da Tønden koster 60 Rd. *Politivennen.1800.2091.* Smi mei et stykke Brød. *Iris.1800.II.181(fjynsk).* Hun er ude at smide Midaften. *JHSmidth.Ords.140. MDL. Skattegraveren.1888.I.224. FrGrundtv.LK.77. Halleby.223. Feilb.* || (jf. smøre paa u. III. smøre 8) *overf.* Palle var en ren Djævel til at smide paa (o: spille løs paa violinen, blive ved at spille i een kore). *FrPoulsen.VV.20.*

2) kaste noget et sted hen, bort fra sig, ofte: paa en tilfældig, skødesløs maade, med foragt olgn.

2.1) (især svarende til II. kaste 1(1)) i al alm., egl. (og især) som udtryk for kast (gennem luften) ved hjælp af haanden; ofte m. præp. ell. adv. til angivelse af bevægelsens retning (maalet). (om udr. smide bort, hen, væk, ud se u. bet. 2.6). *Moth.S536.* *Det gamle Ror jeg smed i Hav. *Grundtv.Optr.II.182.* Kong Knud laae foran Alteret og bad . . . En smed en Steen gjennem Ruden, og Kongen laae død! *HCAnd.(1919).III.340.*

*træt | Hans raske Ganger sank i Knæ. | Saa søgte han en Hyttes Læ, | Og hen til den en Skofte smed. *Ploug.VVIII.195.* *Han tømte sin Brændeviinsflaske | Og smed den paa en Bastion. *JHelms.NV78. (fyrbødernes)* Arbejde bestod i ustandseligt at smide Tørv stykkevis ind gennem en Spalte i Ovnens ene Ende. *AarbTurist.1933.242.* en af Marinens Flyvebaade (gik) ned over de to Mænd i Jollen og smed en Meddelelse ned til dem.

Pol.1/2.1940.10.sp.2. jf. II. kaste 6.3: smide en kilde efter, se I. Kilde 2 slutn. || *talem., ofte m. overf. anv.* smide noget i gabet paa en, se Gab 1. smide paa (ell. i) møddingen, se Mødding 1. smide (sine penge) i rendestenen, se Rendesten 1.2. smide sine slæber(i) ind hos en, se I. Slæbe 2, Slæber 4.3. || (dial.) m. abs. anv., som udtryk for at spille klink. nu gik de andre Dreng og drev Kødsel . . eller smitted og kinked (Jørg.Liv.I.27: eller spilled Klink) oppe mod Kirkegavlens store Granitkvadre. *Jørg.FS.23.* || med overgang til bet. 2.2: smide med noget, (jf. II. kaste 1.1 og 7.2) kaste (især: skødesløst, ringeagtende olgn.) med noget. *Hvis en Mand du seer | Mod Jorden gribe . . . | Da fly, thi han med Steen vil smide. *Winth.II.256.* *Livet over Gravene i Hvirveldans sig snor | og smider med de trøskede Kors! *Stuck.D.33.* Bølgerne smider med Stenene. *Gravl.VF.5.* jf. bet. 2.3: Børn, der har græmmet sig fra de var smaa, der er bleven smidt omkring med. *JVJens.M.I.12.* især (uegl.) i forb. smide (om sig) med penge olgn., behandle (bruge) penge

hensynsløst, flot, ødselt. Jeg levede som en Mand med en 100,000 Doll. om Aaret . . . Altsaa smed jeg om mig med mine Penge. *BerLisvb.MT.II.151.* du gaar . . . og smider med Pengene. *AndNz.PE.III.119. Gravl.EP.11. LindskovHans.NH.32.*

2.2) (jf. II. kaste 1.2 og 5.1) uden (tydelig) forestilling om (ell. angivelse af) maalet, m. h. t. hvad man har paa sig, i sine hænder olgn.: kaste ell. (jf. bet. 2.3) lægge (hurtigt) fra sig (som noget uønsket, overflødig, besværligt olgn.); skille sig af med; slippe. Harald . . . maatte . . . smide som en Kryster, hvad han tog som en Skurk. *Grundtv.Sazo.11.252.* Om Natten smider hun altid Sengklæderne af sig. *DJacobson.DP.200.* Russerne smed deres Vaaben og løb for Livet. *Pol.1/2.1940.1.sp.2. overf.:* Det er saadan at forstaa, at alle Mand pludselig smider (o: nedlægger) Arbejdet. *AndNz.PE.III.7.* Det vilde være taabeligt at smide en saadan Stilling fra sig (o: give afkald paa den). *LeckFischer.KM.18.*

jf. (kaste) over bord u. I. Bord 8: vi smider hele Stivheden med alle Komplimenter over bord. *Grundtv.B.II.587. Ploug.ED.60.* || *spec. m. h. t. beklædningsgenstand, som man tager af (lægger fra sig), ogs.:* (for en tid) ophører med at bruge (gaa med); lægge (II.5.1). jeg smider min Præstekjole, og slaaer Skidt paa Drengene, i den bare Vest. *PMøll.ES.I.197.*

*Sin Hætte han (o: kong Albrekt) smed og slog imod Bord | . . . og dyrt han svoer: | „Ei meer vil jeg bære Hætte, som Mand, | Før jeg er Herre i Danmarks Land.“ *Ing.DM.103.* *jeg spaserede alene i Havstokken, smed Tøjet og badede. *JVJens.Di.81.* Kom ind og smid Tøjet, ja hvis altsaa den Troje kan kaldes Tøj. *VBergstrøm.M.7.* Strømperne smed de (o: fattedfolk), saa naare det blev blidt om Foraaret. *CREIMER.NB.81.* saa smider vi Jakken. *JacPaludan.S.227.* jf.: Dandsen (gik) lystigt . . . manges halvgammel Husmand . . . smed Hverdagsbekymringer og Træskoene. *Tølder.F.II.177.* || ♣ m. h. t. kort: kaste (II.5.2); i forb. som smide kortene, ogs. smide (et kort) af ell. til. *Aarb Holbæk.1910.54. KBokkenh.U.42.* smide skidt til, se I. Skidt 3.1. || (jf. II. kaste 11.1) om ridedyr (hest): smide (rytteren) af, kaste (rytteren) af. *Buchh.SP.48.* || (især dial.) om tung: give (hurtigt) fra sig; slippe (let). den Tobakspibe smider Røgen godt (o: der er god træk i den). *D&H. Gravl.EP.16. U/F.* jf. bet. 3: (muldfjælen paa) ploven smider jorden godt! *Feilb. U/F.* smide ballasten, ♣, om fartøj, hvis ballast forskyder sig. *Kusk Jens.Søm.275.* smide af sig, se bet. 2.5.

2.3) (svarende til II. kaste 2) uden (tydelig) forestilling om bevægelse gennem luften: (med voldsomhed, pludseligt) føre i en vis retning ell. anbringe i en vis (ny) stilling. „Naa, sikken et tungt — Asen (o: et lig i en kiste)!“ . . . „Saa; lad os smide ham lidt her.“ *FritzJürg.nr.87.* Trækkerne smed (o: løftede)

Trollien af Sporet. *Ohlsson.S.82.* Han smed Cyklen op ad Muren og drev ind paa Terrænet. *JesperEw.PF.9.* saa smed jeg (telefon-) Røret paa. *Duelund.N.129. jf. II.* kaste 2.5: Han trak op i Benklæderne og smed det ene Ben over det andet. *Thuborg.DVE.212. uegl. (vulg., nu l. br.) m. h. t. lussing olgn.: lange.* Jeg er ikke bange for at smide ham en ordentlig en. *Siesbye.(NkSS°591).* || *m. h. t. klæder, som man hurtigt ell. skodesløst ifører sig.* Smid et Skørt paa dig, det er forfærdelig koldt. *AndNz.DM.I.176.* Hun kravede ud af Sengen og smed den nussede Kimono over de tynde Skuldre. *ErlKrist.DH.29.* || (*jf. II.* kaste 2.6; *sj.*) *m. h. t. blik(s retning).* *Imedens vi et Blik til Cellen smed, | Og see hvordan . . | Fa'er Bastian . . sluger | Den meer end himmelske Billet. *TBruun.I.149.* || (*jf. bet. 2.6 og II.* kaste 2.7) *m. h. t. person, der behandles med haardhed, ringeagt, (uegl.):* 20 *bringes i en ugunstig, beklagelig tilstand. (preusserne fangede 3 danske embedsmænd) og smed dem ned i en Kælder.* *Rosendal.D. I.355.* den eneste Dame, der medvirkede ved Udstillingens Aabning, (lod) Komiteen . . ankomme Kl. 4 om Eftermiddagen og smed hende ind i et usselt Højskolehjem. *Ekstrabl. 1/2.1907.2.sp.1. jf.: til denne (fattig-)Skole vil S. hemsidde alle disse ældre Lærere . . fordi de ikke ere Seminarister.* *RasmSer.ML. 30 133. alm. i udtryk som smide en over ende (TBruun.IV.79), om (Mau.6567), i hullet (se I. Hul 2), i kachotten, paa døren (Grundtv.BrS.308), ned ad trapperne (se u. Trappe) ofl. — uegl.: *(den strenge prædikant) For evig paa Gehennas Gløder smeed | Hver Siel, der ei Naturen nok tilkliner.* *TBruun.I.154. især m. h. t. (fast) tjeneste olgn.: han var . . sat paa Porten som et Tyende, der er smidt af Tjenesten.* *EBrand.UB.205.* De vil nødig smides af (o: afskediges) — ikke? *Buchh.UH.230.* || *om ting (i stærk bevægelse); især (⚡; jf. II.* kaste 9.1) *om fartøj: I næste Nu smed Skonnertbriggen Lønningen under (o: under vand) fra Svineryggen til Halvdækket.* *Knud And.Brænding.(1927).22. jf. bet. 3:* Baadene smed til, saa man saa det halve af Bunden. *Pol.2/3.1930.3.sp.3.*

2.4) (*jf. bet. 2.5 og II.* kaste 3) *refl. smide* 50 *sig, især om levende væsen (spec.: person): pludseligt anbringe sig i en vis (især siddende ell. liggende) stilling. (om udtr. smide sig bort olgn. se bet. 2.6). *snart om paa Ryggen han smed sig.* *Wilst.II.XXIV. v.10.* smid Dig i Køjen, som om Du var daarlig. *JHelms.G.178.* *Da . . smed vi os . . i Skyggen | af et Par forvredne Kræger. *Blaum.Sib.176.* Kørerne smed sig og tyggede drøv. *AnkerLars.KL.14.* Saa snart, der blev raabt „Dæk“, saa skulde alle smide sig plat ned paa Jorden for at dække sig mod Granaten. *Dengl.KlokkeriFarum.(1928).71.* I Grunden skulde de have hvilet sig (men hun)

kunde ikke faa sig selv til at „smide sig“ midt paa Dagen. *GyrLemche.Bedeslag.(1936). 82. som udtryk for i hast at sætte sig op som rytter:* smid dig paa Ryggen af en Hest og rid til Breidefjord. *Kyrrer.(IslSagaer.I.289.)* han (gribes) af en inderlig Lyst til at smide sig op paa Cyklen og stikke af. *Fallada.B. 285.* || (*jæg.:*) Naar et Stykke Fjervildt sætter sig paa Jorden, sætter det sig, kaster eller smider sig. Dette sidste bruges især om Vandfugle (nærmest Bygdemaal). *Vg Møll.HJ.194.* || (*sport.*) *om maalmand i fodbold:* kaste sig (ned) efter bolden. *GJørg. Kluk&Co.[1930].91. B.T.1.1935.14.sp.2.* || *uegl. *Et Vintervejr af Hjertenslyst | med Frost og Fygesen fra Øst | har smidt sig over Fyn.* *Børup.HK.30.*

2.5) (*til bet. 2.(1)-2; jf. II.* kaste 12.2; *uegl.*) *i forb. smide af sig, om ejendom, foretagende olgn.: give (et vist) udbytte; indbringe; ogs. spec.: give godt udbytte, overskud.* et Vikings-Tog . . som kunde smide Noget af sig. *Grundtv.Snorre.II.59.* Kaperierne . . smed . . godt af sig. *sa.MM. 325.* Jeg har en ny Baad, gode Redskaber . . Jeg er selv paapasselig; det er det, som smider af sig. *Drachm.STL.104.* kan det nu smide saa meget af sig at spille paa Markeder, at der kan blive Raad til Motorecykle? *ErlKrist.K.151. Feilb. Uff.*

2.6) *bet. 2.1-4 i visse særlige forb. m. adv., med overgang til overf. anv. || smide bort ell. væk ell. (især dial.) hen (HofmanBang. Odense.Amt.(1843).538. JVJens.HF.133. Feilb. se ogs. u. II. hen 2.4), kaste bort som unyttigt, værdiløst (jf. Esp.312) ell. (uforsæltigt) ved skodesløshed.* De er ret en stor Herre, De smider et Tørklæde bort, som er til Mark værd. *Jacobi.(Skuesp.IV.151).* *Grundtv.BrS.349.* Hvad en Kristen smider væk . . det samler Kineseren op. *BerLüsb. MT.II.123. uegl.: Dine bedste Aar har du da smidt væk paa den Stymper (o: hendes tidligere forlovede)!* *PDrachm.D.27.* || (*jf. bet. 2.4) refl. smide sig bort ell. hen (Gyr Lemche.S.III.123. Gravl.T.225) ell. væk (Steenberg.H.I.128), kaste sig bort ell. hen, især ved et værdigt, daarligt ægteskab.* Du smider dig ikke bort. Du giver dig kun hen til en mand, du elsker. *AnkerLars.KL.115. LeckFischer.KM.164.* Sig mig saa, til hvem du har smidt dig hen? Hvem har du haft i dine Arme om Natten? *Glaadkow.Cement. (overs.1927).39.* || *smide ud. 1. kaste (foragteligt) ud (fra et sted) ell. bort (fra sig), især: som (næsten) værdiløst, noget, man kasserer, lader gaa til grunde. *det varer for længe | Med Svøben at slide Ebræerne op, | Smid ud deres nyfødte Drengel! | Ja, smid dem i Nilen.* *Grundtv.SS.II.77.* Smide ud ad Vinduet. *Ludv. (jf. smide (om sig) med penge u. bet. 2.1) m. h. t. penge:* At du gider smide Penge ud til denslags. *KMich.Mor. (1935).19.* smide pengene ud af vinduet, se

Vindue. 2. (jf. bet. 2.a) som udtryk for, at en person (paa voldsom, foragtelig maade) føres (drives, jages, vises) bort, især: jages paa døren (jf. Udsmider, Udsmidning). Var Erik smidt ud som en Vante, da kom han nu igien som en Vind.Grundtv.Sazo.II.90. JHSmidth.Ords.139. Stillel eller du (o: et barn) bli'er smidt ud af Stuen! Wied.LO.257. senere blev K. selv smidt ud af Partiet. Pol.¹¹/1940.10.sp.4. jf. (jæg.): De er nogle 10 rigtige Ildhunde . . . De kan tro, at de kan smide Røve ud, ja, selv Grævlinger. Johs Sørensen.Husmaaren.(1936).32.

3) (dial.) m. intr. anv.: ligge henkastet, væltet olgn. Din hat og kåbe ligger og smider paa gulvet.Hjorte.OS.46. han ell. vognen smed om, han væltede med vognen. Feilb. UfF. spec. (jf. bet. 2.2 slutn. og II. smøge 4 slutn.) om (fugtig) pløjejord: smide (MDL.) ell. især smide om ell. op, falde godt (glat, 20 sammenhængende) for ploven. JHSmidth.Ords.140. FrGrundtv.LK.243. UfF.

VI. smide, v. se IV. smede.

Smide-, i ssgr. spec. (dial.) af V. smide 1 (kun enkelte ssgr. anføres ndf.; se videre Feilb.; se ogs. Smede- -kort, et. [V.2.2] 4 (l. br. i rigsspr.) d. s. s. Kastekort. Bl&T. -ler, et. ler (tilberedt) til at klæne (smide) med; smide (III). Moth.S536. HofmanBang. Odense Amt.(1843).48. Thorsen.174. UfF. 30 -mad, en. smurt mad (smørre-, fedtebrød). Begr.Fyen.382. JPaludan.Moen.II.(1824). 273. CReimer.NB.168. -sul, et. smør, fedt olgn., som smøres paa brød (smidemad); til dels ogs. om paalæg, sul til brødet (UfF.). MDL. VSO. Halleby.223. Smidsul: Smør og Fedt. Goldschm.BIS.II.50.

Smidie, en. se Smedje.

smidig, adj. [ˈsmiˌdi] (sj. smiddig. KomGrønneq.I.316. — nu ikke i rigsspr. 40 smedig. Dumetius.III.90. vAph.Chym.III. 336. jf. Feilb.). adv. d. s. ell. -t ell. (†) -en (Blich.(1920).X.198). (ænyd. d. s., gl'da. smidug (Michael.143), sv. no. smidig; fra mnt. smidich, jf. hty. geschmeidig, holl. smijdig; til mnt. smide (se I. Smide) og smiden, smede; egl.: som (let) lader sig smede, bearbejde)

1) som udtryk for en fysisk egenskab. 1.1) (nu især faql. (jf. Levin.) ell. dial.) om stof (masse): sejj, lind, bøjelig olgn. Moth.S536. || 2) om metal: sejj og strækkelig (egnet til at smedes, svejjes, valses, trækkes olgn.); smedelig. Sølvet bliver reent og smidigt til at lade sig trække i Traad.LTid.1745.514. vAph. Chym.III.336. Sejhed og Strækkelighed i Forening gjøre Metall et smiddeligt eller smidigt. Wagn.Tekn.103. Smidigt Jærn er kulstoffattigere end Raajærn.Sal.IX.1064. || om andet stof (masse): plastisk (2); lind; 60 blød og glat; ogs. (muligvis med tilknytning til V. smide 1): fedtet og glat. *Sæben gjør (ved fastelavnsløjerne) Den Gaase-Hals ret smidig.Jernskæg.D.67. Til at gjøre Ølands

Kalk smidig, udfordres til hver Lest 2 Læs Leer.LTid.1727.331. den fra Pressen seje og smagløse Ostemasse (omdannes ved gøringen) til en smidig og velsmagende Ost.LandbO. III.756. Hvis Mørtlen inden Brugen begynder at storkne, kan man faa den smidig igen ved fornyet Vandtilsætning og Gennemarbejdning.Suenson.B.III.423. En smidig Dejg. Pol.¹¹/1934.Sønd.28.sp.3. UfF. 1.2) (især Ⓜ) om tynd (smal, slank) ting: som let kan bøjes (til siden, frem og tilbage) uden at knækkes, sønderbrydes olgn., især: uden at forblive i den bøjede stilling, naar paavirkningen udefra ophører; (overmaade) bøjelig (sejj og spændstig). (stokken er god) til at Kloe eens Skuldere med, eftersom den falder vel i Haanden, er frisk, smidig og stærk.KomGrønneq.I.316. det deraf slagne Touverk bliver smidigt, naar det kommer i Vand.LTid.1725.536. ligesom det smedige Palme-Træe immer af sig selv reiser sig igien. Dumetius.III.90. (Vaulundurs) Sværd (var) saa smidigt, at han kunde vinde det omkring sit Liv.Oehl.PSKr.II.29. (svineblæren) skulde ruller op og ned ad Dørkarmen for at blive smidig.Buchh.FD.27. en lækker lille Bog i smidigt Shirtingbind.Pol.¹¹/1940.2.sp.6. jf. bet. 1.3: saa smurte de sig i Mundvigerne med Levertran, for at de kunde blive mere smidige.HCAnd.(1919).III.131. 1.3) om (del af) et levende væsens legeme: som med lethed bevæger sig (med bøjning i led olgn.) til siden, frem og tilbage; meget (overmaade) bøjelig; ledmyg. han (lærte) sig til at krybe paa Hænder og Fødder, for at venne sine Lemmer til at blive smidige igien, som af idelig Frost og Kuld vare blevne stive.Holb.DH.I.366. *med sin smidige Fod sprang (han) let over Trinet ved Døren. Meisling.Theocrit.(1825).27. de hæslige Polylper . . . strakte deres smidige Arme og Fingre efter hende.HCAnd.(1919).I.126. || nu især om et menneskes legeme, spec. m. h. t. lemmernes ledbevægelse ell. bevægelighed i legemets midterparti (ryg, hofteparti), ofte med forestilling om ungdom og slankhed, ynde i bevægelserne, gymnastisk træning olgn. Sorø Saml.III.175. *Du er en vakker Gut, Du klavrer smidig.Oehl.LH.(1818).9. *En Femtenaars! En lang og smidig UngelAarestr. SS.II.197. man ser hendes ranke Skikkelse forsvinde, smidig i Livet og trind som et ungt Skud af Pilen.JVJens.CT.74. Feilb. || (jf. katte-, slangesmidigt) om dyr. *Da slynger Ormen slimbeklædte Hale | heel smidig rundt omkring sin Fiendes Lemmer. Oehl.Digte.(1803).35. *Frem sneg sig den hvide, den smidige Kat | Med ringlende Hale, med krum Ryg og glat.Winth.NDigt. 22(se ogs. v. Musekat). jf.: *,See, hvor Baaden glider! — „Smidigt som en Aal.“ Heib.U.13. Smidig som en Kat sprang han til Side.JHelms.G.32.

2) (især Ⓜ) overf. anv. af bet. 1. 2.1) (jf.

aandssmidig og bøielig 2.1) *især om persons væsen, adfærd olgn.: som har ell. er udtryk for evne til at (forstaa og) afpasse sig efter de foreliggende (forskelligartede, vekslende) forhold, især: paa en dygtig, klog, velsind, behændig, til dels ogs.: smedig, listig, glat maade; bøielig; behændig; glat; tidlige især med forestilling om (vidtgaende) føjelighed: medgørlig; føjelig; myg. Hand er så smidig som voks. Moth.S536. Kongen (maatte) træde i nogen nærmere Forening med Kæyseren; hvilket vilde blifve et sikkert Middel til at gøre de Svenske og Franske noget smidigere. Slange.ChrIV.909. om hun ogsaa var saa stiv, som en Eeg, saa skal jeg faae hende saa smidig, at man kunde vinde hende om en Finger. Biehl.DQ.II.57. Han vidste smidigen at lempe sig efter Tiderne. Blich. (1920).X.198. Hauch.DVI.140 (se u. I. Rør 1.3) at bevæge sig med smidig Forsigtighed i de vanskeligste Forhold. Fridericia. (Biogr Lex.XV376). han vænnede sig til at være smidig i Tanken og have sit Stof parat. AndNz.PE.III.83. den moderne Aagerlovgivning, der ikke er bundet til stive Rentesatser, men mere smidig kan ramme (aagere). VindingKrusø.E.I.27. 2.2) om sprog(form) olgn.: som let lader sig forme ell. bruge efter tankens ell. udtryksformens (vekslende) krav; bøielig (2.2); nuanceret; udtryksfuld. de Romerske navne ere ikke saa smidige og bløde (∴ ikke saa let anvendelige i vers), som de Grædske. Holb.DNB.513. det danske Sprog blev . . gjort mere blødt og smidigt. NyerupRahb.I.192. mit Modersmaal (er) smidigt som en Bryder, hver Gang den rette Tænker ikke slipper det og ikke slipper Tanken. Kierk.Stad.379. *Af Tænker og af Skjald | gjort smidigt i sit Fald, | det (∴ det danske sprog) magter nok at ramme og at rejse, hvad det skal. Rørd.GK.218. jf. bet. 1.1: de fører Ord paa deres Tunge, som ere sødere end Honning, og smidigere end Olive. Hørn.Moral.II.105. jf. bøielig 3: Jeg holder for best at skille de Latinske (kunstord) ved deres egen Endelse, og lære dem at blive smidige under den Danske Flexion. Høysg.S.a7r.*

∴ **smidig-gøre**, v. [-gø'rø] 1) i egl. bet.; til smidig 1.1: Der er intet saa godt til at smidiggøre Fedtlæder med. Pol.^o1934. Sønd.3.sp.1. 2) (jf. smidig 2) overf. Corinna . . søger at udvide Oswald's Blik og smidiggøre hans stive . . Aand. Brandes.E.199. || (jf. smidig 2.2) m. h. t. sprog(form) olgn. Det som Holberg havde gjort for det danske Sprog til komisk Brug, gør Ewald for . . den ophøjede Poesi. Han smidiggør det og stemmer det, saa det i Oehlenschlägers Haand kan blive et lydigt Instrument. Skuepl.39. jf.: Verseformens . . Smidiggørelse i lyriske Digte. Brandes.V.221. -hed, en. (enyd. d. s.) den egenskab ell. det forhold at være smidig. 1) om fysisk egenskab. 1.1)

[1.1] (faql.) spec. om metal. vAph.Chym.III. 336. TeknMarO. 1.2) (især ∴) til smidig 1.2. Metzger.Medicina ruralis.^o(overs.1797).20. Damascenerklødens Smidighed. VSO. 1.3) svarende til smidig 1.3. Mange siger . . at børnenes organer er særlig bøielige, men at man senere hen i livet mister denne smidighed i tunge og læber. Jesp.Nut.223. || *især om legemets bevægelighed i leddene, ryggen, hostepartiet olgn. Dandserindens Smidighed. VSO. hertil (især gym., sport.) ssgr. som Smidigheds-bælte (betegnelse for et særligt greb i brydning. AC Meyer.Idr.I.4.31.50), -kunst (Drachm.BK.107. jf. Behændighedskunst), -øvelse (om gymnastiske øvelser paa (rulle)madras, som flyve-, hoved-, kraft-, rygspring, stikflak, saltmortale ofl. Scheller. MarO. BerlKonv.XIX.486. jf. Behændighedsøvelse) ofl. 2) (især ∴) overf. 2.1) (jf. Aandssmidighed) svarende til smidig 2.1. Smidighed som diplomatisk Underhandler. VSO. med sin i Selskabslivet erhvervede Smidighed gjorde Jespersen sit opmærksomme Væsen mod Justitsraad Gram fordringsløst og lydøst. Schand.SB.104. med personifikation: *Lurer Lumskhed paa min Stie, | Smidighed kan gaae forbie. Stub.51. || (l. br.) om en tings tilpasnings-, omformningsevne. (de) „Grundvine“, der benyttes (til fremstilling af sherry) maa være i Besiddelse af en overordentlig Smidighed og Tilpasningsevne for at kunne omskibes til Mærker af alle Sødhedsnuancer. Juleroser. 1935.33. 2.2) svarende til smidig 2.2. Det Sprog Heimskringlas Forfatter har udformet til dets fulde Skønhed og Smidighed, gaar i Arv til Egilssagas Digter. Rubow. (Tilsk.1928. I.357). jf. bet. 2.1: Hertz' rytmiske Smidighed. E.Thoms.DL.44.*

smidske, v. se II. smiske.
Smid-stok, en. se Smigstok. -sul, et. se Smidesul.

smidt, perf. part. af V. smide.
I. Smig, en ell. (sjældnere) et (Sal.VIII. 1004. Haandv.137. UfF.). [smi²(q)] (ogs. skrevet Smi. BerlTid.²⁵/101927.Aft.2.sp.1f. — **Smige**. jf. VSO. MO. samt Lodsmige. spec. i bet. 2: Bl&T. — *især dial. Smid. JfVJens. LB.200. jf. Sal.VIII.1004. Feilb.IV.343) ft. d. s. (Trap.^o11.194) ell. (i alm.) -e (Amberg. VLorenz.HA.245. Nationalmus.A.1933. 67) ell. (l. br.) smiger (ForklTømrere.21). (fra nt. smie(g), hty. schmiege; til ty. schmiegen, smyge (se smyge; sml. II. smige 1); jf. II. smig, II. smige, smiget; faql., især snekd., bygn. ell. dial.) 1) om (det forhold, at sammenstødende dele danner) en spids ell. stump vinkel ell. om en smal flade ell. kant, der danner en (spids ell. stump) vinkel med noget tilhørende. Amberg. VSO. MO. i et Hjørne mellem to Floje, hvor Murene dannede en Smig. Nystrom.KO.195. Sejlfledens Smig (∴ paa en mallevinge). NaturensV1918.484. Stigning, Smig (paa*

(Kile). *TeknO.306. UfF. (teat., især foræld.) m. h. t. skraanende scenegulv: Det kgl. Teater og Dagmar-teatret . . kunde udveksle Dekorationer, da begge Scener (havde) ens Smi. BerlTid. 29/10.1927. Aft.2.sp.1. i forb. høvle ell. stryge i smig olgn. FagOsnedk.175. 191. || spec. (bygn.; jf. Skraasmig) om murkant, side i en karmaabning (om et vindue). Aarb.1894.260. Korets nordre Side har udivendig Smigene til to smaa romanske Vinduer. AarbVeje.1921.103. || det forhold, at et vognhjuls eger staar skraat i navet, danner en vinkel med et lodret plan (jf. II. kaste 9.2). Sal.VIII.1004. Bakmandens gamle stive Holstenskvogn . . fjederløs og med et latterligt Smid paa Hjulene. JVJens.LB.200. UfF. 2) (jf. I. Mal) d. s. s. Smigstok. Wilkens.MT.191. Wagn.Tekn.490. UfF. II. **smig**, adj. [smi²(q)] flt. -e ell. d. s. (Arbejds-løn.31. Krak.1929.II.1326). (af I. Smig; 20 jfagl.) som danner en smig; skraa. Stødet (∴ samlingen ml. to bjælker) kan være lige . . eller skraat, smigt. Wagn.Tekn.531. Ere manglekantede Sten smig paa Højden betales . . et Tillæg. Priskurantf.Stenhuggerlaget. (1898).4. De højtsiddende Vinduer er smalle og rundbuede, og fra deres snævre Lysning aabner de sig indad og udad med smige Sider. AarbLollF.1927. Hjemst.90. **Smig-**, i ssg. [smi²(q)-] (især jfagl., dtal.) af I. Smig 1. I. **Smige**, en. se I. Smig.*

II. **smige**, v. [smi²(q)∞] -ede ell. -te. vbs. -ning (s. d.). (ty. schmiegen, se II. smyge; ikke i alm. rigsspr.) I) se II. smyge. 2) (jf. smiget; jfagl., dtal.) til I. Smig (1). 2.1) om flade olgn.: danne en smig (i forhold til noget andet, spec.: til et vandret plan); skraane; hælde. UfF. 2.2) ved muring, (af)høvling olgn. frembringe en smig; gøre smiget. Bliver Understykket (paa et vindue) smigt fra Falsen, gives et Tillæg pr. Alen af 17 (øre). Arbejds-løn.5. jf.: Murpillernes kanter skal være afsmigede baade indad- og udadtil. PHertz.SundSkoleungdom.(1917).201.

I. **Smiger**, en. [smi²qør; l. br. 'smi²q'ør] (tidligere ogs. skrevet **Smigger**. Høysg.S.315. Tode.I.327. NyerupRahb.III.241. jf. Feilb.). (ænyd. smig(g)er, smeger, glda. smigger (Suso.28), sv. smicker (fsv. smiker), no. smiger; vbs. til smigre (2.1); især Ω , jf. dog Feilb.) den virksomhed ell. det forhold (paa overdreven, falsk maade) at smigre (2.1), bruge smigrende (2.2) ord ell. udtryk; ogs.: (overdrevent, falsk) smigrende ord ell. udtryk (i mundtlig ell. skriftlig form); smigreri. *Vær med din Aand og Kraft hos dem, | Som os dit Ord forkynde, | At de oprigtigen gaee frem, | Ei Tant, ei Smiger ynde! SalmHus.317.3. (hans) økle og til Satire grændsende Smigger. JvBulow.142. 60 *Den ydre Glands har mig aldrig bedaaret; | Aldrig har Smiger lokket en Tone frem | Paa min Læbe (∴ jeg har aldrig digtet smiger-digte). Hauch.Lyr.191. (han skal) bemægtige

sig Riget med Smiger (Chr.VI: smigrende ord; 1931: med Rænker). Dan.11.21. fin, plump, grov Smiger; lav, krybende Smiger. D&H. han (havde) altid oversukret ham med Smiger. Pont.MH.118. han er (ikke) modtagelig ell. uimodtagelig for smiger | med personifikation: *At Smiger mæskes og Sandhed tigger . . | Det seer man tit. Zeltitz.Poes. 281. Storm.SD.5. II. **smiger**, adj. (ænyd. d. s.; af I. Smiger ell. smigre; nu ikke i rigsspr.) som giver ell. er udtryk for smiger; smigrende; m. overgang til ssg.: *Søde Tunger, smigre Læber, | Skyvler Slange-Brodd og Tand.Reenb.II.208. *Æslet . . sig begyndte at hovmode, | Opbløst af andres smigre Lyd. Bie.Fabler.(1765).67. **Smiger-**, i ssg. (Ω , nu l. br.) af I. Smiger (ell. smigre; jf. Smigre-); navnlig m. subst. som sidste led, om hvad der giver ell. er udtryk for (overdreven, falsk) smiger, ogs.: virker indsmigrende olgn. -digt, et. (jf. -sang, -vise). (kongen gav) Skialden . . for hans Smigerdigt en Skarlagens Kiortel. Molb.DH.I.382. Hauch.MfB.281. -fuld, adj. (nu sj.) fuld af smiger; ogs. (jf. smigre 1, 2(1), 3(1)): indsmigrende; (meget) venlig. *smigger-fulde May. ChrFlemb.DM.III.35. *Med søde Talers smigerfulde Tone | Vil du, Sirene! dine Offre lokke. Rahb.J'd'A.89. *Hun stirrede ham ind | Saa smigerfuld i Øiet | Med Munden paa hans Kind. Winth.HF.73. **Smigeri**, et. se Smigreri. **Smiger-kunst**, en. (jf. Smigrekunst). Hauch.LDR.42. -ord, et. (jf. -tale og Smigreord). *Luft af Smigerord (∴ ved et Hof). Rich.VH. 141. spec. (jf. -tale) om indsmigrende elskovs-ord olgn.: *Troløse! hvilke søde Smigerord | Opfandt din Tunge. Jeg (∴ Thora) var ene den | Som kunde giøre Hakon Livet kiert! Oehl.ND.294. *O flye for Amors Snare, | Hør ei hans Smiger-Ord! Heib.April.9. Hostr.S. 25sc. -røst, en. (jf. -stemme). VSO. MO. -sang, en. (jf. -digt). *Smigersang | Fortryller Fyrsteøret. Boye.Erik.8. Blich.(1920). V21. -stemme, en. (jf. -røst). Synesius. Fyrstevælden.(overs.1797).Fort.20. VSO. MO. -tale, en. Sort.HS.B4r. (jf. -ord) om indsmigrende elskovstale: Hauch.Æ.15. *Ja, du har Ret! Vel maa du le og hyse! | Enfoldigt lyder Læbens Smigertale, | Herefter vil jeg tie blot og kysse. Aaestr.ED.185. -vise, en. (jf. -digt). *Ei er hans Kvad et Væv af glatte Ord, | Og Smigerisen kan han ikke sjunge. Grundtv.Kvædl.277.

Smige-stok, -stue, se Smig-stok, -stue. **smiget**, adj. [smi²(q)∞t] (af I. Smig (1) ell. (perf. part.) af II. smige; jfagl.) som danner ell. er forsynet med smig; om vindue: 3 lige høje, rundbuede, smigede Vinduer. Trap.*IX.439. DanmKirker.VI. 352. **Smig-fag**, et. d. s. s. Skraafag. VSO. VI.411.551. HZangenberg.Da.Bøndergaard. (1925).60.

Smigger, en. se I. Smiger.

† **smigle**, *v.* (ænyd. *d. s.*, *ty.* schmeicheln; *sideoform* til smigre) *d. s. s.* smigre (2(1)). de allersnueste Folk lår sig trekke op ved smiglen og Hykkleri. *KomGrønneq. I. 44.*

Smigning, *en.* (*faql.*) *vbs.* til II. smige (2); *især* (*konkr.*) *d. s. s.* I. Smig 1. Staven (*til en spånd stryges*) med faste Tag over Hovlen, til den faar en „Smining“, der passer. *Haandgern. 126. UjF.*

smigre, *v.* [smiqrø, ogs. 'smi:qrø] smigre. *Moth. S537. -edo; imp.* (l. br.) smigre (*Mynst. Taler. (1840). II. 27*) ell. smigr [smiqr, smiqr] (*jj. smigr'. Rahb. (Svada. (1796). 13.*) *sami E. Jessen. Gram. 123. Mikkels. Sprogl. 209.*) *vbs. -else* (*s. d.*), *jj. I. Smiger, Smigreri.* (ænyd. *glda.* smigre, smøgre (*Brøndum-Nielsen. GG. I. 276.*), *sv.* smickra, *no.* smigre; *jj. smigle; aft. af et til no. dial.* smika, *stryge, glatte, svarende ord; jj. ænyd.* smøge, *kærtlegne, smigre, dial.* smige, *sleske* (MDL.), *samt II. smiske*)

1) (*i rigsspr. nu kun i udtryk, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 2*) *uden (tydelig) forestilling om ytring i ord: opføre sig venligt, kælede, fristende, lokkende, især: for at vække behag, modtage venlighed (kærtegn olgn.) til gengæld; være kælen, indsmigrende (i adfærd); ogs. om opførsel, adfærd af denne art. (især (Ω; jj. bet. 3.1) part. smigrende).* Luk Øyen til for den bedragelige Lokke-Mad, vend Ryggen til smigrende Sirener! *Hob. Philos. III. 7.* Hand blev smigred og kiæled for af hans Moder, fra hand laae i svøb. *Dumetius. III. 90.* *han bøied sig saa smigrende (*Oehl. (1831). V. 58:* med yndig Smigren), | End halvt paa Knæ, saa kiælent mod mit Ansigt. *Oehl. EA. (1820). 47.* hun slynger sig smigrende . . op over hans venstre Arm. *HSeedorf. (Pol. 9. 1920. 9. sp. 4).* *jj. bet. 3.1:* *Toffelblomst, du søde! | Jeg havde ventet mig en streng Behandling, | Men dine Slag er smigrende og bløde. *Aarestr. ED. 171.* || *om dyr.* *Bacchus først tæmte Morlands vilde Tigre, | Glubende Løver saaes for ham at smigre. *Steners. Poes. 14.* Hunden var meget urolig og løb fra Præstens Kone hen til Døren og derpaa smigrende og logrende tilbage igjen. *Kielsen. A. 4.*

2) *om hvad der fremkalder ens selvfølelse, stolthed, tilfredshed med egne forhold olgn. 2.1)* (*jj. flattere 2*) *som udtryk for, at en venlig (venligt imødekommende) adfærd ell. især en rosende ytring fremkalder ell. tilsigter at fremkalde hos en person (den tiltalte) en lystfølelse (glæde, tilfredshed, stolthed, forføngelighed) ved forestillingen om det efter andres (den talendes) skøn værdifulde (anerkendelsesværdige) i vedk.s (den tiltaltes) egne forhold, egenskaber olgn. (skønhed, begavelse, dygtighed osv.), især m. bet. af, at en saadan adfærd ell. ytring faar et overdrevent udtryk (er mere ell. mindre falsk) ell. skyldes ønsket om at behage, vinde (den anden parts)*

*gunst, opnaa personlig fordel olgn.; navnlig tidligere ogs. m. videre anv.: være venligt imødekommende, indsmigrende (over for en), sleske, leste (for en) olgn. (jj. bet. 1 og 3); dels m. person-subj. (nu vist kun (jj. I. Smiger) m. h. t. (venlig, indsmigrende) ytring): smigre (en), (Ω) smigre ens forføngelighed olgn., især med forestilling om falskhed, egoistisk hensigt olgn.: smigre for en (jj. VSO.); dels (især (Ω) m. subj., der betegner en (venlig) ytring ell. adfærd, et forhold, som vinder andres anerkendelse (fremkalder tilfredshed, stolthed hos vedk. selv) olgn., i udtryk som hans udtalelse (anerkendelse, tillid) smigrede mig, det smigrede mig, at han viste mig tillid, (jj. bet. 2.2:) jeg følte mig smigret (ved hans tillid) osv. dine Fjender skulle smigre (1931: slesker) for dig. 5Mos. 33. 29. Mange skulde vel tænke, at jeg siger saadant for at smigre for mine egne landsmænd. *Hob. DNB. 22.* Han smigrer en, og er grov imod enanden. *Ev. (1914). IV. 92.* da han som Herre af Huset maatte aabne Ballet, smigrede det ikke min Forføngelighed lidt, at han valgte mig til sin Dame. *Cit. 1807. (MemBr. IV. 37).* *de har smigret mig og bildt mig ind, | At jeg et Væsen var af højere Art. *Hauch. MS. 54.* „Du laver saadant Noget saa pant“ . . Den smigrende Anerkjendelse fik (rødmen) op i Pigens Kinder. *Schand. I. F. 279.* Det kan ske (: at en mand bliver fører), fordi han smigrer udbredte Fordomme. *Brandes. T. 10.* Der var ikke en Draabe Benzin i Beholderen . . der faldt da ogsaa et Par mindre smigrende Ord af til (chaufføren). *JacAnd. Er. III. 37.* skent han hverken gav sig af med at „smigre“ eller „slikke“, saa voksede han hver Dag i Kongens Gunst. *FrGrundtv. LK. 137. jj. Feilb. jj. bet. 3.2 og indsmigre (sig) 2:* *grusomt du (: blændværkets gudinde) mig spotted! . . | Hvor smigred dybt du i mit Bryst dig ind, | For Sindet med hans (: Alexanders) Storhed at bedaare! *PalM. TreD. 130.* || (*sj.*) *uegl., om skæbnen, lykken: være (en) gunstig; imødekommende; begunstige.* da var jeg smigret af Lykken, da seiledo jeg for fuld Vind. *Skuesp. V. 169.* et Tilfælde syntes at smigre mit Ønske. *PhysBibl. II. 247. 2.2)* Ω *som udtryk for, at en persons egne forestillinger fremkalder en følelse af tilfredshed (med egne forhold), stolthed olgn.* Det maatte desuden nødvendige smigre min Stolthed, at min tilstundende Lykke saaledes begyndte fra slet intet. *Ev. (1914). IV. 257.* *Hvem mon der vel kan banke (: paa døren)? | Maaskee (Johan) — dog nei — det var for smigrende en Tanke (: det tør jeg ikke vente). *Wess. 14.* jeg troer, uden at smigre for mig selv (: rose mig selv, prale), at De var langt bedro holden med mig. *Biehl. (Skuesp. VI. 440).* || *især (jj. flattere 1) i refl. forb. smigre sig med (at osv., navnlig tidligere ogs.: med en vis tanke, et haab osv.), være en vis forestilling, et haab olgn., der fremkalder selvfølelse,**

stolthed, tilfredshed; gerne ville ell. vove at mene, tro, haabe (noget ærefuldt, tilfredsstilende); ogs.: (tillade sig at) være stolt af, prale af oln. (nu især (til dels iron.). i forb. ikke kunne smigre sig med osv.). ingen falder . . paa at smigre sig med det urimelige Haab om alles Venskab. *Tullin.III.277.* jeg tør nok smigre mig med, at (min datters) Væsen og Gestalt skal staae Dem an. *Skuesp. V.135.* *Jeg smigrer mig dermed, jeg troer, min Herrel! | at du bærer med dit Venskab mig. *Oehl.P.(1809).170.* Hun havde . . smigret sig med, at han var kommet derind for hendes Skyld. *V.Korfitsen.ES.75.* den højbarokke . . Roman (har) ikke kunnet smigre sig med nogen stor Udbredelse herhjemme. *Stangerup.R.24. 2.3* ☉ om skildring oln.: stille i (overdrevent) gunstig, fordelagtig belysning; forskønne; flattere (3). ofte sættes i folketiserne) Voldsomhedernes Udøvere i et smigrende Lys. *HBriz.DD.14.* Arnold af Lybæks smigrende Skildring af Danmark. *OFriis.Litt.49.* || (især tidligere) spec. m. h. t. portræt. *Biehl.(Skuesp.III,3.7).* Han er smigret (i Portraitet); ogsaa: Portraitet er smigret. *VSO.*

3) (☉, nu l. br.) vække behag ved sin særlige beskaffenhed. 3.1) i al alm.: fremkalde (en stærk) lystfølelse; i part. smigrende: yndig; henrivende; sød. jf. bet. 1: *Kjærligheds smigrende Lyst. *Winth.D.(1828).40.* 3.2) (i høj grad) behage ved at paavirke en af sanserne: synet (øjet), hørelsen (øret), smagen (ganen) osv. slige ufor nødne Ting som mere smigre deres Kræsenhed, end behoves til deres Nødtortfighed. *Stampe.I.341.* konstløse Hauger bør smigre Lugten med balsamiske Dunster. *Tode.ST.I.144.* det som smigrer Ganen er ei altid tienlig for Maven. *sms.51.* der gives Tilfælde, hvor Gientagelsen af den samme Lyd synes at smigre Øret. *Rahb.Stiil.99.* Brandes.IV.445. part. smigrende: (maleriet) vakte Opmærksomhed ved sin smigrende Farveblending. *Biogr.Lex. XII.407.* afrunde et Stykke Træ med Kniven og give det en smigrende Form. *JVJens.NH.199.* || (jf. bet. 2.1) i forb. smigre sig ind. hans Sang (var) ingen blød Musik, der smigrer sig ind i Øret. *Holst.Oehl.15.* Figuren gennemtrænges af en vis indtagende Sødme, den smigrer sig mildt ind i Sjælen. *J.Lange.MF.8.*

Smigre-, i ssg. (næsten kun ☉ og nu l. br.; jf. Smiger-) især af smigre 2.1. -**kunst**, en. (jf. Smigerkunst). *ChrBorup.PM.474.* Ploug. *SD.500.*

Smigrelse, en. (glda. d. s. (1Mos.34.3 (GldaBib.)); nu næppe br.) vbs. til smigre (2); spec. i (gldgs. kbh.) talem.: det er ell. skal være mig en (sand, stor) smigrelse, det vil smigre mig (meget), være mig en (stor) fornøjelse (at modtage en vis venlighed, faa lov til at gøre en en tjeneste oln.). det skal være mig (o: en korporal) en sand Smigrelse at gjøre jer bekendt med Kuglerne

og med Commisbrødet. *Heib.Poet.XI.134.* det er mig en stor Smigrelse, at De ikke vil taale, at Deres (kavaler) vil chikanere mig. *PN Jørg.BH.32.* *Holst.(Birkedal.O.I.183).*

Smigre-lyst, en. aldrig (har) enten lastesyge eller smigrelyst . . styret min pen. *Rothe.KF.abr. Engelst.Nat.xxiv. ord*, et. (jf. Smigerord). *Graah.PT.II.83.* -**præst**, en. (jarg.; nu næppe br.) præst, der smigrer (for) sine tilhørere, taler mildt, behageligt, indsmigrende til dem; ogs. m. videre anv.: person, der smigrer, taler indsmigrende; smigrer. roser han . . de (nye) Foranstaltninger . . saa er han en Kryber, og en Smigrerpræst. *Rahb.Tiisk.1806.275.* *Mynst.Breve.72.* *KM Rahb.(smst.110).* ☉ **Smigrer**, en. († **Smigrere**. *Evo.(1914).IV.224.*) flt. -e. (ænyd) smigrere, smegrere; jf. Smigrerpræst, Smigrarian) person, der smigrer ell. er tilbøjelig til at smigre (2.1). *Ing.VS.I.179.* *Servile overfor Stjerner og Snorer, | Smigrere for en Diktators Luner. *Drachm.D.48.* jf. Smigrerske. *Larsen.* || ordspr.: smigrer(en) har en silketunge og en blaargans baglod, se u. Baglod. **Smigreri**, et. (l. br. **Smigleri**. *Blich.(1920).XII.119.* *SophClauss.AT.165.*) flt. -er. (vbs. til smigre (2.1); især ☉) 1) (overdrevent, falsk) smigrer. *Fra Hoffet Smigrerie i Landet blev udbredt. *Zellitz.Poes. 146.* *Kierk.VII.122.* 2) (overdrevent, falsk) smigrende ell. indsmigrende ytring; smigerord; smigertale. (især i flt.). Om jeg forligte mig med Henriette? Et Par Smigrerier, et halvt Dosis Eeder — saa tager hun mig igen til Naade. *Skuesp.X.175.* Fruentimmerne . . gide gjerne høre fine Smigrerier. *Hrz. Lsp.331.* *JPJac.I.116.* **Smigrarian**, en. [smi'ri(ɔ)an, 'smi'ri(ɔ)an] (dannet til smigre (2.1) efter Dumrian, Slendrian oln.; sj.) (falsk) smigrer. *VilhAnd.Horats.I.162.*

Smig-skabelon, en. (jf. -stok og Skabelon 2). Smigchablon . . kaldes i Vaabenfabriker o. s. v. de Instrumenter, som bruges til at undersøge Bøininger. *MilTeknO.* -**skæ-re**, v. (til)skære (træstykke) i smig; part. smigskaaeren brugt som adj.: *HFB.1936.75.* -**sten**, en. sten, der ved sin form ell. stilling danner en smig; spec. om (side)sten i en vinduesindfatning. *Aarb.1894.240.* *NatTid.º.* *1907.M.Till.I.sp.4.* -**stok**, en. (Smige-. jf. *MilTeknO.*) (jf. -skabelon, -vinkel) (indstilleligt) redskab (af træ ell. metal) til maaling af skæve vinkler; skraamaal. *VSO.* *FagOSnedk.* -**stryge**, v. høvle (stryge) i smig. *FagOSnedk.* -**stue**, en. (Smige-. *LudvigWagner. CharlotteWagner.(1917).157.* (især foræld.) skraa hjørnestue, som (kun) har et vindue i det skraa hjørne. *CBernh.GM.I. 101.* halvmørke og trekantede Smigstuer. *sa. TV117.* *D&H. HPBarfod.Minder.(1921).12.* -**vinkel**, en. spec. d. s. s. -stok. *Haandgern. 24.* *Thaulow.M.I.66.*

Smik, **smikke**, se II. Smæk, III. smække.

Smil, et ell. (nu ikke i rigsspr.) en (Sort. P.Skan.101. Brors.214. PAHeib.Sk.1.359.111. 102.411. Rahb.B.98.231.382. Bagges.Com F.179.192 (i ComF.(1807).I.132.152 rettet til intk.). FrSneed.I.361(men: et Smil. smst. 400). jf. Thorsen.65). [smi^l] Høysg.AG.34. ft. d. s. ell. (især poet., nu næppe br.) -e (ChrBorup.P.M.50.298.400. Bagges.ComF.(1807).II.30.42.71. Oehl.IX.43.XV.153. Winth.Lyr.10. CKMolb.SD.189. jf. Brøndum-Nielsen.P.M.100). (ænyd. d. s. (ogs. fk.), sv. smil (n.), no. smil (et, en), mht. smiel, eng. smile; til smile)

1) bevægelse ell. stilling af ansigtsmusklerne (trækkene, munden, øjnenes omgivelser), der fremkommer ved, at man smiler; smilen; smilende udtryk; ogs. (jf. bet. 2; især **Ω**, i visse (faste) forb.) uden (tydelig) forestilling om synligt ansigtsudtryk, om den til grund liggende følelse (munterhed, glæde, venlighed, ogs.: ironi, spot osv.); ofte (især **Ω**) i forb. som et bredt (se III. bred 2.1), fint (Skuesp. II.3.9. Kierk.VI.51. Bergstrøm.L.23), flygtigt (Hauch.MJU.181), glad (Bagges.DV X.368. jf.: De glade Smils Boplads. Norman-Hans.(bogtitel.1909)), lille (Winth.VI.248. AaseHans.DG.10), skævt (se V. skæv 1.2), stort (Pol.¹⁹/1939.9.sp.4), straalende (Jesp.Børnesprog.(1923).22), sødt (Oehl. XIX.66. JVJens.RF.100), venligt (Oehl. (1851).XXVI.45. Thiele.LA.103), yndigt (PalM.AdamH.I.254) smil; et bittert, drillende, haanligt (Gravl.JB.40), ironisk, listigt (Winth.IX.280), onskabsfuldt, overbærende (ErlKrist.DH.190), sarkastisk (Rahb.Synt.174), smørret (se smørret), spotsk, spottende smil; gøre ell. sige noget med et smil (paa læben) (Helt.Poet.11. JSneed.I.86. Aarestr. ED.39. Kierk.VII.229); have let til smil (se III. let 5.4); der laa ell. kom (Drachm.F.I.461), spillede (se spille), bredte sig (Suhm.(SkVid.X.123)) et smil om hans mund ell. læber (jf. MøllKrist. DF.112); drage, skære, slaa, trække et smil (se III. drage 2.3, IV. skære 9.1, III.slaa 5.3, trække); næppe kunneskjule, tilbageholde, tæmme (Bødt.D.(1856).18), undertrykke et smil; aftvinge (Birckner.Tr.169) en et smil, kalde ell. lokke (et) smil ell. smilet frem (Bagges.ComF. 192. Oehl.ND.350. Lemb.DS.73) oft. hans Ansigt, hvorpaa man aldrig seer en Smil eller nogen Munterhed. Skuesp.X.372. *Graad smelted hen i Smil, naar Wessels Lune bød, | Og Glædens Smil forsvandt i Taarer ved hans Død. Bagges.IV.98. et næsten umærkeligt Smil svævede om den lille Jødes Læber. Hauch.GM.202. *Smilet sidder i de Kinder røde, | Altfør smuk er dog din lille Mund! HCAnd.Saml.Digte.(1833).28. nu bragte den sidste Replik hende til at smile saa stærkt, at Smilet nær var blevet til Latter. Schand. IF.173. Det lille Pigeansigt . . vilde snart

til at le; Smilet var allerede i Øjnene. JPJac. II.276. Hun smilede uden at høre, og Smilet blev liggende over hendes Ansigt ligesom forstenet. Bang.HS.182. *Jeg bærer med Smil min Byrde, | jeg drager med Sang mit Læs. Aakj.RS.93. || talem. (ikke) kunne slaa et smil af en (med en vognekøb olgn.), se III. slaa 4.2 og Vognekøb. han(s ansigt) var eet stort smil olgn., (hele) hans ansigt var præget af smil(en), straalende af venlighed olgn.; han smilede over hele ansigtet. han var lutter Smil over de smaa Hanseners Velbefindende. V Korfitsen.EV.8. Saa kom Ane tilbage . . Munden var et eneste stort Smil. Drachm.VD.127. Jeg ser ind i mit lille revnede Haandspejl . . mit Ansigt er eet stort Smil . . jeg er saa glad, at alt danser i mig og om mig. Buchh.UH.8. komme, være paa smil med en, (jf. II. paa 7.1 og Hat 1.2; l. br.) som udtryk for bekendtskabs- ell. fortrolighedsforhold, spec. om personer, der mødes og (med en hilsen) smiler (venligt) til hinanden. V Bergstrøm.HN.95. I nogen tid efter var den mand og jeg paa smil med hinanden, når vi mødtes. Hjorts.SvS.81. jf.: (aberne) vendte det stribede Ansigt . . til Siden . . og viste Tand . . de var grimme og sig selv nok, man kunne ikke komme paa Smil med dem. JVJens.TL.89.

2) (**Ω**, især poet.) m. videre (billedl.) anv. 2.1) om munterhed, (føddekommende) venlighed olgn., som en person giver udtryk i sin adfærd, sine ytringer. *En Skat af ømme Smile, | Af Breve fra — din Haand. Bødt.SamlD. 306. Samme Tankegang og Følsomhed, som i (folkevisen) „Torbens Datter“ fik sin tragiske Udformning, er her blevet til lutter Ynde og Smil. OFris.Litt.96. ved personifikation: *Mistænk den blinde Lykkes Smile! Bagges.ComF.(1807).II.71. 2.2) om hvad der i naturen virker lyst, muntert, venligt (smilende), som sollyset olgn. *Solen med sit Smil for Bladet lukker op. Helt. Poet.16. *Aftenrøden, naar dens Smile | Giennem Tordenskyens Taarer brød. Bagges. NblD.16. *Maanens Smile. Oehl.XVIII.228. Blich.(1920).V.23. Indsøernes Smil over Landet. AarbTurist.1933.12.

Smil-, i ssgr. [smi^l-] (jf. Smile-) af Smil 1.

smile, v. [smi^l-læ] præv. -er [smi^l-lær] præf. -ede (Hob.GW.II.4. Høysg.S.45. CBernh.NF.X.129. Drachm.UB.157. JVJens. CT.218. jf. Esp.112. Brenderup.§191.4. i bet. 2: Grundtv.Dansk.I.635. Hauch.GM.202. Pol.¹⁷/1927.5.sp.6) ell. -te (Bagges.ComF. 191. PalM.AdamH.II.24. Gerson.DB.16. Bang.T.90. Thuborg.KV.69. i bet. 2: Oehl. Digte.(1803).58) ell. (tidligere ogs. skrevet) -de (Winth.D.(1828).109. sa.ND.98) ell. (spøg., jarg.) smel [sme^l] (AChrHaugaaed. UdvalgteLægne.(1905).35. Rode.D.55. Berl Tid.¹⁸/1937.Sønd.12.sp.1); part. -et (Høysg. AG.136. Kierk.VI.213. i bet. 2: Pont.Noveller.

III.(1930).399. Pol.^{21/11}1939.10.sp.4) ell. -t [smil]d Høysg.AG.136 (i bet. 2 (nu l. br.): Blich.(1920).III.137. Boye.AD.IV.60); saavel -ede, -et som -te, -t anføres: VSO. MO. Saaby.' Thorsen.104. Univ.BI.1.388. Feilb. jf.: I steden for . . smilt . . skriver man røtere . . smilet. Høysg.AG.136; bøjningen -te, -t er nu l. br. uden for bet. 1 (og 2.1). vbs. jf. Smil. (ænyd. gl.da. d. s. (præt. smilethe (Mariagerleg.407), smiltæ (HellKv.10), ænyd. ogs. smeel), sv. smila (især m. bibet. af falskhed), no. smile, nt. smielen, nordfris. smil(1)en, mht. smielen, eng. smile; jf. smileke og II. smiske)

1) sætte ell. holde ansigtsmusklerne ved munden ell. øjnenes omgivelser i en særlig (rolig ell. vekslende) stilling (bevægelse) som (uvilkaarligt) udtryk for glæde (munterhed) ell. venlighed, ogs.: forstilt venlighed, falskhed (jf. MDL.), ell. 20 undseelse (forlegenhed), ringeagt, ironi, spot olgn. (jf. grine 1.3); ogs. (jf. bet. 2; i visse forb.) uden (tydelig) forestilling om synligt ansigtsudtryk: (i sit stille sind) føle glæde, venlighed, ringeagt olgn. 1.1) i al alm. *Hun smiler ikke let, man veed hun aldrig leer. Holb.Paars.8. *Prindsessen smilte, smilte meer — og loe. Bagges.ComF. 191. *Med muntert Sind, | hun svæver og smiler. Oehl.Digte.(1803).78. *Den Onde kun er heelt ulykkelig; | Den Gode smiler, selv i det han græder. Blich.Snkl.158. *Hun smilde med sit Øie, saa listefuld i Sind. Winth.D. (1828).109. *Da smiled hun saa bittert | Og stirred for sig hen.sa.HF.35. Kierk.VII.448. Hvor du ser glad ud, sagde Mestren. — Ja, svarede Mikael og smilte. Bang.Mi.112. „Han er en Morder.“ . . „Naah, naah,“ smilede M. (v: sagde M. smilende). Brodersen.L.65. jf. III. bred 2.1: (han) smiler bredt. Pol.^{21/2} 1940.10.sp.5. smile (saa) smørret, se smørret. jf. bet. 2: Glæden, Uskyldigheden smiler af hendes Aasyn (v: lyser i hendes smil). MO. (spog.) som udtryk for hærlig, men stilfærdig (ironisk, haanlig) latter: Man er jo elsket!, betonedes Armand (v: en alfons, der er for retten) med stærk Selvbevidsthed i Stemmen. Og vil blive savnet! — tilføjede han, da han hørte Tilhørerne smile højt. Ekstrabl.^{2/2}1920.1.sp.5. AarbHolbke.1940.17. 50 talem. (jf. Aalehoved 1 og Kat 2.1): Madam Sigbrit (talte) nys . . med Kongen . . hun smilede saa venligt (v: lumsk) derved, som en Kat, naar den leger med et Sildehoved. C.Bernh.NF.X.129. || part. smilende (se ogsaa u. flg. bet.-gruppe). *Smilende døie | Trængsel og Møie . . | Lærer os Aanden. Grundtv.SS.1.240. *Den smilende Despot (v: Amor). Bødt.D.(1870). 210. Og Du vil have, at jeg skal betale din Taknemlighedsgæld? spurgte hun smilende. Drachm.F.I.461. || (især v) om mund, øjne olgn. *Naar Du (v: det døde barn) vaagner . . | Vil din Mund, dit Øie smile ømt. Holst.

D.II.126. *Vel smilte Læberne med frisk Fuldblodighed, | Men dog om Kinden laa en sød Veemodighed. Palm.AdamII.II.24. Han havde blå øjne, der smilede hele tiden. Hjortø.Kr.19. part. smilende (jf. foreg. bet.-gruppe): man siger eller gør noget med smilende Mund. Høysg.S.119. Oehl.Digte. (1803).20. et bredt smilende Ansigt. Pol.^{21/1} 1916.5.1.2) i forsk. præp.-forb. smile over hele ansigtet olgn. (jf. være eet stort smil u. Smil 1). Schand.FrProv.126. Drachm. UB.157. smile under skind, i skægget, se Skind 3.3, Skæg sp.1375⁴¹. smile gennem taarer, se u. Taare. || med angivelse af følelsens ydre (aarsag ell.) genstand, ogs. blikkets retning olgn. *Helten smiled' rolig mod sin Død. Lund.ED.175. *Du (v: Sønderjylland) kommer klædt i Hvidt og Rødt og smiler os imøde. Pont.(Ude og Hjemme.(Berl Tid.)^{22/11}1918.3.sp.1). smile hen for sig, se II. hen 1.3. især m. flg. anv.: dels som udtryk for glæde, venlighed olgn., i forb. smile til ell. (nu ikke i rigsspr.) ad (Brors.227. jf. VSO. samt ad A.3.1) en ell. (nu sjældnere) noget. Bagges.Ros.7. MO. hun smilede, underfuldt, paa en Gang som et Barn, som Jomfru og som Moder, hun smilede til alle Karle, og det lyste over en Synder. JVJens. CT.218. (billelsælgersken) skulde ned at smile til Folk gennem Billethullet. ErlKrist. DH.128. jf. bet. 2: *Os han ogsaa smiler til | Englen med Guds Himmelglands i Øie. Ing. H.190. Jahve begynder igen at smile til mig. KMunk.DU.81. dels m. h. t. noget pudstigt, latterligt, naragtigt, foragteligt, ubetydeligt olgn., navnlig i forb. smile ad ell. (nu sjældnere; jf. af A.18.1) af (Kierk.VII.98.382.409. 496.527) ell. (mindre br.; jf. III. over 11.1) over (smst.4.72) ell. (nu næppe br.) til (Ew.(1914).III.225), ogs. m. overgang til uegl. bet.: føle og vise ringeagt, ligeegyldighed osv. for noget. Høysg.S.81. du smile kan ad Nattens Skræk, | Og Drømmens Trudselbilled. Oehl.ND.170. *Hvem der smile kan ad Døden, | Ham har Himlen smilet til. Grundtv. Krøn.46. I min Ungdom har jeg ofte i mit stille Sind smilet ad Elskov. Kierk.VI.213. Drachm.RR.57. 1.3) (især v) m. obj., ved udtryk for et vist resultat af virksomheden (følelsesudtrykket). Jeg smilte mit bedste Supplikantsmil. JesperEw.K.96. || navnlig m. obj. og adv. ell. præp. dette (v: Jesu) lyse Blik, som smilte Liv | Til Døden selv! Bagges. SV22. det smukke Kion (vil ikke) brydes med de Stærke, (men) smile sig fra dem. Grundtv.Mundsmag.(1842).Fort.1. Hun . . stansede et Øjeblik . . for at smile sit Ansigt i Lave. AHenningsen.PD.25. jf. bortsmile: Min private Skuffelse kunde jeg endelig smile bort. Pont.MH.74. ErlKrist.NS.103. smile en ud, (vel dannet efter le ud (se III. le 1.4); sj.) smile ad en paa en (godmodigt) spottende maade; more sig over en(s latterlighed). I Gaar, da jeg saa Pæren sidde oppe i

Træets Top . . løb mine Tænder i Vand — du skal slet ikke smile mig ud, lille Mor, Tænderne kan godt løbe i Vand, selv om man ingen har. *Skovrø. EF. 51.*

2) (jf. III. le 2; især ☉ overf., som udtryk for venlig, behagelig fremtrædelsesform olgn.: (paavirke ens følelse ved at) fremtræde paa en behagelig, lys, munter, forjættende maade; (ligesom) vidne om, udtrykke venlighed, munterhed osv. 2.1) i al alm. 10

*Dødens Fagter | Jeg foragter, | Gravens Hvile | Synes ad (☉: til) mig nu at smile. *Brors. 42.* *Vi med Bedrøvelse tit efter Jesum lede . . | Da smiler intet Haab, al Verden er en Ørk. *NordBrun. ES. 18.* *vort Mod | Dem (☉: de faldne korstogskæmpere) efterligne! Martyrpalmen smiler. *Bagges. Nbl D. 32.* Det var et lykkeligt år for Evald . . fremtiden smilede ham imøde. *ADJerg. JE. 82.* der smiles saa meget i de sidste Dages 20 Lyrik. *HAhlmann. DP. 21.* || med personifikation, i udr. lykken smilede til ham olgn., lykken syntes at være ell. var ham gunstig. Denne Gang smilede Lykken til ham. *Hauch. GM. 202.* *Pont. Noveller. III. (1930). 399.* || part. smilende brugt som adj. *Oldingens Klage | Ej kalder tilbage | De korte men smilende Dage. *Blich. (1920). IV. 208.* Hun saae alting i et smilende Lys, i en smilende Skikkelse. *MO.* jeg læste alt, hvad der var skrevet 30 om Vestindien med Begierlighed, udledte lutter smilende Resultater. *FNNyegaard. S. 16. 2.2)* om hvad der virker ved sit udsende, vækker glæde, behag ved skønhed, lys, lyse farver osv.; især om (lysende) himmellegerne, smuk (idyllisk, venlig) egn olgn. *Nu smiler Belgerne og sagte sig beveger. *PJuel. LL. 61.* Efter-Aarets Yndigheder smile ret i Dag den kielne Ungdom i møde. *JSneed. II. 242.* *I Østen sølvblaae Dagen smiler. *Thaar. PB. 14.* *Hvor de gyldne Stjerner blinke, | Hvor de smile, hvor de vinke. *Grundtv. Festps. 13.* *Fro smiler Maanen til sin Sky. *Ing. RSE. VI. 93.* *Vel elsker jeg høit, o Danmark! din Kyst, | Der smiler med Bakker og Sletter. *Hz. FN. 163.* *mildt to Øine saae, | Som Kornblomster smile | Mellem guldgule Straae. *Winth. HF. 61.* *Hvor smiler fager den danske Kyst. *JVJens. AH. 59.* Jordbærene og Radiserne smilede røde og indbydende fra 50 Amagerkonernes Diske. *Pol. 17. 1927. 5. sp. 6.* || part. smilende brugt som adj. (slottet) omkring af smilende Viinbierge. *Bagges. L. II. 156.* En smilende Egn. *VSO. Kiærk. VI. 173.* De vexlende skovgroede Bakkedrag og Skrænter med smilende Villaer og Blomstehaver. *FrOpffer. BV. 44.*

3) med særlig (fagl.) anv. af bet. 1. 3.1) (jf. smile; nu næppe br.) om dyr (hest): (køge arene tilbage og) vise tegn til at ville bide; grine (1.1). *Moth. S538.* MDL. VSO. („i Almuesproget i Provindserne“). jf.: *En smil-med-øre (☉: en hest, der vil bide). *Sort. Poet. 63. 3.2)* smilende æg, (kog.;

l. br.) æg, der er kogt mere end blødkogte, men mindre end haardkogte æg. *Pol. 21. 1940. 8. sp. 4.*

Smile-, i ssgr. [smilə-] af smile (1) (ell. Smil (1); jf. Smil-). **-baand**, et. (ænyd. d. s., sv. smilband, no. smilebånd; sml. no. dial. draga paa smilen, trække paa smilebaandet; jf. -gumme (3), -læder samt III. drage 2.a, Baand 3.2 og Lattermuskel; især talespr.) i forb. drage (*Moth. S538. Sort. Poet. 62. Høysg. S. 58. ZakNiels. Maagen. 42*) ell. (i rigsspr. nu alm.) trække paa smilebaandet, begynde at smile; smile lidt; vise en antydning af et smil. Monsieur, trækker paa Smile-Baandet; Ja, gamt hen og griin af jer selv og jeres Liige. *KoenGrønneq. II. 205.* Hun spurgte, om jeg havde læst en Riimkronike fra Korstogenes Tid. Jeg trak paa Smilebaandet ad hendes gammeldags Smag. *Oehl. XXVI. 97. Winth. D. (1828). 80.* jeg trak lidt paa Smilebaandet ved at høre denne Legende. *Bergs. HI. 200.* || (l. br.) i udtryk for tilbageholdelse (undertrykkelse) af et smil olgn. *Wilst. D. I. 66.* Sagføreren gjorde en Anstrengelse for at holde sit Smilebaand i Lave ved at bøje Spidsen af sin ene Bakkenbart hen til Munden og bide i den. *Schand. SF. 22.* det (var) ikke helt let at holde paa Smilebaandene. *Bregend. HH. II. 82.* || (sj.) m. videre anv. om træk, linie (i ansigtet), der antyder et smil (jf. Smiltræk), smilefold olgn. *Hvert Træk stod der (☉: paa Chr. IV's billede) saa nøie . . | Og Hagekløft med Smilebaand | Saa sanddru var fremstillet. *Wilst. D. I. 28.* S. sidder med sin gamle Mine, tør og muggen, med Fingeren ved Smilebaandet, og skærer Ansigtet. *FJHans. Novel. I. 8.* **-bule**, en (jf. Smilpose; sj.) rundagtig ophøjning (i ansigtshuden) dannet ved smilen. (hans) kødfulde Kinder, der under Minespillet idelig toppede sig til muntre Smilebuler. *Pont. HK. 6. ☉ -fold*, en. (jf. -rynke) om (ansigts)fold, der staar i forbindelse med, fremkaldes ved et smil. Hun lægger Ansigtet i Smilefolder. *Tidens Kvinder. 19. 1930. 24.* **-grube**, en. (jf. I. Grube 1.2; vist kun ☉) d. s. s. hul. Hun havde dybe Smilegruber i Kinderne. *JVJens. EE. 103. Aakj. RS. 133.* (barnets hænder) er saa buttede med søde smaa Smilegruber. *ThitJens. (Beritid. 1934). 1934. Sønd. 8. sp. 1.* **-gumme**, en. (Smilgum (i bet. 2). *JTusch. 283. Feilb.*). (ænyd. smilegummer, (pl.?) i bet. 1; muligvis egl. om (hvad der vækker behag, giver en) smilende mund, ell. hvad der er et middel til at „smøre gummerne“ med (se u. I. Gumme 1); jf. jy. smidegumme, sammenfaldet, kløgt sigtebrød (til V. gumme 1); sml. ogs. no. gumme, en slags ost; nu ikke i rigsspr.) 1) lækker mad; lækker(er), som honning, sirup olgn.; ogs.: løkkemad. *Moth. S538. Sort. (Sam Danske Vers. VI. 159). Feilb. 2* ☉ krumhals, *Lycopsis arvensis L.* (hvis blomst indeholder honningsaft). *JTusch. 283. Feilb. 3* i forb. drage paa smilegummerne, trække paa

smilebaandet. *Moth.S538.* **-hul**, et. 1) (jf. grube, -kloft, -krog, Smil-fordybning, -pose samt Kind-grøft, -hul(e) og Latterdal) lille rund fordybning (grube), som (hos nogle mennesker) dannes i kinden, naar man smiler, ell. (hos personer med kødfulde, bløde ansigter, især børn, (unge) kvinder) findes som et naturligt mærke, der fremtræder særlig tydeligt under smilet. *Blich.(1920).XX.5.* *Der er en Skat af evig Viisdom | I Smilehullet paa din Kind. *Aarestr.D.75.* Naar hun smiler (danner) de yndigste Smilehuller . . sig om hendes Rosenmund. *Gylb.(1849).XI.203.* Hvilket yndigt, barnligt Smil, hvilket Skjælmeri i de smaa Smilehuller! *Goldschm.Hj.II.25.* *JVJens.I.M.21.* i sammenligning: de svage Hvirvler (paa strømmen), der kom og svandt og kom igen som Smilehuller paa en bevægelig Kind. *Drachm.VD.73.* *JVJens.HF.72.* || ogs. om en af smilet fremkaldt ell. fremhævet fordybning i hagen; hagegrube; smilekloft. *Drachm.KW.176.* *VVed.BB.259.* 2) (i alm. spr. især spøg.) lille rund fordybning i krop-pens ell. lemmernes overflade (hos kødfulde, buttede personer), han mindedes Smilehullet i hendes venstre Skulder. *Esm.GammelGæld.(1885).157.* Bai havde faaet Dobbeltbage . . og Smilehuller for Knoer. *Bang.SE.340.* Der sad tørte Bakkessand rundt om i Smilehullerne paa Annas Arm. *Aakj.VB.81.* || (jf. gr. gelasfoi, smilehuller, i sa. anv.; fagl.) om (hver af) de to fordybninger, der kan findes paa ryggens nedre del (lændepartiet), spec. paa en kvinde (statue) (lændegrube). *RBergh.(Hospitalstidende.1908.1265.1267).* **-hullet**, adj. (l. br.) som har smilehul(er), hans runde, smilehulede Ansigt. *LMoltke.OT.3.* *Thøglars.Søndengalm.(1926).36.* **-kloft**, en. (l. br.) kloftformet smilehul i hagen; hagekloft. *Pont.SV.225.* **-krog**, en. (l. br.) om (smilende) mundvig: en rødkindet, blond Pige . . med en spirende Jomfrusødme . . i Mundens Smilekroge. *AaseHans.DG.12.* **-læder**, et. (jf. Mundlæder; nu næppe br.) i forb. trække paa smilelæderet, trække paa smilebaandet. *Hørn.Moral.II.32.* *vAph.(1764).* **-løs**, adj. se smiløs.

Smiler, en. (♀, l. br.) person, der (ofte) smiler (venligt, ironisk). *Lodde.NT.16.* aandsaristokratiske Smilere og Skeptikere. *OGeismar.(Pol.¹²1932.12.sp.1).* jf. (poet.): *Smilerinde. *JVJens.C.116.*

Smile-rynke, en. især i ft., om rynker (i øjenkrogene), der fremkommer ell. fremtræder særlig tydeligt, naar man smiler. *Erl Krist.Ler.(1930).36.* *Reumert.(Pol.¹²1931.9.sp.3).* jf.: *smilerynket Øjenkrog. *Rørd.(BerlTid.¹¹1934.5.sp.3).* **-tøj**, et. (talespr.; l. br. i alm. rigsspr.) om de dele af ansigtet (s muskler), der frembringer smilet; ogs. (i særlige forb.) med mere ubest. bet., i udtryk for at frembringe ell. tilbageholde et smil (han) følte sig slap i Smiletøjet. *JakKnu.F.119.* faa Smiletøjet i Gang. *Erl Krist.Ler.(1930).*

244. **-vorn**, adj. (sj. i rigsspr.) som har let til et smil. *Herdal.EnlidtalmindeligHistorie.(1934).6.*

Smil-fordybning, en. (l. br.) smilehul (1). *Bagger.II.323.* **-gum**, en. se Smilegumme.

smilke, v. [smilgø] -ede. (ænyd. d. s.; af smile; foræld. ell. dial.) smile (glad, venligt ell. især hemmeligt, underfundigt, ondskabsfuldt); *maale. Moth.S598.* *Han smilke' og han sladdred'. *Foersom.Overs.afShakespeare.III,2.(1815).24.* *Ane, den smil-kende Kudsk, alt sidder med Tømmen og Pidsken. *Aarestr.SS.I.51.* *Junge. Uff. jf. Skind 3.3.* *Min Avindsmand. Jeg seer dig Ulv, du lurer | Alt paa dit Bytte, smilker under Skind. *Oehl.AV(1810).87.*

♂ **smil-løs**, adj. (sj. smile-. *ThisJens.J.88.*) 1) (til Smil 1) om person(s ansigt olgn.): som ikke smiler, ikke er præget af smil; ogs. spec.: alvorlig. (han) fortabte sig . . i hendes store smillose Øjne. *SMich.Dommeren.(1921).168.* Hendes Ansigt var pludselig bleven smillost. *JAnker.DehvideHejrer.(1927).84.* *JørgenNiels.DH.212.* 2) (jf. Smil 2; l. br.) overf.: som er uden (er blottet for) glæde, munterhed, lyse farver, solskin olgn. *Det var en grim og smillos Dag, | en Dag med vrede Bryn. *Rode.VR.83.* Fiskernes og Klitboernes smillose Liv. *Buchh.Kornmod.(1930).45.* **-pose**, en. (jf. Smilebule og I. Pose 2.3; sj.) poseformet hudfold (under en persons øjne), der dannes ell. fremtræder særlig tydeligt, naar man smiler. *Wied.BS.107.*

smilsk, adj. [smil'sg] (jf. skaansk smilsk, indsmigrende, slesk (Rietz.633); afl. af smile; sj. i rigsspr.) smilende. *Det gaar Ta-Ho (o: en smilende japaner) med smiliske Blikke | paa Filtsko rundt. *MLorentzen.AL.19.*

♂ **Smil-træk**, et ell. (nu oftere) **-trækning**, en (*Schand.AE.360*). smilende træk (trækning), især omkring munden. blødgættige og vellystige Smiltræk om Munden. *Ing.EM.I.21.* hun havde . . et vist haanligt Smiltræk om Munden. *sa.EF.V8.* et convulsivisk Smiltræk kom atter tilsyne. *Bagger.BrL.9.*

Smining, en. se Smigning.

Smink, i sgr. se Sminke.

1. **Sminke**, en. [ismengø] ft. (især om forsk. sorter) -r. (ænyd. d. s.; fra ty. schminke (mht. smincke, smicke); muligvis best. m. (ell. omdannet af) mlat. smigma, (en) salve, gr. smégma, til gr. sméchein, (be)stryge (jf. V. smide) 1) et til farvning af (ansigts)huden anvendt farvestof (præparat), især brugt af kvinder (som skønhedsmiddel) ell. (nu navnlig) af skuespillere (som maskeringsmiddel); ofte spec. med forestilling om (overdreven) anvendelse af stærke, unaturlige, grelle skønheds- ell. maskeringsmidler. Jesabel . . satte Sminke paa (1931: sminkede) sine Øjne og smykkede sit Hoved. *2Kg.9.30.* *bag ved Sminken er den gule runkne Hud. *Kyhn.*

PE.49. hvad Sminken angaaer (er) den almindelige Meening enig om at erkiende den for et Skiøgeskildt. *Rahb. Tilsk. 1795.67.* *Han skjælver . . den fine Cavalier, | Og trods den røde Sminke den blege Frygt man seer. *Winth. D. (1828). 134.* Eleonora Duse . . spiller med sit eget Haar — aldrig med Paryk; og med sit eget Ansigt — uden Sminke, højt med en Smule Pudder. *Mantzius. (Teater-Bogen. (1901). 103.)* || i sammenligninger. *Blandt alle Pletter i Sind og i Skind | Falskhed er æklest som Sminke paa Kind. *Grundtv. PS. VII. 373.* Blomsterne (brænder) hektisk røde . . som giftige Sminke. *Knuud Pouls. B. 10. 2) ☐ overf., om hvad der (ved sin virkning) minder om sminke (I. 1). 2.1) uden nedsæt. bet., om noget forskønnende, (noget, som frembringer) livlige, smukke, stærke farver olgn.* *En Lampe dybest nede | Stod mat ved Trappens Fod, | Og kasted kun lidt Sminke | Igjennem Nattens Sod. *Bødt. D. (1856). 105.* Naar hun venter Deres Ankomst, forklares hendes Mine af en højere Skjønhed . . hun maa have megen Phantasi, og Phantasi er det smukke Kjønns naturlige Sminke. *Kierk. I. 362. 2.2) m. h. t. adfærd ell. (især) ytringsform: noget (uægte, forlorent, falsk, bedragerisk), der tilhyller ell. forskønner virkeligheden, navnlig: noget uædelt, dadelværdigt, slet olgn.; (falsk) dække (I. 4). 3) falsk skin; uægte skær; spec.: besmykende, forskønnende ord ell. ytringsform. (især tidligere alm. i udtryk som sætte sminke paa ens fejl, laster olgn.; jf. I. Farve 2.1). jeg (vil) beviise, at den Kierlighed, som jeg bær til hende, er ingen Sminke. *Hob. LSk. I. 1.* den Sminke, som tilforn brugtes, at han var omkommen af en Hændelse, kunde . . ikke længere bruges. *sa. DH. I. 318.* *Een (kvinde) synes ham forlidt, han fleer bedrage vil, | med søde Sminke han nu Fire har forblindet. *Anti-Spectator. 38.* om jeg med søgte Ords Sminke vilde stræbe at forskionne hans Bedrifter. *Jacobi. Skr. 10.* *Helten Sminke ei paa sine Laster setter. *Wess. 59.* man ønskede, at (digteren) skulde skjule Sandheden, at han skulde sætte en Sminke paa Fordærvelsen. *Hauch. RF. I. 153.* (Bayle) var en retscaffen kritisk Videnskabsmand. Gennem Sagn og Sminke arbejder han sig ned til det faktiske historiske Grundlag. *NMøll. VLitt. III. 134. 3) (biavl., nu næppe br.) et til indgnidning af en bikube anvendt vellugtende stof (der skal tiltrække ell. fasholdte sværmen). *Fleischer. B. 753.***

II. **sminke**, v. [smerŋø] -ede. vbs. -else (s. d.) ell. -ning (vAph. (1759). *Teater-Bogen. (1901). 106.* *BerlKonv. XIX. 488*), jf. **Sminkeri**. (ænyd. d. s., ty. schminken (mht. smi(n)eken); til I. Sminke)

1) til I. Sminke 1. 1.) lægge (stryge, gnide, smøre) sminke paa (ansigts-) huden, dels ved (damers) skønhedspleje (ofte

med forestilling om overdreven, smagløs anvendelse af stærke, grelle farver), dels ved skuespilleres maskering, her især som udtryk for hele ansigtsmaskens udformning (med sværtede bryn, malede furer i ansigtet osv.); i udtryk som sminke ansigtet, kvinderne ell. især sminke sig, navnlig tidligere ogs. sminke (sig) rød olgn. (vAph. (1772). III. 574. *Rahb. Synt. 101*). de kom, for hvilke du badede dig, sminkede dine Øine og prydede dig. *Ez. 23. 40.* Øversternis og Capitannernis Drenge bærer lange Haar som Qvind-Folek, og sminker sig. *Pflug. DP. 632.* *Jeg kan see det tydelig, | At hviid og rød hun sminker sig. *Rahb. Synt. 101.* „Den (friske ansigtsfarve) skylder hun ikke blot Naturen, men ogsaa Konsten . . thi De maa vide, at hun undertiden sminker sig“ . . „Det er bedre at sminke sig, end at see ud som en Dødning.“ *Hauch. PF. II. 64.* *Hjemme stilled man skjønne Tableauer, | Sminkede Kinden og sværtede Brynet. *Drachm. D. 54.* || part. sminket i forb. som være (stærkt) sminket, en sminket dame osv. *Helt. Poet. 169* (se Kippeged 2). Terentia (er) pyntet og sminked. *Hob. Forv. I. 3.* vi (havde) ønsket, at (skuespilleren) ikke havde været sminket med Rødt. *Bagges. DV. XI. 323.* *store Helte, | Med Næserne af sminket Vox. *Winth. HF. I.* *Den sminkede Last, den fine Halunk. *Drachm. D. 68. 1. 2) sminke (sig) af, (teat.) fjerne sminken (masken); afsminke (sig).* Venner og Bekendte (kom) og sludrede med os oppe i Paaklædningsværelserne, saadan i Mellemaakterne og mens vi sminkede af. *NatTid. 19/1. 1927. Aft. 3. sp. 4.* Skuespillerne maatte sminke sig af og klæde sig om. *Pol. 9/1. 1931. 8. sp. 2.*

2) (jf. I. Sminke 2(2)) ☐ overf.: give noget en tiltrækkende fremtrædelsesform, der ikke (ret) svarer til det indre, den virkelige beskaffenhed; især: bruge smukke (tilslørende, falske, forskønnende) udtryk om noget; besmykke. vore Dommere bevæges meer af stammende grundige Argumenter end af sminkende Ord. *Hob. Ep. VI. 188.* *Du skal ei høre ham | Med sledsk Undskyldning sminke sine Liig. *Oehl. XI. 220.* halv Sandhed, der sminkes med overdreven Følelse. *Kierk. IV. 167.* || (jf. opsminke (2)) i forb. sminke (sig) op. *Ew. (1914). IV. 162.* *Sminkes op kan hver en Last. *Grundtv. Sazo. II. 110.* denne gustne Forfølgesyge, der sminkede sig op som Menneske-Omhu. *Tilsk. 1903. 1007.* || især i part. sminket brugt som adj. (jf. usminket). *Viis hermed hvad I mod mig udi Hiertet bær, | At eders Kierlighed ey falsk og sminket er. *Hob. Mel. II. 5.* Det er lutter sminkede Undskyldninger, som ere alt for meget trackt ved Haaret. *Mol. T. (1724). D6r.* et slet Vers, sminket med et godt Riim. *LTid. 1754. 327.* alt det uægte Glimrende, den sminkede Usandhed holdes høit i Ære. *Kierk. VI. 144.* (skuespillet) Der var engang — virkede lidt sminket i Natur-

omgivelserne (c: paa friluftsteatret). Pol.^{1/2}/1922.12.sp.2.

3) (biavl., nu næppe br.) til I. Sminke 3: behandle (en bikube) med sminke. Fleischer.B.753.

Sminke, i ssg. (ogs. (tidligere) Sminke, se u. Sminke-bønne, -flor). af I. Sminke (1) ell. II. sminke (1). **-bord**, et. (især teat.) bord med forsk. ved sminkning anvendt tilbehør (spejl, krukker osv.). Esm.III.114. Studenterbladet.1939.Nov.9.sp.1. **-bær**, et.

(ty. schminkbeere; l. br.) ♀ jordbærspinat, Blitum L. (med stærkt farvede, jordbær-ell. morbær-lignende frugtstande). Larsen. **-bønne**, en. (ty. schminkbohne; nu næppe br.) ♀ alm. bønne, Phaseolus vulgaris L. (tidligere alm. anv. til fremstilling af sminkepulver og sminkevand). Moth.S539. Oluvs.Landoecon.¹ II.(1805).181. jf. VSO. den hvide Sminke-bønne.VareL.(1807).I.179. JFBergs.HK.

749. **-daase**, en. 1) (jf. -krukke 1; nu især foræld.). vAph.(1764). naar (skønheden) begynder først at falme, saa kan al Verdens Sminke-daaser og Skionpletter ikke hielpe den til sin forige Anseelse. Skuesp.V.190. Oehl.XXVI.94. VSO. MO. 2) (dagl.) d. s. s. -krukke 2. **-dukke**, en. nedst. betegnelse for en kvinde, der sminker sig (paa overdreven maade); sminket pyntedukke; sminkekrukke (2). vAph.(1764). Ew.(1914).IV.14. VSO. **-fad**, et. (teat.) fad til (blanding af) sminke. Pol.^{2/3}/1940.10.sp.4. **-farve**, en.

Sminkefarverne blandes paa Paletten.Frem. B.II.(1925-26).766. **-flaske**, en. (især foræld.) flaske (til ell.) med (flydende) sminke (sminkevand). Holb.Tyb.III.2. Langebek. Brev.31. **-flor**, et. (jf. -klud, -lap; foræld.) tyndt, med (rød) sminke overtrukket stof, anv. til sminkning af ansigtshuden olgn. (jf. Rostgaard.Lez.S188c. VSO. MO.); ogs.: (paa-smurt) rød sminke. KomGrønæg.II.142. *Skal Sminke-Floer ey meer oppudse Tydske Kinder. | Det var et Tordenslag for Deyligheds Gudinder.Prahl.ST.III.14. Riber.I.158. Sminke.: OeconH.(1784).I.301. **-hvidt**, et.

(l. br.) hvidt sminkestof (perlehvidt). Larsen. VareL.*836. **-kaabe**, en. (jf. Pulderkaabe; især teat.) overklædning (kaabe) en. under sminkning. BerlTid.^{1/2}/1931.Sønd.3.sp.1. **-kasse**, en. (jf. -skrin; teat.) kasse (til ell.) med sminke(krukker osv.). Pol.^{1/2}/1938.9.sp.5. **-klud**, en. (især jagl.) d. s. s. -lap. VareL.(1807).I.82. **-klæde**, et. (l. br.) tørklæde til aftørring ved (af)sminkning. Bang.SE.79. **-kop**, en. (jf. -krukke 1; l. br.). Larsen. Buchh.FDK.36. **-krukke**, en. 1) (jf. -daase, -kop) krukke (til ell.) med sminke. *Skionhed . . maae naturlig være; | Og ey fra Sminke-Krukker faae | Sin Glands. Graah.PT.I.284. PAHeib.Sk.III.131. VSO. MO. D&H. med særlig forestilling om indholdet: *Hvis Sminkekrukken . . | Dog Alderdom forjog og Rynker glatted.Blich.Snkl.64. 2) (jf. -daase 2, -dukke, -potte og I. Krukke 4;

dagl.) nedst. betegnelse for en stærkt sminket (skabagtig) kvinde. D&H. TomKrist.EA.31. **-lap**, en. (jf. -flor, -klud; især jagl.) klud, der indeholder og kan afgive (afsætte) sminke ell. spec. et rødt farvestof til farvning af konfitter, ejdammeroste olgn. Amberg. OpjB.¹ VI.499. VareL.*82.

Sminkelse, en. (jf. Smørelse; sj.) vbs. til II. sminke 1; (jarg.) m. konkr. bet.: sminke (I.1). Bergstedt.PeterGormsensstore Dag.(1917).5.

Sminke-pande, en. (teat.) rekvisit (pande) til blanding af sminke. VortHj. IV.1.95. **-papir**, et. (jagl.) farvet papir til sminkning. NordConvLez.V393. D&H. **-pensel**, en. (især teat.) pensel til paastrykning af sminke. Kaper. **-plade**, en. (jagl.) plade (palet) til blanding af sminke (jf. -pande) ell. plade (bakke) til sminkekopper olgn. Larsen. BT.^{24/10}/1940.6.sp.4.

-plaster, et. (ty. schminkpflasterchen; jf. -plet 2; nu næppe br.) skønhedsplaster; (kunstig) skønhedsplet. Moth.S539. Amberg. **-plet**, en. 1) (l. br.) (farve)plet af sminke. Rahb. Tilsk.1794.660. 2) (jf. -plaster; nu næppe br.) om (kunstig) skønhedsplet. vAph.(1764). Amberg. **-potte**, en. (jf. -krukke 1) spec. (jf. -krukke 2; l. br.) som nedst. betegnelse for en stærkt sminket kvinde. KMunk.EI.31.

-pulver, et. (jf. Pulder 3; jagl.) sminke i pulverform. Moth.S539. VSO. MO.

Sminkeri, et. (ænyd. d. s.; vbs. til II. sminke (1); især nedst.) det at sminke (sig), paasætte sminke, paa en overdreven (dadelværdig) maade; overdreven sminkning. Prahl.ST.I.163.

Sminke-rod, en. (ænyd. d. s. (JTusch. 63); jf. ty. schminkwurz; nu l. br.) om (roden af) forsk. planter med farvestof (der har været anvendt til fremstilling af sminke olgn.; jf. -urt), saaledes kantel konval, Polygonatum officinale All. (JTusch.63. MO.), rynket stenfrø, Lithospermum arvense L. (VSO. jf. JTusch.132), Anchusa tinctoria L. (Moth.S539. FolkLægem.III.99. jf. -urt).

-skrin, et. (jf. -kasse; teat.). Pol.^{1/2}/1938. 9.sp.5. **-spejl**, et. (især teat.) spejl anv. under sminkning. D&H. AnnaLarssensBjerner.TeaterogTempel.(1935).101. **-stang**, en. (jagl.) (fedt)sminke i stangform. Brandes.F. 285. Frem.B.II.(1925-26).765. **-sten**, en. (nu næppe br.) talksten, der kan afgive farve (sminke). vAph.Nath.VII.393. **-urt**, en. (jf. -rod; nu næppe br.) ♀ den i Middelhavslandene vildt voksende plante Anchusa tinctoria L. (Alcanna tinctoria Tausch.), hvis bark og rod indeholder (rødt) farvestof (anv. til farvning af pomader, likører olgn.). VareL.(1807).I.12. **-vand**, et. (nu l. br.) kosmetisk (parfumeret) vand (anv. som (flydende) sminke, badevand, skønhedsvand). *Om du med Plaster, Sminke-Vand, | Dig fremmed forestiller. Reemb.I.246. Falst.63. Bagges.NK.206. VSO. MO.

Sminkør, en. [smen¹ko'r] *ftt.* -er. (sv. sminkör; *dannet af II. sminke 1 med fr. endelse, efter Frisor, Portør, Sufflor osv. (jf. spec. Assurandør, Leverandør); se ChrMøll. RS.156; især teat.) person, der udfører sminkning (af en skuespiller). TelefB. 1905.435. Hr. J. er kendt som en dygtig Sminkør. Kl12.¹⁹/1907.2.sp.3. Leop.F.L.I.166.*

Smirgel *oft.*, se Smergel.

Smirle, en. se I. Smerle.

I. Smisk, et. [smisg, ogs. smesg] (*vbs. til II. smiske 1; l. br. (jf. Levin.) (øjeblikkelig) smisken.* *Sarcastisk Smil, det Smidsk, som er | Et Forbud (*om, at*) nu er Spotten nær. *Rahb.Synt.274.* *Paa Tomands er der et Hvisk og Tisk | af Aftaler, Trusler og Handel og Smisk. *Bergstedt.III.94. jf.: *Frøkensmil og Fruesmisk. Bløkspr.1939. 26. II. smisk, adj. (til II. smiske; nu ikke i rigsspr.) smiskende; indsmigrende; slesk.* *Verdens smidske Skøge. *Sort.PSKan. 38. smidske Øiekast. Levin. Samaritanen. 1909.191.sp.2. Feilb. I. Smiske*, en. (*af II. smisk ell. II. smiske; ikke i rigsspr.) smiskende (smisk) person (kvinde). det hellige Pak lader jo ikke sy hos mig . . De lader sy hos Skrædderkonen. Den Smiske! HuldaLütK.DU.272.*

II. smiske, v. [smisgø, ogs. smesgø] (*tidligere alm. skrevet smidske*). -ede. *vbs.* 30 *jf. I. Smisk, Smiskeri. (ænyd. d. s., sv. (dial.) smiska, overtale med smigrende ord, smiske; muligvis besl. m. smile (jf. smilsk samt smile) ell. m. smigre; til dels vel ogs. (som lydord; jf. bet. 2) sideform til smaske; jf. II. miske)*

1) *optræde med indsmigrende (smilende, underfundig) adfærd ell. tale (dæmpet, hemmelig smaasnakken); smile, (smaa)le, blinke paa en underfundig (halv skjult, polisk, drillende, listig, lumsk, ondsksfuld) ell. (nu især) indsmigrende (lokkende, falsk, slesk) maade, ofte spec. (m. h. t. en person af andet køn) i et erotisk præget forhold; lokke, sleske, smigre (for en). 1.1) i al alm. *(hun) glemte ey at smidske, | Hans tøy (o: keretøj) det var saa flinck, dog Hun var falsk og Fiin. *Cit.beg.18.aarh. (NKS4°821.119).* *smidskende en Hofmand nærmer sig, | Med glatte Ord, men under Tungen Svig. *Rein.420.* *smidsk ej med Dine Læber! | Blink ej med Dine lumskte Øjne, Slange! | O! det behøves ej; jeg kommer, Kvindel. *Blich.(1920).VI. 190.* *Saa talde Herren listigt, og saae mod Flisen ned, | De andre Herrer smidskede saa lønligt derved. *Winth.D.(1823).107.* Degnen missede med Øjnene og saa paa Ole med et smiskende Blik. Denne . . gjengjældte ikke det kjærtegnede Øjekast. *Schand.TF.I.15.* Hans Ansigt fik et helt fornojet Udtryk . . han (*kunde*) formelig gaa og smiske — mens han halvhojt smaasnakkede med Øgene. *Pont. N.156. JohsOlsen.FraSydsjælland.(1913).53.**

min Datter og saa Knud! De smisker jo lidt sammen! *MartinAHans.NO.137. Rask. FynskeBS.54. Esp.112. Thorsen.22. Feilb. || i forb. m. ord af lign. klang og bet. Alle disse Hofjunkere og Hofherrer smilede, hviskede og smidskede det kongelige Barn ind i Ansigtet. Leop.EB.268. Rose.Bygevejr.(1892).122. smiske og smaske, se u. smaske 1.1. *Der smiskes og tiskes med Latter og Skæmt (o: i en dansebule). *Sødb.GD.99. (hanen) genoptager sin galante og indsmigrende Tisken og Smisken for Konerne. KnudPouls.BE.204. || smiske under skind, se III. Skind 3.s. smiske i skægget (jf. Skæg sp.1375^{99B}). Keiseren vil smidske i Skjægget, naar han faaer Danmark under sig. *Grundtv.Saxo.III.251. sa. PS.V315. *Han floiter sine Viser, og smidsker i sit Skjæg. Winth.D.(1832).279. jf. bet. 1.2: der var Mange, som smidskede i Skiægget derad (oldn. orig.: drögu glott at), og gav baade den Norske Konge og hans Sendebud Stik-Piller. *Grundtv.Snorre.II.230. 1.2) i særlige præp.-forb., med angivelse af den person (ell. ting), som følelsesytringen er henvendt til ell. rettet imod. || smiske ad (Sort.Poet.89. Høysg.S.80. MO. Schand.AE. 207) ell. (nu især) til en, ogs. med en (Rist. J.54. FlensbA.*1906.1.sp.5) olgn. nu smidsker hun til ham, og han gjør Cour til hende. *Heib.Syvs.31. *Hvor til Bruden han smidskede (PalM.T.203: smilede) mildt! PalM. Myth.Digte.?(1857).446. (de) unge Piger bag Parasollerne smidskede til hinanden med Spot over (moderens) latterlige Forsigtighed. CMøll.BB.246. || smiske for en, smiskende indsmigre sig hos, sleske for en olgn.; spec. som udtryk for erotisk bestemt adfærd. *Tag der min Haand Krabat! | Men dersom du din Troeskab sviger, | Og Smidsket tør for andre Piger, | Ja saa, god Nat! *PAHeib.Sk. II.374. den unge Logerende . . gaaer og smidsker for dig; og du er taabelig nok til at lade dig bedaaer af hans prægtige Ord. Heib. Net.(1836).66. hun gaar og smisker for Baron F. Leop.PC.42. (vi) der smisker for Folket. *IJohans.J.86. 1.3) (især ⊕) m. obj. || refl., i udtr. som smiske sig noget til, vinde noget ved (indsmigrende) smisken. Du skal vide, at jeg ikke har smidsket og slet mig min Konges Venskab til. *GyrLemche.S.II.33. smiske sig ind (hos en), indsmigre sig ved smisken. Skuesp.IX.103. Wilst.II.IX.v.613. || m. obj., der betegner den (smiskende, indsmigrende) fremførte ytring. *JPJac.I.14. *det Navn (o: „frille“), som alle Øjne spyede mod mig, | mens alle Munde smiskede Eders Naade. KMunk.C.476.*********

2) (*l. br.*) som udtryk for *sneppens lyd (hannens lokketoner)*. Snæppen „smidsker“ og „brummer“ og forraader sig selv for Jæggeren. *Goldschm.Hjl.I.67.*

Smiskeri, et. *vbs. til II. smiske; jf. II. smiske 1.2 slutn.: den halvgamle Kro-*

mand gjorde sig til Grin . . ved sit Smiskeri for den unge Pige. *MartinAHans.NO.24.*

smisle, v. [smisla] -ede. (ænyd. smisle, smiske, no. dial. smisla, smile hemmeligt, smiske; sideform til (smile og) II. smiske; nu næppe br.) d. s. s. smile 3.1. Naar en Hest vil bide, da legger hand Ørene tilbage og da sigis hand smisle med ørene. *Sort. Poet.63. Viborg.HY.16.*

I. Smit, en. (Smitten. *Nysted.Rhetor.51.* 10 *Feilb. Smitpens. RUss.ME.II.10. Smittel. Feilb.*) (sv. dial. smitt(er), no. dial. smitt(r), smit(te)l, ty. dial. schmitz(en), jf. eng. dial. smite; til V. smide og egl. sa. ord som I. Smitte, m. grundbet.: noget (lidt), der kastes (til en); nu ikke i rigsspr.) en lille portion (af noget); en smule; i forb. som hver en ell. ikke ell. aldrig en smit(ten). *Nysted. Rhetor.51* (se u. I. Mide 1). (hun) var gaaet sin Vei, og havde taget hver en smit og smule med. *Biehl.Cerv.LF.II.324.* Havde jeg kun Dig her i Gaarden . . saa brød jeg mig ikke en Smitte om, hvad jeg end skulde lide. *RUss.ME.II.10. Esp.480. Feilb.*

II. Smit, en, et. se I. Smitte.

Smit-, i ssgr. af I. Smitte ell. II. smitte; (modS. Smitte-) i rigsspr. nu kun i enkelte faste ssgr., saaledes (i alm.) Smit-sot, -stof, se ogs. Smit-kopper, -syge; jf. smitsom. **-kopper**, pl. (nu sj.) den (meget) smitsomme sygdom (børne)kopper. S&B.

smitsom, adj. [smed-, smid(1)smom^o] (ænyd. d. s., sv. smitt(1)osam, no. smittsom; af I. Smitte (2) ell. II. smitte (2)) som indeholder smitte (smitstof), (let) forplanter sig ved smitte, (let) kan smitte; (meget) smittende. 1) svarende til I. Smitte 2.1, II. smitte 2.1. Vindene (kan) blive smitsomme (o: smittebærende, -bringende). *Adr.1767.UT. nr.7.2.* || (nu) i alm. spr. kun om sygdom

(smitstol). en smitsom Syge kand befænge heele Lande. *Holb.Ep.IV.497.* Kopperne ere altid smitsomme. *OeconJourn.1757.846.* Rasmus laae i Feber, smitsom var den. *HCAnd. (1919).V.306.* Enkelte Sygdomme kunne være smitsomme, o: de saakaldte Infektions-sygdomme. *Panum.571.* Tror du, jeg fejler noget smitsomt. *LeckFischer.A.156. CReimer. NB.335. Feilb. 2)* (jf. I. Smitte 2.2, II. smitte 2.2) overf., om følelse, skik olgn. Overdaadighed er ej nær saa smitsom i dette Land som paa andre Stæder. *LTid.1729.143.* *Den smitsomme Angst gaaer . . | Med Rasenhed frem. *Pram.Stærk.181.* hun maatte give tabt over for hans uomsaalige Frejdighed og smitsomme (nu hellere: smittende) Lystighed. *Bøgh.JT.294.* ☉ **Smitsomhed**, en. (ænyd. d. s.) 1) den egenskab at være smitsom (1); tidligere ogs.: smitsom sygdom. *Holb.Berg.84.* forebygge al Slags Smitsomhed og Sygdom. *MR.1763.16. MøllH.V. 272. 2)* overf., svarende til smitsom 2. *Cit. 1821.(Oversk.L.11.(1916).250).*

☉ **Smit-sot**, en. (Smitte-. *Levin. jf.*

VSO. MO). (ænyd. smitte-sot) smitsom sygdom (syge); farsot; epidemi. (der) indfaldt i en Række af Aar flere meget dødelige og ødelæggende Smitsoter. *Allen.I.39.* En Pige havde ført Smitsoten (o: pest) med fra Danzig i sine Klæder. *RitchPet.Kingo. (1887).19. ArkivMus.I.475.* || (jf. smitsom 2) overf. *En Smitstos os længe har plaget; | Man kalder den Kassedefect. *Schaldem.CN.7.* **-stof**, et. (Smitte-. *Wendt.LM.55.*) (jf. Smitte-emne, -gift, -kim) smittebærende stof; nu spec. (med.) om det for det blotte øje usynlige (af mikrober, bakterier olgn. bestaaende) stof (Virus), hvorved en smitsom sygdom fremkaldes; sygdomsvækkende mikroorganismer. Smittestoffe ere især alle de Stoffe, som umiddelbart udgaae fra den Syge: Lungernes Exhalationer, og især Sveden og Excrementerne, samt det som Patienten opkaster. *Wendt.LM.55. NordConvLex.1VI. 281. VoreSygd.II.13.104* || (jf. smitsom 2) i sammenligning. *Oprøret . . ligger som et Smitstof | I Luften. *Recke.BB.115.* **-syge**, en. (Smitte-. *Moth.S540. jf. VSO. MO.*) (ænyd. smitte siuge (*ASVedel.Saxo.(1575). 200*); l. br.) d. s. s. -sot. *Blich.(1920).XVIII. 20.* Kopper i København. Smitsygen bragt af en norsk Matros. *Pol.1/2.1905.2.sp.7.*

I. Smitte, en ell. (ikke i rigsspr.) et (i bet. 1.2: *AarbHolbæk.1935.23.24.*) (nu dial. *Smit. jf. Feilb. i bet. 1.2: Forordn.(Kvartudg.) 11/16.1769.§18. i bet. 2.1: Cit.1763.(Vider.III. 321).*) [smedø, smidø] ft. (især i bet. 1) **-r**. (ænyd. d. s. (ogs. om overførelse af sygdom), glde. smitte, smit, plet, besmittelse, æda. smittā, plet (*Harp.Kr.16.29ofl. AM. smit. FlensbSt.35.*), sv. smitta, plet, (overførelse af) smitstof, no. smitte; fra mnt. smit(te), smet(te), plet, smuds, hty. schmitz(e); til mnt. smitten, plette, hty. schmitzen, se II. smitte || bet. 2 skyldes særlig bet.-udvikling i nordisk)

1) (nu ikke i rigsspr.) plet, mærke olgn. 1.1) (nu næppe br., jf. *VSO. MO.*) om (samling af smaa) stofdele, der (udskiller sig fra noget og) afsættes paa en kendelig (synlig) maade, i alm. som noget misprydende, skadeligt olgn., især som et tyndt lag (paa et begrænset, mindre omraade); (paaført) plet (I.1.1); smuds(plet). *Moth.S540.* *Atreus Son bød Folkenes Hær at rense sig fæstlig; | Og de rensede sig, og udkastede Smitten i Havet. *Bagges.NblD.90.* (jf. bet. 2) om udskilt farve- ell. giftstof: Man uddrager Saften (o: af lyng) ved at koge den i Kjedler, helst Kobber, thi Jern-gryderne give Smitte fra sig. *PhysBibl.VI. 43.* || (jf. bet. 2) overf.: plet (I.2). set ikko smitte (1871: en Plet) paa din ære. *Sir.33. 26(Chr.VI).* *ey den allermindste Smitte (var) | I hendes (o: sjælens) Væsen, Art og Kiøn. *Brors.88.* de mange i dette Skrift indmængede Franske Ord og Talemaader, hvilke de (o: sprogenrene) venteligt ville ansee

for lige saa store Flekker og Smitter. *Kbh Saml. II. Fort. d. 3r.* || *ordspr.* (jf. bet. 2 og II. smitte 1.1 *slutn.*): den, som skurer sig paa gamle kedler, fanger gerne smitte, se IV. skure 2.1 *slutn.* 1.2) (*nu dial.*) *afsæt mærke*, ell. (jf. II. Mærke 7) *hvad der er kendetegnet ell. afgrænset herved.* || (*væv.*) *mærke af en kendelig farve (plantesaft, farvet traad), anbragt paa garnet (under trendingen) ell. paa det vævede stof (under vævningen) med bestemte mellemrum (for hver omgang paa trendebordet, med mellemrum af 2, 5 ell. 11 alen).* *Moth. S540. VSO. UjF.* som længde-maal (for klæde, spec.: 5 alen): *Forordn. (Kvartudg.)¹¹ 1769. §18.* || *m. h. t. mærkning af faar (lam): et hold (af lam) med samme mærke.* Hvert Hold, der var mærket ens, kaldtes „et Smitte“, og der kunde godt være op til 18—20 Stykker i hvert Smitte. *Aarb. Holbæk. 1935. 23.*

2) uden forestilling om synligt overført stof, som udtryk for (skadelig, uheldig) *paavirkning (overførelse) fra et individ til et andet.* 2.1) (*især med.*) *tilførsel (overførelse) af sygdomsvækkende mikroorganismer (smitstof) paa et levende væsen (et menneske, et dyr ell. en plante), især (mods. Infektion) med forestilling om, at smitstoffet hidrører fra en kendt kilde (er udviklet i en anden levende organisme; se Panum. 359); ogs. om den sygelige tilstand (beskaffenhed), der er årsag til ell. følge af en saadan overførelse; smitsom sygdom (beskaffenhed).* (*alm. i forb. som udsætte sig for smitte, paaføre (en) smitte (se paaføre 2.1), sprede, udbrede smitte(n), føre, bære smitte(n) videre ofl.*). *Moth. S540.* hver Patient . . er at ansee som en Kilde af (o: til) Smitte, der skaaner Ingen. *Tode. ST. II. 45.* *Qvarantaine (for) at forebygge, at Smitten af pestagtige Sygdomme ikke andensteds fra indføres.* *Rahb. Tjlsk. 1797. 721.* den gule Febers Smitte. *Phys. Bibl. XXVI. 35.* Smitten griber om sig. Befængt med Smitte. *VSO.* Der hersker en farlig Smitte i denne Egn. *MO.* Lov om Modarbejdelse af onfrigt Usædelighed og venerisk Smitte. *Lov Nr. 81³⁰ 1906.* || (*uegl.*; jf. bet. 2.2; *forsikr.*;) I Brandforsikringen tales om Smitte, hvor der er Mulighed for, at en Brand i en Risiko kan forårsage Brand i en anden i Nærheden værende Risiko. *Forsikr. L. 125. 2.2) (især ☐) overf., som udtryk for umiddelbar, vilkaarlig (aandelig) paavirkning (i alm. spr. næsten kun: af skadelig, uheldig art); især: (uheldig) paavirkning, der fremkalder adfærd, (karakter)egenskaber, følelser, meninger af samme art som de paavirkende, bevirker efterlignen, efteraben olgn.* De beste Tanker trække efterhaanden Smitte til sig af de Fordervede, de ere iblandt. *OGuldb. Br. 291.* *Af Latterens Smitte befængte de ere. *Pram. Stærk. 42.* mit Hjerte er ikke reent for daarlig Smitte af denne Ver-

dens Begjering og Forfængelighed. *Ing. VS. I. 19.* en aandelig Smitte breder sig fra Land til Land. *Mynst. Prædikener. (1853). 230.* Hovedmassen af Landbefolkningen var til den Grad indkapslet i Royalisme, at den var gjort uimodtagelig for en hvilken som helst anden Art af politisk Smitte. *PLaurids. S. I. 14. jf.:* Ved gensidig Smitte mellem de to Karformer kan opstaa visse Mellemtrin. *Johs Brøndst. DO. I. 277.*

II. smitte, v. [smeda, 'smda] -ede. *vbs. (nu sj.) -else (Moth. S540. Tode. ST. II. 46.55), -ning (vAph. (1764). Rottbøll. S. 45. KSelsk. Skr. IX. 472), jf. I. Smitte. (ænyd. d. s. (ogs. om sygdom), glda. smitte, smitta (SjT. 70), plette, besmitte, æda. smittæ (Mariakl. jf. usmittæth mø. Fragn. 6), sv. smitta, no. smitte; fra mnt. smitten, plette, tilsmudse, hty. schmitzen, jf. oeng. smittian; tñsensiv-af. til V. smide ☐ bet. 2 skyldes særlig udvikling i nordisk)*

1) svarende til I. Smitte 1. 1.) (*i rigsspr. nu ☐, l. br.*) svarende til I. Smitte 1.1, i al alm.: bringe (afsætte) smitte paa (noget). || uden nedset. bet., som udtryk for (tilfældig ell. formaalsbestemt) paaføring ell. tilførsning af farvende stof: farve; sværte olgn. Bernstenen bestryges med Mandel-Olie, holdes over et brændende Lyys, beaandes eller smittes af Røgen udaf et udlasket Lyys. *LTid. 1729. 150.* Jordbunden er en feed, meget leeret og frugtbar Grund, paa de fleste Steder stærk smittet med Jernokker. *Phys. Bibl. XIII. 69.* (jf. bet. 1.2) om farvende stof: *Papieret bliver vaad, | Mit Bleck ey smitte vil, saa blegner det af Graad. *Holb. Paars. 246.* || med mere ell. mindre nedset. bet.: afsætte synlig(e) plet(ter) paa noget; plette (III. 1.1); (til)smudse; gøre snavset; ofte (☐; jf. ndf.) med (moralisk) bibet. af noget nedværdigende, vanærende olgn. *Er hendes Hud end brun, det smitter ey din Skiorte. *Hell. Poet. 57.* *Med Blod jeg smitter ey min Haand. *CFrim. SE. 102.* Lad ikke qvindagtige Taarer smitte mine mandige Kinder. *Bagges. L. I. 163.* *en giftig Snog har ind sig sneget, | Har smittet Græssel følt med Bugens Ædder. *Oehl. SO. (1812). 37.* *Ulven og Lossen sig liste paa Rov | Og smitte med Blod den dunkle Skov. *Hauch. Lyr. 22.* || *overf., uden forestilling om synlig plet olgn.: besmitte (1.2); tilsmudse; fornedre; vanære; ogs. spec. (jf. brødesmittet): gøre (moralisk) uren, syndefuld.* *jeg med Synd og Ondskabs Dynd . . | Har smittet (*Grundtv. SS. IV. 190:* Besmittet) mig. *Salm. Hus. 712. 1.* *Du jo med skiden Snak tør smitte Martis (o: Mars') Hielm. *FrHorn. PM. 55.* *du vover | At smitte mig med Roes. *Ew. (1914). VII.* Falde vi da i Striden, da er det got for os, at vi ei have smittet os med Røverie. *Mall. Sgh. 395.* de udgød uskyldigt Blod . . og Land blev smittet ved Blod (*Chr. VI:* blev besmittet med blod-skyld; 1871: vanhelligedes af Blo-

det). *Ps.106.38(1931)*. || *talem.*, *ordspr.* (jf. I. Smitte 1.1 *slutn.*.) den, som skurer sig paa en sort kedel, smittes, se IV. skure 2.1. *Hvad synes Herren om, ifald jeg farved | Ham Ryggen carmoisin? . . | Dog . . | Jeg vil ei smitte mine Hænder paa (: ikke nedværdige mig til at slaa) ham. *Oehl.C.(1811)*. 100. *Levin.* („Talespr.“). (jf. *Gryde sp.212^{1A}*) om to (omtrent) lige slette personer *olgn.*: den gryde smitter ej den kedel. *Mau.I.362*. *NyerupRahb.I.278*. *Krist.Ordspr.97*. 1.2) m. *abs. anv.*: smitte *ell.* (nu *alm.*) smitte af (jf. *afsmitte*), om (farvet, sværtet) ting, (farvestof *olgn.*: afsætte farve(stof) ved berøring (jf. *Smittepapir*); *især*: paa skadelig, u hensigtsmæssig, mispdydende maade afgive, afsætte farvestof (kalk, sværte *olgn.*) og saaledes tilsmuds, hvad der kommer i berøring dermed. det smitter af. *Moth.S540*. en Væg, der smitter. *Høysg.S.277*. Tag Dem i Agt for . . Kastrollen — den smitter af *FJHans. Novel. I.84*. (haandklæderne) blev helt blaa . . Det var det . . Tapet, som smittede. *Bang.SG.16*. Blækket havde smittet af paa den modsatte Side, saa hastigt havde hun smækket Bogen i. *KLars.AH.20*. *Fr Grundtv.LK.93*. *Feilb.* || (*bogr.*.) Aftrykket smitter an, o: sætter Sværte af. *D&H*. || (jf. *bet. 2.2*) *overf.*, som udtryk for (uheldig) paavirkning, der fremkalder efterlignen, efter- *abn olgn.* den daværende tyske (litterære) Skole . . havde smittet af paa den saakaldte *Philedor* (: forfatteren *Poul Pedersen*). *NyerupRahb.III.303*. det Blad, vi daglig holder og læser, smitter af paa os, farver vor Sjæls Indhold. *Aakj.EE.23*. 1.3) (*dial.*) mærke med smitte (I.1.2). || (*væv.*) m. h. t. garn *ell. vævet stof*. *UjF*. || m. h. t. dyr (*lam*). *AarbHoltbæk.1935.24*.

2) svarende til I. Smitte 2. 2.1) om (smit- *som*) sygdom *ell. hvad der er angrebet af en saadan, er inficeret, rummer smitstof: bringe, paaføre smitte; om sygdom: overføres (forplante sig, spredes) ved smitte. smitte (er) at befenge. Moth.S539*. de smittende Dunster. *Tode.ST.II.45*. Saasnart man frygter for at være bleven smittet . . skal man strax tage en Indgvt Brækvand. *Apot.(1791).444*. Hun er bleven smittet af ham. *MO*. smittende Sygdomme. *Panum.360*. *Feilb.* m. h. t. planter: forbyde Kartoffel- dyrkning paa smittede Arealer. *Bek.Nr.319* ^{27/11}1934. §1,5. jf. I. skabet 1: et skabet Faar smitter den hele Hiord. *JBaden.DaL*. jf. *Mau.1674*. || *uegl.*, som udtryk for spredning, forplantning af stærk (ubehagelig) lugt, af (forurenende) plantefrø *olgn.* jeg drejede Hovedet — for ligesom at komme bort fra Tujaduftten, der smittede al Luften. *Bang.SF.3*. hvem der havde god Sæd i Fælles- skabet, fik den smittet af Naboernes Ukrudt. *SydfynskeS.124*. jf. *Winth.Haandt.(1840).48*. 2.2) (jf. I. Smitte 2.2) *overf.*, som udtryk for (aandelig) paavirkning, der fremkalder

(umiddelbar, uvilkaarlig) efterligning fra en andens side; dels m. h. t. noget uheldigt (daarlig adfærd, tilbøjelighed osv.), dels m. h. t. noget godt, sundt, behageligt *olgn.* (godt eksempel, munterhed, latter osv.). Sværmerie . . smitter ligesom Snaue. *Birckner.I.121*. Drivtighed smitter lige saa vel som Ladhed. *Sibb.Prov.54*. Han smittede ogsaa mig med sin Samlerlyst. *Hauch.MjU.44*. *Dit Hjertes Uro mig nu ogsaa smitter. *PalM.TreD.6*. Fruen brød ud i en krampagtig Latter . . Erik blev smittet; et Par Sekunder lo de begge. *Schand.AE.258*. eksemplet (det gode, slette eksempel) smitter. *VSO*. *Mau.1804*. *FruHeib.B.I.167*. *BerTid.²⁸*, 1939.M.28.sp.5. || (jf. *smitso*m 2) *part.* smittende brugt som *adj.* (nu *især* om munterhed, latter *olgn.*) Den Varme, hvor- med du omtalte hende . . virkede smittende paa mig. *Hz.I.275*. Der er over Jonas Lie en smittende Ungdommelighed. *Schand.O.II.269*. *(du) hidsede mig med din smittende Ondskab. *JVJens.Di.60*. en smittende lystig- hed, latter j

III. smitte, v. se V. smide.

Smitte-, i *ssgr.* (jf. *Smit-*) *især* (navn- lig med.) af I. Smitte 2.1, til dels ogs. II. smitte 2.1; foruden de *ndf. anførte ssgr. kan anføres mere tilfældige ell. let forstaaelige som smitte-befængt, -betingelse, -centrum, -frygt, -holdig, -lære, -maade, -mulighed, -overførelse, -overfører, -teori ofl. -boks, en. sær- ligt opholdsrum (afstykke), hvori paa et syge- hus en af en smitsom sygdom lidende patient isoleres (for ikke at udbrede smitten). Beretning om Dronning Louises Børnehospital 1926. (1927). 13. **-breder**, en. (jf. -bærer, -spreader). Rotternes Evner som Smittebreder er kendt. *Ekstrabl.¹⁰* 1921.2.sp.2. **-bringer**, en. (jf. -bærer) det individ, der bringer en smitte (til en vis gruppe af individer, f. ex. en skoles elever). *Folkeskolen.1931.749*.sp.2. **-bæren- de**, *part. adj.* (jf. -førende) som bærer smitte (videre), er smittebærer. *Saaby.²* **-bæ- rer**, en. (jf. -breder, -bringer, -spreader samt -kilde) stof *ell. ting* (brugsgenstand, føde- middel, plante *olgn.*) *ell. især levende væsen, der bringer (overfører) smitstof til en ikke angreben person osv.; ogs. spec. (med.) om levende væsen (person), der selv er rask, men udskiller smitstofholdige sekreter (fra slim- hinderne i mund, næse osv.; se Sal.³ XXI. 810)*. *MøllH.V.273*. Man svovlede og klørede . . for at „rense Luften“, som man antog var den almindelige Smittebærer. *VortHj. II.1.204*. Smitte gennem sunde Smittebærere. *Ugeskr.f.Læger.1938.995*.sp.1. **-emne**, et. (l. br.) smitstof. *AarhusFolkeblad.²⁷* 1891.1. sp.3. **-evne**, en. (jf. -kraft) evne til at smitte (udbrede smitte). *Wendt.LM.58*. *Sal. XVI.275*. **-fare**, en. fare for (overførelse af) smitte. *Dannebrog.²³* 1906.1.sp.7. *Bibliot.H.³* 1.516. || (jf. I. Smitte 2.1 *slutn.*; *forsikr.*) fare for en brands forplantning til en anden*

(forsikret) ejendom. *ForsikrL.126. -farlig, adj. farlig som smittebærer ell. -kilde. Det er . . kun til en vis Tid, at Rotterne . . er smittefarlige. Dannebrog.²²1906.1.sp.7. Det skal være smittefarligt ved Baller, mumlede han. JæPaludan.EV43. -fri, adj. 1) til I. Smitte 1(1) ell. II. smitte 1(1-2); spec. (jf. II. smitte 1.2; l. br.) om farvet stof olgn.: som ikke smitter af. Dengl.By.1927.51. 2) til I. Smitte 2.1, II. smitte 2.1: som er uden smitte, ikke er befængt med smitte. Amberg. Quarantainen er uformodent for de Skibe, som komme fra smittefrie Pladser. VSO. MO. || nu spec. om person (rekonvalescent): som ikke længer er smittefarlig; som er ude over sin sygdoms smittefarlige udviklingstrin. VoreSygd.II.99. -førende, part. adj. (jf. -bærende). Instr.Nr.105¹/₂1934.§13.3. -gift, en. (nu sj.) smitstof. VSO. MO. -kilde, en. VortHj.II.1.12. De aabne Rendestene var slemme Smittekilder. AJeppesen.Fradet gl.Kbh.(1935).38. || (jf. I. Smitte 2.2) overf. det (er) nedværdigende for et . . Folk, ifald dets Presse . . er blevet en aandelig Smittekilde. Brandes.XII.296. -kim, en. (kim af) smitstof. LandbO.IV.277. -kraft, en. (nu næppe br.) d. s. s. -evne. Rottboll.S.88.*

Smittel, Smitten(s), en. se I. Smit.

Smitte-papir, et. [II.1.2] (fagl.) kal-kerpapir. Haandu.139. DSB. OrdreM.95. -pind, en. [II.1.3] (dial.) en (tjæret) pind til smitning af lam. AarbHolbæk.1935.23. -rense, v. (jf. sv. smittrena; sj.) rense for smitte (ved desinfektion); desinficere. FStiftsid.³/₁1875.1.sp.5. smitterensende Mid-del. Bl&T. vbs. Smitterensning. FStiftsid.³/₁1875.1.sp.5. -sot, en. se Smitsot. -spred-der, en. (jf. -breder, -bærer). (hun) var, hvad man plejer at kalde for sund Smitte-spred. BerlTid.¹⁷/₂1925.Ajt.1.sp.4. jf. Smitte-spredning. LandbO.IV.319. -stof, -sy-ge, se Smit-stof, -syge. -tid, en. spec. (tid-ligere) om en smitsom sygdoms (koppers) første stadium (for udsættets fremkomst; prodromalstadium). Metzger. Medicina ruralis.³ (overs.1797).26. -vej, en. en smittes ud-bredelsesvej. Sal.XVI.275. VoreSygd.II.12. 254.

smobbe, v. se smuppe.

Smoking, en. [smo'ken] flt. -er (AWin-ding.SD.43. Scherfig.FF.98) ell. (især skræd.) d. s. (TelefB.1940.sp.7208) ell. -s (Bang.Du F.142. TelefB.1940.sp.7209). (fra vedfor-kelse af) eng. smoking-jacket, egl.: „rygejak-ke“, sml.Sal.XVI.276; i eng. bruges dinner-jacket om smoking) kort sort jakke (uden skoder), der bruges sammen m. benklæder og vest af (nogenlunde) samme art som herre-kjolens som selskabsdragt for herrer (som et mindre fornemt klædningsstykke end kjole, jz. ved mindre selskabeligheder, herremiddage, til teaterbrug); ogs. (nu alm.) om hele sættet. Meyer. VortHj.II.3.57. Han traf Baronen i

Herreaften-Dress — Smoking og sort Slips. Nans.LL.169. billedl.: VilhAnd.Horats.II. 126. || hertil bl. a. Smoking-jakke, -klæd-ning, -klædt, -stof, -sæt.

smoldet, part. til II. smælde.

Smolt, et. se II. Smult.

smoppe, v. se smuppe.

smotsig, adj. se smudsig.

I. Smaus, en. [smou's] (ofte skrevet

Smaus. — †Smautz. *Holb.Tyb.I.1.9.IV1*). flt. -er (*Holb.Tyb.I.1. OlufWorm.Persius.(1840). 24. EBrand.H.92. Glahder.Retskr.³(1929)*) ell. (nu næppe br.) -e (*Ing.LB.IV.183*). (fra ty. schmaus, jf. nt. smuus; maaske besl. m. glholl. smuisteren, smovse, besmøre; jf. I. smovse) 1) (dagl.) gilde med overdaadig mad og drikke; lækkert, fint maaltid; ogs.: hvad der er lækkert; lækkerier; lækkerbisen. *Moth. S528*. Hand skal lære at skønne paa hvad jeg duer til; Far vel, vi skal have os en god Smaus derpaa med det allerførste. *Kom Grønæg.I.299*. Høitideligheden endtes . . med en prægtig Smaus, hvor alle Giesterne fik en Ruus. *Bagges.NK.235. Drachm.D.22*. (provsten kom) ind i vor Butik for at købe lidt Smaus. *Skjoldb.MM.I.129*. || ofte som præd., i forb. som det er (en) smovs, det er en lækkerbisen. (rotten fandt) en bitte liden Stump af et Tællelys . . Det var Smovs! *Wied.LO.191*. den matgrønne, krybende Spergel . . er en stor Smaus for en sulten Ko. *Aakj.VF.225*. billedl.: det er noget meget til-lokkende, dejligt; det er en „svir“. *Drachm.D. 67*. Fattigdommens Kultur bliver altid en Smaus for Præsterne. *Pont.LP.IV.16*. det Ruin-Musæums- og Katakomb-Italien, der er en Smaus for alle de dumme Lærde. *ORung.PS.178*. 2) (l. br.) person, der sætter stor pris paa lækkerier; lækkermund. H. er en Smaus efter Gedder. *MylErich.VJ.127*.

II. Smovs, en. [smou's] (alm. skrevet Smaus. — nu sj. Schmaus. *Bagges.DV.⁸ VIII.108*. se ogs. ndf. og u. Jodesmovs. — † Smauts, Smautz. *Holb.II.J.III.2. sa.Arab. 2sc.*). flt. -e (*FrHamm.Levn.I.28.79*) ell. -er (*Holb.Anh.266*. Fandens Tale til Smau-serne. titel paa flyveskrift.[1771]. *HRaage.PalaisErotica.(1919).11*). (ænyd. smaus (*Cit. 1688.(OrdbS.)*); fra ty. schmaus, vist sa. ord som ty. schmu(s), tom snak, profit m. m. (jf. III. Smug); egl. et hebr. ord; nu især i ssg. Jodesmovs) skældsord, øgenavn til jøde (spec.: tysk jøde, jf. *Holb.Anh.266. sa.II.J. III.2*); tidligere ogs. om sjakrer, sjakkerjøde (vAph.(1759).425). Adieu, Smautz, nu kand I tale saa meget Hebræisk som I vil. *Holb. Masc.III.7. Oehl.XVII.20*. „Det (o: en jøde) er jo din Bestefader!“ . . „Aa, Snaki!“ — raabte Drengen og loe — „har jeg en skæg-get Smaus til Bestefader, som ikke tør spise Flesk?“ *Ing.EF.II.201. Goldschm.EJ. 133.475. WKornerup.KM.86*.

† **Smovs-broder**, en. (ty. schmaus-bruder; til I. Smovs ell. I. smovse) drikke-

broder; svirebroder. *Moth.S528.* saadanne, som kun bruge (pengene) til at underholde Skiøger og Smausbrødre. *OeconT.VI.67.*

I. smovse, v. [ˈsmɔʊsə] (ofte skrevet **smause**. — † **smautze**. *Holb.Abrac.I.1. sa. Ep.III.199.* -ede ell. (nu ikke i rigsspr.) -te (jf. *Moth.S528. VSO.*). vbs. jf. I. **Smovseri**. (fra ty. schmausen; jf. I. Smovs; dagl.) lave ell. (især) deltage i et overdaadigt maaltid, gilde; rigtig gøre sig til gode med, fraadse, svælge i (god, overdaadig) mad; nyde noget lækkert; svælge i lækkerier. 1) intr., især i forb. m. i. Nationen elsker at smause, og dend, der vil regalere een Svensk med drikende Vahre . . hand vinder altiid hands gunst. *JacBircherod.R.92.* de frække Frieres Smavsen i Odyssevs' Hus. *Jørg.VI.299.* Hun sidder og smovser i en hel Kurvfuld Brombær. *EhrenerKilde.Historien om min Moder.(1933). 209.* || billedl., især i udtr. for at nyde, svælge i sladder, sensationer. de, der smovsede i de kongelige Forlovelsesrygter. *FyensV.¹³/1921. 3.sp.3.* Smaabladene havde fat i Historien, og hele Graabynekgade smovsede i den. *Vbergstrøm.M.54. 2) trans. 2.1) m. obj., der betegner lækkerier ell. nydelse i al alm. unge Labaner, der . . smause Is og Ananas paa hinandens Værelse. Wied.Sn.99.* Hun smovsede Karens Sosterkage. *KristjanJensen.LøftidHoved.(1920).55. 2.2) (l. br.) i forb. som smovse penge op, bruge pengene til at gøre sig til gode for; solde op.* Han vilde derind (i et konditori) og smovse en 25-Øre op i Dagens Anledning. *AndNz.PE. III.13. 2.3) (dial.) refl.* Du sidder ordentlig og smouser dig. *UfF.*

II. † smovse, v. (ogs. skrevet **smause**). -ede. vbs. jf. II. **Smovseri**. (jf. ty. schmusen, (søge at) skaffe sig profit; til II. Smovs) skaffe sig profit paa en ufin ell. ulovlig maade. *vAph.(1759).425.*

Smovser, en. flt. -e. (nu sj.) person, som smovser (I.1). ædedolk; svirebroder. *Moth. S528. VSO.* jf. Skildpaddesmovser (u. Skildpaddesmovs).

I. Smovseri, et. flt. -er. (dagl.) vbs. til I. smovse. Smauserierne begynde . . strax efter den Døendes Død. *Junge.192. Blich.(1920).III.12.* Han supplerede de daglige . . Maaltider med smaa private Smauserier, saasom Smor og Franskbrod. *Woel.DG.28.*

II. † Smovseri, et. flt. -er. vbs. til II. smovse: sjakven. *vAph.(1764).624.*

I-II. Smu, se I-II. Smug. **III. smu**, adj. se u. smyg.

smubbe, v. se smuppe.

Smuds, et ell. (nu næppe br.) en (*vAph.(1759). Bages.L.1.123. PEMüll.Isl.152. jf. VSO. MO.*). [smus] ell. (gldgs.) [smos] (ænyd. i ssg. smudtzgarbere, nedstet. om garver; fra ty. schmutz; besl. m. dial. smudder, skarn, snavs (*Moth.S540. jf. (?) bornh. smodder, bragende, knagende lyd af noget, der knuses; knust, „smadret“ tilstand. Esp.312.*

samt † smudderknaske, tygge smaat (*Sort. Poet.60*)), smudre, tilsole olgn. (*Moth.S540. UfF.*), smudrig, snavsset, slibrig (*Moth.S540. Sort.Poet.106. BDiderichsen.Friderichs-Berg.(1705).B3^v*), mnt. smudden, snavs til, holl. smodderen, meng. smudderen, jf. ogs. meng. smotten, smoteren i lign. bet.; jf. smudse; især \mathfrak{O} og højere talespr.) om (men som et finere, mindre stødende udtr. end) snavs, skarn, skidt olgn.; nu oftest om mindre partikler ell. lag af snavs, støv olgn., der aflejrer, sætter sig paa, forurener noget. 1) i egl. bet. *vAph.(1759).* *dine glindsende Klæder . . henligge med Smuds paa. *PMøll.ES. I.329.* Der er megen Smuds paa Gaden. *VSO.* I dine Drengaar sagde Du altid det modbydelige Ord „Moj“, skjønt jeg rettede det til Smuds. *Schand.BS.275.* Paavisning af Smuds i Mælken indgaar ligeledes som et dagligt Led i Mælkekontrollen. *BerlTid.²³/1924.Aft.4.sp.4. 2) billedl.* *naar der synges skal til Guds | Og Verdens Priis, saa er det Elegante | At foretrække for det pure Smuds. *Hzr.D.III.160.* aflægger alt Smuds (1819: Skidenhed). *Jac.I.21(1907).* Du skulde hæve mig over den Slags Bagvaskelsens Smuds. *Howalt.DB.19. jf. Skidt sp. 412¹¹E.* ingen rejste sig til Forsvar for hans gode Navn, da det blev draget i Smudset. *OFriis.Litt. 234.* kaste smuds paa, (jf. tilsvarende udtr. u. I. Skarn 1.1, I. Skidt 2.2) tale nedsettende om (især paa en ærerørig maade); sætte plet paa; besule. *D&H. ThiJens.(Pol. ²²/1928.5.sp.2).* jeg ønsker paa ingen Maade at kaste Smuds paa nogen. *Duelund.N.184.* **Smuds**, i ssgr. (især \mathfrak{O} ell. fagl.) af Smuds 1-2; spec. kan anføres en del betegnelser for uheldige, uhæderlige forhold ell. foreteelser, navnlig paa litteraturens ell. journalistikens omraade, som Smuds-angreb, -digt, -hotel, -journalist(ik), -kampagne, -litteratur (sml. Litteratur 2.2), -organ, -skrift. **-aftryk** ell. **-aftræk** (*Mohr & Nissen. Ty.-da.Ordbog.II.(1904).524*), et. (bogtr.) prøveaftryk, som trykkeren tager af formen før og under tilretningen. *S&B. e. br. -avis*, en. (l. br.) d. s. s. -blad. *Blækspr.1908.40.* **-bind**, et. (jf. -omslag; l. br.) løst bind til at lægge om og beskytte en bog. *Bl&T. -blad*, et. 1) (l. br.) smudstitelblad ell. forsatsblad. *D&H. Pol.¹¹/1924.5.sp.1. TidensKvinder. ⁴/1930.16. 2) (jf. -avis, -presse samt Pobel-, Smaablad 2) flyveblad, tidsskrift ell. (især) avis, der lægger an paa at bringe sensationer, løse rygter, nedrakninger, letfærdige skildringer olgn. Et Smudsblad, fuldt af Bagtalelse. *Hauch.VII.305. SMich. Dommeren.(1921). 177.**

smudse, v. [ˈsmuːsə] ell. (gldgs.) [ˈsmosə] -ede ell. (nu næppe br.) -te (jf. *Moth.S541*). vbs. (l. br.) -ning (*vAph.(1764)*). (fra ty. schmutzen, afl. af schmutz, se Smuds; jf. besmudse, smudske; \mathfrak{O} og højere talespr.) gøre snavsset, smudsig; dække, plette. for-

urene med smuds; nu især i forb. smudse (noget, sig) til (jf. tilsmudse). **1**) i egl. bet. *Moth.S541*. smudse sig. *vAph.(1759)*. Hvor har du saaledes smudset dine Bøger til? *VSO*. Du maa ikke saaledes smudse dit Tøj, dine Bøger. *smst.* smudse sine Fingre med Jord. *D&H*. || *m. tings-subj.*: afsætte snavs; bevirke, at noget snaves til. Det smudser slemt. *VSO*. alle forberedende Arbejder . . . der giver Affald og smudser til. *GasK.4.sp.2*. (nu næppe br.) i forb. smudse af, afsætte smuds; smitte af; ogs.: jalme. Det Klæde smudser snart af. *vAph.(1764)*. Farven maa være uægte, da den smudser af. *VSO*. **2**) billedl. *Søtoft.KH.71*. smudse sit Navn ved et Underslæb. *D&H*. **smudset**, (*part.*) *adj.* [!smusət] ell. (*især gldgs.*) [!smosət] (til Smuds ell. *part.* af smudse; især i ssg. sort-smudset) fuld af smuds (smudspletter); smudsig; snavs. *Moth.S541*. et Par smudsede lyse Sommerbenklæder. *Schand.F.261*. Den store, kraftige, kulsmudsede Skikkelse (o: en lokomotivfører). *Ohlsson.S.147*.

smuds-farvet, *adj.* (*sj.*) *d. s. s.* -graa. *Amberg.-graa*, *adj.* (*nu l. br.*) skidengraa; smudsigraa. *VSO*. smudsigraa Vandstøvler. *Gjel.RS.1.18*.

smudsig, *adj.* [!smusi] ell. (*gldgs.*) [!smosi] (*nu næppe br. smutsig*. *LTid.1724.744*. *CVarg.Farve-Bog.(1773).107*. *smotsig*. *Hostr.(Borchsen.FF.I.241)*). (*fra ty. schmutzig*, *afl. af schmutz*, se Smuds; *jf.* sortsmudsig; *især* ☉ og højere *talespr.*, *jf.*: „Dette tydske Ord er blevet optaget og gængs som finere end det danske (o: skiden).“ *VSO*.) **1**) dækket, plettet, forurenede af smuds. *Saml DanskeVers.V91*. Ved den nærliggende Føde væmmes vi . . . naar den frembæres i et smudsig Kar. *Basth.GT.*5r*. *Han (o: torbisten) klapper den Flue ved liden Kind, | Og det med sin smudsige Finger. *PMøll.(1855).I.17*. (*der*) kommer en fattig ind i smudsig Klædning (1819: skident Klædebon). *Jac.2.2* (1907). *jf.* smudsig:- Brystet er smudsig kjødfarvet. *Kielsen.NHM.218*. 5 til 7 . . . smudsig hvide Æg. *AKoejoed.DanmarksYnglefugle.(1926).13*. *jf. bet. 3*: nogle i dobbelt Forstand smudsige Olietryk. *JakSchmidt.SP.78*. **2**) som afsætter smuds, smudser en til; især om arbejde ell. vejr, føre, vandre til Fods i det smudsige Veir. *Klevenf.RJ.122*. en rusket og smudsig Tøvejrsmag. *KLars.MH.77*. der vil kunne udlaanes Kitter til Lokomotivmestre . . . ved Udførelse af særlig smudsig Arbejde. *VorStand.1938.148.sp.1*. **3**) billedl. *anv. af bet. 1-2*: som ikke er (helt) i overensstemmelse med god moral, ret(færdighed), ærlighed olgn.; ujin; lav; skiden (2,2); *spec. m. h. t. kongelige forhold*: uhøvisk; utugtig; obskøn; slibrig. *Nu Talen sig dreier, med smudsig Lyst, | Om Jomfrufelttog og Gammensdyst. *Ing.DM.81*. smudsige Udtryk, Billeder. *VSO*. den smudsig tavlesyge Person. *Brandes.IX.288*. *Ve de Mænd i Byerne . . . | Paa „smudsig

Vinding“ har de skreget lydt: — | hvorfra har de da deres Sølv i Lommen? *Drachm.GG.142*. jert smudsige Tilbud om to Kroner i Dagton! *MartinAHans.NO.28*. **smudsig**, i ssg. (☉ ell. *jaql.*) af smudsig, især i bet. 1; ofte i *adj.*, der betegner en uklar, grimset farve (jf. skiden-i ssg.). **-brun**, *adj.* smudsigbrune Pletter. *Kielsen.NHM.166*. **-graa**, *adj.* (jf. smudsigraa). grimme, smudsigraa Huse. *Høm.HT.45*. *GyrLemche.NA.93*. **-grøn**, *adj.* (æggene) have en smudsiggrøn Farve. *Kielsen.NHM.148*. **-gul**, *adj.* smudsiggul Skæg. *Rist.J.217*. *Bl&T*. **-hed**, *en. flt.* **-er**. det at være smudsig. **1**) til smudsig 1; ogs. *konkr.*, om smuds. *Moth.S541*. Derefter vinder man (silketøjet) fast paa en Rullestok, ruller og overgyder det saa længe med varmt Vand, indtil Sæben og Smudsigheden gaaer derud af. *CVarg.Farve-Bog.(1773).26*. Haandskuffer til at optage Smudsigheder især ved Forbindinger af Saar. *MR.1823.270*. De Londonske Gaders Smudsighed. *Brandes.VIII.410*. **2**) til smudsig 2. arbejds smudsighed | **3**) til smudsig 3; ogs. om smudsig udtalelse. *Gram.Breve.114*. *Pøbelen hisset vildt sig fryder | Over Smudsigheder og Næstens Lyder. *Oehl.SH.39*. Tonen i Sel-skabet udartede til Vildhed og cynisk Smudsiged. *Ing.EF.VII.24*. Har man taget Parti, er der ikke den Smudsighed ens Favorit ikke kan tillade sig. *JVJens.A.II.239*. **-hvid**, *adj.* (æggene) er smudsighvide. *Kielsen.NHM.179*. *AKoejoed.DanmarksYnglefugle.(1926).38.81*. **-koge**, *v. (l. br.) d. s. s.* skidenkoge. *Ingeb.Møll.KH.205*. **-kurv**, *en. (l. br.) d. s. s.* Smudskurv. *VorHj.II.1.48*. **-rød**, *adj.* smudsigrøde Fødder (o: paa en fugl). *Kielsen.NHM.381*. *OMads.GU.68*. **-sort**, *adj.* *VThist.TVI.413*. **-tøj**, *ent. d. s. s.* Smudstøj. *VorHj.II.1.48*. *IBentzon.GH.156*. || *hertil Smudsigtojs-kurv* (jf. Smuds(ig)kurv), **-pose** (jf. Smudspose).

Smudsk, *et ell. en. [smusg, smosg] (til smudske ell. sideform til dial. musk, støvregn (Feilb.), skimmel (MDL.), no. dial. musk, støvregn m. m., isl. mosk, musk, støv, affald, møstreveler i hø, moskur, støv; se videre u. smudske; i bet. 2 vistnok m. tilknytning til Smuds) 1 (*dial.*) *fin regn; støvregn. Esp.313.2* (*nu l. br.*) snavs; smuds. *Sibb.II.281*. *husk, | At han i Blæst og Regn maa døie Veiens Smudsk. *Aaestr.SS.V362*. (*fange havde*) tyk Smudsk i det blege Ansigt . . . Furer. *JBehrend.Røverpræsten.(1842).200*.*

smudske, *v.* [!smusgə, især gldgs. !smosgə] **-ede**. *vbs. jf. Smudsk. (vistnok sideform til dial. muske, moske, støvregne (Moth.1170. MDL. Feilb.), sv. dial., no. dial. muska, d. s., nt. muschen, sa. ord som ænyd. muske, raadne, smuldre hen, jf. eng. dial. mosker, d. s., samt glda. muskøgheth, som har rindende, flydende øjne, fsv. muskøgdher; hertil dial. musket, om vejr: med støvregn (Feilb.), musken, skimlet, muggen (MDL.), sv.*

dial. musken, *taaget, diset, trøsket, no. dial.* musken (mausken, moysken) (se møsk); *grundbet.:* "være fugtig"; i rigsspr. har (i bet. 2) vistnok tilknytning til smudse fundet sted) 1) (*dial.*) regne fint; støvregne. VSO. (jy., fynsk). regnen smudsker. Krist. Ordsp. 161. Esp. 313. Feilb. UfF. 2) (jf. besmudske, forsmudske; synes tidligere at have været alm. i talespr. (jf. Levin.), nu i rigsspr. især $\text{\textcircled{W}}$ ell. højere talespr. som et finere udtryk end snavse osv., jf. u. smudse) d. s. s. smudse 1. *Brugte saa Lømmetørklædet for ikke at smudske Salveten. Oehl. Digte. (1803). 290. Du har vel hørt om Pigen, som traadte paa Brødet for ikke at smudske sine Skoe. HCAnd. (1919). III. 365. *Din skønne Klædning du paa Jorden smudsker. PalM. III. 100. VSO. D&H. Feilb. ofte i forb. smudske til: her er et Nogle Garn, men smusk det ikke til. Hostr. G. 98. se, hvordan jeg har smusket mine nye Støvler til bare for at sjoske herover. Gjæl. GL. 107. || i udr. for at besudle med blod ell. (billedl.) besmitte, plette med noget urent, ufint ell. vanærende. Med Y. Z. har jeg vel et Par Gange tilladt mig at raillere, thi ham kunde jeg dog røre ved, uden at smuske mig. Heib. Pros. VI. 103. *ei mit gode Sværd jeg vilde smudske | Med saadan Stymper's Blod. Bredahl. I. 209. *Hvad hindrer mig, at knuse dig . . . Ifald jeg vilde smudske mine Fingre? smst. V. 81. D&H. || m. tings-subj. *Du har ei nødig . . . at frygte for, | At den (o: lampen) skal smudske dig. Oehl. I. 104. *Hvor vil du gjemme da dit lange Haar, | . . . at ej Blodet | Skal smuske det? Grundtv. PS. II. 163. **smudsket**, (*part.*) *adj.* [†smusget, især glågs. †smosgæt] (glda. musken (Dyrem. 4. jf. smst. 98); til smudske ell. sideform til dial. musket, musken (se u. smudske); jf. sort-smudsket; i rigsspr. især $\text{\textcircled{W}}$ og højere talespr., jf. u. smudske 2) smuset; snavset (i lettere grad). Klevenf. (KSelsk. Skr. VI. 30). smudskede og vaade Fødder. Sibb. II. 149. *afvejen, Du smudskede Gadesvin (en hund). Kaalund. 211. Udsalg af smudskede Gardiner. DagNyh. 21/1. 1933. 7. sp. 1. billedl.: hendes Fader, som ikke kunde tale at være blot i Stue sammen med en uærlig Mand, som følte sig som smusket ved mindst Uhæderlighed. Kilde. B. 245. Pigen . . . var af et lidt smusket Tilsnit. Rich. Jensen. København-Historier. (1913). 32. **Smudske-tøj**, et. (til smudske(t); l. br.) d. s. s. Smudstøj. Rangel-Nielsen. Da.-fr. Ord-bog. (1909). 774.

Smuds-konkurrence, en. (jf. -konkurrent, -konkurrere; især $\text{\textcircled{Y}}$) konkurrence, især i forretningslivet, der benytter mindre fine midler, jz. salg til underpris, ringere ell. forfalskede kvaliteter; illoyal konkurrence. Ludv. Jernbane T. 4. 1938. 2. sp. 3. **-konkurrent**, en. (jf. -konkurrence, -konkurrere; især $\text{\textcircled{Y}}$). Ludv. Bogtrykkerbladet. 1937. 146. **-konkurrere**, v. (jf. -konkurrence, -konkurrent; l. br.). Laugene var ikke ubekendt

med at søge (arbejds-)Tiden begrænset, for at den enkelte ikke skulde smudskonkurrere. JWarming. Danmarks Erhvervs- og Samfundsliv. (1930). 508.

Smudsk-regn, en. (til Smudsk 1; sml. dial. muskregn (MDL. Feilb.); dial.) let, fin regn; støvregn. VSO. (jy., fynsk). Feilb. Jeg kørte . . . 5 Mil i Taage, som efterhaanden afløstes af Smuskregn. HPHanss. T. II. 87. UfF. **-regne**, v. (til Smudsk 1; jf. -regn samt dial. muskregne (MDL. Feilb.); dial.) regne let, fint; støvregne. MDL. 369. VSO. (jy., fynsk). UfF.

smuds-krone, v. (sj.) betegne top-punktet af noget lavt, vanærende (stykkelts) første Forestilling smudskronede Nutidens Efterhaanden-Nedværdigen af Scenen. Bagges. DVXI. 312. **-kurv**, en. (jf. -pose og Smudsigkurv) kurv til smudstøjet. **-om-**

slag, et. (jf. -bind samt Løsumslag; fagl.) løst omslag uden om bogs bind ell. (ved uindbundne bøger) egentlige omslag. DagNyh. 29/11. 1923. 2. sp. 6. Kunstudgaven af „Juleroser“ har som sædvanlig flere særlige Bilag. Smudsumslaget gengiver i Farver Pieter Breughel den Ældres store „Vinterlandskab“. Folkeskolen. 1931. 859. sp. 2. **-papir**, et. papir, der beskytter mod, tager mod smuds; dels (nu sj.) indpakningspapir. Primon. Lexicon. (1807). 166. Meyer. 612. || dels (bogtr.): papirrulle, som ved i rotationspressen at løbe sammen med den trykte papirflade befrires denne for den mest vaade sværte. MaxKjær Hansen. Salg og Reklame. (1930). 171. **-plet**, en. JBaden. FrO. 208. Sal. 2. XI. 898. **-pose**, en. (jf. -kurv) pose til smuds-, snavsetøj. Haandbog for Nutidshjem. I. (1937). 165. **-pres-**

se, en. (jf. Skandale-, Snigpresse) især i best. l., om (et lunds, en bys) smudsblade. Brandes. III. 11. ORung. P. 51. **-samler**, en. $\text{\textcircled{O}}$ indretning paa visse maskiner til opsamling af det fremkommende snavs. Lastventilkasse med Smudssamlere. SkibsMask. 119. **-titel**, en. (især bogtr.) om en bogs forkortede titel, anbragt paa et blad, der sidder foran det egentlige titelblad (og beskytter det mod smuds), ell. om selve dette blad, smudstitelbladet; tidligere ogs. om titel(blad) til hver enkelt del af et skrift m. fællestitel ell. undertitel. Bagges.

L. I. xxxi. Lad Agnete blive saa godt udstyret som muligt, spalt hende godt og giv hende Smudstitel. HCAnd. BC. I. 182. han . . . lod Bogen synke, og der gled et lille, ubeskrevet Blad — Smudstitlen — ud. Drachm. F. II. 187. Selmar. 287. || hertil Smudstitelblad. Pol. 15. 1918. 5. **-tege**, en. (zool.) senge-, skærtege, Reduvius personatus. BøvP. I. 713. **-tøj**, et. (jf. Smudsig-, Smudsketøj) snavsetøj, der skal til vask; skidentøj; snavsetøj. Schönbergs Haandbog. (1908). 439. Pol. 15. 1939. 11. sp. 1. || hertil Smudstøjs-kurv, **-pose**, **-ærme**, et. (nu næppe br.) overtræksærme. Amberg. VSO.

Smue, en. se I. Smuge.

I. Smug, et. [smu²q, ogs. smu²] (*tidligere ogs. skrevet Smu. Holb. Berg. 37. se ogs. ndf.*). flt. d. s. ell. (nu næppe br.) -e (smst. 36. 37) ell. (*muligvis til I. Smuge*) -er (smst.). (ænyd. i ssg. hoedsmu, hoffuitsmug, halsaabning i klædningsstykke, fsv. smugh, d. s., no. dial. smug, smal gang ml. huse, smøge, jf. isl. smjúgur, smuthul; til II. smyge; jf. II. Smug, I. Smuge, Ismugklæder; ikke i alm. spr., især efter no. ell. (*tidligere*) i gade- 10 navne (Hoffmeyer. Blade af Aarhus Bys Hist. I. (1917). 291. jf. HMatthiess. Gader. 57)) egl. om hul ell. aabning, passage, man maa klemme, smyge sig igennem; især (jf. II. Slug 2.a, II. Smutte): snæver passage ml. bygninger; snæver gyde; smøge; ogs. *undertiden om slugt, kloft olgn.* *Nu maa for hannem (o: Tigellius) og hans Svite alle viige, | Nu seer man giennem smug ham eene sig at snige. Holb. Skiemt. B5^v. Leth. (1800). denne By 20 (med) sine mærkelige Smøger og Smug. Pont. FL. 66. Blaum. Sk. 190. uden for den lille Bagstue, i Smuget mellem Tage og skjoldede Brandmure, saas Børnehusebroen og Kanalen der løb udefter. AndNx. PE. III. 49. *halvkvalt Latter kipper | gennem Smug og Slipper. Rørd. KI. 15. (billedl.): alle klare Linjer er overmalede med Fluebenskrift, alle lige Tankegange gjort om til krinkelkrogede Smug. Tilsk. 1906. 699. Siddende op i 30 Sengen, stift stirrende, saa Toni en Verden aaben et Smug blot. ThiJens. KK. 155. || spec. om de snævre passager i Bergen: Holb. Berg. 36f. HMatthiess. Gader. 57. jf. Forordn. 1°. 1707. IV. § 3. (Schous Forordninger. Anhang. (1795)). Cit. 1775. (Fogtman. Rescripter 1660-1670. (1806). 267).

II. Smug, subst. [smu²q, ogs. smu²] (*tidligere alm. (skrevet) Smu. se ndf.*). i forb. i smug (ænyd. d. s., jf. bornh. (Esp. 314), sv. i smyg, holl. (†) ter smuig; til II. smyge 40 og maaske opr. sa. ord som I. Smug og egl. om sted, hvor man kryber ind og skjuler sig, smuthul, skjul(ested), jf.: Paa denne Qvist-Sahl sidder en Arbeyder i Smu (o: for at skjule sig for skattevæsenet). Argus. 1771. Nr. II. 4. imedens jeg sidder . . ved Bordet, og drikker mig fuld af et godt Hierte, saa stiaeler I Ier saa lumsk fra mig, for at sidde her i Smue med denne Vanddrikker. Biehl. (Skuesp. VI. 448); sml. (det maaske besl.) sv. i mjugg, i smug, no. dial. i mugg, jf. Göteborg Högskolas Årsskrift. 1934. III. 37ff.) paa et skjult, hemmeligt sted ell. paa en skjult maade; især: skjult for andres (uvedkommendes) blikke, 50 uset af andre; under forhold, uanstændigheder, hvor ingen uvedkommende ser, hvad der foretages; i det skjulte; hemmeligt; nu kun m. h. t. handling, virksomhed, foretagende, som er utiltadelig(t), lyssky, ell. som man ikke vil være (aaenlyst) bekendt. det stille Vand har den dybe Grund, og I fører eet Levnet i Smug, som jeg gandske icke hover. Kom Grønneq. II. 200. *skient han er forelskt i

gandske Sind og Hu, | Gior han dog intet friet, men alle Ting i Smue. FrHorn. PM. 150. (frimestrene holder) i Smu flere Medfuskere. Argus. 1771. Nr. 12. 3. *Ei som før . . | Skal i Smug mit Kys jeg stjæle. PalM. T. 79. *Hun knejste kyskest i Søstrenes Flok, | men kunde forgaet af Elskov — i Smug. Soph Clauss. P. 51. Jeléna iagttag ham i Smug. I Johans. J. 130. Der var vist ikke Tvivl om, at hun hjemme i Smug legede med Dukker. Buchh. UH. 120. jf. smugdrikke u. Smug-: (han) drikker . . i Smu om Aftenen. EPont. Men. II. 50. Hun maa vist drikke i Smug. VSO. MO.

III. Smug, subst. [smu²(q)] (*fra ty. schmu, uretmæssig fordel (især i forb. schmu machen; jf. ogs. ty. schmu-fleckchen, -lappen om skrædderlapper), se II. Smovs; fagl.) en skrædders uretmæssige tilegnelse af en del af stoffet, han har til forarbejdning, 30 resterne af tøjet; ogs. konkr., om det saaledes tilvendte stof ell. i al alm. om resterne, der bliver til overs (jf. Skræddersmug); spec. om de rester, som skræddersvende (og skomagersvende) havde høvd paa at bruge selv ell. sælge. Hele hans (o: en skræddermesters) Forbrydelse bestaaer deri, at han har handlet som en Skrædder — at han har været om sig, at han har gjort Smug . . At tage 4 Alen Klæde til en Frakke, naar de kunne skjære den af 2½—3 Alen, er almindelig Praxis. Rappee. 1857. 171. sp. 2. hans Bedrageri . . bestod deri, at han, som alle andre Skrædere, havde tilvendt sig det saa kaldte Smug, og fulgt Mundheldet: „Enhver er Tyv i sin egen Næring.“ smst. 19. sp. 2.*

IV. smug, adj. se u. smuk.

V. smug, adj. se u. smyg.

Smug-, i ssg. [smu²(q)-, ogs. smu²(-)] (*tidligere ofte skrevet Smu-*, se u. Smug-handel, -handler, -kørsel). af II. Smug (jf. dog Smugder u. Smugedor), om hvad der sker, forelægs ell. benyttes i smug; især i betegnelser for (personer, der udfører, driver) handlinger, virksomheder, der (p. gr. af deres ulovlige, uanstændige, upassende karakter) foregaar hemmeligt, i det skjulte; fæ. (foruden de ndf. medtagne) flg. (der er mindre alm., delvis tilfældige dannelser) Smug-dranker (EriKrist. BT. 71), -drikke (JacPaludan. UR. 255), -elskov (vAph. (1772). III), -gravning (efter oldsager. Tilsk. 1934. II. 220), -hjælp (Vøsterberg. M. 74), -horeri (Gynæol. VIII. 130), -løser (Pol. 1°. 1934. C. 10. sp. 3), -møde (Jessen. A. 3), -rejse (Ing. PO. I. 20), -ryge (Bøgh. E. 172), -spise (JacPaludan. UR. 255), -trykkeri (Goldschm. Fædrel. 1°. 1866. I. sp. 4), -tur (JVJens. NG. 47), -ærinde (Rahb. Tilsk. 1797. 519); endvidere kan eksemplvis anføres: (obskøne billeder) er Smugbilleder, der vrænge ad Anstændigheden. JLange. BM. I. 107. Varer . . maatte (ikke) udskibes gennem Smughavne, hvor intet Toldsted fandtes. Allen. II. 262. mange med ham vare . . langt fra

at tage Deel i disse forræderske Smugplaner. *Rahb. ProsF. VI.82.* Smugskrifter horte . . til Dagens Orden, de udgaves i Haandskrift, da de ikke turde trykkes. *FrHamm. Adcl. IV.179.* vi have frasagt os de skammelige Smugveje (1819: det skiulte . . Væsen), saa vi ikke vandre i Træskhed. *2Cor. 4.2 (1907).* **-beværtning**, en. (jf. -kro; l. br.). *HR Hiort-Lorenzen. Erindr. fra Sønderjyll. (1919).* **110. -brænderi**, et. (jf. -brænding). *S&B. 10* **-brænding**, en. (jf. Hjemmebrænding) ulovlig (privat) fremstilling af brændevin. I hans Barndom var Smugbrænding endnu almindelig paa Bornholm. *AndNz. LK. 66. -dør*, en. se Smugedør.

I. Smuge, en. [ˈsmu(ɔ)] (tidligere undertiden skrevet *Smue*. *Cit. 1717. (Hübertz. Aarh. III.357).* *Høysg. AG. 144.* flt. **-r.** (æda. i ssg. halsmuhæ (Småstykker. (1884-91). 28), fsv. smugha, smuthul, no. dial. smoga, smuthul, smal gang, oldn. smuga, snæver aabning, smuthul; til II. smyge; sideform til I. Smug, I. Smyge og I. Smøge; dial. (og som stednavn, se *JohsSteenstr. DS. 103*)) aabning, fx. i udbygningens ell. kvists straatag, hvorigennem høet føres ind (OrdbS., jyj., krog, vraa (MDL.), ell. (især) snæver, smal passage ml. bygninger, snæver gyde, gang; smøge; ogs. om dalkløft, slugt olyn. En dyb Smuge førte som Vej ud til Stranden. *Seiberg. Folket ved Havet. (1908). 123.* *MylErich. Fra Klit og Hav. (1912).* 18. Folk begyndte at . . stille sig op . . i Portene og Smugerne. *Bregend. FT. 105. MDL. Feilb.*

II. smuge, v. [ˈsmuɐ] **-ede**. (til III. Smug; fagl.) om skrædder (svend) (ell. skomager (svend)): tilegne sig en del af (det tiloversblevne af) det stof, han har til forarbejdning. *OrdbS.*

III. smuge, v. se II. smyge.
Smuge-dør, en. (ogs. Smug-. Aakj. *VF. 21. sa. FJ. 66.*) (til I. Smuge; dial.) dør ud til en smøge. hans Lig (var) i al Stilhed bleven bragt ud gennem en Smugedør. *Bregend. GP. 210.*

Smug-gods, et. (l. br.) smuglergods. *HjælpeO. Ludv. -handel*, en. (tidligere undertiden skrevet *Smu-*. *Reiser. III. 328.*) (især **Y** ell. *hist.*) ulovlig handel, der drives i smug (fx. med forbudte ell. indsmuglede varer, kontrebande, ell. fra andre forretninger end dem, der har ret til at sælge varen, ell. efter forretningernes lukketid osv.). *PAHeib. US. 46. Harboe. MarO.* Om Søndagen blev der lukket Kl. 9 om Morgenen (i butikkerne); men efter den Tid blev der alligevel drevet en Del Smughandel ad Bagdøren. *AJepessen. Fradet gl. Kbh. (1935). 95. billedl.*: hun er snild nok til at benytte Bøndernes Overtro for at gjøre sig vigtig og drive lidt Smughandel med hemmelige Konster. *Ing. EM. II. 153. om lyssky foretagende (hvortved en person søges smuglet ind i en by): sa. KE. II. 106. -hand-*

le, v. (jf. -handel, -handler; l. br.). *Giften*

(blev) smughandlet paa hver Kafé. *ORung. SM. 79. -handler*, en. (tidligere undertiden skrevet *Smu-*. *Reiser. III. 191.*) (nu l. br.) person, der driver smughandel. *PAHeib. US. 38.* Katakomberne . . tjente Røvere og Smughandlere til Skjul. *HCAnd. SS. II. 11. D&H. -kro*, en. (jf. Løn-, Pimpe-, Smutkro) sted, hvor der uden tilladelse, bevilling sælges og udskænkes stærke drikke. *vAph. (1764).* Landhøkerens Bod der tillige var Smugkro. *AndNz. PE. I. 114.* Arrestforvarenen drev Smugkro og drak med Kvarterets Spitzbuber. *ORung. (DanmHVC. 82).* **-kørsel**, en. (foræld.) kørsel af ikke-autoriserede vogne. *Smu-: Magazinf. Patriotiske Skribentere. 1771. Nr. 14. 6. sp. 1.*

smugle, v. [ˈsmuːlə, ogs. ˈsmu(ː)qlə] **-ede**. vbs. **-ing** (*Larsen. LovL. X. 1406. Ekstrabl. 1939. 6. sp. 2.*), jf. **Smugleri**. (endnu ikke i *vAph. (1772). III;* ligesom *hty. schmuggeln*, eng. *smuggle* fra nt. *smuggeln*: sideform til nt. *smukeln*, holl. *smokkelen*, no. dial. *smokla*, *smukla*, *snige* sig frem, skjule sig, ældre eng. *smuckle*; *besl. m. II. Smug og II. smyge* 1) (nu ikke i rigsspr.) refl.: skjule sig ell. liste sig, stride sig (langsomt, besværligt) af sted. *Feilb. jf. bet. 2:* *hist og her kun trætte Fugle | Sig i det sorte Tougværk smugle, | Og uden Pas gaa med ombord. *Oehl. XXI. 101.* 2) *hemmeligt*, i smug føre, bringe en vare, hvis indførsel er forbudt, ell. hvoraf der (ellers) ved indførslen skal betales afgift (told), ind i et omraade; især om hemmelig, ulovlig trafik med varer over told- og accisegrænser; ogs. om overførsel af personer over en grænse uden om paskontrollen ell. (uegl.) om medbringelse af ting ell. personer til steder, hvor en saadan medbringelse ikke er tilladt ell. ønsket; oftest i forb. m. adv. ell. præp.-led, der angiver stedet, hvor varen indbringes. *Amberg. Harboe. MarO.* have vi høj Told, vil Folket smugle eller beskytte Smugleriet. *Goldschm. VII. 489.* „han havde tjent sit Sølvtoi (o: penge) ved at smugle Opium, og det er der jo ingen Synd i.“ „Det kan der dog være delte Meninger om . . Den, som smugler, bedrager Staten.“ *Bergs. BR. 133.* Vinen skulde være smuglet iland. *Drachm. PV. 63.* smugle Brændevin om Bord. *Scheller. MarO. refl. (jf. bet. 1):* da han ingen Penge havde, vilde han forsøge at smugle sig afsted med Berlinertoget. *Bert. Tid. 1905. M. 3. sp. 3.* || (nu næppe br.) uden obj. i forb. m. med til angivelse af varen. smugle med Kaffe. *VSO.* || ofte i forb. smugle (noget) ind ell. ud (*Levin. Bl&T.*) (jf. ind-, udsmugle); ogs. *billedl.* (jf. indsmugle 2). *Amberg.* Det var, som havde jeg . . smuglet et forføngeligt Haab ind i hendes Sjæl. *RSchmidt. SS. 38.* det lykkes hende dog jævnlig at faa smuglet Breve ud og ind. *CSPet. Litt. 836.* smugle Varer ind. *Ludv. (jf. bet. 1) refl.:* i Esrom Kloster var det jo, at Broder

Rus smuglede sig ind. *RichPet. Minder fra Øresundskysten. (1891). 244.* || hertil (nu næppe br.): **Smugle-gods** (*Rosenhoff. Bissekræmperne. (1848). 85; alm.: Smuglergods*), **-kunst** (*Blich. (1920). XXX. 112.*) **Smugler**, en. flt. **-e**, person, der driver smugleri (især: regelmæssigt, som næringsvej). *Amberg. Harboe. MarO. Smuglerens Søn. Etlar. (novelletitel. 1839). Bang. DuF. 30. jf. ssgr. som Sprit-smugler (s. d.) samt Obligations-, Valuta-smugler, person, der smugler obligationer, valuta, hvorfor der er udførselsforbud, ud af et land (Pol.²⁵/1940.5.sp.1. smst.⁹/1940.5.sp.4.) || (l. br.) om person, der (hemmeligt, forkleedt olgn.) har skaffet sig adgang til et sted, hvorfra han ellers er udelukket. *CBernh. I. 45.* || hertil bl. a. **Smugler-anfører**, **-baad**, **-bande**, **-fartøj**, **-forretning**, **-gods** (∴ det gods, der indsmugles over en grænse af smuglere (jf. Smuglegods). *Bredahl. VI. 221. Scheller. MarO. billedl.: PLaurids. S. VII. 118.*) **-haandværk**, **-handel** (jf. Smughandel), **-kneb**, **-sag**, **-selskab**, **-skib**, **-skude**, **-sprit** (jf. Sprit-smugler), **-tobak**, **-trafik**, **-vare**. **Smugleri**, et. flt. **-er**. handlingen at smugle; især om saadan trafik, der drives jævnlgt, som næringsvej. *Amberg. Høie Told-satser gave Anledning til et stærkt Smugleri. Goldschm. Hjl. I. 33. AxelMøller. Folkeretten.²I. (1933). 116. 230.**

Smu-handel, **-handler**, **-kørsel**, se Smug-handel, -handler, -kørsel.

smuk, adj. [smog] jf. smukt. *Høysg. AG. 99.* (tidligere undertiden (især i inkt.) skrevet smug. *Hob. Intr. I. 71. sa. Skiemt.*) (8^v (jf. sa. Orthogr. 107). *KomGrønneq. I. 252. II. 161.*) inkt. og adv. -t ell. (nu kun dial.) d. s. (som adv.: *Moth. S543. Holb. Jul. 12sc. Gram. Breve. 148. Feilb.*) (ænyd. smuck og smock (smøg), glde. smock (*Kvindens Kosengard. (1930). 175*); ligesom hty. schmuck fra (m)nt. smuk, egl.: bøjelig, smidig (maaske med bet.-udvikling: smidig — slank — fintformet — køn), jf. eng. smug; til II. smyge || ordet er l. br. i dial., se fx. *Esp. 243 og Feilb.*)

1) som ved sine ydre, synlige ell. hørlige, egenskaber gør et (meget) behageligt, gunstigt, tiltalende indtryk paa en (ens æstetiske sans). (ordet er i denne bet. et stærkere ell. højtideligere udtr. end ord som køn (III.4), net (III.1), pæn (II.3), men et mindre stærkt og (især) mindre følelsesbetonet udtr. end ord som dejlig (2), skøn (II.2.1) og betegner derfor ofte i modsætn. til disse ord) et mere objektivt forhold: at indtrykket er bedømt ud fra almene æstetiske forudsætninger ell. gængse skønhedsbegreber; jf. i øvrigt *PEMüll.²292ff. MO. II. 776.* 1.1) om levende væsner, især personer ell. deres legemsdele. siunes du, jeg er smukkere, naar jeg er snoret, end naar jeg gaar i min Adrienne. *Hob. Tyb. III. 2.* Jeres (∴ en gammel mands) Ansigt duer nock at see paa endnu. Er det ikke just saa smugt, saa er

det dog Yndigt. *KomGrønneq. I. 252.* *Der er i Himlen en Dreng saa smuk, | Tro du mig! | Han hører alle Smaapingers Suk. *Heib. Poet. VI. 18.* den smukkeste Rad Tænder. *CBernh. III. 51.* Om hende vil jeg ikke sige, at hun var smuk, thi det vilde være altfor lidt, men at hun var dejlig. *WKornerup. KM. 86.* *(hans) smukke Hoved. *JVJens. JB. 40.* Man maatte gerne sige, at de (∴ heste) var „smukke“ (smække) eller „skønne“ . . . men ikke, at de var „pæne“ . . . eller „nette“. *FrGrundtv. LK. 106.* Morbror Isak var . . . en smuk gammel Mand. *KBirkGrøn. SF. 195. jf.: Hun var nydelig — uforandret nydelig — eller forandret til det Smukkere. Drachm. F. I. 406. m. præp.-led til nærmere angivelse af, hvori skønheden bestaar: Hun er smuk til syne. Moth. S 542.* Hun er smuk i Klæder, men ey af Skabning. *Høysg. S. 166.* || i særlige (faste) forb. ung, smuk og mager, se II. mager 1.1. det smukke køn, se II. Køn 3.2. (din skaal og min skaal og) alle smukke pigers skaal! se Skaal 4.2. for ens smukke øjnes skyld, se Øje. (jf. bet. 7; nu næppe br.) i udtr. for, at man finder en uden skønhed: der er ikke en smuk pille på hinde. *Moth. S542.* Jeg seer aldrig en smuk Plet paa denne Helene. *Hob. Ul. I. 7. 1.2)* om ting ell. forhold. En smuk Snustobaks-Daase. *Hob. Kandst. III. 4.* *Hist, hvor Veien slaarer en Bugt, | Ligger der et Huus saa smukt. *HC And. SS. XII. 49.* Folket anerkjender ikke de smukke eller skønne Mariabilleder for de rette. *Goldschm. BLS. IV. 211.* *Se Butikken, hvor den straalers smukt! *PFaber. VV. 113. jf. bet. 2.2:* beed dem sende min Hat til den Hattemager, der har gjort den . . . at jeg kan have den smuk, naar jeg kommer hjem. *HC And. Breve. I. 83.* det er øndigt med ø og smukt med langt s, se I. S 2. undertiden (som gengivelse af lat. pulcher) i botaniske artsnavne, som smuk perikon, & *Hypericum pulchrum L. Viborg. Pl. (1793). 154. Rostr. Flora. I. 180.* || om forhold i naturen. de sydlige Lande ere de smukkeste og frugtbarste. *Hob. Hh. I. 39.* det smukke Eiland Møen. *Winth. IX. 271.* *Smukt falder Aftensoleens Lysglimt | Ind paa Løvet. *PalM. ND. 179.* Ordet „smuk“ kan man ikke anvende paa Composaturen, men den er ejendommeligt betagende for en Slettebo. *BøvP. (Naturens V. 1916. 108).* *Ak, her er smukt! *Hzr. D. I. 181.* smukt er her, eller rigtigere: her er skjønt. Thi det smukke er af en lavere Art, gjør sig behageligt for det daglige Liv. *Goldschm. VT. 13.* || om høreindtryk. *Jeg vil ile forud, | Og vælge Stedet, hvor det (∴ afsyngelsen af en sang) klinger smukkest. *Heib. Poet. IV. 239.* en smuk, blød Tenor Stemme. *Cit. 1836. (PNNyegaard. S. 151).* || substantivisk. Alt smukt er aangem. *Moth. S543.* Vi have i vore Tider opdaget Grundreglerne af det Smukke, baade i Naturen og i Konsten. *JSneed. I. 226.* Ingen vidste, hvad smukt

hun havde seet, i hvilken Glands hun med gamle Mormo'er var gaaet ind til Nytaars Glædel *HCAnd.(1919).II.210.*

2) (m. overgang til bet. 3-5) som (foruden eventuel paavirkning paa syns- og høresansen) ved sit (stemnings)præg, sin (harmoniske) ordning, sin form ell. udførelse gør et tiltalende indtryk paa en, tager sig godt ud, virker flot; ofte (især i bet. 2.2) som udr. for, at et tiltalende indtryk kun grunder sig paa det rent uadvortes. 2.1) om naturstemning, vejrlig. Vinden var NNV, godt labrende Vejr og smuk Luft. *JensSør.II.32.* Det er smukt Veyr i Dag. *Høysg.S.258.* *lad os gaae | At skue paa, | Hvor smukt Naturen sig beteer | Og leer. *Stub.67.* Dagen selv (er ikke) saa smuk, som saa smuk en Nat. *Eilsch.Font.16.* smukt, henholdsvis meget smukt, paa-skrift paa barometers skala, som angiver lufttryk over 770 mm., henholdsvis over 780 mm, der i almindelighed giver smukt vejr. *Baud. Noveletter.(1887).111.* jf. u. Barometer 1.2 og 2. 2.2) om (andre) ting ell. forhold. det lader saa smukt, naar mand har en Hund med sig paa Gaden, som mand kand floite efter. *Holb.Vgs.I.1.* hun danser smukt. *VSO.* Teorien (er næppe) saa rigtig, som den er smukt. *LJac.RH.153.* festen fik et smukt forløb | || om sprogligt udtryk, udtryksmaade; spec. om udtalelse: som bestaar af velvalgte, til lejligheden passende ord, velformede, elegante udtryk, ell. (og) som giver et godt udtryk for ens følelser. Mester, du haver talet smukt i sandhed (1819: vel og efter Sandhed). *Marc.12.32(Chr.VI).* jeg regner icke Molieres Misantropie for andet end en smuk og sindrig Samtale. *Holb.JJBet.a9r.* *hvis et Riim dertil (o: til Bugt) jeg havde, som var smugt. *s.Skiemt.)(8r.* jeg giver Eders Ord Magt i Alt hvad I der saa smukt og dybsindigt har udviklet. *Hzr.JJ.II.92.* et Sørge-spil . . i smukke Blankvers. *VilhAnd.Litt.II.862.* Dette mere ejendommelige end smukke Navn (o: „Lusse Mølle“). *AJeppesen.Fradet gl.Kbh.(1935).9.* (kreditorene) henter Møblerne . . jeg har faaet en Ordning, som det saa smukt hedder. *LeckFischer.KM.189.* ogs.: som (i saadanne ord) udtrykker elskværdigheder, smiger, artigheder, i forb. som sige smukke sager, ting, se Sag 4.8, Ting.

3) (jf. II. skøn 3) som tiltaler, indtager, bevæger en ved sine indre egenskaber (sit indre værd, sin ædelhed oln.); som man anser for menneskeligt ell. moralsk værdifuld; som man finder ophøjet, ædel, vidnende om storsind, fin, nobel tænkemaade oln. 3.1) i al alm. *(guds kærlighed) Gennemstrømmer Livet stille, | Gør det frugtbart, smukt og rigt. *SalmHj.10.2.* i Takken træder frem for vor Sjæl Vennernes gode og smukke Sider. *Monrad.BV101.* der gjaldt den smukke Lov, at en rejsende . . ustraffet maatte skyde et Faar og spise

dets Kød. *Buchh.FDK.19.* Skriftet (er) et smukt Udtryk for det sociale Sindelag. *OFriis.Litt.231.* || i mer ell. mindre faste forb. som: Hvilket smukt Eksempel er det ikke for unge Mennisker i sær for ens Barn og Huusfolk. *Holb.Masc.I.6.* Han var . . i hele sit Arbejde et smukt Eksempel for alle. *Pol. 23/1940.7.sp.2.* (de) beholdte det (o: guds ord) i et smukt og godt Hierte. *Luc.8.15.* *Dit eget smukke Hierte sig stedse bliver tro. *Oehl.XXIX.280.* den smukke Tanke, der ligger bag (mindesmærket for i tjenesten omkomne kammerater). *VorStand.1939.313.sp.1.* Det er et smukt Træk i hans Character (jf. u. Karakterbog). *VSO.* i forb. som det var smukt gjort, det var smukt (gjort) af ham: det var ikke smukt gjort af ham. *Moth.S543.* *Oehl.IV.141.* (han) gav de Fattige saa mange Penge, og det var smukt gjort. *HCAnd.(1919).I.12.* „Det gør mig ondt for Dig.“ — „Det er smukt af Dig at skænke mig Din Medlidenhed.“ *Esm.II.217.* 3.2) (nu næppe br.) i særlige udr. for litteratur (digting) og kunst, svarende til de u. II. skøn 3.2 nævnte. de saa kaldede smukke Hoveder (o: skøn-aander), som i en forførisk Veltalend foredrage deres Tvivl og Indvending imod den Guddommelige Forsyn. *Eilsch.PhilBrev.141.* Yppigheds gode Virkninger, høfligt og artigt Væsen, smukke Kunster. *Suhm.II.176.* Gustophilus: Velmeent og nødsaget Erindring til de Danske Fruentimmer, angaaende den nærværende slette Smag i den smukke Litteratur. (bogtitel.1771). vore smukke Selskaber. *JSneed.IV.167.* At den Danske Adel kunde oplæres udi adskillige smukke videnskaber, lod (Chr. IV) oprette et Ridderligt Academie. *Holb.DNB.322.* alle mine smaae moralske Afhandlinger, samt de der slaar ind i de smukke Videnskaber. *Suhm.I.a2r.* sml. *VSO.VIII.269.*

4) som udr. for bedømmelse af noget m. h. t. dets kvalitet ell. kvantitet: betydelig; (ganske) god; net (III.2.3-4); antagelig; pæn (II.4). 4.1) som maa anerkendes som god, fremragende; nu især: som ved sine gode egenskaber indgyder en respekt ell. fortjener paaskønnelse, ros. Hand er smuk i sin bøg (o: lægger megen lærdom for dagen). *Moth.S542.* Philosophia Instrumentalis, er det eeneste Solide Studium, resten kand være smukt nok, men ikke lærd. *Holb.Er.V.2.* Overpostmesterembedet . . stod i den smukkeste Rapport til Publikum. *JacAnd.Er.II.21.* Et smukt Træk (o: i skak)! *Skak.(1916).47.* han (o: en løber) kom ind som en smuk nr. 1 | han klarer sig smukt i skolen | || (undertiden m. overgang til (ell. m. bibel. af) bet. 3.2) om litterært arbejde: godt (og velskrevet). Endskjønt jeg ikke har studeret, læser jeg dog gjerne smukke Bøger for Tidsfordriv. *JSneed.III.305.* Denne af saa mange smukke Skrifter bekjendte . . Sorøe-Professor (o:

Lauremberg). *NycurupRahb. III. 84.* „Lucidarius“ er vor Middelalders smukkeste Prosa-bog. *OFriis. Litt. 159. 4.2)* betydelig m. h. t. omfang, størrelse, grad; ofte (jf. bet. 7) brugt som et behersket, uhojtideligt ell. spog. (litolisk) udtr. (han) havde smukke Videnskaber in humanioribus, in Jure, in Mathesi. *Gram. Breve. 148.* Jeg skal gøre ham ganske forvirret, du skal see — hvilken en smuk Stoi jeg skal gøre. *Skuesp. V. 59.* (grosserereren) 10 felte sig overbevist om, at hans „Hus“ egenlig var godt og hans Forretning „smuk“. *Gold-schm. VIII. 40.* Ved Valget (aldt han) med en smuk Minoritet. *HWulff. DR. 277.* (dolken) naaede mig et smukt Stykke ind i Armen. *KMunk. S. 40.* || især: som udgør, beløber sig til en betydelig sum. Hand fik smukke penge med hinde. *Moth. S. 542.* en smuk Fortieneste, hvor af han med Skikkelighed og Tarvelighed, kunde legge en smuk Capital op om Aaret. *Oecon. T. II. 15.* den smukke Sum af 170487 Kr. *Tilsk. 1903. 367.* hvis man idag kunde tage Entré til Folketingets Tilhørerpladser, vilde Resultatet for at tale i Teatersproget, blive en smuk Kasse. *Pol. 21. 10. 1907. 1.* et Konsortium (havde) været der med et smukt Tilbud om Køb af Aktierne. *FrPoulsen. MD. 171.* || (nu næppe br.) som adv. Hand har smukt sovedt i nat. *Moth. S. 544.* Hand kommer sig smukt. *smst. 543.* Manden (var) smuk studeret. *Gram. Breve. 148.* 5) god, agtværdig, respektabel m. h. t. moral, dannelse, takt og tone ell. position, stand, familie; pæn (II. 1.2). 5.1) om levevis, optræden, handling. Hand holder et smukt hûb (o: lever et agtværdigt liv). *Moth. S. 543.* Smukke Manerer. *VSO.* || (især bibl.) som præd.: sømmelig; passende; tilberlig. hellighed er smuk for (1871: sømmer sig for) dit huus. *Ps. 93. 5 (Chr. VI).* Lovpriisning er ikke smuk i en Synders Mund. *Sir. 15. 9.* jf. bet. 3.1: det er ikke smukt at tage Bornenes Brød, og kaste det for smaa Hunde. *Matth. 15. 26. 5.2)* (nu kun dial.) især om børn: velopdragen; artig. vær et smukt barn, en smuk dreng, pige. *Moth. S. 543.* Lad mig nu see, at I ere smukke Børn. *VSO.* nu skal du være smuk! *UfF.* || ogs.: som vidner om, hører til velopdragenhed; i forb. som den smukke haand, den pæne haand (se u. II. pæn 1.2). *UfF.* jf. *EHHagerup. 82. 5.3)* (nu vist kun arkais.) om (voksen) person: belevet; dattet; honnet; brav; ogs.: af god position, stand ell. familie; respektabel; agtværdig; anset. en hob smukke Borger-Koener. *Holb. Bars. III. 2.* „En meget smuk Ubekjendt“ skjenkede 1775 et med Guld broderet rundt Dække af rødt Fløiel til at lægge over Oblatfadet. *Exner. Det kgl. Vaisenhuus. (1881). 86.* især i forb. som smukke folk, en smuk mand. nu kand jeg see, du er en smuk Mand, som under mit Huus er Skilling. *Holb. Jep. I. 6.* *der boer jo under Jorden | En Hoben smukke Folk. *Wess. II.* *Jeg er

en fremmed Kiøbmand, | Kun lidt kiendt i det store Ispahan, | Og søger derfor smukke Folks Bekiendtskab. *Oehl. I. 87.* „det er . . en grundskikkelig Mand, i hvis Hus jeg har nydt stor Artighed.“ — „Ja bevars, det seer man strax, at det er en smuk Mand.“ *Hrz. I. 164.* (jesuiterne) lærer smukke Folks Børn at skrive latinske Vers og at bære Devotion til Skue. *Vved. B. 327.* jf. *EHHagerup. 82.* smuk ven, ogs. m. afsvækket bet.: god ven. *Det er ey nyt, at jeg besværges dig med dette, | Som tit har talet før med dig, min smukke Ven. *Falst. Ovid. 94. Cit. 1758.* (Exner. *Det kgl. Vaisenhuus. (1881). 36.* jf.: (Lefolii til Thorsen:) Det kan være godt nok, min smukke! for hvem der har Deres hoved. *Thorsen. Afh. II. 23.* den smukke verden, (sj.) som gengivelse af Beaumonde. I Tuilerierne . . strømmer sammen Alt hvad der af den smukke Verden . . kan taale Kulden. *Molb. Reise. I. 372. 5.4)* som adv.: paa en passende, sømmelig, korrekt, artig maade; belevet; artig; som sig hør og bør; som det nu en gang er skik og brug; i videre anv.: uden omsvøb, omstændeligheder; uden videre; simpelthen; fluks; ogs. som udtr. for bedyrelse: min sandten; pænt (se u. II. pæn 1.2). Jeg skal lære hende at holde sig smuكت hjemme en anden gang. *Holb. Kandst. II. 3.* ingen Snack, forføj jer kun smuكت paa min Dør, god Knægt. *KomGrønneq. II. 271.* *Hold dig smukt til Facta, Kjære! *Heib. Poet. IX. 419.* *Læg nu smukt Din Haand i min, | Ikke rør ved den Rosin. *PFaber. VV. 116.* man vender smukt, til Ens Tur kommer. *Drachm. VD. 136.* * (du) Fader ingen Sorg forvolder, | Moder smukt ved Haanden holder | Naar med hende ud Du gaer. *Bastian. Indl. (nu næppe br.) knyttet til flg. adj. (adv.):* *Hand gaer smukt langsom frem, en ganske Klokke-stund. *Helt. Poet. 27* (jf. ogs. langsom sp. 382¹). Gaar nu kun ind i Amme-Stuen, og værer smuk skikkelig. *Holb. Jul. 12sc. Hauch. DVI. 78.* Du maa være smukt (smuk) artig. *VSO.* Hunden skal holde sig smukt stille ved Siden af, enten der skydes eller ei. *Bogan. I. 49.* || i forb. som sidde smuk(t); dels (nu næppe br.): sidde paa en god, hædersfuld plads, paa hæderspladsen. I see paa den, som bær det skinnende klædebon, og sigte til ham: du, set du dig her smukt (1819: hæderligen). *Jac. 2.3 (Chr. VI).* jf.: *Held den Kæmpe, der døer ung! | Han sidder smuk paa Odins Giestebænk. *Oehl. VI. 157.* dels om hunde, i udtr. for at sidde i positur, se II. side 6.2. 6) i forb. en smuk dag (sjældnere aften, morgen osv.) (om lignende udtr. i andre sprog se u. II. skøn 5; nu fortrængt af udtr. en skønne dag) d. s. s. en skønne dag (se II. skøn 5). (saa) gjorde han sig en smuk Morgenstund usynlig. *Rahb. Fort. I. 427.* saa pak-kede han ind og smurte Haser en smuk Nat med hele Sparekassen og Byens Fattiggasse.

Ing.EF.VII.185. jeg (tog) en smuk Dag min Hat og Stok . . . og vandrede ud ad Landet til. *Heib.Poet.I.296.* En smuk Dag løb han bort fra Skolen. *Brandes.III.184.*

7) i iron. anv. (svarende til II. skøn 6), om hvad man i virkeligheden finder uheldigt, daarløst, lavt. 7.1) i al alm. (især til bet. 3 og 5). Det er en smuk Tiener, som raader sin Herre at styrte sig i Ulykke. *Holb.Vgs.V2. **, Han er en flygtig Taage, | Som svæver for et Pust i Aftenluften.“ | . . . „Det kalder jeg et smukt Begreb om Kongen.“ *Heib.Poet.III.479.* *Smukt du lærer hos Fru Plane; | Du, som var saa rar en Glut! *P.Møll.(1855).* I.55. du sidder smukt i det, det ser smukt ud for dig. *S.&B.* Du tror maaske, at vi vil snyde Far. Det er smukt af Dig at tro saadan om os. *LeckFischer.KM.173.* Det skulde smukt nytte, at Madam Knudsen vilde vide, hvor han havde været. *CHans.S.3. 7.2)* (nu næppe br.) en smuk brugt som præd. || i forb. være (ret) en smuk, være stem; være en køn en (se III. køn 6.1). Han igjentager Repricen dansende; Figaro efteraber bag ved ham hans Bevægelser . . . (han) bliver det vaer.) „Kom kuns nærmere, Hr. Barbeer! Kom kuns nærmere; Jo, I er ret en Smuk!“ *Skuesp.III.1.90.* || i forb. ligge, staa der en smuk, d. s. s. staa (der) en køn, net, skøn (se III. køn 6.2, III. net 3.1, II. skøn 6.2). *den (∴ grenen) knager alt — et Hug! | Saa dumper den, og du vil ligge der en smuk! *Bagges.I.62.* Der staar nu Hr. B. en Smuk med sine Vittige opfindelser, Ja som Mads—. *Cit.1789.(AarbVends.1924.180).* *nu til Fiskeren! Hvis han var borte, | Saa stod jeg der en Smuk (*Oehl.II.243.* | en Køn) med hele Planen. *Oehl.F.(1816).330.*

Smuk-, i ssgr.; kun i faa tilfælde; foruden de ndf. medtagne kan nævnes en del (nu næppe br.) adj., der betegner klare, straalende farver (ænyd. smukrød; jf. nt. (væver-udtr.) smuck blau, grøn osv.) som smuk-blaa, -grøn, -gul (se *vAph.(1772).III*), -rød (sa. *Nath.VII.526*). **-hed**, en. flt. **-er**. (ænyd. d. s.; nu sj., sml. u. Skønhed) det at være smuk; skønhed (1); ogs. om smuk ting, smukt forhold. 1) til smuk 1. *(hun) Sig speiler ofte, dug hun faaer | Sin Smukhed af en Krukke. *Reemb.I.85.* Smukhed regnes med Føye iblant Legemets naturlige Fuldkommemheder. *Eilsch.PhilAnn.14.* *I Smukhed og i Dyd hun Doris lignet. *Wess.124.* **Grundtv.** *PS.I.564.* for Egnens store Smukheds Skyld. *Pont.UE.131.* 2) til smuk 2 og 3; navnlig: ædelhed; ophøjethed; ogs.: ædel, ophøjet personlig egenskab. Man har her anført disse hans Ord, for deres Smukheds skyld. *LTid.1746.700.* Dydens Smukhed ligner ikke et Fruentimmers Deilighed. *Eilsch.Font.236.* Tror De, De kunde begaa et Mord! De er for fuld af Smukhed til det. *JVJens.H.198.* iron. (jf. smuk 7): Misundelse mangler og her sit rette Tænder, som er enten Stolthed

eller Ladhed, men ingen af disse Smukheder kan Bonden kiende. *Junge.54.* om smuk ytring, udtryksmaade: jeg (er) saa lykkelig at kunde kiende (∴ føle, fatte) hans Smukheder (∴ det skønne i Miltons værker). *OGuldb.Tanker over Miltons Digt.(1761).13.* denne oratoriske Smukhed (var) det allersidste der blev vekslat i Anledning af den store Sammenslutning. *AKohl.MP.I.297.*

smukke, v. [smoga] (sj. smukse. *AGrudtzm.Miniaur-Billedet.(1909).195.* **-ede**. (af. af smuk; sml. smukkesere samt fine, II. nette, pæne; om ænyd. smukke se u. II. smykke; talespr., især spøg., l. br.) refl.: gøre sig smukke; pynte sig; fine sig. *Hun vil nette sig, | Gi' sit Pandehaar lidt Krus, | Hun vil smukke sig. *Blækspr.1898.15.* du maa „smukke“ dig op, vi skal i Kimono. *E.Kornerup.NyeJapan.(1922).212.* || (sj.) blive smukkere. Vejen bukker sig og smukker sig, mere og mere Skov foran os. *AarbTurist.1926.80.* **smukkesere**, v. [smoga'se'rø] (ogs. smukkisere. *ChrEngelst.SL.12.* *BerlTid.21/1924.Ajt.6.sp.5.* **smukserere**. [smog'se'rø] *JohsDam.A/SPrometheus.(1913).127.* *GadsMag.1929.543.* *NatTid.19/10.1936.11.sp.5.* — dial. **smuklisere**. *Uff.* — l. br. **smukkere**. [smo'ke'rø] *Pol.14/11.1935.Sønd.15.sp.1.* smst. *22/1938.4.sp.4.* — især dial. (m. tilknytning til II. smykke 1) **smykkeesere**. *Wied.Kna.247.* *Pol.1/1934.9.sp.4.* **smyksere**. *Uff.* **-ede**. vbs. **-ing**. (af. (m. romansk endelse, jf. *ChrMøll.RS.I.169*) af smuk; jf. smukke; dagl., især spøg.) gøre smuk(kere), pæn i stand; fikse, stadse op; pynte; nette, saa skulde man vel smukkeseres lidt! *FrSkousbo.LyseJohanne.(1906).230.* Inde hos Barberen sidder en Yngling og bliver smukkeseret. *KnudPouls.B.133.* det var en Baad, som holdt Soen i alt Slags Vejr, og som der ikke var Tid og Lejlighed til at smukkesere. *Pol.22/1934.2.sp.3.* refl.: Ud med Dem og tag imod . . . mens jeg tørrer mine Øjne og smukkeserer mig. *ChrEngelst.(Pol.7/1926.Sønd.3.sp.4).*

smukket, part. af III. smække.

Smukrian, en. [smogri(ɔ)an] (dannet (efter Dumrian, Grimrian olgn.) til smuk; spøg., sj.) d. s. s. Skonrian. **smukse**, v. se smukke. **smukserere**, v. se smukkesere. **Smuk-skrift**, en. (jf. -skriveri, -skrivning; nu næppe br.) d. s. s. Skønsskrift (1), Skønsskrivning. *Regl.10/1818.§37.* **-skriveri**, et. (nu næppe br.) d. s. s. Skønsskriveri. (seminaristerne maa) lægge Vind paa Smukskriveriet. *Rothe.LandvæsensSystem.II.4.(1785).66.* **-skrivning**, en. (nu næppe br.) d. s. s. *Cit.1813.(VorUngdom.1918.457).* B. vilde (som medlem af skolekommissionen af 1792) have „smukskrivning“ og regning indført. *HistTidskr.6R.VI.449.*

smul, adj. [smu'ɫ, ogs. smul', i ssgr. smu'ɫ-] (sj. smulden. *Bagges.II.212*). best. f. og flt. -e ell. (nu l. br.) **-le**. (sv. smul; maa-

ske dannet til III. smult, der er blevet opfattet som *intk.-form* (se *Festskr. VilhThoms.10*); *især* †, *cll. dial.*) om (far)vand: hvor der kun er ringe bølgeslag; som er smult (III); ogs. om bølge(gang): ringe; svag; stille. *Øresunds de smulle Vover. *Grundtv.Dansk. II.284*. *som Voven, | Naar smullest den gaaer. *sa.NM.90*. Skibet fik Læ af Landet, hvor den smule Søgang ikke kunde forvirre dets rolige Skrid. *Blich.(1920).XXVIII.96*. paa et Sted, hvor Strømmen ikke er altfor haard, og hvor Søen er smul. *Bardenfl.Som. II.100*. Søen var smuld. *BornholmsTidende. 22/a1936.2.sp.1. især i forb. m. Vand(e):* *Tusind Aarer Takten slaae | I de smulle Vande. *Grundtv.Skov-HornetsKlang.(1844).6*. (i sejladsen) gennem Malacca-Strædet til Singapore, turde jeg med Sikkerhed gjøre Regning paa det smuleste Vande. *StBille. Gal.II.25*. Er der Folk om Bord i Vraget, bor disse hælde Olie ud for at faa smulere Vand. *KuskJens.Som.262*. || (jf. I. Smult; sj.) *substantivisk*. *Er du skriftklog kun paa Tanker, | Som i Hjernen de gaae rundt, | I det Smulle kast da Anker! | Tal om Verden smukt og sundt! *Grundtv.Sang-Værk.I.(1837). 177*.

I. Smul(d), et ell. (*nu sj.*) en (*Fleuron. DTN.23*. jf. u. Kul-, Savsmul(d)). [smul'] ell. [smul] (*Høysg.AG.138*). (*ænyd. smul(l)*, *sv. smul, no. dial. smol; sideform til no. dial. mol, mnt. mol i lign. bet., jf. u. I. Mul, II. Mulm, II. mulme; sml. I. Smule, Smulder, smuldre oft.*) *mængde, samling af smaa partikler, dele, opstaaet ved at en (især: mineralsk ell. vegetabilsk) tør masse opløser sig p. gr. af manglende sammenhængskraft; især om støv-, mellignende masse af denne art. Smull af brændt Tørv. OeconJourn. 1757.260*. (oldforskeren) hældede med stor Forsigtighed Smullet i Urnen. *Blich.(1920). XX.40*. Drivisen (bestaar) kun af smaa Stykker og af Smuld. *Jernbanerne og Passagen over LilleBelt.(1862).15*. en halv Bajer med Smuld i af Proppen. *Schand.UM.2*. De skal smuldre nogle Skiver Sandkage, blande Smuldet med stødt Sukker, finthakkede Mandler. *ERode.JM.23*. Kul direkte fra skakten . . indeholder . . meget smuld, ofte ²/₃ af hele mængden. *Thaulow.MO.135. billedl.:* *De sorte Kul | Og Afgrunds Hul | Er blank mod den at sige, | Som med Verdens Røg og Smul | Vil sig nu berige. *Brors.87*. || *efter præp. i ell. til i udtr. for at forvitre, smuldre ell. males til støv olgn.; ofte i forb. som falde, gaa i smul(d). Høysg.S.126*. de overliggende Charpi . . omsvøbte Klude og Baand, ædes i Smull af Materien. *Silchmüller.Ædende-Saar.(1769).8*. Purpuret (var) saa raadent, at det faldt i Smuld, saasart Man rørde det. *Grundtv.Saxo.III.305*. den trefoldige Række af Brændinger . . maler Linieskibe til Smul. *Blich.(1920).XXIII.116*. *Bladet visned og blev til Smuld. *Winth.III.182. DagNyh.11/a*

1921.4.sp.1. billedl.: *Holb.Metam.82*. alt laa i den Grad i Smuld og i Gru (s: *grus*), saa han syntes da aldrig der kunde blive Verden af det mere. *JakKnu.ML.32*. || (*dagl.*) i sammenligninger; *dels i udtr. for stor mængde af noget*. *Ros og Bytte som Smul jeg vandt. *Grundtv.PS.V.404*. Harald kommer med Folk som Smuld. *sa.Snorre.III.253*. *Banerne de tjener Penge som Smul. *Jernbane-Viser.II.(1923).38*. saa tykt som smul(d), i et tykt lag; i en tyk sværm; i tætte skarer. hvor de foer frem, laae Vender flux saa tykt som Smuld. *Grundtv.Snorre.III.30*. (tyskerne) kom vrimlende opad Bakken saa tykt som Smul. *En jydsk Bondes Fortælling.(1869).28. dels i udtr. for at sonderknuse fuldstændigt, i forb. som knuse saa smaat (dial. smaa. Feilb.)* som smul(d). *to haarde Stene, | Der male, knuse ham saa smaat som Smuld. *Grundtv.(KbhSkild.1816.279)*. Jeg møder rolig, overlegen til The imorgen hos Rektor, knuser Pedanten smaat som Smul. *Schand. AE.168*.

II. smul(d), *adj.* (til smulde; vist kun *dial. om jord: som let smul(d)rer (for plov ell. harve); porøs; løs; muldet* (I). Jorden var tjenlig og smuld og Vejret tørt. *PhysBibl.XVIII.106. MDL. Ujf*.

smulde v. [smul] *-ede*. (*ænyd. smulle (PJColding. Etymologicum.(1622).1319*, jf. *ænyd. (hen)smulte; dels afl. af I. Smul(d), dels dial.-form af II. smule (jf. Esp.313 og Feilb. u. III. smule, smulre); sml. ogs. II. mulde og opsmulde; nu kun dial.*) **1)** *d. s. s. smul(d)re* I. Jmens barnet er i kirke til Christendom, maae moderen ikke spise, thi som hun smuller brødet og maden i sengen, saa bliver barnet fuldt af luusz. *Cil.1734.(JacBircherod.FF.48)*. Muld-Jorden . . smulles let imellem Fingrene. *LTid.1756.290*. Naar en Mængde af Aar har smullet Seyer-Støtten til Støv. *Lodde.Betr.76. FrGrundtv.LK.103.142. Feilb.(u. 3. smule, smulre)*. **2)** *d. s. s. smul(d)re* 2. man (søger) at faae Jorden forharvet, saasart den er saa tør, at den smuller under Harven. *JPPrahl. AC.33*. Saa var altsaa alting død, smuldet bort. *Bregend.TGK.141*. **I. smulden**, *part. adj.* [smul(ə)n] (til smulde, smuldne (*ell. maaske (delvis) sideform til I. mulden 3*); jf. hensemulden og smuldet; *nu sj.*) som er ved at blive til smul(d); hensemul(d)rende; især om bygnings-, skeletdele, oldtidsager; vist kun i best. f. ell. *ft.* *smuldne Ruiner. *Winth.VI.72*. Skrinet . . med de smuldne Rester af Sanct Birgitta. *HCAnd.SS.VIII. 155*. friske Blomster i Sprækker af smuldne Stene. *JohsSteenstr.HD.93*. *den rette Mindesten | For alle disse smuldne Been. *Pal M.TreD.316. Koføed-Hansen.K.A.I.224*.

II. smulden, *adj. se smul.*
Smulder, et. [smul'ər] (*no. dial. smulder; vel til smul(d)re; jf. jy. smuller, en, en smule (Feilb.); nu l. br. i rigsspr.*) *d. s. s. I. Smul(d)*. kun Lavablokke og Smulder

fyldte endnu den store, tomme Plads. *StBille.Gal.III.116.* i Thedaasen (*er der kun*) noget Smulder tilbage. *Husmoderen.1926.123.sp.2.* *Filistergud og dit Folk, I er glemte i Tempelruind yngens Smulder. *KMunk.EI.122.* *jf.:* en Sky af Kalkstøv og Stensmulder hvirvlede forbi mig. *Rør.RH.121.* || (*jf. u. I. Smul(d)*) i *forb.* som falde, gaa i smulder. *Gaaer den hele Jord i Smulder, | med dens Glæde, med dens Kval. *Ing. RSE.VI.27.* *Det, som vi vor Frihed kalder, | I Smulder for hans (∴) *guds*) Villie falder. *PalM.VII.338.* *KarenChristiansen.TobiasNifinger.(1937).150.* **smuldet**, *adj.* [*smuløt*] (*aft. af I. Smul(d); sml. I. smulden; l. br.*) *som bestaar af smul(d), en hensmuldrende masse, ell. som er fuld af smul(d).* amerikanske Dampkul . . er stærkt smuldede, og Procentindholdet af Smuld udgør ikke sjældent 75 pCt. eller endog mere. *Ugeskr.f.Retsv. 1922.A.575.* I de smaa nyrensende Bede skød Løgene deres Kræmmerhuse op af den smuldrede Muld. *Nathans.MP.176.* ☐ **smul(d)-ne**, *v.* [*smulnø*] -*ede.* (*ænyd.* smulne; *aft. af I. Smul(d) ell. smulde ell. I. smulden (ell. maa-ske (delvis) sideform til I. muldne, jf. ogs. oldn. molna, opløses)*) 1) *intr. ell. (nu næppe br.) i pass. (Stub.80. Biehl.DQ.II.415. Oehl.V.223. XXXI.40): (begynde at) blive til smul(d); for-vitre; smul(d)re; (begynde at) blive til støv; ofte om persons jordiske levninger. de smaae eller smulnende Kul. EPont.Atlas.III.176.* *den hellige Hvalvæg, | Hvor dine Heltes Been lagdes og smuldne til Støv. *Oehl.XIX.110.* *Et Monument af Steen kan smuldne, kan forsvinde. *Hrz.AN.280.* *dine Kæmper | Smuldne i Muld. *Kaalund.SD.78.* || *smul(d)-ne af, bort (TrondhSelsk.Skr.V.2.469. VSO.I.469. jf. bortsmul(d)ne ell. (især) hen (jf. hensmul(d)ne).* *Staae fredet til du hen i Aske smulner! *CFrim.Poet.70.* Dette Stykke Træ er saa mør, at det smulner af, saasart man rører derved. *VSO.I.108.* *Da er min Krop længst smuldnat (*Oehl.IV.5: faldet*) hen i Muld. *Oehl.(1841).II.197.* alt smuldnør nu hen, det er paa høje Tid, om Bygningen skal reddes. *DagNyh.^{18/1926.9.sp.3.} || part. smul(d)net brugt som adj. *i muldne Volde, | paa Runestene | blandt smuldnede Bene. Oehl.Digte.(1803).75.* *Kistens smuldnede Laag. *Sødb.GD.98. billedl.: (Hoffding)* har sin Glæde af at grave de friske Problemer ud af de smuldnede Systemer. *VilhAnd.Litt.IV.344. 2)* (*nu l. br.*) *opløse i smul(d); især: faa til at opløse sig, forvitre, blive til støv; gøre løs, porøs.* Torbisten . . smulner Pilsen (∴ *svampen*), for at udsue dens Saft. *OFMüll.Svampe.61.* *Naar Graven længst har smuldnat mine Been. *Oehl.XXIV.72.* smuldnat af Frostens aandede Mulden ventende. *AlbDam.B.22.* *Vor Synd dog smulner os omsider bort i Muld. *LThura.Poet.218.*

smul(d)re, *v.* [*smulrø*] († *smultre.*

se u. hensmul(d)re). -*ede.* *vbs. -ing (s. d.), jf. Smulder.* (*ænyd.* smultre, *no. dial.* smuldra; *aft. af smulde ell. II. smule (maaske ogs. (delvis) sideform til muldre); jf. forsmul(d)re samt IV. krumme*)

1) *faa en masse til at opløse sig i smul(d), smuler; dels om bearbejdning, hvorved noget findeles; spec.: trykke, klemme (og rulle) noget i haanden, saaledes at det opløser sig i smaapartikler (i forb. som smul(d)re noget mellem fingrene); ogs.: udstrø noget, idet det saaledes sonderdeles; dels om indvirkning af naturkræfter, hvorved noget forvitrer ell. gaar i opløsning. 1.) i egl. bet. Moth.S545.* *(*han*) stirred . . med Had paa Murene, | Som vilde han dem smuldre. *Bødt.142.* Med nogen Vanskelighed blev Sukkeret . . smulret i Tykmælksfadet. *Markman.MF.60.* mens han i Tanker smuldrede sit Brod paa Dugen. *Pont.FL.13. (havet) smulrer Foden af Kysternes Klipper. KMads. JM.19.* saadan Mørtel kan smuldres mellem Fingrene. *Suenson.B.III.466.* *jf. hensmul(d)re 1: Solen . . smuldrede hen de dinglende Beenrade (i galgen). HCAnd.(1919).V.80.* || om *jordbehandling: (naar) Jordklumperne . . ere blevne mere tørre . . lade de sig ikke saa let smulre. Fleischer.HB.27.* efter Ploven gaar gerne en Mand, der smuldrer de for store Jordklumper med en Hakke. *FFalkenstjerne.Overs.afHerodot.I.(1897).243.* *Fynsk Hjemstavn.1939.79. 1.2)* ☐ *billedl.* *Kun til at smulre og henvæjre Sorgen | Rinde for dig baade Dage og Aar. *Grundtv.PS.VI.638.* Fatigdommens Orm, som smuldrer og huler de frodigste Træer. *Jørg.YD.69.* Han smuldrede Tiden bort, skrev Vers, komponerede Smaasange og rev dem itu Dagen efter. *EChristians.O.II.55.*

2) *intr. ell. (nu næppe br.) i pass. (Reenb. I.394): opløse sig i smul(d), smuler; falde fra hinanden p. gr. af massens ringe sammenhængskraft, ved indfyldelse af naturkræfter (forvitring, forraadnelse); ofte i forb. smul(d)re bort, hen (jf. bort-, hensmul(d)re), væk. 2.) i egl. bet. *Bli'r end jeg lagt i Jorde, | Og smuldrer der min Krop. *SalmHj.637.3.* *Naar Have tørres ud, naar Bierge smulrer bort. *Ew.(1914).I.106.* i Fald (*jorden*) ikke af sig selv ganske skulde smulre, slaaer han den med Spaden itu. *Fleischer.HB.26.* *Danske de vare, hvis møre Been | Under mig smuldre i Iorden. *Grundtv.(Dagen.^{6/1810.2.sp.1}).* *Naar I, jer Slægt, og disse Adelsmænd, | og dette faste Slot er smulret hen. *Drachm.M.175.* Træværket var . . saa raadt, at det smuldrede væk under Børøring. *Pol.^{18/1940.7.sp.6.} || part. smul(d)rende brugt som adj. Hamp vil have en feed smulrende Muld-Jord. Borreby. PA.63.* Den fremskredne Forraadnelse viser sig ved, at Veddet mister Sammenhænet og omdannes til en mør, trøsket Masse, der i vaad Tilstand er svampet, i tør smuldrede.*

Suenson. B. II. 73. 2.2) billedl. *Lad min Synd og Sorg og Klage | Smuldre (Kingo. 377: Raadne) med mit Jordelin! SalmHj. 61.5. de Ugudeliges Navn smuldrer hen (Chr. VI: skal raadne). Ords. 10.7. Alliancerne smuldrer væk. Pol.³⁰/1938.10.sp.6. || ofte om penge ell. tid: forbruges i smaa-partier, til forsk. mindre formaal (i stedet for at udnyttes samlet, til et større formaal); ogs.: forødes; gaa til spilde. hans dag smuldrede hen i sådanne gennem timer fortsatte drømmerier. ViggoChristiansen. Chr. VII's sindssygd. (1906). 24. Regnskaberne kom i en grænseløs Uorden, Pengene smuldrede bort. AFriis. BD. II. 272. Pengene var smuldret mellem Fingrene paa Fru K. Pol.⁹/1937.2.sp.1.

smul(d)ret, adj. [ˈsmulrɛt] (nu næppe br. **smul(d)rig**. Fleischer. AK. 185. **smulle-ret**. se ndf.). (egl. perf. part. af smul(d)re ell. aft. af Smul(d), Smulder; jf. II. smul(d), smulet og muldret (u. I. muldet); landbr. ell. dial.) som (let) smuldrer, opløser sig i smul(d), smuler; spec. om jord: løs; porøs. *hvad er vel dette | Tabernakels jordisk Huus? | . . . tør nogen sætte | Liid til smuldret Leer og Gruus? Stub. 47. Vil man have Ageren endnu mere smulleret, kand man gjerne sætte det tredie Langjern til. OecMag. III. 328. Levin. (se u. smulet). Bøgen kræver en skør, smuldret Jord for at kunne trives. Frem. DN. 315. Ujf. jf. Feilb. u. smulleret.

Smul(d)ring, en. vbs. til smul(d)re. 1) (især faql.) til smul(d)re 1. Rivning eller Smulring . . . er kun en mekanisk Deling hos Legemerne. vAph. Chym. III. 102. (harver) bruges til Jævning, Smuldring, Løbning og Findelning af Jordoverfladen. Landö. II. 529. 2) (l. br.) til smul(d)re 2. vAph. (1772). III. Thaulow. MO. III. || (nu næppe br.) konkr., om ved forvirring, henfald dannet partikel, stump. Jeg klavede . . . over nedtrillede Kalk- og Steensmuldringer op paa den øverste Spidse af Ruinen. Bagges. D.VV. VIII. 437. **Smul(d)-sukker**, et. (til I. Smul(d); nu næppe br.) om sukkerarter, der ikke krystalliserer. Krutzsch. Jordbundskære. (overs. 1850). III.

I. Smule, en. [ˈsmulɐ] (dial. ogs. m. kort vokal og o-lyd, jf. Esp. 313. Dania. IX. 31 (sjæll.). Feilb.). ft. -r ell. (maaske delvis ent. brugt koll.; sj.) d. s. (*Brødet skiftes i Smule. Ing. VSt. 96. Feilb.). (ænyd. d. s. og (ft.) smoller, glda. (ft.) smule, smuller (Postil. III), sv. smula (sv. dial. ogs. smol(l)a), fsv. smula, smola, no. smule; sideform til no. dial. mole, lille del, stump, oldn. moli, der er besl. m. I. male; jf. I. Smul(d), II. smule, smulet)

1) oftest i ft., om (hver af) de smaa dele, partikler, der løser sig fra, falder af en tør masse af løs konsistens, naar den trykkes, klemmes (og ruller) ell. paa anden maade bearbejdes let, ell. naar den forvitrer, gaar i opløsning (jf. Kødsmule (s. d.), Tobaks-mule (ErlKrist. NS. 111)); især om lille

stykke ell. krumme, der (ved skæringen, under spisningen) falder af brød; brødsmule; ogs. om ringe, sparsom føde. Falde i Smuler. vAph. (1764). *han, som hist, ved Staven, vanker . . . | Med Kummer sine Smuler sanker, | Med Suk og Graad fortærer dem. Gutfeld. 95. *De lette Spurve . . . | Sig sætte nu i Flok paa Bondens Tage | Og tiggse Smuler af hans Julekage. PalM. (1909). II. 11. Hver Stump (mad) blev vendt og drejet, og enhver overflødig Smule omhyggeligt pillet fra. ErlKrist. DH. 233. jf.: A. smed Kagesmuler ned til (dyrene). Søiberg. KK. II. 137. || i udtr. for at maatte tage til takke med, hvad der tabes under andres maaltid; ogs. (jf. bet. 2.1) brugt billedl., i udtr. for at leve af andres naade(gaver) (jf. Naadesmule). han begierede at mættes af de Smuler (1907: det), som faldt af den Riges Bord. Luc. 16. 21. (kongen havde) afhugget Tømmelfingerne paa 7 smaae Konger, som aade Smuler under hans Bord. Holb. JH. I. 276 (efter Dom. 1. 7). *Den fattige Enke . . . | Er nødt til at tiggse | Om Smuler fra rige Mænds Bord. Grundtv. NM. 37. || talem. (nu især dial.; jf. Brød sp. 38⁴⁶): (smaa) smuler er ogsaa brød, krummer er ogsaa brød; ogs. billedl., som udtr. for, at det smaa ikke er helt uden betydning, at lidt er bedre end intet. Mau. 1049. HCAnd. SS. VI. 76. VilhAnd. Litt. II. 549. FrGrundtv. LK. 75.

2) overf., om ringe mængde, portion, del (egl. fremkommet som rest, levning, affald); hvad der er af ringe omfang ell. betydning; noget smaa, ringe; ofte i forb. (en) lille smule. 2.1) i selvstændig anv. (ofte m. prægnant bet.). *Skalken, som | Er uden Skam, sig fryder; | Naar Bias i sin Fattigdom | Kun liden Smule nyder. Reenb. II. 239. *Himlen selv skal (du) naae, | Tviler du da paa, | Dine Smuler her at faae? Brors. 79. Der er endnu en Smule tilbage. MO. „Om jeg kan huske det?“ spurgte B. yderligt fornærmet: „Hver Smule!“ CMøll. F. 327. han forstaar ikke den mindste smule af det | (sj.) jf. bet. 2.2: en stor Hals-Byld, som tog en saa farlig Vending, at han tilsidst i kunde faae Mads Smule i sig. Grundtv. Snorre. II. 307. (sj.) i best. f.: *krogede Bønder og lusede Hyrder — | de tæred paa Smulen | fra forrige Aar. Drachm. VS. 180. om pengesum, formue: den Smule, jeg tjener. D&H. have en (lille) smule i ryggen, se Ryg 3.2. || i ft. i videre anv., om bagateller, mindre betydelige forhold, smaaing; især (jf. bet. 1) om hvad der fremkommer som levninger, rester, affald ved en fordeling ell. ved et arbejde. Handelen var i (hans-stædernes) Magt og hele Fordelen deres, saa de Indfødte knap fik Lov at nyde Smulerne. Allen. I. 37. Hvad der til Brug for Pædagogikken tilføddigt kan falde af som Smuler fra andre Videnskaber. AzDam. FO. 11. undertiden indblander (Holberg) tyske Smuler

(*o*: ord, vendinger, „brokker“) i Sproget. *HBriz.DD.84.* i bogtitler (*jf.* u. Smaating 2): Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophi. *Kierk.(bogtitel.1844).* Filologiske Smuler. *HA Paludan.(bogtitel.1939).* || (*m.* overgang til bet. 2.3) en smule brugt *m.* ubestemt bet., om noget ringe, hvad der er uden større betydning. *En Smule burde Børnene dog lære. *Bagges.Ungd.I.33.* er det Lidt, er det en Smule at føle sig saa skuffet? *Goldschm.Hjl.I.177.* i forb. ikke ell. (*især dial.*) aldrig (*Krist.Ordspr.477*) en smule: Alle jere Truselers gjør mig icke en Smule. *KomGrønæg.I.125.22.* (i reglen tryksvagt) i forb. *m.* flg. direkte tilknyttet nærmere bestemmelse; egl. (*ved stofnavne, koll., abstrakter*) angivende en lille mængde, portion, lidt af det angivne; i videre anv. (ogs. ved andre subst. i ent. ell. (*l. br.*) i flt.; *sml.* Pjalt 2) betegnende, at det angivne kun er af ringe størrelse, omfang, betydning, ell. brugt som et nedset. ell. beskedent udr., om hvad man finder (temmeligt) ringe, ubetydeligt. *En smule brød i rolighed | Mig fryder og behager. *Reenb.Æ.43.* han og hans (blev) kastede ud paa Gaden, og den Smule Fattigdom, de havde tilbage, taget fra dem af deres Vært. *Rahb.Fort.I.48.* *(*hun*) ei fortryder paa den smule smukt, | Jeg hende kan imellemstunder sige. *Bagges.I.39.* sætte over den Smule Bæk. *Grundtv.Sazo.111.144.* *Bag Skyerne ikke en Smule | Solskin at se. *Drachm.SH.148.* sød Duft af Hyld, hist og her blandet med en Smule Møddingstank. *Pont.LP.VII.94.* den Smule Græsk, jeg har lært. *VilhAnd.AD.21.* Den Smule Gange du har glædet mig med dit Besøg. *KMich.MT.126.* i forb. *m.* personbetegnelse: dersom han havde gjort sig nogen Samvittighed over at rive en Smule Jarl af Pinden. *Grundtv.Snorre.I.168.* *gik der en smule digter tabt, | et menneske blev bevaret. *Hostr.SD.I.253.* Det forbavtede ham . . at han gad bryde sig om, hvad saadan en Smule Præstefrøken tænkte om ham. *Pont.LP.VII.37.* At saadan en Smule Barn ogsaa kunde betyde saa meget. *ErlKrist.DH.76.* || efter gen. ell. *poss. pron.* Jeg begyndte paa at anvende min hele Smule Veltalenhed paa at formaae Fruen til at tage med (*paa rejsen*). *Pram.VI.126.* jeg (*hørte*) ikke til de coquette . . Fruentimmer, der . . bilde sig saa meget ind paa deres Smule Ansigt. *Hrz.JJ.II.114.* hans Smule Formue var opbrugt. *Schand.U.M.214.* De bruger jo flere Æg, end som at Sofies Smule Høns kan lægge. *CEw.F.30.* || (*dagl.*) i artikelløs form brugt som adj. (*m.* det foregaaende bestemmelsesord rettende sig i køn og tal efter det flg. subst.). ei engang Naturens helligste Baand gieltde noget, naar et smule Stykke Jord var at vinde. *Suhm.Hist.I.466.* man (*stred*) om Keiserens Skjæg, eller hvad der er det Samme, om sit eget Smule Jeg. *Grundtv.Udv.III.604.* Jeg lagde næsten ikke Mærke til det Smule

Billede. *UngdGl.III.104.* en ussel Smule Lampe midt paa Loftet spredte en lille Lyskreds. *Gjel.M.134.* de fem smule Sanser, som man vil lade almindelige dødelige nøjes med. *EdvLehm.M.5.* et aflangt bløjt Ansigt med mørkt Haar om to mørke Øjne — et kummerligt Smule Pigeansigt. *JVJens.HF.A.sml.:* hun (*falte*) det som en Rigdom, at hun Smule Pigebarnd raadede over saa megen Lykke! *AHenningensn.DGE.42.2.3)* en (lille) smule ell. den mindste smule brugt i adverbial anv.: i nogen (ell.: mindste) grad; lidt (ell.: noget som helst). „er Du træt endnu?“ — „Aa ja, en lille Smule.“ *Biehl.(Skuesp.III.4.8).* *Hvad Diævl'en rager Phantasien | Den mindste Smule Poesien? *Oehl.SH.42.* *(*jeg vil*) alt som Pennen fort med Helten glider, | En Smule see mig om til alle Sider. *PalM.(1909).II.9.* *Preusserne var nok en Smule træt. *Drachm.DG.89.* Pas en lille Smule paa, hvad du siger. *ErlKrist.DH.172.(l.br.)m.h.t.tid:* *Nedenfor Bjerget stille stod | En Smule hele Troppen. *PMøll.(1855).* 10. ikke en smule, ikke det ringeste; ikke spor. det nytter aldrig en Smule. *vAph.(1759).* VSO.

II. smule, v. [1'smu'lə] -ede. (*ænyd. d. s.*, sv. *smula*, no. *smule*; afl. af I. Smule ell. sideform til no. *dial.* mola, brække, *smuldre* i *smaa stykker*, oldn. mola; *jf.* smulde og smulet; nu *l. br.* i *rigsspr.*) I) d. s. s. smul(d)re 1. Naar han annammer Brødet, skal han tilsee, at det . . ikke stødes i sønder, eller alt for meget smules. *SøkrigsA.(1752).§301.* Øyemerket med dette Langjern (*paa ploven*) er, at Jorden skiæres mere igjennem, og saa at sige, smules. *OecMag.III.328.* *(*han*) bestroede det (*o: et saar*) saa med en bitter | Rod, som med Haanden han smuled. *Wilst.II.XI.v.847.* *UfF.* || i forb. *m.* adv. som bort, ud (*jf.* bortsmule 1). *Moth.S545.* smule Brødet bort. *VSO.I.469.* *jf.:* Han smulede sit Livsbrød ud i Krummer. *Brandes.VI.270.2)* intr. ell. (*nu næppe br.*) refl.: d. s. s. smul(d)re 2. *Moth.S545.* dette Billede er . . af ælde og forraadnelse smulet fra hinanden. *Cit.1736.(Brock.Rosenborg.II.(1882).3).* *smaat Leer* . . som har ligget Vinteren over og smulet sig. *Tullin.II.21.* || smule bort, hen (*jf.* bort-, hensmule). *Moth.S545.* VSO.

Smule-sæt, et. (til I. Smule 1; *især jagl.*) børste og fejebakke, hvormed smuler fejes af dugen; krummesæt. **smulet**, adj. (til I. Smule 1 ell. II. smule 2; nu *næppe br.*) d. s. s. smul(d)ret. Vintersmør er ofte smulet. I Kbhvn siges: smuldret Smør. *Levin.*

Smule-vande, et. se Smulvande. **Smulhed**, en. (til smul; *især i*) **d** forhold, at søen er smul. *DendanskeLods.(1850).129.* nu var det nok Ebbe, det trætte Skum sivede paa Sandet. Vandene faldt hen i Smulhed ude paa Dybet. *JVJens.M.I.113.* **Smuling**, en. (*dannet til smul, vel efter*

Kuling *olgn.*; *sml.* Smulning) ⚔ *det forhold, at søen bliver smul.* det (vil) være praktisk at fastgøre Olieposen paa Tampen af et Kabeltov, som man lader slæbe et godt Stykke agterude; der opnaas derved, at Smulningen indtræder allerede i nogen Afstand fra Skibet. *Bardenfl. Søm. II. 8.*

smulleret, *adj.* se smul(d)ret.

I. smulne, *v.* [smulnə] -ede. *vbs.* -ing (*s. d.*). (*sv. dial.* smulna, /*sv.* smultna, smoltna, *no.* smulne; *af.* af smul(t); *sml.* Smuling) ⚔ *om sø: blive smul.* den høie Søegang smulnede i Læ af Marstrands-Øen. *Born. Mine Hændelser. (1834). 120.* Søen smulner med østlig Vind. *MO. Rørd. GD. 81.* *mindsker Stormens Bulder, | og Søen smulnet ruller, | staar . . | smaa Ledefyr og blinker. *AzJuel. GH. 84.* || (*l. br.*) gøre (søen) smul. (*billedl.*) alle senere (*aandelige*) Bevægelser . . krusede (*kun*) Overfladen eller smulnede Strømmen. *Verdenskult. III. 340.*

II. smulne, *v.* se smuldne.

Smulning, *en.* (*no. d. s.*; *jf.* Smuling)

⚔ *vbs. til I. smulne; ogs.: smul sø; smult vande.* havet . . lo, åndende i lette smulninger ind mod stranden. *Svedstrup. EG. II. 12.* Grunden og det langt udskydende Flak giver Smulning. *Sal. XVII. 389.*

smulre, **smulret**, **smulrig**,

Smulring, **Smul-sukker**, se smuldre, smuldret, Smuldring, Smuldsukker.

Smul-sø, *en.* (*til smul; nu næppe br.*) *d. s. s.* Smulvande. *SøLex. (1808). 143.*

I. Smult, *en ell. (dial.) et (Esp. 480).* [smul'd, *l. br.* smu'ld] (*substantivering af III. smult; ⚔ ell. (især) dial.) i best. f.: smult vande, ell. sted, hvor der (i alm. ell. under bestemte vindforhold) er smult vande.* Denne uoprørte Deel af Havet (*ved Anholt*) kaldes Smulten. *Iris. 1801. IV. 19 (jf. MO.). Gravl. J. 54.* Da vi kom ind i Løbet mellem Livø og Fur maatte vi stryge Sejlet, men rullede dog godt rundt, indtil vi naaede ind i Smulten under Furs Østkyst. *AchtonFrøis. DØ. III. 222.*

II. Smult, *et.* [smul'd] (*ogs. Smolt. Høysg. AG. 37 (smølt). JBaden. Dal. sa. OrtO. VSO. I. 107. jf. Moth. S532.*) (*ænyd. smult, smolt, gl. da., æda. (Harp. Kr. 198) smolt, sv., no. smult, meng., oeng. smolt; i aflydsforhold til nht. schmalz, mnt. smalt, smolt, holl. smout; til III. smelte; jf. Smalte, II. Smelt; || vist kun fa. gl. (ell. no.), jf. dog MDL.) afsmeltet fedt; især: svinefedt, fremstillet af de i svinets indre forekommende fedtmasser. Smolt eller Smult . . kaldes smeltet fit. *Moth. S532. VareL. 4827.**

III. smult, *adj.* (*oftest ubøjet*). [smul'd, *l. br.* smu'ld] (*sv. d. s., eng. (dial.) smolt, oeng. smolt, gtholl. smolt (holl. smout); jf. dial. smulte, gøre søen smul (Feilb.), ell. (om sø): blive rolig, smul (Moth. S546. BornhOS.), sv. dial. smulta, smylt(τ)a, samt osax. smultro, adv., sagte, stille; besl. m. III. smelte; jf.*

smul, I. smulne, I. Smult || *det kan ikke altid afgøres, hvor det er dette ord, der foreligger, og hvor intk. af smul || især ⚔) om sø, farvand: med ringe bølgeslag (især p. gr. af læ af kysten, bundens beskaffenhed olgn.); i forb. som smult farvand(e) (SkibsMask. 213. Linvald. KF. 182), vand (Oehl. Øen. (1824). II. 30. PMøll. (1855). II. 232. Schand. VV. 57. Sal. XXI. 813) ell. især smult vande. Moth. S545. Aarle paa den tredie Dag, da Veyret var om Natten dalet, blev det smult Vande. Robinson. I. 214. vi havde smult Vande af Landet. Blich. (1920). XXVIII. 94. Harboe. MarO. Scheller. MarO. billedl., som udr. for rolige forhold: lad os eengang faae smult Vand efter Stormveir. Falsen. SF. 89. Forhandlingerne . . var kommet ind i smult Farvand. Linvald. KF. 182. jf. (muligvis til smul): Han holdt et smult Minut, hvor han puslede med sig selv. Sønderby. Midt i en Jazztid. (1931). 12. || i bøjet form (jf. ogs. Esp. 480). Farten i det smulte Vand indenskjærs var uformindsket. Bogan. II. 174. Hestene (drager) Redningsbaaden tilbage fra den fraadende Sø til det smulte Vand. K Mads. Skagens Malere. (1929). 28. || som adv. (kan delvis høre til smul). Bugter og Fjorde laa smult med lysende, langstrakte Linier. Schand. TF. II. 85. jf.: *end Kilderne vi hører | henrisle svalt og smult. Holstein. E. 10. billedl.: de provisoriske Bevillingers smult rislende Millioner. Hørup. II. 227. || substantivisk (jf. I. Smult). De laa for Anker i Smult, men med svær Dønning. Gravl. Øen. 97.*

smultre, *v.* se smuldre.

Smult-vande, *et.* (Smule-. CEw. F. 192). (*til smul; l. br.) smult vande (se III. smult); ogs. billedl. deres Forhold baade til hinanden indbyrdes og til andre Mennesker (glattedes og jævnedes).* Hvad der for havde været Braadsø og Brænding, det blev nu krystalklart og solgennemskinet Smulvande. *AGnuldtem. G. 181.* I alt dette noget ensformig smaatkreppepe Smulvande sender . . 1864 for en Stund sine Dønninger ind. Hoffd. (Tilsk. 1902. 419).

smumme, *v.* [smomə] -ede. (*lydord, jf. smumre, smumse, smunse, spuppe; vist kun dial.) intr. ell. refl.: med velbehag smage paa ell. spise noget; rigtig gøre sig til gode; smovse. MDL. Feilb. Gadeord. 3* Hun sidder og smummer godt i det. *Krist. Ordspr. nr. 8088.* Kærne „smummer i Smeden“ . . betød (for 50aar siden), at de fraadse i den lille hvide Kløver. *Pol. 7/1929. 15. sp. 1. smumre, v. (lydord, jf. smumme osv.; dial.) smaske; gumle; smovse.* Manden sad ved Bordenden og smumrede i sin evindelige Melgrød, der laa saa godt for hans tandløse Mund. *Aakj. VF. 186.* „Ja, dette her, det er Hummer, Per,“ sagde han og smumrede lystent med Munden. *Bregend. Møllen. (1936). 63. smumse, v. [smomə] -ede.*

(lydord, jf. smumme osv., samt jy. momse, god og rigelig mad (af en vis art) (Feilb.), sv. mums, lækkerier, bornh. momsa, gumle (Esp.232), sv. mumsa, no. mumse (og II. Mumme); sj.) d. s. Bordet stod . . dækket med alle Haande gode . . Sager . . Det kan nok være, at Børnene smumsede sig. *Nat og Morgen. 1902. 106. sp. 1.* **smunse**, v. [!smonsə] -ede. (lydord, jf. smumme osv.; sj.) d. s. har man større Glæde, end naar det (o: maden) rigtig smager, saa Folk ordentlig smundser. *KMich. LUK. 127. sa. H. 228.*

smuppe, v. [!smobə] -ede. (ogs. skrevet smubbe, smoppe, smobbe). (lydord, jf. smumme osv. samt jy. smappe (Feilb.; se ogs. ndf. l. 19); især dial.) ved sugning, tobaksrygning, spising osv. frembringende en smaskende lyd; ogs.: smække med tungen. Det lyder som smoppede og smappede og drak en Snes Smaagrise i Svinestien. *AC Andersen. Den lille Højskole. (1913). 54.* Livligst er (aalen) i mørke og varme Nætter, og man kan da ofte høre den smaske („smubbe“) i Vandskorpen. *Dann Fauna. XV. 326.* Feilb. jf.: (gaasen) skal være, saa den smobber. *KMich. Mors Øjne. (1940). 252.*

smur(g)t, smur(g)te, part. og præf. af III. smøre.

Smurt-læder, et. (ænyd. smoert- (Kbh Dipl. II. 524), smoer-, smurleder, sv. smorläder (ældre sv. smort-); I. led er perf. part. af III. smøre; jf. smurt læder u. III. smøre 1.2 samt Fedtlæder; jagl.) rødgarvet, stærkt smurt overlæder, der anvendes i vandstøvler, fedtlædersstøvler. 1 Par Støvler af Smurtlæder for Cavall og Train-Constabler. *M.R. 1842. 374.* *VareL. 4781.* || gen. brugt som adj. ell. I. led af ssgr. *hans smurtlærs skoe. *Sort. (Saml Danske Vers. 1 VI. 155).* Smurtlæders-fodtøj. *Krak. 1935. 3337.* Langstøvler kaldtes for Fedtlæderstøvler eller Smurtlæderstøvler. *Aarb Frbrög. 1939. I. 118.*

smuske, v., **smusket**, adj. se smud-ske, smudsket.

I. Smut, en. se I. Smutte.

II. Smut, et ell. (nu næppe br.) en (*Moth. S541*). [smud] flt. d. s. (sv. dial. smutt, smott, no. dial. smott, smuthul, smalt pas ell. indløb, eng. dial. smoot, aabning i gårde, hvorigennem dyr kan smutte; til III. smutte; jf. III. Smut, II. Smutte samt I. Smug; nu sj. i rigsspr.) sted (krog, hul), hvor man kan skjule sig; skjulested; smut-hul; ogs.: smal passage ml. huse; smug (I); smøge. *Moth. S541.* Gårdspladsen lå helt mørk endnu . . H. gik vestenud ad Smuttet forbi det ny Svinehus. *Rørd. KK. 142.* der (o: under alkoverne) havde katten sit smut. *UjF.*

III. Smut, et ell. (næsten kun dial.; især i bet. 3) en (*Vejrup. KM. 73.* *UjF. jf. Bl&T.*). [smud] flt. d. s. ell. (især i bet. 2.1; l. br.) -ter. (ubs. til III. smutte; jf. II. Smut) 1) til III. smutte 1. 1.1) (sj.) til III.

smutte 1.1. jf.: Han var, som en Skovmaar skal være med Smut i Pote, Spring i Ben. *Fleuron. DTN. 121. 1.2)* (nu næppe i rigsspr.) til III. smutte 1.2; især, i forb. som lege smut, om legen skjul ell. fangeleg uden fristed. *en Jordens Glut (der) kunne friste | Et Himmel-Væsen til sig at liste | Herved paa Jorden at lege Smut. *T Bruun. Skr. 11. UjF. jf.*: Fingre af Alabast legte Smut bag den smækkre Midie, og flagrede . . hen over Tangenterne. *Blich. (1920). XII. 166.* || om den person, der er fanger i denne leg. *Krist. BRL. 524.*

2) til III. smutte 2. 2.1) til III. smutte 2.2; især i forb. kaste (*VSO. III. K390. MO.*), stikke (*Levin.*) ell. (nu vist kun) slaa smut, (jf. slaa plæder, sinker, u. Plæde 2, IV. Sinke) kaste en (flad) sten hen ad en vandflade, saaledes at den kun med mellemrum berører vandet og i øvrigt foretager større ell. mindre hop op i luften. Endelig fortiene og de dette Navn (o: overdaadig), som slaae smut med Penge og kline Guldet paa Væg-gene. *LTid. 1759. 167.* *CBernh. VI. 257.* (han) kunde gale som en Hane og slaae saa mangeløst Smut. *JP Jac. (1924). I. 54.* nu gik jeg hjemme paa Stranden igen og slog Smut. *AndNz. BN. 137. jf.*: *siden lod jeg Stormen | med min Snække slaa Smut. *Rich. I. 205.* || (dagl.) om det enkelte hop af stenen. „Det er morsomt, at slaae Smut, Hr. H.“ sagde han; „men jeg kan bedre. — Tillader De?“ spurgte han, idet han kastede en Sten. „Seer De, Hr. H.? — Syv Smut!“ *Ole Navnløs. To Fortællinger. (1858). 101.* Per (gav) sig til at slaa Smut . . „Saae du? — Otte Smutter!“ *Pont. LP. 11. 137.* || slaa smut, om sten: glide, stryge hen ad en vandflade med flere (større ell. mindre) opspring. Stenen fløj ud over Vandet og slog Smut en tre fire Gange. *Schand. F. 91.* en Sten slaar Smut henover Vand. *Jørg. LT. 153.* *AndNz. PE. I. 282.* || slaa smut, i videre anv., om dyr (fisk, fugle) ell. andre ting, der paa lignende maade stryger hen over en vandflade. et Isstykke slog Smut henad Vandet, han havde ramt det med Panden (o: i udspringet). *AndNz. PE. I. 157.* *Se, terner her og hjejler | slår smut på søernes spejl. *Holstein Rathlov. SF. 111.* Fiskene . . slaar Smut, og Vildænderne . . roer forbi. *Tandr. Kl. 18. 2.2)* (jf. III. smutte 2.3; dagl.) om bevægelse af øjnene, blikkets flakken omkring ell. (især) glimten, misser, kokettering med øjnene. En sød lille Frøken med Smut i Øjnene og Talent i Fingrene! *ORung. P. 100.* Hun trak sig et Skridt baglæns, med et Smut i de blaa Øjne. *Jac Paludan. UR. 362.* især i forb. slaa smut (med øjet ell. øjnene). *Scalarevu. Vi filmer. Ingeborg. (1915). 3.* *Hun smilte fedtet til sin Silkesko, | spilled med Fingrene, slog Smut med Øjnene. *Rørd. JH. II. 173.* En Klasse af de kønne . . Dreng fra Eton College driver forbi og slaar Smut med Øjnene. *AWinding. Vag. 24.* om øjnene:

Hans skæve Øjne slaar formelig Smut over hinanden inde bag Næseroden. *Wied.TK.211. 2.3*) (jf. III. smutte 2.) om blink, glimt af lys i noget blankt; vist kun i forb. slaa smut. (solskinnnet) slog nogle smaa iltre smut i Abens Solvlanke. *J.Anker.Devides Hejrer.(1927).83.* Solstraalerne slog Smut i Messinginstrumenterne. *Pol.*/1940.7.sp.2.*

3) (sml. Smutrejse; daql.) til III. smutte 4: lille, nem, kort tur ell. rejse; sviptur; kort besøg (der aflægges ganske uformelt, uden indbydelse, især hos en nærvedboende, fordi ens vej faldt forbi olgn.); lille ørinde (et sted); kig indenfor hos en. Efter et lille Smut ud i Provinserne (se teatertruppen) atter i Kjøbenhavn. *Pol.*/19109.4.sp.5.* Paa et Smut til Smaaerne finder vi en „lille Have“ ved Præstegaarden i Marstal. *Svendb Amt.1926.128.* Hen ad den Vej og et Smut ind i den Skov. *HeeAnd.AH.27.* ofte i forb. som komme, skulle, tage (*Kbh.*/1922.4.sp.1*), være ell. (især dial.) gaa (*UJF.*), løbe (*CFMortens.EF.48*), slaa (*Hedebo.92*) et smut (i byen, ind(ef) hos en osv.). Mett' Sofi' havde været et Smut ude i Frammerset. *Aakj.B.182.* vi kommer hver Dag et lille Smut ind til ham om Morgenen. *FalkRønne. PT.174.* jeg skal kun et Smut ud i Byen, saa kommer jeg. *Rørd.Va.117. Feilb. || (l. br.) billedl. (sml. Sidesmut. Larsen.* Jeg har giftet mig med Theodora. De ved, deres Vens — ja, hvad skal man kalde hende, hun slog et lille Smut den Gang, men Kvinder er jo ikke andet end Kvinder. *Tandr.R.105.*

4) (l. br. i rigsspr.) om (ell. m. særlig tanke paa) den lyd, der fremkommer, naar noget smutter af sted, hen over noget, ind i ell. ud af en aabning, glider omkuld p. gr. af galthed olgn. Om Aftenen puttedes Søren . . i en stor Seng . . I Mørket hørte Søren Musiken og Dansen fra Storstuen, Fløjtetriller — bløde Løb og Smut. *JVJens. HF.81.* || slaa smut, slaa lette taktslag (med foden imod gulvet). *Mollberg med Foden slaar Smut. *ChKjerulf.FE.279.* Han nynnede . . og han slog Smut med Fødderne under Bordet. *BertTid.*/1934.Sønd.24.sp.3.* || brugt som interj. *Smut, Mikkell borte var, den gode gamle Ven. *ReynikeFosz.(1747).104.* Smut! saa laa Kræsten paa Jorden. *Krist.Jy F.V.8.* når (fangeren i legen „smut“, se bet. 1.2) rører ved én af dem, siger han: Smut! Så skal den fangne være det. *sa.BRL.524.*

IV. smut, præf. og part. af III. smutte. V. smut, interj. se u. III. Smut 4.

Smut-, i ssgr. (nu ikke i rigsspr. Smutte- se u. Smut-hul, -krog, -sten) af III. Smut ell. (især) III. smutte (hvor inte nærmere angives, i bet. 1.). -dør, en. (l. br.) løndør; bagdør. *StSprO.Nr.179.10.* billedl.: *DagNyh.*/1922.5.sp.5.* -hul, et. (nu næppe br. Smutte-. *Fryde-SangOverFr.IV.sLyckeligLand-Gang.(1709).v.12.* *Wadsk.(LTid.1737.391)).*

(ænyd. smuttehul) 1) i egl. bet.: hul, hvori dyr kan smutte ind og gemme sig; ogs.: hul, der danner gennemgang til noget, aabning, gennem hvilken der kan skydes genvej. det er en dum Ræv . . som har kun et Smuthul paa sin Hule. *Argus.1771.Nr.39.1.* *Ihvor dens (o: en fugls) Mage stikker, | dens Smuthul maa vel findes dog! *Kaakund.279.* Paa Kirkegaardsdiget voksede Tjørn og Hyld. Drenge havde lavet Smuthuller i Gærdet. *NSvends.H.194. 2)* sted, hvor man kan skjule sig, opholde sig uset, hemmeligt; om gemmestad i legen skjul: *MoH.S541.* || især om sted, hvor personer søger tilflugt for at skjule sig for efterstræbere, leve i fred, ubemærket, ell. om tilholdssted for forbrydere, lysiske personer ell. virksomheder. *MoH.S541.* (han) trak sig . . tilbage, enten ind i Skovene, eller til andre Smuthuller. *Grundtv.Snorre.II. 271.* (han) søgte hen til hine Lastens Smuthuller i Hovedstaden, hvor Qvinden fornægter sin Natur. *Da.Folkeblad.1833/39.72.sp.1.* Røveren har sit Smuthul ved den larmende Landevei. *Kierk.VI.65. Rørd.LB.63.* For at værges sig mod Midjan indrettede Israeliterne sig de Smuthuller. som findes i Bjergene, Hulerne og Klippeborgene. *Dom. 6.2(1931). 3)* (l. br.) billedl. anv. af bet. 1-2. dette Selskab kunde tiene et oprørisk Partic, som stoed de høie Magter imod, til et Smut-Hull. *LTid.1746.679.* Saasom denne unge Herre var udrustet med ypperlige Naturgaver . . vidste han vel hvor mange Smuthuller og listige Udveie Menneskene kunne udfinde. *Bagges.NK.346.* (vi) formaae at trænge seierrige ind i dens (o: sorgens) inderste Smuthuller. *Kierk.I.151.* -hvæps, en. (nu næppe br.) snyltehvæpsen *Ichneumon. Schade.Mors.(1811).222.* *PJEstrup.Insektologien.(1828).514.* -krog, en. (nu l. br. i rigsspr.) smugkro. der var . . ligesom hos de fleste Høkere paa Landet, en „Smutkrog“. *AntNiels.(Folkekal.1865.137).* *Drachm.VT.288. KLars. GV.146.* Feilb. -krog, en. (Smutte-. *Amberg.*) (nu næppe br.) (ffjern) krog, afkrog, hvori noget kan skjule sig; smuthul (2-3). (*Høysgaard*) havde stor naturlig Skarp-sindighed, og Tid og Ledighed nok til at forfølge Sproget i dets inderste Smutkroge. *JBaden.Gram.a6v.* -kæreste, en. (ikke i rigsspr.) hemmelig kæreste. *Thyreg.UdvFort. II.290.* -laage, en. (jf. -dør; l. br.). *Værløse.Jonna.(1938).185.* -rejse, en. (jf. III. Smut 3; sj.) kort rejse; sviptur; afstikker. *Langebek.Breve.181.*

smutsig, adj. se smudsig.

Smut-skud, et. (til III. Smut 2.1, III. smutte 2.2; jf. -skydning) ✕ skud, hvorved kuglen preller af, foretager opspring (rikochetskud). *Meyer.883. D&H. billedl.:* det lille hovmodige Smutskud . . er en af de mekaniske Hemmeligheder i Anatole Frances Ironi. *Kehler.KK.217.* -skydning, en. (til III. Smut 2.1, III. smutte 2.2; jf. -skud) ✕

(man) tilstræber . . ved Ricochetskydning (Smutskydning) at bringe Projektilet til at springe. *Skydemstr. 7. -sten*, en. (nu næppe br. *Smutte-*. *Moth.S542. Rostgaard.Lez.S 192c*). (til III. Smut 2.1, III. smutte 2.2) *flad sten*, der kan bruges til at slaa smut med. *Molb.HO. Skuden floi fra Bølge til Bølge som en Smutsten fra en Drengs Haand. Tolderl.H.142. Gielstrup.Det gode Hjerle.(1939). 10. slaa smutsten*, (nu næppe br.) *slaa smut. VSO. -sti*, en. (jf. -vej; l. br.). smaa ulovlige Smutstier (over plænen i hotelhaven), dannede af sløsevorne Opvarteres vejbesparende Skridt. *CMøll. LM.118. billedl.:* de søgte lykken ad smutstier i steden for at gå dydens bandede vej. *Gronb.RS.8.*

I. Smutte, en. [ʃsmudə] (især dial. *Smut*. jf. Peder Smut (o: den lille brune gærdesmutte). *Skattegraveren.1885.II.155* samt u. Dige-, Gærdesmutte). *fl. -r.* (ænyd. d. s. 20 (i brun-, gaard-, jord-, stensmutte), no. dial. smutta (i hagasmutta, havesmutte, -sanger); til III. smutte 1) $\frac{1}{2}$ om (smaa, vimse) fugle, der smutter omkring paa ell. ind i særlige tilflugtssteder; om gærdesmutte). *Moth.S542. Rostgaard.Lez.S192c. jf. ovf. l. 18. nu i rigsspr. kun som 2. led af ssgr., se Blad-, Brun-, Buskrørs-, Dige-, Gertruds-, Græs-, Gærde-, Have-, Lyng-, Løv-, Rørsmutte || i videre anv. om person, se Grøn-, Lyngsmutte.*

II. Smutte, en. [ʃsmudə] *fl. -r.* (no. dial. smotta, smuthul, smallt pas ell. indløb, split i klæder; til III. smutte 1, sideform til II. Smut; jf. oldn. -smótt (analogisk sideform -smátt) i ismótt, hvad man kryber ind i, hyller, klæder sig i, starfismótt, arbejds-klæder, hofuðsmátt, halsaabning i klæder, til II. smyge; *sml. ogs. I. Smug (og Ismug-klæder); næsten kun dial.) 1) skjulested; smuthul; krog. Moth.S542. VSO.(„paa Lolland og Falster“). sml. Rietz.634(skaansk). 40 2) snæver indgang ell. gennemgang; spec. dels (nu næppe br.) om skjult, hemmelig indgang (Moth.S542), dels om aabning, hul i gærde, hvorigennem man kan smutte ind paa marken (JHSmidth.Ords.140. jf. Rævesmutte om aabning i gærde, hvorigennem ræven kan smutte. *Moth.R168. VSO.VR21); dels om smal passage ml. bygninger (der bruges som smutvej); smut (II); smøge (I). Moth.S542. Londons mange Smutter. Grundtv. Myth.558. Der laa tre gamle, brøstfældige Ronner i en Smøge — „Smutten“ kaldet. Pont.FH.83. (byen) med snørklede Gyder, Krinkelkroge og Smøger og Smutter. Bergstedt.J.32. Feilb. 3) aabning i noget, hvorigennem man kan krybe ind i det (jf. om aabning i tag. MDL.), ell. (især) split, slidse i klædningsstykke, spec. kvindeskørt. MDL. Thorsen.175. Halleby.219. Folkedragter.142. 4) (haandv.-jarg.) 60 dels om diagonal halveret tagsten; stump tagsten, dannet ved borthugning af nakken (og som let smutter mureren af haanden); dels (jf. Smutter 2) om bajer, som mureren**

indskyder (kniber sig) mellem spise- og drikkelederne. *OrdbS.*

III. smutte, v. [ʃsmudə] *præt. -ede ell. (dial.) smut (Sort.Poet.72. Krist.Ordspr.96. Feilb. Korch.Godtfolk.I.(1920).153. Brenderup.§189. jf. Esp.481); part. -et ell. (dial.) smut (Feilb. Brenderup.§189). vbs. -ning (vAph.(1764). se ogs. u. bet. 5.2). (ænyd. d. s., sv. dial. smutta; besl. m. no. dial. smota. smyta, snige sig, skjule, til I. Smug, II. smyge; ved siden heraf findes s-løse former: no. dial. mota, putte, muta, skjule, myta, liste sig, skjule || i bet. 1-4 næsten kun i forb. m. adv. ell. præp.-led)*

1) bevæge sig hurtigt, let og behændigt, smidigt, især glidende, snoende, bugtende sig uden om hindringer, ud ell. ind ad (smaa) aabninger, ell. benyttende et gunstigt øjeblik, snigende sig af sted (i stilhed, hemmelighed, smug, fx. for at slippe bort, komme i skjul); ogs. (især i bet. 1.2) i al alm.: liste, snige sig; komme ell. gaa hurtigt, pludseligt; stikke (et sted hen). 1.1) om (smaa hurtige, vævre, vimse) dyr. (jordrotterne) smuttede hver i sit Hul. *Argus.1771.Nr.13.4. *Haren ræd | I Krattet smutted snelt afsted. Winth.ND.178. Smaafugle smuttede omkring i Buskene. CBernh.X.29. *men ud og ind | imellem dem (o: korallerne) smutte de tætte Flokke | af stumme Fiske med døde Blikke. Gjel.Aander og Tider.(1882).30. Et Par af de største Rotter smuttede frem. ErlKrist.DH. 22. 1.2) om personer (ell. menneskelignende væsner): bevæge sig hurtigt, pludseligt; ogs. som udtr. for hurtigt at tage fodløj ell. klæder paa: smutte i, stikke i. Hvert Øjeblik forsøger hun at smutte ud. Og maaske kunde hun faa i Sinde at springe ud af Vindvet. *KomGrønneg. 11.189. *laase kan man slet ingen Dor, | Saa de (o: englene) jo derind kan smutte. Grundtv.SS.III.107. jeg smuttede rask ind ad Porten. Heib.Poet.VII.375. Cilli pustede Lyset ud og smuttede ned under sin Dyne. Elkjær.HF.100. der var ikke tid til at tage toj paa, han smuttede derfor i sin slobrok | jf.: Madame Z., der nylig var smutted op af sin Barselseng. Bagges.DV.X.126. || (nu ikke i rigsspr.) skjule sig (Moth.S542), lege skjul (i forb. som smutte i hul. UJF.) ell. lege en leg, hvori deltagerne besætter forskellige pladser, medens en, som staar midt i kredsen, søger at skaffe sig en plads, naar de andre bytter plads (Cit.ca.1734.(SprKult.II.54)); ogs. i inf., brugt substantivisk, om selve legen: Moth.S542. || (jf. bet. 3.2) billedl. vi (ser) Holbergs Aand forefinde den klassiske Aandsform færdig og parat for ham og ser denne Aand smutte i denne Form som i sin naturlige Dragt. *Brandes.I.100. især i udtr. for at slippe fri for noget, frigøre sig, luske sig fra noget: Jeg kunde ikke som denne gamle Mand smutte fri af Hus og Naboskab. Rørd. DBU.134. han (har) forstaaet at finde en Bagdør, igennem hvilken han kunde smutte***

uden at bruge det friske Initiativ. *DagNyh.* 1922.5.sp.5. Du skulde bare have hørt mig! Jeg fik en mægtig Færdighed i at byde med (o: ved en auktion) og dog smutte af i sidste Øjeblik. *BerlTid.* 25/11931.Sønd.8.sp.6. for vi skilles, skal Du høre Sandheden, som Du har en stor Gave til at smutte fra. *Schand.F.*190. „Na, men hvad sagde Pastor Madsen?“ — „Jeg syntes nærmest, han prøvede paa at smutte fra det.“ *Bergström.L.*39. japperi, gætter, smutten hen over vanskelighederne (o: ved børns løsning). *VorUngdom.*1937.138. Arrebo søgte . . at afæske ham en Erklæring. Men Byfogden smuttede udenom. *CSPet.Litt.*499. *AnnaLarssenBjørner.* TeaterogTempel. (1935). 105. 1.3) (jf. bet. 2; især ω) om anden bevægelse, der foregaar af sig selv. *Vel skjælver Baaden tidt for Bølgens Magt, | Dog smutter den igjennem som en Slange. *Hauch.SD.II.*116. vandet smuttede ind og ud af træskoene | jf.: en smal Fjord . . smutter om Skovpynten. *Tolderl.F.*III.61.

2) om (handling, virksomhed, hvorved der fremkaldes) en hurtig glidende bevægelse, der minder om den u. bet. 1 angivne; ogs. om bevægelse, hvorved noget hurtigt og let, i lette spring, glider fra et sted, punkt til et andet. 2.1) i al alm.: blive ført hurtigt og let ud og ind, frem og tilbage olgn.; blive stukket, listet (forsigtigt) ud ell. ind; især om visse legemsdele ell. bevægelig maskindel. Hendes Haand smuttede ind i min — jeg lod den ligge løs deri — jeg trykkede den ikke. *Bagges.DVX.*103. hans Fingre smuttede hen over Hullerne paa Instrumentet (o: en klarinet), som var det en Mandolins Strenge, de behandlede. *JPJac.DU.*68. skyttelen smutter frem og tilbage | 2.2) (l. br.) om kastet stens gliden i hop, spring hen over en vandflade, i smut (III.2.1); ogs. \times om kugle: rikkochettere (*LSal.X.*712). Karlene . . gav sig til at „springe Buk“, og man saa dem suse over hinandens frembøjede Kroppe saa rappe som Sten, der „smutter“ i Vandskorpen. *Bregend.DenblindeRytter.*(1927).20. ogs. trans.: slaa smut. Det gik jo saa let som at smutte Sten over en Dam. *Aakj.SVVIII.*10. ogs. i inf., brugt substantivisk, om selve legen: *Moth.* S542. 2.3) om øjnenes, blikkets bevægelser fra en genstand til en anden, ell. om glimten, missen, koketteren med øjnene olgn. Hun var en lille nusset en med et smuttende Blik. *VBergström.M.*17. et Par Øjne, der spillede som møntet Guld med smaa, smuttende Glimt. *EChristians.O.I.*12. med et skadefro Smil stod (hun) og lod Øjnene smutte fra den ene til den anden af de to. *GyrLemche.BD.*33. Olsens Øjne smuttede som et Par vævre Egern rundt i Værelset. *Rønberg.GK.* 111. || i forb. som smutte med øjnene, kokettere, kissemissen med øjnene; skyde (10.2). Frøken B. smuttede med Øjnene og duftede af Eau de Cologne. *ORung.P.*130. De unge

Piger slog Smut med Øjnene, naar han gik forbi i Uniform eller civil, og Løjtnant B. glemte ikke at smutte igen. *Pol.*27/11928. Sønd.2.sp.1. 2.4) om lys: glimte, spille i noget blankt. Solen smuttede i Hestenes Sondagsseler. *ErlKrist.St.*134. 2.5) (m. overgang til bet. 3) om anden (forsættelig) glidende bevægelse. (hun) Gik til Vuggen, lod den smutte paa sine Gænger. *KMich.FA.*59. en Grimasse smuttede over hans Ansigt. *Olesen Løkk.NH.II.*176. jf.: Et Par Ord smutter fra Bord til Bord. *Soya.HF.*29.

3) om glidende bevægelse p. gr. af glathed ell. p. gr. af et uheld, hvorved noget kommer hurtigt ud af sin plads ell. stilling; i videre anv., i udtr. for, at noget undslipper, forsvinder. 3.1) i egl. bet.: glide ud ell. omkuld (ved at fodfæstet glipper, p. gr. af underlagets glathed) ell. fare, glide bort, væk fra en (p. gr. af glathed, ved uagtsomhed); ved et uheld glide ud af, løse sig fra noget, der har fastholdt det (greb, tag med haanden ell. særlig indretning); ogs. (jf. bet. 1) m. h. t. hvad man er i færd med at fange, har ell. tror at have i sin haand: undslippe; slippe af hænde. At en Fugl smutter bort for mig, det skeer imod min Villie. *Høysg.S.*321. *Her, paa Luur bag Buske brede . . | Søgt hiin Mudarra (o: en maurer) jeg har . . | Ei han smutter mig af Hænde. *Aarestr.SS.*VI.183. Det, det kommer an paa, er, at Skrueøglen slutter nøjagtig og fast til og ikke smutter af. *Cyclehb.*65. Fra Siden saa hun, at han ogsaa løb. Hans Fødder smuttede ud i Stentens fedtede Jord. *AndNz.M.*167. du kan bringe Rede i disse Sager . . paa samme Maade som du saa ofte har bragt Rede i uredet Garn, naar din Per havde ladet det „smutte“. *LBirke.LilleFruJensen.*(1914).11. han er nær ved at falde, Benene smutter fra ham. *Pol.*27/11938.1.sp.4. Han gjorde et Ladegeb, hvorved en Patron smuttede op i Kammeret. *Pol.*27/11940.3.sp.1. 3.2) billedl., som udtr. for, at noget uforvarende, p. gr. af uagtsomhed svinder bort, forsvinder, gaar tabt, mistes, kommer bort, paa forkert plads olgn. *de (o: øjeblikkene) glide, smutte, bruse, | flye, storme, lyne bort! *Ew.*(1914).II.197. selv saa sene fortællinger som de kristelige . . kan være smuttede ind i de buddhistiske munkes fortællinger. *EdvLehm.AE.*109. || især i udtr. for, at en person maa opgive at have kontrol, herredømme over noget, ikke kan tilbageholde en ytring ell. ikke kan udnytte en fordel, chance. Den Nærværende (tid er) allerede smuttet fra dig bort. *CProthe.MQ.* I.142. *I otte Dage stræbte jeg at naae mit sode Maal, | Men Leiligheden smuttede mig af Haanden som en Aal. *Winth.VI.*243. *Blot nærer jeg den ene Frygt . . | At Traaden dog kan smutte jer af Hænde . . | Og glide Greven af Nevers i Haand. *Recke.HB.*50. Ordet smuttede mig (o: faldt mig uforvarende) ud af Munden. *D&H.*

4) (videre anv. af bet. 1.2; især dagl.) foretage en hurtig og nem (lille) tur ell. rejse; gøre en svipstur; især: gøre en afstikker ell. (vindbuåt) aflægge et kort besøg, se ind til en (paa vejen til et andet sted, paa en fransk visit). efterat jeg havde seet mig et Par Timers Tid om i denne, ene for sine Veddeløb merkværdige Bye, smuttede jeg til Cambridge. *FrSneed.1.472.* Jeg smutter herover efter Bordet, for at høre hvad han har sagt. *Hrz.XV.216.* De (skulde) lægge Veien over Nürnberg . . saa kan De jo smutte over Insbruch og Brenner ind i Italien. *HCand.BH.127.* *Maaske jeg smutter ind til dig i Aften | et Øjeblik med Bogen. *KMunk.C.64.*

5) ved et tryk faa noget til at slippe ud af en aabning ell. et omgivende hylster. 5.1) ved at trykke, klemme noget, især mellem fingre ell. hænder, faa det til at springe, svippe frem. (delfinerne) hoppede op af Bølgerne med en pludselig Ynde, man kom til at tænke paa Æblekærner, der smuttes ud mellem to Fingerender ved et Tryk. *JVJens.EE.72.* studenten . . smuttede sæben over i næven paa fyrbøderen. *Hjortø. (Danmark.1920.33.sp.2).* jf. bet. 2.2: vil du maaske paatage dig at spræne, mens alle Hamborgs Pansere smutter Bly efter dig? *Fallada.B.437.* || (kog.) forme mel-, kødboller v. hj. af haanden, munden ell. (nu især) et særligt apparat. *Gravl.EB.116.* || (kog.) m. h. t. mandler olgn.: i haanden trykke dem ud af den omgivende hud, hinde (der er løsnel, ved at mandlerne har været i varmt vand). (man) smutter dem (i: bog) i varmt Vand ligesom Mandler. *Fleischer.S.119.* Naar Mandler skal stødes eller snittes, maa de strax, naar de er smuttede ud, kommes i koldt Vand, hvorved de bliver haarde. *Const. Kogeb.247.* skaarne, smuttede Mandler. *TidensKvinder.33/1929.34.* ogs. m. h. t. hinden: Mandler . . skoldes i kogende Vand, indtil den brune Hinde med Lethed lader sig smutte af. *FrkJ.Kogeb.298.* 5.2) (garv., foræld.) afhaare huden ved at ophænge dem i et rum med varm, fugtig luft, saaledes at overhud og haar løsnes; især som vbs. Smutning: *OpfB.VI.412.* *Kemisk-tekniskHaandbog.(1938).302.*

Smutte-, i ssg. til III. smutte (1), se u. Smut-**-hul**, **-krog**, se Smut-hul, -krog.

Smutter, en. flt. **-e.** (til III. smutte) 1) (nu kun dial.) om levende væsen, der smutter (III.1); især d. s. s. I. Smutte; i sideformer til tilsvarende ssg. med -smutte som Græs- (Thurah.B.15(sjæll.)), Gærde- (smst.14(sjæll.)), Rørsmutter (se u. Rørsmutte), jf. ogs. Bakkesmutter, digesvale (Feilb.). 2) (jarg.) om ting ell. forhold; jz. om daarlig malet flade, som penslen kun løseligt har strøget hen over. *Dania.III.52.* || (jf. II. Smutte 4) om øl, en arbejder drikker

(kniber sig) mellem spise- og drikketiderne. *B.T.²⁰/11.1931.3.sp.1.* **Smutte-sten**, en. se Smutsten.

smuttet, adj. [ʃsmudət] (jf. dial. smutte, om farve: smitte af; vel til (ell. besl. m.) nt. smutt, snavs, (m)nt. smuuden, tilsmudse (se u. Smuds), eng. smut, snavse til, smutty, smudsel; nu ikke i rigsspr.) tilsmudset; smudsket. *Hans Haar som Pennefier var tuttet . . | Og da han noget sort var smuttet, | Saa saae han ud, som dypt i Blæk. *Oehl. Er.I.198.* jf. brun-, sortsmuttet. || (maaske (m. tilknytning) til III. smutte 3) om vej olgn.: vaad, smattet og derfor glat, slibrig. *Rask. FynskeBS.54.* Feilb. *UjF.*

Smut-trappe, en. (sj.) fra Hovedtrappen (førte) en steil og meget smal Smut-trappe mellem to Mure op til et Gaardværrelse. *CBernh.NF.XIV.VIII.* **-tur**, en. (dagl.) svipstur; smut (III.3). **-ugle**, en. (zool.) nat-sommerfuglen *Agrotis pronuba*. *FrHeide.Sommerfugle-Atlas.(1913).8.* *DanmFauna.XIII.31.* **-vej**, en. vej, ad hvilken man let og hurtigt ell. uset, hemmeligt kan slippe ud (ind) ell. komme et sted hen; vej, sti, der ikke er alm. kendt, ell. som bruges til at skyde genvej ad. *Fleischer.S.426.* bag om mellem Fogdens Have og Gadekjærshuset (gik) den samme snævre, skidne Smutvei eller Smøge, som nu. *NPWivel.R.249.* Ethvert Hus har sin Smutvej, ad hvilken Beboerne kan flygte usete ud. *ThitJens.SK.I.31.* billedl. (jf. ogs. Feilb.): endogsaa det allerfortræffeligste Fruentimmer kjender den Smutvei, der snøer sig mellem Sandhedens og Løgnens Enemærker. *CBernh.VIII.47.* † **-vinkel**, en. smutkrog; smuthul. Vellystens Smutvinkler. *Rahb.Tilsk.1794.142.* **-ærinde**, et. (især dial.) lille, kortvarigt ærinde; smut (III.3). (hun) gjorde sig mange Smutærinder ud i Smedien. *Eriks-holm.S.139.* Feilb. **-øje**, et. (jf. III. Smut 2.2; i. br.). Trine . . sendte Smutøjne til alle Sider. *Buchh.DE.111.*

smyg, adj. [ʃsmyːq] (jf. † s mug, blød, smidig (Moth.S536), samt: Varmen formindsker . . Legemernes Stridhed . . og gjør dem mere smue; det er: villige til at give efter for enhver Kraft, der vil omflytte deres Dele mellem hinanden. *Ørst.ChemPhys.5;* til II. smyge; sj.) som smyer sig (ind til, omkring noget). *(vindene) lader det smyge Vand mellem Lemmerne køligt rinde. *Rørd. DT.*102.*

I. Smyge, en. [ʃsmyːqə] flt. **-r.** (til II. smyge og sideform til I. Smuge, I. Smøge; nu sj. i rigsspr.) smal gang, passage ml. huse; smal gyde; smøge. *MO.II.877.881.* *Nu mørkner alle Smyger. *SophClauss.UB.v. UjF. (Als).*

II. smyge, v. [ʃsmyːqə] (nu ikke i rigsspr. smuge. *Moth.S541.* *Grundtv.Sazo.I.83.* *Ordb S.(sjæll.).* jf. *Kingo.252,* se u. IV. liste 3. — sj. (til dels efter ty. schmiegen) smige. *Staffeldt.D.II.322.* jf. *MDL.523).* prat. -ede

ell. (som en mindre højtid. form) smøg [smøi' ell. (nu sj.) smø'q] (*Moth.S541. Brunchmann.Harmonia lingvarum.(1750).105. Schand. GA.244. Bang.III.47. AndNz.DM.I.119. jf. Mikkels.Sprogl.219; part. smyget ell. smøget [ismøiet ell. (nu sj.) 'smø'qot] (Moth.S541. jf. Mikkels.Sprogl.219 samt ndf. l. 22).* (ænyd. smyge, smuge, smye (jf. Brøndum-Nielsen.GG.II.157), sv. smyga, jsv. smingha, smyga, no. smyge, oldn. smjúga (præt. smaug, smó; part. smoginn), oeng. smugan, ty. schmiegen (se II. smige); jf. I. Smig, II. smøge samt I-II. Smug, I. Smuge, smugle, smuk, II. Smutte, III. smutte, II. smykke || i betydningsmæssig henseende har ordet været paavirket af ty. schmauchen, gøre noget hemmeligt (jf. *Moth.S541. Brunchmann.Harmonialingvarum.(1750).105. samt ænyd. hensmuge, hemmeligt gemme noget hen*); baade betydningsmæssigt og lydligt, bøjningsmæssigt er ordet sammenblandet, delvis sammenfaldet med II. smøge, og i part. smøget kan de to ord ofte ikke adskilles || ordet er sj. i dial. og synes i rigsspr. først at være kommet i alm. brug i sidste halvdel af 19. aarh., vel ved indflydelse fra no.-sv.; ordet findes ikke i vAph., VSO., MO., SvGrundtv. og angives som no. i S&B. og Larsen.; især **U**)

1) i alm. trans. anv.: presse, trykke gennem en (snæver) aabning, ell. presse, trykke ned over noget, saaledes at det lægger sig, slutter tæt omkring dette; nu især (jf. bet. 3) om saadan handling, der sker lemfældigt, forsigtigt ell. i smug: liste (noget ind, paa osv.). 1.1) i al alm. *Sulejma, bojt dit Hoved mod mit (o: Bajazets) Bur, | smyg ind dit Haar bag Burets kolde Tremmer. *Stuck.SD.191.* hun (gik) stille hen til Jørgen og smøg sin Haand ind under hans Arm. *Pont.F.II.185.* hun smøg sin Arm bag om Mandens Ryg. *Kidde.H.317.* *Havet smøg sin Gus | ind af hver Sprække i det gamle Hus. *Rørd.J.H.I.17.* Tjeneren smøg Servietten op under Armen og gik. *ErlKrist.Ler.(1930).168. billedl.:* I Texten er han værdig og har de rette Meninger, i Noterne tumler han sig frit, øser ud af sin Lærdom, smyer sin Kritik ind. *NMøll.VLit.III.133.* 1.2) egl. i udtr. for gennem en (dertil beregnet) aabning at krybe ind i ell. ud af et hylster, et klædningsstykke: trække, krænge (hurtigt og let) paa ell. af; nu ogs. i al alm. om hurtig og let paa- ell. afklædning; især i forb. smyge noget af (sig), stryge, krænge af (sig); aftage hurtigt og let. Hun smøgede et Armbaad af sin Arm. *Bang.F.246.* allerede paa lang Afstand smyer de (o: maljerne) . . Hatten af. *JVJens.OM.70.* Hun stillede Cyklen op ad Væggen, smøg Vindjakken af sig. *Pont.MH.154. jf.:* hun smøg Frøkenens Hænder af sig. *Bang.Udv.251. abs.:* Ditte smøg af sig, de hvide Arme lyste i Eftermiddagssolen. *AndNz.DM.IV.152.* || billedl., i udtr. for at frigøre sig for, unddrage sig forpligtelser,

legemlige ell. sjælelige plager olgn. man . . vilde smyge sine Pligter af sig. *KLars.KS.109.* jeg følte, at jeg nu endelig engang om-sider maatte til Bunds deri for helt og fuldstændigt at smyge det af mig, kaste det til Side og vinde Evnen til at begynde forfra. *Sødb.II.90.* det sjællandske Letsind: Lysten til at smyge Sagligheden og Ansaret af sig. *VilhAnd.N.71. 1.3) (nu næppe br.) i forb. smyge hjul, d. s. s. smøge hjul (se u. Hjul 4.2).* jeg (vilde) give meget til, at jeg ikke havde spildt mine Dreng-Aar paa (i en Lignelse) at smyge Hjul (og) vende Mølle. *Grundtv.LD.17.*

2) refl. ell. (l. br.) intr.; egl.: klemme, presse sig gennem en aabning, ind mellem hindringer olgn. 2.1) (l. br.) i egl. bet. man maatte . . smyge . . sig frem i Vrimmelen. *Markman.PB.210.* Tyven . . havde smøget sig mellem Jernstængerne foran Køkkenvinduet. *Pol.*1940.3.sp.5.* || (jf. bet. 1.2) krybe, smutte (gennem aabningen) i et klædningsstykke; iføre sig hurtigt og let. Saa smøg hun i Badedragtens skarlagenrøde Ham. *AaseHans.S.34. 2.2) om levende væsen, især i forb. m. ind: lægge sit legeme tæt ind til; trykke, putte sig ind til (især: til sin elskede ell. beskytter). *din Brud og dit Alt, | som smyer sig her til din ranke Gestalt. Drachm.M.157. Smaaengle smyer sig ind til Herrens Skuldre (o: paa et maleri). KLars.LF.127. *Søndenvinden, o! han har mig (o: havren) kjær . . | smyer sig med Hvisken til mig ind. *Aakv.VVF.137.* Smaa-kraet smøg sig om Benene paa ham. *AndNz.DM.I.119. billedl.:* At bringe den elskede til at smyge sig lindt og lyst og lykkeligt ind under vores Meninger. *AKohl.MP.II.245. 2.3) om ting; især i forb. m. om, over: lægge sig ell. ligge tætsluttende om, over. *Hun ligger . . | i Sandet, der sig tæt til hende smyer. Jørg.B.24. den græske Kappe smøg sig helt om Legemet uden at skjule det. VortHj.II.3.4. denne Rustning smygede sig fra Skuldrene til ned over Hofterne, føiede sig tæt til Huden. Gjel.Ve.116. (skindet i bogbindet) smyer sig glat over Ryg og Bindsider. Bogenvennen. 1927. 81. (papir)Takterne skal smyge sig op ad Krukken indvendige Side, for at det desinficerede Papir kan dække Syltningen saa godt som muligt. EllenCarlsen.Raasyltning.*(1934).20. 2.4) uegl. anv. af bet. 2.2-3, om forhold. *legende smyer sig Ord til Ord. *Drachm.HV.23.* Versene smøg sig saa ømt om hendes Stemme. *Bang.HH.47.* hans Tanker . . smygede sig i nderlig Æmhed til denne Kvinde. *SMich.Æb.99.***

3) refl. ell. intr.; egl. (jf. bet. 2.1) om bevægelse, hvorved et væsen forsigtigt, behændigt glider uden om hindringer, udnyttende terræn-, lokalitetsforholdene til at komme hurtigt ell. uset, hemmeligt bort; liste ell. snige sig; smutte. han blev . . tilspurgt, hvad det skulde smage af, saaledes at smuge omkring med underfo-

rede Aarer ved Natto-Tide? *Grundtv. Saxo. I. 83.* (hun) smøg sig som en Kat ud af Stuen. *Pont. F. II. 140.* hun . . smøg sig til paany at berøre de to Strånge (paa violinen). *Bregend. Thora. (1926). 14.* (jeg) smøg ned ad Køkken-trappen for at hente for nogle Øre Fløde. *ERode. B.Æ. 68.* Vi kan nok smuge derhen uden de hører os. *OrdbS. (sjæll.).* || *uegl., om ting ell. forhold som vind, røg, lys.* *Og da jeg aabned min Dør paa Klem, | smøg Vaarens Dufte i Stuen. *Sødb. GD. 59.* Taarerne smøg saa tæt ned over hendes Kinder — det var ligesom der var Render i Anes Ansigt for Taarer at løbe i. *Bang. DuF. 5.* Han mærkede en lille, varm Hånd smyge sig ind i hans *Kidde. AE. II. 198.* et rodligt Lysskær, der smøg sig i urolige Bugter hen over Gulvet. *EErichs. SM. 98.* || *billedl.* en Erkendelseslære . . der ved sin Klarhed og sin indlysende Simpelt kunde smyge sig ind i Bevidsthederne. *JP Jacobs. Afh. 268.* Politiker i Betydning af en Mand, der kan smyge og liste sig frem mod et fjært Endemaal. *Østrup. J. 46.* i *udtr. som smyge udenom, vige tilbage for, gaa uden om vanskeligheder olgn.* *Hvad forestiller det (o: et vævet tæppe)? Smyg ikke udenom. *ThorLa. (StSprO. Nr. 85. 66).* (*Thorvaldsen*) smygede stadig udenom, naar der krævedes Opofrelse af Hensyn og Tid. *Holberg Aarbog. 1922. 143.* || *part. smygende brugt som adj.* *Kingo. 252* (se u. IV. liste 3). hendes Optræden kunde . . være beendelig smygende-lad . . næsten kattedæklen. *EErichs. SM. 25.* 3 Par lange Ben, ved hvis Hjælp det (o: sølvkræet) bevæger sig hurtigt af Sted med en ejendommelig glidende eller smygende Bevægelse. *Hjemmel. 13/2. 1935. 31. sp. 1.*

III. smyge, v. se III. smøge.

I. Smykke, et ell. (nu næppe br., *jf. dog Feilb.*) en (*Brors. II. 148. jf.: *dyrebar Smykke. Kingo. 265.*) [*smøgø*] (*Hoysg. 2 Pr. 22*) ell. (nu sj.) [*smygø*] (*jf.: (fru Heiberg udtalte) Smykke (med lukket y). PJernd. (Tilsk. 1908. 199. jf. smst. 200)). flt. -r ell. † d. s. (2 Mos. 35. 22 (Chr. VI). se ogs. u. bet. 1).* (*ænyd. smykke, smøcke, smucke (fk. og intk.), sv. smykke; omdannet efter II. smykke af ty. schmuck, dannet til ty. schmücken osv. (se u. II. smykke)*)

1) *hvad der bæres til pynt paa kroppen ell. klæde dragten.* de Kaaber og andre Smykker, Fruentimmeret nu bruger, har været i Mode for 2 a 300 Aar siden. *FrHorn. PM. 100.* et Veddemaal, om et Smykke af naturlige Blomster. *JSneed. I. 318. jf. (dial.) sgr. som Brudesmykke (om hele brudestadsen. Moth. B391. Brors. 2. JySaml. I. 311), Søndagssmykke (om søndagsklæder. Ing. DM. 169).* || nu næsten kun om genstand af et smukt ell. kostbart materiale (eller kunstfærdig udformning) ell. (hos primitive folk) visse naturgenstande (*jf. fx. Læbesmykke*), der bæres (*spec. af kvinder*) paa, i, omkring

en legemsdel (*fx. paa hovedet (jf. Diadem 1), omkring hals, arme, fingre, i øre, næse*) ell. fastgjort til klæde dragten; *spec., især i flt., om saadanne genstande, der er forarbejdede af guld ell. sølv ell. bestaar af en ell. flere ædle stene i en indfatning, og som navnlig bruges ved særlige, højtidelige, festlige lejligheder.* (hun tog) ringe paa fingre, og smykke i øren (1871: Ørenringe). *Jud. 10. 4 (Chr. VI).* *Selv eier jeg Smykker af Perler og Guld. *Frank. SD. 38.* *Det eneste, lille Smykke, | Hun eiede, det var | Af pure Guld en Slange | Hun i venstre Øre bar. *Winth. HF. 42.* Nutidens Smag holder gennemgaaende til de Smykker, i hvilke Stenene dominere og Sølv og Guld kun anvendes som en nødvendig Indfatning. *VortHj. II. 2. 140. JohsBrøndst. DO. I. 299. 362.*

2) (*videre anv. af bet. 1; højt. id.*) i al alm. om hvad der giver noget et skønt, pragtfuldt udseende, udgør dets pragt, ell. om noget kosteligt, herligt, smukt, der findes hos, ejes af, „pryder“ en ell. noget; *pryd* (1); *prydelse* (1). *Sec, Skoven har sit Smykke lagt, | Sin stolte grønne Krone. *SalmHus. 66. 1.* *I alle Hjørner man Gudindens Billed saae, | Og slige prægtig Ord derover gravne staae: | Her du det Smykke seer, som mest Naturen pryder, | En konstig Sammel-Punct af Yndest, Skønhed, Dyder. *Holb. Metam. 77.* vore Danske Heltinder, de ansee Heltenes Saar for deres ædelste Smykker. *Suhm. (SkVid. X. II).* Salens Smykke bestod for det Meste i store Boghylder og Skabe. *Winth. VIII. 175.* *Naturen holder Pindsefest | I blomstervirket Smykke. *Boye. AD. II. 44.* den toføjede Træport . . var smykket med en udsvøjet Porttjæl foroven, i Regelen Gaardens eneste Smykke. *AarbTurist. 1933. 196. jf.: efter et Kvartørs Forløb var Pladsens hele Flagsmykke som pustet bort. Brandes. VII. 14.* || om forhold, især egen-skaber, dyder ell. (relig.) naadegaver. *Gid jeg saaledis leve maa | I hver en Tjd og Lykke, | Jeg kand mod Livsens Aften faae | Det ævig Lyvsi Smykke. *Kingo. SS. III. 326.* *alt, hvad af din (o: Jesu) Haand jeg faar, | Er et velsignet Smykke (*Kingo. 85: Stykke*). *SalmHj. 175. 3.* *O Simeon! . . | Du prydet har din Tiid og Stand | Med Hellighedens Smykke. *Brors. 23.* Sandhed, i Følge med en reer Kiærlighed til vort Fæderland, er det Smykke, som vi fra Begyndelsen af have ziret vore Maanedes-Blade med. *Langebek. SA. A. (relig.) om Jesus: *Jesus er hans (o: Johannes's) Trøste-Skat, | Hans Haab, hans Hjælp og Smykke! Kingo. 81. Brors. 11.* || † sætte smykke paa, *besmykke.* *Paa grove Laster han i Skrifter har sat Smykke. *Holb. Metam. 87. sa. DH. I. 755.*

II. smykke, v. [*smøgø*] ell. (nu sj.) [*smygø*] -ede ell. (*i rigsspr. især poet.*) -te (*Heib. Poet. II. 308. Drachm. D. 14. jf. Moth. S544. Thorsen. 108.*) vbs. (l. br.) -ning (*Moth. S545. Troels L. XIV. 93*) ell. -else (s. d.).

(ænyd. smykke, smucke; fra mnt. smucken, ty. schmücken; egl. sa. ord som mht. smücken, smucken, trykke ind til sig, mnt. smucken, smyge sig (og sdy. smokke, kysse (Feilb.), nt. smucken), der er afl. af (intensivdannelse til) II. smyge, grundbet.: lade (klæder, ringe) smyge sig om; uden for dial. næsten kun ☐)

1) *udstyre med ting, der har til formaal at forskønne, give et festligt præg; især i forb. m. med til angivelse af prydelser.* 1.) m. h. t. person (i rigsspr. især: kvinde): *ijøre smukke, prægtige klæder ell. (og) udstyre med andre prægtige ting, for at vedk. kan fremtræde saa smuk som muligt; pynte med kostbare, prægtige ell. smukke ting; (dial.) i videre anv.: ijøre det „pæne“ tøj, søndagstøjet; klæde pænt paa (og vaske, frisere olgn.); gøre fin; nette.* Jesabel . . satte Sminke paa sine Øine og smykkede sit Hoved. 2) *Om kunstfærdig stilistisk udformning.* den middelalderlige . . overbroderede, smykkede Latin. *OFris. Litt. 206.* han smykkede sin tale med smaa vers | (nu næppe br.): Smykke Historien ud med Opdigtelser. *VSO.* || *refl. ell. i pass., i udtr. for at bære ell. besidde, være indehaver af prydelser, ordner olgn.* *Geistligheden smykker sig med Guld | Og . . kostelige Klæder. *Hauch. MS. 83.* Han var smykket med ikke mindre end syv Ordener, der i Miniaturform sade fæstede til hans Bryst. *sa. MfU. 114.* || *i udtr. for at tildele en noget værdifuldt, herligt, ærefuldt ell. (jf. næste gruppe) lade en smuk egenskab, aand, stemning præge noget, lade noget kaste glans over.* *Lad Ægteskaber smykkedes | Med Herrens Frygt. *Brors. 263.* *Lev, og smyk dit Norden | Fremdeles med din Heltkraft! *Oehl. IV. 125.* *vi (bede) din (o: guds) Helligaand | At smykke os med egen Haand. *Boye. AD. III. 51.* Man siger om Konen, der er et Mønster for sit Kion, at hun er smykket med alle dets Dyder. *PEMüll. 305.* || *refl., i udtr. for at paatage sig, lægge sig efter noget, fz. en smuk fremtræden, opførsel, gode egenskaber. værder alle hverandre underdanige, og smykker Eder med (Chr. VI: værder beprydede med; 1907: ifører eder) Ydmyghed.* *IPet. 5.5.* de litterære Udtalelser, som Staf-feldt fremsætter for at smykke sig selv (o: stille sig i et godt lys). *Stangerup. Staffeldt. (1940). 47.* smykke sig med laante fjer olgn., se I. Fjeder 1.1.

2) *om ting ell. forhold: virke forskønnende paa; tjene til at gøre smukkere, festligere; pryde (2).* 2.1) (jf. bet. 1.1-2) i egl. bet., om ting, som frembringer et smukt, festligt indtryk; ogs.: være en pyrd for. *Her blomstrer en Forgjætmigei . . | Ei smykke den til Pragt Din Barm! | Kun her den glæde Dig useet og ene! *FGuldb. I. 253.* *Alle vore Blomster skal smykke deres Grave. *Drachm. DG. 129. (brochen)* skulde smykke hendes Bryst. *Søberg. KK. I. 132.* *denne lille ting (o: en dug) | som smykker et kaffebord. *Her-*

i Byen. Hotellets Facade smykket med danske og amerikanske Flag. *Erl. Krist. DII. 175.* || (nu næppe i rigsspr.): smykke op, (jf. opsmykke) sætte i smuk, pyntet stand; stads op. hand har vel smykkedt sit hûb op. *Moth. S544.* dersom vor Datter Marie levede endnu, da skulde hverken Huset være forfaldet, eller Haven gjort til Brænde. Men for hvem skulde man pynte og smykke op, naar man ingen Børn har. *Heib. Poet. II. 47.* Uf. smykke ud, (jf. udsmykke) udstyre med noget forskønnende ell. festligt. *Moth. S544.* *Han smykker skjønt og festligt ud sin Hal. *Oehl. XXIV. 190.* *Naar Snedkeren fører til Hjemmet sin Brud, | Ei finder hun nøgne de Vægge; | Med Sofa, med Skab har han smykket dem ud. *Heib. Poet. VI. 77.* Saa lod hun bygge og smykke ud paa sit gamle Slot. *Schand. IF. 236. 1.3)* i videre, uegl. anv. || *om kunstfærdig stilistisk udformning.* den middelalderlige . . overbroderede, smykkede Latin. *OFris. Litt. 206.* han smykkede sin tale med smaa vers | (nu næppe br.): Smykke Historien ud med Opdigtelser. *VSO.* || *refl. ell. i pass., i udtr. for at bære ell. besidde, være indehaver af prydelser, ordner olgn.* *Geistligheden smykker sig med Guld | Og . . kostelige Klæder. *Hauch. MS. 83.* Han var smykket med ikke mindre end syv Ordener, der i Miniaturform sade fæstede til hans Bryst. *sa. MfU. 114.* || *i udtr. for at tildele en noget værdifuldt, herligt, ærefuldt ell. (jf. næste gruppe) lade en smuk egenskab, aand, stemning præge noget, lade noget kaste glans over.* *Lad Ægteskaber smykkedes | Med Herrens Frygt. *Brors. 263.* *Lev, og smyk dit Norden | Fremdeles med din Heltkraft! *Oehl. IV. 125.* *vi (bede) din (o: guds) Helligaand | At smykke os med egen Haand. *Boye. AD. III. 51.* Man siger om Konen, der er et Mønster for sit Kion, at hun er smykket med alle dets Dyder. *PEMüll. 305.* || *refl., i udtr. for at paatage sig, lægge sig efter noget, fz. en smuk fremtræden, opførsel, gode egenskaber. værder alle hverandre underdanige, og smykker Eder med (Chr. VI: værder beprydede med; 1907: ifører eder) Ydmyghed.* *IPet. 5.5.* de litterære Udtalelser, som Staf-feldt fremsætter for at smykke sig selv (o: stille sig i et godt lys). *Stangerup. Staffeldt. (1940). 47.* smykke sig med laante fjer olgn., se I. Fjeder 1.1.

2) *om ting ell. forhold: virke forskønnende paa; tjene til at gøre smukkere, festligere; pryde (2).* 2.1) (jf. bet. 1.1-2) i egl. bet., om ting, som frembringer et smukt, festligt indtryk; ogs.: være en pyrd for. *Her blomstrer en Forgjætmigei . . | Ei smykke den til Pragt Din Barm! | Kun her den glæde Dig useet og ene! *FGuldb. I. 253.* *Alle vore Blomster skal smykke deres Grave. *Drachm. DG. 129. (brochen)* skulde smykke hendes Bryst. *Søberg. KK. I. 132.* *denne lille ting (o: en dug) | som smykker et kaffebord. *Her-*

dal. *Nøgne digte*. (1933). 13. Frimærkerne smykkedes af den unge Dronning Victorias Portræt. *Pol. 1940.6.sp.4.* || smykke sig selv, (l. br.) virke smukt, festligt i sig selv (uden yderligere forskønnelse). Egetræt (i paneler) smykkede sig selv. *Fr Poulsen. MH.1.72.* En Rose smykker sig selv. *Vogel-Jørg. BO.477 (jf. Rose sp. 1270¹¹).* || (jf. u. bet. 1.1-2; ikke i rigsspr.) i forb. smykke ud. *de Klæder, der smykke mig ud, | At prange for Thronen som deyligste Bruud. *Brors.169.2.2*) (jf. bet. 1.3) uegl. || i udtr. for, at et smykke, en orden, et værdighedstegn ejes, indehaves af en person. *nu skal Klenodiet, som smykte | Den Døde, bæres af den Levende. *Heib. Poet. II. 308.* Timen (var) nær, da Nordens Trillingkroner atter skulde smykke Kong Christierns Hoved. *Brandt. CP.210.* 1729 modtog han af sin Konges Haand det hvide Baand, som endnu aldrig havde smykket nogen borgerligs Bryst. *CS Pet. Litt. 723.* || om hæder, værdifuld egenskab olgn.: være blevet en til del; udmærke. *Seierens duftende Krands | Uvisnelig smykke de Kjække. *Hrz. D.I.174.* Kundskaber smykke Ynglingen Aand. *VSO.* *Freden og Friheden smykke vor Kyst! *ARecke.6.* || (især i pass.) i udtr. for, at noget er anbragt saaledes paa en ting, at det virker som en slags pynt, forsiring; ogs. brugt spøg. ell. iron.; især om naturlig vækst, udvæksler paa et legeme. Hans Næse var smykket med et Par store Hornbriller. *Hauch. VII.304.* korte Kapper, der er trukne op over Hovedet og smykkede dér af to vulstagtige Kamelhaarsfletninger. *Fr Poulsen. Rejser og Rids. (1920). 130. jf.: (ørnen) drejede sit kamsmykte Hoved. Brandes. V.438.* || (l. br.) om ord (forbindelse): være en hædrende, rosende ell. smuk, fin betegnelse for; især i forb. smykkende tillægsord, om saadant tillægsord, der (fx hos Homer) bruges som fast attribut til et subst. (*Epitheton ornans*). *Georg Christensen. Litteraturhist. I. (1916). 53. Sal. VII.380.*

3) fremstille i et bedre lys end fortjent; besmykke; undskyldte; pynte paa. den Brug af Videnskaberne, som tiener . . . til at skiele Uretfærdighed og smykke Lasterne. *JSneed. I.263. smst. IX.240.* || nu især i ssg. usmykket. for Læserne kan (beretningen) maaskee have Interesse som et usmykket Billede af Livet i Paris. *Goldschm. BIS. IV.129.* naar Virkeligheden helt nøgen og usmykket træder frem for os. *Byskov. M.124.*

Smykke-, i ssg. især af I. Smykke 1, fz. (foruden de naf. medtagne) Smykkeforsikring, -genstand, -løs, -sager, -tyv(eri). **-daase**, en. (foræld.) daase til at gemme smykker i. *VSO. MO. Johs Brøndst. DO. II.186.* **-fisk**, en. (sj.) prydfisk. *D&H.* **-fugl**, en. (sj.) prydfugl. *Larsen. D&H.* **-kammer**, et. (ænyd. d. s.); til I. Smykke 1 og II. smykke 1.1; (foræld.) værelse, hvori en kvinde gemmer sine smykker, sit fine tøj olgn.: ogs.: toilet-, paaklædningsværelse. *Moth. S544. Baud. HS.*

301. *Vort Hj. IV.2.11.* **Smykkelse**, en. fl. -r. (gl. smockelsæ, skønhedsmiddel, sminke; nu vist kun spøg., sj.) vbs. til II. smykke (1). *Moth. S544.* om paaklædning i stadstøjet: Ovenpaa Smykkelsens Rædsler tog han sig dybt sukkende en Skraa. *Tilsk. 1923. I.371.* || konkr., om hvad man smykker sig med. alt det, Forfængelighed og Fornødenhed har opfundet til Klæder og Smykkelser. *Ruge. FT.313.* **Smykke-plade**, en. (arkæol.) metalplade anv. som smykke (bælleplade olgn.). *Soph Müll. VO.250.* Johs Brøndst. *DO. II.168.* **smykkesere**, v. se smukkesere. **Smykke-skrin**, et. (jf. Juvelskrin 1) skrin (1.1) til opbevaring af smykker. *Moth. S544. Eriksholm. JS.138. Isak Din. FF.81.* **-sten**, en. (især jagl.) mineral (især: ædelsten), der anvendes i smykker. *Hinnerup. Juv.289.* Ametysten har faaet stor Anvendelse som kirkelig Smykkesten og ses ofte i Kors og Ringe, der bæres af romerske Prælater. *Dragsted. Ædle Stene. (1933). 23.* **-stue**, en. (nu kun dial.) d. s. s. -kammer. *Pamela. I. a4r.* *Fynsk Hjemstavn. 1936.72.* **-sæt**, et. flere sammenhørende smykker. Kvinderne har overgivet (o: ofret) deres personlige Smykkesæt til Guddoms magt. *Johs Brøndst. DO. II.115.* bil. led.: *Dagens straalende Smykkesæt | I purpurne Toner slukkes. *Recke. BD.62.* **-urt**, en. (til II. smykke 1; dial.) plante, der dyrkes for blomstens (skønheds) skyld; blomst (1.2). *MDL.* *De Smykkeurter pleier, | Din ædle Hustru fiin; | Roser og Akkeleier. *Winth. HF. 324.* **-æske**, en. æske, hvori smykker opbevares (ell. forsendes). *Amberg. Blaum. Græske Masker. (1907). 63.*

smyksere, v. se smukkesere.

smæ, v. se II. smæde.

I. **Smæde**, en. [smæ'dø] (jf. ænyd. smee, spot (Kalk. V.959), mnt. sme; til II. smæde; især poet., sj.) det at smæde (II.2), haane, krænke (nogen) dybt; forhaanelse; ogs.: tilstand af dyb skam som følge af vanærende (be)handling; forsmædelse. *Mit Blod har været altfor spagt og lunkent, | for sløvt til at faa Fart ved al den Smæde (eng. orig.: these indignities). *N Møll. Shak. 12.* den Skam, den Smæde, den forgæves Anger over de fortabte Ar af deres Liv. *Kidde. B.147.* *Dyret . . . kender hverken Smiger eller Smæde. *Az Juel. GH.56.* II. **smæde**, v. [smæ'dø] (nu næppe br. smæ(e). jf. *Moth. S519* samt u. bet. 1.). **-ede**, vbs. **-else** (s. d.). **Jff. Smæde** (I), **Smæderi**. (sv. smäda; fra (m)nt. smaden (smeden) (af. af smat, holl. smaad, forhaanelse; til stammen i smaa) og det besl. nht. schmähen (jf. u. forsmæde); jf. smædelig, **Smæder** samt forsmæde, forsmaa) I) (nu næppe br.) gøre mindre; formindske. *Moth. S519.* hertil (?): smæses . . . blive færre, formindskes uformærket . . . Folkene smæses eller smæses hen paa Torvet, paa Markedet. *MDL. 525 (Vendsyssel). Feib. III.417a². 2)*

(**W**, *jf.*: „nu usædvanligt“. *MO.*) *omtale* (ell. *tilltale*) *mundtligt* ell. *skriftligt* med *haanende*, *spottende* ell. (*især*) *stærkt nedsettende*, *krænkende*, *vanærende*, *ærerørig* *udtryk*; *haane*, *spotte* ell. *skamskænde*, *æreskænde*; *spec.*: *bagtale*; *bagvaske*; ogs. *m. h. t. persons ære*, *rygte* *olgn.*: *plette*; *besudle*. *Moth.S519*. *Nausikaa* . . lader (*Odysseus*) staae af udenfor Staden for at ikke Folket . . skal smæde hende; thi „den menige Mand er saa klaffersk“. *Goldschm.Hjl.II.52*. Du skal dog ikke have Lov til . . at smæde og forhaane et helt Folks udkaarne Mænd. *Pont.F.II.43*. *Vil du smæde | hans stov med sorgens kvæde? *NMøll. Agam.88*. da Christen kom . . gav Cecil sig til at smæde og fornærme ham. *JVJens.HF. 39*. || *m. h. t. forhold* *olgn.*: *nedsette stærkt i ord*; *forhaane*; *rakke ned paa*. I sin Ringeagt for Kvinden, sin Smæden af hendes Frigørelsesforsøg mødes Nietzsche atter med Hartmann. *Brandes.VII.641*. høre (*sandheden*) smædet med Skøgenavne. *JPJac.II. 148*. Daniel sidder . . og ærgret sig. Skal (*Erik*) nu ovenikøbet smæde den Jura, som han intet Begreb har om. *PLevin.DG.56*. || *part.* smædende *adv. som adj.* *personligt* smædende *Satire* . . hører (*ikke*) *hjemme* i *Kunst*. *Brandes.IV.454*. **W Smæde-**, i *ssgr.* († **Smæ-**. se *u.* Smædeglose). *af* II. smæde 2 (*jf.* dog smædefuld), *fx.* (*foruden de ndf. medtagne*) Smæde-lyst, -lysten, -syg, -syge, -tale *ofl.* -**digt**, *et.* (*jf.* -rim, -sang, -vers, -vise) *digt*, *hvori nogen* (ell. *noget*) smædes; smædeskrift *paa vers*. *HCAnd.ML.125*. *Studier Dahlerup.217*. -**fugl**, *en.* (*sj.*) *person*, *der smæder nogen* ell. *noget* (*i sang*); *spottefugl*. *Ing.DM. 158*. -**fuld**, *adj.* (*sj.*) **1)** (*vel* til I. Smæde) *som udtrykker* ell. *indeholder stærk haan*; *stærkt haanende*. smædefulde *Blikke*. *Hawthorne.Detrøde Bogstav.(overs.1897).252*. **D&H. 2)** (*vel* *efter ty. schmachvoll*) *som volder skam*; *skændig*; *formædelig*. *lide* en smædefuld *Død*. *Trelow-Loof.PaaJagtiRumænien.(1904).4*. -**glose**, *en.* (*jf.* -ord). **Smæ-**: *Gram.Nucleus.264*. **smædelig**, *adj.* [*smæ'deli*] *adv.* -**t** ell. *d. s.* (*VSO.*) (*ænyd*) *smedelig*; *fra mnt.* smedelik, *formædelig*, *til smeden* (*se* II. smæde); *vel sammenfaldet med ænyd*. smelig, *glda.* smelig (*Fragm.68*), *der er laant fra* (*det m. mnt.* smedelik ell. *m. ty. schmälich identiske*) *mnt.* smelik (*jf.* *u.* smaalig); *nu sj.* *som volder skam*, *er en skam for*; *beskæmmende*; *vanærende*; *forsmædelig*. *Moth.S520*. *Amleth lever end, han blegned ei af smædelige *Død*. *Oehl.XII.258*. *Konel hør op at krænke mit Sind med smædelig *Tale!* *Wilst.II.III.v.438*. || *som adv.* *Du læser Stierneerne! See der om han | skal smædelig ynkværdig *Doden* *lide*. *Oehl.Digte.(1803). 99*. *VSO. NMøll.E.50*. **Smædelse**, *en.* (**W**, *nu* I. *br.*) *vbs.* til II. smæde (2); *ogs. om ord*, *udtalelse* *olgn.*, *hvormed nogen* ell. *noget smædes*. *Moth.S520*. *SvGrundtv. (jeg*

gjorde det) for at vise dig *Hæder* og *Agt*, og saa svarer du med *Mistro*, med *Raahed*, med *Smædelse*. *KMunk.EI.108*. **Smæde-****navn**, *et.* *spottende* ell. *vanærende betegnelse* (*navn*). *SvGrundtv. AndNz.PE.I.295*. *Poul Helgesens Samtid* gav ham *Smædenavnet* „*Vendekaabe*“. *OFris.Litt.233*. -**ord**, *et.* (*jf.* *ænyd*. smeeord; *jf.* -glose) *haanende* ell. *stærkt nedsettende*, *vanærende ord* (ell. *udtryk*). *Moth.S520*. *At han giver mig *Smædeord*, det tykkes dig *Ret.Hrz.VI.122*. *udøse* sin *Bitterhed* i *Smædeord*. *SvClaus.ER.104*. **W Smæder**, *en.* *ft.* -**e.** *person*, *der smæder* (II.2) *nogen* ell. *noget*. *Thersites* . . *Fyrsternes Smæder*. *Brandes.IX.45*. *Pol.°/1940.5.sp.4*. **W Smæderi**, *et.* *ft.* -**er.** *vbs.* til II. smæde 2; *ogs.*: *udtalelse(r)*, *hvormed man smæder*. *LCNiels.OA.274*. *en* *Artikel* i *Stettinerfreden* . . *forbød gensidige Smæderier*. *CSPet. Litt.421*. **Smæde-rim**, *et.* (*kortere*) *smædedigt*. *RichPet.Kingo.(1887).109*. -**sang**, *en.* (*jf.* -vise) (*sangbart*) *smædedigt*. *en* *ikke uvittig* men temmelig *smudsig Smædesang* over *Kongen*. *Ing.EM.I.37*. *CSPet.Litt.236*. -**skrift**, *et.* (*jf.* *ænyd*. smeschreff; *fra ty. schmähschrift*) *skrift* (*ofte* *udsendt anonymt*), *der fremsætter ærerørig* (*ogs* *ofte*: *usandfærdige*) *beskyldninger* *mod en person*, *søger* at *nedsette* ell. *vanære ham* i *det offentlige omdømme*; *pamfl.*; *paskvil*; *nid-*, *skam-*, *skandskrift*. *Moth.S520*. *Blich.(1920).V.21*. *grove*, *usandfærdige Smædeskrifter*. *Pol.°/1938.1.sp.2*. -**skrivelse**, *en.* (*jf.* -skrift) *skrivelse* (*brev* *olgn.*) *af fornærmeligt, ærerørigt indhold*. *Hun fløj Brevet igennem*. *Det var en anonym Smædeskrivelse*. *PDrachm. D.177*. -**skriver**, *en.* *person*, *der skriver smædeskrifter* (ell. *smædeskrivelser*, -*digte*); *nidskriver*. *Jolin*: *Smædeskriveren* eller *Talentet* *paa Afevi*. *Skuespil* . . *bearb.* af *H. P. Holst.(bogtitel.1862)*. *en populær politisk Smædeskriver* *som Henri Rochefort*. *Brandes. NG.72*. *Jørg.Liv.V.129*. -**skriveri**, *et.* *det* at *skrive smædeskrifter*, *smædedigte* *olgn.*; *ogs. (konkr.) om smædeskrift osv.* *Paludan. (HistTidsskr.7R.III.297)*. At *tale* i *alvorlige*, *men sømmelige Ord* *herom* *er ikke* at *begaa* „*Smædeskriverier*“. *Flensb.A.°/1905.1.sp.3*. -**vers**, *et.* (*vers* *af*) *smædedigt*, -*sang*. *JBaden.OrtO. Blich.(1920).V.160*. *VSO*. -**vi-****se**, *en.* *smædesang*. *Lehm.II.421*. (*de skal*) *alle istemme* en *Haansang*, en *Smædevise* *fuld af Hentydninger* *til ham*. *Hab.2.6(1931)*.

smæe, *v.* *se* II. smæde.

Smædeglose, *en.* *se* *Smædeglose*.

smægte, *v.* [*smægde*] († **smagte**. *Ew. (1914).I.99.V.47*. *Bagges.Gieng.65*. *sa.ComF. (1807).I.265*). -**ede**. *vbs.* (*nu næppe br.*) -**else** (*s. d.*). (*glda.* smectæ (*Sydrak.71*); *fra mnt.* smachten, *sulte*, *forsmægt* *af sult* (*nht.* schmachten), *jf.* *mnt.* vorskachten, -smechten (*se* *forsmægte*); *vel* *besl. m.* smaa og *egl. m.* *grundbet.*: *blive tynd*, *svinde ind*; *jf.* *smægtig*)

1) (jf. bet. 2; nu l. br.) (lidt efter lidt) miste kræfterne ell. sundheden som følge af mangel paa legemlige fornødenheder (mad og (spec.) drikke) ell. som følge af sygdom, vanrøgt olgn.; jorsmægte; vansmægte; ogs.: befinde sig i en mathedstilstand, lide nød som følge af sult osv. *Moth.S527*. Smægte af Tørst, af Hunger. *vAph.(1764)*. Da jeg havde smagtet omtrent en halv Time allene i dette Fængsel, kom Fruen i Huset ind, og bragte mig Middagsmad. *Bagges.NK.160*. *En Løve smægter for sit Rov den naaer, | Dens Gane tørres naar dens Bytte noler. *PalM.AdamH.III.160*. jeg smægter som i en Ørk ved en Sammenkomst . . . hvor der ikke er Spor af Begejstring. *Schand.TF.II.57*. *Saa dukked jeg mig i den daarende Vin, — | den stillede min Tørst for en Stund, | men Trøsten var ikke ægte, | jeg vaagned med smægtende Mund. *Rose.Bygevejr.(1892).136*. || † smægtes i sa. 20
bet. *Jeg smægtes udaf Tørst. *Holb.Metam.9*. || smægte hen, (jf. hensmægte) d. s. (snylterne) leve . . . af Fidnettet i Kaalormen, hvilket ei er dødeligt for denne, men hvorved den kun smægter hen. *Hauch.(Hjort.B.I.238)*. || i videre anv., om jord, der lider under stærk tørke. Troperegn er som Balsam paa den smægtende Jord. *Freuchen.(Pol.¹⁴11940.II.sp.3)*.

2) (jf. bet. 1) ⊕ lide under trykkende ydre forhold, spec.: mangel paa frihed, ell. under sorger, sjælekvaler olgn., spec.: (utilfredsstillet) længsel, saa at ens aandelige kræfter (mod, energi osv.) lidt efter lidt svinder hen; vansmægte; nysyngne; (næsten) hentæres. (ofte m. overgang til bet. 3). Her smægter hun i tretten . . . Aar, behandlet som Fange. *Engelst.Phil.6*. *Heller drukne | Brat i en lystig Storm, end smægte svagt, | Og døe af Krænkelser en langsom Sot. *Oehl.IX.188*. han smægtede sin øvrige Levetid i et underjordisk Fængsel. *Winth.VIII.100*. *Drachm.M.172*. det eneste, der holdt deres smægtende Livsaander oppe, var en unættelig Nysgerighed. *Leop.GH.70*. jf.: *En Giest? Jeg smægter af Nysgerighed. *Oehl.IX.36*. smægte for nogen, (l. br.) lide nød, sjælekvaler for en andens skyld. Mangen paa-staaer at sukke, at smægte . . . at lide for mig. *Rahb.TiIsk.1795.781*. D&H. jf. hensmægte: Romantikerne bygger ikke paa Savnet alene, men paa dets Tilfredsstillelse; de smægter hen . . . i Længsel efter den blaa Blomst. *Brandes.IV.393*.

3) (jf. bet. 2) ⊕ være opfyldt af inderlig længsel efter noget, man savner, ønsker sig; længes stærkt og inderligt efter noget; især i forb. m. præp. efter. smægtende efter en varm Kakelovn og et Fad varm Grød. *Blich.(1920).XIV.217*. midt i den stærke Sommerhede, hvori Planteverdenen smægter efter Regn. *Hauch.MjU.215*. *efter Frihed smægter hun usigelig. *PalM.AdamH.I.193*. en sygelig Smægten efter at leve med hende

i hendes Minder. *JPJac.I.187*. || (især poet.) part. smægtende brugt som adj.: opfyldt, betaget af inderlig (elskovs)længsel, (utilfredsstillet) attraa, kærlighed, ømhed olgn. ifald det Fortrin, at grøde ikke var et smægtende Blondiner forbeholdet. *Ev.(1914).IV.51*. en smægtende Hyrde. *Kierk.VI.53*. *ved denne Blomsterkost . . . | Saa ganske smægtende man bli'er til Mode. *PalM.III.54*. Kalven . . . vendte Øjnene smægtende . . . efter hende. *HansPovls.HF.134*.

4) (udviklet af bet. 3; især poet.) give udtryk for inderlig længsel, spec.: kærlighedslængsel, ell. for ømme, kærlige følelser, især: paa en overfølsom maade; vise sin længsel osv. i inderlige, (over)følsomme udtryk (miner, ytringer osv.). *Hvortil denne søde Smægten | Naar du ikke selv er skudt? | Har du da saamegen Glæde | Af at see os sukke, Glut? *Aarestr.SS.V.36*. „Hvor her er sødt,“ smægtede Frøken *P.Esm.I.128*. jf.: (han) studerede med Interesse (de dansendes) Skulderekælven og Lændevræk og Bensemægten. *LBruun.Ringen.(1927).41*. || om blik (øjne). *Lyksalige! — Hvi smægter da dit Øye | Hvad leder Himlens Ven forgiæves om? *Ev.(1914).V.47*. *Hvert Øie saa kiælent hen til mig smægter. *Bagges.ComF.(1807).I.265*. || om toner olgn., hvorved ømme, kærlige følelser udtrykkes. Violinerne smægter sødt. *Jørg.JF.II.66*. *Fra Felen toner en Elskovssang, | som smægter paa Quart og Quint. *JVibe.Slaen.(1927).19*. (sj.) trans.: de Sange, som Refrænsangerne smægter ud over de dansende. *Ekstrabl.¹⁷1935.5.sp.4*. || især i part. smægtende brugt som adj. *send . . . | et smægtende smil til din Ven. *Ev.(1914).V.49*. *Saa kjælen han vil i Stuen gaee | Med evigt smægtende Sukke. *Winth.IV.82*. lægge en smægtende Inderlighed i Foredraget af den gamle Sang. *Pont.LP.VII.18*. jf.: *Dine Skuldres sødt smægtende Hvidhed. *Winth.III.208*. især om blik (øjne): de smægtende Blik, som hun bestandig kaster til det forbudne Træ. *Ev.(1914).I.235*. *O hvilken deilig Pige der gik. | Hvilken tryllende Væxt! Hvilket smægtende Blik! *Oehl.Digte.(1803).235*. ogs. om lyd (stemme, toner): *(Ingemanns) smægtende (Hostr.Gjenboerne.(1847).57: vexlende) Melodier. *Hostr.Komedier.²I.(1876).44*. D&H. Hans Stemme er en kultiveret, højelig og smægtende Tenor. *Bønnelycke.Sp.255*. Fra en Bule steg en hæs, sød Melodi smægtende og dagsky ind i Færdslens Lyde. *LeckFischer.HM.38*.

Smægtelse, en. (glda. smektels; nu næppe br.) vbs. til smægte; fx. til smægte 1. *Moth.S527*. || (efter ty. verschmachtung) besvimelse. *vAph.Nath.III.538*. sa. *Chym.III.529*. **smægtig**, adj. [smægdi] (fra ty. schmächtig (mnt. smechtig, smachtig), afl. af schmachten (se u. smægte)) 1) (jf. smægte 1) † afkræftet; kraftløs; mal.

Moth.S527. (j.) (udviklet af bet. 1; sj.) tynd; smækker. *Før var jeg fed og rund og prægtig, | Nu er jeg tor og smal og smægtig. *Winth.V43.* Han var meget høj og smægtig som en Dreng, skønt han var op i Tyverne. *Madelung.SH.133. 3)* (poet., sj.) smægtende (se u. smægte 3 og 4). *Med mangt et smægtigt Blik forlod de Løvet, | Som deres brødefulde Glæde vidste. *Aarestr.SS.V73.* den smægtige Aurora. *JPJac.I.29.*

I. Smæk, en. se I. Smække.

II. Smæk, et ell. (*især i bet. 5, nu kun dial.*) en (*j. vAph.(1772).III. Esp.481. og u. Bag-, Eftersmæk*). [smæg] (*sj. i rigsspr. Smik. LollGr.I. se ogs. u. bet. 2).* ft. d. s. (*ænyd.* (en, et) smek *olgn.*, sv. (en, et) smæk, no. (en, et) smekk; *jj. ænyd. smik, no. dial. smikk samt III. Smak; til III. smække; sml. III. smæk*)

1) (*jj. III. smække 1) kort og skarp 20 ell. lidt dump ell. klaskende lyd, især: (mindende om den lyd,) som fremkommer, naar en flad ting slaar haardt mod en anden (lignende) ting; knaldende, klaskende lyd. Moth.S529. Oehl.ND.107. *Ved Kyssets Smæk han Tømmen sønke lod (jf. Smæk-kys). PalM.V83. Hun hørte det lille kendte Smæk, naar Avisen blev sluppet ind gennem Brevkassesprækken. KMich.F.76. Saa tømte han Kaffeoppen og satte den fra sig med et Smæk. KBirkGrønB.SF.184. give et smæk ell. (især) slaa smæk med noget: slaae Smæk med Læberne. VSO. „Slaa Smæk med et Blad . . .“ Bladet lagdes paa Munden . . . Sugedes der nu paa rette Maade, saa brast Bladet med et „Knald“. FrGrundtv.LK. 196. Kusken gav et Smæk med Tungen for at fremskynde Hestene. D&H. LBruun.Ringen.(1927).41. || (nu især dial.) om smæld (1) af ell. med en pisk. Moth.S529. Rask. FynskeBS.54. VSO. Kværnd. i sammenligning: *Alt hvad du taler er, som Smek af Kudske-Svøbe. Anti-Spectator.180. || (sj.) overf.; dels: fynd og klem; smæld (2). i Assessor uden „Kammer“ (er der) i Grunden . . . meget mere Smæk end i Assessor med „Kammer“ (o: kammerassessor). Gerson. Af det daglige Liv.(1870).33. dels i forb. som siger smæk til (nogen ell. noget), som siger sparto til (nogen ell. noget). Oversk.L. 50 343.*

2) (*især dial.*) smækkys. JHSmidth.Ords. 140. Feilb. *jj.*: „Søde Toral“ Et Smik-Smæk paa den søde Toras Kind. ZakNiels. Ki.5.

3) (*jj. III. smække 3) hurtigt ført, ret kraftigt og lydeligt (med et smæk (1) forbundet), haardt slag mod noget; især om slag, der udføres med en flad ting (jz. med haandfladen); haardt, skarpt klask. 3.1) 60 i alalm. *giv mig et Vink med et eneste Smæk paa vor Bagdor. Bages.Danf.I.401. Frøken H. faar (af chefen) et blidt Smæk bagpaa. HRaage. Venustoget i Norden.(1918).69. *jj. bet.**

5: *Vor Juel udi Slagede fick dødelig Smæck (o: blev dræbt af en kugle). Sort.HS.F1r. *Kaptejnen var blef, | for hans Ryg havde faaet et Smæk. *Drachm.UD.261. billedl.*: Heiberg (blev) min Angriber, naturligviis kun i smaa Smæk, jeg var . . . ham ingen værdig Kæmper. *HCAnd.ML.227. jj. bet. 3.2: ligestom at række tungen ud af vinduet og faa et smæk over den, se Tunge. nu især i talem. slaa to fluer med eet smæk, se u. I. Flue 1.1. || faa smæk til, (sj.) faa ram paa. Overs.afHolbLevned.105. 3.2) om slag, smæk (3.1), hvorved der tilsigtes revselse, afstraffelse; rap; slag (I.1.2); nu især (navnlig barnespr.) om afstraffelse af smaabørn, bestaaende i slag (med haanden) paa sædet; ogs. i videre anv., om haard legemlig afstraffelse ell. behandling. (ofte i forb. som faa, give, skulle have smæk), giver denne gode Knekt en halv snees smek paa hans bag af en prygel. *Reenb.Æ.50. (han) gav hende tre Smek paa Rumpen med sit Sverd. Holb.DH.I.612. han gav (hesten) et dygtigt Smæk med Pidsken. Bages.L.II.391. jeg havde fortjent Smæk som en lille uvorn Unge. Nans.JD.184. Sørine rev (barnet) op af Yggen: — „Du skal faa Smæk, hvis du ikke er artig!“ HuldaLütt.DU.265. billedl.: Ingen kan see hvor Rec. vil hen med sin Vandring, med mindre han kun vil hen og pirre mig for at faae Smæk. Grundtv.LSk.14. Schand.O.II.179. 3.3) overf. anv. af bet. 3.1; i forb. med eet smæk, (sj.) med eet; med eet slag (se u. I. Slag 15.3). Hun var med eet smæk blevet ganske sagtmodig. Hjortø. Kr.95.**

4) i forb. faa (ogs. give, have) smæk for skillingen *olgn.*, (oprindelse usikker, maa-ske fra ell. m. lign. bet.-udvikling som holl. smak, smæk, slag, stor mængde, stort kvantum, *jj.*: *Gav' I en lumpen Sølv-Skee vek, | I vilde derfor have Smek | I tre til fire Dage, | Og æde Brud og Brudgom ud. *Wadsk. BrudeverstilJoh.Krag.(1743).A4r; ell. mulig m. omtydning af en ældre talem. (til bet. 3.2), der foreligger i oldn. (Prymskviða) hón skell of hlaut fyr skillinga, hun fik slag i st. f. penge, isl. fá skell fyrir skildingana, faa prygl i penges sted, *jj.*: *Ja, Smæk for Skillingen i Nord, | Det er den gamle Regning, | Det Tossegreven fik af Tor. Grundtv.PS.VII. 52. || dagl., ofte spøg.) faa (henholdsvis: give ell. have, skaffe sig) meget, rigeligt, alt, hvad man kan forlange (ell. næsten endnu mere) af udbytte, varer, morskab osv. (i forhold til udgifterne, prisen, ogs. uegl.: for sit besvær osv.); faa (osv.) meget for pengene. Mand har Smæk for Skillingen, da Skue-Spillet varer til ofver 10, som er formeget paa engang. *Klevenf.RJ.171. Siig mig, Olivia! har Spaakonon givet Dig Smæk for Din Skillig? Blich.(1920).IX.56. (et tysk operaselskab) gav, som man siger, Smæk for Skillingen, paa een Aften Flotows:**

„Stradella“ og Webers „Der Freischütz“. *HCAnd.ML.396. Mau.II.278.* Man vil gjerne have smæk for sin skilling. *Krist.Ordspr.288. Elkjær.HF.104.*

5) (jf. Bag- (2), Eftersmæk samt III. Rap 2.2) overf. anv. af bet. 3, om ulykkelig, ubehagelig ell. skadelig hændelse, der (pludselig) rammer nogen ell. noget og fremkalder en (varig, afgørende) forringelse ell. svækkelse; slag (I.6.1); stød; ogs. om den derved opstaaede skade, forringelse osv.; knæk; tab. (ofte i forb. faa et smæk). *Moth.S529.* Førend den strænge Vinter 1788—89 vare (vildvænderne) i hele Danmark i mængfold større Overflodighed; men det Smæk, de den Gang fik, have de endnu ikke forvundet. *Blich.(1920).XVIII.107.* (unge piger) kan let faae et Smæk (o: ved ulykkelig kærlighed), som de aldrig forvinde. *Hostr.S.5sc.* *om ham jeg véd kun, at han fik sit Smæk (o: faldt i krigen) | i Moldau. *Drachm.DJ.II.23.* || spec. (og især) om større, føleligt økonomisk tab; lussing (2). *Holb.Ligbeg.3sc.* *efter dette Smæk | Har jeg ei længer til at leve Raad. *Oehl.I.141.* Priser paa Hornqvæg ere noget mere ustadige; og en pludselig uforudseelig Dalen medfører for mange et alt for føleligt Smæk. *Blich.(1920).XXII.225.* En anden (o: jeg) faar nok ogsaa sit Smæk, for hvordan skal En faa sine Penge ind, naar Folk ikke har noget at betale med? *Kirk.D.9.* || (l. br.) om (pludseligt) sygdomsanfald. jeg har dog faaet et Smæk imorges, af det aabne Viindue. Nu trækker det mig saa underlig i Ryggen. *FrHolst.Revuen.(1880).15.* Gutten . . har faaet et lille Smæk af sin gamle Skade. *Pont.FL.281.*

6) (m. h. t. bet.-udviklingen sml. fz. Slag (I.12-13); til dels foreligger vel sammenfald med I. Smæk (se u. I. Smække); nu kun dial.) om ting, (del af) redskab, hvormed der kan udføres et smæk (1, 3), ell. som kan slaas op og ned. **6.1)** piskesmæld (2); smække (I.1.1); smæld (5). *Kværnd. 6.2)* (jf. Hage-, Pandesmæk u. Hage-, Pandesmække) om (del af) beklædningsgenstand. *Rask.Fynske BS.54.* || om smække paa bukser; *Kværnd.* || om dele af en hue, der kan slaas ned foran over panden ell. bagtil over nakken. *Cit.1815.(FynskHjemstavn.1939.157)* jf.: Pande Smækket (paa de laadne huer) var et lidet skygge som paa en Kaskiette. *Cit.1815.(smst.).* || om smække paa bukser; bukseklap. *UjF.(fynsk). 6.3)* om del af redskab olgn. || ryg paa stol ell. bænk; smække (I.2.4). *Mesnard.Jordemoder-Skole.(overs.1749).185.* Denda Tartuffe. *148.* *Rask.Fynske BS.54.* || om bræt, der danner for- ell. bagstykket i kasselignende indretning; spec. (jf. I. Smække 2.1) om vognsmække. *Kværnd. jf.:* (barnet) tog . . fat i Bagsmækket (o: af sin seng) og hævdede sig (op). *VilhRasm. BU.54.*

III. smæk, interj. [smæg] gengivelse af

den lyd, der fremkommer, naar noget smækker ell. smækkes (i). *Smekl slog vor Mameselle Doren i KbhAftenp.1784.Nr.30.3.sp.1.* *Pol. 1/1940.4.sp.3.*

Smæk-, i ssg. (jf. Smække-) **1)** til I. Smæk ell. II. Smæk 6.2, se Smæk-bukser, -forklæde, -lomme || til II. Smæk 6.1, se Smæksvøbe (u. Smækkesvøbe). **2)** til II. Smæk 1 ell. (jf. bet. 3) III. smække 1, se Smæk-blomst, -kys, -laas, jf. -dør, -tøffel. **3)** (jf. bet. 2) til III. smække, m. rent forstærkende bet. (jf. smækkende u. III. smække 6 samt Knag- 2, Knald- 2, skrup- 2, smæld- ofl.) og ofte udtalt med lige stærkt tryk paa begge led; af mere tilfældige (især jarg.) ssg. anføres: smæk forsulten. *Bønnellycke.Sp.69.* Han er lidt overspændt . . Og saa er han smækner vøs. *sa.Lt.346.* smækvilde indianere i Ecuadór. *KDahlerup.Mandfolk.(1934).259.* **-bedøvet**, part. adj. (jf. smæk- 3; sml. bedøve 1.2 slutn.; jarg., spøg.) d. s. s. -fuld 2. „Han kan ikke gaa hjem . . han er døddrukken.“ „Smækbedøvet.“ *JVJens.D.203.* *LindskovHans.NH.13.* **-blomst**, en. (jf. Smæk- 2; dial.) ♀ plante af nellikefamilien (hvis blæreformet oppustede bøger kan bryde med et lille knald); *Silene inflata Sm.* (jf. I. Smække 3, I. Smælde 2, Smældeblomst, -urt). *VSO.VI.541.* *JTusch.226.* **-bukser**, pl. (jf. Smæk- 1; især dial.) (mandfolke) bukser med smæk; klap-, smækkebukser. Klappen paa hans Smækbukser hang ham helt ned paa Knæerne. *AndNz.DM.II.127.* *UjF.* **-druken**, part. adj. (jf. smæk- 3; jarg., sj.) d. s. s. -bedøvet, -fuld 2. da han kom ravende hjem midt paa Natten, var han smækdrunken. *CHans.S.267.* **-dør**, en. (til III. smække 1 ell. dannet til Smæklaas) dør med smæklaas. *Esm.III.116.* jf.: Smækdørsnøgle. *KLars.MII.249.* **-fed**, adj. (sv. smækfet; til smæk- 3; jf. -fede; dagl.) meget fed; ogs.: med slapt, hængende kød; lasket (jf. smask-, smældfed). *Moth.S529.* „Enhver, som seer hans Ansigt, kan see han har Svindsoet“ — „Ja, ifald at blive smæk feed er et Kienstedegn derpaa.“ *Skuesp.X.6.* *som et lydlost Lyn | en smækfed Gaas han (o: ræven) snapper sig. *Rich.I.50.* *KLars.UR.96.* *Feib. UjF.* **-fede**, v. (dannet til -fed; sj.) gøre smækfed, hans gode Sværd, vant . . at smækfede Rævne med Menneskekøjed, maa nu . . sidde og kukkelure i Skeden. *Bredahl. IV.12.* **-filleke** ell. **-fillike**, en. [smæg-¹fil'ægø, smæg¹fil'igø] (nu næppe br. **-fil-leken**, **-filliken**). *Moth.S529.* *Cit.ca.1700.* (Thot4^o1525.263). *KomGrønneq.I.288.* *Bagges.Ep.179.* **-filken**. *KomGrønneq.III.345.* *Skuesp.X.273.* **-filke**. *VSO.II.74.* *fl. -r.* (I. led vel egl. til II. Smæk ell. III. smække, men m. uklar bet.-udvikling, maaske af lign. art som det nyere Slagpige; jf. ogs. smæk- 3, smække sig, smækkende (u. III. smække 5-6) samt I. Smækker 1 og II. Smække; mulig foreligger omdannelse af stammen i ænyd. sme-

ge, kærtegne, smigre, smig, smiger, no. smeik, smek, smiger, kærtegn, kys, sv. smek, mt. smeken, smigre, ty. schmeichen, ff. † Smig- og Smillefil(le)ke hos Moth.S537f. (til ænyd. smig, smiger, og smille, indsmigrende kvinde); 2. led er besl. m. I. Filke og de der nævnte ord; jf. Snipfillike; nu især dial.) letfærdig, løsagtig kvinde; skøge; tøjte; undertiden i al alm. som nedsæt. betegnelse for ell. skældsord til en kvinde. tag kuns denne Smæk-Filleken og lad Jer Vie til hænde; Heele Byen skal vide jer Tack derfor, for i kommer ved Hænde i Svogerskab med heele Byen. *Kom Grønneq.I.288.* Jeg (∴ en politimester) vil især gjøre mig Umage for at komme paa Spor efter de paa egen Haand residerende Smækfilliker; og straffe baade dem og deres Verter. *Politiøvennen.1798/99.93. Grundtv. Saxo.III.54.* *Vel er jeg ei saa stram, som disse knibske | Smækfilliker, man seer i vore Dage | At trippe om paa Gaderne. *Bredahl. VI.92. AGnudtzm.G.3. MDL.(sjæll.). Kværnd. UjF.(Fyn,Jylland).* **-forkert**, adj. (jf. smæk- 3; jarg.) i høj grad forkert, urigtig. *Droskechaufføren.²⁰/s1934.12.sp.1.* **-forklæde**, et. (jf. Smæk- 1) forklæde med smæk; smækkeforklæde. Over sin nye Kjole havde hun taget et skinnende hvidt Smækforklæde. *KLars.GV97. ORung.VS.71.* **-fornærmet**, part. adj. (jf. smæk- 3; dagl.) i høj grad fornærmet. hun (blev) smækfornærmet og bortkastede derved frivillig sit bedste Vaaben, den varme og indsmigrende Venlighed. *Rützeb. VedHokserFjord. (1902). 145.* smæk fornærmet. *And.Nx.U.120. Tom.Krist. LA.28.* **-fuld**, adj. (sv. smäckfull, jf. no. smikkfull; til smæk- 3; dagl., jarg.) 1) (jf. fyldt) i høj grad fuld; helt fyldt, optaget, besat olgn. Karret . . var smækfuldt af stærk Drik. *Grundtv.Snorre.I.16.* Pave-Kirken . . var ved Sværd-Omvendelser og Maskindaab blevet smækfuld af Vantro og Ugudelighed. *sa. HV.III.225.* Quito er smækfuld af Indianere. *E.Kornerup.Ecuador. (1919).66. Esp.481. Feilb. 2)* (jf. fuld 8) meget beruset; smækbedøvet, -drukket. *KLars.KV32.* Se at faa ham hjem . . Han er jo smækfuld. *PDrachm.K.256. Kværnd.* **-fyldt**, part. adj. (jf. smæk- 3; talespr.) d. s. s. -fuld 1. Smækfyldt var der vel i hans Kirke? *KMunk. I.Brændingen.(1929).42. A.Andreasen.DN.112.* **-hed**, adj. (til smæk- 3; sml. -varm; kog., l. br.) i høj grad hed; stegende hed. en smækhed Ovn. *Const.Kogeb.82.*

I. Smække, en, \surd et (se u. I. Bagsmække). [ismæge] (ogs. (især i bet. 2) Smæk [smæg] i bet. 1.1: jf. UjF. i bet. 1.3: *Prahl. ST.III.54.* i bet. 2.1: jf. *OrdbS.(sjæll.)* og u. Bag- (1), Forsmække, i bet. 2.2: *JJuel.93. vAph.(1759).425. Drachm.VT.309. JVJens.J. 50 52. AarbKbhAmt.1930.56. Varehus.1935.54. jf. Feilb. OrdbS.(sjæll.)* og u. Bryst-, Bukse-, Hage- (2-3), Pande-, Savlesmække. i bet. 2.4, se u. I. Bagsmække 2 || formerné Smække og

Smæk, der falder sammen i best. f. og ft., bruges ofte i flæng, dog synes Smæk almindeligere i dial. og dagl. sprog end Smække). ft. -r. (ænyd. (i ssg.) smække, jf. sv. smäck og no. smikka; til III. smække)

1) (del af) redskab olgn., hvormed man kan frembringe et knald ell. udføre et slag. 1.1) (jf. III. smække 1 og II. Smæk 6.1; dial.) de optrævede, flossede traade, der anbringes i enden af piskesnerten til forstærkning af knaldet; smæld (5); ogs. om piskesnert. Hestenes Sko blev efterste og nye Smækker flettede i Piskene. *ZakNiels.GV.164. Skovroy.LM.43. Feilb. UjF. 1.2)* (jf. III. smække 1; nu næppe br.) legetøj af sammenlagt papir olgn., som ved at bevæges rask gennem luften lader sig aabne med et knald (jf. u. I. Smælde 1). *Moth. S530. 1.3)* (jf. III. smække 3) redskab til at slaa med. Disse Signaler (∴ under jagt paa marsvin) gives . . f. Ex. ved . . visse Slag i Vandet med (styrmandens) Marsviins Smække. *Handels-ogIndustrie-Trd.1835.41. || spec. (jf. III. smække 3.3; nu l. br.) af fluesmække. Moth.S530. Pram.(Røber.II. 36).* jeg . . løkkede Fluen til mig og slog saa det nævise Kræ med min Smække. *Bredahl. III.159. CEw.Æ.VIII.53. talem.:* slaa to fluer med een smække, se u. I. Flue 1.1.

2) (jf. III. smække 4.1) om genstand, (del af) redskab, klædningsstykke, der kan slaas op og ned olgn. 2.1) (jf. u. II. Smæk 6.3; især jagl.) (bevægeligt, aftageligt) bræt, som udgør den bageste del („bagsmækken“) ell. (sjældnere) den forreste del („fornsmækken“) af vognfadingen; vognsmække. *han gik bag Vognen at binde Smækken fast. *Winth. VI.263. FrGrundtv.LK.22.* Bøndernes Vogne skulde . . have indbrændt et Mærke for Kontrollens Skyld paa Siden eller Smækken. *AarbKbhAmt.1926.60. 2.2)* (jf. Brød-, Pande-smække) om (del af) beklædningsgenstand olgn. Præsten hafde . . en sædvaanlig gangekiortel paa med en smæk for need, omtrænt som dend, vore Præster bruger i Danne-mærck under deris vingekiorteler. *JJuel.93. || (jf. Brystsmække slutn. og u. II. Smæk 6.2) den (til forklædebølet jatsyede) øverste del af forklædet, som dækker brystet.* Madame H. (stod) med sit sneehvide Kjøkkenforklæde med den brede Smække fæstet op paa Skulderne . . og med en stor Slev i Haanden. *Winth.VIII.267.* Jergine, i en Opvartningspiges lykkelige Skikkelse, hvidt Forklæde til Foden og med Smæk. *JVJens. J.52. || (foræld.) trekantet indsats foran i en damekjoles udskæring; brystdug. Moth.S530. Holb.Bars.II.3.* de have sorte Smækker med Guld og Sølv paa, og Skiørter, som begynde med Armhullerne. *Bagges.DVIX.383. VSO. Sal.*VI.379. jf.:* *Plutarchus . . siger: at der inden Qvinde-Smække | Kand ofte stikke et og andet mandigt Bryst. *Graah.PT.II.203.* || (dial.) om kravebryst. *UjF. || (jf. For-smække 2 og u. II. Smæk 6.2 samt Smæk-*

bukser; især dial.) om det firkantede stykke (foran) paa (mandfolke)bukser, der er til at slaa (knappe) ned; bukseklap; bukse smække. vAph.(1759).425. VSO. Klappen paa hans Smækbukser hang ham helt ned paa Knæerne, han gik og gravede inden for Smækken med den ene Haand.And.Nz.DM.II.127. AarbKbh.Amt.1930.56. Esp.314. Feilb. UfF. || mindre tøjstykke, som bindes om halsen paa (smaa)børn for at beskytte klæderne, dels mod smad og drikke, der spildes under maaltidet, dels (jf. Savlesmække) mod savl; hagesmække. Moth.S530. MO. (fruen) bandt Smækken lidt fastere om Halsen paa sin yngste. Bang.SG.97. || (bornh.) skygge paa en hue ell. kasket. Esp.314. BornhHaandEr. 145. 2.3) (nu ikke i rigsspr.) lukkeredskab paa dør, port oln.; skodde (I.1); slaa (I.2.1). Moth.S530. *Døren er forvared, | Med Smæk, med Laas, med Baand, med Pind. Tychon.Vers.294. *Beleilig Tid (hun) saae, | For lukte Dør at liste Smække. Nord Brun.D.46. VSO.(jy.). 2.4) (jf. u. II. Smæk 6.s) † ryg paa stol, bænk oln.; se I. Bagsmække 2.

3) (jf. III. smække 1 (og 4); dial.) ♀ navn paa forsk. planter, især: saadanne, hvis frø slynges ud med et lille knald (jf. Busmække); fx. (jf. Smækblomst oft.) om blåresmælde, Silene inflata Sm. (JTusch.226).

II. Smække, en. se II. Smække.

III. smække, v. [ʃsmæɡə] Høysg.AG.94. (dial. smikke. MDL.524. LollGr.1. jf. Feilb.). præf. -ede ell. (nu gløds., spøg. ell. dial.) smæk [smag] (Moth.S529. JRPauli.JM.28. Høysg.AG.94. Oehl.Digtn.I.162. HCAnd.H.50. Wied.Faareper.(1905).21. Gravl.EB.85. ORung.SS.81. Brenderup.§189. LollGr.67. jf. Esp.481. Feilb. og Høysg.AG.94. SBloch. Sprogl.220. UnivBl.I.392) ell. (dial.) smakte (jf. Esp.481. Thorsen.111) ell. (dial.) smækte (UfF.); part. -et ell. (spøg. ell. dial.) smukket [ʃsmogəl] (Moth.S529. B.T.¹⁴/1935.20. sp.4. LollGr.67. jf. Esp.481 og OrdB.S. hertil som fk. (dial.) smukken. Moth.S529. F.Dyrhund.Uds.50. Brenderup.§189.1. jf. Feilb. ogs. efter have: Rask.FynskeBS.54. Wied.Faareper.(1905).21. Kværnd.) ell. (dial.) smækt (jf. Esp.481. Thorsen.111) ell. (dial.) smækt (jf.: *med usmækt Øre. Bagges.Danf.1816. II.185). vbs. jf. II. Smæk, Smækkerl. (ænyd. smække (præt. smæk og smækkede; jf. DGrammat.II.203.III.183), sv. smäcka; besl. m. sv. (†) smieka, no. dial. smikka, ty. dial. schmicken og m. III. smække, jf. ogs. sv. smocka, prygle; vistnok egl. lydord; jf. III. smæk, I. Smække, I. Smækker)

1) give en kortvarig, skarp ell. lidt dump ell. klaskende lyd, et smæk (II.1); knalde, klaske oln. I.1) i al alm. Moth.S529. *Her kan vi sidde bag Bogen i Ro, | Favnes og kysnes i Vaarens Gemak. | Hys hys! tys tyst! | Ingen har hørt, hvor det smæk.Oehl.Digtn.I.162. Snart er (kysset)

smækkende, snart hvislende, snart klaskende. Kterk.I.384. der (lod) nogle mærkelige Knald paa Ruderne . . Det smækkede og knaldede og trommede. AnnaBloch.FraenandenTid.(1930).30. Døren blev lukket. Nøglen smækkede. ErlKrist.DH.206. i talem., se u. II. Kusk 1.1. || (jf. u. bet. 2; nu næppe br.) i forb. m. adv., om skydevaaben, der affyres. Smække løs, som Skydegevær.vAph.(1764). 624. Bøssen smæk uforvarende af.VSO.I. 107. || smække over, (l. br.) knække over, springe med et smæk. Brister denne Kætting, vil den tyndere Wire aabenbart smække over som en Sytraad.AchtonFris.AJ.154. || i forb. saa det smækker (efter). Helt. Poet.29. *han mig kyskede den Kumpen, saa det smæk.Wadsk.112. *Jeg saae dem jo kyskes | Saa . . hoit, at det smæk.Wimth. NDigtn.23. VSO.III.K396. Mau.I.582. || (l. br.) uegl.: være virkningsfuld; især (jf. bet. 3): føles haardt; gøre ondt; ramme. De to Damer . . turnerer . . hinanden en Serie Spydigheder, der smækker.StSprO.Nr.182. 64. i talem.: Tak, for det smæk, sagde Kjørlingen!HCAnd.H.50. || (jf. bet. 1.2; l. br.) i udr. for bevægelse, som er forbundet med (en række af) klappende ell. klaskende lyd; ogs. uden tydelig forestilling om lyd. Birkedommeren gik videre . . Hurtigere og hurtigere smækkede de smalle Fødder frem. Rørd.LB.13. en skovdue der opskramt smækker afsted.JoakSkovgaard.(KunstmusA.1920. 18). Ekspresen smæk over Stellerne i festlige Rytmer.FrNygaard.(Pol.¹⁰/1921.9.sp.1). jf.: Hun smæk hen over Marken.Kværnd. jf. Feilb. 1.2) (jf. bet. 1.1 slutn.; dagl.) især om ting: (bevæges med hurtighed og kraft hen imod) slaa haardt og tydeligt, med et smæk (II.1), mod noget; knalde. Ormen gabede over Oksehovedet, og Krogen huggede ind i Gummen; men da den fornam det, veltede den sig saa, at begge Thors Knover smæk mod Borde.Grundtv.Udv.I.321. samtidig hørtes en Slaa smække for Husets Bagdør. JJPJac.I.233. *Da smældet et Skud, han faldt, | hårdt smæk mod Jorden hans Pande. Rørd.GK.115. || især om dør, port, vindue, lem, laag oln., der lukkes haardt i; dels om det enkelte slag (jf. smække i ndf.), dels (ofte i forb. staa og smække) om gentagne slag af dør osv., der bevæges af vinden oln. *Tre Gange smæk Chatollet.Blich.(1920).V165. Vinduet til Gaarden stod paa vid Gab og smækkede i Blæsten.LeckFischer.KM.26. hun hørte en Dør smække.ErlKrist.DH.34. || i forb. m. adv. med et afbrudt Smæld smækkede (projektilet) ned oppe paa Bakkens Top. Rist.ER.143. Han saae ganske tydelig den spinkle, krøltoppedede Theolog lade sine Stumpfinger smække op og ned paa Fløitens Sølvnapper.Gjel.R.17. ved en for tidlig udført Manøvre har (vognstyreren) faaet (sporstungen) til at „smække over“ (: flytte sig med et smæk, pludselig).Pol.¹⁷/1936.5.sp.I.

om. fartøj, der kæntrer: *dør smak Skuden om paa Siden klods. *Drachm.DJ.I.121.* *Søen brød, | Jollen smak over; de laa og flød | En Stund i Vandet. *sa.SH.63.* om dør, vindue, lukkemekanisme *olgn.*, især i forb. smække i ell. til (*VSO.*) Klappen smækkede i af sig selv. *VSO.* *Porten smak drøgende i. *Drachm.PHK.61.* Haandjærn raslede. Laase smak i. *ORung.SS.81.* Kistelaag knirkede og smak i. *NHedin.HH.65.* smække op, aabne sig pludselig, med kraft ell. støj. Døre smækkede op og i paa første Sal. *Schand.SB.30.* || smække sammen, om ting, dels: folde, lukke sig sammen med et smæk. (en) Hat der kunde smække sammen, saa at den blev bar Puld og Skygge. *HCAnd. (1919).II.258.* (dagl.) i videre anv., om person: pludselig miste kræfter, mod *olgn.*; klappe, knække sammen. da spændingen var udløst, smækkede hun sammen | dels om to (ell. flere) ting: slaa mod hinanden med et smæk. hans hule smækkede sammen | overf. (jf. u. bet. 4.1) om personer: „hun (tog) ham uden at spørge om Penge.“ . . . „Jo, de smak nok sammen!“ *HCAnd.SS.XI.5.*

2) forårsage, at der frembringes et smæk (II.1), knald; knalde; smælde *olgn.*; især i forb. m. præp. med foran betegnelsen for det anvendte redskab. smække med vingerne. *Moth.S529.* Trende Proprietarier kommer ind . . . smeckede med deris Pidsker. *Hobb.IIJ.I.1.* Pigen, som malter, maa ikke smække med Fingrene, naar hun har malket, thi Troidene høre det og giøre Yveret ømt. *Thiele.III.59.* Smæk dog ikke saadan med Døren. *Drachm.UB.262.* Han eftervrængede . . . Rektors blødfede Stemmeklang i Ordene: — „Øh — kjære Natalia!“ og smækkede paa den sidste Stavelse som paa en latinsk Ablativendelse i første Deklination. *Schand.AE.171.* overf.: Vi er stillfærdige Folk, vi Danske, og smækker nødig med Dørene (o: optræder nødig støjende, pralende *olgn.*). *Pol.¹¹10 1940.II.sp.2.* || smække med tungen. *VSO. PWBalle.R.152.205.* (rytteren) smækkede med Tungen (o: for at drive hesten frem). *LKragballe.Minder.(1904).42.* otte spec. som udr. for velbehag ved noget lækkert, velsmagende (især vin). (han) drak og smækkede efter med Tungen. *Goldschn.NSU.NyR.1859.* 50 *II.269.* „Frk. Agerbol“ sagde Würtzen og smækkede med Tungen, „hun er s'gu en spænd Pige.“ *JVJens.D.44.* jf.: Med Kenderens smækkende Velbehag nød han denne Skumrings ejendommelige Løsgtighed. *Bang.HS.373.* || † smække i hænderne, klappe i hænderne. *vAph.(1764).624.* || † smække af, (jf. u. bet. 1.1) affyre (et skydevaaben ell. et skud). *VSO.I.107.*

3) slaa (haardt og kraftigt) til ell. imod noget, ramme noget med et slag, saa at der ved slaget frembringes et smæk; undertiden, i videre anv., uden (udpræget) forestilling om ledsagende lyd. 3.1) (især dagl.) m. h. t. ting.

Smække eller baske paa et Skind. *Høysg.S. 111.* Kancelliraadinden . . smækkede paa et Strygejærn (o: slag paa det med haanden for at mærke, om det var varmt nok). *Boeck.UH. 129.* *Aakj.SD.II.255.* (m. overgang til bet. 4.1; l. br.) rette et slag, stød, puf *olgn.* mod, slaa til noget, saa at det derved færer af sted med stærk fart. istedenfor at gjen tage sit Råb . . smak han Hatten af Hovedet på mig. *Hjort.B.I.66.* (en kugle) ramte min Sidemand . . lige i Ansigtet. Den smak to Tænder ud. *Rørd.BrP.136.* (kriket-spilleren) smak til den første Bold og fik 4 Points i Regnskabet, og han smak til den anden Bold, men ramte den ikke, hvorpaa den smak til Gærdet. *DagNyh.²¹/s1922.8.sp.2.* || *egl.*: fremstille, frembringe ved slag (med hammer *olgn.*); i videre anv., om udførelse af handlinger i en fart (og uden grundighed). han foretrak at smække tre Par (o: stovler) paa én Dag fremfor at arbejde to Dage i Træk. *AndNx.DL.51.* smække en Dom af. *VSO.I.107.* især i forb. smække op: han smækker et maleri op paa et par dage | spec. m. h. t. bygning *olgn.*: opføre i en fart (og uden tilstrækkelig omhu). *PLevin.SG.27* (se u. Skønvirke). det tager ham (o: en eskimo) ikke lang Tid at smække det Hus op, som skal give os Ly for Nattens Kulde og Blæst. *Bangsted.EV.40.* billedl.: (det) skånske Land, hvis Form og Farve Bååth så djærvt smak op. *Rørd.SL.82.* (digteren) har en vis Evne til at smække en Situation op. *FrNygaard. (Kentauro.1934.Nov.14.sp.1).* 3.2) (dagl.) m. h. t. levende væsen: ramme med (et) slag; rette (et) slag mod, især som afstraffelse, revselse; uden nærmere bestemmelse nu især (barnespr.) om afstraffelse af smaabørn: give smæk (II.3.2). *Moth.S529.* *JBaden.OrtÖ.* *En Hund ved Posten stod og drak, | Han bagfra den med Pidsken smak, | Og pidskede alvorlig paa. *Bastian.nr.3.2.* (moderen) var den som smækkede ham mest, da han var ganske lille. *SKoch.UE.132.* Hvis han ikke hører op (med at græde), saa skal jeg smække ham, til han gør det. *TomKrist.SE.63.* skaden smække mig, se II. Skade 4. jf. bet. 4.: Niels Skytte vilde have smækket mig overende (o: skudt mig). *Blich.(1920).X.99.* uden obj.: MO. jeg lavede mig da til og smak efter Drengen. *Schand.F.513.* Kusken smækkede paa Hesten, — og Vognen rumlede afsted. *Pont.F.I.10.* || m. nærmere bestemmelse (præp.-led), hvorved der tilføjes en angivelse af den legemsdel, slaget rammer: Smække et Barn paa Rumpen. *vAph.(1764).624.* *Sin Dronning han uden Øre smak. *Grundtv.Dansk.IV.477.* Jeg lo . . ad ham og smækkede ham over Fingrene. *Schand.F.480.* han havde smækket (gardisten) paa Tuden. *AnkerLars.LivetsUbønhørlighed.(1905).13.* smække (en) en paa kassen, kinden, torsken, paa (ell. under) øret *olgn.* *Schand.F.73.* *Saa smak han mig en paa Kinden. *ZakNiels.LyseDage.(1890).6.*

*han til en Dame chik | forsøgte grov Mimik. | Hun smak ham en paa Kassen. *Mid-delfartVestretblad*. 19/1910.3.sp.1. Saa smak jeg ham et Par paa To'sken! *Pol.* 4/1938. *Sønd.26.sp.2*. || (jf. *ovf. sp.936⁶¹*) m. obj., der betegner slag, stød olgn. smække øretæver. *UjfF.* smække (en) en skalle, se II. Skalle 2. (jarg.) uegl.: De smækker hende sgu nok et Par Aar (o: som straf) for Medskyldighed. *OBang.Byen.* (1924).132. smække en en Bøde. *Bl&T. 3.3* (l. br.) føre et slag mod og derved dræbe; i forb. smække fluer. *Krist. OrdSpr.110.* som navn paa leg: *HjLegeb.75*. || (især jæg.) i videre anv.: skyde paa og derved nedlægge. *Justesen.Haandbog f. Jægere.* (1889).185. jf. *AarbPræstø.1938.58. 3.4* uegl. anv. af bet. 3.1-2, dels i forb. smække om sig med, (sj.) slaa om sig med (se u. III. slaa 20.1). *WAugustinus.MarianeBrammers Fabrik.* (1902).113. dels i forb. smække til,

(især dial.) bekræfte overenskomst, forlig olgn. ved haandslag; især: gaa ind paa, modtage et tilbud; slaa til. naar jeg skal til at fri engang, saa siger jeg kun: Lille Pige! vil I have mig? siger hun ja, saa smækker jeg strax til. *Holb.Vgs.V5. PAHeib.Sk.III.193. Krist.JyF.VII.31.*

4) flytte, bevæge noget rask af sted, fra et sted til et andet, ved kast, skub olgn. 4.1) (jf. bet. 3.1; især dagl.) især m. h. t. ting: med en pludselig, voldsom bevægelse, med kraft ell. paa en rask, skodesløs maade bevæge, drive noget af sted (gennem luften), saa at det med et smæk rammer noget andet, befastes i en ny stilling (jf. opsmække 1) ell. jarer af sted med stærk fart; kaste, slænge, slynge (mod noget); skyde, skubbe olgn. med stor kraft; slaa med voldsomhed. *Just hvor hans Næse Livsens Aande trækker, | En Ladning Snuus den trædske Jomfrue smækker. *Blich.* (1920).V.169. „smække“ Burrer paa hverandre. *FrGrundtv.LK.196.* (hun) smækkede (stege) Panden over Ilden. *AndNz.DM. III.111.* C. smækkede Trumfer i Bordet med voldsomme Lader. *Kirk.D.73.* højre wing H. smækkede en høj Bold ind paa Midten. *Pol.* 1/1940.10.sp.1. han smækkede 20 øre (o: et 20-øres frimærke) paa brevet, for at der skulde være nok paa || m. h. t. klæder, som man hurtigt ell. skodesløst tjerer ell. affører sig. De kommer . . . til at smække en anden Frak om Dem. *Rosenhoff. EnTycho Brahes Dag.* (1850). 25. *D&H.* sku' jeg ta' og smække det jeg har (o: lægge det (overflødige) tøj, jeg har paa). *UjfF.* jf. (m. ændring af konstruktionen): (han) smækker i Frakken og iler ud af Kaféen. *JVJens.* (Pol. 2/1927. *Sønd.3.sp.4*). || m. h. t. bevægelig del af ting, mekanisme olgn. (hun) smæk Rullegardinnet i Vejret. *MLorentzen.FG.53.* (jeg) smækkede . . . Haandjern om hans ene Haandled. *Duelund.N.34.* smække en skodde for ell. fra døren, porten osv., se I. Skodde 1. spec. m. h. t. dør, vindue osv.: lukke med kraft, støj ell. pludselig. (han) satte sig ind

i Vognen og smækkede Døren. *KBirkGrønd. BS.61.* smække ilaas, se Laas 1.2. smække paa vid gab, aabne helt. *Placour.K.6.* jf. u. Gab 2.s. — i videre anv., m. h. t. (dør, møbel osv. med) smække laas ell. lign. laas: laase; aflaa se. (hans) store Kuffert . . . er smækket. *KMich.LM.139.* Yalelaasen er smækket. *JesperEw.PF.28.* jf.: Klæderne (var) smækket inde (o: i et skab). *KMich.LM.43.* || smække af, (sj.) m. h. t. dør: smække; laase. saa lad mig smække Døren af; jeg skal tidlig op i Morgen. *Skuesp.XI.128.* || smække fra, skyde, skubbe noget (især: del af mekanisme) til side, spec.: saa at det ikke mere virker. || smække for, skyde, skubbe noget for som lukke olgn.; slaa for (med kraft, pludselig olgn.). skyderen er smækket for | han havde smækket for, saa jeg ikke kunde komme ind | || smække i, dels m. h. t. dør, vindue olgn. ell. ting (beholder osv.), der er forsynet med et lukke (lem osv.): lukke voldsomt; slaa i med kraft, støj ell. pludselig. *Moth. S529. VSO.* Bagger . . . gik hastig ind i sit inderste Kontor og smak Døren i efter sig. *Goldschm.V375.* Hvorfor smækkede De den Mappe i for? *StLa.M.120.* jf. u. I. Næse 10.2: jeg (skal) smække Døren i for Næsen af Dem. *Skuesp.V126. billedl.:* (det) vil være det samme som at smække Døren i for hele Sagen. *JLange.Breve.209. talem.:* Ikke hos mig, sagde Fotografen og smak Kassen i. *Vogel-Jørg.BO.281.* uden obj.: *ChrBorup.PM. 392.* Han skriver Vægt og Nummer i sin Bog og smækker i. *Fleuron.KO.154.* R. har rejst sig . . . og smækkede i for Radioen. *PDrachm. D.125.* dets (jarg.) m. h. t. mekanisme, fz. bremse: sætte i virksomhed pludselig; slaa haardt i. *Pol.* 1/1939.3.sp.1. || smække op. 1. m. h. t. dør, vindue olgn.: aabne med kraft, støj ell. pludselig. (hun) sprang fra Sengen hen til Lugen, den smak hun op. *HCAnd. (1919).III.276.* *et Vindue hist | og en Gadedør her | smækkes op. *Drachm.PT.141.* Kupé-døren blev i samme Nu smækket op. *KLars. Ci.19.* 2. m. h. t. plakater, opslag olgn.: slaa op i en fart, pludselig. *D&H.* || smække paa, dels: føre noget med kraft hen paa ell. imod noget andet (saa at der frembringes et smæk). jeg smak (telefon) Røret paa. *Soya. AV10.* (ved klinging) tog de leret med hænderne og smak . . . paa. *UjfF.* dels (jarg.): tilføre pludseligt, med kraft olgn.; slaa, sætte til. Intet ser værre ud . . . end at se en Lokomotivfører pludselig lukke Regulatoren, trække Leveren (Styringstangen) næsten helt tilbage til Midten, og saa smække Dampen paa igjen. *Rambusch.L.79.* || smække sammen, folde, lukke, lægge sammen med et smæk; slaa sammen med kraft. (han) smækkede Kikkerten sammen. *Drachm.PV.126.* Skolebørnene . . . smækkede øjeblikkeligt Bøgerne sammen. *Pol.* 1/1938.14.sp.2. overf.; dels (især lidt nedsæt.): samle, forbinde til en helhed; lægge sammen. nussede Reclamhefter smæk-

ket ublidt sammen i et tykt Bind. *JVJens. (Aarbojft. Bogvenner. 1920. 22). dels (især spøg.) om forhold ml. personer:* Idealerne for hende er Jenny Lind og jeg — ja vi to smækkes altid sammen. *HCAnd. BC. II. 152. e. br.* || smække til, *m. h. t. dør, vindue* olgn.: smække i (se ovf.). *VSO. SMich. Dommeren. (1921). 101. (hun)* havde allerede smækket Døren til efter sig. *LeckFischer. Tedora. (1928). 150.* || smække sig (ind ell.) ud, (dagl.) lukke sig (ind ell.) ud ved brug af dørens smæklaas. *NatTid.¹² 1940. 5. sp. 1. 4.2) (ofte uden forestilling om ledsagende lyd; dagl.) m. h. t. (dele af) legemet: slaa (III. 14. 1). (han)* smækkede det ene Ben over det andet. *Rørd. LB. 299. (han)* lænede sig tilbage i den højryggede Kontorstol og smækkede Benene op paa Skrivebordets Mahogni. *Kirk. (Pol.²² 1934. Sønd. 2. sp. 1).* vi havde haabet at kunne skjule (vore brune sko) ved i en Fart at smække Benene ind under et Bord. *smst.¹⁴ 1940. 13. sp. 4. jf. u. Kors 5.1:* smække benene over kors | refl.: de smækkede sig tilbage i Stolene. *Tom Krist. Vi. 182.* Folk smækker sig lige akkurat ud af Bilen over paa Grøftekanten. *BertTid.²⁰ 1934. Sønd. 25. sp. 1.* || om ufrivillig bevægelse. han faldt og smækkede benene i vejret | || (især spøg., vulg. ell. dial.) i udtr. for at tage plads, sætte sig olgn. saa snart Kaffen var serveret, ned til sig selv og smække Enden til Ro og nyde Maden. *AHenningsen. Lekun. (1935). 53. især refl., i forb.* smække sig ned, slaa sig ned. (jeg) smækker mig ned bag Rorkisten med min Dunk. *OscJens. IN. 12. Esp. 481. Kværnd.* || smække sammen, *m. h. t. legemsdele: føre mod hinanden med et smæk. AKohl. MP. III. 321 (se u. II. Klak).* Drengeflokken smækkede Hælene sammen og stod ret. *Søberg. KK. II. 22. jf.: *Een, saasom slet fortabt, hans (o: sine) Hænder sammensmak. LThura. Poet. 187. 4.3) (især jarg. ell. dial.) m. h. t. person: føre, drive et sted hen (med voldsomhed olgn.); jf. kaste i fængsel (u. Fængsel 2):* Sammen med mig indbringes to opsætsige Værnepligtige . . der uden videre smækkes i „Spjældet“. *Vilh. And. FM. 18.* han blev smækket (o: arresteret). *Feilb.* || smække ind, (dial.) sætte i arrest, fængsel. (keltringerne) betragtedes som Udskud og fik en ussel Behandling af Myndighederne, ja, blev smækkede ind i Viborghuset (o: tugthuset) for et godt Ord. *Krist. (Hedebogen. (1909). 49). LindskovHans. NH. 250. Feilb. 4.4) (dagl.) m. h. t. vædske olgn.: hælde, øse med en rask bevægelse; slaa (III. 15. 1). Feilb. BL. 60.* Formen . . fugtes med Vand for bedre at slippe Leret, der . . smækkes ned i den med stor Kraft. *Suenson. B. III. 328. 4.5) (dagl.) overf., i forb.* smække op, gøre større, forhøje, især: pludseligt ell. voldsomt. hensynsløst at smække deres kommunale Skat op. *VortLand.² 1904. 1. sp. 5.*

5) (maaske egl. til bet. 4.2 og anv. med tanke paa personens raske bevægelser (kast med hovedet osv.) som udtryk for overmod olgn.; dagl., især spøg.) refl.: optræde paa en kaad, vigtig, lidt flabelt maade ell. med (overdreven) flothed; lapse sig; flotte sig; ogs.: nyde livet, friheden; more sig. *Ipsen. M. 175.* *lad os da „smække os“ rigtig i dag (o: paa en skovtur), | i morgen er det en anden sag. *Cit. 1886. (OrdbS.).* Min Skoleferie varer lige til den 8. Januar, saa der kunde jo blive god Tid til at smække sig baade i Holme og i Gjedved. *Thorsen. Afh. III. 200.* Saa kunde han sagtens; han var den eneste Skomagerdreng i Byen, som smækkede sig i Overfrakke. *AndNz. FL. 88.* de fine Dansecaféer, hvor Burgojserne smækker sig. *Brodersen. T. S.* || ofte i forb. smække sig med, flotte, lapse sig med ell. (især) vigtig sig, prale med. Det bliver dejligt at være færdig nu om en god Maaned, faa Studenterhuen paa og komme ud og smække sig med den. *JVJens. D. 3.* Begynder Du nu at kjøre op med den Snak . . som jeg har hørt alle de grundtvigske Sognepræster smække sig med i den sidste halve Snes Aar. *JakKnu. G. 242.* || ogs.: (ligge og) hvile, maasøve (uden at være afklædt); (ligge og) dase, drive.

6) (især dial.) part. smækkende i særlig anv. som forstærkende adv. mit Skab er fuldt af fine Klæder, smækkende fuldt! *Lunde. F. 147. Feilb. (u. smækkende og u. smækfed, -vred). UjF.*

Smække-, i ssg. (jf. Smæk-) af I. Smække ell. III. smække. **-bukser, pl.** [I.2.] (l. br.) smækkbukser. *UjF.* **-forklæde,** et. [I.2.] forklæde med smække; smækforklæde. *Pont. F. I. 267.* Den kønne, fyldige Bagerjomfru med hvidt Smækkeforklæde. *Nans. KV. 47.* **-lomme,** en. [I.2.] (l. br.) lomme fæstet paa (bukse)smækken; smækklomme. *Drachm. VT. 20.* **-lyd,** en. [III. 1.1] spec. (fon.): lyd (i buskmandssprog olgn.), der dannes ved en sugebevægelse; klaskelyd. *Jesp. Fon. 358. HolgPed. SN. 125.*

I. Smækker, en. [ismægør] (sj. Smæk-**kert.** i bet. 1. s. d.; i bet. 2 se u. Fluesmækker). flt. -e. (af III. smække) 1) om person (der smækker); jf. Skallesmækker || (nu næppe br. i rigsspr.) om person med raske bevægelser, fyrighed, energi olgn. (jf. III. smække 5-6, jy. det gaar smækkende o: med fart, appel, strygende (Feilb.), olgn.); dels om arbejder, der kan bestille meget (og dog udføre arbejdet godt). *UjF. (jy.)* dels (jarg., sj.) om ung kvinde, pigebarn (jf. u. Smækfillike): „hun er sgu som skabt for et moderne Menneske! Rap i Vendingen, — Fut i Blodet . . Skaal Du lille Smæktert!“ raabte han. *SvLa. HjG. 249.* 2) om redskab; næsten kun (l. br.) om fluesmækker (1). 3) om plante; vist kun i ssg. Busmækker (s. d.); jf. ogs. *JTusch. 226.*

II. smækker, adj. [ismægør] best. f. og flt. smækre; grådbojn. smækkrere, smæk-

rest ell. (nu næppe br.) smækkero (PW Balle.K.9), smækkerst (jf. SBloch.Sprogl. 147.). (sv. smækker, mht. smecker, tynd m. m., oht. smeehar, oeng. smicer, fin (eng. dial. smicker), dest. m. no. dial. smikr, fint og smaat udskaaert arbejde)

1) (nu næppe br.) som lader sig bøje ell. strække uden at knække ell. briste; bøjelig; sej. Moth.S531. hertil (ell. til det. 2.2): Et lille smækkert Spanskrør. Blich.(1920).X.162. jf.: *Naar Vinden gynger paa de smækkre Grene, | Jeg Smækkertbøielige, mindes Dig. Hauch.SD.I.48.

2) (især ☐) som er af forholdsvis ringe udstrækning i bredden (i forhold til længden) paa en saadan maade, at legemet (tingen) virker harmonisk paa beskueren, har de rigtige (normale, passende) proportioner; ogs. om linier, der begrænser et saadant legeme. 2.1) om levende væsen, især menneske(s) legeme, legems- 20 del): af harmonisk, (ret) slank form; undertiden m. bibet. af smidighed olgn. (jf. III. slank 2.1); spec. om livets (tailless) form. Gram.Nucleus.672. Hvilken en Pige skulde vel kunne imodstaae en smækker, net Offi- ceer. Skuesp.VII.135. *Over smækkre Midie bølgede frem | Den fulde Barm.Oehl.XXIV. 100(jf. midiesmækker). *naar du sidder, en gammal Viv . . | Og ejer ej mer dit smækre (PMøll.ES.I.11: smalle) Liv | Og din Jom- 30 frugang.PMøll.I.60. *Med Purpurskjærftet viklet | Omkring den smækkre Taille. Aarestr. SS.Not.II.120. Hun er . . rank og velvoxen, fyldig og smækker. Goldschm.BIS.I.161. *hav- de hun ikke smækre Arme og de klareste Tænder? JVVens.Di.55. Han var højere end Ras og mere smækker. Elkjer.MH.32. smæk- ker om ell. i livet, se Liv 12. lækker og smækker, se lækker 2.2. || i sammenligning. smækker som et rør (*smal var hun, 40 trind, og smækker som et Rør.Oehl.Digtn. I.7), et siv (PalM.II.95; jf. Vogel-Jørg.BO. 174), en vidje (Oehl.ND.123) ell. vidje- gren (Hrz.Svh.25(se u. Liv 12)). 2.2) om (især: rundagtig) ting: smal og (ret) tynd; slank (III.2.2). Smækker Traad.vAph.(1764). *Saa frofast det (☉: taarnt) sig hæver | Alt med sit smækkre Spiir.Oehl.XIX.149. *han sig støttet | Paa en lang og smækker Vaand. Heib.Poet.II.127. *jeg lasked din (☉: gevæ- rets) Sjøl med en smækker Patron.FrNy- gaard.O.85. || ☙ om tovværk olgn. Bardenfl. Som.II.141. smækker Rejsning. Scheller. MarO. en smækker line (☉: med højst 15 mm's omkreds). KSelskSkr.VIII.142. Mil TeknO.298. Drachm.LK.106. Bardenfl.Som. I.283.

☐ Smækker-hed, en. det at være smækker (II.2). Amberg.VSO. Magda, der i en stram sort Ridedragt saa' pragtfuld u 60 i fyldig Smækkerhed.EBrand.UB.237.

Smækkeri, et. fl. -er. (især nedsæt.) vbs. til III. smække; fz. til III. smække 2: Hvor tit skal jeg sige dig, jeg ikke vil have

det Smækkeri (☉: med dørene) her i Huset! Pol.*1940.4.sp.4.

Smækkert, en. se I. Smækker.

Smækkersvøbe, en. (ogs. Smæk- Moth.S529). (ænyd. smæk(ke)svøbe; 1. led til I. Smække 1.1 (II. Smæk 6.1) ell. til III. smække 1; nu næppe br.) lang pisk med smæld. LTid.1728.566. Rhode.Laalf.*I.497.

Smæk-kys, et. [II.1] (jf. Smæk-, Smældkys; dagl.) kraftigt, lydeligt kys; smæk (II.2). han gav sin Kone et Smækkys. Ing. LB.I.10. (han) trykkede et forsvarligt Smæk- kys paa hendes Læber.JPJac.I.232. Pont.F. I.39. -laas, en. (til II. Smæk 1 ell. III. smække 1) en art sikkerhedslaas, hvor riglen af sig selv springer frem, naar døren, laaget osv. lukkes i. Ing.EF.VI.27. Næppe havde (hun) skudt Smæklaasen fra, for Døren blev skudt kraftig ind.Schand.SF.122. Haand- koffert . . 2 Smæklaase ved Enderne, 1 Nøglelaas paa Midten.PolitiE.Kosterbl.*; 1925.4.sp.1. uegl.: de (vilde) allesammen sætte Smæklaas for Trines røde Munds Kaadhed.Bregend.HB.124. -lomme, en. [II.6.2] (l. br.) d. s. s. Smækkelomme. Born- holmsTidende.*1927.3.sp.5. -svøbe, en. se Smækkesvøbe. -tøffel, en. (jf. ty. klapp- pantoffel; nu næppe br.) tøffel, der smækker ell. klaprer under gangen (jf. Feilb.III. 411a*E); spec. om tøffel med en klap, der fra 30 taaen gik højt op paa vristen, saa at den under gangen blev bøjet ned mod taaen og smækkede tilbage mod vristen. Skomageren havde maat- tet lægge det grønne Skjødskind, Smæk- tofferne og Piben.Baud.G.156. NatTid.*; 1910.M.Till.I.sp.4. -varm, adj. (jf. smæk- 3; kog., l. br.) d. s. s. -hed. Const.Kogeb.6.4. -vred, adj. (jf. smæk- 3; talespr.) i høj grad vred; forbitret. han var sendt til Rost- gaard for at begjære Dokumenterne, men maatte gaa forgjæves og blev smækvred. Langebek.(NorskHist.Tidsskr.II.(1872).306). Oehl.XIV.320. han blev smækvred over, at de . . vilde spille Giæk med ham.Grundtv. Sazo.II.308. Jeg blev smæk vred paa ham. POBronst.B.26. JVVens.EE.47.

Smæld, et. [smæl'] flt. d. s. (sv. småll, no. smell, isl. smellur; til II. smælde; jf. I. Smæld)

1) (ganske) kort og (især) haard, skarp lyd, frembragt ved et kraftigt slag (især: af noget haardt mod noget andet haardt), ved kraftige slag i luften af piskesner, flag, sejl olgn. ell. ved skydning (med gevær ell. pistol), sprængning olgn.; skarpt knald ell. smæk. Moth.S531. JBaden.OrtO. *Vort Ore om- summes af . . Pidskenes Smæld.Meisinger.B. 16. *Som gamle Kudske med Skrald og Smæld, | Jeg faaer at noies med Skin af Held.Grundtv.Krøn.*52(jf. u. II. Kusk 1.1). Bobler . . der brast med korte, høje Smæld. Schand.BS.230. Han horte inde fra Skoven et dumpt Smæld af et Skud.Drachm.T.228. Møllevingerne, hvis mægtige støtte Susen,

med Smæld af Seildug og Hvin af Vinden, kom ned ovenfra. *Gjel.M.223.* (han) trækker Døren til bag sig, saa Laasens Smæld fylder den lyse Trappgang med et højt Gjald. *Stuck.FO.71.* 12 Ederfuglehanner letter med Smæld fra Stranden. *AchtonFriis.DØ.II.94.* || (nu næppe br.) om tordenskrald. *vAph.* (1764). || i forb. slaa smæld. *hans friske Mund | Slog Smæld i Lindetræets Blad. *Bødt.157.* Tungen slog formelig Smæld, saaledes udtalte hun Bogstavet L. *Tolderf.F. III.153.* R. slog Smæld med Tungen. *Seiberg. KK.II.73.*

2) (jf. II. smælde 4.2) *overf. anv. af bet. 1, m. h. t. (udførelsen af en) handling: fart; styrke; sikkerhed; fynd; stærk virkning; effekt.* der er i Figurens Bevægelse et Smæld og en Aplomb . . som man kun sjældent skal finde Mage til. *J.Lange.MF.52.* Narren anstrenger sig — men uden „Baggrund“; han er vant til at have Publikum med sig og stoler derpaa; men hans Løjer mangler iaaften „Smældet“. *Drachm.F.II.219.* (Oscar Wilde) blev søgt i Selskabsverdenen som en vittig Paradoxmager, der kunde forme sine Morsomheder med sikkert Smæld. *NMøll.VLitt.III.637.* jf.: det er jo Fandens, at man (: en repræsentant) skal kravle rundt i alle Landdistrikterne, der havde været mere Smæld over Byerne. *AaseHans. Vr.149.*

3) (jf. II. smælde 3; nu næppe br.) *vigtig begivenhed ell. stort, flot og lystigt gilde; knald; „slag“* (se u. I. Slag 5.2). *Hun havde videre ved Cabinettet luttet | Sig til Terminen, naar mand Smældet (: brylluppet) har besluttet. *Wadsk.10.*

4) til II. smælde 6; i forb. skæld og smæld, se u. IV. Skæld.

5) (jf. II. Smæk 6.1, I. Smække 1.1) *optrævlede traade, der anbringes i enden af piskesnerten til forstærkning af knaldet; piskesmæld (2); ogs. om piskesnert (Ujf.). HC And.SS.VIII.198. Kierk.XII.390* (se smælde sp.945*). *Aarb.Frborg.1940.52.* om den yderste del af en ridepisk: *Drachm.SH.156.*

smæld-, i ssg. [smæl-] især af II. smælde; undertiden m. rent forstærkende bet. (jf. smældende u. II. smælde 8 og smæk- 3 samt u. smældfed); af saadanne ssg., der oftest udtales m. lige stærkt tryk paa begge led, kan (foruden de náf. medtagne) anføres flg. mere tilfældige dannelser: Kaffen . . stod ud af Tuden i en smælddampende Straale. *Bregend.HH.I.277.* smældstærke Farver. *ThilJens.SK.I.170.* den smældvagre unge Maler. *EmilRasm.FB.173.*

I. Smælde, en. [smæla] flt. -r. (sv. smålla, no. smelle; af II. smælde) 1) (jf. II. smælde 1; dial.) *indretning til at smælde med; dels om piskesmæld (2); smæld (5).* *Junge.408.* *OlesenLøkk.S.36.* || *dels om legetøj af papir, leder oln., hvormed der kan frembringes et knald.* *Moth.S531. Esp.314.*

2) (jf. Smækblomst ofl.) ♀ *plante af slægten Silene Sm.; især om S. inflata Sm.; blæresmælde.* *Vborg.Pl.(1793).89. JTusch.226. Sal.²XXVI.970. 3)* (jf. II. smælde 4.1 slutn.; l. br.) *smælder (2).* *SeGrundtv. Larsen. jf. Feilb.(u. smæld).* || *hertil Smælde-larve* (jf. Smælderlarve). *DagNyh.¹/₁911.1. sp.3. AchtonFriis.DØ.II.451.*

II. smælde, v. [smæla] *Høysg.AG.94.* præf. -ede ell. -te (i bet. 1: *Pram.(Riber.II. 13).* Feilb. især i bet. 6 (til dels ved ligedannelse med skældte); *Falst.Ovid.44. Galsch. SR.187. Feilb. Ujf.; tidligere vistnok sammenblandet med præf. til smæle, se sp.948⁴⁹)* ell. (nu kun dial.) **smald** [smal] *Høysg.AG. 94* (skrevet smald ell. smal: *Sort.PSkam.18. LTAd.1726.434. Rahh.(ForSandhed.II.264).* *AchtonFriis.AJ.105. KulsvierB.56.93. Esp. 481)* ell. (vel i lighed m. faldt, g(j)aldt oln.; l. br. i rigsspr.) **smaldt** [smald] (*KritiskeTanker over Tronfølgen i Sidon.(1772).13. AKohl. MP.III.316. KMMøll.D.66. KulsvierB.43. Ujf.); part. -et ell. (især i bet. 6) -t [smæld] ell. (nu dial.) **smoldet** (*JBaden.Gram.137. Esp.481).* vbs. (sj.) -ing ((*kuskens*) glade Luftsmedlinger. *Bagges.L.II.218.*), jf. **Smæld.** (ænyd. smelde, glæde. (præt.) smal, sv. smålla (præt. smælde, small), no. smelle (præt. smelte, smalt ell. small), isl. smella (præt. smelti, small), oeng. smiellan; vel egl. et lydord || sandsynligvis foreligger der sammenfald af et stærkt verbum og et deraf afl. svagt (kausativt) verbum || jf. smæld-, I. Smælde, Smælder og smalde u. I. Smald)*

1) *give en kort og (især) haard, skarp lyd, et smæld (1); knalde, smække oln.; ogs. om andre lyde, der kan minde herom, fx. kraftig hornmusik. 1.1) i al alm. Pflug.DP.1075.* *Pidskene smeldte, og Jagthornet hylte. *Pram.(Riber.II.13).* Stridstrompeten smeldede. *Blich.(1920).XX.48.* Butiksklokken smeldede hæst. *Buchh.Su.II.123.* Bagved dem, i Vejens Mørke, smelder og klapper det af rappe Træsko. *KBecker.VVI. 100. talem.: gamle kuske vil gerne høre pidsken smælde, se II. Kusk 1.1. (sj.) m. obj.: *Kanepidsken kjædt dig smelder | Under Næsen sine Knald. Aarestr.SS.III.98. jf.: en lille, men langsnærtet Pidsk, hvormed de (: ryttere), i Forbifarende, tilmeldede os et broderligt: Lebe wohl! Steph.Jørg.L.31. || om flag, vimpel oln. i stærk blæst. Oehl.IX. 138. *Flaget skal vor Hjemfart melde; | Vimplen høit i Luften smælde. PalM.II.227. en skarp Østenvind (fik) Fanerne til at smælde. SMich.Dø.123. || om knitren af flammer ell. (nu især) lyden fra mindre eksplosioner, skud oln.; ogs. om mindre skydevaaben, der affyres. Lystilden (: fyrværkeriet) susede og smeldede. Winth.VIII.192. saa begyndte Luerne at spille og smælde med dobbelt Styrke. JPJac.II.297. Straks smald det fra Peters Bøsse lige ved mit Øre. AchtonFriis.AJ.105. Igen og igen smeldede Maskingeværerne.*

Pol.¹⁹/1940.1.sp.6. i forb. smælde af, (jf. u. bet. 2; nu kun dial.) om skydevaaben: affyres; gaa af. VSO.I.107. KulsvierB.93. || (jf. u. bet. 1.2) om lyd, toner, en smældende Trompetanfars. D&H. || (nu l. br.) i forb. saa det smælder. han fik et Drav i Næse og Mund saa det smaldt. Kritiske Tanker over Tronfølgen i Sidon. (1772). 13. han (kyskede) hende en fem sex Gange saa eftertrykkelig, at det smaldt over hele Gangen. Rahb. (For Sandhed. II.264). Tandr. Skæbnemusen. (1909). 230. 1.2) (jf. bet. 4.1 slutn.) om bevægelse, der foregaar med ell. afsluttes af smæld. (især i forb. m. adv.). Jeg sidder . . og ligner Dem ved en Due, der smelder forskrækket til Vejrs. Stuck. III.141. Fluerne legede i Dørkarmen og smældede fra og til som grønne, spruttende Gnister. ErlKrist. S.123. nu og da smældede Maskingeværkugler eller Granatsplinter i Jorden omkring os. BerlTid.¹⁴/1940. Aft. I.sp.4. jeg smaldt lige ned paa gulvet. UfF. || om dør, port oln.: smække (III.1.2). Porten smælder og rusker i Huset. HCAnd. (1919). V.351. smælde i, smælde op, lukke sig i, op med et brag; smække i, op. *op smælded den gule Gangdor. Rørd. GK.27. En Dør smældede haardt i — ham var det. Buchh. UH.14. || uegl., om lyd (toner), ord osv.; ofte i udtr. for fynd, styrke i fremførelsen (jf. bet. 4.2). KBokkenh. U.65. fandt han saa noget, der ikke var, som han vilde det, smældede hans Ord gennem Rummen. E.Erichs. S.242. Musikken Slutnummer smældede ud gennem de aabne Døre. Erl Krist. DH.142.

2) m. person-subj.: forårsage, at der frembringes et knald, et smæld; knalde (2). *Postkarlen smald, de foer afsted. Rahb. Synt. 236. Naar man kun er simpelt kjørende, smeldes der ikke med Pidsken; en Droskekudsk, en Tørvebonde har ikke Smeld paa Pidsken. Kierk. XII.390. Birke-dommeren . . kaldte på ham. „Du smældede med Døren. Kom og luk den stille!“ Rørd. LB.129. af Hotellets to Opvartere under-vises (de) i at fløjte, smælde med Lindeblade og lignende hyrdeagtige Selskabsfor-nøjelser. Esm. I.78. || smælde (et gevær oln.) af, (jf. u. bet. 1.1; sj.) affyre. Larsen. D&H. H.Raage. Frk. Gudrun. (1919). [12].

3) (l. br.) slaa til ell. imod noget, ramme noget med et slag, saa at der ved slaget fremkommer et smæld; knalde; undertiden i videre anv., m. afsvækket forestilling om lyd. (især i forb. m. adv. ell. præp.-led). *Naar kun med Haanden du vil ikke smelde. Bagges. Danj. 1816. II.176. Regnen smelder os i Ansigtet. Jørg. OF. 63. || især m. obj., der betegner slag, i forb. som smælde (en) en lussing oln. D&H. (han var) aldrig bange for at smelde de yngre Karle . . nogle Lussinger. Borregaard. VL. III.152. det var . . nogen gevaldige nogen, Far smældede Dig. Buchh. Su. I.17.

4) m. obj., som betegner noget, der med kraft bevæges, føres i en vis retning. (især i forb. m. adv. ell. præp.-led). 4.1) med en pludselig, voldsom bevægelse, med stor kraft drive, føre noget af sted (gennem luften), især: saa at det rammer noget andet (og derved frembringer et smæld); knalde; smække; ogs. m. afsvækket forestilling om lyd. Øjnene . . følger ufravendt Byttets Bevægelser, indtil dette er kommet saa nær, at den (o: den grønne frø) kan naa det. Tungen smældes nu pilsnart ud af Munden og slaas med Overfladen af den bageste fri Ende ned paa Ofret. BMøll. DyL. III.79. Kæmpen tog ham i Kraven, løftede ham op og smældede ham til Jorden som et udtærsket Neg. Rørd. Vi. 265. Han smældede en Trumf i Bordet og tog Stikket hjem. ErlKrist. S.9. KulsvierB.43. || især m. h. t. dør, lem oln. og ofte i forb.

smælde i ell. op. (han) smældede Jern-laaet til paa den tomme Kasse. Ing. LB. I.79. Emilie havde smeldet Døren i efter sig. CBernh. NF. III.227. (pludselig) smældedes Messedøren op med et frygteligt Rabalder. VKorfitsen. TÖ. I.41. || i pass. ell. refl., om smaadys bevægelser i spring oln. (egl.: saaledes at der høres et smæld for hvert afsæt). (gletscherloppens bagkrop) ender med en lang Springgaffel, ved hvis Hjælp Dyret kan smælde sig rask af Sted i Spring. BøvP. I.563. Sal.³ XXI. S15. 4.2) uegl., m. h. t. lyd (toner oln.), ord osv.: fremføre med høj, meget kraftig og tydelig stemme, især: for at virke stærkt; udtale osv. med fynd og klem; ogs.: udtrykke sine meninger paa en kraftig, virkningsfuld, fyndig maade; om musiker (orkester): udføre et musikstykke med stor kraft, appæl oln. *jeg smælder ud min Tone, den sonore, i og fanger mig vel hist og her et Øre. Drachm. DJ. I.373. Alle Tidens Omvæltningssideer smælder han ud som en ung Herremand, der første Gang kjører med sine „Gulblakkede“. HSchwanenfl. H.357. (orkestret) smældede Honnørmarschen ud til Ære for os. Galsch. SR.262. „Politiet her!“ smældede jeg ind i Stuen. Duelund. N.114.

5) (nu sj.) gaa i stykker med et stærkt knald; knalde (5). Moth. S519. Doesen og Fadet smal i et Øyeblik i sonder (o: ved en eksplosion). LTid. 1726.434. || om jordens undergang: *lad Propheterne kun raabe: | Hun (o: jorden) med det første smelde vil. TBruun. VII.103. || (vulg.) om forhold: pludselig gaa galt; revne; ramle. engang skal den jo smælde — tre Aar, værsgod! Nu staar jeg til Horsens (o: tugthusstraf)! AndNz. PE. IV.9.

6) (sammenblandet med ell. maaske egl. omdannelse af smæle; nu især i forb. skælde og smælde) (højroset og støjende) give udtryk for sin utilfredshed, uvilje, vrede oln.; bruge bebrejdende, irettesættende ell. voldsomme, nedsættende ord om nogen ell. noget; skælde; skænde; bruge mund; ogs.: kritisere stærkt; rakke ned paa;

tale ilde om. *Siig dine Brødre (o: præsterne) . . | At, naar De offentlig staaer mine (o: Venus's) Børn af skrifte, | De smæller ey for hart. *Cit. beg. af 18. aarh. (NkS4°821.114).*
 *Hillemen! hvor vil hun smælde! *Storm.FF. 12. Grundtv.Saxo.III.302.* „Da skal du ikke tro, jeg kommer for at gøre Stads af dig, din lede Kvind!“ smældede Anders Olsen løs med sin tynde, lidt knævrende Stemme. *AndNz.DM.I.67.* || i forb. smælde paa, 10 skælde ud paa; rakte ned paa; tale ilde om. Smeld ikke paa de Døde, som huercken kand gjøre dig ondt eller got. *Wing.Curt.194. Biehl.DQ.II.400.* uophørlig smelde (*reformatorerne*) løs paa Religionen. *Junge.283.* || i forb. m. ord af lign. bet. Bagtale og Smælden. *LTid.1737.536.* *naar (*Venus*) kom hjem til sin Gud, | Der hørtes en Smelden og Banden. *Tode.I.221.* Postkarlen smældede og bandede, som en ægte hannoversk Svoger. *Bagges. 20 L.II.18.* især i forb. skænde og smælde (se u. II. skænde 3) ell. (*nu kun*) skælde og smælde, se u. VII. skælde 1.

7) Ω overf., om kraftig virkning af lys ell. farver. 7.1) svarende til bet. 1: være af en ubehagelig (skarp, gennemtrængende) virkning; lyse (skinne, straalet) overordenligt stærkt. Om Middagen smældede Solstraalerne fra den skyfri Himmel, saa Issen glødede og Jordbunden brændte gennem Sandalerne. *Troels.LXIII.47.* det elektriske Lys (tændtes) . . Skæret smældede i hans Øjne. *Brodersen.LII.* || (jf. bet. 8.1) part. smældende brugt som adj. et smældende Solskin. *Schand.O.II.2. KrarupNiels.EnHvalfangerjærd.(1921).25.* Jeg kikker ud paa den hvide, solsmældende Gade. *FrNygaard. (Pol.11/11.1926.10.sp.3).* 7.2) (l. br.) svarende til bet. 2: bruge stærkt lys, grelle farver for at opnaa en kraftig virkning; anvende stærke lys- ell. farvevirkninger. (han tegnede) først en gennemført Karton, og smældede saa løs med Farver! *AlbaSchwartz.Skagen.I. (1912).176.*

8) (uden for dial. især i forb. som smældende varm(e)) part. smældende brugt som adj. ell. adv. m. forstærkende bet. 8.1) som adj. Der blæste en skarp og smældende Vind. *KLars.GV73.* for første Gang i lange Tider faar vi Blikstille og en smældende Varme. *KnudRasm.GS.II.94.* 8.2) som adv. et lille, smældende hedt Værelse. *Jørg.(DagNyh.19/10.1912.1.sp.1).* (faarene) var smældende hvide i Solskinnet. *Soiberg.L44.* hun (var) en Dag kommen smældende gal i Gaarde. *HUss.IH. 155. (hvalen)* var smældende fed. *Elkjar. HF.77. UnivBl.I.383.*

Smælde-blomst, en. († -blomster. *Viborg.Pl.(1793).89.*) (til II. smælde 1; jf. -urt) \mathcal{Z} blæresmælt, *Silene inflata* Sm. (jf. Smækblomst ofl.). *JTusch.226.* jf. (i sa. bet.; dial.): Smæld(e)blomme. *smst.341. Feilb.*
Smælder, en. [smælør] fl. -e ell. (sj.) smældre (*Kaper.*). (af II. smælde) 1) (jf.

II. smælde 1-2; l. br.) indretning, redskab, som kan smælde, ell. hvormed man kan smælde. (bare) De vilde deponere denne herre Smælder (o: en ridepisk) i mine Hænder. *KGBrøndst.F.245.* Denne Dør blev forsynet med en Slags Smælder (o: lukkemekanisme) af en ny Konstruktion. *KBokkenh.U.90. 2)* (til II. smælde 4.1 slutn.; jf. I. Smælde 3; zool.) bille af familien *Elateridae*, bl. a. karakteriseret ved en torn paa brystet, ved hvis hjælp billen kan springe op i vejret, idet tornen med et smæld slaas ind i en grube paa mellembrystet (jf. Knæk-bille). *HStrøm.Søndmør.I.(1762).202. OF Müll.ZoolPr.61. DanmFauna.XIV.38.* den blaa (*HavebrL.°II.359*) ell. kobberglinsende (*LandbO.IV.282*) smælder, *Corymbites æneus*. den musefarvede ell. musegraa smælder, se u. musefarvet, -graa. || hertil fx. **Smælder-angreb** (om smælderlارvens beskadigelse af korn), -larve (spec. om kornsmælderens larve, der angriber fri-ske planters rødder (jf. Smædelarve u. I. Smælde)).

Smælde-urt, en. (nu l. br.) \mathcal{Z} smælde (I.2), *Silene*. *NaturTidskr.4R.II.119.123.*

smæld-fed, adj. (sj. smælder-. smælerted. *Kirk.NT.56.*) (no. smellfet; m. h. t. 1. led se smæld-, maaske dog omdannet ell. paavirket af det ældre smeltfed, fed som 'en smelt, se u. I. Smelt; dagl. især dial.) overordenligt fed; smæk-, smækfed. *TBruun.Pr. 178.* *Svendene hentet en Galt paastand, femaarig og smælfeed. *Wilst.Od.XIV.v.419.* man kravler og kryber for at komme en smælfeed And . . paa Skud. *Bogan.I.114.* *Borgmestren går Tur . . | i rundskødet Frakke | med smælfeedt Ryg. *Rød.KI.57. FrGrunde.LK.87. Esp.481.* -**fornermet**, part. adj. (l. br.) smækfornærmet. *Grænsvegten.1934.102.* -**hed**, adj. (jf. smældende hed u. II. smælde 8.2; dagl.) stegende hed (varm); smækhed. en smældhed Augustdag. *MLorentzen.AL.9.* -**kys**, et. (til Smæld 1; dagl.) smækkyss. *S&B. Modtagelsen . . var hjertelig med Smeldkys paa utallige Kinder. EKirk. MedFjerkost.(1931).94.*

smæle, v. [smæ'lø] præf. -ede ell. † -te (jf. *Moth.S520*; hertil (ell. til II. smælde 6); *Sort.PSKan.14. KomGrønneq.I.261*); part. -et ell. † -t (jf. *Moth.S520*). (ænyd. d. s. (i bet. 2), fsv. smæla; fra mnt. smelen (smalen), hty. schmälen, til ty. schmal (se smal); grundbet.: gøre mindre; m. h. t. bet. 1 sml. ty. schmäler; i bet. 2 foreligger vel sammenblanding m. smælde (II.6)) 1) † gøre mindre (smallere olgn.); formindskede. *Moth.S520.* det første som gjøres, naar et Krigsskib bliver Handelskib, (er) at gjøre nye Rundholter og at smæle Sejlene. *Politivningen.1799/1800.1493.* 2) (jf. II. smælde 6) † give sin vrede, utilfredshed, modvilje udtryk i voldsomme, bebrejdende ell. nedsettende ord; skælde ud; m. h. t. person ogs.: bagvaske, forhaane olgn.; ofte i

forb. m. præp. paa. *Moth.S520. LTid.1732. 359. || i forb. m. ord af lign. bet. med Smælen og Skielden blive (de) angrebne. LTid.1732. 512. skiænde og smæle. vAph.(1759).403. 3) (jæg.) om (kronvildt og) raadyr: brøle (hæst) af angst for noget ukendt (en ukendt lyd olgn.); skrække (III.1 slutn.); ogs. om raabukkens stemme i brunsttiden (jf. blade 1.4 slutn.). *CollO. VigMøll.HJ.191. Fasan-kokkene (begynder) at skogre, en Raa smæler. Fleuron.VJ.172.**

smælig, adj. se smaalig sp. 747¹⁵.

Smæller, pl. se II. Smelter.

smæn(d), **smænds**, se saamænd.

I. Smære, en. [smærø] (ogs. Smær olgn. jf. *Moth.S533. JTusch.245ff.346. Smærre. jf. Moth.S533. VSO. JTusch.246. Feilb. Smøre. jf. JTusch.246f. — (ved anv. af flt-formen som ent. ogs.) Smærer. jf. MøllH.V. 278 samt JTusch.245ff.357. sml. MDL. MO. (der angiver ordet som et flt.-ord m. formen Smærer). Smører. VSO. (u. Rodsmører; angivet som fk.). flt. -r. (ænyd. smere(r), sv. dial. smære, no. smære, isl. smæra (og smári), færøisk smæra; oprindelse uvis, maaske besl. m. irsk seamar, kløver (dim. seamrog, hvoraf eng. shamrock), se *PBBeitr.XXIV.455. jf. DF.XII.92. SprKult.VIII.106ff. || hertil vel † Smerling (om smære). Kalk.IV13. Moth. S533. JTusch.246 || dial. (jy.)* & kløver, *Trifolium L., undertiden spec. i vildtvoksende tilstand (jf. Feilb.); spec. om T. pratense L. (rødkløver) ell. (navnligt) T. repens L. (hvidkløver). Moth.S533. OecMag.IV69. MøllH. V278. de dugsprængte Smærer . . stod og lokkede med deres fede Blade og duffende Honningjemmer. Aakj.VB.49. Skjoldb.JJ. 160. MDL. JTusch.245ff. Feilb. hvid smære, hvidkløver. rød smære, rødkløver. JTusch.246f.346. jf. Rodsmører.VSO.V. R155. || om plantens blomsterstand. JTusch. 346. UjF.(jy.). || hertil fz. Smær-fire (o: frkløver. Skattegraveren.1887.II.181. Feilb.).**

II. smære, smærre, komp. af smaa. **smær(re)st**, superl. af smaa.

smært, adj. (ænyd. d. s., sv. smärt; maaske besl. m. smart; nu især dial.) smækker; slank; ogs.: smal; spinkel; tynd. *Moth.S533. Tode.Overs.af Cadogan: Gigt.(1796).30. Rask.FynskeBS.54. Hofman Bang.OdenseAmt.(1843).540. Et smært Reb, Seglarn. MDL.525(nordsjæll.,fjynsk). VSO. (Møn). *Skønjomfru, lad mig smyge om dit smærte Liv min ArmlNatTid.¹⁹1924.Sønd. 10. Esp.312. UjF.*

smæst, superl. af smaa.

smætte, v. se smette.

I. Smøg, en, i bet. 3 ogs. et (*EKornerup. NyeJapan.(1922).56. Pol.¹⁷1933.18.sp.4. UjF.*). [smøi] flt. d. s. (ænyd. smøg, smug; *fra mnt. smök, smok, jf. hty. schmauch, eng. smoke; i bet. 2-3 dog delvis vbs. til III. smøge*) **1)** (nu næppe br.) røg (I.1.) fra noget brændende; ogs.: damp, os (jf.: Smøge(er) lugt

af fit. *Moth.S547*), denne Vindens Forandring drev ald Røg, Ild, og Smøg ned paa Seyer-vinderne. *PBMylius.CortAdeler.(1740).10. *O væ, o væ, nu er mit Levnets Glas udrunden, | Nu gaer jeg bort udi en ævig Ild og Smøg. Clitau.IR.49. Ballisten er et Vaaben, som . . . gjør sin Gjerning uden Støi og Smøg. CBernh. V.247. || i (den tautologiske) forb. røg og smøg. *Jeg seer mit Kammer slet af Røg og Smøg indtaget. Helt.Poet.228. Slange.Chr IV439. (de) qvalte Kongen i en Afkrog, med Røg og Smøg. Borrebye.TF.848. se ogs. *Mau. 5183.10395. jf.:* Det bliver Røg, Smøg, Emmer og Aske! *HCAnd.(1919).III.355. 2) (nu kun m. overgang til bet. 3) egl. om tobaksrøg (jf. Pibesmøg); handlingen at ryge tobak; (tobaks)rygning. *alle Stænder | Dend dydefulde Smøg med deris Aande blænder. Lucopp.TB.a6^v. *Tobak og Smøg (blev) ved en Forordning hemmet. Dysse.I.40. jf. bet. 3: *(han) megen Lyst fandt til | En Pibe Smøg ved Kiøkkenild. *Rahb.Synt.211. *Jeg gik i Morgenstunden | Ved lystig Fuglesang, | Med Smøg og Smil om Munden. Grundtv.PS. VII.457. 3) (jf. u. Røg 1.2; dagl., til dels jarg. ell. vulg.) enkelt drag, sug ved tobaksrygning, oftest cigaretrygning (jf. I. Pif 2, V. Puls), ell. det at tage nogle faa drag, ryge lidt tobak, især (lidt af) en cigaret (oftest: i en kort pause, i smug); undertiden konkr., om selve tobakken, (del af) cigar ell. (især) cigaret. (drene) vil aldrig andet end hænge i en Kælderhals og skyde en Smøj. *Ekstrabl.¹¹1921.2.sp.4. De fleste (krigsfanger) er stille; kun enkelte tigger om en Smøg. TomKrist.IN.185. jeg (hentede) en Pakke russiske Cigaretter: — „Vil Fruen nyde en enkelt Smøg?“ Woel. *MilLivsElvira. (1930).271. ofte i forb. faa, have, tage (sig) en smøg: Oven paa Maden smager Tobakken godt; saa skal man have sig en Stop eller en Smøg. DSt.1920.44. Han tog en dyb Smøg af en Cigaretstump. ErlKrist.DH. 71. give en smøg, lade tage et (par) drag af ens cigar(et) ell. give en cigar ell. (især) cigaret. (oftest i spørgsmaal). „Gir Du en Smøg, Jens,“ fortsatte hun. *LeckFischer.K. 32. MartinAHans.NO.228. en smøg tobak: *Han sidder . . . | I grønne Ly . . . | Og faaer sig der et Smøg Tobak. Ezner&Winth. Billeder og Vers.(1862).[39].******

II. Smøg, et. [smøi] flt. d. s. (til II. smøge) **1)** (jf. II. smøge 2(2); sj.) hurtig bevægelse, hvorved man smøger noget af sig, gør sig fri af noget. I et Smøg slaar hun (o: en gedde) sig fri af Rørbanken og vender sig nu lynsnart mod Grum. *Fleuron. Grum.(1919).123. 2) (til II. smøge 3; jf. Opsmøg; især jarg. ell. dial.) del, kant af et klædningsstykke, der er bøjet om og lagt op ell. ned over (en del af) det øvrige stykke; opslag (1.1), især paa benklæder ell. huer. de altfor lange Bukseben med to Smøg forned. *CHans.S.133. (huens) nederste Kant . . var**

foldet op omkring Huen i et Smøg. *Hedebo. 100.* den gamle Bondekabuds, hvis „Smøg“ til at slaa ned over Halsen . . maaske kan være et Lævn fra den gamle Strudhætte. *Folkedragter. 79.* Naar han faar (*skafte*støvelerne) og Ulsteren paa, tre-fire Smøg paa Bukserne og paa Hovedet den store, bredskyggede Hat, ligner han næsten en hel Røverhøvding. *Daastrup. Min Dagbog. (1927). 33. 3)* (maaske egl. (jf. II. smøge 2.1) om piskeslag, hvor pisken (snerten) lægger sig omkring, smyger sig om det ramte legeme; dial.) slag af pisk olgn.; ogs. i al alm. om reusende slag. *MDL. FrGrundtv.LK.117.202.*

III. smøg, præt. af II. smyge og II-III. smøge.

Smøg-, i sgr. [ʃsmøi-] af I. Smøg ell. II-III. smøge.

I. Smøge, en. [ʃsmøiə] ell. (gldgs., arkais.) [ʃsmøʁə] (jf. *Mohr.L.*). fl. -r. (ænyd. d. s.; til II. smøge (1, 4); jf. I. Smuge, I. Smygge samt II. Smutte, Smøgte; sa. ord er vel dial. smøge, dybt, vaadt hul paa vejen, hvor snavset klæber fast ved hjulene, sted paa strandbredden, hvor leret er løbet ud i sandet og har dannet en blod grund (Amberg.(u. Smøje). *JHSmidth.Ords.140*); ogs. om fejl ved spindingen (paa rokkehovedet hængende ender af overrevne traade: *Huusholdn.(1799). III.88.* dobbelt sammenlagte traade: *MDL. JHSmidth.Ords.140*)) egl.: passage, der er saa smal, at man maa klemme sig, smygge sig derigennem; smal passage, (gennem)gang ml. to bygninger, ell. smal gang, der snor sig ml. bygninger, haver olgn. (saa smal, at der ikke kan køres med vogn derigennem); i rigsspr. især: smal gyde, stræde (i gammeldags, fattigt bykvarter), ofte tjenende som gennemgang, smutvej ml. to gader; i dial. ogs. om aabning i gærde, hvorigennem svin kan slippe ind paa marken (*Moth.S542*), lille, snæver dal (*Feilb.*) olgn. hvor er Krokodillegaden? — Det maa være et Slags Smøge, hvor han har forpuppet en lille Veninde. *Oversk.II.216.* Der var en lille underlig Smøge, et Stykke Gang, som førte ud til Resterne af en Have. *Schand.BS.262.* en lille Smøge, ikke bredere, end at en Mand kunde klemme sig igennem den. *JPJac.I.92.* „Skidenstræde“ eller „Smudsiggyden“ kaldtes i Folkemunde en lille snever Smøge, som fra den brede, lyse og rene Brygge halvt ubemærket smuttede ind mellem et Par høje Kontorbygninger. *Pont.SM.187. Halleby.223.* jf. *HMatthiess.Gader. 57.* || (sj.) om laage, led, der spærrer for en smal gang ml. bygninger. Han løb forbi Andedammen, Møddingen — nu stod han ved Smøgen ind til Gaarden nede ved Bryggerset. Han drog Smøgen op — den holdtes lukket ved en Træklo i et Reb, der gik over en Tridse. *JakKnu.S.4.* jf.: Nu var det blot, om den gamle Træsmøge mellem Bryggerset og Østerlængen kunde holde. Den var lige slaaet skraldende i efter Octavianus.sa.

F.146. || (dial.) billedl.: udvej af vanskelighed; maade at slippe fri for noget. Han veed altid en Smøge, for at slippe fra det. *JH Smidth.Ords.140.*

II. smøge, v. [ʃsmøiə] -ede ell. (dagl. undertiden, ved sammenblanding m. II. smygge) smøg [ʃsmøi'] (jf. smygge sp. 915¹). vbs. (l. br. i rigsspr.) -ning (i bet. 2.1: VSO. m. h. t. hjul: Kværnd. jf. *Krist.Ordspr.117*). (ænyd. smøge, trække gennem snæver aabning, smøye sig, smygge sig, liste sig (*De Gamle Vijses Exempler.(overs.1618).89.259*), sv. dial. smöja, fsv. smöghia sik, smøge (klæder) af sig, no. dial. smøygja, oldn. smøygja; (kausativ) til II. smygge, egl.: lade smygge sig; jf. I. Smøge || muligvis er dog smøge til dels en dial.-form for II. smygge (sml. sideformen fløje u. flyve samt *Kort.48f.*), jf.: Smuge, eller Smyge, eller Smøge, eller Smøje. : ieg, vi smuger, (præt.:) smøg (perj.:) har smøgedt. Er at gøre noget hemmeligt. *Moth.S541*)

1) (jf. bet. 4; nu sj.) refl.: smygge sig (se II. smygge 2-3). Skikkelsen . . syntes at have stor Fart, smøgede sig tæt langs Muren og ud ad en Laage. *Schand.BS.110.* m. tingsubj. (jf. II. smygge 2.3): det enkelte Haar . . faaer . . Anlæg til at smøge sig op ad den tilsvarende Flade af Nabohaaret. *Prosch. Faarets og Svinets Avl og Pleie.(1863).76.* en svagere Modstrøm . . som med en let kruset Overflade smøger sig fint og legende om Kanten af den store Strøm. *FrLa.S.85.*

2) som udtryk for (forsigtigt, med lempe, behændigt ell. hurtigt) at paasætte ell. aftage noget, der slutter om, smyger sig om noget. 2.1) m. h. t. noget ringformet ell. et klædningsstykke, der er til at trække (op, ned) over den del af legemet, det skal beklæde: anbringe, lægge, trække paa ell. op, ned over noget, saaledes at det lægger sig tætsluttende omkring det; lempe, krønge paa, op ell. ned over noget; m. h. t. klædningsstykke (fx. strømpe) ogs. spec.: trække det paa, idet det krænges (II.3.1), ombøjes m. undtagelse af den yderste del (fx. strømpens fod), der først trækkes paa, hvorefter det krængede parti trækkes paa plads; især i forb. m. om, over (jf. ogs. MO.). en Aabning (fremkom) tilstrækkelig stor til, at Ringen kunde smøges om Halsen. *Soph.Müll.VO.338.* En ren Skjorte blev smøget over en Arm, og den inderste Skjorte behændigt listet væk over den anden Arm. *EKornerup.NyeJapan.(1922).32.* Ringen (kan) smøges over Stempleet ind i Rillen. *DampLok.169.* (hun) smøgede Uldstrømpen paa. *Elkjær.MH.83.* || (jf. smøtte; især 𐀓) lægge et øje, en strop ned over noget (fx. mastetop, ende af raa) og lade det (den) glide paa plads (jf. ned-, paasmøge). *SoLex.(1808).* Naar Ankeret er kattet, tages en kort Kjetting . . den stikkes igjennem Røringen og smøies over Tappen A. *ArchivSøvæsen.I.103.* Forhaleren er en Jentraadstrøp, der smøges om Nokken af Klyver-

bommen og af Pyntenetten. *Bardenfl.Som. 1.83.* smøge Vantene paa. *Scheller.MarO.* || (*dial.*) *m. obj. alene (uden præp.-led, adv.); dels (jf. bet. 3) m. h. t. klædningsstykke: krænge (paa). FrGrundtv.LK.73. dels i forb. smøge et hjul ell. en vogn, paasætte (hjul, vogn) nye sælge (og hjulringe). Moth.S541. HofmanBang.OdenseAml.(1843).538. MDL. VSO. Kværnd. UjF. om smøge hjul brugt i videre anv., om leg, gymnastisk øvelse, se u. 10 Hjul 4.2 (jf. ogs. u. II. smyge 1.3). 2.2) i forb. m. af (jf. afsmøge): ved smaa ryk, skub olgn. faa noget til at glide af, gaa løs; stryge af; især m. h. t. hvad der er fastgjort omkring noget (fz. lække, spænde, strop, klædningsstykke); m. h. t. klædningsstykke ogs. spec.: tage det af ved at krænge det; (af)kaste hurtigt. *Han Hovedlav og Sadel | I Hast da smøged af. *Winth.HF.200.* smøge en Strømpe af. *VSO.* han smøger hendes 20 Kittel og hendes Underkjortel af hende. *JPJac.I.5.* (han) smøger det piggede Halsbaand af Hundens Hals. *Stuck.III.31.* || $\ddot{\text{u}}$ m. h. t. øje, strop olgn. (jf. u. bet. 2.1). smøge et Toug af Enden paa Raanen. *VSO.* Smøge Trossen af Pælen. *Scheller.MarO.* ogs. (*m. subj.-skifte*) om øje, strop: (af sig selv) glide af, arbejde sig løs. *Harboe.MarO.* || (næppe i rigsspr.) fjerne blade paa gren olgn. ved at lade haanden glide op langs den. smøge blade 30 af træer. *Moth.S541.* (hun) gav sig i Færd med at smøge de visne Blade af Birkeris, som skulde bindes til Koste. *AndNx.DM.I. 172.* || (ofte i forb. smøge af sig) m. h. t. hvad der omslutter (en del af) ens eget legeme. da hun sov, vaagnede Knud og smøgede hendes Arme af sig. *Gravt.EP.45.* m. h. t. klædning(s-stykke): smøge sine strømper af. *Moth.S541.* Smøg Toiet af, som vi, og klem det tørt! *HC.And.SS.V153.* sin Kaabe, som 40 hun netop havde faaet Tid til at smøge af sig. *Pont.S.29.* om dyr: skubbe, stryge grime, tøj olgn. af sig; især om hest: skubbe hovedøjet, grimen af. Hesten smøger af sig. *Moth.S541. Ing.LB.I.37.* (landposten) kom ud af Posttaskens Remme omtrent paa samme Maade, som naar en Hest smøger Grimen af sig. *MarySkotte.LilleInger.(1925).123.* billedl., som udtr. for at befri sig for, unddrage sig noget trykkende, besværligt (fz. arbejde, forpligtelser, ansvar, ubehageligheder). hvad er et saadant Menneske saa bundet af? Hvordan kan man vide, at han ikke smøger ethvert Forhold af sig. *Goldschm.V274.* (*Bernadotte fandt*) at et Kongerige nok er en Messe værd . . . og smøgede sin Religion af sig som en gammel Feltkappe. *Schand.RP.251.* jeg segnede om mellem de øvrige Gæster og smøgede Bevidstheden af mig. *KnudRasm.G.140.* uden obj.: Hand smøger gerne af sig. *Moth. S541.* Eskadronen vilde smøge frygtelig af sig, hvis der ikke var en streng Chef. *Goldschm.VI.64. OBang.Byen.(1924).226.**

3) bøje en del af noget i en vis nærmere

angiven retning; krænge og lægge i folder, rulle (op, ned). Rytteren . . . har smøget Hovedtoiet tilbage paa Hesten. *Høyen.Mollke. 42. jf.:* (hun) løste i en Hast Fletningerne og smøgede dem bag Ørene. *CBernh.IX.27.* især, oftest i forb. m. ned ell. op (jf. ned-, 1. opsmøge), om handling, hvorved en del af et klædningsstykke krænges, foldes, rulles ned ell. op, saa en større del af vedk. legemsdel 10 blottes ell. dækkes. hun . . . smøgede Livstykkeket ned til midt over Armene. *Biehl.Cerv.LF.I. 214.* hvor Græsset er vaadt, jeg maa smøge mine Beenklæder op. *Hostr.SPT.I.7.* en kold . . . Luft gjennemsnede ham. Uvilkaarlig knappede han sin Frakke og smøgede Kraven op. *Schand.TF.II.27.* Mandsperson . . . uden Kravetøj, Skjorten smøget til Side. *PolitiE.10%. 1922.3.* smøge ærmerne op: *vAph.(1764). Levin.* Hun smøgede Kjolærmerne op. *LeckFischer.HM.214.* ogs. billedl.: gøre sig klar til at tage fat, begynde at arbejde. *Og 20 naar saa Parcen raaber: Stop, | Nu er det nok min Gode! | Saa smøger Doden Ærmet op, | Og meier ned for Fode. *Drachm.D.32.* Saa snart jeg bestemmer mig til at være et nyt Menneske og smøger Ærmerne op — saa søger jeg Inspiration ved at spille lidt og saa drukner jeg. *JMagnus.EK.15. KMunk. S.22.*

4) (udviklet af bet. 1 ell. ved sammenblanding (sammenfald) m. II. smyge; nu især *dial.*) intr.: sno, klemme, smyge sig gennem en snæver aabning, ml. hindringer olgn.; ogs.: liste; snige sig. at smøge bort. *Moth.S541.* „har du det Hierte, du tør smøge efter, hvor jeg har min Gang, og har brudt lisen?“ — „Det er jer, som gaar og snuser om efter mig.“ *KomGrønneg.I.124.* Det var godt og vel saa bredt, saa to Yogne kunde smøge forbi hinanden. *UjF. billedl.:* „Hvor fører denne Vei hen?“ . . . „Den smøger ned forbi Kirken og gaer saa over Lynghusene til Nykjøbing.“ *Bergs.BR.284.* || om stof, masse: glide langs med ell. omkring noget med forholdsviis ringe gnidningsmodstand. der er særligt lagt Vægt paa, at Luften under Sidevind kan smøge op over Køretøjet med den mindst mulige Paaavirkning. *LokomotivT. 1940.110.sp.1. spec. om (fugtig) plejefjord, der falder ell. glider godt (glat, sammenhængende) for plovjærnet (jf. u. V. smide 3).* Lerjorden „smøjer“ bedst, naar den er lidt fugtig. Den er tung for Hestene og ubehagelig for Plovmanden, saa længe den er tør. *LandbO.III. 386.*

5) (videre udvikling af bet. 4; muligvis dog til III. smøge m. bet.-udvikling som ved ryge; *dial.*) komme hurtigt af sted; løbe hurtigt; smutte (et sted hen). Smøi ned til Præstens! Med saadanne Heste kan man snart smøie afsted! *MDL. UjF. Feilb.III. 409.IV.343(u. smyge).*

III. smøge, v. [ˈsmøjə] ell. (gldgs. ell. arkais.) [ˈsmøqə] (jf. *CFBruun.Bogstavernes*

Lyd. (1884). 43. *Mohr.L.* (*dial. smyge. Skjoldb.KH.166. Feilb.*). præf. **-ede** ell. (*nu sj. i rigsspr.*) **-te** [*smø(ˈ)gdə*] (*Gram.Breve. 242. Fleuron.KO.18. jf. Moth.S546. D&H. samt Feilb. u. smyge*) ell. (*vel ved indflydelse fra ryge; dial.*) **smøg** (*Rahb.Synt.23. CF Mortens.EF.193. Feilb. u. smyge*). **vbs. -ning** (*vAph.(1764). VSO. MO. Sal.²XXI.816*), *jf. I. Smøg* (2-3). (*ænyd. smøge, smyge; fra (m)nt. smoken, smöken, jf. hty. schmauchen, smäuchen samt eng. smoke, oeng. smocian; (kausativ) til oeng. smeocan, (stærkt verbum) ryge, ghloll. smieken, smuken; besl. m. gr. smŷchein, opbrænde lidt efter lidt; jf. u. II. smøge 5*)

1) udsætte for røg; behandle med, imprægnere med røg; især i flg. anv.: 1.1) (*nu næppe br.*) i forb. m. adv. ell. præp.-led: fordrive ell. dræbe (levende væsner) ved røg; at smøge en ihjel. *Moth.S547. smøge* 20 *myg ud. smst. 1.2* (*nu kun dial.*) frembringe vellugtende ell. desinficerende røg (*damp*). der smøges med enetræ. *Moth.S547. Feilb.* || *om rygning mod kvægsyge (jf. Nødild 2). Cit.1713.(JySaml.4R.III.221).* 1.3) (*jagl.*) udsætte en genstand for røg, saa den derved tørres ell. sværtes; især: underkaste lervarer, fajancer, porcelæn en langsom opvarmning, inden den egentlige brænding finder sted. *OPihl.Teglverk.(1802).125. Masseformer og Lerformer (o: til metalstøbning) „sværtes“ . . ved at smøges over en sodende Flamme. Wagn. Tekn.60. Suenson.B.III.330. Sal.²XXI.194.* || *om frembringelse af jyddepotters graasorte farve v. hj. af (røgen fra) brændende lyngtør. D&H.* 2) (*nu i rigsspr. især vulg. ell. gldgs.; jf.: „kun i Talespr. og halv spøgende“.* *Levin.*) ryge tobak; ryge (3.3). 2.1) *m. obj., der beegner tobak, pibe olgn. Saaledes kalder man at smøge Tobak studentikos (jf. Museum.1894.I.21f.), det er en god Invention nok for een, der vil skrive og smøge tillige. Holb.Er.II.1. *(han) blander os (o: blomster) i en Sælhunds-Pung | Blandt Røgtobak. | Han siger, at, smøget paa den Maneer, | Vi arme Skrog | . . Verden teer | Nogen Nytte dog. Oehl.XIX.160. kommer Du engang i Regentsgaarden, sidder med de Andre og smøger en Pibe under Træet, saa tænke paa mig! HCAnd.SS.III.113. *Siden* 50 *ser du ham smøge | cheerful Cigaretten. JVJens.Di.31. Feilb. 2.2) uden obj. ell. (vulg.) m. pron. den som obj. (jf. den sp. 607^{aff}).* Man tændte nu flere Cigarer, og der smøgedes meer, end der taltes. *Ing.LB. II.149. det første Mandige, (konfirmander) lægge sig til, er den Last at smøge. Goldschm. V189. nu sad de en Stund tavse og smøgede. Wied.LB.II.152. (læredrengene) staar og soler sig og smøger den ovre foran et sort Portul.* *FrNygaard.KK.94. || (nu l. br.) i forb. som smøge at ell. paa en pibe. Dick.SØ.12. Gerhard sad længe bøjet over det sidste Ark. Han stirrede paa det — og smøgede af sin*

Pibe, uden at være sig bevidst at han røg den stærke Caporal. *Drachm.F.I.317. || (nu næppe br.) i (den tautologiske) forb. røge og smøge. Moth.R174. (de) røgede og smøgede udj. Tsarens nærværelse. JJuel.206.*

3) (*dial.*) om (genstand, indretning, hvori der er) ild, baal: udsende røg; ryge (1). *Feilb.*

Smøge-kunst, en. (*til III. smøge 2; nu næppe br.*) kunsten at ryge (*paa rette maade*). *Lucopp.TB.B3r. (han) bød ham en Cigar, skjønt han endnu ikke havde lært den ædle Smøgekunst. Goldschm.III.87.*

Smøger, en. (*ænyd. (tobacks)smøger(e), nt. smöker, hty. schmaucher; til III. smøge*) 1) (*til III. smøge 2; nu sj.; jf. „skæmtviis.“ VSO.*) person, der ryger, er forfalden til tobaksrygning; ryger (1.2). *vAph.(1764). Oehl.XXII.103. D&H. jf. Tobakssmøger samt Knastersmøger (PrahI.BJ.9).* 2) (*til III. smøge 3; nu næppe br.*) om hvad der udsender røg; brander (1) olgn. Samme Tid var og med Skibet nogle Smøgere, det var gamle Skiberum, som var fyldte med Skurtør, Svovl og andet Toj, som hæslig kunde røge. *Cit.1715.(JySaml.II.13).*

Smøjert, en. [*smøi'erd*] flt. **-er.** (*afl. af III. smøge (2) ell. I. Smøg 3; jf. Smøger; vulg.*) d. s. s. I. Smøg 3. Inde i Gangen stod to tiårs Knægte og fik sig en Smøjert. *TomKrist.LA.239.*

Smøge-strop, en. (*ogs.-stroppe. Funch. MarO.I.84.*) (*til II. smøge 2.1*) ⚔ *strop, der er dannet som et øje ell. en lukket ring (som ved befæstelsen smøges over noget). Harboe. MarO. Sal.²XXI.816. -stue*, en. (*til III. smøge 2*) rygeværrelse. *Amberg. || nu kun (jarg.) om retirade. SundSans.1935.124.sp.1. -støvle*, en. se Smøgstøvle.

smøget, perf. part. af II. smyge (og II-III. smøge).

Smøge-tobak, en. se Smøgtobak. **-øje**, et. (*til II. smøge 2.1*) ⚔ *øje, fx. paa stag, beregnet til at smøge ned over toppen af en stang olgn. Funch.MarO.II.126.*

smøg-forlegen, adj. (*til I. Smøg 3; vulg.*) forlegen for, stærkt trængende til noget at ryge. *DayNyh.¹¹/1922,2.sp.1. Florian.Br. 35. -fyring*, en. (*efter ty. schmauchfeuer, til schmauch, se I. Smøg; jf. III. smøge 1.3; pott.*) den langsomme fyring ved brænding af lervarer, der efterfølges af skarpfyringen. *Cit.1902.(OrdbS.). -støvle*, en.

(*Smøge- MO.(P.)*). (*til II. Smøg 2; næppe i rigsspr.*) kravestøvle, lang vandstøvle olgn. de lange Smøgstøvler, der (stod) snavsede efter Morgenturen gennem de vaade Skovveje. *AaIbs.JacobLinde.(1899).110.*

Smøgte, en. (*alm. skrevet Smøjte*). (*til I. Smøge; dial.*) aabning gennem dige, hæk olgn.; smal passage ml. to bygninger; ogs.: dalkløft. Svingninger om Bakkernes Ender, om Skovpynter, op gennem een Smøite, ned ad en anden. *Blvq;(1920).*

XVII.189. (skoven) indsluttes af en saa tæt levende Tornehække, at Råven ikke kan brække ud, naar de faa Huller eller Smøiter om Morgenen vorde tilbørligt stoppede. smst.XVIII.131. Feilb.(u. smuge). UjF.

Smøgtobak, en. (Smøge-. Moth. S547). (ænyd. smøgtoback; til I. Smøg 2 ell. III. smøge 2; nu næppe br.) røgtobak. *Ald Verden ey er værd en Pibe Smøgtobak. Helt. Poet. 229.

Smøjte, en. se Smøgte.

I. Smøl, et. (vel fra holl. smul i sa. bet., til holl. smullen, se smøle; nu næppe br.) det at smovse; smovsen; sviren. *I evigt Smøl | vi drak i godt Trojanerøl | paa Broderskab tilsammen. PDFaber. VÆ.54.

II. Smøl, et ell. (vist kun jy.) en (Cit. ca. 1850. (Aarb Hards. XXIII. 125). Feilb.). [smøll] flt. d. s. (til smøle) dels (nu kun dial.; til smøle 1): person, der har urenligt, solet arbejde ell. er svinsk, uordentlig (jz. for-drukken) ell. udygtig; dels (til smøle 4; dagl.): person, der smøler; langsom, sendrægtig person. MDL. det gamle Smøl. Oversk. Com. III.156. Naar han gik ud at gøre Indkøb . . kunde man ringe indtil to Timer forgæves . . Han syntes et utroligt Smøl. Brandes. XI.17. Vindnerne er aldeles utætte i min Lejlighed, og det er mindst tre Uger siden, han lovede at se paa det, Smølet. NatTid. 1/12 1936.14. sp.I. Feilb. UjF.

smøl-agtig, adj. [smø(ː)l'agdi] (til smøle 4; talespr., l. br.) d. s. s. smølevorn. Lensmændene var saa ligegyldige og smøl-agtige. Svendb. Amt. 1924.78.

smøle, v. [ˈsmøːlə] præs. -er ell. (dial.) smøl (BDiderichson. Friderichs-Berg. (1705). A2^o. Feilb. FynskHjemstavn. 1939.87. Loll Gr.62); præt. -ede ell. (nu sj. i rigsspr.) -te (jf. Moth. S547). vbs. jf. Smøleri. (ænyd. 40

smøle, rode i jorden, jf. ænyd. besmøle, snavse til, tilsole, nt. smullen, spise uordentligt, griset, smovse, holl. smullen (og besmullen) (jf. I. Smøl), mht. smollen, snylte; sml. dial. smøle, (jz.:) sovs, (intk.:) søle, snavset føre (UjF.), nt. smulle, kød og fedt fra halsen paa svin, det at smovse, svinebæst; maaske paavirket af nøle og søle; jf. snøle 1) (dial.) om handling, hvorved man snavser noget ell. sig selv til; dels m. obj., især i forb. smøle (noget, sig) til, tilsmudse; snavse, svine til. MDL. UjF. dels intr. (især i forb. m. med.):

behandle noget, saaledes at der fremkommer en urenligt tilstand („svine med noget“), ell. være beskæftiget med urenligt arbejde. UjF. 2) (nu næppe br.) rode (i snavs, jord). Moth. S547. *Du Muldvarp-Syster (z: landsbyen Valby), som i Jorden altid smøl, | Og bader dig udi din Mydding-Pyt og Pøl. BDiderichson. Friderichs-Berg. (1705). A2^o. 3) 60

(dial.) om ting: ligge henslængt i uorden ell. paa vædkommende, upassende steder; ligge og drive, flyde. der (laa) en Sæk lige midt paa Ladegulvet. „Skal de ny Sække ligge og

smøle der,“ raabte jeg. Korch. LL. 160. Fynsk Hjemstavn. 1939.87. 4) (jf. III. rode 2.2; dagl.) p. gr. af ugidelighed, manglende energi, ihærdighed ell. p. gr. af skødesløshed, forsømmelighed være alt for langsom med at faa et arbejde fra haanden, et ærinde udført; gaa alt for langsomt og trægt, uenergisk (og uordentligt, sloset) til værks; pusle, rode med noget uden at faa det færdigt (inden for en rimelig tid); være alt for langsom i vendingen; ofte i forb. smøle med ell. (nu næppe br.) i (noget). smøle i sit Arbejde. MDL. *Dreng hold Kjæft for mig og ti, | Staaer han der og smøler. PEPetersen. Digte. (1854). 68. (i) Slagelse . . smølede det saa længe for Deligensen kom i Fart at det var blevet paa Slaget halv elleve. HCAnd. BH.84. Kasserne med Vin var ikke komne. Endelig tonede de frem . . Fragtmanden havde smølet med dem. Schand. O.II.359. Hun var saa slem til at smøle over Maden og sludre Tiden væk. AndNz. DM. III.19. (forlæggeren) smølede . . græsselig med baade Trykningen og Korrekturen. Aakj. EE.12. || i forb. som smøle tiden bort, hen ell. væk, lade tiden gaa uden at udnytte den (helt); drive tiden hen. Fædrell. 1/1862.1.sp.1. hvad har du smølet Tiden væk med? KMunk. EI.102.

Smøle-hans, en. (til smøle 4; talespr., l. br.) d. s. s. -hoved. Wied. Silhuetter. (1891). 33. som øgenavn til en sendrægtig person ved navn Hans: ARosenkilde. AndersTikjøb. (1862).

36. -hoved, et. (til smøle 4; dagl.) langsom, sendrægtig person; smøl (II); ogs. (dial.) om person, der har snavset arbejde (UjF.). Bang. SE.76. her var endnu ingen kommen. Ufl de Smølehoveder! Bregend. HH. I. 289. **Smø-**

ler, en. (l. br.) person, der smøler; smøl (II). jf. Skattesmøler (z: person, der ikke betaler sin skat rettidig). AarbTurist. 1926.47.

Smøleri, et. det at smøle. 1) (dial.) til smøle 1. UjF. 2) (dagl.) til smøle 4. Dick. SØ.3. Lars gav sig ogsaa god Tid, inden han kom ud . . Erik mumlede forbitret nogle Ord om uforskammet Smøleri, men Kusken var lige glad. Schand. AE.46. Tiden (forpassedes) ved det Smøleri, hvormed man i København udrustede en Flaade, der skulde møde Skibene i Marstrand. HistTidsskr. 10R. III. 51.

smølet, adj. (jf. holl. smullig, snavset; til smøle 1; dial.) snavset; solet. Skansearbejde . . dygtigt smølet . . Stærk Regn. Cit. 1864. (AarbLollF. 1932.151). UjF. **smøle-vorn**, adj. (til smøle 4; jf. smølagtig; dagl.) som smøler, er tilbøjelig til at smøle; præget af smøleri. MO. jeg har været . . smølevorn med Korrespondancen. Drachm. III.384. Der har været Forsinkelser, men ogsaa Smølevornhed. Pol. 1/11 1937.9.sp.2.

I. Smør, et. [smør] Høysg. AC.138. Ø læses som ø i . . Smør.sa. Anh.23. best. f. -ret [ˈsmørət] (æda. d. s. (AM. Harp. Kr.14. 23. FlensbSt.93), oldn. smør (smer), smjør (smior), eng. smear, (fedt-, olie)plet. oeng.

sme(o)ru, mnt. smer(e), oht. smer(o), fedt, talg (kuo-smero, smør); besl. m. got. smairþr, fedt; jf. III. smøre samt Smergel)

1) egl.: hvad der anvendes til at smøre paa noget. 1.1) (nu ikke i rigsspr.) om salve; jf. ssg. som Hekse-, Hylde-smør || i folkelige betegnelser for salver, hvortil der bl. a. er anvendt mælkproduktet smør (1.2); i forb. som grønt, rødt smør. Funke.(1801).I.633. FolkLægem.I.56.III.99. 1.2) et ved kerning af mælk (fløde) fremstillet produkt, der bestaar af det i mælken indeholdte fedt (brugt i husholdningen, bl. a. til at smøre paa brødet, som et finere produkt end Fedt og Margarine, og derfor anv. i udtr. for at faa god mad, smøve, sidde økonomisk godt i det). Han skal æde Smør (1931: Surmælk) og Honning. Es.7.15. jeg købte u-beseed en halv Fierding Smør, men da jeg slog Fierdingen op, fandt jeg den fyldt med Fæt. 20 Holb.Usynl.I.1. Det bedste Smør, som man almindelig har, er jo det Holsteenske; (Thi Forpagter-Smør, eller Amagerens Koppe-Smør, kan den Fattige ey faae meget af). DenforhexedeSideFlesk.(1771).19. *mens fuldt op Du Altning nød, | Jeg knapt fik Smørret til mit Brød.Rahb.Synt.43. *Smør er Naturrens første Gavel | Med Smør man alle Ting kan lave!Bagges.Ungd.II.219. LandbO. IV.283. nu skal Smørret stige igen.Soya.AV. 43. m. henblik paa det forhold, at smørret hører til Danmarks vigtigste landbrugsprodukter og eksportvarer (jf. Smørbonde): Fra Skagen til Gjedser forenedes By og Land i en ærefrygtfuld Dyrkelse af Smørret og Flæsket i Dannevang.Pont.LP.V5. vort Nationalprodukt Smørret.KnudPouls.B.82. || om (smeltet, brunet osv.) smør brugt som sovs (jf. u. bet. 2.2). „Gak ud og hent mig den politiske Stock-Fisk, som ligger paa daglig Stue-Bordet, det er en Tydsk Bog i hvidt Bind . . . — „Vil Bormester have Senep og Smør dertil.“Holb.Kandst.V3. *i Smør en brunet Villing.PalM.D.23. || (kog.) næsten kun i ssg., om (portion) smør, der er tilsat, rørt op med noget (ved 1. ssg.-led nærmere angivet). Lakssmør, Sardellesmør. Lauesen.S.59. tre forskellige Slags „Smør“ — Peberrodsmør, Persillesmør og Anchiovis-smør.DagNyh.*1935.Sønd.18.sp.3. se endvidere ssg. som Hovmester-, Hummer-, Kребse-, Oste-, Sennepsmør. || om produkter (fedtstoffer), der ligner smør ell. anvendes paa lignende maade som, som erstatning for dette; især om produkter, der udvindes ell. fremstilles af plantestoffer. kunstigt smør, se kunstig 5. jf. Frugt-, Kunst-, Plantesmør samt jz. Kakao-, Kokos-, Muskat-, Palmesmør; sml. ogs. Bjerg-, Stensmør.

2) bet. 1.2 brugt i (mer ell. mindre) faste forb. 2.1) i sammenligninger. Hans Munds Ord ere glatte som Smør.Ps.55.22. *leret Jord, saa fed som Smør.Schand.SD.45. i

udtr. for blødhed: Det gaar, som det gik i Smør (nu: som det var smurt).VSO. Den mærkelige, overmaade haarde Træsørt (v: indisk rosentræ) — de, som kender den, siger, at sammenlignet med den, er Teak som Smør at skære i.BerlTid.⁹⁰.1928.Aft.5. sp.3. blød(t) som smør (jf. smørblød): UnivBl.I.383(nordsjæll.). han blev saa blød som Smør, o: føjelig, eftergivende.D&H. smelte som smør (paa tungen), se III. smelte 3.2. staa som smør i solskin, (nu næppe br.) være i en uheldig situation, i en slem knibe. Der stod han ligesom Smør i Solskin. Nysted.Rhetor.41. NvHaven.Orth.169. 2.2) i særlige forb. m. attrib. adj. || i forb. m. adj., der angiver, hvorledes smørret ved madlavningen er tilberedt til brug; i forb. som branket (Moth. S547. S&B.I.126), brunet (Moth.S547. NutidsMad.²(1936).202), brødet (se brøde), rørt (se III. røre 10.2), smeltet (se III. smelte 1.1) smør. || i forb. m. adj., der angiver smørrets kvalitet ell. særlige sort, den behandling, det har været underkastet af fremstillerne, olgn.; i forb. som fersk (Sal.XVI. 280), harsk (Moth.S547. VareL.(1807).I.517. VSO. D&H.) smør. (ren, klar som) heglet smør (se II. hegle 1), oliet (se oliet 2), røget (se røget 1.2 slutn.), saltet (vAph. (1759). Sal.XVI.280), sildet, skært, syrnet, sødt, ævret smør (se sildet, VIII. skår 2.1, syrne, sød, Ævredsmør). bedre er godt smør end sur sild, se Sild 2.3. 2.3) i særlige forb. som obj. for verber. slikke smør af en hegle, se u. I. Hegle 1. det er ikke godt at kende sit smør i en andens kaal, se u. III. kende 4. (sj. i rigsspr.:) Men hvad er der i Veien! Du seer jo ud, som Om Du havde solgt Smørret og tabt Pengene (v: ser bedrøvet ud, synes ked af det). Baud.AB.365. OrdB.S.(skaansk). jf. FalkT.Synt.297. || m. h. t. smørrets anvendelse i husholdningen. branke, brune smør.Moth.S 547.*Kom Smør i Grød! | Læg Dreng i Seng! | Giv gamle Mand sin Nadvere.Børnerim.II.5. skrabe smørret (paa brødet), se IV. skrabe 1.2. smelte smør, se III. smelte 1.1. i forb. som give en smør paa brødet (Oehl.IV 84), komme (Moth.S547. Rich.II.164. D&H.), smøre (Moth.S551. vAph.(1759). VSO. D&H.), tage (D&H. jf. Krist.Ordspr. nr.8115) ell. † hylle (Moth.S547. jf. III. hylle 2) smør paa brødet, spec. (nu næppe br.) billedl., i udtr. for at indynde sig hos en, sleske, „smøre om munden“, tale efter munden. *Jacob . . sig med haarde Ord begynder at udruste, | Hans Ansigt staaer i Ild, og brænder som en Glød, | Men Laban kom ham for, og smurde Smør paa Brød.Hell. Poet.49. legge smør på brødet for en.Moth. S548. *ieg ei saa just dig smør paa Brød kand give.Cit.ca.1730.(Thott2⁷84(digttilMoinichen)). VSO.III.L25. || i udtr. for smørrets fremstilling, tilberedning og videre behandling; i forb. som faa (Moth.S547. Blich.(1920).X. 77. MøllH.V.290. Feilb. jf. Ords.30.33(Chr.

VI)), kerne, knive, sakse, slaa, søge, ælte smør, se IV kerne, III. knive 1, II. sakse 1, III. slaa 4.3, søge, ælte. skære smør (af), se VI. skære 2. || i *udtr. for at nedlægge ell. optage smørret af bølge olgn., forme det til indpakning olgn.; i forb. som klaske, knive, opstikke, slaa smør, slaa smør ned (tidligere ogs. lægge smør: Moth.S547. lægge smør ned. VSO. MO.), stikke smør op, se klaske 2.1, III. knive 1, opstikke, III. slaa 15.1, 53.2, stikke. 2.4) i præp.-forbindelser. || efter præp. af den, der har nok af smørret, kommer noget i sin kaal, se Kaal 2. i *udtr., der hentyder til, at smørret bliver blødt og smelter i varmen: Vær ikke Bager, naar dit Hoved er af Smør! HCAnd.H.50 (sml. Krist.Ordspr.nr.228). „det er varmt i gamle Danmark for Tiden.“ „Det er et Held, man ikke er af Smør.“ Bregend. HH.I.157. || efter præp. i; især i *udtr. for at bruge smør ved tillavning af mad, som bage (MO. KnudRasm.MR.66.), brune (S&B.), koge (MO.), ryste (se IV. ryste 1.1), stege (vAph.(1759). ErlKrist.DH.193) i smør. nævnis (falsk mands, folsk mands) kniv er altid først i smørret, se I. Kniv 2. || komme tilbage med smør paa hornene, (*dial.*) vende tilbage med velstand, efter at have tjent penge; om penge, der sættes i foretagende: give godt udbytte; komme igen med gode renter. Krist.Ordspr.nr.8098. Feilb. III.413asm (jf.(?) smst.412b^{ole}), han brændte sig sjældent slemt paa de Processer, han førte . . Knud havde godt Kendskab til Lovparagrafer. „Det skal nok komme tilbage med Smør paa Hornene,“ sagde han, naar han startede et nyt Spektakel. Jørgen Niels.LL.127. || rime dør paa smør, se III. rime 1.2. 2.5) i *andre forb.* en kop smør, se Kop 5. smør i mælken, (*fagl.*) mælkefejl, bestaaende i, at der (især som følge af rystning under transporten) har dannet sig smørkugler, som svømmer paa mælken. Landb.O.III.643. smør og brød, se Smørrebrød. || i *talem.* smørret er galt tre gange om aaret, se u. II. gal 5. god nat, Ole, pengene ligger i vinduet; smørret staar i skorstenen, se Nat 3.1. i *forb.* som ikke være smør til bunds, (*dial.*) ikke være, som det skal være; være falsk, upaalideligt olgn. (vel *egl. m. h. t. smørferding med forfalskede varer i bunden, se Feilb.*). Dodt.R.123. sa.F.145. Krist.Ordspr.nr.8118. (jf. bet. 3) i *talem.* som hvad kommer det smør ved, hvad kaalen bliver fed af (se II. komme 15), det kommer ikke smør ved, hvad fedt gør (Mau.2099. Krist.Ordspr.nr.8100. jf. smst.nr.8094.8099.8102-3).***

3) (*spøg.*) i *best. anv., om de ting, sager, forhold, der tales om ell. tænkes paa ved en given lejlighed. 3.1) (udviklet af det u. bet. 2.5 slutn. nævnte udtr.; jf. lign. udtr. u. Flæsk 1.2 samt (dial.) det smør kommer ikke det fedt ved (Krist.Ordspr.nr.8101.*

Feilb.); *dagl.*) i *udtr. som det kommer ikke det smør ved, det kommer ikke den sag ved; det er en anden sag, noget ganske uvedkommende.* „Du ejer da meget mere end jeg.“ — „Hvad kommer det det Smør ved?“ ZakNiels.TF.8. det var endnu i de gode, gamle Dage, da der hverken var Andelsmejerier eller andre Narrerier, hvor de har sat Nisserne af og antaget Maskiner i Stedet for, — men det kommer nu ikke det Smør ved. Budde.JF.89. Hartons Fortid og Historie og saa meget andet, som slet ikke kommer det Smør ved. JohsDam.A/S Prometheus.(1913).118. 3.2) i *forb.* hele smørret, (*nu l. br.*) det alt sammen; hele redeligheden, molevitten; hele smøren (se u. I. Smøre 6). kan Du endnu gjøre Dig nogen Samvittighed over at angive hele Smørret (: tyvebanden)? JHugo.HM.V64. Lad blot mig raade. Lad mig ordne hele Smørret. Skjoldb.ML.24.

4) (*jf. Smørtenor; ♪, jarg.*) om det forhold, at en (tenors)sanger synger med overdrevent udtryk, sødladent, sentimental, smægtende, med smeltende Klang; ofte i *forb.* syng med smør. *Vor Elsker høit jeg rose tør, | Kun synger han mig lidt med Smør. HCAnd.SS.IX.420. Seest var født i Byen Slesvig . . Man fandt, at „slesvigsK Smør“ var ligesaa uheldigt som dansk hos en Tenorist, og det varede ikke længe før han blev henvist til en Korsangers beskedne Stilling. Davids.KK.77. Han . . sang kønt — med lidt for megen Bævren i Stemmen; Fru Berg kaldte det, at han sang „med Smør“. AndNz.M.173. Stemmen er i høj Grad indtagende . . uden Halsklang eller Smør. ChKjerulf.(Pol.⁹/1909.3).

5) (*spøg., jarg.*) som *eufem. udtr. for Lort (1), især i bet.: noget værdiløst, foragteligt; skidt.* det er noget (rigtigt) smør (ofte i den *udvidede, tautologiske forb.: l-o-r-t smør*) !

II. Smør, et (i bet. 1) ell. pl. (i bet. 2). [smør] 1) (*sj.*) til III. smøre 1.4, om (enkelt) handling, hvorved man tilsmuder ell. forurenar noget med et tykflydende ell. fedtet stof ell. noget urent, snavset; den herved fremkomne plet ell. urenhed; smøre (I.2). (*hun var*) i Færd med at smøre Hendriks lange Skafteøvler . . hun havde i Skydingen givet sig selv et lille sort Smør med. Bregend. HB.45. 2) (*jf. sv. (få) smörj, nt. smer (nht. schmiere bekommen); til III. smøre 5; dagl., nu lidt glågs.*) prygl; klo; ofte i *forb.* faa, give, skulle have smør. Rask.Fynske BS.54. *kom om I tør, | Hvis Knuder I gjør, | Saa vanker Der Smør; | Jeg har dygtige Arme! Oversk.I.136. saa skulde hun have dygtige Smør, indtil hun faldt paa sine bare Knæe og bad om Naade. Hauch. EØ.74. sommetider faar jeg Lyst til at give dig nogle ordentlige Smør (*orig.312: Bank*). Bergs.PP.*301. hans Kæp (*hagler*) ned over Ryggen paa Bøflen (: en tyr). Den faar alle

de Smør, langet ud af et godt Hjerte, han kan orke. *Fleuron.KO.91.*

Smør-, i ssgr. især af I. Smør; navnlig (jagl., spec. landbr.) af I. Smør 1.2, fx. (foruden de ndf. medtagne) Smør-afgift, -asjet, -baad (jf. -damper, -skib), -bagt, -bedømmelse, -damp(er), -dannelse, -drittel, -eksport(ør), -fad, -fejl, -forbrug(er), -forfalskning, -forretning, -forsyning, -fremstilling, -fustage, -grosserer, -gøring, -handel, -handler, -holdig, -import(ør), -indførsel, -industri, -kerne, -kerning, -kontrol, -kælder, -køler, -lager, -lavning, -leverance, -leverandør, -lignende, -marked, -notering, -offer, -otting, -plet, -pris, -produktion, -rulle, -salg, -saltning, -skaal, -skib, -smag, (en) -sort, -stegt, -tilvirkning, -told, -udbytte, -udførsel, -udsalg, -udstilling, -æltmaskine, -æltning. **-agtig**, adj. *Reiser.III.321.* saa snart Smør har været smeltet klart, antager det ikke mere den smøragtige Konsistens. *Sal.²XXI.816.* **-bar**, adj. [smö'r-] (til III. smøre 1; sj.) som (let) kan smøres paa, er let at smøre med. (margarinens) Smørbarhed Vinter og Sommer. *Da. Handelsblad.¹⁵11.1935.4.* **-belagt**, part. adj. spec. (♂, jarg.) til I. Smør 4: en meget høj, tykt smørbelagt Svendetenor. *Schand.VV.250. sa.SB.222.* **-berkes**, et. (bag.) berkes, hvortil der er anvendt rigeligt smør. Smør- eller Theebirkes. *JulianeDahl. Kogebog.(1855).591. Pol.²⁵1940.11.sp.6.* **-biks**, en. (jf. -boks, -daase) egl. (♂): daase, hvori en sømand opbevarer sin smørration; undertiden i al alm., om mindre beholder til smør. *NMøll.H.69. DagNyh.³1903.2.sp.1.* **-blid**, adj. (fra no. smørblid; jf. le smørret u. smørret 4; sml. *FalkT.EtymWb. II.1087; l. br.*) især om smil: meget blidt ell. lidt kunstigt, paataget olgn. (hans) Ansigt hensemeltede i et smørblidt Smil ved Synet af en ny opdukkende Skønhed. *EmilRasm. FB.37. KGuldmondsson.Den storeKamp.(overs. 1933).191.* **-blomst**, en. (nu kun dial. **-blomster**, et ell. (sj.) en. *Hobb.Usynl.III.1. sa.Jean.I.5. vAph.(1759). Suhm.(SkVid.XII.164). jf. JTusch.193).* (jf. ty. butterblume, holl. botterbloem, eng. butterflower; sml. -urt 1; navnet p. gr. af blomsternes gule farve; blomsterne mentes at kunne fremkalde smørrets gule farve, ved at de blev lagt i malke-spanden (Feilb. *Gravl.EP.109*), ell. ved at kørne aad dem) ♀ navn paa forsk. planter med gule blomster: ranunkel, *Ranunculus L.* (jf. -kar 2, -leger, -lykke), ell. (nu sjældnere i rigsspr.) alm. vorterod, *Ficaria verna Huds.* ell. *Ranunculus ficaria L.* (*JTusch.88.302. jf. Az Lange.FP.94*), ell. (nu kun dial.) engkabbeleje, *Caltha palustris L.* (*JTusch.46.289²*), lovetand (2.1) (smst.124.313), guldstjerne, *Gagea L.* (smst.94), og visse arter potentil, *Potentilla L.* (Feilb. *UfF.*). *Engen af Smørblomsten lysnet gulner. *CFrim.Poet.70. JTusch.193.332. HCAnd.(1919).II.102.* Der er mange Slags Smørblomster, men Ranunk-

lerne er de rigtige — holder man dem op under Hagen kan det straks ses, om man holder mest af Smør eller Fedt — paa de kræsnes Hage danner Smørblomsterne altid en gul Plet. *BerlTid.⁹1924. Aft.2.sp.1 (jf. Gravl.EP.108f.).* || (foræld.) overf.; dels som kædende betegnelse for en ung kvinde: hun, min søde Smørblomster har altid staaet mig for Øyene. *Hobb.Usynl.III.1. sa.Jean.I.5. dels (i 1840'erne) som spøg., jarg. betegnelse for dagbladet Berlingske Tidende: „Smørblomst? Hvad skal det sige? Jeg har Berlings Tidende i Haanden.“ — „Ja, det er jo en Smørblomst, det er bekendt.“ Heib.Poet.V.21. **-blød**, adj. (l. br.) blød som smør (se u. I. Smør 2.1). den smørbløde Kalisæbe. *Opf B.⁹III.329. billedl. (jf. I. Smør 4): „Overkrigs-kommissær Gormsen.“* Navnet blev sagt saa smørblødt, at Lyden næsten smeltede hen i Luften. *Schand.SF.42.* **-bog**, en. (foræld.) heksebog med anvisning paa, hvorledes man kan bære sig ad, naar man ikke kan faa smør ved kerningen. *AarbFrberg.1918.108. jf. smst.1938.9.* **-boks**, en. (jf. Boks 1; ♂, nu l. br.) d. s. s. -biks. *Drachm.SF.18.* **-bolle**, en. spec. (kog.) om lille bolle af smør (og mel ell. andre ingredienser). *FrkJ. Kogeb.179. TidensKvinder.¹⁹1929.30.sp.1.* **-bonde**, en. (l. br., nedset.) om bonde (der fremstiller smør) ell. om dansker. *PDrachm. KM.107.* **-brik**, en. (ogs. -brikke). 1) (især dial.) om forsk. indretninger, hvorpaa ell. hvori smørret anbringes, fx. om bræt til at lægge smørret op paa, naar det udtages af kernen (Feilb.), lille krukke, kande, asjet, glasopsats olgn. til smørret paa bordet (*Moth. S548. AarbFrberg.1918.89. Feilb.*), lille bøtte, hvorpaa smør forhandles (*Pont.Sk.35*), olgn. 2) ♂ blikbeklædt redskab med en hulning, der rummer en bestemt smørration, brugt af smørstikkeren ved den daglige udstikning af smør paa orlogsskibe. *Harboe.MarO. VHansen.Sømandskab.II.(1875).34. 3)* (jagl.) om (hvert af) de runde stykker gaze, der lægges under og over smørret i en fustage. *LandmB.II.471. VareL.⁴782.* **-bræt**, et. 1) (jagl.) bræt, hvorpaa der æltes smør. *LandO.IV.298.* 2) ♂ træbakke, hvorpaa de af smørbrikkerne (2) udtagne portioner anbringes inden uddelingen. *Harboe. MarO.* **-brød**, et. se Smørrebrød. **-butting**, en. (ogs. -butte. *DannFauna.XI.156. Lieberkind.DVV.297.* **-bøtte**. *Frem.DN.89. D&H.* — dial. **-bytting**. *AarbFrberg.1939.I.163).* ft. **-er**. (jf. no. dial. smørbut, -buke, sv. dial. smörbult, kutling, samt ty. schmeerbutte, gulstribet mulle, *Mullus surmuletus*; 2. led vist sa. ord som † butting, lille, tyk (Butte) ell. II. but; betegnelsen hentyder til fiskens butte hoved ell. tykke, plumpe krop; sml. no. dial. butung, sørred, til gno. butr, kort stykke af træstamme (se u. II. but); m. h. t. formerne -butte, -bøtte se Botte, II. Botte; -bytting vel afl. af II. Bøtte; m. h. t. 1. led sml. fynsk*

smørstæg, tangsnarre (UfF.), eng. butterfish, tangspræl, *Centronotus gunellus*, ty. butterfisch, d. s., hvilke betegnelser kan referere til gullige farver ell. fedtet, slimet hud) **X** kulling; nu kun: sort kulling, *Gobius niger*. EPont. Atlas. I. 649. Stibolt. SF. 35. Krøyer. I. 384. Gravl. Gen. 83. Sal. XIV. 953. || (dial.) tangsnarre, *Spinachia vulgaris*. Krøyer. I. 194. **-byrd**, en. (-bør. Aagaard. TL. 122. MDL. Feilb. **-børd**. Kanc. Prom. 1788). (glda. 10 smørbyrd; jf. Byrdpenge; foræld.) ydelse af smør som afgift (især til præst og degn). Nord. Conv. Lex. V. 318. Sal. XVI. 259. **-bytting**, en. se -butting. **-børd(d)**, en. se -byrd. **-bøtte**, en. 1) bøtte til at opbevare ell. forsende smør i. Moth. S. 548. Baud. H. 53. Smørbotte, uden Laag . . indeh. 5 kg Smør. Polit. E. Kosterbl. 1911. 1925. 3. sp. 2) se -butting. **-daase**, en. (jf. -biks osv.) daase, hvori smør opbevares ell. sendes. Bardenfl. 20 Søm. II. 205. **-dej(g)**, en. (efter ty. butterteig; bag.) d. s. Butterdej. Moth. S. 548. Mariebilleder af Sølv, Kobber, Messing . . Sukker, Smørdei. Baggens. DV. XI. 90. Det samme (o: at det er uførdøjeligt) gælder om Smørdej, hvilket ogsaa er udtrykt i det bekjendte Ordsprog: „Svinelæder forgaar, men Butterdej bestaar“. H. Strøm. Børns Kost. (1883). 41. I. Suhr. Mad. 19(1923). 237. 241. || hertil: Smørdej(g)s-kage, -kringle, -rand, 30 **-snitte** ofl. **-deje**, en. ij. Moth. S. 549: mejerske (jf. Deje); om bet.: forstenet søvndrvin se Sebedeje (jf. Smørsten). **-dyppeelse**, en. (jf. -sovs og Dyppeelse 2; l. br. i rigsspr.). vAph. (1764). MØ.

I. Smøre, en. [smōrə] (nu ikke i rigsspr. Smørre. Herregården. (1788). 56. jf. Esp. 313 (i bet. 1). i bet. 3: Argus. 1771. Nr. 45. I. Ev. Overs. af Max Vind og Consorter. (1782). 233. Rahb. E. I. 158. Grundtv. Saxo. II. 25. **Smerre** (Smere). jf. Skattegraveren. 1888. I. 224 (jynsk). i bet. 3: Kom. Grønne. III. 139. UfF. (Møn)). ft. **-r**. (sv. smörja (bl. a. i bet. 1 og 6), no. dial. smyrja, jf. ty. schmiere; til III. smøre; bet. 3 skyldes indflydelse fra det besl. ænht., mht. smurre og (det i aflydsforhold hertil staaende) nht. schmarre (jf. bornh. smarra, fedtplet, smudsplet. Esp. 480) || jormen Smer(r)je vel fra ty. schmere, schmer, nt. smer, se I. og II. Smør)

1) (til III. smøre 1.1-3) stof, der bruges til at smøre paa noget; dels (ikke i rigsspr.) om smør, fedt olgn. til at smøre paa brød; jf. I. Paasmøre; dels (jarg. ell. dial.) om fedtstof, olie olgn., hvormed redskabs- og maskindele smøres (III. 1.3); smørelse (1.2). *Nu hviner Skiverne i Blokken . . | Vi mangler Smøre, kald paa Kokken. Osc. Jens. SO. 98. Esp. 313. jf. Vognsmore.

2) (til III. smøre 1.4; dagl.) (oftest: langagtig) plet, mærke, fremkommet ved berøring med fedtstoffer ell. (i al alm.) smuds, snavs; ogs.: udtværet masse af et blødt, klæbrigt stof; uegl., om synsbillede (j. sky-, røgdannelser),

der minder om en udvasket, udtværet klat ell. stribes. den nye Maling . . var (ikke) tør, saa jeg ved at gaa ned ad en Trappe fik en Smøre paa min blaa Kappe. J. Fibiger. Liv. 236. (man) maa kassere flere Eksemplarer af en Bog, før man finder et uden krøllede Ark, Smører eller Mishandlinger i False- og Hefte-maskine. Aarbofj. Bogvenner. 1924. 170. Himlen har en dejlig, rødgul Smøre under et Par lange torpedoformede Skystriber mod Vest. Knud Pouls. Va. 63. Andre Steder ser man i den sortagtige Grundmasse (af godning) smaa, tynde, tørveagtige Flager eller udvalde Smører. Aarb. 1935. 12. De travede videre, tavse, snart kun en graa Smøre i Gadebilledet inde ad Byen til. Jesper Ew. PF. 207.

3) (dagl., nu især gldgs. ell. dial., jf. Feilb.) (især langagtigt og ikke særlig dybt gaende) saar (spec.: frembragt af (hug)vaaben); skramme; ogs. om mærke efter saadant saar: (langagtigt) ar. Moth. S. 551. han hæftede Strimlerne (af lærd) ved Hjælp af Lium eller Gummi . . over Smørerne. Blich. (1920). XXIV. 161. (dragonerne) trak . . Støvlerne paa Næverne og ryddede Bulen . . Sporerne skal have givet nogle slemme Smører i de civile Fysiognomier. Baud. G. 292. || ofte (jf. bet. 4) i forb. faa en smøre. mand kand see på arret, at du fik en god smøre. Moth. S. 551. Blich. (1920). XXI. 182. (han gav) den røde Tyrk et vældigt Slag paa det venstre Kjæbetyrken med en Lystestag, saa . . Kjæben fik en dygtig Smøre. Kold. D. 55. Ja, det er en ordentlig Smøre, du har faaet, lille Ven. Hvordan gik det til? — Der var en, der stak mig i Mørket. Madelung. EH. 427.

4) (til III. smøre 5, (især i bet. 4.2-3) dog vel delvis videre anv. af bet. 3) om haard behandling, ilde medfart. 4.1) (især dial.) om slag af pisk, revselse med piskeslag (greven) stod i Døren og gav dem (o: bønderne) hver en Smøre af Kørepisken. Gjæl. GL. 573. en Smøre af Baadsmandens Kat faar den, som (beklager negrene). Osc. Jens. IN. 21. Feilb. UfF. 4.2) (nu næppe br.) revselse i ord; skarp kritik; overhaling. Leth. (1800). VSO. jf. (vel billedl. anv. af bet. 3): *Da kom Reserven fra Marimalene, | Gav Pastor Blicher i Randlev en Smøre (o: i en avisfejde). Blich. (1920). IV. 104. 4.3) (jf. faa smurt sig u. III. smøre 5; vulg. ell. dial.) om haard behandling, medfart af anden art. Fr. Grundtv. LK. 87. især: dels om økonomisk tab („smæk“) ell. vanskelig økonomisk situation. *En Kjøbmand, som ret stort vil speculere, | Og derfor maae total fallere: | Naar Creditorerne slig Smøre faaer, | En evig Skam kan overgaer. Blich. (1920). XV. 119. J. Hugo. HM. III. 121. VSO. kommer jeg over denne her Smøre, saa vil jeg . . ikke gaa og dvaske mer i den Bule. Bergstrøm. M. 80. Feilb. dels om skade, uheld, ulykke af anden art: det at komme galt af sted,

være uheldig; ogs. om uheldig situation: knibe; suppedas. Rask.FynskeBS.54. han er ikke ond, men dum paa en Maade, tror alt gaar godt, til han sidder midt i en Smøre. Ugeskr.f.Læger.1930.46.sp.2. Uff. (vulg.) om paadragelse af kønssygdom: D&H.

5) (til III. smøre 6.2; dagl.) nedset. om skrivelse ell. artikel, afhandling osv. Pol.¹¹/1940.Sønd.25.sp.4. || især i forb. en lang ell. længere smøre. Der blev jo større Slagsmaal ud af det . . . To af dem rejste sig nok ikke mere, og der kom en længere Smøre i Bladene. KMich.HV102. MKLitgaard.GM. 74.

6) i best. anv., om de forhold, der er paa tale; dels (dial.) i forb. kende smøren, kende forholdene, „rummelen“. Feilb. dels i forb. hele smøren (jf. sv. hela smörjan, ty. die ganze schmiere samt hele smørret u. I. Smør 3.2; dagl.) alt det paagældende; hele redeligheden, „molevitten“. *Det tog Hr. F. kun faa Minutter | ekspres at ekspedere hele Smøren (: dagens post). DagNyh.²¹/1925.2.sp.2. For hele Smøren (: en samlet udgave) modtog jeg 10,000 Kroner. Aakj.EE.145.

7) (maaske videre udvikkling af bet. 5; dial.) i forb. som en god, lang smøre, om et langt stykke jord, vej ell. et langt tidsrum. Olesen Løkk.UJ.188. Feilb.

II. Smøre, en. se I. Smøre.

III. smøre, v. [smörə] (nu især dial. smørre. [smørə] Holb.Jep.I.1. Biehl.DQ.I. 133. JPPrahl.AC.24. jf. Moth.S550. vAph. (1772).III samt Thorsen.15. UnivBl.I.389 (nordsjæll.). Flemløse.169. Esp.313. sml. ogs. Kort.49). præs. -er ell. (dagl. ogs.) smør [smör] (Holb.Paars.255. Biehl.DQ.III.257. Kierk.XIV.232. MLorentzen.FG.15. jf. Moth. S550. Mikkel.Sprogl.209 samt Feilb. Univ Bl.I.389 (nordsjæll.). Thorsen.118. Flemløse. 21. LollGr.61); præet. smurte [smordə, ogs. 'smördə, 'smu(ˈ)rdə] (smürte.Høysg.AG.49) (tidligere ogs. skrevet smurde. Helt.Poet.48. Høysg.AG.94(smürde). jf. Moth.S550. VSO. samt Esp.§190a. Kort.171. Brøndum-Nielsen. GG.II.369. tidligere ogs. (sj.) skrevet smurgte. CWHansen.PhilandersSkiebne.(1774).13. GH Lund.KA.172); part. smurt [smor'd, ogs. smör'd, smur'd, smu'rd] (smürt.Høysg.AG. 94) (tidligere ogs. (sj.) skrevet smurgt. Fleischer.B.179) ell. (sj.) smøret (Cit.1839.(WJ Wulff.DaGuineavar dansk.(1917).183)). vbs. -ing (HCLund.Samler.I.(1803).188. OpfB.⁴ I.162) ell. † -ning (vAph.(1764)) ell. -else (s. d.), jf. II. Smør, Smørieri. (ænyd. smøre, smørge, gl'da. smør(i)e, æda. smorīe (AM. Harp. Kr.31.74), smyrīæ (AM.), sv. smörja, oldn. smyrja, smyrva, oeng. smerwan, smerian (eng. smear), mnl. smeren, nht. schmieren; af. af I. Smør; jf. I. Smøre)

1) overstryge med, indgnide i et (især: tykflydende ell. fedt-, smøragtigt) blødt, klæbrigt stof; især om handling, hvorved stoffet paaføres med haanden ell. pensel olgn.,

der stryges, gnides frem og tilbage, indtil stoffet danner et dækkende lag ell. er trængt godt ind, ell. paaføres v. hj. af en særlig (smøre)indretning; ofte i forb. smøre i ell. med noget, smøre ind (i ell. med), over (med) (jf. ind- (1), oversmøre (1)). I.1) (jf. bet. 3) m. h. t. legeme ell. legemsdel: indgnide med et saadant stof, især med salve, vædske, der bruges som lægende ell. kosmetisk middel; paaføre (ansigtet) farve, sminke olgn., især for at ukendeliggøre, maskere (det); tidligere ogs.: indvi (person) ved salving (smørre en til konge.Moth.S550). smøre og bage (jf. I. bage 2.2) syge Lemmer.vAph. (1759). hun skulde hielpo hende at smøre deres Giest (: der var saaret). Biehl.DQ.I. 133. *Mai-Greven og Grevinden . . . | Vel-sminkede og smurte | De tripped Haand i Haand.Winth.HF.156. Hulda . . . blev smurt; hun skinnede, også dér, hvor der ingen hårolie kom.Hjortø.IU.125. || især i forb. m. med ell. (navnlig efter ind) i til angivelse af det paastrøgne stof. Galden er til at smøre et Menneske med, som haver hvide Hinder paa Øinene, og han skal blive helbredet. Tob.6.10. Mig siunes, at det var endnu artigere, om man smurte hans Ansigt over med Blek.Holb.Jep.I.8. (jeg) smurte icke min Hals med Desmer for at behage mig selv.sa.Tyb.III.2. han smurte sig i Ansigtet med Bruunt og Sort.HCAnd.(1919). II.17. distancesvømmersken blev smurt ind i flere kilo fedt | || † smøre ned, d. s. s. nedsmøre. Moth.S551. 1.2) om indgnidning i al alm.; især om overfladebehandling af en genstand med fedtstoffer, olie olgn. Smøre over med Beeg.vAph. (1772).III. *vi kan smøre (buen) ind med Fedt, og ved Varmen den myge.Wilst.Od. XXI.v.179. Forhudningen er smurt ind i Blyant.Scheller.MarO. Tyven har smurt en af de smaa Ruder i Døren over med grøn Sæbe, hvorpaa han har knust den.Pol.²¹/1940.7.sp.3. || m. h. t. (genstande af) læder. Smøre Læder med Tæg.vAph.(1772).III. (seletøjet bør) ei forsmøms at smøres.PW Balle.K.19. m. h. t. fodtøj: indgnide i fedt(stof) for at gøre læderet blødt, smidigt (og vandskyende); ogs. (dial.): pudse; blanke den, som ret vil smørre sin hobonds sko, skal lære sig til paa sine egne.Moth.S550. de smurte deres Skoe og Støvler med Fløde.LTid.1741.754. smøre Støvlerne med Flesk.MO. FrGrundtv.LK.60. *Kl. 2 smør jeg Sko. Krist.BRL.158. om smøre (sine) sko, støvler brugt i videre anv. se bet. 3.1. (garv.) om indfedtning af læder med talg olgn. som led i garvningen: rødgarvet Overlæder, som er stærkt smurt.VareL.*781. smurt læder, spec. (jf. Smurtlæder; fagl., nu l. br.) om rødgarvet læder, som er stærkt fedt-impregneret, sværtet paa narven og forsynet med en indpresset kunstig narv (navnlig brugt til skafter i vandstøvler ell. fedtlæderstøvler).

Moth.S552. LTid.1725.523. Dette Prøve-Krudthorn er betrukket med smurt eller saakaldet Fidtlæder. *MR.1827.119.* || (*især bag., jf. bet. 2*) overstryge (brød, kage) med et lag smør, fedt osv.; spec. om overstrygning (pensling) af brød, kager inden bagingen. (*iag*) usyrede tynde Kager, smurte med Olie. *2Mos.29.2.* (*kagen*) smøres med Æg og bestros med Sukker. *Frk.J.Kogeb.***(1921). *271.* Aflange Franskbrødsskiver uden Skorpe smøres med Smør. *NutidsMad.[1931].248.* || (*haandv.*) overstryge med klister, lim olgn. (*jf. klister-, limsmøre*); i forb. smøre an (*jf. ansmøre*). *Haandv.5* (*se u. ansmøre*). Bøger med dyb Fals „pappes op“ aabne, Spejlet smøres an med Lim eller Klister, stryges godt til. *Biblioth.H.*I.506.* — ogs.: fastklæbe (*v. hj. af lim, klister olgn.*). En, som ingen kiender er af Miniatur, skulde bilde sig ind, at det var et Hoved, som var klippet af en trykt Bog, og smurt paa et stykke Træ. *Holb.Jean.III.3. HAPaludan.Sp.185. 1.3*) dække, overstryge noget med fedt(stof), olie olgn. for at gøre det glat, faa det til at glide ell. bevæge sig lettere, mere gnidningsløst; *især m. h. t. (redskab, maskine med) bevægelig maskindel (aksel olgn.): indgnide ell. (v. hj. af særlige indretninger) fugte, oversprøjt med fedtstof, olie olgn. for at ned-sætte gnidningsmodstanden og forhindre, at maskindelen løber varm. smørre en låb ind. Moth.S551. *Hun der med (o: med en urtesaft) ogsaa smør og stryger Søfnens Dør, | Saa man i Hengslene ey Lyd, ey Knarcken hør. Holb.Paars.255. Den Tid, du var Dreng her i Møllen, forsomte du tidt at smøre Kværnen. Ing.LB.1.17. Umiddelbart forinden Afsløbning smøres Fladen mellem Puder og Slæb med Talg og grøn Sæbe. *Sal.*I.239.* De forsk. bevægende Dele (o: i en dampmaskine) smøres med Olie ved Hjælp af særlige Smøreapparater. *smst.V491. *Brave Cykle: ikke skri-ge; | jeg har smurt din Krank. Bartrums.JV73. saven maa smøres, hvis den skal skære, se I. Sav 1. smøre maskineriet olgn., ogs. brugt billedl. (jf. Maskineri 2.1) som (spøg.) udr. for at styrke sig med mad og drikke. D&H. smøre en maskine op, (jærnb.) om grundig tilførsel af smøreolie olgn. for at gøre en maskine klar til brug. Fyrbøderen smurte Maskinen op, indtil tre Timer før Togafgang. *Bonnelycke. L.20.* || *m. h. t. støbeform ell. (bag.) form, plade, der bruges ved baging.* Man smør en saadan Form (o: støbeform) med Tælg eller Fit. *vAph.Chym.III.412.* Forme og Plader (til baging) smøres bedst, naar de er lunke. I en klar Klud lægges lidt kold Margarine, hvormed de overgnides. *Frk.J.Kogeb.***(1921). *267.* et smurt Gratinfad. *Baging.71.* || *m. h. t. vogn(hjul).* At menge Galskab i Comedier, er derfor ligesaa fornøden, som at smørre Hiulene paa Vognen og at bruge Dricke til sin Mad; thi uden det første kand det sidste ikke fordøyes. *Holb.JJBet.a2^v.* *En Vogn,**

hvis Hjul ej er smurt, | jeg hører nu knirke. *Kaalund.74.* Gammel-Niels (*var*) saa nøje og gerrig, at en ikke kunde faa smurt sin Vogn, naar man kom forbi, om det saa røg fra Lundstikkerne. *JVJens.HF.91. jf. náf.l.13ff.* *Vognen er tør nu; | Den kunde, min Troel behøve at smøres en Smule; | Thi som man smører, saa kjører man ogsaa. *Blich.(1920). IV173. uden obj.: Vi kiøre, saasart Kudsken har smurt.VSO. i talem.: det sinker ikke at bede og at smøre vognen, se VIII. sinke 2.1. du skal smøre, før du kører. Moth.S551. VSO. nu i rigsspr. især i talem. den, der smør(er) godt (sjældnere: vel. *Mau.I.12. VSO. Krist.Ordspr.nr.8121*), kør(er) godt (vel) (*nu sj.: smør vel, saa kør du vel!*) *Moth.S551. Biehl.DQ.IV31*, *især (m. ord-spil paa bet. 4.1) som udr. for, at den, der betaler godt, bliver betjent godt, ell. som udr. for de gavnlige virkninger af gave, bestikkelse. Mau.92. PAHeib.US.502. Hauch.VI.181. Ant Niels.TF.196.* efter Sætningen: den, der vil køre godt, maa smøre godt, gav (*ansøgerne*) pligtskyldigst den Tribut, der var nødvendig. *Rosenkrantz.G.I.47.* || *⊗ m. subj.-skifte, om selve olien olgn. ell. om indretning, der automatisk tilføjer en aksel, et leje olgn. olie (jf. selvsmørende). Ringsmørelejet (o: paa maskiner) smører . . i Forhold til Forbruget. LandO.IV288.* den Olie, der til enhver Tid smører Motorens enkelte Dele. *Lottid.1920. A.1614.* i videre anv., om blødt metals indvirkning paa arbejdsstaalets æg: ved Adfjering, Boring, Høvling og Filning er (aluminium) p. Gr. a. Metallens ret store Blødhed tilbøjeligt til at „smøre“, d. v. s. til at afstumpe Staalets Eg, ved denne omhylles af vedhængende Dele af (aluminium). Man undgaar delvis dette ved (at) smøre rigeligt. *Sal.*I.594. 1.4) forurene, tilsmuds ved berøring med noget tyktflydende ell. fedtet ell. (i al alm.) med noget urent, snavset; især om tilsmudsning af klæder, ved at de kommer i berøring med noget fedtet ell. snavset; † i videre anv.: forfalske en vare, især vin (*Jeg veed, I Vin kan drikke, | Hvad heller den er noget smurt | Og ureen eller ikke. *Falst.32. jf. opsmøre 5.2).* *vAph.(1759).* staae op! De smører deres pene Kjole. *Blich.(1920).VI.114. (hun)* holdt . . sin Kjole op, for at Sneen ikke skulde . . smøre de pæne, hvide Strømper. *CBernh.IX.176.* smøre sit Ærme paa den nymalede Væg. *VSO.* forvalderen . . havde smurt den (o: frakken) over med Snus tobak (*jf. oversvær 2).* *Kollerød.161.* Han bukker sig ydmyg under Vadsketøjet, som hænger paa Snøre dernelde. Ja — sæt han smurte noget af Tøjet med sit Kraml tænker Minna med gnistrende Øjne. *Buchh.UH.71.* hun (*rakte*) den ene Fod frem og viste sine lyse Strømper. „Nye og smartel!“ sagde hun „firs Øre Parret, de var smurt i Strikkemaskinen, men er saa gode som ny nu, da de er vaskede, ikke?“ *Bentzon.GH.***

122. *jf.*: jeg skal laane dig mit eget Sverd Dyrendall som er smurdt med Drage-Blood. *Holb.Ul.II.7.* || *refl. Moth.S551.* det gaer Deres Velbyrdighed som Gryden, der bad Kiedelen ikke smøre sig. *Biehl.DQ.IV315* (*jf. Gryde sp.212^{22ff.}*). Du er . . pyntet idag; du har saamænd ikke Lyst til at smøre dig paa en støvet Vogn. *Hostr.ML.13.* || (*nu l. br.*) i *udtr. for at smøre sine hænder til ved smudsigt arbejde ell. (i videre anv.) give sig af med noget ufint, vanørende.* Han skulde have sin Lon, og saa lad Porten slaae ham! langt hellere end at smøre sine Fingre paa saadan en Æsel (*o: ved at prygle ham*). *Blich.(1920).XIV163.* (*Julius Lange*) paa hvis Kanonisation han (*o: Vald. Vedel*) aldrig har smurt sine Hænder. *VilhAnd.FM.217. 1.5* *m. obj.*, der betegner det stof, hvormed noget overstryges: stryge, gnide, tvære (*i et dækkende lag*) ud over noget; især i *forb. m. paa (jf. paasmøre).* (*Jesus*) smurte Dyndet paa den Blindes Øine. *Joh.9.6.* Han smører Blæk paa Hullerne (*o: af strømperne*). *Holb.DR.II.2.* *Pille, som de har smurdt Gift af Slinger paa. *Falst.Ovid.125.* Vil man afftage Tiere-Pletter, saa maae man først smøre Smør paa samme. *CVarg.FarveBog.(1773).33.* Hun prøvede Negleflen og smurte Lak paa (*o: paa neglene*). *ErlKrist.DH.31.* Denne mørke Crème sprøjtes eller smøres over den sammenlagte Kage. *Nutids Mad.[1931].291. billedl. (jf. bet. 7.3):* *selvbehagelig Salvelse, | Som smøres tykt over Tankernes Halvelse. *Heib.Poet.X.225.* || (*jf. bet. 6.1; l. br.*) om paastrykning af maling. smøre Farve paa Væggen. *D&H. jf. u. bet. 7.3:* smøre malingen, farverne tykt paa | || (*jf. bet. 2*) brede et lag smør (margarine, fedt) ud over et stykke brød v. hj. af en kniv; ofte i *forb.* smøre smør paa (brødets) (*se u. I. Smør 2.3*). *VSO.* *Kl. 1 smør jeg Fedt. *Krist.BRL.158.* Tykt Rugbrød med Fedt, som smurtes tyndt. *UDahlerup.GT.75. jf.:* En anden Alle førte til Huset „Smør-tyndt-paa“ . . det lille Hus har maaske . . sit Navn af, at Smalhans ofte var Gæst der. *Nystrøm.NØ.144.* || (*nu kun i forb.* smøre af) aftørre noget fedtet ell. urent ved at gnide ell. stryge det af paa noget andet. Snyder sig med Fingrene og smør det paa Klæderne. *Holb.Jep.III.1.* Kamilla tørrede Flødeskummet af Læberne med Bagen af Haanden og smurte det af paa en Sæk. *Ronberg.GK.85. jf.:* Bonden snyder sig og smør Fingrene paa Kiolen. *Holb.Pants.I.3.* || smøre ud, brede, tvære ud (*i et lag*). *vAph.(1764).* Margarinen smøres ud paa $\frac{3}{4}$ af Dejgen. *Bagning.23.* Dejgen smøres ud i ca. 1 cm Tykkelse paa et Stykke Pergamentpapir. *smst. 32.* med haanden kom han til at smøre det skrevne ud | *1.6*) i *talem.*, indeholdende en sammenligning, brugt som *udtr. for hurtigt bevægelse ell. handling.* || fare af sted osv. som et smurt lyn (*ty. wie ein geölt*

blitz; *jf. u. nysmurt; spøg. l. br.*) fare hurtigt, lynsnart af sted. saa snart jeg fløjter, kommer du farende som et smurt Lyn. *Fallada. B.504.* || gaa, som (det nu næppe br. hun. *Holb.II.J.II.4. sa.Rpb.I.11. BHBech.Detunge MenneskefterModen.(1786).17*) var smurt (undertiden, *sj. i rigsspr., m. tilføjelser* som: med gaasefedt (*JHugo.HM.IV180*), heksedefedt (*s. d.*), hundedefedt (*Krist.Ordspr.nr. 8128*), i bomuld og blanksværte (*Feilb.*), (*jf. ty. es geht wie geschmiert ell. geölt; vel egl. om kørsel med nysmurt vogn*) det bevæger sig hurtigt og let, gaar hurtigt og let for sig, fra haanden; det forløber, udvikler sig hurtigt og godt; det gaar i flyvende fart; det gaar strygende. *Moth.G12. Holb.LSk.IV.2.* Alting gaar som det var smurt, i Aften holde vi Bryllup. *Jacobi.(Skuesp.VII.390).* *ud ad Port | Gaar den lette | Hest i Trav, som det var smurt. *Winth.VI46.* *Det gaar som smurt! Hans Fingre knap er trætte, | Før Talens første Afsnit heelt er endt. *PalM. AdamH.II.241. SvLa.SD.88.*

2) fremstille, tilberede ved overstrygning. smøre et plaster, se Plaster 1. || især: tilberede et stykke mad ved at komme smør (olgn. og event. paalæg) paa brødet; ofte i *forb.* smøre mad, smørrebrød. *mit Smørrebrød jeg selv maa smøre. *PalM.IV.95.* hun . . skulde smøre Mad til Husfolkene. *Goldschm.I.25.* han smurte sig et Stykke Brød. *EHannover.E.174.* man blev indbudt paa en Kop Te og en smurt Kiiks. *Pol.²⁹. 1921.8.sp.2.* smøre op, (*jf. opsmøre 3*) bruge op ved tilberedning af smørrebrød. smøre 1 pund smør op |

3) *bet. 1(1-3) brugt (især refl. ell. m. obj., der betegner, hvad der tilhører subj.; næsten kun i faste forb.) i videre anv., om handling, hvorved man træffer forberedelser til, gør sig rede, rustet til noget ell. sørger for sig selv, sine egne forhold, interesser; især i (opr. spøg.) udtr. for at behandle, præparere sig selv ell. en bestemt legemsdelt med noget, der ligesom fedt, olie ell. salve, lægemidler har en gavnlig virkning (frembringer smidighed, hurtighed, energi, (livs)kraft osv.).* *jf. (m. ordspil paa bet. 1.1):* „Jeg maa strax hjem at smøre min Rygg.“ — „Gak til Bloksbierg, og smør din lærde Hierne. Den behøver heller Smørelse end Ryggen.“ *Holb.Sgan.7sc.* om *udtr.* smøre sig i ell. med taalmodighed se Taalmodighed || *spec. i flg. anv.: 3.1*) i *udtr. for at gøre sig rede til at komme hurtigt bort, af sted ell. (i videre anv.) i udtr. for at løbe, stikke af.* *jf. (m. ordspil paa bet. 4.1):* Begyndte at reglere og smøre til Reysen ved at smøre min Banquier. *Klevenf.RJ.155.* || (*jf. u. bet. 1.2; nu kun dial.*) i *forb.* smøre (sine) støvler (*nu næppe br. sko. ReynikeFosz. (1747).234.*) smøre støffe og løbe. *Moth.S 551.* Det er best da, at jeg smører min Støvler og gaar min Vej i tide. *Holb.Bars.*

II.6. Kom Grønneq. II. 272. Naa, lad det nu være nok med Følsomheden, og lad os smøre vore Støvler, som en gammel Militair pleiede at sige. *Heib. Poet. XI. 151.* *jf.*: Nu smør 'en støvle, sagde æ mand, han sejlede for god vind. *Krist. Ordspr. 417.* || smøre haser, hæle, se I. Hase, I. Hæl 3.1. *jf. (sj.)*: *En Harekilling smurte Ben. *Aakj. UA. 14. 3.2* i udtr. for at faa munden paa glad, opnaa større tungefærdighed ell. klare stemmen (*spec. v. hj. af drikke*). saa møt at den sidste Bid sad i Halsen og smurte Mælet, faldt det af sig selv at fable om den overnaturlige Mammut. *JV Jens. Br. 154.* jeg har faaet Frygt for Valgtribunen og Krostuemoderne og det smurte Mundlær. *Pont. DR. I. 222. jf.*: Stemmen, ligesom velsmurt, desuden lidt læspende, trængte gennem det Fortvivlelsens Mørke, der omhyllede Felix. *Bers. G. 115. jf. bet. 1.1*: saa smurte de sig i Mundvigerne med Levertran, forat de kunde blive mere smidige. *HC And. (1919). III. 131. jf. bet. 1.6*: sikken Passiaren der var, Mundene løb paa dem, som de var smurte. *Bregend. HH. II. 123.* || (*især vulg.*) i videre anv., i udtr. for at slukke sin tørst, drikke (*spec.: drikke spirituøse drikke*); i forb. som smøre ganen (Ernesto Dalgas. *Kroniker og Æventyr. (1896). 34.*), gurgelletten, klarinetten (se Gurgellette 2, Klarinet); ogs. i forb. smøre den, pimpe; svire. De gaar nok . . . saadan og smører den lidt i Ly af Natten. *And. Nz. D. 146. 3.3*) i udtr. for at spise noget lækkert, gøre sig til gode med mad; i forb. som smøre sine gummer, sin lire, se I. Gumme 1, I. Lire 6. || (*jf. u. bet. 3.4-5; nu næppe i rigsspr.*) i forb. smøre sig paa (noget). vi andre smurte os paa Fisken. *Klevenf. RJ. 153.* smøre sig paa flæsket, gøre sig til gode med flæsk, fede ting. *J Friis. 204. Grundtv. Dansk. II. 265.* som talem.: smør dig ikke paa flæsket! ogs. i videre anv. (maaske m. tilknytning til bet. 1.4 slutn.) som advarsel mod følgerne af vellevned, gode kaar, opnaaede fordele olgn. *Grundtv. Da. Ordsprog. (1845). nr. 2438.* (*jf. sa PS. III. 454.*) *Krist. Ordspr. 610. 3.4* i udtr. for at sørge for egen fordel, sine egne interesser, „mele sin egen kage“ ell. skaffe sig indtægt, fortjeneste ved noget. Har de (: De) Afskye for grove Bedragerier? Hvilken en søm Samvittighed! . . . De kan da ikke smøre sig (: Dem) som Magistratsperson. *MC Bruun. F. 15.* især i forb. som smøre sin (egen) kraas, lire, streng, trisse, se I. Kraas 1, I. Lire 6, Streng, Trisse. (*jf. Plov 2.2; nu næppe br.:*) *med vores (: publikums) Gunst smører (du (: en aktør) din Ploug. *Cit. 1761. (Additam. 4° 293æ. 9).* (l. br.:) Duluth's Handelskammer snakker for deres egne Varer og smører deres egen Vogn, når de agiterer for en stor Søvej til Atlanten. *Tilsk. 1920. I. 358.* || (*jf. u. bet. 3.3.s; nu kun dial.*) i forb. (ikke skulle) smøre sig paa ell. ved (*Feilb.*) noget, (ikke) faa

glæde, fornøjelse, gavn, *spec.: økonomisk fordel, fortjeneste af noget, lukrere ved noget.* det skal hand ikke smøre sig på. *Moth. S551.* Saa snart de seer en fremmed, saa tænker de, at der er noget at fiske, men de skal, min troe, ikke smøre dem paa mig. *Holb. 11J. II. 5. Rahh. Tilsk. 1794. 359.* Skagboerne, der næsten kan fiske, hvorledes Vejret end er, „smører“ sig ved denne Storm. *Pol. ¹² 1885. 2. sp. 7.* *D&H. Feilb. 3.5* (*især dial.*) i refl. udtr. for at glæde sig til, vente sig noget behageligt (en nydelse, fordel): slikke sig om munden (efter); sætte næsen op efter; dels i forb. smøre sig om munden efter: hendes Penge ska' han nu ikke smøre sig om Munden etter. *Gyr Lemche. T. I. 119.* dels (*jf. u. bet. 3.3-4*) i forb. (ikke skulle) smøre sig (paa noget). „du skal ikke smøre dig paa Juule-Leegen i Aften.“ — „Hvi saa?“ — „Vi faar ingen Juulestue.“ *Holb. Jul. 9sc. sa. Forv. 3sc.* „det er min Mad“. . . „Smør dig ikke paa den! Nu er det min, saa kan du sige, du har seet den.“ *Hostr. EF. I. 1. talem.*: Kield bad, du skulde ei smøre dig. *Moth. S550.* Kjeld kom herom ved i dag og sagde, du skulde ikke smøre dig. *Krist. Ordspr. nr. 8123.*

4) som udtr. for at søge at vinde en person for sig, stemme ham gunstigt, berolige ham, holde ham hen ell. narre ham. 4.1) give en en gave, især i form af penge, drikkepenge, for at faa vedk. til at svigte sin pligt, lade noget ulovligt passere, se gennem fingre med noget (*jf. II. bestikke*), ell. (nu i rigsspr. oftest, m. mildere bet.) for at faa en til at gøre sig en tjeneste, stille sig velvillig, gunstig. Jeg mercker nok . . . at den Karl vil lade sig smøre, vi maa sticke ham en Gylden i Næven. *Holb. Kandst. VI.* da man smurte ham (: Poul Helgesen) med et Canonicat til Roskild, gik han over til de Catholske igien. *sa. DNB. 113.* *I hvor du end kommer i Verden, Kammerat! | Saa smør og lad dig smøre! den Kuur er probat. | Peer smører Paul og blier smurt af Palle, | Saa smøres de alle. *Blich. (1920). IV. 173.* *Først maa Dommerhertet lettes, | Advocaten smøres godt. *Pal. M. VIII. 99.* Den Gavytv af en Gæstgiver derhjemme har altid fortalt, at naar man vilde køre gentilt paa Jernbane, saa skulde man „smøre“ hos Betjentene. *Drachm. STL. 64.* Mellem alle disse smaa og store Stråbere, som Teaterguldet tillokker . . . skal Direktøren forstaa at sno sig . . . bestikke dem groft eller smøre dem fint, snakke dem efter Munden og tage dem ved Næsen. *Esm. III. 82.* den, der smør(er) godt, kør(er) godt, se u. bet. 1.3. || smøre ens hænder, (nu næppe br.) bestikke en. smøre Dommerens Hænder. *vAph. (1759). 4.2* holde hen med (tomme) forklaringer, løfter olgn.; ogs.: tale godt for, smigre, ell. (nu kun dial.) narre, tage ved næsen. || (nu kun dial.) i al alm. medens man aldrig paa Forhaand kunde vide, hvilken af Parterne disse højere,

borgerlige Instanser vilde lade sig smøre af; saa kunde man derimod altid være sikker paa, at den militære Ret vilde friklinge Officererne. *JakKnu.S.46. Feilb.* || i særlige udtr. smøre en om ell. under næsen (*JHelms.G.213. Borregaard.VL.III.61*) ell. (*især*) smøre en om munden (med noget) (*jf. ty. einem den mund (ell. das maul) schmieren*) egl.: lade en smage (en smule af) noget lækkert. *jf.:* (*lapperne*) smøre dem (o: *ajgudsbillederne* om Munden med Fitt af det Bytte, de have gjort. *LTid.1748.623. beværte en med noget (lækkert) ell. give en gaver (jf. bet. 4.1) for at vinde ham for sig, formilde ham.* *Jeg veed, hans Venner siige tor, | At hand er god Poet, men hand dem ofte smør | Om Munden nu med Øll, nu Viin og andre Sager. *Holb.Paars.291. (nu sj.:*) smøre om munden med sirup. *vil du practisere en Smule ind en Nat, | Og han der ved Porten vil knurre . . | Da smør ham en Tønde Sirup om Munden. *Blich.(1920). IV.173.* Gamle Folk og Bern plejer man at smøre om Munden med Sirup. *Mau.II.313. D&H. nu især: holde hen, smigre ell. (dial.) narre, tage ved næsen med tomme ord, løfter olgn. Holb.Paars.251.* jeg seer, at jeg er skammeligt smurt om Munden af Baron L., som kaldte sig min Ven. *Oversk.II.297.* „og saa vidste jeg ogsaa, at I var en rask Mand,“ svarede Ane Marie. — „Naa, naa, naal skal man nu smøres om Munden.“ *AntNiels.TF. 206.* Zola var da endelig engang en ærlig Forfatter, som ikke smurte Folk om Munden. *EChristians.Joppe.(1889).132.* ofte i forb. smøre en om munden med fraser (*PalM.VII.296. Lehm.III.238. Sødb.GD.56*), snak (*Jacobi.(Skuesp.VII.391). Grundtv. Sazo.II.96. PalM.II.III.446*), søde ord (*Biehl.DQ.III.258. Hrz.XVIII.92*). (*l. br.*) i forb. smøre en (med) fedt flæsk om munden: *Cavling.A.I.329.* Med en god Kæft kommer man langt . . og det er bare at smøre Vælgerne med fedt Flæsk om Munden. *CESim. Huset Thorbjørnson. (1914). 123.* smøre en om munden med en harefod, se Harefod 2.1. smøre en om (ell. i) haanden med en tør sild, (nu sj.) d. s. s. smøre en om munden. *Mau.II. 245. Moth.S194.* Han holder nok af at smøre En om Haanden med en tør Sild. Han er stærk i tomme Løfter; han „smører tørt“. *Samfundet. 27/11904.4.sp.2.*

5) (*jf. ty. schmieren i sa. bet.; udviklet af bet. 1.1, sml. kline 3, klistre 6; dagl., delvis dial.*) tildele slag som revelse, straf; prygle; klø; ogs. (*dial.*): rette et slag mod, bevæge noget ved at slaa til det olgn. (*Feilb.*); i videre anv.: revse med ord; give en omgang, overhaling; give en ilde medfart, paaføre tab olgn. Crabasken . . maatte af Krogen, og min gode Jeppe smørres. *Holb.Jep.I.I. Heib. Poet.1.55.* *Den franske Flaade tæller af Pantsere en Flok; | Men den virkede, min

Sandten, ikke stort. | Nei . . vi skulde Preusserne ha' bedre smurt. *Rantzau.D.Nr.9. m. overgang til bet. 8:* han smurte Støvlesaalerne i Jorden, saa hans tykke Kjøaver rystede. *Lunde.HG.7.* Vil Hestene ikke trække? Kom, lad mig faa Lænerne — og Baronen entrør op og smører Pisken paa Kryds og tværs ned over Hestene. *Fleuron.KO.144.* smøre en i hans eget fedt, (*nu næppe br.*) *dyppe en i hans eget fedt (se u. Fedt). vAph.(1759).* || (*i mer ell. mindre faste forb.*) m. obj., der betegner legemsdel. Qvarteermesteren . . stillede sig i Midten med en Tæp eller Svøbe; begyndte at smøre Roerknægtenes Skuldre. *Biehl.DQ.IV.281. skolerim:* *den, som skriver d i gjort, | han skal ha' sin hale smurt | smøre gurgetletten, se Gurgetlette 3. smøre ens ribber, se I. Ribbe 1. smøre ens ryg ell. rygstykker (*VSO. Mau.II. 313*): For et Aar eller 3 hafde jeg smurdt min Koenes Ryg for saadane Ord. *Holb. Kandst.II.2. PAHeib.Sk.I.302. (min far) smurte min Ryg med en Rotting, han havde medtaget til dette Brug. Oehl.Er.I.12.* || i forb. som smøre en af (*Moth.S551. VSO.I. 107*) ell. (*nu vist kun*) igennem, ind (*jf. indsmøre 2.2*). *jeg (*har*) Lyst Dit visne Skind | Med denne Pidsk at smøre ind. *Rahb.Synt.305.* det . . havde været (*let*) at smøre ham igennem for hans uanstændige Maneer (o: i en polemik). *Wilst.(Hjort.B. II.298). KLars.HPE.137. Skjoldb.PL.I.33. Feilb.* || m. indholds-obj., især i forb. som smøre en nogle paa kassen (*UF.*), over rygstykkerne (*Kierk.XIV.232*), smøre en en lussing (*Feilb.*). || (*dial.*) i forb. som faa smurt sig, faa klø; faa sig en omgang; ogs.: blive slemt tilredt ell. medtaget; „faa sig et smæk“. da den (o: en ræv) var paa Vej ned mod en Skyttelinie, havde den faaet smurt sig eftertrykkelig . . Dens ene Forben var blevet knust. *Fleuron.IFA.145. UF.* || (*dial.*) i eder. *P. kan Fanden smør mig osse | fortælle Nyt. *KBecker.S.III.57. Feilb.*

6) (*især i forb. m. adv.; dagl.*) som nedset. betegnelse for udførelsen af forsk. arbejder, der (*delvis*) består i en paastrykning af et klebrigt stof (*v. hj. af særlige redskaber*) ell. minder om noget saadant: udføre (arbejdet) hurtigt, rutinemæssigt, groft ell. skodesløst, sjusket, klodset. 6.1) om udførelse af malerarbejde (*jf. oversmøre 3*) ell. fremstilling af malerier; især i forb. smøre op (*jf. opsmøre 4.1*). De mindre samvittighedsfulde (*japanske malere*) fik travlt med at smøre op til de europæiske Bazarer. *KMads.JM.141.* Husker du . . ham nede i Vænget, der sad og smurte Køer op paa mægtige Lærreder. *Leop.GH.103. 6.2*) om udførelse af skriftligt arbejde ell. fremstilling af litterære arbejder. Papiret tager imod hvad man vil smøre derpaa. *vAph.(1759).* *Imidlertid gik Pressen lige fuldt. | „Lad dem kun

smøre, de profane Hundel⁴ Bagges.I.165. jeg har havt isinde at smøre Papiret fuldt. *Blich.*(1920).XXXI.28. Hvorfor slaar I ikke en Plakat op og smører paa den: Adgang forbydes. *Schand.SB.236.* || (nu l. br.) i forb. m. obj. alene. *Hvor mange Riim jeg ellers smører, | Jeg nødigt skriver disse. *TBruun. S.165.* Undskyld dette Brev, der er smurt ligesaa flygtig som mine Landskaber. *KM Rahb.*(*Tilsk.1918.II.512.*) || i særlige forb. m. adv. smøre ind (jf. indsmøre 2.1): ingen er vel saa eenfoldig, at tænke, Tingen just at være gaaen saaledes til . . som Munkene hafve paa deres viis begrebet, og smurt det ind i deres Kroniker. *Gram.*(*KSelskSkr.IV.63.*) giv mig blot et Emne . . Det er ingen Sag at smøre ned. *BerLiisb.MT.II.140.* smøre op (jf. opsmøre 4.2): at smøre en Artikel op i et Blad. *Heib.Poet.V21.* I et Øieblik blev en Contract smurt op. *VSO. Romanerne* smurte . . Jensen op de sidste Dage i Maaneden. *Gelsted.JVJensen.*(1938). 34. (m. overgang til bet. 7.3) i forb. smøre en regning op, skrive en (urimelig stor) regning (jf. opsmøre 5.1). han (har) saa travelt med at smøre mig Regninger op. *Skuesp.III.1.38.* Er den (?: en regning) specificeret? . . Lad os høre, hvordan den Karl smører op! *Blich.*(1920).IV.33. smøre sammen (jf. sammensmøre). gior Du ogsaa Vers? Jeg saae Dig før smøre noget sammen. *Skuesp.III.1.10.* hvorfor kan De ikke ogsaa komme herud, at jeg kunde sige Dem alt dette, jeg her sidder og smører sammen. *KMRahb.22. SvLa.PV.12.* (nu næppe br.) smøre en halv Snees Breve af i en Times Tid. *VSO.I.107.* Jeg bliver ganske forskrækket ved at see, at saa mange Linier ere smurte af uden at noget er fortalt. *Cit.1836.(PN Nygaard.S.121).* smøre ud, foretage afskrift ell. udtog af. De gamle Annalister . . smurte udaf hverandre endogsaa de største Usandheder. *KSelskSkr.I.97. 6.3)* om udførelse af kurerarbejde; vist kun i forb. smøre en bygning op (jf. opsmøre 4.3; sml. klistre 4). hva' er 'et saa for en Stil, di har smurt ham (?: en bygning) op i? *Wied.BS.10.* Vi var nu mange paa Pladsen. Fjorten Huse (?: snehuse) blev hurtigt smurte op. *KnudRasm.GS.I.452.* hvem kan nu smøre en Gaard op sammen med en Arbejdsmand? *Pol.¹⁴.1937.II.sp.5.*

7) som udr. for forsk. ufine ell. værkelige handlinger. 7.1) (nu kun dial.) opdigte, finde paa (en undskyldning, et paaskud, en løgn); sliikke (en undskyldning, løgn). der kunde jeg let smøre en undskyldning på. *Moth.S551.* han smører en løgn, naar det passer ham. *UfF. jf.* (som billedl. anv. af bet.: salve, se bet. 1.1): I smører paa med (1871: sammensyge) Løgn; usle Læger er I til Hobe. *Job.13.4(1931).* smøre en plade, se I. Plade 3. 7.2) (nu især dial.) i udr. for at indføre noget hemmeligt, ind-

smugle noget ell. (nu især) overtale, narre til at købe noget ell. tro paa noget; prakke paa; bilde ind; ogs.: fortælle sladder, rygter. Hvem Dievlen, min Ven! har . . smurt Dig ind i vores Familie. *Skuesp.IV.454.* jeg „smurte“ dem med nogle deverse Løgne. *KLars. De,der toghjemme fra.II.(1912).173.* At vi to gider sidde og smøre hinanden saadan til (?: lyve saaledes for hinanden). *AHenningens. DenfuldendteKvinde.*(1925).127. || især i forb. smøre noget i en ell. (nu næppe br.) smøre en noget paa (jf. u. II. paasmøre) ell. paa ærmet. *Kom dog engang ihu, hvordan du Løgnen smurde | Din gamle Fader paa. *Helt.Poet.48.* jeg har en hob falske Penge, som jeg skal smøre i Kiøbenhavnske Folk. *Holb.IIJ.II.5.* „de (har) søgt at indbilde mig, at hun havde Forstand, som en Engel.“ — „Det har de giort, for at smøre hende Dem paa Ærmet, at de kunde blive af med hende.“ *Biehl.*(*Skuesp.VI.439.*) (han) havde villet smøre ham sin gamle aflagte Kjæreste paa. *CBernh.NF.XIII.62.* smøre Løgne i En. *VSO.* „jeg (?: en pranger) slap godt af med den overløbne Kvie.“ — „Hvordan gik det til?“ — „Jo, jeg smurte den i vor Præst.“ *AntNiels.FL.II.5.* Opdager saadan en Djævel som Polski, at vi er her . . saa er det smurt i Fruen inden Middag. *ErlKrist.DII.147. Feilb. 7.3)* (dagl.) i forb. m. paa, som udr. for at foretage (urimelige) tilføjelser, forøgelser || (til bet. 1.2) bruge for stærke udtryk, for store ord; beskrive noget med for stærke virkemidler; „male med for stærke farver“; overdrive (2.3); prale ell. lyve; især i forb. smøre (for) tykt paa. *Ing.EM.II.184.* Direktørens Historier vare ved den hyppige Genfortællen voxede op til sande Æventyr . . og ved denne Lejlighed smurte han stærkere og stærkere paa. *CMøll.PF.410.* Journalister — og kvinder de har det med at smøre lidt tykt på. *Hjortø.Æ.140.* jf. (nu næppe br.): *i deres Roes om jeg for høyt vil klyve, | Maaskee jeg skammelig paa mange skulde lyve, | I det for dennem jeg for tykt smør det paa brød. *Cit.ca.1700.(Thott⁴1525.311).* || (til bet. 6.2) egl.: opføre paa regning; tage en god ell. højere pris for; lægge paa. De (?: en urtekræmmer) har smurt godt paa saalænge det (?: de gode tider) varede. De hytter Dem nok for at springe (?: gaa fallit). *Blich.*(1920).VI.90. Vi ska' gi' 25 Øre mer Kvartalet (i skat); det er lige en hel Krone om Aaret, at de uden videre har smurt paa! *Lunde.F.8.*

8) som udr. for at forøge farten ell. bevæge sig hurtigt. 8.1) (udviklet af bet. 5; nu især dial.) i forb. m. paa; egl.: piske paa en hest, der er forspændt et køretøj, for at faa farten sat op; køre stærkt ell. stærkere (med vogn). Hestene var raske . . Vi smurte dygtig paa, som det hedder her i Provindsen, men snart begyndte det . . at snee. *Blich.*(1920).XIX.51. *Kaalund.220.* Præsten

smurte paa sine Heste og rullede afsted. *Pont.K.70. jf.:* to Preussere . . havde taget Tømmerne fra Kudskene, som laae bag i Vognen, og maatte see paa hvorledes Tydskerne smurte til paa Hestene. *Vilhelm. Lidt fra min Reise i Jylland. (1865). 17.* || i videre anv., i forb. smøre 'paa, udføre noget (især: tale, læse) med stor ihærdighed og hurtighed; klø paa; klemme paa. (russerne) smurte frisk paa i deres Hvæsemaal, og Ordet Wladna forekom ofte. *Blich. (1920). XXVII. 163.* De to fregnede forstod ikke et Ord (af oplæsningen). Naar de selv læste, smurte de paa, uden at drage Aande, saa Fregnerne glødede. *Bang. SE. 86. 3.2* (vel dels udviklet af bet. 3.1 (smøre haser, hælde), dels af bet. 8.1 (sml. III. klø 2.3); dagl.) bevæge sig hurtigt af sted; køre, sejle, løbe stærkt, hurtigt; stryge af sted; spec. om person: skynde sig af sted, et sted hen; oftest om hurtig tilbage-læggelse af kortere distance, udførelse af mindre ærinde, sviptur olgn.: stikke, smutte (et sted hen). han havde et Par Blissede for, der magelig kunde smøre ud ad Landeveien. *Chievitz. J.II.24.* *en svensk Fregat; | den vilde have Snaven fat, | men „Ormen“ (: snaven) fra den smurte, | som vi bestandig gjorde. *Drachm. PT. 34.* at smøre uden om alle Vogne og drille Kuskene (morede) den unge Kulsvier. *ZakNiels. K. 22.* nu smør han om a' en anden Gade, naar han ser mig! *Wied. BS. 151.* Lad mig smøre ud med den Kurv. Det er gjort i en Haandevending. *Elkjer. Landfast. (1938). 107. jf. sp. 970⁹⁸.* *Den halve Dag løb nu saa hen, | Vi skulde til at smøre, | Min Naboe drak og drak igjen, | Jeg minte paa at kiøre. *JFris. 205.* smøre af, (nu især dial., jf.: „i plat daglig Tale.“ *VSO.*) skynde sig af sted ell. bort; jage af sted; stikke af. *VSO. Feilb. (han) smurte saa hurtigt af, at der ikke var Tale om at indhente ham. KaiHob. FC. IV. 178.* || (l. br.; spøg.) om foretagelse af (kortere) rejse: smutte. for at gøre Studier til denne Løve (: „Flensborg-løven“) kommer jeg nok til at tage til Paris og saa, min Dreng, kunde det være, at jeg benytter Lejligheden og smører ned til Dig (: til Rom). *Cit. 1858. (OBloch. HV Bissen. (1927). 89).*

Smøre-, i ssgr. af III. smøre, især (☉) i bet. 1.3; jø. (foruden de ndf. medtagne) Smøre-anordning, -egenskab, -fittings, -hal, -maade, -materiale, -metode, -middel, -pakning, -station, -sted, -stof, -ventil, og betegnelser for mere spectielle smøreapparater som Smøre-presse, -valse, -vase, -vinkel (se *SkibsMask. 30ff. 160*). **-apparat**, et. apparat, der tjener til at tilføre tapper, aksler olgn. smørelse (under maskinens gang). *Scheller. MarO. Sal. 2 XXI. 818.* **-beholder**, en. lille kop paa en maskindiel til at hælde smøreolie i. *Fago Snek. -bræt*, et. (til III. smøre 2; jf. Skærebret 1) lille træbræt, -brik til at smøre mad paa. **-brød**, et. se Smørrebrød. **-buk**,

en. (jagl.) buk, hvormed vognen løftes, naar hjulene skal smøres. *PWBalle. K. 81. Fr Grundtv. LK. 120.* **-dæksel**, et. (jf. -hætte) dæksel over smørehul. *LokomotivT. 1933. 58. sp. 2.* **-evne**, en. et stofs brugbarhed som smørelse. En fortrinlig Smøreevne har . . Olivenolien. *VareL. 784.* **-fedt**, et. fedt til at smøre med. *LokomotivT. 1939. 93. sp. 1.* **-gang**, en. (jf. -kanal) gang i maskine (maskindiel), gennem hvilken olie olgn. flyder hen til de dele, der skal smøres. *Scheller. MarO. SkibsMask. 30.* **-grav**, en. (jærnb.) fordybning i jorden under jærnbaneskiner, jø. i lokomotivhal, som gør det muligt at komme ind under et lokomotiv, der skal smøres. *Bønnelycke. Lt. 54.* **-hane**, en. hane paa smøreapparat. *S&B. Scheller. MarO.* **-hjul**, et. hjul, der trækkes af en snekke og dypper ned i et oliebad, hvorfra det henter olien op til snekken. *Thaulow. M. II. 610.* **-hul**, et. hul i en maskindiel, hvorigennem smøreolie olgn. indføres. *Haandu. 273. SkibsMask. 30.* **-hætte**, en. (jf. -dæksel) hætte over et smørehul. *PolitiE. Kosterbl. 14. 1924. 2. sp. 1. Thaulow. M. II. 612.* **-kanal**, en. kanal (fra smørehullet), hvorved smøreolien fordeles over en glideflade; ogs. d. s. s. -gang. *Tekn. MarO. Thaulow. M. II. 612.* **-kande**, en. kande, v. hj. af hvilken olie hældes i smørehuller ell. direkte paa aksler olgn. *AndNx. PE. I. 31. SkibsMask. 30.* **-karl**, en. 1) (nu næppe br.) d. s. s. I. Smører 1.1. *S&B. 2* (jarg.) d. s. s. I. Smører 2.1. *Elevbladet. (Aarh. Malerskole). 1930. 15.* **-kop**, en. (jf. Oliekop) skaalformet fordybning ell. lille beholder paa en maskindiel, hvori smørelsen fyldes; spec. om kopformet beholder i fortsættelse af, lukkende for et smørehul. *S&B. Bønnelycke. Lt. 214. Thaulow. M. II. 612.* **-kur**, en. [III. 1.1] (med.) kur, hvorved huden indgrides med salve; især om kur med kvægsølvsalve mod syfilis. *Lægen. Till. 226. VoreSygd. II. 331.* **-kvast**, en. (nu næppe br.) kvast til at smøre noget paa med; især (garv.) om redskab til at indgride læder i talg, indsmøre huder i jærnsvætte olgn. *JFBergs. G. 35. 441.* **-kæde**, en. kæde (i et leje), der slæber ned i en olie-beholder og fører olien op paa akselen. *Landø O. IV. 290.* **-leje**, et. (aksel)leje med særlig smøreindretning. *Bl&T. Ringsmørelse (jf. Smøring). Sal. 2 XV. 631. Kbh.s Sporveje. (1936). 87.*

Smørelse, en. [smø-rælsø] (nu sj. i rigsspr. **Smørrelse**. *Moth. S552. JPPrahl. AC. 24. ChrBorup. PM. 305*). ft. -r ell. † d. s. (Hersl. A. 172. jf. Brøndum-Nielsens. GG. III. 252). (æda. smørælsæ (Harp. Kr. 10. 15. 24), smørælsæ (AM.), jf. oldn. smyrsl og ty. schmierse; til III. smøre)

1) til III. smøre 1. 1.) (sj.) om handlingen at smøre (jf. Smøring) ell. tilstanden at være smurt. || til III. smøre 1.1, om salvelse (1). Tertullianus vidner, at den hellige Smørelse . . var kommen i Brug efter Daa-

ben. *Holb. Kh. 127.* den sidste smørelse (jf. u. Salvelse 1): *LTid. 1724. 802. 1725. 220.* || til III. smøre 1.3. (*det paases*) At Hjulene ikke vakle, og at de ere vel under Smørelse. *PWBalle. K. 80. 1.2* (*fedt-, olieholdigt*) stof, hvormed noget indsmøres. (*strudsen*) mangler Halekirtlen, der ellers forsyner Fuglene med den fornødne Smørelse til deres Fjerdragt. *BMøll. DyL. 11. 247.* || (til III. smøre 1.1) om stof, der bruges som udvortes lægemiddel, kosmetisk middel olgn.: salve (1); nu især (jagl.) om lægemiddel til udvortes brug af tykflydende konsistens, hvis hovedbestanddel i reglen er en fed olie, liniment (*Moth. S552. LandbO. IV. 290. Sal. XV. 874.*) Tag du dig . . de beste urter . . Og du skal gjøre det til en hellig salve-olie, en apothekiske smørelse (1871: Salveblanding). *2Mos. 30. 25* (*Chr. VI*). Maria Magdalena, og Maria, Jakobi moder, og Salome (*købte*) dyrebare smørelser (1819: Salver), at de skulde komme, og salve ham (∴ *Jesus*). *Marc. 16. 1* (*Chr. VI*). *Smørelse til Hestens Hale | Og Øren. *Rahb. Synt. 29. jf.*: „Jeg maa strax hiem at smøre min Rygg.“ — „Gak til Bloksbjerg, og smør din lærde Hierne. Den behøver heller Smørelse end Ryggen.“ *Holb. Sgan. 7sc. m. ordspil paa bet. 3*: „De skal have en kølende Mixtur.“ — „Og Smørelse . . til udvortes Brug.“ *Ing. LB. III. 54.* || (*jagl. ell. dial.*) til III. smøre 1.2, om fedtstof, hvormed noget overstruges, blodgøres, imprægneres olgn. *Feilb. jf. ssg. som Sko- (se Sko- i ssg.)*, Støvlesmørelse (*vAph. 1759. MR. 1824. 76.*) m. ordspil paa bet. 3: saadant læder skal have saadan smørelse, se II. Læder 3.1. || til III. smøre 1.3: stof (olie, fedtstof), hvormed bevægelige maskindele smøres (saa gnidningen, friktionen formindskes). *JPPrahl. AC. 24. Opf B. I. 162. jf.*: (*en fransk autor*) vilde raabe: En Comœdie uden Actricer er ikke andet, end en Vogn uden Hiul! Men de, som have læset Stykket (∴ *Abacadabra*), dømmet, at Vognen fattes hverken Hiul eller Smørelse. *Holb. Ep. V. 21. billedl. (jf. bet. 2)*, om hvad der fremmer en udvikling: selve det smil, han fremkalder, baner vejen for ham. For den, der trænger på, er en smule latterlighed ikke nogen dårlig smørelse. *Hjortø. TO. 54.*

2) (*dagl.*, nu især *dial.*) til III. smøre 4.1: gave (især: pengegave, drikkepenge), der gives en person i den hensigt at opnaa begunstigelser, fordele til gengæld; oftest eufem. for bestikkelse; ogs. i al alm. om penge. *Moth. S552.* ved Sessioner vanker og nogen Smørelse til Feldskjærer for Usundheds Attester. *Argus. 1771. Nr. 16. 3.* „Du har en Secretairtitel at vedligeholde.“ — „Den har sku ogsaa taget Smørelse.“ *Oversk. II. 138. PalM. IL. 11. 744. Ujf.* den røde smørelse, se IV. rød 1.4. *talem.*: smørelse gør godt, hvor det kommer (*ell.* naar den kommer i tide). *Moth. S552. Krist. Ordspr. nr. 8130ff. AarbPræstø. 1940. 95. jf. Mau. 9184.*

3) (*l. br.*) til III. smøre 5: prygl; revselse. *ChrBorup. PM. 305.* muligt vilde (*det*) mere Hs. Excellence at give mig et fedt Embede til Tak for Smørelsen, jeg gav Doktorens Rygstykker? *Bregend. HH. I. 273.*

Smøre-olie, en. olie, der bruges som smørelse for maskindele. *OpfB. I. 162.* en Maskine, der . . faar al den Smøreolie, den skal have. *PLevin. DG. 31. -paalæg*, et. [III. 1.2] (*kog.*) paalæg, der smøres paa maden (jf. leverpostej, salater). *NutidsMad. [1931]. 246. -pumpe*, en. pumpe (paa lokomotiv), der regulerer olietilførslen. *Sal. XV. 990.*

I. Smører, en. flt. -e. (*enyd.* i ssg. wogensmører(e) 1) til III. smøre 1(3). 1.1) person, der smører; uden for ssg. Vognsfører (s. d.) næsten kun (†) om medhjælper i maskinen om bord paa skibe, der passer smøringen. *Tekn MarO. JVJens. RF. 193. 1.2* indretning, der automatisk besøger smøringen af maskindele; i ssg. som Ring-, Selvsmører samt: central-smøreapparater . . kan være dråbesmørere samlede i en kasse, hvorfra da olien gennem smørerør fordeles til de forskellige glideflader. *Thaulow. M. II. 609. 2*) (*dagl.*) som nedsat. *personbetegnelse*; jf. Hase-, Klistert-, Plaster-, Recept-, Salvesmører; især i flg. anv. (til III. smøre 6): 2.1) til III. smøre 6.1, om (daarlig) maler (haandværker ell. kunstner) (jf. Klat(ten)-, Plakatsmører). *Oehl. XVII. 24.* til sit portrætbehov benytter (*han*) nogle græsselige smørere. *Tilsk. 1921. II. 414. jf.*: Den dårlige, lidet duelige maler er en smører, en smørekarl, mere specielt en stakitsmører eller en facadesmører. *Elevbladet. (Aarh. Malerskole). 1930. 15. 2.2*) til III. smøre 6.2, om person, der skriver meget (jf. Blæksmører), især: skriver artikler, kritikker ell. bøger; daarlig skribent (journalist, kritiker) (jf. ssg. som Blad-, Bog-, Papir-, Rimsmører). *Bagges. I. 177. (man)* paaduttede mig at have skildret under Navn af Trop en berygtet Smører. *Heib. Pros. VI. 103. Brandes. VIII. 383.* Jeg kan ikke begribe, Du vil omgaa alt det Journalist-Pak . . Jeg vilde ikke have de Smørere indenfor mine Døre. *EBrand. GG. 43.*

II. Smører, en. se I. Smøre.

Smøre-rende, en. (jf. -rille) om (hver af) de render i et leje, hvori smørekanalerne ender. *Sal. XVI. 281.*

Smørieri, et. flt. -er. (*dagl.*, nedsat.) vbs. til III. smøre; især i flg. anv.: 1) til III. smøre 1.1-3: paastrykning af, indsmøring i salve, smørelse; tidligere spec. om kvaksalvers behandling af patienter v. hj. af salver olgn. *JBaden. DaL.* || (nu næppe br.) om hvad der smøres paa noget; smørelse (1). man (skal) vogte sig for udvortes Smørier og Salver, da Transpirationen derved hindres. *Weitsbachs Cmur. (overs. 1755). 123. Biehl. DQ. III. 141. 2*) † til III. smøre 1.4, om forfalsket ell. uren, daarlig drik (vin). det usle Smørieri, der hist og her

forekommer tillavet af dobbelt kulsuur Kali, Viin, Sukker og Vand. *Green.UR.108. 3)* til III. smøre 6. **3.1)** til III. smøre 6.1., om daarlige udførelse af malerarbejder ell. af malerier, tegninger olgn.; især konkr., dels koll., om daarlige arbejder, daarlige kunst, dels om enkelt daarlige arbejder, makværk. *LEft.1799.188.* Læreren har indført nogle Smørerier, som kaldes Tegning. *Mynst.Vis.I.33.* Jeg beholder . . hvad jeg har malet — jeg skal vel vogte mig for at lade et saa mislykket Smøri vise frem. *JLange.III.247.* en og anden Fjordbyborger . . kunde have lidt Smøri paa Væggene. *Bregnd.Thora.(1926).71. 3.2)* til III. smøre 6.2., om daarlige, sjusket skrivning, skrivi (jf. Blæksmøri), ell. (oftest) daarlige (ell. sjusket, forjaget) skribentvirksomhed; især konkr., om noget skrevet ell. (oftest) daarlige litterære produkter, litterært makværk, ell. om artikler, der indeholder noget ufint, lavt (jæ. ubegrundet kritik, lave angreb); skribleri; ogs. om enkelt arbejde (værk, artikel osv.) af denne art. *Ew.(1914).II.226.* Hvortil det Smøriere (: kritik af regeringen) i en Stat, hvor en hver kan faae Ret. *Cit.1799.(HistM Kbh.2R.I.11).* Undskyld nu mit Smøri — De veed nok at mine Skrive-Materialier ikke er i den bedste Stand. *KMRahb.(Brøndum-Nielsen.PM.196).* *Winth.IX.99.* Han var en gang i et ledigt øjeblik kommet til at rode op i gamle breve og sine smørerier fra studenterdagene. *NMøll.K.155.*

Smøre-rille, en. d. s. s. -rende. *D&H. -ring*, en. en paa en aksel hængende ring, hvis nederste del hænger ned i smørelse (ved akslens omrøining følger ringen med rundt, og smørelsen føres op til akslen; jf. Ring-smøring). *OpfB.*I.162.* **-rulle**, en. (jf. Rullesmøring) om (hver af) rullerne i en særlig indretning til smøring af plane glideflader i havlemaskiner olgn. *Thaulow.M.II. 610.* **-rør**, et. rør, som tilfører et leje smørelse. *Rambusch.L.30. OpfB.*I.162.* **-skive**, en. skive paa akselarmen ml. hjulnavet og møtrikken (lundstikken), der bl. a. hindrer smørelsen i at løbe ud af navet. *Mechlenburg.Feldt-Artillerie.(1786).13. Sal.*XI.561.* **-spand**, en. (især dial.) spand med tjære til at smøre vognhjulene med (ofte ophængt ml. baghjulene). *AndNx.DB.161. SprKult.I. 78.* **-stok**, en. (garv., nu næppe br.) redskab, bestaaende af en klud paa en stang, brugt til oversmøring af huder med kalk. *JFBergs.G.34.* **-stue**, en. (garv., nu næppe br.) lokale i et garveri, hvor huderne indsmøres med birkeolie olgn. *JFBergs.G.465.* **-sæbe**, en. (faql.) blød sæbe; kalisæbe. *Christ.Kemi.169. Hage.*897.*

smøret, adj. [smørrot] 1) (dannet til I. Smøre af Hannover som overs. af ty. schmierig, eng. greasy; faql.) om papirmasse ved heltøjsmaling: af en saadan karakter, at den kun langsomt afgiver det vand, hvori taverne er udrørt. *Hannover&Smith.*

Papir.193. jf. Smøretheds-grad, -prøve. smst.99. 2) se smørret.

Smøre-væge, en. bomuldsvæge i et smøreapparat, der suger olien op til akslen. *Scheller.MarO. SkibsMask.124.*

Smørfarve, en. smørrets farve ell. (især) farvestof (opr. af gulerod, nu af orlean og forsk. planteolier), der tilsættes (margarine ell.) smør for at give det den gule farve (som smørret mangler, naar kærne ikke er paa græs). *MøllH.V.294. LandbO.IV.287. Hebedo. 41. || hertil Smørfarve-træ, ♀ det tropiske træ Bixa L. (af hvis frø der udvindes orlean). BerlKonv.II.166. -fed, adj. (især ♂) fed af ell. som smør; meget fed. || (jf. IV. fed 1.2, 2.2) om stof, masse; navnlig ♀ om ost: smørfed dansk svejtser ! || (jf. IV. fed 3.1) om jord, landstrækning. en smorfed, lollandsk Egn.Pont.FL.417. *lange Agre af smørfed Jord. *KBecker.S.II.35. || (jf. IV. fed 4) om udtryk(s-maade). vi (fik) en med fornødne Brede og smorfed Betænksumhed affattet Gjengivelse af Klases egen Saga. RSchmidt. JH.91. Kapellaner (havde) en smorfed Salvelse i al deres Tale. EEricks.IKnibe.(1908). 14. -fedt, et. (faql.) det fedt, der indeholdes i smør, og som ved smeltning udskiller sig som en klar olie; mælkefedt. *NordConvLex.* VI.282. LandbO.IV.290. -fjerding*, en. (især foræld. ell. dial.) bølge, tønde, der indeholder en fjerding smør. *Moth.S549. HCAnd. SS.XI.49. (kryddersild) lægges . . i en Smørfjerding eller Krukke. Frk.J.Kogeb.78. Feilb. jf.: hun løftede Kjolen og fremviste et Par Ben som Smørfjerdinger. Schand.TF.I.211.***

-form, en. spec. (jf. -former; kog.): lille form, som giver de portioner smør, der skal sættes paa bordet, en særlig form, figur. *Nutids Mad.[1931].217. -former*, en. (jf. -form; kog.) apparat, hvorved smør udskæres i særlige figurer. *NutidsMad.*(1936).511. -fugl*, en. (især dial.) ♀ gul vipstjært, *Motacilla flava*; ogs.: grønrisik, *Ligurinus chloris* (Feilb.). *Kjærbøll.239. BMøll.DyL.II.74. DF. XI.14. -føde*, v. [-føðə] (sm). II. brødføde; faql.) forsynne med tilstrækkeligt smør; især refl. Danmark kunde Smør-føde sig selv. *ODLütken.Oeconomie.I.(1760).25. To Kjøer kunne neppe give os Melk nok endesige smørføde os. Levin. Hertel.A.111. CReimer. NB.213. -gaas, en. (fra sv. smörgås(bord); 2. led vistnok egl. om portion smør, opsat i en særlig (om en gaas mindende) form, jf.: „Smørgeaas . . Kaldes, i Norge, en Skeefuld nykiært Smør, som gives Folkene paa Fladbrød.“ *VSO. samt ældre jy. smørhøne om „Smør, som fremsættes paa Bordet til Smørrebrød, og som til Stads dannes i Form af en Høne.“ VSO.; især om sv. forhold) stykke smørrebrød ell. lille anretning af brød, smør og paalæg (ost, sild, skinke olgn.) og event. lille (kold ell. varm) ret (der danner indledning til et maaltid). *JNHst. de havde ikke havt fremmede, siden Nr. tre . . blev døbt, og det var***

(husherrens) Kolleger til en „Smørgås“. *Bang. UA.33. Troels L.BS.I.62.* kolde Snapse og Øl til Smørgåsen og flere svære Vine samt Champagne til Middagen. *JV Jens. A.I.32.* || hertil **Smørgaas-bord**, om anretningen, maaltidet. *Sal.² XXI.821.* -**gryn**, et. (jf. -korn; jagl.) smørkugle i mælken af størrelse som et gryn. *LandbO.IV.285.* -**grød**, en. (køg.) grød, tilberedt af mel, der er bagt op i smeltet smør og opspædt med kogende vand (ell. mælk) (paa landet alm. brugt som barselmad). *Moth.S549. CEMangor.FB.74. RasmHans. M.II.96. Frk J. Kogeb.118. jf. JSMøll. MB. 288.290. ☐ -gul*, adj. af en gul farve som smør; safrangul med hvidt. *Levin.(u. gul). HavedrL.² I.250.* elleve smaa, smørgule Kyllinger. *Karen Christiansen. Tobias Nifinger.(1937).* 32. -**hammer**, en. (jagl.) særlig slags hammer, der anvendes ved lukning og aabning af smørdriller. *Cit.1910.(OrdB.S.). -held*, et. (jf. -lykke; især dial.) held til at faa smør ved kerningen. Naar eet barn er nyelig fod, skal det tage ved een kjerne og trække dend op og neder, saa faaer det godt smørhæld. *Jac Bircherod.FF.54.* (naar) rumpen kløer . . saa faaer mand gott smørhæld. *smst.58(jf. u. -køb). JKamp.Da.Folkeminder.(1877).174. UjF. -horn*, et. (bag.) horn (3.4), der tillaves med rigeligt smør (margarine). *Frk J. Kogeb.²²(1921).284.* -**hul**, et. 1) hul (midt) i en grødportion (en tallerken ell. et fad grød), hvori der anbringes smør til at dyppe i. Det er de Risengryn, jeg holder af . . med et ordenligt gult Smørhul i. *RSchmidt.MD.94.* Kartoffelgrød med Flæskbider og smeltet Fedt i Smørhullet. *Aakj. VB.204. jf.: et Fadfuld Grød med tolv Smørhuller. SvGrundtv.FÆ.II.169.* || i sammenligning olgn. Erik havde, saa at sige, faaet Smørhullet (?: den bedste portion af en grødret). *Grundtv.Sazo.I.230.* Hum Sø (ligger) lunt og hyggeligt som Smørhullet i et Fad Grød. *Pont.F.II.4. 2) billedt. 2.1)* (dial.) om midterhullet i legen „so i hul“ (*Feib.III. 451*) ell. om et af de tegnede rum i et paradis (2.2) (*Krist.BRL.255*). 2.2) lokalitet, der ligger midt i, er omgivet af frugtbar jord; frugtbar, fed egn. Randers kaldes over hele Jylland byen i smørhullet for sit gode oplands skyld. *Krist.OrdSpr.508.* Sognet (?: *Kundby*) kaldes amtets smørhul, fordi det ligger sådan i midten, og fordi det er så frugtbart. *HVClaus.H.145.* Danmark „Smørhul“, den runde og frodige Ø Fyn. *Pol.¹¹. 1934.3.sp.3.* -**hummer**, en. (jf. -krebs; zool.) hummer, der lige har skiftet skal. *Lieberkind.DV.III.207.*

smørig, adj. se smørrig.

Smør-kage, en. (enyd. d. s.) kage, der er tilberedt med meget smør; nu spec. om kage af wienerbrødsdej, der er slaaet op i en (rund) form fyldt med smør, knuste mandler, rosiner og sukalt. *vAph.(1759).* *Bang.L.281.* *ISuhr. Mad.¹¹(1923).240.* || (l. br.) i talem., sva-

rende til de u. Lagkage nævnte. Naturligvis havde Christian ikke troet, at Livet paa Skolen var lutter Smørkage, men at der vankede slet saa mange Knubs, havde han dog ikke tænkt sig. *Vilh Hansen. Fra Ufredens Dage.(1913).45.* „Hvordan kommer I så ellers ud af det?“ spurgte jeg. „Det er ikke bare Smørkage,“ sagde den unge Mand. *Rørd. SF.160.* -**kammer**, et. (jagl.) lokale paa mejeri, hvor smørret fremstilles ell. opbevares. *S&B. Korch.LL.52.* -**kande**, en. beholder (skaal ell. lille krukke med laag), hvori smør stilles paa bordet ell. opbevares, medføres paa rejse olgn.; ogs. om kande, hvori smeltet smør, smørsos sættes paa bordet (*D&H.*); (dial.) spec. om træbeholder med laag, der rummer ca. 10-15 pund smør (*UjF.*). *Moth.S549.* Den, som ved Maaltidet tager „Krydset“ i Smørkanden . . bliver ikke gift i syv Aar. *Thiele.III.39. Goldschm.VII.79.* Benytter man Smørkander, gattes Smørret langs hen ad Smørkandens Rand. *Const.GH.8.* -**kar**, et. 1) (nu l. br.) kar, hvori smør behandles ell. opbevares. *Funke.(1801).1.633.* 2) (dial.) ☒ smørblomst, *Ranunculus L. UjF.* -**kiks**, en. (bag.) kiks, fremstillet af smørdej. *Nulids Mad.¹(1936).317.* -**klat**, en. Adjunkten tegnede . . et uhyre Nul med en Prik i som Smørklatten i et Grødfad. *Schand.VV132.* Kaalen fyldes i et Gratinfad . . og oveni lægges nogle Smørklatter. *Ugebladet.²¹/1936. 42.sp.2.* -**klump**, en. *vAph.(1764).* *Landb O.IV.285.* *Henry, det vældige | Fad Grød med Smørklump i og Flæsk til. *KMunk.C.67.* i en (kbh.) tælleremse: *En lille Smørklump rejste til Charlottenlund (osu.). *Krist.BRL.390.* -**kniv**, en. kniv til at tage smør af smørkanden med. *Holst.R.* -**ko**, en. (landbr.) ko, som har stor aarlig ydelse af smør (giver meget og fed mælk). *LandbM.II.398.* *Landb O.IV.291.* -**korn**, et. (jf. -gryn; jagl.) smørkugle af størrelse som et korn. *MøllH.V.290.* *LandbO.IV.285.* -**kort**, et. (rationerings-) kort, der giver ret til køb af et vist kvantum smør. *ORung.PS.182.* -**krebs**, en. (jf. -hummer samt nt. botterweek, om bløde taskekrabber, der lige har skiftet hud; zool.) flodkrebs lige efter skalskiftet, da dyret er blødt. *Brehm.DL.III.507.* -**kringle**, en. (nu ikke i rigsspr. -**kringle**. *Moth.S549. VSO.*). (bag.) kringle, hvortil der er brugt (rigeligt) smør, ell. kringel af smørdej. *Moth. S549. Dekgl.Laug- Artiklertil1723.I.84. Nulids Mad.¹(1936).315.* || (især dial.) stor, skør kringle, paa hvis underside der var smurt smør. *SydjynskeS.280.* -**krukke**, en. *Moth. S549. Bredahl.III.63.* Han havde snart mærket sig de Tider, Formiddag og Aften, da Proprietærsønnens gode Smørkrukke og de andre gode Sager . . kom frem. *Tops.III. 122.* -**krumme**, en. (glde. smør krommæ; dial.) især i stl., om ret, bestaaende af krummer (af revet rugbrød), bagt i smør, ell. franskbrødsriver slegte i smør og stræede med

kanel og sukker (bl. a. brugt som barselmad). Moth.S549. CEMangor.FB.74. Rask.Fynske BS.54. AGerber.Hvadjeggjennemlevede.(1900). 31. JSMøll.MB.290.298. UfF. jf. (som tilnavn): en vis Liskan Smørkremme.Skuesp.V194. **-kræm**, en. (bag., kog.) en af flormelis, smør, æggeblomme (og vanille) fremstillet kræm. ISuhr.Mad.¹⁰(1923).248.272. NutidsMad.[1931].291. **-kugle**, en. kugleformet smørklump; spec. (jagl.) om mælkekugle ell. (især) om hver af de ved kerning opstaaede (gryn-, kornlignende) klumper af mælkekugler, der har kløbet sig sammen (jf. -gryn-, -korn). NordConvLez.²V.396. LandbO. III.643. || i alm. spr. især om smaa kugler af smør, der sættes paa bordet til at smøre paa brød. Const.Kogeb.190. **-køb**, et. (jf. sv. smörköp, roverkøb; især dial.) køb af smør (til en vis pris); pris, der betales for smør; ogs.: periode, hvor smørret er i en vis (nærmere angivet) pris. fattige Folk paa Landet i dyrt Smørkøb benytte (sirup til at smøre paa brødet). PDFaber.Runkelroden. (1837).9. i talem.: min røv klør, vi faar godt smørkøb (: det er tegn paa, at smørprisen bliver gunstig). Krist.Ordspr.nr.8136. Feilb. UfF. de gaar for det gamle smørkøb, de tages ikke for fulde, behandles ikke som andre (bl. a. om børn, der skønt underlegne deltager i lege med større børn og derfor nyder visse friheder). Krist.Ordspr.nr.8137f. DSt. 1922.108. **-lage**, en. den opløsning af salt og forsk. bestanddele af mælken, som bliver tilbage i smørret efter æltningen. Moth.S549. Smoralis's Digtervandringer.(1823).26. Møll H.V.283. FrGrundtv.LK.80. **-land**, et. (sv. smörland, ty. butterland, holl. boterland, jf. eng. butter-shore) † taagebanker, lave skyer i horisonten, der ser ud som en kyst. Harboe.MarO. Sal.²XXI.821. **-leger**, en. (ogs. -leg, -leg(ge), -legger, se Moth.S549. Viborg.Pl.(1793).116. VSO. JTusch.193. Feilb.). (ænyd. smørleger; jf. II. Leger; dial.) ♀ smørblomst, Ranunculus L. JTusch. 193.356. || ogs. om engblomme, Trollius europæus L. smst.248.

† **smørilig**, adj. (fsv. (adv.) smørlika) d. s. s. smørret 4. Deraf loe Ridder Ræv saa smørilig.LykkensTumleklode.(udg.1789).13.

Smørlykke, en. (ænyd. d. s.; jf. -held; især dial., foræld.) held til at faa smør ved kerningen; det, at kerningen lykkes (et mislykket resultat mentes at skyldes trolddom, ell. at man havde mistet, bortgivet sit held til at faa smør). Moth.S549. Den første „Smørurt“ (: tusindfryd) en Husmoder finder, skal hun spise stiltiende, saa faaer hun god „Smørlykke“. JKamp.Da.Folkeminder.(1877).176. Giver man sød mælk bort, bør man komme et par korn salt i den, ellers giver man sin smørlykke bort.Skattegrave- ren.1888.I.44. AarbAarh.1937.152. Feilb. || ogs. om ting, der mentes at bringe smørlykke (ved at afværge trolddom), især om for-

stenet søpindsvin, mælkesten (2), seabedeje (Feilb.BL.120. AarbHolbæk.1931.87), og smørblomst, Ranunculus L. (UfF.). **-mejeri**, et. (jf. -mælkeri; jagl.) (afdeling af et) mejeri, der fremstiller smør (mods. Oste-mejeri). Bl&T. **-mejerist**, en. (jagl.) mejerist, der fremstiller smør. BornholmsAvis.^{19/1}1919.3.sp.7 (se u. Ostemejerist). **-mester**, en. (jagl.) d. s. NatTid.^{4/1}1931.Till. I.sp.4. **-mælkeri**, et. (nu næppe br.) d. s. s. -mejeri. Hertel.A.137. **-mærke**, et. spec. om (hvert af) de mærker, hvoraf et smørkort bestaar. Woel.DG.114. **-næb**, et. (jf. Næb sp.82^{98ff}; jagl.) kande med næbformet tud til smeltet smør. Pol.^{1/1}1937.7. **-og-brød**, et. se Smørrebrød. **-op**, en. [smöc'ri'øb] (til smøre op (u. III. smøre 6.2); jf. -væk; sj.) noget hurtigt (og jasket) sammenskrævet; om avis: ISchive.PaalideligeSkildringer.(1852).25. **-pakkeri**, et. lokale ell. virksomhed, hvor smørret pakkes i driller, hermetisk tillukkede daaser olgn. til forsendelse (eksport). LandmB.II.454. Buchh.VandaVenzel.(1939).132. **-pande**, en. (nu næppe br.) pande til at smelte smør i (især for at brune, stege noget deri). vAph.(1759). MO. **-papir**, et. fedttæt papir til indpakning af smør olgn. PapirL.376. Bendt (: en gammel mand) lignede et sammenkrøllet smørpapir.Svedstrup. EG.II.81. **-pergament**, et. (jf. -papir; jagl.) pergamentpapir til indpakning af smør. PapirL.291. **-prøve**, en. spec.: del af et smørparti, udtaget som vareprøve. ChrBorup.PM. 280. CMøll.PF.508. MøllH.V.284. **-prøver**, en. person, der bedømmer et parti smør, ell. redskab, der bruges hertil (smørsøger). Bl&T. **-pulver**, et. 1) (især foræld.) pulver, der skal lette flødens udskillelse af mælken. Larsen. FolkLægem.III.99. 2) (jagl.) stof, der blandes i smørret for at gøre det drøjere. **-pære**, en. (efter fr. beurré; gart.) om meget møre pæresorter (der smelter i munden som smør). vAph.Nath.VI.122. VareL.(1807).II.349. Bredsted.Pom.I.259.

I. Smørre, en. se I. Smøre.

II. smørre, v. se III. smøre.

Smørrebrød, et ell. (sj. uden for jy.) en (Kierk.VII.75). [smørø,brøð] (nu sj. (skrevet) Smørøgrød. Drachm.VT.81. Egeberg.SmaaOplevelser.(1906).15. **Smør og Brød**. vAph.(1764).92. — nu ikke i rigs-spr. **Smørrebrød**. Holb.Stu.I.I. vAph.(1764). HKaarsb.M.I.63.156 ofl. — nu næppe br. **Smørbrød**. Argus.1770.Nr.2.2. Tode.V330). ft. d. s. (Bagges.DVX.217. Rich.I.316. Krist. Ordspr.187. AarbHards.XXI.109) ell. (dagl., især spøg.) **-brød(der)** (Fich.D.179. OMads. EnVaage.(1890).175. AnnaLarssenBjørner. TeaterogTempel.(1935).9); i alm. undgaas ft. ved anv. af udtr. stykker smørrebrød. (no. smørbrød; af forb. smør og brød, jf. og sp.359⁹⁸ samt eng. bread-and-butter; sml. Smørgeas || fornen Smørrebrød kan dels skyldes tilknytning til III. smøre 2, dels sjæll.

forlængelse af vokalen, jf. UnivBl.I.374. || m. h. t. formen Smørbrød sml. ty. butterbrot) skive(r) af brød med et lag smør (ell. margarine, fedt, jf. Fedte-, Margarinebrød) og (nu i reglen) paalæg; oftest om overskaarne, halverede (rugbrøds)skiver med smør (margarine) og paalæg paa.

1) i al alm. 1.) koll., om (maaltid, bestaaende af) denne form for mad; skaaret mad; smurt mad; ogs. undertiden om maaltid, hvor man selv smører maden; koldt bord. fornemme Folks Maaltid bestod i en Skee Suppe, noget salt Kiød eller Smørre-Brød. *Holb.DH.III.328.* *At Smørrebrød er ikke Mad, | Og Kierlighed er ikke Had, | Det er for Tiden hvad jeg veed | Om Smørrebrød og Kierlighed. *Wess.266.* *Jeg siger Gilde, men jeg mener Smørrebrød | med Ost og Pølse paa. *Blich.(1920).III.12.* han pakker sit Smørrebrød ind i Avispapir. *ChrEngelst. LD.10.* han . . kom med Smørrebrødet og Theen. *KBure.EnNat.(1921).19.* det meget yndede Smørrebrød, som man godt kan kalde en af de danske Nationalretter. *NutidsMad.[1931].246.* || i forb. m. (foranstaaende) mængdeangivelse. O det er jo Børn! De faa bare lidt Smørrebrød og Hindbær-Eddike. *Heib.Poet.VI.40.* Jeg pakkede ham en Pakke Smørrebrød. *KBlixen.AF.202.* spise et mægtigt fad smørrebrød. *MKlitgaard.GM.103.* et stykke smørrebrød, enkelt stykke smurt mad; i ent. ogs. (jf. ndf. l.56) som (beskedent) udtr. for et maaltid, bestaaende af smurt mad ell. koldt bord. Vi bade hende ti gange, hun skulde ingen Umag gjøre sig for vor Skyld; thi vi kunde lade os nøye med et stykke Smøre-brød. *Holb.Stu.I.1.* naar hand hafde smurt sig et Stykke Smørre-Brød, slickede hand altid Smørret reent af Knifven igien. *Seidelin.14.* *Der staar fire blomstrende Stykker Smørrebrød for mig. *JVJens.Di.53.* invitere paa et stykke smørrebrød | et stykke smørrebrød rundt om brødet, se III. rund 6.1. || skære, smøre smørrebrød, se IV. skære 5.a, III. smøre 2. spise smørrebrød: *ikkun rige Folk, som veed af ingen Nød | I allerdyrest Tid, kan spise Smørrebrød. *Prahl.ST.I.138.* Jeg havde været til Grosserer Smidts 4 eller 5 Gange, spillet Whist og spist „Smørrebrød med Variationer“. *Blich.(1920).XXIV.25.* VSO. || i forb. som bart (se u. III. bar 2), belagt (se u. belægge 1.1), højt (v: med et tykt lag paalæg. *Pol.¹⁴/1935.4.sp.2*), opulent (se opulent), skaaret (se IV. skære 16.a) smørrebrød. || (maaske egl. bet. 1.2 anv. som et beskedent (litotisk) udtr., jf. ovf. l. 32; nu næppe br.) m. ubest. art. (vare forfædre) aad et got Smørre-Brød eller Ælle-Brød om Morgenen. *Holb.Vgs.I.3.* man veed nok hvad det vil sige, naar gode Venner bede hinanden paa et Smørbrød. *Tode.ST.II.89.* jf. ovf. l.45: Kommer da mine Børn, og lader os spise et Smørrebrød tilsammen;

Efter Maaltid vil vi gaae hen til min Svi-gerson. *JRPauilli.N.66.* || i udtr. for stor popularitet, publikumsyndest, især om skuespillere, filmshelle olgn. (hvis billeder unge piger skal have lagt paa brødet og spist): det (lykkes) C. at opnaa Berømmelse, ja at blive hele Landets Afgud. Han spises paa Smørrebrød. *Pol.¹¹/1938.7.sp.4.* 1.2) (nu næsten kun dial.; rigsspr. foretrækker nu udtr. stykke smørrebrød) enkelt stykke smurt mad. *Henrich* ædende paa et Smørre-Brød. *Holb.Kandst.I.2.* *hvert Smørrebrød, som gav hans Hunger Lise. *Bagges.I.248.* Han havde tre Smørrebrød i Lommen, sulte skulde han ikke. *HCAnd.SS.VI.50.* *Krist. Ordsp.187.* Børn . . med et Smørrebrød i Haanden. *JVJens.AS.202.* jf. Feilb.

2) i billedl. anv., især i talem. 2.1) (nu næppe br.) som udtr. for ringe værdi, betydning: (en) ubetydelighed; ofte (jf. bet. 2.2) i forb. være (som) (et) smørrebrød, være ringe, ubetydelig. Alle disse Feil er kun, som et Smørrebrød. *Luzd.FS.4.* *Hvad Tantalus? hans Pine . . | Var Smørrebrød mod din. *Bagges.III.233.* (faa, købe, sælge) for et smørrebrød, v: for en slik, til spotpris. *Moth.K437.S113.* *Levin.S&B. 2.2)* (jf. u. Frokost; dagl.) som udtr. for, at noget ingen vanskeligheder volder, er ligetil: en let sag; barnemad (2). Naar vi først faaer dem (v: ladhed, egennytte osv.) drevet til Dørs, saa bliver Resten kun et Smørrebrød. *Argus. 1771.Nr.44.2.* jeg finder det et Smørrebrød, hvad andre Reisende have beskrevet saa forfærdelig vanskeligt. *Bagges.DV.IX.456.* jeg . . ansaa det (v: at skrive korrekt dansk) som et Smørrebrød for mig, og som noget, jeg maatte kunne paa mine Fingre. *Rahb.E. I.242.* især (jf. u. bet. 2.1) i forb. være (som) smørrebrød (for en), være en let sag, være smaaing (for en). hvad solide Forretninger angaaer, det er som Smørre-Brød for mig. *Holb.Kandst.(1731).III.5.* Luthers lille Katekismus . . var et Smørrebrød for ham. *PAHeib.US.59.* Det er et Smørrebrød for mig i 5 Minuter at besvare det, hvortil De giver mig 8 Dage. *Coll.(HCAnd.BC.III.63).* hende vilde det være som „et Smørrebrød“ at forestaae saadant et Huus, blot med en flink Kokkepige. *UngdGLI.78.* det skal være det bare Smørrebrød for os at tumle med de store Verdensproblemer. *Pont.FL.546.* ett av de sprog der ikke ligefrem er smørrebrød for mig. *Jesp.Levned.222.* gaa som (et) smørrebrød ell. gaa, som man spiser et stykke smørrebrød olgn., (l. br.) gaa let, som jod i hose; gaa, som det var smurt. *PMøll.(1855).II.142.* *Hrz.III.25.* den slags omdannelser (v: fra fremsættende til spørgende sætninger) gaar af sig selv som smørrebrød. *Jesp.(VorUngdom.1905.144).* Han fulgte Horup . . altid forklarende det givne Standpunkt som netop saa ligefremt som man spiser et Stykke Smørrebrød. *EHenrichs.MF.*

II.379. *jf.*: hvergang (*Thorvaldsen*) skulde reise fra Danmark, havde (*han*) grædt som et Barn; men derimod naar han forlod Rom, gik det glat væk — som han spiste et Stykke Smørrebrød, var hans Udtryk. *CStampe. Thorv.76. 2.3* (nu kun *dial.*) som *udtr.* for hvad der tildeles en som *tak*, erkendtlighed for ydet tjeneste, hvad man opnaar ved smiger, øjentjeneste *olgn.*; ogs. *iron.* (i *forb.* som et rødt smørrebrød) om blodigt slag *olgn.* (*se Feilb.*). Hand venter et stykke smørrebrød derfor. *Moth.S552.* hand vil fortiene et smørrebrød. *smst. Krist.Ordspr.nr. 8139. 2.4* i *forb.* spise, æde noget op i *ell.* paa (*UfF.*) et (stykke) smørrebrød, (nu næppe *br.* i *rigsspr.*) hurtig gøre det af med, gøre ende paa noget; ikke regne for noget. hvad hjælper det altsammen? kommer der Krig, saa spiser de os dog op i et Smørrebrød! *MReinhardt.Familie-Erindringer. 20 (1889).93.* især *m. h. t. bekymringer olgn.*: hurtig bringe i glemsel; ikke tage alvorligt; blæse en lang march. *Den Sorg kand ædis op i Smørre-Brød. *Lucopp.TB.B3^r.* „det er en stor Synd, naar man intet elsker den, man giver sig med.“ — „Synd? Ja den vil jeg spise op i et Stykke Smørrebrød.“ *Luuzd. (Skuesp.VII.462).* *Gylb.XII.48. 2.5* i *forb.* det faar jeg hver dag paa mit smørrebrød, (*jf. u. Tallerken; nu l. br.*) det maa jeg høre (for) hver dag; det faar jeg hver dag revet i næsen. *vAph.(1764). Cit.1894.(NkS8^o 591).*

Smørrebrøds-, i *sgr.* [*smørbrøds-*] (*især kog., restaurations-spr.*) af Smørrebrød 1, *fx.* (foruden de *ndf. medtagne*) Smørrebrødsanretning, -automat, -fad, -gilde, -klemme (*se u. l. Klemme 6*), -pakke, -æske, samt betegnelser for forretninger, der fremstiller smørrebrød til levering i hjemmet, til salg i (frokost-)pakker *olgn.*, som Smørrebrøds-fabrik, -forretning, -forsyning, -køkken. **-bord**, *et. PhRDam.FI.86.* De skal læse op sammen med et Par Sangere — De faar 50 Kroner for Deres Ulejlighed, og Smørrebrødsbord bagefter. *Bønnelycke.Lt.115. Pol.^o411938.11. sp.1. -bræt*, *et. (jf. Smørbræt; l. br.). Haandgern.63. -elev*, *en. (jf. -jomfru) elev i restaurationsfaget, der uddannes i tilberedning af smørrebrød. BerlTid.²1925.M.13. sp.4. -jomfru*, *en. (jf. Jomfru 3.2) kvinde i restaurationskøkken, der udfører tilberedningen af smørrebrød. Schand.SB.194. Erl Krist.DH.206. -kød*, *et. (dial.) kød til paaleg. Cit.1828.(Brøndum-Nielsen.PM.254). UfF. -papir*, *et. papir, hvori smørrebrød indpakkes; spec. om fedtøet papir. det Proletariat, der bestrøede Fortunens Have med Smørrebrødspapir, Sildeskind og Rejeskalder. Schand.SB.161. NutidsMad.[1931]. 248. -seddel*, *en. trykt liste over de forsk. slags smørrebrød, der kan faas i en restauration, brugt af gæsterne til bestilling af smørrebrød (først brugt i 1883, se Pol.¹411937.11.sp.3).*

CMøll.M.III.241. En Opvarter kom og gloede paa dem. Buris undrede sig over Smørrebrødseddelen . . Lidt usikker bad han G. om at skrive paa den for ham ogsaa. *JVJens.D.49. -stue*, *en. afdeling af et restaurationskøkken, hvor smørrebrædet tilberedes ell. personalet spiser frokost. Schand.SB.196. ErlKrist.DH.20. -vogn*, *en. vogn (med stude i en (større) by), hvorfra sælges smørrebrødspakker. Krak.1928.II.1261.*

Smørrelse, *en. se Smørelse.*

smørret, *adj.* [*smørøt*] Ø læses som *o* i . . smørred. *Høysg.Anh.23.* (nu *især dial. (jf. Feilb.) samt (i bet. 4) kbh. smøret. VSO.; i bet. 4: vAph.(1772).III. JHSmidth. Ords.141. Hz.D.II.167 (∞ Øret). jf. UfF.*) (*ænyd. smøred (Kalk.V912b¹), no. dial. smørutt; afl. af I. Smør ell. I. Smøre 1-2; til dels efter nl. smerig, hty. schmierig, se smørrig, jf. smøret 1*)

1) (*dial.*) *oversmurt med, indsmurt i ell. fedtet, plettet af smør ell. lign. fedtstoffer; som bestaar af ell. indeholder smør ell. andre klæbrige, fedtede stoffer; smøragtig; fedt(stof)holdig; i videre anv.: snavset (Feilb.)*. Da alle Dyrs Melk er en virkelig Emulsion, er det denne Vædskes ostige Deel, som tjener til Mellemmiddel, for at holde det oljede eller smørrede omdeelt, svevende, og svømmende i den vandige Vædske. *vAph. Chym.II.476.* Dit Ærme er ganske smørret. *Levin.* Tag ikke paa Bogen med dine smørrede Fingre. *smst. der duftede . . af Kaffe og varme, smørrede Bakkelser. Bregend.FT. 20.* Naar (*humlen*) ved Brugen stærk uddamper, og giver noget smøret og sammenklevende fra sig, saa er (*den*) god. *OecMag.I. 206.* de smørrede Dele bidrage til at give Melken den . . matte Hvidhed. *vAph. Chym. III.340.* || (*nu næppe br.*) om beholder: som indeholder, er fuld af smør. *en smørret Æske. *AndenPrøveaf DanskeVers.(1738).19. jf. JFriis.204.*

2) † om person: *uren; besmittet; ogs.: noget beruset; halvfuld. Moth.S552.*

3) (*jf. I. Smør 4; l. br.*) om (*sang*)stemme: som lyder søladent, sentimental, smøgtende. Musikeren havde en bøielig Baryton, lidt smørret, men det gik an. *Drachm.EO.148.* Væver Christoffersens paa een Gang knirkende og dog smørrede Stemme. *JakKnu.GP.48. Sal.²X.720. jf. Smørtenor (han) brugte sin smørrede, stærke Tenor af fuld Kraft til danske Fædrelandsange. Schand.VV.89. PCVHansen.EnSommerstorm.(1918).80.* || *ogs. om maade at tale paa: overdrevent ell. vægte følelsesfuld; fuld af salvelse; svulstig. Modsigelsen mellem den smørrede Præsteveltalenhed og det verdslige Levnet er meget haandgribelig. F Dreier. Aandetroen.(1852).XI.* han istemmer med et noget smørret Foredrag: Fra Himlen faldt Danebrøstfanen ned. *Schand.(Studenterbogen. (1896).21).*

4) (jf. *nl.* smerig i *sa. bet.*, *ty.* schmierig, som smigrer, gør sig lækker; *sml.* smørblid og † smør-le, le venligt (*Moth.*S549), og *m. h. l. bet.-udviklingen* fedtet 4.2-3 og III. smøre 4.2; *dagl.*) om ansigtsudtryk, især smil: som vidner om, at man besidder en viden, har visse hensigter, bagtanker, som er skjult for den anden part, og paa baggrund af hvilke man gøtter sig, smiler venligt overlegen, polisk, underfundigt; som vidner om, at man i sit stille sind morer sig over noget (fx. en personlig triumf, et puds, man spiller en *olgn.*); polisk; lun (III.5.1); ogs. (nu l. br. i rigsspr.): indsmigrende, affabel *olgn.* (jf. *Feilb.*). Saa skal De ogsaa strax faa det (∴: hans ansigt) at se skinnende af smørret Huldsalighed. *Hostr.*US.III.8. det rotteagtig durkdrevne Udtryk (i hans ansigt), en smørret Forslagenhed, der evig og altid er paa *Lur.*RSchmidt.MD.84. han . . nyder smørret al den Beundring, som . . strømmer ud over hans lyskrøllede Hoved. *Fleuron.*VS.22. Du ser saa smørret ud. Du glæder dig maaske til at give mig et Svar, som ikke passer med min gamle Geografi. *Rode.Moderen.*(1920).I. især i forb. som et smørret grin (*Rørd.GD.*289. *Jac.Paludan.*TS.9). smil (*Rist.*ER.32. *Hjorte.*OS.108) ell. grine, le, smile (saa) smørret: hand lærer så smørredt. *Moth.*S552. Jeg har kjendt Folk, der har grint ligesaa smørret som du og været saa ærlige, at jeg turde ladet dem tælle mine Penge i Mørke. *Ing.*EF.VII.155. *Hrz.*D.II.167. *EBrand.*Bes.15).

smørrig, adj. (ogs. smørig). (ænyd. smør(r)ig, *æda.* smorugh (*Harp.*Kr.19.43. 112.141), *oldn.* smjorugr, *mnt.* smerich, *nht.* schmierig; *af.* af l. Smør; nu næppe br.) 1) (jf. smørret 1) af konsistens som ell. mindende om smør ell. fedt; smøragtig; fedtet; ogs.: oversmurt med fedt (*Moth.*S552). Saaledes blander man Tegl- og Potteleer samt andre fede, stærke og smørrige Plante- og Mergeljorder med mavre, lette, skjøre, sandige og kridagtige Jorder, ja selv med Torvejord. *PhysBibl.*VIII.4. naar den (∴: mergel) legges i Vand falder den snart i Stykker eller til Pulver uden at blive til en smørig Masse. *smst.*XI.350. || *billedl.* (jf. smørret 3). glatte er deres Munds smørrige Ord. *P.*55.22 (*Lindberg*). 2) *d. s. s.* smørret 4. *hvi lee i saa smørrigt der? | Troe i, jeg binder Jer no't paa Ærmet? *PolPhysMag.*II.761. *iv.* saamidkede hun saa smørrig. *Rahb.*ProsF.IV.57. Han loe saa smørig. *Oversk.*Com.V.195. han smilede smørrigt. *BlochSuhr.*ÆS.IV.180.

Smør-salt, et. (*faql.*) omhyggeligt rensel, fint) salt, der tilsættes smørret. *Nord ConvLex.*VI.35. *LandbO.*IV.297. **-serum**, et. (*faql.*) det mælkeserum, der findes i smør. *MøllH.*V.284. *LandbO.*IV.283. **-side**, en. 1) den side af et stykke smørrebrød, paa hvilken smørret er smurt. *Levin.* Vi faar skidende Vejr, min Mad faldt med Smørsiden

ned. *FynskHjemstavn.*1936.27. Naar man taber Brød paa Gulvet med Smørsiden nedad, faar man ingen ny Kjøle det Aar. *Nord-sjællF.*III.99. *Feilb.* 2) *billedl.* 2.1) (*kunst-maler-jarg.*) den side af et nymalet maleri-lærrer, hvorpaa farverne er smurt; ogs. om den side af paalet, hvorpaa farverne er afsat. *Drachm.*III.375. *AchtonFriis.*AJ.34. 2.2) (*spøg.*, nu næppe br.) om ansigtet (modsat baghovedet). falde paa Smørsiden. *Levin.* **-skat**, en. (jf. -skyld; *foræld.*) afgift, der bestod af smør. *Thurah.*B.141. **-ske**, en. (jf. -spaan) større træske med fladt, riflet blad, hvormed smør stikkes op af bøtte, udskæres og formes i skiver (i forretninger ell. husholdninger). *Moth.*S550. *VSO.*MO. D&II. *Feilb.* **-skive**, en. 1) (l. br.) skiveformet udskåret stykke smør. *Moth.*S550. 2) (ænyd. *d. s. s.*; *dial.*) i *fit.*, om brødkiver ell. -terninger (med æg over), bagt i smør. *Moth.*S550. *MDL.* *Feilb.* **-skyld**, en. (ænyd. *d. s. s.*; jf. Korn-skyld; *foræld.*) del af landgilde, bestaaende i smør. *DL.*1—18—1. *LandbO.*III.352. **-slag**, et. (*æda.* smørslagh (*Harp.*Kr.194), *no.* *dial.* smørslag(a), *sv.* *dial.* smørslaga, jf. *gno.* tilnavn smiorslaga; se *APhS.*VI.306; *dial.*) smør, der er slaaet (jf. III. slaa 15.1. 55.5) (*op*) i en vis form; især om stor smørportion, der er sat op i en top og forsiret paa forsk. maade. i Foderloen staaer to store Høkurve. Den største tager I herover . . Saa stikker I et Smørslag op paa et heelt Lispund . . og det sætter I . . derved. *Bøgh.*DA.I.35. *Ant Niels.*FL.II.161. *Halleby.*155. *JSMøll.*MB.430. *Feilb.* *Rietz.*636. **-smager**, en. (*faql.*) person, som har det hverv at foretage smagsprøver af smør. *Riget.*27/12.1912.4.sp.3. (bønderne) rendte og pjattede med deres Smørklatter derude i Købstaden og skulde se paa, at han, Smørsmageren, knapt gad lugte til Varen, end sige købe den. *Bregnd.*HH.I.193. han havde allerede som Dreng en enestaaende Smørsmag, kunde skelne de forskellige Sorter paa Smagen og sige, hvad de kostede, og straks efter endt Skolegang blev han engageret som Smørsmager. *Gads Mag.*1935.569. **-sovs**, en. (jf. -dyppeelse) smeltet ell. brunet smør anv. som sovs; sovs (uden mel), der væsentlig bestaar af smør. *vAph.*(1764). *CMüller.*Køge-Bog.(1785).74. *FrkJ.*Køgeb.22(1921).176. † **-spaan**, en. *d. s. s.* -ske. *Moth.*S550. **-stang**, en. (*bag.*) smørkage af form som en (wienerbrøds)stang. **-stemme**, en. [1.4] (l. br.) smørret (3) stemme. *Bl&T.* **-sten**, en. (om grunden til betegnelsen se u. Sebedeje; *dial.*) forstenet pighud (søpindsrin). *JKamp.*Da.Folkeminder.(1877).407. *Halleby.*224. *DanmFauna.*XXVII.11. **-stikke**, en. (nu vist kun *dial.*) *d. s. s.* -stikker 2.1. (smørgrossereren) vil vel ha'et et Par Smørstikker til Vaaben over Døren. *Bang.*L.228. *Feilb.* jf.: (*billedhuggeren*) kunde ingenting udrette med sit Smørstikke-Redskab, Stenen (∴: en granitsten) var for

haard for en der var vant til at . . pille i Marmor. *AndNx.PE.II.176.* **-stikker**, en. 1) (ænyd. smørsticher, smørstinger, smørhandler; især spøg., ned sæt.) om person. 1.1) (nu l. br.) om person, der undersøger smør v. hj. af en søger; ogs. om tolder. *Moth.S550.* han skulde da passe på, at der ikke blev for megen sø, så alle tallerkenerne kom spaserende ned i hovedet på smørstikkerne (o: toldbetjentene). *NMøll.H.69. jf.:* Som en gammel Holbergianer og dramatisk Smørstikker kunde jeg umuligen lade være at gientage i Tankerne Jean de Frances Rolle. *RudBay.EP.I.116.* 1.2) (⚔) værnepligtig paa orlogsskib, der hjælper til ved proviantuddelingen og bl. a. stikker smørret ud i smørbrikkerne. *Harboe.MarO. Bardenfl.Som.II.171.* 1.3) (nu sj.) om smørhandler ell. (i al alm.) om butikshandlende ell. (handels)kommis. *Drachm.STL.193. sa.PHK.43.* 2) om redskab. 2.1) (nu vist kun dial.) om (større) smørske ell. om smørsøger. *Smorialis's Digtervandringer.(1823).36. VSO. MO. Feilb. 2.2)* (nu især soldat.; spøg., ned sæt.) om stikvaaben, især sabel ell. (kuv)bjæonet. *Ing.VS.I.161. Drachm.STL.322. Dania.III.70. DSt.1918.54.* **-sur**, adj. (kem.) som indeholder smørsyre. smørsuurt Æthyllite. *NordConvLex.V321. Sal.°XXI.822.* **-syre**, en. (jf. -sur; kem.) syre (af de fede syrer's række), der findes (som glycerid) i smør og endvidere indgaar i ekskrementer og sved. *Ørst.VIII.162. Christ.Kemi.168.* *jeg (vil) ikke . . bede en Pige . . om at vaske sin nittenaarige Krop. | Jeg lider ikke Fusel, Smørsyre og andre stikkende Vædske . . jeg tav, men jeg forskød dig. *JVJens.Di.56.* || hertil bl. a. Smørsyregæring, -æter (jf. Smøræter) samt (bot.) -bakterie (bakterie, der er virksom ved for-gæring af kulhydrater, hvorved bl. a. dannes smørsyre. *KoldRo.Sporepl.23).* **-sæbe**, en. ¶ en af smørfedt og natronuld fremstillet haard sæbe. *NordConvLex.V321. VareL.°785.* **-søger**, en. (glda. smørsøgere; jf. Oste-søger) redskab af form som et langt halvcylindrisk bor, hvormed prøver udtages af et smørparti. *Moth.S550. Den forvildede Kiøbenhavn. (1777).13. LandmB.II.474.* || (foræld., spøg.) om en accisebetjents stikvaaben ell. lign. redskab, brugt til at stikke ind i hølæs olgn. (som kontrol). *PalM.II.708.* **-tand**, en. (holl. botertand, eng. † buttertooth; nu næppe br.) fortand. *Moth.S550.* || udsåa smørtanden, ophøre med at spise (meget) smør (jf. Kaffe-, Kød tand). *Holb.Qvægs.397.* **-tenor**, en. (til I. Smør 4; især ♂, jarg.) tenor med sødladen, sentimental, smeltende klang (og italiensk syngemaade) den smøgtende, forskregne Smørtenor. *FrSkousbo.ES.47. VVed.FF.89.* **-tiende**, en. (ænyd. d. s.; foræld.) tiende af smør, ell. tiende, der ydes i smør. *Moth.S550. VSO. MO.* **-trug**, et. (oldn. smjørtrog) trug, hvori det nykernede smør underkastes

videre behandling (saltes, æltes osv.). *Oecon Journ.1757.646.* Baaden . . er jo heller ikke større end som et godt Smørtrug. *Wied.S.248. LandbO.IV.298.* **-træ**, et. 1) ♀ om tropiske træer, hvis frugters saft spises som smør af de indfødte; især om *Pentadesma butyraceum* Don. og *Butyrospermum Parkii* Kotschy. *Funke.(1801).III.575. Warm.Frøpl.263. Nyteplanter.85.* 2) fustage af træ (især drittel), hvori smør nedpakkes og forsendes. *Luzd. Dagb.I.35.* det . . er Mejerierne, der bestemmer, om Smørtræerne skal bære det nu anerkjendte Lur-Mærke. *Mælkeritidende.1902.378. VareL.°223.* **-træder**, en. (foræld.) person, der ved Bornholms amtstue havde til opgave at modtage og lagre naturalafgifterne (smør, korn). *BornhHaandvEr. 213. MKZahrtmann.Rønne.(1927).180.* **-tyv**, en. (dagl.) person, der stjæler smør; spec. (⚔-jarg.) som ned sæt. betegnelse for proviantforvalteren og -skriveren ell. intendanten paa (orlogs)skibe; i videre anv.: uærlig, ufin person. vovede han at hjemsege Flynderborg, var du dog neppe bange for at spærre ham inde i dit Fadebuur, som en almindelig Smørtyv. *Ing.EM.II.56. VSO. Drachm. (DSt. 1936.16). Dania.III.109.* Helten fra 1864, Engländerens fabuløse „Viking“, (er) for Europas Øjne . . ved at forvandle sig til en stakkels Smørtyv, der er glad, naar han bare kan bjerge Livet (o: om danskerne under verdenskrigen). *VilhAnd.F.M.55.* Kædehandlere, Brød-Fordyrere, Klausul-Ædere og lignende Smør-Tyve! *ORung.PS.10.* || især i forb. som saadan skal de have det, de smørtyve, denne straf, behandling har de fortjent; det har de godt af (jf. u. Proviantskriver). Jo, jeg skal lære ham — saadan skal de ha'e det, de Smørtyve. *ChKjerulf.GU.55. Krist.Ordspr. nr.8142. Gadeordb.°* **-tønde**, en. (oldn. smjørtunna) tønde, hvori smør opbevares, forsendes; ogs. om det tøndemaal, der bruges ved salg af smør (= 112 kg.). *Moth.S550.* der er stor Forskjel paa en Tønde Smør og en Smør-tønde. *Høysg.S.181. SvGrundtv.FÆ. I.193. Hage.°1301.* || talem. (nu næppe br.) (om den, der ikke kan faa huld paa kroppen). han bliver aldrig fed, om man end satte ham i en smørtønde. *Moth.S550. VSO.* **-urt**, en. (ænyd. d. s.; nu kun dial.) ♀ 1) navn paa forsk. planter med gule blomster (jf. -blomst): især om ranunkel, *Ranunculus* L. (JTusch. 193.332. Thorsen.175. Feilb.), vorteroå, *Picaria verna* Huds. (JTusch.302. AaLange. FP.94), engkabbeleje, *Caltha palustris* L. (JTusch.46. Argus.1771.Nr.26.2. Junge.218. Feilb.), løvetand, *Taraxacum vulgare* Schrank (Esp.313), frøpeber, *Batrachium* Gray (Fr Grundtv.LK.163). 2) tusindfryd, *Bellis perennis* L. (hvis spising, jf. overtroen, bringer smørlykke). *JKamp.Da.Folkeminder.(1877). 176.* **-væk**, en. [smø(ː)rvæg] (til III. smøre 6.2; jf. -op; sj.) d. s. s. I. Smører 2.2. *en Smør-væk opklyngede hans Navn | Imellem sin

Beskytters og sin Faders. *Bagges. Skudd. 74.*
-ræske, en. (*ænyd. d. s.; nu kun dial.*)
 (trø)ræske, hvori smør opbevares ell. (især)
 medføres (ved udearbejde, paa rejse). *Holb.*
Berg. 246. SvGrundtv. F.Æ.I. 193. Feilb. ||
snakke for sin (egen) smøræske, snakke
for at opnaa personlige fordele; snakke for sin
egen mund (jf. snakke for sin æske u. Æske).
VSO. Da. Ugeblad. 22/4. 1867. 2. sp. 4. Levin. UjF.
passee sin egen smøræske, passee sine egne
sager. UjF. -æter, en. (*kem., foræld.*)
smørsyreæter. NordConvLex. V. 321.

Sna, en. se Snag.

Snaab, et. snaab. *Høysg. AG. 37. (Snaag.*
Moth. S554. Snaabe, en. *smst. 553.) (ænyd.*
d. s.; jf. no. dial. snop (m.), noget smaat,
ubetydeligt, lækkeri olgn., sv. † snop, sv. dial.
snope (se ndf.); til II. snaabe; nu næppe br.)
attraa; begærlighed (efter noget). At faa,
have snaåe . . . efter noget. Moth. S553. ||
spec.: falsk, forføngeligt haab. Høysg.
AG. 34. || talem. tygge snaab, (jf. ænyd.
gribe i luften og) føde sig med snaab,
sv. † tugga snop (dial. tugga snope), sidde
med tom mund; sml. ogs. udtryk som holde
*sig ved haab i live (u. Haab 2.1), *Hest*
skal fodres med Lokes Havre, | Mand kan
æde sit Ry til Davre (se Loke sp. 1151^{4E})
olgn.) vente (staa) med tom mund. Jeg mee-
ner, du Hyrkusk, lad dine Skindmæ staae
og tygge Snaab (sv. orig. tugga snop) saa
længe. KomGrønneg. V. 185. I. Snaabe, en.
 se Snaab. **II. snaabe**, v. (*snoabe. jf. Moth.*
S553. Feilb. snove. MDL. 529. snaage.
Moth. S554. snoage. Moth. S578. Reend. I. 275.)
 -ede. *vbs. jf. Snaab. (ænyd. snaabe, sno-*
be, snove, sv. dial. snopa, vente forgøves,
blive slukøret, flov, no. dial. snopa, oldn.
snópa, sidde og hænge, dōse tiden hen, (m)nt.
snoþen, slikke (smage), snaske, holl. snoepen;
jf. sv. snoþen, flov, slukøret, no. dial. snop(en);
sideform til oldn. snapa, spejde (graadig efter
føde); rimeligvis besl. m. snappe; nu ikke i
rigsspr.) (1) attraa (noget); vente (ivrigt,
utaalmodigt efter noget); bie. at snaåe efter
noget. Moth. S553. MDL. 529. Feilb. III. 436.
ordspr.: At haabe og snaabe gjør mængen
til Taabe. Nysted. Rhetor. 49 (jf. haabe 2.1).
2) om mad (spise, drik): staa for længe
over ilden og derved tørre ind, koge hen,
*brænde paa olgn.; (staa og) snerre. *Det*
ingenlunde lidis maa, | At Maden staaer og
snaaber. Sort. (Saml. Danske Vers. II. 114). Mad-
den staaer og snøger efter ham. Moth. S578.
UjF.

I. Snaag, en. se Snog.

II. Snaag, snaage, se Snaab, II. snaabe.

snaarke, v. se snorke.

snab, adj. se II. snap.

snahe, v. se snage.

Snabel, en ell. (*nu næppe br.*) et
 (*LTid. 1727. 638*). [*sna^hb(a)*] besl. f. **snab(e)-**
len; flt. **snabler** ell. (*nu ikke i rigsspr.*)

snable (*Rottboll. Botanikens Nytte. (1771). 36.*
Suhm. Hist. I. 291.) (ænyd. d. s., sv. no.
snabel; fra ty. schnabel, næb, tidligere ogs.:
snabel, jf. holl. snavel; besl. m. mnt. snabbe,
snabel, samt m. Nabbe, Næb; jf. Snæbel,
Snøbel || bet. 1.2 er nu hoved-bet.)

1) stærkt fremspringende (forlænget) næse-
 ell. *mundparti hos forsk. dyr. 1.1) (jf. Kokke-*
Papegøjesnabel; nu næsten kun spøg.) om
(stort, krumt) fuglenæb; tidligere ogs. som
sidste led i fuglenavne (se Kniv-, Kort-
Krum-, Langsnabel (2)). Moth. S553. (den
store skallesluger) haver et langt, rødt og
takket Snabel, som en Sav. LTid. 1727. 638.
 *Mahomed . . . gav Ørnen Klo og bøiede |
 Dens Snabel krum og skarp. *Hauch. DVI. 101.*
jf.: ugemene Fugle Snabler, som af Næse-
horn Fuglen. LTid. 1725. 720. m. spøg. til-
knytning til bet. 2: Ællingemoderen . . . slik-
kede sig om Snabelen, for hun vilde ogsaa
have Aalehovedet. HCAnd. (1919). II. 57. ||
med tilknytning til bet. 1.2 og 2, om (næbbet
og) de fra overnøbbets rod nedhæn-
gende kødlapper hos kalkunen (s han);
jf. Kalkunsnabel. 1.2) (spec. zool.) hos visse
pattedyr (især tapiren og navnlig elefanten):
et (ved sammenvoksning af næsen og over-
læben dannet) forlænget snudeparti (try-
ne), der udgør et trindt, muskuløst,
meget bevægeligt organ, spec. hos elefan-
terne tjenende som griberedskab, hvormed
bl. a. føde og drikkevand føres til munden.
 En Elephant, der undertiden med sin Snabel
 fælder heele Geleeder i en Fiendtlig Krigs-
 hær. *Holb. Ep. II. 182. *Ved Ham, der skabte*
Elephantens Snabel, | de Troendes Sabel |
og Persiens skjønneste Fabel. Aarestr. Ed. I.
189. hvad der kommer ham i Veien, river
han op, som Elephanten med sin Snabel op-
rykker Træer, naar den er vred. Goldschm.
Hjl. II. 60. Elefanterne gaar fra Forstanden
(o: ved en skovbrand) og plejer hinanden
med Snablen. JVJens. TL. 50. 1.3) forlæn-
get mundparti hos andre (mindre) dyr.
 || (*jf. Snabel-fisk, -gedde og Næb 1) hos*
forsk. fisk. (fisken) haver en lang breed
Snabel som et Ande-neb. Pflug. DP. 390. Nord
ConvLex. VI. 284. || (spec. zool.) hos forsk.
insekter, havsnegle, ledorme olgn.: en af
kæberne ell. især af underlæben dannet for-
længet (rorformet, bevægelig, udskydeligt) mund,
der tjener som (stikke- ell.) sugeredskab;
sugesnabel. Funke. (1801). I. 407. Fluens
lille Snabel. HCAnd. AV. 139. Lütken. Dyr. 393.
397. 409. (humlebiens) stikker . . . Snablen lige
ind i den fristende Nektar. BerlTid. 10/4. 1940.
M. 10. sp. 3.

2) (jf. Næb 2; vulg., dial.) om et men-
 neskes næse, især: stor, krum næse
 (*jf. Jødesnabel og Snabelnæse); spec. i ud-*
tryk som faa en paa snablen, faa en
(et slag) over næsen (Recke. FJ. 43), (skul-
le) have, stikke sin snabel i (o:
blande sig uopfordret i) noget (Kværnd.),

holde snablen fra noget *ell.* ved sig selv, vogte snablen (*BerlTid.*^{20/1}1934. *M.11.sp.4*), væk med snablen! (*BlekSpr. 1894.42*) *olgn.* *Her ligger Lieut'nant Stabel, | 0 vee, heel miserabel (: *død*) | I Veiret med sin Snabel. *Wess.271*. Vips! (*stod*) Æbler, Viindruer og den deligtste Florentiner-Viin mig for Snabelen. *RudBay.EP.11.137*. saa pudsede han Snabelen. *Bergstedt.UK.85*. *Feilb. jf.*: ham med Kæmpesnabelen. *LindskovHans.NH.27. jf. bet. 1.1 slutn.*: Fyren (*lignede*) en kalkunsk Hane . . den violblaa Snabel mellem de røde . . laskede Kjæver (*mindede*) levende (*om den*) naragtigste blandt Fuglene. *Blich.(1920).XX. 22. jf. bet. 1.2*: Snøvl-Peter . . snøvlede som en Tapir . . saa sang han gennem Snabelen. *JVJens.HF.20*. dyppe snablen, (*jf. fugte 1, Næb 2* og Snabel-vand, -vasker samt snable 1.2) *drikke*; *beruse sig. UjF. OrdbS.* || i *sgr.* ogs. som *nedst.* personbetegnelse; *jf. Gron-, Langsnabel (1) samt*: de kridtede Tøse og de beskidte Ølsnabler. *GeorgJens. FH.54*.

3) (*del af en*) ting, der ved sin (*krumme, krumt fremspringende*) form minder om en snabel (1(1)). 3.1) (*især foræld.*) om (*særlig del af*) et fartøjs forstævn. tvende stærke Stolper, een i Snabelen af Baaden, og den anden midt paa. *Reiser.II.511*. || *spec. om særligt udstyret fremspring i forstævnen af ældre tiders (krigs)skibe, dels om en slags gallionsfigur (paa vikingeskibe), en forlængelse opad af forstævnen af form som en svane (en drages; jf. Drageskib) hals (og hoved), dels (fx. paa romerske krigsskibe) en til forsvar ell. angreb tjenende indretning, bestaaende af et fremadrettet, metalbeslaaet stykke tømmer; (skibs)væder, deres Skibe havde forgyldte Snable og udgravne Stavne. Suhm.Hist.I.291. *Spænder Jer i blanke Plader! Ud paa Dybet! . . | Snabel møde Snabel! *Oehl.Helge.(1814).185*. *NationalmusA.1937.21*. 3.2) *vandret ell. især (krumt) opadgaaende fremspring paa sko, træsko, skøjte olgn.* (*jf. Snabel-sko (1), -skøjte*). spidse Skoe, der foran gik op i en smal, ombøjet Snabel. *CBernh.NF.IX. 146. OpfB.VII.47*. Træsko af sjællandsk Façon, med høje Snabler og Kobberkramme. *PRMøll.MadsHansen.(1881).44*. Trætøfler med Snabler. *Sal.VI.374*. 3.3) (*især jagl.*) om (*del af*) redskab *olgn.* Destillerekarer Snabler. *vAph.Chym.III.80*. (*jf. Drue 4*) paa bundstykket af en (*ældre*) kanon: (*haubitsen har*) en Snabel, istedet for en Drue. *Mil TeknO.109*. || *d. s. s.* Kransnabel (*jf. Snabel-kran*). *LTid.1725.292. PhysBibl.X.70*. || *bøjet mundstykke paa blæseinstrument (fx. saksofon)*. *PolitiE.Kosterbl.*^{2/11}1925.4.sp.1. || (*jærnb.*) et redskab, hvormed (*sportungens stilling i*) et sporskifte kontrolleres. *JernbaneT.*^{15/1}1934.6.sp.4. 3.4) (*jf. Næb 4.2 samt Kokke-, Papegøjesnabel i (ældre) bot. spr.*:*

fremspring paa (spidsen af) et planteorgan; spec. om fremspring oven for arret (Rostellum). *Rottboll.BotanikensNytt.(1771). 36. Drejer.BotTerm.97*. || *d. s. s.* Kimrod; *jf. Rodsnabel samt*: Rodspidsen eller Smaasnabelen. *Tychsen.A.I.159*.

Snabel-, i *sgr.* især af Snabel 1 (*spec. zool., om dyr, der er udstyret med (en slags) snabel ell. 3 (spec. (jagl.) om spidst udløbende (i spidsen krummede, opadbøjede) redskaber olgn.*); saaledes (*foruden de ndf. anførte*) ogs. *sgr.* som snabel-agtig, -dannet, -form, -formet, -formig *ofl.* **-dyr**, *et. spec. (poet., spøg.) om elefant: JVJens.CT.120*. **-fisk**, *en. (jf. Sprogetfisk)* **-skælffinnfisk af slægten Chelmo (C. longirostris ell. C. rostratus)**. *Cuvier.Dyrhist.I.387. BøvP.II.227*. **-gedde**, *en. (l. br.) d. s. s.* Pansergedde. *Brehm.Krybd.410*. **-hund**, *en. (zool.) spring-spidsmus af slægten Rhyncocyon. Lieberkind. DVX.214*. **-hægte**, *en. (jagl.) hægte med langt „næb“*. *Siesbye. igle*, *en. (zool.) igle (af afdelingen Rhyncobdellidæ) med et i svælgel fastgjort tyndt, muskuløst rør, som kan skydes ud af mundaabningen. Sal.IX. 331. Boas.Zool.*253*. **-klov**, *en. (vet.) misdannet klov (hos klovberende husdyr, hvis spidser stræber opefter (saa at den faar en vis lighed med en snabelsko)*. *Grunth.Besl. 184*. **-kran**, *en. (nu næppe br.) en med (kran)snabel forsynet kran. AWHauch.(1799). 109*. **-næse**, *en. (jf. Snabel 2; l. br.) stor, krum næse. GyrLemche.S.IV.258*. **-skede**, *en. (zool.) en af underlæben dannet sugesnabel hos næbmundene. SRostr.LS.54*. **-sko**, *en. 1)* (*jf. Næbsko; især foræld.*) sko med (*lang*) snabel; *spec. om en ældre (middelalderlig) fodbeklædning, der fortil løb ud i en lang spids (af indtil en alens længde), ofte med en snor bunden op til knæet. Rahb.Talsk. 1799.811*. *paa (*ridderens*) grønne Snabelskoe | Der ringled Sølvbøjler to. *Winth. ND.171. TroelsL.IV.10*. i Hammerfest . . vrimler af Lapper med rødkantede Vadmelstrøjer og Snabelsko af Rensdyrsskind. *Pont.EV.41*. 2) (*smed., vet.*) en særlig formet hestesko til heste med styttejod. *Sal.XVI.864*. *UjF.* **-skøjte**, *en. en (især tidligere anvendt) skøjte, hvis jern fortil runder sig op over skøjten. Pol.*^{2/11}1939.3.sp.5. **-staf**, *en. (sneek.) høvlet kantflade (paa brædder) med særlig stærkt profilfremspring. Arbejdslen.72*. *FagOSneek.* **-svane**, *en. (nu næppe br.) d. s. s.* Knopsvane. *EPont.Atlas.I.619. vAph.Nath.VII.695*(,i Jylland“). **-tæge**, *en. (zool.) tæge af familien Reduvi (der med sin sugesnabel udsuger andre dyr)*. *Cuvier. Dyrhist.II.247. Brehm.Krybd.687*. **-vand**, *et. (jf. -vasker og udtr. dyppe snablen u. et. snabel 2; vulg., dial.) stærk (spirituos) drik (brændevin olgn.)*. *Dania.III.112*. 1ste Graver: . . Spring over i „Den gyldne Løve“ og hent mig en Pægl Snabelvand (*eng. orig.:* a stoup of liquor). *JVJens.Overs.afHamlet.(1937).171*.

LindskovHans.NH.33. Ujf. **-va(d)sker**, en. (jf. -vand; vulg.) mindre portion (et glas) af stærke spirituøse drikke; gibbernakker. Saa er der lige akkurat Tid til, at vi kan faa os en lille fortrolig Snabelvadsker til. *KLars.GV. (1920).106.*

snable, v. [ʃnaˈblə] **-ede**. (til dels fra ty. schnabeln, schnäbeln (og schnabelieren); til Snabel; jf. forsabliserer; nu (l. br.) især spøg., vulg., dial.) 1) som udtryk for at bruge snablen (paa en ell. anden maade). 1.1) (nu næppe br.) som udtryk for berøring (af noget) med snablen; især til Snabel 1.1, om fugle: reciprokt snables (*Suhm.I.145*) ell. snable sig, næbbes; ogs. (jf. næbbe 2.2 og Snabel 2) om mennesker: kyskes; „næb-bes“. (fuglene) snable sig med Fryd, Vor Lyst de og vil følge. *Suhm.I.144. JBaden. DaL. Leth.(1800).* || som vbs. Snablen, det at kysse(s); kys(seri). *JBaden.DaL. („vulg.“). 1.2) til Snabel 1-2, som udtryk for brug af snablen i ernæringens tjeneste: gribe, tage til sig med snablen olgn. en vild afrikansk Elefant . . . gemytligt snablede efter og gumlende paa de lækreste Bidder. *Rørd.AM.118.* || (jf. dyppe snablen (u. Snabel 2) og Snabel-vand, -vasker) som (vulg.) udtryk for at drikke (stærke drikke): man kom hjem efter at have rendt rundt hele Dagen med Agentmappen og lige snablet et enkelt Glas Portvin i godt Selskab. *Hjemmet.1939.29.sp.1.* || refl., til Snabel 1.s: *Engang hun (o: en flue) paa en skaldet Mand | I Sinde fik at beede: | Der hun sig snablede ind (o: sugede sig fast), var han | Strax med en Dask tilrede. *Keenb.II.382.* 1.3) som udtryk for lyd/bringelse (med snablen); (vulg.) til Snabel 2, om person: snable (af sig), tale paa en sludrende, grov maade; rable af sig. Det er . . . pebret, det, du staar og snabler af dig. *ErlKrist.S.100. 2) (jf. snablet) som udtryk for, at noget i form har lighed med en snabel (1(2)); refl.: Mellem Slottets fire kinesiske Fløje ligger en Rosenhave . . . Slottets grønne Tage snabler sig ud . . . som krumme Lindorme. *Leop.VO.183. snablet*, adj. [ʃnaˈblət; som sidste led i sgr. (kort-, langsnabelt olgn.): -ʃnaˈblət] (ænyd. d. s.; jf. ty. geschnabelt, geschnäbelt; til Snabel; jf. snable 2; $\text{\textcircled{W}}$ ell. jagl.) forsynet med snabel; ogs.: som hører til, minder om en snabel. *vAph. (1764).627. 1) svarende til Snabel 1(-2). Den snablede Bændelorm (Tænia rostellata). Skrivter af Naturhistorie-Selskabet. I, 1. (1790). 59. (en) Sten med en snabel Antydning saa Enhver let var en Elefant. *JVJens.TL.175. 2) svarende til Snabel 3. * (jf. Snabel 3.1; foræld.) om (krigs)skib. *de snablede Snekker. *Bagges.NbD.72. Oehl.PSKr.I.404. Wilst.II.1. v.170. || (jf. Snabel 3.4) i bot. anv. Snablet Frøe (Semen rostratum) naar det ender sig med en lang og tyk Spidse. F. Ex. . . flere Arter af Storkenæb. *CGRafn.Flora.I.57. jf.******

tosnablet star, *Carex rostrata Stokes.* (hvis frugthylster er forsynet med to snabler (næb)). *Lange.Flora.149. Rostr.Flora.I. (1925).76.*

Snabs-ting, et. se Snapsting.

Snadde, en. [ʃnadə] (ogs. **Snade** [ʃnaˈdə] *HRaage.DagHrude.(1906).67. Helge Kaarsb.HM.36.* fl. -r. (fra no. snadde (dial. snadda), kort tobakspibe, sideform til no. sv. dial. snadd, (fremstikkende) spids olgn.; besl. m. snadre; jf. I. Knag 6 og Snag 1.3; især jarg., spøg.) lille kort pibe (lige ell. krummet; uden slange; af træ, merskum olgn.); shaqpibe. T. (havde) trukket frem af sin Lomme . . . sin gamle Tobakspibe, den korte „Snadde“, som han . . . stoppede (og) tændte. *Drachm.VT.155. FolketsAlmanak.1886.[47].* Fiskerne havde vendt ham Ryggen og stod og gravede i deres Snadder. *AndNz.PE.I.A. den lange Pibes og den lille Snaddes Kulturperiode. VilhAnd.T.42. Kirk. D.73.*

Snadder, en. [ʃnadˈər] (sv. snatter; vbs. til snadre; nu l. br. i rigsspr.) snadren; især (jf. snadre 2): vedvarende, pjattet, dum snak(ken). En Snadder som af en stor Flok Ænder i et Gadekær modtog mit Øre. *OGFBagge.Livs billeder.(1836).32. MO.* Dette store Fugleskræmsel, der hoppede efter ham og trak ham i Skøderne med sin Snadder. *Nathans.F.20. Gravl.Helligdommen. (1925).203. Feilb. jf.: (damernes) Pjat keder hende . . . Hun (har) Afsmag for den almindelige Gaasesnadder. *Kierk.I.313.**

Snade, en. se Snadde.

snadre, v. [ʃnadər] (nu ikke i rigsspr. snatre. *JBaden.Gram.17. Flemløse.172). **-ede**. vbs. (l. br.) **-ing** (jf.: (dykændernes) Gennemsnadring af Bunden. *DanmFauna.XXIII.171.*), jf. **Snadder**. (ænyd. d. s., sv. snattra (fsv. snatra), no. snadre, ty. schnattern, holl. snateren; jf. nt. snaderen, smetern; lydord ell. hørende til ord som holl. snater, næb, snude, no. dial. snat(r), noget fremstikkende, spidst; jf. Snadde, snatte; især tallespr.)*

1) især om ænder (gæs olgn.): bevæge næbbet lydeligt (ligesom smaskende), navnlig (for at søge føde) i vand, dynd osv. (*Moth.S554. Sal.XVIII.841*); ogs.: rappe (VI); skræppe (op). Kong Waldemar ansaae (hansæterne) for Giæs, eller saadanne Vandfugle, som vel kunde skrive og snadre i Vandet, men ellers ikke giøre ham Skade. *EPont.Atlas.III.102.* *Nu vil | Vist Gæssene paa Capitolium | Forraade Gallierne med ivrig Snadden. *Oehl.IX.75.* de 40 Par Høns og Ænder . . . klukkede og snaddrede lystig . . . i Baggaarden. *Ing.L.I.25. HCAnd.(1919).1.318. (han) drev (gæssene) ud af Kornet, hvor de gik og snaddrede i Axene. *Rørd.S.194. jf. bet. 2: *Troer du, at Ørnen (fik) Næbet for at snadre Egenroes? *Oehl.SO.(1812).74. jf. Sludrebøtte olgn.: *Den Snaddrebøtte (o: en and), den***

kunde nemt | Forstyrre vor Faer, og det var slemt. *Rich.SD.106.*

2) (især nedset., foragt.) om person: tale meget, hurtigt, udydeligt; sladre (II.1); sludre; pjatte; ogs.: vrøvle. *Moth.S554.* *Før sad de stille her som døde Fluor, | Nu snaddre de som Ænder, der faae Havre. *Oehl.Sk.271. Heib.Poet.VII.352. Bang.Udv.260.* Naturligvis sladres og snadres der hele Banken rundt om (hans) Tale. *ThitJens. (BerlTid.*/1934.Sønd.17.sp.3).* Der var en Snadren og en Snakken. Ikke et Ord til at fatte. *EriKrist.DH.57.*

3) (l. br.) om mekanisk frembragt lyd, der månder om (ænders) snadren. kogende Gryders snadrende Boblen. *KnudRasm.GS.I.367.* man hørte Instrumenternes Bimblen og Snadren og Bulden, medens der stemmes. *SvendborgAvis.*/1921.5.sp.3. || (jf. II. sladre 3) om (rindende) vand. din hule Fieldryg, hvorfra dine (v: en kildes) snadrende Van- 20* *te udspringe. JBaden.Horatius.I.273.* Elven snoer sig gennem Dalen, den risler og snadrer. *Bogan.II.116.* Smaabølgerne, der med Brisen kommer inde fra Land, snadrer og smasker mod Skibssiden. *AchtonFriis.DØ.I.45.*

Snadre-gedde, en. se Snagegedde.

Snag, en ell. (i bet. 3-4, til dels ogs. i bet. 1) et. [sna³q] (dagl. og dial. ogs. *Snav. PRMøll.BL.144. jf. Feilb. — dial. Sna. Ant Niels.(Folkekal.1865.123). UfF.). (no. dial. snak, snagende person; jf. sv. no. dial. snok, snude, næse, holl. snoek, gedde, no. dial. snag, fremspringende spids, odde, eng. snag, d. s. (jf. bet. 1.1), oldn. snaga, økse med frem- 30* *staaende hjørne (snaghyrind øx), ty. schnake, stankelben; grundbet. rimeligvis: noget (spidst) fremspringende, stikkende; jf. snage; i rigsspr.*

(l. br.) næsten kun i bet. 3-4) 1) noget frem- 40 *springende, (spidst) udløbende. 1.1) (rimeligvis fra eng.) fremspringende del af kystlinje, flodbred olgn.; odde. OttoLütken.FatakisGif-termaal.(1928).47. 1.2) snude; næse; især i udtryk som skulle have sin snag (snav) i alt olgn. han satte jo rigtignok „Snaen“ noget høit (v: satte næsen i vejret, var selvjærende). AntNiels.(Folkekal.1865.123). UfF. 1.3) (jf. Snadde) pibe. Jeg tænder Ild paa Snavet, som du ser. *PRMøll.BL.144.* 2) om (sna- 50 *gende) person ell. redskab. 2.1) (jf. Snager) person, der snager, spec.: søger en gunstig lejlighed til et (godt, gratis) maaltid; snyltegæst. Moth.S554. Feilb. 2.2) om redskab (til at snage med). Møgsnag, Snag, kaldtes tidligere et Redskab, hvormed Møglasset tilklappedes. *MøllH.VI.341.* 3) egl.: noget, som man snager (ell. har snaget) i; snageri; spec.: lækkeri; slik. Bændellakrits (eller hvad alt det søde Snag hedder). *Pol.*/1915.***

9.sp.3. om lækker dessert-ret (med flødeskum): OrdbS. || ogs. om en fugtig, oliet ell. uappetit- 60 *lig masse (jz. lastvand, spilleolie, indvolde). Snav: OrdbS. 4) som vbs. til snage: snagen*

(efter noget); jf. snage 2(2): at være på snag efter noget. *Moth.S554. jf.: i vore Dages Bøger (møder man) et kværlant Klasse- snag, der flaar Huden af sine Ofre. Holstein. (Tilsk.1932.II.463).*

snage, v. [sna³qø] (dagl. og dial. ogs. *snave. Moth.S555. HKaarsb.M.I.49. Jesper Ew.PF.250. MLorentzen.AL.55. MDL.527. Thorsen.175. jf. Feilb. sj. skrevet snabe. BWerner.Nybyggerliv.(1904).71. — dial. ell. no. snoge. Holb.DR.III.9. Feilb.). -ede. vbs. jf. Snageri. (ænyd. snage, snave, glå. snage, sv. dial. snaka, være snyltegæst, no. snage (dial. snaka), oldn. snaka, tuske, snuse om efter noget; sideform (aflydsform) til ænyd. snoge, sv. snoka, snuse omkring, lede, spejde, no. snoke; jf. Snag, snagen, snag- 10 *get sami u. Snog; især talespr.)**

1) prøvende, undersøgende (ogs.: (kræ- 20 *sent) vragende, gennemrodende noget (om dyr især: med snuden, næbbet) søge efter (ell. tage til sig som) føde; rode; ogs.: snuse (efter noget spiseligt, lækkert) ell. spise, gnave, gnaske (en del af) noget paa en (for andre) uappetitlig maade, med graadighed, (lydelig) smasken olgn.; gnaske. (især i forb. m. præp. efter ell. i). Snage i rendestenen. *Moth.S554.* *vor Mynde . . løb overalt paa Mynde-viis at snage. *Helt. Poet.200.* helst vade og snage (ænderne) paa de smudsigste Steder. *Heib.Pros.X.434.* „Fik De da ingen Middagsmad?“ — „Nej, s'gu ingen anden end den, Soen havde snaget i.“ *Schand.FrPrøv.95.* *med griske Fingre | sna- ger han i Fad, ja i Fugles Indmad | roder og rager. *JOlR.SD.I.333.* Imidlertid snagede hun med sine smaa, spidse Musetænder i Krumkagerne. *KMich.HE.123.* Grisen øffede, mens den snavede i sit Trug. *BerlTid.*/1939. Sønd.5.sp.1. jf. Snag 2.1: snage (er) lignelsevis at komme selvbuddet til måltid. Moth. S554.* han var ikke vant til for et got Maaltids Skyld at snage i andres Kykkener. *Suhm.Hist.I.254. Feilb. || i forb. m. obj. og adv. ell. præp. Kattene (havde) været i Lag med (maden) og snaget Paalæget af. AndNz. M.J.I.199.* (den lille dreng) snager alt Skidtet i sig, som han finder mellem Gulvbrædderne. *Pol.*/1934.17.sp.3.**

2) paa en efter andres mening forkastelig 60 *(især: nærgaaende, generende) maade under- søge (genemsøge, rode i) noget, i alm.: hvad der tilhører ell. vedrører andre; efterforskende (nysgerrigt) rode ell. snuse i noget. 2.1) m. h. i. andres ejendele olgn. (navnlig i forb. m. præp. efter ell. i). jeg seer, at han (v: behjerten) ikke gik reent bort, han vil ind og snoge i flere Værelser; jeg maa hen og sætte mit smaa Tøyl tilside. *Holb.DR.III.9.* Jeg saae en viß Næbviis i Gaar snage omkring, og som mig siuntes, nøyde udforske dette Sted. *KomGronneg.III. 136.* *Ingen snager os i Lommen, | Om vi har lidt Contreband. *Meisling.B.12.* De har*

snaget i mine Papirer! *Buchh.UH.65.* (*hun har*) brækket ind paa Kontoret. Har snaget i Sagerne. *Erl.Krist.DH.170. 2.2)* m. h. t. *genstand for intellektuel interesse, nu især: andres (private, intime) forhold, som udtryk for (utidig) nyfgenhed, trang til at finde (og sladre om) privat, intimt, pikant stof olgn. hand snagede det op omsider (jf. opsnage).* *Moth.S554.* *Derfore snagis om i alle Verdens Kanter | Om Nyt, og meere Nyt. *Sort. HS.B2r.* *du kyndig er i allehaande Sager, | Og undertiden lidt i Phædri Fabler snager. *LTid.1745.137.* *Bort I kiødelige Tanker, | Hvad har I at snage her. *Brors.243.* den dadlesyge snager i sine Medmenskers Synder og lever af dem. *VVed.BK.264.* da de jo lever deres Liv for aabne Døre, kan de ikke undgaa at faa det gennemsnaget af Folk fra Gaden — og kan ogsaa selv godt lide at snave lidt. *RuthsBog.(1931).53.*

Snagegedde, en. (*Snaav.* *Moth.S 564. UjF.Snaav.* *Krøyer.I.194. Sal.IX.126.* — *andre former, opstaaet ved omdannelse (forvanskning) ell. hørende til forsk. ordstammer, er: Snar(e).* (*Moth.S562. Rostgaard.Lez.S 196b. jf. VSO.VI.570) og Snadre.* (*Nord. Tidsskr.f.Fiskeri.1874.309*)). (rimeligvis til *Snag 1.2* (med tilknytning til *snage 1*); *jf. Næbsnog 2, Snog; nu l. br.*) **sn** navn paa fisk med (næblignende) forlængt snude: *tangsnarre (Spinachia vulgaris) ell. naalefisk (tangnaal, Syngnathus (Typhle)).* *Krøyer.I.194.III.675.*

snagen, adj. [*sna'a(ə)n*] (*no. dial. snaken (og snak); til snage (1); „sielden“. MO.; nu ikke i rigsspr.*) tilbøjelig til at snage (i ell. efter noget); *lysten (efter lækker føde); slikken; slugen; graadig; gridsk.* *Wess. 180.* *der er Kreaturer, som bekendt . . | Der efter Snavs er ordentligen snagne. *Bagges.V202. MDL. Feilb. || overf.* || *Den Roes, hvorefter jeg var snagen. Bagges.Danf. II.116.* Hans første Blik gled snagent (∴ *frækt nysgerrigt*) over Sengen. *Brodersen.T. 128.*

Snager, en. (*ænyd. d. s.; jf. Snag 1.2; nu l. br. i rigsspr.*) især svarende til *snage 2(2)*, om person, der snager (i noget); *jf. Rendestens-, Skarnsnager), spec. i private, intime forhold olgn. (dial. ogs. med mere ubest. (nedsæt.) bet., se Feilb.).* Til Forkleinselse af den egenlige Statsforfatning vil den meest øvede politiske Snager ikke . . kunne finde et eneste Ord. *Oversk.EVFort.3.* den frygteligste farisæisme, der særtegner disse snagere i andre folks evige anliggender. *Brücker.(HøjskBl.1910.sp.858).* *jf.: en pindehuggende Litteratursnager. DagNyh.^{37/3} 1928.9.sp.3. Snageri, et. (l. br. i rigsspr.) det at snage (i noget, paa nærgaende, dadelværdig maade); ogs. (jf. Snag 3; konkr.); noget, som man snager (ell. har snaget) i, spec. (jf. snaget; dial.): har fordærvet ved snagen (om skrabsammen, juks, uappetitlig mad olgn.).* *LTid.1763.30. B.T.^{10/1} 1939.11.sp.2. UjF. jf. oversnage: dit (∴ en fange-*

vogters) over snaverie (∴ *kropsvisitation*). *Kollerød.210. snaget, (part.) adj. (af Snag (3) ell. snage (1); jf. snagen og Snageri; sj. i rigsspr.) som har præg (spor, mærker) af (gentagen) snagen; fedtet; snasket; snusket.* Det er nu ogsaa sært, at de Opfindere . . ikke har opfundet noget, saa Gryder ikke blev saa snagede indeni og sorte undernedern. *KMich.LUK.29.* Venteværelset saa lidt snaget ud. Det gjorde det jo hos alle Læger. *sa.SSF.126.* Jens saa' lidt snaget ud om Munden efter Wienerbrodet. *Bregend.FT.187.*

snag-vendt, part. adj. i (spøg.) udtr. bakke snagvendt (*Kierk.XI.78. Krist. Ordsspr.309*), se bagvendt sp. 1048⁴⁰.

Snak, en ell. (*nu dial. et.*) (*ThitJens. SK.I.171. Esp.314. jf. Feilb. samt (ogs. i rigsspr.) udtr. m. pron. ell. adj. i intk.: al(t) det snak, noget (godt) snak olgn. Holb.Masc. II.4. Wess.116. PAHeib.R.II.300. Goldschm. Hjl.II.143. Brandes.IX.517. DF.IV.130.* [snag] *ft. (nu ikke i rigsspr.) d. s. (flye de (1819: den) vanhellige løse snak. ITm.6.20 (Chr.VI). jf. u. Smaasnak samt: de Borge-Stue-Snak, som holdtes af Trimalchionis Giesters.Overs.afHolbLevned.250).* (*glda. sna(c)k (en ell. et: Brandt.RD.I.37.245.III.180), sv. snack (n.), no. snakk (n.); fra mit. snack (m.), jf. hty. schnack; til snakke; især talespr. (dagl.); (i bet. 1) svarende til Tale i mindre dagl. (mere □) spr. (især tidligere ell. dial. i mange hertil svarende forb.; se Mau.II.315. Feilb.); mods. Passiar 1, Sludder 3 (og I. Sladder 2) ogs. alm. om vred, fjendtlig, utilbørlig tale olgn.)*

1) skriftlig ell. især mundtlig ytring (ord, tale), i alm. spr. nu kun: af jævn, dagligdags, uhøjtidelig art (m. h. t. emne og form), navnlig med forestilling om umiddelbar, lidet vægtig, af meddelelsestrang (snakkelyst) fremkaldt tale ell. samtale; *passiar (1); sludder (3). 1.1)* (ofte med overgang til bet. 2) i al alm. tro ikke hans mange Ord; thi ved megen Snak vil han forsøge dig. *Sir.13.14.* udi 5 stive Qvarteer stod (*Gert Westphaler*) og fortaalte mig om en Mand, som . . blev halshugget (saa siuntes mig hand sladrede) thi jeg blev paa det sidste saa hovedsvimlet af hans Snak, at jeg sandsede hverken Dør eller Dag. *Holb.GW. I.1.* Der findes vel flere Verba, som i daglig Snak tage å (∴ „ad“ ell. „af“) til sig. *Høysg. S.80.* *efter mange Skiendsord, hidsigt Snak, | Slaaer Smeden Fienden paa Planeten. *Wess.136.* *I moersom Snak en Time svandt. *Rahb.Synt.116.* *Nu bort fra Snak om Veiret man sig skynder | Til Snak om Dandsereindens Klædebon. *PalM.D.7.* *Ret artigt og fornoieligt | Gik Tiden saa med Snak. *Winth.HF.175.* (*deres*) meste Præstegjering består i at levere saadan en lille gudeligg Snak af om Søndagen et godt Kvarter eller en lille halv Time. *VBeck.LK.I.414.* *Kender du de unge Aars storartede Mor-

skab? | Glæden ved det dyre Venskab, den sorgløse Snak. *JV. Jens. H. 50*. Saa kan vi faa en Snak. *Elkjær. MII. 11. 1.2* i særlige (faste) forb. m. attrib. adj. *olgn.* sige ren snak, se III. ren 5.2. || (med overgang til bet. 2) i forb. m. lang (2.4). efter lang snak frem og tilbage. *Moth. S558*. I (∅: *munkene*) ville vide Alt og forstaae Alt, og forstaae dog Intet, undtagen lang Snak og skinhellige Fagter. *NP Wiuel. NS. 159*. Jeg har ikke Tid til lang Snak. *Erl. Krist. DH. 110*. *spec. i udtr.* (ikke) gøre lang snak, (*undgaa at*) bruge mange (overflødige) ord. *Blich. EB. 6. Korch. LL. 133*. for at gøre en lang snak kort, (*især spøg.*) for at tale uden omsvøb, overflødige ord: kort sagt. *Soya. HF. 21. 1.3* (med overgang til bet. 2) i særlige (faste) forb. m. verber: holde (II.10.1) snak (med en) *olgn.* *Moth. H240*. Ingen maa under Prædiken i Kirken holde Snak, eller spadserer op og ned i Gangene. *Forordn. 1735. §5*. det vilde være min største Glæde at samle alle dem der havde Lyst om mig i Tasmørket og holde Snak, som de her (∅: i *Ribe*) kalder det. *Cit. 1839. Grundtv. B. II. 303*. *Feilb. UjF. jf. III. slaa 39.6*: han (*kom*) ind til Frokostbordet, og satte sig der, for, som man siger, at slaae en Snak af. *PA Heib. E. 159*. || i rigsspr. nu *især i forb.* snakken gaar, (*jf. bet. 2.3* og I. Sladder 1.2 samt Snakketøj) der samtale (snakkes) livligt. *Ved Aftensbordet . . . gik Snakken meget livligt. Pont. LP. VII. 88. Bregend. SmaaKommentarer. (1936). 13. 1.4* i særlige forb. m. (verbum og) præp. holde en med ell. (*dial.*) ved (*UjF.*) snak, se II. holde 3.3. *jf. bet. 2(4)*: opholde med snak, se opholde 4.4. || *især i forb.* som give sig, falde (se II. falde 5.2), komme, være i snak (med en, om noget), nu sj. i rigsspr. paa snak (om noget) (*Moth. S559*), *dial.*: komme til snaks (om noget) (*Grundtv. E. 120. UjF.*), ved snak (med en) (*UjF.*) *olgn.* Apollonius kom i snak (1871: Samtale) med kongen. *2 Makk. 3.7 (Chr. VI). Holb. Vgs. I. 1 (se I. give 11.1). Gylb. (1849). IX. 172. (hun)* var midt i Snak med Grønthandlerkønnen. *Schand. SB. 199. EGad. TT. 193*. Han gav sig straks i Snak med de første, han mødte. *Søiberg. KK. I. 94. Tom Krist. SE. 20*. || (nu mindre br. i rigsspr.) som udtryk for at føre et emne paa bane: bringe (*Høysg. S. 296*), faa (*Bregend. FT. 79*), føre (*Moth. F448. Høysg. S. 296*), † komme (*Moth. S558*) noget paa snak *olgn.* han (ventede) utaalmødig paa, at Kirsten skulde byde Æmnet i Snak igen. *Stavn. UD. 270*. || om samtaleemne: komme paa snak (*Moth. S558. Feilb.*), ogs. i snak (*Moth. K256*), *dial.* til snaks (*UjF.*). || (l. br. i rigsspr.) *ellipt.*: (1) blandt ell. imellem anden snak *olgn.*, som udtryk for, at en bemærkning fremsættes forbigaaende, mens den endnu huskes *olgn.* Dette kand I lade jer være sagt, min gode Msr. Eraste, iblandt anden Snak. *KomGrønne. II. 10*. Imel-

lem al anden Snak, har Du nylig hørt fra din Stedson, Ole? *AntNiels. (Folketal. 1865. 139)*.

2) med mere ell. mindre nedsat. bet., om overflodig (unyttig, resultatløs), vidloftig, tom, meningsløs, ogs. *spec. usandfærdig, uforsende tale olgn. 2.1* (*jf. bet. 2.4*) i al alm.: overflodig, utidig tale; tomme ord; passiar (2); sludder (2); vrøvl; vaas. (om udtr. snak om (en) snak, snak og snak *ofst. se u. II. Snik*). Siger mand anden noget til i Krochuus . . . eller andensteds i slig Forsamling, da maa den, der sigtet er, støvne den anden til Tinge for slig Snak (∅: (*falske*) *beskyldninger olgn.*) og Paasagn. *DL. 6—21—1*. Ja dersom Snak var prædiken og prædiken Snak . . . saa (*var det*) let nok. *Hersl. TT. II. 130*. det er den evige Snak, hvormed du plager mig, hver Morgen. *Ev. (1914). IV. 234*. *Lad os med Snak ei spille vor Tid. *Bagges. NblD. 185*. *Hvad er det for tosset Snak? *Heib. April. 61*. *Onkel stadigt førte Ordet, — | Og Ordet var just ikke Snak. *Winth. XI. 143*. ethvert andet Hvilepunkt er kun Snak, om den end i Menneskenes Øine er Klogskab. *Kierk. IV. 424*. alt, hvad han fortalte, var Snak (= Vrøvl el. Logn). *D&H. jf. bet. 2.3*: det er vel Snak en Del af, hvad man siger om den Mose og om Skytten. *Grundtv. PS. IV. 580*. Det maa dog nok være Snak med alle de Rovere, der skal være hertilands. *Ing. VS. II. 74*. sludder og snak, se Sludder 2. dræbe en med snak, se I. dræbe 3.1. || *ordspr.* det er en ond handel at købe hug for dum snak, se ond 3.2. (nu næppe br.:) og ell. slem snak fordærver gode sæder. *1 Cor. 15. 33 (Chr. VI; jf. u. Omgang 5.3). Mau. 9192. 2.2* i særlige (faste) forb. m. attrib. adj., i udtryk som (det er) en god snak ell. noget godt snak (*DF. IV. 130*), den ell. det bare (*Koføed-Hansen. KA. II. 122*) ell. rene snak (*Pol. 21. 12. 1938. 4.sp.3*) *olgn.*, noget (godt, rigtigt) vrøvl (ofte anv. som afvisende svar; *jf. bet. 2.4*). en ung Person paa 22 Aar skulde ingen Kierlighed føle, det er en god snak. *Holb. 11J. I. 7*. Ha ha det er got Snak. *sa. Masc. II. 4*. Bjergetrold? Det er en god Snak. Der er saamænd ingen Bjergetrolde til. *Heib. Poet. II. 26*. || det er (var) en anden snak *olgn.*, (nl. dat is 'n annern snack; *jf. anden 4.4* og Sludder 2; *især spøg.*) det er (var) en anden sag, noget andet, *spec.*: noget mere fornuftigt, noget som lader sig høre. man skulde faa at se, om nogle Aar var (*prinsen*) saa stor, at han kunde tage sig af sin Moders Sag, saa vilde det blive en anden Snak. *Leop. PC. 344. Korch. Godtfolk. (1920). 50*. Naada, det var en anden Snak. Ja, det maatte jo være det Tog, de skulde med, saa herud da. *Bregend. HH. I. 157. Feilb. 2.3* *spec.* om (uvederhæftig) ytring, der ikke henføres til en bestemt kilde; folkesnak; forlydende; rygte; ogs.: sladder (3). Det er usandfærdigt. Det er kun onde

Menniskers Snak. *Holb. Pern. II. 4.* disse mange Vogne idelig for Porten . . giver en Snack i det heele Naboelag. *Kom Grønneq. II. 203.* en gammel Bygning, som efter den gemeene og ordinaire Snak skulde have været een af de gamle Galliers Kirke. *LTid. 1728. 151.* Noget maa der være derved, en Mand fra Udenrigsministeriet løber ikke med Snak. *Goldschm. SF. 17.* i Familie-Livet gives (der) en vis Klasse af Mennesker, der, som det saa ypperligt hedder, føre Snak mellem Familier. *Kierk. P. II. 42.* (mon „Cyprianus“) virkelig skulde eksistere? Det er saadan en gammel dum Snak blandt de gamle Kællinger paa Lejet. *Drachm. STL. 105.* sætte sig ud over (= ikke anse) Folks Snak. *D. & H. gammel snak, se II. gammel 2.2 slutn. || i forb. m. et andet subst. af lign. bet.: snak og overtro (Bogan. II. 138), rygter (Heib. Elv. II (se I. Rygte 1). JPJac. I. 231), sladder (Ellen Jørg. HH. 91. Feilb.) olgn. || i særlige verbal-udtr. der gaar snak om det olgn. (jf. bet. 1.2). Om sider er han, som gammel Snak gaar, bleven drogned i en Flod. LTid. 1731. 619. Her har gaaet en Snak, at en Winslow i Paris skulle være død. *Langebek. Breve. 33.* hvor gik der ikke den Gang megen Snak alle vegne om Andersens Forfængelighed. *Pont. AG. 98.* snart gik Snakken i Koby, at (osv.). *KM Kofoed. Bornholmske Særtinge. (1934). 149.* UjF. gøre (en) til en snak olgn., (jf. gøre 8.2; nu næppe br.) gøre til genstand for (nedsættende) folkesnak, til en fabel (II. 1.4). Sæt fast Vagt over en ubluferdig Datter, at hun ikke skal gjøre dig til en Spot for dine Fjender, til en Snak i Staden. *Sir. 42. 17. Job. 17. 6 (Chr. VI¹). 2.4) i særlige forb. spec. med forestilling om en ytrings mangel paa realitetsgrundlag, gyldighed olgn. Uden ham var det blevet ved Snakken. Han . . meente, at naar man tog de Andre med en Trumf, lod Ideen sig vel realisere. *Kierk. VI. 29. jf. IV. om 7.1:* Ordet Flertalsdiktatur har ofte været misbrugt; men i Tilfældet Reguleringsstillaget er der vist noget om Snakken. *Vor Stånd. 1938. 106. sp. 1. || om (tom, opdigtet) undskyldende, undvigende, henholdende forklaring, udflugter olgn. (jæg besluttede) ikke at tale et Ord til min Broder om den heele Sag, og at give Residenten Snak derfor anden Dagen . . Jeg sagde ham (at) min Broder . . maatte være reyst hjem . . Han syntes at troe dette. Ew. (1914). IV. 241. Ei hold op med den taabelige Snak! At tale med Dig er at slaae Vand paa en Gaas. *Hrz. Lsp. 125. saaledes i udtr. som affærdige (PNNyegaard. S. 39), afspise (Moth. S558) en, holde en hen (se II. holde 33.2), smøre en om munden (se III. smøre 4.2), spise en af med snak olgn. faa, give snak for (alle) pengene, (jf. nåf. sp. 1010³⁸ samt Ord 1.3 slutn., Penge 2.3) faa, give (overflod af) tomme ord (snak,****

sludder). *Moth. S558.* hand kand anvende et par Skilling paa noget smaat Galanterie, saa faar hand baade Varer og Snack for Pengene. *Holb. Vqs. II. 4.* Han kunde forsikkre, at det var et Mesterstykke; men at han, som kjendte Theatret saa vel, ikke fandt det muligt at opføre det o. desl. Kort, han kunde give hende Snak for Pengene. *Orst. Br. I. 197. VSO. MO. (faa, give) snak og tak, se u. Tak (jf. u. I. Smed 1.3). || (jf. bet. 2.2) som afvisning (afvisende svar): hvad er det for (en) snak, hvad er det for noget snak, sikke(n) noget snak olgn. „Vil hand icke komme ind.“ — „Nej tack Mutter, jeg er for ringe dertil.“ — „Ej! hvad er det for Snack?“ *Holb. Kandst. I. 5. Heib. Poet. V. 134. *For Tydskeren ikke vi (o: de danske studenter) grundig^{er} er, | men hvad er det for en Snak? Hostr. V. 117. Feilb. (gør nu) ingen snak! ell. der er ingen snak (for) (Skuesp. III. 2. 91. Nyeste Samling af Skuespil. I. (1824). 7. Kold. D. 97), her gælder ingen snak (Moth. G. 108. Pal M. I. L. 1. 285. Skattegraveren. 1887. I. 126) ell. (i rigsspr. nu alm.) der ell. her hjælper ingen snak (ogs. (jf. ovf. sp. 1009⁶²) med tilføjelsen: mo'er vil have penge for sit øl. *Mau. 9195. Pal M. I. L. 1. 285. Skattegraveren. 1887. I. 126) olgn., (tomme) ord (snak, udflugter) nytter ikke (forslaar ikke); det skal være ell. ske, som det ønskes ell. kræves; der ell. her hjælper ingen kære mor. Ej! ingen Snak! vil I være Frue, saa maa I og have Frue Noeder. *Holb. Kandst. III. 4.* Her hjælper ingen Snack Chilian, hvis du icke frivillig beqvemmer dig dertil, skal du tvinges med Magt. *sa. Ul. III. 2.* det skal saa være, der hjælper ingen Snak for. *PA Heib. Sk. IV. 40. *Nu ingen Snak! men løb! Grundtv. Optr. I. 134. *Gjør nu ingen Snak! | tag din Hat og Frak. Hostr. G. 67. Hun tiggede og bad . . Men der hjalp ingen Snak, og der gjaldt ingen Graad. Trolden (vilde) have, hvad der hørte ham til. *Sv Grundtv. F. Æ. II. 80. And Nz. PE. II. 247. ogs. i udtr. som der vil andet til end snak (Mau. 9194) ell. (nu især) det er ikke gjort med snak (alene) (VSO. jf. gøre 10.2 slutn.). snak har vi nok af, se V. nok 1.2. || spec. (jf. Pas-siar 2 slutn., I. Sladder 1.1, Sludder) som afvisende svar, i udtryk som (aa) snak! ell. snak om en ting! (Rask. Fynske BS. 54. Thyreg. S. 220. Pont. DR. III. 56. K Mich. Mor. (1935). 10. Feilb.) ell. (nu næppe br.) snak med den ting! (JIIugo. HM. I. 34). Hvad Snak, meener I at jeg forstaar ikke Latin, saa vel som jer Søn? *Holb. Er. I. 2.* „Onkell! Jeg kan ikke læse saameget om Dagen.“ — „Snak, Dreng,“ sagde Onkelen; „man kan Alt, hvad man vil.“ *PMøll. ES. III. 23.* „Mutter? Kan Du ikke høre Herren et Stykke Æggekage?“ . . „Aa nei, jeg be'er Dem — De maa paa ingen Maade —“ — „Snak om en Ting; er der et Stykke Æggekage endnu,*****

saa skal De tære det.“ *Oversk.&Arnesen.Ca-
priosaa.*(1842).5. *Schand.TF.1.98.*

3) (jf. Papegøjesnak; mindre br.) om lyd, der minder om (omtrent lyder som) snak (1); snakken; pludren. jf.: de horte Regnen pludre sin vaade Vaarsnak ude i den mørke Nat. *Pol.*⁷/₁₉₃₄. *Sønd.4.sp.3.*

snakke, v. [snagø] *Høysg.AG.107.141. 187. -ede. vbs. (sj.) -else (Krist.Ordspr.448), jf. Snak, Snakker(d)s, Snakkeri. (ænyd. 10 glda. d. s., sv. snacka, no. snakke; fra mnt. snacken, jf. hty. schnacken, holl. snakken, sukke, hulke, eng. snack, snappe (dial. ogs.: knirke olgn.); rimeligvis lydord ell. best. m. snage; især talespr. (dagl.); m. h. t. forholdet ml. snakke og tale ell. sludre olgn. henvises til, hvad der er bemærket u. Snak (jf. *PEMüll.*³ 258); om især tidligere ell. dial. anv. forb. se ogs. *Mau.II.315f. Feilb.)**

1) som udtryk for frembringelse af snak 20 (1-3). 1.1) svarende til Snak 1: tale ell. (om flere) samtale, i alm. spr. nu: paa en jævn, dagligdags, uhøjtidelig maade; sludre (2.2); passiare. (alm. i forb. som snakke med en, om ell. (nu dial.) over (*Gram.Breve. 100. UjF.*) noget (ogs. m. spec. bet. af drøftelse, forhandling, forslag olgn.; jf. omsnakke); snakke til en (i bet.: rette en bemærkning (ytring) til en; dial. ogs. d. s. s. snakke med en: *Korch.Godtfolk.*(1920).57.132. *UjF.*); 30 om flere: snakke med hinanden ell. (jf. sammensnakke) snakke sammen (*Moth. S557. KMunk.C.*64*); høre snakkes (*UjF.*) ell. (jf. høre 4.4) i alm. spr. snakke (*Stampe. VI.227. Heib.Uadsk.35. Mikkels.Ordj.110*) olgn.). Collegium Polemiticum, hvor over tolv Personer kommer sammen og snakker om Staats-Sager. *Holb.Kandst.1.6.* Vidste hand jeg stod her og snakkede saaledes, da fick jeg vist en uferd. *MoL.E.*(1723).A10^o. 40 *ofte Landsbypigerne | Ved Aftenrøden, her | Skal glade samles, snakkende | Om gamle Hændelser. *Lund.ED.21.* *Den ringeste Mand paa sit Modersmaal | Med ham (o: kong *Fr. VI*) kunde snakke og tale. *Grundtv.PS. VI.290.* „Moer, hvem var det, Du snakkede til?“ — „Det var til Vorherre.“ *AntNiels. FL.III.154.* nu sætter jeg mig herinde i Varmen og skræller Kartoffler, og saa snakker vi lidt over Kaffen (o: mens vi drikker kaffen; jf. III. over 5.4). *KMunk.O.9.* han (kom) aldrig . . til at tale med sine medmennesker, de snakkede til ham og ikke med ham, ligesom de gjorde overfor fremmede. *Granb.SV53.* || som udtryk for taleevne, (gældende) sprogforn, udtryksform olgn. Et Barn, som endnu ikke har lært at snakke. *Mossin.Term.217.* nogle snakke vel under tiiden saaledes: Han drog Soldat bort, og kom Oberst hjem igjen. *Høysg.S.43.* || om (mekanisk) gengivelse ell. efterligning af 60 et menneskes tale, de kunde ikke . . tænke sig at have Radio, for saa skulde man jo selv tite stille, mens den snakker. *MLorentzen.FG.8.*

(jf. bet. 1.2-3 og Papegøje 1) om fugl, der har lært at efterligne (ord af) menneskers tale: *Kielsen.NHM.143.* En Stær, Papegoie, som kan snakke. *MO. jf. Winth.SS.36.* || (jf. bet. 2.2 og tilsvarende forb. m. tale) ved udtryk for, at der (efter vedk.s mening) er ell. ikke er særlig grund til at tale om noget (til dels ogs.: til at realisere den dertil svarende tanke). „jeg fryser fordærvet, hu, hu hu!“ . . „Det siger ingen Ting endnu; naar der hænger en Iistap ved hvert Haar, saa kan De snakke om Kuld.“ *Rahb.(Skuesp.IX.117).* da han kom hjem, var det mørk Aften, Lys var der ikke at snakke om (o: kunde der (p. gr. af moderens fattigdom) ikke være tale om), han skulde i sin Seng. *HCAnd.*(1919).II.244. Er du min Datter, er alt, hvad du ejer, ogsaa mit. Og saa snakker vi ikke mere om det. Det bliver dog, som jeg vil. *KMich. Mor.*(1935).20. *BerlTid.*¹⁰/₁₉₃₇. *Sønd.7.sp.4.* der var ingen Kahyt, men det var jo heller ikke noget at snakke om at gaa paa Dækket en lun Sommernat. *Kirk.NT.79. Soya.HF.30. UjF.* aa, snak ikke ell. aldrig om det, det har intet at betyde, er en ren bagatel (især sagt til den, der takker for en ydet hjælp olgn.). *FrGrundtv.LK.286. UjF.* snakke om noget andet, gaa over til, vælgte et andet samtaleemne, spec.: for at komme bort fra et for den talende ubehageligt, pinligt emne. „Hvordan trives det rødes Føl?“ spurgte Ras. Nu skulde der snakkes om noget andet. *Elkjær.MH.75. EBertels.D.164.* || (jf. bet. 5) spøg. ell. truende: (skulle, ville) snakke med en, tale med en paa en undersøgende, dadlende, skændende, truende maade; ogs. (bl. a. i forb. snakke med ens ryg): give en en haard medfart (prygl olgn.), en ordentlig omgang. *De Bønder . . | med skarpe Øxer paa Nakke | I Bredebojgd tillsammans kom, | Med Skotten vilde de snakke. *Storm.SD.144.* Da skal jeg, sandt for Herren, snakke med Kokkepigen, det kan hun troe. *Heib.Poet.V.111.* Vil din lange Tøs see, du kan gjenne dine Ællinger i Huus, eller jeg skal snakke med din Ryg. *PMøll.ES.III.32.* (ham) skal vi (o: politiet) nok snakke med. *HansPovls.HF.195.* || (med overgang til bet. 1.2) i udtryk for, at ens tale (snak) er af ringe betydning, ikke anses; i forb. lade en snakke olgn. *Aleon loe deraf, hand loed de Spaamænd snakke. *Helt.Poet.62. Lodde. (Skuesp.IV.303).* lad ham bare snakke! | han har godt ved at snakke, kan sagens snakke, se IV. have 9.5, sagtens 1.1. 1.2) svarende til Snak 2(1): tale i utide, vidtløftigt, tomt, meningsløst, usandfærdigt; sludre (2.1); vrøvle; vaase; ogs. (jf. Snak 2.3): sladre (II.2). (om forb. snikke (og) snakke se snikke). Det hænder . . ofte, som Ordsproget lyder, at man snakker saa længe til Maden bliver kold. *Holb.Ep.IV.361.* Indvaanerne i saadane Smaastæder udforske hverandres Familiesager, og fordrive

Tiden med at snakke om dem. *Horreb. II. 288.* „Du snakker saa meget!“ sagde hun. *HC And. Breve. II. 569.* skal der snakkes, og altsaa snakkes nysgjerrigt og letfærdigt, saa lad det være om Fjas og Tant. *Kierk. IX. 276.* *Han (∴ *soldaten*) snakker ei men slaar. *P.Faber. VV. 4.* Folk snakke saa meget (∴ der gaae saamange Rygter). *VSO. ofte (især i forb. snakke om) m. bibet. af, at en person(s privatliv) ell. et forhold giver anledning til ufordelagtig omtale, kritik, skumlerier olgn.: Høysg. S. 234.* Hende kender da enhver i Byen. Det er hende, der snakkes saa meget om. *JV Jens. D. 15.* Folk vil naturligvis . . snakke, men min Ære er dog i Behold. *Hans Povls. HF. 146.* Nu fik Folk da noget at snakke om. *EBertels. D. 9. jf.:* Den, der ikke bliver snakket om, er der ikke noget ved. *Krist. Ordspr. 308.* || i modsætn.-forb. m. tale olgn. (*visse præster*) vil synes at prædike, mere aandelig end andre, men de mere snakker end prædiker. *Hersl. TT. III. 437.* *Blandt dem, som ikke snakke blot, men tale. *Bagges. Ep. 232.* nylig taledede du saa fornuftigt, og nu snakker du saa enfoldigt. *Oehl. Æen. (1824). III. 297.* *Hører Du end ei mig tale, | Hører Du mig dog at snakke. *Winth. XI. 76.* naar en Anden taler, da snak (*Chr. VI.:* sladdre) ikke meget. *Sir. 32. 10.* Det mærkværdige ved jer Mandfolk er, at I aldrig har Tid til at tale med os (∴ *kvinderne*), men bare snakker. *Pol. 13/1932. Sønd. 2. sp. 2.* || *spec. (abs.) i afvisende udtryk som (hvor) du snakker!* olgn. „Har du nogetid smagt dem?“ spurgte V. Nej det skulde Købmanden ellers ikke faa sig til. „Ja hvad kan du saa sige om det — saa snakker du jo,“ sagde V. *JV Jens. HF. 145.* „Ja, du snakker, Bennet,“ udbrød John Dale irriteret, „men du har jo heller ikke været udsat for fuldt saa meget som jeg.“ *EMikkels. JD. 226.* *Ahl I snakker, Cranmer. *KMunk. C. 67.* du snakker, som du har forstand til, se Forstand 1.1. || (*jf. bet. 1.1 og 1.8*) snakke som en gaas, en papegøje, en skade, se Gaas (1) osv. snakke som en (kød)pølse (der er aaben i begge ender), som en pølsepind, se Kød-pølse, Pølse 1.1, Pølsepind. nu snakker min gaas, se Gaas 2.1. 1.3) (*jf. Snak 3; især ell. spøg.*) frembringe en (gentagen) lyd, der minder om (omr. lyder som) snak (1), som fortsat (*smaa*)snakken. || om dyr (*fugle*), der (*ligesom*) meddeler sig til hinanden. store Havmaager trækker snakkende langs Stranden. *Achton Friis. DØ. II. 302.* Ivrigt snakkende gav (*hønsene*) sig i Lag med at finde Føde. *ErlKrist. MM. 153.* hønsene snakker (∴ *smaaklukker til hinanden*). *UjF.* || som udtryk for en (*mekanisk frembragt*) knirkende, knækkende, klukkende lyd olgn. Stumpet og sløv Syenaal (∴ som føres igennem et stof), Træ som tvinges af en Jernkile, Tælglys hvori er Vand, siges at snakke. *Nysted. Rhetor. 60.* Snakkebæks-Æggen

var et „Bjerglandskab“ . . Paa Bunden (*af kløften*) rislede et Vand, der om Foraaret summede og „snakkede“. *Goldschm. Hjl. III. 175.* Tobakspiben snakker, ∴: den giver, naar man ryger paa den, en gurglende Lyd, især naar Svampedaasen er fuld af Sovs. *D&H. II. 636.* i Kær og Grøfter snakkede Kulden, knæk, knæk, sagde det. *AndNz. DM. I. 177.* Ensformigt snakker Symaskinen. *KaiHolb. FC. VIII. 97.*

2) bet. 1(1-2) i særlige forb. m. adv. ell. præp. (*se ogs. u. bet. 3-5*). 2.1) i talrige udtryk for særlig maade at tale (*snakke*) paa, dels m. h. t. udtale (*artikulation*) olgn.: snakke i sin lomme, gennem næsen, snakke bagvendt, redt olgn., se Lomme (1.2.5), Næse (1.4.2) osv. dels m. h. t. dagligdags, livlig, overflødig ell. dadelværdig maade at ytre sig (*snakke*) paa, *fx.:* seks Par hvide Hoser — nej, det er sandt, nu skal jeg sige Strømper . . jeg skal til at snakke fornemt. *MHans. (Svendb. Amt. 1922. 70).* Det ved jeg akke, sagde karlen, han vilde snakke fint (∴ *købstadagtigt*). *Krist. Ordspr. 444.* han var lovlig fin i Tojet . . Og han snakkede fint. *Elkjær. MH. 42. jf. bet. 3.1:* Folk gaar ofte forbi og tror ikke, der sker noget. Det tror Folk ofte, og dog sker der meget — for at snakke Hamsunsk. *Pol. 16/1936. Sønd. 8. sp. 2.* En stor Mængde vil altid uden synderlig Klarhed løbe med og snakke efter (*jf. efter-snakke*). *VerdenGD. I. 286.* snakke (frisk) fra leveren (*se I. Lever 2.2*), lige ud af posen (*se I. Pose 3.1*), (rent) (ud) af skægget (*se Skæg sp. 1376**), snakke i munden paa hinanden (*se Mund 4.4*), snakke ad helvede til (*se u. Helvede 3*), snakke op ad stolper og ned ad vægge olgn., snakke i søvne, (hen) i taaget, hen i vejret, i øst(er) og vest(er), af en god tonde, snakke af skole (1.2.2), snakke los (III.2.2), los (II.3.5), rundttenom, udenom, væk ofl., *hvorom henvises til udtrykkets sidste led.* — *uden skarp adskillelse fra forb. m. (adj. i inlk. som) obj. (se bet. 3.1):* snakke rundt, sort, vildt, *se III. rund 5.2 osv.* || snakke frem og tilbage (*jf. tale frem og tilbage u. frem 5.5*). nu blev der snakket meget baade frem og tilbage, men saa omsider blev man dog enig. *Grundtv. Snorre. II. 70.* Soya. *AV. 14. 2.2*) i (andre) særlige forb. m. adv. || som udtryk for afslutning, tilendebringelse, udtømmelse af talstoffet, i forb. som snakke (faa snakket) færdig, af, ud (*jf. af-, udsnakke*). *Moth. S557. VSO.* *Nej, nu har De snakket et halvt Kvarteer, | nu maa De helst snakke af med det samme. *Hostr. DS. 97.* (*han*) lod hende høfligt snakke ud. *Hjortø. Kr. 84.* Aah, som hun trængte til at snakke med et Menneske, rigtig snakke ud. *ErlKrist. DH. 100. smst. 235. HUss. IH. 128.* || snakke i (*Pol. 11/1934. Sønd. 17. sp. 1*) ell. (*jf. fig. bet.-gruppe*) snakke i med, (*nu l. br.*)

deltage vedholdende (uopfordret) i en samtale; snakke los; snakke med. *Moth.S556*. Min Herre! det er en forbigstret Vane, at De altid skal snakke i med, naar man spiller. *Skuesp.V216*. || snakke med, *deltage i en samtale, især: med de fornødne forudsætninger (i viden, kendskab, udtrykserve osv.) ell. med (overdrevet) trang til at gøre sig gældende; tale med (om noget)*. *Moth.S557*. Jeg kan ikke udstaae Tienere, der vil snakke med. *TBruun. 10 (Skuesp.I.1.15)*. Han kunde snakke med i alle Ting . . . men hjapvornt. *Blich.(1920). XXX.25*. jeg kan saa nogenlunde snakke med om lidt af hvert. *KABell.M.10. (jf. bet. 1.1)* med særlig forestilling om tilstrækkelig grund, erfaring *olgn.*: *Ak, intet Bær (er) | Saa duftigt sødt . . . | Som dine Kys . . . | Jo, jeg tør snakke med derom. *Winth.ND.33*. „os Gamle giver (de unge) en god Dag.“ — „Os Gamle! Ja Du skulde snakke med!“ *20 OBenzon.FE.148. uegl., til bet. 1.3: (poplerne) snakkede altid med; selv paa helt vindstille Dage . . . havde de noget at tale om. Lauesen. (Pol.¹⁵1940.16.sp.1). (spøg.): naa, min mave snakker nok med (o: knurrer) | som udtryk for deltagelse i en virksomhed: TroelsL.III. 100. Naar Lyskasterne har fanget den angribende Flyver i Straalerne, begynder Kanonerne at snakke med. *BertTid.¹⁸1938. M.9.sp.5. talem.*: du snakker med ligesom røven af drengen *ell. hunden, se Røv 1.2 slutn.* || snakke op, (*begynde at*) tale (*snakke med*) paa en energisk, højroestet, livlig, snakkelysten maade. Du vilde altsaa . . . snakke op om Kirke-Tjeneste og Stats-Forfatning. *Grundtv.DVIV.29. (man)* hørte en Damestemme snakke op og le. *Gjel.R.117. (Sigurd)* begyndte at snakke op om Skolen og Kammeraterne, som var der intet hændt imellem dem. *Kidde.AE.I.132. K. snakkede 40 rask op med ham. HansPovls.HF.131. 2.3) i særlige forb. m. præp., især for. || med angivelse af den (person), som en ytring er henvendt til: snakke for en, tale venligt (indsmigrende) ell. overtalende til en; besnakke en. (han) vidste saaledes at snakke for dem, at de betroede ham en temmelig Sum Penge. Holb.DH.II.558. *Han (o: en fugl) hang aleene paa sin Ring, | Ei snakket for, ei carressert. Carst.Verv.131. han bøjede sig ned og snakkede for Hunden, der rystende over hele Kroppen slæbte sig frem mod ham. AndNz.DB.61. snakke godt for *ell. (især dial.) til (Lunde.F.21) en, se god 6.4. saa snakke(r) de ræve for de gæs, se Gaas 1.2. snakke en for, se IV for 18.4. || i særlige talem. snakke for sin syge moster, sin (egen) pose, sine varer, sin (egen) (smør)æske, se Moster, I. Pose 1.2 osv. 50 || snakke for skæg, for tænder, se for sp.152¹⁵ og Tand.***

3) bet. 1(1) i forb. m. obj., *hensobj., ofte tillige (jf. bet. 2) adv. ell. præp. (om refl. pron. som obj. se bet. 4.2). 3.1) m. obj., der*

betegner ytringen *olgn. (i rigsspr. oftest et neutralt pron. olgn.): tale, sige, ytre (paa en jævn, uhøjtidelig maade); ogs. svarende til bet. 1.2: vrøvl; sludre (3). *Hvor nu Mercurius! hvad er det, som I snakker? | En Gud at blive træt? KomGrønneq.I.161. meget blef snakket og skrevet. Slange.ChrIV.800. den der siger dette, han veed ikke selv hvad han snakker. PAHeib.R.I.133. han snakkede noget forvirret. Toi.Winth.IX.133. HCAnd.(1919).V.178. Der er altid travlt her i Sognet om Foraaret, snakkede Madam Esbensen (o: jordemoderen). Bang.T.39. Skal jeg snakke (d. e. fremsige) eller kvæde (d. e. synge) jer en Vise? Hedebo.93. Hør, hvad gaar der af mig? Staar her og snakker Vers.KMunk.Sm.31. Feilb. det er nok snakket, se V. nok 1.5. jlv. Alvorsnak: Ti er Vocalerne . . . men alvor at snakke, da 20 hår vi ikkun Ni, naar vi skal skrive. Høysg. 2Pr.19. med nærmere bestemmelse ved adv. ell. præp.: Min Hustru har betroet sig til Kommandørinde H. Det véd jeg. Ikke gennem noget, Fru H. snakkede videre, men ved at der i Tavsheden omkring mig bestandig dirrede en Resonnans af Sladder. KLars.AH.5. Meget kan snakkes i Stykker, det er baade godt og ondt! NatTid.²⁸1928. M.7.sp.5. nu især i forsk. faste forb. (uden 30 skarp adskillelse fra forb. m. adv.; se bet. 2.1) som snakke gammelt (se II. gammel 5.3), løst og fast (Holst.VI.247. JHelms.G.227. jf. II. løs 4.2), puddersukker, en god støvle *olgn.*, se Puddersukker osv. || spec. m. h. t. sprogform *olgn.* *hvor man i Verden kommer, | Kand her en ulærd Dreng jo snakke tyske Sprog. FrHorn.PM.107. Jeg sveder altid efter Thee: er ræt nok snakket. Høysg.S.108. Hvem der bare forstod Fransk! Herskabet snakker intet andet, naar de 40 spise, og jeg forstaaer ikke et Ord. Blich. (1920).VII.6. Esp.314. nu alm. (dagl.) m. sprogbetegnelsen som obj. i udtryk som: Jeg hører, at du kand snakke Tydsk, Jeppel Holb.Jep.I.6. Snak Dansk, I tydsk Hunn! Blich.EB.16. HCAnd.(1919).II.54. Drachm. VII.153 (se II. Fransk 1). Han snakker Engelsk som en indfødt. Elkjær.MH.194. || (især jarg.) m. obj., der betegner et bestemt (jagligt, med særlig interesse behandlet) samtaleemne. Så havde de drukket Kaffe . . . og bagefter havde Holck snakket Landvasen og Husholdning med Fru Platen. Rørd.KK.113. (vi) begyndte at snakke matematiske opgaver. Hjorta.SvS. 82. (folk) snakker Penge og Elskov og Døgnets Tant.KMunk.EI.123. To Damer (sad) paa Bænken foran Hovedbanegaarden. De „snakkede Toj“. Pol.²⁸1932.2.sp.5. snakke skib, se Skib 1.3. 3.2) m. obj., der betegner en tilstand, et forhold, spec. et tidsrum, i forb. som 50 snakke sine bekymringer, vreden bort, især: snakke tiden bort (VSO. jf. bortsnakke 1), hen (Schand.BS.298), væk (KSteffensen. EnBortførelse.(1901).10). 3.3) m. obj. (ell.*

hensobj.), der betegner en person; dels (dial.) i udr. snakke en, tale (snakke) med en. *jeg snakkede' Traulses Pige. *HMikkels.D.154. Feilb. dels* (jf. bet. 4.2) m. obj.-præd., adv., præp., især til angivelse af den (ved snakken) fremkaldte tilstand. hand har snakket alle hans Giester udaf Huset. *Holb.GW.VI. De skal . . . bare snakkes til Fornuft. Lindskov Hans.NH.195. jf.:* Det værste, I have at befrygte, er, at han (∴: forfatteren) maaskee undertiden snakker Eder i Søvn. *Bagges.L.I, XXVII. (l. br.):* Da Søren kom over Middag, var Jens Peder mut, og han lod sig ikke snakke op (∴: i humor). *ACWestergaard.Et Skumpelskud.(1926).69.* snakke en efter munden, se Mund 4.4. snakke en til rette, se I. Ret 4.2. snakke en ørene fulde, se Øre. || (l. br. i rigsspr.) i udtryk for overtalelse. Hvordan han havde faaet Madammen snakket omkring er ikke godt at sige. *JVJens.NH.73.* Han snakkede hende over, så hun rejste sig . . . for at ta sig noget nyttigt til. *Hjort.Fa.38.* Maaske har man snakket dig til noget galt, det maa du saa undskylde. *MartinAHans.NO. 181.* snakke en rundt, se III. rund 4.2. || (jf. afsnakke 1.1-2) i forb. m. af, især tidligere anv. i udtryk som snakke en noget af (*Rahb.(Skuesp.IX.137)*) ell. snakke en af med noget (*sa.Fort.II.396. CBernh.NF. XIII.272,* ved forestillinger faa en til at opgive noget, lade noget fare. *Slange.ChrIV.1197.* Den gamle . . . Degn søgte . . . at snakke ham disse Munkegriller ud af Hovedet. *Oehl. XXVI.176. (han)* søgte . . . at snakke dem af til det ravgale Indfald. *Grundtv.Sazo. III.152. talem.:* snakke en djævel (*Moth. S556*) ell. pokker ell. (nu næsten kun) fanden et øre af, se Fanden 1.3. Pokker 2.3. || snakke en (noget) for, (nu l. br. i rigsspr.) ytre (omtale, fortælle) noget for en, spec. (jf. foresnakke; se ogs. u. IV. for 18.4) paa overtalende, tilskyndende maade. Kong Sigismund lood sig . . . snakke for. *Slange. ChrIV.613.* Jeg kan ikke nægte, man jo har snakket mig en Hoben for om Dem. *Skuesp. III.278.* der maa Nogen have snakket ham (∴: min kæreste) Noget for og sat Ondt for mig. *StoreBededagsaften.(1864).6. UJF. || i forb. m. fra:* snakke noget fra en (*Lunde.F. 33*) ell. især (som udtryk for overtalelse olyn.) snakke en fra noget ell. (nu mindre br.) snakke en noget fra, frasnakke en noget. Kong Waldemar . . . havde snakket Magno Smek disse anseelige Provincier fra. *Holb. DH.I.452. Mau.II.315.* hun vilde til at strikke for fremmede, men det fik Karen hende snakket fra. *EriKrist.NS.137. || snakke en noget paa, (nu l. br.) paasnakke en noget. JHSmidtH.Ørs.108.* Ingen skulde . . . have snakket mig en Forlovelsesring paa. *CBernh.NF.III.23.*

4) i refl. forb. 4.1) m. refl. pron. styret af præp. || m. præp. for: snakke for sig, (kunne)

udtrykke sine tanker (paa virkningsfuld maade), tale sin sag (vel). han kan s'gu snakke for sig. *JHelms.G.213.* Saa længe snakkede han for sig, at han fik mig til at ringe til Overbetjent Ø. *Pol.²⁹/11939.4.sp.5.* snakke for sig selv, især: i udtalte ell. uudtalte ord (ligesom) tale til ell. med sig selv. *Moth.S556. jf. snakke med sig selv ndf.:* Naar man snakker for sig selv, bliver man gammel. *CREimer.NB.538. || snakke med sig selv, udtrykke sin tanke i ord, der (kun) henvendes til vedk. selv; tale med sig selv. Bredahl.I.67* han gik paa Landevejen, altid snakkende højt med sig selv. *EBertels.D.210. talem.:* Den, der snakker med sig selv, bliver gammel (∴: vil opnaa en høj alder). *Mau.9209. Feilb. undertiden opfattet, som om en saadan tilbøjelighed var et alderdomstegn, et udslag af begyndende alderdomssvækkelse, jf. Wiwel.139. || snakke over sig, sige noget, man ikke har tilsiget, og saaledes komme til at røbe noget (jf. forsnakke (sig) 2); tale over sig. Moth.S557.* Hun havde . . . Feberanfald, hvori hun snakkede over sig. *Rahb.Fort.II.419. Blich.(1920). XX.33.* Krigsraaden er gruelig distrahit, og nu tilmed idag, da Flytningen ligger ham i Hovedet. Han er undertiden nærved at snakke over sig. *Hrz.III.105. B.* blev lidt fuld, snakkede over sig og lod nogle meget kedelige Ytringer falde. *Bergström.MD.45. 4.2)* (jf. bet. 3.3) m. refl. pron. som obj. ell. hensobj. samt obj.-præd., adv. ell. præp., især til angivelse af den (ved snakken) fremkaldte tilstand. snakke sig noget til. *Moth.S557.* Var der ingen Snak til, saa snakkede ingen stakkels Djævel sig Fanden i Vold. *Ing.KE. I.229.* ligesom man kan snakke sig vred, kan jeg skrive mig vred. *HCAnd.BC.I.268.* Kan De huske, hvordan vi . . . kunde snakke os røde i Hovedet bægge to. *Pont.FL.(1892). 185. jf. indsnakke (sig) 2; Havnen . . . hvor Gelinde har snakket sig ind paa Irlændere . . . Kinesere og Negre. MLorentzen.FG.99. || især i forb. snakke sig fra noget, ved snak (søge at) unddrage sig noget, slippe for ell. bort fra noget (ubehageligt), spec. (konsekvenserne af) et givet løfte, en fremsat paastand olyn. Hvis en Tyv kunde snakke sig fra Galgen, blev der ingen hængt. *Oehl.OS. (1841).61.* hvad der nu hos Mange kun er halvt ment, kan let blive ramme Alvor, naar det først er givet, at de ikke kunne snakke sig fra det. *Lehm.III.242. EGad.TT. 64.**

5) reciprokt snakkes ved ell. (sj.) sammen (*PAHeib.Sk.III.335*), (nu især glgds. ell. dial.) tale (snakke) sammen; tales ved; ofte (jf. bet. 1.1) anv. m. truende bet. *Moth. S557.* Ney, Faliille, lad os nu snakkes ved i ald Kaldsindighed. *KomGrønneq.II.220. du, Krabat, vi to vil snakkes ved. Jacobi. (Skuesp.VII.6). Bredahl.I.180. VSO. Feilb.*

Snakke-, i ssg. (især talespr., ofte spøg. ell. nedset.) af snakke (1.(1-2) ell. til

dels af Snak ((1-2); foruden de ndf. anførte kan nævnes som mere tilfældige ell. let forstaaelige ssgr.: Snakke-dansk (Meningen er nok temmelig klar, men Sproget er daarlign Snakkedansk. EBrand. (Pol.¹⁵, 1929.13. sp.3)), -forsamling (Holb.GW.I.2), -krog (EmilRasm.HO.231. jf. l. Krog 4.2), -selskab (MO.), -stemme (JPJac.II.131) ofl.; spec. som betegnelse for en snakksom (snakkesalig) person: Snakke-basse (Dansk Udsyn.1926.II. Feilb.), -fyr (ENielsen-Stevns.Somdusaar—, [1929].38), -katrine (Linnemann.LN.130), -skade (Pol.²⁰/11.1925. 12.sp.6), -træ (BerlTid.¹/1939.Aft.4.sp.1) ofl. **-blid**, adj. (ænyd. d. s.; nu sj.) venlig, blid, indsmigrende i sin tale; venligt snakksom. Moth.S557. Breum.FS.223. **-broder**, en. (ænyd. d. s., nt. snakkebro(d)er; jf. -søster og Sladderbroder; nu l. br.) mandsperson, der gerne vil snakke; snakkehoved. Frygter man for at anholdes af saadanne Snakkebrødre som tage fat paa en Knap, saa maae man have en god Kniv i Bereedskab, for at skiære Knappen af. Tode.ST.II.19. Han lod til at være en stærk Snakkebroder og gav strax en Mængde Projecter til Bedste. HB Dhtp.III.30. jf. Feilb. **-børs**, en. (jf. II. Børs 1 slutn.; l. br.) sted, hvor man (især mange) kommer sammen for at snakke; sladderbørs. *Respect for Kunstens adle Hall | Thi den er ingen Snakkebørs. Heib. Poet.VIII.182. **-dram**, en. (dial.) dram (snaps), der gør snakksom; snakketale. D&H. Feilb. **-færdighed**, en. (jf. TALEFÆRDIGHED; l. br.). (hun havde) ingen Snakkefærdighed, langt mindre Gaver til at skose. Blich. (1920).XXX.199. **-glad**, adj. (sj. i rigsspr.) glad ved (at faa lejlighed til) at snakke; snakkesalig; snakksom. Aakj.PA.97. ham, den evigt snakkeglade og venlige. MartinAHans. NO.179. **-hjørne**, et. (jf. Hjørne 4.2) i udtr. være i snakkehjørnet olgn. VSO. MO. Levetzow.ToFort.39. **-hoved**, et. (jf. -broder, -maskine, -pose, -saks, -søster og Snakker samt Sludrehoved) person, der er meget snakksom ell. snakkesalig (paa en godmodig, munter, ogs.: besværlig, trættende maade); sludrehoved. Snakkehovedet Provst G. Hjort.B.I.66. Her gaar jeg gamle Snakkehoved og har ikke en eneste at betro mig til. AndNz.PE.III.82. **-lyst**, en. (jf. -lysten). Ew.(1914).IV.180. Nathans.HD.IV.32. **-lysten**, adj. (jf. snakksom, snakkesalig). Heib. Pros.IV.146. Ethar.GH.II.243. TroelsL.HF. VIII.288. **-maskine**, en. 1) (nedset.) person, der snakker hurtigt, endeløst, paa en mekanisk (trættende) maade. De kvindelige Snakkemaskiner ere i Regelen godmodige, gamle Jomfruer. SHeegaard.ØF.49. Tandr. HS.33. EThoms.(Tidsk.1936.I.52). 2) (l. br.) grammofofon, radioapparat olgn. JBanke. Topgaard.(1930).31. **-pose**, en. (jf. I. Pose 3(1); l. br.) m. lign. anv. som Sludrepose. den Overflod, som den gode Frue S.

udkrammede af sin Snakkepose. RUss.ME. III.181. || (sj.) d. s. s. -hoved. HDahl.(NKS 4^o2964.II.9.199).

Snakker, en. flt. -e. („Usædv.“ Levin.; nu l. br. i rigsspr.) person, der snakker, især (til snakke 1.2): snakker meget, tomt, læst, vidtløftigt; snakkehoved. Moth.S560. Fruentimbers, Børns og store Snakkers vidtløftige Tale. Holb.Ep.I.207. *Thoror . . den største Snakker | I Norges Land, som hører Ingen, uden | Sig selv. Oehl.XI.62. (man) ønskede (ikke) en christelig Præst, men kun en af de Snakkere, man kalder Talere. Grundtv.B.II.184. Kierk.VIII.93. Jeg synes, jeg er en Snakker, en Praler. JakKnu.LU. 285. jf.: det (var) den atter vaagnende Digtekunst, der reddede Tydskerne fra at blive Fransksnakkere. Oehl.Prom.V305.

Snakkerad(s), en. ell. et (HSchwaneft.H.506. Pol.⁶/1940.8.sp.1). [snaga'ra's] (tidligere ogs. **Snakkeras(i)e**. Holb.UHH. III.4. Kom Grønneq. III.18. **Snakkerats**. Sort.(SamtDanskeVers.¹II.107). Bagges.Ep. 33(∞ Horats). (til (Snak (1-2) ell.) snakke (1.1-2); jf. Skriverads, Sladderads, Sludrerads; talespr.) snak(ken); passiar; især (til snakke 1.2) nedset.: tom, overflødig, taabelig snak; vrøvl. (ogs. som afvisende svar). „Hvad har hand med min Tiener at skicke i Byen?“ — „Hvad min Tiener, min Tiener, Snakkerase.“ Holb.UHH.III.4. Gemeene sige (:) holde en Snakkeras paa Gaden, slaae en Discours af paa Gaden. vAph.(1764).628. TBruun.I.375. *Du blander Alting sammen: Rokken, Lampen, | Fornuftig Snakkerads og Kunst; Orm, Allah! Oehl.PSKr.II.166. Varmen og Flasken bragte lidt Liv i Folk, og Snakkeradsen kom igang. Blich.(1920).XIV.9. tilgiv al denne vidtløftige Snakkerads (o: i et brev), det er jo en Fruentimmer-Synd. Hegerm L.(Hjort.B.I.337). Bregend.HH.II.172. KulsvierB.107.

Snakkeri, et. (jf. Eftersnakkeri; talespr., især nedset.) vbs. til snakke (1.2): snak(ken); snakkerads. Moth.S560. Jeg skriver ham vel snart lidt Snakkeri til igjen. Cit.1837.(PLaurids.S.I.106). jf.: Jeg har med Flid ladet (eleverne) forsømme Fler-Sprogs-Snakkeriet. Ing.L.III.6.

Snakke-saks, en. (jf. Saks 5.6; jy.) snakkehoved; snakkesøster. FrPoulsen.R.234. Feilb. **-salig**, adj. [-sa'li ell. (sjældnere) -sali ell. snaga'sali] (efter ty. redselig; jf. -blid, -glad, -lysten, -syg, -vorn og salg 6.1, skrivelse) om person: som holder meget af at snakke (lade munden løbe); (meget) snakksom; ogs. om hertil svarende ytringsform, tilbøjelighed olgn. *(de vilde) bruge snakkesalig Mund | I gylden Friheds korte Stund. Tode.I.109. Kierk.Stad.89. naar man bliver gammel, saa bliver man ogsaa lidt snakkesalig. Idetmindste er det saaledes med mig, jeg har aldrig før holdt af at passiare, som jeg nu gjør. Davids.KK.132. (han) er blevet endnu

mere snakkesalig af Rusen. *LindskovHans. NH.13.* (jf. snaksom) om (ordrig) skriftlig fremstilling: dette Værk . . . er anlagt mere bredt og snakkesaligt, end det egentlig er klædeligt for historiske Undersøgelser. *Holst. V.77.* en bred, snakkesalig stil | || *hertil Snakkesalighed. Gylb.Nf.227. Gjel.M.109. Grønb.H.I.324. -syg*, adj. (især W) i overdreven grad snaksom, snakkesalig. *Moth.S.557.* Den Karl er fordømt snakkesyg. *Jacobi. (Skuesp.VII.16).* Rygtet er ogsaa kommet til hende, Tak skee min snakkesyge Søster. *Hrz.II.90. OlesenLøkk.NH.III.225. -syge*, en. (især W) den egenskab at være snakkesyg. *Holb.GW.V.9. Holst.UH.86. Bøgh.DA.I.359. -søster*, en. (nt. snacksøster; jf. -broder, -saks og Sladdersøster; dagl.) kvinde, der gerne vil snakke; snakkehoved. *Moth.S.558. VSO. -taar*, en. (jf. -dram; især dial.) om (en portion af) stærke drikke, der gør snaksom; i udtryk som have faaet ell. have en (lille) snakketaar, have en let rus, der fremkalder snaksomhed. Du skal ikke bryde Dig om, hvad vor Fa'er siger . . . for han har været i Staden og faaet sig en lille Snakketaar. *Ant Niels.FL.II.64. (manden fik) tit Skænd (o: af sin kone),* naar han havde sig en lille Snakketaar. *sa.Landsbyliv.(1894).239. CReimer.NB.57. UjF. -tøj*, et. (ænyd. d. s. (i bet.: snak), nt. snacktüg(ge), snakketøj, (emne for) snak; jf. Mund-, Pludre-, Sludretøj; især nedst. ell. spøg.) en snakkende (snaksom, snakkesalig) persons mund; anv. som udtryk for (evne til) (livlig) snakken, snakkesalighed, snakkesyge. en kiedsommelig Karl, der alle Mennesker skyer formedelst hans Snakketøj. *Holb.GW.(1724).2sc.* bruge sit Snakke-Tøj. *Eilsch.PhilBrev.343. *Hvad er det for en Støi? | Hold dog engang jer Snakketøj (o: ti stille, hold mund)! Carst. Verv.144.* Man lider mig ret godt for mit Snakketøj. *Blich.(1920).X.166.* en Forfatter var . . . en Bissekrømmer, der, ved Hjælp af et Satans Snakketøj . . . paaprakkede Familien sine Skrifter. *Kierk.VII.256.* sikken et Snakketøj, der sad paa den Karl. *Kirk.D.15. FrGrundtv.LK.226. Feilb. -vorn*, adj. (jf. sludrevorn 2; sj. i rigsspr.) snakkesalig; snakkende. jf.: Snakkevorenhed. *Kierk. VI.319.*

Snak-sang, en. (af Snak 1; jf. Sang-tale; sj.) om (messe som) en blanding af ell. mellemting ml. tale (snak) og sang. *Bagges. L.II.171.*

snaksom, adj. [¹snag₍₁₎søm⁽²⁾] (ænyd. d. s., no. snaksom, nt. snacksam; til (Snak (1-2) ell.) snakke (1.1-2)) om person: som snakker (taler, fortæller) meget, let, livligt ell. (nedst.) med mange ord, trættende, tomt, vrøvlet; meget talende, snakkende; snakkesalig; ogs. om hertil svarende ytringsform, væsen oln. Nu kand Folk icke lide hende, fordi hun er formeget taus, nu fordi hun er formeget snaksom. *Holb.Vgs.1.2. *min Alder*

gør mig snaksom. *Ev.(1914).III.213.* (han var) meget snaksom over (o: fortalte vidtløftigt om) den forbigangne Tid. *CBernh. NF.IX.133.* den gamle Vægter, en morsom, snaksom Fyr. *HCAnd.(1919).III.381.* under Tjenestefolkens snaksomste Selskabelighed. *KLars.(Pol.^{13/4}1903.1.sp.4). UnivBl.1.382. Feilb.* (jf. snakkesalig) om (ordrig) skriftlig fremstilling: denne lange, snaksomme, parentheseske Indledning. *Blich.(1920).X.67.* (Chr. Pedersens oversættelse) har været en bred, folkelig, snaksom Gengivelse. *EllenJørg.HH. 73.* || uegl., dels (jf. snakke 1.3; W) om rindende, rislende vand: *Hvor Bækken vandrer snaksom | Mellem Smaasteen og Grus. *Winth.Digt.157. jf. Bull.(SkVid.IX.154). dels (l. br.) om udtryksfulde („talende“) øjne: to store aabne, snaksomme, brune Øine. Tode.ST.II.65. -hed*, en. (især W) den egenskab ell. det forhold at være snaksom. Viisdom og Snaksomhed er ikke den samme (ting). *Holb.Er.IV.4.* her troede jeg mig dog sikker for din Snaksomhed, siden du ikke forstaaer et Ord af Sproget. *Ing.VS.II.75.* Hvor Peer sad, lød stor Snaksomhed (o: snaksom tale) og Underholdning af en Enkemedame i Sort. *HCAnd.LP.42.* Kammerpræsidentens Frue (var) vel lidt for sin Snaksomhed. *Schand.IF.166.* om bredde i stilen: *NyerupRahb.III.133.*

Snalder-, Snaldre-, i ssgr. se Snalder-, snaldre, v. se snalre.

Snalle, en. [¹snal₍₁₎ft. -r. (rimeligvis fra ty. schnalle, smæld, knips (med fingrene), dorklinke, spænde (med fjedrende (smækkende) lukkeindretning, dorn) ofl.; til ty. schnallen, schnalzen, smække, smælde ofl., vel best. m. schnell, se snel; jf. snalre samt I. Snelle; jagl. ell. dial.) spænde ell. sløjfe (I.2.1) paa en rem (fx. paa seletøj); ogs.: klemme-(skruer). Anders . . . eftersaa alle Skagler, Snaller, Spænder og Syninger. *Værlose.Jonna. (1938).69. UjF.* || (bogtr.:) en Snalle med Skruer. *Cit.1792.(Dengl.By.1928-29.46).* smst. 55.

Snaller-, i ssgr. [¹snal₍₁₎er-] (ogs. (skrevet) Snalder-, Snal(d)re-) (af snalre ell. (dial.) snaller (snalder), affald, værdiløst smaatteri, person, der smøler med arbejdet, arbejder langsomt, daarligt oln. (MDL. Feilb. UjF.). næsten kun dial. (se Feilb.)) **-hoved**, et. (nedst.) person, der snalrer. 1) svarende til snalre 1: sludrehoved. Ti dog stille, dit Snalrehoved. *Gravl.Øen.14. 2) svarende til snalre 2. UjF. -vorn*, adj. 1) tilbøjelig til at snakke, sludre, vrøvle; sludrevorn (2); vrøvlet. De havde ellers faaet mange Dramme i Forvejen. *Kær-Jens var allerede snallervorn. Skjoldb.JJ.35. Søberg.SR.211. Feilb. 2) (jf. snalret 2 og sludrevorn 1) uordentlig; sjusket. MDL.* Der var maaske nok lidt snallervornit i Brugsens Lokaler, lave og halvmørke som de var, med Lugt af Kaffe, Tjørereb og Spegesild. *Anesen.JG.8.*

-værk, et. noget (smaat og) ubetydeligt, værdiløst olgn.; ragelse; smaatteri. MDL. Det er ingen skønne Folk her i Hanherred. Saa meget noget Snalderværk. Der er ingen Retfærdighed i dem. *JakKnu.S.A. Aalkj.VB. 70.* Der gror nok noget Snallerværk her omkring, men det er saadan nogle pøne, bitte Blomster som Stedmoder, Forglemmigej og saadan. *ErlKrist.S.99. Feilb. UfF.* Ud paa Aftenen smækkede Skytten Kortstammen i Bordet. — „Det her er noget Snalderværk, lad os give paa fire Femogtyveerer.“ *JVJens.HF.68.* **snalre**, v. [snalrø] (ogs. skrevet snaldre). -ede. (no. dial. snaldra, skraale, gø vedholdende; besl. m. Snalle; jf. Snaller-; dial.) 1) om lydfrembringelse: snadre; (om person:) sludre; vrøgle; (om vædske olgn. :) sprutte; smaakoge olgn. *UfF. 2)* arbejde langsomt, skødesløst, sjusket; sjuske; sløse; drysse. Her gaaer man og slider i det, og I Andre, som ikke har Andet at passe end, at Bordet bliver dækket i rette Tid, gaaer og snalrer. *FremtidensNytaarsgave.1870.155.* Og saa kan Du nok være herhjemme igjen, til Folkene kommer af Marken. Ellers gaar de og snaldrer og dumrer saa svært med alting. *JakKnu.LS. 35.* Hun går somme tider og snalrer hen i været (o: er aandsfræverende). *Hjorte.HE.65. Feilb.* **Snalre-**, i ssgr. se Snaller-. **snalret**, adj. [snalrø] (til snalre og subst. snaller (se Snaller-; dial.) 1) (jf. snalre 1) om mad: kogt (varmet) for meget, for længe. *UfF. 2)* (jf. snalre 2) som udfører daarligt, sjusket arbejde; snallervorn (2). En bliver saa snaldret, at En ingenting kan overkomme mere. *Kirk.D.57.*

I. Snap, et ell. (spec. i bet. 2) en (i bet. 1: *Wiese.T.I.549.*) [snab] (ogs. **Snappe**, en. [snab] se bet. 2.2). fl. d. s. (ænyd. snap, ty. schnapp (og schnappe), eng. snap; vbs. til II. snappe; jf. Snaps; især talespr., dial. ell. fagl.) 1) (en enkelt) snappende bevægelse (virksomhed) ell. lyd. *Moth.S561.* *Nymphers Snap (anm.: Jomfruers Bortførelse af Kiærlighed). *Clitau.PT.23.* han . . lader Fisken svømme i Karret, før Ketcheren glider under dens Bug og den i et Snap væltes op. *H Raage.VenustogetiNorden.(1918).* 113. Henad Eftermiddagen faar man lidt af det rigtige Snap (o: (god lejlighed til) jagtudbytte). En (fasan) kommer spidst stigende, man synker i Knæ, kaster sit Skud fem Alen foran Fuglen og fanger den i venstre Haand. *Rør.JE.149.* || (jf. II. snappe 1.1; vet.) uregelmæssig benbevægelse hos en hest, idet den, naar den træder til siden, trækker det ene bagben (hurtigt og) højt op. *Kværnd.* || (jf. II. snappe 2.2) om (lyd, frembragt ved) bevægelse med munden (næbbet). Den almindelige Snap (o: en musikalsk lyd hos rullensangerne) bestaar af Konsonanterne sv. *Wiese.T.I.549.* (fiskenes) tandfyldte Gab der i langsomme Snap aabner og lukker sig

over Vandets Kulde. *AKohl.MP.III.239.* Jon blev ikke overrasket, men han mente at skyldte Fru S. et Snap efter Vejret i Anledning af hendes Udtalelse. *Buchh.S.225. 2)* med særlig anv. 2.1) (jf. Snaps) som maalsangivelse: saa meget som man tager (snapper) ad gangen; lille portion; smule; ogs. (dial.): kort vejstrækning (Kok.DFspr.I.174. *Feilb.*). (bageren) tog mellem tre Fingre en Snap Mel. *AlbDam.B.189. 2.2)* (jf. Snapper 3; fagl.) indretning, der griber (snapper) fat, fasholder olgn. || (ur., sj.) i et urværk: *GFUrsin.Uhre.(1843).128.* || ✕ Ere Baandene (o: der skal lægges om en kanonform) for korte, forlænges de ved at anbringe en Snappe (en Baandstump, med et Hul i den ene Ende og en Hage i den anden). *MilTeknO.176.*

II. snap, adj. [snab] (ænyd. gl. d. s., sv. no. dial. snapp; jf. sv. snabb; rimeligvis til II. snappe ell. (i rigsspr.) laan fra sv.; sj. i rigsspr.) hurtig; rask (i bevægelse). (hun) gjorde et Kast med Hovedet, der blev saa nydelig snapt, fordi hun blev forlegen. *Bang.DuF.266.* (storbyen har) Brug for hvassere Indfald, snabber Hug (end i *Emma Gads satire*). *Pol.¹⁵/1911.3.sp.7.* Snapt vent Hans Naade Ryggen til Hr. Claus. *ThitJens.VA.II.89.* MDL. *Feilb.*

III. snap, præf. af II. snappe (ell. V. snippe).

IV. snap, interj. i forb. snip snap olgn., se IV. snip.

Snap, i ssgr. 1) af I. Snap ell. II. snappe (1.1), spec. (jf. I. Snap 2.2; fagl.) i udtryk for indretninger, der griber (snapper) fat olgn.; se Snap-beslag, -hage, -laas; jf. Snaphane, -skildpadde, -taske. 2) af II. snappe ell. II. snappe; se snap-aandet, -haandet, -hændet, -vorn; jf. Snapskud. **-aandet**, adj. [-ø'n'øt] (jf. udtr. snappe efter vejret (u. II. snappe 2.2) samt II. snap; sj.) kort-aandet; stakaandet. Et uroligt Bryst, skræmte Øjne, nogle snaapaandede Ord. *Elkjær.HF. 152.* **-beslag**, et. (jf. -hage, -laas 2) fjedrende lukkeindretning, griber, fx. (indvendig) paa skabsdør. *OrdB.S. -haandet*, adj. (ænyd. d. s.; jf. II. snappe 1.2 og -hændet samt rap-, raps-haandet, -hændet) spec. (nu næppe br.): tyvagtig (rapselysten); langfingret. *Moth.S561.* jf. VSO. MO. **-hage**, en. (jf. -beslag, -laas 2) (udvendige vinduesskoder) fastholdes af Snaphager, som slaar i af sig selv. *Gnuldtem.Husb.231.* **-hane**, en. († **-han**. *KomGrønneg.III.146.* vAph. (1759). *Leth.(1800).*) (ænyd. d. s., sv. snaphane; fra mnt. snaphan, landevejsrøver, hty. schnapphahn (mht. snaphan, i 16. aarh. ogs. om bøsse), jf. holl. snaphaan, hvorfra eng. snaphance, fr. chenapan || vistnok opr. som personbetegnelse (bet. 1; jf. Hane 2 og Snushane), af ty. schnapp (i bet. „roveri“ olgn.; jf. I. Snap 1) ell. schnappen (i bet.: rive til sig, røve; jf. II. snappe 1.2); bet. 2 kan i saa

jald være opstaaet af en ssg. som ty. schnapphahnrohr, snaphanegevær) 1) om person. 1.) (sær hist.) væbnet person, der uden at høre til den regulære hær deltager i en krig (guerrillakrig); medlem af et frikorps; friskytte (1); spec. (jf. Gønge) om de skaanske friskarefolk, der i de dansk-svenske krige (i 17. aarh.) kæmpede mod de svenske tropper; ogs.: en med særligt gevær (jf. bet. 2) forsynet soldat (jf. vAph.(1759)). hans Fader var en af de beste Snaphaner udi sidste Skaanske Krig. Holb.11.J.1.7. (Ebbe Ulfeld) gjorde mangt et lykkeligt Udfald (mod) de Svenske: Hvortil og Bønder og Snaphanerne meget hiulpe. Slange. ChrIV.1233. Cit.ca.1766. (AarbVejle. 1924.175). Mall.SgH.373. Fabricius.D.II. 274. kinesiske Snaphaner, som . . . havde ligget skjult. Rørd.BrP.93. Rockstroh.Hær. III.448. || hertil ssg. som Snaphane-fører (Sal.XVI.286), -gevær (jf. bet. 2), -krig 2) D&H. Snaphanekrigen 1658.AarbTurist. 1933.162) oft. 1.2) (nu næppe br.) med mere ubest. (nedsæt.) bet., om person, der snapper en ell. noget (».En Gripomenus.« Leth.(1800)), tilegner sig en andens ejendele (som tyv ell. bedrager), forstyrrer den borgerlige orden, optræder upassende olgn. Vægterne (til Jeronimus) . . . Vil du fort du gamle Snaphane.« Holb.Jul.13sc. Sælgerne (bør) være det mindste muligt udsatte for Tyve og Snaphaner. Politivennen.1800.1674. »Vægtere! holder Orden blandt disse Sviregaster! . . . Hvad er I for Snaphaner?« — »Jeg er ingen Snaphane, min Fa'er; jeg er Borger og Detailhandler.« Hrz.KP.67. spec. om pigejæger olgn.: *Mærk kun, hvor Snaphanen feier | Efter Nymphens stille Fjed.Aarestr. D.164. || hertil: inden jeg anmeldte den ny Udgave, havde (jeg), i Følge mit Had til alt bogligt Snaphaneri, anset det for min Pligt, først at henvende mig til daværende Universitetsbogtrykker Høpfner, som den lovlige Forlægger, for at afkiøbe ham hans Forlagsret. Rahb.E.III.351. 2) (foræld.) gammeldags gevær (som brugtes af en snaphane (1), var forsynet med snaphanelaas). Moth.S561. *døden bag en busk kan sin snaphane trække.SamlDanskeVers.XI.470. Skioldet blaat, og derudi en overende staaende Flint eller Snaphane.LTid.1726. 50 667. || hertil Snaphane-laas, (jf. Snaplaas) gammeldags flintlaas (i snaphanegevær). Nord ConvLex.V321. Sal.X.583. Snaphan-Laas. vAph.(1759).427. -hans, en. (sj.) d. s. s. -hane 1.2. Bredahl.V110. -hændet, adj. (ænyd. d. s.; nu næppe br.) d. s. s. -haandet. VSO. -laas, en. 1) (ænyd. d. s.; rimeligvis forkortelse af Snaphanelaas; foræld.) snaphanelaas. Aarb.1872.255. Tøjhusmuseets Billedbog.I.(1937).[14]. 2) (jf. -beslag, -hage) 60 (smæk)laas med fjedrende lukkedretning. FagOSnedk. HFB.1936.79.

snaple, v. [ʃnablə] (ty. (dial.) schnappeln, snakke (hurtigt), sludre, vrøvl; til II.

snappe; nu næppe br.) d. s. s. II. snappe 3; (upers.) i forb.: De spille saalænge fortvivlede . . . til det engang for Alvor snapler over for dem og de har affecteret sig midt ind i Galskabet. Ing.EF.VIII.(1850).192.

I. Snappe, en. se I. Snap (2.2).

II. snappe, v. [ʃnablə] præf. -ede ell. (nu dial., spøg.) snap (Reenb.II.198. LTid. 1725.96.288. Agre.RK.24.78. MWinther.Da. Folkeeventyr.(1823).82. LLarsen.Halmennesker.(1903).82. AarbFrborg.1936.9). vbs. jf. I. Snap (1), Snapperi. (ænyd. d. s., sv. snappa (fsv. bort)snappa), no. snappe (jf. no. dial. snabba, rapse); vistnok (til dels) fra mnt. snappen, snappe (med munden), tale hurtigt, hty. schnappen, snappe, gribe (jf. holl. snappen, eng. snap), til mnt. snaben, gøre hurtige bevægelser, snappe (med munden), hoppe, ile; sml. oldn. snapa, spejde efter føde, no. dial. snaapa (seg), være hurtig, skynde sig; jf. II. snap, Snapper, Snaps samt II. snaabe, Snepert, III. snippe, I. snuppe)

1) al alm., som udtryk for en hurtigt (trækkende, rykkende) bevægelse. 1.1) (l. br. uden for tilfælde, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 1.2) (gribe fat i og) udføre en hurtig bevægelse med, et hurtigt træk i, et ryk i noget (og derved fastholde det ell. føre det bort fra stedet); hurtigt (gribe og) trække, rykke i noget. De kappede Anker-Tovene af og snappede Skibet bort. Thurah.B.229. (en linedanser) traadte rask ud paa Touget og snappede Foden tilbage, som om han tvivlede paa dets Styrke. Blich.(1920).XIX. 89. Som Regel snapper Hesten (i: i staldkrampe) hvert Ben kun en enkelt Gang. Landm.B.II.381. jf. bet. 1.2: bemeldte Mand, hvem han snappede fat om den ene Fod og trak ned under Vandet med sig. Grundtv. Snorre.I.283. 1.2) (jf. bet. 2.1) som udtryk for (forsøg paa) at tilrive sig noget (ved at gribe det med haanden (fingrene) olgn.) ell. (med magt) at sætte sig i besiddelse af noget, med særlig forestilling om hurtighed, list, behændighed, udnyttelse af en gunstig lejlighed olgn.; tage (til sig); gribe; nappe (2); snuppe; ogs. (jf. snaphaandet): tage (tilegne sig) noget paa ulovlig (tyvagtig) maade; stjæle; rapse (spec. i udtr. rappe og snappe, se V. rappe 2.2); alm. i forb. som snappe noget (til sig), snappe noget bort (jf. bortsnappe), væk, fra en olgn. || i egl. bet., m. h. t. hvad der gribes med haanden olgn. Du vil, maaskee, snappe Pengene fra ham paa Veyen. Holb. Tyb.IV.3. Nogle unge Gadepøge . . . kom rendendes, og snap hver sin (af de table appelsiner). KbhAftenp.1784.Nr.42&43.2.sp.1. *Snap en Fjer af Kæmpe-Høgen, | Mens du iler ham forbi. Grundtv. PS.V80. Den unge Herre snappede Deres Brev bort fra Gaardskarlen, og læste det. Heib.KH.60. *Han snapper L. Bageret af Haanden. Bredahl.II.114. *Den Spillemand snappede Fiolen fra Væg.

Drachm.RR.51. Emanuel snappede hurtigt Sedlen til sig. *Wied.LO.54.* uden at han vidste det, havde han snappet en Sten op fra Marken. *Rord.LB.323.* (dagl., jarg.) uden (tydelig) forestilling om hurtighed, behændighed osv.: snap min Barbérmaskine til mig. Den ligger henne i Vinduet. *Bønnelycke.Lt.331. m. hensobj.:* han kunde ikke . . lide, naar jeg en Gang imellem snappede mig en Bajer. *Duchund.N.70.* || *m. h. t. person ell. ejendel* 10 *olgn., som man underkaster sig, sætter sig i besiddelse af, beslaglægger, griber.* De Orientaliske og Ægyptiske Sultaner . . snappede een Stad efter anden bort . . fra de Christne. *Holb.Hh.I.157.* Rige Priser blev snappet væk lige under Konvojfregatternes Kanoner. *Isak Din.FF.280.* især tidligere i forb. snappe op (jf. opsnappe 2): *Bormesters Lars blev sendt forud at spionere | Hvad Hær Niels Corporal da kunde ret formere, | Men hand blev snappet op, med Spitzroed prygled 20 *brav.* *Holb.Paars.305.* Kornet . . lod hun snappe op ved Folk, som dertil vare udsatte paa Veien. *Mob.EPl.45.* (hun) er bleven snappet op udenfor Byen af Røvere. *Hrz. Ton.110.* At snappe en Vittighed op o: bemærke sig den, for leilighedsvis selv at anbringe den. *VSO.* || *spec. m. h. t. en (ung) kvinde, der bortføres af sin elsker ell. (nu især, spøg.) vindes paa en snild, beslutsom* 30 *(for faderen, en medbejler overraskende) maade:* snappe en bort (*Holb.Stu.I.9*), hen (*Prahl.BJ.2. jf. II. hen 2.1*), væk (*Aarestr. SS.V59. ChievitzARecke.D.22*), (lige) for næsen af (en medbejler) *olgn.* Paris er en liden Giæk, der reyste saa langt for at snappe hende (o: *Helene*) bort. *Holb.Ul.I.7.* Skovrideren . . snapper Forstraadens unge Datter fra den truende Kapellan. *VilhAnd.VT. 130.* || *m. h. t. fordel, mulighed olgn.* *Nu lofter Lykken os paa Ærens høje Trapper, | Nu styrter den os need og Æren fra os snaper. *Cit.1701.(Kyhn.PE.a6v).* Han arbejder med utroelig Flittighed, og snapper hvert Minut til Anvendelse, som om det var det sidste. *Bagges.LI.294.* Per snappede Lejligheden (*orig.:* benyttede straks Øjeblikket) til at rejse sig for at gaa. *Pont.LP.2I.191.* man (*stod*) paa Vagt for at snappe et Glimt af Fru L. *Seiberg.KK.I.8. jf. Snapshot:* Vor 50 *Fotograf snappede hoststaaende Billeder fra Mødet.* *Pol.22/10.1940.I.sp.3.* || snappe efter, (jf. bet. 2; nu l. br.) som udtryk for en stræben: forsøge, stræbe efter at gribe (*nappe, snappe*) noget, sætte sig i besiddelse af, jaa, vinde noget. hvi snappede jeg efter dend store Gevinst? *JRPauhi.JM.7.* ingen Viis bør . . misunde en anden sin Deel, og snappe derefter. *EPont.Men.III.533.* Sæt en af dem snappede til efter Pengene. *AlbDam.B.72.* 60 || (jf. bet. 2.1) *reciprokt:* snappes (om), (nu *dial.*) rykkes, rives, slaas om noget (i *kappestrid, trætte*). der vil vi snappes om. *Moth.S560. Feilb.*

2) *spec. om bevægelse med munden (næbbet).* 2.1) *især om dyr: (lydeligt og) hurtigt (aabne og atter) lukke munden (kæberne, næbbet) for saaledes at fasholde noget (især noget spise- ligt), bide i det, ogs. (jf. bet. 1.2) rive noget til sig olgn.; hurtigt gribe, tage noget med munden (næbbet), bide fat i.* *(*ravnen*) Aabner Næbbet: Osten faldt. | Den snap Ræven. *Reenb.II.198.* Hunden snappede Mæden af hans Talerken. *JSneed.I.69.* *Et Sæt, og som et lydløst Lyn | en smækfed Gaas han (o: *ræven*) snapper sig. *Rich.SD.86.* (*hesten*) var keitet og voldsom i sine Bevægelser, saa den var lige ved at skubbe Sukkeret bort eller snappe i Haanden. *Gjel.R. 105.* D. lukkede Munden med en Lyd, som naar en stor Hund snapper Fluier. *ÈrlKrist. DH.124.* *Svaler snapper Føde, | se hvor de svinger sig i rappe Buer. *HakHolm.FT.67.* 20 || *uegl.:* snappe et kys, hurtigt tage (*stjæle*) et kys. han bøjede sig sommetider ned og snappede et Kys fra hendes friske Læber. *Rønberg.GK.93.* || snappe efter *ell. abs.* (*spec. om bidsk hund*) snappe, gøre en hurtigt bevægelse for at gribe (*fat i*) noget med munden (*tænderne, næbbet*); *abs. ogs. (om hund): ville bide; være bidsk.* *Høysg.S.55.* Hunden snappede efter hans Been (*vilde bide*). *MO.* man snapper (*Chr.VI afvig.*) til 30 *Hoire, og hunger endda, og man æder om sig til Venstre, og mættes ei.* *Es.9.20.* Deres Hund . . snappede, da jeg traadte paa den i Mørket. *ORung.VS.45. UjF. uegl., som udtryk for bidsk, fjendtlig, gnaven ytring:* den Anonym, som siden har snappet efter mig, saa snart han saa sit Snit. *Schand.O.II.171.* Sig mig, ja nu tør jeg ikke spørge, om du keder dig, for så snapper du vel. *Hjortø.DK. 32.* || (jf. bet. 1.2) *reciprokt:* snappes (om), (nu *ikke i rigsspr.*) bides, nappes (om). 40 *Ulykken er, at de ere saa mange og raske Munde, der snappes endog om det Bid Brød, som en anden med rette tilkom.* *Langebek. Breve.30. Høysg.S.228. 2.2)* som udtryk for en (*af iltmangel, beklemthed olgn. fremkaldt*) (*hurtig*) gabende bevægelse med dyb indaanding: (*hurtigt*) gabe efter (*og indaande*) (*frisk*) luft; (*trænge til at*) aande dybt ind, jaa frisk luft (*i lungerne*); 50 *i udtryk som snappe (lidt, en mundfuld) luft (ogs.: trække frisk luft) ell. (som udtryk for pludselig følt aandenød olgn.)* snappe efter luft (*AaDons.S.16*) *ell. især efter vejret.* *Ew.(1914).IV.311.* (*hun*) tog mig saa kiarlig om Halsen, at jeg maatte snappe efter Veiret og havde nær ikke faaet det. *Grundtv.Br.S.198.* de andre (*heste*) vare forpustede og snappede efter Veiret. *Holst. Napol.138.* Frøerne i Aaen kom af og til op for at snappe Luft. *Drachm.UB.299.* (*han*) standsede, stinded sig mod Stokken og snappede Vejret gennem Tænderne. *Kidde. H.51.* Naa, Du er ude og snappe frisk Luft. *Skovrøy.Hundevagten.(1913).46.* Jeg hører

hende drage Vejret snappende. *KMich. (Pol. 1/1938.11.sp.1)*. *jj.*: han snappede efter (*∴* længtes efter at indaande) sin Fødebyes Luft; men han var skilt fra den ved meer end Tid og Rum. *Goldschm. Hjl. 11.224. (jf. Luft 6.3)* med særlig forestilling om luften som noget lidet værdifuldt, noget man ikke kan leve af olgn.: gaae . . . hiem til eders Huus, opdrag eders Born . . . og lad af at stryge Verden igiennem, snappe efter Vind, og give (alle) noget at lee af. *Biehl. DQ. 111.286*. *Grib.* *... jeg vil blive her, | Her i den store Hoisal (*∴* den fri natur)" . . . Karker. *„Stort skal det være! Snap du efter Luften, | Saa slikker jeg Tallerknerne.“ *Oehl. ND. 242*. || snappe efter ord olgn., (især \odot) aabne munden for at tale uden at kunne finde (de rette) ord (jf. bet. 3). „Jeg haaber nu . . . at min Søn skal blive til Menneske igen efter denne Tur. Hvis han bliver det, saa er det ikke Din Skyld, og hvis han ikke bliver det, saa — saa —!“ Her snappede Smeden efter Ordene. *Drachm. PV. 159*. hans Mund snappe, men kunde ikke finde Ord. *Olesen Løkk. KB. 205. 2.3* (jagl.) om forsk. fugles lyd. Den saakaldte Snappen (hos visse sangfugle) frembringes med Tungen, medens alle forhen beskrevne Toner frembringes i Struben. *Wiese. T. I. 549*.

3) snappe 'over, (ty. überschnappen, om laas, fjeder: slaa over, glippe, være i baglaas, om stemme: slaa over, svigte, om person: blive tosset, gal; jf. snaple (over); nu ikke i alm. rigsspr.) slaa fejl; glippe; svigte; slaa klik; saaledes (jf. bet. 2) om stemme (der slaa over i en høj, unaturlig tone, knækker (over), svigter), om aandedræt (der (et øjeblik) pludselig holder op, svigter): Stemmen snapper over, naar den anspændes for meget. *Sander. Odeum. 27*. det (var) som om Aandedrættet var holdt op, det snappede over. Men saa kom det igen. *Aase. Hans. Vr. 230*. || om person(s) aandsevner): (for et øjeblik ell. varigt) miste den normale (aands-, sinds-) beskaffenhed; svigte; slaa sludder; ogs. upers.: det snapper over for ell. med ham, han er ell. bliver forstyrret i hovedet; det rabler for ham. *Carstens* . . . veiledede (*Johs. Ewald*) med sine sikre kritiske Raad, hvilke han, som alle store Geister, ofte trængede til, da de ei sielden snappe over, ere ulige, og ville ei nok file deres Vers. *Suhm. X. 37*. Det er . . . ubegribeligt, hvor (ham) faar Tid til at gøre alt det, han gør . . . Men nu ser han og saa forvildet ud, at man skulde tro, det snart maatte snappe over med ham. *PV. Jac. Breve. 52*.

Snappe-garn, et. [II.1.2] (fisk.) ketsjer (1) til optagning af fisk fra krog, hyttefad ell. dam. *Berl. Konv. XX. 13*.

Snapper, en. fl. -e. (ænyd. snappere, tyv; til II. snappe; jf. Sneppet) 1) (nu sj.) person, der snapper (noget); jf. (til II. snappe 1.2) Ordsnapper. || tidligere spec. (jf.

snaphaandet) om person, der (smaa)stjæler, rapser. *Moth. S561. 2* (zool.) til II. snappe 2.1: dyr, som (hurtigt, graadigt) snapper sin føde (levende dyr); jf. Fluesnapper. || \times navn paa forsk. amerikanske fisk, fx. den røde snapper, *Neomænis aya*. *BovP. III. 517. 3* (jf. I. Snap 2.2) \odot (fjedrende) gribehage. Vippeoplukker med Snapper (paa vinduer). *HFB. 1936. 89*. jf. **Snapperlaas**, lukkeindretning (paa pullklap olgn.), fra hvis rigelhoved fjedrende hager griber ind i et slutblik. *Nord. Conv. Lex. V. 321*. **Snapperi**, et. (ænyd. d. s. (i bet.: (smaa)tyveri); nu sj.) 1) handlingen at snappe; spec. (tidligere): (smaa)tyveri; rapseri. *Moth. S561. 2* (jf. snaptes om noget u. II. snappe 1.2 og 2.1; nu næppe br.) det at snaptes med en om noget: strid; trætte. saa kom jeg endda i Snapperie med min Madam Mama, for saa vilde hun ikke have, jeg maatte bruge (ridetojet). *Rahb. Tilsk. 1799. 375*.

Snaps, en. [snabs] fl. -e ell. (nu dial. ell. spøg.) -er (*J. Baden. Orto. Blich. (1920). XXVIII. 57. PEMüll. 51. NKKrist. DD. 120. Feilb. Uf. f.*) (sv. no. d. s.: rimeligvis i (slutn. af) 18. aarh. laant fra ty. schnap(p)s ell. nt. snaps, hvis ældre bet. er: mundfuld, slurk; jf. ty. interj. schnapps (nt. snaps), om pludselig, hurtigt bevægelse, fald (plump) olgn., samt nt. snapsch, tilbøjelig til at snappe (se snapsagtig); til II. snappe (2.1); især talespr. (jf. MO.))

1) et lille glas af en stærk (spirituøs) drik; uden nærmere bestemmelse næsten kun: et glas brændevin; dram; ogs. m. mere ubest. forestilling om portionens størrelse: (lidt, noget) brændevin olgn. (i udtryk som vi skal vel have (øl og) snaps til frokosten? kom saa med snapsen olgn.). *J. Baden. DaL. Bagges. Danf. 1816. II. 182*. han kunde drikke to Potter, hver beregnet til 25 Snaps, een Snaps hver Minut. *Goldschm. F. 7*. snakke og snakke er To, lille Mo'er! . . . naar jeg har drukket tre Snapser, saa gaar det. *Ing. L. IV. 152*. i den (flaske) kunde der gaae mere end i den lille, og det var just saadan en god Snaps for en daarlig Mave; der var sat Hypericum paa. *H. And. (1919). III. 157*. en Restauration, hvor der bevartes med Smørrebød og diverse Snapse. *Runde-Taarn. 1856. Nr. 30. 14*. *nu skælver mit Bryst imod Snapsen, | som jeg har skænket mig af den iskolde Flaske. *JV. Jens. Di. 54*. Tyvene har fjernet 50 Flasker Whisky, Likører og Snaps (*∴* akvavit). *Berl. Tid. 1/1940. Aft. 6. sp. 6*. || med bestemmelse af drikkens art ved præp. af ell. i alm. i udtr. en snaps brændevin, likør osv. (jf. Fusel-, Malurt-, Urte-, Æggesnaps oft.). *Jeg havde ikke glempt, ved Snapsen af Genever, | At egentlig det er for Brødets Skyld vi lever. *Oehl. PSkr. I. 320*. To Snapser Kommen. *Oehl. XVII. 11*. en lille Snaps Jordbærlikør. *Schand. SF. 118*. 30 g Franskbrødskrumme blødes med en god

Snaps Arrak. *ERode.JM.35.* || i særlige forb. m. attrib. adj. min gjæstfri (skotske) Vært vilde paa Sengen skjænke mig en bitter Snaps (jf. I. Bitter). *Wors.OE.154.* en dansk snaps, (en snaps) brændevin (af dansk tilvirkning). *Sin Bommerlunder maa han ha'e, | Som kradser, og som brænder — | Det er den bedste danske Snaps. *Holst.LHbl.35.* en Skjænkestue, hvor der ikke alene serveredes danske Snaps, men ogsaa Kirsebærbrændevin. *Schand.TF.1.73.* *KLars.DM.46.* en høj, højbenet (2.1), højhælet (2.1), lang (1.6), rød (IV.1), sød snaps ofl., se høj (II.5.4) osv. || i særlige forb., talem. der er langt (*Gravl.BB.18.* *Strange.P.I.107.* *UFf.*) ell. længe mellem snapsene, der vanker kun faa snapse; ogs. m. videre anv., m. h. t. (hvad man kan vente sig af) servering, underholdning, oplevelser olgn. (især kendt efter en revuise: *Degamle Dreng.* (*TivoliVariété.1915.9.*) jf. *Vogel-Jørg. BO.372.* *Fallada.B.195.* *Pol.^{28/1}.1937.8.sp.2.* den fattige mands snaps, et omkr. 1890 i den politiske agitation mod brændevinsbeskatning alm. anvendt udtryk (jf. *Vogel-Jørg. BO.161ff.*) *NatTid.^{4/1}.1894.M.Till.1.sp.3.* *Dania. V.17.88.VI.1.* Enslev (havde som) Minister . . holdt sin Haand over den fattige Mands Snaps. *Pont.DR.II.224.* bide en snaps over, se I. bide 1.2. drikke snaps om snaps med en, se III. om 4.3.

2) m. videre anv. 2.1) (jf. Snakketaar; sj.) med særlig forestilling om den ved nydelsen af snaps fremkaldte tilstand, om rus; i udtryk som have en høj snaps paa. *Gjel. GL.348. 2.2)* (spøg.) om en mindre portion af en vædske (jf. snapse 2); fx. i forb. en salt snaps, (en mundfuld) saltvand, som man (ufrivilligt) sluger under svømming olgn.; derefter om en (ufrivillig) dukkert (i havvands). (ved dystlobets slutning tog) den Overvundne først og Sejrherren straks derefter i broderlig Samdrægtighed . . sin „salte Snaps“ under Tilskuernes spændte Opmærksomhed og begejstrede Bifald. *Svendb.Amt. 1922.106. 2.3)* overf., om hvad der virker (føles) paa lign. maade som en snaps. Livslognen er dog nok en farlig snaps. *NMøll. (Tilsk.1921.II.1).* || især om ubehagelig, smertelig ell. oprivende hændelse, meddelelse olgn., i udtryk som en besk, stram, stærk snaps. *Rich.I.32* (se u. besk 1.2). *Reumert.LT.I.203.* Bert Brechts satiriske Komedie var en stærk Snaps. *Pol.^{5/11}.1936.6. sp.4.* || (jæg, l. br.) om skud (anskydning). gi' Vildtet en ordentlig Snaps. *Dania.III.231.*

Snaps-, i ssg. især (se dog snapsagtig, Snapsform) af Snaps (1), som (sjældnere) sideform til Snapse- (s. d.). † **-agtig**, adj. (af nt. snappsch, snappende, hurtigt, bidsk, jf. hty. schnäppisch, schnapperhaft; sml. Snaps) rask, skrap i munden; bidsk. da han laag paa Valkendorfs Colleg. udstod han mangan lærd penne Krig med den Snaps-

agtige Ephor. Rector Frølund. *Cit.ca.1740.* (*DSaml.IV.106.*)

snapse, v. [ʃnapsə] -ede. vbs. jf. Snapseri. (ty. schnap(p)sen; til Snaps (1); talespr., spøg.) 1) drikke snaps(e), især: jævnligt, p. gr. af uheldig tilbøjelighed; være (noget) forfalden (til brændevin); pimpe. han snapper hele Dagen. *Reisler.Da.-Ty.Lexicon.²(1808).* En vakker ung Landsmand (indbød) til en Frokost . . jeg (jandt mig ikke) befoiet at udeblive . . derimod undskyldte jeg mig for at snapse. *Rahb.E.II.14.* Læreren . . er en godmodig Mand, men tilbøielig til at snapse. *Mynst.Vis.II.83.* „Kan man ei paa en fornuftig Maade tilbringe sin Tid i en Clubb?“ — „Jo, det forstaaer sig, man kan snapse og drikke Punsch, det glemte jeg.“ *Hrz.Lsp.124.* *Pont.Sk.172.* *Feilb. Brænderup.§66.* *UFf. 2)* (jarg.) m. h. t. motor olgn.: fylde (lidt) benzín paa. Stak-sætteren blev drevet af en lille Motor, og denne Motor strejkede . . For at faa den i Gang igen „snapsede“ man den, som det hedder i daglig Tale. *NatTid.^{1/1}.1936.7.sp.2.* at „snapse“ Motoren bestaar i at hælde nogle Draaber Benzin direkte i Cylinderen inden Start, enten gennem en særlig Hane — „Snapsehanen“ — eller ved at fjerne et Tændror. *Maskinbog for Landmænd.⁴(1937).72.*

Snapse-, i ssg. (sjældnere Snaps- se u. Snapse-flaske, -glas, -vis) især af Snaps 1. **-drikker**, en. (jf. Snapper; l. br.) person, der (især: jævnligt, p. gr. af uheldig tilbøjelighed) drikker snaps(e). *S&B. -flaske*, en. (Snaps-. *NPWiwel.R.268.* brændevinsflaske (-karuffel). *DagNyh.^{27/1}.1907.3.sp.1.* *Jesper Ew.Pf.105.* **-glas**, et. (Snaps-. *JNPanum. Bornholm.(1830).* *Till.18.* *Heib.Hjem.112).* (jf. Skånkeglas) et (lille) glas, der rummer en snaps (brændevin). *MO. NPWiwel.R.285.* *Fr Poulsen.MD.160.* *Feilb. -hane*, en. se u. snapse 2.

Snapser, en. (l. br.) person, der (gerne) snapper; snapsedrikker. *S&B. Snapseri*, et. (nedsæt.) vbs. til snapse (1): snapsedriker; (smaa)drikkeri; pimperi. han var engang paa vor Theaterhimmel en Stjerne af første Rang, og han vilde være det endnu, var blot ikke det usalige Snapseri. *PalM.II.1.145.* (han) faldt hen i sin gamle Døs og holdt den vedlige ved jævnt Snapseri, var aldrig helt fuld eller helt ædru. *Schand.BS.26.* *Cavling. L.69.*

snapse-vis, adv. (med) en snaps ad gangen; snaps for snaps. en maadelig Flekke (med ret til) at udsælge Brændevin snapsvis. *PNSkovgaard.B.300.*

Snaps-flaske, -glas, se Snapse-flaske, -glas.

Snapshot, et. [ʃnabʊ]fødd ell. m. eng. udtale) flt. s. ell. -s (*Tilsk.1928.I.283. 1937.II.446).* (fra eng. snapshot, egl. sa. ord som Snapskud) 1) (fot.) øjebliksfotografi (taget i farten, hastigt); lynskud.

Meyer.* 2) (især æstet.) overf. 2.) billedlig fremstilling, der minder om et fotografisk øjebliksbillede. Tilsk.1938.I.401. 2.) literær fremstilling af let henkastet, skitsemæssig art; skiitse; øjebliksbillede. den første novelle . . er et mosaikbillede, sammensat af snapshots. Litteraturen.1918.619. give et snap-shot af denne Oplevelse (o: i et digt). SophClauss. Foraarstaler.(1927).53. 10 Oxford Snapshots. KMunk.(bogtitel.1936). **snapshotte**, v. 10

[ʂnabʂøðə] -ede. (eng. snapshot; l. br.) iage, udføre, fremstille et snapshot af noget. 1) (fot.) svarende til Snapshot 1. Med sin lille søn paa Armen blev (vinderen i cykellobet) snap shot'et i det uendelige. Dag Nyh.1/4.1921.5.sp.6. Pol.1/1.1923.2.sp.4. 2.) (især æstet.) overf., svarende til Snapshot 2(2). (forfatteren) gaar bagom Historien og lige som „snap-shot'er“ dens Koryfæer i deres ubevogtede Øjeblikke. JyLP.17/1.1921.5.sp.5. 20

Stangerup.R.119.

snapsig, adj. [ʂnabsi] (af Snaps (1); sj.) tilbehørlig til at snapse; forfalden (til snapsedrikken); drikfældig. Schand.Novelletter.(1882).246.

Snaps-skildpadde, en. (efter eng. snapping-turtle; til II. snappe 2.; zool.) sumpskildpadde af familien Chelydridæ, især: Chelydra serpentina, alligatorskildpadde (der snapper, bider sig fast). Brehm.Krybd.25. 30

BovP.III.298. -**skud**, et. (jf. Snapshot; jæg.) skud uden (nøjagtigt) sigte; kasteskud; snupskud. Blich.(1920).XVII.69. Dania.III. 231. jf. Snapskydning. Larsen.

Snaps-ting, et. (i bet. 1: ænyd. glæde. snapsting (snabsting); muligvis af Snabeshøj (Snabehøj) ell. Snabesbanker (Steph Jørg.L.177) ved Viborg (Almind sogn, Lysgaard herred) og da opr. spec. om Viborg landsting, jf.: „Snabeshøj“, hvor Landstinget holdtes i gamle Dage. Blich.(1920). XXVI.1. sml. smst.VI.161. SvAakj.VJ.68 (derfor ogs. stundom skrevet Snabsting. Blich.(1920).XX.115. jf. smst.VI.161)) 1) (foræld. ell. dial.) en i (dele af) Jylland anv. betegnelse for det første (by-, herreds-, lands)ting efter julehelg (helligtrekonger), til dels ogs. efter paaahelg (jf. Drikketing), spec. om det første Viborg landsting efter helligtrekongersdag (ogs. kaldt Snapslandsting; 50

Kalk.IV.17. Sal.*XXI.825. Feilb.). der samlede et stort antal besøgende, og i forbindelse med hvilket der ogsaa (indtil 1671) holdtes marked (jf. jy. snapstingsmarked) og omslagstermin (jf. Omslag 6.1-2); derefter som terminsbetegnelse (jf. Omslag 6.2): gældende termin for pengebetaling, tidligere i marts maaned (Moth.S561), senere om juni (Nørreg.Privatr. III.126) og december termin (Feilb.). *Alle mine Drikke-Brødre . . | Som mig gjorde 60

Compagnie, | Ved mit Hvilested vil mode, | Først Snapsting er forbi. Reenb.I.173. vi har reist sammen i gamle Dage baade til Kieler Omslag, og Viborger Snapsting. Holb.

Jean.IV7. Aalborg Snapsting. Cit.1788.(HimmerlKjær.1919.219). det, under Navn af Viborg Snapsting, bekendte Omslag og Marked med Galanterier og Kramvare som indringes aarlig den 13de Juni, og udringes den 30te s. M.StephJørg.L.177 (jf. Forordn. 1/1.1778 og 1/1.1786). Blich.(1920).XX.115(se ringe sp.1091). JySaml.I.66ff. Trap.*VI.41. || til sidste snapsting, til sidste termin; overf.: meget sent ell. aldrig. Lyngby.(DSt. 1939.62). Krist.Ordspr.308. Feilb. 2) (med tilknytning til Snaps 1 (jf. Drikketing); rigsdags-jarg.) rigsdagens restauration (jf. et spøg. forslag i 1848 om at kalde den nye folkerepresentation, der ventedes indført, for Snapsting, se Ploug.(RSturzen-Becker.OP Sturzen-Becker.I.(1911).141)). Bøgh.DD.1866. 180. Skumlere paastod jo rigtignok . . at Simon aldrig i Politiken vilde have bragt det ud over de Debatter, der fores i det saakaldte Snapsting. Drachm.STL.246. Pont.DR. III.136. om forhold uden for Danmark: Snapstinget i den pragtfulde Parlamentsbygning i Buda-Pest. Frem.1926/27.II.358. den lille runde Pavillon (o: i Reykjavik) . . tjener som Snapsting for de islandske Parlamentarikere. Pol.1/4.1934.Sønd.19.sp.1. -**vis**, adv. se snapsevis.

Snap-taske, en. (nu næppe br.) jagttaske. VSO. -**vern**, adj. (nu næppe br.) tilbehørlig til at snappe (noget), rive det til sig olgn. *ej lagte Frøe bortplyndres af snapporne Myre (paa den tromlede mark). Columella.Landoekonomi.(overs.1806-7).822.

I. snar, adj. [sna:r] († snart, i forb. vær snart. Moth.S563. Hørn.Moral.II.6.21. Holb. Skiemt.D7r. sa.DR.IV.2.6. KomGrønneq.II. 122). gl. kasusform (akk. m. ent.) snaren. Rahb.Synt.136. jf. Snarensvend. adv. -t, se II. snart. (ænyd. glæde. d. s., æda. d. s. (som tilnavn: Esbernus snaræ. AnnalesDan.mediæ ævi.(1920).95. jf. Esbern snar. Gldakron. 114), sv. no. d. s., oldn. snarr; jf. nt. snar (snarre, snarrig), holl. snar (snarrig), bidsk, voldsom; til oldn. snara, sno, dreje; jf. I. Snare; især W (til dels poet., arkais.; jf. Rubow.SP.37.158.168) ell. dial. (jf. Feilb. Flemlose.138)) (meget) hurtigt, rask; rap; især med forestilling om naturlig (naturgiven) hurtighed, raphed (jf. lyn-, pilsnar).

1) m. h. t. bevægelse i al alm., legemlig virksomhed olgn., bevægelse fra et sted til et andet (gang, løb osv.). 1.) om en ell. noget, som er i hurtig bevægelse ell. virksomhed ell. bevæger sig hurtigt af sted. (kongen) beordrede . . 5 af de snarest Seylere at skulle krydse. Slange.ChriV.150. *den snare Bæk.Schand. UD.96. især om levende væsen: de vare snare til at løbe som Raadyr (1931): rappe som Gazellerne paa Bjergene.IKron.12.8. en Mand, som er snar i (1931: til) sin Gjerning. Ords.22.29. *Saa snar du var, saa kom du dog for seent.Oehl.V.154. Sejer . . var dem for snar og greb fat i Skiven, og væltede

Egebordet over paa dem. *Blich.*(1920).XXVI. 12. *vel neppe | Glenten kan flyve saa snelt, den snarest Fugl under Himlen. *Wilst.Od. XIII.v.87.* tæt inde ved Skibssiden kunde man skimte de snare Dyr (o: *delfiner*), der pilede under Vandet som Skytter i en dunkelgrøn Væv. *JVJens.EE.72.* jf. bet. 2.1: Vær altid snarere at tage til din Hat end til din Pung. *Hørn.Moral.I.47. sml. Mau.11023. Krist.Ordspr.576.* være snar i vendingen, se Vending. spec. (jf. *ovf. sp. 1034^{3b}* og bet. 2.1; *tidligere*) i udtr. være snar, skynde sig, anv. som opfordring (*især i imp.*). (*han*) raabte efter Drengen: vær snar (1931 *afvig.*), skynd dig, staa ikke stille. *ISam.20.38.* *De siger (til doktoren) | At Nille vilde døe, han maatte være snar. *Holb.Paars.166.* Ach Fatter, vær snar (o: *giv mig hurtigt pengene*). Mutter bad Pigen bie saalenge. *sa.Bars.I.7. Lemb.Shak. VIII.49.* || om haanden(s) fingre, med særlig forestilling om arbejdsdygtighed. *De vove med Finger snare | Guds hellige Engles Skare. *Folkeviseri Udvalget ved SvGrundtv.(1882). 458.* *Aldrig skal . . | mer hun sy med snare finger. *Rosenb.SjælensØ.(1875).10.* *Alle de Pergamenter | Hun ordnet med Haand fuld snar. *Recke.BD.102.* || (jf. fodsнар) om bevægelsesredskab. Deres Fødder ere snare (1907: rappe) til at udøse Blod. *Rom.3.15.* *Lad da kun Fuglen . . svinge | Sig giennem Luft paa snaren Vinge. *Rahb.Synt.136. Oehl. PSkr.I.304. Recke.LD.90.* || om øje ell. blik, m. bibet. af agtpaagivenhed, livlighed (jf. bet. 2). dette snare, spejdende, dristige Blik, han havde set sig omkring med. *KLars.Ix.48.* hendes Øjne var levende og snare. *Olesen Løkk.KB.117.* i Børjesons Statue (*er Holberg fremstillet*) med noget skarpt og snart i Blikket, der minder om Maagerne. *VilhAnd. HB.24.* || om ting (redskab), der er i hurtig bevægelse (virksomhed). *Rokken løber dobbelt snar, | Naar Dandsen os oplivet har. *PAHeib.Sk.III.410. 1.2)* om hurtigt udført bevægelse. *Dog I med snare Skridt forbi maa ile. *Rahb.VT.212.* *Tænk, hvad man gør for snare Spring (o: *kommer hurtigt af sted, naar man rejser*) | *Oehl.XVII.187.* hans Bevægelser vare ejendommelige, snare og spændige. *Skjoldb.SM.12.* jf. bet. 2.2: mange hænder gør snar gerning, se Haand 4.4. jf. Snarbud: (*Tordenskjold*) sværmede omkring og bragte paalidelige og snare Bud om Fjendens Stilling. *NCRom.Læsebog.III.(1887).190.* (jf. bet. 2) billedl.: rind, du Tidens Strøm! jeg skal ikke sørge over din snare Flugt. *Mynst.Betr.II.333.* Rettens snare Gang. *PVJac.Trold.26.*

2) m. h. t. (aandelig) virksomhed, udvikling, begivenheds forløb olgn. 2.1) om person, især (jf. ord-, raadsнар) som udtryk for aandslivlighed, beslutningskompetence, ogs. lunefuldhed olgn. (*især som præd., i forb. m. til*). Vær . . langsom til at tale, men snart til at høre. *Hørn.Moral.II.21.* Snar til at love, og seen

til at holde. *Høysg.S.238.* *du véd, jeg har et let bevæget Sind, | at jeg er snar til Latter som til Taarer. *Schand.SD.160.* Skjønnere er du end de fleste og snar i Ordvalg. *JPJac. DU.95.* *Danmark fik sit eget Sind . . | snar til Graad og snar til Smil. *ORode.KV64.* De var sindige i hvad de foretog sig, og snare til at drille hinanden. *Gravl.AB.167. 2.2)* om (aandelig) virksomhed, udvikling(s) forløb olgn.: hurtigt forløbende, udført, afsluttet. (ofte med overgang til bet. 3(2)). (jeg) ynsker . . min Højtærede og Højt æstimerede Madame, en snar og hastig Opkomst, Restitution og Forbedring. *Holb.Bars.II.8.* Politie-sager, der fordebe snar Afgjørelse. *Blich.(1920). XXI.33.* Pietismen . . var usund lige fra sin Rod, og det er det, der forklarer dens snare Fald. *GBang.EK.II.235. Feib. jf.:* Den snare og lette Fattelighed (af et udsagn). *Molb.NTidsskr.IV.674.* snar hjælp er dobbelt hjælp, se Hjælp 1 slutn.

3) bet. 2 med særlig bet.-udvikling. 3.1) (højtid., l. br.) som er af ringe varighed (og betydning), snart faar ende; kort(varig); forfængelig. Fra Morgen til Aften omskiftes Tiden, og alle Ting ere snare for Herren. *Sir.18.28.* *Kort og snar var Dagens Glæde. *Boye.AK.IV.60. 3.2)* (jf. bet. 4) som finder sted, sker, indtræffer om kort tid (snart); snarlig; nær forestaaende. Dronningen ønskede ham en lykkelig Reise og en snar Tilbagekomst. *CBernh.NF.IX.311.* tilsidst en kjærlig Hilsen til Frøkenen og mig, forbunden med Ønsket om et snart Gjensyn. *Schack.143.* Forventningen om „denne Verdens“ snare Afslutning. *Høffd.E.275.* *Jeg lader Fingrene glide | I Tanker gennem Dit Haar; | Den opløste, bølgende Fletning | Om snar Adskillelse spaar. *Drachm.T.15.* Jo haardere pine, jo snarere ende, se I. Pine 2.3.

4) superl. (det) snarest i særlig (adverbial) anv. (jf. II. snarest). 4.1) i forb. det snarest man kan ell. muligt er (Lodde. (*Skuesp.IV.327*)) ell. ske kan (SvGrundtv. *FÆ.I.20*) olgn., (glda. d. s. (*Brandt.RD.I. 144*); jf. II. snarest 1; nu l. br. i rigsspr.) dels svarende til bet. 1-2: saa hurtigt, som man (overhovedet) kan; det hurtigste, man kan. Han (skyndte) sig der did det snarest han kunde. *Wing.Curt.346. Robinson.I.225.* dels (jf. bet. 3.2 og 4.2 samt II. snarest 1 og II. snart 2): i løbet af ell. om kortest mulig tid: snarest muligt; saa snart som (overhovedet) muligt. *De brave Mænd sig ei forsømte nogenlunde, | Men hastede, og kom det snarest de kunde. *FrHorn.PM.142.* *Der fløi en Fugl herind, med Dødmands Been i Munde. | Jeg smed det ud igjen, | Det snarest jeg kunde. *Oehl.Digte.(1803).123. Jak Knu.R.34. AarbKbh.Amt.1937.161. 4.2)* i forb. paa (*HCAnd.TB.III.14*) ell. i alm. med det snarest, tidligere ogs. med snarest (*Slange.ChrIV.1033.1239. Høysg.S.289. Prahl.*

ST.I.23), (jf. bet. 3.2 og 4.1 samt II. snarest 1 og II. snart 2; især (glgds., prov.) talespr.) i løbet af ell. om kortest mulig tid; snarest muligt; saa snart som (overhovedet) muligt; meget snart. de havde faaet Befaling . . at de med det snarest (1907: snarest muligt) skulde komme til ham. *ApG.17.15. vAph. (1764).628. MylErich.NS.127.* naar der, som med det snarest i Kbh.s Bystyre, er Valg. *BerlTid.²⁰1929.Aft.1.sp.1. jf. II. snart 2.2:* med det snarest det er om tre uger, siger skomageren, se Skomager 1.

II. snar, adv. se II. snart.

Snar-, i ssg. [¹snar-, ogs. ¹snør-] (jf. Snarensvend; især ω , uden for ssg. snar-raadig til dels poet., arkais., puristisk ell. dial.) af I. snar 1-2 (se dog Snar-gedde, -jærn, -orm, -pibe, -værk) || foruden de ndf. anførte kan nævnes mere tilfældige ell. let forstaaelige ssg. (især hos sprogensere, sva-²⁰rende til (alm. anv.) ssg. m. Hurtig- ell. II-) som Snar-flugt, -løb, -march, -post, -rejse, -sejlede, -sejler (jf. -skib), -tog of. (se *HjælpeO. D&H.*). **-blik**, et. (jf. -øjet og I. snar 1.1) hurtigt blik; overf. (jf. -syn og I. snar 2) om hurtig, livlig opfattelsesevne (tænke-, kombinationsevne); intuition. Ole begynder nu sine Studier . . vejledet af Faderen og støttet af Datterens aandelige Snarblik. *HSchwänenf.In.288.* **-bud**, et. (jf. I. snar 1.2) ilbud. *(han) har | Sendt Snarbud om i alle Boygderne. *Rahb.SkK.74.* hin Vaardag, da der kom Snarbud om, at Dagmar laa paa Sotteseng i Ribe. *NCRom.Læsebog.III.(1887).273. HansHenriksen.Solhvervs-tider.(1915).11.* **-dom**, en. (sj.) hurtigt fældet (spec.: overilet, forhastet) dom, bedømmelse, vurdering. *HDahl.SM.117. jf.: Snar-domssyge.smst.127. samt: men man bør . . ikke at være alt for snar-dømmende.* ⁴⁰ *Langebek.SA.18.*

I. Snare, en. [¹snarə] († Snarre (i bet. 1.2 slutn.). *Nemnich.III.16.* ft. **-r.** (gl. d. s. (Mand.108), æda. snara, sv. snara, no. snare, oldn. snara, mnt. snare, oht. snaraha, oeng. sneare; til oldn. snara, sno, dreje, slynge; jf. I. snar, III. snare, Snarenspil, II. Snarre og II. snerpe, I. Snerre, I. Snare, II. snære)

1) slynget snor, traad olgn. 1.1) (jf. Rende-snare) om (reb, snor, traad med) (rende-)lække. *ForklTømrere.104. Feilb. UfF.* || især (jæg.) om et (i Danmark nu spec. af krybskytter anvendt, i jagtloven forbudt) fange-redskab (til fangst af agerhøns, kramsjugle, harer, ræve, raadyr olgn.), bestaaende af en (tynd) snor (sammenslyngede hestehaar; jf. Haarsnare) ell. metaltraad med rendeløkke, anbragt i markfurer, i træer, paa veksler, fastgjort til en pæl, et træ osv.; done; hilde. (alm. i ⁶⁰ forb. som stille, sætte, ophænge snarer, fange i en snare ofl.) hvo som stiller en Snare, skal fanges i den. *Sir.27.27.* *Han satte Fælde, Garn, og Snare. *Dyssel.I.10.* Dyrene blive

skudte med Skydegevær, eller fangede i Snarer. *Hallager.36. Winth.HF.252* (se u. I. Fald 6.2). *Nu gaaer | Jeg nd at see til Snarerne, som vi | Har sat . . for Hare, Ræv og Maar. *Holst.BU.5. Frem.²⁰1927.omslag.3.* || (med overgang til bet. 2) i sammenligning ell. billedl. Mennesket veed . . ikke sin Tid . . saa lidt som Fuglene, der fanges i Snaren. *Præd.9.12.* han er undloben som en Raa af Snaren. *Sir.27.20.* Ham har jeg! den Ræv er ganske rigtigt løbet i Snaren. *Hzr.X.130.* *Hvo skulde dog tænkt, o, Tovelil! | At Din Fletnings gualbrune Slange | Skulde vorde en Snare, stærk og snild, | Dannerkongen at fange? *Winth.NyD.59. 1.2)* (nu ikke i rigsspr.) en slyngplantes slyngtraad. *Moth.S579.* || ogs. som plantenavn, saaledes om slyngplante af konvalfamilien, *Smilax Tourn.* (smst.), om snerle (pileurt), *Polygonum convolvulus L. (Feilb.)*, om agersnerle, *Convolvulus arvensis L. (MollH.V.312. jf. Sdy. Maanedsskr.IV.(1927/28).72)*, om burresnerre, *Galium aparine L. (Snarre. Nemnich.III.16. jf. Snaregræs ndf. samt Snarresborrer. Magazin for Næringsstanden. II.(1978).372. sml. Snerris 2) ofl.*

2) (især ω) overf. anv. af bet. 1.1, om hvad der virker paa lign. maade som en snare (1.1), fanger, hilder (ens tanke ell. sind); garn (2.2); fælde (I.2.2); list; rænke; især om noget (farligt, listigt, lokkende, fristende), der (paa uheldig maade) bestemmer ens følelser, adfærd, moralske vandl, skæbne olgn., i udtryk som gaa (*Molb.DH.I.290*), komme (Slange. *ChrIV.319*), løbe (Skuesp.V.63) ell. (især; jf. II. falde 5.2) falde i en snare ell. snaren (*Sir.9.3. Ev.(1914).IV.300. Brandes.II.120*), bringe (*Holb.Herod.180. Drachm.DJ. II.220*), faa (*Holb.Tyb.IV.12*), føre (*Kofoed-Hansen.L.307*), lokke (se IV. lokke 2.3) en i en snare (ell. snaren olgn.), fange en med (*Holb.Hex.I.1*) ell. (især) i en snare (*Moth.S580. Ev.(1914).IV.298. Kierk.I.55*), kaste (*1Cor.7.35*), lægge (*Kingo.119. Winth.HF.39. 1Sam.28.9(1931)*), spænde (*Rothe.CS.I.36*), stille (*Jer.50.24(1931 afvig.)*). *Ørst.VII.105*), sætte (*1Sam.28.9(1931: lægge). IsakDin.FF.295*) en snare (for en(s) fod olgn.), frelse (*SalmHj.636.1*), fri (smst.483.3), redde (*Holb.Ul.IV.1. Brors.115*), rive (*Myst.Ref.12*) en ell. sig (ud, løs) af en snare olgn. Helvedes Reb omgave mig, Dødens Snarer laae foran mig. *2Sam.22.6.* *Du selv (o: Hakon) har lokket mig med Rænker . . | Nu staaer du . . foragtelig, | Indviklet i din egen Snare. *Oehl. ND.549.* *O flye for Amors Snare, | Hør ei hans Smiger-Ord! *Heib.April.9.* Deres Dyder, Deres ædle Hjerte bliver Dem selv til en Snare. De hengiver Dem som et taalmodigt Offer for Andre. *Gyld.EA.321.* *du (skal) stræbe bort fra alt det lave, | som lægger lumske Snarer for din Fod. *Rose.Bygevejr. (1892).108.* (i) Skjaldekvadene . . virker

(mange forhold) sammen til Frembringelse af Gaader og Snarer for Forsker. Brøndum-Nielsen. (VidSelskOversigt.1935.92).

II. Snare, en. se I. Snarre.

III. snare, v. [ˈsnaːrə] -ede. (ænyd. d. s.; jf. oldn. snara, sno, dreje, slynge; af I. Snare; jagl. (jæg., fisk.) ell. dial.) indvikle i, fastholde ved en snare; fange (i en snare); hilde. Moth.S580. Brushanen bliver snaret paa Tærskelen til det Allerhelligste, myrdet, saa at sige, paa Kanten af sin Brudeseng. Fleuron.J.39. De snarede Ryper og Harer og gik paa Jagt efter Ren. EMikkels.JD.103. snare (snøre) Gedder. Sal.²XXI.825. Feilb. Ujf. jf. I. Snare 1.2: Han holdt paa en Gren, der vilde snare mig. Korh. Godtfolk.II. (1924).38. || (jf. I. Snare 2) overf. jeg mærke (o: mærkede) godt, at Anne Kathrine vilde snare mig. sa. Godtfolk.(1920).115.

Snare-, i ssgr. især af I. Snare 1.1.

Snare-eddike, en. (jf. ty. schnellässig, eng. quick-vinegar, fr. vinaigre rapide; jagl.) eddike fremstillet efter en særlig hurtig fabriktionsmetode. OpfB.¹VIII.434. VareL.⁴197.

Snare-fangst, en. (især jæg.) jangst (af vildt) med snare. Sal.²XII.761.XXI.825. jf. lassoe: snarefangede Ren. KnudRasm. GS.II.318. -fugl, en. (jæg., l. br.) lokkefugl, der skal lokke andre fugle i snaren. Hornemann.HF.75. -fuld, adj. (sj.) overf. (jf. I. Snare 2): listig; rænkefuld. *Hver af (Lucifers aander) er snarefuld, | Alle klogtigit og snilde, | Og som Løkkemad de stille | Lyst og Hovmod, Trods og Guld. PalM.Poes.II.287. -garn, et. (nu sj.) garn anvendt som snare; fangegarn; (jf. I. Snare 2) overf.: *Den onde Verden rekker | Sit Snare-Garn, og trekker | Saa mange Hierter til sig ind. Brors.249. SkVid.II.29. saa lader de ikke af at stille Snare-Garn for Dig. Biehl.DQ.IV.167. -gedde, en. se Sna-gegedde. † -græs, et. [1.2] & burre-snerre, Galium aparine L. (jf. Snerregræs). OecMag.VI.284. -mester, en. (jf. -sætter; foræld.) jæger(mester), der (ved en fyrstelig agt) leder snarefangsten. Ronberg.DE.22.

Snaren-svend, en. (ænyd. d. s., spec. i folkevisespr.: DgF.I.9ff.; af I. snar 1.1; poet. ell. spøg.) hurtig, rask svend (ung mand, sendebud). LThura.Poet.221. Sivard Sna-rensvend. AbrahNyerRahb.I.96. *da kaldte (Odin) paa hurtig Sna-rensvend. . | Hermod den altid Snelle. Oehl.NG.(1819).231. en 9—10-Aars Dreng — en „Sna-rensvend“ kalder et af Vidnerne ham. . . fik den pludselige Indskydelse, at nu maatte han over paa den anden Side af Vejen. NatTid.⁷1922.Ajt. 7.sp.6. † -spil, et. (fra holl. sna-rens-pel, af snaar, (en) streng, sa. ord som I. Snare; jf. ogs. Snarværk 2) strengespil; strenginstru-ment. Piber, Gommer, Bekken, smaa Trommer, Klocker og nogle andre Sna-rens-spil, som hos os er ubekjent. Pflug.DP.594.

Snare-orm, en. († Snarre-. Cit.1743.

(GlWad.FraFyensFortid.III.(1921).174). JII Smidth.Haver.16. — dial. Snar-. Cit.1743. (SvendbAmt.1916.44). Ujf.). sommerjagle-larve, der spinder traade (og kan ses hængende ned i en traad fra en plante); saaledes af stikkelsbærmaaleren (Abraxas grossularia-ta), spindemel (Hyponomeutidæ) ofl. EPont. Atlas.I.688. Rostr.Flora.I.197. HavebrL.²II. 359. Ujf.

I. snarere, adj., komp. til I. snar (s. d.).
II. snarere, adv. komp. [ˈsnaːrərə] (Høysg.AG.100) ell. (dagl.) [ˈsnaːr(ɪ)rə, ˈsnaːrərə] (jf. Thorsen.80.86. Dania.IX.34. Feilb.). (tidligere ogs. skrevet snarre. PhysBibl.XI. 350. snarer. LKok.(PSyV.Viser.(1695).585). jf. vAph.(1764)). (ænyd. snare(re)) komp. til II. snart.

1) (i rigsspr. nu mindre br., lidt glæds. ell. prov.) svarende til II. snart 1-2. 1.1) (nu næsten kun i tilfælde, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 1.2) svarende til II. snart 1: hurtigere; raskere; rappere. Gamle Skindthunde er af Krebse-Art, de gaaer snarere tilbage end frem. KomGrønæg.I.68. det, som kan læres af samme Tegn hundrede gange snarere, end af Brugen. Høysg.Anh.3. Snarere end Fluor og Myg . . smutte disse Svartalfier ind igien. Oehl.ØS.(1841).71. de holsteenske Herrer ere komne snarere ud af Marsken, end de kom derind. Blich.(1920). XV.25. den kommer snarere frem, der sejler, end den, der ror, se III. ro 1.1. 1.2) svarende til II. snart 2 || (jf. II. snart 2.1) i løbet af (des) kortere tid; hurtigere (og lettere). *At dissnarer færdis kunde, | Det verk med behør. LKok.(PSyV.Viser.(1695). 585). Jo stærkere (sygdomsanfaldet) er, jo snarere vil det udrase, lad os føle Herrens Puls. Holl.Jep.II.3. (hestepasseren) bør . . ved at rense Krybben give Hesten Ædelyst, hvorved den snarere bringes i god Foderstand. PWBalle.R.43. maven bliver snarere mæt (faar snarere nok) end øjnene, se I. Mave 2.2. || (jf. II. snart 2.2) (des) kortere tid efter; om (des) kortere tid; tidligere; før. jeg formaner Eder des mere til at gjøre dette, paa det jeg des snarere kan gives Eder igien. Hebr.13.19. jeg (maa) bejkende, at Fornuftgrunde omsider snarere eller senere have staaet tilskamme. Blich.(1920).XII.31. Hrz.III.251(se u. I. Kneb 3). han er her snarere, end vi troe. Gylb.III. 250. jf. II. snart 6.1: Han havde . . ikke snarere faaet den fangne . . Konge i sine Hænder, førend han ilede at lade Philip August det vide. Engelst.Phil.96.

2) (jf. II. snart 3-4, II. snarest 2) som udtryk for en mere nærliggende mulighed ell. sandsynlighed. 2.1) før (II.3.s); nærmere (2.3); lettere; bedre. (med overgang til bet. 2.2). formaaede de at vide saa meget, at de kunde udgrunde Verden, hvorledes kunde de ikke snarere have fundet disse Tings Herre? Vid.13.9. naar saadan Construction

kan snarere tages i en anden men urigtig Mening, betjener man sig helst af (et andet udtryk). *Hoysg.S.156.* Jeg kunde snarere troe, at Maanen faldt ned fra Himlen, end at du kunde bedrage mig. *Gylb.(1849).IX.167. 2.2) spec. m. h. t. en ytrings større (grad af) sandsynlighed, gyldighed, rigtighed (i forhold til en anden, en modsat): (meget) mere (I.3.2); ogs.: nærmest (2.2); snarest (2.2). (især knyttet til sætningsverbet ell. (i alm. spr.) til præd.; jf. Rubow.SP.115).* Han er ikke mindre end usæelig. Han er snarere næseviis. *Holb.GW.(1724).Isc.* Sielen . . . har snarere fundet Forvirring end Klarhed, snarere Trivl end Vished. *Mynst.Betr.I.11.* *Han svædte, og snarere løb end gik. *Blich.(1920).III.103.* Jeg sender Dig herved igjen snarere en Dagbog, end et Brev. *Sibb.I.32.* Den nye Udgave, der altsaa snarere er et Omtryk end et Optryk. *Borchsen.ToDigtere.(1886).94.* ingen skulde sige, at han saa' farlig ud, meget snarere det modsatte. *JVJens.H.268.* || *spec. (jf. eller 2.2 slutn.) som rettelse ell. modifikation af et foreg. udtryk, i forb. eller snarere.* Kun een Misforstaaelse eller snarere Uenighed opkom imellem os. *Mynst.Levmet.168.* Hun skuffede mig. Eller snarere jeg havde skuffet mig selv. *SMich.S.130.*

Snare-rype, en. (l. br.) rype, der fanges i snare (paa sneen). *VSO.*

I. snarest, adj. superl. til I. snar (s. d.).

II. snarest, adv. superl. [¹sna'ræsd] (ænyd. gl. d. s.) superl. til II. snart. (om udtr. med (det) snarest(e) olgn. se I. snar 4).

1) svarende til II. snart (1-2): hurtigst (og lettest); i løbet af den korteste tid. (med overgang til bet. 2.1). (den, der) udi det Kort-Spill, som kaldes Imperial . . . haver de meeste Stræger paa Bordet, staaer Fare for snarest at tabe. *Holb.Ep.IV.425.* Ved Enkeltdelesnes anspændte Kappelstrid løftes Helheden snarest. *KMunk.S.53.* den bedste ost bliver snarest søgt og lettest museædt, se museædt. den, der skælder mest, giver snarest efter, se u. VII. skælde 1. ||

især (jf. II. snart 6.2) i forb. snarest muligt (se mulig 3.3) ell. (emb., †) snarest belejligt (*DSt.1922.137*). jf. bedst 3.1: *Jeg stræbte nu derfor, at snarest som bedst | Jeg Publicum kunde tilbyde en Fest. *Blich.(1920).IV.184.* || ☐ m. abs. bet.: snarest ell. (især gl. d. s., poet.) som snarest (*Sort.HS.D3v. Langebek.Breve.3. Oehl.VII.259. XII.167. XXX.40. Ing.VS.II.58. Heib.(Hjort. B.I.197). ApG.17.15(SkatRørd.)*), saa snart som (overhovedet) muligt; snarest muligt; med det snareste. han svarede . . . at man kun snarest (*Chr.VI: hasteligen*) skulde sende ham til de Dødes Rige. *2Makk.6.23.* *skaf mig det Fattigpæk fra Porten snarest. *KMunk.C.'49.* De skrev under hver Regning: „Beløbet bedes venligst indbetalt snarest.“ *JesperEw.PF.164.* (jf. II. snart 2.2 slutn.) i

forb. m. en tidsbestemmelse ved præp. efter: Nævnet skal, snarest efter at et Arbejde er godkendt, tilstille Socialministeriet Meddelelse herom. *Lov.Nr.67⁷¹1937. §2.5.*

2) (jf. II. snart 3-4, II. snarere 2 samt allersnarest) som udtryk for den mest (ell. en i høj grad) nærliggende mulighed ell. sandsynlighed. 2.1) (uden skarp adskillelse fra bet. 1 og 2.2) først (og fremmest); lettest olgn. endskjønt slige (meninger) ere meget møjsommelige at udtænke, og snarest vil finde modstandere. *Hoysg.2Pr.3.* *Den trygge Uskyld hilder Lasten snarest. *Boye.Brødr.131.* *Hvad ei man venter, det just snarest hændes. *PalM.AdamH.I.209. 2.2) spec. m. h. t. en ytrings gyldighed, ved udtryk for den efter sandsynlighed retteste betegnelse for noget, for hvad noget med størst sandsynlighed, størst ret kan kaldes: (vistnok) nærmest (2.2). (især i forb. m. præd.).* *Lykken mellem to Mennesker | er hverken Hul eller Hej! | snarest er den et ensomt Græs, | der grønnes paa stenet Vej. *Stuck.S.57.* *Du gjorde dig snarest for ringe Tanker | om din Person og dit Arbejdes Værd. *Blaum.Sk.1.* en ordrig Herre, der vistnok var Skolemand eller Politiker eller Redaktør, maake snarest et Ruskomsnusk af alle tre Dele. *Pont.EV.26.* Man saa ikke paa hende, at hun snarest var gammel. *AaDons.S.16.* Dersom det virkelig forholder sig saaledes, maa man snarest tro, at man her har et Portræt af den unge Brud. *Brøndum-Nielsen.PM.14.* jf. mest 3.1: „ere I da Jøder eller Hedninger, eller (osv.)?“ . . . „Ingen af Delene. Snarest af alt ere vi nok Herrnhuter.“ *Heib.JN.57.*

Snare-sætter, en. (jf. -mester; jæg.) den (jæger), der sætter snarer for vildt. *Vig Møll.HJ.182. NaturensV.1914.121.*

snar-flyvende, part. adj. (jf. -vinget; poet.) hurtigt flyvende. *Dorph.ÆschylosPr.9.*

-fødet, adj. (ænyd. d. s.) rapfødet. *Leth.(1800).* Den snarfødte Achil. *VSO. MO.*

-gedde, en. se Snagegedde. **-hed**, en. (ænyd. d. s.; især ☐ ell. dial.) (stor) hurtighed; raskhed; rapped; hast; fart; spec. i præp.-forb. med (stor) snarhed (*Slange. Chr.IV.527. PMøll.ES.I.314*) ell. (især dial.) i en snarhed, i en fart (*Aakj.VF.250. Bregend.HH.I.147. Feilb.*) 1) svarende til I. snar 1. *Holb.Hh.II.282.* Hans . . . forunderlige Snarhed i at løbe. *LTid.1741.100.* *afsted med Vindens Snarhed. *Recke.DE.129.* han gennemførte (felttogsplanen) med den beundringsværdigste Nøjagtighed og Snarhed. *Fridericia.NH.I.166.* *Fiskenes Snarhed og Balance! *JVJens.Di.83. 2) svarende til I. snar 2.* Med hvilken Snarhed ere disse sidste tre Dage henfløine. *Bagges.L.I.46.* *Replikens lette Fald og rappe Snarhed. *Rich.III.250.* Han syntes at gjætte mine Tanker med den for Italienerne ejendommelige Snarhed. *Bergs.PP.505.* en Snarhed i Tanken. *ZakNiels.SM.173.* **-jærn**, et. (sv. snarrjärn;

efter ty. schnarreisen, til schnarren, snurre (se IV. snarre); *jf.* -pibe, -værk samt Snerrejærn; *guldsm.* ☼ et til drivning (ciselering) anv. redskab, bestaaende af en tynd (ombojet), i en klods befæstet metalstang, der ved slag sættes i vibrerende bevægelse. Hinnerup. Juv. 515. Larsen.

snarke, v. se snorke.

snarlig, adv. og adj. [ʃnaːrli, snərli] som adv. ogs. **-t** (Oehl.PSKr.I.167. Winth. HF.89. Bagger.Dign.92. *jf.* VSO.) ell. (†) **-en** (1Mos.41.32(1931: snart). Slange.Chr IV.710. JakKnu.CD.20. *jf.* VSO. MO.). (ænyd. (adv.) d. s., glæd. (adv.) snarligen (SjT.23.34oft.), snarlig (Brandt.RD.I.74), snarligen (smst.II.199), oldn. snarlig (adj.), snarligen (adv.); af I. snar; især **Ⓞ**)

1) som adv.: hurtigt; i løbet af kort tid; især (nu vist kun) set i forhold til et indeværende (dæværende, nuværende) tids- 20 punkt: kort (snart) efter; om kort tid; snart (II.2.2); ofte m. bibet. af forventning ell. ønske. *I skynde eder snarlig af min Gaard, | eders Fader har vejlet min kære Morbror. DFU.II.nr.19.6. Gud skal snarligen (1931: snart) gjøre dette. 1Mos.41.32. *(rosen) visner snarlig og en anden kommer. Oehl.Er. IV.128. At en høiere, usynlig Magt maatte . . have udkaaret dem for hinanden, derom 30 bleve de snarlig enige. Ing.EF.I.179. *Ned i so bløde Hynder | Jeg trykkede min Kind, | Og Bølgens Klang fra Dybet | Mig snarligt lullend ind. Winth.HF.89. (en) Appel til Københavns Lægeførelse . . om snarlig at foranledige en gennemgribende Ændring af disse Forhold. Ugeskr.f.Læger.1939.1091.sp.2. *jf.* bet. 2: Døden Kommer Snarlig.loft-indskrift1786 (AarbTurist.1926.182). || (*jf.* II. snart 2.1 og 3.1; l. br.) som udtryk for en nærliggende mulighed: let (III.5.4). man sidder . . 40 ofte og læser det, som mand vilde ikke enhver skulle faae at see og vide, hvilket dog kand snarligen skee. Horn.Moral.I.83.

2) som adj., om (resultat af) virksomhed, begivenhed olgn.: som finder sted, indtræffer, sker snarlig (1); snar (I.3.2); nær forestaaende. Reisler. *jf.* bet. 1: Døden er snarlig. indskrift paa et manglebræt 1777. (Sprogforeningens Almanak. 1929.14). || nu vist kun attrib., især om noget forventet, ønsket (gensyn, svar osv.). Der er Mange, som har gjort hende deres Cour, og med hvilke Rygtet (har) spaaet hendes snarlige Forlovelse. Gyldb.Novel. 11. (1833). 149. Claudine . . saae (forældrene) reise . . med Haab om deres lovede snarlige Hjemkomst. sa.TT.76. han (Jaar) atter en lys Tro paa sin snarlige Helbredelse. Tilsk. 1899.209. udbryde i Klager over hans snarlige Død. Mauthner.Sokrates.(overs.1901).118. Farvel Mr. Nelson og paa snarlig Gensyn i 60 Præstegaarden! Skjoldb.IM.117. vi imødeser Deres snarlige Svar. Ludv.

snar-mundet (Reisler.Da-Ty.Lexicon. 1 (1808). UfF.) ell. **-mælet**, adj. (ænyd.

snarmælt; *jf.* -talende) hurtig (kvik, rap) til at tale ell. svare (igen), give svar paa tiltale. Moth.S563. *jf.* VSO. MO. **-orm**, en. se Snareorm.

Snarp, en. (fra no. snarp (sv. dial. d. s.), til no. snarp, skarp, oldn. snarpr; *jf.* I. Snerpe; bot., nu næppe br.) stak (skæg) paa byg olgn. vAph.(1764). VSO.

† **Snarp-pibe**, en. (fra ty. schnarripfe; *jf.* IV. snarre og -værk) ♪ orgelpibe med vibrerende tunge; tungepibe. Hallager. 135. I. **-raad**, et. (sj.) hurtigt raad; spec. d. s. s. Snarraadighed. HjælpeO. Pol. 1/6 1902. 2.sp.2. II. **-raad**, adj. (fra no. snarråd ell. oldn. snarråd; *sj.*) d. s. s. -raadig. PLaurids.(RibeAmt.1922.640). **-raadig**, adj. (ænyd. d. s., fsv. snarradhuger; *jf.* II. -raad; l. br. før omkr. 1800; især **Ⓞ**) hurtig til at finde paa raad, fatte en beslutning; 20 beslutsom; raadsnar; resolut. (*jf.* Grundtv. LSk.41). Moth.S563. Knud (den Store) var snarraadig uden Overulelse, hurtig uden Fremfusenhed. SkVid.IX.37. Hans vidunderlig skarpe Blik lod ham i Bedømmelsen af en Sygdom hurtigt opdage, hvorpaa det kom an, og i Farens Øieblik træffe sit Valg med snarraadig Distighed. Ørst.VIII.119. Boye. Brødr.124. (hun) var en kraftig, snarraadig Kvinde. Baud.HS.384. (Bjørnson) var mig ganske overlegen i snarraadig Argumentation. Galsch.SR.74. **-raadig-hed**, en. (*jf.* oldn. snarræði og I. -raad; især **Ⓞ**) den egen- 40 skab at være snarraadig. da fremskinnede den Snarraadighed, der hører til den store General. SkVid.VIII.111. da Lene saå sin Fader tone frem, gav Frygten hende Snarraadighed til at lyve. Schand.Fort.84. denne Jagt kræver . . Snarraadighed, Omtanke og Anstrængelse. Bogan.1.23.

I. **Snarre**, en. [ʃnærə] († Snare. VareL. (1807). III.80. — dial. Snære. se ndf.) ft. **-r**. (fra ty. schnarre (schnärre, schneer oft.), til schnarren (schnernen), snurre, snerre (se IV. snarre); *jf.* Snarredrossel, Snarrer) ♪ navn paa forsk. fugle med en snerrende ell. knurrende stemme ell. en stødvis frembragt sang, dels af slægten Rallus, især vandrikse, R. aquaticus, og vagtelkonge (engsnarre), Crex pratensis (Rallus crex); 50 vAph.Nath.VII.397. Cuvier.Dyrhist.I.287. VSO. dels og især (*jf.* Snarrer og Snarredrossel) om drossel: Turdus viscivorus (*jf.* Simmersnarre) ell. T. pilaris (sjagger). Kielsen.NHM.205. Have-Avis.1846.203. Andres. Kluf.208. Snære: Thurah.B.20. Seier. BornholmsFugle.(1932).211. *jf.* Simmersnære.

II. **Snarre**, en. [ʃnærə] ft. **-r**. (rimeliggvis sideform til I. Snare ell. I. Snære, idet navnet kan henpege paa dyrets mange fang- 60 arme og dets evne til at indfange (omklamre) byttet; *jf.* Tangsnarre; zool., nu næppe br.) ottearmet blæksprutte (af gruppen Ortopoda). Cuvier.Dyrhist.II.8f. Funke.(1801).I. 550. Brehm.Krybd.780.

III. **Snarre**, en. se I. Snare.

IV. **snarre**, v. [ˈsnʁə] -ede. (ænyd d. s., sv. snarra; rimeligvis fra (m)nl. snarren, hty. schnarren; sideform til II. snerre; besl. m. snorke (snarke); jf. I. Snarre, II. snurre samt Snar-jærn, -pibe, -værk; nu kun dial.) frembringe en knurrende, knækkende, snurrende lyd; snerre (som en hund); ogs.: tale arrigt, gnavent til en. *Moth.S564. Høysg.S.81. (jaglens) snurrende Stemme. Hornemann.HF.26. Feilb. 10 (u. snerre). || spec. om ildelydende, snurrende udtale af r-lyden. Moth.S564. Eilsch.PhilAnm. 17. „tale Bogstavet R for skarpt ud“. J.Baden. DaL. Fornemmeligt tvinger man dem (o: smaabørn) til at lære at snarre; naar man paaskynder dem, at udtale R-tydeligere, end deres svage Organer tillade. Hahnemann. Haandbog for Mødre. (overs. 1797). 67.*

V. **snarre**, adv. se II. snarere.

Snarre-drossel, en. (af I. Snarre 20 ell.) IV. snarre; jf. Snarrer) ♀ fugl af slægten *Turdus*, især misteldrossel, *T. viscivorus*. *VareL.(1807).II.102. Kjørbell.213. (jf. Simmersnarre) om sjagger, Turdus pilaris: Hornemann.HF.78. Brehm.FL.102. -orm, en. se Snareorm. **Snarrer**, en. (til IV. snarre; jf. I. Snarre og Snarredrossel) ♀ misteldrossel, *Turdus viscivorus*. *Kjørbell.213. Frem.DN.373. Snarre-værk*, et. se Snarværk.*

Snar-sind, et. hastigt (2.2) sind; ilsind. *D&H. -sindet*, adj. (jf. ænyd. snarsindighed, vægelsindethed) ilsindet. *Moth.S563. jf. VSO. MO. -skib*, et. hurtigsejende skib. *Jydernes Ven.1797.I.168. D&H. -skrift*, en. hurtigskrift; ilskrift; stenografi. *Wilsch. Meteorographia.(1778).5. -skriver*, en. hurtigskriver; stenograf. *HDahl.SM.96. Som en Snar-skrivers Pen er min Tunge. ACLars.S.98 (jf. Hurtigskriver slutn.). -sti*, en. (jf. -vej) gensti. *Larsen. -syn*, et. (jf. -blik; spec. hos Brandes). (Herders) dybtskuende Forstaaelse af Folkeslagenes Ejendommelighed bliver hos Goethe til genialt Snarsyn overfor det Typiske i Naturen. *Brandes.IV.214. (Schiller) førte Modsætningen mellem Goethe og sig tilbage til Modsætningen mellem Snarsyn og skelnende Forstand (Intuition og Analyse). sa.Goe.II.31.*

I. **snart**, adj. se I. snar.

II. **snart**, adv. [ˈsnɑːrd; snør'd] snært. *Høysg.AG.24.99. (næsten kun dial. snar. FDyrhund. Uds.71. Jesp. MFon. 166. Aarb LøilF.1931.143. Brenderup. §73. jf. Feilb.) komp. snarere (s. d.), superl. snarest (s. d.). (glæd. d. s. (Fragm.74. Dyrerim.I.11.32.33. 540ft.), oldn. snart, hurtigt; af I. snar || hoved-bet. er nu bet. 2(2))*

1) (i alm. spr. nu næsten kun i tilfælde, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 2(2) ell 3.1) svarende til I. snar 1-2, med forestilling om en med (jævn) hurtighed forløbende virksomhed, bevægelse, udvikling: hurtigt; rask; rapt. 1.1) i al alm. Herren sagde til (Moses):

gior dig rede, gak snart (1871: hastigen) ned her fra. *5Mos.9.12 (Chr.VI)*. en Hest (der har) lange Hofter, og er viid i Slagsiderne . . den løber snart. *HesteL.(1703).3r. „Er Gaderne . . rene hos jer?“ — „Ja i Julii Maaned er de u-paaklagelige, men Resten af Aaret kand man neppe gaae ud uden fare for at druckne i Skarn, dog det er kun 11 Maaneder i Aaret, de gaaer snart.“ Holb. Ul.II.2. vilde Castanier og andre snart voxende Træer. *Argus.1771.Nr.22.4. dette Postvæsen — sikkert, snart, for godt Kjøb at faae sine Breve expederede. Blich.(1920). X.160. Elisabeth var i Alt forunderlig letnem, fattede snart og forraadede ualmindelige Evner. HCAnd.TB.II.65. de døde rider snart, se II. ride 1.1. jf.: De Perser (jaer) deres Breve hastig afstød . . ved snartløbende Menniker. *Kyhn.PE.26. et meget nøjsomt, snartvoksende og haardfort Træ. Cii.1834. (OrdbS.). jf. bet. 2: Den Tid stiftede man snart Bekendtskaber, dyrkede dem ivrigt. Drachm.EO.38. talem.: hvem der giver snart, giver to gange. Mau.2845. Grundtv.DV.III. 83. 1.2) med nærmere bestemmelse, især ved grads-adv. De skrive meget snart og færdig med en Pensel. *Pflug.DP.589. Appetiten . . tabes naar den ikke fornøies snart nok. Tode.ST.II.98. A kand fuldføre et Arbeid i 20 Dage og B i 30 Dage, hvor snart kand begge tillige? Sylvius.Gem.78. *Hvor snart gik denne Aften! HCAnd.M.25. hvorledes haver du saa snart (1931: saa hurtigt) fundet det, min Søn? *1Mos.27.20. *Hun gik, nedtynget, dog saa snart, | Som om hun gik med Spøg og Latter. Bagges.Ungd.II.59. Feilb. jf. bet. 3.1: den tredobbelte Traad sønderrives ikke saa snart (Chr.VI: saa hasteligen; 1931: i Hast). Præd.4.12. man kommer snart i ry, men ej saa snart deraf, se II. Ry 2.2. || hurtigere end snart olgn., (spøg., l. br. i rigsspr.) meget (overmaade) hurtigt. nu bør det ske lidt hurtigere end snart. *Pol. 1937.10.sp.5. Hun skulde . . skynde sig, lige saa hurtigt som snart. EBertels.D.58.******

2) med særlig forestilling om (tidspunktet for) en virksomheds ell. udviklings afslutning, en begivenheds ell. tilstands indtræden. 2.1) (uden skarp adskillelse fra bet. 1 og 2.1) m. h. t. en (hurtigt) afsluttet virksomhed ell. udvikling: i løbet af kort tid fra et vist tidspunkt (virksomhedens, udviklingens begyndelse) at regne; inden lang tid; hurtigt (og let). saadant er snart giordt Hr Jeronimus, naar man veed Grebet. *Holb.Msc.II.6. *yndig Rose snart kan falme. Stub.Arier.63. det er snart bestilt. Bredahl. III.14 (jf. bestille 5.4). *Faaer ved Fredens Frugter | Først mit Saar jeg (o: Danmark) lægt, | Snart jeg mig optugter | Da en Helteslægt. *PalM. 1931.356. for hvert Slik af Vand . . lagde der sig snart en glat Hinde af Is over Aarer (og) Tofter. Drachm.STL.218.**

Har man Held med sig (*paa fiskeri*), kan man snart faa til en Ret. *Bogan.I.31.* || (*jf. bet. 3.1 og 4.1*) i *forb.* som det er snart fortalt, sagt *olgn.*, *det kan fortælles i løbet af kort tid, siges med faa ord.* *Den evige Jøde . . | Du hans Historie da kjender vel? | Uhyre lang, den dog er snart fortalt. *PalM. TreD.277.* Hvad deres Tidsalder havde at opvise af litteraturhistoriske Hjælpe midler, er snart nævnt. *CSPet.Litt.898. 2.2)* (*jf. I. snar 3.2*) *m. h. t. en begivenheds, en tilstands indtræden (i forhold til et bestemt (indeværende) tidspunkt): (ganske) kort tid efter; om (ganske) kort tid.* Da sagde Jesus til (*Judas*): hvad du gjør, det gjør snart! *Joh.13.27.* Jeg haaber snart at see dig. *3Joh.14.* *O Jesu, Jesu! kom dog snart | At see din Viingaards Art. *Brors.286.* *Snart er Natten svunden, Dagen bryder frem. *Hebb. Syvs.130.* Jomfru Stjernholm! om Forladelse at jeg afbryder Dem —; er De ikke snart færdig? *FritzJürg.nr.10.* *Snart en rørende Afsked jeg qvæder | Til min Frihed og Frihedens Glæder. *Bogh.DA.I.272.* *Saa maatte min Fader til Hæren afsted, | og snart var min Moder Enke. *ZakNiels.EM.4. med overgang til bet. 4.2:* Ja, jeg har været her en hel Time snart. *Pont.LP.VI.8.* Død og Helvede! Klokkeren var snart tre. *JVJens.D.109.* det er saa længe siden, at det snart er løgn ell. forglemt, se VI. længe 2.1. *sml.:* Jeg tror snart, jeg vil have de mørke (*gardiner*) op. *Houmark. ByensHævn.(1917). 221. spøg. talem. (dial.):* snart det er om tre uger. *Krist. Ordsp.308. UjF.(jf. I. snar 4.2).* stakket dans er snart sprungen, se Dans 1.1. for tidlig moden er snart raadden, se moden 1. || *m. h. t. vejstrækning (der tilbagelægges), tekststykke (der gennemlæses) olgn.* Vejen drejer snart. *Hjorta.Kr.63.* Navnet Grotti forekommer en enkelt gang . . hos en skjald Snæbjørn (se snart nedenfor). *AOlR.DH.I. 289.* || (*jf. fluks 1; talespr.*) med forestilling om særlig kort tidsrum: *straks; øjeblikkelig.* saa sagde kongen: kom snart (1871: *strax*) ned. *2Kg.1.II(Chr.VI).* bring mig de Strømper, og det skal være snart. *Erkrist.DH.226.* || (*l. br.*) *m. h. t. tidspunkt, der ligger forud for det normale, ventede: tidlig.* *Skjønne Sol for alle Sole! | Lille Trine! søde Glut! | I er kommet snart fra Skole | I Fru Planes Institut. *PMøll.ES.I.83. jf. ndf. sp. 1048*. 2.3)* (*bet. 2.1-2*) med nærmere bestemmelse, især ved *grads-adv.* *Foraget Elskov vender | Sig saare snart til Had. *Winth.HF.71. (blot man)* kunde slippe lidt snart hjem igjen. *JHelms.G.7.* Hertil (*bruges*) en god Pennekniv . . der altid maa holdes vel slebet . . da Papiret sløver en daarlig Kniv for snart. *Haandgern.360.* *Hvo veed, hvor nær mig er min Ende? | See Tiden meget hastig gaar, | Hvor læt og snart kand det sig hende, | At jeg her fra at vandre faar! *Rostgaard.TP.151. Aakj.SV.VIII.78.* *Ret

snart vil Syn af slige Ting, som denne, | Ei volde dig Besvar. *CKMølb.Dante.II.106.* Jeg haaber . . at Sagen vil kunne ordnes, saa vi ser Dem her igen ret snart. *Pont.LP. VII.170.* hvi komme I saa snart (1931: tidligt) i Dag? *2Mos.2.18(jf. ovf. sp.1047*6).* *det mig smerter . . | At De saasnart forlader mig. *Rahb.Synt.III.* *nu har han taget sit sidste Hvil, | Og vaagner vel næppe saa snart igen. *Drachm.SH.68.* || i *forb. m. nu* (II.1.5). *Nu er den (*stund*) snart oprunden, | Som henter Bruden hjem. *Brors.252.* *Nu skulde vi snart vel udpakke vor Mad. *Oehl. Digte.(1803).273.* Dagen før, ja mange Dage før, havde han grædt sig Øjnene ud af Hovedet, ved at tænke paa, at nu skulde han snart i Skole. *Buchh.UH.12.* || i *forb.* som snart efter, kort (*tid*) efter. der er Ingen, som gjør en kraftig Gierning i mit Navn, og kan snart derpaa (1907: efter) tale ilde om mig. *Marc.9.39.* dette pludselige Giftermaal, der kom upassende snart efter hans første Kones Død. *Gjel.M.319.* et æredigt til . . Håkon jarl, i året 986 eller snart efter. *AOlR.DH.I.278.* Meget snart efter, at Godset saaledes var blevet samlet paa een Haand, kom der Klager fra Bønderne. *Jy Saml.4R.IV.319.*

3) i *udtryk for en (nærliggende) mulighed ell. sandsynlighed. 3.1*) i *udtryk for, at noget let (III.5.4) vil kunne ske ell. kunde være sket.* || om *udtryk som skarp kniv kan snart faa skaar olgn. se u. bet. 2.1.* || *spec. knyttet til et verballed i pluskvamperfektum (jordatid) ell. præf. (datid), i udtryk for, at noget (uheldigt) har været lige ved (lige paa nippet til) at indtræffe (faa et vist afgørende, uheldigt forløb): let; nær (I.5.2); især i forb. m. kunne. hvi haver du (udgivet Rebekka for din søster)?* Een af Folket kunde snart have (1931: Hvor let kunde det ikke være sket, at en af Folket havde) ligget hos din Hustru, saa havde du ført Skyld over os. *1Mos.26.10.* *Ak, var du (o: gud) ikke hos, | Hvor var da Skib og Gods? | Hvor snart var Øiet lukt! *CFrim. See-Cabinet.(1793).19.* i Nordsøen, fik de et . . haardt Veir, saa de kunde snart have kuldseilet. *Grundtv.Snorre.II.26.* jf. kunde snart have faldet. *S&B. JohannesKorch.Lindegaarden.(1939).102. 3.2)* (*jf. bet. 5; nu sj.*) i *forb.* (lige) saa snart — som, i *udtryk for, at den ene af to muligheder er lige saa nærliggende som en anden: (lige) saa godt (vel, gerne) — som.* *I roeser jo i flæng, saasnart en Herre-Mand, | Som Ride-Fogden, naar I noget vente kand. *FrHorn. PM.36.* Den Talemaade: at være vis paa noget . . bruges ligesaa snart til at betegne, at en Ting er nogen vis . . som til at betegne, at han veed, den er ham vis nok. *Høysg.S. 152. PAHeb.Sk.III.18.* Hildebrandssangen, som vel ligesaa snart kan henføres til Nederdysk som til Overtydsk. *Bredsdorff.Afh.46.*

kærlighed er som mimmerdug, den falder saa snart paa en hybentorn som paa en rosenblomme, se Mimmerdug.

4) som bestemmelse til sætningsled ell. sætningsindhold til beleggelse af en stærk tilnærmelse, et udtrykks omtrentlige, tilnærmede gyldighed ell. sikkerhed, især ved angivelse af (en stigning i) størrelse ell. grad (i forb. m. ord af en vis absolut bet., som al, (en)hver, ingen, aldrig, et talord oln.). 4.1) (jf. bet. 2. og udtr. det er snart sagt u. bet. 2.1) i forb. snart at sige (KSelsk Skr. I. 35. Leth. (1800)) ell. (nu alm., især talespr.) snart sagt, man kan næsten sige; saa at sige; nær sagt; næsten. Hans Opførelse som Kommissarius . . er saaledes, at — snart sagt — kun blant de fri Græker og Romere findes Lige dertil. *Baden. Det da. Riges Hist. (1797). 325.* Store og Smaa, snart sagt af alle Klasser kjende disse (c: H. C. Andersen's) Æventyr. *Dagbl. 1/11 1880. 2. sp. 2.* Menneskene har en tilbøjelighed til at beundre de store evner . . snart sagt i hvilken som helst retning. *ADJørg. IV. 149.* Der fandtes snart sagt intet mere i Verden, der kunde opfylde hende — uden netop hendes Musik. *Pont. Muld. 104.* den gule . . Tiber (var) snart sagt . . det eneste uforandrede fra gammel Tid. *Leop. FL. I. 79.* 4.2) (uden for udtryk med en vis tidsbet. (uden skarp adskillelse fra bet. 2.2; jf. Sandfeld. S. 93) især glæds. ell. talespr., dial.) som modifikation af et (absolut) udtryk: næsten; hartad; omtrent. (m. h. t. ordets frie stilling i sætn. jf. u. næsten og omtrent). jeg er bange, og tør snart vedde paa, at det ikke gaar halvt saa vel. *Gram. Breve. 148.* (han) forblev . . til Osnabrygge, snart indtil Enden af Aaret 1645. *Slange. Chr. I. V. 1372.* *O Gud! hvad har jeg prøvet dybe Vandel | Ja snart forsøgt 40 paa Helvede at strande. *Brors. 210.* *Troede jeg dog, at I snart leved et Robinson-Liv. *Oehl. PSkr. I. 341.* Og vi, som har aset med det blaa Kammer — det kunde vi snart have spar't. *Bang. T. 17.* Du er snart ved at narre mig. *KMunk. EI. 29.* || m. h. t. en menings kun tilnærmede sikkerhed, i forb. m. tro, vide oln. (jf. flg. bet.-gruppe). Dersom ieg ei kiente ham des bedre, skulde ieg snart troe, at hand havde sat ild paa KammerHerre G.s gaard. *Cit. 1729. (Falsteriana. 71).* Undertiden løbe Øynene over paa mig — Man skulde snart tænke, at jeg græd. *Æw. (1914). IV. 348.* der gaar saa mange unge Piger om her i Byen, der ikke ved snart, hvad de skal tage sig til. *Leop. Enung Kvinde's Roman. (1930). 63.* Man skulde snart tro, I er tossede. *JacPaludan. TS. 323.* || i forb. m. en nægtelse. mit heele Blod (oprørtes) saaledes, at jeg snart ikke kunde erindre hvor jeg var. 60 *Holb. Masc. III. 2.* der gik snart aldrig nogen Dag forbi, uden han var paa Jagt i Skoven. *Grundtv. Snorre. I. 36.* Der er snart ingen smukkere Tid paa Landet end Høsten.

Tolderl. F. 153. spec. (jf. foreg. bet.-gruppe) i forb. som det ved jeg snart ikke oln.: Nu veed jeg snart ikke meere hvad jeg skal tage mig for i denne Verden. *MCBruun. F. 10.* *AKristensen. Fyngboer. (1901). 19.* Tja, hvad er der at gøre her. Det véd jeg snart ikke. *Howalt. DB. 58. Feilb. || i forb. m. talord ell. al, (en)hver, eneste oln.* Jeronimus er en riig Gubbe, hand ejer snart den tredie Deel af Byen. *Holb. Er. II. 2.* det eniste snart, som hand tager sig fore med nogen Lyst, er at gjøre smaae Vers. *Gram. Breve. 200.* *i Har-men jeg tømte | Snart hundrede Glas paa engang. *Rahb. Poet. F. I. 154.* man (finder) Spor af denne Frihed i enhver Gade, ja snart i hvert Huus. *Molb. Reise. I. 54.* Han har valgt den fiirfødde Jambe med snart lutter mandlige Riim. *Hz. Breve. 35.* Vinteren er jo snart den eneste Aarstid her i Landet, hvor vi kan faa ret at føle, at vi bor i Norden. *Vilh. And. AD. 222.* Saadan havde det været i snart ti Aar. *Elkjær. MH. 31.* || i sammenlignings-udtryk. Grunden er i Skikkelse snart som et Hjærte. *Jens Sør. II. 92.* En meget skion Historie, snart af samme Indhold, findes i Barclaji Argenis. *FrHorn. PM. 141.* Ridebanen — den er snart saa stor som selve Slotspladsen. *PVJac. Breve. 43.* Det var snart, som En var blevet tidig til en Kop Kaffe. *Bang. T. 268.* Dag og Aften var snart ens saadan en mørk Dag. *Hans Povls. HF. 181.* Andre kyssede i Krogene den Aften, det var snart værre. *Elkjær. HF. 86.*

5) (sv. no. d. s.; jf. ty. bald — bald samt tilsvarende anv. af ord som nu (II. 1. e), saa (VI. 8. 5), stundom, undertiden) vekslende med ord af lign. bet., som (saa) igen, saa oln., ell. (nu alm.) gentaget snart — (og) snart, ogs. (ved sammensatte parallel-led) i forb. snart — og (*Holb. DNB. 51*), ved to ell. flere sideordnede sætn. (især hovedsætn.) ell. led til angivelse af forskellige (hurtigt efter hinanden følgende ell. vekslende, stadig skiftende) tidspunkter ell. i al alm. til fremhævelse af forskellige (forskelligartede, modsatte) ting, forhold (sele som sideordnede led, i en rækkefølge, inddeling): til en tid — til en anden tid; saa — saa; ogs.: dels — dels. (især poet. ell. i mindre omhyggelig prosa undertiden med mangelfuld ensartethed ml. de sideordnede led, ogs. (poet.) med afvigelse fra normal ordstilling, idet snart kan sættes bag efter vedk. led). (kejseren) boer meest under Telter snart her og snart der. *Pflug. DP. 1029* (jf. u. II. her 4. 2). *(lykkens) Guld nedregner snart i et, snart andet Skiod. *Falst. Ovid. 127.* *Hvor sprudlende Bække, | Snart dysse, snart vække | Camoenernes Yndling. *Æw. (1914). III. 88.* *Han truer snart, og snart han beder. *Wess. Skriver. I. (1787). 309.* De veed jo selv . . hvorledes den søre Herre snart har Selskab hver Dag og saa igjen spærrer sig inde. *Ing. EF. VIII. 9* (jf. u. VI. saa 8. 5). *Min Tro er af høist forskjellig

Art: | Snart paa Christus jeg troede, paa Jupiter snart, | Og snart ved Mahomed's Maane jeg svoer, | Snart dyrked jeg Brama, snart Odin og Thor. *Heib.ND.134.* *Skjøndt snart han gjøs, og snart han loe, | Var han dog glad i Grunden. *Winth.ND.93.* (*mejslerne er*) snart Retmeisler . . snart Skraameisler . . snart Hulmeisler. *SophMüll.VO.123.* snart var han i sit Hjem, saa i Pensionat eller i Besøg hos Paarørende. *UDahlerup.GT.124.* *Feilb.*

6) (af bet. 1-2; *jf.* II. saare 2(2)) *tidsmæssigt bestemmende en sætnings indhold (handling, indtraadt tilstand) i forhold til en anden, der udtrykker noget i tid umiddelbart efterfølgende ell. omtrent samtidigt. 6.1) i en sætn. m. flg. sideordnet sætn., i alm. (indledt) med saa, straks olgn. (jf. Mikkels.Ordf.554), ell. især m. flg. underordnet sætn., nu næsten kun indledt med før (II.4.3) ell. førend (I.3); i nægtende forb.: snart . . ikke (Holb.Paars.102. sa.Vgs.(1731).II.7. sa.Hh.I.466), saa snart . . ikke (Holb.UHH.1.5. KSelskSkr. I.216. Bagges.Skr.20) ell. (nu kun) ikke saa snart ell. (med lidt stærkere fremhævelse af den umiddelbare tidsfølge) aldrig saa snart (jf. aldrig 2 slutn.), knap (IV.5); næppe (4); ikke ell. aldrig saa saare. *(kaffe) en Nectar-Drik for hannem er . . saa længe det er dyrt; | Snart falder Prisen ej, hans Lyst jo strax er styrt. *Holb.Sat.I.B2r.* saa snart faar de ikke tre fire Skaaler (*kaffe*) til Livs, førend de strax faar lyst til at spille Kort. *sa.Bars.I.6.* han var ikke saa snart kommen op paa sin Sahl, førend jeg hørte ham skriige Himmelhøyt. *sa.Forr.1Isc.* de see aldrig saa snart nogen mindste Liighed til en Ting, at de jo strax faaer fat derpaa, og gjør en Historie deraf efter deris egen Invention. *KomGrønneq.II.203.* saasnart har han ikke slaaet Døren i . . førend han . . vender sig om imod den. *EW.(1914).II.244.* Svend hørte ikke saasnart dette, for han . . samlede Krigsfolk. *Molb.DH.II.258.* aldrig saasnart var denne Tanke opkommen, saa medførte den ogsaa et glædeligt Haab. *Goldschm.Fort.III.168.* Ikke saa snart var hun gaaet ud af Stuen ad den ene Dør, før hun var kommet tilbage til Portneren ad den anden. *IsakDin.FF.391.* 6.2) i forb. (lige) saa snart ell. saa snart som (*Holb.Usynl.I.3. KMunk.C.51*) ell. (*dagl., dial.*) saa snart at (*se* I. at 4.1), (*lige*) saa saare; (*straks*) naar ell. da; i samme øjeblik (*som*). saa snart et Fruentimmer blir Herren var, bliver hun strax maaløs. *Holb.Tyb.II.2.* Saasnart han var kommet vel ind . . plantede jeg mig . . bag ved en stor Sprekke. *EW.(1914).IV.106.* *Helge saae | Sin Hest, som hvrindsked høit og med Guldhoven slog, | Saasnart den hørte ham. *Oehl.Helge.(1814).* 194. *alle Fugle sjunge . . | Saasnart som Lærken gi'er Signal | Af Nøbets Futteral. *BoisensViser.324.* denne vaandefulde For-*

nemmelse af egen Magtesløshed, som altid har overfaldet mig, saa snart det gjaldt bestilte Opgaver. *Aakj.EE.63.* hver Nat, saa snart jeg falder i Søvn, saa drømmer jeg. *IsakDin.FF.343.* Lige saa snart jeg havde spist gik jeg iseng. *MKKlitgaard.GM.19.* || *spec. i forb. som* saa snart det er muligt (*se* mulig 3.2), saa snart det kan ske ell. saa snart ske kan (*se* III. ske 3) *olgn.* ogs. (*jf.* II. snarest 1) uden sætn.-verbum: saa snart gør ligt (*se* gør ligt), saa snart (*som*) muligt (*se* mulig 3.2) *olgn.*

snart-, i ssgr. (*l. br.*) *se* u. II. snart 1.1. **snart-talende**, part. adj. (*ænyd. d. s.; jf.* -mundet, -mælet) *som taler ell. kan tale hurtigt; som har (stor) tungefærdighed.* *Moth. S563. VSO. MO. jf.:* alle vilde de snyde os, og med en Snartalenhed uden Mage overbevise os om, hvor vel vi gjorde i at lade os snyde af dem. *Bagges.L.II.122.* **-tur**, en. (*jf.* -vej) *hurtig (kort) udflugt; sviptur. S&B.* **-vej**, en. (*jf.* -sti) *genvej; ogs. (sj.) d. s. s. -tur (jf. HjælpeO.). (man) kunde spare et Par Timers Tid ved at skyde denne Snarvej ind til Købstaden. Pont.N.5. AOlR.DH. II.77. en Snarvej, en Gangsti ret op ad Bjærgsiden. MLorentzen.Midtvejs.(1932).61. overf.:* En ny kunstnerisk Bane, en Snarvej til Publikummet. *VilhAnd.Litt.IV.415.* **-vendt**, part. adj. *hurtig til at vende sig; hurtig (snar) i vendingen. UngdomogIdræt.²¹1906.1.sp.3.* naar en Ædelfalk jager sig vild efter et snarvendt flygtende Bytte. *ThitJens.PN.46.* **-vinget**, adj. (*jf.* -flyvende) *som har hurtige (snare) vinger, flyver hurtigt. *Alt iiler den (o: skæbnen) snarvinget ham i Møde. Zeltitz.Poes.4. † -værk*, et. (*Snarre- Amberg.*) 1) (*fra ty. schnarrwerk; jf.* IV. snarre) *tungepiberne (snarpiberne) i et orgel. vAph. (1759). Hallager.135.* 2) (*enten* sa. ord som bet. 1 og betegnende et instrument med snerrende klang (*jf. ty. schnarrwerk i lign. anv.*); ell. 1. led er holl. *snarr, streng (se* Snarens spil), og ordet betegner et strengeinstrument) *en slags (orientalsk) musikinstrument. Pflug.DP.615.* **-øjet**, adj. (*glæda.* snarøjet, *oldn.* snareygðr, *hvasøjet; jf.* -blik, -syn) *som har snare øjne, snarblkk. Rahb.NF.II.355.* alt som han talte, gled han lurende og snarøjet nærmere og nærmere hen ad Døren til. *Wied.S.311.*

I. Snask, en. [snasq] (*l. br. Snaske. Blichfeldt.AalborgAkvavit.(1904).31. Egeberg. P.140. Thøglars.Søndengalm.(1926).99. UjF. (Kbh.). jf. Saaby.?*) *fl. snasker (Holstein. (Pol.¹⁰1904.2.sp.3). AndNz.DM.V.174. Brodersen.T.34) ell. (sj.) snaske (Tilsk.1918.II. 517).* (*til* II. snaske; *jf.* II. Snask og Shop (*slutn.*), I. Sjask; *dagl.*) *lille, tarvelig beværtning; knejpe; kippe; bule. *alle (de kartofler), der har en Fejl | Blif'er præparert til Flasken, | Og som Katoffelbrændeviin | Serveret rundt i Snasken. Rantzau.D.Nr.53.* Der ligger der til Venstre en gemytlig lille Snask, som det jo er blevet moderne at kalde

saadanne Smaakroer i Kjøbenhavn. *Schand. AE.329.* nu er han Opvarter paa en Fjerdeklases Snask. *Wied.CM.148.* Sædvanlig spiser jeg meget beskedent i en rent ud sagt Snask her om Hjørnet. *JohsDam.A/SPrometheus.(1913).90.* || med mere ubest. (nedsæt.) anv. „De har aldrig (været) i Studenteforeningen?“ . . . „Nej jeg er Medlem af Samfundet.“ „Hvad Fa'en — den Snask.“ *Schand.VV51.* en skummel Snask af et Ismejeri. *TomKrist.LA.239.*

II. Snask, et. [snasg] (sv. d. s.; af II. snaske; jf. I. Snask, snasket og Gnask (slutn.)), II. Slask 3.2, Snusk; dagl.) nedsæt. betegnelse for noget snasket (fedtet, uappetitligt), snasket masse, fedteri, mad(affald) olgn.; snaskeri; ogs.: lækkeri; slik(keri). (en maler) med Bulehat og Snask i Skægget. *Bjarnhof.MologRust.(1935).46.* det, der er vigtigst for Organismen, (er ikke) det skære 20 Kød, men derimod alt det „Snask“, som en gammeldags Husmoder ikke for nogen Pris vil se indenfor et velordnet Køkkens Vægge. *Jennov.Nanok.(1939).110.* || (jf. II. snaske 2; dial.) om støvregn, slud olgn. *Esp.315.481.*

I. Snaske, en. se I. Snask.

II. snaske, v. [snasgø] -ede. vbs. jf. Snaskeri. (sv. snaska, no. snaske; sideform til naske (gnaske, knaske) og besl. m. snadre, snage; jf. snatte og II. slaske, snuske samt I-II. Snask, snasket; „I lav Tale.“ *VSO. MO.; dagl.*) **1)** som udtryk for kraftige (ubeherskede, ubehagelige) bevægelser med munden, i maden olgn., med forestilling om led-sagende smækkende, sugende lyd, ogs.: snagende, rodende, tilsølende behandling af maden (joden) olgn. (jf. oversnaske); især om dyr (svin, and oft.) ell. om grimt, udannet spisende person: æde (spise) smaske, snadrende ell. sluge (snagende, paa en grim, uappetitlig maade); ofte i forb. som snaske i maden, snaske noget i sig olgn. hand snasker, som en and i et gadekær. *Moth.S564.* Hand snasker i sig alt det hand fær. *smst.* man lader Svinene . . . sulte i 12 Timer efter at de have faaet det (∴ et afføringsmiddel) ind. Dog kan man forinden vel give dem noget at snaske i. *OeconII.(1784).111.125.* *De snaskende Fugle . . . Kornet af Furen stjal. *Oehl.(1831).IX.57.* endelig er han færdig 50 (med at fodre grise), der snaskes, smaskes og rodes over hele Linien. *Ravn-Jonsen. Hjemstavnfolk.(1906).12.* *Esp.315.* *Brendrup. §66.* *Feilb. jf. bet. 3:* Ænderne . . . vare ikke bange for at snaske et Stykke fra Lænkehundens Trug. *HCAnd.AV33.* || (jf. Snaskeri) spise (ell. smage, sutte paa) noget lækkert; gnaske; slikke (II.2). Heele Dagen skulde han have Sukker, eller Confect, eller Kage at snaske i. *Rahb.Tilsk.1792.381.* *Rask.FynskeBS.55.* Bornene (indfandt) sig i Køkken og Fadebur for at snaske lidt Lækkert imellem Maaltiderne. *Markman.PB.59.* ogs. (jf. Snaske-basse, -pige og II. slikke 3.2) som

udtryk for (ubehagelige, uappetillige) kys olgn.: da hun (∴: en skøge) . . . begynder at snaske paa ham, bliver han ligefrem led ved hende. *Fallada.B.477.* || overf.: paa en snagende, tilsmudsende maade gøre noget til genstand for (gentagen) omtale, sladder olgn. Journalister, Literarhistorikere, Præster, Moralprædikanter . . . hele Andegaarden har snadret og snasket om dette store Navn (∴: *Bellmans.Drachm.H1.216.* Min Anna skal de Folk ikke ha'e at snaske paa, naar de pimper deres tynde Te. *PEBenzon.Landsmænd.(1898).134.* jf.: Synerne ere blevne udvaskede, Idealerne forsnaskede. *RSchmidt.(Fædrel.14/1865.2.sp.1).* **2)** (jf. II. slaske 2.2; ikke i alm. rigsspr.) som udtryk for en jugtig, urenlig, sølet, fedtet tilstands opstaaen; saaledes om vejrforhold: smaa regne; slude. *Esp.315.* || som udtryk for (fz. blomsters) ødelæggelse p. gr. af overdreven væde; intr.: meget sildige Blomster (er) ofte tilbøjelige til at „snaske“ væk i de lange Nætters Regn. *GNBrandt.Stauder.(1915).30.* **3)** (sv. no. (dial.) d. s.; jf. naske 2, snatte 2; dial.) (smaa)stjæle; hugge (til sig). jeg (kan) tilføie, at her paa Landet aldeles ikke stieles, her pilles kun og snasdes kun. *Junge.150.*

Snaske-, i ssgr. især af II. snaske (1). **-basse,** en. **1)** (dagl., spøg.) anv. som (kælende) betegnelse for en person (barn, kæreste; jf. -pige), som er meget kælen, gerne vil kysse(s). Kærestefolk (giver) stadig . . . hinanden nye og mærkelige Tilnavne, som Tuttenasse og Snaskebasse. *BerlTid.1/1930.* *Sønd.7.sp.6.* **2)** (†, -jarg.) om kanonbaad af en særlig, forældet type. *Dania.III.108.* **-pige,** en. (jf. -basse 1; jarg.) kæleord om en (ung) pige. *Stroget.I.[1917].nr.6.s.3.sp.2.* **Snaskeri,** et. (sv. d. s., mnt. snascherie; dagl.) **1)** vbs. til II. snaske 1; især med konkr. bet. (jf. II. Snask), om noget (sammen)-rodet, tilsølet, fedtet (snasket), spec. noget spiseligt: sammenrodet, uappetitlig mad, ogs.: (snasket) lækkeri, slikkeri. *Amberg.* Han gaaer altid med noget Snaskeri i Lommen. *JHSmidth.Ords.141.* da blev lige med Eet kastet noget Snaskeri ned i Andegaarden, det klaskede, saa (hønsene) foer op. *HCAnd.(1919).IV.169.* kræsen var han (og) vilde immer væk have stegt Mad . . . men Fruentimmerne aad noget Snaskeri, som de lavede til dem selv. *Schand.Fort.467.* overf.: Livet, det er noget underligt Snaskeri. *sa.BS.313.* om kæresteri: Ja i Ungdommens Dage morer jo saadant noget Snaskeri de fleste Mennesker. *sa.UrsulusUheld.(1901).97.* **2)** (dial.) til II. snaske 3: rapseri. *Junge.149.* **snasket,** (part.) adj. [snasgøt] (af II. Snask ell. II. snaske (1); jf. gnasket, snusket; dagl.) som bærer præg (spor) af en snaskende virksomhed, af urenlighed, fedteri olgn., med særlig forestilling om uappetillighed; især: fedtet; urenlig; uappetitlig. (barnet havde) pat-tet paa hans Tømmelfinger med sin lille

snaskede Høsegumpe-Mund. *AGnudzsm.RT. 124.* den snaskede Disk, hvor der endnu var vaade Rande af Glassene, Drengene havde drukket Mælkevand af. *KBokkenh. U. 126.* (jordbærrene) bliver spist, selv om de er dovne og lidt snaskede. *BerlTid.¹⁷/1934. Sond.3.sp.1. Feilb. Snaske-værk, et. (sj.) snasket ting; snaskeri (1). Tror du, jeg vil have det ækle Snaskeværk (o: en barne-sut) i Munden! BerlTid.²⁰/1934. Aft.7.sp.3. -vært, en. (af I. Snask; l. br.) vært i en snask. Brodersen.T.53. AarbSkive.1940.70.*

Snat, et. se Snot.

snatre, v. se snadre.

snatte, v. [¹snadé] -ede. ((/))sv. snatta, no. dial. d. s.; rimehøvis besl. m. snadre og II. snaske; nu dial.) **1)** rode i noget (paa en urenlig maade); søle (med noget); ogs. trans.: tilføje (i forb. snatte sig til olgn.). paa Lolland-Falster: *ForSandhed.II.172. JH Smidth.Ords.141. MDL. FrGrundtv.LK.74. 2) (jf. II. snaske 3) (smaa)stjæle; rapse. *Moth.S562.* jeg havde snattet lidt fra Goethe, Tieck og Oehlenschläger. *Bredahl.(Kbh Post.1833.938.sp.1). HofmanBang.OdenseAmt. (1843).538. Halleby.211. Snatter, en. (ænyd. d. s., oldn. snattari; nu ikke i rigsspr.) til snatte 2: person, der (smaa)stjæler; iyv. Moth.S562. || hertil (om fængsel, spec. Viborg tugthus) Snatter-hul (Aakj.DK.147), -hus (Snattheus. Feilb.IV.XXXVIII).**

snattet, adj. se snottet.

I. Snav, en. [snav', snou'] (ofte skrevet Snau (Snauw) ell. Snov. *Hallager.52. SøLex. (1808).141. Harboe.MarO.375. Sal.²XXI.825. — sj. Snog. Sort.HS.E5^o. Bagges.Ep.204). ft. -er (JJuel.220. MR.1799.952. Bardenfl.Søm.I.9) ell. (l. br.) -e (JJuel.210. Amberg. jf. (best. j.) Snogene.Sort.HS.E5^o). (ænyd. snau (HGGarde.E.S.I.186.191), sv. no. snau, eng. snow, jr. senau; fra holl. snauw, nt. snau, maaske egl.: snude (d. v. s.: snabelskib olgn.) og besl. m. Snude, ell. hørende til holl. snauwen, snappe, bide; jf. II. Snive; nu (uden for ssg. Snavmast) foræld.) ⚔ mindre orlogsskib med to (ell. tre) master samt snavmast og armeret med jaa og lette kanoner; brig ell. (let) fregat (korvet). *Moth.S565. EztrRel.¹³/1722.1. *Her Lieutenanten (o: Tordenskjold) | Staaer paa den lille Snav.Oehl.IX.58. Ellar.SB.282. Drachm. PT.28. Bardenfl.Søm.I.11.**

II. Snav, en, et. se Snag.

Snav-, i ssg. [¹snau-, ¹snou-] (⚔, foræld. uden for ssg. Snavmast) af I. Snav. **-brig**, en. brigrigget snav. *VSO.*

snav, v. se snage.

Snave-gedde, en. se Snagegedde.

Snav-mast, en. ⚔, et agten for stor- (ell. fokke)masten staaende rundholt (spir), hvortil mastelaget af gaffelsejlet fastgøres. *Harboe.MarO.375. Sal.²I.76.XXI.825.*

I. Snavs, et ell. (nu ikke i rigsspr.) en (*Rietz.628; spec. i bet. 1.2, s. d.*). [snav's]

(vist sa. ord som no. dial. snafs (m.), bid, stump; til no. dial. snafsa, snaske, øde graadig, snappe, rapse, sv. dial. snaffsa, bornh. snawsa; egl.: afbidt stykke, affald under ædning; jf. II. snavs, snavse, snavset og Snavseri; „nu meest i lav Tale“. *VSO.*; „Dagl. Tale.“ *MO.*; (i bet. 2) nu alm. i skrift- og talespr. (rigsspr.), mindre glæds. ell. ⚔ end Skarn (I.1) og Smuds og et mindre groft ell. plat ord end Skidt (I.2))

1) om hvad der er af ringe værdi, ikke duer, ikke regnes for noget. **1.1)** (i rigsspr. nu kun i tilfælde, der kan føles som overf. anv. af bet. 2) om ting. || (dial.) om madaffald, kartoffelskræl olgn. (jf. Skraldesnavs). *Feilb. jf. bet. 2: (han) lod sin Karl bringe Havren paa sin Loe, og der . . kaste, og blev af 3 Tønder Havre, en Tønde Snavs. JPPrahl. AC.84. || (jf. Pæresnavs) om noget værdiløst, daarligt: ragelse; juks; stads. Moth. S565. *Det snavs | Hand kalder manuskrifter | Og lærde hierne drifter. *Cit.beg. 18.aarh.(NkS4^o821.102).* Man plages i sin Barndom for at lære en Hoben Snavs, som man nødvendig skal og maae glemme. *PA Heib.Sk.III.42.* de Geværer, her komme over, vare intet andet end gammelt fra Regimenterne kasseret Snavs. *PNSkovgaard. B.154. **„Jeg har saamange af de smukke Stene, | Her i min Kiortelflig“ . . „Snik, Snak! Giv mig først Lampen. Lad det Snavs | Kun falde!“ *Oehl.PSKr.II.128.* Har Du faaet Hauchs Babylons Taarnbygning? Det er noget Snavs. *Hzz.Breve.5. (markedsøgleres)* Kunster er dog vist egentlig noget Snavs. *Schand.TF.I.108. StSprO.Nr.60.25. || (med overgang til II. snavs) som præd. uden attrib. *Sandt nok et Vers er Snavs, lad Riimene end due, | Hvor uden Riim ey meer i Verset er at skue. LTid.1752.72. Wess.183. *Menneskerne . . | Er her som der i Grunden Snavs tilvisse. Hzz.AG.3. det er Snavs at gaa omkring som forlovet. EBrand.EF.35. Gyr Lemche.DT.320. || gøre til snavs, (nu næppe br.) forspilde; forhindre; gøre til intet. Jeres Forhexede Geskæftighed har nu gjort al mit Anslag til Snavs. *KomGrønneq. I.263. jf. bet. 2: holde, regne for snavs, (nu l. br.) regne for noget ringe, værdiløst, for intet. TBaden.Suppl.23. Ez.7.19 (1931). 1.2)* (i rigsspr. nu kun (især koll.) i tilfælde, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 2) om person(er) af lav stand, lav, slet tænke-maade, karakter olgn.; skarn; (koll.): rak; skidt (I.3.2). *Moth.S565. *Dend største snavs i verden var | Hand legges nu i Kiste. Cit.ca.1700.(Thott⁴1524.24).* *Hun (o: en skage) hos os gaar og spanker, | Skiont jeg i Øyesiu den Snavs ej lide kand. *Rose.Ovid. I.93. Rietz.638. jf. bet. 2: (han var) overmaade høflig imod „fine Folk“, udmærket grov imod „Snavset“. Oversk.L.166. Deres (o: HCAnd.s) lykkelige Dage have ærgret Snavset. *Cit.1875.(HCAnd.SS.I.Suppl.179).****

ordspr.: naar snavs kommer til ære, ved det ikke, hvordan det vil være, se Ære.

2) (jf. Gade-, Gulv-, Neglesnavs) uren, uhumske substans ell. masse; især om noget urent (urenheder), der har samlet sig i bolig, paa gader, paa brugsgenstande, paa levende væseners krop, klæder; skarn; smuds; skidt; snavseri. ogs. spec. (jf. I. Skarn 1.2, I. Skidt 1) om (dyrs) ekskrementer (jf.: Gadedrengene (spurgte parfumehandleren), om hans Salver ikke bestod af Svinefedt med Duesnavs i.Schand.TF.I.103); om uegl. anv. se u. bet. 1. *Udi det unge Græs her Snaagen aldrig krøb, | Fra Padden noget Snavs paa Jorden aldrig drøb. *Helt.Poet.7.* Hans Fødder maae nødvendig Snavs berøre, | Da han til Siden ei kan springe paa sin Vei, | Du (∴ digteren) derimod kan vælge selv dit Føre. *Bagges.DV.VII.226.* *Heib.Hjem.184.* „Snavs“ i Almindelighed er vel ubehageligt . . . men i og for sig ufarligt; kun dersom der i Snavset skjuler sig bestemte smittefarlige Bacteriearter, er der Fare til Stede. *VoreSygd.II.23. jf. bet. 1.2:* *Her ligger Claus | Blant andet Snavs. *Ev.(1914).III.221. billedl., om synd(ens smuds), moralsk fordærvelse olgn.: PalM.ND.233.* en Slægt, der tykkes sig ren og dog ej har tvættet Snavset (1871: Skarn) af sig. *Ords.30.12(1931).* || i særlige udtryk, til dels m. billedl. anv. (svarende til I. Skidt 2.2). En Daler regarderer han ikke mere end jeg det Snavs, der sidder paa mine Støvler. *Hrz.XIV.277.* (den preussiske hær) vilde have traadt (oprørsfanerne) i Snavset. *Lehm.II.118.* Det at være Poet løfter nu om Stunder en Slynge af Snavset. *Schand.IF.110.* Hun saa' . . . hvordan Snavset det groede i alle Husets Kroge (∴ under soldaterindkvartering). *Bang.T.121.* jo mere man rører ved snavs, jo værre lugter (ell. stinker) det, se III. røre 3.1. || snavs med det! olgn., (jf. I. Skidt 4.2; nu sj.) pyt med det! blæse med det! stemmer (digtet) kun med det ideale Luftbillede . . . saa snavs med alt det Andet (∴ virkeligheden). *PalM.II.47.* „husk paa Dit svage Bryst!“ — „Snavs med det! Hvad var det, Du sagde om det Træ?“ *HFEw.JF.I.176. PEBenon.P.206.*

II. snavs, adj. [snau's] i alm. ubøjet, dog undertiden i inkt. -t: Paa Vælgerne gør det altid et snavst Indtryk, at man kalder sig noget, som ikke passer. *Hørup.III.207.* se ogs. u. bet. 3.1. (af I. Snavs (1), udviklet gennem anv. som præd., jf. u. I. Snavs 1.1 samt m. lign. udvikling III. sjov, II. skidt; se *Dania.III.87.* || som attrib. (især m. foreg. bestemmelsesord, den osv.) ofte med svagere tryk og noget afsvækket bet., som udtryk for (en vis) ærgrelse, irritation, ringeagt olgn. (spec. i bet. 1.2 og til dels bet. 2). || „kun i lav daglig Tale.“ *VSO.; nu talespr., især lidt glgds., prov. ell. dial. (jf. Feib.)*

1) i al alm.: som ikke duer (ret meget),

ikke er noget (videre) værd, ikke regnes for noget (videre); temmelig ell. ganske utilfredsstillende; daarlig (I.2); skidt. 1.1) i al alm.

|| som præd. *ChrBorup.PM.449.* *Den Plan er snavs, det duer ikke. *Heib.SS.10.* Jeg har udregnet min (økonomiske) Status . . . og Resultatet er snavs. *FritzJürg.(NBøgh.FJ.65).* Det var et forvorpent Barn . . . Opdragelsen havde mildtest talt været snavs. *Nans.KV.41. jf. bet. 3.2:* Det er snavs at være bleven ældre, end man har Lyst til at være. *Tops.FS.108. Bergstrøm.DT.46. spec. (jf. bet. 3.2) i forb. det er snavs med, det staar daarligt til med.* Hveden har det været snavs med iaar. *Schand.TF.I.243.* Det havde . . . været rigtig snavs med Harejagten. *Myl.Erich.VJ.142.* || (med overgang til bet. 1.2) attrib. *en snavs Poet. *Bagges.V.232.* *Det er usselt . . . | Ingen Plyndring, ingen Piger . . . | Snavs Beværtning for en Kriger! *Recke.FJ.43. jf.: *En taabelig, en klog, en ypperlig, en snavs. | Udi saa stoer en Stad maa findes alle Sorter (∴ af kvinder). Wadsk.Brudev.IV.B2r. 1.2) spec. (attrib.) som udtryk for (en vis) ærgrelse, irritation, ringeagt, om hvad man (i modsætning til andre) regner for lidet ell. intet (værd), betragter som en (ren) bagatel, noget uvæsentligt, ligegyldigt: ussel; sølle. „De tredive Rigsdaler jeg fik for min (beskadigede) Hofte, gjorde godt“ . . . „Fik Du tredive Rigsdaler for din snavs Hofte, og jeg fik kun ti for mit gode Øie.“ *Olufs.GD.70.* uden Fortrydelse, hvoraf kom det at jeg maatte betale fem Rigsdaler for den (skærm), da hun dog selv havde syet den? Det er saamæn ikke for de snavs Penge jeg spørger derom. *Heib.April.41.* det, han havde der (∴ i tegnebogen), var ikke værd at nævne. Snavs to Hundrede Kroner eller saa. *PEBenon.P.150.* saa kan Fader faa Lov til at beholde sine snavs Malerier i Fred. *SvLa.M.57.**

2) (især attrib.) med moralsk (bi)bet., som udtryk for (hvad der vidner om) moralsk brist, mangel paa ærlighed, brødhed, nobel karakter olgn.: (i høj grad) daarlig (I.3). (ogs. med en noget afsvækket bet., med overgang til bet. 1.2). 2.1) om person; især i forb. som (en, den, din) snavs karl (Rahb. *ProsF.IV.187. Bredahl.III.32. ZakNiels.NT.25*), knægt (Oversk.Com.VI71. *Brandes.XI.119*), tøs (Hostr.SpT.IV.4. *Bergs.GF.II.130*) olgn. Det maa virkelig . . . være tungt for en stakkels gammel Mand at have saadan en snavs Dreng til Søn. *Oehl.PSkr.I.63.* Det er sørgeligt hvor den snavs Mathias Winther har virket ind paa hele det guldbergske Huus. *HAnd.BC.I.106.* han folte, at han dog var en prægtig Fyr, ja . . . at alle de, der nægtede dette, vare Snavs Personer. *Tops.FS.205.* Kjesten hed hun og var af snavs Familie. Og snavs var hun da ogsaa selv. *Bregend.MAG.14. 2.2)* om persons karakter, adfærd, livsforhold olgn. en snavs

Hensigt. *Grundtv. Udv. VIII. 27.* jeg vil nødig befatte mig med at være Angiver i en saa snavs Sag. *Oversk. II. 84.* det er i Grunden en snavs Stilling at være en Gavtyv. *Hostr. EF. I. 1. Stuck. III. 368.* som præd.: *da hans Sindelag (*PalM. U. 3. I. (1861). 229.* Principerne) som sagt er snavs, | Saa vover han at handle her paa Moden, | At træde vor Heltinde omt paa Foden. *PalM. D. 55.*

3) spec. m. h. t. (øjeblikkelig) psykisk ell. fysisk tilstand af ugunstig, uheldig, ubehagelig art. 3.1) om sindstilstand, især (daarligt) humor: daarlig, en Smule snaus Samvittighed. *Ing. EF. VIII. 75.* han (er) i snavs Humor. *Blich. (1920). XXX. 113. Kaalund. EE. 90.* som præd.: Humoret var rigtig snavst. *Dag Nyh. 16/1928. Sønd. 12. sp. 3.* 3.2) m. h. t. helbredstilstand af mangelfuld, skrøbelig, sygelig art: daarlig; (meget ell. temmelig) sløj. || om organ(s funktion), helbredstilstand, legem-

ligt befindende olgn. De har et snavs Blod-omløb. *Pont. LP. VIII. 40.* De (kunde) slet ikke begribe, at det, der havde været opereret saa nydeligt, at det nu var saa rent snavs. *Norman-Hans. MA. 131.* spec. (jf. bet. 1.1 og 4.3) i forb. det er snavs med, det staa daarligt til med. „Er det nu godt med Dem?“ — „Godt? Nej, det bliver det ikke saa let. Det er altid Snavs med mig.“ *Hzr. VII. 41. VSO.* „Er det saa rent snavs med Deres Mand.“ — „Ja, det er rent snavs.“ *Wied. HN. 32.* || om person; som præd. *, „Aa, jeg er reent catholsk | I Hovedet.“ — „Hvorfor?“ — „Ja, jeg er snavs idag.“ *Hzr. IV. 91. VSO.* i den sidste Uge har hun endog været helt snavs og ser meget daarlig ud. *Pont. M. 113.* ved du, hvad jeg blev? Jeg blev rigtig snavs! *Calstrup. Typer. (1920). 10. Feilb. UfF.*

4) som adv. 4.1) i al alm., svarende til bet. 1.1. *Barnet spilder jo den samme Tid med det | Han lær at skrive snaus, som med at skrive net. *Fr Horn. PM. 158.* naar man gør to Ting paa eengang . . . gør (man) dem begge snaus. *Rahb. Tilsk. 1798. 132.* men Veraset sagde Harald selv om: det var snavs gjort. *Grundtv. Snorre. III. 134.* du drikker, fordi du er snavs gift. *CEw. DV. 105.* 4.2) svarende til bet. 2. hun skal ha' baaret sig snavs ad. *Blich. (1920). XXVI. 137.* „hun er saa bange for Mama, i Stedet for at holde med mig!“ — „Ja, det er snavs gjort af hende!“ *Wied. HN. 57. Feilb. 4.3) svarende til bet. 3.* det var Skade, De ikke kom til Begravelsen — skjøndt, den var sgu ikke videre fornøielig . . . Nei, seer De, man var snaus stemt. *Goldschm. Hjl. II. 853.* || især (jf. bet. 3.2) m. h. t. helbredstilstand, befindende. „Hvordan befinder Herr Kammerherren sig?“ . . . „Aa jeg befinder mig sgu snavs . . . jeg er en gammel Hest; jeg skal skydes!“ *Oehl. Er. IV. 31.* (han var) urolig og snavs tilpas. *JakSchmidt. SP. 27.* sidst jeg saa op til hende, havde hun det snavs. *Leop. FL. 1. 78.* spec. (jf. bet. 1.1 og 3.2) i forb. det er snavs fat med,

det staa daarligt til med. Det er snavs fat med dig, Barn! Bare Du inte faaer Vattersot. *KMRahb. 13. EErichs. Doktorens Jul. (1920). 74.*

Snavs-, i ssgr. [ʃnau(ʃ)s-] 1) af I. Snavs 2 (jf. Snavse-); især i mere tilfældige ssgr. som Snavs-klat (*Freuchen. R. 190.*), -plet (*Oecon Journ. 1758. 224.*) 2) (nu l. br.) af II. snavs (2.1); i ssgr. som Snavs-karl (*Amberg.*), -person (*KMunk. (BerlTid. 4/1934. Aft. 9. sp. 4).*) -agtig, adj. (jf. -vorn; nu kun dial.) 1) til I. Snavs 2: snavset. *Moth. S565.* 2) til II. snavs 1 (ell. overf. brug af bet. 1): daarlig. *Feilb.*

snavse-, v. [ʃnauʃ-] -ede. vbs. jf. **Snavseri.** (sv. dial. snafsa (ner); af I. Snavs 2; jf. be-, for-, over-, tilsnavse og snavset; talespr.) gøre uren, snavset; (til) smudse; grise til. (oftest i forb. snavse (noget, sig) til). *Moth. S565.* *Du Skildrer med din Konst er ikke nær min (o: perlestikkerens) Lige . . . | Du med dit Klikkerie en Tavle snauser fuld, | Men jeg mit Arbeyd gjør med Silke og med Guld. *Helt. Poet. 97.* At snavse sine Klæder til. *VSO. (en) Flæskepandekage (serveredes)* i en sort Staalpande, der omhyggeligt blev sat paa en sammenfoldet Avis for ikke at snavse den hvidskurede Bordplade. *Skjoldb. SM. 16.* Jeg har tvættet mine Fødder, skal jeg atter snavse dem til (1871: gjøre dem urene)? *Højs. 5.3 (1931). Rietz. 638.* || spec.: gøre snavset, grise til med ekskrementer, ved forrettelse af sin nød-ørft. (hunden) er saa vel opdragen, at vi strax mærker paa den, naar den skal udenfor, og den har aldrig snavset saameget som den mindste Steen i Gaarden. *Hauch. ND. 181.* *jeg (o: et lille barn) snavser ikke mer min Ble, | for nu er jeg jo stor. *Anton Berntsen. Megstur. (1925). 44.*

Snavse-, i ssgr. [ʃnauʃ-] især af I. Snavs 2 ell. (til dels) snavset (1); jf. Snavs-fuld, adj. (nu næppe br.) fuld af snavs; (meget) snavset. *Siden i Stalden blant andre Staldknægte | Maa han opvartee den snavsefuld Hest. *Lykkens Tumleklode. (udg. 1789). 31.*

Snavsejæl, et. sejt paa snavsmasten. *Funch. Mar. O. II. 122. Ellar. SB. 283.*

Snavse-kurv, en, -pose, en. d. s. s. Snavsetøj(s)-kurv, -pose (jf. Skidenpose). Snavspose. *Politi E. Kosterbl. 15/1925. I. sp. 2.*

Snavseri, et. [ʃnauʃəri] ft. -er. (af I. Snavs ell. vbs. til snavse; talespr.) 1) (nu næppe br.) noget (næsten) værdiløst, ubetydeligt olgn.; snavs (1.1); pilleri; smattereri; skramleri. *Moth. S565.* hvad han vel meente at det Snauserie kunde være værd, som var der paa Kammeret. *Ew. (1914). IV. 49.* tre til fire Dosin Nodder og andre slige smaa Ting og Snavserier. *Biehl. DQ. III. 107.* 2) griseri; især konkr.: snavs (1.2); smuds. (til dels (mods. I. Snavs 2) om urenlighed af mindre alvorlig, ubehagelig art, i ringere mængde). *Anti-Spectator. 115.* Var det Uret at paa-

lægge Amagerne, at gjøre Torvet reent hver Løvedag Aften, paa det deres Snauserier ikke . . . skulde gjøre Folkes Næse og Øjne Ulejlighed om Søndagen? *Politikvennen.1798/99.172.* tilvisse efterlade brændte Steenkul mere Snavserie end Brænde gjør. *Tode.KD.133.* De kan da tænke, at Vorherre ikke kan udstaa saadan Snavseri (∴ ikke at vaske sig)! *KMich.Mor.(1935).48.*

snavset, adj. [snauset] (ænyd. d. s.; 10 af I. Snavs 2 (ell. perf. part. af snavse); jf. snavsefuld; talespr.) fuld af, oversmurt med ell. plettet af snavs; ogs.: præget af snavs, afsættende snavs olgn.; tilsmudset; skiden; smudsig. 1) i egl. bet. *Sin snavset Tobacks-Pung (han) forharmet ofte vrier. *Lucopp.TB.A6r.* en stakkels snavset Landeværns-Infanterist. *Agre.RK.12.* smid nu det Grus! — fy, hvor Du bliver snavset om Fingrene. *Schand.BS.334.* en Bunke snavsede 20 Knive og Gaffler (i et hotelkøkken). *Bang.SG.105.* (smedens) snavsede håndværk. *AOLr.DH.11.52.* Josua havde snavsede (1871: skidne) Klæder paa. *Sach.3.3(1931).* Feilb. om spædbarn: Hun . . . er meget rolig, undtagen naar hun er vaad eller snavset (∴ har snavset sin ble). *VilhRasm.BD.7.* talem.: sjælen faar en snavset udgang af kroppen, se Sjel 2.1. jf. II. ren 2.4: Det er aldrig værd at slaa det snavsede Vand ud, før man har 30 det rene! *AndNz.PE.IV51.* || ⚔, om et skib(s bund): besat med alger, havdyr olgn. *Scheller.MarO.* || (mal.): Snavset er den farve, som gennem for mange sammenblandinger mister sin glød. *Elevbladet.(Aahr.Malerskole).1930.12.* jf.: det snavset-graa Hørlærred. *Aa Dons.S.59.2* overf.: skiden (2); smudsig. Denne snavsede Mund, som især hos Partiets Hovedorgan . . . maatte erstatte journalistisk Talent og politisk Indsigt. *DagNyh.40* 1924.7.sp.6. Herregud — er vi borgerlige saa snavsede med vores Penge; er de saa forkastelige, de Metoder, vi anvender for at tjene et Par ekstra Skilling. *Hovalt.DB.13.*

Snavset-tøj, et. (rimeligvis nyere (pøner) ord for Skidentøj; alm. skrevet Snavsetøj (s. d.)) d. s. s. Skidentøj. *Pol.1938.8.sp.2.* en Dag var mit Snavsetøj forsvundet fra den gamle Vadsæk. *AndNz.VE.45.*

Snavse-tøj, et. (rimeligvis af Snavset-tøj (jf. Skummemælk og Skummetmælk); sml. Smuds-, Smudsketøj; talespr.) d. s. D&H. Inden Soldaternes Tøj kommer i Baljen, fjernes de paasyede Regiments- og Kompagninummere af Snavsetøjet. *Pol.1911.1917.8.* jo renligere et Hjem er, jo mere Snavsetøj findes der — naar man da ikke . . . hjælper sig med Klatvask. *Hjemmet.1930.33.sp.1.* || hertil (jf. Snavse-kurv, -pose og Skiden-(tøjs)pose) ssgr. **Snavsetøj-** (D&H.) ell. (alm.) **Snavsetøjs-kurv** (Bl&T.), -pose (Hjemmet.1930.33.sp.3). -vorn, adj. se snavsvorn.

Snav-skib, et. d. s. s. I. Snav. *CPont.HR.22. Cit.1825.(JySaml.3R.1.464).*

Snavs-samler, en. (fagl.) en under en nedløbsbrønds dæksel anbragt indretning til opsamlng af snavs (i fast form). *Afløb.9. IngBygn.1940Nr.13. omslag.1.* -vorn, adj. (til I. Snavs 2 ell. snavse; jf. snavsagtig samt skidenvorn; nu næppe br.) snavset; uren; om levende væsen ogs.: urenlig; skidenfærdig. *Moth.S565.* *Den Snausevurne . . . skulde prøve | Naar man sig føler reen, hvor rask man er! *Tode.I.55.*

I. Sne, en ell. (jy.) et (Feilb.). [sne?] *Høysg.AG.110.* (dial. Snø olgn. *ZakNiels.K.64.* *EBertels.D.34.* *KulsværB.24.* *Thorsen.25.* jf. *Kort.64.* *Feilb.*). (glda. sne (Brandt.RD. I.13.216), snø, (som propr.) snyø, snio (Brøndum-Nielsen.GG.I.326), æda. (som propr.) snio (smst.), oldn. snjór, snjár, snær, eng. snow, ty. schnee, got. snaiws; besl. m. gr. nîpha, sne, lat. nix (gen. nivis); jf. II. sne)

1) nedbør, i form af større ell. mindre hvide partikler, fjug, af de (ved luftens afkøling til under frysepunktet) til iskrystaller omdannede vanddampe; denne nedbørs fald (ved vintertide); ogs.: det lag, der efter faldet dækker (genstande paa) jordens overflade; (nu næppe br.) om snefald ved den enkelte byge, det enkelte snevejr (der er falden stør snø i nat. *Moth.S565.* der var faldet en vældig Sne om dagen. *RasmWinth.S.39.* 1.1) i egl. bet. en Dag, da der var Snee (1931: var faldet Sne). *2Sam.23.20.* der lå to alen høi snø. *Moth.S565.* *Den store hvide Flok, vi see, | Som tusind' Bierge fuld af Sne. *Brors.304.* *Velmødt under Sky paa Kirkesti, | Paa Sne ved Midnats-Tide! *Grundtv.SS.I.401.* *I Sne staaer Urt og Busk i Skjul; | Det er saa koldt derude. *Ing.EF.III.148.* *Sneen dækker Mark og Mose. *Winth.I.54.* Toget . . . løb . . . fast i Sneen her lige neden for Gaerden. *Hostr.US.I.9.* *Hvide Jord, tavse Sne! *Stuck.S.125.* Sneen jog over den øde Kirkegaard i hushøje Hvirvler. *JVJens.HH.II.218.* sne og slud, se I. Slud 1. || sneen falder, der falder sne olgn.: sneen falder jefnt. *Moth.S565.* Om Natten var der faldet endnu mere Sne. *Søiberg.KK.II.129.* se ogs. of. I. 29f. sneen fyger, ryger, smelter, se fyge 1.1, ryge 2.2, III. smelte 3.1. || i udr. for, at der er udsigt til snevejr. jeg tror, det bliver sne; vi fåer snø. *Moth.S565.* *A. B. C. | Til Vinter fåe vi Sne. [*KHWith.*] *Bornebog.(1865).* *Till.9.* vi faar Sne . . . tag Slæden. *JVJens.HH.II.221.* der er snø i luften. *Moth.S565.* *VSO. D&H.* || kaste sne, se II. kaste 6.2. rydde sne (jf. Snerydning): *BerlTid.1911.1940.M.5.sp.2.* rydde for sne, se I. rydde 1.1. skanse, skuffe, øse sne, se III. skanse 3, III. skuffe 2.1, øse. || skyde med sne, se skyde 6. slaas i (*JakKnu.TS.17.* *Feilb. Kirk.D.69*) ell. (i rigsspr. kun) med sne, kaste snebolde paa hinanden.

Moth.S566. LindskovHans.NH.107. || (den) evig(e) sne, se u. evig 2. om sne af unormal farve (jf. Blodsne), især i forb. som brun, grøn, gul, rød sne, (fagl.) om sne, der har faaet brun osv. farve p. gr. af tilstedeværelse af snealger i stor mængde; ogs. om selve algerne. Paulsen.II.814. Sal.*XXI.826. sort sne, (fagl.) sne paa alpegletschere, der er mørk af gletscheropper (Desoria glacialis) i stort antal; ogs. om selve dyrene. NordConv Lex.V.366. Brehm.DL.III.478. 1.2) i sammenligninger; især i forb. som sne (arkais., foræld. som en sne. jf. II. en 18.2); oftest m. henblik paa sneens hvidhed ell. renhed. *Had, Vrede og Misundelse | Har dækket Verden, som en Sne. Brors.185. *Da saae hun tvende Mænd, som sad i Graven, | Og deres Klæder var som Bjergets Sne. Hauch.SD.II.178. *Hun pusler ved sin Seng, den skinner som en Sne. Winth.VI.225. Hun er reen og dydig, hun er kydsk som Sne. Koronato den Frygtelige.(overs.1861).57. *Der er ingenting i Verden saa stille som Sne. Rode.D.54. især i forb. som hvid som sne ell. (arkais., foræld.; jf. „Talespr.“ Levin.) som en sne (LTid. 1725.690. Wess.43. Oehl.XXIX.256.XXXI.227) ell. som ny(s)falden (se ny-, nysfalden) ell. (sj.) falden (Heib.Poet.III.206), nedfalden (Biehl.DQ.III.81) sne, snehvid; ofte (jf. bet. 2.2) i billedl. anv. (Jesu) Skikkelse var ligesom Lynet, og hans Klædebon hvidt som Sne. Matth.28.3. Rens mig fra Synd . . to mig, saa jeg bliver hvidere end Sne. Ps.51.9. *Skaal for den (o: mø), hvis Barm er hvid som Sne. Sheridan.Bagtaalelsens Skole.(overs.1788).84. Snart efter fik hun en lille Datter, som var saa hvid som Sne, saa rød som Blod . . og derfor blev hun kaldet Sneehvitteke (o: Sneehvid). Grimm. Folke-Eventyr.(overs.1821).244. *mit Haar er hvidt som Sne. Hauch.SK.89. (især højt.) ren som sne ell. som ny(s)falden sne (se ny-, nysfalden) olgn. Hendes Nasiræer (1931: Fyrster) vare renere end Sne, hvidere end Melk. Begr.4.7. *Ak du est reen, som Sne, mod mig! Ew.(1914).III.202. Winth. HF.227. (højt.) skær som sne. Gram.Breve.142. *Hvid og skjær som Bjergets Sne. PalM.Venus.183. spedalsk som sne, se spedalsk. falde, ligge osv. saa tykt som sne, se tyk. 1.3) i talem. og ordspr. (se ogs. u. I. Ski 2, I. Slæde 1.2). den sne, som faldt i fjor, brugt som udtr. for, hvad der er forsvundet, gaaet helt tabt, uigenkaldelig forbi ell. (og) nu (næsten) glemt, nu uden interesse, betydning. Borte er den Sne, som faldt i Fjor. Mau.9224. ikke heller brød de sig meere om hans Trussler end om Sneen, der faldt i Fior. Biehl.DQ.IV.235. saa umuligt, som at vise Folk den Sne, der faldt ifjor. Grundtv.BrS. 162. *Aarene rulle og skiftes om paa Jord, | og vore Navne glemmes som Sne, der faldt i Fjor. Lemb.D.106. oftest i spørgsmaalet hvor er († blev. Mau.9224. Moth.F178. Argus.

1770.Nr.5.4. VSO.) den sne, som faldt i fjor? (vel delvis efter fr. ou sont les neiges d'antan?) især som udtr. for, at det ikke nytter at tale om ell. klage over det, der er tabt ell. forbi. Bredahl.VI.121. Krist. Ordsp.nr.8238. Arlaud.278. Friis-Møll.D.65. Feilb. || hvad der fjæles ell. skjules (Mau.I.155. Moth.S412. Ing.EM.II.199) i sne (snø), kommer op i tø, se I. fjæle 1.1. jf.: *Hvad i Sne vi saa, | skal i Tø opstaa — sagde Industrimanden, Direktør Philip Schou . . ved Festen under Nedramningen af den første Pæl til Udstillingen i København 1888. Vogel-Jørg.BO.257. || (nu næppe br.:) tre ting vil fyge om by: sne, haglog ond kone. Mau.10418. Fruentid.1770.nr.25.4.sp.2. || (for)svinde som sne for solen, (for)svinde lidt efter lidt ell. helt og holdent, sporløst; (alm.:) forsvinde som dug for solen. Alt hvad han . . i fire Aar daglig havde sagt sig selv, var glemt, forsvunden som Sne for Solen. Gylb.II.31. jf.: *Jeg svinder daglig hen, som Sne for Solen, | Og Voxet udi Ild. Meisling.MK.158. || (dagl., især jarg.) i udtr. som komme ud i, være ude i den kolde sne, blive behandlet med kulde, blive holdt uden for noget ell. (i al alm.) være ildstedt, blive haardt behandlet. Trav-TidendesJule-nummer.1929.3.sp.1. Det er vanskeligt at forstaa, hvorfor en anerkendt, dygtig Skuespillerinde bliver lokket til Hollywood med en meget fordelagtig Kontrakt . . for derefter at maatte gaa rundt et helt Aar i den kolde Sne. B.T.*¹⁰/1933.4.sp.1. jf. Vogel-Jørg.BO. 581.

2) billedl., især om hvad der i udseende ligner sne ell. m. h. t. (ren, skær) hvidhed ell. kulde minder om sne; ogs. om mængde af noget, der drysser ned som snefnug, ell. (i videre anv.) om mængde af noget, der tilfalder, strømmer ind til en. *Lad din Ild min Siel antænde, | Smelte Hiertets Sne og Iis. Brors.54. saa kom Vinteren med mørke Dage, lange Nætter og en Sne af Breve. JPJac.II.320. især i flg. anv.: 2.1) om stof, masse, der ligner sne (jf. Kul-skyresne). || vællignende juletræspynt (der skal illudere som sne); julesne. Pol.*¹²/1940. 22.sp.5. || (jf. Snemos; kog., nu sj.) om (dessert, tillavet med) flødeskum, crem olgn. Af Jord- eller Hinbær laves og en kold Sne eller Mos, som serveres til Desair. CMüller.Koge-Bog.(1785).240. 12 Æggehvider slaaes til en stiv Sne. Kogek.(1829).50. || eufem. betegnelse for kokain. ÖRung.SM.80. BerlKonv.XX.13. || (dial.) om salt. Creimer. NB.168. 2.2) (U, især højt.) om hvad der ligner snefnug ell. et snelag; (hvad der har et) skinnende, rent hvidt skær, udseende. *(skribleren) smudser til med Snavs Papirets Sne. Bages.III.335. Sommergardinerne bredte deres hvide Sne over hendes Dyne. GyrLemche.D.43. || om (farven af) hvide blomster(blade), spec. af frugttræer (jf. Blomstersne). Ew.(1914).VI.184. *Hvide

Roser! Eders Sne blev graa! *Bagges. Ungd. II.121.* den blegrøde Sne, der falder fra Kirsebærtræerne (i Japan). *K.Mads.J.M.26.* || (jf. Jomfrusne slutn.) i udtr. for (farven af) legemsdel (især: kvindebryst, -skulder), der er skærende hvid. hendes Bryst af Sne hævede sig. *Ev.(1914).IV.319.* Barmens svulmende halvdekke Hvælvinger . . blinde Alys Øine med deres Sne. *Oehl.XXV.32.* *Hendes Skuldres hvide Sne. *Pal.M.U.322.* *Kyssets Rose blomstred i Barmens hvide Sne. *H.Seedorf.H.93.* || om (farven af) hvidt haar, især som tegn, symbol paa alderdommen. *(Simeon) lod en Himmel-Vandring see | Til Alderdommens sidste Sne. *Brors.23.* *Alderens Sne | Dækker min Isse. *Oehl.XIX.73.* *Hans Haar var Sne, hans Ryg var bøiet. *Winth.V.12.* nu har vi begge Sne i Haaret og skal snart ud paa den lange Rejse. *K.Birk Grøn.BS.263.* || (sj.) i udtr. for (lig)bleghed. *PoulPed.DP.6.* *I Morgen skal paa Leire hver Mand hans (o: den dræbte kæmpes) Ansigt see, | Og det skal farve Kæmper med Skrækkens hvide Sne. *Oehl.XXXI.202.*

II. sne, v. [sne²] *Høysg.AG.110.* -ede [sne(ə)ða] ell. (nu kun dial.) -te (*Bagges. L.II.371.* *OrdbS.(bornh.,sjæll.)*); part. -(e)t [sne²ət, sne²d]. (ænyd. d. s., glæ. snio [SjT. 55]), oldn. snjófa, snjáfa; afl. af I. Sne; et ældre stærkt verbum foreligger i oldn. præss. snýr, perfsnifinn, øeng. oht. sniwan (nht. schneien, svagt bøjet), jf. gr. neiphei, níphei, det sner, lat. ning(u)it

1) om nedbør: falde i form af sne (I.1); være snevejr. I.1) i al alm., næsten kun upers. det sner. det snær ind (o: ind i huset). *Moth.S567.* Det var saa gruelt koldt; det sneede og det begyndte at blive mørk Aften. *HCAnd.(1919).II.206.* Det sner noget Korn! . . Jeg siger, det sner, bitte Doktor! *JV.Jens.HH.II.221.* jf. (sj.): *Jeg (o: sneen) sner, jeg sner. *H.Ahlmann.M.131. 1.2)* i særlige forb. m. adv. sne efter (*Moth.S567*) ell. (nu i rigsspr. kun) til, (jf. tilsne) helt dækkes af ell. tyldes med, spærres af faldende sne. veien er snædt til. *Moth.S567.* Saa sprang (pigerne) ud og lod sig sne til. *Gravl.VF.23.* Hornsherred er totalt sneet til. *Pol.²⁴ 1941.4.sp.5.* sne fast, (l. br.) køre fast i sne; indesne i et befordringsmiddel. *Naar nu blot ikke nogen maa snee fast | Paa Banerne. *V.Korffitsen.KF.177.* sne inde, d. s. s. indesne. *Hjemmet.²⁴ 1940.22.sp.2.* *BerlTid.²⁴ 1941.M.11.sp.5.* sne ned, (jf. give ned u. I. give 15.12; l. br.) sne stærkt. Larsen det har længe sneet ned. *D.&H. 1.3)* i talem. det kan regne, og det kan sne, (jarg.) som udtr. for, at man er forberedt paa det værste, lader staa til, ikke vil afstaa fra sit forsat. det kan regne, og det kan sne; jeg vover det | naar det monne sne og slude, er det bedre at være inde end ude, se II. slude.

2) billedl. 2.1) \square falde, drysse ned (gen-nem luften) som sne; især i forb. m. ned.

*Da var vor Jord af pure Chokolade, | Om Vintren sneede Sukker og Bonbon. *Oehl.XIX. 14.* Bladene sneede ned (o: i løvfaldstiden). *JP Jac.(1924).III.128.* (han rev brevet) i ganske smaa Stykker, der langsomt sneede ned i Papirkurven. *PEBenzon.P.178.* (paa billedet ses) Faldskærmstroppe, der formelig sner ned fra Himlen. *Pol.⁴ 1939.1.sp.4.* i upers. udtr. (jf. u. bet. 2.2 og u. I. regne 2): Hele Luften var fuld af flyvende Papirer, det var, som om der sneete Breve ned af Himmelen. *Bagges.L.II.371.* || (sj.) trans., om person: lade noget drysse ned (som sne). *I en forsolvet Morgen-Skye selv Venus sad og sneede, | Paa det høvede Brude-Par de Gyldne Blade breede | Narcisser (og) Hyacinther. *Cit.1707.(NkS4²820.138).* 2.2) (l. br.) i udtr. for, at noget fremkommer i stor mængde, i stort antal; især m. det som subj. i forb. m. efterfølgende med ell. indholds-obj. (jf. u. hagle 2.2, I. regne 2.1). Det sneer Theaterkritici ned. Der er i det mindste henvend en Snæs. *PVJac.Breve.52.* I et Land som Danmark . . hvor det saa at sige sner med teologiske Skrifter og Udtalelser. *Brandes.XIII.435.* i (tautologisk) forb. m. hagle: Hele Digtet igennem hagler og sner det med Hjalter og Signer, Dan'er og Rolfer. *PLawriids.S.VII.121.* se ogs. u. hagle 2.2. 2.3) (jf. u. I. Sne 2.2; sj.) i udtr. for at blive hvidhaaret af alderdom. Tiden har sneet paa dette Hoved. *Lodde.NT.142.*

3) (jarg.) som spøg. omdannelse af ske (III). „Det skal sne!“ sagde Værten med en ældre aflagt, kjøbenhavnsk Vits. *CMoll. NE.270.* *Krist.Ordspr.nr.8239.*

Sne-, i sgr. [sne-] af I. Sne 1; foruden de ndf. medtagne kan nævnes Sne-aftejrning, -banke, -blok, -bunke, -flade, -fyldt, -hindring, -hob, -hvirvel, -jagt, -klat, -knold, -kørsel, -maaling, -partikel, -pløre, -ren, -rige, -skraaning, -smeltning, -spor, -stænk, -vanskelighed, -verden, -zone. **-alge**, en. \mathcal{Z} især i fl., om excellede alger, der forekommer paa sneen i polarlande og højjælde (jf. u. I. Sne 1.1 slutn.). *Sal.²XXI.826.* **-bar**, adj. (jf. -fri 2, -løs; i rigsspr. især jagl. m. h. t. arktiske forhold) om (sted, plet paa) jorden: ikke dækket af snelag. *TopJ Norge.29H.83.* den frosne, snebare Jord, som Stormene altid syntes at feje hen over. *KnudRasm.DO.24.* en snebar Plet paa Stenbroen. *ErlKrist.St.193.* Uff. **-barnet**, adj. (jf. I. Sne 2.2; poet.) som har et skinnende hvidt bryst. *jeg har seet saa mangen . . | Snebarnet Mel! *Setoft.RD.125.* jf.: den sneebarmede Mo (om øen Men). *Molb.UV.76.*

snebbe, v. se II. snibbe.

Snebber, en. [sne²u²ər] (ogs. skrevet **Snev(ϕ)er**, **Snæbber**, **Snæv(ϕ)er**. — sj. **Snævre**. *AndNz.MJ.1.15).* (til snebre; sml. I-II. Knebber; jf. u. I. Snekpe; dial.) dels om højrestet tale (af mange mennesker), (lang) snak; ogs. om vedvarende gen olgn.;

dels om munden som taleorgan; snakketøj. Hun har fået snevveren på gang. *Krist. Ordsp. 610.* Af og til begyndte hun paa en lang Snevver om en „stenrig Mand“. *KMich. PG. 110.* naar vi fire sidder paa en Bænk, ja, du vilde saamænd knap og nap tro, at vi var konfirmeret, saadan gaar Snevren. *sa. H. 224. Feilb. III. 445. Snebber-gilde, et. (Snebre-. Moth. N44. Snævre-. Hedebo. 50.) (til Snebber og snebre; sml. jy. knæbbregilde (Feilb.); dial.) egl.: selskab, gilde (for kvinder), hvor der snakkes meget. Moth. N44. om et ringe, tarveligt gilde: AntNiels. FL. II. 114. || nu især: det gilde, den beværtning, der blev husmandskonerne til del, naar de kom med det garn, de havde spundet for gaardmandskonerne, ell. om tilsvarende beværtning af væverpige, -kone, væver, skrædder og andre haandværkere ved arbejds aflevering. Snever-. Levin. (G.). Halleby. 224. Snævver-. LAndersen. Folkeliv i Ods Herred. (1919). 6.*

Snebe, en. se I. Snive.

sne-bedæk(ke)t, part. adj. (nu l. br.) d. s. s. -dækket. *Oehl. XII. 56.* de snebedækkede Balkanbjerge. *HCAnd. ML. 244. Frem. DN. 61. -beklædt, part. adj. (l. br.) d. s. *Maanen smilte himmelsk ned | Paa Byens snebeklædte Tage. *Lund. ED. 131.**

Snebel, en. se Snæbel.

sne-bidt, part. adj. (jf. bide sp. 629^{af} samt frostbid; l. br.) „Har De fundet det?“ spurgte Ellen, lige saa snart Lieutenanten, hel snebidt i Ansigtet, var kommen hjem. *Baud. Sp. 99. -bjerg, et. (ænyd. sneberg; jf. -fjæld) bjerg, der er dækket af (evig) sne; ogs. om høj dyngge af sne, et Sneeb- og liss-Berg som Hecla. *Hob. Ep. III. 385. CFrim. AS. 43.* den høie Klint . . . som i Solskin tindrer hvidt som et Snebjerg. *Goldschm. VT. 168. -blind, adj. (ænyd. d. s.) blendet af sneen; ramt af sneblindhed. *Moth. S566. Højsg. S. 336. Vort H. j. II. 1. 118. om dyr, spec. høns: Levin. Musen blev helt sneblind, da den tittede ud. CEw. Æ. IV. 89. Ujf. || (sj.) om vejrlig: helt usigtbart p. gr. af snefald. (han vil) Gaa i det sneblinde Mørke og lade sine Tanker køle. *KSecher. Den fremmede Gæst. (1934). 168. -blind-hed*, en. midlertidig blindhed ell. synssvækkelse (i forb. m. lysskyhed, øjensmerter, taarestaad olgn.), fremkaldt af lysudstrålingen fra sneflader. *NordConvLex. 3 VI. 284. Vore Sygd. IV. 89. -blomst*, en. († -blomster, et. *vAph. (1759). 428.* 1) om blomst(er)plante). 1.) blomst, der fremkommer paa en tid, da jorden (normalt) er dækket af sne; spec. ♀ (nu næppe br., jf. dog dial. sneblomme i sa. bet.: *JTusch. 305. Feilb. III. 431*) om vintergæk, *Galanthus nivalis L.* (jf. -bryder, -flok 2, -gæk, -klokke 1, -lilje). *vAph. Nath. VII. 401. Nennich. ogs. (nu næppe br.) om krokus, Crocus vernus L. TrondhSelsk. Skr. IV. 374. Reisler. Da.-Ty. Haand-Lexicon. II. (1799). 722. jf. (billedl.): (jeg er) *En Sneblomst, klækket ud i Kulden. *Oehl. IV.*****

202. 1.2) om planter med hvide blomster; spec. ♀ (nu næppe br.) d. s. s. -flokke-træ. *Nennich. Kjørbøll. FB. 145. 2) (nu sj.) om snefnug.* Alting forsvinder for min Betragtning, som en himmelfalden Sneeblostm paa den varme Haand. *PMøll. (1855). II. 81. *Den hvide Sneeblostm, kastet fra Skyen, | Bedækkede Skoven og Marken og Byen. Bagger. II. 468.*

Snebold, en. 1) sne, som i hænderne er trykket sammen til en fast, kugleformet klump, der kan bruges som „kasteskjyts“ (i lege). Ligesom en sneebolt (1871: Sneens Kølighed) paa høstens dag. *Ords. 25. 13 (Chr. VI). (de) trykkede Sneboldene haardt og lod dem suse om Ørene. Kirk. D. 69. || i særlige udtr. for at kaste med, søge at ramme hinanden med snebolde. Kaste Sneebold. vAph. (1772). III. alle Skolepogenes vigtige Sysler, saasom at løbe paa Skøjte . . . leege Sneeboldt (osv.). MC Bruun. F. 37. I Januar kaster de Snebolde paa de unge Piger. V Ved. BB. 254. slaa snebold(e), se III. slaa 17. s. især i forb. slaas med ell. (dial.) i (SjællBond. 181) snebolde: *WHøjberg. O. 30. Blich. (1920). XIX. 94.* det er et velsignet Veir, ret som skabt til at slaas med Sneebolde i. *Dot. F. 159. Legeb. I. a. 44. || forandring fryder, sagde fanden, han bed i en snebold, se Forandring 1.1. som en snebold i helvede, se Helvede 4. 2) (bag-, kog-, nu sj.) d. s. s. -bolle 1. VSO. 3) (jf. -bolle 2) om blomst af sneboldtræet ell. ♀ (i ent. ell. som pl.) om selve træet. *Moth. S566. Warm. Frøpl. 422.* forskellige træagtige Planter som . . . Blaaregn, Rødtjørn og Snebold. *DannHavebr. 604. 4) bet. 1 brugt i sammenligninger ell. billedl., m. henblik paa det forhold, at en snebold, sneklump, der ruller (rulles) gennem (s) sne, bliver større og større. mine Forretninger ere ligesom en Sneebold, jo meere jeg driver den frem jo større bliver den. *Hob. Stu. II. 3. *Rygtet er en Sneebold, | Blier større alt jo længere det gaer. Blich. (1920). VI. 232. Lidenskaber ere som Sneeboldt; jo længere de rulle, des større blive de. *Heib. Poet. V. 195. i ordsp. (talem.) m. h. t. løgnehistoriers tendens til at vokse: Løgn og Sneebolden ogs. snart. *Mau. 6172. En Løgn velter sig frem ligesom en Sneebold, der alt blir større og større. *Hob. Hex. IV. 9. sml. *Krist. Ordsp. nr. 5423. || om selve det forhold, der vokser sig større og større. Saaledes blev Sneeboldten (o: en sladderhistorie) ved at trille om, til den antog de utroligste Dimensioner. *Bøgh. JT. 476. „Jeg gør noget galt.“ — „Kan du da ikke lade være?“ — „Nej, det er for sent. Sneebolden ruller.“ *Rode. GB. 88. om hvad der drives efter sneboldsystemet: *EGad. TT. 133. Snebold*, i ssg. (l. br. *Snebolde*. jf. u. -træ samt (l. br.) i sa. bet.: *Sneboldebusk. KaiHolb. FC. VI. 187.* foruden de ndf. nævnte kan anføres ssg. til Snebold 1 som Sneebold-kamp, -kastning, -krig. **-bille**, en. [3] (zool.) bladbillen *Galericella viburni. Havebr. L. I. 137. -brev, et. [4] (sml. -system;***********

l.br.) kødebreve. Bl&T. jf. Sneboldbrevkort. FØhrt. Trylleord. (1922). 49. **-forretning**, en. [4] **Y** d. s. s. -handel. Folkets Avis. 14/1906. 2. sp. 1. **-handel**, en. [4] **Y** system, hvorefter kunderne skal videresælge bons, saaledes at den første kønsbøker først faar varen, naar et vist antal bons er solgt. Hage. 547. **-knitren**, en. (med.) ganske fin knitren, fx. ved beføling af blodansamlinger. Klinisk Ord. bog. (1921). 226. **-system**, et. [4] system, hvorefter noget, naar det een gang er sat i gang, af sig selv antager større og større dimensioner, breder sig videre; især om systemet i sneboldhandel, udbredelse af kødebreve olgn. Vort Hj. III. 2. 67. (en bedrager) havde lavet en Præmieforretning efter Snebold-Systemet. Pol. 11/1905. B. 3. sp. 4. Berl Konv. XXIV. 395. **-træ**, et. [3] (nu især dial. **Snebolde**-. **VareL.** (1807). III. 9. UjF.). **♀** den i haver dyrkede busk *Viburnum opulus* var. *roseum* R., m. hvide blomster i kugleformede stande (af størrelse som snebolde); snebolletræ; ogs. om hele slægten *Viburnum* L. *HaveD.* (1762). 156. *Schallem.HB.* II. 396. *Sal.* 2XXV. 70. *AzLange.* P. 78.

Sne-bolle, en. 1) (kog., bag.) bagværk af form som en hvid bolle; nu om bolle, der er overdryset med flormelis. *CMüller.Kogebog.* (1785). 244. *FrkJ.Kogeb.* 271. *Bagning.* 69. 2) (sml. d. s. s. **Snebold** 3. *JTusch.* 262. **Sneboller** . . . hænger over Muren. *KvBl.* 1911. 1908. 3. sp. 4. En Haveform af Kvalkved er Snebollen. *MentzO.Bill.* 46. laurbærbladet snebolle, se laurbærbladet. || hertil **Snebolletræ**, d. s. s. **Sneboldtræ**. *JPJac.* (1924). III. 187. *Lange.Flora.* 417. † **-braan**, en. (2. led vistnok no. dial. bron, brun, se Bryn) d. s. s. **-bryn**. *Nær **Snebraanens Sølv**. *Pram.Stærk.* 26.

snebre, v. [ʃnæʊrə] (ogs. skrevet **snevre**, **snæbre**, **snævre**). **-ede**. vbs. jf. **Snebber**. (sml. ty. dial. **sneppern**, **snakke**; vel besl. m. dial. **snabre**, **snadre** (Feilb.); sml. **knebre**; dial.) frembringe en knebrende lyd; fx. om stork: **knebre** (2). *Moth.* N44. nu især: tale meget; **snakke løs**; lade munden løbe; sludre. *Moth.* N44. To Bachfische, som gaar Arm i Arm, snævrer hjernetomt i min Nærhed. *Bønne-lykke.AsfjallensSange.* (1918). 152. den brum-mende og snævrende Lyd inde fra **Skolestuerne**. *HUss.* I. H. 28. *Gravl.BysensBedste.* (1929). 77. *Feilb.* UjF. **Mor** (sidder) ogsaa altid og Snevrer op med de dumme **Damer**. *KMich.* B. 85. *sa.F.* 148. **Snebre-gilde**, et. se **Snebergilde**.

Sne-briller, pl. (fagl.) briller til beskyttelse mod sneblindhed. *Gjel.W.* 155. *KBirket-Smith.Eskimoerne.* (1927). 131. **-bro**, en. (fagl.) sne, der ligger som en bro over revne i en **sneadækket gletscher**. *EMikkels.* (Riget. 1912. 3. sp. 7). **-brud**, et. 1) (forst.) sønderbrydning af grene olgn., forarsaget af et paa dem hvilende snelag; ogs. om de knækkede grene. *vAph.* (1764). 629. **ForstO.** 2) (sml. Is-

Tåbrud; nu næppe br.) det, at (frossen) sne begynder at blive blød og smelte. *MO.* 3) (nu næppe br.) (sne)lavine. *LTid.* 1724. 60. **-bryder**, en. **♀** (jf. -blomst 1.1 osv.; sj.) vintergæk, *Galanthus nivalis* L. *StNyeland.FB.* 67. **-bryn**, et, en. (jf. -braan; nu l. br.) rand, skrænt af sneklædt fjæld, bjerg. *kaaden **Reen** . . . paa **Snebrynen** danser. *Storm.SD.* 75. **Sulur** (o: et fjæld) hæver sine jordfurede **Snebryn** ligeoverfor os. *Benedicte.Smaaskizzer fraenIslandsretse.* II. (1871). 91. **-bræ**, en. (geol., især no.) om dræ af smæsser ell. om firn. *LTid.* 1759. 414. *TopJNorge.* 29 H. 19. *Uss.DanmGeol.* 193 (se u. **Firn**). se ogs. u. **Bræ**. **-brønd**, en. (især fagl.) en paa større kloakledninger i byer anbragt brønd, hvori sneen fra gader og pladser kan nedstyrttes. *Sal.* 2XX. 10. XXI. 826. **-byge**, en. (jf. -iling) byge med nedbør af sne. *Oehl.* XVIII. 223. en tæt **Snebyge** trak hen over **Slottet**. *Ellar.* GH. II. 41. *ErlKrist.MM.* 100. **-bælte**, et. spec. (især jærnb.): bælte langs jærnbanelinie ell. vej, der er indrettet til at opfangne sneen og holde den borte fra linien, vejen. *DSB.Banebygn.* 49. *LovNr.* 158 1913. § 18. 2. **-bær**, et ell. (som plantenavn) en. (det hvide, kuglerunde bær af) den i haver almindelige busk *Symphoricarpus racemosus* Michx. (jf. **Perlebusk**, **Sankt Petersbusk**); ogs. undertiden om hele slægten *Symphoricarpus* Juss. *VSO.* utallige **Hybener** og **Snebær** dryssede som en **Regn** af store røde og hvide **Perler** ned over hende. *SMich.* *Æb.* 197. *Rostr.Flora.* I. 1 (1925). 382. || (nu næppe br.) om busken *Chiococca* (med hvide frugter). *Nemnich.* || hertil bl. a. **Snebærbusk**. *MHans.H.* 115. *KnudPouls.BE.* 154.

I. Sned, et ell. (nu sj.) en (i bet. 2.2: *Moth.* S573. *Ing.* DM. 27. *Dorph.* *Sofokles.* 412. *IngvBond.* *Ægteskabsdjevælen.* (1893). 104.) [sned] (nu ikke i rigsspr. **Snid**, i bet. 1: *Moth.* S574. *Gram.Nucleus.* 1551. se ogs. *ndf.* u. bet. 1.2; i bet. 2: *Sort.PSKan.* 10. *KomGrønneg.* I. 194. *JHSmith.* *Ords.* 141. jf. *Moth.* S573 samt u. **Skalkesned**. i bet. 3: jf. *Feilb.*) *flt.* d. s. (i bet. 2.2: *Fryde-SangOverFr.* IVs *LyckeligLand-Gang.* (1709). v. 7. *PMøll.* ES. I. 353. *Wilst.* II. Vv. 874) ell. (sj.) **-(d)er** (se bet. 1.2 slutn.). (ænyd. **sned**, **snid** (i bet. 1-3), *glda.* **sned** (i bet. 2.2: *Brandt.RD.* II. 337. **KvindensRosengard.** (1930). 85), *oldn.* **snid**, *oeng.* **snid**; *formen* **Sned** kan delvis svare til no. dial. **sneid**, *oldn.* **sneid**, *afskaaret* stykke, *stikpille*, *oeng.* **snæd**, *afskaaret* stykke; til *snide*; sml. II. **Snit**; jf. II. **sned**, **sne**)

1) om handlingen at skære, snitte, ell. det herved frembragte. 1.1) † **skæring**; **skaar**; **snit**. *Moth.* S574. || † **billedl.**, om cæsur (1). *Moth.* S574. 1.2) (nu kun dial.) **afskaaret** stykke; især om **afskaarne** (smaa) grene; **kvas**; *ris.* *Gram.Nucleus.* 1551. *Cit.* 1783. (*Vider.* IV. 79). **Sned** kaldtes i gamle Dage de **Grene**, navnlig af **Blødtræ**, som blev **skaaret** ned til **Vildtets** **Vinterfoder**. *Weismann.* *Jagt-leks.* || ogs. (jf. **Snedgårde**) om **gårde** af **grene**;

lavt risgærde. *Gielsing.Landoeconomie.I.* (1825).13. *CDalgas.SvendborgAmt.*(1837).305. *SydjynskeS.*124. Jordvolde med forsvarligt Snid. *Cit.*1791. (*AarbFrbrorg.*1938.98). *jf.* ogs. Sned brugt (især i stednavne) om mindre skov, kratkov; ris (II.3). *MDL. JohsSteenstr.* *DS.*103. *Stedn.*VII.55. || i videre anv. om hvad der ligner et afskaaret stykke, en strimmel olgn. jeg har havt Syge, igiennem hvis Næse, Ormene som Sneder, ere fundne i Snottet, i Spytten, i Urinen, i Stolgangen. *Agerbech. F.A.I.*17.

2) (m. h. t. bet.-udvikling *jf.* II. Snit 6(2-3)) som udr. for (at benytte sig af) gunstige omstændigheder, list, kneb. 2.) i forb. se sit sned (til), (nu næppe br.) se sit snit (til) (se II. Snit 6.2). *Han overrasket' mig . . | Ei anderledes, end en lumpen Muus, | Der kryber ind, saa flux den seer sit Sned, | I Elephantens Snabel. *Bredahl.I.*208. *JH Smidth.Ords.*141. *Du ej heller os maa dadle, hvis til Flugt vi se vort Sned. *JForchhammer. ToKomedierafPlautus.*(1886).17. 2.2) (nu kun dial. (*JHSmidth.Ords.*141. *UjF.*(*fy.*)) ell. arkais.) listigt, underfundigt paafund; kneb; list; rænke; ogs.: listighed; underfundighed. *TBruun.V.*193. *Jeg saae paa Lombardens Øie, | Han tænkte paa Svig og Sned. *Ing.RSE.VI.*195. en lærd Republik, fuld af Sned og Rænker. *PMøll.*(1855).III.4. *hvad jeg (: Luther) har talt om Vold og Sned | fra Paven og hans Fæller, | det maa jeg for Folkets Skyld staa ved. *Rich.VH.*3. de var blevne indhentede, om de ikke havde reddet sig ved sned. *AOltr.*(*Aarb.*1894.91). ofte i forb. med sned: *Hvad Faderen vandt med Vold eller Sned, | Betaler hun from for hans Sjølefred. *Ing.DM.*6. *Et Lønbrev han skriver saa tankefuld med Sned: | „Du møde mig i Harrestad, der vil vi tales ved. *Havch. SD.*II.85. *Gertz.*(*Wilst.*II.(1909).VII.v.243).

3) i forb. paa sned (ænyd. paa snid, sv. på sned, no. dial. paa snid, paa sneid; m. h. t. bet.-udviklingen sml. paa snit (u. II. Snit 7) og paa skraa (u. VII. skraa); maaske dog delvis hørende til II. sned; sml. ogs. Sned i stednavne, vistnok om skæv skraaening olgn. (se *JohsSteenstr.DS.*103); især dial. ell. (i rigsspr.) lidt glågs.) i en skraa stilling; paa skraa, skraat, især i forhold til den vandrette linie; ogs. (dial.): i en skraa retning hen over en flade; spec. i forb. som gaa paa sned over, (sml. snedløbe) skraa hen over; gaa paa sned ogs.: fare vild; komme paa vildspor. Man afskiær først Kronen (paa træet) lidet paa Sned. *HaveD.*(1762).119. *Gaa vi endogsaa tidt paa Sned | i megen Blindhed bundne, | vi har dog Lov at glædes ved | de Fremskridt, som er vundne. *Ploug.NS.*67. Kongresmedlemmer trak frisk Luft efter Frokost, med . . de hvide Slips paa Sned. *Bang.S.*171. Façaden (paa paladset) har ikke lidt meget — men det Indre er Ruin, Ruin. Kapellets Klokketaarn sidder paa Sned, Klokken er

falden. *Jørg.CivitaD'Antino.*(1915).55. *Feilb. UjF.* || især m. h. t. stilling af hoved („paa skak(ke)“) ell. hovedbeklædning („paa snur“). *Hans Hat med hvide Fjedre | Den sad ham paa Sned. *Winth.HF.*257. en saadan ung (fisker) med Kasketten rask paa Sned over det solbrændte Ansigt. *Drachm.VT.*53. den flegmatiske Ibis . . lagde Hovedet paa Sned og lyttede. *Christmas.KongPeder.*(1904). 4. *Gravl.E.*104.

II. sned, adj. (snid. *Moth.S573. Rostgaard.Lex.S199b. sni. se ndj. jf. ogs. VSO. Feilb.*). (sv. sned, skæv, skraa, beruset; til snide ell. maaske dannet til I. Sned 3 under indflydelse fra udr. som paa skak(ke), skraa, skæv; dial.) skraa (VII). *Moth.S573.* En snid Linie. *VSO. Feilb. som adv.:* det Stykke Træ er snedt afskaaret. *MDL.* Det gaar snid nedad. *VSO.* Folk fra de andre Gaarde gik . . sni over Agrene mod Sandgaarden. *Aakj.SV.VIII.4. Visti* satte sni til over Moser og Græsmarker. *smst.32. Feilb. OrdbS.* (sjæll.). || paa sned, se I. Sned 3.

III. sned, præet. af snide.

Sned-, i sgr. af I. Sned, især i bet. 3 (ell. af II. sned).

Sne-dag, en. (især meteorol.) dag med snefald. *MøllH.V.*296. *Frem.DN.*194. -damp, en. (nu sj.) tæt faldende sne; sne-tykning. vi (kunde) gennem Snedampen skimte noget Mørkt som en Bakke eller et Huus. *Blich.*(1920).XIX.53. *Hjortø.Kr.*96.

Sned-belysning, en. (sj.) belysning, hvorved lyset kastes skraat ind. Linse til Sned-belysning (: ved øjenundersøgelse). *Maanedsskr.forpraktiskLægegerning.*1934.26.

sne,de, v. se sne. snedig, adj. se snedig.

sne,de, v. [sne(ˈdø)] (ogs. skrevet sne-de. *CMathies.DF.I.*56. *jf.* Opsnedning u. Opsnidning). -ede. vbs. -ing (*jf.* Opsnedning u. Opsnidning) ell. -ning (*Cit.*1783. (*Vider.* IV79)). (ænyd. snee i bet. 1 (*Kalk.III.*23), sv. sneda, tværpløje paa skraa, snedda, skraa over (gade olgn.), snedda av, afskære skraat, isl. sníða, gaa paa skraa ell. i siksak; afl. af I. Sned; kan dog ogs. delvis svare til ænyd. (vel no. ell. færøisk) sneide, gaa skraat, skraane, fsv. snedha, skære, færøisk sneiða, no. sneie, oldn. sneiða; sml. snide; dial.) 1) afskære ell. (ved skæring) forkorte grene; især: beskære (træ); ofte i forb. snede af unge Riis-Eege, som aarlig snedes og opelskes. *EPont.Atlas.*IV103. At snede Træer. *MDL.* Skuddene (af baandpil) hugges af hvert andet, tredje eller fjerde Foraar . . De snedes blot af som Tækkejæppe. *MHans. H.*116. *SjællBond.*100. *Esp.*315. *Feilb. jf.:* (æblet) ligner i Form en Gul Graastener, er dog lidt mere tilsneddet mod Bøgeret, altsaa bredt afstumpet, kegleformet. *CMathies.DF.I.*56. 2) skære, klippe, hugge noget skraat (til). *Feilb. UjF.* 3) gaa skraat hen over; skraa (hen over). Hyrde-

drengen havde set ham snede bort over Marken. *Staaun. UD.213. Feilb. UjF.*

snedelig(t), adv. [sne'dəli(d)] (ænyd. snedelig, jf. mnt. sneideliken; afl. af snedig; sj.) listigt; snedigst. *Man skulde fare listigt, snedeligt i Mag. *Oehl. XXXI.245.*

sneden, part. af snide.

Sned-gærde, et. (til I. Sned 1; jf. Snitgærde; dial.) gærde, lavet af afskaarne grene; risgærde. *Giersing. Landoeconomie. I. (1825).13. MDL. Snid.-: Høegh. A.J.19.*

snedig, adj. [sne'di] (sj. (skrevet) snedig. *Pflug. DP.1137. — nu næppe br. sniddig. KomGrønneq. I.284. II.247.* adv. -t ell. (især talespr.) d. s. ell. (†) -en (*Skuesp. IX.382. Clitau. PT.194. VSO. Kierk. I.81.*) (ænyd. sned(d)ig, snid(d)ig, sv. dial. snedig, snidig, no. dial. snidug; afl. af I. Sned 2, maaske dog fra mnt. sneidich (sneidich), mht. sneitec, snidec, skærende, skarp, mht. schneidig, se 20

schneidig, snidig) 1) som bruger udspekulerede, sindrigt udtænkte (men ikke altid fine, ærlige) fremgangsmaader, midler for at narre en, realisere en plan, løse en vanskelighed, skaffe sig fordel; dygtig til at bruge kneb, list; om plan, handling: som bygger paa, vidner om en saadan fremgangsmaade, dygtighed. *Dievelens snedige Anløb. Ephes.6. II. Kong Carl (hastede) tilbage med 1400 Ryttere . . og søgte at overrumple Erke-* 30

*Bispen. Men Erke-Bispen var ham for snedig. Holb. DH. I.663. *Hvor snedig (Oehl. IV.178: listigt) vidste han at dreie Sagen. Oehl. (1831). II.69. *Hugormen snedig hvisler | Bag Lyngens tætte Skjul. Winth. HF.232. du skal ved min snedige Kløgt blive Jødelands Hersker. KMunk. EI.74. || i (mer ell. mindre faste) sammenligninger. snedig som en agerbøne (Moth. S573), kat (Winth. HF. 135), ræv (Moth. S573; jf. rævesnedig), et 40*

skovøg, slanger (se Skovøg, I. Slange 1.2). || ordspr. snedig mands spil er ærlig mands død. *Mau. 10590b. CBernh. III.322.* skønt ræven er snedig, saa sælges dog flere rævebælge end æselshuder, se Rævebælg 1. 2) („I aller- nyeste Tid, vel omtr. 1870 eller 1871.“ *Levin.; især talespr.*) uden nedset. bet.: som tænker ell. handler kløgt; kløgtig; snild; jiffig (1.2); om ting, plan olgn.: sindrigt ud-

tænkt, konstrueret; snild. Pladsen var meget snedig benyttet. *Levin.* et Kontroluhr, en hoist snedig Indretning. *Daq. Nyh. 1/4 1872.2. sp.1.* Det snedigste er at se Tiden an. *AHen-* 50
ningsen. Despedalske. (1903). 56. han er ikke særlig snedig | **Snedig-hed**, en. flt. -er. især til snedig 1; ogs.: snedig plan, fremgangsmaade. *Holb. Masc. I.11.* Hver Dag, som skabes, finder jeg paa nye Snedigheder at komme efter deres Trekker og Renker. *Kom Grønneq. III.161. Mossin. Term.99.* Handelen med alle Faldgruber og Snedigheder har virket paa mig som en Beruselse. *FrPoulsen. VN.13.* Dette Forbehold (i en kontrakt) var aabenbart en Snedighed. *Pol. 11/4 1939.6.sp.5.*

Snedker, en. [sne'gør] (undertiden skrevet Sneker. *Moth. S569. Rord. KK.21. KBecker. S. III.28. — nu ikke i rigsspr. Snediker. Cit. 1700. (KbhDipl. VII.594). Cit. 1721. (Nationalmus. A. 1939.45). jf. Feilb. Snldker. Holb. Paars.57. jf. vAph. (1759) samt Flemløse.16). flt. -e. (ænyd. snedkere, snidkere, snickere, snedickere, sniddeckere, snædiekere; fra mnt. sniddeker, til sniddeken, (ud)skære, afl. af sniden (se snide); jf. snedkerere, snedkre samt Snitter 1) haand-*

værker, der fremstiller møbler, bohave, inventar, forsk. bygningsarbejde olgn. af træ. *Saa skikkede de Bud til Snedkeren . . | Han skulde hasteligen komme | Og giøre Kattens Kiste. *DSkæmlev. I.48. Blich. (1920). XII.18.* (han havde) Leverancen (af tømmer) til alle nye Bygninger, til alle Snedkere og Tømrere i Byen. *Goldschm. II.41. *En Snedker maa lime og lirke sig frem. Drachm. V.198. *En Snedker er en munter Fyr. Folkets Sang B.316.* || (nu næppe br.) som skældsord. „Greve“ er ofte i Drengets Mund et ligesaa slemt Skielsord som „Snedker“, ikke at tale om „Jøde“. *Mynst. (Hjort. B. I.172).* **Snedker-**, i sgr. (især snedk.); foruden de ndf. medtagne kan nævnes Snedker-arbejde, -fag, -forbund, -fri-

mester, -haandværk, -kone, -kro (se u. I. Kro 2), -lav, -loft, -lære, -lærling, -værksted og betegnelser for ting (især: redskaber, materialer) af den art, der bruges af snedkere, som Snedker-benklæder, -blyant, -bor, -fil, -hammer (o: hammer, hvis hoved har afrundet pen og plan bane), -hovl, -maskine, -politur, -sav, -savblad, -sprit, -træ, -værkstøj. **-bænk**, en. høvebænk. *FagOSnedk. BerlTid. 1/4 1940.M. 13.sp.4. -dreg, en. ungt menneske, som er i lære hos en snedker. *Moth. S569. Oehl. XV.126. CNYrop. Haandu.221. -drev, et. d. s. s. Baandhage. *vAph. (1772). III.661. Fisker. SøO. Till. snedkere*, v. se snedkre. **snedkerere**, v. [sne'gø're'rə] -ede ell. (nu sj.)**

-te. vbs. -ing. (dannet til snedkre ell. Snedker, jf. kokkerere, skomagere, skræderere ofl.; især dagl.) lave snedkerarbejde(r); syse med snedkerarbejde, især i mindre stil, som amatør. *Larsen. (1888).* (han) snedkererede og hamrede, lavede Disk og Hylder. *Wied. LO.28.* adskillige snedkerere, fordi Lægen har paabudt Motion. *Pol. 11/4 1906.6.* den Tid er endnu ikke saa langt borte, da Gartneren baade kunde kitte Vinduer og lave Vidiekurve . . ja maaske ogsaa kunde snedkerere i en snæver Vending. *Davn Havebr.64. Snedkeri*, et. [sne'gø'ri'] flt. **-er**. (afl. af Snedker; især snedk.) det at virke som snedker; en snedkers profession ell. haandværk; ogs. om (større) snedker-værksted ell. næringsvirksomhed, man skulde aldrig mere faae mig til Snedkeriet. *Oversk. L.193.* Snedkerier og andre Virksomheder til Forarbejdelse af Træ. *Regulativ Nr.127 1/4 1908. Grønb. SV.111. Snedker-lim, en. (jf. Ben-, Horn-, Hud-*

Læderlim) lim, der er udkogt af huder og ben; almindelig lim (især brugt i snedkerfaget). (Kalk.V.962). Hallager.152. Suenson. B.II.60. -lus, en. se u. Lus 4.s. -mester, en. *Adr.*¹⁴.1762.sp.13. *FagOSnedk.*-svend, en. (Kalk.V.962). *Moth.*S569. *Oehl.*XV.173. *Drachm.*DM.16. *CNyrop.*Haandu.223.

snekke, v. [sne^(v)gr̥] (l. br. snekkere. *Chr.*VIII.(*Bornh.Samlinger.*XVI.(1925).50)). -ede. (jf. sv. snickra; afl. af Snedker; jf. 10 ænyd. snedeke i sa. bet., fra mnt. sniddeken (se u. Snedker); sml. snekkere samt bødke; især dagl.) 1) d. s. s. snedkerere. *Moth.*S570. Han kunde snekke og dreie. *Hauch.*MjB.85. (i tugthuset) væves og snekkes og skomagereeres. *Bregend.*GP.88. 2) m. h. t. snekkerarbejde: fremstille; forfærdige. *Derpaa jeg flinkt mig snekkred en Seng. *Wilst.*Od. XXIII.v.199. *saa snekke vi dem Bord og Bænk. *Rich.*KD.89. to . . i gotisk Stil snekkrede Korskafe af broget stafferet Egetræ. *Trap.**VII.81. billedl.: (Poul Rytters viser) ere „snekkrede“ for visse Lokaliteter og en enkelt Privatkreds. *PLMøll.*KS.II.280.

sned-løbe, v. (til I. Sned 3 (og II. sned); jf. snigløbe, snildløbe; dial. ell. hos sprogreisende forfattere). 1) indhente ell. komme forbi en ved at skyde genvej; komme før en anden til et maal. *Leth.*(1800). *MHROSennørn.*GreveGertogNielsEbbeson.II.(1901).60. 30 naar man har gumpet (paa cykel) en Mil paa Landevejen fra Esbjerg . . kan man snedløbe den over Tjæreborg og Darum og dukke op ved Gredsted-Bro. *Vilh.*And.S.70. *UjF.* 2) (vist udviklet af bet. 1, maaske med tilknytning til I. Sned 2.2) overrumple; narre, overvælde, (søge at) komme en til luv ved list, kneb, underfundighed; falde i ryggen; snigløbe. *Leth.*(1800). *MDL.* Her fik følelsen imidlertid ikke råderum, fordi mellemhænderne overrumplede og snedløb den. *FrHamm.* *Grundtvig* og det forenede venstre. (1875).26. jeg (har) maattet lide en Del for Kritikens Skyld, at sige den usande eller hemmeligt snedløbende. *Holm Hansen.* *Hvad jeg oplevede.* (1911).147. det Formaal at overvinde, undertrykke og snedløbe hans mangfoldige Fjender. *JohsPalM.*DD.348. *Feilb.* -malle, en. (haandarb., især dial.) skraa malle (II.3). *VortHj.*III.1.19. *UjF.* -ranke, en. (jf. stiver; dial.) ranke (I.3); skraastiver (1). *JHSmidth.*Ords.141. *FrGrundtv.*LK.18. *HZangenberg.*Da.Bøndergaarde.(1925).73.

Sne-drev, et. (oldn. snjádrif; nu sj.) sneens fyggen; snefog; fygende sne. *KSelskSkr.* IX.597. *O Pøhl.* *Teglverk.*(1802).99. *BerlTid.* ¹².1892.Aft.2.sp.4. -drive, en. (ænyd. d. s.) bunke sammenfjogen sne. Disse Sneebrud eller Laviner . . nedfalder af høye Bierge fra Sneedriver. *LTid.*1724.60. *Sneedriver flyer paa hvasse Vind | Og Veiens Spor bortfyger. *Ing.* *VSt.*16. *JVJens.*HH.II.220. jf. (om stor mængde sne): jeg dængede ham med en Sne-drive. *Hz.*XVIII.28. || i sammenligninger.

*Ploug.*NS.181. han vilde jo vrøvle om hendes Øjne som Forglemmigejer, om hendes Hals som en Snedrive. *Schand.*TF.II.385. Omkring hende i de andre Sengen laa Dyner og Puder rodet op som uegumle Snedriver. *ErlKrist.* *DH.*29. -dronning, en. (jf. Isjomfru) i best. f.: naturmytisk væsen, skabt af *HCAnd.* som legemliggørelse af vinteren (og hjertets kulde). *HCAnd.*D.76. sa. *NyeEventyr.*I,2.(1845). 17. || (gart.) navn paa hvid rosensort. en Rose skal være levende. Jeg bliver forkolet af at se paa „Snedronningen“. *Hee.*And.AH.94.

Sned-stiver, en. (dial.) d. s. s. -ranke. *Cit.*1702.(*Kalk.*IV.24). *UjF.*

Sne-dun, et. (højtid.) om snefnug. Sneeduun hvirvlede dem i Ansigtet. *Bergs.*S. 90.

sne-dvendt, part. adj. (sj. i rigsspr.) akavet, forkert vendt. *BerlTid.*¹⁷.1926.Aft.1. 20 sp.1.

Sne-dyng, en. (ænyd. d. s.) dyng af sammenskovlet ell. sammenfjogen sne (jf. -drive). *Bagges.*DVIX.452. *Søberg.*KK.II.140. billedl.: en Sne-dyng af hvide Dun (ø: af en svane) (laa) ved Træets Rod. *GyrLemeche.*S. III.14. I. Ø -dække, et. dækkende snelag. *vAph.*(1772).III. *PalM.**Dryad.*67. Om Vinteren laa alt under Sne-dække. *Brandes.*III. 364. der (laa) det Sne-dække over Landet. *Frem.*DN.177. II. -dække, v. (sj., jf. dog -dækket) dække med et lag sne. *de gustne Vinterlunde | Sneedækkes hvidt. *Oehl.*XIX. 81. -dækket, part. adj. (ogs. -dækt. *VSO.* *MO.* *IsakDin.*FF.318). (jf. -bedæk(ke)t, -beklædt, -klædt, -lagt, -tækt) dækket af et snelag. *S&B.* sne-dækkede Marker. *Pol.*¹². 1937. *Sønd.*9.sp.1. -dækning, en. (jærnb.) foranstaltning, der skal tjene til at beskytte en banelinie mod snefog (jz. bestaaende af en jordvold m. beplantning paa toppen). *Sal.*³ XXI.839. -dækt, part. adj. se -dækket.

sne-døjet, adj. (sj.) skævdøjet. *en lille sne-døjet Pige i Kina. *Sigfr.*Ped. *BlaaMandag.* (1931).64.

sneende, adv. [sne^(v)ənə] i forb. sneende hvid (dannel af snehvid efter kridende hvid olgn.; sj.) hvid som sne. Der oppe i Tempellet gaar en gammel Mand omkring. Han har sneende hvidt Haar og dybe Rynker i Panden. *MPont.*SK.39. sa. *MO.*78.

sneet, adj. [sne^(v)ø] (jf. non. dial. snjo(v)-utt, eng. snowed samt sv. snö(g)ig, oldn. snjógr, snægr, eng. snowy, ty. schneeig; afl. af I. Sne; især dial.) dækket af sne; fuld af sne; tilsneet. De sneede Agre vekslede i Solskinnet. *JVJens.*SS.94. En sneet Søndag Morgen. *KBecker.*VVI.159. *Feilb.*

Sne-faar, et. (zool.) det nordasiatiske faar *Ovis nivalis.* *BovP.*I.535. -fald, et. (ænyd. d. s., oldn. snjófall, snæfall) 1) snefnugenes fald gennem luften; faldende snefnug. *dukke Hovedet ned | For at undgaa Snefald i Øiet. *Bagger.*D.56. billedl.: Snefald fra Frugttræerne eller duftende Dryssen

af hvide og røde Rosenblade. *Schand.O.I.174.*
 || især: nedbør af sne; ogs. om den mængde sne, der er faldet. (aaret begyndte) med et stedsvarende Sneefald. *Slange.ChriV.25.* et stille Snefald havde . . klædt Jorden . . i pureste Hvidt. *Blich.(1920).XIX.58. Uss. DanmGeol.193. 2) (nu næppe br.) d. s. s. -skred. TopJNorge.27H.39. -fane, en. (fra no. snefane (-fann), jf. oldn. snjófönn; 2. led er no. fane (fann, fönn), snedrive, oldn. fönn, sne; næsten kun m. h. t. arktiske forhold) blank og haard snedrive. EMikkels. (Pol.¹⁸/1912.9.sp.5.) i Højsommerens varme Middagstimer søger (moskusosker) Afkøling paa en Snefane. *AlvinPedersen.Polarstyr.(1934).32.* Der kom Tø i Rævesporene. Snefanerne løb ud i Grums. *Fleuron.HFR.49. -fang, et. (jf. -fanger; især jærnb.) hvad der opfanger flygende sne (og derved skærmer banelinje olgn.). Syrener paa Snevoldene er udmærket Snefang. JernbaneT.¹⁸/1935.7.sp.4. -fanger, en. (jf. -fang; især jærnb.) d. s. Foran Løv- og Naaletræsblæter kan (paa jærnbaneskraaninger) ligeledes anbringes en Række Løvtræer eller Buske, som . . gør Gavn som Snefanger. *JernbaneT.¹⁸/1935.7.sp.4. -farvet, adj. (l. br.) af en ren hvid farve som sne. Olufs.(Rahb.Min.1791.IV.238). *(Pierrot) i snefarvet (Oehl.XX.33: den vide) Kiøle. Oehl.(Theone.II.(1811).45). en Sko af snefarvet Skind. *SMich.Æb.114. billedl.: den uforsøgte Ungdoms højt priste og højt besungne sne- og liljefarvede Uskyld og Renhed. Wied.S.109. -fasan, en. (agerhønsøjglen *Tetrao gallus himalayensis. Brehm.FL.425. BøvP.I.549. -ferie, en. (jf. -fri 1; skol.) ferie, der gives om vinteren, naar der er faldet sne, bl. a. for at eleverne kan faa lejlighed til at dyrke vintersport. Pol.¹⁷/1940.5.sp.5. -fest, en. i forb. Marias snefest, katolsk fest for Maria ¹/₄ (til erindring om bygningen af kirken *Maria Maggiore, der blev bygget efter Marias opfordring paa et sted, hvor der faldt sne den nævnte dag). Sal.²XVI.602. -finke, en. (1) (ænyd. d. s.) d. s. s. -værpling. *Kjærbøll.346. Brehm.FL.201. 2) mellem- og sydeuropæisk (i nærheden af sne-regionen i bjergegne levende) finke, *Montifrigilla nivalis. Brehm.FL.215. BøvP.I.551. -fjæld, et. (oldn. (pl.) Snæfjöll som stedsnavn; jf. -bjerg) fjæld, dækket med (evig) sne. *OecMag.II.287. Bagges.DV.IX.363. AOLr. DH.II.93. -flage, en. snemasse, der har form som en flage; dels om (sammenfrosset) snelag paa gren olgn., under fodtøj; dels (især) om stor klat faldende (tø)sne. Skum fløj som Sneflager hen over vore Hoveder. *Blich.(1920).XIX.189. Foersom.D.II.73. Kom han til at røre ved en Gren, faldt store Sneflager ned. *Tolderl.F.II.40. -flok, en. (nu næppe br. -flokke. Amberg. VSO.). 1) (nu l. br.) d. s. s. -fnug. LTid.1752.126. den mørke Himmel . . nedslængede Regndraaber og Sneeflokker blandt hverandre. *Blich.************

(1920).XV.69. Sneeflokkene flyge. *HCAnd.(1919).IV.375. Rich.1.5. CEiberling.Brevefra enBogelsker.(1909).4. || billedl. ell. i sammenligninger. Sæbe-Frøkenen overgæd ham Skiægget med sliq en Hurtighed, at det gav store Sneeflokker. *Biehl.DQ.III.291. Asken faldt paa de Omstaaendes Klæder ligesom flyvende Sneeflokker. *Hauch.I.407. *De Dage svandt saa hurtigt, | De blev til Aar, | Lidt efter lidt sig stænkede | En Sneeflok i mit Haar. *Winth.HF.135. 2) (jf. -blomst 1.1 osv.) † ♀ vintergæk, *Galanthus nivalis. Amberg. -flokke-træ, et. (jf. -blomst 1.2, -krone 2, -træ) ♀ busken *Chionantha virginica L. af olietrefamilien (med smaa hvide blomster). *Kjærbøll.FB.145. OG Petersen.TraerogBuske.(1916).477. -fnug, et. (tidligere ofte -fnok. *HCAnd.SS.IV.43. sa.(1919).III.377. Bergs. NN.149). (jf. -flok 1, -fog 2, -fugl 3, -funke) om hver af de smaaftager, -klumper af sammenhængende snekrystaller, hvori sneen falder gennem luften. Sneefnokkene faldt i hendes lange, gule Haar, der krøllede saa smukt om Nakken. *HCAnd.(1919).II.207. det sagte faldende Sneefnug, der i Selskab med de andre, utallige . . Fnug udbreder et hvidt Tæppe over Jorden. *Goldschm.Hjl.III.109. Paulsen.II.812. i sammenligninger: (menneskene) udslettes og glemmes som Sneefnokken, der falder i den rindende Strøm. *HCAnd.SS.IV.43. *du, som gik min Dør forbi, | flyv som et Snefnug over Stil *Stuck.II.81. *De hvide Frøud fra Poplen flyger, | som faldt der Snefnug fra fjerne Byger. *LCNiels.Va.42. -fog, et ell. (nu kun jy.) en (JJuel.399. Borrebye.TF.30. JVJens. C.71. jf. Feilb.). (sj., i bet. 2, maaske ved sammenblanding m. -flok: -fok. *Goldschm. BLS.I.69. sa.Hjl.II.519. — ikke i rigsspr. -fug. (i bet. 2:) *Høm.HT.26.). (ænyd. snefog, -fug, oldn. snjá-, snjófök; jf. -fyg, -fög, -knog, -knyg, -rog samt Rendefog, Fogsne) 1) det, at sneen flyger; især: snevejr, under hvilket sneen flyger; ogs. om den flygende sne. han (kunde ikke) uden Incommoditet . . formedelst Vind og Sneefog . . gaee over Slots-Broen. *Hölb.DH.III.425. Under Snefog. *Hostr.(skuespiltitel.1888). Landet derinde viste sig gennem Snefoget. *Drachm. VT.396. billedl. ell. i sammenligninger: Pilene faldt paa den danske Hær tykt som et Sneefog. *Allen.I.150. Grenene . . dryssede et Snefog af Blomsterblade ned over mig. *Tolderl.H.134. (CJLAlmqvists „Det går an“) fremkaldte et rent Snefog af Småskrifter for og imod. *Rørd.SL.42. talem. (nu næppe br.): Jeres Herre er vist bleven til i Torden- Veir, og født i Sneefog (∴ ser skrækkelig ud). *Jacobi.(Skuesp.IV.94). 2) (jf. II. Fog 2 slutn.; nu sj.) d. s. s. -fnug. vAph.(1764).629. *I denne barske Tid, da Sneefog dandse | Forbi mit Vindue. *Hrz.D.II.216. Goldschm. BLS.I.69. -foged, en. (jf. -konge 2) en i hver arbejdskreds i sognet af sogneraadet***********************

beskikket person, der forestaar snekastningsarbejdet, tilsiger de arbejdspligtige m. m. *Min Skr.*¹⁴ 1861. *Hostr.E.II.4. J.V.Jens.III.11. 219. LovNr.158*¹³ 1938. §11.stk.1. **-fok**, et. se -fog. **-fri**, adj. 1) (jf. -ferie; skol.) i forb. som faa, have snefri, om skole(elever): faa, have fri fra skole p. gr. af snevanskeligheder ell. for at kunne drive vintersport. *Morgenbladet.*² 1931.8.sp.2. 2) $\frac{1}{2}$ (jf. -bar, -løs) om terræn, vej: ikke dækket af sne. *NordConv Lex.V322. Brandes.X.286. AchtonFrüs.AJ. 20.* **-fug**, et. se -fog. **-fugl**, en. (ænyd. d. s. (i bet. 1), oldn. snæfugl) 1) $\frac{1}{2}$ (nu især dial.) d. s. s. -værling. *EPont.Atlas.I.628. Kjerboll.346. Seier.BornholmsFugle.(1932). 231. Feilb. 2) $\frac{1}{2}$ den i Amerikas arktiske egne levende spurvefugl Junco (hiemalis). De derovre. (1912). 122. Brehm.DL.³ II.3.215. 3) (nu vist kun dial. (barnespr.)) om (store) snefnug. *Ing.VSt.28. sa.EF.II.1. Bornh OS.* **-fuld**, adj. (oldn. snjóvarfullr) 1) om vej, gade olgn.: juld af sne; om luft, himmel: juld af snefnug ell. sneskyer. *Moth.S566. ingen Sneefuld Luft kand hindre (nordlyset) at igiennemtrænge. Heim.Physik. 54. Sneefulde og skidne Gader.Argus.1771. Nr.19.3. Værelset var mørkt og Himlen snefuld.ThomLa.AH.150. 2) (nu l. br.) om aarstid olgn.: i hvilken der falder megen sne. *Vor fiendske Naboevind, som tit, mod Bondens Agt, | Ham har en sneefuld Høst paa frosne Vinger bragt.*Bull.(SkVid.IX. 155).* i sneefulde Vintre (kunde man) kuns ved Hjelp (af ski) komme fra et Sted til andet.*Cit.1823.(Rist.OR.10).* **-funke**, en. (ty. schneefunke; sj.) lille (lysende) snefnug. Sneefunker nedfyre fra Himlen.*Blich.(1920). II.125. se ogs. u. I. Funke 3. -fyg, et. (sj.) d. s. s. -fog 1, -føg. (et) Iskorns lette Svæven i det bidende Snefyg.*Pol.*¹¹ 1921.8. sp.3. **-fygning**, en. et hæftigt uvejr med storm og snefygning.*KNyrop.EJ.78. Læ mod Storm og Snefygning.AlwinPedersen. Polardyr.(1934).75. -færd, en. (l. br.). (harejagt) paa Sporsne, paa Snefærd kan finde Sted i Aarets sidste to Maaneder.*Vig Møll.HJ.150. -føg, et. (især sjæll.) d. s. s. -fog 1, -fyg. (landtægen) maae flakke, oftest paa en aaben Vogn i Regnvej, Kulde og Sneeføj. *Buchhave.(Pol Phys Mag.VIII. 234).* *blinde staar de | i Snefagets tætte Dans. *Herdal.NytSind.(1929).38. Ujf. -fore, et. det, at en færdselsvej er dækket af sne, især af et lag, der tillader benyttelse af kane, slæde, ski; ogs. (l. br.) om selve snelaget, den snedækte færdselsvej. *vAph.(1764).629. Bønderne benyttede Sneeføret for at bringe deres Sæd til Kiøbsteden. VSO. de lange Spasereture . . om Vinteren i Sneføre til Ordrup og tilbage. Brandes.II.516. VilhHans.J.18. (sj.) i flt.: Slædemeders stille Gliden hen gennem uendelige Snefører. J.V.Jens.FD.88.*******

sneg, præf. af snige.

Sne-gaas, en. $\frac{1}{2}$ den i det nordlige Ame-

rika og Østasien levende gaas Anser hyperboreus. *Amberg. Bøv.P.I.191. -garn, et. (jf. -hætte 2; jæg.) garn til jagst af agerhøns paa sne. *vAph.(1764).629. Weismann.Jagt-leks.**

snege, v. se snige.

Sne-ged, en. (zool.) bjergged, *Haploceros monianus* (ell. *americanus*). *Sal.*² IX. 540. *Lieberkind.DV.XII.210.216.*

Snegl, en. se Snegl.

sneget, perf. part. af snige.

Sne-gilde, et. (dial.) snekastningsgilde. *SprKult.VIII.130. -gitter, et. (jagl.) jærnstativ, der anbringes paa skraa tage for at hindre sneen i at glide ned paa gaden; sne-stopper. *Bek.Nr.6*¹⁹ 1899. §53. *Sal.*² XXI.839.*

Snegl, en. [snai'l] (nu ikke i rigsspr. *Snegel. Pflug.DP.343. Holb.Paars.187. LTid. 1740.571. jf. Feilb. — nu kun dial. Snegle. Moth.S333. Thorsen.24. jf. J.M.Jensen.Vendelbomål.(1897-1902).47 (i bet. 2.s) — no. ell. dial. Snil. vAph.Nath.VII.404. Feilb. jf. Rietz.642.) flt. -ø ell. (nu kun dial.) -er (Moth.S568. LTid.1727.356. *Oecon Journ. 1757.898. Feilb.*) (ænyd. sneil, snegle, snegle, snijgill, glda. snigel (Harp.Kr.191), sneghæl (Brandt.LB.285), flt. snyglæ, snielæ, øda. snæghæl (Harp.Kr.191), oldn. snigill, eng. snail, mnt. snegel; besl. m. II. Snekke og I. Snog; jf. II. snegle)*

1) bløddyr af klassen *Gastropoda*, bugfødede, oftest med en ejendommelig skal („hus“), der dækker (en del af) legemet; tidligere (mods. II. Snekke) kun om de skal-løse lungesnegle; ofte spec. om den sorte skovsnegl, *Arión ater* (den sorte snegl). 1.) i al alm. det skal være Eder urent . . Krokodilen og Salamanderen og Sneglen (1931 afvig.) *3Mos.11.30. *hvi har dog fæle Snegle | Sligt et deiligt Huus? Oehl. XX.192. *Nu Sneglen med Hus paa Ryg vil vandre. Ing.RSÉ.VII.240. i Haven voxte nye Snegle; de krøb ind i deres Huus, spyttede, — Verden kom ikke dem ved. HCAnd.(1919).IV.299. *den store Snegl, som skyder | Sig sagte hen ad Gangen sort og tyk. *PalM.IV.45. *Den sorte Snegl paa Sokker | han møder nok som Klokker (: ved solens „bryllup“ med bogen). Rich.I.68. Han spiste majestætisk og langsomt Dusin efter Dusin af Snegle og Østers. SophClauss. R.211. *Snegl, Snegl du sorte | er dit Hus blevet borte? | Er du løbet hjemmefra | i den bare Skjorte? Levy.Bv.36. *DanmFauna. X.3. Sneglen i Digtning, Tale og Folketro. DSt.1938.147. lungede, nøgne, skalbærende, skalløse snegle, se lunget, nøgen 3.1 osv. 1.2) i særlige udtr. || i udtr. (ofte sammenligninger), der hentyder til sneglens langsomme bevægelse. Han løber afsted som en Snegl. *Mau.I.665. *Det gaar med Overtro som anden Sot: | Den flyver paa, som Ørnen paa sit Bytte, | Men kryber sent som Sneglen af sit Hus. Grundtv. PS. IV.395 (jf. krybe 3.1 slutn.).****

*Hvor er Helhjelm vel at finde | Aandelig paa Jordens Bold . . | Hvor der tygges kun paa Negle, | Hvor der kjøres kun med Snegle, | Raabes, som man hvæser kun? *smsl.VIII.225.* *de Ventetimer krøb | som Snegle. *Ploug.I.326.* Tiden sneg sig frem som en Snegl over en Skovvej. *Schand.VV.319.* saa sen som en Snegl. *S&B. Krist.Ordspr. 309.468.* *Han gaa med Lynets, gaa med Sneglens Fart, | Saa er den Gransker dog af nordisk Art. *Grundtv.PS.VI.639. CK Molb.Dæmring.(1852).162. talem. (nu sj.):* vær som sneglen i raad, men som fuglen i daad *olgn. Mau.7611. Grundtv.Da.Ordsprog.(1845).nr.2470.* || (oftest i sammenligninger) i udtr. for at skjule sig, afsondre sig fra verden, blive tilbagetrukket, reserveret, lukke sig til. *Holb.Paars.187. Goldschm.VIII.432.* han havde sit Hjem, dér gemte han sig som en Snegl i sit Hus. *AndNz.PE.IV.119.* 20 Han lukker sig inde, først i sit Hus, og siden i sig selv, og saa kan ingen faa Sneglen frem igen. *NatTid.'4/1921.Ajt.2.sp.4. (nu næppe br.)* En Kat seer best udi Mørke, og en Philosophus lever best in obscuro: ligesom Sneglen er best i sit eget Huus. *Holb.MTKr.571.* || m. henblik paa det forhold, at sneglen bærer sit hus (som en byrde) paa ryggen. *Snart trænger min Siæl af det døde Leer, | Som, liig en Snegl, den maa med sig slæbe. *Oehl.I.46. ordspr.:* Sneglen kommer aldrig saa langt ud, den jo bærer sit Hus paa Ryggen. *Mau.4056.* || bide snegle, (nu næppe br.) som udtr. for at faa en tarvelig, foragtelig spise. *Hand gierne gaar til Giest, men naar det ham kand feyle, | (Som ofte skeer desvær), hand gaar og bider Sneyle. *Helt.(SamlDanskeVers.I.62).* *det paa sin Poëtisk er (o: det er digteres lod), | At gaee og bide Snegle her, | Naar andre Østers 40 spiser. *Wadsk.42.* skulde jeg (o: en sømand) forlade ham, da hun (o: det) stormer, saa var jeg ikke bedre værd, end at bide Snegle min hele Levetiid. *TBruun.Pr.112.* den maa være syg for kødmat, som gaar i skoven og bider snegle, se Kødmat 1. || i rim, der synges af børn, naar de ser en snegl: *snegl, snegl, kom ud (af dit hus), | her er en bonde, (som) vil købe dit hus *olgn. Krist.BRL.471. Esp. 315. Feilb. DST.1938.159.*

2) hvad der af udseende minder om et sneglehus med vindinger. med heftig Susen og Brusen drives (vandet) om, som et Molle-Hjul, og dannes som en Snegl eller Virvel. *Thurah.B.164. især i fig. anv.: 2.1) (især barnespr.)* om en paa jorden tegnet figur: hinkesnegl; ogs. om selve legen; i forb. som hinke, hoppe snegl, (*dial.:*) hoppe til snegls. *Krist.BRL.256. HjLegeb.67. UfP. 2.2)* om bagværk; især: et slags wienerbrød, bagt af en strimmel dej, der er lagt i vindinger. *FuldstændigKoge-ogSyltebog.(1861). 398. Vi (købte) frisk Brød, de berømte „Snegle“. Drachm.EO.109. AndNz.DM.III.*

217. Sidst i 50'erne blev det Skik at traktere med Kaffe og Hvedebrød, Toores-Snegle og Kringler. *AarbHolbæk.1932.129. Bagning.51. 2.3) frisure, dannet af en i vindinger sammenlagt fletning.* hendes Nakke, hvorfra det egernrøde Haar var stroget bort for at samles i en Snegl over Issen. *Pont.FL.339.* Vore unge Piger bærer deres Fletninger paa samme Maade nu: i Snegle ved Ørerne. *Hjemmet.1907.770.sp.2. jf.:* over det brunrøde Haars Nakkesnegl sad en stor Skildpaddes-Kam. *Pont.FL.86. 2.4) (dans.) kæde af dansende, der har taget hinanden i haanden og af en leder føres saaledes, at kæden danner slyngninger af forsk. form. Pont.F.I. 346. 2.5) (anat.) et af tre vindinger bestaaende parti af det indre øre (Cochlea). Saxtorph. O.82. Panum.662. 2.6) om forsk. redskaber, redskabsdele, der har form som en snoet spiral, bestaar af en spiralformet skruegang *olgn.* En Strimmel fladt Jern (blev) trillet op, saa det blev til en Spiral, „Sneglen“, Glaspladen blev anbragt med „Blank“ nedad paa et uldent Stykke paa Bordet, vaadt Sand kom i Sneglen, og saa kørtes der rundt (for at gøre glasset uigennemsigtigt). *Dengl.By.1932-33.118.* || J den øverste snegleformigt udskaarne del af skruekassen paa violininstrumenter. *HPanumB.ML.656.* || (jf. Kvarter-snegl; ur., foræld.) snekke i ur. *GFUrsin. Uhre.(1843).33. OpJB.'III.490.* || skrue uden ende, der griber ind i og driver et dertil svarrende hjul (snegle-, snekehjulet); snekke (se u. II. Snekke 2.4). *SkibsMask.96. Sal.' XXIII.63.* || Arkimedes'es skrue (se u. I. Skrue 1.4); vandsnegl. *Bregend.MAG.126.* en Vindmølle med Snekke eller Snegl til Udmaling af Vandet fra Vejlen. *AarbHolbæk.1937.33.* || maskine med vindinger, hvori en masse blandes, æltes, renses *olgn. Cii.1903. (OrdbS.). Sal.'XXIII.772. jf.:* Blandings-snegl (o: paa keramisk værksted). *Pol.'4. 1940.8.sp.1.* || (nu ikke i rigsspr.) om skruestaal, gevind paa et sneglebor (Uf.) *olgn.* *Han (o: drejeren) havde en poleret Snegl | Saa tidt han gjorde Skruer, | Hvis Gænger ingentid slog feil. *HMikkels.D.37.**

3) (dagl.) som spøg. ell. nedsvæt. betegnelse for person ell. (sjældnere) dyr ell. (sj.) ting (jf. : *De løste Båden, en rundbovet Snegl. *Blaum.AH.64; sml. (?) I. Snekke.* de sorte Snegle (o: præster) skal bringes herop. *Ing.KE.II.165.* Efter Optagelsen (paa Lyngby seminarium) blev „Tutterne“ (o: aspiranterne) til „Snegle“, med hvilket Kølenavn første Klasses Elever benævnedes. *N.Nielsen. LæreaarogLærerkaar.I.(1929).29.* || især (oftest i forb. m. beskaffenheds-adj. som løjerlig, sær, underlig) om løjerlig, mærkelig person: fyr; fisk (1.2). „hvad var det for en Snegl, der gik fra dig nu?“ — „Det var min Doktor.“ *Hostr.SPT.IV.6.* den gamle Prokurator . . var en sær gammel Snegl med sin hvide Haarmasse, der såå ud, som var den kræp-

pet og pudret. *Schand.BS.454.* *Hvordan han saa' ud? En underlig Snegl, | Brillen for Øjnene, nærsynet, lang. *Drachm.DG.90.* han er dog en sær Snegl, at han ikke vil være sin lovlige Ejendom bekendt. *Gyr Lemche.NB. 179.* || (*dial.*) om langsom person. Feilb.

Snegl-, i ssg. se Snegle-.

Sne-glans, en. (*sj.*) blændende hvid glans. *et Bryst, | Imod hvis Sneeglants Alabast er sort. *Bagges.I.23.*

I. Snegle, en. se Snegl.

II. snegle, v. ['snaile] -ede. (*jf. eng. snail; afl. af Snegl*) **1)** foretage en bevægelse ell. handling, der minder om snegles. **1.1)** (*jf. u. Snegl 1.2; i rigsspr. først alm. i slutn. af 19. aarh., jf.: „usædvanligt“. MO.)* intr. ell. (*nu i rigsspr. oftest*) refl.: bevæge sig langsomt; komme langsomt frem; ogs. om tid, begivenhedsrække: forløbe, gaa langsomt; ofte i forb. m. adv. og præp.-led. (*nu især: af sted, frem, hen*). Hand gaa og snegler af. *Moth.S569.* hvor skrækkeligt efter en Dags Jernbaneflugt at snegle frem (o: med køretøj). *HCAnd.ML.369.* *vredt | han (o: skole-eleven) til jer (o: skolens mure) snegled da. *Hostr.SD.1.189.* Samtalen sneglede sig hen, dødt og tvungent. *R.Schmidt.MD.279.* Med slappe Sejl . . sneglede (*smakken*) ind imod Havnen. *Pont.F.II.246.* Timerne havde sneglet sig langsomt afsted. *HomoS.VD.165. 1.2)* (*jf. u. Snegl 1.2; sj.*) i forb. snegle sig inde, trække sig tilbage; isolere sig; lukke sig inde. (*han*) sneglede sig (*ikke*) inde i sit Hus (*men*) brød sig om sin Kunst og sine Kunstfæller derude. *ChKjerulf.(Pol.²¹/1913.3.sp.5).* **2)** udføre (*en handling, der er forbundet med*) en bevægelse i sneglegang. **2.1)** (*l. br.*) intr. ell. refl.: bevæge sig ell. sno, slynge sig i sneglegang; beskrive en spiralformet ell. buget linie. Vi gik op paa (*bakken*) igiennem labyrintiske Hækker, som slynge sig sneglede paa dens Afhang til Toppen. *Bagges.LI.57.* *snart om et Fremspring rundt den (o: stien) snegler, | her den styrter, og hist den stejler. *Rich.III.182.* vi sneglede i Timevis med Jærnbane omkring det (o: bjerget), mens det kun syntes at fjerne sig fra os. *OlhRicard.K.I. 2.2)* (*jf. Sneglemarmor; fajl.*) dekorere med striber i snegleform; marmorere med spiralformet mønster. Forsatsen . . er oftest marmoreret, enten i fyldige Mønstre eller sirligt kæmmet og sneglet med kraftige . . Farver. *Aarbogf.Bogvenner. 1918.64. 2.3)* i forb. snegle en stak op, (*landbr.*) opsætte en stak ved at gaa rundt i samme retning og stadig anbringe negene længere og længere inde mod stakkens midtlinje. *Pol.¹²/1915.5. 2.4)* (*især dial.*) i forb. som snegle vand(et) (af, op, ud), afvande (*mose olgn.*) v. hj. af en vandsnegl. Feilb. **60** En Landvandskanal løb paa langs, og ud i den kastede Drænrør og Grøfter deres Vand — og for Enden stod . . en Vindmotor og sneglede det sure og vaade videre. *Fleuron.*

KO.44. Det overflødig Vand (*i tørve-mosen*) blev ledet bort; ofte var det nødvendigt at snegle det ud. *AarbFrborg.1940.23. Uff.F. 3)* *∞* indsamle snegle. Collin var elleveild og vilde absolut straks begynde at „snegle“. *Bergs.HI.117.*

Snegle-, i ssg. (*nu næppe br. Snegl-*) se u. Snegle-form, -formet, -gang, -hus, -kløver, -sten, -trappe. — *nu næppe br.*

10 Snegl- se u. Snegle-gang, -hus, -skal, -skridt). af Snegl 1; jx. foruden de ndf. anførte: snegle-agtig, -art, -avl(er), -manér, -opdræt, -slægt, -yngel, -æg. **-bakke**, en. (*nu næppe br.*) **1)** bakke, hvor der lever, udklækkes spiselige snegle (*vinbjergsnegle*). *Moth.S569. Amberg. 2)* (*jf. -høj*) bakke, til hvis top der fører en vej, sti, der snor sig omkring bakken. *VSO. -ben*, et. (*sj.*) drejet bordben, der er skrueformet snoet, slynget. *Oehl.LudlamsHule.(1814).119. -bor*, et. (*jf. Skruer, Snekke-, Snit-, Spiralbor*) bor, hvis skærende del er spiralformet snoet (enkeltsneglebor), ell. bor, hvis stamme er en flad stang, som er spiralformet snoet om sin egen akse, og hvis skærv er en spids, kegleformet træk-skrue (dobbeltsneglebor). *vAph.(1764).629. Haandgern.42. Thaulow.M.I.331.337. -bælg*, en. (*jf. -kløver samt Kløvergræs 2, Lucerne*) $\frac{3}{4}$ plante af slægten *Medicago L.* (*hvis frugter er en, hyppigt seglkrummet ell. spiralvundet, flerstroet bælg*); især om arterne *M. lupulina L.* (*Humlesneglebælg*, humleagtig sneglebælg, dyrket som foderplante under navn af Lucerne, *M. sativa L.*), *M. falcata L.* (*Seglsneglebælg*) og *M. minima L.* (*liden sneglebælg*). *Viborg. Pl.(1793).151. Lange.Flor.837. Nytteplanter.227.476. -bønne*, en. $\frac{3}{4}$ (*l. br.*) prydslyngeplanten *Phaseolus caracalla. Amberg. S&B. -dannet*, part. adj. (*jf. -drejet*) -formet, -snoet, -vundet samt sneglet; *nu sj.* af form som et sneglehus ell. dannende en spiral; spiralsnoet. Snegledannet Frøe, Bølle. *CGRafn.Flor.1.57.* En snegledannet Figur. *VSO. D&H. -drejet*, part. adj. (*jf. -dannet osv.; nu sj.*) drejet, snoet til en spiral. *VidSelskSkr.I.97. MO. D&H. -dynd*, et. (*sml. -mergel; geol.*) gyltje, der indeholder snegleskaller; sneglegyltje. *Uss.DanmGeol.289. -fart*, en. (*jf. -fjed, -flugt, -gang 1, -skridt; daql.*) om langsom fart, langsomt tempo. Et Dampskib foer os forbi under fuld Musik, ligesom for at spotte vor Sneglefart. *Molt.Reise.I.61.* fra Kupévinduet maaler (*jeg*) Sneglefarten. *VilhHans.J.26.* atter med Sneglefart blev der . . 1773 udtaget Stævning mod Krigsraaden. *FrHeide.Midtsjælland.(1919).55. -fedt*, et. (*næppe i rigsspr.*) fedt af snegle; billedl., om noget værdiløst ell. frastødende. *Uff. jf.:* „Jeg har hørt, at De var den dygtigste planter paa St. Croix.“ . . „Hvorfor smører De mig med sneglefedt (o: smiger)?“ *Hørlyk.GP.211. -fjed*, et. (*jf. -fart osv.; nu l. br.*) ganske lille trin, fjed, det er ligesom et Sneglefred paa Vejen op til den

store Kunst. *BlichCl.IH.83.* næsten kun i forb. (gaa) med sneglefej, (gaa) ganske langsomt; næsten kun om tidens gang. *Tiden krøb med Sneglefej. *Wilst.D.1.26. Holst.IV.58.* Klokken slog Elleve, Tiden sneg sig med Sneglefej. *Bergs.PP.504. D&H. -flugt,* en. (sj.) d. s. s. -fart. Han kjedede sig, og da glide Timerne jo med Snegleflugt. *HCAnd.SS.III.112. -fod,* en. (l. br.) sneglens krybesaal, fod (2.s). *D&H. jf.:* *endnu slæbte paa Vejen | Skyernes Sneglefodder, | der krymped taalmodigt frem | over Hjulspor og vilde Rødder. *Placour.Leviathan.(1930).II. -form,* en. (jf. -formet; sj.) spiralform. den Feder (o: urfeder) der er skikket i Snegleform. *LTid.1735.431. -formet,* adj. (ogs. -formig. Amberg. — nu næppe br. *snegl. Leth.(1800).*) (jf. -form; nu l. br.) d. s. s. -dannet. *VSO.* Buccinaen, det snegleformet snoede Valdhorn. *NisPet.SG.141. -fræse,* en. ☉ en slags fræse med sneglevindinger; snekkefræse. *Hannover.Tekn.252. -gang,* en. (nu ikke i rigsspr. *Snegl. Moth.S569. Leth.(1800).* *Snegl. Horn.Moral.I.136. Holb.Ep.V².127.*) (ænyd. snegle-, sneglegang i bet. 1) 1) (jf. -fart osv.; nu l. br.) langsom gang, bevægelse; langsomt forløb; især i forb. (gaa, krybe) med sneglegang ell. gaa, krybe sneglegang. *Fem Aar har sneget sig med Sneglegang. *Oehl.VI.10.* og dog syntes Tiden mig at gaae Sneglegang, indtil Aftenen kom. *Hauch.II.180.* Tiden krøb med Sneglegang. *HCAnd.SS.VII.254.* Forretningerne gaae deres sædvanlige Sneglegang. *VSO. D&H. 2)* (jf. Snekkegang) gang, der snor sig opad (sjældnere indad mod et centrum. *VSO. Sal.².XXI.832*) i vindinger, spiraler omkring noget, omkring et midtpunkt; især om saadan gang, vej, sti, trappe, der fører op til toppen af en høj ell. et taarn; i videre anv., i al alm. om hvad der snor sig i, danner en spiral, ell. om spiral-, skruedeformede vindinger, spiral(form); ogs. (især i ft.) om hver af de enkelte vindinger. Trapperne finder man at have en Sneglegang. *Holb.Ep.V².127.* (de) krydse sig . . i Bugter og Sving, og Snegle-Gange (op ad et bjerg). *Grundtv.Sazo.I.11.* Ad Sneglegangen (i Rundetaarn) vidste jeg, at Peter den Store var kjort ned med fire Heste. *Bergs.GF.I.115.* udkære Skruenganger i Sneglegang. *VSO.* Frelserkirkens (o: dens spirs) sneglegang. *HistMKbh.3R.III.443.* || (jf. -kanal; anat.) om (hver af de to gange i) kanalen, hulrummet i ørets snegl; tidligere om selve sneglen. *Saxtorph.O.82.* Sneglens Vindinger (i øret er) ved en Væg delt i to selvstændige Rum, øverste og nederste Sneglegang. *AKrogh.Fysiol.104. -gytje,* en. (geol.) d. s. s. -dynd. *NaturensV.1917.148. -hat,* en. ☿ svamp af slægten *Limacium Fr.* (hvis hat er slimet som en snegl). *Rostr.Flora.II.²(1925).257. -hjul,* et. 1) (nu næppe br.) snekkehjul (1). *Amberg. 2)* ☉ skrukehjul; snekke-

hjul (2). *Sal.².XXIII.63. -horn,* et. (især foræld.) sneglehus af form som et horn; sneglehus, brugt som primitivt musikinstrument; snegleformet snoet musikhorn. *vAph.(1759).428. *Sølv-Muslingskaller* og Sneglehorn med Kit | Var mellem Mosset muret. *Oehl.XXXI.159. *(havnymfer)* blæse paa de krumme Sneglehorn. *PalM.III.221.* (han) hørte i Brændingen Drøn Tritonerens Sneglehorn runge. *Jørg.LT.36. billedl.:* Vor Frelser (o: Frelserkirkens) slanke Sneglehorn. *Pont.Sk.97. -hus,* et. (nu ikke i rigsspr. *Snegl. Moth.S569. Snegl. Pflug.DP.616. Ruge.FT.58.*) (ænyd. sneglehus, glada. sniels- hus) 1) (jf. Snekkehus) sneglens skal, hus (10.4). *Salen skulde pyntes, | Hvor Gildet skulde staae, | Med røde Sneglehus | og fine Bolstre blaa. *BoisensViser.324.* det er, som Vinden blæste ind i Hjernen og der susede i et tomt Sneglehuus. *HCAnd.SS.IV.284. *Drengene langs Groft og Hæk | samler Sneglehus. NJeppesen.AT.7. || brugt billedl., som symbol paa en persons lilleverden, særlige interessekreds, ell. paa tilbagetrukket liv, afsondring fra verden, umiddelomhed* olgn. han lo ad (filosofernes) Systemer, disse Sneglehus, som man slæber omkring med sig henover Tankens uendelige Mark. *JPJac.II.22.* der kom Studenter og Soldater, unge Piger og gamle Damer, hver udluftende sit lille, hyggeligt indrettede Sneglehus, der for dem var den hele Verden. *Pont.LP.II.58. især i forb.* som krybe, trække sig ind i sit sneglehus. (vi frygter) for at forkjøles af den universelle Aand, og krybe forsigtigen i vort Sneglehus, hvergang vi spore dens Nærværelse. *Heib.Pros.II.4.* de trak sig ind i Utilnærmelighedens Sneglehus og tav. *Tandr.K.100. || hertil (sj.) sneglehus-dannet, -formet, -formig* (Drejer. *BotTerm.149.71; jf. snegle-dannet, -formet.*) 2) (anat., nu l. br.) d. s. s. Snegl 2.s. *Anat.(1840).II.314. Panum.662. jf. Viborg&Neerg.HB.9. || hertil Sneglehus-gang* (Panum.662), -vindue (Bl&T.) (jf. Snegle-gang 2 slutn., -vindue). -hvælving, en. (ænyd. snegle-hvælving; jagl.) hvælving, der snor sig spiralformet omkring en pille, som loft over en sneglegang (2). *vAph.(1759).428. VSO. HistMKbh.3R.II.298. -høj,* en. (jf. -bakke 2; nu næppe br.) (hun) besteg en Sneglehai, fra hvis Top var en viid Udsigt. *RUss.ME.III.195. -kanal,* en. (anat., foræld.) d. s. s. -gang 2 slutn. *Panum.662. -klover,* en. ☿ (nu næppe br.) d. s. s. -bælg. *OeconJourn.1757.916. Snegleklever. OecMag.VII.362. -krumning,* en. (nu næppe br.) spiral-linie; sneglegang (2). *VSO. -krol,* et. (jf. -krolle samt Snegl 2.s; l. br.) et velbevaret Theseushoved, med kort Sneglekrol i Panden under Hjelmanden og blødt ringlende Skulderlommer. *FrPoulsen.OD.194. -krolle,* en. (jf. -krol; l. br.) snegleformet krolle. Det krusede Haar er formet i Snegle-

krøller. *Gads Mag.* 1932.107. **-langsom**, adj. (jf. -sen, -vorn; l. br.) meget langsomt. nu gik det Fod for Fod, sneglelangsomt. *CBernh. XII.107.* Kaagen, der sneglelangsomt nærmede sig. *Pont. LP. VII.147.* **-linie**, en. (nu sj.) skruelinie; spirallinie. *vAph. Chym. I.291.* *Cuvier. Dyrhist. II.24.* **-liv**, et. (nu næppe br.) hjemliv ell. liv i ensomhed, tilbagetrukkenhed. *PhysBibl. II.262.* *Kruse. E.73.* **-marmor**, et. (sml. II. snegle 2.2; bogb.) (papir, marmoreret med) spiralformet mønster. *CELberling. Breve fra en Bogelsker. (1909).79.* *Bogvennen. 1928.66.* **-mangel**, en. (sml. -dynd, -gytje; geol.) en art ferskvandskalk, opstaaet paa bunden af søer af de der levende snegles ell. muslingers skaller. *Sal. I.584. VI.469.* **-post**, en. (ty. schneckenpost; nu næppe br.) i udr. for langsomt befordring, bevægelse. *Amberg. D&H.* **-ridt**, et. (sj.) langsomt ridt. *Benedicte. Smaaskizzer fra en Islandsreise. II. (1871).90.* **-sand**, et. (jf. Snekegrus; nu næppe br.) sand, bestaaende af knuste snegleskaller olgn.; skælsand. *Kjøbm Syst. I.34.* **-sen**, adj. (ænyd. snegelseen; nu næppe br.) d. s. s. -langsom, -vorn. Hvor utaalelig er den sneglesene Gang igjennem Details. *Bagges. (ABagges. J.B.I.163).* Kjørse-len forekom mig snegleseene. *Molb. UV.105.* **-sjæl**, en. (ty. schneckenseele hos Jean Paul); sj. om selvtilfreds, indskrænket person. *Oehl. Digte. (1803).162.* **-skal**, en. (nu ikke i rigsspr. Snegle-. *Pflug. DP.1095.* (jf. Snekeskal) d. s. s. -hus. *PhysBibl. XXI.130.* *Boas. Zool.*383.* **-skridt**, et. (nu ikke i rigsspr. Snegle-. *Hørn. Moral. II.77.* (nu l. br.) d. s. s. -fjed; især i forb. som gaa med snegleskridt. *Bort med Snegleskridt den Morgen gaaer. *FGuld. (Rahb. Tilsk. 1797.181).* imellem literære Folk har jeg, vel med Snegleskridt, men dog uden Krebsgang, fundet Veit til Bekjendtskaber. *Grundtv. B. II.176.* Arbeidet gaaer frem med Snegleskridt. *MO. D&H.* **-slim**, en. slim, der afsøndres af og dækker kroppen hos snegle. *Sal.*XVII.378.* *DSt. 1938.163.* **-snoet**, part. adj. (jf. -danned osv.; sj.). *vAph. (1772).III.* (en) Væder med vældige, sneglesnoede Horn. *Thyreg. BB.I.348.* **-spyt**, et. (l. br.) snegleslim (der afsætter sig, hvor sneglen kryber); især billedl. Han vilde med andre Ord af det dejlige Motiv, som Thomas Brun havde besudlet med sit Sneglespyt, have gjort . . en nordisk Hagbart og Signe. *Vilh. And. AO. I.200.* sa. *Litt. III.551.* **-sten**, en. (Snegl-. *Moth. S 569.*) (sml. Krebssten; foræld.) om stenagtige dannelser i hoved og ryg hos visse snegle. *vAph. Nath. VII.405.* **-suppe**, en. (foræld. ell. om udenl. forhold) suppe, kogt paa snegle. *Fuldstændig Koge- og Syltebog. (1861).59.* Sneglesuppe brugtes i forrige Tider meget til Svindsottige. *Levin.*

sneglet, adj. [snaillet] (afsl. af Snegl; l. br.) som er snoet, slynger sig i spiraler; snegledannet, -snoet. *Henad den spraglede,

sneglede Vej. *NJeppesen. AT.76.* jeg var faret vild i denne Labyrinth af sneglede, snogede Gange og Stræder. *Christmas. K. I.91.* jf. Snegl 2.2: snoede og sneglede og kringlede og toppe Kager. *HC Branner. Legetøj. (1936).85.*

Snegle-tap, en. [2.6] (ur.) tap, der bærer snekken i et ur. *vAph. (1759).428.* *VSO.* **-topas**, en. (ty. schnecken-topas; nu næppe br.) d. s. s. Snekketopas. *Amberg. -trappe*, en. (nu ikke i rigsspr. Snegl-. *Leth. (1800).* (især jagl.) trappe, der snor sig i spirallinie; vindeltrappe. *Bagges. DVIX.282.* *(svenden) stiger ned, hvor sig i bugtet Fald | Rundt om sin Midte Snegletrappen skyder. *Hauch. SD. II.101.* *Kidde. B.50.* † **-træk**, et. (vel efter ty. schneckenzug) snekkelinie; spiralform. *vAph. Nath. VII.206.* (asken fra Vesuv) lod til at være fugtig eller vaad, følgende antog den ikke saadan en smuk Skikkelse eller Snegletræk som fin tør Røg sædvanlig gjør. *Abildg. (PhysBibl. VII.45).*

-valse, en. [2.6] (ur.) valse i snekken i et ur. *S&B.* **-vandleddning**, en. [2.5] (jf. Forgaardsvandleddning; anat., l. br.) lymfeførende kanal, der fører gennem benet ind til sneglen (*Aqueductus cochleæ*). *Sal.*XXV.833.* **-vej**, en. (jf. -gang 2; sj.) vej, der gaar (op ad bjerg ell. bakke) i sneglelinie. *Bagges. L. I.399.* † **-vending**, en. d. s. s. -vinding. Sneglevendingerne paa begge (sneglearterne) ere hulere paa den ene Side. *Cuvier. Dyrhist. II.26.* **-vinding**, en. (især jagl.) om den enkelte vinding, omgang af en spiral(linie). *Købbe. Kirkebygn.*146.* *Haandgern. 483.* **-vindue**, et. [2.5] (anat.) et af en tynd membran lukket hul fra trommehulen ind til sneglen; „det runde vindue“ (*Fenestra rotunda*). *Sal. XXV.831.* **-vis**, subst. og (nu næppe br.) adv. (*Slange. ChrIV.1141.* *vAph. (1759).428.*) (ænyd. sneglevis, adv. (og adj.); l. br.) især i forb. paa sneglevis (ell. som adv.), dels: langsomt som en snegl. *Vi komme frem paa Sneglevis. *Rahb. Synt. 237.* dels: i spirallinie; spiralformet. Inden i Taarnet er lagt og muret et Gulf eller Hvælving, som Sneglevis gaaer fra det nederste af Jorden skak op til det øfverste. *Slange. ChrIV.1141.* *vAph. (1759).428.* **-vorn**, adj. (jf. II. snegle; l. br.) d. s. s. -langsom, -sen. man beklager . . at de nye Veianlæg gaae saa sneglevornt. *Olufs. DB.91.* I hvor hastig Dampskibet end skjød frem, syntes man dog, at det gik forfærdeligt sneglevornt. *Kaalund. MB. I.390.* **-vrid**, et. (sj.) sneglevindinger; spiral. *KSelsk. Nye Skr. I.569.* *vAph. (1772).III.* **-vunden**, part. adj. (jf. -dannet osv. samt snekevunden; sj.) snoet i spiral; sneglesnoet; spiralformet. *vAph. (1772).III.* *MO.* **-værk**, et. (sj.) om noget snegleformet; fx. om voluter: *Wiedewell. T.47.* **-øje**, et. en snegls øje || (nu næppe br.) om volutens midtpunkt (paa kapiteler). Snegleøje i den Ioniske Stytted-Orden. *vAph. (1772).II.141.* *Kaper.*

☞ **sne-graa**, adj. om luft, skyer: af en

graa farve, der varsler sne. *Vintren er forbil | Den aabne Himmel, fri for sneegraae Skyer. *Hzr.D.1.93.* Mørket stod endnu tæt og snegraat i Gaardskakten. *LeckFischer.HM.20.* -grund, en. (haandarb.) en art hvid grund (l.4.s) i kniplinger („fond de neige“). *Knipl.14.* -grænse, en. (jagl.) den højdelinie (i bjerge), over hvilken sneen bliver liggende hele aaret; snelinie. *Levin.Uss.Alm.Geol.48.* -græs, et ell. en. (sv. snögräs) 2 det nær sneregionen voksende græs *Phippsia.MentzO.Bill.IV.150.* -gæk, en. 3 (jf. -blomst 1.1 osv.; sj.) vintergæk, *Galanthus nivalis L. CTNyegaard.Havedyrkning.(1858).* 78. -hagl, et. (jf. bløde hagl u. Hagl 1.1; især meteorol.) den mindst massive, bløde slags hagl. *Eilsch.Term.24. Sal.*X.641.* -hare, en. (jf. Alpe-, Fjæld-, Nordhare; zool.) den i sneregionen levende hare *Lepus timidus L. (ell. Lepus variabilis Pall.), som om vinteren 20 ell. hele aaret er hvid. Brehm.Patted.494.* *Hvor Nordpolsnatten | i Næet styrter, | og sorte Storme | begraver Sneharen. *JVJens.Di.*126. DanmFauna.V61.* 21 -hav, et. om havlignende snemængde; især om vidstrakt sneflade. *Blich.(1920).XIX.58.* det er ligesom et sammenhængende Sneehav væltede ned af Luften. *Hauch.ND.287.* Slædesporet . . er som stivnet Kjølvand i Snehævet. *Baud.Sp.62.* -hegn, et. (jf. -skærm, -vold 2; 30 jagl.) Vi har i Københavns Amt . . stillet særlig mange Snehegn op, og naar man ikke er alt for uheldig med Vindretningen under Snefald eller Fygning, er det en stor Hjælp. *BerlTid.19/11.1940.M.5.sp.3.* -himmel, en. himmel, der er dækket af sneeskyer. en sortblaa Snehimmel hang . . over Jorden. *Pont.F.I.132.* -hule, en. hule, bygget (især af børn ell. polarfarete) af sne. *Riget.1913.4.sp.7. BerlTid.1/12.1940.M.24.sp.4.* -hus, et. (oldn. 40 snæhús; jf. -hytte) *Dit gamle Legeme et Sneehuus lignes ved, | Sæt deri Kakkellovn, det smeltes, falder ned. *Holb.Skiemt.E2r. MO. KBirket-Smith.Eskimoerne.(1927).* 136. -hvid, adj. (glda. sne hwidh (*Brandt.RD.II.12*), (dat. m. ent.) sniehvidom (*SjT.94*), oldn. snjó-, snjá-, snæhvitr; jf. hvid som sne u. I. Sne 1.2) 1) (l. br.) hvid af sne; dækket af et rent, hvidt snelag. *Ing.EF.I.145. LeckFischer.HM.28.* jf.: Bjergtoppene imod Nord skinnede i intensiv Snehvidhed. *Goldschm.VI.283.* 2) af en ren, skinnende hvid farve som (nyfalden) sne. *see . . det Pæretærisse hisset brammande sneehvidt (: under blomstringen). *Riber.II.105.* *(snekkerne) Glide paa Bølge, liig sneehvide Svaner. *Hauch.SD.I.192.* *Slaaentjornens Tornehang | i snehvidt Knopbrud skinner. *Stuck.S.10.* den snehvide Hejre (*Ardea candidissima*). *BovP.III.291.* spec. i flg. anv.: 2.1) om (hvide, 60 nyvaskede) klæder, klædningsstykker, lintøj, dækketøj olgn. snee-hvide Handsker. *Holb.Ep.IV.214.* *de staae for Lysets Gud | I snehvide Klæder! *Grundtv.SS.I.624.* *en snee-

hvid Dug. *Winth.VI.138. 2.2)* om (huden paa) legeme, legemsdel (især hos unge kvinder). *Holb.Paars.240.* *Du rekker mig kun din sneehvide Arm, | Paa Søemand's Troe. *Ev.(1914).III.205.* *(hun hæver) af sorten Muld, | med sneehvide Haand, | det røde Guld. *Oehl.Digte.(1803).78.* *en Qvindes | Sneehvide Skulder. *Aarestr.SS.II.165. 2.3)* om haar, skæg, især hos gamle mennesker. *Thaar.ES.17.* *Ned over Brystet naaede | Hans sneehvide Skjæg. *Winth.HF.118.* hun gav hende sit smukke Haar og fik den Gamles sneehvide igjen. *HCAnd.(1919).II.298.* (sj.) i videre anv. om (høj) alder: *Kongen opnaae Sneehviid Alder! *Stub.87. Bagges.II.234. 3)* (jf. II. hvid 2) i symbolsk anv.: uskyldig; moralsk ren; ogs.: præget af lyssyn, optimisme, troskyldighed. (*Schandorph*) debuterede i Litteraturen . . som den snehvide Romantiker. *Ipsen.LP.56.* jeg (vil) sværge paa, ja, at Du er en snehvid og uskyldig Kvinde. *O.Benon.FrieHænder.(1908).157.* Ubegribeligt at Meddelelserne fra Rusland altid er enten kulsorte eller snehvide. *Tilsk.1937.II.340.*

Snehvide, propr. (i bet. 2: en). [sne-
'vi-də] (efter ty. S(ch)neewittchen, til nt. sneewitt, snehvid) 1) navn paa en i et (tysk) folkeeventyr forekommende ung, uskyldig kongedatter, der var „hvid som sne og rød som blod“, se *Grimm.Folke-Eventyr.(overs.1821).* 244. *Feilb.III.430.IV.344. Sal.*XXI.832.* || (l. br.) i videre anv., om hvidklædt kvinde ell. ung, uskyldig kvinde. *Drachm.SH.133.* En hvid Zobelpels vil omslutte hendes slanke Legeme, en ægte Snehvide. *KaiHolb.FC.II.149.* jf.: skogen . . har en himmelsk genpart, en snehvideform . . og da hedder hun for eksempel Gretchen. *Grøn. Goethe.II.(1939).* 156. 2) (zool.) den hvide sommerfugl *Leucodonta bicoloria.* *FrHeide.Sommerfugle-Atlas.(1913).6.*

Snehvidt, et. spec. (jagl.): zinkhvidt. *PHald.MalerietsTeknik.(1934).55.* -hytte, en. (jf. -hus) hytte, bygget (især af eskimoer ell. børn) af sne. *MO. Snehyttens Sange. KnudRasm.(bogtitel.1930).* *HjLegeb.108.* -hætte, en. 1) (l. br.) om sne, der dækker det øverste af et bjerg. *PEMüll.Isl.167.* 2) (jf. -garn; jæg.) kubisk garn med lemme, der kan aabnes indad, brugt til fangst af agerhøns paa sne. *Weismann.Jagt.241.* -hone, en. 3) 1) (ty. schneehuhn; nu næppe br.) rype, *Lagopus (hvis vinterdragt er hvid).* *Moth.S567. Funke.(1801).I.172. MO. 2)* (jf. -konge 1; dial.) „en lille grå sneflugt“. *Krist.Anhold.(1891).113.* -iling, en. (nu næppe br.) d. s. s. -byge. *VSO. -is*, en. (ikke i rigsspr.) om sne, der er frosset til en haard islignende skorpe. *JakKnu.G.73.*

sneje, v. se snige.

Snek, en. se I. Snik.

Sne-kage, en. (sj. i rigsspr.) (flad) sammenhængende, især sammensmeltet ell. sammen-

trykket, snemasse. hele Dalen var een eneste Snee-Kage. *Bagges.DVX.24.* feje de tomme-tykke Snekager med fra Ruderne. *Pont.FL.4.* om snebold: *UfF. -kaster*, en. (jf. -kastning) person, der kaster sne. *Levin. JySaml. 2R.III.139. JVJens.III.II.222. -kastning*, en. (jf. -kaster, -øsning) det at kaste sne; rydning af gader og veje for sne; spec. om saadant arbejde, der i sognekommunerne skal udføres af beboerne som pligtarbejde. *Forordn.¹²11793. §64. JVJens.HH.II.222.* der (blev) „tudet paa Gaden“ saavel til Snekastning som til Tiendesamling. *AarbSorø. 1925.21. LovNr.158¹³1938. §1.* ofte i forb. være (ude) paa snekastning. *FMLange. Criminel-sager.IV.(1838).309. Kirk.D.69. || hertil Snekastnings-gilde (d. s. s. Snegilde. SprKult.VIII.128) samt (især emb.) Snekastnings-arbejde, -byrde, -dag, -forpligtelse, -lov, -mandskab, -pligt(ig), -regulativ, -ydelse, se især LovNr.158¹³1938. -kave*, en. (dial.) 1) snebyge (med pludselig blæst). *Moth.K75. KSelskSkr.IX.603. 2) (stort) snefnug. Aakj.FDD.18. Feilb. Kværnd. Sneker*, en. se Snedker.

I. Snekke, en. [snæge] (nu næppe br. *Snlge. Harboe.MarO. Snik. Rödng.*) fl. -r. (ænyd. snecke, sneeki(e), sniche, æda. snække (KrErsI.T.100), snikke (KbhDipl.I.75), oldn. snekkja, mnt. snieke (hvorfra nogle af de ældre danske former), oldfr. (laant fra germ.) esneque; besl. m. oeng. snace, et slags skib, oht. sna(c)ga (ty. dial. schnacke, schnacke); af usikker oprindelse) 1) (i nyda. genopt. fra ældre språkilder, spec. fra folkeviserne; poet. ell. foræld.) i al alm. om (især vindre, lettere) sejlskib (krigs- ell. handels-skib) ell. (sjældnere) baad. *Snækken med alt sit Rede. *DFU.nr.16.10. Suhm.(SkVid. XII.101).* *De gule Silkesail, som Vinden fylder, | Hiemlede bugnende den lette Snekke. *Ochl.XXIV.64.* *De Snekker mødtes i Kveld paa Hav, | Og Luften begyndte at gløde. *Grundtv.(Dagen.*/1810.2.sp.1).* *Vi gjøre vil en Tour paa Søen. Hisset | Ved Bredden venter os den lette Snekke. *Heib. Poet.IV.230.* *Rigdomme følge | Med Snekken over Bølge. *ARecke.6.* *Bølgen, høj og prægtig uden Mage, | brusor over tusind Snekkers Grav. *VÆsm.FD.* *stum af Savn | vender han (: Christofer Columbus) bort fra den østlige Vej | sin Snæktes Stavn. *JVJens. Di.21. 2) (fra nt. snikk(e), holl. snik; ⚓, foræld.) lille, fladbundet, rundgattet, tomastet skib, taklet som en evert ell. smukke. Harboe.MarO. „Lods og Fiskerfartøi paa Øen Helgoland“. Fisker.SøO. VSO. jf. Sal.²XXI.854.*

II. Snekke, en. [snæge] fl. -r. (ænyd. snecke, sv. snäcka; fra ty. schnecke, jf. mnt. snigge, oht. snecco, sneggo, meng. snogge; til stammen i Snegl) 1) (zool., foræld.) skalbærende snegl; ogs. undertiden om snegl i al alm. ell. spec. om snegleskal, kon-

kylie. Viinberg- og andre Snekkers naturlige Historie. *LTid.1736.41. vAph.Nath.VII.202.* Snegle kalder jeg Dyret, som beboer Snekkerne. *Funke.(1801).I.517. jf.:* Vievandsbækener med snække-rillede Kummer. *VVed. RF.180. || † om (skal af) nautil (jf. Papir-, Skibssnekke). LTid.1726.432. 2) hvad der minder om et sneglehus med vindinger; især i flg. anv.: 2.1) (dial.) d. s. s. Snegl 2.2. *UfF. (sdjy.). 2.2) (anat., nu næppe br.) d. s. s. Snegl 2.5. Anat.(1840).II.314. HKrabbe.HestensAnatomi.(1885).134. 2.3) † snegle gang, -trappe. Moth.S570. Seidelin.70. 2.4) om forsk. redskaber, redskabsdele af snegle-ell. skruerform; snegl (2.a). || † om snegleformet drikkekar. Moth.S570. || (ur.) kegle (i visse slags ure), hvorom kæden vikles op, og som tjener til at udligne fjederens aftagende kraft. Hallager.260. GFUrsin.Uhre.(1843).210. Opf B.⁴III.489. || ⚙ skruer uden ende, der griber ind i og driver et dertil svarende hjul (snegle-, snekkehjul); ofte spec. om saadant apparat, hvorved en maskine olgn. kan drejes. VærktMask.95. SkibsMask.95. || (jf. Pumpe-snekke; nu l. br.) Arkimedes'es skruer; vand-snegl. Landhuushold.VI.202. ForklTømrere. 143. AarbHølbæk.1937.33.**

Snekke-, i sgr. 1) (især poet.; l. br.) af I. Snekke, fz. Snekke-bord (: railing. *Recke.SB.180*), -flag (*Meisling.B.5*), -sejl (smst.25), -spejl (*Ing.VS.III.66*). 2) af II. Snekke (jf. Snegle-), især (hvor intet andet ndf. angives) ⚙ i bet. 2.a. -**aksel**, en. aksel i en skruer uden ende, der griber ind i et snekkehjul. *Scheller.MarO. SkibsMask.15. 96. -bor*, et. (nu l. br.) d. s. s. Sneglebor. *NordConvLex.I.665. VareL.⁴114. -drev*, et. d. s. s. -hjul. *Tekn.MarO.181. IngBygn.1939. 124. -frøse*, en. d. s. s. Sneglefrøse. *Thaulow. M.II.403.415. -gang*, en. (jf. II. Snekke 2.3; sj.) d. s. s. Snegle gang 2. Til Altanen (paa udsigtstaaernt) førte en Snekegang uden paa Bygningen. *Nystram.S.170. † -grus*, et. (jf. Sneglesand) grus af knuste, forvitrede snegleskaller. *KSelskNyeSkr.I.379. -hjul*, et. (jf. Sneglehjul. 1) (ur.) et til snekken i et ur fastgjort hjul, der sidder løst paa akslen. *GFUrsin.Uhre.(1843).58. OpfB.⁴VII.265. 2) et slags tandhjul med skraa tænder, hvis profiler ligger i en skrueløkke; skruehjul. Thaulow.M.II.414. -hjulværk*, et. (hjulværk bestaaende af) snekke og snekkehjul (2); snekkemekanisme. *TeknMarO.181. -hovedtøj*, et. [II.1] (jf. -tøj; især ⚙). Mange . . vil have beundret Prinsessen til Hest med den elegante Rideekvipage, ofte med Husar Snekehovedtøj. *Pol.²⁵1/21907.4. -hus*, et. [II.1] (nu næppe br.) sneglehus. *Funke.(1801).I.552. -hængsel*, et. (foræld.) hængsel af gennembrudt form som dorbeslag. *Sal.V.705. -kalk*, en. [II.1] (nu næppe br.) kalkjord, bestaaende af forstenede snegleskaller. *Brünnich.M.25. -mekanisme*, en. d. s. s. -hjulværk. *Bildsøe.Smedebogen.(1928).256.*

-nerve, en. [II.2.] (anat., foræld.) gren af horenerven, der gaar til sneglen i øret. Anat.(1840).II.109. **-presse**, en. i papirfabrikationen: presse, bestaaende af en bronzekappe, hvori en snekke bearbejder træmassen. Hannover&Smith.Papir.93. **-skal**, en. [II.1] (nu næppe br.) snegleskal; konkylie. vAph.Nath.I.307. || om gammel-romersk strenginstrument (egl. det instrument, der if. sagen først lavedes af Hermes, idet han overtrak en skildpaddeskal med strenge). JBaden.Horatius.I.265. FJHans.PS.I.374. **-skaaren**, part. adj. (ud)skaaret som en skrue uden ende. OpjB.11.287. **-stang**, en. landstang, der anvendes i forb. m. en snekke. Thaulow.M.II.510. **-sten**, en. (nu næppe br.) d. s. s. **-topas**. Brünmich.M.32. Funke.(1801).III.138. **-topas**, en. (ty. schneckenkopas; jf. Snegetopas; nu næppe br.) en art topas fra Schneckenstein i Sachsen. Funke.(1801).III.138. **-træk**, et. træk-indsretning, der virker v. hj. af snekke og snekehjul. Politie.Kosterbl. 1/1922.2.sp.2. Korch.LL.139. **-tøj**, et. (jf. -hovedtøj; især \times) ridetøj (1), der er smykket med smaa konkylie, „snogegander“ (brugt af gardehusarerne). NordConvLex.*VI.288. Ordbs.(Amager). **-vunden**, part. adj. (nu næppe br.) d. s. s. sneglevunden. VSO.

Sneklampe, en. (dial.) klump (ta)sne, der har sat sig fast under fodtøj. VSO. Esp.172. Gravl.EB.12. Der havde samlet sig Sneklamper under hendes Sko, saa hun gik usikkert. Buchh.Su.II.232. se ogs. u. I. Klampe 1. **-klimp**, en. (ænyd. sneklimp(e), -klemp; nu kun dial.) d. s. s. -klump. Moth.S567. VSO. se ogs. u. I. Klimp. **-klokke**, en. (sv. snöklocka, dortealilje og vintergæk, ty. schneeglöckchen; jf. Klokke 4.5) $\&$ 1) (jf. -blomst 1.1 osv.; nu l. br. i rigsspr.) vintergæk, Galanthus nivalis L.; ogs. undertiden om andre tidlige forårsblomster (jf. Levin.), bl. a. om julerose (AzLange.FP.60) og dortealilje (Ordbs.). JTusch.94.305. *Vaarens første Gjest, | Sneeklokken. JHSmidth.Haver.218. HavebrL.*1330. billedl.: *Sine Sneeklokke Døden har flættet | om min Tindings enkelte Haar.FGuldb.P.57. Winth.X.74. jf.: Sneeklokken.Blich.(bogtitel.1826). 2) (sj.) d. s. s. Sneekloketræ. Warm.Fropf.355. **-klokke-træ**, et. (jf. -klokke 2) $\&$ busken Halesia tetraptera L., med hvide klokkeformede blomster; ogs. om hele slægten Halesia L. Cit.1871.(Ordbs.). HavebrL.*1365. **-klump**, en. (jf. -klimp) klump sne; ogs. (især dial.): snebold (UfF., sdj.). Moth.S567. Bages.NblD.278. BerlTid. 1/1940.M.11.sp.1. **-klædt**, part. adj. (ænyd. sneeklæd; især ω) sne(be)dækket. *Sneeklædte Vinter selv er ham (o: nordmanden) en brugbar Tiid.Storm.SD.42. sneklædte Alpetoppe.JPJac.II.114. **-kniv**, en. (især etnogr.) lang kniv, hvormed eskimoer udskærer blokke af sne (til bygning af snehuse). Knud Rasm.GS.II.235. Bangsted.EV.29. **-knog**,

et. (ænyd. d. s.; især dial.) d. s. s. -fog 1. *Sneknoget stod som en Mur, | og glat var da Vejen, en grimme Tur.Rørd.GK.147. Aakj.EE.92. Kirk.F.72. Feilb. **-knyg**, et. (l. br.) stærkt snevejr; snefog. VigMoll.HJ.152. **-kog**, et. (sj. i rigsspr.) om stærkt snevejr. Waagner.Knøstos.(1921).13. Hans Raab blev borte i Snekoget.ErlKrist.S.16. **-kok**, en. (ænyd. d. s.; nu kun dial.) $\&$ d. s. s. -værling. EPont.Atlas.I.628. Kielsen.FLN.I.134. Andres.Klitf.208. Feilb. **-kold**, adj. (l. br.) iskold. Bagger.II.431. **-konge**, en. 1) (ænyd. d. s.; jf. -høne 2; nu næppe br.) $\&$ navn paa en lille graa fugl, der undertiden saas om vinteren, vistnok bjergirisk, Linota flavivostrius. Moth.S567. Naar Snekongen, en lille graa Fugl, lod sig se i Julen, mente man fordom, at der vilde komme megen Frost og Sne. JHSmidth.(Mau.II.318). jf. VSO. 2) spøg., om person; dels (dial.): snefoged. Feilb. dels (hist.): alle regnede . . det for en let Sag at slaa Gustav Adolf ned; „Snekongen vil smelte,“ sagde man spottende i Wien, „naar han kommer nærmere under Sydens Sol.“ Ottosen.VH.II.280. 3) (sj.) personificering af vinteren. *Sneekongens blanke Brynje brast.Rich.SD.82. **-korn**, et. (især meteorol.) om snekrystaller, der falder som smaa korn. AntonJørgensen.BogenomMols.(1928).59. Der faldt af og til nogle sparsomme, haarde Snekorn.IsakDin.FF.291. **-kost**, en. 1) (jærnb., foræld.) kost, der kan anbringes paa et lokomotivs banerømmer, naar der er sne paa banen. Rambusch.L.145.177. 2) (sml. -stok; dial.) d. s. s. Lodsstok. UfF. **-krage**, en. $\&$ alpekragen Pyrrhocorax alpinus. Brehm.FL.269. Bøvp.I.552. **-kranset**, part. adj. (jf. -kronet; poet., sj.). *Snekransete Bjerge.Drachm.SII.46. **-krone**, en. 1) (l. br.) sne, der omgiver toppen af bjerg olyn.; billedl., om snevidt haar (hos gamle folk). nu havde begge (ægtefæller) oplevet at bære Alderdommens Sneekrone.Rasm Sør.ML.201. 2) $\&$ d. s. s. -flokke-træ. JF Blotz.Havekonsten.III.(overs.1805).115. Cit. 1870.(Ordbs.). **-kronet**, adj. (jf. -kranset, -krone 1; sj.). *Snee-kronede Nordiske Fielde maa smelte.LTid.1756.116. **-krystal**, en. (især jagl.) om (hver af de) krystaller, hvoraf sne bestaar; ogs. om snefnug. Goldschm.II.287. Christ.Kemi.14. Snekrystaller drysser fra Himlen.Pol.1/1939.I.sp.2. **-kæde**, en. kæde, der i snefore spændes omkring hjulkransen paa automobiler for at hindre dem i at skride ud. Bl&T. Pol.1/1939.13.sp.2.

I. Snel, subst. [snæl] (dannet af Snelod, -lodde, -tin; jagl.) lemsmellet ligering af to dele tin og een del bly. NordConvLex.V.323. Haandv.195. Hannover.Tekn.334.

II. snel, adj. [snæl] snél. Høysg.AG.136. adv. **-t** ell. (l. br.) d. s. (Moth.S570). (ænyd. snel, hurtig, brat (Kalk.IV.22); vistnok sa. ord som snild, men paavirket af mnt. snel,

nht. schnell; vist *besl. m. ty. schnallen, egl.: smælde, jf. Snalle, IV. snelle; i ænyd. og dial. ogs. m. bet. „god, fremragende“ og ofte vanskeligt at skelne fra snild, jf. Kalk. IV. 22. MDL. Feilb. || poet. ell. arkais.) som bevæger sig, løber, foregaar, sker hurtigt; hurtig. 1) om hvad der bevæger sig (kan bevæge sig): som bevæger sig med stor fart ell. er i stand til at skyde en stærk fart. *De snelle Fregatter. *Sort.HS.DI.* *da kaldte (Odin) paa hurtig Snarensvend . . | Hermod den altid Snelle. *Oehl.NG.(1819).231.* *Den nylig snelle Hare var vorden stiv og seen. *smst.215.* || om lemmer, redskaber olgn. en snel og velconstrueret Steenlaas giver i Hurtighed en af de nyere umærkelig Lidet efter. *Blich.(1920).XVI.104.* *den snelle Teen. *Winth.I.28.* snelle vinger, især i billedl. *udtr., spec. om rygtets hurtige forplantelse.* *Den Seyer Hr. Sested for Rygen erholt, | Af Rygtet tog snelliste Vinger. *Sort.HS.F4.* *Vel haver Rygtet ved sin snelle Ham og Vinge | Mig vildet dette Nyt blandt andet og tilbringe. *KomGrønneq.III.287.* *Hver Aand paa snelle Vinger | . . ned sig . . svinger. *Blich.(1920).V.152.* || (jf. bet. 3) *ordspr.* doden er en snel jæger, som ingen kan undløbe. *Mau.1555. CBernh.III.137.* 2) om selve bevægelsen ell. om handling (som er forbundet med en bevægelse), virksomhed, udvikling: som foregaar i hurtigt tempo; som sker, forløber, udvikler sig hurtigt. en engelsk Pacquet-Baad . . stoler paa ved sin snelle Fart at kunne i Nøds-Fald undløbe. *Klevenf. RJ.186.* en snel Zittren i See-Nerverne. *KSelskSkr.VI.154.* *ei hun græde (o: over min død)! | I Freias Sæde | Vi samles vist. | Hvo vilde klage | For snelle Dage, | For korte Frist? *Oehl.XXXII.73.* *Dagens strenge Yrke | med Naal og Traad, de tusind snelle Sting. *Ohlsson.Fyraften.(1896).49.* || især som *adv.* De Franske Brigantint-Kapere . . seyle snellere paa Vandet. *OeconJourn. 1757.909.* *Saa skynd dig snelt herfra igien, som snelt du kom. *Oehl.XII.183.* *(*gud*) sagde: bliv! — og mere snelt end Tanken | . . Alverdens Pragt fremstod. *Winth.I.31.* *Mere snelt jeg selv kan ride, | end den store Sol kan glide! *ThorLa.D.185.* 3) om tilstand, begivenhed: som ikke lader vente længe paa sig, ikke taaler opsættelse, ell. som indtræder pludseligt, brat. *ved en ivrig Guds Ords Lærers snelle Død | Hans anbroedre Hiord faaer oftest Siæle-Stød. *LTid.1753.314.* *Hiertet trænger | Til snel Fortrolighed. *Oehl.XV.100.* *For snelle Seir kun lidet Blod | Af danske Bryst er rundet. *Ing.VSt.157. Drachm.M.49.**

Snel-, i *ssgr.* [!snæl-] (*sj. snelt-* se u. snelvirkende) især af II. snel (*navnlig efter tilsvarende ty. ssg. m. schnell-*)

Snel-lag, et. *Oehl.(1841).III.103.* de bølgeformede, blaa Bjerger med deres hvide Sneelag. *HCAnd.ML.371.* Dyb Sne allevegne, lidt borte en sort Plet, det var en Grusdyng,

der ragede op over Snelaget. *JPJac.II.299. -lagen*, et. (*jf. -lin, -tæppe 1 og Lagen sp. 209te; højt.d.*). Vinteren udbredte sit hvide Snelagen. *Ing.EF.I.145.* **W -lagt**, *part. adj. snedækket. Bergs.PP.652.* den snelagte Vej. *Bang.SE.215.* *De stamped gennem Slesvig i snelagt Marsk og Hede. *Rørd.GK. 73.* **W -land**, et. (*jf. -landskab*) *snedækket land(skab).* *JVJens.HH.II.221.* Solen gød sit rødt over det hvide Sneland. *And.Nz. DM.II.14.* **-landskab**, et. (*jf. -land*) (*billede, maleri, forestillende et*) *snedækket landskab.* *Brandes.X.122. JVJens.(Pol.²⁸/11 1939.11.sp.5).* **-lav**, en. **♀** (*nu næppe br.*) den paa klipper i Skandinavien voksende mos *Lichen nivalis.* *Viborg.Pl.(1793).235.* Kielsen. *FLN.II.235.* **-lavine**, en. *lavine af sne; sneskred.* *VSO. PalM.VII.45. HjLegeb.108.*

Snel-bejdse, en. **♂** *hurtigbejdse.* *Hannover.Tekn.353.*

Snel-leopard, en. (*zool.*) *det leoparden nærstaende centralasiatiske rovdyr Felis uncia (med sorte pletter paa gulhvid bund).* *BøvP.I. 545. Lieberkind.DVXI.86.*

Snel-hed, en. (*sj.*) *(*hun*) lod med Tidens Snelhed løbe Munden | Langt ud i mørken Nat. *Tode.I.108.*

Snel-lilje, en. (*l. br.*) **♀** *navn paa blomster, der fremkommer om vinteren ell. i det tidlige foraar; især om dor(o)tealilje, Leucojum (vernnum) L. (Benzien. Anvisningtilat bindeBuketter.(1863).52), vintergæk, Galanthus nivalis L. (Amberg. VSO. jf. -blomst 1.1 osv.) og julerose, Helleborus niger L. (Hempel.Flora.(1834).107).* *det hvide Sølv, som krandses | Sneeliliens Kalk, fro hilsede min Røst. *JHSmidth.Haver.99.* **-lin**, et. (*jf. -lagen; poet.*). *i et Sneeliin er Naturen bundet. *Thiele.Vragst.130.* *Snelin Markerne dække. *Recke.SB.46.* **-linie**, en. (*faql.*) (*den linie, der angiver*) *snegrænsen.* *NordCovwLex. V322. Uss.DanmGeol.³191.*

Snel-kasse, en. (*jf. ty. rotvælsk schen-nägels-bais, schenagels-winde, fængsel, til schinnag(ge)l, (et) arbejde, schenegelen, (at) arbejde, vist egl. et hebr. ord; om 2. led se I. Kasse 3.5 slutn.; rotvælsk*) *fængsel; arrest.* *Dorph. Rotvælsk Lexicon.(1824).25. Baud.H. 203.*

I. Snelle, en. *fl. -r.* (*vel sideform til Snalle ell. I. Snolle, jf. no. snelde, ten, spole, sv. snälla, småld (besl. m. sno, Snøre); sml. u. I. Sneller; dial.*) om løkke, kurve paa reb, traad (*Kværnd.*) ell. om spænde ell. (især) et til et spænde hørende, paa remmen anbragt tværbæand, hvorigennem remmens ene ende (efter at være fastgjort i spændet) stikkes; ogs. om den indvendig i støvle fastsyede lap, der dækker aabningen, hvor støvlen er sammensnøret, -hægtet. *Moth.S570.* Hægtetøvler med Tråbunde . . Hægter helt ned, Snelle indv. *Politik.E.Kosterbl.²⁸/1922.1.sp.1. Feilb. OrdB.(sjæll.).* || om en til pynkt paasyet snor, fx. paa kvindehue. *UJF.*

II. Snelle, en. se Snerle.

III. Snelle, en. [¹snæle] *ftt.* -r. (*fra ty. schnelle, til schnellen, se IV. snelle; jf. II. Sneller*) **1)** (×, *jæg.*) særlig fjeder i aftrækkerapparatet paa haandskydevaaben. Aftrækkerapparatet (*o: paa armbrøsten*) blev væsentlig forbedret, ja endog forsynet med Snelle. *Sal.II.18.* || *nu især om fjeder paa pistoler og geværer (spec.: jagtrifler), der giver et meget let aftræk. PolitiE.Kosterbl.^{10/1} 1925.3.sp.1. Weismann.Jagt.48.* **2)** (*dial.*) *d. s. s.* Snepert 2. Aareladning var meget almindelig . . . Der blev slaaet Hul med en Snelle, og Blodet blev tappet i en Spølkum. *Halleby.187. Hedebo.161.*

IV. snelle, v. [¹snælø] -ede. (*fra ty. schnellen, afl. af schnell, se II. snel; jf. besnelde (u. besnilde)*) **1)** † bevæge sig, gaa, forløbe hurtigt. Eftersom jeg nu havde frisk god og smuult Vande, saa snelledede det saa got for mig, at jeg den anden Eitermiddag Klokken hen mod 3 . . . første gang fik Land at see. *Robinson.I.38.* **2)** (×, *jæg.*) spænde („stikke“) snellen (III.1) paa gevær, pistol. (jeg) fik Riflen snellet. *Tretow-Loof.PaaJagtiRumænien.(1904).24.* Lydlost snelledes Aftrækkeren, og i næste Øjeblik strøg Kuglen hvislende mod sit Maal. *smst.39.*

V. snelle, v. se u. I. Sneller.

I. Sneller, en. [¹snælør] *ftt.* -e. (*jf. dial. snerling (snerling) i sa. bet. (Rostgaard.Lex. S198b. Rietz.639), lang, tynd, opløben dreng, smal, mager fisk (Esp.315), † snelling, ranke, slyngtraad (Moth.S570. Tonning.NorskFlora. (1773).134. jf. Rostgaard.Lex.S198b), ænyd. d. s.; til II. Snelle (Snerle); jf. det hertil ell. til I. Snelle hørende verbum † snelle, spænde fast, fange i en strikke, løkke (Moth. S570); sml. I. Snerte; nu næppe br.) slyngtraad; gribetaad. FEkkard. Naturkundskab.(1795).249.*

II. Sneller, en. [¹snælør] *ftt.* -e. (*fra ty. schneller, til schnellen, se IV. snelle; jf. Sneller; ×, jæg., nu l. br.) d. s. s.* III. Snelle 1, Snellert 1. *MiTeknO. Meyer.** || hertil bl. a. **Sneller-fje(de)r, -laas, -plade, -skruer, se MiTeknO. Snellert**, en. [¹snælør] *ftt.* -er. (*sideform til II. Sneller*) **1)** (×, *jæg.*) *d. s. s.* III. Snelle 1, II. Sneller. *CollO.* Vi lagde os ned, spændte Hanerne og trak Schnellerten. *AchtonFriis.AJ.44. ESætter-Lassen.SkytternesHaandbog.(1928).21. 2)* (*jf. III. Snelle 2; nu næppe br.) aareladejern; snepert 2). Aaskow.MH.334. VSO.III.K199.*

Snellik(e), en. se Snillik(e).

Snelling, en. se u. I. Sneller.

Snel-lod, et. (*ty. schnellot, til schnell, hurtigt; jf. I. Snel og II. Lod 1.2; jagl.) letsmelteligt loddemetal til blod lodning (mods. Slaglod); især om letsmeltelig legering af tin og bly. Hallager.183. Hannover.Tekn.334.* **-lodde**, v. vbs. -ning. (*mods. slaglodde; jagl.) lodde med snelod; især som vbs. Haandv.200. Hannover.Tekn.334.*

Sne-loppe, en. (*zool.*) gletscherloppe. *vAph.Nath.VII.402. Havebr.L.¹¹376.*

† **Snel-post**, en. (*ty. schnellpost*) *hurtig-, ilpost. (vi kørte) derud (o: til Sorø) om Natten med en Befordring, som i Datidens (o: 1840'ernes) Postsprog kaldtes en Schnellpost og hvormed man ogsaa virkelig kom en Del mindre langsomt ud end med de sædvanlige. MReinhardt.Familie-Erindringer. (1889).119. FrOls.Postv.III.363.* † **-skriver**, en. (*ty. schnellschreiber*) *hurtigskriver; stenograf. OHMynst.(PhysBibl.XIII.330).* **-skytte**, en. (*ogs. -skytlet. S&B.*) (*ty. schnellschütze; nu næppe br.) d. s. s.* Flyveskytte. *NordConvLex.V323.* **-tin**, et. (*ty. schnellzinn; jagl.) loddemetal, som regel bestaaende af to dele tin og en del bly; snel (I). VareL.*532.* **-virkende**, *part. adj. (snelt-Oehl.U.I.34).* *som virker hurtigt ell. energisk, kraftigt. de snelvirkende Gifters Antal.HC Lund.Samler.I.(1803).157.*

Sne-luft, en. (*ænyd. d. s.) luft, der er fuld af sne(fnug) ell. (især) mørk, tung af sneškyer. BDidrichson.Friederichs-Berg. (1705).Cf. VSO. D&H.* **-læg**, et. (*jf. Islæg; i rigsspr. især jagl.) det, at der (ved snefald) lægger sig sne over noget, dannes et sne-lag, snedække. Blich.(1920).XVII.30.* en god og magelig Vinter uden Snelæg. *Cit.1836. (AarbVends.1928.70). Hegn og Jorddigerne . . . forårsage Snelæg. LandmB.I.399. Nordjyenske Jernbane1882-1907.(1907).32. Feilb.* **-lærke**, en. † *d. s. s.* -værling. *vAph. (1764). Sal.*XXV.482.* **-løs**, *adj. (oldn. snjá-, snjó-, snælauss; jf. -bar, -fri 2; l. br.) *En sneeløs Vinter. PalM.II.1.301. JakKnu. G.272.* **-maaler**, en. (*meteorol.*) redskab til maaling af snemængden (ved snefald). *Landb O.III.677.* **-mand**, en. **1)** mandfigur (især bygget af børn) af sne (fx omkring et kosterkast og med to stykker kul som øjne). *Moth.S567. Sneemanden.HCAnd.(eventyrtitel.1861).* vi legede soldat . . . eller lavede snemænd. *Fr Hamm.Levn.I.82.* de fleste (børn) leger i Gaardene og gaar og klapper Sneemand i snavset *Sne.BerTid.¹1940.M.24.sp.4.* **2)** (*poet., sj.) person, som lever i kolde lande, i is og sne. *Opthronede Christian, fra Himlen til Jorden | Nedtrinet, at styre de Sneemænd i Norden. Wadsk.vi.* **-mark**, en. (*jf. -slette*) *snedækt mark ell. (især; i al alm.) snedækt flade. Landet bestod . . . af store Sneemarker. Hauch.VII.485. blaaligt skimrende Sneemark. Pont.FL.20.* De har vist . . . aldrig vadet gennem en Sneemark, hvor Deres Spor var de første? *Baud.H.160.* **-maske**, en. (*jagl.) maske, der værner (snepløvsførere olgn.) mod sne i ansigtet. Jernbane T.^{10/1}1938.5.sp.1.* **-masse**, en. *ConvLex.XV.300.* de tunge Sneemasser . . . smelte sammen til skinnende isblokke og blive . . . optaar-nede Gletschere. *HCAnd.(1919).IV.183.* Vinteren med sine Sneemasser afspærrede Landsbyerne fra hverandre. *EmmaKraft.Regnog*

Solskin.(1895).115. **-melding**, en melding angaaende snefald og snevangseligheder paa trafikveje. Ohlsson.S.125. **-mide**, en. (zool.) den i højalperne levende mide *Rhyncholophus nivalis*. Brehm.Krybd.716. **-mos**, en. (sv. snömos; 2. led er I. Mos; jf. u. I. Sne 2.1; nu næppe br.) (ret, dessert, tillavet med) flødeskum; spec. om dessert af opblødt tebakker med flødeskum over. Kogeb.(1710). 27. C.Jacobsen.NyKogebog.(1857).192. J.P.Jac. I.198. i sammenligninger: disse Folk er ligesom snee moes, de siunes at være noget, men naar mand ret examinerer dem; bliver de til slet intet. Holb.11J.I.1. Hersl.TT.II.122. Champagnen (kogte) i Glassene og svulmede som Snemos ud over deres Rande.Sehand. TF.II.113. **-mus**, en. (zool.) 1) den i sne-regionen levende mus *Arvicola nivalis*. Brehm. Patted.438. BøuP.I.543. 2) (sv. snömus; jf. -væsel og I. Mus 1 slutn. samt lat. mustela, 20 *Mustela vulgaris* (der i nordlige lande har hvid vinterdragt). TopJ Norge.21H.118. B.Møll.DyL.I. 121. **-næse**, en. (jærnb.) spids indretning til spredning af sne, der kan anbringes paa lokomotiv ell. jærnbanevo. Rambusch.JE.113. BornholmsTidende.¹⁴/11929.3.sp.5. **-orkan**, en. (l. br.) orkan, heftig storm med sne. NaturensV.1926.278. Pol.⁹/11934.2.sp.5. **-orm**, en. (zool.) larven af blødbillen *Telephorus*, 30 der undertiden om vinteren træffes i store mængder paa sne. vAph.Nath.VI.58. Boas. Forstzool.250.

Sne-pjagt, en. se Sneppejagt.

Sne-plov, en. (jf. Plov 3.3) redskab (af forsk. konstruktion), der ved at føres (trækkes af heste, skubbes foran lokomotiv) frem ad vej ell. banelinie rydder disse for sne. Reql.¹⁰/11799.§8. røre (∴ arbejde med) Sneeploven. VSO. Tog 280 sidder fast i Udgravningen . . 40 Sneplov udsendes i Morgen, naar Fyngningen er ophørt.Ohlsson.S.128. OpfB.⁴II.66. || (sport.) billedl., om stilling af skiene med spidserne i vinkel mod hinanden (ved bremning ned ad bakke). Bjørnstad.Lær at staa paa Ski.(1934).24.27. || hertil Sneplov(s)-fører, -kørsel, -tog. **-pløjning**, en. (nu l. br.) kørsel, arbejde med sneplov. Forordn.¹³/11793. §64.

I. Sneppe, en. [ʃnæbø] flt. -r. (vel fra 50 ty. schneppe, egl.: næb; besl. m. I. Snip; jf. II. Sneppe || muligvis foreligger i nogle betydninger indflydelse fra de u. Snebber, snebre og I. Snepert nævnte ord) 1) (dial.) om næse ell. mund (hos mennesker). Hold din Sneppe ved dig selv.Kværnd. Hold din Sneppe i.smst. 2) (dial.) om næblignende redskabsdel, fx. om lukketøj (fx. paa pipehoved), bestaaende af et stykke metal, der kan trykkes ned over noget, gribe ind i noget 60 (Kværnd.), ell. om fremstaaende del af redskab, fx. om kobbelstopper (UjF.). 3) om fremstaaende ell. nedhængende stykke tøj, læder, metal osv. || (nu næppe br.)

flig, snip (af tøj). et rødt Hynde med 4 Snepper.LTid.1724.51. || (nu næppe br.) tynd blikplade, der lukker for en blæsebælgs munding, naar blæsebælgen fyldes med luft, saa at ilden ikke suges ind i bælgen, ell. lignende indretning paa vindpiberne paa afdrivningsovn. VSO. || (l. br.) om det klaplignende parti af en damehaandtaske, der danner lukke ved at trækkes ned over taskens ene side og fastgøres. PolitiE.Kosterbl.¹⁰/1922.3.sp.2.

II. Sneppe, en. [ʃnæbø] (nu næppe br. flt. -r. (ænyd. sneppe, snippe; fra mnl. sneppe, snippe, jf. nhh. schneppfe; egl. sa. ord som (ell. besl. m.) I. Sneppe; m. h. t. bet.-udviklingen jf. det besl. no. snipe, sneppe, oldn. myrisnípa (se Myresnippe), eng. snipe, til no. dial. snipa, næb) 1) ♂ om langnæbbede, højbenede vade-fugle (af gruppen Scolopacinae); uden for ssgr. nu næsten kun om slægten Scolopaz, omfattende en enkelt art *S. rusticula*, holt-, skovsneppe. EPont.Atlas.I.623. *Sneppen hid er floiet | Og staaer over Isen bøiet.Bagger. II.478. Snæppen „smidsker“ og „brummer“. Goldschm.Hjl.I.67. Kjærbøll.536. Sneppen . . „pister“ eller „knorner“, idet de to Køn har forskellig Stemme.NatTid.⁴/1939.15.sp.5. || den første sneppe, spec. om aarets første skudte sneppe (jf. Avisneppe). Eet Foraars skød Forfatteren den første Sneppe den 18de Marts.Blich.(1920).XVII.185. *Fra gammel Tid har det været Skik | . . at til Kongens Køkken Jægeren gik | og levered Aarets „den første Sneppe“. Blækspr.1919.1. dobbelt sneppe, (jf. Dobbeltsneppe; l. br.) dobbelt bekkasin. Kjærbøll.542. Brehm.FL. 501. kapsk sneppe, se u. kapsk. || talem. det er lettere at snyde en skæppe end skyde en sneppe, se I. Skæppe l.3. naar anemomen viser sig, drager sneppen bort oln. (jf. Sneppefordriver). Blich.(1920). XVII.186. MentzO.Bill.130. 2) (ty. schneppfe, schneppe, nt. snepp, snipp i lign. anv.; udviklet af bet. 1) (sml. fr. bécasse, sneppe (1), dumt pigebarn), maaske dog paavirket af I. Sneppe 1, I. Snippe 1; jf. Sneppejagt 2; nu især dial.) som nedsat. belegelse for kvind., pigebarn, undertiden spec. om snakkesalig kvinde (Kværnd.) ell. løsagtigt pigebarn, der trækker paa gaden. Gadeordb.¹ 437. (han sagde) at det var uforskammet af ham at trække en saadan „Sneppe“, ved hvilket Udtryk der kun kunde være sigtet til Indklagedes . . Forlovede, derved (∴ i ridehuset). Ugeskr.fRetstv.1890.1098. UjF. jf. Krist.Ordspr.nr.8245. 3) (jf. Sneppefisk og sml. Snæbel) om fisk med lang, næbformet snude. UjF. i rigsspr. kun i ssgr. som Hav-sneppe.

Sneppe-, i ssgr. (sj. Snep-. se u. Sneppejagt). (især zool. ell. jæg.) af II. Sneppe 1, fx. (foruden de næf. medtagne) Sneppe-art, -fangst, -net, -rede, -slægt, -steg, -unge.

-brød, et. (jæg. ell. kog.) et stykke ristet franskbrød, hvorpaa er smurt en fars, der er tilberedt af sneppens (ell. bekkasinens) hakkede kraas, lever og hjerte. Frk.J. Kogeb.255. Weismann.Jagt.293. **-fisk**, en. (ty. schnepfenfisch, eng. snipefish; jf. II. Sneppe 3) **X** benfisk af familien Macrorhamphusidæ med næbformet snude; især om arten havsneppe, *Centriscus scolopax*. Brehm.Krybd.302. Lieberkind.DV.V.186. **-flue**, en. (ty. schnepfenfliege, eng. snipefly i bet. 1) 1) (zool.) fluen *Empis tessellata* (med næb lignende snabel). *Cuvier.Dyrhist.II.294*. Brehm.Krybd.633. 2) (nu næppe br.) **X** dobbelt bekkasin, *Scolopax gallinago*. VSO. **-fordriver**, en. **X** (l. br.) blaa anemone, *Anemone hepatica* L. (naar den kommer frem, siges sneppen at drage bort; se u. II. Sneppe 1). Frem.DN.251. MentzO. Bill.130. **-fugl**, en. (zool.) især i flt., om vadefugle af gruppen *Scelopacinxæ* ell. af gruppen egentlige vadefugle, *Charadriidæ* (der tillige omfatter brokkjulgene). Brehm.DL.II.264. Lieberkind.DV.VI.332. **-hund**, en. (l. br.) en art silkehund, brugt bl. a. til sneppejagt. Brehm.Patted.222. **-jagt**, en. (nu ikke i rigsspr. *Snep- LTid.1727.566*). 1) jagt paa snepper (II.1). Amberg. Blich.(1920).VII.12. Baud.H.391. 2) (ty. schnepfenjagd i sa. bet.; til II. Sneppe 2; nu sj.) dumpejagt; pigejagt. H.Raage.VenustogetiNorden.(1918).76. **-kast**, et. (jæg.) kasteskud (2), som navnlig bruges paa sneppejagt. Rord.JE.60. **-klire**, en. **X** fugl af den klirerne nærtstående slægt *Macrorhamphus*, især om arten *M. griseus*. OrnitholFT.I.11. Lehn.Schieler.DF.I.232. **-klokke**, en. (jæg.) lille klokke, der bindes ved hundens halsbaand paa sneppejagt, saa at jøgeren kan høre, hvor hunden er. Weismann.Jagtleks. **-konge**, en. (jæg.) benævnelse for den jøger, der skyder aarets første sneppe (og bærer en af dens vingefjer som brofæ i hatten). *Og har han tillige en Fjer i sin Hat | Af den første Sneppe fra Skoven baaret. | Til Sneppekongen da er han udkaaret. Blich.(1920).XXI.110. smst.XVII.181. Seier.BornholmsFugle.(1932).154. **-møg**, et. (jæg.) d. s. s. -skarn. Kaper.

Snepper, en. se I. Snepert.

Sneppe-rikse, en. **X** fugl af den med bekkasinerne beslægtede (om riksen mindende) slægt *Rostratula*. Brehm.FL.557. Lieberkind.DV.VII.410.

I. Snepert, en. [ʃnæbørd] (nu næppe br. *Snepper*. *Tode.ST.I.2*. *MilTeknO.*). flt. **-er**. (fra ty. *schnepper* (schnapper), til *schnappen*, se II. snappe; jf. *Snapper* samt u. I. Sneppe) 1) (jf. ty. *froschschnepper*, kort kaarde) † om (stikvaaben som) dolk. *Faye.LitArb.II.230*. 2) (jf. *Kneppert*, III. Snelle 2, *Snellert* 2; med. ell. dial.) instrument, hvormed en aare aabnes ved aareledning; aareledningsnepper. *Adr.²²/1762.sp.II*. (han) slog . . sin Snæppert an mod en af de svulne Aarer paa det skælvende Dyrs Hals — Blo-

det sprang. *Rist.J.243*. *KliniskOrdbog*.(1921).226. *Feilb.III.445*. *FrGrundtv.LK.87*. 3) (jæg., l. br.) d. s. s. III. Snelle 1, *Snellert* 1. Han knæler, lægger Riften mod sit Knæ: 200 Alen. All right. Det lille Smæk fra „Sneperten“ lyder, — Dødsvarslet. *H.Kaarsb.M. 11.17*.

II. Snepert, en. se Snippet.

Sneppert-jærn, et. (nu sj.) d. s. s. I. Snepert 2. *Tode.HM.84*.

Sneppe-skarn, et. (jf. -møg; nu næppe br.) om ekskrementer i indvoldene (ell. om selve indmaden; jf. *Sneppebrød*) af snepper, tilberedt paa en særlig maade og smurt paa brød. *vAph.(1759)*. *Raff.(1784).322*. **-struds**, en. (zool.) strudsefuglen *kiwi*, *Apteryx*. Brehm.FL.475. **-træk**, et. (jæg.) dels om sneppens daglige træk (omstrejfen) morgen og aften, især om aftentrækket om foraaet; dels om det halvaarlige træk (paa gennemrejse) foraar og efteraar. *Blich.(1920).XVII.186*. *Bogan.I.75*. *Weismann.Jagt.292*.

Sne-ryd, en. **X** den i Lilleasien hjemmehørende løgvæxt *Chionodoxa Lucilicæ Boiss.*, der blomstrer i det tidlige foraar. *Havebr.L¹.153*. **-pudder**, et. (jf. -puddet; l. br.) Buske og Kviste drysset et fint Snepudder over ham. *Eriksholm.JS.35*. **W** **-puddet**, part. adj. (jf. -pudder) overstøbt med et fint lag sne. *Bergs.S.88*. *Baud.H.368*. jf.: *Minderne gaar | paa Julens sne-pudrede Sokker. *Aakj.SVII.67*.

Sner, et. [sngr, sngr¹] (sj.) vbs. til II. snerre (2), naar G. var borte, fnisede baade Underofficerer og Mandskab med Snærr til hinanden. *AKohl.MP.III.100*. *i Sivenes Hi er en Gris . . | der er Snærr, der er Grynt. *TomKrist.F.19*.

Sne-raag, et. se Snerog. **-ranunkel**, en. **X** den nær snegrænsen voksende *Ranunculus nivalis* L. *Viborg.Pl.(1793).115*. *Mentz O.Bill.127*. **-region**, en. (især geogr.). Endelig kom vi . . op i Sneeregionen, paa Toppen af Scheideck, hvor vi blev modtagne af en giennemskærende Kulde. *Bagges.DVX.43*. *Drachm.F.I.344*. **-regn**, en. (l. br.) slud (I.1). *vAph.Nath.VI.507*. *Rønberg.GK.27*. **-regne**, v. (jf. -regn; sj.) være sludvejr; slude (II). *Levin*. **W** **-rig**, adj. (jf. -fuld 2). *Sal.XVI.294*. kolde og snerige Vintre. *Havebr.L¹.II.796*.

Snerje, en. se I. Snerre.

Snerle, en. [ʃnørlæ] (nu dial. *Snelle* i bet. 2). *JTusch.79*. *OecMag.VI.284*. *CRieimer.NB.561*. *AxLange.FP.100*). flt. **-r**. (enyd. *snerle*, sv. dial. *snärlä*, *knude*, der danner sig paa haardt-tvundet garn, snærel, snor paa bismærhand; til I. Snerre; jf. eng. *snarl*, *snare*, *løkke*, *knude*) 1) † løkke, kurre paa reb, traad olgn., ell. slyngne, strikke til fangst af dyr. *VSO.VI.566*. 2) **X** navn paa forsk. planter med slyngende stængel (jf. *Jalap*(p)esnerle); især (jf. *Kravlop*, *Lammetarm*) i flg. anv.: 2.) (jf. *jomfru*

Maries silkeærme, særk(e-ærmer) (u. Silkeærme 2, Jomfru 2.2), Landløber 3.2, I. Rimpe 2.2, I. Snerre 2.2) om *Convolvulus arvensis* L., *agersnerle* (undertiden kaldt den lille snerle. *vAph.Nath.VII.423*), og om C. (ell. *Calystegia sepium* L., *gårdesnerle* (undertiden kaldt den store snerle. *JTusch.65. vAph.Nath.VII.422*); ogs. (bot.) i al alm. om planter af slægten *konvolvulus*, *Convolvulus* L., ell. af familien *Convolvulaceæ* (Snerlefamilien) ell. af ordenen *Convolvulales* (Snerleordenen). et Gravsted, omslynget af . . den bøielige Snerle og den krybende Vebende. *Birch.II.105*. Humleranker og Snerler snoede et Net mellem Træer og Buske. *HCAnd.(1919).V.171*. *ira Lindeskyggen dufter det og sommer, | og Hegnets Snerle lufter Silkesærken. *Stuck.SD.68*. Snerlens prægtige, tragtformede Krone. *Høm.AA.100. Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).319. Axlange.FP.100*. || i sammenligninger. se jg, ihærdige Naturer, som med Snerlens (Bergs. *GF.I.267*: Æselets) Taalmod kravle op den ene Vej, naar de ere smidte paa Porten ad den anden. *Bergs.GF.³I.194*. *(hun) klynger til sin Elsker sig, som til | et ungt og smidigt Rør den slanke Snerle. *Drachm.DJ.I.9*. *De ser paa hinanden, de favnes som slyngende Snerler. *HAhlmann.A.37. 2.2*) (jf. I. Snerre 2.3; nu l. br.) en art pileurt, *Polygonum Convolvulus* L.; *snerle-pileurt*. *JTusch.177. Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).141. 2.3*) (dial.) *snerre*, *Galium aparine* L. *Axlange.FP.101* (Snæle(r)). jf. *vAph.(1759)*. **Snerle-**, i ssg. (især bot.) af Snerle 2.1; fx. (foruden de nfd. medtagne) Snerle-familie, -orden, -ranke. **-fod**, en. (zool., foræld.) d. s. s. Rankefod; især i ft. *Lütken.Dyr.¹452. NordConvLex.V.323*. **-gedeknæ**, en. \mathfrak{z} (nu næppe br.) d. s. s. Snerle 2.2. *Viborg.Pl.(1793).80*. **-klokke**, en. \mathfrak{z} stauden *Conodonopsis*. *KøstersStaudebog.(1917).38*. **-pileurt**, en. \mathfrak{z} d. s. s. Snerle 2.2. *Rostr.Flora.¹(1860).67. Landb.O.III.802*. **-saft**, en. (foræld.) den som afførende middel benyttede saft af (rodstokken af) *Convolvulus scammonia* L. *vAph.Nath.VII.122*. **-skedeknæ**, en. \mathfrak{z} d. s. s. Snerle 2.2. *Viborg.Pl.(1793).80. Sal.XVI.45*. **Snerling**, en. se u. I. Sneller.

Sne-rog, et. (især bornh.) snefog (1). Om Vinteren naar Luften var drivende tyk af Kulde og Sneraa. *AndNx.PE.I.13*. nu skulde han ud i det forrygende Sneraa. *sa.S.57. Esp.273*. **-rose**, en. \mathfrak{z} 1) (nu næppe br.) den sibiriske alperose *Rhododendron chrysanthum* (ell. *dahuricum*). *Tychsen.A.I.413.432. OHMyst.Pharm.I.291*. 2) stueplanten *Abutilon Gärtn.*, især varieteten *Boule de neige* (l. br.) julerose, *Helleborus niger*. jf. *Axlange.FP.96*.

Snerp, en. [snɛrɔp] (sv. dial. snärp; jf. Snerp(e) som stednavn, som navn paa indsnævringer, snævre passager (Stedn.IV.58.V.104); til II. snerpe 1; l. br.) sammenkrym-

pet, sammenrynknet parti (af klædningsstykke). vi (o: pige) børn hæftede vore Kjoler op i en Snærp bagpaa og for af Sted, mens vi bearbejdede vor ene Side med en lang, bladløs Bukketorn. Saa var vi ude at ride. *Tilsk.1923.I.436*.

I. Snerpe, en. [snɛrɔpə] ft. -r. (jf. sv. snärp, skedehinde (2), no. dial. snerp, tynd skorpe, snerpa, hidsig person, oldn. snerpi, skarphed, strenghed; til II. snerpe og Snarp) 1) (jf. Snarp; vist kun no.) egl. om noget skarpt, skærende. 1.1) stak paa aks olgn. *OecMag.IV.254*. Skriveraf Naturhistorie-Selskabet. *II.1.(1792).37*. 1.2) \mathfrak{z} snerre, *Galium aparine* L. *VSO*. jf. *JTusch.96*. 2) om hvad der kan trække sig sammen ell. er dannet ved sammentrækning olgn. 2.1) (jf. II. snerpe 1.1; dial.) om rynke ell. læg paa tøj. *Feilb.2.2*) (jf. II. snerpe 1.2) † endetarmens lukkemuskel. *Moth.S571. 2.3*) (jf. u. II. snerpe 1.1 slutn.; nu næppe br.) skind, der danner sig paa kogt mælk. *Moth.S571. TrondhSelskSkr.V.2.96*. 3) (jf. u. II. snerpe 1.2) snerpet kvinde. *vAph.(1759)*. *Hzr.X.294*. kan man (o: en ung pige) ikke more sig over Holberg, saa er man en Dødbider eller en Snærp. *EdgHøyer.SÆ.22*. *Den gode gamle Maane | se det er en rigtig gammel Dreng, | han ganger paa Sjøv, naar at Solen, | den Snerpe, hun ganger i Seng. *KMunk.DU.66*. *mangen Jomfrue Snerpe. *Anti-Spectator.38*. 4) som (fingeret) bynavn, se II. snerpe 5.

II. snerpe, v. [snɛrɔpə] (dial. snirpe. *Argus.1771.Nr.38.4*. *MyllErich.NS.4*. *Martin AHans.NO.111.131*. *Thorsen.32*. *Kværnd*. jf. u. sammensnerpe). præf. -ede ell. (nu næppe br.) snorp (*Moth.S571*); part. snerpet ell. (nu kun dial., som selvstændigt adj.) snorpen (snorpet) (*Moth.S571. MDL.529*. *Feilb.* jf. indsnorpen), snurpen (jf.: *Nu slog den Gamle med sin Rynke-snurpen Gumpen. *PoulPed.DP.37*). vbs. -ning (*vAph.(1764).627*. *S&B. Pol.⁹1/2.1936.14.sp.1*), jf. **Snerp**, **Snerperi**. (ænyd. d. s., sv. dial. snärpa, stærkt verbum, no. snerpe, svagt verbum, no. dial. snerpa, stærkt og svagt verbum (i intr., resp. trans. bet.)), oldn. snerpa, svagt verbum, m. bet.: hvæsse, gøre stærkere, hvassere, oht. snerfan, stærkt verbum, got. at-snarpan, svagt verbum, m. bet.: berøre; besl. m. oldn. snarp, skarp (jf. Snarp), no. snurpe, rimpe sammen (jf. Snurpenot), sv. snörpa, snerpe, rimpe, og endvidere m. no. snerk(e), skind paa kogt mælk, sv. dial. snark(a), d. s., da. dial. snorken, indskrumpet (*MDL. Feilb.*), oldn. snorkinn (egl. perf. part. af et stærkt verbum, der foreligger i oeng. gesneorcan, skrumpe ind, blive rynket), jf. da. dial. snerket, om klædningsstykke: snævret (*UfF.*), oldn. snerkja, snerpe sammen, rynke (sml. II. Snork); til (roden i) I. Snare; jf. II. snerre)

1) faa noget til at trække sig sammen, især i rynker, folder; ofte i forb. m. adv.

som ind ell. (nu især) sammen (jf. ind- (1), sammensnerpe). **1.1)** (især dial.) lægge, folde, vikle ell. trække, snøre sammen; ogs.: sy, hæfte løseligt ell. daarligt sammen; rimpe (Thorsen.175. Esp.482. Aarb Frborg.1939.I.118). snerpe til for vindsekken (o: kværke). Moth.5571. Ham der med . . det hvide Halstørklæde fast snerpet om den tynde Hals. FJHans.PS.1.305. Snærpevod . . synker ikke til Bunden, men føres om Sildestimer nær Overfladen, hvorefter det „snerpes sammen“ fornedet, saa at det danner en Pose. OpfB.²II.3.133. snerpe pungen til. Feilb. || ogs. om indvirkning af frost: Jaa et stof til at skrump ind, trække sig sammen og stivne ell. dækkes af en haard skorpe. Frosten begyndte at snerpe Jordan. NJeppesen.R.26. Om Natten snærpedes Vejpytter og Grøfter af en tynd Skal.sa.HH.43. jf.: *Da giester dig vist snerpe-skind (o: skarp kulde) | Med søster tud i næve. Sort.(Saml Danske Vers.¹ II.110). *Her kunde visis Træer, hvis Sommer-Floor og Blade | Den snerpe-Vinters Kuld og Tvang kand aldrig skade. BDiderichson. Friderichs-Berg.(1705).CI^v. 1.2) m. h. t. legemsdel (jf. ogs. bet. 1.3): gøre rynket ell. (især) presse, knibe sammen, saaledes at der danner sig rynker (om, paa den). Sandet kunde . . bore sig ind ved Øjenkrogene, selv om man snirpede Laagene sammen. Myl Erich.NS.4. Laust snerpede Øjnene for de skiftende Lysvirkninger. ErlKrist.K.213. Halvt skjult af Olsens Ryg rækker Viktor Tungen ud og snerper Næse derover. KBecker.VVI.41. || især m. h. t. læberne, munden; ogs. om sammenknibning af munden, der er tegn paa, at man søger at tilbageholde udbrud, lægge baand paa sig, ell. er streng, afvisende, knibsk ell. fornærmet, krænket. *Om Tand-vee bremser dig og snerper Mund og Kind. Lucopp.TB.A4r. *Hun tænker ret at være peen | Bestaaer kun i at vrikke . . | At snerpe Munden ud og ind, | Og tumle sit u-nemme Skind. Wadsk.59. (han) snerper sin rynkede Mund sammen; han finder det taabeligt, at Folk synger om Hverdagen. ESlomann.Læsebog.II.(1902).93. Munden . . er snerpet sammen for at undertrykke Graaden. Pol.²1940.5.sp.3. || (nu sj.) i billedl. udtr. m. Hjerte, Sjæl. Du . . har tabt al Tanke om Adel og Høihed. Handelen snerper Sielen sammen. Skuesp.XI.493. jeg (er) ofte alvorlig betænkelig ved al den Bitterhed og Dømmesyge . . som snerper Hjerterne sammen i Trods. ZakNiels.NT.119. || refl. det var, som om Alt i ham snærpede sig smertelig sammen, da han saa Susanne . . knuget af Graad. Schand.VV.211. jf. ovf. l. 35ff.: Naar (Hørup) ikke kaldte Folket til Vaaben og rejste det til Opstand mod Statskuppet, laa det ogsaa i, at hans Mund vilde have snærpet sig sammen om de store Ord, som denne Situation vilde have krævet. EHenrichs.VH.70. jf. ovf. l. 49ff.: Det kolde Hjerte

kan snerpe sig sammen, men det varme udvides. CBernh.NF.III.116. snerpe sig ind, (nu næppe br.) trække sig sammen til mindre omfang; gøre sig mindre. Dievlene . . kunne snærpe sig ind og gjøre sig . . bitte smaa. Bagges.Ungd.I.13. *Snart snerped han (o: en dværg i Utgard) sig ind, | Snart vidt han sig udbredte | Alt efter sagten Vind.Oehl. ND.81. 1.3) (jf. bet. 1.2) om visse stoffer: bevirke en sammenrækning, -krympning af huden ell. slimhinderne ved berøring med denne (disse); have en strammende (adstringerende) virkning; især om indvirkning af smags- ell. (sjældnere) lugtstoffer. *Stry mig med denne Farve i mit Ansigt! | Den snerper Huden ind, og gjør den bruen. Oehl. I.320. *Som Malurt Læben snerper, han drager sin til Smil. smst.XXXI.195. den (o: en pæresort) „snerpede“ Munden sammen. Fr Grundtv.LK.53. (nu næppe br.) uden obj.: Aluun snerper i Munden. Schytte.IR.II.96. || part. snerpende brugt som adj. Bær, hvis Smag, skiont noget skarpe og snerpende, dog ikke er ubehagelig. Thurah.B.35. Salt, sur og snerpende Smag. Høffid.Psyk.114. En stor voldsom Duft . . fylder Stuen og trænger til alle Kroge, krydret, sød og snerpende. JVJens.CT.165. jf.: Hun var tor, fuldkommen tør indvendig, og snerpende hed. Rostock. Den alvidende Kærlighed.(1919).84.

2) (udviklet af bet. 1.3); jf. II. snerte (1); dial.) fremkalde en bidende, sviende, stikkende fornemmelse; spec. om slag af pisk: svirpe; ofte upers. det snerper, del svier, bider, svirper. Lyset var saa nær ved, at det begyndte at brænde hende i Fingrene; men . . den brændende Heftighed, hun havde i Sindet, gjorde, at hun ikke saa meget fornem, at det snerpede i Huden. Schousbolle.Saxo. 192. Før havde en lille Haand saa ofte gledet i bløde Strøg ned ad (hundens) Pels; nu snerpede (orig. 23: snirpede) stundom Piskesnoren hen ad dens Sider. ZakNiels.TF.*18. Vejret var ikke mildere, Vinden snirpede og bed. MartinAHans.NO.131. Haglene piskede i Ansigtet paa mig, saa det snerpede. Sjæll Bond.184. Esp.482. uegl.: der maatte gives et Mittel til at lange den Blodsuger en Lus-sing saa det snærpede i hans Pengepung. AndNz.PE.III.197.

3) (l. br.) optræde paa en knibsk, snerpet ell. spydig, „spids“ maade; især: give udtryk for, ytre noget paa en maade, der vidner om snerperi, spydighed olgn. Den trediveaarige Dame, der skulde spille Bedstemoder, vilde ikke lade sig male (o: sminke) ældre; hun saae vist gammel nok ud, snerpede hun, men meente det naturligtvis ikke. HCAnd.SS.IV.253. „Lunding sværmer for Strindberg,“ snerpede Adé, „paa Grund af hans Kvindehad.“ EChristians.O.II.111.

4) (især dial.) intr. ell. (nu næppe br.) i pass. (vAph.(1759).427): trække sig sam-

men, egl. under dannelse af rynker, folder; især: svinde ind, skrumpe ind til mindre omfang. Huden snerper sammen. *Moth.S571.* Karbonaden var holdt varm uden at snerpe. *Rord.LB.288.* *Læberne snærpes om Smilet, | der gled fra et tankehardt Sind. *TomKrist. P.29. FrGrundtv.LK.78.* || om tøj: være for smaa, saa at det strammer, snærer. Kjolen snerper. *Kaper.* Jonas var i sit sorte Studentertøj, der nu stumpede og snærpede alle vegne. *Buchh.Fodspor i Støvet.(1928).78.* *UjF.* || i forb. snerpe ind, ogs. billedl. (jf. indsnerpe 2). *En raf gal Bygning stod der nest, | Var snerpet ind og rynket. . . | Saavit jeg gietted var det (en) Stald. *Schandrup. 14r.* de største Mænds Hoveder synes at snærpes ind, naar de komme sammen, og hvor de fleste Vise ere samlede findes den mindste Visdom. *NMPet.IV.26.* da skilles din (?: en havfrues) Hale ad og snerper ind til hvad Menneskene kalde nydelige Been. *HC And.(1919).I.127. AlbDam.B.52.*

5) i talem. han ved, at byen hedder Snerpe, men han ved ikke, hvor den snerper hen ell. (nu næppe br.) sammen (*Mau.11463. Moth.S571. sml. Feilb.*) (vel til bet. 4, idet Snerpe er dannet som et fingeret stednavn (undertiden dog tilknyttet et virkeligt stednavn i Raasted sogn, Ulborg herred, Ringkøbing amt, se Feilb., sml. *Stedn.IV.58. V.104*); sml. (*dial.*): han ved nok, der er en by, der hedder Rimp(e), men ikke, hvor den rimper hen. *Kok.Da.Ordsprog.(1870).nr.228; talespr.*) han ved noget om sagen, men kender den ikke i dens hele ell. rette sammenhæng; han farer med en halv vind; han har farten af noget. *En Deel veed Byen heder Snærppe, men veed ei, hvor den snærper hen. *ChrBorup.PM. 133.* Den gamle Kjeltring vilde gjøre sig vigtig — han vidste nok, Byen hed snerpe, men ikke hvor den snærpede hen. *Blich.(1920). XVIII.199. Goldschm.VI.476.* (han viste) at han ikke engang havde nogen Ahnelse om, at Byen hed Snærppe, endstige, hvor den snærpede hen. *Dotl.AT.243. Thorsen.Afh.III. 277.* ogs. i forsk. friere former: *Man maa dog høre ret Besked, ei løbe, | . . med en halv Vind; man maa vide, | Hvor Byen snærper hen! *Bredahl.VI.93.* Der er noget tragisk i Junges videnskabelige Skæbne, den, at han, for at tale folkeligt, kan se, at Vejen snærper, men ikke kan følge den til Vejsende og se, hvor den snærper hen. *Cit.1915.(Junge. udg.1915).21.* Den ejendomsløse Industriarbejder er vanskelig at have med at gøre, meget vanskeligere end den uvidende og naive Landproletar. Han ved lidt om, hvor det snerper hen. *Kirk.D.201.*

Snerpe-, i ssg. [*sngɔ̀bøt*] i ssg. som Snerpe-daase, -derpe ogs. [*sngɔ̀bø-*] og m. hovedtryk paa 2. led. (ogs. **Snerpen-**, se Snerpepære). af I. Snerpe og II. snerpe; spec. (jf. I. Snerpe 3; *dagl.*) i nedslæt. betegnelser for kvinder. **-daase**, en. *dels* (jf. II. snerpe 1.1)

nedslæt. betegnelse for en sy pige (*UjF.*); *dels* (sml. I. Snerpe 3) for en snerpet kvinde. **-derpe**, en. (2. led rimdannelse til I. led; sj.) nedslæt., om snerpet kvinde. man mærker, du er opdraget hos Frøken Denny, det var ogsaa saadan en gammel Snærpedarpe. *Dannebrog.^{19/10}1906.3.sp.3.* **-dorte**, en. d. s. Nans. *JD.121.* **-hæl**, en. d. s. *Schand.F.436. Elkjær.RaneogKirsten.(1926).23.* **-krukke**, en. d. s. *TidensKvinder.^{19/10}1925.12.sp.3.* **-mund**, en. l) (l. br.) sammenkneben, sammensnerpet mund. den samme ejendommelige Snerpemund med den fintbuede, smalle Overløbe og den let fremskudte Underløbe over den korte, strammede Hage. *FrPoulsen.(StSprO.Nr.98.15).* 2) (nu næppe br.) d. s. s. -derpe osv. *Moth.S571. jf.: de stærktoplyste Familieportræter . . . desige gamle Herrer, snerpmundede Matroner. JPJac.II.227.* **-muskul**, en. (-mysling. *Moth.S571.*) (til II. snerpe 1.2; nu næppe br.) d. s. s. I. Snerpe 2.2. **VSO.** **-pære**, en. (til II. snerpe 1.3; *dial.*) en slags bergamot-lignende pære, der snerper munden sammen. *Moth.S571. UjF.* Snerpen-: *Strange.P.I. 138.*

Snerperi, et. (*afl. af I. Snerpe 3 ell. II. snerpe 1.2, jf. ogs. II. snerpe 3*) det at være snerpet; snerpet optræden; tidligere ogs.: affektion. *fra tosset Snerperi | Til det, at være alt for fri, | Er milevid Forskielligheden. *Oehl.II.283.* en god Ven har opfordret mig (til at skrive denne novelle). Man troe ingenlunde, at jeg ogsaa heri skulde lyve, og gjøre mig skyldig i det sædvanlige Snerperie! *Blich.(1920).XIV.204. JP Jac.II.28.* Fra én Side er man snerpet paa det kønslige Omraade, fra anden Side angriber man det kønslige Snerperi. *JakKnu. LF.26.*

Snerpe-rumpe (*VSO.*) ell. **-røv** (*Moth.S571. VSO. Feilb.*), en. („I gemeen Tale.“ *VSO.* nu næppe i rigsspr.) d. s. s. -derpe osv. **-sidse**, en. d. s. *FolketsAvis. ^{19/10}1921.1.sp.7.*

snerpet, adj. [*sngɔ̀bøt*] (*afl. af I. Snerpe 3*) nøjeregnende m. h. t. ell. stærkt bundet af konvientiensens ell. moralens forskrifter; nu især om kvinde: som holder (for) strengt paa anstændighed, (god) moral og stødes stærkt af friheder paa disse omraader; streng, snæversynet i sine moralske anskuelser; overdrevent anstændig, ærbar, sippet; tidligere ogs.: affekteret. at den unge . . . Konge har . . . svunget mig lidt for rask og heftig i en Runddands, det er da ikke saa forskrækkeligt; som Vertinde kunde jeg jo ikke, uden Ufhøilighed, trække mig snærpet tilbage. *Ing.VS.I.189.* *Jeg seer hver snærpet Dame og Herre | Forbauset Øinene at opspærre (?: over et maleri). *Winth.III.207.* (hun) lod Stemmen lyde med snerpet Værdighed . . . jeg er forlovet. *Schand.TF.II.154.* Nu er man Skatteborger og klatrer, af

urimelige og snerpede Grunde, ikke i Træer mere. *HeeAnd.AH.114.* || *hertil: Snerpethed.* den mærkværdige Blanding af Frihed og Snerpethed i de franske Dammers Væsen. *Brandes.Br.I.24. Pol.²¹/1939.5.sp.2.*

Snerpe-tøs, en. (jf. -derpe osv.). „Sikken en Himpegimpe“, sagde den ene af Veninderne og pegede paa Frøken Amalie. „Jeg ved ikke, hvad hun ligner — Snerpetøs!“ *Tandr.K.124. -vod*, et. (til II. snerpe 1.1; fisk., l. br.) garn, *not* (II), *vod* (til sildefangst), der føres omkring stimen og snøres sammen under den til en pose; *snurpenot*. *OpfB.²¹II.3.133. snerp-mundet*, adj. se u. Snerpemund 2.

I. Snerre, en. [ʃnɛrə] (nu ikke i rigsspr. **Snerje**. *Moth.S580. Rostgaard.Lex.S198b. jf. VSO. og SprKult.VII.102.* ft. -r. (ænyd. snerre, snerji i bet. 2 samt i bet.: ranke, slyngplante, jf. æda. (ft.) snærjar i bet. 1 ²⁰ (DGL.L.166 var.; jf. Brøndum-Nielsen.GG. III.236), sv. snärje, ranke (snärjegräs, *Galium aparine L.*), no. snerre (i bet. 2), færøisk snerra i bet. 1; til III. snerre (II. snære) ell. I. Snare; jf. II. Snarre, Snerle, I. Snerpe 1.2, I. Snære) **1)** (nu ikke i rigsspr.) snare, strikke til fangst af dyr (*Moth.S580*) ell. løkke, kurre paa reb (*MDL.530*) olgn. **2)** ♀ navn paa forsk. planter, der slynger sig op ad ell. klynger sig til andre. **2.1)** plante af slægten *Galium Tournef.*; især om de i Danmark almindelige arter *G. aparine L.*, *burresnerre*, *G. mollugo L.* (almindelig ell. hvid snerre), *G. verum L.* (gul snerre) og *G. boreale L.* (trenervet snerre). *JTusch.96.* *Søde Snerrers Sommerduft | strømmer ud af store Kummer. *Jørg.B.58.* de store Buske gul Snerre, der groede paa Vejkanten, spredte Honningduft over Vejen. *JVJens. FD.72.* *Snerrens saanpseglue Blomst hang fuld af brune Møl. *Aakj.RS.21. SprKult.VII. 101f. Nytteplanter.471f.* || som 2. led af sgr. ogs. undertiden om planter af lignende udseende; se Fuglesnerre. **2.2)** (nu kun dial.) d. s. s. Snerle 2.1. *JTusch.64f. vAph.Nath. VII.422. VSO.VI.566.* i sa. bet. smaa snerrer (jf. Smaasnerre). *Viborg.Pl.(1793). 45. 2.3)* (nu næppe br.) d. s. s. Snerle 2.2. *JTusch.177.*

II. snerre, v. [ʃnɛrə] (i rigsspr. kun (dagl., især kbh.) i bet. 4, dial. ogs. i andre bet. snære. [ʃnɛrə] *Moth.S570. Feilb. Univ Bl.I.362.* se ogs. u. bet. 4 — nu kun dial. snirre. *TBruun.V149. Høgen.(KunstmusA.1917. 6).* Levin. Kværnd. *AnkerLars.LivetsUønhørighed.(1905).76).* -ede. vbs. jf. Sner. (ænyd. d. s. i bet. 1 (*Kalk.IV.20.V961*) og i bet. 2 (*Cit.1645.(Vider.I.110)*), mht. snerren, snakke, sladre, jf. eng. sneer, rynke paa næsen, spotte, haane, og ni. snirren (i bet. 4); *vistnok* ⁶⁰ dels til roden i II. snerpe, dels lydord af lignende art som IV. snarre, II. snurre, sml. II. r (se *DO.XVII.sp.236*)

1) om hunde: fortrække ansigtet som

tegn paa ophidselse; vise tænder. Snerre ell. Snære . . Er at rynke munden og næsen, som hunden når hand vil bide. *Moth.S570.* nu især m. tanke paa den hermed forbundne lyd: frembringe en skarp, skrattende knurren som udtryk for ophidselse, indledning til angreb; ofte i forb. snerre ad en. den ene af Hundene . . snærrede, og viste Tænder. *Rahb.Fort.I.457. (de hunde)* som aldrig giør rigtig, men snærrer bestandig. *sa.Tilsk.1793.269.* Hunden snærrede ad ham. *MO. (sj.) i pass. m. reciprok bet.:* *som Hunde snærrer | og bides vredt om Ben. *Noe-Nygaard.S.52. billedl. ell. i sammenligninger* (jf. bet. 2): da (tjenesteforretningerne) blev taget fra ham, rasede han som en snerrende Hund, man fratager et afnavnet Ben. *Rist.FT.243.* i Porten snærrede fra deres Skab paa Puder af sort Ligkistefløj fem hvide Tandsæt. *ORung.P.5.*

2) om person: give udtryk for sin irritation, arrigskab paa en maade, der minder om en hunds snerren (1) (ved knurren, fnysen ell. andre halvt undertrykte vredesyttringer ell. ved udstødelse af bidske, arrige bemærkninger); vrisse; ofte spec.: give et bidsk, arrigt svar; ogs. billedl., som udtr. for bidsk kritik, polemik; ofte i forb. snerre ad en. Hand snerrer ad folk, som en bidsk hünd. *Moth.S571.* *Du leer, bag Friedsskjoldet tryg, | Om ogsaa Avind snerrer. *Aarestr.SS.IV.52.* *hans Liv bestod kun i at snerre | dumt og arrigt ad en yngre Slægt. *Schand.FS.162.* om Morgenen . . er hun rent fra Konsepterne og snærrer. *Kold.D.98.* han lo, som han snærrede, og man saa alle hans tætte Tænder. *Bang.L.16.* Han snærrede og bandede. *OlesenLøkk.NH.II.87. jf.:* Da vi kom til Bommen, snærrede Toldbetjenten os imøde som en bidsk Hund. *Tolderl.F.II. 115.* || brugt som yttringsverbum. *,han med Liimstangen løber.“ | „Gjør jeg,“ snirrede hiin, og gav den hellige Flæber | En paa Kieften. *TBruun.V149.* „Der er Ingen, der taler til Dem!“ snerrede O. *CMøll.BB.194. Leop. EB.105.* || part. snerrende brugt som adj. han er . . snærrende, gnaven og pirrelig at forhandle med. *HWulff.DR.426.* en Tone af snærrende og snertende Overmod og Foragt. *Nathans.MP.136.*

3) (jf. bet. 4) om andre dyr ell. ting: frembringe en lyd, der minder om en hunds snerren (1); ogs.: bevæge sig under frembringelse af en saadan lyd. Det var en Lyd som af flere langsomt omdrejende, snærrende og skrattende Hjul. *ThomLa.NL.34.* en Flue snerrer forbi i Middagssolen. *LFeilb. SS.311.* en bestialsk og vedholdende Snærrer af Entréklokken. *EmilRasm.HO.140.*

4) (sml. II. snurre 1.4; dagl.) om mad: smaa koge ell. smaa stege (under frembringelse af en lyd, der kan minde om en hunds snerren); en bive, opvarmet ell. holdt varm over en svag ild; ogs.: miste smagen, skrumpe ind (sml.

II. snerpe 4), *blive sveden olgn. ved at være for længe over ilden.* Mutter til Huset (*kan, naar missen drilles*) være temmelig vis paa at faae sin Grød sveden, eller sin Suppe snærret. *Blich.*(1920).X.77. naar han kom hjem Klokken syv om Aftenen, tærede han . . den Middagsmad, der havde staaet og snærret paa Ilden fra Klokken tre. *Schand.TF.II.36. KLars.GV6.* Hun havde (*slukkede*) under Maden, hun havde staaende over Gassen, for at det ikke skulde snærre hen. *Søiberg.KK.II.76.* tror I, at Skorsenérrodde, der har snærret i over tyve Minutter, er en ligefrem Nydelse? *KAbell.M.24. MDL.530. Feilb.III.432.* snære: *B.T.^{26/10}1924.II.sp.4.* Middagsmaden stod og snærede sig tør i Ovnen, fordi han ikke kom. *AaDons.S.170. Feilb.III.445.* || *part.* snærret brugt som adj. *Amberg.* jeg spiste . . en Tallerken Suppe — det var af den brune — den anden var en lille Smule snærret. *Blich.*(1920).XXIV76. Kaffen . . blev hverken tynd eller snærret. *Elkjær.HF.143.* Her er den (∴: *kaffen*) tilsidst, enten den saa er for tynd eller snærret eller grumset. *Gravl.EP.158.*

5) (*videre anv. af bet. 4; ikke i rigsspr.*) *si-ve, pible (frem).* Sikken det snirrede op af Jorden og ud af Træer. *AnkerLars.Livets Ubønhørighed.*(1905).76.

6) (*efter ty. schnarren, se IV. snarre; jagl.*) *bearbejde et metal v. hj. af et snerrejærn.* Til videre Forarbejdelse egner Aluminium sig udmærket, det drives, stanzas, præges, trykkes, snerres og ciseleres fuldt saa godt som Sølv. *Sal.I.636.*

III. snerre, v. se IV. snære.

Snerre-, i ssgr. især af I. Snerre 2.1, *fx.* (*foruden de ndf. medtagne*) ssgr. som Snerre-art, -frø, -plante ofl. -**græs**, et. (*jf. Snaregræs; nu næppe br.*) ∴ d. s. s. 40 I. Snerre 2.1. *Nemnich.III.16.* -**jærn**, et. (*efter ty. schnarren; til II. snerre 6; jagl.*) d. s. s. Snarjærn. *OpfB.³III.1.164.*

Snerres, en. (**Snerrese** (Snærrese). *OråbS.*(nordsjæll.). **Snære.** *Frem.DN.570* (nordsjæll.). **Snærelse.** *Halleby.225. Ujf.*) *ftl. -er.* (vel til III. snerre (IV. snære) og egl. om hvad der snor sig; *sml. I. Snerte 4, og videre jy. snæler, firben (Feilb.), sv. dial. snälla, d. s., der er besl. m. I. Snelle; nu kun dial.*) 1) (*mark*) *firben, Lacerta (agilis).* *Moth.S572. EPont.Atlas.I.658. Nemnich. 2)* (*jf. Snarresborrer u. I. Snare 1.2*) ∴ *snerle, Convolutus, og snerre, Galium aparine L. Magazin for Næringsstanden.II.*(1798).384. *Halleby.225. Ujf.*

I. Snert, en ell. et (*dial. i bet. 1; Rask. FynskeBS.55. Ujf. ff. Flemløse.118; nu l. br. i bet. 2: Rostgaard.Lez.S193c. Biehl.DQ.IV.339. Blich.*(1920).XVII.166. *VSO. (jf. Høysg. AG.36, MO, og Levin.Gr.I.58 er ordet fk. i bet. 1, inlk. i bet. 2(-3)); nu sj. i bet. 3: Anti-Spectator.176. PAHeib.US.214. Rahb.E.II.*

168. *AndNz.VE.23).* [snæ'rd] (*Høysg.AG.36); ogs. [sngr'd] ftl. -er (Glahder.Retskr. jf. u. Piskesnert; i bet. 3: Brandes.VIII.82) ell. -e (Saaby.⁷ i bet. 1: Moth.S572. Grundtv. PS.III.453. Schand.SD.xxv; i bet. 2: Moth.S572. VareL.²419; i bet. 3: Bagges.III.183. ERode.Digte.(1920).64) ell. (i bet. 2-3, især som ftl. til inlk.-formen) d. s. (i bet. 2: Biehl.DQ.IV.247. Cit.1796. (JCJessen.Flakkebjerg HerredersSkolehist.(1938).218). jf. u. Piskesnert; i bet. 3: Pram.II.52. Oehl.Er.I.209. HCAnd.ML.330. SvendNageljar.Rigsdags-Runer.(1871).53). (ænyd. d. s. i bet. 1-2, glda. snærth i bet. 2), sv. snårt, isl. snertur i bet. 4-5; til II. snerte; jf. I. Snerte)*

1) *snoren i en pisk, svøbe; piskesnert* (1); ogs. *undertiden om den yderste tyndere del af piske-, svøbesnoren ell. det der anbragte smæld (jf. MO. D&H.). Moth.S572. *med smeldende Snert skumpidskende Hoppernes Bove. Bagges.Skudd.61.* Hun var . . ivrig med at male Drengens Top og binde ham Snert paa Pidsken. *HCAnd.SS.V65.* Pidsken er sammensat af Skaft og Snært. *PWBalle.K.29.* || smage snerten. *VSO.* faa Snærten at smage. *D&H.* || *billedl. (m. overgang til bet. 2-3).* min Snært, ifald han . . skulle blive berettiget til et Rap deraf, er lang nok til at ramme ham. *PAHeib.R.II.42.* Aristofanes's Svøbe (∴: *hans komedier*) havde en svidende Snært, og han forstod at svinge den behænde. *GBang.EK.I.60.*

2) *slag af en pisk, svøbe olgn.; ofte i forb. som faa, give en snert af pidsken, riset (jf. Piske- (2), Risesnert). 2.1) i al alm. (den), som lukkede ham (∴: tugtemesteren) ind, fik strax en Snert af Riset over Hovedet. Hobl.Berg.281. *(han) maalte ham med Eftertryk, | Paa Hoved, Arme, Been og Ryg | Af gode seige Birkegrene | Fort Snært i Snært. ChrBorup.PM.434.* den uforfærdede Jæger gav (bjørnen) et Snært af Hundepidsken. *Blich.*(1920).XVII.166. *Feilb. Ujf. 2.2) mærke, stribe, som et piskeslag har efterladt sig.* maaskee var det den røde Snært tvers over Ansigtet, der erindrede (hunden) om Hundepidsken. *CBernh.VIII.13.* || *navnlig (∴) uegl., om for dybe snit ell. furer i overfladen af klæde, frembragt ved overskæringen. Collo.(u. Klæde). VareL.²419.*

3) *billedl. anv. af bet. 1-2, om kritik, satire, bebrejdelse, der indeholdes i en udtalelse, et angreb, ell. den herved fremkaldte virkning, svie, hos den ramte; nu især om (kortere) bemærkning (ofte fremsat i forbigaaende ell. paa en indirekte, tilsløret maade), der rummer skarp kritik, spot ell. hentydning til et prækært forhold, et „omt“ punkt; spydighed; hib; rap (III.2.1); stikpille; ofte i forb. faa, give (en) en snert. 3.1) ∩ i billedl. udtr., især i forb. m. Svøbe (i udtr. som satirens svøbe). *hans Ærgerighed gir snert med Skrivtens Svøber. FrHorn.SomnPoet.25. *Han nu med Smiil Satyreens Svøbe hæver, | Kun Daaren følede*

de Snært, den gav. *Pram. II. 52.* *et Snert, | Der traf en Skriblers nogle Stiert. *Bagges. II. 75. CThaar. H. 35. 3.2* i anden (videre) anv. *Anti-Spectator. 176.* De, som føle ved sig selv, at de ogsaa kunne have fortjent et Snært . . de ere ogsaa ofte ubillige nok til at hade den alleruskyldeste Satyrikus. *PAHeib. US. 214. (af) J. L. Heiberg . . fik jeg i . . .* "Intelligensblade" endnu et Par Snert. *HCAnd. ML. 330.* Reenberg gav Kingo en Snært for hans stundom vel skjødsløse Rim. *RichPet. Kingo. (1887). 422. ErlKrist. DH. 11.*

4) om ubehagelighed, ilde medfart, der rammer en som et slag (haardt, strengt, men i alm. kortvarigt, forbigaaende); anfald, strejf, stik af noget ubehageligt; rap (III. 2.2); smæk; især i forb. faa en snert (af noget). 4.1) (jf. bet. 3.1; især Θ) i billedl. udtr. Pludselig rejser hun sig saa halvt op i Sengen, slaet af en Tankes Snert. *HRaage. 20 PalaisErotica. (1919). 14.* i forb. m. Svøbe: *Du føler ey et Snert, Af Sathans skiulte Svøbe. *Jernskæg. D. 68.* vi alle i Huset har jo faaet en Snært af Svøben (\circ : er ramt af husherrens fallit). *Holb. DR. IV. 4. 2*) (jf. bet. 3.2; dagl.) i anden (videre) anv. *Heib. Poet. V. 203.* I Østen (\circ : den østlige del af Nordamerika) have vi havt vor Snært af Vinterveiret. *DagsTelegr. 1/1885. Till. I. sp. 1.* alle Saucerne blev branke, og alle Supperne fik sig en Snert (\circ : var ved at brænde paa, blive svedne). *Leop. Madam Mangor. (1925). 62.* Et Lynnedslag . . traf Sporvejsnettet . . De elektriske Ledninger til Gadebelysningen fik samtidig en Snert. *Pol. 1/1936. 10. sp. 2.* || spec. om lettere sygdomsanfald. jeg fik ogsaa en snert af den grasserende influenza |

5) (dagl.) videreudvikling af bet. 4, i forb. en snert af noget; dels om skarphed, bidende virkning, der hidrører fra ell. 40 minder om noget. (pengeurt) har en skarp bidende Smag, som efterlader i Munden en Snert eller Smag af Løg eller Hvidløg. *vAph. Nath. VI. 198.* Bygeblæsten bed med en isnende Snært af Fugtighed i sig, som gik til Marv og Ben. *Steenberg. H. II. 74.* || dels (nu især): besiddelse af en (især uheldig) egenkab, tilbøjelighed i mindre fremtrædende grad, antydningsvis; „rem af huden“. (deres) Driftighed . . havde en Snert af den Vinde- 50 Syge, som i deres Manddoms-Alder tog frygtelig Overhaand. *Grundtv. BrS. 294.* der existerer dog ikke et eneste Fruentimmer, der ikke fik en lille Snert af . . Koketteri. *Thornam. SC. 143.* Hun havde (en) Snært af Ligheds-Raptussen fra otteogfyre. *Pont. FL. 133.* faa en snert af remmen, se I. Rem 1.

6) (udviklet af bet. 4 ell. efter I. Pisk 4; nu vist kun dial.) rus; perial. *Derfor jeg troer: en lille Snært | Vi os paa det vil drikke. *PEPetersen. Digte. (1854). 41.* *Den allerførste Knejpevært, | Han fik dem alle (\circ : pengene) for en Snært. [*JBrunnich. Vandreliv. I. (1908). 154.* UfF. jf.: *Pidske,

med og uden Snert | Og mangen Abekat, som han har qvalt. *JPHenrichsen. Ungdoms Minder. (1866). 38.*

II. Snert, en. se I. Snerte.

III. snert, adj. (ænyd. d. s. i bet.: slank, smidig, som kan sno sig, sv. dial. snært, slank, net; til I. Snerte ell. det derunder nævnte verbum snerte, sno sig; nu næppe br.) 1) slank; tynd; smidig. *Moth. S572.* *Mand plejer . . | Paa Fastelavn at binde | . . et lidet Riis . . | Alt for den snerte Birke-Green | Tor Rumpen staa i Fare. *Sort. Poet. 112. 2) letfærdig; letsindig; løs paa traaden. Moth. S572.*

IV. snert, adv. [snæ'rd, snæ'r'd, snæ'rd] (vel til II. snerte, jf. dial. snert, adj., om slag; som falder, svier haardt (Feilb.), om vinter: haard (MDL. Feilb.); muligvis knyttet til IV. snære; dagl., især dial.) paa en saadan maade, at noget ligger, smyger sig tæt ind til noget andet, sidder stramt omkring det ell. er ganske tæt op ad det, nær ved det; meget tæt, nær. MDL. Den korte simple Kjole . . sluttede sig snert om Skikkelsens Ungdommelighed. *Gjel. GL. 461.* Manden staa lige stift og snært opad Peter, han vil have, hvad han forlanger, det er tydeligt. *Bregnd. PG. 107. (hun)* saa hende snært ind i Øjnene. *Thuborg. Brodre. (1923). 95.* *Snør op for Lommens Gemme | snært trukne Lædersnor! *Hjorta. (IslSagaer. I. 162). Feilb.* Med de Ord slængte Ann' Mari' en Æske snert forbi Skomagerens Næse hen til Sogneraadsformanden. *Aakj. VB. 13.* hun ser ham aldrig, ikke om hun saa gaar snert forbi ham. *Bjarnhof. MologRust. (1935). 127.* UfF. de kom der familjevis ud af Dørene og holdt snært sammen hen ad Gaden. *Mylerich. VJ. 100.* Den ene klappede Håndjernene i, den anden slog en Snør ud og trak de sparkende Ben snært sammen. *Rørd. LB. 64.* || billedl.: nøje; nøjagtigt. Han . . passede sine Ting snært. *EErichs. TM. 9.* Præstens religiøse Meninger fulgte . . snært den Udformning, Luthers lille Cathekismus havde faaet i den lovbefalede Lærebog. *Egeberg. M. 94.* Der kom til at staa saa snært som muligt (i et brev), at de . . ikke mente eller troede om Svejgaards, at de vilde stjæle; men det var der flere andre, der troede. *Thuborg. K. 11.*

I. Snerte, en. (ogs. Snert. *Skrivter af Naturhistorie-Selskabet. IV. 1. (1797). 149.* Tychsen. A. I. 114. se ogs. u. bet. 5). fl. -r. (sv. (flick)snårta, (ungt) pigebarn, sv. dial. snårta, slank, tynd, ung pige, lille tynd gedde; jf. ældre no. snerte sig omkring, sno, slynge sig om (Tonning. *NorskFlora. (1773). 102.*), samt III. snert; sideform til Snerte og I. Snerte) 1) (jf. Snerte 1, I. Snerte 1; nu kun dial.) løkke, kurve paa reb, traad olgn. *Moth. (Kalk. IV. 19).* || sammenfiltring i fiskegarn, fremkommet ved fiskenes sprællen. *UfF. 2) (jf. I. Sneller; bol.) † slyngtraad; gri-betaad; ranke. Tychsen. A. I. 114. VSO.*

3) (jf. I. Snerre 2.3; nu næppe br.) *Snerte*, *Polygonum convolvulus* L. JTusch.177. Viborg.Pl.(1793).80. VSO. 4) (dial.) d. s. s. Sneris 1. Thorsen.175. jf.: snerteurt, o: firbenurt (om torskemund, *Linaria* Juss.). JTusch. 23(Sejra). 5) (m. h. t. bet.-udviklingen sml. dial. snerling u. I. Sneller; dial.) slank, tynd, opløben pige. Esp.315. || tidligere: løsgagtigt pigebar. Snert. Moth.S572. Rostgaard.Lex.S193c.

II. snerte, v. [ˈsnɛrdə, ˈsnærda] -ede. vbs. jf. I. Snert (2-3), Snerteri. (ænyd. d. s. (i bet. 1), sv. snärta, no. snerte; maaske sa. ord som no. dial. snerta, sætte i (kortvarig) bevægelse, ekspedere i hast, oldn. snerta, drikke ud, der hører sammen med no. dial. snerta (præt. snart, part. snortet), berøre let, strejfe noget, fare af sted, ile, oldn. snerta (præt. snart, part. snortinn), berøre, støde op til, angaa, omtale kort; jf. IV. snert og II. snerpe 2) 1) (l. br. i rigsspr.) tildele et (let) slag, en snert (2), af en pisk, svøbe olgn.; piske; ogs. om pisk, svøbe: ramme, slaa (med snerten (1), haardt, sviende). *Riset ofte maa, af den det snertes, kysses. Holb. Paars.4. Biehl.DQ.IV35. Xantippen farer (paa en maskerade) offentlig omkring med det Riis, der ellers kun snertes inden hendes egne lukte Dørre. Blich.(1920).XVIII.171. Af og til vendte Kusken sig og snertede de Maskerede under Mængdens Jubel. FrNygaard.(Pol.22/11.1925.12.sp.3). hvor kan dog saadan en vaad Kohale snærte til (o: slaa haardt). UjF. || (jf. bet. 2-3) billedl. Danmarks Rige (blev) af samme Riis (o: trediveaarskrigen) . . . tvende gange . . . snærtet. Slange.ChriV.421. *Dybt harmes Skjalden . . . han gribet | Det snærtende Riis . . . | Saa er Satirens Fødsel. Blich.(1920).IV.171. 2) kritisere, spotte over, stikke til en (ell. noget) i en kort, bidende bemærkning; give et hib, en skose, en snert (3); ogs. om selve kritikken, bemærkningen: være bidende, skarp ell. ramnende, træffende; ramme (en) haardt; svie. *Kaldes du en Sneglesiel | snærter det, som du fik Riis. Oehl.Digte.(1803).162. Her brast hele Bordet i Latter; den Snærtede holdt Miner, og lo selv med. Blich.(1920).XIX.58. Han snærtede . . . Samfundstilstandene i satiriske Billeder. J.Lange.I.96. Bemærkningen snertede. AaDons.S.185. 3) (jf. I. Snert 4; nu l. br.) volde svie, (lettere) smerte, ubehag. *Trompetende med Fynd af snerte | Min Øretrommes fine Skind. Bagges.III.161. *Du (o: solen) snærtet min Skulder og brunet min Pande. J.Vibe.RS.73. *af Sengedøden | snærtes nu mit Hjærte. TomKrist.(IslSagaer.II.288). **Snerteri**, et. fl. -er. (sj.) vbs. til II. snerte || til II. snerte 2, om skoser, drillerier. KarenChristiansen.TobiasNifinger.(1937).64.

Sne-rydning, en. (især emb.) rydning af veje, jærnbanelinier olgn. for sne. Rambusch.L.152. LovNr.158^{12/1}.1938. §19,1. ||

hertil: **Snerydnings-arbejde**, -materiel, -maskine, -plov ofl. **-roye**, en. (nu næppe br.) *Snerydning*, *Lagopus alpina*. vAph. Nath.VI.613. Hauch.II.312. **-røg**, en. (jf. -røg samt I. Røg 2.1; l. br.) røglignende snefald, snefog. Luften var tyk af Sneryd. SMich.Æb.200. Ohlsson.S.129.

Snes, en. [sneːs] fl. -e ell. (nu kun dial.) -er (Tode.V170. Thorsen.74) ell. (i forb. m. num., nu l. br.) d. s. (To Snees.vAph.(1764)). Henved en fire Snes Skrifter . . . er udgaaet fra hans Haand. CSPet.Litt.287). (ænyd. d. s., sv. dial. snes, sneis, bl. a. stang, hvorpaa kornneg opsættes til tørring, antallet af de paa een stang anbragte neg, tynd gren, kvist, hvorpaa fisk, bær, perler olgn. trækkes, fsv. snes, snes, oldn. sneis, pind, tynd kvist, mnt. sneise, antal (af 7-20) fisk, kvist, oeng. snæs, snas; besl. m. snide og egl.: afskaaret gren, dernæst: et vist antal paa en saadan gren anbragte ting; sml. I. Ol samt PEMüll.Isl.151. Aarb.1885.269ff. Sandfeld.S.*87) antal af 20; ogs. (især dial.) om andre (større) antal, der er gængse ved salg af visse varer (se Dania.II.187. Feilb. EBertels.D.231. jf. lille snes, undertiden brugt om et antal af 18. AndNx.LK.171); oftest i forb. m. foreg. num. (og m. flg. direkte tilknyttet betegnelse for det, der tælles; i rigsspr. uden for de ndf. særligt fremhævede udtr. næsten kun brugt ved tælling (og salg) af visse varer som æg, sild og forsk. grantsager; i dial. (nu især foræld.) ogs. brugt ved opbygning af talrækken efter tyvetalssystemet; jf.: Ni sneise. Er et brugelig tal og bemerker 180. Moth.*N67. Han havde været en dygtig Karl i sine Dage, for han havde ikke mindre end syv Sneise og syv Sønner. SvGrundtv. F.Æ.I.124. han (o: en gl. bondemand) regnede altid efter den gamle Maade, det vil sige: i Sneise. Fire og Halvfjers hed i hans System Tre Sneise og Fjorten. Bøgh.VersogProsa.(1861).35. Feilb. Dania.II.185. sml. u. II. Sinde 1.

1) i al alm. for en Snees Ægg (betalle man) ikke meer end en Lybsk Skilling. Holb.GW.II.4. *En heel Snees Aar den Mjød laae i min Kjelder. Thaar.ES.24. vi har . . . talt over de 3 Sneise store Skibe. J.Helms.G.6. de begyndte ogsaa at dø pøpe hos dem, først én om Dagen, saa fem, saa ti og saa en Snes. JPJac.II.375. Smaa elendige Fedtebutikker, der havde holdt den kummerligt gaaende gennem Slægtled ved at give nitten Pinde for en Snes, skød pludselig i Vejret som mægtige Engros-Forretninger. AndNx.MJ.II.57. En Gadesælger med Blommer til tre Øre Snesen. OThyreg.PS.66. jf. Sneisevask: De (o: bønder, som vasker og bleges for Kbh.s beboere) ere meget billige, da de tage kun 3, nogle 4 Mrk. for Snesen, baade Smaat og Stort. Begtr.Sjæll.II.467.

2) (især dial. ell. i rigsspr.) højtid. ell. spøg. i angivelse af (persons) alder. *Fem Sneise Aar bar Gubbens Isse. Thaar.

ES.92. *Selv tre Sneese Aars Coquetter | Han (?: *Don Juan*) med Lyst paa Listen sætter. *Kruse. Overs. af da Ponte: Don Juan. (1807).* 23. *Blich.EB.14.* Han var en Mand paa henvend de tre Sneese. *Winth.IX.289.* den gamle Herre, der nu var over de fire Sneese. *Vilh Hans.J.85. Feilb. (især dial.) i forb. m. ordenstal:* Folk af Bøndestanden, som efter Talemaaden vare langt henne i den fjerde Snees. *Junge.25.* jeg har ikke fyldt den tredje Snees endnu. *Ing.EM.I.7.* Han var nu højt oppe i den fjerde Snees. *JHelms.G.129.* tre paa den fjerde snes (?: 63 aar). UJF.

3) i særlige udtr. for omtrentlig angivelse. 3.1) i forb. en (halv) snes (aar, stykker osv.), ca. 20 (resp. 10). (de rejser) for at lære et Sprog, som de for en Snees Rigs-Daler eller meere kand lære af en Sprog-Mester her hjemme. *Holb.Jean.I.1.* Jeg har nydt udi en Gade i Dag over en halv-snees slige Complimenter. *sa.LSk.II.3.* „Hvor gammel antager Du mig vel for at være?“ . . . „En Sneesaar saa omtrent.“ *Blich.(1920). VIII.168.* De er en god Snees Aar yngre end jeg. *Gylb.EA.4.* Vi var ialt kun en Snees Stykker. *Pont.GA.77.* efter en halv Snees Aars Forløb var Gælden betalt. *JVJens.HF.19.* (dagl.) ved angivelse af klokkeslat: klokken er vel en halv snes stykker (?: ca. 10) | 3.2) i ft., ved tilnærmelsesvis angivelse af et antal, der udgør flere sneese, ell. til angivelse af et stort antal. Vi andre have ikkuns en halv Dosin Muskler til at udtrykke vore Affekter; men i den store Verden har man dem i hele Sneeser. *Tode.VI.170.* Tilstanden udi Italien var saaledes, at efter nogle Sneese Seyervindinger neppe en Fod bred Land af nogen kunde vindes. *Holb.Herod.17.* nu har jeg dog nogle Sneese Gange været paa Bal. *Kbh.Asternp.1784. Nr.2.1.sp.1.* nogle Sneese Millioner til Forsvaret. *HarNiels.DeDanskesVej.*(1938).19.* || ofte i forb. sneese aar, gange osv. ell. (nu især, talespr., jf. de sp.537¹²ff) de sneese af aar, gange. Jeg kand opregne over Sneese smucke Karle, der have studeret. *Holb.Jean.I.1.* Jeg har sagt Dig det Sneese gange. *Lodde.(Skuesp.IV.322).* Deres Spørgsmaal erindrer mig om en Bagatel, hvorpaa jeg ikke har tænkt i Sneese Aar. *Heib.Poet.X.98.* Jeg har jo fortalt dig de Sneese af Gange, at det er oksyderet Sølv. *KMich.Mor.(1935).10.* Han har gjort mig de Sneese af Tjenester. *KMunk.EI.23.*

4) i talem. af dem til tyve paa sneesen, (l. br.) af den ganske almindelige slags; af dem til tolv paa dusinet. Han var en Begavelse af dem til tyve paa Sneesen. *ASteenbuch.RektorLassen.(1887).173.* jf.: (fortællingen) er en Magasinnovelle af Sneesen. *HBrix.AP.III.245.* || lade fem være lige og syv en halv snes ell. og nitten en snees, se V. lige 4.2. || det er en anden snees, (især dial.) det er en anden sag, „en anden snak“. *Krist.Ordspr.309.414. Feilb. UJF.*

Snese-, i ssgr. [!sne'sæ-] af Snees (1). **-brænde,** et. (faql.) optændingsbrænde, der sælges i sneesevis (som rullebrænde). *BerlTid.^{21/1920.M.3.sp.5.} \ -del, en tyvendedel. *til Verden kom | Kun Sneesedeelen af de vakre Spæde, | Hvis concieerte Hob du taler om, | Din Musa vilde have født med Glæde. *Bagges.III.187.* **-menneske,** et. (jf. u. Snees 4 samt Dusinmenneske; sj.). *Kierk.XIV.39* (se u. Dusinmenneske). **-pris,** en. pris for noget beregnet pr. snees, spec. for vask af tyve stykker (jf. -vask). *TelefB.1940.sp.7286.* **-tal,** et. 1) (sj.) (tal)ord, der er betegnelse for et mængdefold af tyve (i den alm. talrække). de gamle former af sneesetalene. *Brøndum-Nielsen.SF.41.* 2) (ænyd. d. s.; i rigsspr. især $\text{\textcircled{W}}$) antal af tyve; snees; vist kun i ft., om antal af flere ell. mange sneese. I Turø Bund har før i Tiden Sneesetal af tremastede Fragtsejlere haft deres Vinterleje. *Sydjyske S.13.* || næsten kun i forb. i snesetal. *Hiorter springe | I heele sneese-Tal. *BDiderichson.Friderichs-Berg.(1705).C3r.* det var mig en let Sag at fremføre Vidnesbyrd i Sneesetal. *Grundtv.KG.25.* Vi . . fik blødkogte Æg til Morgen i Sneesetal. *Pol.^{11/1937.12.sp.1.} Feilb.* **-vask,** en. (faql.) vask, som udføres i vaske-rier til en pris, der beregnes pr. snees af de vaskede stykker. *Larsen. Pol.^{7/1940.Sønd.4.sp.4.} -vis, subst. og adv. 1) som subst.: sneesetal (2). 1.1) i forb. i sneesevis, i et antal af en ell. flere sneese (fx. ved salg af visse varer); nu især som udtr. for et stort ubestemt antal (jf. u. -tal 2 og u. Snees 3.2). Jeg har seet Exempler i Sneesevis paa unge Mennesker med gode Hoveder. *Cit.1815.(Hjort.B.I.24).* i Sneesevis afbrændtes . . Stæder (og) Landsbyer. *Bagger.ØB.53. Feilb. jf. bet. 1.2:* nu har jeg været her i Sneesevis af Gange. *Soya.AV.32. 1.2)* (l. br.) i selvstændig anv., i forb. sneesevis af, flere ell. mange sneese af; snees af (se u. Snees 3.2). Tidt tænkte Byfoged B. paa at aflægge et Besøg i den Arrest deroppe under et eller andet Paaskud. Han fandt paa Sneesevis af den Art. *Schand.BS.458.* Sneesevis af Rørsangere og Sivsangere knirker og kvinkelerer i de høje Sivskovene. *Achton Friis.JLI.196.* (hans kone), den sneesevis af Gange bedragne. *JohsWulff.F.A.38. 2)* som adv.: en ell. flere sneese ad gangen; i partier paa en ell. flere sneese. *Amberg.* kobe, sælge sneesevis. *VSO.* sælge Æbler, Sild sneesevis. *D&H. jf. (sj.):* „Han hedder Pedersen.“ „Och, saa kjender jeg ham! Sneesevis staar han i Vejviseren.“ *Goldschm.VIII.86.***

Sne-sjap, et. (jf. -sjak) solet fore af tøende sne. *Storken fik Snue af saadan at staa | i Sne-sjap foruden Galoscher paa. *Drachm.UD.182.* Folk kom æltende i Sne-sjappet. *OlesenLøkk.NII.1.227.* jf. adj. sne-sjappet. *GJørg.JulpaaSolholm.(1931).162. Pol.^{7/1941.Sønd.23.sp.2.} -sjak, et. (jf. -sjap; l. br.). Taage, Regn og Sne-sjak. *FlyvningHar.209.* **-skade,** en. skade, der frem-*

kaldes af sne(fald); især (forst.) om skade paa træer, fremkaldt af den snemængde, der ophober sig paa grenene. MøllH.V.314. Landb O.³111.431. **-ski**, en. spec. (jf. I. Ski 2 slutn.; jagl.): Sneskier skal forfærdiges af Ask . . De skal være monteret saaledes, at de ikke under Flyvningen kan forstyrre Maskinens Flyveegenskaber. Lovtid. 1920. A. 1622. **-skimmel**, en. (jf. -uld; især landbr.) \mathfrak{S} skimmelsvampen *Calonectria graminicola* (I.B.&B.), der optræder paa marker med vintersæd, kløver ell. græs ved tobrudstid paa steder, som længe har været dækket af sne. LandmB.I.551. HavebrL.²II.360. **-sko**, en. (især etnogr.) redskab af form som en bred plade, der kan spændes under foden og muliggøre færdsel paa dyb sne; oftest om saadant redskab, bestaaende af en træramme med et netværk af remme imellem, brugt af Nordamerikas indianere. et slags Sneesko, som i Norge kaldes Truvier. LTid. 1753.290. Bogan. II.55. Prærien, hvor Rødhuden for blot tre-fire Menneskealder siden slæbte sig paa Sne-sko i Bøffelsporet over den øde Sneørken. J.V.Jens.H.9. jf. Sneskokultur u. Kultur 3.2. **-skorpe**, en. haardt snelag, der dækker noget som en skorpe, ell. den haarde, frose overflade af et lag sne. *Hist gjør Sneeskorpens Fjeldet kun hvidt. Oehl.XXXI.9. VSO. Islænderen (o: en hest) besøgte hvert Straa, der stak ovenud af Sneeskorpens. ErlKrist.S.7. jf.: En klingrende, kold Februardag listede bort over Skajnæs' sneskorpede Sandjord. smst.7. **-skovl**, en. træskovl, der bruges til snekastning. Kaper. **-skred**, et ell. (nu ikke i rigsspr.) en (PrahL.ST.II.141). (nu ikke i rigsspr. **-skrid**. Rahb.VT.96. Grundtv. Krøn.49. Blich.(1920).I.142.XVIII.157. — m. no. form: **-skride**, en. Storm.Br.16). ft. d. s. ell. (nu ikke i rigsspr.) **-(d)er** (Ruge. FT.14). (oldn. snjó-, snæskríða; jf. -fald 2, -lavine) det, at en større snemasse løsner sig fra et bjerg og skrider ned; ogs. om den nedskredne (nedskredne) snemasse; lavine. vAph.Nath.VII.399. Noget efter styrtede et Par mægtige Sneeskred ned fra Fjeldet. Hauch.VII.115. Det var i Kaukasus . . under et Sneeskred, der pludselig gjorde mine Heste bange. Bang.SF.17. || billedl. ell. i sammenligninger. *Ad Klippevæggen høj og brat | Han som et Sneeskrid bruser ned. Blich.(1920).III.122. *Om Nakkens steile Sneeskred slaacer | En Krands af Lokker tykke. Winth.IV.23. Den rasende Bondehær . . voksede undervejs som et Sneeskred. NCRom. Læsebog.III.(1887).137. **-skud**, et. se u. I. Skud 5.2. **-sky**, en. sky, der giver ell. varsler nedbør af sne. vAph.(1764). Himlen var saa overtrukket, at man for de graae Sneskyer hverken kunde see Sol eller Maane. Bergs.PP.36. da tyknede Himlen paany i blaasorte Sneskyer. ThomLa.AH.138. **-skærm**, en. (jagl., især jærnb.) indretninger ell. anleg langs vej ell. jærnbanelinie,

der har til formaal at skærme vejen, jærnbanen mod aflejrning, tilfygning af sne (bestaaende af flyttelige træskærme, væg af sveller, brødder, (jærdvold med) beplantning olgn.). LovNr.57 ¹²/₄1889.§3. DSB.Banebygn.48. LovNr.158 ¹²/₄1938.§18.1. **-skøjte**, en. (l. br.) en slags skøjter af træ med en bred jærnskinne under til løb paa (haard) sne (ned ad kælkebakker). Dag Nyh.¹⁹/1922.8.sp.4. || (sj.) om ski. Høysg. AG.127. **-slette**, en. (jf. -mark; l. br.). Rein.ND.127. de blinkende Snesletter. Ing. EF.IV.32. **-slud**, en. ell. et. slud (I.1) med (tø)sne. TopJNorge.28H.167. Hun . . lod Snesluden piske sit Ansigt. ErlKrist.Ler. (1930).198. **-sok**, en. (nu næppe br. **-sokke**. VSO. MO.). (jf. -strømpe, -støve; især jagl.) overstrømpe, der trækkes over fodtøjet og et stykke op ad benet (ofte uden paa det nederste af bukbeinet), og som har til formaal at holde sneen ude ell. at give et sikrere fodfæste ved gang paa glat sne, is; ogs. om tykt sok, der trækkes uden paa strømpepen inden i støvlen, især brugt ved dyrkning af vintersport. Vadmels Sneesokker (for skiløberne). MR.1798.894. Karlene (kom) med Skovle paa Skuldrene og Snesokker udenpaa Bukserne. GyrLemche.T.I.32. De unge Damer er nu begyndt at stikke Silkebenene i Snesokker, Overtræksstrømper og Russertøvler. DagNyh.²⁰/11927.7.sp.3. **-sport**, en. om skisport, kælkning olgn. Pol.²/1940.10. sp.1. **-spurv**, en. \mathfrak{P} d. s. s. -værling. LTid.1741.134. Korsnøb, Snespurve og Sidsensvandsrer, vore stadige Vintergjæster. Bogan.II.74. OrnitholFT.I.24. **-standsning**, en. (jærnb.) togstandning, der skyldes sne. Rambusch.JE.30. VilhHans.J.12. **-stok**, en. (jf. -kost 2; l. br.) stok, hvormed snevej afmærkes. Hrz.JJ.II.146. **-stopper**, en. (jf. -gitter; bygn.) indretning paa glatte tage, der skal hindre sneen i at rutsje ned. Gnuðtm.Husb.218. HFB.1936.372. **-storm**, en. (glda. d. s. (Brandt.RD.II.144)) storm i forbindelse med (stærkt) snefald. MO. HCAnd.(1919).IV.93. det . . faldt ind med en forrygende Sneestorm. Pont.LP.VIII.99. **-strømpe**, en. (jagl.) (lang) snesok. Norske Sneestømper. DagNyh.¹⁰/1911.3.sp.6. NatTid.²⁰/1912.M.Till.1.sp.2. **-styrtning**, en. (sj.) om nedstyrtende snemængder ved stærk nedbør. De gik med bøiede Hoveder mod Sneestyrtningerne. HCAnd.SS.IV.114. **-støv**, et. (l. br.) om meget fine snefnug, -partikler. Baud.JS.16. Ingen Lyd høstes i den skarpe Vinternat uden Sneens fine Hvislen hen over Markerne . . Sneestøvets øde Vise. J.V.Jens.HF.158. Ohlsson.S.52. **-støvle**, en. (nu næppe br.) en slags snesokker. I ældre Tider brugtes meget de saakaldte Sneestøvler, vævede tykt af Haar og stridt Uld. Blich.(1920).XVIII.51. **-suppe**, en. (kog., foræld.) en slags legeret suppe, der gøres hvid med æggehvite og hvedemel. Juliane Dahl.Kogebog.(1855).523. FuldstændigKoge-

og Syltebog. (1861). 61. **W -svanger**, adj. om sky, himmel: som ser ud til at ville give sne; snetung. PHFrim. SK. 16. Schand. D. 111. Pol. ¹³/₁₀. 1940. 11. sp. 5. **-taage**, en. (jf. -tykning; l. br.) vi (blev) indhyllede i en tyk Sneetaage. Hauch. MjB. 140. Roos. TL. 53. **-takt**, part. adj. se -tækt. **-tegn**, et. (fa. gl.) tegn, som (i Kbh.) udleveres til personer, der (i den kommende vinteræson) ønsker arbejde ved snekastning. NatTid. ²⁵/₁₀. 1936. 16. sp. 1. Pol. ²⁴/₁. 1940. 1. sp. 5. **-tinde**, en. (jf. -top; især **W**) snedækket klippe-, bjergtinde. de evige Snetinders overjordiske Rige. Pont. F. I. 214. Gjel. W. 160. **W** **-top**, en. (jf. -tinde) sneklædt bjergtop. Bagges. Gieng. 138. Bjergene bleve saa blaa, Sneetoppene glødede. HC And. ML. 548. KBirk Grønb. SF. 111. jf. (sj.) snetoppede Bjerge. RGandrup. JK. 167. **-traad**, et. (nu kun dial.) nedtraadt sne; spor i sneen til at træde i. Politivennen. 1801. 2245. Feilb. **-trane**, en. ²/₁ den snehvide asiatiske trane *Grus leucogeranus*. Lieberkind. DV. VII. 313. **-tryk**, et. (fa. gl.) det tryk, et snelag udøver paa tage, træers grene o. lign. ForstO. HFB. 1936. 857. **-træ**, et. (nu sj.) ²/₁ d. s. s. -flokke-træ. Amberg. JHSmidth. Arboret. 60. **W** **-tung**, adj. tung af sne; især om himmel, sky: snevanger. Rouel. Høgholt. (1868). 21. den fuldkommen mørke, snetunge Himmel. HomoS. VD. 5. (træernes) hvide, snetunge kroner. H Raage. DagHrude. (1906). 65. **-tyk**, adj. især (l. br.) om luft: uklar, mørk p. gr. af snetykning. *om Danmark skiftende lægge | sig Solskin og snetyk Nat. Rich. I. 277. det var saa snetykt, at man ikke kunde se Ledefyret paa Bølgebryderen. Bornholms Tidende. ¹⁵/₁. 1929. 2. sp. 3. (sj.) snetykke Buske. ThilJens. VA. I. 217. **-tykning**, en. ¹/₁ tæt snefald, der formørker luften, gør vejret usigtbart; (især tidligere) ogs. om mørk luft, der skyldes truende sneskyer. MO. Drachm. SS. 83. Saa dukkede der en Person frem af Snetykningen. Jak Knu. (MitHjem. 1911. 51). **-tækt**, part. adj. (nu næppe br. -takt). (nu sj.) snedæk(ke)t. mægtige, snetækte Fjælde. MCohn. VH. 16. Ligefor mig staaer den evigen sneetakte Muur, som skiller Bundnerland fra Glaris. Bagges. DV. XI. 99. Oehl. PSkr. I. 191. Blich. (1920). XIX. 181. **-tæppe**, et. 1) (jf. -lagen, -lin; højt. d.) (jævnt, vidtstrakt) snelag. HC And. (1919). II. 349. *Jeg elsker de brede Sletter . . . | I Vinterens JHærnætter | Bag Snetæppets Juledragt. JHelms. S. I. 2) (sj.) kanenet, -tæppe. Plenge. Livet i Kbh. (1873). 106. **-tæt**, adj. (fa. gl.) fx. om tag: tæt mod indtrængen af sne. HFB. 1936. 372. **-tø**, en. i talem., se u. Kobstadmo 1. **-ugle**, en. ²/₁ uglen *Nyctea nivea* (med overvejende hvid fjerklædning). jeg har i Nat hørt Sneeuuglen skrike over mit Hoved, og det betyder, at Vinteren allerede er kommen i de nordlige Fjelde. Hauch. II. 337. Kjærbøll. 62. Ornithol FT. I. 17. **-uld**, en. ²/₁ (l. br.) d. s. s. -skimmel. DUGeskr. 2R. VI. 76.

Snev ell. **Snæv**, subst. (fra no. snev, egl.: svag lugt, der kan spores af noget, jf. sv. dial. snäv og sideformerne no. dial. snevl, isl. snefill; til no. dial. sneva, smuse, isl. snefja, opsmuse, oldn. (part.) snafðr, forhjupet paa, der er besl. m. III. snive; sml. I. Snive 3; hos no. og norskpaaavirkede forfattere, nu sj.) antydning, anstrøg, spor af noget (jf. I. Snert 4). *Den Dommer lidt poetisk var, | Thi Snæv deraf hans Dom vist har. Wess. 142. *En Levning af Uskyldighedens Eden, | Og ikke mindste Snæv af Skyldigheden | HERNEDEN. Bagges. II. 143.

Snev-vand, et. (ænyd. d. s., gl. d. sne watn (Suso. 74)) vand, fremkommet ved smeltning af sne. Om jeg end toede mig med Sneevand (1931: I. Sne) . . . da vilde du (: gud) dog dyppe mig ned i Polen. Job. 9. 30. JF Bergs. G. 43 (se u. Luftvand). Gulvet var vaadt af Sneevandet, deres Fodtøi havde bragt med. HC And. ML. 268. Sne og Snevand bør aldrig nydes. Panum. 548. **-vat**, et. vat, der illuderer som sne, især paa juletræer. DagNyh. ¹/₁. 1909. 2. sp. 5. Gravl. Ellen. (1935). 118.

I. Sneve, en. se I. Snive.

II. sneve, v. se u. II. snibbe.

Snev-vej, en. (nu l. br.) en i sneen banet vej ell. en paa særlig maade afmærket rute (jf. -stok). Der anvendes, naar den alm. vej er spærret af sne; lodsej. Regl. ²⁰/₁₁. 1799. §7. Sogneraadstidende. 1885. 50. OrdBS. **-vej**, et. det, at der falder nedbør af sne. vAph. (1759). G. rystede sig som en Mand, der har været ude i Snevejr. Schand. TF. II. 175. Der stod et Pigebarn i Snevejret ved et Stoppested. JV Jens. K. 95. || billedl. ell. i sammenligninger. en Hvidtjorn . . . dryssed et helt Snevejr af hvide Blomster ned over Vejen. GyrLemche. SJ. 117. Det daglige Snevejr af graasmudset Avispapir ud over Byer og Gaarde. VVed. M. 113. Der raabes og vinkes (ved afskeden), Lommetørklæder kommer frem som et Snevejr. JV Jens. RF. 38. || hertil bl. a. Snevejrs-dag. SHEegaard. FG. 337. Pol. ¹⁷/₁₁. 1937. 12. sp. 3.

Snevel, en. se Snæbel.

I. Snever, en. se Snebber.

II. snever, adj. se snæver.

Snever-gilde, et. se Snebergilde.

Snev-vind, en. (ænyd. d. s.; l. br.) vind, der fører sne med sig. vAph. (1764). Kaper. **-vinter**, en. vinter med megen sne. Når stor sneevinter indfalder. Cit. 1738. (Vider. IV. 237). En streng Sneevinter giver jævnligen rig Host. VSO. der (er) intet, der tynder paa Sne- og Isvinterens snarlige Ophør. BertTid. ¹/₁. 1940. M. 26. sp. 1. **-visk**, en. om forhold paa landet: (stang med) halmvisk som lodskost paa snevej. Flemlose. 97.

Snevl, en. se Snæbel.

sneve, v. se I. snøve.

Snev-vogn, en. (l. br.) vogn til snekørsel ell. vogn, (der synes) lavet af sne. Hjulene

sad i stivfrossen Sne lige til Navet, alt Underværket var klined til, den lignede en Snevogn. *JV Jens. HH. II. 224.* Snevogn styrtet i Havnen. *NatTid.* 26/1. 1941. 14. sp. 2. || *automobil*, indrettet til kørsel paa sne. *Bl&T.* -**vold**, en. 1) vold af sne. Langs Vejene ligger Snevolde saa høje som Huse. *Nans. KV. 162.* *Kidde. AE. II. 117.* 2) (fagl., især jærnb.) vold, der anvendes som (del af) snekærm. *OpfB.* 2. I. 50. *LovNr. 158* 1938. § 18, 2.

snevr, adj. se snæver.

snevre, v. se snebre og III. snævre.

snevse, v. se snøve.

Snevver, en. se Snebber.

Sne-værling, en. ♀ (jf. -finke 1, -fugl 1, -kok, -lærke, -spurv) den i arktiske egne ynglende værling *Emberiza nivalis* (der om vinteren trækker til Danmark og andre sydligere lande). *Funke. (1801). I. 178.* *Kjærbøll. 346.* *BovP. I. 171.* -**væsel**, en. (nu næppe br.) d. s. s. -mus 2. *Kielsen. FLN. I. 36.*

-æg, et. (kog.) pisket æggehvide, der formes i ægform og serveres omkring is. *ISuhr. Mad.* 9 (1919). 211. **-ørken**, en. vidtstrakt, øde sne-landskab. Du sidder her og har Ørene fulde af Nattergalesang midt i denne Sneørken (o: langt ude paa landet i snestorm). *Hostr. US. I. 2.* Stilheden havde været saa dyb som i en Sneørken. *Tolderl. F. III. 165.* -**øsning**, en. (jf. øse sne u. øse; dial.) snerydning, -kastning (med skovl). *Cit. 1791. (AarbHolbæk. 1939. 53).* *Cit. 1820. (Vider. I. 423).* *Sydfynske S. 160.*

sni, adj. se II. sned.

I. Snibbe, en. [snebə] (ogs. skrevet *Snippe. Spectator. 296. ThSchmidt. S. 341. Bages. L. II. 365.*) ft. -r. (ænyd. snibbe og snebe; vist sa. ord som bornh. snebba (*Esp. 318*) og sideform til jy. snev (*MDL. 528. Feilb. u. snib*); til II. snibbe; nu ikke i rigsspr., jf. *MO. samt.*: „Ordet høres nu meget sjeld.“ *Levin.*) irrettesættelse; næse; reprimande; skose. (ofte i forb. som faa, give en snibbe). *Sort. Tr. 58.* Snibber og Riis gjøre gode Børn. *KomGrønneq. V. 154.* Den berømte Doctor Eck . . maatte lade sig kalde frem af høybemelte Hertug, og tage imod den Snibbe og reprôche. *Tychon. AB. 52.* (han) havde givet Skolemesteren en god Snippe, fordi han endnu ikke bedre havde underrettet mig om Lovene. *EW. (1914). III. 288. Bages. I. 252.* **II. snibbe**, v. [snebə] (ogs. skrevet *snippe. JJuel. 438.* *snebbe. Skjoldb. EF. 179.* *Hans Povls. HF. 152.* — nu næppe br. (jf. dog *Feilb.*) **snibe. Lucopp. TB. Bår. LTid. 1755. 124. *Agerbech. FA. I. 48.* -**ede**. (ænyd. snibbe, snebbe; sa. ord som hallandsk snebba (*Rietz. 640*) og (vistnok) bornh. snøbba (*Esp. 318*), jf. eng. dial. (fra nord.) sneb, snib samt fsv. snybba (vist hørende til sv. snubba); sideformer er jy. sneve, sneppe ofl. (*MDL. 528. Feilb. (v. snibbe).* sml. afsnev, afsvse. *RÜss. ME. II. 142*); maaske til et ord m. bet. „næb, næse“**

(jf. I. Snip) ell. besl. m. I. snubbe; til *dele sammenblandet m. V. snippe; nu næsten kun prov. ell. dial. samt hos sprogtrensere ell. arkais.)* give en irrettesættelse; reprimandere; skose; give en et hib, en over næsen. der (*Josef*) fortællede det . . da snibbede (*Chr. VI: straffede*) hans fader ham, og sagde . . : hvad er denne for en drøm. *IMos. 37. 10 (1728).* *Hvi snibis vi for een uskyldig **Urtis Lugt? Lucopp. TB. Bår. Kong Carl den IX skrev et saadant Brev til Kongen af Danmark, men fik et snibende og forkleinligt Svar. LTid. 1755. 124.** Man snibbes for „underlige“ danske Ord, som staar i Ord-bøgerne. *MilTidsskr. 1925. 212. Staun. UD. 185.* || i særlige forb. m. adv. ell. præp. snibbe en af (*MoTh. S572. VSO. I. 108*), over (*MoTh. 1 O112. Rostgaard. Lex. S199b*). snibbe ad en. smst. (jf. jy. sneve ad en. *ThitJens. AB. 18*). alt det, som skulde ædis og drickis ved hendes hoffstat, maatte byen forskaffe, og, naar der ickun kunde fattis det ringeste, blev Præsidenten og raadet snippet til. *JJuel. 438.* || (sj.) i pass. m. reciprok bet.: give hinanden stikpiller; kives; skændes. Jeg gav ham en Lok af mit Haar. Da vi engang kom til at snibbes med hin anden, sagde den Lømmel, det var halvgraat. *KomGrønneq. V. 158.*

Snibbel, en. se Snæbel.

Snibbe-rum, et. (ænyd. d. s. og snibrom; til I. Snibbe og vel egl.: plads for bebrejdelser; nu næppe br.) i forb. have sits snibberum frit, have grund til at afvise bebrejdelser; have en god samvittighed; være uskyldig. *MoTh. S572. Cit. 1768. (AarbKbh. Amt. 1923. 6).*

I. Snibe, en. se I. Snive. **II. snibe**, v. se III. snive.

III. snibe, v. se II. snibbe.

I. Snid, et. se I. Sned.

II. snid, adj. se II. sned.

sniddig, adj. se snedig.

snide, v. [sniðə] († **snidde. Fleischer. S. 646. jf. u. opsnidde samt præv. tilsnidder. *Bull. (SkVid. IX. 155).*) præt. -ede ell. (sj.) snød [sneʔd] (*VSO.*); part. -et (*Feilb. BL. 17*) ell. (sj.) snidit [snið] (*VSO. jf.*: heele Skove af Morbærtræ, som hvert Aar bliver snidde og beskaarne. *Pflug. DP. 486*) ell. † **sneden** ((mesterstykker: 1. Et eenfach Sølvschier. 2. En ameleret Guldring . . 3. Et sneden Skildt med Vaaben udi Sølv. *Dekgl. Laugs-Artiklertil 1730. I. 378*). vbs. jf. **Snid** (se I. Sned), **Snideri** (især i ssg. som: Operationer som Brøksnideri, Stensnit, *GadsMag. 1929. 329*). (ænyd. snide, oldn. sniða (præt. sneid og snifda), eng. (dial.) snithe, ty. schneiden, got. snēiban; jf. snede samt schneidig, II. sned, Snedker, Snes, snidig, Snillik(e), II. Snit, III. snitte || uden for dial. fortængt af III. snitte) 1) tilदानe ell. forfærdige ved af- ell. udskæring; skære (IV. 5); snitte (III. 3. 2). *Feilb.* || (jf. Remmesnider) m. h. t. læder. *en Kunstner . . den dygtigste Mand til Huder at snide, | Havde det glim-**

tende Skjold af syv velværede Tyres | Huder ham gjort. *Wilst. II. VII. v. 221. CReiserer. En Sergeant. (1891). 158. 2) m. h. t. (del af) levende væsen: skære (IV.6). 2.1) (jf. Snider 2; sj., spøg.) operere; skære (IV.6.1). det meste af Dagen (gaar) med at anden Fiskebylder, trække Tænder ud og anden nyttig Smaadont. *J. Bichel. Koloniliv. (1925). 71. 2.2) m. h. t. planter, spec. pile: beskære. Pflug. DP. 486 (se of. sp. 1124⁷). Uff. jf. Rietz. 641. Tilsyn udfordres at bestyre Opsniddingen, paa det at man ikke af Uvidenhed skal snidde (nyttige) Greene bort. *Fleischer. S. 646. Snidejærn*, et. [1] (nu næppe br.) snittejærn. *MR. 1795. 692. Snider*, en. (†) *Snidere*. Stensnider. *JP. Jac. (1924). I. 154. ft. -e. (ænyd. snider, skrædder (fra nt. snider), samt som 2. led i ssg.; til snide; sml. Snitser, Snitter; sj. uden for ssg.) 1) person, som tilskærer, udskærer noget; næsten kun i ssg. som Billed-, Penne-, Remme-, Stensnider, jf.: en Teknik, der tydeligt nok ikke var en Stenhuggers, men langt snarere Træskærens — Karvesnidderens. Aarb. 1934. 200. || (sj.) billedskærer. Som Træskærer er vor Ske et af de fineste Stykker, der er udgaaet fra et ægyptisk Billedskærerværksted; den gamle Snider, under hvis Kniv det er blevet til, har været en Mester. *Tilsk. 1936. I. 234. 2) til snide 2; især (med., foræld.): person, der opererer for brok, sten olgn. yderst farlige, af ulærde „Snidere“ . . . foretagne Stenoperationer. VortHj. II. 1.6. især i ssg. som Brok-, Stensnider, jf. Ormesnider. || om person, der foretager kastreng; i ssg. som So-, Svinesnider. billedl., om person, der beskærer („kastreng“) en forfatters værk: *LTid. 1742. 42.*****

Snid-gærde, et. se Snedgærde.

snidig, adj. (efter ty. schneidig, jf. nt. sneidig, sniedig; til ty. schneide, æg, skær, afl. af ty. schneiden (se snide); sml. snedig) skarp; skærende; vist kun (faql.) som 2. led [-sniði] i ssg. som to- (*MR. 1822. 160*), tre- (*Sal. XIII. 336*), tvæsnidig (smst.), om hug- ell. stikvaaben: med to (tre) ægge; ivæ-, trææget.

Snidker, en. se Snedker.

Snidser, en. se Snitser.

I. Snig, subst. (en: *Moth. S575*). [sni²q] 50 (ænyd. d. s., jf. skaansk snej (i snej, i smug. *Rietz. 642*); sj., nu næppe br.) vbs. til snige; dels (jf. snige 2.1 slutn.): overrumpling; overfald. *Moth. S575. dels (jf. snige 2.3): bedrag; falskhed; list; rænker. Moth. S575. *O* Baggesen! dit Fødeland | Har meget lidt ved denne Brand (o: begivenhederne i 1807), | Ved Snig og Mord og Røveri | Og alleslags Mordbrænderie. *Bagges. II. 199. II. snig*, adj. [sni²q] (ænyd. d. s., jf. skaansk sneg, listig 60 (*Rietz. 642*); til snige ell. dannet til Snig-; sj., nu næppe br.) snigende; om tygdom: en snig Feber. *Biehl. MF. IV. 251. Snig-*, i ssg. [sni²(-q)] (sj. (jf. dog *Esp. 482*) *Snige-*,

se u. Snig-handel, -handler, -mord). (i rigsspr. sj. uden for \mathbb{W} ord som Snigmord(er) olgn. ell. faql. anv. som i Snig-jagt, -patrulje) til snige, navnlig om hvad der er hemmeligt, skjult ell. (især) præget af list, underfundighed; jx. foruden de nfd. anførte: Snig-bevis, -bud (*JFEw. Niels Ebbeson. (1886). 283*), -drik, -forbrydelse (*Jørgen Niels. LL. 132*), -overfald (*JV. Jens. Br. 32*), -paafund (*Brandes. III. 193*), -plan, -sot, -tale. -**brand**, en. (sj.) brand, fremkaldt af ulmende ild (i hø, kul olgn.). *Rørd. Vi. 216. -drab*, et. (jf. -dræbe samt -mord; sj.) løndrab. -**dræbe**, v. (jf. -drab samt -myrde; sj.) dræbe paa lumsk, snigmorderisk vis; om krybskytte: *Berl. Tid. 1935. Aft. 2 Udg. 4. sp. 5. || billedl. (munkenes) snigdræbende Indfyldelse . . . paa de unges Sind. Frit Ordskifte. 1903. 90.*

snige, v. [sni²q, ogs. (dagl., især kbh.) 20 'sni²ə] snigve (d. v. s. snige). *Høysg. AG. 29.* (som gengivelse af vulg. (glågs.) ell. dial. udtale [snaie, 'snaie] skrevet: snege. *Gravl. Øen. 14. K. Mich. Mor. (1935). 72. jf. Kalk. IV. 24. sneje. Bang. L. (1903). 226. FrSkousbo. ES. 8. sml. Rietz. 642. Esp. 317. Univ. Bl. I. 364. Thorsen. 102. præt. sneg [sne²q] (Høysg. AG. 94), ogs. (dagl., især kbh.) [sne²] part. sneget [sne²qət, kbh. 'sne²ət] ell. (nu dial.) snegen (efter have: *Høysg. AG. 94. Feilb. jf. VSO. efter være: Moth. S575. v. Aph. (1772). III. 1) (uden for dial. (jf. *Esp. §182. smst. s. 317. Univ. Bl. I. 388. Thorsen. 102. sml. LollGr. 65. snegede. Gravl. Øen. 14) vist kun arkais.) m. svag bøjning: præt. snigede. Borrebye. TF. 324. Skuesp. II. 5. 11. PA. Heib. Sk. III. 294. Rist. P. 36; part. sniget. JJ. Juel. 183. Rasm. Winth. S. 156. sml. u. indsnige. || vbs. jf. I. Snig. (ænyd. d. s. (*Kalk. IV. 24. V. 962. snigendis. Ps. 91. 6 (1550)*) og snege, sv. snika (præt. -te; i dial. ogs. snek), no. snike (præt. snek ell. snikte), oldn. snikja (præt. snikta; jf. part. adj. snikinn, begærlig), oeng. snican (sml. eng. sneak); jf. II. snig; maaske besl. m. I. Snog || i rigsspr. næsten kun refl. (se bet. 2) og i præp. part. (se bet. 3.2); ordet tilhører navnlig skriftspr., men er alm. i dial.)***

1) (nu sj. i rigsspr.) paa hemmelighedsfuld, listig, lumsk vis bringe noget et sted hen. 1.1) ubemærket osv. bringe nogen ell. noget i en vis stilling ell. tilstand; liste (IV.1.2); især i forb. m. ind ell. ud. (de) snege en Mængde af Ege-Tømmer ud af Riget. *Slange. Chr. IV. 836. han (sandt) Leilighed at snige under Skin af Kiøbmandskab mange bevæbnede ind i Staden. Suhm. Hist. I. 579. *Jeg . . . | Sneg Hesten ud af Stalden. Thiele. Kyn. 35. (jegt) sneg Vinduet op og lændede mig ud. M. Lorentzen. (Pol. 1936. Sønd. 9. sp. 3). || (jf. bet. 2.2-3) billedl. naar mand ved daglig Omgiengeelse bliver lidt bedre kiendt, da sniger mand det Ord Kierlighed ind i Discursen. *Kom. Grønneq. III. 400. Han . . . sneget et Blik paa hende. Esther Noach. Familien Koltoft. (1939). 11. 1.2) ubemærket (listigt, paa uretmæssig vis) skaffe**

sig (ell. andre) noget; dels i forb. m. bort ell. fra: snige en noget fra. *Moth.S575*. snige Madvarer bort af Huset. *VSO.I.469*. dren-gen sneg . . tobak fra faderen. *Krist.Anholt. (1891).25*. || *dels (jf. snige sig til u. bet. 2.3) i forb. m. til. snige sig noget til. Moth.S575. VSO. Levin.*

2) refl.: bevæge sig forsigtigt ell. langsomt. (især (sml. dog bet. 2.4) i forb. m. adv. ell. præp.-led (der angiver retning ell. udgangs-punkt), i forb. som snige sig bort, hen (til), ind (i), ud, væk). 2.1) *gaa med sagte trin, bevæge sig forsigtigt for ikke at blive hørt; benytte en omvej, en skjult adgang for ikke at blive set; liste sig; ofte m. bibet. af ond ell. forbryderisk hensigt: liste sig for at skade ell. stjæle; luske; undertiden (sjældnere) uden tanke paa ubemærkedhed osv.: gaa langsomt, sendrægtigt. (de) snige sig ind i Husene, og besnære Qvindfolk. 2Tim. 3.6. (byfogeden) lod mig sætte, men jeg . . sneg mig af Arresten. Holb.Arab.Isc. Engælænderne skaanede sig, og begyndte disse at snige sig bort, saasnart de mærkte, at deres Gæster vare beskienkede. Suhm.Hist. I.443. Corfitz Ulfeld sneg sig hemmelig ud af Danmark, da han mærkede, at hans Forhold blev mistænkt. Mall.SgH.489. *En Jordefærd | Igjennem de eensomme Gader sig sneg. Staffeldt.D.I.173. *Frem sneg sig den . . smidige Kat. Winth.IV.187. De smaa Stuer er overfyldt . . Det er kun med Behændighed, man kan snige sig rundt om Spisebordet. Soya.HF.30. ogs. om køretøj ell. fartøj: *De Snækker sig snege langs svenske Vall. FrSchmidt.D.105. stærke Regnskyl havde . . undermineret Banen saaledes, at Toget kun med yderste Forsigtighed kunde snige sig over. FrPoulsen. (Pol.^{23/2}1940.9.sp.1). || om overlistelse, overrumpling. Den 29de i samme Maaned snigede Fienden sig uformærkt til et Dansk Krigs-Skib, kaldet Kat-ten. Thurah.B.229. en Patrulje paa 60 Fin-ner (havde) sneget sig bag paa Russerne og angrebet. Pol.^{28/12}1939.1.sp.2. 2.2) *uegl., m. tings-subj.; ofte (især i forb. m. ind) om uheldige forhold, misforstaaelser, fejl. Pesten sneg sig ogsaa dette Aar ind udi Sverrige. Holb.Intr.(1728).786. *af de blege Kinder | Sneg sig en Taare ned. Ew.(1914).II.21. Støvet der sniger sig ind i Uhret, det er og smaat, og gaaer og uformærkt derind. Oecon T.IV.12. Under den hvide Kappe sneeg sig et Par . . Lokker frem. Winth.IX.138. Der begyndte snart at snige sig Rygter omkring iblandt Folk om, hvorledes Præsten efter Kuskens Hjemkomst skulde have dræbt ham. BiogrL.XIX.12. nu og da sniger (der) sig en Tællefejl ind i Dagens Regnskab. Pol.^{23/12}1939.Sønd.14.sp.3. || om tiden; navnlig: 60 *gaa, svinde langsomt, umærkeligt. Saaledes sneg denne Aften sig bort, uden at man mærkede det. Ew.(1914).IV.45. *Naar vore Dage brat | Sig fra os snige, | Lad Verden***

os god Nat | Med Glæde sig. Grundtv.SS. IV.367. dette Retsmøde, hvis Timer pin-agtigt sneg sig hen. Pol.^{17/1}1938.1.sp.3. 2.3) *overf., m. person-subj.; navnlig: gaa til værks paa listig, snedig maade, ikke aabenlyst; anvende kneb ell. list (for at opnaa ell. undgaa noget). saa veed og den Snilde at snige sig igjennem mødende Farligheder, tvivlsomme Tilfælde. Mall.SgH.348. *Ive; | Ei snige sig af Livet ud (o: ved selvmord). Bredahl.III.21. ad Krogveje maatte han liste sig til at besøge hende, hans Stolthed led ved denne uværdige Snigen sig frem. JPJae.I.92. || ofte (jf. til-snige) i forb. m. til. Norriges Raad protesterede . . mod den Krøning, som Kong Carl sneeg sig til udi Trundhiem. Holb.DH.I. 655. *hvad jeg ved . . | har jeg sneget mig til eller gættet. Blaum.Sib.16. m. inf.: under prætext af hvalfiskfangsten snige (udlæn-dinge) sig til at handle med indbyggerne (paa Island). Holb.DNB.587. De Eventyrer, som jeg med stor Begjærlighed sneg mig til at høre af TjenesteFolkene. Ew.(1914).IV. 248. Hun sneg sig til at se paa hans Ansigt. ErlKrist.DH.93. 2.4) (l. br. i rigsspr.) *abs.; især svarende til bet. 2.2-3. *I sølv Alderen begyndte sig at snige | Had, Avind Svig og List og hemmelige Krige. Holb.Metam.5. Nu var han Maroder, der sneg sig, mens de andre grinede og gik frem. HansPovls.HF.19. || (især dial.) m. afsvækket bet.: bære sig klogt ad; indrette sig efter forholdene; sno sig. det gælder om at (kunne) „sneje“ sig. OrdbS. (siæll.).**

3) (nu især i præs. part., se bet. 3.2) *intr. 3.1) d. s. s. bet. 2.1. Moth.S575. *bagefter lang-somt sniger | Dorsk en Bondemand. Winth. I.176. *en Tiger, | der ned til Søen sniger. SMich.B.35. BornhOS. || (jf. bet. 2.2) uegl. den veneriske Syge, denne vor Tids-Alders Pest, som sniger i Mørke, og fordærver om Middagen. Callisen.BK.II.559 (sml.: Pesten, der sniger (1871: farer frem) i Mørke. Ps. 91.6 (1931)). om tiden: Tiden sniger og Tiden bli'r lang. Bogan.I.170. det er saamænd nu tre Uger, det sniger saadan hen. Gjæl.RS.II. 124. || vbs. Snigen. vAph.(1764). *Slangens Snigen, Kongeørnens Svæven. Winth.I.31. 3.2) i præs. part. *Hvad er mine Aar, | Som smugende svinder og snigende gaaer? Kingo. 253. *snigende som en Slange | Hun treen til Kongen ind. Winth.HF.73. komme snigende: JBaden.DaL. Levin. jf.: Savnet . . kommer snigende, hver Dag nærmere. Gylb. (1849).X.148. ErlKrist.DH.76. || som adj., især i attrib. anv. hans snigende Gang og lurende Blikke. NPWiwel.NS.223. Bergs.HI. 239. især uegl., svarende til bet. 2.2; dels om uheldige, skadelige forhold, misforstaaelser, mistanke oln.: *Qvæl snigende Mismod, | Nedslaae trodsende Nag. JM Hertz. I.sr.67. Provisoriet . . har ligget som en snigende Trusel under alle Finansforhandlinger. Hø-rup.II.38. Ikke Gift — ikke den lumske,*

snigende . . Sværdet, det ærlige, huggende. *KMunk.EI.77. dels om sygdom (hvis natur ell. tilstedeværelse er svær at erkende)*, navnlig om kræft: snigende Feber. *JBaden.DaL. en snigende Kræft i Underlivet. Reumert.SO. 107. Sygdommen begynder som Regel snigende. Ugeskr.f.Læger.1932.99.sp.1.*

Snige-, i ssg. se Snig-

Snig-feber, en. (med., foræld.) feber, der er tegn paa ell. følger med en snigende sygdom (*Febris lenta*). *JBang.S.42. fra det stillestaende, mudrede Vand (stiger) en tæt febertung Dis op over Egnen. Her er ikke godt at opholde sig længe ad Gangen, her ruger Sot og Snigfeber. ThorLa.MF.27.* **-forbund**, et. (sj.) hemmeligt forbund; sammensværgelse. *Amberg. Brandes.Cæs.II. 520.* **-gang**, en. (jf. -sti, -vej samt Løngang; l. br.) sagte, snigende gang(art); ogs.: hemmelig, skjult (forbindelses)gang (*D&H.*); navnlig billedl., om listig, lumsk, sneedig adfærd, fremgangsmaade. *Ing.DD.I.160. Vilh And.(Tilsk.1938.1.345).*

Snigge, en. se I. Snekke.

Snig-handel, en. († **Snige-**. *Schytte. IR.II.436.*) (nu l. br.) handel med forbudte, ulovlige varer (kontrebande, smuglervarer); kontrebande-, smug-, smuglerhandel. *JSneed. I.19. Kiøbm.Syst.II.107. Hage.*531. jf.: Moden er . . en Uanstændighedens Snighandel, der er autoriseret som Velanstændighed. Kierk.VI.66.* **-handler**, en. († **Snige-**. *LTid.1761.4.*) (nu l. br.) person, der driver snighandel. *JSneed.VIII.450. Kiøbm Syst.II.109. BertTid.¹⁴/1810.1.sp.1.* **-jagt**, en. jagt, hvorved man sniger sig frem; især (jæg.): pyrschjagt (paa andet end hjortevildt). *Sal.²XII.760.* || om krybskytteri. *Bl&T.* || (sj.) billedl. *slige Hyklere | . . tale fromt, | Mens lumsk de gaae paa Snigjagt efter Skjændselsdaad. *Wilst.Overs.afEuripides.(1840).409.* **-løb**, et. vbs. til -løbe: lumsk, forræderisk angreb; ondsindet bagtalelse; bedragerisk, svigagtig optræden for at komme en ell. noget til livs. (missionsfolkene) skammelige Snigløb mod Levemod og Ungdomsfriskhed. *Aakj.M.47. et Rygte om min Afgang var . . sivet ud . . Denne Indiskretion eller dette Snigløb — hvad det nu var — bragte mig til at vakle. EChristians.NT.320. jf.: hendes Fader og Moder var . . bukkede under for Kræftsygens Snigløb. GyrLemche. D.41. || (sj.) om fremgangsmaade ved snigjagt. *Tretow-Loof.PaaJagtiRumænen.(1904). 74.* **-løbe**, v. vbs. jf. **-løb**. (jf. snedløbe samt snildløbe; egl. vel: skyde genvej og derved overløste; jf. Feilb.) overløste; komme bag paa; navnlig: angribe, bagtale, svigte under vennskabs maske, paa listig maade. *Levin.(jy.). Vil man angribe Krigsministeren bør man ikke snigløbe ham, men angribe ham med saglige Grunde. Moens.Avis.¹¹/1893.1.sp.3. Pont.F.I.184. Snigløbet af sine Kolleger, suspenderet fra sit Embede vandrer han i**

Fængsel. *Pol.¹¹/11915.4. jf.: Paavirkninger snigløber En fra alle Blades Spalter.smst. ²⁸/1940.19.sp.6.* **-mord**, et. (sj. **Snige-**. *Oehl.XXXII.141.*) (vist først fra beg. af 19. aarh.; i 18. aarh. anvendes (efter ty.): Meuchelmord (*Fororån.²⁷/1738. Graah.PT. II.85*); jf. -drab samt Lønmoder) drab, forøvet paa lumsk, underfundig maade, fra baghold og paa stimandsvis; mord efter lumsk overfald. *Amberg. Baden.JurO.II.13.* *Til Snigmord alt | Sig Bodli væbnet, for at overfalde mig (o: Kjaritan). *Oehl.XII.379. Bergs. PP.542. OFriis.Litt.105.* **-morder**, en. (jf. Lønmoder) person, der begaar snigmord. *Leth.(1800).217. Snigmordere (Chr. VI: mordiske mænd; 1907: Stimænd). ApG.21.38. Pol.¹²/1940.12.sp.1. || hertil: Snigmorder-ske. Amberg. D&H. -morderisk, adj. (nu sjældnere -mordersk. † -mordisk. Amberg.). adj. til -mord(er). her ligger altsaa Dolken. Saa spids, snigmorderisk tynd! *KMunk.S.40. jf.: en Komet, der var i snigmorderisk Nærhed af Jorden. Brodersen.L.61. Fægtningen med Kaarde forekom mig lumsk, snigmorderisk. Oehl.Er.I.109. N.Møll.Fire ballader.(1934).55.* **-myrde**, v. vbs. jf. **-myrderi**. (jf. -dræbe samt lønmyrde) berøve livet ved snigmord. *Amberg. Ing.EF.I.135. Forbandet enhver, som snigmorder sin Næste (1871: slaar sin Næste i Skjul). 5Mos.27.24 (1931). || billedl. jeg anklagede . . min Broder for at have snigmordet mit Livs Glæde, for at have berøvet mig min Elskede. Gylb. (1849).VI.41. Disse Ord Enten-eller er en dobbeltsleben lille Dolk . . hvormed jeg kan snigmorde hele Virkeligheden. Kierk.P.III. 207. OlesenLøkk.NH.I.141.* **-myrderi**, et. (sj.) vbs. til -myrde. *Sibb.Hvoromskullevi bliveenige?(1865).10. jf.: At bruge de modbydelige Sakske er dog noget rigtigt Snigmorderi. JohsSørensen.Husmaaren.(1936).30.* **-patrulje**, en. ☒ ganske lille patrulje (3), som udsendes for at skaffe efterretninger ved at snige sig frem i fjendens nærhed. *MilTeknO. AKohl.RN.23.* **-presse**, en. (sj.) smudspresse. *JVJens.(Pol.²⁰/1906.5.sp.4).* **-raad**, et. (l. br.) hemmeligt og lumsk raad; især om svigagtige, listige planer; lønraad (1). *Gjel. Br.197. Jesuitterne . . er i Færd med at lægge Snigraad op mod dig. VØstergaard. Garibaldi.(1927).296.* **-skud**, et. (jf. -skyde; sj.) snigmorderisk skud; skud fra baghold. *Bl&T. -skyde*, v. vbs. -ning, jf. **-skud**. (foreslaaet af Rolf Kall; især hos sprogrensere) skyde (ramme) fra en skjult stilling, fra et baghold. *MilTidsskr.1901.385. || især som vbs.: Snigskydning, indirekte skydning. D&H. OrdB.S. -skytte*, en. (især ☒) skytte, som skyder fra baghold ell. fra dækket stilling; dels om særlige skarpskytter (*Sal.²XXI.514*); dels om skytter, der skyder fra baghold, spec. om irregulære tropper, franc-tireurs. *Kbh.¹²/1921.6.sp.3. Pol.²²/1936.1.sp.3. || (sj.) krybskytte. Madelung.GM.187. **-sti**, en. (jf.**

-gang, -vej samt Lønsti; sj.). han kendte alle Snigster og Smuthuller i Bjergene. *KLars.MK.34.* -vej, en. (jf. -gang, -sti) vej, som kun kendes af faa; lønvej; ogs.: (hemmelig) genvej. *Rahb.E.V.149.* Svend drog nu fremad . . idet han, bekendt med alle Stier og Snigveje, bestandig søgte at holde sig i Nærheden af Skovene. *Etlar.GH.II.79.* jf.: Vandet siver og pipler mellem Rødder og Mos og Steen . . laver Sumpe og Snigveje ad Krinkelkroge. *Bogan.II.128.* || i sammenligning ell. (især) overf.; navnlig (nedsæt.) om lumsk, listig adfærd ell. fremgangsmaade: krogvej. *Rahb.Skuesp.I.17.* paa Snigveje kommer (mange) i Besiddelse af Embeder. *Molb.BfS.I.212.* hans erotiske Veje var Snigveje. *Rosenkrantz.E.36.*

I. Snik, en. [sneɡ] (ogs. skrevet *Snek*. *Tom Krist.F.59.* flt. -ker (ell. d.s.) (oprindelse uvis) i klipspil: undersiden af en mønt ell. knap; den side af en mønt, der ikke viser billede; plat (mods. I. Krone 5.4); navnlig: den konkave side af en knap („lotter“) ell. den konvekse side af en jante; især i udraab som: snik! tre snik(ke)l! (ell. snikker trel); ogs. i forb. som vise snik (*Dania.VII.129.*), det blev ell. var snik. *Dania.VII.129f.* *Drengene, der spiller Klink . . | med „Kroner“ to og „Snik“ paa en, | med „Totere“ og „Janter“. *Ekstrabl.17/1.1922.* 3.sp.3. naar han traadte paa en Femøre, kunde han mærke, om det var Krone eller Snik, der vendte opad! *Pol.19/1.1934.7.sp.3.*

II. Snik, en (*Moth.S560.* *HMikkels.D.110.*) [sneɡ] (ænyd. snik og snak, sv. snick-snack, no. snikksnakk, ty. schnick (i schnick und schnack, schnickschnack); dannet til Snak, jf. Himphamp, hip som hap (u. I. Hip), Mikmak, Pikipak, Ripsraps, Slidder (-sladder), Visvas; sml. snikke, sniksnakke; næsten kun i forb. m. Snak og navnlig i bet. 2.2) 1) (jf. Børnesnik; sj.) snak (1-2). *Moth.S560.* „Er De med?“ „Vell!“ — svarede L., selvfølgelig uden at høre et Ord af alt det Snik. *AKohl.MP.I.178.2)* (dagl.) i forb. m. Snak (2) og m. lign. bet. 2.1) i sideordnet forb.; snik og snak: *Helt.Poet.60.* *Jeg leer ad Snik og Snak, | Ad lumpen Slader-Pak. *Stub.75. Stuek.SD.178.* || snik om snak (snik kum snak. *JRPavulli.JM.35*) ell. snik om en snak, (sml. IV. om 4.3) sludder; vrøvl; ogs. (jf. bet. 2.2) i afvisende svar. *saadan snick om snack (o: billeder fra den klassiske mytologi). *Sort.PSKan.54. TBruun.I.221.* Snik om en Snak. *ThEw.FD.II.237. KMich.SSF.21. Feilb.* || give en snik for en snak, give en sludder for en sladder. *Baud.KK.133. Krist.JyA.II.54.* jf.: *Var Himlen riig paa Tunger som paa Øine — mangetak | Saa fik om unge Folk som mig man Snik for Snak. *Aarestr.SS.V246. 2.2)* som (ægte ell. vægte) ssg.: Snik(-)Snak, oftest udtalt: [sneɡʷsnaɡ]; dels i substantivisk anv. (nu ofte m. foransat art. ell. pron. i inlk.): inetsigende

snak; indholdslos tale; sludder; vrøvl; ogs. om skriftlig fremstilling. inted andet end Slidder Sladder, Visvas, Snick Snack fra Begyndelsen til Enden. *KomGrønæg.II.205.* Landsdommeren snakker Latin, Fruen, hans kiere Ægtefælle, hendes pene Sniksnak. *Biehl.(Skuesp.VI.432).* *Saa Tiden gik i Sniksnak hen, | Til Klokkeren meldte Aftenen. *Rahb.Synt.103.* Smaalivets Snik-Snak i Kjøbenhavn. *HCAnd.ML.292.* Jeg giver ikke en Pibe Knaster for alt det romanske Sniksnak . . Fruentimmerne bliver galne i Hovedet af de Romaner. *Leop.EB.32.* (sj.) i best. f.: Spilleværket og Sniksnakken er giennemvævet med Sange og Chore, der i Slethed overtræffe alt det øvrige. *Bagges.Danf.1816. I.369.* || dels som en art interj. (ofte i forb. aa, snik-snak!), anv. i afvisende svar. *Hob.Vgs.(1731).II.11.* *Snik, Snak! jeg kiender din Fader eil! | Du kiender ham maaskee saa lidt, som jeg. *Oehl.Digte.(1803).252.* „Hvis Herren nu ogsaa engang skulde springe ud og knække Halsen —“ — „Aa Sniksnak!“ *Heib.Poet.V.299.* Ingen af dem kan forstaa mig . . — Sniksnak, Passiar, svarede jeg. *Goldschm.VI.306. Nathans.IM.13.* (jf. snikke) i udvidet form: Snikkesnak! Hvorfor kan De ikke sove? Det skal man kunne. *KMunk.S.33.* (jf. u. IV. snip 2; sj.)) Snik snak snurre, basselurre! jeg er Herre i mit Huus! *HCAnd.(1919).IV.346.*

III. Snik, en. se I. Snekke.

snikke, v. [sneɡ] -ede. (no. d. s.; til II. Snik; sj.) snakke; sludre; vrøve. Konerne snikker og snakker og lader Mundene løbe. *Bregend.HH.II.175.* || snikke mig snak! (jf. jeg 2.2; sj.) snik-snak! „De har Aand, Madamel!“ sagde han. „Snikke mig snak!“ sagde Gartneren, „sæt mig ikke saadant Noget i hende!“ *HCAnd.(1919).IV.386.* **Snik-Snak,** subst. se u. II. Snik 2.2. **snik-snakke,** v. -ede. (no. snikk-snakke; til Snik-Snak (se II. Snik 2.2); sj.) sludre; snakke; vrøve; ogs. om skriftlig fremstilling; nu har jeg sniksnakket en heel Del i Kjøbenhavnsk Vissevas for Dem. *Cit.1861.(HCAnd.BC.III.10).* Aakj. *SVI.21.* jf.: tusinde flere saadane Snik Snakkerier. *KbhAftenp.1784.Nr.48.2.sp.1.*

Snil, en. se Snegl.

snild, adj. [snil^l] (ænyd. snil(d), klog, ogs.: hurtig, glæde. snil(d) (*Kalk.IV.24. Suso.99.*), sniall (*Kalk.IV.24.*), sniall (sniel. *Fragm.64.* sniældir. *SjT.76.*) i bet. „klog, viis“, æda. snialdær, snildær (i usnial. *DGL.I.121.V.62.* usniæl. smst. *Harp.Kr.14.* usnial. *DGL.V.62.*), oldn. snjallr; egl. sa. ord som II. snel; sml. Snilde samt besnilde, forsnilde, oversnilde || i rigsspr. især i bet. 2 og oftest med noget lille-rært præg)

1) (ogs. ænyd. i denne bet. (se *Kalk.IV.22.*), der vel skyldes indflydelse fra II. snel; nu kun dial.) hurtig, han har en snild gang. *UfF.* jf.: den (o: en art fyr) er og snildvoksende.

PhysBibl.XXII.345. især (m. overgang til bet. 3) i forb. det gaar snildt (ix. om kørsel). Feilb.

2) som har en hurtig opfattelsesevne, en god forstand og forstaar at bruge den; klog; kloglig; opvakt; nu navnlig: som kan finde paa raad, forstaar at klare sig i en vanskelig ell. uvant situation; raadsnar; ofte m. bibel. af list, men som regel uden nedsæt. bet.; dels om levende væsen, dels om indfald, handlinger, som vidner om de nævnte egenskaber. den troe og snilde (1907: forstandige) Tiener. *Matth.24.45.* De ere . . snilde i al deres Adfærd, klygtige og beqveme til at udfinde adskillige Ting. *Thurah.B.40.* Desuden faaer . . den Snilde . . Skyld for at bruge Rænker. *Mall.SgH.696.* *Du est snild | Til at udføre, hvad du har i Sinde, | Og kommer en uventet voldsom Hindring, | Da est du kiæk, og bruger Sværd og Øxe | Saa godt, som nys du brugte sin Forstand. *Oehl.III.13.* det (er) utroligt, saa snilde og opfindsomme Menneskene ere for at undgaae den sidste Afgjørelse. *Kierk.VII.367.* *Pudlen er snild, den hytter sig nok! *Kaalund.120.* Antagelsen var en snild Forklaring. *CSPet.Liit.712.* et snildt hoved, se Hoved 4. snilde som slanger, se I. Slange 1.2. || i forb. m. ord af sa. ell. lign. bet., navnlig klog. *Befal dig Herren fri, | Vær klog og snild, | Vogt Lys og Ild! *Vøgtversers.Kl.10.* han var forstandig og snild, men tillige redelig og oprigtig i al sin Vandel. *Mynst.Præd.II.398.* *Ploug.I.275. jf.:* *Er I kloge, jeg er snild. *Grundtv.PS.VI.136.* || m. særlig forestilling om veltalenhed (jf. *Esp.317*); i forb. som snild i ord (sml. ordsnild). *Heel pyntelig i Tale | Er han (o: Loke), og snild i Ord. *Oehl.ND.7.* *En anden, som er snild i Maal, | De mange fagre Sagn fremtæller. *Grundtv.PS.II.78. jf.:* han var ikke en mand med snilde ord. *Hjorto.Kr.89. (sj.):* *han var snild i Tunge, | han kunde vel føje sine Ord. *DFU.nr.33.6.* *Grundtv.PS.II.308.* || som adv. *BDiderichsen.Friderichs-Berg.(1705).C3v.* *Falskhed under Hiertet slaauer, | Og sine grønne Lokker dækker snildt hun (o: hustru) med | Guldvirkte Net. *Oehl.XXX.142.* din snildt forslagne Tale. *KMunk.EI.70.*

3) dygtig til manuelt arbejde, all arbejde, hvor det kommer an paa haandlaget; som forstaar hurtigt og nemt at udføre saadant arbejde; dygtig, praktisk med sine hænder; fængernem. Der sad baade et godt Hoved og et Par snilde Hænder paa ham. *Pont.DR.*I.165.* *Feilb. især i forb. som snild paa fingrene (ThEw.FD.I.38), paa (ell med; dial. ogs. til. UfF.) hænderne. (han) tømmer paa en ny Drivkasse . . Han er snild paa Hænderne. JohsPalM.TV.161. sml. haandsnild samt fingersnild (JVJens.Br.248); ogs. (jf. bet. 2) snild til noget: Lilletøsen var saa snild til at rimpe gammelt til nyt. Gavl.Espen.(1933).24. || som adv. *Snildt*

fletted han af Vidie . . | Til Anna en Garnkurv. *Winth.HF.133.* Der er enkelte Menne-sker, paa hvem Hænderne sidde lykkeligt, og for hvem alting synes at ligge saa snildt. *LFeilb.SS.926.* det var ikke for ham til at komme igennem og holde sammen paa med saadan en stor Avis eller lignende, som mange af hans Kammerater de kunde saa snildt med. *KLars.HPE.134.* det gaar snildt, (jf. u. bet. 1; især dial.) det gaar let, udføres med lethed, behændigt, fikst. *UfF.*

4) (dagl., til dels dial.) om indretning ell. redskab: som er udført med, vidner om klogt, behændighed, praktisk sans; spec.: nem at betjene ell. haandtere; praktisk; bekvem; fiks. *Hvo skulde dog tænkt, o, Tovelill! | At din Fletnings gulbrune Slange | Skulde vorde en Snare, stærk og snild, | Dannerkongen at fange? *Winth.IV.183.* S. lavede en snild Krog af bøjet Staaltraad. *Buchh.UH.69.* (fabriksleerne) var baade billigere og lettere og vel nok saa snilde helt igennem (som de haandsmedede). *Ribe.Amt.1915.124.*

5) (uden for dial. kun som norskhed, jf. *VSO. MO.*) som man synes godt om; som tiltaler en; køn; net (sml. *vAph.(1759).* *Feilb.*); navnlig: elskværdig; rar; sød; venlig. *Naar I er snild (*Oehl.XII.47:* god), og naar I handler vakkert, | Saa glemme vi den første Daarlighed. *Oehl.(1844).IX.2.47.* Pengene . . er de vel saa snild at sende mig ved Leilighed. *sa.(Hjort.B.II.301).* *Winth.X.226.* *BornhOS.*

snild-, i ssgr. [snil-] (sj. snilde-, se u. snildrig). til snild (ell. Snilde, se snildrig).

Snilde, et ell. (sj.) en (*Moth.S573. jf.:* min Usnilde. *Oehl.XXXI.133*). [snilø] (ofte-st, efter sv., skrevet Snille. jf. *SvGrundtv.*) flt. -r (i bet. 2; sj. i bet. 1: alle Borgeres Sniller, Færdigheder. *MCBruun.Forstarf.Meningsfriheden.(1798).29.* (ænyd. glda. snille oft. (*Kalk.IV.24. Lucid.4. Rimkr. Sjt.5.75*), oldn. snilli, fem., jf. glda. snildh (*Brandt.RD. II.203*), oldn. snild, fsv. snilla; afl. af snild || ordet, der synes alm. i glda. i bet.: snildhed, bliver sjældnere i løbet af den ænyd. periode (endnu: *Kingo.381.* Snilde, en, Astutia. *Moth.S573*), indføres paa ny i slutn. af 18. aarh., navnlig ved paavirkning fra sv. snille, n.; anvendelsen dadlet i *MO.*; ☉, især poet., højtid.) 1) fremragende aandsevner; især: høj aandelig begavelse, forbunden med skabende, frembringende evne; geni (I.1); genialitet; talent; ogs., navnlig i forb. med snilde, om den i enkelte tilfælde fremtrædende, ved enkelte arbejder udviste klogt, snildhed, dygtighed. det danske Sprog har intet Ord for Genie, hvorfor da ikke bruge det svenske Snille? *Pram.(Magazin for Reiseaigttagelser.IV (1825).372).* *MCBruun.PF.I.156.* *Den (o: Baggesen), som med Snilletts hvasse Pile | nedfældte Dumhed, Fordom, Svig. *Oehl.(Rahb.TiIsk.1800.725).* *Hun yndig er | Og fuld af Vid og Snille. *Oehl.XII.377.* *Kong

Volmer førte Talen med megen Kløgt og Snilde. *Hauch.LDR.161.* Det er Snillet og Lunnet, det er Ludvig Holberg. *HCAnd. (1919).V.107.* Forældre og Paarørende maa ikke lee af Sligt (∴ *drengestreger*), men . . skamme ham (∴ *drengen*) ud, for at han en anden Gang mere kan lade sit Hjerte end sit Snille raade. *FruHeib.HG.27.* Livet var raat og simpelt, men det menneskelige Snille indførte Love, Videnskaber og nyttige Kunster. *WinkelHorn.PederSyv.(1878).39.* *Brandes.IV.92 (Brandes.E.126: Geni).* Vi møde ikke (*hos Holger Rosenkrantz*) noget fremragende politisk Snille. *OskAnd.HR.220.* || *spec. om mere mekanisk, haandværksmaessig evne ell. færdighed (sml. Haandsnilde; mods. (sj.): aandeligt snilde. Kofoed-Hansen.L. 350).* *Udsmykket med Snilde, | Det (∴ *skjoldet*) klart mon afbilde | Hver Daad jeg bedrev. *Grundtv.Saxo.II.135.* Den nordiske Industri- og Kunststilling er et smukt Vidnesbyrd om Udviklingen af Folkets Flid og Snille. *Rigsdagst.F.1872/73.9. 2) person, der besidder snilde (1); geni (I.2); talent; ogs.: person, der i en ell. anden retning lægger særlige evner for dagen.* *Slukt er Stridens største Snille (∴ *Harald Hildetand er faldet*). *Oehl.Digtn.I.63. Rich.VL.25.* de mekaniske Sniller, der myldrede frem i Florens som i Nürnberg. *VVed.BB.332. jf.: *Ægirs Træl . . | Det største Kogesnille. Oehl.XXIX.261.* stavelseskrifter opfundne i det 19. årh. . . av Indianer- eller neger-sniller. *HolqPed. SN.134. Snilde-, i ssg. til Snilde 1; kun i faa tilfælde, se Snildeværk samt u. snildrig; af de af forsk. sprogensere (se især HDahl. SM.98.100f. sa.AM.64) foreslaaede kan nævnes: Snilde-dis (∴ *muse*), -dygtighed, -foster, -gave.*

snildelig, *adv.* [ˈsniləli] ((†) **snildeligen**. *Luc.16.8 (1907: klogelig). Holb.Kh. 246. MO. Tretow-Loof.PaaJagtiRumænen. (1904).78. jf.VSO.—sj. snildeligt. sml.VSO.). (ænyd. snildelige(n), snelleligen, glæda. snyllesligh, sniallelie, sml. oldn. snjalliga samt glæda. sniællelicheit (Postil.42); til snild; arkais. ell. spøg.) paa en snild (ogs.: *listig*) maade; *snildt. Ords.15.5 (Chr.VI; 1871: klogt).* Lad os nu gaa snildelig til Værks, skal det gaa som jeg agter, saa maa pudset spilles med Forstand. *KomGrønneq.1.256.* *Tage du saa mit Skarlagenskind . . | Alt til et Alterklæde skiont | Du snildelig saa det skjære. *Oehl. (Rahb.Tilsk.1808.315).* Hvo er den Viismand, der vil forstaae, saa snildelig at styre Statsroret? *Bredahl.III.6.* Grunden til denne Mildhed var nærmest at søge i, at den vagthavende Elev snildelig benævnte ham (∴ *oversergenten*): Hr. Stabssergent! *JacAnd.Er. I.184.**

snilde-rig, *adj.* se snildrig. **-værk**, *et. (sv. snilleverk; gengivelse af fr. ouvrage d'esprit; hos sprogensere) frembringelse, der skyldes snilde; aands-frembringelse, -værk;*

især: fremragende, genialt værk. Bages.L.II. 204. Thorvaldsens og Øhlenslagers mageløse snilleværker. HjælpeO. iron. (om genestreg olgn.): Vi komme nu til Kirke- og Undervisningsminister H.'s største Snilleverk: Opfindelsen af særegne Kundskabsprøver for højadelige Ynglinger. Hejmdal. 3/1869.1.sp.1.

Snild-hed, *en. flt. (sj.) -er (se náf.). (glæda. d. s. (Suso.8. Rimkr.M.25.72); jf. Snilde; især O) det at være snild; især til snild 2: det at optræde snildt, lægge klogskab for dagen, bruge list. Holb.NF.II.65. Roendrikkens Snildhed kommer Rævns temmelig nær. Blich.(1920).XIII.128. (juristen) veed Beskeed om de forsvundne Generationers Bidrag til Documentets Udfærdigelse, han kjender denne Grændsestrid mellem Snildhed og Snildhed, Snildhed i Retfærdighedens og i Bedrageriets Tjeneste. Kierk.VI. 251. jf. Ordsnildhed: *(landets) Sønner (har) Kraft, og Snildhed deres Ord. Boye.PS.IV.151. || (sj.) i flt., om snilde paafund. Harald Haardraade (skal) have brugt mange Snildheder, for at indtage de Byer, han belejrede. Mall.SgH.351. -løbe, v. (jf. snedløbe; sj.) snigløbe. Larsen. -raadig, *adj. (ænyd. d. s., jsv. snilradog, jf. oldn. snjallrádr; i ænyd. (Kalk.IV.22) og jsv. sammenblandet m. et andet ord, som er laant fra mnt. snelradich, snarraadig; arkais., sj., sml.: „I ældre Skrifter.“ VSO.; foreslaet genopt. i PEMüll.Ist. 73) raadsnild.* meget forstantig, stræng mod sine Uvenner, men snildraadig i vigtige Ting. *Rahb.NF.I.3. -rig, adj. (l. br. snilde-. HenryPet.NG.116. Otosen.VH.III.26). (fra sv. snillrik; til sv. snille (se Snilde); sml. II. rig 3 slutn.; O, især hos sprogensere) som er i besiddelse af ell. vidner om snilde; dels: talentfuld; genial; dels (og især): sindrig. *snilrig Daad og dristig Aandsbedrift. Ploug. I.11. *(Thorvaldsens) snilrige Haand.smt. II.78. Myther, skønne snildrige myther. FrNiels.Denkristnetro.(1872).15. Snildrigt rådede han den hellige skrifts mørke taler. PKierkegaard. Vitals Kirkehist. I. (1889).225. Udvandrerne var netop Landets virksomste og snilrigeste Sønner. GSchütte.FL.79. -rig-hed, *en. (især hos sprogensere) den egen-skab ell. det forhold at være snildrig. jeg vil endogsaa helst have, at det (∴ det, som jeg forsvarer) skal være usandt, for saa kræves der end større Snildighed for at vinde Seir. Scharling.N.337. || (sj.) mere konkr., om handling, arrangement, som er udtryk for snildrighed; iron.: Drachm.DJ.II.20.***

Snille, *et. se Snilde.*

Snillik(e), *en. [ˈsnelˈig(ə)] (ogs. skrevet Snellik(e). KMich.LUK.25. sa.PG.8.179. Snik(e). Feilb. Ujf. Snilken. — Snilling. lidt bart tyndtskrabet Smørrebrød med nogle Snillinger Pølse og Ost. Markman.MF.195). flt. -(e)r. (vel sa. ord som bornh. snilleka, snölleka, lille rus (Esp. 481f.; jf. Snitser), tidligere ogs.: lille, smal*

liste, lille stykke (BornhOS.), sml. skaansk snålning, lille, smalt halsklæde (Rietz.642); vist afl. af et verbum svarende til no. dial. snidla, afskære (sml. oldn. sniðill, skærekniv), sv. dial. snilla, snitte, nt. sniddeln, ty. dial. schnitteln, hty. schnitzeln, afl. af snide; sml. Snitling; prov. ell. dial.) afskaaret stykke kød ell. brød olgn. (D&H.(jy.). Feilb.); især: tynd skive brød, kød, ost olgn.; ogs.: lille smule af noget, en Skive Brød og en Snillek Ost. Blich.(1920).XXVIII.36. man (vidste) hvad for en Flise var revnet midt over . . og hvad for en, der manglede kun en lille Snellik i det ene Hjørne.KMich. PG.8. saa er her et Par Snilliker med Honning paa til den bitte Svend.HUss.IH.56. Ordbs.(sjæll.).

I. Snip. en. [sneb] (nu dial. Snippe. Moth.S553. UfF.). ft. -per ell. (nu dial.) -pe (JJuel.221. KSelskSkr.X.11. jf. VSO. samt Esp.§122.1.a). (ænyd. snip(pe), flig, hjørne, sv., no. snipp, eng. snip, flig, ogs.: aftegn paa hest, nt. snipp, ty. † schnipf, flig, lille smule; dels til V. snippe og egl. om afskaaret stykke, stump (sml. II. Snip); dels sammenhørende m. sv. snibb, fip, no. dial. snibba, klipspids, ty. schneppe, tud, nt. snibbe, næb, holl. sneb, næb, og egl. om noget spidst fremragende, besl. m. I. Sneppe; sml. II. snibbe, I. Snippe, I. Snive samt I. Nip)

1) lille, spidst stykke af en genstand; ende; hjørne; navnlig: flig, hjørne af et stykke tøj. 1.1) i al alm. et stort linklæde, bundet med fire snipper (1819: bundet ved de fire Hjørner). ApG.10.11(Chr.VI). Flaskehalsen stak frem mellem Snipperne af den hvide Dug.HCAnd.(1919).III.155. Hans Moder og Pigen tørrede sig om Mund og Hænder i hver sin Snip af et Viskestykke.Schand. IF.301. (hun) dyppede Snippen af sit Lommetørklæde i et Glas Vand.Drachm.F. I.90. Hænderne famlede ved Lagenets Snipper.ORung.P.195. || om flig, spids af sejl, flag olgn. hver (galej havde) en liden kort rød fløj, indskaaren og med toe snippe, som voris Danske fløje.JJuel.221. Sejlføringen (o: møllens) rettede sig . . efter vindstyrken . . fra fuld sejl over halv sejl til en lille snip.DenGl.By.1930-31.96. || om hjørne, flig af papir. Skriv nu endelig et Brev og ikke en lille Snip som Omslag for Brev til Jonas.HCAnd.BC.III.51. jf.: Avisen stak skraat ud af Brevsprækken . . Bagerposen og Avissnippen gjorde mig sært urolig. Bjarnhof.LE.128. || (jf. bet. 2; sj.) om toppen af et grantræ. havde (juletræet) ikke ved Snippen og Guldstjernen været bundet fast til Loftet, saa var det styrtet om.HCAnd.(1919).II.76. 1.2) fremstikkende ell. nedhængende del af et klædningsstykke (jf. Kjølesnip). Snip . . kaldes nu falbula (o: falbelade). Moth.S576. (kjolens) Snipper rakte ned til hans Anker.Brandes.II.503. han fik den røde Spidskjole med Guldepauletterne

paa og den vældige trekantede Hat, hvis bageste Snip kradsede ham langt nede paa Ryggen.Schand.F.122. et . . Halsstørklæde, der hang med en trekantet Snip ned ad Ryggen.Pont.FL.II.11. Amagerdragter.2. || (nu især dial.) om (hvidt) halsklæde, slips olgn. Præsten . . i langskodet sort Frakke, en lille Snip Hvidt i Halsen.Drachm.M.193. Nu skal I op Drengel! . . I skal vadskes — og de hvide Snipper har jeg lagt paa Bordet. NKKrist.DD.68. UfF. || (jf. Pandesnip) om (en del af) kvinders hovedklæde, hovedtøj; spec. om nedhængende flig(e) paa forsk. almuedragter. Naar disse Piger blive Koner bære de guld- eller sølvbestukne Huer med tre Snipper paa Baghovedet.Bagges.L.II. 370. den lille, røde . . Hue, som gik ned med en spids Snip i Panden.Blich.(1920).X.72. (fanøkonens haar) er skjult af et mørkfarvet Hovedklæde med Snipper.KLars.Ci.25. LønborgFrüs.Vendsyssels Nationaldragter.(1902). 126.155. MDL. Esp.127. spec. (nu næsten foræld.) om sort, trekantet pandesnip som del af kvinders (fornemme damers, høfdamers) sørgdragt: Snip til Sorg.vAph.(1759). en Dame i Snip, og Flor, og dybeste Hof sorg. Rahb.Tilsk.I796.717. GBauditz.Pastor von Grabow.(1913).26. ofte i forb. m. ord som Slør: *Al hendes Sorg var Snip og Slør.Winth.V. 104. 12 Uger dybeste Sorg i Uld med Krepflor samt Snip med Slør.Pol.1/2.1906.3.sp.4. Intet klæder Folk saa ilde, som Snip og Top.JSneed.V146. 1.3) (sko., især prov. ell. dial.) lille lap paa saalen af en sko, især under næsen, taaen; (alm.:) stød; ogs. i ssg. Taa-snip.

2) om del af menneskers ell. dyrs legeme. 2.1) (l. br.) i al alm., om lille spids del ell. flig, et kisdagtigt Lem (paa en om søhørens mindende snegl), som et Hoved med to Ører eller Snipper, som ere Følhørene.KSelskSkr. X.11. (han) fik saadan en Smørre (o: hugsaar), at der gik en Snip af Leveren i Løbet.Grundtv. Sazo.II.25. 2.2) om haartot, der stikker spidst frem, hænger ned i en spids. det purerede lyse Haar . . laa i en Snip ned over Panden.HomoS.CMA.37. Feilb. jf.: Hvor den mørke Haarsnip dog klædte hendes ophedede Kind!JacPaludan.UR.166. 2.3) (dial.) om (lille, spids) næse. *Næsetip! . . | Hvilken lille stumpet Snip!HCAnd.SS.XII. 247. Kværnd. i børneremse (jf. u. Mundelip): pandeben, øjesten, næsesnip, mundeflip, hagetip.Feilb.II.782a¹⁹. 2.4) (vet., landbr.) om aftegn hos heste: hvid plet ell. streg paa næsespids ell. (over)læbe. Viborg&Neerg.HB. 78. Snip eller Snup.MilTeknÖ. Vallak, 4 Aar gammel, sort af Lød, Tegning: Stjern, Snip og Hvidkrone.Gjel.R.116. Feltart.VII. A.12.

3) (især dial.) tilspidset, trekantet stykke (jf. Tresnip); om den øverste del af en (hus)gavl: FrGrundtv.LK.22. || især om spids landtange, tilspidset jordstykke,

hjørne af mark m. m. Jylland gaer op i en Snip, og . . den Snip . . hedder Skagen. *HC And.SS.V.47. UjF. som (del af) stednavn: Stedn.V.41.*

4) (*jf. eng. snip, lillebitte menneske, samt fris. snib, snip, sippet, spids kvinde; sml. I. Snippe*) som betegnelse for levende væsen. 4.1) (*l. br.*) som betegnelse for, navn til person. Drengen Mikkel Snip. *Krist.Da.folke-æventyr.(1888).99ff. || spec., dels som kæle-* 10 *navn til smaa piger: lille snip! | dels som nedset. betegnelse: frøken ell. jomfru snip! 4.2) (dial.) som navn paa hest, der har en snip (2.4). jf. Kværnd.*

II. **Snip**, et ell. (*i bet. 2*) en. [sneb] (*jf. eng. snip, klip, skaar; vbs. til V. snippe ell. substantivering af IV. snip; sml. I. Snip*) I) (*dial.*) som vbs. til V. snippe 1; *spec.: det at pudse et lys. Kok.DFspr.I.376. 2) (sv. † i en snipp, i hast, vips! ty. † in einem schnipf, i et nu; sj.) i forb. i en snip, i en fart; i en snup. Vil Du . . i en Snip fortjene ti Rigs-* 20 *daler? Blich.(1920).XXVII.87.*

III. **Snip**, subst. se I. Snive.

IV. **snip**, interj. [sneb] (*eng. snip, interj., klip! nt. snip! ty. schnipp!; lydord, jf. V. snippe, i bet. 1 m. tilknytning til I. Snip; næsten kun i (redupliserende) forb. m. snap; jf. klit-klat u. II. klat olgn. forb.*) I) (*ænyd.* 30 *snippen snude, eng. snip-snap-snout, nt. snip-snap-snuut*) i forb. som snip snap snude († snip om snude. *Eilsch.PhilBrev. 206. snippen snappen snude. LandsbyP.v.24. snippensnude. NuHaven.Orth.163. snipsnude. Wadsk.38*), nu er eventyret ude (*ofte med fortsættelse: tip tap tønde, nu kan en anden begynde*), brugt (*i barne- ell. eventyr-spr.*) som formel for at angive, at en historie er endt. *Argus.1771.Nr.29.4. Grundtv.BrS.143. Sv Grundtv.FÆ.I.141. Børnerim.III.5. Feilb. 40 jf.: Jeg har opfyldt min Deel af vor Contract, han kan ikke opfylde sin, altsaa: Snip, snap, snude, nu er det Eventyr ude. Gyll.XI.226. Det var et tilforladeligt forbi . . det var et virkeligt Snip, Snap, Snude, den Historie var ude. Hørup.II.208. 2) ♠ dels som ud- raab ved første udspil i spillet „korente margrete“ ell. „snip-snap-snurre“ (ved andet udspil siges: snap! ved tredje: snurrel derefter: burrel (ell. purrel jf. Bagges.III. 335) og (ell.) basselurre! (sml. Basselurre) og til slut event.: korente margrete). Holmgaard.Spillebog.(1852).78. Krist.BRL. 397.658. Legeb.1.(1897).139. Feilb. Fynske Aarb.1939.155. jf.: *om ikke | Jeg vilde Snippen, som | Herr Hempel spilled ud . . | Stikke (o: svare paa redaktør Hempels skose)? Bagges.III.173. || dels i ssg. snip-snap (Cit.1828.(Brøndum-Nielsen.P.M.245)) ell. snip-snap-snurre (snipsnapsnorum. *Moth. 60 S576*), (sv. snipp-snapp-snorum, eng. snip-snap-snorum, ty. schnipp-schnapp-schnurr) som navn paa selve spillet. *Det gamle Snip-Snap-Snurres Spil-Fornyén. Bagges.III.168.*

Feilb. snip-snap-snurre-basselurre: Krist.BRL.658. FrGrundtv.LK.223. jf. Kalk. IV.25. spille snip snap snurre porre barse- lurre Korente Margrete. Cit.1828.(Brøndum-Nielsen.P.M.244).

Snip-, i ssg. (*ogs. Snippe-*, se u. Snip- hue, -klud, -klæde). især til I. Snip, navnlig i bet. 1.2. **-due**, en. (*ty. schnippentaube; sml. I. Snip 2.4 samt Snippet; jagl.) betegnelse for en plettet varietet af den forvædledede markdue. CGram.Husduen.(1910).82. Lieberkind.DV VII.250. -fillike(n), en. (*til I. Snip 4.1; sml. I. Snippe 1 samt sv. dial. snip-nos, -näsa, spidsnæset, spids person (kvinde); m. h. t. 2. led jf. I. Filke og Smækfillike; gldgs.) som nedset. betegnelse for en (vigtig, indbildsk) kvinde. (hun) svoer paa, at hun aldrig mere vilde sætte sine Fødder hos Søsteren, der nok nu troede, hun kunde tee sig som en „Snipfillike“, fordi hun havde faaet Lidt for sig selv og kunde lukke sin Dør, naar hun vilde. EnborgerligFamilie.II. (1855).261. -filliken: Ordbs.(kbb.). -for- klæde, et. (*jf. bornh. snoppaforkle. Bornh OS.) forklædet med en snip, der fæstes op paa brystet. Søsterens halvgamle Ene- pige (med) den hvide Kappe og Snipfor- klædet. ORung.VS.127. -hue, en. (*Snip- pe-. Moth.S553*). (*sv. snibbhuva, jf. ty. schnep(en)haube; foræld.) kvindehue med snip; ogs.: trekantet hue (Moth.S553).* Paa det glat tilbagestrøgne Haar bærer hun en Sniphue af sort Flor. *Højen.Moltke.17. Den sorte Enkedragt og den sorte Sniphue, der næsten ganske skjulte Haaret. MHenckel. Væbnersholm.(1902).252. -kjole, en. (*l. br.) herre-, mandskjole med spidse skøder; især: liv-, spidskjole. De moder i Frakke og ved højtidelige Lejligheder i Snipkjole. Hørup. III.385. Pol.1929.10.sp.1. || (jf. Kjole 1.2) om ældre soldateruniform. Infanterister i korte røde Snipkjoler og med høje, bredpuldede Chakoter paa Hovedet (o: i 1848). HUSS. IH.186. -klud, en. (*ænyd. snippeklud; sml. -klæde; foræld.) Snippeklud . . en trekantet klud. Moth.S553. -klæde, et. (*Snippe-. Moth.S576. BørgeJanssen.Bente Gyldenløve.(1910).181.*) (*ænyd. snippeklæde i bet. 1, sv. dial. snippeklæde*) I) (*jf. -klud, -sjal; især om ældre tiders forhold paa landet) klæde med snipper; trekantet tørklæde. Cit. 1822.(Folkekrager.120). JSMall.FH.I.58. UjF. spec. om pandesnip til sorg: VSO. jf. Moth.S576. 2) † pl.: klædningsstykker, dragt med snipper (jalbelader). Snippeklæder. Moth.S576.*******

I. **Snippe**, en. [sneb] fl. **-r.** (*jf. sv. snipa, skarppyget baad, † gedde, no. dial. snipa, næb, smal kvinde, holl. snibbe, bidsk, skarp kvinde; aft. af I. Snip i bet. „spids, næse“; sml. I. Sneppe, II. Snive*) I) (*jf. I. Snip 4.1 samt II. Sneppe 2; nu næppe br.) som nedset. betegnelse for en vigtig ell. knibsk, sippet kvinde. den Snippe! KbhAftemp.1784.*

Nr.47.1.sp.2. en Climene, der, med den moliereske Snippe, (vilde) udbryde . . „Kan (en) dydig Dame finde mindste Behag i et Stykke, der holder Blufærdigheden i en bestandig Angest.“ *Bagges.Danf.II.319.* 2) **X** naalefisk af arten Entelurus (ældre: *Synnaithus* ell. *Nerophis*) æquoreus. *EPont.Atlas. I.655. Krøyer.III.705. DanmFauna.XX.20.*

II. **Snippe**, en. se I. Snippe.

III. **Snippe**, en. se I. Snippe.

IV. **Snippe**, en. se II. Snippe.

V. **snippe**, v. [ˈsneβə] -ede ell. (dial.) -te (jf. *Moth.S576. UfF.; sdjy.*) ell. (m. stærk bøjning; dial.) præf. **snap**, part. **snuppen** (*Kok.DFspr.I.174.*) vbs. -ning (*Sy StrikkeB.397.*) (sv. *snippa, snappe*, † *skære*; eng. *snip, snappe, klippe*, nt. *snippen, knipse*; best. m. II. *snappe* og I. *snuppe*; sml. II. *snippe*; især dial.) I) gøre en (hastig) bevægelse for at gribe noget; *snappe; snuppe*; spec. i 20 flg. anv.: 1.) m. h. t. lys: *puðse; snyde. KSelskSkr.I.76 (sdjy.). Kok.DFspr.I.376. jf. Feilb.III.433. 1.2* i pass. i reciprok anv.: *nappes. Skattegraveren.1885.II.96. 2)* udskære, udklippe i ell. forsyne med *snip(per).* 2.) m. h. t. klæder || (nu næppe br.) *udtunge. Moth.S576. || (haandarb.) klippe skraa hak i (en kant).* Snip Trævle-kanten (o: paa en krave), d. v. s. klip smaa 30 skraa Hak i den yderste Kant, saaledes at denne ikke senere kommer til at stramme. *SyStrikkeB.24. 2.2*) (sml. I. Snip 1.3; *sko.*; især prov. ell. dial.) sætte en (lang, spids) lap under snuden paa en sko; sætte taastød paa. *Feilb. navnlig i perf. part.*: Skoen var baade lappede og snippede. *Bregend.HH.I. II. Herresnarestøvler . . snippede, bagflikkede. Politie.Kosterbl. 1/11.1923.I.sp.1. 3)* løbe ud i en spids, en *snip* (1.3); om mark: *UfF. || i videre anv.* Skjæderne paa den grove, graamelerede Spidskjole, han var iført, vare saa lange, at de snippede over hinanden og truede med at feie Gulvet. *OLund.Smaabilleder fra Helsingør 1800-1830. (udg.1900).98.*

VI. **snippe**, v. se II. snippe.

Snippe-hue, -klud, -klæde, se Snip-hue osv.

snippen-snude, se IV. snip 1.

† **Snippert**, en. (ogs. **Sneppert**). betegnelse for en slags due, vel d. s. s. Snipdue. 50 *EPont. Atlas. I.626. Nennich.*

Snip-sjal, et. (sml. -klæde) især om ældre tiders forhold (paa landet): (lille) trekantet sjal (der bandtes om overkroppen). *Leop.HT. 29. UfF. -snap*, i forb. som snip-snap-snude, snip-snap-snurre, se IV. snip. -**snude**, se IV. snip 1. -**sorg**, en. (især foræld.) sørgdragt med snip. *D&H. Stanglorgnet-Tanten*, som render med Snip-Sorg til alle Begravelser. *Pol. 14/11.1935.12.sp.1. -terne, 60 en. (vel til I. Snip 4; nu sj.) **dværgterne**; *Sterna minuta. Kjørboell.593. DanmFauna. XXXIX.88.**

Snirkel, en. [ˈsniʁ(ə)l] (ogs. alm. (ofte

nedstæt.) **Snørkel** [ˈsnoʁ(ə)l] *Oehl.IV.7. Winth. IX.139. jf. Glahder.Retskr. samt VSO. („tydsk Skrivemaade“). D&H. undertiden i forb. snirkler og snørkler, se ndf.). flt. snirkler. (fra ty. schnirkel ell. (nu især) schnörkel; oprindelse usikker; jf. snirkle, snirklet)*

1) krum, bugtet, uregelmæssigt formet linie; ofte: uregelmæssig spiral; især i flt., om linier, der slynger, bugter sig mellem hinanden paa uregelmæssig, forvirret maade. Skallen (o: en snegls) bestaaer af . . tvende Vendinger, hvoraf den ene . . udgiør . . Snirkelen. *KSelskSkr.XII.241. (lommens)* Æg er aflange og glinsende, ofte tegnede med mørke Pletter, Punkter og Snirkler. *BMøll.DyL.II.361. || om plantedel.* der krummed Bregnerne de brunlaadne Snørkler op over Mulde. *JPJac. (1924).III.296. spec. (foræld.) om ranke, slyngtraad, klatretraad (Civrus): CGRaftn. Flora.I.58. || især om slyngninger, sno-ninger, sirater, anv. i bygningskunsten, i udskaaet arbejde; spec. (ofte nedstæt.) om sirater i 17-18. aarhundredes arbejder. Moth.S576. Vangen (paa trappen) er . . forsat i det nederste Bloktrin og faaer en Volute (Snirkel) hvorpaa Gelænderstolpen eller Mægleren hviler. *ForklT.Mønder.82. et rigtigt gammelt Træskab . . skaaet ud med Snirkler og Løvværk. HCAnd.(1919).II.190. den gamle, strenge Kunst, der . . vogtede paa hver en Snørkel. SophMüll.VO.353. Midt i Værelset stod en Bilæggerovn, prydet med rustne Arabesker, Snirkler og Snørkler, hvori der læstes Aarstallet 1690. *Cavling.A.I.269. || (X, foræld.) om den forreste, krummede del af en kradsler („falkenters“) ell. visker til en kanon. Harboe.MarO.467. S&B. || om sammenslyngede, vredne bogstaver, skrifttegn; ogs. om krøller som afslutning i skrift. *Hvad skal jeg med den Rulle Kragetæer (o: en pavebulle)? | Runer paa Skioldet kan jeg læse dig | Saa godt, som nogen Skiald; men disse Snørkler | Forstaaer jeg mig ei paa. *Oehl.IV.7. *jeg (har) skrevet med Snirkler og med Sving: | Farvel, farvel lille Grete. Høedt.LG.5. jf.: den med fast Haand tegnede snurige Slutnsnirkel (o: i „Peder Paars“). *HBriz. (JydskMaanedsskr.1911.I.29). || om linie, der følges, ell. figur, der fremkommer ved vægelse. *Lad muntert dig svinge | I Cirkler og Snirkler, | I Fald og i Stigen! *Oehl.I.239. paa Kastelsgraven* beskriver det bedste Kjøbenhavn Isen med Snirkler og overlegne Figurer. *JVJens.M.II.96.******

2) overf.; især i flt., om kunstfærdig, indviklet fremstilling i skrift ell. tale. (filologerne sværmede) langt mere . . for latinske Snirkler end for Homer og Herodot. *JFibiger.Liv. 64. det er bare saadan en gammel Snirkel paa Talen, som ikke har noget paa sig. *ZakNiels. GV61. man er nødt til at sige nej . . med mange Snirkler og Høflighedsbeviser og Krummelurer. *NatTid. 22/4.1927.M.7. først når han har fået hele bygningen (o: *Heimskringla*) gen-***

nemvandet i dens skønne harmoni, er det tid at gøre ham opmærksom på adskillige snirkler og snørkler, der findes hist og her og hvis betydning er dunkel. *NMPet. Br.86.* Overhovedet fremtræder Tronskiftets Ceremoniel med en Rigdom af Snirkler og Snørkler fra Baroktiden. *Pol.^{3/2}1906.3.sp.1.*

Snirkel-, i ssg. (ogs. **Snørkel-**. se u. Snirkel-stil, -værk; *endvidere*: Snørkelskrift. *Lundb. F.128.* Snørkelslyng. *Fleuron.K.43.* Snørkelvæsen. *Birkedal.O.I.181.* især til Snirkel 1 || *foruden de næf. anførte kan anføres en del (foræld. ell. tilfældige) ssg. som Snirkel-bugt (Grundtv.Bjow.²(1865).130), -drejet (Abildg.&Viborg.F.4), -linie (EHannover.Sv K.56), -løbende (VSO.), -vrid (KSelskNye Skr.IV97) samt Snirkel-smag (nedsæt., om gotisk stil. Bagges.L.II.330). -ben, et. (sj.; spøg.) i flt., om snoede ben, rokokoben. den firkantede Bilæggerovn med de tynde Snirkelben. Pont.EtEndeligt.(1904).16. -bor, et. ⚙ langt stangbor, navnlig anv. af tømrere. *Lundb. FagoSnedk. -gang, en. (jf. -slag; nu l. br.) bevægelse, der foregår i buer, cirkler; ogs. om en skruiformet dannelse, som en vindeltrappe, et sneglehus o.lgn. (CollO.). (ræven) nærmer sig (en siddende hare) i Snirkelgang. Blich.(1920).XVI.71. || billedl. Vittigheder eller dialektiske Snirkel-Gange. Kierk.II.178. -slag, et. (jf. -gang; sj.) om (enkelte) bevægelse i krum linie. dog gaee Man aldrig lige paa (en hare i sædet) men altid i Snirkelslag. Blich.(1920).XVII.32. -stads, en. (nu næppe br.) nedsæt. betegnelse for ornamenter, sirater, snirkelværk. VSO. -stil, en. (l. br.) til Snirkel 2: I den underligste Snørkelstil behandles her den københavnske Kritiks Provnsthorher. Jørg.RNS.205. Aakj. SP.23. -værk, et. (jf. -stads; især nedsæt.) snirklede slyngninger ell. (især) ornamenter. VSO. en stor, smuk Bygning paa to Stokværk, med brede Trapper og tre gavlformede Fremspring med Snirkelværk i Sandsten. *ZakNiels.Fort.280.* Snørkel-: *ErlKrist. S.148.* **snirkle**, v. [¹snirgls] (ogs. **snørkle**. [¹snørgls] *AKohl. Den gyldne Gift. (1903).* 38. jf. ogs. *næf. samt forsnørkle*). -ede. (fra ty. *schnirkeln* ell. (nu) *schnörkeln* ell. *dannet* til Snirkel; *sml. snirklet; l. br.*) 1) give form af en snirkel; gøre snirklet. VSO. Han tog . . sin Blyant og begyndte at kradsede ned . . Men alt som han kradsede, blev Stregerne til Tal . . Han snørklede Tallene ud. *EChristians.O.II.12.* jf.: Det morede ofte Lundbye at udsnirkle Begyndelsesbogstaver i Dagbøger og Breve til prydelige Initialer. *KMads.L.74.* || (jf. Snirkel 2) m. h. t. fremstilling; gøre indviklet. Tankerne slebes til Pointer og aandrige Sentenser; Udtrykkene snirkledes for at blive usædvanlige og pikante (to Mænd „laante hinanden Døden“ : saared hinanden livsfarlig). *NMøll.VLitt.I.583.* 2) intr. ell. refl.: bevæge sig i ell. beskrive snirkler,**

krumme, indviklede baner. Lilieranker, der snirkler sig i Blomst opom Vaser af . . Porcellæn. *JPJac.II.159.* Han . . lod Cigaret-røgen snirkle op i graa og yndefulde Arabesker mod Loftet. *LeckFischer.UværdighedensMarked.(1929).17.* et gulnet Spor, der snørkler rundt om Bakkeknole og i Sving udenom sumpede Steder. *Fleuron.KO.191.* det lille Natbord, hvis tre Ben snørkler sig paa en aldeles forvirrende Maade. *Pol.^{3/2}1934.Sønd.20.sp.4.* || *billedl.* hvorfor er han upraktisk? Hvorfor snirkler han sig mere og mere ind i sære og barokke Æmner? *JakHans.D.II.* Det kunde ogsaa hænde, at Arons Sprog, udformet som det var i Ministeriets tilvante Kancellistil, snørklede og snoede sig i lange indviklede Labyrinth. *Nathans.MP.446.* **snirklet**, adj. [¹snirgls] (ogs. alm. **snørklet** [¹snørgls] *Winth. VIII.182. Riget.^{24/10}1913.I.sp.2.*) (jf. ty. *schnörkelig* og *geschnörkelt*; *af. af Snirkel (ell. part af snirkle) 1*) i egl. bet.; *dels: i form af en snirkel; snegle-, spiralformet; snoet i snirkler; bugtet.* de havde en stejl, snirklet Trappe . . at passere. *ThomLa.NL.204.* Havens snirklede Gange. *Nyström.S.142.* jf.: Snirklet Blad (Folium cirrhosum) naar det (: bladet) ender sig med . . Snirkel. *CGRafn. Flora.I.58.* || *dels: prydet med snirkler; forsynet med ornamenter, sirater; om bygningsværk, møbel:* Abbed Johannes (sød) i sin snørklede Læderstol. *Ing.KE.¹II.(1833).15.* *det snirklede Bord. *Winth.HF.¹279.* udvendige Smaatrupper med snirklede, ornamente Gittere. *ESchødtte.GL.kbh.Huse.(1894).85.* om skrifttegn: VSO. *en spinkel, sirlig snirklet Munkeskrift. *Fønss.IlyseNætter.(1898).51.* 2) (jf. Snirkel 2) overf.; især om tankegang, udtryksmaade: *kunstlet; skruet.* af alle snørklede Veje er Diplomatiets den mest snørklede. *Riget.^{24/10}1913.I.sp.2.* hendes Forklaringer . . er saa snirklede, at de maa betragtes som alt for fantasifulde og slet underbyggede. *DagNyh.^{12/10}1934.10.sp.2.* jf.: Kierkegaards Prosa lever den Dag i Dag, trods at dens Snirklethed. *Pol.^{22/11}1937.14.sp.3.*

snirpe, v. se II. snerpe.

I. snirre, v. se II. snerre.

II. snirre, v. se IV. snære.

Snisser(t), en. se Snitser.

I. Snit, en. se I. Snitte.

II. Snit, et ell. en (uden for dial. (jf. *Feilb.*) næsten kun (bogb.) i bet. 2.2: Bogen. (1894).136. Man lægger (bogen) paa Bordet med Snitten mod sig. *AnkerKyster.OmIndbinding.II.(1920).6.* † i bet. 2.3: *LTid.1741.441.* † i bet. 3.2: *Moith.S574.* *sml. ogs. I. Snitte.* [*snid*] *Høysg.AG.35. sa.Anh.20.* (nu næppe br. *Snitte*, en. se u. bet. 2.3). *fl. d. s. ell. (bogb., i bet. 2.2) -te (Aarbojg.Bogvenner. 1918.70) ell. (fagl.) -ter* (i bet. 2.1 *slutn. NordiskGarvertidende.^{1/1}1882.2.sp.2. VareL.² 318. (sko.) i bet. 2.2 (saalesnit): Lundb. jf.*

(ft.): Platsnitter. smst.219). (ænyd. d. s. i bet. 3.; fra nt. snitt ell. hty. schnitt, vbs. til nt. sniden, hty. schneiden (se snide); jf. I. Sned samt III. snitte)

1) det at skære i noget, saaledes at vedk. tings overflade gennemskæres, ell. saaledes at tingen kløves, deles; indsnit; navnlig om enkelt rask bevægelse med ell. af et skærende redskab, især en kniv; ogs. om skæren med sav (Høysg. AG.35. S&B. jf. Savsnit), klipning med saks, overskæring, udhugning med snitbakker olgn. (Sal.*XXI.670. 1.1) i egl. bet. (ofte m. omvergang til bet. 2.1). Moth.S574. Jeg veed ikke . . om min Ost taaler flere Snit denne gang (o: at der bliver skaaret mer af den). Holb.DR.III.6. Han skar det af med eet Snit.VSO. gjøre det første Snit.smst. Med hurtige Snit førte han Saksen gennem Papiret.Søiberg.KK.II.115. || m. h. t. klæde; dels (jf. bet. 4; nu næppe br.) om tilskæring: Den Skræder har et godt Snit.vAph.(1764). Alle mine (o: en skrædder-drengs) Kunster bestaaer i at . . gjøre de fineste og kunstigste Snit med en Sax.Biehl. Cerv.LF.I.179. spec. (jf. bet. 6.2) m. henblik paa, at skrædderne beskyldtes for at bestjæle kunderne: mangan Skrædder . . gjør et falskt Snitt, og klipper sin Neste en Alen til kort.Holb.Hh.II.100. Hvad Skræderen tager fra os i Snittet, det giver han os igjen i Regningen.BHBech.Detunge.Menneskeefter Moden.(1786).55. dels om overskæring (se Overskæring 3) af klæde: (efter at være ruet) bliver Klædet tørrer og een gang eller (som det hedder) 1 Snit skaaret.OeconJourn.1758. 216. Dengl.By.1927.52. || m. h. t. person. da jeg havde givet Ham det snit (o: skaaret halsen over paa ham) da var Hand døe strags.Kollerød.174. Feilb. om operativt indgreb (incision): det Snit, som gøres i Blæren, naar en operes for Steen.LTid.1725.539. *Oiets Sygdom ved et dristigt Snit | Med skarpe Instrumenter stundom læges.Hrz. IX.287. Kirurgen vilde vise . . hvor Snittet i Huden skulde lægges.OBloch.D.*I.166. || m. h. t. planter; dels (sml. Frugtsnit; gart.) om beskæring: Bredsted.Pom.I.285. Buskens enestaende Skonhed kommer her rigtig til sin Ret, naar den ikke ved for ivrigt Snit er holdt nede.Tidsskr.f.HavebrugetsFremme. 1929-30.292. dels (gart., landbr.) om afskæring af haveplanter, slaaning af foderplanter. jf. første snit som betegnelse for en spinatsort. Havebr.L.*II.795. || (jf. bet. 5) i udtr., der angiver, hvorledes et instrument skærer: skær (I.1.1). (guldinstrumenter) ere haarde nok til at skjere og stikke med, udi alle de Tilfælde, hvor mand ej behøver dend Haardhed som følger med Staal, eller dessen Fiinhed til Snittet.LTid.1727.574. Aspargeskniv med krumt Snit.Cit.1928.(OrdbS.). jf.: Kniven har tabt sit Snit.Collo. || om formning og udhugning af metalvarer v. hj. af særligt skæreværktøj („snit“, snitpresse); ogs. om de

ved udhugning frembragte stykker, „blanketter“. OpfB.*III.221.231. (en) Snitmager, som kan paatage sig alt til Ske- og Gaffelsnit hen hørende.Pol.*9./1921.I2.sp.3. || billedl. *. „Vad ei i for meget Blod, | At ei tilsidst, skiøndt christen Drot, du ligner Hel“ . . | — „Et farligt Saar helbrederes kun ved dristigt Snit (o: der skal stærke midler til for at besejre hedenskabet).“ Oehl.XII.312. spec. (jf. IV. skære 2.3, 13.2; nu næppe br.) om skarp kritik, satire. *han (lader) hurtigt Pennen løbe . . | Han stiller sine Snit paa Daarers store Tal.Anti-Spectator.99. smst.96. 1.2) om foreteelse, forhold, der minder om et snit (1.1), et skaar; dels om forhold i naturen: Vandet havde skaaret et dybt Snit ind i Pyntens stejle Skrænt.Madelung.EH.260. Danmarks største Mergelgrav, et 15 m dybt graahvidt geologisk Snit gennem Fortidens Afløjninger. Pol.*9./1940.Sønd.10.sp.2. || dels om noget forestillet ell. tænkt. 1864 . . har været det dybe Snit gennem (Troels-Lunds) Liv, den Begivenhed, som gav den vigtigste Afdeling Farve og Mening.KFabricius.(BertTid.*18/2 1921.M.9.sp.1). Cicero . . og dyden og fædrelandet var blot i den grad eet, at man ikke kunde drage noget snit i dette hele.Grønb. H.II.174. især (sml. Gennem- (2-3), Kegel-, Længde-, Normal-, Tværnsnit; navnlig geom.) om linie gennem et legeme, en figur; ofte om lodret delingslinie i profil; ogs. om skematisk fremstilling heraf, spec. ved skibstegning. Kraft.M.I.162. Funch.MarO.II.122. Fig. 6. Kaffemaskine i Snit.Gasfyr.II. en objektiv Genngivelse i Plan og Snit af den paagældende Udgravnings Resultater.FriisJohans. (VidSelskOverstgt.1934/35.65). det gyldne snit, se u. II. gylden 2.2.

2) om hvad der fremkommer, er frembragt ved at skære. 2.1) fordybning, indsnit, ride, skaar, skure frembragt med skærende redskab olgn. Gram.Nucleus. 1594. jo før og tidligere i Ungdommen (podningen) kan skee, jo bedre; thi baade bliver Snittet da ikke saa stort til at overgroe, og Stammen har de yngre og friskere Safter. Fleischer.HB.297. Tappen maa slutte noie i Snittet.VSO. Hvor Raavildtet har bidt paa Eg, Ask, Avnbog og flere andre Slags Træer, er Snittet der imod brat, ujævnt, flosset klippet af.VigMøll.HJ.170. || (fagl.) om skæmmende mærker efter slagtingen i en hud. Secunda ere de Huder, som have Snitter, Huller eller Bughuller.NordiskGarvertidende. 1882.2.sp.2. VareL.*318. || (ikke i rigsspr.) om fure i jord. Skjeret (paa ploven) tager fat i samme Snit, som Langjernet har gjort. Fleischer.AK.59. 2.2) kant, rand fremkommen ved af-ell. overskæring; især: kant ell. rand paa papir ell. (navnlig) bog, fremkommet ved papirets beskæring; ofte m. særlig tanke paa de renskaarne blades forgyldning, farvning (marmorering, sprængning). LTid.1730.390. tag et Blad Papir,

forgyldt paa Snittet. *PAHeib.E.172.* *Den sorte fløilsbetrukne Foliant | Med Solv paa Snittet. *Oehl.II.152.* Rødt, gult, indsprængt, forgyldt Snit. *VSO.* Bogens hvide Snit tager let mod Støv og Snavs. *Haandv.II. BibliotH.³ I.504f.* nederste (*Bl&T.*), øverste snit (*BibliotH.³I.505*), jf. Forsnit slutn., Oversnit 2. || (*faql.*, især garv.) kant, rand paa et stykke læder (som er tildannet ved afskæring). (*læderets*) Farve, som paa Haarsiden (er) sortagtig, paa Kiødsiden rød og paa Snittet rødagtig. *JFBergs.G.219.* e. br. || (*sko.*) kant, rand paa en skosaal; saalesnit. *Lundb. 2.3* (jf. bet. 4; nu vist kun i ssg. som Karve-, Lædersnit, sml. ogs. bet. 2.4) om (skaarne) udsmykninger, ornamenter olgn. *En Alter Taule skion . . forgyldt paa huer Snitte. *Jernskæg.D.41.* sml.: Der er ikke en Snit derpaa (o: paa et basrelief), som jo kand sige os, at det bør henføres til Augusti Tider. *LTid.1741.441.* 2.4) (jf. bet. 2.3; *faql.*) om (reproduktion af et) billede skaaret i træ; træsnit. Snittene i (bogen) kopieredes af Johann Snell, der dermed trykte den første illustrerede Bog i Norden. *BibliotH.³I.255.* 16 snit skaaret efter egne malerier og tegnet efter originalerne. *Jens Nielsen.* (bogtitel.1935).

3) (jf. I. Snitte 2) om afskaaren del af noget. 3.1) (sml. Negle-, Roesnit; nu l. br.) afskaaren skive ell. ende af en genstand; især: skive af madvarer. *Hun skar af Baarstue Brød (o: borgestuebrød) et stort og vældigt Snit. *Holb.Paars.176.* *Jeg (o: en slave) pleier nu til Dags ved Ilden vende Stegen, | At dryppe den med Smør, i Haab om at et Snit | Af samme lække Steg med Tiden bliver mit. *Oehl.XIII.116.* Et Snit Brød, Ost. *VSO.* jf.: en Maanestump, bleg som et tyndt Snit Stearin. *JacPaludan.UR. 213. 3.2* koll.; dels (sml. I. Sned 1.2, Snitgårde) om afskaarne grene ell. kviste ell. (gart.) afskaarne blomster ell. grønt. Snit, en, kaldes det som skæres af træer. *Moth.S574.* tag al Snit ind fra Haven (o: til kransbinding). Tag to Kurve fulde, hvis Du kan. *Buchh.GT.96.* Toppen af de morsomme Træløg eller Etægeløg er for Resten et meget tidligt og kagelcomment Grønt til Snit. *NatTid. 1741.1937.8.sp.4.* jf.: visne og grønne Snitlevninger (fra kurvestetning af enebærris). *Skjoldb.SM.49.* || dels (*faql.*): affald fra cigarfabrikation, afklippede cigarspidses olgn., brugt til røgtobak. *Cit.1917.* (OrdbS.). et Parti fint Snit (sælges). *Pol.⁷1935.22.sp.3. 3.3* (jf. bet. 1.2; sj.) afsnit af en større helhed; udsnit. Over Gaardens lave Port saae man et bredt Snit af Landskabet. *Jørg.RB.134.* || † om cirkelafsnit (segment). *Kraft.M.I.255.*

4) (sml. ovf. sp. 1145²¹ samt Tilsnit) m. særlig tanke paa den form, noget faar ved tilskæring, tilretning, udskæring. 4.1) om den maade, hvorpaa klæder er tilskaaret; facon. *ChrFlensb. DM.I.31.* *denne Kaabe . . er skaaret efter |

Det gamle Snit. *Oehl.X.150.* side Kjoler . . omtrent af samme Snit som Præstekjolerne nuomtide. *Winth.VIII.237.* en ung (mand) i Sømandsklædning, men Tøjet var fint, Snittet hvad man kalder „fjong“. *HCAnd. SS.V4.* min Samtid er i Særdeleshed ferm i at vurdere Snittet paa mine Beenklæder. *Kierk.P.VIII.156.* Kiølen har intet godt Snit. *VSO.* „Engelsk Herreekvipering“ med Garanti for 1. Kl. Snit og Pasning. *Mary Skotte.LilleInger.(1925).135.* || i videre anv., om (ny, fin) klædedragt; især i ssg. som Pinsesnit, jf.: (orkesterdirigenten) var saa fin i Kjolehvidt, medens hans Undersaatter nøjedes med Søndagssnitte t. *Aarhus Stiftstidende. 1741.1937.8.sp.5.* || (haandarb.) d. s. s. Snitmønster. Naar man skal skære et Mønster, tager man nogle Maal enten af den Person, der skal sys til, det bliver i saa Tilfælde et individuelt Snit, eller man bruger Standardmaalene, i saa Fald bliver det et Normalsnit. *SyStrikkeB.7.* De amerikanske Snit er . . klippt med tillagt Sømmerum. De købes som alle andre Mønstre efter Overviddestørrelse. *smst.77. 4.2* (nu opfattet som overf. anv. af bet. 4.1) om den maade, hvorpaa noget fremtræder; form; præg; m. h. t. personers fremtræden, anlæg: *Anti-Spectator.102.* *en Bandit, | Koronato, brun og fidtet, | Gav min Sjel romantisk Snit. *Aarestr.SS.IV.39.* P. H. havde ligget som Lansener i Næstved 7—8 Aar, hvorved der var kommet ligesom et vist militært Snit over ham. *AarbSoro.1924.27.* om formen af ansigtsstræk: *Et fornemt Kast med Hovdet, | Et nobelt Snit paa Næsen. *Aarestr.SS.III. 188.* store Øjne med det trekantende Snit ud mod Øjenkrogene, som Filmsheltene og Skuespillerne af det rette Mandfolkeydre har. *AaseHans.Vr.78.* || (jf. bet. 4.3) om ting og forhold. *JSnevad.IV.213.* *Han feiler, som et eengang tilvandt eget Snit | I Kunsten kræver. *Oehl.Bidr.II.13.* Jeg tænker paa et . . dansk Ordsprog efter gammelt Snit. *Ing.LB.III.7.* *Stilen i Embedsbreve | han gav altfor flot et Snit. *Schand.SD.64.* (holstenerne gav) Navne paa Købstæder, Slotte . . et — saavidt gørligt — tysk Snit. *Rosendal.D.I.6.* skaffe snit paa, (sj.) bringe orden i; faa rede paa. Naa, saa Greven elsker Dig? . . Den Ting skal jeg snart skaffe Snit paa. *RSchmidt.MD. 206. 4.3* om den maade, hvorpaa noget er konstrueret, bygget, tegnet (sml. Gaffel-, Kløver-, Krykkesnit). || (jf. bet. 1.2 slutn.) m. h. t. skibe. I Havnen laa en let bygget Kutter, der ved sit hele Snit viste, at den hørte til de privilegerede Søroverskibe. *JHelms.G.22.* En stor Egetræs-Pram af norsk Snit. *SydfynskeS.108.* || (bogtr.) særlig udformet stiltype inden for en skriftart; skriftsnit. *Selmar.²⁰* Det Antikva-Snit, der brugtes herhjemme i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede, var den saakaldte Engelske Antikva . . De fleste af disse Snit fra

70'erne skyldtes . . Stempelskærer May. *Aarbojg. Bogvenner. 1919. 259.* brede, smalle, magre, halvfede og helfede Snit. *BibliotH. 1. 437.*

5) om (del af) redskab med skærende kant (sml. Durksnit 2 samt Platsnit); især \odot : skruesnit (2); snittøj. *GulstMuths. (1802). 79. FagOSnedk.* || \odot værktøj (med indvendig skærende ægge), der anvendes ved forjærdigelse (udhugning) af metalvarer; snitværktøj. *Thaulow. M. I. 360. TelefB. 1940. sp. 6087.* || (dial.) jærnblesag paa en træskovls (-spades) blad. *Kværnd.*

6) overf., om særlig evne til ell. mulighed for at gøre noget (egl. vel: bruge (skærende) redskaber ell. værktøj ell. andre midler til at udføre noget). 6.1) (især dial.) særligt haandelag, behændighed, som kræves til noget; tag; navnlig i forb. som have snit paa. Bornene, som Rasmus aldrig rigtig havde haft Snit paa at tale med. *KLars. HPE. 133.* Det er saeen liesom et Snit med de malkeje (\odot : *malkning*), naar først vi faar Tavet rigtig, saa gaar det lige som ingen Ting. *Korch. LL. 59.* snart fik han Snit paa, hvorledes de skulde behandles. *Strange. P. II. 9.* Indledningen til et Slag har Sakse et særlig godt Snit paa at skrive. *HBriz. AP. V. 11. Feilb. Kværnd. 6.2)* (jf. ty. seinen schnitt verstehen samt I. Sned 2.1; dagl.) gunstig lejlighed, mulighed for at gøre ell. erhverve noget; i forb. som passe (passe paa. *Oehl. PSkr. II. 334*) ell. (navnlig) se sit snit ell. (nu sj.) forstaa sit snit (*ChrFlensb. DM. I. 142. VSO. jf. Feilb.*) ell. tage sit snit i agt (*Hrz. VI 156*), gribe en gunstig lejlighed; ogs.: forstaa at udnytte en mulighed. *Argus. 1770. Nr. 2.4.* *(man) Plynder, hvor man ser sit Snit. *Grundtv. PS. VI. 144.* *Naar han (\odot : *skildvagten ved Kongens Have*) efter Trappetøseene kiger, | Jeg passer mit Snit og herind mig sniger. *PMøll. (1855). I. 48.* En Arbeidsmands 11aarige Datter havde for kort Tid siden seet sit Snit til at stjæle et Shawl fra en Tjenestepige. *DagsTelegr. 1865. 2. sp. 5.* (hornuglen) passer . . sit Snit til . . at faa Tag i Kiddet. *Fleuron. DTN. 29.* || † gøre sit snit ell. gøre sig et snit (ty. seinen schnitt bei etwas machen) skaffe sig en fordel ved udnyttelse af en gunstig lejlighed; gøre en god forretning. disse . .

50 Stapel-Stæder ville snart geraade i Decadence, med mindre de kunde finde Møen (\odot : mulighed) at gøre sig noget i parte Snit ved Told og Consumption. *Holb. Samt. 45.* *I Dag han (\odot : en købmand) haver solt for hundrede Rixdaler, | I Morgen venter han at gøre bedre Snit. *Anti-Spectator. 48.* (en) Eftertrykker, der . . vilde været ved Haanden, at gøre sit Snit. *Rahb. E. III. 232. Leth. (1800). 6.3)* (jf. I. Sned 2.2) † kneb; list; paaafund. *Tychon. Vers. 353.* *visse Hververe . . brugte Kneb og Snit, | At fange Mennesker og gøre sig Profit. *Prahl. ST. II. 101.* han vil erindre mangt et sindrigt Snit han har begaaet. *Tullin. II. 270.*

7) i forb. paa snit, (jf. paa sned u. I. Sned 3; nu dial.) paa skraa. En graa oprampet Hat . . sad ham altid paa Snit. *Oehl. XXVIII. 112. Esp. 316.*

Snit-, i ssg. († Snits-. se u. Snitværk. undertiden vekslende m. Snitte-, se u. Snitkaal, -løg, -værk; sml. Snit-bræt, -bænk, -bønne, -kniv u. Snittebræt osv. samt Snitjærn, -værktøj og Snitte-jærn, -værktøj). til II. Snit (ell. III. snitte, jf. Snitte-kaal, -løg, -værk); navnlig (fagl.) til II. Snit 1.1 || foruden de ndf. medtagne kan anføres: Snit-bevægelse, -hastighed, -modstand, -mærke, -plan, -sted. **-ar**, et. (l. br.) ar efter snitsaar. *PolitiE. 14/11. 1923. 1.* **-ark**, et. [4.1] (haandarb.) ark med tegninger af forsk. snitmønstre (som kan aftegnes v. hj. af silkepapir olgn.). *SyStrikkeB. 37.* **-bakke**, en. \odot metalkebe, bakke (V), i smitklup olgn. *Sal. II. 468. PolitiE. Kosterbl. 13/1. 1922. 2. sp. 1.* **-behandle**, v. vbs. **-ing** (*PapirL. 70*). til II. Snit 2.2. Der skelnes (ved visitkort) mellem maskinskaarne (lige afskaarne Kanter) og snitbehandlede (skraat afskaarne Kanter). *PapirHaandbog. (1934). 12.* **-blik**, et. \odot skruerblik (2); snitjærn (1); snitplade. *OpfB. 111. 1. 141.* **-blomst**, en. (gart.) blomsterplante, der egner sig til afskæring. *Gartner-Tidende. 13/1. 1921. Annonce-Afd. 4.* **-bor**, et. \odot skruedor; snelebor. *Amberg. FagOSnedk.*

-brænder, en. [2.1] gasbrænder, hvor gassen strømmer ud gennem en snæver spalte (sml. Hulbrænder). *S&B. OpfB. IV. 1. 125.* **-bræt**, **-bænk**, **-bønne**, **-delt**, part. adj. [1.2] (bot.) om blad: hvis indskæringer gaar (næsten) helt til grunden ell. midtneren; delt (se dele sp. 581⁶⁵). *Drejer. BotTerm. 38. Warm. Bot. 703.* Dobbelt eller flerdobbelt snitdelt ere Bladene, naar Afsnittene ere yderligere delte. *Lange. Flora. LII. sml. fjeder-, fod-, haandsnitdelt.* **-finnet**, adj. [1.2] (bot., foræld.) fjedersnitdelt. *Drejer. BotTerm. 38.* mellembruddt snitfinnet, se mellembruddt. **-flade**, en. (over)flade, der fremkommer ved, at et snit er ført gennem noget. *Larsen. 2(1888).* Citroner, der er overskaarne, lægges med Snitfladen nedad. *Tidens Kvinder. 13/1. 1930. 38.* || (bogh.) til II. Snit 2.2. (bogbinderen) lægger (guldblade) paa de forberedte Snitflader. *OpfB. VII. 427.* **-fri**, adj. [2.2] (sml. snittet; garv.) om hud, læder: som ikke har snit(ter). *VareL. 319.* **-fræse**, v. [2.2] (sko.) afpudse, -slibe randen (saalesnit) paa sko med fræse. *Socialdem. 2/1. 1920. 8. sp. 6.* **-fræser**, en. [2.2] (sko.) skolejærarbejder (pudser), der snitfræser. *Kbh. 27/1. 1904. 4. sp. 5.* || ogs.: maskine til snitfræsning. *OrdBs.*

-gavn, et. (jf. ty. schnittnutzholz samt Gavn 4.1 slutn.; forst.) opskaaret og stablet gavntræ. *Land-ogSkovbrugsbladet. 14/1. 1911. 1. sp. 2.* *Pol. 13/1. 1940. 7. sp. 3.* jf. Bøge- (DanmarksSkove. (1938). 336), Egensnitgavn (*Berl Tid. 14/1. 1940. M. 12. sp. 4*). **-gravning**, en.

[1.2] (jf. -grøft; fagl.) gravning, hvorved der fremkommer et (lodret) snit gennem jordlagene. *StSprO.Nr.179.6. -grøft*, en. [1.2] (jf. -gravning; fagl.) grøft, der viser et (lodret) snit gennem jordlagene. *Aarb.1926.7. -garde*, et. [3.2] (nu næppe br.) d. s. s. Snedgarde. *PhysBibl.IX.26. -haar*, et. (jf. ty. schnitt-haar, afklippet haar; jæg.) især i ft., om haar (navnlig paa indskudssiden), som er overskaaret af projektilet. *Frem.1927.omslag.3. -hovl*, en. [2.2] (bogb., foræld.) beskærehovl. (*Kalk.V962*). *Amberg. VSO. -indskud*, et. [2.1] (snek.) lille trekantet stykke træ til indtapping i en indskæring (i st. f. en løs fjeder). *FagOSnek. -jern*, et. 1) d. s. s. -blik. *TeknMarO. 2)* se Snittejern. **-kaal**, en. (*Snitte-*, jf. *MO.*). (ty. schnittkohl; jf. *Snit sp.1145²¹* samt -løg, -persille, -salat, -selleri; gart.) ♀ varietet af bladkaal, som danner trårlige blade, der afskæres (hvorefter nye blade skyder frem). *Fleischer.HB.117. Havebr.L.353. -klup*, en. ♀ klup (I.1) til skrueskæring olgn.; klup-snit. *Drachm.PV.22. PolitE.Kosterbl.1925.4.sp.1. -kniv*, en. se Snittekniv.

Snitling, en. [snidlen] ft. -er ell. -e (*Bjerregaard.AnviisningtilTræavl.(1828).17*). (fra ty. schnittling; afl. af II. Snit; jf. Snilling u. Snillik(e); nu næppe br.) 1) afskaaret stykke. *VSO. om kødskive: PhysBibl.XXIV.107. 2)* (gart.) afskaaret gren ell. kvist, der udplantes; (nu:) stikling. Ribs-Træer (kan man) faae nok af, efterdi man allene kand afskiære Snitlinger, og stikke dem i Jorden om Foraaret, da de . . groer gandske villigt. *OecMag.II.180. Fleischer.HB.344. Bjerregaard.AnviisningtilTræavl.(1828).17. i videre anv.:* Forsøg for at opgae om hele Kartofler eller Snitlinger bør foretrækkes til Plantning. *PhysBibl.XIII.91.*

Snit-løg, et. (nu næppe br. *Snitteløg*, en. *Vaph.(1764)*). (ty. schnittlauch; jf. -kaal osv.; især gart.) ♀ purløg (2), *Allium schoenoprasum L.* (hvis blade snittes af til supperetter olgn.). (*Vaph.Nath.VII.424. JTusch.13. MentzO.Pl.175. -mager*, en. [1.1, 5] (l. br.) haandværker, der laver snit (til udskæring); værktøjsmager. *Pol.1921.12.sp.3. -mønster*, et. [1.1, 4.1] (ty. schnittmuster; især haandarb.) fladmønster, mønster (1), anv. ved tilskæring (af dame- og børnetøj). Vejledning i Syning og Benyttelsen af Snitmønstre. (*bogtitel.1924*). *SyStrikkeB.37. jf.:* Vejledning i Snitmønstertegning. *MSteffensen. (bogtitel.1901)*. || (jf. *Snit 4.2*) billed. Det er ingen Roman, snarere en Samling Afhandlinger, der gaar Tidens Mode og dens Meningers persille midt imod. *Pol.1927.7.sp.1. -persille*, en. (sml. -kaal osv.; gart., foræld.) ♀ varietet af have-persille (hvis blade afskæres til køkkenbrug). *Snitpersillen* saaes tættere (*end rodpersillen*), da kun Toppen benyttes. *FJCJensen.Da. Havebog. (1864).106. -plade*, en. ♀ dels d. s. s. -blik.

TeknMarO. || dels: underste plade, understempel i snitpresse. Bildsoe.Smedebogen. (1928).163. -polerer, en. [2.2] (sko.) arbejder, der polerer saalesnit. *Socialdem.24/1920.8.sp.6. -presse*, en. [1.1] ♀ presse, hvori metalvarer (fx. knivblade) udhugges ell. -klippes. *OpfB.III.211.213. -præparat*, et. (fagl.) anatomisk præparat, fremstillet ved gennemsavning ell. -skæring af en del af en organisme. *Lovtid.1916.A.173. -pudser*, en. [2.2] (sko.) redskab til afpuddning af saalesnit. *Heeland.SkomagerietsHistorie.(1926).145.*

Snits, subst. se I. Snitte.

Snit-saar, et. (jf. -ar samt Hug-, Skud-, Skære-, Slagsaar; især med.) saar frembragt af en skærende genstand; især: saar af kniv; skaaret saar. *Panum.1(1895).507.* Han . . tilføjede hende et svært Snitsaar i Halsen. *Hjemmet.1913.4.sp.3.* Ung Pige styrtet gennem Glastag . . Hun havde nogle grimme Snitsaar i Ansigtet. *Pol.1937.4.sp.5. billed.:* sløjfe Digerne, saa Vejene kommer til at ligge som brede, aabne Snitsaar gennem Skovene. *Da.Naturfredning.1939/40.69. -salat*, en. (ty. schnittsalat; sml. -kaal osv.; gart.) ♀ varietet af havesalat, som ikke danner hoveder, men hvis blade afskæres til køkkenbrug (jf. Laktuk); *Lactuca sativa var. secalina. Olufs.Landoecon.II.(1805).147. MentzO.Pl.170.*

Snitsel, en. [snids(ø)] ft. snitsler. (sml. cønyd. affsnidtzsel (*Kalk.V.19*); fra ty. schnitzel, dim. til ty. schnitz, afl. af ty. schnitzen (sml. III. snitte; jf. Snittelse) 1) (sj.) afskaaret stykke; affaldsstykke; stump. Alle Snitsler og Affald fra de forskellige Sorter Sæbe anvendes til let Skumsæbe. *Green.UR.128. 2)* (jf. u. I. Snitte 2.1; kog.) skive skært kalvekød, stegt paa pande; alm. skrevet Schnitzel (*Kehler.KK.45*) og ofte i ssg. (om forsk. variationer) som *Wienerschnitzel* (*Rønberg.GK.53. ISuhr. Mad.10(1923).63*) oft.

Snit-selleri, en. (jf. -kaal osv.; gart.) ♀ varietet af selleri med stor bladmasse, der afskæres til køkkenbrug. *LandbO.IV.305.*

Snitser, en. [snidser] (tidligere ofte (skrevet) *Snidser*, sml. *VSO. samt Ranke-snitser*. — i dial. m. former som *Snisser. JohsBech.LaustGlavind.(1939).69. Feilb. UfF. sml. Snisse (Aakj. (Pol.1915.1926.10.sp.2.)) samt Esp.481. Snisseret. JHSmidth.Ords.142. UfF.*) ft. -e ell. (sj.) d. s. s. (i bet. 2: *Tode.M.276*). (cønyd. snitzer i bet. 1 (i ssg. ranke-snitser) og 3, snessert i bet. 3, jf. *glda. (ft.) snidzer, knive; fra (m)nt. snitser ell. hty. schnitzer, til hty. schnitzen* (se III. snitte); sml. *Snitser*) 1) skærekniv (1); om forsk. mindre knive, bl. a. beskæreknive brugt af gartnerne (*Moh.S574. Vaph.(1759)*), bogbindere (*Paparbejderen.(1835).4*); jf. *Esp.481*; navnlig om knive til (ud)skæring i træ, især om en (tidligere) af snedkere anvendt kniv med langt træskaft, som anvendtes til at ridse linier

med tværs over fibrene. *GutsMuths.(1802).72. MilTehnO.267. Wagn.Tehn.501. 2)* (maaske egl. om et forkert snit?) † fejl; fejltagelse; især: bommert; brøler. *Gram.(KSelskSkr. IV.99).* Ellers forekastes Auctor, at hand derudi haver begaaet en stor Snitser, at Meisen i ober Saxsen nesten over alt i Skrif-tet Confunderis med den Provintz Mysien i lille Asien. *LTid.1724.13.* Consolida, kaldes og Symphytum, altsaa er det en Recept-Snitser, at sætte begge Navne i een An-ordning, som det var to adskillige Vexter. *Agerbech.FAH.75. 3)* (dagl., i rigsspr. gldgs.) beruset tilstand; rus; kæfert; navnlig: let rus. (ofte i forb. som faa, have en (lille) snitser). *i Gilde | De fik en Snidser paa. *LThura.Poet.127.* Jeg . . drak mig næsten en Snidser i Champagne. *Rahb.Tilsk.1792. 733.* *,ifald han fik sig | En lille Donner . . En paa Skallen — | — „Paa Skallen?“ — 20 „Ja, en Snitser.“ *Hz.VIII.95. Rich.SD.20. HomoS.F.60. Feilb. UjF. (sml. IV. skære 8.2; jarg.:) (vi) skulde gaa ud sammen og skære os en lille Snitser. Bergs.PS.VI. 137.*

Snit-skydning, en. [1.2] (X, foreld.) dannelse af breche i mur ved gennemskydning i vundet plan og derefter i lodret, saaledes at muren styrter ned i blokke. *Sal.III.574.* -**staal**, et. ⚙ apparat til gevindskæring; 30 gevindstaal. *TehnMarO.* -**stempel**, et. [1.1, 5] ⚙ en slags stempel til lokning ell. ud-uhugning af metal. *Bildsøe.Smedebogen.(1928). 344.*

Snits-værk, et. se Snitværk.

Snit-tap, en. ⚙ skrueskaaret staal (af forsk. form, sml. Grund-, Mellem-, Spidstap) til skæring af gevind i motrikker olgn.; skrue-(smit)tap. *Wagn.Tehn.271. Hannover.Tehn. 260.* || hertil bl. a. **Snittap-fil** (*File.17*), 40 -**holder** (*Bl&T.*).

I. Snitte, en. [sniða] (i bet. 2 ogs. **Snit**. *jf. Feilb. samt Roesnit. især i bet. 2.a.* om smørrebød: *DagNyh.22/1924.9.sp.1. Pol. 7/1929.Sønd.9.sp.2.* † **Snits**. *jf.:* Mandel-Snits (o: om smaa, firkantede kager af mandeldej). *OeconH.(1784).I.263).* *ft. snit-ter.* (i bet. 1 til III. snitte; i bet. 2 fra ty. schnitte, afl. af ty. schnitt (se II. Snit), *jf. ty. schnitz, nt. † snitsen (ft.), en slags kager; sml. II. Snit) 1)* (*jf. III. snitte 4.2; landbr. og dial.) kastreret so(gris).* Galtene have altid 1/2 Lpd. Flesk meer end Snitterne. *Vi-borg.S.28. smst.58. Junge.382. JHSmidth. Ords.142. FrGrundtv.LK.116. UjF. 2)* af-skaaret stykke. **2.1)** i al alm. *Rostgaard. Lex. S200b. Amberg. D&H.* || navnlig (*jf. bet. 2.2-3; især dial.*) om et stykke, en skive af mad-varer, i forb. som en snitte brød, kød. *Rask.FynskeBS.93.* jeg (o: en syg) vil dog 60 prøve at drikke lidt kogt Mælk med Cacao og spise et Par Snitser Brød med et blod-kogt Æg til. *Madelung.F.175. Feilb. CReimer. NB.182. Kværnd. jf.:* Paa firkantede Rug-

brødsnitser smøres . . Smør. *Const.GH.111.* paa selve den raa Dejg lægges raa Æble-snitser. *Bagning.20.* || (slagt. ell. kog.) langt, smalt afskaaret stykke (hals)flæsk || (kog., l. br.) afskaaret stykke kød, der brunes ell. steges (*jf. Snitsel.2).* Kalve-Snitser. *FrkJ.Kogeb.47.* || (*jagl.*) roesnit(te). *Verdenskult.VII.174. 2.2)* (især bag.) om forskelligt, mindre bagværk, der udskæres af dejen i firkantet (rombisk) form; navnlig om buiterdejgssnitser. *Rostgaard. Lex.S200b. CMüller.Koge-Bog.(1785).147. VSO. (pigen) lagde Snitser omkring Kanten . . af Fadet. OlgaEggersRosenberg. Penge. (1905).59. JSMøll.FH.II.270. Feilb.* || om en slags wienerbrød. billigt Wienerbrød, de saakaldte „Snitser“ eller „Overskaarne“. *Pol.29/11.1939.14.sp.3. 2.3)* (især kog. ell. restaurations-spr.) lille, smalt (som regel trekantet) stykke smørrebød, fremkommet ved overskæring af en større skive (oftest et halvt stykke brød). Sine staar og skærer de store Smørrebødsskiver ud til mindre Snitser og ordner dem paa de forskellige Tallerkener. *Bregend. DN.10.* Nu hedder det beskedent: Et Stykke med Rejer: 2 Kr. 50 Øre. Mon det ikke vilde være en Idé for ham at servere Snitser: En Snitte med Rejer: 1 Kr. 25 Øre — det lyder allerede helt menneskeligt. *Pol.29/1918.5. jf.:* en Ostesnit efter Kødmeden. *B.T.24/1934. 11.sp.3.*

II. Snitte, en. se II. Snit.

III. snitte, v. [sniða] *Høysg.Anh.20. -ede. vds. -ning (Moth.S574. Amberg. især i bet. 3: AMikkelsen.Sløjdlære.(1894).149. 165.* den nationale Folkekunst, baade Vævning, Snitning og Knipling. *EGad.(KvBl.27/1. 1911.2.sp.2)), jf. II. Snit, Snitteri. (ænyd. d. s. (i bet. 4.3), sv. (dial.) snitta, no. snitte; besl. m. snide, maaske laant fra nt. (sml. nt. snitjen, snitteln samt hty. schnitzen) ell. dannet i nord. til II. Snit ell. til snide; sml. Snitsel, Snitser, Snittelse, Snitser) omr. m. sa. bet. som IV. skære (1, 3-6), men i modsætn. til dette navnlig m. bibet. af, at der skæres med smaa (og raske) snit, at der kun afskæres ganske tynde skiver, ell. (jf. bet. 3) at der skæres forsigtigt ell. ridser ret overfladisk.*

1) skære med en kniv olgn.; gøre snit i noget. *vAph.(1759).* VSO. efter Drabet havde (morderen) snittet i Liget. *Pol.29/11. 1939.5.sp.4. FagOSnedk. jf. bet. 3.1: **Der paa Baaden dybt i Siv | Baadsmænd snitser med sin Kniv. *Winth.I.168.* || refl.: skære sig. snitte sig i Fingeren. *D&H.* || (*jf. IV. skære 1.3; snedk.) om savning; dels: save paa langs ad noget (uden at gennemskære det). FagOSnedk. dels (jf. bet. 2.2) i forb. m. af: afsave (et mindre stykke) i tværetningen. Snit et Stykke af Tappen!smst.*

2) skære over; skære helt igennem. **2.1)** kløve ell. dele ved at skære. *vAph. (1759).* (han) beklagede . . højlydt, at han ikke havde faaet Lejlighed til med sin infame Dolk at snitte Halsen over paa

(hunden). *Duelund.N.125.* || især: skære i smaa stykker; fndeale ved at skære. (navnlig i forb. m. præp. ell. adv.). *Sviine-pølser hun og snitter | Udi stykker stor og smaa. *Sort.(SamlDanskeVers.¹VII.221).* Nedsaltede Snittebønner . . man aftørrer, revler og snitter dem. *FuldstændigKoge- og Syltebog.(1861). 512.* (snittebønner) snittes paa tværs . . i . . fine Strimler. *Frk.J.Kogeb.158.* hun var ved at snitte Lever og Flæsk til Leverpostej. *AageRasmussen.PaaHavsensBund.(1936).66.* snitte itu: *vAph.(1759).* snitte Løg, Bønner itu. *VSO. e. br. i forb. m. fin(t):* Sure Snittebønner . . Bonnerne aftørres . . derpaa snittes de ganske fine. *Fuldstændig Koge- og Syltebog. (1861).243.* Skyl Stilkene, snit dem ganske fint. *EllenCarlsen.Raasyltning.⁴(1934).58. jf.:* et Lag finsnittede Reinetteæbler. *Pol.¹⁷11 1939.Sønd.24.sp.4. 2.2) m. særlig tanke paa, at noget fjernes, fraskilles, der er Brød, og der staaer Sennep, snit nu selv (o: af skinken), og spiis saa meget du behager. KbhAftenp. 1784.Nr.3.2.sp.2.* Vi snitter os en Humpel af Brødet og en Humpel af Osten. *CEw.F. 178.* Snitselleri er en Selleriform . . med stor Bladmase, der „snittes“ (alm.: snittes af) til Suppeurt og lign. *LandbO.IV.305.* || uegl. naar man snitter én ståvelse forfrå Amphibráchyske Linier, saa lader resten sig scandere som Dactyliske. *Høysg.AG.200.* || i forb. m. adv. mangen en halvvoxen Dreng tager ey i Betænkning med en Skiære-Kniv at snitte sig en Finger væk, at han ey skal blive Soldat i Tiden. *Argus.1771.Nr.16.3.* den, der havde skaaret en Medborger et Øre bort, ham blev efter Øvrighedens Foranstaltning et Øre snittet bort igen. *Schytte.IR.V249.* Den hvide Sæbe skal snittes ud i Spaaner og opløses. *IngebMøll.KH.206.* navnlig i forb. snitte af (jf. afsnitte). *Moth.S574.* snitte et Stykke Kiød af. *VSO. Feilb. sml. bet. 4.3:* snitte Vandgrenene af. *VSO.I.108.* Snitkaal, Kaalformer, som . . danner en rig Bladmase . . Bladmassen „snittes af“, og ny Blade kan da skyde frem igen. *LandbO.IV.305.*

3) m. særlig tanke paa de mærker, de indsnit ell. den form, man frembringer ved at skære. 3.1) m. h. t. fordybninger, mærker. snitte Skurer i. *vAph.(1759).* Herrecykle . . bag i Sadlen snittet N. H. W. *Politik.E.Kosterbl. 14/1922.1.sp.2. billedl.:* Lyset snittede en Rift i Østens graa Uldskyer. *NJeppesen.R. 48.* || uden obj. (ofte m. overgang til bet. 3.2). snitte i Træ eller Metal. *vAph.(1759).* *Ponsende jeg gik og snitted', | Fingernem. *Grundtv.SS.II.167.* (han) sad paa Grøften . . og snittede paa en Tøirepæl. *HCAnd. (1919).III.394. 3.2) forfærdige, tildanne ved ud- ell. afskæring.* Snitte et Billede. *vAph.(1764).* *En saadan Dumrian, | Som ei en Polsepind, en Nagle ei kan snitte. *CFrim.AS.34. Winth.HF.29* (se u. I. Sko 1). midt paa Skabet stod snittet en heel Mand. *HCAnd.(1919).II.190.* *De (o: norske bøn-

der) snitte Skeer og Boller, Brikker til deres Kost. *Aarestr.SS.III.25. SvLa.M.4. UjF. (sj.) i forb. m. ell. og m. obj., som betegner arbejdsstykket: *til Aare man snitter en Træstang. P.Møll.ES.I.338.* || (nu næppe br.) m. obj.-præd. snitte glat. *vAph.(1759).* snitte rundt (sml. rundsnitte). *sml. || snitte ud, (jf. udsnitte) dels m. h. t. arbejdsstykke: gøre udskæringer i; dels m. h. t. billede, mønster, ornament: skære ud. vAph.(1759).* Tapeterne vare prægtige, Meublerne dyrtkjøbte, de vare kostigt snittede ud. *HCAnd.(1919). III.348.* Prædikestolen var snittet ud. *sml. IV.91. Feilb. sml. bet. 3.1 slutn.:* snitte ud i Træ. *D&H.*

4) underkaste (en del) af et levende væsen en behandling med kniv oln.; skære (IV.6). 4.1) (sj.) m. h. t. mennesker. Læger, der snitter hende op og gør hende i Stand indvendig. *HRAage.Frk.Guðrun.(1919).114.* || spec. (jf. besnitte slutn.): omskære. den snittede Djævel (o: en jøde). *Bredahl.II.140. 4.2) (landbr., dial.) kastrere; navnlig (sml. I. Snitte 1) m. h. t. sogris: kastrere ved fjernelse af æggestokkene; bøde (II.4). Viborg.S.58.* lidt Arbejde med at køre Møg og . . snitte Grise. *Pont.F.I.128. Thorsen.175. SjællBond. 84. 4.3) (nu næppe br., jf.: „obsolet“. Levin.) m. h. t. planter: beskære (I.1.1); skære (IV.6.3). *Moth.S574.* *Gartneren den spæde Plante . . poder, vander, snitter. *Riber.I.96.**

5) i overf. anv. 5.1) (sml. IV. skære 7 samt bet. 2; jf. ogs. sv. dial. sniit ti, røre let ved, sniit förbi, passere tæt forbi) i udtr., der (egl.) angiver, at noget berøres let (i et enkelt punkt) || (billard.) m. h. t. bal: skære (IV.7.2); tangere. *Billardb.18. Billard.(1933). 13.* || (sport.) i fodbold og cricket: ramme en bold paa siden (og derved give den en skraa, overraskende retning). *Cricket.1931.7.sp.1.* (han) snittede en Bold ind, som kom for overraskende for (maalmænd). *Pol.³1934. 4.sp.6.* || (jarg.) i videre anv., om sammenstød (hvorved et befordringsmiddel skærer et andets bane, men kun rammer dets yderste for- ell. bagspids): (en) Udrykningsvogn (blev) i Gaar . . „snittet“ af en (sporvogn). *Pol.⁹11 1938.7.sp.1. 5.2) (efter ty. gesichter schneiden; sj.) m. h. t. mine: skære (IV.9.1). Han (o: en skuespiller) lo og sagde: „Ja, jeg snitter vist et meget godt Ansigt!“ I det samme lo han og trak sine smalle Læber op mod Ørerne. *Albrecht Schmidt.II.LivogKunst.(1937).71. 5.3) (vel udviklet af bet. 5.1 ell. svarende til IV. skære 2.3 slutn.; jarg.) om listig ell. skuffende handlemaade. jf.: jeg ku' godt ha' snittet udenom (o: ladet være med at gifte mig). Lindskov Hans.Perronen.(1937).215.* || især: narre; snyde. jeg snittede ham | der blev du snittet!*

Snitte-, i ssgr. især til III. snitte (sml. dog snitteformatet); om vekslen m. Snit- s. d. -bakke, en. [2.1] (jf. Snitbakke; sj.) skærebret (1) til køkkenbrug. *Drachm.F.Æ.*

169. **-bal**, en. [5.1] (*billard*). *bal*, der rammes meget fint, *snittes*. *Billard*.(1933).29.58. **-bræt**, et. [2.2, 3] (**Snit-**. *Amberg*). (nu næppe br.) *skærebret* (1), anv. af haandværkere (som *sadel*-, *skomagere*) til tilskæring. *VSO*. **-bænk**, en. [3] (**Snit-**. *Amberg*. *Mil TeknO*. *UfF*). (jf. *-lad*-, *-skammel*; *bødk*-, *snedk*.) *skærebænk* (1); *skærelad*. *Viborg*. (*VSO*). *Wagn.Tekn*.493. *FortNut*.XII.188. **-bønne**, en. [2.1] (ogs. **Snit-**. *vAph.Nath*.I. 433. *Amberg*). & *varietet af havebønne*, *Phaseolus vulgaris L.*, med *slyngende og krybende former*, hvis *bølge sønderkæres*, *snittes inden brugen* (jf. *Bryd*-, *Voks*bønne). *CMüller.Koge-Bog*.(1785).275. *min Moder* . . var ifærd med at skjære og indsylte *Snittebønner*. *Thiele*.LA.24. *ISuhr.Mad*.¹⁹(1923).150. || *hertil bl. a. Snittebønne-maskine* (til *snitning af bælgene*), **-plante** (*Schand*). *TF.II.373*), **-ris** (nu næppe br.; *vAph.Nath*. VII.424), **-stang** (til *støtte for stangbønner*. Nu var *Jomfru K.* tynd og kroget som en *Snittebønne*stang. *Schand*.BS.55), **-stav** (d. s. *sa.F*.385), **-formet**, *adj.* (sj.) af *jorn som en snitte* (I.2). *Snittebønner*. Naar de er ganske unge, *skjæres de snitteformet*. *CGinderup*.*Det da.Køkken*.(1888).264. **-jern**, et. [2.2, 3] (nu sj. **Snit-**. *MR*.1832.157. *Mil TeknO*.267). (jf. *ænyd*. *snitterjern samt ty. schnitzisen*; *sml. Snide*-, *Snitjern* 1 og *Skærejern* 1; *især snedk*.) *store kniv til udskæring, afskæring olgn. vAph*.(1764). *Fag OSnedk*. **-kaal**, en. se *Snitkaal*. **-kniv**, en. [2.2, 3] (nu *dial. Snit-*. *MilTeknO*. *Feilb*.). (*ænyd*. *snit(te)kniv*; *især jagl*.) *skærekniv* (1); *især om redskab til (ud)skæring i træ*; *tælgkniv. VSO. Wagn.Tekn*.501. *DF*. VI.61. || (foræld.) *kniv til beskæring af træer*; *beskærekniv. Moth*.S575. *Gram.Nucleus*. 40.1406. || *skærjekniv*, *bl. a. brugt af skedemagere. MilTeknO*. || (jf. *Skærekniv* 2) *kniv til ituskæring, sønderdeling af roer. Cit*.1903.(*OrdbS*). **-kunst**, en. [3] (sj.) *træskærerkunst*; *billedskærerkunst*. *JBaden*. *DaL*. *D&H*. *Svend&Amt*.1925.152. **-lad**, et. [3] (*især dial.*) *skærelad* (2); *snittebænk. JHSmidth*.(*VSO*). *MO*.

Snittelse, en. (*vbs. til III. snitte* (*sml. Skærelse*) *ell. (snarere) fra nt. sniddels*, *vbs. til nt. snieden, snide*; jf. *Snitsl* 1; *sco.*, *50* *foræld.*) *affald af ituskaaret læder*; *værdiløse læder*- *ell. skindlapper. Heeland.Skomageriets Historie*.(1926).96.

Snitte-log, et. se *Snitlog*. **-maskine**, en. [2.1] *maskine, hvormed itu*-, *sønder-skæring foretages*; *skæremaskine*; *fx. (kog.) til findeling af grønsager: HavebrL*.²11.37. *NulidsMad*.²(1936).511. || (*jagl*.) *roeskæremaskine. Holbæk Amts Avis*.²/₁₂1904.2. sp.2. *LandbO*.IV.441.

Snitter, en. *flt. -e.* (jf. *ty. schnitter, hestmand, schnitzer, (træ)skærer; sml. Snider, Snitser*) 1) (sj.) *person, som skærer, snitter. vAph*.(1764). *især til III. snitte* 3; *fx. om*

ciselør: vAph.(1772).III. *om billed-, træskærer: SFrijselt.Lyng*.(1918).84. *sml. (spog.) om snekker: *Vi Snittere!* . . | *vi høvle og vi hamre. Rich*.II.298. || *til III. snitte* 4.2, *om person, der kastrerer; i ssg. Sosnitter* (s. d.). || (*ejter ty. schnitter; jf. III. snitte* 2.2 og 4.3) † *person, som hæster med segl olgn. (mods. I. Mejer* 1). *En Snitter* *gør ikke meere i tre Dage end en Meier i een.Schytte*.IR.II.116. 2) † *om skærende (del af) redskaber; i ssg. Dejsnitter. Snitteri*, et. *flt. -er.* (sj.) *vbs. til III. snitte* (3); *konkr.: udskaaet arbejde. mindre Snitterier* (i *elfenben*). *NatTid*.²⁴/₁ 1937.3.sp.3.

Snitte-skammel, en. [3] (*bødk*-, *snedk*.) *d. s. s. -bænk. Lunde.HG*.167. *Fort Nut*.XII.187f. **-skole**, en. [3] (*foræld.*) *husflidsskole, hvor der navnlig undervistes i træskæring. NCRom.Denda.Husflid*.(1871). 157. *AarbPræste*.1927.69. **-spaan**, en. [2.2] (nu l. br.) *lille stykke træ, der afskæres ved snitning. vAph*.(1759). *VSO*.

snittet, *adj.* (*af. af II. Snit*; *jagl*.) *som har snit* (af en *ell. anden form*); *fx. (garv., slag.) til II. Snit* 2.1 *slutn.*, *om hud: som bærer mærker af slagtekutnen; fuld af snitter* (*mods. snitfri*). *VareL*.³319. || *til II. Snit* 2.2, *om bog; jf. guldsnittet* (u. *Guldsnit*).

Snitte-værk, et. se *Snitværk*. **-værk-tøj**, et. [2.2, 3] (jf. *Snitværktøj*; sj.) *værk-tøj til snitning, træskæring. Amberg*.

Snit-tøj, et. ☉ *sammenfattende betegnelse for (dele af) redskaber, som bruges til skrueskæring* (jf. *-bakke*-, *-blik*-, *-jern* 1, *-plade*-, *-staal*-, *-tap*). *NordConvLex*.V. 324. *Wagn.Tekn*.270. *FagOSnedk*. || *hertil bl. a. Snittofs-bakke*-, *-klup* (*TeknMarO*). **-værk**, et. (sj. **Snitte-**. *Amberg*. *Rose*.*Bygevej*.r.(1892).27. † **Snits-**. *Snitzverk*. *LTid*. 1725.429.1728.426). (*ænyd*. *snitværk*, *ty. schnitzwerk*) *udskaaet arbejde; især: billed-, træskærerarbejde; udskaarne billeder ell. (navnlig) ornamenter; ogs. om genstand(e) med udskæringer. vAph*.(1759). *bibelske Billeder i Snitværk paa Stolperne (af et hus)*. *Ing*.VS.I. 42. et *Ibenholts Skab*, med *uendeligt Snitværk af Engle, Kæmper, Blomster og deslige. Blich*.(1920).VIII.4. *Wied*.LO.226. (*antikke*) *Møbler* *maa selvfølgelig ikke glattes eller afhøvles*. *Paa Snitværker* *maa ikke tilføjes manglende Dele*. *FortNut*.IV.73. || *hertil bl. a. Snitværks-arbejde* (*Prædikestolen*, et *smukt Snitværksarbejde i Højrenæssancestil*. *Trap*.⁴ VII.82). **-værktøj**, et. [4.3] (jf. *Snitteværktøj*) ☉ *værktøj til fremstilling af metalvarer ved udhugning („snit“)*. *TelefB*.1940. sp.6082.

I. Snive, en. [*sniv*vø] (nu *dial. Snibe*. *ChrFlensb*.DM.II.32. *vAph*.(1764). jf. *Moth*.S585. *VSO*. *samt Feilb*.III.433. — sj. **Snip**. i *bet.* 2: *Forordn*.²⁵/₁₁1806.§1d. — *dial. Snebe, Sneve. Mossin.Term*.210. *OrdbS*. (*Fyn*). jf. *Feilb*.: *sneven*). (til III. *snive*; *sml. Snev*; *vel m. tilknytning til de u. I. Snip*,

I. Snippe omtalte ord for „næse“; sml. mnt. snip, pip hos høns; jf. II. Snive og snivet) 1) (nu kun dial., jf. VSO.) snue. Moth.S585. Hübertz.Æro.(1834).252. UjF. jf. Brenderup. §18. || hertil vistnok omkvædet i en børneleg (hvor barnet knibes i næsen). Hvór boer snive? . . i næsriver. Moth.S585. sml. Feilb. 2) (vet.) smitsom sygdom, som navnlig angriber heste (dyr af hestelægten), og som paa grund af bakteriernes anfald paa luftvejenes slimhinder (sml. næse- og lunge-snive) ledsages af stærkt næseflaad (Malleus humidus et farciminosus; jf. I. Ros); ogs. om form af sygdommen (Hudsnive. LandbO.²II. 431), hvorved der paa kroppen dannes smaa knuder, som bryder op som bylder; undertiden om sygdommen (ell. lign. sygdom) hos andre dyr (Sal.²XXI.841. hos katte: VortHj.III, 4.19) ell. hos mennesker. Om Snive paa Heste kand læges og at forekomme Smitte? *Oecon Journ.*1758.243. Skab (anretter adelæggelse) iblandt Faarene . . Sniven blandt Hestene. PAHeib.R.I.243. Jeg kørte til Lundeberg; Hestene kastede Spyt, der fløj mig i Ansigtet, jeg tænkte paa Bjælke, der døde af Snive. *HCAnd. (Reumert. HCAndersensomhan var.*1925).156). Jf. *Jens.VL.41. || i videre, billedl. anv. „Andre Mission“, i hvilken Helligheden er udartet til en religiøs Snive. Aakj. M.4. 3) (jf. III. snive 3, vist egl.: det at snuse efter; sml. Snev) fært ell. spor af. (især i forb. som have ell. faa snive af. 3.1) † det at være ell. komme paa spor af; dels om fornemmelse af, nys om noget. man (siger) om en, at han faaer Snebe om en Ting, naar han faaer en Ting at vide. *Mossin.Term.*210. || dels om lyst, begær, fåe, have snive efter noget. *Moth.S553. 3.2) (nu dial.) svag lugt, antydning, mindelse af noget; ogs. om ringe mængde, lille smule. have en Snive af en Sygdom, en Green. Levin. UjF. (jf. III. snive 2; sj.:) *(maden) for længe paa Ilden har staaet | Og har, hvad man kalder, en „Snive“ faaet (o: er blevet en lille smule fordærvet ell. mindre velsmagende ved at staa og „snive“). *Punch.* 1890.88. || nedset., om noget ubetydeligt. *Andre seer jeg gifte at blive, | Dem jeg ikke ved en Snive | *Agter.HMikkels.D.140.***

II. Snive, en. [sniˈvø] flt. -r. (sa. ord som sv. (dial.) snipa (se I. Snippe), jf. holl. sneb, snip, fartøj med spids stæv; sml. I. Snav; foræld.) de lange, smalle Smuglerbaade, „Sniver“ kaldet, skarpe i Stævnen. *LPedersen.Helsingør.II.(1929).338.*

III. snive, v. [sniˈvø] (snibe. *Cit.* 1706. (*AarbVends.*1923.89). *MDL.* jf. *Moth.* S585. *VSO.* *Feilb.*III.433 samt u. indsnive). -ede. (ænyd. snive, snorke; vist lydord; jf. eng. sniff, snøfte, sv. dial. sniffsa samt ænyd. snippe, snorke (*Kalk.IV.23*); vel sideform til no. dial. sneva osv., se u. Snive; sml. III. snue, snofte; jf. I. Snive; nu vist kun dial.) 1) snorke svagt. *Moth.S585. i videre anv.*

(„Talespr.“ *Levin.*): sove; tage sig en lur; „snue“. Jeg havde stor Lyst til at vende mig om paa den anden Side og snive lidt endnu. *CBernh.XI.22.* *Vægteren sidder i Skuret saa lad — | Vægter, o her, hvor er Branden? | Hvad, har han siddet og snivet, min Fa'er? *Bagger.II.327. Esp.316. Feilb.* *UjF. i forb. m. adv.: (han) overspyede sig selv og Bænken . . og saa vaklede han hen i en Vraa, hvor han laa sanseløs og snibede hen snart Natten over. Cit.*1706. (*AarbVends.* 1923.89). Tienstefolkene sidde om Aftenen og . . snive ind . . over deres Arbeide. *VSO.* III.123 (sml. indsnive 1). m. obj., i forb. som snive tiden bort, bortsove tiden. *VSO.I. 469. jf.: *(han) half bortsnibet Dagen. Sort.PSKan.2. 2) (jf. indsnive 2) om ting: give en svag, boblende lyd fra sig; især om mad: koge ell. stege under svag, snurrende lyd; ogs. (i forb. som staa og snive): svinde ind under kogning; snerre. *Groden staaer alt der en Times Tid og sniver. *Chr Borup.PM.211.* med en snivende Lyd ledsagede (te-maskinen) mine Betragtninger. *Hz.ST.150. Oversk.L.14.* Endeel af (æblerne) havde allerede længe snurret og snivet paa den hede Kakkelovn. *Roulet.Høgholt.(1868).* 309. *UjF. 3) have længsel efter; begære. Moth.S553. || vente (med længsel) paa. Feilb. || staa og vente paa; lure paa. Hvad staaer Du og sniver efter? VSO.(jy.). MDL.**

Snive-, i ssgr. især (vet.) til I. Snive 2; fx. (foruden de náf. anførte): Snive-bacille, -bakterie, -epidemi, -smitstof, -smitte, -tilfælde. -ar, et. uregelmæssigt, stjerneformet ar efter snivesaar. *Sal.²XXI.840.* -feber, en. (nu l. br.) feber(tilstand), som ledsager snive. *NordComu.Lex.V324.* -flaad, et. slimflaad (fra næsen) hos snivede heste. -flod: *Molb. HO. VSO.* -gift, en. (nu l. br.) smitstof, der fremkalder snive. *Viborg.(PhysBibl.IV.75).* *Sal.²XXI.840.* -knude, en. knude paa slimhinde ell. hud, der skyldes betændelse fremkaldt af snive. *Abildg.Heste-&Qvæg-Læge.² (1783).41. LandbO.²II.431.* -pulver, et. (foræld.) pulver, som indgives heste mod snive. *MO.* -raad, et. (nu l. br.) materie, pus, fra (saar hos) snivede heste. (en) sund Hoppe blev indpodet med Sniveraadde. *Viborg. (PhysBibl.IV.119).* -saar, et. raadsaar, der skyldes henfald i sniveknuder. *Viborg&Neerg. HB.69. LandbO.²II.432.* -stald, en. sygestald til snivede heste. *VSO. MO.* -syg, adj. (l. br.) angrebet af snive; snivet. *Panum.548.* -sygdom, en. sygdommen snive (I.2). *Møll H.V.317. LandbO.²II.431.* snivet, adj. [sniˈvø] (af. af I. Snive; jf. indsnivet; vet.) som lider af, er angrebet af snive (I.2); snive-syg. snivede Heste. *Viborg.(PhysBibl.IV.75).* *Maanedsskr.f.Dyrlæger.XXXVI.(1924).128.*

sno, v. [snoˈ] (den dtal. (og no.) form *snu* [snuˈ] (se *Feilb. Kort.34f. Flemløse.173*), bruges af enkelte forf. i nyeste tid i bet. „vende (sig)“ (se bet. 4 og 10) og opfattes

rimeligvis som et forskelligt ord); præs. -r (tidligere alm. skrevet snoer og undertiden udtalt i to stavelse, jf. *Moth.S576. Nu Haven. Orth.162. JBaden. Gram.66*); præst. -ede [sno(ə)ðe] (undertiden skrevet snode (*Moth.S576. KomGrønneg.I.203. SvGrundtv.*) ell. (sj.) snoete (*Flammen sig snoete (*Oehl.(1844).III.99: snoede*) vild. *Oehl.HK.(1828).159*); part. -et [snoʔ(ə)t] vbs. -ning (s. d.). (glda. sno, sv. sno (dial. ogs. snu; fsv. snoa), no. sno, vinde, snu, vende, no. dial. snua, vinde, vende, oldn. snúa (præt. sneri, snøri); besl. m. got. sniwan, oeng. sn(e)owan, ile, samt (mutiligvis) med ord som I. Snold, I. Snølle (Snolle, Snulle), II. snulle, snulre, II. snølle (snolle), I. Snelle, Snor, I. Sene, Nerve, snovsk)

A. trans.

1) (ved omdrejning i en retning af den ene ende og fastholden ell. modsat omdrejning af den anden) paavirke et aflangt (traadformet) legeme ell. (jf. bet. 2) et bundt af saadanne, saa at en række punkter, der opr. laa i lige linie, forskydes m. h. t. deres indbyrdes plads og kommer til at forløbe som en skruegang ell. spiral; navnlig m. h. t. et bundt taver, traade, dugter, straa osv., der ved at tvindes om hinanden kommer til at hænge bedre sammen: tvinde, spinde, ell. (spec. fys.) m. h. t. en kompakt (metal)traad, der ved omdrejning om sin akse (torsion) opnaar en vis spænding eller fjederkraft; dels m. obj., der betegner materialet (taverner, hørren osv.), dels m. obj., der betegner resultatet (traaden, rebet, simen osv.). 1.1) i egl. bet. at snøe litser . . traad. *Moth.S577. Negerne (bindes) med Baand, som knyttes eller snoes af Rugstraa. JPPrahl. AC.67. *jeg Hjulet maa træde, | Jeg Hørren maa snoe, jeg maa Guldtraaden væde. Hauch.SK.64. Al Slags Garn er spundet (snoet) mod Solen. Funch.MarO.45. Hun har snoet Traaden alt for haardt. VSO. om Vinteren snoede man Garn og flettede Klæder. JVVens.Br.166. de flade Gjorde . . fremstilles af flere Dugter, som lægges ved Siden af hinanden, vekselvis snoede til højre og til venstre. Sal.*XIX.981. || sno reb, fremstille reb ved snoning; slaa (III.5.3) reb. *Moth.S577. Min Fader havde ført os ind i en Reberbane paa Engen, for at vi skulde see, hvordan Rebene bleve snoede. Hauch.MfB.142. Strange.P.I.84. talem. (l. br.): der kan ikke snoes reb til ham af den hamp, v: han kan ikke blive straffet (egl.: hængt) paa det grundlag. HPHanss.T.IV.201. sno reb, baand af sand, se u. I. Reb 1.1 slutn., II. Sand 1.8. sno simer, se Sime 1. || sno op. 1. (jf. opno 1; l. br.) sno noget (navnlig: en haarfletning), saaledes at det kommer til at indtage en oprejst, oprullet stilling. *Hun snoede op sit gule Haar, | Hun førte sig i Kofte. Winth.VI. 130. jf. smst.X.163. 2. (jf. opno 2) sno noget sammensnoet (et tov osv.) den modsatte vej, saa at det skilles ad. Levin. sno sammen**

(jf. sammensno). *Moth.S577. at snoe flere Traade sammen. VSO. Ved (rebslagning) sørger man altid for at sno de enkelte Elementer sammen i modsat Retning af den, hvori de selv er snoede. Sal.*XIX.981. || (jf. dreje sp.926*) uden obj., i forb. m. paa (II. 14.1), m. særlig tanke paa handlingens, bevægelsens varighed ell. gentagelse. T. snoede paa sit Overskæg. Søbereg.KK.II.96. || (jf. bet. 12 samt Snosøje olgn.; l. br.) give (en søjle, et ornament) en skruet, spiralagtig („snoet“) form. snoe et Pilleskaft. v. *Aph.(1759). jf.: *Børsen snor sit Dragespir | imellem Havn og Slot. Rørd.SD.8. 1.2) billedl. ell. overf. Digtet (er) mærkeligt ved sin Stemning, snoet af mange Traade. HBrix.(BerlTid.²⁹).1940.M.8. sp.2). || † m. h. t. listigt ell. løgnagtigt paafund (jf. (op)spinde i lign. anv.). Hvor årtig véd de at snøe deres onde gerninger. *Moth.S577. talem.:* Hand kand snøe en løgn uden tøn.smst. (han kan) sno en løgn op under sine fødder (ell. op af jorden), se Legn 1.2.**

2) anbringe, lade forløbe i spiral, i slyngninger ell. i bugter (undertiden ogs.: i rundkreds, cirkel); især: vikle, slynge, vinde noget (et baand, en ranke osv.) om ell. (m. overgang til bet. 1:) sammen med noget andet (saa at det omslyngede fastholdes af, sammenknyttes med ell. støtter det omslyngende); især i forb. m. præp.-led m. o. m. hans kappe var snoedt om hans venstre arm. *Moth.S577. *medens Krandsen om min Tinding snoes, | Den snoes om alle Tindinger tillige. Bagges.Gieng.58. *Luna sit Sølvbaand | Snoer om Endymion. Heid.Poet.III. 468. *I mine sorte Lokker | Blev snoet Corallen rod. Winth.HF.88. den ene Ende af det andet Stykke Stationskabel snoes fast til den frie Ende af det første Stykke Kabel. MeddRyht.23. (staa)traaden til en tøjkleme) blev snoet som en Spiral. Pol.*11.1938.Send. 14.sp.1. billedl.: den lille ordsnilde Mand (tog) til at sno sin Tale i store Vindinger. ZakNiels.K.137. sno i kurve(r), se u. I. Kurve 2.1. (kunne) sno en om sin (lille) finger olgn., (kunne) faa en til at gøre, hvad det skal være (jf. u. Finger 2.4). Damerne havde . . en Magt til at sno sig om Folk og sno dem om Fingrene. Goldschm.FVI.321. Lærer F. og Due er i Bestyrelsen, og dem kan han sno om sin Lillefinger. ErlKrist.BT.131. || føje (flette) den ene haands fingre ind mellem den andens ell. (jf. omsno sp.616²⁹; nu næppe br.) slynge sine arme rundt om noget. Bange slog mit Hierte for dig, Othar! blev hun ved, og snoede sine Hænder om hans Liv. Suhm.(SkVid.X.99). (hendes) fingre er lange, hun kan sno dem saa smidigt i hinanden. H.Raage.DagHrude.(1906).29. jf.: Ærkebiskoppen strækker sig og snor Liv i de døde Hænder. KMunk.ChriII.40. billedl.: *Venskab sine Arme snoer | Om hele dette Klynge. Bagges.Ungd.II.163. || sno af, (l. br.)*

vikle noget (et baand osv.) af, som var rundet om noget andet. *Moth.S577.* elektrikeren snoede beviklingen af |

3) (nu kun dial.; jf. bet. 9) sætte (et legeme) i roterende bevægelse om en akse (uden at bibringe det en ændret form); dreje. *Den store Hercules han der (∴ i underverdenen) fant Møller snoe. *Holb.Metam.85.* Snoe Hatten (i forlegenhed). *GHMüller. Dänisch-deutsches Wörterbuch.(1800).319.* sno en Slibesten. *UfF.* || i forb. sno om. Snold . . Er et tingst, som kand snoes om. *Moth.S577. Oehl.XXXI.235.*

4) (jf. bet. 10; nu kun dial. ell. som laan fra no.) dreje noget (om en akse), saaledes at det kommer til at indtage en ny stilling, vende en anden side mod beskueren, vende. 4.1) † egl. bet. *(kragen) har forglemte sin' Eg (∴ æg) at vende | Og sno dem tvert og offer ende. *Røttergang, Hvorledis Kragen blef anklaget.(1701).B1v.* 20 (han) snoede . . Ryggen til hende, og gik ud. *Suhm.III.31.* (han) vilde dreje hendes Ansigt om til sig. Han fik det ogsaa vendt — da narrede hun ham og snoede rask Ansigtet den anden Vej. *JVJens.FD.60.* sno Baaden. *UfF.* jf.: han . . snoede lidt paa sig. *Bregend.HB.17. billedl.:* *Ach, Venskab og Troo, | Som alt efter Lykken veedst Fløyet at snoo! *Kingo.SS.III.215* (jf. I. Fløj 1.3). Det er med (separatister), som med Søefarende Folk, hvilke . . stedse maa snoe Seilene efter Vindens Drift. *Holb.Ep.I.290.* i det samme snur han Hovedet og ser sig tilbage. *Thit Jens.VA.I.52.* || i forb. sno om. da jeg treen til og vilde kysse dig, snode du icke Næsen om, og vendte mig Nacken til? *KomGrønneq.I.203.* Erik, som mærkede Listen, snoede Fadet om. *Suhm.Hist.I.417. Grundtv.Saxo.I.230.* || † talem. (vi skal) stille os alle an mod ham, ligesom hand var Herren paa Gaarden, 40 saa at hand icke skulde vide, hvorledes hand var snoet eller vent. *Holb.Jep.I.8. 4.2) overf. (ofte i tautologisk forb. m. vende); især i udtr. for at betragte, overveje noget fra alle sider, paa alle maader (for at komme til en ny og bedre opfattelse).* *Hvor man ham vilde snoe, hvor man ham vilde vende, | Hvad Kunst man brugte, saa man klarlig seet har, | Hand af Naturen skabt til Spinde-Kierling var. *Holb.Paars.234.* hvordan jeg vender og 50 snoer Sagen, saa gaar den dog over min Forstand. *KomGrønneq.II.35. Ruge.FT.204.*

5) (nu næppe br.) vende, krænge inderell. undersiden af noget udad ell. opad. 5.1) m. h. t. klæder: vende. Klæder, hvilke man lader snoe, vende, oppudse, omskiære og omfarve. *Holb.MTKr.529.* 5.2) m. h. t. grønsver olgn. At oprive den tørre og med Moos begroede Græsmark, at snoe og vende den . . er nyttigt. *OeconJourn.1757.265.* 5.3) 60 krænge skindtet af (et dyr); flaa. at snøe en ål, en hare. *Moth.S577.* 5.4) (vel overf. anv. af bet. 5.3; jf. i sa. bet. † besno. *Kalk.V88*) bedrage; snyde. *Moth.S573.*

B. refl. sno sig.

6) (jf. bet. 1) om langagtigt legeme (især traad, garn, haar olgn.): anbringe sig, lægge sig, vride sig, være tvundet i spiral, i skrueform olgn. vodden (∴ fiskegarnet) har snoedt sig. *Moth.S577.* Jeg længes efter at rede dit Haar og se Krøllerne sno sig i Kammen. *KMich.LM.128.* Røgen, der stiltfærdig . . snor sig op fra Arnestedet. *NatTid.¹⁶/11.1913.M.Till.2.sp.3.* traadene havde snoet sig sammen | || sno sig op, om noget sammensnoet: vikle sig op (saa de enkelte dele frigøres). *LSal.XI.120.* enden af rebet havde snoet sig op |

7) (jf. bet. 2) forløbe i slyngninger, spiraler, bugter, krumninger; slynge sig; bugte sig; vinde sig. (navnlig om plantestængler ell. vandløb, veje olgn.; spjældnere (med tanke paa den slyngede bevægelse; jf. bet. 8) om slangeformet krop ell. lem); ofte i forb. m. præp.-led m. om. snøe sig i bugter. *Moth.S577.* *Alt da snoede den grønne Humle | Sig ad den Kirkeside. *Oehl.XXIV.157.* *Saa frydelig snoe de (∴ bækkene) sig fra Eng | Op under de grønne Linde. *Grundtv.Høitids-Psalmer.(1826).5.* *Weichselfloden snøer sig langsomt under Krakaas Muur. *Hauch.SD.I.83.* (en øgle) snoede sig om (Chr.VI: kom paa; 1907: hængte sig fast ved) hans Haand. *ApG.28.3.* (vejen) snor sig op imod den skyhøje Tyrolergrænse. *Sick.(Foraarsbogen.(1917).39).* Fra deres hæluløse Sko snoede sig sorte Krydsbaand hen over deres hvide Bomuldsstrømper. *EChristians.O.I.9.* i udtr. for at omslynge med armene, omfavne (ømt, lidenskabeligt): *At Sara om min Hals sig snoede | Og kyssed mig mit Ansigt vaadt, | Var — som hun sagde, og jeg troede — | Af lutter Angst og Rædsel blot. *Winth.XI.202. billedl.:* *Ach! at jeg kunde snoe mig om | Dit Kors, din Angst, Død og Pine. *Brors.30. jf. Goldschm.FVI.321* (se ovf. sp.1162^{48ff}). || i forb. m. præp. i. *Da snoede vore Hænder sig paa en Gang | Med dobbelt Kraft og Ømhed i hinanden. *Oehl.VI.205.* Moderens Haand, der havde snoet sig i hans Lokker. *Goldschm.I.151.*

8) om bevægelse af levende væsen (ofte i forb. m. retnings-adv.). 8.1) bevæge sig (fremad) med bugtninger af kroppen (som en aal, en slange) ell. ad en bugtet, slyngel, ujævn bane; ofte (m. overgang til bet. 8.3) om snigende ell. skyndsom bevægelse, hvorved man søger at undvige noget, forbytte 50 uset af nogen osv. vige og snoe sig og undgaae et Hug. *Gram.Nucleus.801.* Hugormen . . snoede sig som en Aal. *Grundtv.Saxo.II.105* (jf. u. bet. 8.3). *Winth.X.91* (se u. Snog sp. 1171^{48ff}). Jeg snoede mig fra Busk til Busk derinde i den lille Have. *Drachm.EO.201.* Farbroderen vilde trække hende ned paa sit Skjød, men hun snoede sig ud af hans Arm. *Baud.KK.44.* „Der er Gedden!“ raabte Skallen . . „Man maa sno sig,“ sagde Aalen.

Og een, to, tre var den dybt nede i Dyn-
 det. *CEw.Æ.VI.21. billedl.*: Egennyttet Tun-
 ge er glat, som den glatteste Aal, og kan
 snoe og vende sig i de forunderligste Bugter
 og Krumninger. *Argus.1770.Nr.4.3.* || i
 forb. m. (rundt) om (kring). *Slangen . . |
 snoer sig forgieves om i store Bugter, | Og
 kan ey naae den Hellighe, han hader. *Ew.*
(1914).I.140. en gammel Kat snoede sig
 rundt omkring hende. *FrSneed.I.10. (degnen)*
 snoede sig med udtryksfuld Deltagelse om
 den sorgende Fader. *Pont.F.I.110. 8.2) (især*
dial.; jf. bet. 14) have hurtige, adrætte
bevægelser; ogs.: skynde sig (Feilb.).
 hvilke Hænder der dog sad paa den Pige,
 og hvor hun kunde sno sig! *Rowel.Høgholt.*
(1868).301. En kvinde lærer ikke at sno sig,
 førend hun får en 5, 6 (o: børn) om sig.
Krist.Ordspr.309. Ujf. jf.: Folkene i Baa-
*den: *„Nu er Tid; | Odder (o: baaden), snoe*
dig! | Træk med Flid, | Rask og modig!“
Ew.(1914).III.194. 8.3) overf.: optræde,
handle, tale behændigt, listigt, saa at
man undslipper en fare, undgaar at
støde an, opnaar en ønsket fordel osv.;
undertiden m. nedset. bibel. af mindre oprigtig
ell. hæderlig optræden. (ofte i forb. som han
forstaa ell. ved at sno sig). Hand ved at
*snøde sig. Moth.S573. Holb.Paars.40. *(han)*
den Kunst forstod, | At snoe sig naar han
*var stedt i Knibe. TBruun.Skr.33. *Men De*
kan troe mig, | At jeg skal snoe mig, | Saa
jeg mig ogsaa snart en Kjærest faaer. Heib.
Poet.VI.216. i forb. sno og vende sig:
 *Hand aldrig bliver lærd, hvor hand sig
 snoer og vender. *Holb.Paars.126. jf.:* jeg
 haaber, at De veed at vende Dem i dette
 vanskelige Forhold, for ikke at sige, at snoe
 Dem. *Cit.1832.(Hjort.B.II.98).* sno sig som
 en aal (se u. 1. Aal 1.2) ell. (nu l. br.) en
 slange. *Bagges.Ep.291.* sno sig i en snæ-
 ver vending, se Vending. || i forb. m. adv.
 ell. præp.-led, der angiver retning (ud af, bort
 fra, gennem noget). Videre vilde Oxenstjerne
 ey udlade sig, men snoede sig, saaledes som
 hand best kunde, ud af denne Handel. *Slange.*
ChrIV856. man bedrager sig, naar
 man tænker at gribe Deres Velbyrdighed
 og holde Dem vel fast; thi De snoer Dem
 bort imellem Hænderne, som en Aal. *Biehl.*
*DQ.III.160. *Der er en (som) har vidst, |*
 At snoe sig igjennem med Lempe og List.
Blich.(1920).VI.125. Han havde med sin
 paa Udveie rige Aand nu i saa mange Aar
 snoet og vendt sig gjennem de voxende Van-
 skeligheder. *Allen.I.132.* Ved saadanne Filur-
 svar kunde han sno sig ud af visse Klemmer.
KM Kofoed. Bornholmske Særlinge. (1934). 11.
især i forb. sno sig fra (noget ell. nogen). de
 slette Betientere . . have dog undertiden den
 Lykke, at snoe sig . . fra deres Uretfærdighed.
*JSneed.IV.218. *Glat, jeg mærker, er hvert*
 dit Ord, | Let det sig fra Begrebet snor.
*Grundtv.PS.VI.60. *Jeg seer, liden Else, du*

kan dig fra mig snoe. *Winth.VI.201.* hendes
 Snoen sig fra alt, hvad hun har gjort. *Bran-*
des.(JLange.I.III). Feilb. styrende inf.: en
 Contract . . som W. ikke vil holde sig
 efterretteligt, og snoer sig fra at opfylde.
Stampe.IV23. 8.4) (sj.) overf., om tanke:
bevæge sig ad slyngede (vanskelige, ind-
*viklede, hjælpspænde) baner. *Hvordan det*
 skeer (at Jesus selv kan være til stede i brødet
 og vinen) det veed jeg ey, | Hand har ey
 vildt viist den Vey, | Min Sands saa høyt
 sig ey bor snoo, | Det er mig nok, hans Ord
 at troo. *Kingo.SS.III.210. jf.: (Grundtvig)*
 snor sig frem til at kunne hævde, at (osv.).
GadsMag.1937.278.

9) (jf. bet. 3; nu l. br.) rotere, dreje,
 snurre rundt (om sin akse). *O, Stolthed!
 . . du est Støv, | Et Fnug, som sig for Vinden
 snoer, | Og synker atter ned til Jord. *Oehl.*
XIX.216. især i forb. sno sig som en top
*olgn. Cit.ca.1710.(GkS799.5). *(danseneste-*
 ren) Snoer sig som Top paa Taens Tip.
Winth.II.124. jf.: Hun kan sno sig i en dans
 som en kysssel (o: top). *Krist.Ordspr.309.*

10) (jf. bet. 4; nu især dial. ell. som laan
 fra no.) dreje sig (om sin akse), saa at en
 anden side vender frem, ud (mod betragteren);
 vende sig (omkring). Hvor man snoer sig,
 saa er der intet andet, end Støien og Larmen.
Skuesp.V114. (han) standsede . . snoede sig
 mod Skoven, i hvilken han forsvandt. *Blich.*
(1920).XXV.118. Han snoede sig ikke hurtig
 nok til at følge et Par Taarer. *smst.*
XXVIII.25. Feilb. Ujf. talem.: Sno dig,
 Maren, nu er det dag. *Krist.Ordspr.610.* hun
 førte sin kraftige Skikkelse frem mod Stormen
 med en Holdning som et Karlfolk, men
 Gang efter Gang maatte hun snu sig for at
 trykke Skørterne ned om sig. *Søiberg.SK.69.*
ThiJens.VA.I.108. jf. bet. 8.1: Hun forsogte
 at snu sig fri. *Woel.MitLivsElvira.(1930).111.*
 || i forb. som sno sig bort ((hun) snuede
 sig bort, i det samme jeg vilde kysse hende.
smst.109) ell. om ell. omkring (Slange.Chr
IV1295. Blich.(1920).XXVIII.23. Feilb.):
 jeg . . snoede mig om paa Hælen. *Oehl.Er.*
1.77. hun bortsvævede nogle Fjed — stand-
 sede — stod som grundende — snoede sig
 om igjen. *Blich.(1920).XXX.107.* Særlig hu-
 sker jeg hans Drejning, naar han naaede til
 den modsatte Væg og haabløst snoede sig
 om for at tiltræde Tilbagetravet. *Nathans.*
WB.82. Feilb. Ole . . snuede sig halvt om
 mod ham. *Søiberg.FLP.178.*

11) † forandre sig. *man ej veed hvad
 saadan Kat kand hende, | Hvorledes Verden
 sig for ham kand snoe og vende. *Holb.*
Paars.313.

C. part. snoet brugt som adj.

12) (jf. ssg. som højre-, krum-, mild- (1),
 skrue-, spiral-, venstresnoet) til bet. 1 (og 6):
 som har (ell. synes at have) været gen-
 stand for snoning. Spinding er Tavernes
 Ordning i tynde, snoede Legemer af ringe

Tykkelse. *NordConvLex.V359.* to Kjæder af puurt Guld . . af snoet Arbeide (*Chr.VI: sammensnoede*). *2Mos.28.14.* et elegant snoet Overskæg. *Pol.²/1941.4.sp.4.* hun havde et snoet Tørklæde to Gange om Hovedet. *Bl&T.* || (*bot.*) *spec. om maade, hvorpaa kronbladene er sammenfoldet i knoplejet (hos de snokronede).* *Tychsen.A.I.177.* Kronen er meget alm. snoet i Knoplejet. *Sal.²XXI.846.* snoet knopleje. *Drejer.BotTerm.44. e. br.* || (*jf. ssgr. som Sno-brød, -søjle*) som i sin form efterligner ell. minder om snoing; navnlig om søjler, (drejede) ben paa møbler osv. Snoet Støtte (o: søjle). *vAph. (1764).* Han . . havde en Slags Levevej ved at gaa omkring i Skoven og finde „snoede“ Stokke. *JHelms.G.129.* et massivt Skrin . . stod ved den ene Væg paa fine snoede Ben. *AndNx.PE.III.104.* || (*jf. dreje 4.2; nu næppe br.*) m. h. t. (*smuk*) legemsbygning. *20* *Hvor deilig snoet er denne Arm! *Aaestr. SS.V.233.* || snoet ved, (*forst., snedk.*) ved, hvis taver ligger efter en skruelinie uden om træets akse. *ForstO. FagOSnedk.* || (*ænyd. tresnod; jagl.*) som sidste led i ssg. m. talord som to-, tre-, tvesnoet, sammensnoet af to, tre traade olgn. en tvesnoet tråd hvor de to tvind ligger løst ved siden af hinanden. *GrønB.MM.139 (billedl.).* Herrecykle . . stor Sadel med tresnoede Fjeder. *PolitiE.Kosterbl. 17/2.1925.2.sp.2.* tosnoet og beviklet Traad. *JohsBrøndst.DO.I.318.*

13) (*jf. slangesnoet*) til bet. 2: som forløber i bugtninger, slyngninger; bugtet; slyngtet. *Moth.S577.* den ringeste Bugt af den snoede Vei, hans Elskov har betraadt. *CBernh.IX.233.* den halvglemte Fødeby ved den snoede Fjord. *Nathans.MP.271.* en snoet Vandring ad den knagende Køkkentrappe. *JacPaludan.EV.59.*

14) (*jf. bet. 1.2, 8.3 samt dreje 4.3, sml. ogs. sv. dial., skaansk snoen, driftig, rask, om-tænksom (Rietz.645), no. dial. snuen, samt no. dial. snodig, smidig, rask, snurrig; jf. snovsk; nu ikke i rigsspr.*) smidig (i omgængelse); omgængelig (?). blond af Ansigt, med nogen embonpoint, snoet af Væsen. *Klevenf.RJ.88.* || hertil vel mildsnoet (s. d.; *jf. mildsnoende samt snomild*).

Sno-, i ssgr.; især i ssgr. til sno 1-2. *50* **-abe**, en. 1) (*zool., l. br.*) d. s. s. Snohaleabe 1. *Bl&T.* Snoaber . . udviklede med Gribehalen. *Pol.²/1940.6.sp.5.* 2) (*vulg., l. br.*) som skældsord (*jf. Snotabe*). Ingen Personligheder mod den fraværende Dame, din gamle Snoabe! *Fallada.B.365.* den beskidte, lille Snoabe. *Cheyney.DenneManderfarlig (overs.1938).122.*

Snob, en. [snøb] *flt. -ber.* (i sidste halvdel af 19. aarh. optaget fra eng. snob *60* (med mere ubestemt nedset. bet.; navnlig kendt fra *Thackeray.TheBookofSnobs.(1848)*); *jf. Snobber samt Gnub*) person, der søger at indynde sig hos fornemme, mæg-

tige ell. ansete personer, praler af, viger sig med fine bekendtskaber og forbindelser ell. forsøger at give det udseende af, at han har ædler interesse og tilbøjeligheder, end han i virkeligheden har (*jf. ogs. Rubow.(NatTid.¹²/1938.11)*). Den, der beundrer jammerlige (*eng. orig.: mean*) Ting paa en jammerlig Maade (*orig.: meanly*), er en Snob (*Wied.Sn.21:* Den der er foragtelig nok til at krybe for Idioter, er en Snob!) — maaske det er den retteste Definition paa Karakteren. *Thackeray.Snobberne.(overs.1864).18.* Meyer.⁵ „Rektoren“, der ogsaa var Byraadsmedlem, gav den intelligente Snob, smilende med det ene Øje til Byfogden, som til den Eneste, der forstod ham. *Schand.BS.392.* Du er en Snob, naturligvis er du det! Du skal jo frem. Og du længes efter at drikke en Kop Te i en fin Forsamling af smukke Løgnhalse. *JMagnus.B.99.* I ethvert Menneske bor der en lille Snob. *AWinding.Vag.51.* || ofte i ssgr. som Adels- (*Pol.²/1897.2.sp.2.*) Kundskaabs- (*Rubow.(NatTid.¹²/1938.11.sp.2)*), Kunst-, Litteratur- (*Rosenkrantz.H.62*), Musik- (*Wied.Sn.232*), Pengesnøb (*Pol.²/1897.2.sp.2*) ofl. **snobbe**, v. [snøb] *ede. vbs. jf. Snobberi. (dannet i slutn. af 19. aarh. til Snob) være, opføre sig som en snob. 1) intr., især i forb. m. præp. for. de russiske Studenter . . laver Batalje og bliver knyttede, fordi de ikke vil blive ved med at snobbe.* *JVJens.D.11.* den borgerlige snobber for Adelen, den adelige for Rigmommen, og alle snobber for Konvniensen. *AWinding.Vag.165.* *jf.:* Sporvognen fører gennem en Række brede Gader, hvis Stil snobber ad Verdensby til. *BerTid.²¹/1921.Aft.3.sp.4.* || snobbe nedad, opad, ved overdreven ell. foregiven høflighed og elskværdighed søge at indynde sig, opnaa noget henholdsvis hos sine undergivne, hos folket, det brede lag ell. hos sine foresatte, de fornemme ell. ansete. han . . har (aldrig) snobbet hverken nedad eller opad. *Mollesen.(DTidsskr.1906.170).* *JMagnus.EK.32.* || snobbe med noget, (nu næppe br.) prale med; vige sig af. (*han*) snobbede med, at han havde en Kousine, som var Konferensraadinde. *Schand.VV.242.* 2) (*nu l. br.*) *refl.; vist kun i forb. m. adv. som snobbe sig frem, op, i vejret, opnaa forfremmelse ved snobberi.* Ingen kunde sige, at Konferensraad V. havde snobbet sig op ved Smiger og Kryberi. *smst.20.* udannede Personer, som skaber sig dannede og vil snobbe sig i Vejret. *smst.225.* *D&H.* snobbe sig frem til Ordener og andre Fordele. *Riget.¹⁸/1912.4.sp.3.* **Snobber**, en. (*til snobbe; l. br.*) person, der snobber; *snob. Collo. Snobberi*, et. *flt. -er.* (*eng. snobbery; til Snob ell. snobbe; jf. Snobisme*) det at være ell. opføre sig som en snob; handlingen at snobbe; den karakteregenskab at være snobbet. hvilket uendeligt Snobberi (*eng. orig.: snobbishness*) Universitets-

Systemet giver Anledning til *Thackeray*. *Snobberne*. (overs. 1864). 87. (*Chr. Richardt*) har sunget Danmarks Lov saa ægte og følt, som det ikke er sket paa mange Tider, fjærrt fra Snobberi og fra Deklamation. *Pol.* ^{17/12}1889. I. sp. 4. *Vi kryber Aaret rundt for Byrd og Rang. . | støt vandrer Snobberiets Sot sin Gang. *Drachm. BK. I.* Han var fuldkommen fri for æstetisk Snobberi. *HarNiels.* (*Ugens Tilskuer. VII.* (1916/17). 62). et Snobberi nedad. *JV Jens.* (*Pol.* ^{1/10}1936. 15. sp. 4). **I. snobbet**, adj. [*snøbət*] (til Snob; *jf. eng. snobbish*) om person: som er, opfører sig som en snob; om handling, egenkab, forhold: som er karakteristisk for, minder om en snob. (jeres søsters ægteskab med greven) kan kaste Glans over Jeres snobbede Forfængelighed. *Esm. KF. 204.* snobbede Vismænd og snobbede Lapse! *Wied. Sn. 233.* Det er snobbet og latterligt, siger hun, at sværme for en Kammerjunker. *Nans. Kurverpaa Traaden.* (1909). 6. *ERode. MM. 17.* hertil: Grundloven — som man jo endog med usigelig Snobbedhed har betragtet som en Kongegave. *EBrand. Fra 85 til 91.* (1891). 10. *Toppermann. Kunst og Livi Florens.* (1895). 70.

II. snobbet, adj. se snuppet.

snobe, v. se II. snaabe.

⊗ Snobisme, en. [*snøbismə*] (fra eng. snobbism; til Snob) det at være snobbet; snobbedhed. altid søgte han principmæssigt de første i hver Branche, kan vel i det hele ikke siges fri for en vis Snobisme. *Mantzius. SH. V. 350.* At en Mand holder af Adel uden at være adelig, det er foragtelig Snobisme i Hobens Øjne. *Fr Poulsen. MD. 89.*

Sno-brød, et. (l. br.) franskbrød, hvis overflade er formet som snoninger ell. fletninger; flet(te)brød. Spejderne . . bager Æbleskiver, Snobrød. *Berl. Tid.* ^{24/1}1938. Aft. 8. sp. 2. **-bøg**, en. (jf. -eg; l. br.) bøg med snoet vækst. Det er en rigtig „Snobøg“; selv de friske Grene bukler. *Fleuron. SK. 151.* **-børste**, en. **⊘** bladmosset *Funaria* (*hygrometrica L.*), hvis børste er proptrækkerformet snoet (og, naar den fugtes, pludselig snor sig op) (*jf. Sidemund*). *Rostr. BP. 131.* sa. *Flora. II.* ²(1925). 553.

Snodder-, i ssgr. [*snød'ør-*] (nt. snodder-, snudder- i lign. ssgr.; udvidet form af Snot (*sml. Fnadder til Fnat*); *jf. Snoddert, Snodrik; vulg., l. br.*) i ubest. nedset. personbetegnelse ell. skældsord som: Han maa gerne sige om mig, at jeg er en Snodderfrø. *B. T.* ^{21/6}1931. 6. sp. 4. **Snoddert**, en. [*snød'ørđ*] *ft.* **-er.** (vel til nt. snodder (udvidet form af nt. snot, snot; *jf. slesvig-holstensk snudder, snotnæse* (3)) ell. til *fy. snod* (et), *indskrænket person*; *jf. Snodder-, Snodrik samt Snoldert 2; vulg., nu l. br.*) ubest. nedset. personbetegnelse ell. skældsord. nu stod alle de Snoddert der og uglesaa' smaagrindene en dekoreret Mand. *RSchmidt. NH. 32.* *Cit. 1926.* (*Ordb S. (Kbh.)*). **Snodrik**, en. [*snød'reg*] *ft.*

-ker. (til Snodder-, Snoldert; *sml. u. II. Didrik, Fjolrik, Skid(e)rik; vulg. ell. dial., nu næppe br.*) d. s. „Og saadan som han bar sig ad mod sin stakkels Søster!“ . . „Ja, da bar han sig ad som en Snodrik.“ *Schand. BS. 409.*

snodsk, adj. se snovsk.

snodt, perf. part til II. snyde (s. d.).

Sno-eg, en. (*jf. -bøg; l. br.*) eg med stærkt snoede grene; spec. som navn paa en stor, gammel eg ved Jægerspris. *Rist. FT. 186.*

I. Snog, en. [*sno'q; ogs. sná'q*] (den sidste udtale angives af *Moth. S578* (Snøg. *jf. APs. VI. 101. 108f.*). *Rostgaard. Lex. S201b.* *Bredsdorff. KortRetsskrivningslære.* (1826). 3. *Sv Grundtv. Brenderup. §64. jf. Thorsen. 36. 74. 82.* *UnivBl. I. 379f.* *sml. stavemaaden Snag. Helt. Poet. 7.* og rim som Snog ∞ Krog. *Oehl. XXIX. 111. 178. Stuck. S. 16.* ∞ klog. *Grundtv. SS. I. 235.* ∞ Aag, Bog, Kanetog. *Winth. X. 91. 296.* sa. *D.* (1828). 27 (men *Eddersnog* ∞ tog. sa. *HF. 310*)). *ft.* **-e ell.** (nu kun *dial.*)

-er (*Schousbølle. Sazo. 251. jf. Thorsen. 74 samt Feilb.*) (ænyđ. snog, glđa. (ft.) snooger (*Sydrak. 152*), sv. snok; vistnok sideform til oldn. snaqr (som tilnavn ogs. snókr), no. dial. snaak, samt bornh. snąga og oeng. snaea, slange (eng. snake), mnt. snake (ty. schnake), og sammenhørende m. oht. snahhan, krybe; *maaske besl. m. snige, Snelg, II. Snekke; jf. I. snoge, snoget, snovsk (snogsk) || et andet ord foreligger i Næbsnog 2, bornh. (Esp. 496) tåjlsnog, toldbetjent (sv. tullsnok), sv. (dial.) snok, en, som snuser ell. leder efter noget, tryne, mule (jf. u. Snag, I. Snosk), besl. m. anyđ. snoge, snage, se snage; hertil vel: *Vi Droskekuske har en ækel Snog, | Som har en nederdrægtig Regnskabsbog, | Naar man mærket er i den, | Kan (ingen) | Befri os for at komme op i Retten. *Ravnen.* ^{19/12}1882. [7]. sp. 1. samt: „Snogene“, som Smuglerne kalder *Toldvæsenet. Pol.* ^{21/12}1940. 5. sp. 4)*

1) den i Danmark almindelige giftløse slange *Tropidonotus natrix* (*jf. Kulsvier 2.2, Kæpslange samt Orm 1.2*); i zool. spr. ogs. om (andre arter af) slægten *Tropidonotus* og (i videre anv.) familien *Colubridæ*; tidligere (og *dial.*) ofte om slange i al alm. (*jf. endnu ssgr. som Gift-, Koral-, Piske-, Træsnog*). *Udi det unge Græs her (∞ i paradiset) Snaagen aldrig krøb. *Helt. Poet. 7.* Saaledes som Snogene siges at pine de brede Tudsder til at udlægge deres Eg, saaledes vilde jeg at Pebersvendene skulde tvinges til at opdrage (forældreløse) Born. *Ew. (1914). II. 85* (*jf. Feilb. III. 436b¹⁶*). *Al Verdens Qval og Smerte | Kun kommer fra den Snog (∞: midgaardssormen). *Oehl. NG. (1819). 124.* *Jag Snogen bort, som sort i Græsset hvisler. *Oehl. VII. 29.* Der er . . Folk, som forstaa, at binde en Snog, saa at den ikke kan stikke. *Thiele. III. 122* (*jf. Feilb. III. 436b¹⁶*) samt binde sp. 681¹⁶, Hugorm sp. 595¹⁶). man mener, at „Snoge i Huse bringer Lykke“. *Frem. DN.*

570 (jf. Feilb.III.436^{50ff.}). DanmFauna.I.22. JySaml.5R.IV.1.215ff. *talem.* (l. br.): Hvor en Snog faar Hovedet ind, faar den snart Halen bag efter. *Mau.3884. jf. Drachm.KO. 153. || m. h. t. snogens formodede giftighed (jf. Feilb.III.436^{50ff.} samt Snogebid og ssgr. som Bulme-, Edder-, Giftsnog).* *Hvor Snogen vandt sig, giftig, sort. *Winth.Lyr.22. jf.:* Alle Snoge her tillands ere ei giftige, i det ringeste ere de ei synderlig giftige uden i heede Sommere eller i meget hedt Veir, og naar de blive forskrækkede eller oppirrede. *Apot.(1791).444. fiskermundheld:* Den, som er bidt af en Snog, er bange for en Aal. *Flensb.A.³⁰/1904.Till.I. sp.3. || (jf. Orm sp. 1282²², Slange sp. 349¹⁴;* *vist kun hos Grundtv.; m. hentydning til syndefaldsberetningen 1Mos.3.1) om djævelen.* *Det (o: *traet*) æde de af, Guds Ord til Spot, | Saa sledskelig daarer dem Snogen! *Grundtv. Udv.V14.* *den Snog, | Som paa Ondt og Godt er klog. *sa.SS.I.235. jf. Slange sp. 349^{24ff.}.* *De (o: *helgene*) . . Trods tør byde | Den gamle Snog. *sa.PS.VI.326. || i sammenligning.* *kom hun ind i Gadestimlen, | Hun som en lille, smidig Snog | Sig snoede siirlikt med sit Aag | Paa Skuldren let igjennem Vrimslen. *Winth.X.91.* De tog hver sin Ende af et Stykke Gummilakrits i Munden. Som en sort Snog bugtede det sig mellem deres Munde. *Rønberg.GK.88.* En Tanke . . borede sig ind paa ham som en Snog. *Erl Krist.St.38. jf. Slange sp. 349^{44ff.}.* *Jeg (o: *nissen*) kan dig alting melde, | Snild er jeg som en Snog. *Winth.X.296.*

2) (jf. Bulme-, Hofsnog, Snogetøj, I. snoge 1, 2.2, snoget 2 samt Hugorm 1 slutn., Orm 4, I. Slange 3; nu l. br.) om krybende, seldsk ell. listig, rænkefuld person. *Amborg.* Paa Veien til Stadsfogden traf vi Kammerensvenden eller Ridderen — som han jo nu skal være, den Snog (o: om forræderen Rane). *Ing.EM.III.63. VSO.* Den glatte Snog . . med de foldede Hænder . . havde røbet (hendes hemmelighed). *LBruun.(Foraarsbogen. (1917).32).*

3) (jf. Eddersnog samt Hugorm 1 slutn., Orm 5, I. Slange 4; nu l. br.) om hvad der nager, piner, trykker sindet. *Bort du, som mig omsonst omsnærte | Med glatte Ringe, Tvivlens Snog! *Staffeldt.D.I.261.* *hvad hans Øie seer, | En Snog om hans Hjerte snører, | At knap det aander meer. *Winth. VI.98.* *Klafferens giftige Snoge. *Blaum.AH. 163.*

4) (jf. Hugorm 2; vulg., l. br.) (lille) snaps (brændevin). *B.T.⁵/1932.9.sp.4.*

II. Snog, en. se I. Snav.

Snog-, i ssgr. se Snoge-. **-agtig,** adj. se snogeagtig.

I. snoge, v. [ˈsnoˌqə, ˈsnaˌqə] **-ede.** (dannet til I. Snog som orme til Orm, II. slange til I. Slange; jf. snoget; l. br., vist især \mathfrak{W}) 1) intr.: bevæge sig, krybe, sno sig som en snog; vist kun overf., om person, og navn-

lig i forb. m. præp. for: optræde krybende, servilt (over for nogen). (tjenerne) snogede . . forbi mig og viste deres . . Færdighed i at bukke og løbe op ad Trapper paa een Gang. *Bergs.PP.218.* Han kalder sig Direktør (men) er paa visse Tider af Dagen Inspektør i en Beværtning. Du skulde se ham uden Direktørmaske snoge for Publikum. *V Bergstrøm.HN.169. 2) refl. 2.1) bevæge sig som en snog; forløbe i slangebugtninger; sno sig.* Ingen banede Veje fører gennem disse Skove . . men som slyngede Traade snoger sig Elefantstierne mellem Træer og Buske. *Christmas.KongPeder.(1904).2.* langt ude snogede pludselig Vinden sig sammen i en Spiral. *Fleuron.VS.84. 2.2) overf., i forb. m. adv. som frem, ind: komme frem, ind, opnaa noget ved smidighed, list ell. ved krybende, servil optræden.* hendes . . smidige Evne til at snoge sig ind i andres Følelsesliv, udrustede hende med et sindrigt Kendskab til det, der kunde ramme haardest. *ThitJens.EH.9.* nyadlede markier, der snogede sig frem ved hove. *V Ved.Racine.(1932). 121.*

II. snoge, v. se II. snaabe.

III. snoge, v. se snage.

Snoge-, i ssgr. [ˈsnoˌqə-, ˈsnaˌqə-] (tidligere ogs. **Snog-**, se fx. u. snoge-agtig, -gang, -ham, -pande, -øje). især til I. Snog 1; saaledes (foruden de ndf. medtagne) fx. Snogeart, -blod, -bo, -bugtet, -dannet, -form(et), -hjerte, -hoved, -hud, -hul, -hvislen, -krop, -kød, -lignende, -rede, -skikkelse, -skæl, -smidig, -unge, yngel, -æg; desuden \mathfrak{Z} i en række dial. navne paa forsk. planter, navnlig bregner (jf. Snogetunge 2 samt Hugormekaal, Ormekrud(t), Slangekrud(t), -urt), fz. Snogeblad, -blomme, -blomst, -bregne (BornhOS.), -bær, -græs, -kaal, -krud(t), -rose, -urt, se især *JTusch.reg.95. AxLange.FP.148. Feilb. UjF.*

-agtig, adj. (jf. snoget samt snogsk u. snowsk). de Former (af snogeægler), hvor Kroppen er betydelig forlænget, trind og tynd, næsten snogeagtig. *NordConvLex.V324.* to ækle, snogagtige Øine. *NPWiwl.R.280.* || spec. (jf. I. Snog 2) om person, karakter olyn.: lumsk; snu; krybende. Han (var) meget mere snogeagtig snu end klog. *Goldschm.VT.120.* En Stråber er enten snogeagtigt krybende eller hensynsløst paagaende. *Reumert.ÖO.168.*

-bid, et. bid af en snog (der i ældre tid ansaas for giftigt, jf. Feilb.III.436^{50ff.} samt *talem.:* med snogebid følger ligkisten. *Frem.DN.570. sml. Krist.Ordsp.nr.50777).* *Apot.(1791).444. VSO.* **-fedt,** et. (jf. Hugorm-, Slangefedt) fedt af snoge (tidligere brugt i folkemedicinen). *Moth.S578. Apot.(1791).108. UjF.* **-gang,** en. (jf. Orme-, Slangeang; l. br.) det gaar lige i en Snogegang (o: i siksak). *UjF. overf.:* *Til Snoggang stod ei min Hu. | Jeg kom dog længst paa den lige Vei. *Ing.RSE.VI.215.*

-ham, en. (jf. -skind samt Orme-, Slangeham). *vAph.(1759).* Mod Krampe skal det

være et godt Middel, at bære en Snogeham paa Brystet. *Thiele. III. 117.* Den gyldne Vlies (∴ kejserens orden) ringler sig paa Pudden som en afkrympet Snogeham. *SMich. Dø. 59. Thorsen. 175.* Snog-: *vAph. (1764).* || *jf. Snog sp. 1171¹⁸¹¹:* i en Snogeham forførte (*fanden*) vore første Forældre. *NPWiucl. R. 273.* **-konge**, en. (*jf. Hugorme-, Ormekonge, Konge 4.2 samt dial. Kongesnog. Thiele. II. 31. Feilb.*) *if. ældre folketro: en stor snog med (manke og) krone paa hovedet. VSO. Feilb. UjF.* **-pande**, en. (*jf. i sa. bet. sv. ormskalle, ty. schlangenköpfchen, nylat. caput serpentis; navnet skyldes konkyltiens lighed med et slangehoved; forældr.*) porcelæns-snegl (især af arten *Cypræa moneta*) med en lille, hvid skal, der i Afrika og Indien anvendes som betalingsmiddel („*kauri*“), og som herhjemme er blevet brugt som besætning, navnlig paa (husar)seletøj (*jf. Snekketøj*). *Moth. S578.* *De smukke Snogepander | Han (∴ en bonde, der var blevet rig) feied¹ hastig fra sit Uhr. *Chr. Borup. P.M. 498. Tode. S.J.I. 122.* ved Husar-Regimentet maae . . Læder-tøjet . . besættes med Snogepander. *MR. 1794. 629. VSO. RUss. U. 33. Feilb. Snog-: Funke. (1801). I. 552.* || hertil: P. var redet i Krig (i 1807) med Snogepandetøi paa Hesten. *Cit. ca. 1850. (Kirkehist. Saml. 3R. IV. 687).* **-skind**, et. (ænyd. *d. s.; jf. -ham samt Hugorme-, Slangeskind*) en snogs ham, hud; *spec. om afkastet, aftaget ham anvendt som tryllemiddel. Moth. S578.* I Kjøkkenet (∴ i *Elverhøj*) var der fuldt op med Frøer paa Spid, Snogeskind med smaa Børnefinger i og Salater af Paddehatte-Frø. *HCAnd. (1919). II. 167. Esp. 290. Feilb. -spyt, et. en af snoge afsondret (mund)vædske ell. navnlig (*jf. Gøge-, Heksespyt; især dial.*): det skum, der afsondres af og omgiver skum-cikadens larve; cikadeskum. I Sovekammeret (∴ i *Elverhøj*) hang de Gardiner op, og heftede dem fast med Snogesytt. *HCAnd. (1919). II. 168. Skattegraveren. 1887. II. 111. Feilb. DF. IV. 2.**

snobet, adj. [*'snoːqət, 'snåːqət*] (afl. af I. Snog; *jf. I. snoge, snovsk samt slanget; l. br.*) 1) som bugter sig ud og ind ligesom en snog; *snogeformet; snogeagtig.* jeg var faret vild i denne Labyrinth af snelede, snogede Gange og Stræder. *Christmas. K.I. 91.* dybt under hende laa Floden, hvis snogede Linje langt borte viste hendes Blik ind til Byen. *Pol. 1/4 1927. Sønd. 1.sp. 3. 2) (jf. I. Snog 2) om person: lumsk; snu; krybende.* jeg kan ikke doje snogede Mennesker. *KMich. Mor. (1935). 29.*

Snogetunge, en. 1) (*jf. Slangetunge 1; l. br.*) en snogs tunge; navnlig billedl. ell. i sammenligning, især m. tanke paa snogens „spillen“ med tungen. Fru H. fæstede strax sine bløde, mørke, ildfulde Snogøjne paa Hende og mig med et Udtryk af Venskab; men i dette Venskabs-Udtryk spillede Noget

ligesom Snogetunger. *Goldschm. VI. 302. 2) (nu næppe br.)* ∴ i ssg. **Snogetunge-urt**, *d. s. s. Slangetunge 3.2. Lægen. XII. 301.* **-tøj**, et. (*nu næppe br.*) sammenfattende betegnelse for snoge ell. snogeagtige væsner; *overf. (jf. I. Snog 2) om slæng af snogeagtige personer: jeg lod det Snogetøi (∴ noget familie) komme igen i mit Huus. Skuesp. VII. 145.* **-ogle**, en. (*zool.*) *if. ældre inddeling fællesbetegnelse for visse ogler, der stod paa overgang til snogene og bl. a. omfattede staalorme; Scincoidei. Lülken. Dyrf. 1225. Frem. DN. 561.* **-øje**, et. *spec. ∴ overf., om listigt, plirende øje (jf. u. Orm 3.2 slutn.). *jeg læser i | Dit Snogøie, hvad du ei tør sige. Oehl. VII. 302. (ridderens) smaaglidende Snogøi-ne. Ing. KE. II. 36. Goldschm. VI. 302 (se u. -tunge 1).* || som tilnavn. Snog-: *se u. Orm 3.2. jf. Aarb. 1894. 95.*

snogsk, adj. *se snovsk.*

Sno-hale, en. (*zool.*) 1) hale, der kan snos om noget (*fx. en gren*) og saaledes gribe fat derom (*jf. Gripe-, Støttehale*). *Fleischer. IX. 1239. Danm Pattedyr. 331. 2) (nu næppe br.) d. s. s. Snohalebjørn. Cuvier. Dyrhist. I. 114.* **Snohale-**, *if. ssg. (især zool.) af Snohale 1.* **-abe**, en. 1) (*jf. Snoabe 1 samt Rullehale*) abe med snohale; *spec. om familien Cebidæ, papajuer. BøvP. III. 21. 2) (vulg.) d. s. s. Snoabe 2.* **-bjørn**, en. (*jf. Snohale 2, Halevikler, Viklebjørn*) halvbjørnen kinkaju, *Cercopithecus caudivolvus. Brehm. Patted. 329. Lieberkind. DV. XI. 298.* **-pigdyr**, et. træpindsvin, *Sphingurus* ell. *Cercolabes. Brehm. Patted. 471. Sal. XXI. 844.* **-pungdyr**, et. pungabe af slægten *Pseudochirus. Lieberkind. DV. X. 164.*

sno-kronet, adj. (*bot.*) om plante: hvis krone er snoet; især (*jf. Snoplante 1*) i forb. de snokronede, orden af tokim-bladede og helkronede planter, hvis kronblade normalt er snoet i knoplejet; *Contortæ. Drejer. Bot. Term. 232. Rostr. Flora. I. 14 (1925). 373.*

I. Snold, en. [*snøld*] (*Snolde*) (*Snolle*). *MDL. jf. Esp. 481. Feilb. Snulde. BornhOS. Snold* (*Snol*). *VSO.*) *fl. snolde* (*Moth. S577. VSO.*) ell. *snolder* (*Feilb.*). (ænyd. *snold, snold* samt i ssg. *snolde-snar, sv. no. dial. snåld, snåll; vistnok afl. af sno (jf. II. snølle*) (*snolle*), *snulle, snulre*); *maaske besl. (ell. delvis identisk) m. I. Snølle* (*Snolle, Snulle*); *jf. Snalle, I. Snølle; især dial.*) 1) *hjul ell. skive, der kan drejese*) rundt; især om snorskive, rokketrisse paa haandten (om andre anv. *se* navnlig *Feilb.*). *Moth. S 577. MDL. Feilb. 2) snurretop. Moth. S577. (skolebørnene) komme . . ud til keyle, Bold og Snold paa Gaderne. Agerbech. FL. 112. BornhOS. 3) (maaske et andet ord, hørende til snoldet; jf. † Pindsnold, lille, men stolt mand. Kalk. III. 480) lille purk. Moth. S578. Feilb. om lille (battet) pige. BornhOS.*

II. Snold, subst. [*snøld*] (til IV. *snolde* ell. omdannet af *Sold; jarg., især skol.*) *sold;*

lækkerier. Jytte havde for hele halvtreds Øre Snold. *B.T.*^{12/10}1931.18.sp.4.

Snold-, i ssg. se Snolde-

I. Snolde, en. se I. Snold.

II. Snolde, **III. snolde**, se I. Snolle, II. snolle.

IV. snolde, v. [ˈsnølə] -ede. (spøg. om dannelse af solde; jf. II. Snold; jarg., især skol.) købe lækkerier; solde. nu er vi to smaa Børn, der . . gaar hen og snolder otte Øre op hos Bageren. *Weltzer.VG.17*. Har vi virkelig ikke mer (?: end 5 øre) at snolde for? *Pol.*^{22/}1938.13.sp.3.

Snolde-, i ssg. [ˈsnølə-] (ogs. skrevet **Snolle-**; i bet. 1: **Snold-**). **1)** i foræld. ell. dial. ssg. til † snold, lille (se u. snoldet), jx. **Snold-hat** (lille hat (uden skygge). *Moth.S578*. jf. *Feilb.III.438a*²⁸), **-hætte** (*Moth.S578*), **-kop** („den, som håret er klippet for meget af“. *Moth.S578*), **-lue** (d. s. s. -hat. *Snolde-: Feilb.*), **-potte** (lille potte. *Moth.S578*). **2)** (dagl.) i nedset. betegnelser (dannet til snoldet) for noget ubetydeligt, uanseligt, som jx.: De burde være Redaktør for Avisen, hvis den ikke var saadan et forbandet lille Snolleblad. *Bjarnhof.Molog Rust.(1935).187*. han vilde dog minde dem om, at det ikke var et almindeligt lille Snoldeforetagende, de var ude efter. *P.Drachm.KM.18*. **3)** (jf. lign. ssg. m. Solde-; jarg., især skol.) til II. Snold ell. IV. snolde; jx.: Damen, der var Indehaver af vores Snoldebiks (jf. II. Biks 2), . . lod Navnet Snoldemor. *NatTid.*^{17/}1940.3.sp.1. en lille Snoldebutik i Landemærket. *HBrix.(BerlTid.)*^{20/10}1940.Aft.5.sp.2).

Snoldelev, propr. [ˈsnølə₁leu] (tidligere ogs. skrevet **Snoldeløv**). navn paa en landsby i Tune herred, Kbh.'s amt (se *Trap.*⁴ II.372), anv. paa lign. maade som Snolderød, jf.: Redaktøren af Snoldelev-Posten (?: af et eller andet ubetydeligt provinsblad; jf. Snolderød Avis u. Snolderød). *Steincke.Tegnestifter.(1938).42*. Den skandaløse og ganske snoldelevske Bestemmelse, at Postvæsenet ikke mere vil udbringe Post om Søndagen. *Ekstrabl.*^{2/}1921.3.sp.1. **Snoldelever**, en. (ogs. **Snoldeløver**). person fra Snoldelev; spec. (polit.-jarg. i slutn. af 19. aarh.) om en gaardmand Peder Hansen fra Snoldelev, der ved folketingsvalgene ^{1/4} 1852 slog A. F. Krieger, ell. i videre anv. som nedset. betegnelse for en ubetydelig politiker (af bondevennernes parti) (jf. *Arlaud.257*. *VilhAnd.Litt.IV.32*. samt: Krieger, Hother Hage, hvem Bondevennerne have den sørgelige Fortjeneste at have fortrængt ved Hans Hansen'er og Peder Snoldelev'er. *Dagbl.*^{12/}1866.1.sp.2). Senere . . maatte (Krieger) atter bukke under for en „Snoldelever“, Redaktør D. Rugaard. *HWulff.DR.422*.

Snoldert, en. [ˈsnøł'ørd] (ogs. skrevet **Snollert**). flt. -er. (vel spøg. dannelse til snoldet, snoldret ell. III. snolde (se u. II.

snolle); jf. ogs. Snoddert samt jy. snalder, sølle fyr) **1)** noget smaat ell. ubetydeligt; spec. (i jagt. jarg.) om et lille (af krumme linier dannet) ornament. Alle kapitlerne ender meget smukt, idet de . . for at mildne overgangen til det bare papir, løber sømmen i en spids, understøttet af et sjovt lille ringormsmotiv — en indenfor fagkredse saakaldt „Snollert“. *Kliken.1923/24.87*. **2)** (vulg. ell. jarg., nu sj.) som skældsord. *OrdbS.(kbh.)*.

Snolderød, propr. [ˈsnølə₁røʔð] dannet (til snoldet og rimeligvis m. tilknytning til Snoldelev) som en slags fingeret stednavn og brugt (paa lignende maade som Pærekøbing) som spøg. ell. nedset. betegnelse for en by, hvor alt er præget af smaa forhold, smaalighed og sneversyn. *Snolderød Avis.(?: parodi paa et provinsblad).Klods-Hans.1902/03.162*. Hele „Anmeldelsen“ var en Privatudlånning af Anmelderen, der . . endda glemte at fortælle, hvad Bogen hed. Men den Slags synes jeg jo nok er det rene Snolderød! *Bergstedt.(Pol.)*^{1/}1927.12.sp.1). (folk, der vender hjem fra Amerika) er meget klogere end vi andre, der efter deres Mening bor i Snolderød. *Pol.*^{14/}1937.3.sp.4.

snoldet, adj. [ˈsnøłøt] (ofte skrevet **snollet**. — dial. **snuldet**, **snullet**. *Kværnd.*). (vistnok egl. sa. ord som no. dial. snolløte, tætklippet, og sideform til sv. dial. snullug, kortklippet, stumpet; i saa fald muligvis besl. m. ord som oldn. snoðinn, skaldet, osv. (se u. snottet sp.1195^{16E}); maaske dog delvis sammenfaldet m. et til I. Snold, I. Snølle (Snolle, Snulle), II. snølle (snolle) osv. hørende ord m. bet. „sammenkrølet“, „forkrøblet“ oln., jf. (†) snold, lille (*Moth.S578*. *Feilb.III.438a*²⁸), Snolde-1-2, Snoldert, snoldret samt nollet, Nollike || i rigsspr. næppe alm. før sidste halvdel af 19. aarh., jf.: „hos Landalmuen, ogsaa hos borgerlige Fruent. i Kbhvn.“ *Levin.*; i *VSO*. opfattet som dial. ell. foræld., ikke optaget i *MO.*; dagl.) **1)** afstumpet; (for) kort; (for) lille; uanselig; „skaldet“ (6); „snottet“; tidligere og dial. vist navnlig om klædningsstykke (jf.: „Af (de kbh. damer bruges ordet) vel udelukkende om Klædningsstykker, der er for smaae, for uanselige, for upyntelige (manglende Besætn., Baand o. d.)“ *Levin*. jf. *COLO.*), spec. om hovedbeklædning (se *MDL*. *Feilb.*), ell. om (tætklippet) haar, frisure (smst.). *Jesper Degn* med den lille snoldelede Paryk. *Blich.(1920).X.168*. smst.XIX.72. det skal være ti Øres (?: kager) . . jeg kan ikke lide de smaa snoldele til fem. *CMöll.LM.84*. Ja er det nu ikke forbandet og en ren Skandale for Landet, at Udlandet skulde rende af med alle de Penge! Men det kommer der ud af at være saadan et lille snoldet Land. *Staum.P.85*. Om Halsen havde hun et ternet Silketørklæde, bare et lille snollet Silketørklæde til et Par Kroner, men det saa godt ud.

*Buchh.DM.47. i forb. m. (forholdsvis lavt) talord: han havde rigtignok tænkt paa et større Areal end saadan nogle snolled 20 Tønder Land. Schand.BS.308. || (l. br.) som adv. Den Kjole er for snoldet syet (saa at den ikke har Anseelse). Levin. din Hat sidder snoldet (o: løst, skævt, paa 3 Haar). D&H. 2) om person (ell. karakter, væsen, handling); egl. vistnok: mangelfuldt udstyret m. h. t. klædedragt olgn. (jf.: „den, som fattes noget af det hand hafde for“. *Moth.S578*); i videre anv.: uanselig (m. h. t. klædedragt ell. størrelse, holdning); ubetydelig (af karakter, evner, stilling); undertiden ogs.: smaalig; paaholdende; „luset“. Hand ser saa snoldet ud. smst. Det ser saa snoldet ud, at gaee med bart Haar. MDL. (emigranten) sendte . . et Portræt af sig selv, hvorpaa han saa omtrent ligesaa snollet ud, som da han forlod (Danmark). RSchmidt.MD.234. Schand.BS.158. Det var nu snollet af Fru Jørgensen, at hun ikke inviterede Beboerne med til Middagen. Ovenpaa den Palmedekoration. Bergstrøm.M.4. 3) (jf. snoldret 2, snottet 4; sj.) om taaget (paa grund af beruselse). (efter eksaltationen og før det apatiske sløvsind) kommer det snolled Stadium, hvor den Berusede mister Herredømmet over sig selv. KPont.Psychiatr.III. 89.*

snoldre, v. se snulre.

snoldret, adj. [ˈsnølrɔt] (ogs. skrevet **snolret**). (til snoldet ell. til III. snolde (se II. snolle), jf. snoldre (u. snulre) osv.; talespr., l. br.) 1) d. s. s. snoldet. Har De et Ny-Testament at laane mig? Men det skal ikke være det lille snolrede, som De altid render med i Lommen. Rützeb. VedHøksørFjord. (1902).66. se saa snolret ud i Tøjet. UjF. 2) (jf. snoldet 3 samt jy. snyllet, tel. beruset (Feilb.); sml. ogs. snottet 4) tung i hovedet; uklar; omtaaget; forvirret olgn. han havde siddet og blundet . . Det stærke Solskin havde naaet ham fra Karnapvinduet, — saa var det derfor, han var snoldret i Hovedet. Aastrup.Treveje.(1932). 138.

I. Snolle, en. se I. Snold.

II. Snolle, III. **snolle**, se I. Snolle, II. snolle.

Snolle-, Snollert, snollet, snolret, se Snolde-, Snoldert osv.

sno-mild, adj. (til sno, se sno 14 og de der anførte paralleller (mild-snoende, -snoet osv.); nu ikke i rigsspr.) skælnsk. Junge. Har Du nu indset, at den blændende, behagelige, lærde, snomilde Frue er en Hyklerske? Schand.Hjemkomst.(1893).128. et Par store mørke Øjne . . kunde (hun) bruge saa venlig og skelmsk, at Karlene paa Skovvang kaldte hende „snomild“. Gjel.GL.400. Rist.S.239.

Snoening, en. [ˈsnoːnɛŋ] flt. -er. (oldn. snúning(r)) 1) som vbs. til sno. vAph.(1764);

ogs. om tilstanden at være snoet. || til sno 1 ell. 6: Ved den alt for hurtige Snoening sprang Touget. Levin. Træer, Buske og Planter blev (af blæsten) tvungne til de mest forpinte Vridninger, Snoening og Bøjninger. Schand.TF.1.266. Sal.²XXIII.631. Smaa-sløjd.275. || hertil (faql.) ssgr. som **Snoeningsgrad** (m. h. t. garn: Varel.⁴570), -**mønster** (SyStrikkeB.246), -**pendul** (se Sal.XIV.174), -**vinkel** (se Sal.²XXIII.631). 2) mere konkr., om hvad der er snoet ell. snor sig. 2.1) (jf. Sivsnoning) til sno 1 ell. 6. nu løsnede sig Snoeningen i Skaglerne, og Bringetøiet blev kjed af at holde.HCAnd.SS.VIII.198. *Den Snoening, den Knude | Jeg ønsked at løse, | Er langt fra min Pude. Aaestr.SS.II. 162. (cigar-)Regens lyseblaa Snoinger. Schand.SB.130. der er kommet en snoening paa rebet (o: det har snoet sig om sig selv) || (jf. Rebsnoening; faql.) om snoet ornament indhugget i sten. Wim.Run.IV.24. 2.2) til sno 2 ell. 7. han . . vandrede den uhyre Omvei ad alle Muligheders fortvivlede Snoninger, for om muligt at finde en Vished. Kierk.VI.266. i Aften var Haaret et Kaos af Valke, Krøller og Snoinger. Vollquartz. P.82. || ☉ om skruegang, gevind. (i riffel:) Wolph.MarO.298.

I-II. Snop, en. se I-II. Snup.

Sno-pil, en. ♀ foræld. betegnelse for *Salix purpurea* (var. *helix*). Landhuushold. VI.145. -**plante**, en. 1) (bot., foræld.) især i flt., om plantegruppen de snokronede. Rottbøll.BotanikensNytte.(1771).21. 2) (nu l. br.) slyngplante. Snoeplanter, der strakte sig til alle Sider, skjønt deres Rødder kun vare ganske smaa. Hauch.III.125.

snope, v. se I. snubbe og II. snuppe.

snoppet, adj. se snuppet.

I. Snor, en. [ˈsnøːr] flt. -e (Moth.S579. FrHorn.PM.73. Høysg.S.71 osv.) ell. (nu næppe i rigsspr.) -er (Reenb.II.267. Holb.Heltind. I.226. Ew.(1914).II.205. Blich.(1920).IV.125. Kierk.XIV.148. Drachm.PHK.87. jf. Feilb.). (ænyd., glda. snor (snore, jf. u. Guld-snor), fsv., sv. dial. snor, no. dial. snor, mnt. snor(e), oht. snuor (ty. schnur); ordet (der ikke kendes fra oldn.) er i østnordisk muligvis laant fra mnt. og har (navnlig i da.) bredt sig paa bekostning af det besl. ældre nordiske I. Snøre, s. d.; vistnok besl. m. ord som sno samt I. Sene, Nerve; jf. snore, snoret, II. snøre)

1) langstrakt, smækkert og trindt (traad-formet), bøjeligt legeme (streng), som regel tvundet, sammensnoet, sammenflettet af taver, traad ell. garn (jf. Hampe-, Hys-sing-, Hørgarns-, Sejlgarns-, Silkesnor), undertiden fremstillet af andre materialer, som papir, gummi, metal; i alm. tyndere end tov (jf. dog Ankersnor), reb, line (se dog Hannover. Tekstil.II.535f.), men tykkere end traad og finere spundet end sejlgarn (se Hannover. Tekstil.II.533. sml.Hage.⁹28); i faql. spr. undertiden ensbetydende m. Hysing (se jz.

Hage.⁹²⁸). 1.) (især fagl.) i udtr. for fremstilling af denne art tovværk (jf. ogs. u. Snor): dreje (jf. NordConvLex.V.325. Hannover. Tekstil.II.535), flette (jf. smst.), lægge (se ndj.), slaa (Hage.⁹²⁸), sno (Grundtv. PS.III.453. CReimer.NB.457), spinde (PA Heib.Sk.III.20), tvinde (s. d.) en snor (snore) ell. slaa (Hannover.Tekstil.II.533), sno (Sal.²XIX.981), snøre (Hannover.Tekstil.II.524) kabelgarn, dugter osv. (sammen) til en snor. || *talem.* (efter Præd.4.12). En tredobbelt Snór drages ej luttelig sonder. *Mau.* 10446. jf. Arlaud.136. spec. m. h. t. de ord, hvormed Rimkrøniken (Rimkr.M.240) lader dronning Margrethe udtrykke den skandinaviske tanke: *den snor, som lægges af strenge tre, | hun brister fuld næppelige (jf. ogs. Treslæt u. Slæt 2). Kristelighed, Nordiskhed og Folkelighed. Det var de tre Streng, af hvilke (Grundtvig) vilde lægge sin Snor. *HBrix.DD.175. 1.2* i al alm., navnlig anvendt til at sammensnøre, sammenholde, forbinde, ophænge noget ell. til at udøve et træk (i en mekanisme, i noget, der skal hejses op ell. ned). Der hængte hvide, grønne og blaa Tepper, heftede ved Snorer (1931: Snore) af kosteligt Lin og Purpur (ChrVI: kostelige linnede og purpur-snorer) til Sølvringe og til Marmorstøtter. *Esth.1.6* han gjorde en Svøbe af Snorer (1907: Reb). *Joh.2.15* (Kleopatra) nedkastede af Vinduene, Kiæder og Snorer, hvormed hun . . . hissedes ham (o: Antonius) op til sig. *Hölb.Hellind.1.226* (en frugtsommelig kvinde) maa ikke . . . gaa ind under udspændte Snore, thi det volder en haard Forløsning. *Thiele.III.81* (jf. Feilb.). *Ræk mig i denne Labyrinth din Snor. *PalM.I.101* (jf. Ledesnor, Ledetraad 1). jeg har glemt at sætte en ny Snor i Rullegardinnet. *EGad&UGad.FP.14*. Under (en tvillingfødsel) stak der en Haand frem, og Jordermoderen tog og bandt en rød Snor (1871: Traad) om den. *IMos.38.28* (1931). Han har gammeldags Guldorgnetter med sort Snor. *Scherfig.Fu.43*. || *billedl.*, om hvad der binder, snævrer en, navnlig i (foræld.) bibl. udtr. i forb. m. gen. de blive bundne i Lænker, blive fangne med Elendigheds Snore (Chr.VI: elendigheds strikker; 1931: i Nødens Baand). *Job.36.8*. *Fæst det (o: dit paulus, kirken) med Kiærligheds-Snorer til Dig! *Grundtv.SS.1.609* (jf. Hos.11.4). || om (sejlgarns)baand til indpakning olgn. binde en Snor om en Pakke. *D&H. Lawesen.SD.78*. || (jf. Reb 1.2 samt u. Hampesnor) om strikke til hængning, strangulering olgn. *jeg klynger dig ved Snoren | I høien Mast! *Boye.Brødr.174*. En Tjener: „ . . . *Kong Theusens' Hustru har ved Strikken endt sit Liv.“ Choret: „ . . . *Afsjelet hænger hendes Legem i en Snor.“ *Wilst. Overs.afEuripides.(1840).403*. (han) vilde lægge Snoren om Barnets Hals for at kvæle det. *OBloch.D.²I.171*. || om tøjsnor (til ophæng-

ning af (vadske)tøj). *OeconJourn.1757.726*. Vasketøjet stod vandret ud fra Snorene. *Buchh.DM.252*. jf.: i Torrerrummet bør man have fastsiddende, galvaniserede Jerntraadssnore. *IngebMøll.KH.214*. || (l. br.) om linedansers line (I.4). *I Cirkelbue, | uden at grue, | paa den smalle Snor | høit fra Jord. *Oehl.Digte.(1803).236*. || (jf. Angel-, Angle-, Fiskesnor samt Line sp. 965⁴) om medesnor (nu atm.: Snøre). Kan du trække Leviathan op med en Krog? eller drage dens Tunge med en Snor, du lader synke ned (1931: binde dens Tunge med en Snøre)? *Job.40.20*. *vAph.(1759)*. fiske Torsk med Snor eller Snøre. *LHBing.Lesøe.(1802).163*. *BornhHaandEr.142*. || (med., foræld.) om haarsnor, haarsime. Traksaar, Fontaneller og Snorer ere ofte Hielpemidler, til at lede Vædskerne et andet Sted hen, end der, hvor de samles. *GHLund.KA.278*. *NyeHygea.VII.(1826).75*. || endeløs snor, (jf. endeløs 1.2) snor, der danner en sluttet ring. Man lægger en endeløs Snor på Bordet, så den danner en langstrakt Oval. *Krist.BRL.352*. jf.: den saakaldte Snor uden Ende, hvor baade Lod og Modvægt ere ophængte i bevægelige Tridser. *GFÜrsin.Uhre.(1843).42*. || (jf. Kobbelsnor) om snor, hvori man fører en hund (især i forb. som føre, gaa med (en hund) i snor). *VKorfitsen.EV.5*. Nu paabydes det at føre Hundene i kort Snor! *Pol.⁴/1937.10.sp.2. billedl.*: Korrespondenterne (blev) under Verdenskrigen mere eller mindre . . . ført i Snor. *BerlTid.²5*. *1921.Aft.1.sp.1*. || m. h. t. forhold i ældre fattigherberger, hvor gæsterne sov i staaende stilling med armene over en udspændt snor (jf. *HistMKbh.2R.1.128*); spec. i forb. sove paa en snor. *Kbh.¹⁸/1905.2.sp.7*. || om drivsnor (jf. u. Snor- i ssgr. samt Snor-hjul, -løb, -skive, Snore-træk ofl.) ell. snor, der udløser en mekanisme, faar noget (fx. en sprællemænd, marionet osv.) til at bevæge sig; især i forb. som drage (i) (se u. III. drage 3.2), trække (i) en snor; om klokkestreng (jf. Klokkesnor): *(jeg) trak i Klokkens Snor. *Winth.III.14*. om snor i u.c.-cisterne; glem ikke at trække i snoren | i sammenligning, i udtr. for en bevægelse, der sker pludseligt ell. (naar der er tale om flere) samtidigt, som paa kommando: Op for han som trukken i en Snor. *Schand.AE.211*. Som trukne af en Snor vendte alle sig ved disse Ord mod Gaden. *Pont.F.II.26*. || (jf. Snorearbejderske samt I. Snøre 1.2) om elektrisk ledning; spec. om stikledning til bordlampe olgn. fald ikke over snoren | 1.3) snor, hvorpaa man anbringer, samler gennemhullede smaaagstande; spec. om snor, hvorpaa man trækker perler, koraller olgn. for at anvende den til (hals-)smykke; især i forb. som drage ell. (alm.) trække perler (olgn.) paa (en) snor (se I. Perle 1). *Høysg.S.71*. Halskæde, best. af ca. 50 Ravperler trukket paa en Snor. *PolitiE.*

Kosterbl.³⁰/1925.1.sp.1. De til samme Dæk- sel e. l. hørende Møtrikker trækkes paa en Snor for at undgaa Forveksling. *SkidsMask. 136. billedl.*: Alle de ungdommelige, vovede Vars var trukne paa Snor (∴ i kritiken). *Aakj.EE.56.* || (som) paa en snor, *overf.*: i rad og række; navnlig om hvad der er, fore- gaar regelmæssigt, ordnet, nøjagtigt. Tjenerne . . . gik som paa en Snor og vidste med en særdeles Artighed at gjøre deres Dont. *Grundtv.Sazo.I.293.* Mennesker, der lyder Pligtens Love og handler paa en Snor. *Brandes.I.530.* (den polske fodboldspiller) snyder Danskerne som paa en Snor. *Pol.¹²/1937.6. sp.5.* || (nu l. br.; jf. sgr. som Blomster-, Frugt-, Korall-, Løv-, Perlesnor) i videre anv., om smykke, guirlande, feston olgn., der sammenholdes af en snor (ell. om udskaaet, ud- hugget ornament af lignende art). en Snor Perler. *Rostgaard.Lex.S201c.* en lille, fin Snor af blodrøde Coraller forhøiede hendes Skulders smægtende Hvidhed. *Winth.VIII.103. 1.4)* om snor, der er udspændt for at indhegne, afgrænse, forhindre adgang til noget. det var nogle Blomster . . . jeg fik Lyst at plukke . . . jeg glemte alting (∴ at vise forsigtighed ved fugleskydningen), krøb ind under Snoren. *Oehl.Er.I.24.* ikke ret mange af os, der sad uden for Snoren . . . delte vore unge (fodbold)- Spilleres Optimisme. *Pol.¹²/1937.6.sp.1.* Indvielsestøget . . . sætter sig i Bevægelse mod Storstrømsbroen, hvor den udspændte Snor brydes (∴ ved broindvielsen). *VorStand.1937. 259.sp.2. billedl.*: Enhver (∴ i det politiske parti) gaar lidt paa egen Haand, naturligvis dog inden for den Snor, der er givet ved Partistandpunktet. *HWulff.DR.406.* S. er en Skikkelse udenfor Konveniensen, udenfor Snorene, en Løsgænger. *Tilsk.1937.II.29.* || vekselerer uden for snoren, (m. h. t.) *forhold i Kbh. under verdenskrigen 1914-18) outsidervekselerer (der ved efterbørsen havde plads uden for en i børssalen udspændt snor, medens medlemmerne af fondsbørsen bevægede sig inden for denne). ORung.SS.150. NatTid. ²³/1920.Aft.9.sp.1. 1.5)* om snor, anvendt til maal, afmærkning, rettesnor olgn. (om forb. saa lige som en snor se V. lige 3.2, jf. snor- lige, -ret). || (jf. Maalesnor 1) snor, anvendt til opmaaling. Ofven paa, hvor (Runde Taarn) er tækket med Kobber og fladt, er det i Linie tvært over 76 Alen; Men naar Snoren gaar fra det øverste af Jern-Verket til den anden Side lige derimod, er Vidheden over 84 Alen. *Slange. ChrIV.1141. vAph.(1759).* (bibl.) i videre anv., dels i forb. som en snor fuld, saa meget som maales med een snor. han slog Moabiterne og maalte dem med en Snor, idet han lod dem lægge sig paa Jorden, og han maalte to Snore fulde (Chr.VI. 50 snorer; 1931: Snorlængder) til at slaae ihjel, og en Snor fuld til at lade leve. *2Sam.8.2. dels (jf. I. Reb 3) om snor anvendt ved op- maaling og fordeling af landarealer. dit land*

(skal) deles med snoren (1871: Maalesnoren). *Am.7.17(Chr.VI).* du (har) ingen til at ud- spænde Snoren over en Lod (1871: kaste Maalesnoren ud til Lod) i Herrens Forsam- ling. *Mich.2.5(1931). talem. (efter Ps.16.5):* snorene faldt (for) mig paa de liflige steder, egl.: der tilmaalles mig et lifligt stykke land; i videre anv.: jeg fik en liflig lod, en gunstig skæbne. *Snorerne for eder faldt paa de liflige Steder, | Aabenlyst eder beredte er Saligheds Klæder. *Grundtv.SS.IV. 332.* De (kan) nok see hvilken Lykke det var for mig at . . . jeg skulde lære Pastor Gr. at kjende og at Snorene faldt for mig paa de liflige Steder. *Cit.1857.(sa.B.II.583).* † i forb. (hans) arv(e)s snor, udmaaling, tildeling ved arv; ogs.: arvedel; arvelod. Herrens deel er hans folk; Jakob er hans ar- ves snor (1871: Arvelod). *5Mos.32.91(Chr. VI).* *Ps.78.55(Chr.VI).* || (jf. Kridt-, Slag- snor samt snore 3; haandv.) om kridtet snor, der anvendes til at afsætte rette linier paa det tømmer, der skal saves til planker olgn.; navnlig (jf. snor-slaa, -slag) i forb. som slaa (linier) med (en) snor, afsætte (li- nier) ved at lade en over arbejdsstykket stramt udspændt kridtsnor smække med mod dette. *Leth.(1800).* i sammenligning: fra det øverste ned ad, ligge Kridtsteens og Flinte- lagene, saa Horizontal-lige, som om de vare slagne med en Snor. *LTid.1759.227.* || (haandv.) om snor, der udspændes, for at man derefter kan udføre et arbejde, ordne, opstille noget i lige linie (jf. sgr. som Flugt-, Mur(er)-, Plante-, Rettesnor); spec. i forb. som anlægge, udføre noget efter en snor. det er gjort efter snør og vinkel. *Moth.S579.* Gaderne ere rigtig nok anlagte efter Snor, der gives ingen Vimmelskafter deri. *Bagges.DVIX.192.* En stor Mængde Kjøkkenurter stode i forhøiede Bede, der vare deelte efter Snoren. *Hauch.II.152.* (be- ton-) Blokkene udlægges . . . i Rækker efter Snor. *HFB.1936.314. billedl.*: *Hans Compliment var huggen efter Snoren, | Snart meer, snart mindre dyb, som Rangen bød. *Hauch.DVIII.235.* gaa (som) efter en snor, (fore)gaa, forløbe i lige linie, plan- mæssigt, rigtigt, præcist. (den fulde) troer at gaae som efter en Snor. *Lægen.I.212.* Alt gik med Disciplin og efter en Snor. *JohsSteenstr. HD.329.* efter en snor (efter snoren, efter snore), i videre anv., i forb. m. andre verber, for at betegne, at noget (nøje) følger en for- skrift, en plan, gaar regelmæssigt, præcist osv. naar een troede efter en Snor . . . regnede man ikke saa nøye andre Ting. *Holb.Kh.383.* *Staten . . . gjør alt — og efter Snorer. *Ew. (1914).II.205.* Abel beder sin fromme Bøn efter Snoren. *Brandes.V545.* *Indre-Missio- nen er Folk, der tror — | efter en Snor — hvert evige Ord! *Bergstedt.IV91.* (l. br.) knyt- tet til adj.: nøjagtigt; lige. Tiderne udfodrede . . . en listig, belevn og skinhellig Mand, ja

efter en Snor saadan een som Myrr-Weis. *Holb.Hh.II.158.* || † hugge over snoren, (*jf. ænyd.* gaa over snoren, *ty.* über die schnur hauen samt II. Skræv) *egl. vel (om tømmer): hugge ved siden af den afsnærede linie paa tommeret; overf.: overdrive; begaa et fejltrin; skeje ud. Moth.H295.* Men hugger i over Snoren, og gjør noget som er mod jeres Ære, saa skal den (o: sjælen) blive sort som et Kull. *KomGrønneq.II.140. 1.6)* om snor, lidse, baand (af farvet uld-ell. silkegarn ell. af guld-, sølvtraad) som besætning paa møbler, klædedragt olgn., til pynt ell. som værdighedstegn (*jf. Galon, I. Lidse, Tresse*). *bære | Lakeyers Snorer (o: være lakaj). *Reenb.II.267.* *Jeg tænker paa hans Hatt, hvis Kant var stærk forgyldet, | Og paa hans Buxer med de brede Snore paa. *FrHorn.PM.73.* en graa Frakke med Snorer paa. *PMøll.(1855).II.208.* *i Toga og Kappe, med Bræmmer og Snorer, | salvede, glinsende Senatorer. *Drachm.UD.110.* || *spec. om distinktioner paa militære befalingsmænds ell. andre overordnede uniformer.* Han (o: en sergent) gaar med sit eget Haar (o: uden paryk) med en Snor paa Hatten. *Holb.Hex.II.5.* *En Snor paa Armen faaer Du (o: hornblæseren) med. *Holst.IV.9.* *Johan (o: en underofficer) kom ind med Snorer paa. *Drachm.III.455.* (*pigerne*) havde lovet hinanden . . at de ikke skulde se til en fjendtlig Soldat, hvormange Snore han end havde paa Frakken. *Buchh.FD.23.* Respekten for en overordnet afhænger ikke af Antallet af Snore eller Stjerner paa Uniformen. *JernbaneT.¹⁴/1940.8.sp.3.* faa snoren, (*soldat.*) blive underkorporal. *KLars.Soldatspr.4.* *jf. Duelund.N.9.* || (*meton.*) om person, der bærer saadanne distinktioner; vist kun i ssg. som Guld- (2), Sølvsnor.

2) hvad der har form som en snor (1). 2.1) i al alm.: især i forb. m. i: Æggene (o: paddernes) . . lægges i lavt, fersk Vand . . enten enkeltviis . . eller i Snore. *Lütken.Dyr.¹ 237.* Det var en lille landlig Station, en ganske lille Knude paa Baneliniens lange Snor. *Tops.N.56.* at se Svalerne sætte sig i Snor paa Telegraftraadene. *Vilh.And.AD.208. 2.2)* (l. br.) om streng i menneskers ell. dyrs legeme, se ssg. som Navle-, Rygsnor. *jf.: man føler derpaa en meget pinefuld Spenden eller Snor (ty. orig.: einen schmerzhaften Strang) langs ned efter Aarerne i Beenet. WHennings. MavensogTarmenesBetændelse.(overs.1778).8. 2.3)* om hjulspor; se Hjulsnor.

II-III. Snor, se I-II. Snur.

Snor-, i ssg. [ˈsnør-] (undertiden veksellende m. ssg. m. Snore-, se u. Snor-apparat, -hjul, -holder, -skive samt snore-besat, -besætning, -broderi, -træk, -værk). til I. Snor 1(2); foruden de ndf. behandlede kan anføres ⚙ ell. jagl. ssg. (navntlig til Snor i bet. „drivsnor“) som Snor-spænder, -strammer, -transmission, -trisse samt (nu l. br.) beteg-

nelser for personer, der fremstiller snøre (spec.: possementmagere), *fx.* Snor(e)-fabrikant, -fletter(ske) (*DagNyh.⁷/1911.3.sp.6*), -mager (*vAph.(1759). S&B.*), -slynger (*Amberg.*), -væver (*smst. VSO. MO.*). -**apparat**, et. spec. (*jagl.*) om skorstensfejerredskab, bestaaende af en snor, i hvis ene ende der er fastgjort en kost og en jærnkugle. *Gnudztn. Husb.82.* Snore-: *Bl&T.* -**besat**, -**besætning**, -**broderi**, se snore-besat, -besætning, -broderi.

snore, v. [ˈsnørə] -ede. ((m)nt. snoren, holl. snoeren; til I. Snor; *jf.* II. snøre samt II. lidse) 1) sætte (en) snor paa noget. 1.1) (sj.) sætte snor (streng) paa en bue. *Til Skriget af Maage og Terne | har du (o: Skjoldb.) snoret din Bue til Dyst. *OlesenLøkk.(Pol.²¹/1931.4.sp.1).* 1.2) (til Snor 1.6; *jf.* besnore samt snoret; nu l. br.) sætte (pynte)snor olgn. paa klædning, møbel osv.; besætte (1.3). *Moth.S579.* || (haandarb.:) Stilkene (o: til blomster i hvidsyning) syedes . . med Forstingene, et snoreagtigt Kontursnit, dette kaldtes at snøre Tøjet. *VortHj.III.1.21. 2)* anbringe paa en snor. 2.1) † ophænge noget (*fx.* vasketøj) paa en snor. *Moth.S579. jf. VSO. 2.2)* snore op, (*gart.*) anbringe (slyng)planter op ad lodrette (ell. skraa) snore (*jf.* Snortræ). (*melonerne*) plantes ligesom Tomaterne og snores op, med 2000 Planter i hvert Hus. *DanmHavebr.618. 3)* (*jf.* Snor 1.5, II. snøre 4; *jagl.*) maale ell. afmærke, afpasse v. hj. af en kridtsnor, maalesnor olgn.; snorslaa. *Moth.S579.* snore Muren. *VSO.* Naar Brættet er høvlet og snoret. *smst. UfF.* || (*jf.* afsnore) i forb. snore af. *VSO.I.108.* Streger kunne . . „snores“ af med Kridtsnoren. *Wagn.Tekn.491.* han er nu i Færd med at snore af, d. v. s. (v. hj. af en kridtsnor) mærke det Sted paa Barken (o: af fældede graner), hvor der skal hugges ind (for savningen). *Frem.DN.326.*

Snore-, i ssg. [ˈsnørə-] til I. Snor 1(2); *jf.* Snor-, **apparat**, et. se Snorapparat. -**arbejder(ske)**, en. (*jagl.*) arbejder(ske), der er beskæftiget med reparation af telefonsnore. *Pol.²¹/1938.6.sp.4.* -**besat**, part. adj. til Snor 1.6. *Hans grønne Kjøle var temmelig slidt, | Men snorebesat. *Hrz.D.I.54. D&H. snor-: Levin.* -**besætning**, en. til Snor 1.6. Hun var nu i en elegant blaa Pels . . med husaragtig Snorebesætning paa Brystet. *Schand.F.33.* *HRaage.PalaisErotica.(1919).* 40. et Stk. Snorbesætning. *NatTid.⁷/1912. M.I.Till.1.sp.3.* -**broderi**, et. (til Snor 1.6; *jf.* -syning; *haandarb.*) broderi med snore. En gammel violet Fløjels Frakke, der bar Spor af fordums Snorebroderi. *Schand.F.30. D&H.* Dygtig Dame til Snor- og Guldbroderi antages. *Socialdem.¹¹/1940.12.sp.6.* -**bæger**, et. (*arkæol.*) lerbæger med snoreornamentik. *JohsBrøndst.DO.I.130.* -**dreng**, en. (til Snor 1.6; *soldat.*) nedvæt.: underofficer. *KLars.Soldatspr.5.* (*mekanikeren*) havde . .

haanet to berusede Sergerter og kaldt dem for Snoredrengene. *Kl12*^{11/1904.3.sp.5}. **-frakke**, en. (til Snor 1.6; især \times) (uniforms)-frakke med snorebesætning; løbefrakke. *Bagger.1.330*. Han yndede som Student at gå i polske Snorefrakker. *Brandes.VI.560*. *V.Korfitsen.F.130*. **-gjord**, en. (jagl.) (sadel)-gjord af jævnsides løbende snore. *Sal.²IX.746*. **-hjul**, -holder, se Snor-hjul, -holder. **-keramik**, en. (arkæol.) keramik (fra stenalderen), dekoreret ved indtrykning af en snor. *Verdeshist.1.47*. jf.: de „snorekeramiske“ Kulturer. *JohsBrøndst.DO.I.319*. **-laas**, en. \odot dobbeltled til sammenhægtning af drivsnore (jf. Remlaas). *OrdbS*. || om anordning paa en persiennesnor til at fastholde persiennen i en bestemt stilling (højde). *HFB.1936.390*. **-loft**, et. (jf. Maskinloft; teat.) loftsrum over scenen, hvor de snore er anbragt, hvorved kulisserne hejses op og ned. *PHans.Skuepl.III.433*. *KAbell.M.26*. **-læg**, et. (skræd.) om ganske smaa, opretstaaende læg, der minder om snore. *Hjemmet.1904.349*. *sp.1*. **-net**, et. se u. I. Net 1.8.

snorenstregs, adv. [ˈsnɔr(ə)nˌsdrɑiːs] (forvanskning af sporenstregs ved tilknytning til I. Snor, snorlige olgn.; dagl. ell. barnespr.) sporenstregs. saa tager jeg Pengene og sender dem snorenstregs til Hans. *KMich.Mor. (1935).122*. smst.63.

Snore-ornament, et. (arkæol.; jf. -keramik). *JohsBrøndst.DO.I.262*. jf. Snore-ornamentik. smst.136. **-pud(d)el**, en. (jagl.) puddel, hvis haar danner lange proptrækkeragtige snore. *BerlTid.^{21/1904.M.4Till.1.sp.1}*. *Brehm.DL.²III,2.125*. **-pung**, en. (jf. Snorepung; l. br.) (penge)pung, der snøres sammen med en snor. *Buchh.EG.179*. **-rigtig**, adj. (til Snor 1.5; jf. snorret; sj.) rigtig, nøjagtig, som efter en snor. *Skiont Dyden setter Pind for hvad Naturen vil, | Det gaar dog altid ey saa snore-rigtigt til. *Prahl.BJ.5*. **-skive**, en. se Snorskive. **-skørt**, et. dels (gldgs.) om skørt med (indvævede) snore paa tværs (der skulde give det stivhed og vægt) (*Dengl.By.1930-31.114*); dels (især arkæol.) om skørt dannet af sammen-snoede snore (hos primitive folkeslag). Kvinden fra Egtved med det korte Snoreskørt. *JohsBrøndst.DO.II.86*. **-syning**, en. (til Snor 1.6; jf. -broderi; haandarb.). Frakke . . med Snoresyning foran. *Politik.E.Kosterbl.^{21/1922.1.sp.2}*.

snoret, adj. [ˈsnɔrət] (til I. Snor (1.6) ell. perf. part. til snore (1.2); jf. besnoret u. besnore, guldsnoret u. Guldsnor 1 samt remmet; nu l. br.) besat med snore. Torben i Liberi-Klæder med en snored Hat. *Hob.Vgs.IV7*. de Gemene (soldater fik) fjærede Hatte isteden for snorede. *PNSkovgaard.B.161*. *VSO. D&H*.

Snore-tang, en. (sj.) \mathcal{Q} tang (plante) (brunalge) sammen snorformet løv (jf. Rokkesnor 2 samt Bændel-, Remme-, Strengetang).

Snoretangen løftede sig i brune Spiraler fra de hvide Sten. *Buchh.GodlilleBy.(1937).267*. **-træk**, et. \odot det forhold, at noget (en mekanisme, en maskine, maskindel) trækkes, bevæges v. hj. af en snor (jf. Snorløb 1), ell. (alm.) om anordning af snore, snorskiver osv., v. hj. af hvilken man kan bevæge, overføre kraft til noget (jf. Remtræk). Trækgardiner, som drages med Snoretæk til hver sin Side. *VortHj. IV,2.111*. en elektrisk Strøm, som . . ved et Snoretæk aabner et Spjæld i en Lufttilførselskanal. *HHolst.Elekt.I.112*. Drejebænke for Fodkraft . . leveres efter Ønske til Snor- eller Remtræk. *VærktMask.13*. **-værk**, et. 1) anordning, indretning, mekanisme, bestaaende af snore, trisser olgn. (jf. Remværk). Pastorens har i Soveværelset noget Snoreværk, hvormed de staar i Forbindelse med (pigens) Værelse. *Thuborg.KV.57*. Surringer og Snorværk . . paa Slæden. *Drastrup. Fordi de udfører saa store Bedrifter.(1935).68*. 2) (til Snor 1.6; nu l. br.) hvad der er vævet ell. flettet af snore; possemagemagerarbejde. *MO. Snor-: VSO. MO. D&H*.

Snor-gang, en. \odot rille til snor i kanten af snorhjul. *Bornh.Samlinger.XXII.(1934).60*. **-hjul**, et. (jf. -skive) hjul, som drives ved ell. driver en snor; spec. (foræld.) om rokkehjul. *MO. D&H*. En stor Tærskemaskine med . . Snorehjul uden Halmryster til 2 Heste. *Olufs.Oec.VII.110*. || paa drejebank af ældre type: *GutsMuths.(1802).22*. **-holder**, en. (jagl.) til rullegardin: *Værkt.63*. paa selvbinder: Snore-: *Sal.IX.291*.

I. Snork, et ell. (nu kun dial.) en (*Moth.S582*. *Feilb. jf. u. bet. 1.3*). [snørg] flt. d. s. (sv. (dial.) snork (i bet.: fnyssen, raseri), no. snork (ogs. fk.), ty. schnare; jf. ænyd. snorcke, snorken; til snorke) 1) det at snorke; især om den enkelte snorkende lyd. 1.1) til snorke 1.1. *Moth.S582*. (de) udstøder . . dybe Snork. *Cavling.A.I.56*. snart efter sov alle deres skuffelse . . ud i lange snork og pusten. *Freuchen.E.95*. 1.2) (især dial.) til snorke 1.2. (hesten) bliver forskrækket . . giver et Snork og et Prust. *Buchh.FD.210*. om fuglelyd (jf. bet. 1.4): den bleggraa Himmel, hvor Vildgæssene trak under ru og ramme Skrig og Snork. *KnudPouls.Va.179*. 1.3) til snorke 1.3. *Feilb.* || uden for dial. kun (dagl., spøg.) m. h. t. pipe: Der blev stilet i Stuen, saa Snorken fra (hans) sure Pipe hørtes tydeligt. *Skjoldb.L.42*. 1.4) (l. br.) til snorke 1.4. *Biler som Ravne | i Hæsheds Delirium hvæser sit Snork. *TomKrist.F.12*. 1.5) (især spøg.; l. br.) til snorke 3: søvn. Han skal nu altid have et sjofelt Revyrefræn eller en fransk Anekdoter for ikke at slippe i Snork. *KMunk.H.47*. 2) (jarg., l. br.) søvnlig person. Gaar De og sover, Snork! Ka' De ikke høre, jeg kimer! *DagNyh.^{21/1922.5.sp.3}*. jf. *Feilb.*

II. Snork, et. [snørg] (jf. dial. snorke, snerpes sammen, skrumpe ind (*Feilb.*), snor-

ken, sammenskrumpet (MDL. Feilb.), oldn. snorkinn, *til oeng. gesneorcan, skrumppe sammen, jf. oldn. snerka, sammensnerpe, rynke; besl. m. II. snerpe; dial. lille, mageri, førkrøblet dyr (MDL.); lille menneske; purk. hele Stumpen er maaske godt og vel fire Aar . . Nærmest skulde man tro, at det lille Snork legede Avisdreng. JVJens.LA.101.*

III. snork, *interj.* [snørg] (*til snorke ell. I. Snork; sj.*) som gengivelse af en snorkende lyd: han synger „Snork-snork“ (o: snorker). JHugo.HM.IV.124.

snork-, *i ssg.* (som regel med hovedtryk paa begge led), *i ssg. til snorke* 1.1 (*ell. I. Snork*); *jf. Snorke-*.

snorke, *v.* [snørgø] *tidligere og dial. ogs. [snørgø] jf.:* udt. alm. med å, = Størke; af Nogle med o, = slurke. Levin. *sml. Feilb. (tidligere ogs. skrevet snaarke. Ew.(1914). III.156. — nu kun dial. snarke. Moth.S 564 (se sp. 1188¹⁰). JRPauili.N.48. jf. Feilb. Esp.315). -ede. vbs. -en (sj. i best. f.: Snorkenen standsede. Værlose.Jonna.(1938).89) ell. (sj. i rigsspr.) -ende (Jeg synes ikke, du kan være det Snorkende bekendt. DagNyh.^{*/12} 1925.9.sp.4), *jf. I. Snork, Snorkeri. (ænyd. snorke, snurke, snarke, glde. snarka (SjT.95), sv. snarka (dial. ogs. snorka, snårka), no. dial. snarka, snerka, eng. (dial.) snork, snark, mnt. snorken, snarken, holl. snorken, snurken; egl. lydord, jf. IV. snarre, II. snerre, snorle, II. snurre olgn. samt Norkand)**

1) *udstøde en snerrende, prustende, skrydende, frysende lyd. 1.1) om saadan lyd, forarsaget ved, at aandedrættet under søvnen sætter ganesejlet i slubrende bevægelse; ogs.: have tilbøjelighed til snorken. (ofte m. overgang til bet. 3). jeg (spurgte) hende, om hun snorkede i Søvn. Holb.MTKr.243. *Jeg snorker, som du veed; bliv ved at læse, | Saa længe til du har Signalet af min Næse. Bagges.I.168. *Høit det i Skoven rumled, | Saa snorked den lede Trolld. Oehl.ND.43. AKrogh.Fysiol.52. jf.: Han snorkede altid i (alm.: gennem) Næsen (o: naar han sov). HuldaLüttk.DegnensHus.(1929).70. (l. br.): snorke som en byfodet (vel med hentydning til Bagges.I.168). Wied.HC And.85. || (l. br.) m. obj. *Jeppe saa sødelig sov, | At ingen Klokker . . | Meer rolig har snorket sin Bas. Bagges.I.75. 1.2) (nu næsten kun dial. ell. som overf. anv. af bet. 1.1) om lignende lyd, udstødt under stærk anstrengelse ell. sindsbevægelse; fnyse || om menneske (tidligere ogs.: „være heftig vrêd, skende og larme“). Moth.S82. jf.: snorke en over, overfuse en. smst.). Hr. Jesper fnæs med Vælde, snorkede under Indflydelse af Aanden og læste Salmen til Ende. JVJens.HH.78. Degnen . . kom til, snorkende og formaadslæt (o: udaset; jf. mosle) af at skræve i Driverne.sa.NH.218. || om dyr (navnlige: hest). *Hesten som mand seer at snorke og at skumme, | Af lutter Ivrighed.*

Helt.Poet.225. Trækker Hesten Luften til sig med Hæftighed og giver den fra sig med en stødende og raslende Lyd, siges den at snorke. Viborg.HY.36. Vore Heste . . snorkede, reiste sig paa Bagbenene, gav . . umiskjendelige Tegn paa Frygt og Modbydelighed. Blich.(1920).XXIX.43. Oxen . . skrabede . . i Jorden, snøftede og snorkede med Næse og Mule. Winth.Morsk.25. JVJens.SS.137. Feilb. † om tigerens lyd: snarke. Moth.S564. || (l. br.) m. obj. Hvalrosserne . . snorker en Lyd, der ligner (et) Suk. M.Lorentzen.(Pol. 1/21940.II.sp.3). || (l. br.) bevæge sig snorkende omkring, i forb. som snorke omkring. Jeg meente der var ikke andet, end lutter Hvalrosser og Sælhundede, der snorkede saadan omkring paa Lisstumperne. Oehl.Hugo vonRheinberg.(1813).83. 1.3) om boblende, kogende lyd frembragt af luft i vædske olgn. (ofte upers.). det snorkede meget stærkere i den (gryde) end i den anden. Krist. JyF.V215. || uden for dial. nu kun (dagl., spøg. og alm. opfattet som overf. anv. af bet. 1.1) om den lyd, der opstaar i en pipe, naar luftstrømmen sætter pipesøvsen i bevægelse. han . . drog et Suk gjennem det snorkende Piberør. Pont.UE.52. det snorkede i matrosens kridtpibe. NMøll.H.108. derfor behøver De ikke at lade Piben snorke. KMunk.Sm.45. Feilb. 1.4) (overf. anv. af bet. 1.1; l. br.) om andre lyde af lignende art. *hør hvor Tordnen snorker hult! ChKjerulf.FE.294. nu dumper Obo og Fagot vrøvlede og snorkende ind. SvendborgAvis.1/41921.5.sp.3.

2) (nu ikke i rigsspr.) snuse (luft, slim) op gennem næsen (med en snorkende lyd). man værner sig til at snorke Slimen bag i Svælget og derefter at spøtte den ud af Munden. PolPhysMag.VII.244. jf. snorke ind, op, (dial.) snuse op igennem næsen. Feilb.

3) (ofte vanskeligt at skelne fra bet. 1.1; jf. III. snue 3; dagl., spøg.) sove (dybt og snorkende). (slette digtere) have en Kraft som en Sove-Drik, jeg læser ikke to Sider, førend jeg snorker. JSneed.I.110. *Borgeren snorker alt, men vi — | vi gå på perlefiskeri (o: i punchebollen). Hostr.SD.1.2. Pudserens Arbejde, hvilket ofte bliver gjort om Natten naar Fyrbøderne snorker. Rambusch.L.70. snorke som et murmeldyr, se Murmeldyr 2. billedl.: *Saa døde jeg i Kiel — hvor alting snorker | Alt hvad det evner, og formaaer og aarker. Bagges.Ep.251. || snorke ind, (sj.) sove ind. Ps. 76.7 (Lindberg). (han) smed sig paaklædt i Sengen og snorkede ind. Bergstedt.A.249. || snorke ud, sove ud. vAph.(1764). især i forb. snorke rusen ud (jf. u. I. Rus 1.2). *(han) snorked endnu ud sin Gaardags tætte Ruus. Steners.Poes.18. Bagges.ComF.127. jf.: naar De neppe endnu har kastet Dem i Deres Edderduun, forat udsnorke Dunsterne af Champagneren. FGuldb.(Rahb. Tilsk.1796.653).

Snorke-, *i ssg. især til snorke* 1.1 (*jf.*

snork-); foruden de ndf. behandlede kan nævnes mere tilfældige ell. let forstaaelige ssgr. som Snorke-koncert (se u. Koncert 2), -lyd, -tone og (jf. tilsvarende ssgr. m. Snue-) betegnelser for personer, der snorker, som Snorke-dyr (Scherfig.FF.138), -hoved, -prins (AaHermann.S.66), -tryne (Holstein.T.208).

Snorker, en. flt. -e. (ænyd. snarekere, pral, sv. † snokare, mnt. snorker, d. s.; til snorker (1.1); l. br.) person, der snorker ell. har tilbøjelighed til snorken. Moth. S582. Kammerjunkerne var den forfærdeligste Snorker, man kunde tænke sig. CBernh.NF.VI.181. **Snorkeri**, et. (l. br.) vbs. til snorker. det var ulideligt hver nat at høre paa hans snorkeri |

Snorke-træ, et. (jarg.) 1) til snorker 1.3: (urensset ell. tarvelig shag-)pipe. DSt. 1918.59(soldat.). Ved Aftensmaaltidet mødte han med sin lange Pipe, et gammelt, surt Snorketræ med „Ypsilanti-Rør“. HKaarsb. M.I.63. et gammelt Snorketræ til Shagpipe. TidensKvinder.²¹/1928.16. 2) (til snorker 3 ell. 1.1; jf. I. Snork 2) søvning person; snorketryne; syusover. Du (o: en trolld) har sovet i fem Hundrede Aar, dit Snorketræ! Tandr. Gillekop.(1911).6. SundSans.1935.124.sp.1.

snork-sove, v. (jf. ænyd. snorkesøvn; dagl.) sove saa dybt, at man snorker; sove fast og dybt. Moth.S582. JRPaulli.N.71. Heib.Poet.I.326. (flere) havde blundet stærkt med Øjnene og nu og da nikket lidt, og en enkelt . . havde en Tid rentud snorksovet (o: under prædikenen). Bregend.MAG.80. Feilb. || overf., om dyb aandelig sløvhed. det er . . Holbergs uodelige Fortjeneste . . at have vakt den snorksovende Danske Vittighed. Grundtv.Dansk.I.165. der er kommet (nationalt) Røre i Bønderne østerpaa, — det tør vi ikke rose os af her. Mange sove, — enkelte snorksove. Cit.1843. (PLaurids.S. VIII.7). **-søvnig**, adj. (dagl.) meget søvning. hun (var) søvning, — snorksovning. PFalk Rønne.ByensStedborn.(1920).39. Bønnelycke. L4.351.

snorle, v. (lydord; jf. ænyd. snarle, snyrle, sv. dial. snorkla, no. dial. snurkla, oldn. snorgla samt II. snurre osv.; nu næppe br.) pruste, snøjte olgn. *Hand (o: hesten) snorlede som hand til Afskeed med sin Herre | Ret venlig vilde sagt: Nu kand jeg intet mere. Sort.HG.17.

snor-lige, adj. [1.5] (mnt. snorlik(e); jf. -ret samt snorerigtig) (saa) lige som (trukket, anbragt efter) en udspejndt snor. 1) i egl. bet. Moth.S579. jeg . . hader ingen Veir saa meget, som den snorlige. Bagges.L. I.49. Hun havde Blidernes sorte, straalende Øje med det fine, snorlige Bryn. JPJac.II.1. Feilb. || som adv. Veien gaer snorlige. VSO. 2) overf. Bagges.DVIX.208. Mozart med sit snorlige Instinkt. RBergh.M.12. Heksesabbarterne er en snorlige Fortsættelse af de ban-

lyste hedenske Offergilder. GSchütte.HD.46. || som adv. Alting gaer . . saa snorlige i denne fortræffelige Verden. Bøgh.III.289. der findes . . næppe en Mand . . hvis Retning har været mere snorlige holdt, end Scheels. HWulf.DR.288. **-lig-hed**, en. (sj.) det, at noget er snorlige ell. gaar, forløber (som) efter en snor; overf.: (smaalig) nøjagtighed i overholdelse af forskrifter olgn. (vi) stræbe først og fremmest efter Snorlighed og Ensformighed i det Borgerlige Selskab. Grundtv. BR.S.272. sa.Smaaskr.110. **-længde**, en. (l. br.) en snors længde ell. et stykke snor af en vis længde. (naar snoren lægges paa en bestemt maade, fremkommer) seks temmelig parallelle Snorlængder. Krist.BRL.353. spec. til Snor 1.5: 2Sam.8.2(1931; se u. Snor 1.5). **-løb**, et. 1) (jf. Remløb) snoretæk (m. særligt henblik paa drivsnorens anbringelse og løb mellem snorskiverne). det vandrette Snorløb, som driver Maskinen. Hannover.Tekstil. II.525. 2) den rille i en snorskive, hvori snoren løber. GutsMuths.(1802).22. NordConvLex. V.325.

snorp, **snorpen**, præet. og part. af II. snerpe.

Snor-perle, en. [I.1.3] (jagl.) (rund) perle til at trække paa snor. vAph.(1759). VSO. Dragsted.ÆdleStene.(1933).103. **-post**, en. (jagl.) befordring af breve, dokumenter olgn. v. hj. af et snorsystem med dikere; ogs. (og navnlig) om selve anlægget. || hertil Snorpost-anlæg ofl. HFB.1936.103.

I. Snorre, II. snorre, Snorrebro ofl., se I. Snurre, II. snurre, Snurrebro osv.

Snorres, en. se Snors.

snor-ret, adj. (ænyd. snor(e)ret, mnt. snorrecht; til Snor 1.5; jf. -lige samt snorerigtig) 1) (l. br. i rigsspr.) ret, lige, som (trukket, anbragt efter) en udspejndt snor. (den) Snorrette og skønne Friederichsberg-Gade. EPont.Atlas.II.116. hvor hurtigt hun endog skrev, stode Bogstaverne stedse . . i snorrette Linier. Mynst.Saml.vii. Feilb. billedl.: hans Virksomhed betegner den snorrette Linie fra det første Stændervalg 1834 til Rødning Højskoles Aabning 1844. Sv Dahl&Linvold.Sønderjylland.I.(1919).251. || som adv. det er snør ret imød (o: diametralt modsat). Moth.S579. Det lader ikke vel, at alle Prydelser staae snorret efter Næsen, at alle Blomster, Baand, Kruser og Folder legges i Paralleler eller rette Vinkler. JSneed. I.229. Oehl.XIX.181. saa blev Bedene „trippede af“ saa „snorret“ som muligt. Fr Grundtv.LK.52. 2) ⊕ overf., især om hvad der er stift, ensformigt, smaaligt nøjagtigt olgn. det (er) nu engang . . Livets Lyde hos os alle umuelig at kunne være saa correct eller snorret som Døden. Grundtv.B.II.435. sa.HV. I.323. Arbejdet (o: i bronzealderen) har en mere snorret Regelmæssighed, en strengere Symmetri end i Stenalderens. JLangé.I.273.

|| som *adv.* Krigsraaden gik snorret efter Bibelen og beviste, at det forbudne Træe var den naturlige Omgang mellem Adam og Eva. *III Hans. PD. 180.*

snorrig, *adj.* se snurrig.

Snors, en. (*Snorres. Esp. 317. Snørs. UjF.*) (*afst. af et ord, der foreligger i sv. dial. snorr, snurr, snur, mandslæm; jf. ogs. Nurris 2 samt Knorres; vulg. ell. dial., nu glågs.*) *mandslæm. OrdbS. (Kbh.).*

Snor-skive, en. skive (I.2.2) der trækker ell. trækkes af en drivsnor (jf. -hjul samt Rem-, Tovskive). *VærktMask. 99. Tekn MarO. UjF. (paa rok). Snore-: NordConv Lex. V. 288. CFMortens. SV. 20. -slaa, v. (jf. -slag samt slaa med en snor u. Snor 1.5; nu næppe br.) afsætte linier, mærker (paa tømmer) ved slag med en (kridt)snor. vAph. (1759) („hos Snidkere“). Leth. (1800). -slag, et. [I.1.5] (haandv.) slag med en udspændt (kridt)snor, hvorved der afsættes linier (paa tømmer, der skal saves ud i planker olgn.); afsnorning; ogs. om den derved afsatte linie (Leth. (1800). MO.). man saar (spinat) i smaa lange Render . . af to Fingers Dyb trukne efter Snorslag. vAph. Nath. VII. 548. Paa alle disse Stykker (o: af tilhuggede bjælker) gjøres nu langs med de skraat tilhuggede Sider et Snorslag i en Afstand af omtrent $\frac{1}{12}$ til $\frac{1}{4}$ af den hele Tykkelse. ForklTømrere. 16. VSO. MO. UjF. -sløjd, en. se u. Sløjd 3. -trisse, en. trisse, hvorpaa en drivsnor løber. OrdbS. -tromle, en. valse, hvorpaa flere (driv)snore kan anbringes ved siden af hinanden (jf. Remtrome). VareL. 713. -træ, et. (gart.) (form) frugttræ, hvis stamme(r) ledes langs (vandrette, lodrette ell. skraa) (staa)ltraads)snore; kordontræ. Vandrette Snortræe . . egne sig til Plantning i Rabatter langs med Gangene. LandmB. III. 197. CMatthies. DF. I. 245. -træk, et. se Snoretræk.*

snorum, i forb. snip-snap-snorum, se IV. snip 2.

Snor-værk, et. se Snoreværk.

I. Snosk, en. *fl.* (i bet. 2; sj.) -e ell. (*dial.*) -er (*Feilb.*) (*af usikker oprindelse; i bet. 1 maaske identisk m. sv. dial. snosk, sideform til snok, snude (i forb. som slå på snoka, jf. u. Snag, I. Snog), jf. (øst)sv. dial. snuska, snude, slag paa snuden, snusk, person, der snuser, nysgerrig person; muligvis dog omdannelse af Snude ved paavirkning fra udtr. som slaa paa to(r)skan, se Dania. I. 224; bet. 2 er muligvis en selvstændig dannelselse, jf. jy. snosker, sær fyr, samt skældsord som Snoddert, Snodrik, Snollert (2), Snotabe ofl.) 1) (*vulg.*) snude; næse; ansigt; vist kun i forb. som give, faa en paa snosken, give, faa et slag i ansigtet („paa snuden“), en ofrefigen, en paa torsken. Gadeordb. 437. Du skulde . . gi' ham et Par paa Snosken. FrPoulsen. R. 59. Forkarlen havde slaaet Jens. Hvorledes, spurgte hr. Mortensen. — Paa snosken! BBudtzMül-*

ler. Thyboer. (1922). 30. BornhOS. 2) (*vulg., dial. ell. Æ-jarg. (OrdbS.); jf. Snude 4*) *dels: sælle, sløv, dvask person. Feilb. dels (og især) som skældsord m. ubest. bet.: Lundbergs grødet protesterende: „Sluttet Sel-skab,“ overdøvedes af en rasende Mandstammes: „Af Vejen, Snoski!“ Esm. I. 134. BornhOS.*

II. snosk, *adj.* se snoskv.

snoske-dum, *adj.* (jf. snot-, snyde-dum; *vulg.*) meget dum. snoskedum, det var Manden. HCBranner. Legetøj. (1936). 39. din snoskedumme Tøs! Pol. 16/1936. Sønd. 29. sp. 1. -horn, et. (jf. Snude-, Snothorn; *vulg., l. br.*) d. s. s. Snosk 1. Du ga' ham vel ordentli' paa Snoskehornet. Wied. BS. 143.

Sno-syge, en. (*forst., foreld.*) plante-sygdom, der viser sig ved, at planten faar snoet ved. AFWiegmann. Om Planternes Sygdomme. (overs. 1839). 93. -søjle, en. (*bygn.*) snoet søjle. Snosøjler, hvor hele Skaffet er drejet i Proptrækkerform. Stilart. 87. Trap. 4 IX. 488.

I. Snot, et. [*snød*] Høysg. AG. 37. († **Snot. Moth. S587. HesteL. (1703). A3v. 33. Moth. S587. — dial. Snat. KBecker. VVI. 33. Feilb.) (*ænyd. snot, snaat, snat, snø(d)t, snyt, sv., no. dial. snott, eng. (dial.) snot(te) (jf. oeng. gesnot), nt., holl. snot (slesvigsk ogs. snött, snat, mnt., glloll. snotte); jf. oht. snuzza, ty. dial. schnutz; besl. m. II. snyde og vel m. grundbet. „det man snyder“, jf. II. Snyd 1 samt sv. dial. snåte, no. dial. snote, eng. dial. snot, den stump, der „snydes“ af lyse-tanden; jf. II. snotte, snottet, Snotting samt Snodder-, Snoddert, Snodrik || i formen Snat sammenfaldet m. et til snatte hørende ord m. bet.: snavs olgn. || ordet beror i nordisk muligvis paa laan fra nt. ell. holl., det opr. nordiske ord er æda., glda. snor, snør, bornh. snør, sv., no. dial. snor (snör), besl. m. snuse (jf. III. snue), sml. ogs. oldn. horr i sa. bet. || ordet undgaas i dattet tale) slim, som (ved forkølelse) afsondres af slimhinderne i næsen; næseslim. (hold hestens næse i vejret) saa ofte indtil Snottet og Skarnet, som falder ham ud af Næse-Hullerne opholder. HesteL. (1703). A3v. Snottet rinder af Næsen paa ham. vAph. (1764). Den Syge betoges af en stor Mathed, hvormed fulgte en klæbende varm Sved, der meget lignede Snottet i Næsen. Baden. VA. 27. Puh, de (o: roerne) er raadne. — De er som Snat. KBecker. VVI. 33. Dansk Vinter bestaar jo som alfor bekendt af Taage og Sjaskreg og Søle og Pløre og Snue og rindende Øjne. Vaadt, raat og Snot, sagde en stor Poet. KMunk. LGD. 84 (jf. Aarestr. SS. IV. 12). || dum som snot, snotdum. || græde snot, (jf. nt. he weent snott un quiet) græde bittert. jf. Krokodilletaarer: de modbydelige Krokodiller, der græder Snot og æder Negerborn til. OscJens. IN. 12. || (jf. jy. snotslikker (*Feilb.*) samt u. snottet 2; l. br.) i udtr. for smiger, hyklere, spytslik-***

keri. Der har jeg gaet og troet hans Forsikringer og hans Venskabsord og hans Hyldesteder og hans Spyt og Snot. *KMunk.EI. 25. || talem. (alm. tillagt Hørup og vistnok først anvendt af denne i en grundlovstale 9/1891, se Vogel-Jørg.BO.510):* skæg for sig og snot for sig, som udtr. for, at forskelligartede ting ell. forhold ikke bør sammenblandes. vilde det ikke være sømmeligere, om Staten fulgte det Princip: . . Privatbygninger for private Institutioner, og Statsbygninger for Statsinstitutioner. Eller for at bruge en Hørupsk Vending: Skæg for sig og Snot for sig? *Aftenbladet. 9/1907.1.sp.3.* Danske Arbejdere har altid hyldet den bramfri Regel: Skæg for sig og Snot for sig. Eller med andre Ord: Politik for sig og Kløveri for sig. *RødUngdom.1939.34.sp.1.*

II. Snot, en. se Snut.

Snot-, i ssg. (sogr. m. adj., hvor snot- fungerer som en art forstærkende præfix (fx snot-dum, -forkølet, -fuld, -følsom, -vigtig), har alm. hovedtryk paa begge led). || underhuden vekslende m. ssg. m. **Snotte-**, se fx. u. Snot-has 1, -hoved 2; sml. Snotte-. || (navnlig vulg. ell. dial.) til I. Snot; sml. tilsvarende ssg. m. Snodder-, Snoske-, Snyde-, **-abe**, en. (holl. snotaap; jf. Fnæt-, Skvadder-, Snoabe osv.) stærkt nedset. personbetegnelse ell. skældsord. *Kronstrøm.DenmærkeBy.(1911).133. KBecker.VV.11.75.*

Sno-tand, en. ♀ bladmos af slægten *Tortula* (med haarformede, spiralsnoede lænder paa sporehuset). *Rostr.BP.129. sa.Flora. II. (1925).549.*

snot-dum, adj. (jf. snoske-, snyedum) meget dum; idiotisk. Dit store Kvaj! Du er jo snotdum! *Fallada.B.437. Soya.HF.26. -fink(e),* en. (holl. † snotvink, snotklæt (især i forb. snotvinken fangen, *faa snue*); jf. I. Finke 2 samt Fnatfinke) d. s. s. -has (1)-2. -fink: *Gelsted.RejsentilAstrid.(1927).63.* Jeg er fyrretyve Aar, en moden Mand, jeg nærer intet Ønske om paa ny at vanke rundt med ubestemte og ledige Længsler som en Snotfink paa tyve. *Bjarnhof.(Pol. 9/1931.13.sp.6).* -finke: *Bers.G.183. SundSans.1935.124.sp.1. -fisk,* en. 1) (lige-som ty. rotzfisch gengivelse af det gr.-lat. navn *Blennius*, af gr. blénna, snot; foræld.) 2) ældre betegnelse for en gruppe fisk, hvortil bl. a. (aale)kvabben hørte (jf. Slimfisk). *Raff.(1784).222. Nemnich. 2) d. s. s. -has 2. Schand.O.I.51. -forkølet,* part. adj. som har stærkt snue. **-fuld,** adj. (jf. snydefuld, snottet 4 samt no. dial. snørfull (af snør, snot); nu l. br.) stærkt beruset (saa at man snøvler; jeg drikker ikke en Draabe mere, for jeg er aldrig endnu i mit Liv kommen snotfuld hjem. *Schand.BS.312.* Han var snotfuld, Svinet. *Bergstedt.Smaa folkeligeSkuespil.I.(1929). 22. -gøg,* en. (jf. Gøg 2.2-3) d. s. s. -has 2. *KulsvierB.41. Brodersen.L.132. -has,* en. flt. **-e** (*Brodersen.T.52. se ogs. u. bet. 1) ell.*

-er. 1) (især dial.) nedset. betegnelse for lille snottet unge. Paa Gaden saa vi ofte Børn, som gik med (snottet næse); det blev fremholdt for os Gang paa Gang, at . . vi skulde ikke gerne være saadanne Snottehaase. *SjællBond.162. 2)* (jf. -abe, -fink(e), -fisk 2, -gøg, -hoved 2, -hvalp, -næse 3, Snottepeg samt Skvathas) nedset. betegnelse for ell. skældsord til ung, umoden, „grøn“ (ell. næsvis) person; ogs. som skældsord i al alm. (jf. *Hjortø.OS.137. CEw.GD.124.* En dum, grøn Dreng. En rigtig Snothas. *ChrEngelst.HJ.7.* Der stod den Elektrikerdreng . . Snot-has! sagde hun. *Brodersen.L.64. Feilb. -hinde,* en. (med., foræld.) næsens slimhinde. Brugt som (snus-)Tobak opløser (sukker) seit Sliim paa Snothinden. *Aaskow.A.99. VSO. MO. -horn,* et. (jf. Snoske-, Snude-, Snydehorn samt Snot-kiste, -skaft, -skrin) næse. Hjemveen tog ham (o: en københavner i Amerika) og han „vendte Snot-hornet mod Grønnegade“. *Rosenkrantz.E.268. -hoved,* et. 1) d. s. s. -has 1. *UjF. 2) d. s. s. -has 2. smst. Snotte-: VSO. UjF. -hvalp,* en. d. s. s. -has 2. Saadan en Snothvalp . . saadan en Fars Søn! *HCBranner.Legetøj.(1936).220. -kiste,* en. (jf. -skrin osv.; nu næppe br.) (snottet) næse. *Amberg. -klæt,* en. klæt af næseslim (ell. (sejt) spyt). *vAph.(1764). Amberg. Bl&T. -klud,* en. (jf. Snydeklud) lommeklud; lommeterklæde. *Kaper. 5 NJeppesen.P.101. -næse,* en. 1) næse, der er fuld af ell. løber med snot; snottet næse. *vAph.(1764). VSO. en stumpe Tøs med Snotnæse og gult, strittende Hår. Kidde.AE. II.294. AndNz.LK.97. 2) person (navnlig: lille barn), hvis næse løber (og ikke bliver tørret af). *VSO.(„I lav Tale“). Saa sjokkede de to smaa Snotnæser ned ad Gaden.HH Lund.Lørdag.(1933).111. 3) d. s. s. -has 2. VillHans.NT.25. OlfJespersen.Oplevelser.(1930).65. -næset,* adj. som har en snottet næse (snotnæse). en lille Skare snotnasede Børn. *JVJens.Intr.215. HBjerregaard.Lille sjoveVerden.(1937).27. UjF. -skaft,* et. (jf. -horn osv. samt I. Skaft 5.1 slutn., Snude-, Snydeskaft) næse. *Reumert.LT.1.201. -skrin,* et. d. s. *DSt.1918.55(soldat.).**

I. Snotte, en. se Snut.

II. snotte, v. [snoðe] -ede. (jf. mnt. snotten, snyde næse, nt. snotten, være snottet, holl. snot(teren); vel dannet til I. Snot (jf. snottet) (ell. til ønyd., jy. snot, perf. part. af II. snyde); sml. ogs. sv. no. snotta (og snota), snuse, bornh. snotta, snafte; dagl. ell. dial.; undgaas i dannet tale) 1) pudse, snyde (næsen). snottes sig. *JBaden.Dal.VSO.(„I lav Tale“). Hun tudede bare. Pludselig holdt hun op, snottede Næsen. ChrEngelst.HJ.17. 2) være meget forkølet, have snue olgn.; ogs.: snuse slim op i næsen ell. harke, spytte. *SjællBond.178(se u. III. snue 1). Norlev.DenlyseMorgen.(1940). 48. jeg har gaet og snottet et par dage ;**

Snotte-, i ssgr. til I. Snot; *jf.* Snot-**-has**, **-hoved**, *se* Snot-has, **-hoved**, **-pog**, *en.* (*nu næppe i rigsspr.*) *d. s. s.* Snothas 2. *vAph.*(1764). *MDL.527. VSO. UfF.*

snottet, *adj.* [ˈsnøtət] († **snutte(t)**, **snyttet**, *Moth.S586*. — *dial.* **snattet**, *Krist. Ordspr.77. jf. Feilb.*) (til I. Snot, *jf.* II. snotte; *andre* (*foreld.*) *afl.* foreligger i *ænyd*, snotting, **snottet** (*Kalk.V.961. hertil.* Snøttig-hed og Snue paa Heste. *HesteL.*(1703). *A3^o*), *snyttelig* (*Moth.S586*), *jf.* *ogs.* *ænyd.* **snattig** (*Kalk.V.961*); *sml.* i *sa. bet. nt.* snotting, *snud-*derig, *snodderig*, *holl.* snotting, *snotterig*, *snud-*derig || i *formen* **snattet** *sammenfaldet m. et til snatte hørende dial. ord m. bet.* „*slimet*“, „*snavset*“ *olgn.* (*UfF.*) || *i bet.* 3 *maaske sammenfaldet m. et (besl.?) ord, som fore-*ligger i *sv. dial.* *snutten*, *stumpet*, *snoldet*, *jf. ty. dial. geschnotten* (*mht. gesnoten*), *knap*, *sparsom*, *fy.* *snodden*, *glathaaret*, *stumpet* (MDL. *Feilb.*), *oldn.* *snodinn*, *skaldet*, *snaudr*, *bar*, *fattig*; *sml. u.* *snøde* || *dagl.*, *næsten vulg.*) 1) (*nu l. br.*) *som minder om snot*; *slimēt.* (*negrenes*) *Sorthed* . . kommer af et slags **snotted** *Materie*, *som er imellem Epi-*dermis og *Huden.* *LTid.1743.700. jf.: (affo-*deringen *er)* *omviklet* . . med *hvidsnottet* *Slim.* *PhysBibl.VIII.242.* 2) *fuld af ell. oversmurt med snot.* *Moth.S585.* *R.* *havde* *jo detteher sære, snottede Overskjæg.* *Jak Knu.F.236. især (jf. Snot-næse, -næset) om næse (paa mindre børn): VSO. (børnene)* *havde klare Øjne* . . *friske Kinder og snot-*tede *Næser.* *Drachm.HI.40.* || *om person (navnlig: mindre barn), som har en snottet, løbende næse.* *vAph.*(1764). **Viig lille Snot-*tede! *som skyder Folk med Pile.* *Wess.32.* *Jeg kysser gjerne Mølleren lille, snottede* *fire Aars Dreng, fordi hans Næse ligner* *Søsterens.* *PMøll.*(1855). *II. 87.* *Smaa snot-*tede *Rollinger gik og trippede med hinanden* *i Haanden.* *AndNz.PE.IV.152. ofte i videre anv. som (nedsæt.) adj. om (ell. i tiltale til)* *meget ungdommelig, umoden, „grøn“ (og næ-*vis) *person (sml. Snothas 2 osv.). En snotted* *Cavalleer.* *Rostgaard.Lex.S202b.* *Hvad saadan en snottet* *Tøs* *bildte sig ind!* *Blich.*(1920). *XXIX.48.* *da han . . er 19 Aar gammel,* *var han bleven meget vred over, at en Bet-*jent *havde sagt „Du“ til ham og kaldt ham „en snottet Dreng.“* *Flyveposten.*^{18/1865.3.} *sp.2.* *saadan en snottet Hvalp (o: en skole-*dreng). *Baud.G.42 (jf. Snothvalp).* || (*nu l. br.*) *m. h. t. stærk smiger, „spytstikkeri“ olgn. (jf. Snot sp.1192²² samt fy. snotstikker, spytstikker)* *naar en Tysker hørte en dansk Knald-*proprietær *holde en Kongetale, vilde han af et oprigtigt Hjærte sige: Snyd Næsen,* *Schultze!* *Noget saa snottet* *har han ikke oplevet i Tyskland.* *Hørup.II.271.* 3) *som* *nedsæt. adj. med mere ubestemt bet., navnlig (jf. snoldet) om hvad der er ubetydeligt, maaltigt ell. (jf. fjottet) taabeligt, idio-*tiisk. (*Dresden*) *er jo osse kun en lille snottet*

By ved Siden af Berlin. *Wied.Kna.172.* *Et af disse Individder* *er ejer et Par snottede* *Tusend eller Millioner.* *AndNz.TPP.131.* *Uge-*bladene . . *har det mest med Fotografer* *eller med Illustrationer til snottede Damer-*noveller. *Og der maa jeg melde Pas.* *EChri-*stians. *Mødre.*(1935). *47.* 4) (*jf. tilsvarende* *udtr. u. 1. Næse 4.4, Snude 2.2 samt snot-*snudefuld; *sml. ogs. i lign. bet.* *snoldet 3,* *snoldret 2, no. dial. snytt (til snyta, snyde),* *snudden, sv. snorig (af snor, snot), sv. dial.* *snusen; jarg.) paavirket af spiritus (saa* *at man snøvler ell. er tungnem som en for-*kolet). *VilhAnd.*(*Dania.I.222*). *Efter saa-*ledes *at have . . dyppet Tuden, var man* *ikke appelsinfri, men heller ikke snottet.* *Pol.*^{22/1933.7.sp.4.} *Feilb.* *Svinet ligger vel* *nu aa' æ' møjfuld. Han va' jo hal'snot-*tet, *da je' før va' hjemme.* *CGjerløv.Synd.* (1915). *39.*

Snottig, *en.* [ˈsnøden] *ft. -er ell.* (*nu næppe br.*) **-e** (*Amberg.*) (til I. Snot *ell.* *snottet; jf. dial.* *snat(t)ing, smudsig person* (MDL. *527*), *samt Skvatting olgn.; især dial.*) *d. s. s.* Snothas (2). *Amberg. Rask.Fynske BS.55.* *Vi spørger med et Smil, om Arier-*aanden *da er noget saa gevaldigt, siden den* *i 15 Aarhundreder har ladet sig tyrannisere* *af en Snottig som Jehova.* *KMunk.HJ.160.* *UfF.*

snot-vigtig, *adj.* (*jf. snydevigtig; l. br.*) *meget vigtig; dumvigtig.* *Holbergs Erasmus er* *ikke alene forlæst og snotvigtig — han er de* *nye Tankers Bærer.* *EBrand.*(*Pol.*^{22/1921.} *10.sp.6*).

Snov, *en. se* *Snav.*

snove, *v. se* *II. snaabe.*

snovsk, *adj.* [ˈsnouˈsg] (*i 18. aarh. alm.* *skrevet snousk. sj. snausk* (*Cit.1764.* (*Norske Magasin.111.*(1870). *547*); *hos Blich. snogsk* (*jf. ogs. VSO. („I ældre Skrifter“).* *Feilb. D&H.*) — *no. ell. dial. ogs. sno(d)sk.* *vAph.* (1759 og 1764). *Cit.1811.* (*NkS4811t.108; fra Vendsyssel*)). (*maaske (dial.-udtale af) en afl. til sno, m. grundbet. „som forstaar at sno sig“*), „*som har et rask, gemytligt, smidigt væsen*“ (*sml.: „snousk, nem til at sno sig mellem Folk, men lidt tvivlsom, slibrig.“* *UfF.* (*Falster*), *snoet (mildsnoet) u. sno 14, sno-*mild *samt no. dial. snosk, snaask, snodig* (*til sno*), *rask, smidig, snurrig, sv. dial. sno-*dig); *jf. dog ogs. sdjy. snog, pyntet, fin* (*Jy Saml.VIII.275*), *sv. dial. snog (snou), kort-*haaret, *kullet, nogen, der er sideform til snog, samt dial. snau, rask* (*Moth.S564. MDL. Feilb.*), *der vistnok er besl. m. snæver* || *i for-*men *snogsk muligvis m. tilknytning til Snog* || *nu ikke i rigsspr., jf.: „Talespr., ikke hyp-*pig.“ *Levin,* *ordet bruges parodierende i et digt* *fra 1828 (se Heib.Pros.X.422))* 1) *om person:* *som forstaar at sno sig, begaa sig, omgaa men-*nesker; *smidig; snild; især: som har et* (*usædvanligt*) *muntret, gemytligt, besnærende væsen, finder paa pudsige, uberegnelige ting,*

kommer med overraskende, morsomme bemærkninger olgn.; sjov; snurrig; pudsig; artig. Lykken pleyer at være snousk med sine Indfald. *Eilsch. Overs. af Voltaire: Zadig. (1750). 22.* *hver en munter snovsk Broerliil. *Bagges. Danj. I. 440.* han var lystig, naiv — snovsk — som man siger — og vilde gjerne spase med Madamen. *Oehl. Er. I. 132. Rask. FynskeBS. 55.* *en lille snovsk Krabat, | En undersætsig Værts-huus-Potentat. *Hz. AN. 234. 2)* om ting ell. forhold (især indfald, paafund olgn.): godt fundet paa; overraskende; vittig; morsom; sjov. Snousk nok, at da vi alle dagligen falde i mange vigtigere Stykker, saa sætte vi hinanden ikkuns til Rette for bare saadanne Lapperier (o: orthographica). *Eilsch. (Reiser. IV. a4r).* *Skiamt og Skiers jeg kun leverer, | Mage til Catulli og | Calvi, dem man venerer | Midt i deres snovske Sprog. *ThSchmidt. E. 227.* *Belav dig Læser paa at lee, | Det er en snousk Historie. *Morgen-Posten. 1790. 528. Bagges. II. 247.* et snovsk Svar. *Nyerup. Morskabslæsn. (1816). 248.* „Skriver os en Kjeltringhistorie!“ har han flere Gange sagt til mig: „den kunde blive snogsk nok.“ *Blich. (1920). XIV. 204.* et snogsk Øjekast. *smst. XXVII. 157. Rask. FynskeBS. 55. Feilb. Snovsk-hed, en. ft. -er.* (nu næppe br.) det at være snovsk; snovsk, snurrigt indfald ell. paafund. En kand finde paa de Pudser og Snovskheder i et Øyeblik, som en anden . . aldrig kunde falde paa. *Eilsch. PhilBrev. 16. smst. 122. Amberg.*

Sno-vægt, en. (fys.) maaleapparat (til maaling af svage elektriske kræfter), bestaaende af et let legeme ophængt i en snor (af metal ell. kvarts), hvis snoning viser styrken af den paagældende kraft; drejevægt. *NordConvLex. 2 V. 401. MKnudsens. Fysik. (1923). 54.*

I. Snu, en (i bet. 1: KomGrønneg. III. 379. *Winth. III. 222. S&B.*; i denne bet. oftest uden art.; i bet. 2: CKoch. ModLivets Land. (1924). 94) ell. (i bet. 2: C) og (se ndf.). [snu²] (dial. **Snue**. [snu²]) jf. *Esp. 482 samt (?) den ældre skrivemaade Snue. Moth. S584. KomGrønneg. III. 379. sml. Mossin. Term. 210).* (sv. snuv, no. dial. snu, mnt. snuve, snove (alle i bet. 1); besl. m. (til dels sa. ord som) I. Snue; nu især dial.) **I)** i forb. faa snu (sj. en snu (jf. *BornhOS.*) ell. snuen (*Winth. III. 222*)) af, om ell. (sjældnere) paa (*Rahb. Tilsk. 1804. 377. CBernh. III. 129. MGünther. ToFortællinger. (1877). 95*) noget, (jf. II. Snus 3 samt Snoff) faa et vist indblik i, kendskab til ell. en vis (begyndende) anelse om noget; komme under vejr med; faa nys om; faa færten af. „saa snart jeg fik een Snue om Isabelle, med de 20000 Rdr. — — „Fra det Øyeblik af gav I (den anden kvinde) op.“ *KomGrønneg. III. 379.* Boghandlerne (vil) saasnart de faae mindste Snu deraf (o: af min anmeldelse) klynge sig om mig, som Fluor om Honning. *Rahb. Tilsk. 1797. 538.* (han) kan have faaet Snu om sin

Datters Sammenkomster med en Herre i Skoven. *Blich. (1920). XXVIII. 31. NHancke. Penne-tegninger. (1893). 135.* Den københavnske Sladder . . fik . . Snu af det efterladte Brev. *Pont. LP. VII. 123. Esp. 482. Feilb.* || have snu (en snu. jf. *BornhOS.*) af ell. om, vide lidt om; have en vis anelse om, et vist kendskab til. *Rahb. E. I. 246.* Hilmer havde Stikordene parat og Snu om lidt, intet vidste han helt, intet forstod han. *Rosenkrantz. RH. 32. 2)* hvad der forekommer i ringe mængde; en ubetydelig, ganske lille smule; anelse (2). dem, som har faaet et lille Snu af Aandrighed, og tro sig berettigede til at dømme og fordømme. *Birkedal. En folkelig Julegave. Nr. 7. (1878). 152.* med et halvt Øje og et Snu af Sprogkunds-kaber kan (man) forstå (bogen). *UBirkedal. Overs. af Carlyle: Svundne Tider. (1916). 53. jf.:* det er netop her (nødvendigt) at vinde den højst mulige klarhed og ikke . . lade sig nøje med et snu af det (o: af Grundtvigs udvikling). *Brücker. G. 46.*

II. snu, adj. [snu²] best. j. og ft. d. s. ell. (som oftest blot skriveform for snu, jf. *Rask. Retskr. 135; nu næppe br.*) -e (*Moth. S574. Holst. R. jf. LollGr. 57*); intk. og adv. d. s. ell. (dial.) -t (*Esp. 316. UnivBl. I. 382 (nordsjæll.). LollGr. 56*); gradbøjn. (l. br.) -ere (*Moth. S574. KSKytte. JB. 384. Thøg Lars. (IslSagaer. III. 305)*), -est (*Moth. S574. KomGrønneg. I. 44. Blich. (1920). XVI. 142. Thit Jens. VA. II. 10*). (jf. (?) glda. (ft.) snuwe, dygtige (*Rimkr. M. 164 (Rimkr. 96: sløwæ)*); af usikker oprindelse; maaske omdannet af slu (III) efter snue (III), snuse olgn., ell. besl. m. disse ord; jf. *Tjf. AR. IV. 119. Festskr. Vilh Thoms. 290*) om person (ell. persons optræden, (ansigts)udtryk olgn.): meget listig; forslagen; udspekuleret; ofte m. bibel. af en vis lumskhed, lidt ufin tankegang, mangel paa ærlighed og aabenhed i handlemaade, brug af ikke helt fine midler olgn.; i høj grad, alt for) snedig. *Moth. S574. KomGrønneg. I. 44* (se u. smigle). *vAph. (1759). Bagges. DV. 2 VIII. 187.* den snue Lurer trak sig hastig tilbage. *Ing. E. M. I. 55.* *Valdemar er snu, han forstaaer at krænge | Sine Ord som en Handske. *Hz. XI. 33.* han havde . . med snue Folk at gjøre, der ikke let tabte Sporet. *Goldschm. SF. 31.* Beringskjold, en snu, energisk, snarraadig, men tillige . . løgnagtig og samvittighedslos Mand. *DanmRigHist. V. 362.* Han var viden om bekendt for at være en snu Karl, der havde rejst meget. *Danske Folkesagn. (1933). 127.* (hendes) kolde og snu Forretningstalent. *HSeverinsen. D. 117.* || om dyr, især (jf. ræve-snu) om ræven. *hvis ud af en Træfning | Tilbage Du vil, | Saa lær af røden Ræv, | Thi han er snu og snild. *Winth. HF. 127.* || i sammenligning: *Kong Volmer kunde virke | Den allerfineste Væv, | Skarpoiet som en Glente | Og snu som en Ræv. *smst. 128.* se ogs. Ræv sp. 129² og u. Rævebælg 1.

III. **snu**, v. se sno.

I. **Snub**, en, se II. Snup.

II. **Snub**, et, en, se III. Snup.

I. **snubbe**, v. [ˈsnobə] (ogs. skrevet **snuppe** — *dial. snoppe*. *SjællBond.115. jf. Esp.316(u. Snoppa)*). -ede ell. (*dial.*) -te (*jf. Moth.S583. BornhOS.*). (ænyd. (perf. part.) *snubbed, ajstumpet, sv. (dial.) snubba, no. dial. d. s., oldn. d. s. (i bet. 2), jf. eng. snub; best. m. II. snuppe; jf. Snubbert, I. Snup, forsnubbe (og Forsnubber) samt II. snibbe*) 1) *gøre kort(ere), især: ved at borttage noget; afkorte; ajstumpe; i rigsspr. især i forb. m. præp. af (jf. afsnubbe 1). 1.1) i egl. bet. (ofte i perf. part. anv. som adj., jf. MO.). Molb.HO. Dagen snubbedes mere og mere af og blev kolde og regnfulde. MarySkotte.LilleInger.(1925).109. Taaen . . var snuppet for hurtigt af (o: i strikkestrømpen). Erl Krist.NS.135. Esp.316. || (dial.) m. h. t. (mindre) neg, knippe af halmstraa ell. lign. plantestængler: ordne saaledes, at alle straa osv., der er kommet for langt til den ene side (stikker udenfor), bringes paa plads (hvorved knippet bliver lidt kortere). Kværnd. ofte i forb. snubbe op. MDL. SjællBond.115. jf.: opsnuppet Halm (oven paa et hæs). Landhuushold.NyeSaml.II.96. || (nu næppe br.) m. h. t. skærende, stikkende redskab: gøre sløv ell. stump; ajstumpe (2). Moth.S583. 1.2) uegl.; dels m. h. t. ord, tale olgn.: snubbe Talen af. VSO. Hvor smukt lød ikke dette Dansk! Ingen grimme ø'er, ikke denne utilgelige Snuppen af eller Træden i de lange Endelser. Drachm.F.I.10. Han snubbede sin Sætning af og vendte sig til hende. AHenningsen.PD. 232. || dels (nu sj.) m. h. t. arbejde: gøre færdig i en hast. VSO. 2) (jf. afsnubbe 2) *affærdige kort, afvisende ell. irettesættende (jf. II. snibbe); ogs.: afbryde paa en uholdig maade; især i forb. snubbe af, bide af. Rask.FynskeBS.55. Levin. Saadant et Ansigt, han satte op, naar hun snubbede ham af midt i en følsom Tirade! EJuelHans.TK.103. *Han var en grov Person, sa mangan Snylter | og Snob, som ved hans Tærskel kort blev snubbet. Rørd.JH. II.28.**

II-IV. **snubbe**, v. se I-III. snuppe.

Snubbert, en. [ˈsnøbɔrt] (ogs. skrevet **Snuppert**). fl. -er. (til I. snubbe (2); jf. sv. (ft.) *snubbor, irettesættelse, no. dial. snubba; nu næppe br.) irettesættelse; røffel; næse; ogs.: slag paa næse (og mund), i ansigtet; næsestyver (avisen) faaer en liden Snubbert. Fortegnelse paa Skrifter som Trykfriheden har givet Anledning til. I. (1771).17. Alle Betienter . . iiler hid een efter den anden, og besegler Sanchos Ansigt med fiire og tyve Snupperter (Lieb.DQ.II.501: Næsestyvere). Biehl.DQ.IV.325. (han fik) en meget unaadig Snubbert af den naadige Herre, for den dumme Streg, han havde udøvet. Ew.Overs. af MaxVindogConsorter.(1782).97. Amberg.*

snubbet, adj. se snuppet.

snuble, v. [ˈsnublə] (*Høysg.AG.181*) ell. (*glads.*) [ˈsnoblə] (*jf. skrivemaaden snoble. LTid.1742.44. vml. FrGrundtv.LK.107. Feilb.*). -ede. vsl. (nu næppe br.) -ing (*vAph.(1764)*). || *som hjælpeverbum bruges være ell. (sjældnere i bet. 1; oftere i bet. 2; alm. i bet. 3) have: Moth.S583. MO. i bet. 1: Biehl.DQ.I.33. GyrLemche.S.II.29.III.96. i bet. 2: Gram.(KSelskSkr.II.85). Holb.Ep. III.128. Hørup.II.343. (ænyd. d. s. og snoble, snøfle (jf. udtale m. ø i dial.: Univ Bl.I.357 (nordsjæll.). Feilb.; sml. skrivemaaden sneufle. Moth.S583. og sjæll. snowle. SjællBond.80), sv. snubbla, (m/nt. snubbelen; best. m. sv. dial. snubba (i sa. bet.); en sideform foreligger i no. dial. snuvla, østfris. snövelen, holl. sneuvelen)*

1) *under gang, løb olgn. bevægelse støde (pludselig, uventet, ufrivilligt) med joden (fodspidsen) mod noget, saa at man kommer ud af ligevegt og er nær ved at falde ell. falder forover; (være ved at) falde paa grund af en hindring, som man ikke har bemærket ell. taget sig i agt for og derfor støder imod. *naar han Hoster, hand gir skylden kun paa Nodder, | Og naar hand snubler, kun paa Vey, og ej paa Fødder. Holb.Paars. 237. *(hans) Ganger i Springet paa Fødderne gleed, | Og snubled, og segned i Knæerne ned. Bagges.VI.23. *som hun iler, | og paa Elskov grubler — | hun snubler! Oehl.Digte. (1803).78. jeg snublede, dog uden at falde, ved at springe af Baaden. Molb.Dagb.157. *Paa tørre, glatte Moslag | Den (o: hjorten) snublede, den gleed, | Og styrtede saa sammen. Winth.HF.19. Han snublede, han faldt . . greb for sig. Rørd.LB.261. jf.: Okserne . . har svedt og snublet op og ned ad lange Bakker og tværs over Dalstrøg. KBliæen.AF. 261. (vet.:) Snublen kaldes en Fejl ved Hestens Bevægelse, hvorved den støder med Forlemmets Taa mod Vejen og derved bliver forsinket i Fremgribningen, saa at den kan styrte. Møll.H.V.318. Grunth.Besl.179. || i forb. snuble over noget (jf. u. bet. 2-3). Nogle snublede over ham. Biehl.DQ.IV.187. VSO. IV.O246. (hjordtekalven) var ved at snuble over sine Ben med de tykke, kalvede Led. Søberg.Meta.(1923).37.*

2) (især ⊗) *billedl. brug af bet. 1, som betegnelse for et fald, en fejlen, svigten, ufuldkommenhed olgn. 2.1) (især bibl.) om person: falde i anseelse, fra magtstilling olgn.; om rige (stat ell. folk): (være nær ved at) gaa til grunde; styrte sammen. Hevnen og Betalingen hører mig til paa den Tid, da deres Fod skal snuble (1931: vakle), thi deres Ulykkes Dag er nær. 5Mos.32.35. (det) er en falsk Politique, at lade sine naturlige Bunds-Forvandrete snuble og staae Fare for Fald. LTid.1745.468. Jerusalem snubler (1871: styrter), og Juda falder. Es.3.8 (1931). 2.2) i udtr. for, at tvivl, uvished olgn. bringer en*

person ud af aandelig ligevegt, gør ham usikker, saa at han er nær ved at fejle, svigte (sit kald, sin overbevisning) olgn.; i videre anv.: begaa en fejl, forseelse ell. forsyndelse; fejle; forse sig; spec.: fejle moralsk ell. religiøst; falde; synde. jeg forlader mig paa Herren, jeg skal ikke snuble (1931: jeg . . stoler paa Herren uden at vakle). *Ps.26.1.* i Fald det hændte sig at vores Polly skulde snuble . . saa vilde hand faae sin Frue til at opvarte og føde baade hende og Hore-*Ungen. Pamela.III.215.* *Saalænge Manden vandrer frem paa Livets Vei, | Han ofte snubler. *Oehl.Bidr.II.18.* det er godt for den, der skal frelse andre, at han selv har snublet. *Hørup.II.343.* (mindre kunstmalere) snubler navnlig over den Vanskelighed, at faa den udvendige Side af Bordet besat, uden at de siddende vender Ryggen mod Publikum. *T Bierfreund. Rembrandt.(1900).135.* Støt dem, naar de snuble, og rejs dem, naar de falde. *Allerbog.469. 2.3)* (nu næppe br.) have en urigtig mening, opfattelse olgn.; tage fejl; fejle (II.1.4). een og anden lærd Mand har iblant snublet, og yttret sig med urigtige Gætninger (om ords oprindelse). *Gram.(K SelskSkr.II.85).* (kirkefædrenes) største Forfægtere . . maa tilstaae, at de ofte have snublet. *Holb.Ep.III.128. 2.4)* om svigtende brug af talen ell. (vanskelige) ord, saa at man stammer, taler usikkert ell. urigtigt olgn. En Gang, da han talte, snubled han over et fremmed Ord. Han sagde kvalificeret i Stedet for kvalificeret. *Schand.VV.132.* Carls Tale havde altid lidt af en vis Stammen eller Snublen. *JohsSteenstr.JLG.8.* Hun sagde det hurtigt og snubled. *AaDons.S.57.* Hun svarrede hurtig, saa Stemmen snubled. *Olesen Løkk.NH.II.114.* || ogs. om svigtende forstaelse af ord ell. svigtende hukommelse ved gengivelse (navnlig opremsning) af noget. da Barnet ramsede: Fem af Svend Estridsens Sønner besteg Thronen efter ham: Harald Hejn, Knud den Hellige . . og dernæst snubled over Aarstallene. *Schand.BS.328.* Navnlig hos Lie vil den danske Læser snuble over mange Gloser og Talemaader. *sa.O. II.162.* || om svigtende brug af tænkeevnen, idet de enkelte forestillinger, indfald følger for hurtigt efter hinanden og derfor ikke holdes klart ude fra hinanden. Hvad skulde han gøre? Tankerne snubled haabløst gennem hans Hjerne. *EriKrist.BT.63.* det ene Indfald snubled over det andet. *IsakDin.FF. 275.*

3) (l. br.) billedl. brug af bet. 1, som udtr. for tilfældighed i en handling ell. oplevelse. || snuble over, finde ved et (heldigt) tilfælde; falde over (se falde sp. 663⁴³). en original Akvarel . . delikat gjort, snublet over i en Antikvitetshandel i Paris. *JV Jens.RF.44.* || snuble til, om handling, der sker pludselig og (ligesom) uvilkaarligt: pludselig og (ligesom) tilfældig komme til at gøre noget. Hun

snubler til at tale om Maden. *Bregend.I delyse Nætter.(1920).63.*

4) part. snublende anv. som adv. m. forstærkende bet. i forb. som (ligge) snublende nær olgn., egl. til bet. 1: (ligge) saa nær, at man er ved at falde over det; (ligge) meget nær. (jf. *Arlaud.268*). Forklaringen ligger saa snublende nær: man synes nu bedst om det, man er vant til. *Haandv.58.* Lykken laa saa snublende nær. *AndNz.PE.II.250.* jf.: De købte . . , en Æske Motor“ (o: cigaretter) med ti i, snublende parate til at sige at det var til deres store Bror. *KNordent.JL.I.119.*

snuble-fri, adj. (sj.) som ikke snubler. *Ledsag mig snuble-frie | Paa Himlens reene Stie. *Stub.29.* **-sten**, en. (ænyd. d. s.; nu sj.) egl.: sten, som man (let) snubler over; næsten kun overf.: anstødssten. *Hvor mangen Snuble-Steen man dig i Veyen slængte. *JFris.71.* stærke Drikke var en af de værste Snublesten. *CReimer.NB.428.* **-traad**, en. x form for pigtraadshegn, bestaaende af en enkelt traad, der udspondes paa lave pøle tæt hen over jordoverfladen. *Sal.²XIX.147.* **-vorn**, adj. (især dial.) som er tilbøjelig til at snuble. En snublevorn Hest. *VSO.* (Siælland).

Snub-tag, -tang, -vej, en. se Snup-tag osv.

I. **Snud**, en. se Snude.

II. **Snud**, en. se Snut.

Snude, en. [ˈsnuːdə] (nu dial. og vistnok kun i bet. 4, som 2. led af ssg. **Snud** [snuːð] Vigtigsnud. *AndNz.PE.II.271.* tidligere ogs. i andre bet.: *vAph.(1764).* jf. *sa.(1759)* samt *Rask.FynskeBS.55.* — dial. **Snyde**. *Kollerød. 16.17.43.* jf. u. — snudet samt *Kort.837*). ft. **-r.** (ænyd. d. s., glde. snwdhæ (*Rimkr.89*), sv. dial. snuta (jf. sv. no. snut, sml. *Snud* osv.), jsv. snuta (i ssg. snutfagher), meng. snute (eng. snout), mnt. snute, holl. snuit, jf. ty. schnauze; til *sa. stamme* som III. snue (se nærmere u. dette ord); jf. *Snut* samt I. *Snav*, I. *Snosk*, *Snyds* og I. led af *Snu Shane*.)

1) (jf. I. Næse 7) den forreste, langagtige og (ret) fremstaaende del af hovedet hos visse dyr, bærende næseborene (og mundaabningen); nu især (i alm. spr.) om dette parti af hovedet hos dyr af hundslægten (fx. hunden, ræven, ulven); ogs. (til dels zool.) om lignende parti af hovedet hos andre (især: større) pattedyr (som fx. aber, bjørne, sæler, visse musearter ell. (jf. Tryne) svin ell. (jf. I. Mule 1) hornkvæg og heste) ell. (nu næppe br.) om elefantens snabel; endvidere (zool.) om visse insekters forlængede forhoved (jf. *Snudebille*) ell. om lignende udformet (del af) hoved hos fisk (*Brehm.DL.²II,1.141*). snude på elefant og flue. *Moth.S583.* *Jeg seer Fæet drikke | Af Vandet . . og sig om Snuden slikke. *Helt.Poet. 191.* *Den Muldvarp kryber i dyben Muld. | Hvor Snuden den kan bunde. *PMøll.(1855). I.34.* *Flyv til Din (o: om torbisten) Mødding

derude! | Hvor Møget Du roder paa Kryds og Qvær | Alt med Din kullede Snude. *smst.* 18. *Den (∴ *en hundehvalp*) var saa buttet, saa trind og blød, | dens lille Snude var rosenrød. *Kaalund.223.* Grøvlingen gnubber sin trynelignende Snude eftertænksom med Forpoten. *Drachm.KW.7.* Koens „Snude“. *FrGrundtv.LK.113.* Hvem kan gribe den (∴ *nilhesten*) i dens Tænder og trække Reb igennem dens Snude (1871: Næse)? *Job.40.19* (1931).

2) (jf. I. Mule 2, Næb 2, Snabel 2; *dagl.* (*især vulg.* ell. *dial.*) *nedset. ell. spøg. betegnelse for del af et menneskes ansigt; dels (og navnlig) om næsen, dels om munden (ell. (jf. fx. snudefager) hele ansigtet).* 2.1) (jf. Brak-, Brændesnude) i *al atm. Moth.B353* (se u. Brændesnude). kom og kys mig engang . . nu skal man see, om hun ikke strax rækker Snuden frem. *Hob.Usynl.I.4.* Snud, om Menniskers Mund, er et Skiolds-Ord. *vAph.(1764).* *høit hun løftede sin Lilljenæve | Og drev den mod min Snude. *Smøralis's Digtervandring.(1823).22. 2.2)* (jf. ogs. bet. 2.3) i *særlige anv., faste forb. olgn. (til dels svarende til lgn. udtr. m. I. Næse); fx. stikke snuden i (∴ blande sig i) noget, have snuden med (i noget) (∴ deltage i, blande sig i noget. HSeverinsen.D.115), holde snuden hos ell. ved sig selv (∴ holde sig fra andres sager; passe sig selv. B.T.¹⁹.1940.5.sp.1. UfF.),* 30 *faa snuden i klemme (∴ komme i forlegenhed ved sndblanding i andres sager olgn.), stikke snuden ind (∴ blive forsigtig(ere) i sine udtalelser. POBrøndst.RD.30), vende snuden hjem(ad) (∴ vende næsen hjem(ad). Thorsen.Afh.III.10) oft. faa en blodig snude olgn. Kollerød.17. der vankede blodige Snuder. Rist.P.50. Egeberg.P.146. || (nu især dial.) i udtr. for drukkenskab, beruselse; især i forb. som faa ell. have snuden fuld, gaa med en fuld snude olgn., (jf. u. I. Næse 4.4 samt snottet 4, Fuldsnude) blive, være beruset. Moth.S584. ide- lig og altid skal (du) drikke dig saa fuld, og løbe med een fuld Snude fra Morgen indtil Aften. KomGrønneq.III.363. *lad os see at ikke | Du ædrue, men med en fuld Snude bort kan gaae. Cit.1771.(Gadeordb.¹ 90). jeg fik osse noget (∴ at drikke), sagde Hans — jeg fik Snuden fuld. *Gravl.Øen.36. Feilb. UfF. (jf. u. Snabel 2; vulg.)* han har nok ordentlig dypptet snuden | || (jf. u. I. Næse 3.2) i *udtr., der betegner knejsende holdning ell. (især) overlegen, selvglad, stolt adfærd, storsnudedet olgn. Han er blevet noget hoven i Snuden (∴ stor paa det). Kværnd. Lad os ikke . . overvurdere os selv. Derfor kan vi jo godt udadtil sætte Snuden lidt tilvejs. Egeberg.P.215. vifte med Snuden. Rørd.RH. 174. || holde snude(n) (vAph.(1759). Bagges.Danf.II.184. Feilb. sml. holde snut u. Snut 1) ell. (nu næppe br.) holde snu- den til, (jf. II. holde 3.2 og 44.2; dial.)**

ophøre med at tale; tie stille; holde mund. (især i imp.). Holder jer Snude til I Skabhalse, I skal sticke Fingeren paa Gulvet, og lugte, hvad Huus I er udi. *Hob.Kandst. V5. || i forb. snip, snap, snude (jf. bet. 6), se u. IV snip 1. 2.3) (jf. bet. 2.2) i særlige forb. styret af (verbum og) præp. over, paa, sj. i (se ndf. l.23) || faa over, paa snuden, faa, give (en) en, et par olgn. over, paa snuden, (jf. u. I. Snok 1) faa, give en et ell. flere slag paa næse og mund, midt i ansigtet, i „synet“; ogs. (overf.): faa, gi- ve en irettesættelse, røffel. Var det icke for Respect for Jupiter og Apollo, saa skulde jeg give dig een paa din Momiske Snude. *Hob.UHH.Prol.3sc. Wadsk.112.* Nu ka' du bare vente, til vi kommer udenfor! . . . Saa ska' du faa no'en paa Snuden. *LLarsen.Halv- mennesker.(1903).45.* Jeg skal give dig på Snuden, kan du tro! *Rørd.RH.173. jf.: (da jeg) trak min Frakke paa . . kom jeg i Hastigheden til at give min Beskytner Et i Snuden med min Albu. Hrz.VII.37. uden for fast forb. m. verbum: Schand.UD.53. nogle Grovheder og et Par paa Snuden havde været det naturligste Svar paa Mandens Uforsømmethed. AndNz.PE.III.196. || gaa paa 'snuden, falde forover. || slaa (ell. stikke) paa snuden, (jf. III. slaa 1.2) slaa (en person) paa næse og mund, midt i ansigtet. vAph.(1759). *at slaae paa Snuden | Alt hvad der standsede hans Fied. *Bagges.Ep.336. Heib.Poet.VI.110.* nu har man jo ikke engang Lov at slaa sine egne Tjenestefolk paa Snuden længer! *Baud.AB.193.* Derfor skal han da ikke slaa paa Snuden. Er det en Maner? *LeckFischer.HM.70. (jarg.) overf.: „Fik Du ikke de ti Kroner?“ — „Jo, men de er . . væk . . Jeg slog dem paa Snuden (∴ brugte dem).“ ChrLundgaard.FrøkenTos. (1898).52.***

3) (jf. u. bet. 2.3 og I. Næse 6.3; sj.) *iret- tesættelse; røffel; næse. Amberg. H. kom selv ud til ham (og) gav . . ham følgende Snude: . . „Hvorfor sendte De mig Brev og kom ikke selv strax?“ RudBay.EP.II.84.*

4) (vel sammenhørende med bet. 2; jf. I. Snok 2, Snøbel; vulg. ell. dial.) *som (stærkt) nedset. ell. foragt. betegnelse for ell. skælds- ord om et menneske; ofte i forb. m. karakteriserende adj. (jf. ndf. l.62).* F. viste sig ret som en storpalæde Snude (med respect at sige) og havde fortient at kastes ud af Døren for sine Udtryk. *HHans.PD.118.* En god Pistol vilde i disse Lænder gjøre bedre Nytte end en tosset Guldring . . Især hvis det er sandt, hvad den Snude sagde, at de Vilde sjaske omkring i Skoven. *Ellar.SB.176.* det Navn (∴ Nielsen) var altsaa ikke stort eller fint nok til den vigtige Snude. *Anesen. JG.6. Esp.317. || især som 2. led i ssgr., hvis 1. led dels er et karakteriserende adj. (se fx. Dum-, Fuld-, Grønsnude; sml. Vigtigsnud sp. 1202²⁴), dels et subst., der i reglen angiver*

personens erhverv, sociale stilling olgn.; af disse sidste ssgr., der kan dannes i stort omfang, kan som eksempler anføres (jf. ogs. Kapitalist-snude (u. Kapitalist) og Skomagernsnude): en Erke-Beegsnude (o: en sømand; jf. Begtamp). *PMøll.(FCols.P.M.42)*. Gaee Pokker i Vold, din Brændeviinssnude. *Olufs.GD.93*. jeg vil ikke lade mig sætte tilbænk af denne Fuldmægtig-Snude. *Hzr.XIV.116*. Hele Familien skal slide og slæbe, for at saadan en Godsejersnude . . kan mæske sig i Fedtelse. *Skjoldb.G.141*. Byens Kjøbmænd førte reellere Varer . . end disse „Jode-snuder“, der rende Landet rundt. *Schand.TF.I.105*. De skal sige mig, hvordan jeg skal straffe den Løjtnantssnude. *ChrEngelst.HJ.82*. her er ikke noget for Panser-snuden (o: politibetjente) at gøre. *Staun.P.60*. den Ignorant, den Provinssnude! *FrPoulsen.VV.28*. Fanden tage mig, om jeg nogensinde bliver Socialdemokrat, om ogsaa en Studentersnude gør Nar af mig. *Schand.UruslasUheld.(1901).45*.

5) (jf. Snut 3; uden for dial. især jarg. ell. spøg.) om (del af) ting; især om frem-spring, der har en vis lighed med en snude (1), ell. om den forreste, spidse del af forsk. genstande; spec. i flg. anv.: 5.1) den forreste, tilspidse del af fodtøj (ofte adskilt fra selve hovedstykket ved et ophøjet baand olgn.); næse (I.8.1); især i sgr. som Sko-, Støve-, Træskosnude (s.d.). *DietLex.II.114*. de høihælede Skoe, med . . spidse Snuder. *Hzr.XVIII.91*. *JVJens.EE.17*. Støvler med vældige Snuder. *Kirk.D.224*. || ogs. (dial.) om den del af strømpefoden, der omslutter tæerne; taa; snut (3.1). *UjF. 5.2* † om forstævnen af et fartøj, forskibet paa et skib (jf. I. Næse 8.2). „Hun stikker Snuden dybt“, om Skibet, naar det i Storm hugger meget med Forstavnen. *VSO*. „Hun er stiv i Snuden“, om et Skib, der ikke vender let. *smst.* *seilklar var Skuden; | Fix saae hun ud fra | Hælen til Snuden. *Drachm.DM.42*. *Mine Karaveler duver nervøse under Ky-sten | og lægger Snuderne sammen. *JVJens.Di.62*. *Med Vejret stik i Snuden | en Damp-er stævner mod Vest. *LCNiels.BH.38*. || (især jarg.) om den forreste del af en flyvemaskines krop, et lokomotiv olgn. *Flytning Hær.232*. (lokomotivet) skulde ud paa Drejeskiven . . for at faa Snuden vendt. *Bregend.HH.II.21*. 5.3) (jf. I. Næse 8.3 og Skibsnude) om fremspringende, fastsiddende del af ell. spidsen paa forsk. redskaber olgn. (til dels i mere tilfældig anv.). *Gak ilde skaaren Skialdre Pen | Med din forslidte Snude! | Og mæld dig an. *Tychon.Vers.253*. *Ing.VSt.75* (se u. Rorbasse). Maskingeværerne stikker Snuden ud af Vinduerne. *GadsMag.1921.468*. de ganske flade Slædemeder, som næsten helt mangler „Snude“. *Bangsted.EV.38*. Vil Plovens bageste Del ikke følge Bunden af Furen, gaar Ploven „paa Næsen“, „paa Snuden“. *Fynsk*

Hjemstavn.1939.77. || (nu næppe br.) om tud paa beholder osv. *LTid.1760.304*.

6) (vist sammenhørende med udtr. snip, snap, snude, se u. IV. snip 1; sj.) om det endelige forløb af en række handlinger ell. begivenheder; udgang; resultat. det er Snuden af det hele. *Rask.FynskeBS.55*. jf.: der (o: i Holland) brændte de Reformerte Katholikerne, nede i Spanskland saae jeg en anden Snude (o: en anden „historie“), der brændte Katholikerne de Reformerte. *Ellar.SB.13*.

Snude-, i sgr. († Snud-. se u. snude-fager). især af Snude 1 ell. 2; saaledes (foruden de ndf. anførte) fx. snude-formet, -spids. **-bille**, en. (zool.) insekt (bille) af familien Curculionidae, kendetegnet ved, at hovedet fortil er forlængt til en lang snabel ell. snude (Rostrum), paa hvis spids munddelene sidder. *vAph.Nath.VII.424*. *BøvP.I.421.II.468*.

-drag, et. (jf. I. Drag 7; sml. -slag, -støver; nu l. br.) slag paa, over snuden ell. næsen; slag paa næse og mund, (lige) i „synet“; næsestøver. *Ev.(1914).II.248*. *I Luften flyver Stenen | for hans (o: en bjørns) Dommedagsslag! | Men han faar dem tilbage | — o Vê! — som Snudedrag. *Kaalund.312*. en kvik Gut gier en Spøg for en Spøg og et Snudedrag for et Snudedrag. *WCarstensen.DengamleSkole.(1882).21*. *UjF. † -fager*, adj. (ænyd. snud(e)faver olgn., sv. snutfager, jsv. snuto-fagher) som har et smukt ansigt. *Moth.S584*. Hun er saa gy! Snud Fauer nok endda (fr. orig.: Mon foy, pien choly). *KomGrønneg.I.325*. **I. -fuld**, en. (dial.) egl. (efter Haand-, Mundfuld olgn.): saa meget som kan rummes i næsen (ell. (og) munden). A holdt jo Vejret, saa godt a kunde hele Tiden, men engang imellem skal man jo ha' sig en Snudefuld. *EriKrist.NS.111*. || (jf. u. Snude 2.2 og II. -fuld) i udtr. for (stærk) beruselse. faa sig en snudefuld. *UjF. II. -fuld*, adj. (jf. u. Snude 2.2; dial.) overmaade beruset; snydefuld. *Moth.S584*. **Feib. D&H. -haar**, et. (sj.) især i ft., om knurhaar, varbørster. *S&B. Larsen. -horn, et. (jf. Snothorn; sj.) nedstet. ell. spot., om (særligt lang og grim) næse. hun, Julia, med det store Snudehorn. *Rosenk.E.S.I.132*. **-hul**, et. (sj.) næsebor hos dyr. *Holten.Fauna.8*. **-klog**, adj. (jf. ænyd. næseklog u. nævvis sp.198¹⁰); sml. snudevis 2; (dial.) klog; klogtig; forstandig; ogs. nedstet., dels: som i egen indbildning besidder stor klogskab; indbildt klog; dels: (meget) vigtig; storsnudet. *VSO*. („h. hos Almenen i Nordsiælland“). vor gamle Vadskerkone . . replicerede: „Ja, ser De, Madam! jeg er inte dannet, men jeg er saadan, hvad man kalder snudeklog!“ *Thorsøe.Erindringer.(1929).26*. *UjF. -klud*, en. (jf. Snot-, Snydeklud; sj.) lommetørklæde. *Wilst.(Museum.1893.II.143)*. **-skaft**, et. (jf. u. I. Skaft 5.1; sml. Snot-, Snydeskaft; jarg.) spot. ell. spøg. betegnelse for næsen; især: stor og lang næse. *Og mangt et vældigt Snudeskaft | Med Snu-*

sen man mon fore. *PE Petersen. Digte. (1854). 40.* Damen . . smækkede Døren i for Næsen af ham . . Lars Peter var lige ved at faa Snudeskaffet i Klæmme i Døren. *AndNz.DM.IV.39. KnudRasm.MS.III.336. -slag*, et. (*jf.* slaa paa snuden u. Snude 2.3; *jarg.*) d. s. s. -drag. *Cit. ca. 1725. (NkS4°820.103).* *Sv Grundtv. -støver*, en. (*l. br.*) d. s. s. -drag. *Fluron.KO.89.*

-snudet, adj. [₁snu°(d)æt] (*dial.* -snydet. *se u.* storsnudet), som 2. led i *sgr.* (*hvis 1. led oftest er et adj.*), der angiver formen, udseendet af snuden || (*især zool.*) til Snude 1, *se* but-, krum-, lang-, mopsesnudet. *jf.*: de store, blaasnudede Abers dybe Gluffen. *Pont.GA.89.* || til Snude 2, *se* storsnudet. || til Snude 5. en Mand i spansk Hofdragt fra omkring 1750 . . sort stram Livkjole og en tosnudet Hat. *MLorentzen. (Pøl. 14°/1930. Sønd.1.sp.3).* til Snude 5.1, *se* bredsnuudet. *jf.*: smaa glansnudede Safianssko. *Drachm. F.I.258.* tyksnudede Dreadnought-Støvler. *AndNz.FD.8.* til Snude 5.2, *se* butsnudet *slutn.*

snude-viis, adj. (*jf.* nt. snutenviis, næsviis; *dial.*) 1) næsviis. *Moth.S584. Uff. 2)* (*jf.* -klog) klog; kløgtig; *ogs.*: snedig; *snu. Rostgaard.Lex.S202b. Junge.(Uff.). jf. VSO.*

snud-fager, adj. *se* snudefager.

snudt, *perf. part.* af III. snyde.

I. Snue, en. [₁snu°] *Høysg.AG.144. (nu kun dial. Snue. LTid.1733.85. Lægen.II.355. jf. Feilb.). (ænyd. snu(w)e olgn. (ogs. m. bet.: aandedrag), (f)sv. snuva, no. dial. snuve, mt. snuve (og snuf); til sa. stamme som III. snue; jf. I. Snu og forsnuet 3)* 1) (*jf.* I. Snive 1) betændelse af næsens slimhinde, som *bl. a.* ytrer sig ved stærk slimafsondring (*Coryza, Rhinitis*; *jf. u.* Katarr, Næsekattarr); ofte i forb. som faa, have snue, sj. snuen (*GH Müller. Dänisch-deutsches Wörterbuch. (1800).* (*jeg*) snød . . min Næse, som havde jeg Snuen. *Drachm.VD.35).* *Tychon.Vers.385* (*se u.* Katarr). *Særdeles frisk — kun plaget lidt af Snue. *Bagges.L.I.265.* *Ja for Snue, jeg Dem sværger | Kan jeg knap en Node see. *Heib.Poet.VI.55.* Han havde Snue, voldsom Snue, saa at han brugte Lagen og ikke Lommeterklæde. *HC And.(1919).IV.130.* *Sikken deilig Hue, | Den skal sikre Bedstefæ'er | Imod Frost og Snue. *PFaber.VV.118.* Hun gik rundt med en evig Snue. Fritimerne sad hun med Næsen over en Skaal kogende Vand for at standse Ondet. *Bang.UA.112. VoreSygd.III.11. jf.*: Hr. B. henfører alle paa denne Øe grasserende Syger til disse 4re Slags: Hoved-, Brist- og Mage-Snue, og Tungbrystighed. *LTid.1744.200.* russisk snue (*o.* influenza), *se* russisk 3) † den hos hesten forekommende sygdom snive (*I.2).* *Forordn. 28°/1806. §1d.*

II. Snue, en. *se* I. Snu.

III. snue, v. [₁snu°] (*nu kun dial. snuve. LTid.1734.716. En meget nyttig Læge-*

*bog. (1807).6. jf. Feilb. se ogs. u. opsnuet. † snue. Moth.S555. se ogs. u. opsnuet. -ede. (ænyd. snuffu), sv. dial. snu, no. (dial.) snuva, mt. snuven, jf. mht. snuben (nht. schnauben, jnyse, snøfte), snufen (nht. schnaufen, puste m. m.), og nht. schnupfen (sml. III. snuppe); *besl. er bl. a. I. Snot, Snude, I. Snue, snuse, III. snyde, snykke, snylte, snøfte, snøvele; jf. III. snive)**

1) (*nu kun dial.*) trække vejret stærkt og hørligt gennem næsen, *især*: som følge af forkølelse, snue olgn. ell. for at opfange lugten af noget; snuse; *ogs.*: snøfte; tidligere ogs. (*nu næppe br.*): hve efter vejret (*Moth.S584. Moth.S584. (gederne) snuer mod Luften, om de skulde merke noget. LSmith.DN.134. MDL.530. (hestene) staar lige fuldt og stamper og snaarer og snuer. Krist.JyF.IV.161.* Naar vi som Børn fik Kuld (blev forkølet), saa hed det: „Ded æ følt aa høre, saadden du gaar aa snuer aa snottes.“ *SjællBond.178. jf. bet. 2:* De mere bløde gav sig stædigt hen i Sorg som Børn, græd og tørrede sig, snuede utrastelig op i Næsen. *JVJens.C.185. || (jf. bet. 2) i forb. snue om (kring), egl. om dyr: bevæge sig under stadig snusen fra sted til sted (for at opdage, opstøve noget).* *Hundene som gaar og snuer rundt omkring. *NKBred. Metam.362. i videre anv., om person: gaa listigt undersøgende omkring; optræde, handle paa en fordækt og listig maade for at skaffe sig oplysning om noget (som man egl. ikke har ret til at vide); snuse om snue om i hver en Krog, om der var noget at rappe og snappe. KomGrønæg.I.49. smst.III.143.*

2) (*jf. ind- (1), opsnuet (1); nu kun dial.*) bringe, faa (noget) op i næsen ved at snuse, snue (1); *spec. m. h. t. tobak: tage en pris; snuse op.* De Sorte bruge den (*o.* tobak) aleneste til at ryge; thi de tygge og snue den ikke. *Reiser.III.69. Tode.Hoste og Snue. (1804).67. MDL.530. Feilb. || i forb. m. adv. snue ind, (jf. indsnuet 1) snuse op i næsen. Feilb. snue op, (jf. opsnuet 1) d. s. Moth.S584. mand river Castanien til Pulver, og snuver det op som Tobak. LTid.1734.716. (jf. opsnuet 2) overf.: opdage; opsnuet. Moth.S584.*

3) (*til bet. 1; jf. forsnuet I, III. snive 1, snorke 3; dagl., især spøg. ell. spot.) sove; spec.: sove (for) længe, til højt op paa dagen, ell. uden for den egl. til søvn bestemte tid; ogs.: smaasove; blunde; ofte i forb. ligge og snue. Moth.S584.* *Han maae ei, som en naadig Frue, | Paa bløden Seng uivirksom snue. *Storm.SD.128.* *Er det da nu Maneer, at ligge saadan | Og snue ud paa Formiddagen? *Oehl.I.297.* snue kan Du, snue den hele Nat, og jeg ikke et kort Quarter. *HCAnd.(1919).II.321.* Din fordømte Knægt ligger og snuer til langt op Dagen. *Goldschm.II.76.* ligge og snue de lange Vinteraftener henad Bænkene. *Pont.FL.80.* Lars Kusk snuede; der kunde ingen Tvivl være

om den Ting. Han snorkede, saa det drønedes i Væggene. *BHolst. Bitten. (1910). 57.* snue som et murmeldyr, se Murmeldyr 2. || i forb. m. adv. (jf. indsnue 2). snue hen, (sj.) falde i søvn. *CF Mortens. EF. 176. m. obj., i forb. som snue noget bort, (l. br.) m. h. t. tidsrum: tilbringe sovende; forspilde ved at sove (jf. forsnuet 2); m. h. t. andre forhold: gaa glip af ved at sove. *Kan det da skikke sig at ligge saadan | Og snue Formiddagen bort? Oehl. (1835). VI. 296. Ligge der og snue det smukkeste Syn bort . . . Bornholm i Morgenbelysning? — Op af Fjerene! Dick. SO. 62. VMunck. Fængselspræsten. (udg. 1922). 28.*

Snue-, i ssgr.; foruden de ndf. anførte kan nævnes en del til III. snue 3 dannede (dagl., især spøg.) betegnelser for personer, der gerne sover ell. sover (for) længe (jf. u. Snorke-); fz.: Kom jeg for sent om Morgenen, tituleredes jeg Snorke-træ eller Snue a b e. *Sund Sans. 1935. 124. sp. 1.* Ej, saadan et Par Snue-halse! Ligger I ikke der og sover hele Søndagen væk! *PHansen. Bornnafen By. (1936). 47.* snuehoved. *UjF. Snueper. Dania. III. 45.* Det er ikke muligt at faa Liv i den Snue-peter! *CMøll. PF. 242.* Saa kommer Mor og vækker mig med et Kys og siger: Sovegris, Snueprins! *AndNz. LK. 95.* **-feber**, en. [1] (jf. Flaadfeber; nu næppe br.) en med stærk snue forbanden feber. *VSO. MO. -tobak*, en. [III. 2] (ænyd. snu(e)tobak, sv. dial. snuvtobak, nt. snuvtobak; jf. Snuftobak; nu kun dial.) snustobak. *Moth. S584.* Snustobak: smst. 637. jf. Feilb. u. Snustobak. En Snu-Tobaks Daase. *LThura. Poet. 153.* Snuv-Tobak er Tobackens Misbrug, særdeleis naar mand legger dend oven paa Haanden . . . og snuet dend op. *Phonixb. TC. I. Nr. 6. 7. LTid. 1759. 89.*

snuffle, v. se snøfle.

snuffe, v. se snofte.

† **Snuf-tobak**, en. (jf. ænyd. snop-tubach (*Kalk. IV. 29*), sv. † snuftobak; fra ty. schnupftabak (schnupftabak), nt. snuuf-, snufftobak, hvis l. led hører til ty. schnupfen, snuse tobak (se u. III. snuppe) || Snuf-er vel delvis skriveform for Snuv-, hvorved sammenfald med Snuvtobak finder sted; jf. Snue-tobak) snustobak. *han aad og drak | Og ingen Ting bestilte, | Undtagen at ved Snuf-tobak | Han Urteboder skilte. *Falst. 19. KiøbmSyst. III. 1. 305. jf.: Een smuck Snuf-tobacksdaase (Holb. Kandst. III. 4. Snustobaks-Daase) maa I legge eder til. JRPaulli. Kandest. D4°. LTid. 1751. 31.*

snuge, v. se III. snue.

☐ **Snu-hed**, en. [snu-] det at være snu (II). Man sporer . . . i Brevene selv Cardinalens Snuhed og Stats-Klogskab. *LTid. 1746. 472.* *der anvendes al den Kløgt og Snuhed | For at forlede . . . Folk . . . til at gjøre alt det Onde. *Pram. Drøm. 70.* *Den største Snuhed | Er den, som skjuler sig bag aaben Djørvhed. *Recke. KL. 17.*

snukke, v. se snykke.

Snulde, en. se I. Snold.

snuldet, adj. se snoldet.

I. Snulle, en. se I. Snølle.

II. snulle, v. [ʃnulle] -ede. (maaske besl. m. sno; jf. I. Snold, snulre samt II. snølle; dial.) dreje, snurre (hurtigt) rundt. man kunde ikke se Egerne paa Hjulet, saadan snullede det rundt. *JVJens. NH. 131.*

snullet, adj. se snoldet.

snulre, v. [ʃnulrə] (ogs. snoldre. se ndf. jf. Feilb. (u. snulre)). -ede. (til snulle, ell. en slags lydordsdannelse; jf. I. Snold; dial.) bevæge sig langsomt ell. uøjvnt, stødvist olgn.; om dyr (ell. menneske) ogs.: trave (gaa) med jævnt fart. *Feilb. Ordbs. (sjæll.).* han . . . lod de brune snulde af i jævnt Trav. *HUss. IH. 67.* || om køretøj: rumle af sted olgn. Vognen snoldred godt af med høje Hop over Knasterne. *Aakj. SV. VIII. 45.*

I. Snup, en. [snob] (dial. Snop. *Moth. S 579.* BornhOS.). (sv. snopp; besl. m. IV. snuppe (I. snubbe) (egl. vel m. tanke paa aftegningens ringe omfang ell. plads yderst paa snuden); jf. ogs. oldn. snop(p)a, snude (der hører til roden i I. snubbe); sml. I. Snip; jf. snuppet; fagl. ell. især dial.) lys (især: hvid) langagtig plet ell. stribe foran paa et dyrs snude; især om saadan aftegning paa en hests mule (mellem næseborene); snip (I. 2. 4). *Moth. S579. MilTeknO. 267. VSO. FrGrundtv. LK. 106. Feilb. UjF.*

II. Snup, en. [snob] (ogs. skrevet Snub. — nu kun dial. Snop. *vAph. (1759). I. 537. sp. 3. Baggens. (ABaggens. JB. I. 32). BornhOS.*) (sv. dial. (i en) snopp, no. (dial.) (i ein) snupp, jf. no. dial. (i ein) snøyp (sml. II. snuppe); (i dansk laant) fra nyp. (in enem) snupp, der er en sideform til nt. snapp (se I. Snap); maaske (dial.) sammenblandet med III. Snup; jf. IV. snup; dagl.) næsten kun i forb. i en snup ell. (nu kun dial.) med (jf. *vAph. (1759). BornhOS.*) ell. (nu sj.) paa (*Biehl. DQ. I. 94. CLüth. FA. 142*) en snup, paa ganske kort tid; paa et øjeblik; i en haandevending; i et nu (sml. II. Snip 2). *Clerchens Søn af Sorterer, | Skriver Vers hen i een Snup. *Jernskæg. D. 69.* *Kan I i en Snup tre Ducater da vinde, | Det renter dog meere end karde og spinde. *Tychon. Vers. 307.* (jeg) snappede . . . det hastigste jeg kunde, min Frakke . . . og i en Snup var jeg inde i Skoven. *Agre. RK. 32.* *Rub og Stub i en Snub . . . | Blev solgt væk med et Smæk. *Rantzau. D. Nr. 72.* i en Snup var hun ude af Døren. *Schand. F. 521.* alt det kan jeg nu ikke saadan i en Snup gore Rede for. *Gjel. GL. 152.* Han forstaa alt, véd alt og afgør ethvert Spørgsmaal i en Snub, fordi det altsammen er „ganske simpelt“. *AClod-Hansen. Jagtskydning. (1923). 286. Kvernd. jf. Feilb. (u. 1. snup).* || (sj.) uden for forb. m. præp. De skal ikke være bange. Det gaar som en Snup. *Sødb. KP. 156.*

III. Snup, et ell. (nu kun dial. (jy.)) en (*Moth.S562. Amberg. Aakj.FDD.19. jf. Feilb.*). (ogs. skrevet **Snub**). [snob] flt. d. s. (til I. snuppe; jf. II. Snup) 1) (jf. I. snuppe 1; dagl.) rask tag; hurtigt greb; snup-tag; ogs.: hurtigt kast, skub olgn.; (især dial.) i videre anv., i udtr. for, at noget udføres i en haandevending ell. uden vanskeligheder (jf. *Feilb.*). *Moth.S562. Amberg.* han havde det samme gamle Tag, naar han spiste, og førte Maden saadan med et Snub ind i sin Mund. *Bang.DuF.326.* (han) lagde sig i Sovestilling . . med Hovedet hvilende først paa venstre Øre og saa . . med et rask Snuptag over paa højre. Men mislykkedes Snuppet . . straks var han lysvaagen igen. *Wied.Kna.186.* jeg (vilde) se en Konvention, som er afsluttet mellem Danmark og Preussen 1821. Hvor i Alverden skulde jeg faa fat i en saadan Tingest hjemme i Aabenraa? Her (o: i Berlin) er det kun et Snup. *HPHanss.T.II.271.* i spillet „paradis“: Fremtidens Nytaarsgave. 1869.122 (se Rør sp. 221⁴⁴). 2) (jf. Snupvej; dial.) kort stykke vej. efterhaanden som det trak ud med at komme til Vejsende — han havde nemlig sagt, at der kun var en lille Snup . . blev mine Svar noget tvære. *Aakj.FDD.19. Feilb.*

IV. snup, interj. [snob] (jf. nt. snupp(s), snopp (*Mensing.Wb.IV.661*); til II. Snup ell. III. Snup (og I. snuppe); nu næppe br.) som udtr. for en hurtig og uventet bevægelse (hvorved noget forsvinder), stærk fart olgn.; vips. Snup var hand borte. *Moth.S562.* naar en Hund laae saa roelig, at han kunde komme tæt til den, snup! lod han Steenene falde ned paa den. *Biehl.DQ.III.Fort.4.* snup, fløi Hatten af Adams vips! fløi Hatten af mig. *Bagges.DVIX.237.*

I. snuppe, v. [snoba] (ogs. skrevet snubbe. *VSO.VI.591.* se ogs. ndf.). -ede ell. † -te (jf. *Moth.S562*) ell. (vulg. ell. dial.) snup (*TBruun.I.292. NPWivel.NS.249. KGBrøndst.NG.48. Hver8.Dag.1902/03.573. SjællBond.84. jf. BornhOS.*). vbs. jf. III. Snup. (besl. m. II. snappe (og V. snippe), men sammenblandet med ell. paavirket af I. snubbe og II. snuppe (jf. no. dial. snypa, snøypa, gribe rask m. m., der hører sammen med oldn. sneypa (se u. II. snuppe)), sml. ogs. østfris. (nt.) snubbeln, snappe)

1) (dagl.) tage; gribe; nappe. 1.1) tage, gribe noget i en fart, med et pludseligt, rask greb og føre det fra et sted til et andet; snappe. *Moth.S562.* *Saa slip; her snup han sidste Linned Klud, | Og Blyheds sene Suk med den foer ud. *TBruun.I.292. VSO.VI.591* („Endnu i Siælland“). jeg var saa fræk at snuppe Deres Avis ud af Kassen. *KLars.GV.52.* Han snubbede en Lysestige fra et Pillespejl. *PDrachm.K.163. Feilb.* || i forb. snuppe bort, væk ell. † hen. det var Dem . . som snubbede hende væk (o: fra jærnbanseskinne) — det var stortaret brilliant gjort.

PEBenzon.Landsmænd.(1898).41. Let og rapt . . vipsede hun Orm af Jorden, snuppede Utøj væk fra Spirebladene. *KMich.HE.148.* i udtr. for at dø: *Som Døden (hende) snup saa ubarmhiertig hen. *TBruun.VI.336. 1.2* sætte sig i besiddelse af; tilvende sig, især: i stor hast, med behændighed, fart, ogs.: list olgn.; nappe (2.2). *Og Carl endnu et Kys til Afsked snupper. *TBruun.I.238.* *i Gevær! . . | vi snupper os i Dag St. Georgs Orden. *Drachm.DJ.II.87.* ophidset røg han paa en Dreng, der vilde snuppe hans Plads. *Søiberg.KK.I.16. jf. u. bet. 1.1:* At Di saadan ku' snyde Manevel lige bag hans aabne Ryg og snuppe Gaarden væk fra hans Aasyn! *Wied.Thum.138.* || m. h. t. mad og drikke: indtage i stor hast. jeg (vilde) lige . . snuppe en Kop Kaffe, inden jeg gik. *CFMortens.EF.98.* (malersvenden) er i Færd med at snuppe sig en Øl — godt tilbage med Nakken — a-a-h-h! *Pol.^{18/12}1927.14.sp.1.* || m. h. t. en (ung) kvinde, der vindes paa en snuld, beslut-som (for faderen ell. en medbejler øverraskende) maade; snappe. det (var) da ikke første Gang, at en Maler havde snuppet en rig Pige. *Drachm.MeddenbredePensel.(1887).406. KGBrøndst.NG.48. KMunk.E.32.* || (jf. gribe 5.2) m. h. t. noget abstr., især chance, indskydelse, idé olgn. *Snup Leiligheden da, vær snar, | Du ellers ligger som en Nar, | Naar Frue Klokker for dig kimer. *TBruun.MF.34. smst.82.* snubbe (gribe) det belejlige Øjeblik. *D&H. jf. bet. 1.3:* den Ulykke, det vilde være, om en anden snuppede Ideen. *Erl Krist.NS.119. 1.3* spec. m. forestilling om ulovlighed: stjæle; hugge; nappe. *CMøll.PF.293. Duelund.N.152. 1.4* fange; gribe; især m. h. t. forbyrder: anholde; „nappe“ han er brudt ud af Arresten . . men saa kom Borgmesteren og snuppede ham. *Hostr.KG.IV.4.* De brugte Deres Agent . . som Straa- mand — det var hans Navn, der blev klareret paa, og det var da ogsaa ham, der blev snuppet! *Baud.AB.409.* han havde hugget sig en Lommefuld Gråperer i det store Træ . . Og den Gang havde Doktor Hornerup selv snuppet ham. *Rørd.LB.319. SjællBond.84. Kværnd.*

2) (nu l. br.) med fingrene (ell. med et redskab) tage fat i noget og knibe ell. rykke i det; nappe (1). *Jeg snup ham i Kardusen. *Bredahl.I.208.* *Saa kaldte hun paa En — uh, han var saa føel og stor, | Han kom og snupped fat her i min Troie. *Cit.ca.1860.(Gadeord.¹).* Der var en halvvoxen Dreng, der snuppede hende i Ærmet. *LLarsen.Halvmenesker.(1903).67.* saa snup han mig i Øret. *Hver8.Dag.1902/03.573.* || (især dial.) reciprokt snappes, knibe, nappe, rykke og rive i hinanden; i videre anv.: kives; skændes; nappes. *Moth.S562.* Skulde du saadan gaa hen og gaa væk, saa kommer jeg jo til at snuppe med de andre Kreditorer om Stumperne. *ErlKrist.DH.46. Feilb.*

3) i forsk. (mere tilfældige) anv., i udr. for (overdreven) hast, stærk fart (olgn. **3.1**) (sj.) i udr. for at slaa pludseligt (og haardt) mod, paa noget. jeg snoede Snærten paa min Toppesvøbe om Haandleddet og lod med fuld Kraft Skaffet snubbe mod Tyskerens velnærede Bagside. *J.Vibe. (DagNyh. 19/12.1921. 8.sp.5).* || snuppe til, slaa til (se III. slaa 59.3) i en fart, med det samme. Marie . . snubbede til, inden han fik Tid at besinde sig. „Saa nu holder vi snart Bryllup“. *And Nz.PE.II.86. 3.2* (sj.) m. h. t. arbejde: udføre, faa færdig paa en hurtig, lidt skødesløs maade. den hurtige Fart, hvormed hun snubbede Uderøgtningen til Side. *AbDam.B.155.* Afregningen for de smaa Ordre . . kunde snuppes af paa Kontoret. *smst.208. 3.3* (nu næppe br.) slippe væk; smutte bort. Det Puds glemmer jeg aldrig, at jeg saa skulle blive Narret, med dend forbandede Kielderdør, og Knegten snuppe fra mig, da jeg tænkte at hafve ham vist. *JRPaugli.SB.76.*

II. snuppe, v. [snøbø] (ogs. skrevet snubbe (VSO.VI.591), snoppe (FDyrlund. Uds.61)). -ede ell. (nu kun dial.) -te (jf. *Moth.S562. Esp.316*). (sv. snoppa, snyde (et lys), no. dial. snuppa, nt. snuppen, hty. schnupfen, jf. sv. no. dial. snypa, snyde (et lys); besl. m. sv. snöpa, kastrere, no. dial. snøypa, gribe rask, oldn. sneypa, beskæmme, og m. I. snubbe (jf. ogs. I. snuppe); maaske sammenfaldet med III. snuppe, der fra bet. „snuse“, „pudse næsen“ kan udvikle bet. „snyde et lys“ (jf. en lign. bet.-udvikling af III. snyde og sml. *Hellquist.EtymO.815*); nu dial.) m. h. t. (kændt) lys, især tællelys: snyde (III.2); pudse (I.1.1). *Moth.S562. Bages.I. 287. MDL.530. Fabricius.Drejø.(1882).104. Esp.316. Kvernd. UfF.*

III. snuppe, v. [snøbø] (ogs. (l. br.) skrevet snubbe). -ede. (sv. dial. snoppa, fsv. d. s. og snuppa, nt. snuppen (mnt. snoppen, pudse (næsen)), ty. (dial.) schnuppen, schnupfen; besl. m. roden i III. snue; jf. Snuftobak, II. snuppe og snøfle, snøfte) **1)** (dial.) trække vejret stærkt og hørligt gennem næsen; snue (III.1); snuse; ogs.: snøjte (olgn. (jf. *Rask. FynskeBS.55. Esp.481*). Knud, som ikke havde faaet pudset sin Næse og nu stod og snubbede. *LBirke.LilleFruJensen.(1914).146. UfF.* || ofte (jf. bet. 2) i forb. snuppe op. Snyd Næsen Dreng, og staa ikke og sноп op saadan. *Kvernd. UfF. 2)* (jf. bet. 1 slutn.; nu næppe br.) faa (noget) op i næsen ved at snuppe (1); snue (III.2); snuse; spec. m. h. t. tobak: *Fisk til Aften, Stæg og Suppe . . | Æll, Toback, og Snus at snuppe, | Derved Tractamentet bliir. *Phønixb.TC.I.Nr.7.7.*

IV. snuppe, v. se I. snubbe.

snuppen, part. af V. snippe (s. d.).

Snuppet, en. se Snubbet.

snuppet, adj. [snøbøt] (ogs. (skrevet) snubbet (jf. *Moth.S579. se ogs. u. rødsnup-*

pet), **snoppet** (jf. *Moth.S579. se ogs. ndf.*), **snobbet** (se ndf.). (af I. Snup; jf. brun-, rødsnuppet samt bornh. snoppuer (*Esp.316*); især dial.) om dyr, navnlig hest: som har en sноп paa snuden (mulen). *Moth.S579. 1 snoppet føl.Cit.1742.(AarbSorø.1938.29). VSO. FrGrundtv.LK.64.116. et „snobbet“ Æg.Hedebo.125. UfF.*

Snup-skud, et. (jf. III. Snup 1 og I. snuppe 3.2; jæg.) d. s. s. Snapskud. *Dania. III.231. AClod-Hansen.Jagtskydning.(1923). 185. -tag*, et. (til I. snuppe; jf. Nappetag) **1)** (jf. I. snuppe 1.1; dagl.) hurtigt og behændigt greb, rask tag (især: hvorved noget gribes og flyttes); ofte i forb. i ell. med et snup-tag. (*grønlænderindernes*) Roning vilde have bragt en Sportsmand paa Rovæsenets Omraade til Fortvivlelse. Smaa raske Snuptag saa taalelig i Takt. *Aalbs.Nordlys.(1894).36.* han trak (persienneren) i Veiret med et Snup-tag. *Kandarius.LP.95.* unge Holst . . løftede den forpustede Elise højt op i et Snuptag. *MylErich.VJ.131.* Tasken (blev) bagfra rykket fra hende med et Snubtag af en Person, hvis Skridt hun slet ikke havde hørt. *Pol.11/2. 1914.2. jf. (om pludseligt, rask kast med hovedet): Wied.Kna.186(se u. III. Snup 1). billedl.: Prokurator Falsen (havde) med et af sine snart velkendte Snuptag . . erhvervet en større Ejendom. *Steenberg.H.11.110.* || i videre anv., i forb. i et snuptag, i en fart. nu gaar det jo inte saadan i et Snubtag. *Gjel.GL.166.* Sæt nu, at vi allesammen . . bliver enige om at ville have Elektricitet, saa har vi det vel i et Snuptag. *PlaCour.K. 54. 2)* (nu l. br. i rigsspr.) hurtigt og behændigt greb, rask tag, som anvendes i brydekamp, ved haandgemæng, slagsmaal (olgn.; brydetag; ogs. om selve (bryde)kampen osv. (ofte i billedl. anv.). „Maade at slaaes paa, ved at tage hverandre om Livet . . kjøbenhavnsk.“ *Levin. *Champion-Boxeren . . | maa hævde sig sin Rang, der jo forpligter | til nye Snup-Tag. Drachm.DJ.II.211.* de sorte Præster, Helvedesprædikanterne . . Lad os faa et lille, rask Snuptag med dem! *Ipsen.Under KorsetsTegn.(1903).116.* || ofte i forb. tage snuptag (med). *Pol.11/2.1895.1.sp.8.* Man prøvede . . Kræfter paa forskellig Vis, som . . tage „Snuptag“. *AarbHolbæk.1913.110.* Vorherre og Fanden tog Snubtag med hinanden. *Nordkild.SF.84. Feilb. UfF. -tang*, en. (til I. snuppe 1.1) ☉ en Snubtang, ☉: en . . Tang, hvorved Smeden kan optage afhuggede Stykker Gods, der ere faldne paa Jorden. *Hannover.Tekn.137. -vej*, en. (vel til II. Snup ell. III. Snup 2; især dial.) kort stykke vej. *Feilb. Snub-: D&H.**

I. Snur, en. [snor, snor'] (ogs. skrevet Snor. jf. *vAph.(1764).630*). (ænyd. d. s., no. snurr; vistnok fra nt. snur (hty. schnurre, holl. snor); til II. snurre (jf. snurrende v. II. snurre 6); nu næppe br. i rigsspr., jf. *Feilb. u. 2. snurre 2 samt: „Endnu bruge-*

ligt. "Kalk.IV.28) (let) rus; „streg“. hand havde en half snur på. *Moth.S588. vAph. (1759). HMikkels.D.182.* hun sørgede for jeg fik en Snur igjen, og i denne Snur forlovede jeg mig med hende. *Tode.R.30.* *i sin Snur han vidste ei, | Hvor han var. *Rahb.Synt.56.*

II. Snur, et ell. (nu ikke i rigsspr.) en (i bet. 1: VSO. D&H. i bet. 2, se u. Opsnur. i bet. 3: *Moth.S588*). [snor, snor] snúr. *Høysg.AG.136.* (tidligere undertiden skrevet Snor. *vAph.(1764).630*). best. f. (l. br.) -ret [snor'et] flt. (l. br.) d. s. (ænyd. snur, snor, sv. snurr; vbs. til II. snurre; jf. I. Snur)

1) (l. br. i alm. rigsspr.) til II. snurre 1: det at snurre; (enkelt) snurren; snurrende lyd. *Moth.S587.* *Snur af . . Bier. *Riber.II.56.* nu og da (lyder) et lille Snur, naar en Draabe fortøttet Damp dumper . . ned paa den hede Ovn. *Lunde.Midsommerbarnet. (1898).8.* Snurret fra en Automobil . . naaede mig gennem Stilheden. *France.Paa den hvide Sten.(overs.1907).150.*

2) (jf. Opsnur; især dial.) til II. snurre 1.4: det at smaaogge, -stege olgn.; især i forb. paa ell. til snur. Mett' Sofi' havde været et Smut ude i Frammerset og faaet Kaffe-kanden til Snurr. *Aakj.B.182.* Tea havde Kaffeledlen paa Snur. *Kirk.F.64. UfF.*

3) (l. br.) til II. snurre 2.1: det at noget drejer hurtigt rundt; hurtig bevægelse i en rundkreds, om en akse. *Moth.S588.* *Der er jo ingen Ting, der sætter Snurr | i Blodet . . | som Hurtigkørsel. *Drachm.DJ.II.179.* en top i fuldt snurr. *Hjorta.SJ.90. jf.:* Garn-noglen . . fik det ene Snurr efter det andet. *Aakj.VB.153. billedl.:* Saasnat Provsten var kommen i Gang . . saa var Tankesværmen ogsaa sat i Snur. *Bregend.GP.124.*

4) i forb. paa snur, (vist til II. snurre 2 ell. 3.1) drejet lidt til den ene side; paa skraa; skævt; næsten kun i forb. som med hatten ell. have, sætte (osv.) hatten paa snur, hatten sidder paa snur, dels (i egl. bet.) som udtr. for, at hatten sidder (sættes) skævt paa hovedet; dels (overf.) som udtr. for overmod, forsorenhed olgn. *Reenb.I.50.* *Naar den (o: hatten) er sat paa Snur, da har jeg slemme Griller. *Helt.Poet.52.* Han bar en blank Filthat paa Snur over sit krusede . . Haar. *Ing.LB.I.44.* *Randslen paa Ryggen, og Hatten paa Snurr . . | Sang er en Haandværkssvends første Pligt | Hvor han nu end er tilstede. *Drachm.DM.17. (den) bløde Filthat . . sad . . en Kjende forsorent paa Snur. CMøll.LM.2. jf.:* Snehyttens Tag stod helt paa Snur henne ved Indgangshullet. *KnudRasm.GS.I.101.*

Snur-, i ssg. se Snurre-.

Snurbart, en, (sj.) et (Amberg.). [snor,ber'et, -ba'rd] flt. -er (smst.). (fra ty. schnurrbart (holl. snor(re)-baard), hvis I. led er ty. schnurre, knurhaar, snude (til ty. schnurren, se II. snurre); 2. led er Bart; nu l. br.) skæg paa overlæben; overskæg;

moustache; spec. (jf. II. snurre 3.3) om flot snoet ell. stort, svært overskæg (jf. Knevelsbort). Amberg. Nydelige Romerinder, i Officeersdragt (o: som maskeradedragt) og med Snurbart over den fine Mund. *HCAnd. SS.II.92.* en kjøn lille Snurbart havde han faaet. *Goldschm.III.136.* Husarløjtnanten . . var en flot Skikkelse med et Par kække blaa Øjne og en lys Snurbart. *Pont.LP.II.135.* med præjsiske „Raccornemelser“ til lige ud i den krigerske Schnurrbarts Spidser. *KLars.L.17.* || (nu næppe br.) person, der bærer snurbart; især om militærperson. *Chr Borup.PM.29. snurbartet, adj.* [snor-,ber'et] dæt, -ba'rdæt (nu næppe br.) som har snurbart. (købmændene) havde sin snurbartede Kusk og et Par Drabanter til at springe bag paa Vognen. *Cit.ca.1780. (IUTid.1866/67. 137.sp.3).* en snurbartet Husarofficier. *Bagges.DVXI.182.*

Snur-basse, en. se Snurrebasse. † -fiks, en. (jf. I. Snurre 2; m. h. t. sidste led jf. bl. a. ty. fitz, uordnede traade, virvar, fitze, fed (se I. Fed), feddebaand, (dial. :) rynke, (svejtisk:) fin, utydelig skriftstreg, samt ty. fex, fix, i personbetegnelser som nt. lurifix, lurer (se Lurifaks), knirfix, spirrevip, olgn.) snoet, krollet streg i skrift; snirkel (i skrift). *Moth.S588. jf.:* Trykt Skrift kan jeg meget godt læse. Men her (o: i et brev) er saadanne Hager, Kroger og Snurrefisier, at man neppe kan skille Hovedet fra Halen. *Skuesp.X.103.*

snurpen, part. af II. snerpe.

Snurpe-not, en, et. [snorþæ-] (fra no. snurpenot, hvis I. led hører til no. snurpe, rynke, lægge i folder, der er besl. m. (aflydsform til) II. snerpe; fsk.) stort fiskegarn (not), hvormed en fiskestime omringes, og som derefter trækkes sammen om den som en pose; pose-not; snerpevod; snørevod. *BerITid.29/11 1906.M.2.sp.4. Scheller.MarO. OpfB.3.II.3. 133.*

Snur-piberi, et. se Snurrepiberi.

I. Snurre, en. [snoræ] (tidligere ogs. skrevet Snorre. se sp.1217¹⁹). flt. -r. (ænyd. d. s. (i bet. 1.1), sv. snurra, nt. snurre, hty. schnurre; til II. snurre; jf. snurrig) 1) (jf. II. snurre 1.1) egl.: ting, der frembringer en snurrende lyd ved, at den drejer hurtigt rundt; ogs. (jf. II. snurre 2.1, 3.1) om ting, der drejer ell. drejes hurtigt rundt uden at frembringe lyd; spec. i flg. anv.: 1.1) legeme, der med stor fart kan rotere (lige-som) om en akse, idet legemets masse er jævnt fordelt omkring akslen. *Hag.3VIII.395.* især (jys.): indretning, bestaaende af en tung, flad, cirkelrund skive med en lang pind som akse gennem skivens midte. *Christians. Fys.691. OpfB.3.I.1.194.* || (l. br. i alm. rigsspr.) om forsk. slags legetøj, der kan dreje hurtigt rundt og derved frembringe en snurrende lyd; fx. om snurretop ell. brum-basse (2.1) ell. rumlepote (2) ell. om et

om en snurre (sp. 1216⁵⁷) mindende legetøj; „spindekone“. *Folkets Avis.* 2/1 1907. 2. sp. 3. D&H. UjF. jf.: (han) legede „Snurre“ med sit Jetonstykke. *Drachm.VT.275. 1.2* (nu næppe br.) instrument, hvormed der kan frembringes en høj, skraldende lyd, naar det swinges; skralde (I.1.1.); rangle. *Moth. S587. Gram.Nucleus.210. JBaden.OrtO. 1.3* (nu l. br.) spærreindretning (fx. ved baneovergange), bestaaende af en lodret stolpe med et vandret trækors, som kan omdrejes; drejekors; korsbom. *Amberg. det Kongl. Ingenieur-Corps (anmodes)* om, i disse Aabninger (o: i et rækværk) at foranstalte anbragt . . Snurrer, hvorved . . Indsnigelse af Hornqvæg . . forhindres. *MR.1837.200. Gjel.GL. 443. Pol.* 2/1 1938.13.sp.4. jf.: Snorrebroen (paa Christianshavn), til daglig alene kaldet „Snorren“, var . . en privat Gangbro, paa hvis Midte der var anbragt en „Snurre“. *20 BerLisb. (Dannebrog.* 2/1 1906. 2. sp. 4). jf. *CBruun.Kbh.II.552. 1.4* (foræld.) et om en akse omdrejeligt stort bur, hvori man til offentlig beskæmmelse anbragte en person, der skulde straffes. *Tode.Oleo Sidse.(1790).53.* en Bonde, eller Bondepige reed Træhesten . . eller kom i Snurren. *Rahb.Tilsk.1797.829. 1.5* (fisk., l. br.) et i en fiskesnøre indsat drejeligt led (især anv. ved drag- og blinkfiskeri), som jaar kunstfisker ell. blinken til at dreje rundt, naar der trækkes i snøren, og hindrer snøren i at sno sig; svirvel. *Bogan.I.59. 2* (jf. II. snurre 3.1; sml. Snurfiks; sj.) især i ft., om uregelmæssigt svungne linier olgn.; snirkler. (et) Udyr (o: i ornamentik) hvis Linier dog paa en saa fortvivlet dristig Maade omskrive Naturen og danne . . sælsomme Spring og Snurrer. *JLange.I.285. 3* i forb. i en snurre, (sml. ty. dial. in der schnurre, rask efter hinanden; jf. II. snurre 2.1; sj.) hurtigt og uden afbrydelse. bryd mig ikke af. Skal jeg tale, maa det gaae i en Snurre!*HCAnd. (BerlTid.* 2/1 1925.Sønd.1.sp.3).

II. snurre, v. [!snør] (tidligere ogs. skrevet snorre. *Holb.Metam.12. sa.DNB.583. Fleischer.HB.156. Rask.FynskeBS.55. jf. vAph.(1764).* -ede ell. (nu næppe br.) -te (jf. *Moth.S587f.*) vbs. jf. II. Snur. (ænyd. snur(r)e, snorre, sv. snurra; svarende til ell. 50 (delvis) laant fra mnt. snurren, snorren, mht. snurren (nht. schnurren) og sideform til IV. snarre og II. snerre og (maaske) knurre; egl. lydord; sml. snorke, snorle; jf. I. Snur, I. Snurre)

1) frembringe, udsende en (i reglen) ret svag, ofte temmelig dyb (syngende, summende, surrende, svagt brummen- 60 de, dirrende) lyd, som af (mindre) ting, der roterer hurtigt, vibrerer olgn. 1.1) (jf. ogs. bet. 1.4) om lyd af ting (ell. legemsdele, organer). *Ret som en stridbar Hest, naar snorrend Tromme røres . . | Af Vrede vrindskende med skummend Bidsel staaer. *Holb.*

Metam.12. Strengen snurrer. *vAph.(1764).* Telefontraadene durer og snurrer. *Fleuron. KO.54.* Hos spæde Børn iagttages af og til en mærkelig „snurrende“ Lyd ved Aandedrættet, oftest mest udtalt under Søvn. *VoreSygd.III.27. jf. bet. 1.3:* kun udtale-ejendommeligheder (snurrende r, stod på urette steder o. lign.) mindede endnu om (nogle jydere) hjemstavn. *MKrist.(StSprO. Nr.41.48).* talem. (jf. II. sladre 3 slutn.): Naar ilden snurrer, saa kommer een sladre (o: sladrer) først ind. *JacBircherod.FF.62.* || ofte (m. overgang til bet. 2.1) om (ting, der er forsynet med) indretning, som drejer (ell. drejes) hurtigt rundt, spec. om spiderok. *smør (rokken) | At ikke den skal snurre alt for høit. *Oehl.I.143.* Fra det tilstødende Kammer hørtes en Rok snurre. *JPJac.I.67.* Tærskemaskinens fornøjelige Snurren. *Pont. F.I.113.* Bornholmeren snurrede — så hamrede fire tunge Slag ud i Stuen. *Kidde.B.88. 1.2* om lyd frembragt af dyr. aftenbakken snurrer. *Moth.S587.* Naar Urhanen snurrer er han døv. *vAph.(1764).* en enkelt snurrende Bekkasin ude over Gungerne fyldte nu og da Stilhedens Tomrum ud. *Fleuron.RH.28.* || (jf. Kattensnurren; nu især dial.) om kat: spinde (p. gr. af velbehag). *Katten paa . . Bordet, | Snurrer og slikker sin Pote. *Pram. (Riber.II.35).* der sad en snehvid Kat paa Tærskelen og snurrede velbehageligt. *Ing. EF.V91. Jørg.VF.101. FrGrundtv.LK.100. UjF.* || om insekter (navnlig bier): summe; surre; undertiden (i forb. som snurre omkring olgn.) m. særlig tanke paa den i forbindelse med lyden staaende bevægelse (jf. bet. 2). snurrende (1871: surrende) oldenborrer. *Jer.51.27(Chr.VI).* *Biens Snurren. *LThura. (Falst.Ovid.a5^o).* at man ikke jager eller slaarer efter (bierne), om de end snurre en omkring Ørene. *Fleischer.B.62.* de i deres emsige Brummen meest snurrende Insekter. *Kierk.I.262.* en stor Spfyue snurrede omkring det tømte Vinglas. *Drachm.KK.119. 1.3* m. person-subj., om lyd frembragt af mennesker. || (jf. bet. 4) frembringe lyde ved vibreren af et taleorgan, ved at lade dette snurre (2.2). *Enten man snurrer paa Normannamaalet (o: norsk) . . | eller man traver det ordentligt Dansk, | det er lige Indenlandsk! *Rich.I.11.* snurre paa r'erne, se I. R. 1. || om forvirret lyd af mange stemmer. heele Europa snurrede af Præker . . indtil Almuen blev saa kied deraf, at ingen meere vilde gaae i Kirke. *Holb.DH. I.653. jf. bet. 1.2:* Lybek er ret moersom, det snurrer her som i en Biekube. *ACHviid. Dagbog.I.(1787).6.* || (nu kun dial.) i udr. for skælden, skænden olgn. snurre mod hinanden. *Moth.S587. Feilb. m. obj., i forb. som snurre en over, (jf. u. snorke 1.2) skælde (en) ud. Moth.S587.* || (prov., barnespr.) lade vandet (saa at der fremkommer en klingende lyd); linge. *Cit.1900.(OrdbS.). 1.4* (jf. ogs.

bet. 1.1) om den lyd, der opstaar, når vand (og andre lignende vædsker) er lige ved at koge, bobler olgn. Theevandet snurre.vAph. (1764). paa Skorstenen snurrede Vandet i den store Theekjedel. *Goldschm.Hj.I.52. Jac Paludan.UR.71. jf.: (de gamle grækere og romere) troede, at soelen dukkede ned hver aften mit udi havet ved Cadix, saa at det snurrede og susede i vandet derved. Holb. DNB.583. ofte m. subj.-skifte, i forb. som kedlen, temaskinen (osv.) snurrer: et Thebord, hvor Sølvmaskinen snurrede over en Spirituslampe. *Goldschm.V.88. nu er Klokken ni, og . . . Kedlen bør snurre og koge til The. IRaunkvær.ID.144. || (jf. bet. 5) ogs. om lyden fra mad, der smaa koger ell. -steger; (kog.) i videre anv.: koges ell. steges over svag varme (ild); smaa koge ell. smaa stege; undertiden m. tanke paa, at maden holdes varm saa længe, at den mister smagen, skrumpet ind olgn. (jf. II. snurre 4). (man) kommer saa noget Smør i en Casserolle, og lader det blive ret heedt og gulbrunt, legger Kyllingerne derudi, dækker dem til og lader dem snurre. *Looft.Kogebog.(1766).233. Rask. FynskeBS.55. den gamle Digter sad . . . ved sin Kakkelovn, hvor Ilden brændte og Eblerne snurrede. HCAnd.(1919).1.72. Maden (kan) ikke taale at vente længere (den er) allerede delvis ødelagt af at staa og snurre saa længe. *Pol.²⁰1907.15. ERode.JM.12. jf.: Suppen bringes langsomt i Kog og smaa-snurrer derefter ved ganske svagt Blus i 4 à 5 Timer. *NutidsMad.[1931].142. (man) kaster saa en Deel Smør i en Potte . . . saa Kiødet der udi, og lade det vel snurre op indtil det brunes. *Kyhn.PE.56.******

2) (jf. bet. 3) om bevægelse (ofte: ad en cirkelformet bane), der som følge af den stærke fart ledsages af en snurrende lyd; ogs. om hurtig bevægelse (rundt) uden tanke paa ledsagende lyd. 2.1) om bevægelse i en cirkel (med ell. uden forestilling om ledsagende lyd): løbe, dreje (hastigt) rundt; rotere; ogs.: dreje, vende (sig) hurtigt om (saaledes at en anden side vender mod beskueren). *Moth.5588. det saae just prægtigt ud, naar Toppen snurrede rundt. HCAnd.(1919).II.49. Skiltingerne dandsede og sprang; de mindste snurrede, de store trillede. smst.III.110. *Hun . . . | Lod Rokken snurre i dens jevne Takt. *Bødt.50. pludselig gav Baljen (der flyder paa en dam) sig til at snurre og tumle. EBertels. D.115. || om hjulene paa et køretøj: rotere med stærk fart; især i videre anv. dels om køretøj, dels om person: køre med stærk fart. (oftest i forb. m. adv.). (de) gik med spanske Trin høyhalsede og forgyldede, eller snurrede omkring i en prægtig Vogn. *LTid. 1742.36. som i et Veddeløb snurrede (vognen) alle de andre Vogne forbi. Ing.EF.II. 252. Paa Strandvejen . . . ruller, snurrer, hviner og hvæser Vogne, Cykler, elektriske Sporvogne og Automobile. *VilhAnd.FM.177. vi****

(tog) Bilen og snurrede her ud. *OlesenLøkk. NH.III.35. snurre af, (nu dial.) køre ell. (i videre anv.) gaa osv. af sted (i fuld fart). *Don Pedro snurrede af saa snart som Lynets Lue. *PoulPed.DP.41. VSO.I.108. BornhOS. || om en persons bevægelse; ogs. (jf. foregaaende gruppe) i videre anv.: bevæge sig rask, gesvindt omkring (i en stue osv.); ofte i forb. som snurre om(kring), rundt olgn. *Op igen, lille Ven! | Det har ingen Nød | Med et lillebitte Stød. | Snurre rask omkring! | Det var Ingenting. [*KHWith.JBernebog. (1865).52. Hele (bal)Salen var eet snurrende Virvar, een larmende og leende Summen! Wied.LO.355. Han snurrede rundt paa Hælen. *OlesenLøkk.NH.I.189. Husmoderen Mette snurrer . . . rundt i Køkkenet paa udraadte, højhælede Sko. *KarenChristiansen. TobiasNifinger.(1937).5. snurre (rundt) som en top: Jacobs Skud traf hans Modstander i Hjertet. Han snurrede et Par Gange rundt som en Top og faldt død til Jorden. *Goldschm.I.347. Den Stundesløse snurrer som en Top. *VilhAnd.Litt.II.39. || overf., i (upers.) udtr. for forvirret sindstilstand (p. gr. af grublerier, træthed, sindsbevægelse olgn.); „løbe rundt“ (se u. III. rund 4.2). Det snurrede lidt for Karen. *Rützeb.DS.25. Han gik grublende ud; det snurrede i hans Hoved. *OlesenLøkk.NH.II. 175. min Hjerne snurrer. *KMunk.Sm.29. 2.2) være i en ikke stærk, hastigt skiftende svingning frem og tilbage; dirre; sitre; vibrere. den lille usle Stue i Bowery hvor Vinduet ud til Gaden en Gang hvert tredje Minut formærkes af (toget) der tordner forbi saa hele Huset snurrer derved. *JVJens.LA.110. Læberne kan bringes til at „snurre“, dirre eller vibrere ved at de strammes og nærmes til hinanden, hvorpå en stærk udåndingsstrøm driver dem lidt fra hinanden. *Jesp. MFon.²³. || især om ufrivillig dirrende ell. sitrende bevægelse i ell. af en del af legemet p. gr. af træthed, anstrengelse olgn.; ogs. om dumpe, prikkende, stikkende (smerte)fornemmelser i en legemsdel (fx. i et lem, der „sover“), ubestemte fornemmelser af uro i legemet olgn.; ofte upers. naar jeg holder (violin) i Haanden og taler, snurrer det mig i Haanden. *RudBay.EP.II.160. Jeg har (været paa udstillingen) i over 4 Timer og er nu saa træt at mine Been snurrer. *HCAnd.BH.87. Vi trak paa Aarerne, saa at det snurrede i Armene. *Drachm.III.261. Af og til snurrede en lille Fod for stærkt inde i Halmvisken, saa maatte den ud og krumme sig lidt, til den fik prikket af. *NJeppesen.HT.19. jf.: En snurrende Kulde løb over hans Hoved, hvilket vi udtrykke ved den Talemaade: Haaret rejser sig. *Blich.(1920).X.87. ofte som vbs. Snurren: *Schand.SF.184. Man faar Snurren i Fingrene, hvis en Armnerve faar et Stød ved Albu. *AKrogh.Fysiol.98 (jf. Snurreben).*******************

3) (jf. bet. 2) lade (noget) beskrive en cirkel ell. en del deraf; dreje; sno. 3.1) sætte og holde (derom ell. noget) i hurtig bevægelse (ligesom) om en akse olgn.; dreje, svinge rundt i stærk fart; ogs.: bevæge (noget) rundt ell. omkring; dreje (om) i stor hast; ofte i forb. snurre om, omkring, rundt olgn. *Dumelius.III.65c* (se u. omdrage 2.1). *vAph.(1764)*. *snelt, som Hiulet dreier sig i Rokken, | Han snurred ham omkring. *Oehl.XXIX.162*. *(hun) Sjunger den udslagne Dag, | Træder Væv og snurrer Rokken. *Ing.DM.88*. (hun) snurrede Tommelingrene om hinanden. *ErlKrist.NS.124*. Jeg tror, jeg en skøn Dag tager ham om Livet og snurrer ham rundt som en Top. *Schand.UM.84*. jf.: En Hvirvelvind . . snurrede Støvet . . op i en Top. *Wied.LO.205*: snurre sine kyllinger rundt, se Kylling 1.4. || *billedl.* paa den Maade snurres vi om i en endelos Cirkel; derfor maa vi betænke os paa et bedre Middel. *Høysg.IPr.11*. Paa sin sædvanlige vis snurrer Kierkegaard saaledes sin læser rundt. *FBrandt.SK.221*. || (fisk.) m. h. t. snurrevod (se nærmere u. dette ord). *OpjB.*II,3.133*. jf. *DF.XII.76*. || i forb. m. præp. med ell. paa. Mand maae ey staae og snurre med en stoel, thi dend første, som gaeer der over, bryder sit been. *JacBircherod.FF.57*. hun snurrer paa sin Rok. *Bredahl.VI.64*. Vægteren gik med en stor Skralde, som han snurrede med. *HCAnd.SS.VIII.22*. Faar hun Lyst til at sy, saa snurrer hun paa Maskinen hele Dagen igennem. *EBrand.Brud.32*. || (l. br.) m. resultatobj.: frembringe ell. beskrive en mer ell. mindre cirkelformet bevægelse ell. figur. B. greb Kridtet, snurrede en lille Oval op paa Tavlen. *HansPovls.HF.64*. han . . snurrede Vejrmøller (og) slog Luftspring. *Elkjær.Landfast.(1938).49*. 3.2) refl., m. lign. anv. som bet. 2.1. (især i forb. snurre sig om). *Saa snurred hand sig om. *PoulPed.DP.23*. Han . . snurrede sig om paa sin Hæl. *Cit.1784*. (KirkehistSaml.6R.II.116). Han snurrer sig om. „Gaar Du saa? Kan jeg faa Ro til at skrive det Brev færdigt?“ *PLEvin.DG.41*. jf.: hun snurrede sig med Karlene. *Gravl.EB.67*. (danseren) snurrede sig rundt som en Top. *VKorfjens.GM.9*. 3.3) give noget, især: et aflangt legeme, en vis form ved at dreje det rundt om sig selv; sno. Saa blev den (o: hørren) snurret sammen i Totter. *Dengl.KlokkeriFarum.(1928).20*. især m. h. t. overskæg (jf. Snurbart): *Her Martis Sonner Knevelsbarten snurre | Og derhos med de hvide Tænder lee. *PalM.I.13*. (en) Underofficer med store snurrede Knevelsbarter. *JLange.III.124*. Brandes.1.446. i forb. m. præp. paa: (han) snurrede . . paa sit gule Overskæg. *EGad.(KvBl.13/1905.I.sp.4)*. 3.4) vikle, sno noget om noget andet. *man Touget om ham snurred', | Og ham saa fast til Træet surred'. *Rahb.Synt.21*. refl., om tingen: De fleste Smaafolk kan ikke lide at ligge i

Natkjole, den snurrer sig sammen om Benene paa dem, eller den kryber helt op til Hagen. *Hjemmet.9/1930.30.sp.2*. || ogs.: vikle i bugter, vindinger om sig selv. (hørkræmmerne) vare kjendelige paa de to opretstaaende Jernstænger og et Par velsnurrede Ruller Hor udenfor Butiksdøren. *Plenige.LivetiKbh.(1873).20*.

4) (til bet. 1.3; jon.) m. h. t. sproglyd: danne ved at lade et taleorgan vibrere; vist kun i part. snurret anv. som adj. det „snurrede r“. *Jesp.Fon.222*. *MKrist.PS.83*.

5) (til bet. 1.4 slutn.; kog.) koge ell. stege langsomt, over svag ild; smaa koge ell. smaastege; ogs.: opvarme noget tidligere kogt ell. stegt paa ny. Snurrede Kyllinger med Stikkelsbær. *Looft.Kogebog.(1766).233*. Hvad man ikke spiste strax, gjemte man i sin Madpose, og undertiden kunde man saa senere gjøre sig til gode ved at „snurre det lidt paa Panden“. *JHelms.S.182*. jeg har nu altid havt et vist Anlæg for at kunne snurre en Skive Flæsk . . paa Panden. *Baud.GK.118*. Ujf. Mens dette koger, smaasnurrer De hakket Persillerod, hakket Selleri, hakkede Løg . . i Fedt eller Smør og Olie. *ERode.JM.39*. snurre op, (kog., l. br.) koge ell. stege noget tidligere kogt ell. stegt paa ny; opvarme; opsurre (2); ogs.: opvarme (langsomt) til en vis varmegrad. *Moth.S587*. Stilkene i Bladene (o: den hvide bedes) koges for sig selv, og snorres op i Smør. *Fleischer.HB.156*. (kaffen) maa ikke staa og koge, men snurres op lige til Kogepunktet. *Thørrestrup.Kogebog.(1908).163*.

6) part. snurrende i særlig anv. (i bet. 6.1 ogs. (nu næppe br.) snurten (se ndf.) ell. (dial.) snurrendes. *OMads.Inga.268*. Ujf.). 6.1) (jf. bet. 2.1 slutn.; nu især dial.) som adj.: svimmel; ør i hovedet (*Grøn.H.I.44*. Ujf.). spec. (jf. I. Snur): som har en (lille) rus paa; (let) beruset. *Moth.S588*. (han) vilde havt sin Plaseer med at faae mig lidt snurrende. *Blich.(1920).XIV.163*. *Bang.S.215*. *Skovrø.Fort.5*. *Feilb. Ujf.* snurten: *vAph.(1772).III*. *Han mærker ei til Folkets Spot og Murren, | Thi af de mange Snapse gaer han snurten. *PalM.Adam.H.II.102*. *Rode.SF.14*. 6.2) (til bet. 2.1; l. br.) som adv. m. forstærkende bet. i forb. som: jeg har saa snurrende travlt |

III. snurre, interj. i forb. snik snak snurre, snip snap snurre, se u. II. Snik 2.2, IV. snip 2.

snurre-, i ssgr. (især dial. snur-. se u. Snurrebasse, -piberi, jf. Snurfxs. — † snorre-. se u. Snurrebro, -piberi). af I. Snurre ell. II. snurre. -basse, en. (ogs. Snur-. *MDL.530*. *Krist.Ordspr.309*). 1) [II.1.2] (jf. I. Basse 2.3; dial.) græshoppe. *MDL.530*. 2) [II.1.3] (nu næppe br.) gnaven, knarvorn person; knurrebasse, -potte. *Moth.S587*. 3) [II.2.1] (især dial.) om forsk. ting, der kan dreje(s) rundt; fx. om snurretop. *JVJens.*

(Pol.²¹/_{1932.11.sp.4}). Bregend.Møllen.(1936). 9. Ujf. jf.: Snurrebassen. Klods-Hans' Kalender.(bogtitel.1905; paa titelbladet billede af en snurretop). **-ben**, et. [II.2.2] (dagl.) d. s. s. Skraaleben, Skrigeben (1). Mohr & Nissen. Ty.-da. Ordbog. II. (1904). 250. Berl Konv. I. 175. **-bold**, en. [II.2.1] (nu l. br.) navn paa boldleg, ved hvilken bolden, der hænger i en til enden af en stok fæstet snor, drives rundt om stokken ved slag med et boldtræ. Legeb. I. a. 26. **-bom**, en. [II.2.1] (sj.) snurre (I.1.a). den rødmaalede Snurrebom i Digets Genenskæring. Rørd. L. B. 240. **-bro**, en. 1) [I.1.3] (smallere) bro for gaaende, spærrer med en snurre for at forhindre anden trafik. VSO. nu kun, i formen Snurrebroen [snørø- ell. glågs. 'snørø-], om en bro over Christianshavns kanal, som forbinder de to dele af St. Annagade (Pl.¹⁹/₁₇₉₁. Trap.⁴. I. 212). 2) [II.2.1] † svingbro. Amberg. D & H. **-fisier**, 20 subst. se u. Snurfiks. **-koge**, v. (kog.) snurre (II.1.4 slutn. og 5); smaa koge (mods. skrup-, spilkoge). Berl Tid.²⁸/₁₉₃₆. Sønd. 17. sp. 4. Af Vigtighed er det ogsaa, at Fisken ikke koger for stærkt, men blot „snurrekoger“. Nat Tid.⁹/_{1939.9.sp.5}. **-kok**, en. [II.2.1] (dial.) en slags snurre (I.1.1). som en Top, som en Syssekone, som en Snurrekok, foer (hun) ud paa Gulvet. Blich. (1920). XIV. 220. Feilb. **-kompas**, et. [I.1.1] (fagl.) kompas af særlig konstruktion, bl. a. indeholdende en snurre; gyroskopkompas. Opf B.² I. 2. 82f. **-lyd**, en. 1) (jf. II. snurre 1.1; l. br.) lyd, der opstaar, naar noget drejer ell. drejes hurtigt rundt. *Snurrelyden af en Rumlepotte. Bagges. III. 30. 2) [II.4] (fon.) lyd, ved hvis dannelse det artikulerende organ vibrerer (som ved r-lyden i flere sprog). Jesp. Fon. 222. MKrist. FS. 83. **snurren(de)**, (part.) adj. se II. snurre 6.

Snurre-pibe, en. (ænyd. d. s.; fra nt. snurripe, (legetøjs) fløjte af en plantestængel, ogs.: værdiløs smaatng olgn., hty. schnurri-pfeife, hvis 1. led er ty. schnurren (se II. snurre); jf. -piberi(er); foræld.) blæseinstrument (fløjte), der giver en summende lyd (if. Moth om treblæseinstrumentet dulcian). Moth. S587. Amberg. *Atten Snurrepiber . . | Atten Pibers Harmonie! | Salige Snurrepiberie! | Dandser I Muser . . i Fællen om Katten! Bagges. III. 69. **-pibe-agtig**, adj. (til -pibe(ri); sj.) som minder om snurrepiberier; mærkelig, snurrig, kurios og samtidig ubetydelig, væsentlig. den snurrepibeagtige Ritualstrid. RasmSør. ML. 247. smaa snurrepibeagtige Enkeltheder. Nat Tid.¹²/_{1937.11.sp.1}. **-piberi**, et. († Snur-. Moth. S588. — tidligere ogs. skrevet Snorre-. vAph. (1759). Skuesp. V189). flt. **-er**. (fra nt. snurriperie (holl. snorriperij), hty. schnurripererei; afl. af nt. snurripe osv. (se Snurrepibe), maa-ske paavirket af nt. snurre, hty. schnurre, krimskrams (jf. u. snurrig)) 1) (dagl., nu lidt glågs.) især i flt., om smaatng, som er

af ringe ell. ingen værdi ell. betydning ell. (navnlig) er løjerlige, mærkelige, kuriose olgn.; ogs. om saadanne ting, som paa grund af særlige forhold (spjældenhed ell. liebhaveri olgn.) kan blive betragtet som noget attraktivt, betydningsfuldt; kuriositet. Moth. S 588. Levnets-Midler, hvilke vi betalte (de vilde) med adskillige Snurrepiberier af liden eller ingen Værdie. Prahl. AH. III. 63. saadant et Snurrepiberie (: et udhængsskilt). Politivennen. 1798/99. 47. *jeg er en Ven | Af gamle Snurrepiberier. Oehl. I. 103. Hvem tænker i Slagets Hede paa Kors og Ringe og Hjerter og slige Snurrepiberier. Heib. Poet. XI. 257. et saadant kunstfærdigt Stykke Snurrepiberi (: et lille klokke-taarn af elfenben med paahængte smaatng). J. Lange. I. 261. Samling af mandschuriske Broderier og Snurrepiberier. Berl Tid.²⁵/_{1907. M. 3. sp. 1}. 2) (nu sj.) spøg. ell. let nedsat. betegnelse for uforstaaelig, unyttig snak, omsvøb, ell. besynderlig, mærkelig, unyttig foretælse olgn. vAph. (1759). *Hierte-Sympathie, | Om hvilket Snurrepiberie | Læs i Romaner mere! Wess. 193. Leth. (1800). Snurrepiberier af hans Ordre og Paalæg, som vi ikke have efterkommet. RasmSør. ML. 168. **-potte**, en. 1) [II.1.1] (nu l. br.) rumlepotte ((1)-2). VSO. MO. de fleste (mennesker) er som Snurrepotter, de bevæge sig meget, støjende og hurtigt, men de dreje sig bestandig kun omkring sig selv. Franzos. Jøderne i Barnow. (overs. 1878). 141. D & H. || (jarg.:) (kanonbaadene) kaldtes ogsaa „Snurrepotterne“, fordi deres oprindelige Maskiner arbejdede med saamegen Støj, at man kunde høre dem langt borte. Vort Forsvar.¹/_{1895.3.sp.4}. 2) [II.1.3] † knurrepotte; snurrebasse (2). Moth. S588. **-skive**, en. (fagl.) selve skiven i en snurre (I.1.1). Opf B.² I. 1. 195. **-steg**, en. [II.5] (kog., l. br.) navn paa forsk. kødretter, som er stegt ved svag varme ell. indeholder tidligere stegt kød, der faar en kort opvarmning. Tidens Kvinder.¹³/_{1929.30}. Frederiksblad. ¹¹/_{1938.6.sp.3}. || † om bixsemd. Pol.⁴/_{1908.2.sp.3}. **-top**, en. [II.2.1] (jf. u. I. Snurre 1.1, I. Snold 2) (kegledannet) i en spids endende legeme, „top“, der kan drives hurtigt rundt paa spidsen (især anv. som legetøj). Amberg. Jorden farer jo afsted som en Besat, hurtigere end en Snurretop i den vildeste Part. Schand. TF. I. 131. Opf B.² I. 1. 195. || (sj.) overf., om person. Han er en underlig Snurretop, som kommer galt afsted alle vegne. Pont. DR.² II. 252. **-tur**, en. [II.2.1] 1) (dial.) tur i dans, i hvilken de dansende snurrer rundt. (han) kunde danse „Den baglænds Kontrasejr“ . . og i Snurreturen hvirvlede han rundt som en Skeypumpe. Bregend. AS. 78. 2) (dagl.) det at blive snurret rundt flere gange (som følge af puff, stød olgn.). Møbel-Bilen fik nu (ved sammenstødet) en Snurretur til den anden Side. Pol.¹⁹/_{1939.5.sp.2}. **-vod**, et. [II.3.1] (fisk.) (større) vod (til fanget af

fladfisk), der lægges ud fra et forankret fartøj, hales ind til dette, tømmes og lægges ud paa ny i en lidt anden retning, saaledes at det, naar processen er gentaget nogle gange, har været lagt ud mod alle verdenshjørner; ogs. om en slags mindre bøllevod, der efterhaanden udsættes hele horisonten rundt med et anker som centrum; ankervod (Sal.²XXV.322). Cit. 1855. (Fiskeriudv.(1874).Bilag.II.6). LovNr. 56¹/1888.§9. OpfB.²II.3.132.

Snurrifaks, en. [ˈsnor⁽ⁱ⁾ˌfags] flt. -er. (dannet (efter Lurifaks, Narrifaks) til snur-; i. br.) snurrig person; ogs. brugt m. mere ubestemt bet., som spøgende ell. kæledende personbetegnelse. Nu gaar jeg ud og finder et Par Kort til Snurrifakserne (∴ børnene). Cit.1924.(Wanscher.KN.159). Din Snurrifaks.KMich.LL.127. (det) har moret (Frans Hals) at karakterisere den Snurrifaks, han saa i den store Filosof (∴ Descartes).KMads. (KunstmusA.1926.142).

snurrig, adj. [ˈsnori] (tidligere ogs. skrevet snurric. Wess.180. Skuesp.VII.95. Bagges.DVIX.109). adv. -t ell. (i. br.) d. s. (se ndf.). (fra nt. snurric, hty. schnurric; afl. af nt. snurre, hty. schnurre, narrestreg(er) olgn., der er sa. ord som I. Snurre; jf. Snurrifaks; især dagl.) som afviger fra det normale, sædvanlige, virker afstikkende, besynderlig, paafaldende, især paa en saadan maade ell. i en saadan grad, at det fremkalder en vis munterhed, let spot, et smil olgn.; løjerlig; pudsig; kuriøs; om person (især tidligere) ogs.: som er fuld af (en spasmer) lystige indfald; morsom (paa en pudsig maade). || om person (ell. dennes ydre, holdning olgn.). Skuesp.III.1.8. Maleren Darbes, et livfuldt, snurric Menneske, med mange Egenheder. Bagges.DVXI.200. Baggesens altid mærkverdige, men ofte snurric Personlighed. Hrz. Breve.27. en snurric, grim ung Fyr.JLange. II.370. jf. (om væsen, der paa en pudsig maade er præget af livlighed, munterhed): „Kan du ikke gjøre Noget for ham?“ — „Ja, hvad skulde det være?“ Antonie (snurric). „Er der ikke Noget for ham oppe — oppe i Collegierne.“ Hrz.VII.165. i faste forb. som en snurric fætter (jf. Fætter 2). *Han, naar en lille Taar han har, | En ganske snurric Fætter var. Rahb.Synt.104. KMich.(Pol.⁴ 1938.17.sp.2). til Fætter 1: De snurric Fættene.Falsen.(skuespiltitel.1781). en snurric patron, se I. Patron 3. || om udtalelse, ytring ell. ting, forhold olgn. *Den samme (∴ Satan), som forledte hende hist, | Nu hende hialp ved snurric List.Wess.180. han . . loe, naar Manden sagde noget Snurric. Oehl.Er.II.28. Visen var en snurric Blanding af Tydsk og slet Latin. Ing.VS.III.130. *Al Verdens Kringel og snurric Bold . . | Vil jeg rigtig bese. PMøll.(1855).I.60. Brandes.II.226. det var et snurric tilfælde | || som adv. Bagges.II.93. snurric sammensatte poetiske Ord. NyerupRahb.III.217. VSO.

en saa snurric sammensat Personlighed (∴ Søren Kierkegaard) (maatte) have ondt ved at samle og fatte sig selv. TroelsL.BS.III.51. man fødes som Christen, snurric nok, og hvad der gjør det endnu snurricere, man fødes som Lutheraner.Kierk.XII.462. Blaum. Sib.109. **Snurric-hed**, en. flt. -er. den egenskab ell. det forhold at være snurric; ogs. (mere) konkr., om snurric indfald, ytringer, paafund, indretninger olgn. Snurric-hed er i vor Danske Sprog et hver-dags Ord, som betyder det pudserlige og latterlige i en Ting, og kan slet ikke udtrykke den Franske Naiveté.LTtd.1763.29. Jeg væbnede mig med al min Snurric-hed, og det lykkedes mig endelig ogsaa at bringe de Øvrige i godt Lune.Bagges.DVXI.124. en gammel Talemaade, man ikke mere bruger, men kun opbevarer for Snurric-hedens Skyld.Kierk.IV.140. Der er saa mange Snurric-heder. Kammerjunker er f. Eks. en fin Titel og Jægermester ligesaa, hvorimod Benævnelser „Kammerjæger“ ikke just forbinde Tanken med en hofmæssig Levevej.EGad.TT.103.

I. Snus, en (alm. i bet. 1.2 og 3; ogs. i bet. 1.1: VSO. MO. Vorthj.IV.184. Sal.² XXIII.540) ell. et (i bet. 1.1: Moth.S585. Amberg. NPWiwel.R.271. OpfB.²III.294. (sj.) i bet. 5: Amberg.); i bet. 1.1, 2, 5 ofte uden art. [snu's] flt. (sj.; jf. „uden pl.“ MO.) d. s. (D&H.) ell. -ø (i bet. 1.2: Amberg.). (sv. d. s.; til snuse ell. forkortet af Snustobak; jf. snuset)

1) (jf. Rapé) snustobak. 1.) som stofnavn (stofbetegnelse); ofte i forb. bruge snus. *man deraf kunde lære . . | Hvad brugt blev i Snus, hvad uid Røg-toback. Holb.Paars.34. *Tusind Tak, jeg bruger ingen Snus.Prahl.B.I.9. *(jeg) tog mig en Priis . . af dit Snus.Aaretr.SS.IV.11. Islænderen hælder Snuset i Næsen, Kafferen putter det op i Næsen med et Slags Ske, den svenske Bonde stopper Snusen ned mellem Tandkjødet og Underlæben.OpfB.¹ VI.105. Lord P. havde til sit forskellige Snus en Daase for hver Dag i Aaret.Tilsk.1939. II.422. kaste snus i øjnene paa en, (i. br.) irriterer, drille en. jeg er den nye Skolelærer i Brøndby. Jeg er kommen herud for at kaste Snus i Øjnene paa hele Baronets Besætning.Schand.SB.236. 1.2) (i. br. i rigsspr.) saa meget snustobak, som man tager ad gangen (med tomme-, pege- og langfinger); pris (III.2). Gud frie os fra at rejse mellem saadanne Hedninger, som ikke har en ærlig Pibe Tobak at byde Folk! Ikke en Snus engang! MCBruun.JSR.274. efter hvert knusende Argument tog (han) sig en Snus af sin Daase.Vilh.Bang.Museum.1894. I.8). en snus tobak.Feib. (jf. bet. 3) i sammenligning. han kunde sagtens vippe hende ud (∴ i vandet), og han kunde holde hende nede som slet ingenting, og så var det forbi som en snus.NMøll.H.31.

2) (jf. Husarsnus (u. Husar 2.4), Lomme-snus; dagl.) overf. anv. af bet. 1.1, om kornet masse, der minder om snus (1). (nødden) var fyldt ligesom med Snuus eller Muld-Jord, der var gaaet Orm i den. *HCAnd.* (1919).III.118. graat Lav, der næsten var blevet til Snus. *JPJac.*II.275. (væddeløbs-banen anlægges) af Ler, der er blandet med Snus (∴ knuste slagger olgn.). *BerlTid.*^{29/1} 1922.19.sp.1. det sammenfrosne „Snus“ (∴ 10 smaakul olgn.). *LokomotivT.*1939.19.sp.2.

3) (dagl.) overf. anv. af bet. 1.2, om noget smaat, ubetydeligt ell. (næsten) vær-diløst; bagatel; ubetydelighed; smule. (især i forb. som hver en snus, ikke en snus). *Sannemoer har grædt en lille Snuus. *TBruun.MF.*142. Se, den første Hingst, jeg ejede — jeg fik den fra Tranekær for en Snus. *KMunk.E.*87. *Hvis stricte paa min Ret jeg ville staae, | Saa tog jeg hver en Snuus der grode paa (marken). *TBruun.MF.* 53. Havde han gjort det Hele med: Provi-sorier, Fæstningsanlæg, Embedsafskedigelse, Processer, Domme? Ganske sikkert, hver en Snus. *Hørup.*III.322. || især (jf. ikke en pipe tobak olgn. u. I. Pipe 3) i nægtende forb. som: ikke (ell. aldrig) en snus (af noget), ikke en smule, stump (af noget); absolut, slet intet. *Jeg kender ej en Snuus nu meer af Smertel! *Smørialis's Digtervandring.* (1823).36. Ingenting skal bringes herop. Ikke en Snuus. *Hz.*VII.213. (hun) havde ikke en Snus mere at sige. *Bregend.HH.*I.57. foran adj. ell. (et til adj. knyttet) adv.: absolut ikke. du . . er ikke en Snus for god til at være Bonde. *KSkytte.Dengl.DegnsErin-dringer.* (1897).112. Jeg har jo sagt Departementchefen, at hun ikke er en Snus bedre end som Sønnen. *AGnudzem.DB.*22. ikke (ville) give en snus for, ikke være en snus værd, ikke du for en snus olgn. jeg agter det ikke en Snus værd. *∅Aph.* (1759). *Nej, Tiden den duer sgu ej for en Snuus; | den vrager sit gamle grundmurede Huus. *Hostr.Int.*30. *VSO.* *Sgamarel.*IV.75. ikke bryde sig en snus om olgn. *Ing.EF.* XIII.106. Det er . . ret interessant for Franskmandene, der næsten ikke kjende en Snuus til vor Litteratur. *HCAnd.Breve.*I.128. hun forstaar sig ikke en Snus paa Madlavning. *PRMøll.BL.*20. Jeg bryder mig kun om Aanden i et Sprog, ikke en Snus om Formerne. *Schand.AE.*329. jf.: *Herr August, der ikke | Har vist den mindste Snuus om denne Sag. *Hz.*IV.56.

4) (maaske videre anv. af bet. 3; jf. ogs. ty. schnäuzchen i lign. bet. (se Snut 2) samt ord som Fnus olgn.; især kbh.) som spøg. ell. kælede personbetegnelse; især i forb. bro(de)r snus (Pol.^{20/3}1938.Sønd.18.sp.3) 60 ell. som kæleord til en (lille) pige.

5) (jf. Kanel (2.2), Rapé (2), I. Snyder 2, Tobak ofl. i lign. anv.; talespr., nu sj., jf.: „i lavere Tale.“ *MO.*) haard medfart i

form af skarp kritik, i rettesættelse, skænd olgn. ell. korporlig afstraffelse, prygl (jf. Amberg.); ofte i forb. som der vanker snus, faa, give snus. *TBruun.I.349.* *Oehl.* *Kanarifuglen.* (1813).72. har jeg ikke . . seet, at det gaaer for langsomt med Arbejdet i Vandmøllen? og fik de ikke Snuus? *Winth.* IX.35. *De er Mand i Deres Hus, | De siger blot: Marche, marche! ellers faaer du Snuus. *Hostr.F.*59. se ogs. *Gadeordb.*¹

II. Snus, et. [snu's] flt. d. s. (sv. † d. s. (i bet.: hørligt aandedrag), no. d. s. (i bet.: vejr; fært); vbs. til snuse) (1) (l. br.) til snuse 1.(1-2): det at snuse (til nogen ell. noget); (enkelt) snusen. Spødekalyv og Tyr snuser til hinanden — et kort, forsigtigt Snus. *Fleuron.KO.*25. 2) (sj.) til snuse 2.1: det at snuse noget op i næsen; ogs. (m. overgang til I. Snus): saa stor en mængde, som man snuser op ad gangen. Kokain tilstrækkeligt til nogle faa „Snus“. *Pol.*^{19/11}1924.10.sp.3. 3) vel overf. anv. af bet. 1, i forb. faa snus paa noget, (jf. snuse 2.2; sml. I. Snu 1; sj.) jaa fært en; jaa kundskab om; opsnuse. Vi kan jo se, om vi kan faa Snus paa Fyren (∴ en tyv). *Pont.N.*118. *Wied.Erotik.* (1896). 40.

Snus-, i ssg. [snu(ː)s-] (1) af I. Snus, især i bet. 1.1 (hvilken bet. foreligger ndf., hvor intet andet anføres); fx. — foruden de ndf. anførte — Snus-beholder, -fabrikation, -flaske, -sort, -sovs, -æske ofl. 2) til snuse, se Snus-hane (2), -tobak, -tørklæde, jf. snus-fornuftig (og de dertil hørende ord). || ud fra Snus-fornuft, -fornuftig dannes ssg. m. snus- og m. et adj. (spjældnere et subst.) som 2. led, betegnende, at det ved 2. led angivne fremtræder i en tør, pedantisk ell. smaalig, smaatskaaren form; som eks. paa disse ssg., der alle er l. br. og af en ret tilfældig karakter, kan nævnes snus-kritisk (*S&B.*), -lærd (*Brandes.II.*101), -moral (*Snus-Moral og Alenkræmmer-Kløgt. *Drachm.DJ.*II.2), -pedant (*NMøll.VLitt.*III.421), -realistisk (*VilhAnd.Litt.*IV.687), -tør (smaaavittig Satire og snus-tør Moraliseren trivedes ret i Smaaborgerligheden. *VVed.BB.*443), -vittig (*HSchwänenfl.H.*136). 3) af anden oprindelse, se Snushane (1). -daase, en. (jf. -horn) lille, flad daase til at gemme snustobak i; snustobaksdaase. *Prahl.ST.*II.15. *Ing.EF.*VI. 150. *Drachm.FÆ.*45. Feilb.

snuse, v. [snu'sə] (nu ikke i rigsspr. snusse. se u. opsnuse. jf. Feilb. samt snude. *Viborg.HY.*35). præs. -er [snu'sør] præet. -ede ell. -te; part. -et ell. -t [snu'sd] vbs. -ning (i bet. 2.1 (slutn.): *Rahb.Min.*August1817.45. *OpfB.*^{VI.}107. *Tilsk.*1939.II.420), jf. II. Snus, Snuseri. (sv. snusa; svarende til ell. laant fra nt. snusen (ældre holl. snoesen); af en (lydefterlignende) stamme, der bl. a. findes i glda. æda. snor, snør, snot (se I. Snot), III. snue, sml. II. snuske; jf. I. Snus, Snuser samt snøvsø)

1) (*gentagne gange*) *trække vejret stærkt og lydeligt gennem næsen, især for at opfange lugten af noget.* 1.) om mennesker. *Moth.S585.* *Han som en prøvet Jæger | Havde snuset sig frem (o: for at lede efter hjorten). *Winth.HF.158.* naar man „snuser“, kommer der en kraftig Luftstrøm op til Lungteorganet. *AKrogh.Fysiol.102.* Den brankede Røg . . fyldte Gaarden med en brændt Stegelugt. Karlene kom og snusede. 10 *ErlKrist.DH.189.* om snøften, som følge af *graad:* Jens Andersen tærskede sin halvoksnede Karl . . Knæsen (*saa*) sørgmodigt op paa den store Pige og snusede vedholdende. *JV.Jens.HF.90.* || (*jf. u. bet. 1.2*) i *forb.* snuse efter, til *olgn.* Svend snuste efter Cigarrogen. *Rord.LB.297.* han snuste til kagen, inden han begyndte at spise | || (*m. overgang til bet. 2*) i *forb. m. adv.:* snuse ind. *Feilb.* Han snusede haardt ind. 20 *ErlKrist.BT.80.* Hvad tror du, det er? Snus ind! Hø, Hø! *GeorgJens.FH.83.* H. havde engang været meget forkølet og hele Tiden snust op gennem Næsen. *Buchh.Su.I.41.* (*drengen, der har røget*) aandede ud i sin hule Haand og skyndte sig at snuse op for at prøve sin Aande. *HansPovls.HF.27. 1.2*) om *dyr.* Snuder Hesten, løfter Forløben op og strækker tillige Hovedet i Veiret, siges den at dønse. *Viborg.HY.35.* *Hornet kalder 30 til Jagt, al snuse de koblede Hunde. *Winth.I.59.* *Heisa, Diane! hvad gjører du og snuser? | Kjender du ei længere vor Postmesters Kat? *Hzr.D.I.183.* *Og Hunden piler rask afsted | med Snusen og med Snøften! *Rich.I.51.* (*hunden*) stod med Snuden ved Dørspærken og snusede til sig. *ErlKrist.MM.77.* || i *forb.* snuse efter, til *olgn.* Hunden snuser efter Sporet, efter Stegen. *MO.* Føllet snusede til hende. *Elkjær.MH.48. 1.3*) (*jf. bet. 40 1.4*) *overf. anv. af bet. 1.(1-2):* *optræde forsigtigt (listigt, snedigt) for ubemærket at prøve at opnaa noget, især: skaffe sig visse (ønskede, men egl. uvedkommende) oplysninger; spionere; ofte (især i forb. som gaa (om) og snuse, (gaa og) snuse om en, (gaa og) snuse om(kring) olgn.) m. særlig tanke paa bevægelsen: liste sig forsigtigt ell. ubemærket omkring og søge at opnaa noget ell. (især) faa noget at vide; liste om og spejde, spionere.* ieg gick og snuset her om kring for at see til, ieg kunde levere dig dette *Bref.* *KomGrønneq.III.215.* Jeg er bange for denne Junker . . der gaaer og snuser her. *Olufs.GD.35.* *Han snuser om mig, som Katten om Groden, | paa sin lumskede Viis. *Oehl.Digte.(1803).236.* (*han*) snusede omkring i Boutiken, og gjorde sig saa vigtig, som om han havde Statssager at forebringe, men det var ikke Andet end et Paaskud for at see om Trine ikke skulde være der. *Heib.Poet.VI.47.* Nu maatte hun derhen siden, og saa kunde han dog ikke igjen snuse om der og passe paa, hvor længe

hun blev der. *Gjel.M.53.* de sendte gamle Christensen ud at snuse, han kom tilbage fyldt med Sladder og Snak. *OlesenLøkk.KB.300.* || han snuser efter Enker, kun for deres Penges Skyld. *Luzd.FS.29.* *Blich.(1920).X.96.* Hvad gaer Du her og snuser efter? *VSO. Drachm.HI.264.* snuse efter hønsereder, se Hønserede. *jf. ovf.:* (*han*) snusede omkring . . efter enligt gaaende Piger. *Pont.FL.125.* snuse 'efter, (*l. br.*) *efterse, undersøge paa en listig ell. nærgaaende maade.* den Gamle . . er nu ikke saa gal, som hun lader. Hun er ikke af dem, der snuser efter i Kjøkken og Spisekammer. *Schand.BS.190.* snuse (op) i: hvis du gaar og snuser op i andre Folks Affærer, saa kan du for min Skyld godt gaa F. i Vold! *ERode.JP.50.* Jeg sørgede for at staa midt ude paa gulvet, saa forvalteren naar han kom, ikke skulde tro, at jeg havde stjaalet noget eller snuset i hans ting. *MKlitgaard.GM.24. 1.4*) (*jf. bet. 1.3*) *overf. anv. af bet. 1.1-2: komme i let, overfladisk berøring med.* En Centring fra (*foodboldspilleren*) N. N. gik parallelt med Maalinger og snuste til begge Maaltængerne. *Pol.²³.1935.8.sp.1.* || *især om person: stifte overfladisk bekendtskab med (især: med et fag, en videnskab); ofte i forb. m. præp. i ell. (navnlig) til. det Publikum, der skyer vanskelige Bøger men snuser i alle.* *Brandes.II.338.* (*jeg har*) snuset til ikke få . . sprog, idet jeg har gået grammatikker o. desl. igennem og læst mindre tekster. *Jesp.Levn.211. jf.:* (*dagen efter selskabet er man*) sulten efter igen at snuse til sit Arbejde. *MLorentzen.AL.12.* om flygtig (løge) *undersøgelse ell. -behandling: pille (ved).* Jeg vil ikke have fleer Doktorer til at snuse ved min Arm. *Clara Andersen.Dram.Arbejder.(1897).258. D&H.II.637.*

2) *faa op i næsen ved at snuse; opsnuse (1). 2.1*) i *egl. bet. Amberg.* *(*jeg*) Tog frem et lækkert Stegebeben | Og sagde: „Snus den søde Dunst!“ *Winth.II.138.* Ellen spilede Næseboerne op og snusede Duften til sig. *Drachm.UB.242.* der kom ikke en Draabe Regn. Skyerne stod som sorte Banker i Horisonten, og Folk snusede den svale Luft med Haab i Sindet. *Kirk.D.5. i forb. m. adv.:* snuse ind (*jf. indsnuse*). *Amberg.* Hunden . . snusede Luften ind. *Riget.²⁹.1913.7.sp.3.* snuse op (*jf. opsnuse 1; sml. u. bet. 1.1*). snuse Vand op i Næsen. *VSO.* || *spec. m. h. t. (dosis) snustobak (jf. IV. prise); dels m. obj., dels abs.: bruge snus.* *Moth.S585. Wess.93. Kierk.V.14.* (*han*) er en høj gammel Bussemænd, som . . bestandigt snuser af en Guld tobaksdaase. *Brandes.X.498.* en ung Student, der snuste Tobak. *Rord.DBU.153. Feilb. 2.2*) *finde (noget) v. hj. af lugtesansen, ved at snuse efter det; opsnuse (2); opspore; vist kun i forb. snuse op.* Hundene siges at snuse Dyrene op, naar de ved Lugten finder dem. *Mossin.*

Term.210. *Haren, som os op vel havde snuset, | Alt havde Leiet ræd forladt. *Oehl. XII.62.* *Da snused' Hundene mig op, hvor skjult jeg sad bag Busken. *M.H.A.Knudden Helligs.(1849).17.* || (*jf. bet. 1.3; ofte svagt nedset.*) *overf.: finde, skaffe sig oplysning om nogen ell. noget (som egl. er en uvedkommende), især: paa en fordekt ell. sne-dig maade. (de) brugtes til at gaee hele Byen igennem og snuse op, hvor der om Natten var en Fangst at giøre. Biehl.Cerv.LF.I.217.* | Hvor Pokker har hun snuset det op? Jeg kan høre paa hende, at hun véd det. *Schand. SB.230.* jeg har faaet snuset op, at De skal fungere som Dommer. *OBang.Byen.(1924). 183.*

Snuse-dyr, et. [1.2] (*zool.*). (*isbjørnen*) er et udpræget Snusedyr, der paa sine Vandringer uafbrudt fører Hovedet og den lange Hals op og ned eller ud til Siden for at vejle- 20 *Dann.Pattedyr.34.* **-kost**, en. [1.1] (*dial.*) *lugtekost. Dania.IV.160.* **-per** (*Dania.III.45*) ell. **-peter**, en. (*jf. Peter 1.1 slutn.; talespr., l. br.*) person, der (ofte) gaar og snuser; især: person, der snuser om efter nogen ell. noget, snuser i andre folks sager olgn. *JVJens.P.241.* Hø! Nej, Sædelighederne (o: sædelighedspolitiet) var tusind Gange værre. Grimme Snusepeter! Stinkdyr! *TomKrist.LA.26.* **-pulver**, et. [2.1] 30 (*med.*) pulver, som snuses ind. *Ugeskr.f.Læger. 1936.626.*

Snuser, en. *fl. -e. 1)* person, der snuser; især i *flg. anv.: 1.1)* til snuse 1.3: person, der snuser omkring (*lurer, spionerer olgn.*). *VSO. JHugo.HM.IV.60.* || *spec. (jarg.) om politi-betjent.* For Øjeblikket var der dog ingen Fare (for politiet), alle „Snuserne“ var oppe i Huset. *VBruun.Kloaken.(1908).6.* **1.2)** (*især forældr.*) til snuse 2.1 *slutn.: person, der snuser, 40 bruger (megen) snustobak. Rahb.Min.August 1817.41. OpfB.VI.106.* Frederik den Store . . var en lidenskabelig Snuser. *OmTobak. (1918).116.* **2)** (*til snuse 1.1-2; især jarg.) om et dyrs snude (Spanden med det søde i sættes foran hende (o: en kalv), hun jager „Snuseren“ mod Kanten og finder endelig Dybet. Fleuron.KO.33)* ell. *et menneskes næse.* Det Land er da ikke ilde hjælpen, hvis Advokater gaar paa Fjældet og kommer ned igen med Friskluft i Snuseren! *JVJens.M.I.112. Helsingør Dagblad.24/21933. 1.sp.2.* **3)** (*jf. snuse 1 og Snøfter 3; sml. fr. coup de tabac i sa. bet.; -jarg.) haardt vejr (storm). Scheller.MarO.*

Snuseri, et. *fl. -er.* (*jf. Opsnuseri; nedset.*) *vbs. til snuse. ChrBorup.PM.332. e.br.*

snuset, *adj.* [*snusøf*] (*jf. sv. snusig; afl. af I. Snus; l. br.*) *hvis udseende (næse, 60 mund) bærer spor af brug af snus; ogs. om persons udseende (næse, mund). Larsen. En ægte, gammel Islænder! Skægget og snuset, værre i Udseende end nogen Losse-*

pladslazaron. Fleuron.STH.63. NNilsson.Heste-Truels.(1932).8.

Snus-fornuft, en. (*om 1. led se -fornuftig*) *det at være snusfornuftig. Bøgh.JT. 286.* *vi har Snusfornuft, | kritisk Befalmen og klam Befølen | nok her i Norden. *Drachm. UD.XII.* den filistrøseste Snusfornuft. *Schand. UM.282.* Ridderen, der klager over den Elskedes Død (*bliver trøstet*) med tør, sund Snusfornufts Argumenter. *VVed.BB.272.* Huset, Du bor i, er henrivende i sin aflagrede Snusfornuft. *KLars.GHF.I.10.* om snusfornuftige udtalelser: Kloge Høns har kaglet megen Snusfornuft mod det, de kalder Stemnings- eller Følelser-Politik. *Hørup.III. 351.* **-fornuftig**, *adj.* (*sv. (19. aarh.) snusfornuftig; nyere dannelse (ordet mangler i VSO. og MO.), hvis 1. led er af usikker oprindelse; maaske til I. Snus 1, snuse 2.1 og egl. brugt om en til den ældre generation hørende (gammeldags, spidsborgerlig) person, der (i modsætn. til den yngre generation) karakteriseres ved at bruge snus, ell. til I. Snus 1 m. tanke paa lidenheden af de enkelte partikler i snustobak ell. af den enkelte pris (I. Snus 1.2)) som er i besiddelse af tør, aandeløs forstandsmæssighed, uden evne til højere ell. videre syn, idealistisk tankegang, dristig handling olgn.; fornuftig paa en smaat-skaaren, pedantisk maade; overdrevent fornuftig; ogs. nærmende sig bet.: spidsborgerlig; filistrøs; undertiden: gammelklog. || om person. „men Du er jo exalteret“. — „Det vil jeg være. Saa kan I Andre være snusfornuftige.“ *Schand.SF.224. SMich.S.246.* „Ja, det er jo det med en Sømand,“ sagde Nora snusfornuftig, „at han er saa meget borte.“ *Rønberg.GK.119.* || *om tanke, udtalelse, handling olgn.: som vidner om, stemmer med snusfornuft; ogs. om ting: præget af snusfornuft. *(Horats) væved den snusfornuftigste Lære. Drachm.SH.139.* den snusfornuftige Sætning: *Elsk mig lidt og elsk mig længe! Brandes. VIII.93.* Ditte stod og talte, i en tør snusfornuftig Tone. *AndNx.DM.I.129.* et Skriftsted, som hang paa Væggen . . med tydelige, snusfornuftige og velmenende Typer. *NisPet. SG.33.* **-hane**, en. (*sv. d. s. (om lømmel, fløs); fra nt. snushan, nævnis person, holl. snoeshaan, pralhals, nysgerrig person, der „snuser“, opsporer noget; I. led er nt. snus, snude (der er besl. m. Snude), jf. ty. schnauze-hahn, pralhals (egl.: kalkun; til ty. schnauze, snude); bet. 2 er opstaaet ved tilknytning til snuse 1.3 (og 2.2); jf. Hane 2 samt Snaphane)* **1)** † *pralende person (mand ell. kvinde); pralhals. Moth.S584. vAph.(1764).II.546.* **2)** person, der optræder paa en fordekt og listig maade, „snuser om“; for at skaffe sig kendskab til noget, faa fat i nogen ell. noget, for at spionere olgn.; tidligere især om mandsperson, der gør heftig kur til ell. efterstræber kvinder; pige-, skortejæger; spec. om (iherdig) bejler, der er uvelkommen for pigens forældre.*

Holl.Stu.I.7. Jer Sind erindrer jer uden Tvivl med fornøjelse, jer nye Friere, jer Snushane, som i Gaar Aftes tracterede jer saa herlig. *KomGrønæg.V.152.* Intet mindre, end tre Snushaner om Leonore — Orgon, den unge Hr. Leander, og Hr. Magister Træknub. *Ew.(1914).II.342.* (*han havde*) tilladt sig at snuse omkring i den Engelske Gesandts Hotel, efterat denne var afrejst, og her havde Snushanen fundet en Hoben gamle støvede Papirer. *PAHeib.E.130. Heib.Poet.VI.171.* De Studentere er no'en Spyttegjøge og Snushaner, som har deres Næse allevegne. *RSchmidt.FO.210.* i krigsførende Lejre havde de nevtrale Magter deres Snushaner, som stadig maatte afgive Rapporter. *JohsDam.FS.171.* || *nu især (vulg.) om øvrigheds-person, spec.: opdager ell. politibetjent; ofte i flt.: politiet.* jeg vil ingen Spionerier vide af! Jeg kan vel gaee sikkert . . for Vægterne og jeres Snushaner? *Ing.EF.VII.161.* Om vi tog hans (*o: en strandvaskers*) Uhr eller hans Papirer, hvís han ellers har nogle, saa vilde det være Tyveri. For saadanne Sager skal Snushanerne have, som kommer imorgen. *Drachm.STL.325.* ved du hvad jeg har fundet paa, for at Snushanerne ikke skal undres paa hvad jeg lever af? *AndNx.PE.III.83.* **-horn, et.** (*foræld.*) lille horn (*i form af et krudthorn*), der tidligere brugtes som snusdaase. *Rostgaard.Lex.S203c. VSO. MO. WScott.RobRoy.(overs.1884).153. NatTid.^{20/1} 1904.M.2.sp.6.* **-hul, et.** (*jf. fr. tabatière i sa. bet.; til I. Snus 1; sj.) om fordybningen mellem tommelens strækkemusklers sener lige neden for haandleddet (hvor man anbringer den pris tobak, der skal snuses op).* *Zeilau.Fox-Expeditionen.(1861).78.*

Snusk, et ell. en (*i bet. 2: Kværnd.; i bet. 3, jf. Ruskomsnusk*). [*snusg, ogs. snosg*] (*sv. d. s. (om griseri), no. d. s. (om affald, levninger), nt. (i bet. 3) snusch, ogs. snüsch (jf. sdjy. snysk. Feilb.); til II. Snuske; jf. II. Snask og Smudsk; især dial.*) **1)** (*jf. II. snuske 1) snavs; smuds; ogs.: snuskeri.* *Lugt, saa fjern Violen | som Barneplejens, har hun (*o: kvinden*) ikke Væmmelse | ved. Snusk er hende en Naturbestemmelse. *Mar-ton.HB.225. jf. Ujf.F. 2)* (*jf. II. snuske 2) fin regn; støvregn; smudsk (1). Kværnd. 3)* om (*forsk. retter, bestaaende af en*) *blanding af madvarer (madrester). jf. Feilb.(u. snysk).* *især i forb. husk og snusk, se Husk.* rusk om snusk, se Ruskomsnusk. **I. Snuske, en.** [*snusgø, ogs. 'snosgø*] *flt. -r. (til II. snuske; jf. I. Sjuske, I. Sluske; talespr., l. br.) snusket person (især: kvindeligt tyende).* *Bl&T. II. snuske, v. [snusgø, ogs. 'snosgø] -ede. vbs. jf. Snuskeri. (sv. dial., no. snuska, snuse, vejre, østfris. snüsken, m. h. t. bet. 2 sml. nt. snuschen, regne fint; dels besl. m. snuse, dels sideform til II. snaske, sml. nuske, smudske; jf. Snusk, snusket; især dial.) 1)* om dyr: snuse til noget og rode

om, snaske i det. *(rotterne) snuske | blandt Køkkenspandens Skrællinger og Slakker. *Pol.^{1/1}1927.3.sp.1. (hun)* tog Byggen i Haanden (*og*) lod derpaa Folk om bide og snuske deri tre Gange. *Odgaard.Folkeminder fra Fjends Herred.(1929).68.* *Det Dyr (*o: røven*) som . . snusker efter alle Slags. *CFrim.AS.222. 2)* (*jf. Snusk 2; sml. smudske 1) regne fint; støvregne. Kværnd. Ujf. Snuske-bas-* **se, en.** (*jf. Snaskebase; dagl., spøg.) kællende betegnelse for et barn (ell. en voksen).* han (*o: et lille barn*) er en lille, yndig, allerkæreste Snuskebase. *Tidens Kvinder.^{20/1}1928.16.* min egen, elskede Snuskebase (*sagt af en kvinde til hendes mand*). *smst.^{10/1}1929.14.sp.1.* **Snuskeri, et.** (*l. br.*) *vbs. til II. snuske 1; ogs.: uorden; roderi. (det nationalliberale parti)* sidder om Vinteraftenerne og snitter med en og anden Fortolkning eller andet saadant Pindeværk. Det er noget Snuskeri paa Gulvet, siger vor Mor, men nu har vi vænnet det til selv at feje op. *Hørup.I.32. (der var)* tydelige Spor af et Mandfolks Snuskeri overalt. *Brodersen.L.119. snusket, adj.* [*snusgøt, ogs. 'snosgøt*] (*jf. sv. snuskig, snavset, nt. snuschig, om vejr: vaadt og koldt; til Snusk og II. snuske; jf. snasket og smudsket, nusket; dagl.) ikke (helt) ren ell. appetitlig; uordentlig; nusset; ogs. billedl., om en persons karakter, tankegang, være-ell. handlemaade osv. || om person(s) udseende, klædedragt.* (*han*) gjorde i sin personlige Holdning . . en vis Fordring paa Dannelse; der var imidlertid noget snusket over ham. *Markman.S.21.* Den berømte lille Mand med det underlig tarvelige, ja snuskede Udseende. *Pont.LP.VIII.40.* hele hans Person (*er*) fedtet og snusket. *FvJessen.Mennesker jeg mødte.(1908).180.* det snuskede, anløbne Proletariat . . regeres af de primitiveste Tilskyndelser. *Bomholt.DD.213. || om (andre) ting ell. forhold.* Ved Kramboden paa Hjørnet havde en paa én Gang krydret og snusket Lugt imprægneret Taagen. *Gjel.Mi.189.* Det hele (*hotel*) saa snusket ud. *CLüth.FA.54.* Serveringen var lidt snusket. *Wied.BS.215.* Magen fornem gammel Bonde . . tager sig med sine nye Vaner og fra Stationsbyen hentede snuskede Mundart ud kun som en Stodder. *JVJens.HII.115.* Lykkens Sol havde jo egentlig aldrig skinnet over Cervantes' Liv; det var fuldt af Modgang og Plager, ynkeligt og snusket nok. *N Møll.VLitt.II.509.* **Snusk-regn, en.** (*jf. Smudskregn; dial.) fin regn; støvregn; snusk (2). Kværnd. Ujf. -regne, v. (jf. smudskregne; dial.) regne fint; støvregne; snuske (II.2).* Det snuskregner. *Pol.^{1/1}1938.Sand.22.sp.4. Ujf.F.*

Snus-mølle, en. (*faagl.) kværnlignende maskine, hvori tobaksblade males til snus.* *Den gl.By.1932-33.70f.73.*

snusse, v. se snuse.

snusset, adj. [*snusøt*] (*sideform til nusset ell. (og) smudset; jf. ogs. snusket;*

dial.) *d. s. s.* snusket. *GH Müller. Dänisch-deutsches Wörterbuch. (1800). AOltr. Da. Sagn. (1913). 33 (Falster) (se u. nusset 1). UfF.*

Snus-tobak, en. († **-tabak**. *Holb. Ep. II.64f.*). (*ænyd. d. s.*; til snuse 2.1; *jf.* Snue-, Snuftobak; *især faql.*) tobaksprodukt, fremstillet af tobaksblade, der efter forskellige behandlinger (bl. a. med forskellige sovser, *jf.* Desmersnustobak) rives ell. males til pulver og bruges til at snuse op i næsen (*jf.* Nysetobak) ell. til at sutte ell. tygge paa (idet det stoppes ned mellem tandkødet og underlæben). Alle fornemme Folk i Paris siger hun smør sig om Munden med Snus-tobak. *Holb. Jean. IV.4.* Skal vi følge fornemme Folkes Noder, da skal vi ikke tractere Folk med uden Snus-Tobak og Lyk-Ønskniger. *sa. Jul. 11sc.* *den skrantede Magister | Fuld af Støv og Snustobak. *Skuesp. X.15.* en lille bitte Æske, som jeg havde havt Snus-tobak i. *Heib. Poet. VI.234. VareL. *871.* i forb. som islandsk (*Holb. Ep. III.198. VSO. jf. u. Rapé 1*) og spansk (*s. d.*) snustobak. || i børneremsen: *Ole vip, Ole vap, Ole snustobak. *jf. I. Snus 4.* || i ssg. **Snus-tobaks-** (*l. br.* Snustobak-. *Rahb. Min. August 1817.50. Dengl. By. 1932-33.75*), *fx.* **Snus-tobaks-blomme** (*JTusch. 286*) ell. **-blomst** (*dial.*; ♀ *volverlej*, *Arnica montana L.*, der tidligere er brugt som snustobak (*jf.* Nyseblomme, -blomst). *Aagaard. TL. 191. JTusch. 286*), **-daase** (*d. s. s.* Snusdaase (*jf. I. Daase 1.1 slutn.*)). *Holb. Kandst. III.4.* Laaget (*sprang*) af Snustobaksdaasen, men der var ingen Tobak i, nei, men en lille, sort Trold. *HCAnd. (1919). I.205. JVJens. Pi. 89*), **-fabrik(ation)**, **-kniv** (*Cit. 1786. (Dengl. By. 1932-33.70)*), **-rulle** (*Forordn. 14v. 1786. II.5*), **-skærer** (*smst. II.4*), (en) **-sort**, **-støv** (lidt gammelt Snustobakstøv. *Ing. EF. VI.122*) *ofl.* **-tørklæde**, et. (*ty.* schnupftuch; *jf.* snuse 1.1; *sj.*) lommetørklæde. han (*havde*) taget sit blommede snustørklæde op. *Fr Hamm. Levn. I.107.*

Snut, en. [snud] (*sj.* **Snud**. *Holb. Paars. 240* (∞ Gud). — *nu dial.* **Snutte**. i bet. 2: *Clitau. PT. 159. FrGrundtv. LK. 188.* i bet. 3: *UfF.* — *dial.* **Snot(te)**. i bet. 1: *Kværnd. UfF.* i bet. 3.3: *SjællBond. 60*). *ft.* **snutter** ell. (*nu næppe br. i rigsspr.*) **snutte** (i bet. 2: *Amberg. jf. Feilb.*). (*ænyd.* snut(te) i bet. 2; *fra (m)nt.* snut; *sideform til (ell. sa. ord som) Snude* || *m. h. t.* Snot(te) *sml. sv. dial.* snot, *no. dial.* snota || *jf.* snuttens samt I. Nut (Nutte))

1) (*jarg. ell. dial.*) et menneskes næse ell. mund. (*han slugte maden*) uden at beregne dens Varme, saa at han brændte Snutten. *RudBay. EP. III.7.* Du gaar jo og hænger med Snutten! *EMortens. H. 177* (*jf. u. Næb 2*). *Feilb. Kværnd.* || i forb. holde snut, (*jf.* holde snude u. Snude 2.2) tie stille (*med noget*); holde mund. (*især i imp.*). Hold Snudt, ellers faaer Du med mig at gjøre. *HMikkels. D. 129.*

Der er aldrig et menneske, der taler med mig mere, for jeg kunde ikke holde snut [med min danskhed]. *NAJensen. Ventetider. (1926). 166.* Hvis du ikke øjeblikkelig holder din Snut, faar du en Lussing. *Pol. 1/11. 1933. 12. sp. 2. Feilb. Kværnd. talem.*: Hold snut, kjælling, jeg er selv mand! *Krist. Ordsp. 119. Feilb.*

2) (*sml.* Snude 4 og *ty.* schnäuzchen i *sa. bet.* (til schnauze, snude); *jf.*: „i daglig Tale.“ *VSO.* „ikke ædelt.“ *Levin.* se ogs. *MO.*) kællende ell. (*nu især*) spøg. tiltale til (ell. betegnelse for) en person, som er en kær og dyrebar, som man holder af *olgn.*; ofte i forb. min snut. || om (*navnlig: yngre*) kvinde; *spec. om den elskede.* *Momus sagde selv dend Steen-Staal-Hiertet Gud, | Ach! gaar hun saa forbi? min søde lille Snud! *Holb. Paars. 240. sa. Jean. I.5.* jeg har . . været noget nøyregnendes med Agathe udi hvis, hun tager sig for. Den Snut skulde ellers snart have fløyet af dend Vildgiessene. *KomGrønneg. III.141.* *siig da: min søde Snut, | Hvis Snut er for gemeent, kald hende noget andet. *Wess. 23. JPJac. I.87.* *Goddag min Snut, hvordan gaar det min Skat? *ORode. H. 66.* || *sjældnere om mand, spec.: den elskede.* da jeg bad hende om Frihed at føle paa hendes Bryst: Sagde hun gjerne min Snut. *Holb. Usynl. I.3.* *Jeg har ei Roe, saasart jeg ikke seer min Snut (*∴* *ægtemand*). *Ev. (1914). II.227. Hostr. F. 52. PFaber. SK. 40. Cheyney. Gjøftblomsten. (overs. 1938). 64.* || om (*lille*) barn. vær forsigtig med den Lille. (Lader som han tysser paa et Barn i Vognen). Lig du kun stille, min Snut. *Hrz. I.148.* *Sov, mit lille Barn! sov trygt, min Snut! *Krossing. D. 9. OrdB. (fynsk).* *jf.*: Snüt . . kaldes et deligt barn. *40 Moth. S588.*

3) (*dial.*) om (*dele af*) ting; *især om den forreste, spidse del af forsk. genstande; snude* (5); *spec. i flg. anv.: 3.1) snude, næse paa fodtøj; ogs. (og især) om taaen i en strømpefod. UfF. 3.2)* (*jf.* Snyds, Snavs 2) den langstrakte, smalle (om en snude mindende) del af en fyldt søk, der fremkommer oven over den snor, hvormed der bindes for søkken. *Kværnd. UfF. 3.3)* stump af et (tælle)lys; *lysestump. Grundtv. PS. VI.61. FrGrundtv. LK. 179. UfF.*

Snu-tobak, en. se Snuetobak.

Snutte, en. se Snut.

Snutte, en. i ssg. (*dial. ell. jarg.*) til Snut (2); i mere tilfældige ssg., til dels dannet efter Nutte-, Snuske- *olgn.*, betegnende noget smaat, kørt osv.; *fx.*: det lille „Snutte-hoved“ (*∴* lille barn). *FrGrundtv. LK. 60.* *Søde Jensen, Snutteskate. *Blækspr. 1939. 26.*

snuttens, *adj.* [snud(ə)ns] (af Snut (2); *dial.*) nydelig; kær; yndig. et snuttens lille Billede af en fornem Dame. *Blich. (1920). XIV.24. UfF. (jy.).*

snuttet, adj. se snottet.

I. Snuve, en. se I. Snue. **II. snuve**, v. se III. snue. **Snuv-tobak**, en. se Snuetobak.

I. Snyd, en. se I. Snyde.

II. Snyd, en ell. et. [snyʔð; ogs. snyð'] (til III. snyde) 1) (sj.) til III. snyde 1: hvad der pudses ud af næsen; snot. (bonden) snyder Næsen med Fingrene og kaster Snyddet paa Jorden. *FynsTidende*.^{17/1} 1938. A.11.sp.3. 2) (jf. Skattesnyd; dagl., især spøg.) til III. snyde 3.1-2: det at snyde (bedrage, narre) nogen; snyderi; bedrag; svig. *AxelSørensen. Rim-ordbog*. (1900). 474. han havde i en tid, der levede på snyd og stjal, fundet på et særligt forretnings-fif. *Hjørto. HH.140*. „En lille Snyd“ paa Omstigningsbilletten. *Pol.*^{14/1} 1935. 11.sp.5. det Skraldevognsfirma, som ved Snyd og Tricks har faaet sluttet Kontrakt med Byens Raad. *B.T.*^{2/11} 1935. 37. sikke noget snyd ! jf.: dette her (?: et „guldur“ af guld og messing) var . . . noget slemt Snyd. *B.T.*^{2/1} 1938. 2.sp.1.

snyd-agtig, adj. [snyʔagdi] (sj.) som har tilbøjelighed til at snyde (III.3). *D&H*. *De, der var fødte snydagtige, de snød | mindre end før. *Rørd. JH. I. 258*.

I. Snyde, en. [snyʔdø] (nu næppe br. *Snyd. Moth. S585*). fl. -r. (til III. snyde 1) 1) (nu sj.) saa stor en dosis snustobak, som man tager ad gangen; pris; ogs.: saa stor en portion tobak, som man bruger til en pipe; „stop“. *Moth. S585*. Har ingen af jer I gode Mænd, en snyde Tobak jeg er saa forstoppet. *Holb. Pants. II. 8*. Du nænner jo inte en Gang mere at spise Dig selv mæt. Du har ikke saameget som en Snyde Tobak til Din Snadde. *EdgHøyer. BH. 121*. 2) (udviklet af bet. 1, sml. I. Snus 5; jf. bornh. snyda å, afvise, snubbe (2) af; maaske sammenfaldet med formen Snyde for Snude (s. d. og jf. Snude 3); nu dial.) irettesættelse; roffel; næse; snyder (3). See, saa! Argus! der fik du en Snyde. *Argus. 1771. Nr. 35. I.* (det) var en Snyde til Kongen, fordi han havde biet saa længe. *Grundtv. Saxo. III. 252*. Jeg har endnu aldrig erfaret andet end, at Irettesættelser og Snyder vare Tapperhedens Løn. *Lemb. Shak. II. 229. Feilb. Kvernd*.

II. Snyde, en. se Snude.

III. snyde, v. [snyʔdø] præs. -er [snyʔdø] ell. (dagl.) [snyʔdør] *Høysg. AG. 94. 140*; præt. snød [snøʔð] (*Høysg. AG. 94*) ell. (dagl.) [snøʔ] part. snydt [snyd] ell. (nu kun dial.) snødt (*Moth. L156. S562* (jf. smst. S585)). snødt. *Høysg. AG. 94. Blich. (1920). IV. 73*. jf. *Feilb. Thorsen. 92*) ell. (nu kun dial.) snødte (Sort. *PSkan. 12. Esp. 482*; hertil som fk.: snøden. *Moth. S562. 585*) ell. (dial.) snudt (in vulgar speech . . . snudt for snydt. *Rask. Grammar of the Danish language. (1830). 58. UfF. (Lolland). jf. SBloch. Sprogl. 222*) ell. (dial.) snødt (*FynskHjemstavn. 1939. 87*. jf. *Feilb. Brendrup. §189.5. LollGr. 70*). vbs. (især i bet. 1-2; l. br.) -ning (vAph. (1764). Amberg. JTJen-

sen&MGoldschmidt. Lat.-da. Ordbog. (1881-86). 288. jf. Næsensnydning samt Udsnydning. *Caspari. Huus- og Reiselæge. (overs. 1828). 31*), jf. II. Snyd, Snyderi. (ænyd. d. s. (part. snyt (i ssg. udsnyde), snot (jf. snotte) oft.), gl'da. snydæ (part. snyth, snøden), æda. snytæ (AM.), sv. snyta, oldn. snýta (i bet. 1), oeng. snytan (eng. snite), mnt. snuten (holl. snuiten), oht. snuzen (nht. schneuzen, schnäuzen); af sa. stamme som I. Snot og Snude og saaledes besl. m. III. snue, grundbet. maaske: puste (stærkt) gennem næsen, snuse, jf. ty. dial. schneuzen, snuse; jf. I. Snyde, Snyder, snyderisk samt snøde)

1) (gl'dgs. ell. dial.) rense næsen for slim olgn. ved at puste stærkt gennem den (saa at slimen bringes ud) og derefter aftørre den med et lommelørklæde olgn., med fingrene ell. haanden; pudse; spec. (mods. pudse): rense næsen ved at puste stærkt gennem det ene næsebor, mens det andet klemmes til med en finger, og aftørre den med haanden, paa ærmet olgn. 1.) i egl. bet. *Moth. S585*. Det skete . . . at Moder maatte have fat paa Næsen og sagde „snyd“, — og saa gjaldt det om at puste til. *SjællBond. 162*. Under Operationen for Polyper i Næsen maa Man . . . ofte lade (patienten) snyde ud. *Chir. (1845). I. 261*. || snyde næsen, se u. I. Næse 4.3. (vulg.) uegl. (om aftørring af øjnene efter graad): *Der skal du se, et Pigebarn der græder. | — Snyd Øjet Frøken. *AaHer-mann. S. 79*. jf. *OrdbS*. || ogs. i forb. snyde sig i sa. bet. Snyder sig med Fingrene og smør det paa Klæderne. *Holb. Jep. III. 1*. Man maa venne Børnene til at snyde sig hver Gang de er snottede. vAph. BO. 120. Hun har søm-met og navnet sex Lommelørklæder for mig, som jeg . . . naturligvis aldrig nænner at snyde mig i. *Hzr. V. 200*. han trykkede Tom-melfingeren mod (næsen) og snød sig med en Lyd, der mindede om et Trompetkrald. *BerlTid. 12/1 1934. Sønd. 6.sp.2. || m. h. t. en anden person(s næse): (hjælpe med at) pudse. Naar Ammen snyder Barnet, bør hun gjøre det mest varsomt muligt er, for at ikke vanskabe dets Næse. vAph. BO. 88. talem.: den skal have rene fingre, som en andens næse vil snyde, se III. ren 2.4. 1.2) m. obj., der betegner, hvad der bringes ud af næsen. Snýd ud hvad du har i næsen. *Moth. S586*. jf.: han skar Skægget af ham ved Hagen og snød hans ene Øje ud med Tommelfingeren, saa det hang ned paa Kinden. *JV Jens. (Isl. Sagaer. I. 129)*. || uegl., i talem. olgn., som snyde noget af næsen, ens næse, se I. Næse 4.3. være en saa lig, ligne en, som han var snydt ud af hans næse, se I. Næse 4.3. man kan snyde ild af hans næse, se I. Ild 7.2. 1.3) (jf. u. snyde-; sj.) part. snydende anv. som forstærkende adv. snydende gal. S.&B..*

2) (udviklet af bet. 1, jf. sa. bet.-udvikling af fr. moucher, samt lat. emungere, pudse

næsen, over for emunctorium, lysesaks; *sml.* II. snuppe; *nu især dial.*) *m. h. t.* (tændt) *lys, især tællelys: (med fingrene ell. en lysesaks) borttage den yderste del af tanden, naar denne bliver saa lang, at lyset brænder daarlige; pudse (tanden, lyset); snuppe* (II). (*undertiden i billedl. anv.*) *Moth.S562. LTid. 1724.864.* *Han Lyset snød med Fingrene som for. *Tode.I.308.* *man snyder | For-gjæves sin Praas | For Vidskabens Dyder | 10 | At trylle i Vaas. *Grundtv.PS.V.267.* *Man slukker Lyset, naar for nær det snydes. *Hzr.D.I.223. Goldschm.SF.12* (se pudse *sp. 55⁵⁶*). *FvGrundtv.LK.179.* naar maatte endelig ikke slukke Lysene, naar de skulde snydes. *AarbSore.1913.48. Feilb. UfF. ordspr.:* snyd ikke Lyset for nær, ellers brænder Du Fingrene. *CBernh.IV.261* (*jf. Mau.5885*).

3) (*udviklet af bet. 1, jf. lign. anv. i sv., ty. og holl. (samt lat. emungere); maaske med* 20 | *tilknytning til udtrykket tage ved næsen (se u. I. Næse 10.9); dagl.) narre; bedrage; tage ved næsen. 3.1) ved værlig handlemaade (list, svig olgn.), spec. i handelsforhold, berøve en noget, der tilhører ham, ell. forholde ham (den fulde værdi af) noget, der tilkommer ham (er lovet ham, stillet ham i udsigt, fx. ved køb ell. salg), og derved skaffe sig selv en uretmæssig fordel; bedrage; besvige; ogs. m. afsvækket bet. ell. uegl., uden* 30 | (*tydelig*) *forestilling om værlighed: undlade at opfylde et løfte, at gøre, hvad man kunde have ventet sig af vedk., olgn. (jf. bet. 3.3).* Hand snyder sine bønder *braf.Moth.S562.* *naar en Herre . . os vor Løn ei vil betale, | Saa maae man snyde ham iblandt. *Skuesp. IV.472.* *Gaa hiem med det (?: *prygl*), du blege Lumpenhund! | Og siig, at du har snydt en Muselman. *Oehl.I.140.* Han blev snydt paa Markederne, kom tomhændet hjem. *Schand.IF.344.* der snød den Armenier mig dog! *Drachm.Renæssance.(1894).143.* „Naar Skrædderen syr en Hue, faar han Tøj til overs til et Par Bukser til sig selv“ . . „Det er ellers Møllere og Bagere der har Ord for at snyde.“ *And.Nx.PE.II.125.* Hun foreslog . . at vi skulde mødes i Menton — men ved Du hvad — jeg tror, at vi snyder hende! *Buchh.Su.II.39.* nu maa du ikke snyde os og blive borte fra selskabet! | ♠ *abs.:* 50 | *spille falsk. D&H.* Filmen forklarer, hvorledes Svindlere snyder i Kortspil. *Pol.7/1. 1941.II.sp.2.* || *i forb. m. ord af lign. bet. (især snyde og bedrage). VSO.* Snydt og bedraget i sine Felelser gik J. videre. *Jesper Ew.PF.79. (de)* følte sig snydt og narret. *Pol.11/1.1938.5.sp.2.* || snyde (en) for noget. (*ogs. i billedl. anv.*) *Amberg. VSO.* Tante er bleven snydt for alle sine Møntsorter. *Schand.SF.271.* den Kærlighed til Detail'en, 60 | som Skovgaard har personlig, men som han mere og mere snyder os for i sin Kunst. *Wansch. (Tilsk.1921.I.345).* han fik ikke fortalt sin Historie færdig. Det var ligesom

at lægge en Stump Brød og blive snydt for den sidste Bid. *Leck.Fischer.HM.69.* det er vist meget sjældent, at man fejrer 80 Aar og Guldbryllup samtidig, og maaske er det heller ikke klogt, at man . . saaledes snyder sig selv for en Festdag. *Pol.20/1.1940.8.sp.4.* han snød os for frokosten | || (*jf. bet. 3.2*) snyde en med noget. *Ludv.* han snød mig med det radioapparat, han solgte mig | ikke være snydt (med noget), være vel tjent (med noget). den frakke er du ikke snydt med | || snyde paa kvaliteten, vægten (*jf. u. Vægt*) *olgn.* || snyde sig til noget *ell. snyde sig noget til, skaffe sig noget ved svig; tilsvindle sig.* den Gaard, som de har snydt sig til. *Schand.BS.185.* Damerne mente . . at Drengen havde snydt sig sin Plads (?: *i køen*) til. *PEBenzon. P.209.* Ungt Ægtepar, som snød sig til 3500 Kr., idamt Fængsel. *Socialdem.11/1. 1940.7.sp.5.* || snyde en noget af, (*sj.*) berøve en noget ved list; *frararre en noget. VSO.I.108.* snyde en noget fra, (*især dial.*) *d. s. Moth.S562. VSO.* jeg . . lod mig snyde min helligste Ret fra. *KMunk.ET.II. Feilb. UfF.* || *talem.* snyde en, saa vandet driver (*ell. render*) af ham, løber, render ham (ud) af øjnene *olgn. (delvis til bet. 3.2).* *Gadeordb.¹* Han var tit blevet snydt, saa Vandet drev af ham. *JørgenNiels.VU.50. Buchh.FD.219.* ved at trykke flere Eksemplarer, end Aftalen var, og sælge dem for egen Regning, snød han (?: *bogtrykkeren*) Holberg, saa Vandet drev ham ud af Øjnene. *Pol.10/1.1939.11.sp.4. Feilb. UfF.* det er lettere at snyde en skæppe end skyde en sнопpe, se I. Skæppe 1.3. 3.2) (*jf. bet. 3.1*) *indgive (en) en falsk opfattelse af, falske forestillinger om noget; holde en for nar gennem anvendelse af list, løgn olgn.; føre bag lyset; narre. Skuesp.X.107.* Den lille nydelige ti Aars Baby . . blev holdt kunstigt nede, for at Mama kunde snyde paa Alderen. *Rosenkrantz.E.36.* Man forstær Trangen hos Skuespillere, der ikke maa ryge bag Kuliserne, til at snyde Brandvagten, gemme en Smøg i Haanden. *Pol.20/1.1940.6.sp.2. (i fodbold.:* Naar en Mand snød to-tre Modspillere og saa selv fik Bolden taget fra sig. *MRohde. 20Aar paa Holdet.(1931).18.* snyde en noget paa, (*sj.*) *ved urigtige forestillinger, list olgn. prække en noget paa. Jeg (?: David) . . bælgede Vin i ham (?: Urias) over Bordet for at taage ham vidløs og narre ham hjem til dit (?: Balsebas) Leje og snyde ham Skylden for mit Barn paa. KMunk.DU.82.* || *om utroskab i kærlighed (ell. kærlighedsaffærer).* Jeg kan . . forstaa, at en Kone snyder sin Mand hvis hun elsker en anden. *JMagnus.EK.29.* Han selv blev Officer, og en Hund efter Kvinder. En skønne Dag stak han en ung Kvinde ned. Hun havde snydt ham. *NHoffmeyer.RomerskeDage.(1927). 13.* hun snød ham med en styrmand | || (*jf.*

bet. 3.3) om (skole)elev: anvende ureglerede metoder som at „kigge“ i bogen under overhøringen, skrive en anden elevs opgaver af, medbringe ulovlige optegnelser (til skriftlig eksamen; jf. Snydeseddel) olgn. Som Skolediscipel er han umulig . . (han) skulker og snyder uophørligt. *Brandes.VII.388.* Drenge . . „snød“ paa den mest ugenerte Maade med Grammatiken aaben under Bordet. *Schand.TF.II.208.* jf.: forhjelper den hele Menneskehed til at snyde ved at afskrive og opramse Resultatet og Facitet. *Kierk.VII.55. 3.3)* (jf. bet. 3.1-2) helt ell. delvis u-udrage sig et arbejde, en pligt ved list, overtrædelse af visse forskrifter ell. regler olgn.; ofte i forb. m. for ell. fra. jeg har set ham snyde fra en Dans med T. og fundere ensomt i Haven. *P Falk Rønne. Byens Stedborn. (1920).29.* Saa kan S. ikke mere gøre Omfuren med (o: ved kartoffeloptagning), hun snyder og skræver over paa Halvvejen i den anden Fure. *Hans Povls. HF. 46.* Træskoene blev slidt op forholdsvis hurtigt (fordi vi) snød for at lade dem klampe. *Pol.^{24/1}1940.7. sp.3. jf. bet. 3.1:* Mønstræts Kontur . . følger den mest skraa Linie i Stoffet og kun denne. Hvis De snyder paa dette Punkt for at spare Stof, vil Kjolen bule i alle Sømmene. *Sy StrikkeB.95.* || om elev i en skole: skulke. Børn, der snyder af Skolen. *Nans. Judiths Ægteskab. (1898).52.* han snød for gymnastiktimen || Folk, der snyder sig fra Ansvar og Forpligtelser. *Pol.^{18/1}1940.2.sp.6.* || (jf. bet. 4) snyde sig til, ved kneb ell. list opnaa en (forbudt, uregleret) fordel, lettelse olgn. (damerne) snyder sig . . til at kigge i Slutningskapitlerne. *Leop.VO.157.* Hun snød sig til at lukke Øjnene bag Hedebroderiet. *Ad Dons. S.32.* det er . . urigtigt . . at snyde sig til Morgenbadet . . samtidig med at andre maa fryse. *Pol.^{18/1}1940.5.sp.5.*

4) ved list, paa uærlig vis bringe nogen et sted hen. (i forb. m. adv. ell. præp. led; jf. snylte 2.3). 31 Aar gammel staar (Herman Bang) i første Række, ikke humbugsigtig snydt derind at en løgnagtig Klike. *PA Rosenb. Herman Bang. (1912).78.* jf. bet. 3.1: Bau var den mest drevne Hestepranger nær og fjern. Hvor var den jydsk Handelsmand, der kunde snyde et spattet Bæst i ham! *NSvends.H.10.* || især refst.: paa uærlig maade, ved anvendelse af list, kneb snige sig et sted hen. Han havde snydt sig paa Torvet for at se, hvordan Gøglertelte blev rejst. *Alb Dam.B.76.* Straf for at have snydt sig over Grænsen uden rigtigt Pas. *Lindskov Hans.NH.243.* han snød sig ind i balsalen uden at betale;

snyde-, i ssg. (nu næppe br. i rigsspr. snyd-. se u. snyde-fuld, -vred, jf. ogs. snyd-agtig). af III. snyde || spec. mærkes en række (dagl., spøg. ell. (til dels) vulg.) ssg., i hvilke snyde- har forstærkende bet. (sml. snydende u. III. snyde 1.3 samt Snot-); af

saadanne ssg., der (oftest) udtales med lige stærkt tryk paa begge leddene, kan (foruden de ndf. anførte) nævnes: han (blev) snyde-arrig over saadant noget forbandt Snak. *Rahb.Tilsk.X.44.* hun var . . snydegrim. *Pol.^{22/1}1921.10.sp.5.* jeg, der aabner sig en Dør, i Hvorfjor jeg tit er gaaet ud, saa snyde-mæt. *V Forchhammer. To Komedier af Plautus. (1886).6.* *Systemet er jo snydenemt. *V Barfoed. Ærbødigt—! I. (1921).138.* Jeg er snydesentimental. *Tom Krist.LA. 152.* **-bluse**, en. [III.3.2] (jf. -vest; dame-spr.) damebluse uden ærmer, der bæres under en udskaaen kjole for at dække over udskaeringen. *Berl Tid.^{29/1}1937.Aft.4.sp.6.* Sy StrikkeB.397. **-drukket**, part. adj. (jf. u. snyde-) d. s. s. -fuld. *K Becker.S.I.19.* **-dum**, adj. (jf. u. snyde-; sml. snoske-, snotdum) i høj grad dum; hestedum. har De været saa snydedum, at troe (osv.). *Martini Brun. Det merkværdige Brev. (1772).13.* du maa være dum! Rigtig godt snydedum! *Bonnelycke.Li. 292.* **-fornærmet**, part. adj. (jf. u. snyde-) i høj grad fornærmet; smækfornærmet. han var snyde fornærmet. *Rosenkrantz. Det tredje Skud. (1904).126.* ChrEngelst. (*Berl Tid.^{15/1}1933.Aft.8.sp.5.*) **-fuld**, adj. (sj. snyd-. *Ing.EF.^{17/1}VII. (1850).161.*) (jf. u. snyde-; sml. -drukket samt snot-, snudefuld, fuld snude og have snuden fuld olgn. (u. Snude 2.2)) i høj grad beruset; kanonfuld; plakatfuld. (jeg har) drukket dem alle tre snydefulde. De sove som Stene. *Ing.KE.I.29.* han (kunde) ikke engang . . gjøre en Tur til Kjøbmanden uden at drikke sig snydefuld. *Jak Knu.A.266.* Rørd.SF.209. **-held**, et. (til -heldig; sj.) overordentligt held; „svineheld“. der er noget udsigelig forfriskende ved en Begravelse . . Man får en levende Fornemmelse af, at det er et rent Snydeheld, at man overhovedet er til. *Hebo.MD.137.* **-heldig**, adj. (jf. u. snyde-; sml. -held) i høj grad heldig; svineheldig. *SMich.HB.88.* Bregend.HH.I.57. **-horn**, et. [III.1.1] (jf. Snothorn; vulg.) d. s. s. -skaft. *Kay Larsen. Glimt. (1904).71.* **-klud**, en. [III.1.1] (jf. Snot-, Snudeklud; dial. ell. glgds.) lommetørkløde. *Esp.317.* Bl&T. **-klæde**, et. [III.1.1] (dial. ell. glgds.) d. s. D&H. Feib. **-kontakt**, en. [III.3] (jf. -prop; talespr.) (et if. gældende regler ulovligt) mellemstykke til anbringelse i en stikkontakt for derved at muliggøre samtidig tilslutning af to ell. flere stikpropper med dertil forbundne brugsgenstande. *Berl Konv. XXIV.462.* **-lomme**, en. [III.3.2] (haandarb.) udsyning paa kjole olgn., der ser ud som en lomme; forloren lomme. de hellange Frakker (har) dekorative Snydelommer paa Brystet. *Cil.1933. (OrdbS.).* **-maal**, et. [III.3.1] (sport.) i fodbold olgn. spil: maal (I.1.2), som er opnaaet ved (forsættelig ell. uforsættelig) omgaaelse af spillets regler ell. paa anden, ikke helt regulær maade. *OrdbS. -mærke, et. [III.3.1-2] (jf. -tegn;*

talespr.) mærke, kendetegn, som i uærlig hensigt er anbragt paa noget; fx. paa spillekort: Bl.&T.

Snydenstrup, propr. [ˈsnyːð(ə)n̥sdrøb] i PAHeib.'s skuespil „De Vønner og Vønner“ (1791) navn paa en person, der snyder andre (se PAHeib.US.410); ogs. (sj. i rigsspr.) i videre (appellativisk) anv.: bedrager; snyder. D.&H. Feilb.

Snyde-prop., en. [III.3] (jf. -kon-takt; talespr.) (et if. gældende regler ulovligt) mellemstykke til anbringelse (fjatskrumning) i en elektrisk pæres fjatning for derved at mulig-gøre tilslutning af en ell. flere stikpropper (med dertil forbundne brugsgenstande) samtidig med tilslutning af pæren.

Snyder, en. [ˈsnyːðər] man siger, endog paa Kjøbenhavnsk . . . snyder. Høysg. AG.140 (jf. skrivemaaden Snydder. KomGrønæg.I. 247). (vulg. Snydert. [ˈsnyːðərd, ˈsnyːðərd] jf. -er. Pol.^{11/2}1941.3.sp.4. — (†) Snydere. Holb.Kandst.V1. Ew.(1914).II.127). fl. -e. (ænyd. d. s.; afl. af III. snyde; jf. snyder(i)sk) 1) person, der snyder. 1.) † til III. snyde 1: „den, som altid er skiden om næsen.“ Moth. S586. 1.2) (jf. Lampe-, Lyse-snyder; nu næppe br.) til III. snyde 2: person, hvis beskæftigelse det var at pudse, snyde lysene (fx. i et teater). Moth.S586. *Fortreffelige Lys, som ingen Snyder kræver. Zeltitz.Poes.83. Krist.JyA. 30 Tåll.4Afd.49. 1.3) (jf. Skattesnyder; dagl.) til III. snyde 3-4: person, der snyder, narre, bedrager (en anden, andre). Seer I vel til den Snydere (o: som ikke giver drikkepenge); du skal nok see, at Bormester staa paa Pinde for dig. Holb.Kandst.V1. *du gamle, blege Snyder (o: en jøde). Oehl.I.139. ved at betale „Præsten“; altsaa den største Snyder, til-snyder (man) sig, at dette er Christendom. Kierk.XIV.199. det var ligegyldigt, hvordan man tjente (pengene); for igrunden var alle Folk lige store Snydere. Drachm.KK.127. saadan en Snyder, saadan en Usling har jeg stolet paa! Rørd.S.230. 2) (jf. III. snyde 1 samt Snude 2, Snuser 2; sml. nt. snüter, lille næse, mund (Mensing.Wb.IV.674); sj.) om næsen hos mennesket; jf. tage ved næsen (u. I. Næse 10.9): *han vil os snyde | Og os rigtig ved Snyderen ta'e. Folkets Nisse.^{99/6}1861.12. S&B. 3) (maaske udviklet af bet. 2 (jf. en lign. udvikling ved Næse, Snude), vel paa-virket af I. Snyde 2; talespr., nu l. br.) irettesættelse; røffel; næse. (især i forb. faa en snyder). (kokken) fik forleden Dag en Snyder, fordi han bragte os en Dyresteg ind paa et koldt Fad. RudBay.EP.II.8. Han blev anklaget for Superintendenten; fik en slem Snyder. Blich.NL.VII.355. Ploug.I.44. *Næstkommanderende fik en Rivaf, | som han videre gav. | Oppe paa Skansen, gik Snyderen rundt. Drachm.STL.89. Den eneste Snyder, jeg har faaet af Kongen . . . fik jeg (i 1884). FHegeomann-Lindencrone. MineEr-indringer.(1936).84. UfF.

Snyder-, i ssgr. især (dagl.) af Snyder 1.3. -agtig, adj. (jf. snydagtig; l. br.). Moth.S586. VSO. D&H.

Snyderi, et. fl. -er. vbs. til III. snyde; især (jf. Skattesnyderi; dagl.) til III. snyde 3(1): det seer ud som et halvt Snyderie, naar jeg skiller dig ved fire Skilling. Ew. (1914).IV.346. Var det dette Christendom-men vilde: Redelighed og Ærlighed, Snyde-riet bort — Forandringen, som bevirkedes er denne: Snyderiet blev aldeles som i Hedenskabet. Kierk.XIV.198. En Kronik om Skægpest hos Myrepindsvinet og ikke saa meget som en skaldet Anekdote . . . Sikke noget Snyderi! Ikke Tale om, at han vilde holde det Blad længere. Aarb.Radio.1926.49.

snyder(i)sk, adj. [ˈsnyːðər(i)sg] (afl. af III. snyde (3) og Snyder (1.3) (efter bedrage-risk olgn.); sj.) uærlig; bedragerisk. Vist og sandt er det, at Berlinerne forekomme mig som et brutalt Folk, og snyderske. Rosenk. ES.I.139. Det være langt fra mig at lære mine drenge . . . om en gud i en forvorten, blodtørstig og snyderisk jødes skikkelse. Svedstrup.EG.II.202.

Snyder-tamp, en. (vulg.) som for-stærket betegnelse for en snyder (jf. Snyde-tamp). den Snydertamp! Wied. Silhuetter. (1891).13. EChristians.O.I.115.

Snyde-seddel, en. [III.3.2] (skol.) lille seddel med notater, som anbringes inde i bøger, hemmeligt medtages ved skriftlig eks-amen olgn., saa at man derved kan skaffe sig oplysninger paa irregulær vis. FDreier.FrF. 10. KLars.SF.170. -skaft, et. [III.1.1] (jf. I. Skaft 5.1; sml. -horn og Snot-, Snude-skaft; jarg. ell. dial.) nedset. ell. spøg. betegnelse for et menneskes næse; især om en stor næse. Moth.S586. *de kan kjende | Jer paa Eders Snydeskaft, | For, ved Eders Næse-Ende | Hænger steds en Draabe Saft. HMikkels.D.109. (han kom) ind med en Jernstang, der var gloende i den ene En-de . . . „Nu skal jeg varme dit Snydeskaft“ raabte han fnysende af Vrede. Blich.(1920). XX.122. Næsen (er) meget fremtræden-de, et svært Snydeskaft med store Næse-bor. SSchultz.CAJensen.I.(1932).198. Feilb. Kværnd. UfF. || om dyrs snude. jæ er sgu liegla, bare Krikkerne faar Snydeskafterne i Vand (o: bliver vandede). KBecker.VVII.147. -snydet, adj. se -snuet.

Snyde-tamp, en. [III.3-4] (vulg.) snyder; snydertamp. den største Falskspiller i Europa, den snedigste Snydetamp. BerlTid.^{14/2}1934.Ajt.4.sp.5. JohanneKorch.Lindegaard-den.(1939).118. -tegn, et. [III.3.1-2] (tale-spr.) d. s. s. -mærke. i de græske og latinske Bøger blev der indskrevet Snydetegn, efter et højt kompliceret System. KLars.SF.170. -tørklæde, et. [III.1.1] (dial.) d. s. s. -klud, -klæde. Esp.317. -vest, en. [III.3.2] (jf. -bluse; især dame-spr.) et af damer anvendt, om en vest mindende klædningsstykke

uden ærmer og rygstrykke; ogs. om snydebluse. Pol.⁷/₁1937.5.sp.6. **-vigtig**, adj. (jf. u. snyde-; sml. snotvigtig) i høj grad vigtig; storsnudet. han er snydevigtig. *GJørg.Leif.* (1920).54. **-vorn**, adj. [III.3] (l. br.) som er (meget) tilbøjelig til at snyde. Snydevorne Passagerer hitter paa de snedigste Ting. *DagNyh.*⁶/₁1921.5.sp.2. **-vred**, adj. (sj. snyd-. *HHans.PD.105. Bagges.Ep.283*). (jf. u. snyde-; nu især dial.) i høj grad vred; smæk-vred. *band hver Lykkens Katte-Skramme, | Og bliv paa Skiebners Nykker snydevred. *TBruun.I.223*. *du er jo snydevred, | du græder jo af Angst og Arrighed. *Grundtv.PS.IV.377. Anton.Berntsen.Megstur.(1925).44. Feilb.*

snyd-fuld, adj. se snyde-fuld.
Snyds, en. (jf. ty. dial. schnüss(e), snude (nht. schnauze, se Snude); jf. Snøvs 2; dial.) d. s. s. Snut 3.2. (mølleren) tager en Tønde Rug i Favn, som kunde det være en Kvinde, løfter hende og løser op for Snydsen af hende. *JVJens.My.III.147*.

snyd-vred, adj. se snydevred.

snyfte, v. se snøfte.

snyg, adj. se snøg.

snykke, v. [snøgø] (ogs. skrevet snøkke. *MDL.531. Feilb.III.447*. se ogs. ndf. — **snukke**. se ndf. og jf. *Feilb.III.447*). **-ede** ell. **-te** (jf. smst.). (jf. ænyd. (vbs.) snukken, graad, sv. dial. snukka, snøfte, græde, no. dial. snukka, nt. (og østfris.) snukken, snücken (mnt. snucken), jf. oldn. snykr, stank; besl. m. III. snue; dial.) 1) trække vejret stærkt og lydeligt gennem næsen, spec.: for ved lugtesansen at opspore noget; snuse (1). snøkke i Næsen. *MDL.531. Feilb.III.447*. || (jf. bet. 2) i forb. snykke op. Lyden kunde ligne . . . efter een, der har Snue og gaar og snøkker lidt op. *JakKnu.ML.296*. I Dag (o: eksamensdagen) havde (skolebørnene) Lommetørklæder med, der hele Tiden laa sammenfoldede og flade som Sangbøger i Lommen, saa man maatte snykke ivrigt op af Spænding og Foraarsforkølelse. *NJepesen.HT.45*. || overf.: liste om og spejde, „snuse“ efter noget. gaa og snykke omkring. *Feilb.III.447*. 2) jaa (noget) op i næsen ell. snyden ved at snykke (1); snuse. *Engang en Flue-Skare foer | Om Honning-Slik at snykke | Hen i et Spise-Kammer, hvor | var vældt en Honning-Krukke. *LTid.1725.224*. || spec. m. h. t. tobak: snuse op. *de Snustobak kan snykke. *H.Mikkels.D.106. MDL. Feilb.III.447*. || overf.: (hemmeligt) skaffe sig noget at vide; opsnuse. *UjF*.

snylt-agtig, adj. se snylteagtig.

snylte, v. [snyldø] *Høysg.Anh.22*. **-ede**. vbs. jf. Snylteri. (ænyd. d. s. (ogs. i bet.: snuse), sv. snylta (dial. snulta), jf. no. snyltra, snultra; afl. af et verbum, der foreligger i sv. dial. snolla, snølte, no. snulla, holl. dial. snollen, snuse, hty. dial. schnullen, die m. m.; besl. m. III. snue og m. grundbet.: snuse; jf. snyltisk)

1) (nu kun dial.) trække vejret stærkt og lydeligt gennem næsen, spec.: for ved lugtesansen at opspore noget; snuse. 1.1) i egl. bet.; jz. om hunde. *Moth.S555. 1.2*) (jf. bet. 2) i videre anv., om person: paa en listig, fordekt maade gaa omkring og spejde, søge efter noget (som egl. ikke tilkommer ell. vedkommer ham); snuse efter. *MDL. Feilb. jf.:* (han var) godt skudt i dig! Han kom snyltende ud, da vi stod og tog Overtøj paa. Du skulde bare have set, hvor langt han saa efter dig, da vi gik. *A.Andreasen.Numreblandt demange.(1932).119. jf. bet. 2.1:* Han snylter omkring, hvor han seer en Skorsteen ryge. *VSO*.

2) (udviklet ved spec. anv. af bet. 1.2) skaffe sig fordele paa andres bekostning. 2.1) (jf. smarotse; nu især foræld., jf. dog *Feilb.*) indfinde sig (ofte) som ubuden gæst hos nogen, paaenøde nogen sit selskab for (især: ved overdreven smiger, slesk optreden olgn. at opnaa) at blive beværtet (især: bestist) af vedk. *Moth.S555. (jeg) spü-sede* hos Vice Admiralen, saasom enhver af trang og hunger gick om og snyltede, dend hos een, dend hos en anden. *JJuel.290*. *For naar man ej lider at snylte | og dog har sin Middagsmad kjær, | saa ta'r man for sex Skilling her | sin Grisesylte. *Hostr.G.17. jf. bet. 1.2:* *(han) om sit dagligt Brød i hvert et Køcken snylter. *Worm.Sat.5*. || snylte sig et maaltid til olgn. *Gram.Nucleus.1157*. Jeg havde aldrig Roe for (vennernes) Besøgelser, da snyltede sig et Maaltid til efter et andet hos mig. *Luzd.FS.41. VSO. 2.2*) i videre anv.: paa en uhæderlig ell. irregulær maade, især: uden selv at yde noget til gengæld, leve paa andres (en persons, en institutions ell. samfundets) bekostning ell. skaffe sig andre (økonomiske) fordele; ofte i forb. snylte paa. *jeg bebrejded mig, at her jeg snylted, | hvor der var Smalhans nok foruden mig. *Drachm.1001N.82*. alle Ledig-gængere og Luksustilværelser, der snylter paa Samfundslivet. *VVed.BB.371*. han havde snyltet nok paa hendes Fattigdom og gode Sind. *AndNz.PE.II.249*. Tror du, jeg vilde snylte paa Arbejderne (o: ved at spekulere paa børsen)? *LindskovHans.NH.201. billedl.:* Badstuerne var udtarvede til at blive Centra for en meget blandet Næring, der snyltede paa den anstændige Badning. *EEhlers.Folkesyphilis i Danmark.(1919).13*. Den faatallige Gruppe Personer i Danmark, der benævner sig Nationalsocialister . . . snylter nærmest paa Nationalsocialisterne i Tyskland. *AFriis. (Tilsk.1939.II.175)*. || (jf. u. bet. 2.1; nu l. br.) i forb. snylte sig noget til. Jeg har altiit holt (julestuer) for een uskyldig forlystelse som Folk gjorde sig . . . de gamle for at røre deres stive Been, og de unge for at snylte sig nogle Kys til. *JRPauilli.JM.37*. *kongeligt du skal dig mere | I dette Cursus, du dig snylter til. *Heib.Poet.XI.29. 2.3*) (nu l. br.) refl.:

(ubuden) trænge sig ind ell. skaffe sig ind-pas et sted for paa uhæderlig ell. upassende maade at opnaa bespisning, traktement ell. andre fordele. (vist kun i forb. m. adv.) Amberg. snylte sig frem o: finde sit Ophold som Snyltegiest. VSO. De to unge Fodvandrere omgikkes lønlig med skumle Planer om . . at snylte sig fast i Gaarden for Natten. *ZakNiels.GV.10.* Han tænkte paa Svogeren, Prokuratoren, mon han nu ikke satte alt ind paa at faa snyllet sig fast og lave Forretning? *KarlChristensen.Mand.(1909).189.* || især (jf. indsnylte) i forb. snylte sig ind. *Moth.S555.* snylte sig ind i et Huus, i et Selskab. *MO.* Den uforskammede, uopdragne Person! — snylte sig ind paa et BallFr *Holst.Revuen.(1880).68.* Mange (emigranter) snylter sig ind ved Hoffet og i adelige Kredse. *VVed.(DagNyh.²²12.1926.9.sp.5).* ofte billedl.: Kun hvert fjerde Aar havde jeg min egen Fødselsdag (o: den 29. februar), ellers maatte jeg tage tiltakke med at snylte mig ind paa min ældste Broders — han var nemlig født den 1ste Marts. *Bogh.JT.8.* halvhedenske Forestillinger, der lidt efter lidt snyltede sig ind i (kristendommen). *GBang.EK.I.114.*

3) (jf. bet. 2.1; især fagl. (bot. ell. zool.)) om dyr ell. plante: opholde sig paa ell. i andre dyr ell. planter og helt ell. delvis leve paa bekostning af disse; ogs. om dyr ell. planter, som lever paa andre dyr ell. planter uden at faa deres næring fra disse, ell. om dyr, som opholder sig i et andet dyrs rede (bo) og lever af de der værende forraad; undertiden om raadplanter. *hvo af disse Fugle, | Der snylter i den andens Fad. *Wadsk.Brudev.IX.B1r.* *Den trældige Statsbie skal . . tænke: | Jeg samler ei længer til snyltende Vandbie. *Trojel.II.118.* hiin snyltende Plante, der sniger sig langs Jorden. *Kierk.ChristlT.II.11.* De Rundorme, der snylter i Planter. *SRostr.LS.8.* (en) Slægt, hvis Frugtleger . . snylter paa Skørhatte og Mælkehatte. *Rostr.Flora.II.²(1925).268.* billedl.: Bertrands Kunst beror paa, at ethvert fyldende eller snyltende Ord er bannlyst af hans Stil. *Brandes.VI.327.* Her på udkanten af de gamle heltesagn kan æventyrdigtningen frodig snylte. *AObR.DH.II.296.* || (sj.) om planteskud: vokse frem som vildskud og derfor uden at være til nogen nytte tære paa moderplantens kraft; se Snyltekvist, -skud. jf. (billedl.): om Mangen end trods paa sin Sorgløshed, mon derfor ogsaa Den blev visere, hvis Liv vildt snylter hen i Sideskud, fordi han ikke blev bunden! *Kierk.V.191.*

snylte-, i ssgr. (nu næppe br. i rigsspr. snylt- se u. snylteagtig. jf. Feilb.). især af snylte 3. **-agtig**, adj. [2] (nu næppe br. snylt- jf. VSO.). (ænyd. snyltactig; nu sj.) som ligner, minder om snylteri; ogs.: som karakteriserer ell. røber en snylttegæst. *MO. Saaby.⁷* **-bi**, en. (jf. -humle, -hveps, -insekt;

zool.) om visse enlige bier, som lægger deres æg i andre biers forraad, paa hvis bekostning larverne derefter lever. *NordConvLex.V.325.* *Boas.Zool.⁴360.* **-bogstav**, et. [2(s)] (jf. -lyd, -vokal; sprogv., sj.) især m. h. t. ældre retskrivning: bogstav, som vilkaarligt medtages ell. udelades, da den af bogstavet betegnede lyd ikke udtales; stumt bogstav. *Sal.²XX.49.* **-dyr**, et. (zool.) snyltende dyr; snylter (2); parasit. Hælleflynderen (er) et Bytte for ikke faa Snyltedyrdyr. *Krøyer.II.404.* *Panum.548.* || overf., om person. *hine væmmelige Snyltedyrdyr, | Der alle Vegne følge Magtens Spor, | Spyttslikkende og krybende for *Gunst.PalM.VI.47.* ligner det noget, at en hæderlig Købmands Søn . . lever som Snyltedyrdyr ved Hofferne og skriver Vers og Krøniker? *VVed.BB.207.* **-flue**, en. (zool.) flue, hvis larver snylter i andre dyr; undertiden spec. om dyr af slægten *Tachina.* *NordConvLex.V.326.* *Boas.Zool.⁴365.* **-fugl**, en. (jf. snylte 2.1; sml. -glente; sj.). Graaspurven . . er en Snyltefugl, som for en stor Deel kommer for at plyndre vore Lader, Kornlofter og Haver. *Cuvier.Dyrhist.I.227.* **-glente**, en. (jf. -fugl) ♀ den afrikanske glente *Milvus ægypticus*, der navnlig lever af et slags affald (x. rester efter gribbes maaltider). *Brehm.FL.43.* *Sal.²IX.791.* **-gæring**, en. (fagl.) gæring fremkaldt af snyltere. *Bl&T.* **-gæst**, en. (ænyd. d. s. (i bet. 1)) 1) [2.1] person, der uden at være indbudt (hyppigt) indfinder sig som gæst i et hus, med det formaal at blive budt paa et maaltid mad; spec. (hist.) om forhold i den græske og romerske oldtid: person, der uden at være indbudt (til et gæstebud) bragtes med af en indbudt gæst ell. kom af egen drift for at blive bespist, og som for et maaltid lod sig bruge til hvad som helst, underholdt gæsterne oln.; parasit (1); skygge (1.7.s.) (ofte forekommende figur i den græske og romerske komedie); ogs. (jf. snylte 2.2) i videre anv., om person, der lever højt paa en andens bekostning. *vi, som Snyltegiesten gjør, | Os trygle til et Gilde. *Reenb.I.131.* Vil nogen viide min Hanteering, da er jeg en Snyltegiest til Tieneste. *Hob.Tyb.I.1.* *mange Snyltegieste | Godt Maaltid Mad hos ham tog ind. *Wess.161.* Snyltegæster, der ville leve højt, uden at arbejde . . omgive Kongerne og misbruge deres Godhed. *Lehm.III.126.* Maaske ønskede man . . ikke hendes Nærværelse, og Snyltegæst vilde hun paa ingen Maade være. *CESim.22.* 2) (zool.) † snyltekrabbe. *vAph.Nath.IV.454.* **-hat**, en. ♀ paddehatten *Nyctalis*, hvis frugtleger snylter paa andre svampe. *Rostr.Flora.II.²(1925).268.* **-humle**, en. (jf. -bi ofst.; zool.) om visse humlebieer, der lægger deres æg i andre humlebieers forraad, hvoraf larverne derefter lever. *Brehm.Krybd.539.* *Bergs.MS.²II.418.* **-hveps**, en. (jf. -bi ofst.; zool.) insekt af de (især: i andre insekters larver) snyltende hvepsfamilier; spec. om familien *Ichneumo-*

nidø (ægte snyltehvepse). *NordConvLex.V.326. BøvP.I.205.439.587. -insekt*, et. (jf. -bi, -humle, -hveps; zool.) insekt, der lever som snylter. Lopper . . ere Snylteinsekter. *Cuvier.Dyrhist.II.301. -krabbe*, en. (jf. -gæst 2, -krebs; zool., nu næppe br.) navn paa forsk. krebsdyr, der lever som snyltere; især om eremikrebs (*Pagurus*). *vAph.Nath.IV.454. Nennich.I.793. VSO. MO. -krebs*, en. (zool.) betegnelse for forskellige (især: paa fiskenes hud og gæller) snyltende krebsdyr (fx. om visse rankefødder og rodkrebs). *Krøyer.II.404. || om eremikrebs (jf. -krabbe). Kielsen.NB.182. Levin. || om sandkrabbe (2), Hyas.Feib. -kvist*, en. (jf. snylte 3 slutn.; gart., nu næppe br.) d. s. s. -skud. *Amberg. -liv*, et. det at leve som snylter; især (faql.) til snylte 3: deres Larver leve et Slags Snylteliv. *NordConvLex.V.325. LandbO.IV.308. -lyd*, en. [2.s] (jf. -bogstav, -vokal; sprogv., l. br.) lyd, der er opstaaet (indskuadt) inde i et ord mellem to andre lyd; spec. om lyd, der er en mindre fast del af ordets lydmasse (saaledes at den ikke udtales altid). *SvGrundtv.101. I „børn“ er der en svag e-lyd, som dog ikke skrives, denne lyd er en snyltelyd. HjælpeO. EJessen.(TjF.3R.XII.112). -orm*, en. (zool.) orm ell. ormeligende dyr, der lever som snylter. *Skrivter af Naturhistorie-Selskabet.III,2. (1794).5. Krøyer.III.995. disse Snylteorme (o: trikiner) kom fra Svinekød.Dannebrog. 111906.1.sp.6. -plante*, en. (jf. -vækst; bot.) snyltende plante. *Moth.S555. vAph.Nath.VI.333. Træet er sygt, naar Snylteplanterne trives for vel.Rahb.Fort.II.64. (han) rykkede en Snylteplante op, som havde snoet sig om den Rosenbusk, han stod ved.Ing.PO.I.55. Lange Trævler af Snylteplanter (Etlar.DV194: Slyngplanter) og hvidt Mos skjulte Barkens oprindelige Farve. Etlar.DV(1890).540. LandbO.IV.307. || billedl. (hansaen) bredte sig som en uhyre Snylteplante over Norge, sugende Jordens Kraft og Fedme i sig.Allen.I.37. det dydige Pedanteri, der saalænge har været Snylteplanter paa det tyske Aandsliv.Brandes.B.250. om person: snylter (1). de Drivere, der er Samfundets giftigste Snylteplanter.FO Andersen.EnsommeFyre.(1888).188.*

Snylter, en. person, dyr ell. plante, der snylter; parasit. 1) (jf. Paddehat 2.2, Skadedyr 2) til snylte 2: snyltende person; spec. om snyltægæst. *Moth.S555. Rostgaard.Lex.S204b. (Hørup) forfulgte (de national-liberale) som Snyltere.EHenrichs.VH.37. Troens Snyltere føler med skadefor Glæde, at en høj Post med det første bliver ledig. Hjemmet.1912.266.sp.3. Han tog uden videre Plads ved Bordet . . Han var . . en Snylter. Elkjær.MH.84. 2) (jf. Rodsnylter 1; zool.) til snylte 3: snyltedyr. *Krøyer.(Naturhist. Tidsskr.3R.VI.(1869-70).382).* man mener endog at have fundet hele tre forskellige Snyltere inden i hverandre: en Snylter, der*

snylter inden i en Snylterers Snylter, som selv snylter inden i en Sommerfuglelarve. *Frem.DN.678. Boas.Zool.134. 3) (jf. Rodsnylter 2 samt Halv-, Helsnylter; bot.) til snylte 3: snylteplante. *Trivsel og Væxt har og Tidslerne havt; | ogsaa for Snylterne Lyset har Kraft; | Skovmulden Leje.Rich. III.74. Warm.Bot.364.370.*

Snylteri, et. flt. -er. (l. br.) vbs. til snylte. *Moth.S555. JBaden.Orto. MO.*

Snylte-rod, en. 1) (bot.) (særlig udformet) rod, som fra en snylteplante trænger ind i værtplantens væv. *Warm.Bot.30. Sal. XXI.852. billedl.: vi trængte til . . at faa alt det fjernet, der kun hænger fast med gamle Skikkelser og tomme Vaners Snylte-rødder.ZakNiels.GV.123. 2) ♀ plante af slægten *Monotropa L.* (af vintergrønfamilien); især om *M. hypopitys L.* (almindelig snylte-rod), der snylter paa visse træer (fx. bøg og fyr) ell. lever som raadplante. *Viborg.Pl. (1793).83. Lange.Flora.430. Rostr.Flora.I.14 (1925).308. -skud*, et. (jf. -kvist samt snylte 3 slutn.; gart., sj.) lang, løstbygget skud paa et træ, som sidder paa et sted, hvor det normalt ikke skulde udvikles, og som tager kraften fra træet; vandskud. *(Kviven) skærer bort de vilde Snylteskud. *Bagges.DV. VII.22. S&B. -svamp*, en. (bot.) svamp, der snylter paa andre levende væsener. *Olufs. Oec.VIII.264. Møllh.V.323. Suenson.B.II. 75. billedl.: Samfundets værste Snyltesvampe, Smugbeværtninger. Pol. 1925.7.sp.2. -tæge*, en. (zool.) snyltende tæge. *S&B. Sal.XVI.308. -vokal*, en. [2.s] (jf. -bogstav, -lyd; sprogv.) vokallyd, der er opstaaet inde i et ord mellem to andre lyd. „snyltevokaler“ (svarabhakti). *Jesp.Fon.491. -vorn*, adj. (sj.) tilhøjelig til at snylte (2(1)); ogs. d. s. s. snylteagtig. *Moth.S555. VSO. MO. -vækst*, en. (bot., l. br.) snylteplante. den tynde usle Snyltevæxt (o: mistelkenen). *Grundtv.BrS.116. VSO. GSchütte.HD.31.**

† **snyltisk**, adj. (ænyd. d. s. (i bet.: snylteagtig); afl. af snylte) om (del af) plante: udformet til snylteliv. *Buchhave.GP. 11.*

Snyt, snyttet, se I. Snot, snottet.

Snæbber, en. se Snebber.

Snæbel, en. [snæb(ø)] (tidligere ogs. m. former som *Snebel. Pflug.DP.117. Handels-ogIndustrie-Tid.1806.394. Snibbel. EPont. Atlas.I.652. Amberg. Begtr.Jyll.I.147. — i dial. m. former som *Snev(e)l, Snæv(e)l, Snøffel, Snøv(e)l*, jf. *AFJust.Naturhist. (1802).382. MDL.530. Krøyer.III.78. AJ Smidih.FiskeriernesTilstand.(1860).30. Feib. III.445(u. snæbele). best. f. snæb(e)len; flt. snæbler. (ænyd. snebbel (Schonevelde. Ichthyologia.(Hamb.1624).13), nt. snepel (mnt. ogs. sneppel; ty. schnepel, schnäpel, schnäbel, schnabel); vistnok sideform til (i formerne *Snøv(e)l, Snøffel identisk med) Snæbel, I. Snøffel og best. m. Snabel og II. Sneppe***

(3); navnet rimeligvis hentydende til fiskens næbagtig forlængede mund) \times en navnlig i Vesterhavet forekommende form af helt (1), *Coregonus lavaretus forma oxyrhynchus* L. (jf. Hvidfisk 2). *Krøyer.III.76. Brehm. Krybd.332. Danm.Fauna.XV.176.*

snæbre, v. se snebre.

Snæppe, en. se II. Sneppe.

I. Snære, en. [ˈsnæːrə] fl. -r. (ænyd. d. s. (Kalk.V961), fsv. snæra, jf. æda. (fl.) snæru(r) (DGL.I.166); sideform til I. Snære (maaske dannet under paavirkning fra IV. snære); jf. I. Snerre; sml. ogs. mnt. snere, snørebaand, nt. sner, baand, lagt i slyngninger, mfl., samt I. Snøre) 1) (nu ikke i rigsspr.; jf.: „Nuomstunder Snare, Snøre.“ VSO.) strikke (til fangst af dyr); snære (1.1.1). *Moth.S580.* Fugl, fanget i Snære. *Suhm.I.106. Feilb. Thorsen.20.* sætte „Snære“ (Snarer) af Hestehaar (for agerhøns). *FrGrundtv.LK.158.* || billedl. han (gav) sig til at synge en vise. Melodien . . snoede sig som gedebled i mange slyngninger . . og fyldte øret med søde snirkler om kærlighed . . men den mørke vred sig af væmmelse over alle hans søde snører. *Hjorte.Kv.192. 2) (jf. skaansk snæreskor (JTusch.96), no. dial. snære(græs) (smst.) samt I. Snare 1.2; maaske (delvis) dial. udtale af I. Snerre 2, Snerris 2; dial.)* 3) d. s. s. I. Snerre 2.1. *Moth.S580. JTusch.96 (strick.). FrGrundtv.LK.163. 3) (maaske af anden oprindelse; sml. ogs. jy. snære, at skose, samt I. Snert 3-4; dial.) i forb. som faa en (slem) snære, faa et knæk; lide skade, overløst; ogs.: faa en irttesættelse. Lavst svarer ham noget skarpt: „Det vidste a nok, du behøvede ikke at sige mig det.“ Saa fik han den Snære. *Krist.JyF.IV.195.* (min finger) har faaet sin Snære i et Hjølleblad. *Aakj.VB.229. Feilb. UjF.**

II. Snære, en. se I. Snarre.

III. Snære, en. se Snerris.

IV. snære, v. [ˈsnæːrə] (dagl. (ell. dial.) snerre, snærrer. [ˈsnæːrə] *Kyhn.PE.76. Moth.S580. Gjel.Rø.237. GyrLemche.S.II.115. jf. Brenderup.§44. — sj. snirre, se bet. 2.2).* præet. -ede ell. (-nu næppe br.) -te (*Moth.S580*); part. (et ell. (l. br.)) -t [ˈsnæːrd] (jf. u. omsnære). vbs. (l. br.) -ing (Bl&T. jf. u. ind-, omsnære). (ænyd. snære, snere (BThott.Seneca.III.(1658).45), snerre (Arøboe.DavidsPsalter.(1623).G8^v), snerye, snere, glæda. snære, sv. snärja (dial. ogs. snära), fsv. snäria (præet. snardhe), oht. snar(a)hian; jf. nt. sneren, snirren, lave en løkke til, fange med en løkke; sideform til III. snære; undertiden vistnok sammenblandet med ell. paavirket af II. snøre; jf. IV. snert)

1) (jf. II. snøre 1(3)) v. hj. af en snor (en snare (snære), en hilde, en rendeløkke, et tøjr osv.) fastholde ell. sammenfæste noget. 1.) (nu kun dial.; jf.: „Obs.“ Levin.) indvikle i, fastholde ved en snare, en løkke osv. (ofte i tautologisk) forb. m.

fange). *Moth.S580.* || (jf. III. snare samt II. snøre 1.4) m. h. t. vildt. (dyret) spiller og vimpter vel længe: Med Magt | Omsider dog snæris og fangis. *Sort.HS.HI^v.* snære en hare. *Feilb. UjF.* || m. h. t. kreatur: (indfange og) binde; hilde; tøjre. snære en Hest (for at fange den). *Levin.* Er der nogen af (faarene), der har slidt sig løs, saa se at faa dem snæret, inden du gaar fra dem. *Aakj.VB.43. UjF. jf. bet. 2.1:* han (vil) snære hende (o: en kvie, der trækkes) om et Vejtræ. *Fleuron.KO.103. refl.:* hilde sig (i tøjret); ogs.: blive standset, fastholdt, ved at tøjret vikler sig om noget (jf. u. II. snøre 1.3 slutn.). *Rostgaard.Lex.S193c. Koen, Faaret* har snæret sig. *Levin. Feilb. (stenen)* lå i Vejen og Køerne snærede sig på den. *AugFSchmidt. Danmarks Kæmpesten.(1933).304.* Tøirede Kreaturer snære sig sammen ved at vikle Tøirene ind i hinanden. *VSO.* || m. h. t. person; ogs. (jf. bet. 1.2 samt u. II. snøre 1.3): sammensnøre arme og ben paa. den fine Kammervend . . havde ladet (Svend Trøst) snære og fange af Jægerne. *Ing.PO.I.190.* (han havde) ligget snæret (o: bagbunden) i to Timer. *Aakj.HV74.* snære ind (jf. indsnære). *Moth.S581. 1.2) (l. br.) omvikle, surre noget (for at holde sammen paa det ell. fæste det til noget andet).* *Moth.S580.* en stor lukket Vogn med alle Kufferter snæret bagpaa og ovenpaa. *CLüth.FA.49.* Forunderligt synes det os, at den (græske) Ungdom . . har kunnet lade sig snære ind i denne Kappe, naar de . . vandrede i Søjlehallerne. *FrPoulsen.(Glypt.I.9).* || om kvælvning. At snære Halsen sammen paa En. *VSO.* || uegl. (jf. bet. 3 samt indsnære 1 slutn.) m. h. t. stramt bundet baand, snæver linning paa klædragt olgn. „Hvorfor er din Kjole ikke lukket i Halsen?“ . . „Fordi vores Mor ikke kan udstaa, at vi er snæret helt op i Halsen!“ *KMich.MT.32. 1.3) (jf. u. bet. 3.2 og 4 samt indsnære 2) billedl.:* fange; standse; ogs.: hemme. *Gud . . kand de Vise midt i egne Anslag snære. *Kyhn.PE.76. (en) Bevægelse . . for at sønderrive de Baand, hvori verdenslig Vælde snærede Kirken.* *GBang.EK.I.179.* Undertiden følte han sig snæret af de hjemlige Forhold. *OThyreg.PS.218.*

2) m. obj.-skifte, m. h. t. snor, reb olgn. 2.1) (jf. II. snøre 2.1) sno, vikle, snurre (et reb olgn.) om noget (saa at det sidder stramt, „snert“). (hun bad kongen) vare Klenodiet vel, hvorfor han . . snærede Kiæden ganske stramt om Halsen. *Grundtv. Snorre.I.24.* (han) fandt saa et Reb, som han snerrede . . tæt om Bylten. *GyrLemche.S.II.115.* han snærede Kæden om en Stolpe. *Fleuron.KO.63.* Stine havde faaet snæret alle Skørtebaandene. *Gravl.EP.158.* || (jf. IV. skrabe 1.2 slutn.) m. h. t. damefrisure: Hendes hørblonde Haar var, som Misse havde profeteret, skrabet, nej snæret tilbage i en lille fast Knude. *ENebelong.Misse*

Wichmann.(1901).143. 2.2) (l. br.) sno, snurre, rulle noget sammen (om sig selv). Fiskeren (maa medføre) Flue (en til en Krog snirret lille Fjer). *Bogan.I.59.*

3) (dagl.; jf.: „Talespr.“⁴ Levin.) m. subj.-skifte, om baand, snor olgn.: være (for) stramt bundet (og derfor genere, smerte, skære sig ind i, odelægge); ogs. om linning olgn. paa Klædedragt. 3.1) i al alm. Snorene snære igjennem Kjødet lige ind til Benene. *Blich.(1920).VII.112.* *Den (∴: sløjften paa halstørklædet) er for stram, den snærer som Bast. *Heib.Poet.VII.262.* Kjolen snærer i Halsen. *D.&H.* Puh hvor de snærer alle de Baand (∴: paa pakker, som hun bærer)! *Soya.AV10..* || (jf. II. snøre 3) refl. Grene og Kviste . . svirpede og snærede sig rundt om Ben og Fødder. *TomSmidth.Finmark.(1923).* 79. om hendes Hals ligger en blodrød Perle-ring, der snærer sig ind i hendes Kød. *Eriksholm.S.175. D.&H. 3.2) m. obj., der betegner den person, som det gør ondt paa.* Maaske var det godt for noget, at Uniformen var for stor til mig. Den snærede mig i hvert Fald ikke i Armhulene, da jeg skulde svinge Staven. *Duelund.N.26. 3.3) i uegl. anv.; dels om legemlig fornemmelse:* Jørgen folte det (∴: at en afgørelse nærmede sig) med en Snæren i Struben. *JacPaludan.TS.152.* || *dels om forhold, der føles trykkende, hemmende.* *Det bliver eet, som eet vil være; | Baandet (∴: mellem de nordiske riger) skal strammes uden at snære. *Hostr.SpT.I.1.* *alt får en Ende. Hver Vej, hver Ve, | hver Våde, vort Hjærte har snæret. *Blaum.AH.55.*

4) part. snærende brugt som adj., især til bet. 3 i forb. som snærende baand, snærende Skørtebaand. *ArnMøll.Sundhedsl.333.* jf.: med en snærende tung Taske over Skuldren. *Pont.D.64.* || *navnlig i billedl. udtr.:* Han mærkede en Lettelse, som om han havde brudt et . . snærende Baand mellem Fortid og Nutid. *Schand.TF.II.34.* De primitive „Rets“regler, der jo er langt mere besværlige og snærende end Retsreglerne hos os. *SvClaus.ER.97.*

V. snære, v. se II. snerre.

Snærelse, en. se Snerris.

Snærning, en. se u. I. Sneller.

I. **Snærpe**, II. **snærpe** osv., se I. Snærpe osv.

I. **Snærre**, en. se I. Snerre.

II. **snærre**, v. se IV. snære.

III. **snærre**, v. se II. snerre.

I. **Snært**, II. **snært**, **snærte**, se

I. Snært, IV. snært, II. snerte.

Snæv, subst. se Snev.

Snæv(e)l, en. se Snæbel.

snæver, adj. [ˈsnæːvər, ˈsnæuː(ə)r] jf. *Jesp.MFon.*116.* (tidligere ogs. (skrevet) **snever** (saaledes fx. *VSO. MO.*), **snevur**, **snævr** mfl. *Holb.NF.I.70. sa.Kh.556. Tychon.Vers.340. MCBruun.Oprørs-Snuuserne.(1795).9.*) best. f. og flt. **snævre** [ˈsnævrə] gradbøjn.

(komp.): **snævvrere**, (superl.): **snævrest** ell. (nu næppe br.) **snævverst** (*JBaden.Gram.103. jf. Høysg.AG.56.*) (gl. da. snæwer (*Suso.37*), snæfuer (*Mand.179*; jf. flt. snefre. smst.73), sv. snäv (jfv. ogs. snäver), dial. ogs. i bet. „hurtig, rask“, no. snever (no. dial. ogs. snæv), oldn. snæfr (gen. snæfrs), snæver, rask; sideformer er jy. snøw(e)r, no. dial. snøv(r), karrig, smaatkærende, smækker ofl., oldn. snæfr, hurtig, flink, samt muligvis da. dial. snau, rask (se u. snovsk); muligvis best. m. ord som knøv, snøg; jf. III. ang, II. eng samt I. Snævre, III. snævre, Snævring) som ikke tillæder ell. har en ønsket ell. nødvendige bevægelses-, handlings-, tanke-, følelsesfrihed; indskrænket. (om forhold til ord som smal (2), trang, se bet. 1.3, 2.6 samt *PEMüll.*497f. MO. Hjorta.OS.105*; jf. ogs. l. 36f. og sp. 1255¹⁵.^{48E} ndf.; sml. ogs. II. eng.)

1) med overvejende tanke paa rumlige forhold. I.1) om mellemrum, aabning, passage, vej, farvand: som lige netop (ell. knapt) er bred ell. vid nok til, at man (henh.: noget) kan passere derigennem; smal (2.1-2); trang; tidligere ogs.: ufremkommelig. Da stod Herrens Engel paa en snever sti (1871: i en Huulvei), hos vingaardene; hvor der var steen-gierde paa begge sider. *4Mos.22. 24(Chr.VI).* han (begav) sig med sine tropper ind udi Dalen, hvilket landskab er vanskeligt at komme til, fuld af skove og snevre veye. *Holb.DNB.242.* *Dybt Sneen da de snevre Ruder dækker. *Lund.ED.157.* et snævvert sund. *AOlr.DH.II.300.* Denne Gade har . . faaet Navnet Pistolstræde, formodentlig fordi den i den vestre Ende er smallere eller rettere sagt snevrere end i den østre Ende. *Bornh.HaandvEr.104.* gaden er ham for snæver, se Gade 3.1. || i videre anv., navnlig i forb. som den snævre port, sti, vej olgn. (især efter *Matth.7.14. Luc.13.24*; jf. III. bred sp.1127¹⁶, smal 2.1 slutn.), om vanskeligheder, trængsler (som møder den, der vil efterfølge Jesus, leve fromt (asketisk) ell. fornuftigt). *Hvor skulde du din Lunkenhed fordømme, | Og lede om den rette snevre Port. *Brors.114.* *Den snevre Vey er bred nok til Guds Rige. smst.166. Mennesket . . vil slet ikke lade sig indknebe til jevn Gang paa Pligtlærens snevre Sti. *Grundtv.Udv.I.164.* || (l. br.) uden tanke paa passage ell. farbarhed: som har forholdsvis ringe udstrækning i bredden i forhold til længden; smal. snefr . . land imellem to vande. *Moth.S568.* de Orientalske Folk ere ved store Hav og vitløftige Lande derfra (∴: fra Italien) skilte . . De Illyriske Lande derimod ere snevre, og derfor giøre ikkun lidet Skillerum mellem Germanien og Italien. *Holb.Herod.332.* Dalen trækker sig her snevrere sammen. *VSO. jf.:* (hun havde) en lille snæver Skilning til den ene Side ovenpaa Hovedet. *JVJens.RF.59. 1.2)* (jf. smal 2.3) om rum, lokalitet: hvor der er daarlig

plads (til at opholde sig ell. bevæge sig); ofte m. bibet. af, at forholdene er ubehagelige, usunde ell. (jf. bet. 2) hemmende for handlekraft, aandelig udvikling osv.; spec. (jf. bet. 1.1) om beholder olgn.: smal (2.2) i halsen, i aabningen. (i køkkenet) er der store Kiedeler, som oven til ere noget snevre og med Laag bedeckede og indmuurede. *Pflug.DP. 409.* denne Pave, som heele Verden syntes at være for snævr og trang, havde kort derefter Møye ved at forsvare sig udi Rom selv. *Holb.Kh.556.* *, Her er for snevert, her er for trangt,“ | Han aabner den Brædluge. *Oehl.Helge.(1814).49.* *Ved Foden (o: af *Ewalds grav*) smalle Stræde, snevre By.sa. *Digte.III.(1823).336.* Han blev holdt i snevert Fængsel. *MO.* *Eensom og mørk og snæver er vor Bolig. *Hostr.SpT.I.I. (han)* blev nødt til at bygge, da han fik det for snevert hos sig med alle sine mange Børn. *VVed.BB.67.* I vort snævre lille Land er der ikke Albuerum til saa vældige Ting (o: saa store forbrydelser). *ORung.SM.175.* || (højtid.) om kiste, grav olgn. Han er et Dødens Bud — han taler om det mørke og snævre Huus. *Blich.(1920).I.129.* *I svøbe en Flig af Dannebrog | Omkring min snevre Køje. *Winth.IV.21.* *Holst.Sørgtale **1840.5.* || (nu l. br.; jf.: „urigtigt?“ *Levin.*) om en flade; spec. om skrivepapir olgn., der ikke kan rumme saa meget skrift som ønskeligt. *her (o: i et brev) ud hører første Gang fra mig . . | Det snævre Blad! hvor lidt, hvor lidt det rummer! *Rahb.PoetF.II.13.* *Grundtv.B.II.31.* || (m. overgang til bet. 1.1 og 1.3) om del af legemet (jf. snæverbrystet). snævert bækken, (jf. Bækkenforsnævring; med.) bækken (hos kvinder), der er utilstrækkeligt udviklet og derfor kan volde fødselsvanskeligheder. *Leop.Meyer.FP. 64.* i videre (uegl.) anv.: *Det Kjerligheden er, den himmelske, | Som Støvet's snevre Bryst kan aldrig rumme! *Bredahl.I.53.* † snæver om hjertet, beklemt om hjertet. (ved det første frieri) bliver man (o: den unge pige) saa snever om Hiertet, det bliver mørkt for ens Øine, og saa suuser og bruser det i Hovedet! *Skuesp.VII.112.* || i modsætningsforb. m. bred, vid (jf. *PEMüll.* 497.*) Gud giver frost ved sin aande; saa at det brede vand bliver snevert (1871: snevres ind). *Job.37.10 (Chr.VI).* Ogsaa dig leder han ud af Trængselens Strube til det vide Rum, hvor der ikke er snevert. *Job.36.16 (1931 afvig.). 1.3* (jf. II. eng 2) om hylster, indfatning, klædedragt olgn.: som (omslutter tæt (uden at lade frit mellemrum); som sidder stramt (og derved hemmer bevægelsesfriheden, virker generende) (tidligere undertiden (mods. trang) om hvad der passer akkurat, nøje, se *PEMüll.*497.* *MO.* jf.: (skoen) sad . . saa næt og snæver om hendes Fod, at Alle saae, at den var syet dertil. *MWinther. Da. Folkeeventyr.(1823).53;*

derimod: „Kjolen er for snever naar den generer eller misklæder, for trang naar jeg ikke kan faae den paa.“ *Levin.*) nu ere Klæderne . . halve, nu fulde, nu snevre, nu viide. *Hersl.VorFrelseresUdgang.(1732).24.* Man tager ikke gierne snevre Sko paa, naar man har lang Vei at gaae og liden Tid. *ChrBorup.PM.329.* det er følt i Dandsen (paa scenen), Tøiet er saa snævert og uanstændigt, ligesom de havde ingen Ting paa. *HCAnd.SS.III.146.* (hans) kraftige Ben i de snævre Bukser. *HansPovls.HF.162.* de snævre skorter(s tid) | jf.: *For snever (er) Kronens Ring for denne Pande, | Der alt sig smykket har med Dødens Krands. *PalM. TreD.183.* || som adv. (ell. i forb. m. vbs.). en Hylse, der passer snævert om Stativtappen. *MeddRytt.101.* Snæver Tilpasning af (heste-)Skoen. *Grunth.Best.51.* || (l. br.) om snærende baand, lænker olgn.; billedl.: Nationaliteten (er) en Paamindelse . . : at Menesket . . skal binde sig selv med endnu snevrere Baand. *HNClavus.N.6. 1.4* (i billedl. udtr. undertiden m. overgang til bet. 2) om grænse, omkreds, indhegning: som forløber ell. er beliggende i (forholdsvis) ringe afstand fra, har en kort radius i forhold til et centrum, og som derfor omspænder et begrænset omraade, giver ringe plads ell. spillerum; ogs. om omraade, plads inden for en saadan grænse. Mestedeels vare Staterne af en snever Omkreds. *Schytté.IR.V7.* (udgaven) maatte desværre ikke overstige det alt for snævre Omfang af 12 Ark. *Lieb.O.35.* i selve den snævrreste Egn om Søborg har Margrethe-Sagnene levet frostat. *Aarb.1934.237.* de mange og snevrere Kurver. *JernbaneT.^{15/10}.1938.8.sp.4.* jf.: hvor snever er et Grændsen mellem Liv og Død. *Monrad. Afskedsprædiken.(1854).6.* billedl.: I have ikke snever Plads i os (Chr. VI: ere ikke beknyttede i os), men Eders Hierte er snevert (Chr.VI: I ere beknyttede i eders hjerter; 1907: der er snæver Plads i eders Hjerter). *2Cor.6.12.* || (nu l. br.) om mur, skranker osv. (som omgiver noget). *Naar Øiet standser paa snevre Muur | da længes man efter den vide Natur. *Oehl. Digte.(1803).222.* *Hver Forandring glæder Fangen | Inden Fængslets snævre Mure. *Heib.Dv.116.* jf.: *Gud! du . . aabned naadigt Støvet's snevre Skranke, | Og gjorde fri den lænkebundne Aand (o: ved døden). *Winth.I.30. 1.5* (jf. smal 2.4; uden for udtr. en snæver vending (se Vending) nu især sport. ell. jagtl.) om bevægelse (omkring en akse ell. i en vis afstand fra noget) ell. om tilsvarende forløb, stilling, anbringelse: som foregaar inden for det mindst mulige rum, forløber med den kortest mulige radius, finder sted i den mindst mulige afstand fra noget andet. jeg leder dig paa de rette stier: At, naar du gaaer, din gang ikke skal blive snever (1871: trang). *Ords.*

4.12(Chr.VI). Efter nogle forjæves Runder (*o*: efter en ræv, der løber rundt om en vaage), vilde Graabeen ogsaa gjøre sine Circles snævrere. *Blich*.(1920).XVI.217. (paraden) udføres med et kort, tørt Slag, der gjøres saa snevert som muligt. *IdrætsB*.II.692. *jf*: Han (*o*: en bokser) leverer udmærket „snævert“ Arbejde. *BerlTid*.¹⁹1921.M.9.sp.3. *sml. bet.* 4: *mangen Jomfru Vel saa pæn | Sit snevre trin forglemt | Og Viste noch at bruge been | da Døeden hende Klemte. *Cit.ca*.1708.(GkS2407.455). || *spec.* (landbr.) *m. h. t. hestens fodskifte ell. benstilling*. Snevert er (hestens fodskifte), naar Forbenene eller Bagbenene føres tæt forbi hinanden. *Viborg.HY*.120. den rene skrævende og den rene snævre Stilling (*o*: skæve benstillinger hos ung hest). *Grunih.Besl*.107. *jf*: en snævertgaaende Hest. *UF*. || (fon.; *jf. smal* 2.4 slutn.) om lyd: som udtales med ringe afstand mellem de paa-gældende organer (*jf. bet.* 1.1); nær (1.3); lukket (IV6); høj (II.4.1). *Brøndum-Nielsen.GG*. I.385.

2) (*jf. II. eng* 4.1) om ramme, omraade, sjæve af ikke-rumlig karakter, der rummer, begrænser, omslutter et indhold, ell. inden for hvilken noget er beliggende, forløber, udfolder sig osv. 2.1) (l. br.) om tidsrum: hvis grænser opad og nedad i tiden ligger nær ved hinanden (og ikke tillader nogen lang udvikling af begivenhedernes forløb). Kandidaten (skulde) have grundigt Kendskab til to af ham valgte snævre Perioder. *Johs Steenstr.MinVirksomhed*.(1934).12. det er usandsynligt, at begivenhederne kan have udviklet sig inden for saa snævert et tidsrum | || som *adv.* Køreplanen er for snævert afsat med sine Holdetider (*o*: der er afsat for korte tidsrum). *JernbaneT*.¹⁵1935.1.sp.4. 2.2) \square om begreb, betydning, ell. om begrebsbestemmelse, definition: som har et forholdsvis ringe omfang (men rummer et forholdsvis stort antal indholdsbestemmelser). En Definition kan ligesaavel som en Kiøle være for snever, naar begge omfatte mindre, end hvad de skulde. *PEMüll*.³497. Mange ord kunne have en videre og snævrere mærkelse. *HjælpeO*. Brunetières Bestemmelse af Genren er for snæver. *BilleskovJ.H*.I.169. || i forb. som i snævrere (snævreste) betydning, forstand (*Schand.TF*.II.242), mening (*Vilh And.Litt*.IV809), i mindre (mindst) omfattende, speciellere, egentligere betydning; i strengere (strengeste) forstand (*jf. Forstand* 3 slutn.). Den medfødte Forestillingsart udgjør i en vidtløftig Forstand Geniet . . En højere Grad af Forestillingskraft kaldes i en snævrere Betydning Genie. *Hallager*.15. Sit humanistiske Præg i snævrere Betydning af Ordet faar Opdragelsen ved den store Plads, der tildeles Sprogstudierne. *OFris.Litt*.222. 2.3) om interesse-, kundskabs-, forskningsomraade ell. virkekreds (*jf. MO*.) olgn.:

stærkt begrænset; meget speciel; ogs. om grænserne for et saadan omraade. Mange ere blevne enige om at sætte altid snævrere Skranker for den menneskelige Kundskab om de oversandselige Ting. *Mynst.Betr*.I.41. hans videnskabelige arbejder ligger alle inden for det samme snævre omraade | || *spec.* i forb. snæver horisont ell. synskreds, indskrænket aandelig synskreds. Sjælens Blik søger ud over Hverdagslivets snevre Synskreds. *HNclaus.Leil*.48. *VVed.BB*.74. || som *adv.* hendes politiske Horisont synes at have været overordentlig snævert begrænset. *Ekstrabl*.¹⁹1919.3.sp.3. hvor jordbundne . . vi end er, saa er vort Livs Grænser ikke snævert afstakne naar vi ikke selv vil det. *Chr.Reventlow.Breve fra Skærsilden*.(1924).43. 2.4) (*jf. smal* 2.4) om „kreds“, gruppe af emner, genstande ell. (navnlige) personer: som kun omfatter (nogle faa af) de nærmeststaaende, særligt udvalgte ell. indviede; ogs. (*m. overgang til bet.* 3): som er særligt nøje forbundet ell. sammenknyttet. Giv mig da ogsaa Kraft og Velsignelse til at vække den samme Ærefrygt omkring mig, i mit Huus og i den hele, videre eller snævrere, Kreds, hvori jeg skal virke. *Mynst.Betr*.II.233. to stridende Sprogstammer, hvoraf den bredere taler . . Dansk, medens en snævrere Kres . . Nationens Dannede, strider drabeligt for at indføre et nyt Sprog i Landet, det saakaldte vitterlige Vaas. *Hørup*.III.279. Hitler . . vil afholde snævrere Kabinetsraad. *Pol*.²⁸1938.2.sp.5. || (*jf. nøje sp.* 280⁴⁴; *sj.*) i forb. *m. personbetegnelse*. vore elskværdige snævrere Rejsekammerater. *Borchsen*.(Studenterbogen).(1896).74). || som *adv. ell. i forb. m. vds.* det er nødvendigt at gøre et snævert Udvalgt mellem de Navne, der skal omtales. *AarbTurist*.1931.111. 2.5) (*jf. snæver-hjertet*, -sind, -syn osv.) om opfattelse („hjerne“) ell. følemaade („hjerter“): som kun kan omspænde et begrænset omraade af de mest nærliggende emner; som savner dybde, udsyn, modtagelighed, bevægelighed; ogs. om karakter, person, som er præget af en saadan tænke-ell. følemaade. *Din Brød-Sorg, | Dit alt for nærige, dit snevre Hierte . . | Det er min Siel en Gift. *Ew*.(1914).III.208. *Saa snævr en Hjerne og saa ondt et Hjerte | Er ej paa heele Jorden til. *MCBruun.Oprørs-Snuuserne*.(1795).9. den ligegyldige Ufølsomhed, der tilhører de snevre Siel. *Balle.Bib*.I.181. Grov som en Bonde, ufin, men aldrig smaalig, snever, men ikke indskrænket. *Brandes.X*.367. snævre Fordomme. *BerlTid*.⁷1940.M.2.sp.1. || (l. br.) i forb. *m. nærmere bestemmelse*. Mit Hjerte er ikke snævert for Taknemmelighed. *HCAnd.Breve*.II.599. 2.6) (*jf. smal* 3.2; *nu næppe br.*) om levevilkaar, økonomiske omstændigheder osv.: trang; trykkende; hemmende (*jf.*: Figurl. siger man baade: at leve i snevre og i trange Kaar; men det

sidste Udtryk er stærkere. *MO.*), blot mine snævre Omstændigheder har hindret mig deri (o: at forsøge paa at skrive et epos). *Ew.* (1914). *IV* 365.

3) (jf. II. eng 4.2) *m. h. t. berøring, forbindelse, sammenhæng, overensstemmelse: som ikke (ell. i ringe grad) tillader (henholdsvis: er underkastet) adskillelse, løshed, usikkerhed ell. svingninger, variationer, unøjagtighed; nøje (III.1); fast; intm. Kanada (ønskede) at komme i et snævrere, paa gensidige Begunstigelser bygget Handelsforhold til England. Tilsk. 1898. 845. Man kan ikke undgaa at se den snævre overensstemmelse mellem disse to fragmenter og et ejendommeligt udkast i Kierkegaards journal 1836—37. *FBrandt.SK.354.* et snævrere Samarbejde. *JernbaneT.* 1/11.1938. *1.sp.1.* || *som adv.* Holberg holder sig . . ikke snævert til det Erasmus'ske Paradoks. *HBrix.AP.V* 183.*

4) (sa. bet. i ænyd., no. dial. (*HStrom. Søndmor.I.* (1762). 518); vel til en bet. „knap“, „karrig“, der foreligger i no. dial.; jf. ogs. bet. 1.5, 2.5 og 2.6) † (om (ung) kvinde:) som spiser lidet ell. i ganske smaa mundfulde, med snerpet mund, ell. som lader sig nøde til at spise (*Rostgaard.Lex.S198c. vAph.* (1759)); i videre anv. (undertiden vanskeligt at skelne fra bet. 5): hvis manerer og tale vidner om (overdreven) anstændighed, velopdragenhed; pæn (II.1.1); snerpet; sippet. *Moth.S568.* *I snefre Ducker dog ey meget vamlø bliver, | Naar Eders Skiøde-Hund Jer Næsis Luft forgifver. *Lucopp.TB.B3v.* *Du taler stolt til Herre-stand, | Og pænt hos snævre Fruer. *JFriis.90.* *Hør du snævre Silke-Pige | Nepper, nydelig og nett, | Som for Pænhed knap kand sige | F for P. og krumt for ret. *Phønixb. TC.I.Nr.II.8.* snever af sig. *VSO.IV.N97.*

5) (sa. bet. i ænyd.; jf. no. dial. snæv(r), snævleg, snæv(r), smækker, smidig, sv. dial. snäv, oldn. snæfr, isl. snæfur, rask, hurtig; vel til bet. 1(5), *m. lignende bet.-udvikling som snøg, knøv (og snovsk); ofte vanskeligt at adskille fra bet. 4; nu næppe br.) rask; kvik; køn.* *Tit smuk er Tøsen, snever og snøk, | Men ond og listig isinde. *JHSmidth. Mundheld.* (1840). 82.

snæver-, i ssg. til snæver (jf. dog Snævergilde), navnlig til snæver 1.3 og (især ω) 2.5. **-brystet**, adj. (sj.) med snæver brystkasse; ogs.: som let bliver forpustet, stakåndet (jf. ang-, eng-, trangbrystet). *D&H.* || billedl. vore Dages snæverbrystede Digtning. *D&H.* en ret snæverbrystet Humanitet. *DagNyh.* 30/1.1936. *10.sp.3.* **-gilde**, et. se Snebergilde. **-halset**, adj. [1.1] en almindelig sneverhalset Flaske. *IngebMøll. KH.249.* ω **-hed**, en. (ænyd. sneffrhed) det at være snæver. 1) til snæver 1(1-2). Sundet, Floden kan, formedelst sin Sneverhed, ikke passeres her. *VSO. JMeldal.Er-*

indringer. (1883). 61. Tønden (væltede) som Følge af Pladsens Snæverhed. *Trelow-Loof. PaaJagt i Rumænien.* (1904). 67. 2) til snæver 2. || til snæver 2.2. Det Skønne i denne Opfattelse af Geniet beror paa dens Sneverhed. *Brandes.X.235.* || (jf. Aandssnæverhed) til snæver 2.5. al denne konfessionelle Snæverhed er i Indien, som andetsteds i Verden, dømt til at forsvinde. *DagNyh.* 29/1.1913. *Till. 1.sp.4.* trykket af Faderens Autoritet og Omgivelsernes Snæverhed. *Roos.Goethe.* (1932). 33. **-hjørnet**, adj. (l. br.) indskrænket; uden forstaaelse for tanker, der ligger uden for vedkommendes egne interesser. *Bl&T. -hjørnet*, adj. (ænyd. snevrhørtet) som har ell. vidner om, skyldes et snævert, ufulsomt, uforstaaende hjerte. den sneverhørte Synsmaade, hvormed de . . betragte Livet. *Mynst.Frb.9.* Skinsyngens taabelige og snæverhørte Næg. *SMich.Dommeren.* (1921). 79. || hertil **Snæverhørtethed**. Søsteren (udvikles) til Sneverhørtethed og Utilfredshed med andre og med sig selv. *Brandes.III.400.* **-mundet**, adj. [1.1] med lille, snæver mund; især (zool.) i navne som de snævermundede frøer, om en gruppe afrikanske og sydamerikanske frøer med meget lille mund (*Engystomidæ*). *BøvP. II.451.III.156.* **-sind**, et. (jf. -hjørnet, -syn osv.) religiøst Snæversind. *RichPet.Kingo.* (1887). 276. Vi staa her ved en Karakteristik af vor Bondestand — Snæversind og Haardsind. *HarNiels.* (Tilsk. 1905. 170). **-sindet**, adj. (jf. -hjørnet osv.) en sneversindet og misundelig Patriotisme. *RSchmidt.BH.138.* Heller ikke Dronningen stillede sig snæversindet overfor sin Yndling, der just ikke udmærkede sig ved Troskab. *HarNiels.Goya.* (1928). 32. || hertil **Snæversindethed**. *Sibb. Aa.I.511.* **-syn**, et. snæver, ensidig synsmaade ell. opfattelse. Gladstone (vilde ikke) indrette sin Holdning efter det Snæversyn, der gjorde sig gældende . . indenfor Nationens Flertal. *Pol.* 20/1.1898. *1.sp.4.* *Brandes.V.75.* **-synet**, adj. (l. br. **-synt**). *SåjyAarb.* 1894. 130). (jf. -hjørnet, -sindet osv. samt transsynet) som har ell. vidner om, beror paa en snæver, ensidig, indskrænket opfattelse af noget; smaalig; bornert. *HjælpeO.* Lykke-Per (er) udgaaet fra et snæversynet og snæversindet Præstehjem. *Dannebrog.* 2/1.1898. *1.sp.1.* *Rørd.KK.137.* || hertil: **Snæversynethed**. Snærpethed og Snæversynethed. *FritOrdskitte.* 1898. 162.

snævle, v. se I. snøvle.

I. Snævre, en. [snævrə] flt. **-r.** (til snæver; jf. ty. enge i sa. bet.; nu kun dial.) snævring (1). uvante til at færles imellem Fjeldenes Snevrer. *Ravert&Garlieb.Bornholm.* (1819). 167. || (mods. Bredning 2.2 slutn.) om indsnævring i Limfjorden; smalning. Feilb. || om smal gyde. *MDL. Annal.* 1863. 242. jf. Feilb.

II. Snævre, en. se Snebber.

III. snævre, v. [snævrə] **-ede**. vbs.

jf. **Snævring**. (ænyd. snefre; til snæver; l. br. uden for forb. snævre (sig) ind, jf.: „usædvanligt“. *MO. sml. for-, indsnævre samt enge, smalne*) gøre snæver. *Moth.S568. især refl. ell. i pass. m. bet.: blive snæver, snævrere. 1) i al alm. 1.1) (især jagl. ell. dial.) i aktiv m. h. t. aabning, mellemrum olgn. SprKult.II.77. snævre et savlad. UfF. 1.2) (især Θ) refl. ell. pass. Her vil De ældes, intet vil De opleve . . . men hver Dag ville Murene snævre og højne sig stærkere om Dem, den levende Begravne. EBrand.GG. 123. *Da hvirvler Taagen sig rundt i Ring . . . | snart tykkes den Noget, snart Ingenting, | mens Kredsen om Jægeren snævres. Aakj. RS.113. *Lille-Belt, | som snevrer sig og snor sig | fra Brink til Bøgetelt. Rørd.SD.72. Først stiger de ned i Helvede, en tragtførmel Fordybning i Jordens Indre, som snævres mere og mere sammen, jo dybere man kommer ned. GBang.EK.I.358. 1.3) (sj.) præs. part. brugt som adj.; overf. (jf. snæver 2); *Her (ρ : i U.S.A.) strømmer det vældigt uden snævrende Hensyn | til Smaating. JVKirk.Facetter.(1934).42. 1.4) (sj.) perf. part. brugt som adj. (jf. snæver 1). Luften hvæser i (hugormens) Gab, Pusten presses gennem en snævret Gane. NHedin. HH.192. 2) (jf. indsnævre) i forb. snævre ind; næsten kun (jf. dog Feilb.) refl. ell. intr.: Pladsen snævrende slemt ind for den opvoksende og tilrejsende Ungdom i Hvedelandet. Det var ikke mere saa lige til for en Bondekarl at blive Godsejer. OJohansen. Nybygger.(1934).42. Trappen snævrer langsomt ind. KarenBjerslev. EnlangNat.(1938). 17. 2.1) (jf. snæver 1) m. væsentlig tanke paa rumlige forhold. Veien snævrede sig lidt efter lidt ind til en mindre Sti. Bergs.PP.215. Ved Guds Aande kommer Iis, og det brede Vand snevres ind (Chr.VI: bliver snevert; 1931: lægges i Fængsel). Job.37.10. (strædet) var paa et enkelt Sted snævret ind til 1½. Alen. HMatthiess.KG.11. 2.2) (jf. snæver 2) m. h. t. omraade af anden art. Som Folk og Nation snævrede vi os stedse mere ind. Tilsk. 1917.I.21. Det er trist, naar Kredsen (ρ : omgangskredsen) snævres ind (ρ : ved dødsfald). JacPaludan.TS.123.*

IV. **snævre**, v. se snebre. **Snævergilde**, et. se Snebergilde.

Snævring, en. [ˈsnæuren] flt. -er. (aft. af snæver (ell. vbs. til III. snævre); jf. For-, Indsnævring; vistnok dannet i slutn. af 18. aarh. (efter Bredning, Lavning, Smalning), jf.: „nyt Ord“. *MO.*) hvad der er snævert ell. snævret sig ind. 1) (til snæver 1.1) sted, lokalitet, hvor en dal, en lavning, et sejllob, en gade, en passage osv. bliver snævrere; spec.: pas; defilé. en Snevring, hvorigennem Veien gik fra Arabien til Babylonien. OWolff. Xenophons Mindesværk. (overs. 1800).28. det hele Jordsmon er . . . af Dale,

Snevringer, Kløfter . . . giennemskaaret. Engelst.Wien.384. *som Havets Mylr, | Naar Hvalen ind i Bugtens Snevring jager den. Boye.KS.43. MilTeknO. Herrens Engel gik nu længere frem og stillede sig i en Snævring (1871: paa et snevert Sted), hvor det ikke var muligt at komme til Siden, hverken til højre eller venstre. 4Mos.22.26(1931). || spec. om de smalle partier af Limfjorden (jf. Bredning 2.2 slutn.). ADJørg.I.181. Johs Brøndst.DO.I.231. i best. f., om den smalleste del af Lillebælt (BerlKonv.XX.28) ell. som gadenavn (i Aarhus: HMatthiess.Gader.57). || (nu l. br.) om snæver, trang, smal aabning, sprække, mellemrum. Hun . . . lod Dorene staae paa Klem, og kikkede gennem Snævringen. Blich.(1920).XXVIII.109. da de . . . kjørte igjennem en sidste Snævring imellem to Vogne, tog Baghjulet paa (hans) Befordring fat. JakKnu.S.87. || billedl. (m. overgang til bet. 2). han, der stod ved Termopylæ, var ikke saaledes sikkert som jeg, der, for dog i det Mindste at faae gjort opmærksom paa den (ρ : kategorien „den enkelte“), har staaet ved denne Snævring „den Enkelte“. Kierk.XIII.604. Personligheden er drevet ind i en Snevring, i hvilken den ikke ser anden Udvej end at vove de yderste Midler. Brandes.VII.347. 2) (især Θ) overf., om vanskelig situation, „klemme“. VKorfitsen.TO.I.6. *Saa mangen Gang | i Snevring trang | Det (ρ : raabet) vided Brystet ud til Sang. Drachm.VI.353.

snævse, v. se snøve.

Snæv(er), en. se Snebber.

I. **Snø**, en, II. **snø**, v. se I. sne, II. sne.

Snøbel, en. [ˈsnøb(ə)] best. f. **snøb(e)len**; flt. **snøbler**. (vel sideform til I. Snøffel ell. Snøbel (Snøv(e)l, Snøffel), jf. nt. snövel, snottet unge (sml. nt. snöv(e), snöben, snue (I)), østfris. snövel, snöfel, snude, næse, samt Snabel; sml. Snude 4; dagl.) nedsæt. personbetegnelse ell. skældsord; især om nævnis, ubehøvet ell. sendrægtig, doven mandsperson. *Hør mig. Forløbne Gavtyv, dul | du æreløse Snøbel! PDFaber.VÆ.99. *Est Du nyfisen, Snøbel! PMøll.(Nytaarsgave fra da.Digtere.1838.85). en Snøbel af en Dreng, en Stolemagersvend. Goldschm. II.152. (de danske) Kunstnere i Rom . . . var dus i Flæng og titulerede gerne hinanden med „Gamle Dreng“ eller „Gamle Snøbel“. EHanover.Køkke.(1893).98. Han havde nu Ret, den samme Snøbel til Knud. TomKrist.LA. 92.

snøble, v. se u. snuble.

snød, præf. af III. snyde.

snøde, v. [ˈsnøðə] -ede. (sv. dial. snöda (snaudä), skade, forøde, no. dial. snøya, blotte, fælde haar, oldn. sneyða, berøve; aft. af glda. snōdh, elendig, ringe, oldn. snaudr, bar, fattig; jf. jy. snodden (se u. snottet) samt dial. subst. snød(e), top (der skæres af kartofler, roer olgn.), ris (der

hugges af) (*FrGrundtv.LK.53.240. UjF.*); i dial. til dels sammenfaldet m. III. snyde, *jf. Moth.S562. UjF.*; nu kun dial.) m. h. t. træ: skære ell. hugge grene, kviste af; kviste (I.1); styne. snøde træer. *UjF. uegl.*: Stormen har snødet dens (: klippens) Træer. *Blich.(1920).II.61. jf.*: *Saa stander en Eeg, hvis Grene Stormen har snødet, | Ludende, nogen i Taageskyernes Rand. *smst.III.171.* || snøde af (*Rask.FynskeBS.55. MDL.530.*), ud (*FrGrundtv.LK.269*) ell. (især) op. Unge Skove bør fredes saa vidt, og snødes i Tide saa høyt op, at Gaardsel-Skov kand conserveres under Træerne. *OeconJourn.1757.509. FrGrundtv.LK.270.* „snøge op“ kaldes det, naar man hugger Grenene af det staaende Træ, „snøge af“ . . . naar det er en fældet Træstamme Grenene hugges af. *Kværnd.*

snøde(et), perf. part. til III. snyde.

I. Snøffel, en. († *Snyffel. Moth.S586.*

Tychon.Vers.316 (∞ Büffel). ft. **snøfler**. (ænyd. snøffel i bet. 2 (*Kalk.V.964. Kingo. (NkS²355.III.160*)), sv. (nu dial.) snøffel, snyffel; vel sa. ord som nt., fris. snüffel, snude, næse, person, der snuser i andres sager (ogs. som alm. skældsord), og sideform til Snabel, Snæbel, Snøbel; *jf. snøfle samt *jf. snøffelsk* (snøffelsk), snusende, snødig) 1) † jagthund; støver. *Moth.S586. 2) (nu kun dial.) nedst. personbetegnelse ell. skældsord; vistnok kun om (til) mænd (jf. dog øgenavn Snøffekatrine. Feilb.IV.344.* *For Helstens hiurde Kiep og staf | din Snøffel maatte dantze. *Cit.ca.1700. (Thott.4°1524.27)*. „Hvem er da de gierige Gidshalse?“ — „Det er nogle Snøfler og Skarn, forbandede Asener.“ *Kom Fønneq.I.52. Rask.FynskeBS.55. KSKytte. Førgnu.(1885).129. Esp.482. Feilb.**

II. Snøffel, en. se Snæbel.

snøfle, v. [snøflø] (tidligere undertiden ved sammenblanding m. I. snøvle) skrevet **snøvle**. *vAph.(1759). jf. sa.(1764).* — om formen **snuffle** se oversnuffle. **-ede**. (ænyd. snyfle, (ops)snuffle, sv. dial. snuffla, eng. snuffle, nt. fris. holl. snüffeln, snuffeln (alle i bet. 1; i sv. dial., eng. ogs. m. bet. „snøvle“ (1)); vist til I. Snøffel ell. afl. af et verbum m. bet. „snuse“ (jf. holl. snuffen og snuiven, eng. snuff, sml. III. snuppe) og rimeligvis sideform til I. snøvle; *jf. snøtte, snøvse samt nøfle; nu næsten kun dial.) 1) snuse; snage; især overf., om nysgerrig snagen (i uwekkommende sager) (jf. ogs. opsnøfle. *Moth.S587.* allerede det Væmmelige at Penge-Manden skal snøfle i Prædikenen og bedømme den lucrativt er afskyeligt nok. *Kierk.P.VII.1.31. Feilb. jf.*: den, der uden at gjenneomsnøfle Enten, og at blade i Eller, blot læser Fortalen (til Enten — Eller). *Kierk.P.IV.202. 2) (jf. snøtte 2; sj.) jnyse, pruste (af vrede olgn.). snøvle af Vrede. *vAph.(1759).* || m. overgang til bet. 3 (jf. snøtte 2 slutn.). snøvle ad Folk (: overfuse dem). *vAph.(1759). 3) udskælde; overfuse.***

bilder I Jer ind, jeg vil lade mig snøfle af en Skovriderflab. *Etlar.PintsefestiTibirke. (1884).43.* || især i forb. snøfle en over (jf. oversnøfle 2) ell. † af (*vAph.(1759)*). *Rostgaard.Lex.S200c. vAph.(1764).* De kan sagtens snøfle mig over . . . for jeg er ikke Student. *Schand.TF.II.41. KSaxild.Herman Pommer.(1902).121. Feilb.*

Snøft, et. [snøfd] ft. d. s. (endnu ikke i *VSO. MO. jf. dog † snøft, fl., lugt, fært (af), ogs.: snustobak (Moth.S587)*) vbs. til snøfte; især i flg. anv.: **1)** til snøfte 1. jeg (hørte) en Ringlen af Seletøj og et Snøft, og et Muldyr gik forbi mig, rystende sine vaade Øren. *Kipling.Den nye Jungle-Bog. (overs.1897).113. Pol.²⁹1939.9.sp.3. billedl.*: vi gaar og snøvser rundt i Æstetik og politiske Formler med det samme Snøft af mæsket Velbehag som Grise, der roder i pladderfulde Trug. *EErichs.S.43. 2) til snøfte 2 || om dyr. *Uhyggeligt var Hestens Snøft. Winth.XI.202. Gjel.F.103. || om menneske. Hun rev Billetten ud af Haanden paa mig med et arrigt Snøft. *DagNyh.²⁹1921.3.sp.3. ErlKrist.DH.206. 3) til snøfte 4; ogs. om snøftende graad. Kresjan Vesterbro gav et kort Snøft fra sig: Javel! — Jeg har drukket ikke saa ganske lidt med Brøndevin i den sidste Tid. *KLars.KV.59. Hun kom til at give et Snøft, og da hun forsøgte at kalde det tilbage, blev det meget værre. Buchh. DM.160. 4) til snøfte 5. Bilen . . . gav et fornærmet Snøft fra sig og nægtede derefter at røre sig af Stedet. *smst.113. jf. snøfte 5 slutn. samt Snøfter 3: *Stormens Snøft. Børup.HK.30.****

snøfte, v. [snøfde] (tidligere (og delvis dial.) ogs. m. former som **snøvte**. *vAph.(1759)* (men: snofte. *sa.(1764)*). **snyfte**. *Moth.S586. VSO.VI.595. snufte. TBrunn. IV.425. sa.Pr.40. Viborg.HY.35 (smst. ogs. snøfte) -ede. vbs. (l. br.) -ning (Vilh. And.S.147); jf. Snøft, Snøfteri. (ænyd. snøfte, snyfte (og snefte, snifte), sv. snyfta (fsv. snyfta, snöfta); vistnok identisk m. oht. snopffizan og afl. af roden i III. snuppe ell. snøfle; en sideform er snøvse; *jf. endvidere I. snøvle, snykke, snuse, III. snue, III. snive ofl. || ordet synes først at blive alm. i rigsspr. i løbet af 19. aarh.) indaande (sjældnere: udaande, se navnlig bet. 3) luft gennem næsen; snuse; navnlig i flg. anv.:**

1) næsten kun om dyr: aande luft ind (gennem opspilede, fremstrakte næsebor) for bedre at kunne lugte, vejre, spore, faa farten af noget; snuse; vejre; ogs. (især om svin ell. pindsvin): snuse til, rode i noget. *Moth.S587. *(hjørtten) snøfted med sin Næse, han stilte sig for Vind. *Oehl.Helge. (1814).106. da Hofhunden bare snøftede til den, indestod han for at Springgaasen var af god Familie. *HCAnd.(1919).II.187. Kancelliraaden havde snøftet lidt til (kaffe)-Sækken. *MylErich.S.80. Hvem har ikke haft****

Lejlighed til at høre (pindsvinet) snøfte, og se det virre med sin lille Tryne for at undersøge, hvad det er for noget mærkeligt, der staar i Nærheden af det? *Lieberkind.DV.X.220.* || snøfte sig til noget, *snuse sig til noget; billedl.: (han) fik en næsten søvngængeragtig finfølelse, så at han kunde snøfte sig til anelser og fange de ubetydeligste tegn i luften.Grønb.SV37.* || om menneske: *gaa nysgerrigt omkring og stikke næsen i wedkommende ting. Feilb. jf.: er det ogsaa virkelig sandt, at „man“ paa den Maade, uden at have andet end snøftet i første Deel, dømmer om et Værk.Kierk.XIII.412.* || (sj.) m. obj.; *dels til betegnelse af det bytte, der vejres: Hyænen sønderligger Flokken, og snufter det fjerne Bytte i Midten af blødende Kroppe.TBruun.Pr.647. jf.: *deres Latter endnu ham kun langt gridskeres gjorde; | Bister han snuftere Mord og slugte dem forud i Tanken.TBruun.V.72. dels m. h. t. den luft, der indaandes: *(mennesket) i Veyret sætter Næsen, | Og snufter meget majestætisk Luft.smst.VII.269.*

2) foretage en (pludselig, kraftig, hørilig) indaanding som tegn paa stakaandethed, opskræmthed, vrede, foragt osv.; *pruste; jnuse.* || om dyr (i mange tilfælde ikke til at skelne fra bet. 1 og 3). *Drager Hesten Aanden med Hæftighed til sig og lader den næsten gaae ukiendelig fra sig, da snøfter Hesten.Viborg.HY.35. *Plagen staar ved Vangeled, | slaar sig løs og snøfter. Aakj.FriFelt.(1905).4. || om menneske (i mange tilfælde ikke til at skelne fra bet. 4). *Kains . . vrede Snøften hørtes, | Da forbitret han sprang op.Palm.VII.94. han snøftede af Vrede.D&H. Avismanden snøfter haanligt.MKlitgaard.MS.47. || snøfte ad noget, (sj.) som udr. for ringeagt, ligegyldighed: „bløse ad“. (en) snøfter ad Verden, som den er; og vender Menneskene Ryggen.Blich.(1920).XIV.99.*

3) om lyden af hvaler (og andre havdyr), naar de udbløser vand og luft: *pruste.* *vilde Marsviin | Vil . . vare Vikingen med hæslig Snøften.Oehl.VI.226. PMøll.(1855).I.63. Saa snart en Hval kommer op, udpuster den under en snøftende Støi det Vand, som er trængt ind i de kun ufuldkomment lukkede Næsebor.Brehm.Patted.807. *Det kolde Havsvin snøfter | mod Skibets tynde Fjæl.JV Jens.C.173. i sammenligning: Saa snuftede han og bløste, som en gammel Sælhund.TBruun.Pr.40.

4) foretage en kraftig indaanding for at hindre slim i at løbe ud af næsen (især under snue ell. graad). Snøfte som efter stærk Graad.vAph.(1764). *Den Unge ham huer slet ikke det Ord, | Han tager saa smaat til at snøfte.Blich.(1920).XXI.180. Levin. Drengen stod endnu og snøftede. VSO.(„i Siælland“). han (brast) ud i en snøftende Hulken.Schand.BS.421. Sofies Snøften

(gik) over til højlyd Graad.Bang.T.19. (hun) snøftede op i Næsen.LeckFischer.HM.196. || snøfte af, (dagl.) holde op med at græde. efter at have snøftet af i Ensomhed kilede Baby nogle Sekunder bagefter.Nans.Hendes Elskede.(1918).68. || m. obj., i forb. som snøfte graaden i sig. Gjerg.HøjtHumør.(1932).84.

5) (jf. Snøfteventil) overf., om lyd, der minder om snøften (1-4). hvis En vilde antage, at et Jernbanetog kun bevægede sig hver Gang Locomotivet snøftede.Kierk.XI.216. jf.: langsomt snøfter (dampskibet) sig ud af de uoverskuelige Sumplandes Djungler.Rord.AM.56. || (jf. Snøft 4, Snøfter 3) om storm, oprørt sø. *Med Aaretag hun Baaden tvang | Rask gennem Bølgens Snøften.Winth.VI.131. Stormen . . hujer og snøfter som et levende Væsen.OlesenLøkk.NH.II.137. Holmbjerg Sø . . snøfter med Tunger af Skum og Vand.AlbDam.TS.186.

Snøfter, en. flt. -e. (ænyd. snøftere, sporhund) en ell. noget, der snøfter; spec. i flg. anv.: 1) (jf. snøfte 1) † person, der snuser i, undersøger noget. Moth.S586.587. 2) (nu næppe br.) person, der snøfter (4), har snue.vAph.(1759). 3) (jf. snøfte 5 slutn. samt Snuser i lign. anv.; j-,jarg.) storm, ledsaget af sne, slud olgn. det (blæste) en Snestorm med alle Symptomer paa en regulær vestlig „Snøfter“. KnudAnd.H.152. en kaphorsk Snøfter satte ind over dem med Slud og (begrænsede) i Lobet af et Øjeblik . . Sigbarheden til en Baaddængde.sa.Brænding.(1927).36. **Snøfteri**, et. (dagl.) vbs. til snøfte; fz. om snøftende graad. (moderen til den grædende dreng:) „Du ødelægger da ogsaa alle mine Kjoler med dit Snøfteri.“ LeckFischer.M.153. **Snøfteventil**, en. [5] (jf. eng. snifning valve, ty. schnüffelventil) ventil paa dampmaskine, som (med en snøftende lyd) indsuger luft, naar trykket i kedelen synker for meget. SkibsMask.22. Damp Lok.156. **snøft-græde**, v. (jf. † snuf-græde (Moth.S584), jy. snøvsgræde; til snøfte 4; sj.) græde stærkt og snøftende. Hun . . tog paa at snøftgræde.Eriksholm.S.71.

snøg, adj. (snøk. Rostgaard.Lex.S201b. MDL.(„langt o“). JHSmidth. Mundheld.(1840).82. FRGrundtv.LK.92(„snøkk“). UjF.— ogs. (til dels ved efterligning af sv.) snyg. Moth.S589(„snyg“). Levin. Architekten.XI.(1909).284. jf. Feilb. samt Kort.105). (ænyd. snøg (i usnøg), snøj samt snyg, sv. snygg, jf. no. snogg, oldn. snoggr (snoggr), hurtig, snar, ogs.: kort(haaret); delvis laan fra nt. snögger(nug), snöck oft., holl. snugger, jf. eng. snug; grundbet. vistnok dels „kort, knap, rask“ (jf. snovsk, snæver 5 og knøv), dels „kort(haaret), glat(hudet), soigneret“ || uden for dial. kun som svenskhed (ell. norskhed), jf. MO.) især om person: net; takkelig; dels: pudset og pyntet; vasket og friseret; ren og pæn; dels, navnlig om ung pige:

køn og velskabt ell. hurtig, kvik, rask (jf. *Rostgaard.Lex.S201b*). Stine, giv Pudder-Esken hid til der Froiken, mand seer saa snøg ud, naar mand er vel pudret. *Kom Grønneq.V181*. Enken var baade ung og snøg. *Blich.(1920).XIX.202*. Hun skal have været knøv og snøg. *smst.XXVI.1*. *Tit smuk er Tosen, snever og snøk. *JHSmidth. Mundheld.(1840).82*. han saa dengang helt snøg ud, naar en helsen vilde la' være med at lægge Mærke til den her Krevlhed (?: *lamhed*). *Aakj.VB.6*. MDL. *FDyrlund.Uds. 59*. Feilb. *Thorsen.175*. *FrGrundtv.LK.92*. i sammenligninger: snøg som det aalam (MDL.), en støreunge. *Gram.(Ihre.GlossariumSuaigothicum.II.(1769).691*). || gøre sig snøg, *pynte sig*. Mikkel havde faaet Bud . . om Anders ikke nok vilde gøre sig snøg og komme derover til Ebberup paa Besøg. *Bregend.FT.15*. Feilb. || om ting ell. forhold: smuk; tiltalende. det overhængende Straatatag, saa snygt for det klinede Hus. *Architekten.XI.(1909).284*. Det er snøk *Vejr. UjF*.

Snøl(d), se I. Snold.

snøle, v. [ʃnøˈlə] -ede. vbs. jf. **Snøleri**. (sideform til smøle; jf. nøle samt (?) sv. dial. snöla (snula), fjerne sig skamfuldt; næsten kun dial.) d. s. s. smøle 4. MDL. Feilb. *UjF*. **Snøleri**, et. (næsten kun dial.) d. s. s. Snøleri 2. dette Snøleri fra min Side . . er paa Veje til at blive kronisk. *PAHeiberg.Kærkegaard i Barndom og Ungdom.(1895). Fort.2*. *Søiberg.KK.I.63*. Feilb. *UjF*.

I. Snølle, en. [ʃnøˈlə] (dial. ogs. **Snolle**, **Snulle**, se u. bet. 3). ft. -r. (egl. vistnok sa. ord som (ell. besl. m.) I. Snold (Snolde, Snøld, jf. II. snølle (snolle) samt snoldet, snoldret, Snoldert; maaske dog (delvis) sideform til Snalle; jf. I. Snelle; dagl. ell. dial.) noget rundagtigt, sammensnoet, sammenkrøllet; især i fg. anv.: 1) navnlig i ft., om krøller (I.1) i haar olgn., folder, rynker paa tøj. (haaret er) hverken kort eller langt, og det laver de væmmeligste Snøller i Nakken. *BerlTid.*^{90/12}1934. *Sønd.21.sp.4*. Frynsen paa det ene Tørklæde krusede, og end ikke den strideste Regn formaade at endglatte Snøllerne. *smst.*^{23/1}1937. *Aft.4.sp.4*. *UjF*. (jy.) 2) (jf. Snoldert 1) om udpyntning, forsiring; „snirkel“; „krusedulle“. (kjolen) var plisseret i Siderne og havde glatte Dimser ned for og bag og Ting og Snøller paa Ærmerne. Pragftuld, siger jeg dig! *BerlTid.*^{1/3}1936. *Sønd.21.sp.4* 3) om forsk. indretninger til at spænde ell. fastgøre noget med. Staal-Snøller (paa sodavandsflasker). *BerlTid.*^{15/6}1935. *Ajt.4.sp.6*. || spec.: tværrem, sløjfe (I.2.1) paa en rem bag ved spændet, gennem hvilken spændestroppen stikkes (jf. Snalle). Snølle: *Kalk.IV.22a*²⁹ (Roskildeegnen). Snulle: *OrdbS*. (Hornsherred). Snølle: *OrdbS*. (kbb.). **II. snølle**, v. [ʃnøˈlə] (snolle (snolde), se ndf.). -ede. (vel aft. af

snø ell. dannet til I. Snølle (jf. I. Snold osv.); sml. II. snulle, snulre samt snoldet, snoldret, Snoldert osv.; dagl. ell. dial.) krølle (III). 1) trans. (i forb. som snølle noget sammen). Hun kan sætte saadan en Naal, saa det bliver til en ny Hat. Og hvis jeg prøver paa det, trækker den bare det hele skævt og snøller det sammen til en underlig lille Klump. *BerlTid.*^{22/12}1935. *Sønd.22.sp.4*. (storkereden) var meget dyb og med saa store Riskanter omkring, at jeg lille Mand sagtens kunde skjule mig, naar A snoldede mig sa m m m paa Bunden af den. *JohsBech.Laust Glavind.(1939).57*. 2) intr.; spec. om haar: Frisure er saa meget sagt. Det snøller akkurat en lille Smule i Nakken. *BerlTid.*^{1/3}1936. *Sønd.21.sp.4*.

I. Snøre, en ell. (nu ikke i rigsspr.) et (*Landhuushold.III.314* (no.). *Werfel.Fiskerb.* 38. *Cit.ca.1875*. (*KaiFlor.Hornbæk.(1940).138*). *BornhOS*. jf. Feilb.). [ʃnøˈrə] (nu ikke i rigsspr. **Snør**. *Handels-ogIndustrie-Tid.1802.179*. jf. Feilb.). ft. -r ell. (nu ikke i rigsspr.) d. s. (Agre. *KK.13*. jf. Feilb. samt best. f.: Snørene. *Strange.IP.I.42*). (ænyd. snø(r)re, glda. snøre, n., oldn. snœri, n.; vistnok aft. af (roden i) Snor; jf. got. snorjo, f., kurv flettet af snøre; sml. ogs. I. Snare, I. Snære; i bet. 1 delvis som nydann. til II. snøre) redskab, tilvirket af snor ell. anvendt til snøring. 1) snor, line, tyndt reb olgn. til sammenbinding, samling, sammensnøring. 1.1) (i alm. spr. nu l. br. uden for sgr. som Haand-snøre (1) i al alm. *Moth.S581*. *VSO*. *MO*. Foroven (: paa en snørepning) var der en Snøre, hvormed den var snøret sammen. *Fr Grundtv.LK.210*. Feilb. jf.: (hestene havde) Bidsler af gamle Haampsnøre. *Agr.RK.13*. || snørebaand ell. (navnlig:) læderrem, hvormed fodbold snøres. du traadte i et stort Skidthud, saa Vandet rendte ind ved Snørene. *Strange.IP.I.42*. jf. Skosnøre. *UjF*. 1.2) kort, elektrisk ledning til midlertidig forbindelse. man anvender Propper med tilhørende Snører som Overgangsled mellem Jackerne og Veksleren. *TelegrTelef.135*. *Medd Ryt.19*. 1.3) (jagl.) snor, der anvendes ved opsnøring, udmaaling olgn. (han har) et Bundt Snøre hængende paa sin Arm . . Han spænder Snøren med smaa Pinde, hvor Grofterne skal gaa. *OlesenLøkk.KB.60*. *FagOSnedk*. (om kridtsnor). 2) (jf. Snørefisker(i) samt Snor sp. 1180°, I. Line 2) lang, tynd snor (ofte fæstet til medestang), der bærer en (ell. flere) fiskekrog(e); ogs. om hele redskabet (spec. om en særlig form af haandline med to kroge: *Sal.X.1080*) ell. om en rendeløkke af metaltraad til at snøre gedder med (se u. II. snøre 1.4; jf. Rendsnøre). drage med snøre. *Rostgaard.Lex.S201b*. alle Beboerne . . bruger Fiskerie . . med . . Kroge paa Snører og Liner. *Handels-ogIndustrie-Tid.1802.379*. Fiskeren (kommer) om Morgenen og seer til Snøren, som har ligget

ude om Natten. *Kierk.VIII.260.* *Kaste sin Snøre ud i Søen, | lade dens Kork for Strømmen drive. *Blaum.Sib.57. Feilb.*

II. snøre, v. [ʃnør̥ə] (tidligere ogs. (skrevet) *snørre*, *Moth.S582. J.Juel.23.* præs. -er ell. (nu især dial.) *snor* [snør̥r] (*Bødt.SD.97. jf. Feilb.*); præf. -ede ell. (i rigsspr. nu skjældnere) -te (*Celadon og Cloris.(1771).2r. Ploug.II.74. Drachm.BF.233. Bregend.FT.135. jf. Thorsen.105. Dania.IX.36 samt VSO. D&H.10 Glahder.Retskr.*); part. -et ell. -t [snør̥rd] (*Moth.S582. Oehl.VII.200. Heib.Poet.VII.386. Winth.HF.27. Isak Din.FF.116.*) vbs. -ing (s. d.). (ænyd. snøre, snørre (*Kalk.V.652b³²*), glda. snøre (*Rimkr.*), sv. (og fsv.) snöra, jf. mnt. snoren, ty. schnüren; vist afl. af Snor, jf. snøre; sml. ogs. I. Snøre og I. Snare samt III. snare og IV. snære, hvormed det undertiden sammenblandes, jf. *Feilb.IV.344*)

I) v. hj. af en snor (en snøre, et snørebaand, en snørelænke osv.) sammenfæste, fastholde noget. I.1) forbinde to frie flige, kanter ell. ender af et klædningsstykke v. hj. af en ell. flere snøre, der trækkes igennem en række snørehuller i randen af hver af dem, og (ved en passende stramning) bevirke, at det slutter tæt om den paagældende legemsdel; tidligere spec. m. h. t. snørliv, nu navnlig m. h. t. (snøre-)sko ell. -støvler; ogs. (især refl., se ndf.) m. obj.-skifte m. h. t. person: fastsnøre et klædningsstykke (snørliv) paa; isøre snørliv. (en snørehue) snøres fast på hovedet i nakken. *Moth.S581. Prahl.BJ.5.* *Hun hurtigt snører Troien, | Hun spænder sine Skoe. *Winth.NDigtn.24.* (abort kan fremkaldes) ved Ælten af Underlivet, stærk Snøren eller voldsomme Bevægelser. *KPont.Retsmed.I.157.* (han) var knælet ned . . for at snøre sin Stovle. *Pol.³⁴/1940.5.sp.2.* lade sig snøre. *Prahl.BJ.5. VSO.* || m. h. t. ærmer (i ældre tiders dragter ell. løse ærmer anvendt ved høstarbejde o.lign.). *Jeg torde ikke ved i Pinen brænde . . | havde jeg ikke mine Ærmer om Søndagen snørt. *DFU.nr.23.21. Oehl.VII.200.* *Karl og Knos får Leen fat. | Pipeflok med Flaggerhat | snører sine Ærmer. *Noe-Nyggård.S.37.* || refl.; især (nu l. br.): tage snørliv paa; gaa med snørliv. *Hun . . | Veed sig saa small at snøre. *Sort.Poet.42.* svangre Personer (skal ikke) snøre sig stærk. *LTid.1759.380.* Det kan ikke nytte, jeg snører mig — saa sætter det sig bare i Pukler ovenover Korsettet. *Bergström.MD.72. billedl.:* den lunefulde Smag . . snører sig i Forstandens kolde Pandser. *Høyen.(DUGeskr.III.221).* || part. snør(e)t, brugt som adj.; dels om klædningsstykke ell. fodtøj: Fruentimmeret . . maatte ikke komme til Hoveden i Snørrede klædninger, saa hjutt stød Hoffet her paa Statz og pragt. *J.Juel.23.* *i denne snørte Trøie | Hun mit Sind forvirrer. *Heib.Poet.VII.386* (jf. Snøretroje). jf.: de mange snørrede Uniformer, de blinken-

de Epauletter og Pikkelhuer. *Schand.O.II.212.* dels (og især) om person (kvinde): jeg ligner en snøred Jomfrue ved en smuck Have; men en u-snøred er en angenem Skov eller Lund. *Holb.Tyb.III.2.* *Nu kan hver Lieut'nant læspe | Det franske Ord „l'amour“, | Og møder som en Hvespe | med snøret, smal Figur. *Rantzau.D.Nr.28.* (skuespillerinden) var altid snøret som i et Panser. *Nathans.HD.III.109. 1.2)* (jf. Snøre-hul (2), -muskel, -pung, -ring (2), -søm) lukke (for) noget (en beholder (især: en pung, en ransel olgn.) ell. en aabning) ved at stramme og sammenbinde en omkring aabningen (i snørehuller, løbegang olgn.) anbragt snor; navnlig i forb. (delvis til bet. 1.3) som snøre sin bylt (*CBernh.X.95. Schand.TF.I.170.*), (sj.) kuffert (*Drachm.BF.233.*), vadsæk (*D&H.*) ell. (især) ransel (se Ransel 1), ofte som udtr. for at gøre sig færdig til rejse, drage af sted (som haandværkssvend, paa fodvandring olgn.), „ryste støvet af sine fødder“. || snøre for en ransel olgn., binde til for en ransel. 1.3) (jf. omsnøre 1, snøre ind, sammen u. bet. 7 samt IV. snøre 1(2)) lægge baand, snor om, omvikle, surre noget (for at holde sammen paa det ell. fæste det til noget andet). I saadan en Baad (o: en kajak) sidder Manden vel tildekket og snøret at Vand ey kand komme ind til ham. *LTid.1729.217.* snøre en Pakke. *MO.* *Neget snøres (o: bindes) med et Stød. *Aakj.RS.34.* (rullepølsen) syes fast sammen med rent Sejlgarn og snøres fast ogsaa med Sejlgarn. *EScheel&BWestergaard.MadogKøkken.(1939).359. spec.* † m. h. t. saltfisk: sammenbinde (i bundter paa fx. 25 ell. 50 stk.) ved omvikling med snor (for at undgaa, at fiskene brækkes under transporten). *UGeskr.fRetsv.1929.A.883.* || m. h. t. person: binde baand, lægge lænker om (ens arme og ben); ogs. (jf. bet. 6): fange (*Feilb.*). *En Aften blev jeg grebet | Og bastet og snørt; | Halv-nøgen blev jeg kastet | I Kjelderens Dyb. *Winth.HF.27. billedl.:* *Den Time slog, da Folkets Aand | ej mer af rustne Lænker snørtes. *Ploug.II.74.* || ved ombinding med en snor hindre gennemstrømning af luft ell. blod osv. til ell. gennem et organ (spec. om en ældre form for kastrering af husdyr. *Feilb.*). snøre for moderløsen (o: strangulere). *Rostgaard.Lex.S201b* (jf. I. Moderløs 2). især uegl., om kvælende, trang fornemmelse i et organ (som følge af angst olgn.). hun følte . . denne voldsomme Vrede, der snørrede hendes Strube. *OlesenLøkk.NH.II.94.* E. mærkede noget, der snørrede i Struben. *KSech.MV112. jf.:* (han) var lidt snøret om Hjertet. *ZakNiels.GV.182.* navnlig i forb. snøre sammen, se bet. 7.4. || (jf. afsnøre 1) indknibe noget ved at stramme en omvunden snor; spec. (arkæol.) i perf. part., om en slags lærbægre, der buer stærkt ind mellem munding og „krop“. *JohsBrøndst.DO.1.272.274.* || i udtr., der angiver, at noget fastgøres til noget andet. *en proppet Vadsæk

snørt paa Ryggen. *Oehl.V132.* *Med Remmer vil vi snøre vore Sværd | Om Arm og Haandled. *smst.VII.64. billedl.:* Naar den Tid er kommen, naar Holsteen selv . . river sig los fra det danske Forbund, da er det Tid at snøre Slesvig tættere til Kongerigets Forhold. *Cit.1848. (P.Laurids.S.VIII.200).* || snøre fjedre, (*jf. Snøregarn 2; faql.*), fastbinde fjedre i polstrede møbler (for at de ikke skal forskubbe sig ved brugen). *UjF. OrdB.S.* || snøre skarpe skud, (*xx. foræld.*) fastbinde kuglen til kardusposen. *MilTeknO.* || (*jf. Snøring 2 slutn.; væv.*) m. h. t. skamlerne i en væv; vist kun i forb. m. op, se bet. 7.3. || (*dial.*; maaske ved sammenblanding m. IV. snøre 1.1) *refl.*, om kreatur: faa sit tøjr viklet om pæl olgn. (*jf. ogs. u. bet. 2.1, 7.4.*) „At gaee i Hæle“ om Kreature, der snøre sig i Tøiret. *MDL.235. koen er snøret. Feilb. 1.4)* (*jf. bet. 5 samt III. snøre, IV. snøre 1.1; fisk.*) fange (en fisk, navnlig: en gedde) v. hj. af en løkke af metaltraad, der trækkes sammen. *LandbO.II.83. jeg (strøg) ned paa Nydam Mose med min Messingtraads Fiskesnøre for at snøre Gedder. HPHanss.T.I.71.*

2) m. obj.-skifte, m. h. t. snor, reb olgn. 2.1) (*jf. IV. snøre 2.1) sno, vikle, snurre om noget (saa at det sidder fast).* snøre en Rem om noget. *D&H. (koen) havde snøret Tøjret om et Træ. Fleuron.KO.128. jf.: *Snoren snøret var i Hexeknude. Bredahl.V89. 2.2)* (*jf. Snøring 3 samt Snøre-knægt osv.; reb.*) m. h. t. garn: sno til dugter. (*især i forb. snøre sammen, se u. bet. 7.4 slutn.*) naar man snørede 2 garn brugte man en snøreknægt for at skaane fingrene. *UjF. (u. Snøreknægt).*

3) (*jf. IV. snøre 3; l. br.*) m. subj.-skifte, om snare, baand olgn.; *især refl.:* sno sig fast om noget. Snaren holder ham om Hælen, Strikken snører sig fast om ham (*Chr.VI. 40 afvig.; 1907: Garnet holder ham fast*). *Job. 18.9.*

4) (*jf. snøre 3 og afsnøre 2; bygn.*) afmærke v. hj. af kridtsnor olgn.; vist kun i forb. m. op, se bet. 7.3 slutn.

5) (*jf. IV. snøre 1.1 samt nt. snören (sne- ren) i sa. bet.; sml. bet. 1.4; nu næppe i rigsspr.*) fange (fisk) med snøre (1.2) og krog. snøre Gedder. *Levin. Feilb. UjF.*

6) (maaske af anden oprindelse (sammenblanding af snyde og tørre i lign. bet.?) ; *jf. dog ogs. bet. 1.4, 5 samt sp. 1270^{9E}; sport., skol.*) narre, snyde (vist egl. m. h. t. forhold i fodbold). *Pol.¹¹1933.Sønd.24.sp.4.* Lige efter „snører“ (*han*) J., løber over en halv Bane med Bolden paa Tærne og giver H. en vidunderligt spillet Bold. *smst.⁷1940.6.sp.6.* blive snøret (o: komme i knibe) !

7) i særlige forb. m. adv.; *jf. ogs. be-, for-, omsnøre. 7.1) snøre af (jf. afsnøre); til bet. 1.3: fraskille (en del af) noget ved at binde en snor om det og trække den sammen. snøre en vorte af | i videre anv. (jf. Snørelever; med.): (ribbensrandens tryk) fremkalder Fu-*

rer i Leveren, undertiden saa dybe, at Dele af Organet snøres næsten helt af. *Sal.XVI.309. 7.2) snøre ind (jf. indsnøre) || til bet. 1.1. Bødt.SD.97.* det stramme Korset, hvori han var snøret ind. *IsakDin.FF.35. || til bet. 1.3.* Nu gjaldt det blot (o: for en skoledreng) om at faa Bøgerne snøret ind. *OTHyreg.PS.62. refl.:* de Fisk, der løb ind i Flyndergarnene, snørede sig efterhaanden mere og mere ind i Garnet. *AarbFrbrøg.1939.II.143. || til bet. 2.1; jf. u. IV. snøre 3.1; l. br.) stramme en omvunden snor, saaledes at den skærer (snærer) sig ind i det, den er bundet omkring, i pass. ell. (jf. bet. 3) refl.:* Gør han Modstand, strammer de blot Kæden, der saa snøres ind i Kødet. *LindskovHans.NH.42. 7.3) snøre op || (jf. opsnøre 3) til bet. 1.1: løsne (snørebaandet i) et snørliv, en støvle osv. Moth. S582. snøre Livstykket op. VSO. (han) snørede hans Støvler op. Søiberg.KK.II.151. m. obj., der betegner (del af) person: snører mig (o: en ung pige) op, ieg daaner. Reenb.Æ.23. jf.: *(naar solen) snører op sin Barm (o: begynder at skinne) | Den hvert Gemack . . med Liv og Lius gjør Varm. BDiderichsøn. Friderichs-Berg.(1705).CI^v. især refl.: *Det Alabaster-Liv var kun med Flor bedækket, — | Og som hun meente sig af ingen blive vækket, | Saa snørte hun sig op. CeladonogCloris.(1771).2^r. VSO. (kvinder) maae gaae fra Bordet og lade sig snøre op. Tode.VI.225. || til bet. 1.3; spec. (væv.): d. s. s. opsnøre 1. UjF. || til bet. 2; m. h. t. snor, snørebaand: løse op, løsne. *Snør op for Lommens Gemme | snørt trukne Lædersnor! Hjortø.(IslSagaer.I.162). || (bygn.) til bet. 4: d. s. s. opsnøre 2. FagOSneek. snøre Skifter op. Pol.²⁰1935.Sønd.39.sp.3. 7.4) snøre sammen (jf. sammensnøre). || til bet. 1.1. småe huller på et snørflif . . hvor snørebandet stikkes igennem, for at snøre sammen. *Moth.S581.* Derforden bar jeg et bredt Bælte af tørt Bukke-Skind, hvilket jeg snørede sammen paa begge Sider med to Øler af selvsamme Skind i steden for Spender. *Robinson.I.231. (l. br.) m. h. t. person: (skuespilleren) var temmelig før . . ved en stærk Gjord . . lod (han) sig snøre sammen om Maven, før han skulde frem. Lieb.O.7. || til bet. 1.2. Traaden (løber) kredsformigt under Huden, i nogen Afstand fra Saaret eller Fistlen, omkring dens Aabning, og snører denne sammen ligesom en Ligatur om en Arterie. *Chir.(1845).I.56 (jf. Snøresøm). uegl.:* Damen . . snørede sine Mundvige sammen. *Schand.IF.40. || til bet. 1.3. Grisen fik snuden snøret sammen med en læderrem. Nis Pet. Spildt mælk. (1934). 79. jf. sp. 1271^{16E}. Faarene havde snøret sig sammen, som man sagde. Dobbelttøjret var kommet i Uorden. JørgenNiels.KB.82. især uegl., i udtr. for fysisk fornemmelse olgn. (jf. sp. 1270^{13E}). *naar jeg hende seer, | Da er det, som min Hals blev snøret sammen, | Og intet Ord jeg***

over Læben bringer. *Hauch.SK.68.* upers.: det snørte hende sammen i Halsen, saa hun syntes ikke, hun kunde synke. *Bregend.FT. 135. refl.:* den Bedrøvede føler „Struben snøre sig sammen“. *OBloch.D.*I.148.* Det snørede sig sammen i Halsen paa ham; det var ham umuligt at faa et Ord frem. *OThyreg. PS.68.* || (til bet. 2.2; reb.) *slaa, tvinde (flere garn) sammen til en dugt, en snor olgn.* Vi vil tænke os, at vi vil slaa eller, som man siger, snøre 4 Garn sammen til en Snor. *Hannover.Tekstil.II.524. 7.5) snøre til (jf. tilsnøre).* || til bet. 1.1. snøre Snørlivet til. *vAph.(1759).* refl.: at snøre sig, til, op. *Rostgaard.Lex.S201b.* || til bet. 1.2. snøre en Vadsæk til. *VSO.* Han kastede den (o: katten) i Sækken og snørede den til med Sejlgarn. *Søberg.KK.I.117.* || til bet. 2.1. hun bandt . . . Jernbaand om sine Arme, snørede dem saa stærkt til, at de ginge ind udi Kjødet. *Holb.Ep.III.191. vAph.(1759).*

Snøre-, i ssgr. (ogs. **Snør-**, se Snørliv, -rotting; *jf. u.* Snøre-hul, -lidse, -naal, -rem). navnlig til II. snøre 1 (ell. I. Snøre 2), se navnlig Snøre-fisker(i), -vinde). **-baand**, et. (ænyd. snøre-, snør(re)baand) 1) baand, der anvendes til snøring (af snørliv, ærmer osv. ell. (nu næsten kun) sko og støvler); tidligere brugt som betegnelse for noget værdiløst, ubetydeligt (*jf. Skopind.* *Holb.Metam.85.* Der burde ikke sælges paa Landet saa meget som en Pibehytte, eller Snørebaand. *Argus.1771.Nr.20.3.* *Støvlens Snøre- | Baand De bandt. *Winth.I.172.* (de) approberede lyseblaa Kapper med Ærmer skulle forsynes med Snørebaand. *MR.1841. 93.* De handlede med et eller andet, snørebaand, blanksværte, sæbe, postkort. *MKlitgaard.GM.34.* Skindpung med Lærreds-snørebaand i. *Schand.F.508.* || billedl. *En Verden, spændt i Snørebaand, | Os (o: studenterne) passer ikke ganske. *Rich.SD.7.* || hertil bl. a. **Snørebaands-dup** (o: metalspids paa snørebaand; snøredup), **-fabrik(ant)**, **-forhandler** (*MKlitgaard.GM.54*), **-næb** (nu næppe br.: d. s. s. -dup. *Amberg.*) samt (nu næppe br.) **Snørebaand-mager** (smst.). 2) overf., om hvad der ligner et snørebaand (1); spec. (fisk.) om smaa, tynde aal. *Ekstrabl.*s 1933.3.sp.3.* **-bændel**, et. (l. br.) bændel til snøring af korsset olgn. *D&H.* **-dup**, en. dup paa snørelidse. *S&B. D&H.* **-dop.** *VSO. MO.* **-fisker**, en. [I.2] (*jf. Angel-fisker; fisk.*) fisker, der driver snørefiskeri. *Landhuushold.III.316. VSO. D&H.* **-fiskeri**, et. [I.2] (*fisk.*) fiskeri med snøre (mods. Livfiskeri). *VSO.III.L148. Scheller. MarO.* **-fure**, en. fure, dannet ved stram omsnøring. Knæet, hvorunder Strømpebaandet havde dannet dybe, brunrøde Snørefurer. *Buchh.EG.136.* || især med.; dels om stranguleringsfure: *Lovtid.1916.A.174.* dels (og især; *jf. -lever*) om stribeformet svind af levervæv, fremkaldt af ribbenenes tryk ved

stærk snøring af korsset olgn. *ArnMøll.Sundhedsl.333.* **-gaardning**, en. †. Undermørsebuggaardinger, en paa hver Side, er Snøregaardinger, idet de gaar rundt om Sejlet. *KuskJens.Som.173.* **-garn**, et. 1) (foræld.) garn ell. net, som kan sammensnøres. *VSO. MO.* dels om et jægergarn (*Amberg.*); dels (*jf. -vod*) om et fiskergarn. *Net og Angel ud fra Land! | Andre Orme sætte vi paa Krogen, | Stramme Snøregarnet (*PalM. AP.88: Garnet*) fast og tæt. *PalM.U.397. 2) (fagl.) (utjæret) merling ell. hyssing, anvendt fx. af sadelmagere ved snøring af fjedre.* *Hannover.Tekstil.II.536.* **-hul**, et. († **Snør-**. *HG Müller.Dänisch-deutsches Wörterbuch.* (1800). 320). (ænyd. d. s.) 1) hul, hvorigennem et snørebaand olgn. trækkes. *Moth.S581. VSO.* Regnen tog til . . . Vandet sivede i Snørehullerne paa Einars Sko, mens han gik. *JVJens.EE.27.* i Støvlerne er hvert andet Snørehul sprunget over. *TomKrist.Vi.79. 2) (sj.) aabning (fx. i snørepung olgn.), der lukkes ved sammensnøring.* da (posen) var fuld, trak P. Snørehullet til. *NPWiuel.NS.195. 3) (spøg., l. br.) overf., om meget snæver aabning, rum olgn.* jeg sad i et Snørehul af et Værelse. *ThitJens.EL.54.* || om lille mund. *D&H.* **-knægt**, en. [II. 2.2] (*jf. -pind, -top; reb.*) redskab, der bruges ved snøring og bestaar af et skaft, hvorpaa er anbragt et hoved med riller for de enkelte garn. *Lundb. UfF.* **-korsset**, et. (*jf. Snørliv; l. br.*) *Pol.*s1940.3.sp.1.* **-kæde**, en. (ænyd. d. s.; *jf. -lænke samt -baand osv.; foræld.*) (sølv)kæde, hvormed snørliv olgn. sammensnøres. *Moth.S581. Kollerød.74.* **-lap**, en. (med.) afsnøret lap paa lveren. *jf. Snørelapslever. VoreSygd.III.221.* **-lever**, en. (med.) lever, af hvilken en lap ved en snørefure er adskillt fra det øvrige p. gr. af for stramt snørliv, skortebaand olgn. (*Hepar constrictum.* *ArnMøll.Sundhedsl.333. KliniskOrdbog.* (1921).226. || hertil: **Snøreliver-lap.** *VoreSygd.III.221.* **-lidse**, en. († **Snør-**. *vAph.Nath.V130.*) (*jf. -baand osv.*) lidse (I.2), der anvendes til snøring, fx. af snørliv osv. ell. (nu især:) sko og støvler. *Moth.S581. LTid.1760.223.* *Snørelidsen | Hun griber fat, og Fingren er ei seen | Med her at løse Knuder. *PalM.IV.332. VSO.* Han slog knude paa en snørelidse, der knækkede for hende. *Hjorta.FSk.38.* || hertil bl. a. **Snørelidse-næb** (se u. Næb 4.1) samt **snørellidset** (l. br.; om ridebenklæder: *Politi E.Kosterbl.*s1925.2.sp.1.*) **-liv**, et. se Snørliv. **-lænke**, en. (ænyd. snørelenk; *jf. -kæde samt -baand osv.; foræld.*) (sølv-)lænke, hvormed snørliv olgn. sammensnøres. Det gyldne Livstykke . . . skildte sig opad med Snørelænken, for det skønne Bryst. *Oehl. HrS.(1817).122.* *(hun) Løser Snørelänkens Kjede, | Slaar den zobelbrømte Trøie | Op. *Recke.SB.89.* **-malle**, en. (fagl.) lille metalring, hvorigennem en snørekæde kan løbe (*Moth. S582*), ell. (nu) som bruges til forstærkelse af

et snørehul, en snøring (Kalk.V.963). **-maskine**, en. [II.2.2] (reb.) maskine til snøring af snøre. Hannover.Tekstil.II.533. **-muskel**, en. (jf. -ring 2 og Ringmuskel; anat.) muskel, der tjener til at sammensnøre en aabning ell. hulhed (Constrictor). Ende-tarmens Snøremuskel. Gynæol.I.11. Oeilaagenes Snøremuskel. Lütken.Dyr.XV. Sal.XVI. 1091. **-naal**, en. († Snør-. vAph.(1759)). (fagl.) naal, hvormed man trækker en snørelidse gennem snørehuller. VSO. D&H. || hertil bl. a. Snørenaals-dup, -næb (Amberg.). **-pind**, en. [II.2.2] (reb.) kløftet pind, der (i steden for top) bruges ved snøring af tyndere garn (jf. -knægt). Amberg. Dengl. By.1932-33.130. **-pose**, en. (jf. -pung; nu l. br.). de saa . . alle disse Rigsorter flyde i en ustanselig Strøm ned i store, skidne Snøreposer. Gyr Lemche.K.54. i sammenligning: Brystet (hos moderen) hænger som en tom Snørepose. Skjoldb.A.24. **-pung**, en. (sml. -pose) poseformet (læder)pung, hvis aabning kan snøres til. (han) krængede en frisk Skraa ud af Snørepungen. Aakj.PA.137. har du Hjerte der kan løse Baandet om din Snørepung (o: for at bidrage til Kinamissionen). KBecker.VV.II.210. i sammenligning: Hendes Mund snepede sig sammen som en Snørepung. ErlKrist.K.116. **-rem**, en. (nu næppe br. Snør-. MilTeknO.). (ænyd. d. s.; jf. -baand osv.; især fagl.) rem, anvendt til sammensnøring. Skoe . . som ved en Snørerem bringes til at slutte tæt over Vristen og om Ankelen. MR.1831.109. Snøreremmen (paa fodbolden) bør danne saa ringe Ujævnhed som muligt. FrKnu.LB.126. **-ring**, en. 1) (især sko.) ring (af metal, horn), der anbringes i et snørehul, for at snørebaandet ikke skal rive ud. PolitiE.^{20/11}1923.2. CFMortens. SV19. 2) (anat., foræld.) d. s. s. -muskel. Gynæol.III.92. **-sko**, en. (jf. -støvle) sko til at snøre (mods. Knapsko ofl.). Skomagere(n). (1832).120. hvad enten det er Skoe med Binfeslapper eller Snøreskoe. MR.1834. 182. Pont.SM.103. **-slæde**, en. [II.2.2] (reb.) d. s. s. Last-, Rebslæde. OrdBS. **-smykke**, et. (foræld.). „En Indretning af Guld- og Sølvklæder og Naale til at snøre Kiolen eller Livstykke foran.“ VSO. **-strømpe**, en. (med., foræld.) strømpe (af skind ell. lign.) til at snøre fast om benet (som middel mod aareknuder oln.). Snørestrømper mod gamle Beensaar. PhysBibl.VI. 392. Fränkel.Fruentimmer-Sygdommene.(overs. 1842).357. VSO. **-støvle**, en. 1) støvle til at snøre (mods. Hægte-, Knapstøvle). Skomagere(n). (1832).77. Søndagsklæderne og nye Snørestøvler. HCAnd.SS.IV.33. Støvlet gik over i Militærdragten som Snørestøvle. Sal.XVI.881. 2) (dagl., spøg.) overf., om snurrig person oln.; navnlig i forb. som en gammel, rigtig, sær, underlig snørestøvle. „Sikken en gammel gemytlig Snørestøvle“, hviskede den ene af Sygigerne. ELicht.Søren

Bast&Co.(1886).32. han var en sær Snørestøvle! Jørg.Liv.VII.122. AarbVends.1933. 111. 3) (jf. lign. udtr. u. Støvle; dagl., spøg.) i forb. som du snakker en god snørestøvle, du vaaser, vrøvler. OrdBS. **-søm**, en. (med., foræld.) kirurgisk syning (suture), der forløber fredsformigt (under huden) om saaret ell. fistelen. Chir.(1845).I.46.56. **-top**, en. [II.2.2] (jf. -knægt, -pind; reb.) d. s. s. Rebslæger-, Slaatop. OrdBS. **-trøje**, en. (jf. Snørliv samt snør(ε)t trøje u. II. snøre 1.1; nu l. br.) trøje, der snøres sammen i livet. Den løvgrønne Snøretroise klæder Jer dog allerkjærest, Jomfru Ulrica! Ing.KE.I.135. **-vinde**, en. [I.2] (fisk.) vinde, hvormed en fiske-snøre kan vindes op. Schröder.F.243. **-vod**, et. (jf. -garn 1; fisk.) d. s. s. Snurpenot. Trap.¹115.

Snøring, en. flt. **-er**. vbs. til II. snøre. VSO.; især i flg. anv.: 1) til II. snøre 1.1-2. Snøringen af Bolden (o: fodbolden) bør foretages saaledes, at Aabningens Rande trækkes helt sammen. FrKnu.LB.126. spec. om anvendelse af korset, snørliv: ConvLex.XV. 322. Snøring og Blegstot synes at have optraadt sammen. VoreSygd.II.303. || (især fagl.) indretning (snørehuller og snørelidse), hvormed noget kan snøres sammen. (snøreremmens) Ende gemmes under Snøringen (paa fodbolden). FrKnu.LB.126. (dameskoe(n)) har lille Snøring med fiske Træklunker. Varehus.1935.35.sp.1. 2) til II. snøre 1.3. frygtelige Smarter i Hænder og Fødder, der var ophovnede efter Snøringen. Buchh.Robinson.(1920).127. (fagl.) Snøring af Saltfiske(n). Ugeskr.fRetsv.1929.A.883. || (jf. Besnøring) ⚔ „en særegen Omvikling og Belægning af en Krands eller Øie med Line-gods“. VSO. || (væv.) d. s. s. Opsnøring; ogs. om mønster, hvorefter en væv kan snøres op. Een og Anden kunde maaskee ønske at see Bodenmønsteret ved Siden af Snøringen . . thi man kan blot bruge een Snøring til hvert Mønster. Vævekonst.23. Feilb. Kvernd. 3) (reb.) til II. snøre 2.2. Hannover.Tekstil. II.524.

Snørkel, snørkle osv., se Snirkel, snirkle osv.

Snør-lidse, en. se Snørelidse. **-liv**, et. (nu l. br. Snør-. Wadsk.Luepl.C4r. Prahl. BJ.30. PalM.AdamH.I.107. Kærk.VI.69. Panum.408. BerlKov.XX.27). flt. d. s. ell. (nu næppe br.) -e ([Thielo.] DenborgerligeHovmesterinde.(1759).25 (men Snørlever. smst.19). JCLange.B.35. CPont.HR.95. Bagges.L.I.31. RudBay.EP.169). **-er** (Hobb.Ep.I.Fort. Pl.^{25/}1768. Tode.ST.II.22(smst.: Snørlive). Kbh Aftenp.1784.Nr.3.2.sp.2). (ænyd. snørliiff; vistnok fra ty. schnürlein; om 2. led se Liv 14.1) 1) (nu næsten kun m. h. t. forhold i ældre tider) liv af stift lærred (afstivet med fiskeben), der sammensnøredes om kroppen (taillen) for at afstive holdningen; undertiden (især i bet. 1.3) om korset (jf. Livstykke 4). 1.1) om

del af kvindedragt. vi gjør os ikke saa gemeen, at gaee med Snørliif; det er altsammen gammeldags. *Holb.Vgs.(1731).II.3.* en Arendse, med det ømmeste Hjerter, som nogetid har slaaet bag ved et Snørliiv! *Ew.(1914).IV.291.* *Horatses Datter, Mette, | Endskiønt hun ei var gift, | Sit Snørliiv fandt for stivt. *Wess.208.* *Snørlivets Silke-tryk og Rosentegning. *Aarestr.SS.III.142.* „Snørhelivet“ er jo nu blandt civiliserede Mennesker udenfor Demimonden oftest erstattet af Korsettet. *VortHj.II.1.108.* *jf.:* *Det heele Nymph-Chor, det Snørliiv-piinte Kiøn. *Wadsk.5.* hun er ingen af disse Snørliivsskjønheder, som vort Norden frembringer, og der see ud . . . som om de havde siddet under et Glasskab. *Hauch.VI.143.1.2* om del af (spæd)borns dragt. [*Thielo.*] *DenborgerligeHovmesterinde.(1759).25.* forsnæver Anlægelse af Navlbinden, Snørlive og andre snævre Klæder . . . indperse Legetmet, imodstaae dets Vext og Udvikling. *JCLange.B.35.1.3* om del af manddragt. *(*djæveln opfandt*) Snørliiv for Damer og for Officierer, | Som følt generer. *HCAnd.Saml.Digte.(1833).355.* *WCSamuelsen.EnFodvandring.(1861).105.1.4* billedl., om hvad der virker hemmende paa fri og naturlig vækst ell. udfoldelse. et eller andet Lyststed, hvor Naturen var sat i Snørliiv. *PAHeib.US.328.* jeg kunde ikke begribe, hvorfor man, for at tænke sundt og ordenligt, skulde spænde Tankerne i et saa stivt Snørliiv (: logikken). *Oehl.Er.I.138.* Endnu var han (: den 16-17aarige) ikke bundet i noget af de Snørliiv, hvori Vedtægten, Moden, Skindet senere har spændt os alle. *Brandes.I.465.2* (*gart.*) *plantesygdom, der ytrer sig ved for fast bark; barktrang.* *HGram.Frugtavl.(1898).110.* *Gartner-Tidende.1930.37. -livet, adj.* (*sj.*) *ifjort snørliiv (1.1).* det snørlivede Kiøn. *JBang.SnørlivetsNytte.(1767).34. -naal, en.* se Snørnaal.

snørre, v. se II. snøre.

Snør-rem, en. se Snørerem. **-rotting**, en. (*fra ty. schnürrotting; nu næppe br.*) især i *flt.*, om en slags tyndt spansk-rør (*jf. Binderotting*). *NCCMøller.Frederiks-Øerne.(1799).59. MR.1836.193. VSO.*

Snørs, en. se Snors.

Snøt, et. se Snøt.

Snøter, en. [*snø'dær*] *flt. -e.* (*vistnok spøg. dannelse af Baggese., efter Snøbel, Køter olgn. (jf. Dania.I.225); sml. dog ogs. nt. snöder, snøter, sladremund (til nt. snöttern, sladre, sideform til snattern, se snadre); sj.) nedsat. personbetegnelse ** „Hvor er Vognen, Snøter?“ | Men Jeppe hører ei et Ord: | „Hvad? svar mig! . . . | Hvor har du været henne, Kiøter?“ *Baggese.I.73.*

snøttig, Snøttighed, se u. snottet.

Snøv(e)l, en. se Snøbel.

I. Snøvl, et ell. (*dial.*) en (*i bet. 2:* *JakKnu.Jy.II.221. jf. Feilb.*). [*snōu'li*] *flt.*

(*l. br.*) *d. s. (i bet. 2:* Har ikke alle Nationens kendte Snøvl og Vrøvl mobiliseret sig med Fraser og Protester og Adresser? *Pol. 7/11.1918.8.sp.4*). (*til I. snøvle: jf. ogs. Snøbel, I. Snøffel*) **1**) som vbs.: *det at snøvle. 1.1*) (*l. br.*) *til I. snøvle 1: snøvlede lyd (især tale ell. sang).* (*han hørte ikke*) hvad Ledsageren diskede op med; der kom saa meget uvæsentligt Snøvl ud af denne store Næse. *JacPaludan.TS.111. Nathans.MP.373. jf.:* (*han*) skulde begraves . . . uden Degnens Salmesnøvl. *FrPoulsen.R.174. 1.2*) (*l. br.*) *til I. snøvle 2: sendrægtig optræden.* jeg kan ikke vente paa hans snøvl | **2**) som personbetegnelse (*jf. Snøvl-bøtte, -has, -hoved, -peter; person, der snøvler. 2.1*) (*især dial.*) *til I. snøvle 1. Feilb. D&H. UfF. 2.2*) (*dagl., jf. VSO. MO.*) *til I. snøvle 2: sendrægtig person; ogs. (jf. bet. 2.1): sløv, vrøvlede, udygtig person. VSO.* Vorherre er nu ikke saadant et Snøvl som Du, Niels Jensen. *Goldschm. Hjl.III.148.* det gamle Snøvl af Postbud. *Rosenhoff.EnTychoBrahesDag.(1850).9.* Christian var et ganske lillebitte Snøvl, som altid sad tam og rolig ved sit Glas, uden at møle et Ord. *Oversk.L.116.* det gamle Snøvl til Mester. *SMich.BJ.12. II. snøvl, adj.* [*snōu'li*] (*til I. snøvle (1); jf. I. Snøvl (1); nu især dial.*) som snøvler; som har en snøvlede stemme ell. klang. **1**) om person. *Moth.S586.* A ska gje dæ no høvn (: høvl) — sæe gårdmand Hans Lauesen, der var snøvl. *Hjorto.IU.142. Feilb. 2*) om organ (næse), stemme, udtale, klang. Møller med . . . den snøvle Udtale af alle L'er. *Egeberg.DødensPort.(1899).25.* en Degn . . . med en Stemme saa snøvl som en for-kølet Kalkun. *FrPoulsen.R.116.* B. svarer undvigende med en snøvl Næse. *KBecker. VVI.185. || hertil: Snøvlhed. GadsMag. 1911/12.20.*

I. snøvle, v. [*snōulə*] *Høysg.AG.7.* (*nu dial. snøvle, snævle. Rostgaard.Lex.S198c. Moth.S585 („Sneufle“). Holb.Paars.342. Fr Horn.PM.116. Kollerød.69 („snefle“). Bren-derup.§51. jf. Esp.317.*) **-ede**. vbs. (*l. br.*) **-ing** (*Jesp.Fon.274*), *jf. I. Snøvl, Snøvleri.* (*ænyd. snevle i bet. 1, sv. snövla (dial. ogs. snyvla mfl.); vel sideform til snofle (og undertiden vanskeligt at skelne fra dette) samt til sv. no. dial. snavla, snuse, snage (jf. da. dial. snavl, snøvl (I.2.2) (FDyrlund.Uds.66), sjæll. snavlehoved, snøvlehoved (UfF.); vel besl. m. III. snue, snøfte, snøvse osv.*)

1) *tale med (unormalt) sænket gane-sejl, hvorved talen faar en stærk nasal karakter (og bliver mindre tydelig); tale gennem næsen (jf. I. Næse 4.2); ogs.: tale utydeligt paa grund af forstoppet næse (ved snue olgn.) ell. p. gr. af beruselse, lammelse olgn. den, som taler igennem Næsen, kand ikke nævne det Ord Snevle uden at snevle.* *FrHorn.PM.116.* ng i enden læses næsten, som n i enden forved et ørd, der begynder af en Consonant, læses i Fransen, dog uden

at snøvele. *Høysg. AG. 7.* *Hun snøvler lidt, thi hun bruger Snuus. *Winth. II. 166.* Du maa vænne Dig til at snøvele lidt gennem Næsen, naar Du (*taler fransk*). *Drachm. III. 306.* Et Par halvdrukne Gamlinge sad og snøvelede i en Krog af Lokalet. *Brodersen. F. 40. spec. (med.)*: Lægen skelner mellem „lukket snøvlen“, hvor luftens gennemgang ad næsevejen er helt eller delvis tilstoppet, og „åben snøvlen“, hvor ganesejlet ikke kan spærre næsevejen helt til. *Jesp. Fon. 274. Vort Hj. II, 1. 183.* || *præs. part. brugt som adj. G.* setter sine Briller paa, og læser snøvlede. *Holb. LSk. II. 2.* de to gamle Karle . . sang med snøvlede Stemme. *Schand. TF. I. 154.* det stramme, gurgende og noget snøvlede Amerikansk. *Rønberg. GK. 9. spec. (fon.) om nasal(eret) lyd (vokal ell. konsonant):* nasaleret (snøvlede) selvlyd. *M. Krist. N. 32.* || (*l. br.*) *m. obj., der betegner en ytring olgn.* **(han)* Udbrøler ved hans Side et gevaldigt: Hov! | (Det Øvrige han inden i sig snøvler). *Chr. Borup. P. M. 256.* En amerikaner . . snøvler et angreb paa professorens opfattelse. *Studenterbldet. 1/11. 1934. 7. sp. 2.* *især i forb. m. adv. som frem, ud.* en Mesterlectianer snøvelede en Bøn frem. *Cit. ca. 1850. (Kirkehist. Saml. 3R. IV. 662).* *jf.*: Alle Navne (∴ paa Jerseyøerne) er franske, men udsnøyles paa Engelsk. *E. Christians. NT. 334.* || *i videre (spøg.) anv., om (instrument, der frembringer) en snøvlede lyd.* den dæmpede Snøvlen af en Sørgetrompet. *Blich. (1920). XIII. 135.* *de fulgte Lig — helt mystisk Sangen snøvler. *Schand. SD. 143. jf. bet. 2:* Haandharmonikaer, der . . snøvelede sig igennem populære Dansemelodier. *JP. Jac. II. 141.*

2) (daql.) være langsom, sløv (til sit arbejde); gaa, bevæge sig sendrægtigt; smøle. Pigen gaar og snøvler med Ild paa Skorstenen til Klokken sex om Aftenen. [*H. Rgens. Maren, Hersilie og Teckla. (1837). 10.* Han gaar altid og snøvler saalænge. *MO.* *er han først i de gamle Støvler, | Han gaar ei om og driver og snøvler — | Han Møgler er! *JPHenrichsen. Ungdoms Minder. (1866). 50. jf.*: De 2-Etages Busser kommer snøvlede. *Pol. 14/3. 1940. 13. sp. 2.* snøvele med (*Esp. 317*) ell. over (*Gadeordb. 1*) noget. || *i forb. m. adv. (tjenere)* snøvelede rundt med Kaffen. *Esm. I. 127.* kan du ikke snart faa snøvlet af? | *Østsjæll. Folkeblad. 19/1. 1934. 1. sp. 2.* *m. obj., i forb. som snøvele tiden hen. jf. Feilb. || ref.* se nu at faa snøvlet dig færdig! | *jf.*: Togene snøvler sig fra Station til Station. *Nat. Tid. 23/1. 1937. 5. sp. 6.*

II. snøvele, v. se snøffe.

Snøvele, i ssgr., især (daql.) til I. snøvele 2. **-bøtte**, en. (*jf. I. Bøtte 2.2*) snøvlede ell. langsom person. **OrdbS. -has**, en. d. s. *UfF.* **-hoved**, et. d. s. *VSO.* Jeg er vis paa, at det Snøvelehoved Jens ikke er færdig med sine Indkjøb. *Gjel. T. 9. Ber. Tid.*

*/1934. *Sønd. 8. sp. 4.* **-maal**, et. [*I. 1*] (*jf. -sprog; sj.*) *sprog med nasalering; om fransk: Blich. (1920). VII. 7. -peter*, en. (*jf. Peter 1(1) d. s. s. -bøtte. VSO. Hostr. G. 84. -per: Levin. Dania. II. 294.* **Snøvleri**, et. *ft. -er. (især nedsæt.) vbs. til I. snøvele; navnlig til I. snøvele 2: smaleri.* den blandt vore Anthoriteter gjængse Omgangssyge: „Snøvleri“. *Folkets Nisse. 13/1. 1863. 13. Fr. Poulsen. R. 170.* **Snøvele-sprog**, et. [*I. 1*] (*jf. -maal; sj.*) radiofonisk er det (∴ *æstnorsk*) et Snøvele-sprog. *MLorentzen. (Pol. 7/1. 1939. 6. sp. 2).* **-syge**, en. [*1*] (*vet.*) om forskellige hos svinet forekommende sygdomstilstande i næsen. *LandbO. IV. 309. Klinisk Ordbog. (1937). 457.* **snøvlet**, (*part.*) *adj.* [*snøvlət*] (*til I. snøvele ell. I. Snøvl; l. br. i rigsspr. 1*) (*til I. snøvele 1; jf. II. snøvl*) som (*har tilstoppet næse og derfor*) *taler snøvlede; ogs. om udtale: nasal. UfF. 2*) (*til I. snøvele 2*) *sendrægtig.* Du er sgu ligesaa snøvlet som Du altid har været. *O. Thyreg. MS. 159. UfF. Snøvele-tog*, et. (*spøg., l. br.*) bumletog. *Bogan. I. 90. -vorn*, *adj.* (*nu l. br.*) *tilbøjelig til at snøvele; til I. snøvele 2: sendrægtig; snøvlet (2).* *VSO.*

Snøvs, en. [*snøvs*] (*jf. sv. dial. snäus* (*i snäus-kammer-tak, spøg. for næse*); *vistnok til snøvele ell. afl. af ei ord, der foreligger i nt. snüff, snude, holl. snuff, lugt(esans), snus mfl., eng. snuff (og sniff) i lign. bet.; sml. ogs. Snut (3.2), Snude, Snyds oft.* || *bet. 3 er vistnok afl. af bet. 1, jf. udtr. som tabe næse (og mund) (u. I. Næse 3.1)*) **1**) (*dial.*) som (*nedsæt.*) *betegnelse for næse (og mund); „snude“.* *MDL. især i udtr. for slag i ansigtet som slaa lige i snøvsen, give en paa snøvsen. Feilb. 2*) (*jf. Snut 3.2, Snyds; dial.*) *den øverste del af en sæk oven for haandet, som den fremtræder i sammenfoldet, rynket tilstand, naar sækken lukkes. tage en sæk ved snøvsen. Feilb. i sammenligning:* Der kom Drengen . . Han var spændt sammen paa Midten, saa Bukselinningen rynkede som Snøvsen paa en Sæk. *Hans Povls. JP. 124.* Ane var en figurøs Kød-blok, som . . nærmest lignede en fyldt Tønde-sæk med en stor „Snøvs“ ved. *Egeberg. M. 32. 3*) (*daql.; jf.*: „Talespr. (over hele Landet), men plæt.“ *Levin.*) *i udtr. for (manglende) aandsnævrelse, besindelse, humør. || i forb. som være ved snøvsen (Feilb.), (sjældnere:) faa snøvsen, komme til sig selv. Fleuron. VS. 92. op med snøvsen! frisk mod! Wied. Thum. 167. || især i udtr., der betegner, at man mister humøret, besindelsen, bliver forvirret, taber næse og mund, ell. at man ikke føler sig helt vel. miste (Aakj. RS. 104), tabe snøvsen. Feilb. *Af Kloglighed de fleste Snøvsen taber, | saa kloge Folk bli'r tossede som Aber. *Johs Dam. Saahell're være Abekat! (Scala. 1922).* ikke være ved snøvsen. *Levin. Feilb. UfF. navnlig: være (Levin. Drachm. KO. 36. Erl. Krist. DH. 196)* ell. gaa fra snøvsen *olgn.* han er gaet fra*

Snøusen over et Kvindfolk. *Blich.*(1920).IV. 18. mine Tøse er reent gaaet fra Snøvsen derover (o: over italienernes sang). *Hostr.G.* 10. *jj.*: Nu havde Søen aabenbart læst sig helt fra Snøvsen. *Elkjer.MH.115.*

snøvsø, v. [snöusa] (nu kun dial. **snøvsø**, **snøvsø**. *Rostgaard.Lex.S198c. Moth.S585* („Sneufse“). *jj. Esp.317.* -ede. (ænyd. sneffse i bet. 1; *jj. sv. dial. snöfsa, snyfsa, sniffsa, snøfte, ty. dial. schnipsen (jj. oht. snopffizan og vbs. snephezungo); vistnok sideform til snøfte (s. d.) ell. (delvis) dial. ud-tale af snuse; jj. endvidere snøfte, I. snøvel osv.; sml. Snøvs; næsten kun dial.) 1) (jj. snøfte 1) snuse (1); ofte uegl.: stikke sin næse i noget (uvedkommende); røde, snage i noget. *Moth.S585.* snøvsø omkring efter noget. *MDL. EEricks.S.43* (se u. Snøft 1). (de unge mennesker) var omme i den lille Kaalgaard for at faa en Morgenfrue og en Dusk Ambra at snøvsø til. *Bregend.MAG.72. Feilb. 2) d. s. s. snøfte 4. Moth.S587.* (frøkenen vil ikke tage frieren) Og saa . . . er hun krøbet i Sengen og snøvsøer. *Blich.*(1920).XXVIII.123. *smst.77.* de sad og snøftede og snøvsøede i Lømmetørklæderne og (havde) røde Kaninøjne af at tude. *KMich.SSF.114.**

So, en. [soʔ] *Høysg.AG.51. ft. -er* (i bet. 3.2: *Støberibogen.*(1938).364) ell. (i alm. spr. kun) **søer** [soʔar] *Høysg.AG.51. (glda. d. s. Brøndum-Nielsen.GG.III.165), sv. no. d. s. (no. dial. su), oldn. sýr (akk. sú), ty. sau (oht. su), eng. sow (oeng. su), lat. sus, svin, gr. hys (jf. Høgne), sýs; rimeligvis efter dyrets lyd (grynten)*

1) (tam)svinets fuldvoksne hun (jf. Sogris; ogs. (især fagl., jæg.) om hunnen af forsk. andre pattedyr, hvis ydre (og navn) er af lign. art, saaledes (jf. Gris 1.2) af grævling (jf. Grævlingso. *Fleuron.IFA. 184. sml. Grævlingepris og Ornegrævling, marsvin (Handels- og Industrie-Tid. 1804. 168), pindsvin (Pol. 1819.9.sp.3. jj. Pindso og I. Orne 2). 1.1) i al alm. en so med grise. Moth.S970.* Man lader Soen dækkes (o: bedækkes) i Begyndelsen af Foraaret. *vAph.Nath.VII.707.* Naar en So er løbet . . . skærer Bonden et Mærke paa sin Negl nede ved Negleroden. Naar dette Mærke er voxet ud, har Soen gaaet sin Tid, siger han. *Thiele.III.59.* *Vildbassen | . . . snørkede ved Siden af | Sin gryntende So. *Winth.HF. 14.* en grisebærende So. *LandbO.IV.467.* bøde en so, se II. bøde 4 (jf. Søbøder). soen har faret, se III. fare. soen grynter, se grynte 1. || i remser, skæmtehistorier olgn. (man tog en) mæsket So, (bandt) et Klæde om hendes Hoved . . . og lagde hende hen i en Seng, (sendte) Bud til Præsten, at han hasteligen maatte komme, at give en Syg Saffament. *Thiele. II.10* (jf. *DSt.1925.117ff.*). *Og Skræderen udi en Rendesteen laa, | Hans Næse, den var saa grimet; | Der Soen kom og Dette saae, | Da havde hun nær besvimet. [KH

With.] Læsning for Børn.(1866).126. der (kom) en So ind ad Døren og aad de elleve (skræddere). Men den tolvte sprang op paa Bordet, dør kunde Soen ikke naa ham. Siden den Tid har Skrædderne siddet paa Bordet med deres Arbejde. *SvGrundtv. Da. Folkeæventyr.* (1884).97. *Dania.I.184ff. Feilb. || (jj. Glum-, Graa- (1), Grav- (2), Kirkeso) if. folketroen, om spøgelsesdyr i skikkelse af en so.* Det lød af ondt Eventyr, som at møde Helhest eller hovedløs So. *HansPouls.HF.10. Feilb. 1.2) i særlige forb. (se ogs. u. bet. 2). || i sammenligninger, ved udtryk for urenlighed, graadighed olgn.* Som et Smykke af Guld i Næsen paa en So (1931: Som Guldring i Svinetryne), saa er en dejlig Kvinde, som intet Skjøn har. *Ords.II.22.* naar Poeterne ville berømme en frugtbar Kone, ligner de hende ved den Soe, som fødte 30 Grüiser paa en gang. *Holb. Paars.280.* disse to unge Tøse (væltede) sig i de mest svinske Samtaler som Søer i Pølen. *Schand.O.I.50.* sidde (paa en hest) som en ildklemme ell. ildtang paa en so, se Ild-klemme, -tang. være velkommen som en so til et jødebryllup ell. i et jødehus, se Jøde-bryllup, -hus. (staa) som Lakkess so, se I. Lakke. han er saa nyttig som en so i et stegers, i en bøtte, se nyttig 1. (nu dial.:) bryste sig, stritte af hovmod som en (mager) so i frost(vej) olgn. *Mau.II.319. Nysted.Rhetor.41. Cit.1721.* (Kall.399a.98r). *Krist.Ordspr.311. Feilb. || (andre) talem., ordspr.* En so med åg, og en kvinde med et blåt oie, er ei for deris dýds skýld. *Moth.S 971. Mau.5168. Fruentid.1770.nr.25.4.sp.2.* Han haver hverken So eller Ko (o: er meget fattig). *Høysg.S.7.* have ell. tage den rette so ved øret, (dial.) gribe noget an paa rette maade; have rigtigt fat paa noget. *Krist. Ordspr.611. mods.: have ell. tage den gal(n)de so ved øret. Bøeg.S.65. jj.: Oldermanden var heller ikke Øret af Soen (o: var ikke tabt bag af en vogn). Nordkild.SF.79.* soen drømmer om sit drav osv., se I. Drav. give soen ell. sin so flæsk, se Flæsk 1.2. enhver so synes bedst om sine grise, se Gris 1.1. ofte gælder gris, hvad gammel so har gjort, se I. gælde 1.2 (jf.: hvad Soe bryder, faaer Griis betale. *Junge.86. RasmHans.M.II.11).* gaa i seng med hønen og staa op med soen, se Høne 1. (kunne) rime ko paa so, se Ko 2.2. kragen ved nok, hvad so den vil ride (paa) olgn., se I. Krage. hvad skal so med lire, se I. Lire 2.2. han har ikke mask til en so, se I. Mask 1. hvad skal so med sadel osv., se I. Sadel 2. man faar let sag med fed so, se Sag 1. den ene so vil gerne kalde den anden sludøre, se Sludøre. soen elsker sølen olgn., se Søle. en tintet so og en skurvet orne kan bedst sammen, se tintet. *jj. bet. 2:* mange tager soen for trugets skyld, se Trug.

2) (dagl., til dels vulg.) som nedset. betegelse (skældsord), om den, der i urenlighed, uordentlighed olgn. minder om en so (en

gris). *Tag Jer i Agt for den blissede Kol | Kan hun, saa træer hun i Melken den So. *Hauch.ND.144.* || *navnlig som personbetegnelse: sjusket, uordentlig, skidenfærdig* (ogs. spec.: *fjordrukken ell. fed (mæsket, graadig) ell. uduelig, dum) person, især (ældre, gift) kvinde.* hvem Fanden skulde have tenkt, at saadan Soe, som du est, skulde have kundet blive Mammeselle. *Holb. Kandst.IV.3.* Nu gaaer den Soe ind, og æder Froekost, og jeg Stackelsmand skal gaae fire Miil og faar hverken Vaat eller Tørt. *sa.Jep.I.3.* Han har en fordrunken So til Kone. *Høysg.S.53.* *Og Kjærlingen gik i Gaarden ud foruden Strømper og Skoe, | Og det var nok Beviser paa, at Kjærlingen var en So. *ARecke.P.7.* Og saa giver den forædte So, Søren Olsen, mig en Rigsort for (at afskrive) en Tale, der varer næsten en halv Time. *Schand.Fort.31.* al Fornemhed til Trods var Grevinden en So. *AaDons.S.171.* den, der køber to, køber som en so, se købe 2.4. blanke mæer, tit skidne søer, se blank 5. jo finere mæer, jo skidnere søer, se I. Mø 1.1. skiden so, se skiden 1.

3) om hvad der ved form, bevægelse olgn. minder om en so (1); jf. ogs. ssg., der dels betegner (hunnen af) forsk. (tykke, klumpede) fisk, som Graa- (2), Hav-, Kul- (1), Kvab- (2), Mageso; dels betegner ting, som Pik-, Stegeso. 3.1) om bolden i legen so i hul, boldleg, hvorved det gælder om for en af de spillende (sodriveren) at drive bolden hen i et i jorden gravet hul, hvad de andre deltagere skal søge at forhindre. *at spille Skorsteen, | Nærmest til Væg, Klink, Pind, og Soe i Hullet. *Oehl.PSKr.II.104.* *Schack.278.* *Jak Knu.R.40.* *FrKnu.LB.61.* *Feilb. 3.2)* (ty. sau, eng. sow) (klump af) udskilt metalmasse i smelteovn (jærnsso, ovnsso). *Wagn.Tekn.344.* *Sal.XIV.232.*

So-, i ssg. især hørende til So 1 (og 2). -**agtig**, adj. (jf. soisk; sj.) især til So 2: i høj grad uordentlig, sjusket, griset; svinsk. *Amberg.*

sobber, v. se II. soppe.

Sobel ell. **Zobel**, en ell. et (i bet. 2: *Moth.S8.* *Høysg.AG.37.* † i bet. 1: *Moth.S8* (men *Moth.Conv.S1.* en). [so²b(ø)] (nu næppe br. **Sabel**, **Zabel** [sa²b(ø)] *Moth.S8.* *Pflug.DP.360.* *LTid.1725.739.* *sábel.* *Høysg.AG.37.* jf. (som foræld.) *VSO.VI.13.* *MO.II.1603.* ft. -er (*Pflug.DP.360.* *JJuel.171.314.* *VareL.2846*) ell. (nu alm.) **sobler**, **zobler**. (enyd. *sabel* (jf. *glda.* *sabelskind*), sv. *sobel* (fsv. *sabel*); gennem *hty.* *zobel* og *mnt.* *sabel* (*zabel*) fra russ. *soboli*; jf. *mlat.* *sabelum*, *sabellinus*, *holl.* *sabel*, *eng.* *sable*, *fr.* *sable*, *zibeline*, *ital.* *zibellino*) 1) (zool.) et i Sibirien levende dyr af maarfamilién, *Mustela zibellina*, af en skovmaars størrelse og med en glinsende, silkeblad pels, i alm. af mørkebrun (stedvis sort) ell. graa farve. *Sobler* og *Hermelin* ere der (o: i *Lapland*) i

Mengde.LTid.1727.648. *Af **Zobler** faaes det **Foder-Skind**, | Hvori de Store svøbes ind. *Abc.16.* jeg (har) jaget **Zobel** og Maar i Sibiens Skove. *Blich.(1920).VII.35.* *Lütken.Dyr.172.* *Hvem tænker paa den stakels **Zobel**, | naar man forklædt i Pels er nobel? *JVJens.VL.62.* 2) et (tidligere alm., kostbart) pelsværk af *sobel* (1); (nu alm.): *sobelskind.* (*især* (poet., arkais.) i forb. m. II. Maar 2 (s. d.)). i *Tobolsko* drives stor Handel med **Zobel** og andet Foerverk. *LTid.1725.520.* *klædt i **Zobel** følger Adelsmanden | Sin Konge fro paa Jagt i Mark og Skove. *Søtoft.T.196.* **Sobel**, **Zobel**, i ssg. (tidligere ogs. **Sabel(s)**-. af **Sobel** 1 (fx. i ssg. som **Sobel-fangst**, -jagt, -jæger ofl.) ell. af **Sobel** 2. -**brun**, adj. (enyd. *sabelbrun*; især (tidligere) poet.) (mærke)brun (ell. (næsten) sort) som en *sobel* (s *skind*). *Den **Sabelbrune** Nat. *Wadsk.105.* -**fuks**, en. (jf. *Svedfuk*; jagl.) mærkerad (metalglinsende) hest (fuks) med lys manke og hale. *Prosch.Hestens Ydrelære.(1855).126.* *Viale.Ridehesten.(1888).29.* -**pels**, en. *Hauch.PF.II.198.* *GyrLemche.BD.117.* **Sabels**:- *Pflug.DP.360.* -**skind**, et. (*glda.* *sabelskind*; af **Sobel** 1; jf. **Sobel** 2; især **V**) *Amberg.* *VareL.2846.* **Sabel**:- *KSelsk.Skr.VIII.49.* *SvGrundtv.*

Soben, en. se **Sopken**.

30 **sober**, adj. [so²bør] (tidligere ogs. m. fr. form **sobre**. *JBaden.FrO.* *Meyer.1-6* — i bet. 3: † **sauber**. (til dels gennem ty. **saber** fra fr. **sobre**, af lat. **sobrius**, ædru, ædruelig, nøgtern, forstandig; i bet. 3 til dels fra (best.) ty. **sauber** (mht. **suber**, vulg.-lat. **suber**)) 1) om person(s adfærd olgn.): maadeholden, behersket m. h. t. (formen for) tilfredsstillelse af naturlige (fysisk bestemte) tilbøjeligheder, spec. (sult og) tørst; maadeholden i nydelse af (mad og) drikke; ædruelig; (jf. sin natur ell. ved beherskelse) afholdende (m. h. t. stærke drikke); ogs. (især talespr., glåds.) som udtryk for øjeblikkelig tilstand: ikke beruset; ædru (jf. *Moth.Conv.S261.* *Gadeordb.1-2*). **Drukkenskab** (var i gamle dage) et Galanterie, men nu er en Haandhed. **Fraadserie** gik da ogsaa meere i **Svang** . . man maa tilstaae, at den nye Verden er meere sober og ædrue end den gamle. *Holb.MTKr.462.* Jeg (løb) ned ad **Corso** . . spurgte tilhøre og venstre om signor **Naso** . . hvilket bevirkede, at Folk antogte mig for mindre sober. *Bergs.PP.214.* jeg er en sober Mand, Mo'er, men den tyvende bli'er jeg fuld. *Bang.L.57.* Ved sit **sobre**, tarvelige Livssæt var hans fra først af svagelige **Helbred** bleven bestandig stærkere. *JulPet.L.18.* 2) (især **W**) i al alm. om persons væsen, adfærd, (resultat af hans) virksomhed, udtryk for hans smag olgn.: præget af rolig beherskelse, forstand, besindighed, utilbøjelighed til ell. vilje imod det overdragne, outrerede, det lidenskabeligt ubeherskede, romantiske, vægte; (forstandigt) nøgtern; ædruelig; besindig;

(*paa smagfuld maade, kunstnerisk*) behersket; ogs.: *bramfrisk; uden prunk*. I Kon托ret havde Alt et . . strængt, sobert Udseende. *RSchmidt.SS.149*. denne sobre og forstandige Fortæller (o: *Lucas*). *JLHeib.CG.33*. *Mens Jernmand (o: *krigere olgn.*) splittede hinanden ad | og jog med en Hjord af Trælle —, | en Hyldest til ham der sober sad | ved Vokskertens Skin i sin Celle! *JVJens. JB.60*. (jf. *HarryAnd.JL.244f.*) om ting i naturen: den lille, sobre Perlehyacint. *Hee And.AH.59*. 3) (i alm. spr. nu kun (⊕) i tilfælde, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 2) net; pæn; fin; udmærket. en net og sauber Edition af Celso. *LTid.1722.Nr.11*. 8. (en bog med) lutter saubere Kaaberstykker. *smst.1756.175*. (haandu.:) den er „fin i Kanten“ og „sober“. *BerlTid.^{39/1}1934.Sond. 16.sp.3*. **Sober-hed**, en. (især ⊕) den egenskab ell. det forhold at være sober (1-2). jeg (o: en kaptajn) er af dem fra 48 . . jeg har faaet den gamle militære Opdragelse — Soberhed, Respekt og Pligtopfyldelse! Det stiver af. *Drachm.F.I.382*. Thomas Mann staar (*Henrik Pontoppidan*) nærmest . . i kunstnerisk Maalbevidsthed og Soberhed. *HarNiels.(Tilsk.1904.347)*.

Sobgen, Sobian, Sobken, en. se Sopken.

So-blære, en. svineblære af en so (if. overtroen farlig at bruge til pengepung ell. tobakspung, da den person, der bar en saadan, naar han mødte en glumso, vilde blive sønderrevet af denne). *Junge.327*. *CLStrøm.Forstandsovelser.(1816).134*. *MDL.170*. *Thiele. III.187*.

sobre, adj. se sober.

Sobrian, en. se Sopken.

So-bær, et ell. (om planten) en. (ænyd. d. s., ty. saubere; jf. Sovebær; nu næppe br.) 4) (bær af) (sort) natskygge, *Solanum (niger) L. JTusch.228*. *vAph.Nath.VII.428*. **-bøder**, en. (ænyd. d. s., mnt. suboter; jf. -snider og II. bøde 4; nu næppe br.) person, der bøder (kasterer) sogrise. *Moth.S971*. *JensChrJensen.EtvelindrettetLandbrug.(1842).305*. *VSO. MO*. **-bønne**, en. (ænyd. d. s., ty. saubohne) 5) om (frugt af) bulmeurt, *Hycosyamus niger L. JTusch.111*. *JVJens.Pi.84*. jf. *FolkLægem.III.100*. 2) bønnevikke, *Vicia faba L. (jf. Heste-, Svinebønne). Fleischer. VI.782*. *Nemnich. Kjærbøll.FB.464*.

social, adj. [sosi'a:l, so'fa:l] († **socialsk**. *Zeilau.Fox-Expeditionen.(1861).99*). (ty. sozial (sozialisch); ca. 1800 fra fr. social (især alm. efter Rousseau's skrift (1762) Du contrat social (om samfunds-overenskomsten som statsrettens grundlag), af lat. socialis, til socius, (forbunds)fælle; jf. socialisere, Socialisme, Societet samt associere)

1) selskabelig. 1.1) (nu sj.) d. s. s. selskabelig 1.1. Den sociale Tone (o: ved et badested) er, — naar man . . forbigaaer nogle enkelte meklenborgske Adels-

familiers Hovmod — anstændig og behagelig. *Frank.SM.1806.712*. *JBaden.FrO*. et Kostume-Bal hos Grev Ito . . var en stor social Begivenhed, da et saadant aldrig var blevet givet for. *BMünter.E.I.201*. *Brandes.Br.I.129*. 1.2) (jf. bet. 2.2; jagl.) d. s. s. selskabelig 1.3. En Deel Insecter . . elske . . Ensomhed, medens andre . . elske et socialt Liv. *BiblLæg.XIV.46*.

2) m. h. t. ordnet, organiseret fællesskab (samfund). 2.1) (især ⊕ ell. jagl. (polit. osv.)) som vedrører, er karakteristisk for, bestemt af, passende for en sammenslutning ml. mennesker (inden for et vist omraade) til en organiseret, spec. statslig, enhed, et (stats)samfund, især med særlig forestilling om fælles interesser, samvirken, indbyrdes afhængighed og hensyntagen olgn. ell. (nu) spec. om den ved livsvilkaar (arbejdsforhold, økonomi) bestemte forskel ml. samfundslagene og om hvad der vedrører (den spec. af det socialdemokratiske parti krævede omsorg for) de daarligst stillede i samfundet, arbejderklassen, lønarbejderne; samfunds-. Meyer. Med den udviklede private Industri og hele den sociale Udvikling følger tillige en større Trang til store Anlæg, saasom Veie, Kanaler og Havne. *Gjengangeren.(1844). 438*. hvilken borgerlig Patriotisme for Alt hvad der angaaer det Sociales Vee og Vel. *Kierk.VI.110*. Faderens sociale Stilling var . . beskeden. *Tops.J.179*. Officerer og Menige mellem hinanden. Alle sociale Skranker er foreløbig faldne. *HPHans.FK.I.II*. social Forsorg. *KnudPouls.BE.89*. || (jf. Samfund 5 og Selskab 4.2 og 5.1 slutn.; jagl.) m. h. t. fællesskab ml. en mindre gruppe af personer. Landsbyen . . er den største sociale Forbindelse, den nationale russiske Aand har været i Stand til at skabe. *NationalekonTidsskr.I. 210*. || i særlige forb. (om navne paa foreninger med sociale formaal, som Forening for social Oplysning, Socialt Boligbyggeri ofl., se *Krak.1937.sp.2513.2627*). social digtning, kunst olgn., digtning, kunst med emne fra samfundslivet, samfundsforholdene, med særlig hensyntagen til de lavere klasser, spec. arbejderbefolkningen. det moderne sociale Drama. *Drachm.(Brandes.Br.III.86)*. Social Kunst. (titel paa bogserie. 1930ff.). Social Kunst er Tidens Løsen. *Tilsk.1933.I.288*. Social Litteratur. *smst.289*. social roman, se Roman 1. social medicin, d. s. s. Social-medicin. Maanedsskrift for praktisk Lægegering og social Medicin. (tidsskrift-titel. 1927ff.). den sociale republik, (polit.) den af socialdemokratiet tilstræbte republik med afskaffelse af den privat-kapitalistiske samfundsordning og deraf bestemt klasseforsk. Skaal! Leve Kærligheden — leve den sociale Republik! „Seid umschlungen, Millionen“. *Drachm.F.I.32*. Meyer. social revolution, (polit.) samfundsomvæltning efter socialdemokratiske ideer med udligning af klasseforsk. olgn. ell. spec. samfundets

gennemførte socialisering. Vi tænkte os, at der skete et stort demokratisk Gjennembrud, en fredelig social Revolution. *FDreier.FrF.3. GBang.S.4.* det sociale spørgsmaal, (polit.) spørgsmaalet om de lavere klassers, spec. arbejderklassens, krav og rettigheder (efter et udtr. af Napoleon I; især anv. efter julirevolutionen; jf. *Arlaud.470.*) det sociale udvalg, udvalg nedsat af en kommunalbestyrelse (uden for Kbh.; jf. Socialdirektorat) til varetagelse af den sociale administration i kommunen. *LovNr.181²⁰/1933. §26. 2.2* (jf. bet. 1.2) især (zool.) om dyr: som lever i samfund med andre af samme art. Sociale Spungete (?: søpungete, der danner kolonier). *Boas.Zool.⁴682.* enlige og sociale Gede-hamse. *Brehm.DL.¹2.172.* vi færdes mellem sociale Væsenet i de velbyggede Huse og paa bekvemme Gader (?: i „Niels Klim“). *HBrix.AP.V203.*

Social-, i ssg. især af social 2.1, spec. (jf. Samfunds-; navnlig emb., polit.) m. h. t. (omsorgen for) de ringere stillede samfundsklasser; saaledes ogs. lidet brugelige ell. let forstaaelige ssg. som Social-etik, -filantropi(sk), -filosofi(sk), -forsorg, -historie, -historiker, -hygiejne, -lovgivning (jf. -lov), -statistik, -udgift(er) ofl. **-arbejder**, en. spec. (l. br.) d. s. s. -hjælper. *Tidsskr.f.da.Sygehuse. 1937.25.* **-bedrager**, en. person, der paa bedragerisk maade udnytter sociallovene til personlig fordel (jf. *LovNr.181²⁰/1933. §47.* *Pol.¹/1939.11.sp.6.* jf. **-bedrageri**, et. *Socialdem.⁹/1940.1.sp.6.* **-demokrat**, en. (ty. sozialdemokrat; jf. Socialist) tilhænger af socialdemokratiet. *Cit.1873.(Brandes.Br.1. 303).* *NordConvLex.²V403.* Socialdemokraternes to (rigsdags-)Kandidater. *Drachm.F. II.281.* Er De (?: en kandidat til et embede) Socialdemokrat? Ja eller Nej. *BerlTid.²/1929.M.1.sp.1.* || som navn paa kbh. dagblad: Social-Demokraten 1874ff. (dagl. ogs. (om det kbh. ell. et lokalt socialdemokratisk blad): *Socialen. DagNyh.⁴/1921.6.sp.3. Gravl.VF.83.137.*) **-demokrati**, et. (ty. sozialdemokratie) politisk bevægelse og parti, der ad demokratisk vej tilstræber at omforme det bestaaende privat-kapitalistiske samfund i henhold til socialismens ideer. *Socialdem.¹⁷/1874.1.sp.1.* Det danske Socialdemokratis Historie. *EWiinblad&AlsingAndersen.(bogtitel. 1921).* **-demokratisk**, adj. (ty. sozialdemokratisch) adj. til -demokrat, -demokrati. *Socialdem.¹⁰/1874.3.sp.4.* Der var i Literaturen saa tæt med socialistiske Doktriner som i et socialdemokratisk Forsamlingshus. *Bang.UA.9.* Socialdemokratis Forbund ofl. *Krak.1929.1.227.* **-direktorat**, et. direktorat under Kbh.s magistrat, omfattende forsørgelsesvæsenet (arbejdsanvisning, folkeforsikring osv.). *TelefB.1940.sp.133.* **-forsikring**, en. en af det offentlige gennemført (organiseret, støttet) forsikring, der tilstræber at hjælpe de mindre bemidlede befolknings-

klasser til mere betryggede økonomiske forhold i tilfælde af arbejdsløshed, arbejdsudydighed ved sygdom osv. *ForsikrO. Hage.⁵374.* **-hjælp**, en. (jf. -understøttelse) økonomisk hjælp i henhold til sociallovene, spec. om den (kommune)hjælp (husleje-, brændselshjælp olgn.), der ydes efter arbejdsløsheds- og krisehjælpsens ophør. leve paa sin Moders Aldersrente og Socialhjælp, næh. *AdDons. S.265. LSal.X.732.* **-hjælper**, en. (som overs. af eng. social-worker, efter forslag i *Pol.⁹/1934.II.sp.3;* jf. -arbejder, -medhjælper) (særlig uddannet) person, der (spec. i tilknytning til sociale institutioner som menighedspleje, hospitaler, fængsler, de sociale udvalg osv.) har til opgave at hjælpe og vejlede trængende individer (nødlidende, syge, forældreløse osv.) blandt de ringere stillede i samfundet. *NatTid.⁹/1937.6.sp.6. LSal.X.732.*

socialisere, v. [sosi'ali'se're, sofa-] **-ede. vbs. -ing.** (fra fr. socialiser; til social (2)) **1)** (sj.) i al alm.: gøre social; gøre (en person) til et (normalt, lydigt) medlem af et samfund. *Ugeskr.f.Retsv.1909.B.110. 2) (polit.) omdanne et (stats)samfund ved at op-hæve den private ejendomsret til (samtlige ell. visse grene af) erhvervslivets produktionsmidler til fordel for samfundet, saaledes at det offentlige (spec. i det kommunistiske ell. socialistiske samfund) overlager (ell. regulerer) (grene af) produktionen. det nye Raadsstyre (i München) havde proklameret Socialisering af al Formue. *BerlTid.⁸/1919.M.1.sp.2.* Fabriken er blevet et Arbejderforetagende. De har socialiseret den, indført Bedriftsraad. *PLevin.HG.35.* den store Opgave at socialisere det russiske Landbrug, at omdanne den individuelle Bonde-drift til et Landbrug . . med luttes statsansatte Arbejdere. *Østrup.(GadsMag.1930.5).**

Socialisme, en. [sosi'a'lismə, sofa-] (vulg., dial. Sjosjalisme. *Skjoldb.G.200.*) (fra fr. socialisme (fra 1830'rne); til social; polit.) (lære om ell. stræben efter at tilvejebringe en) samfundstilstand, der med organiserede erhvervsforhold skaber en ligeligere (for de lavere samfundsklasser gunstigere) fordeling af samfundets (økonomiske) goder (end under det frie erhverv, i det privat-kapitalistiske samfund), til dels ogs.: med ejendomsfællesskab og fuld social lighed (jf. Kommunisme), spec. (i „det socialistiske samfund“; jf. socialisere 2) saaledes, at det offentlige (i vidt omfang) overlager erhvervsvirksomheden og produktionsmidlerne og leder produktionen, og i alm. (mods. Kommunisme) med forestilling om, at en saadan tilstand skal tilvejebringes ad demokratisk vej (jf. Socialdemokrati), ved organisation af de lavere klasser (især arbejderklassen). *JNHøst.²(1849).* *NordConvLex.V. 326.* I vore Dage er Socialismen Arbejdermassernes Religion, og selve Ordet omfattes med religiøse Følelser. *Brandes.XV.476. Vin-*

ding Kruse. E.I. 18. **Socialist**, en. [socialist, sofa-] (vulg., dial. Sjosjalist. Emil Rasm. F. 309. Tandr. HS. 42. jf. DST. 1934. 111). flt. **-er**. (fra fr. socialiste (fra 1830'rne); til social; polit.) tilhænger af socialismen ell. (især talespr.) af socialdemokratiet; socialdemokrat. Hauch. Br. 82. de Partier, der benævne sig Demokrater, Socialister, Communister o. desl. F Dreier. FFr. 37. Engelske Socialister. Drachm. D. 34. ude paa Skolen havde hun lejlighedsvis hørt Socialisterne omtale af Præsten, Forstanderinden og Lærerinderne som Tidens Pest. Schand. SF. 86. ORung. VS. 32. || hertil ssgr. som **Socialist-bevægelse**, **-forskrækkelse** (især tidligere, som udtryk for den borgerlige frygt for socialisterne som samfundsomvælttere. Bransager. Regering og Rigsdag. (1901). 72), **-march** (om den af U. P. Overbye ca. 1871 forfattede sang Snart dages det Brødre, det lysner i Øst (se Socialistiske Sange. (1885). 3). Socialdem. 1/1876. I. sp. 3. Brevm. HH. 164. And Nz. DM. V. 272), **-møde**, **-venlig** oft. **socialistisk**, adj. [socialistisk, sofa-] (vulg., dial. sjosjalistisk. Wied. U. 55). adj. til Socialisme og Socialist (jf. socialdemokratisk). F Dreier. FFr. 39. Han er Verdensborger, Humanist og socialistisk Demokrat til det Alleryderstel Ing. EF. V. VIII. (1850). 200. Den socialistiske Fremtidsstat. G. Bang. (bogtitel. 1903). Paulus tænker socialistisk, demokratisk og universalistisk. ABDrachm. Paulus. (1913). 37.

Social-kontor, et. nu spec.: i købstæderne og i større landkommuner et kontor til administration af den offentlige forsorg. LovNr. 131. 1/1933. § 28. MKlitgaard. MS. 12. **-lov**, en. spec.: socialloven(e), fire love af 1933, om offentlig forsorg, folkeforsikring, ulykkesforsikring, arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring. BerlKonv. XX. 32. Pol. 1/1934. Sønd. 21. sp. 2. **-læge**, en. (jf. -medicin) læge, hvis virksomhed falder inden for den sociale medicin. Univ Progr. 1937. II. 161. **-medhjælper**, en. (l. br.) d. s. s. -hjælper. Tidsskr. f. da. Sygehuse. 1937. 107. sp. 1. Bl & T. **-medicin**, en. (jf. -læge og social medicin u. social 2) lægens medvirken ved livs-, ulykkes- og invalideforsikring og ved anbringelse af sindssyge, aandssvage, blinde, døvstumme oft. paa anstalter m. m. Denda. Stat. (1929). 120. Univ Progr. 1937. II. 161. **-minister**, en. minister for et socialministerium. Vi fik (i 1918) en Arbejdsminister, Danmarks første Socialminister (o: Th. Stauning). EWinblad & Alsing Andersen. Det da. Socialdemokrati. I. (1921). 261. Socialdem. 1/1924. I. sp. 1. **-ministerium**, et. ministerium for offentlig (social) forsorg (arbejdsforhold, børneforsorg, sygekassevesen osv.), i Danmark oprettet 1918 (ved udskillelse af indenrigsministeriets sociale afdeling; efter ophævelse genoprettet 1924 og 1929; betegnelsen først officiel fra 1924). Socialministeriets Oprettelse. EWinblad & Alsing Andersen. Det da. Socialdemokrati. I. (1921).

260. Bek. Nr. 137. 1/1924. **-politik**, en. indbegrebet af læren om de offentlige bestræbelser for (i samfundets interesse) at forbedre de mindre bemidlede klassers (økonomiske) stilling, fremme oplysningsarbejdet (i de bredere lag) og den sociale lovgivning. Cl Wilkens. Liv—Nydelse—Arbejde. I. (1876). x. Hage. 84. hertil: **-politisk**, adj. Cl Wilkens. Liv—Nydelse—Arbejde. I. (1876). 156. **-raad**, et. en i 1919 oprettet raadgivende institution (under indenrigs-, senere socialministeriet) til drøftelse af sociale spørgsmål, med repræsentanter for arbejdere og arbejdsgivere. Statstidende. 1/1919. I. sp. 1. GFog-Pet. RR. 33. **-reform**, en. den reformering ell. omdannelse af samfundsforholdene, der er maallet for socialpolitikken; ofte spec. (i best. f.) om sociallovene (af 1933). Sal. XVI. 319. JurFormularbog. 43.

socialsk, adj. se social.

Social-understøttelse, en. d. s. s. -hjælp. MKlitgaard. MS. 188. **-understøttet**, part. adj. (især Ø ell. emb.) som faar socialhjælp. de Socialunderstøttede og andre, som faar Hjælp fra det Offentlige. Pol. 1/1941. I. sp. 6. **-videnskab**, en. (nu l. br.) videnskaben om samfundet (s bygning og udvikling); samfundsvidenskab; sociologi. Cl Wilkens. Liv—Nydelse—Arbejde. I. (1876). ix. Jf. Geiger. Sociologi. (1939). 12f. **-virke**, et. navn paa en i 1919 stiftet forening til udbredelse af kendskabet til de sociale forhold. Krak. 1922. I. 236. BerlKonv. XX. 32. **-økonomi**, en. (nu l. br.) nationaløkonomi (med særlig forestilling om de sociale, erhvervsmæssige forhold). Cl Wilkens. Liv—Nydelse—Arbejde. I. (1876). x. Socialøkonomiens grundsætninger. Jakob E. Lange. (bogtitel. 1889). hertil: **-økonomisk**, adj. (nu l. br.). Schleisner. Asphyzieren og Døden. (1868). 50. Socialøkonomisk Samfund. Krak. 1901. 88.

Societet, et ell. (nu sj.) en (Moth. Conv. S. 280. LTid. 1730. 644. JPJac. I. 176). [social'te'd, sofa-] († Societæt. Holb. J. H. II. 29. — m. fr. form: Societé. FrHorn. Proc. Æ 5r). flt. **-er**. (sv. no. d. s. (fk.), ty. sozietät, eng. society; fra fr. société, af lat. societas (gen. -tatis), til socius, (forbunds)fælle; jf. social; nu især foræld.) selskab. 1) (nu næppe br.) d. s. s. Selskab 1(-3), spec. 1.1. *Til Maddick, Flue, Mygg han vilde heller gaae, | Og i Societet med dem sig vilde slaae. Holb. Sat. I. B67. i forb. i societet og samkvem: sa. J. Jul. 12sc. (se Samkvem 2.1 slutn.). sa. NF. I. 33. 2) (jf. Grosserersocietet) d. s. s. Selskab 4(2). her i Verden er en gehejm Societet, som En kunde kalde for de Melankoliskes Kompagnie. JPJac. I. 176. jf.: Det er altid bedre at være et heelt Societet (o: flere forskellige kreditorer) Penge skyldig end een Mand. Wiwet. EL. 16. || især om faglig, spec. videnskabelig forening, der udgik et Conclusum af et lærd Societet. Holb. Orthogr. 104. *Her findes og lærde Societeter. Heib.

ND.104. Brøndum-Nielsen. (*Fra Rask til Wimmer.* (1937).121). *spec. tidligere* (se Selskab sp. 993stff): Videnskabernes Societet, om Videnskaberne Selskab i Kbh. Adr.²⁷.1762. sp.1. Langebek. Breve.491. || om organisation i erhvervsøjemed, handelskompagni olgn. *Stampe. II.457*. Om Interessentskab, Societet eller Compagnie. *Nørreg. Privatr. III.107*. jf.: Ægte-skab maa være reent; man lider derudi ikke Participanter og Actier, som i andre Societeter. *Holb. Philos. II.4*. 3) d. s. s. Selskab 5 (1-2). 3.1) (jf. Selskab 5.1; nu næppe br.) om (stats)samfund ell. hele menneskeheden. det Menniskelige Societet. *LTid. 1726.541*. 3.2) (jf. Selskab 5.2 og spec. eng. society; l. br.) om de højere, fornemmere, toneangivende kredse (det gode selskab). *JacPaludan. VV159*. jf.: (*hun*) skriver Societetsnyt ved et Blad. *ORung. VS.63*.

I. Sod, en ell. (nu især dial.) et (Høysg. *AG.37. vAph.Chym. III.346*. jf. *VSO. Saaby. Feilb.*) [so³d] Høysg. *AG.37*. (ænyd. d. s., æda. sot (*AM.63*), sv. no. sot, oldn. sôt, mnt. sot, eng. soot; muligvis besl. m. II. sidde, sætte, m. grundbet.: hvad der har sat sig fast) 1) kulstof (af sort, sortebrun farve), der ved afkøling af røg fra ufuldstændig forbrænding af forsk. stoffer afsætter sig som en klæbrig ell. haard (blank) masse (i skorstene olgn.; jf. Beg-, Blank-, Glans-, Skorstenssod) ell. spredes i luften, afsættes af en (osende) flamme olgn. som flager ell. pulverformet stof (jf. Lampesod samt Kobbersod og Kørneg; spec. d. s. s. Skorstenssod. *Lad Lissabon (o: efter jordskælvet og branden 1755)! din Soed den gandske Verden lugte. *Brors.323. vAph.Chym. III.345*. *Vi er Kulsvierdreng, | Vi bære Sod paa Kind. *Oehl. Helge. (1814).14*. Røgen trak hen under Loftet, Soden dryppede fra Bjelken. *HCAnd. (1919). III.279*. (de) skaanske Kul . . giver langt mindre Røg og Sod fra sig end de engelske. *Bogh. DD.1872.115*. Sod er et drivende, hastigt virkende og varmen-de Gjødningsmæne. *OpfB. 1 IV.333*. jf.: (soden) kan forefindes i forskellige Former, lige fra Flydesod til fast Sod. *IngebMøll. KH. 3 (1924).128*. Fyrer man med Tørvi i Centralvarmeanlæg . . risikerer man Løbesod og Tjære i Kedel og Skorsten, en sort, ildlugtende Vædske, som kan gennemtrænge Murværket eller slaa tilbage og flyde ud i Fyrringsrummet. *NatTid. 17/10.1940.6.sp.5*. || i sammenligning, i utr. sort som sod (jf. sodsart) olgn. *Moth. S617*. *sortne skal dog Soel som Sod, | Og Maane males rød som Blod, | Før Tidens Løb er ude! *Grundtv. SS. I.603*. *Dit (o: solsortens) Næb blev som det blanke Guld | og sort som Sod din Skjorte. *Holstein. MM.51*. 2) (især poet.) i uegl. anv. *Omsonst de trued' ham med evig Soed (o: den evige ild, helvede). *Bagges. Ungd. I.22*. || om stof, der i farve (og konsistens) ligner sod (1). Soden (Kul- eller Metalstov). *HHolst.*

Elektr. I.313. Den ved Brændemærkning af saltede Forbindelser fremkomne „Sod“ skal fjernes baadens Balingen. *Regulativ Nr.218 23/1.1934. §11*. || som udtryk for sort (sortebrun) farve. *Ravnen . . ham svarte med græsselig Skogge. | Rystende Vingernes Sod. *Bagges. DVVII.446*. *En Lampe dybest nede (i klippehulen) | Stod mat ved Trappens Fod, | Og kasted kun lidt Sminke | Igjennem Nat-tens Sod. *Bødt. D. (1856).105*.

II. Sod, en (*Pflug. DP.1102. JBaden. Gram.66*. jf. *VSO. VI.5.597. Feilb.*) ell. (i alm.) et (*Helt. Poet.213. Holb. HP. II.8. Trondh Selsk. Skr. V.2.138. MO. jf. VSO. VI.5.597. Feilb.*). [sød] Høysg. *AG.37.137*. (ogs. skrevet **Saad**. *Garboe. HA.57. Aakj. SVII.169. Sjæll Bond.189*. — dial. ogs. **Sød** ofl. *Junge. Esp. 347. Rietz.569*. jf. *Feilb. samt u. Opsod*). best. f. -den, -det [sød³(ə)n, sød³(ə)t] flt. (sj.; jf. *MO.*) d. s. (*Mau.1024. Lægen. XI.118*). (æda. soth (soth), en ell. et (*Harp. Kr. 20.62.91.134 ofl. AM.*), sv. (dial.) sod, no. sod (sød), oldn. soð (n.), osax. soth, jf. eng. suds, sæbevand, ty. (†) sod, sud, kogning, mnt. sothe, hold. zode ofl.; vbs. til syde; jf. Sodbrænden, Sodde(r), II. Hvidsot, Pumesod; nu foræld. ell. dial.) 1) (jf. Opsod samt II. Hvidsot; l. br.) kogning. at koge i lukt Sød, under lukket Laag. *Junge. jf. Kalk. V965*. 2) koft ell. kogende vædske; spec.: vand, som fisk, pølser, især kød olgn. er koft i; (kød) suppe; ogs.: afkog af kød olgn.; sovs. (jf. Kraft-, Kød-, Mad-, Pølse-, Urtesod). *(*hun*) kaager saltet Sild, og Brød i Soddet bryder, | At give hendes Folk. *Helt. Poet.213*. naar (kødet) er koget, tag det op af Saadet. *Kogeb. (1710).85*. *Af saftige Græs de (o: dværgene) kogte Sod. *Oehl. NG. (1819).155*. ved hans Hvile-Sted skedte mange Jertegn, indtil hans Fiender kaagde Sodd paa Hunde-Kiød, og slog over Graven. *Grundtv. Snorre. III.309. MDL. Rietz.569. Esp.347. Flemlose.84. Feilb. om glødende lava: *Glødens Lue frem af Hekla vælter; | Røden Sod, som Stenen smelter, | Størker sig til Biergets Belter. *Oehl. NG. (1819).132*. || *talem., ordspr.* have en finger med i soddet, se Finger 1. jo flere kokke, jo skidnere (værre) sod, se III. Kok. komme kringler paa soddet, se I. Kringle 4. faar vi ikke af skallen, saa faar vi af soddet, se I. Skalle.*

III. Sod, en. se Sadde.

IV. Sod, en. se Svær.

Sod-, i ssg. [so³d-] (nu sj. **Sode-**, se u. Sodstang; jf. *UnivBl. I.374*). især af I. Sod 1 (se dog Sodbrænden), ofte (jf. I. Sod 2) ved udtryk for sodlignende farve; saaledes ogs. i lidet brugelige ell. let forstaaelige ssg. som sod-agtig, -flage, -fnug, -grimet, -lag, -lig-nende, -skorpe, -strib(e), -strime(t), -stænk, -svæde(t) ofl.

Soda, en. [so³da] (nu kun dial. **Sode**. *KiøbmSyst. III.2.115. Amberg.* (se bet. 3 og

u. Sodaurt). *jf. Feilb.*) (*ty. eng. soda, fr. soude; fra (ital. og) sp. soda*) **1)** *kulsurt natron (natriumkarbonat), der udvindes af vand (i visse søer olgn.; jf. Sodasø) ell. ved forbrænding af (soda)planter ell. af mineralske stoffer (nu især kogsalt og kalk), ved smeltning (sammen med kul m. m.) i en ovn, udludning olgn., og som bl. a. anvendes i industrien (til fremstilling af sæbe, glas osv.) ell. (i krystalform; jf. Krystalsoda) i husholdningen som vaskemiddel (jf. Soda-vand 2, -vask); tidligere ogs. om (det i soda indeholdte) natron (jf. VSO.). JCLange.NV22. Den meste Soda bliver forbrugt i Glas- og Sæbefabrikkerne . . . til Linnedbleeg (jf. Bleg-soda), ved adskillige Metalarbejder og . . . i Apothekerne. Funke.(1801).II.634. *En Plet paa Æren man ikke kan | Afskure med Sæbe og Soda. Rosenhoff.D.211. Panum.549. Christ.Kemi.118. **2)** (*talespr.*) *sodavand* (2) *spec. om sodavand (2.1-2) til blanding med ell. med iblandet whisky olgn., navnlig i forbindelsen whisky og soda. Soda paa Siphons. Meyer.*818. De vilde „sø at finde en Soda“, og de trængte frem gennem Stimlen (i en restauration). Bang.S.12. „Baronen ønsker?“ . . . „Whisky og Soda; 4 Mokka. Likør.“ Nans.LL.182. Esm.I.151. Fleuron. IN.61.3) † ‡ d. s. s. Sodaurt. Sode: Amberg. **Soda-**, i *sogr. (nu kun dial. Sode-* se *Feilb. samt ndf. u. Soda-salt, -urt), af Soda 1; foruden de ndf. anførte i mange (især jagl.) sogr. som Soda-brænd(ovn, -fabrik, -fabrikant, -fabrikation, -industri, -krystal, -lud, -metode, -opløsning, -ovn, -syder, -sæbe ofl. -hane, en. ☉ hane, v. hj. af hvilken man kan tilføre vandet i en dampkedel soda. Tekn MarO. SkibsMask.88. -kage, en. 1) (bag.) kage af en dej af hovedmel, æg, smør olgn., hvori bagepulver (sodapulver) udrøres. Const. GH.117.254. **2)** (*stor*) *sodapastil; sodatablet. Troer De, det bliver haardt Veir over Beltet? . . . Ja, jeg har forresten to Ruller Soda-kager med! Baud.Sp.16. Sal.*XXI.875. -pastil, en. (jf. -kage 2, -tablet) pastil af te-kulsurt natron, sukker, ofte tillige pebermynteolie m. m. (anv. som syremættende, forfriskende middel). S&B. AdDons.S.8. -plan-te, en. (jf. -urt; jagl.) især i *ft., om forsk. paa natriumsalte rige (strand)planter, hvorfra soda kan udvindes. MentzO.Pl.331. -pul-ver, et. (pulver af) te-kulsurt natron (anv. bl. a. som bagepulver, jf. -kage 1). Green. UR.336. Panum.549. -rest, en. (jagl.) i *ft., om uopløseligt affaldsprodukt ved soda-fabrikationen (ved raasodaens udludning). VareL.*788. -salt, et. (jagl.) især (tidligere) anv. som betegnelse for det i raasstoffet indeholdte mineralske ludsalt (soda), der ved udludningen udskiller sig i krystaller; rensed 60 mineralsk ludsalt (soda); krystalsoda. Funke. (1801).II.633. OpJB.*V.446. Sode-: Aaskov. A.100. -sø, en. (jagl.) sø, af hvis vand soda udvindes. VareL.*785. -tablet, en. (jf.******

-kage 2, -pastil). *Pol.**/1938.14.sp.4. -urt, en. (jf. -plante, Soda 3 og Salturt 2) ☉ den til salturfamilien hørende plante Salsola (kali) L. Tychsen.A.1.316. JTusch.216. MentzO.Pl.332. Sode-: Amberg. -vand, et ell. (i bet. 2.2) en. *ft. (i bet. 2.2) d. s. (JV Jens.H.276. LindskovHans.NH.206) ell. -er (CMøll.PF.174. KnudPouls.B.67. Blækspr. 1937.10). 1) til (soda)vask olgn. anv. vand, hvori (krystal)soda er opløst. FrkJ.Sylleb.95. Fingerenderne var lidt røde og oplukkede af det stærke Sodavand. Buchh.Su.1.205. **2)** (*efter eng. soda-water*) *mineralvand, der indeholder kulsurt natron. 2.1) i al alm. Det i Engelland saa almindelige Soda-Vand (soda-water), svangret med megen Kulsyre, er efter Fleres Erfaringer af en ganske fortrinlig Nytte. NyeHyggæa.II.(1823).455. OpJB.*V.450. *et stort Glas Sodavand med Is. Schand.UD.II. lystig Snak steg op af hans Hals som Bobler af Sodavand. Buchh.UH.69. **2.2)** (*talespr.*) *en flaske sodavand (2.1) ell. et (stort) glas sodavand (til dels ogs. med iblandet whisky olgn.). Opvarter! en Soda-vand! VKorfitsen.EV.181. Pont.LP.I.72. De drak Sodavander og Lemonader. Det var en Totalafholdtsforening. Esm.II.101. jeg trænger saa tit til at bruse op — og jeg bruser altid a — li'som en Sodavand. KAbell.M.26. **2.3)** *bet. 2.1 ell. (især) 2.2, med nærmere bestemmelse af arten; om (en flaske) sodavand uden (farvende) frugtsaft: en dansk ell. hvid sodavand (JacPaludan.UR.189), mods. en gul sodavand (jf. Citronsodavand) ell. en rød (JacPaludan.Markerne modnes.(1927).105. HHLund.Lørdag.(1933).29) ell. svensk (s. d.) sodavand (jf. Limonade). -vands-, i *sogr. især af Sodavand 2; jz.: Sodavands-apparat (apparat (beholder) til fremstilling (blanding) af sodavand), -fabrik, -flaske, -prop (Overalt knaldede Sodavandspropperne.SvLa.HjG.33), -sifon (Lenoir stoppede brat med en krampagtig høj Rømmen som en Sodavands-Siphon, naar den afgiver sine sidste Draaber. Schand.BS.366) ofl. -vask, en. (jf. -vand 1) vask med soda som vaskemiddel. IdrætsB. I.376. jf. sodavask (v.). Bl&T.******

Sod-blæk, et. (foræld.) blæk, der er fremstillet af sod. Nordkild.SF.24. -blæser, en. ☉ en paa store (fabriks)ovne (kedler) anv. konstruktion af staaIrn, hvorved der til hindring af soddannelse blæses luft ind i kedlen (jf. -udblæser). OrdBS. -brun, adj. (jf. -brunt og sodet 2; især ☉ ell. vet., landbr.) mørk (sort, sortebrun, (mørkt) rødbrun) som sod. *Sodbrune Hane | Galer i Helas Sale (☉: dødsriget). Grundtv. Opnr. II.187 (jf. sod-rød). Rich.VH.134. lillagraa Klippetinder . . . ragede op i en sodbrun Sky. Gjel.Ve.5. (negerens) sodbrune Hud. OttoLütken.Fatakis Giftermaal.(1928).7. *spec. (jf. sodet 2) om hest: Sortebrun (lød hos hesten) kaldes ogsaa Sodbrun og Svalebrun. Viborg.HY.*

140. *VSO. Feilb. -brunt*, et. (*jf. -brun og -farve spec. (faql.) om sortebrun farve, fremstillet af (skorstens)sod. Funke.(1801). II.635. VareL.(1807).III.12. -brænden*, en. (*fra ty. sodbrennen, hvis 1. led er ty. sod, egl.: kogning (jf. II. Sod), ogs. halsbrynde (mht. sot, mnt. sode; jf. †: Sode, en. kaldes halbbrynde. Moth.S590); med., nu næppe br.*) halsbrynde. (*stikkelsbærs grove Suurhed forvolder (tit) sin Lysthavere en Soodbrænden og heftig Bugvrid. Lægen.III. 373. NyeHyggæa.III.(1824).392. -brændt*, part. adj. (*sj.*) mærket af ild og sod. *En sodbrændt (*Oehl.XII.345: sortbrændt*) Steen paa et forstyrret Arnested. *Oehl.KG.(1843). 118.*

Sodde, en. se Sadde.

Sodde(r) ell. **Sudde(r)**, en. (*ogs. Sut, se ndf. — Sojer (Soyer). Viborg.(Phys Bibl.III.370). jf. JTusch.247. Feilb.). ft. sodder, sudder (jf. Feilb.). (ænyd. sudde, fris. nt. sud(e), sud(d)er; rimeligvis afl. af syde (*m. bet.: plante, der koges*); jf. II. Sod og Sadde; nu kun dial.) \S navn paa forsk. strandplanter, især strand-vejrbred, *Plantago maritima L.*, hvis blade (*om foraaert*) koges og spises (*som langkaal, spinat*). Sodder: *EPont.Atlas.V657. Begtr.Jyll.I.118. MDL.532. JTusch.174. Sudder: MDL.532. JTusch.174. Sodde (Sudde): Feilb.III. 452.IV.345. UnivBl.II.135. Sut: JTusch. 174. PhysBibl.III.370.IX.Aff. MO.II.1065. Rietz.701.* || om strandplanten trehage, *Triglochin (maritima) L.* (*med lign. anvendelse som køkkenplante*). Sodde (Sudde, ft. sodder, sojer): *JTusch. Feilb. UnivBl.II. 135. i sa. bet. Soddekaal (Søjkaal). JTusch. 247.* || tidligere mulgvis (*jf. dog UnivBl. II.135f.*) ogs. om skærmpplanten sukkerrod, *Sium Sisarum L.* *Sudde: JTusch.228.**

I. Sode, en. se Soda.

II. Sode, en. se u. Sodbrænden.

III. sode, v. [*so'dæ*] -ede. vbs. -ning (*OpfB.¹I.512*). (*sv. sota, no. sote, eng. soot; af I. Sod; jf. sodet*) **I**) (*især faql. ell. talespr.*) i egl. bet. **1.1)** frembringe, afsætte sod (*paa*); dække, sværte, tilsmudse med sod; især om flamme, kul olgn. Pladen (*bliver*) sværtet over en sodende Flamme. *OpfB.¹ I.512. (kullene) soder ligesaa meget som (de) varmer. Tidens Kvinder.^{22/1} 1929.14. Pharm Dan.(1933).135. (jf. bet. 1.2) i forb. sode (skorstenen osv.) til: IngebMøll.KH.151. Elfelt. NB.176. jf.: De . . skaanske Kul medfører (fordele m. h. t.) Undgaelse af Nedsodning (o: tilsoedning af kedelen olgn.). Bøgh.DD.1872. 115.* || om person: lade sod danne sig, afsætte sig (*paa*); gøre sodet. *jf.: Paaklæderen (o: paa et teater) stod og drejede Sodepanden over et Stearinlys.III.FamilieJournal.^{22/1} 1935. 19. sp.2. jf. I. Sod 2: Jon strøg en Tændstik . . og holdt Cigaren lavt, medens han sodede den, for at ikke Flammen skulde virke med unøden Voldsomhed. Buchh.S.246. **1.2)** om*

*kakkelovn, skorsten olgn.: sode til, dækkes af, (delvis) tilstoppes med sod. Efter nogen Tids Dampning maa Kedelrørene stødes ud . . idet de efterhaanden soder til. SkibsMask. 123. HCBranner. Barnet leger ved Stranden. (1937).133. **2)** † overf. anv. (*af bet. 1.1): tilsmudse; vanære. *Hvad stak der dette lumpne Spog (o: en digter, der ogsaa er skorstensfejer), | Som sooder vores (o: digternes) Orden. Wadsk.Skuepl.Fort.b3r. jf. Argus.1771.Nr.32.2.**

Sode, i ssgr. se u. Sod- og Soda-

So-del(le), subst. se Sodæl(le).

soden, perf. part. af syde.

Soden-tørv, en. se Sattetørv.

sodet, adj. [*so'dæt*] (ænyd. glada. d. s., no. sotet (*no. dial. sotutt*); af I. Sod ell. perf. part. af III. sode; jf. sodig) **1)** i egl. bet. **1.1)** besat med, (*delvis*) dækket af, oversmurt med, tilsmudset (*sort, brun, graa*) af sod ell. (*om røgkanal olgn.*) (*næsten*) tilstoppet af sod. *Dend lydig Luce self hans soddet Pipe stopper. *Iucopp.TB.A8v. *De . . antænde et varmende Baal | Paa sodede Arnested.Pram.Stærk.138. hvem der var en ægte Sø-Konge, sov aldrig under sodet Bjelke.Grundtv.Snorre.I.41. det sodede Lokomotiv.Drachm.UB.163. *Komfurets de sodede Ringe.KBecker.S.I.36. om person(s ansigt osv.): en Skorsteenfeyer kalder den anden en sooded Skurk.Pamela.III.253. et sodet og fittet Fruentimmer er ham næsten ligesaa modbydeligt, som et sminket. Rahb. Tilsk.1791.325. AOlr.DH.II.53. **1.2)** paa anden maade paavirket af berøring med sod; som lugter ell. smager af sod. Maden har en sodet Smag, er sodet. *VSO. ovnen lugter saa sodet | 2) uegl., om hvad der virker, ser ud, som om det var dækket, farvet af sod; sodlignende; især (*jf. sod-brun, -graa, -gul, -rød, -sort*): som i farve (*og blankhed*) ligner, minder om sod; mørk (*sort, sortebrun, (mørkt) rødbrun*) som sod; sodfarvet. Sodedt . . kaldes en gulebrun farve. *Moth. S590. *stundom sodet | Og mørkt, og stundom blaat er dette Hav.Bagger.ØB.134. Træerne, hvis Løv havde en dunkel sodet Farve.Kofoed-Hansen.L.414. (maleriet) med de sodede Skygger.EHannover.E.52. spec. (vet., landbr.) om dyr, især hest: MDL. En sodet Følhoppe. BornholmsTidende.^{22/1} 1916. 3.sp.7. 1 Par Brevdur, 1 tavlet og 1 sodet. *PolitiE.Kosterbl.^{9/1} 1923.3.sp.2. Thorsen.175. Feilb. || (i ældre med. spr., som overs. af lat. fuliginosus) om læber og tunge hos stærkt febersyg patient: dækket af en sort ell. brun skorpe. Tungen blev tør og sodet. BiblLæg. XVIII.133.****

Sod-fanger, en. (*jf. Gnistfanger; faql.*)

skorstenshætte, der opfanger sod. LandbO.IV. 135. -farve, en. sodlignende farve ell. (*jf. -brunt og I. Rusvart 2; faql.*) farve, der er fremstillet af sod. *vAph.Nath.VII.461. Kemisk-tekniskHaandbog.(1938).569. -farvet,*

adj. (jf. -farve og sodet 2). VSO. kobber- og sodfarvede Skyer. *Schand.TF.II.256*. Sodfarvet Skærmhat, *Pluteus cervinus* (Schaeff.). *Rostr.Flora.II.127*. en velfodret, sodfarvet Hest. *Madelung.(BerlTid.²¹/1935.Sønd.II.sp.2)*. -**graa**, adj. (l. br.) *graa* af (ell. som) *sod*; (let) *sodet* (1.1, 2). Byernes sodgraa Hustrækker. *Pol.²⁷/1939.15.sp.1*. -**gul**, adj. (l. br.) *gul* af (ell. som) *sod*; *sodet* (1.1, 2). (den) *sodgule* Skorsten. *JPJac.I.93*.

sodig, adj. [ˈsoːdi] (ænyd. d. s., sv. sotig; nu især dial.) d. s. s. *sodet* (1). *Moth.S590*. En Melancholicus lader et sodigt Vand (∴ urin) af den sorte Galde. *Agerbech.FL.63. Esp.318. jf.: Sodighed (kaldes) en sort Materie, som gelejder alle Oljers og oljede Materiers Lue.vAph.Chym.III.348*.

So-dild, en. (ænyd. d. s.; jf. -tidsel 1; nu især dial.) ♀ den til de kurvblomstrede (love-landsgruppen) hørende plante *Sonchus L.* (svi- nemælk). *JTusch.230. Skattegraveren.1886.I.69*. || ogs. om stinkende gaseurt, *Anthemis cotula L.* (jf. Gaasedild). *AzLange&Seeborg.Sådy.Planter.(1927).8. jf. JTusch.20*.

Sodkammer, et (Bl&T). -**kasse**, en. ☉ *rum* (i røgekammer) paa dampkedel til optagelse af soden. *TeknMarO*. -**kul**, et. (jf. I. Sod 1-2; jagl.) en art stenkul, der (forbrænder med en sodet lugt og) danner en stor mængde støvagtigt affald. *MøllH.V.410. Vare L.800*. -**lem**, en. (jf. -luge; jagl.) *lem*, hvorigennem sod fjernes (fra skorsten, centralovn oln.). *HFB.1936.447*. -**luge**, en. (jagl.) d. s. *IngebMøll.KH.161*. -**mulm**, en, et. (mineral., nu næppe br.) sort, afsmiltende sølvulm. *Brünnich.M.202*.

Sodoma, propr. ell. et. [ˈsoːˈdoma] (nu ikke i alm. spr. *Sodom*. *Moth.Conv.S261. Grundtv.SS.I.689. jf. Feilb.* fl. (l. br.) -**er** [ˈmaːər] (*Blekspr.1900.41*). navn paa en fortidsby i Palæstina, der if. *1Mos.19* (sammen med Gomorra) ødelægdes ved guds straffedom over indbyggernes moralske fordærvelse; anv. som betegnelse for et sted (især en (stor) by), hvor moralsk fordærvelse (synd, usædelighed) raader (jf. *Aab.11.8*). Rom er et Sodoma. *Høysg.S.4*. al den Fordærvelse, her var i det kjøbenhavnske Sodoma. *HCAnd.OT.II.23*. (kato- likkerne) betegnede . . Tilstanden i Norden, hvor Ægteskabet ikke længere var et Sakrament, men enhver kunde gifte sig, hvordan og hvor tidt han vilde, som et sandt Sodoma og Gomorra. *TroelsL.IX.197*. **Sodomi**, en. [sodoˈmiː] (ænyd. d. s., ty. sodomei; af Sodoma, med henblik paa den her raadende fordærvelse, jf. *1Mos.13.13* og *Judas.7*; sml. *Sodomiteri*; især med.) unaturlig kønslig omgængelse (med person af samme køn ell. (nu) med dyr). *Pflug.DP.559. Panum.549. Blodskam, Sodomi og Uterlighed.SMich. Dommeren.(1921).114*. **Sodomit**, en. [sodoˈmid] fl. -**ter**. 1) (bibl.) indbygger i Sodoma. *Matth.10.15* (1907 afvig.). 2) ☐

person, der er henfalden til sodomi. *Moth.S590. VSO. Meyer.8* **Sodomiteri**, et. [sodomidˈəriː] (ty. sodomiterei; især ☐) d. s. s. Sodomi. *Moth.S590. Nørreg.Private.IV.362. VSO. JVJens.CT.260*. **sodomitisk**, adj. [sodoˈmidisg] (ænyd. d. s.; især ☐) adj. til Sodoma og Sodomit (2). *Moth.S590. Rom er . . sodomitisk, eller saa syndig som Sodoma fordum var.Høysg.S.4*. Sodomitisk Omgang. VSO.

Sod-renser, en. ☉ apparat til bortfjernelse af sod (fra kedelanlæg oln.). *Tekn EngM.55. jf. Sodrensning.HFB.1936.456*.

So-driver, en. (jf. So 3.2) om (den deltager, der driver bolden i) legen so i hul. *Gymn.II.28. FrKnu.LB.61. Feilb. UfP*.

sod-rød, adj. (jf. sodet 2; især ☐ ell. dial.) om ko: jf. *Kværnd.(u. sodet)*. *Univ Bl.I.374*. || (efter oldn. sótrauðr; jf. -brun) om *Hels hane*: *RJHolm.ÆldreEdda.(1874).17. Ill.FamilieJournal.¹⁸/1939.57.sp.1*. -**skimmel(svamp)**, en. (jf. -svamp) ♀ svamp af ordenen *Perisporiales*, der danner et sodagtigt overtræk paa den angrebne plante;

(tidligere) ogs. om branddug(svamp). *Kold Ro.Sporepl.178. LandbO.²I.158. LSal.X.738*. ☐ -**sort**, adj. (jf. sodet 1.1, 2) sort (ligesom) af sod. Den før skumle, rogede og sodsorte Dagligstue var nu . . et lyst og livligt Værelse. *RUss.U.182. Negerprinsesser med . . Tigertænder i Krans om de ranke, sodsorte Lænder. JVJens.SS.57. || som subst., om farvestof. PHald.MalerietsTeknik.(1934). 71*. -**stang**, en. (Sode-. *PoulPed.DP.53*).

(især foræld.) en i aaben skorsten paa tværs over ildstedet indmuret jærnstang til anbringelse af kedel(krogjen). *MDL. Feilb.BL.44. min Mor . . staaer ved Sodstangen og hænger Gryden over Elkjær.(Moderne da.Prosa.(1930).68*

-**svamp**, en. (jf. -skimmel) ♀ spec. om slimsvampen *Brefeldia maxima* (Fr.). *Rostr. BP.24. sa.Flora.II.8*. -**udblæser**, en. ☉ d. s. s. -blæser. *SkibsMask.69. jf. Sodudblæsning. Bl&T. Sodudblæsningsstuds, -ventil. DampLok.96.100*.

So-dæl(le), subst. (jf. I. Dæl 3 og III. Dæl 1) spec. (jf. Sopatte(r)), i fl. sodæller, anv. som folkelig betegnelse for de i flintblokke forekommende (om en sos dievorter mindende) aftryk af skaller af visse forhistoriske pighude, *Cicariæe. DanmFauna.XXVII. 174*.

Sofa, en. [ˈsoːfa] best. f. -en [ˈsoːfaːən] fl. -er [ˈsoːfaːər] (sv. soffa, ty. sofa († soffa), eng. sofa, fr. sofa, sophia; opr. arab.; jf. Fifa) et af den østerlandske divan (3) udviklet bænklignende, i alm. polstret, med fjedrende sæde forsynet møbel (til at ligge ell. sidde paa), i sin europæiske form tidligst med hoved- og endestykke, men ingen ryg (jf. Ottoman samt Løjtbank), nu (som allr. i 18. aarh.) i alm. med rygstød (jf. Kanapé), anv. (tidligere spec. i fornemme ell. borgerlige hjem) som vægmøbel (sjældnere fritstaaende)

med siddeplads til to (ell. flere) personer (ogs. om tilsvarende mæglige siddepladser i jernbanevogn, biografteater olgn.); alm. i forb. ligge (hvile, strække sig osv.) paa (*Mynst.BLS. III.133. Kierk.I.16. Drachm.D.94*) ell. sidde (sætte sig) paa (*Bagges.DVVIII.432. Hauch.PF.I.141. Jørg.LT.81*) ell. (nu alm.) i en sofa. Hassan Pacha . . reyste . . sig op af sin Sopha. *LTid.1727.157*. Hun ligger udstrakt paa en Seng, der i alle Ting ligner vore Tidens Sofa. *smsi.1741.425*. en Lojbank . . bestaaer af blotte Bredder (og tjener) til samme Brug hos (bønderne), som en Zofa hos de Store. *Junge.31*. Han sidder midt i Sophaen mellem de To . . Man kan . . forestille sig, at Sophaconventionen maa være meget levende. *Blich.(1920).XXVIII.63*. Krigsraaden og Assessorer sad hver i sin Ende af Sofaen. *JPJac.DU.56*. **Sofa-**, i ssgr. saaledes (foruden de ndf. anførte) ogs. ssgr. som Sofa-arm, -ben, -betræk, -fjeder, -kant, -konversation (se ovf. u. Sofa), -læn (jf. I. Læn), -plads, -ryg ofl.; ofte (til dels spøg., nedset.) med særlig forestilling om hvilende stilling, mæglighed, (dadelværdig) uvirksomhed olgn., se Sofa-bonde, -cykel, -importør, -lekture, -spiller, -vælger ofl. **-bonde**, en. (nedset., især polit.-jarg.; l. br.) om en (velstillet, større) bonde, der har sofa i sin stue, gerne sidder (mægligt) i sin sofa (uden selv at deltage i gaardens arbejde). en Haandfuld Godsejere og Proprietærer, og det, vi i Vejleegnen kalder „Sofabønder“. *Rigsdagst.F.1928/29.sp.3625*. *Pol.¹²/1930.5.sp.3*. **-bord**, et. bord, bestemt til at staa foran en sofa; nu spec. (jf. Divanbord) om mindre, lavt bord (med hylde). *Bang.T.8. Møbelsnedkeri.[1937]. 298*. **-bænk**, en. (især bornh.) bænkliggende sofa; polstret ell. med kynder forsynet bænk med ryg og endestykker. *KBirkGrøn.BS.155*. **-cykel**, en. (fagl.) lav cykel, hvis sæde har et lille rygstød (og sidder længere tilbage (i forhold til pedalerne) end paa en alm. cykel). *Blækspr.1935.45. LSal.II.702. jf. Sofacyklist.AsfaltensCowboys.(1940).54*. **-forligger**, en. (jf. Sengeforligger) forligger foran en sofa. *Bl&T. -hjørne, et. spec. om en sofas (indre) hjørne (jf. -krog). *CBernh.NF.II. 247*. *Nu kan vi sidde luunt herhjemme, | Bænkes i Sophahjørnet blødt. *Rich.SD.20*. *Kafeen skal være velsignet! | Gud ske Lov for Sofahjørnets Fløj! *JVJens.Di.53*. **-importør** en. (Y-jarg.) grossist, der ikke selv udnytter valutaattester (importtilladelse), men sælger dem til andre. *Pol.¹⁴/1940.7.sp.1*. **-krog**, en. krog (i et værelse), hvor en sofa staar (jf. Hjørnesofa), ell. (i alm.; jf. -hjørne) en sofas (indre) hjørne. *Ing.L.III.27*. han var bleven ført til Sæde i den lune Sofakrog. *Eriksholm.JS.151*. **-lekture**, en. (jf. -litteratur, -læsning) nedset. betegnelse for let, underholdende, hyggelig, lidet betydelig læsning (litteratur). Med sine udførlige biografiske data . . og sine lange citater af Rigs-*

dagstidenden er denne lille Bornholms-historie ingen sofalektyre. *FortNyt.XI.176*. **-litteratur**, en. jeg kan kun debutere med Vers. Novelle eller Roman vil blive regnet til Sofalitteraturen. *EBrand.Br.II.33*. **-læsning**, en. *GyrLemche.FS.2*. **-pude**, en. (jf. -pølle, -pølse) især om læs pude i en sofa. *Cit.1804.(PersonalthistT.1940.179)*. Damer . . beundrer ham (o: en modepræst) i en saadan Grad, at han fra Prædikestolen maa anmode dem om at lade være med at sende ham flere Sofapuder. *Scherfig.FF.107*. **-pølle** (*Levin. TidensKvinder.²⁵/1929.24*) ell. (jf. Pølse 2.1; især dial.) **-pølse**, en. *Blich.(1920).XIX.66. Cit.1831.(Reumert.CO.129)*. *Andres.Klitf.304. UjF. -seng, en. (fagl.) seng, som, naar den ikke bruges, kan omdannes til en (slags) sofa. *Pol.¹⁷/1928.17.sp.3*. *Møbelsnedkeri.[1937].298*. **-skab**, et. en (skabs)sofas sideskab. *Schand.SB.16*. **-spiller**, en. (billard., jarg.) tilskuer ved billardspil (som sidder mægligt i en sofa og kritiserer spillet). *B.T.²⁹/1937.6.sp.3*. **-stykke**, et. (især nedset.) om (koloreret) billede, især maleri, egnet til at anbringes over en sofa (især med forestilling om ringe kunstværdi, banal smag olgn.). *Pol.⁴/1924.5.sp.5*. *Tilsk.1928.I.198*. **-vogn**, en. (især foræld.) om (hyre)vogn med (lange) mæglige sæder (paa langs, i charabanc-form ell. med sæderne stillede ryg mod ryg). *CMøll.PF.412. Vort Land.²⁴/1904.1.sp.8. HistMKbh.3R.II.514*. **-vælger**, en. (jarg.) vælger, der ved et (politisk) valg undlader at stemme (og bliver siddende hjemme i sin sofa). *Pol.²⁸/1939.8.sp.2*. *Vogel-Jørg.BO.519*.*

Soffit(-jerg), en. [so'fid, -'fidə] (ogs. skrevet **Suf(f)it**(te)). *ORung.Y.II. Buchh.EG.23*). **ft. -(te)r**. (ligesom ty. soffitte, fr. soffite fra ital. soffitto, soffitta, egl.: hvad der er fæstet under noget; jf. Suffix; teat.) næsten kun i ft., om de parallelt med fortæppet løbende (nedhængende) teaterdekorationer, der forestiller loft, løvværk, himmel olgn. paa scenen (jf. Luftsoffit). *JBaden.FrO.II.112*. *Et tragisk Blikket hæver | Jeg (o: en præst) mod Soffittens Blaa (o: som en skuespiller). *Winth.X.277*. et formeligt Theater med Fortæppe og Soffiter. *Holst.IV265. Teater-Bogen.(1901).54*. jf.: Der hænger et Stykke vildfærende Verdenshorisont over (skuespilleren), man ved ikke ret: er det Soffit eller er det rigtig Himmel? *VilhAnd.BM.17*.

Sofisme, en ell. (nu sj.) et (*JBaden FrO. Kierk.III.241*). [so'fismə] (sj. (m. gr. form) **Sofisma** (Sophisma), et. *Mart.TV.107*). **ft. -r**. (af gr. sóphisma (n.), til sóphizesthai, udtenke, blive vis ell. lærd, afl. af sóphós, vis, sóphia, visdom (jf. Filosofi); ω ell. filos.) ytring af skuffende spidsfindighed der vilåder, narret, fanger gennem smidit ud-tænkte, men falske slutninger, tilsyneladende bevis(er); spidsfindigt argument; spids-

findig orakløgt (dialektik); ordfælde; skinbevis; bevidst fejlslutning; sofist-steri. *Holb.MpS.267. Kierk.I.241. Sal.^{XXI}. 883.* **Sofist**, en. [sofisd] flt. -er. (ænyd. d. s.; af gr. sophistês, til sophizesthai, se Sofisme; især ω ell. filos.) i det gamle Grækenland betegnelsen for en praktisk filosof, lærer i veltalenhed, politik osv., spec. om en filosof (og taler), der (jf. den strengere, ældre filosofis mening) brugte filosofien paa en overfladisk, negativ, kritisk maade, ved taleøvelser lærte ungdommen at forsvare enhver sag, paa spidsfindig maade gøre sort til hvidt osv.; derefter i al alm.: person, der (i sin argumentation) bruger spidsfindigheder (sofismer, sofist-steri); spidsfindig disputator; haarkløver. *Reenb.II.52. Kierk.XV.379f. Al Ret var en Fortolkningssag . . . Enhver Jurist var en Sofist. SMich.Dommeren.(1921).113.* **Sofist-steri**, et. [sofisd'ri:] flt. -er. (ænyd. d. s.; af Sofist; især ω) (brug af) sofisme(r). *Sligt snak Sophisterie, | Bluur kaldt blant lærde Folk paa vort Academie. *Holb.Paars. 168. Blich.(1920).I.14.* Hun hverken søgte eller fandt nogen Trost i Søstrenes Sofisterier. *IsakDin.FF.288.* **sofistisk**, adj. [so'fisdig] (ænyd. d. s., gr. sophistikós; især ω ell. filos.) adj. til Sofist (ell. Sofisme), især m. bet.: spidsfindig (paa en overdreven ell. falsk, besnørende maade); haarkløvende. Sofistisk . . kaldes renkefuld. *Moth.Conv.S263. sophistisk Kløgt.Kierk.II. 14. (bogen) er et glimrende formet Partiskrift, et sofistisk Mesterværk. PLevin.Den naturalistiskeRoman.(1907).280.*

Sofit(te), en. se Sofitt (te).

So-flæg, en. (dial.) \mathcal{Q} bredbladet dunhammer, *Typha latifolia L. ACJohansen. RandersFjordsNaturhist.(1918).245.* **-flæsk**, et. (især nedset.) flæsk af en (gammel) so. *TidensKvinder.²⁰/1929.16.* gammelt, groft Soflæsk. *ASTrøm.O.8.*

soge, v. (glda. soghæ, sv. dial. såka; rimeligvis sa. ord som sv. (dial.) såka, gaa langsomt, sjokke; jf. II. sjokke og II. sokke; nu kun dial.) (lade noget) gennemvårmes (gennemvårmes, -koges). Naar man blander Blommen af et Æg, uden at soge den, med varm Melk, saa giver dette en ypperlig Føde. *Tode.KD.184. VSO.VI.8.635.* somme Steder bliver Brødene staaende nogen Tid i Ovnsmundten for at „saages“ (Ribe), dampe. *Feilb.BL.74. Feilb. jf. Esp.318. jf. Sogskind, skind paa kogt mælk. UfF.*

Sogn, et ell. (nu kun dial.) en (Thurah. B.72. PNSkovgaard.B.249. AntNiels.FL.III. 139. Dania.I.278. Esp.§123,2. UfF.(Sjæll.). jf. Feilb.). [søq'n, søu'n] søgn. Høysg.AG.37. sa.Anh.21. flt. -e ell. (nu dial.) -er (DL. 2—3—4. EPont.Atlas.III.5. Olufs.NyOec.I. 35. PNSkovgaard.B.105.274. Esp.§123,2. jf. Thorsen.72) ell. (l. br.) d.s. (HCAnd.ISv.159). (ænyd. d. s. (en & et), glda. (en) sog(h)n (Brøndum-Nielsen.GG.I.410.II.108), æda.

sokn (f.), søgsmaal, sogn, sv. socken (en), no. sogn, sokn (n.; no. dial. sokn (f.) ogs. om fiskeredskab), oldn. sókn (f.), ogs.: det at søge (fremad), angribe, (fiske)redskab til at søge med, øeng. soen, ohl. suohni, got. sok(e)ins, undersøgning; vbs. til søge, m. grundbet.: stedligt omraades befolkning, der søger til et vist fælles samlingssted (kirke ell. muligvis ting; jf. SvAakj.VJ.248) || i dial. ogs. om gren paa en lyster (jf. no. og oldn. ovf.). UfF.) om (et ved en gammel (middelalderlig) inddeling af landet dannet) distrikt, hvis beboere har kirke tilfælles, og som i senere tid ogs. er blevet en enhed i politimæssig henseende (som en sognefogeds distrikt, til dels ogs. m. h. t. den kommunale forvaltning, idet et saadant distrikt enten alene ell. sammen med et ell. flere andre udgør en (sogne)kommune (jf. Ogs. Pastorat); kirkesogn (ofte spec.: paa landet).

1) i al alm. Præsterne skulle boe i deris Sogne. *DL.2—12—1.* jeg sagde ham . . at en halv Snees Studentere skulle tage Magister-Graden i Morgen, og at een af samme Personer var her af Sognet. *Holb.Ep.I.161.* Landet blev christnet, og hver Kirke tildeelt sit Sogn. *Mob.DH.I.478. Anordn.¹³/s. 1841.§1.* Han havde ikke hjemme i Byen, og heller ikke i Sognet, han var fra et helt andet Herred. *SvGrundtv.FÆ.II.178.* *hver By har sin Heks, og hvert Sogn sine Trolde. *Drachm.DVE.148.* Klosteret staar normalt udenfor Sognet og den lokale kirkelige Organisation. *HistTidsskr.10R.III.550.*

2) om et saadant distrikts forvaltende myndighed (jf. Sogneraad) ell. (især) dets beboere; (samtlige) sognefolk. Hele Sognet mødte. *VSO.* Sognet var misfornøjet. *KNyrop.OL.I.118.* hele Sognet var i Kirke. *40 KBirkGranb.BS.52.*

3) i særlige forb., som udtryk for sognefolkernes hjemsted ell. (kommunale) forsørgelsessted (jf. inden-, udenogsns). || (især dial.) i udtryk som her til sogns, her i sognet, kom du nu ikke mere her til Sogns, din Sladderhank! *Bregend.BU.73. UfF.* || (især foræld. ell. dial.) i udtryk for (kommunal) forsørgelse af fattige olgn. (paa landet). Den Fattige gaaer i (paa) Omgang i Sognet. *VSO. Feilb.* især i udtryk som være, komme paa sognet, være, blive forsørgt paa sognets bekostring, ved offentlig forsorg; spec.: være, blive fattiglem. det var tungt, om de skulde plejes paa Sognet. *Blich.(1920).XII.156.* nu vilde han ikke have mere med den Landstryger at skaffe, nu kunde han komme paa Sognet. *Tolderl.F.I.190.* *Fad'ren var paa Sognet, | og Mod'ren var død. | Tidlig det. naged ham, | hans Fa'r var Fattiglem *Rich.KD.124.* Han var uægte Barn, opfød paa Sognet. *JakKnu.S.116.* En arm og ussel Stymper, der kommer paa Sognet, maaske paa Fattiggarden. *Skjoldb.SM.48. CReimer. NB.101. Esp.465. Feilb.*

4) (*især glåds., dial.*) i særlige udtryk for en præsts ell. degns virksomhedsomraade. Degn til et Sogn. *Høysg.S.174.* Aaret efter fik han (o: en af skolens ældste elever) „Sogn“, d. v. s. blev Degn i et af de Sogne, der hørte under Skolen. *Lollesgaard.Nyckøbing Kateedralskole.(1932).22.* || *spec. ved udtryk for en præsts kørsel til (ell. fra) annekssognet(s kirke), i forb. som køre til sogns ell. til sogne (Høysg.S.207), ogs. fra sogns (smst.205. VSO. MO. NRasmussenSøkilde. Brahetrolleborg.(1870).201) ell. fra sogne (Høysg.S.205) olgn.* Det hænder sig ofte, at jeg (o: præsten) kommer til Sogns om Morgen, en, ej vidende, enten Degnen behager at komme selv, eller Skoleholderen skal forrette. *Cit.1764.(HistMKbh.2R.IV125). Rasm Sør.ML.17.* Præster, naar de kørte „til Sogns“. *Aurelius.Præster.(1934).22.* Provst N. i Hjemlæk kom en Dag kørende hen ad Hovedlandvejen; han havde været til Sogns i Svinninge og skulde nu hjem. *Aarb Hølbk.1933.107. UfF.*

Sogn-, i ssg. se Sogne-

sogne, v. [søqnø, sømønə] -ede. (no. sogne, sokne; af Sogn 1; *især emb., glåds.*) høre til, være knyttet til et vist sogn(s kirke), søge til vedk. kirke, naar det gælder gudstjeneste ell. andre kirkelige handlinger; *især i forb. m. præp. til.* Gaarden maa da . . have sognet til Horlof, som jeg erfarer af Kirkens Bøger; nu derimod ligger den til Carlise Kirke. *Cit.1759.(AarbPræsto. 1927.89; no. forf.). NordBrun.LS.310. (Frederikssund) har ingen Kirke, men sogner siden 1744 til Udesundby. SSterm.Frederiksborg Amt.(1831).9. GyrLemche.S.IV.108.* Tiendens Princip er dette, at enhver, der „sogner“ til en Kirke, d. v. s. først og fremmest enhver, som henter Daab der, skal svare denne Kirke Tiende. *HistTidsskr.10R.III.551. jf.: alle de Menigheder, som sognede under den jersalemske Overbiskop. GVHansen.Oldkirkens Nadveroffer.(1895).151.* || *med videre anv., som udtryk for (regelmæssigt) at søge hen til ell. at være (jole sig) stærkt, varigt knyttet til et sted.* Vandmøller . . kunde (kun) lægges . . hvor Aaerne havde det stride Fald . . dær laa de paa Rad; fjærnt fra sognede man til dem. *HVClaus.DL.53.* Naar en Dansker en Dag pakker sin Kuffert og rejser ud alene, sogner han stærkt til sin egen Jord. *BerlTid. 11/2.1924.Aft.5.sp.1. jf.: „De vil unde den hjemlige Kro Næringen?“ — „Nej! ellers Tak! jeg sogner ikke til Kroen men til Kirken.“ FalkRenne.OmkringGadekæret.(1921).79.*

Sogne-, i ssg. [søqnø-, sømønə-] (*ikke i alm. rigsspr. Sogn-, se u. sogne-fast, -født.*) af Sogn (1); *saaledes (foruden de ndf. anførte) talrige mindre brugelige ell. let forstaaelige ssg. (som udtryk for, hvad der hører til, er knyttet til et sogn, foregaar inden for et sogn olgn.) som Sogne-afstemning, -anliggende, -arbejde, -beskrivelse, -forening, -helgen (se*

Helgen 1), -inndeling, -jord, -kort, -møde, -ombud (se u. Ombud 2.1), -omlægning, -sparekasse, -styre ofl.; *til dels med særlig forestilling om, hvad der er præget af geografisk (snævret) begrænsede forhold, snævret horisont, interessekreds olgn.; se ndf. u. Sognegrænse, -skel ofl.; jf.: Sognemennesket fra Frederik den Sjettes Tid kan ikke . . gaa ind under det nye Verdensbilledes svimle Perspektiver. Bomholt.DD.22.(i) Parlamentet forlod (Lloyd George) den walisiske Sognepolitik og anlagde et engelsk Synspunkt paa de store Problemer. Tilsk.1933.I. 356. vi maa løfte i Flok uden Snæversyn . . Det er ikke nok at vise Sognesind, man maa vise Fædrelandssind. KnudPouls.Va.179.
-alter, et. (*foræld.*) d. s. s. Lægmands-alter. *HFRord.Kbh.'sKirkerogKlostere.(1859-63).382. BjKornerup.VorFrueKirkensHist. (1929-30).178.
-baand, et. (*jf. -bunden, -frihed, -stavnsbaand, -tvang og Godsbaand, Stavnsbaand; kirk.*) et af Grundtvig dannet (*første gang i 1827 anv.*) udtryk for det fra gl. tid bestaaende forhold, at ethvert medlem af kirken var bundet til sit hjemsogns menighed (og at en præst (indtil LovNr.57²⁵1872 og senere love) ikke havde ret til (uden indhentet tilladelse) at benytte en anden sognepræsts kirke til kirkelige handlinger); *især (jf. Sognebaands-løser, -løsning) i forb. løse sognebaand, sognebaand(et)s løsning, som udtryk for, at et medlem af kirken (i henhold til Lov⁴1855, ændret ved LovNr.280³⁰1922) officielt vælger sig en præst (som sjælesorger) uden for sit hjemsogns menighed og tillige (efter 1922) kan indtegne sig som menighedsmedlem i vedk. præsts sogn (menighed). Grundtvig.Udv.V.121. (jf. Haandbogi Grundtvigs Skrifter.III.(1931).reg.). Stønder-tidende f.Øerne.1838.sp.1137.1143. Lov om Løsning af Sognebaandet. Lov⁴1855. Til en (efter valgmenighedsloven) dannet Menigheds Præst er det tilladt, uden Hensyn til Afstanden, at løse Sognebaand. Lov¹⁵1868.§1. Pastor Alstrups Popularitet . . bragte flere Beboere i de omliggende Pastorater til at løse Sognebaand. Schand.FrProv.230. i Løbet af det ottende Hundreaar blev Sognebaandet bundet fastere og fastere. FrNiels.KH.II. 423. || hertil Sognebaands-løser (person, der løser (har løst) sognebaand. MinSkr.³⁰1865. Pont.LP.VII.30), -løsning (MinSkr.³⁰1865. LovNr.280³⁰1922.§47).
-barn, et. (*især i ell. kirk.*) person, der hører til (er hjemmehørende i) et sogn(s menighed), set i forhold til (de) andre sognefolk (jf. -broder) ell. *især i forhold til præsten (sjælesorgeren); oftest i flt. mangan geistlig Mand (har) anset det for sin . . Pligt at kjæmpe blandt sine Sognebørn og falde ved deres Side. Goldschm.NSM.II.65. et længst forglemt Sognebarns Tilbagekomst til Egnen. Brandes.V325. i -beboer, en. (jf. -bo) især i flt., om et sogns beboere. Collegial-Tidende.****

1841.699. CSPet.Litt.573. **-bestyrelse**, en. (nu sj.) om (de personer, der leder) bestyrelsen af et sogns fællesanliggender (jf. -raad). Collegial-Tidende.1841.700. VSO. **-bibliotek**, et. et (land)sogns offentlige bibliotek. Konfirm.^o/1838.§3. Schand.SB.39. Bibliot H.^oII.480. **-bo(er)**, en. flt. **-boer** ell. (egl. til -boer) **-boere** (AndNz.M.266. NSvends. H.128) ell. (til -bo; dial.) **-bo** (PNSkovgaard.B.99. Esp.30). (i rigsspr. især Ω ; i alm. i flt.) d. s. s. -beboer. FDyrlund.TN. 156. J.Jessen.OV.145. **-broder**, en. (jf. -barn; nu l. br.) mandlig sognefælle. (man) opbygges ved . . at befinde sig i . . sine Sognebrøders Midte under Communien. Stændertidende f. Øerne. 1838. sp. 1170. MO. **-bud**, et. l) (ænyd. d. s., no. d. s., sv. socken-, socknebud; jf. Sogn 4 og -rejse 1; kirk., nu sj.) en præsts besøg hos et (sygt, døende) sognebarn (egl.: efter opfordring fra vedk.(s paarørende)), spec. for at meddele nadverens sakramente. For Sognebud gives sielden (noget til præsten). Wilsse.Spydeberg. (1779).524. Intetsteds kunde Hjemmet vinke mere tillokkende med Lyset bag Ruden, end naar man kom fra „Sognebud“ i den mørke Aften. NatTid.^o/1913.Sond.2.sp.4. 2) (foræld.) person, der (spec. efter sognefogdens begæring) forrettede budtjeneste i et sogn (ved besorgelse af breve, spec. fra øvrigheden, til andre byer i sognet ell. til fremmede sogne). Moth.S591. KancProm.^o/1808. (der) udfordredes en Mængde ridende Mennesker til som Sognebud at befordre alle (de) utallige Ordres. Agre.RK.8. MinSkr.^o/1855. UjF. **-bunden**, part. adj. (sj.) bunden ved sognebaand. selv de Beboere, som var sognebundne til Kongssø, aflagde nu hyppig Besøg i Brenderup Kirke. GyrLemche.S.III.15. **-by**, en. l) (sj.) hver af (lands)byerne i et sogn. VSO. MO. 2) (emb.) spec. om den sogneby (1), hvori sognets kirke ligger; kirkeby. Moth.S591. JohsSteenstr.IS.6. Trap.^oX.43. **-degn**, en. (ænyd. gld. sogned(i)eg(e)n; nu især foræld.) en i et sogn fast ansat degn ell. den af sognets lærere, som varetog den kirkelige degnetjeneste. Opvarterne ved Guds-tienesten og Kirkeforretningerne . . kaldes i Danmark Degne, Sognedegne . . Lovene kalde dem ogsaa . . Sæde-Degne. Henrich Uss. K. III. l. 357. Mynst. Vis. I. 202. II. 75. OFriis.Litt.280. Feilb. **-distrikt**, et. (emb.) omraade (distrikt), som udgøres af (hoved- og anneksognene i) et pastorat, ell. (nu især) en til en distriktkirke (s. d.) hørende del af et kirkesogn med to ell. flere kirker. Saamange Hoved- og Annex-Sogne, som er forenede under eet Præstekald, udgøre tilsammen et Sognedistrikt. Regl.^o/1803. Anordn.^o/1841. §1. Sal.^oVI.231. **-fast**, adj. (sogn-. Sønderjylland.1899/1900.93). (især dial.) hjemmehørende og forsørgelsesberettiget i et sogn. CDorph. Digtarterne.(1859).A. Feilb. **-foged**, en. flt. **-fog(e)der** ell. (spøg.; jf. I. -raad)

-fodder (Ing.EF.VII.180. Blækspr.1902.36. Sal.^oVIII.356). (ænyd. d. s.; jf. Bondefoged 1, Sandemand 2) en af den stedlige øvrighed (amtmanden) udnævnt sognebeboer (paa landet), som i sit sogn (ell. et af flere sogne ell. en del af et sogn bestaaende distrikt) udfører et (lønnet) hverv som den lokale (underordnede) politimyndighed, der (i henhold til Forordn.^o/1791 og senere love) udfører politimesterens ordrer, haandhæver ro og orden, foretager udpantning olgn. og i alm. tillige er lægdsmand. Sognefogden i Vingeby. JensSør.II.21. *Mads Sogne-Fogd. Holb.Paars.14. *Paa hin Side Veien, hvor Milepælen staaer, | Der kneiser Sognefogdens den velførnemme Gaard. Winth.D.(1832).272. sa.HF.^o161 (se u. III. Rygning). LovNr. 90°/1916.§17. || hertil bl. a. Sognefoged-distrikt (MinSkr.Nr.33°/1894. Trap.^oIV.110), **-kreds** (MinSkr.Nr.33°/1894), **-skilt** (jf. I. Skilt 2.1. Skjoldb.ML.62. (han) hængte . . sit gule Sognefogedskilt om Halsen og gik.Egeberg.M.71). **-folk**, et (DL. 1—2—16. EPont.Atlas.II.194. NPWiuel.R. 246. Trap.^oII.404) ell. (nu alm.) pl. (ænyd. d. s., oldn. sóknarfolk) sognebeboere (ofte spec. som medlemmer af menigheden). DFU.II.nr. 30.15. en Klokke lokker Sogne-Folkene til Guds Ord.LTid.1737.328. (præsten) var en Fader, en Raadgiver, en Hjælper i Nød for alle sine Sognefolk. Blich.(1920).XVI.22. Lehnsmanden (krævede) Gjerningsmændene udleverede, men . . Sognefolkene . . nægtede at efterkomme Befalingen. NPWiuel.R.248. Branderslev Sognefolk. Pol.^o/1940.7.sp.3. **-forbindelse**, en. (nu l. br.) om (fortsat) forbindelse med (tilhørigt til) et sogn (fx. m. h. t. stykker af forsk. sogne, der er inddragne under eet skole-distrikt). forblive i samme Sogne-Forbindelse som hidtil. Anordn.^o/1814.§5. KancCirk.^o/1846. VSO. MO. **-forhold**, et. spec. (især emb.) om sognebeboer(e)s forhold til sognet (som kommunal institution) ell. forholdet ml. præst og sognets menighed. (det er) et Fremskridt . . at Sogneforholdet imellem Menighed og Præst ikke længere staaer som et tvunget Forhold. HNClaus. Conf. 8. Mart. Den da. Folkekirkens Forfatn.(1867).27. Tyendes Sogneforhold. LovL.V587. **-forstander**, en. (gldgs., dial.) medlem af ell. spec. (især i best. f.) formand(en) for et sogneraad (sogneforstanderskab). Sogneforstanderne vælges paa 6 Aar. Anordn.^o/1841.§6. VSO. MO. Pont.D. 203. UjF. **-forstanderskab**, et. ældre (spec. i tiden 1841-1867 gældende) betegnelse for Sogneraad. Anordn.^o/1841.§1. Lov^o/1854.§53. Budde.F.313. SjøllBond.123. Feilb. || hertil Sogneforstanderskabs -distrikt (Grundl.1866.§37), **-formand** (Budde.F.312), **-kreds** (Grundl.1866.§37), **-møde** ofl. **-frihed**, en. (emb., nu næppe br.) frihed for sognebaandet. de tyske Lutheranere i Kjøbenhavn nyde fuldstændig Sognefrihed.

Stændertidende f. Øerne. 1838. sp. 1152. Grundtv. Dansk Kirkefrihed. (1839). 44. jf. Kirke. P. III. 24. **⊘ fælle**, en. (jf. -broder) person, der hører hjemme i et vist sogn, set i forhold til andre af samme art. Rosenb. III. 204. Bønderne . . vandrer i tætte Skarer til Kirken (for at) møde deres Sognefæller, spørge Nyt, fortælle Nyt. Brøndum-Nielsen. DD. 47. **-født**, part. (sogn-). HV Claus. (Sådy Aarb. 1894. 74). (jf. indensogns; ⊘, l. br.) født i et vist sogn. D & H. **-grande**, et. se III. Grande. **-grænse**, en. (jf. -skel). Da Ordene ey kiender Sogne-Grændser, er det ey let at bestemme hvorvidt et Ord er gængs. Wilse. Spydeberg. (1779). 2 Till. 70. Pastor Torm havde ingen Interesse for Fremmede. Hvad der laa udenfor hans egne Sognegrænser, eksisterede ikke for ham. Pont. BH. 49. **-herre**, en. (ænyd. d. s.; jf. Kirkeherre 2; foræld.) sognepræst. Sogneherre . . kaldes den fornemste prest til et sogn i købstæderne. Moth. S591. CP Rothe. MQ. I. 222. Professor Rottbøl (var) Sogneherre til Trinitatis Kirke. Tauber. Dagb. 108. Rahb. E. V. 263. HimmelKjær. 1922. 192. jf.: hvert Gilde havde sin skrapræst, der var sognets præst og også kaldtes sogneherre. Bornh. Samlinger. XVI. (1925). 175. **-hyrde**, en. (jf. I. Hyrde 2.4; gldgs., højt. ell. spøg.) sognepræst. Amberg. Chievitz. J. II. 61. Schand. O. I. 183. **-høvding**, en. (jf. -konge; l. br.) 30 Hans Andersen Ture var endnu noget af en Sognehøvding, de velstillede Bønders Tillidsmand i mange offentlige Sager. NSvends. H. 48. **-kald**, et. (især emb.) en sognepræsts embede. Vigerslev Sognekalds Jorder og Tiender. Konfirm. 9/1838. §1. min Mand . . søgte . . det Sognekald, der er ledigt her i Byen. Goldschm. EJ. 282. han (havde) oppebaaret tre Fjerdedelen af det store Sognekalds Indtægter. Schand. UM. 144. **-kapellan**, en. (emb.) ældre betegnelse for personel kapellan, Kaldskapellan (og Kapellan pro loco). Wiberg. Præstehistorie. I. (1870). 27. 32. 51. III. (1871). 127. 197 ofl. NBøgh. CW. I. 7. **-kasse**, en. (emb.; nu l. br.) kasse, hvoraf et sogns fællesskudgifter uddrages (spec. udgifter uden for skole- og fattigvæsenet). KaneSkr. 23/1848. **-kirke**, en. (ænyd. d. s., oldn. sóknarkirkja; især emb.) et sogns kirke (mods. Domkirke, Frimenighedskirke oln.); ogs. spec. (mods. 50 Annekskirke) om hovedsognets kirke (MO.). DL. 6—3—1. hans Majestet (lod) giøre St. Petri Kirke i Kiøbenhavn til en Sogne-Kirke. Holb. DH. II. 671. Vi hørte til St. Knuds Sognekirke. HC And. ML. 25. Sognekirkens hvide, takkede Taarngavl. Stuck. FO. 208. **-kirke** **-lig**, adj. (kirk.) som vedrører en sognekirke (s menighed). lad os nu se . . om ikke Valgmenighedsbevægelsen vil blive afløst af en sognekirkelig Bevægelse. MPont. MO. 197. Bornholms Tidende. 26/1928. 3. sp. 2. jf.: Min Sognekirkelighed. MPont. MO. 6. **-kommission**, en. (emb.) kommission til bestyrelse af særlige anliggender (spec. fattig-

væsen) inden for et sogns omraade. Regl. 1/1803. §13. VSO. nu spec. m. h. t. Færrøerne: LovNr. 30²⁸/1872. §15. Sal. 2^{XXI}. 888. **-kommune**, en. (jf. Sogneforstanderskabsdistrikt, -kreds; emb.) en af eet ell. flere sogne bestaaende landkommune, der udgør et pastorat; sogneraadskreds. BerlTid. 23/1841. 1. sp. 1. Lov 1/1867. §1. LandbO. IV. 312. **-kone**, en. (jf. -mand; nu sj.) en i sognet hjemmehørende kone (gift kone, enke). Rostgaard. Lex. S215c. Blich. (1920). XXII. 184. VSO. MO. **-kon** **-ge**, en. (jf. -høvding, -pave og I. Konge 3.1) ledende, førende mand i et sogn. PLaurids. S. V. 43. BiogrL. 2^{XII}. 542. **-korn**, et. (foræld.) det (tidligere) af (sognemændene i) et sogn udredte korn (j. til de fattige). MO. **-kreds**, en. (emb.) d. s. s. Sogneraadskreds. LandbO. IV. 312. **-kørsel**, en. spec. (jf. -rejse 2, -ægt; emb.) om pligtkørsel, som en sognekommune kan paalægge kommunens hartkornsbrugere at udjøre vederlagsrit til visse (lovbestemte) formaal (kirke- og skolebygningss opførelse ell. vedligeholdelse, lægebefordring til ubemidlede syge oln.). Forordn. 20/1751. §2. Anordn. 12/1841. §17.

sognelig, adj. [søgnøli] (sj.) adj. til Sogn. En stor Begivenhed har nyligt fundet Sted i vort Sogn . . en sognelig (eng. orig.: parochial) Rystelse er foregaaet . . Vi have havt et Valg, et Valg af et Communalbud. LMoltke. Dick. XVI. 25.

Sogne-liste, en. (emb., nu næppe br.) mandtal, folkeliste over et sogn (s værnepligtige mandskab). MR. 1799. 920. VSO. MO. **-mand**, en. (æda. sokna mæn (fl.); jf. -kone; nu i rigsspr. især ⊘) en i sognet hjemmehørende (voksen) mand. (især i fl.). Tilskikker Kirkens Forsvar nogen Sogne-mænd at være Kirkeværger. DL. 2—22—9. Geistlige (jaar) ofte af deres Tilhørere og Sogne-Mænd Mad og Klæder in Natura. Holb. Ep. V. 2¹¹³. han er ligesaa virkelig en Bonde, som alle andre Sognemænd i hans Bye. JSneed. I. 22. Valby Sognemænd saae med Hovedrysten paa Kjøbstadfamilien, der flyttede ind. Goldschm. NS. NyR. II. 299. Sognemændene til S. Nicolai Kirke. HFRørd. UnivH. III. 16. Feilb. **-menighed**, en. (emb.) menighed, bestaaende af folkekirkens medlemmer i et sogn. Lov 1/1855. §1. MPont. MO. 189. **-pave**, en. (jf. -konge og I. Pave 2.1; især nedsat.) en (herskesyg, selvsikker) person (især præst), der (meget stærkt) gør sin myndighed gældende i et sogn (over for sine sognefæller). Grundtv. Den Da. Stats-Kirke. (1834). VII. Skal Præsten være Sognepave eller Menighedens Tjener? Birkedal & KFViborg. (bogtitel. 1852). He, den Sognepave (: en gaardejer, der er sognefjed og sogneraadformand) Kristians Jensen. Løft åit Hoved. (1920). 27. **-post**, en. (nu sj.) (land)postbud i et sogn. MO. **-præst**, en. (glda. d. s.; jf. -herre, -hyrde) præsten (ell. hovedpræsten) i et sogn ell. et pastorat. DL. 2—4—3 (se u. Medtjener 2).

alle, som havde naaet skønsom Alder, skulde . . . communicere og bekiende deres Synder for deres egne Sogne-Præste. *Holb. Kh. 866.* Magister Ole Vind, engang Sognepræst for Frue Kirke i Kiøbenhavn. *Mall. SgH. 411. Lov^o/1855. §4. Sal.^o XXI. 889.* Feilb. **I. -raad**, en. *fl.* **-raader** ell. (*spøg.*; *jf.* **-foged**) **-rodder**. (*af* II. -raad med (*spøg.*) *tilknytning til titler som* Etatsraad osv.; *se* I. Raad 2; *talespr., især dial.*) sogneraadsmedlem. (*især i fl.*). Tal med den tykke Lars Kristensen og nogle andre Sognerodder. *Schand.GA.243. UfF. II. -raad*, et. (*jf.* **-forstanderskab**) en (*ved Lov^o/1867 officielt fastslaaet*) betegnelse for (*kommunal*)bestyrelsen i en sognekommune (*betegnelsen forestaaet allr. tidligere, jz. af ASØrsted 1834, se HansJensen.Deda. Stønderforsamlinger. II. (1934).475. jf. Collegial-Tidende.1841.703. VSO. og Stbb.Aa.I.479.*) Goos.III.51. Her boede Byens rigeste Mand, som næsten var for en Proprietær at regne. Han førte det store Ord i Sogneraadet. *Kirk.D.23. || hertil ssgr. som Sogneraads-arkiv, -forhandling, -formand* (Goos.I.220. Breum.HH.173), **-kreds** (d. s. s. Sognekommune. *Bk.Nr.1°/1875. Sal.^o XXI.888*), **-medlem** (*LandbO.IV.312. jf. I. Sogneraad*), **-møde**, **-valg** ofl. **-rejse**, en. **1)** (*jf.* **-bud**; *nu l. br.*) om (*spec. en præsts*) rejse (*kørsel*) ud i sognet ell. til annekssognet. en Søndag ved den Tid man ventede Præsten hjem fra Sognereisen. *LSmith.DN.141. VSO. 2) (*emb., dial.*) om (*kommunal*) pligtkørsel: sognekørsel. *Forordn.^o/1844. §5.* Fogden . . . havde tilsagt Vognen i Sognereise. *NPWuel.NS.230. Sal.^o XXI. 888. UfF. -rytter*, en. (*ænyd. d. s.*; *jf.* Rytter-bonde, -hold ofl.; *foræld.*) rytter (*hørende til et af de militære rytterregimenter*), der (*hvervedes og*) udlagdes (*til underhold*) i sognene (*i alm. een for hver 400 tdr. hartkorn*). *Moth.S591. Rockstroh.Hær.III.448. jf.: Sogne-Rytteriet*, til hvilket to af hver Sogn vare udskrævne. *Thiele.I.94. -skel*, et. (*jf.* grænse og I. Skel 1.1). *Moth.S591. Andres. Klitf.72.* et jævnt og sindigt Folk, for hvem Sogneskellet var Verdens Grænse. *Pont.SM. 18. -skole*, en. (*især emb.*) offentlig skole i et (*land*)sogn. *ConvLex.XV.159. VSO. Sal. IV.957. AJepesen.Fra detgl. Kbh. (1935).82. -stavsbaand*, et. (*sj.*) ældre udtryk for Sognebaand. *Grundtv.SDL.48. -stævne*, et. (*ænyd. glda. d. s.*; *jf.* **-grande**; *især foræld.*) sognemændenes forsamling (*stævne*), *spec. ved kirken, med bekendtgørelse af øvrighedsmeddelelser, fremkaldelse af sognevidner olgn.*; *kirkestævne. Moth.S591.* Jeg gjør . . . det Forslag . . . til Sognefogderne, at advare dem (*o: bønderne*) paa Sognestævnet, at de paa deres Byrejser tage sig vel i Agt for alle dem som . . . fører dem til Skænkestuer eller Kældere. *Politivennen.1801.2525.* Mændene samlede sig uden for Kirkedøren for at høre, hvad der lystes til Sognestævne.*

CReimer.NB.343. jf. FrGrundtv.LK.217.282. -tvang, en. *ældre betegnelse for* Sognebaand. *Støndertidende f. Øerne.1838. sp.1152.* Sognetvangens Ophævelse. *Cit.1839. (Grundtv.B.II. 306).* **-vej**, en. *dels: vej*, som fører til den for sognet fælles kirke (*kirkevej*) ell. fra præstens (*og degnens*) bopæl til kirken (*jf. Præstevej 1*); *dels (og nu især; mods. Amtsvej) om offentlig bivej paa landet (som vedligeholdes af sognekommunerne).* Kirke- eller Sogne-Veie, som føre til Sognets fælleds Kirke samt Præst og Degn. *Resol.^o/1785.* Der ere de Præster . . . som ofte maae tilbringe 3 Timer paa deres lange og onde Sogne-Vei frem og tilbage. *Balle.P.236. JHelms.G.71. And.Nx. PE.II.62. Feilb. -vidne*, et. (*ænyd. glda. d. s.*; *jf. Nabovidne; jur., foræld.*) et paa sognestævne fremkaldt vidnesbyrd, afgivet af sognemændene. (*præsterne*) skulle ingen Sognevidner underskrive, eller forsegle. *DL.2—11—5. de (som mistænkes for løsgænger) bør, om begæris, at skaffe Sognevidne og Skudsmaal.smst.3—19—17. Langebek.Breve.11. Sal.^o XVII.613. ♀ -vis, adv. (*ænyd. d. s.*) med fordeling efter sogne; hvert sogn for sig. *MR. 1742.816.* Enhver Fordeling af Veiarbeidet skal . . . skee sogneviis. *Forordn.^o/1793. §48. Bogan.II.31. || anv. som adj. en sognevis Adskillelse. Ribe.Amt.1922.527. -værn, et. en i Sønderjylland i 1913 dannet sammenlutning af sognemænd (*i et sogn*), der havde besluttet ikke at afhænde jord til tyske købere. *NatTid.^o/1913. M.1.sp.3. HPHanss.(Gads Mag.1935.549). -ægt, en. (*især foræld., dial.*) om (*kommunal*) pligtkørsel: sognekørsel. *MO. UfF.****

sogn-fast, -født, *se u. sogne-fast, -født.*

So-gris, en. (*ænyd. d. s.*; *landbr.*) hungrig (*der endnu ikke er ell. har været drægtig; mods. Griseso og Galt, Ornegris*). *Landhuushold.V.264. FrGrundtv.LK.116. Feilb. Rørd. S.155. -græs, et, en. (*nu dial.*) ♀ vej-pileurt, *Polygonum aviculare L. JTusch.176.327. Feilb. UfF.**

soignere, v. [*soan'lj'e'rø, gldgs. soæn'lj'e'rø*] **-ede**. *vbs. -ing.* (*fra fr. soigner, til soim, omsorg; især (w) drage omsorg for; (nu) spec.: (holde ell.) bringe i god, passende (ordentlig, renlig) stand; pleje, passe (med omhu); især m. h. t. levende væsen, en person(s ydre, hænder, negle, haar, klædedragt olgn.), navnlig med forestilling om, at en person optræder med et velplejet (ordentligt, renligt) ydre efter god selskabelig skik; tidligere ogs. spec. om legemlig pleje af syge (mennesker, dyr). Regimentetskiæren maa . . . besorge Regimentets . . . Mandskab soignerede i Sygdomstilfælde. MR.1803.414. Kongen . . . soignerede i Logen med muligste Omhu sin Gemalinde. vSundt. Udtogaf en Dagbog.(1827).146. Naar hun var tilstede, nøjedes han med at soignere Negle eller tygge Overskæg. Bang.SE.352. Hun*

havde friseret sig omhyggeligt, kvinder elsker vist saadan søndag morgen at gaa og pusle, soignere sig og gøre sig konne. *MKlitgaard. GM.19. part. soigneret brugt som adj.*: Hun var ualmindelig soigneret i sit Toilette den Dag. *Tops.N.343.* Den fyldige og soignerede Haand gled frem og tilbage over det glittede Papir. *Leop.LR.108. som adv.*: Han er som altid soigneret klædt og som altid køn . . at se til. *JohsPalM.TV79. om dyr:* de indsendende Rapporter om soignerede syge Heste. *MR.1831.94. vbs.* Soignering; *smst. 1800.1007. Fleuron.IN.5.* hertil (om forretning, der udlejer (rene) haandklæder, dækketøj, toiletskabe oln.) Soignerings-anstalt, -forretning, -vaskeri oft. (*Krak.1930.II.1364. TelefB.1940.6862 ff.*). || m. h. t. andet, der er genstand for pleje, omhu (under fremstillingen) oln. (især i part. soigneret brugt som adj.). Bogen er smukt og soigneret trykt. *Aarbogf.Bogvenner.1923.148.* Parken er overordentlig smuk, stor og soigneret med klippe- de Hække, med Græsplæner og Gange i sirlige Mønstre og Mængder af Blomsterbede. *Achton Friis.DSØ.II.305. spec. m. h. t. (omhyggeligt, korrekt, poleret) tale-ell. skriftsprog:* Fru Heiberg, som i alt for høj Grad soignerede de enkelte Ord. *RNeiendand.JohanneLuiseHeiberg. (1917).9.* en Række yderst soignerede Oversættelser af fremmede Dramatikeres Arbejder. *Pol.2/1937.11.sp.3. om moralske forhold:* Du kan ikke vente noget soigneret Indre af en Mand, der ser ud som Laus Krøg. *FrPoulsen.MD.21.* Hvis De har lidt Penge, saa var det maaske mere soigneret at prøve paa at tjene nogle flere i Stedet for at laane af en Herre. *JesperEw.PF.94.*

Soiré, en. [soa're] best. f. **soireen** [-'re:ən] fl. **soireer** [-'re:ər] (fra fr. soirée, til soir, aften; især i mere formelt spr.; jf. *Matiné*) aften selskab (i større, mere officiel form); (privat arrangeret) aftenunderholdning (med musik, sang, recitation oln.); jf. *Meyer.1.* *JBaden.FrO.II.112.* *Tid er det nu, hvor Bal og Soirée | Forsamlet Folket under tændte Kroner. *PalM.D.5.* I Aftes vare vi i Soirée hos Statsminister Eichhorn. *Oehl.Er.IV.192. HCAnd.AV156. EGad.TT. 118.*

soisk, adj. [so'isg] (jf. soagtig; sj.) som minder om en so; i høj grad uordentlig, griset; *svinsk.* det Værgeraad, der daglig er Vidne til Jens Vejmands . . Perial og hans Kones udprægede Soiskhed og Forsømmelse af Børnene. *Tiisk.1919.II.300.*

Soj, en. se I. Sadde.

Soja, en. [so'ia] (ofte skrevet Soya. — i folkeligt spr. ogs. Soje. *Adr.2/1762.sp.10. jf. det kbh. bornerim.* *Birgitte, Birgitte Bir-Geje, | hun faldt og slog sit øje; | saa smurte hun det med soje). best. f. -en [so'ia:ən] (ty. soja, eng. soy, fr. soy; af japansk-kinesisk oprindelse; især kog.) en af sojabønnen fremstillet mørkebrun, krydret vædske, anvendt som

tilsætning til sovs, suppe oln.; ogs. om en kunstig efterligning heraf, kulor (2.2). en god Skefuld Soia. *CMüller. Koge-Bog. (1785). 15. FrkJ.Kogeb.177. jf.* hand som løber omkring med sin Pøber-Dose og Soya-flaske i Lommen. *KomGrønæg.III.96.* **Soja-bønne**, en. (☿ ell. ♀) (brugt (bønne) af) den især østasiatiske bælgplante *Glycine L., spec. G. hispida Maxim.* *JBaden.FrO.439. Warm.Frøpl.323. VareL.4789. -kage, en. (især landbr.) en som kvægfoder anvendt foderkage, fremstillet af (affald fra olieudpressningen af) sojabønner. *LandbO.IV.321. jf. Sojakagefabrik. TelefB. 1940.sp.2208.* -mel, et. (især landbr.) affaldsprodukt af lign. art og med lign. anv. som -kage. *LandbO.IV.322.* -olie, en. ♀ olie af sojabønner. *OpfB.4I.681. jf. Sojaoliefabrik. Bek.Nr.317/1911.* -plante, en. ☿ (jf. Sojabønne). *NordConvLex.V.341. LandbO. IV.322.* -skraa, en. (jf. V. Skraa; landbr.). *LandbO.3II.434.**

I. Soje, en. se I. Sadde. **II. Soje**, en. se Soja. **III. Soje, Sojer**, se Sodde(r). **So-jærn**, et. ☼ (jf. So 3.2, Jærnsø) det overflodige Sojærn (ved støbningen af svinghjul) kan . . let løbe af i dertil gravede Rønder. *Jærn-ogMetalarbejderen.1927/28.86.*

Sok, en. [soq] (nu næppe i rigsspr. **Sokke**. *Moth.S591. Amberg. PalM.AdamH. II.267* (i bet. 1). *Thorsen.64* (i bet. 2.1; men i bet. 3.2: sok. *smst.60*). jf. *VSO. MO. Saaby.7 Feilb. samti.* en Hosesokke. *FynsTidende.2/1927.7.sp.6.* og Gaase-, Snesokke (u. Gaase-, Snesok). — dial. **Sjok**. *Rask.FynskeBS.49. Flemlose.25.* flt. -ker ell. (nu ikke i rigsspr.) -ke (*UnivBl.I.381. jf. u. Hosesok*). (ænyd. sok(ke), æda. sook (*Brøndum-Nielsen.GG.I. 359*), sv. sock og socka, no. sokk, oldn. sokkr; fra oeng. socc (eng. sock), osax. oht. sok (nht. mnt. socke, holl. sok), laant fra lat. soccus, lav (og let) sko (af blødt stof); i bet. 1 nyt laan fra lat.; jf. II. sokke, Sokkel)

1) (hist., æstet. ell. ☉; mods. Koturne) lav (let) fodbeklædning (sko), anvendt af skuespillere i den antikke komedie; uegl., som udtryk for komediens skuespilkunst, for dagligdags, jævnt, plat udtryksform oln. *Winth.X.282* (se u. Koturne). *Om Sokken og Cothurnen vel man vrøvler, | Ret som om Konsten deri skulde boe; | Men . . jeg for Sokker foretrækker Skoe. | Bort med Cothurnen! Bort med Maske, Sokke! | I vor Tid er Personen Bøt og Alt. *PalM.AdamH.II.266f. Cit.1877.(Brandes.Br.III.267).* || spec. (jf. bet. 2.4) i forb. (gaa) paa sokker, i alm. m. (overgang til) overf. anv., m. h. t. lavere, komisk, dagligdags udtryksform. *Verter maae ei være sluddevurne. | Det sømmer dem ei at gaae paa Cothurne | . . høist gaae de paa Sokker af Hiertens Grund. *Oehl.Digte.(1803).250. VSO.* *Thalia kommer skjelmisk paa sine Sokker. *Bødt.D.(1856).114. jf. Ew.(SkVid.III.76).*

*Junge.365. (hertil ell. til bet. 2.4) uegl.: *Mit Mod begynder stærkt at gaae paa Sokker (∴ dale, svinde).Oehl.XV.74. (spog.): *nu skal Solens Bryllup staae, | Og Bruden (∴ skoven) har alt Krandsen paa . . | Den sorte Snegl paa Sokker | Han møder nok som Klokker. Rich.SD.111.*

2) (jf. Høse-, Strømpesok) om den nederste del (foden, saalen) af en strømpe (Rask.FynskeBS.49. FrGrundtv.LK.94. UjF.) ell. (jf. Nat-, Snesok; i rigsspr. i alm.) en af stof syet ell. (nu) af (uld-, bomulds-, silke-)traad strikket kort strømpe, der naar til anklen (jf. VSO.) ell. op imod ell. over midten af læggen (nu især anvendt af mænd; tidligere ogs. som en særlig af almuen anvendt fodbeklædning, mindre pyntelig ell. kostbar end strømpen); til dels ogs. (tillige) om foden, der omslutes heraf (se bet. 2.3-4). 2.1) i alm. Sokke . . et klædebon af lærredt trå eller uld, som drages over foden. Moth.S591. et Par Skoe uden Hæle, et Par Strømper uden Sokker i. DetulykkeligeUdlæg.(1772).9. *I Overgaars afgik herfra . . sex Par Sokker, som endnu dig feile, | Af hvide tre Par, tre Par af de graa. Palm.Adam.H.I.90. Han gav sig til at skifte Sokker. JakKnu.GS.12. *Sørens Fa'r har Heste | og guldbroderede Veste | og Strømper lysegraa. | — Lille Fa'r har Sokker paa | og han har ingen Heste. Levy. Bv.26. 2.2) (talespr.) i sammenligninger, især (jf. bet. 4) m. h. t. hvad der er unyttigt (ringeagtet), mangler form og holdning olgn. (som en aftagen, henkastet sok), i udtryk som kaste fra sig, falde, synke sammen som en sok olgn. *(Ole) langede . . til ham ud; | En eneste Gang blot; men det var nok. | Manden han daskede ned som en Sok. Drachm.SH.65. HUSS.IH.172. || (jf. udtr. som fod i huse u. Fod 1.2 (sml. II. Sandal 1); ikke i alm. rigsspr.) i forb. (saa let) som en sok, egl.: saa let, som en sok trækkes paa (ell. af); (meget) let (og hurtigt). hun kunde sætte sin Tallerken Grød og sin Pot Melk tillivs hver Aften som en „Sok“. Dick. SØ.23. VKorfitsen.PE.168. *Studenterne stormer | Vibenshus — Gud fri os! — det gaar som en Sok. Bergs.FD.IV. Gadeordb. 2.3) faa en vaad sok (Rostling. Lille Nonne. [1922].50. UjF.) ell. (især) en sok, (dagl.) blive vaad om foden (ved at træde i vand, gennem tynd is olgn.). selv om man maaske er blevet lidt vaad om Benene (∴ af spadsereturen), saa har vi dog før . . kunnet taale en „Sok“, naar Isen begyndte at smelte. DagNyh. 1/10.1922. Sønd.12.sp.2. saa atter over Gærdet. Uf, der fik jeg mig en ordentlig Sok i Groften. Pol. 28/10.1926.13.sp.4. HKoch.Drengen.(1935).57. 2.4) i særlige præp.-forb. || (jf. bet. 1) som udtryk for at færdes med sokker paa, spec. kun iført sokker (ell. strømper), uden fodtøj, i alm. (jf. Filt-, Høse-, Liste-, Ræve-, Strømpesok) med forestilling om listende, (næsten) lydløs gang.

*Paa Sokker forsigtig han lister | til Sovekamret sig frem. Schand.SD.63. Bang.T.108. „nu maa Folkene ind (til juletræet),“ sagde Moderen . . Pigerne var paa Sokker, og Karlén havde Støvler paa. sa.HH.40. (jf. bet. 3.2) om dyr: *mørk langs Bakkens Sider | Skovmaaren lister sig paa lydløs Sok. Recke.KM.8. || (talespr.) i udtryk for at være (delvis) paaklædt, være oppe (efter søvnen), i virksomhed: være paa sokkerne olgn., især med forestilling om tidlig opstaaen, morgenduelighed, oplagthed (til at virke, arbejde), munterhed olgn.: være paa benene (paa støvlerne); være oppe (II.2 og 8.1); være parat, oplagt, i (godt) humør; ogs. (dial.): være beruset (UjF.). Var (teglværksarbejderen) nu, som han kaldte det, „paa Sokkerne“, saa kunde han forme 5000 Steen om Dagen, var han derimod ikke „paa Sokkerne“, da kunde han ikke bringe det høiere end til 4000 (som fx. om mandagen, efter en sviredag). Dodt.R.225. *Jens Vogter er paa Sokkerne, | Han raaber til sin Støver: | Vær flink, Pasop! lad see, du taer | Den Røver (∴ en ræv)! Rich.SD.86. Du maa være tidligere paa Sokkerne næste Gang. Søberg. KK.II.154. Feilb. (jf. bet. 3.2) om dyr: omme bag Gærdet rejser Hunden Børster — Ilderen har været paa Sokkerne. Fleuron.J. 28. jf.: Mikkell (∴ ræven) kom nok. Sulten skulde nok holde ham paa Sokkerne til langt efter Gry. ErlKrist.St.47. || (talespr.) i udtryk for (fysisk) beskaffenhed ell. tilstand, dels raskhed, hurtighed (i bevægelse) olgn.: (være) rask, vims paa sokkerne (Strange.P.II.84) ell. paa sokken (Aakj.RS.136) ell. i sokkerne (UjF.); dels (og i rigsspr. især) mæthed olgn.: (være) mat i sokkerne olgn., mat (af gang, arbejde ell. sygdom, upasselighed). kvæge en syg Sjæl og stroppe En op, som er lidt mat i Sokkerne. FolketsNisse. 1/11.1862.13. Schand.SF.93. jeg (føjte) mig allerede ret mat i Sokkerne. Fire Mil havde jeg gaaet. Aakj.FDD.9. Man gaer . . her og bliver . . nervøs i Sokkerne af alle de Præmisses, der laver. EChristians.F.211.

3) bet. 2.1 i videre (uegl.) anv., m. h. t. dyr. 3.1) (især dial.) en om en sok (2) minde beklædning om et dyrs fod, saaledes paa en hests fod (i glat føre; jf. Feilb. u. 1. sokke 2) ell. paa en høns ben (for at hindre den i at skrabe i have ell. mark). Halleby.192. UjF. 3.2) om (del af) et dyrs fod, især fremtrædende med en særlig farve, en særlig fjer- ell. haarbeklædning; jf. rødsokket u. sokket 2 (og røde hoser u. I. Høse slutn.): en fugl med røde sokker | || om fjerbeklædning paa fødderne hos høns ell. duer; spec. om særlig lange fjer paa fødderne hos duer. Moth.S592. Tumlingen (kan forekomme) baade med og uden Kap og Sokker. CGram.Husduen.(1910).34. KR Dahl.Raceduen.(1923).50.89. || om et pattedyrs stærkt haarede ell. særligt farvede (især

hvide; *jf.* hvidsokket) *fođ.* *Da brat han sig forvandlede: de lysegled Lokker | Blev sorte Bjørnebørster; til Kløer og til Sokker | De smukke hvide Hænder. *Oehl.HK.(1828).45.* Man (*kan*) jævnlig finde (*hærens*) Been og Sokker . . ved Indgangen til (*røvens*) Bolig. *Blich.(1920).XVII.22.* *ned over Gaden sprang | en Kat paa hvide Sokker. *Stuck.S.40. spec. (vet., landbr.) om en hests fođ med lyst (hvidt) aftegn, der naar op over kodelæddet uden at naa forknø- ell. haseled. Grundtv.Snorre.I.197. en stumpumpet Hest med Blis og 4 hvide Sokker.Hrz.XIV.278. PalM.AdamH.II.70. JPJac.I.64. LandmB.II.196. Thorsen.60. Feilb. jf.: Nu hørte de Hestetrav bag ved dem; det var S. . . paa sin lille Graasok.Ing.EF.I.34. || (nu ikke i rigsspr.) d. s. s. Gaasesok. Moth.S591. jf. VSO. 3.3) (kog., l. br.) i udtr. skyde sokker, om høne, hvis kød under kogningen løsner sig fra (skinn)enet og trækker sig opefter, saa at benet stikker (bart) frem. Du godeste Gud, Hedvig, se efter om den (o: en høne, der koger) har skudt Sokker. Buchh.EG.107.*

4) som (nedsæt.) personbetegnelse. 4.1) (*jf.* bet. 2.2 og Vante; *dagl., jarg.*) om en sløj, ynkelig (mands)person; ogs. m. mere ubest. anv.: *fyr; kammerat.* Peter var ingenlunde nogen Klippemand, men rent ud sagt en Sok. *PEBenzon.P.80.* Lidt Ben i Næsen bliver vist ikke af Vejen, hvis Hr. Gemalen ikke skal ende som en sølle Sok. *EErichs.N.37.* Læmpe er noget, han absolut aldrig farer med. Han er tværtimod en ilter Sok. *CAIstrup.Typer.(1920).36. jf. Møgsokker, (soldat.) som nedsæt. betegnelse for infanterister. Dania.III.75. 4.2) (dial.) letlevende, letfærdig kvinde.* Hun har i sine yngre Dage selv været en Sok, efter hvad der fortælles . . Men saadanne Kvinder bliver med Aarene undertiden de aller mest dydige. *Daastrup.MinDagbog.(1927).42. UjF.*

sok-benet, *adj.* [3.2] (l. br.) d. s. s. sokket (2). En sokkenet Høne. *VSO.*

I. Sokke, en. se Sok.

II. sokke, v. [søgø] (sjokke. i bet. 2: *UjF.*; se ogs. II. sjokke). -ede. (sv. *dial.* sokka, *sjokke*, no. *dial.* sokka, *gaa sløbende*, nt. socken; i bet. 1 rimeligvis sldform til søge (sv. (*dial.*) såka) og sakke (bornh. sagga, *jf.* bornh. sågga, sokke (1)), men med (senere) tilknytning til Sok (2); i bet. 2 af Sok (2-3) 1) (*jf.* indsokke; „i *dagl. Tale.*“ *MO.*; nu ikke i alm. rigsspr.) *gaa langsomt, tungt, sløbende; sjokke (II.1); til dels med forestilling om listende, lydøs bevægelse (paa hosesokker) ell. om bevægelse med klædningsstykker (strømper, sokker) hængende ned om benene (jf. Moth.S592. MO.). Høysg.Anh.33. (bjørne) have en sokkende Gang.Funke. (1801).I.85. *derpaa sokker | Han sagte af. TBruun.I.232. *Ulven sokked brat fra Skov. Grundtv.Snorre.III.43. den Gamle kog og*

sokkede deroppe (o: paa loftet) med sine Tøfler paa. *Winth.VIII.272. *Du pleier helst at gaae paa Sokker. | Saa sok Du hen til disse Piger.smst.XI.7. Hun vidste . . hvor Røven sokkede om.Rst.FT.19. Ilsoomt sokker han mod (sengen).Nordkild.SF.114. Thorsen.113. Feilb. UjF. 2) (dial.) *forsyne med sok(ke); dels (til Sok 2.1) m. h. t. strømpe: forfødde. UjF. dels (til Sok 3.1) m. h. t. dyr (hest, høne). Feilb. UjF.**

Sokke-, i ssgr. især af Sok 2.1 ell. (især *dial.*, i (nedsæt.) personbetegnelser som Sokke-deje, -dorte, -hoved, -pe(te)r; *jf.* ogs. Sokke-brog 2, -gang samt -slæber) af II. sokke 1 (*jf.* tilsvarende ssgr. v. Sjokke-). -brog, en. (*jf.* *oldn.*: leista-brøkr (af leistr, (strømpe)fođ, se I. Læst); *jf.* I. Brog 1) 1) (foræld.) *gl. nordisk mandstragt, bestaaende af benklæder, der naaede helt ned om fødderne og saaledes tillige tjente som sokker.* Gunløg . . var iført . . hvide Sokkebrog. *NMPet.IslFærd.II.17. Sal.²VI. 370. 2) (rimeligvis af II. sokke; jf. -hoved; dial.) nedsæt. betegnelse for en person med hængende (bagtil posende) bukser. UjF.*

-deje, en. (-doje. *Moth.S592. Rose.(Nyerup Rahb.IV118). jf. VSO.*) d. s. s. Sjøkkedeje. *VSO. Feilb. -dorte, en. (jf. Sjøkkedorte) d. s. LTid.1738.371. VSO. UjF. -due*, en. (*ty.* sockentaube; til Sok 3.2; *jf.* -høne og sokkenet, sokket 2; nu l. br.) sokket due. *Moth.S592. VSO. MO. Larsen. jf. Sjøkkedue. Larsen.²(1888).491. -doje*, en. se -deje. -fođ, en. (l. br.) fođ af en sok (strømpe); (*jf.* Hose-fođ, -sok, Strømpe-fođ, -sok) i forb. m. præp. paa: Ssss! Ikke sige til min Datter, at jeg er paa Sokkefødder! *KMich.H.246. -gang*, en. (*dial.*) sokkende (sjokkende) gang. Hestene lister over Broen. Klip klap i Sjøkkegang. *Nordkild.SF.28. UjF.*

-holder, en. indretning (en slags strømpebaand), hvormed (herre)sokker holdes oppe (om læggen). *Riget.¹⁵1912.4.sp.1. Lauesen. (GadsMag.1936.287). || (jarg., vulg.) som forstærkende tilføjelse til IV. skære (ned) 2.4.2 (slutn.): skære (en) ned (ell. (blive) skaa-ret ned) til sokkeholderne. Pol.⁵1930. Sønd.13.sp.4. -hoved*, et. d. s. s. Sjøkkedue. *UjF. -høne*, en. (*jf.* -due; l. br.) sokket høne. *VSO. jf. Sokkehøns. Moth. S592.*

Sokkel, en. [søg(ø)] *best. f. sok(ke)-len; flt. sokler.* (gennem *ty.* sockel, fr. socle fra *ital.* zoccolo, lat. socculus, *dim.* til soccus, se Sok; især *fağl.*) fođstykke; bærende underdel ell. underlag. 1) særlig formet fođstykke ell. underdel, hvis (plane) overflade danner grundflade for den øvre (og egentlige) del af en ting, *spec. en søjle, statue oğn. (pjedestal; basis). JBaden.FrO.II.112. *(i Rom) Hvor Capital og Sokler | Af Muld sig hæve op. Winth.III.246. en Barnebuste paa en høj Sokkel. KMads.Marstrand.160. i sammenligning: hans Ben er Søjler af Marmor paa Sokler*

(1871: Fodstykke) af Guld. *Højs. 5.15* (1931). || (bogtr.) om efterligning heraf i en typografisk rammeindfatning. *Selmar. 398*. || (kog.) om særlig formet bund ell. underlag (af ris- ell. brøddøj, is osv.) for en (finere) ret ell. anretning. *ISuhr. Mad. 19* (1923). 136ff. Lav en Sokkel af ristet Sandkage. *Tidens Kvinder. 9/1930. 34*. || (jf. bet. 2-3) om fodstykke paa møbel olgn. Soklen eller Altertavlsens Fod. *TopJ Norge. 2H. 38*. *FagOSnedk. 11*: Komfursoklen er lukket og slutter tæt til Gulvet. *Gasfyr. 21*. samt Sokkel-ben (Pol. 7/1, 1941. 17. sp. 3), -bræt, -ramme (paa møbler). *FagOSnedk. 2* (jf. Fod 2.2, Fodstykke 1.1; bygn.) om den nederste del af en mur, naar den ved form ell. materiale adskiller sig fra den øvrige del; murfod. *Gnudtzm. Husb. 74*. *Nystrom. S. 79*. Husets Sokkel er . . af sammenslebne Kampesten. *Buchh. SP. 77*. jf. Sokkelsten. *NordConvLex. V. 328*. *HFB. 1936. XLIII*. || (sj.) om fodbræt (1 slutn.), fodpanel, et stort Pille-spejl, der gik fra Gulvets Sokkel op til Stukktaturkarnissen. *Schand. UM. 74*. 3) om underdel ell. underlag af anden art. Lyngby røde Kirke paa dens Sokkel af Grave. *JPJac. II. 47*. Sokkel . . til en hurtigskydende Kanon. *Scheller. MarO. 11*: Steensokler (: sten, hvorpaa et hærs heiler). *Begtr. Sjæll. II. 20*. || (jf. Kontinentalsokkel; geogr.) om landmasse, der hæver sig op over oceanernes jævne bundflade. *Steensby. Geogr. 113*. || (jf. Davidsokkel) fodstykke, fast del (indfatning), hvori noget er fastgjort. enkelte Stivere traadte (ved flyvemaskinens landing) ud af deres Sokler. *FlyvningHær. 82*. Sokler til Glødelamper. *Pol. 5/1, 1939. 17. sp. 4*.

Sokkelade, en. se Chokolade.

Sokke-pe(ter), en. sokkende (sjokkende), sjusket (mands)person. **VSO. -slæber**, en. (af Sok 2.1, men muligvis med tilknytning til ell. ved omdannelse af -hoved olgn.; jarg., vulg.) langsom, smældende person; drivert. *Ekstrabl. 24/11 1932. 8. sp. 1*. *HHLund. Lørdag. (1933). 40*.

sokket, adj. [søgøt] (ænyd. d. s., no. d. s., isl. sokkótt; af Sok) forsynet med, bærende sok(ker). 1) (jf. hosesokket; l. br.) til Sok 2.1. *Moth. S592*. **VSO. MO. 2** (jf. sokbenet; især faagl.) til Sok 3.2. *Ravnen omvanded | Sort og rød-sokket. *Grundtv. Bjow. XLIV*. En rødsokket Vadefugl. *HelgeKaarsb. HM. 91*. || om fugle (duer, høns): som har fjerbeklædte fødder. *Moth. S592*. **VSO.** De glatbenede Tumlinger er gennemgaaende bedre Flyvere end de sokkede. *CGram. Husduen. (1910). 36*. de rigt sokkede engelske Havehøns. *Sal. 2XII. 138*. || om hest, ko olgn., især d. s. s. hvidsokket. 1 Brun, Blisset og Sokked Hoppe. *Cit. 1708*. (*AarbPræstø. 1937. 66*). *Nordsjøell. F. I. 133*. *Esp. 482*. *Uf. 11*: 60 En lille, loddensokket Fyr (: en kalv). *Fleuron. KO. 37*.

† **So-klokke**, en. i udtr. for at bruge uanstændig, sjofel tale (efter ty. mit der sau-

glocke läuten, die sauglocke schütteln ell. rühren oft.) *en Tølpser rofer af | Sin Drink og mange Ruse . . | Ja spaser ey at trække paa | Soe-Klockens skidne Strenge. *Sort. Poet. 40*. -**kæp**, en. i legen „so (3.2) i hul“: kæp, hvormed man slaar til bolden. *Skovrøy. LM. 16*. *Sal. 2XXI. 393*.

I. Sol, en. [so!l] flt. (især i bet. 5 og 7; se ogs. u. bet. 1.3-4, 2) -e ell. (nu kun dial.) -er (*Holb. DH. II. 191*. *LTid. 1725. 756. 1736. 259*. *Suhm. (SkVid. X. 43)*. *Esp. 318*). (æda. sol, oldn. sól, f., jf. got. sauil, n., lat. sol, m., gr. (h)élios; sideform til oldn. (poet.) sunna, eng. sun, ty. sonne, got. sunna, sunno; vist til en rod m. bet. „lyse“; sml. Søndag)

1) især i best. anv.: det himmellegeme, hvorom jorden og de andre planeter bevæger sig (men som, betragtet fra jorden, tilsyneladende bevæger sig over himlen fra øst til vest) og som ved sin udstråling af varme betinger livet paa jorden og ved sit lys frembringer dag i den tid, da det (paa et givet sted paa jorden) er over horisonten. 1.1) i al alm. Jeg har min Troe hørt dem, der siger, at Jorden løber, og Solen staaar stille. *Holb. Er. III. 2*. *Det lakkede mod Aften | Og Solen stod i Vest. *Winth. HF. 236*. *(*Columbus vil*) lede | sig frem til Landet, som Solen | beskiner, naar den er nede. *JVJens. Di. 21*. Solens . . Skive (jf. Solskive 1). *Heegaard. Astron. 12*. solens bane, gang, løb, jf. II. Bane 1.3 osv. solen formørkes, se formørke 1.1. pejle, skyde solen, se pejle 1, skyde 10.1. en plet i, en ring om solen, se I. Plet 1.3, I. Ring 2.1. m. overgang til bet. 3, i forb. som solen drikker (se u. II. drikke 3.2) ell. (alm.) trækker vand olgn., solen suger vand, faar det til at fordampe, ell. (sml. u. Loke) solen skinner gennem skyer og danner lyse strider ned til jorden ell. vandet. *Amberg. II. 575*. *Herschel. Astronomie. (overs. 1836). 29*. Solen . . trækker Vand til sig. **VSO.** (u. Soldrag). Når solen trækker vand, hedder det, at Loke drikker vand. *NMPet. Myth. (1849). 376*. *Skattegraveren. 1887. I. 142*. || se solen, betragte ell. faa øje paa solen; ogs. (jf. bet. 2): se, at det er lyst; se dagens lys. Mai Maanedes første Uge vedblev at være taaget og kold, Solen var i lang Tid ikke at see. *LMWedel. Bonde-Practica. (1821). 48*. *den forunderligt mægtige Sol, | som Ingen taaler at se. *JVJens. Di. 26*. i udtr. for at komme frem af et skjul og ud i dagslyset ell. i udtr. for at leve ell. fødes („se verdens lys“): *det er vel atten Vintre siden, | den Jomfru Solen saa. *DFU. nr. 14. 19*. braveer Karl end han . . havde ikke i Mands-Minde seet Soel. *Grundtv. Snorre. III. 291*. *gjennem Iis og Sne | Jeg (: sneklokken) maae mig Vejen bryde, for jeg kan Solen see. *Blich. (1920). VII. 196*. *Imor'n faar vi sidste Gang Solen at se (: før verdens undergang). *Bergstedt. D. 10*. (nu næppe br.) i forb. som: den ting har ei seet sól (: har været skjult)

i mangen god dag. *Moth.S593.* han skal aldrig se sol(en) mere (o: han skal dø). *VSO.* || den svenske sol, se svensk. || i forb. m. Maane, se *navnlig Maane 2.1; jf. ogs. u. bet. 3.* || (sml. bet. 6) i sammenligning. *Som dend Gyldne Sool frembryder | Gien-nem dend kulsorte Sky . . | Saa min Jesus aff sin Grav . . | Opstod ærefuld aff Døde. *Kingo.SS.IV.513.* *Underlig er Lykken . . | tit en Sol blandt Skyer, | ikke til at finde, | sidder dog og lyser | fjernt bag Bjærgtinde. *Stuck.S.50.* i sammenligningsled, knyttet til adj. (m. overgang til bet. 2): hun (er) reen (1931: skær) som Solen. *Højs.6.10.* Hun er skjøn som Solen. *PAHeib.Sk.I.319.* Prinsessen . . var dejlig som Solen. *SvGrundtv.FÆ. I.13.* Hendes Majestæt holder sin Ære saa blank som Solen. *NPWiwel.NS.48.* klar som solen, (nu l. br.) om forhold: indlysende; klar som dagen; ofte i forb. det er klart som solen, (alm.:) det er soleklart. *Moth.K133.* Det er saa klart som Solen, at Kong Petrus af Cypren var endnu ikke ude af Italien, førend engang i Martio. *Gram. (KSelskSkr.IV.139).* *dens (o: den polske ørns) Ret er klar som Solen. *Hauch.SD.I.307.* Ypperstedt. *Den foragtede Kærlighed. (1935). 405. 1.2)* i forb., der angaar solens op- ell. nedgang. den luerøde Soel fremkommer af Østen i al sin straalende Herlighed. *Bagges. L.I.35.* *Ene vil jeg, før sig Solen | I Atlanterhavet skjuler, | Vandre her. *Heib.Poet.IV.97.* (jeg saa) hvorledes Solen ved sin glimrende Bortgang kastede Forklærelsens Skjær over den hele Omgivelse. *Kierk.VII.199.* solen gryr, løber op, oprinder, rinder (op), stiger (op), se IV. gry 1.2 osv. solen gaar i (ell. til) bjærg, bjærger sig (ell. bjærges), daler, gaar til hvile, hælder, er slukket, stiger, synker, sættes, se II. Bjærg osv. ringe solen ned, op, se III. ringe 1.1. || især i forb. som solen staar op (gaar op, se gaa 31.2; opstaar, se opstaa 2), solen gaar ned (ell. under; se gaa 28.2, 38.1), solen er nede, oppe (se nede 2.1, II. oppe 3.1). Solen gik op (1907: staar op) med Hede, og gjorde Græsset vissent. *Jac.I. II.* (jeg) er vis paa, at som Solen altid staar op i Østen, saa vil jeg altid have Svarmeriet paa min Side. *Kierk.VI.328.* *Buchh.FD.190.* jf. bet. 4.3: *Hr. Peder stod før Sol (o: før daggry) op og axled sit Skind. *CKMöb.SD.172.* førend (ell. inden. *Hölb. Mel.V3. sa.Pants.III.6)* sol(en) gaar ned olgn., inden aften. (især i trusler). jeg skal have hevnet mig over Hans Frandsen, førend Soel gaar ned. *Hölb.Jean.IV.8.* *Ingen kjender Dagen før Solen gaar ned. *Ing. RSE.VII.249.* fra sol staar op, til den gaar ned olgn., fra morgen til aften; hele dagen. *hun kan ei leve dig foruden, | Fra Sol gaar op, til Sol gaar ned. *Heib.Poet. III.204.* saa aad og drak de, fra Sol stod op, til den gik ned. *Schand.IF.248.* ligge og

rode i en roemark fra sol stod op til den gik ned. *MKlitgaard.GM.15.* i vejrspaadomme, vejrregler olgn.: Naar Solen gaar klar op Smukt og klart Væjr (osv.). *Tonning.Væjr-Calender.(1775).7.* slemme Vartegn lode befrygte det Værste (o: orkan paa havet). Solen var gaaet ned i en tyk jordfarvet Sky. *Oehl.XXVIII.91.* Staar Solen op stor, ildrød og straalende . . da snart Regn. *LM Wedel.Bonde-Practica.(1821).18.* jf. *Feilb.* naar solen gaar ned i en søk, staar den op i en bæk, se Sæk. *talem.:* lad ikke solen gaa ned over din vrede, opfordring (efter *Ephes.4.26*) til at glemme (og tilgive), hvad der har opvakt ens vrede. *Heib.Poet.III. 455.* *Borchsen.HI.8.* et rige, hvor solen aldrig gaar ned (efter en *Felip II af Spanien* tillagt ytring (ofte citeret efter *Schiller. DonCarlos.(1787).I.6*), se *Arlaud.347*) et rige, der strækker sig over baade den østlige og den vestlige halvklode; navnlig om det spanske rige i storhedstiden, undertiden om det britiske imperium. Philip den Anden, i hvis Rige Solen aldrig gik ned. *HCAnd.SS.*XXIV.267.* *LudvSchmidt.Lærebog i Hist.for Mellemskolen.* II.(1907).9.* jf.: Du er . . som Christen Borger i det Rige, om hvilket vi med Stolt-hed sigte, at Solen aldrig gaar ned deri. *Kierk.P.III.22.* her er liv og glade dage, her gaar solen aldrig ned, se u. Liv 6 og jf. *Vogel-Jørg.BO.234.* || solens nedgang, opgang, den nedgaaende, opgaaende (opstaaende) sol, se Nedgang 1.2 osv. 1.3) om solen som det himmellegeme, der bestemmer tiden. *Josva (sagde):* Sol, staa stille i Gibeon . . Saa stod Solen stille . . indtil Folket havde hevnet sig paa sine Fjender. *Jos.10.12f. Hölb.Masc.I.1.* Man kan baade bruge Solen og Fikstjernerne til Tidsmaaling. *Heegaard.Astron.236.* naar solen staar højest paa himlen, er det middag | m. h. t. solherv: solen vender olgn., se vende. et solens aar, (astr., foræld.) solaar. *Moth.S597.* de 12 Maaneder, hvoraf (jødernes) Aar bestod, haver 11 Dage mindre end et Solens Aar. *Hölb.Kh.1023.* || (højtid.) i udtr. før solopgang og solnedgang brugt til angivelse af tidspunkter (morgen(gry), aften) ell. dage, døgn. *Winth.VI.134* (se u. Maane 1.3). *førend den næste Soel var nede | Stod Folkeslaget paa Braavallahede. *Schaldem.CN.81.* *med Vold og Kvide | Hiint Skovparti de Andre brat fortrænger. | Men førend trende Sole skal det lide | Den samme Lod. *CK Mölb.Dante.I.37.* det kolde Bad slog sig paa Lungerne, og (han) oplevede ikke flere Sole. *KnudRasm.DØ.125.* jf.: (jeg) løber om i Huset fra Sol til Sol (*PMöll.(1855).II.177:* fra Morgensol til Aftensol). *PMöll.I.268.* || *talem.:* den, som bortsover det røde af solen, bortsover det søde af davren, se IV. rød 1.3. 1.4) (jf. bet. 5) uegl.; dels om lyspletter paa himlen, der skyldes solstraalernes brydning (sml. Bi-, Modsol), ell. om (indbilde)

lysfænomener, der ligner solen; ogs. om synsbilleder, der kan opstaa ved slag (paa øjet) ell. under beruselse. Cometer, dobbelte Sooler. *Holb. DH. II. 191.* Hun saae (fra klinten) Solen farve Vandet rødt to gange om Dagen, og tusende Soler i det midt paa Dagen. *Suhm. (Sk Vid. X. 43).* drukne Folk kan jo see saa mange Sole paa Himlen, det skal være. *Ing. EM. II. 100.* (voldsmanden) gav mig . . en paa Bolden, saa Sol og Maane og alle Stjerner dansede for Øjnene af mig. *Duelund. N. 52.* || *dels (dial., spot., spøg.) om maanen.* Månen kaldes Kulsvier-solen. *Krist. Ordsp. 477.* På Bornholm kaldes månen: Udbygernes sol, på grund af sit sparsomme lys. *smst. 483. se ogs. smst. 481. 517. Feilb. II. 659.*

2) om solen som den klode, der lyser, beskinner jorden om dagen. Solens Lys. *vAph. (1772). III. 665.* *I al sin Glans nu straalere Solen. *Grundtv. SS. III. 314.* Solens Straaler. *Kierk. I. 26.* *Solens Luer. *JV Jens. Aa. 16.* solen lyser, se lyse I. I. solen skinner, se II. skinne 1.1 (og bet. 6.2). || *m. prægnant bet., om sollyset, solskinnet; især om sollyset som livgivende, opmuntrende, varmende; undertiden om før stærk solvarme.* der siges, at her skal være meget kiøligt om Sommeren, etferdi Solen staaer paa ingen Værelser. *Holb. Abrac. II. 5.* *Sol klækker Skoven ud. *Oehl. XXX. 87.* *Som Ejer Pjetro sad i Figentræets Ly, | Og Solen modnede hans egen Drue. *Bød. 126.* *Se, det summer af Sol over Engen. *Drachm. BK. 57.* de dovne Studenter fra Jylland, struttende af Sol og sød Mælk. *Pont. M. 92.* Hvor Solen gaar ind, gaar Lægen ud, siger et gammelt Ord. *Vort Hj. IV. 2. 155.* de store Vinduer maatte give megen Sol. *Leck Fischer. HM. 56.* (jf. solaaben samt bet. 4.5; sj.:) Heden under den aabne Sol var knap saa byrdefuld som inde i den dampmætte Skov. *JV Jens. Sk. 100. sml. Feilb. III. 454.* solen bager, se I. bage 2.3. solens brand, jf. I. Brand 2.1. solen brænder, brændende sol, se II. brænde 10.1, 10.4. solen falder i (ell. paa), se II. falde 4.8, 9.9. solen stikker, se stikke. slikke sol, se II. slikke 2. || (jf. lat. *fl.* soles, *solskinsdag*; sj.) i *ft.*, om dage ell. perioder med solskin; *Somrens hede Sole kom. *Friis-Møll. (Jubelbryg. (1923). 2).* || i *udtr.* for en persons stilling i forhold til solen. *med Solen paa Nakken han finder sin Dør | i den larmende Fyraftensstund. *Bergstedt. I. 14.* have solen paa ryggen, se Ryg 3.1. især i *udtr.*, der angiver, at man rammes af solskinnet i ansigtet, blændes af det: At man kan stride . . blendet af Solen, og dog see at stride, det viste Romerne ved Zama. *Kierk. VII. 189.* (hun sidder) Med Solen lige i Øinene. *V. Korfitsen. TO. II. 8.* *„Gudrun, se dog på mig!“ | „Jeg har Solen ind i Øjet.“ *Rørd. GD. 91.* || i *forb. m. andre subst.*; i *forb. m. Regn*: i dette Tælt førde jeg enhver Ting, som kunde faae Skade af Regn eller Soel. *Robinson. I. 87.*

*Hun sidder der paa Klippens | granit-haarde Stol | ved Sommer og ved Vinter, | i Blæst og Regn og Sol. *Rose. Bygevejr. (1892). 56.* *Sol og Regn i hastig Skift. *ORode. KV. 63.* *Sol og Sommer | kommer. *JV Jens. Aa. 15.* Sol, Sommer og Studiner. *filmstiel. (Pol. 12¹/₂ 1922. 12. sp. 3).* jf.: *Med vor Frelser, Verdens Dommer, | Følger evig Sol og Sommer. *Grundtv. SS. III. 26.* sol og vind, *solskin og blæst; ofte som udtr. for skiftende vejrlig.* Dorotea, med hvem han paa Reisen havde deelt Sol og Vind, Godt og Ondt. *PalM. VIII. 223.* (hun havde) Maske . . for sit Ansigt for at beskytte det mod Sol og Vind. *Pol. 12¹/₂ 1941. Sønd. 12. sp. 4.* i *vejrregler*: *Feilb. III. 454. 1058. talem.*: skifte (nu l. br. dele. *Biehl. DQ. IV. 213. Hauch. DV. II. 195. jf. VSO. VIII. 320.* sj. skille. *SBorberg. Forspillet. (1937). 15*) sol og vind lige (ell. ligeligt. jf. *VSO. VIII. 320*) mellem to parter *olgn.*, egl. om *kampleder*: sørge for, at de stridende faar lige gode pladser; sørge for, at begge parter faar deres ret, at en sag afgøres med ligeligt hensyn til begge parter. *Biehl. DQ. III. 46.* Vi har deelt Sol og Vind med Fjenden; vor Styrke er næsten lige. *Ing. PO. II. 307.* Overenskomsten i Worms . . var et Forlig, der skiftede Sol og Vind nogenlunde lige. *GBang. EK. I. 181.* (forf.) vil skifte poetisk Sol og Vind lige mellem Danske og Tyske Kancelli. *Vilh. And. Litt. II. 860. jf.:* vi Danske havde afgjort Sol og Vind imod os, da hverken vore Lunger eller Tunger kunde hamle op med Fjendens. *Bille. Italien. I. 244.* *De andre er de stærke, dog skifter Sol og Vind (o: *vejret skifter, tiderne ændrer sig*), | og genfødt spirer Fremtid af det frelste frie Sind. *Rørd. GK. 220.*

3) *m. h. t. særlige forestillinger, som (i folketro) knyttes til solen; spec. m. henblik paa forestillinger om solen som et overnaturligt væsen, en guddom (sml. Solgud osv.) af mandligt ell. kvindeligt køn (om solen — hun se Vilh. And. DS. 83f.). Holb. NF. II. 137.* *Solen har iført sin blankeste Kappe, | Og har bestiget sin prægtigste Vogn. *Wadsk. FrV. 4.* man (kan) ikke meer . . tage Soelen i Skjaget øverst paa runde Taarn, end neden for det paa Kjøbmager-Gade. *Ew. (1914). IV. 77.* *Du Dagens Hersker, som fra Pol til Pol | Hver Egn bestraaler; tael o gyldne Soel! *Pram. EK. 15.* *nu skal Solens Bryllup staae, | Og Bruden har alt Krandsen paa: | Kom ud, kom ud, | Thi Bøgen er saa kjon en Brud! *Rich. SD. III.* Solen skjulte sit Ansigt bag tunge Regnskyer. *Skovroy. LM. 7.* (med) Ansigtet mod Øst tilbad de Solen (1871: bøiede sig . . for Solen). *Ez. 8. 16 (1931).* (jf. Soloje 2) i *udtr.* for, at solen menes at se alt, at intet er skjult for den: Solen lukker sit speidende Øie. *Kierk. I. 408.* Aldrig saa Solen større Mester i Løgn og List end dig. *KMunk. EI. 11.* solens søn, *dels if. gr. mytologi om Helios's søn, Faeton: vAph.*

(1759). dels som betegnelse for kejseren af Kina (D&H.) ell. for en kineser (jf. himmelens søn(er) u. Himmel 2.1): *Ploug.II.50.* solens vogn, (sml. Solvogn) dels om den vogn, hvorpaa solguden if. gr. (og nord.) mytologi kører over himmelen: *vAph.(1772). III.665. (Faeton bad)* om blot een Dag at maatte kjøre Solens Vogn. *VABloch&JM Secher.Gr.-rom.Mythologi.(1882).157. jf. NM Pet.Myth.72.* dels om vogn, hvorpaa solgudens billedes føres, ell. vogn, der bruges ved soldyrkelse: *2Kg.23.11.* || solen danser ell. leger (se III. lege 4.3), spec. om sollysets flammen ell. spillen ved solopgang om foraaet, if. folketroen navnlig pinsedag (jf. u. Pinsedag (1), -morgen, -sol) ell. (især jy.) paaske-morgen. Pindsemorgen staaer Solen ikke op som sædvanlig med skridende Stigen: den Dag er dens Opgang næsten dandsende. *Foersom.L.35.* Solen danser paa Paaske-morgen. *Mau.9272.* Om det (o: at vi fandt hinanden) skete ved Vinterens Tid, mig tykkes, at Blomsterne maatte springe ud af Glæde, om det var i Sommeren, mig tykkes, at Solen maatte danse af Glæde. *Kierk.VI. 214.* *Til Majdag fører jeg hjem min Brud . . | Og fuld saa Maanen skal være den Nat, | Men Solen skal danse sig varm. *JPJac. (1924).III.193. jf.:* Efter den almindelige Kommando ved Udpureringen . . tilføjes gerne det opmuntrende Op at se! (med) Tilsætninger . . som: Op at se Solen danse og høre Englene nyse. *KLars.Soldatspr.34.* || i forb. m. Maane; dels i udtr. som østen for sol og vesten for maane, især i eventyrsprog: et sted langt borte (i fantasiens verden). Slottet sønden Solen, vesten Maanen og midt i Verden. *SvGrundtv.FÆ.II.28.* Østen for Sol og Vesten for Maane. Et Æventyrdigt. *Drachm.(bogtitel.1880)* (jf. *Asbjørnsen & Moe.NorskeFolkeeventyr.*(1852).249.* taagede Fantasiskabninger, der har hjemme Østen for Sol og Vesten for Maane, allesteder og ingensteds. *OSPet.Litt.31.* Paa intet andet Sted i Danmark . . gaar man som her med en Følelse af, skønt nær . . ved alt og alle, dog at være usigelig langt af Led, Østen for Sol og Vesten for Maane. *KnudPouls.(SWerner.Midtyjlland.(1937).Indl.5).* dels (jf. Maane 2.3) i forb. love en solen til (o: til-lige med) maanen (vist egl. fra sagnet om trolden Find (se *Feilb.I.288. jf. PMöll.I.18*); l. br.) love en overordentlig meget; give løfter, der ikke kan opfyldes. *Moth.M59.* Det gjør jeg ikke, om du end vilde love mig Solen til Maanen. *Nysted.Rhetor.26. Leth.(1800).52. Feilb. sml.:* han føjede hende. Sol og Maane maatte hun faa, bare hun vilde være alskværdig. *Buchh.Su.II.153. dels i lege: se Maane sp. 696^{39ff.} og 43f*

4) bet. 1-2 i særlige anv. efter præp. 4.1) efter for; i udtr., der angiver, at man er udsat for solstrålerne, at noget oplyses af solskin: han skal ligge hos dine Hustruer for den

klare Sol (1931: ved højlys Dag). *2Sam.12.11.* *Jeg vil . . gaae nogen for Otaheitis Sol. *PMöll.(1855).I.60.* udsat for Solen. *Larsen. jf.:* *Han skyder den (o: en funden ring) over sin brede Kno | og holder den op for (alm.: mod) Solen. *Aakj.ÜA.64.* (for)svinde som damp, dug, sne for solen, se II. Damp 1.1, I. Dug 1, I. Sne 1.3. || i udtr. for, at man blændes. *Med Øjet han blinker for Sol. *PMöll.I.43.* Grete plirede mod Gadens blege Martssolskin. — Jeg kan ikke se for Solen. *ErlKrist.DH.50.* || der gaar en sky for solen, se I. Sky 1.4. skygge for solen, se II. skygge 1.2. 4.2) efter i; til bet. 2, i udtr., der angiver, at noget rammes af, er udsat for sollyset, solstrålerne, befinder sig et solbelyst sted. gåe i solen og blive solebrændt. *Moth.S592.* Af Mangel paa Ild, tørrede jeg Kiødet i Solen. *LSmith.DN.457.* *Rugens krøllede Blade | sig ranke i Solen, som spejles i Hav. *Skjoldb.(IUTid.1897/98.540).* *Blinket af Bajonetterne og Geværløbene i Solen! *JVJens.H.47.* han skal holde mig en kat i solen derfor, se Kat 2.2. smelte hen som smør i solen olgn., se III. smelte 8. || i billedl. udtr. *I Modgangs Skye, i Medgangs Sol | Ej paa Dig selv, men Himlen stod! *Blich.(1920).XIV.201. AndNz.MJ.II.104(se u. Regn 2.3).* en plads i solen (lign. udtr. paa ty., eng., fr.; egl. efter en ytring af Pascal (1623-62), alm. citeret efter ty. platz an der sonne, i en tale 9/12 1897 af den tyske rigskansler v. Bülow med henblik paa kolonier i østen; jf. u. Solskin) mulighed for at eksistere frit, blomstre, udfolde sig; spec. om Tysklands koloniale ekspansionsstrang. Østerrig-Ungarn . . ønskede „en god Plads i Solen“. *UgensTilsk.II.(1911/12).105.sp.3.* en Plads i Solen for det danske Sprog! *SophClaus.L.120.* denne Institution (o: folkeforbundet) til at standse Jorden, saa de, der nu er i Solen, kan beholde deres Plads, og de andre forblive i Natten. *KMunk.S.52. 4.3) efter med; dels (jf. med-, retsols, solret 1 samt bet. 4.4 beg.; i rigsspr. især $\frac{1}{2}$) til bet. 1.1, om bevægelse i den retning, som solen løber paa himlen: fra øst til vest; især: fra venstre til højre. skyde (o: tou) op med Solen. *SøLex.(1808).* Det falder Ingen ind at . . . klare op“ mod Solen — Løberen skal begribeligvis klares op med Solen. *FrOpffer.BV.27.* Viseren drejes „med Solen“. *SkibsMask.26. Esp.318. Feilb. JSMöll.MB.388.392.395.* || dels til bet. 1.2, i forb. som staa op, være oppe med solen, staa tidligt op, være tidligt oppe. det er kun gemeene Folk, som staa op om Sommeren med Soelen. *Holb.Kandst.III.4.* *Nei, han staaer op med Solen; | Naar andre sove sødt, er han i Kjølen. *Hz.IV.4.* Efter en Nat fuld af Drømme . . var han oppe med Solen for at berede sig til Afreisen. *Goldschm.Hjl.I.95.* *Med Solen stod han op, | naar Mørket faldt, gik han i Seng. *LCNiels.ML.24.* Pelle vaagnede med Solen. *AndNz.PE.II.**

273. *jj.*: Kl. er $10\frac{3}{4}$, hvilket er dyb Nat her paa Landet, hvor Folk er nær ved at lægge dem med Solen. *Cit.1866. (Brandes.Br.III.430).* **4.4)** efter (i)mod; *dels (jj. modsols samt bet. 4.3 beg.; i rigsspr. især $\frac{1}{2}$) til bet. 1.1, om bevægelse modsat solens: fra vest til øst ell. (navnlig) fra højre til venstre; avet om. Daglig-Touget er skudt imod Solen. SøLex. (1808).139. 3 eller 4 mod Solen . . sammen- slagne Dugter. MilTeknO.297. Scheller.MarO. (u. slaa). Esp.318. Feilb. Uff. || *dels til bet. 2, i udtr., som angiver, at noget er udsat for, kan rammes af solens straal.* Det nogle barn skal holdes imod solen, førend det faaer noget paa, saa bliver det ikke hudeløsz. *JacBircherod.FF.59.* Er det saa, at Giødningen ligger imod Solen, bør den overhyles med Halm-Stubbe, Rødder, eller Tang. *JPPrahl.AC.89.* *En Hat, som bred mod Solen værner. *Bødt.134.* de kan taale at se imod Solen uden at blinke. *Drachm.UB.39.* skygge med haanden mod solen, se II. skygge 2.1. **4.5) under solen, (her) paa jorden; (her) i verden.** Jeg saae alle de Gjerninger, som ere gjorte (1931: alt, hvad der sker) under Solen. *Præd.I.14.* *Hvad Hjertet attraaer, | Maaske dog engang under Solen du naaer. *Ing.RSE.VI.268. især anv. forstærkende i næglende ell. superlativiske udtr. for at betegne noget som enestaende:* ingen Nation under Solen har været meer stridbar og seyerrig, end de gamle Danske. *Holb.DH.I.36.* Mennisket er . . det giftigste Dyr under Soelen. *Ew.(1914).* **IV.50.** Mage til Nordens seilivede Myther søger man forgiæves under Solen. *Grundtv.Br.S.15.* *Hun satte sig med Ærbarhed paa Stolen | Men under den forraadte Silkekjolen | De nydeligste Lægge under Solen. *Aarestr.SS.II.192.* at saå alle disse Frø . . og skabe Mad af dem og af den taalmodige, trofaste Jord. Den adeligste Beskæftigelse under Solen. *KnudPouls.BD.23. talem. (efter Præd.1.9):* der er intet nyt under solen, de fleste forhold er gammelkendte; ogs. som udtr. for, at man ikke bliver overrasket. *VSO.IVN132. Kierk.VI.324. S&B.II.84.* || til bet. 2, som udtr. for at opholde sig, leve i (egne med) stærkt solskin. under Sydens Sol. *Ottosen.VH.II.280.* Under Afrikas Sol. (titel paa missions-julehæfte.1918ff.). **4.6)** (nu sj.) efter ved; i udtr. som se noget ved solen, undersøge nøjere, i dagstlyset; tage frem for lyset. *Åk! Yndest og Gønst . . Hvad est Du, naar man Dig ved Solen har seet? | Forfængelighed. *Kingo.254. Mau.9455.**

5) (astr.) *himmellegeme, der ligesom solen (1) er midtpunkt i et solsystem (sml. Centralsol og Solstjerne 1); himmellegeme, der lyser som solen; ofte om stærkt lysende stjerner (sml. Midnats- (1), Nattesol).* *Fix-Stjernene . . haver deres eget Lys og ere selv Sooler. LTid.1736.259.* *Alle Solenes utalte Hære. *Bagges.IV.155.* *Guddommens Straaler, | I Sole, i Violer, | i det Mindste, i

det Største. *Oehl.Digte.(1803).80. Mynst.Betr. I.268 (se u. lyse 1.1).* *Heegaard.Astron.41.* || i sammenligninger. *Hvad Lampernes Skin er mod Solenes Ild, | Er Perler i Glasset mod Pigernes Smil. *Bagges.IV.58.* Ligesom i et Solsystem de mørke Legemer, der modtage deres Lys fra den centrale Sol, bestandig kun ere halv lyse, lyse nemlig paa den Side, der vender mod Solen. *Kierk.I.103.*

6) billedl. (ell. i sammenligninger), om hvad der (ligesom) lyser, straalere af glæde, lykke, liv, skønhed, sundhed ell. andre ypperlige egenskaber, ell. hvad der bringer, udstraaler saadanne værdier, egenskaber, ell. om noget herligt, prægtigt (der overgaar, overstraaler alt andet); ogs. undertiden om hvad der udgør det centrale, vigtigste af noget. **6.1)** om ting ell. forhold. *Da Lykken | omsider kasted Sol ind i hans Bo. *Ploug.II.263.* Latin var den Sol, hvorom alt drejede sig (o: i den gamle, lærde skole). *GBang.EK.II.399.* || især i forb. m. gen. (ell. sjældnere af). Job . . havde Lykkens Soel over sit Hovet. *Hørn.Moral.I.48.* *Den sidste Sky, som sløre vil vor Glædes Sol. *Oehl.ND.182 (sml. Glædesol).* *Sandheds Sol er for stærk for den Svage. *Hauch.SD.I.95.* Haabets Sol. *VSO.* Den kongelige Naades Sol nærmede sig ham mere og mere. Han blev Hertug og Pair af Frankrig. *Schand.IF.254 (sml. Naadesol).* *Gjennem Krudtdampens Sky saa vi Frihedens Sol | Spredte Lys over Jorden fra Pol og til Pol. *MHans.S.20.* Hvor havde de ikke været fulde af Tro paa en glorios Fremtid i Solen af Dronningens Naade. *GyrLemche.S.III.163.* oplysningens sol, se Oplysning 3. (*jj. bet. 6.2; sj.:*) Skionhedens Sol o: den meest fuldenste Skionhed. *VSO. i udtr. svarende til bet. 1.2, der angiver, at noget bliver en til del, at man stiger i berømmelse, ære olyn., ell. at man mister noget, at ens magt, ære, liv er til ende.* for Eder, som frygte mit Navn, skal Retfærdigheds (1931: Retfærds) Sol opgaae. *Mal.4.2.* *jeg ældes, jeg blier gammel, | . . og derfor vil jeg nyde | Min Aftenstund; min Sol skal synke ned | I rolig og i herlig Purpurødme. *Oehl.ND.250.* Et gammelt Ord siger, at Alle see hellere paa den opgaende end paa den nedgaende Sol. Hvorledes Alle? Mon ogsaa Den, hvis Sol det er som gaaser ned? *Kierk.IV.157.* Enevældens Sol oprandt over Danmark. *CSPet. Litt.511.* ens sol daler, hælder, stiger olyn., se dale 1.2, II. hæde 8.3, stige. || om straalende øjne, ansigt. *Tilsted (mig) at nyde en liden Glimt af hendes Ansigts Sol. Holb. Usynl.II.1.* *Hendes Øyes Soel. *Wadsk.5.* Da han saa Fru T.s Glæde, blev hans Ansigt en straalende Sol. *Saiberg.KK.I.134.* || (foræld.) i alkemistisk sprogbrug, om guldet. *vAph.Chym.I.591.III.348. Meyer.* 6.2)* (*jj. Maane 2.1, Planet 1 slutn.*) om person, som i betydning, rang, skønhed overgaar andre, ell.

om person, der bringer lykke, glæde ind i ens tilværelse; ofte om (skøn, elsket) kvinde. *Saa snart om Morgenen I jer af Sengen reyser, | Jer Kone spørger jer, hvor lever du min Soel? *Holb.Paars.87.* Ach min aller-kiereste Søster! Ithaciens Soel og Glæde, Familiens Zirat og Ædelsteen! *sa.U.I.8.* *Nedgangen var den franske Sol (o: *Napoleon*). *Bagger.II.438.* Man var (ved hoffesten) bestandig i Gang hen mod Solene (o: *de kongelige*). *Schand.VV8.* *Irmelin Rose, | Irmelin Sol, | Irmelin Alt, hvad der var dejligt. *JPJac.(1924).IV125.* I ti Aar havde hans Hjærte hængt ved denne Pige som ved en Helligdom. Hun havde været Solen i hans graa glædesløse Tjenesteliv. *Aakj.VB.243.* svarende til bet. 1.2, i forb. som en dalende, opgaaende sol, se dale 1.2, opgaa 2.2. i sammenligninger: *Hun mellem Prindsesser en lysende Soel, | Han Ynglingers Ziir. *Bages.Ungd.II.84.* *hin Sol blandt Fruer (o: *dronning Margrete*). *Ing.DM.171.* *Skjønne Sol for alle Soel! | Lille Trine! søde Glut! *PMøll.(1855).I.52.* skinne, straaale som solen, se II. skinne 1.2, straaale. || *talem.* (se ogs. *Mau.II.320*). der kand ei være to sole paa himmelen (o: *to kan ikke enes om overherredømmet*). *Moth.S593.* stige op som en sol og falde ned som en skindpels, se Skindpels. *især:* naar man taler om solen, saa skinner den, navnlig brugt, naar en omtalt person pludselig viser sig. *Wengel.Plader.(1858).61.* *EBrand.GG.53.* hvor bliver Smedegaard af? . . naa, der er han — naar man taler om Solen, saa skinner den. *Egeberg.M.102.* *jf. Vogel-Jørg.BO.409.* gaa væk, skygge, og lad solen skinne, se I. Skygge 8. 6.3) (relig.) om gud (Kristus). *Jesus var min Soel inat! *Kingo.413.* *Brors.234.* *Du Soles Sol fra Bethlehem! | Hav Tak og Lov og Pris. *Ing.RSE.VII.238.* herren er sol og skjold, se skjold 1.2.

7) om hvad der paa en ell. anden maade (ved sit lys, sin skiveform) opvækker forestillinger om solen (1. 7.1) om lysende legeme, lysgiver || (jf. Ild-, Natsol; jagl.) fyrværkerisag, der drejer sig (omkr. et søm olgn.) under udsendelse af ildgnister. Aldrig havde hun seet saadanne Ildkunster. Store Sole snurrede rundt, prægtige Ildfisk svingede sig i den blaa Luft. *HCAnd.(1919).I.117.* Raketterne havde knaldet og Solene danset deres Ilddans. *Bergs.PS.VI.139.* *Jørg.BR.34.* || om apparat til frembringelse af stærkt lys ell. varme. Lysbuen (spredes) ved Hjælp af en Elektromagnet ud til en stor flad Skive (elektrisk Sol), der fylder omtrent hele Ovrummet. *NaturensV.1919.490.* Almenbelysningen tilvejebringes ved Hjælp af kraftige Projektorer (Sole), som er ophængt paa Taarne, der er anbragt paa Terrænet. *JuristensDomssamling.1940.35.* *jf. Gassol samt Højfjældssol (om apparat brugt ved) lysbehandling. Sal.² XVI.179.* han holdt denne Solbrændthed ved-

lige med Højfjældssol. *AaDons.S.129.* || om andre, stærkt skinnende ting; om farvet glasskive: Glarmestrenes pragtfulde Glassole svinged og blinkede. *JPJac.I.56.* om stærkt skinnende, gule blomster: *inde omkring Birkens Jomfrufod | Smørblomstens lille Sol i Skyggen gryer. *Stuck.S.68.* *Mælkebotternes Sole brænder. *JVibe.RS.15. 7.2)* om rund genstand, afbildning, figur. (negerbruden) blev pyntet . . Pande, Kinder, Bryst og Arme beklæbet med Sole, Halvmaaner, Stjerner af Guld-papiir; hvilke Skjønpletter tog sig glimrende ud paa den sorte Grund. *Blich.(1920).XXX.168.* han selv saae ud som en malet Sol over en Haugeport. *Ethar.F.135.* en hjulet Sol af en Vindmotor. *Fleuron.KO.44.* *jf.:* fra deres Hænder fløi der Tulipaner, Papiirsole og smaa Guldheste, med Piber i Halen. *Ing.LB.I.73.* || (sml. I. Rose 2.1; nu sj.) om ordenstegn, roset olgn. *Paa Hofmands . . Bryst | Mon en broderet Soel kan Glædens Blomster drive? *Storm.SD.103.* foran paa (husar-)Huen maa anbringes en Rose, eller saakaldet Soel. *MR.1802.126.* || (sj.:) (hun) havde trukket en Huggert halvt ud af den Sol eller Straalekrands af Huggertes, som var anbragt dernede (i en forstue til en kahyt). *Goldschm.R.84.*

II. Sol, en. se I. Saal.

III. Sol, en. se I. Solo.

Sol-, i ssgr. [so-1] (især poet., højtid. Sole-, se Sole-. sj. Sols-. Sols-nedgang. *Moth.S.598.* Sols-opgang. *smst.* Soels-Straaler. *Kraft.(KSelskSkr.III.293).* af I. Sol (jf. dog II. Solbakke, -bær, -bænk 2, -sort), navnlig af I. Sol 1 og 2 (hvor intet andet bemærkes ndf., foreligger denne bet.) samt 3 og 6 || af de mange ssgr. kan (foruden de ndf. medtagne) nævnes dels ssgr., som betegner, hvad der angaar solens (astronomiske) forhold, hvad der findes paa ell. omkring solen, fx. Sol-atmosfære, -diameter, -flade, -fotografi, -kulmination, -observation, -overflade, -udstråling, -virkning; dels ssgr. til I. Sol 2, m. h. t. hvad der angaar, beror paa sollyset; solskins-; fx.: sol-blinkende, -falmet, -flimmer (se Flimmer), -flimre(nde), -foryldt, -forladt, -glimtende, -glitter (se Glitter), -gnistrende, -krympet (se II. krympe 4.2), -luende, -sittende, -slikkende, -stille (luft), -sydende, -tindrende. -aaaben, adj. (sml. -bar samt lysaaaben; Ø ell. jagl., spec. gart.) som ligger aaaben for, belyses fuldt af solen. *Koføed-Hansen.KA.I.172.* Planter, der vokser paa en tør, solaaben Jordbund. *EdErslev.PlanterigetetsNaturhist.(1873).109.* I „Det forenede Nordens“ vind- og solaabne Forhal sad Værten. *Schand.SB.251.* Nyttehaven lægges frit og solaabent. *LandmB.III.183.* -aar, et. († Sole-. *Holb.Kh.1023.* *sa. Hh.II.62.* *JBaden.DaL.* *jf. vAph.(1759)).* (oldn. sól(ar)jár; *jf. solens aar (u. I. Sol 1.3) samt I. Aar 1, Maane-, Stjerneaar; astr.)* tidrum, som jorden bruger til at gaa een gang rundt om solen (fra jorden er i forarsjævn-

døgnspunkt, til den kommer tilbage dertil), ell. (efter ældre opfattelse) den tid, hvori solen tilsyneladende gør et omløb om jorden (365 dage 5 timer 48 minutter og ca. 46 sekunder); sandt solaar (J.Baden.FrO.366); tropisk aar. Moth.S597. Bugge.Astr.73.328. Heib.Pros.II.384. Heegaard.Stjerneverdenen.(1921).29.

-afstand, en. (astr., foræld.) solfjerne. Ørst.AN.I.68. Sole.: vAph.(1764).

Solarium, et. se Solær.

Sol-astrild, en. ♀ den tropiske, til astrilderne hørende, røde fugl *Neochmia phaeon*. Wiese.T.I.56. Lieberkind.DV.IX.282.

Sola-veksel, en. [so'la-] (ty. solawechsel; efter ital. sola di cambio; 1. led er ital. sola, fem. af solo, adj., ene, se I. Solo) ♀ veksler, der kun er udstedt i eet eksemplar (jf. Prima-, Sekundaveksel); ogs.: egen (1.2) veksler (idet saadanne veksler kun udstedes i eet eksemplar). Tre Unger efter sigt vilde Her Leerbeutel betale denne min sola Vexel af 10 Rdr. Holb.Pants.I.2. HandelsO.(1807). 147. Nathans.I.M.150.

Sol-bad, et. (jf. Luftbad 1) form for bad, hvorved legemet (især: efter strandbad) helt ell. delvis udsættes for paavirkning af sollys; ofte i forb. tage solbad. BibLæg. 1815.228. (vi) vandrede op og ned ad strandbredden og tog solbad. Hjort.DG.146. jf.: Paa et Sandrev laa et Par Sælhundede og tog Solbad. Pont.DR.²II.334. || (sml. I. -bakke 1 slutn.; jagt.) del af badeanstalt olgn., hvor man kan lade sig belyse af solen. Beretning om Silkeborg Vandkuranstalt 1903. 8. **-bade**, v. vbs. **-ning** (Amberg. VSO. Sal.² XVI.179). (ænyd. solebade; sml. -bage, -barke, -batte; l. br.) 1) udsætte for solens stråler; give solbad; vist kun i part. sol b a d e t, i stærkt solskin; badet i sol. Amberg. den skyggeløse, solbadede gade. Hørlyk. UT.183. 2) refl. ell. i pass. (EPont. Atlas. III.232. BerlTid.¹/1934. M.II.sp.2) ell. intr.: tage solbad. Sælhundene gaar op for at soelbade sig paa de høye Grunde. EPont. Atlas. III.587. Blich.(1920).XIX. 203. den blege Bybeoer... giver sig til at „solbade“ i Timevis paa Strandbredden, hvor Solen skolder hans nøgne Krop, saa han ligner en rødkogt Reje. JO Jacobsen. Solbad og Luftbad.(1913).13. **-bage**, v. (nu dial. sole-). PoulPed.DP.3. UjF.). **-te** ell. (nu dial.) **-ede** (Høysg.S.336. UjF.). vbs. **-ning** (vAph.(1764). Pol.¹⁰/1934.10.sp.6). (ænyd. d. s.; jf. bage i solen u. bage 2.3; l. br. i rigsspr.) 1) udsætte for solen; sole. Leth.(1800). lade Sengklæder solbage. VSO. det gør godt paa Rygstykkerne at lade dem ordentlig solbage efter de mange Dages Kulde og sure Væde. Achton.Friis.DØ.II.235. || i part. solbagt brugt som adj. Høysg.S.336. Jeg er bleven ganske solbagt paa Hoet. Levin.

Duften af Olive, Kulrøg, Beefsteak, solbagte uldne Stoffer. Schand.SB.155. de tørre og solbagte Brosten. Bang.L.336. en solbagt Hulvej mellem grønne Skrænter. Rørd.SG.28. en sol-

bagt pandekage, se Pandekage 2.2. 2) refl.: d. s. s. -bade 2. Moth.S593. *i Sommers Tiid, naar mangen best vil haabe | At Soelbage sig | da strax i Skyens Kaabe | Sig Soelen hyller ind. PoulPed.DP.3. Kvernnd.

I. -bakke, en. (jf. -bjerg) 1) solbeskinnet, solaaben bakke (skrænt). SvGrundtv.Till. D.&H. ofte som stednavn, især som navn paa gaarde, villaer. jf. Trap.*X.281. Stedn.I.25.II.

10 143. || (jf. -bad slutn.; sj.) i videre anv. oppe paa det flade Tag (af et børnehjem i London) var der Legeplads og Solbakke for de smaa Rekonvalescenter. Kirkebladet.1892. 388. 2) (jf. jy. bakke, skybanke (Feilb.I.42), oldn. bakki samt I. Banke 4; sml. solen gaar (ned) i en bakke (Feilb.III.454), i banke(r) (se u. I. Banke 4); nu dial.) sky-masse, hvori solen (ved sin nedgang) skjuler sig. „det, som synes at være for solen, lig en bakke, og betyder rein.“ Moth.S593. VSO. („Hores endnu paa Landet.“). Cit.1881. (OrdB.S.; Kbh.).

II. -bakke, en. (jf. (i bet. 1) dial. gravbakke (Feilb.) og sgr. som Bakkessvale og dial. bakke-graver, -smutte (Feilb.); muligvis kan dog 2. led ogs. være sa. ord som 2. led i Aftenbakke og glde. nathakke (se u. Aftenbakke), og 1. led kan (i bet. 1) muligvis være en dial.-form af Svale, sml. dial.-former af Bakkessvale som bakkessole (Kjærbøll.196; sml.Feilb.IV.22))

30 ♀ 1) (nu l. br.) digesvale, *Hirundo riparia*. vAph.Nath.VII.665. Kjærbøll.196. BMøll. DyL.II.71. 2) (jf. -glente) † graa grib; munkegrib; Vultur monachus. Reisler. Amberg. **-bane**, en. († Sole-. J.Baden.DaL.). (jf. -vej; astr.) bane, hvori solen tilsyneladende bevæger sig rundt om jorden. Leth.(1800). Herschel.Astronomie.(overs.1836).201.328. Heegaard.Astron.223. **-bar**, adj. (ænyd., no. d. s.; til III. bar 2; nu l. br.) som ligger i solen; solaaben; solrig. Moth.S594. *Her er altsaa det Slot, hvor min Adam fødtes. Hvor solbart, | Smilende, muntert. Bagges.V46. *i solbare Foraar. Oehl.PSKr.I.397. *Arme Vexter! som ey kan trives | Paa denne tørre, solbare Grund. smst.436. komme bort fra Skovmørket ud til mere lyse og solbare Egne. Ellar.SB.166. Stuck.II.371. **-barke**, v. (jf. II. barke 2.1; nu næppe br.) i pass. ell. perf. part. brugt som adj.: (blive) stærkt solbrændt. *en reyse-kyndig Mand, | Der Solebarkes ind ved Bantams heede Strand. PoulPed.DP.31. smst.22. **-barn**, et. (l. br.) barn, der er vant til (at leve i) solskin; spec.: barn fra sydlige, solrige egne; sydens barn; ogs. (jf. I. Sol 6.1): barn, der er født, lever under lyse, lykkelige kaar; solskinsbarn. Carl (∴ Carit Ellar) var Bedstefaderens Yndling; han gav ham det betegnende Navn „Solbarnet“. Ellar.Minder.(1896).4. (P. Heyse) er i altfor højt Grad et Solbarn, til at han kunde være bleven stikkende i det romantiske Tusmørke. Brandes.VII.337. hvor hun var dejlig, mørk og hvid som Natten og Dagen,

et Solbarn fra en Verden, han ikke kendte. *JVJens.FD.62. -batte*, v. (nu næppe br. sole-, se ndf.). (ænyd. solebatte; 2. led er dial. batte, om solen: svide, brænde (Moth. B80), refl.: bage, varme sig i solen, gøre sig det behageligt (VSO.I.263. MDL.(sjæll.). (jeg) har ligget lidt paa den lade Side og battet mig i Solen. *Grundtv.Breve.199.* Her er en stor grøn Plads til at ligge og batte os paa. *Cit.1864.(AarbLoffF.1937.72)*, vist en afl. af bade, jf. bornh. badda (sei), varme (sig) (Esp.12), sv. badda; sml. ænyd. brun(e)-battet, brunlig (Moth.B399. Kalk.I.287); hertil vist ogs. I. Batte, Batting (Jydebatte, Redebatting), vel egl. om personer, der ligger i varmen, skal have megen varme, sml.: Søl-batting (o: meget solbrændt person). *Moth.S594.* || dial.) solbade, -bage. *Moth.S594.* *Smudsig, støvet, solebattet | Er mit ansigts liberie. *SamlDanskeVers.1V91.* || især refl. *Moth.S594.* Nu skinner Solen, og man ligger da rigtig og solbatter sig paa Halmen. *Cit.1864.(KLars.UK.385).* -**beboer**, en. (jf. -bo; l. br.) levende væsen (af menneskeligt udseende), som tænkes at bo paa solen. *Gelpke.Betragtninger over Hæmlen.(overs.1834).195. Meyer.*1004.* **☉ -belysning**, en. (jf. -belyst). den for Plantelivet saa gunstige Solbelysning. *Ørst.II.37. Bagger.I.266.* **☉ -belyst**, part. adj. *Skaanes Kyst, | som hæver solbelyst | op sig. *Ploug.I.16. Schand.IF.279.* || (jf. I. Sol 6.1) billedl. hans sjæl- og livfulde Kone trylledet et Hjem der, saa velsignet, saa solbelyst. *HCAnd.ML.257. Schand.O.II.9.* -**beskinnet**, part. adj. (især ☉). *PalM.V.329.* de første Blomster titter frem paa de solbeskinne Gærder. *Frem.DN.747.* || (jf. I. Sol 6.1) billedl. *Goldschm.RE.53.* at spaa Fremtiden lys og solbeskinnet for Mennesker, der er placeret i Skyggen. *ErlKrist.(Socialdem.*²⁶/11.1939.Sønd.2.sp.1).* **☉ -bestraalet**, part. adj. *Hrz.(Da.Folkekal.1841.44).* Seks solbestraalede Uger . . tilbragte vi ved Genfersøens Bredder. *Schand.O.II.372.* -**billede**, et. 1) (astr.) synsbillede, spejlbillede af solen. *Bugge.Astr.174. Heegaard.Astron.112.* 2) [I.3] om anskueliggørende udtryk for solen, solguddommen; dels: forestilling om solen; fremstilling af idé om solen. den ziirlige Stiils Solbillede. *Vilh And.DS.83.* || dels (jf. -støtte 2., -søjle 2.): billedlig fremstilling af solen ell. billede, der er symbol for solen, og som bruges ved soldyrkelse, tilbedes. han borttog Høiene og Solbillederne (Chr.VI: billederne; 1931: Solstøtterne) fra alle Stæder i Juda. *2Kron.14.5.* Solbilledet fra Trundholm. *Nationalmus.A.1938.81.* -**bjerg**, et. 1) (astr.) om (jormødet) bjerg paa solen. *Gelpke.Betragtninger over Hæmlen.(overs.1834).197.* 2) (jf. I. -bakke 1) bjerg ell. bakke, der belyses af, hæver sig op mod solen. sml.: *Først fra Solbjerg over Skyen, | Sprang han (o: Jesus) ned til Davids-Byen, | Sprang fra Guddoms-Herligheden |

Til et Barne-Svøb hernelen. *Grundtv.SS.I.470.* || især i stednavne (mulig til dels som minde om hedensk gudsdyrkelse). *Trap.*X.281. jf. Stedn.I.111.VII.154.360* samt Bakkehus og Solbjerg. *TroelsL.(bogtitel.1920-22).* 3) (jf. -linie 3) i kiromantikken: forhøjning paa haandens overflade (venstre del af højre haands flade under ringfingeren), hvis særlig kraftige udvikling menes at tyde paa, at vedk. staar under solens indflydelse. de Thèbes. *HaandensGaade.(overs.1912).253.* af Solbjærgtet (spaa) gunst ved hoffet. *AlfrLehm.Overtro.*I.(1920).306.* -**bjælke**, en. (jf. Lysbjælke; l. br.) sollys-, -strib, der falder skraat, afgrænset ind ad en aabning (et vindue). Søndag Eftermiddag med Solskin i lange, røglaa Solbjælker ind ad Vinduet. *AndNz.S.25. AaseHans.EK.152.* -**bjærg**, subst. (et: *Moth.S594.* i Solbieret. *JHSmidth.Ords.142.* jf. *MO.*) (poet. *Sole-. Grundtv.PS.V.388.498. FHelweg.Frimenighed og Apostelskole. II.(1882).192. jf. MO.*) (ænyd. glda. solb(j)ærg og solebjerg (PCLAusson.Snorre.(1633).II), solsbergh (DGL.V577), oldn. (poet.) sólbjörg, f., jf. dial. solbjæring (MDL. HjelpeO.), -bjærning (Esp.319), sv. dial. sol(a)bergning, fsv. solbiärghan, -biärghning; om 2. led se II. Bjærg; poet. (ell. dial., jf.: „vel næppe mere i levende Brug.“ *DF.V8*)) det at solen bjærges ell. gaar i bjærg; solnedgang; ogs. om selve nedgangsstedet (Moth.S594). (næsten kun efter præp.). om Aftenen, i Soelbjerg, naar deres . . Møye var forbi, gik de . . til Skovs. *JohsBoye.III.247.* *ved Solebjærg . . | Kvindrene om svundne Dag, | Tyr den (o: fuglen) til sin Rede. *Grundtv.PS.V498.* *Fra Sole-Bjerg til Morgen-Grye. *sa.Bjow.127. Recke.DE.89. jf. Junge. Rask.FynskeBS.55. JHSmidth.Ords.142. MDL. VSO.(„almindeligt i Jylland.“) DF.V8.* -**bjærgs-**, i sgr. (ogs. -bjærgs- MDL. Solbjærglag. *Bagger.I.338. HFew. JF.II.3. DF.V8.*) (poet. (og dial.)) til -bjærg; se Solbjærgs-lag, -tid; endvidere kan nævnes: Bakken . . laa stor og klar i Solbjærgslyset. *Lunde.Midsommerbarnet.(1898).34.* *lys over os i Graven Fred | Med Solebjærgs-Skjær det blide | *Grundtv.SS.IV.375.* -**bjærgs-lag**, et. (ænyd. solbjærglav) tiden ved solnedgang. (især i forb. som i, ved solbjærgslag). *Aften-Svalen (o: aftenkøligheden) | I Solbjærgs-Lag. *Grundtv.SS.II.41.* ved Morgenrøde som ved Solbjærglav. *Bagger.I.338.* Det var allerede hen mod Solbjærgslag. *RasmHans.M.4.* *Tiden er Solbjærgslag — og ned han skuer | henover Dalen (som) i Aftensolen luer. *Drachm.DJ.II.195.* *Ved Solbjærgslag, | naar Vinden aander de køle Drag. *AntNiels.Spurvekviddet.(1873).20. jf. MDL. DF.V8.* || billedl. *I Livs-Aftenrøde, | I Solebjærgs-Lag. *Grundtv.PS.VII.521. smst.V463.* -**bjærgs-tid**, en. (ænyd. ved solbiærgs tijd (Kalk.IV35)) d. s. MDL. En Aften ved Solbjærgstid. *Winkel*

Horn.Livet paa Island. I. (1871). 50. En Dag, mod Solbjærgstid. *Drachm. Vag. 97.* -**blaa**, adj. (l. br.) af et gyldent, blaaligt skær; især om solbeskinnet vand. *Derude gik nu Søen | guldfunkende solblå. *Rord.GD. 42.* den solblaa Dag. *AaseHans.EK. 14. jf.:* *det solblå dybe Hav i dine Øjne. *Rord.GD. 366.* -**blad**, et. (bot.) lysblad (mods. Skyggeblad 1). *Warm.Bot. 341.* -**blank**, adj. (nu næppe br. sole-. *Sort.Poet. 110.*) (ϖ ell. poet.) lys og klar p. gr. af solskin; lys som solskin; ogs., især om vand: med glat, skinnende (solbelyst) overflade. *Himlen hvælver solblank sig. *Holst.VI. 9.* *Svaner eddykke | Sig i et solblankt Hav. *CKMolb.ED. 82.* solblanke Tintallerkener. *Pont.FL. 69.* Fjorden laa solblank. *NJeppesen.P. 14.* || billedl. *Saa ønsker jeg dog, at den Tiid | Maa for Mør-Moder være, Som Soole-blank og Sommer-bliid. *Sort.Poet. 110.* I. -**bleg**, en. (jf. -blege; l. br.) det at 20 blege tøj i solen; blegning (1.1) i solen; græsbleg. *S&B. Bl&T. II.* -**bleg**, adj. (l. br.) solbleget. (kaptajnens) solblege Somandskæg. *AGrudtzm. (Riget. 2/1912. 5. sp. 5).* -**blege**, v. vbs. -ning, jf. I. -bleg. (næsten kun i perf. part. ell. som vbs.) gøre bleg, blege i solen. solblegede Horsepander (o: hestekranier). *JPJac. (1924). I. 116.* (han havde) solbleget Haar. *Elkjær.MH. 126.* solbleget Linolie. *PHald.MalerietsTeknik. (1934). 22.* spec. m. h. t. tøj. Fine Damaskduge sælges med Betegnelsen sun-bleached (solbleget). Varen er baade kemisk bleget og bleget paa Eng. . . Glansen skal blive bedre ved Solblegningen. *Sterm.Textil. (1937). 85.* -**blik**, et. (jf. ty. sonnenblik; nu næppe br.) solblink. *Gynæol. X. 152.* *En Eng med Blomster af et Solblik rammet. *CKMolb. Dante. III. 190.* i sammenligning: *liig et Solblik paa de græske Strande, | Skjaly Smilet paa din foraarfriske Kind. *Bagger. II. 434.* -**blind**, adj. (sj. sole-. *Grundtv.PS. VI. 554.*) (jf. oldn. (som navn) sólbliindi) som ser daarligt i stærkt sollys; ogs.: blændet af solen. *Moth.S594.* Uglerne . . glippende med deres solblinde Øjne. *AGrudtzm. (Riget. 17/1911. 3. sp. 2).* || billedl. *Grundtv.PS. VI. 554.* *kun min Kjærlighed var blind — | Solblind af at møde Dine Blikke. *Bagh.DA. IV. 145.* || hertil Solblindhed, spec. (med.) om øjenssygdom, fremkaldt af sollys (fz. ved betragtning af solformørkelse uden beskyttende glas). *Sal.XVI. 344. HSeedorf.TT. 82.* -**blink**, et. (jf. -blik; især ϖ) blink (1) af sollys; solglimt. *vAph. (1764).* *Et rødgult Solblink over fjærne Ruder. *JPJac. I. 333.* || billedl. ell. i sammenligninger. *Lær os at takke | dig (o: gud) for hvert et Solblink, | Lykken vil kaste paa vor Vej! *Ploug. II. 198.* (min) Borddames. . . Straaleblikke . . traf mit Hjerte som Solblink en Sne, de ikke kan smelte. *Brandes.X. 222.* Solblink og Skygger skiftede i hans Sjæl. *JKCarlsen.Chr. Richardt. (1928). 13.* † -**blomme**, en. ♀ d. s. s. -blomst 1. *Moth.S594. Fleischer.B. 571. sa.*

S. 43. -**blomst**, en. († -blomster, et og en (*Moth.Conv.S264. Holb.Metam. 67f.*)). *Moth. Conv. B250. vAph. Nath. VII. 429. RosenstG. PHAagaard. (1791). 47. Bagges.NK. 378. — sj. Sole-.* *Soleblomster. *Holb.Metam. 68.* (ænyd. sol(e)blomster; sml. -blomme) 1) plante med gule blomster, som drejer sig efter solen; dels (nu næppe br.) om soløje (3), *Helianthemum (JTusch. 104)*, dels (nu l. br.) om solsikke, *Helianthus (annuus)*; ogs. (l. br.) i al alm. om blomst, som vokser i ell. ynder (stærk) sol. *OeconH. (1784). II. 273.* en Solblomst af 3½ Fods Høide. *AWHauch. (1799). 393. Drejer. BotTerm. 261. Wiese.T. II. 52. jf.:* Solblomster. *SMich. (titel paa digtsamling. 1893)* samt: *Tillad, at en fremmed Ridder . . | Ikke vandre kan forbi | Denne Borg, før han har skuet | Borgens Dronning. Mon det vel | Til Undskyldning trænge skulde | For en Solblomst, at den sig | Dreier efter Solens Lue? *Heib.Poet. IV. 103.* 2) (nu næppe br.) gul, rund blomsterkrone. Brandenborger . . Et almindeligt Ukrud i Byg- og Havremarkene med store gule Solblomster. *VSO. I. 491. -blænde (Sal. XXI. 903. Pol. 2/1941. 14. sp. 4)* ell. -blænder, en. blænder mod sollys; dels (fot.) paa fotografiapparat. *Stochholm.Foto. 99.* || dels (x, foræld.): sværetet blikplade over en riflens visér, som brugtes ved signing i solskin. *MilTeknO.* -**bo**, en. (l. br.) d. s. s. -beboer. *Meyer. 1004.* -**brand**, en. (ænyd. solebrand; sml. -brynde, -brænde) 1) (sml. I. Brand 4.3; poet., sj.) om stærk glans af solen (især: ved solnedgang), der minder om et baal, en brand. *Gravl.VF. 7.* Solbranden i Vest var slukket. Der laa blege Striber tilbage over Himlen. *Elkjær.MH. 183.* 2) brændende solhede; stikkende sol. 2.1) (især ϖ) i al alm. *Bagges. IV. 263.* *Telt jeg rejser . . | for Solbrand. *Drachm.VS. 23.* en Landsby, hvis Straatage var bleven ganske hvide af Solbranden. *Pont.F. I. 206.* (de arbejdede har) trættet i Solbrand, i Regn. *OlesenLøkk.NH. I. 184.* || billedl. (han er) grundgermansk, (er) uberørt af fransk Aand og sydlandsk Solbrand (o: glød, lidenskab). *Brandes. VII. 640. Drachm.SB. 106.* 2.2) (jf. I. Brand 2.2; især ϖ) om solens (skadelige) indvirkning paa huden; ogs.: solbrændthed. Hun var lys, uden Solbrand. *Pont.L. 9.* han var ikke for ingen Ting mærket af et halvt Aarhundredes Regn og Solbrand . . i sit Ansigt. *JVJens.NH. 173.* 2.3) (jf. -fald 2 og I. Brand 2.4, 4.4-s; fagl.) om skadelig indvirkning af solen paa plantevækst. *den (o: engen) aldrig fordærvs af Solbrand. *Hauch.DVII. 132.* (ved) Solbrand . . forstaas den skadelige Virkning de direkte Solstraalere kan have paa Planter i Væksthuse, idet Solstraalere koncentrerer sig. *HavebrL. 614.* || spec. (forst.): barkbrand, -slag (2). *vAph. Nath. VIII. 178. Wagn.Tekn. 441.* -**briller**, pl. briller med farvede glas, der beskytter mod for stærkt sollys (sml. Røgbriller). *BerlKonv. IV. 117.* Mor siger ganske

vist, at man ikke maa læse i Solen, men naar man har Solbriller paa, kan det vel ikke gøre saa meget. *Togety. Svend Erik paa Fodtur. (1939).42. jf.:* en djærv Mand, vant til at se paa Sager og Mennesker uden Solbriller. *Rørd. (BerlTid. 17/1 1920. Aft. 4. sp.2).* **-brønde**, en. ☼ legering af 50—60 dele kobolt, 30—40 dele kobber og 10 dele aluminium. *VareL. 471.* **-brønde**, et. (især poet.) det, at solen bryder frem (gennem skyer olgn.). *Tops. III.39. billedl.:* *Der kommer dog vel en forfriskende Blæst | Og Solbrønde i Skyen, en rask Nordvest, | Som fejrer til Side den sidste Rest | Af Tivlen og Striden og Taagen. *Drachm. III.62.* **-brønde**, adj. (jf. -brønde, -brøndt; i rigsspr. især ☉) brønde i huden af sollyset; solbrøndt. *Solbrønde om Kinden. *Rich. I. 20. Soya. HF. 29. BornhOS. ☉ -brønde*, v. (jf. -brønde) om solen: gøre (huden) brønde; brønde (II.1.1). De kvalme, støvede Gader (er) en Ulykke for Børnene, der netop skulde solbrønde. *DagNyh. 17/1 1911. I. sp.1.* || i perf. part. brugt som adj. de solbrønde Hænder. *Pont. LP. II.36.* solbrønde Koner og Piger. *Aakj. VF. 149.* **-brøndende**, part. adj. (fagl.) som kan brønde sollyset; spec. (jf. -blønde): som kan dæmpe sollys. Jagttriffl. . . blaa Pipe med solbrønde Skinne. *Politik. Kosterbl. 23/1 1925.3. sp. 2. jf.:* Solbrøndeskinne. *smst. 26/1 1924.2. sp. 2.* Solbrønderskinne. *smst. 26/1 1923.3. sp. 2.* **-brønde**, en. (ænyd. sol- (ChrPed. Om Urtevand. (1534).80r) og solebrønde (Kalk. V966); jf. oldn. sólarbruni; nu kun dial.) d. s. s. -brønde (2.1). en Dag, naar Solbrønden er paa det stærkeste. *Høegh. AJ. 474. Aakj. VB. 42. Feilb. (u. solbrønde).* **-brøndede**, v. (næsten kun i perf. part. som adj., se -brøndt) om solen: brønde (II.10.1). vAph. (1759). Højsommerens Julisol har solbrøndt Skoven. *Flejsomr. SK. 63.* **-brønder**, en. (jf. -lampe samt I. Sol 7.1; ☼, foræld.) stærkt lysende lampe (rundbrønder) ell. samling af lamper, gasblus olgn. den Solbrønder eller Gassol, som det kgl. Theater . . skal belyses med istedetfor med en Lysekrone. *Davids. B. I. 231. Muusm. FP. 12. Scheller. MarO.* **-brøndt**, part. adj. († sole-. *Moth. S594.*) (ænyd. solbrøndt), fsv. solbrønder, jf. oldn. solbrønninn; sml. -brønde, -brønde, -brønde, -skolde) 1) stærkt paavirket, opvarmet af solen; især: udtørret, svædet af solvarme. *Moth. S594.* *Solbrøndte . . Heder. *Bugges. SV. 273.* *som vel signet Regn | Over en solbrøndt Egn. *Winth. X. 238.* en solbrøndt (Chr. VI: høje; 1931: nogen) Klippe. *Ez. 26. 14.* lange, støvede og solbrøndte Veje. *SMich. Dø. 103. Feilb. UfF.* || spec. om rude: som er blevet mat ell. brun af stærkt sollys. *Schade. Mors. (1806). 8.* Viinløvet hang om de grønne, solbrøndte Ruder. *HCAnd. ML. 58. Schand. BS. 171. UfF.* || m. overgang til bet. 2. Hans uhægede blege Hoved med det strittende, solbrøndte Haar. *Aakj. VB. 101.* Yveret (var) ømt, og Patterne

begyndte straks at blive solbrøndte og sprukne. *Fleuron. KO. 214. 2)* om person(s legeme): hvis hud er blevet (stærkt) brøndt af solen; nu navnlig m. afsvækket bet.: hvis hud er brunet af solen; solbrønde. *Moth. S594.* Hvorledes man skal bevare sig for at blive solbrøndt. *Fruent. (1799). IV. 202.* *Jeg kom fra Reisen med solbrøndt Hud. *Hz. D. I. 137.* en kraftig, solbrøndt Arm. *Knud Pouls. BD. 167.* (han) gik med Handsker; han vilde skjærme sine Hænder mod Myggestik og mod Solbrøndthed. *Schand. BS. 114.* Vore Sygd. *IV. 467. jf.:* Patinaen giver (statuen) en let „Solbrøndthed“. *Tilsk. 1939. II. 56.* || tidligere undertiden: hvis hud af naturen er mørk; spec. om sydboere ell. indianere. *Prahl. ST. III. 28.* *(vikingen) mod solbrøndt Folk sin stærke Bue spendte. *Storm. SD. 7.* *solbrøndt Taterqvinde. *Rahb. J' A. 11. 3)* i forsk. overf. anv. 3.1) oprindelse uvis; jf. (?) jy. solbrønde, „slaa“, fange i leg (*Krist. BRL. 576*); sml. ogs. tyvebrøndt; jarg., foræld.) som er strejkebryder, skruebrækker. „Der er ingen her, som har noget med ham at gøre. Han er solbrøndt.“ — „Solbrøndt?“ — „Javel, han er Brækker.“ *Sødb. Det daglige Brød. (1901). 90.* *Vort Land. 24/1 1905. 2. sp. 2. 3.2)* (især dial.) beruset; fuld. *UfF. 3.3)* (jarg.) i forb. som solbrøndte penge, kobberpenge. *OrdbS. -bænk*, en. 1) til I. Sol. 1.1) (l. br.) solnedgangsbænk. *Rørd. KK. 10. 1.2)* solbeskinnet bænk. *ThitJens. V. A. 11. 72.* || spec. (gart., l. br.): drivbænk; varmbænk. jf.: (børnene) voksede op . . under Moderens milde Øjne som Planter i en Solbænk. *Pont. DR. II. 47. 2)* se Saalbænk.

Solbær, et ell. (sj. uden for jy., se Feilb.) en (*Moth. S594.* se ogs. bet. 3). [sol+lybær] ft. d. s. (ænyd., no. d. s., nt. [slesvigske] solter-bær (soll(er)-, solt(e)-, saal-, salde(r)-ber), nord.-fris. sol(1e)-bai, -ber, ty. † sohlbeere; i. led er muligvis no. dial. sal, mat, ukklar, isl. söllur, bleggul, gusten (jf. (?) run. solva, se *TfF. AR. I. 16*), eng. swallow, oht. salo, smudsig, sort, maaske besl. m. Søle; sml. Solsort; navnet i saa fald p. gr. af bærrenes farve; jf. Gigt-, Ol-, Ølbær) 1) det sorte, spiselige bær af Ribes nigrum L. *Moth. S594.* De sorte Ribes kaldes ellers Soel-Bær. *HaveD. (1762). 271.* de Solbær, som har været paa Brøndevin, dem, som jeg hældte ud i Morges. *Schand. IF. 311.* *NutidsMad. 2(1936). 364. 381. 383. 2)* ☼ (den almindeligt dyrkede) busk af ribsfamilien, *Ribes nigrum L. JTusch. 220. 334.* Solbær findes hist og her vildtvoksende i Danmark. *Mentz. O. Bill. 223.* jf. Solbærbrøndevin osv.: *planter Solbær paa den Plet, | Der gjemmer Vennens (o: en drinkers) Støv. *Bagger. II. 471. 3)* (vel forkortelse for Solbærom; sml. Bær 2.2; sj.) om (glas, snaps af) solbærom. „gi mig saa en Solbær da, hi!“ — „Hæ!“ sagde Madammen. Men hun rejste sig alligevel og hentede Solbæren. *Wied. LH. 13.* **Solbær**, i ssg.

foruden de ndf. medtagne kan nævnes flg.:
1) (især kog.) til Solbær 1, navnlig om hvad der er fremstillet af frugten: Solbær-gelé, -grød, -mos, -saft, -suppe, -syltetøj. **2)** til Solbær 2; fz. Solbær-blad, -gren, -hæk, -plante samt (faql.) betegnelser for hvad der angriber solbærbusken, som Solbær-bladlus (LSal.XI.8), -filtrust (smst.), -mide (LandbO. IV.313. Lieberkind.DV.III.419). -**brændevin**, en. (jf. -rom osv.) brændevin med solbærsoft. Fuldstændig Koge-og Syltebog.(1861). 587. Aurelius.Præster.(1934).82. -**busk**, en. (jf. -torn, -træ) ♀ d. s. s. Solbær 2. VSO. Recke.SD.63. -**ekstrakt**, en. (nu næppe br.) solbærbrændevin ell. -rom. Drachm.D.115. -**likør**, en. (jf. -rom osv.). OMads.Inga. 268. -**ribs**, en ell. et. (nu næppe br.) solbær (1). Viborg.Pl.(1793).50. Funke.(1801).II. 72. VSO. -**rom**, en. (jf. -brændevin, -ekstrakt, -likør, -vin) drik, tilberedt af rom, hvortil der sættes hele solbær, som siden knuses og frasis; ogs. (jf. Solbær 3) om glas, snaps heraf. Mangor.Kogeb.*(1842).276. Solbærrom for Damerne . . og Aalborg Akvavit for Herrerne.CMøll.PF.13. KAbell.E.34. -**torn**, en. (især dial.) ♀ solbærbusk. VSO. UfF. -**træ**, et. (dial.) d. s. FrGrundtv.LK.53. UfF.(jy.). -**vin**, en. (jf. -rom osv.; nu næppe br.). VSO.

Solbølge, en. (jf. -flod; astr.) tidevandsbølge, fremkaldt af solen. Herschel.Astronomie.(overs.1836).319. Scheller.MarO. -**circel**, en. (ænyd. solesirkel i bet. 2; sml. -kreds 1; astr.) 1) † om dyrekredsen (eklip-tika), hvorigennem solen tilsyneladende bevæger sig. Moth.S596. 2) tidsrum af 28 aar, efter hvis udløb ugedagene falder paa de samme maanedsdage; solcyklus. MO. Sal.²V. 373. -**cyklus**, en. (astr.) d. s. s. -circel 2. ConvLex.XV.354. -cykel. Meyer.¹31. D&H.

I. Sold, en ell. et (NvHaven.Orth.149. nu sj. uden for forb. som faa, have i sit sold. Tops.N.370. Drachm.SF.117. KMunk.ChrII. 15); oftest uden art.; uden flt. (ænyd. sold, fk. (og ink.), gl'da. sold (Rimkr. Mand. 22f.); gennem mnt. sold (ty. sold), fr. solde fra ital. soldo, løn, saldo, af lat. solidus (sen. lat. soldus), en guldmønt, til lat. solidus, solid; sml. Soldat, solid samt besolde)

1) betaling; løn. 1.1) (m. h. t. da. forhold foræld.) betaling for krigstjeneste, soldatertjeneste; navnlig: betaling, løn til lejetropper, hvervede. (kongen) aabnede sit Skatkammer og gav sine Hære Sold for et Aar. IMakk.3.28. 3 Maaneders Sold. Holb. Ul.I.12. *End ei er Solden Tropperne betalt. Rahb.Jd'A.25. Betragtet fra det moralske Synspunkt, maa Tjenesten for fremmed Sold synes forkastelig. MilConv.VII.513. AOlr. DH.I.202. jf.: Hvo tiener vel i Krig paa sin egen (1907: paa egen) Sold? ICOr.9.7. (paa) halv sold olgn.: S&B. Major C stilles til Disposition paa halv Sold til Straf for en Skrivelse til Justitsministeriet (∴ i Frank-

rig). VortLand.¹⁰1906.3.sp.1. **1.2)** (nu sj.) i al alm. om betaling for et arbejde ell. en tjeneste; gage; løn; ofte (jf. Hundesold) nedsæt., om betaling for foragteligt arbejde. 2Cor.11.8. en Skiøge blev kalden Soldataria, efterdi hun lader sig bruge for Sold. Holb. Ep.II.104. han (var) aldrig den der afveiede Pligter efter Sold. Mall.G.40. *gaaer jeg til din Gjerning, Gud! | Med Sold og Løn for Øie. Ing.RSE.VII.58. Dania.IX.30(sydsjæll.). **1.3)** i forb. i sold, især i udtr. som staa ell. være i ens sold, faa, have i sin (sit) sold, staa, være i (betalt, lønnet) tjeneste hos, faa, have en i sin tjeneste; dels (jf. bet. 1.1; især foræld. ell. hist.) m. h. t. krigstjeneste: vAph.(1759). i Stedet for egentlig at angribe nogen som Fiende, fandt han det meer fordelagtigt, at overlade 8000 Mand i keiserlig, og 12000 i engelsk og hollandsk Sold. Mall.SgH.335. Tydske Soldater vare . . bleve tagen i Sold af de danske Konger. PEMüll.Isl.56. Brøndum-Nielsen.DD.93. jf.: *Løgnen, som en evig Trolld . . | Med Legioner i sin Sold. PMøll.(1855).I.84. || dels (jf. bet. 1.2; især ∅) m. h. t. anden tjeneste; ofte nedsæt., som udtr. for at lade sig bruge til lavt, foragteligt arbejde, at staa i afhængighedsforhold til en anden; ogs. m. afsvækket bet., som udtr. for at være til støtte, hjælp for en. en Tid, da dette mægtige Kion (∴ kvinderne) regierer Verden, og har alle Skribenterne i deres Sold! JSneed.IV.262. en glimrende Sahlsjomfrue, som . . stod i en riig Vellystlings Sold. Rahb.Tilsk.1795.301. Fru Sigbrit havde altfor mange Speidere i sin Sold. Hauch.II.254. Uraniborg skulde blive et varigt Hjem for di og uafhængig Naturforskning i Astronomiens, Kemiens og Lægekunstens Sold. CSPet.Litt.627.

2) overf. *I Sandheds Ord I blive, | Guds Kraft er Eders Sold. Kingo.17. *Nu i Cupidos Leir tjener jeg Kjærligheds Sold. Heib.Poet. VIII.70. || især (efter Rom.6.23; bibl., relig.) i udtr. syndens sold (∴ straffen, gengældelsen for synd) er døden. Brors.50. *Død og Dom er Syndens Sold! Grundtv.SS.III.34. jf.: *Du (∴ Orfeus) maae gaee fri for Syndsens Sold, | Og faaer en Plads i Zeuses Rige! Bagges.I.183. betale syndens sold, sone sin synd med døden; dø (paa voldsom vis). den samme Aften, som Faderen om Morgen havde betalt Syndens Sold (∴ var blevet henrettet). Blich.(1920).XIV.193. jf.: *Du (∴ Jesus) betalde Syndens Sold! Grundtv.SS.I. 456.

II. Sold, et ell. (nu kun dial. (ell. no., jf. S&B. Larsen.)) en (Holb.Hh.I.77. Bibl Læg.XVII.450. jf. AarbFrborg.1918.46.76). [sø]l] såald. Høysq.AG.37. (tidligere ogs. (skrevet) Saald. Holb.Hh.I.77. NvHaven. Orth.149. Høysq.Anh.21. JBaden.OrthO. Sv Grundtv. Landm.B.III.225. jf. VSO.). flt. d. s. ell. (nu især faql. ell. dial.) -e (Cit.1707. (AarbPræstø.1925.90): Saale). CGRajf.(Land-

af fjerkræ: For at bevare Fiederkræet mod Glenten, sætter man det . . i et Sold og dreier derpaa dette Sold tre Gange avet om. *Thiele.III.61.* hun . . tæller alle Gæslinger i sit Sold, for at bringe dem i Nattely. *P.Møll.(1855).II.94.* *Lille Per Lassen i Lem, | han havde sig Gæslinger fem, | han satte dem under et Sold, | og gav dem Gud i Vold. *Krist.DF.250.* || brugt ved opdagelse af tyve, paavisning af tyvekoster (idet man lod et i armene paa en (uld)saks ophængt sold dreje sig om i den formening, at det vilde standse, naar tyvens navn blev nævnt; jf. *Thiele.III.157.* *Norsk hist.Tidsskr.IV.(1877).191ff.* *Opuscula philologica.(1887).192.* *Kalk.IV.258.* *Fælb.III.142*); ogs. brugt ved opdagelse af kørestefolk, ved vandvisning oln.; især i forb. som lade soldet gaa (gaa om ell. rundt, løbe), lade sold og saks gaa. Superstitioner (befindes) at gaee i Svang . . især med Sold og Sax, at løbe om for det, som er bortstaaet, hvorudover det ofte skal falde paa den uskyldige. *Cit.1700.(Kirkehist.Saml.4R.III.139).* Igenvisning, det er at vise Tyven eller det Bortstaaene igjen, som skeer paa adskillige Maader . . ved et saa kaldet Tyve-Speil, ved at lade et Sold løbe om. *Hedegaard.Criminal-Ret.(1760).92.* (han) havde tilveiebragt sig en Sandsigeres Navn og Ære. En Bonde . . som havde mistet sit Muulesel, hastede for at søge Oplysning hos denne Mand . . Alle Stierne og alle Soldene taug om Eselet, eller Sandsigeren forstod dem ikke. *Ev.(1914).II.65.* *HCAnd.OT.II.113ff.* *Goldschm.R.49.* Er noget stjaalet og Tyven ikke kan opdages, bruger man „at lade Soldet gaa“ eller, som det ogsaa hedder: „at lade Soldet hente Tyven.“ *JKamp.Da.Folkeminder.(1877).420.* *HMathiess.N.92.* jf. *CBernh.NF.XIV.(1850).440.*

2) (efter oldn. såld, et vist maal, jf. ældre no. sold om et kornmaal, se *ABernstens.Danm.ocNorgisHerlighed.II.(1656).205.521.* || arkais., sj.) som maals betegnelse (om (del af) oltønde). (Thor) drak tre såld (tønder) mjød. *NMPet.Myth.315.* han (skal) gøre et Gilde paa tre Sold Øl. *AOlR.NA.17.*

III. Sold, et ell. (nu næppe br.) en (*Cit.1838.(HCAlund.StudentforeningensHist.II.(1898).176.* Sold (saal), en, lille fortlørlig Studenterkreds. *JNHøst.II.(1849).476.* [sø] flt. d. s. (endnu ikke i VSO. MO.; Sold (og solde) er vistnok ord fra Regensens jargon og først i brug ca. 1835, jf.: „(de) vare uhorde 1829 da jeg blev Student, og endnu flere Aar derefter.“ *Levin*; jf. en anekdote skulde ordets opstaaen skyldes, at regensprovsten (Nyerup) havde konfiskeret studenternes lotteripose, hvorefter man rystede brikkerne i et værten paa „regensskroen“ tilhørende sold (II.1), se nærmere *HistTidsskr.3R.III.384* samt *Ploug.(IITid.1882/83.294.sp.3)*; maaske dog snarere (gennem isl. studenter paa

*Regensen) fra isl. sollur, gilde, lystigt selskab, tidligere: trængsel, flok af lystige (unge) mennesker (Hallórrsson.Lexicon.II.(1814).312), jf. no. dial. soll, støj, lyd, flok, oldn. sollr, svineføde; sml. III. solde osv. samt II. Snold || dagl.) studentergilde (egl. paa Regensen ell. i Studenterforeningen), hvor der udsækkes punch, synges sange, holdes taler m. m.; i videre anv. om drikkegilde i al alm. ell. (bl. a. i forb. gaa paa sold) om det at svire, „gaa i byen“, sviretur. *Storm og Dod bør ikke skrække | Soldets raske Compagni. *Ploug.VVI.20.* *Guden jeg er for det jublende Sold, | Drot over Viser og dampende Boller. *smst.36.* noget andet ondt end Sold har jeg aldrig bedrevet. *sa.(Studenterkom.64).* Efter Comedien (s: opførelsen af *Plougs „Sylvesternat“*) var der et „Sold“, som det hedder i Studentersproget, paa Skydebanen. *AarhusStifts-Tidende.1/2.1841.2.sp.2.* *Regensens Provst saa mangen en Gang | har ytret for Soldet sin Skræk; | han siger, at Sangen og Glassenes Klang | strax kyser Athene væk. *Hostr.VV129.* Gud ved hvad der var i Vejen, men Soldet vilde slet ikke gaee. *sa.G.69. smst.66.* drive Sold. *Levin.* nu troer jeg, jeg vil lade være at gaee paa Sold. *Chievitz.FG.96.* Ved et Lørdagssold havde en ung Student begyndt en (alt for kritisk) Tale . . den ledende Senior . . erklærede Soldet for hævet. *AHenriques.SD.199.* jf. (nu næppe br.): nu ere vi paa Bakken, og derfra ned til Kilden, til Kirstens Kilde, hvor vi saamangen St. Hans Nat i gamle Dage sloge et „Generalsold“ af og drak Kildenymphens Skaal i skummende Viin. *AxelFelix.LangtFraDanmark.III.(1855).189.* || m. afsvækket bet., dels om mindre selskabelighed, lille smøvs. Jomfru Mortensen skulde til et lille Sold i Abel Kathrines Stiftelse. *Bergs.GF.II.250.* dels (barnespr., skol.) om lækkerier, chokolade, slik (som et barn kører for sine lompepenge); snold (II). Peter fik en tiere til sold | jeg har købt for ti øre sold |*

Sold-, i ssgr. [sø] 1) (foræld., hist.) af I. Sold; se Sold-hår, -knægt, -rytter, -tropper. 2) (ogs. Solde-, se Sold-ben, -mager, -sætter. af II. Sold 1; fx. foruden de ndf. medtagne: Sold-bund, -danned, -rense.

Sol-dag, en. 1) [I.1.3] (sml. -døgn; astr.) tidsrum af 24 timer, der forløber mellem to kulminationer af solen, døgn (som oftest beregnet efter middelsoltid (jf. den midlere soldag u. II. middel 5), idet solens bevægelse er noget ujævn, saa dagens sande længde (den sande soldag, sml. Sanddag) bliver noget varierende). Bugge. *Astr.77.* *Soya.AV.14. 2) [I.2] dag, paa hvilken solen skinner; solskinsdag; ogs.: dag med stærkt solskin. *Druen under Løvet, | . . farves dunklere ved hver en Soldag. Hauch. *CarlV.77.* det aabne Land . . lyste i Soldagens Glans. *Goldschm.VIII.228.* *VilhAnd.Horats.II.129.* billedt.: *Sol-*

dagen gryr. *J.Paulli.SkyggerogLys.(1902).35. d-aling, en. (sj.) solnedgang.* Det var i Soldalingen. *MO.¹ † -damp, en. soldis. AW Hauch.(VidSelskSkr.I,2.158).*

Soldan, en. se Sultan.

Sold-dans, en. spec. [3] (sj.) om solens dans pinsmorgen. *KoldingAvis.²⁴/s1904.2.sp.3.* Forskerne synes hidtil ikke at have taget den valbyske Soldans alvorlig. *GSchütte.(Festskr. Krist.156).*

Soldat, en. [sol'da'd] *Høysg.AG.158.* (spøg., barnespr. **Sla(n)dat** [sla(n)'da'd], **Sladant** [sla'dan'd]). *ft. -er ell. † -ere (vAph. Nath.VII.131. jf.: Landsoldatere. MR.1703. 115) ell. † soldatre (Holb.Intr.I.178.717. jf.: Landsoldatre. Reiser.I.177). (ænyd., ty. d. s.; fra (fr. soldat, der er laant fra) ital. soldato, til soldare, betale sold, af soldo, løn (se I. Sold); afløser Soldner; sml. nord. ord som Hær-mand, -folk og Karl (4.4); jf. Soldateri, Soldatering, Soldateske, soldatisk; især om nyere tiders (eftermiddelalderlige) forhold; ordet anvendes ikke i bibeloversættelser, jf. Gram.Breve.223 samt Fr Horn.PM.113. || m. h. t. Sla(n)dat, Sladant jf. ænyd. sladot, sladant, dagdriver, løsgænger, no. sladant, sladot (MM.1923.208), nt., holl. sla(a)-dood; i nt., holl. ved tilknytning til sla(a)n, slaa, og adj. dood, død)*

1) person, som gør krigs-, militærtjeneste (egl.: for sold, jf. Lejesoldat); hvervet ell. værnepligtig ell. fast ansat militærperson; navnlig: person, der gør tjeneste ved landhæren (sml. dog Marine-, Skibs-, Søsoldat) og bærer (er berettiget til at bære) vaaben; i alm. sprog navnlig om den menige (4) over for befalingsmændene; ofte spec. om infanterist i modsætning til andre vaabenarter (sml.: nogen af Soldatesket, være sig Ryttere, eller Soldater. *DL.3—11—9. smst.5—40 3—34. Under-Officerer, Kyrasserer, Dragoner og Soldater i de gevorbene Regimenter. Oecon.T.IV.61. Afskeed fra Krigstjenesten: som Rytter . . som Soldat . . som Artillerist. Cirk.¹⁸/s1803. jf. dog Ambulance-, Arbejds-, Ingeniør-, Reservesoldat). 1.1) i egl. bet. (i best. j. ent. spec. koll. om en hærs menige mandskab; i ft. spec. om en hærs tropper, en hærjædeling: militær). Fendrieken (jaar) halvdeelen af Leutenantens (part), Corporalen halvdeelen af Fendrickens, Soldaten slet intet, og Tambouren noget andet. *Holl. 11J.VI2. smst.1.7 (se rar 1.1). *Høvding og Soldat som Muur og Klippe staae. sa. Mel.V4. Spanierne forlode Sorøe, som Officerer og Soldater yndede lige høit. Moll. UV.257. *det er Lønningsdag — Soldaten venter. PalM.TreD.22. Der kom en Soldat marcherende henad Landevejen: Een, Tol Een, To! HCAnd.(1919).1.7. *kun Soldaten vaager | paa sin farlige Vagt. Ploug.I.247. Soldaten skal sætte en Ære i ogsaa uden for Tjenesten at vogte paa sin Færd. Lærebojg. HærensMenige.1.(1903).11. Paa den til Fane-**

marchen anvendte Melodi findes der en hel Del Tekster . . En af disse Tekster begynder saaledes . . „Her kommer de danske Soldater“. *MusikhistArkiv.I.233. jf. PhRDam.FI. 162. || gemen (Holb.IV.706. KomGrønæg. III.309. Høysg.S.43), simpel (Larsen.; jf. simpel 4.2) ell. (nu) menig soldat (se menig 4). || (jf. Landsoldat sp.318⁴⁴; foræld.) m. henblik paa det forhold, at menige tidligere havde lov at tage arbejde. Der er 2 Soldater i Gaarden, som hugge Brende. *Holb.Masc.III.9. || i (mere ell. mindre) faste job. (som præd. til ft.-ord ofte ubøjet). antage soldater. Moth.S599. tiene for soldat. smst. Derpaa gik Jesper ind som Soldat i Stedet for en anden (han havde selv trukket sig fri). JVJens.HF.83. (ingen af os) havde været inde som Soldat. Dengl.KlokkeriFarum.(1928).56. hverve(de) soldater, se II. hverve 2. presse soldater, se III. presse. blive, være soldat olgn.: Førend jeg lar mig hverve, før skiær jeg min Tommel-Finger af; saa gjorde baade min Fær og min Far-Fær, og derved undgick at blive Soldater. *Holb.Mel.I.1. han havde været Soldat i 64. Drachm.DG.67. Sønnerne er begge i Amerika. De rejste for ikke at blive Soldat. NSvends.H.49. jf.: *Alt (o: alle) er Soldat, naar det Friheden gjælder. PAHeib. US.598. (nu især dial.) i forb. som: de Reservers Stilling (som) kommer til at gaae Soldat istedetfor en anden. MR.1809.96. skal han rejse eller blive og gaa preussisk Soldat? FNørgaard.HPHanssen.(1919).14. *Tusinder det bitre Bæger tømte | og „gik Soldat“ — bortspildte Manddoms-Aar. FrNygaard.SkeBondenshansRet.(1938).6. jeg laa soldat i Nyborg. UjfF. springe soldat, se springe. — efter præp. til: hverken indfødte Svenske, Italiener og Franske (maa) heretter anhvares eller ved Vores Regiment til Soldater antages. MR.1707.166. *Atten hundred å åt | da kom min oldefar ind til soldat. Krist.JyA.Till.5.Ajd.58. hverve, indrullere, indskrive, indsætte, tage, udskrive til soldat, se II. hverve 2 osv. || (jf. bet. 1.2) m. karakteriserende adj. han er god Soldat. vAph.(1759). *(han) Var altid i Fred til Krig parat, | som det sig sømmer en brav Soldat. Oehl.Digte.(1803).242. god Aften, Soldat! hvor Du har en pen Sabel og en stor Tornister, Du er en rigtig Soldat! HCAnd.(1919).1.7. *Et godt Stykke Karl, en tapper Soldat, | Af et muntert, frimodigt Hjerte. Hrz.D.II.118. Saa længe vi havde Gæværer, brugte vi dem som rigtige Soldater. Drachm.DG.99. Sygepassernes tre Gange gentagne S. (paa Huen og de to Skulderstropper) vil sige: Sikken en sød Soldat! KLars.Soldatspr.18. || talem., ordspr. olgn. det er en daarlig soldat, som ikke tænker paa at blive general. Mau.1172. Kierk.XIV.326. jf. u. Lort 1. soldatens første pligt, se I. Pligt 2.2. uden mad og drikke duer soldaten (alm.: helten, se I. Drikke) ikke.***

Bl&T. *jf. Mau.5075 samt: Uden Løgn og Sandpapir er Soldaten ingenting. DSt.1918. 64. ved citering (jf. II. sig 5.1): sagde soldaten, se fr. u. IV. om 14.2. Rendesten 1.2 samt Krist.Ordspr.455. løbende soldater kan fægte igen, se II. løbe 20.1. (ligesom) Tordenskjolds soldater (efter fortællingen om Tordenskjolds overrumpling 1719 af den svenske kommandant paa Karlsten ved Marstrand, hvorved T. lod sine ganske faa soldater stadig marchere frem, saaledes at de tog sig ud som en større styrke, *jf. CProthe.Tordenskiold.III.(1750).179. Bergersen.Tordenskiold.(1925).950*) om hvad der optræder, anvendes flere gange (i forsk. roller, omgivelser, situationer) i stedet for ell. af mangel paa noget nyt; ogs. om hvad der gentages indtil trivialitet, „gamle travere“. Vi (∴) provinsteaterskuespillere) er meget værre Dobbeltgængere, end Tordenskjolds Soldater. *Bogh.UF.I.72.* Der var ingen Palaver, ingen Tordenskjolds Soldater i denne Bog . . . Den var et Paradigma paa en videnskabelig Afhandling. *DagNyh. 12/11.1922.9.sp.3.* kordamerne gik igen som Tordenskjolds soldater | 1.2) m. særlig tanke paa de for militære særegne forhold, egen-skaber; ogs. m. prægnant bet., navnlig om person, der helt gaar op i militærtjenesten, lægger særlige militære egenskaber for dagen. Soldat . . . En hver stor eller lille officerer, som forstår krigsvæsenet vel. *Moth.S599.* saadant Endeligt fik Jeppe paa Bierget, hand levede som en Soldat og døde som en Soldat. *Hobb.Jep.II.1.* baade til Lands og Vands har (Peder Skram) været lige good og færdig Soldat. *EPont.(KSelskSkr.II.116).* *Drachm.SH.53.* han er soldat med liv og sjæl | *jf.: (ostehandleren sagde:)* „Peter, giv en Stol til den Soldat!“ „Undskyld, jeg er ikke Soldat, jeg er Officer.“ „Peter, giv saa en Stol til den Officer, som ikke er Soldat!“ *AHenriques.SD.82 samt: Kongen vil sige: Min Kousine glæder sig lige saa højt som jeg over min Garde. Hun er en sand Soldat. Schand.IF.147.* stortalende soldat, se stortalende. den ukendte soldat, se ukendt.*

2) uegl. 2.1) om medlem af militært organiseret korps ell. sammenslutning (*jf. Politisoldat*); *spec. om menigt medlem af Frelsens hær; frelsersoldat.* Her stod hun (∴ en frelserpige) nu som en Soldat i Armeen. *Bjarnhof.LE.123.* „Frelsens Hær“, som nu i 82 Lande omfatter ca. 30.000 lønnede og 80.000 ulønnede „Soldater“. *VerdenGD. IV.2.77. 2.2) i lege olgn.; især i forb. som lege soldat. Især gives der en Leeg, som Ungdommen finder megen Behag i . . . det er: at lege Soldat. Funke.(1798).83. Kierk. XI.163.XIV.8. Goldschm.II.41. undertiden nedset. om militærovelser: løbe og lege Soldat i Skytteforeninger. *Hørup.II.235.* (lege) røvere og soldater, se Rover 1.1. || om legetojsoldater (tinsoldater). *HAnd.(1909).I.203.* støbning af solide soldater, ma-*

troser. *NisPet.(Pol.4/1941.8.sp.1).* *jf.:* Forfattere, der ligner hinanden som Soldater støbte af samme Tinske i samme Form. *Brandes.XIII.404.* || (*sj.*) om skakbrik. *Hist sidde to Generaler, | Hver med sin Armee af Træsoldater, og pøns | Paa Nederlag. *Blich.(1920).IV.161. 2.3) svarende til bet. 1.1 slutn. (brav soldat) ell. 1.2; dels ∅ om person, der kæmper for en idé, en sag sammen med andre, under en andens førerskab: *Er vi (∴) regenslanerne) da ei Soldater, vi, | Som føre Sværd og Landser? | Jo vist, men Landsen er en Pen, | Den klingre Tunge Sværdet. *Ploug.VVI.26.* man bør paa Grændsen gjøre enhver Mand eller i alt Fald de bedre Hoveder til aandelige Soldater. *Cit.1845.(PLaurids.S.VIII.118).* han (∴) en politiker) trægter ikke efter nogen Førerstilling; han vil kun være Soldat. *HWulff.DR.288.* *Du Husmand, som ørker den stridige Jord . . . | Du Stridsmand, du stille Kulturens Soldat, | som ikke har Rang iblandt Helte. *Skjoldb.DynæsDigte.(1915).32. jf.:* *Jeg var ung, indrulleret for nys mellem Fremtids-Soldaterne. *SophClaus.D.70.* || *dels (dial.) i forb. som en køn (ell. sød) soldat, nedset., dels om en kujon, en daarlig kammerat, dels om en sølle, laset person. KLars. KV.57.* *En pjaltet Fyr; stivfrossen, død; en Stakkel | med store, røde Næver, Skægget stridt, | og med en Næse som en antændt Fakkell. | En køn Soldat! *Sødb.GD.79.* du (vil) ikke sælge dit Tøj for at hjælpe mig, du er en køn Soldat. *LindskovHans.NH.190.**

3) om dyr ell. planter. 3.1) (zool.) om saadanne (ukønnede) individer (arbejdere) hos selskabelige insekter som myrer, termitter, der er særligt udrustet til kamp, forsvar. *Lütken.Dyr.404. BMøll.DyL.III. 261. Brehm.DL.1.2.28ff.158ff. 3.2) (dial.) som navn paa forsk. planter; dels om planter med lange, lige blade som iris (Uf.); dels om planter med røde farver (efter den gl., røde landsoldatuniform), i forb. røde soldater, om valmue, Papaver L. (*JTusch.323*), ell. skovgaltetand, *Stachys silvaticus L. (smst. 344).**

4) (*sj.*) om ting (*jf. bet. 2.2 slutn.*); *dels (i arbejder-spr.) om et stativ, en stiv trækuk olgn. (fx. brugt ved kulløsning). OrdBS. || dels (dial.): klump i melgrød. Feilb.*

Soldater-, i sgr. (*sj. Soldat*-, se Soldatplante; *jf. Soldatskab; endvidere kan nævnes: soldatmæssig. Amberg.*) (*især ∞ af (flt. af) Soldat, navnlig i bet. 1 || af de mange sgr. kan nævnes: Soldater-brev, -forening, -hverver, -hvervning, -kirkegaard, -kordon (jf. I. Kordon 3), -lønning, -sang- (bog), -tog, -uddannelse, -vise; endvidere en del (til dels foræld.) sgr., der dels betegner militære udrustningsgenstande, som Soldater-hue, -kaarde, -kappe, -kasket, -kjo-le, -klæde(r), -mundering, -mundur (jf. Mundur 1), -ransel, -sko, -støvle, dels hvad*

der henholder til militære bolig- ell. livsforhold, som Soldater-barak, -bolig, -enke, -hytte, -kammerat, -kone, -kvarter, -køkken, -levned, -liv, -marktender, -sygdom, -tilværelse; endvidere (især til Soldat 1.2) *ssgr.*, der betegner det karakteristiske ved soldater-livet, -væsenet, *spec.* det strenge ell. ubehagelige, *raa* ved militærvæsenet, som Soldater-aand, -agtig, -bade, -daad, -død, -herredomme, -hæder, -manér, -mine, -mæssig, -regimente, -tugt, -ære. **-alder**, en. (l. br.) alder, i hvilken man kan gøre militærtjeneste; *spec.*: værnepligtig alder. D&H. **-barn**, et. (ænyd. soldatbarn; *jj.* -dreng; *vist kun om ældre ell. udenl. forhold*) en soldats barn; *spec.*: fattigt barn, hvis fader gjorde soldatertjeneste, og som forsørgedes af det offentlige; *ogs.*: barn, der opdrages til soldat. *Moth.S600. EPont.Atlas. II.181.* Invalider og Soldaterbørn ved Christians Pleiehøus . . skulle vedblive at bære samme Uniform, som hidtil. *MR.1841.254. HistMKbh.3R.III.259.* **-blaa**, adj. (*sj.*) gendarmblaa. *TidensKvinder.¹⁵/1929.31.* **-bladmæg**, en. (zool.) d. s. Hærmyg. *Bergs.MS.²II.173.* **-bog**, en. (*jj.* Orlogsbog) bog for hver af hærens værnepligtige med oplysning om deres forhold i tjenesten m. m. *Bek. Nr.18¹/₂1897. Woel.DG.303.* **-brød**, et. (l. br.) kommissbrød. S&B. **-dreng**, en. (*jj.* -barn, -junge; *foræld. ell. om udenl. forhold*). *Ørst.Br.I.21. Rockstroh.Hær.III.174. 300.* **-ed**, en. (*om da. forhold foræld.*) *janeeed. vAph.(1759).* Soldatereed er det højtidelige, ved Indtrædelsen i Tjenesten under det guddommelige Navns Paakaldelse givne Løfte, Troskab mod Fyrste og Fødeland og den ubetingede Underkastelse under de militære Love og Anordninger. *MilConv.VII.509.* **-frimærke**, et. (*post.*) særligt (overstempelt) frimærke, som kan udleveres soldater til frankering af deres breve. *DanmarksFrimærker.(1925).96.* **-haandværk**, et. (*jj.* -handel; *især nedset.*) militær gerning, levevæk, betraget som et haandværk; krigshaandværk. S&B. *DSt.1918.51.* **-handel**, en. (*nu næppe br.*) d. s. (svejsere) og andre got Folk, der fødes ved Soldater-Handel. *Holb.Ep.I. 213. Brandes.B.547.* **-hest**, en. militærhest; *især*: hest til soldaterridning. *Sal.XVI. 344. LSal.XI.8.* **-hjem**, et. (*jj.* I. Hjem 3.1) sted, hvor soldater i fritiden kan opholde sig under hjemlige former. *KundgHær.1883.B. 35. Woel.DG.16.* **-hjerter**, et. 1) *spec.* (*med.*): hjertesvækkelse i forb. m. aandedrætsbesvær, der navnlig ses hos soldater under strabadser. *VoreSygd.III.44. 2)* (*sj.*) om en soldats mod, tapperhed, du er en modig Karl! — Du har et Soldaterhjerter. *Schiller. Røverne.(overs.1801).42.* **-hold**, et. (ænyd. d. s.; *jj.* Rytterhold; *foræld.*) det at underholde (ell. stille) en ell. flere soldater. (*de frie sædegaarde*) ere befrieede for Tiende, Soldaterhold og Skatter. *LTid.1761.154. J.Mandiz. Haandb.I.378. Rockstroh.Hær.III.327. || ogs.*

afgift, skat som erstatning herfor. *Moth.S600.* **-hore**, en. (*nu næppe br.*) skøge, som følger med hæren, søges af soldater; *ogs.*: *gemen, simpel skøge. Moth.S600. JBaden.DaL.* **-hul**, et. (*holl.* soldatengat, *ty.* soldatengat, -loch; *navnet, fordi den forholdsvis bekvemme adgang til mørsset navnlig benyttedes af usovante som marinesoldater*) *†* hul i et mørs, bjørn (5.5), hvorigenom man kan krybe op paa mørsset. *Marryat. Skriver.I.(overs.1835).73. Drachm.STL.261. KuskJens.Søm.155.* **-hus**, et. (*foræld.*) der blev (paa Jægerspris i arveprins Frederiks tid) opført en stor Del saakaldte Soldaterhuse, hvis Beboere altid stod rede til Landets Forsvar, medens de i Fredstid her havde deres tarvelige Underhold. *Trap.⁴II.183.* **-højde**, en. (*jj.* -maal 1 samt Garderhøjde; *foræld.*) det for en hær soldater foreskrevne mindste højde-maal. *MR.1812.316.1826.137.*

Soldateri, et. [soldadø'ri] (*jj.* ital. soldateria, soldateske; til Soldat; *jj.* -eri 3.1 samt Soldatering; *nu næsten kun dial. ell. (sj.) arkais.*, *jj.*: „I ældre Talesprog og Hverdags-sproget“ *VSO.*) ofte nedset.: soldatertjeneste; soldatervæsen, *ogs.* som sammenfattede betegnelser for hæren, militæret. give sig under soldateriet (v: lade sig hverve). *Moth.S600.* Naar Bondedregene haver været eet Aar ved Soldateriet. *Cit.1730.(DSaml.IV.201).* kan I løse eders tilkommende Svigerøn fra Soldateriet med 100 Daler. *SaintMirabelles.Hyæne-Jagden.(overs.1771).7.* Staten (udmattes) ved de uhyre Udgifter, som Soldateriet udpræser til sidste Blodsdraabe. *Cit.1811.(MemBr.III. 144).* *MHans.(Svendb.Amt.1922.32).* Skønt mange Schweizere er overordentlig interesserede i det militære . . nærer de en sand Rædsel for at faa blandet Soldateri ind i Skolens Aand og Tone. *VorUngdom.1938/39. 163. Feilb.(u. soldat 1).* **Soldatering**, en. (*jj.* Soldateri samt eng. soldier, soldierize, være soldat, gøre til soldat, soldiering, militærtjeneste, *fr. †* soldatisé, gjort til soldat; *dannet (som vbs.) til Soldat*) militærtjeneste, -væsen. den almindelige Almuetrykkelse, den umenneskelige Slavehandel og den afskyelige Fredssoldatering (i Europa). *Bagges.L. II.132.* **soldaterisk**, adj. se soldatisk.

† **Soldater-junge**, en. soldaterdreng. se u. III. Junge. **-kirke**, en. kirke, som (fortrinsvis) benyttes af militæret; garnisonkirke. *MO. jj. Danm Kirker.VI.951.* † **-knægt**, en. (*jj.* Soldknægt) menig soldat; knægt (3); *især*: trosknægt. *Moth.S600. vAph.(1759).* **-kost**, en. (*nu sj.*) simpel kost (som soldater faar i feltet). Alexander kunde lade sig nøje med slet Soldater-Kaast. *Holb. Ep.III.174. Bredahl.V.29.* † **-krebs**, en. (*jj.* ty. *fr.* soldat i sa. bet., eng. soldier; *zool.*) eremitkrebs, *Pagurus Bernhardi.* *H.Sander. DetStore i Naturen.(overs.1803).86.* **-kro**, en. (*jj.* -vært; *nu næppe br.*) kantine (3); markettenderi. *vAph.(1772).III. Meyer.³(u. Can-*

tine). **-leg**, en. (1. br.) det at lege soldater (2.2). (drenge) legede Soldaterleg med Bønderbørnene. *Gylb.TT.120*. **-læg**, et. (foræld.) distrikt paa et vist antal hartkorn (20, senere 60), der skulde stille en landsoldat; læg (V.7.2); lægd (III.2). *VSO*. -læg: *Moth.S600*. **Dragon-** og **Soldater-Læggene** i Danmark. *Forordn.(Kvartudg.)^{28/10}1723*. *Cit.1735*. (*JySaml.4R.III.266*). **-maal**, et. 1) (jf. -højde; foræld.) de(t) for en hærs soldater foreskrevne mindste maal (I.4.1). en stor Deel af dem som i det 20de Aar ikke holdte Soldatermaal, maa have naaet dette i en Alder af 21 eller 22 Aar. *MR.1802.218*. 2) (jf. II. *Maal 5*; 1. br.) soldatersprog. *DSt.1918.69*. **-papir**, et. (jf. -bog) i fl.: skriftlige beviser for (god) soldatertjeneste. Ung Mand (søger plads). Aftjent Værnepligten som Telegrafist ved Kystartilleriet, gode Soldaterpapirer haves. *BerlTid.^{25/1}1929.M.20.sp.4*. **-penge**, pl. spec.: (ænyd. d. s.; foræld.) (hartkorns)skat til lønning af soldater. Den til Landsoldaternes Lønning paabudne Skat, eller, som den i det daglige Liv kaldes, Soldater-Pengene. *JMandir.Haandb.I.383*. **-pligt**, en. (jf. Militærpligt; 1. br.) forpligtelser som soldat; militærtjenstlig pligt. Min Længsel efter Jomfru O. vil aldrig komme paa Kant med mine Soldaterpligter. *PalM.II.III.85*. *Pont.Mi.42*. || (foræld.) værnepligt. *Cit.1785.(Rockstroh.Hær.III.328)*. **-raad**, et. (egl. om russ. forhold omkr. 1918, senere ogs. i andre lande) et (med politisk magt udstyret) revolutionært udvalg inden for en militær afdeling. (ofte i forb. arbejder- og soldaterraad). *Bucharin.Kommunisternes Program.(overs.1918).72*. **-ridning**, en. (jf. -hest) form for ridning, ridekunst, som særlig egner sig for militære formaal. *Sal.XVI.344*.

soldatersk, adj. se soldatisk.

Soldater-skab, et. se Soldatskab. **-sprog**, et. (jf. -maal 2) særmaal, jargon, som bruges i militæret, spec. bl. menige. Dansk Soldatersprog til Lands og til Vands. *KLars.(bogtitel.1895)*. **-stand**, en. (nu l. br.) stilling som militærperson; ogs. (især i best. anv.): militæret, betragtet som en særskilt stand. Du (o: en ritmester) har vist altid handlet retskaffen i Din Soldaterstand? *Skuesp.II.5.41*. Deres Søn skal være Officer. Soldaterstanden er den honorabelste Stand. *smst.VII.87*. Uvilje mod Værnepligten og Soldaterstanden. *Brandes.VK.24*. **-ster**, en. ♀ tropejagl med sortbrun ryg, karmirnrød strube og bryst; *Turdus militaris*. *Wiese.T.I.509*. **-tid**, en. militærtid. *Ing.EF.V.44*. naar de taler . . om Soldatertiden, saa er det dog altid med meget stor Glæde. *JakKnu.A.15*. **-tjeneste**, en. militærtjeneste. *RasmSør.ML.94*. *Rockstroh.Hær.III.174*. **-tobak**, 60 en. (nu næppe br.) simpel tobak (som p. gr. af sin billighed blev røget af soldater); bondetobak (1); ogs. ♀: bondetobak (2), *Nicotiana rustica* (*Hornemann.OP.²213*); ogs. om en

meget stærk, skarp tobak. *vAph.Nath.VIII.109*. *Funke.(1801).II.389*. **-trøje**, en. (dagl.) uniform. *Holst.R. i udtr. for soldatertjeneste: (ridejogeden)* skulde afgøre, hvem af Godsets Bønderkarle, der skulde i Soldatertrojen. *AarbSkive.1940.73*. lige fra Eksamensbordet maatte (han) krybe i Soldatertrojen. *Pont.LP.VIII.112*. **-tøj**, et. 1) (jagl.) stof, klæde til uniformer; især om kersej. *AarbHards.1940.32*. 2) (dagl.) uniform; især i forb. som komme ell. være i soldatertøjet, blive ell. være soldat. **-vej**, en. (dagl.) i udtr. som gaa soldatervejen, blive militær. *Bl&T*. **-vis**, en. i forb. paa soldatervis, paa militær vis. *VSO.VI.650*. han hilste op til dem, idet han paa Soldatervis tog til Huen. *ThomLa.KH.181*. (officererne) traadte fast paa Soldatervis i de bonede Parketgulve. *HSeverinsen.D.14*. **-vært**, en. (jf. -kro; nu sj.) indehaver ell. bestyrer af en kantine (3), et markentender; markentender. *Meyer.²106*. *DaqNyh.^{8/11}1911.A.2.sp.5*. **-væsen**, et. 1) (l. br.) soldaters manerer, optreden, adfærd. *vAph.(1759)*. *VSO*. 2) militærvæsen. *MilConv.VII.508*. af Naturen (er kongen) mere genert til Videnskab og Kunst end til Soldatervæsen. *Pol.^{13/1}1940.13*. sp.2.

soldatesk, adj. se soldatisk.

Soldateske, en ell. † et (*DL3—11—9*). [sol-, soldatæsgø; ogs. m. fr. udtales] (sj. *Soldateska*. *Brandes.Cæs.II.375*. sa. *MB.173*). fl. **-r**. (ænyd. d. s. (fk. og inlk.), ty. soldateska; fra fr. soldatesque ell. ital. soldatesca; egl. substantivering af et adj.: fr. soldatesque, ital. soldatesco (sml. soldatisk), til fr. soldat, ital. soldato, se Soldat; især ☉ en hærs tropper; krigsfolk; ogs.: tropeafdeling; skare af soldater; nu især nedset.: vilde, udisciplinerede soldater; bande af soldater. Ingen Skipper . . maa Kongens Baadsmænd, eller nogen af Soldatesket, være sig Ryttere, eller Soldater (i sit) Skiberum indtage. *DL3—11—9*. alle en idéløs Krigs og en raa Soldateskes Grueligheder. *Brandes.V.568*. *Drachm.D.48*. „Royal Suédois“, dette det mest brogede og mest berygtede Regiment af alle Tidens Soldatesker. *Kilde.J.126*. || (foræld.) mindre afdeling (detachment), som indtil omkr. 1850 udkommanderedes som marinere med større orlogsskibe. *Cit.1713.(Rockstroh.Hær.III.36)*. *HistMKbh.3R.III.401*. || (l. br.) militær-, soldaterstand ell. -væsen. *Schack.90*. jeg havde alt andet end Sympathi for al Art Soldateske. *Schand.O.I.201*.

soldatisk, adj. [sol'da'disg] (nu næppe br. soldatsk. *Moth.S600*. jf. *VSO* („obsolet“). — nu sj. **soldaterisk** [sol'da'dærisg] *Blích.(1920).XI.145*. *HBDhlp.III.25*. nu næppe br. **soldatersk**. *ConvLex.XV.158*. — sj., m. fr. form: **soldatesk** [sol-, soldatæsg] *Teatret.1920/21.248*. — † **soldats**. paa sin Soldats. *vAph.(1764)*). (ænyd. soldatsk, ty.

soldatisk; *adj.* til Soldat; *jf.* fr. soldatesque, *ital.* soldatesco (se Soldateske); **⊕**, *i. br.*) *adj.* til Soldat: *militærisk; navnlig: som er i overensstemmelse med soldatervæsen, passer sig for soldater; ofte nedset., m. forestilling om vildhed, raahed. (man har) holdet fore, at Indbyggernes naturlige Stridbarhed (ved den lange fred) var bleven svækket. Men saadanne Domme ere meere Soldatiske end Christelige. Holb.DH.II.872. see soldatisk ud. *vAph.*(1759). være soldatisk klæd.*sa.*(1764). den soldatiske Indstilling og Holdning . . gaar igennem hele den tyske Nations Liv. *NatTid.*⁹/_{1937.I.sp.5.} || † *substantivisk, i forb. paa sin soldatisk (jf. ty. auf soldatish, ital. alla soldatesca) paa soldatervis. Høysg.S.128. vAph.*(1764).*

† **Soldat-plante**, *en. ♀ vandplanten aloeblandet krebseklo (med linedannede og stive blade); Stratiotes aloides L. Bentzien.Færsk-ogSaltvandsagvarier.*(1862).20.

soldats(k), *adj.* se soldatisk.

Soldat-skab, *et. (sj. Soldater-. Etlar. SB.499. Bl&T.). (ty. soldat(en)schafft; sml. -skab 1.1; nu sj.) militær indsigt ell. optræden; soldaterpligt; ogs. (ofte i forb. m. karakteriserende adj.) om militær dygtighed, militære evner. Lovenhoved vilde (russerne) ej lade gaae, hvis erfaring og soldatskab de hafde seet udj slaget ved Leznitz. JJucl.286. slet fort Soldatskab som Kommandant paa Fæstningen Carlsteen. Cit.1720.(HBohr.Torden-skjold.*(1839).148). *Rahb.Tord.*25.

† **Sold-ben**, *et. [II] (anat.) siben; Os ethmoideum. Nennich. Solde-. Agerbech. FA.I.123. -binder, en. [III] (foræld.) soldmager. Moth.S601. Kalk.IV.259 (Sejers). Solde-. OrdbS.(sjæll.).*

I. † solde, v. -ede. (*ænyd. d. s., ty. † solden, jf. ænyd. soldere, fsv. soldera, fr. solder, ital. soldare samt besolde; til I. Sold) betale løn, sold til soldater. Moth.S600. *Tre vældige Armeer af Ludvig nu besoldes | Ved hvilke Ligevægt skal i Europa holdes. | At solde sliig en Hob skal mange Penge til. Prahl.ST.1.62.*

II. solde, v. [søla] -ede. vbs. -ning. (*sv. sålla; til II. Sold; jf. sælde; især landbr. ell. dial.) hælde gennem et sold; rense med sold. Rensningen (af kløver var) bryd-som; man havde ikke Rensemaskine. Den blev derfor først „kastet“ og derefter „soldet“ 10—20 Gange. AarbTivsted.1919.45. UjF. jf.: Gennemsoldning af Fylden. Nationalmus A.1934.9.*

III. solde, v. [søla] -ede. vbs. jf. III. Sold, Solderi. (*vist først omkr. 1835, se i øvrigt III. Sold; sml. forsoldet samt II. snolde; dagl., egl. stud., nu alm.) deltage i et sold; holde sold; feste; ogs.: være forfalden til drik, svir; bumle; svire; i videre anv.: more sig. *Den Skare, som bag Gaardens (v: Regensens) trygge Hegn | Halvt dyrker Muserne og halvt kun solder. Ploug.VVI.9*

(*skrevet 1835*). *Stik ud de fulde Glas | Under jublende Sang! | Kanske vi solde sammen | Iaften sidste Gang.*smst.18 (skrevet 1837)*. Stor Kompotation . . Derefter . . et stort mimisk plastisk Akademi, hvorpaa atter blev soldet til henad Morgenstunden. *Cit.1844.(HCALund.StudenteforeningensHist. II.(1898).177)*. jeg (v: en løjtnant) har s'gu ingen videre Lyst til at drikke nu; jeg har soldet inat.*Goldschm.EJ.456. (vi) havde siddet og soldet ude paa et Ølsted i Nærheden af Byen. J.Lange.Breve.48. Nu har han soldet i to Dage og ved slet ikke af sig selv mere. AndNx.D.145. *saa solder vi, saa holder vi Halloj til Morgengry. FrøkenTralala. (Scala.1914).Nr.3. || (især barnespr.) købe og spise slikkeri oln.; „snolde“. (drenge) havde faaet en to-Øre til at solde for. SKoch. UE.19. skønt Lommepengene var smaa den-gang (v: da vi var børn), var der dog rig Lejlighed til at „solde“, eftersom Slikkerier var meget billige. Tidens Kvinder.¹⁹/_{1925.21.sp.1. m. præp.-led til nærmere angivelse af lækkerierne: *er man paa Maskerade, | Man spiser til dyreste Priis, | Og drikker endel Limonade, | Og solder med Kage og Iis. Microscopet.1856.Nr.36.1.sp.2. De spiste mange Kager, og Bonbon bagefter, ligefrem „soldede“ i sødt. KLars.Ix.76. || i overf. anv., spec. (i forb. m. med) som udtr. for, at man hengiver sig helt til en nydelse, tankeløst for-bruger, ødsler med noget. Hvilket Mylr af mørke Øjne; af kobberbrune Kinder og knaldsorte Parykker (v: paa et karneval)! Jo lysere og blegere man var, desmere havde man soldet i Farve. AlbaSchwartz.Skagen.II.(1913).69. Jagterne giver gennemgaaende kun et å to Dyr, skønt der soldes uanstændigt med Ammunition. KnudRasm.GS.I.212. solde op (ell. væk. Pol.⁴/_{1937.8.sp.4}), forbruge ved solderi; ogs.: forøde tankeløst, letsindigt; sætte over styr; sætte til. Jeg har . . omgaaedes vel hensynsløst med Livet, har soldet alle mine Ressourcer op. Ploug.(Studenterkom.63). (han saa) ofte Småbørn, der soldede deres Skilinger op i Iscream. JacPaludan.VV71. (i holdkapsvømningen havde) de to første af vore Damer et Forspring, men den tredje og sidste soldede det op. BerlTid.¹⁹/_{1932. M.9.sp.3.}}*

Solde, *i ssgr. til II. Sold (se Sold-) og især (dagl.) III. solde || til III. solde kan, foruden de næj. medtagne, nævnes enkelte mere tilfældige ell. sj. ssgr. som: Solde-bisse (Schand.VV.188), -klub (VVed.BB.253), -kompagni (EmilRasm.F.205), -kunst (Cit.1839.(Ploug.Sylv.VIII)), -liv (PLMøll.KS.II.278), -sjev (NatTid.⁹/_{1927.M.7.sp.5}), -tur (RegensensVisebog.(1923).90. Ekstrabl.⁹/_{1938.II.sp.3}), -tøs (Ploug.Sylv.51), -vise (smst.15. StSprO.Nr.63.53); endvidere (jf. Snolde-) til III. solde slutn.: Solde-biks, -butik (EOtt.GerdGadedrengene.(1924).17). -ben, -binder, se Sold-ben, -binder.*

-broder, en. deltager i sold; kammerat ved svir; ogs.: person, som svirer, drikker; svirebroder. *Goldschm.F.252.* (han havde) været saa letsindig at gaa i Kaution for en af sine Soldebrodre. *LMarcussen. Det evigt kvindelige. (1902).17.* **-fader**, en. (stud.) ældre soldebroder; navnlig betegnelse i Studenterforeningen for I. Levin (1810-1883), se *Gadeordb.*¹ *Dania.II.317. Fra Rask til Wimmer. (1937).48.*

-mager, en. se Soldmager. **-mester**, en. (nu l. br.) ivrig soldebroder. rigtignok har du været en Soldemester i dine unge Dage og har muligvis en og anden letsindig Streg paa din Samvittighed. *Ploug. (Studenterkom. 60). HSchwanenfl. Carl Bagger. (1907).70.* **-mo-**

(de)r, en. (sjk. Solderist 2; barnespr.) slikkone; slikmutter; navnlig i formen -mutter: Jeg har Tasken fuld af Knas fra Soldemutter. *EÖtt.Gerd og Gadedrengene. (1924).105. Pol. 4/4. 1940.9.sp.3.* **-penge**, pl. penge til at solde, mere sig for; især (barnespr.): penge til slikkeri. *Esm.1.152. Hist.MKbh.3R.II.509.* **Sol-**

der, en. fl. -e, (l. br.) soldebroder. *Ploug.VV.1.76. Russens Indvielse. Cantate i Studenterforeningen. (1849).6.* **Solderi**, et. fl. **-er**. (dagl.) vbs. til III. solde; især nedset. (jf. III. Sold). *Microscopet.1856.Nr.1.8.sp.2.* han var gaaet over fra Solderi til Smaasnapseri. *Schand.BS.309.* det plougiske Studenterliv og dets Solderi. *HPloug.CP.277. || billedl. (det)* var uøkonomisk Omgang med Glæderne, en Slags Solderi, at tage paa Bryllupsrejse. *Knud Pouls.U.21.* **Solderist**, en. [sø'lø'rist] fl. **-er**. (til III. solde ell. Solder) 1) (dagl.) soldebroder. *Folkets Nisse. 1/4.1861.5.* de gammeltdags smaa Ruder . . blinkede matte og fortinnede som de søvnige Øjne paa en forsviret Solderist. *CMøll.F.234. Socialdem. 5/7. 1920.3.sp.4.* jf. *Gadeordb.*^{1,2} 2) (jf. Solde-moder; jarg., barnespr.) person, der har ud-salg af slikkeri, sukkerverer. *B.T. 9/12.1932.2. sp.4.*

Solde-sætter, en. se Soldsætter.

Sold-hær, en. [I] (ty. soldheer; jf. -knægt, -rytter, -tropper; arkais.) hær af lejetropper. *Ing.DM.VI.*

Sol-dis, en ell. (sjældnere) et (Pol. 2/12. 1940.2.sp.3). (jf. -damp, -dunst, -røg) uklar luft p. gr. af stærk varme; ogs.: sløret sollys. tindrende Soldis. *Dagbl. 20/1883.1.sp.5.* Eftermiddagens gyldne Soldis. *Pont.FL.481.* Soldisen flimrede. *OlesenLøkk.KB.125.* **-diset**, adj. (l. br.) uklar p. gr. af soldis. den matte soldisede Luft. *Schand.BS.316. Kilde.AE.II. 197.*

Sold-knægt, en. [I] (ty. soldknecht; jf. -hær, -rytter, -tropper samt Soldaterknægt; arkais.) lejet, hvervet soldat; knægt (3). forsvare Landet med fremmede Soldknegte, istedetfor at væbne Landets egne troe Søner. *Ing.PO.II.198. || billedl.: lejesvend.* du (2: en prædikant) est en Satans Soldknægt og intet Vorherres. *JPJac. (1924).I.51.* **-kug-**

le, en. [II] (nu næppe br.) 2 stampen *Criba-*

ria argillacea Pers. (hvis hat kan ligne et sold). Hornemann.OP. 11.753.888. **-mager**, en. [II] (ogs. Solde-. *Falst.27. JRPauilli.JM.52. BornhOS. jf. VSO.VI.8.*) (ænyd. saaldmager; jf. -binder, -sætter samt Sigmagemer; undertiden sammenblandet m. Saalemager; især foræld.) person (haandværker), som fremstiller sold. *Moth.S601. Funke. (1801).I.608. Fr Grundtv.LK.260. (nedset. ell. spøg.) om en fattig ell. ringe haandværker: *See, Tydsk og Fransk det kan jo hver | Skjerslip og Solde-mager. Falst.27.* Forvar mine instrumenter, sagde soldmageren, han havde et pølsehorn og en syl. *Krist. Ordsp. 448. jf. FrGrundtv. LK.260.*

Soldner, en. [sølnær] fl. **-e**. (ænyd. sold(e)ner, glda. soldæner; gennem mnt. soldener (jf. ty. söldner) fra mlat. soldone-rius (sol(i)darius) ell. ital. soldaniere, til mlat. soldus, ital. soldo, se I. Sold; jf. Soldat; foræld.) hvervet, lejet soldat; landsknægt. *Moth.S600. ThitJens.VA.II.93.* især i Dobbeltsoldner (s. d.).

Sold-ramme, en. [II] (jf. -rand, -stimmel samt Siramme) ramme af træ ell. metal, der danner siderne i et sold. *VSO. Sv Grundtv.144.* **-rand**, en. (nu næppe br.) d. s. *Funke. (1801).I.608.*

sol-drukken, part. adj. (jf. -or; poet.) beruset af (glæde over) solskin; ogs.: badet i sol; stærkt solbeskinnet. *Schand.LyriskePortrætter. (1898).48.* Han var som en soldrukken Fugl, bedst som han sad slog han ud i Jubel. *And.Nx.PE.II.123.*

Sold-rytter, en. [I] (ty. soldreiter; jf. -knægt; arkais., sj.) hvervet, lejet soldat, der gør ryttertjeneste. tydske Soldrytter. *Ing.PO. I.149.* **-stimmel**, en. (ogs. -stumme. *VSO. MO. (nordsjæll.). -stom. Moth.S601.*) — sj. (jf. dog *EHHagerup.89 u. Strimmels*) **-strimmel**. *Holst.R.* (nu dial.) d. s. s. -ramme. *MDL.553. VSO.VI.649.837. Feilb. III.750.* **-sætter**, en. [II] (ogs. *Solde-. Falst.184. HistorieomenSoldsætterson. [c.1800].3. SprKult.V.14.*) (især foræld.) d. s. s. -mager. *Moth.S601. JChristensen.Framin Barndom. (1925).46. Nordkild.SF.85. Ujf. nedset.: *En ulærd Soldsætter. Falst.184.* **-tropper**, pl. [I] (ty. soldtruppen; jf. -hær osv.; hist.) lejetropper. en lille Hær, der mest bestod af 5 tydske Soldtropper. *Ing.PO.I. 149. MilConv.VII.512. Sal. XII.93.*

Sold-dug, en. fl. d. s. ell. (sj.) **-e** (Drejer. *BotTerm.283*). (ænyd. d. s., jf. eng. sun-dew, ty. sonnetau; egl. overs. af lat. ros solis, solens dug (sml. Rosmarin); navnet vistnok, fordi de klæbrige draaber paa janghaarene ligner dug, men bliver siddende ogs. i solskin; sml. Himmeldug 2.1) 2 lille, insektædende moseplante, hvis blades kirtelhaar udskiller et duglignende sekret; duggræs; *Drosera L.*; især om arterne langbladet soldug, *D. longifolia L.*, og rundbladet soldug, *D. rotundifolia L. JTusch.74. rAph.Nath.VII.430.* de bekendte

Insektfangere, Soldug og Vibefedt. *Frem.DN. 246.* *I det brune Mosevand | med Star og Soldug kantet. *Blaum.Sib.20. MentzO.Bill.185.* || (foræld.) *m. h. t. plantens brug som lægemiddel ell. ved fremstilling af fin likør (rossoli(s), rossoglio, Rosa solis). Funke.(1801). II.623. FolkLægem.III.100.* || hertil bl. a. **Soldug-familie** (bot.; Droseraceæ. Lange. *Flora.645*), **-vand** (foræld.; *rossoli* (se ovf. l. 5). *vAph.Nath.IV.417*) samt (sj.) **Soldugs-plante** (VortHj.IV.1.31). † **-dunst**, en. *soldis. Amberg.* **-dyr**, et. (zool.) 1) (jf. -fugl 1 og Dag-, Natdyr) *dyr, som ynder, fortrinsvis er i virksomhed i solskin; solskindsdyr. Brehm.Krybd.439. LandbO.IV.316.* 2) *slimdyr af afdelingen Heliozoa (med kugleformet legeme, som ligner en straalende sol). Lütken.Dyr.642. Lieberkind.DVI.76.* **-dyrkelse**, en. [I.3] (jf. -kultus, -tilbedelse, -tjeneste; religions-hist. ell. etnogr.) *dyrkelse af solen som en guddom; tilbedelse af solguder. Ørst.AN.I.65. Nordisk Kultur.V.(1939).79.* || i billedl. anv. Blomsterne stod uomækeligt dirrende og forrettede deres Soldyrkelse. *Schand.F.281.* **-dyrker**, en. [I.3] (jf. -dyrkelse samt -tilbeder; religions-hist. og etnogr.). *VSO. GBang.EK.I.122.* || billedl.: *person, som ynder ell. lovpriser solskinnets. Hertz er Soldyrkeren blandt Nordens Digtere. Kyrre.HH.118. JørgenNiels.D.14.* **-dæk**, et. †, *skibsdæk, der kan beskyttes med solsejl. Scheller.MarO.* **-dække**, et. (nu næppe br.) *beskyttelse mod solskin (solsejl, mørkise olgn.). Sole: LTid.1736.318.* **-døgn**, et. (astr.) *d. s. s. -dag I. Urma-geri.278. Sandt Soldøgn. BerlKonv.VII.143.* **-dønning**, en. (sj.) *om meget stærk sommervarme (der faar luften til at dirre?); hede-, varmebølge. Nordens Sommer var her ikke (o: i Sydfrankrig), men Neapels Sol-dønning. HCAnd.ML.384.*

I. Sole, en. [so'la] *ft. -r. (fra ty. sole (mnt. sole, mht. sol, sul), besl. m. I. Salt; sa. ord er æda. solæ, lage (?) (Harp.Kr.32.123), samt † sole, fiskevand, -suppe (Moth.S.602), jf.: Sål . . kaldes mild lage, på jydsk. Moth.S34. || fagl.) d. s. s. Saltsole. skaffe Soelen ud af disse Kuler ind i Saltkogeriet. LTid.1759.246. Brännich.M.159. Begr.Jyll. II.576. Kemisk-tekniskHaandbog.(1938).737.* især i ssg. *Saltsole (s. d.).*

II. Sole, en. se I. Saal.

III. sole, en. se I. Solo.

IV. sole, v. [so'la] *-ede ell. (nu næppe i rigsspr.) -te (Moth.S597. jf. Feilb.). vbs. (især i bet. 1.1) -ing (Politivennen.1801.2511. TroelsL.L.66. Rørd.S.65) ell. (sjældnere) -ning (vAph.(1764). MR.1806.369. ErlKrist.NS.173).* (sv. *sola*, no. *sole*, jf. eng. *sun*, ty. *sonnen*; til I. Sol; sml. solet)

1) *udsætte for solen. 1.1) anbringe i solskinnets; lade gennemvarme af solen; spec. m. h. t. (senge)toj; lade hænge i solen og lufte; m. h. t. (del af) legemet: solbage. Moth.S597. Obersteren gik om Morgen*

*ud, for at sole og varme Værelserne og Sengklæderne. Bages.DVXI.17. gamle Krøblinger . . sole nu de dødige Lemmer paa Bænkene. CBernh.NF.VII.6. *Skovmuseen foran sin lille mosdækkede Hule | soler sit Skind. Kaalund.106. jeg soledede alle mine Klæder igaar; saa lagde jeg dem i Kisten. AntNiels. FL.II.71. AarbKbhAmt.1920.6. || (jf. I. Sol 6; især ☉) billedl. *sol eders Hovmod i borget Glands | af Minder og Fremtids-Prospekter! Ploug.II.107. *Tilbede Konger — i hvis Glans man soler | sit eget kranke Jeg. Drachm.DS.15. 1.2) refl.: anbringe sig i solen; især: lade sig beskinne, varme, gennembage af solen; ogs.: tage solbad. *Sælhunden . . tør sig ikke sole paa Strandbredden meer. Oehl. XXIX.176. *Jomfruer sig alt paa Volden sole. PMoll.(1855).I.42. *Mariehøns i broget Ham | Sig sole hos en Hanekam, | Som de var i Familie. Rich.SD.43. Tilsk.1937.II.450. || i videre anv., om planter, ting. Træerne stod og soledede sig, uden Bevægelse. Schand.IF.86. en brun Ældtroje, der hang og soledede sig paa en Snor. Galsch.SK.163. || (jf. I. Sol 6; især ☉) billedl. Hofmanden, der gierne soler sig i de Stores Glands. NTreschow.Moral.II.(1811).171. *henrykt | Jeg inderst var, lyk-salig ved den Tanke, | At sole mig i Eders Skønheds Straaler. Hrz.XVII.87. KMunk. C.IO. 1.3) i pass. ell. (især dagl. ell. dial.) intr.: lade sig beskinne af solen; om ting: blive gennemvarmet, gennemlyst af solen. *(de) fra Nordens tykke Dunst | Over Alperne nedkommer, | For at soles i vor Sommer. Oehl.X.96. ovenpaa (skuret) laae en gammel Dyne og soledes. HCAnd.SS.IV.301. sengo-tøjet trænger til at komme ud at sole | Ujf. talem.: jeg skal holde dig kat ud at sole, se u. Kat 2.2. i vejrregler olgn.: Fanden har sin Moder ude at sole i Dag (o: det er meget slemt vejr). Mau.1935. || (jf. I. Sol 6) billedl. *Han . . leved kun ved at soles | I Dine klare Blik. Winth.Lyr.59.*

2) (jf. omsole) *om solen: skinne, straalet; vist kun upers.: det soler, (dial. (ell. barnespr.)) solen skinner. Se, Mor, nu soler det! DagNyh.²⁷/1933.7.sp.5. Esp.482. OrdbS. (sjæll.). || det soler op, solen kommer frem; det klarer (op). Esp.482. skulde det sole op i de nærmeste Dage, kunde vi maaske faa lidt Eftersæson. BornholmsTidende.²⁷/1922.1.sp.2. Ujf.*

Sole-, i ssg. [so'la-] (*glda. solæ, oldn. sólar-*) *af I. Sol; se sole-klar, -mærke; i øvrigt findes Sole- som sideform til en stor del af ssg. m. Sol-, se Sole-aar, -afstand, -bage osv. v. Sol-aar osv. || forment Sole- tilhører navnlig ældre spr. (jf. fx. vAph.(1772).III. JBaden. DaL.) og anvendes undertiden endnu poet.; som eksempler paa mere tilfældige anv. kan anføres: *Sole-Kudskan (o: den, der styrer solvognen). Clitau.PT.69. *Riget er med Sole-Kaar (o: solskinds-kaar, lykkelige kaar) | Til-syne og tilstæde, | I Evighedens Gylden-*

Aar, | Med Ret og Fred og Glæde. *Grundtv. SS.II.400.* *Fugle-Sving og Sole-Riddt. *Rich. VL.5.* *Den nære Ild i Himlen, Solebaalet. *JVJens. (DagNyh. 31/1929.II.sp.2).*

sole-klar, *adj.* (ænyd. sol(1)eklar i bet. 1; *jj.* solklar og klar som solen (u. I. Sol 1.1), *lat.* sole clarius, klarere end solen, samt ty. sonnenklar og *eng.* (vist fra ty.) sunclear; nu næsten kun i overf. anv., i bet. 2.2)

1) *lysende som solen; ogs.: oplyst af solen.* 1.1) om *lysgiver, lysende legeme, lysstraale.* *jj.:* *De Dyders Straale, som forgylder dette Kride (o: som udstraaler fra bruden), | Ved mit u-ægte Guld (o: min matte beskrivelse), jeg frygter, maatte lide | Formerkelse udi den Soele-klare Glands, | Som fylder alles Siun. *Wadsk.6.* || om gud, de salige. *vor Drot, som Korset bar, | Sejerrig og soleklar . . | Opstod fra de dødes Rige. *Grundtv. SS.III.228. sa. PS. VI.245. 1.2)* om sollyset, dagslyset: som ikke dæmpes af skyer, taager olgn.; klar (2.1). *som veyen var, | Ret vanskelig og skiden, | Dog dagen hand var sole-klar, | Saa lysted mig heldst riden. *Sort. (Saml. Danske Vers. VI.160).* Være soleklart (o: være klart vejr). *vAph. (1764).* De fleste af mine Venner medgave mig ved Afskeden Ønsket om blidt og soleklart Vejr. *NyeHggøa.II. (1823). 10. 1.3)* (*jj.* Soløje 1) om øjet: hvis synsevne er stærk ell. usvækket; ogs. overf., m. overgang til bet. 2, om klar erkendelse. *Hvad Døden river fra os her, | Vi finde skal og kjende der | Med Øjne soleklare. *Grundtv. SS.III.524. sa. PS. VI.402.*

2) *overf.:* (meget) klar (4), tydelig. 2.1) om tanke ell. udtryk herfor: fri for dunkelhed, forvirring; klart gennemtænkt og udformet. Det Begreb, de gjøre sig om Tingene, og deres Slutninger ere i deres Øyne gandske tilforladelige og soleklare. *Adr. UT. 1767. nr. 32.1.* Her som alle Vegne er Jesu Tankegang eenfoldig og soleklar. *OGeismar. (DagNyh. 7/1933.9.sp.1)* || om teori, læresætning. *hvorfors vil du rasonnere | Om en Idee, som Hr. Hansen har | Viist a priori saa soleklar. *Blich. (1920). IV.105.* det Fornuftstridige er selve Sandhedens Kendetegn. Den tilsyneladende soleklarreste Lære strider altid mod Erfaringen. *Brandes. V.94. 2.2)* om erkendelse, opfattelse: som er fuldstændig klar (4.2), i indlysende (især i forb. det er soleklart); ogs. om sag, forhold: fuldstændig klar for erkendelse; som ikke kan misforstaas ell. betvivles; aabenlyst; utvivlsom; uomtvistelig. „Skal man . . laste det, som er got . . alleene fordi det kand misbruges? Ingen Meening er meere daarlig“ . . „Det er Soleklart.“ *Holb. Plut. IV.2.* At Dyden alene kan forskaffe et lyksaligt Ægteskab er soleklart. *Tullin. II.261.* undsee Dig aldrig ved at gjøre nogle Spørgsmaal, i hvor soleklar, Du end synes, Sagen er. *PAHeib. Sk. I.66.* Absalon . . anførde de soleklarreste Beviser paa sin Uskyldighed. *Grundtv. Saxo. III.402.* *En

Fader, det er soleklart, | Vil ei sit Barn bedrøve. *Hauch. SD. II.14.* Vor juridiske Ret til Sønderjylland var jo soleklar. *Rosendal. D. I. 276. børnerim:* *Det er da saa soleklar, | (at) han som ingen Bukser har, | han maa gaa med Enden bar. || gøre (en) noget soleklart: *hvordan det ogsaa var, | Den Ting ham gjorde soleklar, | At der var Liv, et cætera, | Hvor dette sidste Skrig kom fra. *Bagges. I.170.* *Forjag de Skygger sorte, | Som mørkne vil din Fest, | Og gjør det soleklart, | At Hedninger som Jøder, | I Daaben du gienføder. *Grundtv. SS. I.655.* || (*jj.* klar 9; l. br.) m. videre bet.: absolut; fuldstændig; ren og skær. *hvad veed jeg? hvad | Kan mig den soleklare Vished skjænke? *HCAnd. SS. IX.355.* Livet nden hende var en soleklar Umulighed. *VKorfitsen. KF.2.* *vil du aldrig tilstaa os | den soleklare Sandhed om dit Ægteskab? *KMunk. C.40. (spøg.):* Kunde hun endelig ikke holde sig i Skindet, var det ialfald hendes soleklare Pligt . . at bryde med ham. I soleklare Muldvarpe, forbliv i Jeres underjordiske Gange og vedtag dér . . jeres Protest-Resolutioner. *Nans. M.109.*

Soleksem, et, ogs. en. (med.) eksem, udslæt, der skyldes stærkt solskin. *SMich. H. 53. JO Jacobsen. Solbad og Luftbad. (1913). 13.*

solemn, Solemnitet, se solen, Solennitet.

Solemærke, et. (*sj.* uden for dial. *Sol. Feilb. i bet. 1: Moth. S.595. Blich. (1920). XXIX.16. Aarb. 1903.95. jj. VSO. MO.*) (*glda.* solemærke (*Kalk. IV.36. DGL. II.290*), æda. solmærki i bet. 1, no. solmerke, tidsmærke efter solens gang, oldn. sölmerki, et af ekliptikas himmeltegn, *jj.* oldn. sölmark, d. s., sölmarkahring, ekliptika; egl. som betegnelsen for det forhold, at solen en følgende dag staar paa samme sted i ekliptika som den foregaaende) 1) tidsrum mellem to paa hinanden følgende nedgange af solen; en dag og en nat; dogn; næsten kun (*jur.*, foræld., navnlig i domsslutninger) efter præp. i udtr. som inden trende solemærker, inden tre dage. (*alle sørettsager skal*) inden trende Solemærker . . paa kiendis. *DLA—8—1.* Processen blev behandlet summarisk, og de Skyldige forbundne at møde efter nogle Soelemærkers Varsel. *Stampe. II.454.* *Hvis du om trende Solemærker findes | End i mit Rige. *Grundtv. PS. II.40.* jeg var nærved at blive (forelsket); men det varede ikke mange Solmærker, inden jeg igjen kom til Forstanden. *Blich. (1920). XXIX.16. Lov¹¹. 1863. §13.* et Honnøgekæg kunde lægges i Vin, i 3 „Solemærker“, og den Syge skulde da drikke Vinen (*mod koldfeber*). *JSMøll. FH. I.250.* 2) (*dial.*) om solens stilling, brugt til beregning af tiden; især om solens stilling ved middag ell. om streg („middagsstreg“) ell. pind (i vindue), som viser, naar det er middag (*Feilb.*). Niels vined mod Solen og bestred paa Trods af

alle Solemærker at det kunde være Middag endnu. *Aakj.VF.164. Feilb. 3* (vel til bet. 2; *delvis ved sammenblanding m. Julemærke 1; maaske m. tilknytning til udtr. som tegn i sol og maane (se Maane 2.1); jf. sdjy. solmærke, bisol, stump regnbue (Feilb.), samt Himmeltegn 2; talespr.) især i flt.: kendemærker; varselstegn. Som et af disse Solemærker (2: tegn paa ændret opfattelse af sprogundervisning) maa jeg anføre en Række vel besøgte Foredrag. *Jesp.Redegørelse.(1892).8. især i forb. efter alle solemærker at dømme, saa vidt man kan skønne; efter al sandsynlighed. Krigen er endt . . Den anden staar snart for Døren — efter alle Solemærker at dømme. Drachm.BK.19. Jesp.Redegørelse.(1892).7.**

solen, adj. [so'læn'] (nu næppe br. **solemn**. *Primon.Lexicon.(1807)*). (ty. solenn, eng. solemn, fr. † solemne; fra lat. sol(l)emnis, sol(l)ennis; jf. Solennitet; kun i stift skriftspr.) festlig; højtidelig; ogs. (især jur.): som finder sted i overensstemmelse med gældende forskrifter; formel; lovformelig. *Moth. Conv.S265. en solenne Bøn.LTid.1751.188. proklamere Thronskiftet . . paa en officiel, solen Maade.Tops.I.297. (sj.) som adv.: Kammerherren nikker solent. Wied.A.35.*

Sol-energi, en. (sml. -kraft; fys.) solvarme som energikilde. det gælder om . . at indrette „Solmaskiner“ saaledes at de paa en langt fuldkommere Maade kan udnytte Solenergien. *OpfB.³II.1.244. Naar vi opvarmer vore Værelser (med kul) er det jo i Virkeligheden opsparat Sol-Energi vi udnytter. NaturensV.1914.87. -engel, en. (poet.) engel, som styrer for, værner ell. er personifikation af solen (jf. lysets engel u. Engel 1.1). *Solenglen svinger Lysets Flag, | Vandrør til fjerne Lande. *Ing.RSE.VII.242. *Solenglen smiler | I tusind Byer.smst.IV.142.**

Solennitet, en. [solænité'd] (tidligere ogs. Solennitet. *LTid.1739.705. EPont.Atlas.II.276. — nu næppe br. Solemnitet. MR.1706.146*). flt. -er. (ty. solennität, fr. solennité; fra lat. sol(l)emnitatis, sol(l)ennitatis; til solen; kun i stift skriftspr.) festlighed; højtidelighed; ogs. (især jur.): i flt., om foreskrevne formaliteter. (skotterne) kronede Carolum med stor Solennitet. *Holb.Intr.I.579. Blich.(1920).X.199. Meyer.⁹ jf.: store Bryllups-Solennitæter ere holdte paa Cronborg-Slot. EPont.Atlas.II.276. || nu især i ssg. Solennitets-sal, festsal; sal til højtidelige sammenkomster (navnlig paa et universitet, en (højere) skole). PalM.II.465. Dalberg & Plum.Metropolitanskolen.(1916).234.*

Solest, subst. se I. Solsæt.

solet, adj. [so'løt] (af I. Sol ell. perf. part. af IV. sole; jf. solig; især ω) be-lyst, beskinnet af solen; solbeskinnet; ogs.: som ligger i solen; solaaben; solbar; navnlig om lokalitet, landskab. *Moth.S597. *solede Sletter.Rahb.VT.6. Der var svalt derinde*

under Trærne efter den soledede Vej. *Bang. SE.249. et lille solet Vænge, der ligger lunt bag en Tjørnehæk i en dejlig Slugt. Fleuron. KO.57. || om lys, luft, vejr paa solskinsdage. den herlige, soledede, bævende, flimrende Strandluft. JLange.I.219. JPJac.I.260. Vejret (begyndte) at blive mildere, solet, For-aaret de rejste imøde. JVJens.RF.72. jf.: den soledede Duft af Kornet.sa.NG.298. || om tidsrum; ofte i udtr. for fred, lykke (jf. HarryAnd. JL.184f.). soledede Dage. JVJens.CT.198. lange, soledede Timer.sa.DF.36. de stille, soledede Søndage sidst i Juli. JesperEw.K.80. || om ting; undertiden: for stærkt solbrændt. soledede Druer. JVJens.Br.16. *Ganen er tør som en solet Beskojt. JVibe.Staaen.(1927).27. || (sj.) om person: brunet af solen; med mørk (solbrændt) lod. JVJens.LA.108. han (var) fra fjerne Lande, mørkhaaret og solet, ligesom gylden i Skindet.sa.CT.68. || (jf. lign. anv. af eng. sunny, ty. sonnig; sj.) overf.; især: fuld af glæde, godt humør; fornøjet. Ingen anden end Kipling kunde fortælle saa solet og grumt om disse jævne Dyr. JVJens.RK.96. han fik noget solet og vennetsølt i sit Væsen.sa.RF.127. jf.: de koloraturrige soledede spanske Sange.sa.Pv.94.*

Solfakkel, en. 1) (jf. dagens fakkel u. Fakkel 2.1; poet.) om sollyset (sammenlignet med en lysende fakkel). Om Aftenen, naar den sidste Solfakkel var slukket i Sydvest. *Pont.FL.52. JVJens.IM.6. 2) (astr.) især i flt., som betegnelse for visse lysere strækninger paa soloverfladen; fakkel (3). PSøborg. SC.31. Paulsen.I.670. -fald, et. (poet., i bet. 1: Solo-. Grundtv. PS.VIII.315. JV Jens.JB.53). 1) (oldn. solárfall; jf. I. Fald 1.1, II. falde 1.1; især poet.) solnedgang. *Moth.S594. *Ved Solfald da vi stege | Paa Fakkebjerg i Land. Winth.HF.134. *Bag Bakkekammen staar Luften rød | af Solfald, som bleges og svinder. Jørg.D.57. VlaCour. DanmarksHistorie.I.(1937).26 (se u. -rend). || billedl. *Se, naar jeg staar i den soledede Sommer! | Se mig, naar Høsten med Solfaldet kommer. Herdal.NytSind.(1929).14. KMunk. FuglFenix.(1939).26. 2) (jf. -falden 1 og II. falde 4.6; dial.) egl.: det, at solens stråler rammer noget (Moth.S594); især: det, at solen falder i plantevækst, navnlig i kornet og afsvider det; solbrand (2.3); ogs.: sted paa mark, hvor korn ell. græs er svedet; bar, svedet plet (jf. -plet 3.2). *Rostgaard.Lex.S220b. hvor (underlaget) er haardt, gruset, eller af Ahl under et tyndt Muldrag, der vil Kornet ofte i tørre Somre vende svangt. Dette kaldes da Solfald. Blich.(1920).XXII.57. MDL. Rugen, hvor (hun) viste ham de mange blege, vemodige Solfald som Dødkød i Agren. Thit Jens.G.142. Feilb. UfF. || solstik. MDL. 3) (æda. solfal; jf. -falden 2 og II. falde 6.4 slutn.; foræld.) om rækkefølgen af udskiftet jord i henhold til solskifte (1.2). *Moth.S594. Loddernes Solfald eller Følgerække fra Syd****

eller Øst. Aarb. 1896. 168. **-falden**, part. adj. 1) (jf. -fald 2; nu dial.) som ligger aaben for solen; solaaben, -bar. Moth. S. 594. || nu om let jord, hvor afgrøden ikke taaler solvarmen. solfalden Jord. MO. (P.). Kvernnd. solfaldne pletter. Ujf. 2) (æda. solfallin; foræld.) om jordstykker: beliggende efter solfald (3). Aarb. 1896. 168. **-falds-**, i ssg. navnlig (især poet.) til -fald 1: solnedgangs-; se -falds-tid; endvidere kan nævnes: Solfalds-brise (AndNz. BN. 149), -dag (i flt., overf., om alderdommen. SBerthelsen. EnBy udenSkatter. (1904). 7), -glans (Stuck. S. 117), -glød (Blaum. St. S. 189), -guld (Dagens sidste Solfaldsguld. Baud. KK. 159), -himmel (Føns. U. A. 42), -messe (o: aftenmesse. Rich. II. 222), -rød (Rørd. GD. 61), -rødme (LBirke. DT. 65), -skær (Skjoldb. NM. 226), -time (Baud. JB. 92). **-falds-tid**, en. (ogs., navnlig efter præp.: -tide). (især poet.) solnedgangstid. Kragens vilde Skrig, naar de ved Solfaldstid drog flokkevis hjemad over Markerne. Pont. FL. 66. *en Egn ved Solfaldstide, | da Graavejrsdagens Lys-Lig bæres hjem. Stuck. S. D. 4. || billedl., om afslutningen paa en periode. *hvis jeg . . . nu ved Solfaldstide (o: nu, da deres magt er i aftagende) | for Kongerkrøb. Drachm. DJ. II. 374. Nu er det Solfaldstide (o: nu er livet forbi). KBirkGrøn. SF. 214. **-fang**, et. (vel dannet efter ord som Røg-, Vindfang; sml. Fang 3.1) om foranstaltninger (indretninger i bygninger som verandaer, store vinduer), hvorved sollyset faar adgang (til en lejlighed, bolig). Vestkarnappen i Spisestuen er bygget sammen med den store Altan udenfor Dagligstuen og giver et mægtigt Solfang. Parkbebyggelsen Blidah. (I). (1933). 25. || især gart.; dels: d. s. s. -fanger. Ordbs.; dels (foræld.): halvbueformet forlængelse af bagvæggen i væksthuse og drivkasser, hvorved man mente at kunne opfange solvarmen bedre. NordConvLex. V. 331. **-fanger**, en. (jf. -fang; gart.) glasdække, bestaaende af glasflader med (45°) hældning, til at stille over planter (salat, agurker oln.) for at forøge solvarmen. NatTid. 1913. 8. sp. 6. jf.: Den tidlige Modning (af jordbær) skyldes „Solfanger-Glas“. Pol. 1913. 9. sp. 3. **-fattig**, adj. (jf. -løs; mods. solrig) som kun har, faar ringe sol (skin). Naturens V. 1913. 273. (en) kold og solfattig Sommer. Pol. 1913. 5. sp. 1. **-fest**, en. [I.3] (religions-hist. ell. etnogr.) fest i forbindelse med soldyrkelse (fx. ved solhverv). JV Jense. CT. 57. Nationalmus. A. 1938. 98. **-fisk**, en. 1) fisk med soltignende pletter. 1.) om makrelfisk, især fisk af familien Cyttidae (ell. Zeidae), hvortil bl. a. sankt petersfisk, Zeus fæber; ogs. om glansfisk, Lampris. Brehm. Krybd. 285. Lieberkind. DV. V. 311. jf. Solfiskfa milien (o: Cyttidae). DanmFauna. XI. 101. 1.) om visse nordamerikanske aborrefisk af familien Centrarchidae. Lieberkind. DV. V. 380. 2) (jf. Maanfisk 1; navnet p. gr. af kroppens skiveform) klumpfisk, Orthogoriscus mola. Sal. XVI.

354. **-fjerne**, et. (jf. -afstand, -fjernhed, -frastand; astr.) det punkt i en planets ell. komets bane, hvor den er fjernest fra solen (Aphelium). JBaden. FrO. II. 10. Humboldt. Kosmos. I. (overs. 1847). 86. Sal. 1. 861. **-fjernhed**, en. (astr., foræld.) d. s. VSO. MO. **-fletning**, en. [I.7] (jf. -nervefletning; anat.) større nervefletning, -knude, ganglie (2) i underlivets forreste, øverste del (Plexus solaris, solarplexus). Panum. 574. **-flod**, en. (jf. -bølge; astr.) det af solens tiltrækning frembragte tidevand. GF Ursin. Astronomien. (1838). 89. Sal. 2. XXIII. 444. **-forbrændt**, part. adj. (jf. -brændt, -skoldet; sj.). *Fiældets Soel-forbrændte Bringer. Steners. (SkVid. VI. 55). CKMobb. S. D. 170. **-formørkelse**, en. (nu næppe br. Sole. LTid. 1736. 640. vAph. (1764)). formørkelse, som opstaar ved, at maanen ved nymaane kommer mellem solen og jorden. Bugge. Astr. 169. Under en total Solformørkelse bedækker Maanen netop Solen. Christians. Fys. 359. || (sj.) billedl. Arbejdslosheden er Kapitalismens Selvmord. Det er . . . det eneste Lyspunkt i hele Solformørkelsen. PHansen. Born af en By. (1936). 13. || hertil bl. a. Solformørkelses-glas (nu sj.); BerlTid. 29. 1851. Till. 3. sp. 2; jf. Solglas 2). **-frastand**, en. (astr., foræld.) d. s. s. -fjerne. Amberg. ConvLex. XV. 384. **-fregne**, en. († -fregn. SorøSaml. I. 64. — † Sole. JBaden. DaL.). (jf. -plet 1, -spætte; nu sj.) især i flt.: fregner, som skyldes sollyset; sommerfregner. Moth. S. 594. See, De er nu altfor stærkt solbrændt . . . Tillad — (be-tragter ham opmærksomt.) — ja, det er Solfregner. Hrz. VII. 20. HegermL. (Hjort. B. I. 318). jf.: (den) solfregnede Pande. Rørd. SG. 92. **-fugl**, en. 1) (jf. -dyr 1; sj.) fugl, der søger sollyset; fugl fra sollyse lande; om storken: Blommen i deres Æg er rød som Ild og Blod. Man kan see, det er en Solfugl, som har lagt det. HCAnd. SS. IV. 5. 2) ♀ om forsk. tropefugle (sydkinesiske og indiske spurvefugle); spec.: kinesisk nattergal; Leiothrix lutea. Wiese. T. I. 475f. Lieberkind. DV. IX. 439. || om brasilianske, kolibri-lignende, til skrigfuglene hørende, smaa fugle (Phaëthinthes). Brehm. FL. 290. || honningsuger (af familien Nectarinidae). LSal. XI. 12. **-fuld**, adj. (sj.) solrig; solfyldt. EColb. Foraar. 76. en frisk, solfuld Efteraarsdag. Sibb. II. 189. || billedl., i udtr. for livsglæde, munterhed. Velkommen her tilhuse, siger hun med sin solfulde Stemme. PlaCour. K. 7. **-funke**, en. (sj.) solglimt, der funkler ell. glimrer som en gnist. Skinnende grøn, kun plettet af glitrende Solfunker, ligger St. Moritz Søen. Brandes. XI. 171. ErlKrist. (Pol. 1913. 13. sp. 1). ☉ **-fyldt**, part. adj. (jf. -fuld). TroelsL. II. 32. en Sommermorgen paa Landet ude i en solfyldt Gaard. Nans. JD. 140. Vejret var smukt og solfyldt. Pol. 1914. 1. sp. 3. || billedl.: en solfyldt tilværelse | **-gaard**, en. 1) (jf. -hov, -krans 1, -ring 2; l. br.) gaard (1.3), stor ring om solen. Moth. S. 594. Scheller.

MarO. 2) solbeskinnet gaard(s-plads); spec. (landbr.) i indhegning ved svinestald, hvor dyrene kan sole sig. LandbO.IV.490. **-gang**, en. (oldn. sól(ar)gangr i bet. 1) 1) solens (tilsyneladende) bevægelse hen over himlen. 1.) † om solens bane gennem ekliptika ell. om selve ekliptika. Moth.S594. 1.2) (nu kun no.) om solens daglige bane. || som forkortelse af Solgangsvind: „et slags ubeständig Vind til Sæes“ v.Aph.(1759). || hertil bl. a. **Solgangs-kikkert** (sj.; kikkert, som stadig følger solens gang. HjælpeO.) samt (nu kun no.) **-vejr** (Tonning.Vejr-Calendar.(1775).34. Harboe.MarO. HjælpeO. Sole-: Wilse.Spydeberg.(1779).2. Till.20) ell. **-vind** (KSelskSkr.XI.88. Harboe.MarO. jf. Solvind) som betegnelse for, at vinden paa solvarme dage følger solen, saaledes at den er østlig om morgenen, vestlig om aftenen, ell. saaledes at sø- og landbrise regelmæssigt skifter. 2) (jf. sv. solgång, solens op- og nedgang; sj.) solnedgang; vist kun i ssgr. som **Solgangs-brand** (d. s. s. Solbrand 1. Rode.D.37), **-skær** (sa.SH.74), **-vind** (JVJens.Sk.112). **-gisel**, en. (ænyd. glda. sol(w)gisel, jf. oldn. sólargeishl) solstråle (Moth.S595); navnlig (arkais., hist.): stråleglans; glorie. Jomfrue Mariæ Billede udi Soel Gislén.EPont.OH.158. DanmKirker.XII.20. **⊗ -glad**, adj. om (vejr med) solskin: opmuntrende; som giver livsglæde; ogs.: fuld af sundhed; om levende væsen: livsglad. der saå han det Sunde, Solglade i den blaa Sommerhimmel.Schand.TF.I.184. Bjørnsons altfavnende, solglade Alfaderlighed.Schyberg.DT.230. **-glans**, en. (poet. og dial.Sole-. Grundtv. PS. VI.402. Ing.EF.VII.168. BornhOS.). (ænyd. soleglans; især poet.) solskinnets glans; (stærkt) sollys. nu havde man kun et Par Miil til Viborg. Staden hævede sig alt i Solglandsen. Ing.PO.I.151. et Lyn saa blendende, som Solglands paa den hvide Sne.HCAnd.(1919).IV.267. Drachm.HI.48. || (jf. I. Sol 6) billedl. den Solglands, Sagn og Historie kaster over en Egn.HCAnd.ML.490. den virkelige Verden, som ligger i Skygge, og den fjærne, ideale Verden, med Solglans over sine Hoje.Jak Knu.A.55. **-glarhav**, et. (poet. sj.) sollys (opfattet som et væld, et „glarhav“ af solstråler). *Maanen (o: ved formærkelse) sort nu som Kul ruger tung | Over Solglarhav, over Dagglandsvæld.Oehl.ND.163. **-glas**, et. († Sole-, se u. bet. 1) 1) (nu dial.) brændglas. (Kalk.IV.36). Esp.319. Sole-: Holb.Ep.I.234. 2) (astr.) farvet ell. sværtet glas, gennem hvilket solen kan betragtes; spec. om saadant glas anbragt mellem en kikkerts okular og glasset; undertiden: kikkert med saadant glas (VSO.). LTid.I724.89. Bugge.Astr.I73. Luplau.Janssen.Stjernehimlen.(1938).159. † **-glente**, en. **⊗** d. s. s. II. -bakke 2. Amberg. **-glimt**, et. (jf. -blink, -stref) glimt af sollys; kortvarigt solskin; solstråle, som hurtigt svinder; ogs.: glimt, som solen frembringer i en blank flade olgn. *I hvert Sol-

glimt Gud er nær.Ing.RSE.VII.236. *i Vesten | Det sidste Solglimt svandt i Dybets Grav.PalM.Luftsk.21. Aalkj.VVF.134. || i sammenligninger ell. billedl. hendes Smil vare sjældne, og at ligne ved korte, matte Solglimt gennem Efteraars Regnskyer.Blich.(1920).XX.7. *let jeg end mig svinger, | Jeg føler, paa min Fod | Er Sommerfuglevinger | Og Solglimt i mit Blod.Winth.HF.251. Blot jeg engang fik et Glimt af Medgangens Sol. . . Men Solglimtene lade vente længe paa sig. Brandes.Br.III.141. **⊗ -glød**, en. (sj. Sole-. JPJac.(1924).I.191). 1) stærkt, rødligt sollys. FISraelsen.Ragna.(1900).49. aftenrødens solglød.Hørlyk.GP.260. jf.: *hver farvet Solglødsplet.Drachm.DM.136. 2) brændende solvarme. JPJac.(1924).I.191. De kvalme, støvede Gader, de stinkende Gaarde, den tørre Solglød eller øde Skygge.DagNyh.¹⁷ 1911.I.sp.1. || (jf. Glød 3.2) overf. hans Sjæls magre Muld, som Sansernes Solglød havde brændt.Jørg.VF.123. **-gran**, et ell. (nu næppe br.) en (Ruge.FT.47. Suhm.II.222). (ogs. Sole-. Holb.Ep.I.96. JSneed.I.397. Grundtv.HV.I.182. BornhOS. jf. VSO.). (ænyd. sol(e)grand, fsv. sol(a)grand; nu næsten kun poet. ell. højtid.) 1) (jf. -støv) lille fnug, støvkor, som ses svævende i luften i en solstribe; støvgran; ogs.: lille bestanddel af noget; gran (III.1); ogs. (foræld.): atom. Holb.JH.IA(se u. Atom). Den Forstand, som kan maale Sole-Kredser, skulde den ikke kiende de indvortes Beskaffenheder af et eneste Sole-Gran.JSneed.I.397. *hvert et Solgran, som for Vinden sveied, | Hvert Livs-Atom.Heib.Poet.VIII.82. *Saalunde seer man Solgran, lige, skieve, | Langsomme, snelle, korte eller lange, | Bestandig skiftende for Synet, svæve | Hen gennem Straalerne. CKMolb.Dante.III.119. 2) billedl. ell. i sammenligninger, om noget ubetydeligt, forholdsvist ringe, værdiløst. (naar jeg betænker Københavns betydning) Da begynder de andre . . Stæder, hvor gode og vigtige de end kand være, at synes ligesom Atomi eller Sole-Gran for mine Øyne.Holb.Samt.43. den nøiagtige Samler af hvert et Solgran til denne sandfærdige Historie.Biehl.DQ.IV.151. om jorden i forhold til verdensrummet: Lodde. NT.101. det lille Solegran vi beboe.HCAnd. Breve.I.5. || om et enkelt, lille væsen. Myren . . denne vandrende, besieled Sole-Gran.Suhm.II.222. || (jf. III. Gran 2) om ringe vægtenhed; sml.: *Danmarks Krone, siger man, | Er nu alt for lille, | Vejer knap et Solegran. Grundtv.PS.VIII.27. || i nægtende udtr.: (ikke) en smule; (ikke) det mindste. Jeg haver ikke faedt så meget deraf som et solegran.Moth.G229. *Usynlig styrer du dit Rige, | Selv holder du dit Værk vedlige, | Et Solegran forkommer ei.Storm.D.(1832).144. *Jordens Kreds var tom og øde | Alt var mørkt som hos de døde, | Ej af Lys et Solegran.Grundtv.SS.III.24. **-gran-snegl**, en.

(zool.) den meget lille land-lungesnegl *Carychium minimum*. *Sal.*³ XVI.95. **-gran-
snekke**, en. (zool., foræld.) d. s. *OFMüll. Vermiumhistoria. II. (1774). 125. sa. ZoolPr. 242. -gry, et. (l. br.) dag-, morgengry. *Cit. 1855. (MO.)*. *staa op i Solgryet og gaa adræt til sit Arbejde. *JVJens.H.49.* altid spærrede Fjældene for Horizonten, saa at man ikke kunde se det første Solgry. *KnudRasm.MS. II.24.**

solgt, solgte, part. og præet. af sælge.
Sol-gud, en. [I.3] (oldn. sólgarðod, -gud; religions-hist.) guddom, som tænkes at raade for solen; ogs.: solen, dyrket som en guddom; i videre anv. som betegnelse for solen. Overtroen antager, at Solgudens Ildvogn kunde tænde Jorden. *Ørst.AN.I.107. PalM. Dryad.53. Heegaard.Astron.4. Nationalmus A.1938.95.* || om afgudsbilleder. Eders Soel-Guder vil jeg udrykke. *3Mos.26.30 (Lindberg).* jf.: jeg vil . . . udrykke eders Sol-gudebilleder. *smst. (Wolff).* **-guddom**, en. [I.3] (jf. -gud, -gudinde; religions-hist.). *DSt.1904.70. NationalmusA.1938.100.* **-gud-
inde**, en. [I.3] (jf. -gud, -guddom; religions-hist.). Ægteskab mellem Maaneguden . . og Solgudinden. *Tilsk.1937.I.287.* **-gul**, adj. af en rødlig gul farve; rødlig gylden; guldgul. *En stille Morgenstund, en Foraarsdag, | en solgul Skorsten paa et tjæret Tag. *Stuck. S.9.* Hvis Entréen er mørk, vælg da et solgult Tapet. *TidensKvinder.*²⁷ 1928.35. || substantivisk: Solgult, ♀ betegnelse for et tjærefarvestof; *kurkumein. VareL.*⁶ 23. **-guld**, et. (poet.) solskin, som kaster et gyldent skær over naturen. *Solguld paa Skyens Søm. *HCand.SS.XII.392. JPJac.I.161.* jf.: *hine stolte Dromme, | . . der laa som Solguld over Havets Strømme. *Ploug.NS.185.* **-gylden**, adj. (jf. -gul, -guld; poet.) gylden (2.1), guldgul som solskin. *solgylden Vin. *Rode.D.87.* en solgylden Morgen. *Pont.AG.111.* **-hat**, en. (nu ikke i rigsspr. **Sole-**. *JBaden.DaL. Uff.*) (ænyd. d. s. i bet. 1.) (jf. -hætte) stor hat med vid skygge, navnlig (tidligere) baaret af damer til beskyttelse mod solen; skyggehat (1); spec. (sml. -klæde, II. -sæt) om en i ældre tid af almuekvinder baaret hovedbeklædning, som var lavet af en bred skærm af pap ell. lærred og bandtes under hagen. *Moh.S595.* *(skovtursdagen) er den eneste Dag jeg (∴: en tjenestepige, som ellers gaar med kappe) maa gaae | for min Madamme med Solhat paa. *Oehl.Digte.(1803).227.* S. flettede hende en Solhat af Palmblade. *Eitar.SB.71.* *Pigen blandt Klynger paa buttede Ben | vandrer med Solhat om Kinden. *Aakj.RS.40. Folkedragter.103. Amagerdragter.27.* de malede og fernererede Pap-Soelhatte, hvormed den fyenske Bondekarl sædvanlig gjør sin Kiereste den første Present. *Junge.105.* || (fagl.) om hovedbeskyttelse (skærm af flettet straa olgn.) til heste mod solstik. jf. *Sal.*³ XXI.921. || talem. (nu

næppe br.): løbe om og bage æbleskiver i en solhat, bære sig ufornuftigt ad; ogs. som udtryk for afvisning af en tanke. Han bragte mig en Hilsen fra Fruen, at det meget vilde glæde hende, om jeg vilde gæste Tølløse. Jeg tænkte: jo vist! Nu løber vi om og bager Æbleskiver i en Solhat! Kjender De det Ordsprog? *FruHeib.B.I.29. EBrand. (Pol. 20) 1930.8.sp.3.* **2)** ♀ skinnende hjelm; guldhjelm. *Grundtv.Sazo.I.128.* **3)** overf., om hvad der har en vis lighed med en solhat (1). **3.1)** (jf. Skyggehat 2; bot., foræld.) om (blomster-)skærm. *vAph.Nath.IV417.VI.397.* **3.2)** ♀ plante af de kurvblomstrede (asters-gruppen) med store, gule randkroner, som af og til findes forvildet; *Rudbeckia hirta L. Rostr.Flora.I.*¹⁴ (1925).427. **-hed**, adj. (især ☉) ophedet, varmet af solskin; solværm. det soehdede Indiens Dyr. *JohsBoye.III.22.* solhede Gader. *Tops.III.15. Pont.LP.VII.25.* jf.: Kirsebærtræerne hang fulde med saftige, sorte, næsten solhede Bær. *HCand.(1919).II.353.* **-hede**, en. († **Sole-**. *Heim.Physik.63.*) (oldn. sólarhiti) varme, der skyldes (sterkt) solskin; solvarme; navnlig: trykkende varme i solskin. *vAph.(1759).* *Skyerne staae | Og svale for Solheden kioligt paa Himlen. *Oehl.PSKr.I. 329.* Indtræffer der . . stærk Solhede i den Tid det sætter Kjerne, er . . Bygget . . meget udsat for at blive skoldet. *Andres. Klif.201. Schand.IF.75.* stegende Solhede. *Riget.*¹⁶ 1913.8.sp.6. **-hejre**, en. ♀ solrikke; *Eurypyga (helias). Brehm.FL.546. Bøvp.III.135.* **-hest**, en. (mytol.) hest (en af de heste), der kører solens vogn if. indiske (*DSt.1904.69.*), græske (*OpfB.*¹⁴ V.358) og nordiske forestillinger (*NationalmusA.1938.98.*) **-himmel**, en. spec. (astr., if. oldtidens og middelalderens opfattelse) i best. f.: den af sfærerne (de otte himle), hvortil solen mentes at være befæstet. *Heegaard.Astron.23.* **-hjul**, et. (**Sole-**, se u. bet. 3.) **1)** [I.3] (jf. Hjul 1.1 og 2.s; religions-hist.) om solen, solskiven opfattet som et hen over himlen rullende hjul. *DSt.1904.77.* ogs. (arkæol.) om gengivelse af et hjul som solsymbol. *Nord.Fortidsminder.I. (1890-1903).313.* Sten med Solhjul. *NationalmusA.1938.88.* jf. Solhjultegn. *smst.89.* **2)** (jf. Hjul 1.2) ☉ centraltbeliggende tandhjul i en planetihjulsudveksling, hvorom andre tandhjul (planetihjulene) drejer sig. *Tekn MarO. PEHolm.Skibsmotorlære.(1938).78.* **3)** (jf. jy. hjul, ring om sol ell. maane (Feilb.); sj.) solring (2). *(bønderne) med Veir og Vind begyndte, | Om den Vaadhed og den Regn, | Som et Solehjul forkyndte — | Ubedrag-somt er det Tegn. *H.Mikkels.D.152.* **4)** (*dial.*) i drengeleg, i forb. trille solhjul, d. s. s. trille hjul (se Hjul 4.2 slutn.). *DSt.1927.90* (sjæll.). **-hjelm**, en. (l. br.) tropehjelm. *OIrmingers.Overs.afStanley: Congofloden.(1885). 63.* **-hjørne**, et. **1)** (l. br.) himmelhjørne (øst, syd, vest), hvorfra solen kan skinne. Over Kallebodstrand (∴: mod sydøst) var der

lyst (ved solopgang af) Gjenskin fra Solhjørn-
nets Skyer. *JPJac.*(1924).I.53. Villa med
alle Værelser lagt mod Solhjørnerne. *Dagbl.*
1903.2.sp.6. **2)** (jf. -krog) solbeskinnet
hjørne. *KBecker.VVII.191.* † **-horn**, et ell.
en (*VSO.*). (ty. sonnenhorn; zool.) have-
sneglen *Helix nemoralis.* *vAph.Nath.VII.431.*
TopJNorge.22H.115. **-hov**, en.
(† *Sole-hof*, et. *vAph.*(1764)). (ty. † sonnen-
hof; jf. VI. Hov 4; nu vist kun no.) solgaard,
-ring (2). *KSelskSkr.XI.420.*

Sol-hverv, et ell. (nu dial.) en
(*Grundtv.PS.VI.648.*). (tidligere ogs. (skre-
vet) **-hverf**, **-hværf**. *Oehl.Sk.163.* sa.*EA.*
(1820).112. — nu dial. **-hver**. *Moth.S595.*
jf. *Feilb.* — tidligere ogs. skrevet **-verf**,
-verv, **-vær**. *LTid.1723.321.369.376.* *ft.*
d. s. ell. † **-er** (*Visd.7.19*(*Chr.VI.*). *Hob.*
Kh.1018. sa.*Ep.III.322.*) (ænyd. solhverv(e),
-hverre, -hvor, oldn. sólhvarf i bet. 1, jf. sv.
solvarv, solcirkel (2), fsv. solhvarf, solfor-
mørkelse; egl. om forandring af solbanen,
solens vending paa sin bane, jf. Hverv 1.3,
II. hverre 2) 1) (jf. I. -vende 1, -vending;
især astr.) om de to tidspunkter i aaret, 21.
ell. 22. deobr. og 21. ell. 22. juni, da solen
er længst fra ækvator, hvorefter den enten staa
højere paa himlen, saa dagen bliver længere
(vintersolhverv), ell. staa lavere, saa dagene
bliver kortere (sommersolhverv); ofte m. hen-
blik paa vejrets forandringer ved disse tids-
punkter, spec. ved vintersolhverv. Soelhvervs
forandringer (1871: Solhvervs-Forandringerne).
Visd.7.19(*Chr.VI.*). 14 Dage for og efter
Solhverv. *Bugge.Astr.55.* *Solhverven kom-
mer, og Bladet vender, | Dagene længes paa
ny. *Grundtv.PS.VI.648.* (skøjteløberen) løber
lige hen mod Rørholmen; et er Væld under-
neden — et farligt Sted før Solhvarv er
gaaet (o: før efter vintersolhverv). *Blich.*
(1920).XI.208. De lærer at elske dette . .
Hav ved Vaar, ved Vinter og om Sommeren
med, naar Solhvervet synes at have dæmpet
dets Vrede. *NSvends.H.36.* *JVJens.JB.47.*
m. genitivisk bestemmelse (sml. Sommer-,
Vintersolhverv): nær ved Vinterens Soel-
hverv. *Hob.JH.I.680.* den første fulde Maane
efter Sommerens Soelhverv. sa.*Kh.1026.* || i
billedl. udtr. *Min stærke Sol endnu staaer i
sit Solhverf, | Og der er endnu langt til
Høstens Jevndøgn. *Oehl.Sk.163.* *Julen er
kommen med Solhverv for Hjærterne bange.
Grundtv.SS.III.42. **2)** (sj.) om tidsrum. **2.1)**
døgn (i hvilket solen tilsyneladende drejer sig
een gang om jorden). *Corneille* . . stræber
mod at sammentrænge dramaet til en krise,
der varer et solhverv som det antike drama.
VVed.C.186. jf.: (*Corneille*) binder hand-
lingen til ét sted, indenfor et solhvervs
tid. smst.181. **2.2)** aar (i hvilket solen tilsyne-
ladende gennemløber sin bane rundt om jor-
den). *CKMolb.Dante.III.215.* **Solhvervs-**,
i sgr. især (navnlig astr.) af Solhverv 1.
-dag, en. (ænyd. solhvervdag) *Grundtv.PS.*

VI.310. *Buchh.UH.106.* **-fest**, en. (jf. Sol-
fest) fest ved solhverv; dels om midsommer-
fest, dels (og især) om (hedensk) fest ved
midvinter, svarende til julefesten. *Feilb.*
Jul.I.(1904).226. Arbejdernes Læseselskabs
Solhvervsfest. *BerlTid.* 1912.1940. M. 24. sp.3.
-højde, en. solens stilling ved solhverv.
Bugge.Astr.48. **-lag**, et. (poet.) d. s. s. -tid.
*det (o: kornet) gror i Dug ved Solhvarvslag.
Aakj.VVF.38. **-punkt**, et. om hvert af de
to punkter i ekliptika, som ligger længst fra
ækvator. *vAph.*(1759). *AWHauch.*(1799).726.
*Sal.*VI.815.* **-tid**, en. (jf. -lag). *LTid.1753.*
370. (nattergalene) begynde gierne at synge
sidst i April, og ende i Junii ved Soelhvervs-
tid. *Hornemann.HF.158.* *Gylb.V76.*

sol-hvid, adj. (oldn. sólhvitr; poet.)
lysende hvid; ogs.: hvidlig p. gr. af stærkt
sollys. *Farver, som rigt paa Pokalen sig
bryde, | Bud fra den solhvide Dag. *Schand.*
TF.I.158. *Kunst ej maler den Skygge, |
som hist en Pige kan slænge | paa Bondens
solhvide Længe. *SophClauss.P.139.* **-hvir-**
vel, en. 1) (astr., foræld.) om planeters be-
vægelse efter Descartes' lære (jf. Hvirvel 1.4,
Hvirvelteori 1). *PSæborg.SC.VII.* || ogs. om
solssystemet. *Ruge.FT.9.* *Eilsch.Font.230* (se u.
Hvirvel 1.4) **2)** † ♀ solsikke. -hvirle.
Moth.S595. -virrel. smst.S597. **-hværf**,
et. se -hverv. **-hætte**, en. d. s. s. -hat 1;
især om hovedbeklædning, som tidligere brug-
tes af almuekvinder. *de vævre (o: pigerne)
med Solhætte paa | Bunde de Nege og reve
de Stubbe. *Grundtv.PS.III.128.* *VSO.* („Nord-
siællandsk“). *Pont.FL.172.* **-højde**, en. 1)
(astr. ell. ♄) solens afstand fra horisonten
(horisontalplanet), bestemt ved vinkelen mel-
lem synslinien til solen og horisontalplanet;
solens højde. *WMariboe.Marine-Ordbog.*(1862).
124. tage en Solhøjde. *Scheller.MarO.* jf.: (en
hyrdedreng) har ofte intet Uhr i Lommen,
men tager Solhøjden ved Hjælp af sine fem
Fingre med forbaasende Nøjagtighed, især
ud paa Eftermiddagen, naar Solen ikke er
for langt fra Himmelranden. *JakKnu.GP.82.*
|| hertil bl. a. Solhøjde-maalere (S&B.),
-observation (smst.). **2)** ♀ overf.: højde
(5.2); kulmination; toppunkt. Tang-Perioden
(o. 600-900) blev den kinesiske Poesis Guld-
alder . . den kinesiske Kultur synes dengang
at have naaet Solhøjden. *NMøll.VLit.I.18.*
Tintoretos Kunst paa dens fulde Solhøjde,
efter hans Gennembrud i 1548. *Tilsk.1938.I.*
23.

Solicitant, en. se Sollicitant.

solid, adj. [sollið] († m. fr. form:
solide. *Hob.Jep.V6.* sa.*Usynl.I.I.* *LTid.*
1726.801. *Primon.Lexicon.*(1807).249). *intk.*
og adv. -t [sollið, ogs. sollið] ell. (nu sj.)
d. s. (Oehl. *Digte.*(1803).234. *Heib.Poet.VII.*
71. *KMich.LM.56.* jf. *EJessen.Gram.115.*)
(fra fr. solide; af lat. solidus, massiv, ægte;
jf. I. Sold, solidarisk, Soliditet)

1) som er af fast, stærk bygning; helt igen-

nem ensartet og fast sammensat; tæt; nu især: som er modstandsdygtig over for angreb ell. (navnl.) slid; som ikke let bryder sammen ell. svigter; (massiv og) stærk. 1.1) især om bygningsværks struktur, tings konstruktion; ogs. om (del af) klædedragt: af godt, modstandsdygtigt materiale; svær. Denne Machine (o: til at løfte et skibsanker med) udfordrer ey større Plads end 4 Foed udi en firkant og er meere solide end Spillet. *LTid.* 1726.801. Præstegaarden er nu ombyggt . . men Stuehuset skal ikke være solid. *Mynst. Vis.* II.55. en Kikkert, som er anbragt paa et solid Stativ. *Heib.Pros.* IX.138. en solid Egekæp. *Søiberg.KK.* I.82. De er solidt, alt for tykt og varmt klædt. *MLorentzen.AL.* 37. jf. bet. 2.2: Alle Murerreparationer udføres solidt og billigt. *NatTid.* 1920. M.v.sp.1. 1.2) om forplejning, kost: nærende; kraftig; ogs.: drøj; tung. han spiste sildig til Middag, og (var aldrig) vant til at gjøre noget solid Aftensmaaltid. *Gylb.III.* 179. kraftig og krydret, rigtig solid dansk Mad. *PLevin.Hjem.* (1919).46. Familien spiste til Aften alene, et solidt koldt Bord. *Rønberg.GK.* 21. 1.3) m. særlig forestilling om størrelse, omfang: stor; svær. *KMads.PP.* 29. Formatet . . veksler fra lille Duodez til ret solid Kvart. *LNielsen.Danmarks middelalderlige Haandskrifter.* (1937).144. || (dagl., især spøg.) om legemsbygning: kraftig; ofte: noget for kraftig; meget udviklet; ogs.: grov; plump. en stor, solid Bondepige paa 150 Pd. *Høm.S.* 220. Han var høj, solidt bygget helt igennem. *AaDons.DU.* 101. solide ben |

2) overf. 2.1) af betydning ell. værdi; som duer, forslaar noget; reel; virkelig; gedigen. Herren fik Complimenter for sin Tituls skyld, men jeg solid Ære formedelst mit Gods. *Holb.HP.* II.9. *Han er alt floiten! Det er Fanden til Knos; | han løber efter hver deilig Tos. | Lad os tomme en Flaske midlertid. | Den Fornøielse er mere solid. *Oehl.Digte.* (1803).235. fra de mange Fyrster og Magnater . . tildeltes ham bestandig solide og klingende Beviser paa deres Bevaagenhed. *Gigas.* (StSprO.Nr.125.43). et solidt Venstre-Flertal. *VerdenGD.* IV.2.102. || om det reelle, borgerlige livs forhold (i modsætn. til idealisme, kunstnerliv olgn.). *Ifald, Apoll! du er saa læg | og veed ei hvad solid betyder, | da er det det som skaffer Steeg. | Det Skønne skaffer tørre Jyder! *Oehl.Digte.* (1803).170. ofte i forb. det solide, (nu sj.) realiteterne; det reelle, materielle; ogs.: hvad der vedrører, tilhører det almindelige borgerlige liv. Livet kræver ogsaa noget af det Solide, og derfor savner Digteren saa tidt grumme Meget. *HCAnd.F.* 11. *han (o: studenten) søber Nektar af Ideens Fad | og blæser saa af det solide. *Hostr.G.* 191. || (især spøg.) som udtr. for en temmelig høj grad: kraftig; regulær. (han) fik sig et solidt Nerveanfald ovenpaa den Forskrækkelse. *JakSchmidt.SP.* 21. I Gaar

regnede det længe solidt og grundigt. *Pol.* 1926.7.sp.3. jf.: nogle (medier) var solide Slyngler og andre ubevidste Bedragere. *Dag Nyh.* 1921.1.sp.1. || nu især om stilling i forhold til andre: som har en god position blandt jævnaldrende, ligemænd, medborgere p. gr. af dygtighed, gode egenskaber, gode økonomiske kaar; som anses for paalidelig, reel; spec.: som er økonomisk grundfæstet, er en sikker betaler. Solid. Et Huses gode Rygte, der staaer i grundet Credit. *HandelsO.* (1807). 132. Hans Position var solid nok. Allerede et anset Navn som Nationaløkonom. *HomoS.* VD.6. Han var en solid Mand, som betalte alting kontant. *Kirk.D.9.* Solide Familier indrømmes Kredit. *Socialdem.* 1939.5.sp.1. jf.: solid Velstand. *JHelms.G.* 36. 2.2) om tankevirksomhed, aandeligt arbejde, kunstnerisk stræben, hvorved man redeligt, ihærdigt søger at trænge til bunds i noget, skaffe sig virkelig indsigt, udføre noget til fuldkommenhed, saa godt det er en muligt: dybtgaaende; grundig; omhyggelig; ogs. om herved erhvervet indsigt. *Philosophia Instrumentalis*, er det eeneste Solide Studium, resten kand være smukt nok, men ikke lærd. *Holb.Er.* V.2. solide Kundskaber. *JBaden.FrO.* det har fra jeg skrev den første Linie af Bogen (o: Marie Grubbe) været mit Hovedmaal at det skulde være godt solidt Arbejde. *JJac.* (Brandes.Br.III.119). hvad han vidste, vidste han solidt og til Bunds. *Jørg.VF.* 217. jf.: Denne Satire er dog temmelig massiv. Ironien er solid, ja kompakt. *BilleskovJ.H.I.* 86. || om person: som har grundige kundskaber, dybtgaaende lærdom; som kan sine ting; præget af ærlig stræben; undertiden (jf. bet. 2.1 slutn.): rolig, sat af karakter; paalidelig; støt (jf. *JBaden.FrO.*). hvorfor (skal) Konstneren foragte den solide Videnskabsmand? *Blich.* (1920).X.37. hans Hjerte er jo godt nok og hans Hoved ikke saa ilde construeret; var blot hans Villie en Smule solidere. *Brochner.Br.* 121. (Rorbye var) en solid Tegner. *SigMüll.B.* 28. || (nu næppe br.) i videre anv., om tanke, handling; som beror paa ell. er præget af sund fornuft; fornuftig; klog; viis. jeg hører dig intet solide at tale mod dette Ægteskab. *Holb.Pern.* 1.7. *Er det solid tænkt? *Oehl.Digte.* (1803).234. man kunde beholde (sine fantasier) ligesom i mente, medens man talte og læste med det ydre Jeg. Det var derimod ikke muligt, naar man skulde føre en saakaldet solid Samtale eller læse en Bog af denne Beskaffenhed. *Schack.* 268.

Solid-, i ssgr. kun i faa tilfælde; se Solidhed || endvidere kan nævnes en del Y betegnelse (til solid 1.1) for farvestoffer, der giver en ægte, holdbar farve, som Solidgraat (VareL.²712), -grønt (OpfB.²VIII.444. VareL.²712), -gult (Sal.²XXI.922), -violet (VareL.²712).

solidarisk, adj. [solida²risg] (ty. soli-

darisch, *jf. fr. solidaire, ital. solidario; til solid; jf. Solidaritet* 1) (*især jur.*) delagtig med en ell. flere andre i en forpligtelse, en skyld („in solidum“, saaledes at een svarer for alle og alle for een); *fælles med andre om et ansvar. Ansvarligheden (bliver) solidarisk: hvad den Ene siger, det tillægges uden videre den Anden. Fædrel. 1844. sp. 13931. Brandes. Lassalle. (1881). 263 (se u. samskyldig). især i forb. som solidarisk ansvar (MunchPet. BR. 11 (1940). 317. 400), forpligtelse (ASørsted. Tyverie. (1809). 95. Ludv.), forpligtet (smst. MunchPet. BR. 11 (1940). 280), skyldforhold (Lassen. AO. 3 17), skyldner (Hage. 275) og navnlig: hæfte solidarisk. LovNr. 51²⁵/s 1872. § 18. I et anmeldt ansvarligt Selskab hæfter hvert Medlem solidarisk og med sin hele Formue for alle. . Forpligtelser. Hage. 208. solidarisk Hæftelse. JurO. (1934). 137. 2) (ϖ, ogs. ofte polit.) som føler sig sammenhørende med andre (lige-stillede); som staar sammen med, last og brast med andre (i kamp for en idé, interesse, til gensidig hjælp); samdrægtig. Brandes. MG. 132. sa. UT. 348 (se u. samfast). den enkelte Træl eller Livegne (hørte) med til Huset eller til Godset, kunde føle sig solidarisk med dets Interesser. Høffd. LT. 88. Enhver organiseret Arbejder vilde staa solidarisk. Søberg. KK. II. 186. *jf. (spog.): (de) tog sig i Forening med Kusken en solidarisk Kognak. Esm. I. 125. Solidaritet*, en. [solidariteːd] (*fra fr. solidarité, til fr. solidaire, se solidarisk) det at være solidarisk; dels (jur.) m. h. t. fælles ansvar, forpligtelse (Meyer. 1 HandelsTehn. 243); dels (ϖ ell. polit.): samdrægtighed; (ubrådeligt) sammenhold (jf. Bøgh. Enliden Hverdags-Postille. (1877). 45; se u. Samskyldighed). Fagforeninger dannedes og sluttede sig sammen. . og der viste sig nu en stor Solidaritet indenfor Arbejdernes Klasse. Høffd. LT. 90. Solidariteten mod Trosfæller (*kan*) bringe Kammeratskabsfølelsen til at vakle. AndNx. (Dann HVC. 322). || hertil bl. a. **Solidaritetsforenelse** (Rist. FT. 157), **-følelse** (Vinding Kruse. E. I. 49), **-klausul** (i traktater: JurO. (1934). 137), **-pagt** (Bl&T.).**

Solid-hed, en. (sj.) det at være solid; soliditet. || til solid 2.1, om borgerlig soliditet, om det solide. Oehl. Digte. (1803). 170. **Soliditet**, en. [soliditeːd] flt. (sj.) **-er** (se ndf.). (ty. solidität; efter fr. solidité, til fr. solide (se solid); jf. Solidhed; især ϖ ell. jagl.) det at være solid. 1) til solid 1, især til solid 1.1: fasthed; styrke; varighed. hvad Tømmer- og Muur-Arbejds Soliditet angaaer, da viser Erfarenhed, at de Bygninger, som have været oprejsede for et hundrede Aar siden og derover, ere langt trofastere end de nye. Holb. Ep. I. 304. Staalvognene. . har bevist deres Soliditet. Lokomotiv T. 1939. 229. sp. 2. || til solid 1.2, m. h. t. kost. (begravelsesmaaltidet) udmærkede sig i høj Grad ved sin Soliditet

og Overdaadighed. „Tyve Retter var der anrettet over Maaltid“. Troels L. XIV. 270. || (1. br.) til solid 1.3, om legemsbygning. (denne due har) Hønseduens korte, opadvisende Hale og noget af dens Soliditet. CGram. Husduen. (1910). 110. 2) til solid 2; især til solid 2.1, om paalidelighed, sikkerhed i økonomiske forhold, sikker borgerlig stilling. der vexledes nogle Ord om Bøgerne (ϖ: handelsbøgerne i en forretning) eller om den og dens Soliditet. Goldschm. II. 36. Mozart's. . Fader var Soliditeten selv som Menneske og Musiker. RBergh. M. 5. alt her vidner om borgerlig Soliditet. ORung. P. 294. (sj.) i flt., om solide borgerlige egenskaber: *Du (ϖ: Apollo) spiller artigt, det er sandt! | men mangler reent Soliditeter, | og fylder Jorden kun med Tant, | med Følelser og med Poeter! Oehl. Digte. (1803). 170. || (sj.) til solid 2.2. Biskopen forklarede sin Text med saadan Soliditet (*fr. orig.: si profond*), at alle deraf bleve bevægede. Holb. Kh. 863. || hertil bl. a. **Soliditetsbevis** (Pol. 1/11 1940. 4. sp. 2), **-bog** (ϖ: en af et kreditoplysningsbureau udsendt bog med oplysning om en række personers soliditet. MaxKjerHansen. Salg og Reklame. (1930). 51). **solig**, adj. [soːli] (sv. solig, jf. eng. sunny, ty. sonnig samt solet, sollig; til I. Sol; sj.) solet. en solig Middag. VVed. It. 34. Villavæjens solige Linje. Weltzer. VG. 88.

Sol-ild, en. 1) (jf. -brand 1; især poet.) om stærkt, glødende sollys. Wilst. II. XXIII. v. 190. *Det tynged og trykked | Druerne svulmed; | Det var Solild, som inde | bag Skallerne ulmed. Drachm. EO. 317. JVJens. SS. 125. 2) (astr., foræld.) om solen, opfattet som et ildlegeme, et flammende baal. Gelpke. Betragtninger over Himlen. (overs. 1834). 190.

Solist, en. [solist] flt. **-er**. (ty. d. s., fr. soliste, jf. eng. soloist; til I. Solo) 1) person (kunstner), som spiller ell. synger solo; spec.: kunstner, som ved opførelse af et større musikværk udfører et selvstændigt parti, der akkompagneres af orkestret. Meyer. 5. Beri Tid. 25/10 1940. M. 7. sp. 1. || hertil bl. a. **Solistensemble** (om trio, kvartet olgn. i modsætn. til fuldt orkester. EAbrah. T. 145), **-forbund**, **-nummer** (JVJens. RF. 136), **-optræden**, **-værelse** (ved koncertsal) samt (sj.) **Solistinde** (Saaby. 7).

Sol-jævning, en. (astr.) udjævning af forskellen mellem kalenderåret og det sande solaar ved udeladelse af 3 skuddage i en periode paa 400 aar. Sal. X. 79. **-kikkert**, en. (sml. -glas 2; astr., l. br.) særlig konstrueret kikkert, gennem hvilken solen kan iagttages; helioskop. Meyer. 1240. Bl&T. **-klar**, adj. (ænyd). solklar, soleklar (1.3 og 2.2) (Søren Poulsen Gotlænder. Prosodia Danica. (1671). 398. Naur. Zions Sange og Sucke. (1688). 19); jf. soleklar; især ϖ 1) d. s. s. soleklar 1. 1.) (sj.) d. s. s. soleklar 1.1. || (jf. klar 1.3) uegl., om person: straalende, lysende af renhed, skønhed, glæde; herlig; skøn. *den solklare | Mø. Thøg

Lars.Edda.I.1.135. 1.2) om sollyset: klar (2.1); utvilsøret; ogs. om hvad der oplyses klart af solen: solbeskinnet; solbelyst. Moth.S595. *Solklare Vange forlyste hans Øje.Grundtv.PS.V102. Den næste Morgen var . . solklar og skyfri.Bergs.PP.99. Parkens Trætøppe var næsten solklart oplyst af Skåret fra det vældige Baal.Pont.DR.*II.381. Sydens skjærende Solklarhed. Thom La. De lyse Nætter. (1875). 32. || i videre anv.; navnlig om vand: gennem-sigtig; klar. Beinaelven og Lillemjøsen og flere solklare Vande.Hauch.MfB.356. JV Jens.D.13. || i sammenligninger ell. billedl. en fri, solklar, af Føddomme uomtaaget Himmel.Mob.DH.II.VIII. *Eenøiet, som soelklar Dag, han var.Schalderm.CN.81. *(han) efterlader, hvad af Alt er bedst, | et solklart, frugtbart, lifligt Eftermæle.Ploug.II.73. 2) (nu sj.) overf.: klar; tydelig; især: aabenlys; utvilsom; soleklar (2.2). Moth.S595. fulde og soelklare Beviiser.MR.1706.147. *hvad han vilde, | stod vistnok ikke solklart for hans Blik.Ploug.II.266. jf.: Der er kun En, jeg ønsker at leve med, thi sammen med hende faar Livet gyldent Maal og solklar Mening.Nans.M.2. -**klæde**, et. (sj. Sole-. jf. MO.). klæde, som bindes om hovedet til værn mod solen (Amberg. Sal.XVI.256); især (jf. -hat 1, II. -sæt): stivet ell. med virer, pap olgn. udspilet stykke lærred ell. vaskestof, som kvinder paa landet bruger i st. f. kyse. Pram.VI.138. VSO.II.607 (se u. Hylsklæde 1). Winth.VI.218 (smst. kaldet: Solhat). sa.HF.102. Folkedragter.157. -**kompas**, et. (fys.) dels om en art pejlkompas, hvormed solen peyles. BerlKonv.XIII.82. || dels (foræld.) om en slags solur, som indstillede v. hj. af en kompasnaal. OpfB.*II.363. -**konge**, en. (efter fr. le roi soleil; til fr. soleil, vistnok i en anv. svarende til I. Sol 6.2, fordi kongen mentes at overstraae alle andre; hist.) i best. f., som tilnavn til kong Ludvig XIV af Frankrig (1643-1715). Munch.(FolkHist.V318). Rosenkrantz.G.I.12. -**kors**, et. [1.3] (arkæol.) solhjul (1) uden ring som symbolsk tegn. NationalmusA.1938.89. -**kort**, et. (astr.) kort med fremstilling af solens overflade.S&B. -**kraft**, en. (fys.) solenergi. Solkraften kan magasineres i Aartusinder. Stenkullet (er) frembragt ved Solens Straaler.Panum.549. OpfB.*II.1.243. || hertil bl. a. Solkraft(s)-akkumulator, -anlæg, -maskine (jf. Solmaskine). -**krans**, en. 1) (astr., sj.) solring (2). Sal.XVI.359. 2) (jf. Krans 2.4 og I. Sol 6; poet., sj.) billedl., som udtr. for hæder, udødelighed. (fyrsten vilde) bortslænge den usle Glimmerkroner, for at modtage Evighedens straalende Solkrands.Bagges.L.II.99. -**kreds**, en. (ogs. Sole-, se u. bet. 2). 1) (nu sj.) solbane; ogs.: dyrekreds (ekliptika). Moth.S595. MO.D&H. || i videre anv.: solcirkel (2); solcyklus. Meyer.*131. 2) (nu næppe br.) solsystem, bestaaende af en sol med omgivende planeter. Bagges.IV.165. Den Forstand, som kan maale

hele Sole-Kredser, skulde den ikke kiende de indvortes Beskaffenheder af et eneste Sole-Gran.JSneed.I.397. Ev.(1914).I.182. Bagges.I.26. -**krog**, en. (jf. -hjørne 2) solbeskinnet krog; krog, der faar megen sol. Jørg. Pilgrimsbogen.(1903).110. i den øst- og syd- vendte Solkrog.Rord.SG.10. -**krone**, en. 1) (astr.) glorie, der omgiver solen ved total formørkelse; krone (I.3.14); korona. Larsen.* (1888). Luplau.Janssen.Stjernehimlen.(1938). 179. 2) † ♀ d. s. s. -blomst 1. Moth.S595. Reisler.*349. ☉ -**kugle**, en. navnlig i best. f.: solen (I.1.1). Kaalund.384. Aftenrøden er brændt ud. Over det Sted hvor Solkuglen sank, staar en eneste blinkende Stjerne. ThorLa.MF.33. JVJens.IM.23. billedl.: Vaarblommernes gyldne smaa Solkugler.Rord.JE.63. -**kuller**, en. se II. Kuller 1. -**kultus**, en. [1.3] (-kult. JohsBrøndst.DO.II.27). (religions-hist.) soldyrkelse. (best. f.:) Solkulten. NationalmusA.1938.91. -**kunst**, en. (sj.) solmagi. JVJens.NG.314. -**kur**, en. (sml. Luftkur; især med.) behandling med solbade, ophold i frisk luft olgn. D&H. jf. Solkursted. Bl&T. -**kurve**, en. (jærnb.) krumning, kastning af jærnbanespor som følge af stærk (sol)varme. JernbaneT.¹⁴/₁₆. 1937.1.sp.1. ☉ -**kær**, adj. som elsker, ynder at opholde sig i sollyset. Som solkær Nordbo nød han den klare Himmel.Pont.LP.V63. VilhAnd.Horats.I.11. jf.: (Bjørnson) sangvinsk og solkjær, som han er anlagt.Brandes.(UdeogHjemme.1881/82.538.sp.1). -**lampe**, en. (jf. -brænder samt I. Sol 7.1; ☉, foræld.) en slags elektrisk buelampe. NordConvLex.* VI.304.

I. Solle, en. se I. Saal. II. solle, v. se II. saale. Solle-, i ssg. se Saale-.

Sol-legeme, en. (især astr.) navnlig i best. f.: solen; solkuglen. ConvLex.XV.353. Gelpke.Betragtinger over Himlen.(overs.1834). 17.32. JohsBrøndst.DO.II.88.

Sollicitant, en. [sølisitan'd] (ogs. skrevet Solicitant. Holb.MpS.276. LTid.1760. 51. Leth.(1800)). flt. -er ell. † -ere (Holb. Rpb.II.2. Bredahl.I.221). (fra fr. sollicitant ell. lat. sollicitans; egl. præf. part. af fr. sollicitare, lat. sollicitare; ☉, nu sj.) person, som beder, anholder om noget; især: person, som anholder om embede, begunstigelser; ansøger. Holb.Paars.253. sa.Ep.IV.509 (se u. Carte blanche 1). Rosenkrantz.G.I.193.

sol-fig, adj. (jf. eng. sunlike, ty. sonnen-gleich; sml. solig; poet., sj.) som ligner solen; straalende, klar som solen. *I Nordlyset skued | Jeg Solens Herold, | Som solligest lued. Grundtv.PS.V173. || om øjet: soleklar (1.3). *Det Kors var en Skygge; som Skygge forgik | Det Foster af Nat for vort sollige Blik. smst.I.401. -**linie**, en. 1) (fys.) om mørke linier i solspektret, der skyldes tilbageholdelse (absorption) af visse straalere i solens atmosfære; (alm.:) Fraunhoferske linier. Christians.Fys.359. 2) (no. dial. sollina, ækvator,

jf. ty. sonnenlinie, solbane; dial.) ækvator. Feilb. 3) (jf. eng. sunline, linie i haanden, benyttet ved kiromantiske spaadomme, samt -bjerg 3) dels (foræld.) hos nativitetstillere, om en linie i et horoskop. vAph.(1764). Reislær. 349. dels hos kiromantikere: Sol-linien. Denne Linie medfører Lykke og Berømmelse. deThèbes. Kiromanti. (overs. 1902). 82. **-luft**, en. 1) (sj.) den solen omgivende atmosfære. Amberg. 2) (l. br.) om luften i solskin, solfyldt luft. JVJens. LB. 186. ☉ **-lun**, adj. (sml. -varm). blæstkølig og sollunt Foraar. Jørg. HV7. PlaCour. A. 83. I. **-lys**, et. (ænyd. solelys, oldn. sólarljós) solens udstraalinger; lys (I.1.3) fra solen. det Alt oplivende Sollys. Gelpke. Betragtninger over Himlen. (overs. 1834). 53. *Jeg elsker de brede Sletter | I Sollysets Sommerpragt. JHelms. S. I. En anden skadelig Faktor (i biblioteker) er Lyset, navnlig det direkte Sol-lys. Biblioth. 3. I. 516. || (jf. I. Lys 2.2-3; sj.) i ft., om enkelte solstraaler; solstreff, -strimer. En Vaardag ude i det frie med spottede Sollys hen over Engen. J. Lange. I. 235. || ☉ billedl. ell. i sammenligninger, navnlig i udtr. for livsglæde, lyse, lykkelige kaar. Pludselig gik der ligesom et Sollys hen over hendes Ansigt. Holst. III. 29. et rigt Liv i Ideens straalende Sollys. Schand. O. I. 110. Den Lykke, et Liv blandt Bøger skænker sin Mand, blev Stephanius til Del . . . Men ellers fandt Sollyslet sparsomt ind over hans Tilværelse. CSPet. Litt. 618. II. **-lys**, adj. (især ☉) solklar (1.2). En sollys Sommerdag. JPJac. I. 305. *Ingen er som hun paa Guds sollyse Jord. smst. 344. sollys Opholdsstue. Pol. 3. 12. 1939. 20. sp. 4. || billedl. Platons sollyse kunst. NMøll. (Lettst. tidskr. 1920. 405). Han var Grundtvigianer med sollys Religion. Johs Wulff. OU. 38. **-lysning**, en. (ænyd. solelysning, sollys; l. br.) glimt, skær af sollys; kortvarigt ell. svagt sollys. En Solsysning, der som et Smil glæd hen over Bøgelandet. Jak Knu. A. 235. Jorden blev borte i den vigende Ssynskres og gik over i Solsysningen mod Nord. JVJens. D. 24. **-løs**, adj. (oldn. sóllauss; jf. -fattig) som ikke oplyses ell. beskinnes af solen; uden sollys. *Solløst . . . Mørke | ruger over Borgen. POBrøndst. Overs. af Æschylos: Orestias. (1844). 77. en af Hovedstadens solloseste og trangeste Gader. Kilde. DeSalige. (1910). 87. **-maaler**, en. (astr., l. br.) instrument til maaling af himmellegemers indbyrdes afstand og position (opr. anv. ved maaling af solens diameter); heliometer. Meyer. 240. jf. Sal. 2. XI. 188. **-maaned**, en. († Sole-. vAph. (1759)). (oldn. sólmánaðr; astr.) tidsrum, hvori solen gaar fra et af dyrekredsens tegn til det næste; astronomisk maaned (se Maaned 1). Harboe. Mar. O. 273. 60 Sal. 2. XVI. 306. **-magi**, en. (sml. -kunst; etnogr., religions-hist.) besværgelse af solen, trolddom for at fremkalde solskin, v. hj. af solbilleder olgn. Sal. XVI. 345. **-maskine**, en.

(jf. -motor, -varme-maskine) ☼ maskine, hvorved solenergi udnyttes; navnlig: dampmaskine, hvor solvarmen v. hj. af spejle udvikler damp. OpfB. VIII. 307. **-mikroskop**, et. (fys.) apparat (en art laterna magica), der paa en skærm kan frembringe forstørrelser af meget smaa genstande v. hj. af sollyset ell. en anden stærk lysgiver. ConvLex. XV. 383. Paulsen. I. 590. **-mild**, adj. (jf. dagmild; sj.) mild (3.2) p. gr. af solskin. solmilde Martsdage. Schand. O. I. 34. Naturens V. 1913. 231. **-milding**, en. (jf. -tø; nu sj.) mildt vejr, mildning (2) p. gr. af solskin; dagmilding. Sneen vilde . . . ved Solmilding . . . smælte jævnt. Politivennen. 1799/1800. 1470. **-moden**, adj. (tagl.) om frugt: modnet i solskin. LCNiels. Va. 119. KvBl. 23. 10. 1912. 1. sp. 2. **-motor**, en. ☼ solmaskine. OpfB. VIII. 307. Sal. 2. XVII. 354. **-mur**, en. (jf. -væg og Drivmur; gart.) solbeskinnat mur ell. væg. Frugter modnes hurtigere paa Solmure end paa fritstaaende Træer. Naturens V. 1914. 326. **-mærke**, et. 1) (sj.) solsymbol, -tegn (2). Stjernen som Solmærke. NationalmusA. 1938. 93. 2) se Solemærke. **-nedgang**, en. (sml. -fald 1, -røst, I. -sæt) solens dalen og forsvinden under horisonten; i videre anv. (navnlig efter præp.) om nedgangstiden; ogs. undertiden om nedgangsstedet. medens det er Middag paa et Sted, er det Midnat paa det diametralt modsatte; Solopgang paa et tredje og Solnedgang paa et fjerde. Herschel. Astronomie. (overs. 1836). 72. *atter vendte han sit Blik mod Vest, | Mod Solnedgang. Kaalund. VG. 8. det er fuldkommen Tørveir, vi faaer alligevel Solnedgang (o: kan se solen gaa ned)! Baud. O. I. 292. ved Solnedgang (1871: ved den Tid, da Solen gik ned). Jos. 10. 27 (1931). jf. III. ringe 1.1: Degen kan ind i Kirken for at ringe til Solnedgang. HCAnd. (1919). III. 410. han havde ringet Solnedgang. Dengl. Klokkeri i Farum. (1928). 151. || i udtr., der hentyder til solens og himlens (stærkt røde) farve og udseende ved nedgangen. Solnedgangens stærke, rødlig-gyldne Skin. Goldschm. Hjl. II. 457. Solnedgangen luede i Kirkeruderne. Buchh. Su. I. 15. || billedl., om aftagen, hendøen, opher. *nu er Solnedgangen for mit Liv; | . . . nu er det Mørkning. Recke. BB. 28. (Herman Bang) var sin Slægts Solnedgang. Nans. P. 32. || hertil bl. a. **Solnedgangs-brand** (ThilJens. Ørkenvandring. (1907). 292. jf. Solbrand 1), **-bænk** (o: udsigtsbænk, hvorfra man kan betragte solens nedgang. Rørd. SG. 37), **-himmel** (Kilde. AE. II. 386), **-skær** (Goldschm. VI. 494. KMunk. C. 7), **-stemning** (Jesper Ew. K. 18), **-tid** (Hørlyk. UT. 189. Isak Din. FF. 354), **-øjeblik** (Kai Holb. FC. II. 192). **-nedslag**, et. (tagl.) nedslag (3.a) af røg i skorsten p. gr. af stærk solvarme. DagNyh. 29. 10. 1911. 3. sp. 2. **-nervefletning**, en. [I.7] (anat.) solfletning. Anat. (1840). II. 173. **-ny**, et. (jf. I. Ny slutn.; sj.) morgengry, som bebuder en ny dag.

Hen ad Morgenstunden, da Solnyet allerede begyndte at lyse i Østerlide. *Skovrøy.EF.108. -nær*, adj. spec. (astr.): som er nær ved solen, i solnære. *Pol.¹/s1902.2.sp.5. solnære Kometer. Naturens.V1916.157. -nære*, astr., et. (jf. -nær, -nærhed samt -fjerne; astr.) det punkt i en planets ell. en komets bane, som er solen nærmest (perihelium). *Humboldt. Kosmos. I. (overs. 1847). 86. Luplau Janssen. Stjernehimlen. (1938). 49. -nærhed*, en. (astr., nu næppe br.) d. s. *ConvLex.XV.384. MO.*

I. Solo, en. [soˈlo] (dial., især i bet. 2: **Sole**. *AarbKbhAmt.1930.67.79. AarbLollF. 1933.176. Sol. ZakNiels.Fort.107. AarbSors. 1925.26*). best. f. -en [soˈ(ɔ)loˈ(ɔ)ən] flt. -er [soˈ(ɔ)loˈ(ɔ)ər] ell. (især i bet. 1.) m. ital. form: **soli** [soˈli] (*Meyer.³ MusikL.II.347*) ell. (sj.) m. sp. form **solos** (*Adr.¹/1770.I. sp.1*). (eng. ty. d. s.; fra ital. solo (ell. i bet. 1.3 sp. solo), substantivering af ital. solo, alene (af lat. solus); jf. II. solo samt Solaveksel, Solist) 1) det, at man udfører noget (spiller, danser, synger osv.) alene; eneoptræden. 1.1) ♪ sang ell. spil af en enkelt stemme, et enkelt instrument (event. af flere selvstændige stemmer ell. instrumenter), medens de øvrige optrædende væsentlig akkompagnerer; ogs.: (del af) musikværk, som udføres af solister. *Solo. *Hold Taare op at trille.Ew.(1914).I. 101. Huuslæreren vilde skjænke dem en Solo paa Fløite.HCAnd.(1919).III.30. MusikL.II.347. 1.2) (dans.) en dansers eneoptræden; nedans; ogs.: del af ballet oln., som udføres af en enkelt. *Btehl.DQ.III.180. BiogrL.² III.529. 1.3) ♠ om spil, hvor en deltager spiller alene uden at have makker (jf. Solonolo). JBaden.DaL. i scherwenzel: GLSpil.34. || nu navnlig om melding og spil i l'hombre, hvori spilleren ikke maa „købe“, og som regnes som honnørspil. (navnlig i udtr. som melde solo og, m. overgang til II. solo, spille solo). *Spillebog.(1786).10. min Himmerigs Part! nu vinder han den SololBlich.(1920).XX.29. om De kan, handler De bedre i at spille Solo, thi grand tourné er et farligt Spil.Scharling.N. 321. Solo paa Koppen (jf. Solokop).Pont. FL.31. m. angivelse af spillets farve: solo i hjertes osv. ell. (alm.) solo hjertes, klør, ruder, spa(de)r (sml. Hjertes, II. Klør) ell. (sjældnere) hjertes, klør, ruder solo. solo kulør (alm. udtalt: [solokulør²]), (jf. Kulerspil) solospil i spar (som regnes for det højeste honnørspil). *Tode.ST.II.31. Blich.(1920).XX.28. Rønberg.GK.207. Solokuløren vundet.KMunk.LGD.83. jf. (sj.): De har nok lagt Mærke til... at jeg var ikke rigtig Solo Kulør (: ikke i godt humør, ikke i mit es) i Gaar Aftes.KLars.GV.129. 2) ♠ om et, nu kun enkelte steder paa landet spillet, kortspil, i hvilket een af spillerne ingen makker har, ell. om kortspil, som har en vis lighed med l'hombre. *Meyer.¹ Solo er et Fire-*****

mands Spil med Trumf, og som spilles med 32 Kart fra Esset til Syven, begge inclusive, i hver Farve.*Spillebog.(1900).77. Feilb. de spillede gerne „Solo 16 Streger“ og „Napoleon“.AarbHolbæk.1932.130. II. solo*, adv. (ell. ubøjelig adj.). [soˈlo] (fra ital. ell. sp. solo; se I. Solo) alene; dels (♫, dans.) i anv. svarende til I. Solo 1.1-2: Qvinderne elske allermeest Dands, og dandse altid Solo (alene).*Reiser.IV.54. syngte solo.S&B. || dels (nu især spøg.; ofte i forb. ganske solo) i al alm., som udtr. for, at man er alene, holder sig for sig selv. Kierk.VII.548. Klokken en Kvart paa ét spiste han Frokost hjemme (solo). Wied.Fæd.207. *du (holdt) en herlig Tale | staaende ganske solo | midt i en indbildt Forsamling. JVJens.Di.37. som præd.: være solo. Glahder.Retskr.²(1925). jf.: hvad skulde jeg lade mig forsikre for, jeg er solo (: ugift). AHenningsen.SA.137. Solo*, i ssg. til I. Solo ell. II. solo; foruden de ndf. medtagne kan nævnes: 1) til I. Solo. 1.1) (♫, dans.) svarende til I. Solo 1.1-2; fx. Solo-dans (*Saabu.¹*), -danser (*Amberg. StephJørg.L. 100. KraksBlaaBog.1940.1247*), -danserinde (*Pal.M.I.23. KraksBlaaBog.1940.1247*), -instrument (*Musikkat.66*), -kvarter (*MusikL.II.347*), -musik (*StSprO.Nr.183.9*), -nummer (*HBriz.AP.V.286*), -parti (*Hz.VII.24. Pol.¹¹/s1940.8.sp.2*), -præstation (*HBriz.AP.I.286*), -sang, -sanger(inde), -stemme (*ConvLex.XVI.226. MusikL.II. 347*), -stykke (smst.), -violin(ist). 1.2) ♠ til I. Solo 1.3: Solo-kort, -melding. 2) (især jagl.) svarende til II. solo: Soloflyvning (*FlyvningHær.240*), -løb (mods. Parløb; ved skøjteløb: *BertKonv.XIX.457*), -maskine (motorcykel uden sidevogn. *Bl&T.*), -tur (*FlyvningHær.77*). -fanger, en. [II] (nu næppe br. -fænger. *Meyer.¹⁻⁷*). (ty. solofånger; jæq.) person ell. dyr, som gaar alene paa jagt, jager for sig selv. Ulven er ikke, som Bjørnen, en Solofanger.*Blich.(1920). XVIII.3. sml.: (krybskyttsens) Solofængerie. smst.VIII.134. || især: mynde, som alene kan indhente en hare ell. ræv. Primon.Lexicon. (1807). Blich.(1920).XVII.205. Weismann. Jagt.87. -kop*, en. [I.1.3] (jf. -pulje samt Rasle-kop, -l'hombre; ♠, nu l. br.) kop (1.2), hvori der i visse former for l'hombre indskydes penge ell. jetons, og som efter en vunden solo (ell. andet honnørspil) tages af den vindende. en Underkop med 25-Ørestykker — den saakaldte „Solokop“. *Pont.FL.31. Spillebog.(1900).45. -kulør*, en. se I. Solo 1.3. -nolo, en. [I.1.3] ♠ især i whist: nolo uden makker. *Spillebog.(1900).22.*

Sol-opgang, en. solens stigen og tilsynkomst over horisonten; i videre anv. (navnlig efter præp.) om opgangstiden; ogs. undertiden om opgangsstedet. *Herschel.Astronomie.(overs.1836).72(se u. nedgang)*. Hele Natten kjørte vi . . ved Sol-Opgang var vi udenfor Skjelskjor.*HCAnd.ML.68. „Næsten*

som paa Theatret!" sagde Kjøbenhavnnerinden, hun saa' en Solopgang. *Mau. 9265.* fra Solopgang til Solnedgang (∴ fra morgen til aften). *SMich. Dø. 51.* || solopgangens land, (jf. u. opstaa 2 samt Orient; sj.) *Japan. BerlTid. 1910. Aft. 1. sp. 1.* || billedl. ell. i sammenligning. Aandelig Sjungekor (betegnere) en Solopgang i dansk Poesi. *Gravertsen. Kingo. (1911). 13.* hun ser beundrende paa ham, naar han taler — som var han en Solopgang. *Buchh. Godt lille By. (1937). 41.*

Solo-pulje, en. [I.1.3] (♠, nu l. br.) d. s. s. -kop. *Blich. (1920). XX. 28.* -**spil**, et. 1) ♪ det at spille solo (I.1.1). *Amberg. VSO. (2)* ♠ til I. Solo 1.3 || *spec. (dial.)* d. s. s. I. Solo 2. „Solespæl“, som særlig spilledes af de gamle. *FrGrundtv. LK. 223.* -**spiller**, en. 1) [I.1.1] (jf. Solist) ♪ En Solospiller kan . . . let fordærve sin Arm ved at anføre det kongelige Musik-Kor. *PAHeib. US. 559. Blich. (1920). XIII. 135. BiogrL. XIV. 224. 2)* [I.1.3] (♠, l. br.) i V'ombre: person, der spiller solo. *Blich. (1920). XII. 182.*

Sol-paraply ell. -**parasol**, en. (talespr., l. br.) som (pleonastisk) betegnelse for en parasol. jf. *DSt. 1939.70* samt (spøg.) Solpeter i sa. anv. (*GJørg. GF. 18*). -**plet**, en. († i bet. 2. **Sole-**. *Hob. Ep. I. 234. LTid. 1736. 404. JBaden. DaL. 1)* (jf. -fregne, -spætte; nu især dial.) brunlig plet i huden, fremkaldt af solskin; fregne. *Amberg. II. 571.* Nu var hendes Teint gullig og skjoldt af Solpletter. *Schand. O. II. 293. D&H. Feilb. 2)* (astr.) mærk plet i solens lysende overflade. *LTid. 1724. 673. Heegaard. Astron. 37.* || (sj.) billedl. *naar hun smiled, | Slig Skygge (∴: hendes tungsind), lig Solplet, i Glands bortiled. *Ing. DM. 5. 3)* mindre omraade, som beskrives af solen. **1)** i alm. Stammerne Hvidhed og Grønsværets Friskhed og Solpletternes Glans. *Goldschm. VIII. 226.* Finsen stod en Dag paa en Bro og iagttog, hvordan Fiskene bestandig søgte hen til en Solplet. *Buchh. (SWerner. Østjylland. (1940). Indl. 3).* || (l. br.) lille, solbeskinnet del af jordoverfladen; især i billedl. udtr. Solpletterne i mit Skyggeliv, det blev Mærkningstimerne. *KBirk&JKure. Ingrid Klo. (1907). 122.* (oen St. Thomas,) denne lille Solplet ude i det store Atlanterhav. *Hjemmet. 1912. Julenummer. A. sp. 1. 3.2)* (dial.) d. s. s. -fald 2. Solpletter findes i Odense Amt, som andre Steder, hvor der ere lette Jorder med slet Underlag. *Hofman Bang. Odense Amt. (1843). 242. UjF.* -**pletlet**, adj. 1) (jf. -plet 1, -spættet 2; nu sj.) fregnet. *Amberg. 2)* (l. br.) fuld af solpletter (3(1)); solspættet 1). i Haven ved et solpletlet Bord. *Knud Pouls. BD. 34.* -**præst**, en. [I.3] (religions-hist.) præst, der forestaar soldyrkelse. *Kaalund. F. 13. NationalmusA. 1938. 97.* jf. Solpræstinde. *VerdenGD. I. 545.* -**rand**, en († **Sole-**. *LTid. 1724. 87.* solskivens rand; ogs.: smal strimmel af solskiven. *Bugge. (KSelsk NyeSkr. V. 146).* Den sidste Dag var forbi

(i Grønland), da Solranden et Øieblik endnu kommer tilsyne. *Ing. EF. IV. 5. Heegaard. Astron. 121.* -**reb**, et. (foræld.) d. s. s. I. -skifte 2. Hvem paa et Sted mister sin Gaarde, og den paa et andet Sted efter Soelreb icke vil tage igien. *Cit. 1719. (Vider. V. 267).* -**regn**, en. (l. br.) regn, mens solen skinner; solskins-regn. *Amberg. Have-Avis. 1844. 23. sp. 2.* || (sj.) billedl. Præsten havde sendt en Solregn af Fryd ned over Børnernes daglige graa Lektie-verden. *KSecher. Den fremmede Gæst. (1934). 85.* -**regnbue**, en. (l. br.) regnbue, som ses i solskin; almindelig regnbue (i modsætn. til Maaneregnbue). *LTid. 1727. 517. TopJ Norge. 20H. 91.* -**rejsning**, en. (vel efter eng. sunrise, jf. dog Rejsning 1.3; sj.) solopgang. *ThitJens. PN. 80.* -**religion**, en. [I.3] (religions-hist.) tro paa og dyrkelse af solen som guddom. *NationalmusA. 1938. 98. JohsBrøndst. DO. II. 149.* -**rend**, et. (jf. -rending; sj.). Fra Solrend til Solfald. *VlaCour. Danmarks Historie. I. (1937). 26.* jf.: *Fra Morgensolrend indtil Aft'nen helder. [*Boye.*] *Svend Grathe. (1825). 41.* -**rending**, en. (no. -rinding. *Wise. Spydeberg. (1779). 2 Till. 17. CFrim. AS. 142.* (no. solrenning (-rinning); til no. dial. renna (rinna) i forb. som soli renn, solen staar op, oldn. sól rennr, sml. III. rinde 2.1; jf. -rend; sj., sml.: „forældet“. *MO.*) solopgang. Naar Gud skulde kalde Os . . . da skulle udi Flaaden . . . alle Flag, Gjøes og Vimpler, udi Sol-Rendingen stryges ned paa halv Stang. *FrVsKrigsArt. 272.* Gudrun var oppe i solrendingen. *Grønb. LN. 59.* -**ret**, adj. (nu næppe br. **sole-**. *Cit. 1755. (Vider. II. 238).* (ænyd. d. s. i bet. 1, no. solrett; jf. retsols samt -retning, -rette, II. -vende 1; især fagl. ell. dial.; næsten kun som adv.) 1) om bevægelse: fra øst til vest; med solen; ogs.: den rigtige vej (mods. avet). hvilen og brugen på vangene . . . går soleret om. *Cit. 1755. (Vider. II. 238).* Derfra roede han til Østerbjærg og Vesterbjærg . . . solret om. *Grønl. VF. 77.* Man bar Ligene til Kirke, gerne en Gang solret rundt om Kirken, hvorefter de sænkedes i Graven. *AarbKbhAmt. 1935. 33. Halleby. 230.* jf.: *Det (∴: at livet gaar under om efteraaret) solret man kalder, | Men dog i hver Alder | Tit avet det gaar. *Grundtv. PS. VII. 434.* *Soelret paa Vinger | Dog sig opsvinger | Dristige Ørn. sa. *SS. II. 12.* 2) om stilling: anbragt nøjagtigt efter verdenshjørnerne; dels: med retning syd-nord. *Moth. S596. (aasen)* ligger aldeles Solret i Syd og Nord. *Blich. (1920). XXXI. 118.* Solskiven maa stilles solret. *VSO. jf.: (de)* fire Porte (paa Trelleborg er) anbragt solret, Nord, Syd, Øst og Vest. *BerlTid. 1910. Aft. 3. sp. 2.* || dels (og især) om bygning: hvis gavle vender lige mod øst og vest. *TroelsL. II. 8.* Vælg helst Din Bolig „solret“: Sovekammer mod Øst, Opholdsstuer mod Vest. *Hjemmet. 1912. 826. sp. 2.* det enlangede, solret liggende Hus. *Frilandsmus. 54. Feilb.* -**retning**, en. (jf. -ret, -rette;

l. br.) retningen øst-vest. Templer lagdes vist ofte i Solretningen ligesom endnu vore Kirkebygninger. *BerlKonv.XX.47.* **-rette**, v. (sj.). 1) m. h. t. ur: bringe i overensstemmelse med soltid; stille efter solen. *HCAnd. (1919).V.225.* 2) (jf. -ret, -retning) anbringe solret (2); især: orientere (1.1). *D&H. || (navnlige hos Grundtv.) overf.; m. h. t. person: bringe til klarhed over noget; give en ny indstilling; rettede; orientere (2-3). Grundtv. Dansk.II.305.* en Kirke-Historie . . som vel endnu kun kan skrives meget ufuldstændig . . men maa dog nu . . begyndes for at soelrette den christelige Tankegang i hele den menneskelige Syns-Kreds. *sa. Den christelige Børnelærdom. (1868).258. refl.:* (det) blev som en Leg for Børn at solrette (orig.: orientere) sig i Fortiden og Statshistorien, ved blot at samle de gamle Verdensriger. *sa. HV²I. (1867).VI. smst.17.* **-revnet**, part. 20 *adj. (jf. -skornet, -sprukken, -sprængt; l. br.) revnet, sprukken p. gr. af (for) stærk solhede. solrevnede Fødder. Aakj.VB.42.* de solrevnede Døre. *sa. VF.139.* **-ribbe**, en. (jf. -støtte 1) † (træ)stiver under et solsejl. *Berl Konv.XX.55.* **-ridse**, en. (jf. -sprække; jagl.) ridse, skure i levende træ, frembragt af stærkt sollys. *Thaulow.Træ. (1912).19.* **-rig**, *adj. (jf. -fuld, -fyldt; især ☉ som (hyppigt) beskinnes af solens straal; som har megen sol. det meest soelrige Sted i Haugen. Fleischer.HB.55.* *Vaaren med solrige Dage. *Drachm.SH.153.* solrig Lejlighed. *Pol.³.1939. 20.sp.6.* **-rige**, et. (astr., sj.) solsystem. (de) til vort Solrige hørende Planeter. *Gelpke.Betragtninger over Himlen. (overs.1834). 122.* **-rikse**, en. (-riks. Bl&T.). (jf. -hejre) ☿ sydamerikansk fugl med glinsende fjer af en gruppe, der nærmest hører til trapperne; *Eurypyga (helias). Sal.XVI.363. Brehm.DL.³ II.3.123.* **-ring**, en. († Sole-. vAph. (1764)). (oldn. solarhring, ekliptika) 1) (jf. Ring sp.1078⁴⁸; især foræld.) metalring med inddeling, som tjener til at vise solhøjde ell. klokkeslæt; dels om en art solur, spec. om „den astronomiske ring“. *Moth.S596.* Det allerældste Instrument (o: til at bestemme bredden til søs) var Astrolabiet eller Solringen. *Bugge.Astr.246. VSO.* den grønne Plæne med Solringen. *Kidde.AE.I.137.* || dels om lille 50 *messingring med en sprække, hvorigennem sollyset falder, benyttet (af drenge) som et primitivt ur. NJeppesen.P.102. Feilb. Fr Grundtv.LK.192. CReimer.NB.110.* de fleste Karle havde deres Ur, og enhver rask Hyrde-dreng havde sin Solring i Vestelommen, fastgjort med et kulørt Baand til et Knaphul. *AarbHolbæk.1934.185. 2) (jf. I. Ring 2.1 samt -gaard, -hov) hov (VI.4), ring om solen (halo). Moth.S596. Scheller.MarO. Luplau 60 Janssen.Stjernehimlen. (1938).480. 3) (jf. I. Ring 3.4) † solbane. Moth.S596. **-rose**, en. (ly. sonnenrose (-röslein); jf. -blomst 1; l. br.) ☿ soløje (3), *Helianthemum Tourn. Rousseau.**

Botanik.² (overs.1790).99. Schaldem.HB.I. 435. CarlVLange.Staude-Gartneri.Hovedprisliste. (1925).34. **-ryst**, subst. se -røst, -ræd, *adj. (sj.) lysrød; solsky (II). HjelpeO.* Den umodne kultur har frembragt en slægt af solrødde neurastenikere. *FSadolin.Nerve-Helse. (1908).68.* **-rød**, *adj. (ænyd. d. s.; jf. -røde, -rødme; l. br.) dels om himlen ved solnedgang ell. solopgang: stærkt, luende rød; dels om andre ting: stærkt rød; mørkerød. Moth.S596.* *(Saga) for Guderne læste i solrød Aftenstund. *Oehl.XXI.188.* *Solrøde gyngy | Druer i Klyngy. *FJHans.PS.I.16.* solrøde Teglsur. *Nans.KV.132.* **-røde**, en. (sml. I. Røde samt oldn. solarrod; l. br.) rød farveskær ved solnedgang (ell. solopgang); *aftenrøde (ell. morgenrøde).* En stille Aften, naar Solrøden lyste henad Væggen. *JPJac. II.66. Fleuron.KO.42.* **-rødme**, en. 1) (l. br.) d. s. *Bergs.BR.181. sa.S.42. 2) (sj.) stærk ansigtsrødme p. gr. af solvarme. Bl&T. -røg, en. (l. br. i rigsspr.) solvins. *HJWille. Sillejord. (1786).75.* Brandtaage, som mange Mennesker endnu erindre 1783, kaldes ellers Soel-Røg. *LMWedel.Bonde-Practica. (1821).86.* *Solrøgen drog gennem Træernes | Kroner sit bløde Slør. *Blaum.AH.39.* Landet . . toner frem, gennem Solrøg og Aftenskumring. *NHedin.HH.39. MDL. Feilb.* **-røst**, subst. (en: *Moth.S596. et: se ndf.*) [-røsd] (undertiden skrevet -ryst. *Moth.S596.*) (ænyd. glda. sol(e)røst; om 2. led se II. Rist; næsten kun dial.) solnedgang. *MDL.464.533.* en Sommer-aftens Fred, naar Kirketaarnets Kalkflade . . rødmer ganske fint i Solrøstet. *Gjel.GL.202.* Smaaskyer . . med Solrøstens Glod over sig. *sa.M.13.* Stævningen skulde forkyndes . . paa en Sognedag . . for Solrøst. *Matzen.O.II. 35. Feilb. || hertil bl. a. Solrøst-lag, -tid (MDL).**

Sols-, i ssg. se Sol-

Sols(e), et ell. en. se Sals.

Sol-sejl, et. (jf. -telt; især ☽) stort stykke sejldug, som udspændes til beskyttelse mod solen; dels om dække over skibsdæk, dels (l. br.) om stor markise. *SoLex. (1808).128.* Solseilet skyggede over vor Balcon. *HCAnd.SS.VIII. 321.* Man samledes . . paa Promenadedækket, under Solsejlet. *JVJens.OM.54. || hertil bl. a. Solsejls-ribbe (ThitJens.EL.156. jf. Sol-ribbe), -scepter (Scheller.MarO.332. jf. Scepter 2.1), -støtte (Bardenfl.Som.I.126. jf. Solstøtte 1), -side, en. (sml. Solskinsside og Sommerside 2) den side ell. del af en ting, der beskinnes af solen; især (mods. Skyggeside 1) m. h. t. lejlighed ell. værelse, del af gade. *Moth.S596. POWalloe.Dagb.75 (se u. Mørkeside).* Man seer (fjeldrøvens) Huler under Fieldbratninger (paa Grønland) helst i Soelsiden. *KSelsk.NyeSkr. III.437.* her er mit (o: „skyggens“) Kort, jeg boer paa Solsiden og er altid hjemme i Regnveir! *HCAnd. (1919).II.261.* Undersøgelser have oftere vist en langt større Sygelighed og*

Dødelighed paa Skyggesiden end paa Solsiden i samme Gader. *VortHj.II.1.40.* || (*gart.*) om den del af en frugt, der har faaet (*mest*) sol. Rainet-Clauderne (*er*) af Farve grøn, og kun paa Soelsiden noget rød. *Funke. (1801).II.48.* Frugten (*o: et æble*) er mellemstør og kantet, lysegul med rød Solside. *Hjemmet.¹/₁₁1927.38.* || (*jf.* Skyggeside 2) billedl. ell. i sammenligning. *Hans Hustru blomstrer i hans Bo, | Som paa Solsiden Ranker gro. *Grundtv.SS.IV.350.* (*Chr. Winther*) har skildret Sommersiden af vor Natur og Solsiden af vort Menneskeliv. *Brandes.II.58.* leve paa livets solside | (*l. br.*) m. h. t. alder: Denne Skuespiller har gjort Fremstilling af gamle Mænd til sit Speciale, skønt han stadig er paa Solsiden af de 40. *Pol.⁷/₁1939.12.sp.4.* -**sikke**, en. (*nu ikke i rigsspr.* -sik. *FGuldb.I.250.* *Winth.III.104.* *Rich.I.98.* — *sj.* Sole-. *Wadsk.95.*) (*ænyd. d. s. (om Calendula officinalis L.), glæde. soelsickæ (Harp.Kr.311), sv. (dial.) solsicka, no. sol-sikke, eng. † solsequy (meng. solsecle, -sequium, oeng. solseece), oldfr. solsecle (fr. souci); fra lat. solsequium (som plantenavn i Harp.Kr.311), til lat. sol (se I. Sol) og sequi, v., følge (sml. II. Sekund, Sekvens); navnet, fordi blomsterne drejer sig efter solen) & om forsk. planter med store og skinnende gule blomster (*jf.* -blomst 1, -hvirvel 2, -vender 2, -øje 3); *nu navnlig om den som pryddplante og p. gr. af sine olieholdige frugter som nytteplante dyrkede Helianthus annuus L.; tidligere ogs. og endnu dial. om morgenfrue (2.1), Calendula (officinalis) L. (JTusch.44. Moth. Conv.S163. Thorsen.176. FolkLægem.III.100. jf. VSO.). JTusch.104. vAph.Nath.VII.342.* *Her strax og stolt en Solsik hilser Dig, | Med luttret Guld dens Krone synes bramme. *FGuldb.I.250.* en kæmpestor Solsikke. *HC And.(1919).V.135.* et Par guldgule Solsikker med brune Støvdragere. *Schand.TF.II.394. Lange.Flor.337.* et helt Buskads af Solsikker, hvis gule Farver gnistrede og funkede i Solens Straaler. *KvBl.²/₆1910.1.sp.3.* || (*dial.*) ukrudtsplanten gul okseøj, *Chrysanthemum segetum L.* (ogs. kaldet vild solsikke). *JTusch.59.293.360. Halleby.224. AarbFrborg.1940.16.* || i sammenligninger, navnlig m. henblik paa, at blomsterne følger solen. *Saa længe som man er hos Folk, man med dem holder . . | Blant andre Piben faaer en anden Lyd og Klang | Som Sole-sikkerne sig efter Soelen vende . . | Saaledes drejer sig de fleste Folkes Tale. *Wadsk.95.* jeg dreiede mig som en Solsikke (*o: for at blive varm af kamnen paa alle sider*). *HC And.SS.VII.119.* *Hans Øjne som Solsikker skinner. *Drachm.I.349.* || hertil bl. a. **Solsikke-frø** (*Wiese.T.II.52.* *Nytteplanter.84*), -**kage** (*NordConvLex.^{VI}306.* *Ugeskr. fRetstv.1940.A.1128*), -**olie** (*VareL.(1807).III.14.* *Nytteplanter.433*), -**skraa** (*LandbO.³II.436.* *jf. V. Skraa*), om de olieholdige frø af *Helianthus annuus L.* og forsk. produkter*

deraf. **I. -skifte**, et. (*ænyd. d. s., æda. solskift(æ) i bet. 2 (DGL.II.126), fsv. solskipt*) **1)** (*jf.* Maaneskifte; *nu næppe br.*) tidsrum, inden for hvilket solen forandrer stilling og udsæende; tidsrum mellem solopgang og solnedgang. *Moth.S596.* **2)** (*hist.*) deling ved rebnings af en landsbys agre i jordfællesskabets tid, hvorved de forskellige gaarde fik lodder i en bestemt rækkefølge i forhold til solens gang („solret“; *jf.* -fald 3, -reb). *Moth.S596.* *Olufs. (VidSelskAfh. Hist. I. 342).* *Aarb.1896.161ff. smst.1918.202ff. Hatt.L.148.* **II. -skifte**, v. vbs. -**ning** (*Aarb.1918.232*). (*næsten kun i pass. (perf. part.); hist.*) foretagne solskifte (I.2); dele ved solskifte. solskiftede Byformer. *Aarb.1896.167.* (*byen*) blev solskiftet. *smst. 1918.166.*

Solskin, et ell. (*nu ikke i rigsspr.*) en (*Visd.16.27 (Chr.VI).* *Reenb.Æ.105.*) († **Sole-**. *Reenb.Æ.105.*) flt. (*sj.*) d. s. (*se ndf. og u. I. Skin*). (*ænyd. solskin (-skien), æda. solskin (AM.), oldn. sôlskin, jf. eng. sunshine, ty. sonnenschein*) lys, som solen giver; det, at solen skinner; ofte (*især i forb. som klart, straalende solskin*): solens skin fra en skyfri, klar himmel; solklart vejr; solskinsvejr. Græsset voxer af Jorden ved Solskin (*1931 afvig.*) efter Regnen. *2Sam.23.4.* (*han*) holdt Haanden for Øinene mod Solskinnet. *Ing. KE.I.167.* (*min paraply*) er bleven mig saa kjær, at jeg altid gaar med den enten det er Regnveir eller Solskin. *Kierk.P.III.91.* Det var midt i September og straalende Solskin. *JohanneKorch.Lindegaarden.(1939).5.* Helst skulde det jo være højt klart Solskin i Dag. *Pol.⁶/₁₀1940.7.sp.3. jf.: *Paa Solskin kunde han (o: en helgen) sin Handske hænge. Heib. Poet.VIII.16.* || (*sj.*) om (kort) periode med sollys. det blev varmt af en liden soel-skin (*1871: en kortvarig Solstraaale*). *Visd.16.27 (Chr.VI).* en byge mellem to solskin. *Hjortø. Kr.91.* || i faste forb., talem., vejrregler olgn. Kommer St. Paul (*o: ²/₁*) med Soelskin, saa ventes en god Afgrøde om Sommeren. *LMWedel.Bonde-Practica.(1821).42.* Om Løverdagen har man altid noget Solskin; thi da skal de Fattige have deres Tøi tørret. *Theile. III.14.* slikke solskin, se II. slikke 2. efter regn (ell. taage. *Moth.S596*) kommer solskin, se Regn 2.3. ogs.: Efter Solskin kommer Regn. *Vogel-Jørg.BO.132.* naar det regner i (ell. ved) solskin, farer en skrædder til himmels, se I. regne 1.1. staa som smør i solskin, se u. I. Smør 2.1. || (*jf. I. Sol 6*) billedl. ell. i sammenligning, navnlig om lyse, lykkelige kaar, medgang. *Medgang og Modgang hinanden anraabe, | Soelskin og Skyer de følges og ad. *Kingo.265.* Har du Lykkens Soelskin over dit Hovet, saa stirre ikke for meget paa den. *Horn.Moral.I.132.* *Solen skinner ikke meer paa dig (*o: Christiane Oehlenschläger*), | Meget Solskin ei du nød i Livet. *Oehl.XXIII.13.* *Hvad Soelskin er for det sorte Muld | Er sand Oplysning

for Muldets Frænde. *Grundtv. Udv. X. 78.* *I Ærens Solskin jeg mig aldrig bader. *Blich. (1920). V. 213.* *Han . . | Troer sig for evig . . bortviist fra din Naades Solskin. *PalM. TreD. 153.* (*hun*) kom hjem med lutter Smil og Solskin paa Ansigtet. *Drachm. UB. 264.* en plads i solskinet, (*l. br.*) en plads i solen (*se u. I. Sol 4.2*). *Brandes. VK. 52.* — om person: Hun var Solskinnet paa Gaarden, og alle kappedes om at gøre hende til Behag. *PRMøll. BL. 6.* *Vi (o: de unge studerende) er som et legende Solskin. *HSeedorf. (UnivA. 1920-23. III. 65).*

sol-skinnende, *part. adj.* (*jf.* -straa-lende; *sj.*) med solskin; hvor solen skinner; navnlig om lokalitet: beskinnet, oplyst af solen; ogs.: som lyser, skinner som solen. solskinnende Skyer. *JLange. II. 408.* (*sj.*) om vejrlig: tørre og solskinnende Dage. *NatTid. 1937. 2. sp. 2.* || i videre (uegl.) anv. Vil hun ikke endnu vederqvæge mit Hierte med hendes Sol-skinnende Ansigts Blottelse. *Holb. Usynl. III 1.* min Gunstige Herres Soel-skinnende Dyder. *sa. LSk. I. 5.*

Solskins-, i *ssgr.* [*so'lsngens-*] *fz.* (*foruden de ndf. medtagne*): Solskins-glimt, -klar, -krog, -luft, -lys, -stund, -tur, -varm, -øjeblik, og betegnelser for steder med megen solskin som Solskins-by, -ø; endvidere, især til Solskin i billedl. anv. (*jf.* Solstraale-), en del mere tilfældige *ssgr.* som: Solskinsansigt. *S&B. (bogen)* er blevet kaldt en Solskinsbog. *ETHoms. (Tidsk. 1937. I. 21).* (*hun*) så paa Fyrstindens Mine, at hun i Dag var i Solskinshumør. *Schand. IF. 38.* (*han*) var af Temperament et Solskinsmenneske. *Pol. 1940. 8. sp. 1.* det lyse Solskinsmil, der . . brød frem i Rittas Øjne. *Eriksholm. JS. 196.* Du er jo i den fortræffeligste Solskinsstemning idag. *Ing. EF. VIII. 33.* -**barn**, *et.* (*jf.* Solbarn, Solstraalebarn) barn (ell. voksen), som lever i lykkelige kaar, har et lyst sind; lykkebarn. *Høm. S. 192.* et Solskinsbarn, som hopper og danser mere end det gaar, synger mere end det taler og griner mere end det græder. *Dannebrog. 1905. 2. sp. 1.* -**dag**, *en.* (*ænyd.* solskindag; *jf.* Soldag 2) dag, hvor solen skinner. *Rahb. PoetF. I. 73.* smukke Solskins-dage og . . stjerneklare Nætter. *HCAnd. ML. 418.* *Knud Pouls. BD. 9.* || billedl. *Lykkens milde Solskinsdage. *Blich. (1920). V. 29.* *Rose. Bygevejr. (1892). 77.* -**dyr**, *et.* (*zool.*) soldyr (1). *Bergs. MS. II. 210.* -**maaler**, *en.* (*meteorol.*) redskab, som registrerer klart solskin og varigheden heraf. *Sal. XXI. 929.* -**regn**, *en.* solregn. || i *talem.*, *se* Feilb. || (*sj.*) i sammenligning. Lærkesangen drysser fra Himlen som Solskinsregn. *ErlKrist. MM. 174.* -**side**, *en.* (*l. br.*) solside; især i billedl. udtr. en Drom om Livets Solskinsside. *Drachm. HI. 48. m. h. t. alder:* en paa ung Mand, som endnu be-fandt sig paa Solskinssiden af det tredivte Aar. *HFEv. Fort. 75.* -**tag**, *et.* (*faql.*) forskydelig del af et automobils tag, som kan

aabnes i varmt vejr. *BerlTid. 1934. M. 17. sp. 3.* -**vejr**, *et. klart, godt vejr med solskin; solvejr.* *JensSar. II. 13.* Det var deilig Solskins-Vejr. *HCAnd. (1919). II. 179.* *Aakj. II. 8. 15.*

Sol-skirm, *en.* *et.* *se* Solskærm. -**ski-ve**, *en.* († *Sole-*. *LTid. 1724. 89.* *HMikkels. D. 55*). (*ænyd. d. s. i bet. 2*) 1) sollegemet, solens overflade, der set fra jorden tager sig ud som en skive. *vAph. Nath. VI. 261.* Solskiven formærkedes, og Regnen strømmede ned. *Pont. F. I. 208.* *Heegaard. Astron. 37.* || om billedlig fremstilling. et helligt Symbol i det gamle Ægypten, Solskiven mellem to Uræus-Slanger. *Soph. Müll. VO. 346.* *NationalmusA. 1938. 82.* || hertil Solskive-billede (*Sal. XVI. 346*), -**tegn** (*JohsBrøndst. DO. II. 147*). 2) (*jf.* -ring 1, -ur) apparat, bestaaende af en lodret ell. vandret skive, hvorved soltiden kan bestemmes v. hj. af skyggen fra en stang ell. stift. Uhrverk og Soelskiver rette sig jo efter Soelen. *Holb. Masc. I. 1.* Soolskiven er hos Maleren. *Langebek. Breve. 39.* *Heegaard. Astron. 238.* || billedl. ell. i sammenligning. *Soel-Skivens Streg | Den peger alt paa Dødens Port. *Brors. 298.* *Kierk. IV. 158.* || hertil bl. a. Solskive-viser (*Bl&T.*) samt † -**kunst** (o: det at forfærdige solskiver. *vAph. (1759)*). -**skolde**, *v. vbs.* -**ning** (*i bet. 2: Tidsskr. f. Planteavl. 1934-35. 734.* *HavebrL. II. 1075*). (*næsten kun i perf. part. og som vbs.*) 1) om stærkt solskin: fremkaldte rød, brændende hud; skolde (2.3); gøre stærkt solbrændt. *der (fiskes) Stenfisk i Chesapeake Bugten, jeg er en af den solskoldede Besætning. *JV Jens. Di. 88.* Hendes Arme er fuldkommen solskoldede. Hun . . kan ikke taale Sol. *Pol. 1934. 9. sp. 2.* 2) (*landbr., gart.*) m. h. t. plantevækst: brænde; skolde (2.4); ogs.: skoldmodne. *Syv solskaaldete Ax. *JMHertz. Isr. 70.* *solskaaldede Libyens Grændser. *smst. 194.* *Levin. (G.). UfF.* Solen (vil) gjerne falde (*i magre jorder*), og det bliver undertiden enten Soelskaalt, eller Vandskaalt. *OecMag. I. 48.* *Høegh. AJ. 113.* -**skud**, *et.* 1) (*jf.* udtr. som solen skyder sine straalere u. skyde 5.5; *sj.*) kortvarigt solglimt. (*det faldende*) Blad (*fangede*) endnu en Gang et Solskud paa sin sidste Vei. *Baud. OI. 16.* 2) (*jf.* I. Skud 3.5; *dial.*) pludselig, heftig sygdom p. gr. af for stærk solvarme ell. forhekselse. *Moth. S. 59.* hun kunde curere for Hælskud, Hylleskud, Soelskud, Nisseskud. *Holb. Paars. 175.* *Mau. II. 322.* *jf.* *Grundtv. Snorre. II. 57.* || især om en kvægsygd (jf. FOhr. Danmarks Trylleformler. I. (1917). 184 ff.). Horn-tomhed og Haleorm findes hos forsluttede Kreaturer. Hornene ere kolde og Halen slattet. Almuene kalder denne Sygdom Soel-skud. *VarL. (1807). I. 513.* *LAndersen. Folkesagn: Ods Herred. (1918). 23.* *MDL. Feilb. sml. Rietz. 652.* i sa. bet.: Solskudsyge. *Jesper Dahl. Nyeste Dyrlægebog. (1835). 105.* *GCWith. Huusdyravlen. (1842). 354.* -**skudt**, *part.*

adj. (-skudden. *Moth.S597. jf. MDL. Feilb.*) (ænyd. solskudden (*Kalk.IV.37*), -skud(de)t (*FÖhrt.DanmarksTrylleformler.I. (1917).185*); sml. -skud 2 samt skyde 7.1, 10.4; nu dial.) syg, afmægtig af solvarme; ogs.: som har faaet solstik. *Leth.(1800)*. Mange af de gamle blev gruelig solskudte, og skindet gik af deres næser. *Krist.Anholt.(1891). 19. Byskov.F.R.* || især om kvæg: som lider af solskud (2). *Moth.S597.* hænder det sig, at en Koe er horn tom, rumpe tom eller soelskuddt. *Enkliden Underretning for Landmanden. (1794). 75.* *FÖhrt.DanmarksTrylleformler.I. (1917). 185f.* Bliver en Ko „solskuddt“, saa Tandkødet løses og Tænderne falder ud, da bør Gnidning med Sod og Salt m. m. tilraades. *sa.Trylleord.(1922).109. MDL. Feilb. jf. Rietz.652. I. -sky. en. 1) (astr., sj.) sky omkring sollegemet; skyformation i solens atmosfære; ogs.: straaleglans om solen (Corona). *Gelpke.Betragtninger over Himlen.(overs. 1834).198.200. 2) ☉ sky i jordens atmosfære, som beskinnes af solen; lysende, straalende sky. Himlen var høj og blaa med Solskyer. Drachm.HI.26. Gjel.M.191. || i sammenligning ell. billedl. den indre Lykke, som gjør alle Fortrædeligheder til Skygger af Solskyer. Gjel.W.137.* mennesker, der kun har kendt livets lys side og altid gaar rundt som i en solsky. *Hørlyk.GP.175. II. -sky, adj. (ænyd. d. s.; jf. -rød; l. br.) som undgaar sollyset; dagsky; lyssky; ogs.: som holder sig for sig selv, undgaar selskab; menneskesky. *jeg burde icke saa, | Som sool-sky peber-svend u-qvænned altid gaa. Sorkt.Poet.88.* Husene (blev) mere solsky, de holde ikke af mange Vinduer. *HCAnd.SS.VIII.267. -skygge, en (faql.) skygge (I.2.1), som et solbelyst, uigenneemstigtigt legem kaster; navnlig om viserens skygge paa solskiven, -uret: Conv Lex.XV.397. BerlKonv.XX.57. I. -skær, et. sollys; i rigsspr. især (☉) om svagere lys ved aften ell. morgengry; i dial. om blændende skær (MDL. Feilb.). det varme, straalende Solskjær faldt hen over (rosenkoppen). CKMolb.Amb.75.* De grønne kirkekupler skinnede med dyb og tindrende glans i det synkende solskær. *NMøll.H.105.* det sidste Solskær . . laa som en bred, glødende Bue i Vest. *EErichs.S.70. || (jf. VI. Skær 3.1) billedl. Der laa (i 1848) et Solskjær over de ellers saa dvaske Fysiognomier. Schand.O.I. 33.* paa den Tid var der faldet et Solskær over Mynsters Livsaften. *HSchwanenfl.M.II. 221. II. -skær, adj. 1) (poet.) skinnende; sollys (II); skær (VIII.1.1).* *den klare Viin, | Den voxer i soelskiære Vangel. *Grundtv. Udv.VI.2.* *Mit Kors skal løfte sig solskært i de yderste Himles Egn. *Kbh.¹².1922.4.sp.5. || overf.: ren; skær (VIII.4).* varm og frugtbar, solskjær Oplysning. *Grundtv.Dansk.I.443. 2) (jf. VIII. skær 5; sj.) som ikke taaler stærkt sollys. Sympathi . . er som en skygende Haand om en solskjær Plante. EChri-**

stians.Hj.321. -skærm, en ell. (nu dial.) et (vAph.(1759). *Reisler.726. i bet. 1.1: Bornh OS.*) († -skirm. vAph.(1759). *Biehl.DQ.I. 31. — † Soleskærm. Prahl.BJ.7.*) 1) ting, indretning, som kan beskytte, give læ mod for stærkt sollys. 1.1) (jf. Skærm 1.2; nu l. br.) i al alm. de, som allermeest foreskrive Soelskierme og sligt (mod træernes odelæggelse af for megen sol). *Fleischer.HB.372. BornhOS. jf. bet. 2: Værelset har Solskierm ved Træerne. MO. I.2) (især hos sprogensere) parasol (1); undertiden om baldakin olgn. ell. om større stativ med skærm til havebrug (haveparasol). for hver Stool blef baaren en Qvitesol (☉: sp., port. quitasol, parasol) eller Soelskierm heelt forgylt. *Pflug.DP.591. Prahl.BJ.7 (se u. Parasol 1).* (hans hat) var saa stor, at den kunde tiene til en Soelskierm. *Biehl.DQ.II.78.* ferniserede og malede Soel- og Regn-Skiermer. *KiøbmSyst. III.I.10.* disse Snørilvsskijnheder . . der see ud, som om de vare opvoxede under en Solskjær. *Hauch.VI.143. (hun) greb . . den violette Parasol . . og listede sig med Solskærmen udspændt ned ad den brede Stentræppe. GyrLemche.BD.26. 1.3) (faql.) indretning, der kan beskytte øjnene mod sollys; øjensskærm. Bl&T. || om skærm (af farvet glas olgn.) over ell. paa en motorvogns vindspejl. BerlKonv.II.145.tvl. 2) (især poet.) overf.; navnlig om skyggende trækrone. Palmer, der vederkvægeligt udbredte deres grønne Solskierme. *Oehl.XXV7. *Bøgen i Maj slaaer sin Solskjerm ud. Blich.(1920).XXI.114. Schand. RP.4. -skørnet, part. adj. (jf. -røvet, -sprængt; l. br.) solskørnede Sten. JVJens. IM.73. -slag, et. (jf. -skud 2, -slagen; nu næppe br.) hedeslag; solstik. MDL.(u. Sol-fald 2). Sole-: JBang.S.162. -slagen, part. adj. (jf. -skudt, -slag; nu næppe br.) som har faaet hedeslag ell. solstik. *Reisler.² 350. Amberg. -smil, et. (Sole-. PoulPed. DP.34. JVJens.JB.42).* (især poet.) solglimt, sollys, der virker lyst, muntert, som et smil; ofte billedl. ell. i sammenligninger. *Den Elskovs ønske Vaar . . | Var nu forandret til U-stadigheds April, | Med Tvilings (☉: tvivlens) Kuule-Veyr blant haabnings Soele smil. *PoulPed.DP.34.* April med sine Byger, sine Solsmil, sine Forjættelser. *Drachm.F.II. 208. jf.: det solsmilende Landskab. Pont.LP.VII.143. -smul(d)re, v. (jf. -skørnet, -sprænge; næsten kun i pass.; især lanåbr.) smul(d)re (1.1) p. gr. af solvarme. Ahlen maa brydes, sprænges og solsmuldrer. *Dannebrog.²⁴.1900.2.sp.2.* solsmuldrer Tang. *Kidde.(DagNyh.⁹.1915.1.sp.3).*****

Solsort, en. [so:lsørd, -sørd] (nu dial. **Selsort**. *Moth.Conv.S123. EPont.Atlas.I.627. Kjerball.227. Sælsort. Raff.(1784).348. Kjel-sen.FLN.I.131. Blich.(1920).XXI.98. jf. VSO.VI.31 samt Feilb. Thorsen.169. undertiden (som forklaring af Sel-, Sælsort) skrevet **Selvsort**. selsfört. *Moth.S112. jf. Saaby.⁷ — 2. led undertiden skrevet -sot. Selsot. Graah.**

PT.I.341. Soelsotten. Hornemann.HF.3 (i trykfejlslisten rettet til: Soelsorter). jf. Feilb. samt fynske former som solsut. Flemløse.51. OrdbS.). flt. -er (Thurah.B.21. Grundtv.PS.V.280. Kjørball.228. Brehm.DL.II.17. Saaby.?) ell. -e (Amberg. Boas.Forstzoologie.(1896-98). 88. AndNz. DM. V.4. Knud Pouls. BD. 13). (ænyd. sols(v)ort (solсот, sulsort), skaansk solsvårta; 2. led er adj. sort (jf. sv. koltrast, no. svarttrost, eng. blackbird), medens 1. led mulig hører til den u. Solbær behandlede stamme, saaledes at navnet egl. hentyder til hunnens graasorte, brunlige farve; formerne Sel-, Sæl- kan maa-ske forklares som en særlig lydudvikling ell. skyldes (jf. Arkiv.XLI.135) tilknytning til selv- i jy. selvsort, om (tøj af) uld: sort i sig selv, uden farvning (Feilb.III.183. jf. jy. selvgraa, graa i sig selv, uden farvning. smst.); i jy. sosort, sosset (Feilb.) kan foreligge en sideform, svarende til no. dial. susvorta, sysvorta (sur-, svinsvorta, sviisvorta, sisvort), gln. súsvort (som gengivelse af lat. philomela, nattergal), der af Torp. EtymO.763 sættes i forb. m. oeng. sugesweard, og egl. skulde betyde „sort som en so“; om andre forklaringer se FalkT.EtymWb.) den til droslerne hørende skov- og havefugl *Turdus merula* (hvis han er helt sort, mens hunnen er graasort, paa oversiden brunlig); sortdrossel (jf. sort kramsfugl u. Kramsfugl); sjældnere om andre drosselfugle (jf. Ringsolsort). Pflug. DP.20. Soel-Sorter, eller Sold-Sorter. Thurah. B.21. (du) floiter Elskovs Arier, som en Soel-sort. PAHeib.Sk.II.3. Solsortens melankolske Toner. Hauch.IV.285. med en Appetit paa Livet som en Solsort (orig.: Finke) i et Kirsebærtræ. Pont.LP.*I.100. JVJens.Di.*141. Spærck.ND.291. || en hvid solsort, om (sjældent forekommende) hvidfædt individ (albino); (sj.) i videre anv. om noget sjældent forekommende. Aarbojg.Bogvenner. 1919.52. **Solsort-**, i ssg. (ogs. **Solsorte-** et Solsortepar. Seier. BornholmsFugle.(1932). 212. Lieberkind.DVIX.427. Solsorte-Han. smst.426. — sj. **Solsorts-**. Solsortsfløjt. Mads Niels.DS.16). jz. Solsort-fløjt (Rørd.GD. 39. Gelsted.RejsentelAstrid.(1927).29). -han (Spærck.ND.291), -hun, -rede, -æg.

Sol-spejl, et. (jf. -spejling; især ☉) det, at solen spejler sig, afspejles i noget, navnlig i en vandflade; afspejling, spejlbillede af solen. dette hastige Muskelspil, der som et brudt Solspejl i uroligt Vand foer hen over hans forundrede Ansigt. Jak Knu.In.237. Flyvefiskene . . kom op foran og gik som vaade Svæveplaner hen over Bølgetoppene, med et Solspejl i Vingen. JVJens.RF.97. **-spejling**, en. (jf. -spejl; især ☉). JakKnu.LS.18. Frøerne er begyndt at . . vælte sig i Solspejlingen paa den lille Dam. JVJens.(Riget).1910. Julenummer.3.sp.3). **-spektrum**, et. (fys.) farvebillede ved solstraalers brydning i et prisme. Christians. Fys.359. Heegaard. Astron.102. **-spruk-**

ken, part. adj. (l. br.) solbrevnet. (længernes) solsprukne Luger. Aakj.VF.115. **-sprække**, en. (jf. -ridse; l. br.) sprække, revne, som skyldes stærk solvarme. S&B. **-sprængning**, en. (geol.) forvirring, sprængning af stenmasser p. gr. af stærkt solskin, som skifter med nattekulde. Uss.AlmGeol.38. **-sprængt**, part. adj. især (geol.) om stenmasse: forvitret ved solsprængning. || (sj.) i anden anv. *sol-sprængt Sky.Grundtv.SS.III.392. **-spæt**, subst. (jf. -spættet; ☉, l. br.) d. s. s. -plet 3.1. SMich.D.25. *Løvet løfted sit grønne Hvalv; | Solspæt spilled. LCNiels.Va.95. ThitJens. SK.I.30. **-spætte**, en. (jf. -plet 1; dial.) fregne. Moth.S597. Feilb. **-spættet**, adj. (jf. -pletlet. 1) (sj.) med spredt sollys; fuld af solpletter (3.1). række efter en Klasse ind under solspættet Vinløv. TroelsL.XIII. 61. 2) (dial.) fregnet. MDL. jf. Feilb. **-stege**, en ell. (sjældnere) et (Galsch.SR.114). (jf. jy. stege, stærk varme, samt -stegt; især jy.) navnlig i best. f.: stegende solskin; stærk solhede. Den gamle Pilgrim var funden halvt bevidstløs ude i Solstegen paa Landsbyens brede Gade. Norman-Hans.Nordosttil Øst.(1900).51. JVJens.SN.24. **-stegt**, part. adj. (især dagl.) stærkt brændt ell. svædet af solen. Den iisskiæggede Lapper og den soelstegte Mohr. Engelst.Nat.26. Jordbærrene er ogsaa stærkt præget af Torken, de saa triste og tørre ud, rigtig „solstegte“. Pol.17.1939. 10.sp.6. **-sten**, en. (oldn. sólarsteinn, om linse ell. brændglas, ty. sonnenstein, smykkesten; guldsm.) smykkesten med pragtfuldt farveskær (heliolit); navnlig om en slags feldspat (aventurin); ogs. om maanestens vAph. Nath. VII. 633. Dragsted. Ædle Stene. (1933).72. || (sj.) billedl., om solen. Thules Sol, en gylden Solsten, fortryller Rim til Diamanter. ThitJens.SK.I.7. **-stik**, et. 1) (jf. -fald 2, -slag, -sting, -stukken samt ty. sonnenstich) brændende, stikkende, stærk solvarme (der rammer en som et slag); ogs.: pludseligt solskin. *du stolte Sommerstraale . . | Dit Solstik martrer kun, som skarpe Naale. Oehl.PSKr.I.447. sa.ND.160. Hauch. SD.I.18. billedl. ell. i sammenligning: *Hun traadte langt tilbage, dog mødtes deres Blik, | Det var som et Solstik, der hurtig kom og gik. smst.II.220. Man vil saa gjerne luske sig fra Consequentsens Solstik, der siger lige paa Eens Isse. Kærk.IV.310. || især (jf. -sting; med.) om sygdomstilfælde forvoldt ved stærkt, direkte sollys; ogs. d. s. s. Hedeslag. Aaskow.MH.374. Goldschmidt i Florens . . har faaet et Solstik. FruHeib.B.II.133. Den anden Søn fik Solstik paa Marken og døde straks efter at være baaret hjem. SMich. Æb.66. KlimiskOrdbog.(1921).226. om tilsvarende sygdom hos dyr, spec. om solkuller hos heste: Vædderen . . faldt ifjor for Solstik. Bang.Udv.53. LandbO.IV.315. 2) (sj.) i parodi paa grundtvigiansk stil: fotografi. jeg (sender) Dem ogsaa med det Samme hans

Sol-Stik, som jeg nu finder, at vi skulde . . .
 sige i Stedet for . . . Foto-Grafiar. *Valløe.D.99.*
-sting, et. (ænyd. solesting; nu ikke i
 rigsspr.) solstik (i slutn.) Det saa kaldte
 Soelsting . . . en Sygdom i Hiernen, som
 kommer af at Solen har længe eller stærkt
 brændt paa et ubedækket Hoved. *Tode.M.*
76. **-stjerne**, en. 1) (hos sprognere, sj.)
 fiksstjerne, betragtet som midtpunkt i et sol-
 system. *Meyer.209.* jf. *HjælpeO. 2)* (arkæol.)
 stjerne-formet, -lignende solbillede. *National-*
musA.1938.92. 1. **-straale**, en. (ænyd.)
 sol(e)straale lysstraale fra solen. *Moth.S597.*
 Hvoraf bestaa de Soelstraalerne? Af over-
 maade fine Dele, som svømme overalt i
 Himmel-Rummet, og ved hvis Hielp Solen
 bringer Lys til os. *P.Saeborg.SC.26.* *Visd.16.*
27(1871; se u. Solskin). i folkesagn: Hellig
 Anders (plejede) at hænge sin Hue og Hand-
 sker paa Solstraaler. *Sal.2I.714.* || *billedl. ell.*
 i sammenligning, især om hvad der virker
 oplivende, opmuntrende ligesom solskinet
 ell. (jf. Solstraalefortælling) er idyllisk, vid-
 ner om lykkelige kaar olgn. der er vel intet
 saa skummelt Fængsel . . . hvor ikke en
 enkelt Solstraale skulde indliste sig. Ogsaa
 her i Torveskibet fandt jeg min Seline.
Bagges.L.II.147. Forstanden havde lært dem
 at fange en Solstraale fra Majestæten Øje.
Schand.IF.8. Skjoldborgs Hovedfortjeneste
 i den danske Literatur er at have slukket
 Solstraalen i Almuelærernes Bondefortællin-
 ger. *Pol.30/11.1920.2.sp.1.* spec. om barn ell.
 (især) ung pige, der opliver et hjem, en kreds:
 Du skulde have en Datter, saadan hvad man
 kalder en Solstraale i Huset. *Baud.OI.165.*
 Han var Klassens Solstraale. *G.Jørg.Flemming.*
(1918).15. 11. **-straale**, en. (til 1. -straale
 slutn.; jf. -straalende, -straaling; sj.) give et
 idyllisk skær ell. præg; fremstille som ell. udgive
 for en idyl ell. et ideal. i denne Natur er Men-
 neskene ikke solstraalede op til at være Engle
 eller filmatiserede ned til at være Djævole.
FyensV.20/1.1923.2.sp.2. jf.: Han havde ikke
 Letsind nok til . . . at solstraale sig udenom
 Realismens Afsløringer. *O.Geismar.(Hovedtræk*
af Nordisk Digtning i Nytiden. I. (1920). 191).
-straale-barn, et. (jf. 1. -straale slutn.;
 sj.) solskinsbarn. *Zak.Niels.TF.12.* **-straale-**
blomst, en. ♀ staude af slægten *Gaillardia*.
P.Henriksen. Det praktiske Havebrug. II.
Jordens Beplantning. (1911). 23. **-straale-**
fortælling, en. (efter eng. The Sunbeam
 Series, navn paa en række sentimentale, moral-
 ske historier (begyndende med A Trap to Catch
 a Sunbeam, 1849) af Mathilde Mackarness
 (1826-81); serien oversattes paa dansk 1861
 med Hvorledes man fanger en Solstraale?
 og fortsattes til 1890) nedset. betegnelse for
 en moralsk, rørende historie med lykkelig udgang;
 i videre anv., om handling ell. hændelse af moral-
 sk ell. rørende art. Skønne, naive Dremme,
 hvor alt gaar glat som i en Solstraalefortæl-
 ling! *Jørg.Liv.V.16.* *Pol.19/1.1940.Sønd.14.sp.1.*

-straale-historie, en. d. s. sirupsel
 Solstraalehistorier. *DagNyh.20/1.1921.13.sp.1.*
Pol.21/1.1936.7.sp.1. **-straalende**, part. adj.
 (sml.-skinnende, II. -straale; ☉, l. br.) varme,
 solstraalende Sommerdage. *Gjel.R.118.* Hav-
 vet vandrede solstraalende og tindrende ind
 mod dem. *OlesenLøkk.KB.267.* || (jf. 1. -straale
 slutn.; sj.) billedl. solstraalende Begei-
 string. *Roth.Lazaret-Erindringer.(1864).8.* ☉
-straaling, en. udstraaing af sollys. Sol-
 straaingen til hele Jordkloden repræsenterer
 3-400 Billioner Hestekræfter. *OpfB.2II.1.*
244. *Centralvarme og Ventilation. (1936). 31.*
-strejff, et. (sj. Sole-. *ORode.KV.63.*) (især
 ☉) sollys, der et kort øjeblik strejfer noget;
 solglimt. de første røde Solstrejff over Genbo-
 taget. *Jørg.YD.36.* en Byge nu og da og . . .
 et Par Solstrejff. *Pol.20/1.1940.11.sp.2.* || *bil-*
ledl. ell. i sammenligninger. det (farer) gen-
 nem hendes lille Hoved som et Solstrejff fra
 en anet Verden. *J.Lange.I.236.* Et Solstrejff i
 det almindelige politiske Graavej har Folke-
 forbundet været. *Pol.4/1.1928.7.sp.2.* **-stri-**
be, en. (jf. -strime; især ☉) stribe af sollys;
 lysstribe fra solen. Mopsen . . . laae i Solstriben
 paa Gulvtæppet. *CBernh.NF.XI.269.* *Høm.*
S.96. **-strime**, en. (ænyd. solestrime; især
 ☉) solstraale (Moth.S864) ell. (nu) solstribe.
 *Solstrimen langs det zittrende Vand | Og
 Kysten i Eet for Øinene svømme. *Hrz.D.I.*
197. En Solstrime, der fra et Tagvindue faldd
 ned gennem den støvfyldte Luft. *Pont.LR.*
70. **-stukken**, part. adj. (ænyd. solstuk-
 ken, solbeskinnet; jf. -skudt, -slagen; nu sj.)
 brændt ell. svedet af stærk sol. jf.: *Solstukne
 visne | Digtingens Haver. *Ploug.II.253.* ||
 især: ramt af solstik. *Amberg.VSO.* **-støtte**,
 en. 1) (jf. -ribbe) ⚡ (las) støtte for et søjle;
 søjlestøtte. *BerlKow.XX.55.* 2) [I.3] (bibl.)
 en slags solbillede (2). *2Kron.14.5(1931;*
1871: Solbillederne) smst.34.4(1931; 1871:
Solbilleder). **-støv**, et. fine støvdele, som er
 synlige i en solstribe; tidligere ogs.: atom;
 solgran. *Moth.S597.* *I skabte Væsners Vrim-
 mel | (gud) tvende Solstøv ei har dannet
 ligedan. *SkVid.III.44.* *Leth.(1800).161.* Sol-
 støvet og den lyseblaa Tobaksdamp tumlede
 ikke længer paaskraa igennem Kontoret.
Drachm.UB.72. Ujf. i sammenligning: Jeg
 har alt mange glimrende Grunde seet bort-
 flyve som Soelstøv. *Tode.KD.281.* sin Moder
 — hende, han kunde huske som gennem et
 Slør af Solstøv, naar det var Dag. *Drachm.*
F.II.12. **-sveden**, part. adj. især om af-
 grøde, landstrækning: stærkt udtorret, svedet
 af solskin; solbrændt (1). *Taaar.ES.475.490.*
 det flade, solsvedne Land. *JPJac.I.174.* en
 solsvedne Poppel ved en udtorret Flodseng.
VilhAnd.Horats.II.21. **-system**, et. (†
 Sole-. Sole-Systema. *Holb.Ep.II.361.*) (jf.
 -kreds 2, -rige, -verden; astr.) en sol (fiksstjerne)
 med tilhørende planeter, betraget som
 en helhed for sig; i best. f., om solen (1) og
 dens planeter. Vort Solsystem henhører til

Melkeveiens utallige Solsystemer. *Bugge.Astr.* 363. den Musik (s: *sjørernes musik*), som Himmellegerne siges at frembringe under deres harmoniske Bevægelse i Solsystemet. *Goldschm.III.415*. *Jeg har sagt til mig selv, at Livet og Solsystemet gaar glimrende. *JV.Jens.Dt.54*. || i sammenligning ell. billedl. *Kierk.I.103*. Hele Missionen er indrettet i la Solsystem: Beck er det heles Midtpunkt. *Aakj.M.48. I. -sæt*, et (*Tychon.Vers.150*) ell. en (*Moth.S596*); oftest uden art. (ogs. **Sole-**. *Grundtv.PS.I.464*. *Molb.Dagb.157*. *Gjel.Br.149*. *OlafHans.LL.32*. jf. *MO*. samt *Solest ndf.*). (ænyd. d. s., jf. glde. sools sættæ, sol sæta (*DGL.II.291*), soles (smst. *V145*) samt fsv. sol(a)sät(er), oldn. sól(ar)setr, n., sólseta, f., eng. (mulig fra nord.) sunset; sml. Dagsæt; i da. vel dannet til forb. æda. so(o)l sættæs, sætz, solen „sætter sig“, gaar ned (*DGL.II.290.V145*), jf. oldn. 20 sól sezk, at sólu setri; om oldn. sól(ar)setr jf. *Arkiv.LV.112 ff.* || nu kun poet. ell. arkais. ell., i formen *Solest*, dial. (jy.), sml. *Moth. S598*. *MDL. Feilb.(u. solrøst)*. *Kort.135*) solmedgang. *Moth.S596*. *Efter Hjorten | Og Ulven er han drevet dybt i Skov, | Ei før ved Solesæt han mindtes Tiden. *Grundtv. Oprt.II.57*. *Det led saa hen mod Solsæt . . | De Aftenklokker sendte | En Lovsang imod Sky. *Winth.HF.286*. noget farveløst kan der være over Landet . . Men se det saa ved Solesæt, da bliver Egnen varm og smuk. *HVClaut.DL.130*. || hertil bl. a. **Solsæt-lag** (*Solset-*: *MDL. Feilb.III.461*), **-stund** (*Solesæt-*: *Gjel.Br.122*), **-tid** (*Solest-*: *Feilb.III.461*). *ved Solsætstide. *Rør.Sol ogSky.(1895).78*. **II. -sæt**, et. (sj.) solhat, -klæde. (høstpigen) satte et stort hvidt „Solsæt“ paa Hovedet. *Esm.I.193*. **-sojle**, en. 1) (meteorol.) lysfænomen paa himlen, bestaaende af en lysende, lodret stribe hen over solen, frembragt ved solstraalernes refleksion gennem iskrystaller. *Sal.²XI.786*. 2) (bibl.) en slags solbillede (2). *3Mos.26.30(1931)*; *1871*: Solbilleder). **-taage**, en. soldis. det Fjærne var druknet i Morgendis og Soltaage. *Jørg. RB.76*. den saakaldte Soltaage, som i vort fugtige Klima saa ofte indtræffer om Efteraaret. *CGram.Husduen.(1910).26*. jf.: Jeg husker det Hele kun som en Drøm, en Drøm i lyseblaa Soltaage. *Nans.JD.99*. **-tabel**, en. (astr. ell. †, nu l. br.) soltavle. *ConvLex. XV.395*. *Harboe.MarO.376*. **-tagen**, part. adj. (jf. sdjy. det tager rugen for hastig, rugen modnes for hastig. *Feilb.III.757*); landbr. ell. dial.) om afgrøde: solskoldet; solsveden; skoldmoden. *Soltagen Rug.Landmands-Blade.1893.468*. **-tal**, et. (ænyd. sole-tal, jf. oldn. sólartalsold, solcirkel; astr.) et aars nummer i solcirklen (2). *S&B. Sal.² XXII.1018*. **-tavle**, en. (jf. -tabel; astr.) tabel, ved hvilken man kan beregne solens længde og bredde m. m. *Bugge.Astr.125*. *Sal.² XXI.931*. **-tegn**, et. 1) (sj.) himmeltegn (1).

JMHertz.Isr.218. 2) [I.3] (især arkæol.) billedlig fremstilling, tegn, som er symbol for solen. *Nord.Fortidsminder.I.(1890-1903).313*. Paa en af de store Kampesten i Vestsidens Syld findes skaalformede Fordybninger og hedensk Soltegn (Kors i Cirkel). *DannKirker. V433*. **-telt**, et. (nu l. br.) stort solsejl. *St Bille.DetfranskeSomandssprog.(1831).36*. lette Elbgondoler med Soltelte. *BerTid.¹⁸1843*. *Sønd.4.sp.2*. *Dauids.KK.326*. **-tempel**, et. [I.3] (religions-hist.) tempel, hvor soltilbedelse foregaar; tempel for en solgud. *Heegaard. Astron.5*. **-terrasse**, en. (især bygn.) terrasse, anlagt paa solsiden (ell. taget) af bygning. *Pol.²13939.20.sp.3*. smst.¹⁴1941.16. sp.2. **-tid**, en. (oldn. sóltíð, aarstíð) 1) (astr.) tidsregning efter solens bevægelser; ogs. om klokkeslæt beregnet paa grundlag heraf. (ofte i forb. som ret ell. (nu) sand soltid). *Kl. 12²²22 Min. af den rette Soel-Tid. *LTid.1751.136*. Uhre (som) gaar efter Soltid. *Bugge.Astr.47*. *Heegaard.Astron.238*. 2) (l. br.) tidsrum, i hvilket solen skinner. det maa i de varmere Jordstrøg være (mennesket) vigtigt at vide, naar en Regntid skal afløses af en Soltid (alm.: Tørtid). *Ørst.I.86*. *Pol.²13939.11.sp.5*. || (jf. -side slutn.) billedl. (hum) var i sin Soltid . . sprudlende af Livsmod og Glæde. *AWinding.Vag.14*. **-tilbedelse**, en. [I.3] (jf. -dyrkelse, -tjeneste; religions-hist. og etnogr.). *Meyer.²240*. *NationalmusA.1938.82*. jf.: den dybeste Ydmyghed, en Slags Soltilbedelse (s: af en dame). *Goldschm.III.358*. **-tilbeder**, en. [I.3] (jf. -tilbedelse; religions-hist. ell. etnogr.). *Meyer.²240*. *Kaalund.F.12*. || (jf. I. Sol 2) i videre anv. det er moderne at være Lys- og Soltilbeder . . rent kropsligt har (det) sin sundhedsmæssige Berettigelse. *AaDons.S.152*. **-tjeneste**, en. [I.3] (nu næppe br.) soltilbedelse. *VSO*. **-traad**, en. (jf. Sommertraad; sj.) traad af edderkoppespind, som flyver gennem luften; (traad af) flyvende sommer. *S&B*. **-tromme**, en. (arkæol.) trolde-tromme, benyttet ved (bronzealderens) solmagi. *NationalmusA.1938.90*. **-tø**, en. (nu næppe br.) d. s. s. -milding. *MO.¹ VSO*. **-tør**, adj. (ænyd. soletør) tør p. gr. af solvarme; især: udtørret p. gr. af solskin; solsveden. løst og soltørt Flyvesand. *Andres.Klitf.86*. soltørre Gader. *Jørg.Liv.I.27*. Forudsætningen (for at benytte bornholmske stakke) er, at saavel Straa som Kerne ved Opsætningen er fuldmodne og soltørre. *DagNyh.²1924.9.sp.6*. **-tørke**, en. (l. br.) udtørrethed p. gr. af solskin; tørke. *MDL.(u. Solfald)*. *Hver Hyrdetøs . . mod Badets Lyst | tar Løb fra Soltørkens Egne. *Aakj.UA.II*. **-tørre**, v. vbs. **-ing** (*JakKnu.S.29*. *Vorthj.II.3.121*). (ænyd. soletørre(t); navnlig i pass., især i perf. part.) tørre i solen; ogs. som betegnelse for, at noget udtørres, svides af solen. *MO*. alting var saa kedeligt: Landevejen, Buskene, Husmandshytterne og Markerne, saa sol-*

tørret og støvbelagt. *AndNz.M.211.* (hørrer blev) derefter kørt ud paa en gammel Græsmark for at spredes, soltørres og underkastes en første Blegning. *HPHanss.T.1.61.* Vi soltørret vort Skindtøj. *Bangsted.EV.92.* soltorrede Tegl. *VerdenGD.I.183.* -**ulv**, en. (ogs., vel som omdannelse af *dial.-former*, -**ugle**. *Moth.S597*). (sv. *dial.* sol-ulv, -varg, no. *dial.* solulv; egl. m. henblik paa den gamle tro, at solen forfølges af ulve ell. opluges af en ulv, „*soluven(e)*“, jf. *AOlR.Ragnarok.I.(1902).190.* || *dial.*) bisol; solring (2); ogs.: stump af regnbue. *Sort.(GkS.2379.59)* (sjæll.). Bie Sole eller og som den gemene Mand i Jylland den kalder Soel-Ulve. *LTid.1727.89.* Feilb. *UfF.* -**ur**, et. (jf. -ring 1, -skive 2, -viser) indretning, hvorved (sol)tiden bestemmes v. hj. af en skygge, som en viser kaster paa en urskive, ring olgn. *LTid.1726.231.* Et rigtigt opstillet Soluhr følger nøjagtig de Svingninger i Tiden, som et Soldøgn undergaar, saa at det altsaa angiver den sande Soltid. *Urmageri.280.* *Nystrøm.KongensHave.(1938).32.* -**urt**, en. (æda. solyrte, cikorie (? *Harp.Kr.92*); jf. -blomst 1; sj.) blomst, der elsker og trives i solen. *Som Sole-Urter man dem (o: jomfruerne) hastig seer at spire. *Holb.Metam.68.*

solut, adj. [so'lud] (fra lat. solutus, egl. perf. part. af solvere, løse; jf. solvent; nu især glåds. ell. som efterligning af *Holberg-spr.*) især i forb. solut stil, løs (II.3.1), ubunden stil; prosa (mods. bunden stil, Vers). Det vil ikke meget sige udi solut Stiil, men udi Vers er det (o: udpønsker) et kostbart Ord. *Holb.Usynl.II.6.* *PAHeib.US.121.* *Roos.HK.24.* **Solution**, en. [solu'sjo'n; i bet. 2 ofte m. tilnærmelse til] eng. *udtale* (eng., fr. solution, lat. solutio; til lat. solvere, opløse; jf. solut, Solvens, solvent) 1) (nu næppe br.) det at opløse noget; opløsning; d. s. s. Opløsning 5: Brevets Korthed tillader mig ey heller at udføre denne Hoved-Knudes Solution vidtloftigere. *Holb.Ep.I.10.* Regnebog uden Facit eller Solution. *LTid.1727.395.* 2) hvad der er opløst; opløsning (2). en Solution af Salmiak i Viinædike. *JBaden.FrO.* || nu kun (vistnok fra eng. solution; jagl.) opløsning af raagummi i benzol, især brugt til lapning af cykelslangor. *Sal.VI.457.* *Kemisk-tekniskHaandbog.(1938).709.*

sol-v**arm**, adj. (ænyd. suolvarm (Kalk. *V1028*); jf. -hed, -lun samt I-II. -varme; især ☉) opvarmet af solskin; varm p. gr. af sollys. *Winth.HF.103.* Kirsebær, der svulmende hentes ned fra Skjulet under det mørkegrønne, solvarme Løv. *Goldschm.III.51.* *I solvarme Egne | Vokser en sølsom Urt. *JPJac.I.329.* *IsakDin.FF.124.* || billedl. Under disse Forhold skød en ny Plante op paa Familjelivets solvarme Grund . . Husandagt. *TroelsL.XII.231.* I. -**varme**, en. (sj. **Sole**-. *KSelskNyeSkr.III.189.* *Jørg.HV.25*). (jf. -hede) varme, som skyldes solens lys. *vAph.*

(1759). Massen opløses . . ved Solvarme. *PWBalle.K.82.* *Heegaard.Astron.109.* || billedl. *min fagre, milde Viv, | Sollyset og Solvarmen for mit Liv. *Recke.GND.170.* || hertil bl. a. **Solvarme-maaler** (Meyer.²240. *Bl&T.* jf. *Solskinsmaaler*), -**maskine** (Opf. *B.2II.1.244.* jf. *Solmaskine*). II. -**varme**, v. (sj., næsten kun i perf. part.) gøre solvarm. *JPJac.I.260.* Lugt af ophedet Træ og solvarmet Støv. *smst.II.134.* || billedl. det usynlige Stärkere . . uden om og inden i os solvarmer og modner alt levende. *TroelsL.BS.III.113.* -**vej**, en. (nu sj.) solbane; eklipstika. *Moth.S597.* *Reisler.2350.* || (poet., sj.) om himlen, luften som solens bane. *du Helt (o: en flyver), | der ad Solvejen rider! *DagNyh.¹/1913.1.sp.6.* -**vej**r, et. (jf. oldn. sölviðri; l. br. i rigsspr.) solskinsvej. *Rich.II.294.* Det var højt Solvej; (havet) var én blændende blank Lysflade. *ORung.DetUafvendelige.(1902).1.* *Gravl.JB.107.* *UfF.* -**ven**, en. & have-ell. stueplante af en sydafrikansk slægt af de korsblomstrede, *Heliophila*. *Kjærbøll.FB.218.* I. -**vende**, en. (ty. sonnenwende; sml. -vender) 1) (jf. -vending; sj.) solhverv (1). *JBaden.DaL.* jf. **Solvendetid** (sj.; solhvervstid, ved Solvendetide. *S.Borberg.LilithsBog.(1910).53.*) 2) & d. s. s. -blomst 1; dels (nu *dial.*): solsikke, *Helianthus (annuus)* *L.* *Moth. Conv.S264.* *vAph. Nath.VII.432.* *JTusch.307* (bornh.). || dels (nu næppe br.): heliotrop. *Kjærbøll.FB.219.* II. -**vende**, v. (sj. **sole**-, se bet. 2). (jf. -vendt) 1) (sj.) m. h. t. bygning: anbringe solret (2). (Kirken) trængte til at solvendes i Øst og Vest. *PVJensenKlint.Bygmesterskolen.(1911).48.* 2) (især landbr. ell. *dial.*) vende (noget, navnlig kornneg), saaledes at det kan blive soltørret overalt. *MDL.* *KnudPouls.BE.39.* *CReimer.NB.634.* *En Vingaardsmø med arbejdsvante Hænder, | som vander, binder op og solevender. *Rich.II.251.* -**vender**, en. (jf. I. -vende) 1) † om solens vendekredse. *vAph.(1759).* 2) (*dial.*) & solsikke, *Helianthus (annuus)* *L.* *JBaden.FrO.II.118.* *UfF.* -**vending**, en. († **Sole**-. *Sort.Poet.99*). (nu sj.) solhverv (1). *Leth.(1800).* *Sibb.Aa.I.54.* || i videre anv., om ny epoke, tidehverv. (Kristi fødsel) er den mærkelige solvending i menneskeslægtens lævnedsløb. *Nord.månedskr.1874.1.268.* -**vendt**, part. adj. (jf. II. -vende) som ligger mod syd; ogs.: solbeskinnet. (bjergets) solvendte Skrånt. *Jørg.A.49.* den store solvendte stue, hvis vinduer, samlet mod øst eller syd . . lod lyset strømme ind. *Tilsk.1937.II.243.*

Solvens, en. [sølvæn's] (ty. solvenz, ital. solvenza; til solvent; jf. Insolvens; † ell. jur.) evne til at betale sin gæld, til at opfylde sine økonomiske forpligtelser. *Meyer.¹* Om Bøgerne udviste fuld Solvens, kunde . . omgæstet. *MRubin.Er.116.* **solvent**, adj. [sølvæn'd] (ty., eng. d. s.; fra ital. solvente ell. (ny)lat. solvens, til lat. solvere, løse;

sml. solut, Solution samt insolvent; † ell. jur.) som er i stand til at betale sin gæld ell. opfylde sine økonomiske forpligtelser; betalingsdygtig. *Primon.Lexicon.(1807). LovNr.6⁹⁰/1 1932. §13.*

Sol-verden, en. († Sole-. *OGuldb.Br. 334*). (nu sj.) solsystem. de Naturlove, hvor-efter vor Solverdens Kloder bevæge sig. *Ørst.III.8. Gelpke.Betragtninger over Himlen. (overs.1834). 216.224.238. -verf, -verv, se*

10 *-hverv. -vifte*, en. 1) større vifte til beskyttelse mod solen ell. til frembringelse af kølighed i stærk solhede. *Amberg. MO. 2) (l. br.) i ft., om solstråler, som falder spredt, vifteformigt mellem skyer (naar solen „trækker vand“). Store Skyer og store Solvifter gik over Landet. JacPaludan.UR.217. Bers.G. 237. -vind*, en. (♄, l. br.) solgangsvind (1). Skjendt Veiret var godt, var der dog nogen Solvind opad Dagen, og følgerig ogsaa en temmelig Søgang for en lille Baad. *Pløyen. E.78. JVJens.IM.113. -viser*, en. (nu l. br.) viser paa solur (jf. *VSO. MO.*); ogs.: solskive (2) ell. solur. *2Kg.20.11(1931: Solur). Soel- Maane- og Stjerne-Visere. OecMaq.VII. 254. OpfB.*II.273. || billedl. Lødde.NT.43.*

*Eros spørger ei om Alderen, | Solviseren for ham er Sundhedsrosen | Paa friske Kinder. *Oehl.X.231. -vogn*, en. [13] († Sole-. *Sort.Poet.102*). solens vogn (jf. I. Sol 3 og -hest); dels (mytol.) om vogn, som solen ell. solguden kører hen over himlen; dels (poet.) som betegnelse for solen. *Grundtv.Mytologi. (1808). 20. det Røde, det Violette, det Guldfarvede deroppe i Luften — der kjører Apollo sin Solvogn hjem. Goldschm.V.83. *Sæt mig, hvor alt for nær Solvognen iler | langs Ørknens Sandhav. VilhAnd.Horats.II.43. || (arkæol.) om billedlig fremstilling af solens vogn (navnlig om solbilledet fra Trundholm). Nord.Fortidsminder.I.(1890-1903).311. Johs Brøndst.DO.II.88. -væg*, en. (jf. -mur; især hos sprognersere) solbeskinnethed; væg, der vender mod syd; spec.: espalier(væg). *Wilse. R.III.239. (figen) modnes kun paa Solvæg. EdErslev.Planteriget.Naturhist.(1873).63. Vort Hj.III.4.24. jf. Solvægstræ.HjælpeO. ♀*

30 **-væld**, et. stærkt sollys; lysvæld fra solen. *Aakj.FB.105. en Sondag Morgen sidste Sommer med Solvæld ind ad Vinduet. Jørgen Niels.DH.14. -vær*, et. se -hverv. -æg, et. (fisk.) i ft., om ubefrugtede fiskeæg (som holder sig klare). *Sal.*XIV.178. -ægte*, adj. (jf. lysægte; jagl.) om farvet stof; som ikke falmer i sollys. *VortHj.II.3.126. Tøjet (var hverken) sol- eller vaskeægte. AStrøm.O.250. -øje*, et ell. (i bet. 3) en. (poet. Sole-, se bet. 1 slutn.). (ænyd. soløje i bet. 1 (*Kingo. SS.III.310*), ty. sonnenauge) 1) øje, der minder om, skinner som solen; dels (l. br.) om livfulde, skinnende øjne, øjne med „solskin“.

40 han sprudler af Liv og Ungdom . . brunojet og stærk, med to spillende, mørke Soløjne. *Brandes.I.230. || dels (jf. I. Sol 6.3; relig.)*

om guds (Jesu) blik. *See dog til mig fra det Høie! | Speile sig dit Sole-Øie | I min stille Taare-Flod! *Grundtv.SS.I.432. smst.II. 247. 2) om solen (1), sammenlignet med et øje; dels (sj.) om solen som den, der ser alt paa jorden (jf. I. Sol 3): *Seer hist Solojet*

Jorden vildt blodpletlet, | Og Maanen sender hen sit Dødningslys | Ikkun paa eet uhyre Gravkapel. *Bagger.II.309. || dels (nu næppe br.) om solskiven, betragtet fra jorden. vAph. (1759). Reisler.*349. 3) (jf. -blomst 1, -rose) ♀ om forsk. blomster, som aabner sig i solskin; navnlig: Helianthemum (vulgare) Tourn.; ogs. om andre planter af soløje-familien, især af slægten Cistus. *Viborg.Pl. (1793).110. Tychsens.A.I.490. MentzO.Bill. 185. den klare, gule Soloje. HeeAnd.AH.89. -øje-alant*, en. ♀ *Inula britannica L. Møllh.V.441. Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).424.**

50 **☉ -ør**, adj. soldrukken. *tømmer jeg Kruset, løber mit Blod, | som et solørt, springende Føl. *Buchh.(Jubelbryg.(1923).29). Bjarnhof. LE.151.*

som, konj., (relat.) adv. og (ubøjeligt relat.) pron. [søm] *Høysg.AG.135. || naar det ved konj. som tilknyttede led er et personligt pron. m. kasusbøjning, retter dels kasusform sig efter det dermed sammenhørende leds kasus (sætningsrolle): hvem der har høye Marker som vi, den har ikke faaet meget i Aar. Holb.Stu.I.6. ere I bange for saadan Bagatel, som mig? Wess.LbF.80. *Ak! ingensteds er Tornene saa smaa; | Og ingensteds er Dunene saa bløde, | Som de, vor Barn- doms Uskyld hvilte paa. Baggés.IV.224. fordi Ingen kan elske, som du, du Alles Fader, og fordi jeg Ingen kan elske, som Dig. *Mynst. Betr.I.31. *Jeg var Barn den Gang, jeg vandt dig, | du var Barn som jeg. Stuck.S.56. *Men, Percy, at en Mand som du vil grædel KMunk.C.72. Lad os se vel til, at det ikke gaar os som ham. Kirk.D.16. se ogs. gøre sp.527¹¹. herfra forekommer flg. afvigelser: 1. naar (i bet. 2) det med som indledte led er knyttet til et appositionelt anv. adj. (saaledes at herte denne forbindelse kommer til at ligne en forkortet sætn.), bruges ofte nom. af pron. i st. f. oblik. *en Datter | Du føde skal, saa herlig som du selv. *PalM.U.459. Tænk Dig et ungt Menneske, begavet som Du. Kierk. II.188. 2. nom. i st. f. oblik. forekommer dels (i skodesløst spr.) som en fejlagtig reaktion mod den u. 3. nævnte tendens; jf.: jeg grød som et Barn og det gik flere som jeg. HCAnd. (Tilsk.1930.I.268). dels (ikke ualmindeligt) i til bet. 3 hørende tilfælde, hvor det personlige pron. kan opfattes som subj. i en forkortet sætn. m. verb. være: Hand kaster paa Nakken af Handvercks-Folek som jeg og mine Lüge. *Holb.Kandst.I.5. du est kun en Carnali at regne mod saadan som jeg. sa.Jep.V.4. *af en Mand, som du, jeg venter intet mindre, | End smaa Bebreidelser. Wess.7. (det) kunde ikke passe sig for saadan en ringe Skabning****

60

som jeg. *Blich.*(1920).XXVII.170. han (*kan*) blive bevæget ved at see . . et Billede, som de, der . . fandtes paa Børsen. *Kierk.*III.197. Saadan en Prygl som du er der Overflod af Arbejde til! *Stuck.*III.454. Den praktiske Mand henviser til Resultater som de, der lige er anført. *EdgRubin.*H.8. en Mand som du vil jeg nødig slippe. *Hjorto.*(*IslSagaer.*I.168). se ogs. *Mikkels.*Ordj.241. i sætn. m. det er —: *Rotter og Mus | Er' slemme i Hus; | Men ved Du, hvad der er værre endnu? | Det er en slem lille Knægt — som Du. [*KHWith.*] *Børnebog.*(1865).67. Det er Kvinder som hun, der gør Kjøbenhavn beboelig. *Brandes.*XV.189. 3. (*dagl.*) bruges ofte *oblik.* i st. f. *nom.* *i sit Kammer dybt som hende sukket | Han selv. *PalM.*Adam.H.I.185. Jeg gaar med lige saa tykke Saaler i Skoene som dem der. *Lefolii.*Sproglærens Grundbegreber.(1871).127. gid man var saa gammel som Dem. *AKohl.*MP.III.274. Provsten kom forbi . . „Ja saadanne Folk som Dem kommer jo desværre ikke til Menighedsmøderne.“ *GasMag.*1932.212. se ogs. de sp.532²³, han sp.815^{23ff} samt *Mikkels.*Ordj.238ff. *Wiwel.*227. i sætn. m. der findes, der gives og der er: fordi der findes et Menneske som dig. *ThiJens.*EH.18. tænk, at der gives mennesker som hende! |

(*æda.* sum, som (*AM.*), sam (*Brøndum-Nielsen.*GG.I.197), *oldn.* sem; *besl. m. osax.*, *ohl.* sama, samo, saaledes, og m. I. samme, II. somme || *opr. (adv.-)konj. m. bet.: paa samme maade (som), men allr. i oldn. (dog endnu ikke i (de ældre) eddadigte) i nogen udstrækning brugt som relat. adv. og pron. (især i tilfælde, hvor der ogs. foreligger sammenligning, ell. efter steds-adv., ubest. pron. olgn.), ligeledes i æda. (hvor det som relativ hyppigt bruges i forb. som hwar sum, hwa sum, hwær sum, þær sum); om relativets udvikling og forhold til andre relat. ord i tidligere sprogperioder i dansk se FalkT.Synt.142ff. HJohansen.*Altgerm. Relativsatzkonstruktionen.(1935).116ff. *Bulletin du Cercle linguistique de Copenhague.*III.(1938).20ff. *PDiderichsen.*Sætningsbygningen i skaanske Lov.(1941).118ff.154.160f. || *jf.* ligesom, saasom)

1) angivende et forhold, hvormed et andet forhold viser overensstemmelse ell. parallelisme, ell. hvortil det svarer, ell. hvorefter det retter sig olgn.; ofte i forb. med (*korresponderende med*) et *maades-adv.*, *især* saa, saadan, saaledes (se VI. saa 1.4, saadan 5.3-4, saaledes 1.3-4), i bet. 1.2-3 i reglen følgende umiddelbart efter disse ord.

1.1) indledende et led (en sætn.), der staar parallelt med et andet led (en anden sætn.) af sa. art: angivende, at de to deri udtrykte forhold svarer til hinanden, er parallelle, af samme art ell. staar i samme forhold til noget tredje (saaledes at dette er føjles for dem, gælder for dem begge); i videre anv. angivende, at de to forhold forekommer sammen, er forbundne med hinanden ell. sidestillede; un-

dertiden nærmende sig funktion af en sideordnende konj. som og (II.4) (*ogs. i forb. som og* (saa), se I. og 1.2, ogsaa 1.2; *sj. i forb.* baade — som: *Heib.*Pros.III.122. se ogs. u.IV.baade 2); *spec. bruges som i denne anv., hvor og bruges inden for (begeg ell. et af) de sammenknyttede led:* Hesten, der indtog os begge ved sin Ungdom og Kaadhed (den var lidt over 3 Aar gammel), som ved sit rare Ansigt og sine kloge Øine. *FruHeib.*EtLiv.297. Tysklands mangfoldige Sangerskoler — Luthers og Povl Gerhards som Brødremenhedens og Pietismens. *Ludwigs.*SS.II.41. || *indledende et substantivisk led (oftest knyttet til sætningens subj.).* jeg takker dig, Gud! at jeg er ikke som de andre Mennesker. *Luc.*18.11. Simonis Magi Kietterie blev . . forplanted af een ved Navn Menander, hvilken var en Samaritaner, som hans Mester. *Hob.*Kh.93. *At være Svoger til en persisk Sultan, | Er herligt, som at være Svigersøn. *Oehl.*I.170. *ingen anden Fane har som den sit eget Navn. *PFaber.*VV.3. Holberg kæmpede som Boileau for en mere rensset Smag. *Billeskov.*J.H.I.136. om forb. som hip som hap, bøtten som laaget, potten som laaget se I. Hip, I. Bøtte 1.1, I. Potte 5.2. alle som een (mand), se II. al 4.3, II. en 2.1, I. Mand 2.1. *jf.:* *Hver som Een, | Og Een som Alle, kæmped til det samme Maal. *Oehl.*ND.157. m. overgang til bet. 6: Udtalen er let, saa vi behøve ikke at tale udaf Struben som Polakkere eller igiennem Tænderne som Engellænder. *Hob.*Orthogr.95. Bliv ikke vred, jeg har det paa Haandelaget, som Lomme-ttyvene. *Hrz.*IV.259. fløjte som nogen dreng, passe paa som en smed osv. (se nogen 5.1, I. Smed 1.2). || (*l. br.*) *indledende et adjektivisk led.* *grum du er, som lemmestærk. *Oehl.*XII.262. *Hans Fald er vist, som dybt! *Bredahl.*V.230. || *indledende et adverbialt led (adv., præp.-led, absolut tidsbestemmelse olgn., naar præp.-leddet er knyttet til et andet præp.-led, kan præp. udelades, og naar styrelsen for (de to) præp. er sa. subst. m. adj.-attrib., kan subst. udelades i et af de to sammenknyttede led).* Man maa derfor ikke her, som udi andre mindre magtpaaliggende Ting sige, at det faaer at komme an paa et Forsøg. *Hob.*MTer.438. *Kongen viste | Sig venlig mod den Mindste, som den Største. *Oehl.*IV.11. I stor Sorg som i stor Glæde staar et Menneske udenfor Menneskeheden. *Goldschm.*VI.393. *jeg vandred og vandrer, i Dag som i Gaar. *Stuck.*S.116. *al den danske Sød, som gror | øst for Hav som vest for Sund og Fjord. *Aakj.*VVF.138. Mølleværket . . rumler den ene Dag som den anden. *Elkjær.*MH.40. Den store Revser, der vil udtale Biblens Dom om de nærværende som om de forbigangne Mænd og Tider. *HalKoch.*(*Grundtv.*(1940).I.XLI). Olsen er Bud, nu som før. *JohsWulff.*FA.14. *jf.:* *andre (*kokarder*), hvori større Konst man sætter, | Og pryder som med

Perler med Pailletter (∴: *baade med perler og med pailletter*). *PalM.V.256.* saa som saa, *se u. VI.* saa 2.5. || *indledende en sætn., der er af tilsvarende konstruktion (ofte indeholdende sa. verbum) som den dermed sammenknyttede.* I er min Ven, som jeg er jeres. *KomGrønneg. II.31.* *som det eder gaaer, | Saa gaaer det mig. *Oehl.XIX.161.* „imidlertid kan man dog . . . balancere langsomt foran det Smukke.“ — „Som De paa Klubballerne balancerede foran den smukke Jomfru Nielsen.“ *Blich. (1920).XXX.194.* *atter blev han øverst (∴: *i en brydekamp*), | Som før han underst var. *Winth.HF.243.* I ere alle lattermilde, som jeg selv er en Ven af Latter. *Kierk.VI.48.* Hans Sanser . . . var stumpe, som han selv var meget kort og meget stumpet. *JohsWulff.T.16.* *verbet kan udelades:* hendes Øre inddrak begærligt hvert smigrende Ord, som hendes Øje de beundrende Blikke. *JPJac.I.105.*

1.2) *indledende en sætn., hvorved det i den overordnede sætn. udtrykte nærmere bestemmes m. h. t. maade, omstændigheder: paa en maade, under forhold, omstændigheder af den angivne art; ogs. (jf. bet. 2): i et forhold, der retter sig efter, er bestemt af det angivne (spec. i forb. m. til, fz. de koster fra 50—75 øre, som de er store til; straffes, som forseelsen er til; se til). || (undertiden m. overgang til bet. 1.3) i sætn., der uden at være absolut nødvendig for forstaaelsen af den overordnede sætn. nærmere uddyber, præciserer dens indhold. Jeg var uden for og gjorde min Bøn, Madame, som jeg altid gjør, førend jeg signer eller maaler. *Holb.Bars.III.3.* *Den (∴: *guldringen*) har du lovet ham, som Hvermand hørte. *Oehl.IV.25.* *Jeg kan ikke længer give, | Som jeg før har gjort saa ofte, | Voxlys til vor Frues Alter. *Hzr.D.II.66.* *Saa sprang min Daad af hendes, der fra Øie | Til Siæl mig gik, og, som man her ei mægter, | Saa stirred jeg paa Solen fast og nøie. *CKMolb.Dante.III.10.* *Danskens Lov i Strid og Fred | være Ret og Billighed, | som Kong Volmer liden. *Rode.SH.102.* Hun er ikke uforskammet, som hun af og til kan være det, naar jeg har fortalt en Vittighed. *JohsWulff.FA.76.* || (undertiden m. overgang til bet. 11) i sætn., der indgaar som et nødvendigt (adverbielt ell. prædikativt) led i den overordnede sætn. *Han tog ud en liden Kniv, | han skar, som han vel kunde. *DFU.nr.1.12.* Er det icke, som jeg siger? *Holb.Kandst.II.1.* man bør skrive som man taler. *JSned.IX.126.* *Til vor lille Gjærning ud | Gik vi Smaa fuldglade; | Villien saae den kjære Gud, | Hjælp os som vi bade. *Ing.RSE.VII.244.* Vil Du øjeblikkelig gaa hen til Din Pult og gøre, som jeg siger. *Èsm.III.287.* Hvis jeg ikke bestandig er over mine Folk, faar jeg det aldrig, som jeg vil have det. *Leop.GH.18.* (han) gør kun, som han selv vil. *Bønnelycke.MM.24.* Vask Dig lidt — men ikke ret meget. Kom*

bare som Du er. *Buchh.UH.81.* om forb. som som man bedst kan, som jeg (det) kan, som man behager, være som folk er flest, ret som det gaar, *se bedst 3.1,* kunne 17.2, behage 2.2, flest 2, V. ret 1.2. man er hæld(t), som man er klæd(t), *se hæld(t).* || *indledende sætn., der knytter sig som svar til et foregaaende spørgsmaal.* *„Ved Comediehuset sig samler en Flok, | Skal vi gaae derind?“ — „Som du vil, ja nok!“ *Oehl.Digte.(1803).240.* „skal vi prøve den Jagt engang . . .?“ — „Som Junkeren befaler.“ *Blich.(1920).VII.17.* „Jeg har ogsaa taget den teologiske Attestats.“ — „Hvad behager?“ — „Som jeg siger Dem.“ *Drachm.II.421.* „Sidder De her alene?“ — „Som De ser.“ *Esm.II.106.* || (jf. bet. 2.3; uden for forb. end som saa (se VI. saa 3.1) \mathbb{Q} , nu l. br.) *indledende en sætn., der v. hj. af end er knyttet til et ord som anden, anderledes. lad os ikke glemme, at Ordet hos Apostelen lyder noget anderledes end som vi have benyttet det. Kierk.X.220.* Det gik nu helt anderledes, end som Fremtiden har stillet sig for dem i lyse Øjeblikke. *Brandt.CP.207.* Men han selv? . . . Var han en Anden end som han ellers havde kjendt sig. *Gjel.M.420.* || *indledende forsk. elliptiske udtr.; dels i subjektløse upers. sætn.: Med Præstegaardens Bygninger . . . skal forholdis, som efterfølger. DL.2—12—4.* hvis saa er, som foregives, at adskillige udj amtet staae endnu til bage med Octobr kvartal. *Holb.Br.v.98.* nu især i forb. som følger (jf. ty. wie folgt, eng. as follows) se III. følge 7.1. *dels indledende perf. part.: Bestemmelsen (er) i visse Tilfælde . . . praktiseret som af Centralorganisationerne hævdet. Lokomotiv.T.1940.219.sp.1.* især i forb. med et (tilsvarende konstrueret) overordnet led m. saa: *Og som tænkt, | Saa handled' jeg. *Hzr.VI.195.* som sagt, saa gjort, *se gøre 9.s. jf.:* *Som tænkt saa gjort! han listed sig | Til Sengestolpen lumskelig. *Bagges.I.174.* i andre særlige udtr.: (tale, tænke osv.) som saa, *se VI. saa 1.3.*

1.3) (undertiden m. overgang til bet. 11.1) *indledende en sætn., der staar i et løsere forhold til den overordnede sætn. ell. hele sætnings-sammenhængen, især som en indskudt, parentetisk bemærkning, der indeholder en (forklarende, begrundende) henvisning (fz. til foregaaende ell. følgende oplysninger, til en almindelig erfaring(s-sætning), hvad der er almindelig kendt, selvindlysende, skik og brug, hvad der fremgaar af situationen, et forlydende, en talemaade, kilden til noget anført, ell. en henvisning til ens subjektive skøn, erfaringer, følelser osv.).* Henrick holder gode Miiner, som en gammel igiennemgaaen Skielm, bør at gjøre. *Holb.III.V.3.* *(han blev) berettet, hængt; | Men, som man snart vil mærke det, | Altsammen overmaade slet. *Bagges.I.169.* *jeg foretrak, som det | En Dannemand sig sommer, Døden for | Ydmøgelsen. *Oehl.IV.16.* I December holder vi Bryllup! Ingen Fore-

læggelse og ingen Lavdag, som de siger i Skifteindkaldelser. *Goldschm. III. 515.* „Som Pastor Jespersen meget rigtig sagde, synger jeg kun Smaating.“ svarede Albrecht. *Schand. UM. 76. ofte i forb. som som det (ofte) gaar (GRode.FU. 76. Jørg. VI. 386), som det hedder (Blich. (1920). XII. 145. VKorfitsen. GM. 99. se ogs. u. hedde 4.3), som jeg hører (se høre 3.1), som det (sig) hør og bør (se burde 1.2, høre 11.1), som man kalder det (Gylb. Novel. II. 54. HCAnd. (1919). I. 155. PalM. IV. 104), som det lader (se IV. lade 8.3), som man ser (Haadv. 235), som man siger (se u. III. man 1, II. sig 2.2, 5.2, 11.2), som det synes, som jeg tror (tænker), som man kan tænke, som man ved (se synes osv.); som figura udviser, som ordsproget lyder (se Figur 4.1, Ordsprog 2), som han kunde bande, (jf. bet. 5.4) brugt (især dial.) som eufem. omskrivning for en ed, især i referat af en persons tale: saa bandte han (se saa sp. 284^{2E}). Feilb. han erklærede, at han — som han kunde bande — var i Stand til at bukke begge Ender sammen paa ham. *AarbFrbrorg. 1918. 14.* „Du skal,“ — som han kunde bande, — „ikke grine af mig.“ *Aakj. EE. 96.* || (dagl., især dial.) i sætn., der bruges som indledning (jf. bet. 8.1). Som jeg nu skulde fortælle: saa var det engang, og det paa selve Paaskelordag, at en Mand kom ind til Ibs. *Blich. (1920). XXVI. 1.* Nu, som jeg videre skulle fortælle, Visti blev omsider træt. *smst. VII. 44.* || i ellipt. udtr. (især mer ell. mindre faste forb.); dels (især højtids., gldgs.) indledende subjektløse upers. sætn., til dels m. verbet efterstillet et led (især et præd. ell. adv.), der normalt staar efter verbet (jf. *Mikkels. Ord. 596*) (tilfældene staar paa overgangen til bet. 11.1): For Eders Umag lover jeg, som billigt er, at give Eder en trind Cron-Daler. *Nysted. Rhetor. 23.* Ingen kan have Grund til at klage over, at hele Satiren, som er blevet paastaet, ikke rammer. *Ing. EF. III. 167.* imidlertid modtog han, som lod sig forudsee, et høfligt, men meget bestemt Afslag. *Hauch. IV. 292.* „Første Eksamen“ bestod han, som normalt var, i Løbet af 1801. *Hal Koch. (Grundtv. (1940). I. xv.* som sig hør og bør, se burde 1.2. som rimeligt er, se rimelig 2.2. som sandt er (var): vi ere Handreedere, som sandt er. *Holb. Ul. V. 3.* At unge, uudviklede Menneskelegemer kunde døje en saadan Medfart, og hvad maa de ikke have udstaaet rent aandeligt sagde Jensen, som sandt var. *MylErich. NS. 28.* som skik er (var), se Skik 3.2. som ikke (saa) sært var, se sær. kun i Slutningen er den mindre tilfredsstillende, som er Tilfældet med flere af hans Noveller. *Heib. Pros. VII. 142.* Naar han spaserede, som hver Dag . . var Tilfældet. *Hauch. I. 285.* som gemenlig (*Holb. Intr. I. 18*), gerne, ofte (*JJuel. 360*), sjældnen (*Blich. (1920). XI. 201*)*

sker (se ogs. u. III. ske 1.1). som skrevet staar, se skrive 3.2. som vel var, se vel. som nok (*Aarestr. SS. II. 173. VilhAnd. Litt. IV. 433*) ell. vel (*Ing. PO. I. 132*) kan være, som nok kan være muligt (*NPWiwel. NS. 22*). jf. flg. grube: som ovenfor er bemærket. *Rask. NSO. 206.* som meldt er, som før er meldt, se II. melde 4.3. — dels (ϖ) indledende et (opr. prædikativt anv.) adj. ell. (især) et part.: *Da tænkte jeg, som billigt, | Nu render han sin Vei. *Winth. HF. 132.* Som allerede antydet, tør i Begyndelsen ei gjøres for store Fordringer. *PWBalle. RD. 71.* Skudangst er som kjendt temmelig almindelig, særlig hos de engelske (hunde) Racer. *Vig Møll. H. J. 44.* Som før bemærket var Justitsraaden Enkemand. *Isak Din. FF. 450.* som bekendt, forbemeldt, meldt, omtalt, sagt, ventet, se bekende 1.2 osv. — dels i forb. som regel, se I. Regel 3.2.

1.4) videre udvikling af bet. 1.1, indledende et adv. ell. præp.-led, der ikke knytter sig til et tilsvarende led i det foregaaende, men som baggrund (modstykke) har en nærværende (af sætningen fremgaaende, men ikke direkte udtrykt) tilstand, tid, sted. Andre derimod bleve . . ved at vente som tilforn. *Holb. Kh. 90.* *Palnatokes Kæmpehals | Er endnu heel og kneiser vel saa stiv, | Som hidindtil. *Oehl. IV. 13.* Idag var vi første gang paa Jagt efter min Hjemkomst. Akl det var ikke som i forrige Dage, den gav kun liden Satisfaction. *Blich. (1920). VII. 21.* Betaling som tidligere efter Varernes rigtige Modtagelse. *OKaalundJørgensen & HCRis. Eng. Handteskorrespondance. (1915). 103.* Saa snart Nogen er tilstede, er mit Væsen som altid. *Kierk. VI. 346.* Som altid i Rom ordnede det Hele sig saa malerisk. *Goldschm. V. 151.* Uden for Kulhandlerens kom den store Hund farende i Benene paa ham som altid. *AndNx. PE. II. 81. JVVJens. FD. 24.* som sædvanlig, se sædvanlig.

2) angivende det grundlag, i forhold til hvilket noget andet vurderes, bedømmes, beregnes. 2.1) angivende et forhold (især: hvis egenskaber er (bedre) kendt af den tiltalte, ell. som demonstreres, jf. (saa stor) som saa u. VI. saa 3.1) for v. hj. af dette at bestemme, karakterisere (egenskaberne hos) et andet (især: den tiltalte ubekendt) forhold, idet de to forhold angives som ens(artede), svarende til hinanden m. h. t. en vis (nærmere angivet) egenskab, i en vis (nærmere angivet) henseende, ell. angivende en omstændighed som staaende i samme forhold til noget tredje som en anden (tidligere nævnt) omstændighed (saaledes at dette tredje er ens, uforandret (i en nærmere angivet henseende) under de to forsk. omstændigheder), ell. angivende en egenskab som værende til stede i samme grad som en anden (hos samme ell. forsk. indehavere); i tilfælde, hvor det ene led er negativt, indleder som det positive led og

angiver det som uovertruffet, enestaaende i sin art; ofte i forb. m. saadan ell. samme ved det første substantiviske sammenligningsled (se saadan 2.1, I. samme 1-3) ell. i forb. m. foregaaende (lige) saa (se VIII. lige 4, VI. saa 4) (i hvilket tilfælde som dog under tiden kan udelades, se Mikkels.Ordf.737), der fremhæver den egenskab, m. h. t. hvilken sammenligningen sker (om forb. som saa godt som, (lige) saa lidt som, saa meget som, 10 saavel som, se god 4.6, I. lidt 4.8, megen 2.3, 3.1, saavel 2); ofte mangler det første af de to led, der sammenholdes, eller det er ikke udtrykt, f. ex.: Betegnelserne (3: for flademaal) ere som ved Længdemaal, men med Tilføjelse af Tegnet □. JuliusPetersen.Elementær Plangeometri.(1870).58. han har det lige saa godt (i dag) som i gaar | jeg har aldrig faaet 10 saa god mad(,) som (den), jeg fik der | og i tilfælde, hvor vi har et foregaaende led med saa, saadan, samme olgn., gaar led-det (sætn.) m. som over til at blive en bestemmelse hertil, angivende dets grad, størrelse, omfang || indledende et led i en sætn. Samme Træe er fast af Størrelse, som Kirsebær-Træer.Holb.Ep.II.262. *skjon som det er ingen Plet paa Jorden.Boye.PS.IV.151. (han var) lige morsom paa Scenen som udenfor denne.VKorfitsen.GM.10. *jeg er lykkelig som faa.Rose.Bygevejr.(1892).38. En grand danois stor som et Føl.Wied.Fæd.127. Væner, der er i den Grad omstrefjende som Fuglene.NaturesV.1918.397. i tilfælde, hvor den fælles egenskab, den henseende, hvori der er lighed, ikke nævnes (men fremgaar af sammenhængen ell. er selvindlysende): *Bryst-sukkre du som Tvebakker seer, | Som Rugbrød Chocolate.Winth.IV.44. Flygel, som nyt, sælges billigt.Pol.¹³.1927.19.sp.5. faa 40 er som fader og ingen som moder, se Moder sp.234*. i tilfælde, hvor en angivelse af grad ell. maal mangler ved verballedet, men indeholdes i som: i en (saa høj) grad som; i samme maal som. *ingensteds trives man dog, som her | mellem de brune Banker.Hostr.T.150. *Der er ingenting, der maner, | som et Flag, der gaar til Top.AzJuel.HH.11. S. havde, som ingen anden, Overblik over dette Stof.EllenJørg.HH.131. løn som forskyldt, give svar som tiltale, se I. Løn 1 osv. m. 50 overgang til bet. 5: *Nøgne begge at skue, | som under Lejets Skindfell.Drachm.VS.46. || indledende en sætn. Man tager lige Dele Sukker som der er Frugtmasse.Bagning.67. jf. ovf. l. 41ff.: er Du god, som Du er smuk, da vil jeg klæde Dig i Silke og Fløiel.HCAnd.(1919).I.228. jf. bet. 8.2: dog holdt den af dem, som den aldrig havde holdt af Nogen. smst.II.65. især (ofte m. overgang til bet. 12) i forb. m. foreg. saa, saadan, samme, se VI. 60 saa 4, saadan 2, I. samme 2.1 (i hvilke tilfælde som ofte udelades, se Mikkels.Ordf.737). foran konjunktions-bisætn.: (latin er) ikke altid saa tydeligt, som i fald man lagde de

Præpositioner til, der pleye at udelades for en Sirlighed.Hoysg.S.57. hun (kom) først tilbage og sad skinbarlig (3: synlig for alle) paa samme Sted, som da Kongen gik ud. Grundtv.Saxo.I.262. nu er Herskaberne inte som da vi levede. Ork, Gud, nei!FritzJürg.nr.78. du véd lige så godt, at du ikke må, som, at du ikke kan.Wiwel.212. Hakon Adelstensfostre (kom) til Norge fra England; det var den samme Sommer som da Egil rejste til Island.JVJens.(IslSagaer.I.106). i subjektlos upers. sætn. med verbet efterstillet et led, der normalt staar efter verbet (jf. kunne sp. 742^{25ff}). Blomsterkurve . . gjorde Anretningen saa nydelig, som tænkes kan.Blich.(1920).VII.45. Den i 1929 trufne Afgørelse er saa klar, som ønskes kan.LokomotivT.1939.86.sp.1. saa hurtigt som muligt er olgn., se mulig 3.2. i forkortede udtr. som: saa hurtigt ell. snart som muligt, se mulig 3.2. || (jf. bet. 8.5) m. overgang til bet. af følge-, betingelses-ell. aarsagsbindeord. *Kong Valdemar der bygged | Saa fast sit Kongehus, | Som det hans Liv betrygged | Til Verden sank i Grus.Ing.RSE.II.130. ligesom Kvinderne, legemlig talt, beholder saa meget af Barnet, som de bestandig bevarer Sopranstemmen . . som de ikke faar Skjæg.Hostr.KG.I.10. Engang kom der en meget fin Dame. Saa fin, som ingen havde set noget lignende der i Byen.Thuborg.Brodrø.(1923).153. nu især i forb. saafremt som, for saa vidt som, se saafremt, vid. saa meget (des, desto) bedre, hellere osv., som: en Nydelse, der lader den endelige (nydelse) saameget længere bag sig, som den er stedse stigende mod Nærmelsen til hint Højeste, der staar som sidste Maal.Grundtv.(1940).I.75. den beske Sandhed faar saa meget stærkere Eftertryk som den tilsyneladende ikke bliver udtalt.BilleskovJ.H.I.54. saa meget (des) mere, mindre som, se I. mere 3.1, I. mindre 3.4. || (jf. bet. 8.7) m. overgang til bet. af tids-konj., i forb. som saa længe som, saa snart som (se VI. længe 1.2, II. snart 6.2). 2.2) (nu især vulg. ell. dial.) angivende et af to forhold (omstændigheder, tidspunkter), over for hvilke noget forholder sig paa forskellig vis: i sammenligning med; i modsætning til; i forhold til; mod (VI.6.2). det er nemlig lige den modsatte Tiltale til Hestene, Kudskenes have her, som hjemme; skal de staae, sig de: „Hyl! Hyl!“; men skal de løbe, raabe de: „Trr! Trrr!“HCAnd.Breve.I.148. i forb. m. mod: Er det ikke mærkeligt, saa lykkelige Peter . . og Sidsel er? Og de har det dog saa ringe imod som Kathrine og Knud.OlesenLøkk.PD.II.87. Han kom til at tænke paa, hvilken Glæde der var ved at køre til Kirke nu imod som den Gang, han kørte med de brune.ErlKrist.St.200. 2.3) (vulg. ell. dial.) alene ell. i forb. m. foregaaende end angivende noget, i forhold

til (i sammenligning med) hvilket noget andet viser sig uligt, forskelligt || efter en komp., der (alene ell. i forb. m. tilhørende led) angiver den egenskab ell. henseende, m. h. t. hvilken de to led forholder sig forskelligt (saaledes at de har den angivne egenskab i forskellig grad ell. (ved komp. som flere, mere, mindre) er forskellige m. h. t. antal, kvantum olgn.): end (II.1.). jeg meener, min Mand er lit korn meer i anseelse, end som hendes. *Holb. Bars. II. 11.* *Ja hvad end meer er svart som Død at tænke paa. *Brors. 319.* var det . . ikke bedre, i en Hast at tiltetgjøres, som længe at seipines? *Blich. (1920). III. 86.* *Der er Visse, | Jeg hader og afskyer værre som Pest. *Hrz. VI. 71.* 6 Kammerpiger paa en Reise fra Berlin til Rom (er) mere Gêne end som Gavn. *CStamppe. Thorv. 121.* Baaden . . er jo heller ikke større end som et godt Smørtug. *Wied. S. 248.* vi tog et Par Kasser Segarer — for de var meget bedre end som Olsens. *StormP. Bedre Børns Folk. (1930). 13. m. flg. personligt pron. (jf. u. II. end 1.1):* Dant-nest Menneske! hm! det kan De selv være — jeg er inte mere dannet Menneske end som De. *Hostr. G. 15.* saa troede hun dog, at hun var meget klogere, end som han. *KLars. HPE. 138. Feilb.* han er større som mig. *OrdbS. (Fyn).* i tilfælde, hvor det første sammenligningsled indeholdes i komp., ved ord som flere, mere, mindre; ofte brugt uden tanke paa sammenligning, angivende et maal, en grad, der overstiger (henholdsvis ligger under) det nævnte. der hafde ey staaet mere end som 10 Rd. imellem dem. *Æreboe. 70.* Jeg var Hosbonden ikke mere skyldig end som et Aars Landgilde. *Cit. 1771. (JySaml. 5R. IV, 2. 78).* Den Gang hed han forresten heller ikke mere end som Petersen. *Nans. Hendes Elskede. (1918). 120. Flemløse. 197. joran adj. (jf. II. end 1.2):* *han . . mod de trængende er mere end som mild. *Cit. ca. 1750. (Aarb Mors. 1919. 77).* (i forb. end som) m. efterfølgende bisætn.: Jeg haaber at Gud ei lægger mig en tungere Byrde paa, end som Han og vil give mig Kraft til at bære. *Cit. 1817. (Grundtv. B. I. 441).* Jeg kan sgu inte gjøre Studenten mere latterlig, end som den Slags Folk gemeenlig er. *Hostr. G. 23. m. efterfølgende bisætn., der indledes af konj. som at, naar: Intet kand give et Sprog større Anseelse, end som naar man kand vise, at det haver Ord nok. Mossin. Term. a2r.* jeg drikker aldrig mere, end som at jeg kan passe Værkstedet. *Hostr. G. 8.* De bruger jo flere Æg, end som at Sofies Smule Høns kan lægge. *CEw. F. 30. jf.: Muren . . æ' mejet højere end a' som Olsen har fortalt os. StormP. Bedre Børns Folk. (1930). 14. (l. br.) m. efterfølgende bisætn., der indledes m. spørgende pron.: (vi kunde ikke) faa mere paa Snøren end som hvad ikke nævnes bør. Drachm. VT. 201. || (sml. u. bet. 1.2) efter ord som anden, anderledes (jf. II. end 2). med*

anden Mynt, end som her i Riget gangbar . . er. *DL. 5—3—39.* *Mand seer fast ey et Skrift, ey andet end som Viiser. *Holb. Paars. 127.* Skiægge, maaskee, voxer icke i andre Lande, end som her. *sa. Ul. I. 14.* jeg (vilde) ikke . . lade mig tvinge til Annet, end som til at lade, som om jeg lod mig tvinge. *Smarialis's Digtervandringer. (1823). 6.* Svensker og Tyrker lugter anderlund, end som Kristenfolk gør. *JPJac. I. 39.* det (o: vinsuppe) var nok noget andet som Hyldebær-suppe. *Skovøve. EF. 116.* paa Domhuset kommer man da sgu ikke andet end som for at blive dømt. *Howalt. S. 28. Feilb. || (jf. II. end 3) i udtr., der angiver, hvad der maaske fradrages ell. undtages; dels (vulg. ell. dial.) i forb. uden som, undtagen som: d. s. s. uden, undtagen.* Ellers har jeg aldrig fejlet noget derovre undtagen som i det første Aar. *KLars. SF. 119.* her er ingen tilhuse uden som jæg. *Rist. FT. 13.* Honorar er der jo ikke noget, der hedder hos mig (o: en tyv) uden som det. Retten tilkender dem (o: sagfjernerne). *Pol. 9/1933. Sønd. 5. sp. 2. dels i forb. saa nær som, se I. nær 6. s.*

3) angivende hvad der tjener som mønster, model, type, forbillede ell. eksempel. 3.1) angivende det mønster, den model, hvorefter noget formes ell. ordnes, indrettes (som en genpart, efterligning deraf). udhug dig to Steentavler, som (1931: ligestom) de første. *5Mos. 10. I. puds sig (udtales) næsten som: pussig. JBaden. Gram. 15.* han . . lagde sig efter at farve Brændevin som Cognac. *Goldschm. BIS. I. 159.* Brevpresser, Malm, som (o: af form som) en Flue. *Politi. E. Kosterbl. 10/1925. 3. sp. 1.* Sukkertang, Sølv, formet som 2 Teskeer. *sml. 9/1925. 1. sp. 1. jf. bet. 4. s:* kanonstillingerne var camouflerede som løvhytter | 3.2) tilknyttende et (især: mere specielt) begreb til et andet (især: mere generelt) begreb, dels for at eksemplificere dette: for eksempel; saasom (3) (ogs. i forb. som for eksempel, se u. Eksempel 1 samt ndf.); dels for at indskrænke det, nærmere angive dets art: af den særlige art, der repræsenteres af. (som-leddet staaer dels umiddelbart efter det led, hvortil det hører, dels (m. overgang til bet. 3. s) adskilt fra det; om forb. m. foregaaende saadan, sliq se i reglen u. saadan 2.1, sliq 1.1). Haver nogen haft noget at forrestaa, som Formynderskab, Kirkers, Skolers, eller fattiges Forstanderskab, Kæmnerie. *DL. I—2—21.* rørig Mad, som Flesk, Erter, Kaal, Løg. *Holb. Bars. III. 6.* *Hiertur kun, som det der pikker i Mads Madsen, | Formaae at vise mig en saa udmerket Gunst. *Wess. 25.* *Tvillinger to, | Som Axel og Esbern Snare. *Oehl. XXIV. 161.* Lyst til at anholde enhver lille Fejl . . som nu for Eksempel denne . . Fortalese. *KLars. SF. 125.* moralske Kraftord som „Vilje“, „Alvor“, „Samvittighed“, der blev litterære Opkradsere i Tiden efter 1864. *Vilh. And. Litt. IV. 140. jf. bet. 3. s:* for bedre

Folk . . der kan det jo være meget godt, men som for Folk, der arbejder — ved De hvad —. *KLars.SF.118.* Jeg staar og tænker underlige Tanker, saadan som, at hvis der nu opstod Ildebrand, skulde jeg redde hende ned ad de brændende Trapper. *Johs Wulff.FA.160.* indledende et personligt pron. (se ogs. sp. 1398²¹): *af en Mand, som du, jeg venter intet mindre, | End smaa Bebreidelser. *Wess.7.* Det er vanskeligt for saa ung . . en Forfatter, som mig, at kunde fremføre noget til Forsvar for en Subskriptions Plan. *Bagges.I.296.* hvad kan en ung Pige, som Du, virke for Menneskehedens Vel? [*MFibiger.*] *ClaraRaphael.(1851).74.* || (sml. bet. 8.4; m. overgang til (og vanskeligt at skelne fra) tilsvarende relat. udtryk, se u. 12.1; nu l. br.) indledende en sætn. m. være: det er en sulten Hund, som jeg er, om Pengene kun at giøre. *Holb.HP.I.6.* Saadan Sviin, som du est, kommer aldrig at age paa hellige Drager. *sa.Ul.IV.8.* at en Skurek som du est, tør understaae sig at drive Spot med ham. *KomGrønneq.II.201.* saa velsignet en Ting, som Røst og Tungemaal er. *Grundtv. Sazo.I.206.* *Saa Du vil trodse en Karl, som jeg er? *Winth.II.153. jf.:* det er betænkeligt, at bringe saadant et Fruentimmer i en Karls Vold, som hand er. *KomGrønneq.II.220. 3.3)* indledende et forklarende eksempel til det i det foregaende udsagte (uden at knytte sig til et enkelt led): for eksempel; dels (nu næppe br.) indledende et illustrerende eksempel paa brugen, funktionen af noget: Ni er et tals-navn, som: ni gange ni er 81. *NvHaven.Orth.126.* sær . . Adject. som: et sært Menneske. *JBaden.Gram.63.* dels, især i forb. som for eksempel ell. (dagl.) som nu (jf. II. nu 2), indledende et eksempel, der fremsættes som bevis ell. støtte for noget lige sagt. „her har De Deres Noder igjen. Jeg kan ikke bruge dem.“ — „Kan De ikke?“ — „Nei — som nu den Romance der ligger aldeles ikke for min Stemme.“ *Hzr.XI.311.* Nu vil De maaske ikke tro det, men som i Gaar sad jeg 6 Timer om at skrive et Brev. *KLars.SF.120.* „Det er ogsaa en slem Banditrede (o: en gaard)“ . . „Ja, De kan bande paa . . Som nu Mejerika'len, hvor har jeg tasket ham!“ *FrPoulsen.R.14.* undertiden yder han (o: E. Pontoppidan) det udmærkede. Som nu i 1740erne i hans Kobenhavnstid. *EllenJørg.HH.200. 3.4)* (videre udvikling af bet. 3.3) † angivende hvad der almindeligvis forstaas ved noget: det vil sige; med andre ord. Naar nogen Landsbyeprest dør, efterat Rug er saaet, som kort efter St. Mortens Dag. *DL.2—13—1.* dør hand efter Bygsæden, som imellem Voldermisse og St. Bartholomæi Dag. *smst.2—13—2.*

4) (sml. IV. for 15(1) og til i lignende anv.) indledende en betegnelse for en egenskab, stilling, rolle, begrebssfære, kategori, som noget indehaver, gaar ind under:

i egenskab af. (om forb. som saadan se saadan 1.4) || det efterfølgende subst. bruges nu i artikellos form, naar det er uden adjektivisk bestemmelse; herfra forekommer flg. undtagelser: 1. i tilfælde, der staar paa overgang til bet. 5, ell. naar der følger en bestemmelse efter subst., er der vaklen. som mand(en) i huset maatte jeg tage affære | jeg fik det som (en) gave til min fødselsdag | 2. undertiden (men sj.) bruges best. f. i st. f. artikellos form (især naar subst. betegner noget velkendt ell. allerede omtalt). jeg blev som Præstesønnen modtaget med den største Glæde og Gæstfrihed. *Buchh.FD.13.* mit Grundsyn paa Holberg som Skribenten. *BilleskovJ.H.I.17. 3.* ved abstrakter bruges ubest. f. (subst. m. ubest. art.) i st. f. artikellos form, naar de har faaet (mere) konkret bet. nævne noget som en mulighed; anerkende en som en dygtighed. 4. i ældre tid var ubest. f. alm., hvor man nu foretrækker artikellos form. omendskiont hun som en god Christen har sat sig for at bære sin Sorg med Taalmodighed. *Holb.Bars.I.1.* *Manden | Var ikke hiemme selv; men som en Dreng | Har jeg fri Adgang i det hele Huus. *Oehl.I.77.* *som en Kladderkølle hendes Datter | Udi sin Barndom brugte den (o: et brystspænde). *Blich.(1920).V169.* *Som en angergiven Synder | Kommer jeg til Eders Celle. *Hzr.D.II.63.* med hvilken Interesse jeg som et Barn lyttede til de Ældres Samtale. *Gylb.(1849).III.164.* se ogs. *AnHans.BUS.61f.* og *Anker Jensen.HCAndersensspogr.(1929).178. 4.1)* i al alm. angivende kategori, begreb(s-sfære), hvorunder noget (lige nævnt) hører, den synsvinkel, hvorunder det (skal) betragtes, den maade, hvorpaa det skal opfattes; ofte udtryk-kende den anvendelse, der gøres af noget, den maade, hvorpaa, det formaal, hvortil det bruges. *,Hvo gav dig Skaanes Marker at bestyre?“ | — „Du, Harald! som en ussel, svag Erstatning | For hvad mig tilkom efter Fødselsretten.“ *Oehl.IV.11.* *Ælde med Staven | Henpeger paa Graven | Som Færdselens Maal. *Grundtv.PS.V.547.* (han) kunde ikke blive den Tanke kvit, at han maaske var udset som den ene, der maatte dø. *Myl Erich.NS.143.* (tag) dig en Akvavit med lidt Kina i . . Lægen ordrer det tidt som Medicin. *AndNx.D.372.* Som Svar paa Deres ærede Brev . . tillader jeg mig at tilbyde (osv.). *OKaalundJørgensen&HCriis.Eng.Handelskorrespondance.(1915).37.* Herrecykle . . Indleveret som Hittegods. *PolitiE.Kosterbl. 21/11.1924.3.* (Abraham) ofrede den (o: en væder) som (1871: til) Brændoffer i sin Søns Sted. *1Mos.22.13(1931).* en Bog, der har Holbergs litterære Indsats som Emne. *BilleskovJ.H.I.14.* ofte i forb. som anvende, benytte, bruge noget som, tjene som; faa, give, modtage noget som (gave osv.); sende noget som fragt-, ilgods, postpakke osv.: satte sig noget som maal, udgive noget

som manuskript, lægge noget som mærke i en bog osv.; som følge, resultat af. || *∩ m. flg. (kongruensbøjet) adj. ell. part.* Da Hr. P. M. Dags Dato har betalt mig Beløbet af forestaaende Obligation med Renten, saa tilbageleveres denne ham herved som indfriet. *Werfel. Dansk Brevbog.^o (1850). 143. 4.2) angivende en karakteristisk, der grunder sig paa, er udtryk for en vurdering, opfattelse, mening, indstilling, et skøn, en forestilling ell. en fastsættelse, afgørelse, konstatering (ofte i forb. m. menings- og ytrings- verber).* om nogen skulde udtoleke det som en Karrigskab at jeg ingen Exemplarer forærer bort af mine Bøger. *Holb. II. 535.* Tacitus og Svetonius anføre det som en almindelig Troe udi Orienten. *sa. Kh. 89.* *Vel Een og Anden dette Væsen (*∩: mine vers*) | Som Tyveri mig rev i Næsen. *Winth. II. 145.* *hvad klarligt straalere som Sandhed i Dag, | det falmer i Morgen som taabelig Sag. *Stuck. S. 116.* Heiberg . . affærdiger det lokale Publikums Dannelselse som Pjæt. *Vilh. And. Litt. IV. 801.* Præsterne saa det som deres Opgave at være som en Fader for deres Menigheder. *Hal Koch. (Grundtv. (1940). I. VIII.)* han mente det som en kompliment | *m. flg. personbetegnelse:* naar han gjør Vers over Madamen, maler (*han*) hende som den dydige Matrone. *Holb. LSk. I. 3.* *som Heltinge | Havde sildige Slægter Dig priist. *Hauch. SD. I. 95.* ofte i forb. som agte, anerkende, anse, (be)dømme, behandle, bestemme, betragte, definere, forekomme (en), forestille, fremstille, føle(s), karakterisere, opfatte, optage, regne, skildre (noget, en) som; være berømt, kendt som, have ry som; gaa, gælde som; udlægge en ell. lægge en ud som (barne)fader. || *m. flg. (kongruensbøjet) adj. ell. part.* Han fulgte Hørup . . altid forklarende det givne Standpunkt som netop saa ligefremt som man spiser et Stykke Smørrebrød. *EHenrichs. MF. II. 379.* de Betingelser, der nævnes af Dem som tilbudte af et konkurrerende Firma. *OKaalund Jørgensen & HCRiis. Eng. Handelskorrespondance. (1915). 101.* Et Flertal af de her tilføjede Aarstal maa forstås som omtrentlige. *Vilh. And. Litt. II. 222.* *m. bibet. af aarsag, grund:* Hroar takkede Hrane for sin Saga, som vel fortalt, skiondt han kientde det Meste deraf. *Oehl. XXXI. 82.* man foragtede de finske Folk som mindre dannede og krigerske. *Rask. NSO. 107.* Et Par af hans Bøger blev forbudt som usædelige. *NMøll. VLitt. III. 690.* opgivne en som haabeløs | || (*nu næppe br.*) *m. flg. inf.* Man bør ansee enhver Siel, som at have en vis og bestandig Lov at tænke efter. *Kraft. (KSelsk. Skr. VI. 212).* **4.3) angivende en virkelig, faktisk foreliggende egenskab, tilstandsform, fremtrædelsesform, udviklingsstrin, stilling ell. rolle: qua; i egenskab af.** Fra Spanien bredte sig Kundskaben om Matematik, baade som ren Regnekunst og i anvendt Form som Astro-

nomi. *Troels L. XIII. 127.* man blev ved at bruge de kendte navneled, efter at de som ord var gået ud af sproget. *MKrist. GN. 13.* Denne Vorte begyndte som en ganske lille uskyldigt udseende Filibums. *Johs Wulff. FA. 7.* || *især angivende personlig egenskab, stilling, position, profession, side af en karakter, personlighed ell. (m. tidsangivende bibet.) alderstrin; ogs. angivende en stilling, rolle, som indehaves midlertidig, en profession, man udøver som amatør; undertiden m. begrundende bibet.: i egenskab af og fordi vedk. er —.* De troede, at Kristus var fød, som et simpelt Menneske, men at han siden, formedelst sin Dyd har været udkaaret til Guds Søn. *Holb. Kh. 92.* *Her som Barn jeg har spøgt, og her som Mand jeg har virket. *FGuldb. I. 26.* En Lærer kan som Lærer være meget duelig, og som Opdrager meget slet. *Rahb. Tilsk. 1803. 552.* han var hadet, som Jøde, og misundt, som rig Mand. *Goldschm. I. 11.* Bjørnen som Rytter. *Kaalund. 123.* *derfor vil jeg slaas som tapper Landsoldat. *PFaber. V. 72.* H. C. Andersen som Eventyrdigter. *Brandes. KP. 301.* Stephanus blev født i 1599 som Søn af Professor S. Ellen Jørg. *HH. 127.* Adolph er i Amerika. Vi véd ikke som hvad (*∩: hvad han er*). *Bønnelycke. MM. 24.* løberen N. N. kom ind som nummer eet | aabenbare sig, afsløre sig, gaa som (lærling, svend osv.), leve, (er)nære sig som, virke, vise sig som osv. *∩ m. efterfølgende demonstr. pron. + relativ-sætn.:* naar Hr. Jeronimus klager sig derover (*∩: at hans kone ikke kan faa børn*), gir man ham Regres til Forælderne, som dem, der have saalt ham falske Vahre. *Holb. Pern. I. 7.* de her behandlede videnskabsmænd danner, som dem der særlig har drøftet sproglige spørgsmaal, en gruppe for sig. *MKrist. (Fra RasktilWimmer. (1937). 134).* || *m. flg. (kongruensbøjet) part. ell. (substantivisk anvendt) adj. (undertiden m. begrundende bibet.).* *Du maaskee for mig, som ældre, synger, | Naar jeg skal til Ro den sidste Gang. *HCAnd. SS. XII. 191.* Fattigmandssønnen, som den klogeste af dem, skulde beholde Pungen. *SeGrundtv. FÆ. II. 223.* Som født i Kolding . . var (*Ploug*) voxet op med Indtrykket af det Unaturlige i Hertugdømmets Adskillelse fra Hovedlandet. *Recke. (Ploug. II. xv.).* Forfatteren (*blev*) halshugget paa Nytorv som greben i landsforræderske Planer. *Vilh. And. Litt. II. 227.* || *m. flg. (ved demonstr. pron. bestemt) subst. + relat.-sætn. m. være ell. (sjældnere) andre verber (i reglen uden relat. pron.), ofte m. begrundende bibet. (sml. bet. 8.4).* *Han kan gaa som den Nar, han er kommen. *Drachm. FÆ. 44.* Som det Ordensmenneske han (*∩: Boileau*) var, holder han de overleverede Digterarter skarpt sondrede. *NMøll. V. Litt. III. 123.* Som den beskidte Blære, du er, ligger du og roder med enhver tilfældig Sjøver. *ErlKrist. DH. 117.* se ogs. *Aa Hans. Sætningen. (1933). 192.* **4.4) (undertiden**

*m. overgang til bet. 5 og 6.2) angivende hvad noget tilsyneladende er, ell. hvad det søger at forestille, en paataget rolle, et forstilt væsen, en forklædning olgn. I parerer, min troe, som en Maybrud. *Holb. Bars. II.8.* nu vil vi begge forklæde os, og som Pillegrime gaee ind paa Slottet. *sa. Ul. VI.* *Som Fastelavnsmar dandser den lystige Person (2: i et skuespil), — | Det Eneste, der muntre den graae Exposition. *Heib. Poet. VIII.128.* Bliv ikke vred, Adolph, for Det jeg nu vil sige: men du er næsten smukkere som Fruentimmer end som Mandfolk. Det er utroligt hvor den Kappe klæder dig fortræffeligt. *Gyldb. (1849). IX.149.* han sneeg sig igiennem som En af Følget. *VSO.* Olaf Poulsen som løjtnant von Bud-dinge | *jf.*: Arianke Grovsmids, som en forklæd Mands-Person kommer ind. *Holb. Kandst. IV.9.* illudere, optræde som, se ud som, give rollen som, gerere sig, tage sig ud som.*

5) (videre anv. af bet. 1-2, *jf.* ogs. bet. 4.4) indledende et led (en sætn.), der skal tjene til at oplyse ell. illustrere, ud-male, tydeliggøre noget, som det (i en ell. anden henseende, paa en ell. anden maade) har lighed med; angivende hvad man kan (maa) forestille sig i st. f. et andet forhold for at faa det rette indtryk af det, ell. hvad det minder om (og muligvis ogsaa er); især angivende et fra et andet omraade hentet (og for tilhørerens mere kendt) forhold, hvorved noget oplyses, beskrives billedligt i st. f. paa almindelig deskriptiv maade (om saadant led som stilfigur se Ulla Albeck. *Da. Stilistik. (1939). 97ff.* og der angiven litteratur). **5.1)** indledende et substantivisk led, der knytter sig til et andet substantivisk led, medens det fælles sammenligningsgrundlag, -punkt angives af (et led i) den øvrige sætn. **4)** ell. ikke er direkte udtrykt (men fremgaar af sammenhængen, selve billedet); undertiden er tilknytningen mellem de to substantiviske led dog saa løs, at som-ledet nærmest staa som en adverbial bestemmelse til det verballed ell. *adj.*, der angiver sammenligningsgrundlaget (ved alm. fællesnavne er ubest. f. det normale (hvorved denne bet. kan skilles fra bet. 4.3: han lever som en eneboer : han lever som eneboer); ved abstrakter og stofnavne bruges artikel-løs form, ved stofnavne dog tidligere ogs. ubest. f., se *AaHans. BUS. 69f.*). *Aldrig saa jeg nogen skønne Jomfru, | havde to Hænder som Staal. *DFU. nr. I.17.* Hendes Værelser er udstaffered som en Grævindes. *Holb. HP. I.6.* Livet som en Seylads. *Aria. Stub. 40.* *Mit blod faer om, | Som Fluen, der i Flasken kom. *Wess. 40.* *Jylland mellem tvende Have | Som en Runestav er lagt. *HCAnd. SS. XII. 382.* *Mindet flyver som en Fugl | Hen til Slesvigs grønne Vange. *Holst. I.5.* *Som en rejseysten Flaade | ankret op ved Jyllands Bro | . . ligger Landet dybt i Ro. *Rode. SH. 101. jf. bet. 1.1:* *Som blæsende Vind, |

Saa vender og dreier | Sig Daarernes Sind. *Grundtv. FA.8. jf. bet. 6.1:* Hans . . Hænder og Fodder . . saae ud som store knoklede Forbeninger. *Sheegaard. FG. 332.* i talrige *talem.* som (have det) som blommen i et æg, (for-liges, leve) som hund og kat, (gaa) som kæp i hjul, som trommestikker, (skyde op) som paddehatte, (sky, hade) som pest(en), have penge som græs. *jf. bet. 5.3:* (gaa) som fod i hose, (komme) som et lyn fra en klar himmel. || ofte i *udtr.* for at leve, opføre sig, optræde paa en maade, som er karakteristisk for et angivet væsen (ogs. undertiden m. bibet. af, at vedk. virkelig er (at betragte som) et saadant væsen). saadant Endeligt fik Jeppe paa Bierget, hand levede som en Soldat og døde som en Soldat. *Holb. Sep. II.1.* (de) have staaet sig i Commissionen ret som nogle Stymperer. *Gram. Breve. 43.* *De stred som Løver, men de faldt som Faar. *Oehl. VIII. 208.* Hun har havt en sørgelig Skjebne, og hun har baaret den som en Mand og følt den som et Fruentimmer. *Gyldb. KV. 81.* han taleden altid som en Viis og handlede stedsom en Afsindig. *Kierk. VI. 302.* Som en slagen, menneskesky Mand sneg han sig langs Hus-rækkerne af de mindst befærdede Gader. *Gyr Lemche. FS. 355.* i talrige *talem.* som drikke som en børstenbinder, leve (fryse, skamme sig) som en hund, staa som en klods, et mæhæ, staa sig som en karl, mand. || (*jf.* ligesom (1.1)) ved *verber* som være, blive, hvor som-ledet staa som præd. *Dine Læber* er som en Skarlagens Snor. *Højs. 4.3.* *Som bitter Medicin en sund Comædie er, | Som en Chirurgisk Kniv, der heeler, naar den skiær. *Holb. NP. A4^v.* *Hendes Kinder er som Roser, Barmen som Sne. *Hauch. LDR. 158.* Han var som en kogt Hummer over hele Kroppen. *KLars. SF. 121.* *jeg er som den vilde Hyrde, | der gjennær sit Kvæg paa Græs. *Aakj. RS. 93.* At leve er som at rejse. Bagefter er det dejligt. *Steincke. Tegnestifter. (1938). 112.* være som is, som to røde køer, som luft for en osv. || indledende et led, der følger efter (poet. ogs.: gaar forud for, se u. VI. saa 4.1) (saa +) *adj.* ell. *adv.* (hvormed som-ledet ofte indgaar en fast forb.). *Du følger mig, saa hurtig som en Raa, | Stum som en Fisk, og lydig som en Hund! *Oehl. IV. 93.* *Nu, som Fuglen frisk! | Rask som Havets Fisk! | Morgensolen titter gjennem Ruden. *Ing. RSE. VII. 238.* *Der var som Døden stille | Over den hele Dal. *Winth. ND. 106.* jeg raabte: „kjør!“ saa brøstigt, som den hovneste Herskabstjener. *CBernh. NF. XIII. 190.* Jeg blev hivet op (af morænegruet), skiden som et Svin. *Schand. O. II. 302.* *Himlen er saa blaa som | en sekstenaarigs Blik. *LCNiels. VLM. 41. jf.*: *hvert et Øiekast | Var som en sleben Bajonet, | Saa skærende og hvast. *CK Molb. SD. 295.* i talrige *faste forb.* som (saa) dum som en østers, død som en sild, frisk som en fisk, hvid som et lagen (sne osv.), kold

som is, rank som et lys, rød som en hare, rød som blod, sort som kul, tavs som graven (som en mur osv.). **5.2)** *indledende et præp-led, der knytter sig til et andet præp-led ell. (m. overgang til bet. 6) — idet det første sammenligningsled ikke er direkte udtrykt, men fremgaar af sammenhængen — til andre led, især til verballedet (som en maadesbestemmelse til dette).* I ere udgange, som mod en Røver, med Sværd og Stænger. *Luc.* 22.52. *Man er som uden Sandsør, | Naar man sig dræbe vil. *Wess.8.* Skuldrene hængte som paa en udmagret Olding. *Blich.(1920).* XVIII.207. *Han henrykt stod, men svimmel | Som paa en Klippetop. *Winth.HF.282.* *Skygger ser jeg, tætte som i Skove. *Stuck.S.11.* i *faste forb.* som være som i den syvende himmel, gaa, sidde, staa som paa gløder, naale. **5.3)** *(undertiden m. overgang til bet. 1.1) indledende en sætn. (oftest en sætn. m. sa. 20 verballed (der dog ofte udelades) ell. verballed af lignende bet. som i den overordnede sætn.)* *han vog udaf de Vestergyllands Mænd, | som Bønder de mejer Korn. *DFU.nr.21.6.* *Har du ei seet den Drenge, der følger ham, | Som Lammet Klokkelaaret? *Oehl.IX.65.* *Som Solen skinner i Foraarstid . . | Al sand Oplysning er mild og blid. *Grundtv.Udv.X.78.* *Han . . | gumler paa sin Tvivl, sit Nag, | som en fangen Rotte gumler | paa en oret Hvedekage! *Drachm.VS.96.* jeg . . elsker dig, som Herodes elsker Mariamme. *KMunk.EI.73.* *ofte ellipt. i talem. som:* være spildt som guds ord paa Balle-Lars, gaa i en som guds ord i en student, glo som en ko paa en rødmalet dør, sidde som en ildklemme paa en so. || (*jf. bet. 1.1*) i *forb. m. maades-adv.* saa (dan, -ledes) i *den overordnede sætn.* Som en Lilie iblandt Tornene, saa er min Veninde iblandt Døttrene (1931: Som en Lilje midt iblandt Torne er min Veninde blandt Piger). *Højs.2.2.* se ogs. u. VI. saa 1.4, saadan 5.4. || (*jf. bet. 2.1*) i *forb. m. grads-adv.* (lige) saa i *den overordnede sætn.* *Som Bækken i Engens det blomstrende Skjød, | Saa stille, saa klare de Dage henflød. *Thaar.HG.3.* *Han giver dem Viidsoms Kjerne: | Men Skallen knækker han selv: | Thi gaae de til Skolen saa gjerne, | Som iler til Havet en Elv. *Blich.(1920).XIV.152.* || **50** *indledende konjunktions-bisætn.* *aldrig røde | Blodsdraaberne saa smukt, saa purpurfriske, | Som naar de drypper i den hvide Sne. *Oehl.IV.80.* jeg var tilmode, som naar jeg er paa Klapjagt, og et Stykke Vildt kommer mig paa Skud. *Blich.(1920).VII.13.* Hele det øverste og frugtbare Lag Jord var borte af Marken, som (det er) hvor en opsvulmet Bjergrøst har skyllet hen over et Stykke Land. *Lefotii.Sproglerærens Grundbegreber.(1871).131.* *alle mine (∴: *havrens*) Bjælder gaar, | som naar gyldne Hamre sammen slaar. *Aakj.VVF.137.* **5.4)** i *eder som* det var som (bare) fanden, pokker, satan,

skam (ogs. som fandens, pokkers, satans) (*vel opstaaet ved sammenblanding af (snu, styg osv.) som (bare) fanden, pokker, satan, skam (se u. III. bar 3.2, Fanden 3.1, Pokker 3.1, Satan 3.1, Skam 4.2) og forb.* som det var fandens, pokkers osv.; *jf. ænyd.* som gud, som ed: ved gud; *sml. endvidere* som han kunde bande (u. bet. 1.3) og som mænd (u. saamænd)) se *Fanden osv.*; ogs. i *forkortede (ellipt.) udtr.:* „Det var som —“ — „Men Lone, skal du nu ogsaa til at bande!“ *LBirke.DT.66.*

6) *indledende et led (en sætn.), der ikke tilsigter at give noget virkeligt billede af, en eksakt, sikker forestilling om noget, men kun at angive, hvad det muligvis ell. tilsyneladende er, hvordan det forekommer en (at være), hvad det nærmest maa kaldes ell. sammenlignes med; især brugt som udtr. for, at noget for den talende (ell. en anden angivet person) kun er en forestilling, tanke, formodning, en rent subjektiv opfattelse (der kan være rigtig ell. forkert), ell. som udtr. for, at noget kan være det angivne, uden at det afgøres, om det virkeligt er det (hvad der overlades til tilhøreren (læseren) selv at tage stilling til), ell. som udtr. for, at noget angivet maa tages med reservation, som en tilnærmelsesvis ell. forsøgsvis bestemmelse olgn. (jf. *MøllKrist.DF.131ff.*). || *indledende en sætn. bruges dels som alene, dels som om, i reglen uden forskel, dog er som alene almindeligst i bet. 6.1 og i faste udtr. til bet. 6.3 (jf. *Mikkels.Ordf.545*) || undertiden (nu l. br. og i reglen følt som vulg.) bruges som (om) i forb. m. flg. at (jf. I. at 4). det kommer mig for som at vi for meget afvige i Hovedsætningerne. *Stampe.11.97.* Det synes som Digterens Enthusiasm falder, og som at han bliver sin Materie mere raadig. *JBaden.Horatius.I.47.* *Mig bæres for, som ret snart i Qvel | At Gitterværket vil briste. *Blich.(1920).XX.222.* *JP Jac.I.68* (se u. bet. 6.1). *jf.:* Han rømmede sig (for at svare), og det var aldeles som om, at nu vilde det komme. *JacPaludan.UR.48.* || i *sætn., der indledes med som alene, findes ofte (paa lignende maade som ved ty. als) omvendt ordstilling, især i bet. 6.3 og i reglen kun i skriftspr. (sml. *FalkT.Synt.291.HBriaz.(Tl'sk.1912.I.140f.)*). UllaAlbeck.Da.Stilistik.(1939).175). **6.1)** (*jf. bet. 4.2*) angivende indholdet af en persons (subjektive) forestilling, tanke, fornemmelse, indtryk; *dels indledende et led i en sætn.:* *Vort Nord blev hende som et Fængsel. *Winth.Digtn.258.* jeg føler mig som mørbanket | *dels indledende sætn. (ved upers. verber vekslende m. at (jf. ogs. forb. som at ovf.l.35ff.)), i reglen saaledes at som (om) i højere grad end at fremhæver forestillingens usikkerhed.* Hun havde en Fornemmelse som Gulvet sank . . eller som at hele Stuen . . dalede ned gennem Luften. *JPJac.I.68.* forekomme, synes (en) som (om), bæres (en) for, komme (en) for som***

(om) osv. (se de *paagældende* verber). || i *forb.* det er (ell. var) som (om), *dels udtryk-kende en rent subjektiv forestilling, fornem-melse, dels (jf. bet. 6.3) angivende et alminde-ligt indtryk.* det var for Mejersken accurat som om Gyngekjernen var igang. *Blich. (1920).X.92.* *Det er, som al min Sorg bort-veg . . | Og som jeg lytted til Huldrens Leg. *Hauch.SD.II.271.* *Her er det dog som sad jeg | Midt mellem mulne Liig. *Bagger.D.79.* det var som at komme klar af et Kap og ud i det aabne Hav. *JVJens.IM.109.* Det er mange Gange, som jeg kan se det Syn for mig, da du og Tyskeren stod og sigtede paa hinanden. *HÜss.IH.266.* se ogs. *MøllKrist.DF.132f. 6.2)* (jf. bet. 4.4) *angivende et for-still, hykket forhold.* *Palnatoke lever . . | Den Snilde lod sig bære kun som død | Ud paa sit Skib. *Oehl.IV.14.* anstille sig som, stille sig an som, lade som (se de *paagæl-dende* verber). || (jf. u. bet. 6.4-5; nu l. br.) *indledende et præp.-led:* „Hvor i skulde den (o: en komedie) bestaa?“ — „At skicke ham Deputerede, som fra Raadet, for at gratu-lerer ham med Bormesterskab.“ *Holb.Kandst.III.1.* hand viiste mig et falskt Brev, som fra Niels Forpagter, der skulde have til-budt ham Stude for meget got kiøb.sr. *11J.I.1.* || *indledende en sætn.* Grev Henrik . . kjendte strax den unge Greve; men han betænkte sig et Oieblik. „Ja saa!“ — sagde han derpaa listig, som han holdt det for en Usandhed. *Ing.VS.I.174. 6.3)* (ofte m. over-gang til bet. 6.5) *angivende et ikke foreliggende, tænkt tilfælde, der, hvis det forelaa, vilde være af samme ell. lignende art som, have samme virkninger som det foreliggende, ell. angivende et tilfælde, der, hvis det forelaa, vilde gøre noget forstaaeligt, naturligt, vilde give en for-klaring paa det, begrundet det.* || *indledende et substantivisk led i forb.* som være som en fader for en, elske en som en (slags) fader (jf. u. Slags 1.2); udføre noget som ingen-ting (se ingenting sp. 578¹¹) || *indledende et præp.-led.* Jeg foer op, som af en Drøm; jeg græd, som over et virkelig tabt Paradiis. *Blich.(1920).XX.32.* Begge greeb, som ved eet Huskud, hver een af den gamle Herres Hænder. *Winth.IX.282.* *Jeg har et Helgen-skrin i Hus, | af Uvejrsuss, | af Solens Glød . . | dør sover som i Helgenblund | hver runden Stund. *Stuck.S.121.* som med een røst, se I. Røst 1. || *indledende et adj. ell. (især) et perf. part. (til dels opstaaet ved forkortelse af en sætn.).* *Jeg staaer, som af Skrækken knuset. *Heib.ND.222.* et palais-agtigt, men som uddødt Hotel. *HCAnd.ML.559.* *Og skilt fra Tante jeg blev i Vrmlen, | Da kom en Herre, som sendt fra Himlen, | Med Paraply. *Bogh.D.II.308.* Da blev An-sigtet trist og graat, som dodt. *SvLa.HjG.3.* i mange faste forb. som komme som kaldet, (staa) som lamslaet, ramt af lynet (lynild), gaa som smurt; være som blæst, gjort til,

skabt for (til), talt ud af ens hjerte, være som oversaaet med noget. || *indledende en sætn.* alle (arver) som de vare Sodskinde. *DL.5—2—49.* *Havbor lader sig vokse Haar | og Jomfruklader skære; | saa red han til Dannemark, | som monde han Jomfru være. *DFU.nr.1.6.* seer til for alting, at min brogede Hest blir vel plejet; thi jeg har elsket det Beest, som hand kunde være min kiødelige Broer. *Holb.Jep.VI.* hun skulde staae der som stod hun Skoleret eller aabenbare Skrifte. *Kierk.II.45.* *Kalv, Du raver som Du er fuld, | tag Dig iagt, Du ej falder om-kuld. *Kaalund.207.* De lignede hinanden, som de kunde være Brødre. *Drachm.F.I.264.* min Madmor skød da ogsaa of fra Bænken, som havde hun set et Spøgelse. *ErlKrist.NS.176.* i *talrige talem. som* (løbe) som fanden var i hælene paa en, som der var ild i en, som man var gal; græde, som man var pisket; staa, som man havde tabt baade næse og mund, som man var faldet ned fra maanen; det gaar, som det er (var) smurt; leve, som hver dag var den sidste. *som udtr. for en tænkt (uirkelig) hensigt:* *(han) stirred . . med Had paa Murene, | som vilde han dem smuldre. *Bødt.142.* i *udtr. for en tænkt følge, et tænkt resultat:* *I Taage hylles vore Fædrekyster, | Som skulde Him-lens Lys ej mer dem naa. *Ploug.I.59.* || (jf. bet. 2) m. *foregaaende* saa, samme *olgn.* jeg er saa Hoved-svimled, som jeg nys var falden ned af Maanen. *Holb.Her.II.3.* Oxe-stegen smagte dem . . ligesaagodt, som det havde været Harestejg. *Oehl.Er.I.121.* Træer-nes Toppe . . stode i saa skarpe Omrids, som vare de malede paa Himmels mørke Grund. *Blich.(1920).VIII.62.* *Og se, hvor de dan-ser | saa lystigt, de to, | som om de havde stjaalet | baade Strømper og Sko. *Barnertim. I.3.* jf.: det er en Sandhed, som var Verden død, saa kold . . er den. *Kierk.III.226.* || *indledende et sætningsled ell. en sætn., der er knyttet som bestemmelse til et subst. (vbs.).* en anden Ekspres . . gik forbi med et Skrat, som om et Stykke Sandpapir blev flænget i Ens Öregang. *Madelung.F.63.* et Ras hør-tes i Skibet som af gammelt Jern i en Sæk. *JVJens.RF.199. 6.4)* *angivende hvad der kan være (og sandsynligvis er) det virkelige for-hold ell. med rimelighed, sandsynlighed kan antages at være forklaringen paa, den virkelige grund, aarsag til noget (jf. MøllKrist.DF.131f.).* || *indledende et præp.-led.* venstre Oje misfarvet som efter Slag. *Politie.14. 1925.3.* (jf. u. bet. 6.3 slutn.) *knyttet til et subst. (især vbs.):* Paa engang hører jeg . . en Klingren som af Glas og Flasker. *Blich.(1920).XXIV.195.* Inde fra Sengens Mørke hørte Berg en Lyd som af undertrykt Hul-ken. *Bang.HS.123.* i *udtr. for en (formodet og sandsynlig) hensigt:* *Der var en indre Kamp (o: hos en sovende) | Som for at vaagne op. *Winth.HF.226.* Svend rejser sig som for

at gaa. *JakKnu.Va.286.* || *indledende sætn.* der hørtes et lille Pladsk, som om der blev kastet Noget ned i Vandet. *JPJac.(1924). III.215.* Hun standser et Øjeblik, som hun tager et Skue over Ugens Hændelser. *Skjoldb.A.100. i udtr. for en formodet (og sandsynlig) hensigt:* Han gjorde en Bevægelse som han vilde reise sig. *Ing.EM.I.206. 6.5) (m. (overgang til) adverbial bet.) indledende et led, der angiver, at udtrykket maa opfattes med en vis reservation, forsigtighed, som en tilnærmelsesvis ell. ikke helt sikker bestemmelse (jf. MøllKrist.DF.133f.); om forb. (saadan) noget som se u. nogen 3.1, saadan 1.2. || indledende et substantivisk led (der staar som subj., obj. osv.): noget, der minder om; noget i retning af; hvad man næsten kan kalde. der var under hans Fødder som et Arbeide af Saphirsteen (1931: under hans Fødder var der ligesom Safirfliser). 2Mos.24.10. Mester Gert Westphaler . . er som Capitain for alle Barberere udi Jylland i at snakke. *Holb.GW.I.1.* Da hørte han som en Raslen bag sig i Skoven. *Oehl. XXX.16.* *Paa Gravenes som Blaalyss spille. *PalM.VII.317.* Det gav som et lille Lattergof et Steds inde i Kroppen paa hende. *Bregend. GP.166.* der faldt som skæl fra mine øjne *olgn., se I. Skæl 6.1. || indledende et adjektivisk ell. et adverbialt led (næsten kun: se præp.-led; undertiden m. overgang til bet. 6.3): saa at sige; næsten; tilsyneladende. den Vredeladende, hvis Galde kaager som over af Vrede i hans Liv. *Hørn.Moral.II.31.* *(katten) Paa Blokes Skandser sprang, og kiorte som i Ring. *Holb.Pairs.188.* han er som ude af sig selv af Vrede. *Hzr.F.76.* Blev jeg igaar som 10 Aar ældre, idag er jeg bleven 10 Aar yngre. *Kierk.VI.200.* Den anden var finere bygget, brunet og som af en hel anden Race. *Esm.GammelGæld.(1885).3. jf.: te' saadn en Kaveler (o: et spædbarn) er Brandevinen bare som te' Skade. *Ohlsson.S.25. || (l. br.) indledende et verbum. Gud haver som forladt mig. *Cit.1812.(JySaml.4R.V18).* Taa- rerne kom mig i Øjnene . . idet mit Hjærte næsten som græd af ydmyg Lykke. *Drachm. HI.285. (hun) havde rejst sig, mens hun som omtindrede Mikael i et eneste Blik. *Bang.Mi.145. 6.6) (udviklet af bet. 6.3; talespr.) (især i forb. som om) indledende en (selvstændig) sætn., der nævner en forkert forudsætning, paastand, fremgangsmaade og (haanlig) afviser forudsætningen osv.; ogs. i svarsætninger, der udtrykker manglende forudsætning for at besvare spørgsmaalet. *Alt præker, disse Mure, Thyras Billed. | See, hvor hun stirrer straffende herved! | Som om jeg ikke vidste, dine Øine | Var brystne længst. *Oehl.IV95.* Der gives da ikke mere forbandet Grillenfænger, end den tossede Strikken. Som om der ikke var godt Kjøb nok paa de vævede Varer. *CBernh.NF.XI. 135.* „Hvad er det egentlig, Deres Fader******

fabrikerer.“ „Mon dieu, som om jeg anede det. Kemiske Ting vist.“ *JacPaludan.TS.196.* *Uforskammede! | Tag Jer i Agt! Som om jeg ikke vidste, | hvad Spil I pønser paa. *KMunk.C.52.* De med Deres Oplysning! afbrød I. ham. Som om Kundskaber er en i Luften fritsvævende Ting! *JVJens.RF.121. 6.7) (jf. ty. dial. als heute (gestern, auf montag osv.), eng. dial. as to morrow (then, yesterday osv.) (eng. as yet, hidtil); nu sj. i rigsspr.) i forb. m. en tidsangivelse, angivende, at tidspunktet skal opfattes med visse modifikationer, reservationer, især at det er et punkt i et forestillet tidsforløb ell. et tidspunkt, der er forrykket, forskudt og bragt i relation til nærværende øjeblik. i Morgen . . bliver det sex Uger, siddn Brylluppet stod. Det heder ellers paa en gemeener Maade: Det stod som i Morgen . . var sex Uger. *Høysg.S.142.* Som imorgen havde vor lille Dreng været fem Aar, havde vi maattet beholde ham. *HCAnd.(1919).IV58.* ofte ved gengivelse af en paa en tidligere dag fremsat tidsangivelse: Jeg gaf hans Bud den Besked, at jeg vilde blade (bogen) igiennem, og sige ham min Mening, som i Dag mod Aften. *Gram.Breve.278.* Warnstedt, havde lovet mig, at skaffe mig Deres nærmere Villie, Verset til Dronningen angaaende, i det seeneste som i Gaar. *Ev.(1914).IV359. PAHeib.Sk.I. 232. Hzr.VIII.206.* Da iaftes Deres Mand glædede mig med et Besøg, sagde jeg, at om De begge tillod det, da mældte jeg mig, som i Dag til Middagsgjæst. *HCAnd.BH.188. OrdbS.(gl.-kbb., sydsjæll.). jf. DST.1920.165f. 7) brugt med forstærkende bet. foran en superl., udtrykkende den højest mulige grad (lignende udtr. i glda. (se fx. Rimkr.) og oldn. (fx. sem skjótast, hurtigst muligt); opstaaet ved forkortelse af sætn. (til bet. 1) som oldn. skulu pit gera mér sverð sem bezt kunni pit (se Lund.Oldnord.Ordføiningslære. (1862).251f.); sml. de (paa lignende maade opstaaede) lat. udtr. m. quam (fx. quam celerime, hurtigst muligt) og gr. udtr. m. hōs (fx. hōs árista, saa godt som det er muligt); nu i rigsspr. uden for forb. som oftest (hvor som dog ikke nu er forstærkende, men snarest giver udtr. en mindre superlativisk bet., omt. = som regel, se bet. 1.3 slutn.) kun arkais., jf. *Rubow.SP.22.36)* *Det gik som smurt, det gik som sødest. *Bagges.V213.* Ligeledes beføl han dem at udrette hans Befaling som skyndeligst. *Oehl.XXX.40.* der hun saa' det, blev hun som vreddest. *Grundtv.PS.I.487.* nu maae vi hen og tage som varmest Deel i Slaget. *sa.Snorre.III.320.* *Hvad ingen begriber, som sødest smager. *Blich.(1920).VI.15.* især i forb. som bedst, flest (smst.XXVI.168. se ogs. flest 2 slutn.), helst, mindst, oftest, snarest, tiest, se bedst osv. || om forb. m. foregaende al(ler) se allersom-, alsom- i ssg.; (sj.) foran superl. m. aller-: denne Tidsform (har) som alleroftest Kjøndebogstavet d eller**

t foran de egentlige Endelser. *Rask.NSO.270*. Disse „fremmede Mennesker“, der . . væmmes, naar de andre, brave Folk morer sig som allerbedst. *HKaarsb.Vi.79*. *her (∴ i sengen) fødes vi som allerførst, her bringes vi til Live. *MLorentzen.G.52*.

8) videre (især af bet. 1-2 udviklede) anvendelser som sætnings-konj. **8.1)** (undertiden m. overgang til bet. 8.4) $\text{\textcircled{W}}$ videre anv. af bet. 1.1, angivende et forhold, der udgør en parallel ell. et sidestykke til ell. staar i sammenhæng med det i den overordnede sætn. udtrykke og samtidig underbygger, forklarer dette; ligesom (1.2); ofte i forb. m. fig. da ell. (og) ogsaa. Thorvaldsen og de danske Kunstnere læste jeg (bogen) forleden for hos Prindsessen, og den greb dem dybt, som jeg ogsaa hører, at de hjemme er smæltede i Taarer. *HCAnd.Breve.I.162*. om din Salighed tør jeg . . ikke tvivle, som jeg da er mere tilbøielig til at tvivle om min egen Salighed end om andres. *Kofoed-Hansen.Iler ogHisset.(1872).3*. De keltiske Stammer udgjorde ingen politisk Enhed, som de da ogsaa i sproglig Henseende skilte sig stærkt fra hinanden. *Othosen.VH.I.60*. m. overgang til bet. 1.3: *Der var engang en Nattergal, | som der jo er saa mange. *Rosse.Bygevejr.(1892).44*. || (jf. u. bet. 1) i forb. m. saaledes) i efterfølgende hovedsætn. (undertiden m. bibet. af begrundelse, jf. de flg. bet.). Som det Hele var uden stor Betydning, saaledes blev det og uden videre følger. *StBille.Gal.III.62*. som det i det Hele taget er dumt at sukke, saa er det allerdmest at sukke forgæves. *Drachm.UB.133*. *JohsSteenstr.HD.20*. **8.2)** (jf. bet. 1.2 og 2; talespr.) angivende en maade, der (ved sin art ell. grad) forklarer, begrunder det i den overordnede sætn. udtrykte: efter som (se u. efter 8.3), gjør denne Dumhed til alle Deres andre. Som De tager afsted, var De istand til at angive Dem selv. *Hzr.IV.202*. Vi har været længe nok her, som den Dreng har trukket os omkring! Lad det nu faae Ende engang. *smst.XVI.89*. Du er en rigtig udpræget Pige, som du snakker til din Mor. *KMich.Mor.(1935).15*. som Fruen passer paa nu, kan det vel slet ikke gaa galt. *ErlKrist.DH.199*. **8.3)** (jf. bet. 1.2; undertiden m. overgang til bet. 8.5-6) angivende den tilstand, stilling, situation, der danner grundlaget for den overordnede sætn.s udsagn (dom, mening): efter den maade, hvorpaa; saaledes som; ogs. angivende den særlige synsvinkel, hvorunder det i den overordnede sætn. nævnte betragtes. (om forb. saadan som se saadan 5.3). som hun nu stod her i Dag i sin fulde Puds lignede hun . . en Urtepotte. *Blich.(1920).VII.9*. *Om vi ham bare bort, som han nu sidder? *smst.VI.199*. Kanskee kjender han ikke dig fuldt saa noie; men som han kjender dig, har han stor Estime og Tilbøielighed for dig. *CKMolb.Amb.95*. Manden . . var rejst . . til

Amerika. Det havde været meget sorgeligt dengang, som hun sad dør med en halv-voksen lille Pige. *KLars.SA.9*. Som Holberg har anbragt (verset) synes han om have opfattet Martials Vers . . polemisk. *BilleskovJ.H.I.27*. || knyttet til et substantivisk led, angivende at dette beskrives ell. betragtes paa den i bisætningen angivne maade. *han skrev baade Hjort og Hind, | som de i Skoven runde. *DFU.nr.1.12*. *En Mand maa tage Tingen, som den er. *Oehl.IV.29*. *Med Øjet, som det skabtes, himmelvendt, | Lysvaagent for alt skjønt og stort her nedenunder. *Grundtv.PS.VI.243*. Fruentimmerne, som de vare, som de ere og som de ville blive. (bogtitel.1823). *Her ser I Pigerne, som de står, | og som de sidder, og som de går, | og som de drejer rundt i Dandsen. *Krist.BRL.286*. H. C. Andersen som han var. *Reumert.(bogtitel.1925)*. **8.4)** indledende en sætn. m. verbet være, der er knyttet til et umiddelbart foregaaende, appositionelt anvendt ord, saaledes at hele udtrykket fungerer som en maades-bisætn. (jf. bet. 8.3), ofte m. bibet. af årsag ell. indrømmelse (jf. bet. 8.5-6); i videre anv. (l. br. i rigsspr.) i sætn. m. andre verber, knyttet til et foranstillet, ikke appositionelt, subst.: Flov Kuling, som han havde, var der ingen overhængende Fare. *MylErich.NS.110*. || (jf. bet. 3.2 slutn.; kan ogs. opfattes som hørende til bet. 12.1, sml. eng. fool that ell. as I am, ty. armer mensch der ich bin) knyttet til et subst.; dels til saadan + subst., se u. saadan 2.1; dels (ved subst. m. attrib. nu mindre br. i rigsspr., der foretrækker den u. bet. 4.3 slutn. nævnte konstruktion) til (artikeløst) subst. uden saadan: *hold paa Tyven! Han er borte. | Ha, gamle Dosmer! Taabe, som jeg er! *Oehl.I.128*. Fladlands Beboer, skal jeg lofte ham til fjelds og nordlyse ham, Klud som han er! *HCAnd.(1919).V.116*. Han havde vel glemt rigtig at være Menneske, halvgåen Pebersvend som han var. *Rørd.KK.137*. Han hverken lagde til eller drog fra, vederhæftig og fantasilos Mand som han var. *MylErich.NS.7*. du kom for en Gangs Skyld til at si-ge Sandheden! Usling, som du er! *Thuborg.DVE.16*. se ogs. *AaHans.Sætningen.(1933)*. **191.** || (undertiden m. overgang til bet. 11.1) knyttet til adj. (adv.); dels til (lige) saa + adj. (adv.) (i hvilket tilfælde som kan udelades): Skam dig, så arrig (som) du er! *Mikkels.Ordf.737*. se ogs. u. VIII. lige 4.7, VI. saa 4.7. dels til adj. (adv.) alene: *Man førte mig af Klæderne, | Og nøgen, som jeg var, | Hen til den dybe Fjeldport | Ved Dybet de mig bar. *Winth.HF.90*. svag som hun var, tog hun Rive og Le og gik i Marken. *Tolderl.F.I.133*. der kom en meget livlig Forbindelse i Stand mellem de forskellige Menigheder, spredt som de var over hele Riget. *VerdenGD.I.577*. (frugttræet) har ingenting baaret i flere Aar, fyldt med Skurv, som det har

været. *KBecker.V.VII.14.* se ogs. *AaHans. Sætningen.(1933).172.191. 8.5)* (jf. eftersom 2, saasom 5; nu ikke i rigsspr.; om brugen i arkais. spr. se *Rubow.SP.116.143.195)* som aarsags-konj.: da; fordi. som Helvede er alle-reede fuld af onde Qvinder, kunde Lucifer, maa skee, skieke hende tilbage igjen. *Hobb. Jep.I.3. KomGrønneq.I.248.* *Og som han (o: en hundehvalp) syntes ret from og snild, | Saa blev han da Balder døbt. *Winth.IV.97.* 10 Som jeg havde lagt min Rejseplan med en California-Vinter for Øje, blev jeg jo afskaaret fra at se den store National-Park. *Strange.NS.110.* helst som, se helst 4.2. † i forb. som da: Som da de Svenske mang mange børn, og dem ofte fattes paa navne, for at kalde dem med, saa bliver Kongerne gemeenlig opnævned. *JacBircherod.R.94. 8.6)* (jf. saasom 6; nu næppe br.) som indrømmelses-konj.: selv om; skønt. Men den rige 20 nu flydende de Danskes digter-Kilde angaaende, da som den er eftergraved af mange, saa er den dog ey forend paa det sidste hos os opfundet. *PoulPed.DP.(1937).13.* *Som aldrig saa lang er Dag i Nord | Det mærkes jo dog omsider. *Grundtv.SS.I.58. 8.7)* som tids-konj. || (nu l. br. i rigsspr.) angivende en tilstand (ofte præget af ro ell. ubekymrethed) ell. et forløb, hvori noget bryder ind, hvorunder noget (pludseligt, uventet) sker: medens; idet. 30 Folke kom til Kongen i Jellinge, som han der sad til Bords. *Mall.SgH.462.* *som hun iler | og paa Elskov grubler — | hun snubler. *Oehl.Digte.(1803).78.* *Men som han saa ved sin Ambolt staaer, | En selsom Larm til hans Øre naaer. *Schaldem.CN.80.* *Som de trode, at Skoven alt var øde, | saa de Vaarkraftens spirende Værk. *Ottosen.S.34. Feilb.* alt som, (aller)bedst som olgn., midt som, ret som, se u. III. alt 2.5, alberbedst 2, bedst 4, midt 2, V. ret 4.1. (l. br.): en Aften sent, mindst som de venter det, er det susende Vejr der. *MylErich.S.145.* || angivende en (gradvis) fremadskridende handling ell. udvikling: efter som (se u. efter 8.3). Frants blev hver Dag mismodigere og blegere, som Barnets Sygdom tiltog. *Ing.EF.II.148.* Som hun nu voxte til, blev hun snarere værre end bedre. *HCAnd.(1919).III.365.* *Som Toget rullede, voxed Larmen. *Blaum.StS.227.* 40 Grundtvig ynder selv, navnlig som han bliver ældre, at give det Indtryk af, at han har været mere doven end Student er flest. *HalKoch.(Grundtv.(1940).I.xv).* alt som, efter som, efterhaanden (efterhaands) som, samtidig som, se u. III. alt 2.5, efter 8.3, efterhaanden (efterhaands), samtidig 1. || angivende et tidspunkt: da; idet; nu især (talespr., men uden for visse forb. m. adv. l. br.): i det øjeblik, da; netop, da. Hun sad og spandt, som jeg traadte ind ad Døren. *Blich.(1920).XIV.159.* Han naaede Østerbro, som de første Lygter blev tændt. *Esm. I.43.* som Tilstrømningen var voldsomst,

kom fra Himlen en vældig Bløder. *Pol.1/7. 1922.16.sp.3.* i forb. m. foregaaende forstærkende (præciserende) adv. olgn. (undertiden m. overgang til bet. 10.1): *Jeg kommer (o: kom) præcis som Klokken er fem. *Blich.(1920).V.215.* just, lige, netop, straks som, se just 2.2, VIII. lige 8.2, netop 4.1, straks. (jf. bet. 2.3; nu vist kun vulg.) i forb. førend som: det var da førend som han blev gift. *JPJac.I.228.* hun sad intet ret længe, førend som hun . . satte ud for Paris. *smst.164.* || (sj.) angivende et fremtidigt ell. gentaget tilfælde: naar (4). som man fik slukket eet Sted, brød Ilden frem nedenfra paa et andet. *Blich.(1920).XXII.33.* naar som, se naar sp.832^{40E} (jf. naar-, nærsomstid u. naarenstid). 8.8) (vulg.) brugt i andre slags bisætn., især (overflodigt) efter en anden konj. (undertiden ogs. i forb. m. flg. at, jf. I. at 4.1). hvis som (se u. III. hvis) ell. hvis som at: Hvis som at det generer Herren, at vi benytter Hovedgaden, kan vi jo køre om ad et Par Sideveje. *GJørg.Kluk&Co. [1930].55.* uden som (at) (jf. u. bet. 2.3): han . . tager sig (meget) af ham. Det gør man ellers ikke i den Stand, uden som at det er Familie. *NJeppesen.P.147.* hvad er den a', kan man ikke komme ind uden som a' man har Flip paa? *HHLund.Lordag.(1933).98.*

9) (udvkllet af bet. 1-2 og 8.2, vel især ved forkortelse af udtr. m. foreg. saadan (se saadan 5.3 og 7) ell. m. foreg. saa + adj. ell. adv. (jf. VIII. saa 5.7 samt: *saa stormende som hun dog kunde favne, | og som hun kunde finde Kælenavne! *Blaum.Sib.34.* det er uforsvarligt, så mange penge (som) du bruger. *Mikkels.Ordf.737.* Det er ikke til at begribe, så dumt (som) han svarede. *smst.; talespr.) m. bet. af et maades-ell. grads-adv., angivende en overvældende, overraskende ell. urimelig, uheldig maade ell. grad: hvor (9, 13); hvordan (2.2); indledes (2); dels m. særlig vægt paa grad: hvor (9.2); i reglen dog udtrykkende baade maade og grad: saa (VIII.5.7). Det er en Ynk at see, som han er faldet af. *Goldschm. Hjl.II.643.* jeg vovede at bede ham ret indstændig om at opgive Turen. — Naa, du veed, som Mændene er, naar de har besluttet Noget: han lo mig ud. *Gjel.W.199.* Jeg vil kun fortælle, hvad der er sket og som det skete. *Bang.SF.40.* Jeg kan ikke sige Dem, som jeg er uheldig over dette her. *Buchh. UH.103.* Saa du, som hun græd? *EriKrist. St.59.* || (dagl.) styret af præp. hun kunde mærke . . at de ikke var tilfreds med som hun ordnede sin Tilværelse. *AndNx.DM.IV. 172. 9.2)* indledende en udraabs-sætn. (m. alm. ordstilling): hvor (9.1); ofte i forb. m. foreg. udraabsord, ed olgn. (jf. *AaHans.Sætningen.(1933).178).* Det . . stakkels Pigebarn! som hun var urolig og ængstlig. *Hrz.X.207.* den Tølper! Som han har fordristet sig til at*

tale til mig! *Hostr.DD.82.* Nej, som jeg vilde ønske, jeg havde levet i den Tid. *KLars.Ix.146.* Men, Gudbevares, Herman, som Du raaber. *GyrLemche.NA.94. jf.:* Jeg ser vist ogsaa ældre ud end jeg er, for som jeg har maattet slide i mine Dage. *Pol.^o.1934.Sønd.10.sp.4.* || *knyttet til en udraabs-sætn.* det var da Fanden til Kjelling, som Munden gik paa hende. *Wengel.I.33. jf. bet. 9.1:* har du set vor nye Karl, som han kan tumle (*hingsten*)? *Staan.UD.15. 9.3*) ved sætningskløvning (*jf. AaHans.Sætningen.(1933).46f.:* saa (VIII.5.7). Det er skammeligt, som man har handlet med ham. *Ing.EF.VII.146.* Det er en Skandale, som her seer ud! *HCAnd.(1919).I.155.* Det er forunderligt, som Enhver indretter sig Udødeligheden og Livet hinsides efter eget Behag. *Goldschm.I.195.* Det var rent forskrækkeligt, som han drak. *Kirk.D.29.*

10) (*udviklet af bet. 2 (og 9)) som relat. adv., indledende en (bestemmende) relat.-bisætn. (om udeladelse af relat. adv. (som, da, hvor osv.) se Mikkels.Ordf.718).* **10.1)** (*sml. I. at 2.5) som tids-adv.:* i ell. paa ell. under hvilken (tid); da (10.1). || (*jf. bet. 2*) *henviende til en tidsbetegnelse m. saadan, samme.* Fåren var i Ostindien samme tiider, som Barnet blev giort. *Hob.Bars.I.2.* alle ventede Messia Ankomst stit paa den samme Tiid, som den skeede. *sa.Kh.89.* Død er han . . . Og paa den samme Dag, som Agner faldt. *Ev.(1914).I.368.* i samme øjeblik, (som) jeg saa ham, var jeg klar over, hvem han var | i det samme som, med det samme som, se I. samme 5.1-2. *jf. sp. 1426^{ae}:* han (*naeede*) Kærsholm ved Middagstid samme Dag, som han om Morgenen tidlig havde forladt Skibet ved Fjordmundingen. *Pont.LP.VII.13.* Samme Dags Aften som Ewald var død om Eftermiddagen, gik Friedrich Münter . . . hen i Sørgehuset. *GNygaard.EwaldPortrætter.(1919).23.* || (*undertiden m. overgang til bet. 8.7; dagl., uden for den sp. 1426^{ae} nævnte anv. nu især dial.*) i al alm. *henviende til en tidsbetegnelse.* et fierding Aar for (o: for) Tiden, som højeste Ret er paabuden. *DL.I—4—27.* udi et halvt Aar, som jeg sad i første Lectie, stoed jeg alleene 3 gange Skoole-Ræt. *Hob.IIJ.V.10.* *over Tiden nu det er alt otte Dage, | Som (o: det er allerede otte dage over den tid, da) du mig lovede at komme her tilbage. *Wess.3.* Just i det Øjeblik, som jeg vil derhen, seer jeg naadig Herren paa Ryggen af Vildbassen. *Blich.(1920).VII.9.* *Hvergang som Klokkerne til Messe ringe, | Saa vandrer han til Jesus-Graven hen. *Heib.Poet.VIII.10.* Den Tid, som vi fik vor nye Præst. *VSO. („I Almuesproget“).* I det år, (som) han tjænte hos mig. *Mikkels.Ordf.718.* *Aa hade du tøjlet dit unge Blod | den sidste Time, som Verden stod! *Bergstedt.D.106. jf. bet. 8.7:* *Midlertid, som de (o: to spurve) nu fløye, | Fra en Qvist til anden hen, | Udi Hast de sig

henføye | Til en liden skaldet Green. *Reemb. II.437.* *Imidlertid som jeg nu kom til Aar og Alder, | Kom Tiden, at jeg og min Broder Karle blev. *Falst.Ovid.106. indledende en sætn. m. en tidsangivelse, saaledes at de to tidsangivelser sættes i kronologisk forhold til hinanden:* min Kone sendte et ridende Bud ud til ham om Sondagmorgen, som Dommen var bleven afsagt om Løverdagen. *Sibb.II.246.* (*han*) tog sin Examen om Sommeren, som han var fyldt enogtyve om Foraaret. *JakKnu.In.136.* Onkel Peter (*dode*) i Januar, som jeg holdt Bryllup i Maj. *KBokkenh.U.43.* || (*især vulg.*) ved sætningskløvning, i tilfælde, hvor en tidsbestemmelse fremdrages (og udpeges, fremhæves). *Det var det Aar, som Slottet om Høsten var brændt. *SophClaus. M.7. 10.2*) (*nu især dial.*) som steds-adv., *henviende til en stedsbetegnelse:* hvor (6); om forb. hvor, som se hvor 7.2, 7.5; om hvor som helst se helst 5. || (*m. overgang til bet. 2*) *henviende til en stedsbetegnelse m. saadan, samme ell. saa. saa nær inde mod Klitterne som aldrig før noget Skib havde søgt Hvile.* *MylErich.NS.12.* vi boede samme sted, som (*ogs. alm.:* hvor) vi boede sidste sommer | *jf.:* Fra samme Oldsprog som Dansken har sin Oprindelse, nl. Islandsken, nedstammer ogsaa Svensken. *Rask.Retskr.104. (m. overgang til bet. 12) m. flg. præp. ell. adv.:* *saa gik hun til det samme Loft, | som Sivord Konning i laa. *DFU.nr.1.32.* || i al alm. *henviende til en stedsbetegnelse.* paa det Stæd, som Dommen falden er. *DL.I—2—22.* *De rede dem i Laden ind, | som Vokslæs stod og brunde. *DFU.nr.25.5.* hand (*gtk*) lige til den Side som Port-hunden stod. *Hob.Er. II.5.* *hen til hans Læber | Alles Blikke fulgtes ad. | Kun Hjort holdt sig stille | I Krogen, som han sad. *Winth.HF.57.* Jeg kan ikke huske alle de steder, (som) jeg har været. *Mikkels.Ordf.718.* Han har aldrig set den vej, (som) jeg var. *smst. ofte i forb. der, som (jf. dersom):* Munkelefs Kloster haver ligget der, som endnu Gaden findes, kalden Munkelefs Gaden. *Hob.Berg.58.* blir I kun der som I er. *KomGrønneq.I.126. Grundtv. Idunna.(1811).4.* Da roger det der, som det røde og sked. *Krist.Ordspr.549.* dér, som vi havde læsset Baaden af Vognen . . . dér stod vi klods op ad et gammelt Trævrag. *MylErich.S.63.* || (*vulg.*) ved sætningskløvning, i tilfælde, hvor en stedsbetegnelse fremdrages (og udpeges, fremhæves). Det er Christiansø. — Det var der, som at Griffenfeld sad fangen! *Pol.^o.1934.Sønd.16.sp.2. (jf. ovf. l. 29ff.; m. overgang til bet. 12) m. flg. præp. ell. adv. (skriftsproget foretrækker ssgr. m. hvor og præp. (adv.)):* paa Tinget, som de deris Tog lyse paa. *DL.I—16—18.* *Hr. Peder kasted' Runer over Spange, | Som Helleliden over skulde gange. *Hrz.VI.37. jf. I. at 4.3:* i den By, som at jeg er fra, der var (*engang*) saadan pæn ung Pige. *MylErich.T.35.* || (*nu*

næppe br.) som demonstr.-relat. adv.: (paa) det sted, hvor; der, hvor. Man skal ej klaa sig, som man ej klør. *Mau.4869*. *Herre Gud da hjælpe den fattige Ørn . . | Hand veed sig huercken Læ eller Ly, | som hand tør bygge sin Rede. *DgF.III.670*. *Dronning Tyre lod af grunde, | Rejse, som mand kiør, | Giennem volden sig en bure, | Paa det verk at have kure. *LKok. (PSyv. Viser. (1695). 585)*. inderst i Bugten udføre som Aaen udløber. *Cit.1703. (JensSor.II.57)*. (10.3) angivende stilling, tilstand, maade: hvori, -paa osv. lad Henrich strax komme ind udi den Stand, som han er. *Holb.Masc.III.12*. Vi modtage Intet af den (o: formuen) uden paa den Maade, som Børn modtage af deres Fader, hos hvem de leve. *Gylb.IX.329*. nu (uden for skødesløst spr.) især m. overgang til bet. 2, i forb. m. foregaaende præp.-led m. samme + subst., fx. i samme forhold, som priserne stiger; i samme grad, som tempoet forøges, osv. || (sv. som i sa. anv.; sml. hvor 6.2 og *AaHans.Sætningen. (1933).45*; nu næppe br.) ved sætningsklovning, henvisende til et præp.-led, det er just i en hellig Simpleicitet som den Christelige Troes Hørlighed bestaar. *Holb.Kh.110*. Om det er til (katten) Purres, som Du har bestilt Vugge, Gjordemoder og Amme, det maa Du selv besvare. *PAHeib. Sk.I.184*.

11) (udviklet af bet. 1.2-3, idet som fra at betegne en overensstemmelse ell. parallelisme ml. det flg. og indholdet i den overordnede sætn. gaar over til at opfattes som henvisende til dette; i tilfælde, hvor som indledte upers. subjektløse sætn., gaar det over til at blive opfattet som subjektet, og i disse tilfælde kan ingen skarp grænse drages ml. de to anv., se u. bet. 1.3) brugt som relat. pron. med sammenfattende bet.: hvad (2); hvilket. 11.1) (i alm. skriftspr. nu især i tilfælde, der staa paa overgangen til bet. 1.3 og 12, dagl. og i mindre omhyggeligt skriftspr. ogs. i andre tilfælde) indledende en parentetisk relat.-bisætn. (i reglen anbragt efter ell. inde i den overordnede sætn.), henvisende til hele sætningsindholdet ell. en (ikke altid skarpt afgrænset) del af sætningen (oftest: verballeddet); ogs. henvisende til ord og led, der uden at være substantiver er brugt substantivisk (fx. pron. og adj. i inkl., et anført ord (udtryk) og en inf., en substantivisk bisætn.) ell. til virkelige subst., naar de bruges i en adjektivisk anv., især som præd.: hvad (2.1) (der); hvilket. Aar og Dags Frist, som er et Aar og sex Uger. *DL.5—2—4*. nu maae jeg hoste efter Oldflux, som er Signalen. *Holb.Stu.II.8*. Hvorfore han og ikke, førend om 22 Aar, derefter, som var 1685, udgav sin Grammatica. *Høysg.IPr.3*. *I Fald han findes, som han ikke gjør . . | Da bind ham fast. *Oehl.I.237*. (hvis) Hvalen søger lige ned i Dybet, eller den, som man ogsaa har Exempler paa, løber ud med en Fart af indtil en Qvmiil i

30 Secunder. *StBille.Gal.III.89*. C. . . blev søesyg og Baronessen kort derefter, som varede til næste Morgen. *PNNyegaard.S.126*. (brylluppet) er ansat til at være den 27de, som er om Torsdagen, og Fugleskydningen den er jo ansat til at afholdes den 28de, Dagen efter, som er om Fredagen. *Esm. IProvincen. (1890).68*. *Og dog — jeg må ej lyve, | som er en slemme Ting. *Blaum. Sib.62*. I sin Polemik med Sorterup . . overgik han Modstanderen, ikke i Grovhed, som var umulig, men i Lethed, hvad der den Gang var vanskeligt. *VilhAnd.Litt.II.184*. Dammen er blevet rensat mange Gange, som hjælper for en kort Tid (o: mod tilgroning med andemad og alger). *DagNyh.¹⁴. 1935.7.sp.6*. (spøg.) m. ordspil paa bet. 12: „(han) rev sine nye Klædebuxer i tu, som i maa skee nok kiænder.“ — „Ej, Madame, kiænder jeg hans Buxer?“ *Holb.Bars.II.12*. i sammenslynget sætn.: naar De kommer her tilbage, som jeg vil bede Dem, maa blive snart, saa bring mig et Svar. *Gylb.V.213*. kun drilles vilde han ikke, som han syntes Kammeraterne var begyndt noget lovlig meget paa i den senere Tid. *KLars. SF.17*. || m. overgang til bet. 1.3, i mindre udpræget relat. anvendelse, i tilfælde, hvor i st. f. som ogsaa kan anvendes saaledes som: hand bilder sig ind at have et stort Hoved; hvorvel hand haver slet intet, som mand kand mercke af hans Domme. *Holb.Jep.II.3*. Hendes Pige . . fortalte, som lang Tid efter paa tredje Haand blev mig berettet, at Sigbrit havde spurgt ham om Dyvekes Skjæbne. *Hauch.II.164*. Smed Jensen . . var (ikke) nogen almindelig Mand, som man kan begribe. *JHelms.G.3*. Altsaa maa man befare indirekte Veje for paa dem at nærme sig Maalene. Som her er forsøgt. *HBriz. AP.V.26*. (jf. bet. 8.4) i stilling som præd. (med verbet i slutstilling): Man kaldte mine Indfald dengang barnagtige; som de egentlig og i en nøye Forstand var. *Ev. (1914). IV.249*. Straaet af begge de sidste (havresorter) anses for bedre Foder — som det ogsaa er. *Blich. (1920).XXII.44*. jeg sagde, jeg hed John Piccolo og var toogtyve, som jeg ogsaa var. *ERode.JP.7*. saafremt De ikke skulde komme her til Høst (som Gud forbyde andet). *Gram.Breve.60*. Skulde det engang — som Gud forbyde — blive Tilfældet, at (osv.). *Ing.VS.I.93. 11.2* (m. overgang til bet. 12) indledende en bestemmende relat. bisætn., der er knyttet til et neutralt pronominalt ord m. sammenfattende bet. || efter alt (det), alting olgn. Jeg merker nock, Herre, at jeg maa tage Fornuften fangen i alting, som os er hendet. *Holb.Ul. IVI*. Skjønhedssandsen i det huuslige Liv var saa udviklet hos hende, at den kastede sit Skjær over Alt, som omgav hende. *Fru Heib. (Gylb.I.11)*. *Rugen drør, Byggen staa i Skred, | — alt, som sker, sker i sollys Fred.

Stuck.FS.28. (han) fæster . . sit store Øje paa alt, som lever. *Vilh.And.AO.III.261.* i sammenslyngel sætn.: mange (lærde) mener, at alt det er sandt, som de selv synes er skønt og sindrigt. *CSPet.Litt.700.* || efter hvad, se hvad sp.738re. ogs. (vulg.) m. fig. der: Her i Ejendommen taaler jeg ikke, hvad som der er Uorden og Sjuskeri. *EGad. GadensBørn.(1903).85.* hvad som helst, se helst 5. || (i) hvilket som, se ihvilken, hvilken 8. || hvis som, se II. hvis. II.3) som demonstr.-relat. pron.: hvad (2.3); det, som. jf. bet. 2.3: Hvilken Færgemand videre begærer, eller tager, til Fragt, eller Færgeløn . . end som af Kongen forordnet er. *DL.3—11—6.* efter som (o: efter hvad), se u. efter 8.3. || nu kun i tilfælde, der ogs. kan opfattes som hørende til bet. 1.2 ell. 12 (især i sætn., der staar som egentligt subj., knyttet til et foregaaende det). Er det sant, som du beskyldes for? *Holb.Jep.IV6.* Er det sandt, som du siiger? *sa.U.IV14.*

12) som relat. pron., henvisende til et (bestemt afgrænset) substantivisk led || dels udviklet af bet. 10-11; dels (og især) udviklet af bet. 2, idet som som sætningsindleder i tilfælde, hvor det egl. knytter sig til ord som saadan, samme og saa m. efterfølgende substantivisk led, ogs. kan opfattes som knyttet til og genoptagende, henvisende til hele leddet: saadan et hus, som jeg ønsker mig (det); saa mange mennesker, som salen kan rumme; saa meget, som (der) købes ad gangen (om relat. sætn., knyttet til forb. m. disse ord henvises til vedk. ord); relat. sætn. kan ogs. opstaa af sammenlignings-udtr. ved underforstaaelse af 2. sammenligningsled, hvortil en relat. sætn. er knyttet: det er samme slags gardiner, som (dem,) vi har; en (saadan) varme, som (den,) vi har i sommer; lige saa meget, som (det,) vi betalte i fjor; ligeledes ved underforstaaelse af et (pronominalt) obj. i en sammenlignings-bisætn., saaledes at konj. opfattes som relat. pron.: fugle af en (saadan) farvepragt, som man kun sjælden ser (den ell. det); overgang af som fra konj. til relat. pron. finder endvidere sted i sætn. m. præd. (se især u. bet. 1.3, 3.2, 8.4), og i disse tilfælde kan intet skarpt skel drages: jf. i øvrigt *FalkT.Synt.142ff.* *Wiuel.272ff.* *Mikkels.Ordj.508.* Aa I Hans.Sætningen.(1933). 189ff. || undertiden har forb. m. relat.-sætn. i nogen grad bevaret betydning af en sammenligning (især naar forb. rummer en grads-betegnelser, ell. naar det led, hvortil relat.-sætn. er knyttet, har bibet. af grad); endvidere har relat.-sætn. undertiden bibet. af en følge. landet giver ikke, saa meget, som man kand bygge og forsyne det mindste Skib med. *Holb.Anh.267.* derfor . . tracterer jeg de slags Folk ikke med dend foragt, som jeg burde, og kunde efter min høje Stand. *sa.Bars.III.2.* da jeg gik nyelig forbi hendes Kammer, horte jeg en sukken og hylene, som

en Steen maatte græde ved. *sa.IIJ.IV2.* et Selskab af de ærligste SkræderSvenne, som man kan forestille sig. *Ev.(1914).IV218.* en Prøve af ægte Danskhed, som „Mallings store og gode Handlinger“ hverken har større eller bedre. *Blich.(1920).XXI.178.* Skjorten var af saa fint Lærred, som ikke kunde passe til mit grove Arbejde. *Den gl.Klokker iFarum.(1928).131.* || om forb. som ingen, nogen, hvem, hvilken som helst se helst 5. 12.1) i al alm. || som subj. *Jeg siunger om en Helt den store Peder Paars, | Som tog en Rejse for fra Callundborg til Aars. *Holb. Paars.3.* For mange Aar siden levede en Keiser, som holdt saa uhyre meget af smukke, nye Klæder. *HCAnd.(1919).I.142.* *Hver Glans, hver Plet vil jeg bære, | Som falder paa Danmarks Navn. *JHelms.S.1.* i sætn., der er del af et affektpræget udsagn, et udraab olgn. (ofte knyttet til et isoleret subst. (pron.), m. forsk. bibet., bl. a. af forundring ell. (jf. bet. 8.5-6) begrundelse ell. indrømmelse; jf. *FalkT.Synt.259*): *Forvovnel som saa frek tør uden Strømper tale | Om Bryllup. *Wess.13.* *Een strider med Pen, og en anden med Sværd. | Held os, som kan sidde saa fredelig her! *Rahb.PoetF. I.112.* *Søskende jeg kjender fem; | Stakkel, som ej kjender dem. *Krossing.D.11.* Jeg som hader Pen og Blæk. *Buchh.UH.9.* jf. II. og 10.2: Skibe saas aldrig, og Søen som er saa fuld af Skibe. *JVJens.RF.168.* heller ikke N. N. var der; og han, som altid plejer at være en sikker gæst! | (ved udeladelse af et pron. foran relativet) brugt som demonstr.-relat.: den (de), som; hvem der. jf.: *Hans Brødre, troer I? Ja, som føite om, | Og bryde sig en god Dag om Tadeo. *Hrz.VIII. 41.* i udr. som tak som byder, se u. II. byde 4.1. || som subj.-præd. (hvor der henvises til et substantivisk led). Han er ikke den mand, som han før har været. *Mikkels. Ordj.291.* om tilfælde, hvor som ogs. kan opfattes som konj., se u. bet. 1.3, 3.2, 8.4. || som obj. nu er hand hen at beseer Raadhuset, som hand tager for Lars Andersens Huus. *Holb.IIJ.III.4.* *I kiølede Skygger, | I Mørke, som Roser udbrede. *Ev.(1914).III. 88.* *Skjøn er Døden, som I fik. *Holst.I.6.* *Jeg bærer den Hat, som jeg vil. *Drachm. RR.58.* || som obj.-præd. (henvisende til et substantivisk led; m. overgang til bet. 1.3). en Bonde . . havde været borte med et Brev til Landkyrsterne, som han saaledes kaldte Kystmilicien. *Agre.RK.28.* hans Kone, Stine Lavkage, som de kaldte hende. *Wied.BS.279.* || som hensobj. alle, som noget Embede af Kongen er betroet. *DL.1—1—5.* den Kone . . som det kiedsomste Fiantelag . . er kierere end hendes Hiem. *Rahb.Tilsk.1791.234.* dersom Digtene . . vare forfattede af de Personer, som de tillægges. *Mob.F.95.* Han viste mig sin kones portræt, som han havde givet en anden plads. *Mikkels.Ordj.291.* || som stør-

relsebestemmelse olgn. Det er ikke værd at tale om den smule, som jeg har hjulpet dig. *Mikkels.Ordf.291.* || *styret af en efterstillet præp.* Kandst du ikke sagte svare mig til det, som jeg spur dig om. *Hob.Vgs.(1731).* I.6. Studenten, som min Kone vasker grovt for. *HCAnd.(1919).I.165.* Bagerovnen, som der allerede blev ildet op i. *Rørd.KK.112.* || (*lign. udtr. i no. dial., se FalkT.Synt.142.145; egl. hensobj., jf. ordspr. som den er snart snydt, som næsen er af (Mau.7012); nu vist kun dial. ell. i skødesløst spr. ell. som fortalelse*) brugt (i forb. m. flg. best. subst.) m. bet. af gen.: *hvis. jf. bet. 12.4:* det er ham, som fa(de)ren gik på Orlogsværet. *OrdbS.(kbh.). sml. Flemlose.151. BornhOS. 12.2)* indledende en relat.-sætn., der indeholder en inf., for hvilken som er subj. ell. obj., ell. en inf. m. tilhørende (obj. +) præp., der styrer som. Her er en Mand . . . som vi kand vidne at have seet indsnige sig udi Baronens Huus. *Hob.Jep.IV.6.* de Lemmer, som vare beskikkede til at avle Børn og forplante Verden med. *sa.NF.II.3.* slige Principis . . . som man aldrig maae antage at være runden dem i Tanke. *Stampe.I.430.* Tobak . . . som jeg tør indestaae for at være ægte. *Heib.Poet.VII.340.* adskilligt, som ikke var værd at sætte Pen til Papiret for. *StBille. Gal.III.135.* Det er en mand, som jeg kender for lidt til at udtale en mening om. *Mikkels.Ordf.507.* Salig er den Tjener, som hans Herre ved sit Komme finder gjøre saaledes (o: sørge for mad til tyendet). *Matth. 24.46 (SkatRørd.). undertiden tilføjes et pron. efter inf.:* hun havde en Magt over Mændenes Hjærter, som hun kendte uden at skatte den. *EmilRasm.A.59. 12.3)* (udviklet af bet. 12.2; se i øvrigt *FalkT.Synt.251. Wivel. 333. Mikkels.Ordf.669.743. AaHans.Sætningen.(1933).183f.)* i sammenslyngt sætn. (sætningsknode). || i tilfælde, hvor en at-sætn. er indarbejdet i relat.-sætningen. jeg vandt en Sag i Gaar, som alle Mennisker kunde tage og føle paa, at den var uretfærdig. *Hob. Bars.V5. (han)* eggede ham hemmeligen til at foretage saadanne Ting, som han vidste, der vilde udfalde til alles Mishag. *Schousbolle. Saxo.338.* lad dem nu . . . bevise, at de blev . . . klarere ved deres stille Grandskning, end jeg ved min Gjæring, som I kan see, jeg slap dog fra med Livet. *Grundtv.Udv.V174.* denne „Pinebæk for Sjæle“ (o: „Doctrinale“), som man havde en Mistanke om at dens Forfatter vist ikke selv havde forstaaet. *Brandt.CP.33.* især i *simplere tilfælde* (m. nøjere sammenarbejdning til een sætn.) som: En stakkels Koene mister sin Mand, som jeg setter, efterlader hende nogle Skillinger. *Hob.Bars.I.1.* en ung Sanger fra Tydskland som min Troels siiger har haft gang her i Huuset. *smst.I.5.* Hos mange af de flygtende fandtes Lamper, som det er rimeligt at antage har været tændte for at lede Vej i

(mørket). *StSprO.Nr.117.33.* Syvs (vise) Udgave . . . som vi veed Poul Møller havde læst. *Brøndum-Nielsen.PM.164.* || i tilfælde, hvor en spørge-bisætn. er optaget i relativsætningen. en anden (perle), som I ikke veed om den er ægte eller u-ægte. *Hob.Usynl.I.1.* der har 3 Affecter taget Overhaand hos eder, som mand endnu icke veed hvileke af dem vil raade meest. *JRPauli.N.15.* et Vers som jeg ikke veed hvorfra han har det. *NyerupRahb. II.XXV.* Løvet, der hvælver sig om Stier, som ingen véd om, hvor de ender. *JPJac. II.167.* Rodløse Eksstenser var de, som ingen vidste hvad de levede af. *AndNx.VE. 27.* under Tjornene laa Bundstenene af en Stensætning, som man ikke kunde forklare hvad den havde været brugt til. *PThorsen. LangsØstkysten.(1939).46.* m. forkortet spørgebisætn. (uden subj.): Hvorledes De selv lever, hører jeg kun af enkelte Relationer, som jeg ikke veed om ere paalidelige. *Cit.1822. (Grundtv.B.II.41).* stive, klare Hovedtojer, fastholdt ved Ørene med store straalende Metalplader, som jeg ej véd var af Guld eller Messing. *Fich.D.100.* nu især (l. br.) i *simplere tilfælde* som: det dokument, som jeg igår ikke vidste hvor var. *Mikkels.Ordf. 669.* se ogs. *AaHans.Sætningen.(1933).183.* || (sj.) i spørgende udtr. *undertiden i st. f. at:* Er De gal! Hvem troer De, som De taler med! *ØKung.SS.115.* || (l. br.) i *andre tilfælde.* *Hvor seer jeg glad igien de mange Yndigheder, | Som den maa være blind, der kan ei see hos eder. *Wess.14. 12.4)* ved sætningsklovning (sætningsfordobling). jf. *Wivel.343. Mikkels.Ordf.569ff. AGrammatical Miscellany offered to Otto Jespersen.(1930).373ff. AaHans.Sætningen.(1933).38ff.62ff.* || ved detklovning. Det er ikke saadant, som jeg spur om. *Hob.Vgs.(1731).I.6.* hvad er det jeg seer . . . hvad er det som jeg seer. *sa.Bars.V3.* og klare Tanker er det dog, som en Theorie skal bestaae af. *Oehl.EwS.II.139.* *Hvad er det, som gjør dig elendig? *Heib.Poet.IX.71.* Det er en mærkelig omskiftelse, som Rolf-skikkelsen er undergæet i tidens løb. *AOb. DH.I.183.* Søren Poulsens Enke var „kun“ 46 Aar . . . hende blev det imidlertid ikke, som Kingo rakte sin Haand. *CSPet.Litt.941.* || ved der-klovning. Det er der Ingen, som troer! *HCAnd.(1919).II.267.* Der er ikke det Træ eller den Busk, som ikke bliver gjort myg igen efter Vinterstivheden. *MLorentzen.AL.14.* der var aldrig nogen som havde set porten blive lukket op. *Grønbl.SV. 178. jf.:* Der haver aldrig været noget Landskab, ej eller er der nu omstunder, som man finder af saa stor Handel, som den Hollandske Republiqve. *Hob.Anh.267 samt AaHans.Sætningen.(1933).62. 12.5)* i forb. m. *andre indledende ord* || som at (der), som der, se I, at 4.3, II. der 4.2. || *efter et spørgende pron., især som relativt subj. hvo som, se hvo 3. hvem som, alm.: hvem der (se*

hvem 3 og II. der 4.1). Hvem som kysser sin Donna. *Tode.V.371.* et Par Værelser, fra hvis Vinduer vi kunde see hvem som gik ind og ud af Hotellet. *Gylb.IX.188.* saa blev der spurgt paa Stranden, hvem som vilde tage frivillig med. *MyllErich.S.56.* han . . betegner det som intetsigende, at vi drøfter, hvem af os som er værdig til Arbejdernes Tillid. *Howall.DB.82.* hvilken som, (*nu næppe br.*) hvilken der (*se hvilken sp.884^{13ff}* og II. der 4.1). siden vil jeg see efter . . hvilke, som har fortient at henges eller ej. *Holb.Jep.III.1.* se ogs. hvilken *sp.884^{13ff}*

13) bemærkninger om særlige grammatiske og stilistiske forhold, der knytter sig til bet. 12 (og 11.2). **13.1)** ordstillingsforhold || som staar først i sætn. og foran andre indledende partikler (*se u. bet. 12.5 beg.*) undtagen sideordnende konj. (som eller, og, men); afviselser herfra (*poet., sj.*) kan findes, *fx.*: *Der tynde Skygger man af Døde seer passere, | Fra Legems Boliger som skildte nylig ere. *Holb.Metam.84.* en præp., der styrer som, er altid efterstillet (*som postposition*) sidst i sætn. (*s verballed*). || i sætn. m. som, næsten kun som subj., staar verbet tidligere (og endnu i visse gløds. udr.) undertiden efterstillet et led, der normalt staar efter verbet. (*jf. FalkT.Synt.294ff.*). alle de, som i Kongens Riger og Lande sig opholde. *DL.1—1—5.* den, som uden samme Bye, Birk eller Herret, boendis er. *smst.1—2—19.* det som ham tilhører. *Holb.NF.1.27.* hun plejer altid at have noget, som got er. *sa.Bars.II.8.* Jeg svær ved alt det som helligt er. *sa.Mel.III.6.* jeg (*besindede*) mig til det, som klogere var: at gaae min Vej. *NPWiwel.NS.86.* det, som mere, værre er, se I. mere 2, værre. *ofte i ordspr., fx.* den drukner ej, som hænges skal (*se drukne 1.1*); den græd aldrig for guld, som aldrig guld aatte (*se u. græde 1.2*); den er næst, som i hænde haver (*se IV. næst 2.3*). **13.2)** forholdet til det subst. (*substantiviske led*), der genoptages v. hj. af som (*korrelatet til som*). || i reglen følger som umiddelbart efter korrelatet, men kan dog (*som indleder af en bestemmende relat.-sætn.*) skilles fra det, naar korrelatet fremhæves ved tryk; tidligere var adskillelse af de to led alm. ogs. i andre tilfælde (*jf. FalkT.Synt.144*). Kongens Biente, enten de i Rangen nævnis eller ikke, som ikke boe i København. *DL.1—2—8.* jeg veed ikke; hvorledes mine Creditorer kand sove, som er i bekymring for betaling. *Holb.III.1.2.* Leye-Kudsken skal ogsaa have 2 Mark, som bragte Jormooren hid. *sa.Bars.I.7.* Vi faaer vel at begribe det, som har forsøgt det i 24 Aar. *smst.II.6.* Coqvetten . . fører alle dem ved Næsen, som lade sig indtage af hende. *Skuesp.IV.476.* Luften bliver usund og ureen, som i sig selv er puur og sund. *Suhm.II.72. jf.*: „Der ligger en Klud under min Seng, som jeg fandt engang i salig Herrens Buxer —“ — „Fandt du en Seng i

Buxerne? Du sætter Pronomen relativum galt; det er en bandsat Bommert.“ *Bredahl.1.82.* knyttet til et demonstr. ell. personligt pron., som indleder den overordnede sætn., der som helhed staar foran relat.-sætningen: *Den bære Kronen, som er Kronen voxen! *Oehl.III.37.* *han har aldrig levet, | Som klog paa det er blevet, | Han først ej havde kjær. *Grundtv.PS.VI.11.* *den skal høiest glædes, | Som allermeest har lidt. *Hauch.SD.I.222.* ofte i ordspr., *fx.* det er ikke alt guld, som glimrer (*se glimre 1.2*); de er ej alle jægere, som blæser i horn (*se Jæger 1.1*); den har faa venner, som har mange grønne grave (*se grøn 1.1*); den sten bliver vaad, som hver mand spytter paa (*Mau.9560*). som kan endvidere skilles fra sit korrelat, naar der til dette er knyttet en bestemmelse i form af præp.-led, relat.-sætn. *olgn.* (*saa* at som viser hen til hele det saaledes bestemte led): jeg bekiender at have fortient Straf, men alleene for de Penge, jeg drak op, som jeg skulde kjøbe Sæbe for. *Holb.Jep.IV.6.* Alt, af hvad Navn nævnes kan, som findes paa Stranden. *Blich.(1920).XXIII.116.* se videre *Mikkels.Ordf.506.* *AaHans.Sætningen.(1933).194.* i skriftspr. kan en nærmere forbindelse ml. korrelatet og som tilvejebringes, ved at hint flyttes hen sidst i den overordnede sætn.: Aff Begiærlighed . . at bringe tilbage igjen den Skat, som Helle og Phryxus hafde bortført, begafve nogle Grædske Herrer sig til Skibs. *Holb.Intr.1.2. jf. Dst.1906.124.* *Mikkels.Ordf.594.* ell. korrelatet kan gentages umiddelbart foran som: Tænk dig, at hun vil give sig til at moralisere over at du er hos mig, hun som selv i dette Øieblik har sin Kjæreste . . inde hos sig paa sit Værelse. *Heib.Poet.VI.88.* || som bruges ogs. henvisende til en attrib. gen. (*undgaas dog som oftest, især hvor som ogs. kan opfattes som visende hen til det m. gen. forbundne subst., fx. i mandens kone, som han besøgte*). naar mand udi 3de Timer har skraalet over Bordet paa Per og Pauls Skaal, som sidder et 100 Skrit fra hinanden. *Holb.Bars.I.1.* min Søns Desperation, som jeg kand bringe til at giøre mig end større Hierte-Sorg. *sa.Masc.II.8.* at Kongen liggende i Sengen kunde havt sin Haand under Doctor Jacobsens Arm som sad ved Sengen, kan lade sig høre. *Wiwet.(Hindsholm.Dag-Bog.(udg.1779).Fort.5r).* almindeligst i forb. m. præp. + subst., der fungerer som sammensat præp.: paa dens Vegne, som Stævnet er. *DL.1—4—18.* han mødte i N. N.s sted, som var blevet syg; samt i forb. m. sætn., der indledes m. det er —: Det er ikke hans Skyld, som endnu ej er kommen, men Jomfruens, som kommer saa tilig. *Holb.Masc.III.1. 13.3)* forholdet i som-sætn. med to (ell. flere) verballed || som bruges som subj. for begge led. I blinde Veiledere, I, som sie Myggen af, men nedsluge Kamelen! *Matth.23.24.* se ogs. u. II. og 3.4. || som

bruges som obj., hensobj. ell. styrelse for (efterstillet) præp. for begge verballeddene ell. i en af de nævnte egenskaber for det ene verballed, i en anden af de nævnte egenskaber for det andet verballed. sky intet Besvær for at skaffe Ansættelse for dygtige Folk, som De kender og ved om, at de fortjener Støtte. *EGad.TT. 139.* folk, som han opmuntrede og ydede hjælp | *jf. Mikkels.Ordf.507.* || (nu kun i skodesløst spr.; almindeligvis gentages som, saaledes at der dannes to sideordnede relationer, se bet. 13.4) i tilfælde, hvor som er subj. for det ene, men afhængigt led for det andet verballed. Professor Hufeland, som jeg har studeret med i Göttingen, og for nærværende Tid er Redacteur af algem. Jenaische Litteratur-Zeitung. *FrSneed.I.147.* den Tunica, som de (o: romerne) bar paa det blotte Legeme, og gik fra Axelen til midt paa Benene. *smst.IV,1.93.* han har mistet tusende Rigsdaler, som han havde arvet, og vare hans hele Ejendom. *PAHeib.US.248.* Han . . taler med dem om Krig og om Jagt, det som de jo ogsaa forstod sig en Smule paa og interesserede dem mest af Alt. *Rist. OR.30.* || (i skodesløst spr.) i tilfælde, hvor kun det ene verballed har relation til som: Hun . . overøste hende med Kjærtegn, som den lille Pige ikke gjengjældte, men saae alvorlig paa hende med de dunkle, gjennemtrængende Øine, og boiede sin ranke Hals til Siden for at undvige hendes Kysse. *Gylb. (1849).IX.29.* hun har noget i en bitte Flaske, som hun bøjer sig ned og hælder i Vandet. *Thuborg.Brødre.(1923).108.* *jf. Mikkels.Ordf.507. 13.4)* som-sætningens tilknytning til andre sætninger ell. led. || sætn. kan knytte sig til et led i en anden relat.-sætn. (og saaledes kan underordningen fortsættes, hvad dog sjældent sker; ofte søges af stilistiske grunde som varieret med andre relativer, *jf. u. bet. 13.5).* en Virkning af mange sammenløbende Aarsager, som Forsynet bestyrer efter den Brug, som Mennesket gjør selv af de Kræfter, som ere ham betroede. *JSneed.VI.305.* en Mand der fører en Titel som ikke stemmer med hans Situation. *BilleskovJ.H.I.151.* || to ell. flere sideordnede relat.-sætninger forbindes i alm. m. konj. (og, men, eller osv.). *Ayind, som mod Paars saa sterk ophidset var | Og som sit første Greb fast aldrig slippet har. *Holb. Paars.251.* *Det er en ung Herre fra Langeland. | Han fortæller min Mand om Slægt og Venner, | som boer der ovre og som han kiender. *Oehl.Digte.(1803).234.* (den) lille, løstliggende Plade (i alterbordspladen), som dækkede over Relikviegemmet, men som nu er borte. *Trap.4III.144.* forbindelse af de to sætn. uden konj. er især højtid. (og bruges ofte for at udtrykke en stigning, klimaks): *Horndrengene, som tude | (Som eftertude Troppen hjemme). *Bagges.Ep.90.* *Du, som er ung, som er kiek, som er freidig

tilmode. *Oehl.PSkr.I.442.* *en Pigeflok, | Som ei Hjemmet vrager, | Som i Lidt har nok. *PalM.VIII.159.* || en som-sætn., der indledes med en konj. som eller, men, og, kan endvidere dels (nu l. br.) knytte sig til et subst. (substantivisk led) paa en løsere maade, som om dette subst. ell. et hertil svarende ord er udeladt mellem konj. og som (især i forb. men som, se V. men 3.2), dels (i mindre omhyggeligt spr.) staa sideordnet en attrib. bestemmelse til subst. en ugift Pige, eller som endda ikke var forlovet, maatte enten for intet eller for Betaling lade sig bruge. *Holb.NF.II.3.* nogle Ord i vort Sprog, saavel som i det Tydske, eller andre, have en sær Lyd for dem selv, og som man næppe skal kunne finde Aarsagen til i Skrivemaaden. *PSchulz.DS.46.* En sørgeligere Skikkelse af den samme Vildfarelse, og som egentlig er den, vi oprindeligen sigtede til, viser sig i Tidsalderens Hovedretning i det Politiske. *Kierk.XIII.55.* en Smededreng fik ham listet til at røre ved et uskyldig udseende Stykke Jern, men som var glohedt. *Schand.IF.299.* Solo er et Firemands Spil med Trumf, og som spilles med 32 Kaart. *Spillebog.(1900). 77.* se ogs. u. II. og 2 og AaHans.Sætningen. (1933).194. 13.5) m. h. t. som's forhold til andre relat. pron. ell. relat. forb. uden pron. kan mærkes flg. || af stilistiske hensyn lader man ofte ved forbindelse af flere sideordnede ell. hinanden underordnede sætn. de relat. pron. veksle (for saa vidt det er muligt). Fra Ringen distingveres Kimen, som er et Slags Klokke-Spill, der bruges ved adskillige Leyligheder, som Glædes-Tegn. *Holb.Ep. II.82.* (Luthers) Ildkraft, som turde bryde alle Bomme . . men hvad ogsaa gjorde, at (osv.). *Brandt.CP.197.* (haandværket) havde . . antaget nye Former, der betød en større Masseproduktion, og som havde undergravet Lavsoordningen. *VindingKruse.E.I.31.* *jf. Mikkels.Ordf.292.* ligeledes foretrækkes et andet relativ end som i umiddelbar nærhed af konj. som, *fx. N. N., der (sj.: som)* som folketingsmand har repræsenteret Skive-kredsen | *jf. JBaden.Gram.111.* *Mikkels.Ordf.292.* || i stilling som subj. bruges ved siden af som relativet der (og et af disse er nu nødv. undt. foran adv. her og der, se i øvrigt om udeladelse af relativer som subj. *FalkT.Synt. 245ff.*); der er nu nogen tendens til at foretrække der i bestemmende relat.-sætninger, som i parentetiske (derfor nu oftest der efter demonstr. pron.; efter de personlige pron. bruges baade som og der), men som maa bruges efter sideordnende konj. (i hvilken stilling der nu er sj., se u. I. der 1.2), *jf. DSt.1906.133.* || i afhængig stilling bruges som baade i parentetiske og bestemmende relat.-sætn., men i sidste tilfælde er det nu almindeligst (i talespr.) ikke at bruge noget relativ. pron.; se *Mikkels.Ordf.718* og II. og 3.4.

So-malene, en. (jf. -mær; dagl.) ned-sæt. betegnelse for urenlig, svinsk kvinde. VSO.VI.596. Malkepigerne kan være nogle store So-Malener. *Bogh.JT.544. Rord.KK.34. jf.*: Du er en so, Malén! *Krist.Ordspr.312. -mikkel*, en. (jf. Svinemikkel; dagl.) ned-sæt. betegnelse for urenlig, svinsk (mands-)person. *Hostr.G.7. TomKrist.IN.82.*

I. Somme, en. [sómme] (glda. som(m)e, æda. somæ, oldn. sómi, hæder, jf. osax. somi, passende; besl. m. I. samme, sammen; afl. er somme (sig), sømmelig; i folkevise-spr. ell. (s.j.) arkais.) om (hensyn til, præg af) hvad der er passende, sømmeligt; passende, sømmelig optræden; sømmelighed; anstand; (tugt og) ære. *Liden Kirsten ind ad Døren tren | med Tugt og megen Somme. *DFU.nr.23.3. *I* tugte jert IIsind | og høre mit Fremsagn | med Somme og Langmod. *ESTokkebye.Avalon.(1916).81.*

II. samme, (pronominalt) adj. i ft. [sómme] (æda. summi, sum(m)æ, somm (AM.), sv. dial. samma, oldn. sumir; ft. af ænyd. som, nogen, æda. sum, oldn. sumr, oeng. sum (eng. some), got. sums, gr. hamós, en eller anden, sanskr. samá-; besl. m. I. samme, som; jf. somt, somtid || i rigsspr. (uden for forb. somme tider, se u. bet. 1.2) ☐ og nu l. br.; jf.: „Talespr.“ Levin.) angivende et ubestemt, men ikke særlig stort, antal af visse individer, enheder, forhold (som den talende ikke ønsker at specificere ell. angive højere); nogle; om personer ogs. brugt hentydende til bestemte individer, som man kritiserer, dadler, taler nedsettende om, men hvis navne man ikke vil nævne direkte (jf. VSO.); visse.

I) i attrib. anv. 1.1) i al alm. Et u-for-nuftigt Dyr sørger mere for sine Unger, end somme Forældre for deres Børn. *Høysg. S.27.* Silden er . . i somme Aaringer temmelig feed. *Thurah.B.26.* Somme Dage er det, lige-som Alt var forkert. *Heib.Poet.II.22.* se i somme følgende Breve. *Hjort.B.I.165.* deres Synspunkter (faldt) paa somme Omraader . . sammen. *Galsch.SR.75.* I somme Indskrifter er der med Vilje valgt Bogstavrim. *KMortensen.Mindre da.Litteraturhist.(1908).4. Ujf.* || (jf. bet. 2) om personer. *Der gives somme Folk heneden, | Som al Olympens Stolthed har. *Bagges.Ungd.II.9.* der er somme Folk, der skylder Skræderen Alt, hvad de gjælder og gaar for. *CKMolb.Amb.80.* somme Folk er gode andre onde, somme kloge andre dumme. *NaturesV.1916.228.* **1.2)** i særlige forb. m. adverbial bet. (ofte sammenskrevet som ect ord). || somme sinde, (nu kun dial.) nogle gange; undertiden; somme tider. Sommesinde slog det til, andre Gange gik det feil. *Etlar.SB.206. Breum.FS.129. Myl Erich.S.54. Feilb.III.465. Ujf.* || somme steder (glda., æda. summæ stathæ (DGL. I.197), æda. (dat.) summum stapum (smst.); jf. sommesteds; nu l. br. i rigsspr.) (paa) nogle steder; (paa) visse steder; her og der.

*Vel tornestrøt | Er Stien somme Steder, | Men rosenbødt, | Som Sorgen er med Glæder. *Grundtv.SS.III.392.* Langs bredden var der sommesteder lidt bolværk, andensteds kun den flade dyndede strandkant. *NMøll.H.109. IsakDn.FF.128. Feilb.III.465. Flemløse.155.* || somme tider (ænyd. sommetide(r); jf. eng. sometimes samt somtid; især dagl.) til visse tider; undertiden; nu og da. *Holb.Vgs.(1731). III.5. Rahb.PoetF.I.129.* man maa sommestider bruge en Overdrivelse for at frem-bringe et Indtryk. *Goldschm.NSU.VII.141.* Sommetider stod mit Navn paa den (: sed-len), sommetider et andet. *Buchh.UH.101.* Hun er sommetider saa slem til at blive forpustet. *JacPaludan.TS.III. jf. u. somtid: der (vil) vel altid være Folk, som Folk er flest, der gerne er med i Dagens Arbejde, men som dog sommestider mer end sommestider kan føle sig . . indknebe af Fælleslivets Begrænsning og . . forknytte ved Trykket af Massen. VilhAnd.AD.63. Vogel-Jørg.BO.525.*

2) brugt substantivisk. somme af Sangens Toner gik højere, end de egentlig skulde. *JPJac.I.167.* latinske Digte, hvoraf han lavede endel, somme særdeles gode. *NMøll. VLitt.III.291.* især om levende væsner, oftest mennesker: vi tør ikke regne os iblandt, eller ligne os med Somme, der prise sig selv. *2Cor.10.12. *I* Fordums Tid gik Troe vel vidt, | (Nu leider! somme troe vel lidt). *Wess.152.* der er en Hone, ja der er Somme, der sige, at der er to, som have plukket alle Fjedrene af sig. *HCAnd.(1919).II.369. *Som* gale Hingste for vi frem | og fik os Koner, somme fem. *JVJens.C.359.* det er Krigens Lod, at somme falder. *KMunk.DU.71.* lykken er en blomme, den hænger i enden paa somme, se I. Lykke 3. i forb. som somme — somme, somme — andre, nogle — andre. *Somme han monde med Hænder slaa | og somme med Fødder støde. *DFU. nr.1.42.* jeg hører somme raabe Victori, og andre Qvarteer. *Holb.Ul.III.7.* Det var næsten udelukkende unge Mennesker; nogle af dem kom ene, somme lidt udfordrende i deres Holdning . . andre kunde slet ikke skjule, at de var forlegne. *JPJac.II.142.* somme æder et og somme et andet, derfor bliver al mad spist, se I. Mad 1.1. (især dial.) i remsen: dersom somme vidste, hvad somme siger om somme, saa sagde somme ikke saa meget om somme, som somme siger om somme. *Krist.BRL.135. Feilb. Ujf.* || (l. br.) i gen. *Til sommes Lyst og andres Skræk. *Bagges.I.136. *Somme* tolke Miner, Ojekast, | Saa Sommes gode Navn faaer Skam og Last. *Blich.(1920).V.153.* Man kom og lærte hos ham, fik enten en Okse af hans egne Hænders Arbejde eller bragte det, for Sommes Vedkommende, til at eftergøre den selv. *JVJens.TL.154.*

Sommer, en. [sómær] Nogle siger

sómer . . andre sómmer. *Høysg.AG.142. flt. -e ell. (nu oftest) somre.* (*æda. som(m)er (AM.)*), somer, sumar, sumar (*Brøndum-Nielsen.GG.I.104*), oldn. sumar, n. (og sumarr, m.), eng. summer, ty. sommer, sanskr. sāmā-, (*halv*)aar; besl. m. lat. semi-, halv- (se Semi-), og m. grundbet.: halvjaar; jf. I. Sommer samt somre)

1) *aa*arstid, der omfatter tiden fra den længste dag til jævndøgn (paa den nordlige halvkugle fra $22\frac{1}{2}^{\circ}$ til $23\frac{1}{2}^{\circ}$), ell. (uden for jagt. spr.) den del af aaret, da der er varmest (og planteverdenen staar i flor), m. h. t. danske forhold især: maanederne juni, juli og august ell. hele det halvjaar, hvori denne tid falder (tiden fra midten af foraaet til midten af efteraaet); ogs. om indbegrebet af hvad der er ejendommeligt for denne aarstid og de glæder, skønhedsværdier, den rummer; i videre anv.: periode, i hvilken det er (forholdsvis) varmt ell. mildt, periode med mildt vejrlig (ogs. uden for sommerhalvåret; sml. Allehelgens-, Julesommer). 1.1) i al alm. Saalænge Jorden staaer, skal Sæd og Høst, og Frost og Hede, og Sommer og Vinter, og Dag og Nat ikke aflade. *IMos.8.22*. Sommer faae vi nok ikke i Sommer. *Hzr.Breve.9*. *I Granens (∴ julegranens) brændte Duft | faar svundne Somre Luft | og de der kommer. *JVJens.Di.*86*. idag er det virkelig Sommer . . Alle Syrenerne er sprunget ud inat. *Rønberg.GK.128*. Præsten sagde . . der var Sommer om Vinteren i Santalistan. *Elkjær.MH.141*. jf.: Stormen kommer over de nøgne Marker og rusker Sommeren af Grenene. *Stuck.FO.5. jf. bet. 3.1-2*: *Som Fuglen hun synger, han staaer hende nær, | Da føler hans Barm, det er Sommer. *Heib.Poet. III.426*. 1.2) i særlige forb. m. attrib. adj. *Mine Venner i den danske Sommer! | Mindes I den vidtforreiste Mand? *PMøll. (1855).I.63*. *Den Vægter raaber hoit, da Skibet kommer: | Nu bringer Børen os den danske Sommer! *Hzr.VI.40. ThøgLars.ST. 10*. høj sommer, se II. høj 7.2. hed (*Thurrah.B.280. Oehl.XIX.151. MO.*), varm (*Grundtv.PS.VI.243. Hatt.L.17*) ell. kold (*VSO. Møll.H.IV.248. jf. kold sp.1027⁶⁶*) sommer. tør (*Thiele.III.14. Aarb.1866. 157*), vaad (*JPPrahl.AC.9. Thiele.III.13. MDL.414. Feilb.*) ell. fugtig (*VSO. MO.*) sommer, sommer med ringe, henholdsvis megen regn. *den lyse Sommer. *SophClauss. P.54. Stuck.S.64*. || i udr. for sommerlige dage, der indtræder efter den egentlige sommers ophør: Septembertiden bragte ny Sommer. *HansPovls.HF.25*. indiansk sommer, se indiansk 2. 1.3) i særlige (adverbielle) tidsudtr. || i absolutte tidsbestemmelser. *Naar Bjørnen Folk hver Sommer truer. | Hver Vinter den paa Labben suer. *Abc.8*. Det hændte sig nu en Sommer, at Gaardens fungerende Tyr med eet bliver mandvoll. *Blich.(1920).XXVI.138*. Vinter og Sommer

. . vandrede han med Bøssen over Skulderen. *OThyreg.B.70*. sidste sommer, se II. sidst 2.3. (*nu næppe br.*) i best. f. uden attrib. (jf. *AaHans.BUS.88f.*): Directionen har anmodet mig om at blive Sommeren i Leipzig. *NWGade.OB.121*. || efter præp. i. i sommeren (jf. ty. im sommer; *nu næppe br.*) dels: om sommeren; dels: i sommer. *vAph. (1764)*. se ogs. *AaHans.BUS.91*. i sommer (jf. oldn. i sumar, i denne sommer) i den indeværende ell. lige svundne ell. umiddelbart forestaaende sommer (jf. *AaHans.BUS. 90f.*). *Høysg.S.141. Hzr.Breve.9* (se u. bet. 1.1). Erhard har ikke haft rigtig godt af i Sommer. *Bang.S.310*. Jeg tager derned i Sommer. *LeckFischer.HM.211*. i sidste sommer, se II. sidst 2.3. i sommers (*ænyd. udi sommers*, i flor sommers, sv. i somras, fsv. i somars; *nu næsten kun dial.*) sidste sommer. medens De var borte i Sommers. *Drachm.T. 217. (hun)* lavede „Kamelthe“ til ham af Blomster, som hun havde samlet og tørret i Sommers. *AndNz.PE.IV.214. Rørd.LB.78*. „Kender De noget nærmere til Insekternes Liv?“ — „Ork ja — jeg blev stukket af en Brems i Sommers.“ *StormP.(BerlTid.¹⁷1936. Till.1). Esp.319. Feilb. Ujf*. || om sommeren (*ænyd. d. s., oldn. um sumarit*) ell. (*nu kun dial. ell. poet.*) om sommer (*Reenb. I.23. Aakj.RS.84. Feilb.*), dels: ved sommertide; naar det er sommer; dels: i en bestemt tidligere sommer (jf. *AaHans.BUS.90*). Den, som samler om Sommeren, er en klog Søn. *Ords.10.5*. Han kom her 1708 . . om Sommeren, og reyste bort om Høsten. *Høysg.S.143*. *Om Sommeren er man kun lidet glad | ved at sidde midt i den lumre Stad. *Oehl.Digte. (1803).222*. Om Sommeren indskibede Norden sig paa den engelske Flaade . . Om Høsten 1741 kom han tilbage til England. *Molb.BIS.I.275. Scherfig.Fu.89*. || til sommer ell. (*nu næppe br.*) til sommeren (*HC And.Breve.I.32. MO. jf. S&B.*), i den kommende sommer. *Moth.T107*. Til Sommer vil jeg besøge Jylland. *HCAnd.Breve.I.38*. *Til Sommer vajer Dannebrog igen paa Dybbøl Banke! *Pont.(Ude og Hjemme.(BerlTid.)²⁵121918.3.sp.1).* 1.4) i andre faste forb. || føre ell. ride ell. (sældnere) køre (DSt. 1930.101. jf. køre sommer i gaarde. *JVJens. CT.78*) ell. (*nu næppe br.*) gaa (*Holb.KR. I.8*) sommer i by, (jf. føre, ride maj i by u. I. Maj 2.1; foræld.) om den tidligere alm. folkeskik, der bestod i, at (lands)byens unge ved sommerens begyndelse (i maj) drog til skovs og hentede majlov ell. et nysvudsprunget træ (majtraet) til byen (som indledning til forsk. festligheder, majfesten) (se nærmere *DSt.1930.101ff.*). jeg stood og gabede paa nogle Bønder, som reed Sommer i Bye. *Holb.KR.III.5. Thaar.HG.4*. Der blev redet Sommer i By til Borreby. *HCAnd.(1919). III.350. MDL.352.533.689. FrGrundtv.LK. 228. Feilb. jf.*: denne glade Folkefest, der

har vedligeholdet sig her i Norden fra de tidligste Tider under Navn af Sommeriby. *Ing.EF.I.161. billedl.*: *Han vred Egen op med Rod, | han turde hannem ikke bunden bide . . | Dronningen staar i Højeloft, | Og ser hun ud mod Sky: | „Hisset ser jeg Sivord Snarensvend, | han fører os Sommer i By.“ *DFU.nr.4.39.* Disse Sange er Varsler om, at en ny Tid er ved at dages i Danmark . . og det er i de samme Dage, at „Waldemar den Store og hans Mænd“ rider Sommer i By. *Rønning.(Ing.Digte.(1919).41). jf. bet. 3.3.* *Vist skal du hente, kun ved at vente, | Kun ved at vente, vor Sommer ind.*Brors.295. hertil Sommer-i-by-fest (Ing.Levnet. I.88).* -folk (*sa.PO.II.226.*), -riden (*Forordn.^{1/2}1735.§6. Baden.JurO.*), Sommeri-bys-gilde (*Ing.VS.III.125.*) || sommerens farvel, *3* navn paa forsk. efteraaars-asters, se *AzLange.FP.38.* || prise sommer, se III. prise 3.1. || den sommer og den eng saa vel kunne sammen, *folkevise-omkvæd fra visen om Esbern Snare, se DFU.nr.20.1. jf.: Den Sommer og den Eng.Aakj.(bogtitel.1910).* || i talem. og ordspr. som: penge er gode varer, de gælder baade vinter og sommer (se I. gælde 4.1); kold sommer giver varmt ladegulv (se II. kold 1.1); man skal lade arbejde slæde om sommeren (se u. I. Slæde 1.2); een svale gør ingen sommer (se Svale).

2) (*jf. Høst 3 slutn., Vinter; poet. ell. spøg.*) brugt som regningsenhed ved angivelse af tidsrum ell. (især) alder; aar. *Femten Somre svandt | Frydløse . . for mig.*Oehl.XXX.141.* en sexten Somres Møe.*Blich.(1920).XV.12.* *denne Morgen minder mig om den, | Da jeg for fem og tyve Somm're siden | Til Kirken vandred med min Axel.*Hauch.SK.66.* En droj Ende af Tilværelsen havde de sytten første Somre indebaaret.*AndNx.DM.III.164.* Se bare paa mig gamle Julenisse! To og tresindstyve Somre — og livsprælsk som en Skoledreng!*GJørg.GF.36.*

3) (*højtid.*) billedl. anv. af bet. 1. 3.1) om det mellemste livsafsnit, manddoms-alderen, den modne alder. *Ogsaa vi bag Sommer blid | Alle har en Lovfalds-Tid.*Grundtv.SS.I.55.* *Prinds Carlo har sig vendt fra Verdens Tant, | Skjøndt end han ei har naaet sin Alders Sommer.*Hauch.SD.II.99.* *I Livets Sommer stod saa smukt | Dit Manddomstræ.*Oehl.XXI.113. VSO. 3.2)* om tid, periode, da noget naar sin fulde udfoldelse, sin blomstring; ogs. om kortvarig dejlig, lykkelig tid. *Verdens korte Sommer.*SalmHj.666.4.* *Hver Nat er jo vor Sommer, | Dens Blomster ere vi.*Winth.HF.22.* *Umættelig er du, hvis Elskovs Sommer | har sat dig saa rødmosset Hostens Frugt!*KMunk.DU.9. jf.: nu faaer vi vidst smukt Sommer-Veir og saa bliver der jo Sommer i alle syge Folk.HCAnd.BC.I.34. 3.3)* (relig.) om livet efter døden; saligheden. *Giv

Tid! og Aandens Vinterblund | Skal flye for herlig Sommer.*Ing.EF.III.149.* *Hendes Sjøel fløi til Englenes Sommer (: hun døde).*sa.RSE.VIII.231.* *Lær mig Markens Blommer | at bie paa min Sommer!*Rich.I.45.* *Et bedre Foraars kommer, | Hvor grønt mit Træ skal herligt staae, | Og sine dybe Rødder slaae | I Evighedens Sommer.*Oehl.XXV.221. Ing.RSE.VII.82.* *Gud skee Løfl for Dag, der gaaer, | Og for den, der kommer, | Dermød har vi Jubel-Aar, | Evig, evig Sommer, | Da den sidste Morgen-Skier | Er os . . nær.*Brors.290. Grundtv.SS.III.447. Ing.RSE.VII.37.*

4) flyvende sommer (*jf. ænyd.* bort-flyvende sommer; *efter ty.* fliegender sommer, *fr. été volant;* betegnelsen hentyder vel til fænomenets optræden i for- og (især) eftersommeren; andre betegnelser er jomfruens spind ell. traad (se u. Jomfru 2.2), Jomfruspind, Luft-traad (1), -væv (1), Soltraad, Sommer-flage, -spind, -traad, -væv, *ty.* altweibersommer, *eng.* gossamer; om en ældre forklaring se *UnivBl.I.46ff.*) om de af visse edderkoppeslægter frembragte spindelvævstræde, hvorpaa edderkopperne (om foraaret og (især) om efteraaret) svæver gennem luften. *Funke.(1801).I.22. Kaalund.58.* Overalt i Luften flimrede den flyvende Sommers regnbuefarvede Spind.*Pont.LP.VIII.10. Knud Pouls.BD.77.* (*l. br.*) m. ubest. art.: Hun strøg hurtigt et „flyvende Sommer“ fra Angisnet.*ErlKrist.NS.172.* || billedl. ell. i sammenligninger (*spec. om flygtig forelskelse*) (*undertiden m. tilknytning til bet. 3.2.*) det var et af disse vage, behagelige Forhold, der kan opstaa mellem Mænd og Kvinder, som er ude over den første Ungdom . . Det er et Slags flyvende Sommer.*JPJac.II.239.* Hvad var hun Dig da? . . En sød Elskerinde . . Men dog en Spøg kun, et Øjeblikks Lyst, en flyvende Sommer.*Nans.M.136.* Varmen leger som flyvende Sommer over hendes nøgne Skuldre.*AndNx.PE.III.247.*

Sommer-, i *ssgr.* (nu kun *dial.* **Sommers-**. se u. Sommer-dag, -karl, -tid). *især* af Sommer 1 (*ofte mods.* Foraars- (Vaar-), Efteraars- (Høst-) og (*især*) Vinter-); *foruden de ndf. medtagne kan nævnes* sommeragtig, -arbejde, -bal, -beboelse, -behandling (*af jord*), -beskære, -beskæring, -besøg, -bevarntning, -blege, -blegning, -blæst, -brise, (til) -brug, -byge, -dis, -drøm, -dug, -eventyr, -fartplan, -fiskeri, -flirt, -flor, -forelskelse, -forelsket, -forestilling, -forkølelse, -forkølet, -forlystelse, -fornøjelse, -fred(elig), -fældet (*træ*), -fældning, -halvaar, -hugget (*ved*), -idræt, -idyl, -jævnvøgn, -klippe (*faar*), -knibe (*planter*), -kursus, -køreplan, -landskab, -leg, -lekture, -lokale, -mælk, -mode, -opholdssted, -orlov, -pels, -pensionat, -rejse, -residens, -ret, -rute, -samling (se u. Samling 4.4), -sang, -semester, -session, -skoleaar, -slot, -smør, -snue, -sprotning (*af træer*),

-stemning, -storm, -sæson, -søndag, -takst, -telefon (for sommerbeboere), -temperatur, -termin, -tjeneste, -togt, -torden, -tur, -udflugt, -vandring, -vej, -øvelse og højtid, sjældnere ssgr. som Sommer-aande, -bebuder, -bud, -bølge, -fylde, -følelse, -glans, -glød, -haab, -hav, -hvile, -lærke, -løv, -strand og (adj. som) sommer-blid, -flygtig, -lummer, -lun, -skøn, -tor, -venlig; *endvidere en del betegnelser for ting af den særlige slags, der bruges om sommeren, fæ. Sommer-beslag (til heste), -(central)fyrr, -(central)ovn, -gardin, -vare, spec. betegnelser for beklædningsgenstande, som Sommer-benklæder, -bluse, -dress, -fodtøj, -handske, -hat, -klæder, -overfrakke, -overstykke, -paletto, -pantaløn, -skjorte, -sko, -sok, -strømpe, -trøje, -uniform; ogs. en del betegnelser for dyr (af den særlige slags), der fanges i sommertiden, fæ. Sommer-aal, -hare, -laks, og en del betegnelser for (arter ell. varieteter af) planter som Sommer-endivie, -hvidblomme, -hvidkaal, -kaal, -kalville, -karse, -kløver, -pigeon, -porre, -radise, -spelt, -spidskaal, -spinat, -stokrose, -vajd. **-abild**, en. ell. (l. br.) et (VSO.). (nu kun dial.) æbletræ med sommer-æbler. VSO. UjF. **-adresse**, en. adresse, der angiver en persons sommeropholdssted (især i sommerferien). jf. (spøg.): Fra 1. Maj til 1. September er (solovens) Sommeradresse Pribilof Øerne, Beringshavet pr. Alaska. *Hornaday, Fra Naturens Vidunderlande. (overs.1926).143.* **-aften**, en. (jf. -aftenstund, -kvæld). *I Sommeraftners stille Fred . . | Naar Solen sank bag Skoven ned. *Lund.ED.144.* lyse Sommeraftner. *V Korfitzen.EV170.* *Naar en Sommeraften Dagen | daaner hen som kvalt i Roser. *Stuck.S.38.* || om sommeraftner, (nu næppe i rigsspr.) paa sommeraftner. *Thurah.B.283.* Vi moerede os ofte paa en uskyldig Maade i de grønne Skove om Sommeraftner. *J J Paludan.Er.28.* **-aftenstund**, en. (poet.). *sødt i Sommer-Aftenstunden . . | De fromme Nattergale slaar. *Oehl.XIX.175.* *Der sad en lille Fugl i Bøgelunden, | Sødt den sang i Sommer-Aftenstunden. *Grundtv.PS.VI.623.* **-alder**, en. (jf. Sommer 3.1; poet., sj.). *I en forfængelig Sommeralder | Var Crucifixet mig imod. *Oehl.XXII.128.* **-asters**, en. (jf. Asters, Skonkrans; sml. Vinterasters) & prydblanten *Callistephus (chinensis) Cass. Recke.LD.77.* *HavebrL.³I.126.* **-blaa**, adj. (l. br.) blaa som himlen en solskinsdag om sommeren. den sommerblaae Himmel. *Bergs.GF.II.318.* *Pol.¹²/1941.1.sp.4.* uegl.: der er . . en sommerblaa Frejdighed over ham. *CEw.LD.20.* **-blomst**, en. ((†) **-blomster**, et. *vAph.(1759)*). (jf. oldn. sumarsblóm; jf. -plante, -vækst) plante (blomst), hvis blomstringstid falder om sommeren; spec. om etaarige haveblomster, der saas paa friland ell. udplantes (fra drivbank olgn.) i forsommeren. *Blich.(1920).VII.196.* *J N Risum.Pryd-**

haven.(1923).131. **-bo**, et ell. (nu sj.) en. d. s. s. -bolig. *blide Egn . . | Som Julianes Søn til Sommerboe sig valgte. *CFrim.Poet.17.* vi er strax ved vor lille Sommerbo. *Levelzow.VedDaggr.(1888).10.* *Pol.¹²/1941.8.sp.1.* nu især som navn paa sommerhus, -villa. **-bolig**, en. (jf. -bo). (*Fredensborg har*) nu noget over fyrretive Aar . . været vore Allernaadigste Kongers sedvanlige Sommer-Bolig. *EPont.Atlas.II.262.* *PalM.VI.217.* (*Holberg*) havde Sommerbolig paa en af sine Gaarde (Tersløse). *VilhAnd.Litt.II.4.* **-brak**, en. (landbr.) dels om halvbrak; dels om benyttet brak (se u. II. Brak 1). *Olufs.Oec.VIII.274.* *MøllH.I.263.* **-brand**, en. (poet.) stærk, brændende sammensol. *Liig Paradiis, man siger, | Er dette velske Land; | Guldæbler groe paa Træer | I evig Sommerbrand. *Winth.HF.178.* *Recke.GND.153.* **-brud**, en. (l. br.) kvinde, der staar brud om sommeren; tidligere om skolepige, der om sommeren pyntedes med blomster som en brud og gik omkring med sine kammerater og sang for at faa (penge)gaver (*Moth.S604*); nu undertiden i gællekevers, om den med verset følgende vintergæk (jf. -nar). *Jeg sender Dem en yndig Ting, | En Blomst, en lille Sommerbrud. *J Strandberg.NyeVintergælle-Vers.(1887).* **☉ -brun**, adj. brunet af (sommer)solen. *friske, sommerbrune Spanskror. *HGreensteen.Udv.Digte.(1898).26.* De sommerbrune Unger . . leger i Græsset. *Riget.¹⁴/1913.1.sp.4.* **-byg**, en, et. (ænyd. sommer byg; landbr.) byg, der dyrkes som vaarsæd (mods. Vinterbyg). *LTid.1727.638.* *CGRafn.Flora.I.589.* *VSO. MO. -cypress, en. (-cypress). *J N Risum.Stueplanter.³(1929).25*. & varietet af tangurt, der dyrkes som prydblante i stue og paa friland (*Kochia trichophila*). *HavebrL.²II.365.* **-dag**, en. (nu kun dial. **Sommers-**. *Reemb.I.51.* *Feilb.*). (ænyd. sommerdag, oldn. sumar(s)dag) dag, der falder inden for sommerens aarstid, ell. dag, da det er varmt, solskin, sommerligt (om sommeren ell. paa en anden aarstid); spec. (meteorol.) om dag, da temperaturen er mindst 25° (*Sal.IV.913*); (dial.) spec. om dag, hvorfra sommerens begyndelse regnes (fæ. ¹⁴/₄, ¹/₅; se *Feilb.* og *UjF.*). *Sommer-dag min sorg forlænger, | Vinter-dag gør Glæden kort, | Hver en Time suk paahenger, | Seel saa slides Livet bort. *Kingo.SS.IV.481.* Martsmaaned havde for Alvor bragt sine ofte lovede „elleve Sommerdage“. *Goldschm.VI.90.* *en Slurk af Sommerdagens Solskinsbyg. *Stuck.S101..* i forb. som det er sommerdage, det er sommer, den varme tid. nu er det dog SommerDage og ypperlige Vejr. *Gram.(DMag.6R.I.378).* til Sengepladser fik vi Høloftet, hvor der var dejlig lunt; det var jo Sommer-dage. *FlyvningHær.253.* || i absolutte tidsbestemmelser. *Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre | Fuglesang, som Hjærtet kunde røre. *Grundtv.PS.VI.623.* Man sidder Som-*

merdagen i Klitten og tæller Sejlerne. *Myl Erich.S.143.* *Se dig ud en Sommerdag, | naar de Bønder tromler. *Aakj.FriFell.(1905).* 3. i en sangleg: *Munken gaær i Enge | Den lange Sommerdag. *DannSanglegge.96. jf. Oehl. PSkr.I.85. (dagl.) i flt. uden attrib. bestemmelse: Sommerdage . . kunde vi se (vragene) . . fra Jollerne. MylErich.S.53. sikken en tyk frakke at gaa med her sommerdage | || i særlige tids-udtr. m. præp. om sommerdage ell. (nu næppe br.) sommerdag (Mau. 9274), (nu især dial.) om sommeren; i sommertiden. Jeg har fuldt liig paa landet, hvor de om sommerdage ved lysd dag have sat lysz i lyszekronerne. *JacBircherod.FF.72.* om Sommerdage var (det) fornøieligere at fiske . . end at sidde med en Pen i Haanden. *Rahb.E.I.113. Ujf. til sommerdag (Feilb.) ell. sommerdage, (dial.) naar sommeren begynder (især: 1. maj. Ujf. jf. i øvrigt Feilb.); naar det bliver sommer; til sommer. til Sommerdag igen, saa skal Slaget staa, saa flytter vi to ind i det lille Hus. Korch.Godtfolk.II. (1924).16. Feilb. Ujf. -diarrhé, en. (jf. -kolerine; med.) lidelse med mere ell. mindre akut diarrhé, der særlig optræder i den varme tid. *Panum.139. VoreSygd.III.171. -dige, et. (jf. -kog; faql.) lavt dige, beregnet til at beskytte mod (mindre) oversvømmelser i sommertiden. HCAndersen.Priis-Skriftomen GaardsUdflytning.(1796).37. LandbO.I.554. -dragt, en. 1) let (især: lys) dragt til brug om sommeren; nu næsten kun om (lys) spadseredragt for kvinder. *Moth.S604.* en ung Mand, iført en elegant Sommerdragt (orig. 284: Sportsmans-Dragt). *Bergs.PP.*274.* En ung Dame i lys Sommerdragt. *Tops.II.41. 2) billedl. 2.1) (især zool.) den særlige haar-ell. fjerklædning, der bæres af visse dyr i sommertiden (efter føldningen om foråret). Lütken.Dyr.*137. Frem.DN.434. 2.2) ☉ om det udseende, som naturgenstande, lokaliteter olgn. har om sommeren. *Hirtzholm, det prægtige liveget Dronning-Sæde, | Saae nu i Sommer-Dragt sin beste Sommer-Glæde. *ChrFlensb.DM.I.42.* *O Danmark! dolg da ej din Pragt | og ej de Roser rødelt | men smyk Dig kun i Sommerdragt, | den folde-ricke, blødel. *Rich.I.14. 2.3) (sj.) om lys, let form, skikkelse, hvori et forhold fremtræder. Macaulay smilede ad den Fornemhed, som Historikerne mentes at skulle overholde, han bragte unægtelig ogsaa Historien i Nærheden af Skønlitteraturen i dens Sommerdragt. *JohsSteenstr.HN.106. -drik, en. læskende drik, der nydes om sommeren; især om forsk. drikke, tilberedt af (frugt)saft. Const. GH.154. NutidsMad.[1931].399. -duft, en. (☉, især poet.). *Urterne | Hist, paa Langelands Bred, hyllet i Natskumring og Sommerduft. *Oehl.PSkr.I.410.* *Fra Busk og Græs dem mødte | Den sodeste Sommerduft. *Winth.X.241. Jørg.B.58. -dvale, en. (zool.) dvale (I.1.2) i sommerperioden. S&B. BovP.*******

*II.606. -efeu, en. ☿ stueplanten Mikania scandens Willd., jærnbaneefeu, -vedbend (der paa en sommer kan skyde ranker paa 3 m. og derover). *HistBot.I.48. -eg, en. ☿ egen Quercus pedunculata Ehrh. (hvis blade falder af om vinteren, medens vinteregens blade bliver siddende visne paa træet). *Fleischer.S.124. JTusch.192. Wors.DO.8. ForstO. -eng, en. 1) (poet.) eng, som den ser ud om sommeren. *LThura.Poet.175. *Solens Skin | stod over Sommerenge | som Solen i mit Sind. *Stuck. S.26. 2) (faql.) vandingeng, der vandes i sommermaanederne. *MøllH.I.551. -fager, adj. (poet.). *Se dit land det sommerfagre | for din fod i solens glans. *Hostr.SD.I.245. JPJac.II.139. *Paa fugtig Asfalt cykler | en Flok sommerfagre Piger. *JVJens.Di.*133. -ferie, en. ferie, der falder i sommertiden. en ung Student . . kommer hjem fra Kjøbenhavn til sin Faders Præstegaard . . i Sommerferien i Midten af Julimaaned. *Sibb. II.50. (de) er hjemme alle trej paa Sommerferie. *Gravl.J.83. (loven) fastsætter Sommerferien til mindst 6 Uger for den højere Skole. *VorUngdom.1937/38.238. billedl.: en dejlig Sommerferie i Livets graa Skolegang. *Drachm. III.62. || † i flt., m. sa. bet. som ent. Sommerferierne vare fire Uger. *JSneed.III.440. JTusch.x. || hertil bl. a. (jf. Ferie-): Sommerferie-forelskelse, -gæst, -litteratur, -ophold, -rejse. -fest, en. fest, der holdes om sommeren (i det fri). *Ei mødes Svensk og Danske meer som Fiender, | De samles til en Sommerfest. *Oehl.XXI.122. VilhAnd. Litt.II.138. -flage, en. (ogs. -floge. vAph. (1759)). 2) led er vel I. Flage 1; jf. ty. sommer-flocke, -flug samt -spind, -traad, -væv; nu næppe br.) flyvende sommer (se u. Sommer 4). *VSO. -foder, et. (jf. I. -føde, -staldfoder) det foder, kvæget faar om sommeren. *Olufs.Landoecon.428. LandbO.II.150. -fodre, v. vbs. -ing (LandbO.IV.315). (jf. II. -føde, -staldfodre; landbr.) fodre med sommerfoder. denne Maade at sommerfodre Køerne paa gav alt for meget Arbejde. *LandmB.II.276. jf. (spøg.): Hist og her falder der bitre Ord om . . det urimelige i at skulle sommerfodre forslugne opløbne Born . . for det halve af, hvad de Voksne betaler (☿: i somerpensionater). *KnudPouls.Va.55. -frakke, en. let (især: lys) frakke (for herrer og damer) til brug om sommeren. *PalM.IV.253(-frak). SMich.S.18. -fregne, en. (jf. -plet, -spæt(te) samt Solfregne) især i flt.: fregner, der træder (tydeligere) frem om sommeren (under indflydelse af sollyset). *Moth.S604. Aarestr.SS.IV.43. hendes buttede, hvide Haand, over hvis Sommerfregner han sagde smaa anstrengte Morsomheder. *Drachm.KO.101. -fribord, et. †, det (paa skibssiden afsatte) fribord, der er fastsat for sommersejls i saltvand. *Scheller.MarO. jf. Sommerfribordsmærke. *HandelsTekn.299. ☉ -frisk, adj. *et een-***********************

somt Bogetræ | Med sommerfriske Blade. *Winth.I.109. MO.* Kupéen er fuld af . . Ungdom og . . sommerfrisk Skønhed. *EBrand.UB.203. ☉ -frodig, adj.* *vor danske Jord er sommerfrodig. *PMoll.(1855). I.64.* Hun er saameget anlagt paa Glæde og Livsnydelse . . alle altfor ængstlige Betæneligheder strejfer af mod denne Natur, der er saa sommerfrodig. *Drachm.T.79. -frugt, en. (ænyd. d. s.) frugt, der modnes om sommeren; nu oftest om træfrugt (sommeræbler, -pærer osv.). to hundrede Brød og hundrede Klaser Rosiner og hundrede Stykker Sommer-Frugt (1931: Frugter) og en Flaske Viin.2Sam.16.1. Sommerfrugter kaldes de (frugter), som enten strax ere spiselige eller dog en Maanedes Tid efter Afplukningen. Hoegh.AJ.407. CMatthies.DF.I.93. || (nu næppe br.) jf. Frugt 1: *Til Sommerfrugten Haabet stod, | Men visne Straae kun Marken dækker. *Oehl.XXI.78. billedl.:* *Dets (o: digtets) Vinter-Sæd engang i Sommerfrugt, opgaar. *Bagges.Grøng.167.**

Sommer-fugl, en. (*ænyd. d. s. (i bet. 1-2), gl'da. sommer fogl i bet. 2 (Brandt.RD.I.331), sv. sommarfågél (alm. fjäiril), ty. (dial.) sommervogel, mnt. somervogel; m. h. t. bet. 2 (der maaske er laant fra mnt.) jf. Fugl 2*) **1)** (*nu næppe br.*) (*træk*)*fugl, der opholder sig (ell. særlig kommer frem) esteds om sommeren. Moth.S604.* Svalen tillige med de andre Sommerfugle. *Clitau.PT.70.* Efteraars Fuglene syntes at have vækket de hensovede Sommerfugle, for ogsaa at besynde den usædvanlig skønne Dag. *Bagges.(ABagges. JB.I.162).* **2)** (*jf. melvinget*) *insekt af ordenen Lepidoptera (m. store, ofte stærkt farvede vinger), der om sommeren (paa forsk. tider af døgnet; jf. Aften-, Dag-, Natsommerfugl) ses flyve omkring fra blomst til blomst for at suge honning (bl. a. kendt for sin fuldstændige forvandling fra larve gennem puppestadiet til det fuldt udviklede insekt); i alm. spr. især om dagsommerfugl. *Lær mig, du lette Sommerfugl! | At sønderbryde tunge Skiul, | Som nu min Frihed tvinger. Oehl.XXV.222. *jeg Sommerfuglen saae | Med Vinger røde, gule, blaae, | Hentumle blødt i lune Luft. Winth.SS.104. *paa Flugten vil hun fange | Nu den gyldne Sommerfugl . . | Hoit sit Purpurnet hun svinger. PalM.(1909).I.88. Boas.Zool.*361.3) bet. 2 brugt billedl. ell. i sammenligninger. **3)** om person; oftest om person, der lever i nuet, er flygtig (*spec. i kærlighedssager*). en utallig Mængde Mennesker, alle som Sommer-Fugle udkommen i ny Hud, efterdi denne Dag var den første Sommer-Dag. *Klevenf.RJ.137. *Han venter | At see den smukke Kone. Ha, din Strik! . . | Fik du en Næse, som var lidt for lang, | Min smukke Sommerfugl? Oehl.I.129. slaa ham af dit lille Hoved, din Gjæk! lad den Sommerfugl flyve! Ing.LB.IV.35. han (er) i Kjærlighedssager . . en Sommerfugl, der**

flagrer fra den ene Blomst til den anden. *Heib.Poet.I.22.* at han var forelsket som en Sommerfugl, saae man med et halvt Øie. *Winth.VIII.43. jf. Vogel-Jørg.BO.II. 3.2) (bag.) en slags konditorbager, der i formen minder om en sommerfugl. Konditorlaugets Medlemsblad.1913.6.sp.1. 3.3) de hvide sommerfugle, (især dial.) om snefnug (jf. de hvide bier ell. fluer u. I. Bi, I. Flue 2.2). JHelms.G.88. Feilb. UjF. **Sommerfugle-**, i ssg. (*nu sj. Sommerfugl-. fx. sommerfuglagtig. Sotoft.Sommerfugle.(1821).64. sommerfugldannet. Tychsen.A.I.176. se ogs. u. -larve. — nu næppe br. Sommerfugls-. se u. Sommerfuglekronen.* af Sommerfugl 2, *fx. (foruden de næf. medtagne) Sommerfugle-art, -jagt, -samler, -slægt, -snabel off. || ☉ som udtr. for livsnydelse, flygtighed, ustadighed (spec. i erotisk henseende); i ssg. af mere tilfældig karakter som: (Heib.) førte et sandt Sommerfugleliv i den glade Verdensstad, der mer end én Gang vakte den Gamles Ængstelse. HSchwaanenf.I.570. det er en evig Glimten og Flagren. Men alle stærkt erotiske Digtere har Sommerfuglenatur. Brandes.V434. hverken Krigen eller Fangenskab havde bragt nogen rigtig Alvor i hans kjære Søns flagrende Sommerfuglesjæl. Ing.EF.VIII.193. oftest bliver disse glade, lette, forvante og overfladske Sommerfuglevæsener (o: unge piger) fortræffelige Modre. *Drachm.III.303. -blomst, en. 1)* (*jf. Bi-, Flueblomst (1); bot., gart.) blomst, der særlig søges af sommerfugle. Warm. Bot.588. 2) † ærteblomstret plante; ærteblomst (der har en vis lighed med en (siddende) sommerfugl, jf. ty. schmetterlings-blume, -blüte samt det nylat. navn Papilionacea, ærteblomstrede, af lat. papilio, sommerfugl). Funke.(1801). II.181. 3) ☿ Oncidium papilio (hvis blomster minder om flagrende sommerfugle). NHartz. Væksthusene i bot.Have.(1894).39. HavebrL.3 II.365. -finke, en. ☿ den tropiske (til astrilderne hørende) fugl Ureginthus bengalus. Brehm.FL.233. Lieberkind.DVIX.297. -fisk, en. ☿ den afrikanske flodfisk Pantodon buchholzi, hvis store brystfinner ligner sommerfuglevinger. Lieberkind.DVIV.449. KK Laursen.Akvarie-Bogen.(1939).153. -kronen, en. (Sommerfugls-. CGRafn.Flora.I.58). (jf. -blomst 2; bot., foræld.) om kronen hos ærteblomstrede; ærtekronen. Drejer. Bot.Term.80. -larve, en. (*nu næppe br. Sommerfugl-. Funke.(1801).I.450.* Kaalorme og andre Sommerfuglelarver. *Hauch.(Hjort. B.I.238). BøvP.I.590. billedl.:* *I Piger smaa i hvidt Gevandt, | Med Baand af alle Farver! | I Morgenskyer med Guld paa Kant! | I Sommerfuglelarver! PFaber.VV.133. -myg, en. (zool.) myg af familien Psychodidae (hvis vinger ligner smaa sommerfuglevinger). WesenbL. Ins.350. Lieberkind.DV.III.103. -net, et. net, der bruges (af insektsamlere) til fangst af sommerfugle (og andre insekter). BMøll.DyL.***

II.170. *Frem.DN.677. -støv*, et. den støv-lignende skælbeklædning paa sommerfugles vinger; ofte brugt billedl., især i udtr. for *uberørthed, uskyldighedstilstand*. jeg kan ikke røre mig for lutter Berøringspunkter. Det kan være godt nok; men det gaar ud over hvad man kalder Sommerfuglestøvet. *JLange.(Brandes.XIV.417)*. Han søgte da Ly hos Børnene, hvis Sjæle endnu havde bevaret Psychens Sommerfuglestøv. *HSchwanenfl.A. 115. -svømning*, en. (sport.) en slags brystsvømning, hvorved armene svinges rundt, medens benene kun foretager smaa bevægelser. *Pol.²².1936.8.sp.5. -ventil*, en. (eng. butterfly-valve; jagl.) en slags ventil, der i aaben tilstand ligner sommerfuglevinger. *Larsen. -vinge*, en. spec. billedl., dels (jf. Sommerfugle- i ssg.; l. br.) i udtr. for flygtighed, ustadighed: *Moden svinger | Ei her sin lette Sommerfuglevinge. *Oehl.VII.153. dels (jf. Psykevinge) i forb. m. Støv (jf. Sommerfuglestøv) i udtr. for uberørthed, uskyld olgn. *Ungdoms-Rosenstøv* har alt Skiebneens Haand | Plumpt visket mig af Sommerfuglevingerne. *Oehl.XXX.157. de politiske Skuffelser* havde strøget Støvet af Idealismens Sommerfuglevinger. *Østrup.J.25.*

I. Sommer-føde, en. føde (især for kvæg; jf. -foder) i sommertiden. *Olufs.Landoecon.XVII. Sal.IV.944. II. -føde*, v. vbs. -ning (*Reskr.⁴.1782.§3*). (jf. I. -føde, -fodre; landbr.) føde, ernære (kreaturer) i sommertiden. *Schade.Mors.(1806).35. der (blev) kun . . 50 Td. Land til at sommerføde 80—90 Køer.Svendb.Amt.1919.76. -gammel*, adj. (oldn. sumargamall; især landbr. ell. dial.) som (kun) har levet sommeren over, et sommerhalvaar. fjorgamle og sommergamle Planter. *PhysBibl.XXIV.363*. Haaret var . . tæt kruset over hele Hovedet som Toen hos et sommergammelt Lam. *Pont.UE.²⁸. Esp. 483. -gilde*, et. (ænyd. d. s. (*Vider.I.329*)) gilde, der holdes om sommeren; spec. (dial., foræld.) om det gilde, der holdtes, naar der blev redet sommer i by (jf. Majgilde), ell. om de gilder (i fortsættelse heraf), der holdtes paa landet om søndagen sommeren igennem. *Moth.S605. *Bondens Sonner (vil) et lille Sommer-Gilde | Rette an i Lo og Ly. LThura.Poet.234. LandsbyeP.v.14(jf. Dania. III.370). *Jeg tænker paa det sidste Sommergilde, | Der hvor vi dansede med Bønderne | I Birkeskoven.Blich.(1920).VI.197. Hedebo.118. w. -glad*, adj. (jf. glæde). *Den sommerglade Lærke, | Hun quivdrer høit i Luft. *Winth.ND.44. sommerglade Mennesker.FIsraelsen.Ragna.(1900).45. -glæde*, en. glæde over sommeren ell. (især i fl.) fornøjelse, adspredelse, man har om sommeren. *ChrFlensb.DM.I.42(se u. -dragt.2.2). VSO. Sommerglæder. Bang.(bogtil.1902). Søjberg.KK.I.66. billedl.: *O, lad min Tro | Med Løvet gro! | Bevar dens Sommerglæde! Boye.AD.II.46. -grantræ*, et. &

busken *Artemisia sacrorum viridis* (der minder om et grantræ). *IlavebrL.¹.150. -grav*, en. (jæg.) simpel, enrøret røvegrav (ofte i kornel), hvori ræven undertiden tager ophold om sommeren. *Baud.H.185. Weismann.Jagt. 198. -græs*, et. *(ryglet om) hans Ankomst | Fløi som en Ild til visnet Sommergræs | Til Landets Ende. *Oehl.ND.390. er Sommergræsset svundet (1871: naar Høet er bortført) . . da har du Lam til at give dig Klæder.Ords. 27.25(1931). || (landbr.) i udtr. for græsning ude om sommeren. Mange (økse) feedes ved Sommer-Græs i Marsklandene.EPont. Atlas.I.597. Køerne . . malkede (ikke) meer paa det bedste Sommergræs. *Olufs.NyOec.I.6. Feilb. -græsning*, en. (jf. -græs, -græsse; landbr.) saavel Sommergræsningen, som Høet til Vinterfodret. *Olufs.Landoecon.497. D&H. -græsse*, v. (jf. -græs, -græsning; landbr.) lade (kvæg) græsse ude om sommeren. De ældste, største og bedst sommergræssede (køer). *Blich.(1920).XXII.101. At sommergræsse en Ko.VSO. -grøn*, adj. (ænyd. d. s.; w ell. jagl.) af en (risk) grøn farve (som træernes løv ell. markernes græs om sommeren). *Ad Døren ind de (o: jægerne) treen i den sommergrønne *Dragt.Oehl.XXX.113. *Danmarks Bøgeskove dækker | En Skjønhed i sin sommergrønne Krand. Aarestr.SS.IV.142. Drachm.VS.35. Forsto. -gæk*, en. (ænyd. d. s. (i bet. 1); jf. -nar; l. br. i rigsspr.) 1) person, der overraskes, gækkes (I.1.2) ved at modtage aarets første blomst, et gækkebrev (og derved bliver ens nar for sommeren). *Moth.S605. „Han skal være min Sommergæk!“ sagde hun; tog saa den fine Blomst, lagde den i et duftende Stykke Papir, som der var skrevet Vers paa.HCAnd.(1919).V.46. At blive Sommergæk og Vinternar for Nogen. VSO. jf.: naar da Mændene i denne kolde Vinter have angret deres Synd, da vil et Foraar smile ved Eders Tilbagekomst, da skal Qvinden atter række Manden Haanden — en Sommergæk og Vinternar. *Kierk. XIII.8. 2) & vintergæk, Galanthus nivalis L. Nemnich. (han) betragtede en Sommergæk, der var falden ham i Haanden . . „Hvo vil gantes her med mig?“ Ing.EM. II.33. Hrz.D.II.247. Sommergækken.HC And.(eventyrtilt, se HCAnd.(1919).V.43 og jf. sa.BC.V.289f.). Ploug.NS.181. JTusch.94. 305. UjF. -gæst*, en. person, der gæster en ell. et sted om sommeren; nu især: person, der har taget sommerophold (lejet sommerlejlighed, indlogeret sig paa sommerhotel, pensionat) et sted. VSO. Omme i Kroen havde de haft Sommergæster. *Bang.SE.325. i Tisvilde . . gaar Fiskeriet mere og mere tilbage; det er Sommergæsterne, som yder Beboerne den væsentligste Indtægt. AchtonFris.DSO. II.172. billedl.: Vore Sommergæster, Trækfluglene. VSO. *Sommergæsten, | . . den lille Svale. *Lemb.Shak.IX.20. -haar*, et. 1) (zool.) haarene i dyrs sommerdragt. *Amberg. Hesten,****

der gaaer længe ude paa Græs (vil) skifte sine Sommerhaar og antage Vinterhaarene tidlig paa Efteraaret. *PWBalle.R.66. Vig Moll.HJ.189. 2) om hovedhaar (hos mennesker), som det er om sommeren.* *Jeg sagde: Tæl Stjerne, før vi gaar, | saa skal jeg kysse dit Sommerhaar | i den lyse Nat. *SigrPed.NSV.19.* || næsten kun (spøg.) om opstaaende ell. opstrøget, tilbagestrøget (tørt) haar (hos mænd). Nu rog den ene Luffe i Vejret og strøg Sommerhåret tilbage. *Tom Krist.LA.114. især i forb. højt lyst (ORung. SS.38. Herdal.Bisser.(1933).13) ell. højt tort (BerlTid.¹/₁₆1920.M.2.sp.4. B.T.²⁵/₁₆1932. 16.sp.2) sommerhaar.* **-hal(le)**, en. (oldn. sumarhøll; jf. -sal, -stue, -værelse; foræld.) (bygning med) hal, stor sal, der kun bruges om sommeren. En stor Sommerhalle paa Kongsgaarden. *Hz.VI.237.* Af de gamle Træbygninger i Slottet (o: Bergenhus) nævnes en Sommerhal og en Vinterhal. *Dannebrog.¹⁵/₁1906.I.sp.2.* **-hamp**, en. ♀ *ham-pens hanplante (der er tidligere hostmoden end hunplanten). Nytteplanter.369.* **-have**, en. dels ☐ om have i sommertiden; dels (gart.) om have, der kun er beregnet til benyttelse i de egl. sommermaaned. *OJN Mørch. Anvisning til at ordne Træer.(1838).II.* *den stolte Sommerhave (o: Fredensborg slotspark). *Pal M.TreD.273.* **-havn**, en. ♂ havn, der kun ell. især benyttes om sommeren. *Dendanske Lods.(1843).419.* **-hed**, adj. (jf. -varm). *Saab.⁷* **-hede**, en. (oldn. sumarhiti; jf. I. -varme) *Moth.S605.* Sommerheden begyndte at blive trykkende. *Hauch.VI.160. Brandes. Br.I.108. billedl.: Lidenskabernes Sommerhede. Hauch.II.185. ☐ -himmel, en. den lyse, klare himmel i sommertiden. *Min Pande er saa glat, som Sommerhimlen; | Berøvet hver en Sky. *Oehl.V215.* *I Syd . . | Er Sommerhimlens Sol bestandig huld. *Bødt.45. Leck Fischer.HM.38.* **-hjem**, et. hus, gaard, landsted osv., der er ens hjem om sommeren; ogs.: rekreationshjem til sommerophold. *Brandes.II. 170. Krak.1930.I.230.* **-hold**, et. spec. (nu næppe br.): kreaturers underhold i sommertiden. sælge sine Stude paa Vinter-, paa Sommerhold. *VSO.(,I Handelssproget; Jylland“).* **-honning**, en. (fagl.) honning, som bierne indsamler i højsommeren. *Moth.S605. VareL.(1807).I.499.* **-hotel**, et. et (kun i sommertiden aabent) hotel, der modtager sommergæster. *Krak.1930.II.569.* **-hus**, et. l) (ænyd. d. s. (ogs. i bet.: veranda, havestue), glde. somar hws (SjT.57), ty. sommerhaus) hus, villa (paa landet, ved stranden), der benyttes til sommerophold; nu især om mindre hus (ofte af træ); tidligere ogs. om pavillon, (større) lysthus olgn. (fx. i park) til benyttelse om sommeren. *Am.3.15. enhver,**

de pyntelige Hoteller og Sommerhuse (o: ved et bastede). *Isak Din.FF.177. 2) (jf. -kasse; nu næppe br.) drivhus; væksthuss. NordConvLex.V335.* **-hvede**, en. (ænyd. d. s.; bot., landbr.) hvede, der saas om foråret; vaarhvede. *JTusch.248. Hage.*902.* **-hyld**, en. (jf. Attik) ♀ en art hyl, *Sambucus Ebulus L. JTusch.216.* Sommerhyld, der i alle Dele er giftig, var en her i Landet hyppig benyttet Lægeplante og kan endnu findes omkring Landsbyer. *FolkLægem.II.9.* || hertil bl. a. (foræld.) betegnelser for dele af planten, der brugtes som lægemidler, som **Sommerhyld-rod, -top** (*FolkLægem.I.61*). **-hytte**, en. hytte, lille hus til sommerophold. *IDJust.Havevæsenet.II.(1774).294.* *Her i dette søde Ly | Jeg min Sommerhytte bygger. *Oehl.XIX.148.* || (jf. I. Hytte 2) ☒ om bivak- ell. lejrbygning til brug om sommeren. *Sal.²XII.74.* **-kalv**, en. (landbr., dial.) kalv, der er født om sommeren. *Moth.S605. VSO.* || billedl. ell. i sammenligninger. Hand seer ud om næsen, som een Sommerkalv om røven. *Rostgaard.Lez.S218b. konfirmanter, der skulde konfirmeres . . om efteråret (kaldtes) sommerkalve. Skattegraveren.1889.I. 240.* **-karl**, en. (Sommers-) i bet. 2: *JPa-ludan.Moen.II.(1824).281. 1) (landbr., dial.) karl, fæstet for sommeren (¹/₁₆—¹/₁₁). Feilb. UjF. 2) (foræld.) (ung)karl, der red sommer i by. MDL.353.534. UjF. **-kasse**, en. (jf. -hus 2; nu næppe br.) drivkasse; mistbænk. *NordConvLex.V335.* **-kjole**, en. *KbhAftenp. 1784.Nr.44.I.sp.2.* der kom et Udtryk af Lidenskab over hendes Træk . . Brystet steg og sank under den lette Sommerkjole. *Schand.U.M.181. jf. (sj.): et Mylder af sommerkjolede yndige Studiner. Pol.¹⁵/₁₆1936. 5.sp.2.* || (jf. -dragt 2; nu sj.) billedl. *I frosne Bierge-Toppe, | Jer hvide Vinter-Dragt aflegger, tager paa | Jer grønne Sommer-Kiøl! *LTid.1733.574.* Haren har, som Raadyret og flere, en Sommerkjole og en Vinterkjole. *Blich.(1920).XVII.8. Knud Pouls.BD.150.* **-klar**, adj. (jf. glde. sommer klarhet (Suso.80); sml. -lys) *som en mulmed Skye i Sommerklare Dage. *Poul Ped.DP.2.* *Ak, aldrig jeg forgjætter . . | De sommerklare Nætter. *Hz.VI.216.* Hun bar en helt hvid sommerklar Dragt, hvorigenem man ved Dagslys skimted hendes smukke Arme. *EBrand.ÜB.235.* **-klædning**, en. (jf. -dragt; nu l. br.) han . . trættes med sin Kammer-Tiener, om han skulde iføres sin Vinter- eller Sommer-Klædning. *Holtb.Heltind.II.293.* Han var . . i lys Sommerklædning, med Straahat og Stok. *KLars.Ci.198.* || billedl. (jf. -dragt 2). *Det brune Bjerg sin Sommerklædning faaer. *Blich.(1920).V.176.* **-klædt**, part. adj. klædt i sommertøj. dette Efteraar og den paafølgende Vinter vare saa milde, at Folk gik sommerklædte ligetil Juletid. *Hauch.V.22.* To unge, sommerklædte Piger. *Pont.F.I.249.**

-kløe, en. (med.) en af lyslet om sommeren fremkaldt kløe i ansigt og hænder (Prurigo æstivalis). Sal.²XIX.643. **-kløver**, en. (landbr., nu sj.) form af rødkløver, der blomstrer tidlig paa sommeren; tidlig (rød)kløver. WFFeillberg. Dyrkning af Kløveren. (1842).vi. MøllH.III.468. **-kog**, en. (jf. -dige; jagl.). „Sommerkoge“, d. v. s. saadanne Forlands-Strækninger, der kun er omgivne med lave Diger tilstrækkelige til at holde et Højvande, som er noget større end det daglige, ude, men ikke er kraftige eller høje nok til at forhindre Oversvømmelse ved rigtig Stormflod. NaturensV.1939.149. **-kolerine**, en. (med.) d. s. s. -diarrhé. Orung.PS.176. **-konval**, en. ♀ vintergrøn, Pirola L. Lange.Flora.427. Rostr.Flora.I.¹⁴(1925).306. **-korn**, et. korn, saaledes som det staa paa marken om sommeren, ell. især (landbr.): korn, der er saaet om foraaet; sommersæd; vaarsæd. I Bothnien vøxer og noget Sommer-Korn, særdeles Sommer-Byg. LTid.1727.638. *De Vagtlter fløited i Sommerkorn. Winth. IV.194. Sal.²XXVI.974. **-krikand**, en. ♀ atling(ånd), Anas querquedula L. Kjør-bøll.663. DanmFauna.XXIII.82. **-kvæld**, en. (poet.) d. s. s. -aften. Oehl.XIX.162. *Jeg gik mig i Lunden en sildig Sommerqveld. Heib.Poet.III.364. Drachm.Hr.Oluf.(1906).148. *Helst jeg mindes Sommerkvælden, | naar de tunge Stjerner tændtes. Aakj.SD.I.160. **-kæreste**, en. person, der er ens kæreste for en sommer, i en sommerferie. Vilh And.Lätt.IV.379. JesperEw.K.107. **-lag**, et. (jf. Lag 4.2; sj.) sommertid. (de) seiled i Sommer-Laget ned til Møre. Grundtv.Snorre. III.349. *da var aldrig i Sommerlag | Mærkere for os en Julidag. sa.PS.VII.284. **-lam**, et. (landbr.) lam, der er født om sommeren ell. sent paa foraaet. Moth.S605. VSO. MO. **-land**, et. (poet.) varmt, solbeskinnat land; et land(skab), saaledes som det er i sommertiden. *Trækfugles Skare, | Naar den vil bort fra Norden fare, | For hist et Sommerland at finde. Oehl.XXIX.123. i mit Sommerland (o: der, hvor jeg bor paa landet om sommeren). Hilsentil OttoJespersen. (1940).81. billedl.: *Kun hist i Følelsernes Sommerland | . . kan Du slukke Sjælens Kunds-kabsbrand. Bagger.II.279. *Et Slot Du (o: Danmark) er, hvor Snillet boer, | Et Sommerland i Norden. Holst. ForRomantikogHistorie.II.(1869).340. **-lang**, adj. (ænyd. d. s. (i bet. 1-2), oldn. sumarlant, hele sommeren (igennem)) 1) (nu næppe br.) som varer hele sommeren. Moth.S605. 2) (poet. ell. (især) dial.) om dag: saa lang, som dagen er ved (mid)sommertid; ogs.: meget lang. *i Bøgeskygge | Dejlig er den sommerlange Dag. Grundtv.PS.VI.640. *Fire Dage | Saa . . . sommerlinge, | Som nogen Dødelig vil onske sig. Bredahl.VI.24. Feilb. i en sangleg (jf. u. -dag): *Munken gaar i Enge | den sommerlange Dag. DanmSanglege.100. jf.

Bagges.V.238. **-lejlighed**, en. lejlighed paa landet, ved stranden, der om sommeren bebos af sommergæster (fra en by), som ejer ell. (nu næsten kun) har lejet den; tidligere ogs. i al alm. om sommerbolig. Hrz.X.6. denne Mellemting af et Værelse og en Svinesti, som man kalder Sommerlejlighed paa Landet. FritzJürg.(NBøgh.FJ.130). Justitsraaden . . havde Sommerlejlighed i den nærmeste Landsby. Tops.II.49. (nu næppe br.): nogle . . Skuespillere, der laa paa Sommerlejlighed i Farum. Dengl.KlokkeriFarum. (1928).146. || (nu næppe br.) om lokale(r), der bruges om sommeren. den Glæde vi Drengene havde af Klubbens Sommerlejlighed, fik Pigebørnene af dens Vinterlejlighed. Klubben gav nemlig baade Concerter og Baller. LuisBransen.O.6. **-lejr**, en. (ænyd. sommerleir(e)) (telt)lejr til brug for soldater i sommertiden. Moth.S605. JTJensen&MGoldschmidt.Lat.-da.Ordbog.(1881-86).98. || nu især om samling telle, en ell. flere barakker, hytter olgn. (i landlige omgivelser, ved stranden), der tjener som bolig for en feriekoloni, personer, der er paa sommertur, holder ferie paa primitiv vis olgn. Da.Kirkeliv.1933.120. jf. Sommerlejr-sange. (bogtitel.1915). **-levkøj**, en. ♀ enaarig levkøj, afart af alm. levkøj, der blomstrer i forsommeren, Matthiola annua [L.] Sw. (dial. ogs. om aftenstjerne, Hesperis matronalis L. JTusch.361). Landhuushold.II.229. Rich.SD.110. HavebrL.²II.123. || hertil Sommerlevkøj-potte, betegnelse for urtepotte af en bestemt størrelse (ca. 15 cm.). smst.498.

sommerlig, adj. [!sømerli] adv. -t ell. d. s. (VSO. Grundtv.PS.IX.13). (oldn. sumarligr, ty. sommerlich) som hører sommeren til, er ejendommelig for, præget af ell. mindende om sommeren. Moth.S606. *(hun) Omtryller . . Vinter til sommerlig Tid. Oehl.XXI.38. *det var underligt, om Vinterstide | At se det ene Træ saa sommerligt. Grundtv.PS.II.33. det Sagn, at naar man kommer gennem Nordpolisen, træffer man under selve Polen aabent Vand og en sommerlig Ø med Frugter og Blomster. Goldschm.IV.352. lyst klædt i en sommerlig Dragt. Pont.LP.VI.27. Vejret holdt sig stadig sommerligt. smst.VII.22. Folk havde saa smaat begyndt at klæde sig sommerligt. HSeverinsen.D.155. || (især ☉) om følelser, livsyttringer: præget af sommerglæde, livslyst. *Da smeltet jo i mit Bryst | Jordlivets Iis og Kulde | Til en sommerlig Lyst. Winth. III.120. Hun stirrede et Øjeblik paa ham i sommerlig Henrykkelse. OlesenLøkk.NH.III.103.

Sommer-lind, en. ♀ storbladet lind, Tilia platyphyllo Scop. (der springer forholdsviis tidlig ud). Funke.(1801).II.112. NRMøller.Lysthaven.(1892).41. Sal.XI.846. **-liv**, et. om livet, som det rører, udfolder sig om sommeren (i naturen, de levende væsener);

ogs.: liv (om sommeren), opfyldt af sommerglæder; liv i det fri om sommeren. Freidigt Sommerliv. *Oehl.XIX.166.* alt som (skovens) Sommerliv mer og mere sluktes (om efter-aaret), blev den dem . . kær. *JPJac.II.210.*

-luft, en. (især ♀). *LThura.Poet.127.*

*Milde Morgenvinde, linde, | Køle heden Sommerluft. *Oehl.XIX.220.* Han rejste sig og aabnede et Vindue; frisk og vederkvægende strømmede Sommerluften ind. *Tops.I.406.*

♂ **-luftning**, en. saa mild som en Sommerluftning. *Kierk.II.35.* *Drachm.DM.105.*

♀ **-lys**, adj. (jf. -klar). *I den lange kolde Tid | Skal det sommerlyse Billed | Gjøre Vintrens Strenghed blid. *Winth.XI.37.* *Der stiger frem paa Nattens dybe Grund | Et Billed fra de sommerlyse Dage. *Drachm.SH.36.* || substantivisk i inkt.; dels (nu næppe br.) om den klarhed, det lys, der hersker om sommeren. *Moth.S605.* dels (l. br.) om lyst sommertøj: en Triumfator i sommerlyst med Gamacher. *ThitJens.(BerlTid.5/1934.Sønd.18.sp.2).*

-lyst, om. lyst, glæde, naturnydelse, der er fremkaldt af, opstaar om sommeren, ell. adspredelse, fornøjelse, der dyrkes ved sommertid; sommerglæde. *Moth.S605.* *Saaledes nu i vexlet Sommerlyst | Den hulde Egn fast i sit Skiød mig favned. *Oehl.XIX.188.* *Fuglene sang saa favrt i Nord | For Sommerlyst. *Grundtv.SS.IV82.* Skoven vinker med sit friske Løvtag, med sin Sommerlyst. *Dauids.KK.110.* || *især som navn paa sommerhus, -villa ell. (sommer)forlystelsesetablisement olgn.* *Trap.2III.(1872).159.* jf. *Trap.4X.282.*

-læ, et. (især poet.). *Jeg Eva saae i dunkle Sommerlæ | At plukke Frugten af det lumske Træ. *Oehl.XIX.165.* *mit eget Træ, | Min Vandrings Hvile, mit Sommerlæ. *Rich.SD.61.* *Det grønne, skønne Træ (♀: juletræet) | forjætter Sommerlæ | og søde Skove. *JVJens.Di.385.*

-lærer, en. (l. br.) lærer, der underviser i sommerhalvaaret, ved sommerskole. *MinSkr.(GR.)5/1891.*

-løb, et. 1) (sj.) om aaløb olgn., som det er om sommeren. Skyggen af de store Asketræer bredte sig heelt over Susaens smalle Sommerløb. *Gjel.GD.15.* 2) (nu kun dial.) en sommers forløb, varighed; sommer(tid). *Nysted.Rhetor.23.* *Gid jeg kun maatte staa | Et Sommer Løb, ja kun en Maaned og ej mere, | Og selv beholde hvad jeg kunde indcassere, | (som bommand) i Vester Port. *Prahl.BJ.40.* I visse Sommerløb stikker der noget skadeligt i Luf-ten. *OecMag.VII.278.* *BornhOS.*

-løg, et. (nu næppe br.) rødløg, *Allium cepa L.*; ogs. om løg, der saas om foraaet og tages op om efter-aaret, mods. de løg, der overvintre ude (Frunke. (1801).II.323). *TMøller.Haugebog.(1808).201.* *Olufs.Landoecon.299.*

-løn, en. især: løn til en karl ell. pige, der er fæstet for sommeren. *Gravl.EP.79.* nu kan du godt skrive efter din (døde) søsters sommerløn, se skrive 4.2.

-maaned, en. (ænyd. d. s. (i best. f. spec. om juni)) oftest i flt., om maa-

nederne, hvori sommeren falder (i Danmark især: juni, juli, august), de 3 Sommer Maa-neder. *Slange.ChrIV.46.* Det er . . en gammel Regel, at Torsken ikke er god i Sommermaanederne. *Krøyer.II.37.* *KLars.GHF.49.*

-marked, et. (ænyd. d. s.; især foræld.) marked, der hold(t)es om sommeren. *Schand.TF.I.103.* Slagelse Sommermarked var en rigtig Folkefestdag. *AarbSora.1923.128.*

♀ **-mild**, adj. Det var en smuk, sommermild Confirmationssøndag 1840. *Ing.LB.I.3.* Alt var saa dejligt . . saa sommermildt og stille. *ThomLa.DelyseNætter.(1875).48.* uegl.: jeg seer saa sommermilde Ansigt, naar hans Øre lyttede til vort Tungemaal. *Ing.EF.IV73.* jf.: *Naar Lykkens Sommermildhed grønned Skoven. *Recke.ND.182.* *Luften sommermildnes. *Rich.III.164.*

-morgen, en. *Dermed (♀: med at skrive) min Sommer-Morgens Soel, | Og Vinter-Aftens Lampe, | Gaar bort. *Reenb.I.233.* Ogsaa lokkede mangan skion Sommermorgen Hanne tidlig op af sin Seng. *Rahb.Fort.I.78.* *Det var en Sommermorgen, | Endnu før det blev Dag. *Grundtv.PS.VII.294.* *AarbTurist.1931.33.*

-morgenstund, en. (især poet.). *Oehl.I.243.* *XX.180.*

-nar, en. (ænyd. d. s. (om fastelavnssnar olgn.)) dels (jf. -gæk 1 samt Gæk sp. 423^{FE}) om person, der er ens nar (for sommeren), fordi han ikke kan gætte noget olgn. *Feilb.I.153.* især om den, der gækkes ved et gækkebrev, i gækkevers som: *du min lille Sommernar i dette Aar skal være, | fordi du Brevet åbnet har, | det kunde du lad't være. *Krist.BRL.161.* dels om vintergæk (jf. -gæk 2), der sendes i et gækkebrev; i gækkevers som: *Vintergjæk og sommernar, | en fugl foruden vinger, | en liden ven, som har dig kjær, | et gækkebrev dig sender. *Krist.JyA.IV48.* jf.: det er tillige aabenbart, at jeg endnu stod mellem Sneen som en Vintergjæk og Sommernar, at jeg nok vilde være en duftende Blomst, men vilde groe paa Iisbierget. *Grundtv.Kvæd.128.*

-nat, en. (ænyd. d. s., oldn. sumarnátt) nat i sommertiden; ogs. (jf. oldn. sumarnætr; dial.) om den nat, hvormed sommeren regnes at begynde ell. indvarsles (forsk. datoer, bl. a. ^{21/12}, ^{2/1}; se Feilb.). *Herligt, en Sommernat | Drage til Elverkrat. *Heib.Poet.III.468.* *endnu spreder Sommer-nattens Skår | Udover Sø og Land de lyse Vinger. *Drachm.DM.33.*

-ophold, et. (hun) havde her (♀: i et lysthus i en slotshave) næsten sit bestandige Sommerophold. *Rahb.Fort.I.249.* Patienten skal tage Sommerophold, hvor der kan paaregnes fuldstændig støvfri Luft. *DagNyh.30/1911.2.sp.5.* han er paa Sommerophold i Jylland. *MLorentzen.AL.32.*

-plante, en. (jf. -blomst, -vækst; især gart.) plante, der blomstrer om sommeren; især om etaarige planter, der saas ell. udplan-tes i forsommeren. *Drejer.BotTerm.182.* *MøllH.V.327.*

-plet, en. (efter ty. sommerfleck;

jf. -fregne, -spæt(te); nu næppe br.) især i flk.: fregner. vAph.(1764). Her er en Sol, saa man kan faa Sommerpletter tværs igennem Parasol og Handsker. KLars.Ix.146. billed.: Alle denne Tragedies øvrige Feil ere ubetydelige Fregner og Sommerpletter i et deiligt Ansigt, imod denne virkelige Skavank. Bagges.DV.XI.252. **-pløje**, v. (dial. -plo-ve. Feilb.). (jf. -pløjning; landbr.) brakpløje. Amberg. Den Ager maa sommerpløies og brakkes.VSO. UfF. **-pløjning**, en. (ænyd. d. s.; jf. -pløje; landbr.) brakpløjning; ogs.: brakpløjet jord. Sommerpløjning kiender Bonden ikke. Junge.73. VSO. LandbO.III. 826. **-pragt**, en. (ænyd. d. s.; ☉, især poet.) *Her imellem Havets dybe Kløfter | Gives aldrig Vaar og Sommerpragt. PMøll. (1855).I.63. *Smukt Hornet lød gennem Skoven | Den stod i sin rigeste Sommerpragt. HCAnd.Digte.(1847).30. *Jeg elsker de brede Sletter | I Sollysets Sommerpragt. JHelms.S.I. **-punkt**, en. (astr.) om sommer-solhvervspunktet (hvor solen staar $23\frac{1}{2}^\circ$). Amberg. ConvLex.XV.402. **-pære**, en. (ænyd. d. s.; jf. -æble; især gart.) pæref(sort), der modnes om sommeren (i juli, august, september). Bagges.III.38. Kaalund.147. Havebr L.^{II}.267. **-raps**, en. (jf. -rap(s)sæd) & den enaarige raps *Brassica napus annua* Koch. Lange.Flora.638. LandbO.IV.22. **-rap(s)sæd**, en. (nu næppe br.) & d. s. Amberg. Olufs.Landoecon.257. **-regn**, en. vAph. (1759). *Man af en Smule Sommerregn | Jo smelter . . ikke. GSiesby.VedTidogLeilighed.(1871).281. Pol.¹⁸/₁₈1939.3.sp.3. spec. (geogr.) om regntid om sommeren. Steensby. (SchenbergsHaandbog.(1908).224). billed. ell. i sammenligninger: *Slet ingen kan vide, hvor Sang gaar hen. | En Sommerregn lig den bredes.Hrz.D.II.71. *Da strømmede hans Taarer, | En Sommerregn saa mild, | De gjorde frit hans Hjerte | Og slukked Smertens Ild. Winth.HF.273. **-rende**, en. (nu næppe br.) om grøft olgn. ved sommertid; i sammenligningen: *Tilintetgiort . . | Som Vintersneen i en Sommer-Rende. Bagges.Ep. 298. jf. Kierk.Stad.382. **-revu**, en. revu (2), der opføres om sommeren (paa sommer-teater). Jørg.II.312. 1876 (løb) den første „Sommerrevy“ af Stabelen ude paa det lille „Morskabsteater“ i Frederiksberg Allé.Ch Kjerulf.(ArbejderensAlmanak.1918.49). **-roe**, en. (nu næppe br.) & d. s. s. -rybs. VSO. jf. Sommerroefrø. Hornemann.HF.8. **-rug**, en. (landbr.) rug, der saas om foraalet og modnes samme sommer; vaarrug; ogs. om rugen som den staar i sommertiden. Fletscher. AK.90. *det Klokkespil fra Sommerrugens Top, | det er den kjære danske Lyd, hvorved vi voxed op.Aakj.RS.13. LandbO.IV.102. **-rybs**, en. (jf. -roe) & *Brassica campestris* var. *annua* Koch; ogs. om frøene heraf. Lange. Flora.638. Harzerracen (☉: en slags kanarie-fugle) fordrer en omhyggeligere Forplejning.

Hovedfoderet er ægte Sommerrybs af bedste Kvalitet. Wiese.T.I.556. **-ræddike**, en. & varietet af alm. ræddike; især om radise, *Raphanus sativus griseus*. VareL.(1807).II. 367. FJCSjensen.Da.Havebog.⁴(1864).89. HavebrL.^{II}.699.

Sommers-, i ssgr. se Sommer-

Sommer-sal, en. (ænyd. d. s. (i bet. 1-2); jf. -hal(le), -stue, -værelse) 1) (bibl., sj.) kølig sal, stue til sommerbrug. Ehud kom ind til ham, og han sad ene i sin Sommersal (1931: sin svale Stue paa Taget). Dom.3.20. 2) (poet.) om (sted i) skoven ved sommertid ell. om luften, hele naturen (især som opholdssted, tumleplads for dyr) ved sommertid. *See Fuglene i Flokketal, | I Luftens vidde Sommer-Sal | De holde snart hver Øieblik | Musik.Stub.68. *min hvælvede Sommersal (☉: skoven). Bødt.198. **-sen**, adj. (nu kun dial.) om høne, faar: som ikke lægger æg, henholdsvis giver mælk, faar lam en sommer. Moth.S116. Feilb. **-side**, en. 1) (foræld.) den ene af en primstavns to sider (med mærkerne for sommerhalvaaret). HJWille.Sillejord.(1786).238. Sal.^{XIX}.553. 2) (sj.) d. s. s. Solside. VSO. billed.: Han kom til at se med en Slags hellig Beundring paa sin . . Hustru, hende . . der havde fort ham ind paa Livets Sommerside. MMøller.Derer Runer—.(1904).13. jf. Brandes.II.58(se u. Solside). **-sild**, en. (ænyd. d. s.; især fisk.) sild, der fiskes i sommertiden (ofte spec.: ved Norges kyst). TopJNorge.29H.125. God Sommer-og Eftersaars-Sild . . faaes. BornholmsAvis.²⁰/₁₁ 1877.4.sp.3. DanmFauna.XV.198. **-skole**, en. undervisning i sommermaanederne, [z. ved højskoler olgn. anstalter; sommerkursus. Pol. ²⁷/₁₈1941.6. || (foræld.) om skole, der tidligere paa landet holdtes i sommermaanederne. Sandvig.Møen.(1776).16. KancSkr.¹/₁₈1824. JoakLars.F.I.301. **-skov**, en. 1) (især poet.) om skoven, saaledes som den er om sommeren. *Sporer Du den friske Duft | Trindt opfyldte Sommerskoven. Winth.XI.36. Drachm. Hr.Oluf.(1906).140. 2) (geogr.) om den løvfældende skov (i modsætn. til den stedsegrønne naaleskov). Sal.XVI.122. **-skud**, en. (glda. somerskot; jf. -ten; især gart.) saa langt et skud som en plante skyder paa en sommer, ell. (nu især) skud, der i løbet af sommeren udvikler sig af vaarskuddets knopper (jf. Sankt Hansskud u. Sankt Hans 4.2). Moth. S606. Olufs.Landoecon.366. Warm.Bot.94. **-sky**, en. (ofte i sammenligninger). *Ald deris Kierlighed, alt deris Troe og Love | Mig forekommer, som en underminet Bye, | Og deris Løfter, som en vandløs Sommerskye. LTid.1726.784. *Omkring mig rasled Pile, | Som Hagl fra Sommerskyen. Aarestr. SS.III.179. *solklar Bølge | og Sommerskyer. JVJens.VL.107. ☉ **-sol**, en. (ænyd. d. s.) om solen, saaledes som den fremtræder, skinner om sommeren; (det stærke, bagende) solskin om sommeren. *Naar Sommer-Solens

Vey og Gang | Er bag de vestre Skove. *J.Fris.187.* *Vintren gik, den Sommersol | adspilted Taagen graa. *Hostr.NF.76.* *I Sommersol og Blæst, | i Vinter af Nordvest, | med Hav og Himmel favnes det Land vi lider bedst. *Rørd.GK.218.* **-solhverv**, et. (ænyd. d. s.; især astr.) det solhverv, der falder om sommeren; den dag, 21. juni, hvorpaa dette solhverv falder (ell. dagene heromkring). *Man kan ei sove | I dette lyse, lumre Sommersolhvervi; | Der ingen Forskiel er paa Dag og Nat. *Oehl.VII.287.* Heegaard. *Astron.221.* ofte efter præl. ved: Paa større Breder end 66°32' er Solen flere Dage over Horizonten ved Sommer-Solhverv. *Bugge. Astr.299.* *Jørg.OF.135.* || hertil bl. a. **Sommersolhvervs-dag**, **-punkt** (jf. Sommerpunkt). **-spind**, et. (jf. -flage, -traad, -væv; sj.) sommertraade; flyvende sommer. som Sommerspind er hans Tilflugt, hans Til- lid er Spindelvæv. *Job.8.14(1931).* **-spore**, en. (bot.) spore (formeringsorgan), der hos rustsvampe frembringes i løbet af sommeren; uredospore. *LandmB.I.591.* HavebrL.³II.315. **-spæt(te)**, en. (jf. -fregne, -plet; nu kun dial.) især i flt.: fregner. *vAph.(1759).* *VSO. MO. Feilb. jf.: langagtigt sommerspættet Ansigt.FStiftstid.1821.452.* *Feilb.* **-stald**, en. (landbr.) lys, luftig stald til kvæget i sommeretiden. *LandbO.IV.316.* **-staldfoder**, et. (jf. -(stald)fodre; landbr.). *VSO. (der)* dyrkes . . nu betydelige Arealer med Sommerstaldfoder. *Sal.IV.944.* **-staldfodre**, v. vbs. **-ing** (*Begtr.Sjæll.II.249.*) *Landb O.II.151.*) (jf. -(stald)foder; landbr.) fodre kreaturer paa stald i sommertiden. *Olufs.Ny Oec.I.172.* *Blich.(1920).IV.117.* **-sted**, et. (nu næppe br.) sted, hvor man bor om sommeren; sommeropholdssted; spec. om landsted, sommervilla. (hans) deilige Sommersted i Bagsværd. *Rahb.OS.18.* Hoffet havde valgt Friderichsberg til sit Sommersted. *Cit. ca.1810.(MemBr.XXVII.25).* *HCAnd.SS.IV.241.* jf.(?) Sommersted, by og sogn i Haaderslev amt (oldn. Sumarstadir). *Trap.⁴IX.138.* **-stof**, et. † stof, der bruges til sommertøj. *VæverB.92.* *GyrLemche.S.IV.11.* **-stok**, en. (jagl.) den lavere liggende havstok, der dannes af vandet i sommertiden. *Andres.Klitf.34.* **-stue**, en. (ænyd. d. s.; jf. -hal(le), -sal, -værelse; foræld.) stor stue (uden kakkellovn ell. med særlig kølig beliggenhed) paa gaard, stoll, brugt som opholdsstue i den varmeste tid. *Heib.Pros.IX.204.* *TroelsL.III.88.* *Rietz.698.* || uegl. *Vær velkommen, Ringel-Due, | I din grønne Sommer-Stue. *Chitau.PT.158.* **-stund**, en. (poet.) (kortere) tid, der falder inden for sommeren, ell. sommeren betragtet som et (begrænset) tidsrum; sommer(tid). *Oehl.XXI.107.* *Dybt hælder Aaret i dets Gang; | Snart ødes Eng og Lund. | Farvel, med al din Lyst og Sang, | Du korte Sommerstund! *Boye.AD.I.88.* **-sval**, adj. (jf. -svale; sj.) behageligt kølig ved sommertid. *Præstens

Sal, | Saa sommersval. *Oehl.XXI.266.* **-svalle**, en. (jf. -sval; poet.) svalt sted ved sommertid; ofte om skoven om sommeren; ogs. om svaalegang (hvor man opholder sig om sommeren). *Oehl.XXI.198.XXII.132.XXXII.32.* *Nattergale | Slog i Sølunds Sommersvale. *Grundtv.PS.III.213.* **-syge**, en. (nu kun dial.) sygdom, der optræder om sommeren; spec. om sygdom, hvis symptomer er bleghed og træthed; billedl., om dovenskab. *Lægen.reg. Middel mod Hornqvægets Sommersyge. OeconH.(1784).III.112.* En Sygdom, kaldet Sommersyge . . der nok er Gulsot. *Schade. Mors.(1811).344.* *ErlKrist.S.92.* *Feilb. UFF.* **-sæd**, en. (ænyd. d. s.; jf. -korn; landbr.) sæd, der saas om foråret og høstes samme sommer; (alm.:) vaarsæd. *Fleischer.HB.175.* **-sæt**, et. sæt sommertøj. En ung Herre i et yderst vølsiddende lysegraat Sommersæt. *AaDons.S.71.* || give, spille greven af sommersæt (m. spøg. tilknytn. til eng. Somersæt, stednavn og adelsnavn; jarg.) være i (nyt, flot) sommertøj. *FrSkousbo.ES.39.* *ORung.PS.31.* **-taks**, en. † det om taks mandende amerikanske naaletræ *Taxodium Rich.; sumpeypres. Cit.1871.(OrdbS.).* **-teater**, et. teater, der giver forestillinger (især af lettere art, ofte spec. (somer)revuer) i sommermaanederne. Sommer-Theatret paa Vesterbro. *Gylb.III.34.* det lille Sommertheater paa Tivoli. *OpfB.¹VIII.41.* **-tegn**, et. 1) ☉ tegn, der viser, at sommeren er nær ell. inde. *Stuck.S.106.* *Kbh.¹³/1912.1.sp.5.* 2) (astr.) om de tre efter foraarstegnene følgende tegn i dyrekredsen, hvori solen staar i sommertiden. *PHorrebou.Elementa doctrinæ sphaericæ. (overs.1750).36.* *Sal.²VI.586.* **-telt**, et. 1) (især etnogr.) telt, der anvendes som bolig, tilholdssted om sommeren. Man begyndte nu at flytte ud af de smaa Vinterboliger og opreise Sommertelte paa Fjeldene. *Ing.EF.IV.43.* 2) (poet.) om himlen ell. træers skærmende kroner om sommeren; ogs. d. s. s. -sal 2. *Bøgens grønne Sommertelt. *Heib.Poet.IX.338.* *Hz.D.II.23.* Kornageren er (talernes) Sommertelt, den dybe Grøft deres Vinterkammer. *HCAnd.SS.IV.220.* *højt de lyse Nætter | slaar ud sit Sommertelt. *Jørg.(Pol. %/1891.1.sp.3).* **-ten**, en. (ænyd. d. s.; nu næppe br.) d. s. s. -skud. *Moth.S606.* *EHHagerup.95.* jf. *Gartner-Tidende.1930.38.* **-tid**, en. (nu næppe br. (i bet. 1)) **Sommers-**. *Holb.DH.III.391.* *EPont.Men.III.435.* *Grundtv.PS.VI.341.* *Hauch.VI.355.* (arkais.:) *Leop.EB.17.* jf. en sommers tid (sommertid), (dial.) for et tidsrum af en sommer. *Gravl.Helligdommen.(1925).97.* *UFF.).* 1) (ænyd. d. s., oldn. sumartid) den tid, da det er sommer. *Med Sommertidens rige Blomstergave | Hvert Bed er smykket. *Heib.Poet.II.135.* *paa Vaaren følger Sommer, | Og paa Sommertiden Høst. *PalM.II.301.* *Det er Sommertid. *KMunk.C.45.* billedl.: (Winthers) 50—60 Aar, hans Livs sene

Sommertid. *OFriis. (Winth. Skrifter. I. (1927). xxx. || (nu l. br.) i absolutte tidsbestemmelser. Vi vare en Deel Danske sammen den Sommertid i Paris. HCAnd. ML.120. *til Kirken man sig vender, | Der hele Sommertiden øde stod. Palm. U.179. (nu næppe br.) i flt.: (uden for andre storbyer ligger store haver) som ere . . mange Mennesker, Børn og voxne Folk af begge Køn heele Sommertider til Levebrød. Argus.1771.Nr.23.1. || i særlige forb. m. præp.; efter i: *Man har ei Fred . . | For Fluor, Humler, Myg . . | I denne hede Sommertid. Oehl.VII.314. i Havnene ved den bornholmske Klippekyrst ses i Sommertiden Ederfugle i stort Antal. Ornithol.FT.XXX.171. jf.: *i Sommers Tiid naar mangel best vil haabe | At Soelebage sig. PoulPed.DP.3. (nu l. br.) efter om: Lyng hiehmentes om Sommer-Tiden. JP.Prahl.AC.100. *jeg (ser) Glæden, naar om Sommertiden | Den muntre Frændekreds her samler sig. JIISmidth.Haver.225. efter ved: Grundtv.PS.VI.341. ved Sommertide. NBøgh. CW.II.24. (nu næppe br.) i best. f.: naar Beboerne ved Sommertiden „brændte Lyng“. JHelms.G.126. 2) en særlig, især til brug om sommeren indført, forskydning af tiden (til bedre udnyttelse af dagslyset), hvorefter urene er stillet (i alm.: en time) frem. LovNr.144 12/6.1916.§1. Klokken . . var 14,03 efter engelsk Sommertid. Pol. 1/6.1936.1.sp.2. -**traad**, en. (sv. sommartråd, ty. sommerfaden; jf. -flage, -spind, -væv samt Soltraad; nu næppe br.) i flt.: flyvende sommer (se u. Sommer 4). ConvLex.XV.403. -**toj**, et. (jf. -dragt, -sæt) (let, især lyst) toj til brug om sommeren. han var i lyst Sommertøj. Tops.III.509. Han stod der statelig i sit hvide Sommertøj. Bergstedt.A.203. -**tørke**, en. (ænyd. d. s.; jf. -tørre; især ☉) *min Taare meer | Ei hielpe kan dig, end den kolde Morgendug | Et Træ i Sommertørken. Oehl.ND.222. hele Højre tørstede efter nogle flere Love som Landmanden efter Regn i Sommertørken. Hørup.III.67. talem. (dial.): Julemorke giver Sommertørke. Hedebo.68. -**tørre**, en. (jf. ænyd. sommertaarre; især dial.) d. s. den knækkende Lyd af tørre Lyngris, naar et Vognhjul i Sommertørren gaar over dem. Skjoldb.KH.159. BornhOS. -**uld**, en. (jf. Laad 2.2; jagl.) uld, der er vokset paa faaret om sommeren og afklippes omkring mikkeldag. Amberg. Hannover.Tekstil.I.43. -**varm**, adj. (jf. -hed) varm som (luftens) om sommeren. Saa sommervarm en Pintsodag kan jeg ikke erindre. Ing.EF.VII.81. *Hvor rolig Jorden hviler | Bag Nattens Slor og smiler | Saa mild og sommervarm. Hauch.SD.I.103. Vejret var helt stille og sommervarmt. Jak.Knu.A.232. || (jagl.) af en varmegrad, der er fremkaldt af ell. svarer til luftens varme om sommeren. Botten maae og være ved tæt, og staae saaledes, at den altid kan være Sommervarm, men ikke hedere. CVarg.Farve-Bog.(1773).99.*

tojet skal vaskes i sommervarmt vand. Cit. 1937.(OrdbS.). || ☉ billedl. Grundtv.PS.VI.430. en Trylleverden med hvide og lyserøde Kupler og med sommervarm Snebund (ø: om blomstrende frugttræer). Goldschm.VI.53. I. -**varme**, en. (ænyd. d. s.; jf. -hede, -varm, II. -varme) luftens varme om sommeren. *Vindens Vift . . | Sommervarmen kan formilde. Hrz.D.I.247. Sommervarmen gjør de unge Piger smægtende. Schand.SB.166. LeckFischer.HM.152. II. -**varme**, v. (sj.) gøre sommervarm. *Luften sommervarmes ved min Sang. Hrz.D.II.245. -**ved**, et. (ænyd. sommerved, ved af træ, der er fældet om sommeren, oldn. sumarviðr; bot.) høstved. ForstO. LandbO.I.13. -**vejr**, et. (ænyd. d. s.; jf. -vejrliq) vejr, som det er om sommeren. *lokker ogsaa | Det smukke Sommerveir dig i det Gronne? Oehl.ND.292. Det var . . det herligste Sommerveir, varmt, klar Luft og Solskin. ThomLa.EL.III. jf.: Vejret er stadig afskyeligt, Regn og Blæst, ægte dansk Sommervejr. Tops.II.344. -**vejrlig**, et. (l. br.) d. s. Amberg. VSO. -**villa**, en. (jf. -bellig, -hus, -lejlighed) villa (paa landet, ved stranden) til beboelse om sommeren. Duellund.N.137. billedl.: (flagermusene) plejede at bruge et af (æbletræets) Huller henholdsvis som Sommervilla og Vinterhi. IleeAnd.AH.109. -**vind**, en. mild, lun vind, der blæser om sommeren; ogs. undertiden: vind fra en bestemt retning, som plejer at blæse i sommertiden (HStrom.Søndmør.I.(1762).423. Heltner & Humlum.Geografi.(1939).132). *Mildt boltre sig de lune Sommervinde. Oehl.XXIV.30. Winth.X.59. *Kornet modnes i Sommervind. Thøglars.ST.10. -**vækst**, en. (jf. -blomst, -plante; især gartl.) enaarig plante, der vokser til og blomstrer i løbet af sommeren for derefter at gaa til grunde; især om blomsterplante, der saas, udplantes i forsommeren; tidligere ogs. om plante, som om sommeren udplantes paa friland, men den øvrige del af aaret er i hus (Moth.S606). Fleischer.AK.62. HavebrL. 11.167. -**værelse**, et. 1) (foræld.) d. s. s. -stue. Holb.Abrac.II.6. Amberg. VSO. 2) (nu næppe br.) i flt.: sommerbellig, -lejlighed. Leiere af Sommer-eller Lyst-Værelser paa Landet (skal) yde Bidrag til Stedets Fattigvæsen. Pl. 1/1.1803. Sibb.I.134. maaskee hører hun til herude paa Landet, maaskee har Familien Sommerværelser. Kierk.I.304. † -**væv**, en. (ty. sommerwebe; jf. -flage, -spind, -traad; „(hos) Pøbelen“. vAph.Nath.VII.460) flyvende sommer (se u. Sommer 4). Nemnich. VSO. som pl.: vAph.(1759). -**æble**, et. (ænyd. d. s.; jf. -pære) æble, der modner i juli, august ell. begyndelsen af september (og ikke egner sig til at gemmes). Olufs. Landoecon.339. III. Havebog. I.(1920).419. -**æg**, et. spec. (zool.) om de tyndskallede æg, der hos hjuldyr og dafnier fremkommer ved sommertid og (uden befrugtning) straks udvikler sig til nye individer. Boas.Zool.*231.277.

somme-sinde, -steder, adv. se II. somme 1.2. **-steds**, adv. (ænyd. d. s. og sommesteds (DGL.I.197), glda. summæ statz (smst.), jf. glda. somstædæ og oldn. sumstadar, sums stadar; til ænyd. som osv. (se u. II. somme); nu sj., jf.: „Begynder nu at blive sjældent.“ Levin.) paa nogle ell. visse steder; somme steder (se u. II. somme 1.2). *Fem gang sex fod blev dend (o: volden) lavest, | Sex gang otte fod var ragest, | Sommesteds kun fyrretyve, | Som dend best kunde blive. LKok. (P8yv. Viser. (1695). 585). en hver Philosophi Søn maatte og par force være Philosophus og Missionarii udi China berette at somme steds fødtes baade Skredere og Skoemagere. Holb. Paars. 234. jeg har sommesteds overnattet hos Kvæget i Stalden, som en Tigger. Ing. EF. XIII. 169. Sommesteds gaar Vejen gennem Sumpe. ThorLa. MF. 26. **-tid, -tids** oft., se somtid.

sommænd, adv. se saamænd.

somme, v. [sømra] -ede. vbs. -ing (se u. bet. 3.1). (ænyd. det somrer ell. somres (P. Clausen. Snorre. (1633). 285), oldn. sumrar, det bliver sommer, ty. sommern, sömmer; afl. af Sommer; jf. oversomre) 1) (højtid, nu sj.) upers. det somrer ell. somres, det begynder at blive sommer; vejret bliver sommeragtigt. Moth. S607. VSO. *Og det somred paa gamle Sommeres Vis, | der syntes forunderlig fager. Olaf Hans. Danske Billeder. (1917). 17. *men efter Vinter vaares det en Gang, | det somres, og det bliver Høstens Tid. Ekstrabl. 10/2. 1921. Aft. 2. sp. 3. 2) intr. ell. refl.: tilbringe sommertiden (jf. oversomre 1) ell. nyde sommeren. 2.1) (l. br.) i al alm. det bliver nok en lang Sommer for Dig, elskede Ida! men ret skulle vi ogsaa somme sammen, naar (jeg kommer hjem). Jap. Steenstr. (Mindeskrift. Jap. Steenstrup. (1914). nr. II. 62). Han (o: edderkoppem) havde somret sig igennem sin første Ungdom og lidt meget, Solen havde ikke skinnet for ham; nu tonede Aaret sig om til Høst. J. V. Jens. M. I. 20. nu skal vi . . . ud og somme os . . . Saa skal vi nok komme til at somme vel. G. Schütte. (Kbh. 28/1. 1927. 3. sp. 3 og 4). 2.2) (bi-avl., nu næppe br. i rigsspr.) om bidronningen: foretage parringsudflugt. Fletscher. B. 527. 3) (jf. oversomre 2) i alm. trans. anv. 3.1) (jagl.) m. h. t. ler olgn.: lade ligge under aaben himmel sommeren igennem (udsat for sol og regn). En lignende Virkning (o: som vintringen) har Somringen, o: det afgravede eller afløjede Lers Udsættelse for Sommerens Sol og Regn. Suenson. B. III. 326. 3.2) (sj.) gøre sommerlig, sommeragtig. *der staar omkring dig en vaarfrisk Luft, | somm'ret af Eau de Colognens Duft. K. Munk. Tempelvers. (1939). 42.

somt, (pronominalt) adj. i inkt. [søm'd] Høysg. AG. 134. (æda., oldn. sumt; inkt. af ænyd. som osv. (se u. II. somme); nu kun dial., jf.: „foræld., men høres dog endnu

undertiden“. Levin. „nu alene i Almuesproget.“ VSO.) brugt substantivisk (i forb. m. ell. henvisende til koll., stofnavne ell. abstrakter): en vis (ikke særlig stor) del af noget; en del; noget; ofte gentaget somt — somt, en del — en del; noget — andet. Man trør Meget, Somt for Løgn, Somt for Sanden. Mau. 10469. Høysg. AG. 54. et . . . Barn, der sidder imellem en stor Deel Leegetøj, kaster somt paa Gulvet, bider og brækker andet i Stykker. Rahb. Tilsk. 1797. 797. Somt af Mandskabet druknede, og Nogle mistede Livet ved Skud og Steenkast. Grundtv. Snorre. II. 28. somt af det kan være godt nok, men somt er og snaus. Rask. Fynske BS. 55. Kværnd. („nu høres det sjældnere“). OrdbS. (sjæll.). || i somt (sv. d. s.; nu næppe br.) paa visse punkter; i visse henseender. bøndernes og slige folkes misbrug, som gjør vort sprød i sómt ilde-lydende. Høysg. AG. 134.

som-tid ell. **somme-tid**, adv. [søm(ə)-] (som(me)tiden (somme tiden). Kom. Grønæg. I. 283. IV. 257. Kulsver. B. 52. som(me)tids. Reenb. I. 247. Oversk. Com. V. 190. Schand. UD. 138. Wied. S. 227. UjF. som(me)tidsens. Zak. Niels. Saml. Skrifte. V. (1905). 215. Graul. JB. 22. Kulsver. B. 51. som(me)tidsens. Bagger. Br. L. 70. P. Faber. SK. 10. UjF.). (ænyd. somtid(s), sommetids, some tidt (HMogens.), no. dial. sumtid, til ænyd. som osv. (se u. II. somme); nu næsten kun dial.) somme tider (se u. II. somme 1.2). Det hialp ey, at Førsterne og Stænderne forbød, fordrev, ja som metid med temmelig exessive Haardhed afstraffede disse . . . Vildfarelser. Tychon. AB. 60. *Fred har man somme Tiid, men ingen derpaa liider. Falst. Ovid. 115. Bagges. Com. F. 122. sommetid i godt Veir, og andentid i et saadant da Søen vadsker. Blich. (1920). XXIX. 1. *Hunger, det er den bedste Kok, | kun sommetid lidt for dygtig. Ipsen. Adgrøme Stier. (1883). 36. saa begyndes somtid — forfra. Blich. (1920). XXVI. 167. K. Mich. FA. 65. *somt id fik de Skænd og somtid Ros. Rør. J. H. I. 46. And. Næ. M. J. I. 56. || somtid mer end somtid, til visse tider mere (ell. i højere grad) end til andre. Blich. (1920). XXIV. 139. Krist. BRL. 373. (jf. smst. 384 samt Feilb.). Sommerveyen. 1899. Till. 3.

So-mælk, en. (ænyd. sow milk; landbr.) mælk af søer; svinemælk. Rahb. Tilsk. 1797. 704. Landb. O. IV. 316. -mæer, en. (jf. -malene; især dial.) skældsord til urenlig, svinsk kvinde. Feilb. D. & H. II. 303. UjF.

Son-, i ssg. se Sone.

Sonate, en. [so'na'də] († Sonat. v. Aph. (1759). Blich. (1920). XII. 187. PalM. (1909). I. 35. — (nu sj.) m. ital. form Sonata. Thielo. M. 83. MusikL. (1801). 235. jf. Meyer.). fl. -r. (fra ital. sonata, vist egl. forkortet af canzon(e) sonata, sang, vokalkomposition udsat for ell. udført, ledsaget af instrumenter (mods. canzon(e) cantata, se Kantate), af canzon(e), sang, og perf. part. af sonare,

klinge, spille (lat. sonare, jf. Dissonans, Resonans, Konsonant osv. samt Sonet)) ♪ instrumentalt musikstykke; m. h. t. forhold i nyere musik navnlig om „den klassiske sonate“, en komposition for klaver (alene eller med et melodainstrument), bestaaende af fire (ell. tre) sætser, for hvis bygning og rækkefølge der gælder bestemte regler (se nærmere HPanumB.ML.660). LTid.1726.812. Alle Musikmennesker kender Beethovens Sonate i C-Dur, Op. 2. CarlNiels.LM.59. || hertil sgr. som **Sonate-art, -form** (se HPanumB.ML.660), **-komponist, -samling, -sats, -stil**.

Sonde, en ell. † et (JBaden.FrO.). [sønda] ell. (nu l. br.) [søndø] (smst.). fl. **-r.** (fra fr. sonde; til sondere, s. d.; jagl.) egl. om lod til maaling (sondering) af vanddybden (jf. JBaden.FrO. Meyer.⁵); i videre anv. om forsk. andre maaleinstrumenter, som f. ex. et apparat, hvormed man maaler snelagets dybde og fasthed (Snesonde. Freuchen.S.9); nu navnlig (jf. Proberør; med.) om forsk. lange og tynde, ofte rørformede instrumenter (af metal ell. gummi), der kan indføres i saar ell. i legemets hulheder for at undersøge noget („sondere“) eller for at skaffe passage (sml. Kanyle); søger. LTid.1757.69. Saaret var . . en halv Tomme langt, og med Sonden kunde man føle en Ujevnhed paa Beenet selv. Phys Bibl.I.404. med Sonde maatte jeg tvinge Føde i de genstridige. Norman-Hans.Aina. (1904). 58. || billed. ell. i sammenligning. Den Indledning behøves ikke . . Deres Sonde smerter ikke. Jeg har erfaret Brandt's Død. Dick.SØ.201. i enhver nok saa kraftig Aand jager (dokteren) sin Sonde ned paa det syge Punkt, hvor Aanden taber sit Herredømme over sig selv. Brandes.IV.426. || hertil sgr. som **Sonde-behandling, -fodre** (-fodring. KliniskOrdbog.(1921).226), **-made** (Borge Madsen.Jegersahlg.(1933).50), **-naal, -sondere**, v. [søn'de'rø] **-ede** ell. (nu sj.) **-te** (Oehl.Er.IV.83). vbs. **-ing** (LTid.1751.173. Brandes.II.244). (ænyd. d. s.; fra fr. sonder, vistnok af mlat. subundare, sænke ned under vandet (af sub, under, og unda, bølge); jf. l. Sonde) **1)** (l. br.) foretage dybdeløsnings; lodde (III.2.1). Leth.(1800). JBaden.FrO. Hans Fartøjer lagde sig for Anker udenfor Revlen, han selv gik sammen med en Søofficer ombord i en Jolle og sonderede denne Revle, over hvilken de derefter kom uden Vanskelighed. Brandes.U.81. Meyer.⁸ uegl.: snart satte det (o: et skib i søgang) i Vejret . . snart gik det nedefter, som vilde det sondere Havets Bund. Bergs.HI.113. **2)** (jagl.) undersøge jordbundens beskaffenhed ved at stikke en spids jærnstang (Sonderstage. Sal.VII.1087) ned i jorden. GnudtzM.Husb.63. en Række Snitgravninger og Sonderinger. StSprO.Nr.179.6. **3)** (med.) undersøge v. hj. af en sonde. Barnet . . havde . . udstaaet saa meget, saa vel af

(blære-)Steenen selv, som af de ofte skeete Sonderinger. LTid.1751.173. Lægen (havde) sonderet Saaret og anbragt en ny Forbinding. Chievitz.FG.211. Man bør . . sondere Patientem med fuld Blære. JPBlich.Chir.I. 351. SMich.T.36. **4)** egl. (x) i forb. som sondere terrænet, anstille undersøgelser (om fjendens stilling) i terrænet; rekognoscere; nu navnlig i videre (uegl.) anv.: anstille foreløbige, sporadiske observationer ell. undersøgelser angaaende lokale forhold ell. (navnlig) angaaende stemningen, planerne hos en kreds af personer (ell. en enkelt person). (han vilde) ved et Besøg . . paa Tølløse i al Stilhed saaledes nærme sig Hovedstaden, at han bedre der kunde sondere Terrainet for sit Vedkommende. Rahb.E.II.340. Her i Hotellet har jeg sonderet Terrænet (o: iaagttaget stemningen) hos det talrige Personale. HPHanss.FK.II.339. Med Byen som Udgangspunkt vil vi sondere Egnet til forskellige Sider. HVClaus.(AarbTurist.1930.19). (hunden) sonderede Terrænet, Markerne, Gaardene, Stakkene, for mig (o: en politimand). Duelund.N.124. || i forb. m. obj. af anden art (undertiden vistnok m. tilknytning til bet. 3). Det gjordes fornøden, at sondere vore Læseses Smag. LTid.1750.1. Han besluttede da at foretage Rejsen for at sondere Kongen af Sverigs Hensigter. Brandes.Volt. I.233. navnlig i udtr. som sondere situationen (Pol.²³.1916.1.sp.3), stemningen (Hørup.III.369. EHenrichs.MF.II.43) ell. (nu l. br.) gemytterne (Holb.DH.II.20. CHHolten.O.82). || (nu l. br.) m. person-obj. Jeg har vildet sondere ham for at forstaae hans Meening om Sygdommen, og hand har forklaret mig alting . . tydelig. KomGrønneg. III.176. V Ved. Molière.(1929).186. || styrende en afhængig spørgesætning. *I Whist og Kjærlighed man først sonderer, | Hvorlunde Makker sig befinde maae. Blich.(1920).VII. 71. Uden selv at stille Fredsforslag eller tilbyde sin Mægling nøjes (præsident Wilson) med at sondere, om Menneskeheden tør haabe at have nærmest sig Fredens Velsignelser. Pol.²³.1916.1.sp.2. || (l. br.) uden obj. Holb.HAmb.II.4. Jeg havde Spadille, Manille smaa femte . . Jeg sonderede engang: fra S. faldt Syven — Mellemhaanden var Renonce. Blich.(1920).XII.180. som vbs.: Det er efter disse Sonderinger, at Lehmann . . provocerer Forhandling i det „engere Udskud“. AFriis.(HistTidsskr.10r.III.610).

I. sondre, v. [søndrø] **-ede**. vbs. **-ing** (Galsch.SR.46. Steensby.Geogr.56) ell. (sj.) **-else** (Sibb.Aa.II.107). (fra ty. sondern (oht. suntaron), til adv. sonder (se u. sonder), jf. sondre; vistnok først alm. efter midten af 19. aarh., jf.: „Et af enkelte Nyere brugt Ord, der ikke har faaet almindelig Hjemmel, saaledes som afsonderer.“ VSO. sml. MO. samt: „en Skriftsprogets Germanisme, der nu igjen taber sig.“ Levin.; især ☉) holde,

anbringe, betragte, opfatte (to ell. flere ting, emner) hver for sig; holde ude fra hinanden; (ad)skille; (ud)rede; navnlig m. h. t. opfattelse, betragtning, inddeling oln.; dels m. (flertals)obj., som betegner de emner, der (skal) holdes ude fra hinanden, det, der skal deles ell. (ad)skilles, dels (næsten kun i forb. m. præp. ell. adv.; jf. af-, fra-, udsondre) m. (entals)obj., som betegner noget, der udskilles 10 ell. fra en større helhed, en (uordnet) masse ell. hob. vAph.(1764). en Sammenlignen, hvorved der skjelves imellem de eensartede Enkeltheder, som . . skulle blive sammen, og de ueensartede, der netop skulle sondres. Sibb.Log.22. Særheden bestaar som oftest kun i en Sondring af Egenskaber, der ellers pleje at være dulgte eller bundne under deres Forening med andre. Goldschm.III.85. (Hugo) sondrer tre store Tidsrum (i poesien) det oprindelige . . den antike Civilisations . . og Kristendommens Tidsalder. Brandes.VI.20. (skuespillet) er ikke delt i Akter, men i to Afdelinger, hvis Handlinger sondres ved et Tidsrum af 20 Aar. HSchwannenf.A.64. || (sj.) om adskillen, udredning af noget sammensat for at undersøge, prøve, fastslaa dets bestanddele ell. indhold (mulig m. tilknytning til sondre). *Ingen Potte sondred' (PalM.U.³I.(1861).235: prøved) jeg med Skeen (PalM.U.³I.(1872).235: Ingen Ret jeg smagte paa med Skeen). PalM.D.61. jf.: Han havde en overmægtig lyst til at snakke med hver eneste for at sondre deres tanker. Grønbl.SV39. || refl. Ligesom Havbugten fra det store Hav krummer og sondrer det inderste Rum i det mykeniske Hus sig som en særskilt Del af den hele Bygning. FrPoulsen. (StSprO.Nr.133.21). || i forb. m. præp.-led m. fra ell. (nu næppe br.) af (GHMüller.Dänisch-deutsches Wörterbuch.(1800)). Ekspresgods skal af Hensyn til rettidig Fremkomst holdes sondret fra almindeligt Gods. DSB. OrdreM.208. Fra Eventyrene sondrer (H.C.) Andersen (,Historierne". Norrild.Da. Litteraturhist. 1939). 117. refl.: Stolestader, hvori den . . Fornemme sondrede sig fra den øvrige Menighed. Høyen.(DUgeskr.2R.II.30). || i forb. m. i: Fattighuset (var) indvendig sondret i to Halvdele, hver med to Stuer. Goldschm.Heder.135. naar (historikerne) har samlet sine Kilder . . er hans første Arbejde . . at sondre disse i oprindelige og afledede. ABDrachm.Afh.87. refl.: de udførende Præster sondrede sig i agerende Personer, hver med sin Rolle. CSPet. Litt.122. || i forb. m. mellem. det Skillerum . . som sondrede mellem Choret og den øvrige Kirke. Høyen.AD.956.sp.2. den skolede Geograf (maa) sondre mellem det for ham væsentlige og uvæsentlige. Steensby. Geogr.35. || sondre ud, udskille; udvælge. det Nye . . bliver (først) Gjenstand for en klart Erkjendelse, naar de urene Elementer i den offentlige Dom . . ere sondrede ud. Heib.

Intel.I.7. (Disraeli) sondrede i sin Tanke ikke Jesus ud fra det hebraiske Folks andre Stjerner. Brandes.IX.336. Blomstergartneren sondrer de smukkeste . . Blomster . . ud og saar deres Frø. GBang.EK.II.388. refl.: Peter var Kammerat, det var umuligt at begaa sig blandt de mange, hvis man sondrede sig ud fra dem. Rosenkrantz.Tordenskiold.(1939).228. || part. sondret brugt som adj.: adskilt; særskilt; særlig. Livet i Hjemmet var . . forskelligt i de forskellige, temmelig stærkt sondrede Stænder. Lehm.I.230. Europas Kunst og Europas Litteratur . . have deres sondrede Historie. J.Lange.III.206. (paladserne) var anlagt paa en Terrasse indenfor en Ringmur og bestod af sondrede Bygninger. Beckett. VK.24.

II. sondre, v. se sunde (sig).

I. Sone, en. [Isornæ] ft. næppe br. (glda. sonæ (Rimkr.), sa(a)næ (GldaKron.98.133); vistnok fra mnt. sone; i nyere spr. til dels som nydann. til II. sone; jf. Soning) (hvad der præsteres til) genoprettelse af fred, godt forhold mellem to parter. 1) (hist.) m. h. t. forhold i ældre tid: forlig; overenskomst; højtidelig bilæggelse af fejde ell. retstrætte; fredsslutning. Moth.S607. der blev da Sone mellem Skaaningerne og ham. DanmRigHist.II.26. Ved den store Sone i Ringsted den 12te November 1329 havde . . Grev Johan . . overtaget Sjælland og Skaane i Pant. MHRosenørn.GreveGertogNiels Ebbesen.II.(1901).74. || i forb. som gøre (Gram.(KSelskSkr.IV107)), indgaa (Hrz. XI.165) ell. slutte (en) sone (med en). Ing.PO.I.173. KrErsl.DM.74. 2) (w, især arkais.) om vederlag, der (skal) ydes, straf, der (skal) lides, handling, der (skal) udføres af den krænkende part for at genoprette et godt, fredeligt forhold til den krænkede; bod (III.2-3). (navnlig i forb. som (yde, gøre ell. tage mod noget) som ell. til ell. (sjældnere) i (Grundtv.Bjov.101. OGeismar.ND.45) sone for noget). *Achillis Skygge selv det Offer fordre lar, | Og for sin Bane ey mod anden Sone tar (o: end Paris's død). KomGrønneq.III.310. (kongen gav) Erkebispem til en Sone og Erstatning for lidte Tort og Fornærmelse . . tre Herreder paa Bornholm. PNSkovgaard.BS.2. repræsentanterne for den jydsk og den holstenske adel enedes om en sone, en mindre, rund sum, ved hvilken dette mellemværende blev afsluttet. ADJorg.(HistTidsskr.6R.III.93). *da svoer jeg . . | At den Forsmædelse dyrt skulde hævnnes, | At Bugge skulde vide mig Bod og Sone | Eller undgjelde selv med Liv og Velfærd. Hrz.XI.16. EBrand.(Pol.¹²/1928.10.sp.4). || (relig.) m. h. t. begaaet synd ell. brøde over for gud (den højere retfærdighed oln.); dels om anger, bod, penitens osv. som præsteres af den, der har forsynet sig: *du . . kristner Folket, | Til Sone for de kristne,

du har myrdet. *Grundtv. PS. II. 40.* hans Død gælder . . som Sone for hans brødefulde Liv. *Brandes. XII. 81.* dels om Kristi stedfortrædende lidelse og død: *Korsets Træ er Naadens Throne, | Thi det Blod, som der udrandt, | For al Verdens Synd en Sone, | Død og Helved overvandt. *Grundtv. SS. I. 515.* Kristi . . Offerdød paa Korset til Sone for Menneskenes Synder. *GBang. EK. I. 112.*

II. sone, v. [so'nə] -ede ell. (nu kun poet., sj.) -te (*Moth. S607.* Heib. *Poet. VIII. 381.*) vbs. -ing (s. d.), jf. I. Sone. (ænyd. sone (zone), jf. fsv. (vbs.) sonan; vistnok laant fra mnt. sonen (af sone, f., se u. I. Sone) og i sin bet.-udv. paavirket af ty. sühnen (ohl. suonnen); især $\text{\textcircled{W}}$) afhjælpe ell. ophæve følgerne af en krænkende ell. brødefuld handling og derved opnaa forlig, fred ell. tilgivelse.

1) (jf. afsoner 1, forsoner 1.1 samt forlige 1.s) m. obj., der betegner den handling (brøde, krænkelse, synd osv.), som søges gjort god igen; gøre bød for; give oprejsning for. jeg havde gjort . . Cramer Uret — og det var billigt, at jeg sonede min Brøde. *Bagges. L. I. 220.* Et Drab maatte enten sones med Bøder, eller hævnes. *Moltb. DH. I. 288.* jf.: Taarer . . der skal sone, hvad svundne Dage har set af Mangel paa Kjærlighed til den, der nu er død. *J.P. Jac. (1924). II. 119.* || (jf. udsoner; nu sj.) i forb. sone (en brøde) u. *Bagges. Ep. 46.* *Saa manges Synd kan sones ud med Bøde. *Holst. II. 43.* || spec. (relig.) m. h. t. menneskets synder over for gud. *Du skal | I Kloster gaee, at sone Dine Synder. *Hauch. DV. 11. 105.* *Denne Synd kan aldrig sones! *Hrz. D. II. 68.* m. h. t. yppersteprestens ell. Kristi stedfortrædende offer: *Lad mig døe, thi Jesus død! | Hans Død død det har min Død . . | Sonet er, hvad jeg forbrød. *Timm. AP. 249.* en barmhjertig og trofast Yppersteprest over for Gud til at sone (*Chr. VI.* forlige; 1819: forsoner) Folkets Synder. *Hebr. 2. 17 (1907).* || (jarg.) m. h. t. jængselsstraf: afsoner. Medens han sonede, fik han mere end Tusinde Breve. *Pol. 1914. 6. sp. 5.*

2) (nu l. br.) m. obj., der betegner den krænkede part ell. dennes hævntrøst, vrede, had osv.: formilde; stille tilfreds. *Moth. S607.* || spec. (relig.) om ophævelse af menneskenes skyldforhold til guddommen (m. h. t. kristelige forhold alm.: forsoner (1.5)). *Man . . troer at sone Gud . . med Siælægaver. *Rahb. Poet. F. I. 214.* *At sone dem (: guderne) med Blod | Af Heste, Haner, Hunde, deri man let sig fandt. *Oehl. XXXI. 208.* Herren . . vil lære vore Hjerter, hvad der bør gjøres for at sone hans Vrede. *NPWiwl. NS. 174.*

3) (i nyere bibelspr.) m. obj., der betegner, hvad der er besmittet ved synd; dels m. h. t. ting (navnlig: helligdommen): rense (jf. Sonevand samt *Johs Pedersen. Israel. II. (1934).*

275), dels m. h. t. person: tilgive. *Son (Chr. VI. Forsoon; 1931: Tilgiv)* dit Folk Israel, som du, Herrel haver forlost, og læg ikke uskyldigt Blod paa dit Folk Israel. *5 Mos. 21. 8.*

4) (jf. forsoner 1.5 slutn. og 2; sj.) m. obj., der betegner baade den krænkede og den krænkende part (undertiden blot: to fjendtlige parter) ell. (jf. bet. 2) i forb. sone en med en anden: forlige (1); ogs. m. h. t. strid, tvist: udjævne, bilægge (*Feilb. D&H.*). *Er det vist, at Kongen er sonet med Holsteen? *Hrz. XI. 165.* sone de stridende Parter. *D&H. refl.:* *du har sonet dig med Mangen ud. *Heib. Poet. IX. 438.*

Sone-, i ssg. (*Son-* [so'n-] se *Sonoffer*, -ofring.) ($\text{\textcircled{W}}$, især hist. og (navnlig) bibl.) til I. Sone ell. II. sone. **-blod**, et. (avn. hos *Grundtv.* skyldes til dels hans opfattelse af oldn. sonardreyri, blod af en offergalt, som „forsonings-blod“, se *Grundtv. (Rahb. Min. 1807. II. 164);* 1. led i oldn. sonardreyri, -goltr (af *Grundtv. PS. I. 478* gengivet ved: Sonegalt) er vist oeng. sunor, svinehjord, jf. langobardisk sonarpair, den stærkeste orne i en hjord || sj.) om Kristi forsonende blod. *Grundtv. SS. I. 512.* **-bød**, en. (jf. -bøde, -gave, -penge) bød (III. 2-3), der tjener til sone for en tilføjet krænkelse. (kongen tillader) den fornærmede Fader selv at fordre hvad Sonebød (orig. III. (1826). 316: Straf), han tror at kunne paalægge. *Ing. VS. 111. (1829).* 315. Moneben ærekar Mand aflog at tage mod Sonebød for sin Frændes Drab i Stedet for Hævn: „jeg vil ikke bære min Fader i i min Pung“, hed det. *Ottosen. VH. I. 105.*

-brev, et. (jf. I. Sone 1) brev, hvori der (paa nærmere betingelser) erklæres forlig. (kongen) gaf og meddeelte . . dennem sit allernaadigste Sohne-Bref. *Slange. Chr. IV. 1155.* I seer her det Sonebrev, der . . foreløbig hæver alle Fjendtligheder. *Ing. PO. II. 122.*

-bøde, en. (jf. -bod; l. br.) I maa ikke tage mod Sonebøde (1871: Sonepenge) for en Manddraber. *4 Mos. 35. 31 (1931).* jf. *Johs Pedersen. Israel. II. (1934). 272.* **-dække**, et. d. s. s. Naadestol 1 (sml. *Johs Pedersen. Israel. II. (1934). 187 ff.*). Sone-dækket skal du lægge over (1871: du skal sætte Naadestolen paa) Vidnesbyrdets Ark i det Allerhelligste. *2 Mos. 26. 34 (1931).* **-død**, en. spec. om Jesu død til sone for menneskers synder. *OFriis. Litt. 236.* **-middel**, et. Kristus Jesus, hvem Gud fremstillede som Sone-middel (1819: til en forsoning) ved Troen paa hans Blod. *Rom. 3. 25 (1907).* **-offer**, et. se *Sonoffer*. **-penge**, pl. (jf. -bod, -bøde; l. br.). *Thiele. I. 162.* *4 Mos. 35. 31* (se u. Sonebøde). **Soner**, en. fl. -e. (til II. sone; jf. *Forsoner*; sj.). *Soneren af hendes (: Evas) Brøde | Herren. *Grundtv. SS. V. 622.*

Sonet, en ell. † et (*Moth. S608.* MC *Bruun & Horreb. JSP. 19.*) [so'nød] (ogs. skrevet *Sonnet*). — sj. *Sonnette*. *Chr. Flensb. DM.*

I.46. m. ital. form **Sonetto**. P Møll.(1855).I.56). ft. -ter. (ænyd. sonnet(te) (Kalk.II.531 (u. Klingedigt). Kingo.SS.II.250.III.236.242. jf. Ravn.Rhytmologia.(1649).93 ff.); (gennem fr. sonnet) af ital. sonetto, dim. af suono, tone, vers (af lat. sonum, klang); sml. Sonate, sonor; æstet.) lyrisk digt (som regel: fjorteliniet, i fire strofer) med enderim; i ældre tid især om digt i aleksandrinere, siden beg. af 19. aarh. næsten kun om digt i ellevestavelservers (se Recke.Verslære.163). Clitau.PT.177. Oehl.II.97. *Huset (o: Petrarca), som nu er en indviet Plet, | Og som stirrer saa stift som en snørklet Sonet. Drachm.III.92. || hertil ssgr. som Sonet-digter, -form, -krans (se Recke.Verslære.167), -samling.

Sone-vand, et. vand, hvormed man foretog rituelle rensninger (jf. II. sone 3). stænk Sonevand (Chr.VI: synde-vand; 1931: Renselsvand) paa dem. 4Mos.8.7.

sonika, adv. (ogs. skrevet **zonika**) [Iso-niga] (sv., ty. d. s.; fra fr. sonica, egl. (i basset-spil) om et kort, der afgør spillet paa det tidligst mulige stadium; nu sj.) straks; uden videre; ganske roligt. at vinde ti Parolier, allene for at tabe dem zonica allesammen par transport paa en Sept-loix. Skuesp.V169. *Ja, selv de simple Cherubimer | Stak zonika de arme Gutter ud (o: naar englener gjorde kur til jødiske piger). TBruun.VI.316. *Manden dør saa zonika, saa ganske, | At . . . Hver tilstod at han døde meget got. Bagges.ComF.125. Meyer.¹⁻⁸. Sonica væk. Lige frem, uden videre. JNHøst. ganske soniga o: ganske roligt eller ligefrem. HBrix.(OrdbS.).

Soning, en. (ænyd. d. s.; vbs. til II. sone; jf. ty. sühnung samt I. sone; især ω) det at en person soner en brøde ell. at en brøde bliver sonet; ogs. mere konkr., om den handling ell. ydelse, der præsteres for at opnaa sone, forlig. 1) m. h. t. forhold ml. mennesker indbyrdes. *Til Soning for min Faders Blod | Kun eet Klenod du eier — | Og det er Hjertet i dit Bryst. Ing.VSt.113. *vi (maa) hjælpes ad | at skaffe Klaring og kanhænde Soning. KMunk.C.31. || spec. (jur., nu l. br.) om godtgørelse, erstatning, der ydes for et krænkelt retsgode, som ikke er af økonomisk natur. Lassen.AO.³240. Sal.² VII.447. 2) (relig.) m. h. t. forholdet ml. gud(er) og mennesker; dels (jf. II. sone 1) om ydelse, offer, lidelse, som præsteres af eller paalægges den, der har forsyndet sig. Dersom den oprørte Følelse . . er af sympatisk Natur . . vil den vel fordrer en Soning, en bestemt Lidelse, der skal komme over Overtræderen for hans Gerning. Hoffd. E.509. det ørkesløse Nag (o: anger) er kommet igen og igen . . Saa maa der vel ogsaa være en Retfærdighed, der kræver Soning af mig da. AndNæ.DB.II. || dels (jf. II. sone 3; i nyere bibl.) m. h. t. rituel renselse af noget, der er besmetteligt ved synd.

Saa skal Aron ofre sin egen Syndoffertyr og skaffe sig og sit Hus Soning (1871: gjøre Forligelse for sig og sit Hus). 3Mos.16.6 (1931). Ez.43.20 (1931). **Sonings-offer**, et. (sj.) d. s. s. Sonoffer. Moth.S608. *Bring Soningsoffer de Gudinder, hvilke først | du nærmed dig. PGFbiger.Overs.afSophokles.I. (1821).142. jf. Soningssyndofferet (1871: Forligelses Syndoffer). 4Mos.29.II (1931).

Sonnet(te), en, et. se Sonet.
Son-offer, et. (l. br. Sone-. Gram. Nucleus.1262. vAph.(1759). jf. VSO.). (til I. Sone ell. II. sone; jf. ty. sühnopfer samt Soningsoffer; især ω) offer, der ydes for at sone (til sone for) en brøde; især m. h. t. forholdet ml. gud og mennesker; ofte billedl. et saadant Sonoffer paa Revolutionens Alter vilde blive modtaget med Velbehag. Lehm.II.240. det indviede Brød . . opløftes over Alteret som et Sonoffer for Menighedens Synder. OFris.Litt.256. uhyggvækkende Døds-guder, som kræver Sonofre. VerdenGD.I.220. **-ofring**, en. (jf. -offer; sj.) ved at faa denne Bekræftelse paakom hende en Følelse af en truende, stor, hellig Sonofring, som hun stod i Gjæld for, og hvortil hun var indviet. Goldschm.VIII.213.

ω **sonor**, adj. [so'no'r] († sonorisk. FrSneed.I.429. jf. JBaden.FrO. Meyer.). (fra fr. sonore, lat. sonorus; til lat. sonum, lyd; jf. Sonate, Sonet) klangfuld; især om stemme: som har stor klanglig intensitet. *min sonore Hurrastemme, | Der halvveis indtil Skaane lød. Bagges.II.252. Gylb.I.185. || uegl. (Bødtecher) har en smeltende Melodi. Det er ikke saa meget Sang som Nynnen; han skyer det Sonore (Brandes.I.552: Fuldttonende). Brandes.DD.133. || (fon.) om sproglid. Den sonoreste lyd er den, der . . kan høres på længst afstand. Jesp.Fon.524. spec. (l. br.): som artikuleres med stemmebaandsvingninger; stemt. Meyer.

I. Sop, en. se Sopper.

II. Sop, en. se Svamp.

So-patte, en. patte(vorte) paa en sos yver. Moth.S972. || spec. (i folkeligt spr.) i ft.: d. s. s. Sodælle(r). DanmFauna.XXVII.174.

Sopken, en. [sə'bg(ə)n, 'sɔbg(ə)n] (undertiden skrevet Sobgen, Sobken, Sopgen. ogs. (nu navnlig dial.) m. former som Supken, Supgen (Clitau.PT.56. Pram. (Rahb.Min.1786.II.627)), Sopen, Soben (Rappee.1857.332.sp.2 („Sop'en“). Eriksholm.S.73. ft. Sopner. Rantau.D.Nr.68) ell. Saaben (VillHans.NT.8. Gravl.Øen.173). — Sopian (Sobian). HCAnd.(1919).V.315. Hostr.G.(1847).I.6. Schand.TF.I.156. Saabian. AntNiels.FL.II.90. Sobrian. Microscopet.1856. Nr.29.6. Pol.²a1934.7.sp.1). best. f. -en ell. (sj.) sopknen (Bagges.I.20); ft. -er ell. (sj.) sopkner (Bagger.II.472. jf. Sopger. HMikkels.D.13). (laant fra ell. omdannet af) forsk. dim.-former af et ord svarende til

nt. soop, slurk (mnt. sope, drik), der er identisk m. oldn. sopi, slurk, og besl. m. Sup samt Sopper, Suppe, søbe osv.; jf. (ældre) nt. soppen, söpken, soopje, süpken, mnt. supeken, lille portion søbemad(?), fris. sopke, söpke ofl., holl. (og fris.) zoopje || m. h. l. formen Sopian osv. sml. ogs. Sabian) 1) (nu næppe br.) i al alm.: slurk, mundfuld (af noget drikkeligt). *snart kommer Hunden . . til, | Hvilken med en Supken vil | Drikke Vandet af din Kande. Clitau.PT.56. 10
Tage en god Soppen.vAph.(1764). 2) (dagl. (glags.) ell. dial.) spec.: slurk, mundfuld, (lille) glas af en stærk (spirituos) drik; uden nærmere bestemmelse næsten kun: en slurk, et glas brændevin; dram; snaps; ogs. m. mere ubest. forestilling om portionens størrelse (navnlig ved angivelse af sorten, kvaliteten): lidt, noget brændevin (i udtr. som Tjenestepigen gik foran med Maskine og en Kurv med Madvarer og „en Sobian (o: en flaske brændevin) af Spendrups“. HCAnd. (1919).V315. Jeg veed De har en god kras Sopian. Rappee.1858.384^a.sp.2); ofte i forb. som faa, drikke, tage (sig) en sopken. Drikke en Soppen med hinanden.vAph. (1764). Efter en venskabelig god Aften . . fordrede min Herre en Sopken og et Krus Øl. PAHeib.US.8. „Drik en Sopken, Maren.“ — „I, gamle fordrukne Svin! . . skal jeg nu ogsaa drikke Brændevin.“ Goldschm.II.64. jf. u. II. Bid 1: Man er jo sjældnen saa mæt, at man ikke kan tage en Bid Brød og en Sopian. Schand.TF.I.135. SjællBond.128. || med bestemmelse af drikkens art ved præp. af ell. i udtr. som en sopken brændevin, mjød osv. *en Sopken Mied. Bagges.I.20. Maa jeg ikke . . udbede mig en Sopken af den Cognac, som der staaer. Gylb.IX.110. En Sopken god gl. Rom eller Cognac. Hylling.HJ.405. || 40
i særlige forb. m. attrib. adj. en dansk sopken, (en snaps) brændevin (jf. u. Snaps 1). man (kan ikke) faae andet (paa bevertningen) end Sylte og danske Soppener. Chievitz.FG. 133. (i Amerika) savner man den danske Sopken. Cavling.A.I.301. en rød sopken, (jf. IV. rød 1.1) (et glas) brændevin, der er tilsat perikon olgn. Gravl.Øen.173. 3) (jf. Snaps 2.3; nu næppe br.) overf., om hvad der virker kraftigt, ubehageligt; spec. om slag, næstestyver olgn. Hrz.XIII.213. **Sopkenbroder**, en. (vulg., spøg.) stirebroder. *Gamle Vaabenbror! | Gamle Sobenbror! Blækspr.1895.31. (hans) gamle Ven og Saabenbroder. Stroget.I.[1917].nr.2.s.3.sp. 3. -glas, et. (nu l. br.) snapsglas. *Lad Soppenglasset gaae engang. HMikkels.D.14. Amberg.

So-polt, en. (landbr. ell. dial.) sogris, der endnu ikke har været til orne. Andels-bladet.1929.1389. Bek.Nr.32^a1932.§2.

I. Soppe, en. se Sopper.

II. soppe, v. [søbø] (undertiden skrevet sobbe, se bet. 4). -ede. vbs. -ning. (ænyd.

d. s. (bet. 1); jf. eng. sop, gøre ell. blive dyngvaad, gennemsvive, samt ty. dial. soppen, gaa slæbende; besl. ell. identisk m. III. soppe og suppe, jf. Sopper, Suppe; vel egl. lydord, jf. sabbe, sjoppe, sjuppe, sjappe, svuppe ofl.) 1) (dagl. (ell. dial.)) gaa, bevæge sig i vaadt, sumpet, tungt føre (navnlig: i mose, kær ell. i højt græs); vade. Du skal tage Dine lange Støvler paa og soppe over Mosen. AntNiels.FL.II.78. *Der plasked Vand for Hestens Fod. | Den sopped i et Højtjældsmyr. Blaum.StS.257. Paa Gaden gik man og sopped i Kvadder og Snesjap. Bregend. Den blinde Rytter.(1927).100. MDL. Feilb. billedl.: *Med Træskoe — høist med Støvler paa — | I Dagens | Dynd jeg soppe maa. Winth.ED.62. || i alm. spr. nu navnlig: vade barbenet (omkring) paa lavt vand (især om børn). der er ikke dybere (o: ved søbredden), end at man nok kan soppe, naar man smøger Buxerne rigtig højt op. Schand.UM.185. Bredden var flad og deilig fintsandet, som gjort til at soppe ud fra. Baud.AB.281. || (spøg.) i uegl. ell. overf. anv. kalder Du det at være sammen, at jeg gaar og sopper nede ved Ildlandet, mens Du sidder hjemme. EChristians.F.140. vi sopper nu i en landsomfattende Borgerdyd, med en overfladisk Agtelse for alle Institutioner, Kirken indbefattet. Pol.¹⁴10. 1926.7.sp.4. 2) (nu l. br.) staa, befinde sig i (under) lavt vand; være gennemtrængt af, opblødt i vand. noget af det, som meest forderver vore Enge, er den skadelige og skjødsløse Vane at lade dem staae hele Vinteren og soppe under Vand. Fleischer. AK.158. de tørre Egenes Buske kom til at staa og soppe i Mosevand. Gjel.GL.359. Det forstlige Forsøgsvæsen. III.(1910-13).55. 3) (l. br.) upers., om sivende, sjaskende lyd. *det sopper i Mulden af levende Draabers Hær. PlaCour. Regn over Verden.(1933).17. Strømperne kan være blevet saa vaade, saa det saapper i Træskoene, naar man gaar. UfF. jf. Feilb. 4) (især dial.) m. obj.; næsten kun i forb. soppe op. 4.1) tørre spildt vædske op (med en klud). UfF. vil du soppe den mælk op, som børnene har spildt paa bordet | 4.2) (jf. Soppegræs; foræld.) tage (græs ell. hø) op fra en (oversvømmet) eng. Moth.S608. soppe op: Rostgaard. Lex.S223c. „soppe“ Høet op i Engene, som gerne stod under Vand i længere Tid. AarbSoro.1913.38. At aflede Vandet fra Engene ansee de fleste Bønder for stor Synd, derfor maae og mange Bønder sobbe deres Græs op i vaade Sommer, d. e. bære det af Vandet op paa Ageren. Begtr.Sjæll.II.63. MDL. jf.: Hø, som af Moradser maatte opsoppes. Cit.ca.1775. (SvendAmt.1919.60).

III. soppe, v. [søbø] -ede. vbs. -ning (se ndf. sp. 1475^t). (sv. dial. soppa, eng. sop (oeng. soppian), holl. soppen; vistnok egl. sa. ord som II. soppe ell. dannet til Sopper; sml. ogs. suppe; dial.) skære ell. brække (brød

ell. flæsk) i terninger (og komme det i mælk, øl, sovs osv.). MDL. hun soppede brød i davremælken. *Krist. Ordspr.* 432. Han havde kun nogle faa kolde Kartoffler og lidt Flæsk, som han soppede i Panden og stillede til Varme i Ovnen. *Hulda Lütch. L. II. 209.* *jf. (jy.):* kartofler og flæsk, opsoppet i panden. *Feilb. III. 466.* samt: en Pandefuld Opsopning af stuede Kartoffel og Kaalrabi. *Skjoldb. KH. 10.*

IV. soppe, v. se suppe.

Soppe-, i ssgr.; især til II. soppe 1; saaledes spec. (til sp. 1474¹⁷) i en række betegnelser for (indhegnede) stykker af en strandbrød ell. kunstigt anlagte smaadamme oln., hvori børn kan soppe, *fx.* Soppe-bassin, -dam (*Trap. 1.700.*), -plads (*Danm. Havebr. 251.*), -sted, -strand (*Pol. 29¹¹ 1937.8.sp.6.*), -sø (*smst. 20¹¹ 1940.4.sp.5.*). **-græs**, et. (**Suppe-**. *JTusch. 15.102.* *Oecon. Journ. 1758.389.* 20 *UfF.*) (ænyd. soppe- (*Kalk. IV. 42.*), suppegræs (*JTusch. 15.102.*); vel til II. soppe 4; *dial.*, *gldgs.*) græs, der vokser paa sid engbund („suppe“), ell. som maa soppes op; spec. ξ om græsarterne *Alopecurus geniculatus L.* (*JTusch. 15.*) og *Glyceria fluitans M. K.* (*smst. 102.*). *En gammel Helmus-mar . . | Hvor til er den vel goed? Til Soppe-græs at tygge. *Sort. HG. 20.* *Moth. S608.* MDL. **-mælk**, en. [I ell. III] (*jf.* Mælkesopper; *dial.*). Til Nadver fik man gerne Soppemælk, d. v. s. skaaret Rugbrød i kogt Mælk. *Aarb. Frborg. 1918.53.*

Sopper, pl. [søbør] || (l. br.) i ent. (*fk.*), om en enkelt brød-ell. flæsketerning. *Sop. MDL. Aarb. Præstø. 1928.95* (se náf.). *jf.* *Feilb.* samt skaansk brö-sopp. *Rietz. 699.* **Soppe**. *OrdbS.* (spjæll.). *jf.* *Feilb.* (sv. *dial.* (pl.) sopper, eng. (og oeng.) sop, opblødt brødstykke; *besl. m.* Suppe, *jf.* III. soppe; næsten kun *dial.*) smaastumper (terninger) af brød ell. kød, opblødt i mælk, øl, sovs oln. (*jf.* Mælke-, Ællebrød). MDL. (*hun*) aad Sopperne fra ham, hver Gang de fik Ællebrød, saa det blev saa temmelig Tyndtøl, der blev tilbage til ham. *Budde. F. 299.* Konen blev urolig, blæste paa Sopperne (o: en ret af stuede kartofler og kaalrabi), som de med ét var bleven alt for hede. *Skjoldb. KH. 10.* Øjnene lyser paa lang Afstand mod Mælken, hvor Sopperne svømmer rundt som smaa skvulpende Øer i et Mælkehav. *KBecker. VII. 23.* *jf.* Mælkesopper: „Skal vi ikke komme Brødet i Mælken?“ — „Jo, Mælk og Sopper, det er . . godt.“ *Olesen Løkk. KB. 188.* *KBecker. VII. 24.* || *nedset.* Om Provsten skal han (o: degnen i Mern, ca. 1740) have ytret, at han ikke vilde give en „Sop“ for en hel Skok af Provstens Prædikener. *Aarb. Præstø. 1928.95.* || (*jarg.*) i forb. som (komme) paa sopper, i fængsel paa vand og brød. *DSt. 1918.58.*

Soppe-vod, et. (ogs. skrevet *Sobbe-*. *Drechsel. Saltv. fisk. 54.*) (*fisk.*) d. s. s. Sandvod.

fiske Aal med „Soppevaad“. *Aarb. Kbh. Amt. 1930.88.*

Sopran, en. [so'pra'n] (*tidligere ogs. m. ital. form: Soprano. MusikL. (1801). 236. JBaden. FrO. jf. Meyer.*) *flt. -er.* (ænyd. soprano (*jf. Ravn. Heptachordum. (1646). 196.*), *ty.* sopran; *fra ital. soprano, af lat. superanus, jf. suveræn*) ξ menneskelig sangstemme i det højeste leje (hos kvinde, barn eller kastrat); ogs.: parti i et musikstykke, der er skrevet for en saadan stemme, ell. person, sanger(inde), der har en saadan stemme, synger et saadant parti (mods. I. Alt; *jf. Diskant 2.*) Uden videre istemmede (den unge dame) med en Sopran, der vilde gjort Lykke paa ethvert Theater, en skøn Quartet. *Blich. (1920). XXVIII. 78.* Sopran, den kvindeligste Kvindestemme og barnligste Barnestemme. *Tilsk. 1938. II. 125.* hun er (ell. har) en udpræget sopran | sopranerne var for lave | der er mange koloraturer i sopranen | første, anden sopran, om den højeste, henholdsvis næsthøjeste sopranstemme (i en kortsats). **Sopran-**, i ssgr. ξ *fx.:* Sopran-arie, -parti, -sanger(inde), -stemme, -tone. **-nagle**, en. C-nagle paa den første nodelinie; *diskantnagle. Kierk. XIII. 77.* *MusikL. II. 349.*

sor, præf. af sværge.

Sorbet, en. [sør'be'd, sør'bæ'd] *jf. Meyer. samt *Sorbetten. Oehl. XVI. 175;* tidligere ogs. m. tryk paa I. stavelse, *jf. l. 45.* (ogs. *Sherbet* [l'jær'bæ'd] *Oehl. PSkr. II. 103.* *jf. JBaden. FrO. Meyer.*) (*ty.* sorbet, sorbette, scherbett, eng. sorbet, sherbet; *fra tyrkisk* (ell. persisk) *šerbet*, der atter beror paa et arab. ord m. bet. „drik“; *formen Sorbet stammer fra ital. sorbetto, der muligvis er omdannet efter ital. sorbire, nippe* (til) (lat. sorbere); *egl. sa. ord som Sirup* især m. h. t. orientalske forhold: sød læskedrik (afkog af rosiner m. citronsaft m. m.); *i videre anv., om en slags ispunch med hindbærsaft* (*Const. Kogeb. 206.*); *ogs. (m. ubest. art.) om en portion, et glas heraf. LTid. 1727.139.* *Oehl. XVI. 175.* *En Iis? En Sorbet? har I Lyst? *Heib. Poet. IV. 322.* de gaar hjem . . og drikker Sorbet. *KMunk. EI. 123.*

Sordin, en. [sør'di'n] (*nu især i billedl. anv. Sordine. Esb. 17.*) *Gylb. TT. 24. Gjel. Rø. 106.* *Nis. Pet. 1801.0.* — nu næppe br. m. ital. form *Sordino* (*jf. MusikL. (1801). 236.*) ell. m. fr. form *S(o)urdine* (*Thielo. M. 83. vAph. (1759; 1764).* *EBrand. Br. V. 260.* *jf. Meyer.*) *flt. -er.* (*ty.* sordine, fr. sordine; *fra ital. sordino, sordina, til lat. surdus, döv, stum*) ξ indretning, hvormed man dæmper klangen paa et musikinstrument; *dæmper* (3.1) (se nærmere *HPanumB. ML. 661.*); *spec. om en lille kamformet genstand, der klemmes ned over stolen paa et strygeinstrument; ofte i forb. som* (spille) med (uden) sordin, sætte sordin(en) paa, tage sordin(en) af. *MusikL. (1801). 236.* (*violinsten*) sætter Sordinen paa E-Strængen

alene. *Madelung.SH.146.* || ofte i billedl. udtr., om dæmpet, stilfærdig tale, optræden osv. *Heib.Poet.X.180.* ogsaa modstaaende Anskuelses kom til Orde i Tidsskriftet uden Sordine. *Neergaard.Er.I.132.* Han følte en forunderlig Sky for at vise Menneskene, hvad der boede i ham . . Der var altid Sordin over de Strænge, hvorpaa han spilled. *Nathans.S.94.* lægge (*DagNyh.^{12/1}1912.I.sp.5*) ell. sætte (*NisPet.EB.10*) sordin(e) paa sin optræden osv.

soren, part. af sværge. **Soren-skriver**, en. [sɔr(ə)n-, ogs. sɔr(ə)n-] (ænyd. en suorne schriffuer (*DMag.III.117*); 1. led er persf. part. af sværge (s. d.), jf. *Edsvernen*) m. h. t. forhold i Norge (og paa Fæderne indtil 1916: *Forordn.^{12/1}1790.§14. Trap.^{IX.656}*): underdommer i et landdistrikt; herredsfoged. *Chr.V'sNo.Lov.(1687).1—5—17.* en Mand, som Naturen syntes at have bestemt til Foged eller Sorenskriver i Norge. *PAHeib.US.15. FrHamm.Adel.IV.103.* || hertil **Sorenskriver-embede** (*KancSkr.^{12/1}1816*), **-told** (se u. Skrivertold) samt **Sorenskriveri** (*Chr.V'sNo.Lov.(1687).1—5—17.* det færøiske Sorenskriveri. *KancSkr.^{12/1}1816.* (*Wadsktær*) skrev . . en ny rimet Ansøgning om et Sorenskriveri. *NMPet.IV.449*).

Sorg, en. [sɔr(ə)q] glågs. ell. dial. ogs. [sɔr(ə)] (sml. skrivemaaden *Sorre. Begh.Vi.136. FolketsNisse.^{12/1}1861* (∞ Oldenborre). jf. *Esp.483. Kort.132.*) (nu poet. (arkais.)) ell. dial. **Sorrig**. [sɔri(q), ogs. sɔr'i(q)] *Aab.21.4* (1907: *Sorg*). *Esth.4.3(1931: Sorg)*. *Moth.S609* („Sorg, eller Sorrig“). *Holb.GW.I.1. Gram.Breve.284. Æreboe.17. Winth.VI.42. Bang.T.12. jf. Esp.483. Kort.132; arkais.: PV Jac.Trold.77. JPJac.(1924).I.122*). **ft. -er** [sɔrqr] ell. (nu ikke i rigsspr.) **-e** (*Holb.MTkr.107. Lodde.NT.4.221. Prahl.ST.II.133* (∞Norge). *Biehl.Brev.III.177*). (ænyd. sorg, sor(r)ig, sorge, sørg, glåda. sorgh og sorigh (*Rimkr.M.187.215. Brandt.RD.I.17*), sorghæ (*Rimkr.*), soruæ (*GlådaKron.216. Mand.69*), sørig (*Brandt.RD.II.61*), æda. sorg (*Mariakl.*), oldn. sorg, eng. sorrow (oeng. sorg), jf. ty. sorge, got. saurga || formen **Sorrig** forekommer næppe i best. f. og ft.)

1) dyb, vedholdende sjælelig smerte ell. nedtrykthed, forårsaget af (tanken paa) et uafvendeligt onde, tabet af et stort gode ell. (navnlig; sml. *MO.* samt bet. 2) af en person, der har staaet en nær; følelse af smerte ell. ulykke; ulykkelig, nedbøjet sindstilstand; undertiden (navnlig i forb. som uden sorg ell. i ft., jf. *PEMüll.⁸⁹*) m. delvis afsvækket bet., om bekymret, urolig sindstilstand p. gr. af frygt for fremtiden, ærgrelser, økonomiske vanskeligheder olgn.; i videre anv. dels (jf. bet. 2) om følelsens udtryk i miner, opførsel, dels (jf. bet. 1.6) om det forhold (den ting ell. den person), der er anledning til ell. genstand for smerten ell. bekymringen. 1.1) i al alm.

Døden skal ikke være mere, ei heller Sorrig (1907: *Sorg*), ei heller Skriig, ei heller Pine. *Aab.21.4.* *Min Siæl, var frisk og glad | Lad sorgen fare, | Dit Legems Blomsterblad | Skal Gud bevare. *Kingo.SS.III.84.* *(gud) var vor Hjælp i al vor Sorg, | Vort Værn i al vor Fare. *SalmHj.263.I.* *Rein, den sande Sorgs ulignelige Sanger. *Zeltitz.II.303.* *Mindet af mine Sorger er dog min bedste Glæde. *Oehl.XXXI.222.* *O, Du, som græder, visk Din Taare bort! | Og Du, som sorger, husk, Din Sorg er kort! *Hauch.SD.I.77.* *Du, som har Sorg i Sinde, | Gak ud i Mark og Lund. *Winth.HF.210.* *Der rinder Sorg, rinder Harm af Roser røde. *JPJac.I.360.* *Kom, Karoline . . | tag med til Klampenborg, | der findes ingen Sorg. *Sangpolka. ScalaVariété.1899.* (afbud bør) kun anvendes, naar der er tvivgende Grund dertil saasom virkelig forhindrende Sygdom, pludselig Sorg og lignende. *EGad.TT.104.* (*Heibergs*) Frue lagde Sorg for Dagen, da han døde. *HBriz.DD.234.* || i forb. m. ord af lignende bet. *Sorrig og Elendighed, | Suk og salte Øyne-taare | Tvinger mig saa meget saare, | For min Gud er bleven vred. *Kingo.SS.III.172.* Hvor mange Sorge og Bekymringer ere ikke store Herrer underkastede, som Tienere ere frie for. *Holb.MTkr.107.* med Sorg og Bedrovelse see sit Fæderne-Lands Ødeleggelse. *Schousbølle.Saxo.95.* *Med Sorgen og Klagen hold Maade! *Grundtv.SS.IV.408.* Der blev stor Sorg og Jammer hos alle. *Pont.Isbj.70.* sorg og kummer, sorg og kvide, sorg og savn, se u. Kummer, I. Kvide 1, I. Savn 1. suk og sorg, synd og sorg, se u. Suk, Synd. || i modsætn.-forb., spec. i udtr. for, at smerten forvandles til sin modsætning (ell. omvendt). *Sorg er til Glæde vendt. *Grundtv.SS.III.47* (jf. *Jer.31.13*). Da blev der gammen for sorg i kongehallen. *AOLr.DH.II.138. jf. sp.1479¹²*: (hans liv) forløb med sine Glæder og Sorger som tusinde andres. *CPet.Litt.40.* se ogs. u. Læter 1.1. || (især poet.) m. mere ell. mindre tydelig personifikation (ofte genopt. ved hun, jf. II. hun 1.3 samt *Kalk.IV.43. Thorsen.64*). *Sorrig og Glæde de vandre tilhaabe. *Kingo.SS.III.233.* Det var to Feer . . den ældre saae saa inderlig alvorlig ud, det var Sorgen, hun gaer altid selv i egen hoi Person sine Ærinder. *HCAnd.(1919).I.151.* *Til Majdag fører jeg hjem min Brud . . | Og Gøgen skal kukke og Lykken os spaa . . | Men Sorgen skal holde sig hjemme! *JPJac.(1924).III.193.* *Sorgen har gæstet mit Hus i Nat, | hun kommer, naar selv hun vil. *SigfrPed.NSV.12.* || i kondolenceformler som (nu l. br.): Mooden siger, hun (∞ en enke) skal ligge 6 Uger paa sin Seng, og høre de Ord 6 gange 6 repeteres hver Time: Hendes Sorg gjør mig ont Madamme! *Holb.Bars.I.1* (jf. ond sp. 688¹²). sa. *GW.I.1.* (dial. :) jeg ønsker dig glæde for din

sorg. *Feilb. jf. NatTid.*^{25/}*1939.II.sp.6. 1.2)* gen. i særlige forb. (*omskrivninger olgn.*). *Bort fra Sorgens mørke Fængsel . . | Gaar jeg til den klare Dag. *SalmHj.458.3.* Nu er hun (o: *Arendse*) Sorgens Aftryk, Dødens Billede. *Ew.(1914).IV.292.* *Lange er Sorgens mørke Dage. *Blich.(1920).V.178.* *Hendes Røst | Er min Trøst | Midt i Sorgernes Nat. *Winth.I.201.* Sorgens Slør. *Kierk.I.160* (se u. Slør sp. 699°; jf. *Sorgeslør*). Det var en stor Sorgens Dag. *Cit.ca.1875.* (*AarbFrborg.1927.142*). hun fældede mange Sorgens Taarer. *Wied.Fæd.106.* || et sorgens bud(skab) olgn., bud(skab) om noget sørgeligt. *Brevdragerne foor' ud, | Og førde tvende Slags, et gladt, et Sorrigs Bud. *Kyhn.PE.66.* *Med Sorgens Budskab skrevet | I sine mørkeMiner | Dragonen bragte Brevet. *Aarestr.SS.II.174.* (jeg maatte) bringe det Sorgens og Ulykkens Budskab, at nu er Forældrenes store Dreng blevet taget af Politiet. *Duelund.N.147. 1.3)* m. nærmere angivelse af følelsens art ell. genstand (jf. *sogr. som Brød-, Familie- (2), Hus-, Nærings-, Penge-, Pigesorg*). || i forb. m. attrib. adj. *de ægteskabelige Sorger. *Oehl.Digte.(1803).290.* min første huslige Sorg (o: om en skilsmisse). *Drachm.BF.184.* Han døde stadig pekuniære og andre Sorger. *OThyreg.B.123.* dyb, tung sorg, se III. dyb 7.2, tung, fremmed sorg, se fremmed 4. || i forb. m. præp.-led (om forb. som faa, have sorg af en se bet. 1.5); i forb. m. for, dels (m. overgang til bet. 3) til angivelse af, hvad man nærer bekymring for: Sorge for den nærværende Time . . Bekymringer for den langt tilkommende Tiid. *Lodde.NT.221.* Sorger for Brødet til de mange Munde. *VilhAnd.Litt.II.235.* sorg for næring, udkommet, se u. I. Næring 2.1, Udkomme. dels (nu sj.; jf. u. bet. 2) til angivelse af, hvem (hvad) man sørger over: Sorg for Døde. *vAph.(1759).* *kast kun Sorgen bort for denne Hermann (o: græd ikke mere over eders broders vanartethed). *Bredahl.V.193.* i forb. m. over: (mig) siunes . . ikke at burde have nær saa megen Sorrig ofver dette Dødsfald. *Gram.Breve.284.* Hun er endnu helt optaget af Sorgen over sin Mands Død. *Schand.FrProv.236. 1.4)* i særlige forb. styret af præp. || af sorg (jf. af A.7.1-2). hun går og forkommer af sorg. *Moth.S609.* mister min Fetter sit Liv, saa døer jeg og af sorg. *Holb.IIJ. V7.* det var Maren, der af lutter Sorrig tumlede og skurede. *Bang.T.12.* || i sorg; spec. dels (m. overgang til bet. 2) knyttet til subst. (ofte i forb. uden verbum): Jeg havde ventet at see ikke blot sørgeklædte Damer, men en heel Befolkning i Sorg. *Holst.IV.215.* Hele Finland i Sorg ved Præsident Kallios Død. *Pol.*^{21/}*1940.I.sp.4.* dels i forb. som i sorg(er) og i glæde(r) (fryd osv.). Holde med Een baade i Sorg og Glæde, baade i Medgang og Modgang. *vAph.(1764).* *i Sorg og i Gammen. *Winth.I.2.* *Den Sanger bar

sin Strængeleg, | I Sorrig og i Fryd | Den fulgte ham trofast. *sa.HF.231.* || med sorg (jf. III. med 9). *IMos.42.38.* *Tycho stod i Maanens Lue, | Monne Landet rundt beskue, | Tankefuld med dæmpet Sorg. *Heib.Poet.IX.10.* *Dynekil og Gøteborg | Husked længe ham (o: *Tordenskjold*) med Sorg. *GRode.FU.77.* i dødsannoncer: Med dyb Sorg maa jeg melde (osv.). *BerlTid.*^{15/}*1870.Till.3.sp.4.* med sorg i sind(e). *Winth.Digtm.184.* *HSeverinsen.SM.13.* || til sorg; i forb. m. gen. (poss. pron.) ell. præp. for: den (datter), som volder Skam, er til Sorg for ham, som avlede hende. *Sir.22.4.* til vor store Sorg . . forbød (politiet) denne Belysning. *Pol.*^{6/}*1940.3.sp.2.* Efter at dette var skrevet, har G. til almindelig Sorg fundet Døden i Krigen 1916. *VilhThoms.Afh.III.316.* || uden sorg, navnlig: uden bekymring. *vAph.(1759).* *for et Skjulested vær uden Sorg. *PalM.II.257. 1.5)* i særlige forb. som obj. || (jf. sp. 1481°) i forb. som faa, have (en) sorg, spec.: miste en af sine nærmeste. „der er en ung delig Enke efter ham . . .“ „Saa fik hun tidlig Sorg.“ *Bredahl.I.116.* Vi har ikke haft saa lidt Sorg; vi har mistet flere Børn. *Hostr.E.I.8.* i dødsannoncer olgn.: Efter 46 Aars lykkeligt Ægteskab har jeg havt den tunge Sorg at miste min elskede Mand. *BerlTid.*^{22/}*1875.Till.1.sp.3.* m. (delvis) afsvækket bet.: Jeg har Sorg (o: huslige bekymringer) nok ligevel, uden at han legger Byrde paa Byrde. *Holb.Masc.III.4.* jf.: *Hav ingen Sorg (o: vær blot rolig). *Oehl.ND.387.* faa, have sorg af nogen (noget): hun har ingen Glæde, men Sorrig, af sine Børn. *Høysg.S.18.* Man har da heller ikke andet end sorg af dig! *Lannemann.LN.35.* || i forb. som berede, gøre, skabe (nogen) en sorg (sorger). *Holster, Vagrer, Lyneborger, | Som en skadlig flod, | Giør os Jylland mange sorger. *LKok.(PSyv.Viser.(1695).584).* hand gjorde sine foreldre stór sorg. *Moth.S609.* hvordan kan man dog bringe saa megen Sorg over de Mennesker, man holder afl *Scherfig.Fu.29.* forvolde, volde, vække sorg, se forvolde, volde osv.; m. refl. hensobj.: Den, som . . uden tilstrækkelig Grund skaber sig selv Sorger. *PE Müll.*^{90.} (hun) gjør sig ingen Sorger, holder af Baller og Soireer. *Brandes.Br.I.32.* || i forb. m. kaste; dels (jf. sp. 1482²²) i udtr. for at befri sig for, lade være at tænke paa noget sørgeligt: *Bredahl.V.193* (se ovf. sp. 1479⁴²). Ungdommen . . kan kaste Sorgerne bort! *Pol.*^{2/}*1941.7.sp.2.* De har Ungdommens Evne og Ret til at kaste Sorg og Grublen over Bord. *smst.*^{4/}*1941.II.sp.6.* dels (jf. II. kaste 7.3) i forb. kaste sin sorg paa en (navnlig: gud). *1Pet.5.7.* *PMøll.(1855).I.238.* *Kast dine Sorger paa Herren, din Gud! *Hauch.SK.79.* || græde en sorg, se u. græde 1.1. drukne, slukke, stille sorgen, se drukne 2.3, I. slukke 3, stille. nedslukke sorgen ell. slukke sorgen ned, se nedslukke, II.

slukke 1.2. 1.6) som præd. (i forb. m. gen., poss. pron. olgn.). *Rich.I.156* (se u. I. Glæde 3.s). Han . . havde været sine Forældres Sorg, sine Søkendes Bekymring, sine Venners og Velynderes Skuffelse og Skam. *Pont. LP.VII.163*. Skont hun var nær de 70, var (hendes død) en Sorg for ham. *OThyreg.B. 227*. || i forb. m. flg. inf. ell. substantivisk bisætn. *Den største Sorg i Verden her | Er dog at miste den, Man har kjer. *Blich.(1920). XIV.33*. Det har været min Sorg, at jeg ikke fik det akademiske Borgerbrev. *Pol.^o.1938. 10.sp.5. 1.7) i talem. og ordspr. (kun de vigtigste er anført; se i øvrigt Mau.II.323ff. Krist. Ordspr.313)*. en sorg kommer sjældent (ell. aldrig) alene (ene. *Moth.S610*), (sml. u. alene 1) der kommer gerne flere bekymringer og ulykker ad gangen. *Mau.II.325*. Ligesom Sorg efter Sigende sjældent kommer alene, saaledes gaar det vist ogsaa med Glæde. *Borre-gaard.VL.III.109. jf. Mau.9288 samt ingen sorg uden søster (u. Søster)*. || jf. u. skænke 3.s: naar man har Børn, har man Sorger. *Hrz.XIV.143. sml. Mau.503*. smaa børn, smaa sorger; store børn, store sorger; se smaa 6.1. || den, der borger, faar sorger olgn. *Mau.960*. den der gaar i Borgen, gaar i Sorgen. *vAph.(1759). VSO.I.455*. Borg gjør Sorg. *Krist.Ordspr.24*. laan og borgen hjælper til af sorgen, se Laan 1.3. || (nu næppe br.:), hvad er der i Veien? — „Ei, mine Herrer! hvad kan det hjælpe (o: at fortælle det)? Det er jo kun at bære sin Sorg i Byen, som man siger. *BHBech. DetungeMenneske efter Moden.(1786).45*. bedre er at dø (ell. være død) end med sorg at leve. *Mau.1506*. smaa sorger taler; de (den. *PEMüll.*89*) store tier. *Mau.9301. UjF*. || det man med synd(en) faar (ell. det som med synd(en) kommer) med sorgen (bort)gaar olgn., se u. Synd (og bortgaa). || gråd kun mit Barn. Sorgen skal have sin Tid. *Schand.F.311. jf. Mau.9344*. den tid (ell. den dag: *Bredahl.I.106. Schand.O.I.45. Krist.Ordspr.33. jf. Mau.II.328*), den sorg, den bekymring kan man tids nok faa, det vil vi ikke tænke paa nu. *KbhAftenp.1784.Nr.3.3.sp.2. Hauch. SK.13. Esm.III.132. jf.: andre Tider andre Sorger. Bl&T*.

2) om ydre kendetegn, ceremonier ell. riter, hvorved man (efter skik og brug) udtrykker bedrøvelse ell. smerte i anledning af et dødsfald (jf. Hof-, Kammer-, Landesorg). Sorg for (1871: over) en død er syv dage. *Sir.22.13(Chr.VI)*. (han) har faaet Ordre . . at eftersee . . om der er giort nogen disposition, hvorefter saavel Sorgen som Begravelsen vil blive indrettet. *Langebek.Breve. 34. jf. bet. 1.s: Hele Huset har Sorrig. Skuesp.IX.474*. have Sorg i Huset. *VSO*. han lod holde Sorrig (1931: fejrede Sørgefest) for sin Fader syv Dage. *1Mos.50.10. Ez.24.17(1931: Dødeklage)*. || især om klæ-

dedragt (oftest sort ell. (jf. Halvsorg) forsynet med sorte striber, baand osv.), der bæres som tegn paa sorg. Der er ingen Dragt, der i den Grad viser Skjønhedens Almagt, som Sorg. *CBernh.VI.119*. Jeg (o: en enke) maa jo tænke paa Sorgen — altsaa Sørgetøjet. *Scherfig.Fu.26*. navnlig i forb. som gaa, være (klædt) i sorg. *Danmarks Frue (o: dronning Margrethe), klædt i Sorg. *Ing. DM.53* (jf. sorgklædt). Hun gik altid i Sorg, i en sort glat Kjole. *SMich.S.7*. bære sorg: de bær sorg til hove. *Moth.S609*. hans Enke bar . . Sorg for ham. *Blich.(1920).XIX.71. Seiberg.HK.34*. lægge sorg an, tage sørgekleder paa; begynde at gaa i sorg; (nu:) anlægge sorg (se anlægge 2). det var jo uhørt, om vi lagde Sorg an og holdt Bryllup paa een Dag. *Lurd.FS.37*. Naar Kongen og hans Familie lægger Sorg an . . saa maae de Folk, som de har til deres daglige Opvartning, ogsaa gaae med sorte Klæder. *PAHeib.Sk.II.250*. lægge (ell. kaste. *Cit.1829.(Reumert.CO.97)*) sorgen, holde op med at gaa sørgekledt. *Moth. S609*. Det er jo over fjorten Dage siden De lagde Sorgen for Deres salig Kone; hvorfor er De da nu saa sort. *PAHeib.Sk.II.240. UngdGl.III.159. jf.: Enken burde kaste Sorgen under Brudesengen (o: gifte sig paa ny). Bredahl.I.118*. lægge sorgen af: *Moth.L88. Pamela.I.18*. dyb (se III. dyb 7.a), fuld (*Moth.S609*), halv sorg (jf. Halvsorg). *vAph.(1764)*. Sørgeaaret var tilende, Enkefruen gik klædt i halv Sorg. *HCAnd.(1919). V297. jf.: I gaar er Sorgen anlagt for Enkedronningen*. Fire Uger skal der være heel Sorg og fire Uger halv Sorg. *Langebek.Breve. 38. † let sorg, kammersorg. vAph.(1764)*. || (spøg.) om sort stof til sørgetøj. *Fru C. har mistet sin elskede Mand | og har fem Alen Sorg omkring Hatten. *Bergstedt.IV.103*.

3) (jf. For-, Om-, Sjælesorg samt ty. sorge; nu næsten kun i forb., der kan opfattes som hørende til bet. 1) uden tydelig forestilling om sjælelig smerte ell. uro: omhu, omsorg for noget (som er en betroet); bestræbelse for at opnaa ell. afværge noget. en moderne Maler vilde (stræbe) at vise den typiske Forskellighed mellem . . Juno's . . Minerva's og . . Venus's Skikkelser. Rubens har ikke denne Sorg. *Brandes.XI.204. jf.: Som oftest havde jeg og Kanari- og andre Fugle i Bur. Og denne Fuglesorg sysselsatte mig daglig. CDaugaard.BiskopDaugaard.I.(1896).20*. † bære ell. drage sorg for noget, (jf. tilsvarende udtr. u. Omsorg samt ænyd. (part. adj.) sorgdragende) have bekymring for; sørge for; ogs.: vogte sig for. *Bær Sorg (*Salm Hj.518.5: Sky*) for Synden. *Kingo.284*. (jeg) hafde (ej) nodig at drage sorg for nogen ting. *JJuel.131*. *Wii Siette Christian . . drage for Guds sande Kirke Sorg. *indskrift fra Chr. VI.s skoler. (HV Claus. H.289)*. || (glåds.) efter gen. ell. poss. pron., i forb. som det er hans første (eneste. *Rahb.E.I.127*.

meste. *SvGrundtv.F.Æ.II.216*) sorg, det er al hans sorg ell. (*i nægtende udtr.*) det er hans mindste sorg, det er ikke hans sorg, *det er ham (ikke) magtpaaliggende; det bekymrer ham (ikke); ofte m. nærmere angivelse af det, man drager omsorg for osv., ved inf. (ell. at-sætn.). det (er) best at lade slikt være sin mindste Sorrig. KomGrønneq. II.203. *Din Kreds — om stor, om liden den skal være, | Er ei min Sorg. CFrim.Poet. 96. Nu var det kun Frændernes Sorg at faae en dygtig Hær paa Benene. Grundtv.Snorre. I.74. Cæsar . . lod det være sin første Sorg, at faa det uhyre Antal af Fjender delt. Brandes.Cæs.II.68. (lad det være) hans sorg! navnlig *i afvisende svar: (lad) ham om det. Hvad mon Man vil sige dertil? Det faaer være hans Sorg! Blich. (1920).XXIX. 40. Lad det være min Sorg. VSO.**

Sorg-, *i ssg.* [sørq-] (*poet., arkais. (ell. dial.)*) **Sorrig-**, *jf. Moth.S611* samt *u. sorgfri, -fuld, -løs, -nem, -slagen, -svanger. — nu sj. Sorge-*, *se u. sorg-fuld, -løs, -sind. jf.: „jeg har Ord, som burde | udskrives midt i Ørknens Luft, hvor ikke | et Øre kunde fange dem.“ — „Om hvad? . . et Sorge-Eje, eet Bryst kan kalde sit?“ VØsterberg.M.151. samt: *(dødens bud) lukker Dør for Sorge-Stimlen, | saa vor Sti | bliver fri | ind til Fryd i Himlen. Brandt. (Kirketid.1879.34). — m. ty. form Sorgen-, se sorgenfri. — sj. Sorges-*, *se u. sorgløs. — † Sorges-*, *se u. sorgløs. (især ☐) til Sorg, navnlig i bet. 1; undertiden vekslende med Sørq-, Sørge- (s. d.), jf. u. sorg-fri, -fuld. || foruden de ndf. behandlede kan nævnes en række (navnlig poet. ell. højtid.) ssg. m. (part.) adj., navnlig betegnende en tilstand, hvori man er hensat af sorg, fz. sorg-beklemt (Kalk.IV.42. *dit Sorg beklemte Brøst. NordBrun.Zar.80. -be-spændt (SkVid.II.171. Blich. (1920).VII. 135), -betagen (Hrz.D.I.84), -bringende (jf. Kalk.V.969), -dyssende (Winth.VI. 63), -forpint (KMunk.C.66), -fyldt (jf. -fuld), -klemt (VBergstrøm.Ocarino.(1918). 18), -mat (Sort.(DSt.1909.39)), -mættet (EMortens.H.55), -nedbøjet (Rahb.PoetF. II.6. JPJac.II.416), -opfyldt (Bugges. Ungd.II.143), -stum (JMhertz.Isr.93), -tøret (Ing.VSt.275. Drachm.F.II.259), -vant (JMhertz.Isr.168); *endvidere (jf. Sorg 2) ssg. m. farve-adj. olgn. som: *Sit unge Liv han Danmark gav; | derfor dets Ære kaster Glands | paa Kjærligheds sorg-dunkle Krands. Ploug.II.70. Larmen bemægtiger sig den sorggraa Morgenluft. BerlTid.¹¹1934.Aft.8.sp.4. hun (havde) sidet stiv og strunk i sin sorgsorte, svære, glinsende Silkekjole. Buchh.GS.95. -betyn-get, part. adj. (jf. -tung) *tyngt, nedbøjet af sorg. Gud skjænke Dem . . et mindre sorg-betyngt Aar. Cit.1832. (Hjort.B.II.454). en forsagt og sorgbetyngt Stemme. Soya.HF.5. ofte iron. ell. spøg. i udtr. som: de var***

(ikke) særlig sorgbetyngede ved at skulle af. med mig. AnnaLarsenBjørner.Teaterog Tempel.(1935).9. -blandet, part. adj. (jf. smerteblandet) *iblandet sorg, smerte. *Du har forvoldet mig sorgblandet Glæde. Tode. I.167. HFEw.NF.39. *Læg ham til Hvile! han var træt | af fire Snese Aars sorg-blandte Lykke. Ploug.II.72.*

sorgc, *v. se sørge. Sorge-*, *i ssg. se 10* **Sorg- og Sørge-**.

sorgen-fri, *adj.* [sør'q(ə)n-] (*fra ty. sorgenfrei*) **1)** (*nu kun spøg.*) *som (prædik- katvot) adj.: sorgfri; sorgløs. (efter overstaaet prøveprædiken) sad jeg sorgenfri og sorgesløs. RUss.U.68. 2) som subst. 2.1) (jf. ty. sorgenfrei i lign. anv. samt Sans-souci (egl.: „uden bekymring“) som navn paa Frederik den stores slot i Potsdam) sted, hvor man kan leve uden bekymringer (borte fra hverdagens sysler og verdens larm); landlig idyl; nu vist kun som navn paa landejendom, lystslot olgn., spec. om en kongelig sommerresidens ved Lyngby (se nærmere Trap.⁴II.290. Nystrom.Lyngby Sogn.(1934).109ff. samt Trap.⁴VII.350.390 oft.). naar man har (uddannet sig i videns- skaberne), har man og Indsiget nok til at op- rette sig et lidet Sorgenfri . . og deri et ud- valgt Bibliothek. Wilsø.Spydeberg.(1779).528. hans Indbildnings-Kraft . . udviste for ham selv et Sorgenfri, hvor han i en rolig Alder- dom skulde høste rige og ærefulde Fru- gter af sine mandige Bedrifter. NordBrun. (Samling af Skrifter fra Nord. Selskab i London. I.(1788).20). || (jarg.) spøg. ell. iron., om arresthus. DSt.1918.58. 2.2) (jf. ty. Hans Sorgenfrei, Herr von Sorgenfrei i lign. anv., samt fr. un sans-souci, en dagenigt olgn.; sj.) *som fingeret personnavn. Unge Baron Sorgen- fri. KomGrønneq.VI113(men ellers i komedien: Sorgfrie). Sorgenfris Viser. HSeedorf. (bogtitel.1923).**

sorges-løs, *adj. se sorgløs.*

sorg-fri, *adj. (sorrig-). Oehl.XIX.205. jf. Feilb. † sorge-. Preisler.J.I.131. Thaar. HG.3). (jf. sorgenfri, sorgløs samt I. fri 5.1) som er fri for sorger og bekymringer. Moth. S611. 1) om person (ell. hjerte, sind, mine, udtryk osv.). *Fornoiet jeg med sorgfrie Aand | Min Ungdoms Jungre Bane vandrer. Pram.(Ivers.1785.33). *Jeg har Fred i sorg- fri Bryst. Blich.(1920).XVII.92. Naar han saa paa de andre unge Studenter . . forekom de ham sorgfriere og uskyldigere end han. Goldschm.III.165. Sol og Sorgfrihed, det er Danmark. JVJens.Kongens Fald.(1913).174. 2) om tid ell. sted, *lvsforhold osv. *Fast ubegribeligt ham Lykken gaar | Imøde, mens han sødt og sorgfrit blunder. Oehl. PSkr.II.90. hine sorgfrie Dage (v: forlo- velsestiden). PNNyegaard.S.89. den sorgfri Stilling som (museums-)Direktor. Brandes. XI.238. især i forb. som (berede en) en sorgfri alderdom, fremtid, et sorg- frit udkomme. Uden sorgfrit Udkomme**

gives ingen varig Lykke i Ægteskaberne. *HCLund.Samler.I.(1803).17.* Gud være lovet, nu kan jeg berede dig en sorgfriere Fremtid. *Hrz.VII.185. Schand.IF.332. -fuld, adj. (sorrig-. DFU.nr.11.21. Bar.3.1. Holb. UHH.I.2. HCAnd.(1919).I.135. Gravl.AB. 46. jf. Feilb. † sorge-. Holb.DH.I.176.198. † sorge-. LTid.1733.816).* (ænyd. sorg(e)-, sorrig-, sorg(e)fuld, gl'da. sor(igh)ful (Sydrak. 105. Brandt.RD.II.111ofl.), sorfull (DPs.I. xvi), æda. sorgh full (Fragm.4), oldn. sorg(a)fullr; nu især højtid.) fuld af sorg; dybt bedrøvet. 1) om person (ell. hjerte, sind, udtryk, mine osv.). Herudover (∴ over Knuds død) blev Gorm saa sorgfuld, at han døde af Gremmelse. *Holb.DH.I.76. Hauchs Digt (hævder) sin høje Rang ved den sorgfulde (Brandes.DD.58: tragiske) Følelse, hvoraf hvert Træk er besjælet. Brandes.I.401.* alle dem, som syge og sorgfulde ere. *Alterbog.423. 2) om tidsafsnit, sted, tilværelse olgn. *(han) bortgræder taus en mœisom, sorgfuld Alder. Rahb.Tiisk.1791.248. *Hvilken sorgfuld Bryllupsnat! PalM.III.85. -fuld-hed, en. Moth.S612.* den Sorgfuldhed, der ligger som en mægtig Orm og ruger over hendes Ungdoms Skatte. *Breum.HH.142. Sorrigfuldhed. Bredahl.IV.100. -fure, en. (jf. I. Fure 2 slutn.; sj.) fure, rynke i ansigtet, der skyldes sorg og græmmelse. Sorgfurerne . . ere Virkninger af Hudens Svund. CLange.S.36. -furet, adj. (jf. -fure samt sorgfældig). S&B. et sorgfuret ansigt; † -fældig, adj. (ænyd. sorrigfældig; fra ty. sorgfältig (mnt. sorchveldich); 2. led maaske til ty. falte, fold, rynke (jf. I. Fold), og opr. bet. mulig (jf. -furet); som har folder i ansigtet af bekymring) bekymret; dels om person (jf. Kalk. IV.43), dels om tidsrum, der er fuld af bekymring. efter 5 mig meget sorgfældige Maaneders Forløb. *Æreboe.224. -given, part. adj. (ænyd. sor(ri)g-, sorggeffuen, no. dial. sorggjeven; jf. sorhengiven samt ænyd. harmgiven; nu kun arkais. (sj.)) hengiven til sorg; sorgfuld. Moth.S612.* saa sorggiven tyktes han at være, at hun ikke længere magtede at bære at lade ham ene med hans Kvide. *Breum.FS.239. † -hengiven, part. adj. d. s. *du (∴ min hustru) det Sorghengivret | For min Person. Falst.Ovid.56. -hædre, v. (jf. Søgehæder; sj.) hædre ved sorg (2), ved afholdelse af sørgehøjtidelighed. Her kommer hans Liig, sørhædret af Marcus Antonius. *Foersom.JC.84. Ægypterne sorghædrede ham i halvfjerdsindstve Dage. J Tang. Mindre Bibelhist. 11. Opl. (1886). 30. -klædt, part. adj. (l. br.) klædt i sorg (2); sorgeklædt. jf.: de kunde ikke, aandeligt talt, gaa sorgeklædte. *Johs.Steenstr.JLG.199. -lystig, adj. (sj.) sørgmunter. VilhAnd.(Leterst.tidskr.1937.259). I Danmark har Zaire vundet en sorglystig Udødelighed: Parodiens. sa.Horats.II.239. -løs, adj. (sorrig-. Høysg. S.152. — † sorge-. Blich.(1920).III.160.****

V180. — nu sj. sorges-. *Slange.ChrIV.833. Høysg.S.335. Oehl.PSKr.II.97. RUsS.U.68. jf. VSO. † sorges-, se l. 37 ff. og 60).* (gl'da. (adv.) sorige-løst, oldn. sorgalauus, ty. sorg(en)los; jf. sorgfri samt sorgenfri) som er fri for, ikke kender til ell. plages af sorger og bekymringer; sorgfri; ubekymret; ofte (til dels nedset.): som ikke bekymrer sig om, ikke ønsker truende farer ell. vanskeligheder (og derfor ikke forbereder sig til at imødegaa dem); som anstvars-løst lader staa til, viser ligegyldighed over for livets alvor, er lidet samvittighedsfuld med sit arbejde osv.; ansvarsløs; ligeglad; letsindig; ubesindig. *Moth.S612. 1) om person (ell. hjerte, sind, mine, udtryk osv.). Høysg.S.152. *Til Seir og Lykke blev Volmer fod; | Men sorgløs Mand har ei levet. Ing.VS.III.216.* At være sønderknust over sin Synd, og saa igjen frisk Fyr, er ikke vanskeligt, men paa eengang at være sønderknust og sorgløs, er vanskeligt. *Kierk.VII.307.* Samtalen gaar frit i dette jævne og fornøjelige flensborgske Miskmaskesprog, som er saa vel egnet til en drøj og sorgløs Spøg. *Ottosen.S.44. *Sorgløst kan vi ej synde dit Navn, | Danmark! Rørd. AH.146. || (l. br.) n. nærmere angivelse af den henseende, i hvilken man er uden bekymring. de maatte kuns herudi være sorgløse. Slange.ChrIV.833. 2) om tilstand, tid, sted osv. min mennesketomme og sorgløse Hede. Blich.(1920).XIV.42.* den Mulighed at kunne eksistere sorgløst af sin Gage. *I Johans.J.162.* hvad bevager da en Mand til at bortgive sin Frihed (∴ ved at gifte sig), et sorgløst Udkomme, for at paadrage sig huuslige Bekymringer. *Gylb.(1849).III.153.* de agte en magelig og sorgløs Tilstand for et . . Gode. *JSneed.II.20.* Erindring om vor legende Alder, om den sorgløse Tilstand . . som aldrig mere kommer tilbage. *NordBrun. (Samling af Skrifter fra Nord.Selskab i London. I.(1788).16).* || (l. br.); jf.: „usadv.“ *Levin.)* som skyldes ell. vidner om manglende omhu; skodesløs. den (historiske videnskab), som (Absalon) fremfor alle yndede, hvis sorgløse Behandling i Fædrelandet smertede ham. *Molb.UV.262. (hans)* med sorgløs Haand udkastede Forslag. *DagNyh. 1/2.1921.3.sp.4. -løs-hed, en. det at være sorgløs; ofte (noget nedset.): det at være ell. handle ubekymret, ligegyldigt, skodesløst. vAph.(1759). Bagges. L.I.36. Barnets Sorgløshed. Kierk.VI.113.* den danske Sorgløshed, som (bornholmeren) af en eller anden Grund er gaaet glip af. *AndNz.(DanmHVC.331).* jf.: Denne stili-stiske Sorgløshed (hos Lessing). *Kierk.VII. 52. || (l. br.) i forb. m. for. Professoren . . nægter, at de trende anførte Grunde ikke bevise (∴ at de er i stand til at bevise) hans Sorgløshed for Chirurgiens Hæder. Rie-gels. Svar paa Callisens Svar.(1785).7. -mo-dig, -munter, se sorg-modig, -munter. † -nem, adj. (sorrig-. Rostgaard.Lex.S 224b). (ænyd. sorgnem; jf. nem 3 samt*

grædenem) tilbøjelig til sorg. *Moth.S612*. Den Danske Nation er . . hverken saa sorrignem eller overmaade lystig som en Deel andre. *EPont.Men.III.453*. **-sind**, et. (sj.) *sind*, der er fuldt af ell. tilbøjeligt til sorg. Dette Sorgsind er en Arv fra min Fader. *Sødb.H.1*. *(de efterladtes) sorge-sind paa skebnen høylig ancker. *Sort.(DSt.1909.46)*. **-slagen**, part. adj. (sorrig-. *Høysg.S.336*). (ænyd. sorg(e)slagen; til III. slaa 38.7; nu næppe i rigsspr.) *slagen*, overvældet af sorg; dybt nedbøjet. *Moth.S612*. *Mig rørte hin sorgslagne Moders Sind. *Ing.RSE.VI.227*. *CKMolb.Dante.II.185*. *Bregend.(VerdenogVi.1922.748)*. **-slør**, et. (sj.) *sorgeslør*. *Hvor Folket enes, staaer Thronen fast; | Hvor Kronen straalere, Sorgsløret brast. *Ing.RSE.VII.285*. **-svan-ger**, adj. (jf. glædesvanger; poet.) *svanger med sorg*; meget sorgfuld. han (løftede) sit sorgsvangre Hoved. *Suhm.(SkVid.XIV.92)*. *Hans Sjel var sorrigsvanger | Midt i hans Lykke nu, | Den gamle Ridders Anger | Han tænkte paa med Gru. *Winth.HF.307*. **-sød**, adj. (jf. smertesød; sj.). *det vilde

Favntag i en fremmed Seng; | styg Brøde, løftet til en sorgsød Sang. *Rørd.(GadsMag.1932.340)*. **-tung**, adj. (jf. -betyngt, -tynget; højtid., poet.) meget sorgfuld; navnlig om stemning, ord, miner olqn. ell. om oplevelse, tidsrum osv. *CKMolb.Dæmring.(1852).74*. (*Michelangelo's*) sorgtunge Storhed. *Brandes.XI.91*. Dannevirkes Rønning, det jyske Tilbagetog og Tabet af Als . . hine sorgtunge Begivenheder. *Hørup.II.16*. || (l. br.) om person. *Nu vi ere | Nær Helvedstaden . . med dens udkaarne, | Sorgtunge Borgere. *CKMolb.Dante.I.47*. **-tynget**, part. adj. (sj.) d. s. *D&H*.

sorle, v. se surle.

So-rod, en. (som gengivelse af dial. ud-tale ogs. skrevet *Sov-*. *JTusch.221*. *Viborg.Pl.(1793).128*. *Hornemann.OP.*I.681*. jf. *VSO.(jy.)*). (ænyd. soe-, sovrød, jf. no. dial. surot, ty. sauwurz samt no. dial. svinrot; nu næppe br.) ☞ (knoldet) brunrod, *Scrophularia (nodosa) L.* *JTusch.221*. *Moth.S972*. *VSO*.

Sorrig, en. se Sorg.

FORDELING AF REDAKTION

AH = Aage Hansen, *BN* = Johs. Brøndum-Nielsen, *HN* = Holger M. Nielsen,
JG = Jørgen Glahder, *PD* = Paul Diderichsen.

Skær—Skærværk JG	Slo—Slusse BN	Sne—Sneøsning AH
Skæse—skævejlet HN	Slut—slæve AH	snl—snivet JG
Skød—Skøvning BN	Sløb—sløvsindet HN	sno—Snovægt PD
sla—Slakvande JG	smaa—smaasjet AH	Snu—snyttet HN
Slam—Slantring HN	Smadder—smette JG	Snæbber—snøvse PD
Slap—Slavver PD	Smi—Smittevej BN	So—Sokæp BN
Sleb—slibstryge BN	smobbe—smyksere AH	Sol—solør JG
Slid—Slimvæv JG	smæ—smætte HN	som—Somær AH
slinde—slive PD	Smøg—Smøræter AH	Son- —Sorrig PD
	Sna—snavsborn BN	

PD
3625
D28
Bd.20

Danske sprog- og litteratur-
selskab, Copenhagen
Ordbog over det danske
sprog

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

